N-1071 XV

SACROSANCTA CONCILIA
AD REGIAM EDITIONEM EXACTA

QUÆ OLIM QUARTA PARTE PRODIIT AUCTORI

Studio PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII,

Soc. JESU *Preſbyterorum*;

Nunc verò integre inſertis STEPHANI BALUZII, & JOANNIS HARDUINI additamentis, plurimis præterea undecunque conquiſitis monumentis, nocis inſuper ac obſervationibus, firmiori fundamento Conciliorum epochas præcipue fulcientibus, longè locupletior, & emendatior exhibetur,

CURANTE NICOLAO COLETI

Eccleſiæ S. Moyſis Venetiarum Sacerdote Alumno.

TOMUS XV.

Ab Anno MCCCXI. *ad annum* MCCCCXIII.

VENETIIS, MDCCXXXI.

Apud { JO: BAPTISTAM ALBRIZZI HIERON. FIL. ET SEBASTIANUM COLETI.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

R. 61.662

SYLLABUS
EORUM QUÆ TOMO XV.
CONTINENTUR.

*Quæ aſteriſco * notata ſunt, non erant in prioribus aliis editionibus; quibus hæc nota † impreſſa eſt, eorum incertus eſt annus; quibus vero additus index ☞ huic editioni ea acceſſere.*

ANNO CHRISTI

VIennenſe concilium œcumenicum, 1
1311. Hiſtoria concilii. ibid.
Epiſtolæ nonnullæ Clementis V. 3. 15. 19. 22. 26. 30. & *ſeq.*
Sententia de extirpatione Templariorum, 22
Notæ. 35
* Additio ad concilium Viennenſe. 46
Ravennate II. concilium. 47
Secundum Binius vocavit, quia ſic vocaverat Hier. Rubeus, qui quatuor tantum ediderat. Sic & tertium an. 1314. & quartum ann. 1317.
☞ Pergamenſe. 75
1312. ☞ Tarraconenſe. 111
☞ Salmaticenſe. 113
1313. ☞ Apud B. Mariam de Prato, ibid.
Conſtitutiones Petri Ruthenenſis, 756

1314. SEDES VACANS ANNIS DUOBUS MENS. IV. ET AMPLIUS.

* Pariſienſe concilium, 117
Ravennate III. 119
* Additio ad idem concilium. 133
1315. * Salmurienſe. ibid.
* Nugarolienſe. 137
* Silvanectenſe. 139
1316. * *Articuli oblati Edvvardo II. a prælatis Angliæ, una cum regis reſponſionibus.* 141

VITA JOANNIS PAPÆ XX. vulgo XXII. 147

Ejuſdem epiſtolæ ſex. 149
☞ Ejuſdem alia epiſtola. 165
* *Ejuſdem regiſtri diviſio in quinque partes.* 167
1317. Ravennate IV. concilium. 179
1318. * Silvanectenſe. 205
☞ Cæſaraugustanum. 207

ANNO CHRISTI

☞ Tarraconenſe. ibid.
* Toloſanum. ibid.
1319. ☞ Decretum contra libros Talmudicos. ibid.
* Senonenſe. 209
1320. ☞ [illegible]. 211
* Conſtitutiones Joannis Nicoſienſis. 762
1321. * Londinenſe. 225
☞ Rotomagenſe. 233
* Conſtitutiones Joannis Nicoſienſis. 767
1322. ☞ Borgolienſe. 235
Apud Vallem Oleti, Palentinum 241
* Colonienſe, 269
1323. * Pariſienſe. 273
1324. Toletanum. 275
1325. * Conſtitutio Joannis Nicoſienſis. 770
1326. * Avenionenſe, 279
* Marciacenſe. 313
* Silvanectenſe, 335
* Complutenſe, 339
1327. * Roffiacenſe. 341
☞ Toloſanum, 343
Avenionenſe, ibid.
1328. * Londinenſe, ibid.
1329. ☞ Terraconenſe, 349
* Compendienſe, 387
* *Conventus Pariſienſis.* 391
1330. * Marciacenſe concilium. 395
* Lamethenſe, 399
1331. ☞ Terraconenſe II. 403
† ☞ Terraconenſe III. 409
☞ Beneventanum, *app.* 1387
1332. * Maghfeldenſe, 413

1334. VITA BENEDICTI XII. quibuſdam duntaxat XI. 419

Ejuſdem epiſtola una & * *conſtitutio. ibid. &* 421
* *Ejuſdem conſtitutiones* XXXVIII. *ſuper*

ANNO CHRISTI

per reformatione canonicorum regularium. 426
1334. ☞ *Ejuſdem declaratio ſuper certis capitulis contentis in Conſtitutione edita ſuper ſtatu ordinis Monachorum Nigrorum.* 465
1335. * Rotomagenſe concilium. 471
☞ Salmaticenſe. 479
* Bituricenſe. 491
1336. * Apud Caſtrum Gonterii. 499
☞ Terraconenſe IV. 507
☞ Dubia & eorum reſponſiones circa Conſtitutiones de Invaſoribus in conciliis Terraconæ ordinata, in V. Terraconenſi ſervari mandantur. *ibid.*
1337. * Avenionenſe. 511
1339. ☞ Aquilejenſe. 533
☞ Notæ Anonymi Utinenſis. 550
Toletanum. 555
☞ Barcinonenſe, 559
1340. * Nicoſienſe. 771
1341. * Conſtantinopolitanum conciliabulum. 559
* Idem ex Nili Synopſi Gr. Lat. *ibid.*
* Cantuarienſe concilium. 561

1342. VITA CLEMENTIS PAPÆ VI. 563

Ejuſdem epiſtola unica de Flagellantium hæreticorum condemnatione. 565
☞ *Ejuſdem declaratio ſuper ſtatutis Benedicti XII. erga Monachos Nigros.* 567
* Londinenſe concilium. 573
* Londinenſe alterum. 579
1344. * Noviomenſe. 593
☞ *Mandatum Officialis Remenſis.* 604
☞ *Ordinatio Joannis Archiep. Remenſis.* *ibid.*
1346. * Pariſienſe. 605
☞ Conſtantinopolitanum conciliabulum. 613
1347. Toletanum concilium. 615
1350. ☞ Conſtantinopolitana Pſeudo-ſynodus, dicta Palamitica. 617
☞ Notæ Combefiſii. 685
* Conſtitutiones Philippi Archiep. Nicoſienſis. 779
* Patavinum. 691
1351. * Biterrenſe. *ibid.*
☞ Quatuor alii canones ejuſdem concilii. 702
* Lambethenſe. 705
☞ Hiſpalenſe. 707

1352. VITA INNOCENTII PAPÆ VI. *ibid.*

* *Ejuſdem epiſtolæ duæ.* 708. & 709

ANNO CHRISTI

☞ Ejuſdem declaratio ſuper ſtatutis Benedicti XII. 709
1352. * Synodicum Nicoſienſe. 711
1354. * Conſtitutio Philippi Nicoſienſis. 781
1355. Toletanum concilium. *ibid.*
1362. * Maghfeldenſe. 783
* Lambethenſe. 785

VITA URBANI PAPÆ V. 787

* *Ejuſdem conſtitutio contra pluralitatem beneficiorum.* *ibid.*
1365. * Concilia varia contra pluralitatem beneficiorum. 791
* Andegavenſe. *ibid.*
☞ Aptenſe. 809
1367. * Eboracenſe. 823
1368. * Vaurenſe. 833
* *Condemnatio errorum quorumdam per Simonem Langham archiepiſc. Cantuar.* 909

1370. VITA GREGORII PAPÆ XI. 911

* *Ejuſdem conſtitutio de cruce coram patriarchis, archiepiſcopis, &c. deferenda.* 913
* *Epiſtolæ IV. ejuſdem Gregorii XI.* 914
* *Concluſiones Joannis VViclef.* 918
* *Mandatum Apoſtolicum de VVicleffi erroribus inquirendis.* 919
1374. * Narbonenſe concilium. *ibid.*
1375. * Uniejovienſe. 939

1378. VITA URBANI PAPÆ VI. *ibid.*

Ejuſdem epiſtola III. 941
* *Ejuſdem alia ad Epiſcopos Angliæ.* 947
* Gloceſtrienſe concilium. *ibid.*
☞ Beneventanum. *append.* 1423
1379. ☞ Complutenſe. 949
☞ *Illeſcenſis Conventus.* *ibid.*
☞ Toletanum concilium. *ibid.*
☞ *Burgenſis Conventus.* *ibid.*
1380. ☞ *Medinenſis Conventus.* 951
1381. ☞ Salmaticenſe concilium. *ibid.*
1382. * Londinenſe. *ibid.*
1386. Saltzburgenſe. 961
1387. ☞ *Navarrenſis Conventus.* 969
☞ *Barcinonenſis.* *ibid.*
1388. Palentinum. *ibid.*
1389. ☞ Apud Sanctum Tiberium. 979

VITA BONIFACII PAPÆ VIII. vulgo IX. 987

☞ Ejuſdem epiſtola pro eccleſia Pariſienſi. 988
1391. * Londinenſe concilium. 989
1394. * Pariſienſe. 993
1396. * Londinenſe. 999
* *Articuli excerpti ex Dialogo VVicleffi, & damnati in eodem concilio.* 1000
1398. ☞ Pariſienſe concilium. 1003
1399. * Cantuarienſe concilium. 1075
1400. 1402. 1404. } * Anglicana concilia. 1077
* Pariſienſe. 1079

1405. VITA INNOCENTII PAPÆ VII. *ibid.*

* Pragenſe concilium. 1081

1406. VITA GREGORII PAPÆ VII. *ibid.*

Ejuſdem epiſtola. 1082
Benedicti dicti XIII. pſeudo-papæ epiſtolæ duæ. 1083
1408. * Pariſienſe concilium. 1087
* Oxonienſe. 1089
☞ Rhemenſe. 1103
1409. Aquilejenſe. *ibid.*
* Additio ad idem concilium. 1105
☞ Notæ Fr. Bernardi Mariæ de Rubeis. 1110
1408. & 1409. Aragonienſe, ſeu Perpinianenſe conciliabulum. 1115
* Additio ad idem. 1117
1409. * *Francofurtenſis conventus.* 1121

Piſanum concilium. 1123

Notæ. 1148

* Additio ad idem concilium. 1152
1. Cardinalium Benedicti XII. ſeu Petri de Luna litteræ ad epiſcopos & alios de ſua obedientia. *ibidem.*
2. Cardinalium Gregorii XII. litteræ ad epiſcopos & alios de ſua obedientia. 1159
3. Scheda eorumdem cardinalium litteris addita. 1166
4. Ad Benedictum XII. litteræ cardinalium ſuorum. 1167
5. Ejuſdem reſponſio. 1171
6. Forma ſervata in concilio. 1176
7. Subſcriptiones concilii. 1231
8. Notitia concilii ex hiſtoria MS. monachi Sandionyſiani. 1248
9. De electione Alexandri papæ V. ex eadem. 1255

* Additio altera ad concilium Piſanum, continens acta concilii a Raynaldo edita. 1256

ANNO CHRISTI

1409. * Additio tertia. 1275

1. Litteræ cardinalium qui a Gregorio ſeceſſerant. *ibid.*
2. Provocatio cardinalium a Gregorio ad concilium. 1279
3. Reſponſio ſuper provocatione cardinalium. 1282
4. Inhibitio facta cardinalibus a Petro de Luna. 1289
5. Litteræ utriuſque collegii cardinalium ad Univerſitatem Pariſienſem. 1291
6. Litteræ neutralitatis per cardinales Gregorianos. 1292
7. Litteræ Gregorii, quibus ſe purgat. 1295
8. Litteræ cardinalium ad Gregorium. 1296
9. Litteræ Piſanorum cardinalium ad præſules, qui in Gregorii comitatu erant. 1302
10. Cardinalium Piſanorum reſponſio ad oratores Senenſium. 1308
11. Reſponſio Gregorii ad ſuperius ſcriptum. 1309
12. Gregorii edictum contra cardinales qui a ſe diſceſſerant. 1312
13. Gregorii edictum ſecundum contra eoſdem. 1318
14. Gregorii ad Florentinos epiſtola apologetica. 1323
15. Alexandri papæ V. confirmatio concilii Piſani. 1328
16. Scripta Caroli de Malateſtis. 1337
17. Reſponſio cardinalium Gregorii ad quædam capitula per Malateſtam petita. 1342
18. Dubia mota per cardinales qui fuerunt Piſis. 1346

☞ Additio Quarta. *ibid.*

☞ 1. Conventio inter Cardinales utriuſque obedientiæ de Concilio Piſano celebrando. *ibid.*
☞ 2. Cardinalium Epiſtola ad Brunſvicenſium ac Luneburgenſium Duces. 1352
☞ 3. Litteræ Regis Angliæ ad Papam. 1354
☞ 4. Litteræ ejuſdem Regis ad Cardinales partis Gregorianæ. 1356
☞ 5. Litteræ VVenceſlai Romanorum ac Bohemiæ regis ad Cardinales Piſis Congregatos. 1357
☞ 6. Litteræ Regis Franciæ ad Cardinales Piſis congregatos. 1358
☞ 7. Litteræ Congregationis eccleſiæ Gallicanæ ad eoſdem Cardinales. 1359
☞ 8. Aliæ Litteræ ejuſdem Regis Franciæ ad eoſdem Cardinales. *ibid.*

☞ 9. Ora-

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
1409.	☞ 9. Oratores Concilii Piſani, ſive illi qui fecerunt ſermones &c. 1360	1410.	VITA JOANNIS PAPÆ XXI. vulgo XXIII. *ibid.*
	☞ 10. Acta Concilii Piſani ex MS. Vindobonenſi. 1361	1412.	☞ Salmaticenſe concilium. 1397
	☞ 11. Solemnis oratio Cardinalis Mediolanenſis Petri de Candia in prima ſeſſione Concilii Piſani. 1364		☞ Hiſpalenſe, *ibid.*
		1412. 1413.	* Romanum concilium. *ibid.*
	VITA ALEXANDRI PAPÆ V. 1377	1413.	* Londinenſe. 1381

CONCI-

CONCILIUM VIENNENSE GENERALE A CLEMENTE PAPA V. CELEBRATUM.

HISTORIA EJUSDEM CONCILII.

IN Hieroſolymitana urbe erat religioſorum militum ordo ″ inſtitutus, qui, cum juxta templum Domini cohabitarent, Templarii dicti ſunt. Horum munus & officium fuit tueri fines ac vias Hieroſolymitanæ ditionis ab incurſionibus hoſtium & latrociniis: ut advenæ ac peregrini ad ſancta illa loca inviſenda tuto poſſent accedere. Ex hiſce militibus multi olim Chriſti cauſa & ſanguinem profuderunt, & frequenter vitæ diſcrimen adierunt. Verum deinde a ſancto hoc inſtituto recedentes, patriarchæ Hieroſolymitano, a quo prima beneficia acceperant, obedire renuerunt, eccleſiis decimas & primitias ſubtraxerunt, atque omnibus redditi ſunt infeſti. Aſſiſinorum etiam legatum a Templariis contra Juſgen. fuiſſe occiſum ſcribit Wilielmus ″ Tyrenſis. Præterea ad Clementem quintum ſummum pontificem multi principes viri detulerunt, ″ eos in hæreſim, apoſtaſiam, aliaque nefanda vitia incidiſſe. Pontifex, an hæc vera eſſent diligenter inveſtigavit, & quibuſdam cardinalibus, ut ipſi quoque inveſtigarent, præcepit: ac tum magiſtrum ordinis, tum complures alios comporit in ea nefanda vitia eſſe prolapſos. Cumque Templariorum religio eſſet toto jam fere Chriſtiano orbe proſeminata atque diſperſa, Clemens, ut remedium aliquod huic tanto malo poſſet afferre, concilium generale cenſuit convocandum. Per idem tempus perverſi quidam homines hæreſes diſſeminabant, ″ ut Petrus Joannis, qui animam rationalem formam eſſe humani corporis negabat, gratias & virtutes in baptiſmo non infundi aſſerebat, Chriſtumque adhuc viventem fuiſſe lancea vulneratum.

In ″ Alemannia quoque ſurrexerunt Beguardi, peſſimi homines; ac Beguinæ, infideles ac perverſæ feminæ, qui primum quidem aſſeverabant, hominem in hac vita quoque tantum ac talem perfectionis gradum conſequi poſſe, ut penitus impeccabilis reddatur: neque in gratia amplius proficere poſſit. Secundo, nec jejunare, nec orare quemquam oportere, ubi fuerit gradum perfectionis hujuſmodi conſecutus. Tertio, eos qui ſunt in hoc perfectionis gradu & ſpiritu libertatis, non eſſe humanæ ſubjectos obedientiæ, neque ulla præcepta eccleſiæ ſervare debere. Quarto, poſſe hominem ita finalem beatitudinem, juxta omnem perfectionis gradum in hac vita adipiſci, ut eam in vita beata obtinebit. Quinto, quamlibet intellectualem naturam in ſe ipſa naturaliter eſſe beatam, neque animam indigere lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, ſe in actibus exercere virtutum, eſſe hominis imperfecti, quia anima perfecti dimittit a ſe virtutes. Septimo, mulieris oſculum (cum ad hoc non inclinet natura) eſſe mortale peccatum: actum autem carnalem (cum ad hoc inclinet natura) non eſſe peccatum, maxime cum tentatur exercens. Octavo in elevatione corporis Jeſu Chriſti, ab hujuſmodi perfecto homine aſſurgendum non eſſe, aut ei reverentiam exhibendam: aſſerebant enim fore imperfectionem eidem, ſi a puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderet, ut de ſacramento euchariſtiæ, aut de paſſione humanitatis Chriſti quidquam cogitaret. Ad has igitur nefarias hæreſes damnandas, ″ & propter Templariorum cauſam, ac recuperationem terræ ſanctæ, eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ſtabilitatem ac libertatem, atque ad depravatos mores hominum corrigendos, Clemens generale concilium Viennæ in Gallia biennio ante indixit, ut ad ſynodum accederent. Convocavit igitur archiepiſcopos & epiſcopos. Per litteras etiam regibus ſignificavit, ut oratores ad ſynodum deſtinarent. Sed cum ad conſtitutam diem concilium haberi non potuiſſet, illud in aliud biennium prorogavit. Anno igitur ſeptimo Clementis, qui fuit annus Domini 1311. Clemens ſummus pontifex cum cardinalibus, ac amplius trecentis ′ epiſcopis, atque aliis prælatis, ad concilium Viennæ convenit. Ibi Petri Joannis, Beguardorum, ac Beguinarum hæreſes condemnavit: ″ Templariorum ordinem extinxit: ″ eorumque bona hoſpitalariis militibus attribuit. De terræ ſanctæ vero recuperatione eadem fere decrevit, quæ priores pontifices in generalibus conciliis antea conſtituerant. Multas edidit conſtitutiones eccleſiaſticæ diſciplinæ perutiles: quas una cum aliis, tum ante, tum poſt concilium editis, in unum volumen contulit: quod volumen cum morte præventus promulgare non potuiſſet, Joannes XXII. qui illi in pontificatu ſucceſſit, poſtea in lucem edidit: eamque collectionem Clementinas appellavit. Verumtamen cum hujuſmodi concilii propria decreta a Clementinis ſeparata non reperiantur: viſum non eſt ab aliis Clementis conſtitutionibus illa eſſe ſejungenda, aut in hanc conciliorum editionem conjicienda, cum præſertim, & ipſe Clemens, & Joannes ′ ejus ſucceſſor, in unum volumen, quod eſt in manibus, jam tum retulerint. Peracto demum concilio aliqua conceſſit pontifex epiſcopis, qui ad illud convenerant, privilegia.

Vvilielmus Tyrius de bello ſacro lib. 12. cap. 7.

lib. 20. c. 32.

Clemens in epiſt. convocationis concilii. Blondus lib. 9. dec. 2. Thomas Vvalſin. hiſt. Angl. in Eduardo II. & alii.

Guido Carmelita in ſumma de hæreticis in hæreſ. Petri Joannis.

Eymer, in directo. 2. par. q. 7. & 15. ſanctus Antoninus 3. part. hiſt. tit. 21. c. 3.

Clemens in epiſtola convocationis concilii.

Joannes Vill. lib. 9. c. 22. & S. Antoninus loco citato.

Clement. I. de ſum. Trinit. & fid. cath. & Clemen. ad noſtrum de hæreſ.

Blondus & Vvalſing. loco citato.

In proœmio Clemen.

EPI-

EPISTOLÆ
CLEMENTIS PAPÆ V.

Cariſſimo in Chriſto filio Philippo regi Francorum illuſtri,

REgnans in cælis triumphans eccleſia, cujus paſtor eſt Pater æternus, cui ſanctorum miniſtrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant, in terris ad ſui ſimilitudinem & repræſentationem conſtituit eccleſiam militantem, unigenito Filio Dei vivi Domino Jeſu Chriſto ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre congrediens per illuſtrationem Paracleti, procedentis pariter ab utroque, ſtatuit fidei fundamentum, Sane Romana eccleſia, mater alma fidelium, caput eſt, diſponente Domino, eccleſiarum aliarum omnium, & magiſtra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad ſingulas alias ejuſdem fidei rivuli derivantur, ad cujus regimen voluit Chriſti clementia Romanum pontificem vice ſui deputare miniſtrum, ut inſtructionem & doctrinam ipſius eloquio veritatis evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptiſmatis teneant & conſervent: ut qui ſub hac doctrina curſum vitæ recte peregerint, ſalvi fiant; qui vero ab ea deviaverint, condemnentur. Ipſa nempe Romana mater eccleſia juxta exigentiam poſſibilitatis ipſius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ obſervantia rutilat, intuitum ſedulæ conſiderationis extendens, ac ſubjiciens ab olim ſuæ conſiderationis examini diuturnæ calamitatis anguſtias illius ſpecialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ ſanctæ ab infidelibus miſerabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius noſtræ carnis indumento contectus, ſalutem humani generis pietate ineffabili extitit operatus, quamque ſua ipſe voluit corporali inſignire præſentia, & proprii aſperſione ſanguinis conſecrare, multa ſolicitudine ſtuduit eidem terræ retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperet ab ipſis impiis, ſubvenire. Et quia inter cæteros quos profeſſio Chriſtianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ templi Hieroſolymitani, ſicut eſt toti orbi notorium, tanquam ſpeciales ejuſdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defenſores, ipſius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipſos, & eorum ordinem, præfata eccleſia ſpecialis favoris plenitudine proſequens, eos adverſus Chriſti hoſtes crucis armavit ſignaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diverſis libertatibus & privilegiis communivit. Ii nimirum cum crederentur in Domini ſervitio ſub regulari habitu fideliter militare, ſibi quaſi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione bonorum, ſentiebant multifarie multiſque modis propterea adjutrices. Sed, proh dolor, [illegible] & calamitoſa vox de malignitatis fratrum ipſorum enormitate progrediens, noſtrum replevit, immo interius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuntia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat, & cunctis fidei Chriſtianæ cultoribus novæ & ineffabilis amaritudinis calicem ſubminiſtrat: & dum facti ſeriem, ejus neceſſitate poſcente, depromimus, noſter attenuatur præ anguſtia ſpiritus, & valetudinis fatigata confractibus, membra ſingula præ nimio dolore tabeſcunt. Dudum ſiqui-

A dem circa noſtræ promotionis ad apicem ſummi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus noſtræ coronationis inſignia, veniremus, & poſt, tam ibi quam alibi, ſecreta quorumdam nobis inſinuatio intimavit, quod magiſter, præceptores, & alii fratres dictæ militiæ Templi, & etiam ipſe ordo, qui ad defenſionem patrimonii ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti fuerant in tranſmarinis partibus deputati, contra ipſum Dominum in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreſes varias erant lapſi. Sed quia non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſangui-

B nem effundere, ac perſonas ſuas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis obſervantiis, devotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent; hujuſmodi inſinuationi ac delationi ipſorum, ejuſdem Domini noſtri exemplis & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare. Deinde vero tu, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare vel appropriare intendas, immo ea nobis & eccleſiæ per deputandos ſuper hoc a nobis adminiſtranda, gubernanda, conſervanda & cuſtodienda liberaliter & de-

C vote in regno tuo dimiſiſti, manum tuam exinde totaliter amovendo, ſed fidei orthodoxæ fervore, tuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus, de præmiſſis, quantum licite potuiſti, te informans, ad inſtruendum & informandum nos ſuper iis, multas & magnas nobis informationes per tuos nuncios & litteras deſtinaſti. Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente validius, ſuper ſceleribus ante dictis: & quia etiam quidam miles ejuſdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis ſecreto juratus depoſuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc conſuetudo, vel verius corruptela, ſervatur, quod ad recipientis

D vel ab eo deputati ſuggeſtionem, qui recipitur, Chriſtum Jeſum negat, & ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuit in vituperium Crucifixi; & quædam alia faciunt recipiens & receptus, quæ non ſunt licita, nec humanæ conveniunt honeſtati, prout ipſe tunc confeſſus extitit coram nobis: urgente nos ad id officii noſtri debito, vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamoſa inſinuatione tui, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad noſtram propter hoc tam per ſe, quam per procuratores & ſyndicos, præſentiam venientium, quod dolenter referimus, ad no-

E ſtram audientiam perveniſſet, quod magiſter, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipſe ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti; & præmiſſa, per multas confeſſiones, atteſtationes, & depoſitiones præfati magiſtri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquiſitore in regno Franciæ factas, habitas & receptas, & in publicam ſcripturam redactas, nobiſque, & fratribus noſtris oſtenſas, probari quodammodo viderentur, ac nihilo minus fama & clamores prædicti intantum invaluiſſent, & etiam aſcendiſſent, tam contra ipſum ordi-

ordinem, quam contra perſonas ſingulares ejuſdem, quod ſine gravi ſcandalo præteriri non poterat, nec abſque eminenti periculo tolerari: Nos illius, cujus vices, licet immeriti, in terris gerimus, veſtigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prævia duximus procedendum, multoſque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis reputationis non modicæ, in noſtra præſentia conſtitutos, præſtito ab eis juramento, quod ſuper præmiſſis meram & plenam nobis dicerent veritatem, ſuper prædictis interrogavimus, & examinavimus uſque ad numerum ſeptuagintaduorum, multis ex fratribus noſtris nobis aſſiſtentibus diligenter: eorumque confeſſiones per publicas manus in authenticam ſcripturam redactas, illico in noſtra & dictorum fratrum noſtrorum præſentia, ac deinde interpoſito aliquorum dierum ſpatio in conſiſtorio legi fecimus coram ipſis, & illas in ſuo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perſeverantes in illis, eas expreſſe & ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Poſt quæ cum magiſtro & præcipuis præceptoribus præfati ordinis intendentes ſuper præmiſſis inquirere per noſipſos, ipſum magiſtrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ præceptores majores, nobis tunc Pictavis exiſtentibus mandavimus præſentari. Sed quoniam quidam ex eis ſic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad noſtram præſentiam quoquo modo adduci: nos cum eis ſcire volentes de præmiſſis omnibus veritatem, & an vera eſſent quæ continebantur in eorum confeſſionibus & depoſitionibus, quas coram inquiſitore pravitatis hæreticæ in regno tuo præfato, præſentibus quibuſdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur feciſſe, nobis & fratribus noſtris per ipſum inquiſitorem ſub manibus publicis exhibitis, & oſtenſis: dilectis filiis noſtris Berengario tituli ſanctorum Nerei & Achillei, & Stephano tituli ſancti Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landulfo ſancti Angeli diacono, cardinalibus, de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciam obtinemus, commiſimus & mandavimus, ut ipſi cum præfatis magiſtro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipſos & alias ſingulares perſonas dicti ordinis generaliter, quam contra ipſum ordinem, ſuper præmiſſis cum diligentia veritatem, & quidquid ſuper his invenirent, nobis referre, ac eorum confeſſiones & depoſitiones per manum publicam in ſcriptis redactas noſtro apoſtolatui deferre ac præſentare curarent; eiſdem magiſtro & præceptoribus abſolutionis beneficium a ſententia excommunicationis, quam pro præmiſſis, ſi vera eſſent, incurrerant, ſi abſolutionem humiliter ac devote peterent, ut deberent, juxta formam eccleſiæ impenſuri. Qui cardinales ad ipſos magiſtrum & præceptores perſonaliter accedentes, eis ſui adventus cauſam expoſuerunt. Et quoniam tam perſonæ, quam res ipſorum, & aliorum Templariorum in dicto regno tuo conſiſtentium, in manibus noſtris erant: quod libere abſque metu cujuſquam plene ac pure ſuper præmiſſis omnibus ipſis cardinalibus dicerent veritatem, eis autoritate apoſtolica injunxerunt. Qui magiſter & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, coram ipſis tribus cardinalibus præſentibus, quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad ſancta Dei evangelia ab eis corporaliter tacta præſtito juramento, quod ſuper præmiſſis omni-

A bus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipſis ſingulariter libere ac ſponte abſque coactione qualibet, & timore depoſuerunt, & confeſſi fuerunt inter cætera Chriſti abnegationem & ſpuitionem ſuper crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis, ſe ſub eadem forma, ſcilicet cum abnegatione Chriſti & ſpuitione ſuper crucem, fratres multos recepiſſe. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhoneſta confeſſi, quæ ut eorum ad præſens parcamus verecundiæ, ſubticemus. Dixerunt præterea, & confeſſi fuerunt, eſſe vera quæ in eorum confeſſionibus & depoſitionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquiſitore hæreticæ pravitatis: quæ confeſſiones & depoſitiones di-

B ctorum magiſtri & præceptorum, in ſcripturam publicam per quatuor publicos tabelliones redactæ, in ipſorum magiſtri & præceptorum, & quorumdam aliorum bonorum virorum præſentia, ac deinde interpoſito aliquorum dierum ſpatio coram ipſis, eiſdem lectæ fuerunt de mandato & in præſentia cardinalium prædictorum, & in ſuo vulgari expoſitæ cuilibet eorundem. Qui perſeverantes in illis, eas expreſſe ac ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Et poſt confeſſiones & depoſitiones hujuſmodi, ab ipſis cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro præmiſſis incurrerant, abſolutionem flexis genibus, manibuſque complicatis humiliter & devote, ac cum lacrymarum effuſione non modica,

C petierunt: ipſi vero cardinales, quia eccleſia non claudit gremium redeunti, ab eiſdem magiſtro & præceptoribus hæreſi abjurata, expreſſe ipſis ſecundum formam eccleſiæ autoritate noſtra abſolutionis beneficium impenderunt, ac deinde ad noſtram præſentiam redeuntes, confeſſiones & depoſitiones prælibatorum magiſtri, & præceptorum in ſcripturam publicam per manus publicas, ut eſt dictum, redactas nobis præſentaverunt, & quæ cum dictis magiſtro & præceptoribus fecerant, retulerunt: ex quibus confeſſionibus, & depoſitionibus, ac relatione, invenimus ſæpe fatos magiſtrum & fratres, in præmiſſis & circa præmiſſa, licet quoſdam ex eis in pluribus & alios in paucioribus, graviter deliquiſſe. Atten-

D dentes autem, quod ſcelera tam horrenda tranſire incorrecta abſque Dei omnipotentis & omnium catholicorum injuria non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum noſtrorum conſilio per ordinarios locorum, ac per alios fideles & ſapientes viros ad hoc deputandos a nobis, contra perſonas ſingulares ipſius ordinis, necnon contra dictum ordinem, per certas directas perſonas, quas ad hoc duximus deputandas, ſuper præmiſſis criminibus & exceſſibus inquirendum. Iis nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor noſtrum paſſione nimia cruciatur: & cum tanta proinde nobis immineat gemendi materia, fletum non poſſumus declinare. Quiſnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat, & pro-

E rumpat in luctum? quis fidelis hujuſmodi ſiniſtrum eventum intelligens, amara non emittat ſuſpiria, verbaque lamentationis & mœſtitudinis non eructet, cum tota Chriſtianitas hujuſmodi doloris ſit particeps, & hic caſus fideles percutiat univerſos? Ex his etiam, dum miniſterio debitæ conſiderationis noſtræ mentis præſentantur obtutibus, ignis in noſtris meditationibus exardeſcit, & ad tanta diſcrimina revelanda ſuſpirat affectus, zelus accenditur, & ſpiritus anxiatur. Ad quod cum nos ſufficere commode non poſſe ſciamus, levamus oculos noſtros ad montem, montem quidem Dei, montem uber-

ANNO CHRISTI 1311.

rem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium, & humiliter petimus, & devote ſperamus. Et quia ſalubre in his adhiberi remedium intereſt generaliter omnium, nos cum eiſdem fratribus noſtris, aliiſque viris prudentibus, exacto ac frequenti tractatu præhabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum fratrum conſilio univerſale concilium, ſicut imitatione digna ſanctorum patrum conſuetudo laudabilis, longævæ obſervationis exemplo nos inſtruit, a proximis Kalendis Octobris ad duos annos immediate ſequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem, & perſonas ſingulares, & bona ejuſdem, & alia quæ ſtatum tangunt fidei catholicæ, quam circa recuperationem & ſubſidium terræ ſanctæ, ac reparationem, ordinationem, & ſtabilitatem eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum, & libertatum earum, illa, Deo auſpice, communi conſilio inveniatur proviſio, & ejuſdem approbatione concilii roboretur, per cujus ſalutiferam executionem virtus Altiſſimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis, reductis errantibus, redintegrata ejuſdem fidei unitate, extirpatis vitiis, virtutibuſque plantatis, correctis exceſſibus, moribus reformatis, repreſſis oppreſſionibus, libertate ſolida ſtabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejuſdem terræ ſtatu proſpero reparato, occupata reſtituat, vaſtata reſtauret, & reſtaurata conſervet, nobiſque viam aperiat idem ipſe qui novit, & facultatem tribuat ipſe qui poteſt: ut ſic in præmiſſis juxta intenſum animi noſtri deſiderium ſibi miniſtrare poſſimus ſalubriter, quod idem verus ejuſdem univerſalis ſponſus eccleſiæ ipſam dilectam ſuam purgatam maculis, munitam virtute, ac monilibus ornatam, unam ſemper habeat & formoſam, ad ſui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum, robur fidei, pacem & exaltationem populi Chriſtiani. Quia vero proſecutio tanti propoſiti, tempore indiget, ut deductum maturius, facilius autore Domino effectum debitum ſortiatur: prædictum tempus ad id duximus deputandum. Unde venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archidiaconis, archipreſbyteris, & aliis eccleſiarum prælatis, exemptis & non exemptis, eorumque capitulis, & conventibus, per alias noſtras litteras præcipiendo mandamus, ut iidem archiepiſcopi, necnon & cæteri epiſcopi per ipſorum archiepiſcoporum provincias conſtituti, in eiſdem litteris nominati, reliquis ipſorum epiſcoporum in dictis provinciis remanentibus ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in ſuis, quam illarum dictarum provinciarum, qui ad hujuſmodi concilium univerſale acceſſerint, civitatibus & diœceſibus exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, ſic medio tempore ſe accingant ad iter, quod in hujuſmodi decreto termino, quem eis & aliis peremptorie aſſignamus, in Viennenſi civitate iidem archiepiſcopi & epiſcopi taliter nominati perſonaliter, alii vero remanentes epiſcopi, electi, abbates, priores, decani, præpoſiti, archidiaconi, preſbyteri, & prælati, capitula, & conventus, per eoſdem archiepiſcopos & epiſcopos ad prædictum concilium acceſſuros (quibus, ad omnia quæ in eodem concilio ſtatuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedant plenariam poteſtatem, de qua ſufficienter conſtet per publica documenta) noſtro ſe conſpectui repræſentent. Quod ſi forſan ipſis archiepiſcopis & epiſcopis acceſſuris hujuſmodi noluerint concedere poteſtatem, eo caſu venire, vel alios procuratores idoneos cum poteſtate ſimili ad idem teneantur concilium deſtinare. Non obſtantibus quibuslibet privilegiis, ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati, ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma, vel expreſſione a prædicta ſede conceſſis: per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Mandavimus inſuper, ut iidem archiepiſcopi & prælati, per ſe vel alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia, quæ correctionis, & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſubtiliter, & conſcribentes fideliter, eadem ad ipſius concilii notitiam deferant. Et nos nihilo minus variis modis & viis ſolers ſtudium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Hoc etiam in eiſdem noſtris literis adjecto, ut nullus inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſiderans, fallacium excuſationum velamento ſe muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aſpera, ſua omnipotentia convertente, ceſſabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam ſancti proſecutione operis ſe ſubducat: ſed occurrant ſinguli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & ſalutem animarum, ac utilitatem reſpicit ſingulorum. Cæterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre concilium tua & aliorum catholicorum principum decoretur præſentia, ut ſalubri conſilio & auxilio fulciatur: ſerenitatem regiam rogamus, & hortamur attentius, in remiſſionem tibi peccaminum ſuadentes, quod præſcriptis loco & termino, in eodem concilio, captata interim ad hoc opportunitate, ſtudeas perſonaliter intereſſe: meditatione provida prudenter attendens, quod in hoc non ſolum labor, quem ad tam ſancti & utilis negotii promotionem aſſumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam alii dum qui ad veniendum ad idem concilium, efficacius tuo inducentur exemplo. Et nihilo minus vota tua nobis poteris familiarius aperire, quæ in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac eccleſiæ honore poterimus, admittemus.

Datum Pictavis ſecundo Idus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

In eodem modo, ut ſupra proximo, per totum ſcribitur Eduardo regi Angliæ illuſtri.

In eodem modo Carolo regi Siciliæ illuſtri.

In eodem modo Carolo regi Hungariæ illuſtri.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum illuſtri.

In eodem modo Ferdinando regi Caſtellæ & Legionis illuſtri.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum illuſtri.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ illuſtri.

In eodem modo Dionyſio regi Portugalliæ illuſtri.

In eodem modo regi Bohemiæ illuſtri.

In eodem modo Henrico regi Cypri illuſtri.

In eodem modo regi Daciæ illuſtri.

In eodem modo regi Norvvegiæ illuſtri.

In eodem modo Friderico regi Trinacriæ illuſtri.

In eodem modo regi Svvetiæ illuſtri.

In eodem modo cariſſimo in Chriſto filio Henrico regi Romanorum illuſtri: Regnans, &c. *ut in forma, uſque*, A proximis Kalendis Octobris, uſque ad unum annum immediate ſequentem decrevimus congregandum, &c. *uſque*, Datum Avenioni quinto Kalendas Auguſti, anno quarto.

An. Chriſti 1309.

In eodem modo, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Turonenſi, & epiſcopis ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archipreſbyteris, archidiaconis, & aliis eccleſiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum capitulis & conventibus per Turonenſem provinciam conſtitutis, ſalutem, &c. Regnans in cœlis, &c. ut in forma proxime ſuperiori, mutatis mutandis, uſque, Ad id duximus deputandum. Quocirca univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, Redonenſis & Andegavenſis & Nannetenſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in veſtra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in veſtris, quam illorum dictæ provinciæ, qui ad hujuſmodi concilium univerſale acceſſerint, civitatibus & diœceſibus, exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, ſic vos medio tempore accingatis ad iter, quod in hujuſmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie aſſignamus, in Viennenſi civitate, noſtro vos, archiepiſcopi & epiſcopi ſuperius nominati perſonaliter, vos vero alii remanentes epiſcopi, electi, abbates, priores, decani, præpoſiti, archidiaconi, & prælati, capitula, & conventus per eoſdem archiepiſcopum & epiſcopos ad prædictum concilium acceſſuros, quibus ad ea quæ in eodem concilio ſtatuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedatis plenariam poteſtatem, de qua ſufficienter conſtet per publica documenta, conſpectui præſentetis. Quod ſi forſan ipſis archiepiſcopo & epiſcopis acceſſuris hujuſmodi nolueritis concedere poteſtatem, eo caſu venire, vel alios procuratores idoneos cum poteſtate ſimili ad idem concilium teneamini deſtinare: non obſtantibus quibuslibet privilegiis ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati, ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione a prædicta ſede conceſſis, per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per vos, & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſalubriter, & conſcribentes fideliter, eadem ad ipſius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis ſolers ſtudium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiæ notam & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſiderans, fallacium excuſationum velamento ſe muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aſpera, ſua omnipotentia convertente, ceſſabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam ſancti proſecutione operis ſe ſubducat: ſed occurrant ſinguli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & ſalutem animarum, & utilitatem reſpicit ſingulorum.

Datum Pictavis ſecundo Idus Auguſti, anno tertio.

An. Chriſti 1308.

In eodem modo venerabilibus fratribus archiepiſcopo Bituricenſi ac epiſcopis, & dilectis filiis electis, abbatibus, *&c. ut ſupra proxime, uſque ad*, Per Bituricenſem provinciam conſtitutis. Regnans in cælis, *&c. ut ſupra, uſque ad*, Mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Mimatenſis, Lemovicenſis ac Anicienſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in veſtra provincia, *&c.* Datum, ut ſupra, *& ſic ſcribitur ſingulis archiepiſcopis inferius nominatis in ſua provincia.*

In eodem modo archiepiſcopo Rotomagenſi ac epiſcopis, *&c.* mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Bajocenſis & Conſtantienſis epiſcopi, reliquis veſtrum, *&c.*

In eodem modo archiepiſcopo Auxitano & epiſcopis, *&c. uſque ad* mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, Vaſatenſis, Aquenſis & Convenarum epiſcopi, reliquis, *&c.*

In eodem modo archiepiſcopo Narbonenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope; ac *Toloſane*, *Magalonenſis* & Biterrenſis epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Lugdunenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Lingonenſis & Eduenſis epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Remenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Sueſſionenſis, Catalaunenſis & Belvacenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Senonenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Aurelianenſis, Antiſiodorenſis & Pariſienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Aginnenſis, Pictavenſis & Santonenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Stravinenſis & Augurienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Pragenſis, Moravienſis, Conſtantienſis & Argentinenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Panormitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Mazarenſis & Agrigentine epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Eboracenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, arhiepiſcope, ac Catleonenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Nidroſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, Asloenſis & Bergenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Meſſan. * epiſcope, &c.

* *Corr.* Maſſenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Tarantaſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Sedunenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Raguſino & epiſco-

ANNO CHRISTI 1311.

epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Dribumen.[a] ac Boſnenſis epiſcopi, &c. A

[a] ſ. Tribulienſis.

In eodem modo archiepiſcopo Gueſnenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Caminenſis ac Lubicenſis[b] epiſcopi, &c.

[b] ſ. Luſocenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Strigonienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Quinqueccleſienſis & Agrienſis epiſcopi.

In eodem modo archiepiſcopo Antibarenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, Polacenſis & Suacinenſis, epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Hiſpalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Carthaginenſis epiſcope, &c. B

In eodem modo archiepiſcopo Barenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Melphitenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Toletano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Palentine, & Burgenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Baſilienſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Ravennatenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Parmenſis, Faventine & Mutinenſis epiſcopi, &c. C

In eodem modo archiepiſcopo Neapolitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Averſanæ epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tarraconenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Valentine, Cæſarauguſtane & Gerundenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Jadrenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, Signenſis & Veglenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Robienſis, & Aprumacenſis epiſcopi, &c. D

In eodem modo archiepiſcopo Saltzburgenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Patavienſis, Ratiſponenſis & Bambergenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Coloſſenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Zagabrienſis & Ultraſilvanenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Arelatenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Maſſilienſis, Avenionenſis & Briniſtrine epiſcopi, &c. E

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Lubicenſis & Barduicenſi epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Capuano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Venafrane epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Mediolanenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Bergamenſis, Brixienſis, Cremonenſis & Placentine epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Ebredunenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Nicienſis & Granenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Ottonienſis & Roſtrildenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Brandeburgenſis & Havelborgenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Dublinenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Fernenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Leodienſis & Trajectenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Corinthienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Argonenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Caſſellenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Leomenſis, Inſulane & Clunenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Turritanenſi ac epiſcopis, &c. mandamus; quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Boſan. epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tuamenſi & epiſcopis, &c. *uſque ad*, Mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Elfinenſis & Achadenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Arborenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac ſanctæ Juſtæ & Civitatenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Spalatenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Tragurienſis & Arbenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Patracenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Motonenſis & Coronenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Londinienſis, Vintonienſis, Sariſberienſis, Vigornenſis & Lincolnienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Armachano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Connenſis & Dunenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Compoſtellano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Salamantinenſis, Ulixbonenſis & Legionenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Aquenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Forojulienſis & Siſtaricenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Treverenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Metenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Bracarenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Portugalenſis, Coimbricenſis & Tudenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Calaritano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Dolienſis epiſcope, &c.

In

ANNO CHRISTI 1311.

In eodem modo archiepiſcopo Viennenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Gebennenſis & Vivarienſis epiſcopi, &c. A

In eodem modo archiepiſcopo Athenienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Nigropontenſis & Reonenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Beneventano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Avellinenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Nicoſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Paphenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Pactenſis epiſcope, &c. B

In eodem modo archiepiſcopo Coſano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, vobis epiſcopis in veſtra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium, *&c. ut ſupra uſque*, In Viennenſi civitate noſtro te, archiepiſcope, perſonaliter, vos vero alii remanentes, *&c. mutatis mutandis uſque in finem.*

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, vobis epiſcopis, *&c. ut ſupra.*

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c. C

In eodem modo archiepiſcopo Rigenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tarentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Hydruntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Montiſregalis & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Salernitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c. D

In eodem modo archiepiſcopo Coſentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Brunduſino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Thebano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Surrentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Raſſanenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c. E

In eodem modo archiepiſcopo Regienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo ſanctæ Severinæ & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te, frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Acheruntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te, frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano & epiſcopis, ac dilectis filiis electis, &c. *ut ſupra, uſque*, Per Conſtantinopolitanam & Cretenſem provincias conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, cum duobus ſuffraganeis patriarchatus tui Conſtantinopolitani, quos ad hoc duxeris eligendos, & epiſcope Arianenſis ſuffraganee eccleſiæ Cretenſis, quæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, per ſedem apoſtolicam, *uſque*, Ad ipſius ſedis beneplacitum eſt unita, reliquis veſtrum, &c. *ut ſupra*. Datum, ut ſupra.

In eodem modo patriarchæ Aquilejenſi & epiſcopis, &c. per Aquilejenſem provinciam conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, Cumane, Vincentine, Paduane, Polane, & Tarviſine epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo patriarchæ Gradenſi & epiſcopis, &c. per Gradenſem provinciam, &c. mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, & Caſtellane epiſcope, &c.

In eodem modo patriarchæ Hieroſolymitano, & epiſcopis, &c. per Hieroſolymitanam provinciam, &c. mandamus, quatenus te, frater patriarcha, cum duobus ex ſuffraganeis tuis, quos ad hoc duxeris eligendos, reliquis, &c.

In eodem modo venerabilibus fratribus Fundano, & Sorano, ac aliis epiſcopis, & dilectis filiis electis, &c. *ut ſupra*, per Campaniam & Maritimam conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres Fundane & Soranenſis epiſcopi, reliquis veſtrum in Campaniæ & Maritimæ partibus remanentibus, &c. *ut ſupra in forma.*

In eodem modo Sutrino & Balneoregienſi & aliis epiſcopis & dilectis filiis, &c. per patrimonium beati Petri in Tuſcia conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres Sutrine & Balneoregienſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in patrimonio beati Petri remanentibus, &c.

In eodem modo Peruſino & Spoletano, ac univerſis aliis epiſcopis & dilectis filiis, &c. per ducatum Spoletanum conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Peruſine & Spoletane epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in ducatu Spoletano remanentibus, &c.

In eodem modo Æſino, Fanenſi & Camerinenſi, ac aliis epiſcopis & dilectis filiis, & per Anconitanam marchiam conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres Æſine, Fanenſis & Camerinenſis epiſcopi, reliquis veſtrum in Anconitanâ marchia remanentibus, &c.

In eodem modo Florentino & Piſtorienſi, ac aliis epiſcopis, & dilectis filiis, &c. per Tuſciam conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Florentine & Piſtorienſis epiſcopi, reliquis veſtrum in Tuſcia remanentibus, &c.

In eodem modo ſancti Andreæ, Candidæcaſæ, & Glaſcuenſi, ac aliis univerſis epiſcopis, & dilectis filiis, &c. per regnum Scotiæ conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres ſancti Andreæ, Candidæcaſæ, & Glaſcuenſis epiſcopi, reliquis veſtrum in dicto regno Scotiæ remanentibus, &c.

In eodem modo Theatino, Valvenſi, & Aquilenſi, & aliis epiſcopis, & dilectis filiis, &c. per partes Aprutii conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Theatine, Valvenſis, & Aquilenſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in partibus Aprutii remanentibus, &c.

In eodem modo dilectis filiis Caſinenſi & ſancti

ANNO CHRISTI 1311.

ℓti Vincentii de Vulturno, ac cæteris abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archidiaconis, archipresbyteris, & aliis monaſteriorum & eccleſiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum conventibus & capitulis per ipſorum Caſinenſis & ſancti Vincentii monaſteriorum terras conſtitutis, &c. *uſque*, Quocirca univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus vos Caſinenſis & ſancti Vincentii de Vulturno monaſteriorum abbates omni negligentia, &c. *uſque*, In Viennenſi civitate noſtro vos abbates ſuperius nominati perſonaliter, vos vero alii remanentes abbates, priores, decani, &c. Quod ſi forte ipſis abbatibus acceſſuris, &c. *mutatis mutandis, ut ſupra*.

In eodem modo venerabili fratri Iſnano archiepiſcopo Thebano vicario noſtro in Urbe, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, &c. *uſque*, Ipſam urbem, & ejus diſtrictum conſtitutis, mandamus, quatenus vos vicarie, & ſancti Pauli ac Laurentii extra muros Urbis monaſteriorum abbates, omni negligentia relegata, &c. *ut ſupra uſque*, Vicarie, & abbates ſuperius nominati perſonaliter, vos vero alii remanentes abbates, &c. ut ſupra per totum.

Datum, ut ſupra, *& eadem data in omnibus ſuperioribus de concilio*.

Datum Pictavis ſecundo Idus Auguſti anno tertio.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopo Nicoſienſi & ejus ſuffraganeis.

ALma mater eccleſia nonnulla plerumque rationabiliter ordinat, quæ poſtmodum, prout ſecundum varietatem temporum, & qualitatem etiam emergentium, agendorum conſiderata ſuadet utilitas, in melius conſulta deliberatione commutat. Sane licet eccleſiarum prælatos ad univerſale concilium, quod dudum a proximis tunc Kalendis Octobris ad duos annos immediate ſequentes apud civitatem Viennenſem de fratrum noſtrorum conſilio decrevimus congregandum, per noſtras ſub certa forma litteras duxerimus evocandos: quia tamen negotium inquiſitionum, quas per diverſas mundi partes contra ordinem militiæ Templi, ejuſque ſingulares perſonas, fieri mandavimus, completum non eſt; & quod in brevi compleri valeat non ſperamus, nec videmus ipſum negotium, & nonnulla alia quæ in eodem ſunt tractanda concilio, poſſe uſque ad præfatum ſtatutum terminum taliter præparari, quod ad ipſius examen concilii decenter valeant introduci: eumdem terminum uſque ad Kalendas Octobris, prædictum primum terminum jamdudum per eaſdem noſtras litteras aſſignatum immediate ſequentes, ex præmiſſis & aliis certis juſtis & legitimis cauſis, quas præſentibus inſeri non oportet, de fratrum eorumdem conſilio duximus prorogandum. Hæc itaque vobis tenore præſentium intimantes, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus: quatenus juxta modum & formam in prædictis noſtris directis vobis litteris declaratos, in hujuſmodi prorogato termino & loco prædicto, quem vobis peremptorium aſſignamus, omni, quam inevitabilis neceſſitas non inducat, excuſatione poſtpoſita, noſtros vos conſpectui præſentetis.

An. Christi 1310.

Datum Avenione ſecundo Nonas Aprilis anno quinto.

In eodem modo, ut ſupra proximo per totum, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Lugdunenſi & ejus ſuffraganeis. Datum *ut ſupra*.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Capuano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Panormitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Corinthienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Mediolanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Strigonienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Coloſſenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Turritano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Arborenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Spalatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Armacano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tuamenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Caſſellenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Dublinenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Eboracenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Turonenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Remenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Senonenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Saltzburgenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarantaſienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Raguſino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Hiſpalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarraconenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Ravennatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Toletano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Narbonenſi & ejus ſuffraganeis.

In

ANNO CHRISTI 1311.

In eodem modo archiepiſcopo Barenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Rotomagenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Antibarenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Jadrenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Biturienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Neapolitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Gueſnenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Auxitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Patracenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Coſentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Roſſanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Treverenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Regienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Montiſregalis & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Thebano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Calaritano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Salernitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Viennenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Hydruntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Brunduſino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Conſano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Ebredunenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Surrentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Bracarenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Aquenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Athenienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Beneventano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Compoſtellano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Rigenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Arelatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Acheruntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo ſanctæ Severinæ & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Gradenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Aquilejenſis & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Hieroſolymitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo Sutrino & Balneoregienſi epiſcopis, per totum, ut ſupra.

In eodem modo Eſinenſi, Fanenſi & Camerinonſi epiſcopis.

In eodem modo Theatinenſi, Valvenſi & Aquilenſi epiſcopis.

In eodem modo Florentino & Piſtorienſi epiſcopis.

In eodem modo Fundano & Sorano epiſcopis.

In eodem modo venerabili fratri epiſcopo Peruſino, & dilecto filio Petro electo Spoletano.

In eodem modo dilectis filiis Caſinenſi & S. Laurentii de Vulturno monaſteriorum abbatibus.

In eodem modo Iſnardo archiepiſcopo Thebano vicario noſtro in Urbe, uſque, Hæc itaque tibi tenore præſentium intimantes, fraternitati tuæ, &c. uſque, Noſtro te conſpectui repræſentes. Datum ut ſupra.

In eodem modo archiepiſcopo S. Andreæ & aliis epiſcopis in regno Scotiæ conſtitutis.

In eodem modo cariſſimo in Chriſto filio Philippo regi Franciæ illuſtri. Alma mater, &c. ut ſupra, uſque, Sane licet eccleſiarum prælatos, & celſitudinem tuam ad univerſale concilium, &c. uſque ad, Sub certa forma litteras, prælatis ipſis, & tibi ſuper ipſius concilii convocatione directas, duxerimus evocandos: qui tamen, &c. uſque ad, Hæc itaque ad tuam, & univerſorum notitiam deducentes, ſerenitatem regiam rogamus, & hortamur attente, uſque, In remiſſionem tibi peccaminum ſuadentes, quatenus, præſcripto termino, ſic per nos, ut prædicitur, prorogato, ſtudeas in eodem concilio juxta priorum directarum tibi per nos ſuper hoc litterarum tenorem in prælibato loco perſonaliter intereſſe.

Datum, *ut ſupra in prima forma*.

In eodem modo Eduardo regi Angliæ.

In eodem modo Roberto regi Siciliæ.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum.

In eodem modo Fernando regi Caſtellæ & Legionis.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ.

In eodem modo Dionyſio regi Portugalliæ.

In eodem modo regi Bohemiæ.

In eodem modo Henrico regi Cypri.

In eodem modo regi Daciæ.

In eodem modo regi Norvegiæ.

In eodem modo Friderico regi Trinacriæ.

In eodem modo regi Sueciæ.

In eodem modo Henrico regi Romanorum.

In eodem modo regi Hungariæ.

Ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.

ALma mater eccleſia, &c. ut ſupra in illa ad prælatos, uſque, Sub certa forma litteras

ANNO CHRISTI 1311.

teras prælatis ipſis ſuper ipſius concilii convocatione directas duxerimus evocandos, quia tamen negotium inquiſitionum, &c. ut ibidem, uſque, Hæc itaque ad univerſorum notitiam deducentes, volumus, & prædictis prælatis harum autoritate præcipiendo mandamus, quatenus juxta modum & formam in prædictis noſtris prioribus, & directis litteris declaratos, in hujuſmodi prorogato termino & loco prædicto, quem eis peremptorium aſſignamus, omni, quam inevitabilis neceſſitas non inducat, excuſatione poſtpoſita, noſtro ſe conſpectui repræſentent. Ut autem hujuſmodi noſtra prorogatio ad communem omnium notitiam facilius deducatur, licet per alias noſtras litteras prælatis ipſis per nos dudum evocatis, hæc ſpecialiter intimemus: has chartas, ſive membranas, prorogationem continentes eamdem, in eccleſiæ majoris Avenionenſis appendi, vel affigi oſtiis, ſeu ſuper liminaribus faciemus: quæ prorogationem ipſam ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo judicio publicabunt. Ita quod ii, quos prorogatio ipſa contingit, nullam poſtea poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos talis prorogatio non pervenerit, vel quod ignorarint eamdem: cum non ſit veriſimile remanere quoad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

An. Chriſti 1310. Datum Avenione, ſecundo Nonas Aprilis, anno V.

Dilecto filio abbati monaſterii Ciſtercienſis, Cabilonenſis diœceſis.

REgnans in cælis triumphans eccleſia, cujus paſtor eſt Pater æternus, cui ſanctorum miniſtrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant in terris, ad ſui ſimilitudinem & repræſentationem conſtituit eccleſiam militantem unigenito Filio Dei vivi Domino Jeſu Chriſto ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illuſtrationem Paracleti procedentis pariter ab utroque, ſtatuit fidei fundamentum.

Sancta Romana eccleſia, mater alma fidelium, caput eſt, diſponente Domino, eccleſiarum aliarum omnium & magiſtra, a qua, veluti a primitivo fonte, ad ſingulas eccleſias ejuſdem fidei rivuli derivantur, ad cujus regimen voluit Chriſti clementia Romanum pontificem vice ſui deputare miniſtrum, ut inſtructionem ac doctrinam ipſius, eloquio veritatis evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptiſmatis teneant & conſervent, & qui ſub hac doctrina curſum vitæ recte peregerint, ſalvi fiant, qui vero ab ea deviaverint, condemnentur. Ipſa nempe Romana mater eccleſia, juxta exigentiam poſſibilitatis ipſius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ obſervantia rutilat, intuitum ſedulæ conſiderationis extendens, & ſubjiciens ab olim ſuæ conſiderationis examini, diuturnæ calamitatis anguſtias illius ſpecialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ ſanctæ ab infidelibus miſerabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius, noſtræ carnis indumento contectus, ſalutem humani generis, pietate ineffabili extitit operatus, quamque ſua ipſe voluit corporali inſignire præſentia, & proprii aſperſione ſanguinis conſecrare, multa ſolicitudine ſtuduit eidem terræ, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperetur ab

A ipſis impiis, ſubvenire. Et quia inter cæteros, quos profeſſio Chriſtianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ Templi Hieroſolymitani, ſicut eſt toti orbi notorium, tamquam ſpeciales ejuſdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defenſores, ipſius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipſos & eorum ordinem præfata eccleſia ſpecialis favoris plenitudine proſequens, eos adverſus Chriſti hoſtes crucis armavit ſignaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diverſis libertatibus & privilegiis communivit. Hi nimirum, cum crederentur in Domini ſervitio ſub regulari habitu fideliter militare, ſibi quaſi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione B bonorum, ſentiebant multifarie multiſque modis propterea adjutrices. Sed, proh dolor, nova & calamitoſa vox de malignitatis fratrum ipſorum enormitate progrediens, noſtrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis, & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animas, mentes turbat, & cunctis fidei Chriſtianæ cultoribus novum ineffabilis amaritudinis calicem ſubminiſtrat: & dum facti ſeriem, ejus neceſſitate poſcente, depromimus, noſter attenuatur præ anguſtia ſpiritus, & valetudinis fatigata confractibus membra ſingula, præ nimio dolore tabeſcunt. Dudum ſiquidem circa noſtræ promotionis ad apicem ſummi pontificatus C initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus noſtræ coronationis inſignia, veniremus, & poſt, tam ibi quam alibi, ſecreta quorundam nobis inſinuatio intimavit, quod magiſter, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipſe ordo, qui ad defenſionem patrimonii ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti fuerant in tranſmarinis partibus deputati, contra ipſum Dominum in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreſes varias erant lapſi. Sed quia non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſanguinem effundere, ac perſonas ſuas mortis D periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis & aliis obſervantiis, devotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent: hujuſmodi inſinuationi, ac delationi ipſorum, ejuſdem Domini noſtri exemplis, & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti aurem noluimus inclinare. Deinde vero cariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora nunciata (non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vindicare aut appropriare intendat, immo ea nobis, & eccleſiæ, per deputandos ſuper hoc a nobis adminiſtranda, guber- E nanda, conſervanda, & cuſtodienda, liberaliter & devote in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amovendo) ſed fidei orthodoxæ fervore, ſuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus, de præmiſſis quantum licite potuit ſe informans, ad inſtruendum & informandum nos ſuper his, multas & magnas nobis informationes per ſuos nuncios & litteras deſtinavit. Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente validius, ſuper ſceleribus ante dictis, & quia etiam quidam miles ejuſdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram

ANNO CHRISTI 1311.

coram nobis ſecreto juratus depoſuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc conſuetudo, vel verius corruptela ſervatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati ſuggeſtionem, qui recipitur, Chriſtum: *& reliqua, ut in priore epiſtola ſcripta anno tertio, uſque ad verba illa*, Prædictum tempus ad id duximus deputandum. Et demum illud ex certis, juſtis & legitimis cauſis, quas præſentibus inſeri non oportet, uſque ad alias Kal. Octob. proxime futuras de prædictorum fratrum conſilio duximus prorogandum. Quocirca diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, B ſic medio tempore te accingas ad iter, quod in hujuſmodi prorogato termino, quem tibi & aliis peremptorie aſſignamus, in Viennenſi civitate noſtro te conſpectui repræſentes; non obſtantibus quibuslibet privilegiis, ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati, ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione a prædicta ſede conceſſis, per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per te, & alios viros prudentes Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquires ſubtiliter, & conſcribens fideliter, ea ad ipſius concilii notitiam C deferas. Et nos nihilo minus variis modis & viis ſolers ſtudium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Et ſi inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſideras, nequaquam fallacium excuſationum velamento te munias, vel ex impedimentis itinerum, quæ Domino prava in directa, & in vias planas aſpera, ſua omnipotentia convertente, ceſſabunt, frivolæ allegationis munimenta confingas, ut a tam ſancti proſecutione operis te ſubducas: ſed voluntarius occurras ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & ſalutem animarum ac utilitatem reſpicit ſingulorum.

Anno Chriſti 1310. Datum Avenione decimo Kalendas Decembris, anno ſexto.

In eumdem modum ſcribitur dilecto filio abbati monaſterii Vallis umbroſæ, Fæſulanæ diœceſis. Regnans in cælis, &c. *ut ſupra per totum*, uſque, Datum, ut ſupra.

In eumdem modum abbati monaſterii ſancti Antonii Viennenſis, ordinis ſancti Auguſtini.

In eumdem modum priori generali ordinis fratrum eremitarum ſancti Auguſtini.

In eumdem modum abbati monaſterii Cluniacenſis, Matiſconenſis diœceſis.

In eumdem modum magiſtro ordinis fratrum Prædicatorum.

In eumdem modum miniſtro generali ordinis Minorum.

In eumdem modum magiſtro domus militiæ ſancti Jacobi.

In eumdem modum priori monaſterii Carthuſienſis, Maurianenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii de Cluſa ordinis beati Benedicti, Taurinenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii Farfenſis, ordinis ſancti Benedicti.

In eumdem modum abbati monaſterii S. Dio- A nyſii prope Pariſios, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum priori eremi Camaldulenſis, Aretinæ diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii Caſædei ordinis ſancti Benedicti, Claromontenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii ſanctæ Juſtinæ Paduanæ, ordinis ſancti Benedicti.

In eumdem modum priori Grandimontenſis monaſterii per priorem ſoliti gubernari, Lemovicenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii Præmonſtratenſis, Laudunenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii ſancti Laurentii Averſani, ordinis ſancti Benedicti.

B In eumdem modum abbati monaſterii Cavenſis, ordinis ſancti Benedicti, Salernitanæ diœceſis.

In eumdem modum abbati Majoris monaſterii Turonenſis, ordinis ſancti Benedicti.

In eumdem modum præceptori domus Calatravenſis ordinis, Toletanæ diœceſis.

In eumdem modum priori generali ordinis fratrum beatæ Mariæ de monte Carmeli.

In eumdem modum magiſtro ordinis Humiliatorum.

SENTENTIA

C DE EXTINCTIONE

TEMPLARIORUM

A CLEMENTE PAPA QUINTO LATA in concilio Viennenſi.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD providam Chriſti vicarii præſidentis in ſpecula apoſtolicæ dignitatis circumſpectionem pertinet vices penſare temporum emergentium, negotiorum cauſas diſcutere, ac perſonarum attendere qualitates: ut ad ſingula debitum dirigens neceſſariæ conſiderationis intuitum, & D opportune manum operationis apponens, de agro Domini ſic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplificet, ſic prævaricantium ſpinas tollat, ut evellendo plus plantet quam deſtruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendo, potiorem præbeat de proviſa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiam, quam vera juſtitia, quæ compaſſionem habet, doloris intulerit detrimentum perſonarum, & locorum hujuſmodi per ruinam. Sic enim ſufferendo quod officit, & ſubrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, & ſublata de medio meliori ſubrogatione reſtaurat. Dudum ſiquidem ordinem domus militiæ Templi Hieroſolymita- E ni, propter magiſtrum, & fratres, cæteraſque perſonas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus conſiſtentes, variis & diverſis non tam nefandis, quam infandis, proh dolor, errorum & ſcelerum obſcœnitatibus, pravitatibus, maculis, & labe reſperſos, quæ propter triſtem & ſpurcidam eorum memoriam præſentibus ſubticemus, ejuſque ordinis ſtatum, habitum, atque nomen, non ſine cordis amaritudine & dolore, ſacro approbante concilio, non per modum diffinitivæ ſententiæ, cum eam ſuper hoc ſecundum inquiſitiones, & proceſſus ſuper his habitos, non poſſemus ferre de jure, ſed per viam pro-

ANNO CHRISTI 1311.

provisionis, ſeu ordinationis apoſtolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura ſuſtulimus ſanctione, ipſum prohibitioni perpetuæ ſupponentes: diſtrictius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum ſuſcipere vel portare, aut pro Templario ſe gerere præſumeret: quod ſi quis contra faceret, excommunicationis incurreret ſententiam ipſo facto: univerſa etiam bona ordinis prælibati apoſtolicæ ſedis ordinationi & diſpoſitioni autoritate apoſtolica duximus reſervanda. Inhibentes diſtrictius, ne quis, cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis vel bonis hujuſmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis ſeu diſpoſitionis apoſtolicæ per ſedem eamdem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret: decernentes extunc irritum & inane, ſi ſecus a quoquam ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac poſtmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad ſubſidium terræ ſanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Chriſtianæ, a Chriſti cultoribus data, legata, conceſſa, & acquiſita fuerunt, debita gubernatione carentia, tamquam vacantia deperirent, vel converterentur in uſus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & diſpoſitionis hujuſmodi, eorum deſtructio vel dilapidatio ſequeretur: cum fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis & prælatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus & illuſtribus perſonis, cum reliquorum quoque abſentium prælatorum, & etiam capitulorum, & conventuum, eccleſiarum & monaſteriorum procuratoribus in dicto concilio conſtitutis, habuimus ardua, moroſa, & diverſa conſilia, & tractatus: ut per hujuſmodi conſiliorum & tractatuum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & diſpoſitio, ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem eccleſiæ, dictæ terræ ſubſidium, ſalutem quoque fidelium & quietem, ſalubris & utilis perveniret. Poſtque utique longa, præmeditata, proviſa & matura conſilia, ſuadentibus plurimis juſtis cauſis, noſtra & dictorum fratrum, necnon patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum prælatorum ac excellentium & illuſtrium perſonarum prædictorum in dicto concilio tunc præſentium deliberationes & conſilia in hoc finaliter reſederunt, ut prædicta bona ordini hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali, ac dilectis filiis magiſtro, & fratribus hoſpitalis ejuſdem, nomine hoſpitalis & ordinis eorumdem, qui tamquam athletæ Domini pro defenſione fidei ſe periculis mortis jugiter exponentes, oneroſa nimis & periculoſa diſpendia continue perferunt in partibus tranſmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cætera mundi loca, in quibus vigere dignoſcitur obſervantia regularis, dictum ordinem hoſpitalis, & ipſum hoſpitale, ſinceræ caritatis plenitudine proſequentes, ac attendentes quod, ſicut evidentia facti in eo Divinis obſequiis ferventer inſiſtitur, pietatis & miſericordiæ opera vigilantibus ſtudiis exercentur, fratres hoſpitalis ipſius, mundanis ſpretis illecebris, devotum impendentes Altiſſimo famulatum, ac pro recuperatione terræ prædictæ, tamquam intrepidi Chriſti pugiles, ferventibus ſtudiis & deſideriis intendentes, quælibet ducunt humana pericula in contemptum: conſiderantes quoque quod ex hoc tanto eorumdem magiſtri & fratrum, A dictorum ordinis & hoſpitalis, creſcet ſtrenuitas, animorum fervor augebitur, & ipſorum roborabitur fortitudo, ad propulſandas noſtri Redemptoris injurias, & hoſtes ejuſdem fidei conterendos, quanto ipſorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ proſecutionis tanti negotii neceſſitas exigit, levius & facilius poterunt ſupportare: & propterea non indigne vigiles redditi, ſtudiiſque ſolicitis excitati, ut ad ſui ſtatus augmentum opem & operam impendamus, eodem ſacro approbante concilio, ipſam domum militiæ Templi, cæteraſque domos, eccleſias, capellas, oratoria, civitates, caſtra, villas, terras, grangias, & loca, poſſeſſiones, juriſdictiones, red- B ditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel ſe moventia, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis ſuis, ultra & citra mare, ac in univerſis & quibuslibet mundi partibus conſiſtentia, quæ ipſe ordo, & dicti magiſter & fratres ipſius ordinis militiæ Templi, tempore quo ipſe magiſter, & nonnulli ex eiſdem fratribus militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini milleſimo trecenteſimo octavo, menſe Octobri, per ſe, vel quoſcumque alios habebant, tenebant, & poſſidebant, vel ad eoſdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magiſtrum, & fratres ipſius ordinis militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, necnon nomi- C na, actiones & jura, quæ prædicto tempore captionis ipſorum, eiſdem domui, ordini, vel perſonis ipſius ordinis militiæ Templi, quocumque modo competebant, vel competere poterant, contra quoſcumque, cujuſcumque dignitatis, ſtatus vel conditionis exiſterent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus præfati magiſter & fratres dictorum domus & ordinis militiæ Templi, & ipſa domus & ordo, per ſedem apoſtolicam, vel per catholicos imperatores, reges & principes, & fideles alios, vel quocumque alio modo, erant legitime communiti, eidem ordini hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali donamus, concedimus, unimus, D incorporamus, applicamus, & annectimus in perpetuum, de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, exceptis bonis quondam dicti ordinis ipſius militiæ Templi, conſiſtentibus in regnis & terris cariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ, & Majoricarum regum illuſtrium, extra regnum Franciæ, quæ a donatione, conceſſione, unione, applicatione, incorporatione, & annexione prædictis, ſpecialiter excipienda duximus, & etiam excludenda. Ea nihilo minus diſpoſitioni & ordinationi ſedis apoſtolicæ reſervantes, inhibitionem dudum per alios proceſſus noſtros factam, ne quis videlicet, cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis & bonis hujuſ- E modi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinationis ſeu diſpoſitionis ſedis ejuſdem faciendæ de illis, necnon decreti noſtri interpoſitionem, quoad perſonas & bona in dictis regnis & terris eorumdem regum proxime expreſſorum conſiſtentia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quouſque de perſonis & rebus prædictis in eiſdem regnis & terris conſiſtentibus, per diſpoſitionem ſedis ejuſdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cujuſcumque ſtatus, conditionis, excellentiæ vel dignitatis exiterint, etiamſi pontificali, Impe-

ria-

ANNO CHRISTI 1311.

riali, vel regali præfulgeant dignitate, niſi infra unius menſis ſpatium, poſtquam ſuper hoc per dictos magiſtrum & fratres ipſius hoſpitalis, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem ſeu procuratores eorum, fuerint requiſiti, dicta bona dimiſerint, illaque plene ac libere reſtituerint ordini ipſius hoſpitalis, & eidem hoſpitali, aut magiſtro ſeu prioribus, vel præceptoribus, aut fratribus hoſpitalis ejuſdem in quibuſcumque partibus & provinciis conſtitutis, eorumque ſingulis, vel procuratori ſeu procuratoribus eorumdem ejuſdem ordinis ipſius hoſpitalis nomine, etiamſi dicti priores, præceptores & fratres ipſius hoſpitalis, & procuratores ipſorum, & eorum quilibet, a dicto magiſtro ipſius hoſpitalis mandatum ſuper hoc ſpecialiter non haberent, dummodo procuratores prædicti a dictis prioribus & præceptoribus, vel eorum ſingulis in provinciis & partibus, in quibus hujuſmodi priores & præceptores exiterint deputati, mandatum ſuper hoc habuerint vel oſtenderint ſpeciale. Qui omnes & ſinguli, videlicet priores & præceptores, & fratres, dicto magiſtro, procuratores vero prædicti eiſdem prioribus & præceptoribus, eorumque ſingulis, a quibus ſuper his fuerint deputati, plenum ſuper omnibus geſtis, actis, receptis & procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum & rationem ponere & reddere teneantur: necnon omnes qui ſcienter occupatoribus & detentoribus prælibatis in occupatione vel detentione hujuſmodi dederint conſilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis; capitula vero, collegia ſeu conventus eccleſiarum & monaſteriorum, necnon univerſitates civitatum, caſtrorum, villarum, & aliorum locorum, & ipſas civitates, caſtra, villas & loca, quæ in his culpabilia exiterint, ac etiam civitates, caſtra & loca, in quibus detentores & occupatores hujuſmodi dominium obtinuerint temporale, ſi hujuſmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & reſtituendo illa magiſtro & fratribus ordinis & hoſpitalis ejuſdem nomine hoſpitalis ipſius obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujuſmodi præmiſſis non deſtiterint, poſtquam ſuper hoc, ut præmittitur, fuerint requiſiti, ipſo facto interdicti ſententiis decernimus ſubjacere; a quibus abſolvi non poſſint, donec ſuper his plenam & debitam ſatiſfactionem curaverint exhibere. Et nihilo minus occupatores & detentores hujuſmodi, vel præſtantes eiſdem, ut præmittitur, auxilium, conſilium vel favorem, ſive ſingulares perſonæ, ſive capitula, collegia, ſeu conventus eccleſiarum & monaſteriorum, ac univerſitates civitatum, caſtrorum, terrarum, vel aliorum locorum exiterint, præter pœnas præſcriptas, omnibus, quæ a Romana, vel aliis eccleſiis quibuſcumque tenent in feudum, ipſo facto decernimus fore privatos ſive privata. Ita quod ad eccleſias, ad quas ſpectant, illa libere ſine contradictione aliqua revertantur; earumque eccleſiarum prælati, ſive rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant, ſicut utilitati eccleſiarum ipſarum viderint expedire. Nulli ergo, *&c.* noſtrorum donationis, conceſſionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis reſervationis, inhibitionis, voluntatis & conſtitutionis infringere, *&c.* Si quis, *&c.*

Anno Chriſti 1312.

Datum Viennæ ſexto Nonas Maii, pontificatus noſtri anno ſeptimo.

A

Dilectis filiis archidiacono & cantori Nicoſienſis, & theſaurario Paphenſis eccleſiarum.

AD providam Chriſti vicarii, *&c. ut ſupra proxime, uſque*, Eorum memoriam noſtris litteris ſubticuimus, ejuſdemque ordinis ſtatum, *&c. uſque*, Et ipſi hoſpitali donavimus, conceſſimus, univimus, incorporavimus, applicavimus, & annexuimus in perpetuum de apoſtolicæ, *&c. uſque*, eccleſiarum ipſarum viderint expedire.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel per alium, ſeu B alios, præfatos magiſtrum ſeu priores vel præceptores, aut fratres hoſpitalis ejuſdem, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem, ſeu procuratores eorum, nomine hoſpitalis ipſius, in corporalem poſſeſſionem dictorum domus militiæ Templi, cæterarumque domorum, eccleſiarum, capellarum, oratoriorum, civitatum, caſtrorum, villarum, terrarum, grangiarum & locorum, poſſeſſionum, juriſdictionum, reddituum atque jurium, omniumque aliorum bonorum, mobilium & immobilium, vel ſe moventium, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis ſuis, ultra & citra mare, ac in univerſis & quibuslibet mundi partibus conſiſtentium, quæ ipſe ordo, & dicti magiſter & fratres ipſius C ordinis militiæ Templi, prædicto tempore hujuſmodi captionis eorum, per ſe vel quoſcumque alios habebant, tenebant & poſſidebant, vel ad eoſdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magiſtrum & fratres ipſius ordinis militiæ Templi quomodolibet pertinebant, inducatis autoritate noſtra, & defendatis inductos, amotis prædictis occupatoribus & detentoribus, ac adminiſtratoribus & conſervatoribus in bonis ipſis autoritate apoſtolica & quavis alia deputatis, & quibuslibet aliis ab eiſdem, eiſque faciatis de illorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus univerſis, integre reſponderi. Occupatores ſeu detentores, adminiſtratores, conſervatores, & alios D prædictos, niſi infra dictum terminum, ut præmittitur, bona & redditus prædicta dimiſerint, illaque libere & plene reſtituerint ordini ipſius hoſpitalis, & eidem hoſpitali, aut magiſtro ſeu prioribus vel præceptoribus, aut fratribus hoſpitalis ejuſdem, in partibus & provinciis ubi bona hujuſmodi fuerint, conſtitutis, eorumque ſingulis, vel procuratori ſeu procuratoribus eorumdem ipſius hoſpitalis nomine, ut ſupra eſt præmiſſum, ac præſtantes occupatoribus ſeu detentoribus ac adminiſtratoribus & conſervatoribus hujuſmodi, auxilium, conſilium, vel favorem, ſi ſingulares perſonæ, excommunicationis; ſi vero capitula, collegia, ſeu conventus, ſeu univerſitates exiterint, & ipſas civitates, ca- E ſtra, villas, & loca, quæ in his culpabilia fuerint, ac etiam civitates, caſtra & loca, in quibus detentores & occupatores hujuſmodi dominium obtinuerint temporale, ſi hujuſmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & reſtituendo illa magiſtro & fratribus hoſpitalis ejuſdem, ipſius hoſpitalis nomine, obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujuſmodi præmiſſis non duxerint, ut prædicitur, deſiſtendum, tamdiu interdicti per nos latis ſententiis ſubjacere: & nihilo minus omnibus bonis, quæ a Romana, vel aliis eccleſiis quibuſcumque tenent in feudum, fore privatos, ſeu

privata, per omnia loca in quibus expedire videritis, denuncietis, & faciatis ab aliis nunciari, dictoſque excommunicatos arctius evitari, donec ſuper his congrue ſatisfecerint, & abſolutionis meruerint beneficium obtinere: non obſtante; ſi aliquibus a prædicta ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo, &c. Contra etiam alios, ſi qui fuerint, per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Volumus autem, & apoſtolica autoritate decernimus, quod a data præſentium ſit vobis, & cuilibet veſtrum, in prædictis omnibus & ſingulis, poteſtas & juriſdictio attributa, ut exnunc in eis, & eorum quolibet, ita libere procedere valeatis, ac ſi eadem juriſdictio per citationem vel modum alium perpetuata legitimum extitiſſet, & quaſi re non integra perpetuata præfata juriſdictio cenſeatur; quodque unuſquiſque veſtrum, articulum per collegarum ſuorum aliquem inchoatum, felicis recordationis Bonifacii papæ octavi prædeceſſoris noſtri contraria conſtitutione ceſſante, proſequi libere valeat, etiam eodem collega vivente, nec impedimento aliquo præpedito, quoties & quando fuerit opportunum.

Datum, *ut ſupra*.

In eodem modo, *ut ſupra* proxime per totum, dilecto filio abbati monaſterii de Roomo Claromontenſis diœceſis, & Engoliſmenſis ac Pictavenſis eccleſiarum decanis.

In eodem modo dilectis filiis Rotomagenſis & Sueſſionenſis decanis, ac archidiacono ejuſdem Sueſſionenſis, eccleſiarum.

In eodem modo dilectis filiis ſancti Saturnini Toloſani & de ſancto Pauto monaſteriorum abbatibus, ac priori de Vauro Toloſanæ diœceſis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiſcopo Viennenſi, & dilecto filio archidiacono Vivarienſi, ac ſacriſtæ ſæcularis eccleſiæ beati Bernardi de Romanis, Viennenſis diœceſis.

In eodem modo venerabili fratri epiſcopo Æduenſi, & dilectis filiis decano Æduenſis ac cantori Cabilonenſis, eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Convenarum, & dilectis filiis abbatis monaſterii de Regula Bolbeſtriæ Laſcurrenſis diœceſis, ac archidiacono Auxitano.

In eodem modo Aquenſi & Lectorenſi epiſcopis, ac dilecto filio abbati monaſterii ſancti Fremerii, Vaſatenſis diœceſis.

In eodem modo archiepiſcopo Bituricenſi, & Lemovicenſi ac Claromontenſi epiſcopis.

In eodem modo Tullenſi ac Lingonenſi epiſcopis, ac dilecto filio theſaurario eccleſiæ Virdunenſis.

In eodem modo epiſcopo Agathenſi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenſis, ac præceptori Biterrenſis, eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Tricaſtino, ac dilectis filiis præpoſito Avenionenſis ac Bertrando Miloni canonico Carpentoratenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi, & dilectis filiis abbati monaſterii Sarlatenſis, Petracoricenſis diœceſis, ac cantori eccleſiæ Aginnenſis.

In eodem modo præpoſito Vapincenſi, & Valentinæ ac Vivarienſis archidiaconis eccleſiarum.

In eodem modo decano Andegavenſis, & majoris ac ſancti Martini Turonenſis eccleſiarum cantoribus.

In eodem modo Gratianopolitano & Gebenenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Tarentaſienſis.

In eodem modo epiſcopo Anicienſi, & dilectis filiis monaſterii de Dua, & ſæcularis eccleſiæ ſancti Evodii Anicienſis diœceſis, abbatibus.

In eodem modo epiſcopo Nivernienſi, ac dilectis filiis abbati monaſterii ſancti Germani de Pratis juxta Pariſios, & decano eccleſiæ Carnotenſis.

In eodem modo epiſcopo Maſſilienſi, ac dilectis filiis decano Vapincenſis, ac Augerio de Ponteſorgie canonico Aquenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Lugdunenſi, & epiſcopo Matiſconenſi, ac dilecto filio decano eccleſiæ Lugdunenſis.

In eodem modo Vapincenſis & Dienſis decanis, ac archidiacono Eboracenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi, & epiſcopo ac dilecto filio archidiacono Londonienſi.

In eodem modo archiepiſcopo Caſſellenſi, & dilectis filiis Armachanæ & Dublinenſis archidiaconis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Eboracenſi, & dilectis filiis priori Dunelmenſis, ac decano Eboracenſis, eccleſiarum.

In eodem modo Lincolnienſi & Vvigornienſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Lichefeldenſis.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano, & archiepiſcopo Patracenſi, ac epiſcopo Olenenſi.

In eodem modo epiſcopo Pampilonenſi, & dilectis filiis priori Roſcidævallis, ac decano eccleſiæ de Tudella, Pampilonenſis diœceſis.

In eodem modo patriarchæ Antiocheno, & archiepiſcopo Mediolanenſi, & epiſcopo Novarienſi.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino, dilectis filiis decano & archidiacono eccleſiæ Biſuntinæ.

In eodem modo præpoſito Vivarienſis, ac ejuſdem & Valentinæ archidiaconis, eccleſiarum.

In eodem modo Conſentino & Conſano archiepiſcopis, ac epiſcopo Marturanenſi.

In eodem modo Anagnino, Marſicano, & Ortano epiſcopis.

In eodem modo magiſtris Neapolioni, de filiis Urſi de Majorica, Legionenſi notario, & Hugoni Geraldi Augenſis, Rotomagenſis eccleſiarum archidiaconis, capellanis noſtris, ac Oddoni de Sermineto canonico Santonenſi, cameræ noſtræ clerico.

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino, & Thermulano ac Civitatenſi epiſcopis.

In eodem modo Neapolitano & Capuano archiepiſcopis, ac epiſcopo Calvenſi.

In eodem modo Metenſi ac Tullenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Treverenſis.

In eodem modo epiſcopo Tudertino, ac dilectis filiis abbati monaſterii ſancti Petri Peruſini ac præpoſito eccleſiæ ſanctæ Muſtiolæ Cluſinæ.

In eodem modo archiepiſcopo Montis regalis, & Syracuſano, ac Mazarenſi epiſcopis.

In eodem modo abbati monaſterii ſancti Pauli de Urbe, ac magiſtro Pandulpho de Sabello præpoſito de Chableis, in eccleſia ſancti Martini Turonenſis notario noſtro, ac Bertuldo de filiis Urſi, canonico baſilicæ principis apoſtolorum de Urbe.

In eodem modo Patavienſi & Ratiſponenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Saltzburgenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & epiſcopo Aſtenſi, ac dilecto filio abbati monaſterio ſancti Syri Januenſis.

In eodem modo Armachano & Dublinenſi ac Tuamenſi archiepiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi, & Lubicenſi ac Raskeburgenſi epiſcopis.

In eodem modo Strigonienſi & Coloſſenſi archiepiſcopis, ac epiſcopo Quinqueccleſienſi.

In eodem modo patriarchæ Aquileienſi, & epiſcopo Tridentino, ac dilecto filio theſaurario eccleſiæ Aquilejenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi & Cephaludenſi ac Pactenſi epiſcopis.

In eodem modo Argentinenſi & Halberſtatenſi ac Herbipolenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi, ac Brandeburgenſi & Maſerburgenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi, & Melfienſi ac Monopolitano epiſcopis.

In eodem modo Urbevetano & Balneoregienſi epiſcopis, ac dilecto filio archipresbytero eccleſiæ Viterbienſis.

In eodem modo Barenſi & Brunduſino archiepiſcopis, ac Cannenſi epiſcopo.

In eodem modo Firmano & Fanenſi ac Camerinenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & epiſcopo Florentino ac dilecto filio archipresbytero plebis de Caſtello, Lunenſis diœceſis.

In eodem modo Parmenſi & Mutinenſi epiſcopis, ac dilecto filio archipresbytero eccleſiæ de Carpo, Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo archiepiſcopo Reginenſi, & Militenſi ac Neocaſtrenſi epiſcopis.

In eodem modo Theatino & Valvenſi ac Pennenſi ac Adrienſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Mimatenſi, ac dilectis filiis abbatibus monaſterii Vabrenſis, Ruthenenſis diœceſis, ac magiſtro Arnaldo de Villanova canonico Cadurcenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino, & Pragenſi ac Moravienſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano, & epiſcopo ſanctæ Agathæ, ac dilecto filio archidiacono Salernitano.

In eodem modo epiſcopo Morinenſi, & dilectis filiis decano de Perona, Noviodunenſis diœceſis, ac theſaurario Remenſis eccleſiarum.

In eodem modo archidiacono & cantori Nicoſienſis ac theſaurario Paphenſis eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Gneznenſi, & Caminenſi ac Poſnanienſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Engoliſmenſi, & dilectis filiis Santonenſis & Pictavenſis eccleſiarum decanis.

In eodem modo Bononienſi & Faventino epiſcopis, ac dilecto filio abbati monaſterii de Nonantula, Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo ſancti Andreæ & Abredonenſi ac Brichinenſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Famaguſtano, & dilectis filiis Berengario de Alverina Biterrenſis, ac Jacobo Novelli Barcinonenſis canonicis eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Veronenſi, ac dilecto filio abbati monaſterii ſancti Zenonis, ac Joanni della Fontana canonico eccleſiæ Veronenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi, & Roſtrildenſi & Ravelienſi epiſcopis.

In eodem modo Jadrenſi & Spalatenſi archiepiſcopis, ac epiſcopo Signenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Nidroſienſi, ac Bergenſi & Asloenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi, & Scarenſi ac Lincopenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi, & Leodienſi & Trajectenſi epiſcopis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiſcopo Aquenſi, & dilectis filiis decano Vapincenſis ac Bertrando Milonis canonico Carpentoracenſis eccleſiarum.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo Auxitano.

PErſonam tuam, claris tuis exigentibus meritis, paterna benevolentia proſequentes, & attendentes quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem; & propterea volentes perſonam eamdem, nedum in ſe ipſa, ſed etiam in obſequentibus ſibi perſonis, favoribus proſequi gratioſis: tuis ſupplicationibus inclinati, autoritate tibi præſentium indulgemus, ut tres capellani, vel clerici tui, in comitiva tua, ſeu tuis obſequiis inſiſtentes, fructus, redditus & proventus omnium beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, etiamſi perſonatus, dignitates ſeu officia exiſtant, & eis cura immineat animarum, cum ea integritate, uſque ad triennium libere percipere valeant, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, ſicut illas perciperent, ſi in eccleſiis, in quibus beneficia ipſa obtinent, reſiderent, & interim ad reſidendum in eis minime teneantur, neque ad id a quoquam inviti valeant coarctari. Non obſtantibus ſi dicti clerici, vel eorum aliquis, non fecerint in eiſdem eccleſiis primam perſonalem reſidentiam conſuetam, quam facere teneantur eodem elapſo triennio, vel prius a tuis obſequiis recedentes, aut quibuſcumque ſtatutis & conſuetudinibus dictarum eccleſiarum contrariis, juramento, confirmatione ſedis apoſtolicæ, ſeu quacumque firmitate alia roboratis, etiamſi de illis ſervandis, & non impediendis litteris apoſtolicis contra ea, & ipſis litteris non utendo etiam ab alio impetratis per ſe, vel procuratorem ſuum, præſtiterint, vel eos interim præſtare contigerit juramentum forſitan, ſeu, ſi locorum ordinariis ab eadem ſit ſede conceſſum, vel medio tempore concedi contigerit, quod rectores & perſonas eccleſiarum ſuarum, civitatum & diœceſum compellere valeant per ſubtractionem ſuorum proventuum, vel alias, ad reſidendum perſonaliter in eiſdem, ſeu ſi capitulis earumdem eccleſiarum ab eadem ſit ſede indultum, vel contigerit indulgeri, quod canonicis & perſonis earumdem eccleſiarum fructus, redditus, & proventus præbendarum, perſonatuum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum, quæ in eis obtinent, miniſtrare in abſentia minime teneantur, & ad

ANNO CHRISTI 1311.

id compelli non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris dictæ ſedis generalibus, vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſis, vel totaliter non inſertis, effectus hujuſmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus, habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis, proviſo quod hujuſmodi dignitates, perſonatus, officia, & beneficia debitis interim obſequiis non fraudentur, & animarum cura in eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur. Nulli, &c. noſtræ conceſſionis, &c. Datum in prioratu Gizuil prope Mal. Vaſ. diœceſis, nono Kalendas Julii, anno ſeptimo.

An. Christi 1312.

In eodem modo abbati monaſterii ſancti Arnandi Petracorienſis diœceſis, ac præpoſito ſancti Juſtini, ac archidiacono Suipodii in eccleſia Auxitana, &c. Perſonam, &c. *ut in proxima ſuperiori verbis competenter mutatis, uſque*, negligatur.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel alium, ſeu alios, hujuſmodi fructus, redditus & proventus faciatis eiſdem capellanis & clericis, in eadem comitiva vel dictis obſequiis inſiſtentibus, vel ipſorum procuratoribus, pro eiſdem juxta hujuſmodi conceſſionis noſtræ tenorem per idem triennium integre miniſtrari; non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi dictis ordinariis, & capitulis, vel quibuſvis aliis, communiter, vel diviſim, a ſede ſit indultum prædicta, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem; contradictores autoritate. Datum, ut ſupra.

Ægidio archiepiſcopo Rotomagenſi, Perſonam tuam, &c.

Eliæ epiſcopo Æduenſi.
Artberto epiſcopo Claromontenſi.
Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.
Roberto epiſcopo Conſtantienſi.
Arnaldo epiſcopo Pictavenſi camerario noſtro.
Roberto archiepiſcopo Remenſi.
Guillelmo epiſcopo Andegavenſi.
Joanni epiſcopo Carnotenſi.
Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.
Petro epiſcopo Carcaſſonenſi.
Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.
Raimundo epiſcopo Agathenſi.
Petro epiſcopo Antiſiodorenſi.
Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi.
Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.
Guillelmo epiſcopo Vaſatenſi.
Archiepiſcopo Bituricenſi.
Boſoni epiſcopo Convenarum.
Danieli epiſcopo Nannetenſi.
Joanni epiſcopo Magalonenſi.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo

PErſonam tuam, ob tuorum excellentiam meritorum, gerentes in viſceribus caritatis, & attendentes quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem; ac pericula & incommoda, ſuper

A quibus paterno tibi affectu compatimur, pertuliſti: & propterea volentes tibi apoſtolicæ benignitatis dexteram aperire, tuis ſupplicationibus inclinati, concedendi autoritate noſtra tabellionatus officium duabus perſonis, quas ad illud poſt diligentem examinationem, idoneas eſſe repereris, recepto prius ab eis juramento, juxta formam præſentibus annotatam, plenam tibi autoritate præſentium concedimus facultatem.

Forma autem juramenti, quod ipſarum perſonarum quælibet præſtabit, talis eſt: Ego juro quod ab hac hora inantea fidelis ero beato Petro, & ſanctæ eccleſiæ Romanæ, ac domino Clementi papæ quinto, & ſucceſſoribus ejus canonice intrantibus. Non ero in conſilio, vel B auxilio, conſenſu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Conſilium, quod mihi per ſe, aut per litteras, vel nuncium manifeſtabunt, ad eorum damnum ſcienter nemini pandam. Si vero ad meam notitiam devenire aliquid contigerit, quod in periculum Romani pontificis aut eccleſiæ Romanæ vergeret, ſeu grave damnum, illud pro poſſe impediam: & ſi hoc impedire non poſſem, procurabo id bona fide ad notitiam domini papæ perferri. Papatum Romanum, & regalia beati Petri, ac jura ipſius eccleſiæ ſpecialiter, ſi qua eadem eccleſia in civitate vel terra, de qua ſum oriundus, habet, adjutor eis ero ad defendendum, & retinendum, ſeu recuperandum contra C omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo; contractus, in quibus exigitur conſenſus partium, fideliter faciam, nil addendo vel minuendo ſine voluntate partium, quod ſubſtantiam contractus immutet. Si vero in conficiendo aliquod inſtrumentum unius ſolius partis ſit requirenda voluntas, hoc ipſum faciam: ut videlicet nil addam vel minuam, quod immutet facti ſubſtantiam, contra voluntatem ipſius: Inſtrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo ſciam intervenire, vel intercedere vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, & poſtquam in protocollum redegero, malitioſe non differam, contra voluntatem illorum, vel illius, quorum eſt contractus, ſuper D eo conficere publicum inſtrumentum, ſalvo meo juſto & conſueto ſalario. Sic Deus me adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia.

Datum, &c.

In eodem modo Ægidio archiepiſcopo Rotomagenſi.
In eodem modo Danieli epiſcopo Nannetenſi.
In eodem modo Joanni epiſcopo Magalonenſi.
In eodem modo Eliæ epiſcopo Æduenſi.
In eodem modo Artberto epiſcopo Claromontenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.
E In eodem modo Roberto epiſcopo Conſtantienſi.
In eodem modo Roberto archiepiſcopo Remenſi.
In eodem modo Raymundo epiſcopo Agathenſi.
In eodem modo Petro epiſcopo Carcaſſonenſi.
In eodem modo Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.
In eodem modo Ægidio archiepiſcopo Bituricenſi.

In

ANNO CHRISTI 1311.

A In eodem modo Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi.
In eodem modo Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.
In eodem modo Petro epiſcopo Antiſiodorenſi.
In eodem modo Garſiæ epiſcopo Aquenſi.
In eodem modo Boſoni epiſcopo Convenarum.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Andegavenſi.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo Auxitano.

BEnigno ſunt illa tibi concedenda favore, per quæ, ſicut pie deſideras, conſcientiæ pacem & ſalutem animæ, Deo propitio, conſequaris. Tuis itaque devotis ſupplicationibus inclinati, & conſiderantes attentius, quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper, autore Domino, Viennæ celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem, ac pericula & incommoda, ſuper quibus paterno tibi affectu compatimur, pertuliſti: fraternitati tuæ, ut aliquem idoneum ſacerdotem ſæcularem, vel religioſum, in confeſſorem tuum eligere valeas, qui hac vice a quibuſcumque ſententiis generalibus vel ſpecialibus, canonis vel hominis, ſi quas abſque læſione juris alterius, non tamen ex contemptu, ſed alias forſitan incurriſti, vel in poſterum incurrere te continget, autoritate noſtra te abſolvere valeat, ac tecum ſuper irregularitate, ſi quam hujuſmodi ligatus ſententiis, tuum officium exequendo, abſque tamen contemptu dictarum ſententiarum, contraxiſti forſitan, vel in poſterum te contrahere continget, eadem autoritate, quoties opus fuerit, diſpenſare, injuncta tibi propter hoc pœnitentia ſalutari, autoritate præſentium indulgemus, præſentibus poſt feſtum nativitatis Domini proxime venturum minime valituris. Nulli, &c. noſtræ conceſſionis, &c.

Datum, *ut ſupra*.

In eodem modo Ægidio archiepiſcopo Rotomagenſi.
In eodem modo Danieli epiſcopo Nannetenſi.
In eodem modo Joanni epiſcopo Magalonenſi.
In eodem modo Eliæ epiſcopo Æduenſi.
In eodem modo Artberto epiſcopo Claromontenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.
In eodem modo Roberto epiſcopo Conſtantienſi.
In eodem modo Arnaldo epiſc. Pictavenſi.
In eodem modo Galhardo epiſ. Toloſano.
In eodem modo Joanni epiſ. Carnotenſi.
In eodem modo Roberto archiepiſcopo Remenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.
In eodem modo Raimundo epiſcopo Agathenſi.
In eodem modo Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.
In eodem modo Petro epiſ. Carcaſſonenſi.
In eodem modo Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi.
In eodem modo Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.

In eodem modo Guillelmo epiſc. Vaſatenſi.
In eodem modo Petro epiſc. Antiſiodorenſi.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo Auxitano.

DUm clara merita tuæ devotionis attendimus, quodque propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem: illa tibi gratioſe concedimus, per quæ tuæ quietis commoda procurentur. Tuis itaque ſupplicationibus inclinati, fraternitati tuæ B præſentium autoritate concedimus, ut eccleſias & cœmeteria tuarum civitatis & diœceſis, per effuſionem ſanguinis vel ſeminis violata, per aliquem, vel aliquos presbyteros ad hoc idoneos, in dignitate vel perſonatu conſtitutos, reconciliari facere valeas, aqua prius per te, ut moris eſſe dignoſcitur, benedicta. Per hoc autem conſtitutioni, quæ id per epiſcopos tantum fieri præcipit, nullum volumus in poſterum præjudicium generari, præſentibus poſt triennium minime valituris.

Datum, *ut ſupra*.

In eodem modo Joanni epiſcopo Magalonenſi.
C In eodem modo Galhardo epiſc. Toloſano.
In eodem modo Eliæ epiſcopo Æduenſi.
In eodem modo Artberto epiſcopo Claromontenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.
In eodem modo Roberto epiſcopo Conſtantienſi.
In eodem modo Arnaldo epiſcopo Pictavenſi camerario noſtro.
In eodem modo Roberto archiepiſcopo Remenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Andegavenſi.
In eodem modo Joanni epiſc. Carnotenſi.
D In eodem modo Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.
In eodem modo Petro epiſc. Carcaſſonenſi.
In eodem modo Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.
In eodem modo Raimundo epiſcopo Agathenſi.
In eodem modo Petro epiſc. Antiſiodorenſi.
In eodem modo Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi.
In eodem modo Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.
In eodem modo Boſoni epiſc. Convenarum.
E In eodem modo Danieli epiſcopo Nannetenſi.

IN

[a] CONCILIUM VIENNENSE

[b] OECUMENICUM SIVE UNIVERSALE XV.

approbatum, [c] trecentorum & amplius epiſcoporum, quo [d] Bonifacius papa octavus a calumniis Philippi regis Francorum abſolvitur: [e] Templarii extirpantur, hæreſes [f] Petri Joannis, [g] Fraticellorum & Dulciniſtarum, [h] Begar-

ANNO CHRISTI 1311.

gardorum & Beguinarum condemnantur ; [i] expeditioque pro recuperanda terra ſancta ſuſcipienda decernitur , [k] plurimæque conſtitutiones (quæ extant quinque libris Clementinarum in corpore juris canonici) pro reformandis moribus eccleſiæ promulgantur , [l] anno Domini MCCCXI. tempore Clementis papæ quinti , & Henrici ſeptimi imperatoris . Conſtitutiones autem hujus ſynodi ſeparatim excuſæ reperiuntur in jure canonico , & Clementinæ inſcribuntur, ut habetur in titulo.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium*, Cauſam & occaſionem indictæ ſynodi inter alios ſcriptores nemo verius, & citra omnem affectum nemo melius expreſſit, quam Conradus Vecerius ſcriptor hujus temporis in vita Henrici ſeptimi imperatoris : qui dum expoſuiſſet qua ratione Clemens, cura & ſtudio Philippi regis imperium Romanum affectantis per cardinales Galliæ, pontifex factus fuiſſet , deque coronando in imperatorem Romanum fratre ejus Carolo, & abſolvendo a ſententia excommunicationis Philippo , ſponſionem dediſſet, iſta ſubjungit.

Gotho , *ita nominabatur Clemens* , ut primum quæ ab rege acta de ſe fuerant , Italis quoque probari cognovit, ſenatum ſtatim cardineum univerſum , regeſque tranſalpinos aliquot convenire Lugdunum jubet , ad peragenda inaugurandi ſolennia : Id edictum tametſi prælatis Auſoniæ non perinde arrideret , pontificiam aulam trans Alpes conceſſuram gementibus: coiere tamen in civitatem deſignatam non infrequentes . Ibi declaratus ex more maximus eccleſiæ Chriſtianorum epiſcopus, quintique Clementis appellationem ſortitus, mox Philippum cenſuris (namque id primum poſtulatorum caput extiterat) quibus innexum a Bonifacio diximus , exolvit ; reliqua promiſſorum tempeſtive ſe effecturum affirmans . Sed nec ea Philippus poſthabenda ratus, Pictavos in conventum accerſito Clemente , de cæteris deſiderii ſui partibus referri juſſit in medium. Summa petitio erat, de abolenda in perpetuum memoria Bonifacii . Neque prætextu caruit flagitatio impudens , articulis quadraginta ingenio cauſidicorum excogitatis , quibus Octavi mores, præter alia facinora, de hæretica impietate ſugillabantur . Hic vero hærere æſtuareque Clemens , quidnam conſilii in re tam inexplicabili caperet . Namque inde occurrebat ſacramenti interventu firmata promiſſio , hinc innocentia Bonifacii ; qui ut neque forſan inſons prorſus criminum haberetur , ita non ullum extare de objecto admiſſo indicium ; quin exemplis, decretis conſtitutionibuſque declaratum abunde reliquiſſe , quanto ſtudio quantaque fide gubernacula culminis apoſtolici procuraſſet .

Solicito inter has curas Clemente quinto , opportune Nicolaus cardinalis Pratenſis intervenit : cui , quod arbiter omnium arcanorum haberetur , nudantur ordine omnia. Is, ut erat ingenio ad ſubita etiam quæque moderanda dexterrimo , primum confirmato pontificis animo, ſcire ſe quid potiſſimum illi conſilii profuturum ſperaret affirmat , regias in primis ſpes ali diſſimulanter augerique placere , tum docere cupidum principem , quo magis rata fiant quæ ad Bonifacii cineres attinent , videri futurum conſultius , ſi tanta res non niſi publici concilii ſenatuſconſulto firmetur . Quam ſententiam ubi Gallus approbaverit , ſedem conventui Viennam inter Allobroges deligat , aliamve civitatem quampiam & liberam , & ad excedendum regiis finibus opportunam . Placuit Clementi quinto cardinalis ſuggeſtio . Itaque de voluntate Philippi Viennam maximo Chriſtianorum conventu edicto, octavoque Bonifacio papa de oppoſita impietate ex ſententia patrum abſoluto ; ipſe ibi paucos commoratus dies, Avenionem in Roberti regis provinciam ſe contulit.

Eadem Antoninus 3. parte hiſtoriarum titulo 21. cap. 3. his verbis deſcribit :

Anno Domini 1311. Kalendis Novembris cœpit celebrari concilium generale Viennæ in Burgundia , prout fuerat ante publicatum : in quo præſentes fuerunt pluſquam trecenti epiſcopi , ultra alios prælatos de diverſis partibus orbis . Et cum Clemens, ut ſatisfaceret promiſſioni factæ regi Franciæ in ſua promotione ſcilicet de delenda memoria Bonifacii ex eccleſia , cum prælatis concilii tractaret : quia rex illum hæreticum fuiſſe probare intendebat , concilium nullo modo aſſentire voluit ; ſed contrarium declaravit , ſcilicet ipſum fuiſſe catholicum & indubitatum pontificem . Verum quia ipſe fecerat proceſſus contra regem Franciæ, ad quietandum ipſum non valentem obtinere quod cupiebat injuſtum, declaravit & firmavit decreto concilium, quod quacumque de cauſa rex offendiſſet Bonifacium papam ſeu eccleſiam, nullo unquam tempore poſſet ipſi regi , vel ejus filiis & heredibus aliquid damni inferri vel pœnæ .

Joannes Marius Belga de ſchiſmat. & concil. libro primo capite vigeſimo , eadem habet his verbis :

Anno ſexto poſt coronationem , videlicet anno milleſimo trecenteſimo undecimo , in menſe Novembri , Clemens magnum & generale totius eccleſiæ concilium Viennæ in Dolphinatu celebravit, cui plures quam trecenti eccleſiaſtici patres ex variis Chriſtiani orbis partibus interfuere . Magna vero ex parte concilium hoc celebratum eſt ad deſiderium Philippi Pulcri , qui omnibus modis conabatur, ut Clemens papa omnia acta ac decreta Bonifacii octavi ex memoria hominum aboleret , eumque tanquam hæreticum condemnaret : id quod Clemens quidem regi ſe facturum promiſerat : ſed per concilium approbatum non eſt , ſed ſolummodo judicatum ac declaratum , proceſſus, quos Bonifacius contra regem fulminaſſet , fuiſſe injuſtos ac nullos .

b *Oecumenicum.*) Romanus enim pontifex eidem præſedit ; atque inter multos alios Alexandrinus & Antiochenus patriarchæ interfuerunt .

c *Trecentorum & amplius, epiſcoporum* .) Ita Antoninus & Marius prædictis locis & verbis ſupra commemoratis .

d *Bonifacius papa octavus* , &c.) Hæc ex Antonino , Vecerio, & Mario , prædictis locis. Inter calumnias quas illi Philippus rex objecit , quaſque Nauclerus in chronico cæteris prolixius deſcribit , præcipuæ fuerunt , ſimonia , hæreſis , & perjurium : utpote qui fidem , quam de Romani imperii titulo in ſe transferendo dediſſet , promiſſionis ſuæ immemor non adimpleviſſet . Vide Vecerium prædicto loco .

e *Templarii extirpantur.*) Priuſquam damnarentur , præmiſſa eſt inquiſitio ſuper hæreſi , ſodomia , aliiſque nefandis ſceleribus , quæ ipſis per famam communem ac conſtantem imponebantur : eaque commiſſa fuit omnibus orbis Chriſtiani epiſcopis . Ejus vero quæ Colonienſi archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis demandata invenitur , copiam , ex originali , quod in archivo metropolitanæ Colonienſis aſſervatur , deſcriptam hic exhibeo :

Cle-

ANNO CHRISTI 1311.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei , venerabilibus fratribus archiepiſcopo Colonienſi , ejuſque ſuffraganeis , ſalutem & apoſtolicam benedictionem .

FAciens miſericordiam cum ſervo ſuo Dei Filius Dominus Jeſus Chriſtus , ad hoc nos voluit in ſpecula eminenti apoſtolatus aſſumi , ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris , in cunctis noſtris actibus & proceſſibus ipſius veſtigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur . Sane dudum circa noſtræ promotionis ad apicem ſummi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum , ubi recepimus noſtræ coronationis inſignia , veniremus : & poſt tam &c. *ut ſupra in epiſtola ad Philippum regem Francorum , mutatis mutandis* , *uſque ad id* , Graviter deliquiſſe . *Sequitur* : Verum quia in univerſis mundi partibus , per quas idem ordo diffunditur , ac fratres degunt ipſius, ſuper his non poſſumus inquirere per nos ipſos : fraternitati veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos & quilibet veſtrum, videlicet in ſuis civitate & diœceſi , una cum venerabilibus fratribus noſtris Moguntinenſi , Treverenſi & Magdeburgenſi archiepiſcopis , ac Baſileenſi & Conſtantienſi epiſcopis , & dilectis filiis abbate monaſterii de [a] Crudalio , & priore de Longo ponte Cluniacenſis ordinis , Vivarienſis & Pariſienſis diœceſis , Paulo de Cadaroſſa præpoſito Cavallicenſi, decano ſancti Servatii Trajectenſis, magiſtro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricenſi , Joanne dicto presbytero Longo Tullenſi capellano noſtro, & magiſtro Laurentio de Fuſciberte baſilicæ ſanctæ mariæ majoris de Urbe , canonicis eccleſiarum , vel undecim , decem , novem , octo, ſeptem, ſex, quinque, quatuor, tribus , duobus , aut uno ex ipſis , quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos , vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipſos adjunctos, vel eorum aliquos ſive aliquem, in locis, de quibus vobis & iis videbitur faciendum , qui fuerint evocandi contra ſingulares perſonas & fratres dicti ordinis in civitatibus & diœceſibus veſtris degentes , etiamſi aliunde venerint , vel illuc adducti forſan extiterint , ſuper articulis quos vobis ſub bulla noſtra incluſos tranſmittimus, & ſuper aliis , de quibus prudentiæ veſtræ videbitur expedire , veritatem cum diligentia inquiratis . Volumus inſuper , quod inquiſitione ſeu inquiſitionibus hujuſmodi factis per provinciale concilium contra ipſos, ſingulares perſonas, & fratres qui in eadem provincia fuerint, ſeu pro eis ſuper his de quibus contra eos inquiſitum extiterit , abſolutoria ſeu condemnatoria juxta juris exigentiam proferatur . Inquiſitore nihilo minus ſeu inquiſitoribus ejuſdem pravitatis hæreticæ in ipſa provincia per ſedem apoſtolicam deputatis , tam ad dictas inquiſitiones , quam ad hujuſmodi prolationem ſententiæ admiſſis . Proviſo quod de inquirendo vel ſententiando contra præfatum ordinem , & contra magnum præceptorem dicti ordinis in regno Alemanniæ conſtitutum , contra quos per certas perſonas inquiri mandavimus , vos intromittere nullatenus præſumatis . Noſtræ etiam intentionis exiſtit , & volumus, quod te, frater archiepiſcope, in hujuſmodi inquiſitionis per tuos ſuffraganeos , ut præmittitur, faciendæ negotio , cum ſingulis eiſdem ſuffraganeis, quibus ad hoc te ſimiliter duximus adjungendum , una cum prædictis aliis adjunctis, vel undecim , decem, novem, octo, ſeptem , ſex, quinque , quatuor, tribus , duobus , aut uno ex ipſis , ſive etiam per teipſum, procedas , ſi potueris , juxta formam ſuper hoc adjunctis traditam memoratis .

Datum Pictavis ſecundo Idus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

[a] Crudario.

Commiſſionis vero , quæ adjunctis datæ, formam procedendi præſcribunt literæ, ſic ſe habent.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei , venerabilibus fratribus Moguntinenſi , Treverenſi & Magdeburgenſi archiepiſcopis , ac Baſileenſi , Conſtanſtantienſi epiſcopis , ac dilectis filiis abbati monaſterii de Crudario , & priori de Longo ponte , Cluniacenſis ordinis , Vivarienſis & Pariſienſis diœceſis , Paulo de Cadaroſſa præpoſito Cavallicenſi , decano ſancti Servatii Trajectenſis , magiſtro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricenſi , Joanni dicto Longo presbytero de Alemannia capellano noſtro Romaricenſi , & magiſtro Laurentio de Fuſciberte baſilicæ ſanctæ Mariæ Majoris de Urbe , canonicis eccleſiarum , ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FAciens miſericordiam cum ſervo ſuo Dei filius, *&c. ut præcedente bulla ad archiepiſcopum Colonienſem data , uſque ad illa verba*, Non poſſumus inquirere per nos ipſos. *Sequitur*: Diſcretioni veſtræ, de quorum circumſpectione ſpecialem fiduciam gerimus , de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta mandamus , quatenus ad Colonienſem civitatem & diœceſim ac provinciam perſonaliter accedentes, una cum venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopo Colonienſi, ejuſque ſuffraganeis, quibus vos propter hujuſmodi negotii magnitudinem in hac parte duximus adjungendos, cum quolibet eorum , videlicet in ſuis civitate & diœceſi vocatis , *&c. uſque ad illa verba.*

Teſtes autem ſi qui a vobis requiſiti vel admoniti vel citati , ut ſuper dictis articulis ferant veritatis teſtimonium , coram vobis ſe prece vel precio, gratia vel amore, odio vel timore ; a ferendo teſtimonio ſubtraxerint, necnon fautores, receptatores & defenſores prædictorum fratrum, qui a vobis citati vel vocati , ut præmittitur, coram vobis non comparuerint ; eos inſuper qui prædictam veſtram inquiſitionem directe vel indirecte, publice vel occulte, vel per ſe vel alium, ſeu alios vel alias , quoquomodo præſumpſerint impedire , per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcatis ; invitato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis . Quod ſi non omnes his exequendis potueritis intereſſe, undecim , decem, novem , octo , ſeptem, ſex, quinque , quatuor , vel tres aut duo, ſeu unus veſtrum, ea nihilo minus exequantur . Noſtræ etiam intentionis exiſtit, *&c. ut ſupra , mutatis pauculis.*

Captis per inquiſitores ex hac commiſſione militibus fere omnibus, accidit quod bona eorumdem mobilia diverſorum prædis exponerentur , poſſeſſiones ac reditus occuparentur, ac jura eorumdem occulte ſubtraherentur. Ne itaque detrimentum ſentirent loca pia, quibus eorum bona applicanda erant, idem pontifex ad omnes Chriſti fideles hoc modo reſcripſit:

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei , ad perpetuam rei memoriam.

AD omnium fere notitiam credimus perveniſſe nefanda ſcelera , & crimina abhorrenda , hære-

ANNO CHRISTI 1311.

hæreſim notorie ſapientia, quibus ordo & perſonæ Templariorum non levibus argumentis, ſed manifeſtis indiciis & violentis præſumptionibus, diffamati noſcuntur, ſuper abnegatione videlicet Domini ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & ſuper nefanda, temetaria, & præſumptuoſa & hæretica conſpuitione ſuper ejuſdem imaginem crucifixi, necnon & ſuper pluribus articulis, quos quia fore credimus manifeſtos, exprimi non oportet: ſicque, excrebreſcente infamia, & imminentibus ſcandalis plurimis, minime contemnendis, quæ non leviter totam ſcandalizabant eccleſiam, urgente conſcientia, per totum orbem terrarum jamdudum ipſos capi mandavimus: & tandem cœpimus ſuper his contra eos inquirere per nos ipſos, nonnullis ex fratribus noſtris adſcitis ad inquiſitionem prædictam nobiſcum ſolicite peragendum. Et tandem præſentatis nobis perſonis eiſdem, non parvo ſed grandi numero, non levis ſed magnæ autoritatis viris olim in ordine ſupradicto, ſacerdotibus præceptoribus, militibus, & ſervientibus, per eorum confeſſiones & depoſitiones ſpontaneas libere factas coram nobis & fratribus ipſis, in ſecreto prius, & poſtmodum coram nobis, totoque collegio fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, patuit manifeſte, quoad perſonas ipſas confitentes, dicta crimina & ſcelera eſſe vera: iidemque confitentes omnes & ſinguli, ſuum humiliter recognoſcentes errorem, noſtram & apoſtolicę ſedis non juſtitiam, ſed miſericordiam & veniam implorarunt: quibus cum omni humilitate & reverentia & proprii eorum recognitione erroris omnino perſiſtentibus, pro abſolutione ab excommunicationis ſententia, quam ex hujuſmodi hęreſis reatibus & ſceleribus incurrerant, ipſis miſericorditer impendenda; nos, qui licet indigni vicarii ſumus illius cujus miſerationes ſuper omnia opera ejus exiſtunt, & quia Romana mater eccleſia non claudit, prout nec claudere debet, gremium redeunti, ſed potius errantem ovem ad ovile Dominicum ſuper humeros proprios reportare, facta a ſupradictis confitentibus cum magna humilitate, & reverentia debita abjuratione hujuſmodi hæreſeos ſecundum canonicas ſanctiones, eiſdem fecimus juxta formam eccleſiæ munus abſolutionis impendi, injungendi eis propterea ſalutarem pœnitentiam, nobis & dictæ ſedi, ſeu quibus id committendum duxerimus, poteſtate ſpecialiter reſervata.

Ex prædictis itaque confeſſionibus, & nonnullis aliis cauſis legitimis, non immerito excitati, viſis etiam diverſis proceſſibus contra ſingulares perſonas dicti ordinis ſuper ipſis ſceleribus & criminibus factis per locorum ordinarios & inquiſitorem generalem hæreticæ pravitatis in regno Franciæ, in quibus multorum aliorum confeſſiones & depoſitiones contineri videbantur aperte, ex quibus violenta ſuſpicio contra ordinem ipſum & perſonas ejuſdem habebatur: ſuper criminibus antedictis contra omnes ſingulares perſonas dicti ordinis, necnon & ipſum ordinem, cum omni diligentia & ſolicitudine per alias noſtras litteras mandavimus & mandamus inquiri, ut per hujuſmodi inquiſitiones de ſupradictis criminibus & infamiis, contra ordinem & perſonas præfatos, vel pro ipſis, veritas eluceſcat.

Verum quia occaſione hujuſmodi ſubſecutorum proceſſuum, & captionum perſonarum ordinis prælibati, bona ipſius mobilia, quæ vel pro ipſo ordine, ſi reperiatur innocens, vel alias pro ſubſidio terræ ſanctæ & contra perfidos Saracenos inimicos fidei Chriſtianæ, ad quæ bona prædicta per fideles ipſa largientes deputata fuerant, & nos ipſi eadem bona una cum aliis bonis immobilibus eorumdem ad ea decrevimus deputanda, nequiter a nonnullis ſubtracta, penes aliquos malitioſe, indebite, & injuſte abſconſa & celata feruntur, in grave ipſorum animarum periculum, eccleſiæ prædictæ contemptum, & dictæ terræ præjudicium, diſpendium & jacturam: nos volentes debitum in hac parte remedium adhibere, univerſis & ſingulis ſub virtute obedientiæ ac excommunicationis pœna, quam excommunicationem contra facientes poſt unius menſis ſpatium a notitia præſentium immediate ſequentis, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, eccleſiaſtici vel mundani, etiamſi pontificali præfulgeant dignitate, incurrere volumus ipſo facto: autoritate apoſtolica diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus habentes, tenentes & poſſidentes, ut prædicitur, per ſe vel alium ſeu alios, aliquas pecuniarum ſummas, vel alia mobilia bona quæcumque, vel ſe moventia, perſonarum vel ordinis prædictorum, ſive cauſa depoſiti, vel alia quacumque cauſa, occaſione vel titulo; ſi qui etiam perſonis vel ordini antedictis in quacumque ſumma vel quantitate pecuniæ obnoxii, vel alias quomodolibet fuerint obligati, ex quacumque cauſa vel titulo, vel ab eis aliquid receperint, vel ipſorum nomine per quemcumque, aut pro ipſis: libere integraliter & ſine diminutione reſtituant, reddant & ſolvant, ſub inſtrumentis publicis locorum ordinariis ſive ſuperintendentibus adminiſtrationi bonorum dicti ordinis per ſedem ipſam deputatis vel etiam deputandis; non obſtantibus quibuſcumque promiſſionibus ſuper his ab ipſis præſtitis, pœnis, juramentis, cautionibus, obligationibus, ſeu fidejuſſionibus forſitan roboratis.

Si qui autem, etiam nihil habentes de bonis prædictis, nihilque debentes eiſdem, ac in nullo ipſis quomodolibet obligati, ſciverint aliquem aliquid habere, tenere vel poſſidere de ipſis bonis, ut ſuperius eſt expreſſum, aut aliquem debitorem dictorum ordinis & perſonarum, vel eis quomodolibet obligatum; ſive aliquem aliquid ab eis, vel pro ipſis, vel eorum nomine, vel alicujus eorum recepiſſe, infra idem tempus ordinariis vel ſuperintendentibus prælibatis, ſub inſtrumentis ſimilibus aperte revelent: alioquin ſupradictam ſententiam ipſos incurrere volumus ipſo facto: quam, ſi ipſi & alii ſuperius nominati per ſex menſes ſuſtinuerint animo indurato, ordinariis ipſis & quibuslibet aliis abſolutionem eorum penitus interdicimus, ipſam nobis & ſucceſſoribus noſtris, præterquam in mortis articulo tantummodo, reſervantes.

Et ut præmiſſorum ignorantiam nemo prætendere valeat, hujuſmodi proceſſum noſtrum mandamus & volumus per illos, quibus in aliis noſtris litteris id committimus, in locis contentis in eis ſolenniter publicari.

Datum Pictavis ſecundo Idus auguſti, pontificatus noſtri anno tertio. Anno Chriſti 1308.

De Templariis hac ſynodo ſublatis & extirpatis Trithemius in chronico Hirſaugienſi iſta habet.

Anno Dominicæ nativitatis milleſimo trecenteſimo undecimo Clemens papa V. concilium Viennenſe celebrandum indixit, quod biennio

dura-

ANNO CHRISTI 1311.

duravit, in quolibet Clementinarum publicatus fuit, & multa ad eccleſiæ utilitatem ſtatuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184. ſteterat, ab ipſo Clemente papa condemnatus fuit, & uno die per univerſum orbem deletus, ad inſtantiam Philippi regis Francorum, cujus promotione ipſe papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarii valde divites, quorum poſſeſſiones ut rex ſibi acquireret, crimen eis hæreſeos falſum impoſuit, ut multi voluerunt, & extingui omnino paravit.

Antoninus prædicto loco recenſens quid contra Templarios in hac ſynodo geſtum fuerit, poſt ea quæ ſupra commemoravi, hæc ſubjungit.

Item ſtatutum fuit quod omnia bona & poſſeſſiones, quæ fuerant manſionis Templi, aſſignarentur manſioni hoſpitalis Hieroſolymitani. Et quia jam fuerant occupata a diverſis dominis laicis, oportuit quod illi de hoſpitali magnum theſaurum exponerent in dando regi & aliis qui occupaverant dicta bona. Unde depauperata eſt manſio hoſpitalis, quæ ſe exiſtimabat inde opulentam fieri.

Joannes Marius eadem commemorans ait.

In hoc quoque concilio decretum eſt ut bona, redditus ac poſſeſſiones Templariorum, qui propter hæreſim aliaque facinora nefanda deſtructi ac combuſti fuerant, equitibus Hieroſolymitanis, qui nunc Rhodii dicuntur, attribuerentur. *Hæc ille.*

Quales Templarii initio fuerint, qualeſve eſſe cœperint, Guillelmus Tyrius in hiſtoria belli ſacri breviter his verbis indicat.

Templariorum (*quibus de mandato domini Honorii papæ, & Stephani Hieroſolymitani patriarchæ, regula & habitus aſſignabatur*) profeſſio hæc fuit, ut vias & itinera, maxime ad ſalutem peregrinorum, contra latrunculorum incurſiones in terra ſancta conſervarent: qui, quoniam juxta Domini templum manſionem haberent, fratres militiæ Templi dicebantur. Cum autem patriarchæ, Hieroſolymitano, a quo prima beneficia ſuſceperant, obedientiam denegarent, & eccleſiis Dei decimas & primitias ſubtraherent, eorum indebite turbando poſſeſſiones: facti ſunt omnibus moleſti. *Hæc Tyrius. Urſpergenſis in chronico poſt annum milleſimum ducenteſimum vigeſimum ſeptimum.* Fridericus II. apud Accon in terra ſancta, ut ajunt, multa ſuſtinuit ex perfida proditione Templariorum. *Platina in vita Clementis V.* Reſcitum eſt, *inquit*, Templarios a noſtris ad Saracenos defeciſſe. Hanc ob rem eorum bona partim Rhodiis militibus, partim novis religionibus ſunt attributa.

Crimine hæreſeos non falſo, ut ait Trithemius, ſed vero fuiſſe notatos, teſtatur Thomas Walſingham hiſtoriæ Anglicanæ ſcriptor antiquiſſimus his verbis.

Hoc anno, Kalendis Octobris, ſub papa Clemente quinto celebratum fuit concilium apud Viennam, in quo Templariorum ordo damnatus eſt. Et ante illud concilium per univerſum orbem generaliter fuit divulgatum, quod omnes & ſinguli religioſi exempti ad jus tranſirent commune, unde ſolus ordo Ciſtercienſis papam adiit ante dicti concilii celebrationem pro exemptione ſua priſtina pacifice obtinenda: quod & obtinuit donis datis. In iſto concilio petita fuit & conceſſa decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ, & annis ſucceſſivis ſoluta. Philippus rex Franciæ cogitavit unum de filiis ſuis regem Hieroſolymitanum facere, & impetrare ſibi omnes redditus & proventus Templariorum. Et hac occaſione prius multos Templarios in regno ſuo, & præcipue magiſtrum magnum ordinis, & alios multos procuravit comburi, & totum ordinem procuravit & fecit in concilio prædicto damnari. Sed tamen propoſitum ſuum de eorum redditibus non eſt conſecutus, quia papa hoſpitalariis hæc aſſignavit, non ſine magnæ pecuniæ interventu. Depoſitum nempe fuit contra Templarios, & compertum, quod quando receperunt quemquam ad ordinem, amotis omnibus, exceptis fratribus ejuſdem ordinis, adduxerunt illum ad locum privatum, & totaliter denudaverunt, & tunc unus accederet ad eumdem, & eum oſcularetur in poſteriori parte, deinde induceretur & cingeretur corrigia de ſambuco. Et poſt crux portaretur, & ibi diceretur ſibi, quod crucifixus non eſt Chriſtus, ſed quidam falſus propheta deputatus per Judæos ad mortem propter delicta ſua, & fecerunt eum ter ſpuere ſuper illam, & poſtea projecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde oſtenderunt ſibi caput cujuſdam idoli, quod quotidie adorabant. Et præter hæc depoſitum eſt contra eos, quod vitio fœdabantur Sodomitico, ſtatuentes quod nullus utatur mulieribus, ſed quilibet alteratro, cum voluerit. Unde poſtea cum factum fuiſſet concilium provinciale in Anglia Londonii contra Templarios ſuper his articulis, quod quidem concilium duravit a menſe Maii uſque ad menſem Junii, in quo Templarii capti & accuſati fatebantur famam, ſed non factum, niſi unus vel duo ribaldi in omni ſtatu: omnes tamen fatebantur finaliter, non poſſe de ſibi impoſitis ſe purgare, & ideo adjudicati fuerant per concilium perpetuæ pœnitentiæ. Ita quod ſinguli in ſingulis monaſteriis poſſeſſionatis detruderentur pro perpetua pœnitentia peragenda, qui poſtea in hujuſmodi monaſteriis bene per omnia ſe gerebant. Cum in concilio Viennenſi tractaretur, an propter vocationem ſingularum perſonarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eos, poſſet totus ordo damnari propter ſingularium delinquentium vocationes, cum conſtaret quod dictus ordo non fuerat vocatus: definitum fuit per dictum concilium, quod non de jure. Ideo papa Clemens in bulla ſua condemnatoria ordinis adjecit hanc clauſulam: Quamquam de jure non poſſumus, tamen ad plenitudinem poteſtatis dictum ordinem reprobamus.

f *Petri Joannis.*) *Petrus Joannis*, inquit Sanderus, autore Guidone Carm. *Joachim abbatis diſcipulus erat: hic negabat animam rationalem, quæ rationalis eſt, formam eſſe humani corporis, gratias & virtutes in baptiſmo infundi, Chriſtumque adhuc viventem lancea vulneratum, & quod evangeliſta jam aliter narret, perturbate narratum videri aſſerebat.*

g *Fraticellorum & Dulciniſtarum.*) Fraticelli & Dulciniſtæ (ſic dicti a Dulcinio quodam, cujus concubinam nomine Margaretam ab ipſo impregnatam, de Spiritu ſancto concepiſſe nefarie & impudenter evulgabant) promiſcuos concubitus in locis occultis exercebant; viſionem ſanctarum animarum uſque ad noviſſimum diem differri, aliaque plura impia dogmata Fraticellos ſectantes docebant. Ad quas hæreſes evertendas, patres concilii de ſubſtantia animæ rationalis, de parvulorum baptiſmo, de vulnere Chriſto defuncto per lanceam inflicto, definiverunt ea quæ Clem. I. de ſumma fide & Trinitate habentur.

h *Beguardorum & Beguinarum.*) De his eorumque er-

roribus

ANNO CHRISTI 1311.

roribus in hac ſynodo condemnatis Antoninus prædicto cap. 5. §. 2. iſta ait,

In eodem concilio fuerunt damnati octo errores Beguinarum & Beguardorum, qui inſurrexerunt in Alemannia, ut habetur de hæretic. *Ad noſtram*, in Clem. Quorum primus eſt, quod homo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam, ut dicunt, ſi quis ſemper poſſet proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inveniri.

Secundus eſt, quod jejunare hominem non oportet vel orare, poſtquam gradum perfectionis hujus fuerit aſſecutus: quia tunc ſenſualitas ita eſt perfecte ſpiritui & rationi ſubjecta, quod homo poteſt libere concedere corpori quidquid placet.

Tertius eſt, quod illi, qui ſunt in illo gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta eccleſiæ obligantur, quia, ut aſſerunt, ubi ſpiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo ita poteſt finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam in vita beata obtinebit.

Quintus quod quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sextus eſt, hominem in virtutum actibus ſe exercere, eſt hominis imperfecti, quia anima perfecti licentiat a ſe virtutes.

Septimus, quod mulieris oſculum (cum ad hoc non incliner natura) eſt mortale peccatum: actus autem carnalis (cum ad hoc inclinet natura) non eſt peccatum: maxime cum tentatur exercens.

Octavus eſt, in elevatione corporis Chriſti, non debet talis exurgere, aut ei reverentiam exhibere. Aſſerunt enim quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi a puritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa ſacramentum euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti, aliqua cogitarent. Qui omnes errores reprobati ſunt in dicto concilio, & mandatur diœceſanis & inquiſitoribus, ut puniant tales. Gloſſ. ibi. Joann. Andr. ſufficienter oſtendit qualiter iſta ſunt erronea, & contra doctrinam ſanctorum. *Hæc Antoninus*.

i *Expeditioque*, &c.) Ita Platina in vita Clementis quinti, Marius prædicto loco verbis infra recenſendis, & Krantzius Saxon. libro nono, capite tertio: *Annus erat*, inquit, *undecimus poſt mille trecentos, cum Clemens V. pontifex Romanus concilium apud Viennam Narbonenſis Galliæ urbem celebravit: in quo ad alterius anni medietatem protracto, Templariorum omnino nomen extinxit, atque ſubveniendo Hieroſolymæ multa in eo verba jactata ſunt, quæ in irritum cecidere*, &c. Hæc Krantzius.

k *Plurimaque conſtitutiones*.) Harum aliæ mores, aliæ fidem concernentes, extant in corpore juris canonici, & Clementinæ inſcribuntur. Ad fidem pertinent quæ apud Antoninum cap. 5. §. 1. deſcribuntur his verbis.

Conſtitutiones nec omnes aſſert S. Antoninus, nec omnes. Nec vero ex hic ex Clementinarum corpore [illegible] [illegible] veritas,

In Clement. prima de fide catholica ſic dicitur: Fidei catholicæ fundamento firmiter inhærentes, aperte cum ſancta eccleſia confitemur unigenitum Deum Filium in iis omnibus quibus Deus pater exiſtit, una cum Patre æternaliter ſubſiſtentem, partes noſtræ naturæ ſimul unitas (ex quibus ipſe in ſe verus Deus exiſtens, verus homo fieret) humanum videlicet corpus paſſibile, & animam intellectivam ſeu rationalem, ipſum corpus vere & per ſe & eſſentialiter informantem, aſſumpſiſſe ex tempore in virginali thalamo ad unitatem ſuæ hypoſtaſis & perſonæ. Et quod in hac aſſumpta natura ipſum Dei Verbum pro omnium operanda ſalute non ſolum affigi cruci & in ea mori voluit, ſed etiam ſpiritu emiſſo perforari lancea ſuſtinuit latum ſuum, ut inde profluentibus undis aquæ & ſanguinis formaretur unica & immaculata ac virgo ſancta mater eccleſia conjux Chriſti, ſicut de latere primi hominis ſoporati Eva ſibi in conjugium eſt formata: ut ſic certæ figuræ primi & veteris Adæ, qui, ſecundum Apoſtolum, eſt & forma futuri, in noſtro noviſſimo Adam, hoc eſt, Chriſto; veritas reſponderet. Hæc eſt, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata teſtimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris evangelicis tranſvolantem, Joannis videlicet apoſtoli & evangeliſtæ. *Et infra*.

Porro doctrinam omnem ſeu poſitionem temere aſſerentem, aut vertentem in dubium, quod ſubſtantia animæ rationalis, aut intellectivæ, vere ac per ſe humani corporis non ſit forma, velut erroneam ac veritati catholicæ fidei inimicam ſacro approbante concilio reprobamus: definientes, ut ſi quiſquam deinceps aſſerere, defendere ſeu tenere pertinaciter præſumpſerit, quod anima rationalis ſeu intellectiva non ſit forma corporis humani per ſe, & eſſentialiter, tamquam hæreticus ſit cenſendus.

Baptiſma unicum, baptizatos omnes in Chriſto regenerans, ſicut unus Deus, ac fides unica, ab omnibus fideliter confitendum eſt. Quod celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, credimus eſſe tam adultis quam parvulis communiter perfectum remedium ad ſalutem. Verum quantum ad effectum, cum theologi opiniones varias habeant, videlicet dicentibus quibuſdam, parvulis culpam remitti, ſed gratiam non conferri; aliis econtra aſſerentibus quod & culpa ejuſdem in baptiſmo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etſi non pro illo tempore, quoad uſum: nos attendentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem ſecundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptiſmo gratiam informantem & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis ſanctorum ac doctorum modernorum theologiæ magis conſonam & concordem, ſacro approbante concilio, duximus eligendam.

Item in titulo de uſuris, *ex gravi*, in Clement. dicitur, quod ſi quis in hunc errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat, uſuras non eſſe peccatum: decernimus eum velut hæreticum puniendum, & ordinarii & inquiſitores hæreticorum poſſunt contra tales ut contra hæreticos procedere.

In quo etiam capite ſtatuitur, quod communitates, aut quicumque officiales, qui ſtatuta ſcribere, vel dictare, aut quod ſolvantur uſuræ, vel quod ſolutæ non reſtituantur, plene ac libere ſcienter judicare præſumpſerint, ſententiam excommunicationis incurrunt: & ſimiliter eamdem ſententiam incurſuri, ſi ſtatuta hujuſmodi hactenus edita, de libris communitatum, quantum eſt in poteſtate eorum, non deleverint, vel ſi etiam ipſa ſtatuta vel conſuetudines obſervare præſumpſerint. Item quod feneratores poſſunt

ANNO CHRISTI 1311.

ſunt per cenſuram compelli ad oſtendendum libros ſuarum rationum.

Ad mores pertinent quæ apud eumdem initio capitis tertii ita ſummatim recenſita ſunt his verbis: In eodem concilio fuerunt factæ multæ conſtitutiones generales: præcipue concernentes ſtatum religioſorum, & monachorum præcipue nigrorum: de ſtatu monachorum, *ne in agro*. mendicantium, quoad prædicationes, audientiam confeſſionum, & ſepulturas, ubi datur forma ſervanda ab eis. extra. de ſepul. *dudum*. in Clem.

Originaliter illa conſtitutio fuerat edita a Bonifacio octavo, quæ incipiebat: Super cathedram, & erat extravagans: ſed per Benedictum undecimum ſucceſſorem immediatum fuit revocata, per Clementem autem quintum in concilio repoſita in ſuo vigore, & in corpore juris inſerta, ſcilicet in Clementinis. Hæ quidem Clementinæ editæ fuerunt in ipſo concilio.

In titulo de exceſſibus privilegiatorum fertur ſententia excommunicationis contra eos religioſos qui adminiſtrant ſacramenta euchariſtiæ vel extremæ unctionis alicui ſine licentia ſui ſacerdotis parochialis, vel epiſcopi ſui, vel ſolennizant matrimonia ſine dicta licentia, vel abſolvunt a ſententiis juris communis vel particularis, ſcilicet provincialis, vel ſynodalis promulgati, vel abſolvunt a culpa & pœna, cujus excommunicationis abſolutio papæ reſervatur.

In titulo de verborum ſignificatione exponitur regula beati Franciſci, & declarantur multa dubia ejus.

In titulo de relig. dom. *Quia contingit*, conſtituuntur quædam pertinentia ad gubernationem hoſpitalium.

In titulo de immunitate eccleſiæ derogatur pro parte conſtitutioni Bonifacii octavi, qui ſtatuerat eodem titulo cap. *Clericis*, ſcilicet, quod non ſolum exigentes pedagia & gabellas & taleas a clericis & perſonis eccleſiaſticis, pro rebus ſuis, vel eccleſiarum ſuarum, eſſent excommunicati, ſed etiam ſolventes talia: unde ſequebantur rixæ inter exigentes & exactos: quia nolebant exacti ſolvere, ne inciderent in canonem. Unde quantum ad iſtam partem, ſcilicet quoad ſolventes, ablata fuit cenſura illa.

Plures invenies in corpore juris canonici. Poſt hæc idem Antoninus quaſdam res in hac ſynodo geſtas ſubjungens, ait: *In ipſo concilio fuit ſanctorum catalogo adſcriptus ſanctus Ludovicus filius ſecundi Caroli regis Apuliæ, & frater regis Roberti. Qui Ludovicus, cum eſſet primogenitus Caroli, propter quod ad eum regnum Apuliæ ſpectabat, mundum contemnens, habitum ordinis Minorum aſſumpſit ex humilitate & devotione: poſtea archiepiſcopus Toloſanus factus, religioſam & ſanctam converſationem uſque ad finem ſervans requievit in Domino, miraculis clarens*. Hæc Antoninus.

In hac ſynodo etiam geſta fuerunt quæ Joannes Marius prædicto loco recenſet his verbis: *Dominicani etiam fratres, qui inter ſeſe diſſenſerant, hic in gratiam mutuam reducti fuere. Canones quoque complures, decreta atque ſtatuta reformationem eccleſiæ concernentia, publicata fuere, & liber Clementinarum a Clemente compoſitus in hoc concilio eſt editus: & Cæleſtinus V. ſub nomine Petri confeſſoris, in ſanctos relatus. Ad hæc diu multumque de recuperatione terræ ſanctæ conſultum eſt, ſed re effectu caruit*. Hæc Marius.

l *Anno Domini* MCCCXI.) Ita omnes quotquot ſupra commemoravi ſcriptores, initium ejus ad kalendas Octobris referentes: Trithemio biennio, Krantzio ſeſquiennio duravit. Utriuſque verba recitata invenies. Hæc ſunt quæ colligere potui fragmenta Viennenſis concilii: plura quiſquis invenerit, ſuppeditet, rotique ut eccleſiæ per appendicem commemorari procuret etiam atque etiam rogo.

** G. C. ADDITIO
AD CONCILIUM VIENNENSE.

Auctor anonymus qui MS. extat in Vaticana bibliotheca, tum alia de hoc concilio docet, tum primam ejus ſeſſionem inchoatam eſſe die XIV. Octobris. Ejus hæc verba refert Raynaldus: In nomine Domini, Amen. Anno Domini MCCCXI. congregato concilio generali Viennæ per ſanctiſſimum dominum Clementem Papam V. menſe Octobri, in prima ſeſſione ſua, quæ fuit decima ſexta die ipſius menſis, primo propoſito verbo Domini, aſſumpto themate: *In concilio juſtorum & congregatione, magna opera Domini*: in omni verbo ejus expoſuit dictus papa tres cauſas, propter quas ipſe duxerat concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum & ordine eorum, qui ſuper variis hæreſibus & nefandis erroribus fuerant graviter & multipliciter infamati, & multi proceſſus & inquiſitiones contra eos facti. Secunda propter ſuccurſum & ſubſidium Terræ ſanctæ. Tertia pro reformatione morum, & reformatione ſtatus eccleſiaſtici. Pſal. 110.

De prima ſeſſionis die conſentit Bernardus Guidonis, tum in Romanorum pontificum, tum in conciliorum chronico: deque ſecunda & tertia ſeſſione hæc habet in chronico pontificum: Anno Domini MCCCXI. in kalendis Octobris fuit per Clementem papam V. apud Viennam ſuper Rhodanum generale prælatorum concilium convocatum: fuitque prima Seſſio concilii inchoata XVII. kal. Novembr. Sabbato ante feſtum B. Lucæ. *Et paulo poſt*: Sequenti vero menſe Martii, feria IV. in hebdomada ſancta, XI. kal. April. ſummus pontifex multis prælatis cum cardinalibus in privato conſiſtorio convocatis, ordinem Templariorum caſſavit & penitus annullavit. In ſequenti vero menſe Aprilis, die tertia introitus ejuſdem menſis, anno Incarnationis Dominicæ jam mutato MCCCXII. fuit ſecunda ſeſſio concilii celebrata, in qua prædicta caſſatio ordinis Templariorum extitit per ſummum pontificem, concilio mediante, publice promulgata, præſente rege Philippo, cui negotium erat cordi, ac domino Carolo fratre ſuo, & tribus ejuſdem regis filiis. In ſequenti vero menſe Maii, pridie Non. ejuſdem menſis, in feſto S. Joannis ante portam Latinam, quod fuit in ſabbato infra octavas aſſumptionis Domini, tertia & ultima fuit generalis concilii ſeſſio celebrata: fuitque concilium, quod ſeptem fere menſibus protractum fuerat, terminatum anno Domini prætaxato MCCCXII.

Quod vero ait Bernardus, in verbis a me deſcriptis, anno Incarnationis Dominicæ jam mutato, *male Raynaldus edidit*, jam notato, *ſive mendoſo libro eſt uſus, ſive caſtigatum perperam emendavit. Scilicet annus, qui eum in Galliis a Paſcha ducebat initium, jam mutatus erat, & labi cœperat novus a XXVI. Martii, in quem Paſcha inciderat*.

CON-

ANNO CHRISTI 1311.

CONCILIUM RAVENNATE II.

Pro diſciplina & moribus eccleſiæ reformandis, celebratum anno MCCCXI. tempore Clementis Papæ V.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De orationibus fundendis ad Deum pro cleri ordinatione vacantium eccleſiarum, & aliis Divinis officiis.*

II. *De exequiis epiſcoporum decedentium.*

III. *De anniverſariis epiſcoporum.*

IV. *De anniverſariis patronorum & benefactorum eccleſiarum.*

V. *De reliquiis ſanctorum, & earumdem veneratione.*

VI. *De ſacramentis eccleſiaſticis.*

VII. *De cuſtodia euchariſtiæ, chriſmatis, & olei ſancti.*

VIII. *De utenſilibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis eccleſiaſticis.*

IX. *De informatione miniſtrorum, & celebratione Miſſarum.*

X. *De annunciatione feſtorum, & celebratione ipſorum, & obſervatione jejuniorum.*

XI. *De ſacramento baptiſmi; & forma conferenda.*

XII. *De mundicia eccleſiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parlamenta.*

XIII. *De prædicatoribus verbi Dei.*

XIV. *De ſtatu regularium, & ipſorum reformatione.*

XV. *De pœnitentiis.*

XVI. *De beneficiis, & prabendis eccleſiaſticis, & idoneitate & ſufficientia miniſtrorum.*

XVII. *De monachis, ut omnes ejuſdem ordinis in Divinis officiis ſint conformes.*

XVIII. *Quod ſinguli comprovinciales epiſcopi ſemel in anno ſynodum facere teneantur.*

XIX. *De clandeſtina deſponſatione, & matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ.*

XX. *De intruſis & electis per poteſtatem laicorum.*

XXI. *De contumacibus & rebellibus ſubditis contra debitam obedientiam prælatorum.*

XXII. *De apoſtatis.*

XXIII. *De Judæis.*

XXIV. *De exceſſibus prælatorum.*

XXV. *De rectoribus hoſpitalium.*

XXVI. *De injuriis & damno dato.*

XXVII. *De exceſſibus laicorum blaſphemantium Deum, vel ſanctos.*

XXVIII. *De pœna illorum qui excommunicationem contemnunt.*

XXIX. *De pœna adulterorum.*

XXX. *De eleemoſynarum largitione.*

XXXI. *De teſtamentis.*

XXXII. *De ſalariis & ſolutionibus ſcripturarum.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

Conſtitutiones editæ in concilio provinciali, celebrato in eccleſia Ravenn. & convocato per venerabilem patrem dominum Rainaldum, permiſſione divina ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopum.

AD honorem omnipotentis Dei, & glorioſæ virginis Mariæ, beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, beati Apollinaris martyris, patroni ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, beatorum martyrum Vitalis & Urſicini, & cæterorum, quorum reliquias & patrocinia complectimur in ipſa metropoli eccleſia, & ad reſtaurationem eccleſiarum, & reformationem morum, eccleſiaſticarum & ſæcularium perſonarum, & pro ſalute animarum, in hoc ſancto provinciali concilio, cui, autore Deo, præſidemus, una cum venerabilibus patribus Dei gratia dominis, V. Bononienſi, H. Regienſi, M. Cervienſi, & P. Foropopilienſi, epiſcopis, & fratre Hugolino electo Faventin. ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſuffraganei, & procuratoribus videlicet dominorum P. Parmenſis, R. Forlivienſis, I. Cæſenatenſis, fratrum P. Comaclenſis, I. Adrienſis, & Ven. Saxenatis, epiſcoporum ſuffraganeorum abſentium: quaſdam conſtitutiones conciliorum, ſynodorum, canonum, & decretalium epiſtolarum, & aliorum jurium antiquorum & antiquatorum, per oblivionem & negligentiam inobſervatorum, rememoratorias & executorias rediviva repetitione edendas prævidimus, quas in ſubditis recenſemus, publicari mandamus: volentes & mandantes, quod ſacri canones, & ſedis apoſtolicæ decretales, & legatorum ejus conſtitutiones, & decreta ſanctorum patrum, quantum poſſibile fuerit, ab omnibus ſubditis debeant efficaciter obſervari, & infra ſcriptæ conſtitutiones.

CAPITULA.

De orationibus fundendis ad Deum pro celeri ordinatione vacantium eccleſiarum, & aliis Divinis officiis. Rubrica I.

QUia inter cætera, quæ pericula & diſcrimina afferunt & inducunt, eſt diuturna vacatio eccleſiarum cathedralium, cui volentes ſuccurrere, quod ſtatutum eſt fieri pro celeri ordinatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cum vacaverit, per conſtitutionem Gregorianam, *Ubi periculum*, ſtatui-

ANNO CHRISTI 1311.

ſtatuimus, mandamus, & obſervari præcipimus pro celeri ordinatione Ravennatis eccleſiæ, vel alterius eccleſiæ cathedralis de provincia, cum vacaverit, ita quod pro ordinatione ipſius Ravennatis eccleſiæ fiant orationes & proceſſiones ad Dominum, & alia bona ſpiritualia a clero & populo univerſo per totam Ravennatem provinciam, donec ipſa electio fuerit celebrata: & in qualibet civitate & eccleſia cathedrali ejuſdem provinciæ vacante, a ſuis clero & populo, pro celeri ordinatione ejuſdem eccleſiæ cathedralis. Et idem fiat in eccleſiis conventualibus vacantibus pro celeri & concordi electione ipſorum ab iis, qui ſunt de conventibus & capitulis ipſarum. Et ut hæc celerius adimpleantur, archidiaconus, præpoſitus, & chorus eccleſiæ Ravennatis, ſtatim cum eccleſia ipſa vacaverit, procurent omnibus & ſingulis ſuffraganeis vacationem ipſam notificare: & capitula eccleſiarum cathedralium idem obſervent & faciant in ſuis civitatibus & diœceſibus, cum ſuas eccleſias paſtore contigerit vacare.

De exequiis epiſcoporum decedentium. Rubrica II.

1. Tim. 5. Quia, ſecundum Apoſtolum, qui bene præſunt presbyteri, duplici honore habendi ſunt digni, in vita ſcilicet & in morte: ſtatuimus & firmamus, quod quando contigerit aliquem comprovincialium epiſcoporum, præſentium vel futurorum de hac luce, Deo vocante, migrare, induatur pontificalibus, & cum eiſdem, ſolennibus exequiis præcedentibus, cum ſolenni Miſſa pro defuncto ſepeliatur, & quam citius fieri poterit, cæteris comprovincialibus epiſcopis ipſius obitus intimetur per capitulum ipſius eccleſiæ cathedralis, ut orent pro epiſcopo defuncto. Et quilibet coepiſcoporum dici faciat triginta continuas Miſſas a die notificationis obitus ipſius uſque ad trigeſimum diem; & refici qualibet die tres pauperes. Et in qualibet eccleſia cathedrali & conventuali, una Miſſa pro ipſius animæ expiatione celebretur ſolenniter.

De anniverſariis epiſcoporum. Rubrica III.

Quia inter cætera remedia, quæ proficiunt ad expiationem animarum fidelium defunctorum, ſunt orationes & eleemoſynæ: & illis maxime in his teneamur obnoxii, a quibus nos recognoſcimus verbi & operis beneficia recepiſſe; in quorum numero prædeceſſores noſtri merito poſſint adſcribi: ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod de cætero ſemel in anno, vigilia feſti ſanctæ Praxedis, quod eſt vigeſimo Julii, in tota provincia Ravennate, per ſingulos coepiſcopos & capitula eccleſiarum cathedralium, fiat ſolenne anniverſarium pro defunctis coepiſcopis totius provinciæ, ad quod clerus & populus convocetur. Et die prædicta quilibet epiſcopus comprovincialium prædictorum, duodecim pauperes ad minus refici faciat, pro animarum expiatione celeri prædictorum. Si autem ipſa dies caderet in Dominica: fiat præcedenti die, vel ſubſequenti feriata die, quam commodius poterit.

De anniverſariis patronorum & benefactorum eccleſiarum. Rubrica IV.

Adjicimus inſuper, quod de cætero, ſemel in anno, ſcilicet quarta die Junii, vel in proxima ſubſequenti feria ſi feſtum incideret die illa, fiat ſolenne anniverſarium per coepiſcopos in tota provincia pro expiatione animarum fidelium defunctorum, patronorum & eccleſiarum benefactorum: ad quod, ſicut dictum eſt de anniverſario epiſcoporum, clerus & populus convocetur, & ipſa die pauperes reficiantur, ut etiam per hoc fideles ad beneficentiam provocentur & animentur.

De reliquiis ſanctorum, & earumdem veneratione. Rubrica V.

Statuimus quod ſi in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, conventualibus, & cæteris, extra altaria reliquiæ habeantur, de ipſarum veritate & certitudine, quorum ſanctorum ſint, per ſingulos comprovinciales epiſcopos, in ſingulis eorum civitatibus & diœceſibus, cum diligentia exquiratur: quatenus de ipſis habita certitudine, devote venerentur, & publicentur populis, & venerari mandentur. De quibus vero nulla certitudo poſſit haberi, in altaribus, vel alibi, ſicut viſum fuerit, recondantur, nec de cætero populis exponantur; & qui contra fecerit, ad arbitrium diœceſani epiſcopi puniatur.

De ſacramentis eccleſiaſticis. Rubrica VI.

Cum ſacramenta eccleſiaſtica debeant cum debita reverentia & veneratione, & gratis tractari, ſuſcipi & conferri: ſtatuimus, quod omnia ſacramenta eccleſiaſtica, quantum poſſibile fuerit, a jejunis miniſtrentur, cum ornamentis neceſſariis, ſeu paramentis, & gratis; illud rememorantes attentius: *Quod* Matth. 10.

gratis

gratis accepiſtis, gratis date. Qui contra fecerit, præter Divinam offenſam, quam ex hoc contrahit & incurrit, & pœnas a canonibus conſtitutas, in ſubſequenti provinciali concilio acrius puniatur.

De cuſtodia eucharistiæ, chriſmatis, & olei ſancti.
Rubrica VII.

Statuimus, quod eucharistia, viaticum, ſive corpus Chriſti, chriſma, oleum ſanctum, & oleum infirmorum, ſic devote, tute & ſecrete cuſtodiantur, & reponantur in eccleſiis vel ſacriſtiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis; quod ad ea non poſſit manus nefaria accedere, ſeu ſacrilega, & maxime mulierum: & quod eucharistia, ſeu viaticum, quod pro infirmis reſervatur, frequentius innovetur. Et qui in prædictis negligens fuerit vel remiſſus, præter indignationem Dei, quam ex contemptu ſacramentorum ejuſdem & ſuæ ſalutis contrahit & incurrit, ab ordinario ſuo arctius puniatur.

De utenſilibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis eccleſiaſticis.
Rubrica VIII.

Cum non ſolum miniſtri eccleſiaſtici mundi eſſe debeant, ſed utenſilia pro Divino cultu munda, & munde teneri & tractari, præmonente propheta: *Mundamini qui fertis vaſa Domini*: ſtatuimus quod corporalia, pallæ, tobaleæ, & cætera ſacerdotum & altarium ornamenta, munda ſint, & cum omni munditia conſerventur: & calices habeantur argentei, ſi commode fieri poterit, & eccleſiarum ſuppetant facultates: & ſufficientes libri pro Divinis officiis, & paramenta: ſuper quibus volumus & mandamus diligentem & ſolertem per diœceſanos curam & ſolicitudinem adhiberi, & terminum congruum non habentibus ſtatuere ad habendum prædicta: & ubi in prædictis habendis eccleſiarum non ſufficiant facultates, moneantur laici, & maxime parochiani, & ſolicite inducantur, ut componant & contribuant ſaltem pro dimidia in prædictis.

Iſai. 52.

Cum inter cætera utenſilia pro Divino miniſterio ſit campana utilis & neceſſaria, ad cujus ſonum maxime fideles excitantur ad Divinum cultum, & dæmones propelluntur: ſtatuimus quod de cætero campanæ quæ fient de novo, benedicantur ea ſolennitate quæ in pontificali inſcribitur, in eccleſiis cathedralibus, civitatibus ſingulis, & collegiatis, & plebibus, & conventualibus ſingulis diœceſium.

De informatione miniſtrorum & celebratione Miſſarum.
Rubrica IX.

Statuimus quod quilibet epiſcopus in ſua diœceſi informare debeat ſacerdotes & miniſtros, novos maxime, vel a ſcientibus expertis faciat informari, in ſuis officiis & miniſteriis, & eccleſiaſticis ſacramentis, & ipſorum collatione ſeu diſpenſatione, ſcilicet in catechizando, baptizando, conficiendo corpus & ſanguinem Jeſu Chriſti, & quæ ſunt confectionis verba, ſeu conſecrationis, & confitentes ſeu pœnitentes abſolvendo, & formam & modum abſolutionis, & Divinis aliis.

Cum juxta canonicas ſanctiones unicuique ſacerdoti, quantumcumque digno, unam Miſſam tantum in die ſufficiat celebrare, & valde felix ſit qui digne celebrat unam: diſtrictius prohibemus, ne quis de cætero niſi unam tantum in die celebret Miſſam, niſi in caſibus a jure permiſſis; & quod nullus alienigena audeat prædicare, vel celebrare, vel in ſacro ordine miniſtrare, niſi fuerit prius præſentatus ordinario, & eidem de ipſius ordinatione facta fuerit plena fides.

Monemus omnes inſuper & ſingulos ſacerdotes, parochiales maxime, quod quando omnibus diebus Dominicis celebrare debuerint, alba cocta ſive ſtola induti, aquam exorcizent, ſeu benedicant cum ſale: & aqua altare eccleſiarum, & populum antequam celebrent, aſpergant, cum antiphona, *Aſperges me Domine*, vel alia quæ pro tempore occurret, & pſalmo vel verſu, *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*.

Monemus inſuper omnes & ſingulos parochianos, cujuſcumque parochialis eccleſiæ, quod ſaltem in diebus Dominicis audiant Miſſam integram in ſua parochiali eccleſia, a qua prius non recedant, quam benedictionem poſt Miſſam receperint: & quicumque contra fecerit, tertio admonitus, excommunicationis ſententia percellatur.

De annunciatione feſtorum, & celebratione ipſorum, & obſervatione jejuniorum.
Rubrica X.

Statuimus inſuper, quod feſta ſanctorum patronorum eccleſiarum cathedralium provinciæ Ravennatis ſemper die in qua occurrunt denuncient celebrantes officia, & ſtudeant celebrare, & clero & populo civitatis & diœceſis ejuſdem præcipiant celebrari in tota provincia Ravennat. & quod de feſto beati Apollinaris, & de omnibus ſanctis

ctis præſulibus Ravennatibus per columbam electis, fiant feſta per totam provinciam Ravennatem ſuis diebus. Et ut in hoc errare non poſſint, ipſa feſta in ſuis Kalendariis inſcribi faciant, & apponant: &, ut præmittitur, denuncientur.

Monemus omnes & ſingulos ſacerdotes, parochiales maxime, ut omnibus diebus Dominicis, quando debuerint Miſſas celebrare populis, lecto evangelio, & offertorio, vel cantato, feſta celebranda & ferianda juxta conſuetudinem, & ipſorum vigilias jejunandas, ſi qua ſcilicet habuerint, & certa jejunia, ſi occurrerint, debeant nunciare, vel indicere ipſas debere feſtari, jejunari præcipere. Et ut in prædictis errare non poſſint, ſtudeant feſta omnia, vigilias, & jejunia in ſcriptis habere, infra duos menſes a publicatione præſentium, in ſuis Kalendariis, ſive martyrologiis conſcribere, ſeu conſcribi facere: & qui in prædictis negligentes fuerint vel remiſſi, per ſuos epiſcopos acrius puniantur.

De ſacramento baptiſmi, & forma conferenda.
Rubrica XI.

Cum ſacramentum baptiſmi omnium ſacramentorum ſit principium & fundamentum, & ideo propter ſummam neceſſitatem forma ejuſdem, a Chriſto inſtitutore tradita, a nullo fidelium maxime debeat ignorari: ipſam formam, quæ infra ſcriptis verbis complectitur, recenſemus: Petre, vel Maria, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſub trina aſperſione, vel immerſione, nihil interpoſito, vel detracto. Quam ſiquidem formam, ſacros canones imitantes, mandamus & præcipimus de cætero ab omnibus baptizantibus irrefragabiliter obſervari: & ne de ipſius ignorantia quis valeat excuſari, ter in anno, ſcilicet in die Epiphaniæ Domini, vel ejus octava, in die Reſurrectionis, & in die Pentecoſtes, per epiſcopos, per ſe vel alios in eccleſiis cathedralibus, per archipresbyteros in baptiſmalibus, & per rectores in parochialibus, in Miſſarum ſolenniis vel prædicationibus, publice & diſtricte præcipimus divulgari.

De munditia eccleſiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parlamenta.
Rubrica XII.

Marc. 11.

Cum domum Dei deceat ſanctitudo, dicente domino: *Domus mea domus orationis vocabitur*: & valde indignum ſit, & devotioni cultus contrarium, quod in eccleſiis fiant mercata, tractatus & mercimonia laicorum, & ponantur in eis vaſa, & alia, non deputata ad executionem & obſequium Divinorum: ſtatuimus, & arctius prohibemus, ne de cætero in eccleſiis fiant mercata, ſive teneantur vaſa vel mercimonia laicorum, nec [a] judicialia tractentur temporalia, nec fiant in eis coadunationes, viciniæ, vel tractatus, ſeu publica parlamenta: niſi forte ex neceſſitate, tempore guerrarum, hæc fieri contigerit. Et qui contra fecerit, diœceſani arbitrio puniatur.

a) Forte, judicia. H.

De prædicatoribus verbi Dei.
Rubrica XIII.

Cum prædicandi officium privilegiatum exiſtat, ad cujus executionem exigitur induſtria perſonarum pollentium ætate, gravitate morum, vitæ ſanctitate, ſcientia & ſermone; & indifferenter alicubi admittantur, & recipiantur tales, ex quorum receptione ſcandalum & animarum periculum dicitur proveniſſe: ſtatuimus & diſtrictius prohibemus, quod ad prædicationis miniſterium, qui trigeſimum ad minus non attingit annum, cujuſcumque religionis exiſtat, de cætero in aliqua eccleſia nullatenus admittatur: nec etiam quæſtuarii recipiantur ad id officium.

De ſtatu regularium, & ipſorum reformatione.
Rubrica XIV.

Statuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod de cætero, quolibet anno, tempore magis apto & loco, fiat capitulum provinciale abbatum & priorum ordinis ſancti Benedicti, non exemptorum, juxta inſtitutiones canonicas. Et ſi ex cauſa legitima non poſſet dictum capitulum provinciale fieri: ſaltem ſinguli abbates, & priores, cujuſcumque diœceſis, pro reformatione conveniant certo tempore, loco, & die, ſicut melius viderint expedire. Et hoc de prioribus, & præpoſitis canonicorum regularium, mandamus in omnibus & per omnia obſervari.

De pœnitentiis.
Rubrica XV.

Monemus omnes & ſingulos ſacerdotes, parochiales maxime, quatenus decretalem ex. de pœnitentiis, *Omnis utriuſque ſexus*, in ſuis parochialibus eccleſiis, intra Miſſarum ſolennia ſuis parochianis ſtudeant publicare, & exponere in vulgari, in Adventu Domini, & in Quadrageſima, ne aliquis de ipſius ignorantia ſe valeat excuſare. Et qui negligens fuerit in præmiſſis, per ſuum epiſcopum arctius puniatur, di-

cendo quod peccant mortaliter non confitendo, & corpus Chriſti ſaltem in anno ſemel non ſuſcipiendo: niſi de conſilio ſacerdotis abſtinuerint a communicatione, ſacramento, & receptione corporis Jeſu Chriſti.

Monemus omnes inſuper medicos, quod quando vocati fuerint ad infirmos, non ulterius redire habeant, nec curare eoſdem, niſi prius eis conſtiterit, quod ipſi infirmi prædicti medicum advocaverint animarum, & eis fuerit de animarum ſalute proviſum. Et ſi quis medicorum, hujus monitionis contemptor extiterit & tranſgreſſor: tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium ordinarii ſatisfecerit competenter.

De beneficiis, & præbendis eccleſiaſticis, & idoneitate & ſufficientia miniſtrorum.
Rubrica XVI.

Cum indignum ſit, quod beneficia eccleſiaſtica pro Divinorum officiorum obſequiis deputata, conferantur illitteratis, ignotis, inſufficientibus, & indignis: ſtatuimus, & diſtrictius prohibemus, ne parochialis eccleſia de cætero conferatur, ſeu detur, niſi tali, qui competenter ſciat legere & cantare Divinum officium. Nec canonicatus conferatur alicui in eccleſia cathedrali, niſi tali, qui ſciat legere & cantare, & competenter conſtruere, & decimumquintum annum attigerit. Nec canonicatus, vel præbenda, & clericatus, in eccleſia collegiata, ubi tres vel plures fuerint in congregatione, niſi ſciat competenter legere & cantare, & duodecimum compleverit annum. Nec aliud rurale & ſimplex beneficium alicui prorſus illitterato, ſed qui ſciat aliqualiter legere. Et ſi contra factum fuerit, ſit irritum ipſo jure.

De monachis, ut omnes ejuſdem ordinis in Divinis officiis ſint conformes.
Rubrica XVII.

Monemus omnes abbates, priores, conventus, & monachos ordinis ſancti Benedicti, quatenus in reſponſoriis, & aliis Divinis officiis, ſe debeant de cætero conformare: cum honori eccleſiæ ſit valde contrarium, & ut plurimum ſcandaloſum, quod profeſſi ejuſdem religionis & ordinis ſint diſſoni vel ignari, maxime in Divinis officiis, juxta canonica inſtituta.

Quod ſinguli comprovinciales epiſcopi ſemel in anno ſynodum facere teneantur.
Rubrica XVIII.

Quum decreverint ſancti Patres, ſynodos per ſingulas civitates fieri, pro reformatione ſtatus eccleſiarum, eccleſiaſticarum & ſæcularium perſonarum, quod eſt permaxime neceſſarium, ut paſtores gregis Dominici, de ipſius gregis paſcuis evellant, & ædificent, & plantent in eis: hoc conſiderantes ſaluberrimum, & juri non diſſonum, quod in qualibet civitate, vel diœceſi, ubi diœceſanus commodius & utilius viderit expedire, ſemel convocet ſynodum, & faciat annuatim, hoc præſenti concilio provinciali fieri declaramus: & cathedraticum ſolvatur.

De clandeſtina deſponſatione, & matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ.
Rubrica XIX.

Monemus omnes & ſingulos, qui de cætero voluerint matrimonium contrahere, quod ante contractum matrimonii, ſive ante ſponſalia, per duas Dominicas ſucceſſive faciant in eccleſiis civitatis, vel loci, ubi ſponſalia fuerint celebranda, & in eccleſiis parochiarum, ad quas debuerint ſponſæ traduci, proponi banna, ſive edicta, per ſacerdotes parochiales eorumdem, quod infra octo dies proxime ſubſequentes, ſi ſit aliquis, qui ſciat aliquod impedimentum legitimum inter eos, qui adinvicem contrahere voluerint, illud opponat. Et ipſi presbyteri nihilo minus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum ſubſiſtat, juxta formam concilii generalis; & ipſi parochiales presbyteri ad requiſitionem prædictorum hoc facere teneantur. Quod ſi omiſſum fuerit ex negligentia, vel malitia prædictorum contrahentium, ultra pœnas in prædicto concilio declaratas, non recipiantur ad benedictionem ſolennem ſponſaliorum per dictos presbyteros, ſeu quoſcumque alios: & uſque ad ſatisfactionem condignam a traductione & carnali commercio ſint ſuſpenſi. Et pœna ſimili puniantur, qui contra interdictum eccleſiæ nuptias duxerint celebrandas. Et ut tempora interdicta ad celebrandum nuptias non poſſint aliquando ex ignorantia excuſare; monemus omnes ſacerdotes, parochiales maxime, quatenus dicta tempora, Dominica ante Adventum, & Dominica ante Septuageſimam, & Dominica ante octavam Aſcenſionis Domini, ſtudeant publice in Miſſarum ſolenniis nunciare, quod nullus celebret nuptias temporibus ab eccleſia interdictis, ſcilicet a prima Dominica de Adventu, uſque poſt Epiphaniam: & a Dominica de Septuageſima, uſque ad octavam Paſchæ; & a tribus diebus ante Aſcenſionem, uſque ad octavam Pentecoſtes.

De

De intruſis & electis per poteſtatem laicorum.
Rubrica XX.

Cum, ſecundum Apoſtolum, nemo ſibi debeat honorem aſſumere, niſi tamquam Aaron a Deo fuerit vocatus, hoc minus conſiderant & attendunt, ſuæ ſalutis obliti, qui ſe intrudunt ad dignitates eccleſiaſticas, vel beneficia, & eligi & intrudi procurant per potentiam laicalem. Volentes igitur talibus & ſimilibus remediis quibus poſſumus obviare: ſtatuimus, & diſtrictius prohibemus, ne quis talia de cætero præſumat attentare, vel attentari ſuſtineat, vel procuret. Et ſi quis contra fecerit, non ſolum non confirmetur, nec inſtituatur, ſed omni ſpe promotionis in tota Ravenn. provincia per diœceſanum ſimiliter exuatur: & nihilo minus ipſo facto ſit excommunicatus, & omni privilegio eccleſiaſticæ protectionis ac defenſionis exutus ſit: a qua ſententia non poſſit abſolvi, niſi per provinciale concilium, ſatisfactione plenaria prius præſtita, de patratis exceſſibus & commiſſis, & damnis illatis; & etiam ſit inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum.

De contumacibus & rebellibus ſubditis contra debitam obedientiam prælatorum.
Rubrica XXI.

Cum, juxta propheticum oraculum, melior ſit obedientia, quam victimæ, & inobedientium culpa cognoſcatur ex pœna inflicta talibus ex novo & veteri teſtamento: hoc minus conſiderant honeſtatis eccleſiaſticæ & famæ prodigi, qui prælatis ſuis in ſuperbiam elati, Behemoth in ſua malitia & ſuperbia imitantes, contra prælatos ſuos ſe erigunt, & contumaciter & pertinaciter eiſdem obedire recuſant; &, quod eſt durius, ipſis detrahunt, & hoſtiliter eos impugnant. Statuimus ergo & arctius prohibemus, ne quis clericus ſæcularis, vel religioſus, de cætero contra prælatum ſuum ſe debeat ſuperbe erigere, ſed in iis quæ Dei ſunt, maxime debeat humiliter obedire: & qui contra fecerit, & tertio monitus non deſtiterit, cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam terra vivos abſorbuit, partem conſequantur & ſortem: & nihilo minus, durante contumacia, poſtquam publice denunciatus fuerit, ab omnibus, & in omnibus evitetur, & ab officio & beneficio, donec reſipuerit, & plenarie ſatisfecerit, & ad mandata prælatorum ſuorum redierit, ſit ſuſpenſus.

De apoſtatis. Rubrica XXII.

Cum, ſecundum canonicas ſanctiones, unuſquiſque in vocatione, qua vocatus "ſe dignoſcitur, debeat permanere, hoc minus conſiderant Sarrabaitæ & apoſtatæ, ordinum mendicantium maxime, qui plerumque in ſuarum animarum periculum, religionum, & obſervantiarum, & fidelium ſcandalum, de ipſis religionibus, exeunt; & ad officia & beneficia eccleſiaſtica ſe ingerunt impudenter. Volentes igitur talium ſaluti ſuccurrere, & ſalutari remedio providere: ſtatuimus, & diſtricte prohibemus, ut nulli apoſtatæ, & maxime mendicantium ordinum, de cætero admittantur, vel recipiantur, vel eligantur in eccleſiis ſæcularibus, vel regularibus, ſeu ad Divinum officium: non obſtante, ſeu eis alicujus excuſationis patrocinium afferente, quod ab obſervantia ſuorum ordinum fuerint abſoluti, vel datam eis licentiam quamcumque a prælatis eorum habuerint, ad religiones alias, vel obſervantias tranſeundi, vel beneficium curatum acceptandi, ſive obtinendi. Et qui contra fecerint, ipſo jure ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi; a qua ſuſpenſione non poſſint abſolvi, niſi in concilio provinciali prius ſatisfactione præſtita, cum effectu, ad metropolitani arbitrium. Et talium receptio, ſive ipſius facta promiſſio ſit irrita ipſo jure: & ab ipſis beneficiis, dignitatibus, perſonatibus, rectoriis, miniſteriis eccleſiaſticis, & congregationibus, dicti apoſtatæ prorſus abiiciantur & repellantur, & de prædictis aliis perſonis provideatur idoneis. Nec prædicti apoſtatæ, dum in apoſtaſia permanſerint, aliquo privilegio eccleſiaſticæ immunitatis vel defenſionis gaudeant, ſed eo ſint exuti omnino: ne per eccleſiam, vel viros eccleſiaſticos in aliquo defendantur, ſed ſicut membra putrida, a corpore eccleſiaſticæ unitatis rejiciantur omnino, ut talibus præſumptionibus tollatur temeritas de ſuis religionibus ſeu ordinibus exeundi, & exeuntibus detur materia ad profeſſas regulares obſervantias redeundi. Idem intelligatur de aliis religioſis monachis & canonicis ordinis ſancti Auguſtini.

" *Orr. vocatus eſſe*

De Judæis. Rubrica XXIII.

Etſi Judæi, de miſericordia, & ad teſtimonium incredulitatis eorum, debeant ab eccleſia & fidelibus in ſuis ritibus tolerari, quia tamen ex ipſorum converſatione permixta multa mala ſcandala proveniſſe noſcuntur, ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod Judæi portent in pannis ſu-

ANNO CHRISTI 1311.

ſuperioribus certum ſignum, ſcilicet rotam panni crocei coloris: & mulieres eorum in capite, ut ſic a Chriſtianis poſſint diſcerni. Nec recipiantur alicubi ultra menſem ad habitandum, niſi in locis in quibus habuerint ſynagogas,

De exceſſibus prælatorum. Rubrica XXIV.

Cum nemo debeat falcem in alterius meſſem mittere, nec alicujus paſtoris gregem ſeu ſubditos concitare: ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod nullus epiſcopus in alterius diœceſi aliquam juriſdictionem exerceat, vel utatur pontificalibus, niſi de licentia ordinarii loci. Item ſtatuimus, quod nullus clericus ſæcularis vel regularis admittatur ad ordines per alienum epiſcopum de provincia Ravennat. ſine licentia vel litteris diœceſani epiſcopi, unde fuerit oriundus, vel domicilium, ſeu beneficia obtineat in eodem: niſi ſit de ordinibus mendicantium, vel aliorum privilegiatorum, de quibus conſtet.

Cum unuſquiſque paſtor cultum pecoris ſui diligenter attendere debeat, & ipſum pro meritis, paſcuis arcere Dominicis, & ad ipſa introducere; valde indignum eſt, juri eccleſiæ & honeſtati contrarium, quod admittantur & recipiantur ad epiſcopalia exercenda ignoti & vagabundi epiſcopi; & maxime lingua & ritu diſſoni, ex quorum ordinatione, ſicut experientia docuit, proveniunt duo mala; quia promoventur incogniti, inhabiles & indigni; & etiam de ipſorum rita ordinatione dubitatur. Unde ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod nullus epiſcopus vagabundus, vel ignotus, ad exercenda pontificalia admittatur, niſi prius metropolitano conſtiterit de ipſius canonicis ordinatione, conſecratione, & titulo: & tunc etiam prædicta pontificalia exercere non poſſit, niſi de voluntate vel licentia diœceſani epiſcopi, in cujus civitate vel diœceſi voluerit talia exercere. Et ſi quis talis epiſcopum ſe prætendens, facere contra præſumpſerit, a pontificalibus & officio ſit ipſo jure ſuſpenſus, per hanc noſtram conſtitutionem. Et epiſcopus diœceſanus, in cujus diœceſi, & in curia, talia exercuerit, ſive præſumpſerit, epiſcopum a prædictis poſſit facere denunciari ſuſpenſum.

Et omnes comprovinciales epiſcopi teneantur eum facere denunciari ſimiliter ad petitionem & requiſitionem diœceſani prædicti, & ipſum penitus evitare: & quoſcumque ordinabit in ordinatione ſic præſumpta, nullus coepiſcoporum recipiat eos in ordinibus ſic ſuſceptis: nec eiſdem eccleſias, præbendas, vel beneficia eccleſiaſtica conferat; ſed executione ſic ſuſceptorum ordinum careant, donec per eum, qui de jure poterit, cum eis fuerit diſpenſatum,

De rectoribus hoſpitalium. Rubrica XXV.

Item cum hoſpitalium bona conſumantur, devaſtentur & occupentur, etiam per laicos, & ſæpe ſine aliquo titulo uſurpata detineantur, & eorum redditus in pauperes non convertantur, ad quod deputata ſunt: ſtatuimus quod hoſpitalia alicui non concedantur, nec aliqui inſtituantur in eis, nec ea qui habent valeant detinere, niſi ſint religioſi, & ſine uxore, & tales, quod profiteantur perpetuo ibidem pauperibus deſervire, & tonſuram & hoſpitalitatem teneant, & reſidentiam faciant in eiſdem. Et qui contra fecerit, reddatur inhabilis ad ordines ſuſcipiendos, & beneficia quæcumque eccleſiaſtica obtinenda, & ea amittat. Et qui hodie detinent, niſi infra tres menſes poſt publicationem præſentis conſtitutionis reſederint, & habitum receperint, ordinatum, vel ordinandum, exnunc autoritate præſentis concilii & conſtitutionis privamus eoſdem, & ipſo jure intelligantur eſſe privati a beneficio prædictorum.

De injuriis & damno dato. Rubrica XXVI.

Rex omnipotens, cujus imperio ſubjacent univerſa, decrevit, & docuit, epiſcopali præditos dignitate, & cæteros eidem in eccleſiaſticis ordinibus militantes, ab omnibus honorari, & injurioſe per neminem nunquam lædi, dum aſſerit per Prophetam: *Nolite tangere chriſtos meos: & in prophetis meis nolite malignari:* & alibi ipſe idem: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui vos recipit, me recipit.* Epiſcopi enim apoſtolorum typum tenent, & presbyteri ſeptuagintaduorum diſcipulorum locum, in eccleſia militante. Quod quidem plerique minime attendentes, non ſolum ad improperia, ſed ad vinculationes, trucidationes, contra illos inſurgunt, & ad vulnera inferenda; non ſine magna contumelia Creatoris. Et propter tranſgreſſores hujuſmodi, volentes pœnas præfixas a canonibus augmentare, ut pœnarum multiplicium timore ad talia prorumpere pertimeſcant: præſenti concilio approbante, ſtatuimus, & ſancimus, quod quælibet perſona, cujuſcumque dignitatis vel ſtatus extiterit, quæ intra noſtram Ravennatem provinciam in aliquem archipræſulem ſive epiſcopum, per ſe vel per alium, ſeu alios, uſque ad ſanguinis effuſionem, vel

ANNO CHRISTI 1311.

alias cum gladio vel fuſte, manus injecerit temere violentas, aut ceperit, ſeu capi fecerit, vel captum detineri juſſerit, ſive expreſſe conſenſerit, non ſolum incurrat excommunicationis laqueum ipſo jure, ſed in obitu, ad aliorum metum careat eccleſiaſtica ſepultura, & ejus familiares, ſive familia, qui habitaverint cum eodem, quouſque plene ſatisfecerint, non recipiantur, in pœnam illius, ad Divina, & eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: & eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: & ipſum tranſgreſſorem ejuſque filios & nepotes decernimus inhabiles ad eccleſiaſticum honorem & beneficium eccleſiaſticum obtinendum: exnunc privantes eoſdem omni jure patronatus, feudis, privilegiis, beneficiis eccleſiaſticis, & honore. Electiones, proviſiones & collationes factas in tales, irritas decernentes: electores, præſentatores & proviſores alicujus ex prædictis, eligendi, providendi & conferendi poteſtate exnunc illa vice privamus: univerſitatem ſive communitatem, infra cujus juriſdictionem aliquid ex iis contigerit perpetrari, quæ expreſſe conſenſerit, ut prædictorum exceſſuum aliquis committatur, vel quæ non punierit legitime præmiſſorum aliquod perpetrantes, infra menſem, poſtquam ejus majoribus ſeu rectori vel majori parti ejuſdem innotuerit, ſeu alias fuerit manifeſtum, aut etiam nunciatum, extante poſſibilitate, exnunc eccleſiaſtico, & ejus terram & locum ſupponimus interdicto: rectores, officiales & conſiliarios ejuſdem, excommunicationis vinculo innodamus. Illum autem qui prælatum inferiorem, videlicet abbatem vel clericum alium in dignitate, vel perſonatu in aliqua cathedrali eccleſia conſtitutum, clericaliter viventem & ſe enormitatibus, & ſæcularibus, & negotiationibus publice minime immiſcentem, ubi non permittitur ſibi a jure, per ſe vel per alium interfecerit, vel mutilaverit, ſeu alias inhabilem vel deformem reddiderit ad Miſſarum ſolennia, vel Divina officia celebranda, vel carceratum detinuerit, per diœceſanum, vel ejus vicarium, ſuper relaxatione ipſius requiſitus, ſi beneficiatus extiterit, exnunc omni beneficio privamus perpetuo, & ipſum inhabilem reddimus ad aliud obtinendum: ſi vero laicus fuerit, privamus in obitu eccleſiaſtica ſepultura, & ipſum, ejuſque filios & nepotes, non poſſe ad eccleſiaſticum beneficium eligi, vel aſſumi: & electores & proviſores alicujus talium perſonarum exnunc ſuſpendimus a Divinis; electiones, proviſiones & poſtulationes factas de talibus irritas, decernentes. Illos autem qui clericum inferiorem alium in quavis dignitate vel ſacro ordine conſtitutum, clericaliter tamen viventem, & ſe enormitatibus publice non immiſcentem, occiderint, mutilaverint, vel reddiderint inhabilem vel deformem ad Divinum officium celebrandum, ſi clerici fuerint, omnibus beneficiis eccleſiaſticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad alia beneficia eccleſiaſtica obtinenda: ſi fuerint laici, eos & eorum filios inhabiles ad eccleſiaſticum honorem & beneficium judicamus, & in obitu privamus eccleſiaſtica ſepultura.

Plerumque contingit, quod tyrannica rabie, ſeu populi ſævitia, vel partialitate vigente (alicubi * faciente) antiſtes proprius a ſede ſua repellitur, & in civitate ſeu diœceſi propria reſidere prohibitus, cogitur exulare: quandoque vero bonis & rebus propriis dignitatis ſpoliatus, mendicare compellitur, in opprobrium non ſolum pontificalis dignitatis, ſed totius clericalis ordinis. Quocirca compatientes hujuſmodi ſic ejectis, & etiam ſpoliatis, & ejectionibus, & ſpoliationibus, & ſceleribus occurrere, inquantum poſſumus, cupientes: ſtatuimus & firmamus, noſtro concilio provinciali approbante, quod ſi aliqua civitas, univerſitas, ſive communitas, conſenſerit expreſſe, vel ipſius major pars ſive rector aut dominus temporalis ejuſdem, vel mandaverit, antiſtitem proprium a propria ſede vel civitate repelli, aut eumdem in illa reſidere formidantem, propter minas vel timorem, aut potentiam alicujus domini temporalis, vel aliquorum tunc gubernantium terram ipſam, exulare permiſerit extra illam, & infra duos menſes eumdem non revocaverit, & ſibi plene providerit, quod in civitate ipſa, vel ſaltem in diœceſi, in loco idoneo & ſecuro valeat reſidere, & libere juriſdictione & officio ſuo fungi, poſtquam ei notum fuerit hoc, aut etiam intimatum, vel ipſi antiſtiti non fecerit de ipſius dignitatis juribus & redditibus reſponderi: ex nunc univerſitatem eamdem, ejuſque terram & locum, eccleſiaſtico ſubjacere decernimus interdicto. Conſiliarios vero, credendarios, & præſidentes ipſi civitati, & potentes, quorum facto vel conſilio ſeu ſtudio prædicta fuerint attentata, vel alias procurata, ipſorumque filios & nepotes, ex nunc inhabiles decernimus ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda. Ipſum quoque præſulem exulantem decernimus honorifice debere recipi, & adjuvari, in qualibet civitate & diœceſi provinciæ Ravennatis ad reſidendum (niſi juſta evidens cauſa notoria ſubſit) ubi voluerit reſidere exultatione hujuſmodi perdurante: ipſum quoque juriſdictione ſua inter ſubditos ſuos, & ipſius bonis ac juribus inibi libere poſſe uti. Civita-

* Non viderunt Rubeus & Blaius, his vocalis duabus, quæ irrepſerunt in textum, aliam lectionem ſignificari.

ANNO CHRISTI 1311.

vitatem vero & terram : eundem ad habitandum in ipſa vel diœceſi recipere contempentem, & ejus univerſitatem, ex nunc eccleſiaſtico interdicto decernimus ſubjacere, quam cito idem epiſcopus publice dixerit ex hoc ſibi & eccleſiæ Dei injuriam irrogari : niſi locus ille ex aliqua cauſa rationabili & manifeſta ab ejus receptione valeat excuſari. Illos vero, qui conſpirationem, ſeu colligationem, vel conjurationem, ſeu ligam vel confœderationem, aut tractatum fecerint, vel fieri procuraverint, ut proprius antiſtes, ſive alius prælatus inferior, non permittatur, ſeu non poſſit in ſede propria vel diœceſi reſidere, aut libere officio ſuo uti, ſive quod illi vel ejus officialibus de ſuis bonis & redditibus non reſpondeatur, vel contra ſtatus ejus pacifici ſubverſionem, aut honoris debiti & ſoliti diminutionem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis eccleſiaſticis, ſi clerici fuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis. Si vero extiterint laici excommunicationis laqueum ipſo facto incurrant, & ipſos ipſorumque filios & nepotes inhabiles judicamus ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda; & promotores talium perſonarum ad illa, ſuſpendimus a Divinis, ac privamus poteſtate eligendi & providendi etiam illa vice; nec non omni feudo eccleſiaſtico, jure patronatus, & honore privamus perpetuo. Prædictas quoque pœnas illos etiam incurrere decernimus ipſo facto, qui inhibuerint, vel mandaverint, ſeu expreſſe conſenſerint, vel tacite, ubi ad eos violentias pertinuerit prohibere; quod ipſi pontifici vel prælato alicui (niſi hoc ſibi concedatur legitime, ab homine, vel a jure) de ſuis bonis, vel redditibus non reſpondeatur per eos, ad quos pertinet reſpondere : vel impedierint ne aliquis antiſtes, per ſe vel per alium, juriſdictionem ſuam poſſit libere exercere, aut procurare plenarie jura ſua. His tamen pœnis epiſcopos, eorumque officiales, & delegatos judices ſedis apoſtolicæ, vel ejus autoritate, decernimus minime comprehendi, circa hæc juriſdictione ſua fungentes. Perſonas vero, quæ aliquem pontificem, vel prælatum, vel aliquam aliam eccleſiaſticam perſonam, aliquo caſtro, villa, vel vico, ſeu ejus juriſdictione, vel poſſeſſione ejuſdem, aut aliquo prædio, ſeu domo, ſpoliaverint temeritate propria, ex nunc vinculo excommunicationis innodamus : ipſaſque & earum filios & nepotes reddimus inhabiles ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda : & electores ac proviſores talium perſonarum ſuſpendimus a Divinis. In præmiſſis enim & ea contingentibus, decernimus poſſe procedi ad ipſorum cognitionem & executionem de plano & abſque ſtrepitu judicii & figura.

Si quiſque catholicus jubetur patienti neceſſitatem aperire viſcera caritatis, quamquam alienigenæ, vel ignoto : quanto fortius coepiſcopi ſuper coepiſcopum manifeſte indigentem, cæterique inferiores prælati & clerici, ſuper eum tenentur ad ſubventionem ejus dexteram aperire, & erga illum coantiſtites caritatem fraternam, & inferiores, caritativam devotionem gerere? Idcirco ad ipſius caritatis fraternæ & devotionis caritativæ vinculum conſervandum, & cleri opprobrium propellendum, ſalubriter providemus, & ſtatuimus, noſtro provinciali concilio approbante : quod ſi contigerit aliquem præſulem provinciæ Ravennatis tyrannica peſte, vel ſævitia populi, abſque ipſius culpa evidenti & notoria, extra ſedem propriam vel civitatem & diœceſim exulare, & illi de redditibus & juribus ſuæ dignitatis & eccleſiæ minime reſponderi, vel non de majori parte reddituum eorumdem, omnes coepiſcopi, cum ſuo clero, teneantur ad ſubventionem illi faciendam, modo videlicet infraſcripto, de communi collecta perſonarum eccleſiaſticarum, ſuffraganeorum, & clericorum provinciæ prælibatæ : videlicet, quod metropolitanus, vel duo ex coepiſcopis, quos exulans ad hoc aſſumpſerit, in unum ſine difficultate conveniant, & ipſe coram eis, notariis præſentibus, & teſtibus fide dignis, juret ad ſancta Dei euangelia coram ſe expoſita, ſed non tacta, quod ei ſubtrahitur major pars illorum reddituum quos percipere conſuevit, ſive quod de illis non permittitur reſponderi; ſacramento ſuo valorem æſtimans ſubtractorum. Quibus in ſcripturis redactis, per ipſos duos coepiſcopos, autoritate præſentis concilii, ſingulis annis, quibus ille ſic exulaverit, & manſerit ſpoliatus, pro ſubventione ipſius exulantis, autoritate præſentis concilii, collectam communem imponat, pro rata, tam ſibi ipſis, quam cæteris ſuffraganeis, archipræſuli, illorumque cleris, & eccleſiis, & clero ipſius exulantis, uſque ad dimidiam partem valoris reddituum prædictorum, dividentes eamdem ſecundum ſolutionem ſolitam procurationum cardinalium legatorum : & exigentes infra duos menſes, poſtquam per illum ſæpe fuerint requiſiti, cum juſtis & moderatis expenſis, & exactam ſine difficultate conſignent pontifici exulanti. Quoſlibet vero pontifices in his difficiles pœna debita puniemus : alios vero inferiores prælatos & clericos excommunicationis vinculo innodamus, qui in ſolutione portionis ſupradictarum collectarum eis vel clericis ſuis impoſitæ, aut etiam imponendæ, negligentes fuerint vel rebelles, aut alias ſe difficiles exhibuerint in præmiſſis : quos per totam noſtram provinciam, uſque ad integram ſatisfactionem, in virtute diſtrictæ obedientiæ, excommunicatos aſſidue per eccleſias publice, ex cauſa prædicta, præcipimus nunciari. Capitula etiam, & conventus, quæ in iis difficultatem vel malitiam adhibuerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Suſtinentes vero excommunicationem eamdem, ultra ſex menſes poſtquam excommunicati fuerint propter hoc publice nunciati, beneficiis eccleſiaſticis cenſemus poſſe privari.

ANNO CHRISTI 1311.

Statuimus inſuper, & firmamus, quod aliqui clerici, vel laici noſtræ provinciæ, ad civitatem, ſeu terram, non debeant perſonaliter accedere in favorem interdictorum, quamdiu ſuppoſita fuerint interdicto, & ſuſtinuerint interdictum, propter ſui pontificis exultationem, vel bonorum ejus omnium, ſeu majoris partis ſpoliationem, vel uſurpationem : & quod aliquem, ſeu aliquos de civitate ſic interdicta, non recipiant in domos proprias, ſive loca, niſi forte pro commodo proprio eos recipiant. Delinquentes vero in aliquo præmiſſorum, poſtquam per diœceſanum proprium, vel ejus autoritate, facta fuerit publicatio, & generalis admonitio ſuper iis, ad participationem Divinorum, vel ad ingreſſum eccleſiæ nullatenus admittantur : & ſæpiſſime ſic interdicti, poſtquam moniti fuerint, per eccleſias publice nuncientur. Et ad inſtantiam ipſius exulantis quilibet antiſtes perſonas illas, de quibus exulanti videbitur, admoneat nominatim, quod illi civitati interdictæ, vel alicui ex ejus civibus, non præſtent conſilium, auxilium, vel favorem, vel participent cum eiſdem. Quod ſi contra fecerint, ex nunc innodamus eos excommunicationis vinculo in his ſcriptis, & tamquam excommunicatos ex cauſa prædicta præcipimus per eccleſias publice nunciari, exulante hujuſmodi requirente. Huic etiam adjicimus, quod ſi propter partialitatis rabiem, ſive peſtem tyrannicam, prælatum inferiorem alicujus eccleſiæ, vel canonicum eccleſiæ cathedralis, ſeu alterius collegiatæ ſæcularis, exulare contigerit, ſua culpa manifeſta & notoria hoc minime faciente, aut autoritate judicis competentis, quod capitulum & conventus ejuſdem ſæcularis, fructus & redditus dignitatis ipſius, vel præbendæ, exigere teneatur, & ipſi prælato aut canonico ſic exulanti duas partes eorumdem reddituum, quos ex ipſa licite percipere conſuevit, ſi redditus ipſos capitulum ipſum perceperit, vel major pars ejus, vel percipere poterit, ſine difficultate aſſignent & exhibeant exulanti, ſingulis annis, quibus ipſum ſic contigerit exulare. Capitula vero & conventus, quæ in iis, juſto & manifeſto impedimento ceſſante, difficultatem vel malitiam adhibuerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto : nihilo minus ipſos conveniri & teneri decernimus ad ſolutionem hujuſmodi faciendam. Regularibus vero prælatis, provideatur de illis, juxta diœceſani proprii juſſionem hujuſmodi. In præmiſſis namque, & ipſorum cognitione, & exactione, & eorum occaſione, procedi poſſe ſancimus ſine ſtrepitu, & ordine judicii, & figura.

Effrenata cupiditas ſuis terminis non contenta, adeo quorumdam oculos excæcavit, quod non ſolum ad bona profana rapienda & occupanda, ſed etiam eccleſiaſtica, manus extendere non formidant, quæ ſunt miniſtrorum eccleſiarum & pauperum Chriſti uſibus deputata.

Quapropter volentes ejus appetitus noxios refrenare, præſenti approbante concilio, ſtatuimus tam provide quam conſulte, quod qui de cætero eccleſiam aliquam, vel aliquem pium locum, invaſerit, vel occupaverit, ſeu occupatum detinuerit, vel aliquod prædium ruſticum vel urbanum, ſeu quævis bona eccleſiaſtica, ſive jura perpetua ad aliquem locum venerabilem pertinentia, vel eccleſiam aliquam ſeu pium locum ſpoliaverit, vel ſpoliatum detinuerit, aliquibus bonis immobilibus, ſive juribus perpetuis, aut juriſdictione, diſtrictu, vel honore alicujus caſtri, terræ, vel loci, ſeu communitatis, vel poſſeſſionis, decimas colligendi, levandi pedagia, ſeu eligendi, vel eccleſiæ providendi, aut cenſus annuos percipiendi, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat. Et ſi admonitus non deſtiterit, & integre non ſatisfecerit ſine difficultate : ex nunc tam ipſum, quam ejus filios, & deſcendentes, uſque ad quartam generationem, omnibus feudis, honoribus & beneficiis eccleſiaſticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum : ſtatuentes electiones, proviſiones, collationes, præſentationes, & quaſvis poſtulationes, quas attentare contigerit, ad eccleſiaſticum beneficium, de aliquo præmiſſorum, irritas & inanes ; & eligentes, poſtulantes, & providentes, ſeu conferentes, poteſtate eligendi, providendi, conferendi, & poſtulandi, decernimus illa vice fore privatos, ad ſuperiorem proximum devolvendum. Clericos vero qui alienum beneficium, ſeu dignitatem, vel eccleſiam occupaverint, vel detinuerint abſque autoritate judicis competentis, ſeu quemquam ſpoliaverint ejus benefi-

neficio, vel præbenda, ſuperioris legitimi judicis non interveniente licentia, vel mandato, vel poſſeſſionem majoris partis bonorum ejuſdem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & omnibus beneficiis, quæ intra noſtram provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis: & ſi admoniti non deſtiterint, inhabiles judicamus ad aliqua beneficia eccleſiaſtica obtinenda, & gaudendum immunitate eccleſiaſtica, vel privilegio clericali. Univerſitatem autem, interdicti, & majores de ipſa univerſitate, excommunicationis ſententias incurrere volumus ipſo facto, ſi requiſita ipſa univerſitas, vel ipſius rector, ſive rectores, vel jurati, poſtquam eis de ipſa violentia, occupatione, ſeu ſpoliatione vel uſurpatione, manifeſtum extiterit, non compulerint ſine difficultate, aut compellere neglexerint hujuſmodi occupatorem, invaſorem, ſpoliatorem vel uſurpatorem, ad rem occupatam, invaſam, vel ſpoliatam & uſurpatam, ſive ut juriſdictio, ſive quidquam jus aliud, libere dimittendam ipſi eccleſiæ, per eam pacifice poſſidendam. Si vero univerſitas ipſa, aut communitas, ſive majores de ipſa univerſitate, vel ejus rector, aut dominus temporalis, hujuſmodi occupationem ſeu invaſionem, uſurpationem vel ſpoliationem fecerint de aliquo præmiſſorum: conſiliarios & majores ejuſdem, ac rectorem ſeu rectores, in iis ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, & ipſam univerſitatem, & ſingulos de ipſa univerſitate, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto: mandantes ipſas ſententias per totam noſtram provinciam ſæpiſſime publicari, & illos excommunicatos & interdictos publice nunciari. Et ſi prædictas ſententias excommunicationis & interdicti, ipſa univerſitas, conſiliarii, & majores ejuſdem, ultra ſex menſes ſuſtinuerint, poſt denunciationem publice factam: ex nunc ipſos conſiliarios, & majores, & eos per quos terra ipſa regeretur, ipſorumque filios & nepotes, inhabiles reddimus ad honores eccleſiaſticos, & beneficia obtinenda: ipſoſque feudis eccleſiaſticis privamus perpetuo: & in obitu prohibemus aliquem clericum & presbyterum ſepulturæ talium intereſſe, niſi primo integre ſatisfecerit eccleſiæ taliter ſpoliatæ vel læſæ, de damnis, intereſſe, & injuriis, & de omni quod perceperint, occupationis vel ſpoliationis aut uſurpationis hujuſmodi ratione. Et ad præmiſſorum cognitionem & executionem ſtatuimus poſſe procedi, ſine figura & ordine judicii, per quemlibet judicem competentem. Quæ omnia ſimiliter obtinere volumus, & ſtatuimus contra illas perſonas, quæ ab uno anno citra invaſerunt & occupaverunt eccleſiaſtica jura provinciæ Ravennatis, & hodie detinent invaſa & occupata.

De exceſſibus laicorum blaſphemantium Deum, vel ſanctos.

Rubrica XXVII.

Cum præcipiat apoſtolus, *Benedicentes nolite maledicere*, minus hoc conſiderant & attendunt, qui in Deum, beatam Virginem, & ſanctos ejus, in blaſphemiam ora impudica exolvunt. Statuimus igitur ad prædictorum impudentiam compeſcendam, quod quicumque hoc præſumpſerit de cætero, ultra pœnam & pœnitentiam quæ talibus eſt per canones imponenda, a liminibus eccleſiæ arceatur per menſem: & ſi pluries correctus ſe non emendaverit, in morte denegetur ſibi eccleſiaſtica ſepultura, ut juxta propheticum oraculum, cum benedicentibus Deum conſortium non habeat in eadem. Rom. 12.

De pœna illorum qui excommunicationem contemnunt.

Rubrica XXVIII.

Cum proprii paſtoris ſive judicis ſententia ſit timenda: hoc minus conſiderant & attendunt qui excommunicationis ſententiam maxime contemnentes, in ſua obſtinata & pertinaci contumacia indureſcunt, nec curant ſatisfactione præſtita in commiſſis abſolutionis beneficium impetrare. Volentes talium cancerato morbo ſuccurrere medicamine ſalutari, ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod quicumque de cætero excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiam animo ſuſtinuerit per annum indurato, etſi in morte beneficium abſolutionis ſatisfactione præſtita meruerit, nihilo minus tamen in pœnam contumaciæ eccleſiaſtica careat ſepultura; ſalva illorum pœna qui pro hæreſi vel ipſius ſuſpicione arctius percelluntur, juxta canonicas ſanctiones. Etiam propter hoc in pœnam centum ſolidorum denar. monetæ ipſius civitatis, cujus larem fovent, incurrant ipſo facto.

De pœna adulterorum.

Rubrica XXIX.

Cum de matrimonio loquens dicat Apoſtolus, *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ:* hoc minus recogitant & attendunt, qui propria temeritate, repulſis uxoribus, vel, quod eſt ſceleſtius, ipſis retentis, ſuperinducunt adulteras, & cum eiſdem habitant impudice in Gen. 2.

in Domini inſtitutoris matrimonii offenſam, animarum ſuarum periculum, & fidelium ſcandalum, & maxime vicinorum. Ad quorum impudicam contumaciam radicitus extirpandam, ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod niſi tales moniti ſeorſum per proprium ſacerdotem, reſipuerint cum effectu, repulſis prorſus adulteris, ad denunciationem ſacerdotis, vel parochialis prædicti, diœceſanus teneatur ex officio procedere contra eos per cenſuram eccleſiaſticam, uſque ad excommunicationis ſententiam: quam ſi ſuſtinuerint per menſem animo indurato, adulteris non repulſis, etſi in morte de prædictis ſatisfecerint cum effectu, nihilo minus tamen in ipſorum contemptum & pœnam eccleſiaſtica careant ſepultura. Per hoc tamen non intelligatur eis permiſſum, quod tenere poſſint focarias, etiam ſolutas: illud rememorantes quod ſcriptum eſt: *Fornicatores & adulteros judicabit Dominus*: ſed contra tales ad arbitrium ordinarii procedatur. Heb. 13.

De eleemoſynarum largitione

Rubrica XXX.

Cum, juxta Prophetam, *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperum*, & Dominus dicat in evangelio, *Date eleemoſynam, & omnia munda erunt*, & bona eccleſiarum ſint pauperum: ſtatuimus quod de cætero, & prout ſæpius & melius poterit, fiant juxta poſſibilitatem, eleemoſynæ generales per epiſcopos & capitula cathedralium eccleſiarum: & abbates ſeu conventus monaſteriorum habentium ſufficientes redditus ad ea. Et quilibet etiam epiſcopus, ſecundum ſuum beneplacitum & poſſibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus verecundis valeat provideri, in quolibet quarterio vel ſexterio cujuſlibet civitatis, & aliis inſignibus locis noſtræ provinciæ, quolibet anno eligantur quatuor vel ſex, ſicut videbitur epiſcopis eſſe ſufficiens, catholici & devoti & honorabiles viri, qui quæſtam requirant pro eleemoſyna hujuſmodi pauperibus facienda; & dividant, prout diſcretioni eorum videbitur expedire. Et quicumque laboraverit vel dederit eleemoſynam ſecundum ſui poſſibilitatem, pro hoc ei indulgentia quadraginta dierum conceditur per hoc concilium illa die; ſi vere fuerit pœnitens & confeſſus. Pſal. 40. Luc. 11.

Cum Dominus, tamquam precioſius, in ultimis diſcipulis ſuis dixerit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*: & ex guerris amiſſio & perditio animarum & corporum, & conſumptio bonorum, ac odia, ſcandala & crimina innumerabilia oriantur; ſtatuimus quod, quotieſcumque inter aliquas civitates provinciæ Ravennatis veriſimile videatur diſcordiam oriri, duo de provincia epiſcopi cum ordinario conveniant, quos ordinarius duxerit requirendos, in loco & ubi tutius & commodius ad tractandum convenire poſſit, de compoſitione, ſi commode fieri poſſit. Et ſi eis per octo dies ad plus laborantibus, non videretur quod poſſent proficere, ſignificetur coepiſcopis per provinciam, quod donec diſcordia hujuſmodi durabit, dicatur collecta pro pace; & quicumque pro eis laboraret & oraret, ſi foret vere pœnitens & confeſſus, quadraginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis relaxentur præſentis concilii autoritate.

De teſtamento.

Rubrica XXXI.

Quoniam deficientium voluntates pro legibus ſunt obſervandæ, & executores teſtamentorum ultimas deficientium voluntates exequi negligunt, in grave animarum ipſarum periculum: ſtatuimus quod notarii, qui teſtamentum, ſeu quamlibet ultimam voluntatem vel ſchedulam ad piam cauſam ſcripſerunt, eam infra menſem epiſcopo ordinario, vel ejus vicario præſentent, & aſſignent, & tradant; alioquin ſententiam excommunicationis incurrant: ita quod de cætero fides inſtrumentis per eum confectis non adhibeatur. Et executores poſt legitimum tempus, hoc eſt annum, niſi fuerint executi, ulterius ſe non poſſint intromittere, ſed epiſcopi ordinarii ea exequantur: & nihilo minus tales de cætero ſint inhabiles ad executiones alias ſuſcipiendas, ut in eo quod deliquerunt, puniantur.

De ſalariis & ſolutionibus ſcripturarum.

Rubrica XXXII.

Item cum indebitæ exactiones a notariis & ſigilliferis dominorum epiſcoporum taxentur & moderentur in omnibus, præſertim in ordinationibus; ut ultra duos venetos non poſſint accipere pro ſcriptura, charta, ſchedula, cera & ſigillo, nec aliis quam in ipſis habent facere, nec gravent ultra in aliis actis, videlicet citationibus & edictis, monitionibus, & aliis ſcripturis, ſed cum taxatione & moderatione dominorum epiſcoporum reſtringantur & taxentur. Et ſi querela ſuper hoc remedium præbuerit, ipſe notarius officialis ſuſpendatur in dicta curia epiſcopali, uſque ad aliud concilium provinciale, ab officio ſuo.

Lectæ & publicatæ fuerunt ſupraſcriptæ conſtitutiones, ſtatuta & ordinamenta in choro majoris eccleſiæ Ravennatis, & ordinatæ & firmatæ

ANNO CHRISTI 1311.

a) *Hic eſt*, Henrico, Regienſi, Matthæo Cervienſi. H.

tæ in concilio provinciali memorato, præſentibus Dei gratia dominis Huberto Bononienſi, a) H. R. M. Cervienſi, & P. Foropopilienſi, & fratre venerabili electo Faventino, & præſentibus procuratoribus, videlicet dominorum P. Parmenſis, R. Forlivienſis, L. Cæſenatenſis, fratrum, P. Comaclenſis, I. Adrienſis, & V. Saxenatenſis, epiſcoporum ſuffraganeorum, abſentium, &c. R. archidiacono, & Joanne Andreæ præpoſito, Nicolao presbytero cardinale, & Guidone Boninſegna, Thomaſio Cambio, & Benedicto, cantoribus eccleſiæ Ravennatis, præſentibus pluribus abbatibus, & aliis teſtibus, ad hæc convocatis: anno Domini milleſimo tercenteſimo undecimo, indictione nona, die Lunæ vigeſimoprimo menſis Junii.

Lectæ & publicatæ & pronunciatæ fuerunt ſupraſcriptæ conſtitutiones, ſtatuta & ordinamenta in epiſcopali palatio Mutinenſi per venerabilem patrem Bonadanum, Dei gratia epiſcopum Mutinenſem, in plena ſynodo cleri civitatis Mutinenſis, in præſentia venerandorum & reverendorum virorum dominorum Jacobi abbatis monaſterii ſancti Petri, Bonincontri archipresbyteri eccleſiæ Mutinenſis, Barnabei & Jacobi canonicorum dictæ Mutinenſis eccleſiæ, Jacobi prioris ſanctæ Trinitatis, Simonis prioris de Gena, fratris Benedictini prioris ſanctæ Catharinæ, Lanfranci archidiaconi de Saliceto, Jacobi presbyteri eccleſiæ ſancti Barnabei, presbyteri Joannis eccleſiæ ſanctæ Agathæ, presbyteri Ritii eccleſiæ ſancti Michaelis, presbyteri Joannis eccleſiæ ſancti Marci, presbyteri Bartholomæi eccleſiæ ſancti Georgii, & cæterorum capellanorum civitatis Mutinæ, & Burgorum, & aliorum prælatorum, presbyterorum, & clericorum eccleſiarum civitatis & diœceſis Mutinæ, & præſentibus teſtibus vocatis & rogatis domino presbytero Rodulpho beneficiato in eccleſia Mutinenſi, Petro de Florano & Geminiano manſionariis eccleſiæ Mutinenſis prædictæ, Gerardino de Boſchettis, Guillelmo de Prolixina, Lanfranco de Petrazanis, & aliis, in milleſimo tercenteſimo undecimo, indictione nona, die Veneris, decimo intrante menſe Septembris.

Ex Rerum Italic. Scriptoribus T. 9.

SYNODUS PROVINCIALIS

PERGAMI HABITA A CASTONO, SIVE CASSONO MEDIOLANI ARCHIEPISCOPO

Anno MCCCXI. Ex manuſcripto Codice Bibliothecæ Ambroſianæ.

IN SYNODUM PROVINCIALEM

Habitam ſub Caſtono archiepiſcopo præfatio Ludovici Antonii Muratorii.

DEdi in præcedente Tomo VIII. Synodum Provincialem, Mediolani ab Ottone Vicecomite Archiepiſcopo celebratam. Alteram nunc Lector accipiat habitam ab ejuſdem Urbis Archiepiſcopo Caſtono Turriano, decurrente Anno 1311. Equidem ſemper dubius ſui, num *Caſſonus*, an *Caſtonus* appellandus ſit Archiepiſcopus iſte. *Caſſonum* vulgo appellare conſueverunt; neque a vero abhorret, nomen ſive agnomen hoc in nomen converſum, primo ei attributum, atque ab eo ſuſceptum, quum iis temporibus *Muſca Turrianus*, *Burironus*, *Bonacoſſa*, *Maſtinus Scaliger*, aliaque hujuſmodi in uſu forent. Sed ſimul veri videtur ſimile, proprium ei nomen inditum fuiſſe *Caſtonum*, nunc *Gaſtonem*, & poſtea corruptum; homini enim e Gallia originem ducenti Gallicum hoc nomen rectius convenit. Hanc autem Synodum legebam ego olim in MSto Codice X. 375. Bibliothecæ Ambroſianæ, atque inde exſcriptam, conſueta ſua humanitate Vir Clariſſ. Joſeph Antonius Saxius, eidem Bibliothecæ Præfectus, ad me miſit, in commune commodum evulgandam. Poſſunt & iſta non minus ad Eccleſiaſticam, quam ad Secularem eorum temporum eruditionem aliquid conferre. Quod potiſſimum animadvertas velim; Cap. II. de honeſtate, ac habitu Clericorum, vetantur Clerici deferre *veſtes virgulatas*, hoc eſt, variis coloribus infectas, & veluti quibuſdam virgis in longum vel in latum continuatis diſtinctas. *Vergato* in Italica Lingua nunc uſitatum ea ſignificatione in antiquis libris occurrit, & a Vocabularii Furfuracei Collectoribus adferuntur iidem verba Summæ Piſanellæ in Italicum converſæ, quæ ita ſe habent: *E qualunque Cherico uſa veſtimento vergato, ovvero partito, pubblicamente ſenza caggione*. Ubi vides, idem veſtium genus in Clericis improbari. Vetantur itidem in eadem Synodo *veſtes de caſabriate*, quas e Græcia adductas opinor, & ex ſerico confectas. Ughellius Tom. III. Ital. Sacr. pag. 1333. primæ edit. Chartam refert, ubi memorantur *quatuor ſyndones de ſeta, quarum una eſt de .... alia de catablattio*; nempe ex ſerico purpurei coloris. Fortaſſis & heic ſcribendum eſt de *catablatto*. Præterea interdicuntur veſtes *de medietate*, *vel liſtata*. Dubitare cogor, num ſcribendum heic ſit *dimidiata*, ut indicentur veſtes non ad talos, ſed ad genu tantum dimiſſæ. *Liſtatæ* autem erant, quarum panno addebantur faſciolæ ſeu inſitæ coloris a veſte diverſi, quales nunc intuemur in veſtimentis peribus eorum, qui Principi aut Magnatibus famulantur, *ſtaffieri* appellati; immo & ab ipſis divitibus adhibentur, panno ſuperpoſitis faſciolis ex ſerico & argento: Additur in Synodo: *vel frixis* (deeſſe opinor *cum*) *aut maſpilis argenteis*, *vel de metallo aliquo*. Vocabulo *frixorum* idem ſignificatur, quod Italice *fregie*, ideſt limbus, a Latino, ſeu ut rectius loquar a Græco, *Phrygiis* nunc *guarnizione*. Quid vero *maſpili* fuerint, edocere nos poſſunt Conſtitutiones Joannis Archiepiſcopi Nicoſienſis Anni 1320. Cap. 4. apud Du-Cangium in Gloſſar. Latin. Hæc ille de Canonicis ſtatuit: *Ut nullus extra domum ſuam portet guarnachiam de ante ſciſſam, ſeu apertam per terram; nec maſpilos de argento ſeu auro, niſi de panno tantum aut oſſe*. Ergo voce hac deſignantur globuli illi, quibus ante pectus utraque pars veſtium conjungitur, atque conſtringitur. *Bottoni* nos appellamus. Quod etiam in Rubr. penult. ſtatuitur, ſcilicet nulli Canonicorum aut Prælatorum licere deferre *caputium ad formam*, *ſicut vulgariter dicitur*, *ſupra caput*, *ſed circa collum*, *vel poſt collum*, *& birettum ſupra capita*; pertinet ad dignoſcendos eorum temporum mores, quum adhuc cernamus adhiberi caputia a ſacris Præſulibus, quibus tamen capita cooperire non ſolent. Reliqua ad eruditionem ſpectantia per ſe colliget Lector. Nunc autem ſubdere opportunum duco quæ ad me de hac Synodo perſcripſit Doctiſſimus Saxius in Epiſtola ſequenti.

ANNO CHRISTI 1311.

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO VIRO

LUDOVICO ANTONIO MURATORIO

JOSEPH ANTONIUS SAXIUS

Bibliothecæ Ambroſianæ Præfectus

S. P. D.

„ EN alterum amoris & obſequii erga te mei argumentum, Concilium nempe hactenus typis ignotum (niſi illud ediderit Cæſar Specianus a me fruſtra quæſitus) quod anno MCCCXI. ex univerſa provincia coactum, Pergami celebravit Archiepiſcopus noſter Caſtonus, ſeu Caſſonus Turrianus. Obtigit ei ſacrum in hac Metropoli Urbe regimen difficillimis illis temporibus, quibus Nobilium, ac Popularium inteſtinis diſſidiis convulſa afflictaque jam Civitas, novo inſuper malo laborabat, alterno videlicet pugnaci ſtudio partium, hinc Eccleſiæ Romanæ, inde Imperio faventium, quo univerſa pene ſcindebatur Italia, & Guelphæ, ac Ghibellinæ factionis, infauſtum in hiſtoriis nomen ſortitum fuit. Poſtremæ hujus acerrimum propugnatorem habebat Urbs noſtra Matthæum Vicecomitem, virum opibus, potentia, & animo clarum, atque a Propatruo ſuo Ottone Archiepiſcopo, partim vi, partim auctoritate, in Patria Principem conſtitutum, ſed vario ita fortunæ ludo exagitatum, ut nunc in apicem ſublatus late populis jura indiceret, nunc in imum dejectus, hominum quoque conſpectum erubeſceret, ac privatam exulem vitam in agreſti domo pudori præferret. Ex adverſo ſtabat Guido Turrianus Guelphæ partis, quæ in finitimis urbibus potior jam erat, non tam aſſecla, quam patronus, utpote qui genere ſpectabilis, & populi Mediolanenſis favore ſubnixus, florentiſſimæ hujus ditionis imperium tenebat. Hinc perpetuæ ſimultates inter clariſſimas haſce Familias, quæ tum antiquis odiis, tum mutua Mediolanenſis Principatus invidia vehementius ſuccenſæ, adeo Civium animos ſibi invicem partiebantur, ac colligabant, ut facile in bellicos tumultus exardeſcerent, miſeramque hanc Urbem cædibus, rapinis, incendiiſque ſubverterent. Nec a communis infortunii improba lege immunem fecit Caſtonum ipſum Turrianum Archiepiſcopalis ſuæ dignitatis reverentia; cum enim a Pontificio Legato Bononiæ agente evocatus foret ad bellum contra Venetos inferendum pro Ferrarienſis Urbis obſidione ſolvenda, eo profectus cum valida militum manu, rem impigre adeo geſſit, ut fracto ab auxiliaribus copiis Veneto exercitu, victoria Pontificiis ex integro ceſſerit: ſed redux in Patriam infenſum ſibi perſenſit conſanguineum ſuum Guidonem Turrianum, falſa proditionis ſuſpicione furentem, ac ſi Præſul ille in ſuſcepto itinere fœdus cum hoſtibus iniiſſet, turbulentaque conſilia de imperio Mediolanenſi eidem eripiendo ſecreto agitaſſet. Quo circa miſſi ex improviſo milites, qui prohibitum Archiepiſcopali palatio excedere Antiſtitem, ibidem veluti in carcere detinerent; ejuſdem fratres in vincula ad longinquas arces abducti; nec ceſſatum a direptione, & injuriis, donec per amicos Proceres compoſitis diſſidiis, extra Mediolanenſis imperii fines Archiepiſcopus ablegaretur. In hac perturbatiſſima rerum conditione qui foret Eccleſiaſticæ diſciplinæ cultus, quæve Sacrorum Canonum obſervantia metiri quilibet poteſt, cum nec Præſuli ipſi parceretur. Clamavit quidem e longinquo, Eccleſiæ ac juris ſui ſtrenuus defenſor Caſtonus, inflicta per Legatum Apoſtolicum ſacri anathematis pœna in Eccleſiaſticæ immunitatis violatores, ſed quis ex tanto remedio proventus, cum nemo eſſet, qui imperanti Turriano indictæ cenſuræ feralem libellum auderet objicere, atque interim ſcelere triumphante effrænis ubique debaccharetur licentia? Adfuit tandem opportunus Imperatoris Henrici Lutzemburgici in hanc Urbem adventus; depreſſo ſiquidem Guidone, coactoque ad pacis fœdera cum Matthæo Vicecomite jam ad priſtinam dignitatem reviviſcente, Caſtonus quoque Archiepiſcopus, auctor præcipuus accelerandæ Cæſareæ in Italiam expeditionis, non tam ab exilio revocatus; ſed in jura etiam ſplendoremque antiquum ſacri muneris ſui eſt reſtitutus. Hinc ſolenni peracta celebritate, qua in Templo Sancti Ambroſii VIII. Idus Januarias anni MCCCXI. ferrea Corona Henricum redimiverat, profectoque Romam verſus Cæſare, in id totus incubuit, ut concuſſam præterita calamitate Eccleſiam in primævum decus aſſereret, & deturpatos Cleri mores ad ſanctioris diſciplinæ leges componeret. Accitis itaque Pergamum ex univerſa Provincia Epiſcopis, III. Nonas Julias anni ejuſdem, in Eccleſia S. Bartholomæi Synodum habuit, in qua unanimi ſacri cœtus conſenſu decreta condidit, quæ ad Te in præſens remitto, quæve ſummam ubique Paſtoralem ſolicitudinem ſpirant, cum malis omnibus occurratur, quibus tunc infici gregem ſuum dolens conſpexerat, propulſata longius hæreſi, indicta caſtigatiore Clericorum vita, reſtituto Eccleſiis cultu, vindicata denique a laicorum rapinis probriſque, bonorum ac perſonarum Deo additarum immunitate. Quod tamen peculiari adnotatione dignum mihi videtur, id eſt, colligi ex hoc Concilio, quod intactus adhuc in Metropoli noſtra mos ille priſcus vigeret, ut Regulares familiæ ordinario jure Epiſcopis ſubjicerentur. Clariſſimus enim Thomaſſinius in aureo opere *De antiqua*, *& nova Eccleſia diſciplina* parte prima lib. III. cap. XXVIII. teſtimonia congerens ad hanc firmandam ſuperiorum temporum praxim, non ultra ſeculum decimum tertium progreditur. At in Mediolanenſi provincia ſubſequente etiam ſeculo perduraſſe docet hæc Synodus, in qua non modo de celebrando conventuali Sacro, Divinis peragendis Officiis, honeſtoque habitu gerendo in *Regularium* æque ac *Secularium Collegiatis Eccleſiis*, de inviolato ſervando Monaſteriorum, ac reliqui Cleri patrimonio, prædiiſque, ſtatutis pœnis indiſcriminatim decernitur, ſed ea etiam indicuntur, quæ interiorem Clauſtri diſciplinam ſpectant. Præcipitur enim peculiari Rubrica, ut *cujuslibet Monaſterii domus*, *& Eccleſiæ Regularis Collegiatæ Prælatus perſonaliter per ſe ipſum*, *aut per alium cum ſuis Fratribus*, *& Conventus cum eo*, *& qualibet Abbatiſſa*, *Prioriſſa*, *vel Miniſtra loci religioſi*, *ubi Abbatiſſa non fuerit*, *cum ſuis Monialibus*, *& Sororibus bis ad minus in ſeptimana tempore Quadrageſimæ*, *& Adventus*, *reliquo vero tempore ſaltem ſemel in hebdomada pro culpis*, *& exceſſibus Capitulum in loco debito celebrare ſtudeant conventualiter* &c.: In Prælatos vero, ſeu Prælatas provinciæ id negligentes, aut ſubditos contumaces, per Antiſtitem, vel ejus Curiam *fore acriter procedendum* jubet, atque *interim voces eorum dormitare* declarat. Serius itaque in Eccleſia noſtra inoleviſſe privilegia exemptionis Regularium credendum eſt. Cætera, quibus providere Concilium hoc ſtudet, nequiſſimam temporum illorum conditionem reſpiciunt, cum fervens undique inimicarum partium odium in turpes adeo conſpirationes erumperet, ut nec tuti in Sede ſua eſſent Antiſtites, nec annuis Eccleſiaſtici ſui cenſus redditibus frui libere poſſent. Quocirca frequens hic legitur excommunicationis atque interdicti ſententia, qua tam improbum nefas libentantes feriuntur. An vero coercendæ ſacrilegæ hujuſmodi licentiæ ſatis id fuerit, Tu in hiſtoriis noſtris apprime verſatus luculenter noveris. Caſtonus ſiquidem ipſe non multo poſt de occupatis a Matthæo Vicecomite quamplurimis Terris, Arcibuſque Archiepiſcopalis ditionis conqueri debuit, ejuſque caput publice prolata ſententia ſacris diris devovere, ut Corius narrat, ac demum invaleſcentibus in dies turbis, ſolum vertere coactus eſt, tamdiu in exilio agens, quouſque abdicata Mediolanenſi infula a Joanne XXII. Aquilejenſis Patriarcha renunciaretur.

„ Cur autem Caſtonus Archiepiſcopus in Pergamenſi, ſeu Bergomenſi, ut præſens vocabulum eſt, Urbe Provincialem hanc Synodum celebrandam curaverit, id fortaſſe in cauſſa eſſe potuit, quod nondum Mediolani in tuto res eſſent a Turrianorum inſidiis, qui acceptæ injuriæ impatientes, & primam adhuc fortunam animo occupantes nova undique moliebantur, nullumque non lapidem movebant, Corio teſte, ut primævo ſplendori reſtituerentur. Pergamenſis vero Civitas extra tumultus periculum videri poterat, cum receptis in fidem iis populis ab Henrico Imperatore ejuſdem Urbis Præſes inſtitutus foret Lodriſius Vicecomes.

„ Hæc occaſione hujus Synodi proferenda cenſui, Lectori potius de rebus noſtris minime conſcio, quam Tibi Viro Eruditiſſimo ſcribens. Utinam vero primum ejuſdem exemplar, quod in Archiepiſcopalibus Archivis ſervatum olim memoriæ proditum reperi, nanciſci in præſens licuiſſet! Quandoquidem autem mihi eadem diligenter ſcrutanti minime oblatum eſt, non ingratum Literariæ Reipublicæ

ANNO CHRISTI 1311.

„ reor ex Ambroſianæ Bibliothecæ apographo illam „ depromere, præcipue cum ejuſdem mentionem apud „ neminem Scriptorum Patriæ noſtræ repererim, hoc „ unice dolens, ſubſcriptiones Epiſcoporum in ipſo de„ ſiderari. Tu interim laborem hunc meum amice am„ plectere, meque, ut facis, amare perge. Vale.

SYNODUS PROVINCIALIS

Habita ab Archiepiſcopo Caſtono Anno MCCCXI.

IN nomine Domini Amen. Radio Sacræ Scripturæ militantis Eccleſiæ illuſtriſſimus illuſtrator ad Timotheum diſcipulum ſuum ſcribit: *Prædica verbum, inſta opportune, importune argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina, per hæc inducens & excitans Epiſcopalibus gubernaculis præſidentes, qui Apoſtolorum in ipſa Eccleſia typum gerunt ad executionem ſui officii Paſtoralis, ut doctrinis, monitionibus, & correctionibus erga ſubditos cura ſedula inſiſtentes, remedium ſalutare adhibeant, ne parati ad præcipitium prolabantur, & ut prolapſi reſipiſcant a vitiis ad virtutes. Quod quidem remedium ut plurimum adhibetur novorum editione jurium, monitiones & prohibitiones continentium, pœnaſque condignas imponentium tranſgreſſionibus eorumdem, necnon declaratione plerumque, & additione antiquorum.* Sane nos Caſtonus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui Mediolanenſis Provinciæ jure Metropolito Divina providentia præſidemus, ipſius Apoſtoli monitis ſive juſſionibus prædictis ſalubribus adhærentes, ad correctionem morum, animarum ſalutem, Eccleſiarum profectum, & tuitionem Eccleſiaſticæ libertatis, conſtitutiones quaſdam, proviſiones, & ordinationes ſalubres, univerſalem ſtatum ipſius Provinciæ contingentes, cum conſilio Venerandorum Patrum Dominorum Epiſcoporum noſtrorum Mediolanenſis Eccleſiæ Suffraganeorum, & noſtri Provincialis Concilii, ac exiſtentium in eodem diſpoſuimus, intendimus edere tam provide, quam conſulte, ipſaſque in ipſo Concilio publicare, ac edimus, & publice promulgamus, quibuſdam additis, & mutatis, pleriſque vero dubiis declaratis, & ſuperfluis reſecatis ex conſtitutionibus in Conciliis Provincialibus per noſtros prædeceſſores hactenus publicatis, pro ut varietati, & circumſtantiis temporum, & perſonarum novimus expedire, & conſtitutiones, & proviſiones infraſcriptas, & in hoc Concilio promulgandas ſub pœnis contentis in illis decrevimus, & præcipimus de cetero per noſtram Civitatem & Diœceſim, & Provinciam Mediolanenſem, & degentes in illis inviolabiliter obſervari.

RUBRICA PRIMA.

De Officialibus faciendis per Epiſcopos contra Hæreticos, & de convocando eos, & aliis pro officio Hæreticæ pravitatis.

PRimo namque circa Hæreticorum exterminium totis viribus intendentes, & ad propagationem Fidei Ortodoxæ conſulte providemus & ſalubriter præſentis approbatione Concilii ordinamus, quod ſinguli Diœceſani noſtræ Mediolanenſis Provinciæ ad exterminandos Hæreticos credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum de ſuis Civitatibus, & Diœceſibus, per ſe & Officiales ſuos invigilent, & inſtant ſolicite & attente per ſingulas eorum A Parochias annis ſingulis ſæpius, ut expedire viderint, inquirentes ſolerter, an fama ſit in illis aliquos ex hujuſmodi peſtiferis habitare, & contra nominatos, vel inventos, ut jus exegerit, procedentes, & ut in Officio inquiſitionis Hæreticæ pravitatis liberius, & ſecurius procedatur, ſtatuimus, præſenti Concilio approbante, quod tam in Civitate Mediolanenſi, quam in aliis Mediolanenſis Provinciæ, per Archipræſules, & Antiſtites ſingulos earumdem, aut per illorum vices-gerentes, ipſis exiſtentibus in remotis, eligantur, & aſſumantur, conſideratis qualitate, & magnitudine Civitatis, & ipſarum perſonarum, aliqui viri, multi vel pauci, ſecundum Diœceſani arbitrium, Catholici & Fi- B deles ex habitantibus aſſidue in eadem in perſecutores hujuſmodi peſtilentium perſonarum ad coadjuvandum Inquiſitionis Officium Hæreticæ pravitatis per ipſos Antiſtites continue exercendum, qui Diœceſano Archipræſuli ſeu Antiſtiti, & ejus Vicario circa ipſum Officium cum armis aſſiſtant, vadant, & redeant ad perſonas ipſas inſequendas, capiendas, deducendas, & retinendas juxta ejuſdem Diœceſani, ſeu Vicarii juſſionem, quotiens, & quandocumque fuerint requiſiti, qui etiam jurent hæc omnia & ſingula, ipſumque Officium viriliter & fideliter exercere, & in illo dolum non committere, neque fraudem, ipſoſque ad hæc electos, & aſſumptos, aut ipſorum aliquem præcipimus non C debere, nec poſſe per aliquam perſonam Eccleſiaſticam vel Secularem, aut univerſitatem, ſive collegium in aliquo impediri directe, vel indirecte, vel aliqualiter prohiberi, propter quod impedimentum vel prohibitionem ipſi Officio non poſſint aſſidue ſupereſſe, & ipſi Diœceſano ſuper hoc aſſiſtere requiſiti, vel propter quod eis commiſſa vel injungenda, aut injuncta ſuper his valeant retardari. Perſonas vero cujuſcumque dignitatis, vel conditionis extiterint attentantes, & contra aliquod præmiſſorum, ſcilicet impediendo directe, vel indirecte, vel prohibendo ſeu differre faciendo, ut ſuperius prohibetur, ſi admoniti legitime per ipſum Diœceſanum, vel Vicarium non deſtiterint, & quod D fecerint, non revocaverint cum effectu, excommunicationis vinculo, auctoritate præſentis Concilii innodamus, eaſque ut hæreticorum fautores haberi decernimus, & impedimentum præſtantes Officio hæreticæ pravitatis. Huic etiam adjicimus ſanctioni, ut omnes & ſinguli, tam nobiles, quam populares, cujuſcumque dignitatis fuerint, ſive ſtatus; nec non Clerici, & Prælati, quotieſcumque & quandocumque per Diœceſanum proprium, aut ejus Vicarium fuerint legitime requiſiti pro conſilio, auxilio, & favore ſibi exhibendo in favorem Officii hæreticæ pravitatis, vel contra Hæreticos credentes, receptatores, fautores, vel defenſores eorum, aut contra ſuſpectos de hæreſi, vel pro contin- E gentibus ipſum negotium, ſeu in aſſiſtendo eiſdem, vel ipſos aſſociando, in præmiſſis obediant, & intendant monitionibus, requiſitionibus, & præceptis. Quoslibet vero, qui dicta præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum, qui legitime requiſiti ſe exhibuerint difficiles, vel rebelles, juſto, & manifeſto, & neceſſario impedimento ceſſante, ex nunc, præſenti Concilio approbante, excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere, de qua ſi ſatisfaciendo legitime poſtea moniti, ſecundum arbitrium Diœceſani proprii, vel ejus Vicarii juxta modum culpæ ſatisfacere forte contempſerint, ipſos ut fautores,

ANNO CHRISTI 1311.

tores, & defenſores Hæreticorum decernimus A reputandos, & contra eos tamquam contra fautores hæreticorum fore per juris remedia procedendum; ad præmiſſorum quoque cognitionem & executionem procedi poſſe ſancimus, ſine ſtrepitu judicii & figura per ipſum Diœceſanum, vel ejus Vicarium generalem, ſeu per alium Judicem competentem.

R U B. I I.

De honeſtate & habitu Clericorum, & ne ſe immiſceant Secularibus.

CIrca honeſtatem, & Clericorum habitum ſalubriter providemus, quod omnes & ſin- B guli Clerici ac perſonæ Eccleſiaſticæ Mediolanenſis Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, tam præſentis temporis, quam futuri tonſuram & habitum deferant Clericales ordini ſuo, & ſtatui competentes, veſtes virgulatas, ſeu de catabriato, de medietate, vel liſtatas, vel frixis, aut maſpilis argenteis, vel de metallo aliquo, aut veſtem ſuperiorem a ſummo uſque deorſum totaliter ſciſſam ante, ſeu inſulam de ſeta, ſive ſerico more laicali minime deferentes. Deprehenſos vero in aliquo crimine, vel exceſſu enormi in habitu laicali publice incedentes, ex nunc pronunciamus, ut Clericos ſeu perſonas Eccleſiaſticas, non teneri Curiam Eccleſiaſticam in ipſo crimine defenſare. Clericus vero ſeu quæ- C vis perſona Eccleſiaſtica mercationibus & negotiationibus, ut negotiator publicus ſe immiſcens, illaſque in perſona propria exercens publice, Divinis Officiis prætermiſſis, vel alias ut laicus communiter ſe gerens, in ſuis bonis patrimonialibus, non gaudeat interim privilegio Clericali, nec ut Clericum in enormibus, dum in his excedit, teneatur Eccleſia defenſare, cognitione tantum ſuper hoc præcedente, quam ad Judicem Eccleſiaſticum decernimus pertinere, non procedatur contra talem ſeu tales Clericos per Curiam Secularem, ſed ſuperſedendum interim decernimus omni proceſſui contra eos, alioquin in quoſcumque Vicarios, Rectores, Poteſtates, D ſeculares Judices, & quoſcumque eorum miniſtros & executores Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Mediolanenſis contrarium facientes excommunicationis ſententiam promulgamus, præſenti conſtitutione ſancimus, quod aliquis Clericus, ſive Eccleſiaſtica perſona abſque Diœceſani ſui licentia officium publicum vel officialitatem alicujus ſecularis rectoris, ſeu Communitatis, ſeu Univerſitatis, Civitatis, Burgi, Caſtri, Loci, aut Parochiæ, ſeu Villæ in ſeculari Curia exercere, vel ſuſcipere de cetero non præſumat, ſcilicet Conſulatus, Tabellionatus, Gaſtaldiæ, Campariæ, Vicariatus, Vicedominatus, vel quovis alio nomine appelletur, ſeu Eccleſiaſticis Officiis derelictis, vel Clericali poſtpoſita honeſtate ad cavalcatas, vel ſtipendia, ſeu E ſeculares exercitus, & maxime non coactus cum armis publice ut laicus accedere, & ſe talium immiſcere cœtibus non præſumat, niſi in caſibus a jure permiſſis. Delinquentem vero in aliquo præmiſſorum, aliquibus talibus ſe immiſcentem excommunicationis ſententia innodamus; hanc vero pœnam ad alios, qui aſſumpſerint arma cum aliquibus laicis pro ſuis juribus aut alicujus Eccleſiæ propriæ, ſeu pro ſui defenſione inſultum expectantes, ſeu de licentia ſui Antiſtitis, vel ejus Vicarii volumus non extendi.

R U B. III.

De armis non portandis, ludis vitandis, & aliis damnificandis.

ATtendentes quod privilegium Clericale non debet eſſe alicui cum fiducia delinquendi, ſtatuimus, & firmamus, quod nullus Clericus, ſeu perſona Eccleſiaſtica in domibus Eccleſiæ, vel alibi ludum vel biſcaziam retineat taxillorum, aut patiatur per aliquem retineri, vel publicas mulieres exponentes pro quæſtu publice corpus ſuum, aut arma deferre præſumat per civitatem aliquam, aut ſuburbia adjacentia ci- B vitati, vel loca, in quibus habent domicilium, abſque Antiſtitis, vel ejus Vicarii proprii licentia ſpeciali; niſi ad villam, vel poſſeſſionem vadens, vel rediens ab eiſdem, ſeu quemquam damnificare præſumat, vel violenter rebus ſuis, vel poſſeſſione aliqua alium ſpoliare, delinquentem vero in aliquo caſuum prædictorum per Antiſtitem proprium, ſeu Vicarium ejus in tanta ſumma pecuniæ, & dummodo non ad pœnam ſanguinis, ſtatuimus condemnandum, ipſi Antiſtiti pro ejus arbitrio perſolvenda, & in pios uſus convertenda, in quanta, & eo modo, quo damnaretur & puniretur, ſeu condemnari poſſet per illius civitatis Curiam ſecularem laicus ſic excedens, non tamen propter hoc intel- C ligimus privandi tales beneficiis Eccleſiaſticis, & carceribus detinendi, & alias puniendi adimere Diœceſanis propriis poteſtatem, & Vicariis eorumdem, ſi eis videbitur expedire.

R U B. IV.

Quod Clerici non ſint tutores vel curatores laicorum, nec patiantur conveniri coram Judice Seculari.

INviolabiliter ordinamur, quod nulla perſona, Eccleſiaſtica, niſi in caſibus a jure permiſſis fidejuſſoris, vel procuratoris officium exerceat ſeu tutoris, vel curatoris alicujus laici in Curia D Seculari, abſque Diœceſani, vel ejus Vicarii licentia, nec quenquam debentem gaudere Eccleſiaſtico privilegio, vel Clericali, conveniat ſeu trahat, vel trahi procuret ſuper aliquo ad examen Judicis Secularis; trahens vero contra canonicas ſanctiones, & Imperiales conſtitutiones a jure ſuo cadat, judicatumque non teneat, & Judex ſit ex tunc judicandi poteſtate privatus; exercentem vero aliquod officium prædictorum contra conſtitutionem præſentem in centum ſolidos Papienſes decernimus condemnandum, in pios uſus ad arbitrium Ordinarii condemnandos.

R U B. V.

E

De celebratione Divinorum, & habitu habendo ipſa.

PRovidemus inſuper & ſancimus, quod in qualibet Eccleſia Collegiata tam regulari, quam ſeculari civitatis & diœceſis, ac provinciæ Mediolanenſis, in qua plures Clerici, ſeu Monachi, vel Canonici reſidebunt, Miſſa conventualis, juſto impedimento ceſſante, pro ut dici convenerit, hora debita, diebus ſingulis in cantu, ſeu nota conventualiter celebretur: nec non Officia matutinalia, & veſpertina, quodque

D 2 ad

ad illa, & ceteras horas Canonicas, quas inibi præcipimus conventualiter celebrari, ſeculares Clerici, & Prælati conveniant cum ſuperpelliceis ſeu capis; Religioſi vero in habitu ſuæ Regulæ competenti. In Eccleſiis vero Cathedralibus ipſis horis diurnis, & Miſſarum ſolemniis interſint, aut diſcooperto capite, aut cum biretis in capite, ad modum laicorum capucis non habentes. Rectores quoque Parochialium Eccleſiarum non Collegiatarum diebus feſtivis, & ſæpe in ſeptimana per ſe, vel per alios, ubi per ſe non poſſunt, celebrare Miſſarum ſolemnia non omittant, & Parochianis ſuis in caſibus a jure conceſſis, & cum expedierit, miniſtrare Eccleſiaſtica Sacramenta. Delinquentes vero, vel negligentes in præmiſſis per locorum Ordinarios puniantur. Irrefragabiliter ordinamus, quod in qualibet Eccleſia noſtræ civitatis, & diœceſis, ac provinciæ Mediolanenſis habente Parochiam Corpus Chriſti pro infirmis, Chriſma, & Oleum Sanctum, renovandum annuatim, ſub clavi & firma cuſtodia, & in vaſe, ſeu loco nitido non aſportando de facili, aſſidue habeantur. Delinquentes vero vel negligentes in aliquo præmiſſorum per Ordinarium proprium, vel ejus Curiam in ſolidos quadraginta Papienſes vice qualibet condemnentur ad pios uſus ad arbitrium Judicis convertendos. Inſuper aqua benedicta quotidie habeatur omni die Dominica renovanda.

RUB. VI.

De mulieribus, & filiis illegitimis non retinendis ſecum, vel concubinis.

Super continentia per Clericos obſervanda provide ordinamus, quod nullus Clericorum regularium vel ſecularium civitatis, vel diœceſis, ſive provinciæ Mediolanenſis, beneficium Eccleſiaſticum obtinens, Vicarius aut Deputatus etiam in futurum, vel qui in Ordine ſacro fuerit conſtitutus, in domibus contiguis vel connexis Eccleſiæ, vel ſecum in eadem habitatione mulierem aliquam retineat ad inibi habitandum, niſi forte mulier illa fuerit non ſuſpecta, vel in quarto gradu conſanguinitatis, vel affinitatis illi conjuncta, ſeu converſa quinquagenaria, vel deinceps. Delinquentem vero in hæc in libras decem Papienſes condemnamus in pios uſus ad Ordinarii arbitrium convertendas. Clericos quoque, ac Prælatos in quovis Ordine conſtitutos, qui beneficia Eccleſiaſtica obtinent, aut etiam obtinebunt, ſi focarias ſeu concubinas retinuerint in domibus Eccleſiarum, vel alibi manifeſte, Eccleſiaſticis beneficiis per locorum Ordinarios, Canonica monitione præmiſſa, facienda, decrevimus perpetuo fore privatos, libere perſonis aliis conferendis, exceſſu ipſorum notorio vel infamia publica exiſtente; qui vero beneficium Eccleſiaſticum non obtinuerint per Eccleſiaſticam Curiam, cum habuerint publice concubinas, non teneatur Eccleſia defenſare, & alias per ipſam Curiam pœna pecuniaria, vel alia debita puniantur. Prælatum namque & Rectorem Eccleſiæ in libras decem Papienſes, inferiorem vero Clericum in libras quinque Papienſes condemnamus in pios uſus ad Ordinarii arbitrium diſpenſandas; qui filium illegitimum ſecum in eadem domo aſſidue, vel per octo dies permiſerit habitare, aut ſibi ad Altare aliquatenus miniſtrare........

RUB. VII.

Quales debent eſſe promovendi ad dignitates, vel Eccleſias Parochiales.

A Quamquam per Canones ſit proviſum, ne minus idonei ad beneficia Eccleſiaſtica aſſumantur, id tamen minus bene ſervatur in pluribus Eccleſiis, & a multis. Idcirco præſenti conſtitutione ſancimus, quod nullus eligatur de cetero, vel inſtituatur, quomodolibet aſſumatur ad aliquam dignitatem alicujus Eccleſiæ Collegiatæ ſecularis, vel regularis intra Civitatem, vel Diœceſim, ſeu Provinciam noſtras ſitæ, B qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, & non attigerit vigeſimum quintum annum, vel niſi forte ſuper his in caſu diſpenſabili prius cum eo fuerit diſpenſatum, vel talis extiterit, qui bene legat, conſtruat, & loqui literaliter noverit competenter. Ad regimen quoque Parochialis Eccleſiæ nullus aliquatenus aſſumatur, niſi bene legere noverit, & cantare, vel ſaltem legere & conſtruere condecenter, in cantu aliqualiter informatus, & non attingens vigeſimum quintum annum. Electio vero, collatio, inſtitutio, & confirmatio, ſeu præſentatio a perſonis Eccleſiaſticis facta, quas contra hæc in aliquo præmiſſorum contigerit attentari, ex nunc ſint irritæ, & inanes, C & electores, præſentatores, proviſores, confirmatores, & inſtituentes ſint illa vice præſentis conſtitutionis auctoritate præſentandi, eligendi, providendi, confirmandi, & inſtituendi poteſtate privati, & ad ſuperiorem proximum ſit ipſa poteſtas totaliter devoluta, ipſo facto. Confirmatoribus & inſtitutoribus ac proviſoribus temerariis, per loci Ordinarium pœna debita puniendis.

RUB. VIII.

De non recipiendo aliquem in Canonicum, beneficio non vacante.

D Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes ſtatuimus, & firmamus, quod alicujus Secularis Eccleſiæ Collegiatæ, & non Collegiatæ noſtræ Civitatis, & Diœceſis, vel Provinciæ Capitulum, ſeu Prælatus, Canonici, vel Clerici ſive Rector nullum, quantumcumque idoneum, ſine licentia Diœceſani proprii, vel auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſeu Legatorum ejuſdem recipiant, eligant, vel admittant in ſuum, vel ipſius Eccleſiæ Canonicum vel Conclericum vel Confratrem ibi, beneficio non vacante, nec beneficium, ſeu præbendam vel Capellaniam aliquam ex redditibus vel bonis ſeu juribus ejuſdem Eccleſiæ de novo creare præ- E ſumant, ipſius Diœceſani licentia non obtenta, vel unam præbendam in duas dividere; quicquid enim contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, ex nunc præſenti conſtitutione decernimus irritum, & inane, & dantes, & accipientes etiam, licet in aliqua ſui parte, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus,

RUB. IX.

Quod nullus beneficium aſſumat ſine Canonica inſtitutione.

Cum Eccleſiaſtica beneficia non debeant ſine Canonica inſtitutione detineri, ſtatuto præſenti ſalubriter providemus, quod nullus per violentiam vel ſimoniam, aut alias, ſine inſtitutione Canonica, vel per minas, ſeu per metum aliquibus inferendos, per ſe, vel per alium ad dignitatem, vel perſonatum, ſeu aliquod beneficium Eccleſiaſticum, qualecunque fuerit, intra noſtram Civitatem, vel Diœceſim, ſeu Provinciam, patiatur vel conſentiat tacite, vel expreſſe, ſe eligi, vel inſtitui, aut aſſumi quomodolibet, vel admitti, aut jura & redditus, ſive bona, ſeu viventis beneficium, qui non renunciaverit illi ſponte & legitime, aut privatus illo non fuerit per ſententiam legitimam hominis, ſive juris, apprehendere vel occupare ſeu ſibi uſurpare, aut illius bona, vel redditus quovis titulo quæſito, vel colore præſumat de cetero Diœceſani proprii licentia non interveniente, vel expreſſo conſenſu. Quemcunque vero contra hæc attentantem in poſterum, in aliqua ſui parte, ex tunc in ipſo beneficio decernimus jus non habere; & ſi legitime admonitus per Diœceſanum proprium, vel etiam Vicarium, illud ex toto non dimiſerit libere, ad ipſum per ſe, vel per alium ſe non ingerendo ulterius ex nunc inhabilem judicamus ad quodvis aliud beneficium Eccleſiaſticum obtinendum; pœnis autem contra occupatores, invaſores, & uſurpatores bonorum Eccleſiaſticorum ſemper ſalvis.

RUB. X.

De pœnis ſuſtinentium interdictum Eccleſiæ propter collectam non ſolutam.

Plerumque contingit, quod aliquæ Eccleſiæ tam Regulares, quam Seculares diu ſubjacent Eccleſiaſtico interdicto propter negligentiam aliquorum Clericorum recuſantium ſolvere partem ipſos contingentem, ſive ipſis impoſitam de collectis, procurationibus, honoribus, ſeu fodris, & ſic Eccleſiæ Divinis officiis defraudantur propter illorum malitiam, & non ſine Parochianorum ſcandalo, & jactura; quapropter omnes & ſingulos Clericos, & Prælatos tam Secularium, quam Regularium Eccleſiarum, ac Rectores, & Miniſtros Hoſpitalium, & Piorum Locorum noſtræ Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, propter quorum factum, ſeu culpam, eo, quod non ſolverint hujuſmodi portionem ipſorum ſingulos contingentem, ſeu eis impoſitam pro præbendis, vel portionibus, quas obtinent in eiſdem, & quos impoſſibilitas non excuſat, aut alia juſta cauſa, de qua intra duos menſes faciant plenam fidem, beneficiis, & rectoriis hujuſmodi privamus perpetuo, ſi admoniti legitime & peremtorie, ipſo interdicto durante, per Diœceſanum, vel ejus Vicarium, paſſi fuerint Eccleſias ipſas, ſeu Hoſpitalia, vel Pia Loca, ultra tres menſes poſt monitionem eamdem propter hæc Eccleſiaſtico interdicto ſubjacere, portionem ipſos contingentem ſive impoſitam ex ipſis collectis, ſeu fodris, vel oneribus non ſolventes: & hanc pœnam extendimus ad Prælatos, & Rectores Eccleſiarum non ſolven-

A tes pro ipſis Eccleſiis in totum, ubi ad ipſos pertinere talium ſolutio conſuevit, ſi ipſos juſta cauſa, ſive impoſſibilitas non excuſat, de qua infra duos menſes plenaria fiat fides, & ad illorum maſſarios & canevarios diſpenſatores reddituum, qui poteſtatem habuerint plenariam hæc ſolvendi; has quoque pœnas ad collectas hactenus impoſitas a tribus annis citra locum volumus vendicare. Illas etiam perſonas, quæ temeritate propria, Diœceſani, loci Ordinarii proprii, vel etiam Generalis Vicarii, ſeu Superioris ejuſdem in hoc caſu licentia non obtenta Clerum Civitatis, & Diœceſis, aut majores ejuſdem, vel majorem partem ipſius, vel eorum, ad præmiſſa præſumpſerint convocare, B & convenientes ad talium perſonarum convocationem, excommunicationis vinculo decrevimus ſubjacere, cum ex talibus congregationibus conſpirationes, & colligationes ſæpe novimus evenire, ac de facto prorumpi ad multa, quæ ſcandalum pariunt, & periculum animabus, & locorum Ordinarii ex talibus condemnantur, & eadem Civitas videatur habere diverſa capita quaſi monſtrum.

RUB. XI.

De pœnis occupantium vel invadentium res Eccleſiaſticas, & ſpoliantium Eccleſias.

C Effrenata cupiditas, quæ in pleriſque adeo dominatur, quod contra vetita uſurpant & rapiunt aliena, nos vehementer impellit, ut ejus noxios appetitus, in quantum poſſumus, refrenemus. Ea propter ſanctione præſenti ordinamus ſalubriter, quod nulla perſona Secularis, vel Eccleſiaſtica, Univerſitas, ſeu Collegium aliqua bona aut jura ſeu res pretioſas, theſaurum, ſive juriſdictiones, aut honores, feuda, ſeu jus decimandi aut eligendi, ſeu præſentandi, aut beneficia conferendi, ſeu pedalia conferendi ad quemdam locum venerabilem noſtræ Civitatis, & Diœceſis, ſive Provinciæ, Mediolanenſis, vel ad aliquam Epiſcopalem Menſam D dictæ Provinciæ, quovis modo vel titulo pertinentes, aut Eccleſiam aliquam, ſeu Hoſpitale, vel alium Pium Locum uſurpare, vel invadere, ſeu occupare, aut rapere, vel occupata, ſeu uſurpata, rapta, vel invaſa detinere per ſe, vel per alium quovis modo præſumat, ſeu ſpoliare aliquem locum venerabilem dictæ Civitatis, aut Diœceſis, ſive Provinciæ Mediolanenſis ſive ad Menſam Archiepiſcopalem Mediolanenſem, vel ad aliquam Epiſcopalem Menſam dictæ Provinciæ, ſeu aliam Eccleſiam, poſſeſſione, vel quaſi alicujus prædictorum, ſeu juriſdictionum bonorum, jurium, vel bonorum prædictorum, vel poſſeſſione juris percipiendi aliquas penſiones, ſeu cenſus annuos, Decimas, vel affictus, ſive E poſſeſſionis, vel quaſi eligendi, ſive aſſumendi Poteſtates, Conſules, vel alios Officiales alicujus terræ, burgi, caſtri, communantiæ, ſive loci, directe, aut etiam indirecte, vel ad ea quomodolibet dare auxilium, conſilium, vel favorem; ſingulares vero perſonas, cujuſcunque ſtatus vel conditionis extiterint, quæ attentaverint contra præmiſſa in aliquo per ſe, vel per alium, aut expreſſe conſenſerint, vel fecerint, ſeu mandaverint attentari, ex nunc excommunicationis in his ſcriptis vinculo innodamus, necnon perſonas illas, quæ conſuluerint, ſeu mandaverint, vel expreſſe conſenſerint quovis modo

ſuo Paſtori, ſive Pontifici, vel alicui Eccleſiæ, ſive Clerico, Rectori, aut Pio Loco de præmiſſorum aliquo, aut ſuis bonis, vel prædictorum aliquorum fructibus aut redditibus non integre & libere reſponderi abſque auctoritate Judicis competentis, aut prohibuerint reſponderi; & ſi qui ex prædictis propter aliquod præmiſſorum alicubi denunciati, excommunicati excommunicationem eamdem, poſt ipſam denunciationem per ſex menſes animo ſuo tenuerint indurato, in pœnam ipſorum familiares eorum Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, mandantes eis Eccleſiarum aditum, & participationem Sacramentorum, & Divinorum etiam prohiberi, quouſque liquide apparuerit de abſolutione hujuſmodi tranſgreſſorum, & quod ipſa excommunicatione durante & interdicto, familiarium prædictorum denegetur eis tam ipſis principalibus, quam familiaribus in obitu ad aliorum terrorem, & ipſorum ruborem, Eccleſiaſtica ſepultura. Clerici vero ſine mandato Diœceſani proprii recipientes aliquem ex prædictis ad Eccleſiaſticam ſepulturam, vel qui interfuerint eidem, ipſo facto per tres menſes a Divinis Officiis ſint ſuſpenſi. Inſuper, ſi aliqui Clerici contra hujuſmodi ſanctæ noſtræ conſtitutionis tenorem facere vel venire præſumpſerint occupando, vel invadendo ut ſupra, omnibus beneficiis, quæ infra noſtram Provinciam obtinent, eos, præſentis Concilii auctoritate, privamus. Si vero Laici extiterint, omnibus feudis intra noſtram Provinciam, jurepatronatus, & honoribus, ab eis obtentis ab aliquibus Eccleſiis, vel Prælatis, ſeu aliis piis locis decrevimus fore perpetuo privatos. Univerſitates vero, communitates, & collegia, quæ contra præmiſſa attentaverint, vel expreſſe conſenſerint, vel ſcienter attentari permiſerint in aliqua ſui parte, & jam facta cum effectu non prohibuerint infra decem dies, poſtquam venerint attentata, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto; & ſi ipſa univerſitas, vel majores ipſius, vel Rectores requiſiti per Diœceſanum, vel ejus Vicarium, legitime ſuper his ultra menſem attentata ipſa omiſerint effectualiter emendare, & in ſtatum priſtinum reducere, ſeu reduci facere cum effectu, ad arbitrium ipſius Diœceſani: Civitatem ſive locum, vel Burgum, in qua, univerſitas ipſa degit, interdicto Eccleſiaſtico decrevimus ſubjacere, interdicto inviolabiliter obſervando, quamcito ipſe Diœceſanus per ſe, vel per alium publice proteſtatus fuerit ſe velle interdictum ipſum effectum habere, & amplius non ſuſpenſum, & illic vel Civitatibus, ſeu locis circumſtantibus, vel alibi, ubi commodius fieri poterit, hoc mandaverit publicari, ſed ante, & uſque ad ipſam publicationem ipſum interdictum manere decrevimus in ſuſpenſo. Illos quoque, qui temeritate propria plures etiam extra judicium requiſiti ſolvere contempſerint Archiepiſcopali vel Epiſcopali menſæ prædictæ, ſeu Eccleſiæ, Monaſterio, Conventui, Capitulo, vel alii pio loco, (modo) & tempore competenti, decimas, penſiones, cenſus, honores, diſtrictus, & juriſdictiones, vel præſtationes annuas, vel affictus, in quorum poſſeſſione pacifice percipiendi, ipſa menſa, vel Eccleſia, Monaſterium, Conventus, Capitulum, & pius locus ante requiſitionem ipſam erat, niſi juſta cauſa eos excuſaverit, de qua conſtet infra dies decem poſt ipſam requiſitionem Diœceſani, legitime ex nunc excommunicationis vinculo decrevimus innodatos. Ad prædictorum namque cognitionem, correctionem, & pœnarum executionem ſtatuimus, ex officio poſſe procedi de plano, & ſine ſtrepitu ordinis judiciarii & figura per quoſcunque Judices competentes.

RUB. XII.

De pœnis conſpirantium contra ſuum Antiſtitem, vel conſentientum, ut in Sede eſſe non poſſit, vel expellatur.

QUamquam ad conjuratorum, & conſpiratorum nequitiam reprimendam multa per Canones ſint proviſa; ipſorum tamen verſutia nos cogit diverſa remedia adhibere contra illorum callida figmenta, quæ conantur quotidie invenire. Ea propter conſtitutione præſenti ſtatuentes irrefragabiliter prohibemus, quod aliqua perſona Eccleſiaſtica vel Secularis, aut univerſitas, ſive collegium, aut quivis noſtræ Mediolanenſis Civitatis, aut Diœceſis, ſive Provinciæ conjurationem, aſpirationem, colligationem, juramentum, ſeu obligationem, aut conſilium, vel tractatum facere vel inire præſumat in exterminium, vel perſecutionem, ſeu jacturam, vel mortem, aut expulſionem, captionem, vel derobationem, ſeu quietis vel ſtatus ſubverſionem Antiſtitis proprii, vel Paſtoris aut quomodolibet conſentire, vel operam dare, quod inſultus fiat in eum, vel a Sede, ſeu Civitate propria temere expellatur, vel quidquam fiat, aut ordinetur, ſeu dicatur, propter quod Paſtor ipſe habeat formidare in civitate ipſa, vel ſua Diœceſi, ubi voluerit cum ſuis familiaribus reſidere, & juriſdictione ſua uti libere, & officio paſtorali, vel propter quod etiam Officiales ejus, ſive Vicarii, Vicariatum, & Officialitatem eis commiſſos non poſſint libere exercere, & quod communitas aliqua, ſeu univerſitas, conſilium, vel commune cujuſcumque Civitatis noſtræ Provinciæ, ſive Mediolanenſis, aut Diœceſis ejuſdem, non permittat quicquam dici vel fieri, nec patiatur per aliquos de ipſa univerſitate ſeu Civitate, vel Diœceſi, vel ejus Rectorem, ſeu Majores, nec dicat vel faciat, per ſe ipſam, propter quod ejus Antiſtites, aut Archipræſul non poſſint in ea Civitate & Diœceſi, ſive Sede propria reſidere ſecure, & ipſe, & ſui Officiales hac juriſdictione & officio uti libere, & in totum; ſingulares vero perſonas contra hæc attentantes in aliquo præmiſſorum, ſi Clerici fuerint, aut Eccleſiaſticæ perſonæ, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra noſtram Provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis, ipſoſque inhabiles reddimus ad quævis beneficia Eccleſiaſtica obtinenda; ſi vero Laici fuerint, eoſdem excommunicationis vinculo decrevimus ſubjacere, ipſoſque in obitu privantes ex nunc Eccleſiaſtica ſepultura, & Clericos, qui ſepulturæ talium interfuerint, ſuſpendimus a Divinis, ipſorum familiis, ſeu familiaribus, dicta excommunicatione durante, participatione Divinorum, & Sacramentorum interdicentes in pœnam hujuſmodi damnatorum: Civitatem autem, ejuſque ſuburbia, & ſingulares perſonas de ipſa Civitate & ſuburbiis, quæ per tres menſes permiſerint, aut paſſæ fuerint Antiſtitem proprium exulare extra illam propter timorem, vel metum, ſeu minas aliquorum, vel alicujus de ipſa Civitate, vel Diœceſi, aut aliquorum reſidentium in eadem, & ipſum Antiſtitem non revocaverint, ac ſibi ple-

plene non caverint, aut providerint, de ipſius & ſuorum familiarium ſecuritate, & indemnitate perſonarum & rerum, ac procuraverint cum effectu, ut in ipſa Civitate & Diœceſi, ut ſibi placuerit, poſſit morari libere & ſecure, & ſuum Officium exercere, & uti libere bonis ſuis, & omnes Vicarii & Procuratores in Civitate ipſa libere manere & ſecure, & ſua Officia plene exercere, & per ipſam Diœceſim, ubi eis expedierit, poſtquam iſte Antiſtes de iſta Civitate ſic exierit, & per ſuas literas, ſive Nuncios in aliquibus Eccleſiis ipſius Civitatis vel Diœceſis, ſeu Civitatum circumadjacentium aliquarum, vel per ſe ipſum, menſibus prædictis elapſis, publice proteſtatus fuerit, ſeu inſinuari fecerit, & proponi, quod in Civitate propria non audebat morari ſecure, niſi aliter ſibi caveatur, ex nunc generaliter ſupponimus Eccleſiaſtico interdicto, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervando. Supradictas vero ſententias & prolationes excommunicationum, interdicti ſtatuimus & ordinamus per omnes Civitates, & Diœceſes noſtræ Provinciæ ſæpiſſime & in pluribus Eccleſiis publicari per quoslibet Epiſcopos, ipſorumque Officiales, aut ex parte ipſorum, & per quoſcumque Clericos & Prælatos, qui ſuper hæc ex parte ipſius Antiſtitis fuerint requiſiti. Inobedientes quoque ac rebelles ſuper his ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpendimus in his ſcriptis. Illos quoque, qui poſtquam excommunicati propter præmiſſorum aliquod fuerint publice nunciati, diſtulerint ultra annum ipſi Antiſtiti ſatisfacere de exceſſu, & abſolutionem etiam obtinere, ſuſpectos judicamus de hæretica pravitate, & tanquam (contra) ſuſpectos de hæreſi ipſo anno elapſo fore per Eccleſiam procedendum: & ſi prædicta Civitas, ſive univerſitas per annum in ipſo ſcelere duxerit perſiſtendum, omnes Clerici & Religioſi cujuſcumque Ordinis, vel dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, in deteſtationem tanti facinoris completo dicto anno infra duos menſes proximos poſt dictum annum exeant, ſive egrediantur de eadem Civitate, & ejus diſtrictu, & Diœceſi, illuc, uſque ad ſatisfactionem condignam, nullatenus reverſuri; alioquin ipſo facto ſinguli prædicti Clerici, & Religioſi ſententiam excommunicationis incurrant, niſi per Antiſtitem ipſum fuerit eis terminus prorogatus. Ad præmiſſorum quoque cognitionem, executionem, diſcuſſionem, & examinationem, de plano ſine ſtrepitu & figura judicii procedi poſſe decernimus per Diœceſanum proprium, & quemlibet Judicem competentem, præſenti Concilio approbante.

RUB. XIII.

De juramento præſtando ab eo, qui inficiatur ſe Clericum detinere, vel rem Eccleſiaſticam.

SÆpe contingit, quod aliqui calliditate utentes Clericos & perſonas Eccleſiaſticas detentas per eos, vel ipſorum conſilio vel mandato inficiatur ſe illos minime detinere, aut capi illos feciſſe, vel bona, ſeu res Eccleſiaſticas, quibus Clericum ſpoliarunt, ſe aſſerunt minime habuiſſe, cum ſuper ipſorum Clericorum relaxatione, aut eorum reſtitutione per Judicem Eccleſiaſticum admonentur; propter quod plerumque facti probatione deficiente de ſuo dolo, & inficiatione videntur commodum reportare. Ea propter ad hujuſmodi malitias refrenandas ſtatuimus, & firmamus, quod contra quoslibet Judices, & Rectores, ac perſonas quaſcunque tam Eccleſiaſticas, quam ſeculares inficiantes ſe ipſos Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas ullatenus detinere, ſeu cepiſſe, vel res ipſas Eccleſiaſticas minime habuiſſe, poſtquam hæc ab eis per Judicem Eccleſiaſticum requirantur, aut damnum attulerint Eccleſiis, ſeu Clericis ſuper ipſius emendatione requiſiti, vel injuriam minime intuliſſe, per Curiam Eccleſiaſticam, & per cenſuram Eccleſiaſticam procedatur, ac ſi convicti & confeſſi eſſent ſuper his, quæ inficiantur coram Judice competenti, ſi præſtare voluerint ſine dilatione ad arbitrium Eccleſiaſticæ Curiæ ſolemniter & publice juramentum, quod Clericum illum, & perſonam Eccleſiaſticam, aut rem Eccleſiæ, ſeu Clerici ſuper cujus relaxatione, ſeu reſtitutione admonentur aut impetuntur, quod in ſuam fortiam non habent, nec habuerunt, & quod reſtituendi aliquam facultatem, ſeu quod damnum vel injuriam ſuper qua impetuntur per ſe, vel per alium nullatenus intulerunt, ipſoque juramento nequaquam obſtante poſſit contra ipſum, & alium, qui Clericum & prædicta bona detinere dicatur, procedi per Eccleſiaſticum Judicem ac ſi ipſius juramentum præſtitum non fuiſſet.

RUB. XIV.

Quod excommunicatum per unum Epiſcopum per omnes de Provincia denuncietur, & de pœnis inferentium minas excommunicatori, vel denunciatori.

QUanto excommunicationis vinculo innodati per plures Clericos nunciantur, & maxime in locis, quibus degunt vel traxerunt originem, tanto majori rubore confuſi ad ſatisfactionem facilius inducuntur. Quapropter in præſenti Concilio inviolabiliter ordinamus, quod cujuslibet civitatis Antiſtes ejuſque Vicarius noſtræ Mediolanenſis Provinciæ per literas excommunicantis Pontificis, ſive Diœceſani, excommunicatæ perſonæ aut officiales ejuſdem ſuper hoc humiliter requiſitus omnes, & ſingulas perſonas excommunicationis vinculo innodatas & terras ſuppoſitas interdicto per ſententiam vel conſtitutionem Præſulis ipſius, aut Vicarii requirentis ſeu Provincialis Concilii juxta ipſius requiſitionem per Eccleſias propriæ Civitatis & Diœceſis ſæpiſſime denunciari faciat excommunicatas perſonas, & terras, vel loca interdicto fore ſuppoſitas per ipſum requirentem, ſive conſtitutionem, ubi magis viderit expedire, ſuper quibus denunciandis excommunicatis & interdictis fuerit per ipſum excommunicatoris vel Judicis nunciandorum literas requiſitus in proprios ſubditos non obedientes ejus monitionibus ſuper hæc cenſuram Eccleſiaſticam exercendo, & quod ceſſari faciat a Divinis in illa Eccleſia & Parochia Civitatis propriæ vel Diœceſis, quamdiu ibi moram contraxerint illi excommunicati vel interdicti, de quibus denunciandis contigerit ſibi ſcribi, ſi ſuper hoc fuerit requiſitus. Antiſtitem vero hæc recuſantem ab ingreſſu Eccleſiæ, durante inobedientia ſua, ejuſque officialem in his tepidum & remiſſum a Divinis officiis ſuſpendimus in his ſcriptis. Quaſlibet vero perſonas cujuſcunque conditionis extiterint tam Eccleſiaſticas, quam ſeculares, quæ impe-

impedierint vel prohibuerint minis, terroribus, vel aliquo alio modo illas perſonas excommunicatas publice nunciari fore loca alicui ſuppoſita Eccleſiaſtico interdicto, de quibus denunciandis, excommunicatis, vel interdictis per literas alicujus Antiſtitis, vel Vicarii ejus mandari contigerit, aut ipſis excommunicatoribus vel denunciatoribus ſeu excommunicationes ipſas, vel interdictum ſervantibus in perſonis vel rebus, aut in conſanguineos vel amicos illorum propter hæc injurias vel damna & moleſtias irrogaverint, vel conſenſerint irrogari, excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere, a qua nullatenus abſolvantur, niſi ſatisfecerint de tanta audacia & exceſſu, vel cautionem idoneam de ſatisfaciendo præſtiterint juxta ipſius excommunicatoris arbitrium, nec tradantur Eccleſiaſticæ ſepulturæ, de qua ſatisfactione, & acquiſitione, ſeu cautione apparere volumus publicum inſtrumentum ante abſolutionem aut ſepulturam ipſorum excommunicatorum hujuſmodi præſtandum. Illoſque Clericos & Prælatos Civitatis, & Diœceſis, vel Provinciæ Mediolanenſis, qui pluries & per diverſa dierum intervalla admoniti vel legitime requiſiti per literas patentes, vel Nuncios publicos & juratos proprii Diœceſani, vel ejus Vicarii denunciare ex parte ipſius juxta requiſitiones ejuſdem excommunicatas perſonas illas, ſuper quarum denunciatione, ut præmittitur, admoniti fuerint, excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere. Ad præmiſſorum quoque cognitionem, & pœnarum executionem decernimus ex officio Judicum mero poſſe procedi de plano & ſine ſtrepitu ordinis judiciarii & figura.

RUB. XV.

De pœnis illorum qui diu in excommunicatione permanſerunt.

QUoniam contemnere Petri claves, & excommunicationes diutius ſuſtinere non caret ſcrupulo hæreticæ pravitatis, ſanctione præſenti ſalubriter providemus ad hanc pertinaciam extirpandam, quæ intra noſtram Provinciam Mediolanenſem plurimum inolevit, quod de cetero nulla Eccleſiaſtica vel ſecularis perſona per annum unum excommunicationem majorem præſumat pertinaciter ſuſtinere, quamlibet vero perſonam Eccleſiaſticam, quæ per annum, poſtquam per Eccleſias aliquas, ſeu Eccleſiam excommunicata fuerit publice nunciata, excommunicationem latam in eam per ejus ordinarium Judicem, quæ non fuerit legitima appellatione ſuſpenſa, animo ſuſtinuerit pertinaci ipſam excommunicationem & publicationem protinus non ignorans, omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra ipſam pronunciationem ob[illegible] ſpolietur, aliis libere conferendis; laicum vero, ut de perſona Eccleſiaſtica præmiſimus, ipſam excommunicationis ſententiam ultra annum a die publicationis ejuſdem pertinaciter ſuſtinentem, decernimus fore ſuſpectum de hæretica pravitate, & tamquam contra ſuſpectum de hæreſi contra eum debere procedi per Eccleſiaſticum Judicem, & contra prædictas perſonas invocandum eſſe auxilium brachii ſecularis; ut eis per illud deputetur exilium, vel pœna corporalis, vel pecuniaria citra ſanguinis effuſionem vel necem per ſecularem Judicem infligatur, juxta Eccleſiaſtici Judicis juſſionem, & ſi ad id faciendum Judex ipſe, vel [illegible] Rector ſecularis inobediens fuerit vel rebellis, legitime requiſitus, ex nunc decernimus ipſo facto excommunicationis vinculo innodatum, ipſumque Judicem ſeu Rectorem ſecularem; illum etiam Clericum & Prælatum, qui ſuſpenſus non perpetuo, ſed ad tempus, vel uſque ad ſatisfactionem condignam a beneficio Eccleſiaſtico, ſeu adminiſtratione, vel fructuum perceptione per ſuum Diœceſanum Antiſtitem, vel ejus Vicarium, ſine alicujus conſtitutionis ejuſdem, vel Provincialis auctoritate ſe ad illam ſive illud ingeſſerit quoviſmodo, illa ſuſpenſione durante, ex nunc in libras decem Papienſes in uſus pios convertendas, Diœceſani proprii Curiæ condemnamus. Quam ſi ſolvere contempſerit, requiſitus legitime per eumdem, ſive ipſius Vicarium generalem, excommunicationis vinculo innodamus, a qua, niſi ſolverit & ſatisfecerit de contemptu, nullatenus abſolvatur, ad prædictorum namque cognitionem & executionem ſtatuimus poſſe procedi ſine ſtrepitu & figura ordinis judiciarii per Eccleſiaſticam Curiam ex officio ſuo mero.

RUB. XVI.

De pœnis illorum, qui ſecum ducunt armatos, vel arma portant contra inhibitionem ſpecialem eis factam ſuper hac; & de pœnis eorum, qui inſultum faciunt, contra Archipræſulem ſuum, vel ejus Vicarium.

PLerumque Clericorum & perſonarum Eccleſiaſticarum noſtræ Mediolanenſis Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, pro ut fore novimus manifeſtum, in delatione armorum aſſidue & publice contra monitiones generales, & conſtitutiones canonicas, & etiam Synodales in aliorum ſcandalum delectantur, nulla ſuper hæc petita licentia vel obtenta, & in comitiva ſeu caterva habenda quaſi aſſidue armatorum ad innocentes plurimos opprimendos; aliqui vero tam Clerici, quam laici in Prælatos proprios & Officiales Antiſtitis proprii & Paſtoris manus injicere glorientur, & inſultum cum armis facere in eoſdem. Volentes igitur ſic effrenatis ſic aſſiduis temeritatibus obviare, quaslibet perſonas Eccleſiaſticas, quæ publice arma detulerint, ſuper hæc monitæ nominatim, ſpecialiter & expreſſe, aut prohibitæ per Antiſtitem proprium, vel ejus Vicarium, vel alium ſuper hæc juriſdictionem habentem, contra ipſam monitionem & prohibitionem ſpecialem ſecum catervam duxerint armatam, monitione hujuſmodi vilipenſa, ſeu tales ſibi aſſociaverint, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & ſi excommunicati ſuper hæc legitime moniti de ipſa excommunicatione infra terminum eis præfixum ſatisfacere contempſerint, & abſolutionem etiam cum inſtantia petere, omni beneficio Eccleſiaſtico, quod infra noſtram Provinciam, Civitatem, & Diœceſim obtinuerint, privamus perpetuo, alii libere conferendo. Et nihilominus pro tanto exceſſu uſque ad ſatisfactionem condignam fore ſub fida cuſtodia decernimus detinendos. Diœceſani quoque & eorum Viceſgerentes in licentia exhibenda ſuper armis portandis, cum urgentem cauſam viderint, ſe exhibeant liberales, quoslibet vero tam laicos quam Clericos noſtræ Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, qui in proprium Prælatum, aut Vicarium aliquem Archipræſulis, ſive Antiſtis alicujus cum

armis & fuſtibus manus injecerit violentas facto, conſilio, vel mandato, aut inſultum per ſe vel per alium fecerint in eundem, vel inſidiam poſuerint, prædictorum aliquod attentando, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, &, ſi Clerici fuerint, ipſos decernimus fore privandos omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra noſtram Provinciam obtinent, ſeu etiam obtinebunt, ac decernentes per longum Epiſcopus eos gravari, carceri mancipari: Si autem extiterint laici, præter excommunicationem prædictam, omnibus feudis & honoribus Eccleſiaſticis, & emolumentis eoſdem in pœnam eorum decernimus perpetuo fore privatos, & ſi univerſitas, ſeu præſidentes eiſdem, vel Rector, ſive Dominus Civitatis, vel loci, in cujus Civitate, vel diſtrictu, ſeu territorio prædictorum aliquod fuit perpetratum, requiſiti & moniti legitime per ipſum Antiſtitem, vel ejus Vicarium, ſeu Nuncios, vel literas ejus, uſque ad ſatisfactionem condignam tranſgreſſores hujuſmodi cogere contempſerint, aut procedere contra eos tam Clericos in hac parte, invocato in hoc auxilio brachii ſecularis, quam laicos juxta requiſitionem Antiſtitis proprii, vel ejus Officialis, ex nunc elapſo termino, ſeu terminis eiſdem indultis ad facienda prædicta, Civitatem ipſam, ac locum, & ſuburbia Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, quod quidem interdictum, ſeu ipſam Civitatem ſic fore ſuppoſitam interdicto prædicto ex cauſa prædicta, auctoritate præſentis Concilii, coram perſonis authenticis publice proteſtetur, & nunciari vel publicari facere Antiſtes proprius ſine dilatione, vel ejus Vicarius teneatur; cujus interdicti effectum uſque ad proteſtationem & publicationem, ſeu nunciationem prædictam, ac ipſum interdictum fore ſuſpenſos, & fore interim in ſuſpenſo, quod immediate poſt eandem publicationem & proteſtationem inviolabiliter decernimus obſervandum.

RUB. XVII.

De electionibus non celebrandis, laicis exiſtentibus intra locum, ubi celebratur electio.

MAgiſtra rerum efficax experientia manifeſtat, quod laici præſentes in electionum tractatu non permittunt eligentes plerumque habere liberum arbitrium eligendi, & eis incutientes timores inducunt ipſos ad eligendum perſonas, quas alias nullatenus nominarent. Quapropter, ut morbus iſte tepeſcat, & impreſſiones hujuſmodi evitentur, præſenti decreto ſalubriter ordinamus, quod, cum electio de aliquo Prælato alicujus Eccleſiæ regularis vel ſecularis, ſeu Monaſterii, vel alterius pii loci Civitatis, vel Diœceſis, aut Provinciæ Mediolanenſis debuerit celebrari, illi, ad quos ſpectat electio, qui voluerint, & potuerint intereſſe, die & hora ad eligendum præfixis, ad tractandum de electione, & ad eam celebrandam conveniant in aliquem locum ad hæc idoneum, & ante ipſum tractatum, & antequam ad hæc conveniant, omnes laicos de ipſo loco, ejuſque clauſura licentient & expellant, & januis clauſis, ſive oſtiis ipſius loci, nullis laicis præſentibus vel exiſtentibus intra locum ipſum, uno vel duobus Notariis & teſtibus neceſſariis non ſuſpectis duntaxat exceptis pro ſcripturis conficiendis, ad tractatum ipſum, & ad electionem procedant legitime, & non ante aliis laicis non exiſtentibus in eodem loco, ubi maxime electio celebratur: electionem vero, quæ aliter celebrari contigerit, ex nunc decernimus nullam eſſe, & illos ex eligentibus in tota ipſa vacatione ab eligendi poteſtate ſuſpenſos, ad quorum inſtantiam electionis tempore, ſeu paulo ante laici ipſi devenerint ad minas aliquas alicui inferendas; ex electione quippe aliqua jus aliquod electo decernimus non acquiri, pro quo eligendo, dummodo non in fraudem, ſcilicet ut ipſius eligendi electio vitietur, alicui vel aliquibus minæ, vel terrores, ſeu injuriæ fuerint irrogatæ, vel pro quo eligendo armatorum multitudo, electionis tempore, acceſſerint ad locum, cui debet de Prælato idoneo provideri ad terrorem incutiendum illis, ad quos electio pertinebit, aut propter quem eligendum ejus agnati, vel amici minas intulerint eligentium conſanguineis vel propinquis, laicos vero ſe in electionum tractatibus immiſcentes contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum, excommunicationis ſententia innodamus, & ad præmiſſorum omnium cognitionem, & diſcuſſionem decernimus ſine ſtrepitu & figura judicii de plano poſſe procedi, & de his fidem facere præſumptiones legitimas, ſeu probabiles conjecturas: hanc etiam conſtitutionem ad omnes electiones, poſtulationes, & proviſiones a perſonis Eccleſiaſticis faciendas extendimus, & locum volumus ſibi per omnia vendicare.

RUB. XVIII.

De pœna convenientium Clericos coram Judice ſeculari.

PRæſentis conſtitutionis auctoritate firmamus, quod nulla univerſitas ſæcularis, vel Eccleſiaſtica, ſive perſona aliqua ſecularis quemquam Clericum, ſive perſonam Eccleſiaſticam gaudere debentem privilegio Eccleſiaſtico, aut etiam Clericali, accuſet vel denunciet ſeu notificet de aliquo crimine vel exceſſu, aut inquiri procuret, ſeu conveniat, vel conventum retineat ſuper aliquo facto ſeu cauſa in Curia ſeculari, cauſa reconventionis a jure permiſſæ dumtaxat excepta, ſingulares vero perſonæ contra hæc attentantes in aliqua ſui parte, ſi monitæ non deſtiterint & ſatisfecerint, excommunicentur; univerſitas vero, & loca ipſarum ſupponantur Eccleſiaſtico interdicto, & contra ipſorum familias, ſi expedierit, procedatur ad ingreſſum prohibendum. Quæ quidem excommunicatio vel interdictum minime relaxentur, poſtquam fuerint publicatæ, niſi prius tam parti quam Judici & Eccleſiæ de expenſis, & ceteris fuerit integre ſatisfactum. Rectores vero & Judices ſeculares, ſi moniti legitime per Eccleſiaſticum Judicem, & per intervalla non deſtiterint a proceſſu, & ipſum non fecerint cancellari, ex nunc decernimus excommunicationis vinculo ſubjacere.

RUB. XIX.

De criminibus inducentibus excommunicationem ipſo facto.

ENormia crimina ſunt pœnis gravioribus ferienda; ea propter conſtitutione præſenti ſub oſtentatione divini judicii prohibemus, ſuper hæc admonitionem generalem publicam, &

peremptoriam in præſenti noſtro Provinciali Concilio facientes, quod aliqui, ſive quiſquam intra noſtram Provinciam, Civitatem, vel Diœceſim, ſponte homicidium facto, aut conſilio, vel mandato, vel ſuggeſtione perpetrare de cetero non præſumat, aut malitioſe in damnum cujuſquam ignem apponere per ſe, vel per alium in alterius meſſes, Eccleſias, ſeu domum, ſeu doloſe incendium committere, vel arſuram, aut Eccleſiam aliquam, ſive ejus oſtia, ſeu muros rumpere violenter, vel in ea ſacrilegium, perpetrare, ſeu deprædationem violentam facere, vel rapinam, aut permanere publice in adulterio, vel inceſtu, ſive cum muliere profeſſa regularem obſervantiam rem carnalem committere inhoneſtam, vel ſcienter in aliqua cauſa, ſive in alterius præjudicium falſum teſtimonium proferre, vel falſum in Judicio in damnum cujuſque ſcienter facere vel procurare, ſeu ſuadere, vel conſulere fieri Sacramentum, aut falſum conficere vel confici facere inſtrumentum aut ſigillum alienum falſare, ſive literas, vel falſari facere in diſpendium alicujus, ſive ſcienter falſis inſtrumentis uti in alterius damnum, ſive literis vel ſigillis, vel quicquam dare alicui ad comedendum, bibendum, vel potandum, aut quicquam aliud operari, propter quod non debeat concipi ſoboles, aut naſci, ſive abortivum fieri, aut incantationes, ſacrilegia, auguria, vel maleficia, quæ facturæ, ſive præſtigiæ vulgariter appellantur, vel invocationes dæmonum pro futuris vel jam commiſſis aliquibus præſciendis; contrafacientes in aliquo præmiſſorum ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, necnon executores, ſeu fideicommiſſariorum decedentium, & ipſorum hæredes, qui ultra menſem poſt terminum ſive terminos ab ipſis decedentibus conſtitutos, vel poſt obitum defunctorum intra menſes novem, ubi terminus non fuerit a decedente appoſitus, diſtulerint ſolvere legata, vel judicata per ipſos decedentes ad pias cauſa, ſive ad opera pietatis, vel conſignare, ac ſolvere pœnitentiariis aut officialibus ſuper hæc per ſingulos Antiſtites in ſuis Civitatibus noſtræ Provinciæ deputatis, vel in poſterum deputandis ea, quæ pro male ablatis, incertis, vel ipſorum reſtitutione legari ſeu relinqui contigerit in futurum, vel hactenus ſunt legata, a die publicationis præſentis intra legatis ipſis novem menſibus numerandis. Decernentes, quod ipſorum executorum ultra dictum tempus negligentium & hæredum defectus & negligentia in ſolvendis, & diſtribuendis prædictis, per ipſos Antiſtites ſuppleantur. Nihilominus contra ipſos fideicommiſſarios, & hæredes, & ipſos Pontifices, & eorum officiales, ut prædicta ſolvantur compulſione omnimoda adhibenda, cum invocatione, ſi opus fuerit, brachii ſecularis. Statuimus quoque in præmiſſis, & ad cognitionem & agnitionem prædictorum poſſe procedi ſine ſtrepitu & figura judiciaris ordinis ex officio mero per ſingulos Pontifices, & Vicarios eorumdem; ſub excommunicationis pœna mandantes conſtitutionem præſentem, ſeu ejus ſubſtantiam, & effectum per Parochiales Eccleſias Civitatis noſtræ, Provinciæ, & Diœceſis in locis populoſis ab ipſarum Prælatis & Rectoribus ſingulis annis coram ſuis Parochianis pluries publicari.

R U B. XX.

De juribus & juriſdictionibus Archiepiſcopalibus, & Epiſcopalibus, & aliarum Eccleſiarum & Monaſteriorum non minuendis.

INdemnitatibus tam Mediolanenſis Eccleſiæ & Archiepiſcopalis menſæ, quam aliarum Eccleſiarum Cathedralium, & Epiſcopalium, & aliarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum piorum locorum, menſarum Mediolanenſis provinciæ, illarumque bonorum & jurium providere volentes, præſentis approbatione Concilii ſtatuimus, & mandamus, quod nulla Univerſitas, Communitas, & Collegium Secularis vel Eccleſiaſtica, aliquam Villam, Communitatem, Caſtrum, Burgum, Terram, vel Locum, ipſi Archiepiſcopatui, vel alicui Antiſtiti, vel alicui Eccleſiæ, Monaſterio, ſive loco pio provinciæ prædictæ, quoad juriſdictionem Epiſcopalem, vel honorem, & diſtrictum ſubjectam, vel ſuppoſitam quovis modo, aut ejus ſubditos, vel prædictorum locorum, vel fideles, ſeu diſtrictuales, vel in cujus ſubjectione, vel quaſi poſſeſſione exiſtat, rebellare, vel ſubtrahere a ſubjectione vel obedientia conſueta quovis modo præſumat, aut juribus Archiepiſcopalibus, vel Pontificalibus, ſeu alicui ex prælibatis Eccleſiis, ſive menſis in juribus quovis modo, quoad proprietatem vel poſſeſſionem pertinentibus in tali Terra, Loco, Caſtro, vel Villa ad aliquem ex eiſdem per ſe, vel per alios in aliquo derogare publice vel occulte, aut moleſtiam irrogare, ſeu novitates aliquas vel ſtatuta, ordinamenta, præcepta, vel mandata facere, vel fieri conſentire in præjudicium ipſius Archiepiſcopalis menſæ, vel alterius prædictorum, ſeu jurium, aut conſuetudinum, aut poſſeſſionum illarum, ſive dare directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, conſilium, vel favorem; ſingulares vero perſonas contra hæc attentantes tam Clericorum, quam Laicorum in aliqua ſui parte ex nunc excommunicationis vinculo innodamus; &, ſi Clerici fuerint, omnibus beneficiis, bonis, dignitatibus, & juribus Eccleſiaſticis, quæ obtinuerint infra noſtram provinciam, decernimus perpetuo fore privandos, aliis libere conferendis. Si vero Laici fuerint, omnibus feudis, jure patrimoniatus, juribus, & honoribus, quæ ab Eccleſiis obtinuerint, privamus perpetuo, ad ipſas Eccleſias, a quibus illa obtinebant, libere devolvendis, vel per eas aliis conferendis, ipſoſque, niſi prius ſatisfecerint, privamus Eccleſiaſtica ſepultura; ſi autem univerſitates fuerint facientes contra prædicta in aliquo præmiſſorum, vel major pars ipſarum univerſitatum, ſeu Rectores illarum, ex nunc loca & terras illarum decernimus ſubjacere Eccleſiaſtico interdicto, quod interdictum plenum decernimus ſortiri effectum, & inviolabiliter obſervandum, quam cito Archiepiſcopali menſæ præſidens, vel antiſtes alius, ad quem prædicta pertinent per ſuas patentes literas fuerit publice proteſtatus, & publicari fecerit ſeu nunciari per alias Eccleſias publice civitatem, terram, ſeu locum ex cauſis prædictis, vel ipſarum altera, ex vigore decreti præſentis fore ſuppoſitam Eccleſiaſtico interdicto, & eſſe inviolabiliter obſervandum: ante vero, & uſque ad publicationem & proteſtationem prædictas ipſum interdictum quoad effe-

ctum ſuſpenſum eſſe decernimus, & manere totaliter in ſuſpenſo. Ad præmiſſorum autem cognitionem & diffinitionem procedi volumus contra prædictos ſine ſtrepitu judicii, & figura.

R U B. XXI.

De appellationibus & citationibus clandeſtinis.

APpellationes etiam aliquas & cauſas legitimas continentes ab alicujus Judicis, Officialis Eccleſiaſtici, vel Prælati mandato, ſententia, vel proceſſu quiſque per ſe, vel per alium, non interponant clandeſtine vel latenter, ſed appellare deſiderans, Judicem requirat inſtanter, loco & tempore competenti procurans pro juribus, quod ad eum copia appellationis perveniat, vel ad ejus familiares, ubi Judicis vel Prælati copia haberi nequiverit, quibus ipſam appellationem tradet in ſcriptis. Notarius vero, qui a poſitione ipſius appellationis debuerit conficere inſtrumentum, reſponſionem, quam ad illam Judex ipſe, vel Prælatus fecerit, immediate ſcribere teneatur poſt ipſam appellationem, & ſcribat ante appoſitionem ſigni ſui, ita quod ipſius Notarii ſignum ſit poſt ipſam reſponſionem, & non ante in inſtrumento de ipſa appellatione conficiendo per eum, ſi ſuper hæc juſſus fuerit ab ipſo Judice vel Prælato. Notarium vero hæc recuſantem, vel non obſervantem, & interponentes appellationes, eiſque dantes ſuper his expreſſum conſilium, vel favorem contra præmiſſa, necnon citationes latenter vel clandeſtine, ſeu fraudulenter fieri procurantes, ut non poſſint ad citandi notitiam pervenire in præjudicium aliquorum, in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus. Inſtrumenta contra hæc contenta & citationes decernentes penitus non valere.

R U B. XXII.

De regularibus raro convenientibus ad ſuſcipiendas capitulariter diſciplinas.

IN pleriſque Religioſis domibus, ſive locis abolendæ conſuetudinis perverſitas inolevit, ut degentes in eis vix quater in anno conveniant ad Capitulum ad ſuſcipiendas pro culpis & exceſſibus ſecundum regularem obſervantiam diſciplinas. Ea propter præſenti conſtitutione ſtatuimus, quod cujuſlibet Monaſterii domus, & Eccleſiæ Regularis Collegiatæ Prælatus perſonaliter per ſe ipſum, aut per alium cum ſuis Fratribus & conventu, & ipſi cum eo, & quælibet Abbatiſſa, Prioriſſa, vel Miniſtra loci Religioſi, ubi Abbatiſſa non fuerit, cum ſuis Monialibus & Sororibus, bis ad minus in ſeptimana, tempore Quadrageſimæ, & Adventus, reliquo vero tempore, ſaltem ſemel in hebdomada, pro culpis & exceſſibus Capitulum in loco debito celebrare ſtudeant conventualiter, & tenere, in quo revelatio, & diſcuſſio juxta Regulam fiat exceſſuum & culparum, & diſciplinarum impoſitio pro eiſdem, in quo Prælatus ſeu Tenens vices loco ejus diſciplinas imponat, & non alibi, ac pœnitentias ſalutares in illis imponendis modum debitum non excedens; Illi vero, vel illæ, quibus ibi diſciplinæ hujuſmodi imponentur, eas ſine murmuratione ſuſcipiant, & devote adimpleant, alioquin eis diſciplinæ hujuſmodi duplicentur, &, ſi ipſas omnino ſuſcipere vel adimplere contempſerint, Antiſtiti proprio, vel ejus Vicario talium pertinacia ex parte ipſius Prælati, vel prælatæ, quam citius eſſe poterit, nuncietur. Prælatos namque Regulares, & Prælatas noſtræ Provinciæ in his in aliqua ſui parte ſæpius excedentes, vel tepidos, vel remiſſos, contra eos, tamquam contra negligentes in officio ſuo, per ipſum Antiſtitem, vel ejus Curiam decernimus, & contra ſubditos delinquentes in præmiſſis, tamquam contra inobedientes & protervos fore acriter procedendum. Et nihilominus eos ſic permanentes uſque ad ſatisfactionem condignam ad aliquos communes tractatus ſui Capituli, vel conventus, ſicut electiones, receptiones & ſimilia, tam ſpiritualium, quam temporalium decernimus minime admittendos, & voces eorum interim dormitare.

R U B. XXIII.

De [illegible] ablatis incertis non diſponendis ſine licentia Diœceſani proprii.

COnſiderantes, quod plerique manus extendunt minus licite ad ea, quæ non pertinent ad eoſdem, ſuæ poteſtatis terminis non contenti, ſtatuimus & ſancimus in præſenti Concilio ſuper hæc, perſonas quaſcunque Religioſas Eccleſiaſticas, & etiam Laicales publice & peremptorie admonentes, quod de cetero aliqua male ablata incerta, de quibus ignoratur, vel ignorabitur, quibus ſit reſtitutio facienda, per ſe vel alios non diſtribuant, vel diſpenſent, ſive mandent vel procurent; vel conſentiant per aliquem diſpenſari, aut illa ſibi approprient, vel uſurpent, ſive pro ipſorum male ablatorum reſtitutione legata ſint hactenus, vel in poſterum relinquentur, abſque Archiepiſcopalis, vel Antiſtitis proprii, ſeu ejus Vicarii in ſpiritualibus, aut alterius ſuper hæc per ipſum Antiſtitem deputati expreſſe licentia, & conſenſu. Clericos vero Religioſos, & Seculares, qui exceſſerint in præmiſſis, ab ingreſſu Eccleſiarum & celebratione Miſſarum ſuſpendimus in his ſcriptis. Laicos vero, qui contra hæc exceſſerint, uſque ad ſatisfactionem condignam decernimus non admittendos ad Eccleſiaſtica Sacramenta, nec ad auditionem ſeu participationem etiam Divinorum.

R U B. XXIV.

De cautione recipienda ab uſurario pro reſtitutione uſurarum, & a quibus debet recipi.

USurarum voraginem [illegible] teſtamenti pagina reprobatam, infra totam noſtram Provinciam, Civitatem, & Diœceſim deprimere cupientes, decernimus, & declaramus conſtitutione præſenti, omnes & ſingulos uſurarios manifeſtos, quouſque de uſuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum juribus facultatum idoneam præſtiterint cautionem, fore privatos communione Altaris & Eccleſiaſtica ſepultura, & ipſorum oblationes recipi non debere, ipſoſque non debere abſolvi per aliquem, & teſtamenta, quæ fecerint, non valere, ſed eſſe irrita ipſo jure; omnes etiam Religioſos & alios Clericos, qui hujuſmodi uſurariis communio-

nionem Altaris, ideſt Corpus vel Sanguinem Chriſti tradiderint, aut eorum oblationes receperint, ſeu eos ad Eccleſiaſticam admiſerint ſepulturam, fore ſuſpenſos ab executione officii proprii Eccleſiaſtici, donec ſatisfecerint juxta Diœceſani proprii arbitrium. Decernimus quoque pœnæ hujuſmodi ſubjacere omnes Religioſos, & Clericos, qui tales uſurarios abſolverint, aut ad Altaris communionem admiſerint ſive teſtamentis, aut ſepulturæ interfuerint eorumdem, aut eos receperint ad eamdem, ſatisfactione plenaria non præmiſſa, vel non præſtita de ſatisfaciendo idonea cautione. Tabelliones etiam de mutuis, & contractibus uſurariis vel in fraudem uſurarum initis inſtrumenta conficientes ſcienter, eiſdem, quibus uſurarii, pœnis ſubjaceant ipſo facto. Ceterum in recipiendo ab uſurariis pœnitentibus, de reſtituendis uſuris cautione prædicta, hanc ſtatuimus formam haberi, & obſervari cautelam, ut ante omnia per confeſſionem uſurarii, vel librum ſeu libros rationum ejus, aut per teſtes ſive inſtrumenta, vel aliquo alio modo fiat certa & manifeſta, ſi poterit, receptarum quantitas uſurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, ſed etiam, quæ a certis perſonis, (vel) univerſitatibus ſunt extortæ; Si vero id non ſit bene poſſibile, arbitretur & moderetur quantitatem hujuſmodi, ac etiam taxet ille, qui ex vigore præſentis conſtitutionis receperit hujuſmodi cautionem, ſecundum rectam conſcientiam, ex fama, ſeu vicinorum teſtimoniis, aut ex conjecturis aliis veriſimilibus informandam, quo facto promittat ſolemniter, & juret uſurarius in manus ejus, qui, ut præmittitur, hanc receperit cautionem nomine Curiæ Archiepiſcopalis, ſeu Epiſcopalis, intra cujus limites uſurarius ipſe degit, ut vice & nomine omnium, quorum intereſt vel intererit, quod ipſe uſurarius, ſi poterit per ipſum commode, vel per alium, ſeu alios, & in præſentia Vicarii & Officialis dictæ Curiæ ad hæc deputati vel deputandi, aut alibi de expreſſa tantum licentia dictæ Curiæ ſine difficultate qualibet de uſuris a ſe receptis, & ab alio ejus nomine & a patre ſuo, ceteriſque perſonis, quarum hæreditas ad ipſum pervenit, & de aliis male ablatis, & illicite acquiſitis, uſque ad quantitatem ipſam taxatam & exiſtimatam, & etiam majorem, ſi de majori conſtiterit, ſatisfaciet his, a quibus uſuræ hujuſmodi ſint extortæ, & alia illicite acquiſita, aut eorum hæredibus ſi poterunt requiri, & quod reſiduum taxatæ quantitatis, & aliorum male ablatorum & illicite acquiſitorum per eos, de quibus non conſtabit, cui reſtitutio ſit facienda, vel non inveniantur perſonæ aut hæredes eorum, quibus deberet reſtitui, libere conſignabit dicto Vicario, ſeu Officiali, pauperibus erogandum juxta beneplacitum dictæ Curiæ ſine ſtrepitu judicii & figura, & quod nihil dicet, proponet, allegabit, vel faciet per ſe, vel per alium, propter quod ipſius Curiæ proceſſus ſententiæ, vel præcepta impediantur, vel quomodolibet retardentur circa uſurarum ipſarum, & illicite acquiſitorum, ſpeciali pacto ſe, & ſuos hæredes, & bona ſua obligans ad prædicta firmiter obſervanda, & expreſſe renuntians ſpecialiter, & generaliter omnibus exceptionibus, & juribus, & defenſionibus, ſecundum voluntatem, & expreſſionem recipientis hujuſmodi cautionem, & pro his attendendis & reſtitutione, ac aſſignatione, ut præmittitur, faciendis obliget omnia ſua bona recipienti cautionem nomine dictæ Curiæ, & ille ſe conſtituat precario nomine a dicta Curia poſſidere omnimodam libertatem, & poteſtatem concedens ipſi Curiæ, & recipienti cautionem eamdem pro ea apprehendendi, diſtrahendi, & alienandi de ipſis bonis libere & impune, auctoritate propria, & non obſtante contradictione cujuſque, quicquid & in quantum, & ubi voluerit ipſa Curia uſque ad integram reſtitutionem, & ſatisfactionem prædictorum, & eorum occaſione. Renunciet etiam ipſe uſurarius, & remittat uſuras ſibi promiſſas, & relaxet juramenta, & obligationes ſibi factas pro eis ſolvendis, vel recipiendis. Inſuper juret ipſe uſurarius, quod libros & quaternos rationum ſuarum, & inſtrumenta uſuraria, & in fraudem uſurarum confecta, quæ habet & habebit, & habere poterit quoviſmodo, dabit, & conſignabit per ſe, vel per alium dicto Vicario, vel ejus certo Nuncio abſque dolo, & diminutione, ſive ſubtractione aliqua facienda. Faciat etiam uſurarius ipſe per ſe, vel per alium ad arbitrium dicti Vicarii, ſeu Officialis depoſitum in totum, vel in partem de eo, quod æſtimatum fuerit, & taxatum pro uſuris extortum, ut liberius reſtitutio fiat, quod quidem in cautione ipſa præcipimus ſtipulari. Præterea ipſe uſurarius exhibeat, & det pignora, ſi poterit, vel ſaltem fidejuſſores idoneos pro prædictis omnibus obſervandis, qui ad prædicta una cum hæredibus ipſius uſurarii, vel etiam ſine eis eodem modo, & ſub pœnis, & tenoribus prædictis ſe obligent principaliter, & in ſolidum, & ſua bona, ſe conſtituentes principales debitores in prædictis, qui promittant ſe facturos, & curaturos cum effectu, quod præmiſſa per ipſum uſurarium obſervabuntur, & de ſuo reſarcient, & attendent. Renunciantes Divi Adriani beneficio novarum conſtitutionum de fidejuſſoribus, & omni alii defenſioni, & juri ad arbitrium recipientium cautionem eamdem, ex ſpeciali pacto, & præſtantes, ut uſurarius, ſimile juramentum; hæc autem ſtatuimus fieri coram Sacerdote Parochiali, ubi degit uſurarius, & teſtibus fide dignis ac Notario publico per dictam Curiam deſtinando, vel ejus mandato, qui recipiat dictas promiſſiones, obligationem, renunciationem, cautionem, & cetera ſupradicta, & de his conficiat publicum Inſtrumentum. Verum ſi uſurarius morte præventus uſuras non mandavit reſtitui, & hanc cautionem præſtare non potuit, ſi tantum ſigna contritionis in eo apparuerint manifeſta, ſibi non denegetur Eccleſiaſtica ſepultura, hæredibus ejus, ſeu conſanguineis, vel amicis præſtantibus hujuſmodi cautionem, ſecundum modum & formam, ſecundum quos uſurarius ipſe præſtare, ut præmiſimus, tenebatur, alioquin non recipiatur ad Eccleſiaſticam ſepulturam. Denique cautionem ipſam per prædictos præſtandam recipiat Rector Parochialis Eccleſiæ, in qua uſurarius habitabat tempore mortis ſuæ, vel Notarius publicus in Sacerdotis abſentia, vel defectu. Sacerdos vero, qui ipſum contra præmiſſa tradiderit Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſuſpenſionis ſententiam ab Eccleſiaſtico incurrat. Illos namque, quoad prædicta declaramus uſurarios manifeſtos, de quibus per Parochiam, quam inhabitaverint, vel ubi morientur, fama publica fuerit, extorſiſſe uſuras, aliquibus jurantibus etiam in abſentia uſurarii coram ipſo Vicario, vel Sacerdote, illum uſurarium extitiſſe, vel de quibus recepiſſe uſuras per confeſſionem ipſo-

rum, aut per idonea argumenta, ſeu alio legitimo modo apparebit. Præſentem vero conſtitutionem ſub excommunicationis pœna præcipimus quemlibet Rectorem Parochialis Eccleſiæ, tam Civitatis Mediolanenſis, quam aliarum Civitatum noſtræ Provinciæ, necnon Prælatos Collegiatarum Eccleſiarum habentium Parochias Diœceſis dictæ Provinciæ, & Burgorum uſque ad quatuor menſes recipere, & in ſuis Eccleſiis retinere, & Proplebanos ſeu Prælatos Plebium Capellanis Eccleſiarum Plebium ſuarum bis in anno plenarie recitare, ita quod bis in anno forma prædicta plenius obſervetur. Et quod ad hæc per Antiſtites quoslibet, vel ipſorum Officiales quarumcumque Civitatum, Terrarum, & Locorum ſuper uſuris eiſdem uſurariis ſolvendis, petendis, & exigendis contra quoſcumque audientiam exhibentes, & compellentes aliquos ad ſolvendum uſuras alicui ſtatui municipalis, vel conſuetudinis, quæ dicenda eſt potius corruptela vigore directe, & indirecte, cogendo aliquos ad pœnam aliquam perſolvendam, vel ut tantam quantitatem pecuniæ debitores ipſis uſurariis mutuent tanto tempore, quanto uſurariorum pecuniam tenuerunt, vel fraudem aliam adhibentes excommunicationis ſententia innodamus.

R U B. XXV.

De uſuris erogandis pauperibus, quando non apparet quibus ſunt reſtituenda.

LIcet uſurarum, & illicite extortorum perſonis, a quibus extorta ſunt, aut ipſorum hæredibus, illis non extantibus, ſit reſtitutio facienda; quibus deficientibus, ſunt pauperibus eroganda, hæc tantum minus bene in pluribus obſervatur. Ea propter conſiderantes, quod non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; præſenti conſtitutione ſancimus, pro ſalute decedentium, & viventium, quod quando in cautione de reſtituendis illicite acquiſitis præſtita vel præſtanda, uſurarum extortarum, & illicite acceptorum perceptorum certa quantitas moderata fuerit vel taxata, & de illa reſtituenda promiſſio vel cautio facta fuerit, quod poſtea tempore procedente expenſis bonorum hæredis, vel fidejuſſorum ipſius uſurarii, monitiones trinæ vel binæ, & edicta publica & peremtoria, ſive præconizamenta per dierum intervalla competentia proponatur in illis competentibus terminis aſſignatis de mandato ſpeciali, & ex parte Curiæ Antiſtitis illius Civitatis noſtræ Provinciæ, in qua, vel in cujus Diœceſi ipſe Vicarius reſidebat per Eccleſias, ſeu Vicos, prout ipſi Curiæ videbitur expedire, ut omnes & ſinguli, a quibus ipſe uſurarius per uſuras, vel alias illicite aliquid extorſit, coram Vicario ipſius Antiſtitis infra terminos ipſos compareant, expoſituri quid, & quantum, & qua de cauſa ab eis extortum illicite fuerit per eumdem, ita ut ipſis fiat reſtitutio, prout fuerit facienda; ipſis vero terminis peremtorie elapſis, quicquid ſuperfuerit ad reſtituendum, ſeu reſiduum erit de ipſis uſurariis, & aliis male ablatis ex ipſa quantitate taxata, ſeu expreſſa infra tres menſes, poſtquam ſuper hæc ex parte dictæ Curiæ hæredes ipſi, ſeu fidejuſſores fuerint requiſiti in præſentia Vicarii dictæ Curiæ, & ubi fuerit ipſa Curia, ſeu Officiales ab ipſa Curia deputati, ſecundum ejus providentiam, & juſſionem, ſeu diſpoſitionem pauperibus, & ad pias cauſas integre erogentur per ipſos hæredes, ſeu fidejuſſores. & plenarie perſolvantur, aut ipſi Vicario, vel Officiali aſſignentur, ut præmittitur, diſpenſandum. Ipſos namque hæredes, & fidejuſſores non obſervantes prædicta, ſeu obmittentes obſervari facere cum effectu, decernimus perjuros exiſtere ac infames, & pœnas, ad quas ſe obligaverant in cautione, vel promiſſione prædictis, incurrere ipſo facto; quarum pœnarum medietatem ex nunc ſeculari Curiæ Civitatis dicti Antiſtitis applicandam, aliam vero jubemus pauperibus erogari, ſi juxta mandatum Eccleſiaſticæ Curiæ pœnas ipſas exegerit Curia ſecularis, & Eccleſiaſticæ Curiæ conſignaverit medietatem pauperibus erogandam, & prædicta per totam noſtram Provinciam, Civitatem, & Diœceſim non ſolum ad futura, ſed etiam ad præterita, & quoad hæredes, & fidejuſſores defunctorum uſurariorum, a quinque annis citra, extendi ſtatuimus & jubemus, & ſibi locum in ipſis per omnia vendicare.

R U B. XXVI.

De monitione facienda a Presbyteris pro legatis ad pias cauſas.

ANimarum ſaluti volentes ſalubriter providere, ſtatuimus, & ſancimus, quod Rectores, & Capellani Eccleſiarum noſtræ provinciæ, civitatis, & diœceſis Mediolanenſis, habentium Parochianos, ſive Collegiatæ fuerint, ſive non, ſingulis duobus menſibus, aut tribus ſaltem, ſemel in Eccleſiis ſuis monitionem publice faciant & generalem, ex parte Antiſtitis proprii, ſub excommunicationis pœna mandantes, quod omnes & ſinguli Notarii, qui teſtamenta, codicillos, vel aliam ſcripturam fecerint hactenus, a quinque annis citra, vel facient in futurum ſuper ultimis voluntatibus defunctorum, illa Vicario dicti Antiſtitis, ſeu Rectori, vel Capellano notificare debeant, & tradere tranſcripta in forma publica infra dies quindecim a monitione hujuſmodi numerandos ſuper his, quæ relicta fuerint ad pias cauſas, & pro male ablatis incertis animarum ſalute, ac remedio peccatorum, ne diu remaneant inſoluta de ipſis ſcripturis ab Eccleſiaſtica Curia ſolutionem pro modo Curiæ debitam recepturi: & quod ipſi Rectores & Capellani Legata ipſa Eccleſiaſticæ Curiæ, vel ejus Vicario, quanto citius commode poterunt, debeant intimare, nec non pro male ablatis incertis infra dies quindecim, poſtquam ad notitiam quovis modo pervenerint eorumdem. Alioquin Rectores, & Capellani prædicti per locorum Ordinarios puniantur, qui monitionem obmiſerint, & notificationem Diœceſanis, vel eorum Vicariis faciendam. Notarios vero, qui prædictis monitionibus, & requiſitionibus non paruerint cum effectu, excommunicationis ſententia innodamus.

R U B. XXVII.

De bannis contra Clericos, & ſtatutis Laicorum examinandis per Epiſcopos.

DUm per felicis recordationis Venerabilem in Chriſto Patrem Dominum Gofredum, miſeratione Divina Presbyterum Cardinalem tunc Apoſtolicæ Sedis Legatum in quibuſdam par-

ANNO CHRISTI 1311.

partibus Lombardiæ, nec non per bonæ memoriæ quondam Ottonem prædeceſſorem noſtrum quibuſdam edictis, & ſtatutis pro animarum ſalute, & converſatione Eccleſiaſticæ libertatis, illa recenſentes, & etiam innovantes in præſenti Concilio Provinciali ſtatuimus, & provide ordinamus omnia banna, ſtatuta, præcepta, & ordinamenta, quocumque nomine cenſeantur, hactenus facta, & quæ in poſterum contigerit attentari per quoſcumque Rectores, Univerſitates, Conſiliarios, & Dominos temporales contra Deum, & Eccleſiaſticam libertatem, vel perſonas Eccleſiaſticas: ſeu contra Eccleſias, bona, & jura illarum, fore irrita ipſo jure, & de ipſorum libris totaliter abolenda, nec aliqualiter obſervanda; Tranſgreſſores autem decernimus excommunicationis vinculo ſubjacere, huic adjicimus ſanctioni, quod quælibet Univerſitas, & Commune noſtræ Provinciæ in ſuo ſtatutario ponere teneatur, quod ſi aliquod ſtatutum contra prædicta, ubi ſit, vel impoſterum conſcribetur, Rectores, vel Univerſitates, ſeu aliqua, ad ejus abſentiam minime teneantur ex vigore alicujus promiſſionis, vel juramenti præſtiti, vel præſtandi. Ipſæque Univerſitates, Conſiliarii, Conſules, & Rectores librum ſtatutorum, vel ſtatuta ſua Antiſtiti proprio, & Archipræſuli, ſeu ejus Vicario eligendum, & examinandum annis ſingulis tradere teneantur in totum fideliter ſine fraude, ut videri, & examinari poſſit, an ibi ſit contra quicquid Eccleſiaſticam libertatem, vel derogationem Fidei Orthodoxæ; quoties ex parte ipſius ſuper hæc ipſi, vel Majores, ſeu Rectores Univerſitatis fuerint requiſiti, & ad ejus monitionem emendent, & corrigant quicquid ibi fuerit contra Fidem Catholicam, vel in derogationem Eccleſiaſticæ libertatis, ſeu in Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum præjudicium, & jacturam ſive directe, aut etiam indirecte. Quod ſi facere contempſerint, & ipſa Univerſitas Eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, & Rectores, & Conſiliarii, & Conſules excommunicationis incurrant ipſo facto ſententiam. Ordinarii vero locorum prædicta exequi ſtudeant, & ſe in prædictis non exhibeant negligentes. Oppreſſionibus, violentiis temerariis, & effrenatis, quas innocentes a nocentibus patiuntur aſſidue, occurrere, prout eſt poſſibile, cupientes ſtatuimus, & ſancimus præſentis approbatione Concilii, quod aliqua perſona civitatis, vel diœceſis, aut provinciæ Mediolanenſis, ſeu quæ degerit intra illas, Eccleſiaſtica, vel ſecularis, Univerſitas, Capitulum, vel Conventus abſque Diœceſani proprii, aut ejuſdem Vicarii auctoritate, licentia, vel mandato, aut alterius Judicis competentis ex delegata aut ordinaria poteſtate, aliquem Archipræſulem, ſeu Pontificem, aut alterius pii loci Prælatum, ſive Clericum, vel Rectorem intra ipſas Civitates, Diœceſim, aut Provinciam, qui ad præſens eſt, poſtquam canonice inſtitutus fuerit ad eandem, vel poſſeſſionem obtinet ad præſens, vel obtinuerit pacificam auctoritate Judicis competentis ipſarum dignitatis Eccleſiaſticæ, Hoſpitalis, vel præbendæ, Monaſterii, vel etiam pii loci, ſpoliare quomodolibet non præſumat illis, aut illarum perceptione, ſeu percipiendi ex ipſis redditus, & proventus in totum, vel ipſarum magna parte, niſi forte ipſe inſtitutus, vel poſſeſſionem adeptus modo prædicto foret illa privatus perpetuo, vel declaratus per legitimam ſententiam competentis Judicis, ſive juris poſt legitimam inſtitutionem, ſive poſſeſſionis acquiſitionem aut per ſe, aut per alium illi occulte, vel publice timorem incutere, ſeu minas, ſive quidquam extra judicium dicere, facere, vel tractare propter quod veriſimiliter timere habeat reſidere apud illum, vel neceſſe diſcedere ab eadem, neque præſumat quicquam facere vel tractare per ſe, vel per alium, ſeu alios aliquos adhærentes inducere, propter quod ipſi inſtituto vel poſſeſſori de illa, & ipſius juribus, & redditibus non reſpondeatur plenarie, ſicut prius neque inducere vel ſuggerere quibuſcunque, & maxime ſubditis, vel hominibus etiam ſecularibus ipſius dignitatis, vel juriſdictioni ejus ſubjectis aut ſuppoſitis quovis modo, ut ipſi Prælato, Archipræſuli, vel Antiſtiti, vel Rectori non intendant, vel obediant, ſicut prius, ſeu ab ejus obedientia aliquatenus reſipiſcant, vel ut conſpirationem ſive legam, vel conjunctionem, ſeu confœderationem faciant de perſequendo, vel moleſtando eum, vel in ſua poſſeſſione aliquatenus perturbando, aut de juriſdictione, ſtatu, vel honore, aut quiete illius minuendis; quoslibet vero alicujus prædictorum temerarios tranſgreſſores tam Clericos, quam Laicos, ex nunc auctoritate præſentis Concilii excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere ac fore privatos, ſi Laici fuerint in obitu, niſi condigne ſatisfecerint, Eccleſiaſtica ſepultura, ipſoſque fore inhabiles ad beneficia Eccleſiaſtica obtinenda; ſi vero Clerici fuerint, eoſdem, præter excommunicationem prædictam, omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinuerint, privamus perpetuo, aliis perſonis libere conferendis. Univerſitatem vero, Capitulum & Conventum, quæ exceſſerit in aliquo præmiſſorum, ſive major pars ejus exceſſerit, vel ejus Conſiliarii, vel Rectores, aut quæ non prohibuerit prædicta quam cito poterit prohibere, certificatis vel requiſitis ejus Rectoribus ſuper his, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, et vigore præſentis Concilii, nec non terram, & locum ejuſdem interdicto generaliter ſubjacere decernimus, ſi monita, vel ejus Rectores non emendaverit, & in totum ſine fictione revocari non fecerit temere innovata ab illa die in antea, qua etiam ſolus Diœceſanus loci ſine aliquorum requiſitione, dixerit publice, vel nunciaverit terram, & locum ex cauſa hujuſmodi ex vigore præſentis Concilii interdictos. Ad cognitionem quoque, & executionem præmiſſorum, & in prædictis, per Diœceſanum proprium, vel ejus Vicarium ſtatuimus ex officio poſſe procedi de plano ſine ſtrepitu judicii & figura.

R U B. XXVIII.

De ſubſidio faciendo Epiſcopo exulanti per illos de Provincia.

ET ſi ad opera pietatis, & ſubjectiones impendendas quibuslibet Catholicis indigentibus, notis videlicet & ignotis ex Eccleſiarum redditibus, univerſi Clerici & Prælati obnoxii ſint cenſendi; quanto fortius tenentur ſibi ad invicem habentes egentibus mutuo ſubſidio ſubvenire, præſertim Sacerdotes & inferiores Prælati, qui diſcipulorum ſeptuaginta duorum loca tenent ſubſidium habendum (ſic) egentes fuerint Pontificibus impartiri, qui Apoſtolorum typum gerunt in Eccleſia militante, & Epiſcopi Coepiſcopis, & maxime Comprovincialibus ad hoc

tenen-

ANNO CHRISTI 1311.

tenentur? omne quippe genus conſuevit ſecundum naturam in ſuo congenere delectari & compati multum illi; ſane ſicut ipſa magiſtra rerum efficax experientia manifeſtat, & noſtris temporibus novimus ſæpius accidiſſe intra Italicas partes, & præcipue intra Mediolanenſem provinciam, plerique Pontifices tum peſte tyrannica, tum perfidia civium faciente, extra civitates & ſedes proprias exularunt, bonis & redditibus Eccleſiaſticis ſpoliati, quaſi miſerabiliter mendicantes; ea propter præſenti provinciali Concilio approbante providemus ſalubriter & ſancimus ad exulantium Pontificum indigentiam ſublevandam, & ad caritatem Clericorum mutuam & debitam conſervandam, ac Cleri opprobrium abolendum, quod ſi de cetero contigerit Archipræſulem Mediolanenſem vel quemquam Antiſtitem Mediolanenſis provinciæ ſuffraganeum extra civitatem & diœceſim propriam exulare propter tyrannicam peſtem, ſive aliquorum civium perfidiam, aut perſecutionem populi ſævientem, ſeu partialitates inibi vigentes, ſchiſma, vel cauſam aliam conſimilem, eo quod non audeat, vel non poſſit in propria ſede manere, & libere officio ſuo fungi, quælibet alia civitas, locus & burgus, ejuſque Clerus & Populus ejuſdem provinciæ eumdem ibi reſidere volentem teneantur benigne recipere ex parte ipſius requiſiti, ipſumque dum reſederit ibi caritative tractare, & ipſe Metropolitanus, ſive Antiſtes, ibi reſidens poſſit in illa Civitate, Burgo, vel Loco auctoritate præſentis Concilii juriſdictionem tam contentioſam, quam voluntariam in ſuos dumtaxat ſubditos, & Parochiam propriam, ac pro ſuis & Eccleſiarum ſuarum, Clericorum & Parochianorum ſuorum negotiis, & contra illos, ut expediens fuerit, exercere, & libere illa uti, & quod illius Civitatis, burgi & loci Diœceſanus, aut Capitulum Sede Vacante, ſeu illius Viceſgerens, ſi requiſitus fuerit, eidem ſtatim debeat licentiam impartiri ſuper juriſdictione hujuſmodi exercenda, alioquin ingreſſum Eccleſiæ ex vigore conſtitutionis præſentis ipſo facto ſibi noverit interdictum; Civitatem vero, locum & Burgum, ejuſque Populum & univerſitatem, non recipientes eumdem benigne, vel reſidere ibi minime permittentes, aut ſe ſuper hæc difficiles exhibentes, etiam ſi tantum Majores vel Rectores ipſius Civitatis fuerint in culpa, ex nunc uſque ad ſatisfactionem condignam Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto; Conſiliarios, Conſules & Rectores ejuſdem in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, dummodo ille burgus, vel locus ſit talis, in quo ad ingrediendum & egrediendum, & hoſpitandum recipiantur communiter alii tranſeuntes, vel non ſit talis, in quo non permittantur aliqui alienigenæ, vel pauciſſimi introire. Civitatem vero propter cauſam prædictam a receptione ipſius exulantis, & ibi reſidere volentis a dicta pœna non intelligimus excuſari, quam pœnam ipſam Civitatem decernimus incurrere, quando ipſe burgus, vel locus his inobediens ad juriſdictionem pertinet ipſius Civitatis de facto poſſidentis dominium ſuper illum, ex quo ſciens non purgaverit ejus culpam, quam quidem excommunicationem & interdictum per Diœceſanum loci, aut ejus Vicarium per ſe, vel per alios ſæpiſſime, & in multis locis publicari jubemus, & inviolabiliter præcipimus obſervari; quod ſi requiſitus non fecerit, ab ingreſſu Eccleſiæ ſit ſuſpenſus.

Præterea ut inter Comprovinciales Antiſtites individuæ unionis vigere vinculum opere comprobetur, & erga ipſos foveri ab inferioribus filialis reverentia, dilectio intima, & fervor affectionis plenius declarentur, quemadmodum ſeptuaginta duo diſcipuli Apoſtolos tamquam Patres proſequebantur ſinceritate puriſſima; huic adjicimus ſanctioni, quod non ſolum ad exulantis Præſulis requiſitionem ad Romanum Pontificem, ejuſque Legatum, ſed ad Principem etiam ſecularem ex parte omnium Comprovincialium Præſulum & ipſorum etiam Clericorum pro exponendis violentiis, quæ ipſi Antiſtiti exulanti inferuntur, & aliis in favorem ipſius requirendis, unus Nuncius providus & diſcretus; quem ipſe Antiſtes ad hoc aſſumpſerit cum ipſorum omnium literis tranſmittatur, non tamen poſſit ad eumdem, quem elegerit, invitum compellere quoquomodo de communi collecta Comprovincialem, & expenſis communibus eorumdem ad certum terminum per Archipræſulem deputandum ſolvenda, quæ collecta per Provinciam inter Coepiſcopos & Cleros Provinciæ proportionaliter dividenda per Archiepiſcopum, prout in ſolutione aliarum Eccleſiarum fieri conſuevit, ac ſolvendum infra menſem, poſtquam per ipſum Antiſtitem fuerit requiſita, ita tamen, quod poſtquam ſemel miſſum fuerit pro prædictis, non teneantur ulterius Nuncium deſtinare: cui quidem Nuncio pro ipſius expenſis qualibet die quadraginta ſolidos Imperiales prætaxamus computatis dictis vulgaribus in eundo & redeundo, ſecundum locorum diſtantiam & temporis qualitatem. Pro ſtando vero ſibi menſem tantummodo ordinamus; Pontifices vero, qui ſe difficiles vel negligentes exhibuerint in præmiſſis, ipſorumque Vicarios difficiles & negligentes ſe exhibentes ſuſpendimus a Divinis; inferiores vero, qui ſolvendo partem eis impoſitam de prædictis, vel in aliis circa hæc malitiam exhibuerint, ſive fraudem, in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, & Capitula & Conventus in his ſcriptis delinquentia Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Addentes inſuper & firmantes præſentis approbatione Concilii, quod ad inſtantiam ipſius exulantis Provinciales Præſules per ſe, vel per alios, quos ad hæc teneri & exequi ſine difficultate poſt requiſitionem ipſius immediate decernimus, alias ex nunc ingreſſum Eccleſiæ noverint interdictum. Univerſitatem & Communitatem, ejuſque Rectores Civitatis, ſic exulare ſuum Antiſtitem vel Pontificem patientes ex ipſorum parte, & totius Cleri Provinciæ per idoneos Nuncios ſeu literas moneant & inducant, ut ipſum Metropolitanum ſuum, (ſeu) Pontificem exulantem infra menſem ſibi reconciliare procurent, & ſic provide ordinare, quod illi de ſuis juribus & redditibus, ac dignitatis ſuæ reſpondeatur ad plenum, & quod poſſit in propria Civitate ſecure & libere redire, & ibi officio ſuo fungi; ſi vero ipſorum monitionibus infra ipſum menſem non paruerint cum effectu, vel cum ipſo exulante non duxerint aliter componendum, ex nunc ſtatuimus & ſancimus, quod ſinguli Diœceſani, aut gerentes vices eorum in ſuis Cathedralibus Eccleſiis, & in multis aliis ſine dilatione monitionem ex parte ſua, & ex vigore præſentis Concilii juxta requiſitionem exulantis faciant per ſe, vel per alios generaliter publicam & peremptoriam, quod aliqui de ſuis Civitatibus, & Diœceſibus culpabiles, quos ipſe exulans duxerit nominandos, non recipiant

in

in eiſdem, vel eorum domibus, ſeu hoſpitiis de Civitate ipſius exulantis, in contra facientes excommunicationis ſententiam promulgando, quos ſingulis diebus Dominicis, aliiſque ſolemnitatibus faciant in ſpecie excommunicatos in multis Eccleſiis publice nunciari, exponendo, quod illa Civitas eſt ſacrilega, & Paſtorum Eccleſiæ perſecutrix, ac excommunicationem, & claves Eccleſiæ, & mandata ipſius ſalubria vilipendens, hoſque tales tranſgreſſores conſtitutione præſenti ſuſpendimus, poſt monitionem prædictam excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere, nec non ad monitionem, & excommunicationem ſpiritualium & ſingularum perſonarum circa hæc delinquentium debere procedi per ipſos Diœceſanos, ſi ſuper hæc ex parte exulantis fuerint requiſiti, ipſiſque prædicta negligentibus interdicimus ingreſſum Eccleſiæ, & ipſorum Vicarios in his tepidos & remiſſos ſuſpendimus a Divinis, ſtatuentes in ſingulis Conciliis Provincialibus prædicta omnia recitari, & plenam inquiſitionem fieri, utrum per quoslibet obſervata fuerint omnia ſupraſcripta, & culpabiles pœna duriſſima puniendos.

R U B. XXIX.

De caſibus pœnitentialibus Epiſcopis reſervatis, & referendis ad eos pro pœnitentia obtinenda.

NOn ſolum in foro contentioſo, ſed etiam in foro pœnitentiali nullus ligari poteſt a non ſuo judice, vel abſolvi, & quidam pœnitentiales caſus exiſtunt Pontificibus ſolummodò reſervati, in quibus de jure inferioribus poteſtas non competit abſolvendi. Ea propter, ne quiſquam in Sacerdotio conſtitutus circa eos aliquem decipiat, vel potius ſemetipſum, præſenti conſtitutione ſancimus, quod nullus Presbyter inferior Epiſcopo, cujuſcumque dignitatis extiterit regularis, aut etiam ſecularis exiſtens, abſque auctoritate, & præſentia ſui Archipræſulis, ſive Pontificis, vel ejus Vicarii in ſpiritualibus, niſi ſuper hæc Apoſtolicæ Sedis privilegio, aut conſuetudine approbata, vel a jure fuerit præmunitus ad infraſcriptos caſus pœnitentiales ſuam poteſtatem extendat, vel ſe aliquatenus intromittat de aliquibus in foro pœnitentiali, articulo mortis dumtaxat excepto, vel ipſorum aliquo abſolvendis; contra facientem vero Presbyterum ſecularem, vice qualibet in centum ſolidos Papienſes Diœceſani Curiæ condemnamus in pios uſus convertendos, & abſolutionem talem, tamquam a non ſuo Judice factam decernimus nullam eſſe, quos per ſingulos Antiſtites in ſuis conſtitutionibus Synodalibus inſcribi volumus, & haberi.

Primo videlicet de excommunicato quacumque excommunicatione lata ab homine, conſtitutione aliqua, vel a jure.

II. De hæretico credente, vel fautore, vel participatore ſcienter hæretico, & eorum etiam defenſore.

III. De committente inceſtum in tertio gradu, vel proximiori ſanguinitatis, vel affinitatis.

IV. De muliere profeſſa regularem obſervantiam adulterium perpetrante.

V. De contrahente matrimonium de facto cum aliqua, prima uxore vivente, & etiam e converſo.

VI. De ſuſcipiente Ordinem Sacrum, vel Religionem intrante, invita uxore, poſt carnalem copulam ſubſecutam.

VII. De conjuge, qui in mortem alterius cum effectu fuerit machinatus.

VIII. De muliere ex alio viro filium concipiente, quem vir proprius filium credit eſſe ſuum, & tamquam proprium illum nutrierit, vel ſibi partum ſupponentem alienum, & de ad hæc dantibus conſilium, auxilium, vel favorem.

IX. De virginum vi oppreſſarum, vel raptarum defloratione.

X. De perimente prolem propriam ſtudioſe, vel etiam negligenter.

XI. De procurante ſceleritatem in aliqua, vel ſe ipſa quomodolibet, vel abortum.

XII. De perpetrante homicidium ſponte, facto, præcepto, conſilio, vel oratione, vel aliquo quovis modo.

XIII. De commutatione voti, vel ejus juramenti.

XIV. De his criminibus, quibus eſt gravis pœnitentia injungenda.

XV. De Simoniaco quovis modo, præter quam ſi mortalis fuerit ſimonia.

XVI. De illo, qui detinet illicite beneficium Eccleſiaſticum, vel bona Eccleſiaſtica ſive jura.

XVII. De incendiariis, & famoſis latronibus.

XVIII. De ſacrilegium committente, & Eccleſiam publice polluente ſanguinis, aut ſeminis effuſione cujuſquam.

XIX. De violatore Eccleſiaſticæ libertatis.

XX. De tonſuratis, vel promotis ad Ordines per alienum epiſcopum, ſuo Antiſtite non conſulto.

XXI. De celebrante excommunicato, ſuſpenſo, aut etiam interdicto.

XXII. De Presbytero revelante peccatum in foro pœnitentiali ſibi detectum.

XXIII. De celebrante cum ſacris veſtibus ſolemniter & publice in Sacro Ordine, quem non habeat.

XXIV. De Clerico fornicatore publico, vel concubinario manifeſto; item de Clericis ſcienter recipientibus in Cœmeterio Eccleſiæ vel (in) Eccleſia ſepelientibus corpus ſcienter alicujus excommunicati, ſuſpenſi, vel etiam interdicti.

XXV. De abluente oſtia ſacro Oleo, vel Chriſmate.

XXVI. De Sortilegis, Divinis, & Dæmonum invocatoribus.

XXVII. De falſum teſtimonium proferente, vel falſitatis, ſeu falſarii procurante inſtrumentum, literas, vel ſigillum alienum in præjudicium alicujus.

XXVIII. De irrogante patri, vel matri enormem injuriam corporalem.

XXIX. De blaſphemante publice Deum, vel Sanctos ejuſdem.

XXX. De ſuſpenſis, excommunicatis, vel interdictis, aut tranſgreſſoribus conſtitutionum Provincialium, vel Synodalium Antiſtitis cujuſcumque.

Religioſos vero ſe intromittentes auctoritate propria de abſolutione in aliquo caſu prædictorum, cum propria careant, ab audientia confeſſionis ſuſpendimus, uſque ad ſatisfactionem condignam juxta Diœceſani arbitrium faciendam; Vicarios vero in ſpiritualibus, ſive Pœnitentiarios, cujuſque Diœceſani in Sacerdotio conſtitutos pœnis & inhibitionibus præſentis conſtitutionis non intendimus alligatos, niſi expreſſe, & ſpecialiter hæc fuerint interdicta. Ceterum ſi committens aliquod de prædictis criminibus, vel delictis a Confeſſore monitus & inductus venire aliquo modo noluerit ad Diœceſanum proprium, vel ejus Vicarium in ſpiritualibus, ſive Pœnitentiarium Generalem pro obtinenda pœnitentia ſalutari; Si peccatum ejus occultum fuerit, Confeſſor ipſe quam citius commode fieri poterit, ipſius Diœceſani, vel Vicarii, ſeu Pœnitentiarii expoſcat conſilium ſuper illo. Si autem peccatum ipſum fuerit manifeſtum, peccator ipſe venire præciſe ad dictum Antiſtitem, Vicarium, vel Pœnitentiarium compellatur, niſi foret in mortis articulo conſtitutus, vel impedimento longi temporis, ſive perpetui præpeditus, quo caſu Confeſſor ipſe dicti Præſulis, Vicarii, vel Pœnitentiarii conſilium requirere teneatur.

R U B. XXX.

De fide facienda inſtitutionis poſt acquiſitam poſſeſſionem beneficii coram Diœceſano proprio, vel ejus Vicario.

SÆpe contingit, quod aliqui minus canonice, alii vero per eos, ad quos non pertinet, inſtituuntur de facto ad Eccleſias, & Præbendas; plerique autem ad illas temeritate propria ſe intrudunt; ea propter ignorantiam facti & eorum, quæ in facto conſiſtunt, Diœceſanis locorum hæc ignorantibus, Eccleſiæ ipſæ per tales detinentur illicite occupatæ. Quapropter volentes animarum periculis obviare, & inſtitutiones illicitas corrigere, ſicut decet, aditumque intruſionibus præcludere remediis opportunis, præſenti conſtitutione ſancimus perpetuo valitura, quod quicumque de cetero in Civitate, ſeu Diœceſi, vel Provincia Mediolanenſi adipiſcetur, vel obtinuerit dignitatem, rectoriam, beneficium, vel præbendam alicujus Eccleſiæ Regularis vel Secularis, Monaſterii, Hoſpitalis, vel alterius Pii Loci ab alio, quam a ſuo Diœceſano, Epiſcopo ſeu Archipræſule, ſive etiam ab alio, quam ab ipſo inſtitutus vel confirmatus fuerit ad eaſdem, poſtquam ipſius Eccleſiæ, Dignitatis, Hoſpitalis, Rectoriæ, Beneficii, vel Præbendæ poſſeſſionem pacificam habuerit, vel per eum ſteterit, quo minus eam fuerit aſſecutus, quamvis de illa quæſtionem in judicio patiatur, faciat plenam fidem, infra menſem de ſua inſtitutione exhibens ſui tituli & inſtitutionis jura coram proprio Diœceſano, Pontifice, ſeu Archipræſule, aut ejus Vicario Generali inſpicienda & examinanda per eum, & perſonaliter compareat coram eo, juſto impedimento ceſſante, ut qualis ſit inſtitutus hujuſmodi cognoſcatur. Qui vero, legitimo & juſto impedimento ceſſante, prædicta contempſerit obſervare, a perceptione fructuum & adminiſtratione, uſque ad ſatisfactionem condignam, ipſius Dignitatis, Beneficii, Rectoriæ, & Præbendæ ex vigore præſentis Concilii ſit ſuſpenſus. Et ſi per annum ſic ſuſpenſus permanſerit, ipſa Dignitate, Rectoria, Præbenda, & Beneficio perpetuo ſic privatus alii perſonæ libere conferenda, & ad conſcribendum talium jurium productiones, & præſentationes, per ſingulos Diœceſanos deputari jubemus unum, vel duos Notarios fide dignos, ceteris hæc conſcribendi licentia interdicta, ne his fraus aliqua committatur.

R U B. XXXI.

De Apoſtatis non promovendis ad dignitates, vel Parochiales Eccleſias, ſeu alia Eccleſiaſtica beneficia.

EVagandi materiam a Religioſis quibuslibet noſtræ Civitatis, ac Diœceſis, & Provinciæ Mediolanenſis amputare volentes, & apoſtaſiæ vitium, in quantum poſſumus, extirpare, ac animarum ſaluti ſalubriter providere, præſenti noſtro approbante Concilio ſtatuimus, & ſancimus, quod nullus Monachus, vel regularis Canonicus, ſeu alius regularis cujuſcumque ordinis vel profeſſionis exiſtat, qui Monaſterium vel locum, in quo morari deberet, & in ipſo ſecundum regulæ ſuæ profeſſionem Domino famulari, exierit, vel propter ejuſdem defectus & vitia per Prælatum ſuum, & Fratres fortaſſis expulſus, aut temeritate propria, laſciviendi cauſa recedens, apoſtaſiæ vitium incurrendo, quamdiu in eadem enormitate, & apoſtaſia permanſerit, eligatur, poſtuletur, præſentetur, ſive nominetur ad aliquam dignitatem vel perſonatum Regularem vel Secularem, cum Cura vel ſine Cura, ſive Parochialem Eccleſiam, vel ad aliquod beneficium Eccleſiaſticum, ſive de ipſis, vel eorum altero provideatur, vel conferatur eidem; alioquin omnes & ſingulas electiones, poſtulationes, præſentationes, nominationes, proviſiones, & collationes, quas contra præſentem conſtitutionem fieri contigerit, ipſo facto ex nunc decernimus eſſe nullas, & ex ipſis electionibus, poſtulationibus, præſentationibus, nominationibus, proviſionibus, & electionibus præfatis perſonis nullum volumus jus acquiri, ipſoſque, ſi eiſdem conſentire, & eas proſequi præſumpſerint, & a præſentatione non deſtiterint, per locorum Ordinarios legitime moniti, in his ſcriptis excommunicationis ſententia innodamus.

R U B. XXXII.

De regiſtris, & extimis faciendis de bonis Eccleſiarum, ut collecta & onera æqualiter perſolvantur.

QUoniam, ſicut experientia facti nos edocuit manifeſte, in exigendis & ſolvendis taleis, & collectis, ac oneribus ſubeundis, quæ in noſtra Civitate, Diœceſi, & Provincia Mediolanenſi imponi contingit tam per Legatos Sedis Apoſtolicæ, & ejus Nuncios, quam alias, Eccleſiæ, Monaſteria, & alia Pia Loca, Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ plurimum aggravantur pro eo, quod ſecundum facultatum potentiam inter ipſas Eccleſias, Monaſteria, & alia Pia Loca, Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas non diſtribuuntur per illos, per quos eſt ipſa diſtributio facienda, ſed potius indiſcrete minus habenti in facultatibus plus ex ipſis, & plus habenti minus imponitur contra Canonicas ſanctiones. Volentes itaque huic morbo ſalubriter providere, & ſcandali materiam a noſtris ſubditis amovere, præſenti Concilio approbante ſancimus, quod quilibet Prælatus, Rector, Præpoſitus, Capitulum, & Conventus tam Regularis, quam Secularis, Eccleſiæ, Monaſterii, Hoſpitalis, & alterius Pii Loci per noſtram Civitatem, Diœceſim, & Provinciam conſtitutus, aſſumptus, aut etiam aſſumen-

dus in poſterum, etiam ſi Pontificali præfulgeat A dignitate, inventarium, ſeu regiſtrum de novo de bonis ad eaſdem Eccleſias, Monaſteria, Capitula, & Conventus, & alia Pia Loca ſpectantibus fideliter, & abſque fraude ſeriatim infra ſex menſes a publicatione præſentis conſtitutionis facere teneatur, ipſumque inventarium ſeu regiſtrum Archipræſuli, ſeu Antiſtiti proprio, vel ejus Vicario præſentare infra terminum prælibatum: ipſe quoque Antiſtes teneatur, & debeat ſecundum inventarium hujuſmodi, & vires & facultates locorum ſuperius poſitorum una cum aliquibus bonis viris expertis, quos de ſua Civitate, & Diœceſi duxerit aſſumendos æſtimum facere bonorum & facultatum in eodem inventario poſitarum, ita quod ſecundum æſti- B mum, ſive æſtimationem prædictam collectarum & talearum fieri valeat diſtributio inter ipſos Rectores, Prælatos, Eccleſias, Monaſteria, Capitula, & Conventus, & alia Pia Loca, cum ab eis fuerint perſolvenda, prout magis vel minus ex ipſo æſtimo fuerit per loci Diœceſanum, vel ejus Vicarium facienda; de quibus regiſtris & inventariis & taxationibus ſive æſtimis, quæ æſtima infra alios ſex menſes prædictos immediate ſequentes per locorum Diœceſanos fieri volumus, & mandamus, librum conſcribi manu publica per ſingulos Diœceſanos noſtræ Provinciæ eorum expenſis præſenti ſanctione jubemus, ut ad ipſum, cum opus fuerit, valeant habere recurſus. C Pontifices autem, & eorum Vicarios, qui contra fecerint, vel in præmiſſis tepidi fuerint, vel remiſſi, a Divinis Officiis ſuſpendimus in his ſcriptis. Prælatos vero, Rectores, & Clericos cujuſcumque ordinis & conditionis exiſtant, contrarium facientes, excommunicationis ſententia innodamus. Capitula vero, & Conventus Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Conſtitutionem præſentem tam ad Clericos præſentis temporis, quam futuri, decernentes ſibi locum per omnia vendicare.

RUB. XXXIII.

De habitu honeſto portando per Prælatos, & Canonicos Cathedralium, ac Rectores Parochialium Eccleſiarum. D

Quia incompoſitio corporis incompoſitionem mentis indicat, propter quod quarumdam veſtium modus Clericalem modeſtiam dehoneſtat, præſenti conſtitutione, ſacri approbatione Concilii ſancimus, ſtatuimus, & firmamus, quod nullus Cathedralis Eccleſiæ Canonicus, ſeu Prælatus, vel Rector regularis vel ſecularis, Collegiatæ, vel Parochialis Eccleſiæ, cujuſcumque ordinis & conditionis exiſtat, intra Civitatem, Diœceſim, & Provinciam Mediolanenſem conſtitutus capucium ad formam, ſicut vulgariter dicitur, ſupra caput portare præſumat, E ſed circa collum, vel poſt collum portent capitium omnes & ſinguli ſupradicti, & birretum ſupra capita deferant, attonſis capillis, & decenti corona, ut ſicut a Laicorum cœtu ſeparati eſſe noſcuntur, etiam ab ipſis vita, & moribus dividantur; alioquin contrarium facientes in viginti ſolidos Papienſes pro qualibet vice in uſus pios convertendos Antiſtitis proprii Curiæ condemnamus.

RUB. XXXIV.

Contra ſeculares Poteſtates capientes Nuncios Eccleſiaſticæ Curiæ, & non permittentes literas ipſius Curiæ ſibi portari.

Deteſtandæ quorumdam improbitatis Secularium Poteſtatum abuſum non verentium capere in diſpendium Eccleſiaſticæ libertatis, & animarum ſuarum periculum Nuncios Eccleſiaſticæ Curiæ, cum per eam ipſis Poteſtatibus Nuncios deſtinari contigit, ac etiam impedire, ut ſibi literæ Eccleſiaſtici Judicis præſentari non poſſint, propter quæ Clericorum jugulationem, & rerum Eccleſiaſticarum amiſſionem provenire, experiri didicimus, reprimere cupientes, præſenti valitura conſtitutione ſancimus, ſacro Concilio approbante, quod nullus deinceps Vicarius, Rector vel Poteſtas, vel Judex ſecularis quocumque nomine cenſeatur, cujuſcumque ſtatus vel conditionis extiterit, Civitatis, Caſtri, Burgi, Villæ, vel Loci intra noſtram Civitatem, Diœceſim, & Provinciam conſtitutus, vel ipſorum locorum univerſitas Nuncios, ſive Nuncium Archiepiſcopalem vel Antiſtitis alicujus, ſeu alterius Eccleſiaſtici Judicis, vel ejus Curiæ, noſtræ Provinciæ, capere vel capi facere aut mandare, ſeu permittere per Miniſtros ejus id fieri, ſeu in perſona, vel bonis offendere quoquomodo præſumat, cum ad eos pro aliquibus literis præſentandis, vel ambaſciatis faciendis per ipſos Archipræſulem, Antiſtitem, vel Eccleſiaſticum Judicem fuerint deſtinati, nec impedire quovis modo, quin ipſi Nuncii poſſint ad eos pro prædictis accedere faciendis, & literas prædictorum Antiſtitum, & Judicum Eccleſiaſticorum præſentare eiſdem, alioquin in ſingulares perſonas quaslibet contra facientes excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis; univerſitatem vero, cujus omnis, vel major pars, vel conſiliarii contrafecerint, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Poſtquam autem Archipræſuli, ſive Antiſtiti, vel alteri Eccleſiaſtico Judici conſtiterit de malitia præfata, & contemptu Vicarii, Rectoris, Poteſtatis, & Miniſtri ſuperius poſitorum, liceat eis ambaxatam, monitionem, literas & proceſſus, quos idem ſecularis Vicarius, ſive Rector, ſive Univerſitas, vel alii, ut ſuperius expreſſum eſt, ſibi fieri vel præſentari prohibuit, & quæ contra ea ſubſequenter fuerint facienda per Eccleſiaſticum Judicem, dicta excommunicatione durante, publicare & publicari facere in ſuis Eccleſiis, vel aliis loco, ſeu locis vicinis, prout ſibi fieri poſſe commodius viſum fuerit expedire, & ipſæ monitiones, literæ & proceſſus, & earum pœnæ ſic arctent univerſitates eaſdem, & Judices ſeculares, ac alios ſupraſcriptos, ſicut eis præſentatæ, & factæ perſonaliter extitiſſent.

Ut igitur circa conſtitutiones, proviſiones, & ordinationes per nos Caſtonum Archiepiſcopum ſupradictum, & jure Metropolitico Mediolanenſis Provinciæ præſidentes editas conſulte de conſilio, & cum deliberatione noſtri Provincialis Concilii in Civitate Pergami, videlicet in Eccleſia Sancti Bartholomæi Pergamenſis, & in ipſo Concilio ſolemniter publicatas ab omnibus Civitatibus, & Diœceſibus Provinciæ Mediolanenſis ad ipſarum obſervationum diligentius attendatur, ſtatuimus & firmamus, quod ad illas obſervandas, & ad ea, quæ continentur in ipſis poſt ſex menſes à die publicationis ipſarum in præſenti Concilio numeranda diſtrictius tenean-

tur ſuper ipſorum obſervatione, quaslibet perſonas, Univerſitates, Collegia, Capitula, & Conventus perhibentes ac publice admonentes. Conſtitutiones vero quaſcunque hactenus editas per noſtros prædeceſſores, ac ipſarum auctoritate, & contenta in eis præſentibus contrarias totaliter abrogamus. Alias vero præſentibus non contrarias in ſuo robore volumus permanere, mandantes ipſas inviolabiliter obſervari. Inſuper nobis auctoritatem plenariam reſervamus, conſtitutiones prædictas per nos editas, & in præſenti Concilio promulgatas interpretandi, declarandi, mutandi, & corrigendi, ac diſpenſandi contra illarum ſingulas, ubicumque, & quotieſcumque nobis videbitur expedire. Nos tantum Diœceſanis Epiſcopis noſtræ Eccleſiæ ſuffraganeis in ſuis Civitatibus, & Diœceſibus, & cum ſubditis ſuis contra illas diſpenſandi per ſe, vel per alios in caſu diſpenſabili non prohibito a jure communi, facultatem diſpenſandi, immo eis & eorum cuilibet facultatem diſpenſandi contra ipſas, & abſolvendi eorum ſubditos ligatos per ipſas conſtitutiones ab excommunicationum, ſuſpenſionum, & interdicti, ac aliarum pœnarum ſententiis plenam & liberam concedimus poteſtatem; & ut circa hæc nulla poſſit ignorantia allegari, ſtatuimus, & jubemus, quod ſinguli Diœceſani Epiſcopi Mediolanenſis Eccleſiæ Suffraganei, aut gerentes vices eorum per ſe, vel per alios uſque ad menſes quatuor proximos in forma publica de ipſis noſtris conſtitutionibus copiam ab aliquo ex Notariis noſtris recipere ſtudeant, & habere, ut eorum ſubditis copiam facere poſſint quandocumque: quarum copiam, ſive exemplar tranſcriptum authenticum in pluribus Eccleſiis ſuarum Civitatum & Diœceſum faciant exhiberi, ipſaſque in ſuis Synodalibus Conciliis recitari, & ea, quæ continentur in ipſis, obſervari faciant diligenter. Volumus etiam, & mandamus eiſdem Suffraganeis noſtris, & eorum Vicariis, ut præſentes conſtitutiones noſtras ſaltem ſemel in anno per ſuas Civitates, & Diœceſes faciant publicari, mandantes de prædictis conſtitutionibus, & publicatione earum, ac aliis ſupradictis unum vel plura, per Gaſſanum Grilium, & Bulinum de Nicolao Notarios noſtros, ac ipſorum quemlibet fieri inſtrumenta, quæ quidem inſtrumenta ad majorem firmitatem mandamus noſtri Sigilli munimine roborari.

Factæ fuerunt, editæ, & publicatæ, & promulgatæ conſtitutiones prædictæ, & alia omnia ſupradicta in loco ſupradicto per ipſum D. Caſtonum Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum, & de mandato ipſius lectæ & recitatæ in præfato Concilio legitime convocato & congregato, præſentibus Venerabilibus Patribus Dominis Cypriano Dei gratia Epiſcopo Pergamenſi, & multis de Clero Pergamenſi:

Abdono Dei gratia Epiſcopo Aquenſi, & D. Roberto Vicecomite Archipresbytero & Procuratore Capituli, & DD. Matthæo Vicecomite Cimiliarcha, & Alberto de Buſnate, ac Lombardo de la Turre pro ſe, & D. Rainoldo de la Turre, cujus eſt Procurator Ordinarius Eccleſiæ Mediolanenſis, & multis Abbatibus, Præpoſitis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis Civitatis, & Diœceſis Mediolanenſis,

Et præſentibus DD. Euſebio de Tronzano Vicario & procuratore Ven. P. D. Uberti Dei gratia Epiſcopi Vercellenſis, & D. Martino Archidiacono Vercellenſe Sindico & Procuratore A Capituli Eccleſiæ Vercellenſis, & univerſi Cleri Civitatis & Diœceſis Vercellenſis,

D. Franciſco de Valperga Archipresbytero Plebis de Canoli Sindico & Procuratore Ven. P. D. Guidonis Epiſcopi Aſtenſis, & Capituli Cathedralis Eccleſiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœceſis Aſtenſis,

Et D. Philiberto Antonio Archipresbytero Plebis de Finario Sindico & Procuratore Ven. P. D. Jacobi Dei gratia Epiſcopi Saonenſis, & Capituli Cathedralis Eccleſiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœceſis Saonenſis,

Et Domino Petro de Vellate Sindico & Procuratore Ven. P. D. Ottonis Dei gratia Epiſcopi Vigintimilienſis, & Capituli Eccleſiæ Cathe- B dralis, ac totius Cleri Civitatis, & Diœceſis Vigintimilienſis,

Et D. Maffeo de Madiis Archidiacono Buxeti Procuratore Ven. P. D. Federici Dei gratia Epiſcopi Buxeti, cum Clerum mittere non potuiſſet, eo quod Civitas Buxeti eſt obſeſſa.

Et D. Euſebio de Trunzano Vicario D. Epiſcopi Novarienſis, & Procuratore Cleri & Civitatis, & Diœceſis Novarienſis,

Et D. Gaudo de Colzinaria Canonico Terdonenſi, Fratre Jacobo de Cagnano Monacho Monaſterii Sancti Martini Marciani, & Petro de Sarzano Archipresbytero Plebis de Nicolardario Sindico & Procuratore Ven. P. D. Fratris Jacobi Epiſcopi Terdon. Capituli Eccleſiæ C Cathedralis, & totius Cleri Civitatis & Diœceſis Terdon.

Et Domino Moetello de Benedictis Sindico & Procuratore Ven. P. D. B. Dei gratia Epiſcopi Cremonenſis, & Capituli Cathedralis Eccleſiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœceſis Cremonenſis.

Et D. Raſtagrio Vicario ac Sindico & Procuratore Ven. P. D. Fratis Raimundi Electi Albenſis,

Et D. Pas Archipresbytero Pagazani Vicario & Sindico ac Procuratore Ven. P. D. Egidii Dei gratia Laudenſis Epiſcopi, & Capituli Eccleſiæ Cathedralis, ac totius Cleri Civitatis, & Diœceſis Laudenſis,

D Et. D. Archipresbytero Eccleſiæ Ipporedienſis, ac Capituli Eccleſiæ Cathedralis, totiuſque Cleri Civitatis, & Diœceſis Ipporedienſis.

Et D. Fratre Petro Abbate Monaſterii Sancti Petri de Bergolia pro ſe, & Procuratorio nomine Archidiaconi & Capituli Alexandriæ,

Ipſiſque DD. omnibus Epiſcopis, Vicariis, & Procuratoribus, & Sindicis Mediolanenſis Provinciæ, ac præfatis Ordinariis, ſuperius nominatis, & multis aliis Clericis Civitatis, & Diœceſis Mediolanenſis ibi congregatis, & eiſdem approbantibus, & conſentientibus, & etiam ex parte dicti D. Archiepiſcopi, mandato & licentia, monitione præmiſſa, quod ſi quis volebat ipſis conſtitutionibus in aliquo contradicere, vel E non aſſentire, ſtatim ante exitum Eccleſiæ ſe ſcribi faceret per unum ex Notariis ſuis ibi præſentibus, vel nomen ſuum daret in ſcriptis, ut contradictores diſcerni poſſint ab aliis: & nullo apparente ad faciendum ſcribi, & ad dandum in ſcriptis nomen ſuum, ut ſupra, diu ſuper hæc omnibus expectatis.

Anno MCCCXI. Indictione Nona, V. menſis Julii, præſentibus Dominis Conrado de Camarino, Berardo de Arecio Vicario dicti D. Archiepiſcopi, D. Tomaxino de Græcis Civitatis Pergamenſis, & aliis multis ad hæc vocatis teſtibus & rogatis.

ANNO CHRISTI 1312.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præſide Gvillelmo Archiepiſcopo, in cauſa Templariorum Celebratum anno Domini 1312.

Ex Card. de Aguirre Tomo 4. Concil. p. 546.

ANno Domini 1312. celebratum eſt Concilium Tarracone ob cauſam Templariorum examinandam; in quo ii matura deliberatione præcedente abſoluti fuerunt ab hæreſibus, eiſque canonica pœnitentia indicta. Neque enim tam culpabiles inventi fuerunt, ac fama ferebat, quamvis tormentis adacti fuiſſent ad confeſſionem criminum. Præfuit Concilio Gvillelmus Tarraconenſis Archiepiſcopus, adſidentibus Epiſcopis Raymundo Valentino, Eximio Cæſar-auguſtano, Martino Oſcenſi, Berengario Vicenſi, & Franciſco Dertuſenſi. Ilerdenſis autem infirmitate gravi impeditus, non potuit Synodo intereſſe. Mirum autem eſt præcipuos rerum Aragonenſium Chronographos Zuritam, & Blancam, ſicut & Marianam Hiſpanienſium, de ejuſmodi Concilio altum ſiluiſſe, quamvis plura alia circa Templariorum cauſam memorent. Acta hujus Concilii, ut aliorum quamplurium, ab ſe edenda promiſerat illuſtriſs. Archiepiſcopus Petrus de Marca ex archivo eccleſiæ Tarraconenſis, ut conſtat ex Synopſi Conciliorum Labbei p. 385. ſed nondum ea lucem viderunt. Nos autem eorumdem Actorum ſummam exhibemus ex libro manu exarato, lingua Catalonica ſcripto, cui titulus: *Archiepiſcopologium ſanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Tarraconenſis*, auctore D. Joſepho Blanch canonico, & chartophylace ejuſdem Eccleſiæ; in quo cap. 29. ubi de archiepiſcopo D. Gvillelmo de Rocaberti ſermonem inſtituit, hæc habet, quæ latine vertimus.

„ Paullo antequam D. Gvillelmus archiepiſcopus crearetur, Clemens V. Pontifex in Concilio Viennæ Galliæ celebrato Templariorum ordinem, qui tam glorioſe in hoſtibus fidei debellandis, ac eccleſia defendenda ſanguinem effuderant, penitus extinxit. Cumque in regno Aragoniæ pingues redditus haberent, idem ſummus Pontifex Archiepiſcopo noſtro, in initio fere ſui regiminis, una cum Archiepiſcopo Valentino, dictorum bonorum curam & adminiſtrationem commiſit; ut ea in commendam acciperent ſervarentque donec cui tradenda eſſent, ipſe nunciaret. Itaque ea adminiſtravit, donec ut Equitibus S. Joannis Hoſpitalis Hieroſolymitani applicarentur, decretum fuit.

„ Templarii Gotholoniæ cum audiſſent, ſciſſentque ea, quæ in Gallia eorum fratribus eveniſſent, verentes ne idipſum illis accideret in coronæ Aragoniæ, in caſtris quæ in Gotholonia habebant ſe munire curarunt: præcipue autem in oppido Barbara hujus diœceſis. Quapropter Jacobus II. rex juſſit Tarraconis & Cerberæ miniſtris (*Veguers* vulgo dictis) cum gente ſuarum juriſdictionum, ut eos ab iiſdem propugnaculis detraherent, ac in manus Domini Fr. Joannis de Lotger ordinis Prædicatorum, in Gotholonia contra hæreticam pravitatem Inquiſitoris Apoſtolici, traderent; ut ipſe eorum vivendi normam ac rationem in iis, in quibus hæreſeos nota inurebantur, diligenter ſcrutaretur.

A Cum ergo eorum res tam male verteret, atque in eam anguſtiam redacti eſſent, ad D. Gvillelmum archiepiſcopum confugerunt, ab eoque poſtularunt, ut mandata Pontificia exequeretur, in quibus Ordinariis jubebatur, ut in propria unuſquiſque diœceſi ſuper vita, moribus, & inſtituto Templariorum diligenter inquireret, ut appareret, an juxta fidem catholicam, & religionis ſtatuta viverent, necne. Eorum precibus induſit Archiepiſcopus. Siquidem die 10. Auguſti 1312. Concilium provinciale convocavit in hac urbe ad hunc effectum, in quo adfuerunt Epiſcopus Valentinus, Cæſar-auguſtanus, Oſcenſis, Vicenſis, Dertuſenſis, & Ilerdenſis; nec non Syndici B Capitulorum, Abbates, & priores ejuſdem provinciæ.

„ Et ut iidem Templarii ad idem Concilium ſe conferrent, eos hac formula citari juſſit: Gvillelmus miſeratione divina ſanctæ Tarraconenſis eccleſiæ archiepiſcopus univerſis & ſingulis cuſtodibus fratrum Ordinis noſtræ Militiæ Templi quondam, vel eorum loca tenentibus ſalutem in Domino. Cum præſentia ipſorum fratrum quondam dicti Ordinis ſit multum neceſſaria nobis; idcirco vobis dicimus & mandamus de voluntate Concilii, quatenus dictos fratres quondam die Dominica proxime ventura nobis totique Concilio exhibeatis; ita quod die Lunæ mane procedi C valeat cum iiſdem, & hoc nullatenus differatis. Datum Tarracone ſeptimo Kal. Novembris anno Domini 1312.

„ Convenerunt Templarii provinciales in Concilium, quod quidem juris diſpoſitione obſervata, in eos invectum eſt ſcrutando, teſtes examinando, ac ſuper iis varie inquirendo: nec ullum in eis crimen inventum fuit, vel quod aliqua hæreſeos labe infecti eſſent. Quare ſententia definitiva omnes & ſinguli a cunctis delictis, erroribus, & impoſturis, de quibus accuſabantur, abſoluti fuere, decretumque fuit, ne aliquis eos infamare auderet; quod in inquiſitione per Concilium facta ab omni ſiniſtra ſuſpicione immunes reperti fuiſſent. Quæ D quidem ſententia lecta fuit in Capella Corporis Chriſti clauſtri eccleſiæ Metropolitanæ die 4. Menſis Novembris dicti anni 1312. per Arnaldum Ceſconum canonicum Barchinonenſem, præſentibus Archiepiſcopo noſtro, cæteriſque Antiſtitibus dictum Concilium provinciale conſtituentibus. Cumque ſummus Pontifex dictum Ordinem extingui juberet, hæſit Concilium, vehementer dubitans, quid de Templariis hujus provinciæ reſolvendum foret. Poſt varias igitur undique adductas rationes, ac re bene perpenſa, decrevit tandem, ut in diœceſibus, in quibus dicti Equites redditus poſſidebant, daretur illis congrua habitatio & proventus ex redditibus ſui ordi- E nis, utque unuſquiſque eorum obedientiæ, correctioni, ac viſitationi epiſcopi, in cujus diœceſi degebat, ſubjaceret, quodque ita viverent,

ANNO CHRISTI 1312.

„ verent, ut ſcandala non parerent; donec quid de eis ſtatuendum, a ſummo Pontifice decerneretur. Quæ omnia ut a ſancta ſynodo decreta fuerunt, executioni mandata ſunt; at- A que in hoc ſtatu permanſerunt Templarii uſque ad Pontificatum Domini Eximenii de Luna, de quo ſtatim ſermo erit.

Hactenus D. Joſephus Blanch.

ANNO CHRISTI 1312.

CONCILIUM SALMATICENSE

Præſide Archiepiſcopo Compoſtellano, celebratum anno Chriſti 1312.

Ex Card. de Aguirre To. 3. Concil. Hiſp. p. 547.

CUm Clemens Papa V. ad ſummi pontificatus apicem evectus eſſet, Academiæ Salmaticenſis redditus, in decimis conſiſtentes, quas uſque ad illam diem apoſtolica conceſſione obtinuerat, gratia impoſterum negata, intercepit; juſſitque, ut deinceps in eccleſiarum fabricis, cæteriſque rebus impenderentur, quibus tertiæ ipſæ inſerviebant antequam Reges iis manum admoviſſent. Unde non levis perturbatio rerum orta eſt, ut habetur ex hiſtoria Alphonſi XI. Academia autem ipſa peſſum iviſſet, niſi ei ab eccleſia & civitate ſubventum eſſet, magiſtris, & doctoribus ſtipendiis conſtitutis, donec inter Regem & Pontificem conveniret. Utque ea Clemens ad effectum perduceret, interdictum & ceſſationem a divinis indixit, ſi vel minima decimarum pars in Academiæ ſubſidium impenderetur. Petrus igitur epiſcopus Salmaticenſis literis ad Clementem datis de incommodis & ſumma rerum difficultate, quibus Salmaticenſis Academia premebatur, certiorem illum fecit, damnaque Hiſpaniæ univerſæ allata, ac vulnus inſanabile inflictum oſtendit, ſi celebre illud literarum emporium deficeret. Quare il- B lum efficaciſſimis verbis ſuadere conatus eſt, ut aliquam decimarum partem ejuſdem Academiæ uſui reſervaret, cum id & utilitas, & publica neceſſitas poſtularent; ut colligitur ex Clementis diplomate in archivo Academiæ aſſervato, quod incipit: *Dudum nobis &c.*

Petri igitur verbis Clemens motus Archiepiſcopo Compoſtellano commiſit, ut diligenter inquireret quid ex nona decimarum parte Epiſcopatus Salmaticenſis rediret, quidque eccleſiarum fabricis ſufficeret. Pariterque de Academiæ doctoribus, ſcientiis, ſtipendiiſque unicuique aſſignatis certiorem ipſum facerent, po- C ſtulavit. Cum ea omnia diligentiſſime executus eſſet Archiepiſcopus Compoſtellanus, totius rei ſummam ipſius Archiepiſcopi ſollicitudini commiſit; juſſitque ut Concilium convocaret, in quo aſſidentibus ſuffraganeis omnibus epiſcopis, nonam decimarum partem in utilitatem Academiæ, doctorumque ſtipendia applicarent. Celebratum igitur fuit Concilium Salmanticæ anno Domini 1312. atque ipſa Academia, quæ in præceps ruebat, firmata denuo ac ſtabilita eſt.

ANNO CHRISTI 1313.

CONCILIUM APUD B. MARIAM DE PRATO.

Ex duplici MS. Bigotiano primum edidit P. Beſſin.

PRÆFATIO.

Ex Beſſin Conc. Rotomag. Prov. p. 171.

HÆc ſunt ſtatuta ordinata in Concilio provinciali celebrato per nos Ægidium Archiepiſcopum Rotomag. in Prioratu B. Mariæ de Prato juxta Rotomagum anno Chriſti 1313. circa feſtum S. Lucæ Evangeliſtæ.

Non debet reprehenſibile judicari ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quandoque variantur humana: cum legantur nonnulla in veteri teſtamento ſtatuta, in novo mutata fuiſſe. Cum igitur bonæ memoriæ dominus Guillelmus prædeceſſor noſter in Provinciali Concilio apud Prioratum B. M. de Prato juxta Rotomagum, & apud Pintarvillam, quædam ſtatuerit, quæ quibuſdam moderationibus videbantur non mediocriter indigere: dicta ſtatuta cum infra ſcriptis ordinationibus & detractionibus decrevit præſens Concilium moderari in modum qui ſequitur.

I.

De his quæ curati & beneficiati fugere debeant.

Statuimus quod nulli Sacerdotes curati, ſeu alii Clerici beneficiati, in locis publicis de cetero cucufati incedant, aut ſotularibus conſutis laqueis calceati, vel enſibus accincti ſeu gladiis ad modum militum ſuper veſtes. Et ne minus congruentem tonſuram, aut veſtimenta deferant D nimia brevitate notanda. Neque ſuam in luxuriis, ebrietatibus, & comeſſationibus vitam ducant. Nec audiant, aut examinent proceſſus in curia ſæculari, ſeu quomodolibet alias exerceant officium juſtitiæ ſæcularis, ſed pie & juſte & decenter vivant ſecundum canonicas ſanctiones. Qui autem culpabiles aliquorum exceſſuum, poſt monitionem de abſtinendo, a quolibet eorum reprehenſi, ſecundum qualitatem delicti arbitrio ſuorum judicum puniantur.

II.

De pœnis injunctis contra habentem concubinas.

Qui vero focarias, ſeu concubinas, aut alias mulieres ſuſpectas in ſuis habebunt domibus, vel in aliis locis fovebunt, ſeu etiam frequentabunt: quive fœnerationes, & alios contractus illicitos exercebunt; ſi poſt monitionem, etiam E generalem, de abſtinendo penitus ab iiſdem, culpabiles fuerint deprehenſi, pœna amiſſionis omnium fructuum beneficiorum ſuorum per annum abſque ſpe miſericordiæ puniantur. Et contra ipſos ad privationem beneficiorum hujuſmodi, ſi per annum pertinaces in eadem perſeverent malitia, procedatur.

III.

Ne aſſiſiæ vel placita teneantur diebus Dominicis.

Idem concilium ſtatuit, ut ballivi, viceco-

mi-

ANNO CHRISTI 1313.

mites, præpoſiti, & majores, & alii judices ſæculares quocumque nomine cenſeantur, generaliter moneantur ut aſſiſias & placita diebus Dominicis, & feſtis Virginis glorioſæ, beati Joannis Baptiſtæ, & beati Michaelis Archangeli, ſanctorumque Apoſtolorum & Evangeliſtarum, & aliis quæ cum clero & populo in eccleſiis celebrantur, in quibus ſolum eſt divinis laudibus, non terrenis negotiis inſiſtendum, tenere & exercere deſiſtant & quieſcant. Qui ſi parere contempſerint, temere fortaſſe contrarium attentando, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

IV.

Ne Clerici procurent clamorem de Haro.

Item quod Clerici, qui ſuper factis perſonalibus ubi clamor de Haro fuerit, & ſuper hoc unus de altero conqueritur in facie ſæculari, ad finem quod de hoc cognoſcant, ipſi ſe ſupponentes, ſeu ipſi juſtitiæ prætextu facti hujuſmodi ſpontanei exhibebunt emendam; poſt monitionem de contrario generalem, ipſo facto excommunicationem incurrant.

V.

Ne judices ſæculares compellant perſonas eccleſiaſticas coram ſe reſpondere.

Statuit idem Concilium, inhibendo ne quiſquam judex ſæcularis clericos, aliaſve perſonas occaſione factorum a clericis commiſſorum, & ſuper factis & delictis perſonalibus quibuſcumque, & ſpecialiter in clamore de *Haro*, nec de crimine uſurarum a clerico perpetrato, vivente eodem clerico vel defuncto, coram ſe quomodolibet reſpondere compellat, ſeu cognitionem hujuſmodi factorum in ſe ſumat. Quod ſi generaliter moniti contra fecerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto, a qua per Prælatos, nonniſi parti & judici ſatisfacto, quomodolibet abſolvantur: nec per officiales aut pœnitentiarios Prælatorum, niſi eis de ſpeciali commiſſione liceat, hujuſmodi ſententiæ relaxentur.

VI.

Ne perſona eccleſiaſtica ſuper cauſis ſpiritualibus reſpondeant coram judicibus ſæcularibus.

Statuit idem Concilium, quod perſonæ eccleſiaſticæ occaſione ſpiritualium, & decimationum, & conſimilium, etiamſi clamor de *Haro* intervenerit, non præſumant reſpondere, nec de cauſis hujuſmodi coram ſæcularibus judicibus agitare: alioquin niſi deſtiterint generaliter moniti, aut attentata ſuper his coram judicibus ſæcularibus revocare non curaverint indilate, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

VII.

De pœnis judicum ſæcularium.

Judices etiam ſæculares, qui de dictis cauſis cognoſcere præſumpſerint, aut partes coram ſe directe vel indirecte ſuper hoc litigare compulerint, aut eos ad examen eccleſiaſtici judicis remittere recuſaverint, vel plus debito diſtulerint, poſt monitionem etiam generalem incurrant ſimiliter excommunicationis ſententiam ipſo facto. Et ſi qua perſona eccleſiaſtica contra perſonam eccleſiaſticam ſtudioſe procuraverit *Haro* fieri ſeu clamorem, ut cauſas hujuſmodi trahat ad judicium ſæculare, poſt publicationem hujuſmodi ſtatuti, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, a quibus non abſolvantur ſententiis, niſi ſicut de aliis eſt expreſſum.

VIII.

De Parcatis & Brevibus.

Statuit ſimiliter idem Concilium, quod Brevia quæ juſtitia ſæcularis, ut eccleſiaſticam juriſdictionem impediat, & perturbet, judicibus eccleſiaſticis dirigit, in quibus de ſui natura notorie brevia nulla cadunt; per eccleſiaſticos judices nullatenus admittantur, nec eis in aliquo pareatur. Etſi forſitan ex hoc ſumpta occaſione, ballivi, vicecomites, præpoſiti, majores, aliive judices ſæculares, ad perſonarum vel bonorum captionem procedant, directe, vel indirecte partem ad deſiſtendum, vel judicem compellendo: præcedente monitione etiam generali, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto; cum in hoc appareat juriſdictionem eccleſiaſticam impediri per ipſos: a qua ſententia abſolvi non valeant, niſi ſicut de aliis eſt præmiſſum.

Hæc autem ſtatuta præcipit idem Concilium in ſingulis ſynodis & Calendis publicari, & ab omnibus inviolabiliter obſervari; ſtatutis factis per D. Guillelmum prædeceſſorem noſtrum in prædictis conciliis ſuis ſublatis penitus, niſi quatenus continentur in ipſis.

MONITUM R. BESSIN.

Exhibetur nunc primum ex duplici MS. bibliotheca Bigorlanæ, priori annorum 300. altero vero ultra 150. Genuinum eſſe palam eſt ex cap. 2. alterius itidem apud Pratum anno 1335. celebrati, ubi diſertis vobis hujus initium allegatur. Meminit D. *le Prevot* ex regiſtris Capituli Rotomagenſis his verbis: anno 1313. circa feſtum S. Lucæ Evang. Ægidius archiep. Rotomagenſis celebravit apud Pratum Concilium provinciale Rotomag. in quo ſtatuta a Guillelmo prædeceſſore in alio Concilio Pratenſi & Pintervillano facta temperavit. Non miretur quis: Anſelmus enim volebat retractare Concilium ſuum Londinenſe, & quaſi ad incudem revocare, priuſquam publici juris fieret, ut ex epiſtola ipſius 62. lib. 3. manifeſtum eſt.

SEDES VACANS.

" ** CON-

ANNO CHRISTI 1314.

" ** CONCILIUM PARISIENSE

A Philippo Senonenſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXIV. ſede apoſtolica vacante.

Ex bibliotheca Victorina edidit Ludovicus Bail in Summa conciliorum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod detentores clericorum excommunicandi ſunt.*
2. *Quod citationes generales non fiant.*
3. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

PRÆFATIO.

PHilippus miſeratione Divina archiepiſcopus Senonenſis, in provinciali concilio, anno Domini MCCCXIV. die Martis ante translationem B. Nicolai, cum continuatione dierum ſequentium, Pariſius celebrato, ad perpetuam rei memoriam.

CAPITULA.

I. *Quod detentores clericorum excommunicandi ſunt.*

UT eo potentius eccleſiaſticæ libertatis vigor invaleat, & grex Dominicus paſtorali curia ab oppreſſione & incurſibus ſolicitius præſervetur, quo plurimorum ſpectantium fuerit ſolicitudinis ſtudio communitus, & temerariæ rapacitatis abuſus multiplicibus fuerit acclamationibus vehementius confutatus: ſacro nos ad hoc ſolicitante concilio duximus ſtatuendum, ut curati eccleſiarum parochialium noſtræ provinciæ, detentores clericorum, intra parochiarum ſuarum limites conſtitutos, licite monere & requirere teneantur, ut præfatos clericos detentos ab eis, ordinariis ſuis reſtituant indilate. Quod ſi ab eis requiſiti non adimpleverint abſque mora: detentionem hujuſmodi confitentes vel cum alias detentio ipſa adeo notoria & manifeſta exiſtat, quod non poſſit aliqua tergiverſatione celari, detentores ipſos excommunicatos a canone in ſuis eccleſiis ſtudeant nunciare, ut eos ab omnibus faciant arctius evitari: donec a locorum ordinariis, ſatisfactione eiſdem & paſſis injuriam de tantis exceſſibus competenter ", vel ab aliis competentibus judicibus, abſolutionis beneficium meruerint obtinere: ſtatutis ſynodalibus alias ſuper hoc editis, prout locorum ordinariis videbitur, nihilo minus in ſuo robore duraturis.

" Deeſt, ſi-ſtis.

II. *Quod citationes generales non fiant.*

Item ſacro duximus approbante concilio ſtatuendum, quod in noſtra provincia omnibus eccleſiaſticis judicibus generales citationes, quæ ſub ea forma conſueverunt concedi, *Citetis omnes illos quos lator præſentium, &c.* intelliguntur penitus interdictæ, & ab iiſdem in poſterum nullatenus concedantur: & quod ſi forſan obtentæ fuerunt quoquo modo, nullius penitus ſint effectus, & eis non pareatur impune.

III. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

Statuimus inſuper, quod nullus ſuper participatione cum excommunicatis citetur, niſi primo monitus fuerit nominatim: nec ſcribat notarius citationem, niſi primo monitionem viderit tam ſigillo judicis quam executoris ſigillatam. Ac impetrans citatorium, jurare teneatur, ſe credere quod citati cum excommunicatis particip verint in caſibus a jure non permiſſis & ſcienter, antequam citatorium obtineat ſupradictum: quodque in ipſa citationis littera talis inſeratur clauſula, ſcilicet præfatum impetratorem antedictum ſubiiſſe hujuſmodi juramentum: ac in ipſa citatione quinque tantummodo contineantur nomina perſonarum. Si vero poſtquam perſonæ ſic citatæ ſuper participatione prædicta, per earum juramentum, prout moris eſt, ſe debite purgaverint: eo ipſo autores, ad quorum inſtantiam tales citationes impetrantur, perſonis ſic citatis ſuper hoc inſtanter & ſupplicantibus, niſi præfati autores contrarium legitime probare voluerint, in expenſis ob hoc factis legitime condemnentur. Et ſi qui modo ſuperius annotato citationes impetrantes ſuper ipſa participatione, fraudoloſi reperti fuerint de extorquenda pecunia taliter a citatis: tanquam fures perjuri per officialem acerrime puniantur.

CON-

CONCILIUM RAVENNATE III.

De diſciplina eccleſiaſtica, celebratum anno Domini MCCCIV. poſt obitum Clementis papæ V. tempore interregni pontificii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod conſtituti in ſacris tantum, habeant vocem in capitulo.*
2. *De ætate & qualitate ordinandorum.*
3. *De non conſecrandis in epiſcopos peregrinis & ignotis: & quod aliquis ſuffraganeus non vadat extra provinciam pro conſecratione facienda.*
4. *De peregrinis & ignotis epiſcopis non admittendis.*
5. *De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem ſuæ legationis.*
6. *De majoritate & obedientia, ac honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium ſuperioribus ſuis.*
7. *De inſtrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, ſeu procuratores.*
8. *De præſcriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, poſſit ſe defendere, quin viſitetur.*
9. *De appellationibus & pœna non proſequentium appellationem ab excommunicatione interpoſitam.*
10. *De vita & honeſtate clericorum, ac ornatu eorum.*
11. *Quod nullus accedat ad monaſteria monialium, & quod moniales non exeant clauſtrum.*
12. *De beneficiis ordines ſacros requirentibus, & de pœna eorum qui negligunt ad ipſos ordines promoveri: & de præbendis in eccleſiis cathedralibus abſque ordinibus ſacris non retinendis.*
13. *De celebratione Miſſarum, & pœna non celebrantium.*
14. *De baptiſmo, & ejus forma.*
15. *De veneratione ſanctorum in confeſſione habenda.*
16. *De obſervantia jejuniorum facienda tempore convocandorum.*
17. *De raptoribus & invaſoribus bonorum eccleſiaſticorum mobilium.*
18. *De obtinentibus eccleſiaſtica beneficia ſpectantia ad menſam prælatorum.*
19. *De ſententiis interdicti pro pecuniariis cauſis minime proferendis.*
20. *De indulgentiis revocatis.*

Conſtitutiones domini Rainaldi editæ in concilio celebrato Argentæ.

PRÆFATIO.

In Christi nomine, Amen.

QUia inundatio & abundantia peccatorum facit homines in tenebris ambulare, & permanere, ita quod ſuperioribus debita non exhibetur reverentia, nec inferioribus ſolicita & caritativa impenditur cura, ex quibus inordinationes & confuſiones, nedum in clero, immo & in populo, innumeræ pullularunt, ob quæ apparent, ex occulto Dei judicio, naufragia & tempeſtates: idcirco nos Rainaldus permiſſione Divina, & apoſtolicæ ſedis gratia, ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopus, ad honorem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, beati Apollinaris patroni, ſanctorum martyrum Vitalis & Urſicini, ac aliorum martyrum & confeſſorum, quorum meritis & precibus, nedum ipſa eccleſia Ravennas, imo omnes cathedrales eccleſiæ, ac aliæ venerabiles de provincia, ſunt fundatæ & dotatæ, ad reformationem devotionum, honeſtorum morum, perſonarum eccleſiaſticarum, religioſorum, ſæcularium & laicorum, & ſalutem omnium animarum, defenſionem & recuperationem rerum eccleſiarum, hoc ſacro concilio, in Eccleſia beati Nicolai caſtri Argentæ, eccleſiæ & diœceſis Ravennatis convocato & congregato, ſub anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo quarto, indictione XII. decimo die menſis Octobris, præſentibus venerabilibus fratribus dominis Dei gratia fratre M. Imolenſi, fratre P. Comaclenſi, P. Foropopilenſi, fratre V. Faventino, I. que Cæſenatenſi, epiſcopis: & procuratoribus venerabilium patrum Bononienſis, Adrienſis & Reginenſis epiſcoporum, ac capituli Mutinenſis, cum eccleſia ipſa vacet ad præſens: Chriſti nomine invocato, de approbatione ipſius concilii, cui, Deo permittente, præſidemus, infraſcriptas conſtitutiones duximus edendas, promulgandas, ac publicandas. Et ne contra eas aliquid poſſit fieri, vel ignorantia aliqua prætendi, eas poſt tres menſes proxime ſubſequentes, mandamus & ſtatuimus ab omnibus ſubditis provinciæ Ravennatis inviolabiliter obſervari.

CAPITULA.

Quod conſtituti in ſacris tantum, habeant vocem in capitulo.

Rubrica I.

CUm ordines ſacri, ſancto aſſiante Spiritu, ſint ad augmentum gratiæ ſuſcipientium illos maxime conſtituti, & ob hoc conferendi ſint præcipue viris ſcientia & vitæ ſanctitate præditis, a criminibus & infamia alienis, quia apoſtolis & diſcipulis ſuis, quorum vicem hi tenent, Dominus ſecretiora revelavit clarius: ſtatuimus quod ſolummodo conſtituti in ſacris ordinibus, & non alii, ad capitula vocentur, & vocem habeant in capitulo. Et hæc intelligimus de ſæcularium clericorum capitulis, non de conventibus religioſorum.

De ætate & qualitate ordinandorum,

Rubrica II.

Quoniam Dominus ordinem Levitarum, quorum locum obtinent clerici, voluit & mandavit eſſe diſcretum a populo, ut coram eo ſtarent ſemper, & audirent ſapientiam ejus; & ſpecies cæli eſt gloria ſtellarum, & in antiquis eſt prudentia, cum nemo eligat tirones, quos non conſtat eſſe prudentes: ſtatuimus, ſeu ſtatutum eſſe declaramus, quod nullus ad ſacerdotium ordinetur, niſi vigeſimumquintum; ad diaconatum, niſi vigeſimum; ad ſubdiaconatum, niſi ſextumdecimum annum ætatis attigerit. Nec ad ordinandum aliquem alterius diœceſis, ad quoſcumque ordines vel officia, ſufficiant litteræ ſimpliciter præſentatoriæ, ſeu dimiſſoriæ, niſi fuerint & teſtimoniales ſuper vita & litteratura ejuſdem, & per duos dies ſaltem ante diem ordinationis fuerit ordinatori præſentatus: nec in hoc alterius litteræ valeant, quam ordinarii epiſcopi, vel vicarii ejus, cum longe in remotis aget idem epiſcopus: & hoc, niſi ſint de ordinibus mendicantium, vel aliorum exemptorum privilegiatorum, de quorum privilegiis conſtet. Et ſi quis aliter fuerit ordinatus, non poſſit miniſtrare in ordinibus ſic ſuſceptis, donec cum eo per ſedem apoſtolicam, vel provinciale concilium, fuerit miſericorditer diſpenſatum.

De non conſecrandis in epiſcopos peregrinis & ignotis, & quod aliquis ſuffraganeus non vadat extra provinciam pro conſecratione facienda.

Rubrica III.

Ad hoc, quia Dominus, reſpectu gregis, epiſcopos nominavit paſtores, & eos qui ad hoc vocantur, oportet eſſe irreprehenſibiles, & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris etiam ſunt: ſtatuimus, prohibemus, & inviolabiliter obſervari præcipimus, ne aliqui, præſertim peregrini & ignoti, in provincia noſtra ordinentur ſeu conſecrentur in epiſcopos, nec etiam aliqui alii noti in provincia, niſi de licentia archiepiſcopi, & requiſitis comprovincialibus epiſcopis, prout canones volunt, & fieri eſt conſuetum, in ſuffraganeis conſecrandis: nec etiam aliquis vel aliqui de epiſcopis ſuffraganeis, ſine licentia archiepiſcopi, exeat provinciam Ravennatem pro aliquo conſecrando, ſalva ſedis apoſtolicæ autoritate & mandato. Quod ſi quis contra fecerit, pœnam ſacrorum canonum incurrat ipſo facto: & nihilo minus autoritate præſentis concilii prohibemus, ne ad ordinationem ſeu conſecrationem alicujus ſe immiſceat, nec per confratres admittatur; ut ſic, in eo in quo deliquit puniatur, niſi per nos fuerit cum eodem, in quantum poſſumus, diſpenſatum. Et nihilo minus ſic conſecratus, a pontificalibus ſit in provincia Ravennate ſupenſus totaliter, donec per ſedem apoſtolicam cum eo fuerit diſpenſatum.

De peregrinis & ignotis epiſcopis non admittendis.

Rubrica IV.

Item exhortamur pro unitate fidei, & honore ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & affectuoſe rogamus, ac attentius requirimus omnes & ſingulos exemptos, intra Ravennatem provinciam conſtitutos, ut nullos epiſcopos peregrinos vel ignotos, & populum ſubditum citra mare non habentes, invitent ſeu admittant ad ordinationes tenendas, ſeu alia pontificalia exercenda in ipſorum eccleſiis, monaſteriis, vel locis. Quod ſi contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis & favoribus præſentis concilii, & omnium aliorum conciliorum Ravennatis provinciæ, ipſo facto eſſe privatos.

De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem ſuæ legationis.

Rubrica V.

Cum ex proceſſibus aliquorum, qui ſe aſſeruerunt a ſede apoſtolica legatos, vel delegatos, vel alios nuncios, quocumque nomine cenſeantur, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, plurima ſcandala hactenus ſint exorta: ſtatuimus autoritate præſentis concilii, quod nullus de cætero, qui ſe dicat legatum, delegatum, vel apoſtolicæ ſedis nuncium, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, vel aliqua civitate ejuſdem, ſtetur proceſſibus, niſi prius fecerit indubitatam & plenam de juriſdictione fidem quam aſſerit ſe habere, coram nobis, vel coram ordinario, in cujus civitate vel diœceſi dictam juriſdictionem voluerit exercere. Et quod quilibet ordinarius poſſit, nomine vice hujus concilii: dictæ delegationis copiam requirere, petere, & recipere: quam ſi talis facere recuſaverit, ſeu neglexerit, in nullo ei pareatur, nec ſtetur ejus proceſſibus, nec eidem obediatur, imo reputetur juriſdictionem aliquam non habere. Hoc tamen non intelligimus ad legatos ex latere ullo modo, vel ad delegatos ad certas & ſpeciales cauſas, vel ad proviſores ſeu exequutores beneficiorum datos, extendi: cum tunc parti facere fidem ſufficiat.

ANNO CHRISTI 1314.

De majoritate & obedientia, ac honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium ſuperioribus ſuis,
Rubrica VI.

Cum epiſcopalis dignitas præ cæteris ſit ſublimior, & aliæ nullam comparationem recipiant ad eamdem, & in hoc ſæculo nil excellentius ſacerdotibus, & nil ſublimius epiſcopis valeat reperiri, cum in eis & per eos Chriſtus per omnia habeat præſentari: idcirco pro Divina devotione & reverentia, ac honorificentia dignitatis & ordinis epiſcopalis, & populi devotione augenda, ſacro approbante concilio mandamus & ſtatuimus, quod quotieſcumque epiſcopi per civitates ſuas & diœceſes tranſierint, rectores, ſeu clerici eccleſiarum, qui ſciverint eos per ſuas parochias tranſire, campanas pulſent, ſeu pulſari faciant, ita quod populus audire poſſit, & exire, & genua flectere ad benedictionem ſuſcipiendam. Quod ſi quis facere omiſerit, ipſo facto incidat in pœnam quinque ſolidorum Ravennatum, diſtribuendorum in pauperes infra tres dies. Quam pœnam ſi ſolvere neglexerit, poſtquam fuerit ſemel monitus, pro qualibet duplicetur, in pietatem ſimilem convertenda. Et multo hoc amplius extendatur ad monaſteria, & alia loca religioſa. Eadem præſidentia & approbatione mandamus & ſtatuimus, quod quotieſcumque epiſcopi accedent ad eccleſias locorum, ubi ſunt capitula, vel conventus, certioratis illis de ſuo adventu, campanis pulſatis, cum coctis, & pluvialibus, ſi habuerint, aqua benedicta, & incenſo, & cruce, pſallendo ſeu cantando, proceſſionaliter & devote eis obviam reverenter occurrant, uſque ad portam eccleſiæ, vel uſque ad limen cœmeterii, & ipſi domini epiſcopi ſuper" ſe proſtratos ante altare, dicta cum cantu per ſacerdotem oratione, ſurgentes oſculati fuerint altare, impendant benedictionem ſolennem.

" hoc eſt, ſuper eos qui ſe proſtraverant.

Item ſtatuimus, eodem approbante concilio, quod omnes epiſcopi ſuffraganei in tota provincia, cum eos ſuam diœceſim exire contigerit, poſſint & debeant impendere publicam benedictionem, celebrare in pontificalibus, prædicare, & indulgentias ſic celebrando concedere; & hoc intendimus, ubi epiſcopi hujuſmodi non contraherent ibi moram, ſcilicet longiorem decem dierum; ſed quaſi tranſeuntes eſſent ibi, ut eis in tali tranſitu & adventu honor deferatur, ſi ordinarius non ſit præſens: alias "ideo ſi ultra decem dies moram contraherent, vel diœceſano præſente in civitate vel loco, tunc præmiſſa eis facere

" Corr. alias id eſt.

A prohibemus, niſi ad invitationem ipſius ordinarii, ne ejus honori videatur in aliquo derogari.

Quia ſublimiores majori honore digni ſunt, & major reverentia, & promptior obedientia debetur, & majoribus ſuffragiis indigent, quia vigilare habent, tamquam pro animarum omnium, ſubditorum ſalute rationem reddituri, & quanto caput nobilius, tanto nobiliora membra ei habent correſpondere; ideo hortamur, & perſuademus in Domino, ut quotieſcumque legatum ex latere ſedis apoſtolicæ, B vel archiepiſcopum ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, ſolenniter celebrare, vel celebrari facere per epiſcopum in pontificalibus contigerit, in aliqua civitate provinciæ Ravennatis, omnes epiſcopi, abbates & priores provinciæ Ravennatis, qui fuerint in eo loco præſentes, & hoc ſciverint, ſeu certiorati fuerint, venire & convenire debeant ad eccleſiam, ubi Miſſa hujuſmodi debeat celebrari, & in Miſſa parati coctis, amictis, pluvialibus, mitris & baculis paſtoralibus, quibus hæc C competunt, Miſſæ intereſſe debeant, & perſeverare uſque ad finem, ut per hoc Deus & adſtantes hujuſmodi honorentur, & populi devotio augeatur.

Cum Apoſtolus dicat, *Servi, eſtote ſubditi dominis veſtris*, ut per hæc ad humilitatem & obedientiam informaremur: ſtatuimus, quod quicumque monitus a prælato, ſeu prælatis ſuperioribus ſuis, in iis quæ ſpectant ad correctionem, contumaciter renuerit obedire: ne ex hoc damnetur cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam, cum familiis terra D vivos abſorbuit, ſit ipſo facto ſuſpenſus. Quam quidem ſuſpenſionem ſi ſuſtinuerit per menſem animo indurato, ſententiam excommunicationis incurrat: a qua non poſſit abſolvi, niſi ſatisfactione præſtita ſuo ſuperiori quem contempſit, vel ejus ſucceſſori.

De inſtrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, ſeu procuratores,
Rubrica VII.

Volentes eccleſiarum indemnitatibus, induſtria qua poſſumus, occurrere, & E malignantium ſubterfugiis obviare; ſtatuimus, quod quiſque notarius, clericus vel laicus, rogatus eſt, vel fuerit in futurum, conficere inſtrumentum publicum, vel ſcripturam quamcumque, per aliquam perſonam eccleſiaſticam, ſuper aliquo contractu, conceſſione, diſpoſitione, ſeu ſuper alio quocumque negotio vel facto; teneatur dictum inſtrumentum vel ſcripturam, ſaltem infra decem dies poſtquam fuerit requiſitus ab eo

qui

ANNO CHRISTI 1314.

qui rogaverit, procuratore vel ſucceſſore ejus, in publicam formam redigere, & recepto ſalario convento, vel alias competenti, aut ei oblato & ſecundum jura depoſito, illud inſtrumentum vel ſcripturam tradere illi, vel illis, qui confici rogaverat, & duplicatum, ſi de conſuetudine vel de jure poſſit vel debeat duplicari. Quod ſi non fecerit, ut præmittitur, & poſt adhuc expectatus per alios decem dies non compleverit & ſatisfecerit de damnis quæ propter hoc incurriſſet eccleſia, ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto: a qua ſententia non poſſit abſolvi, niſi dicto inſtrumento, ut ſupra, reddito, & alias ſatisfactione præſtita de damno prædicto. De quo damno, & ipſius quantitate, credatur & ſtetur juramento prælati vel rectoris eccleſiæ, vel alterius perſonæ eccleſiaſticæ, ad quam pertineat: a judice tamen ſuper hoc taxatione præmiſſa.

Inſuper ſtatuimus quod, durante dicta excommunicatione, nulla perſona eccleſiaſtica debeat dictum notarium rogare, vel aſſumere ad aliquam ſcripturam ſeu publicum inſtrumentum conficiendum, ſuper aliquo contractu, negotio, diſpoſitione vel cauſa, eccleſiaſticis. Quod ſi contra quis ſcienter fecerit, ipſum volumus ipſo facto incurrere pœnam decem librarum Ravennatum pro quolibet inſtrumento vel ſcriptura, quod vel quam poſtea fecerit, mandaverit vel rogaverit: quam pœnam converti præcipimus in eleemoſynas pauperum, diœceſano diſponente. Statuimus etiam, quod quicumque advocatus, procurator, ſeu officialis deputatus ad acta ſcribenda, vel alia quæcumque perſona, aliquod privilegium, vel inſtrumentum, vel ſcripturam publicam, alicujus eccleſiæ vel eccleſiaſticæ perſonæ receperit, ſeu alias ad eum pervenerit, infra tres dies poſtquam fuerit requiſitus ab eo a quo accepit dictum privilegium, inſtrumentum, vel ſcripturam, reſtituere teneatur, & debeat, nec poſſit ea retinere prætextu alicujus debiti. Quod ſi requiſitus, infra dictum tempus reſtituere diſtulerit: ſtatuimus, quod pœnam ſeu pœnas ſupra ſtatutas contra notarios conficientes ſeu conficere debentes inſtrumenta, incurrat ipſo facto: & ab his non poſſit abſolvi, niſi inſtrumenta reſtituerit cum emendatione damnorum, ſuper quibus credatur eodem modo repetentis hujuſmodi inſtrumenta ſacramento. Nihilo minus ſancientes, quod nulla perſona eccleſiaſtica a dicto tempore inantea uſque ad quinque annos poſſit vel debeat dictos, advocatum, procuratorem, officialem, vel aliquam talem perſonam, quocumque nomine nominatam, in ſuum advocatum, procuratorem, œconomum, ſyndicum, vel officia-

A lem eligere, recipere, vel tenere. Quod ſi fecerit, ipſo facto volumus eam incidere pœnam decem librarum Ravennatum: quam pœnam converti præcipimus in eleemoſynas pauperum, diœceſano diſponente.

De præſcriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, poſſit ſe defendere, quin viſitetur. Rubrica VIII.

Item ſtatuimus, & autoritate ejuſdem concilii prohibemus, quod nulli religioſi, vel ſæculares, prædictæ provinciæ B Ravennatis, prætextu ſeu occaſione lapſus temporis, deſuetudinis vel præſcriptionis, ſuis ordinariis & prælatis viſitantibus, ſeu viſitare volentibus, repugnare vel contradicere audeant vel præſumant: alioquin, præter pœnas a jure ſtatutas in perſonas contradicentium, & eiſdem ſcienter faventium, excommunicationis; in eccleſias vero, interdicti ſententias autoritate præſentis concilii proferimus.

De appellationibus & pœna non proſequentium appellationem ab excommunicatione interpoſitam. Rubrica IX.

C Si quis excommunicatus, appellationem interpoſitam ab excommunicatione hujuſmodi proſequi neglexerit, & poſtea Divinis, ut prius, ſe immiſcuerit: omnibus beneficiis, quæ intra provinciam obtinebat, eo ipſo autoritate præſentis concilii ſit privatus.

De vita & honeſtate clericorum, ac ornatu eorum. Rubrica X.

Quoniam ſacerdotium ex indiſciplinatio- D ne populi apparet non ſanum, & propter laſcivias, & diſſolutiones clericorum & religioſorum, detrahitur Divino honori, ac ordini clericali, populique minus fiunt ex hoc devoti, in tantum ut etiam jura eccleſiarum retinere, & aliquando temerarie invadere non vereantur, cum inceſſus, habitus, & veſtimenta clericorum & religioſorum, in gravitate, forma, ac colore, diſtincta ſæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum eſſe deberent: proinde ſtatuimus & mandamus pro honeſtate E ordinis clericalis, quod nullus religioſus vel clericus portet arma, nec veſtimenta alterius coloris; quam jure permiſſi: quæ deſuper clauſa ſint, atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam deſignetur regalis eſſe generis, & ſperare ſe aſſequi debere partem hereditatis Divinæ; quæ ſcilicet ſit rotunda, & ita tonſi ſint inferius, quod aures pateant: ita quod ſi in ſacris fuerit, aut beneficiatus in eccleſia cathedrali vel collegiata, venerabili, ſecundum

dum

ANNO CHRISTI 1314.

dum condecentiam ſui ſtatus portet latiorem, alii vero mediocrem vel minorem ſuis ſtatibus condecentem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent: in domibus eccleſiarum ſtudeant habitare. Prælati, ſacerdotes, & alii in dignitatibus & perſonatibus conſtituti, ac canonici cathedralium eccleſiarum in ſacris conſtituti, ſacerdotes & rectores eccleſiarum, civitatum & ſuburbiorum, per civitates incedentes, decentem habitum portent, vidilicet cappas vel chlamydes. Sacerdotes vero extra civitates & ſuburbia, & alii in ſacris conſtituti, ſaltem tabardos talares portent. In eccleſia vero utantur cappis nigris, vel ſaltem coctis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas: niſi forte in neceſſitate in itinere conſtituti, pro cibo vel potu, vel pro hoſpitio, compellantur intrare. Tabernas, vel merces illicitas, aut perſonas ſuſpectas, in eccleſiis vel domibus eccleſiarum, quæ ſint intra clauſtrum, vel ad uſum clericorum & miniſtrorum deputatæ, nullo modo permittant teneri vel commorari. Quod ſi quis contra aliquod præmiſſorum fecerit, pœnam decem ſolldorum Ravennatum incurrat ipſo facto: quam ſi non ſolverit infra menſem poſtquam ſemel monitus fuerit, & ipſe excommunicatus exiſtat. Si vero fuerit religioſus, per menſem jejunet bis in hebdomada in pane & aqua, comedendo publice coram fratribus, quando alii fratres reficiuntur: ad quam quidem pœnam condemnamus ex nunc contra facientes. Quam pœnam ſi non inchoaverit infra menſem, poſtquam ſemel monitus fuerit, ut ſupra, & inchoatam compleat, ut debet: ex nunc ipſo facto excommunicatus exiſtat: & nihilo minus contra facientes privati ſint ipſo jure privilegiis & favoribus hujus concilii, & omnium aliorum provincialium conciliorum: cum non ſit miles reputandus, qui ſtigmata non habet; & fruſtra legis imploret auxilium qui committit in legem,

Quod nullus accedat ad monaſteria monialium, & quod moniales non exeant clauſtrum.

Rubrica XI.

Cum expediat Chriſti ancillas, quæ ſe clauſtralibus ergaſtulis ſeu monaſteriis dedicarunt, a converſatione hominum eſſe ſemotas: ſtatuimus, præcipimus & mandamus, quatenus ad ipſa ergaſtula ſeu monaſteria nullus vir accedat, ſine petita licentia & obtenta ſui epiſcopi. Si quis autem contra fecerit, pœnam viginti ſolidorum incurrat ipſo facto: etiamſi non intret intra clauſtrum monialibus tantummodo deputatum: quam pœnam ſi non ſolverit infra menſem poſtquam ad monaſterium monialium acceſſum habuerit, excommunicatus ipſo facto exiſtat. Si vero fuerit religioſus, per menſem jejunet in pane & aqua bis in hebdomada, publice comedendo coram fratribus, hora refectionis communis. Quod ſi pœnitentiam prædictam non inchoaverit infra menſem, poſtquam ad monaſterium monialium acceſſum habuerit, vel inchoatam, ut præmiſſum eſt, non compleat: eo ipſo excommunicatus exiſtat; & nihilo minus ad dictum jejunium teneatur. Si autem intra clauſtrum ſeu locum monialibus deputatum intraverit, ſit ipſo facto excommunicatus; monialis vero, quæ exierit clauſtrum, ſeu locum ei ſpecialiter deputatum, ſine licentia habita & obtenta ſui epiſcopi, licet clauſuram ſui monaſterii non exierit, per menſem carceri deputetur, in quo de commiſſo pœnitentiam agat. Si autem clauſuram ipſam exierit monaſterii, pœnæ prædictæ ſubjaceat, & tamdiu plus in carcere remaneat, quamdiu ſterit extra monaſterium: & nihilo minus in hoc caſu, perpetuo ſit ultima ſemper in choro, nullamque cum aliis habeat in capitulo vocem.

De beneficiis ordines ſacros requirentibus, & de pœna eorum qui negligunt ad ipſos ordines promoveri: & de præbendis in eccleſiis cathedralibus abſque ordinibus ſacris non retinendis.

Rubrica XII.

Cum ſæpe in non matura ætate conſtituti, per cupiditatem & avaritiam parentum ſuorum, dignitates, officia, beneficia, vel præbendas, ad quæ minus ſunt idonei, nonnunquam de facto adipiſcantur: ſtatuimus, quod ſi quis infra ætatem ſexdecim annorum conſtitutus, ex diſpenſatione ſedis apoſtolicæ fuerit beneficium adeptus, quod requirat ſacerdotalem, vel ſacrum ordinem, aut etiam præbendam in eccleſia cathedrali provinciæ Ravennatis, niſi (cum attigerit ſextumdecimum annum ætatis) ſe fecerit ad ſubdiaconatum promoveri infra annum, & alias poſtea promoveatur ſecundum ætatem, prout requirit onus ipſius beneficii, ex nunc ipſo beneficio ſeu præbenda hujuſmodi ſit privatus. Adulti vero, ſecundum jura & onera beneficiorum hujuſmodi, poſtquam fuerint hujuſmodi beneficia, aut in eccleſiis cathedralibus præbendas adepti, ſub pœna & privatione conſimili, quamcitius commode poterunt, vel ſaltem infra annum, ad ordines ipſos ſtudeant promoveri: alioquin eos, ut ſupra, beneficiis hujuſmodi privamus & præbendis.

De

ANNO CHRISTI 1314.

De celebratione Miſſarum, & pœna non celebrantium.

Rubrica XIII.

Cum nonnulli religioſi & ſæculares clerici imprudenter ad ſacerdotium ſe faciant promoveri, poſt promotionem hujuſmodi Miſſas celebrare, ac alias ſacerdotale officium exercere non curantes, nec animadvertentes, quod quemadmodum quotidie pro populi peccato, ita & pro ſuo debet offerre ſacerdos, & quod hic ſit panis, quem Deus quotidie peti & miniſtrari mandavit; nec conſiderantes, quod in oblatione ſacræ hoſtiæ non tantum id quod cum fide & devotione petitur, immo beneficia conceduntur ampliora, ſicuti in oblatione Abel, Abrahæ & Zachariæ patet, ſacerdotale ſic miniſterium vilipendere videntur, non abſque plurium ſcandalo, & in detrimentum animarum ſuarum: ideo præſentis concilii autoritate & approbatione ſtatuimus, quod ſi aliquis jam promotus ſit ad ſacerdotium, aut in futurum quemquam promoveri contigerit, a die ſuæ promotionis, aut a die publicatæ hujus conſtitutionis, infra tres menſes celebrare debeat primam Miſſam, & deinde, prout poterit, Miſſarum ſolennia frequentare, vel ſaltem ſemel in anno; alioquin beneficiis omnibus quæ obtinet in provincia Ravenn. ſit eo ipſo privatus, ſi ſæcularis eſt; religioſus vero ex tunc ſit ineligibilis active & paſſive, & ultimus in choro & in refectorio habeatur.

Quoniam omnis ſapientia a Domino Deo eſt petenda, & in bonis & benedictione juſtorum exaltatur eccleſia: ſtatuimus quod quibuslibet diebus Mercurii vel Jovis dicatur ſpecialis collecta in Miſſa pro ſtudentibus, ut vaſa ipſorum recipiant manna, hoc eſt ſapientiam ſanctam. Collecta autem ſit: Deus qui per coæternam: vel ſit de Spiritu ſancto, cum ſua ſecreta, & poſtcommunione. Ad hæc, eodem approbante concilio, monemus, mandamus ac ſtatuimus, quod durante vacatione præſenti Romanæ ſanctæ eccleſiæ, in ſingulis eccleſiis cathedralibus, qualibet die, & in aliis eccleſiis collegiatis vel conventualibus, ſaltem ſemel in ſeptimana, ad hoc ut Deus provideat eccleſiæ ſuæ ſanctæ de paſtore ſecundum cor ſuum, una Miſſa celebretur ſeu dicatur in honorem beatæ Virginis, de Spiritu ſancto, vel de Trinitate.

De baptiſmo, & ejus forma.

Rubrica XIV.

Quia damnabile eſt, iis præſertim ad quos ſpectat ex officii debito baptizare, formam ſacramenti baptiſmatis ignorare, atque aliis periculoſum: propterea, ut ipſius baptiſmi ſubſtantialia verba nota ſint, ipſa in præſenti concilio duximus exprimenda. Et ſunt iſta, prout a Salvatore traduntur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* Et ne quis ea poſſit deinceps ignorare, mandamus quod quilibet rector, ſeu ſacerdos, ſuum populum debeat & teneatur ter ſaltem in anno inſtruere in prædictis, videlicet in octava Epiphaniæ Domini, in ſabbato ſancto Paſchæ, & in ſabbato Pentecoſtes.

De veneratione ſanctorum in confeſſione habenda.

Rubrica XV.

Quoniam devotio & pulcritudo demonſtratur in uniformitate eccleſiæ, quæ ſub ſpecie unius columbæ deſcribitur, & in confeſſionibus quæ fiunt publice in introitu Miſſæ, & alias, varii perfunctorie & diverſimode confitentur: ſtatuimus, & de cætero obſervari præcipimus, per totam provinciam Ravennatem confeſſiones hujuſmodi fieri ſub hac forma: Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Michaeli archangelo, beato Joanni Baptiſtæ, ſanctis apoſtolis Petro & Paulo, & omnibus ſanctis.

De obſervantia jejuniorum facienda tempore convocandorum.

Rubrica XVI.

Cum certo certius ſit, quod Deus propter orationum inſtantiam, jejuniorum obſervantiam, & eleemoſynarum largitionem, maxime ſua beneficia elargitur: etſi quolibet tempore ſit pietatis operibus indulgendum, ferventius tamen hæc fieri debent tempore conciliorum: quo ſcilicet tempore nos oportet quælibet Dei beneficia, gratiam & miſericordiam, & in agendis directionem, inſtantius atque devotius implorare. Ut igitur ad impetrandum & obtinendum prædicta melius diſpoſiti inveniantur fideles: ſtatuimus quod quotieſcumque provinciale concilium convocari contigerit, omnes & ſinguli ad prædictum concilium convocati, per tres dies ante ipſius inceptionem, ſeu primam ſeſſionem, plus tunc ſolito orationibus & eleemoſynis inſiſtentes, omnibus diebus debeant jejunare. Cæteros vero clericos & laicos de provincia noſtra, ad prædictas orationes, eleemoſynas, & jejunia, ſicut poſſumus, exhortamur in Domino Jeſu Chriſto. Nihilo minus venerabiles patres ſuffraganei per ſe alios hortentur ad prædicta pietatis opera,

ANNO CHRISTI 1314.

ra, hortarique faciant ſuos ſubditos, & induci.

De raptoribus & invaſoribus bonorum eccleſiaſticorum mobilium.
Rubrica XVII.

Ad reprimendum malitiam, ambitionem & avaritiam perverſorum, & maxime communitatum ſeu univerſitatum, & earumdem officialium, ac potentum aliorum, qui eccleſias, prælatos, & eccleſiaſticas perſonas, frequenter gravare præſumunt: autoritate præſentis concilii monemus, & ſub pœna excommunicationis præcipimus, ac diſtrictius prohibemus, quod nulla univerſitas, nullus capitaneus, rector, vicarius, ſeu officialis, quocumque nomine cenſeatur, aut conſiliarius, ſeu alia quæcumque perſona, cujuſcumque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtat, de cætero audeat vel præſumat bona mobilia, vel ſe moventia, redditus vel proventus eccleſiarum, prælatorum, invadere, occupare, rapere, prædari vel tollere quoquo modo, prætextu, vel quæſito colore, per ſe, alium, ſeu alios. Et qui contra fecerit, niſi infra decem dies emendaverit cum effectu, ab omnibus ſacramentis eccleſiaſticis ſit ipſo facto excluſus, uſque ad ſatisfactionem debitam & condignam. Et ſi dictam excluſionis pœnam animo indurato per menſem duxerit in contemptum ſuſtinere, non ſatisfaciendo plenarie de ſubtractis & acceptis: ſi communitas vel univerſitas fuerit, eo ipſo eccleſiaſtico civitas, caſtrum vel villa ipſorum ſubjaceat interdicto; ſi ſingularis ſit perſona, ſententiam excommunicationis incurrat, a qua nullatenus poſſit abſolvi, niſi prædictas eccleſias, prælatos & eccleſiaſticas perſonas, quas in prædictis gravaverit, indemnes reddiderit cum effectu, & alias ſatisfecerit de temeritate & contemptu, ad arbitrium ordinarii loci, ſeu officialis ejuſdem. Et ſi prædictas ſententias & pœnas iterum per menſem animo ſuſtinuerit indurato: ipſum & ipſos ſtatuimus & decernimus incurrere pœnas impoſitas, & promulgatas in alio concilio provinciali proxime per nos celebrato Ravennæ, contra invaſores bonorum immobilium eccleſiarum. Quas ſiquidem ſententias & pœnas, ad requiſitionem ordinarii loci, vel ejuſdem officialis, teneantur comprovinciales denunciare, ſeu denunciari facere, & ſervari per civitates & diœceſes eiſdem commiſſas, ſicut prædicto ordinario requirenti, vel officiali ipſius videbitur expedire.

De obtinentibus eccleſiaſtica beneficia ſpectantia ad menſam prælatorum.
Rubrica XVIII.

Sacro approbante concilio, hac irrefragabili conſtitutione ſancimus, quod nullus religioſus vel ſæcularis clericus, prætextu litterarum veritate tacita obtentarum a ſede apoſtolica vel legato ipſius, aut quovis alio titulo non canonico, vel quæſito colore, dignitates, perſonatus, officia, vel beneficia quæcumque eccleſiaſtica provinciæ Ravennatis, ad menſam alicujus epiſcopi, monaſterii, capituli, vel eccleſiæ pertinentia, hactenus occupata, ſeu in facto poſſeſſa, vel invaſa, detinere audeat, vel præſumat, aut de cætero occupare, colore hujuſmodi, in periculum animarum, & præjudicium alicujus. Alioquin ſi ſic dictas dignitates, perſonatus, officia, vel beneficia, ſeu eccleſias taliter occupatas, detinere monitus contenderit, & eas vel ea non dimiſerit, & libere relaxaverit cum effectu, cum fructibus inde perceptis, eiſdem prælatis, eccleſiis, vel epiſcopatibus, monaſteriis, vel capitulis ad quos ſpectant: ex nunc autoritate præſentis concilii, in occupatores & detentores eoſdem excommunicationis ſententiam proferimus, dictis nihilo minus beneficiis eccleſiaſticis ſententialiter, inquantum de facto tenent, privantes eoſdem.

De ſententiis interdicti pro pecuniariis cauſis minime proferendis.
Rubrica XIX.

Quoniam ex ſententiis interdicti non eſt dubium multa oriri ſcandala, ex quibus non ſolum ſæpe puniuntur inſontes, immo excreſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, ac eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, ſine culpa earum, debita ſubtrahuntur obſequia; propterea non debent ſine urgenti neceſſitate proferri: & ideo ſtatuimus, & diſtrictius prohibemus, ne pro cauſis mere pecuniariis hujuſmodi ſententiæ interdicti de cætero proferantur, & ſi prolatæ fuerint, eas decernimus non tenere, & hoc niſi univerſitas deliquiſſet, aut per tres menſes ſuſtinuiſſet contumaciam, inobedientiam, vel rebellionem ſuorum rectorum, vel officialium quorumcumque, qui ob contemptum vel delictum ipſorum forent excommunicati.

De indulgentiis revocatis.
Rubrica XX.

Quia propter potentium importunitatem, nos & alii provinciales epiſcopi non nul-

ANNO CHRISTI 1314.

nullis perſonis religioſis conceſſimus, ut indulgentias, quando prædicarent, vel alias, poſſent annunciare: & aliquando nonnulli talium ex privilegiis quæ aſſerunt, ordinibus, vel locis ſuis, ſeu perſonis propriis a ſede apoſtolica, vel a prælatis conceſſa, annuncient indulgentias ampliores quam ſit ordinariis ipſis a jure ſcripto permiſſum, ac per hoc apud populos pontificalis autoritas & poteſtas minui quodammodo & vileſcere videatur: ideo autoritate præſentis concilii tales conceſſiones de indulgentiis annunciandis factas a nobis, & a comprovincialibus cæteris, revocamus omnino, ac eiſdem uti de cætero ſic revocatis, aut de cætero ſic concedi penitus prohibemus.

G. C. ADDITIO AD CONC. RAVENN. ANNI MCCCXIV.

Hujus concilii decretis interceſſum eſſe ab epiſcopo & clero Bononienſi narrat Hieronymus Rubeus, hiſtor. Ravenn. lib. 6. his verbis: Cum edicta ab omnibus Ravennati eccleſiæ ſubjunctis, poſt menſes tres, ſervanda eſſet edicturus Rainaldus: aſſurrexere, Ubertus canonicus S. Mariæ in Portu, Ravennatis diœceſis, pontificii juris conſultus, Bononienſis epiſcopi vicarius, ejus nomine epiſcopi, & ſacratorum virorum Bononienſium; Buonacurſius abbas S. Proculi Bononienſis, ordinis S. Benedicti, nomine cœnobii ſui, ſacratorumque virorum civitatis diœceſiſque Bononienſis, qui immunes non ſunt; & prior S. Bartholomæi Portæ Ravennatis Bononiæ ejuſdem ordinis, ſacratorum virorum Bononienſium immunium nomine: palamque teſtati ſunt, cum ad eam diem ſatis conſormati fuiſſent epiſcoporum & aliorum provinciæ Ravennatis mores legeſque editæ, & quæ promulgandæ tum eſſent, jura honoreſque epiſcopo & ſacratis viris Bononienſibus derogarent, ſe nequaquam aſſentiri illis, neque parere velle.

Inter epiſcopos qui recenſentur in præfatione, deeſt nomen Matthæi Cervienſis epiſcopi, quem huic interfuiſſe concilio intelligimus ex hiſtor. Ravenn. lib. 6.

ANNO CHRISTI 1315.

** CONCILIUM SALMURIENSE,

A Gaufrido Turonenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum Anno Domini MCCCXV.

Edidit Joannes Maan in metropoli Turonenſi: nos cum duobus MSS. contulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ne feuda vel aliæ poſſeſſiones eccleſiæ, ſæcularibus advoventur.*
2. *De perturbatoribus juriſdictionis eccleſiaſticæ.*
3. *Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eoſdem.*
4. *Ut interdictum ante excommunicationem poni poſſit.*

PRÆFATIO.

In nomine Dei, Amen. Nos Gaufridus permiſſione Divina archiepiſcopus Turonenſis, noſtrum provinciale concilium, vocatis evocandis, & præſentibus qui voluerunt & potuerunt intereſſe, celebrantes, de ſuffraganeorum noſtrorum & abbatum præſentium conſilio & aſſenſu, ordinavimus & ſtatuimus capitula quæ ſequuntur.

CAPITULA.

I. Ne feuda vel aliæ poſſeſſiones eccleſiæ ſæcularibus advoventur.

Dudum felicis recordationis Gregorius papa X. volens indemnitatibus eccleſiarum providere contra prælatos, & perſonas eccleſiaſticas ſibi commiſſas, & jura eorumdem laicis ſubmittentes, bona & jura ipſarum eccleſiarum alienantes niſi in forma & caſibus a jure permiſſis, feuda & poſſeſſiones ipſarum eccleſiarum a laicis tanquam a ſuperioribus de novo ſe tenere advovantes, ſeu ipſos laicos patronos ſeu advocatos eccleſiarum & bonorum earumdem ad tempus non modicum ſtatuentes, & contra laicos qui prælatos, capitula, & alias perſonas eccleſiaſticas, ad ſubmiſſiones hujuſmodi faciendas compellerent, in concilio Lugdunenſi conſtitutionem edidit, quæ vaſſallos eccleſiæ, & alios qui poſſeſſiones & jura alia tenent ab eccleſia, a perſonis laicis tanquam a ſuperioribus ea quæ ab eccleſia tenent advovantes ſe tenere, comprehendere non videtur: per quas advovationes multæ eccleſiæ & monaſteria diœceſis & provinciæ Turonenſis, quamplures graves læſiones & jacturas, a non modico tempore citra, noſcuntur incurriſſe. Nos volentes malitiis taliter detrahentium juri & honori eccleſiarum obviare, & eiſdem eccleſiis ſuper his de opportuno remedio providere: in omnes illos qui de cætero feuda, res, poſſeſſiones, juriſdictiones ſeu alia jura quæcumque, quas ab eccleſiis mediate vel immediate tenent, a perſonis ſæcularibus, ſeu ab aliis quibuſcumque, præterquam ab eccleſia a qua tenent, ſcienter advovaverint ſe tenere; & in omnes illos qui ad tales advovationes faciendas ſcienter conſilium dederint clam vel palam, & in illos qui taliter advovantes ad hoc induxerint quoquo modo: autoritate præſentis concilii in his ſcri-

Concil. Lugdun. c. 22.

ANNO CHRISTI 1315.

ſcriptis) excommunicationis ſententiam promulgamus. Illos etiam qui a quadraginta annis citra, feuda, res, poſſeſſiones, juriſdictiones, & alia jura quæcumque, quas ipſi ab eccleſia mediate vel immediate tenebant, a perſonis ſæcularibus ſeu ab aliis quam ab eccleſia a qua tenebant, advovaverint ſe tenere, & heredes ipſorum qui tales advovationes a dicto tempore fecerunt, monemus autoritate præſentis concilii, & moneri præcipimus per omnes cathedrales & parochiales ſeu curatas eccleſias diœceſis & provinciæ Turonenſis trina monitione, publice & in generali, ut ipſi infra trium menſium ſpatium, a tempore dictarum monitionum in dictis eccleſiis faciendarum numerandorum, prædictas advovationes ſic damnabiliter factas revocent, & revocari faciant cum effectu, & dictas eccleſias reſtituant, vel ſaltem reddant indemnes. Alioquin ipſos autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere.

II. De perturbatoribus juriſdictionis eccleſiaſticæ.

Concil. Bituric. ann. 1276. c. 16.

Præterea cum olim recolendæ memoriæ Simon legatus in Francia, in ſuo generali concilio tunc temporis Bituris celebrato, ad conſervationem ſeu tuitionem juriſdictionis eccleſiaſticæ provida deliberatione duxerit ſtatuendum: quod ſi quis, cujuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtat, nuncios aut executores eccleſiaſticorum judicum, aut alios litteras eorundem actave judiciaria deferentes, hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, carcori mancipare, aut quod cenſendum eſt gravius, interficere, litteras vel acta judiciaria prædicta perſonis memoratis auferre, ſeu ea rumpere, cancellare, aut alias deſtruere quoquo modo, vel ſic ablata celare præſumpſerint, aut ut iſta fiant procuraverint, vel facientibus conſilium vel opem duxerint adhibendam, autoritate dicti concilii excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

c. Quoniam de immun. eccl. in 6.

Poſtmodum etiam dominus Bonifacius papa VIII. in taliter impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam excommunicationis ſententiam per ſuam generalem conſtitutionem in jure redactam & inſertam promulgavit. At nonnulli domini temporales, eorum baillivi, ſeneſchalli, & alii juriſdictionis temporalis officia exercentes, eccleſiaſticæ juriſdictionis invidi, prædictam juriſdictionem eccleſiaſticam modis ſupradictis, & aliis variis coloribus exquiſitis impedire, & prædictas excommunicationis ſententias incurrere non verentur in ſuarum periculum animarum. Contra quos ad denunciationem procedere, propter ſcandala & pericula quæ exinde poſſent accidere, judices eccleſiaſtici hæſitant, & quandoque totaliter ſuperſedent, ipſos delinquentes in dictis excommunicationum ſententiis damnabiliter relinquentes. Nos qui malitiis ipſorum occurrere, & ſalutem ſuarum animarum procurare, ex debito noſtri officii volumus, ut tenemur, terras ipſorum dominorum, qui juriſdictionem eccleſiaſticam modis prædictis impediverint, vel per quorum baillivos, ſeneſchallos, ſervientes, ſeu alios allocatos quoſcumque, modis prædictis, vel aliquo eorumdem, impedita fuerit, (poſtquam dictus dominus temporalis in cujus terra dictum delictum fuerit perpetratum, ſi præſens, vel ejus baillivus ſeu ſeneſchallus ſi abſens fuerit idem dominus, per judicem cujus juriſdictio fuerit taliter impedita, requiſitus fuerit quod emendet) ſi infra octo dies a tempore dictæ requiſitionis capta per eoſdem non reſtituerint priſtinæ libertati, & læſis, ac eccleſiæ cujus juriſdictionem contempſerant, non ſatisfecerint cum effectu, ex tunc eccleſiaſtico, autoritate præſentis concilii, ſupponimus interdicto.

III. Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eoſdem.

Præterea cum ad officium archidiaconorum ſpectet examinatio clericorum ad ſacros ordines & beneficia, præcipue ad curatas eccleſias, promovendorum, ipſoſque examinatos, ſi idonei fuerint, per ſuas litteras epiſcopis præſentare; ac quorundam inſinuatione didicerimus, quod nonnulli archidiaconi & eorum vicarii, qui adeo cupiditatis & avaritiæ ſpiritu ſunt accenſi, quid liceat, vel quid deceat non advertunt, ſummas immoderatas pecuniæ a clericis ad beneficia promovendis, antequam eis velint litteras approbatorias concedere, ſeu eos inventos idoneos dictis epiſcopis præſentare, damnabiliter exigunt & extorquent. Unde nos avaritiam talium refrænare cupientes: ſtatuimus, quod omnes illi ad quos ſpectat dicta examinatio & præſentatio clericorum, ſive ratione ſui officii, ſive ratione commiſſionis ſibi factæ, qui de cætero ab his promovendis aliquid receperint, ſeu exegerint hac occaſione, ſi ſacerdotes fuerint, ſuſpenſionis; ſi vero non fuerint ſacerdotes, excommunicationis ſententias incurrant ipſo facto: a qua nullatenus abſolventur, quouſque recepta per eos ſive exacta reſtituerint cum effectu.

IV. Ut interdictum ante excommunicationem poni poſſit.

Item, cum olim in concilio Caſtri-Gonterii

ANNO CHRISTI 1315.

terii anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo primo celebrato ſtatutum fuiſſe dicatur, quod non credimus eſſe factum, quod interdictum nullatenus ponatur in terra alicujus, niſi prius animadverſum fuerit in perſonam domini vel baillivi: dictum ſtatutum, ſi quod fuit, tollimus, & penitus amovemus. Suffraganeis autem noſtris in ſuis diœceſibus abſolvendi ab excommunicationum ſententiis latis in præſenti concilio, & interdicta ſuſpendendi, concedimus poteſtatem. Et omnia concilia prædeceſſorum noſtrorum auctoritate præſentis concilii confirmamus.

Actum apud Salmurum die Veneris poſt feſtum B. Michaelis in monte Gargano, anno Domini milleſimo treceteſimo decimoquinto.

** CONCILIUM NUGAROLIENSE,

Ab Auſcitanæ provinciæ præſulibus anno Dom. MCCCXV. celebratum.

Ex cod. MS. bibliothecæ illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Contra dominos temporales, occupantes eccleſias vacantes.*
2. *Ne clerici a judicibus ſæcularibus compellantur ſuper talliis.*
3. *Ne ultimo deputandis ſupplicio pœnitentia denegetur.*
4. *De familiaribus epiſcoporum.*
5. *De prohibentibus ſervari interdicta & excommunicationes.*

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, Amen. Notum ſit cunctis, quod anno Domini MCCCXV. reverendus in Chriſto pater A*. Divina miſeratione archiepiſcopus Auſcitanus exiſtens apud Nugarolium in Armanico ſuæ diœceſis, Divina inſpirante gratia concilium ſuum provinciale una cum venerabilibus in Chriſto patribus E.[1] A. Aquenſi; T[2]. Vaſatenſi; A[3]. Laſcurrenſi; G[4]. Lectorenſi; G[5]. Olorenſi, epiſcopis; B[6]. de Villa, electo & confirmato Bajonenſi; domino Petro de Media carteria vicario generali domini Adurenſis epiſcopi, in remotis agentis; domino Arthuro de Laudoraze canonico & vicario generali Tarbienſis eccleſiæ, procuratore epiſcopi Conſeranenſis, & Augerio de Malo vicino, canonico & procuratore ac vicario eccleſiæ Convenarum, ſede vacante; necnon cum procuratoribus capitulorum eccleſiarum cathedralium & collegiatarum ipſius diœceſis & provinciæ Auſcitanæ; G. monaſterii de Peſſano, Augerio de Simorra, Mancipio Cellæ-medulphi, B. de Florano, R. de Boillanis, Petro Sordien. Petro monaſterii Canotæ, Aquenſis; abbate ...... G. abbate Lucrienſi. Oloren. B. Reulæ* Silveſtrenſis, Laſcurrenſis; P....... Bajonenſis; B. ſancti Severi de Roſtan. Monaſterii de Taſque; & A. Monaſterii Reulæ*, Tarbienſis diœceſis, abbatibus: necnon cum procuratoribus aliorum abbatum, priorum, præceptorum, archipresbyterorum, & aliarum eccleſiarum prælatorum, diœceſis & provinciæ memoratorum, celebrare incipit. In quo quidem concilio conſtitutiones provinciales, habita deliberatione & tractatu qui inter ipſos, quæ ſequuntur ad Dei laudem editæ fuerunt.

* Corr. G ſcilicet Guillelmus de Flavacurte.

* Corr. G. A. ſcilicet Garſia Arnaldo. 2 Theobaldo. 3 Arnaldo. 4 Guillelmo. 5 Guillelmo. 6 Bernardo.

* Regulæ

* Regulæ.

CAPITULA.

I. Contra dominos temporales occupantes eccleſias vacantes.

HOc ſtatuto conſulto prohibemus: ne domini temporales, aut quicumque alii ſæculares, vacantes eccleſias occupent, ſaiziant, occupari faciant vel ſaiziri. Quod ſi contrarium præſumpſerint attentare, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: & illa vice eorum filii, & quicumque alii ad eorum inſtantiam, ad obtinendas dictas eccleſias ſint inhabiles penitus & indigni: & ſi de facto, quod abſit, conferantur eiſdem, collatio ejuſmodi ſit nullius momenti.

Conc. Vaur. an. 1368. c. 55.

II. Ne clerici a ſæcularibus judicibus compellantur ſuper talliis.

Adjicimus ſtatuendo, quod conſtitutioni noſtræ provinciali, qua cavetur ne domini temporales, bajuli, judices, conſules, aut alii juriſdictionem temporalem exercentes, compellant clericos aut alias eccleſiaſticas perſonas ad contribuendum, talliis, ſeu collectis, eiſdem vel rebus ipſorum imponendis: quod tales præſumentes talia facere, eorum filii, fratres, & nepotes illorum, qui conſilium, auxilium, opem, operam vel favorem in prædictis dederint ſeu impenderint, cujuſcunque gradus parentelæ pervenerint, uſque ad quartam generationem, obtinere non poſſunt beneficia eccleſiaſtica, nec ad aliquos majores vel minores ſacros ordines promoveri: quod ſi fecerint, ſint ipſo facto privati & ſuſpenſi. Et ſi tales injuriantes, vel conſilium, auxilium, opem, operam, vel favorem dantes vel præſtantes in talibus, eorum uxores, filii, filiæ, vel familiæ ipſorum mori con-

ANNO CHRISTI 1315.

contigerit: licet in mortis articulo abſoluti fuerint, tamdiu careant ſepultura eccleſiaſtica; nec non loca, " injuria, exactio ſeu compulſio fient, (convicti ſeu perpetrati contigerit) ſint ipſo facto ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, tamdiu donec de tranſgreſſione & injuria illatis, eccleſiæ & damnum paſſis fuerit integre ſatisfactum.

" Deeſt, in quibus.

III. *Ne ultimo deputandis ſupplicio pœnitentia denegetur.*

Clement. Cum ſecundum, de pœnit. & remiſſ.

Cum ſecundum ſtatuta canonica ultimo deputandis ſupplicio negari, ſi petant, non debeat pœnitentiæ ſacramentum: abuſum damnabilem in quibuſdam partibus contra hoc introductum abolere omnino volentes, juſtitiarios omnes & dominos temporales, ut ab hujuſmodi deſiſtant abuſu, hortamur in Domino & obſecramus per miſericordiam Jeſu Chriſti: locorum nihilo minus ordinariis injungentes, ut eos ad hoc, cum primum commode poterunt, diligenter monere, & ſi neceſſe fuerit, eccleſiaſtica cenſura compellere non omittant.

IV. *De familiaribus epiſcoporum.*

In MS. præcedebant aliquot verba ſine ullo ſenſu; quæ non ſunt apud Severtium, qui hunc canonem edidit; nec &

Duximus utiliter ordinandum, ut ſi quis commiſerit injuriam contra familiares & domeſticos epiſcoporum, negotia ipſorum epiſcoporum facientes, vel honeſtatem, vel incedentes in locis ubi erunt: ipſi delinquentes excommunicati ſint, & locus ubi factum fuerit delictum, ſit ſuppoſitus eccleſiaſtico interdicto: donec condigna ſatisfactio præceſſerit, impendenda epiſcopo, cui in perſona ſui familiaris fuerit injuria irrogata.

V. *De prohibentibus ſervari interdicta & excommunicationes.*

Sacro approbante concilio duximus ſtatuendum, quod decretalis, *Gravis*, de ſent. excommunic. in conſtitutionibus Clementis, & provinciali concilio, habeatur, & dicta decretalis per ſuffraganeos ſuis rectoribus publicetur, & per dictos rectores noſtros, ſæpe ſæpius in eccleſiis, dum aguntur ſolemnia, publicetur.

Confirmatio prædictorum.

Et nos Guillelmus permiſſione Divina archiepiſcopus Auſcitanus, conſtitutiones prædeceſſorum, & aliorum conciliorum provincialium præcedentium provinciæ Auſcitanæ, laudamus, approbamus, eaſque ex certa ſcientia confirmamus & renovamus: ne quis per non uſum vel credat ipſas, vel ipſarum aliquas, non tenere: præſentibus reverendis in Chriſto patribus, dominis, Dei gratia, Tarbienſi, Lectorenſi, Olorenſi, & Bajonenſi, epiſcopis, perſonaliter, ac procuratoribus dominorum epiſcoporum legitime abſentium, Convenenſis, Vaſatenſis, Laſcurrenſis, Aquenſis, Adurenſis.

G. C. Pugnat concluſio cum præfatione, in recenſendis epiſcopis, per ſe, vel per procuratores, præſentibus.

ANNO CHRISTI 1315.

" ** CONCILIUM SILVANECTENSE

In cauſa Petri de Latiliaco Catalaunenſis epiſcopi, Annis MCCCXV. & MCCCXVI.

Nangiaci chronici continuator, ad ann. MCCCXV. Petrus de Latiliaco Catalaunenſis epiſcopus, de morte regis Franciæ Philippi, ac ſui prædeceſſoris, quæ per eum dicebatur fuiſſe procurata, ſuſpectus, de mandato regis, ſub nomine Remenſis archiepiſcopi, in cuſtodia detinetur. *Et infra.* Menſe Octobri, facto concilio Silvanectenſi, præſidente archiepiſcopo Remenſi, ejuſque ſuffraganeis, & aliis quibuſdam prælatis: propoſitiſque duobus prædictis capitibus contra Catalaunenſem epiſcopum petiit idem epiſcopus, ut ante omnia, ipſe qui tam in perſona quam in bonis ſpoliatus erat, reſtitueretur: quod & obtinuit, ut jus erat. Quo conceſſo, voluit ut ſuper hoc prælati inquirerent. Et ſic ſuper hoc prorogatur concilium & Pariſius aſſignatur.

. Hæc in Senonenſi concilio geſta narrant Spondanus in annal. eccleſ. & Sammarthani fratres in Gallia Chriſtiana, teſtemque laudant Nangii continuatorem: apud quem unius concilii Silvanectenſis eſt mentio.

" Litteras, quibus Ludovicus X. Francorum rex, cognomine Hutinus, epiſcopus ad hoc concilium invitavit, jam a D. Luca Dacherio, erudiſiſſimo ac religioſiſſimo Benedictini ordinis presbytero, tomo IV. Spicilegii editas, hic tibi repræſento.

Ludovici X. Francorum & Navarræ regis ad Gazonem epiſcopum Laudunenſem epiſtola.

Jubetur Silvanectenſi concilio intereſſe.

Ludovicus Dei gratia Franciæ & Navarræ rex; dilecto & fideli noſtro Gazoni epiſcopo Laudunenſi, ſalutem & dilectionem.

Cum, ſicut accepimus, dilectus & fidelis noſter archiepiſcopus Remenſis, pro examinatione quorundam criminum, ſuper quibus apud eum Petrus epiſcopus Catalaunenſis his diebus delatus extitit, certo indigeat epiſcoporum numero ſecundum canonicas ſanctiones, ac hujuſmodi negotium perſonam noſtram plurimum

ANNO CHRISTI 1316.

tangere dignoſcatur: vos attente requirimus & rogamus, vobis etiam ſub debito fidelitatis, qua nobis tenemini, tenore præſentium injungentes, quatenus Silvanecti, ſexta die inſtantis menſis Auguſti, dicto Catalaunenſi epiſcopo per eundem archiepiſcopum ad reſpondendum articulis ſuper dictis criminibus aſſignata, juxta requiſitionem ipſius archiepiſcopi perſonaliter interſitis: ita quod propter veſtri defectum, quod abſit, nequeat præfati examinatio negotii retardari. Datum Pariſiis X. die Julii anno Domini MCCCXV.

Adnotatio L. C.

Prorogatum de Petri epiſcopi cauſa concilium, an Pariſiis, ubi aſſignatum fuerat, ut Nangii continuator loquitur, ſeſſionem aliquam habuerit, prorſus mihi incertum eſt: neque ullum, ex quo judicium facere liceat, veſtigium video. Certe continuatum fuiſſe Silvanecti anno conſequente, diſcimus ex Guillelmi archiepiſcopi Remenſis epiſtola, qua rogat archiepiſcopos & epiſcopos quoſdam aliarum provinciarum, ut ad illud conveniant. Plures autem invitat, ut adſint ſaltem duodecim: quem numerum agitandis epiſcopalibus cauſis canones præſcribunt, cum de iis metropolitanus autoritate ſua in provincia cognoſcit.

Roberti de Curtenaco Remenſis archiepiſcopi epiſtola ad multos Galliarum epiſcopos.

Rogat ut Silvanectenſi concilio interſint.

Reverendis in Chriſto patribus, dominis, Rotomagenſi, Senonenſi, Bituricenſi, archiepiſcopis; Pariſienſi, Aurelianenſi, Carnotenſi, Eduenſi, Lingonenſi, Meldenſi, Antiſſiodorenſi, Nivernenſi, Claromontenſi, Mimatenſi, Lemovicenſi, Bethlemitano, Baiocenſi, Lexovienſi, Conſtantienſi, Ebroicenſi, Maclovienſi, Canomanenſi, Andegavenſi, Pictavienſi, & Santonenſi, epiſcopis: Robertus permiſſione Divina Remenſis archiepiſcopus ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Cum noſtrum provinciale concilium, a nobis & quibuſdam ſuffraganeis noſtris, ac nonnullis aliarum provinciarum epiſcopis, pro cauſa venerabilis fratris Petri Catalaunenſis epiſcopi, ſuffraganeorum & aliorum epiſcoporum conſenſu unanimi, ex certis & evidentibus cauſis tunc imminentibus, uſque ad nuper præteritam quintamdecimam diem præſentis menſis Maii: prorogaſſemus, & quia ipſa die quintadecima, & aliis duabus ſequentibus diebus, epiſcoporum numerum, qui juxta canonicas ſanctiones neceſſario requiritur in hac cauſa, non potuimus habere completum propter aliquorum veſtrum, & ſuffraganeorum noſtrorum ad hoc convocatorum abſentiam & canonicum impedimentum: virtute prædictæ prorogationis, iterato dictam quintamdecimam diem menſis Maii ad diem Lunæ poſt inſtans feſtum B. Mariæ Magdalenæ apud Silvanectum, eo jure quo potuimus, continuavimus & aſſignavimus; ac dicto epiſcopo Catalaunenſi, & hujuſmodi negotio aſſiſtenti, præſentibus coram vobis, eandem diem & dictum locum aſſignavimus, eoſdem ad hoc perſonaliter citantes ad procedendum in hujuſmodi negotio ſecundum anteacta & agenda, ut jus erit; prout in proceſſu ſuper hoc confecto hæc & alia plenius continentur: paternitates veſtras, ne hujuſmodi cauſa deſerta remaneat, vel forſitan indiſcuſſa, in juris ſubſidium requirimus & rogamus, quatenus dictis die & loco, cum diebus ſequentibus ad hoc neceſſariis, quandiu dicto negotio fuerit inſiſtendum, in eodem concilio nobiſcum & cum ſuffraganeis noſtris, quos ob hanc cauſam citari decrevimus ac etiam convocari, perſonaliter intereſſe curetis, ad reſumendam dictam cauſam & proceſſum ejus ſecundum retroacta & agenda, & ad procedendum ulterius juſtitia mediante. In ſignum perceptionis harum litterarum noſtrarum, ſigilla veſtra præſentibus apponatis. Datum ſub ſigillo noſtro, anno Domini MCCCXVI. die Lunæ ante Aſcenſionem Domini.

Adnotatio Lucæ Dacherii.

Pendent e tabulis ſigilla archiepiſcoporum Rotomagenſis, Senonenſis; epiſcoporum Carnotenſis, Eduenſis, Lingonenſis, Meldenſis, Autiſſiodorenſis, Nivernenſis, Claromontenſis, Mimatenſis, Lemovicenſis, Bethlemitani, Baiocenſis, Conſtantienſis, Ebroicenſis, Briocenſis, Narbonenſis, Cœnomanenſis. Perierunt tantummodo ſigilla duorum epiſcoporum.

Addit Dacherius Ægidii Rotomagenſis archiepiſcopi ad regem litteras, quibus rogat, ut abeſſe ſibi ab hoc concilio certas ob cauſas liceat.

Quis autem exitus concilii fuerit, diſcimus ex Francicarum rerum ſcriptoribus, qui Petrum inſontem impoſiti criminis repertum, & abſolutum memorant; cum ex Silvanectenſi concilio anni proxime ſequentis, cui Petrus Catalaunenſis per procuratorem interfuit. Ex quo conſtat reſtitutum fuiſſe in pontificiam ſedem, a qua ita pulſum eum a Rege narrat Gaguinus, ut inſtitutus ei fuerit ſucceſſor Stephanus Caroli Valeſii cubicularius.

ARTICULA PRÆLATIS ANGLIÆ

oblati Eduardo II. regi, una cum regis ad eoſdem reſponſionibus.

Ex Tomo II. Concilior. Britann.

Caſus, in quibus judex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere, regia prohibitione non obſtante, conceſſi per chartam regiam.

Edvvardus Dei gratia rex Angliæ, &c. Omnibus, ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem.

Ex Coſartii Append. Tom. XI.

Sciatis, quod cum dudum temporibus progenitorum noſtrorum, quondam regum Angliæ, in diverſis parliamentis noſtris, per prælatos & clerum regni noſtri, plures articuli continentes gravamina aliqua eccleſiæ Anglicanæ, & ipſis prælatis & clero illata, ut in eiſdem aſſerebatur, porrecti fuiſſent, & cum inſtantia ſupplicatum, ut inde apponeretur remedium

ANNO CHRISTI 1316.

dium opportunum : nuper in parliamento noſtro apud Lincoln. anno regni noſtri nono, articulos ſubſcriptos & quaſdam reſponſiones, ad aliquos eorum prius factas, coram conſilio noſtro recitari, ac quaſdam reſponſiones corrigi, & cæteris articulis ſubſcriptis per nos & dictum noſtrum conſilium, fecimus reſponderi. Quorum quidem articulorum, & reſponſionum tenores ſubſequuntur, in hunc modum.

I. Imprimis laici impetrant prohibitiones in genere, ſuper decimis, & oblationibus, obtentionibus, mortuariis, redemptionibus pœnitentiarium, violenta manuum injectione in clericum, vel in converſum; & in cauſis diffamationis, in quibus agitur ad pœnam canonicam imponendam.

Rex ad iſtum articulum reſpondet : quod in decimis, oblationibus, obventionibus, mortuariis, quando ſub iſtis nominibus proponuntur, prohibitioni regiæ non eſt locus, etiamſi propter detentionem iſtorum diutinam, ad æſtimationem pecuniariam veniatur earundem. Sed ſi clericus, vel religioſus, decimas ſuas in horreo ſuo congregatas, vel alibi exiſtentes, vendiderit alicui pro pecunia, ſi petatur pecunia coram judice eccleſiaſtico, locum habet prohibitio : quia per venditionem res ſpirituales fiunt temporales, & tranſeunt decimæ in cattalla.

II. Item, ſi ſit contentio de jure decimarum, originem habens ex jure patronatus, & earumdem decimarum quantitas aſcendat ad quartam partem bonorum eccleſiæ : locum habeat regia prohibitio, ſi hæc cauſa coram judice eccleſiaſtico ventiletur.

III. Item, ſi prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam : regia prohibitio habet locum. Verumtamen, ſi prælati imponant pœnitentias corporales, & illi ſic puniti velint hujuſmodi pœnitentias per pecuniam ſponte redimere : non habet locum regia prohibitio, ſi coram prælatis pecunia ab eis exigatur.

IV. Inſuper, ſi aliquis manus violentas injecerit in clericum : pro violata pace, debet emenda fieri coram rege; pro excommunicatione vero, coram prælato, ut imponatur pœnitentia corporalis, quam ſi reus velit ſponte per pecuniam redimere, dandam prælato vel læſo, poteſt repeti coram prælato, nec in talibus regia prohibitio habet locum. In diffamationibus vero, corrigant prælati ſupradicto modo, regia prohibitione non obſtante.

V. Item, ſi aliquis in fundo ſuo molendinum erexerit de novo, & poſtea, a rectore loci exigatur decima de eodem : exhibetur regia prohibitio ſub hac forma. Quia de molendino tali hactenus non fuerunt decimæ ſolutæ, prohibemus &c. & ſententia excommunicationis, ſi quam hac occaſione promulgaveritis, revocetur.

Reſponſio. In tali caſu nunquam exivit prohibitio de voluntate principis, qui & decernit talem perpetuo non exire.

VI. Item, ſi aliqua cauſa, vel negotium, cujus cognitio ſpectat ad forum eccleſiaſticum, & coram eccleſiaſtico judice fuerit ſententialiter terminata, & tranſierit in rem judicatam, nec per appellationem fuerit ſuſpenſa, & poſtmodum coram judice ſæculari ſuper eadem re, inter eaſdem perſonas, quæſtio moveatur, & probetur per teſtes, vel inſtrumenta : talis exceptio in foro ſeculari non admittitur.

Reſponſio. Quando eadem cauſa diverſis temporibus, coram judicibus eccleſiaſticis & ſæcularibus ventilatur, ut ſupra patet de violenta manuum injectione in clericum : dicunt, quod, non obſtante eccleſiaſtico judicio, curia regis tractat ipſum negotium, ut ſibi expedire videtur, eccleſiaſtico judicio non obſtante.

VII. Item, litera regia ordinaria dirigitur aliquando qui aliquos ſuos ſubditos excommunicationis vinculo innodarunt, quod eos abſolvant, infra certum diem : alioquin, quod compareant reſponſuri, quare eos excommunicarunt.

Reſponſio. Rex decrevit, quod talis littera nunquam exire in poſterum permittatur, niſi in caſu, in quo poſſit inveniri, regiam libertatem per excommunicationem lædi.

VIII. Item, barones de Scaccario domini regis vendicantes ſibi ex privilegio, quod non debent extra locum illum conquerenti reſpondere, extendunt illud privilegium ad clericos commorantes ibidem, vocatos ad ordines, ſeu ad reſidentiam; & diœceſanis inhibent, ne aliquo modo, aliquave ex cauſa, dum ſunt in Scaccario, & in ſervitio domini regis, ipſos trahant ad judicium quoquo modo.

Reſponſio. Placet domino regi, quod clerici ſuis obſequiis intendentes, ſi delinquant, per ordinarium, ut cæteri, corrigantur. Sed tempore, quo occupantur circa Scaccarium, ad reſidentiam in ſuis faciendam eccleſiis non tenentur.

His additur ſic de novo, per concilium domini regis. Rex & anteceſſores ſui, a tempore cujus contrarii memoria non exiſtit, uſi ſunt; quod clerici, ſuis immorantes obſequiis illis intenderent, ad reſidentiam in ſuis beneficiis faciendam minime compellantur : nec debet dici tendere in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis, quod pro rege & republica neceſſarium invenitur.

IX. Item, miniſtri domini regis, & vicecomites, & alii, ingrediuntur feodum eccleſiæ ad diſtrictiones faciendas, & aliquando capiunt animalia rectorum in via regia, quando non habent niſi terram, ac eccleſiam pertinentem.

Reſponſio. Placet domino regi, ne diſtrictiones de cætero fiant hujuſmodi, nec in fundis quibus olim eccleſiæ ſunt dotatæ. Vult tamen diſtrictiones fieri in poſſeſſionibus, de novo a perſonis eccleſiaſticis adquiſitis.

X. Item, quandoque aliqui confugientes ad eccleſiam, abjurant terram, ſecundum regni conſuetudinem : & perſequuntur eos laici, vel inimici eorum, & a publica ſtrata per eoſdem abſtrahuntur & ſuſpenduntur, vel ſtatim decapitantur : & dum ſunt in eccleſia, cuſtodiuntur per armatos infra cœmeterium, & quandoque infra eccleſiam, ita arcte, quod non poſſunt exire locum ſacrum, cauſa ſuperflui ponderis deponendi; nec permittitur eis neceſſaria victui miniſtrari.

Reſponſio. Qui terram abjuraverint, dum ſunt in ſtrata publica, ſunt in pace regis, nec debent ab aliquo moleſtari : & dum ſunt in eccleſia, cuſtodes eorum non debent morari infra cœmeterium, niſi neceſſitas, vel evaſionis periculum, hoc requirat; nec arceantur confugi dum ſunt in eccleſia, quin poſſint habere vitæ neceſſaria, & exire libere pro obſcœno ponderе deponendo. Placet etiam domino regi, ut latrones, & appellatores, quandocunque voluerint, poſſint ſacerdotibus ſua facinora confiteri : ſed caveant confeſſores, ne erronee hujuſmodi appellatores informent.

ANNO CHRISTI 1316.

XI. Item, petitur, quod dominus rex & regni magnates, non onerent domos religioſas, vel eccleſiaſticas perſonas, pro corrodiis, penſionibus, vel perendinationibus faciendis in domibus religioſis, & aliis locis eccleſiaſticis, carectis & equis ſibi mittendis, cum per hoc prædictæ domus depauperentur, cultuſque Divinus in hac parte diminuatur : & propter hujuſmodi onera compellantur ſæpiſſime presbyteri, & alii miniſtri eccleſiaſtici, Divinis officiis deputati, recedere a locis ſupradictis.

Reſponſio. Placet domino regi, quod ſuper contentis in petitione, de cætero indebite non onerentur : & ſi per magnates & alios contra fiat, habeant inde remedium; juxta formam ſtatutorum, tempore domini Edvvardi regis patris noſtri, nunc editorum. Et fiat conſimile remedium de corrodiis & penſionibus, per coertionem exactis, de quibus non fit mentio in ſtatutis.

XII. Item, ſi aliqui de tenuta domini regis, vocati coram ordinario, extra parochiam ubi degunt, propter ſuam contumaciam manifeſtam, excommunicentur; ac, poſt XL. dies pro eorum captione ſcribatur : prætendunt ſe privilegiatos, quod extra villam ſeu parochiam ſuam non debent vocari : & ſic denegatur breve regium pro captione eorumdem.

Reſponſio. Nunquam fuit negatum breve regium, nec negabitur in futurum.

XIII. Item, petitur, quod perſonæ eccleſiaſticæ, quas dominus rex ad beneficia præſentat eccleſiaſtica, ſi epiſcopus eos non admittat, utputa, propter defectum ſcientiæ, vel aliam cauſam rationabilem, non ſubeant examinationem laicarum perſonarum, in caſibus antedictis prout his temporibus attentatur de facto, contra canonicas ſanctiones : ſed adeant judicem eccleſiaſticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout juſtum fuerit, conſequendo.

Reſponſio. De idoneitate perſonæ præſentatæ ad beneficium eccleſiaſticum, pertinet examinatio ad judicem eccleſiaſticum. Et ita eſt hactenus uſitatum, & fiat in futurum.

XIV. Item, ſi vacet aliqua dignitas, ubi electio eſt facienda : petitur, quod electores libere poſſint eligere, abſque incuſſione timoris a quacunque poteſtate ſæculari, & quod ceſſent preces & oppreſſiones in hac parte.

Reſponſio. Fiant libere, juxta formam ſtatutorum, & ordinationum.

XV. Item, licet clericus coram ſæculari judice judicari non debeat, nec aliquid contra ipſum fieri, per quod ad periculum mortis, vel mutilationem membri valeat perveniri : ſæculares tamen judices, clericos ad eccleſiam confugientes, & reatus ſuos forte confitentes, faciunt abjurare regnum, eorum abjurationes admittunt ex illa cauſa, quamquam illorum judices ſuper iis non exiſtant. Sicque datur laicis indirecte poteſtas hujuſmodi clericos trucidandi, ſi ipſos poſt hujuſmodi abjurationem, in regno contigerit inveniri. Super quo, prælati & clerus petunt tale remedium adhiberi, ut immunitas eccleſiæ, & eccleſiaſticarum perſonarum, conſervetur illæſa.

Reſponſio. Clericus pro felonia fugiens ad eccleſiam, pro immunitate eccleſiaſtica obtinenda, aſſerens ſe eſſe clericum, regnum non compellitur abjurare : ſed legi regni ſe reddens, eccleſiaſtica gaudebit libertate, juxta laudabilem conſuetudinem regni hactenus uſitatam.

XVI. Item, quanquam confeſſio coram illo, qui non eſt judex confitentis, non teneat, nec ſufficiat ad faciendum proceſſum, vel ſententiam proferendam : quidam tamen ſæculares judices, clericos, qui de foro ſuo in hac parte non exiſtunt, reatus proprios & enormes, utputa furta, roboreas, & homicidia, coram eis confitentes, admittunt ad accuſationem aliorum quam ipſi communiter vocant Apellum, ipſoſque ſic confitentes accuſantes, ſeu appellum facientes non liberant prælatis eorum poſt præmiſſa, quanquam ſuper iis fuerint ſufficienter requiſiti, licet coram eis, per confeſſionem propriam, judicari vel condemnari nequeant, abſque violatione eccleſiaſticæ libertatis.

Reſponſio. Appellatori in forma debita, tanquam clerico per ordinarium petito, libertatis eccleſiaſticæ beneficium non negatur.

Nos deſiderantes ſtatui eccleſiæ Anglicanæ, & tranquillitati & quieti prælatorum & cleri prædictorum, quatenus de jure poterimus, providere : ad honorem Dei, & emendationem ſtatus dictæ eccleſiæ, & prælatorum, & cleri, prædictorum, omnes & ſingulas reſponſiones prædictas, ac omnia & ſingula in eiſdem reſponſionibus contenta, ratificantes & approbantes, ea pro nobis & heredibus noſtris concedimus, & præcipimus in perpetuum inviolabiliter obſervari. Volentes & concedentes pro nobis & heredibus noſtris, quod prædicti prælati & clerus, eorumque ſucceſſores in perpetuum, in præmiſſis juriſdictionem eccleſiaſticam exerceant juxta tenorem reſponſionum prædictarum, abſque occaſione, inquietatione, vel impedimento noſtri, vel heredum noſtrorum, ſeu miniſtrorum noſtrorum quorumcunque.

In cujus rei teſtimonium, has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte me ipſo apud Eboracum XXIV. die menſis Novembris, anno regni noſtri decimo.

Littera, ſuper eandem chartam domini regis, juſtitiariis, & aliis miniſtris directa pro prohibitione.

Rex juſtitiariis ſalutem.

CIrcumſpecte agatis de negotio tangente dominum Norvvycenſem, & ejus clerum, non puniendo eos, ſi placitum tenuerint de iis quæ mere ſunt ſpiritualia; videlicet de correctionibus, quas faciunt prælati pro mortali peccato; videlicet pro fornicatione, adulterio, & hujuſmodi, pro quibus aliquando infligitur pœna corporalis, aliquando pecuniaria : maxime, ſi convictus fuerit liber homo.

Item, ſi prælatus puniatur pro cœmeterio non clauſo, eccleſia diſcooperta, vel decenter non ornata, in quibus caſibus alia pœna non poteſt infligi, quam pecuniaria. Item, ſi rector petat a parochianis ſuis oblationes, decimas debitas & conſuetas, vel rector agat contra rectorem de decimis majoribus, dummodo non petatur quarta pars alicujus eccleſiæ. Item, ſi rector petat mortuarium, ubi mortuarium dari conſuevit. Item, ſi prælatus, advocatus eccleſiæ, petat a rectore penſionem ſibi debitam.

Omnes hujuſmodi petitiones faciendæ ſunt in foro eccleſiaſtico.

Item, de violenta manuum injectione in clericum, & in cauſa diffamationis, conceſſum fuit alias, quod placitum inde teneatur in curia

ANNO CHRISTI 1316.

Chriſtianitatis, dummodo non petatur pecunia, ſed agatur de correctione peccati.

In omnibus prædictis judex eccleſiaſticus cognoſcere debet, non obſtante regia prohibitione, licet porrigatur, quod non faciat, niſi prius habeat regiam conſultationem.

VITA ET EPISTOLÆ JOANNIS PAPÆ XX. VULGO XXII.

JOANNES hujus nominis vulgi ſententia XXII. ante electionem Jacobus Caturcenſis dictus, natione Gallus, tenuis fortunæ parentibus ortus, corpore parvus, ſed virtute & ſcientia maximus, poſt interregnum bienii, ex epiſcopo Avionenſi, Lugduni pontifex creatus, ac ibidem in cathedrali eccleſia coronatus eſt ſeptimo Idus Auguſti, anno Domini 1316. Regnante Ludovico IV. Avionem profectus, octo cardinales menſe Decembri ordinavit. Ludovicum Caroli II. regis Neapolitani filium epiſcopum Toloſanum inter ſanctos retulit, Toloſamque metropolitanam fecit, epiſcopum Limonenſem, & abbatiam ſancti Pontii, archiepiſcopatui Narbonenſi attribuit. Novas dignitates novaque collegia in eccleſiis inſtituit, ordinem Grandimontenſem reformavit. Cæſar-auguſtanam eccleſiam in Hiſpaniis in metropolitanam erexit. Ordinem militum Chriſtianorum in Portugallia inſtituit, quos Mauris opponeret, quibus Templariorum bona & poſſeſſiones incorporavit. Divos Thomas, Herfendenſem ſcilicet & Aquinatem, ambos ſanctiſſimos & doctiſſimos, ſanctorum catalogo adſcripſit. Deinde ſeptem alios cardinales creavit. Edidit viginti conſtitutiones; quas Extravagantes vocant, quarum unica illa quæ incipit *Ad conditorem*, contra Nicolai IV. aliorumque prædeceſſorum ſuorum ſententiam, in materia ad fidem non pertinente male definivit, in rebus uſu conſumptibilibus ipſum jus utendi a domino earumdem rerum diſtingui non poſſe, adeoque ipſos fratres Minores in his rebus verum dominium habere. De animarum immortalitate, ut impudenter mentitur Calvinus, nihil unquam perperam ſenſit aut docuit. Lactantii, Irenæi, aliorumque orthodoxorum patrum autoritate fretus, erroneam aliquando ſententiam de animabus certo loco ante diem judicii detentis ille ſuſtinuit: ſed cum eam decreto Pariſienſis facultatis improbatam intelligeret, eam quæſtionem pontificia autoritate interpoſita definire ſtatuerat: verum morte præventus, inquit ſucceſſor ejus Benedictus, iſtud perficere nequivit. Quin & Occanus imperatoris ſtipendiarius, a papa ob aliquos erroies excommunicatus, qui propterea multa blaſphemando & calumniando in eum ſcripſerat, aperte profitetur Joannis verba iſta fuiſſe: Numquam meæ intentionis fuit dicere aliquid contra fidem: & ſi aliquid diximus, totum ex tunc revocamus. Eos qui affirmant Chriſtum, ejuſque diſcipulos, nihil unquam proprium in vita habuiſſe, excommunicavit. Gloſſulam cujuſdam, qui tertii ordinis fratres ad imitandam Chriſti paupertatem hortabatur, improbavit. Excommunicationis fulmen diſtrinxit in Vicecomites qui Mediolanum uſurpaverant. Ludovicum quartum ejus nominis Romani imperii regem natione Bavarum excommunicavit: tum quod Vicecomitibus Mediolano tyrannice dominantibus ſuppetias ferret; tum etiam, quod, autore Trithemio, uxorem cujuſdam viri potentis abſtuliſſet, eamque Ottoni filio ſuo copulaſſet, ut eo pacto ducatum Carinthiæ & Tirolis ad mulierem jure hereditario devolutum, obtineret.

„ Ludovicus, ait Trithemius in chronico „ Hirſaugenſi anno Domini 1327. Romam profectus, ibique a ſimplici quodam epiſcopo, „ reclamante papa, coronatus, in concilio ſuorum Joannem XXII. temeraria præſumptione „ depoſuit, eumdemque hæreticum & ſchiſmaticum denunciari eum feciſſet, Petrum Corbarium ordinis Minorum, Papam conſtituit. „ Qui poſt diſceſſum imperatoris in Germaniam „ Piſis relictus, & a Bonifacio comite Piſano „ Avionem ad Joannem papam adductus, errore prius recognito, in carcere vitam cum morte commutavit. Ortonam ab Aretina eccleſia diviſit, eamque in epiſcopatum erexit. Anathemate etiam notavit Nicolaum Eſtenſem Ferrariæ dominum, & Paſſerinum Bonacoſſum Mantuæ tyrannum qui ſtatum eccleſiæ divexabant. Joannem Urſinum in Italiam miſit, qui Florentinos & omnes Guelphos in Bavarum armaret. Hic enim cum exercitu in Italiam trajiciens, Romæ coronam acceperat, antipapamque quemdam Petrum Corbarienſem ordinis ſancti Franciſci de obſervantia creaverat, ac Nicolaum quintum nominaverat: qui paulo poſt per Bonifacium comitem captus, & Avinionem perductus, in carcere mortuus eſt.

Hoc impedimento liberatus, & Bavaro in Germaniam reverſo, pontifex regis Galliarum auxilio expeditionem in Sarracenos promulgari procuravit. Dum vero huic rei animum intenderet, pridie Nonas Decembris anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo quarto, pontificatus decimonono, quarto menſe, ætatis vero ſuæ 90. Avinione animam Deo reddidit, ac in eccleſia cathedrali ſepultus eſt, magnum auri pondus relinquens. Amavit & ampliſſimis honoribus auxit Dinum Florentinum, & Gentilem Fulginantem, medicos excellentiſſimos, ut erat in viros doctos & præſtantes propenſus & officioſus.

EP I.

EPISTOLA I. JOANNIS PAPÆ XX.

De beatitudine Sanctorum.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

NE ſuper his quæ de animabus ſeparatis a corpore, & purgatis, an citra reſumptionem corporum, Divinam eſſentiam viſione illa videlicet, quam vocat Apoſtolus facialem, videant, tam per nos, quam per nonnullos alios in præſentia noſtra, recitando & allegando ſacram ſcripturam, ac originalia & dicta ſanctorum, vel alias ratiocinando, ſæpius dicta ſunt, aliter, quam per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod noſtram intentionem, quam circa ſtatum animarum ſeparatarum habemus & habuimus, ſerie præſentium declaramus. Fatemur ſiquidem & credimus quod animæ purgatæ ſeparatæ a corporibus, ſint in cælo, cælorum regno, & paradiſo cum Chriſto in conſortio angelorum congregatæ, & videant Deum facie ad faciem & Divinam eſſentiam clare, in quantum conditio & ſtatus patitur animæ ſeparatæ. Si vero alia vel aliter circa materiam hujuſmodi per nos dicta & prædicata vel ſcripta fuerunt: quoquo modo illa diximus prædicavimus, vel ſcripſimus contra præmiſſa vel alia, quæ fidem concernant catholicam, ſacramque ſcripturam, aut bonos mores, illa abnegamus, & determinationem eccleſiæ & ſacræ ſcripturæ approbamus. Alias autem dicta vel ſcripta illa habemus, & habere volumus, pro non dictis & ſcriptis, eaque revocamus expreſſe. Ac prædicta omnia, & quæcumque dicta & prædicata fuerunt, vel ſcripta per nos, de quacumque materia, ubicumque, & in quocumque loco, & in quocumque ſtatu, quem habuimus, & habemus, vel habuerimus: omnia ſubmittimus determinationi eccleſiæ, ac ſucceſſorum noſtrorum. Nulli ergo omnino liceat hominum hanc paginam noſtræ declarationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire.

Anno Christi 1334.

Datum Avinione tertio Nonas Decembris, pontificatus noſtri anno XIX. *Hac ſiquidem revocatione facta, ſtatim die & hora ſupradictis expiravit.*

II. AD UNIVERSOS FIDELES,

De bello Sarracenis inferendo.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus, præſertim neophytis & cathechumenis, ac omnibus Chriſtianitati adhærentibus, ad quos patentes litteræ, bulla ſedis apoſtolicæ præmunitæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIlii quos genuit Jeſus Chriſtus, non per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per ſuum proprium ſanguinem, cum a damnationis crimine, mortalium verſa vice, in ſua cruce unda ſacroſancti ſui ſanguinis nos redemit. Noveritis nos abſque hæſitatione aliqua infideli, quod nos a ſapientiſſimo & Chriſtianiſſimo barone dilecto filio noſtro Philippo comite d'Anjou, filio ſecundum carnem victorioſiſſimi viri domini Caroli de Valois, habuimus & recepimus, & coram nobis & confratribus noſtris cardinalibus in pleno conſiſtorio de verbo ad verbum legere fecimus, quaſdam litteras legitimas & integras, in quibus continentur quæ ſequuntur, in hunc modum.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Joanni ſacræ Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, omnibuſque Chriſti alumnis, Philippus comes d'Anjou.

Sanctiſſimo, inquam, patri noſtro prædicto, cum inclinato ſanctorum pedum oſculo ſupplicem per omnia famulatum, & dictis alumnis Chriſti eidem ſubjectis non fictam, ſed remiſſivam in Domino caritatem. Innoteſcant omnes in Chriſto fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris poſt nativitatem B. Joannis Baptiſtæ, facta fuit horribilis eclipſis ſolis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum ſpatium illius diei, Sol eſſet inflammatus & rubeus tamquam ſanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obſcurata veluti ſaccus: ita quod crederent habitatores terræ, eſſe in noviſſimo fine mundi. Nec non & in ipſa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles coruſcationes viſæ: ſic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de cœlo ſupra terram & ſupra domos cadentes: ita quod tecta paleæ cooperta in quibuſdam locis ſunt combuſta, & fuit viſus quidam draco terribilis in aere cujus flatu & anhelitu fœtido gentes non modicæ ſunt extinctæ. Inſuper terræmotus in quibuſdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremeret, ita quod tremore ipſius quamplurima hoſpita ſuper mare Angliæ ſituata corruerunt. Interea in craſtino illius diei, in comitatu memorato, noſtræ gentes cœperunt Judæos propter imprecationes, quas contra Chriſtianitatem perpetrarunt, invadere: & inſcrutantes diligenter domos ipſorum Judæorum, in domo cujuſdam Judæi, cujus nomen Bananias, in ſecretiori domus ſuæ loco, in quodam forti ſcrinio, quo theſaurum & ſecreta ſua reponebat, inventa fuit quædam pellis * mutonina, intus & foris Hebraice conſcripta, cujus patentis litteræ ſigillum tale erat. Laqueus ſigilli erat de ſerico puro coccineo, ſigillum annexum de auro probatiſſimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipſo ſigillo ſummatim & brevius procedendo, imago Chriſti crucifixi elevata ſubtili opere erat ſculpta, & quidam Judæus, ſive Sarracenus horribilis, incurvatus, per ſummitatem cujuſdam ſcalæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis ſuper genua, ſecretiora ſuarum natium (quod ſordidum eſt dicere) ante dulcis Chriſti faciem collocando. Cujus litteræ tenorem gentes noſtræ minime curaſſent, niſi repente & ex caſu illud ſigillum longum & latum percepiſſent. Scripturam vero hujus litteræ nobis expoſuerunt duo Judæi baptizati. Præſertim & idem Judæus Bananias, cum ſex aliis Judæis in litteratura Judaica ſatis peritis: non tamen voluntarie, ſed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter ſegregati, poſiti in quæſtionibus & tormentis, & pro conſtanti dicti Judæi in hujus litteræ expoſitione ſatis ſufficienter unum & idem dicebant, vel quaſi ſimilia loquebantur; quæ omnia tranſtulerunt tres periti Chriſtiani clerici in theologi-

* i. vervecina.

logi-

logica veritate, de lingua Hebraica in Latinum, prout diligentius potuerunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. Glorioſiſſimo ac præpotentiſſimo circuli hujus mundi domino, domino Amicedich regi triginta & unius regnorum, videlicet de Jericho, de Jerinocht, de Ay, de Irlem *, de Lebox, de Lachie, de Gazer, de Hebron, de terra Goſſen, de Baſan, de tota terra montana, de Cadesbarne, de univerſa Hethæorum, Amorrhæorum, Jebuſæorum, * Fereſeorum, & Cucorum, uſque ad radicem Arnon intra * Maſſe, & cæteris regnis ad noſtram ædificationem recitandis modicam, tam Soldanis & Admirandis, præcipue Zabin Soldano de Azor, & Jodab Admirando de Abdon, & Semeren, exercituum militiæ veſtræ principi, omnibuſque auricularis, coadjutoribus, acceſſoribus & ſubregibus veſtris, Banaias Hebræus cum toto populo Iſraelitico, inclinatiſſimam ſubjectionem perennem, cum promptiſſima obedientia debitaque devotione. Præpotentiſſime mi rex, cum prænominatis veſtris magnatibus, ſatrapis, & baronibus. Cum jam dum a plaſmatione mundi anno ſex millenario ducenario nonagenario quaternario, deinceps pluries, veſtra excellentiſſima regia majeſtas per mediatorem veſtrum ſubregem de Granata, & ipſius ſapientes in populo Hebraico ſupradicto, benigniter dignata eſt, cum nobis facto fœdere perpetuo intimare, quod ſancti patres noſtri, videlicet Enoch qui translatus fuit, & Elias, qui vidente & teſtante diſcipulo ſuo Eliſæo in paradiſum in curru igneo fuit ſubvectus, publice apparuerunt veſtris gentibus in monte Thabor, ipſis doctrinam legis noſtræ allegando & docendo: necnon in quodam concavo convallium montis Sinai inventa eſt arca noſtra teſtamenti: quam arcam cum ingenti devotionis tripudio & jubilatione, cum inæſtimabili equituum & peditum gentis veſtræ, in quadam veſtra principali civitate, quæ vocatur Ay, feciſtis honorifice deportari: & in ipſa dicta arca, ipſam reverenter aperiendo, inveniſtis manna, quod nobis Deus in deſerto dedit, ſanum, mirabiliter odoriferans, ac etiam incorruptum, cum virgis Moyſi & Aaron, & tabulas legis noſtræ lapideas digito Dei ſculptas: quæ omnia ſupradicta, & miraculoſiora & mirabiliora, in dicta terra veſtra ob devotionem gentium perpetrarunt, aſſerentes firma fide quod non eſt alius Deus præter magnum Deum noſtrum, * quia locutus eſt nobis in monte Sinai ore ad os, ſicut ſolet amicus amicabiliter loqui ad amicum: & affectuoſiſſime deſideratis circumcidi, & ad legem noſtram, quam ipſe Deus, non alius, dedit nobis, redire bono animo & converti, & quod redderetis nobis terram ſupradictam fluentem mel ac lac, quam Deus repromiſit: ſi videlicet aliquo cauteloſo ingenio gentem Chriſtianam, quæ credunt filio cujuſdam mulieris ſimplicis & pauperis de lege noſtra, quæ veſtram hereditatem & patrum veſtrorum uſurpando minus juſte: ſi, inquam, eandem ſub jugo æternæ ſervitutis veſtræ domaremus: & præſertim poneris nos in poſſeſſione libera & pacifica de civitate magna Jeruſalem, & de Jericho, & de Ay, in qua requieſcit ſanctiſſima arca, ſi poſſemus vos inthronizare ſuper thronum regni & præclaræ civitatis Chriſticolarum Pariſius, & quod ad omnia iſta percipienda in omnibus juvaretis. Interea ſicut valetis agnoſcere, per prædictum nobilem veſtrum ſubregem de Granata, ſuper hoc adhibuimus unam callidam & ſubtilem cautelam: quia poſuimus venena in potationes ex corruptis, & pulveres de malis & amaris herbis, & de ſanguinibus reptilium venenoſorum in ſuis aquis, puteis & ciſternis, fontibus & quibuſlibet fluviis: ut ipſi Chriſtiani ſuo tempore unuſquiſque ſecundum complexionis ſuæ qualitatem vapore corrupto prædictorum venenatorum morte * internali extinguantur: & maxime propter copioſam pecuniam noſtram per quoſdam pauperes legis ipſorum, qui vocantur leproſi, fecimus fieri iſtud idem. Sed prædicti pauperes miſerrimi leproſi in his ſe ſimplices habuerunt, quia & nobis detraxerunt & accuſaverunt, & ab aliis Chriſtianis decepti, totum factum confeſſi ſunt. Ita tamen, quod (in quo nobis eſt exaltatio) ipſi Chriſtiani ſuos fratres Chriſtianos leproſos depopulaverunt & deſtruxerunt penitus, & eidem leproſi Chriſtiani ſuos confratres Chriſtianos impocotaverunt (quod eſt bonum ſignum, cum omne regnum in ſe diviſum debeat deſolari) & etiam propter accuſationem prædictorum leproſorum fuimus turpiter capti, & crudeliter incarcerati: quod martyrium patienter pro Deo ſuſtinuimus, & ab ipſis Chriſtianis quotidie ſuſtinemus, ut nobis in centuplum Deus retribuat in futurum. Et procul dubio credimus depopulati fuiſſe, niſi grandis noſter theſaurus corda eorum in avaritia obduraſſet: unde aurum & argentum noſtrum & veſtrum nos redemit, prout valetis ſcire iſta omnia per prædictum ſubregem veſtrum de Granata. Tranſmittatis nobis argentum & aurum, quia ſperamus facere majora, dum aliquod ſpatium tranſierit, ſi impocotationes iſtæ non bene fecerint curſum ſuum. Si autem fecerint quod optamus, tunc vobis bene notum faciemus. Ita quod Deo adjuvante poteritis transfretare mare ad portum Granatæ, & ſuper reſiduum Chriſtianorum extendere magnificum veſtrum gladium in manu potenti veſtra dextera & brachio levato. Et poſtea ſedebitis apud Pariſius ſuper thronum: & nos ſimiliter libere poſſidebimus terram patrum noſtrorum nobis a Deo repromiſſam, & inde erimus unanimes ſub lege & ſub Deo uno viventes. Et non erit amplius in ſæculo ullus dolor, nec ulla oppreſſio in æternum. Unde dicit noſter ſapiens Salomon: *Qui adhæret uni Deo, una voluntas eſt cum eo.* Et beatus David: *Ecce quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Sed de ipſis Chriſtianis prophetavit noſter ſanctus propheta Oſee, dicens: *Diviſum eſt cor eorum, & ideo interibunt.* Excellentiſſimæ regiæ majeſtati veſtræ tranſmittimus hoc patens chirographum per Sadoch ſummum ſacerdotem Hebræorum, & magnum Leonem ſatis peritum in ſcientia legis noſtræ, qui vobis exponent melius univerſa.

* ſ. per compendium pro Jeruſalem, * ſ. Pherezæorum. * ſ. Maſphe * ſ. qui

Nos igitur Joannes prædictus, ſervus ſervorum Dei quoniam quidem intelleximus, quod devotiſſimus & Chriſtianiſſimus dilectus filius noſter memoratus Philippus comes d'Anjou præparat ſe ad arripiendum iter ſuum contra illam gentem crudelem Sarracenam, propter Chriſtianitatis exaltationem, & ad vindicandam Chriſti mortem: eumdem vero in quacumque die iter ſuum acceperit, cum ſua comitiva, ac ipſum poſt ſequentes, autoritate Dei omnipotentis & Virginis ejus matris, ab beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ex nunc a pœna abſolvimus, & a culpa, &c.

III. AD CAPITULUM ECCL. PRAGENSIS.

De proceſſu papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, capitulo eccleſiæ Pragenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Conferenda cum ſimili epiſtola ejuſdem Joannis Papæ ad archiepiſc. Ravennatem, apud Bzovium anno 1323. Hard.

NUper contra dictum filium, magnificum virum, Ludovicum ducem Bavariæ, ſuper eo quod electione ſua in regem Romanum, promovendum in imperatorem, per quoſdam qui vocem in electione hujuſmodi habere dicuntur in diſcordia celebrata, per ſedem apoſtolicam (ad quam electionis hujuſmodi & perſonæ electæ examinatio, approbatio, admiſſio, ac etiam reprobatio & repulſio, noſcitur pertinere) non admiſſa, nec etiam reprobata, adminiſtrationi regiminis Romani regni ſeu imperii ſe irreverenter ac indebite per ſe & alios ingerebat: de fratrum noſtrorum conſilio, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, præſente multitudine copioſa fidelium, videlicet octavo Idus Octobris, proceſſum fecimus continentiæ infraſcriptæ.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Attendentes, quod dum errori non reſiſtit is ad quem reſiſtere pertinet, præſumitur conſentire; quodque plerumque juſtitiæ opprimitur veritas, ſi defenſionis opportunæ illi beneficium ſubtrahatur: profecto nec errori damnabili conſentire per reſiſtentiæ negligentiam volumus, neque pati, ob defectum optimæ defenſionis præſidii, juſtitiam opprimi ſponſæ Chriſti. Dudum ſiquidem per obitum claræ memoriæ Henrici Romanorum imperatoris, imperio Romano vacante, principes eccleſiaſtici & ſæculares, ad quos (tranſlato ab olim per ſedem apoſtolicam prædicto imperio de Græcis in perſona magnifici Caroli in Germanos) futuri Romani regis, in imperatorem poſtmodum promovendi, electio pertinebat, votis eorum in diverſa diviſis, duos (ſicut dicitur) in diſcordia elegerunt: quibuſdam eorum in dilectum filium magnificum virum Ludovicum Bavariæ, quibuſdam vero in dilectum filium Fridericum Auſtriæ, duces, nominando & eligendo ipſos in Romanorum reges, dirigentibus diſcorditer vota ſua. Verum præfatus Ludovicus, a nobis, ad quem ſuæ electionis hujuſmodi, ſicut præmittitur, in diſcordia celebratæ, ac perſonæ ipſius examinatio, approbatio & admiſſio, repulſio quoque & reprobatio, noſcitur pertinere, electione prædicta nequaquam admiſſa, nec ejus approbata perſona, ſicut notoria fama notoriat, & publica facti evidentia manifeſtat, non quærens, ut deberet, per oſtium ad hujuſmodi regni ſeu imperii conſcendere dignitatis faſtigium, ſed potius aliunde (neſcimus quo ductus, vel verius ſeductus, conſilio) præfati Romani regni nomen ſibi & titulum regium uſurpavit; quamvis priuſquam alterutrius eorum per ſedem apoſtolicam fuiſſet approbata & reprobata perſona, neutri electorum ipſorum aſſumere licuerit nomen & titulum prælibatum: cum nec interim Romani reges exiſtant, ſed in reges electi: nec ſint habendi pro regibus, nec reges etiam nominandi. Idem etiam Ludovicus eodem præſumpto titulo non contentus, adminiſtrationi jurium regni & imperii prædictorum, in gravem Dei offenſam, & contemptum ac manifeſtam injuriam Romanæ eccleſiæ matris ſuæ, ad quam ejuſdem vacantis imperii regimen (ſicut & impræſentiarum vacat) pertinere dinoſcitur, nec non & plurimorum ſcandalum, & rei turbationem & læſionem publicæ, ac animæ ſuæ detrimentum, proſilire, ſeque illi immiſcere irreverenter ac indebite præſumpſit hactenus & præſumit, exigendo & recipiendo ſub præfato regio titulo fidelitatis in Alemanniæ & nonnullis Italiæ partibus, tam a perſonis eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, vaſſallis imperii, per ſe & alios, juramenta, ac de dignitatibus, honoribus & officiis, ad ejuſdem Romani regni ſeu imperii diſpoſitionem ſpectantibus, pro ſuo libito diſponendo; ſicut proximis his diebus præteritis, de marchionatu Magdeburgenſi, quem primogenito ſuo de facto publice contulit, ordinavit: necnon alia plurima exercendo, quæ ad ejuſdem Romani regni & imperii regimen non eſt dubium pertinere. Ejuſdem inſuper eccleſiæ Romanæ, ſicut Galeatio de Vicecomitibus, & ejus fratribus, quamvis ſint de crimine hæreſis a ſuis competentibus judicibus, exigente juſtitia, per definitivam ſententiam condemnati, & nonnullis aliis eccleſiæ præfatæ rebellibus, ſe exhibere fautorem & defenſorem, contra dictam eccleſiam proſequentem adverſus eoſdem rebelles jura imperii & negotium fidei, in gravem Divinæ majeſtatis injuriam, contemptum ejuſdem eccleſiæ, & animæ ſuæ perniciem, non eſt veritus, nec veretur. Nos itaque tam temerariis auſibus, ne mos tam pernicioſus invaleſcat, in poſterum obviare, ac (prout ad apoſtolatus noſtri ſpectat officium) juſtitiam ſponſæ Chriſti in hac parte defendere, dictumque Ludovicum a tam periculoſo erroris devio ad veritatis callem reducere cupientes; ac conſiderantes, quod ad ejus præſentiam, ad proponendum coram eo præſentialiter, per quæ poſſet & deberet retrahi a prædictis, nequaquam tutus patet acceſſus; quodque in præmiſſis formidatur, quod mora periculum, & diſſimulatio damnum forent procul dubio allaturæ: ad providendum ſuper præmiſſis exceſſibus, & obviandum eiſdem, ſubſcriptum modum de fratrum noſtrorum conſilio, ac ex certa ſcientia, & de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine eligentes, præfatum Ludovicum, præſente fidelium multitudine copioſa, præſentium tenore monemus, eidem ſub virtute ſanctæ obedientiæ ac excommunicationis pœna (quam ipſum, niſi cum effectu hujuſmodi monitioni noſtræ paruerit, incurrere volumus ipſo facto) autoritate apoſtolica nihilo minus injungentes, ut intra trium menſium ſpatium, a datis præſentium computandum, quod ei de eorumdem fratrum conſilio pro peremptorio termino aſſignamus, ab adminiſtratione, fautoria, & defenſione prædictis prorſus abſtineat ac deſiſtat, adminiſtrationem ipſam per ſe, alium, ſeu alios, non reſumpturus ulterius, niſi tunc demum cum electionem ſuam hujuſmodi, quæ de ipſo dicitur celebrata, ac per-

tionam ejuſdem ; per ſedem apoſtolicam approbari contigerit, & admitti: quodque geſta per eum, poſt præſumptum ab eo titulum memoratum, cæteraque præmiſſa, quatenus præceſſerunt de facto, cum de jure non teneant, velut ab ipſo, cui jus faciendi non competebat, nec competit, attentata, curet intra prædictum terminum, quantum patietur poſſibilitas, realiter revocare. Aperte per præſentium ſeriem intimantes eidem, quod ſi in præmiſſis, per eum infra præfatum terminum exequendis, negligens fuerit vel remiſſus, nos contra ipſum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmiſſos exceſſus notorios incidere noſcitur, vel incidet in futurum, & alias quantum ſuadebit juſtitia, ejus non obſtante abſentia, procedemus. Univerſis igitur patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio, quam eos incurrere volumus ipſo facto, niſi infra prædictum terminum infraſcriptæ inhibitioni noſtræ efficaciter ſtuduerint obedire, & tam ipſis, quam omnibus & ſingulis civitatibus, communitatibus, & univerſitatibus, necnon perſonis ſæcularibus quibuſcumque, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtant, etiamſi regali aut alia quacumque dignitate præfulgeant, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœna excommunicationis in perſonas, & interdicti in terras eorum, necnon privationis privilegiorum quorumcumque, apoſtolicorum & imperialium, ac feudorum, quæ ab eccleſia vel imperio obtinent, diſtrictius inhibemus, ne prædicto Ludovico in præmiſſis vel aliis regni ſeu imperii tangentibus regimen, tanquam regi, ſeu in regem Romanorum electo, niſi & quouſque dictam electionem, ac perſonam ipſius, per ſedem apoſtolicam approbari contigerit, & admitti, in aliquo pareant vel intendant: neve eidem in quibuſcumque ad regnum prælibatum ſpectantibus præbeant auxilium, conſilium, vel favorem. Non obſtantibus, ſi ipſi vel eorum aliqui ad hoc ſe dicto Ludovico ut regi, ſeu in regem Romanorum electo, adſtrinxerint per fidelitatis vel alterius cujuslibet generis juramenta: quæ quidem cum præſtita fuerint ei, cui minime præſtari debuerant, nec ſervari ſine æternæ ſalutis valeant detrimento, præſtantes eadem non adſtringunt: quæ nihilò minus ad cautelam autoritate apoſtolica relaxamus, illaque caſſa & irrita nunciantes, decernimus penitus non tenere, nec fore aliquatenus obſervanda; ſeu ſi præfato Ludovico, vel quibuſcumque aliis conjunctim vel diviſim per litteras ſedis ejuſdem foret ſub quacumque verborum formæ vel expreſſione conceſſum, vel concedetur in poſterum, quod excommunicari & ſuſpendi, vel eorum terræ ſeu loca interdici non poſſint: quas contra præſentem proceſſum noſtrum in nullo eis volumus ſuffragari, ſed ipſas quoad hoc viribus volumus omnino carere. Ex præmiſſis autem nos nequaquam intendimus nec volumus obligari, quin ad publicationem dictarum pœnarum, & alias, contra dictum Ludovicum poſſimus pendenta hujuſmodi dilatione procedere, prout juſtum fuerit, & nobis viſum fuerit expedire. Ut autem hujuſmodi proceſſus noſter ad ipſius Ludovici, & aliorum quorum intereſt, communem notitiam deducatur: chartas ſive membranas proceſſum continentes eumdem, in eccleſia Avinionenſi appendi vel affigi oſtiis, ſeu ſuperliminaribus ejuſdem eccleſiæ faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ut idem Ludovicus, & alii quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignoraverint eumdem: cum non ſit veriſimile, quoad ipſos remanere incognitum vel occultatum, quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem, & apoſtolica autoritate decernimus, quod hujuſmodi proceſſus eumdem Ludovicum, ſeu alios prædictos, apprehendat & arctet, ac ſi eiſdem perſonaliter publicatus & inſinuatus ſolenniter extitiſſet; conſtitutione quacumque per prædeceſſores noſtros Romanos pontifices in contrarium edita, non obſtante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ monitionis, mandati, inhibitionis, relaxationis & conſtitutionis, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſum. Datæ Avinione, in palatio epiſcopali VIII. Idus Octobris, pontificatus noſtri anno VIII.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus præmiſſa in prædicto proceſſu contenta, quantum ad vos pertinet, per vos & clerum civitatis & diœceſis Pragenſis, & alios ſubditos epiſcopatus Pragenſis, firmiter obſervetis, & faciatis inviolabiliter obſervari: ac nihilo minus prædictum proceſſum in dictis civitate & diœceſi, ad id clero & populo loci cujuslibet, ubi hujuſmodi publicatio fiet, convocatis ſpecialiter & etiam congregatis, faciatis ſolenniter publicari: de publicatione hujuſmodi facientes fieri publica inſtrumenta, illa nobis, quantocius fieri commode poterit, tranſmiſſuri, ac ſignificaturi nobis diem receptionis præſentium, & quæcumque ſuper his duxeritis facienda. Datum Avinione VII. Idus Octobris, pontificatus noſtri anno octavo.

IV. AD UNIVERSUM CLERUM.

De audienda confeſſione.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis clericis, ad quos præſentes pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VAs electionis, doctor eximius, & egregius prædicator, cujus prædicatio mundum docuit univerſum, præſumptuoſam illorum audaciam refrenare ſolicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores varios prolabuntur, non plus ſapere quam oportet, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit, ut juxta Sapientis eloquium, quiſque ſuæ prudentiæ ponat modum. Sane dudum cum dilectum filium magiſtrum Joannem de Polliaco, ſanctæ theologiæ doctorem, certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocaſſemus, fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quod ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ ſacramentum non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infra ſcri-

ptos articulos periculoſos continentes errores docens publice in ſuis prædicationibus & in ſcholis. Primo ſiquidem adſtruens, quod confeſſi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, teneantur eadem peccata quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio ſacerdoti. Secundo, quod ſtante ſtatuto, omnes utriuſque ſexus, edito in concilio generali, Romanus pontifex non poſſit facere, quod parochiani non teneantur confiteri omnia peccata ſua ſemel in anno proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe parochialem curatum: immo nec Deus poſſet hoc facere, quia, ut dicebat, implicat contradictionem. Tertio, quod papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſiones, immo nec Deus: quin confeſſus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri ſuo proprio ſacerdoti, quem dicit eſſe, ut præmittitur, parochialem curatum. Nos igitur ſcire volentes, ſi ſuggeſta nobis veritatem haberent, articulorum præmiſſorum copiam eidem magiſtro Joanni fecimus aſſignari, & ad defenſionem ſui audientiam plenam præbuimus, tam in noſtra & dictorum fratrum noſtrorum præſentia in conſiſtorio, quam alias coram aliquibus ex ipſis fratribus per nos ad hoc deputatis. Verum licet præfatus magiſter dictos articulos & contenta in ipſis defendere niteretur: aſſerebat tamen ſe paratum credere & tenere in præmiſſis & aliis, ea quæ credenda & tenenda eſſe ſedes apoſtolica diffiniret. Nos ergo attendentes, quod prædictorum articulorum aſſertio, prædicatio, & doctrina, redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipſos per plures magiſtros in theologia examinari fecimus diligenter: nos etiam cum dictis fratribus noſtris collationem ſolertem habuimus ſuper ipſis. Per quas quidem collationem & examinationem ſuper hoc præhabitas, comperimus, prædictos articulos doctrinam non ſanam, ſed periculoſam multum, ac veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & ſingulos idem magiſter Joannes, veris ſibi rationibus opinioni ſuæ dudum habitæ contrariis demonſtratis, in conſiſtorio revocavit, aſſerens ſe credere eos non veros, ſed eorum contrarium verum eſſe, cum diceret ſe neſcire rationibus, ſed factis in contrarium reſpondere. Ideoque ne per aſſertionem, prædicationem & doctrinam hujuſmodi, in errorem, quod abſit, animæ ſimplicium prolabantur: omnes prædictos articulos, & quemlibet eorumdem, tamquam falſos & erroneos, & a doctrina ſana devios, autoritate apoſtolica damnamus & reprobamus, de fratrum conſilio prædictorum, doctrinam ipſis contrariam veram eſſe & catholicam aſſerentes: cum illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata iterum confiteri, quam ſi alias illa confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti, juxta dictum concilium generale. Optantes autem veritatis vias notas eſſe fidelibus, & cunctis erroribus præcludere aditum, ne ſubintrent: felicis recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum veſtigia imitando, univerſis & ſingulis diſtrictius inhibemus: ut quiſquam dictos articulos per nos, ut præmittitur, damnatos, & etiam reprobatos, vel contenta in eis vel aliquo ipſorum, utpote a catholicis mentibus reſpuenda, tenere audeat ſeu defenſare quomodolibet, vel docere. Quocirca univerſitati veſtræ per apoſt. ſcripta diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus univerſi & ſinguli veſtrum, in civitatibus & diœceſibus veſtris, convocato clero communiter, præmiſſa omnia & ſingula per vos ſeu alios ſolemniter publicetis. Nos etiam eidem magiſtro Joanni mandavimus, quod ipſe in ſcholis & in ſermone Pariſius prædictos articulos & contenta in eis, tamquam veritati contraria, propriæ vocis oraculo, & aſſeveratione conſtanti publice debeat revocare: quod ſe facturum dictus magiſter Joannes efficaciter repromiſit. Datum Avinione VIII. Kalendas Auguſti, pontificatus noſtri anno quinto.

V. AD EPISCOPUM OLOMUCENSEM.

De decimis in regno Bohemiæ & comitatu Lucemburgenſi per triennium Joanni regi perſolvendis.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo Olomucenſi, & dilectis filiis, Brunovienſi, & ſanctæ Mariæ, Lucemburgenſis, Pragenſis & Trevirenſis diœceſum, monaſteriorum abbatibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NUper cariſſimus in Chriſto filius noſter, Joannes rex Bohemiæ illuſtris, per ſpeciales nuncios ſuos ad noſtram præſentiam deſtinatos, in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia fecit exponi, quod ipſe zelo fidei Chriſtianæ ſuccenſus, ad imponenda opportuna præſidia ſanctæ matris eccleſiæ, quam Dominus noſter Jeſus Chriſtus proprio ſanguine conſecravit, ſeque exponendum obſequiis ejuſdem eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis toto aſpirat affectu, per prædictos nuncios humili ſupplicatione depoſcens, ut ipſum in tam pio & laudabili propoſito confoventes, in ſubſidium negotiorum hujuſmodi, propter quæ perſonam & bona ſua quilibet eſt paratus exponere, decimam eccleſiaſticorum proventuum, & redituum regni Bohemici, & comitatus ſui Lucemburgenſis, ſibi ad certum tempus, pro præmiſſorum ſupportandis oneribus, concedere dignaremur. Nos ergo attendentes eximiæ devotionis affectum, quem idem rex ad ejuſdem redemptoris noſtri & ſanctæ ſedis obſequia ardenti promptitudine devotionis oſtendit, deſideriis gratis inducimur, ut eum tamquam inclytum ſedis apoſtolicæ filium, caritatis internæ brachiis amplexantes, ejus in hac parte votis, quantum cum Deo poſſumus, annuamus. Volentes itaque dicto regi ſuper præmiſſo ſuo laudabilique propoſito favoribus aſſiſtere opportunis, de dictorum fratrum conſilio, decimam omnium eccleſiaſticorum reddituum & proventuum, locorum quorumlibet eccleſiaſticorum, exemptorum & non exemptorum, regni & comitatus prædictorum, ab omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, cæteriſque perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque, quantacumque præfulgeant dignitate, ſeu cujuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis, ſeu ſtatus & religionis vel ordinis, quibus & eorum alicui nulla privilegia vel indulgentias ſub quacumque verborum forma vel expreſſione conceſſa volumus ſuffragari (præterquam a dilectis filiis, magiſtro & fratribus hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, qui contra hoſtes fidei Chriſtianorum exponunt jugiter ſe & ſua, quos propter hoc ab ejuſdem præſtatione decimæ exemptos & liberos fore decrevimus & immunes) eidem regi conceſſimus in ſuum ſubſidium uſque ad triennium exigendam, & etiam colligendam, & eidem regi aſſignandam. Cum

itaque vos, de quorum maturitate, fidelitate, & circumſpectionis induſtria, fiduciam gerimus in Domino ſpecialem, ad exactionem hujuſmodi decimæ pro dicto triennio faciendam, juxta infra ſcriptum modum per ipſius * ſedis providentiam ordinatum, duximus eligendos: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus onus hujuſmodi vobis impoſitum ſuſcipientes, & exequentes humiliter ac devote, vos vel duo, aut unus veſtrum per vos, vel alium ſeu alios, quos ad hoc duxerimus deputandos, de omnibus fructibus, redditibus, & proventibus eccleſiaſticis dictarum perſonarum eccleſiaſticarum, ſæcularium, regularium, exemptarum & non exemptarum, in dictis regno & comitatu conſiſtentium, videlicet eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum quæ habent & obtinent in regno & comitatu prædictis, ſecundum modum & morem ac conſuetudinem in exactione & collectione hujuſmodi hactenus obſervatos, quolibet anno dicti triennii in ſubſcriptis terminis levetis, & etiam exigatis decimam ſupradictam. Siquidem ſolutionis medietatis decimæ ſemianni terminum primum fore ſtatuimus, feſtum nativitatis Dominicæ primo venturum; ſecundum vero terminum, feſtum Pentecoſtes, dictum feſtum nativitatis Dominicæ proxime ſecuturum: in aliis duobus annis ſequentibus, circa ſolutionem hujuſmodi decimæ prædictis terminis obſervandis. Ad ſolutionem vero ejuſdem decimæ, quoſcumque exemptos & non exemptos ipſius decimæ debitores in dictis regno & comitatu conſiſtentes, per cenſuram eccleſiaſticam, ac etiam per ſequeſtrationem fructuum, redditum, & proventuum eccleſiaſticorum ſuorum, conſiſtentium in eiſdem regno & comitatu, ut præmittitur, ſi expedire videritis, appellatione poſtpoſita, compellendo. z Itaque quod ad fructus, redditus & proventus alios eorumdem extra regnum comitatumque prædicta conſiſtentes, hujuſmodi compulſionis officium nullatenus extendatis: nec ad exactionem hujuſmodi faciendam in aliquo caſu per vos, vel alium ſeu alios, invocetis auxilium brachii ſæcularis, niſi prædictorum non ſolventium contumacia exigente, aliud circa hoc per ſedem eamdem fuerit ordinatum. Et ne de moneta, in qua prædictæ decimæ ſolutio fiet & fieri debet, valeat hæſitari, & ut vitentur gravamina quæ propter hoc viris eccleſiaſticis interdum conſueverunt inferri: volumus quod per vos & ſingulos veſtrum, & alios ſubcollectores veſtros, ipſa decima ad monetam currentem communiter levetur, ac etiam exigatur, juxta conſtitutionem ſuper hæc editam in concilio Vienenſi: ita quod prætextu alicujus concambii, debitores & ſolutores dictæ decimæ non graventur. Illam tamen eamdemque monetam, quam recipietis, vel recipi facietis, dicto regi, ſeu certo nuncio teneamini aſſignare: hujuſmodi decimam exigetis, & exigi facietis ſecundum taxationem hactenus factam in civitatibus, diœceſibus, atque locis regni, & comitatibus prædictorum. Ubi nulla hujuſmodi certa taxatio fuerit, ſecundum conſuetudinem in exactione & collectione dictæ decimæ faciatis, abſque aliquo onere expenſarum eorum a quibus hujuſmodi eorum defectu expenſas fieri oporteret: ad quarum reſtitutionem eos teneri volumus & aſtringi. Quodque circa hanc conſtitutionem ejuſdem Vienenſis concilii obſervantes, & calices, libros, & alia ornamenta eccleſiarum, Divinis officiis deputata, ex cauſa pignoris vel diſtractionis capere, recipere, diſtrahere, ſeu quomodolibet occupare, per vos vel alios minime præſumetis. Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, indulgentiis, vel gratiis eiſdem perſonis eccleſiaſticis, vel earum alicui, aut dignitatibus ſeu ordinibus earumdem, & ſpecialiter Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, Cluniacenſis, Cartuſienſis, Grandimontenſis, vel eorum univerſitatibus aut perſonis ſingularibus, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione ab eadem ſede conceſſis: etiam ſi contineatur in eis, quod de ipſorum totis tenoribus ſervatim ac de verbo ad verbum plenam & expreſſam ſeu explicitam, quamcumque in noſtris litteris fieri oporteat mentionem, & qualibet alia ipſius ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cujuſcumque tenoris, formæ, vel expreſſionis exiſtat: per quam de verbo ad verbum præſentibus non inſertam, aut nominatim & ſingulariter non expreſſam, effectus earum non impediri valeat quomodolibet, vel differri. Volumus inſuper, quod vos & quilibet veſtrum, omnium redditum & proventuum eccleſiaſticorum veſtrorum decimam a vobiſmetipſis fideliter & integre exigatis: ita quod nullus veſtrum circa hoc ſibi indulgeat, ſed ſecum in hac parte procedat, ac ſi tali officio in extraneo fungeretur, ſic quod unuſquiſque veſtrum in ſcriptis redigi faciat, quidquid prædicta decima de proventibus ſuis eccleſiaſticis exegerit a ſeipſo: exactionem vero hujuſmodi juxta taxationem decimæ, ſicut eam conſuevîſtis hactenus ſolvere de dictis veſtris proventibus, facietis: alioquin in exactione hujuſmodi ſervabitis conſuetudinem hactenus in ſimilibus ſolitam obſervari: ac nihilo minus in perſonas illorum ex vobis, vel vicariorum veſtrorum, & aliorum quorumcumque, qui de mandato noſtro ad collectionem exactionemque hujuſmodi fuerint deputati, quique defecerint in ſolutione dictæ decimæ in terminis ſupradictis, vel in collectione & exactione hujuſmodi, fraudem forſitan vel malitiam adhibuerint, excommunicationis ſententiam autoritate præſentium promulgamus: a qua poſt ſatiſfactionem debitam, per aliquem ex vicinioribus epiſcopis, excommunicationis ſententia non ligatum, gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habentem, facta ſibi fide de ſatiſfactione hujuſmodi, poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Datum Avinione Kalendis Junii, pontificatus noſtri anno nono.

* ſ. regia

z) Forte, Ita quod. Il.

VI. AD EPISCOPUM PRAGENSEM.

De proceſſu Joannis papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo Pragenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD obviandum damnandis Ludovici olim Bavariæ ducis, excommunicati hæretici & ſchiſmatici, auſibus, & fidelium partium Alemanniæ periculis imminentibus occurrendum, pridem certum proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio, præſente multitudine copioſa fidelium, habuimus: cujus tenor ſequitur in hæc verba. *Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum:* Dudum perverſis & damnandis Ludovici olim Bavariæ ducis, & diſcorditer in regem Romanorum, ſicut dicebatur, electi, conatibus, quem adeo ambitio cæca ſuccenderat, quod ejus electione

electione per ſanctam Romanam eccleſiam (ad quam cujuſcumque in regem Romanum electi, & electionis de ipſo factæ, approbatio & admiſſio, vel reprobatio vel repulſio pertinere dinoſcitur) non admiſſa, nec ejus approbata perſona, nomen & titulum regium uſurpare præſumpſit temere, ſeque immiſcere adminiſtrationi regni & imperii, ac hæreticis & rebellibus favorem, auxilium, & conſilium, contra ſanctam eccleſiam impertiri, volentes remediis ſalubribus obviare: eumdem Ludovicum per noſtrum edictum publicum, cum ad ipſum tutus nequaquam pateret acceſſus, ſub virtute obedientiæ, ac excommunicationis pœna, de fratrum noſtrorum conſilio monuimus, ut a præmiſſis intra certum ſibi tunc præfixum terminum omnino deſiſteret, adminiſtrationem eandem, quouſque per eccleſiam ipſam approbatus & admiſſus exiſteret, nullatenus reſumpturus, ſed revocaturus penitus, prout eſſet ſibi poſſibile, cum effectu, quæcumque de facto fuerant per ipſum in contrarium attentata: univerſis prælatis, & aliis quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis & ſæcularibus, necnon communitatibus & univerſitatibus, ſub magnis pœnis ſpiritualibus & temporalibus, diſtrictius nihilo minus injungendo, ut eidem Ludovico nullatenus circa præmiſſa parerent vel intenderent quoquo modo, nec eidem præſtarent auxilium, conſilium ſuper his, vel favorem: non obſtantibus fidelitatibus, aut aliis quibuſvis juramentis eidem præſtitis, aut obligationibus, colligationibus, confœderationibus, ſocietatibus, & pactionibus, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum cum ipſo initis, etiamſi eſſent juramentis vel adjectione pœnarum vallatæ: quæ omnia nulla, caſſa & irrita eſſe de fratrum eorundem conſilio declaravimus; quatenus de facto proceſſerant, nulla, caſſa, & irrita duximus declaranda. Et quia prædictus Ludovicus, hujuſmodi & aliis diverſis monitionibus, mandatis, & præceptis noſtris parere contempſit, damnabiliter deteriora (tamquam datus in ſenſum reprobum) jugiter committendo, primo excommunicationis ſententia innodatus extitit, ac ſubſequenter culpis ipſius exreſcentibus, & contumaciis ejus adauctis, jure privatus, ſi quod ſibi ex electione prædicta fuerat ad regnum vel imperium quomodolibet acquiſitum. Deinde vero eo exceſſus exceſſibus cumulante, ducatu Bavariæ, ac omnibus privilegiis, tam apoſtolicis, quam imperialibus, ac bonis & feudis omnibus, quæ ab eadem Romana vel quibuſvis aliis eccleſiis, aut imperio obtinebat, per diverſos proceſſus noſtros diverſis temporibus habitos, de fratrum eorumdem conſilio, juſto judicio nudatus extitit & privatus. Et demum, quia Pharaonis imitatus duritiam, & contemnens omnem ſanctæ matris eccleſiæ diſciplinam, nulla correctionis oſtendit indicia, ſed potius hæreticis & hæreticalibus intendens dogmatibus, ac hæreticos quos in ſuum admiſit conſortium, eorumque hæreſes & errores defendendo, ſe oſtendit hæreticum manifeſte: debitis ſervatis ſolennitatibus, primo fautor hæreticorum declaratus, & ſubſequenter de crimine hæreſis fuit ſententialiter & publice per nos de ipſorum fratrum conſilio condemnatus. Poſtmodum vero idem Ludovicus præmiſſis exceſſibus & criminibus deteſtabilibus non contentus, ſed tanquam obſtinatus in malum, & velut demerſus in deſperationis laqueum, continue conatus ſuos dirigens ad pejora, imperialis ſolium dignitatis de facto, non ſine magna inſania & temeritate damnabili, uſurpare præſumpſit, ſe ad illud per illos quibus non competebat, faciens, ac ſi jus ſibi competeret, coronari, & ad offendendum eccleſiam ſanctam Dei, ejuſque fideles & devotos, in Italiæ partibus, (in quibus auſu nefando contra prohibitionem remanſit eccleſiæ) nihilo minus ſe attingens, nonnullas civitates & loca partium prædictarum, quæ ſibi non adhæſerant, devaſtavit horribiliter & immaniter, ac nonnulla ex ipſis ad tantam inopiæ & paupertatis egeſtatem deduxit, quod etiam per tractum longiſſimi temporis adjicere non potuerunt ut reſurgant. Jura inſuper & bona imperii dilacerando continue, devotos & fideles eccleſiæ perſequendo crudeliter, & quantum in eo fuit, de illis partibus effugando; & demum nequitiæ ſuæ virus conceptum evomens, ad ſubvertendum prorſus fidem catholicam, & ſcindendum Dominicam inconſutilem tunicam, in Divinæ majeſtatis opprobrium, totiuſque cœtus fidelium ſcandalum, periculum & contemptum, execrandis factionibus velut membrum ſatanæ ſe diſponens, aſſociatis ſibi quibuſdam ſuis nequam complicibus, Petrum de Corvaria, virum utique ſcandaloſum & perfidum (qui olim dimiſſa uxore ſua legitima, cui pluribus annis tam in lectulo, quam in menſa cohabitaverat, fratrum Minorum aſſumens, præter uxoris ejuſdem conſenſum, habitum, & pro fratre Minore ſe gerens; quique miniſtro ſuo provinciali Romano inobediens, per ipſum fuit pronunciatus in excommunicationis incidiſſe ſententiam, mancipandus carceri) in antipapam aſſumpſit, procurans quod idem Petrus ſic deluſorie & damnabiliter in antipapam aſſumptus, pſeudocardinales & notarios, ac officiales alios juxta morem quem ſervat Romana curia, conſtitueret, aliaque nonnulla præſumeret cunctis catholicis deteſtanda. Synagogam autem hujuſmodi, diebus congregatam aliquibus, virtutum Dominus miſericorditer ſubito diſſipavit. Nos qui omnia per eoſdem Ludovicum & Petrum attentata circa præmiſſa, vel præmiſſorum occaſionem, vel eorumdem aliqua de fratrum eorumdem conſilio, nulla, caſſa, & irrita merito duximus declaranda: præfatum Ludovicum tam ex prædictis, quam aliis diverſis capitulis, multis reſperſum hæreſibus, tamquam hæreticum & ſchiſmaticum manifeſtum, de hæreſi & ſchiſmate, de fratrum ipſorum conſilio nihilo minus condemnantes, adverſus eum pœnas infligendo varias, & etiam declarando ipſum incurriſſe inflictas, & comminata, ſicut in diverſis proceſſibus noſtris ſupradictis, de prædictorum fratrum conſilio ſolemniter habitis, plenius continetur. Sane quod fide digna multorum relatio ad noſtrum noviter deduxit auditum, quod idem Ludovicus, nondum in eo igne avaritiæ & ambitionis extincto, ſed potius flatu diabolico inflammatus, ad civitatem contulit Tridentinam, ubi ſuis complicibus convocatis, ſatagit ordinare, quod ſicut in partibus Italiæ ſupradictis jura uſurpavit imperii, fideles turbavit, eorumque devoravit ſubſtantias, & conſumpſit; ſic & in Alemanniæ partibus damnandum ſuum in hac parte deſiderium valeat adimplere, ac varios officiales vel miniſtros ad eaſdem partes Alemanniæ diſpoſuit propter hoc deſtinare: nos tantis malis & periculis, juſtis obviare remediis cupientes, præfatum Ludovicum per hoc edictum noſtrum publicum, cum ad eum pro faciendis ſibi monitionibus & inhibitionibus hujuſmodi non ſit tutus acceſſus, moraque pericula varia

com-

comminetur, præſente hac multitudine copioſa fidelium monemus, & eidem ſub excommunicationis pœna, necnon ſub pœnis aliis tam ſpiritualibus, quam temporalibus in eumdem inflictis hactenus, quas pro repetitis haberi volumus, quibuſque ipſum ſubjacere decrevimus, ſi contrarium fecerit, ipſo facto, inhibemus & mandamus expreſſe, ne ulterius de adminiſtratione regni Romani vel imperii ſe quomodolibet intromittat, nec ſe regem vel imperatorem nominet, nec ab aliis faciat, quantum in eo fuerit, nominari; nec ſub nomine hujuſmodi vel alio quocumque, pro dictorum regni & imperii negotiis, ad Alemanniæ vel aliquas partes alias, aliquem vel alios deſtinare præſumat; nec vicariatus, vel alia quæcumque officia, quibuſvis nominibus nuncupentur, concedat, ſeu committat alicui vel aliquibus; nec etiam in illis partibus vel aliis jura vel bona regni vel imperii quomodolibet occupet vel pertractet, fideleſque non turbet eccleſiæ & imperii, aut moleſtet. Univerſis nihilo minus & ſingulis prælatis & perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus & regularibus, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, ſtatus vel conditionis exiſtant, etiamſi patriarchali, pontificali, aut majori ſeu inferiori præfulgeant dignitate, necnon regibus, ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, poteſtatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, aliiſque perſonis ſingularibus quibuſcumque, ac communitatibus, univerſitatibus, civitatibus, caſtris, oppidis, villis & locis, ſub excommunicationis in perſonas ſingulares, & interdicti in terras, civitates, caſtra, oppida, & loca ipſorum, ac univerſitates, communitates & collegia, necnon privationis dignitatum, perſonarum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum dictorum prælatorum & perſonarum eccleſiaſticarum, ac tam illorum, quam aliquorum quorumcumque privilegiorum apoſtolicorum & imperialium, feudorum, bonorum, honorum, officiorum, quæ a Romanis vel eccleſiis aliis, ſeu imperio obtinet, ac libertatum & immunitatum quarumlibet pœnis, inhibemus diſtrictius, & mandamus, ne vicariatus, vel quodcumque aliud officium, vel adminiſtrationem hujuſmodi, quocumque nomine nuncupetur, recipiant ab eodem, vel alio, ſeu aliis, ejus autoritate vel nomine, vel mandato; & ſi forſan officium vel adminiſtrationem hujuſmodi receperunt, ſtatim illud vel illam, poſtquam præſens proceſſus ad eorum notitiam pervenerit, vel per eos ſteterit, quo minus pervenire potuerit, dimittere non poſtponant, illud vel illam nullatenus ulterius reſumpturi: neve præfato Ludovico aut complicibus, fautoribus, vicariis, miniſtris vel officialibus ejuſdem, quomodocumque nuncupentur, pareant in aliquo, vel intendant, nec eos, vel aliquem ipſorum recipiant vel admittant, aut de juribus & proventibus quibuſcumque ad regnum Romanum vel imperium ſpectantibus reſpondere, vel alias eis impendere auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, præſumant. Alioquin perſonas ſingulares quaſcumque, eccleſiaſticas & ſæculares, cujuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani, excommunicationis; terras vero, civitates, caſtra, oppida, & loca, necnon univerſitates, communitates & collegia, quæ contra inhibitionem & mandatum noſtrum hujuſmodi aliquid facere vel attentare temere præſumpſerunt, interdicti ſententias, quas ex nunc proferimus; necnon perſonas eccleſiaſticas, (præter patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos) privationis omnium dignitatum, perſonatuum, & aliorum beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, cum cura vel ſine cura, & inhabilitationis pœnam ad ea & ſimilia in poſterum obtinenda, incurrere volumus ipſo facto: ad privationem dignitatum & prælaturarum dictorum patriarcharum, archiepiſcoporum & epiſcoporum; ac inhibitionem ad ea & ſimilia obtinenda, necnon (nec) privilegiorum quorumcumque apoſtolicorum & imperialium, ac feudorum, bonorum, libertatum, quæ ipſi & quicumque alii clerici vel laici, a Romana, vel quibuſvis aliis eccleſiis, ſeu imperio, quomodolibet obtinent, ac libertatum & immunitatum, tam contra ipſas, quam alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, & alias ſpirituales & temporales pœnas & ſententias, de quibus nobis videbitur, infligendas ſeu inflictas, declarandas juxta delictum, contumaciam & exceſſum cujuſlibet, ſi quando & quotiens opportunum cognoverimus, communiter vel diviſim, abſque monitione & citatione alia nos proceſſuros apertius prædicentes. Non obſtantibus fidelitatis, & quibuſvis aliis juramentis, per quæ ipſi, vel eorum aliqui, dicto Ludovico ſeſe quomodolibet aſtrinxiſſent, ac confœderationibus, ſocietatibus, & ligis cum eodem, ſeu alio vel aliis, nomine ſuo, vel mandato per quaſcumque perſonas ſingulares, eccleſiaſticas vel ſæculares, aut communitates ſeu univerſitates, collegia, contractis ſeu initis ſub quacumque forma ſeu expreſſione verborum; etiamſi pœnarum adjectionibus, aut juramentorum præſtationibus, vel quacumque alia firmitate vallatæ fuiſſent; utpote in Dei contumeliam, contra bonum pacis, ac in derogationem honoris & ſtatus ſanctæ matris eccleſiæ, & in præjudicium reipublicæ, animarumque periculum, cum hæretico excommunicato præſumptas temere: quæ omnia per proceſſus noſtros alias nulla, caſſa, & irrita declaravimus, & adhuc etiam declaramus, & quatenus de facto proceſſerunt, caſſavimus, annullavimus & irritavimus, & nunc ex ſuperabundanti caſſamus, annullamus & irritamus, etiamſi poſt dictos proceſſus aliqua talia fuerint attentata: juramenta diſſolventes hujuſmodi, & pœnas omnes & ſingulas, ſuper prædictis vel ea tangentibus adjectas quomodolibet, relaxantes de plenitudine poteſtatis. Volumus autem, & autoritate apoſtolica nihilo minus decernentes, quod proceſſus noſter hujuſmodi, præfatum Ludovicum, & alios quos tangere dinoſcitur, apprehendat & arctet, ac ſi eiſdem perſonaliter & ſingulariter publicatus & intimatus ſolenniter extitiſſet, conſtitutione quacumque contraria per prædeceſſores noſtros Romanos pontifices edita, non obſtante. Ut autem proceſſus noſter hujuſmodi, & omnia in eodem contenta, ad ejuſdem Ludovici, & aliorum quorum intereſt, communem notitiam deducantur: chartas ſive membranas proceſſum continentes eumdem, in eodem, Avinione appendi vel affigi oſtiis ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo judicio publicabunt; ut idem Ludovicus, & alii quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignorarint eumdem: cum non ſit veriſimile, rema-

nere quoad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinione quinto Kalendas Februarii, pontificatus noſtri anno XIV. Volentes itaque dictum proceſſum & contenta in eo (ut plenius innoteſcant partium earumdem fidelibus, ac ipſi, ne per eumdem Ludovicum, ſuoſque ſequaces, complices, & miniſtros, inficiantur, decipiantur, aut opprimantur, ſeu pœnis & ſententiis per proceſſum ipſum inflictis & comminatis involvantur, ſibi providere valeant cautius, & ne prætendere ſuper his valeant ignorantiam) in eiſdem partibus ſolenniter publicari: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtrictius injungendo mandamus, quatenus per te vel alium, ſeu alios religioſos & ſæculares, de quibus tibi videbitur, proceſſum eumdem, & omnia, & ſingula quæ continentur in eo, in locis & eccleſiis tuarum civitatis & diœceſeos, de quibus expedire videris, eis expoſitis in vulgari, nihilo minus ut clarius intelligantur, publicare ſolenniter, ipſumque Ludovicum excommunicatum, hæreticum & ſchiſmaticum, ſingulis diebus feſtivis & Dominicis publice ſtudeas nunciare: nos de publicatione hujuſmodi, per inſtrumenta publica, principium & finem præſentium continentia, redditurus quantocius poteris nihilo minus certiores. Datum Avinione tertio Kalendas Februarii, pontificatus noſtri anno XIV. Ann. Chr. 1330.

VIII. AD ARCHIEPIS. BITURICENSEM, & alios Galliæ epiſcopos.

Super negotio epiſcopi Catalaunenſis.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Bituricenſi; & Laudunenſi, Ambianenſi, & Mimatenſi epiſcopis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Nunc primum edita, ex apographo P. Ludovici Jacobi a ſancto Carolo, Ord. Carmelit. quod eſt in Bibliotheca Collegii Pariſienſis, Societatis JESU. Hard.

PErducto pridem ad noſtrum auditum, quod per venerabilem fratrem archiepiſcopum Remenſem ac provinciale concilium ad hoc ſpecialiter congregatos, ſuper nonnullis articulis enormia & deteſtabilia ſcelera & facinora continentibus, edocenda contra venerabilem fratrem noſtrum Catalaunenſem epiſcopum, ejuſdem archiepiſcopi ſuffraganeum, dudum exhibitis, ipſius epiſcopi detenta perſona, proceſſus extiterat inchoatus. Nos quia idem archiepiſcopus, ſuis & eccleſiæ ſibi commiſſæ agendis implicitus, & nihilominus aliis, ut ponebatur, perſonalibus excuſationibus præpeditus, dicti proceſſus perfectioni nequiebat intendere: vobis, fratres Ambianenſis & Minatenſis epiſcopi, necnon venerabilibus fratribus noſtris Cameracenſi & Attrebatenſi epiſcopis, per alias noſtras certi tenoris litteras duximus committendum; ut vos vel tres ex vobis, dicto proceſſu in eo ſtatu reſumpto, in quo illum archiepiſcopus & concilium præfati dimiſerant, ſuppleretis quidquid foret & videretis ſupplendum; in illo inquiſituri contra dictum epiſcopum, ſuper ſceleribus & facinoribus antedictis, & aliis, de quibus adverſus eum publica laboraret infamia, prout juſtum eſſet, ex officio, ſummarie & de plano, ſine ſtrepitu judicii & figura; ac quidquid per inquiſitionem prædictam vos inde reperire contingeret, vel alias totum proceſſum, & inquiſitionis negotium ſufficienter inſtructum, ad Sedem Apoſtolicam remiſſuri. Verum quoniam, ſicut audivimus, propter abſentiam & occupationes alias prædictorum Cameracenſis & Attrebatenſis epiſcoporum collegarum veſtrorum; vos Ambianenſis & Mimatenſis epiſcopi, non potuiſtis ad præmiſſa procedere: nos attendentes, civili non eſſe conſonum rationi, ut idem Catalaunenſis epiſcopus per detentionem perſonalem diutius affligatur; cum id innocentibus miſerum, & noxiis cenſeatur non ſatis eſſe ſeverum: & proinde negotium volentes hujuſmodi per vos archiepiſcopum & epiſcopos, aut duos ex vobis, nulla ſuper hoc ad Sedem prædictam facienda remiſſione, juſticia mediante, decidi; ut vel epiſcopum ipſum juxta exigentiam commiſſorum plectatis pœna canonica, ſi erit inde culpabilis; aut debite abſolvatis eumdem, & plenarie liberetis, ſi a culpa reperiatur immunis: Fraternitati veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apoſtolica ſcripta committimus, & mandamus, quatenus vos vel duo ex vobis, dicto proceſſu in eo ſtatu reſumpto, in quo illum archiepiſcopus & concilium antefati dimiſerant, ſuppleatis quidquid ſupplendum videritis in eodem. Et nihilominus ſuper ſceleribus prædictis & facinoribus, ac aliis de quibus adverſus epiſcopum ipſum publica laboravit infamia, ſummario & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ex officio, prout juſtum fuerit, inquirentes diligentius veritatem; ad abſolutionem debitam, ac plenam liberationem illius, aut condemnationem aut punitionem canonicam, juxta inquiſitionis merita, cum maturitate debita, juſte & debite, auctoritate Apoſtolica, procedatis. Teſtes autem, ſi ſe odio, gratia, vel timore ſubtraxerint; per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione ceſſante, cogatis veritati teſtimonium perhibere. Et quia, lite pendente, non debet bonis epiſcopatus idem epiſcopus omnino carere; volumus & mandamus, ut vos, vel duo ex vobis eidem epiſcopo interim faciatis, pro ſuis neceſſitatibus, de bonis provideri prædictis; aliquam ſeu aliquas fideles deputaturi perſonas, quæ bona ipſa recipiant, & de illis ſibi proviſionem faciant competentem, reſiduum pro illo vel ſucceſſore ſuo integre ac fideliter ſervaturi. Ne autem negotium ipſum, quod expediri cum celeritate debita cupimus, diutius impediri vel differri contingat; volumus atque decernimus, ut quæcumque per duos ex vobis incepta fuerint in præmiſſis omnibus & ſingulis, alii duo reſumere ac proſequi valeant & finire; & quandocumque, ac quotieſcumque duos vel unum ex vobis impediri continget, reliqui duo vel unus in illorum vel illius locum ſint & cenſeantur, auctoritate præſentium ſurrogata, & in ceptis, & non inceptis, ut præmittitur, prævia ratione, procedant. Datum Avinione, XII. Kalend. Aprilis, pontificatus noſtri anno ſecundo. Anno Chriſti 1318.

G. C. Multas hic addere Joannis epiſtolas liceret, quæ ab Odor. Raynaldo & aliis afferuntur: niſi ſuperſedendum huic curæ duxiſſemus jam inde ab Innocentio III. Verum Regeſti ipſius partitionem, cum in manibus noſtris ſit; hic edendam, nec ſine fructu & eruditorum approbatione, duximus.

DIVISIO REGISTRI JOANNIS XX.
In quinque partes.

Rubricæ primæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. UNiverſis Chriſti fidelibus. Canonizatio beati Ludovici confeſſoris, olim epiſcopi Toloſani. *Sol oriens mundo* &c.

II. Venerabilibus fratribus patriarchis &c. Canonizatio beati Thomæ confeſſoris, olim epiſcopi Herfordenſis. *Unigenitus filius* &c.

Rubricæ ſecundæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio taxationis litterarum apoſtolicarum. *Cum ad ſacroſancta* &c.

II. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Toloſani. *Salvator noſter* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus contra eos qui impugnarent diviſionem epiſcopatus Toloſani. *Nuper ex certis cauſis* &c.

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Revocantur bona alienata de menſa quondam epiſcopatus Toloſani. *Romana mater eccleſia* &c.

V. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio archiepiſcopatus Toloſani. *Cum illius, cujus* &c.

VI. Ad perpetuam rei memoriam. Caſſantur privilegia ſeu ſtatuta quæcumque, quæ in poſterum derogarent diviſioni Toloſanæ diœceſis. *Cum ex more* &c.

VII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio in cathedrales, Vaurenſis & Mirapicenſis eccleſiarum. *Salvator noſter* &c.

VIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diœceſis Mirapicenſis. *Cum illius, cujus* &c.

IX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diœceſis Vaurenſis. *Cum illius, cujus* &c.

X. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Vaurenſis. *Sedes apoſtolica* &c.

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio facta de bonis epiſcopatus quondam Toloſani, eccleſiæ Appamiarum. *Dudum ad eccleſiam* &c.

XII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio monaſterii de Montealbano. *Nuper ex certis* &c.

XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Montiſalbani. *Cum illius, cujus* &c.

XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Rivenſis. *Cum illius, cujus* &c.

XV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis Lumberienſis. *Cum illius* &c.

XVI. Ad perpetuam rei memoriam. Revocatio erectionis eccleſiæ Limoſienſis, & erectio villarum Electenſis, & ſancti Pontii Thomeriarum, in civitates, & eccleſiarum earum in cathedrales. *Alma mater eccleſia* &c.

A XVII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis ſancti Pontii Thomeriarum. *Cum illius* &c.

XVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis Electenſis. *Cum illius, cujus* &c.

XIX. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio eccleſiæ ſancti Pauli de Fenolhodeſio, in collegiatam. *Inter cætera* &c.

XX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ ſancti Stephani de Teſcone. *Inter cætera* &c.

XXI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ Caſtrinovi de Arrio. *Inter cætera* &c.

B XXII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ de Inſula Jordani. *Inter cætera* &c.

XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ de S. Felice. *Inter cætera* &c.

XXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Mirapicenſis. *Sedes apoſtolica* &c.

XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Lumberienſis. *Sedes Apoſtolica* &c.

XXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Rivenſis. *Sedes Apoſtolica* &c.

C XXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ S. Vincentii Montis Regalis. *Sedes Apoſtolica* &c.

XXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Albienſis in duas diœceſes, & erectio villæ Caſtrenſis in civitatem. *Salvator noſter* &c.

XXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Caſtrenſis. *Dudum* &c.

XXX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ de Burſatio. *Inter cætera* &c.

XXXI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio & deputatio reddituum eccleſiæ Caſtrenſis in cathedralem erectæ. *Cum illius, cujus* &c.

D XXXII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Ruthenenſis, & erectio civitatis Vabrenſis, & ipſius villæ in civitatem. *Salvator noſter* &c.

XXXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio reddituum & limitatio epiſcopatuum Ruthenenſis & Vabrenſis. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Claromontenſis, in duas diœceſes. *Salvator noſter* &c.

XXXV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio facta de epiſcopatu S. Flori, ab epiſcopatu Claromontenſi. *Dudum* &c.

E XXXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio facta de eccleſiis & juribus epiſcopatus Claromontenſis epiſcopatui S. Flori. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Agennenſis, & erectio villæ Condomienſis in civitatem, *Salvator noſter* &c.

XXXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio Epiſcopatus Condomienſis ab epiſcopatu Agennenſi. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Petragoricenſis.

XL. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſco-

epiſcopatus Sarlatenſis. *Dudum conſiderantes* &c. A

XLI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ collegiatæ ex Capdioto diœceſis Sarlatenſis. *Inter cætera* &c.

XLII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Lemovicenſis, & erectio civitatis Tutelenſis. *Salvator noſter* &c.

XLIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatuum Lemovicenſis & Tutelenſis. *Dudum conſiderantes* &c.

XLIV. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Pictavienſis, & erectio civitatum Malleacenſis, & Lucienſis, ac limitatio diœceſum ipſarum. *Salvator noſter* &c.

XLV. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio eccleſiæ Cæſarauguſtanæ in metropolitanam. *Romanus Pontifex* &c. B

XLVI. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio civitatis .... in metropolitanam, & proviſio de fratre Franciſco de Peruſio, & ordinatio ſex ſuffraganeorum. *Redemptor noſter* &c.

XLVII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio, quod propter erectiones epiſcopatuum novorum, impetrantibus juſtitiam aut gratiam nullum præjudicium generetur. *Sedes Apoſtolica* &c.

XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio ſuſcepti regiminis. *Suſcepti* &c.

XLIX. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio *execrabilis* ſuper pluralitate beneficiorum. *Execrabilis* &c. C

L. Ad perpetuam rei memoriam. Compoſitio facta inter regem Arragonenſem & hoſpitale S. Joannis Hieroſolym. ſuper quibuſdam terris regni ſui: & ordinatio monaſterii de Monteſia Valentinæ diœceſis, ordinis Calatravenſis. *Ad fructus uberes* &c.

LI. Ad perpetuam rei memoriam. Compoſitio inter regem Arragoniæ & hoſpitale S. Joannis Hieroſolym. ſuper facto magiſtri ordinis de Calatrava: & ordinatio monaſterii de Monteſia. *Pia matris eccleſiæ cura* &c.

LII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio regulæ ordinis fratrum Minorum. *Quorumdam exigit* &c. D

LIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio monaſterii, & totius ordinis Grandimontenſis. *Exigente debito* &c.

LIV. Ad perpetuam rei memoriam. Ædificatio capellæ novæ in caſtro Bitaride Avinion. diœceſis. *Extollentes* &c.

LV. Ad perpetuam rei memoriam. Proviſio dotis dictæ capellæ. *Extollentes* &c.

Rubricæ tertiæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Robertum & comitem Sabaudiæ & quoſdam alios. *Et ſi ad pacis* &c.

II. Committitur judicibus, quod notificent dictas trevgas. *Et ſi ad pacis* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Angliæ, & Robertum de Brus pro rege Scotiæ ſe gerentem. *Vocatis* &c.

IV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Conſiderantes attentius* &c.

V. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Conſiderantes* &c.

VI. Ad futuram rei memoriam. Alia indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Conſiderantes* &c.

VII. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Conſiderantes* &c.

VIII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitiſſam Fuxenſem: *Illius, cujus in pace* &c.

IX. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent ipſas trevgas. *Illius* &c.

X. Ad futuram rei memoriam. Prorogatio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitiſſam Fuxenſem. *Ad noſtrum pridem* &c.

XI. Executoribus mandatur, quod notificent ſeu publicent dictam prorogationem trevgarum.

XII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter Guichardum dominum de Bellojoco, & Henricum dominum de Antigueſq, & quoſdam alios. *Etſi ad omnium* &c. B

XIII. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Etſi* &c.

XIV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, inter Robertum Siciliæ & Fredericum Trinacriæ reges. *Dudum inter cariſſimos* &c.

XV. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum, Inhibitio, quod Fredericus rex Trinacriæ, vel quicunque alii, non invadant regnum Siciliæ, nec terram citra Farum, & inſulas ſibi adjacentes. *Regis pacifici* &c.

XVI. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter nobiles viros Amalricum Narbonenſem & Geſpettrum de Caſtronovo vicecomites, & quoſdam alios. *Nuper ad noſtri* &c. C

XVII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, inter nobilem virum, Amadeum comitem Sabaudiæ, & Gerardum ejus primogenitum ex una parte; & Guidonem Delphinum Viennenſem, ac comitem Gebennenſem ex altera. *Etſi ad omnium corda* &c.

XVIII. Ad futuram rei memoriam. Limitatio temporis ipſarum trevgarum. *Dudum ad noſtri apoſtolatus.*

XIX. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, & temporis earum limitatio, inter Benedictum Cajetani & Anagniæ comitem Palatinum, & Stephanum de Columna. *Quanto ex poteſtate* &c. D

XX. Mandatur, quod notificent trevgas dictis comiti & Stephano indictas. *Quanto* &c.

XXI. Ad futuram rei memoriam. Confirmatio trevgarum indictarum per legatum inter cives Vercellenſes. *Licet ea, quæ de mandato noſtro* &c.

XXII. Ad futuram rei memoriam. Promulgatio ſententiæ excommunicationis latæ in frangentes trevgas indictas per legatum inter regem Siciliæ, & intrinſecos civitatis Aſtenſis, ex parte una; & Marchionem Salucianum ac comitem Sabaudiæ, ac extrinſecos civitatis ejuſdem, ex altera. *Dudum trevgas* &c. E

XXIII. Mandatur legato quod notificet trevgas renovatas, & indictas vicario regis Siciliæ, in partibus Pedemontis, ac intrinſecis & extrinſecis, & nobilibus ſupradictis. *Dudum trevgas* &c.

Rubricæ quartæ partis, cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad futuram rei memoriam. Monentur illi, qui ſpoliaverunt theſaurum eccleſiæ Romanæ in civitate Lucana, quod infra certum tempus reſtituant. *Infideles & ſtolidi* &c.

II. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra

tra occupantes bona quondam domini Gentilis cardinalis, in civitate Lucana. *Inſideles & ſtolidi* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus contra illos qui ſpoliaverunt curiales & cives, in civitate Carpentoratenſi. *Clamores validos* &c.

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Denunciatio quod inobedientes ſpoliatores curialium civitatis Carpentoratenſis, citra mare, excommunicationis ſententiam incurrerunt. *Dudum ſicut evidentia* &c.

V. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Proceſſus contra illos, qui aſportaverunt theſaurum domini Clementis de Montilio. *Cum venerabiles fratres & coepiſcopos* &c.

VI. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Citatio vicecomitis Leumanjæ, & Altivillaris. *Ex injuncto nobis* &c.

VII. Univerſis ad quos litteræ præſentes pervenerint. Protogatio citationis ejuſdem vicecomitis. *Pridem dilectum* &c.

VIII. Cariſſimo in Chriſto filio Roberto regi Siciliæ, &c. Confirmatur ſibi commiſſio vicariatus imperii in partibus Italiæ. *Regalis celſitudinis* &c.

IX. Ad futuram rei memoriam. Monitio, quod vacante imperio, nullus vicarii imperii nomen aſſumat. *Si fratrum & coepiſcoporum* &c.

X. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in patrimonio beati Petri, in præjudicium eccleſiæ Romanæ. *Eccleſia Romana* &c.

XI. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in ducatu Spoletano. *Eccleſia Romana* &c.

XII. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus aſſumat dominium in Marchia Anconitana, Maſſa Trabaria, & terra ſanctæ Agathæ, ac civitate Urbini. *Eccleſia Romana* &c.

XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus factus contra turbantes regimen civitatis Ferrariæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Dierum* &c.

XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio contra omnes turbantes regimen eccleſiæ Romanæ, in Marchia Anconitana, & offendentes officiales ipſius. *Dierum* &c.

XV. Monitio quod Chiricus, quidam de Marchia Anconitana, eccleſiæ Romanæ rebelles, tam perſonæ ſingulares, quam etiam communitates, redeant ad mandata eccleſiæ. *Ex novis inſolentiis* &c.

XVI. Proceſſus contra Burdonum, & Galiotium Ancelmitii de Smurillo, Firmanæ diœceſis, & quoſdam alios. *Aucta nimiorum* &c.

XVII. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium & commune Auximanum, ac Lipacium, & Andream quondam Gonzolini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Sicut mentis noſtræ* &c.

XVIII. Proceſſus contra Fridericum, Guidonem, & Sperantiam comites de Monteferetro, & conſilium & commune Urbini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Si velletis* &c.

XIX. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, ac univerſitatem & populum Racanatenſem. *Abſorbuit intellectum* &c.

XX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano, canonem de la Scala, & Raynaldum Dan. Paſſarinum de Mantua, nomen vicarii aſſumentes. *Olim in noſtram* &c.

XXI. Monitio quod Matthæus vicecomes reſtituat nunciis ſedis apoſtolicæ, Philippanum comitem de Languſco, Joannem de la Torre, & quoſdam alios, quos detinet captivatos. *Inter univerſas* &c.

XXII. Ad futuram rei memoriam. Declaratio, quod Conſtantius de Ulmo civis Pergamenus, & alii, ſe ſubducentes ab obedientia Matthæi de vicecomite, non includantur in ſententiis latis in ipſum Matthæum & ſibi adhærentes. *Dum olim evidentia* &c.

XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Monitio contra turbantes regimen civitatis Beneventanæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Vos* &c.

XXIV. Dilectis filiis, univerſitati & populo & communitati Ferrarienſi, eccleſiæ Romanæ ſubjectis. Proceditur contra eos. *Si velletis* &c.

XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus extrahat vel introducat in civitatem Ferrarienſem victualia, mercationes, vel alia bona, niſi ſub ſigno ad hoc per officialem domini papæ in dicta civitate deputato. *Ad noſtri apoſtolatus* &c.

XXVI. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus alius editus contra Ferrarienſes. *Dudum ad noſtri* &c.

XXVII. Mandatur executoribus quod publicent dictum proceſſum. *Dudum* &c.

XXVIII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis quorundam epiſcoporum regni Scotiæ. *Hoc mundi* &c.

XXIX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis Roberti de Brus, regnum Scotiæ gubernantis. *Magnitudo domus* &c.

XXX. Declaratio, quod commune & cives Ferrarienſes; Arnaldus, Oppizo, Bertoldus, & Nicolaus, qui ſe dicunt Marchiones Eſtenſes, & nonnulli alii; & eis adhærentes, incurrerunt pœnas & ſententias in diverſis aliis proceſſibus contentas, & comminatio gravioris proceſſus. *Manſuetudinem* &c.

XXXI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, quod ſi Chiricus Guilelmi prior prioratus ſancti Benedicti . . . . . diœceſ. & . . . . . Raynaldi, & communitates & univerſitates Serræ, S. Quirici, & Roſoce, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciet pœnas & ſententias in dictis contentas proceſſibus incurriſſe. *A tua memoria* &c.

XXXII. Mandatur eidem rectori, quod ſi Burdonus, & Galiotius Ancelmitii, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciet pœnas & ſententias in dictis contentas proceſſibus incurriſſe. *Inter graves* &c.

XXXIII. Proceſſus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, poteſtatem, ac Bolonium de Caſſaro, & Upizinum de Serragramma, ac defenſores, conſilium & commune Fanenſe, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Per graves injurias* &c.

XXXIV. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat perſonaliter, ſi poſſit commode, ad civitatem Fanenſem, vel per alium ſeu alios deputandos, & quod præſentent dictis Blanchello, poteſtati, ac Bolonio, Upizino, ac defenſoribus, conſilio & communi Fanenſi, proceſſus habitos contra ipſos. *Propter graves & enormes* &c.

XXXV. Proceſſus citationis & monitionis contra poteſtatem, conſilium & commune, ac . . . . . . eccleſiæ Romanæ rebelles. *Effrennata flagitiorum veſtrorum temeritas* &c.

XXXVI. Mandatur rectori Marchiæ, quod ſi tempus contentum in proceſſibus habitis contra poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune . . . . , . . Auximan. eccleſiæ Romanæ rebelles, ſit elapſum, quod omnes & ſingulos publice nunciet excommunicationis, civitates, communitates, & univerſitates, caſtra, & loca, eorum ſubjecta dominio, interdicti, & alias pœnas & ſententias incurriſſe. *Dudum poteſtates, capitaneos* &c.

XXXVII. Proceſſus citationis & monitionis contra Guillelmum Bort, & hominem quondam Raynaldi de Eſio, & eorum complices, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Sicut mentis noſtræ* &c.

XXXVIII. Mandatur eidem, quod accedat ad civitatem Eſinam ad præſentandum Guillelmo Bort, & homini quondam Raynaldi de Eſio, proceſſus habitos contra ipſos. *Propter graves & enormes* &c.

XXXIX. Ut provideant eis de ſecuro conductu, *Propter graves* &c. ut ſupra proxime.

XL. Proceſſus citationis, & monitionis contra Hugolinum Hugolini de Buſtarcio, laicum Eſinum, eccleſiæ Romanæ rebellem. *Tuorum flagitiorum temeritas* &c.

XLI. Ut provideant Hugolino Hugolini de ſecuro conductu. *Propter graves & enormes exceſſus* &c.

XLII. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat perſonaliter, ſi poſſit commode, ad civitatem Eſinam, vel ad alium locum ubi Hugolinus Hugolini de Buſtarcio domicilium habet; & præſentet ſibi proceſſus contra ipſum habitos, vel faciat præſentari. *Propter graves* &c.

XLIII. Mandatur eidem, quod ſi tempus terminorum contentorum in proceſſibus habitis contra civitates Raccanatenſem & Auximanam, ſit elapſum, quod publicet eas interdictis; etiam poteſtates, conſilia, capitaneos, & commonia, excommunicationis ſententias incurriſſe. *Dum olim circa præfationem* &c.

XLIV. Mandatur eidem, quod ſi tempus contentum in proceſſibus habitis contra Fredericum, Guidonem, & Sperantiam, quondam comites de Monteferetro fratres, conſilium & commune Urbinatenſe, eccleſiæ Romanæ rebelles, ſit elapſum, quod publicet eos omnes & ſingulos excommunicationis, & terras ac loca eorum interdicti ſententias incurriſſe. *Dudum Fredericus* &c.

XLV. Mandatur eidem, quod in caſtro Cinguli publicet, per ſe vel alium, proceſſus habitos contra poteſtatem, conſilium & commune, ac Appiglatiam quondam Claudii, & alios ut infra, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Propter graves & enormes per poteſtatem* &c.

XLVI. Requiruntur quod provideant poteſtati, conſilio & communi, ac Appiglatiæ quondam Claudii, & aliis ut infra, de ſecuro conductu. *Propter graves & enormes* &c.

XLVII. Mandatur epiſcopo Bononienſi, quod publicet per ſe vel publicare faciat privationem Raccanatenſium ab honore epiſcopalis dignitatis, & erectionem caſtri Maceratæ in eccleſiam cathedralem. *Propter nefandas & enormes* &c.

XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio caſtri Maceratæ & eccleſiæ ſeu plebis S. Juliani in eccleſiam cathedralem. *Sicut ex debito rationis*, &c.

XLXIX. Mandatur epiſcopo Bononienſi, quod nunciet publice in civitate & diœceſi Bononienſi Fredericum Guidonem & Sperantiam fratres, excommunicationis ſententiam incurriſſe. *De venenoſa radice* &c.

L. Mandatur eidem, quod publice nunciet, ſeu nunciare faciat nominatim in eccleſiis & locis civitatis & diœceſis Bononienſis, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra Raccanatenſes, & Auximanos. *Dum olim* &c.

LI. Mandatur epiſcopo Bononienſi, & rectori Romandiolæ, quod publicet commune & cives civitatis Ferrar. Raynaldum & Opizonem fratres, poteſtatem, capitaneum, & rectorem, ſententias & pœnas contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Manſuetudinem & conſanguinitatem* &c.

LII. Mandatur eidem epiſcopo, quod nunciet publice in civitate & diœceſi Bononienſi nominatim & expreſſe excommunicatos, inhabiles & indignos, poteſtatem, capitaneum, conſilium; & commune, ac Lippatium & Andream quondam Gorgolini milites Auximanos, & eis adhærentes, & terras, & loca interdicta. *Dudum* &c.

LIII. Proceſſus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, poteſtatem ac Bolonguinum de Caſſaro, & Upizinum de Sergramma, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Per graves injurias & offenſas*.

LIV. Mandatur, quod provideatur de ſecuro conductu Blanchello, &c. ut ſupra proxime. *Nuper contra blanchellum* &c.

LV. Mandatur rectori Marchiæ, quod præſentet proceſſus Blanchello de Sigrano, poteſtati, Bolonguino & Upizino, ac defenſoribus, conſilio & communi civitatis Ferrarienſis. *Propter gravem*, &c.

LVI. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio ne aliqui civitatem Anconitanam, terras, caſtra, & loca ejus, invadere præſumant, & ſententia excommunicationis contra tales. *Nimis in multorum diſpendium* &c.

LVII. Mandatur rectori Marchiæ, quod in terris & locis provinciæ Anconitanæ, publicet & publicare faciat proceſſus habitos contra præſumentes invadere civitatem Anconitanam. *Nuper ad audientiam Apoſtolatus noſtri*, &c.

LVIII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra præſumentes invadere Romandiolæ, Marchiæ Anconitanæ, ducatus Spoleti, patrimonii beati Petri in Tuſcia, Campaniæ & Maritimæ, ac Maſſæ Trabariæ provincias, Veneſinum & Urbinatenſem olim comitatus, ac Urbinatenſem & Revent. civitates, & alias terras, civitates, caſtra, villas, & loca ad Romanam eccleſiam ſpectantia. *Inter cætera quorum nos cura* &c.

LIX. Mandatur, quod nuncient in majoribus & aliis eccleſiis urbis, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & alias perſonas, & communitates, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus

ſibus habitis contra eos incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum &c.*

LX. Mandatur quod publice nuncient in majori eccleſia, & aliis eccleſiis civitatis & diœceſis Piſanæ, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & dictas alias perſonas, & communitates, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum &c.*

LXI. Mandatur quod procedant ad publicationem & aggravationem pœnarum & ſententiarum inflictarum contra poteſtatem, gubernatores, defenſores, conſilium, & commune Aretin. eccleſiæ Romanæ rebelles. *Dudum adverſus Fridericum &c.*

LXII. Ut inquirant diligenter contra omnes & ſingulos de provincia Tuſciæ, ſi quos invenerint adhærentes Raccanatenſibus, & Auximanenſibus. *Dudum adverſus Fridricum, Guidonem, &c.*

LXIII. Mandatur quod publice nuncient, omnes & ſingulos complices, ſequaces, valitiones, adjutores, Friderici, Guidonis, & Sperantiæ, & aliorum, &c. pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra Fridericum, &c. incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum &c.*

LXIV. Mandatur rectori Romandiolæ, quod compellat per cenſuras eccleſiaſticas, Fridericum & alios, &c. ad ſatisfaciendum communi & populo Ariminenſi, de damnis, injuriis, & exceſſibus per ipſos eis illatis. *De radice prodiens venenoſa &c.*

LXV. Mandatur eidem rectori, quod puniat pœnis debitis Fridericum, Lippacium, & Auximanum, Petrum Sathon de Sarlat. & communitates, eccleſiæ Romanæ rebelles. *De radice prodiens venenoſa &c.*

LXVI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, ut nunciet, ſeu nunciare faciat, publice complices, adjutores, valitiones, & ſequaces Friderici, Guidonis, & Sperantiæ, olim comitum de Monteferetro, & Lippacii, ac Andreæ de Auximan. ac Urbinaten. Raccanaten. & Auxan. pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Cum omnes &c.*

LXVII. Ut recedant a ſequela & adhærentia rebellium eccleſiæ Romanæ, & quod de cetero nullum dent eis auxilium. *De vobis multis &c.*

LXVIII. Quod inquirant diligenter, ſi invenerint aliquos fautores, defenſores, vel receptatores rebellium eccleſiæ Romanæ, & quod procedant contra tales. *Cum Lippacius &c.*

LXIX. Mandatur Marchię Anconitanę rectori, quod nunciet vel nunciare faciat, in eccleſiis & locis decretę ſibi provinciæ, omnes & ſingulos infraſcriptorum rebellium adjutores, valitores, & fautores, pœnas, & ſententias [illegible] proceſſibus habitis contra dictos rebelles, [illegible]. *Cum omnes & ſinguli &c.*

LXX. Mandatur eidem quod [illegible] perſonaliter epiſcopum Fanenſem, ſi [illegible] per informationem conſtiterit ipſum epiſcopum celebraſſe, poſt ſententias & pœnas in proceſſibus habitis contra commune Fanenſe promulgatas. *Cum nos propter nefanda rebellionis &c.*

LXXI. Mandatur eidem, quod inquirat diligenter ſuper conjuratione & conſpiratione factis ut ſupra, per communitates & populos Firmanenſem & Camerinenſem. *Si ex more &c.*

LXXII. Conceditur eidem poteſtas recipiendi a rebellibus & eorum valitionibus, juramenta & cautiones de obediendo mandatis eccleſię, cum ad obedientiam redierint. *Dudum propter nefanda rebellionis &c.*

LXXIII. Mandatur eidem, quod publicet vel publicare faciat indulgentiam conceſſam expugnantibus poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, univerſitatem & populum Raccanatenſem, necnon & Jacob, Gerardum, Aroletum, Bulgarſſorum, Deriolum, Leonem, Zanolum, Pertinalium, cives Raccanatenſes. *Exurgat Deus &c.*

LXXIV. Mandatur, quod publicent in eccleſiis & locis urbis, & circumpoſitę regionis, indulgentiam conceſſam expugnantibus Raccanatenſes. *Exurgat Deus &c.*

LXXV. Mandatur ut conſtrui faciant eorum ſumptibus & expenſis, infra cathedrales, collegiatas, & parochiales eccleſias, ſuarum civitatis & diœceſis, truncos ſive arcas ad reponendum pecuniarum ſubſidium, quod offeretur per fideles contra impugnantes fideles eccleſiæ. *Sponſi cæleſtis &c.*

LXXVI. Proceſſus indulgentiarum conceſſarum expugnantibus Lippatium, & alios Auximanos. *Exurgat Deus &c.*

LXXVII. Proceſſus indulgentiarum conceſſarum impugnantibus Fredericum de Monteferetro hæreticum, & idolatram. *Exurgat Deus &c.*

LXXVIII. Proceſſus contra poteſtatem, conſilium, officiales & commune Spoletanum. *Prodierunt &c.*

LXXIX. Proceſſus contra poteſtatem, conſilium, & commune Aſſiſinatenſe, ac Mutium ſacrilegum. *Dudum &c.*

LXXX. Ad certitudinem præſentium. Proceſſus contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos Mediolan. *Paternæ ſolicitudinis &c.*

LXXXI. Mandatur legato, quod legi faciat & exponi proceſſus habitos contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos de Mediolano. *Super nonnullis &c.*

LXXXII. Ad certitudinem præſentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano. *Dudum fama &c.*

LXXXIII. Mandatur legato, quod proceſſum habitum contra Matthæum Vicecomitem de Mediolano, ex abundanti legi & publicati faciat & exponi. *Nuper nobilem virum &c.*

LXXXIV. Ad certitudinem præſentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano, ut infra certum tempus ſub certis pœnis ſibi impoſitis apoſtolico conſpectui ſe præſentet. *Non ſine &c.*

LXXXV. Forma citationis dicti Matthæi Vicecomitis. *Super noſtris impedimentis &c.*

LXXXVI. Mandatur legato, quod mittat Matthæo Vicecomiti litteras apoſtolicas de ſecuro conductu. *Ne nobilis vir &c.*

LXXXVII. Forma citationis Aſtulfi abbatis monaſterii S. Ambroſii, Matthæi Cimeliarchæ, & aliorum infraſcriptorum. *Ad reprimendum &c.*

LXXXVIII. Mandatur epiſcopis, Bononienſi & Regienſi, quod nuncient in eccleſiis & locis ſuarum civitatum & diœceſis, poteſtatem & capitaneum Parmenſis civit. & Canem de Scala, & eorum conſiliarios, excommunicationis ſententiam incurriſſe. *Olim in noſtram & fratrum noſtrorum notitiam, &c.*

LXXXIX.

LXXXIX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus excommunicationis, & ſuſpenſionis, hæreſis, habitus contra Matthæum Vicecomitem, pro eo, quod citatus ſecundo tanquam ſuſpectus de hæreſi, comparere contumaciter recuſavit. *Olim Matthæum de Vicecomitibus &c.*

LXXXX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus tam citationis, quam contumaciæ, habiti contra dictum Matthæum ſuper impedimento per eum dato venientibus ad curiam. *Dudum frequentibus &c.*

LXXXXI. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus ſententiæ excommunicationis habitus contra dictum Matthæum, pro eo quod citatus ſuper talliis & exactionibus eccleſiarum, comparere contumaciter recuſavit. *Dudum querelis gravibus &c.*

LXXXXII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra prælatos Mediolanenſes adhærentes eidem Matthæo pro eo habiti, quod citati ſuper ipſa fautoria, comparere contumaciter recuſarunt. *Dudum in conſiſtorio publico &c.*

LXXXXIII. Mandatur archiepiſcopo Mediolanenſi, & inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, quod procedant, tam contra Matthæum de Vicecomitibus, & ejus filios, ipſorumque fautores, quam contra Scotum de ſancto Geminiano, & Franciſcum de Garbinate. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXIV. Mandatur legato, quod publice nunciet dictum Matthæum & ejus filios, omnes & ſingulos, expreſſis eorum nominibus, in civitatibus, locis, & caſtris ſuæ legationis, diebus Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis & candelis accenſis, excommunicationis ſententiam incurriſſe: & quod nihilo minus procedat contra eos, tam apoſtolica, quam imperiali, autoritate. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXV. Mandatur eidem quod publicet in eccleſiis & locis ſuæ legationis conceſſionem indulgentiarum, impugnantibus prædictos Matthæum, ejuſque filios. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXVI. Mandatur patriarchæ Aquilegienſi, & ejus ſuffraganeis, quod ſuperſedeant a publicatione indulgentiarum conceſſarum impugnantibus Fridericum olim comitem de Monteferetro, Lippacium & Andream, & alios infra ſcriptos. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXVII. Mandatur archiepiſcopo Salzeburgenſi, & ejus ſuffraganeis, quod faciant truncos ſeu arcas in ſingulis eccleſiis cathedralibus, collegiatis, ſeu parochialibus, ſuarum civitatum & diœceſum, ad reponendum pecuniarium ſubſidium offerendum impugnantibus. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXVIII. Mandatur eiſdem, quod diligenter procedant in præmiſſis juxta prædictarum continentiam litterarum. *Profanus hoſtis &c.*

LXXXXIX. Mandatur legato, quod faciat conſtitui arcas ſeu truncos in ſingulis tam cathedralibus quam collegiatis & parochialibus eccleſiis ſuæ legationis & aliorum locorum, in quibus dictam indulgentiam duxerit publicandam. *Profanus hoſtis & impius &c.*

C. Ad futuram rei memoriam. Ordinatio negotii vicecomitis Leomaniæ. *Terram ſanctam &c.*

CI. Datur eidem licentia, quod recedat de curia. *Dudum ex certis &c.*

CII. Abſolvitur dictus vicecomes a quadam ſumma florenorum, quam legaſſe fel. record. Clemens PP. V. *Inter curas multiplices &c.*

Rubricæ quintæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio Hugonis Geraldi, olim execrati epiſcopi Caturcenſis. *Divinis exemplis, &c.*

II. Ad perpetuam rei memoriam. Caſſatio fratrum, qui Fratricelli, Birochi, ſeu Bechini nuncupantur. *Sanctam Romanam &c.*

III. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio fratris Iſnardi, olim patriarchæ Antiocheni, & adminiſtratoris eccleſiæ Papienſis. *Inperſcrutabilis, &c.*

IV. Mandatur univerſis archiepiſcopis, epiſcopis, & electis, ut capiant ſeu capi faciant Henricum de Sena, de ordine Minorum, & alios, qui cum eo confugerunt ad inſulam Siciliæ. *Glorioſam eccleſiam &c.*

V. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio, quod omnia publica inſtrumenta, quæ deinceps conficientur in civitate Beneventana, ſeu ejus tritu, vel diſtrictu, bulla plumbea bullentur. *Affectus benevolentiæ ſpecialis &c.*

VI. Ad certitudinem præſentium. Inhibitio, ne aliquis de provinciis Campaniæ & Maritimæ inſurgat contra alium. *Ad hoc dignoſcitur &c.*

VII. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod dictam inhibitionem publicet in eccleſiis, civitatibus, terris, caſtris, & locis ipſarum. *Ad hoc dignoſcitur &c.*

VIII. Ad certitudinem præſentium. Inhibitio, ne aliquis præſumat facere confœderationes, ſeu ligas aliquas, contra provincias Campaniæ & Maritimæ, & earum annullatio. *Licet de cunctis provinciis, &c.*

IX. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod publicet prædictas inhibitionem & annullationem in eccleſiis & locis ipſarum provinciarum. *Licet de cunctis provinciis &c.*

X. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio, ne populus ſeu commune civitatis Viterbienſis, eligat aliquem de ſeipſis vel aliunde ad regimen civitatis ejuſdem abſque licentia ſedis apoſtolicæ. *Dierum &c.*

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, ne aliquis præſumat procedere, nec ſententias aliquas promulgare, contra officiales aut nuncios ſedis apoſtolicæ. *Matthæus de Porimak &c.*

XII. Abſolvitur G. de Balaſto, archidiaconus Forojulienſis, apoſtolicæ ſedis nuncius, a ſententia excommunicationis lata in eum per inquiſitorem hæreticæ pravitatis. *Ex tua inſinuatione &c.*

XIII. Mandatur quod nuncient in locis quibus viderint expedire, ipſum archidiaconum a prædicta ſententia abſolutum. *Ex inſinuationis aſſertione &c.*

ANNO CHRISTI 1317.

CONCILIUM RAVENNATE IV.

CELEBRATUM BONONIÆ,

Anno Domini MCCCXVII. tempore Joannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod epiſcopus ponat œconomum ad cuſtodiam rerum vacantium eccleſiarum.*
2. *Quod nullus præſumat in ſpiritualibus miniſtrare, niſi prius ab epiſcopo loci ſibi fuerit animarum cura commiſſa.*
3. *Quod quilibet ſe faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium ſuum.*
4. *De vita & honeſtate clericorum, & ornatu eorum.*
5. *Quod nullus de cætero recipiatur in canonicum cathedralis eccleſiæ, vel in monachum, ſeu fratrem alicujus monaſterii, ſeu regularis eccleſiæ, ſine licentia ſpeciali ſui ordinarii.*
6. *Quod nullus recipiatur in aliquo monaſterio, ſeu regulari loco, per potentiam laicorum.*
7. *De denunciatione facienda metropolitano de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis.*
8. *Quod certus canonicorum numerus ſtatuatur in eccleſiis cathedralibus & collegiatis, ubi non eſt ab antiquo ſtatutus.*
9. *De clericis non reſidentibus.*
10. *De quotidianis diſtributionibus.*
11. *De cenſibus & collectis imponendis.*
12. *De celebratione Miſſarum.*
13. *Quod nullus archipresbyter, præpoſitus, vel prælatus inferior epiſcopo, poſſit in eccleſiis ſibi ſubjectis inquiſitiones formare, accuſationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earundem eccleſiarum.*
14. *De Judæis.*
15. *De cautione recipienda ab uſurariis, & de pœnis recipientium uſurarios ad eccleſiaſtica ſacramenta, ſeu ſepulturam.*
16. *De pœna procurantium male ablata incerta legari ſub alio nomine, ſeu modo.*
17. *Quod clerici & religioſi a venationibus ſe abſtineant.*
18. *De pœna judicum ſæcularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehenſos, detentos retinent, vel ad ſuum judicem opprobrioſe remittunt.*
19. *Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri.*
20. *De indulgentiis ſeu remiſſionibus.*
21. *De exequiis epiſcoporum nunciandis per capitula eccleſiarum cathedralium archiepiſcopo & ſuffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.*
22. *De beneficiis & indulgentiis conceſſis in concilio, & de poteſtate diſpenſandi & interpretandi conſtitutiones omnibus.*
23. *De monialibus.*
24. *De ſalariis notariorum, & ſigilliferorum.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

QUanta ſint veneratione digna ſacrorum conciliorum ſtatuta, maxime Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini & Chalcedonenſis, quæ, ſicut quatuor evangelia, ſuſcipere & venerari tenemur, ac ſanctorum patrum aliorum concilia & ſtatuta, qui Spiritu ſancto illuminati fuerunt, nemo eſt qui ignoret. Cum igitur ab ipſis ſanctis patribus, in ipſis ſacris conciliis, inter cætera fuerit præordinatum & ſalubriter conſtitutum, provincialia concilia fieri debere, ut ea quæ correctione & reformatione egent, nullatenus negligantur, ita quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis ſanctorum patrum obſervaretur adverſum: idcirco nos Rainaldus permiſſione Divina, & apoſtolicæ ſedis gratia, ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopus, conſiderantes quod quamplures, maxime viri eccleſiaſtici, tum ex temporum tempeſtate, tum ex morum corruptione & levitate, tum ex elatione & vanitate, tum ex tenaci & avida cupiditate, tum ex craſſa ignorantia & negligentia, tum ex ſuperbia & irreverenti inobedientia, viam cohæredum Chriſti, circa gravitatem & honeſtatem, habitum & inceſſum eccleſiaſticæ religioni condecentes, & quam fideles & catholici habere debent, exorbitabant: pro his, quantum Deus annuerit, reformandis, ad ſalutem animarum, quam vehementius zelamus pro Divina reverentia, catholicæ fidei unitate & honore, provinciale concilium circa hæc reformanda duximus convocandum & congregandum apud Bononiam. In quo primo conſtitutiones editas & promulgatas per bonæ memoriæ fratrem Latinum, tunc apoſtolicæ ſedis legatum in his partibus, & alias per fratrem Bonifacium prædeceſſorem noſtrum, Forlivii, & nos Ravennæ & Argentæ in provincialibus conciliis legi fecimus: ac deinde, ipſo ſacro approbante concilio, conſtitutiones infra ſcriptas duximus ſtatuendas.

CAPITULA.

Quod epiſcopus ponat œconomum ad cuſtodiam rerum vacantium eccleſiarum.

Rubrica I.

CUm eccleſiarum vacantium proventuum & reddituum, ac bonorum ipſorum, diſpoſitio ad eorum ordinarios de jure pertineat: proinde duximus ſtatuendum, quod vacanti eccleſiæ ſtatim per ipſius epiſcopum œconomus debeat deputari

ANNO CHRISTI 1317.

tari diligens & diſcretus, qui redditus & proventus ac bona ipſius colligat & conſervet, ad ejuſdem eccleſiæ & ſucceſſoris defuncti rectoris ipſius utilitatem & ſtatum. Prohibentes diſtricte canonicis, clericis, ſeu patrono eccleſiæ ſic vacantis, quod de redditibus & proventibus, ac bonis ipſius eccleſiæ, ſe intromittere vel diſponere nullo modo præſumant, nec œconomum, ut prædiximus, ibidem per ipſum deputandum impediant vel moleſtent, quo minus ſibi injunctum officium libere exequatur: [a] nec aliter alicui eorum competat de conſuetudine approbata, vel privilegio ſpeciali. Quod ſi ſecus iidem canonici, vel clerici, ſeu patroni agere præſumpſerint: eoſdem canonicos, & clericos, ac patronos, præſentis autoritate concilii, privamus illa vice jure eligendi, ſeu præſentandi; decernentes electionem, ſeu præſentationem ſecus & aliter attentatam, ipſo jure nullius eſſe momenti.

[a] Forte, niſi. H.

Quod nullus præſumat in ſpiritualibus miniſtrare, niſi prius ab epiſcopo loci ſibi fuerit animarum cura commiſſa.

Rubrica II.

Cum de jure nullus ſacerdos alteri ſubditum, ſine ſui ſuperioris commiſſione ſeu licentia, ſolvere valeat, vel ligare, nos quamdam conſuetudinem, ſeu potius abuſionem, animarum plenam periculis (quod videlicet ſacerdotes aliqui per nonnullos prælatos ſæculares ſeu regulares, quibus in certis eccleſiis parochialibus rectorum inſtitutio de conſuetudine competit, in eiſdem eccleſiis inſtituti, ſine ſui epiſcopi autoritate, commiſſione, vel licentia parochialis eccleſiarum ipſarum, qui ipſius epiſcopi ſubditi eſſe noſcuntur, præſumunt ſolvere & ligare, in ſuarum præjudicium animarum) cupientes penitus extirpare, hoc ſacro approbante concilio, ſub privationis & excommunicationis pœnis, inhibemus ſacerdotibus memoratis, quod nullo modo præſumant in eccleſiis, in quibus modo prædicto, & per prædictos fuerint inſtituti, in ſpiritualibus miniſtrare, niſi prius ab epiſcopo loci, prout jura volunt, eis cura commiſſa fuerit animarum, de quibus idem epiſcopus tenetur Chriſto reddere rationem, tanquam de ovibus ſibi commiſſis.

Quod quilibet ſe faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium ſuum.

Rubrica III.

Solicite penſantes, quantum officii paſtoralis debitum prælatos adſtringat curis ſolicitis & continuis intendere, & per remedia ſalubria providere, in iis præcipue, per quæ ſaluti animarum conſulitur & providetur; & quod parum eſt jura condere, niſi ſit qui ea mandet executioni, Volentes igitur Pictavienſe concilium innovare, & debitæ executioni demandare, ſtatuimus & ordinamus, hoc ſacro approbante concilio, & nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ monemus, & peremptorie, quod abbates, decani, archipresbyteri, præpoſiti, ſeu quocumque alio nomine cenſeantur, ad ordinem ſacerdotalem ſe faciant promoveri; archidiaconi vero, ad ordinem diaconatus; inferiores autem beneficiati in eccleſiis noſtræ provinciæ Ravennenſis inſtituti, ad ordines ſacros, ſecundum quod [a] unus cujuſcumque beneficii requirit, infra annum ſe faciant promoveri. Si qui vero prædictorum animo indurato promotionem ſuam diſtulerint, & hanc noſtram monitionem, ſtatutum & ordinationem adimplere neglexerint: autoritate præſentis concilii ſint ipſo jure privati omnibus beneficiis ſacros ordines requirentibus, pro quibus promoveri tenebantur, quæ obtinent in noſtra provincia; niſi cum eis, vel aliquo eorum prædictorum fuerit diſpenſatum, vel in futurum diſpenſetur; vel niſi juſto impedimento detenti fuerint, quo minus promoveri potuerint: & tunc impedimento ceſſante, procurent, quam cito poterunt, ſe ad ordines, ut præmittitur, facere promoveri. Ut autem hoc ſalubre provinciale ſtatutum, levius & plenius debitum ſortiatur effectum, & prætextu ignorantiæ, quantumcumque craſſæ, non poſſint inobedientes, deſides, & negligentes, aliquam prætendere excuſationem adjicientes, ſtatuimus & ordinamus, quod quilibet epiſcopus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſuffraganeus, teneatur infra ſex menſes ſynodum celebrare, in qua quidem hoc Salubre ſtatutum legi faciat. Et denuo omnes, ut ſupra præmittitur, ſuæ civitatis & diœceſis moneat & inducat, cum prædicta pœna, ad ordines ſacros recipiendos. Item quod in dicta ſynodo declarent, omnes rectores præſentes & futuros parochialium eccleſiarum quæ curam animarum habent, nec ſunt collegiatæ, non promotos ad ordinem ſacerdotalem, infra annum a jure ſtatutum in concilio Lugdunenſi, ipſo jure fore privatos, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, vel in futurum diſpenſetur: etſi de novo electi fuerint ad eaſdem eccleſias, cum hæc ſint contra conſtitutionem bonæ memoriæ Bonifacii papæ octavi. Quos rectores & nos privamus, ſeu privatos declaramus, autoritate præſentis concilii. Si qui vero in futurum dignitates vel beneficia ſimilia adepti fuerint, tenean-

[a] f. munus.

neantur ſe promoveri facere infra annum ad ſacros ordines, ſecundum quod requirit onus ſuæ dignitatis vel beneficii: alioquin ſint privati ipſo jure, autoritate præſentis concilii, beneficiis omnibus pro quibus promoveri tenentur, quæ in noſtra obtinent provincia, niſi & cum talibus diſpenſetur per ſuperiorem ſuum.

De vita & boneſtate clericorum, & ornatu eorum. Rubrica IV.

Quoniam ſacerdotium ex indiſciplinatione populi apparet non ſanum, & propter laſcivas diſſolutiones clericorum & religioſorum detrahitur Divino honori & ordini clericali, populique minus ex hoc fiunt devoti, in tantum, ut etiam jura eccleſiarum retinere, & alii quandoque temerarie invadere non vereantur, cum inceſſus, habitus, & veſtimenta clericorum & religioſorum, in gravitate, forma, ac colore, diſtincta ſæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum eſſe deberent: proinde ſtatuimus & mandamus, ſacro approbante concilio, pro honeſtate ordinis clericalis, quod nullus religioſus, vel clericus portet arma, nec veſtimentum alterius coloris, quam a jure permiſſi: quæ deſuper clauſa ſint atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam deſignetur regalis eſſe generis, & ſperare ſe debere aſſequi partem hereditatis Divinæ: quæ ſcilicet ſit rotunda, & ita tonſi ſint inferius, quod aures pateant, ita quod ſi in ſacris fuerint, aut beneficiati in eccleſia cathedrali vel collegiata venerabili, ſecundum conditionem ſui ſtatus portent latiorem: alii vero mediocrem vel minorem, ſuis ſtatibus condecentem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent. In domibus eccleſiarum ſtudeant habitare. Prælati, ſacerdotes, & alii in dignitatibus vel perſonatibus conſtituti, ac canonici cathedralium eccleſiarum in ſacris ordinibus conſtituti, ſacerdotes & rectores eccleſiarum civitatum & ſuburbiorum, per civitatem incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas, chlamydes, vel tabardos. Sacerdotes vero extra civitatem & ſuburbia, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, ſaltem tabardos talares, ſeu condecentes portent. In eccleſiis vero utantur cappis, vel cottis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, niſi forte in neceſſitate in itinere conſtituti, pro cibo vel potu, vel hoſpitio, compellantur intrare. Tabernas, merces illicitas, aut perſonas ſuſpectas, in eccleſiis, vel domibus eccleſiarum quæ ſint intra clauſtrum vel ad uſum clericorum vel miniſtrorum deputatæ, ſeu in domibus contiguis ipſi eccleſiæ, nullo modo permittant teneri vel commorari. Si quis autem inventus fuerit arma portare cujuſcumque generis, pœnam incurrat 40. ſolidorum Ravennatum. Si vero habitum vel tonſuram incongruentem portaverit, 40. ſolidorum pœnam incurrat. Si autem ingreſſus fuerit tabernas, niſi ſit in itinere conſtitutus; vel merces illicitas contraxerit emendo vel vendendo, per ſe vel alium, præſertim ſi vinum vendiderit, vel vendi fecerit, vel paſſus fuerit, quod in dictis domibus quoquo modo vendantur, videlicet in domibus eccleſiarum, in quibus miniſtri eccleſiæ conſueverunt habitare, vel aliter ipſis eccleſiis contiguis, pœnam 10. librarum incurrat. Et eamdem pœnam incurrant tenentes mulieres ſuſpectas in domibus prædictis, vel teneri facientes. Idem & ſi teneri, vel habitare patiantur. Si quis vero ſine cappa, vel ſaltem cotta alba, interfuerit Divinis officiis, pœnam quinque ſolidorum ſe noverit incurriſſe: & eamdem pœnam incurrant non portantes chlamydem vel tabardum, incedendo per civitatem: niſi evidens paupertas rationabiliter aliquem vel aliquos excuſaret. Et ſimilem pœnam incurrant convivia laicorum frequentantes, & alii qui capitibus diſcoopertis incedunt, vel incedent. Quas pœnas declaramus clericos ſæculares tantum incurrere, & eas teneantur prælati eorum exigere, in uſus pauperum convertendas: nec ipſis ullo modo remittere poſſit, cum hoc ſtatuatur in favorem eccleſiaſticæ honeſtatis. Si vero fuerit religioſus, qui in prædictis, vel in aliquo prædictorum delinquat, jejunet bis in hebdomada in pane & aqua, publice cum fratribus comedendo & ſedendo in terra. Quam pœnitentiam ſi non inchoaverit infra menſem, & inchoatam non perfecerit, eum ex nunc capituli voce privamus, & ultimum in choro volumus eum eſſe. Et hanc pœnam patiatur, quouſque dictam pœnitentiam inchoaverit, & inchoatam perfeciſſe noſcatur. Et nihilo minus contra facientes privati ſint ipſo jure privilegiis & favoribus concilii hujuſmodi, & omnium aliorum conciliorum provincialium: quia fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Omnes autem alias conſtitutiones noſtras & prædeceſſorum noſtrorum provinciales, poſitas ſub titulo, *De vita & boneſtate clericorum*, caſſamus & irritamus, & eas nullius momenti eſſe volumus, & præſentem ſolummodo conſtitutionem remanere in ſui roboris firmitate.

Quod nullus de cætero recipiatur in canonicum cathedralis eccleſiæ, vel in monachum, ſeu fratrem alicujus monaſterii, ſeu regularis eccleſiæ, ſine licentia ſpeciali ſui ordinarii.

Rubrica V.

Quoniam experientia docente, quæ rerum eſt efficax magiſtra, manifeſte cognovimus, ut plurimum perſonas inſufficientes, illiteratas, & alias indignas, ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda, inſtitutas in eccleſiis & monaſteriis noſtræ provinciæ Ravennatis: ad hæc neceſſitate quadam urgente illos, ad quos ſpectat electio ſeu receptio canonicorum & monachorum in dictis eccleſiis & monaſteriis, hoc ſæpius inducente nimia laicorum importunitate; interdum affinitate aliqua ſeu conſanguinitate, vel alias ſingulari & inordinata dilectione, quæ ſæpius homines inducunt, ut omiſſo rationis judicio, carnalitatis ſequantur affectum, & dignis prætermiſſis, indignos ad honores eccleſiaſticos aſſumant, ex quibus plurima damna proveniunt eccleſiis, & Divinus cultus minuitur, quem ſummopere deſideramus augeri. Cupientes igitur huic peſtifero morbo quantum poſſumus obviare, & de ſalubri remedio eccleſiis & monaſteriis providere: præſenti approbante concilio, ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero nullus inſtituatur vel recipiatur in fratrem & canonicum alicujus cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ, vel monachum alicujus monaſterii, vel canonicum regularem, ſine licentia ſpeciali ordinarii loci ac metropolitani, ſi videatur opportunum ordinario loci, ſuper quo conſcientiam ipſius oneramus. Decernentes ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane, quidquid contra factum fuerit, ſeu attentatum. Hoc autem ſtatutum durare volumus uſque ad triennium, ſeu ſequens concilium: infra quod æſtimationes bonorum & redditupm fient, ita quod pro eorum facultatibus competens numerus miniſtrantium poterit taxari & ſtatui, prout jura requirunt.

Quod nullus recipiatur in aliquo monaſterio ſeu regulari loco, per potentiam laicorum.

Rubrica VI.

Plerumque contingit, quod propter minas & potentiam laicorum, nonnulli religioſi prælati noſtræ provinciæ coguntur indebite nonnullos in ſuorum locorum fratres recipere, vel converſos, ex quo prælatis ipſis & eorum locis gravamina multa provenire noſcuntur. Cupientes igitur laicorum in hac parte temeritates excludere, prædictorum prælatorum ac ipſorum locorum indemnitatibus providere: hoc ſacro approbante concilio, provide duximus ſtatuendum ſeu declarandum, quod modo prædicto recepti in fratres ſeu converſos quorumcumque locorum, ad eligendum tam active, quam paſſive fiant inhabiles: nec ad tractatus quoſlibet admittantur, nec eiſdem in veſtimentis per locorum prælatos modo aliquo debeat provideri. Quod & in receptis in monialium monaſteriis modo prædicto volumus habere vigorem.

De denunciatione fienda metropolitano de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis.

Rubrica VII.

Quoniam ex diutina vacatione damna plurima in ſpiritualibus & temporalibus eccleſiis ſolent provenire, ſicut jura teſtantur, & rerum experientia manifeſtat: volentes itaque juxta debitum officii noſtri eccleſiis in provincia Ravenn. conſtitutis, contra diſpendioſas vacationes, de ſalubri remedio providere, hortamur in Domino omnes fratres coepiſcopos noſtros, præſentes & abſentes, ac alios inferiores prælatos & clericos, cujuſcumque ſtatus & gradus vel conditionis exiſtant, quatenus pro Dei honore & ſalute animarum ſuarum & populi, ſalubriter & celeriter vacantibus eccleſiis de perſonis idoneis providere procurent, ne lupus rapax gregem Dominicum invadat, & bona dilapidentur. Nihilo minus, ſacro approbante concilio, ſtatuentes, quod ſi quando contingat propter deſidiam ſeu negligentiam, ad nos collationem dignitatis alicujus vel beneficii ſeu præbendæ cum cura devolvi, teneantur prælatus & capitulum & clerici eccleſiæ, in qua dignitas, beneficium vel præbenda hujuſmodi tanto tempore vacaverit, quod ad nos ſit collatio devoluta, infra menſem a tempore ſcientiæ devolutionis hujus, hoc nobis intimare, ſeu vicario noſtro, nobis in remotis agentibus: ne, quod abſit, eccleſiæ diu maneant deſolatæ, & nos noſtro defraudemur deſiderio. Illud idem ſtatuimus circa fratres coepiſcopos omnes provinciæ Ravennatis ſuffraganeos, quando de ipſis ad capitula collatio devolvetur. Quod & de patronis autoritate eadem volumus & ſtatuimus intelligi debere. Negligentes & remiſſi hoc ſalubre ſtatutum adimplere, & ſequenti concilio arguantur, & pœna debita caſtigentur.

ANNO CHRISTI 1317.

Quod certus canonicorum numerus ſtatuatur in eccleſiis cathedralibus & collegiatis, ubi non eſt ab antiquo ſtatutus.

Rubrica VIII.

Etſi deceat, & ſatis conſonet rationi & juri, quibuſcumque clericis collegiatarum eccleſiarum certum & determinatum numerum habere clericorum, tanto magis canonicis cathedralium eccleſiarum hoc competit, quanto tamquam caput aliorum in ſeipſis debent oſtendere, qualiter inferiores in domo Dei converſari debeant: non plures in quibuſcumque eccleſiis debent inſtitui, quam ex bonis ipſarum vivere poſſint: hoc maxime in cathedralibus ſervari debet, ne propter inordinatam conſtitutionem cogantur ipſorum canonici, in opprobrium totius cleri, miſerabiliter mendicare. Volentes ergo inordinatis receptionibus factis & fiendis in provincia noſtra, quantum poſſumus, providere, hoc ſacro approbante concilio, ſtatuimus & ordinamus, quod ubicumque in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis determinatus eſt numerus canonicorum vel clericorum, ſtatuto vel conſuetudine, ille ſervetur, nec augeatur quocumque quæſito colore, niſi juſta de cauſa & de licentia ordinariorum ſuorum. Ubi autem numerus certus determinatus non eſt, præcipimus ſtatui & firmari, juxta facultatem eccleſiarum, & hoc infra ſex menſes a publicatione conſtitutionis præſentis numerandos. Sed quia non eſt reprehenſibile judicandum, ſed laudandum, ſi ſecundum varietates temporum varientur etiam humana ſtatuta, & ſæpius ſit invenire; quod eccleſiæ antiquo numero canonicorum ſtatuto gravantur: idcirco ſtatuimus, quod ſi aliquæ eccleſiæ collegiatæ vel cathedrales inveniantur antiquo ſtatuto numero in præſenti rationabiliter prægravari, volumus, quod canonici ipſarum eccleſiarum, de licentia ſuorum ordinariorum, ſeu ipſi ordinarii, ubi ad eos ſolos ſpectat, reducant ſeu ſtatuant talem numerum juxta facultatem ipſarum eccleſiarum: ita quod cedentibus vel decedentibus canonicis, nullus de novo loco cedentis vel decedentis inſtituatur, quouſque pervenerit ad numerum ſic ab antiquo ſtatutum, vel de novo ſtatuendum. Et quia nonnulli tam epiſcopi quam alii provinciæ noſtræ, præteriti & præſentes, ut fide dignorum relatione audivimus, eccleſias cathedrales vel collegiatas, quarum inſtitutio vel ordinatio ad eos ſpectabat, vel ad ſe ſpectare prætendebant, de conſuetudine vel privilegio, aggravant & aggravarunt indebito & inordinato numero clericorum, & tali, quod nullo modo eccleſiæ prædictæ ſic inſtitutis & ordinatis in neceſſariis providere potuerunt, nec poſſunt: quod cedit in vituperium, nedum eorum, ſed totius cleri: & cum tales clerici non poſſint eccleſiis deſervire, & cogantur quodammodo mendicare: idcirco volentes tali morbo debitam adhibere medelam, ſtatuimus & ordinamus, quod nec epiſcopi, nec alii, poſſint vel debeant in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, vel aliis, in quibus inſtitutio vel ordinatio ad ipſos noſcitur pertinere, aliquem vel aliquos ultra numerum præſentem de novo inſtituere ſine licentia ſui ſuperioris: & ſi contra fieret, ſit irritum ipſo jure. Volumus etiam, & eis præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, quod numerum ſic ordinatum in prædictis eccleſiis ſic inſtitutum redigere debeant ad debitum congruentem numerum. Et quia qui altari ſervit, de altari vivere debet, & qui ad onus eligitur, a mercede repelli non debet: ſtatuimus & ordinamus, quod prædicti ordinatores, deficientibus propriis redditibus eccleſiarum, in quibus indebitam ordinationem fecerint, in futurum teneantur ſic inſtitutis per ipſos, reſidentibus in eccleſiis in quibus inſtituti ſunt, ipſis eccleſiis in Divinis & aliis deſervientibus, neceſſaria procurare, & tam in victu, quam in veſtitu & aliis neceſſariis, juxta earum exigentiam facultatum.

De clericis non reſidentibus.

Rubrica IX.

Quorundam clericorum deſidiam & periculoſam negligentiam radicitus extirpare volentes, qui in eorum eccleſiis reſidere negligunt, in grave præjudicium animarum ipſorum, & ſcandalum plurimorum, propter quod eccleſiæ ſæpius Divinis defraudantur officiis, cultuſque Divinus minuitur, quem ſummo cordis deſiderio augeri deſideramus: hoc ſacro approbante concilio, citamus & requirimus, & monemus omnes clericos noſtræ provinciæ, cujuſcumque ordinis, dignitatis & ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus infra ſex menſes, a die præſentis citationis, monitionis & requiſitionis numerandos; quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, reliquos duos pro tertio peremptorio eis aſſignamus, redire debeant ad continuam reſidentiam faciendam in eorum eccleſiis: eodem ſacro approbante concilio ſtatuentes & ordinantes, quod ſi quis, vel ſi qui clerici abſentes hanc noſtram monitionem contempſerint, vel in futurum ſe abſentaverint ab eorum eccleſiis, ultra quindecim dies, ſine ſpeciali petita licentia & obtenta ab ordinario loci vel ejus vicario, ipſo ordinario extra civitatem agente, ipſo jure ſint privati beneficiis omnibus quæ in noſtra provincia obtinent, niſi per ſuperiorem ſuper iis fuerit cum eiſdem miſericorditer diſpenſatum.

De quotidianis diſtributionibus.

Rubrica X.

Quia parum eſt jura condere, niſi executioni debitæ demandentur, & per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædeceſſorem noſtrum, in concilio per ipſum Forlivii celebrato, inter cætera ſtatutum extiterit, quod ubi ſtatutæ non eſſent in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis quotidianæ diſtributiones, in ſynodis proxime faciendis per ſingulos ſuffraganeos Ravennatis eccleſiæ a) proinde ſtatuerentur, ut per hoc ipſis eccleſiis ſingulis horis in Divinis melius ſerviretur; & attendentes patres coepiſcopos noſtros in executione conſtitutionis prædictæ ut plurimum hucuſque negligentes fuiſſe: volentes igitur dictam conſtitutionem tanquam rationabilem executioni debitæ demandare, hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus & ordinamus, quod quilibet ſuffraganeorum noſtrorum ſub pœna inobedientiæ teneatur ſic providere, quod in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis, dictæ quotidianæ diſtributiones fiant, & menſa communis deputetur: vel ubi dictæ diſtributiones ſeu menſa commode ordinari non poſſent, ſic per eoſdem ordinarios provideatur, quod decenter & devote in Divinis officiis eccleſiis ipſis deſerviatur: ut ſic cultus Divinus non minuatur, ſed potius, ut cupimus, augeatur. Si quis autem ſuffraganeorum prædicta non obſervaverit, pœnam ſtatutam contra tranſgreſſores canonum poterit formidare, & nihilo minus in ſequenti concilio durius increpetur.

a) Forte, provide. H.

De cenſibus & collectis imponendis.

Rubrica XI.

Cum imponendis & exigendis collectis talis modus & diviſio debeat obſervari, ut nulla eccleſia, ſeu eccleſiaſtica perſona, ſe indebite prægravari ex iis rationabiliter conqueri poſſit; ac ſæpe contingat dominos ſuffraganeos eccleſiæ Ravennatis debere Ravennatem eccleſiam viſitare pro feſtivitatibus ſanctorum martyrum Apollinaris, Vitalis, vel aliis ex cauſis in provincia emergentibus a nobis evocari; quos non oportet, pro factis provinciæ, propriis ſtipendiis militare: volentes hoc adhibere remedium opportunum, ſtatuimus & ordinamus, hoc ſacro approbante concilio, quod quilibet epiſcopus noſtræ provinciæ, in civitate & diœceſi ſua, & de conſenſu cleri ad hoc ſpecialiter convocati, perſonas ſufficientes & idoneas deputet & ordinet infra tres menſes a publicatione præſentis conſtitutionis, quo omnes redditus & proventus eccleſiarum omnium, monaſteriorum & aliorum locorum religioſorum, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, diſcutiant & examinent diligenter, & deſcribant ſeu deſcribi faciant per publicum notarium, juſtam æſtimationem & debitam unicuique eccleſiæ imponentes: & hoc in monaſteriis, prioratibus, eccleſiis, ſeu locis eccleſiaſticis aliis, ubi a decem annis citra non eſt facta æſtimatio ante dicta. De qua quidem taxatione & æſtimatione teneatur quilibet epiſcopus, ad expenſas cleri ſui, per ſcripturam publicam archiepiſcopali curiæ facere fidem infra tres menſes, ex quo dicta æſtimatio facta fuit. Secundum quam æſtimationem & taxationem ſtatuimus & ordinamus, omnia onera noſtræ Ravennat. (eccleſiæ) provinciæ imminentia ad præſens, vel in futurum, debere dividi & partiri inter prælatos & clerum Ravennatis provinciæ. Idem modus etiam & diviſio per ipſos obſervetur in dividendis & diſtribuendis oneribus ſpecialiter impoſitis clero ſuæ civitatis & diœceſis. Circa venerandos quoque patres & coepiſcopos noſtros ducimus ſtatuendum, volentes parcere gravaminibus ſubditorum: quod ſi quando eos laborare contingat, pro factis provinciæ Ravennatis, quindecim equitaturis ſeu evectionibus ad plus ſint contenti, & minus, ut minores non doleant, & juſte conqueri poſſint, ſe indebite prægravari: & ipſorum procurationibus 12. ſolidos Bononienſes pro quolibet equo; pro palafreno vero domini, unum florenum auri pro qualibet legali dieta, ſeu die quo laboraverit, taxamus. Si vero pro præfatis cauſis contingeret abbates & prælatos aliquos, ſeu canonicos cathedralis eccleſiæ, aut clericos, laborare: abbatibus & prælatis, quatuor equos; canonicis eccleſiæ cathedralis, tres; clerico vero, unum taxamus. Et pro unoquoque equo 10. ſolidos Bononienſes habere debeant a clero; & non ultra: & in hoc ſint taciti & contenti. Clericus vero ſive laicus, qui ſine equo mitteretur a clero, ſeu iret occaſione cleri: ſex ſolidos Bononienſes pro qualibet competenti eis dieta taxamus.

De celebratione Miſſarum.

Rubrica XII.

Etſi, propheta teſtante, doceamur pſallere Deo, & ſingulis horis pſallere ſapienter: multo fortius hoc debemus attendere, quando Miſſa præſertim ſolenniter celebratur, ubi angelicæ hierarchiæ invocantur, & in tali tanto myſterio, ut ſancti teſtantur, aſſiſtunt, debemus voce, ſpiritu, & Pſal. 46.

mente

mente pſallere, humiliter & devote. Cum igitur Miſſa in aliqua eccleſia noſtræ provinciæ in nota celebratur, debent omnes, maxime ſacerdotes & clerici in eccleſia ipſa, quantum poſſunt, aſſiſtere celebranti; ac omnis clamor, ſtrepitus & tumultus, in eadem eccleſia conquieſcere. Quidam vero non debito modo conſiderantes prædictam Miſſam quæ in nota cantatur, irreverenter prætereunt, ſe ſacris induere. Miſſas uno concurſu cum ſacerdote celebrare volentes, ex quo populorum concurſus ac pedum ſtrepitus per eccleſiam fit cum quodam ſonoroſo clamore: & ſic Miſſa quæ celebratur in nota; per indirectum quodammodo impeditur, ſeu minus devote attenditur. Volentes igitur huic indiſcreto actui neceſſariam adhibere medelam, ſacro approbante concilio, monemus omnes ſacerdotes tam ſæculares, quam regulares noſtræ provinciæ, atque ſtatuimus, quatenus cum Miſſa celebratur in nota in aliqua eccleſia, nullus alius ſacerdos Miſſam celebret in eadem, donec Miſſa præfata fuerit plene completa. Qui autem contra fecerit, ſui ordinarii arbitrio puniatur, ac durius increpetur: pœnas etiam contra inobedientes latas merito poterit formidare.

Quod nullus archipresbyter, præpoſitus, vel prælatus inferior epiſcopo, poſſit in eccleſiis ſibi ſubjectis inquiſitiones formare, accuſationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earumdem eccleſiarum. Rubrica XIII.

Quia nonnulli abbates, priores, præpoſiti, archipresbyteri, & alii eccleſiarum inferiores prælati, prout eſt huic ſacro concilio intimatum, contra rectores & clericos eccleſiarum ſubjectarum prælatis eiſdem, ordinario jure, inquiſitiones formant, accuſationes admittunt, ac ad privationem & pœnas alias procedere non verentur; & per hoc, tam juri communi, quam pontificali dignitati plurimum detrahunt: ſtatuimus præſentis autoritate concilii, quod nullus abbas, prior, præpoſitus, archipresbyter, ſeu alius prælatus inferior epiſcopo, contra rectores ſeu clericos eccleſiarum ſubjectarum eiſdem, inquiſitionem formare, accuſationem admittere, vel ad privationem procedere quoquo modo præſumant. Decernentes irritum & inane quidquid contra hoc ſtatutum per talem fuerit attentatum, niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine legitime præſcripta, eis hoc competere dignoſcatur. Ordo namque eccleſiaſticus confuſioni pateret, ſi pontificalis juriſdictio non ſervaretur.

De Judæis. Rubrica XIV.

Quamquam Judæi per eccleſiam tolerentur, non tamen debent in fidelium detrimentum, ſeu grave diſpendium, tolerari: quod ſæpius Chriſtianis accidit, pro gratia contumeliam, & pro familiaritate contemptum reddendo. Ideoque olim provinciale concilium Ravennæ celebratum, conſiderans ex ipſorum cum Chriſtianis permixta converſatione multa ſcandala proveniſſe, ſtatuit, ac perpetua ſtabilitate firmavit, quod ipſi rotam panni crocei coloris in veſtibus ſuperioribus, ac mulieres ipſorum conſimilem rotam in capite deberent portare, ut ſic a Chriſtianis poſſent diſcerni: & quod ad habitandum alicubi ultra menſem recipi non deberent, niſi in locis, in quibus obtinent ſynagogas. Sed quia nonnulli neſcientes a vetitis abſtinere, ſtatutum ſalubre præfati concilii vilipendunt, ignorantia affectata: pœna docente poterunt cognoſcere, quam ſit grave conſtitutiones eccleſiaſticas præterire. Ideoque ſacro approbante concilio, volentes huic morbo ſalubriter providere monemus omnes tam clericos, quam laicos noſtræ provinciæ, atque ſtatuimus, quatenus nullus de cætero locet domos ipſis Judæis, nec locatas dimittat, aut vendat, ſeu quocumque colore concedat, vel inhabitare permittat ultra duos menſes a publicatione præſentis conſtitutionis. Qui vero contra fecerit, ipſo facto excommunicationis incurrat ſententiam, a qua abſolvi non poſſit, niſi plene ſatisfecerit in prædictis.

De cautione recipienda ab uſurariis, & de pœnis recipientium uſurarios ad eccleſiaſtica ſacramenta, ſeu ſepulturam. Rubrica XV.

Uſurarum voraginem utriuſque teſtamenti pagina reprobatam, in noſtra provincia reprimere cupientes, denunciamus, ſeu declaramus, hoc ſacro approbante concilio, omnes uſurarios manifeſtos, donec de uſuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum idoneam præſtent cautionem, fore communione altaris & eccleſiaſtica ſepultura privatos; eorumque oblationes recipi non debere, nec ipſos abſolvi poſſe; teſtamenta quoque ipſorum non valere, ſed eſſe irrita ipſo jure. Omnes etiam, qui hujuſmodi uſurariis communionem altaris, ac corpus Chriſti tradiderint, aut eos ad eccleſiaſticam admiſerint ſepulturam, donec ad arbitrium ordinarii loci ſatisfecerint, ab officii ſui executione decernimus ſeu declaramus eſſe ſuſpenſos. Adjicientes, ut pœnæ hujuſmodi ſubjaceant omnes, qui tales uſurarios abſolverint, aut ad communionem altaris admiſerint, ſive teſtamentis aut ſepulturæ interfuerint eorumdem. Tabelliones quoque de mutuis & contractibus uſurariis, vel in fraudem uſurarum initis, inſtrumenta conficientes, vel recipientes ſcienter, quibus uſurarii pœnis ſubjaceant ipſo facto. Cæterum in recipienda ab uſurariis pœnitentibus, de uſuris reſtituendis, cautione prædicta, hanc haberi volumus & obſervari cautelam: ut ante omnia per confeſſionem uſurarii, vel per librum, vel libros rationum ejus, aut per teſtes ſive inſtrumentum, vel aliquo alio modo, fiat certa & manifeſta, ſi poterit, receptarum quantitas uſurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, verum etiam quæ ſunt a certis univerſitatibus & perſonis extortæ. Si vero id non ſit poſſibile, arbitretur & moderetur quantitatem hujuſmodi is, qui ex vigore præſentis conſtitutionis recepturus fuerit cautionem hujuſmodi, ſecundum rectam conſcientiam, ex fama, ſeu vicinorum teſtimoniis, aut ex conjecturis aliis veriſimilibus informandam. Ubi vero per poſtas libri uſurarii non apparuerit, per petentem ſibi uſuras reſtitui, de uſuris ſolutis, ſi petens habuerit inſtrumenta originalia, vel exemplaria ſumpta de originalibus communis civitatis, vel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab uſurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, vel cum alio pro eodem, & inſtrumentum ſolutionis, ſeu liberationis, vel confeſſionis, ſolutio uſurarum præſumatur & judicetur: & ipſo mutuo, vel obligatione, a die contracti debiti ſeu obligationis, uſque ad diem inſtrumenti confecti ſolutionis: & ab illo extorſiſſe uſuras, tot denarios pro libra ſingulis menſibus, quot declarare voluerit diœceſanus epiſcopus, aut ejus vicarius, vel pœnitentiarius, ſi ipſe uſurarius in dicta cautione non declaravit & dixit, quot denarios accipiebat pro libra menſibus ſingulis. Quando autem ſolutionis inſtrumentum aut ſcriptura non apparuerit, tunc judicetur, uſuras per ſex menſes uſurarium extorſiſſe ab illo, ex illo mutuo, ſeu obligatione, ſecundum rationem & taxationem prædictam, pro menſe quolibet: dummodo appareat per poſtas libri, vel alio modo legitimo mutuum, vel obligationem fuiſſe contractam. Quo facto, promittat ſolenniter, & juret uſurarius ei qui, ut * permittitur, hanc receperit cautionem curiæ ordinarii loci, ubi uſurarius, fuerit, omnium quorum intereſt vel intererit nomine, quod ipſe, ſi poterit, per ſeipſum, vel alium, ſeu alios, & in præſentia vicarii ordinarii prædicti, vel ejus pœnitentiarii, vel alterius de curiæ licentia, ſine difficultate qualibet, de uſuris a ſe receptis, & a patre ſuo, cæteriſque perſonis, quorum hereditas ad ipſum pervenerit, & de aliis male ablatis, & illicite acquiſitis per uſurariam pravitatem, uſque in quantitatem æſtimatam, & etiam majorem, ſi de majore conſtiterit, ſatisfaciet eis, a quibus eas ipſe, vel illi receperunt, aut eorum heredibus, ſi potuerint reperiri: & reſiduum, de quo, cui reſtitui debeat, non conſtabit, ordinario, vel vicario, ſeu pœnitentiario ipſius ordinarii libere aſſignabit, pauperibus erogandum, juxta ordinarii arbitrium, ſine ſtrepitu judicii, & figura. Et quod nihil dicet, vel allegabit, vel faciet per ſe, ſive per alium, propter quod ipſius curiæ proceſſus, ſententiæ, vel præcepta impediantur, aut quomodolibet retardentur circa ipſarum uſurarum & illicite acquiſitorum modo prædicto reſtitutionem: ſpeciali pacto ſe, & ſuos heredes, & bona obligans ad prædicta, & renuncians expreſſe, ſpecialiter & generaliter omnibus exceptionibus, juribus & defenſionibus, ſecundum libitum, & expreſſionem recipientis hujuſmodi cautionem. Sed pro his attendendis, & reſtitutione, & aſſignatione, ut præmittitur, faciendis, obliget omnia bona ſua, illa ſe conſtituens precario nomine dictæ curiæ poſſidere: omnimodam licentiam concedens, & liberam poteſtatem ipſi curiæ, & recipienti cautionem prædictam, pro ea, apprehendendi, diſtrahendi, & alienandi de ipſius bonis libere ac impune, autoritate propria, & contradictione non obſtante cujuſquam, quidquid & quantum, & ubi voluerit ipſa curia, uſque ad integram reſtitutionem & ſatisfactionem prædictorum. Et eorum occaſione renunciet etiam uſuris, & ſibi promiſſas remittat, ac juramenta ſibi pro eis ſolvendis, vel non recipiendis, ſeu repetendis, præſtita, relaxet, reddat, aut ſaltem reddere promittat: & juret, quod libros & quaternos rationum ſuarum, & inſtrumenta uſuraria quæ habebit, vel habere poterit, abſque dolo vel fraude, diminutione ſive ſubtractione, ordinario, vel ejus vicario, ſeu certo nuncio, dabit & conſignabit per ſe vel alios, pro eodem. Aſſignet etiam pecuniam quam habet, vel faciat depoſitum, ſi poterit, ad arbitrium ordinarii, ſeu vicarii, vel pœnitentiarii ipſius: quod quidem in cautione ipſa venire cenſemus. Damnet etiam heredes ſuos futuros, ſub pœna hereditatis amittendæ, ad eadem facienda: ipſi heredes, ſi præſentes fuerint, eadem ſe facturos ſub pœna & ſub religione promittant & jurent. Det præterea, ſi poterit, pignora,

* ſ. præmittitur,

ANNO CHRISTI 1317.

gnora, vel ſaltem fidejuſſores idoneos, qui ad prædicta eodem modo, & ſub eiſdem pœnis & tenoribus obligent principaliter ſe & ſua, conſtituentes ſe principales debitores in prædictis, renunciantes epiſtolæ divi Hadriani, beneficio novarum conſtitutionum de fidejuſſoribus, & omni alii defenſioni & juri, ad arbitrium recipientis cautionem eamdem, ex pacto ſpeciali, præſtantes ſimile juramentum. Hæc autem præcipimus fieri coram ſacerdote parochiali, & teſtibus fide dignis ac notario publico, de ordinarii, vel vicarii, aut pœnitentiarii ipſius mandato, qui recipiat prædictas promiſſionem & obligationem, renunciationem & cautionem, & cætera ſupradicta, de his conficiens inſtrumentum. Denique cautionem ipſam per ſingulas ordinariorum diœceſes, ubi ordinarius vel ejus vicarius præſens non adeſſet, recipiat rector parochialis eccleſiæ, in qua uſurarius habitabat, vel notarius publicus in ſacerdotis defectum, qui infra menſem teneatur hoc denunciare loci ordinario vel ejus vicario. In civitate vero nullus omnino abſque ordinarii vel vicarii, ſeu pœnitentiarii ipſius licentia ſpeciali, niſi forte parochialis ſacerdos, ubi non poterit requiri ad hæc cura ordinarii, ſuperveniente ſubito caſu mortis, de illa recipienda ſe intromittere præſumat: alioquin pœnam 10. librarum Ravennatum incurrat, abſque ſatisfactione debita minime relaxandam. Illos namque, quoad prædicta, declaramus uſurarios maniſeſtos, de quibus per parochiam quam inhabitaverint, vel ubi morarentur, fama fuerit extorſiſſe uſuras, vel ipſorum confeſſione, aut per idonea argumenta ſeu alio modo legitimo apparebit. Conſtitutionem quoque præſentem omnes parochialium eccleſiarum rectores, etiam ſi collegiatæ fuerint, habeant, legant & intelligant: uſurariorum pœnas prædictas frequentius in ſuis eccleſiis publicantes, & ſuas cautius evitantes, ſi Divinam & noſtram effugere cupiunt ultionem.

De pœna procurantium male ablata incerta legari ſub alio nomine, ſeu modo.

Rubrica XVI.

Quorumdam fraudibus legis prævaricatorum occurrere intendentes, qui dum male ablata habent, de quibus ignoratur cui ſit reſtitutio facienda, quæ eſſent per locorum epiſcopos aut ipſorum autoritate inter pauperes provide diſpenſanda, legant vel legare procurant, male ablatorum prætextu, de illis non facta mentione, aliquam pecuniæ quantitatem per executores ſeu alios, excluſo fraudulenter ordinario epiſcopo; diſpenſandam: hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod de cætero quælibet perſona, quæ reſtituere ſeu reſtitui voluerit aliqua male ablata incerta, ſive de quibus, cui facienda ſit reſtitutio, ignoretur, in ſuo teſtamento, codicillo, vel ultima voluntate, expreſſe dicat & clare, *Relinquo iſtud vel illud, ſeu tantum, de male ablatis incertis, ſeu reſtitutione ipſorum*: nec dicat, *relinquo pro remedio animæ meæ, ſeu parentum meorum*: neque aliquid aliud inſeratur, propter quod quæ ſunt ipſius male ablata incerta, non plenarie cognoſcatur, ſub pœna 10. librarum Ravennatum, quas in uſus pauperum convertendas decernimus. Rectoribus, capellanis eccleſiarum mandantes ſub excommunicationis pœna, quod aliquorum ultimis voluntatibus non interſint, ſeu ordinationibus eorumdem, quos ſciverint vel crediderint contra mentem attentare conſtitutionis hujuſmodi, vel in fraudem; & quod exponant infirmis & ipſorum heredibus, ut niſi nominatim & expreſſe legaverint male ablata incerta reſtituenda, non habebunt eccleſiaſticam ſepulturam. Quoslibet vero clericos, religioſos, vel ſæculares, qui circa hoc fraudem aliquam procuraverint obſervari, ab ingreſſu eccleſiæ & participatione ſacramentorum ſuſpendimus in his ſcriptis.

Quod clerici & religioſi a venationibus ſe abſtineant.

Rubrica XVII.

Licet ex dictis ſanctorum & ex ſcriptis conciliorum, omnibus ſervis Dei venationes cum canibus & avibus ſint interdictæ: nonnulli tamen religioſi, ſicut fide dignorum relatione accepimus, hoc minus penſantes, honeſtatis laxatis habenis, monachali modeſtia prorſus abjecta, monaſterii clauſtrum abhorrentes, ſine quo monachus vita carere deſcribitur, ſicut piſces vita carent ſine aqua, more laicorum ipſis intendunt in gravem religionis offenſam, opprobrium & ſcandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum ſtatui periculoſo & deteſtabili ſalubriter occurrere, hoc ſacro approbante concilio, diſtrictius inhibemus religioſis omnibus, cujuſcumque ſtatus, conditionis, religionis, vel ordinationis exiſtant, ne de cætero venari, ſeu ad venandum exire præſumant. Si quidem abbates, priores vel præpoſiti, ſeu alias adminiſtrationes habentes fuerint, per annum ipſo facto ſint ſuſpenſi ab omni adminiſtratione, donec ad mandatum ordinarii plene ſatisfecerint. Inferiores vero ſint ineligibiles, & ultimi ſemper in

choro

choro habeantur, donec ad mandatum abbatis, prioris, vel præpoſiti, ſufficienter pœnitentiam egerint de commiſſis.

De pœna judicum ſæcularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehenſos, detentos retinent, vel ad ſuum judicem opprobrioſe remittunt.

Rubrica XVIII.

Sæculares poteſtates, ſeu rectores vel judices, quorumcumque locorum provinciæ Ravennatis, qui clericos, per ipſos, ſeu ipſorum familias, cum armis vel alias exceſſiſſe, & maxime in habitu clericali repertos, detentos retinent, & ad diœceſanum epiſcopum remittere denegant, requiſiti; ſeu qui clericos ipſos, ſi eoſdem remitti per eos forte contigerit, in ſcandalum & opprobrium ordinis clericalis, tubis præcedentibus & tubantibus, armis apud ipſos inventis, ad eorum collum appenſis, & cum multitudine armatorum, ſeu alias inhoneſte, ad eumdem tranſmittunt epiſcopum: declaramus præſentis autoritate concilii, excommunicationis vinculo innodatos, & eorum ſententias & proceſſus per ipſos ſeu autoritate ipſorum latos & factos, ex tunc fore cenſemus invalidos, donec ſatisfactione præſtita, a prædicta excommunicationis ſententia per ſedem apoſtolicam dumtaxat abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri.

Rubrica XIX.

Cum nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri, ſtatuimus & ordinamus, hoc ſacro approbante concilio, quod ſi qua alia pœna ſtatuta eſſet in conſtitutionibus ſynodalibus noſtris, vel ſuffraganeorum noſtrorum, quam in noſtris conſtitutionibus provincialibus, vel prædeceſſorum noſtrorum, ſtatutum circa idem factum reperiatur, quod altera ipſarum ſit contentus loci ordinarius, & una electa & impoſita per ipſum, ſeu ejus vicarium, alteram infligere, ſeu inflictam exigere, non poſſit.

De indulgentiis ſeu remiſſionibus.

Rubrica XX.

Cum inferior ſuperioris legem habeat obſervare, nec eam poſſit infringere, ſeu etiam abolere, & in jure contineatur, quod epiſcopi plures, vel unus, non poſſint concedere indulgentiam ultra numerum quadraginta dierum, excepto in ſola eccleſiarum conſecratione; quod de uno anno ſtatutum fuit in concilio Forlivii celebrato per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædeceſſorem noſtrum, circa prælatos eleemoſynarios, ſub rubrica de pauperibus alendis, limitamus & reducimus ad numerum 40. dierum, hoc ſacro approbante concilio. Ad hoc diligenter conſiderantes, quod qui aliis præſunt, lenitatem cum ſeveritate miſcere debent, & cum ſubditis miſericorditer agere: ita tamen quod honeſtas & diſciplina clericalis non deſtituatur, aliam noſtram conſtitutionem provincialem editam & promulgatam per nos in concilio Argentæ celebrato, poſitam ſub titulo, de ætate & qualitate ordinandorum, duximus moderandam (Anno 1314. c. 1.); eodem ſacro approbante concilio ſtatuentes, quod non obſtante conſtitutione prædicta, nos & quilibet epiſcopus cum ſuis ſubditis diſpenſare poſſimus, qui contra tenorem & formam dictæ conſtitutionis ad ordines ſunt promoti, vel in futurum promoverentur. Hortamur tamen pro reverentia Dei dictos dominos epiſcopos, quod conſtitutionem ipſam ſic ſalubriter ſtatutam obſervent, & mandent a ſubditis obſervari, ne per proper, vel alias, perſonas indignas & minus ſufficientes ad ordines promoveri contingat: quod ſolum mens dictæ conſtitutionis requirit.

De exequiis epiſcoporum nunciandis per capitula eccleſiarum cathedralium archiepiſcopo & ſuffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.

Rubrica XXI.

Item cum negligentia ſeu contumacia indevotorum, pœna condecenti debeat puniri, & in concilio Ravennæ per nos celebrato inter alia fuerit ſtatutum, quod capitula eccleſiarum cathedralium quam citius commode poſſent, obitum ſuorum epiſcoporum ſingulis comprovincialibus epiſcopis deberent nunciare: & ſi ſuper hoc fuerint negligentes vel remiſſi, hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod capitula ipſa infra 10. dies poſtquam ſciverint ſuum epiſcopum defunctum fore, archiepiſcopo & ſingulis ſuffraganeis teneatur nunciare: alioquin pœnam 10. librarum Ravennatum ipſo facto incurrant, diſtribuendarum in uſus pios, metropolitani arbitrio [illegible]

De beneficiis & indulgentiis conceſſis in concilio, & de poteſtate diſpenſandi & interpretandi conſtitutiones concilii.

Rubrica XXII.

Deſiderabiliter affectantes in iis per quæ ſaluti conſulitur animarum, humanæ fragilitati, quæ facile declinant ad malum, via ſalutifera providere, autoritate Dei omnipotentis & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ac approbatione hujus ſacri concilii, abſolvimus, ſeu abſolvendos decernimus & ſingulos ſubditos noſtros & ſuffraganeorum noſtrorum, & eccleſiæ Ravennatis, qui pœnas aliquas ſeu pœnam, contentas vel contentam in ſacris conſtitutionibus noſtris, ſeu prædeceſſorum noſtrorum, provincialibus ſeu ſynodalibus noſtris, vel ſuffraganeorum noſtrorum, vel qui notam inobedientiæ incurriſſent, mandatis noſtris ſeu ordinarii vel vicarii noſtri, ſeu ordinarii ejuſdem, non parendo, ſi contriti confiteantur infra unius menſis ſpatium a notitia præſentis, & ad mandata ordinarii, læſo ſecundum formam eccleſiæ ſatisfaciant; ſeu ejus vicarii, eo in remotis agente; vel vicarii capituli ubi eccleſia vacat: ſuper hoc nobis reſervantes autoritatem plenariam abſolvendi & diſpenſandi; etiamſi in conſtitutione ſpecialiter reſervatur abſolutio & diſpenſatio concilio provinciali: eamdem autoritatem concedentes, & ſpecialiter committentes, præſentis autoritate concilii, locorum ordinariis, ſeu eorum vicariis, ipſis in remotis agentibus, & vicariis capituli ubi eccleſia vacat. Hortamur etiam & in Domino obſecramus venerabiles patres & coepiſcopos noſtros præſentes & abſentes, ut pro Divina pietate & reverentia hujus ſacri concilii, relaxari faciant quos epiſcopi vel alii de eorum mandato ſeu autoritate detinent carceratos; dummodo ſcandalum inde non oriatur; ac orationes frequentent ſeu frequentari mandent in Miſſis pro pace & contra perſecutores eccleſiæ; videlicet orationem, *Eccleſiæ tuæ*, ubi non dicitur oratio, *A cunctis*. Relaxamus quoque eadem autoritate omnibus & ſingulis vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad hoc ſacrum concilium acceſſerunt, vel pro eo laboraverunt, de injunctis pœnitentiis 40. dies, pro ſingulis diebus quibus laboraverunt vel laborabunt, uſque ad feſtum omnium ſanctorum incluſive. Reſervamus inſuper nobis, hoc ſacro approbante concilio, arbitrium puniendi & abſolvendi, quos de jure poſſumus, contemptores & tranſgreſſores ſacrorum canonum, cujuſcumque ordinis, præeminentiæ, dignitatis vel ſtatus exiſtant. Ad hæc, eodem ſacro approbante concilio nobis ſpecialiter reſervamus autoritatem & poteſtatem declarandi, interpretandi, temperandi, ſeu minuendi dictas provinciales conſtitutiones, ſeu pœnas in eis contentas; & ſuper dictis pœnis miſericorditer diſpenſandi cum omnibus & ſingulis ſubditis noſtris, & ſuffraganeorum noſtrorum, prout qualitas negotiorum & conditio perſonarum requireret.

Lectæ & publicatæ fuerunt prædictæ conſtitutiones per reverendiſſimum patrem, dominum R. permiſſione Divina ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopum, in eccleſia cathedrali Bononiæ, aſſidentibus venerabilibus patribus & dominis, dominis Huberto Bononienſi, fratre Petro Comaclenſi, Petro Foropopilienſi, Joanne Cæſenate, Guidone Regin. pro ſe & eccleſia ſua, & pro fratre Simone Parmenſi epiſcopo, qui poſt ſecundam ſeſſionem, ex rationabili cauſa ſe abſentans; in omnibus & per omnia commiſit vices ſuas eidem, & conſenſit omnibus quæ terminantur in ipſo concilio; Rimbaldo Imolenſi, Guidone Cervienſi, epiſcopis, ac procuratoribus fratris Huiguizonis Saſſenatis, fratris Hugolini Faventini, Salionis Adrienſis, epiſcoporum abſentium: Mutinenſi propter infirmitatem ſe canonice excuſante, ſeu ordinandis & ſtatuendis pro ſe & ſuo clero reverenter conſentiente: procuratoribus archidiaconi & capituli Forlivienſis, cum eccleſia ipſa ad præſens paſtore vacet, & capitulorum cathedralium eccleſiarum provinciæ Ravennatis. Præſentibus etiam religioſis & venerabilibus viris, abbatibus, prioribus, præpoſitis, archipresbyteris, & aliis quampluribus ad concilium ipſum convocatis: Huguizone præpoſito, Catia presbytero, Gerardino ſubdiacono cardinale, Boninſegna presbytero, & Albertino ſubdiacono, cantoribus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ: Guidone ſanctorum Fabiani & Sebaſtiani, Petro ſancti Petri in curte, Joanne ſanctæ Euphemiæ, eccleſiarum rectoribus, conventus clericorum Ravennæ: fratre Andrea priore ſanctæ Pelagiæ de Cremona, vicario ipſius domini archiepiſcopi, Conrado archipresbytero Paduano, & quampluribus aliis: ſub annis Domini MCCCXVII. indictione XV. die XXVII. Octobris.

De monialibus. Rubrica XXIII.

Nos Rainaldus permiſſione divina, & apoſtolicæ ſedis gratia, ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopus, dudum volentes executioni debitæ demandare conſtitutionem piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quam edidit & promulgavit ſuper clauſura monialium, & in qua expreſſe ſtatuit [illegible] virgines & ſingulas moniales, cujuſcumque religionis, ſtatus vel conditionis exiſterent, ſub perpetua clauſura debere manere, nullique perſonæ ad eas ingreſſum patere: inobedientiæ nolam ac maledictionem æternam effugere cupientes, eaſdem moniales, ubi ad nos ſpectat, mandavimus & fecimus includi, ac quaſdam conſtitutiones addidimus ſynodales & provinciales, in quibus, omnibus indiſtincte, tam clericis quam laicis, prohibuimus ingreſſum monaſteriorum & ad eaſdem acceſſum, ſine noſtra ſeu vicarii noſtri, vel alias ordinarii loci ſeu ejus vicarii, nobis ſeu ordinario loci in remotis agentibus, licentia ſpeciali, pœnas pecuniarias, & ſententias excommunicationis certo modo in contra facientes promulgantes. Verum quia a pluribus perſonis fide dignis, maturis & honeſtate præditis, ſæpius audivimus, quod dictæ noſtræ conſtitutiones, quas pro ſalubri remedio animarum intentionis noſtræ erat edidiſſe, ad ruinam & periculum animarum multorum tendere viderentur, cupientes, quantum nobis ex alto conceſſum eſt, ſemper autore Deo, de ſalubri remedio animarum ſaluti conſulere: ſuper hæc etiam ſolicitati ſæpius & requiſiti, conſtitutiones ipſas, autoritate nobis conceſſa in concilio Bononiæ per nos celebrato, declarandi, interpretandi, minuendi moderandi & mitigandi conſtitutiones provinciales noſtras & prædeceſſorum noſtrorum, & pœnas in eis inſertas, moderamus & declaramus, ac declarando ac mitigando, ſtatuimus, quod nullus de cætero pœnas in dictis conſtitutionibus contentas incurrat pro ingreſſu monaſterii; dummodo locum monialibus pro clauſura deputatum per locorum ordinarios non ingrediantur, in quo caſu firmæ & illibatæ dictæ conſtitutiones permaneant. Concedimus etiam, quod quælibet perſona, quæ non ſit notabiliter ſuſpecta, poſſit loqui monialibus memoratis, ſine metu pœnæ, ad cratem ſeu feneſtram ferream, de licentia abbatiſſæ, ſeu prioriſſæ, vel ejus locum tenentis: præſentibus tamen ſemper duabus ex monialibus ab abbatiſſa vel prioriſſa, vel earum vicem tenente, ut præmittitur, ſpecialiter deputatis, quæ ſemper videre poſſint & audire ſororem, ſeu monialem, ad feneſtram vocatam.

De ſalariis notariorum, & ſigilliferorum.

Rubrica XXIV.

Cum ad præſidentis officium pertineant, exactiones illicitas prohibere, & operantibus de præmio ſeu mercede condigna juxta qualitates laborum facere provideri, & in concilio dudum per nos Ravennæ celebrato contineatur, ut ſalaria notariorum & ſigilliferorum dominorum epiſcoporum taxarentur & moderarentur, & quamplures querelæ ad nos devenerint ſuper indebitis extorſionibus & oneribus exactis ab eiſdem, ſuper hocque in ſacro concilio per nos nuper Bononiæ celebrato, collatio inter nos & ſuffraganeos noſtros, qui in dicto concilio interfuerunt, habita fuerit: & cum dictum fuerit debere ſuper hoc provideri de remedio opportuno: ſed quia multitudine negotiorum in dicto concilio terminandorum occupati, non potuimus plene tunc temporis circa hoc intendere ſicut deſiderabamus, per præſentem paginam duximus ordinandum, & hortandum dominos epiſcopos, ſuffraganeos eccleſiæ Ravennatis, quatenus quilibet eorum in ſua curia limitare, taxare, & moderari debeat, ad omne ſcandalum tollendum, quantum notarii ſeu ſcriptores eorum vel officialium ipſorum percipere debeant pro quolibet inſtrumento ſeu ſcriptura publica vel privata, & quantum ſigillifer pro ſigillo: noſque ex poteſtate nobis in dicto concilio tradita declarandi conſtitutiones provinciales noſtras, & prædeceſſorum noſtrorum, & omni modo, quo melius poſſumus, volentes quantum in nobis eſt, dictam conſtitutionem obſervare, & executioni debitæ demandare, ordinamus & taxamus, quod in ſolutione facienda notariis pro ſcripturis, & ſigilliferis pro ſigillo, modus infraſcriptus debeat obſervari.

In primis recipere poſſit notarius de litteris citationis ſimplicibus, ſeu brevibus cum regiſtratione, 12. denarios Ravennates vel Bononienſes: & ſigillifer pro ſigillo 6. denarios. De litteris citatoriis, cum narratione prolixa, 2. ſolidos: & pro ſigillo 6. denarios. De citatione per nuncios, ſine litteris, videlicet pro commiſſione & relatione, 12. denarios. Si vero citarentur duo aut plures, recipere poſſet duos denarios pro quolibet, ultra dictos 12. denarios. De comparatione ſeu præſentatione, 4. denarios. De conſignatione termini, ſeu prorogatione, 2. denarios pro parte. De licentia, parte abſente, 4. denarios. De accuſatione contumaciæ, cum proteſtatione expenſarum, 6. denarios. De proteſtatione ſine ſcriptis, 6. denarios. De proteſtatione in ſcriptis, ſi fuerit prolixa, ſolvatur ad modum folii regiſtri, ſicut infra continetur, in ſimplici copia. De oblatione libelli, 3. denarios. De exceptionibus in ſcriptis, 3. denarios pro qualibet, vel aliter ad modum regiſtri. De replicationibus recipiat idem. De litis conteſtatione & juramento, a qualibet parte, 12. denarios. De regiſtratione libelli recipiat ab actore tantum, quantum pro regiſtro, in ſimplici co-

ANNO CHRISTI 1317.

pia, ut ſupra. De petitionibus, pro unaquaque recipiat a ponente 3. denarios, & a reſpondente 1. denarium. De articulis recipiat ab exhibente, ad modum regiſtri, ut ſupra. De copia articulorum, recipiat tantumdem. De teſtibus, pro examinatione & ſcriptura, de quibus folio continente ad minus 25. lineas pro pagina, & 12. dictiones pro linea, quæ eſt forma regiſtri, 2. ſolidos. De copia in publica forma, tantumdem. De ſimplici copia 16. denarios. De regiſtratione inſtrumentorum, & aliorum productorum, recipiat ad modum folii regiſtri. De ſimplici copia, ut ſupra continetur, 16. denarios. Si inſtrumenta & alia producta regiſtrari non contingat ex cauſa, tunc de ſcriptura, ſeu annotatione, ſicut ſunt producta pro quolibet inſtrumento, 4. denarios. De concluſione in cauſa a qualibet parte, 16. denarios. De exhibitione ſuſpectorum & confidentium, & aſſumptione ſapientium ad conſulendum, a qualibet parte 6. denarios. De articulo quæſtionis, ſuper quo debeat conſuli, ſi formabitur, pro parte qualibet 12. denarios, & pro ſigillo 10. denarios. De ſententia definitiva lata ex cauſa pecuniaria, vel more civili, quæ æſtimationem recipiat, recipiat pro prima libra 2. ſolidos, & pro ſingulis libris, uſque ad 10. libras, 12. denarios pro libra & ab inde ſupra, uſque ad quinquaginta libras, ultra dictam taxationem, 3. denarios pro libra. Ultra vero dictas quantitates, uſque ad centum, 2. denarios pro libris, & abinde ſupra 1. denarium pro libra qualibet, ultra omnes prædictas taxationes: & pro ſigillo pendente, ſi fuerit pendens, 6. ſolidos ad plus; ſi non fuerit pendens, 2. ſolidos Bononienſes. De interlocutoria, 2. ſolidos, vel plus, vel minus, arbitrio judicantis: pro ſigillo pendente, 2. ſolidos; & pro non pendente 12. denarios. Item ſi appelletur ab ea, tantumdem recipiat: ſi detur in forma publica, & idem de ſigillo, ut in proximo. De appellatione viva voce a diffinitiva ſententia, 6. denarios. De appellatione in ſcriptis oblata recipiat ad modum regiſtri in ſimplici copia: & ſi fiat in publica, recipiat tantum, quantum habuerit de ſententia. De ſigillo ſolvatur ut pro ſententia definitiva. Pro ſententia ſuper jure decimarum, vel patronatus, ſi ſuper eo conſilium habeatur, recipiat notarius quartam partem ejus, quod [a] conſultori. Si autem ſuper cauſa matrimoniali etiam requiratur conſilium, vel ſuper præmiſſis, vel conſimilibus, conſilium non haberetur, judex arbitretur, penſatis ſtatu, conditionibus & facultatibus perſonarum, & qualitate cauſarum, prout æquum & juſtum videbitur, religioni & pauperibus compatiendo.

a) Forte, conſultori. M.

De ſolutionibus quæ occurrunt circa collationes beneficiorum in primis, ſi ponatur edictum de rectoria capellæ ruralis vel urbanæ, pro ſcriptura, commiſſione, & relatione, 3. ſolidos, pro ſigillo 12. denarios. Pro inſtrumento, confirmatione, collatione, ſeu inveſtitura ejuſdem 30. ſolidos; conſiderata tamen qualitate ipſius beneficii: & pro ſigillo 2. ſolidos. Si edictum ponatur pro archipresbyteratu, vel alia dignitate ſeu perſonatu ſæculari, 4. ſolidos: pro ſigillo 12. denarios. Pro inſtrumento confirmationis ejuſdem, 3. libras: pro ſigillo 6. ſolidos. Si ponatur edictum de prioratu, ſeu de abbatia, 5. ſolidos: pro ſigillo 2. ſolidos. Pro inſtrumento confirmationis ejuſdem, 8. libras: pro ſigillo 10. ſolidos. Si de epiſcopatu ponatur edictum, 10. ſolidos: & pro ſigillo 3. ſolidos. Pro inſtrumento confirmationis ejuſdem, 25. libras: pro ſigillo 20. ſolidos. Si autem collationes, confirmationes, vel inveſtituras hujuſmodi, ſeu cauſæ eorum alteri committere contingat, ad petitionem partis, vel partium: tunc ſolvatur notario de commiſſione tertia pars ejus quod taxatum eſt: ut nihilominus taxatio prædicta ſolvatur notario pro confirmatione. Si autem ſponte, ſeu ex arbitrio committentis fiat commiſſio: tunc tertia pars, quæ dabitur notario pro commiſſione, computetur in ſalario ſupra taxato notario ſcribenti dictam commiſſionem: & detur pro ſigillo id quod ſupra taxatum eſt. Si autem ſolam audientiam & comminationem cauſæ committi contingat, ſolvatur pro commiſſione duplum ejus quod datum fuerit pro edicto. Si autem certum, vel certos articulos committi contingat, ſolvetur quod taxatum eſt pro edicto, & tantumdem pro ſigillo. De commiſſione appellationis 10. ſolidos, pro ſigillo pendente 2. ſolidos, vel 12. denarios. De litteris quæſtorum 20. ſolidos: pro ſigillo pendente 3. ſolidos, alias 2. ſolidos. De diſpenſationibus beneficiorum, ætatis vel ordinum, 15. ſolidos: pro ſigillo pendente 4. ſolidos, alias 12. denarios. De licentia abſentandi, ſeu non reſidendi, 10. ſolidos: pro ſigillo 12. denarios. Pro littera præſentatoria & teſtificatoria ad ordines 8. ſolidos: pro ſigillo 6. denarios. De litteris ſeu inſtrumentis ordinum 3. ſolidos: pro ſigillo 12. denarios. Et ſi aliquis caſus contingeret, qui non videretur in præmiſſis expreſſus, fiat taxatio ejus & reductio, ſeu reſtrictio ad arbitrium boni viri ſecundum formam regiſtri, ut præmittitur, vel alias, prout æquitati & [1] moderatori dominorum epiſcoporum, vel eorumdem vicariis videbitur convenire, omnium ſemper æquitate librata. Et quicumque hoc directe & fideliter obſervaverit, tamquam fidelis ſervus Domini, mereatur præmium vitæ æternæ: cogitans quod quidquid recipiet cum taxatione, moderatione & reſtrictione prædictis, juſte recipiet, & licite poterit retinere, & ſine aliquo conſcientiæ remorſu. Contra vero facientes noverint ſe plecti debere, etiam pœna in conſtitutionibus comprehenſa. Et ut hæc omnibus nota fiant, in albo ſtilo deſcribantur, ſeu clarius in membrana, in loco ubi jus redditur, affigantur, in ſingulis prætoriis, ubi jus redditur in curiis epiſcoporum.

1 ſ. ad miniſt.

ANNO CHRISTI 1317.

Et ego Rainaldus permiſſione Divina & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus, ſubſcripſi.

LEctæ & publicatæ fuerunt ſupradictæ conſtitutiones & ſtatuta dicti domini archiepiſcopi Ravennatis, in clero civitatis Mutinenſis, convocato in epiſcopali palatio Mutinæ per diſcretum & ſapientem virum dominum Floriamontem, generalem vicarium venerabilis patris domini Bonincontri epiſcopi Mutinenſis, de præcepto & mandato dicti domini epiſcopi, de verbo ad verbum, in milleſimo trecenteſimo decimo octavo a nativitate, Indictione prima, die Jovis 29. Decembris, in præſentia domini Jacobi Saraceni, domini Barnabei de Boſchettis, domini Bei de Luca, canonicorum eccleſiæ Mutinenſis; domini Joannis præpoſiti de Limiole, domini Matthæi archipresbyteri de Campogagliano, domini Lamfranchi de Saliceto, priorum fratrum Humiliatorum, presbyteri Petri de Malclavelis, presbyteri Joannis de Buralibus beneficiati, presbyteri Petri Boni beneficiati, presbyteri Martini beneficiati, domini Alexandri de porta, presbyteri Joannis capellani domini epiſcopi prædicti, presbyteri Biachini capellani eccleſiæ Mutinenſis, domini Adam, domini Pauli, monachorum ſancti Petri Mutinenſis, Ottonelli manſionarii dictæ eccleſiæ Mutinenſis, & præſentibus teſtibus Guidone de Querieto notario, Rainerio de Salsbegnano nuncio curiæ epiſcopalis, Nicolao Beroardo, & aliis pluribus.

Et ego Franciſcus de Aſpett. notarius curiæ epiſcopalis Mutinenſis, publicationi prædictæ interfui rogatus, & ſubſcripſi.

" ** CONCILIUM SILVANECTENSE

A Remenſis provinciæ antiſtitibus anno Domini [a] MCCCXVII. celebratum.

Ex codice MS. ſynodalium eccleſiæ Remenſis.

a More Gallico anno 1318. ante Paſcha.

Robertus.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis R. miſeratione Divina Remenſis archiepiſcopus, Joannes Belvacenſis, Guido Tornacenſis, Petrus Silvanectenſis, Ingeranus Morinenſis, perſonaliter, necnon Gerardus Sveſſionenſis, Radulphus Laudunenſis, Petrus Catalaunenſis, Fulco Novionenſis, Robertus Ambianenſis, Petrus Cameracenſis, & Bernardus Atrebatenſis, abſentes, per vicarios & procuratores ad hoc idonee conſtitutos, epiſcopi, & ſuffraganei Remenſis provinciæ, comparentes, concilium provinciale apud Silvanectum noſtræ Remenſis provinciæ facientes, convocatiſque ad dictum concilium, & comparentibus, decanis, & capellanis eccleſiarum cathedralium per procuratores idoneos, ac abbatibus, prioribus, & præpoſitis conventualibus, quorumcumque ordinum, ac etiam decanis, præpoſitis & capellanis aliarum eccleſiarum collegiatarum inſignium, pro reformatione morum in clero, & gravaminibus eidem multipliciter illatis, reparandis, ſalutem in Domino.

Ex experientia facti & multiplici querimonia dictorum ſubditorum noſtrorum didicimus, quod nonnulli domini temporales, & ſervientes eorundem, ac alii pacis turbatores, perſonis eccleſiaſticis æmuli, pœnas juris canonici novi & antiqui incurrere non verentes, coloribus & occaſionibus diverſis & frivolis exquiſitis, eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, & aliis piis locis, clericis & perſonis eccleſiaſticis, plures injurias & gravamina inferendo, bona eorum quæ poſſident, & in quorum poſſeſſione ſunt, vel quæ tenent, temere rapiunt, occupant & invadunt.

Nos volentes huic morbo peſtifero de ſalubri remedio providere, prout ex debito tenemur officii, hoc ſacro provinciali concilio approbante ſtatuimus: ut ſi quempiam bona eccleſiarum, monaſteriorum, locorum religioſorum, hoſpitalium, & aliorum locorum piorum, clericorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, invadere rapere vel occupare contigerit, & hoc judici ordinario loci, vel decano rurali, ſeu curato parochiali manifeſtum fuerit per evidentiam facti, vel de hoc eiſdem, vel alteri eorundem conſtiterit per juramentum partis, ſi fuerit fide digna, cum adminiculo unius teſtis, vel famæ publicæ, vel alias de hoc eiſdem conſtiterit competenter, ſi quidem perſona invadens, rapiens, vel occupans, quæ per ſe vel per alium ipſo mandante præmiſſa perpetraverit, vel perpetrata nomine ipſius rata habuerit, dominium vel juriſdictionem temporalem habeat loci invaſionis, occupationis, vel rapinæ: donec ſpoliatis reſtitutis vel eiſdem ſatisfactum fuerit competenter, ibidem, & in loco domicilii ejuſdem raptoris, vel invaſoris ſeu occupatoris (dum tamen dominus temporalis ſit dicti loci, ſeu juriſdictionem habeat ipſius) ceſſetur penitus a Divinis, nec non in loco quo res invaſa vel occupata detinebitur & in locis, in quibus invadens, vel occupans extiterit, licet ibi dominium vel juriſdictionem temporalem non habeat. Sed tunc ſolum in hoc caſu, quamdiu ibidem res raptæ, vel occupatæ, ſeu raptor vel occupator, ibidem erunt & detinebuntur, & non ultra, ceſſetur ſimiliter a Divinis. Si vero perſona invadens, rapiens, vel occupans, privata perſona fuerit, vel juriſdictionem propriam non habeat: licet eam exerceat nomine alieno loci, in quo res invaſa vel occupata extiterit tunc in loco in quo perſona invadens, rapiens, vel occupans, extiterit, & in loco in quo res invaſa, rapta vel occupata de-

ANNO CHRISTI 1317.

Cre. eſunt ibi.

detinebitur, ſolum quamdiu curat ibi prædones, vel res prædatæ, ſeu occupatæ, & non ultra, ceſſetur ſimiliter a Divinis: necnon in loco domicilii ipſius, dum tamen dicti loci dominium vel juriſdictionem habeat temporalem: donec, ut prædictum eſt, ſpoliato, res quibus ſpoliatus fuerit, integre fuerint reſtitutæ, vel ipſi de eiſdem ſatisfactum. Salva omnibus caſibus prædictis moderatione conſtitutionis, *Alma mater*.

De ſentent. excommun. in 6.

Porro ne delictum raptoris ſeu invaſoris in propria perſona remaneat impunitum: volumus ut ſi infra octo dies a tempore ceſſationis indictæ contra ipſum, res per ipſum invaſas vel occupatas non reſtituerit, cui tenetur, vel de eiſdem non ſatisfecerit competenter: ex tunc ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto. Ad cujus ſententiæ publicationem, contra ipſum procedatur, altero mandato nullatenus expectato: a qua non abſolvatur, niſi prius ſatisfacto eccleſiæ parochiali dicti loci de ſuo intereſſe competenter. Et ne aliqui, obtentu hujus conſtitutionis, calumnioſe occupationem ſeu invaſionem prætendant: ſtatuimus, ut ſi aliqui reperti fuerint ceſſationem a Divinis contra aliquem indebite indici procuraſſe, per ordinarium locorum ad expenſas legitimas, nec non ad intereſſe, parti ſine moræ diſpendio condemnentur, & alias graviter canonice puniantur.

Ad hoc etiam ſtatuendo adjicimus, & præcipiendo mandamus: ut omnes & ſinguli rectores parochialium eccleſiarum provinciæ noſtræ, ſingulis diebus Dominicis & feſtivitatibus ſolemnibus, palam & publice, & intelligibiliter denuncient in eccleſiis ſuis hora Miſſæ excommunicatos autoritate apoſtolica & noſtri præſentis concilii, omnes impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam, eccleſiæ de jure vel conſuetudine competentem, directe vel indirecte, tacite vel expreſſe, aut alias quoquo modo. Ipſos enim impedientes, ut dictum eſt, eandem juriſdictionem, autoritate concilii præſentis ſententiam excommunicationis, & anathematis incurrere volumus ipſo facto. Hanc autem ſententiam excommunicationis præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus rectoribus eccleſiarum provinciæ noſtræ, modo & forma prædictis indeficienter publicandam. In cujus rei teſtimonium præſentibus litteris ſigilla noſtra duximus apponenda.

Datum anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo ſeptimo, die viceſima ſeptima menſis Martii.

ANNO CHRISTI 1318.

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM.

Præſide D. Petro de Luna, primo ejus urbis Archiepiſcopo, celebratum Anno Chriſti MCCCXVIII.

Ex Card. Aguirre Tom. 3. Conc. Hiſp. p. 555.

ANno 1318. die 13. Decembris celebratum eſt Concilium Cæſarauguſtæ a primo ejus urbis archiepiſcopo D. Petro de Luna, aſſidentibus Epiſcopis Martino Oſcenſi, Petro Tiraſſonenſi, Michaele Calagurritano & Calceatenſi, aliiſque tum archidiaconis, tum Vicariis Epiſcoporum abſentium. In eo ſolemniter publicata fuit erectio ſedis Cæſarauguſtanæ in Metropolim. *Vide Carillo in Catalogo Præſulum ejus Eccleſiæ pag. 258.*

CONCILIUM TARRACONENSE

Præſide D. Eximeno de Luna Archiepiſcopo anno Chriſti MCCCXVIII.

Ex eodem Card. de Aguirre ibid.

ANno 1318. celebratum eſt Concilium Tarracone a domino Eximeno de Luna, ipſo anno quo Archiepiſcopus Tarraconenſis electus fuit. *Vide eumdem Carillo pag. 256.* Hactenus Aguirre. Huic concilio præfuit Eximenus Archiep. Tarraconenſis; interfuere Martinus Oſcenſis, Berengarius Vicenſis, F. Raymundus Urgellenſis, Guillermus Gerundenſis, F. Guillermus Ilerdenſis, Berengarius Dertuſenſis, Petrus Tiraſonenſis, Epiſcopi, Abbates & alii Prælati, quorum literas ad ſummum Pontificem datas pro canonizatione S. Raymundi recitat Michael Loth in actis ejuſdem Sancti canonizationis cap. 16. dat. 1317. die cathedræ S. Petri. Hujus pariter Concilii meminit Bulla canonizationis a Clemente VIII. data c. 9. apud Bollandum die 7. Januarii his verbis. *Verum ipſo Bonifacio prædeceſſore ab humanis etiam erepto, Concilium provinciale Tarracone denuo convocatum apud S. mem. Joannem XXII. prædeceſſorem etiam noſtrum primam petitionem renovavit.*

ANNO CHRISTI 1319.

CONCILIUM TOLOSANUM.

Menſe Jun. ann. Dom. MCCCXIX.

EJus acta nulla video, mentionem tum alibi tum in Gallia Chriſtiana factam reperio. Ei præfuit Joannes Raymundi, de Convenis, primus Toloſanus archiepiſcopus: qui deinde anno 1327. die 18. Decembris, factus eſt cardinalis epiſcopus Portuenſis & S. Rufinæ.

Ejus concilii loco hic exhibemus ex apographo P. Jacobi Sirmondi, Decretum Inquiſitoris in partibus Toloſanis, eodem anno datum adverſus libros Talmudicos Judæorum.

In

ANNO CHRISTI 1319.

In nomine Domini: Amen.

ANno ejuſdem Domini MCCCXIX. IV. Kalendas Decembris; ad requiſitionem & mandatum, ac judicium & ordinationem religioſi viri fratris Bernardi Guidonis, Inquiſitoris hæreticæ pravitatis in regno Franciæ, & ſpecialiter in partibus Toloſanis, per ſedem Apoſtolicam deputati; fuerunt libri Judæorum, qui appellantur Talmudz, quotquot apud Judæos potuerant reperiri, combuſti, & tracti prius per publicas carrerias Toloſæ in duabus quadrigis, cum ſervientibus & miniſtris curiæ regalis, cum voce præconia proclamante: *Propter errores & blaſphemias contra Dominum Jeſum Chriſtum, & ejus ſanctiſſimam genitricem virginem Mariam, & nominis Chriſtiani.* Qui errores & quæ blaſphemiæ in eiſdem libris inveniebantur contineri, per juratos, & examinatores peritos in Hebraica lingua; habito prius conſilio maturo per eumdem dominum Inquiſitorem, peritis in utroque jure & religioſis, & aliis multis diſcretis viris, in aula veteri domini Regis Toloſæ. Prædicti autem libri prius diu antea fuerant cum multa ſollicitudine & diligentia per manum Regalium, ad mandatum præfecti domini Inquiſitoris, habiti a Judæis, & poſtmodum diligenter examinati.

ANNO CHRISTI 1320.

** CONCILIUM SENONENSE

Olim cum ſtatutis Trecenſibus editum Trecis an. MCCCXX.

a Guillelmum de Meloduno.

Statuta provincialis concilii per reverendum in Chriſto patrem ac dominum, D. a G. Dei gratia Senonenſem archiepiſcopum, anno Domini MCCCXX, die Iovis poſt Pentecoſtem celebrati.

TITULI LOCORUM.

1. *Ut diœceſani hortentur ad jejunandum in vigilia feſti corporis Chriſti.*
2. *Ut interdicantur loca in quibus clericus a judice laico detinebitur.*
3. *Ut religioſi & religioſæ poſt annum & diem profiteantur.*
4. *De vita & honeſtate clericorum.*

LOCUS PRIMUS.

Ut diœceſani hortentur ad jejunandum in vigilia feſti corporis Chriſti.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut quilibet diœceſanus in ſua diœceſi, plebem a Deo ſibi commiſſam, tam per ſe quam per alios, loco & tempore congruis, ſalutaribus monitis inducat, ut quarta feria præcedente feriam quintam poſt octavas Pentecoſtes, qua ſummi & magnifici corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſacramenti memoria celebratur, ad honorem tam pretioſiſſimi ſacramenti, ac ipſarum plebium ſalutem animarum, ſe ab eſu carnium abſtineant, & jejunent: omnibuſque jejunantibus, vereque pœnitentibus & confeſſis, in remiſſionem ſuorum peccaminum, quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia duximus concedendos: totidemque eiſdem a quolibet diœceſano in diœceſi ſua, autoritate præſentis concilii concedantur. Circa vero proceſſionem ſolemnem quæ dicta quinta feria fit a clero & populo in delatione dicti ſacramenti his diebus, cum quodammodo Divina inſpiratione introducta videatur, nihil quoad præſens injungimus, devotioni cleri & populi relinquentes.

LOCUS SECUNDUS.

Ut interdicantur loca, in quibus clericus a judice laico detinebitur.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem clericum, in villis ſeu caſtris diœceſis & provinciæ Senonenſis, per judicem capi ſæcularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo dictum clericum ſuo judici eccleſiaſtico, non reddiderit ſeu reſtituerit, in ſua malitia perſeverans: in dictis villis ſeu caſtris ceſſabitur, quamdiu detinebitur dictus clericus, a Divinis: nedum in eccleſia, infra cujus confines dictus clericus detineri dignoſcetur, ſed etiam in aliis eccleſiis, ſi in dictis villis & caſtris plures eccleſias contigerit eſſe ſitas. Quod ad religioſa monaſteria in dictis villis & caſtris conſtructa, & alias eccleſias eiſdem contiguas, extendi volumus: ne, ſi in quibuſdam ceſſaretur, in aliis non ceſſationis ſententia ſeu interdicti valeat vilipendi. Et prædictas ceſſationes, autoritate præſentis concilii, ab omnibus, tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneantur, volumus obſervari.

LOCUS TERTIUS.

Ut religioſi & religioſæ, poſt annum & diem profiteantur.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut religioſi & religioſæ, in habitu religionis per annum & diem in ſuis monaſteriis commorantes, dictis die & anno elapſis per ſuperiores ſuos, dum tamen in ætate diſcretionis fuerint conſtituti, cogantur profiteri

ANNO CHRISTI 1320.

fiteri expreſſe, vel ſaltem ita publice, quod dicta profeſſio celari non valeat.

LOCUS QUARTUS.

De vita & honeſtate Clericorum.

STatuimus inſuper, ac etiam ordinamus ut clerici beneficiati, tam cathedralium quam collegiatarum eccleſiarum, ſive ſint capellani, canonici, vicarii, ſeu ſimplices choriales: caligis rubeis, viridibus, ſcatatis, croceis, ſeu albis, ita publice non utantur, ſed caligis nigris, ſeu aliis honeſtis, tantummodo ſint contenti. Quod ſi a delatione dictarum caligarum, canonice moniti, non deſtiterint: ipſo facto medietate diſtributionum, quæ inſiſtentibus certis horis diſtribuantur, autoritate præſentis concilii eos privamus. Quod quidem ſtatutum extendetur, ad presbyteros parochiales & alios presbyteros ordinariis ᵖ arbitriis puniendos. Et iſtud idem in clericis crines nutrientibus, barbamque prolixam, ſeu tonſuram inhoneſtam, ac a parte exteriori almutiam de cendeto, vel volveto, deferentibus, uniformiter inter clericos prædictos volumus obſervari.

ᵖ Dur. ordinariorum arb.

CONCLUSIO CONCILII.

Quarum autoritate litterarum, vobis & veſtrum cuilibet diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ſtatuta prædicta in veſtris eccleſiis, & alibi ubi expediens videritis, publicetis & exequamini diligenter, ac faciatis a parochianis veſtris, juxta ipſorum tenorem, inviolabiliter obſervari.

G. C. *Sequitur ſine nota ulla diſtinctionis locus quintus, tum ſextus, aliique tres: qui minus caute attendentibus videri poſſent, hujus eſſe concilii; ſed Trecenſium duarum ſynodorum eſſe, legentibus apparet.*

ACTA CONCILII ADANENSIS ARMENI,

Ex Galan, Conc. Eccl. Arm. to. 1. c. 31. p. 474.

Juſſu Conſtantini Patriarchæ & Oſcini Regis Armeniæ celebrati propter unionem eccleſiæ Armenæ cum Romana.

ECcleſiæ ſanctæ caput ſimul & Pax, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui ut Patrem cum ſuis creaturis conciliaret, pacem attulit per crucem in ſanguine ſuo; quare Diſcipulis ait: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*; quique, ſicut caritatis mandatum dedit nobis, ut diligamus invicem, ſic & ſignum, quo ſui agnoſceremur diſcipuli, indicavit dicens: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis; ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Idem igitur ipſe jam auferre volens ab eccleſia ſua ſancta, quem Diabolus interpoſuerat, lapidem contradictionis; atque in unum corpus ſua ubique diſperſa, ac ſeparata membra iterum adunire, ut omnes charitatis vinculo colligati, ſub ipſomet uno, eodemque capite, Chriſto Domino, & Deo noſtro conſociaremur; in corda ſacroſancti Patriarchæ domini Gregorii, atque piiſſimi & potentiſſimi Regis noſtri Leonis hæc itidem omnia immiſit: animamque quæ jam Chriſtum induta fuerat, religioſiſſimi Joannis, ᵃ patris noſtri Regis, & Armeniorum (quantum ad honorem attinet Principatus) Domini, ad unionem & concordiam eccleſiæ ſuæ ſanctæ procurandam, diſſenſioneſque ab ea auferendas excitavit.

Joan. 14.

Joan. 13.

ᵃ) Hayton Rex, dictus Joannes, poſtquam S. Franciſci inſtitutum profeſſus eſt.

Quamobrem ubi primum res in iſtorum mentem pervenit, ejuſdem unionis amore, & deſiderio intime ſauciati, illico, tanquam ſtrenui operarii, ad laborem, & divini præcepti obtemperationem parati, ſeipſos in hujuſce opus miniſterii, & cæleſtis nutus executionem animo lubentiſſimo commiſerunt; proſpicere ſatagentes noſtræ, quæ a magna Romanorum, aliiſque Chriſti eccleſiis erat, differentiæ, tum in Dominici calicis gratiarum actione, in quo nos aquæ miſtionem contra illos, reſpuebamus; tum in celebratione feſtorum, præſertim Nativitatis & Epiphaniæ Domini, in qua ab aliis Chriſtianis diſſentiebamus; tum denique in confeſſione duarum naturarum, voluntatum, & operationum, quas in una Domini noſtri Jeſu Chriſti perſona indiviſe, & inconfuſe unitas eccleſia ſancta recte & catholice recognoſcit; & nos aliter ſentiendo, duas denegantes, unam aſſerebamus Chriſti naturam, ex ineffabili unione illa reſultantem. Huic igitur noſtræ ab univerſali eccleſia diſcrepantiæ, illi conſulere feſtinarunt, in unum Chriſti corpus, & unam ſanctam eccleſiam catholicam nos iterum inferendo.

Verum enimvero perditiſſimi quidam, in malum a Diabolo concitati, ut perturbationes contentioneſque, maxime vero ſchiſmata, in ſancta Chriſti eccleſia molirentur, alios in iniquis conciliabulis ſuis canones ſanciverunt; docentes non eſſe nobis in tribus hiſce cum reliquis Chriſtianis communicandum: hoc eſt, in miſtione calicis gratiarum actionis; in celebratione Dominicæ Nativitatis; & Epiphaniæ, atque in duabus naturis, quas in una Chriſti perſona propter inconfuſam, ac indiviſam unionem eccleſia ſancta confitetur. Dicebant enim nefas eſſe, in calicem aquam injicere; quod aqua corruptibilis ſit; in Chriſto autem nulla fuerit corruptio: quibus plane videntur innuere vinum incorruptibile eſſe. Præterea in illo gratiarum calice, quem Dominus in myſtica menſa cœnaculi biberat, vinum ſolummodo fuiſſe, & non aquam. Similiter etiam quando Dominus ad veram ſui corporis reſurrectionem ſuadendam

ANNO CHRISTI 1320.

cum ſuis iterum diſcipulis comedit, ac bibit; in ea quoque menſa parum fuiſſe vinum appoſitum nugabantur, eo quod ab ipſo Domino antea dictum fuerat: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illam, cum illud bibam vobiſcum novum in Regno Patris mei*: pro ſe divum atteſtantes Chryſoſtomum ᵇ, qui verba illa expendens ait: *Cur autem non aquam bibit, ſed vinum? quod profecto vellet pernicioſiſſimam quandam hæreſim radicitus evellere; quia ſunt quidam, qui aqua in myſteriis utuntur: propterea quando myſteria tradidit, & quando reſurrexit, nudam abſque myſteriis menſam apponens, uſus eſt vino: idque declaravit dicens, ex hoc fructu vitis; vitis enim vinum, non aquam profert.* Quibus ſane verbis Chryſoſtomum eos, qui miſtum offerebant calicem, hæreticos appellare opinantur.

Matth. 26.

ᵇ) Chryſoſtomi verba in Matth. c. 26. ab Armenis quibuſdam perperam interpretata.

Cum inſuper de latere Chriſti ſanguis & aqua profluxerunt, ſolum, ajunt, ſanguinem in potum, aquam vero in purgationem duntaxat effluxiſſe: quamobrem minime licere inferunt, vino aquam miſceri in ſacris myſteriis. Hæc itaque veſtis dominicæ partitores, & ſacrarum eccleſiæ conſtitutionum, ac traditionum adverſarii impudenter jactabant: ignorantes quidem non modo aquam, verum & vinum quoque, quod ipſi incorruptibile autumant, eſſe ultro corruptioni obnoxium; neque hæc duo ſolummodo, ſed omnia fere ſenſibilia, quæ ſub viſus tactuſque ſenſibus cadunt, eſſe corruptibilia & caduca: cum ſola incorporea naturam corruptibilitatis expertem habere noſcantur. Etſi, verum illud eſſe, fateri debemus; quod licet duo iſta in ſe corruptibilia ſint, in Dominicæ tamen diſpenſationis ſacramento myſtice ſumpta puriſſima, & ab omni ſunt corruptelæ contagio remotiſſima, eandemque cum Spiritu ſancto purificantem vim, & operationem ſibi vendicant. Quocirca magnus Apoſtolus ille Joannes in quadam ex catholicis ſuis epiſtolis ait: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt: & tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt.* Vide, ut tria hæc unam eamdemque vim retinent. Nam licet diverſa ſecundum ſe, virtute tamen & operatione, unam quid ſunt divinum, & purificans: baptiſmum enim præſeferunt; aqua quidem juxta illud: *Ego baptizo vos aqua*: ſanguis vero ſecundum id: *Calicem, quem ego bibo, bibetis; & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini*; ſanguinem hic intelligens: Spiritus denique juxta illud: *Ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni.* Ac ad invicem ſimul ſumpta perficiunt, & ſanctificant; nam aqua cum ſanguine, & ſpiritu, quod ſanctum eſt proficit, & ſanctificat. Similiter & ſanguis cum Spiritu ſancto & aqua purificat & ſalvat: ac demum Spiritus ſanctus per aquam & ſanguinem ſanctos facit, regenerat, & omnes in filiationem Patris cœleſtis adoptat.

Joan. epiſt. 1. c. 5.

Matth. 3. Marc. 10.

Matth. 3.

In eo autem quod ſubdunt, nempe calicem Domini non fuiſſe ſalutifera miſtum aqua, immenſum ſane decipiuntur; cum mendacii arguant prophetica illa magni Salomonis verba: *Sapientia ædificavit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem, mactavit hoſtias ſuas, miſcuit in cratera vinum ſuum.* Et paulo poſt iterum ait: *Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miſcui vobis.* Magnus item Irenæus, Apoſtolorum ſucceſſor, in ſcriptis adverſus Marcionitas hæc profert: *Quomodo autem juſte Dominus, ſi alterius Patris exiſtit, hujus conditionis, quæ eſt ſecundum nos, accipiens panem, ſuum corpus eſſe confitebatur; & temperamentum Calicis, ſuum ſanguinem confirmavit? & quare ſe filium hominis confitebatur, ſi &c.* Et rurſus in ſua adverſus alias hæreſes doctrina inquit: *Vani autem omnino, qui univerſam diſpoſitionem Dei contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem ejus ſpernunt.* Et poſt pauca ſubdit: *Eum calicem, qui eſt creatura, ſuum ſanguinem, qui effuſus eſt, ex quo auget noſtrum ſanguinem; & eum panem, qui eſt creatura, ſuum corpus confirmavit, ex quo noſtra auget corpora: quando ergo & miſtus calix & fructus panis proprie percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis, & corporis Chriſti, ex quibus augetur, & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia.*

Prov. 9. ex 70.

Iren. l. 4. c. 57.

Idem l. 5. c. 2.

Hujus quoque teſtimonium perhibet S. Athanaſius, qui in Exhortatione de Baptiſmo ad illuminatos ſic habet: *Vides hanc menſam in medio altaris appoſitam?* Et inferius: *Hoc eſt cœnaculum, in quo cum Redemptore recumbis; ubi, cœnantibus illis, accipiens Jeſus panem, fregit, deditque diſcipulis dicens: accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum: & accipiens calicem vini miſtum, gratias egit, deditque eis, dicens; accipite, & bibite ex eo, hic eſt ſanguis meus; & biberunt.* Et S. Baſilius in ſua Liturgia; *accipiens*, inquit, *calicem, miſcens benedicens &c.* Similiter & lumen illud urbis Joannes Chryſoſtomus in ſua quoque Liturgia: *unus militum*, ait, *lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis, hæc dicens, infundat vinum: & ſubdens, & aqua, infundat aquam.* Magnus etiam Gregorius Nazianzenus in ſecunda contra Julianum invectiva oratione, flagitioſa illius ſacrilegia, in eccleſias olim perpetrata, deplorans ſic fatur: *Quis pro dignitate narrare, atque exaggerare poſſit, quæcumque, vel ob flagitia circa ſacras ædes admiſſa, vel ob ſacras menſas contumeliis affectas, vel ob myſticos miſtarios furioſe contaminatos, ipſis acciderint?* Hic miſtarium appellat ſanctus Dominicum calicem, in quo vinum aqua miſcetur.

Quod etiam noſtræ cum Deo verbo unionis myſterium in purgationem, & redemptionem permiſtio denotet illa, oſtendit Beatus Hieronymus, qui in Evangelium Marci ſuper illa verba, accepit Jeſus panem &c. *Formavit*, inquit, *Dominus noſter ſanguinem ſuum in calicem, vino & aqua miſtum; ut alio purgemur a culpis, alio redimamur a pœnis. Sanguine namque agni ſervantur domus a percuſſione Angeli, & aqua maris rubri extinguuntur inimici; quæ ſunt myſteria eccleſiæ Chriſti.* Idem conſimiliter aſſerit venerab. Beda presbyter his verbis: *Quia panis corpus confirmat, vinum vero ſanguinem operatur in carne: hic ad corpus Chriſti myſtice, illud refertur ad ſanguinem. Verum quia & nos in Chriſto, & in nobis Chriſtum manere oportet, vino dominici calicis aqua miſcetur: atteſtante enim Joanne, aquæ populi ſunt. Et neque aquam ſolam, neque ſolum vinum, ſicut nec granum frumenti ſolum ſine aquæ admiſtione, & confectione in panem, cuipiam licet offerre; ne talis videlicet oblatio quaſi caput a membris ſecernendum eſſe ſignificet; & vel Chriſtum ſine noſtræ redemptionis amore pati potuiſſe, vel nos ſine illius paſſione ſalvari, ac Patri offerri poſſe confingat.*

Beda in Marc. c. 14.

Præterea S. Alexander Papa, ſeptimus a D. Petro pontifex Romanus, hæc in ſua Epiſtola ſcripta reliquit: *In ſacramentorum oblationibus, quæ inter Miſſarum ſolemnia Domino offeruntur,* paſſio

Alexand. P. ep. 1.

ANNO CHRISTI 1320.

paſſio Domini miſcenda eſt; ut ejus, cujus corpus & ſanguis conficitur, paſſio celebretur: haut repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantum, & vinum aqua permiſtum in ſacrificio offeratur. Non debet enim (ut a Patribus accepimus, & ipſa ratio docet) in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri; ſed utrumque permiſtum; quia utrumque ex latere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Hæc quidem magnus, ac glorioſus Chriſti martyr S. Alexander præcepit; qui omnes eccleſiæ Conſtitutiones, & canones perfecte ab ipſo beato Petro acceperat. Et hoc ipſum affirmat S. Julius Papa: *Non poteſt*, inquit, *calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi miſceatur utrumque.* Tum quoque injunxit, ut ſi quis altero ſolo ſine altero ſacrificium perfecerit, *tandiu ceſſare debeat a ſacrificando, quandiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione* juxta ſacros eccleſiæ canones *correctus ſit.*

Jul. apud Grat. de Conſecr. diſt. 2.

S. Cypr. l. 2. ep. 3.

Magnus itidem Chriſti martyr Cyprianus, Epiſcopus Carthaginenſis in Occidente, hæc de Dominico calice tradidit: *Per Salomonem Spiritus ſanctus typum dominici ſacrificii ante præmonſtrat, immolatæ hoſtiæ, & panis, & vini, ſed & altaris, & Apoſtolorum faciens mentionem: ſapientia, inquit, ædificavit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem, mactavit ſuas hoſtias, miſcuit in cratera vinum ſuum, & paravit menſam ſuam, & miſit ſervos ſuos, convocans cum excelſa prædicatione ad crateram, dicens: qui eſt inſipiens, declinet ad me; & egentibus ſenſu dixit: venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miſcui vobis. Vinum miſtum declarat, ideſt calicem Domini, aqua & vino miſtum, prophetica voce prænunciat, ut appareat in paſſione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat ante prædictum.* Hoc idem paulo ſuperius etiam memoraverat, his verbis: *Admonitos nos ſcias, ut in calice offerendo dominica traditio ſervetur; neque aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis prior fecit; ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, miſtus vino offeratur.* Et Sanctus Ambroſius, Epiſcopus Mediolanenſis in Occidente; *Calicis permiſtio*, ait, *unionem Dei Verbi, quæ nobiſcum eſt, ſignificat; hoc enim fecit; & conjunctio facta eſt Divinitatis nobiſcum, qui Chriſti ſumus membra; ipſe vero nobis eſt caput.* Et iterum: *per miſtionem, quæ fit in ſacro altaris, myſterium crucis perfectum accipimus nos fideles, & cum Chriſto conjungimur.* Quin & noſter ſacroſanctus Patriarcha Nierſes in Cantico 72. ſuper Prov. ſic fatur: *Miſit ſervos ſuos, ſanctos nimirum Apoſtolos, ut vocarent ad potum lætitiæ miſti calicis, & ad aquam, & ſanguinem, quæ de latere Chriſti; in ſignum duarum ejus naturarum, egreſſa ſunt: quorum miſtura ineffabilem Verbi cum carne unionem deſignat.*

S. Ambr. l. 4. de Sacram. c. 4 & l. 5 c. 1. vinum & aquam in calice miſcenda eſſe affirmat illis verbis.

Hanc denique Calicis gratiarum commiſtionem ipſa quoque ſancti Evangelii verba ſignificant. Non enim dictum fuit: Accepit de cupa, vel de cellaria, guttulum, aut ejuſmodi aliud vas, in quo merum aſſervari ſolet: ſed, *comedentibus illis, accepit Jeſus calicem.* Unde manifeſtum eſt, quod de menſa, in qua erat juxta morem appoſitus, calicem ipſum deſumpſit, hoc eſt, craterem, aut quod ſimile vas, in quo pocula miſcentur. Neque dictum eſt: hoc purum vinum, aut hæc phiala, in qua illud, purum de more ſervatur; ſed, *hic eſt calix.* Calicem ergo nominans, in quo potus miſceri ſolet, ipſius utique potus admiſtionem patefecit. Tum additur: *hoc facite in meam commemorationem*, in paſſionis videlicet, & mortis meæ memoriam, ut Apoſtolus expoſuit dicens: *quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Cum igitur aqua mortem Domini noſtri ſecundum carnem ſignificet; quemadmodum & vinum vitam ejuſdem denotat ſecundum divinitatem; cumque in morte ejus exierint ſanguis & aqua: optimo quidem jure calix & aqua, & vino miſtus, in ſacris myſteriis offerri debet.

Marc. 14.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

In eo deinde, quod ulterius prædicant, Chriſtum ſcilicet in nuda menſa poſt reſurrectionem puro vino uſum fuiſſe, hoc colligentes ex illis verbis: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis, uſque in diem illum* &c. atque ex teſtimonio Chryſoſtomi dicentis: *de fructu vitis ait; vitis autem vinum, non aquam profert; ut profecto pernicioſiſſimam quandam hæreſim radicitus extirparet; quia ſunt quidam, qui aqua in myſteriis utuntur*: ſciant, ſacrum illum Doctorem propter eos, qui ſolam offerunt aquam, id fuiſſe loquutum. Non enim ait; ſunt quidam, qui vino aquam miſcent; ſed, *qui aqua in myſteriis utuntur*: in myſteriis dicens, non panem, neque vinum indigitavit; hæc namque non myſteria, ſed myſterii ſigna vocantur, hoc eſt, Incarnationis, & mortis Chriſti. Quod ſi, ſunt quidam, dixiſſet, qui miſcent aquam, juſtum forſitan eſſet, quod opinantur. Sed ait, *qui aqua utuntur*; ideſt, qui incarnationis, & mortis Chriſti myſterium aqua ſola conficiunt. In morte autem Chriſti non modo aqua, ſed ſanguis etiam ex latere emanavit; ſic & incarnatio non ſolum hominem, quem ſignificat aqua; verum & Deum quoque continebat, quem ſanguis figurat. Quamobrem, quia Ebionitæ Chriſtum, hominem ſolum exiſtimabant, ſola idcirco aqua in ſacris utebantur myſteriis: quos beatus Irenæus irridens ait: *nolunt cæleſtis vini permiſtionem, ſed ſola illum recolunt aqua*; hoc eſt, unionem Divinitatis cum humanitate non fatentur in Chriſto, ſed purum hominem illum aſſerunt; ea propter vinum, quod rei cæleſtis, nempe Divinitatis, indicium eſt, nolunt aqua miſcere, ne illam videantur unionem admittere; ſed ſolam offerentes aquam, terreſtrem tantum hominem ipſum confitentur. Hanc præterea veritatem confirmavit magna ſynodus Carthaginenſis tempore Honorii & Arcadii, Theodoſii ſenioris filiorum, coacta: nec non ſexta ſynodus, Conſtantinopoli in Trullo Imperialis palatii celebrata, in qua præfata Chryſoſtomi verba propter eos, qui ſolam aquam offerebant, dicta fuiſſe declaratum eſt.

Matt. Chryſ. Hom.

Quod inſuper de ſanguine loquuntur, & aqua quæ de Chriſti latere ſunt egreſſa; ſanguinem ſcilicet in potum ſolummodo profluxiſſe, aquam vero dumtaxat in purgationem; falſum adhuc eſſe liquet. Nam ſanguinem nedum potum ſignificare, verum etiam purgationem, clare oſtendit Evangeliſta Joannes in epiſtolis ſuis catholicis dicens: *Sanguis Jeſu Chriſti filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Et David propheta aquam in potum, & educationem quoque fuiſſe commemorat, dum ait: *In loco paſcuæ ibi me collocavit, ſuper aquam refectionis educavit me.* Deinde utrumque hoc, in potum ſimul & purgationem eſſe ſancti Eccleſiæ Doctores affirmant Ephrem, Gregorius Nyſſenus, & alii. D. enim Ephrem, in Expoſitione epiſt. ad Corinthios ſuper illa verba. *Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari; & omnes eamdem eſcam ſpiritalem biberunt; bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus*; mare in exemplum aſſert baptiſmi, & nubem, quæ ſuper capita Hebræorum extenſa illos protegebat, in exemplum manus Sacerdotalis: *& quemadmodum*, ait, *homo per baptiſmum ad Chriſti corpus, & ſanguinem ducitur, ita & populus ille, in mari prius baptizatus eſt, manna deinde ſpiritale comedit & potum ſpiritalem bibit, aquam, quæ de petra recens ſcaturivit. Petra autem Chriſtus appellatus eſt; quia Domini noſtri latus, ad petræ ſimilitudinem apertum, in omnium gentium expiationem & potum, aquam protulit & ſanguinem.* Et Origenes in Cantica Canticorum expendens illa verba, *Botrus Cypri, fratuelis meus mihi in vineis Engaddi*, ſic habet: *elevatus eſt Dominus noſter ſupra crucem in loco, qui dicitur Golgotha, & acuta cuſpide vulneratus, multiſque preſſus tormentis, ſuæ donatus eſt ſponſæ: ſicut enim percuſſa petra aquam Hebræis effudit murmurantibus; ſic & de latere Chriſti ſanguis & aqua in potum gentibus effluxit grarantibus.* Idem ſimiliter confirmat S. Gregorius Nyſſenus in expoſitione ejuſdem libri: *Pande os*, inquit, *& bibe aquam ex latere, de quo lancea tibi ſcaturiginem aperuit.* Si quælibet ergo communis aqua emundat, educat, ac omnibus potum miniſtrat; quanto etiam magis aqua vivifica, de noſtri latere Redemptoris egreſſa, hoc in eccleſia plene perfecteque operabitur?

ANNO CHRISTI 1320.

Cant. 1. ep. 70.

Circa vero Dominicæ Nativitatis, & Baptiſmi feſtivitates, quas uno ſimul die, nempe 6. Januarii, præter aliorum Chriſtianorum conſuetudinem, celebrandas contendebant; aſſerentes Jacobum fratrem Domini, qui unam ex ſeptem catholicis epiſtolis ſcripſit, conſtituiſſe [1], ut utraque feſtivitas hæc 6. Januarii perageretur: quod cum olim aliquot jugiter annos ita obſervatum ſit, ea propter & nunc eodem modo ſe obſervare profitebantur: ad hoc quoque reſpondendum eſt, ſatis compertum haberi, ſanctam Romanam eccleſiam ab antiquis temporibus per traditionem a D. uſque Petro Apoſtolorum principe exortam, feſtum Nativitatis 25. Decembris & Epiphaniæ, ſeu Baptiſmi 6. Januarii ſemper fuiſſe ſolitam celebrare. Et quamvis nonnullæ Aſiaticæ regionis Eccleſiæ, præſertim Hieroſolymitana, utramque feſtivitatem uno, eodemque 6. Januarii die antea peregiſſent; poſtea tamen, re melius a ſanctis Patribus conſiderata ab illo ſe errore retrahentes, eas diviſim juxta morem Eccleſiæ Romanæ celebrare cœperunt, videlicet Nativitatis feſtum 25. Decembris, & Baptiſmi, ſeu Epiphaniæ 6. Januarii: quemadmodum & Paſchatis feſtum, quamvis antea in Aſiatica parte feria quinta veteris Hebræorum Paſchatis ageretur, & hoc uſque ad Conſtantini magni, ſanctorumque Patrum Nicænæ Synodi tempora; ex iiſdem tamen ſanctis Patribus poſtea permutatum, in primum Sabbati diem tranſlatum eſt, in quo dominicam Reſurrectionem ut Romana ſemper eccleſia ſolita fuerat, cunctis Chriſtianis celebrandam decreverunt. Sicut igitur in Paſchatis feſto contigit, ita ſimiliter & in feſto Nativitatis, quod diviſim ante Baptiſmum, ſeu Epiphaniam, 25. Decembris peragere ſtatuerunt: ipſam vero Epiphaniam, ſeu Baptiſmum die 6. Januarii juxta ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ conſuetudinem.

Ratio autem cur in hujuſcemodi feſtivitatibus celebrandis tanta prius diverſitas præterfluxiſſet, ea eſt: quia nimirum Apoſtoli, miniſterio verbi, ac prædicationis evangelicæ, pro viribus inſtantes, intenti erant potiſſimum, ut homines ab erroribus ſimulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur; cumque in hanc rem omnem curam, ac laborem adhiberent, feſtorum ordinem, amuſſitatumque uniuſcujuſque traditionis examen haud ſane multum curavere, eo præſertim tempore, quo Apoſtolicæ prædicationi, pernicioſæ Scribarum, ac Phariſæorum, aliorumque Judæorum hæreſes ut cum maxime adverſabantur, cum inſurgebant falſæ Simonitarum, & Marcionitarum doctrinæ, acriter vexantes eccleſiam; exundabantque tempeſtuoſe ex Gentilium vi ac furore perſecutionum procellæ, quæ ſapientiæ domum arietabant. Quamobrem Eccleſiæ tunc ordines firmam ubique methodum retinere nequibant. Adde quod Apoſtoli in primævo illo ſurgentis Eccleſiæ ſtatu ad infirmam hominum fidem deſcendentes, facile permiſerunt, ut eas feſtivitates quævis Eccleſia juxta placitum ſibi ordinem celebraſſet: ſicuti eandem ob rem, ut Gentes ab idolorum cultu facilius retraherentur, ipſa adhuc evangelica præcepta, atque doctrinas permiſſione interdum & licentia, prout opus erat, attemperabant; non enim omnibus, & ſingulis ſimul rebus poterant perfecte proſpicere. Quare ex quatuor illis dumtaxat tunc abſtinendum præceperunt, ab immolatis ſimulacrorum, a fornicatione, ſanguine, & ſuffocato; & hoc quidem, uſquequo Eccleſia firmiorem ſumeret in vera fide ſtabilitatem.

Poſteris vero temporibus ab Apoſtolorum ſucceſſoribus omnia ſigillatim accommodatius, perfectiorique ordine diſpoſita, atque præcepta ſunt; quemadmodum & contigit, ut dictum eſt, in illa feſtivitatum Nativitatis, & Baptiſmi disjunctione, quæ ab iiſdem ſanctis Patribus poſtea in Eccleſia inſtituta fuit. Cujus rei neceſſitatem & cauſam oſtendit beatus Cyrillus Hieroſolymorum Patriarcha in epiſtola ad magnum Julium Romæ Papam: (hic autem Cyrillus non eſt ille, qui epiſtolam ad Conſtantium Imperatorem, magni Conſtantini filium, deſtinavit; ſed quidam alius, illius Cyrilli in eadem Hieroſolymitana ſede ſucceſſor.) Is igitur hæc ad Julium ſcripſit. *Multus quidem labor a miniſtris inſumitur, & adhuc defectus occurrit in celebratione glorioſarum feſtivitatum Nativitatis, & Baptiſmatis Domini noſtri, dum utraque una ſimul die peragitur: omnes enim preces lectiones & cantica, quæ in honorem tantarum ſolennitatum debentur, defectu temporis abſolvi minime poſſunt. Quomodo namque valeat quis feſtivitates illas cum ſuis myſteriis una die perficere, in urbe Bethlehem Nativitatem, ac deinde in Jordanem perveniens ibi Baptiſmum, ut fas eſt, celebrare? Nam cum Bethlehem in Auſtrali plaga Hieroſolymæ conſtituta ſit, & ab illa tribus diſtans milliariis; quinam fieri poteſt, ut celebrans eodem die tantam via longitudinem pertranſire, earumque feſtivitatum myſteria valeat explere? Ipſe porro ex Hebræorum libris, de feſto Nunciationis prolis Zachariæ, ab illis die expiationum celebrato, accepi, quod inde ſex menſibus enumeratis*

Vide Baron. ad an. 351. de pluribus Cyrillis Epiſc. Hieroſ.

(1) Nullus Apoſtolorum id inſtituit; immo Apoſtolica conſtitutio oppoſitum præcipit his verbis: *Natalis Domini celebretur 25. die noni menſis, poſt quem celebretur Epiphaniæ dies 6. die decimi menſis*: hoc eſt 25. decembris, & 6. Januarii. Vide S. Clementem P. lib. 5. Conſtit. Apoſt.

ANNO CHRISTI 1320.

tis uſque ad Annunciationem beatæ Virginis, atque hinc rurſus novem aliis uſque ad Chriſti Nativitatem, ejuſdem Nativitatis feſtum non incidat ipſa die, qua nos illud una cum Baptiſmate concelebramus. Quapropter veſtram deprecor ſanctitatem quatenus diligenter illum Hebræorum codicem iſthic inquirat, atque in eo rei ſupraſcriptæ veritatem exploret; ſi qua forte feſtivitatum harum ab invicem ſeparatio librorum quoque teſtimoniis effici poſſit, ut videlicet unamquamque ſeorſim proprio ſuo die honore debito peragamus.

Hæc itaque cum audiſſet beatus Julius, accuratiſſimam rei ipſius inquiſitionem faciens, omnes Hebræorum libros, qui juſſu Titi & Veſpaſiani Romanorum Imperatorum Hieroſolymis Romam delati fuerant, congregavit: atque in Annalibus Joſephi offendit, quod menſe ſeptimo in feſto Expiationum hora miniſterii apparuerat Angelus Domini Zachariæ in Templo, eique nuncium prolis retulerat; qui tamen cum Archangeli verbis fuiſſet incredulus, mutus in pœnam evaſerat uſque ad partum Eliſabeth in ſua ſterilis ſenectute. Hoc autem adinvento, reliqua omnia ex eodem ordinate deducens beatus Julius, veritatem antedictam comprobavit. Nam primus Hebræorum menſis eſt Niſan, dictus a Romanis Aprilis; ſeptimus vero, e Niſan enumeratus, eſt Thiſrin, quo menſe in feſto Expiationum, quod eo anno contigerat ſecundum Romanos 24. Septembris, facta eſt Angeli Annunciatio Zachariæ. Hinc ſex aliis menſibus annumeratis, devenitur ad Annunciationem Deiparæ Virginis, juxta illud Archangeli ad eamdem: *& hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis*: quod plane accidit die 4. Niſan & 25. Martii. Ex hoc rurſus die novem elapſis menſibus, occurrebat Chriſti Nativitas 9. Tebet, & 25. Decembris.

Niſan interdum in Aprilem, interdum in Martium incedit.

Sic igitur Julius Papa, comparatis Hebræorum menſibus cum menſibus Romanorum, manifeſte oſtendit, Chriſti Nativitatem vere ipſo die 25. Decembris contigiſſe; tum 6. Januarii Baptiſmum. Et quamvis ſacroſancta Romanorum Eccleſia ita ſimiliter antea, a divo uſque Petro veteri traditione edocta, celebraſſet; dein tamen ſacrorum librorum teſtimoniis magis confirmata, cœpit in poſterum utramque feſtivitatem illam prædictis diebus una cum aliis ipſam imitantibus Eccleſiis ſolennius celebrare. Hinc S. Baſilius, Archiepiſcopus Cæſarienſis, in ſuis quoque ſcriptis poſuit Chriſti Nativitatem die 25. Decembris; monuitque Gregorium Nazianzenum, ut illam Byſantii eodem die perageret. Quin Nazianzenus ipſe in Orat. de Chriſti Nativ. prius illam, ac poſtea Baptiſmum ſe celebraſſe ſignificat his verbis: *Ac quidem paulopoſt & Jeſum purgatione mea in Jordane purgare videbis, vel potius aquas purgatione ſua purificare.* Poſthæc vero ait: *Nunc autem partum accipe, & præſulta*: Et iterum: *Nunc autem Theophania ſive natalitia, præſens celebritas.* Tum quoque in Orat. ſequenti de Baptiſmo ait: *Rurſum Jeſus meus, & rurſum myſterium.* Ac tandem inferius: *Etenim ſanctus luminum dies, ad quem pervenimus, quemque hodie divino beneficio celebravimus, Baptiſmum habet.* His quidem pateſaciens, uno die Nativitatis, alio vero Baptiſmi feſtum eſſe peragendum.

Porro autem quamvis ritus hic, ex Julii Papæ temporibus exorſus, ab aliquibus obſervaretur Eccleſiis, ab aliquibus vero rejiceretur, & hoc uſque ad magni Chryſoſtomi, piorumque Imperatorum Honorii & Arcadii, Theodoſii ſenioris filiorum, tempora; tunc tamen in univerſam eccleſiam magis dilatatus, & canone firmatus fuit, hoc modo: Veniens enim Honorius Imperator Roma Byzantium, matri ac fratri retulit, quanta canticorum, precum, & lectionum ſolennitate a Romanis Domini noſtri Nativitas ſuo proprio die celebraretur, ſimiliter & ejuſdem Baptiſmus alio ſtatuto die æquali celebritate, ac ſplendore. Quod cum iſtis magnopere arriſiſſet, acceſſentes magnum Joannem Chryſoſtomum, Conſtantinopolis tum Patriarcham, rem ei totam communicaverunt, de qua & ipſe plurimum hauſit jucunditatis ac lætitiæ. Jampridem enim exoptabat beatus (quemadmodum ipſemet in homilia de Chriſti Nativitate non obſcure inſinuat) idem Nativitatis feſtum ita ſolenniter lectionum, hymnorumque cantionibus juxta myſterii congruentiam celebrare, uti jam illi ex inſtituto ſolebant. Hac itaque de cauſa indixit multorum Epiſcoporum Concilium, ad quod præſertim magnus Epiphanius Cyprius, utpote qui Hebræus genere, maximeque in Judæorum libris verſatus, acceſſit: ubi Patres poſt exquiſitum explorandæ ſtudio veritatis examen, incipientes ex nuncio prolis Zachariæ, ad exitum tandem dominicæ Nativitatis negotium perduxere.

Primum quippe ex divo noverunt Paulo, quod ſemel tantum in anno Pontifex in Sancta Sanctorum ingrediebatur: quandoquidem idem Apoſtolus ad Hebræos ſcribens ait. *In priori quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes ſacrificiorum officia conſummantes: in ſecundo autem ſemel in anno ſolus Pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro ſua, & populi ignorantia.* Porro menſis, ac dies, quando Pontifex ingrederetur, ab ipſo Moyſe præſcripti fuerant his verbis: *Menſe ſeptimo decima die menſis affligetis animas veſtras &c.* uſque ad id quod ſubditur: *eritque vobis hoc legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno.* Hinc cognitum habuerunt, quod menſe Thiſrin, qui erat Hebræorum ſeptimus, a Niſan primo enumeratus, die decimo ejuſdem menſis, in jejunio Scenopegiæ, quando Pontifex propitiationem pro populo celebrabat, ingreſſus fuerat Zacharias in Sancta Sanctorum, eique Angelus apparuerat, & futuram prolis nativitatem nunciaverat: hoc autem accidit die 24. Septembris. Inde ſex inſuper enumeratis menſibus deprehenderunt annunciationem ab Archangelo factam beatæ Virgini die 4. Niſan & 25. Martii contigiſſe; quo quidem die, exactis a conceptione Eliſabeth ſex menſibus illis, ſanctiſſima Virgo Maria concepit. Hinc tandem ulterius ſubducentibus, hoc eſt, ex 4. Niſan, & 25. Martii Nativitas Domini noſtri Jeſu Chriſti. 9. Tebet, & 25. Decembris illis comperta fuit.

Hebr. 9.

Levit. 23.

Poſtquam autem dominicæ tempus Nativitatis cunctis iſto examine innotuerat, directum fuit hac de re univerſale mandatum ex alma urbe Roma in Eccleſiam Conſtantinopolitanam, & ad Johannem Patriarcham Hieroſolymorum, & ad Flavianum Antiochiæ Patriarcham, omneſque ſanctæ Romanæ Eccleſiæ adhærentes, unanimiter decreverunt, ut ejuſdem Nativitatis feſtivitas 25. Decembris ſolenniter in univerſa celebraretur Eccleſia, feſtumque Baptiſmatis 6. Januarii; eratque tunc temporis Eccleſiæ Romanorum Patriarcha Anaſtaſius. Scripſerunt autem ex urbe Byſantia, ſicut ad alias Eccleſias, ſic & ad magnum [a] Iſaac epiſtolam, ut vel ipſe cum tota Eccleſia conveniret. Hinc interim, cum noluiſſet in perniciem Armeni regis Ardaſciræ una cum Armeniorum primatibus conſpirare, eumque apud regem Perſarum falſis impetere calumniis, fuerat ab iiſdem magnatibus, ac præſertim ab ambitioſo quodam calumniatore, falſoque Sacerdote, Suormach nuncupato, apud ipſum Perſarum regem de falſo hoc crimine accuſatus: Rex noſter Ardaſciras, inquiunt, & Iſaac Patriarcha cum Græcorum Imperatore fœderati, rebellionem a tuo cœptare dominio, machinantur. Quibus fidem adhibens Perſa & Regem, & Patriarcham ex eorum throno dejecerat: ipſumque Suormach, tamquam in mercedem proditionis patriarchali remuneraverat dignitate. Ea propter dum in adventu generalis illius mandati Rex Arbaſciras, & Iſaac Patriarcha in Ardavaſenſi provincia exularent, nullum ex eodem beato Iſaac reſponſum ad Arcadium Imperatorem, ac D. Joannem Chryſoſtomum Conſtantinopolis Patriarcham redire potuit: unde & illa conſequenter Eccleſiæ Armenicæ cum magna Romanorum, aliorumque Chriſtianorum Eccleſiis conformatio in feſtis dominicis celebrandis ad exitum tunc perduci nequivit. Quocirca ſciendum inſuper eſt, non modo omnes Orthodoxorum Eccleſias, verum etiam & hæreticorum, quæ a recta fide, aliiſque ſacris ordinibus Eccleſiæ poſtea declinarunt, in horum tamen celebratione feſtorum cum eadem Romanorum Eccleſia concordaſſe; cujuſmodi ſunt Neſtoriani, Eutychiani, aliique complures, qui licet in fidei profeſſione, aliiſque traditionibus ab Eccleſia ſancta diſſentiant, in hac tamen re omnes ei concordes inveniuntur.

ANNO CHRISTI 1320.

Præterea quod dies Nativitatis præſcriptus verus ſit, ipſa quoque ſolſtitia indicant; nam tempore, quo Chriſti nativitas incidit, ſol incipit retrocedere, dies creſcere, nox vero decreſcere. In nativitate autem Joannis, quæ Chriſti nativitatem ſex menſium ſpatio præcedit, dies decreſcere, nox vero incipit creſcere, quemadmodum Joannes ipſe populo prædicebat dicens: *illum oportet creſcere, me autem minui.* Quod & Chryſoſtomus verba faciens de conceptione Eliſabeth matris Joannis his innuit verbis: *Inventum eſt*, ait, *ipſo die octavo kalendarum Octobris eſſe æquinoctium, in quo eſt inchoatio noctis major, quam lucis, illum enim oportet creſcere*, inquit, *me autem minui.* Tot igitur, ac talibus rationibus nos inducti firme credidimus diem 25. Decembris vere illum eſſe, cui dominicæ feſtum Nativitatis occurrit; quod & definivimus; ut ex vigeſimo die ejuſdem menſis Armeni jejunium dictæ Nativitatis obſervent quinque diebus, poſt quos feſtivitatem illam ſolenniter celebrabunt.

Chryſoſt. in ſerm. de nativ. Jo. Bapt.

Hanc autem de feſtis celebrandis, aliiſque ſuſcipiendis traditionibus veram eccleſiæ catholicæ definitionem nonnulli aberrantes a veritate rejiciebant, deque nobis obloquebantur dicentes; idcirco unam feſtivitatem in duas ſeparant, ut unum quoque Chriſtum in duas perſonas, & duos filios diviſum confiteantur: quod abſit omnino; ſed ipſi potius negantes duas illas naturas, quas in una Chriſti perſona inconfuſe unitas eccleſia ſancta confitetur; atque credentes, quod poſt ineffabilem unionem ablata ſit differentia naturarum, unam in eodem Chriſto naturam ſtatuebant. Teſtem vero ſui ſceleris beatum faciebant Cyrillum, eo quod ad ineffabilem unionem illam confirmandam quandoque dixerat: *una eſt natura Verbi divini incarnati*: profecto ignorantes, quod ſicut ibi ad unitatem Verbi declarandam dixerat Beatus unam Verbi divini incarnatam naturam; ita & alibi ſæpius ad comprobandum duas naturas, in una Chriſti perſona inconfuſe unitas, cum ipſe Cyrillus, tum Athanaſius, Chryſoſtomus, aliique ſancti Patres diſerte, & clare locuti fuerant: quos inter & magnus Nazianzenus in epiſtola ad Cledonium dicens: *Naturæ duæ, nam Deus & homo.* Et iterum in Orationibus de Theologia ait: *Contra quam in Trinitate res ſe habet; illic enim in tribus perſonis una natura; hic autem in duabus naturis una cernitur perſona.* Rejiciebant illi præterea, ut ſupra dicebamus, calicis admiſtionem; neque duas operationes in Chriſto, divinam ſcilicet & humanam, ut eccleſia Catholica credit, confitebantur: ſed & in ſuo errore pertinaciter obfirmati, a magnæ eccleſiæ Romanæ traditionibus, & decretis, quibus reliquæ omnes obtemperabant, noſtram Armenam Eccleſiam jam averterant.

Quamobrem egregius Patriarcha noſter Gregorius, ut nos in unum Eccleſiæ ſanctæ corpus, ſub uno capite Chriſto conſtitutum, iterum revocaret; utque hanc *radicem amaritudinis, ſurſum germinantem, per quam multi inquinabantur*, penitus extirparet, omnes divinos codices, ſanctorum Patrum doctrinas, ac definitiones, eas præcipue, quæ e ſacrarum Scripturarum oraculis ab iiſdem erutæ fuerant, accuratiſſime perſcrutatus, comperit prædictas eccleſiæ Romanæ traditiones, quas ille tum de ſacra Calicis commiſtione, tum de Dominicæ Nativitatis, & Baptiſmi feſtivitatibus, tum de duabus in una Chriſti perſona unitis naturis ab initio ſervaverat, rectas omnino, ac veraces fuiſſe. Quapropter ipſemet manu propria canones eccleſiæ noſtræ præſcribens mandavit nobis, ut aquam in calice juxta aliorum Chriſtianorum conſuetudinem miſceremus; ut feſtum Annunciationis celebraremus die 25. Martii, & Nativitatis 25. Decembris, & Baptiſmatis 6. Januarii, & Purificationis Deiparæ Virginis 2. Februarii, & ejuſdem Aſſumptionis 15. Auguſti, & Exaltationis S. Crucis 14. Septembris, reliquas vero Sanctorum feſtivitates juxta Menologii diſpoſitionem ageremus; illæque, quas ſua peculiari traditione Armeniorum Eccleſia antea celebrabat, eodem modo in poſterum obſervarentur.

Ad Hebr. 12.

Decrevit inſuper, ut quemadmodum Orthodoxorum Eccleſia credit, duas naturas in una Chriſti perſona propter inconfuſam unionem confiteremur; ut Miſſæ ſacrificium ſupra corporale conficeremus; ut in Eccleſia eſſent Clerici juxta uniuſcujuſque ordinis gradum initiati; ut in Vigiliis Paſchatis, Nativitatis, & Baptiſmatis ab aliis cibis paſchalibus abſtinentes, piſcibus tantum & Oleo ſecundum magnæ eccleſiæ Romanæ ritum contenti eſſemus; ac denique ut Triſagii adjectionem illam, *qui crucifixus es pro nobis*, in humanitatem Chriſti referremus. Abſtulit etiam a nobis excommunicationem, quam Conciliabulum [a] illud iniquum in miſcentes aquam, & feſta modo ſuperius tradito celebrantes injuſte pronunciaverat. Tum deinde pontificium epiſtolæ [b] illius diploma, in quo relati Canones ſcripti fuerant, proprio ſigillo conſignans, miſit ad piiſſimum regem noſtrum Leonem, ut eos magna Epiſcoporum, Magiſtrorum, & Patrum cœnobiorum Synodo in Armena eccleſia confirmandos curaret.

Porro cum interim remunerator animarum, vitæque largitor, paſtor noſter & Dominus Jeſus

[a] Conciliabulum Manaſckertenſe Armenorum.

[b] Hæc Epiſtola directa reperitur ad Hayrouem cœnobitam, patrem Leonis regis.

ANNO CHRISTI 1320.

ſus Chriſtus eumdem ſervum ſuum, & Antiſtitem noſtrum Gregorium e moleſtis laboribus, in ſuo grege regendo ſtrenue exantlatis, ad æternam requiem tranſtuliſſet; quare ad opus illud perficiendum pervenire nequivit; piiſſimus rex noſter Leo, & dominus noſter religioſiſſimus Hayton, ne hoc charitatis concordiæque inceptum optato fine fruſtraretur, per univerſam ſuæ ditionis regionem edictum promulgarunt; ut nimirum omnes Epiſcopi, magiſtri, & Patres cœnobiorum in unum undique locum pro concordia & unione cum ſancta Romana eccleſia ineunda congregarentur. Quamobrem illi ſtatim in regiam civitatem Siſim in templum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, alias S. Sophiæ nuncupatum, pleniſſimo cœtu ſimul omnes convenerunt: ubi quoque præerant Rex ipſe Leo, regiſque pater dominus Hayton, nec non dominus noſter Oſcinus nunc Dei gratia Rex Armeniorum, & dominus Alinahh frater regis; aſtantibus Oſcino Armeniorum duce generali, domino Sembat, domino Raymundo, aliiſque Armenis principibus & optimatibus.

Quod ubi factum eſt, e veſtigio memoratam Gregorii Patriarchæ noſtri epiſtolam, atque ab eodem de feſtis celebrandis, aliiſque traditionibus ſuſcipiendis definitos canones coram univerſo Concilio produxerunt. Tunc pientiſſimus Leo Rex Patribus cunctis injunxit, ut Canones illos ſingulatim diligentiſſimo examine perpenderent; ac ſiquidem veraces fuiſſent, reciperent, & in Armeniorum eccleſia confirmarent; ſin aliter, rejicerent uti futiles & commentitios. Et quidem poſt longam accuratamque ſcrutationem compertum illis fuit, decreta Patris noſtri Gregorii, SS. Apoſtolorum Canonibus, ſacriſque ſcripturis conſentanea omnino eſſe: quare viſum eſt omnibus ibi congregatis epiſcopis, magiſtris, & Patribus illa, tamquam veraces & Apoſtolicas conſtitutiones, reverenter amplecti; quin & in membranis tranſcripta, in ærario eccleſiæ inter pretioſos Domini theſauros aſſervare. Deinde juxta decretorum illorum ſtatuta communi omnium conſenſu ſancitum fuit, ut Dominicæ feſtum nativitatis die 25. Decembris in poſterum ageretur; ut calix Domini vino & aqua miſtus offerretur; ut duas naturas in una Chriſti perſona, propter inconfuſam unionem confiterentur; utque demum ſeptem generalia Concilia, & quicquid in eis a Patribus definitum fuerat, ſuſciperent. Hanc autem conſtitutionem, ut perpetuo firma perſiſteret, ſinguli propriis nominibus ſubſcripſere, ſuoque munierunt ſigillo, ad gloriam Chriſti Domini, & ſpei noſtræ.

Verum enimvero Diabolus, qui veritatis, & pacis adverſarius eſt, ac perpetuus inimicus, unionemque corporis Eccleſiæ Chriſti odio habet, ſicuti olim tempeſtuoſis Gentilium agitationibus, & incurſibus ſapientiæ domum evertere ſatagebat, crebriſque hæreſum procellis Eccleſiam perturbare; ita nunc ſimiliter viros quoſdam inſipientes, ac veritatis oppugnatores, iterum pullulare fecit; quibus profecto maximæ curæ fuit Conſtitutionis hujus veritatem ſubvertere, atque noſtram, quæ cum aliis Orthodoxorum eccleſiis erat, concordiam diſſolvere, & demoliri; imo quicquid a SS. Patribus de Dominicis feſtivitatibus, aliiſque traditionibus decretum fuerat, vanum reddere, ridiculumque. Quapropter huc illuc diſcurrentes veros illos Canones, qui in Metropolitana civitate Siſenſi in templo S. Sophiæ eccleſiæ noſtræ traditi, & confirmati fuerant, abolere conati ſunt, aſſerentes eos Conſtitutionibus Apoſtolicis, & S. Illuminatoris noſtri Gregorii traditionibus eſſe contrarios. His autem nugatoriis & adverſantibus verbis complures ex incauto populo decipientes, a veritate hujus Conſtitutionis averterant; quibus etiam in Conciliabula convocatis, aliam contra traditionem eccleſiæ Catholicæ, & Apoſtolicæ ſectam tuendam propoſuerant.

Quæ quidem omnia cum ad Oſcini pientiſſimi regis noſtri aures perveniſſent; Rex incunctanter miſſis ad ſacroſanctum Patriarcham Conſtantinum nunciis, per quos hæc eadem illi ſignificavit, iterum Generale Concilium per omnem ſuæ ditionis locum indixit; mandans cunctis Epiſcopis, Magiſtris, & Patribus cœnobiorum, ut in unum ſimul convenientes rem totam accuratius pertractarent, veritatem patefacerent, atque malum de medio tollerent, ſicut inquit Apoſtolus: *Auferte malum ex vobis ipſis: neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit?* Et alibi: *Ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi*. Quamobrem in celebrem civitatem Adanum in templum D. Minaſi, quod regio palatio adjunctum eſt, in magna Transfigurationis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſolemnitate, una ſimul nos infraſcripti convenimus

Conſtantinus Armeniorum omnium Patriarcha.
Joannes Archiepiſcopus Tarſi.
Conſtantinus Archiepiſcopus Siſis.
Joannes Archiepiſcopus Daroni.
Stephanus Epiſcopus Adani.
Joannes Epiſcopus Anazarbi.
Joannes Epiſcopus Mamujeſti.
Nierſes Epiſcopus Molievoni.
Stephanus Epiſcopus Patzerperti.
Jacobus Epiſcopus Ghabni.
Gregorius Epiſcopus Marſciæ.
Nuntius Epiſcopus Nepergheti.
Conſtantinus Epiſcopus Anghuriæ.
Marcus Epiſcopus Gharuz.
Stephanus Epiſcopus Ghoghuonii.
Jacobus Epiſcopus Salamaſtæ.
Conſtantinus Epiſcopus Marantuniæ.
Stephanus Epiſcopus palatii patriarchalis.
Joannes Magiſter N.
Cyriacus Magiſter Eremita.
Gregorius magiſter Chiermaghperi.
Gregorius Magiſter N.
Martyr Magiſter N.
Antiſtes, Pater Monaſterii Thiurchtenſis:
Baſilius Pater Monaſterii Khorinenſis.
Oſcinus piiſſimus Rex Armeniorum.
Alinahh frater regis, ac dominus Tarſi ac Lamproni.
Sembat dominus Aſghurri.
Hayton, Armeniorum Dux generalis.
Raymundus dominus Micchalechui.
Oſcinus dominus Ghorricuſi.
Sembat dominus Sembataghelæ.
Oſcinus dominus Ghubitarri.
Lichus, dominus Khenzoroutæ.
Taraſius dominus Cirfreghelain.
Aliique Principes, ac Nobiles Armeni.
Aderat etiam Capellanus Regis Taraſius una cum multis Sacerdotibus, & religioſis viris.

Nos igitur omnes, ſacræ ſcripturæ teſtimoniis, traditionibus SS. Patrum, atque Orthodoxorum Conciliorum definitionibus, diutius adver-

ANNO CHRISTI 1320.

ſus homines illos diſceptantes, perſpicue demonſtravimus, falſam vanam, commentitiamque eorum eſſe doctrinam: memoratam vero ſanctorum Conciliorum, & Patriarchæ noſtri Gregorii Conſtitutionem omnino juſtam, veram, rectamque comperimus; neque ut ipſi inaniter effutiebant, ſed potius Illuminatoris noſtri S. Gregorii ſemitibus conſonam, & Canonibus Apoſtolicis valde conſentaneam eam fuiſſe perſpeximus. Quapropter in confirmationem antedicti decreti magni Concilii Siſenſis, & nos hic una congregati Epiſcopi, Magiſtri, & Patres definiendo præcipimus, ut ejuſdem præcedentis Concilii mandata, atque decreta ab omnibus ſummo in honore, & reverentia, non ſecus ac Evangelicæ & Apoſtolicæ Conſtitutiones, habeantur: omniſque in eo præſcripta traditio, atque ordo feſtivitatum celebrandarum, indefectibiliter in Armeniorum Eccleſiis obſerventur. Eos autem qui vel huic noſtro, vel præcedentis Concilii decreto quomodlibet adverſentur, ſive Regulares illi ſint, ſive ſæculares, per divinum Spiritus ſancti mandatum a catholica & apoſtolica Romana eccleſia ſeparamus, atque rejicimus; quin & a noſtro ſancto grege repellimus, quouſque ad pœnitentiam revertantur. Quare nemo in poſterum audeat, hujuſce noſtræ definitionis veritati contrarius apparere; ne Domini, & Dei noſtri Jeſu Chriſti damnationem, ac punitionem in hoc, & in futuro ſæculo incurrat. Porro autem ut hoc noſtrum decretum firmum ſemper ac ſtabile permaneat, Nos omnes hic congregati Patres, tradito ſupra ſignum ſanctæ Crucis, & ſacro Evangelio juramento, nomina noſtra in fine illius propria manu ſubſcripſimus, idemque proprio uniuſcujuſque ſigillo conſignavimus.

Conſtantinus Armeniorum omnium Patriarcha conſentiens ſubſcripſi.

Joannes Archiepiſcopus Tarſi. Et reliqui omnes ut ſupra.

Similiter quoque ferere piiſſimus, & in Chriſto fortiſſimus Armeniorum Rex, dominus noſter Oſcinus, & ſapientiſſimus, ac religioſiſſimus dominus Alinahh frater Regis; & magnus Dux generalis dominus Hayton; aliique Principes & Optimates Armeniæ ad gloriam Chriſti Dei & ſpei noſtræ, qui cum Patre & Spiritu Sancto eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1321.

CONCILIUM LONDINENSE

A VValtero archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Dom. MCCCXXI.

Ex Coſſartii Appendix. Tom. XI.

Præceptum regis Eduvvardi II. ne quicquam ſtatuatur in concilio, in præjudicium dicti regis, vel regni.

REx venerabilibus in Chriſto patribus VV[*] eadem gratia archiepiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ primati, ac cæteris epiſcopis & prælatis Cantuarienſis provinciæ, ad concilium provinciale apud Londin. in proximo conventuris. Mandamus vobis in fide & dilectione, quibus nobis tenemini, firmiter inhibentes, ne in dicto concilio quicquam in noſtri, aut ſtatus, coronæ noſtræ, vel regni noſtri præjudicium ſtatuatis, faciatis, ſeu quomodolibet ordinetis. Teſte Rege apud Pountfreyt ſuper Thameſiam 30. die Novembris. Per ipſum regem.

[*] VValtero.

Conſtitutiones VValteri Reynaud[*], archiepiſcopi Cantuarienſis.

TITULI CAPITUM.

Multa hujus concilii capita eadem ſere ſunt, atque Conc. Londin. ann. 1342.

1. *Quantum pro inſinuationibus teſtamentorum, ac compoti adminiſtrationis, in bonis defunctorum, acquietantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.*
2. *De viſitatione & procuratione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.*
3. *De inductionibus in beneficiis eccleſiaſticis faciendis.*
4. *Ne inſtituti in beneficiis eccleſiaſticis, vel promoti ad ſacros ordines, pro ſuis habendis litteris prægraventur.*
5. *De bigamia.*
6. *Ne in privatis oratoriis Miſſarum ſolemnia celebrentur.*
7. *De capitulis archidiaconorum.*
8. *Pro apparitorum regulatione.*

CAPUT PRIMUM.

Ca. 6. Conc. Lond. ann. 1342.

Quantum pro inſinuationibus teſtamentorum, ac compoti adminiſtrationis, in bonis defunctorum, acquietantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.

ADeo quorumdam animos, noſtris temporibus, ſæva cupiditas occupavit, quod quæſtum reputantes pietatem, non curant quibus ſtudiis, ſuæ cupiditatis ſitim reficiant, dum venale exhibent nefando commercio, gratis impendere quod deberent. Sane licet bonæ memoriæ S.[*] archiepiſcopus Cantuarienſis, prædeceſſor noſter, provincialis concilii deliberatione ſtatuit, quod pro inſinuatione teſtamenti cujuſvis defuncti, cujus bonorum inventarium C. ſolidos ſummam non excedit, nihil penitus exigatur: quia tamen circa teſtamentorum inſinuationes defunctorum, quorum inventaria bonorum dictam ſummam excedunt, ſeu circa id quod pro acquietantiis calculorum, vel compotorum, adminiſtrationes bonorum concernentium hujuſmodi teſtamenta, quid determinare debeat recipi minime providetur: locorum ordinarii, tam pro inſinuationibus, quam acquietantiarum litteris, in hac parte ſic immoderate ac exceſſive pecuniam exigunt, quod defunctorum exhauſtis & conſumptis facultatibus, per extortiones illicitas in præmiſſis, decedentium voluntates ultimæ, etiam in iis quæ relinquuntur in uſus pau-

[*] Simon.

ANNO CHRISTI 1321.

perum, vel alias cauſas, de reſiduo nequeunt adimpleri; quorum occaſione laici contra dictos ordinarios, veluti conſumentes & uſurpantes quæ tueri tenentur, exaſperantur non modicum, necnon ad fraudes & ſuperſtitioſas inventiones quotidie provocantur. Unde igitur, ut tantæ uſurpationis contumelia depellatur, ſtatuimus quod, pro probatione vel approbatione, ſeu inſinuatione teſtamentorum quorumcumque, nihil per epiſcopos ſeu ordinarios alios recipiatur omnino. Per clericos tamen ſcribentes inſinuationes hujuſmodi, ſex denarios recipi permittimus pro labore.

Quod ſi aliquod inventarium bonorum cujuſcunque defuncti, in compoto triginta ſolidorum ſummam reperiatur excedere, quod ad centum ſolidos minime extendatur: pro compoto & agendis omnibus circa ipſum, acquietantiarumque litteris, ſeu aliis quibuſcunque, epiſcopi, aut ordinarii, aut deputati ab eis ad audiendos compotus, vel miniſtri alii hujuſmodi compotis intendentes, ultra duodecim denarios recipere non præſumant.

Si vero centum ſolidorum ſummam, aut ultra, minus tamen viginti librarum, hujuſmodi contineant inventaria: trium ſolidorum perceptione penitus ſint contenti. Sed ſi viginti aut ultra, citra tamen quadraginta librarum ſummam habeant: ultra quinque ſolidos, pro labore, litteris, & ſupradictis aliis, non admittant. Quod ſi ſexaginta librarum, vel ultra, minus tamen centum librarum, ſummam attingant hujuſmodi inventaria: decem ſolidos pro præmiſſis recipiant & non ultra. Si vero hujuſmodi inventaria centum librarum & amplius, minus tamen quam centum & quinquaginta librarum, ſummam contineant: ultra viginti ſolidos pro prædictis recipere non præſumant. Sed ſi centum & quinquaginta librarum ſummam, vel amplius: pro ſingulis quinquaginta libris, quas ultra ſummam centum librarum contineri contigerit in eiſdem, ordinarii pro prædictis, ſingulos decem ſolidos, cum prædictis viginti ſolidis, recipere valeant, & non ultra. Clericos tamen pro ſingulis acquietantiarum litteris, quas in hac parte ſcribunt, ultra præmiſſa, ſex denarios recipere permittimus pro labore. Si vero quicquam in aliquo caſuum præmiſſorum, ultra ſummam prætaxatam, quavis cautela, in pecunia numerata, ſeu rebus aliis, contingat recipere: fabricæ eccleſiæ cathedralis loci, infra menſem, reddere teneatur. Alioquin extunc epiſcopi, duplum ipſum ultra prædictum tempus reſtituere differentes, ſibi eſſe ingreſſum eccleſiæ interdi- [illegible]

ctum; inferiores vero, ab officio & beneficio, noverint ſe ſuſpenſos, quouſque de hujuſmodi duplo dictis eccleſiis cathedralibus, plenam ſatisfactionem impendant. In ipſa quidem probatione, vel approbatione, ſeu inſinuatione teſtamentorum quorumcunque, vel poſtea, ante adminiſtrationis compotorum redditiones factas fideliter, litteræ acquietantiarum nullatenus concedantur, ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ per ſex menſes; quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto.

II. *De viſitatione & procuratione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.*

Quamvis lex naturæ, fructum laboris retribuat operanti: ſic tamen æquitatem amplectitur, ut non laborantem, potiſſime circa ea quibus vacare tenetur ex debito, non manducare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii ſuperiores & inferiores ordinarii noſtræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & quæ Dei ſunt projicientes a tergo, in ſuarum viſitationum progreſſibus, venationibus & aliis vacantes inſolentiis, ad loca viſitanda multoties tales mittunt, quorum exhortatione, ſeu informatione, clerus & populus non inſtruitur: ab eccleſiis quas die viſitationis non ingrediuntur nec inſpiciunt, & a quibuſdam per ſe vel alios nullatenus viſitatis, necnon & a pluribus quas per alios perfunctorie viſitari faciunt uno die, quarum quælibet ad procurationem unius diei conſueram, pro ipſis archidiaconis & ſuis ordinatis famulis competenter ſufficeret, a ſingulis eccleſiis, rectoribus, ſeu vicariis eorumdem, procurationes ſolidas in pecunia, contra ſanctiones canonicas, exigere non formidant. Excogitata etiam ſuperſtitioſa quadam fraude, ſæpius viſitaturi eccleſias dies viſitationum hujuſmodi faciendarum præveniunt, in noctibus ipſos dies præcedentibus, in domibus rectorum, ſeu vicariorum, ad eorum ſumptus, cum exceſſivis & oneroſis familiis & venaticis morantur: ac in craſtino, impenſa viſitatione, procurationem plenam & ſolidam extorquent in pecunia pro dieta, tanquam in victualibus minime procurati; quamquam cum talibus dicto die prandeant viſitatis. Nos præmiſſis, tam pro ſubditorum quiete, quam excedentium ſalute, cupientes occurrere: diſtrictius inhibemus præſentis autoritate concilii, ne quis procurationem, ratione viſitationis ſolvendam, aliquam recipere præſumat ab eccleſia, niſi viſitationis officium eidem diligentius impenderit, ſcrutatis perſonaliter & inſpectis

ANNO CHRISTI 1321.

ctis per ipſum cum effectu quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures eccleſias viſitare voluerit uno die: procuratione unica in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & ſingulas, ſic unico die viſitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, ſit contentus. Et ſi nocte præcedente ſuam viſitationem, in quavis eccleſia faciendam, ad ſumptus rectoris ſeu vicarii viſitandi, ſeu die viſitationis, in prandio ſteterit cum eiſdem, veram æſtimationem ſumptuum hujuſmodi in procurationem, ſi eam in pecunia viſitans licite duxerit exigendam, computare, ſeu allocare, vel pro ea, in toto vel in parte, ſtudeat compenſare: ita quod non ultra ſumptus hujuſmodi ſolidam procurationem in pecunia, nec amplius quam deductis eiſdem ſumptibus de procuratione in pecunia exſolvenda ſupererit, præſumat recipere vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit: donec indebite percepta reſtituerit, ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum.

Verum quia plures archidiaconi & alii ordinarii, honoris prærogativa vel nobilitate generis decorati, in ſuis viſitationibus incedentes, familiarium & vecturarum ſtatutum in canonibus numerum ſic excedunt, quod procurantes eos in victualibus, exceſſive & indebite onerantur, ultra æſtimationem procurationis, quæ in pecunia ſolet ſolvi: nos viſitatis hujuſmodi, an in pecunia quantitatis ſolitæ, vel in victualibus, viſitantes eoſdem voluerint procurare, optionem liberam reſervamus. Si viſitata inſuper eccleſia capellas habuerit dependentes ab ea: ſtatuimus, quod pro eccleſiæ ſuarumque capellarum hujuſmodi viſitatione, procuratione unica, & quæ pro una eccleſia præſtari ſolet in diœceſi cujus eſt eccleſia, viſitantes archidiaconi, & alii ordinarii, ſint contenti: ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio, quam ipſo facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra hujuſmodi procurationem unicam receperint, fabricæ ſuæ ſolverint eccleſiæ cathedralis.

III. *De inductionibus in beneficiis eccleſiaſticis faciendis.*

Ibid. c. 3.

Item ipſi archidiaconi & eorum officiales, aliique miniſtri eccleſiaſtici noſtræ provinciæ, poſt collationem beneficiorum eccleſiaſticorum, vel inſtitutionem factam in ipſis, promotos in beneficiis hujuſmodi, ad ſuperiorum mandata inducere, ac inductionem certificatoriis litteris facere vel condere, differunt & recuſant, niſi eis de immoderata ſumma pecuniæ ſatisfiat. Sacro ſtatuimus approbante concilio, quod is, qui ſic promotum tenetur inducere, pro labore, ac ſui & ſuorum ſumptibus univerſis, circa inductionem hujuſmodi faciendam, quomodolibet impendendam, necnon pro certificatoriis inductionum litteris, perceptione dimidiæ marcæ penitus ſit contentus. In illis tamen locis, quibus inducendi minus ſolvere conſueverant inducentibus pro præmiſſis, gravius ſolito, conſtitutione præſenti, non intendimus onerare. Si quid vero ultra hæc inductores, occaſione præmiſſorum, recipere, ſeu ut recipiant quicquam amplius, inductionem faciendam per ipſos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, exquiſitis coloribus differre, aut ratione conſtitutionis præſentis, in locis quibus inducti minus dimidia marca pro iis præſtare conſueverant, ſolito plus exigere illos contingat indebite: culpabiles in hac parte pœnam ſuſpenſionis ab officio & ingreſſu eccleſiæ tamdiu incurrere volumus ipſo facto, donec contra hæc recepta ſolventibus reſtituant, & læſo ſua culpa ſatisfaciant debite de præmiſſis.

IV. *Ne inſtituti in beneficiis eccleſiaſticis, vel promoti ad ſacros ordines, pro ſuis habendis litteris prægraventur.*

Ibid. c. 4.

Nova inſatiabilis ambitio adinvenit, ut clericis inſtitutis in eccleſiaſticis beneficiis, ſeu ipſis collatis eiſdem, vel ad ordines ſacros promotis, pro litterarum ſuper iis habendarum ſcriptura, labore, ac ſigillis, fiant multoties exactiones immenſæ, id reprobante canone & dicente: quod ſicut non decet epiſcopum manus impoſitionem vendere, ita nec miniſtrum, vel notarium, calamum venundare. Archidiaconorum etiam, & ſuorum officialium, necnon aliorum clerici, certificatorias litteras inquiſitionum, ſuper vacationibus beneficiorum factarum, renuunt tradere præſentatis: niſi ſummam nimis exceſſivam pecuniæ habeant pro ſcriptura. Nos tantum abuſum abolere volentes, præſentis deliberatione concilii, duximus ordinandum; quod pro ſcriptura ſingularum litterarum, inquiſitionum, inſtitutionum, vel collationum & commiſſionum, ad inducendum in beneficiis hujuſmodi, vel certificatoriorum ipſarum, ultra ſingulos XII. denarios ſterlingorum; pro litteris vero ſingulis ſacrorum ordinum vel dimiſſorum, ultra ſingulos ſex denarios, dicti clerici, per ſe vel per alios, non recipiant quovis modo. Cæterum quia ordinarii ſuis tenentur miniſtris ſtipendia conſtituere, quibus debeant merito contenten-

ANNO CHRISTI 1321.

tentari: pro ſigillatione litterarum hujuſmodi, nihil omnino exigi volumus vel perſolvi, ne cujuſvis ſpecie velaminis, ſolutio pro ſigillo litterarum hujuſmodi in prædam quæſtum damnabilem convertatur. Et ne temeritas, proviſa remedia violans, prætereat impunita, ſi contra præmiſſa quicquam recipiatur ab aliquo: duplum ſic recepti reddi præcipimus ſolventibus, infra menſem. Alioquin extunc clerici beneficiati, ſic receptorum inique, duplum reddere differentes, ab officio & beneficio tamdiu ſe noverint ſuſpenſos. Clerici vero non beneficiati, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdictum, quouſque de duplo hujuſmodi ſatisfactionem impendant ſolventibus competentem.

V. *De bigamia.*

Frequens habet multorum querimonia, quod captis & incarceratis pro ſceleribus, judices ſæculares & alii, contra clericos ad forum eccleſiæ petentes remitti, objiciunt bigamiam, ſuper qua cognitionem uſurpantes, indebite habentes eam, jurata laicorum aſſertione aliquotiens pro probata, clericos laqueo ſuſpendere non formidant: quamvis bigamiæ, quæ ex matrimonii dependet juribus, cognitio & diſcuſſio, ad forum eccleſiæ debeant pertinere, cum de matrimonio & iis quæ ſumunt ab ipſo efficaciam, ut in cauſa dotis & baſtardiæ cura ſæcularis utitur, ſæcularis pietas* nequeat judicare. Viduam inſuper aut duas feminas in uxores ducens ſolemniter, ex iis frequenter non contrahit bigamiam, & quidam revera bigami, apud ipſos pro talibus non habentur: ſicque fallens laicos oculorum judicium, ipſos cogit æſtimare bigamos, qui nunquam contraxerant bigamiam. Interdum etiam clerici, licet in ſceleris facto deprehenſi non fuerint vel convicti, tanquam facinoroſi; vel ſuſpecti de crimine, ſine injuria perſonali, capiuntur per potentiam laicalem; & in carcere detinentur vincti: nec ſuis redduntur ordinariis, ipſos requirentibus, ſecundum canones libere judicandi. Ex quibus eccleſiæ libertas confunditur, dum clerici a laicis judicantur, & ipſi ſuper hujuſmodi abuſione judicant, quæ ab eis penitus ignorantur. Unde ſtatuimus, quod ſi capti & incarcerati, ſe clericos aſſerentes, propter bigamiæ objectum; ſeu ſi clerici alii incarcerati noti fuerint, & in poſſeſſione clericatus reperti, detentores eorum, ad ordinariorum requiſitionem illis eos reddere recuſantes, per locorum ordinarios excommunicati publice nuncientur. Civitates, & caſtra, villæ, ſeu loca noſtræ provinciæ, in quibus clerici prætextu bigamiæ adjudicati neci fuerint, & in quibus detenti fuerint clerici, poſt requeſtam ordinariam minime liberati, necnon terræ ipſos detinentium, eccleſiaſticum ſuſtineant interdictum, donec hujuſmodi ordinariis reddantur, & proceſſu in præmiſſis competenter fuerit ſatisfactum. Imponentes inſuper clericis falſa crimina, & malitioſe confingentes commenta vel fraudes, propter quæ clerici capiuntur & detinentur injuſte, ſimiliter excommunicati, ſicut ſunt, publice nuncientur.

* al. poteſtas.

VI. *Ne in privatis oratoriis Miſſarum ſolemnia celebrentur.*

Quam ſit inhoneſtum & Divinæ reverentiæ contrarium, in privatis oratoriis ſeu capellis, pro Divinorum celebratione non deputatis, antiquitus* vero dotatis, aut in domibus minime conſecratis, Miſſarum celebrare myſteria: ſanctiones canonicæ, ſæculariumque traditiones principum, debitæ conſiderationis judicio proſpexerunt. Quas ſacerdotes regulares & ſæculares nequiter contemnentes, nulla neceſſitate cogentes, Divina celebrantes in eis, varia diſcrimina pariunt animabus, dum eccleſiarum parochiani, a ſuis ex hoc ſe retrahentes parochialibus eccleſiis, ac ſic informationibus ſalutaribus, quæ in eis ſolent fieri, frequenter carentes, nonnullis prohibitis, & communioni quorundam illicitæ, temere ſe ingerunt; & contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochiallium eccleſiarum detrahitur honori & commodo conſueto. Nos de fratrum noſtrorum & totius concilii aſſenſu decrevimus, quemcunque in oratoriis, capellis, aut domibus hujuſmodi, ſeu in loco minime delibato.* Miſſarum ſolemnia, diœceſani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, ſuſpenſionem a Divinorum celebratione, per menſem incurrere ipſo facto: niſi forte locus in quo Divina taliter abſque licentia diœceſani celebrantur, aut ipſius loci dominus, ſedis apoſtolicæ autoritate, ſeu ſpeciali privilegio, ſuper hoc fore prætenduntur inimici.* Quo caſu, in locis illis hujuſmodi celebrantes, autoritates vel privilegia, & eorum tenores, locorum ipſorum diœceſanis infra duos menſes a publicatione præſentis ſtatuti, exhibere efficaciter teneantur. Alioquin ex tunc Divina celebrantes in eis, in dictam ſuſpenſionis pœnam ipſo facto incurrant. Sacerdotes tamen, quos in oratoriis vel capellis regum, ſeu reginarum Angliæ, aut liberorum ſuorum erectis, vel etiam erigendis, Miſſas celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coartari. Cæterum quia diœceſani in concedendis ſuper iis licentiis, exhibentes ſe nimis faciles, ex ſua lenitate, cum eccleſiarum parochialium injuria, jacturam inferunt animabus: omnes & ſingulos noſtros ſuffraganeos exhortamur, ut ad celebrandum Divina in locis hujuſmodi, non niſi perſonis indigentibus, & ex cauſis magnis & probatis, licentiam de cætero non concedant.

ANNO CHRISTI 1321.

VII. *De capitulis archidiaconorum.*

Excuſſis ſubditorum oneribus, in eorum quiete ſuperiores quieſcunt ſuaviter, & foventur in pace. Sane conſiderantes, quod officiales archidiaconorum, ſua capitula de tribus in tres ſeptimanas annis ſingulis celebrantes, per varia loca decanatuum noſtræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ neceſſaria difficulter obtineant, declinantes, ad ea rectores & vicarios eccleſiarum, in quibus hujuſmodi celebrant capitula, ſumptibus onerant exceſſive, ſcandali & calumniæ materiam ſuſcitari: eo gravius facientes, quod ſi diebus illis per rectores & vicarios hujuſmodi ſplendide non procurentur ad votum, ipſos vexant laboribus, quæſitiſque coloribus, & cauſis confictis, infeſtant graviter & moleſtant. Unde præſentis ſtatuimus deliberatione concilii, quod hujuſmodi ſingula capitula, in loco cujuſlibet decanatus dictæ provinciæ, magis inſigni, & in quo communiter victualia valeant reperiri venalia, de cætero celebrentur. Quodque officiales & cæteri ordinariorum miniſtri, ſumptibus dominorum, tam in hujuſmodi celebratione capitulorum, quam in aliis actibus; quos pro ſuis exercent dominis, quibus ad hoc eccleſiaſtici deputantur redditus, peragant exercenda. Citationes autem & præfixiones ad capitula hujuſmodi, locis aliis quam magis inſignibus, decanatuum celebranda, & proceſſus, quos in eis fieri contigerit in poſterum, ipſo jure decernimus fore nullos: ac officiales prædictos pro ſuorum negotiis dominorum expediendis, ſumptus a dictis ſubditis exigentes indebite, ſeu ipſos occaſione non præſtationis hujuſmodi ſumptuum infeſtantes, eos ipſo facto ab officio ſuſpenſos volumus remanere.

VIII. *Pro apparitorum regulatione.*

Apparitorum turba peſtifera, ſubditis cumulant gravamina exceſſiva, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatuum ſuorum ſingulis decanatibus apparitores ponunt equites, qui in decanatibus hujuſmodi, ſub ſe habentes alios pedites, cum garcionibus ad malum deditis naturaliter incedentes, ad ſumptus rectorum & vicariorum hujuſmodi, ad quos nimis frequenter declinant, cum ipſis diutine commorantur. Quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas in quatuor anni capitulis generalibus faciunt inter eos, agnos nihilo minus, & lanam, ſuis temporibus colligendo: & non conferentes eis in collectis hujuſmodi, per fas & nefas infeſtare procurant & malitioſe vexare. Unde ſacri approbatione concilii ſtatuimus, quod ſinguli noſtri ſuffraganei unum apparitorem equitem, & alium dumtaxat habeant peditem, per diœceſim eorundem: locorum vero archidiaconi noſtræ provinciæ, pro ſuorum archidiaconatuum ſingulis decanatibus, unum habeant apparitorem & peditem incedentem; qui cum rectoribus, aut eccleſiarum vicariis, ultra unam noctem & diem unicam in anno, ipſorum ſumptibus non morentur, niſi per ipſos invitati fuerint ad moram ſpecialiter ampliorem: nec in capitulis generalibus collectas in pecunia, ſeu aliter, de lanis vel agnis, faciant aliquales: gratis tamen eis data, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod ſi plures apparitores contra hæc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmiſſa temere præſumpſerint violare: ipſos ab officio apparitorum perpetuo ſuſpendimus ipſo facto.

☞ CONCILIUM PROVINCIALE ROTOMAGENSE

Incerti loci Anno MCCCXXI.

Ex Beſſin Concil. Rotomag. Prov. pag. 174.

AD Concilium provinciale ſuffraganeos Rotomagenſes hoc anno reipſa conveniſſe teſtantur acta varia litigii inter Abbatias S. Audoeni Rotomagenſis, & S. Victoris apud caletas ſuper electione abbatis ejuſdem S. Victoris. Inde nimirum conſtat re eo in Concilio ventilata & diſcuſſa, Abbatis S. Victoris electionem S. Audoeni capitulo adjudicatam fuiſſe.

Quid præterea eo in Concilio fuerit actum, non perinde liquet. Exiſtimaverim tamen caſus reſervatos, quos ex MS. Fiſcanenſi ſubnectimus, in hoc ipſo Concilio communibus Comprovincialium ſuffragiis decretos fuiſſe. Suadent id, tum decretum, ne perſonæ Eccleſiaſticæ in fraudem ſuæ juriſdictionis per clamorem de Haro *aut alias exquiſitas verſutias,*

ANNO CHRISTI 1321.

tias, ad ſæcularium Judicum forum ſe pertrahi procurarent; quod ea tempeſtate ſummo ſtudio cavebatur, & gravi mulcta plectebatur. Annum demum 1321. indigitare videtur quintus caſus Qui a Judæo ſumpſerit potionem; *eo enim ipſomet anno propter hujuſcemodi veneficas potiones Judæi ex univerſo Galliæ regno exulare compulſi ſunt, ac leproſi non pauci, quibus propter eas adminiſtrandas abuſi fuerant, flammis addicti. Ita diſerte M. Chronicon S. Ebrulſi Uticenſis, cui alii pariter ſcriptores ſuffragantur.*

CASUS RESERVATI

Per Concilium Provinciale Rotomag. modo exquirantur.

I. Qui faciunt ſortilegia de Sacramentis Eccleſiæ.
II. Qui malitioſe procurat abortivum.
III. Qui ad conjungendum vel diſtinguendum (f. disjungendum) factum matrimonium, deponunt ſcienter falſum teſtimonium.
IV. Qui ad exhæredandum aliquem falſum teſtimonium deponunt.
V. Qui a Judæo ſumpſerit potionem.
VI. Clerici, qui ſe ſupponunt juſtitiæ ſæculari, vel qui exhibent emendam in factis perſonalibus, ubi *Haro* fuerit, ſi præſumant reſpondere, vel cauſas hujuſmodi agitare coram judicibus ſæcularibus.
VIII. Judices ſæculares, qui de cauſis Eccleſiæ ſe intromittunt qualitercumque, ſi moniti generaliter fuerint.
IX. Quicumque judices, qui generaliter ſunt moniti, ut aſſiſias & placita diebus dominicis, & feſtis Apoſtolorum, & beatæ Mariæ, & Joannis Baptiſtæ, & aliis quæ a Clero & populo celebrantur, tenere deſiſtant.
X. Illi qui impediunt jurisdictionem Eccleſiaſticam.
XI. Facientes violentiam Clericis indebite ultra quam exigit rebellio defendentis: vel qui detinent eos ultra requiſitionem judicis Eccleſiaſtici.
XII. Illi qui invocant dæmones per artem magicam, vel per...... conſentientes.
XIII. Perſona Eccleſiaſtica, quæ contra perſonam Eccleſiaſticam ſtudioſe procurat *Haro* fieri ut cauſam trahat coram judice ſæculari.
XIV. Matrimonia inter contrahentes clandeſtine.

Omnes prædicti ſunt excommunicati per provinciale Concilium Rotomagenſe.

ANNO CHRISTI 1322.

CONCILIUM BORGOLII

Primo indictum, diende Valentiam diœceſis Papienſis tranſlatum, in quo Matthæus Vicecomes, hoſtis Eccleſiæ & contumax hæreticus declaratus eſt, ac a fidelium communione ſegregatus.

Ex Ughelli Italia Sacra tom. 4.

IN nomine Domini. Amen. Dudum ſanctiſſimus Pater, & Dominus noſter Joannes magna Dei providentia Papa XXII. habens Matthænm de Vicecomitibus de Mediolano, filios, ſuos & quoſdam alios ex certis cauſis graviter ſuſpectos de labe hæreticæ pravitatis, & propterea volens quod contra ipſos procederetur, nobis fratri Aicardo Dei gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, ac fratribus Barnabæ priori provinciali Lombardiæ, Paxio de Vedano, Jordano de Montecucho, Honeſto de Papia inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in dicta provincia ſuperioris Lombardiæ, ſuas direxit litteras in hac forma: Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabili fratri Archiepiſcopo Mediolanenſi, ac dilectis filiis inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in ſuperiori Provincia Lombardiæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Profanus hoſtis, & impius auctor immanis ſcelerum, & culparum Matthæus Vicecomes de Mediolano partium Lombardiæ rabidus populator, &c. Dat. Aven. 11. Kal. Januar. Pontif. noſtri anno VI.

Nos autem Archiepiſcopus, & Inquiſitores præfati receptis cum reverentia debita litteris ſupraſcriptis volentes mandatis præfati domini noſtri humiliter, & efficaciter obedire, timentes probabiliter, ac viſibiliter ſuſpicantes, quod idem Matthæus nuncios citationem noſtram deferentes ad eorum præſentiam accedere, imo nec civitates, caſtra, terras, & loca, quæ detinet occupata, intrare non permitteret quoquo modo, cum notorium eſſet in partibus Lombardiæ, quod nullus portans litteras maxime contra eum, ad ejus præſentiam, & terras quas tenebat, & tenet ſua tyrannide accedere permitteret, ſicut nec adhuc permittitur, quia dictis litteris ſpolietur ſicut accidit nuper a feſto nativitatis Domini citra in perſonis venerabilis Patris Domini Simonis Parmenſis Epiſcopi, ac religioſorum virorum Arnulphi S. Ambroſii, & Lanfranchi S. Simpliciani Mediolan. Monaſteriorum Abbatum, qui ad dictum Matthæum de voluntate, & licentia reverendi in Chriſto Patris Domini Legati prædicti pro certis negotiis iſta tangentibus, accedebant, qui in ingreſſu comitatus Mediolanenſis ſuper pontem fluminis Ticini per officiales, & ſatellites dicti Matthæi, ac eorum ſocii religioſi, ac presbyteri, ac familiares alii veſtibus, & calceamentis, aliqui etiam uſque ad camiſias exuti fuerunt, eorumque veſtes, & calceamenta, & etiam ſellæ equorum, & ſomeriorum diligentius perquiſitæ, ſi aliquæ litteræ in iis involutæ fuiſſent aſtante Prælatorum, & Cleri, & populi multitudine numeroſa, eundem Matthæum per edictum publicum, & ſolemne prout nobis etiam per Apoſtolica privilegia conceſſa inquiſitionis officio competebat in civitate Aſtenſi, ubi tunc temporis videlicet 13. menſis Januarii proxime præteriti morabamur peremptorie citavimus, ut in loco de Borgolio juxta Alexandriam in Eccleſia S. Mariæ ejuſdem loci de Borgolio XXV. die menſis Februarii proxime tunc futuri, cum continuatione dierum ſequentium compareret, & adeſſet perſonaliter coram nobis ſuper contentis in dictis litteris Apoſtolicis, & aliis hæreſim ſapientibus, & tangentibus, de quibus poſſet haberi veriſimilis ſuſpicio, contra eum veritatem dicturus, & proceſſurus in his quæ in hujuſmodi noſtris proceſſibus ei facienda incumberent, & ſententiam auditurus, & facturus, & recepturus ſuper eis quod juſtitia ſuaderet, ſignificantes, & aperte prædicentes eidem quod niſi in dicto termino coram nobis juxta modum, & formam citationis hujuſmodi compareret contra eum ſuper labe hæreticæ pravitatis, & aliis prædictis juxta formam canonum, & alia ſicut nobis per jura ſcripta, & Apoſtolica privilegia ſuper crimine hæreſis conceſſum extitit ſecundum tenorem literarum Apoſtolicarum prædictarum ad ſingulos actus, qui faciendi, & expediendi incumberent, & ad definitivam ſententiam contra eum, tam in dicto loco de Borgolio, quam alibi ubi nobis expendi videretur mediante juſtitia procedere curaremus, ejus abſentia, vel contumacia non obſtante eoque ulterius non citato. Locum autem prædictum de Borgolio ex eo ipſi Matthæo duximus aſſignandum, tum quia eſt proximus, & vicinis terris, quas dictus Matthæus detinebat, ſicut adhuc detinet occupatas, tum etiam quia ad alia loca, quæ idem Matthæus detinebat, & detinet pro his quæ facienda incumbebant nobis tutus non patebat acceſſus. Et ut prædicto Matthæo omnis calumniæ tolleretur occaſio nec poſſet prætendere quod dictus locus de Borgolio non tutus, ſed ſuſpectus eſſet, eidem paratos nos obtulimus ei per literas Domini legati præfati, ac nobilium virorum Dominorum Raymundi de Cardona partium Lombardiæ Vicarii Regii, & Capitanei generalis, & Bernardi de Monte Servio ſeneſcalli Regii Pedemontis, & partium earundem militum, nec non Vicarii Regii, & communis dicti loci de Bargolis, & alias de ſecuritate idonea providere, ac ut hujuſmodi citationis edictum ad dicti Matthæi deduceretur notitiam chartas, ſive membranas citationem conſtituentes eandem in majoris civitatis Aſtenſis, nec non & S. Mariæ dicti loci de Borgolio Eccleſiæ oſtiis affigi fecimus, ſeu appendi, quæ quaſi ſuo ſonoro præconio, & patulo judicio citationem hujuſmodi publicarent, ita quod præfatus Matthæus non poſſet prætendere citationem ignoraſſe prout de his plenius conſtat per patentes literas noſtris ſigillis munitas, quas in noſtris proceſſibus fecimus regiſtrari.

Verum licet hujuſmodi citatio prout legitime nobis conſtat ad notitiam ipſius pervenerit, idem tamen Matthæus dictis loco, & termino, aut etiam poſtea quandocumque quamvis in eodem loco de Borgolio poſtea per plures dies fuerimus, non comparuit ut debebat per ſe, aut aliam perſonam legitimam, quæ aliquid rationabile proponeret pro eodem, quinimo Marcus de Vicecomitibus, filius dicti Matthæi hæretici, & Gerardus Spinula Capitaneus generalis exercitus Matthæi præfati cum magna multitudine equitum, & peditum armatorum, & exercitu magno valde erectis vexillis Marci, & Gerardi prædictorum, & communis Alexandriæ locum prædictum Borgolii, ubi nos Archiepiſcopus, & Inquiſitores præfati dicta die 25. Febr. præſentes eramus, pulſata campana in Alexandria, ſicut conſuevit pulſari ad arma, non ſine Dei, & Eccleſiæ, & Domini Papæ prædicti, cujus auctoritate fungimur ſicut tunc etiam fungebamur, manifeſta injuria, & contemptu grandi, præjudicio fidei, & turbatione inquiſitionis, pro quo ad dictum locum Borgolii veneramus, hoſtiliter invaſerunt, projiciendo carellos, & ſagittas, & alias etiam impugnando, propter quæ eumdem Matthæum reputantes merito contumacem, juxta formam dictæ commiſſionis nobis factæ proceſſimus ad ea, quæ facienda nobis in eodem negotio incumbebant, viſis & cum diligentia recenſitis probationibus per nos receptis, tam per litteras, & proceſſus Domini Papæ prædicti, & Domini Legati, & alia inſtrumenta, quæ in præſentis negotii proceſſu inſerri fecimus, quam per teſtes juratos, & diligenter examinatos, & aliis in dicto noſtro proceſſu contentis habitaque ſuper eis in loco de Valentia Papienſis diœceſis, ubi Legatus prædictus cum ſua curia noſcitur reſidere, ad quem locum nos tranſtulimus, ut tutius, & ſolemnius, & conſultius procedere valeremus, frequenti, & matura deliberatione nobiſcum, & cum Domino Legato prædicto, & venerabilibus in Chriſto fratribus Dominis Guidone Aſtenſi, Uguccione Novarienſi, Simone Parmenſi, Frederico Saonenſi, & Guillelmo Albenſi Epiſcopis, ac religioſis viris Aſtulpho S. Ambroſii, Lanfranco S. Simpliciani, Philippo S. Celſi Mediolanenſis, ac Bernardo S. Dalmatii de Burgo Aſtenſis Diœceſis, & Henrico S. Marchiani de Terdona monaſteriorum Abbatibus, & cum prudentibus viris magiſtris Guillelmo Rovelli decano de Burlalio Caſtri Diœceſis, Stephano Hugoneli doctore decretorum canonico Albenſi Domini Papæ Capellanis, & ipſius ſacri Palatii, ac dicti Domini Legati cauſarum auditoribus, & pluribus aliis divini, & humani juris peritis, quia legitime nobis conſtat, quod præfatus Matthæus contra eandem Matrem Eccleſiam, & libertatem Eccleſiaſticam ſui elati cordis erigens cornua ipſamque opprimens, & contra eam violenter inſurgens nonnullis Eccleſiis Mediolanenſis Civitatis, & Diœceſis tallias, & collectas multipliciter oneroſas impoſuit, illaſque per ſpoliationem rerum, captionem, & detentionem perſonarum, ac diverſos cruciatus corporum violenter exegit, in pluribus monaſteriis civitatis, & diœceſis prædictarum tam virorum quam mulierum perſonas inſufficientes, & indignas, ſuæ faventes nequitiæ, in prælatos fecit præfici violenter, pluresque perſonas in illis pro ſuo libito voluntatis intruſit, ac in ipſis monaſteriis monialium plures puellas, poſtquam ipſis fuerat impudenter abuſus, ad quarum aliquas etiam poſt religionis ingreſſum, tamquam canis ad vomitum dicitur, & ex veriſimilibus conjecturis præſumitur rediiſſe: per Scotum ſiquidem de S. Geminiano, & alios ſatellites ſuos nonnullos perſonas Eccleſiaſticas, etiam in ſacerdotio conſtitutas per violentiam capi fecit, & detineri carceribus, ac in ipſarum aliquas diverſorum tormentorum genera crudeliter exerceri. Venerabilem etiam in Chriſto patrem Dominum Ubertum Dei gratia Vercellenſem Epiſcopum inſtantia violentæ hoſtilitatis per filios, & ſatellites ſuos obſedit, ipſumque, ac præpoſitum de Rodobio Archipresbyterum, & plures canonicos Eccleſia Vercellenſis capi fecit, & tam ipſos, quam Abbatem Monaſterii S. Stephani Vercellenſis carcerali cuſtodia detineri, quorum aliqui in eiſdem expiraverunt carceribus, & adhuc aliqui detinentur, quamquam idem Epiſcopus divinæ miſerationis

au-

ANNO CHRISTI 1321.

auxilio evaſerit manus ejus: bona quoque Eccleſiarum in terris occupatis per ipſum ſuis applicavit uſibus violenter, & illarum prælatos coegit miſerabiliter exulare, ac prælatis in curia Domini Legati prædicti morantibus ne pro expenſis ipſorum pecunia, ac procurationes ipſi Domino Legato debitæ ad ipſum, & pecunia decimæ dudum impoſitæ pro ſubſidio Terræ Sanctæ collectæ in partibus illis ad Apoſtolicæ Sedis Cameram quomodolibet portarentur, per ſe, & miniſtros ſuos impedivit, euntes etiam ad curiam Romanam, & redeuntes ab ea, & ne litteræ Domini Papæ, & ſupradicti Domini Legati ad alios, & ab aliis mitterentur ad ipſos, impedire præſumpſit, quas literas frequenter fecit etiam aperiri, pluresque Cruceſignatos ultra numerum trecentorum dudum congregatos Mediolani in ſubſidium Terræ Sanctæ, dum in loco fratrum Minorum Mediolani prædicationem crucis audirent, per ſuos ſatellites invaſit hoſtiliter, ipſoſque fugavit, gravavit, & aliquos etiam detinuit violenter. In Provincia quoque Lombardiæ pacem turbat, diſcordias ſeminat guerras commovet, diſſenſiones excitat, & aliis malis innumeris cauſam præſtat. Præfatus inſuper Matthæus tot, & tantis nefandis ſceleribus, & exceſſibus horridis involutus exorbitans a fidei catholicæ veritate, verum lumen non videns, de ſacramentis male ſentiens, ac clavium, & Eccleſiaſtica poteſtate, ipſaſque contemptibiliter vilipendens diutius ſuſtinuit plures excommunicationum ſententias latas in ipſum, tam ab homine, quam a jure, ac interdictum eccleſiaſticum, cui pręfata civitas Mediolanenſis ipſius Matthæi exigentibus culpis ſuppoſita fore dignoſcitur, fecit multoties violari, laicorum corpora defunctorum in Eccleſiis, ac cœmeteriis pulſatis campanis miniſtris ipſarum invitis, & renitentibus faciens ſepeliri, id idem fieri faciens in terris, & locis, quę per filios ſuos detinet occupata ſimili appoſitis interdicto. Præterea Zacharinam filiam ſuam, quę ipſo pręſente cum Richardino de Langoſco in Eccleſię facie publice per verba contraxerat, de pręſenti, nulla divortii ſententia præcedente, alteri de facto, dicto Richardino vivente, matrimonialiter copulare pręſumpſit. Nonnullos etiam Eccleſiæ prædictę devotos avertit ab ipſius devotionis conſtantia, & eos, qui ab eadem devotionę ſunt, peccatis exigentibus, alieni, ne reverterentur ad illam, ſuis perverſis conatibus perturbavit; impedivitque pręlatos & religioſos nę Synodos, Concilia, vel Capitula congregarent, & ne in ſubditos ſuos viſitationis, aut correctionis officium exercerent, & proponerent verbum Dei, ac propter ſęvam tyrannidem miniſtrari modo debito nequiverunt Eccleſiaſtica Sacramenta, propter quę pullulant hęreſes, ſchiſmata creſcunt, a cultu divino receditur, fidelium animæ perditioni ſępius exponuntur, periclitantur corpora, ſcandala ſuſcitantur, & auſus panditur aliis malis innumeris perpetrandis. Supradictus denique Matthęus præmiſſis omnibus irretitus, & illius aſtutia fraudulenta deceptus, qui ad generis humani æternum laborat interitum celare non valens ulterius ſui cordis peſtiferam labem, qua longo imbutus tempore, licet eam ſub hypocritæ palliatione celaret, ad cor, & tantorum enormium perpetrationem ſcelerum labebatur, ut & tranſductam in ipſum a progenitoribus ſuis ex diverſis lateribus velut palmes, qui a radice trahit amaritudinem, pravitatis hæreticę labem, qua nonnulli ex progenitoribus ſuis, prout eſt manifeſtum, ac etiam in partibus illis exiſtit notorium, ſuſpecti notati, & aliqui condemnati ignis incendio, ſequeretur, complures ſibi conſiliarios, & ſecretarios, & officiales aſſumpſit ſecumque retinuit, ſicut adhuc retinere dignoſcitur, prædicta labe notatos, & graviter diffamatos, ex quibus Franciſcus de Garbagnate fuit punitus propterea impoſitis ſibi crucibus in tam execrabilis erroris memoriam, quas per non modici temporis ſpatium deportavit. Cum ſchiſmaticis quidem, & Eccleſiæ Romanæ rebellibus confœderationem fecit, ac ligam, ac officium inquiſitionis prædictæ expellendo, videlicet inquiſitores pravitatis ejuſdem de Mediolano annis pluribus jam elapſis per minas, & potentiam, & alias etiam impedivit. Olim etiam dum alias regimini civitatis ejdem de facto præeſſet rogavit pro liberatione cujuſdam hæreticę Manfredæ nomine, quæ tunc tenebatur in carcere, & quæ fuit poſtmodum judicio ſęculari relicta, & demum ignis incendio concremata. Dęmones præterea, quorum eſt ſervus effectus, & cum quibus confœderationem feciſſe videtur, & deſperatus de Divina potentia, multoties execrabiliter invocavit, & quæſivit ab eis reſponſiones, & conſilia in agendis. Reſurrectionem quoque corporum humanorum, quam fides catholica docet, & ſancta Romana Eccleſia profitetur, & tenet, impie negat devians a fidei veritate. Adhuc etiam cum excommunicationis ſententiam in ipſum per eundem dominum noſtrum ob ipſius contumaciam rite latam, per triennium, & amplius ſuſtinuiſſet, ſicut adhuc ſuſtinet animo indurato, & per hoc haberetur de labe pravitatis prędictæ non indigne ſuſpectus, fuiſſetque propterea per literas ejuſdem domini Papæ intendentis inquirere contra eum ſuper labe pravitatis prædictæ peremptorie citatus, ut infra certum temporis ſpatium coram eodem domino Papa ſe perſonaliter præſentaret inquiſitionem hujuſmodi ſubiturus, & recepturus, quod juſtitia ſuaderet, quia in dicto citationis termino, & poſt etiam expectatus de gratia, comparere per ſe, vel alium contumaciter non curavit, præfatus dominus Papa eundem Matthæum do conſilio revorendorum patrum S. R. E. Cardinalium fratrum ſuorum decernens, & reputans prout orat merito contumacem ipſum propter hoc excommunicationis vinculo innodavit, quam per annum, & amplius ſuſtinuit, ſicut adhuc ſuſtinet animo indurato, quæ omnia plene coram nobis probata ſunt, ut ſuperius continetur. Ex his, & aliis multis, quę ad hoc juſte, & rationabiliter nos inducunt, Chriſti nomine invocato, ſedentes pro tribunali definitam ſententiam proferentes, pręfatum Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano contumaciter abſentem, ipſius tamen abſentiam divina repente præſentia, in his ſcriptis ſententiando decernimus, & judicamus hæreticum manifeſtum, eumdemque Matthæum velut hæreticum condemnantes, ipſius bona omnia mobilia, & immobilia, jura, juriſdictiones, & quęcunque alia ubicunque ſint, & quibuſcunque nominibus cenſeantur, eadem ſententia confirmamus, imo decernimus confiſcata, & nihilominus ipſum Matthæum cingulo militiæ, officiis publicis, dignitatibus, & honoribus quibuſcunque privantes, ſeu privatos fore declarantes excommunicationis ſententię, ac perpetuę infamiæ, & omnibus aliis pœnis, a juris conditoribus contra hęreticos ſtatutis, ordinatis, & promulgatis, cum decernimus ſubjacere,

ANNO CHRISTI 1322.

re, ac ejus perſonam exponimus a fidelibus capiendam, filios inſuper, & nepotes Matthęi pręfati prelaturis, dignitatibus, & aliis beneficiis eccleſiaſticis cum cura, vel ſine cura, quę tenere noſcuntur & officiis publicis, ac honoribus quibuſcunque privamus, vel privatos fore potius denunciamus, eoſque ad obtinendum in poſterum pręlaturas, dignitates, alia eccleſiaſtica beneficia cum vel cura, officia publica, & honores quoſcunque indignos, & inhabiles declaramus, in quorum omnium teſtimonium, & memoriam futurorum præſentem ſententiam noſtram per inſtrumentum, notarium publicum officii inquiſitionis prædictæ ſcribi, & publicari mandavimus, & noſtrorum ſigillorum appenſionibus communiri; lecta, lata & in ſcriptis pronuntiata fuit ſententia ſupradicta per religioſum virum fratrem Barnabam Priorem provincialem prędictum pro tribunali ſedentem vice ſua & reverendi Patris domini Archiepiſcopi, Paxii & Honeſti, & Jordani inquiſitorum prædict. etiam, pro tribunali ſedentium in Eccleſia S. Mariæ de Valentia Papienſis Diœceſis anno a Nativitate Domini MCCCXXVII. Indictione V. die quartadecima menſis Martii Pontificatus ejuſdem domini Joannis Papæ anno a VII. præſentibus reverendo in Chriſto Patre domino legato prædicto, & venerabilibus Patribus dominis Guidone Aſtenſi, Huguccione Novarienſi, Simone Parmenſi, Friderico Saonenſi, & Guillelmo Albenſi Epiſcopis, & religioſis viris, Aſtulpho S. Ambroſii, Lanfranco S. Simpliciani, & Philippo S. Celſi Mediolanenſis, Bernardo S. Dalmatii de Burgo Aſtenſis diœceſis, & Henrico S. Martiani Terdonenſis Monaſteriorum Abbatibus ordinis S. Benedicti ac nobilibus viris Raymundo de Cardona vicario regio partium Lombardiæ, & Bernardo de Monteſcrino Seneſcallo regio Pedemontis, & aliorum cleri, nobilium, & populi utriuſque ſexus multitudine copioſa. Et Ego Frater Thomas Vitoni de Ripolis fratrum Ordinis Prædicatorum publicus authoritate imperiali, & nunc ipſius officii inquiſitionis notarius ad hoc per inquiſitores eoſdem aſſumptus lectioni, & prolationi dictæ ſententiæ, & omnibus ſupradictis dum coram inquiſitoribus ipſis agerentur præſens interfui, & ea omnia de mandato, & authoritate præfatorum inquiſitorum in his duabus petiis chartarum ſimul conglutinatis ſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, meoque conſueto ſigillo ſignavi, in teſtimonium prædictorum, anno, interdictione, die, menſe, Pontificatu & loco prædictis.

a Legatione ſexto, cum aſſumptus fuerit ano. 1316. m Auguſto.

CONCILIUM APUD a VALLEMOLETI PALENTINÆ DIOECESIS

a Valladolid.

Autoritate Guillermi Sabinenſis epiſcopi & ſedis apoſtolicæ legati celebratum in Hiſpania anno Domini MCCCXXII. tempore Joannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De conſtitutionibus.*
2. *De officio ordinarii.*
3. *De foro competenti.*
4. *De feriis.*
5. *De teſtibus.*
6. *De vita & honeſtate clericorum.*
7. *De cohabitatione clericorum & mulierum.*
8. *De clericis non reſidentibus.*
9. *De prabendis.*
10. *De parochiis.*
11. *De decimis.*
12. *De ſtatu monachorum.*
13. *De religioſis domibus.*
14. *De jure patronatus.*
15. *De baptiſmo.*
16. *De obſervatione jejuniorum.*
17. *De immunitate eccleſiarum.*
18. *De conſanguinitate & affinitate.*
19. *De ſimonia.*
20. *De magiſtris.*
21. *De Judæis & Sarracenis.*
22. *De adulteris.*
23. *De raptoribus.*
24. *De ſortilegiis.*
25. *De purgatione canonica.*
26. *De purgatione vulgari.*
27. *De pœnitentiis.*

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, amen.

Iſtæ ſunt conſtitutiones per nos fratrem Guillermum Dei permiſſione epiſcopum Sabinenſem, apoſtolicæ ſedis legatum, factæ ac editæ in concilio celebrato per nos apud Vallemoleti Palentinæ diœceſis, prælatis omnibus noſtræ legationis ad celebrandum dictum concilium convocatis, anno a nativitate Domini milleſimo treceteſimo vigeſimo ſecundo, quarto Nonas Auguſti, qua die præfatum concilium extitit terminatum,

PRÆFATIO.

INjunctum nobis legationis expoſcit officium, ut attentis ſtudiis & cura pervigili, ad reformandos in clero & populo legationis prædictæ mores & actus devios, prout ex alto præmittitur, intendamus, & in his præcipue apponamus remedium, in quibus majus periculum con-

ANNO CHRISTI 1322.

conſpicimus imminere. Hæc eſt quippe Dei patris ordinatio, hæc lex exiſtit eccleſiæ almæ matris, ut qui obſequiis eccleſiaſticis mancipati exiſtunt, ſolerti cura & providentia præſulis ſincere & pure in domo Domini converſentur, & ut cordis oculus nube erroris obductus, illuſtrationis lumine ſit ſerenus. Ad iſta igitur, ad quæ ferventius aſpirat noſtra intentio, convertentes aciem noſtræ mentis, univerſorum noſtræ legationis prælatorum apud Vallemoleti Palentinæ diœceſis ad præmiſſa agenda concilium duximus convocandum: cum quibus [illegible] diſcuſſione ſolerti & deliberatione matura ſuper his quæ correctione & reformatione indigebant, ſacro approbante concilio conſtitutiones infraſcriptas edidimus, eaſque in majori eccleſia loci prædicti, die ſecunda Auguſti anni præſentis milleſimi trecenteſimi vigeſimi ſecundi, pontificatus ſummi patris domini, domini Joannis PP. XXII. anno ſexto, in præſentia dicti concilii, & clericorum aliorum aſtante multitudine, fecimus publicari. Sed quamquam ſingulorum auribus juxta canonicas ſanctiones non eſſet, poſt publicationem hujuſmodi, conſtitutiones prædictas neceſſarium inculcare: tamen ne aliquis ab ipſarum obſervantia poſſit ſe per ignorantiam aliquatenus excuſare prædictis noſtræ legationis prælatis injungimus, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandantes eiſdem, quod ipſas conſtitutiones omnes & ſingulas in ſuis cathedralibus eccleſiis, infra octo dierum ſpatium poſtquam illuc delatæ fuerint, clero non exempto, qui de ordinaria, exempto vero, nec non religioſis exemptis, tam militaribus, quam non militaribus, autoritate noſtra, & populo convocatis, & deinde in primis eorum ſynodis ſolenniter & integraliter faciant publicari. In aliis vero ſummarie legi procurent, ut crebra hujuſmodi lectio harum conſtitutionum præſentibus præſervet [a], & poſteris notitiam largiatur. Mandamus etiam, quod prælati prædicti ad harum conſtitutionum obſervantiam dent, quantum in ipſis fuerit, operam diligentem. Volumus inſuper, quod conſtitutiones prædictæ, ad obſervantiam ſui ligent omnes noſtræ legationis, & ſingulos, poſt duos menſes a publicatione prædicta facienda in prædictis eccleſiis cathedralibus numerandos.

[a] MS. apud Card. de Aguir. addit [illegible]? memoriam?

CAPITULA.

I. *De conſtitutionibus.*

Alma mater eccleſia ab unigenito Dei filio primitus inſtituta, & a ſanctis patribus, ſuccedentibus temporum curriculis, ordinata, conſtituit, ut metropolitani cum ſuffraganeis ſuis annis ſingulis provincialia celebrare concilia non omittant, in quibus ſuper obſervantia canonum, relevatione eccleſiarum, corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, diligens cum eis habeant conſilium & tractatum, & faciant ac ſtatuant quæ circa hæc viderint expedire. Et quia nonnulli prælatorum per plures annos hoc negligenter facere omiſerunt, ex quo plura pervenerunt eccleſiarum diſpendia, & etiam pericula animarum: monemus archiepiſcopos omnes & ſingulos, ut ſtatutum generalis concilii ſuper hoc editum diligenter obſervent, ſacro approbante concilio ſtatuentes, ut ſi archiepiſcopi, ſaltem in biennio ſemel, loco & tempore opportunis, per ſe vel per alios, quatenus de jure conceditur, ipſis legitime impeditis, celebrare provincialia concilia omiſerint, eo ipſo tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi, donec negligentiam ſuam purgaverint provincialia concilia celebrando. Epiſcopi etiam ſynodos in ſuis diœceſibus ſuper prædictis, prout jura volunt, celebrent annuatim. Quod ſi forte hoc negligenter omiſerint, eo ipſo ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi, donec negligentiam ſuam purgaverint ſynodalia concilia celebrando.

Quia vero contingit, venientes ad dicta concilia & ſynodos, & redeuntes, aliquoties impediri, & in perſonis & rebus indebite moleſtari: ſtatuimus, ut quicumque venientes ad dicta concilia & ſynodos, vel in eis morando, aut etiam redeundo ab ipſis, ceperint, aut in perſonis vel rebus, eis damna notabilia intulerint, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto.

Inter cætera quæ officio prælatorum incumbunt, hoc præcipue deſideratur & requiritur, ut in ſubditis vitæ ſanctitas & morum honeſtas præceptis & prohibitionibus obſervetur. Volentes igitur, ut hæc per prælatorum diligentiam impleantur, univerſos eccleſiarum prælatos, archiepiſcopos & epiſcopos, monemus & hortamur in Domino Jeſu Chriſto, ut ipſi in ſuis conciliis provincialibus & epiſcopalibus ſynodis ſtatuant & ordinent ea quæ ad clericorum vitam, reformationem morum, converſationis & habitus honeſtatem, viderint expedire, injungentes his qui ſub eis juriſdictionem obtinent, ut de obſervantia ſtatutorum & canonum in ſuis viſitationibus inquiſitionem faciant diligentem: quam inquiſitionem referre ſuis prælatis in proximis ſynodis teneantur.

II. *De officio ordinarii.*

Quia notitia catholicæ fidei cuilibet orthodoxo eſt neceſſaria ad ſalutem, & ejus ignorantia periculoſa quam plurimum & nociva: ſtatuimus ut quilibet rector parochialis eccleſiæ in ſcriptis habeat in Latina & vulgari lingua articulos fidei, præcepta decalogi, ſacramenta eccleſiæ, ſpecies vitiorum & virtutum, & quater in anno ipſa publicet populo, in feſtis videlicet nativitatis Domini, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & in Aſſumptione Virginis glorioſæ,

ANNO CHRISTI 1322.

ſæ, & in diebus Dominicis Quadrageſimæ. Quod ſi rectores in hoc negligentes fuerint, per prælatum ſuum acriter puniantur.

III. *De foro competenti.*

Eccleſiaſtica juriſdictio a ſæculari diſtincta dignoſcitur, & una per alteram impediri non debet, ſed potius adjuvari. Quia vero nonnulli ſæculares judices, ſtatuta canonum circa hoc edita contemnentes, clericos & alias perſonas eccleſiaſticas ſuper rebus ſuis & cauſis presbyteralibus injurioſe compellunt coram ſe in judicio litigare: ſtatuimus, & univerſis prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut ſtatutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit: Quoniam ut intelleximus: in ſuis conciliis & epiſcopalibus ſynodis, & in eccleſiis etiam ſuarum diœceſum, ubi expedire viderint, faciant publicari, prædictoſque judices excommunicatos publice nunciari.

IV. *De feriis.*

Quamvis Divinæ legis præcepto ſancitum ſit, diebus Dominicis & feſtivis ab omni opere ſervili abſtinere: nonnulli tamen hujuſmodi tranſgredientes præceptum, & ruſticalia opera & artificia manualia diebus prædictis exercere præſumunt. Ne igitur ex tranſgreſſione hujuſmodi, fidelis populus indignationem Dei omnipotentis incurrat: ſtatuimus, ut nullus in diebus Dominicis & feſtivis agros colere audeat, aut artificia manualia exercere præſumat, niſi urgente neceſſitate vel evidenti pietatis cauſa, & tunc de ſpeciali licentia ſacerdotis. Tranſgreſſores autem præſentis conſtitutionis per excommunicationis ſententiam a ſuis ordinariis puniantur.

V. *De teſtibus.*

Cauſarum & litium diſpendioſa protractio, quæ plerumque per falſorum teſtium dicta & advocatorum malitiam procuratur, quatenus fieri poterit, juris eſt auxilio reſtringenda. Ideoque ſtatuimus ut falſi teſtes, advocati, mediatores, & aliter eos inducentes ad falſa teſtimonia perhibenda; ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, a qua, niſi poſtquam eis ſatisfecerint, quibus damna per depoſitiones & inductiones hujuſmodi illata ſint, nullatenus abſolvantur. Præſentem vero conſtitutionem prælati faciant in ſuis eccleſiis cathedralibus & parochialibus, diebus ſolennibus & in ſynodis publicari.

VI. *De vita & honeſtate clericorum.*

Quamvis honeſtas morum & habitus decentia, omnibus clericis per ſacros ordines ſint indictæ: in prælatis tamen, archiepiſcopis videlicet & epiſcopis, eo deſiderantur amplius, quo ex ſuſceptæ dignitatis debito in ſeipſis debent oſtendere, qualiter alios fideles deceat in domo Domini converſari. Volentes igitur ut prælati prædicti, in converſatione, habitu, & veſtitu, aliis exemplum præbeant honeſtatis: ſtatuimus ut epiſcopi & ſuperiores prælati [a] ſuccas lineas in publico, & cum eos equitare contigerit, nullatenus tabardos, ſed cappas [b] & capellos ſuæ dignitati deferant congruentes, cappis aut veſtibus ſericis non utantur: Miſſas in ſolennitatibus majoribus in ſuis eccleſiis, juxta ſanctorum patrum ſtatuta, & nunquam ſecrete in capellis ſuis, celebrent, niſi cauſa legitima & neceſſaria fuerint impediti. Altaria viatica ſecum portari faciant, in quibus ſingulis diebus coram ſe honeſte & devote Miſſam faciant celebrari. Horas canonicas cum ſuis clericis attente recitent, & in eccleſiis ſuis cathedralibus Divina officia ſolenniter celebrent, niſi legitime fuerint impediti.

[a] Id. MS. ſericas.
[b] Id. MS. addit rotundas.

Cum non ſolum a malo, ſed etiam a mali ſpecie, & præcipue quæ ſcandali occaſionem miniſtrant, ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum: ſtatuimus ſacro approbante concilio, ut nullus clericus ſæcularis vel religioſus, in quacumque dignitate vel officio conſtitutus, exemptus vel non exemptus, etiamſi pontificali præfulgeat dignitate, ſponſalibus, baptiſmo, aut nuptiis filiorum ſuorum aut filiarum, aut nepotum recte deſcendentium, ſive legitimi, ſive illegitimi fuerint, audeat intereſſe: alioquin, ſi clericus beneficiatus fuerit, ipſo facto medietate fructuum beneficii vel beneficiorum ſuorum, illo anno quo talibus ſponſalibus, baptiſmo aut nuptiis interfuerit, ſit privatus, prædicta medietate fructuum in uſum fabricæ eccleſiæ convertenda. Si vero clericus non beneficiatus fuerit, uſque ad annum eo ipſo ſit inhabilis ad beneficium obtinendum. Qui vero de bonis eccleſiaſticis, filiis, aut nepotibus ſupradictis, dotem aut donationem propter nuptias aſſignaverit: aſſignatio ipſo jure non valeat: & nihilo minus aſſignans, ipſo facto in pœnam ſubtractionis beneficii incidat ſupradictam. Idem in religioſis, in militaribus exemptis penitus obſervetur. Prælati vero prædicti, qui præmiſſa vel aliquod præmiſſorum commiſerint, per ſex menſes a collatione

ANNO CHRISTI 1322.

latione beneficiorum ſuſpenſi ſint, & beneficia quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio de jure vel conſuetudine devolvitur, conferantur.

VII. *De cohabitatione clericorum & mulierum.*

Quia clericorum nonnulli famæ ſuæ prodigi & ſalutis, in concubinatu publico vitam ducunt enormiter diſſolutam: nos talium vitam corrigere, eorumque abolere infamiam cupientes, monemus omnes & ſingulos clericos, etiamſi ſint in dignitatibus, perſonatibus, aut officiis conſtituti, ut ipſorum nullus concubinam publice in domo propria vel aliena audeat detinere: ſacro approbante concilio ſtatuentes, quod quicumque clerici poſt duos menſes a publicatione conſtitutionis & monitione hujuſmodi in ſuis eccleſiis, per archiepiſcopos & epiſcopos vel eorum vicarios in ſynodis faciendis, concubinam ſeu concubinas modo prædicto detinuerint, vel dimiſſam ſeu dimiſſas, ut aliam ſeu alias admiſerint, ſi beneficiati exiſtant, tertia parte fructuum beneficiorum omnium quæ pro illo obtinuerint tempore, ipſo facto penitus ſint privati. Si vero per alios duos menſes, duos immediate prædictos ſequentes, in eodem crimine continuaverint vitam fœdam, alia tertia parte fructuum noverint ſe privatos. Quod ſi forſan Dei timore contempto, per alios duos menſes quatuor prædictos immediate ſequentes in peccato perſtiterint memorato: reliqua tertia parte fructuum ipſos privamus, omnino ſub pœna excommunicationis præcipientes eiſdem, quod ad aliquam partem dictorum fructuum, poſtquam ipſa vel ipſis, ut prædicitur, privati fuerint, manus temerarias aliquatenus non extendant. Et ſi forſan contrarium tentarent, ſub interminatione extremi judicii, prælatis eorum, tam diœceſanis quam aliis, diſtricte præcipimus, quod ad reſtituendum totum quod de prædictis tertiis fructuum, ſeu ipſarum aliqua, poſtquam modo præfato privati exiſterent, occupaverint, ſeu detinuerint vel conſumpſerint, per cenſuram eccleſiaſticam ipſos compellere non omittant. Antedictæ vero partes fructuum, & ipſarum quælibet, in cathedralibus & collegiatis eccleſiis, quod ad bona quæ de communi menſa fuerint, ad communem menſam capituli; alia vero, redemptioni captivorum communiter applicentur. In parochialibus vero medietatem fabricæ eccleſiæ ipſius, aliam vero redemptioni captivorum detentorum ab infidelibus applicamus; volentes & mandantes, quod per manus prælatorum ſuorum, quibus, quod prædictas partes fructuum recipiant & exigant, committimus & præcipimus, quidquid ex dictis fructibus provenerit, in prædictis uſibus fideliter expendatur. Quod ſi forte nec adhuc ad cor redierint, ſed præſens noſtrum contemnentes mandatum, ſe oſtenderint tam execrandæ turpitudinis amatores: ſuis prælatis prædictis, & ipſorum cuilibet, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub animarum ſuarum periculo, diſtricte præcipimus & mandamus, quod infra quatuor menſes a ſupradictis ſex menſibus numerandos, tranſgreſſores prædictos qui concubinas præfatas non omnino dimiſerint, eaſdem non admiſſuri ulterius, nec aliam aliquam, ſeu aliquas amplius recepturi, omnino beneficiis ſuis privent, ipſoſque in limo peccatorum tam fixos, donec ſe correxerint, & poſtea per quinque menſes inhabiles eſſe denuncient ad ſuperiores ordines, & ad quæcumque beneficia eccleſiaſtica obtinenda. Volumus etiam quod ſi quis de prædictis, poſtquam beneficio ſeu beneficiis privatus fuerit modo prædicto, manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus, ſeu ad aliquam eorum partem, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto, a qua non poſſit abſolvi, niſi de ſic occupatis reſtitutione integra, & beneficiorum quibus privati eſſent, ut prædicitur, dimiſſione plenaria, prius factis. Verum quia peccata inulta non vult dimitti Dominus ultionum: ſtatuimus, dicto approbante concilio, quod clerici non beneficiati, tam ſacerdotes quam diaconi vel ſubdiaconi, aut inferiores clerici non promoti, qui non erubeſcunt concubinas publice detinere, ſi ſacerdos fuerit, capellaniam perpetuam aut temporalem tenere vel habere non poſſit, & uſque ad unum annum poſtquam ſe a prædicto peccato plene correxerit, ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium ſit inhabilis & indignus. Diaconi & ſubdiaconi, ac inferiores clerici, uſque ad annum poſt correctionem jam dictam, ſint ad ſuperiores ordines inhabiles, & ad quæcumque eccleſiaſtica beneficia obtinenda. Si vero adhuc incorrigibiles perſtiterint, procedatur per alia juris remedia contra ipſos. Et quia majori culpæ juſto Dei judicio major debetur & pœna: ſtatuimus quod quicumque in tam profundum peccatorum devenerit, quod publice concubinam ſeu concubinas detineat infideles, ſi beneficiati fuerint, poſt duos menſes memoratos a die publicationis prædictæ in eccleſiis, ut prædicitur, faciendæ, ipſo facto privati ſint beneficiis obtentis, cujuſcumque conditionis beneficia ipſa exiſtant, & ipſo facto reddantur inhabiles ad quæcumque beneficia obtinenda. Si vero beneficiati non fuerint, ad ſuſcipiendos ſacros ordines, & ad obtinenda beneficia, penitus ſint inhabiles & indigni, ac tam beneficiati quam non beneficiati, qui ea ſic detinere præſumpſerint; per ſuos prælatos per biennium ad minus in carcere detrudantur: quibus etiam per diœceſanos, ſeu alios dictorum clericorum prælatos, pœnæ graves aliæ, prout eorum diſcretioni videbitur, imponantur. Si tamen hi clerici ad cor redeuntes vere pœnituerint de peccato, & ad vitam honeſtam continuaverint: concedimus quod ipſorum diœceſani cum eis poſt quinquennium numerandum a ſua correctione dumtaxat, poſſint, quoad ordines & ſimplicia beneficia obtinenda, miſericorditer diſpenſare. Volumus inſuper & mandamus, quatenus prælati omnes & ſinguli in ſuis diœceſibus, per viros probos & timentes Deum, diligentem inquiſitionem, quoties expedire viderint, facere non omittant, qui, quot, quales, & ubi fuerint, præmiſſa crimina tam contagioſa & deteſtabilia committentes, atque ad pœnas ſupra poſitas in ipſos exequendas inſurgant viriliter, ut domus Dei ſtrenui zelatores: concubinæ vero publicæ clericorum, careant eccleſiaſtica ſepultura.

ANNO CHRISTI 1322.

Sicut jure Divino & humano juſtum dignoſcitur, quod juxta menſuram delicti culpabiles puniantur: ita pium & ſanctum eſt, quod rigori detrahatur juſtitiæ, ut occurratur inſurgentibus periculis animarum. Hoc ſane felicis recordationis Alexander papa IV. pii more patris conſiderans, ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas, quas recolendæ memoriæ dominus Joannes epiſcopus Sabinenſis apoſtolicæ ſedis legatus, contra clericos concubinarios publicos, ac concubinas eorum, per ſuum ſtatutum vel conſtitutiones tulerat, voluit & commiſit prælatis aliquibus, quod pœnas prædictas, maxime propter irregularitatum quæ ex hoc ſæpius ſequebantur periculum, in pœnas alias rationabiles permutarent. Quia igitur per aliam conſtitutionem noſtram, ſacro approbante concilio, per condignam inflictionem pœnarum contra delinquentes hujuſmodi providimus: congruenter dicto approbante concilio ſtatuimus, quod antedicti legati conſtitutiones prædictæ, quod ad ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas, non ligent de cætero, nec habeant quoad iſtud alicujus roboris firmitatem. Prælatis & omnibus noſtræ legationis, quod abſolvere poſſint a prædictis ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiis omnes & ſingulos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, quas propter præmiſſa incurrerent, eiſdem præſentis virtute ſtatuti plenam concedimus poteſtatem.

Non ſolum hi qui peccant, ſed qui ad peccandum inducunt, pœna debita plectendi ſunt, Divinæ legis judicio pariter & humanæ. Quia vero nonnulli laicorum clericos compellunt, in ſacris præcipue ordinibus conſtitutos, ut aliquas mulieres concubinas recipiant, & cum eis in contubernio publice vivant contra decorem ordinis clericalis, & ſacrorum canonum inſtituta: nos iniquitatem hujuſmodi deteſtantes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere quemlibet, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, necnon univerſitatem ſeu communitatem quamlibet ſententiæ interdicti, quæ perſonam quamvis eccleſiaſticam duxerit compellendam ad recipiendum in concubinam mulierem quamcumque. Sententias vero prædictas in ſynodis epiſcopalibus, & frequenter in eccleſiis parochialibus, volumus & præcipimus publicari.

VIII. *De clericis non reſidentibus.*

Canonici & eccleſiarum ſocii ſuis epiſcopis perſonaliter aſſiſtentes, non debent abſentes ab eccleſia reputari: ideoque jure proviſum eſt, ne eis, dum in ſervitio epiſcoporum fuerint, beneficiorum ſacrorum redditus ſubtrahantur. Propterea ſtatuimus, ut nullus a præbendarum ſuarum perceptione eos audeat impedire. Capitula vero quæ hoc adimplere renuerint, ad obſervantiam juris illius per ſuos prælatos diſtrictius compellantur.

IX. *De præbendis.*

Cum ſecundum ſtatuta canonum una eccleſia unius debeat eſſe rectoris, nec beneficia eccleſiarum debeant dividi in plures partes, niſi adeo ipſarum eccleſiarum facultates abundent, quod de eis ſufficienter poſſit pluribus ſervitoribus provideri: volentes, diviſiones beneficiorum, quæ plerumque ſine rationabili cauſa fiunt, juris auxilio refrenare: ſtatuimus, ut in qualibet eccleſia, uni cura ipſius eccleſiæ principaliter per eum, ad quem de jure pertinet, committatur, cui per providentiam prælati taliter provideatur, quod redditibus eccleſiæ poſſit honeſte vivere, & onera curæ & alia incumbentia ſupportare. In eccleſiis autem, in quibus beneficia indebite ſunt diviſa, cum pluribus clericis ipſarum eccleſiarum nec ſufficiant facultates, quando portiones hujuſmodi vacare contigerit, uniantur & aſſignentur curato, donec, ut præmiſſum eſt, proviſionem habeat competentem.

Cum in perſonis eccleſiaſticis ad ſacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis a id honeſtas major requi-

a) Hanc lectionem recte sic emendavit ex MS. cod. Card. de Aguirre. Idoneitas major requiritur. H.

ANNO CHRISTI 1322.

quirat, & amplius deſideretur peritia litterarum: ſtatuimus, ut nullus deinceps clericus ad ſacros ordines promoveatur, niſi ſaltem litteraliter ſciat loqui. Quod ſi forte ſecus actum fuerit, prælatus a collatione ſacrorum ordinum, quos tali contulit, & promotus ab executione ſuſcepti ordinis, per annum noverint ſe ſuſpenſos, niſi ex cauſa rationabili & multum neceſſaria, quatenus de jure conceditur, prælatus ſuper hoc viderit diſpenſandum.

In eccleſiis tot ſecundum canones inſtituendi ſunt clerici, quot poſſint de earum redditibus commode ſuſtentari. Ideoque ſtatuimus, ut epiſcopi, eorumque ſuperiores, diligenter attendant, ut tot clericos in eccleſiis ordinent, quot ſuſtentari poſſint de proventibus earumdem: ne clerici ſua numeroſitate vileſcant, & propter facultatum inſufficientiam mendicare cogantur, in opprobrium ordinis clericalis. Et ut hoc efficacius obſervetur, volumus & mandamus ut prælati infra annum, aut ſaltem infra biennium, cum conſilio diſcretorum ordinent & provideant, ipſamque proviſionem in ſcriptis redactam apud ſe conſervent, quot clerici ad titulum cujuslibet eccleſiæ juxta ipſarum redditus poterunt ordinari. Prælatus vero quicumque, qui prædicta obſervare neglexerit, pluresque quam ut præmittitur, ad ordines promovendo, vel promoveri per alium faciendo: per annum a collatione illius ordinis, quem contra hoc noſtrum prohibitionis ſtatutum contulit, in archidiaconatu illo vel abbatia unde clerici taliter ordinati fuerint, eo ipſo noverit ſe ſuſpenſum.

Religioſos decet ab omni calliditate & fraude ſeipſos retrahere, & omnimodam puritatem in ſuis actibus obſervare. Quia tamen nonnulli religioſi, non ſolum clerici, ſed etiam laici militares, ut quorumdam aſſertione percepimus, habitum ſui ordinis ſæcularibus clericis fraudulenter conferunt, & clericis per epiſcopos inſtitutis in eccleſiis locorum, ubi dicti religioſi temporale dominium obtinent, vel partem aliquam recipiunt decimarum, exinde violenter expulſis, clericos illos quibus hujuſmodi habitum contulerunt, propria temeritate inſtituunt, & miniſtrare faciunt in eiſdem; quidam etiam eorumdem religioſorum clericos ſæculares per epiſcopos in eccleſiis parochialibus ad ipſos epiſcopos pertinentibus inſtitutos habitum ſui ordinis induunt, & ibidem eos miniſtrare faciunt, ut ſic in locis ipſis eccleſias, earumque redditus, ſuis uſibus valeant applicare: nos has fraudes & violentias deteſtantes, ſtatuimus ut quicumque religioſi fraudes aut violentias attentare præſumpſerint, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto, a qua nullatenus abſolvantur, donec prælatis & eccleſiis, quos per prædictos exceſſus læſerant, ſatisfecerint competenter.

Clandeſtinæ & [a] occultæ beneficiorum collationes, quas nonnulli prælatorum, & aliorum ad quos beneficiorum [b] ſuorum ſpectat collatio, faciunt magnam in ipſis beneficiis varietatem, & [c] ſic in ſiniſtram ſuſpicionem inducunt, dum beneficia ipſa quorum collationes probari non poſſunt, per eoſdem prælatos plerumque aliis conferuntur, & ob hoc ſuper ipſis beneficiis inter eos, quibus taliter collata fuerant, quæſtiones & litigia oriuntur. Ut igitur circa hoc, fraudis & varietatis materia amputetur, ſtatuimus ut cum eccleſiaſticorum beneficiorum collatio fieri debeat, fiat in capitulo, ſi conſuetudo id obtinet, vel coram notario publico, aut teſtibus fide dignis, vel cum patenti ipſius prælati littera, vel alterius, ſeu aliorum quorumcumque ad quos beneficiorum ſpectat vel ſpectare debet dicta collatio, præſentibus teſtibus in littera ipſa collationis inſertis, per quæ probari poſſit collatio, & de ea nullatenus dubitari: alias volumus quod collatio ipſa nullius obtineat roboris firmitatem, ſeu nullius penitus ſit momenti.

X. *De parochiis.*

Parochiarum diviſio a ſanctis patribus inſtituta, certitudinem parochianorum & decimarum debitam ſolutionem inducit. Cum vero libertas mutandi parochiam per abuſum, qui in quibuſdam partibus inolevit, parochianis indifferenter conceditur: parochianis ipſis ſubtrahendi decimas præſtatur occaſio, & eccleſiis injuria in decimarum, primitiarum, oblationum, & aliorum jurium ſubtractione damnabili irrogatur. Sed quia in pleriſque locis noſtræ legationis, talis, ut accepimus, inolevit abuſus, quod ſi parochianus unius eccleſiæ die Reſurrectionis, ſeu alio ſolemni, in alia parochia ſacram communionem accipiat, vel quia alterius eccleſiæ parochianum velle ſe eſſe aſſerat, ex tunc, quoad decimas reales & perſonales & alia jura parochialia, parochianus illius in qua communicaverit, vel parochianum ſe velle eſſe dixerit, cenſeatur: volentes abuſus prædictos juris remediis extirpare, ſtatuimus ut in civitatibus, caſtris, municipiis, in quibus parochiæ limitatæ non ſunt, per epiſcopos vel alios prudentes viros, quibus hoc epiſcopi commiſerint, infra annum a die publicationis conſtitutionis hujuſmodi, per

a) [illegible]
b) [illegible]
c) [illegible]

ANNO CHRISTI 1322.

per certos terminos limitentur. Poſtquam vero ſic parochiæ fuerint limitatæ, nec parochianis de una parochia modis præmiſſis ad aliam ſe mutare, nec alteri parochiali rectori ipſos ſic recipere liceat: alioquin & ſic ſe transferens, & recipiens, ſententiam excommunicationis incurrant, & nihilo minus prima eccleſia decimis & aliis obventionibus ſibi debitis non privetur. Si vero inter diviſas diœceſes fuerit limitatio hujuſmodi facienda, quilibet prælatorum aliquas certas perſonas aſſignet, per quas parochiæ quæ confuſæ eſſe non debent, rationabiliter limitentur. Quod ſi perſonæ iſtæ convenire non potuerint, tertius prælatus vicinior ad limitationem faciendam communiter invocetur, per quem una cum prædictis termini parochiarum & fines diœceſum limitentur.

XI. *De decimis.*

Ut fraudes, quas diverſis modis religioſi in dandis decimis animalium & novalium adhibent, a prælatis & eccleſiarum rectoribus cautius evitentur; ſtatuimus, ut poſtquam religioſi per diœceſanos requiſiti fuerint ſuper fraudibus hujuſmodi nullatenus adhibendis, religioſi ipſi qui hujuſmodi fraudes commiſerint, in ſynodis epiſcopalibus, & in majoribus locis ipſarum diœceſum excommunicati publice nuncientur, & nihilo minus prælati conſtitutionem ſuper hoc editam cum diligentia exequantur.

XII. *De ſtatu Monachorum.*

Monaſteriorum damna quæ per alienationes ab ipſorum abbatibus & conventibus, prioribus, aliis adminiſtratoribus quibuſcumque, indebite fiunt, refrenare volentes: ſtatuimus ut prælati in ſynodis ſuis pœnas in conſtitutione felicis recordationis domini Clementis papæ V. contentas denunciare, & eas in ſubditis ſuis exequi non omittant. In exemptis vero, ſi alienationes hujuſmodi fecerint, hoc ſuperiori ipſorum locorum ordinarii denuncient, ut per eos revocentur alienationes huſmodi, & puniantur talia facientes.

Regularis obſervantia a ſanctis patribus inſtituta commode obſervari non poteſt, niſi circa ejuſdem cuſtodiam inter profeſſores ordinum congregatos ad iſtud frequens diſcuſſio & tractatus diligens habeatur. Quia vero per negligentiam abbatum & priorum, ſignanter ordinis S. Auguſtini, qui canonici regulares vocantur, ac S. Benedicti, videlicet monachorum nigrorum, pro ut accepimus, præfatæ conſtitutionis obſervantia totaliter eſt omiſſa; in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut juxta Lateranenſis concilii proviſionem circa hoc factam, religioſi prædicti, exempti & non exempti, infra legationis noſtræ terminos conſtituti, de triennio in triennium loco & tempore opportunis concilia celebrent, & faciant omnia quæ in ſtatuto præfati concilii continentur. Qui autem implere præmiſſa neglexerint, præter pœnas graves infligendas eiſdem, maledictionem omnipotentis Dei, velut tam ſalubris tranſgreſſores præcepti, ſe noverint incurſuros.

[a] Spretionibus monaſteriorum & aliorum religioſorum locorum, quæ plerumque per milites & potentes contra ſtatuta canonica hoſtiliter devaſtantur, remediis opportunis occurrere cupientes, inhibemus, ne quævis eccleſiaſticæ vel ſæculares perſonæ, monaſteria ſeu grangias, vel quælibet alia ipſorum loca gravent, aut opprimendo devaſtent, bona ipſorum ſive victualia diripiendo, aut ad exactiones eis in pecunia perſolvendas per pignorationes rerum ſuarum, aut etiam vaſſalorum, ſeu aliis modis illicitis, indebite compellendo: alioquin per prælatos ad requiſitionem religioſorum ipſorum per ſententiam excommunicationis in perſonas, ac interdicti in loca & vaſſallos eorum, ab inſolentiis hujuſmodi compeſcantur. Prælati vero per religioſos hujuſmodi requiſiti, circa ſententias proferendas & etiam publicandas ſe reddant in omnibus promptos, ſolicitos & attentos.

Ut monaſteria in quibus mulieres religionis ordinem profitentur, cautela debita & ſufficienti diligentia valeant cuſtodiri: ſtatuimus ut prælati, in quorum diœceſibus monaſteria ipſa conſiſtunt, vel prælati ſui ordinis, qui juriſdictionem in eis exercent, de privilegio vel de jure, certos viros antiquos probatos & honeſtos, omni ſuſpicione carentes, & maxime ſui ordinis, ſi haberi potuerint, deputent, qui circa ipſarum cuſtodiam invigilent diligenter, curam adhibentes ſolicitam, ne quivis ſæculares vel religioſi ſuſpecti ad eas intrent, vel ipſæ exeant ad eoſdem. Si vero ex aliqua rationabili cauſa aliquæ bonæ & non ſuſpectæ perſonæ ad eas intrare debuerint, vel ipſæ exire ad eas: hoc fiat de voluntate expreſſa illius, qui, ut præmiſſum eſt, ad cuſtodiam earum fuerit deputatus, de licentia illius qui monaſterio illi preæeſt. Eis etiam cum dictis perſonis confabulari non liceat, niſi ſub teſtimonio duarum vel trium ſororum, loco convenienti & hora congrua: nec in confabulatione abſque cauſa neceſſaria contrahant magnam moram. Contrarium

a MS. oppreſſionibus.

ANNO CHRISTI 1322.

ſium vero facientes in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto.

XIII. *De religioſis domibus.*

Hoſpitalitatem quam ex pietatis officio de jure a clericis, & maxime eccleſiarum rectoribus, impertiri convenit tranſeuntibus, ſervari volentes: ſtatuimus ut parochialium eccleſiarum rectores & curati, ſecundum facultatem bonorum ſuorum, religioſos, pauperes, & peregrinos tranſeuntes, caritative recipiant & ᵇ pertractent in locis, niſi ubi ad hoc ſit domus aliqua ſpecialiter deputata. Rectores & curati prædicti diligenter, invigilent, ut domus hujuſmodi ſic convenienter paratæ ſint, quod hoſpitalitas ipſa, ad quam deputatæ fuerint, in eis debite obſervetur, & ad hoc rectores ipſi per ordinarios compellantur.

b Id. MS. Et pertractent, In locis etiam ubi ad hoc ſunt domus aliquæ ſpecialiter deputatæ, rectores &c.

XIV. *De jure patronatus.*

Ambitionis improbæ & cupiditatis perverſæ ſtudium, per quod ad beneficia nondum vacantia via damnabiliter aperitur, reſecare & præcludere affectantes, ſtatuimus ut nulli eccleſiarum patroni ad eccleſias, in quibus juspatronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam præſentationes concedant: quas ſi forte conceſſerint, eo ipſo irritæ ſint penitus & inanes. Clerici vero qui hujuſmodi litteras præſentationis impetrant, vel pro quibus, ipſis ſcientibus vel conſentientibus, ab alio impetrantur, ad eccleſias ipſas obtinendas in ipſa vacatione reddantur inhabiles ipſo facto.

Nonnulli eccleſiarum patroni pueros infantes, & alios, in eccleſiis in quibus jus patronatus obtinent, & in aliis, violenter intradunt contra canonum inſtituta, eccleſiarum ipſarum redditus ſæpius uſurpantes. Cum igitur intruſiones & detentiones prædictæ ſacris ſint canonibus inimicæ, ſtatuimus ut nullus deinceps exceſſus tam damnabiles attentare præſumat: alioquin contrarium facientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, & quouſque eccleſiæ & prælato ſatisfecerint, nullatenus abſolvantur. Prælati vero in ſuis eccleſiis denunciari excommunicatos nominatim faciant talia committentes. Si autem prælati, in denunciatione hujuſmodi, poſt duos menſes poſtquam ad eorum notitiam pervenerit, negligentes fuerint, aut tales intruſos in eiſdem eccleſiis inſtituerint, a collatione beneficiorum per ſex menſes noverint ſe ſuſpenſos: intruſi & minores quidem ſi poſtquam ad ætatem diſcretionis pervenerint, majores autem ex quo dictæ intruſioni conſenſerint, tale beneficium ſcienter detinere præſumpſerint, eo ipſo per biennium reddantur inhabiles ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum.

Cum ad eccleſias, in quibus diverſi tale jus obtinent patronatus, plures clerici ab eiſdem patronis in diſcordia præſentantur, ſæpe contigit, quod aliqui ex clericis præſentatis ceſſiones ſibi fieri procurant ab aliis ad eamdem eccleſiam taliter præſentatis, credentes ex hujuſmodi ceſſionibus jus ſibi accreſcere ad ipſam eccleſiam obtinendam. Nos itaque ceſſiones hujuſmodi fieri prohibentes, decernimus ex eis nihil juris accreſcere ipſis clericis procurantibus ſibi fieri hujuſmodi ceſſiones: & nihilo minus ea vacatione & vice ipſo facto reddantur inhabiles ad id beneficium obtinendum.

Filiis ac nepotibus eorum qui in eccleſiis jus obtinent patronatus, de jure non licet rectores eccleſiarum ipſarum indebitis prandiis & exactionibus aggravare. Quia vero quamplures patronorum, ut relatione certa didicimus, ᵃ (dictos rectores) plura & immoderata prandia ab ipſis rectoribus extorquent: nos talium exceſſus reprimere volentes, ſtatuimus ut patroni eccleſiarum exactiones hujuſmodi deinceps facere non præſumant. Ubi autem dicti patroni prandium ſe habere aſſerunt de conſuetudine, non poſſit ſine ſcandalo removeri: ſtatuimus, ut eo caſu deſcendentes ab uno patrono, vel pluribus, ſeu omnibus, ſi ad hoc omnes ſimul convenire voluerint, cum moderata familia, cum quanta unus pater eorum recipere conſuevit, unum prandium a rectore eccleſiæ recipiant, juxta facultates eccleſiæ moderatum: alioquin prandium ipſum, per epiſcopum in certa quantitate pecuniæ æſtimetur, quæ pecunia inter patronos omnes prædictos per epiſcopum vel alium de ejus mandato dividatur. Si quis vero patronorum contra ſtatutum hujuſmodi venire præſumpſerit, tamdiu jure præſentandi careat, donec rectori ipſi, aut ſucceſſori ejuſdem, ſatisfecerit competenter, ᵇ apud alios remanente, qui in obſervantia ſtatuti hujuſmodi minime deliquerit.

XV. *De baptiſmo.*

Sacri confectio chriſmatis ſolis epiſcopis eorumque ſuperioribus eſt conceſſa, & ab eis eſt annis ſingulis celebranda a quibus etiam omnes eccleſiarum rectores in ſuis diœceſibus conſtituti novum chriſma, juxta præcepta canonum, debent recipere, & concremato veteri, novo uti. Quia vero in obſervantia dictorum canonum plerique ſe exhibent negligentes, ſtatuimus ut clerici, religioſi, & alii, exempti & non exempti,

ANNO CHRISTI 1322.

annis ſingulis chriſma novum a ſuo diœceſano epiſcopo, vel ab eo qui ex officio ſuo tenetur illud diſtribuere, poſtulent & requirant: alioquin utentes veteri chriſmate in baptiſmo, ipſo facto per ſex menſes a perceptione beneficii; negligentes vero in petendo, per tres menſes, ab officio ſint ſuſpenſi, exemptorum privilegiis quæ circa hoc obtinent, ' ſuper ſalvis.

* ſ. ſemper.

XVI. *De obſervatione jejuniorum.*

Ut Quadrageſimæ & quatuor temporum jejunia a ſanctis patribus inſtituta, quæ multorum effrenata infringit guloſitas, diligentius obſerventur: ſtatuimus, ut nullus fidelis in ætate legitima conſtitutus, carnes in Quadrageſima vel in quatuor temporibus comedere audeat * nullo modo, alioquin tranſgreſſores prohibitionis hujuſmodi, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto. Hæc vero ſententia in ſynodis epiſcopalibus, & in parochialibus eccleſiis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis a Septuageſima uſque ad Paſcha ſolenniter publicetur: vendentes etiam carnes publice in ſupradictis temporibus, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Circa infirmos vero, quos urgens cogit neceſſitas, ſervetur quod ſuper hoc canones decreverunt.

XVII. *De immunitate eccleſiarum.*

Reverentia ſpecialis quam cuncti fideles eccleſiæ Dei exhibere tenentur, merito nos inducit, ut eos qui per illicitos actus Divina officia quæ in eccleſiis celebrantur, perturbare præſumunt, adjectione pœnæ debitæ compeſcamus. Ideoque univerſis eccleſiarum prælatis præcipiendo mandamus, ut conſtitutionem felicis recordationis Gregorii papæ V. quæ incipit; Decet domum Domini; contra ſæculares judices, qui cauſſas in eccleſiis audiunt, in eccleſiis ſuarum diœceſum faciant publicari, & judices ipſos nihilo minus moneant, & inducant, ut ab hujuſmodi Divinorum officiorum perturbatione deſiſtant: alioquin contra eos procedere per cenſuram eccleſiaſticam non omittant, ſententias inſuper per eoſdem prolatas, denuncient, virtute dictæ conſtitutionis, nullius obtinere roboris firmitatem.

Cum negotiationis, nundinæ, & fori cujuſcumque tumultus, a jure in eccleſiis fieri ſint penitus interdicti, eo quod per hoc Divina poſſunt impediri officia, & evidens præbeatur occaſio ad multa enormia in eccleſiis committenda; ſtatuimus ut quicumque talia vel aliquid prædictorum in eis exercere præſumpſerint, ipſo facto excommunicationis ſententia ſint ligati.

Macellum vero in cœmeteriis ſub eadem pœna fieri prohibemus. Sacriſtæ autem ſive ' theſaurij cathedralium & collegiatarum, ac rectores parochialium eccleſiarum, diligenter attendant ut negotiatores hujuſmodi ab eccleſiis ſuis abjiciant, & negotiationes quæ earum dehoneſtant decorem, in eis fieri non permittant. Qui circa hoc negligentes extiterint, per ſuos ordinarios puniantur.

* Corr. theſaurii.

Nonnulli temporalem juriſdictionem indebite exercentes, & alii immunitatem eccleſiaſticam, ᵃ confugientes, ad ipſam defenſare tenentur exquiſitis fraudibus infringere moliuntur. Quoſdam enim confugientium hujuſmodi, ut habet fide digna relatio, intra ipſam eccleſiam conſtringunt compedibus & catenis; quoſdam vero ſic arcte cuſtodiunt, ut eis victualia non poſſint aliqualiter miniſtrari; alios etiam dormire vel quieſcere non permittunt, & quandoque eos vulnerant, mutilant, comburunt & occidunt, & aliis modis affligunt contra eccleſiaſticam libertatem. Volentes igitur horum auſus temerarios juris remedio refrenare, ſtatuimus ne aliquis ſeu aliqui, præfatis modis vel aliquo ipſorum infringere eccleſiaſticam audeant libertatem: alioquin officiales, epiſcopi, & alii, atque eis præſtantes in his ſcienter conſilium, auxilium & favorem, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto. Si vero communitas hæc fecerit, vel fieri præceperit, eo ipſo eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, pœnis & aliis in jure ſtatutis in ſuo robore duraturis.

Locus obſcurus. a MS. (quam Eccleſia confugientes ad ipſam defenſare tenentur) exquiſitis &c. Et mox Quoſdam etiam confugientium.

Domus Dei quæ ad ejus laudem ſpecialiter deputantur, per nonnullos nobiles & potentes, prælatorum licentia incaſtellantur, vallantur, & fortalitiis contra ſanctorum patrum ſtatuta muniuntur, & in ſervitutem indebite rediguntur. Ideoque ſtatuimus, ut nullus prædictorum temeritate propria quaſcumque eccleſias aut cœmeteria incaſtellare, ſeu vallare audeat, niſi ex magna & inevitabili cauſa: alioquin ſi perſonæ ſingulares extiterint, in excommunicationis; terræque eorum, interdicti ſententias incidant ipſo facto. Si vero communitas hoc definierit, vel fieri præceperit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Sententiæ vero prædictæ in ſynodis per epiſcopos ſolenniter publicentur.

Quia cæleſtis illa Jeruſalem mater noſtra libera eſt libertate quam contulit ei Chriſtus, juſtum & dignum dignoſcitur, quod quæ ipſius ſunt, libertate gaudeant univerſa. Sed, proh dolor! draco ille antiquus ſerpens, inimicus naturalis Chriſti ſpon-

ANNO CHRISTI 1322.

ſponſæ, a timore Dei corda mundanorum hominum ſic avertit, & contra libertatem eccleſiaſticam ſic permovit, quod perſonas ipſius lædere, ac capere decimas, & alia bona ejus capere, & vaſtare illius loca, & interdum, proh pudor, eccleſias ipſas ac monaſteria invadere, deſtruere, ac cremare, ac jura eccleſiæ violare diverſimode, auſu ſacrilego non verentur. Nos igitur præmiſſa tam gravia, tam horrenda, tanquam ſacris canonibus inimica, de medio tollere cupientes, ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum: quod quicumque, cujuſcumque ſtatus, religionis aut conditionis exiſtant, prædicta vel aliquod prædictorum commiſerint, ſeu committentibus præbuerint ſcienter conſilium, auxilium, vel favorem, præter alias pœnas a jure poſitas contra tales, viventes quidem ab ingreſſu arceantur eccleſiæ, morientes vero, quoad uſque plene ſatisfactum fuerit damna paſſis, careant eccleſiaſtica ſepultura. Volumus inſuper, quod niſi facta ſatisfactione prædicta nullus poſſit ipſos abſolvere ab his pœnis. Verum quia plerumque humanus pudor a peccando cohibet, quos ab hoc non retrahit timor Dei: ſtatuimus quod in civitatibus ſeu locis aliis quibuſcumque, in quibus principales malefactores prædicti fuerint, ſeu perſonæ prædictæ eccleſiaſticæ; aut antedicta bona ex certa ſcientia recepta & detenta extiterint, quamdiu dicti malefactores, aut bona eccleſiæ præmiſſa, in ipſis fuerint, ceſſetur inibi totaliter a Divinis. Mandamus nihilo minus prælatis omnibus, quod ipſis in ſuis eccleſiis cathedralibus & parochialibus ſuarum diœceſum præſentem conſtitutionem frequenter faciant publicari.

XVIII. *De conſanguinitate & affinitate.*

Clement. Tit. ... de conſang. & affinit.

Cum generalis concilii Viennenſis ſtatutum eos qui in gradu prohibito nuptias contrahunt, excommunicationis decernat ſententiæ ſubjacere, & prælati circa ejus publicationem fuerint hactenus negligentes: ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut ipſi eccleſiarum prælati in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, quatuor anni feſtis præcipuis, & in diebus Dominicis [a] Quadrageſimæ, dictam generalis concilii conſtitutionem faciant publicari.

a MS. totius quadrageſimæ.

XIX. *De ſimonia.*

Deteſtandam prælatorum avaritiam, ac aliorum qui juriſdictionem eccleſiaſticam in eccleſiis obtinent, quæ labem ſimoniæ continet, extirpare volentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut nullus archiepiſcopus, vel epiſcopus, abbas, archidiaconus, archipresbyter, aut quivis alius, ad quem ſpectat clericorum præſentatio, officiales eorum ſeu portarii, pro ordinibus collatis ſeu conferendis, vel quocumque actu vel [a] licentia ipſos ordines præcedente, quidquam recipere audeat: alioquin ſi laicus fuerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat; ſi vero clericus, qui nondum eccleſiaſticum beneficium obtinet, uſque ad biennium eo ipſo reddatur inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum; ſi autem beneficiatus extiterit, ut decanus, archidiaconus, abbas ſæcularis, archipresbyter, vel quivis alius juriſdictionem habens, ipſo facto a perceptione beneficii ſit ſuſpenſus, donec duplum ejus quod receperit, reſtituat; cujus medietas clerico, a quo recepta fuit pecunia, alia vero medietas fabricæ cathedralis eccleſiæ applicetur. Prælatus vero, ſi de ejus conſcientia vel mandato quidquam receptum fuerit, eo ipſo a collatione ordinum ſit ſuſpenſus, quouſque duplum ejus quod receptum eſt reſtituat, vel reſtitui faciat, dicto modo inter fabricam eccleſiæ dividendum.

Ordinati vero, ſi poſt receptiones ordinis, pro ſcripturæ labore, charta & cera, aliquid offerre voluerint, hoc accipi minime prohibetur: ita tamen quod hæc gratuita oblatio ſummam quinque morobetinorum uſualis monetæ aliquatenus non excedat: a pauperibus autem aut nihil, aut minus recipiat pro prædictis. Archiepiſcopi autem vel epiſcopi, ſeu vicarii eorum, & ipſis in remotis agentibus, vel ſede vacante vicarii per capitulum deputati, nihil omnino recipiant pro præſentatione ad ordines, vel præſentationis litteris, alteri epiſcopo facienda: alioquin eo ipſo [a] in incidant ſupradictas.

Quorumdam clericorum & laicorum abuſum, qui clericos de novo promotos non permittunt in ſuis ordinibus miniſtrare, priuſquam eis adhibeant per unum aut plures dies prandia & convivia ſumptuoſa, vel certam præparent quantitatem pecuniæ, extirpare volentes, ſtatuimus, ut cum clerici qui ad titulum alicujus eccleſiæ, ad ſubdiaconatus, diaconatus, aut presbyteratus ordines ſint promoti, noviter celebrare voluerint, alii clerici illius eccleſiæ eos libere admittant, & eis ad celebrandum miniſtrent eccleſiæ paramenta, celebrationi ipſorum caritative & amicabiliter aſſiſtentes; eiſdem etiam ſecundum quod ordo ipſorum exegerit, portionem integraliter conferant & aſſignent. Quod ſi contra

ANNO CHRISTI 1322.

tra hoc noſtræ conſtitutionis edictum clerici quidquam malitioſe commiſerint, exegerint, aut perceperint; quarta parte fructuum & proventuum beneficii quod in dicta eccleſia obtinent, ſint privati, exigenda per eum cui diœceſanus commiſerit, & fabricæ illius eccleſiæ applicanda. Laici vero, ſi clericis noviter promotis contra hoc quidquam moleſtiæ aut contradictionis objecerint, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto, conſuetudine quavis contraria non obſtante.

Ut ſimoniaca labes, quæ vacantibus eccleſiis a patronis & clericis damnabili cupiditate & ambitione frequenter committitur, pœnarum formidine refrenetur: ſtatuimus ut nullus patronus, pro præſentatione ad eccleſiam [a] in qua jus obtinet patronatus, pecuniam aut quodcumque munus recipiat, ſive donum; nec clericus audeat per ſe aut per alium pro præſentatione, præmiſſa munera promittere vel donare: alioquin & præſentans illa vice jure præſentandi ſit ipſo facto privatus, & præſentato clerico nihil juris ex præſentatione hujſmodi acquiratur, nec etiam ab aliis patronis ea vice ad eccleſiam illam valeat præſentari. Ut autem circa hoc omnis ſiniſtra ſuſpicio conquieſcat, præcipimus, quod prælatus, ad quem inſtitutio pertinet, a præſentato clerico antequam in beneficio ipſum inſtituat, corporale recipiat juramentum, quod pecuniam vel aliud munus quodcumque patrono aut alii pro eodem pro præſentatione hujuſmodi nec promiſit, nec dedit, per ſe vel per alium quoquo modo.

a MS. in quam.

Gratia ſi non gratis datur & recipitur, gratia non eſt. Nonnulli vero prælatorum, ut accepimus, cum beneficia conferunt, [b] occaſione collationis factæ fructus eorumdem beneficiorum, aut aliquam ipſorum partem, ſeu ſummam aliquam pecuniæ, exigere ac retinere præſumunt. Cum igitur corruptelam hujuſmodi ſacri canones deteſtentur: jubemus ne epiſcopi, vel quivis alius ad quem beneficii collatio pertinet, ratione collationis hujuſmodi beneficii aut [c] chanriæ, ſeu alio quocumque quæſito colore, aliquid præſumant per ſe vel per alium exigere, [d] ſeu etiam retinere: nec notarius ſeu ſcriptor quidquam niſi moderatum exigat pro collationis littera & ſigillo; ſed ille libere fructus ipſos percipiat, cui beneficium eſt collatum. Quod ſi aliquis ad quem collatio beneficii ſpectat, contra præmiſſa fecerit, eo ipſo a collatione beneficiorum per ſex menſes noverit ſe ſuſpenſum: & beneficia ad collationem ſuam ſpectantia, quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio ipſorum de jure vel de conſuetudine devolvitur, conferantur.

b MS. ratione.

c MS. cancellariæ.

d MS. addit, recipere.

XX. *De magiſtris.*

Ignorantia, quæ mater cunctorum errorum eſſe dignoſcitur, in clericis qui ad animarum curam & docendi officium aſſumendi ſunt, eſt diligentius evitanda. Ideoque ab eis ſtudioſe vigilandum eſt, ut per ſolicitudinem ſtudii eam a ſe abjiciant, quaſi peſtem. Volentes igitur ut clerici ad eccleſiaſticos ordines promovendi, utilius in ſcientia valeant informari; optantes etiam, ut conſtitutio Lateranenſis concilii effectum debitum ſortiatur: ſtatuimus, ut in qualibet civitate & in aliis locis inſignibus, duobus vel tribus in unaquaque diœceſi, ubi & prout prælatis, conſiderata diœceſis qualitate & latitudine, videbitur expedire, ponantur magiſtri in grammatica, qui ſcholares in dicta ſcientia inſtruant & informent. In civitatibus vero ſolennibus magiſtri in logicalibus deputentur, & eis ſalaria de circumadjacentibus eccleſiis ipſis prælatis ſubjectis aſſignentur, ſecundum ordinationem & providentiam eorumdem. In locis quoque majoribus, ubi opulenta monaſteria ſunt conſtituta, vel collegiatæ eccleſiæ ſæculares conſiſtunt, magiſtri in grammatica ſtatuantur, quibus per abbates & conventus de eccleſiarum redditibus eis pleno jure ſubjectarum, in quibuſcumque exiſtant diœceſibus, provideatur de ſalario competenti.

Ut autem clerici ad proficiendum in ſcientia facilius inducantur: ſtatuimus, quod volentes ſtudio litterarum inſiſtere, pro tempore quo inſiſtent, iidem fructus beneficiorum ſuorum uſque ad triennium percipiant, aut etiam majori tempore, ſi hoc prælatis & ſuis capitulis expediens videatur. Negligentes vero in ſcientia proficere, ſi ad hoc apti fuerint, per ſubtractionem beneficiorum ſuorum ab ordinariis compellantur. Et ut hoc ſalubre ſtatutum efficacius valeat obſervari: volumus & mandamus, quod quilibet prælatus aliquem de eccleſia ſua ſpecialiter deputet, qui de magiſtris & eorum ſalariis curam habeat, ac eis provideri faciat, prout ſuperius eſt expreſſum. Qui ſi negligens fuerit, per epiſcopum pro negligentia puniatur. Nos vero prælatis in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, ut in proximis ſynodis in ſuis diœceſibus celebrandis hanc noſtræ conſtitutionis ordinationem diligentius exequantur. Per hoc autem circa dignitates, quibus onus annexum eſt providendi de ſalario magiſtri in grammatica, nihil intendimus immutare.

Cathe-

ANNO CHRISTI 1322.

Cathedrales eccleſiæ perſonis litteratis, providis & diſcretis indigent, per quos verbum Dei recte prædicari valeat, & cauſarum ambiguitates & ſtrepitus commodius expediri. Volentes igitur, ut beneficiati in ipſis eccleſiis opportunitatem habeant proficiendi in ſcientia, & poſſint bonis moribus informari: ſtatuimus, ut in qualibet cathedrali & collegiata eccleſia aliqui etiam ex beneficiatis apti & docibiles, judicio epiſcopi vel prælati ſui & capituli, ſaltem unus ex decem de reſidentibus, aſſumantur, qui ad ſtudia generalia theologiæ, juris canonici, ac liberalium artium accedere compellantur, & ibidem utiliter perſeverare tempore debito, donec ad ſtatum ſcientiæ competentem perveniant, ᵃ & medicinæ quoad illos quibus ipſas audire a jure non eſt prohibitum, idem volumus obſervari. Sic autem electis & approbatis, tempore quo epiſcopo & capitulo expedire videbitur, fructus beneficiorum, diſtributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, integraliter aſſignentur, conſuetudinis vel conſtitutionis ſtatuti illius eccleſiæ obſtaculo non obſtante. Prælatis vero ſub interminatione Divini judicii, præcipimus & mandamus, ut præſentem conſtitutionem in proximis ſynodis diligenter exequi non omittant.

ᵃ Adde ex MS. [illegible] poſſint perfectius deſervire. Circa ſcientias vero juris civilis, & medicinæ &c.

XXI. *De Judæis & Sarracenis.*

Eccleſia Dei, in qua celebrantur Divina officia & ſacramentum Euchariſtiæ conſecratur, purgari debet, ne ᶜ communicatione infidelium cum fidelibus profanetur. Volentes igitur abuſum evellere, qui in quibuſdam partibus inolevit, quo infideles fidelibus ſe immiſcent, cum Divina officia in eccleſia celebrantur, ex quo ſcandalum frequenter oritur, & fidelium devotio impeditur: præſenti prohibemus edicto, ne quivis infideles in eccleſiis intereſſe præſumant dum Divina celebrantur officia. Quod ſi forte ex aliqua neceſſitate vel rationabili cauſa, in eccleſia, dum celebrantur Divina, & Miſſa ſpecialiter, eos intereſſe contigerit, poſtquam præfationem Miſſæ ſacerdos inceperit, ab eccleſia per ſacriſtam in ſecretiori loco, vel alio apto, juxta eccleſiam recludantur: defendentes vero ipſos, ut prædicitur, impedientes ne ab eccleſia expellantur, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

ᶜ communicatione.

Novit hoſtis ᵇ Dei calliditas ſub ovina pelle lupum inducere, ac ſub mellis ſimilitudine fel inferre, contra quod a Chriſtum colentibus, ne fallantur, eſt cautela diligens adhibenda. Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in eccleſiis fieri aliquorum ſimplicium devotio introduxit, nefanda ſæpe ac enormia ſub hac boni ſpecie committuntur: ipſas fieri de cætero firmiter prohibemus. Infideles vero quoſcumque ad vigilias iſtas adducere ſeu tenere, aut procurare quod tumultum ibi faciant ſuis vocibus, vel quibuſlibet inſtrumentis, execrabile reputantes: ſtatuimus, quod quicumque circa infideles dumtaxat contra præmiſſa fecerit, ſeu aliquod præmiſſorum, vivens quidem ab ingreſſu arceatur eccleſiæ, ac moriens eccleſiaſtica careat ſepultura.

ᵇ MS. divi.

Sicut fidelis populus ab infideli eſt ᶜ profeſſione diviſus, ſic cum decet converſatione & moribus ab infidelium ritibus ſegregari. Ne igitur Chriſtianæ fidi profeſſores, Judæorum & Sarracenorum ſuperſtitionibus polluantur, & ſimplicium animi ad eorum perfidiam inclinentur: ſub excommunicationis pœna, quam ipſo facto incurrant, firmiter inhibemus, ne Chriſtiani Judæorum aut Sarracenorum nuptiis vel ſepulturis interſint, ᵈ nec eorum ritus, in his ſignanter aliqualiter imitentur.

Abſurdam & irrationabilem corruptelam quæ in Chriſtianæ fidei vergit opprobrium & jacturam, qua contra ſanctiones canonicas, Judæi & Sarraceni Chriſtianis in publicis præficiuntur officiis, ſub quorum prætextu Chriſtianis plurimum ſunt infeſti, extirpare volentes: univerſis eccleſiarum prælatis ſub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut ſanctorum patrum ſtatuta ſuper hoc edita, per excommunicationis ſententiam & aliarum pœnarum appoſitionem faciant inviolabiliter obſervari.

ᵉ Ad dilationem fidei Chriſtianæ, & converſationem fidelium debita ſolicitudine intendentes, ſtatuimus, ut converſis Judæorum & Sarracenorum, qui plerumque poſt ſuſceptionem baptiſmi mendicare propter rerum inopiam compelluntur, & ob hoc nonnulli eorum a receptione fidei retrahuntur, in hoſpitalibus & piis locis provideatur in neceſſariis, ſecundum facultatem & ſufficientiam redditaum eorumdem: cujus ordinationem in locis non exemptis diſcretioni & arbitrio diœceſanorum ducimus committendam. Alii tamen qui apti fuerint ad proficiendum in artificiis aliquibus, per rectores hoſpitalium prædictorum ponantur & deputentur ad ſcientias, vel ipſa artificia addiſcenda: quibus provideatur in neceſſariis, quouſque in tantum in eis profecerint, quod de ſcientia vel de artificio commode valeant ſuſtentari. Illis vero non teneantur dicta hoſpitalia providere, qui ante converſionem aliqua artificia ſciverint, de quibus vivere valeant competenter: fiat tamen talibus in principio de hoſpitalium bonis aliqua moderata ſubventio, ad habendum inſtrumenta neceſſaria pro ſuo artificio exercendo.

ANNO CHRISTI 1322.

De bonis autem talium converſorum fiat quod circa hoc canones decreverunt. Ut vero prædicta hoſpitalia ad ſuſtentationem ipſorum ſufficere valeant, & etiam aliorum, prælati indulgentias concedant eis qui talibus converſis benefecerint: deputantes aliquos probos viros, qui eleemoſynas hujuſmodi colligant, & eis pro ſuis neceſſitatibus adminiſtrent. Univerſos etiam eccleſiarum prælatos monemus & hortamur in Domino Jeſu Chriſto, ut converſis hujuſmodi, qui ad clericatum apti fuerint, & clericatum ipſum recipere voluerint, de beneficiis eccleſiaſticis ſuæ conditioni & merito competentibus ſtudeant providere.

Prædicationis officium, quod exerceri non debet niſi ab idoneis & litteratis perſonis, & eis dumtaxat, quibus per prælatos ſeu de jure aut privilegio ſpecialiter eſt commiſſum, Judæis & Sarracenis converſis penitus interdicimus, niſi eis qui examinati & approbati fuerint per prælatos, & tales inventi, quod ſine errore & ſcandalo fidei infideles convincere poſſint & ſciant per ſcripturas, & maxime ex codicibus eorumdem. Prælatis etiam interdicimus, ne ipſis converſis litteras concedant ſuper licentia prædicandi dictis infidelibus: niſi probati & examinati fuerint, ut ſuperius eſt expreſſum.

Adverſus Judæorum & Sarracenorum induratam malitiam, (qui ſub velamine medicinæ, chirurgiæ, & apothecariæ, callide inſidiantur & nocent populo Chriſtiano, dum eis medicamenta ᶠ proponant, ex quibus nonnunquam pericula mortis incurrunt) ſanctorum patrum canones ſalubriter providerunt, prohibentes, ne Chriſtiani eos in infirmitatibus ſuis vocent, aut ab eis recipiant medicinam. Quia vero prædicti canones propter prælatorum negligentiam non ſervantur, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut prælati ipſi præcepta canonum tam circa prædicta, quam circa eorumdem evitanda cibaria, per cenſuram eccleſiaſticam faciant inviolabiliter obſervari.

ᶠ ſ. propinant,

Damnandæ cupiditatis iniquitas, qua mercatores Chriſtiani victualia deferunt Sarracenis, notabile damnum ᵍ afferunt Chriſtianis: dum ex hoc & Sarracenorum relevatur inopia, & terra Chriſtianorum victualibus ſibi neceſſariis vacuatur. Cum igitur præmiſſa fieri tempore guerræ ſint a jure prohibita, prælatis omnibus & ſingulis præcipimus & mandamus, ut committentes præmiſſa, excommunicatos in ſuis eccleſiis faciant publicari. Sententia autem hujuſmodi in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, & ſpecialiter partibus Sarracenorum vicinis, ſaltem quater in anno ſolenniter publicetur.

ᵍ ſ. afferunt

XXII. *De adulteriis.*

Lex continentiæ, & tori conjugalis fidelitas, quandoque per concubinarium abuſum, quandoque per ſecundas nuptias, quas plerique de facto, cum de jure non poſſint; contrahunt contra legis Divinæ præcepta, indebite violatur. Ideoque ſtatuimus, ut quicumque conjugatus concubinam publice detinere præſumpſerit, vel conjugatus, aut non conjugatus, concubinam infidelem præſumpſerit detinere, tam ipſi quam ipſæ eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Prælati vero ſententiam hujuſmodi in eccleſiis faciant ſæpius publicari.

XXIII. *De raptoribus.*

Execrabilem quorumdam Chriſtianorum abuſum, quo nonnulli Chriſtianos rapiunt vel furantur, & eos Sarracenis vendunt, aut aliter quomodocumque trahunt, abhorrentes: ſtatuimus, ut nullus Chriſtianus prædicta vel aliquid prædictorum exercere audeat: alioquin in ſententiam excommunicationis incidat ipſo facto; & quod poſtquam a dicta ſententia abſolutus fuerit, niſi prius ſatisfecerit, careat eccleſiaſtica ſepultura. Prælatis ſub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut filios eorum, videlicet qui prædictis modis ſubtractos Sarracenis tradunt, cum affectu uſque ad tertiam generationem ad ſacros ordines & eccleſiaſtica beneficia non admittant. Sententia vero hujuſmodi in cathedralibus eccleſiis, maxime partibus Sarracenorum vicinis, ſaltem quater in anno ſolenniter publicetur.

Ex frequentibus prælatorum querelis percipimus, quod nonnullæ religioſæ perſonæ, exemptæ & non exemptæ, eccleſias, decimas, & alia eccleſiarum & prælatorum bona, mobilia & immobilia, tam notabili læſione violenter uſurpant & injuſte detinent occupata. Ut igitur tales injuriatores pœna puniantur canonica, & eccleſiæ ab injuriis ac moleſtiis releventur: præcipimus, prælati conſtitutionem felicis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit: Religioſi: contra tales in eccleſiis ſuis publicari faciant diebus Dominicis & feſtivis, & incidentes in ejuſdem con-

conſtitutionis pœnas, excommunicatos & ſuſpenſos nominatim faciant publice nunciari.

XXIV. *De ſortilegiis.*

Cum ſortilegorum, maleficorum, incantatorum, ſuperſtitioſa pernicies ſit reprobata a jure canonico & civili; & in his a pluribus excedatur: præſenti conſtitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad hujuſmodi ſortilegos, maleficos, incantatores, divinatores accedere, aut ab eis ſuper ſuis vel aliorum actibus conſilium petere præſumant: alioquin tam ipſi, quam ab eis conſilia requirentes, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Inhibemus inſuper ſub excommunicationis pœna, ne aliquis attendat auguriis, aut in agendis ſecundum augurum conſilia dirigantur. Prælati vero & prædicatores verbi Dei, in ſuis ſermonibus auguria diſſuadeant omnibus Chriſtianis.

XXV. *De purgatione canonica.*

Cum per ſanctorum patrum ſtatuta præcipiatur, ut eccleſiæ " in ſuis actibus materiæ mature procedatur: ſtatuimus, ut purgatio canonica in cauſis ſacrilegiorum vel aliis quibuſcumque nullatenus indicatur, niſi tali caſu, pro quo de jure ſit purgatio indicenda.

" *f. eccleſia in ſuis actibus mature procedat.*

XXVI. *De purgatione vulgari.*

Vulgaris purgationis abuſum per canones interdictum, quo ſuſpecti de criminibus, ad ſe purgandum, ferrum candens, aut aquam ferventem accipiunt, deteſtantes: ſtatuimus, ut mandantes talem purgationem fieri, tenentes, exibentes, cuſtodientes, accipientes ad hoc ferrum vel aquam hujuſmodi, cum his Deus tentari videatur, & innocentes in hujuſmodi purgationibus ſine demerito puniantur, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto, & nihilo minus ſæpius excommunicati publice nuncientur.

XXVII. *De pœnitentiis.*

Pœnitentiæ ſacramentum, quod omni fideli, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, eſt neceſſarium ad ſalutem, a nullo eſt aliqualiter negligendum. Ideoque univerſis eccleſiarum rectoribus ſub pœna excommunicationis diſtricte præcipiendo mandamus, ut conſtitutionem generalis concilii, quæ incipit: Omnis utriuſque ſexus: maxime quoad pœnas non confitentium, aut non communicantium, quæ ſunt, ut viventes ab ingreſſu eccleſiæ arceantur, & morientes careant eccleſiaſtica ſepultura, ſingulis Dominicis diebus, a Septuageſima ſaltem uſque ad Paſcha, in ſuis eccleſiis publicent, & in aliis locis, ubi hoc viderint expedire.

Et ego Roman. quondam magiſtri Oddonis d: Laude publicus apoſtolica & imperiali autori ate notarius, prædictas conſtitutiones, prout in ipſarum originali correcto vidi & legi, de mandato, autoritate, & commiſſione reverendi in Chriſto patris & domini, domini Guillermi epiſcopi Sabinenſis, apoſtolicæ ſedis legati ſupradicti, in præſentia diſcretorum virorum, domini Raimundi Flori canonici Compoſtellani capellani, & Stephani de Lilio archipresbyteri de Gomera Oxomenſis " diœceſis, clerici ipſius domini legati, teſtium ad hoc vocatorum & rogatorum, die ſecunda menſis Septembris anni & pontificatus prædictorum, mihi & Bertrando notario publico infraſcripto factis, cum eodem Bertrando fideliter auſcultavi. Et quia ipſas cum prædicto originali concordare inveni, in teſtimonium præmiſſorum me ſubſcripſi, ſignumque meum hic & in fine cujuslibet folii præſentium conſtitutionum uſque ad medietatem appoſui conſuetum. Et in uberiorem certitudinem præmiſſorum, dictus dominus legatus duxit ſigillum ſuum præſentibus foliis in filo colligatis appendi.

Et ego Bertrandus Vanchi de Chanenſi caſtro, clericus Trevirenſis diœceſis, publicus apoſtolica & imperiali autoritate notarius, prędictas conſtitutiones, prout in ipſarum originali correcto vidi & legi, de mandato, autoritate, &c.

" ** CON-

" ** CONCILIUM COLONIENSE

Ab Henrico Colonienſi Archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXXII. pridie Kal. Novembr.

In quo Engilberti Colonienſis archiepiſcopi ſynodalia ſtatuta, facta ſunt provincialia.

Henricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, ſacro præſente provinciali concilio, ad perpetuam rei memoriam.

Reipublicæ curam gerentes, illud affectantes in corde gerimus, ut noſtris ſubjectis pacem, quietem, & tranquillum ſtatum præparemus, ac nunc novorum editione, nunc antiquorum extenſione decretorum, libertatem ac immunitatem eccleſiaſticam conſervemus, ac inſurgentium contra ipſam conatus & appetitus noxios, etiam pœnarum adjectionibus, refrenemus. Sane jamdudum felicis recordationis dominus Engilbertus Colonienſis archiepiſcopus prædeceſſor noſter, ſpeculator providus, & ſubditorum ſuorum defenſor inclytus, ad manutenendam & defendendam libertatem & immunitatem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, ac eorum qui in ſortem Domini ſunt vocati, complura (ultra proviſiones tam juris canonici quam civilis) ſtatuta ſynodalia, non tam ſalubria & utilia, quam neceſſaria, promulgavit; eaque pœnarum adjectionibus, ſicut erat expediens, vallavit provide & conſulte: quæ de conſilio & conſenſu noſtri capituli Colonienſis, ac venerabilium patrum, dominorum, Godefridi Oſnaburgenſis, & Godefridi Mindenſis, ac procuratorum venerabilium dominorum, Adolphi Leodienſis, & Ludovici " Monaſterienſis eccleſiarum epiſcoporum noſtrorum ſuffraganeorum, & procuratorum eccleſiæ Trajectenſis, ipſa Trajectenſi ſede vacante, in præſenti noſtro concilio provinciali congregatorum, ſalvis prædictorum ſuffraganeorum noſtrorum ſtatutis ſynodalibus, ſi quæ habent, eis & eorum eccleſiis, monaſteriis, & piis locis eccleſiaſticiſque perſonis plenius providentibus, quibus per præſentes præjudicare non intendimus; ſed ea in ſuo robore volumus permanere: autoritate præſentium duximus approbanda, innovanda, & autorizanda, ac ad totam noſtram provinciam, ut uniformitas in ea inducatur, in omnibus ſuis, modo & forma & tenoribus extendenda; ipſaque ad totam noſtram provinciam extendimus per præſentes, decernentes ea, ut provincialia ſtatuta & decreta, amodo debere firmiter teneri & obſervari. Quorum quidem ſtatutorum tenor, de verbo ad verbum dinoſcitur eſſe talis.

" *Ludolphi*

In nomine Domini, Amen.

Engilbertus Dei gratia &c. *ſupra to. 14. p. 332.*

Item contra eos qui manus in clericos vel perſonas eccleſiaſticas injiciunt temere violentas.

Statuimus, ut ſacrilegi, qui ſuadente diabolo, Dei timore poſtpoſito, manus injiciunt in cleric. &c. *ut ſupra to. 14. pag. 333. & ſequentibus.*

Hæc omnia & ſingula ſtatuta, autoritate preſentis concilii provincialis, in omnibus ſuis, modo, & forma, & clauſulis, & tenoribus, ac pœnarum adjectionibus, ad totam noſtram provinciam extendimus, & ſtatuta provincialia facimus: decernentes ea, ut ſtatuta provincialia, debere teneri & obſervari, ſic quod in qualibet civitate & diœceſi provinciæ noſtræ ea teneantur & obſerventur, ſicut ſub verbis noſtræ civitatis & diœceſis, tanquam ſynodalia, ſunt concepta ac promulgata, & hactenus obſervata: ſalvis tamen aliis ſtatutis ſynodalibus eccleſiæ noſtræ Colonienſis, a nobis ſive a prædeceſſoribus noſtris editis: ac etiam ſtatutis ſuffraganeorum noſtrorum, ſi quæ habent, quibus, ſi reperiantur in aliquo præſentibus ſtatutis contraria, vel diverſa ab eiſdem, in quantum & in eo in quo melius & plenius provident eccleſiis, monaſteriis, & piis locis, eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, & non iſtis: ſi vero melius & plenius præſentibus ſtatutis, eiſdem providetur: iſtis, & non illis, decernimus fore ſtandum. Et hoc num melius & plenius per iſta ſtatuta, an per illa provideatur, judicio ſive arbitrio executorum ipſorum ſtatutorum duximus relinquendum. Præterea executionem præſentium ſtatutorum, ac abſolutionem, ſuſpenſionem, & relaxationem ſententiarum in eiſdem latarum, ſeu eorum autoritate ferendarum, ad nos & ad noſtrum officialem Colonienſem in noſtra civitate & diœceſi, & ad quemlibet noſtrorum ſuffraganeorum, & ad eorum officiales, ſive ad ipſos ad quos de jure vel de conſuetudine, quoad ſynodalia eorum ſtatuta, pertinet, in ſingulis ſuis civitatibus & diœceſibus volumus pertinere. Verum ut omnis ambiguitas, & perplexitas, & difficultas, quo ad obſervantiam præſentium ſtatutorum, in futurum evitentur: de conſenſu expreſſo & autoritate præſentis provincialis concilii, retinemus & reſervamus nobis poteſtatem, facultatem, & autoritatem præſentia provincialia ſtatuta, quo ad noſtram civitatem & diœceſim, & etiam quo ad ſingulas civitates & diœceſes noſtrorum ſuffraganeorum, ſi ab aliquo epiſcoporum noſtrorum ſuffraganeorum, & eorum capitulo requiſiti ſuper eo fuerimus, de conſilio priorum & capituli eccleſiæ noſtræ Colonienſis, in ſynodo tamen noſtra diœceſana, corrigendi, emendandi, interpretandi, tollendi, & in melius commutandi, ſi hoc nobis ex cauſis neceſſariis & legitimis videbitur expedire, provinciali concilio ad id minime convocato. Quia vero per ipſa præſentia ſtatuta provincialia, communi utilitati eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ac ipſarum bonorum, ut ſperamus, autore Domino, ſalubriter providetur: præcipimus & mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, ut ea ab omnibus eccleſiis & eccle-

cleſiaſticis perſonis noſtræ provinciæ inviolabiliter & firmiter, fraude & dolo excluſis, obſerventur juxta modum & formam ſupradictos, In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium, ea per Hermannum dictum Ratze, publicum imperiali autoritate notarium, conſcribi, & in hanc publicam formam redigi, ejuſque ſigno conſueto ſignari mandavimus, ac noſtro & capituli noſtri Colonienſis ſigillis appenſis muniri.

Acta ſunt hæc in concilio noſtro provinciali Coloniæ celebrato, ſub anno a nativitate Domini 1322. ultima die menſis Octobris, in palatio noſtro Colonienſi; præſentibus capitulo noſtræ eccleſiæ Colonienſis, ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis, Godefrido Oſnaburgenſis, & Godefrido Mindenſis eccleſiarum Dei gratia epiſcopis, noſtris ſuffraganeis, pro ſe & ſuis eccleſiis; ac venerabili in Chriſto patre & domino Hermanno Hennenſis eccleſiæ epiſcopo, & Lenoldo de Northoff canonico Leodienſi, venerabilis in Chriſto patris ac domini, D. Adolphi Leodienſis, & dilectis in Chriſto, magiſtro Rudegero de Aldendorpe, doctore decretorum, & Friderico de Bicken canonicis Monaſterienſ. venerabilis in Chriſto patris & domini Ludovici Monaſterienſis, Dei gratia epiſcoporum, noſtrorum ſuffraganeorum, procuratoribus: ac dilectis in Chriſto, magiſtro Reynero doctore in Theologia, ac Gerardo de Vorne, canonicis Trajectenſibus, nomine capituli Trajectenſis eccleſiæ, ipſa eccleſia Trajectenſi epiſcopi ſolatio viduata, in præmiſſis omnibus & ſingulis, conſequentibus & ſuum conſenſum expreſſe adhibentibus. Præſentibus etiam S. Pantaleonis & S. Martini Colonienſ. ac S. Cornelii Indenſis, Gladebachenſis, Tuitienſis, Bruvilerenſis, & Sibergenſis monaſteriorum abbatibus, ordinis S. Benedicti: Bonnenſ. S. Severini & S. Andreæ eccleſiarum Colonienſium præpoſitis: item Bonnenſis, S. Gereonis Colonienſis, Sanctenſis, S. Andreæ, S. Severini, S. Cuniberti, SS. Apoſtolorum, S. Mariæ ad gradus, decanis, eccleſiarum civitatis & diœceſis Colonienſis: officiali noſtro Colonienſi, & Eſlicenſis & Carpenſis (Colonienſis diœceſis) eccleſiarum præpoſitis, ac aliis prælatis, canonicis eccleſiarum rectoribus, & clericis noſtrarum civitatis & diœceſis ac provinciæ in multitudine copioſa.

Et ego Hermannus dictus Ratze, de Colonia, publicus imperiali autoritate notarius antedictus, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum agerentur, una cum perſonis prænominatis præſens interfui, ea omnia & ſingula, prout ſuperius, in præſentibus rotulis per me connexis & ſignatis, de mandato reverendi in Chriſto patris & domini, domini Henrici Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi prædicti continentur, conſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, meoque ſigno conſueto ſignavi vocatus & rogatus.

Et nos Godefridus Dei gratia Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopus, quia omnibus contentis & expreſſis in præſenti inſtrumento, cui noſtra præſens littera transfigitur, præſentes in concilio provinciali interfuimus, eiſque tanquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, conſenſum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & eccleſia noſtra prædicta: idcirco ſigillum noſtrum, in ſignum præſtiti conſenſus & autoritatis a nobis & a toto concilio præſentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipſo inſtrumento fit mentio.

Et nos Godefridus Dei gratia Mindenſis eccleſiæ epiſcopus, quia omnibus contentis & expreſſis in præſenti inſtrumento, cui noſtra præſens litteras transfigitur, præſentes in concilio provinciali interfuimus, eiſque tanquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, conſenſum noſtrum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & eccleſia noſtra prædicta: idcirco ſigillum noſtrum, in ſignum præſtiti conſenſus & autoritatis a nobis & a toto concilio, præſentibus duximus apponendum, Actum & datum die & loco, de quibus in ipſo inſtrumento fit mentio, anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſecundo.

Univerſis præſentes litteras viſuris & auditoris, Adolphus Dei gratia Leodinenſis epiſcopus, ſalutem, & cognoſcere veritatem, Noveritis quod quia venerabilis in Chriſto pater & dominus D. Hermannus Hennenſis epiſcopus, vices noſtras gerens in pontificalibus, & Lenoldus de Northoff canonicus Leodienſis, procuratores noſtri, ipſi concilio provinciali reverendi in Chriſto patris & domini domini Henrici Dei gratia ſancte Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi, Coloniæ celebrato, de quo in inſtrumento publico, cui præſens noſtra transfigitur littera, fit mentio, nomine noſtro & eccleſiæ noſtræ interfuerunt, ac omnibus & ſingulis contentis & expreſſis in eodem inſtrumento, & præſertim prorogationi ſtatutorum ſynodalium bonæ memoriæ domini Engilberti ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi, ad totam provinciam Colonienſem, aliiſque in dicto inſtrumento contentis, tamquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis, & earum rebus, pro nobis & noſtra eccleſia nomine procuratorio conſenſerunt. Ideoque nos ea quæ per ipſos in hoc negotio acta ſunt, ratificantes & approbantes, ſigillum noſtrum, in ſignum adhibiti conſenſus & autoritatis a nobis ſimiliter & approbationis, præſentibus duximus apponendum. Datum anno Domini MCCCXXII. in craſtino B. Martini epiſcopi.

** CON-

** CONCILIUM PARISIENSE

Celebratum a Guillelmo de Meloduno Senonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis, pro juriſdictione eccleſiaſtica & diſciplina, anno Domini MCCCXXIII.

Ex codice MS. Victorino edidit Ludov. Bail in Summa conciliorum: nos cum MS. contulimus.

I. *Ut jejunetur in vigilia feſti Corporis Chriſti.*

NOs Guillelmus archiepiſcopus Senonenſis, anno Domini MCCCXXIII. die ſabbati poſt feſtum beati Matthiæ apoſtoli continuata de die in diem, a die Lunæ præcedenti, in noſtro provinciali concilio una cum ſuffraganeis noſtris cæteriſque perſonis eccleſiaſticis noſtræ Senonenſis provinciæ celebrato, Pariſiis congregati: eodem approbante concilio, ſtatuimus & ordinavimus, ut quarta feria, dictam * quintam feriam præcedente feſtum pretioſiſſimi ſacramenti, omnes ſubditi noſtri & ſuffraganeorum noſtrorum, ab eſu carnium abſtineant & jejunent. Quibus jejunantibus ſic, vereque pœnitentibus & confeſſis, in remiſſionem ſuorum peccaminum quadraginta dies de indulgentiis duximus concedendum.

* f. quarta fer. quintam fer. præcedente, in qua celebratur feſtum præc.

Circa vero ſolemnem proceſſionem quæ dicta quinta feria fit a clero & populo in delatione prædicti ſacramenti iis diebus introducta, videlicet quoad præſens, nihil immutamus: devotioni cleri & populi relinquentes.

II. *Ut interdicantur loca, in quibus clericus a judice laico detinebitur.*

Statuimus & etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem clericum in villis ſeu caſtris diœceſis & provinciæ Senonenſis, per judicem capi ſæcularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo eundem clericum ſuo judici eccleſiaſtico, non reddiderit ſeu reſtituerit, in ſua malitia perſeverans: in dictis villis ſeu caſtris ceſſetur, quamdiu tenebitur idem clericus, a Divinis, nedum in illa eccleſia intra cujus fines dictus clericus detineri dignoſcitur, ſed etiam in aliis eccleſiis in dictis villis & caſtris exiſtentibus, ſi in dictis villis & caſtris plures eccleſias contigerit eſſe ſitas. Quod ad religioſorum monaſteria in dictis villis & caſtris conſtituta, & ad alias eccleſias eiſdem contiguas, extendi volumus: ne, ſi in quibuſdam a Divinis ceſſaretur & non in aliis, ceſſationis ſententia ſeu juriſdictio valeat vilipendi. Et prædictas ceſſationes, autoritate prædicti concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus obſervari.

III. *Ut religioſi poſt annum & diem profiteantur.*

Præterea quia multi religioſi & religioſæ per annum & diem in habitu religioſo in ſuis monaſteriis commorantes, per quam quidem moram tacite ſunt profeſſi & ſuis monaſteriis alligati, in animarum ſuarum periculum, & ſcandalum plurimorum, ſuis dimiſſis habitibus redire ad ſæculum non verentur de facto, poſtmodum ad monaſteria convolantes, præmiſſa falſo ſibi licere facere aſſerentes: eodem approbante concilio ſtatuimus ac etiam ordinavimus, ut prædicti religioſi ac etiam religioſæ, dictis anno & die elapſis, per ſuperiores ſuos, dummodo in ætatis diſcretione fuerint conſtituti, profiteri expreſſe, vel ſaltem ita publice quod dicta profeſſio celari non valeat, compellantur: cum non ſit dubium, ſic exeuntes, ac etiam contrahentes, ſententiam excommunicationis incurrere ipſo facto.

IV. *De vita & honeſtate clericorum.*

Præterea cum ſit certum, clericos qui caligas rubeas ac ſcatatas & alias inhoneſtas publice deferunt, non modicum detrahere clericalis ordinis dignitati, indignos etiam prærogativa profeſſorum illius ordinis ſe reddentes: inhoneſtati talium occurrere cupientes, eodem approbante concilio ſtatuimus ac etiam ordinavimus, ut clerici beneficiati tam cathedralium quam collegiatarum eccleſiarum, ſive ſint canonici & capellani, vicarii, ſeu ſimplices choriales, caligis rubeis, viridibus, ſcatatis, croceis, ſeu albis, publice non utantur; ſed caligis nigris, ſeu aliis honeſtis tantummodo, ſint contenti. Quod ſi a delatione dictarum caligarum canonici moniti non deſtiterint, ipſo facto immediate diſtributionibus quæ exiſtentibus certis horis diſtribuuntur, autoritate præſentis concilii nos privamus. Quod quidem ſtatutum ad preſbyteros extendi volumus, ordinariorum arbitrio puniendos. Et iſtud idem in prædictis clericis comam nutrientibus, barbamque prolixam ſeu tonſuram inhoneſtam, ac a parte exteriori almutias de cendeto ſeu de velveto deferentibus, ut uniformitas inter prædictos clericos conſervetur, volumus obſervari.

HInc eſt quod paternitati veſtræ autoritate noſtra metropolitani mandamus, quatenus prædicta ſtatuta in veſtris ſynodis & alibi, prout vobis expedire videbitur, publicetis ſeu publicari faciatis, & a veſtris ſubditis juxta tenorem ipſorum inviolabiliter obſervari.

In quorum teſtimonium præſentes litteras ſigillo noſtro duximus ſigillandas. Datum ut ſupra.

G. C. Aliud Senonenſe concilium ſupra edidimus ad annum MCCCXX. in quo eadem, quæ hoc anno, & iiſdem fere verbis ſtatuta ſunt. Unum autem idemque concilium non eſſe, ex eo conſtat, quod quanquam in vocibus multa ſint eadem, ſunt tamen

alia diverſa; deinde quod non tantum alius annus adſcribatur, ſed & dies alia.

AUSCITANÆ ſynodi ſtatutum unum Ludovicus Bail ad hunc annum edidit; ſed cum ſit diœceſana illa ſynodus, locum hic non habet, (1) ut ſæculi hujus initio admonui.

ANNO CHRISTI 1324.

CONCILIUM TOLETANUM

Autoritate Joannis archiepiſcopi & primatis Toletani celebratum anno Domini MCCCXXIV. tempore Joannis papæ XX.

In nomine Domini, amen.

Iſtæ ſunt conſtitutiones per reverendum patrem & dominum, dominum Joannem miſeratione Divina Toletanum archiepiſcopum, primatem Hiſpaniarum ac regni Caſtellæ cancellarium, factæ ac editæ in concilio per eum apud Toletum celebrato, anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo quarto, vigeſimo primo die menſis Novembris, qua die dictum concilium extitit terminatum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut epiſcopi vocati ad concilium veniant.*
2. *De veſtibus clericorum.*
3. *Ut clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*
4. *Ut nullus curatum beneficium adminiſtret, niſi ante legitime per epiſcopum diœceſanum inſtructus fuerit.*
5. *Ut clerici bona eccleſiæ filiis ſuis non conferant.*
6. *Ut presbyteri pro Miſſis celebrandis pecuniam non exigant.*
7. *Ut presbyteri nonniſi unam Miſſam in die celebrare præſumant.*
8. *Illos qui Sarracenis ſubſidia impendunt, excommunicatos eſſe.*

PRÆFATIO.

AD fructus uberes, quos in Dei eccleſia epiſcoporum concilia hactenus produxerunt, conditores canonum conſiderationis aciem [a] intendentes, provide conſtituerunt, eadem concilia pro puniendis exceſſibus, & reformandis moribus, per metropolitanum cum ſuis ſuffraganeis annis ſingulis celebranda. Quod & reverendus pater dominus frater Guillermus Sabinenſis epiſcopus, in his partibus apoſtolicæ ſedis legatus, quolibet anno, vel ad minus biennio, ſub certa forma fieri præcepit, ut quos ad declinandum a malo, & faciendum bonum, virtutum præmia non inducunt, quadam ad hæc facienda neceſſitate per epiſcoporum diligentem ſolicitudinem & [a] ſuppoſitam vigilantiam compellantur. Nos igitur, qui deſideranter in [b] vos gerimus ipſos canones & præceptum ejuſdem domini legati pro viribus obſervare, convocavimus provinciale concilium in noſtra eccleſia Toletana: & intendentes potius ad obſervationem conſtitutionum, quam ad multiplicationem earum, ſacro approbante concilio præcipimus, conſtitutiones per dictum dominum legatum editas in concilio per eum apud Vallemoleti [c] celebrato, cum infraſcriptis per nos in præſenti concilio [c] editis, obſervari.

[a] al. convertentes.

a) MS. Mendomenſe Card. de Aguirre, circumſpectam.

b) Idem MS. in votis.

CAPITULA.

I. *Ut epiſcopi vocati ad concilium veniant.*

EPiſcoporum negligentiæ, qui vocati ad concilium venire negligunt, ex quo eccleſiaſtica contemnitur autoritas, exceſſus remanent impuniti, & correctio morum ceſſat, [d] ipſas impunitates auferre volentes, cum nos ſimus ſub certa pœna ad celebrandum concilium obligati, quod celebrare non poſſumus decenter vel utiliter ſine ipſis: præſenti conſtitutione jubemus, ut epiſcopi vocati ad concilium perſonaliter veniant, niſi fuerint impedimento legitimo, de quo nobis fidem facere teneantur, præpediti, * ſecturi. Quod niſi fecerint, pœnas contra eos ſtatutas a jure, publicari & ſervari faciemus: ad alias nihilo minus, ſicut expedire viderimus proceſſuri. Et ut plenior informatio habeatur, epiſcopi in caſu in quo legitime impediti, & cathedralium eccleſiarum capitula, mittant ad dictum concilium procuratores idoneos de ſtatu propriarum eccleſiarum & diœceſum informatos.

II. *De veſtibus clericorum.*

Antiquos canones, qui in clericis ſuperflua & inhoneſta prohibent, ad memoriam reducentes: ſtatuimus, quod nullus clericus ſupertunicale vel tabardum poſt menſem a tempore publicationis præſentis conſtitutionis deferat ita longum, quod ſi ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hæc non honeſtas, ſed ſuperfluitas & indecentia cenſeatur. Clericus vero qui contra fecerit, ſupertunicale ipſum ſeu tabardum ipſo facto amittat, per proprium, [e] ſeu ejus vicarium ſeu officialem, pauperibus erogandum. Caveant & clerici, ne mantellos ſeu chlamydes [f] nimia longitudine vocandos [g] nec cum chordis & nimis longis nec tunicarum manicas nobiliter [h] nimis breves, ita quod brachia nuda appareant: ſi pœnam conſimilem voluerint evitare. Quilibet etiam clericus barbam faciat ſibi radi quolibet ſaltem menſe, nec crines deferat nobiliter [i] infra aures. Cæterum quia in partibus iſtis morbus deteſtandæ inhoneſtatis irrepſit, quod mulieres quæ [g] ſoldaderas vulgariter nuncupantur, intrant publice domos prælatorum & magnatum ad comedendum, & alia, loquentes prava & inhoneſta colloquia plerumqae corrumpentia bonos mores, facientes ſpectaculum de ſeipſis: præcipimus omnibus, & maxime prælatis, ſub obteſtatione Divini judicii diſtrictius injungentes, ne hujuſmodi mulieres permittant intrare vel eſſe in domibus eorumdem, nec aliquid dent eiſdem.

e Adde in eodem MS. Epiſcopum.

f Adde ex eod. MS. deferant.

g Corr. notand.

h Corr. notabiliter.

Corr. notabiliter.

g Id. MS. Soltetas.

III. *Ut clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*

Quorumdam clericorum abuſum, qui fructus capellaniarum perpetuarum, ſeu beneficiorum, quæ ex devotione fidelium in eorum inſtituuntur eccleſiis, autoritate propria ſibi appropriant, inter ſe dividunt ſub prætextu, quod ipſi volunt dictis capellaniis ſeu beneficiis deſervire, vel alias, cum de ambitionis radice procedat, & per ipſum cultus Divinus minuatur, quem deſideramus augere, & ab inſtitutione capellaniarum ſeu beneficiorum plurimi retrahantur, penitus reprobamus & prohibemus, expreſſe præcipiendo, quod hujuſmodi capellaniæ, ſeu beneficia inſtituta, & de cætero inſtituenda, habeant [h] juxta ordinationem [h] ſtatuentium proprios ſervitores. Qui vero ſine licentia diœceſani epiſcopi contra fecerint, a beneficiis quæ habent in eccleſiis in quibus hæc commiſerint, donec plene reſtituerint quidquid contra præſentem prohibitionem perceperint, ſint ſuſpenſi.

h Id. MS. inſtituentium.

IV. *Ut nullus curatum beneficium adminiſtret, niſi ante legitime per epiſcopum diœceſanum inſtructus fuerit.*

Inter [i] epiſcopales ſolicitudines illa debet eſſe præcipua, quæ verſatur circa curam ſeu regimen animarum, quæ in epiſcoporum poteſtate conſiſtunt. Propterea ne aſtutia ſatanæ eos decipiat, propter rectorum ignorantiam vel defectum, & ſanguis ſubditorum de eorum manibus requiratur: ſtatuimus ſacro concilio approbante, quod nullus in curato beneficio adminiſtret, donec in eo per diœceſanum epiſcopum inſtitutione autorizabili fuerit inſtitutus, ſeu ſibi cura commiſſa fuerit animarum: alioquin jure quod habebat in prædicto beneficio, non obſtante contraria conſuetudine, ſit privatus, privilegiis & gratiis ſedis apoſtolicæ ſemper ſalvis.

i Id. MS. corporales, minus recte.

V. *Ut clerici bona eccleſiæ filiis ſuis non conferant.*

Ut ſubſtantia eccleſiarum quæ ſolet per clericorum ſobolem deperire, ad uſus debitos conſervetur: ſtatuimus quod nullus clericorum bona intuitu eccleſiæ acquiſita, filiis vel filialibus ſuis det, vel conferat inter vivos vel in teſtamento contra canonum inſtituta dimittat; præcipientes omnibus epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quod jura ſuper hoc edita diligenter obſervent.

VI. *Ut presbyteri pro Miſſis celebrandis pecuniam non exigant.*

Multa mentis amaritudine concitamur, graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quod aliqui presbyteri deteſtanda & abominabili ambitione cæcati, pro Miſſis per eos celebrandis pecuniam exigunt & ſuper hoc, ac ſi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur: quandoque etiam publice qui eas faciunt celebrari, æſtimantes, ut ex eorum facto pernicioſo [k] venduot gratiam Dei quæ in ſacramento Miſſæ confertur, vel verius ipſum Deum qui nobis ſub ſpecie dicti ſacramenti ſe exhibet, pecunia poſſe vendi. Verum cum dictum ſacramentum ſuper omnia precioſum, ſit liberaliter ſicut cætera ſacramenta celebrandum: diſtrictius prohibemus, ne aliquis presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; ſed [l] grate accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſibi caritative fuerit, abſque pacto & conventione quacumque. Qui vero contrarium fecerit, a celebratione Miſſæ per annum noverit ſe ſuſpenſum, & alias pro tam gravi exceſſu ad arbitrium proprii epiſcopi puniendum.

k Ex eod. MS. lege, credatur.

l Id. MS. gratis.

VII. *Ut presbyteri nonniſi unam Miſſam in die celebrare præſumant.*

Nullus inſuper abſque cauſa neceſſitatis excepto die nativitatis Domini, præſumat niſi unam Miſſam celebrare in die: quia valde felix eſt, qui celebrat digne unam. Præ-

(1) Sicuti neque Toletana Synodus anni 1323. quam edidit Card. de Aguirre Conc. Hiſp. t. 3.

Præcipimus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus presbyteris, quod Miſſam celebrent ut frequentius poterunt, & ad minus quater in anno: niſi ex cauſa rationabili, quam propriis epiſcopis notificare habeant, eos ceſſare contingat. Et ne m præter criminis conſcientiam a celebratione Miſſarum habeant abſtinere: concedimus eis licentiam in hoc caſu, ſi non poſſint commode copiam ſui curati habere, quod poſſint alii presbytero confiteri, qui ipſos tam a minore excommunicatione, quam aliis omnibus quæ ſibi confitebuntur, poſſit abſolvere; exceptis dumtaxat caſibus ſedi apoſtolicæ & epiſcopo reſervatis. Alii vero clerici, ut oſtendant ſe ad plus teneri quam laici, ad minus communicent ter in anno: niſi de conſilio proprii confeſſoris duxerint abſtinendum.

VIII. *Illos qui Sarracenis ſubſidia impendunt, excommunicatos eſſe.*

Quamvis contra illos qui cum Sarracenis mercimonium habuerint, vel eis aliqua eorum ſubſidia ſeu conſilia per ſe vel alios quocumque ingenio, quamdiu inter nos & ipſos guerra duraverit, impendenda duxerint, ſint a canone excommunicationis * ſententia promulgata: quidam tamen Chriſtiani, perverſe verba dicti canonis intelligentes, & quærentes in eis folia & non fructus, non verentur tempore dictæ guerræ ipſis Sarracenis ad terram eorumdem Chriſtianorum venientibus vel mittentibus victualia vendere, & alia rerum ſubſidia impendere, credentes ex quo non vendunt, nec mittunt ad dictos Sarracenos, a ſententia ipſius canonis excuſari. Nos vero perverſum intellectum & n crudelitatem eorum penitus reprobantes, declaramus & volumus ipſos qui prædicta faciunt vel committunt, incurrere ſententiam canonis ſupradicti: quem canonem ſimul cum hac noſtra conſtitutione, ſpecialiter in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, eiſdem Sarracenis vicinis, frequenter præcipimus publicari.

** CONCILIUM AVENIONENSE

A trium provinciarum præſulibus celebratum in monaſterio S. Ruffi, XVIII. Jun. ann. Dom. MCCCXXVI.

Edidit Petr. Gaſſendus v. cl. poſt notitiam eccleſiæ Dinienſis: nos cum MS. codice illuſtriſſimi archiepiſc. Remenſis coadjutoris Car. Maur. Tellerii contulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut Miſſa beatæ Mariæ ſemel in hebdomada ſolemniter celebretur.*
2. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti conceſſa.*
3. *De indulgentia conceſſa devote intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimine proſperando.*
4. *De indulgentiis conceſſis fidelibus, qui audito nomine Jeſu devotius ſe inclinant.*
5. *De claudendis fontibus baptiſterii.*
6. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alios publicanda.*
7. *Qualiter contra illos qui excommunicationis ſententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*
8. *Ne eccleſiaſticæ perſonæ titulum juriſdictionis, quam pacifice poſſederunt, ſæcularibus oſtendere teneantur.*
9. *Ut perſona eccleſiaſtica per nullum judicem temporalem in criminalibus & perſonalibus diſtringatur.*
10. *Ut clericus contra clericum ad judicem ſecularem vel alium laicum, pro facienda juſtitia vel inferenda violentia, non recurrat.*
11. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ſubtrahunt, diminuunt, diſſipant, & invadunt.*
12. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiaſtica invaſerunt vel quomodolibet occuparunt.*
13. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi indebite ablata.*
14. *Ut ſæcularis poteſtas clericum capum cito judici ſuo reſtituat, nihilum exigens ab eodem.*
15. *Prorogatio juriſdictionis, in invaſores & occupatores eccleſiaſticorum bonorum & jurium extendendæ.*
16. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.*
17. *Ut nullus miniſtret toxicum vel alia venenoſa.*
18. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alterius miniſtrantibus, inferendis.*
19. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diviſis abutentes ſuis privilegiis procedatur.*
20. *Ut presbyteri teſtamentis parochianorum interſint, & per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones incertæ.*
21. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de conſuetudine vel de jure.*
22. *Ut nullus confeſſorum ſine diœceſani licentia quemquam præſumat abſolvere in caſibus infra ſcriptis.*
23. *Ut nullus occaſione ceſſionis ſibi factæ coram ordinario judice quemquam audeat convenire.*

24. *Ut nullus bona eccleſiarum vacantium occupet, niſi ſibi per privilegium vel conſuetudinem hoc liceat.*
25. *Ut nulla perſona eccleſiaſtica cum poteſtatibus ſæcularibus poſſe habens, det conſilium vel juvamen contra eccleſiaſticas libertates.*
26. *Ut nullus in ſacris conſtitutus, vel curam animarum habens, in judiciis ſæcularium gerat officium publicum vel privatum.*
27. *De modo probandi electionem ſepulturæ illorum qui apud religioſos eam elegiſſe dicuntur.*
28. *Ut ſine novi cenſus impoſitione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.*
29. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinariis repræſentent.*
30. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*
31. *Ut præſentatus patrono non juret ſine diœceſani licentia, nec ab alio ſe inſtitui patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*
32. *Ut eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ a talliis & exactionibus ſæcularium per ordinarios defendantur.*
33. *Ne quæſtæ vel aliæ exactiones per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*
34. *Ne laici, prætextu alicujus ſtatuti, prohibeant clericos extrahere blada de terris ipſorum.*
35. *Ut domini temporales non impediant quo minus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*
36. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines & eccleſiæ libertates.*
37. *De ſocietatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*
38 *Ut clerici eccleſias præter diœceſani licentiam non teneant, nec ibi armatos tenere præſumant.*
39. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*
40. *Ut prælati remiſſiones faciant delinquentium, ad invicem requiſiti.*
41. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem & appoſitionem pœnæ.*
42. *Ne prohibeantur prælati juriſdictionem ſuam libere exercere.*
43. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*
44. *Ut in domibus prælatorum, vel in ipſorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*
45. *De bannis ſolvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
46. *Qualiter prælati poſſint benedicere in diœceſi aliena.*
47. *Ut ſententia ab uno lata, ab alio demandetur & obſervetur.*
48. *De contrahentibus matrimonia clandeſtina in diœceſi aliena.*
49. *De abuſoribus litterarum domini papæ, & legatorum ejuſdem: & qualiter puniantur.*
50. *Ut beneficia ſine diœceſani licentia non componant.*
51. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas, abſque diœceſani licentia, præterquam in certis caſibus alienent.*
52. *In quo ſtatu beneficia debeant dimitti & per ſucceſſorem teneri.*
53. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra certa tempora faciendo.*
54. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſuetudinem laudabilem faciendis.*
55. *De ſtatutis, bannis, & præconizationibus contra conſuetudines editis, prohibendis.*
56. *De contributione expenſarum neceſſaria inter omnes beneficiatos diœceſis facienda.*
57. *Ut Judæi utriuſque ſexus ſigna deferant per quæ ab aliis diſcernantur.*
58. *Tunc ſententia interdicti ſervetur cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
59. *Ut abſolutio & diſpenſatio caſuum hujus concilii, ab ordinario dari poſſit.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſexto, die decima octava menſis Junii, Indictione nona, pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri Joannis Divina providentia papæ vigeſimi ſecundi anno decimo. Noverint univerſi, quia reverendi in Chriſto patres Dei gratia, dominus Gaſbertus Arelatenſis, Jacobus Aquenſis, & Bertrandus Ebredunenſis, archiepiſcopi, de infraſcriptorum epiſcoporum ſuffraganeorum præſentium, & vicariorum, & procuratorum ſuffraganeorum, capitulorum, abbatum, ſuarum diœceſum, provinciarum abſentium conſilio & aſſenſu: videlicet dictus dominus Gaſbertus Arelatenſis archiepiſcopus, cum venerabilibus in Chriſto patribus eadem gratia, dominis, Raymundo Vaſionenſi, Dragoneto Tricaſtrino, Othone Carpentoractenſi, Goffrido Cavallicenſi, Ademario Maſſilienſi, & Petro Tolonenſi, epiſcopis, ipſius ſuffraganeis; ac venerabilibus & diſcretis viris, dominis, Geraldo de Campomilio, epiſcopatus Avinionenſis in ſpiritualibus & temporalibus, ut * dicitur, ac religioſo viro Petro Geraldi priore Valriaci Vaſionenſis diœceſis, domini Hugonis Auraſicenſis epiſcopi abſentis, vicariis generalibus; & cum Arelatenſis, Avinionenſis, Tricaſtrini, Vaſionenſis, Carpentoractenſis, Cavallicenſis, Maſſilienſis, Tolonenſis, Auraſicenſis, capitulorum, procuratoribus ſufficienter comparentibus, & dictus dominus Jacobus Aquenſis archiepiſcopus, cum Raymundo Siſtaricenſi, Bartholomæo Forojulienſi, Guillelmo Vapincenſi, Raymundo Aptenſi, epiſcopis, ipſius ſuffraganeis præſentibus; & cum venerabili domino Raymundo Joannis, præpoſito Regenſi, pro ſe, & procuratorio nomine venerabilis patris domini Roſſolini Regenſis epiſcopi abſentis; etiam cum Aquenſis, Siſtaricenſis, Forojulienſis, Vapincenſis, Aptenſis, & Regenſis, capitulorum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: & dictus dominus Bertrandus Ebredunenſis archiepiſcopus, cum venerabili in Chriſto patre D. fratre Fulcone Vencienſi epiſcopo præſente, & cum venerabilium in Chriſto patrum, dominorum, Gaufridi Graſſenſis, Roſtagni Nicienſis, Guillelmi Dignenſis, Bertrandi Senecenſis, A* Glandatenſis, epiſcoporum, ipſius ſuffraganeorum abſentium, procuratoribus ſufficienter comparentibus; necnon & cum Ebredunenſis, Vaſionenſis, Vencienſis, Dignenſis, Senecenſis, Glandatenſis, capitulorum, & Barcelonenſis,

* Hic aliquid deeſt.

* Anſelmi

ANNO CHRISTI 1326.

ſis, & ſancti Pontii de Nicia monaſteriorum abbatum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: in loco ſeu monaſterio de ſancto Rufo prope Avinionem, diœceſis Avinionenſis, Arelatenſis provinciæ ſupra dictæ, provinciale concilium celebrantes, prærogata primo juriſdictione de locis ad locum per prædictos dominum Aquenſem, Ebredunenſem, & eorum ſuffraganeos, conſentiente dicto domino Arelatenſi epiſcopo, & epiſcopatus Avinionenſis in ſpiritualibus & temporalibus generali vicario, & conſentientibus procuratoribus ſupradictis: ad honorem Dei, & glorioſæ Virginis matris ſuæ, & omnium civium ſupernorum, & morum reformationem, delictorum & exceſſuum correctionem, ac ſuarum animarum & ſubditorum ſuorum utilitatem, & ad ſtatum eccleſiaſticum ſalubrius obſervandum, ſtatuta infra ſcripta dicto ſacro approbante concilio concorditer ediderunt: quorum tenor ſequitur ſub his verbis.

CAPITULA.

I. *Ut Miſſa beatæ Mariæ ſemel in hebdomada ſolemniter celebretur.*

IN primis igitur ſtatuimus & communiter ordinamus, quod Miſſa de beata Maria, additis collectis, Eccleſiæ tuæ, &, Deus a quo ſancta, &c. in die Sabbati, ſi feſtum 9. lectionum non impediat, alioquin in alia vacante feria ipſius hebdomadæ, pro pace & tranquillitate, & bono ſtatu eccleſiæ conſervando, ac inimicis ejus ad cor & ad pœnitentiam convertendis, ſolemniter in ſingulis eccleſiis celebretur. Et ut ad veniendum fideles ferventius inducantur, ſingulis ad dictam Miſſam venientibus, vere pœnitentibus & confeſſis, decem dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

II. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conceſſa.*

Si propter Chriſtum reverentia impendi præcipitur, dignum eſt ſacrum corpus ejus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecratur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus ſinguli rectores, priores & vicarii noſtrarum eccleſiarum, provinciarum, civitatum & diœceſum, parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtudeant, ut ſanctiſſimum corpus Dominicum, dum presbyter ipſum portabit in viaticum miniſtrandum ægroto, reverenter aſſocient, ac luminarium adhibitione decenter honorent: illis qui aſſociabunt de die vel de nocte, ſine luminaribus, vel etiam luminaria mittens per alium, de die, viginti dies; de nocte, triginta dierum indulgentiam ex conceſſione noſtra, dum tamen vere pœnitentes & confeſſi fuerint, habituris.

III. *De indulgentia conceſſa devote intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimen proſperando.*

Item cum ſecundum ſacræ ſcripturæ teſtimonium *multum valeat deprecatio juſti aſſidua*, eo quod *oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum*, ut Pſalmiſta teſtatur: pia deliberatione præſentis concilii duximus concedendum, quod quicumque Chriſtianus fidelis, vere pœnitens & confeſſus, noſtrarum provinciarum, civitatum & diœceſum, devotas orationes effundere, & pia vota emittere curaverit, præſertim in Miſſarum ſolemniis, ante Divinæ majeſtatis conſpectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per ſuam ineffabilem miſericordiam ſanctiſſimum patrem dominum noſtrum papam regere, & in ſuæ pacis gratia conſervare ac cuſtodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, videlicet quilibet noſtrum archiepiſcoporum per totam ſuam provinciam, & quilibet noſtrum epiſcoporum per totam ſuam civitatem & diœceſim, de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

IV. *De indulgentiis conceſſis fidelibus, qui audito nomine Jeſu devotius ſe inclinant.*

Cum felicis recordationis dominus Gregorius papa decimus, per ſacrum conſtitutionis oraculum invitaverit quoslibet Chriſtiani nominis charactere inſignitos, ut nomen illud quod eſt ſuper omne nomen, a quo non eſt ſub cælo datum aliud hominibus nomen, videlicet Jeſu Chriſti, exhibitione reverentiæ ſpiritualis attollerent, & præcipue dum aguntur ſacra myſteria, illico quandocumque recolitur veneratione dignum devota capitis inclinatione monſtrarent: nos de noſtrorum ſubditorum ſalute ſoliciti, volumus, ut ſinguli rectores eccleſiarum & vicarii, noſtrarum diœceſum, ad hoc ipſum faciendum plebes ſibi ſubjectas moneant efficaciter & inducant. Ut illud libentius faciant, quo uberiora retributionis præmium exinde ſenſerint proventurum; nos ſingulis, in illius glorioſi nominis memoriam Jeſu ſe inclinantibus reverenter, utique vere pœnitentibus & confeſſis, decem dierum concedimus indulgentiam, qui, ut præfertur, id fecerint, valituram.

V. *De*

ANNO CHRISTI 1326.

V. *De claudendis fontibus baptiſterii.*

Sacri fontes in quibus originalis aboletur culpæ contagium, probaptiſmale aquæ viſibile ſacramentum, coli debent digno venerationis honore: ut nec indevotis contrectationibus pateant, nec extrinſecus advenientium inquinamento ſordeſcant. Statuimus igitur, ut ſinguli parochialium eccleſiarum rectores, noſtrarum civitatum & diœceſum, in quibus ſint fundati fontes hujuſmodi, eos infra inſtans feſtum nativitatis Dominicæ, ſic claudi cum clavibus faciant, & aptari, quod nullus ſordibus ad illos ingreſſus immineat, potiorque reverentia illius, quod ibi traditur, ſacramenti, ſuccedat: quinque ſolidorum pœna quibuslibet feriendis, qui hoc agere contempſerint, in opus eccleſiæ, vel pios uſus alios, ad noſtrum arbitrium cedendorum.

VI. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alios publicanda.*

Item ſtatuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diœceſim lata per prælatum aliquem excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententia, competenti tempore fuerit divulgata & ibidem, exigente rebellium, & inobedientium duritia, per decem dies extiterit ſolemniter & publice aggravata, ex tunc requiſito proprio metropolitano, & approbatam publicante ſeu publicari faciente dictam ſententiam, licitum ſit eidem prælato hujus autoritate concilii, cæteros epiſcopos & prælatos requirere, ut ipſius ſententias, quarum tenorem & cauſam declaret in ſcriptis, in ſuis diſtrictibus ſervent & faciant obſervari, publicent, & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari.

VII. *Qualiter contra illos qui excommunicationis ſententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, * proh dolor! (ſicut ad noſtrum tam de longinquo, quam e vicino, pervenit auditum) in quibuſdam partibus inolere cœpit abuſio. Nam aliqui filii Belial, qui nec Deum timent, nec homines reverentur, iniquitatem bibunt ut aquam: qui dum ſententias vilipendunt, dum medicinam quæ fuerat ad ſalutem rejiciunt, mortis incurrunt periculum, & ad interitum, ſuæ perverſitatis exemplo, nonnunquam inducunt alios & ſeducunt. Iſti quidem in Dei opprobrium, in contemptum promulgatoris, & ſententiæ promulgatæ neglectum, non minus viliter quam damnabiliter procedere, immo verius execrabiliter excedere, non formidant, utpote dum adulterium presbyteri vel prælati confingentes, officium & interdictum ſibi uſurpantes miniſterium, excommunicationem, immo verius execrationem, verſa ſed perverſa vice, in excommunicatores ſeu denunciatores ſuos, ſimulare præſumunt, accenſos palearum faſciculos, aut candelas de ſepo, ſeu carbones aut titiones ardentes, in patellis, conchis, aut ſartaginibus, vel in ſimilibus, vituperabiliter extinguendo. Cum igitur talia, & his ſimilia in Dei vergant opprobrium, & in eccleſiaſticæ diſciplinæ redundent contemptum: ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cujuſcumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel ſtatus exiſtat, rem tantæ perniciei de cætero, per ſe, vel alium, attentare præſumat. Qui vero hujuſmodi ſaluberrimi ſtatuti tranſgreſſor extiterit, & infra triduum emendam exinde competentem non exhibuerit: ex tunc ſe ſciat ipſo facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus autem ubi hæc vel ſimilia, domino loci ſciente, ſeu mandante, vel ratum habente, vel poſtquam requiſitus fuerit, vel ejus locum tenens, infra decem dies corrigere negligente; præſumpta fuerint, eccleſiaſtico tamdiu ſit & remaneat ſuppoſitus interdicto, donec ad mandatum eccleſiæ, quam delinquens offenderit, & prælato quem irreverenter deſpexerit, ſufficiens & idonea ſatisfactio & realis emenda præſtita fuerit, per eundem: quam, cum in talibus non ſit relaxanda vindicta offenſis, * prælatus minime remittere valeat ullo caſu. Eiſdem pœnis ſubjacere volumus illos & illas, qui vel quæ talia fieri mandaverint, vel alias opem vel operam aut conſilium præbuerint, ſi rem tam deteſtabilem prodire contigerit deteſtabiliter in effectum: addito, quod eorum poſteri uſque ad ſecundam generationem, in clericorum collegium nullatenus admittantur, niſi prius per metropolitanum, cum uno ſuffraganeo, cum ipſo fuerit ſuper hoc miſericorditer diſpenſatum. Si vero clericus beneficiatus, vel in dignitate ſeu perſonatu vel officio conſtitutus, taliter exceſſerit: ultra pœnam laico inflictam, beneficio, ſi quod in provinciis noſtris obtinet, ſit ipſo facto præſentis concilii autoritate privatus: non beneficiatus autem, ad obtinendum officium ſit ex tunc inhabilis & indignus.

* Orr. abominabilis Conc. Van nn. ann. 1368. c. 128.

* al. vindicta, offenſus prælatus

VIII. *Ne*

ANNO CHRISTI 1326.

VIII. *Ne eccleſiaſticæ perſonæ titulum juriſdictionis, quam pacifice poſſederunt, ſæcularibus oſtendere teneantur.*

Item, quod ſæculares domini, cujuſcumque conditionis exiſtant, vel baillivi, ſeu officiales eorum, qui prælatos vel alios eccleſiarum rectores cogunt oſtendere, quare merum vel mixtum imperium, aut juſtitias altas, medias, vel minores tenent, licet tenuerint pacifice multis annis, & ſi coram eis hoc non probent, uſurpare, accipere, & ſibi applicare ſine alia cauſæ cognitione motu proprio non verentur: ſi a talibus exceſſibus deſiſtere moniti neglexerint, & ad uſurpandum ſine alia cauſa rationabili proceſſerint, tam ipſi, quam illi qui eis in hac parte obedierint, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto.

IX. *Ut perſona eccleſiaſtica per nullum judicem temporalem in criminalibus & perſonalibus diſtringatur.*

Item, ut nullus dominus temporalis, vel judex, ſeu delegatus ejuſdem, cujuſcumque dignitatis, conditionis, vel ſtatus exiſtat, clericum, vel perſonam eccleſiaſticam aut religioſam, coram ſe, ſuper criminalibus vel perſonalibus citet, ſeu citari faciat, vel quoquomodo diſtringat: quod ſi fecerit, & in hoc perſtiterit, & intra dies octo non ſe correxerit, & quod iniquitate præſumpſit non relaxaverit, ex tunc ſententiam excommunicationis incurrat.

X. *Ut clericus contra clericum ad judicem ſæcularem vel alium laicum, pro facienda juſtitia vel inferenda violentia, non recurrat.*

Item, prohibemus ſtatuendo, & ſtatuimus prohibendo, ut nulla perſona eccleſiaſtica, de clerico, vel eccleſiaſtica perſona qualicumque, conquerens ſuper ſpiritualibus, vel eccleſiaſticis, aut criminalibus, vel perſonalibus quibuſcumque, recurrat ad curiam, vel principem, aut dominum alium ſæcularem, vel laicum alium quemcumque, ſuper juſtitia facienda, vel violentia clerico, in perſona vel rebus ad eum pertinentibus, inferenda; nec cum ipſo, vel ipſis, ſuper eiſdem, ſine conſcientia prælati, vel officialis ſui, pactum aliquod inire præſumat, nec factum obſervet aliquando. Querelam exponens, vel denunciationem faciens, & in eis perſiſtens, vel A pacifcens, & pactum obſervans: a jure ſuo, eo ipſo cadat, nulla alia ſuper hoc expectata ſententia: & donec ſuper hoc ad arbitrium prælati ſatisfecerit, omni beneficio eccleſiaſtico quod obtinet noverit ſe ſuſpenſum, & ab obtinendo indignum.

XI. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ſubtrahunt, diminuunt, diſſipant, & invadunt.*

B Quoniam aliqui ſuis finibus non contenti, paſſim aliena diripiunt, & eccleſiaſticas libertates infringere non verentur: approbante præſenti concilio ſtatuimus, quod quælibet perſona, ſæcularis aut eccleſiaſtica, nobilis aut alia, cujuſcumque præminentiæ, dignitatis, officii, conditionis, aut ſtatus fuerit, quæ eccleſias, aut capellas, aut earum cœmeteria, hoſpitalia, recluſoria, domos, poſſeſſiones, loca, villas, caſtra, cenſus, taſcas, [a] trezena, laudimia, vintena, feuda, leſda, pedagia, molendina, piſcarias, paſquerias, ſive reclauſas, C juriſdictiones, ſeu alia quæque jura, ſeu etiam earum homines, aut familias, animalia, ſeu bona quælibet, immobilia aut mobilia (quæ quidem mobilia valorem decem ſolidorum monetæ currentis excedant) ſive domos religioſas, aut hoſpitalia ſeu recluſoria, vel leproſarias, quomodolibet invadere, capere, occupare, detinere, pignorare, ſeu gadiare per ſe, vel per alium, vel inquietare quomodolibet ſeu turbare; necnon & qui contra eccleſias, ſive capellas aut clericos, ſive perſonas eccleſiaſticas, ſive earum homines, loca, villas, D caſtra, ſeu manſiones, aut contra libertates eccleſiaſticas, vel domos religioſas, aut hoſpitalia, ſive recluſoria, vel leproſarias, quomodolibet edere vel facere quævis ſtatuta & banna, vel præconizationes, aut novitates quaſcumque, ſive quibuslibet ex prædictis directe vel indirecte violentias, aut moleſtias irrogare; ſeu eis ſuper bonis quibuslibet eccleſiaſticis ſeu patrimonialibus quæſtas aut alias angarias ſive parangarias, aut neceſſitates quaslibet aliqualiter imponere vel inferre; ſive E domos eccleſiarum aut clericorum, ſeu perſonarum eccleſiaſticarum, occaſione quacumque ferrare ſive claudere quoquo modo; ſeu eorum bona quæcumque bannire, ſeu etiam vias novas aliquas ubilibet adinvenire vel facere, per quas eccleſiæ, ſeu earum villæ, caſtra, vel loca, in pedagiis ſive leſdis, aut quibuslibet juribus aliis, poſſint in aliquo diminui, vel etiam pejorari; ſive itinera, aut vias vel ſtratas publicas, aut privatas, infra limites ſive territoria, vel

ANNO CHRISTI 1326.

A vel diſtrictus locorum, villarum, ſive caſtrorum eccleſiaſticæ juriſdictionis, auferre, vel ſibi quomodolibet appropriare, attribuere, ſeu etiam applicare, vel terminos eorum arctare præſumpſerit ſeu attentaverit, per ſuam potentiam aut violentiam ſive malitiam: niſi infra ſex dies ſuper iis, a die captionis ſeu invaſionis, attentationis, turbationis, ſeu inquietationis ſive præſumptionis hujuſmodi, per emendam ſeu per revocationem debitam, ſeu alias, ut res exegerit, plene ſatisfecerit, excommunicationis ſententiæ ſubjaceat ipſo B facto. Quam ſiquidem excommunicationis ſententiam, cum de præmiſſis, ſeu eorum aliquibus, cuilibet ordinario vel ejus officiali ſummarie conſtiterit, aut de plano ex mero officio, & ſine ſtrepitu judicii, & figura, volumus, & ſtatuendo mandamus, executioni debitæ, per ipſum quemlibet ordinarium ſeu officialem ipſius certificatum de plano, mandari per univerſas eccleſias noſtrarum civitatum & diœceſum, ſicut viderit commodius expedire. Super quo tam in genere, quam etiam contra quaſcumque perſonas ſingulariter denomi- C nandas, plenam habeat facultatem, & inſuper etiam ad aggravandam hujuſmodi ſententiam, prout ei videbitur expedire. Et ſi dominus vel rector civitatis, caſtri, villæ, vel loci alicujus, aut officialis ejus, in prædictis vel aliquo prædictorum culpabilis fuerit, & per ſex dies in excommunicatione perſtiterit: civitas, caſtrum, villa, vel locus hujuſmodi, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Si vero univerſitas deliquerit in prædictis, illi qui univerſitatem vel ſingulas perſonas ad id induxerint, D commoverint, vel defenderint, & ſinguli qui in aliquo præmiſſorum culpabiles fuerint, poſt ſex dies ipſo facto excommunicationem incurrant: univerſitas vero ipſa, niſi infra decem dies emendam fecerit competentem, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Si vero prædicta injuria per alium quemlibet illata fuerit, & dominus, vel rector, aut officialis, infra cujus juriſdictionem prædicta injuria fuerit irrogata, requiſitus per ordinarium, ſeu vicarium vel officialem ejuſdem, aut vicegerentem, E aut locum tenentem, aut etiam delegatum, infra decem dies ſatisfactionem vel emendam non fecerit competentem: excommunicationem ſe noverit incurriſſe, quam ſi per decem dies ſuſtinuerit, terra cui præfuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

XII. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiaſtica invaſerunt vel quomodolibet occuparunt.*

Item ſtatuimus & etiam ordinamus, quod quæcumque perſona, cujuſcumque gradus, dignitatis, ſtatus, vel conditionis exiſtat, quæ bona quæcumque ſive jura ad eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas quomodolibet pertinentia, detinet occupata, vel quæ in præjudicium eccleſiarum ſeu perſonarum eccleſiaſticarum & jurium earumdem, aliquas fecerint indebitas novitates, plene reſtituat, & cum effectu revocet, niſi ſatisfactionem faciat infra menſem, poſtquam fuerit requiſita: quod niſi fecerit, excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere. Et ſi univerſitas vel dominus, ſeu rector, aut officialis, fuerit in præmiſſis culpabilis: eccleſiaſtico univerſitas ipſa, & locus hujuſmodi ubi prædicta ſeu aliquid prædictorum commiſſa fuerint (quæ ſub ejus dominio fuerit, alioquin locus ſitus, ubi habuerit ſuum domicilium principale) ſubjaceat interdicto. Univerſitatem autem ſufficienter requiſitam, quoad præſens propoſitum, reputamus: cum dominus vel officialis qui ibi præfuerit, nominatim expreſſa injuria, [a] ut quam revocari faciat, fuerit requiſitus; vel cum per tres dies Dominicos publice, cum celebrabuntur Divina myſteria, per ſacerdotem parochialem, vel ejus locum tenentem de mandatis ordinarii vel officialis ejuſdem ſignificatum fuerit, quod de injuria, novitate, & damnis, nominatim exprimendis, ſatisfaciat competenter.

a) *Forte*, et quamprimum eam revocari &c. H.

XIII. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi indebite ablata.*

Item, quod loca ad quæ bona eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum, per violentiam manifeſtam ſeu notoriam injuriam ſine cauſa probabili ablata, ſeu arreſtata devenerint, tamdiu, poſt decem dies, ex quo ſignificatum fuerit locorum domino vel rectori, interdicta permaneant, quamdiu bona hujuſmodi ibi fuerint detenta, & competens non exhibeatur emenda.

XIV. *Ut ſæcularis poteſtas clericum captum cito judici ſuo reſtituat, nihilum exigens ab eodem.*

Item, quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, attendentes quod nonnulli domini temporales, vicarii, clavarii, & alii ſæcularium curia-

ANNO CHRISTI 1326.

curiarum officiales, obtentu ſeu occaſione aliquarum liceotiarum, ex cauſa eis ad certum tempus, vel ſimpliciter, vel ad certas perſonas, ab archiepiſcopis & epiſcopis conceſſarum, hac occaſione, prout comperimus, manus temerarias ad capiendum clericos paſſim & indifferenter aliaſque perſonas eccleſiaſticas, incurialiter*, & eo modo quo poſſint turpius ad majorem confuſionem eccleſiæ ac cleri, extendere non verentur; quinimmo ipſos ſuis mancipant carceribus, ac ibidem nonnunquam eos faciunt radi totaliter, ut palliare poſſint exceſſus ſuos, & illos confingere clericos non fuiſſe, vel non eſſe in poſſeſſione clericatus, ſeu quaſi, in ſuarum animarum periculum, & enervationem eccleſiaſticæ libertatis: prohibemus, ne a quoquam talia vel ſimilia de cætero attententur, revocantes ex nunc licentias ſub quacumque forma verborum, ſuper hujuſmodi captionibus vel detentionibus, generaliter vel ſpecialiter, per litteras, vel oraculo vivæ vocis, vel alias quomodolibet faciendis, conceſſas. Alloquin contrarium facientes, cujuſcumque ſtatus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, ſive ſint laici, ſive eccleſiaſticæ perſonæ, regulares, vel etiam ſæculares, hanc noſtram excommunicationis ſententiam, quam in his ſcriptis præſentibus ferimus, incurrere volumus ipſo facto: niſi forte in eo dumtaxat caſu, cum ſcilicet eos adhuc flagrante crimine capi contigerit, antequam ad alios extraneos actus divertant, recta via eos ad curiam eccleſiaſticam duxerint, & eos reſtituerint ſine fraude. Si vero de nocte talem ceperint, debeant ultro in craſtinum, ſine retentione bonorum ſuorum, & læſione perſonarum, ſine requiſitione alia reddere eos curiæ ſupradictæ: nec eis liceat aliquid a captis hujuſmodi, dono vel gratia, ſub colore aliquo extorquere, vel recipere gratis data. Quod ſi in caſtris vel villis captiones hujuſmodi fieri contingat, adducant ipſos ad eccleſiaſticam curiam, vel tranſmittant quamcitius ſub fida cuſtodia, in expenſis curiæ ipſius moderatis. Quod ſi ſecus egerint, vel in fraudem aliquam ſuper hoc aliquid attentaverint: eadem ſententia involvantur. Et ſi clericum detentum de loco ad locum mutaverint, omnia loca illa tamdiu remaneant interdicta, donec clericum captum, cum armis, & aliis rebus ſuis diœceſano reſtituerint, & de injuria irrogata ad arbitrium diœceſani ſatisfecerint, & ipſa ſententia per ipſum fuerit relaxata.

* al. infimiliter. forte inciviliter.

XV. *Prorogatio juriſdictionis in invaſores & occupatores eccleſiaſticorum bonorum & jurium exercendæ.*

Item, cuilibet ordinario, infra cujus juriſdictionem fuerit injuria vel violentia eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis, aut in rebus vel eorum juribus irrogata, ſeu eorum poſſeſſio, vel quaſi, turbata, vel indebite occupata: contra ipſos injuriantes vel perturbantes, ſeu in præmiſſis, vel eorum aliquo, quomodolibet delinquentes, ac inde præſtantes auxilium, conſilium, vel favorem, cujuſcumque dignitatis vel ſtatus exiſtant, procedendi ſimpliciter, ſummarie, & de plano ac ſine ſtrepitu judicii, & figura citandi, informationes recipiendi, inquiſitiones faciendi, definiendi, declarandi, & omnem juriſdictionem eccleſiaſticam exercendi, ubilibet infra veſtras provincias civitates, & diœceſes, plenam & expreſſam autoritate præſentis concilii nos & epiſcopi, archiepiſcopi, & procuratores epiſcoporum abſentium, habentes ad hoc mandatum ſufficiens, concedimus facultatem. Nec objici valeat contra tales proceſſus, quod extra territorium jus dixerit ſic procedens: quia, quoad præmiſſa & quælibet præmiſſorum, juriſdictionem noſtram, & noſtrorum, viciſſim inter nos prorogavimus, vices noſtras nobis ad invicem, ac dictarum provinciarum, civitatum, ac diœceſum, ſinguliſque officialibus & locum tenentibus, præſentibus & futuris, in ſolidum committentes: univerſis noſtris ſubditis injungentes, ut in præmiſſis ordinario ac ejus officiali, ſeu locum tenenti, ſic procedenti pareant & intendant. Quod niſi fecerint: poſſit procedens per cenſuram eccleſiaſticam animadvertere in eoſdem. Et nihilo minus, ſi nos archiepiſcopi & epiſcopi, per ſic procedentem requiſiti, prætermiſerimus ſuas in hac parte requiſitiones aliquatenus exaudire, aut id ſuper quo requiſiti fuerimus, non curaverimus perducere ad effectum: ſic non exaudiens, nec ad effectum perducens, eo ipſo per unum menſem, autoritate præſentis concilii, a pontificalibus ſit ſuſpenſus: præſenti ſtatuto poſt decennium minime valituro: ita tamen quod per hoc ſic procedenti in aliena civitate vel diœceſi, nullum jus aut juriſdictio in poſterum ex longinquitate temporis, vel alias, poſt decennium acquiratur.

XVI. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.*

Item ſtatuimus quod excommunicati, in

ju-

ANNO CHRISTI 1326.

judices, conſules, rectores, bailivos, poteſtates, aſſeſſores, vel notarios, vel ad alia quævis publica officia, nullatenus aſſumantur, nec etiam admittantur: & ſi de facto admiſſi fuerint, ſententia per eos vel eorum autoritate in judicio vel extra habita, & monimenta coram eis, vel per eos facta, nulla, & nulli ſint ipſo jure. Et nihilo minus quicumque, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſtant, ſi tales excommunicatos ad aliquod officiorum prædictorum ſcienter aſſumpſerint, vel aſſumptos per alios approbaverint, vel confirmaverint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Et ſi requiſiti per ordinarium, vel alium ejus nomine hujuſmodi excommunicatos infra decem dies a tempore requiſitionis, a prædictis officiis ſic aſſumptos, non amoverint cum effectu: loca illa, in quibus ad aliquod prædictorum officiorum aſſumpti fuerint, ſic & tamdiu remaneant eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto donec ſic excommunicati, a ſuſceptis officiis realiter, & ſine fraude, & ſine aliqua reſtitutionis ſpe, quandiu in excommunicatione perſtiterint, ſint amoti: univerſitas ac civitas caſtri vel villæ, quæ excommunicatos, & in eccleſia publice denunciatos, ad aliquid prædictorum officiorum aſſumpſerit vel elegerit, ubi eis alias hoc liceret, eccleſiaſtico etiam ſit ſuppoſita interdicto.

XVII. *Ut nullus miniſtret toxicum, vel alia venenoſa.*

Item ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis apothecariorum, vel quis alius, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtat, toxicum vendat nec donet, nec alio modo miniſtret alicui, vel alia venenoſa, niſi prius ſignificet curiæ ordinarii, ut ſciri poſſit ſuis temporibus, ſi caſus toxicationis contingeret, quis fuerit emptor ille vel alius qualiſcumque: quodque apothecarius quilibet ad hoc obſervandum, juramento coram ſuo ſuperiore corporaliter præſtito pro ſe, & ſua familia, ſpecialiter aſtringatur. Aliter autem dantes & vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes quomodolibet, vel ementes, & ad hoc conſilium vel conſenſum tacite vel expreſſe præſtantes, excommunicationis vinculo ſubjaceant, ad ſedem apoſtolicam pro abſolutionis beneficio remittendi, & alias, ſicut fuerit juſtum puniendi.

XVIII. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alterius miniſtrantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxicare, aut opem ad hoc vel conſilium dare, vel in necem alterius toxicum dictare, ſeu vendere, vel aliter miniſtrare præſumpſerit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujuſquam dederit, eo ipſo excommunicationem incurrat, a qua non niſi per ſedem apoſtolicam abſolvatur. Et ſi clericus beneficiatus ſit, illo ſit privatus beneficio ipſo facto, & ab ordine quem ſuſceperat degradetur, tradendus curiæ ſæculari. Sed & tali vel ſimili ſuſpicione probabili infamatus, & ex veriſimilibus præſumptionibus, & perſpicuis indiciis, apud bonos & graves notatus, ad honorem vel dignitatem eccleſiaſticam nullatenus admittatur. Et nihilo minus ad detentionem perſonæ honeſtam, prout requiret perſonæ ſtatus, & ſceleris immanitas ſuadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, ſicut ſuperioris diſcretioni viſum fuerit, procedatur.

Conc. Vaur. anno 1168. c. 116.

XIX. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diverſis abutentes ſuis privilegiis procedatur.*

Item dolentes referimus, quod nonnulli religioſi, hoſpitalarii, Ciſtercienſes, & alii tam exempti, quam privilegiati, de privilegiorum ſibi forte aut ordini ſuo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias, ab ordinariis vel officialibus ipſorum rationabiliter promulgatas, obſervare non curant: quinimmo in contemptum clavium, excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos hujuſmodi, ad Divina recipiunt, aut interdum in donatos, aut confratres, contra mentem concilii Lateranenſis, admittunt: receptatorum in hac parte genus peſſimum imitantes, ſine quibus delinquentes in his & ſimilibus diu forſitan non laterent. Sed nec his contenti, domos conventuales alterius ordinis quam ſui, eiſdem ordinariis lege diœceſani ſubjectas, & a ſui fundatione juriſdictioni prælatorum, ſalva regula ſeu ordinis ſui diſciplina, ſuppoſitas, tam prænominati, quam ceteri religioſi, etiam non exempti nec privilegiati, vendicant ſibi; & prælatis, quaſi furtim, ſuccedente poſtmodum violentia, ſubtrahere moliuntur: ſicque de ſuis indulgentiis ſeu privilegiis confidentes, alios fidentius in jure ſuo moleſtant: ita quod autoritate, immo temeritate propria, nunc in veſti-

Conc. Vaur. c. 121.

men-

ANNO CHRISTI 1326.

mentis ovium venientes, nunc ſæculari fulti potentia, violentiam per ſe, vel per alium inferentes, poſſeſſiones, & quaſi, domorum hujuſmodi, ac rerum & jurium ad eos ſpectantium, occupare, & cum armis aliquoties invadere non verentur, & occupata tenere contendunt in prælatorum præjudicium, plurimorum ſcandalum, & enormem nihilo minus illius ordinis cujus erant ab initio, & cui ab antiquo ſubeſſe conſueverant, læſionem. Cum igitur tales, & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptatoribus non impares, ac improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios jura cenſeant puniendos: nos, quatenus in ipſos animadvertere poſſumus, & a jure nobis permittitur, & maxime ſi de privilegiis ſuis non velint copiam facere, requiſiti; volentes, ubi eos indulta ſibi privilegia non defendunt, correctionis & reformationis officium exercere, & ambientium effrenatam cupidinem reprimere cupientes: ſtatuimus & concorditer ordinamus, ut tales & ſimiles, in præmiſſis & ſimilibus tam enormiter excedentes, & tam notorie delinquentes, niſi deſtiterint, & saniori ducti conſilio, congruenter infra dies octo ex quo fuerint requiſiti, revocare ſeu emendare diſtulerint, una cum illis qui ſe ad eos ſic ligati reduxerint, & eis qui tranſlationem hujuſmodi acceptaverint" & exinde monaſteria, domos, vel conventuales res, & jura hujuſmodi occupare ſeu invadere cum armis vel ſine armis præſumpſerint, necnon & omnes qui eis ad hoc opem vel operam præſtiterint, aut, ut ſic occupata detineant, conſilium vel juvamen præbuerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto. Sed & cum ipſi prælatis non deferant, ſed potius vilipendant eoſdem: prælati etiam contra, quandiu ſic ſteterint, & auſu temerario eis vel officialibus eorum in præmiſſis reſtiterint, in privilegiis vel aliis juribus ſuis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum eſt enim, ut qua menſura menſi fuerint, eadem remetiatur & eis: ut ignorantes ignorati, & contemptores ſentiant ſe contemni. Qua enim fronte, prælatorum invocabunt auxilium, qui committere non formidant in ipſos? Statuimus inſuper, præcipimus, & concorditer ordinamus, ut ſingulares perſonæ, tam ' ſuimet quam ipſius conventus, mixtim tranſlationem taliter ' fieri procurantes, ab illius domus ſeu conventus conſortio penitus & in perpetuum excludantur, vitam ſuam alibi ſub arcta pœnitentia, ſui ſuperioris arbitrio, finituræ. Circa tranſlationem autem ſingularium perſonarum, ad rectiorem forte regulam tranſire cupientium, nihil per hoc intendimus extra formam a jure traditam immutare.

" al. attentaverint.

" al. metaforis.

" al. totaliter.

XX. *Ut presbyteri teſtamentis parochianorum interſint, & per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones incertæ.*

Item, ne relictæ in teſtamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſinæ, vel reſtitutiones certæ vel incertæ, forſitan occultentur: ſtatuimus, ut vel presbyter parochialis intereſſe rogetur ordinationi teſtantis, ſi tamen haberi poterit, aut quod notarius infra octo dies a die obitus numerandos, prælato vel officiali aut presbytero parochiali, copiam illius articuli ubi quævis eleemoſyna piis eſt uſibus deputata, vel emenda, ſeu reſtitutio facienda, ſub pœna excommunicationis quam ipſo facto, ſi negaret, incurrat, facere fideliter teneatur; & ille, vel illi, ſic cum heredibus & executoribus teſtatoris ordinare feſtinent, quod emendæ non occultentur, & eleemoſynæ ſic relictæ, vel reſtitutiones hujuſmodi, non pereant, ad tempus magnum, vel modicum, aut forte perpetuo faciendæ. Adjicientes inſuper, quod incertæ reſtitutiones, nulli per aliquem executorem teſtamenti, vel alium præter diœceſani licentiam, præbeantur: nec aliquis ' diſtribuere præſumat " alibi, quam ubi prælatus duxerit ordinandum, etſi a teſtatore contrarium dictum eſſet. Ad hoc adjicimus, quod presbyteri in ſynodos venientes, prælato ſuo vel officiali ejus, in ſcriptis, teſtatorum & executorum nomina, & quantitatem hujuſmodi, præſentare in virtute obedientiæ teneantur.

XXI. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de conſuetudine vel de jure.*

Cum in eo in quo alicujus intereſſe rationabiliter tangitur, ejus vocatio debita requiratur: volumus & jubemus, quod in diſtributionibus legatorum, quorum diviſioni ſeu executioni habent intereſſe epiſcopi de conſuetudine vel de jure, vocari debeant epiſcopi ſeu loca tenentes ipſorum: quibus equidem non vocatis, nulla præſumatur fieri diſtributio de legatis; & ſi facta fuerit, heredi ſeu ſucceſſori, vel illi a quo " relictum eſt, nulla ex tali diſtributione liberatio acquiratur.

XXII. *Ut nullus confeſſor, ſine diœceſani licentia quemcumque præſumat abſolvere in caſibus infraſcriptis.*

Item ut nullus, cujuſcumque ordinis vel religionis ſeu conditionis exiſtat, confitentes

ANNO CHRISTI 1326.

tes in cujuſquam civitate vel diœceſi, præter ſpecialem vel generalem licentiam ipſius diœceſani, de facto abſolvere quemquam vel ligare præſumat, in caſibus eidem diœceſano a jure, conſuetudine, vel ſtatuto provinciali vel ſynodali, ſpecialiter reſervatis. Caſus vero ſunt hi: In excommunicato a canone, in incendiario nondum etiam publicato, in blaſphemo famoſo, in votis relaxandis vel commutandis; in his quæ conſueta ſunt in diœceſi epiſcopo reſervari, utpote in oppreſſione puerorum, in homicidiis, in ſacrilegiis ultra decem ſolidos, in violatoribus eccleſiarum, in violatoribus eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis, in inceſtu cum conſanguineis & affinibus, in aſcendentibus & deſcendentibus in infinitum, & in collateralibus uſque ad ſecundum gradum incluſive; in carnali cognitione ſanctimonialis, aut defloratione virginis violenta; in illis qui in eccleſia luxuriam commiſerint per carnalem copulam conſummatam, in reſtitutionibus incertis ultra xx. ſolidos in una perſona, in clandeſtine contrahentibus, in eo qui conſuetus eſt multo tempore pravitatem uſurariam exercere, in falſo teſte, in falſario litterarum vel inſtrumentorum, vel ſubtrahente aliena inſtrumenta ſeu delente, in falſario monetæ, in impediente legatum ſedis apoſtolicæ, in proditore domini vel patris, in hæreſis ſectatore, in ſupponente partum vel necante, vel abortivum ſibi vel alii procurante; in muliere, quæ ab alio quam a marito proprio concepit infantem, quem maritus ſuus exiſtimat eſſe ſuum, propter quem legitimi defraudantur hereditate paterna; in toxicatione " vel aliud mortiferum procurante, vel miniſtrante, vel opem aut conſilium adhibente; in coeunte cum Judæa vel Sarracena, vel bruto, vel e contra; in ſortilegis ad quos communiter recurritur pro ſortilegiis faciendis; in his qui corpore Chriſti, oleo ſancto, vel chriſmate abutuntur; in depopulatoribus agrorum, vinearum, vel arborum, in excommunicatis qui ſcienter ingerunt ſe Divinis, & commoniti nolunt eccleſia exire, Divinum officium perturbantes; in illis qui ſcienter excommunicatorum corpora recipiunt ad eccleſiaſticam ſepulturam, vel conſepeliunt ibi contra parochialis presbyteri voluntatem; in illis qui ſcienter celebrant in eccleſia interdicta, quibus non eſt a jure vel privilegio conceſſum, cum ex hoc reconcilianda ſit eccleſia ſupradicta.

" al. intoxicationem.

XXIII. *Ut nullus occaſione ceſſionis ſibi factæ coram extraordinario judice quemquam audeat convenire.*

Item, quod nullus clericus vel perſona eccleſiaſtica, ex cauſa, vel occaſione, vel ratione donationis vel ceſſionis ſibi factæ, vel de cætero faciendæ, aut emptionis, permutationis, vel in ſolutum dationis, quæ emptio, permutatio, vel in ſolutum datio, in fraudem fierent, quemquam coram extraordinario judice audeat convenire: ſi ſecus egerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto.

XXIV. *Ut nullus bona eccleſiarum vacantium occupet, niſi ſibi per privilegium vel conſuetudinem hoc liceret.*

Item, quod nullus omnino prælatus, abbas, prior, vel patronus clericus, vel laicus, cujuſcumque ordinis, ſtatus, vel dignitatis, ordinis, vel religionis exiſtat, bona eccleſiarum vacantium metropolitanæ vel ſuffraganeæ, prioratus, abbatiæ, vel alterius cujuſcumque monaſterii vel eccleſiæ, per promotionem, aut mortem vel reſignationem, vel mutationem, vel abſolutionem, aut alio quocumque modo vacantium, capere vel per ſe, vel per alium, aut occupare vel uſurpare præſumat, niſi ſibi per privilegium vel conſuetudinem hoc liceret. Quod ſi fecerit, tam ipſe, quam gratis obedientes ei aliqualiter in hac parte, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto.

XXV. *Ut nulla perſona eccleſiaſtica cum poteſtatibus ſæcularibus poſſe habens, det conſilium vel juvamen contra eccleſiaſticas libertates.*

Item, quod quælibet eccleſiaſticæ perſonæ, ſæcularium forte principum curias & conſilia frequentantes, majores, vel minores, vel mediæ, cujuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, vel ſtatus exiſtant, ſi ſcienter contra Deum & juſtitiam & eccleſiaſticam libertatem, in præjudicium alicujus eccleſiæ vel prælati, ſeu rectoris eccleſiaſtici, conſilium, vel favorem aut juvamen eccleſiaſticæ libertati contrarium dederint, dative procuraverint, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto: a qua non niſi emendato damno, ſeu alio diſpendio, circa ſedem apoſtolicam abſolvantur.

ANNO CHRISTI 1326.

XXVI. *Ut nullus in ſacris conſtitutus vel curam animarum habens, in judiciis ſæcularium gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus habens curam animarum, vel in ſacris ordinibus conſtitutus, poſſit eſſe de cætero in judiciis ſive cauſis in curia ſæculari procurator, ſyndicus, vel actor, vel judex, aut bailivus, in exercenda juriſdictione domini temporalis pro aliquo laico. Quod ſi monitus, infra menſem non deſtiterit: ex tunc talis, ſi beneficiatus fuerit, beneficiis hujuſmodi autoritate præſentis concilii ſuſpendatur; non beneficiatus vero, a liminibus eccleſiæ arceatur.

XXVII. *De modo probandi electionem ſepulturæ illorum qui apud religioſos eam elegiſſe dicuntur.*

Item ſtatuimus, nequis illorum funera defunctorum, quos fratres Prædicatores & Minores apud ſe ſepulturam elegiſſe probaverint, deferri ad domos & eccleſias eorum impediat: ſalvo tamen jure portandi funus ad parochialem eccleſiam, ex conſuetudine laudabili hactenus obſervata: nec circa prædicta injuriam fratribus ipſis aut funeri, ſolitam omittendo campanarum pulſationem, vel aliter, inferre præſumat. Super hac autem probatione, volumus, ſummarie & de plano, ſine ſumptibus & ſcriptura quacumque, per exhibitionem ordinationis teſtantis, aut productionem teſtium, coram parochialis eccleſiæ rectore procedere, ſi tamen potuerit & voluerit intereſſe. Quo abſente utique, vel nolente, coram officiali vel ejus locum tenente, ſi funus in civitate fuerit, hoc probari ſufficiet, vel coram perſonis publicis & honeſtis, ſi hoc extra fortaſſe contingat. Aliter equidem ubi erunt funera, ea de domibus extrahi prohibemus: incurſuris excommunicationis ſententiam ipſo facto quibuſcumque contra tenorem hujuſmodi conſtitutionis extrahentibus de domibus funera, aut facientibus, procurantibus, ſeu permittentibus extrahi, & præſumentibus, in hoc, auxilium, favorem, aut conſilium impertiri. Quod autem circa fratres prædictos, quoad probationem & extractionis funeris inhibitionem, ſtatuimus, ad alios religioſos, apud quos ſepultura electa fuerit, extendi jubemus.

XXVIII. *Ut ſine novi cenſus impoſitione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item, quod prioratus beneficii, ſeu alterius eccleſiaſtici, facta cum novi cenſus impoſitione vel penſionis antiquæ augmentatione collatio, non valeat ipſo jure, & per proximum ſuperiorem, illa vice, perſonæ idoneæ ſine dicti oneris vitio conferatur, ac ſi ad eum propter negligentiam fuiſſet alias collatio dicti beneficii devoluta.

XXIX. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinariis repræſentent.*

Item ſtatuimus, quod in ſingulis eccleſiis per monachos ſolitis gubernari, infra ſex menſes, priores earum ſuis diœceſanis ad curam animarum perpetuos presbyteros repræſentent. Quod niſi fecerint, ex tunc hac vice epiſcopi inſtituant perpetuos presbyteros in cura prædicta, & ipſos priores compellant ad providendum eiſdem presbyteris, prout idem inſtituens duxerit ordinandum.

XXX. *Ut nullus beneficium conferat in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item ſtatuimus, quod nullus in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſolum jus obtinens patronatus, cum ipſum vacare contigerit, ad ipſum conferendum procedat. Quod ſi ſecus egerit, in illa vacatione jus præſtandi ipſo facto amittat: & ſuperior ad quem inſtitutio pertinet, plenam ejus diſpoſitionem habeat illa vice.

XXXI. *Ut præſentatus patrono non juret ſine diœceſani licentia, nec ab alio ſe inſtitui patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item ſub pœna excommunicationis præcipimus, ne quis a patrono clerico vel laico præſentatus, aut præſentandus, præſtet aliquod juramentum in manibus patroni, vel alterius cujuſcumque, ſine ſpeciali ipſius ordinarii licentia & conceſſu: de quo in inſtitutione vel poſt, poſſint præſtare juramentum patronis, ratione temporalium, prout eis competit de jure vel conſuetudine. Quodque præſentatus vel præſentandus hujuſmodi, ab alio quam ab ordinario, cui de jure competit, in eccleſia parochiali ſe inſtitui nullatenus patiatur: nec ex quo per ordinarium inſtitutus fuerit vel admiſſus, beneficium dimittat hujuſmodi, non petita ipſius ordinarii licentia, vel conceſſu, vel niſi alia ſufficiens cauſa ſubſit, legitima, probabilis, & honeſta.

XXXII. *Ut eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ a talliis & exactionibus ſæcularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici, & hoſpitalia, & eccleſiæ, a talliis & exactionibus, quas domini temporales faciunt, etiam ratione poſſeſſionum temporalium, necnon & in patrimonialibus, ſecundum leges & canones defendantur per ordinarios, nimis hactenus ſuper hoc negligentes: ne paulatim totum uſurpent temporales domini, in præjudicium & enervationem eccleſiaſticæ libertatis.

XXXIII. *Ne quæſta, vel aliæ exactiones, per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*

Item, quod dicti ſæculares, cujuſcumque gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, hoſpitalia uſibus pauperum deputata, occaſione cavalgarum, talliarum, quæſtarum, vel aliarum illicitarum exactionum, quocumque nomine appellentur, nec onerare, nec moleſtare præſumant. Alioquin ſi requiſiti, deſiſtere & emendam præſtare noluerint, vel ſi de cætero contra fecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

XXXIV. *Ne laici prætextu alicujus ſtatuti probibeant clericos extrahere blada de terris ipſorum.*

Conc. Vaur. an 1368. c. 57.

Item cum ſtatuta ſæcularium eccleſias aut eccleſiaſticas perſonas non aſtringant: ſtatuimus, ut ſæculares, cujuſcumque dignitatis, conditionis aut ſtatus fuerint, qui prætextu ſtatuti ne bladum extrahatur de terra, vel caſtro vel villa; vel quo certo precio vendatur, invitos clericos vel eccleſiaſticas perſonas aſtringere (maxime cum ipſi non habeant aliunde forſitan unde vivant) aut ſuper angariis vel parangariis, aut aliis quibuſcumque, cum nec in eis, nec eorum bonis, aliquam habeant poteſtatem, coarctare præſumpſerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto: & locus, ubi hoc per dominum loci, vel univerſitatem ejus, aut eorum conniventia vel commiſſu, attentatum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, niſi moniti, infra menſem emendaverint, & de perpetratis ſatisfactionem exhibere ſtuduerint competentem.

XXXV. *Ut domini temporales non impediant vel probibeant quo minus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*

Conc. Vaur. c. 101.

Item quod domini temporales, bailivi, ſeu officiales ipſorum, clericos & eccleſiarum rectores non impediant, quo minus decimæ ipſis, prout ad eos pertinent, per parochianos ſuos reddantur fideliter & ſolvantur: nec eiſdem parochianis inhibeant, quod non ſolvant. Alioquin ſi contra fecerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant.

XXXVI. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines & eccleſiæ libertates.*

Ibid. c. 103.

Item quod laici, cujuſcumque gradus, dignitatis, vel conditionis exiſtant, vel univerſitas, ſtatuentes vel ordinantes in ſe, vel inter ſe, vel præconizari facientes, vel ſubditis ſuis mandantes, quod non præſtent decimas eccleſiis, vel non offerant, vel in ultimis voluntatibus quidquam relinquant eis, vel rectoribus earundem, vel quod laudabiles conſuetudines eccleſiæ in ſpiritualibus vel aliis infringant, vel alias non obſervent, vel aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expreſſe, vel alio quomodolibet injungentes, ipſo facto excommunicationem incurrant, a qua, antequam emenda competens præſtita fuerit, minime abſolvantur; univerſitas autem eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

XXXVII. *De ſocietatibus, colligationibus & conjurationibus quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*

Item quia in quibuſdam noſtrarum provinciarum partibus nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, ſocietates, conjurationes faciunt, tam canonibus quam humanis legibus interdictas, ſemel in anno ſub confratriæ nomine ſe in loco aliquo congregantes, ubi conventicula, & colligationes faciunt, & pacto juramento vallata ineunt, quod ſe adverſus quoſcumque, præterquam dominos ſuos, ad invicem adjuvent, & in omni caſu unus alteri det auxilium, conſilium & favorem; & interdum ſe omnes veſte conſimili cum ſignis aliquibus exquiſitis vel characteribus, inducentes, unum majorem ſe eligunt cui jurant in omnibus obedire: ex quibus juſtitia offenditur; mortes & deprædationes ſequuntur, pax & ſecuritas exulant, innocentes & inopes opprimuntur, & eccle-

ſiæ

ANNO CHRISTI 1326.

ſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, quibus tales oppido ſunt infeſti, in perſonis, rebus, juribus & juriſdictionibus, injurias diverſas & damna plurima patiuntur. Nos volentes his auſibus peſtiferis & conatibus pernicioſis extemplo occurrere, & de remedio poſſibili providere, & a peccato ſubditos noſtros, prout paſtorali incumbit officio, cohibere, autoritate præſentis concilii, omnes conventiculas, colligationes, ſocietates, & conjurationes, quas fraternitates vel confratrias appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cujuſcumque gradus, ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſtant, necnon & pacta, conventiones, ordinationes, inter eos habitas & habita, irritamus, diſſolvimus, & caſſamus; & caſſos & irritos, & caſſa & irrita nunciamus: decernentes, omnia juramenta ſuper obſervandis prædictis præſtita, aut illicita aut temeraria; & nullum teneri volumus ad obſervantiam eorum: a quibus juramentis eos abſolvimus ad cautelam. Ut tamen pro incauto ſeu temerario ſacramento a ſuis confeſſoribus pœnitentiam recipiant ſalutarem: autoritate prædicta prohibentes eiſdem, ſub excommunicationis pœna (quam venientes in contrarium, poſtquam præſens ſtatutum in eccleſiis quarum parochiani exiſtunt, fuerit per duos dies Dominicos publicatum incurrere volumus ipſo facto) quod occaſione prædictorum colligationum, ſocietatum, conventionum, & juramentorum, ab inde in antea ſimul non conveniant, hujuſmodi confratrias non faciant, alter alteri non obediat nec præſtet adjutorium nec favorem, nec veſtes ſigna rei jam damnatæ præbentes deferant, nec ſe confratres, priores, abbates prædictæ ſocietatis appellent. Quinimmo infra decem dies a tempore dictæ publicationis, "unuſquiſque alios quantum eſt in eo, a prædictis juramentis abſolvat; & ſe nolle eſſe de prædicta ſocietate ulterius publice proteſtetur. Prohibemus etiam, quod amodo tales conjurationes, conſpirationes, conventiones, etiam ſub nomine confratriæ, non fiant: alioquin & de facto attentatas caſſamus & irritamus, & facientes & attentantes excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere: a qua, niſi per concilium provinciale, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvantur. Per hoc autem, confratrias olim in honorem Dei, & beatæ Mariæ, & aliorum ſanctorum, pro ſubſidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non interveniunt hujuſmodi, non intendimus reprobare.

" Al. publice petant a confeſſore, ut, quantum eſt in eo.

XXXVIII. *Ut clerici eccleſias, præter diœceſani licentiam, non teneant, nec ibi armatos tenere præſumant.*

Item prohibemus ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto contrafacientes incurrant, ne regulares aut etiam clerici ſæculares, ad muniendas contra ordinarios eccleſias, vel earum jura indebite occupanda, præter diœceſani cui dictæ ſubſunt eccleſiæ, vel locum ejus tenentis, licentiam vel mandatum, arma portare, vel armatos adducere, vel tenere, vel receptare de propria diœceſi vel aliena præſumant.

XXXIX. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item ſtatuimus, ut nullus clericus arma portare præſumat abſque illius, cui competit, licentia ſpeciali. Qui vero contra fecerit, præter id quod armorum amiſſione mulctantur, de nocte ſi portaverit, decem librarum; ſi de die, centum ſolidorum pœna monetæ currentis, irremiſſibiliter feriantur.

XL. *Ut prælati remiſſiones faciant delinquentium ad invicem requiſiti.*

Item ſtatuimus, quod ſinguli epiſcopi, & eorum officiales, vicarii, locum tenentes & vicem gerentes ipſorum, in delictis remiſſionem faciant cum fuerint requiſiti. Et ſi is qui deliquiſſe dicitur, de diœceſi non fuerit ejus, a quo remiſſio poſtulatur fieri: ſufficiant ſolæ litteræ requirentis: ſi vero de ejus diœceſi fuerit, ſemiplena probatio ſufficiat in hac parte.

XLI. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem, & appoſitionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves ſanctæ matris eccleſiæ contemnentes, excommunicationis ſententiam, non ſine animarum ſuarum periculo, frequenter diu ſuſtineant animo indurato: ſtatuimus, ut quicumque hujuſmodi ſententiam, per nos vel per noſtras curias promulgatam, per duos menſes poſtquam noverit in ſe prolatam, eam duxerit pertinaci ſpiritu ſuſtinendam, non curans modo debito abſolutionis beneficium petere eiſdem, vel ab ea curia per quam fuerit excommunicationis vinculo innodatus: requiratur per eamdem curiam dominus temporalis, aut ipſius bajulus, vel judex loci ubi talis excommunicatus noſcitur commorari, & moneatur attente, ut infra competentem terminum ab ipſa curia præfigendum, ſuum ſubditum ſic excommunicatum compellat omnino ſatisfacere ſuper eo, pro quo in eum excommunicationis ſententia fuerit promulgata, & abſolutionis beneficium poſtulare. Si vero dominus, bailivus, ſive judex, hæc non curaverit efficaciter adimplere: in ipſum per eandem curiam excommunicationis ſententia proferatur. Et deinde ſi adhuc dictum ſuum ſubditum cogere contempſerit: locus ille, donec compulerit ipſum, interdicto eccleſiaſtico ſupponatur. Cæterum ut iidem excommunicati, qui Divino non inclinantur amore ut ad gremium eccleſiæ revertantur, temporali metu pœnæ ad id propenſius inclinentur: ſtatuimus, ut laici quinque ſolidos, clerici vero decem, & presbyteri quindecim ſolidos Viennenſ. bonorum, pro quolibet menſe quo in excommunicatione permanſerint, antequam abſolutionis beneficium impendatur, eidem ſolvere teneantur (niſi propter paupertatem, vel aliam cauſam rationabilem, memorata curia miſericorditer agere voluerit cum eiſdem) in uſus pios ad diœceſani arbitrium convertendos.

ANNO CHRISTI 1326.

XLII. *Ne probibeantur prælati juriſdictionem ſuam libere exercere.*

Ibid. c. 29. Item cum jure cautum exiſtat, archiepiſcopos & epiſcopos in totis ſuis diœceſibus juriſdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco ſuarum diœceſum non exempto, per ſe vel alium poſſe pro tribunali ſedere, cauſas audire ſpectantes ad forum eccleſiaſticum, & perſonas eccleſiaſticas, cum earum exceſſus exegerint, capere & carceribus mancipare, aliaque omnia ad ſua ſpectantia officia libere exercere; & nonnulli domini temporales, judices, & rectores, ac officiales eorum, Deum & eccleſiaſticam libertatem ſacrorumque ſtatuta canonum offendere in ſuarum animarum grande periculum non verentes, perſonas eccleſiaſticas, quas in diverſis locis noſtrarum civitatum, & diœceſum, ac provinciarum, ſuis exceſſibus & delictis exigentibus, capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo quo minus de illis & earum delictis & exceſſibus per judices eccleſiaſticos, ad quos pertinet, exhiberi libere valeat juſtitiæ complementum: nos talium obviari damnandis auſibus, juſque ſervari ſuper his in eiſdem civitate, diœceſi, ac provinciis cupientes, hoc præſente concilio approbante ſtatuimus, quod omnes & ſinguli temporales domini, judices, rectores, vel officiales eorum, qui talia de cætero in eiſdem civitatibus, vel diœceſibus, aut provinciis, præſumpſerint attentare, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: eorumque terræ" ac loca, niſi infra decem dies poſtquam fuerint ſuper hoc requiſiti, deſtiterint, ex tunc eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: donec ſpoliatis carceribus plenarie, & libere reſtitutis, ei, cujus juriſdictionem ſic læſerunt, emendam præſtiterint condecentem.

" Al. cuius.

XLIII. *Ne probibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium obtinentes, ſeu ſæcularis juſtitiæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem ſanctæ matris eccleſiæ ſubvertere vel minuere exquiſitis aſtutiis moliantur: nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante præſenti concilio ſtatuimus, inhibentes, ne quis in foro eccleſiaſtico litigantes ſeu litigare volentes, ſuper cauſis mere eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine & hactenus pacifice obſervata, pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellat per ipſorum vel parentum ac conſanguineorum, ſeu rerum eorum vel perſonarum captionem, aut aliis quibuſcumque modis. Si vero contra præſumpſerint, excommunicationis ſententiæ, præſentis autoritate concilii, ſe noverint ſubjacere. (Licet regularis obſervantiæ profeſſores, & alios quos ſedes apoſtolica exemptionis & libertatis munitos declaravit titulo, & inſignivit privilegiis, attollere condignis favoribus intendimus, ipſorumque privilegia, quatenus ad nos attinet, conſervare penitus illibata: ſic tamen eos ſuis manere contentos juribus affectamus.)

[illegible] Conc. Vaur. ann. 1368. c. 102.

XLIV. *Ut in domibus prælatorum, vel in ipſorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*

Item cum illos quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem coercere debeat ſeveritas diſciplinæ, præſenti concilio duximus ſtatuendum, quod ſi perſona, cujuſcumque conditionis, ſtatus, ſeu ordinis exiſtat, infra domos archiepiſcopales, vel epiſcopales, noſtrarum civitatum vel diœceſum ac provinciarum, & alibi ubicumque nos vel ſuffraganei, ſeu noſtri vel eorum officiales, eos audient, aliquem facto graviter vituperavit, ſeu injuriam irrogaverit, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto, & alias puniatur.

XLV.

ANNO CHRISTI 1326.

XLV. *De bannis ſolvendis a clericis & per quos & qualiter exigantur.*

Item ſtatuimus ſub pœna excommunicationis, quod nullus dominus temporalis audeat compellere eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum familias, ſervientes, ſeu nuncios, ſolvere bannum ſeu banna pro animalibus ſuis quibuſcumque, vel perſonis prædictis. Et, ne perſonæ eccleſiaſticæ, vel earum familiæ, propter hoc habeant materiam delinquendi: ſtatuimus, ut banna, quæ a laicis committuntur pro fructibus alienis, vel eorum animalibus, in vineis, pratis, aut poſſeſſionibus, vel defenſis, inventis, eadem ab ipſis clericis & perſonis eccleſiaſticis, ipſorumque familiis, & animalibus earumdem, applicanda curiæ ſingulorum diœceſanorum de cætero committantur. Volentes & præcipientes, ut a preſbyteris ſingularum eccleſiarum noſtrarum diœceſum, curam habentibus, banna ipſa, quotieſcumque in locis ipſorum committi contigerit, autoritate diœceſani exigantur fideliter, & leventur, eidem curiæ per eoſdem poſtmodum in ſingulis ſynodis ex integro aſſignanda. Si qui vero ſic banna commiſſa ſolvere recuſaverint, per ipſos preſbyteros requiſiti; ex tunc ad duplicata banna eadem teneantur, & ad ea ſic duplicata ſolvenda per eandem curiam compellantur. Preſbyteri vero prædicti dictæ curiæ, banna hujuſmodi ſolvere recuſantes manifeſtaro procurent: alioquin ſi ſuper hoc fuerint reperti negligentes, juxta ipſum curiæ arbitrium exinde punientur. In civitatibus vero, vel caſtris alicui noſtrum, ſeu noſtrorum diœceſanorum temporali juriſdictioni ſubjectis, per noſtros mandatarios, ſeu ipſorum diœceſanorum, prædicta banna exigi volumus & levari, & cuilibet diœceſanorum noſtrorum, prout ad nos vel quemlibet eorumdem pertinuerint, reſtitui per eoſdem. Cæterum ſuper denunciatione prædictorum bannorum, cum ab aliquo vel aliquibus committuntur, cuſtodibus ſive gardiis juratis fidem decernimus adhibendam. Porro per ſolutionem dictorum bannorum, ab emendandis talliis ſivo damnis, prout juſtum [illegible], nullum volumus excuſari [illegible].

XLVI. *Qualiter prælati poſſint benedicere [illegible] in aliena.*

Item ſtatuimus, quod quilibet archiepiſcoporum prædictorum, & ſinguli epiſcopi provinciarum noſtrarum, dum equitaburit per dictas provincias, poſſint, etiam in alia diœceſi, dictarum provinciarum populum benedicere, ut ex hoc populi devotio augeatur, & etiam in diœceſi Arelatenſi, Aquenſi, Ebredunenſi, tamen prædictis * civitatibus dumtaxat: exceptis ſemper civitatibus, & locis aliis, in quibus alter ex nobis dictis archiepiſcopis vel diœceſanis, præſens eſſet.

XLVII. *Ut ſententiam ab uno latam alius ſervare teneatur.*

Item ſententiam excommunicationis vel interdicti latam ab uno, alii denunciari & obſervari faciant, cum a proferente ſuper hoc fuerint requiſiti; addentes, quod prædictæ ſententiæ excommunicationis & interdicti, non niſi ex juſtis cauſis, & cum maturitate, ſolennitate debita proferantur.

XLVIII. *De contrahentibus matrimonia clandeſtina in diœceſi aliena.*

Item ſtatuimus, quod quæcumque perſona pro matrimonio clandeſtine celebrando diœceſim ſuam exiverit, & ibi ipſum matrimonium contraxerit ſine licentia proprii ſacerdotis: ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrat, & ut excommunicatus vitetur & publicetur, donec ad arbitrium diœceſani, eccleſiæ parochiali ſatisfecerit, in cujus injuriam hoc præſumpſerat, & abſolutionis beneficium meruerit obtinere.

XLIX. *De abuſoribus litterarum domini papæ & legatorum ejuſdem, & qualiter puniantur.*

Item quia ſunt nonnulli clerici, qui litteris domini papæ vel legatorum ejus nequiter abutuntur: idcirco autoritate præſentis concilii excommunicamus omnes illos, qui litteras obtentas, aliis ejuſdem nominis ad abutendum tradunt; & eos, qui eas recipiunt tali modo. Item qui ad loca æquivoca aliquem citari faciunt, ut fraudulenter & malitioſe vexent & decipiant ſic citatum laboribus & expenſis. Item omnes illos, qui per litteras domini papæ & legatorum ejus, perſonas non comprehenſas in reſcriptis, per excogitatam malitiam, litem ubi non eſt ſimulantes, citari faciunt & procurant ad teſtimonium prohibendum veritatis. Item omnes illos, qui litteras apoſtolicas vel legatorum ejuſdem ſedis ad futuras trahunt controverſias, quæ nondum fuerant tempore impetrationis exortæ. Item omnes illos, qui per litteram quaſi de bonis pro ſuo prioratu vel pro ſua eccleſia impetratam, ad inſtantiam aliquorum aliquos citati

tati

ANNO CHRISTI 1326.

tari faciunt, cum quibus ratione prioratus ſeu eccleſiæ, quorum nomine eſt littera impetrata, non habent aliquid quæſtionis de littera poſt iter arreptum. De omnibus prædicto modo abutentibus idem per omnia ſtatuentes: necnon de omnibus illis, qui per quaſcumque litteras apoſtolicas aliquos citari faciunt, contra quos non habent aliquid quæſtionis, vel, contra conſtitutionem felicis recordationis domini Bonifacii papæ octavi, adverſarios ad remota loca notorie faciunt evocari. Si quis vero ſuper rebus ad dotem ſpectantibus litteram apoſtolicam impetraverit, & illius autoritate aliquem vel aliquos, cum quibus ratione dotis non habet aliquid quæſtionis, fecerit fatigari: autoritate præſentis concilii, eadem excommunicationis ſententia qua ſuperius, nominatim noverit ſe ligatum. De illis vero, qui falſo ſe crueeſignatos aſſerunt, cum non ſint, & ſic tanquam crucesignati litteras apoſtolicas impetrant, per quas aliquos fatigant laboribus & expenſis; item de illis, qui privilegium crueeſignatorum impetrant ſub illa forma: *poſtquam iter arripueris tranſmarinum*, & ante iter arreptum per illud privilegium aliquos faciunt fatigari; talium abuſorum abſolutio, poſtquam parti læſæ ſatisfecerint, pleno ſuo ordinario reſervatur, aliis pœnis a jure ſtatutis eis nihilominus per ſuos ordinarios, vel * illius quem indebite vexaverint, ſi ibi reperti fuerint, infligendis. Hæc autem contra abuſores litterarum domini papæ, & legatorum ipſius: autoritate præſentis concilii duximus ſtatuenda: ejuſdem ſedis apoſtolicæ & legatorum ejus autoritate in omnibus ſemper ſalva.

* f. vel ordinarium illius quem

L. *Ut beneficiati ſine diœceſani licentia non componant.*

Item ſub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis prædictarum, Arelatenſis, Aquenſis, & Ebredunenſis, provinciarum, ſuper decimis vel aliis juribus, debitis eccleſiis parochialibus, cum aliquibus religioſis componere audeat, ſine autoritate diœceſani, vel jus uni eccleſiæ debitum alteri audeat aſſignare.

LI. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas abſque diœceſani licentia, præterquam in certis caſibus, alienent.*

Item ſtatuimus prohibentes, ne aliquis, cujuſcumque dignitatis vel ſtatus, exiſtat, eccleſiaſticas poſſeſſiones, aut quæcumque alia jura immobilia alienet, quocumque titulo, in quaſcumque perſonas, cujuſcumque ſtatus vel religionis, ordinis aut dignitatis exiſtat, ſine ſui diœceſani conſilio & aſſenſu. Qui vero contrarium fecerit proventus ſui beneficii unius anni ipſo facto amittat, in propriam utilitatem ipſius beneficii ad diœceſani arbitrium convertendos. Excipimus autem a prohibitione prædicta, quando poſſeſſiones erunt * minus utiles: quo caſu pro utilitate beneficii, in emphyteuſim perpetuam dari poſſint. Sed pro accepto ſeu pro introitu nihil ultra recipere audeat, quam valeat cenſus, vel canon, vel pars fructuum unius anni, quæ vel qui, ratione dominii, retinetur: ſalvis etiam conſuetudinibus rationabilibus hactenus obſervatis, quas non intendimus immutare.

* al. erunt hujuſmodi cenſus, ut pro util.

LII. *In quo ſtatu beneficia debent dimitti, & per ſucceſſorem teneri.*

Item ſtatuimus, quod ſi contingat aliquem, eccleſiam ſuam quomodolibet dimittere ſine morte, juxta æſtimationem legitimam, & ejuſdem eccleſiæ facultates relinquat ibidem in bonis mobilibus, quod primo perſonæ neceſſariæ eccleſiæ, & domui ejuſdem inde poſſint vivere uſque ad novos fructus, & commode ſuſtentari, & omnia onera interim eccleſiæ incumbentia ſupportare: quodque ſucceſſor quilibet, omnia ornamenta eccleſiaſtica, & univerſam domus ſupellectilem, in pannis & aliis, in illo ſtatu conſervet, & meliori ſi poterit; ac reddere teneatur in eo, in quo recipiet eccleſiam ſupradictam.

LIII. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra certa tempora faciendo.*

Item ſtatuimus quod priores eccleſiarum & hoſpitalium pauperum, & omnes alii eccleſiaſtica beneficia obtinentes, faciant inventarium cum publico inſtrumento, vel in chartulario, quod penes eccleſiam debebit remanere, de omnibus immobilibus & mobilibus bonis (ſcilicet inſtrumentis, privilegiis, vaſis æneis & ferreis atque vinariis) in principio ſui regiminis infra ſex menſes. Et idem faciant inſtituti poſt primam ſynodum, infra ſex menſes. Et qui prædicta non fecerit, in decima fructuum dicti beneficii puniatur operi, vel ornamentis, aut utilitati propriæ eccleſiæ per ordinarium applicanda.

LIV. De

ANNO CHRISTI 1326.

LIV. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſuetudinem laudabilem faciendis.*

Item ſtatuta olim per prædeceſſores noſtros edita ſuper teſtamentis vel aliis ultimis voluntatibus, per prælatos vel beneficiatos alios faciendis, ac conſuetudines rationabiles hactenus in ſingulis provinciis obſervatas, autoritate præſentis concilii approbamus, & in ſuo robore volumus permanere.

LV. *De ſtatutis, bannis, præconizationibus contra conſuetudines editis, prohibendis.*

Item ſtatuimus, quod quicumque contra eccleſiaſticas conſuetudines antiquas rationabiles [a], approbatas, & hactenus pacifice obſervatas, ſtatuta, banna, prohibitiones, vel præconizationes, aut præcepta, ſcienter fecerint, aut fieri procuraverint, aut ſervari, ſeu facientibus vel ſervantibus in hoc, conſilium vel opem, directe vel indirecte, præſtiterint, per diœceſanos locorum aut officiales, vel procuratores eorum, præſentis autoritate concilii moneantur, ut infra unum menſem a tempore monitionis hujuſmodi numerandum, ſtatuta, banna, prohibitiones, præconizationes & præcepta hujuſmodi, cum effectu debeant revocare, ad conſimilia nunquam ulterius proceſſuri: alioquin excommunicationis ſententia, quam in his ſcriptis ex nunc in ipſos ferimus, ſint ligati.

[a] al. rationabiliter.

LVI. *De contributione expenſarum neceſſaria inter omnes beneficiatos diœceſis facienda.*

Item ſtatuimus, quod ſi archiepiſcopus, vel epiſcopus, vel aliquis rector alicujus eccleſiæ civitatis vel diœceſis, ac provinciarum, expenſas neceſſarias fecerit in legatis, & nunciis ſedis apoſtolicæ, expenſæ illæ ſolvantur de communi diſtributione eccleſiarum, civitatum, & diœceſum, infra quas dictæ expenſæ fuerint factæ: & iſtæ expenſæ ſemel in anno in una ſynodo colligantur.

LVII. *Ut Judæi utriuſque ſexus, ſigna deferant per quæ ab aliis diſcernantur.*

Item decernimus, quod Judæi maſculi, a quatuordecim annis & ſupra, deferant extra domos in ſuperiori veſte, in pectore, ſignum rotæ, cujus rotunditas in quantitate ſit trium vel quatuor digitorum, niſi ſint in magiſterio conſtituti; mulieres autem Judeæ, a duodecim annis & ſupra, cornalia [a] deferant extra domum. Si vero Judæi, quocumque prætextu contra fecerint, Chriſtianorum eis participatio denegetur. Hac eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad ſatisfaciendum eccleſiis, pro decimis & oblationibus, de domibus & poſſeſſionibus, quas noſcuntur in ipſarum parochiis poſſidere.

LVIII. *Tunc ſententia interdicti ſervetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In ſingulis autem caſibus ſupradictis, in quibus lata eſt ſententia interdicti: tunc demum ſervari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario vel ejus officiali, ſeu locum tenente, ſeu delegato, datum fuerit in mandatis.

LIX. *De abſolutione & diſpenſatione caſuum hujus concilii.*

Item adjicimus, quod in caſibus ubi diſpenſatio vel abſolutio non reperiretur in ordinatione præſentis concilii ſedi apoſtolicæ ſpecialiter vel aliter reſervata: epiſcopi, pro ſuæ diſcretionis arbitrio, juxta negotii qualitatem & perſonarum conditionem, provideant & diſpenſent: aut pro reconciliationis, & abſolutionis, ſeu diſpenſationis remedio, remittant culpabiles ad ſuum, vel aliquem alium de prædictis, metropolitanum, de quo ſibi magis expedire videbitur: & ſicut illius ſaluti de cujus agetur exceſſu, penſatis tam negotii quam perſonæ circumſtantiis, magis crediderint opportunum.

Acta fuerunt hæc in clauſtro monaſterii de ſancto Rufo, prædictis anno, die, menſe, Indictione & pontificatu prædictis: præſentibus, reverendis in Chriſto patribus, dominis archiepiſcopis & epiſcopis ſupradictis; ac venerabilibus & diſcretis viris, dominis, Bernardo de monte Valrano, archidiacono trans Ligerim in eccleſia Turonenſi, Guillelmo de Concontre canonico Aquenſi, Gauſelino de Condenſaco, ſancti ſepulcri de Clauſona, Arelatenſis diœceſis; & Bernardo de Antima presbytero, ac Petro Vaſconis notario infra ſcripto, & pluribus aliis ad præmiſſa vocatis teſtibus & rogatis.

Et ego Petrus de Ronaco clericus Lemovicenſis diœceſis, publicus apoſtolica autoritate notarius, ſupradictorum ſtatutorum, cum in ſupradicto provinciali concilio credebantur [b], ordinabantur & legebantur, una cum ſupra nominatis archiepiſcopis, epiſcopis, vicariis, procuratoribus & teſtibus, præſens fui: & ad requiſitionem dictorum archiepiſcoporum, ea in hanc publicam redegi formam, ſignumque meum hic appoſui, & ſuper in quatuor conglutinationibus ſupra factis.

&c.

[b] f. credebantur.

ANNO CHRISTI 1326.

G. C. Hoc Concilium in multis emendari poteſt ex concilio Vaurenſi anni 1368. in quo canones multi ex illo Avenionenſi concilio ad verbum ſunt deſcripti. Quæ dicta quoque velim pro Avenionenſi altero anni 1337. cujus multi canones ex eodem priore Avenionenſi petiti ſunt.

CONCILIUM [a] MARCIACENSE

A Guillelmo de Flavacourt Auſcitano archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Dom. MCCCXXVI.

Ex codice MS. locupletiſſimæ bibliothecæ illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris, Car. Maurit. Tellerii.

[a] Marſiat. ad amnem Rotex, in Auſcitana diœceſi, in Aquitania tertia, ſeu Novem populania. Hard.

Hæ ſunt conſtitutiones provinciales, concilii generalis Auſcitani celebrati apud Marciacum Auſcitanæ diœceſis, ſub anno Dom. MCCCXXVI. die Lunæ, VIII. Decembr.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ætate & qualitate ordinandorum.*
2. *Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.*
3. *Ut qui peregrinos ſine litteris ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.*
4. *De officio archidiaconi.*
5. *De officio legati.*
6. *De officio ordinarii.*
7. *Ut nuncii ab epiſcopis miſſi, a nemine prohibeantur fungi officio.*
8. *De immunitate eccleſiæ vel clericorum.*
9. *Ne domini temporales, coram ſe clericos in judicio evocent.*
10. *Ut de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.*
11. *De confugientibus ad eccleſiam.*
12. *Qualiter obſervatio juramenti pertinet ad judicem eccleſiaſticum.*
13. *De obſervatione ſtatutorum.*
14. *De privilegio mulierum.*
15. *De perjuris.*
16. *De exceptionibus.*
17. *De appellationibus.*
18. *De vita & honeſtate clericorum, &c.*
19. *De horis dicendis.*
20. *De nocte non ire.*
21. *De ſepulturis.*
22. *De non ſepeliendis in eccleſia.*
23. *De modeſtia in exequiis adhibenda.*
24. *Ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur.*
25. *Ne corpus membratim in diverſis locis ſepeliatur.*
26. *Iterum, ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur.*
27. *Ut pax inter prælatos & curatos ſervetur.*
28. *De decimis.*
29. *Quod decimæ præferantur angariis.*
30. *Ne impediantur decimæ.*
31. *Item de decimis.*
32. *De detentoribus decimarum.*
33. *Item de decimis.*
34. *De pauperibus rectoribus.*
35. *Ut pauperum eccleſiarum jura defendantur communibus expenſis.*
36. *Ut præſentati a religioſis ad eccleſias, & ab epiſcopis inſtituti, amoveri poſtea non poſſint.*
37. *Quod non fiat nova fundatio ſine licentia.*
38. *De cenſibus & procurationibus.*
39. *De viſitatione archidiaconi.*
40. *De conſecratione eccleſiæ.*
41. *De reliquiis & veneratione ſanctorum.*
42. *De ſancta Martha.*
43. *De eccleſiis ædificandis.*
44. *Qualiter chriſma & oleum debeant cuſtodiri.*
45. *Indulgentiæ viſitantibus eccleſias.*
46. *Quod in eccleſiis non teneantur parlamenta.*
47. *De excommunicatis.*
48. *De ſententia excommunicationis.*
49. *De ſtatutis contra eccleſiæ libertatem.*
50. *Ut publicetur conſtitutio Gregorii X.*
51. *De iis qui retinent inſtrumentum ſoluti debiti.*
52. *De interdictis.*
53. *De iis qui talliant clericos, religioſos, leproſos recluſos.*
54. *Quod non pignorentur bona eccleſiæ.*
55. *Ut locus non interdicatur pro pecuniario debito.*
56. *Ut prædicta ſtatuta publicentur.*

CAPITULA.

I. *De ætate & qualitate ordinandorum.*

OBſervari præcipimus, quod nullus epiſcopus curatum officium exerceat, niſi præmiſſa ſummariæ cauſa cognitionis vitæ & morum; & idem obſervari præcipimus in beneficiis non curatis.

II. *Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.*

Statuimus quod ordinarii clericos aut religioſos quoſcumque, de alienis diœceſibus ſe ad ſuas diœceſes transferentes, ad Divina officia non admittant, ſine ſuorum litteris prælatorum. Quia dicti peregrini de diverſis patribus confluunt ad provinciam Auſcitanam, & plures, ut creditur, non ordinati ſecundum canonicas ſanctiones, & plures excommunicati, apoſtatæ, & criminoſi, ſuos epiſcopos metu ſuorum criminum fugientes, qui ſe aſſerunt mendaciter ſacerdotes, in contemptum Dei & animarum: nullus in eccleſia ſua recipiat clericum peregrinum ad officiandum ſine litteris commendatariis ordinarii ſui & licentia ſui epiſcopi: alioquin clericus peregrinus ſententiam excommunicationis incurrat.

[a] Mendoſum. [b] Lege, Clericus. H.

ANNO CHRISTI 1326.

III. *Ut qui eos ſine litteris ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.*

Irrevocabili conſtitutione ſancimus, quod rectores eccleſiarum, & ſub capellani eorum, recipientes peregrinos presbyteros ignotos, abſque ſuorum diœceſanorum litteris recommendatoriis, ad efficiendum eccleſiaſtica ſacramenta, ipſo facto ſint excommunicationis ſententia innodati.

IV. *De officio archidiaconi.*

Statuimus, ut nullus archidiaconus de cauſis matrimoniorum vel ſponſaliorum cognoſcere, vel cenſura eccleſiaſtica uti valeat, ſine mandato ſui epiſcopi ſpeciali: & ſi aliter præſumptum fuerit, viribus careat ipſo facto, nec de præſcripta legitima conſuetudine aliud ſibi competat in hoc caſu.

V. *De officio legati.*

Ut fraus circa judices & conſervatores ſedis apoſtolicæ, vel legati ejuſdem proceſſus ac litteras, in noſtra provincia facilius evitetur; & ne vocandi advocati coram eis, indebite fatigentur laboribus & expenſis: præcipiendo mandamus, ſtatuta domini noſtri Benedicti felicis recordationis, quondam ſacroſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ ſummi Pontificis, quorum unum, *Statutum*, ac aliud, *A conſtitutione*; nec non & domini Simonis quondam legati regni Franciæ, quorum unum, *Cum juris remedia*, & aliud, *Cæca cordis ambitio*, incipiunt, frequenter in ſynodis publicari; & ſi contra prædicta ſtatuta vel aliqua eorumdem a quocumque præſumptum extiterit, nullum ordinarium......

Conc. Bituric. ann. 1276. c. 2. & 3.

VI. *De officio ordinarii.*

Ut prælatorum, judicum, inquiſitorum, & viſitatorum officium eo fructuoſius, quo liberius, valeat exerceri: præſenti ſtatuto univerſis & ſingulis, tam religioſis, quam clericis ac laicis, duximus inhibendum, ne ipſos impedire vel turbare præſumant, quo minus in privatis locis, religioſis, vel aliis eiſdem ſubjectis, liberum officii ſui debitum exequantur. Alioquin ſi laici fuerint, excommunicationis; ſi religioſi & clerici, interdicti ipſo facto incurrant ſententias. Prælati vero, ſi in præmiſſis tranſgreſſores extiterint, per noſtros judices animadverſione debita puniantur.

VII. *Ut nuncii ab epiſcopis miſſi, a nemine probibeantur fungi officio ſuo.*

Item, ſi quis nuncios noſtros, ſuffraganeorum noſtrorum, ſeu judicum noſtrorum ſuorumque, miſſos per nos vel eos pro convocandis conciliis, ſynodis, citationibus, vel executionibus faciendis per ſe vel per alium, vel alios, clam vel palam impediverit, arreſtaverit, litteras eiſdem abſtulerit, fregerit, deleverit, vel occultaverit, percuſſerit, vel in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, dederit conſilium, auxilium, vel favorem: eo ipſo ſit excommunicationis vinculo irretitus. Et locum ubi talia perpetrata extiterint, uſque ad condignam ſatisfactionem ſupponimus eccleſiaſtico interdicto. Et nihilo minus conſtitutionem per dominum Simonem legatum quondam editam ſuper hoc, publicari mandamus, & eam penitus obſervari: abſolutionis beneficium ab excommunicationis ſententia, vel quamcumque revocationem ipſius, aut ſuſpenſionem etiam interdicti, per vim vel per metum extortam, præſentis conſtitutionis autoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem ſine vindicta, violentiæ creſcat audacia: eos qui abſolutionis " ſententiæ revocationis hujuſmodi vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

VIII. *De immunitate eccleſiæ vel clericorum.*

Quicumque judices abſolutionis, vel relaxationis cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiarum beneficium impertiri vi vel metu compulerit; per locorum ordinarium excommunicatus publice nuncietur, & dictum abſolutionis vel relaxationis beneficium denuncietur aliquatenus non tenere: & ſic abſolutionem vel relaxationem hujuſmodi obtinentes, excommunicati vel interdicti denuncientur publice ſicut prius.

IX. *Ne domini temporales clericos coram ſe in judicio evocent.*

Prohibemus ne domini, vel judices temporales, perſonas eccleſiaſticas ſuper actionibus perſonalibus coram ſe in judicio evocent: nec vocati, ad allegandum coram eiſdem privilegium, venire teneantur. Et ſi ipſas coram ſe litigare prædictas perſonas compulerint quoquo modo, per ſe vel per alios; eo ipſo excommunicationis incurrant ſententiam, quæ nullatenus relaxetur, niſi læſis hujuſmodi de damnis & expenſis

ANNO CHRISTI 1326.

per ipſos fuerit integre ſatisfactum: eorum proceſſibus & ſententiis ſuper hujuſmodi......

X. *Ut de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.*

Item quod de excommunicationis ſuſpenſionis vel interdicti ſententiis, ſcilicet an juſte latæ fuerint vel injuſte, vel de aliis cauſis ſpiritualibus, " vel eccleſiaſticis, ſeu alias ad forum eccleſiæ de jure vel antiqua conſuetudine ſpectantibus, ſe nullatenus intromittant: nec judices eccleſiaſticos nec ſuper ipſis recurrentes ad ipſos, in hujuſmodi quomodolibet impediant vel perturbent: nec ſuper prædictis dent conſilium, auxilium, vel favorem. Aliter prædictæ excommunicationis ſententia ſint ligati: quæ niſi ſatisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

" *Mendoſè habebat codex MS. ſpecialibus.*

XI. *De confugientibus ad eccleſiam.*

Item publicari & obſervari præcipimus ſtatutum dicti domini Simonis: quo cavetur, quod quicumque fugientes ad eccleſiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia ſubtraxerit, vel ne habere aut dare eis valeant impediverit, per ſe vel alium, ſeu alios; aut cuſtodes, ne exinde exire potuerint quoquo modo poſuerit; incenderit, inde extorſerit violenter, præterquam in caſibus a canonibus permiſſis; extractos vulnerare, ſeu mutilare, aut ultimum inferre ſupplicium præſumpſerit; & quicumque prædicta aut aliqua prædictorum fieri præceperit aut procuraverit, ſeu conſilium vel opem adhibuerit hujuſmodi ſceleribus perpetrandis: taliter delinquentes excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto. Item quicumque talibus mutilatoribus * & interfectoribus, & quicumque hujuſmodi mutilationes, & homicidia fieri præceperit, vel procuraverit; & quicumque facientibus talia conſilium vel opem impertiverit: beneficia & feuda, ſi qua ab eccleſiis taliter violatis obtinent, ipſo facto amittant; & ad eccleſiam, a qua id obtinent, remittantur. Filii autem eorumdem non poterunt de prædictis aliquid obtinere; & ad beneficia eccleſiaſtica ex tunc aſſequenda eo ipſo efficiantur inhabiles & indigni. Ut....... quondam domini Simonis. Nos autem ad prædicti ſtatuti pleniorem obſervationem quoad quædam adjicimus: quod quicumque de cætero culpabiles quoquomodo inventi fuerint in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, quouſque plene ſatisfecerint eccleſiis violatis, & illis quorum intereſt, Chriſtiana careant ſepultura: etiamſi in articulo mortis ab excommunicationis ſententia ſuper prædictis a quoquam forſan fuerint abſoluti.

Conc. Bituric. ann. 1276. c. 11. Vaur. ann. 1368. c. 93.

XII. *Qualiter obſervatio juramenti pertinet ad judicem eccleſiaſticum.*

Si qui laici principaliter, vel fidejuſſorio nomine, ſuper contractibus, vel alias juramento præſtito, vel fidei interpoſitione, ſe obligaverint: poterunt ſuper hujuſmodi ſub eccleſiaſtico judice conveniri: ad cujus forum, ratione juramenti vel interpoſitionis fidei, cauſæ hujuſmodi cognitio noſcitur pertinere. Provida deliberatione adjicimus ſtatuendo, quod ſi aliqui perſonas ad immunitatem eccleſiaſticam " de eadem immunitate violenter abſtraxerint, ſi ſic extrahentes contingat ad dictam immunitatem confugere, ſive recurſum habere, non gaudeant immunitate prædicta, nec etiam defendat eoſdem: quia manifeſti juris eſt, quod non detur eis ab eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in eccleſia ſcandalum generari. Ut eccleſiæ noſtræ provinciæ perſonæque eccleſiaſticæ in plenitudine " ſtatuendo præcipimus obſervari ſtatutum domini " in quo inter alia continetur, ut omnes qui nova pedagia conſtituunt, & qui antiqua ad clericos & res ipſorum extenderint, eo ipſo ſint excommunicationis ſententia ligati.

Conc. Vaur. an. 1368. c. 4. 44.

" *Deeſt forte pertinentes.*

" *Deeſt aliquid.*

" *Deeſt Guidonis. Hoc ſtatutum eſt c. 10. conc. Bitur. ann. 1276.*

XIII. *De obſervatione ſtatutorum.*

Cum contingat interdum, quod nonnulli prælati, canonici, ſeu clerici...... officialis miniſtri, ſeu alii quicumque laici, in novitate ſuæ creationis, vel alias, jurant ſe conſuetudines & ſtatuta, ſcripta vel non ſcripta, eccleſiaſticorum ſeu laicorum aliquorum, inviolabiliter obſervare: cum juramentum non ſit ad iniquitatis vinculum inſtitutum, præcipimus publicari frequenter in ſynodis, hujuſmodi juramenta, ad impoſſibilia illicita, ſeu libertati eccleſiaſticæ obviantia, aliquatenus non extendi; nec jurantes hujuſmodi qualitercumque, vel ſub quacumque forma verborum, niſi ad licita poſſibilia, & libertati eccleſiaſticæ non obviantia, non autem ad alia, per præſtationem hujuſmodi juramenti obligari.

XIV. *De privilegio mulierum.*

Cum ſtatutum ſit, quod mulieres alienationibus dotum & donationibus propter nuptias conſentientes non contravenire, proprio juramento firmantes, teneantur juramen-

ANNO CHRISTI 1326.

ramenta huiuſmodi non vi vel dolo præſtita obſervare : ſi iudices ſæculares eaſdem præfatas alienationes audiverint , cum eis conſtiterit de huiuſmodi iuramento , poſt duos menſes a publicatione huiuſmodi in excommunicationis ſententias incidant ipſo facto .

XV. *De perjuriis* .

Statuimus , ut quicumque in tranſgreſſione iuramenti manifeſte fuerint deprehenſi , ad mandatum noſtrum , ſuffraganeorum , officialium noſtrorum vel eorum iudicio , vel ſedis apoſtolicæ competenter , prout ad quemlibet talium iuriſdictio noſcitur pertinere, in eccleſia eorundem publice denuncientur perjuri . Quod ſi admoniti , ſatisfacere noluerint : ex tunc excommunicentur candelis extinctis , & pulſatis campanis , ſingulis diebus Dominicis & feſtivis , & denuncientur inteſtabiles & infames , nec ad teſtimonium vel ad actus legitimos admittantur , nec in foro pœnitentiæ , præterquam in mortis articulo , abſolvi valeant : niſi a nobis vel ſuffraganeis noſtris , prout eis ſubſunt , vel ab illo ſeu ab illis qui a nobis vel ipſis ſuper huiuſmodi mandatum fuerint " ſpeciale : [" *f.* habuerint] & nomina talium ne lateant , per rectores in eccleſiis ſcribantur : & hoc ſtatutum frequenter in eccleſiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari . Officiales autem , qui in obſervatione prædicti ſtatuti negligentes fuerint , ipſo facto ingreſſu eccleſiæ uſque ad menſem ſe noverint interdictos .

XVI. *De exceptionibus* .

Si ſæculares judices exceptionem de re per eccleſiam judicata , niſi ad eos pertineat cognitio de conſuetudine vel de jure , coram ipſis propoſitam recuſent admittere : eo ipſo eoſdem tamdiu interdicto eccleſiaſtico volumus ſubjacere , quouſque dictas exceptiones duxerint admittendas .

XVII. *De appellationibus* .

Cum honor ſuperioribus , & obedientia & reverentia debeantur , & ordo confundatur eccleſiaſticus ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur : ſtatuimus ut ſuffraganei eccleſiæ Auſcitanæ , eorumdem officiales , & vicarii ipſis ſuffraganeis agentibus in remotis , appellantes , vel alias recurrentes ad nos , vel noſtram curiam , ſi ad nos juriſdictio pertinet de conſuetudine vel de jure , non impediant quomodolibet , vel perturbent , nec judicent , ſtatuant , præcipiant aliquid , nec fatigent eorum ſubditos aliquatenus per ſe , alium , vel alios , quo minus noſtra , vel noſtræ curiæ , ſeu commiſſariorum noſtrorum mandata , in præmiſſis libere exequantur . Item quod cauſas quarum examinatio vel deciſio ad eoſdem de jure vel de conſuetudine pertinet , cognoſcendas vel definiendas alicui non committant in fraudem , & ad eoſdem ſuffraganeos vicarios prior appellatio deferatur : nec ſuper præmiſſis vel præmiſſorum aliquo dent auxilium conſilium , vel favorem . Suffraganei in prædictorum aliquo delinquentes , ingreſſu eccleſiæ per menſem ; cæteri vero , eccleſiaſtico interdicto eo ipſo uſque ad condignam ſatisfactionem ſe noverint ſubjacere .

XVIII. *De vita & honeſtate clericorum , &c.*

Circa vitam & honeſtatem ſacerdotum , religioſorum , clericorum , & laicorum , ſtatuta per nos ſeu prædeceſſores noſtros , aliis conciliis provincialibus edita , præcipimus firmiter obſervari : & quod ſuffraganei in ſuis diœceſibus ſtatuant , informent , corrigant , & emendent , prout ſaluti prædictorum viderint expedire . Præcipimus ſtatuendo , quod rectores eccleſiarum , Miſſas in ſuis eccleſiis celebrantes , ſaltem unum clericum ſuperpelliceo indutum , qui ſibi miniſtret in obſequio Divinorum , neceſſario habere teneantur .

XIX. *De horis dicendis* .

Statuimus , quod omnes clerici in ſacris ordinibus conſtituti , & beneficium eccleſiaſticum , maxime cum cura obtinentes , & omnes religioſi clerici , ad omnes ſeptem horas canonicas omni die dicendas vigilent diligenter (nam ad eas dicendas ſunt ex debito obligati , niſi eos infirmitatis gravitas excuſaret) & quam frequentius ad eas dicendas ad eccleſias conveniant horis & temporibus conſuetis . Tempore vero interdicti Miſſæ celebrentur , & alia dicantur Divina ſingulis diebus in eccleſiis & monaſteriis , ſicut prius , niſi pollutæ fuerint ſeminis vel ſanguinis effuſione : ſubmiſſa tamen voce , januis clauſis , excommunicatis & interdictis excluſis , campanis etiam non pulſatis . In feſtivitatibus vero natalis Domini , Paſchæ , Pentecoſtes , & Aſſumptionis virginis glorioſæ , campanæ pulſentur , & januis apertis alta voce Divina officia ſolemniter celebrentur , interdictis admiſſis , & excommunicatis excluſis .

Præcipientes nihilo minus firmiter obſervari , quod canonici , religioſi , clerici cathedralium eccleſiarum & collegiatarum , qui in eccleſiis prædictis ad Divina dicenda

ANNO CHRISTI 1326.

officia non conveniunt , etiam interdicti tempore , diſtributiones quotidianas , in quibuſcumque rebus conſiſtant , præterquam illud quod datur loco præbendæ ordinariæ in anniverſaria defunctorum , recipiant , conſuetudine contraria non obſtante . Sed inter illos qui ipſis Divinis officiis interfuerint communiter , dumtaxat dividatur . Et ſi abſentes , qui in ipſis Divinis officiis non interfuerint , aliquid de præmiſſis per ſe vel per alium perceperint : perceptores dominium non acquirunt , & ad reſtitutionem eorundem ſunt aſtricti : & nihilo minus ad eam faciendam per cenſuram eccleſiaſticam compellantur , niſi eos cauſa legitima excuſaret .

XX. *De nocte non ire* .

Ut laicorum ſcandalum evitetur , & clerici ab illicitis arceantur : ſtatuimus , ut in locis in quibus poſt ſonitum campanæ ſeu buccinæ , de nocte laici ire ſine lumine prohibentur , clerici ſine lumine non incedant . Si contra fecerint : pœnæ , quæ propter hoc in locis quibuslibet imponitur , eos præcipimus autoritate ſtatuti hujus ſubjacere , vel plus , vel minus , prout ordinariis eorum videbitur faciendum , per capellanos vel officiales ordinariorum locorum , eorumdem ordinariorum nomine , ab ipſis clericis exigendæ . Quod ſi requiſiti ſolvere noluerint , duplicatum ſolvere compellantur : & idem de..... fructuum præcipimus obſervari .

XXI. *De ſepulturis* .

Obſervari præcipimus , ne religioſi vel ſæculares clerici , cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant , inducant aliquos ad vovendum , jurandum fide interpoſita , ſeu alias promittendum , ut apud eorum eccleſias [a) *Forte*, eligant. *ll.*] exigant ſepulturas , vel jam electas ulterius non immutent . Si ſecus egerint , electio nulla erit : & apud illas eccleſias ſepeliri debebunt , apud quas de jure ſepeliendi fuiſſent , ſi alia ſepultura non electa forſitan deceſſiſſent : & ipſi , ſi contra fecerint , & eorum eccleſiæ & cœmeteria pœnis ſuper hoc edictis ſubjacebunt . [Conc. Vaur. an. 1368. c. 61.] Si vero ſuper ſepultura alicujus defuncti in dubium revocetur : ad ordinarium vel officialem illius , ſub cujus juriſdictione degebat tempore mortis ejus , protinus recurratur , qui ſummarie , & abſque figura & ſtrepitu judicii , de dubio cognoſcens hujuſmodi , antequam corpus defuncti tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ , ſi poſſit abſque dedecore & ſcandalo reſervari , breviter prædictam definiat quæſtionem ; & quod inde definierit , appellatione ceſſante executioni debitæ demandetur . Si vero caſu cognitionis , vel propter officialis abſentiam , dicti dubii deciſionem deferri contingat , & cadaver hujuſmodi abſque ſcandalo inhumatum nequeat reſervari : ſi in parochia ſua hujuſmodi obierit , in eadem ; ſi vero in alia , in ipſa abſque ipſarum precum præjudicio tumuletur , quouſque dictum dubium fuerit terminatum . Si qui autem præmiſſis contradictores extiterint aut rebelles , recipiendo ipſum corpus , alibi deportando , ſepeliendo , dando conſilium , auxilium , vel favorem , b eo ipſo [b) Adde , loca , ex Conc. Vaurenſi. *ll.*] eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto , a quo nullatenus liberentur quouſque ad cognitionem ordinarii ſatisfactionem fecerint competenter , .

XXII. *De non ſepeliendis in eccleſia* .

Item ne corpora laicorum ſepeliantur infra eccleſias ſine licentia prælati & rectoris , quamvis ab antiquo haberent ſepulturas , vel aliquod de prædictis , eoſdem excommunicationis ſententiæ ipſo facto volumus ſubjacere .

XXIII. *De modeſtia in exequiis adhibenda* .

Firmiter duximus ſtatuendum , propter multos clamores qui ad nos ſæpe & [Modis inquinatis ... rum eſt in exequiis .] ſæpius proveniunt , quod in exequiis in eccleſia mortuis impendendis , impedimenta complura proveniunt per amicos , cognatos , alioſve domeſticos in eccleſia funere exiſtentes ; cantilenas , lamentationes , ululatus , & altos clamores , vociferando , emittendo , & faciendo ſonitus cum............ & aliis inſtrumentis , vel quidquid Divinum officium alias impediendo : idcirco ut non ſint in eccleſia lamentatrices , lugentes magnis & altis clamoribus , vel quidquid aliud non faciendo , propter hoc quod Divinum officium perturbetur , etſi contrarium acceptetur ; ceſſetur a Divinis in dictis obſequiis quamdiu duraverit impedimentum prædictum : & nihilo minus prædicta impedientes per ordinarios alias legitime puniantur .

XXIV. *Ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur* .

Ut honor debitus eccleſiæ matri per [Conc. Vaur. an. 1368. c. 64.] ejuſdem parochianos ſubditos obſervetur , in qua conſueverunt cæleſti pabulo refici dum vivebant ; & juxta Apoſtolum , ſint conſolationum ſocii , qui fuere paſſionum : ſtatuimus , ut quicumque extra ſuam parochialem eccleſiam elegerit ſepulturam , ejus corpus ante ipſius ſepulturam , ſi in ſua

ANNO CHRISTI 1326.

ſua parochia exceſſerit, vel ad ipſam deportari contigerit, matri eccleſiæ ſolemniter præſentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum prout de jure, ut in parochia decenter eſt fieri conſuetum. Contrarium facientes ipſo facto ſubjaceant interdicto, & tranſgreſſorum c nomine, per rectores locorum, ordinariis intimentur, vel interdicti ſententiam a ſubditis obſervari faciant, & prout juſtum fuerit aggravent.

c) Lege, nominatim. H.

XXV. *Ne corpus membratim in diverſis locis ſepeliatur.*

Firmiter præcipimus obſervari, ut nullus fidelis, cujuſcumque ſtatus, conditionis, nobilitatis, & dignitatis, ubicumque debitum naturæ perſolvens, ejus corpus membratim in dictis locis eligat ſepeliri, ne aliquod corpus defuncti, impio pietatis affectu .... exentoretur, aut aliud membratim, vel fruſtatim, alias in fruſta, inhumaniter concidatur, ipſum ſubſequenter aliquibus * in menſuram exponant ignibus decoquendo, ut tandem excuſſis a carne oſſibus, ea ſejuncta a carne alibi tumulentur; immo ſi commode fieri poterit, corpus defuncti abſque diviſione deferatur ad locum in quo vivens elegit ſepeliri, aut in civitate, caſtro, ubi deceſſerit, tradatur ad templum eccleſiaſticæ ſepulturæ; ita quod demum & toto tempore oſſa ibidem remaneant, aut ad locum ubi vivens ſepulturam elegit, deportetur & tumuletur ibidem. Contrarium facientes ipſo facto ſe noverint excommunicationis vinculo innodatos; a qua non poterunt, præterquam in mortis articulo, niſi per ſedem apoſtolicam liberari; & nihilo minus corpus quod ſic fuerit inhumaniter pertractatum, eccleſiaſtica careat ſepultura.

Locus mendoſus.

XXVI. *Ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur.*

Ut honor debitus a parochialibus obſervetur; & animarum periculis obvietur; ſalubriter duximus ſtatuendum, quod parochiani diebus Dominicis & feſtivis ad parochiales eccleſias veniant, Miſſas integras audituri. Et ſi per duos Dominicos integros continuos, Miſſas in dictis eccleſiis non audiverint, ex tunc habeant parochiales presbyteri commoniti .... in eccleſiis nominatim poſtea excommunicatos.

a) Adde, Eccleſiis H.

XXVII. *Ut pax inter prælatos & curatos ſervetur.*

Volentes inter prælatos & rectores eccleſiarum, quæſtionis & ſcandali materiam amputare; ut inter eoſdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor exæſtuet caritatis, præcipimus firmiter obſervari conſtitutionem editam per dominum Bonifacium papam octavum, quæ incipit, *Super cuſtodiam præminentiæ paſtoralis.*

XXVIII. *De decimis.*

Porro cum nonnulli decimas detineant pleriſque locis provinciæ Auſcitanenſis, non abſque ...., provinciæ, gravique ſuarum periculo animarum: ſtatuendo præcipimus, ut per locorum epiſcopos ipſas decimas abjurare, reſignare, dimittere, & eccleſiis reſtituere, juris remediis quibuſcumque poterunt, abſque diffugio compellantur; ſuper quibus ipſorum ordinariorum conſcientias intendimus onerare. Mandantes nihilo minus, quod tam detentores ipſarum decimarum, ante ipſarum reſtitutionem plenariam ſi deceſſerint (cum eoſdem detentores in mortali non ſit dubium deceſſiſſe) quam eorum filii, uxores, & familiæ, ſepultura careant Chriſtiana: nec ipſi, nec eorum filii uſque ad quartam generationem incluſive, ad tonſuram clericorum, ſacros ordines, vel eccleſiaſtica beneficia aliquando admittantur. Si quæ aliter eis collata extiterint beneficia: eorum collatio nullam habeant roboris firmitatem, & eorum beneficia aliis libere conferantur. Si vero ordinarii prædictis tonſuram, ſacrum ordinem, beneficium eccleſiaſticum quodcumque, aliter contulerunt: ab illorum eo ipſo per annum noverint ſe collatione ſuſpendi; & loca ubi ſepulti fuerint, per annum eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Quam conſtitutionem in ſynodis frequenter præcipimus publicari, ut nemo ſuper iſtis ſe valeat per ignorantiam excuſare. Item omnes laici indiſtincte ad præſtationem decimarum de novalibus ....& poſſeſſionibus ſuis, per excommunicationis in perſonas, & interdicti in terram ſententias, per ordinarios compellantur: & ſi requiſiti, ſine ſolutione vel ſatisfactione prædictarum decimarum deceſſerint, Chriſtiana careant ſepultura.

XXIX. *Quod*

ANNO CHRISTI 1326.

XXIX. *Quod decimæ præferatur angariis.*

Cum decimæ & primitiæ ordinatione Divina eccleſiis debeantur; ſtatuendo præcipimus, ut poſſeſſiones, in garba, vinearum, in vindemia, virgultorum, pratorum, & aliarum poſſeſſionum cultores, ſtatim ex eis collectis fructibus, & fructuum a animalium quorumcumque, ex quo maturo non indiguerint nutrimento, novem partibus ſibi retentis, decimam partem immediate ſubſequentem integre, de prædictis nullis inde primitus deductis tribus b, ſenſibus ex primis agreriis, ſeu ſervitiis aliis, necnon de aliis omnibus bonis licite acquiſitis, eccleſiis *, quibus debentur, cenſura eccleſiaſtica per locorum ordinarios compellantur; contraria conſuetudine qualibet non obſtante, quam tollimus. Idem de primitiis prædictorum, in quantum eſt de jure vel conſuetudine debitum, præcipimus obſervari. Si vero aliquod prædictorum fructuum vel foetuum, ad dominos, emptores, ſervitores, mercenarios, vel quoſcumque alios, non decimatum ſeu non primitiatum tranſiverit: eccleſia, ſeu rector, ſolutionem decimarum & primitiarum, a quocumque maluerit, eamdem poterit vendicare. Uno tamen ſolvente, alter remaneat liberatus.

a) f. foetuum

b) f. tributis, cenſibus, expenſis, ag.

* Deeſt ſolvere.

XXX. *Ne impediantur decimæ.*

Præcipimus publicari, quod nulli religioſi vel alii, in ſermonibus ſuis, confeſſionibus, vel alibi, de cætero talia præſumant proponere, quæ audientium animos a decimarum vel aliarum rerum, eccleſiis; monaſteriis, hoſpitalibus, ſeu aliis locis debitarum ſolutione a trahant, corrumpant: immo verbo & opere informent eoſdem ut ad ſolutionem prædictorum prompto voluntatis animo ſint attenti.

a) Lege, retrahant. H.

XXXI. *Item de decimis.*

Cum decimæ, quæ jure Divino & canonico eccleſiis parochialibus & eccleſiaſticis perſonis debentur, a quibuſdam laicis detineantur & percipiantur in dictarum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum maximum præjudicium, ex prava conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela: ſtatuimus quod detentores prædicti, & eorum uxores, & filii familias, in morte careant eccleſiaſtica ſepultura, & quod eorum filiis familias, vel filiis filiorum familias beneficia eccleſiaſtica, tonſuræ, vel alii ordines minime conferantur: ut prædictis poenis ſtricti, decimas dimittant facilius perſonis & eccleſiis ad quas ſpectant.

XXXII. *De detentoribus decimarum.*

Cum alias ſtatutum per nos fuerit, & per prædeceſſores noſtros, in provincialibus conciliis hactenus celebratis, quod detentores decimarum eccleſiaſticarum, ante ipſarum reſtitutionem plenariam ſi deceſſerint, cum eoſdem in mortali non ſit dubium deceſſiſſe, tam ipſi detentores, quam eorum filii & b familiæ, careant eccleſiaſtica ſepultura: ſtatuendo adjicimus, ut uxores & familiæ poena conſimili arceantur.

b) Forte filiæ. H.

XXXIII. *Item de decimis.*

Statuendo decernimus & denunciamus, omnes laicos utriuſque ſexus, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, ſeu conditionis exiſtant, qui vel quæ decimas eccleſiarum detinent occupatas in noſtra provincia Auſcitana, excommunicentur, & eorum, ſententias aggravando, uxores eorum, filios, filias, familias * interdictas. Item laici non ſolvant decimas laicis.

* Locus mendoſus.

XXXIV. *De pauperibus rectoribus.*

Provideri præcipimus per locorum ordinarios, quod ſi rectores eccleſiarum ſibi ſubjectarum de redditibus ſuarum eccleſiarum nequeunt commode ſuſtentari, nec alia incumbentia onera ſupportare: tantum de decimis ſuarum parochiarum eiſdem rectoribus, per quoſcumque percipientes eaſdem, tam exemptis quam non exemptis, faciant aſſignari, quod exinde poſſint commode ſuſtentari, & epiſcopalia jura ſolvere, & alia incumbentia onera ſupportare. Item quod religioſi exempti, de terris & poſſeſſionibus acquiſitis hactenus & amodo acquirendis, decimas integre ſolvant illis eccleſiis quibus poſſeſſiones eædem & terræ fuerant primitus decimales. Super his enim, eſt ipſis ordinariis, niſi de rebus exemptis agatur, juriſdictio attributa.

Conc. Vaur. ann. 1368. c. 73.

XXXV. *Ut pauperes eccleſiæ jus ſuum proſequantur communibus expenſis.*

Quoniam frequenter, propter paupertatem eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum, multa inſurgunt incommoda eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis, ſive in agendo ſive in defendendo non valentibus proſequi jura-

Ibid. c. 19.

ANNO CHRISTI 1326.

jura ſua : ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod ad arbitrium diœceſani vel officialis ſui, de communi contributione expenſarum & ſumptuum totius diœceſis, in qua caſus ſeu neceſſitas hujuſmodi evenerit, in proſecutione juris ſui eccleſiaſtici provideant eiſdem, & officiales ſint favorabiles in juſtitia exhibenda.

XXXVI. *Ut præſentati a religioſis ad eccleſias, & ab epiſcopis inſtituti, poſtea amoveri non poſſint.*

Univerſis epiſcopis obſervari præcipimus, quod presbyteri ſeu rectores, per religioſos in eorum eccleſiis in quibus jus obtinent patronatus præſentati, & per epiſcopos inſtituti, ab eis, niſi per epiſcopos & ex cauſa rationabili non valeant amoveri: quia ex quo inſtituti in eis ſunt, cenſentur perpetui, conſuetudine vel ſtatuto quolibet contrario non obſtante. Religioſi vero & monachi, quibus, ne a quoquam interdici, ſuſpendi vel excommunicari valeant, a ſede apoſtolica eſt indultum, ſi ad aliqua loca pia vel prioratus ordinariis ſubjectos, deſtinati fuerint per ſuperiores, ut ibi regant ipſos, ut proprii ipſorum locorum miniſtri : [a] ſed ipſi monachi reſideant in eiſdem : quamdiu morentur in illis, ratione eorumdem locorum ſeu prioratuum, non ſolum in prædictis, ſed etiam in aliis, poſſint, ſi deliquerint, a ſuis ordinariis puniri prout juſtitia ſuadet.

Ibid. c. 21.

a) ſeq. Vide Vaur.

XXXVII. *Quod non fiat nova fundatio ſine licentia.*

Obſervari præcipimus, ut ordinarii in ſuis diœceſibus religioſos exemptos non permittant conſtruere oratoria, ſeu capellas, in locis non exemptis, ſine ipſorum ordinariorum licentia ſpeciali : nec ipſis conſtructis, ipſi exempti celebrent Divina tempore interdicti in locis exemptis, niſi prout eis a jure vel ſpeciali privilegio eſt conceſſum. Si contra fecerint, compeſcantur, & ſi conſervatores ipſorum exemptorum propter hoc in ordinarios aliquas ſententias tulerint : tanquam a jure nullatenus revocatæ obſerventur.

Conc. Vaur. c. 26.

XXXVIII. *De cenſibus & procurationibus.*

Ex querelis quamplurium rectorum eccleſiarum intelleximus, quod archidiaconi, in ſuis archidiaconatibus, prout ad eos pertinet, viſitationis beneficium impendentes, ex multitudine oneroſa quam ſecum tunc ducunt, & pluſquam expediat vel deceat, gravent nimium in expenſis. Nos volentes ſuper hoc utiliter providere, rectoribus parochialium eccleſiarum quæ in ſuis proventibus in noſtra provincia ut plurimum ſunt tenues, ſacro approbante concilio, duximus ſtatuendum : ut nullus archidiaconus, dum viſitat archidiaconatum ſuum, ultra quinque equitaturas (in quibus.......ſi ducat, intelligimus cum quinque garçonibus peditibus, non cum canibus vel avibus venatoriis) ſecum ducat : & pro illis tantum procurationem in victualibus, non ſumptuoſam, vel in pecunia a nolente dare : quam pecuniam pro una procuratione integra triginta ſolidos Turonenſes........, taxamus, una die recipiat, viſitata eccleſia ad hoc ſufficienti : nullis per archidiaconum, ſi magis quam in pecunia, ut permittitur, procurationem in victualibus recipere voluerit, ad prandium invitatis. Si autem una eccleſia ad dictam procurationem præſtandam abſque gravamine non ſufficiat : aliqua, vel aliquæ de aliis circum vicinis eccleſiis, viſitatis tamen primitus, [b] attribuantur, prout ſuppetierint facultates. Si autem unus rector plures teneat eccleſias, ſibi pro uno beneficio aſſignatas, & ſi omnes ſimul vel diviſim viſitaverit : niſi ad unam, pro illis procurationibus, rector earum minime teneatur. Sit etiam cautus archidiaconus viſitare volens, ut in principio ſuæ viſitationis quos ſecum tunc ducere voluerit, ſic informet, quod nec ipſe, nec quiſquam ſuorum, aliquod munus, quodcumque ſit, & qualitercumque offeratur, recipiat : [c] nullo per eos, vel aliquos eorumdem, in prædictis acquiſito fraude, vel aliquo prædictorum. Si autem præſumptum fuerit : percipientes, uſque ad reſtitutionem dupli illius quod receperint, eccleſiæ vel rectori a quo receperint, faciendam, excommunicationis ſententiæ ipſo facto ſe noverint ſubjacere. Archidiaconus autem contra præſentem conſtitutionem " tamdiu ab officio eo ipſo noverit ſe ſuſpenſum, quouſque de duplo hujuſmodi, ſi receperit ultra prætaxatum modum viſitandi, aggravando eccleſias vel rectores earum, ipſis per ipſum fuerit plenarie ſatisfactum, nulla eis in hoc dantium remiſſione; libertate, ſeu gratia valitura. Et ſi a perſonis & locis non viſitatis, pecuniarium donum, ſpe futuræ viſitationis vel convivationis, quocumque quæſito colore ſeu figmento, per ſe, alium, vel alios, receperint : eo ipſo pœnis ſubjaceant ſupradictis. Si autem ultra prædictum numerum duxerint, vel petierint : juſte poterit denegari. Nam quod de prædicto numero diximus, debet intelligi ſecundum tolerantiam in iis locis in quibus ampliores ſunt redditus, & eccleſiæ facultates. In pauperibus autem tantam volumus tenere menſuram, ut & acceſſu majoris minores non ſe doleant gravari : nec ſub tali indulgentia, illi qui paucioribus equis hactenus uti ſolebant, ducendi plures credant ſibi inductam de cætero poteſtatem.

ANNO CHRISTI 1326.

XXXIX. *De viſitatione archidiaconi.*

Ad excuſationem vero noſtram apud Deum & homines, omnibus archidiaconis noſtris in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus : quatenus circa præmiſſorum obſervationem mandatorum, diligentiam adhibeant & operam efficacem : ne propter eorum incuriam vel negligentiam grex Dominicus exponatur ulterius, luporum dæmonum faucibus laniandus. Illud autem quod de....... & oblationibus conſuetis & prægreſſionibus, antiquitas laudabiliter ſtatuit, nobilitas " autem pro majori parte neglexit : in remiſſionem injungimus peccatorum, ut in antiquum ſtatum diligenter ſtudeant reformare. Alioquin quod fraude & negligentia eorum fuerit deperditum, in diſtricto examine ab eiſdem a ſupremo Judice requiretur. Item quod omnes rectores habentes beneficium curatum, infra annum, a tempore ipſis commiſſi regiminis numerando, ſe faciant ad presbyteratum ordinem promoveri : alioquin, juſto impedimento ceſſante, eodem beneficio noverint eſſe privatos.

" Orr. novitas

XL. *De conſecratione eccleſiæ.*

Licet eccleſia nondum conſecrata, ex quo eſt Divino cultui dedicata, & ibidem ſunt Divina officia celebrata, cum conſecrata eodem gaudent privilegio immunitatis : libertatem ſtatuimus, ut ſi ipſam pollui contigerit ſeminis vel ſanguinis effuſione hominis violentia ; vel in ipſa, vel in ejus cœmeteriis, excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, ſchiſmaticorum, paganorum, vel Judæorum corpora ſepeliri : corporibus velocius hujuſmodi, ſi ab aliis diſcerni poterunt, exhumatis, & extra eccleſiam & cœmeteria procul ejectis, debent eccleſia & cœmeterium reconciliari protinus, per epiſcopum tantum, & non alium, aſperſione aquæ ſolenniter benedictæ. Si vero de facto inferior epiſcopo eccleſiam & cœmeterium hujuſmodi vel etiam conſecratam reconciliare præſumpſerit : eo ipſo, eccleſiaſtico ſupponitur interdicto.

XLI. *De reliquiis & veneratione Sanctorum.*

Ad Divini honorem nominis & gloriam, exaltationem fidei catholicæ....... fidelium & ſalutem ſtatuendo, ſacro probante concilio, obſervari præcipimus : ut de cætero, annis ſingulis, perpetuo in eccleſiis quibuſcumque provinciæ noſtræ, feſta beatorum apoſtolorum Domini noſtri Jeſu Chriſti ſalvatoris omnium, qui viventes in carne ſuo pretioſo ſanguine ſanctam Dei eccleſiam plantarunt ; quatuor Evangeliſtarum, quorum fideli ſtudio effugatis tenebris, veritas transfulſit ; & quatuor doctorum confeſſorum ipſius ſanctæ matris eccleſiæ, Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, antiſtitum, Hieronymi presbyteri......., quorum doctrinis & verborum facundia, tota fabrica ejuſdem eccleſiæ, illud * quibuſdam rutilantibus, ſub officio duplici ſolenniter celebrentur.

Locus hic integer mendoſus.

Ut reliquiæ Sanctorum majori reverentia in poſterum habeantur, & ne ſimplicitas Chriſtiana variis figmentis ac falſis documentis decipiatur, ſicut occaſione quæſtus in pleriſque locis fieri conſuevit : obſervari præcipimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſas vel vaſa nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales : inventas autem de novo nemo venerari præſumat, niſi a Romana eccleſia fuerint approbatæ : nec quæſtor aliquis permittatur portare reliquias, crucem, vel catenas, nec publice in eccleſiis prædicare ultra ſuarum continentiam litterarum, propter falſa quæ quandoque interſerunt : niſi de eorum ordinariorum licentia ſpeciali. Et ſi contra præſumptum extiterit ab ipſis, debite puniantur.

Conc. Vaur. c. 88.

XLII. *De ſancta Martha.*

Cum Dominus noſter Jeſus Chriſtus, æternus Dei filius, ſpeciali prærogativa amoris beatam Martham ſororem beatæ Magdalenæ honorandam decreverit, ad ejus hoſpitium declinando, quæ circa ejuſdem Domini redemptoris noſtri miniſterium ſolicitam curam geſſit, per quam & vita deſignatur activa, quæ [a] contemplatione * ſua & ſecure tanquam fructuoſior & utilior anteferetur : dignum eſt, ut eamdem ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti hoſpitem in Dei eccleſia dignis laudibus attollamus. Ideoque de conſenſu concilii præcipiendo ſtatuimus, ut quarto Kalendas Auguſti, ſub officio novem lectionum feſtum ejus celebretur, quolibet anno, in omnibus & ſingulis eccleſiis provinciæ Auſcitanæ;

a) Forte, quæ contemplatrici ſororis ſuæ. H.

ANNO CHRISTI 1326.

næ : mandantes, ut omnes epiſcopi, in omnibus eccleſiis, prout eis ſubſunt, feſtum hujuſmodi in Kalendariis earumdem, ut prædicitur, more aliorum Sanctorum, dicta die faciant annotari.

XLIII. *De eccleſiis ædificandis.*

Conc. Vaur. c. 71.

Cum præſens & viſibilis eccleſia militans, triumphanti cælesti civitati Jeruſalem non immerito comparetur, & locum ubi ſanctiſſimum corpus Domini noſtri Jeſu Christi conficitur & conſervatur, & noſtræ reconciliationis ad Dominum inſtrumenta; videlicet ſacramenta eccleſiaſtica, miniſtrantur, pro offenſis & culpis populi revertentis ad ſupplicandum Divinæ majeſtati ſpecialiter deputatum, in quo etiam delictorum venia confidentius impetratur; inter cætera firmo fundamento ac humanis expolitis ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus exiſtat, inſpicientibus & ingredientibus ſit devotus & placidus, & conſiderantes illiciat, & reficiat, & formet: ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut epiſcopi, abbates, & prælati, rectores eccleſiarum, & religioſi quicumque, in ſuis admonitionibus, prædicationibus, confeſſionibus, & ubicumque, quantum commode potuerint, clericos, plebes, & populos, inducant attentius & informent, quod cum eccleſiæ ordin. ſubjectæ; conſtructione, reparatione, emendatione & ornamentis eccleſiaſticis indiguerint; ad prædicta facienda & hujuſmodi, de bonis " ... [a] collatis contribuant, & eleemoſynas conferant competentes. Ordinarii autem locorum provideant, quod eccleſiæ rurales quæ eis ſubſunt, taliter reparentur, quod in eiſdem, ſaltem ſemel in anno, ſcilicet in die invocationis ipſarum, decenter Miſſæ valeant celebrari: rectores parochianos & ſubditos eccleſiarum earumdem, ad præmiſſa omnia, ſi neceſſe fuerit, compellendo: conſtituendo nihilo minus rectores, & aliquos illarum eccleſiarum parochialium collectores, operarios, executores, qui ad præmiſſa complenda ſint fideles, ſoliciti, & attenti. Ut autem devotius & facilius omnes & ſinguli ad præmiſſa inclinentur: omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, tam qui prædictas pias eleemoſynas & caritativa ſubſidia erogaverint, quam fideli[illegible] & aliis, qui ad hæc facienda induxerint, quadraginta dies de injunctis eiſdem [illegible] de omnipotentis Dei confiſi [illegible] miſericorditer relaxamus. Suffraganei vero in ſuis diœceſibus concedant indulg[illegible] in prædictis, ut Deus adminiſtraverit, & fructum exinde noverint provenire.

a C. 861 collatis. a) ſibi a Deo collatis. H.

XLIV. *Qualiter chriſma & oleum debeant cuſtodiri.*

Omnes miniſtros eccleſiarumque rectores provinciæ Auſcitanæ exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ injungendo, ut in cunctis eccleſiis ſibi commiſſis, chriſma & euchariſtiam ſub clavibus fideliter conſervent: ne inde poſſint [b] horribilia exerceri. Ne ipſas ponant ſuper fictilibus vaſis, arcis propriis, aut etiam alienis: ad habendum calices argenteos ſtudeant: & vaſa, & miniſterii veſtimenta, pallas altaris, necnon & ipſa corporalia tam nitida & munda teneant, ne alicui ſint horrori: ut potius Dei baſilicæ, quam domus laicæ videantur. Nimis enim videtur abſurdum, in ſacris ſordes negligere, quæ dedecent in profanis. Si autem propter ingruentem neceſſitatem, aliqua vaſa vel ſupellectilia in eccleſiis conſervanda poni contigerit: neceſſitate ceſſante ab eccleſiis expellantur. Tranſgreſſores prædictorum, ordinariorum arbitrio puniantur.

Conc. Vaur. c. 15.

b) Frab. dept. L.

XLV. *Indulgentiæ viſitantibus eccleſias.*

Ad Divini cultus augmentum, ad devotionem populi excitandam, ad temporalis pœnæ pro delictis debitæ remiſſionem facilius conſequendam: de Dei omnipotentis confiſi clementia, ſacro approbante concilio, omnibus viſitantibus eccleſias cathedrales noſtræ provinciæ, ſingulis annis, in vigiliis, & in die ſolennitatis invocationis cujuslibet earumdem, vere pœnitentibus & contritis, XL. dies, & in ſingulis diebus octavarum ſolennitatum ipſarum xx. de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer indulgemus. Et ſtatuendo præcipimus, quod quilibet ſuffraganeorum noſtrorum, de voluntate noſtra & coepiſcoporum ſuorum, prædictis indulgeant illud idem. Item præcipimus, quod in ſingulis eccleſiis cathedralibus, regularibus collegiatis, & parochialibus noſtræ provinciæ, dum Miſſarum ſolennia celebrabuntur, ibidem, immediate poſt orationem Dominicam, pro pace & bono ſtatu eccleſiæ, regum, principum & comitum, populi & terræ, juxta varietatem temporum ad Dominum fiat oratio ſpecialis.

XLVI. *Quod in eccleſiis non teneantur parlamenta.*

Cum eccleſia Domini, domus orationis eſſe debeat, non alterius negotiationis, ut cum pace & quiete intentis præcordiis devotæ orationes & ſacra ſolennia in ea valeant

ANNO CHRISTI 1326.

leant celebrari; & nimis abſurdum ſit & crudele, quod ibi exerceatur judicium ſanguinis, ubi eſt tutela refugii conſtituta: præſenti prohibemus edicto, ne de cætero judices ſæculares, cujuſcumque conditionis ſint aut ſtatus, cauſas ſuas, maxime ubi de ſanguinis effuſione & corporali pœna agitur, in eccleſiis vel cœmeteriis audeant agitare, ſtatuta, parlamenta facere, niſi pietate ſuadeantur, conſuetudine contraria non obſtante. Contrarium facientes, poſt publicationem præſentis edicti, quam eis in ſynodis per ordinarium, prout ei ſubſunt fieri " excommunicationis ſententiæ ipſo facto volumus exercere. " Proceſſus eorum nihilo minus, & prolatæ ſententiæ, in dictis locis omni careant roboris firmitate.

* Deeſt, volumus. ** Cer ſubjacere.

XLVII. *De excommunicatis.*

Conc. Vaur. an. 1368. c. 9.

Quicumque dominium temporale obtinentes, interdixerint ſubditis ſuis, ne prælatis, aut clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis quodcumque vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis bladum molant, quo carius panem aut alia obſequia exhibeant: cum talia præſumantur in derogationem eccleſiaſticæ libertatis: denuncientur & publicentur ipſo facto excommunicationis vinculo innodati. Si autem communitas, ſeu univerſitas quorumcumque locorum, contra prædictas perſonas quoquo modo in prædictis deliquerint: tamdiu eo ipſo ſubjaceant interdicto, quouſque eis per eos fuerit plenarie ſatisfactum. Item conſtitutionem dominorum Alexandri IV. *Quia nonnulli*, & Bonifacii VIII. *Clerici laicos fere*, Romanorum pontificum, præcipimus obſervari.

XLVIII. *De ſententia excommunicationis.*

Excommunicamus, & mandamus denunciari excommunicatos publice, omnes concubinarios, uſurarios, adulteros, manifeſtos. Item nullus profeſſus religioſus, tacite vel expreſſe habitum ſuæ religionis dimittat temere ubilibet, nec accedat ad quævis litterarum ſtudia, niſi de ſui ſuperioris petita canonice licentia & obtenta. Contrarium facientes, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto.

XLIX. *De ſtatutis contra eccleſiæ libertatem.*

Quicumque ſtatuta edita, & conſuetudines introductas contra eccleſiaſticam libertatem", ſtatutarii & ſcriptores ſtatutorum ipſorum, necnon domini temporales, conſules rectores, & conſiliarii locorum, ubi hujuſmodi ſtatuta de cætero edita fuerint vel ſervata; & illi qui ſecundum ea facere præſumpſerint vel judicare, vel in formam publicam ſcribere judicata vel facta, vel contra dictam eccleſiæ libertatem, fraudem directe vel indirecte, conſilium vel opem duxerint adhibendum: niſi infra menſem, a tempore publicationis hujuſmodi numerando, prædicta cum ſatisfactione debita duxerint revocanda, in excommunicationis ſententiam ſe noverint incidiſſe ipſo facto.

" Add. ſervari fecerint, ex Concilio Illeriis. ann. 1326. c. 11.

L. *Ut publicetur conſtitutio Gregorii X.*

Conſtitutionem domini Gregorii decimi, quæ incipit, *Pro eo*, in ſynodis ſuffraganeorum publicari præcipimus, & ab ipſis ſubditis inviolabiliter obſervari.

LI. *De iis qui retinent inſtrumentum ſoluti debiti.*

Excommunicamus, & excommunicatos publice denunciari præcipimus creditores; qui inſtrumentum ſoluti debiti detinent, niſi infra quindecim dies, ſi commode fieri poterit, reſtituerint requiſiti ipſum inſtrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem; vel ſaltem ipſum cancellaverint, vel fregerint, " inſtrumentum fecerint de ſoluto, infra terminum antedictum. Et hanc conſtitutionem frequenter in parochialibus eccleſiis provinciæ Auſcitanæ præcipimus publicari.

" Deeſt, vel

LII. *De interdictis.*

Supponimus eccleſiaſtico interdicto omnem locum provinciæ Auſcitanæ, ubi manifeſta rapina eccleſiarum, religioſorum, clericorum, vel perſonarum eccleſiaſticarum reponitur; quamdiu dicta rapina ibi fuerit; vel clericus, aut perſona eccleſiaſtica, contra voluntatem ſui prælati, inibi capta a quocumque detinetur. Et ſi de loco in locum mutata fuerit; primus locus, & alia unde & ubi mutatur, uſque ad dignam ſatisfactionem, eo ipſo, eccleſiaſtico remaneant interdicto. Et ſi in prædictis quiſpiam [a] conceſſerit ſcienter, ipſo facto pœna conſimili ſit ligatus.

a Forte, conſenſerint. H.

LIII. *De iis qui talliant clericos, religioſos, recluſos, leproſos.*

Excommunicamus, & excommunicatos denunciari publice præcipimus comites, barones, conſules, bajulos, & alios quoſcumque, qui clericos, religioſos, recluſos, leproſos, ratione perſonarum, vel patrimonii ipſorum, auſi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eiſdem: niſi ſic exacta, infra quindecim dies plene reſtituerint, requiſiti.

LIV.

ANNO CHRISTI 1326.

LIV. *Quod non pignorentur bona, eccleſiæ.*

Perſonæ eccleſiaſticæ vel earum bona pro aliis non marchientur, vel pignorentur. Contrarium facientes, niſi de præmiſſis ſatisfecerint infra menſem, ipſo facto ſint excommunicationis vinculo innodati. Univerſitates locorum ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto, conſuetudine contraria non obſtante.

LV. *Ut locus non interdicatur pro pecuniario debito.*

Præcipimus quod nullus locus quo pecuniario debito ſupponatur eccleſiaſtico interdicto, ſine ſedis apoſtolicæ ſpeciali licentia: ſæcus præſumptum, ipſo jure eſt irritum & inane. Denunciari præcipimus publice excommunicatos univerſos & ſingulos, qui apud ædes ſacras depoſita eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum arreſtaverint, ſaiſinaverint, vel occupaverint; & qui arreſtari, ſaiſiri, vel occupari mandaverint; & qui talia occupata, ſaiſita, ſeu arreſtata receperint; & qui in prædictis ſcienter dederint, publice vel occulte, conſilium auxilium, vel favorem.

LVI. *Ut prædicta ſtatuta publicentur.*

Præcipimus autem omnibus ſuffraganeis noſtris, ut prædicta ſtatuta habeant, & ea in ſynodis ſuis, ſingulis annis publicent, & faciant a ſubditis inviolabiliter obſervari.

OBSERVATIO GAB. COSS.

Anni M. CCC. XXVI. qui huic adſcribitur concilio, certiſſimus eſt character conſtitutus in dio ipſo, quo habitum notatur, nempe VIII. Decembris, incidente in feriam ſecundam. Quare aliunde intruſum oportet eſſe capitulum in MS. noſtro ad omnium calcem ſubjectum, quo promulgatæ dicuntur hæ conſtitutiones apud Nugarolum anno M. CCC. III. Itaque hic a nobis omiſſum eſt, eoque libentius, quod ſuperius editum eſt ad calcem Nugarolenſis illius concilii. Quod quidem concilium quin eo loci ac temporis agitatum ſit, dubitare monumentum iſtud non ſinit. Sed illius ſtatutorum, quæ deſcripſimus ex Severtii ſumma, cur ſuſpecta ſit fides, ſuo loco diximus. Hæc certe ſtatuta non eſſe unius omnia concilii argumentum habemus maximum in 27. & 32. quæ idem iiſdemque verbis edicunt. Quid vero ſi priora capitula pertineant ad ann. M. CCC. XXVI. qui in titulo diſerte exprimitur; poſteriora, ad M. CCC. III. qui ad calcem notatur? Nam in eo, quo uſi ſumus codice, præpoſtere collocantur Auſcirana illa concilia, & poſteriora prioribus anteponuntur. Immo perturbata eſſe ibidem multa, ſatis intelligimus ex concilio Nugarolenſi anni M. CC XC. cujus capitulum 21. continent interpretationem ſtatuti olim in Nugarolenſi concilio editi, quod tamen eſt ſextum ejuſdem concilii capitulum. Hoc ad illud concilium admonueramus, ſed obſervatio noſtra prætermiſſa eſt operarum negligentia, vel potius noſtra, qui minus iis credere debuimus.

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Guillelmo de Bria archiepiſcopo Remenſi, & ejuſdem provinciæ coepiſcopis, anno Domini M. CCC. XXVI celebratum.

Ex ſynodalibus Remenſis eccleſiæ MSS.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ordo celebrandi concilii.*
2. *Ne beneficiati alienas in ſe ſuſcipiant obligationes.*
3. *De decimis perſolvendis.*
4. *Ut excommunicati, ab agendo & teſtificando in utroque foro repellantur.*
5. *Ut immunitas eccleſiaſtica ſervetur.*
6. *Ne clandeſtina matrimonia contrahantur.*
7. *Ut eccleſiaſticorum judiciorum executio non impediatur.*

PRÆFATIO.

Univerſis præſentes litteras inſpecturis, Guillelmus miſeratione Divina Remenſis archiepiſcopus, Gerardus Sueſſionenſis, Albertus Laudunenſis, Joannes Belvacenſis, Petrus Catalaunenſis, Fulcandus Novionenſis, Petrus Silvanectenſis, epiſcopi, perſonaliter, una cum aliorum ſuffraganeorum Remenſis provinciæ abſentium & cathedralium eccleſiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Silvanectum congregatis, aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt convocari, ad hoc evocatis, in Domino ſalutem.

CAPITULA.

I. *Ordo celebrandi concilii.*

IN hoc ſacro provinciali concilio ordinem procedendi cupientes ſtatuere Deo gratum, ut ſuavis, & dulcior reddatur paſtoralis ſolicitudinis labor in fructu: ordinamus pro futuris temporibus, ut ingreſſu ſacri provincialis concilii Miſſa de Spiritu ſancto per nos archiepiſcopum, & ſucceſſores noſtros archiepiſcopos Remenſes, vel quibus committemus, in pontificalibus celebrabitur ſolenniter, ſuffraganeis ſecundum ſuum ordinem in capis & baculis paſtoralibus, una cum abbatibus præſentibus ſecundum ſui decentiam ſtatûs ornatis: qua completa præponetur verbum Dei, & indulgentia concedetur, & ſtatim decantabitur: *Veni creator Spiritus*: ita quod totam ſpem noſtram ad ſolam referentes ſummæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenter ad tractatum & expeditionem in concilio agendorum, horis & diebus ſequentibus opportunis. Quibus peractis

ANNO CHRISTI 1326.

ractis fiet diffinitio per archiepiſcopum ſeu ejus commiſſarium: & ſtatuta, ſi quæ ſunt ibidem facta, pronunciabuntur ſuffraganeis, cum mitris & baculis paſtoralibus ac præſentibus aliis in concilio congregatis. Et data benedictione recedere poterunt ad hujuſmodi concilium congregati.

II. *Ne beneficiati alienas in ſe ſuſcipiant obligationes.*

Hoc igitur obſervato ordine ſtatuto uſque ad tractatum agendorum, deliberatione præhabita diligenter ſuper gravibus querimoniis totius Remenſis provinciæ noſtrorum ſubditorum: inter cætera, autoritate hujus concilii ſtatuimus, & ſub pœna privationis ſuorum beneficiorum inhibemus, ut beneficia eccleſiaſtica obtinentes, alienas in ſe ſuſcipiant obligationes: ſalvis pœnis aliis contra tales in jure conſtitutis.

III. *De decimis perſolvendis.*

Cumque in pluribus dictæ provinciæ partibus decimæ minus plene ſolvantur: autoritate dicti concilii moneantur debitores decimarum, ſub pœna excommunicationis, ut de ſuis debite ſatisfaciant decimis: ac nomina non ſolventium, vel ſuper ſatisfactione minus plena ſuſpectorum, per illos quibus decimæ hujuſmodi ſubtrahuntur, ad tunc proximum futurum provinciale concilium referentur, ipſius concilii debitam ultionem ac remedium ſuper hoc audituri.

IV. *Ut excommunicati, ab agendo & teſtificando in utroque foro repellantur.*

Præterea, ut ab agendo, patrocinando, & teſtificando, excommunicati majori excommunicatione a jure vel ab homine, etiam in ſæculari foro repellantur: diſtricte præcipimus & mandamus judicibus eccleſiaſticis ordinariis, jura ſuper hoc conſtituta obſervare.

V. *Ut immunitas eccleſiaſtica ſervetur.*

Inſuper ut immunitatem eccleſiaſticam conſequi poſſint ad eccleſiam cauſa immunitatis fugientes, prout jura volunt: ne iiſdem in alimentis, & aliis ſibi neceſſariis miniſtrandis, quiſquam obviare præſumat, denegans quo minus eis neceſſaria miniſtrentur a volentibus eis miniſtrare, & laici extrahentes ipſos ſine autoritate diœceſani, ac immunitatem eccleſiaſticam quoad fugientes ad eam, & alias impedientes, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant autoritate illius concilii in eos promulgatam.

VI. *Ne clandeſtina matrimonia contrahantur.*

Cæterum ut matrimonia clandeſtina contrahentes coerceantur, in eos ſententiam excommunicationis proferimus: quam ipſo facto incurrant totaliter contrahentes, conſtitutione edita contra illos qui clandeſtinas conjunctiones prohibere contempſerint, & qui eis præſumpſerint intereſſe præcedente ſuo marte.

VII. *Ut eccleſiaſticorum judiciorum executio non impediatur.*

Poſtremo ut litterarum & mandatorum curiarum eccleſiaſticarum portitores & executores defendantur adverſus temerarios & nefandos laicorum abuſus, qui eos capiunt, & incarcerant, litteras & proceſſus hujuſmodi lacerant, ac eccleſiaſticam nequiter præſumunt impedire juriſdictionem: ſententias excommunicationis, tam a jure, quam autoritate conſtitutionis recolendæ memoriæ domini Simonis, olim in regno Franciæ apoſtolicæ ſedis legati, in concilio ſuæ legationis promulgatas quas incurrant: diſtricte hujus concilii [a] provincialis, volumus & mandamus & præcipimus per totam provinciam Remenſem publicari; & ubicumque tales apparuerint præſumptores eas incurrentes, nominatim excommunicatos nunciari, a Chriſti fidelibus arctius evitari.

Concil. Bituric. anno 1276. c. 16.

a Deeſt, autoritate.

In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium & munimen, litteris præſentibus noſtra ſigilla ſunt [a] expenſa. Datum apud Silvanectum, anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſexto, die Veneris poſt Dominicam, qua cantatur, *Miſericordia Domini*.

a Pr. appenſa. H

ANNO CHRISTI 1326.

** CONCILIUM COMPLUTENSE

Ex bibliotheca Vallicellana nunc primum editum.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Amen.

CONſtitutiones per reverendum patrem & dominum, D. Joannem Divina miſeratione Toletanum archiepiſcopum, primatem Hiſpaniarum, ac regni Caſtellæ cancellarium, factæ in concilio per eum apud Alcalam de Henares celebrato, anno Domini M.CCC.XXVI. vigeſimo quinto menſis Junii: qua die concilium extitit finitum.

PRÆFATIO.

CUm ex officii noſtri debito curis ſolicitemur continuis, & aſſidua meditatione pulſemur, & juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis, in quorum proſperitate proſperamur, quantum nobis ex alto conceſſum, ſolicitudinis ſtudio intendimus: idcirco nos Joannes miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, primas Hiſpaniarum, ac regni Caſtellæ cancellarius, attendentes in ore "prædeceſſorum noſtrorum, qui multa ſtatuta ſalubria in Dei eccleſia ſtatuerunt, cupientes eorum inhærere veſtigiis: in concilio quod apud locum de Alcala noſtræ diœceſis celebravimus, præſentibus venerabilibus fratribus noſtris, Petro Segovienſi, & Joanne Oxomenſe, & Fernando Conchenſi, [a] epiſcopis; & procuratoribus Palentini, Seguntini, & Cordubenſis, epiſcoporum: pro reformatione & relevatione eccleſiaſticæ libertatis, conſtitutiones edidimus ſubſequentes, quas per ſuffraganeos noſtros irrefragabiliter volumus obſervari.

* f. morem

a) In MS. Menlixarenſi, quo uſus eſt Card. de Aguirre additur hic, Conchenſi.

CAPITULA.

I. *De ſuffraganeo, qui ab alio quam a metropolitano conſecratus eſt.*

QUamvis a ſacris ſit canonibus inſtitutum, ut epiſcopi ſuis metropolitanis reverentiam promittere teneantur: quia tamen ipſa experientia rerum magiſtra nos edocente, probavimus nonnullos ſuffraganeorum noſtrorum, nobis & noſtræ Toletanæ eccleſiæ, in eiſdem promittendis negligentes hactenus extitiſſe: idcirco concilio approbante, præſenti conſtitutione duximus ſtatuendum, ut epiſcopus, per alium quam per nos, ſine noſtra licentia conſecratus, ex quo ſuam fuerit ingreſſus diœceſim, uſque ad annum, legitimo impedimento ceſſante, ad nos accedere perſonaliter teneatur, ad promittendum nobis

A & noſtræ eccleſiæ reverentiam & obedientiam, ut tenetur: niſi de noſtra ſpeciali licentia dictus terminus ſibi per nos extiterit prorogatus. Alias contrarium faciens, tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ ſit ſuſpenſus, donec ad nos venerit, & obedientiam præſtiterit a canonibus diffinitam.

II. *De immunitate eccleſiarum.*

Quamvis dudum bonæ memoriæ D. Gundiſalvus prædeceſſor noſter, in concilio apud Pennam fidelem per eumdem provide congregato, aliqua ſtatuerit in conſtitutione, quæ incipit: *Item cum ea quæ Divini juris*: quæ non ſolum ad utilitatem omnium eccleſiarum noſtrarum [b] diœceſum & provinciæ cedere dignoſcuntur, ſed & ad tuitionem eccleſiaſticæ libertatis: quam conſtitutionem in omnibus volumus inviolabiliter obſervari. Sed quia novis morbis nova convenit antidota præparari, approbante concilio decrevimus ſtatuendum, ut quotieſcumque aliquis excommunicatus fuerit ab homine vel a jure, pro eo quod [c] .... eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum rapuerit, deprædaverit, ſeu invaſerit, vel alias eiſdem perſonis quantumlibet atroces injurias " corporales, poſtquam per epiſcopum, in cujus diœceſi eſt commiſſum delictum, in dicta diœceſi excommunicatus fuerit, & publice nunciatus: ſi ſuper ejuſdem denunciatione per eumdem epiſcopum fuerimus requiſiti, & prætextu requiſitionis prædictæ, exceptis * injunxerimus, quatenus in ſuis diœceſibus excommunicatum præfatum faciant publice nunciari juxta noſtri tenoris mandatum; ſuffraganei noſtri in ſuis cathedralibus eccleſiis, ac aliis ſuarum diœceſum, teneantur talem facere publicari. Et ſi ſic publice nunciatum ad locum aliquem declinare contingat: quamdiu ibi moram traxerit, ſi hoc nobis viſum fuerit expedire, de mandato noſtro ceſſetur inibi a Divinis. Eadem ſtatuentes, ſi propter commiſſum in diœceſi noſtra delictum, per nos dicti ſuffraganei fuerint requiſiti; vel bona, quæ in aliis diœceſibus ſuffraganeorum noſtrorum ſunt menſæ noſtræ vel dominio deputata, fuerint, ut prædicitur, invaſa, vel etiam occupata. Super quibus bonis noſtris invaſis ſeu occupatis, in alicujus ſuffraganei noſtri diœceſi conſiſtentibus, idem ſuffra-

ANNO CHRISTI 1327.

ganeus requiſitus, ſicuti propriis, vel ſuæ eccleſiæ invaſis, procedere teneatur, & denunciare, ut ſuperius eſt expreſſum. Idem quoque nos procedere & facere teneamur ſuper invaſionibus, & occupationibus bonorum, quæ ſuffraganei noſtri habere in noſtra diœceſi dignoſcuntur. Et ſi A forte dicti ſuffraganei mandatum noſtrum ſuper præmiſſis infra menſem neglexerint adimplere: ex tunc ab ingreſſu eccleſiæ tamdiu noverint ſe ſuſpenſos, donec dictum mandatum adimpleverint cum effectu.

** CONCILIUM ROFFIACENSE

Ab Arnaldo Burdegalenſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum anno Domin. M.CCC.XXVII. die Mercurii poſt feſtum B. Hilarii hiemalis.

Ex MSS. duobus collegii Pariſ. Soc. JESU nunc primum editum.

CAPITULA.

I. *Contra judices ſæculares, clericos capientes & detinentes.*

QUoniam in quibuſdam conſtitutionibus noſtris provincialibus continetur, quod niſi judices, vel quicumque alii ſæculares, capientes clericos vel alias eccleſiaſticas perſonas, requiſiti vel moniti ſic captos deliberent " vel reſtituant, ceſſetur penitus a Divinis: & quoniam comperimus, & quotidie experimur, quamplures dictorum judicum, vel aliorum ſæcularium, propter ſuam inhumanitatem commode non poſſe requiri, vel etiam moneri; & quod eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis, ac rebus & conſanguineis eorumdem ſic monentium, vel requirentium, non verentur inferre injurias & contumelias infinitas: idcirco deliberatione præhabita diligenti, in noſtro provinciali concilio, anno Domini M.CCC.XXVI. " apud Roffiacum Pictavenſis diœceſis celebrato, duximus ſtatuendum: quod de cætero quicumque religioſi vel ſæculares, vel eorum loca tenentes, ad quos cura, vel regimen, vel adminiſtratio eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, vel beneficiorum quorumcumque eccleſiaſticorum, dignoſcitur pertinere, vel pro tempore pertinebit, quam cito noverint clericum vel clericos, vel alias perſonas eccleſiaſticas, in locis, caſtris, & villis, in quibus regunt vel adminiſtrant, tam per judicem quam per quemcumque alium ſæcularem detineri, abſque aliqua requiſitione vel monitione, dictis detentoribus vel aliis facienda, tenorem & formam noſtra- B rum dictarum conſtitutionum teneant viriliter & obſervent, ceſſantes & ceſſare facientes ipſo facto penitus a Divinis, quamdiu detinebuntur ibidem. In cæteris autem volumus noſtras prædictas conſtitutiones in ſuo robore perdurare. Quod ſi prædicti regentes vel adminiſtrantes, aut eorum loca tenentes, ignorantiam craſſam prætenderint vel ſupinam, a Divinis, ut præmittitur, non ceſſando: ipſo facto excommunicationis ſententiæ ipſos volumus ſubjacere.

* al. captos reſtituant vel recedant

* Nondum in Galliis abſoluta erat annus 1326. nec tunc a Paſchate, annus ducebatur initium.

II. *Ut clerici poſtulare poſſint in foro ſæculari pro eccleſiis.*

Item in eodem concilio duximus ſtatuendum in favorem eccleſiarum, & non obſtantibus aliquibus conſtitutionibus noſtris provincialibus, ſeu ſynodalibus ſuffraganeorum noſtrorum, ſuper hoc editis: quod quicumque clericus, vel ſacerdos, aut alia perſona eccleſiaſtica, poſtulare poſſit in foro ſæculari pro eccleſiis quibuſcumque, eccleſiaſticiſque perſonis, & rebus eorum, abſque excommunicationis vel interdicti ſententia, ſeu alia, propter hoc incurrenda: dum tamen inde non ſequatur aliquod donum, pretium, vel promiſſum, etſi a volentibus offerretur: alias noſtris conſtitutionibus prædictis ſuper hoc editis, in ſuo robore duraturis.

Acta ſunt apud Roffiacum Pictavenſis diœceſis, anno & diebus quibus ſupra, in concilio provinciali, per reverendum patrem D. Arnaldum Dei gratia Burdigalenſem archiepiſcopum celebrato.

ANNO CHRISTI 1327. Ex Hard. Conc. Tom. 7. p. 1531.

CONCILIUM TOLOSANUM

ANNO CHRISTI 1327.

Celebratum anno Domini MCCCXXVI. die VIII. Junii.

Ex chronica mſ. Guillelmi Bardini, ſub anno MCCCXXVII.

Die Mercurii XXII. Aprilis MCCCXXVII. dominus d'Eſcalquentio, unus de conſulibus civitatis Toloſæ, voluit vivus tumulari; & ſibi viventi, tamquam mortuo, exſequias fieri in eccleſia Fratrum Prædicatorum; quod factum fuit cum magna & funebri pompa, omnibus viris capitularibus præſentibus, & ipſo d'Eſcalquentio poſito in feretro, & decumbente, more defunctorum adornato, manibus junctis, & quadraginta intertorciniis ardentibus illuminato. Miſſa alta de mortuis celebrata, & omnibus cærimoniis, quæ in hujuſmodi funeribus adhiberi ſolent, peractis; feretrum cum corpore fuit adportatum, tamquam ſepulturæ demandandum, & prope majus altare depoſitum; & ſic fuit terminus hujus officii funeralis; & inde cum collegis ſuis domum repetit, & ibi prandio funebri donati ſunt.

Dum hæc gerebantur, abſens erat dominus archiepiſcopus; qui reverſus, & de præmiſſis plene informatus, convocavit ſynodum ſuorum ſuffraganeorum, & omnium abbatum ſuæ provinciæ; qui convenerunt Toloſam, in palatio archiepiſcopali, die octava menſis Junii, ubi per tres dies ſequentes, quæſtione ſolemniter agitata; an juſtum & rationi conſentaneum eſſet, exſequias & funera vivi, tamquam mortui, celebrare: definitum fuit plane, anticipationem funebrem nullo jure niti, nec eccleſiaſtico, nec ſæculari; ab eccleſia tamquam ſuperſtitioſam teneri; injungendo omnibus eccleſiaſticis, tam regularibus, quam ſæcularibus, ne in poſterum talia præſumant, ſub pœna excommunicationis.

CONCILIUM AVENIONENSE

Contra Nicolaum V. antipapam ejuſque errorem, celebratum tempore Joannis papæ XX.

Nicolaus V. Petrus Corbarienſis antea nominatus, ordinis Minorum, contra Joannem XX. (quem Ludovicus IV. acerrime oderat) ſtudio & opera ejuſdem Ludovici antipapa creatus fuerat. Qui cum præter ſchiſma eccleſiæ illatum, publice doceret Jeſum, ejuſque diſcipulos, adeo pauperes ſemper fuiſſe, ut nihil unquam neque in commune, neque privatim habuiſſent, indictum eſt hoc concilium, qui antipapam jure meritoque condemnavit, erroremque ejuſdem, ſacræ ſcripturæ contrarium, refutavit. *Tempore vigeſimi primi ſchiſmatis*, inquit Marius capite vigeſimo primo lib. de ſchiſmatibus & concil. *per Joannem* XXII. *Avenione concilium eſt inſtitutum contra Petrum Corbarienſem ordinis Minorum, antipapam creatum a Ludovico Bavaro. Is vero alio concilio in Italia indicto, Joannem XXII. hæreticum declaraverat, defendens Jeſum, ejuſque diſcipulos, adeo pauperes fuiſſe, ut nihil neque in commune, neque privatim habuiſſent. Id quod in prædicto concilio Avenionenſi etiam refutatum eſt.* Hæc ex Joanne Mario.

ANNO CHRISTI 1328.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO CHRISTI 1328.

A Simone Mephamo Cantuarienſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini MCCCXXVIII.

Ex vet. MS. editum tomo II. Conc. Britan. Et in Collect. Append. to XI.

Anno Domini MCCCXXVIII. archiepiſcopus Cantuarienſis tenuit concilium provinciale Londiniis, in quo ordinavit, quod in die Paraſceves, & in commemoratione animarum, ab omni ſervili opere ceſſaretur, ubi ipſe & omnes epiſcopi præſentes excommunicarunt, & excommunicatos eſſe denunciarunt, omnes illos & ſingulos, qui VValteron de Stapelton Exonienſem epiſcopum occiderunt, ſeu in eum manus violentas injecerunt.

Item idem archiepiſcopus, de conſenſu concilii ſtatuit, quod feſtum conceptionis beatæ Mariæ deinceps ſolemniter celebraretur.

Conſtitutiones venerabilis patris, domini Simonis Mepham, Cantuarienſis archiepiſcopi, editæ in concilio provinciali, apud ſanctum Paulum Londin. menſe Februarii, Anno Domini MCCCXXVIII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De obſervatione feſtivitatis diei Paraſceves.*
2. *De feſtivitate beatæ Mariæ conceptionis celebranda.*
3. *De immunitate bonorum, ad eccleſias, ſeu perſonas eccleſiaſticas pertinentium.*
4. *De teſtamentis nativorum non impediendis.*
5. *De probationibus teſtamentorum.*
6. *Ut ante ſententiam diffinitivam, non obſtante ſtatuto Oxonienſi, poſſit appellari.*
7. *De impedientibus oblationes conſuetas fieri, & decimas colligere, & aſportare, abſque alicujus doni exactione.*
8. *De matrimonio non ſolemnizando, abſque bannorum editione.*

ANNO CHRISTI 1327.

9. *De defectibus domorum, ad beneficia eccleſiaſtica ſpectantium, reparandis.*

PRÆFATIO.

Zelari oportet pro Domino Deo ſuo eccleſiarum prælatos, qui non de ſola ſua ſunt perditione damnandi, verum etiam de ſuis manibus requiret Dominus, ſicut ipſe ait, ſanguinem ſubditorum, adverſus eos præcipue, quos nominis Chriſtiani titulis inſignivit, & tamen profeſſioni ſuæ, damnatis operibus, non deſinunt adverſari: ut quicquid legi Divinæ corruptis eorum motibus contraire cognoverint, gladio Spiritus, quod verbum Dei, & doctrina ſalutis interminant *, & eccleſiaſtico ſarculo diſciplinæ, velut providi cultores, extirpent, virtutes inſerant, moreſque reforment; ut appetitus noxii, honeſtatis debitæ limites non excedant, ſed Chriſtiana profeſſio libentius, magis ac magis, ſalutaribus ſemper proficiat incrementis.

* f. exterminent.

Hujus rei gratia, nos Simon, permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, in nomine ſanctæ Trinitatis & individuæ, Patris & Filii, & Spiritus ſancti, neceſſarium fore duximus ſtatuendum, auctoritate præſentis concilii, de fratrum ſuffraganeorum conſenſu, ad reformationem ſtatus eccleſiaſtici, in noſtra Cantuarienſi provincia, ſtatutis conciliorum prius editis, ad ipſorum obſervationem pœnas adjicere, & quædam nova ſtatuere, quibus jura delinquentium & ſalutis ubique profectus ducatur.

CAPITULA.

I. *De obſervatione feſtivitatis diei Paraſceves.*

Animarum ſaluti proſpicere cupientes, initium ordinum * de fontibus ſalvatoris, ut dies illa ſancta Paraſceves, qua ſalvator noſter, Dominus noſter Jeſus Chriſtus, pro ſalute hominum, precioſam animam ſuam, poſt multa flagella, poſuit in cruce ſecundum ritum eccleſiæ [a], in lectione cum ſilentio, in oratione cum jejunio, in compunctione cum lacrimis: autoritate præſentis concilii, diſtrictius inhibemus, ne de cætero quiſpiam ſervilibus, ipſa die, intendat operibus, vel quævis alia exerceat, quæ a pietatis cultu fuerint aliena. Per hoc tamen, legem pauperibus non imponimus, niſi * divitibus prohibemus, quin ad agriculturam pauperum promovendam, ſuffragia conſueta, caritatis intuitu, ſubminiſtrent.

Hic aliquid deeſt.

a Deeſt celebremus, aut aliquid ſimile.

* f. nec divites.

II. *De feſtivitate beatæ Mariæ conceptionis celebranda.*

Ad hoc, quod inter omnes ſanctos, memoria beatiſſimæ Virginis & matris Domini, eo frequentius agitur atque feſtivius, quo majorem gratiam apud Deum, qui ejus conceptionem prædeſtinatam, ad unigeniti ſui temporalem originem, & omnium ſalutem ordinavit, creditur inveniſſe ut per hoc, ſalutis noſtræ quamvis remota, primordia, in quibus devote cucurrit mentibus ſpiritualium materia gaudiorum, devotionem in omnibus * vigeant [a] & ſalutem; & venerabilis Anſelmi, prædeceſſoris noſtri, qui, poſt alia quædam ipſius antiquiora ſolemnia, conceptionis ſolemne ſuperaddere dignum duxit, veſtigiis inhærentes: ſtatuimus, & firmiter præcipiendo mandamus, quatenus feſtum conceptionis prædictæ, in cunctis eccleſiis noſtræ Cantuarienſis provinciæ, feſtive & ſolemniter de cætero celebretur.

a Corr. augeant.

III. *De immunitate bonorum ad eccleſias, ſeu perſonas eccleſiaſticas pertinentium.*

Item omnes, qui de domibus, maneriis, grangiis, ac locis aliis ad archiepiſcopos, epiſcopos, vel alias perſonas eccleſiaſticas, & ad ipſas eccleſias pertinentibus, quicquam, præter voluntatem dominorum, aut permiſſionem, vel eorum, qui ſunt hujuſmodi cuſtodiis deputati, abſtrahere, conſumere, vel contractare præſumpſerint, abſtrahi, conſumi, vel contractari fecerint, vel hujuſmodi abſtractionem, conſumptionem, aut contractionem, ſuo nomine, vel a familiaribus ſuis factam, ratam habuerit, ſacri approbatione hujus concilii provincialis, pronunciamus, & declaramus eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis exiſtere violatores, * [a] in concilio Oxonienſi latam incurrere, ipſo facto. Et ne hujuſmodi eccleſiaſticæ immunitatis violatores, occaſione difficultatis citationis, evitent, ſicut hactenus fieri conſuevit, ne procedi valeat contra ipſos: de fratrum noſtrorum, & totius concilii, conſilio & aſſenſu, decernimus, quemcumque violatorem hujuſmodi, ſi perſonaliter inveniri, & tute adiri valeat, perſonaliter evocandum. Si vero inveniri, vel non tute adiri valeat, tunc in domicilio ſuo, ſi quod habeat, quo tute citari poſſit, ſi vero in domicilio, quod habet, tute citari nequeat, tunc in eccleſia cathedrali ipſius domicilii; & ſi nullum habeat, vel non conſtet eum habere domicilium; tunc in eccleſia cathedrali ejuſdem loci; &, ſi tute fieri poterit, citationem decernimus fore publice faciendam. Hujuſmodi quoque citationem, in domicilio, vel in eccleſia, publice, ut præmittitur, factam, volumus, non ſolum in caſibus prædictis, ſed etiam in omni caſu conſtitutionis domini Ottoboni, quodam apo-

a) Deeſt, excommunicationis ſententiam, H.

ANNO CHRISTI 1327.

apoſtolicæ ſedis legati in Anglia, quæ incipit, Ad tutelam, ſic arctato citatum, ac ſi eſſet per citationem perſonaliter comprehenſus ejuſdemque citationis virtute, poſſe contra eum procedi ad omnem effectum, ad quem poſſet, ſi citatus perſonaliter extitiſſet. Præfatos etiam quoſcumque eccleſiaſticæ libertatis vel immunitatis violatores, decernimus in loco delicti, etiamſi ibidem non inveniant*, poſſe tam ex officio judicis, quam ad partis inſtantiam, conveniri. Utrum autem hujuſmodi violatores eccleſiaſticæ libertatis vel immunitatis, inveniri ac tuto adiri valeant, domiciliumne habeant, vel non, volunt* in dubio ſtare certificatorio illius, cui mandatur citatio facienda. Et ut in præmiſſis caſibus, & in aliis, injuriam paſſi, juſtitiam debitam facilius conſequantur; diſtricte, hoc ſacro approbante concilio provinciali, præcipimus, quod omnes judices ordinarii noſtri Cantuarienſis provinciæ, ſe invicem, ſine qualibet difficultate, juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuſcumque mandatis licitis exequendis.

* Or. inveniantur.

* Or. volumus.

IV. *De teſtamentis nativorum non impediendis.*

Item, omnes illi, qui aſcriptitiorum, vel aliorum ſervilis conditionis teſtamenta, vel ultimas voluntates, quovis modo impedierint, contra conſuetudinem eccleſiæ Anglicanæ hactenus approbatam, per excommunicationis ſententiam compeſcantur.

V. *De probationibus teſtamentorum.*

Item, quod locorum ordinarii, inſinuationem teſtamentorum, & commiſſionem adminiſtrationis bonorum defunctorum, per cautelas exquiſitas, contra hujuſmodi executores teſtamentorum, ut ab eis eo citius pecuniam extorqueant, ſeu, ut dicitur*, reddiderunt hactenus oneroſos; ſtatuimus, quod, pro inſinuatione teſtamentorum pauperis, cujus inventarium bonorum centum ſolidos ſterlingorum non exceſſerit, nihil penitus exigatur.

* Or. ſecuditur.

VI. *Ut ante ſententiam diffinitivam, non obſtante ſtatuto Oxonienſi, poſſit appellari.*

Item, quia in concilio Oxonienſi, quodam dicitur ſtatutum emanaſſe, quo, inter cætera, prohibetur, quod a nullo gravamine judiciali, ante diffinitivam ſententiam, frivole appelletur, quod omnes advocati, & procuratores ejuſdem conſiſtorii, ad obſervationem hujuſmodi ſtatuti, aſtringi debeant vinculo juramenti, pœnis etiam aliis ipſo ſtatuto contentis, ſi contra id venerint, affligendi: nos hujuſmodi ſtatutum, quod, etſi colore verborum ſuperficialiter pallietur, ad auferendum tamen expreſſis appellationis remedium, realiter extitit introductum, & quicquid ex eo, vel ob id fuerit ſubſecutum, penitus reprobamus: & omnes, qui ad obſervationem ſtatuti præſtiterint juramentum, abſolvimus ab eodem.

VII. *De impedientibus oblationes conſuetas fieri, & decimas colligere, & aſportare, abſque alicujus doni exactione.*

Item, quia quidam maledictionis filii, in nubentium ſolemniis, mulierum purificationibus, mortuorum exequiis, & aliis, quibus ipſe Deus, in miniſtrorum ſuorum perſonis, ſolebat oblationum libamine populariter honorari, ad unius denarii, & alterius modicæ quantitatis oblationem, populi devotionem reſtringere ſunt moliti, reſiduum oblationis fidelium, pro ſuis libitis, vel alienis uſibus, multoties applicantes; alii vero non attendentes, quod noſter omnipotens, cujus eſt terra, & plenitudo ejus, & univerſi qui habitant in ea, decimas, in ſignum univerſalis dominii, ſibi reddi præcepit, & pro ſuo cultu eaſdem clericis aſſignavit, aliquando malitioſe impediunt, impedirive faciunt vel procurant, viros eccleſiaſticos, ad quos ſpectat perceptio decimarum, eorumve ſervitores, quo minus liberum ingreſſum, vel egreſſum, in prædia, & a prædiis, de quibus hujuſmodi decimæ proveniunt, habere poſſint, pro ipſis decimis colligendis, cuſtodiendis, vel quo voluerint, abducendis: alii etiam, niſi prius chirotecæ, vel caligæ, ſeu quicquid aliud, eis dentur, vel promittantur, decimas hujuſmodi aſportant & conſumunt, aſportari conſumive faciunt, ſeu aliquod damnum inferunt, inferrive faciunt in eiſdem. Alii inſuper, viros eccleſiaſticos, ea occaſione, quod in foro eccleſiaſtico proſequuntur, vel antea fuerint proſecuti, malitioſe attachiant, vel indicant attachiari, indictari, judicari, aut eis alia gravamina inferri faciunt, vel procurant. Nos igitur, perverſorum damnabilibus conſiliis ſalubre remedium apponere cupientes, nihil novum ſtatuentes, ſed antiquorum canonum ſtatuta in medium deducentes, univerſos & ſingulos hujuſmodi inſtigatores, & impeditores,

ANNO CHRISTI 1328.

res, & alios ſupradictos, per quorum nefandas machinationes, eccleſiæ, vel ipſarum rectoribus, vel vicariis, aut miniſtris quicquam damni infertur, aut ſubtrahitur honoris, & commodi conſueti, præſentis declaratione concilii, pronunciamus univerſos & ſingulos, in præmiſſis vel eorum aliquo in poſterum delinquentes, vinculo excommunicationis involvi; reſervata loci diœceſano abſolutione eorum, præterquam in mortis articulo, quouſque ipſorum miniſterio in contrarium laborante, eccleſiis fuerit popularis devotio efficaciter reſtituta, ac viris eccleſiaſticis ſic læſis, de hujuſmodi exceſſibus plenarie ſatisfactum.

VIII. *De matrimonio non ſolemnizando, abſque bannorum editione.*

Item, quia ex contractibus matrimonialibus, abſque bannorum editione præhabita initis, nonnulla pericula proveniunt, & manifeſtum eſt in dies provenire; omnibus & ſingulis ſuffraganeis noſtris præcipimus ſtatuendo, quod decretalem inhibitionem, qua prohibetur, ne qui matrimonium contrahant, bannis non præmiſſis, in ſingulis eccleſiis parochialibus, ſive diœceſibus pluribus, diebus ſolemnibus, cum major populi affuerit multitudo, exponi faciant in vulgari, ipſamque faciant firmiter obſervari, quibuſvis ſacerdotibus etiam parochialibus, qui contractibus matrimonialibus, ante ſolemnem editionem bannorum initis, præſumpſerint intereſſe, pœnam ſuſpenſionis ab officio per triennium infligendo; & hujuſmodi contrahentes, etiam ſi nullum ſubſit impedimentum, pœna debita percellendo. Quivis etiam ſacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis extiterit, qui ſolemnizationi matrimonii, extra eccleſiam parochialem, abſque epiſcopi loci diœceſani ſpeciali licentia, celebrari præſumpſerit, aut intereſſe, per annum integrum, ab officio ſit ſuſpenſus.

IX. *De defectibus domorum, ad beneficia eccleſiaſtica ſpectantium, reparandis.*

Item ſtatuimus, quod mala inquiſitio, ſuper defectibus domorum vel aliorum ad beneficium eccleſiaſticum ſpectantium, de cætero facienda a, valeat in alterius præjudicium, niſi fiat per viros fide dignos, in forma juris juratos, ipſo ad hoc primitus evocato: integram vero æſtimationem defectuum in domibus, & aliis ad beneficium ſpectantibus, reportorum, ſive per inquiſitionem, vel per viam compoſitionis facta extiterit, loci diœceſanus, in reparationem ipſorum defectuum, converti faciat, infra competentem terminum, ipſius arbitrio moderandum.

a (a) Forte non valeat. H.

ANNO CHRISTI 1329.

CONCILIUM TERRACONENSE

Sub Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis, anno M. CCCXXIX. celebratum.

Ex M. S. eccleſiæ Avenionenſis.

Ex Martene Theſauro Anecd. Tom. 4. p. 287.

Anno 1329.

JOannes patriarcha Alexandrinus ac adminiſtrator eccleſiæ Terraconenſis in ſpiritualibus & temporalibus a ſede apoſtolica deputatus in concilio Terraconenſi, quarto calendas Martii anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo nono.

Ad officium pertinet præſidentis conſtitutiones a ſe vel a prædeceſſoribus ſuis editas, quas obeſſe conſpicit potius quam prodeſſe, reſecare ſimpliciter, vel in melius reformare; & ſubditos ſuos certos reddere quas habeant obſervare. Recognitis igitur diligenter prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus archiepiſcoporum ſanctæ eccleſiæ Terraconenſis, editis in diverſis provincialibus conciliis, per eos diverſis temporibus celebratis, ac quibuſdam ex ipſis tamquam periculoſis, quibuſdam vero tamquam ſuperfluis reſecatis, illas quas utiles ſeu neceſſarias invenimus, ſimul cum quibuſdam, quas de novo edidimus, ſacro concilio approbante, in præſenti volumine providimus redigendas: decernentes eaſdem, & non alias haberi pro conſtitutionibus conciliorum provincialium provinciæ Terraconenſis, ac mandantes eaſdem inviolabiliter obſervari.

SParagus in (a) concilio per eum celebrato Terracone, calendas Maii, anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo.

I. *Contra facientes alligationes illicitas.*

Cum aliqui quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu-Chriſti, cum beneficia eccleſiaſtica in Eccleſia Dei vacent, ſuos ſibi attrahunt Anno 1230.

(a) Hujus concilii meminit Baluzius Marcæ Hiſpanicæ lib. 4. cui cum archiepiſcopo interfuiſſe ait, Guillelmum Vicenſem, Pontium Dertuſenſem, Garſiam Oſcenſem & Berengarium Barcinonenſem epiſcopos.

hunt, & pactionibus illicitis eos sibi alligant, ut propter majorem numerum pravitatis obtinere valeant quod intendunt, ad offensam Dei & ſcandalum populi chriſtiani, & propriæ ambitioni damnabiliter ſatisfiat. Ideoque ſtatuimus, generali concilio approbante, quod quicumque de cetero talia præſumſerit attentare, omnino beneficio careat ſic obtento: ita quod numquam in eadem eccleſia beneficia valeat adipiſci.

Petrus [a] in primo concilio per eum celebrato Terracone, anno Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo nono.

II. *Ne clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.*

Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui ſunt in perſonatibus, vel dignitatibus conſtituti, publica officia ſæcularia non aſſumant; nec bajulas, nec vicarias teneant laïcorum; ſed in eccleſiis ſuis perſonalem & continuam reſidentiam faciant, ſicut decet.

III. *Contra clericos, qui in pluribus eccleſiis ſunt canonici.*

Item, ſtatuimus & mandamus, quod aliquis in eodem epiſcopatu vel in diverſis, duas canonicas non habeat, quæ ex ſpeciali ſtatuto reſidentiam perſonalem requirunt & altera tantum debeat eſſe contentus.

IV. *De regularibus.*

Item, ſtatuimus quod monachi vel canonici regulares, qui relicto habitu ad ſæculum redierunt, vel voto ſunt aſtricti niſi infra menſem ad clauſtrum redierint, & votum ſuum curaverint adimplere; ſuis beneficiis ſint privati ut apoſtatæ, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur, & excommunicati denuntientur diebus dominicis & feſtivis. Et moneantur & excommunicentur tam ipſi, quam commiſcentes cum eis, & dantes eis conſilium vel favorem.

V. *Ne fiant viſtæ in monaſteriis.*

Item, præcipimus & mandamus omnibus [illegible] & advocatis litteratis, ne conveniant vel interſint alicui viſtæ quæ fit vel fiat in monaſteriis vel grangiis religioſorum, & hoc ſub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus.

VI. *De raptoribus & incendiariis.*

Item, ſtatuimus quod incendiarii & raptores publici tamquam excommunicati vitentur, & eccleſiaſtica ſepultura careant niſi per ſe vel per heredes ſatisfactionem fecerint vel emendam.

Petrus in ſecundo concilio Valentiæ celebrato, anno Domini (b) milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo.

VII. *Ne aliquis clericus advocet contra eccleſiam Terraconenſem.*

Sacro approbante concilio, ſtatuimus ut ſi aliquis clericus Terraconæ provinciæ contra Terraconenſem eccleſiam officium advocationis, non petita a nobis licentia & obtenta, perſtiterit: niſi pro ſua eccleſia, ſcilicet noſtræ provinciæ, in qua intitulatus fuerit; vel niſi ſuam cauſam vel ſuorum proſequatur; beneficio quod habet in Terraconenſi provincia auctoritate hujus conſtitutionis noverit ſe privatum.

VIII. *Contra archiepiſcopum Toletanum.*

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus; quod ſi Toletanus archiepiſcopus per Terraconenſem provinciam tranſitum faciens, crucem ante ſe portari fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit in noſtra provincia, quæ ſunt vel fuerint per eumdem temere alicubi attentata, loca ad quæ ipſe taliter & in quibus prædicta attentaverit, quamdiu ibidem fuerit, ceſſent penitus a divinis, & ne ejus præſumtio remaneat impunita, ſi ſupradicta in provincia noſtra de cetero commiſerit, auctoritate noſtra & ſacri concilii; ipſum extunc quaſi exnunc excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Et ſi aliquis litteris indulgentiæ archiepiſcopi Toletani in noſtra provincia uſus fuerit, tamquam falſdarius puniatur.

IX. *Ne clerici extranei altaria erigant.*

Item, ſtatuimus quod ſi aliquis clericus de provincia aliena in provincia noſtra, & ſpecialiter in regno Valenciæ, altaria de novo ædificaverit, vel juriſdictionem ſibi aliquam uſurpaverit in noſtrum præjudicium vel gravamen, ipſum auctoritate noſtra & ſacri concilii extunc, quaſi exnunc ſubjacere excommunicationis ſententiæ decernimus.

X. Ne

(a) Petrus iſte dictus fuit Petrus Albalatius, ut docet nos Baluzius lib. 4. Marcæ Hiſp. ubi hujus concilii meminit.

(b) Iſtud concilium anno 1240. 8. idus Maii collocat Stephanus Baluſius lib. 4. Marc. Hiſp.

X. *Ne clericus contra ſuum epiſcopum advocet.*

Item, ſtatuimus quod aliquis clericus contra epiſcopum ſuum non advocet, tam pro epiſcopo, a quo majus beneficium obtinuit, quam a ſuo: vel niſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequatur.

XI. *De extrema-unctione.*

Petrus in tertio concilio Terraconenſi (c) Sacramentum extremæ unctionis petentibus libere & ſine pecunia a ſacerdotibus miniſtretur: & ſingulis annis clerici ampullam deferant, in qua oleum recipiant infirmorum, quoniam eis chriſma & cathecumenorum oleum tribuetur, conſuetudine aliqua non obſtante.

XII. *Quæ feſta debeant coli.*

Item, cum otium & deſidia fomentum pariant vitiorum, feſtivitatum multitudinem duximus ſeparandam: cum in illis eo quod non laborant, pauperes aggraventur & otioſi & deſidioſi ad illicita provocentur: quare feſtivitates colendas neceſſario ſubjiciamus, quas qui contemſerint colere, per ſuum presbyterum compellantur. Feſtum ſcilicet Circumciſionis Domini, Epiphaniæ, ſancti Vincentii, Purificationis ſanctæ Mariæ, Matthiæ apoſtoli, Annunciationis beatæ Mariæ, duorum dierum octavæ Paſchæ, ſancti Marci evangeliſtæ, Philippi & Jacobi, Inventionis ſanctæ Crucis, Aſcenſionis Domini, feriæ ſecundæ octavæ Pentecoſtes, Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, ſancti Laurentii, Aſſumtionis beatæ Mariæ, ſancti Bartholomæi, Nativitatis beatæ Virginis, Matthæi apoſtoli, ſancti Michaelis, Lucæ evangeliſtæ, Simonis & Judæ, omnium ſanctorum, ſancti Martini, ſancti Andreæ, ſancti Nicolai, ſancti Thomæ, Nativitatis Domini, ſancti Stephani, ſancti Johannis evangeliſtæ, & quælibet parochia obſervet feſtivitatem illius ſancti in cujus honore conſtituta eſt major eccleſia. Officia vero harum ſolemnitatum & omnium aliarum, ſive ſint novem ſive trium lectionum, prout hactenus conſuevit fieri, a clericis in eccleſiis & in portionibus obſerventur, & ad audiendum officia laici nihilominus moneantur.

XIII. *De celebratione Miſſarum.*

Item, quia aliqui ſacerdotes plures celebrant miſſas contra canonicas ſanctiones, jubemus quod niſi in die natalis Domini, tres miſſas audeat nullus celebrare: quod ſi fecerit excommunicationem incidat, ipſo facto; & officio beneficioque privetur. Duas vero toleramus, ſive tolerando permittimus, una & eadem die, quando urgens neceſſitas fuerit celebrari, quouſque dominum papam ſuper eodem negotio conſulamus. Neceſſitatem ſiquidem declaramus, cum unicus ſacerdos habet duas eccleſias, quarum una dependet ab alia, & altera illarum non poteſt habere proprium ſacerdotem, vel ſunt tenues, nec parochiani propter diſtantiam loci, vel aliam rationabilem cauſam poſſunt commode ad alteram convenire, & in aliis caſibus a jure conceſſis. Quandocumque vero duas miſſas celebrari contigerit, ſacerdos caveat, ne poſt ſumtionem ſanguinis in prima miſſa, vinum profuſionis accipiat. Quod ſi fecerit, eadem die non poterit celebrare.

XIV. *Quod epiſcopi & eorum officiales juſtitiam gratis reddant.*

Item, præcipimus quod epiſcopi, & eorum officiales & alii clerici, ordinariam juriſdictionem habentes, gratis cauſas examinent, ſententias ſponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes, ſalvo quod pro juſtitia ratione dominationis debetur. Quotum autem pretium percipiatur pro labore temperatur.

XV. *Quod epiſcopi ad concilia provincialia veniant.*

Item, cum epiſcopi ad provinciale concilium non veniant, ut deberent, excuſationes frivolas prætendentes; ex quo diſciplina eccleſiaſtica enervatur, & ſacri canones contemnuntur. Statuimus ut ab hac hora in antea omnes epiſcopi ſine quolibet diffugio ad provinciale concilium veniant prout decet, niſi cauſa neceſſaria & urgentiſſima excuſentur. Et quicumque epiſcopus contra hanc conſtitutionem duxerit faciendum, ab archiepiſcopo vocatus, civitatem adeat Terraconem, ibidem tamdiu moraturus, quamdiu ab archiepiſcopo recedendi licentiam obtinuerit ſpecialem.

XVI *Quod clerici ad ſynodum veniant.*

Eodem modo ſtatuimus, ut omnes clerici curam animarum habentes, ad ſynodum veniant cathedralis eccleſiæ, in cujus diœceſi commorantur, occaſione vel conſuetudine aliqua non obſtante. Eamdem pœnam, ſi hujus conſtitutionis tranſgreſſores fuerint, in ſuis civitatibus incurrentes.

XVII.

(c) Concilium iſtud celebratum fuiſſe anno 1242. 3. idus Maii docet nos Baluzius Marcæ Hiſp. lib. 4. qui interfuerunt Pontius Dertuſanus Pontius Urgellenſis & Vitalis Oſcenſis epiſcopi.

XVII. *Ut eccleſiæ laicis non dentur, ſed gubernentur per clericos.*

PETRUS in quarto concilio Terraconenſi. Cum eccleſiæ parrochiales per laicos adminiſtrari non debeant; ſtatuimus quod laicis de cetero nullo modo attribuantur, ſed per clericos & viros eccleſiaſticos eccleſiæ gubernentur, ſecundum canonicas ſanctiones.

XVIII. *Contra conſpiratores.*

PETRUS in quinto concilio Terraconenſi. (*a*) Conſpiratorum genus odibile cupientes a perverſitate hujuſmodi coercere, ſacri approbatione concilii excommunicamus omnes conſpiratores, & colligationes illicitas facientes in clero & contra conſtitutos in clero. Sententiam autem hujuſmodi ad præterita duximus extendendam, niſi infra menſem a tempore ſententiæ, quis conſpirationem & colligationem hujuſmodi pro poſſe duxerit revocandam. Simili ſententia innodamus omnes qui contra conſtitutos in clero libellos famoſos compoſuerint, & qui opem fecerint, & qui compoſitos inventos non rapuerint ſine mora.

XIX. *Contra invaſores & raptores rerum eccleſiaſticarum.*

Item, cum quidam in aliorum prædiis propria commoda ſtudeant invenire, ſacro approbante concilio, excommunicamus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioſorum, qui bona prædicta rapuerunt, vel invaſerunt violenter, dummodo perſonæ de quibus querelam habuerint pacem fecerint, prout ſtare viri debuerint. Eadem etiam excommunicatione ligamus fautores & receptatores prædictorum malefactorum, ſtatuentes ut quamdiu principales malefactores in aliqua villa vel civitate fuerint, eccleſiæ ceſſent penitus a divinis. Et ſi forte principales malefactores mortui fuerint abſque ſatisfactione condigna, licet in articulo mortis abſoluti fuerint, eorum corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint injuriam paſſis, & damnum fuerit penitus emendatum: nec prædicti in ſanitate aliquatenus abſolvantur, niſi cum de præmiſſis omnibus ſatisfecerint competenter: ſimili excommunicationis ſententia innodamus omnes illos, qui quædam clericorum & locorum religioſorum & hominum eorumdem ſcienter & voluntarie receperint in caſtris ſuis, vel emerint, & caſtra illa vel villæ, in quibus retenta fuerint prædicta ceſſent penitus a divinis, quouſque damnum datum pro poſſe ſtuduerint emendare; & licet invaſores & raptores eccleſiæ in genere ſint excommunicati: non tamen evitentur niſi facti evidentia, vel confeſſione propria hoc conſtaret, quouſque in ſpecie denunciati fuerint. Abſolutio talium cuilibet epiſcopo in ſua diœceſi auctoritate ſacri concilii eſt commiſſa, ut quilibet epiſcopus in ſua diœceſi faciat publicari, & vitari excommunicatos per alium epiſcopum.

XX.

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod quilibet epiſcopus in ſua diœceſi denunciet ſententias per alium epiſcopum latas ad ſignificationem ipſius, & inter excommunicatos ab eo, & faciat per ſuam diœceſim tamquam excommunicatos certius evitari.

XXI.

Ne aliquis parrochiali eccleſiæ adminiſtret antequam curam recipiat animarum.

XXII.

PETRUS in ſexto concilio.

Statuimus, quod nullus clericus inſtitutus vel præſentatus in parrochiali eccleſia a clerico vel laico, in eadem adminiſtrare præſumat, quouſque a diœceſis epiſcopo curam in eadem eccleſia receperit animarum, contraria conſuetudine non obſtante, quæ potius dicitur corruptela. Quicumque autem contra fecerit; ipſo facto, jure quod habet vel habere credit in eccleſiam, ſit privatus ea vice, poteſtate data diœceſano removendi inſtitutum, ſeu etiam præſentatum: nihilominus ſtatuentes quod inſtitutus & confirmatus per epiſcopum nullo caſu valeat ab alio quam a ſuo epiſcopo removeri.

XXIII. *De invaſoribus.*

Olim excommunicaſſe recolimus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, rerum eccleſiaſticarum, & locorum religioſorum, qui bona prædicta rapuerint vel invaſerint violenter, dummodo perſonæ, de quibus querelam habuerint, patefecerint jura ſtare. Eadem excommunicatione ligavimus fautores & receptatores prædictorum malefactorum; ſtatuentes, ut quamdiu principales malefactores eſſent in aliqua villa, vel in civitate, ceſſaret eccleſia penitus a divinis; & ſi forte principales malefactores abſque ſatisfactione condigna ab hoc ſæculo tranſmigrarent; licet eſſent in mortis articulo abſoluti, eorum corpora non traderentur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint paſſis injuriam, & damnum datum penitus emendaſſent. Nec prædicti in ſanitate abſolvi poſſent, niſi de præmiſſis omnibus prius ſatisfeciſſent paſſis injuriam competenter. Simili conſtitutione innodamus omnes illos qui prædicta clericorum & locorum religioſorum & hominum eorumdem, ſcienter receperint, & voluntarie in caſtris ſuis, & emtores ab eis, & quod caſtra & villæ in quibus prædicta eſſent retenta, ceſſarent penitus a divinis quouſque damnum datum ſtuduiſſent pro poſſe ſuo emendare. Verum quidam per ſe prædictam conſtitutionem perverſe intelligentes, eam trahunt ad res modicas, & ad ea quæ non ex propoſito nocendi, ſed ex neceſſitate qua non credentibus offendere capiuntur. Nos autem per uſum intellectum & dubitationem hujuſmodi, penitus declarantes in omnibus ſupradictis caſibus, ſic duximus declarandum, quod illi tantum intelligantur excommunicati, qui eo propoſito cum armis vel ſine armis violenter invaſerint vel deſtruxerint loca prædicta, & ceperint homines ipſorum, & res eorumdem, in quo graviter delinquunt. Loca autem in hoc ſolo caſu ceſſare volumus penitus a divinis, quamdiu ibi prædicta fuerint violenter accepta. Auctores autem & emtores prædicti, poſt admonitionem legitimam, in noſtra diœceſi ad arbitrium excommunicentur: & ſi aliquem prædictorum excommunicatorum abſque ſatisfactione condigna mori contigerit, tamdiu careat eccleſiaſtica ſepultura, quo ad uſque heredes ipſius damnum datum per eum plenarie paſſis injuriam, vel heredibus eorum ſit deſtitutum.

XXIV. *De baptiſmo.*

Quia intelleximus quod aliqui Sarraceni captivi ficte veniant ad baptiſmum, ut poſſint jugum evadere ſervitutis; ſtatuimus ut cum Sarraceni hujuſmodi ad eccleſiam cauſa baptizandi confugerint, diebus aliquibus per rectorem eccleſiæ conſerventur, ut cognoſcat utrum in tenebris ambulent vel in luce: & ſi perſeveraverint in propoſito baptizandi, eiſdem baptiſmum ulterius non negetur.

XXV. *Contra dantes occulte beneficia.*

PETRUS in ſeptimo concilio (*a*). Cum occulta donatio ſuſpicione non careat, juxta canonicas ſanctiones, ſacri approbatione concilii donationes occultas de dignitatibus, perſonatibus, rectoriis, præbendis, ſeu portionibus, & aliis omnibus adminiſtrationibus, miniſteriis, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, quocumque nomine exerceantur, fieri prohibemus: ſtatuentes, ut tam donator, quam donatarius donationem factam infra tempus de conferendis beneficiis a canonibus definitum, & a vacationis tempore computandum taliter ſtudeant publicare, ut appareat cui donaverint, & quo tempore ſit donatum. Aliter quidem facta donatio, ipſo jure non valeat, nec alicui competat actio vel deffenſio ex eadem. Sane quod donator, qui contra hoc ſtatutum venerit, conferendi poteſtate careat ea vice, & ad alios ſecundum Lateranenſis ſtatuta concilii hujus collatio devolvatur.

XXVI. *De bonis prælati defuncti.*

PETRUS in octavo concilio. (*b*) Cum non ſine gravi peccato quod ſuum non eſt poſſit aliquis retinere: antiquum canonem hoc hujuſmodi placiti ad memoriam reducentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod poſt mortem archiepiſcopi, vel alterius prælati, ſeu beneficiati Terraconenſis provinciæ, bona ejus eccleſiaſtica ad manus aliquorum dignorum fide proveniant, ſecundum quod in eccleſia defuncti de conſuetudine eſt obſervatum. Vel ſi conſuetudo ceſſat, duo eligantur fide digni, ſi præerat defunctus conventui, aut ab epiſcopo diœceſano, vel ejus locum tenente; ſi defunctus conventui non præerat, qui bona recipiant ſupra dicta, & infra decem dies tales adminiſtratores, ſeu procuratores, adhibito tabellione publico & teſtibus, ad hoc ſpecialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus & immobilibus & ſe moventibus inventarium; & ſi per negligentiam hoc fuerit obmiſſum, prædicti procuratores ad duplum teneantur.

Si vero prædicti adminiſtratores, vel aliquis alius de bonis prædictis aliquid invaſe-

(*a*) Hoc concilium anno 1244. celebratum tradit Baluzius lib. 4. Marc. Hiſp. huicque interfuiſſe Pontium Dertuſenſem, R. Ilerdenſem, Vincentium Cæſar-Auguſtanum, Petrum Pampilonenſem, Petrum Barcinonenſem epiſcopos.

(*a*) Anno 1247. celebrato, ut docet Baluzius Marc. Hiſp. lib. 4.

(*b*) Anno 1248. celebrato ex Baluzio loco citato ſupra.

ANNO CHRISTI 1329.

vaſerit, vel rapuerit, vel tenuerit fraudulenter; & legitime admonitus bona ſic retenta ſine diminutione reſtituerit ſucceſſori, auctoritate concilii, ſe noverit excommunicationis ſententia innodatum. Admonemus autem epiſcopos & alios prælatos Terraconenſis provinciæ, ut in vita ſua, ſi commode fieri poterit, de rebus prædictis confici faciant inventarium. Hanc autem ſententiam vel illam de invaſoribus eccleſiarum vel rerum eccleſiæ conſtitutionem quæ incipit, *Olim* ad perſonas archiepiſcopi vel epiſcoporum extendi nolumus ullo modo.

XXVII. *De abſolutione invaſorum.*

Anno 1253. BENEDICTUS in primo (*a*) concilio celebrato Terracone anno Domini M.CC.LIII. ſexto idus aprilis.

Sacro approbante concilio, plenam concedimus univerſis noſtris ſuffraganeis poteſtatem abſolvendi ſubditos ſuos, qui excommunicati per ipſos fuerint, vel etiam auctoritate conſtitutionis ſacri concilii Terraconenſis contra malefactores & invaſores hominum & rerum eccleſiæ promulgata; licet dicti excommunicati denunciari fuerint in concilio Terraconenſi. Item fuit ordinatum, ſacro concilio approbante, quod dominus archiepiſcopus abſolvet ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, qui ad ipſum venerint, excommunicatos ratione conſtitutionis ſacri concilii Terraconæ contra invaſores & malefactores hominum & rerum eccleſiæ promulgatæ: promiſſa ſatisfactione, ſecundum formam eccleſiæ, & quod dominus archiepiſcopus aſſenſum diœceſani illius vel illorum excommunicatorum requirat, ſi ſibi viſum fuerit expedire.

XXVIII. *Ut presbyteri ſe invicem abſolvant.*

Item, ſacro approbante concilio, damus univerſis noſtræ provinciæ presbyteris poteſtatem, quod ad invicem unus alii poſſit ſuper excommunicationis ſententia beneficium abſolutionis impertiri.

XXIX. *De invaſoribus.*

Verum cum in conſtitutione bonæ memoriæ domini P. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit *Olim excommunicaſſe recolimus*, caveatur; quod loca, ad quæ prædicta clericorum, eccleſiarum, vel perſonarum religioſarum, ſeu hominum, violenter attentata pervenerint, quamdiu ibi fuerint, ceſſent penitus a divinis. Volentes invaſorum & raptorum excogitatis malitiis & machinationibus, quantum cum juſtitia poſſumus, obviare: declaramus, & conſtituimus, quod loca, in quibus hujuſmodi prædicta vendita, vel alio modo alienata, ſeu etiam conſumta fuerint; tamdiu ceſſent penitus a divinis; quouſque condigna ſatisfactio damna paſſis facta fuerit per eadem. Item, cum clerici & perſonæ eccleſiaſticæ majoribus quam res eorumdem debeant, privilegiis, & immunitate, ſeu libertate, gaudere; ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod loca ad quæ occiſores & mutilatores clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum, & capientes eoſdem, pervenerint; ceſſent penitus a divinis, quouſque ad judicium eccleſiæ ſatisfecerint de commiſſis, loca etiam in quibus clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ captæ detinebuntur, quamdiu violenter ſeu invite detinebuntur ibidem, ceſſent ſimiliter a divinis.

Item, quia facientes & conſentientes pari debeant pœna damnari, eodem concilio approbante, receptatores eorum qui occidunt vel mutilant vel capiunt clericos vel perſonas eccleſiaſticas, excommunicationis ſententia innodamus.

XXX. *Ut epiſcopi ad menſam faciant ſibi legi.*

Item, ne ſolutæ fauces ſumant cibum; ſed aures audiant verbum Dei, & ceſſent vaniloquia & tumultus: ſtatuimus quod ſinguli epiſcopi in palatiis ſuis dum comedunt, ad menſam faciant ſibi legi.

Idem volumus & ſtatuimus de abbatibus, prioribus, & præpoſitis, in ſuis conventibus dum in refectorio comedunt obſervari.

XXXI. *De invaſoribus.*

BERNARDUS in primo concilio declarando conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum, videlicet dominorum Petri & Benedicti bonæ memoriæ, quarum prima incipit *Olim excommunicaſſe recolimus*, ſecunda, *Cum nos Benedictus*, & cetera. Statuimus quod quamdiu perſonæ invaſorum & raptorum rerum eccleſiaſticarum a perſona eccleſiaſtica illorum qui in prælatos eccleſiarum cathedralium & aliorum locorum religioſorum Terraconenſis eccleſiæ manus injecerint violenter, fuerint in aliqua civitate aut infra terminos dictorum locorum ejuſdem provinciæ, quod ipſæ civitates, caſtra, villæ & alia loca ceſſent, ipſis invaſoribus & raptoribus ſeu percuſſoribus præſentibus, penitus a divinis: & dicti malefactores, percuſſores, ſeu raptores per rectorem ſeu capellanum loci ipſius excommunicati nihilominus nuncientur, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur.

(*a*) Huic concilio præſentiam ſuam exhibuerunt ſequentes epiſcopi ex Baluzii Marca Hiſpanica, Arnaldus Cæſar-Auguſtanus, Berengarius Gerundenſis, Vitalis Oſcenſis, G. Ilerdenſis cum procuratoribus aliorum.

ANNO CHRISTI 1329.

XXXII. *Ut obſerventur conſtitutiones Terraconenſes.*

Item, ſtatuimus, ſacro concilio approbante, quod quilibet epiſcopus provinciæ Terraconæ circa obſervationem præſentis conſtitutionis & omnium conſtitutionum, a noſtris prædeceſſoribus editarum, ſit ſollicitus & attentus. Rectores autem eccleſiarum & vicarii ſeu loca eorum tenentes eaſdem conſtitutiones ad mandatum ſui diœceſani vel ejus officialis inviolabiliter teneant. Si quis vero de prædictis rectoribus, vicariis, capellanis, vel eorum locum tenentibus, recepto mandato ſui diœceſani vel ejus officialis, præſentes & aliorum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones neglexerint obſervare, ad ſui epiſcopi vel officialis arbitrium puniatur; & nihilominus teneatur reſtituere illi, qui petit juſtitiam, omnes expenſas, quas eundo & redeundo propter hoc ad diœceſanum per juramentum promiſſa taxatione diœceſani probaverit ſe feciſſe: & ad hoc per diœceſanum epiſcopum compellatur. Diœceſanus vero qui circa correctionem ſubditorum ſuorum ſupra prædictis ſuum mandatum vel officialis ſui neglexerit adimplere, vel circa obſervationem prædictarum conſtitutionum negligens repertus fuerit, vel remiſſus, iram & indignationem omnipotentis Dei, & beatæ Teclæ incurrat, puniendus nihilominus ad arbitrium provincialis concilii, quod in eccleſia Terraconæ contigerit in poſterum celebrari.

XXXIII. *Quod Chriſtianæ non habitent cum Judæis, nec eorum filios nutriant.*

Statuimus etiam, ſacro-ſancto concilio approbante, quod nulla mulier alicujus provinciæ Terraconæ audeat habitare cum Judæis, aut filios vel filias eorum nutrire vel lactare; & quæcumque contra hujuſmodi inhibitionem noſtram, poſtquam monita fuerit, ſuper hoc præſumſerit facere ſupra dicta, decernimus eam vel eas extunc excommunicationis ſententiæ ſubjacere: ita videlicet quod cum illud diœceſano aut rectori loci illius, ubi mulieres ſuper hoc culpabiles inventæ fuerint, extiterit nunciatum, per jam dictum diœceſanum aut rectorem ipſæ mulieres excommunicatæ nuncientur, & tamquam excommunicatas faciant ab omnibus evitari: & ne ipſe mulieres de facili in excommunicationis laqueum incidere valeant; ipſo facto volumus & mandamus, quod præſentes conſtitutiones per diœceſanum aut rectorem locorum, in quibus Judæi morantur ſemel annis ſingulis publicentur.

XXXIV. *De capellanis.*

Bernardus in concilio ſecundo.

Intelleximus in quibuſdam aliis partibus dictæ provinciæ abuſum pravæ conſuetudinis ſubintraſſe, quod cum canonici ex collationibus ſuorum epiſcoporum capellanias canonice ſunt adepti; ipſi canonici eaſdem capellanias aliis pro voluntate ſua conferunt & aſſignant. Cum autem impoſſibile ſit de jure; ſtatuimus, ut prædictarum capellaniarum collationes per prædictos canonicos, qui eas a ſuis epiſcopis canonice habuerint, nullatenus de cetero attententur. Quod ſi contra factum fuerit, id decernimus irritum & inane.

XXXV. *Super obſervatione feſtivitatis beatæ Teclæ.*

Ceterum, quia eccleſia Terraconæ, quæ caput & mater exiſtit totius provinciæ Terraconæ, ſub invocatione & titulo beatiſſimæ virginis ſanctæ Theclæ martyris ſit conſtructa; propter quod ad invocationem & venerationem ejuſdem omnes & ſinguli de prædicta provincia ſpecialiter adſtringuntur, conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc editas innovantes, volumus ac univerſis & ſingulis ſuffraganeis noſtris in virtute ſanctæ obedientiæ firmiter dicimus & mandamus, quatenus obſervent conſtitutiones editas in ſacro concilio Terraconæ ſuper obſervatione feſtivitatis B. Theclæ virginis & martyris, quæ nono calendas octobris feſtivari intitulatur, per ſuas civitates & diœceſes in abſtinentia cibali & ſervilis operis faciant celebrari.

XXXVI. *De his qui interficiunt vel capiunt epiſcopum vel alterum prælatum.*

Bernardus in concilio tertio. Anno 1282.

Quoniam exempla præterita cavere nos admonent in futurum: idcirco nos Bernardus divina permiſſione Terraconæ archiepiſcopus, aſſiſtentibus nobis venerabilibus patribus Roberto Barcinonenſi, Petro Urgellenſi, Jacobo Oſten. Jaſperto Valentinenſi,

nenſi, Garcia Tiraſonenſi, Roberto Girundenſi, VVillelmo Ilerdenſi epiſcopis, ac procuratoribus aliorum epiſcoporum abſentium, nec non & cathedralium eccleſiarum ac collegiatarum, & quamplurimis aliis præſentibus, ſacro-ſancto Terraconæ approbante concilio; ſtatuimus ut quicumque, inſtigante diabolo, per ſe, vel per alium, interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut perduxerit aliquem epiſcopum; omnibus feudis ac rebus & beneficiis, quæ ab eccleſiis quibuſcumque Terraconæ provinciæ; tempore ſceleris obtinebit, ipſo facto ſit perpetuo privatus, & per viros eccleſiis a quibus prædicta obtinuerit applicentur. Nec deſcendentes ab eodem malefactore uſque ad quartam generationem ad gradum aliquem clericatus promoveantur, nec beneficium aliquod eccleſiaſticum feudale, vel aliud quodlibet in Terraconæ provincia aſſequatur. Et ne minus vindictæ quam exceſſus memoria tanti facinoris prorogentur, adjicientes ut ſi quis epiſcopus vel alius quicumque prælatus aliquem de prædictis deſcendentibus ad aliquem ordinem promovere, vel aliquod eccleſiaſticum beneficium ſeu quodlibet aliud eidem conferre præſumpſerit; a collatione illius ordinis, quem ſcienter contulit, per biennium ſit ſuſpenſus; & collatio ejuſdem beneficii ſit irrita, ipſo jure, & ea vice per primum ſuperiorem de illo beneficio ordinetur. Si vero aliquem de prælatis inferioribus epiſcopis, vel principalem officialem epiſcopi, vel canonicum eccleſiæ cathedralis auſu temerario quiſquam interficere, mutilare, vel capere præſumſerit, & filii ſui incurrant pœnam expreſſam ſupra ipſo facto. Proviſo quod ipſis feudis & poſſeſſionibus quibuſcumque tantummodo ſint privati, quæ ab eccleſiis quarum perſonas ſic læſerint modo quolibet obtinebunt: hoc ſalvo, quod alias ſuper hoc in canonibus continetur. Et prælatus qui tales malefactores, vel filios eorum ad aliquem ordinem promovere, & cuiquam talium beneficium eccleſiaſticum conferre præſumſerit; a collatione illius ordinis quem ſcienter contulerit, per annum ſe noverit ſuſpenſum; & collatio hujuſmodi ſit irrita, ipſo jure; & ea vice de beneficio per ſuperiorem primum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis ſuis a quocumque epiſcopo ſcienter vel ignoranter ordines receperit, executionem non habeat ordinis ſuſcepti, nec beneficii collatio valeat, ut eſt dictum, ſalvis tamen omnibus pœnis canonicis quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogari. Hæc autem ſtatuta ſalubriter per diœceſanos epiſcopos Terraconæ provinciæ ſingulis annis in ſuis ſynodis & diœceſibus præcipimus publicari: & nihilominus hi qui prædictas pœnas incurrerint in ſynodis nuncientur. Datum apud Terraconem undecimo calendas aprilis, anno Domini MCCLXXXII.

XXXVII. *De perjuriis.*

Nordricus in primo concilio Terraconenſi celebrato idus martii, anno Domini MCCXCII.

Quamvis ſit pia conſideratione ſtatutum, quod non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine perjurii irretiti; nec vivere de patrimonio ſancti Petri, qui ſic irreverenter & enormiter contemſerunt: attendentes quod nonnulli antiqui hoſtis invidia procurante, in contumeliam Redemtoris, & non modicum animarum ſuarum diſpendium, temere violant per eos præſtita juramenta: nos huic morbo damnabili & peſtifero, quantum poſſumus, competentibus remediis obviare volentes, hac edita conſtitutione ſancimus, ut ſi quis clericus famæ ſuæ prodigus, & proprii perſecutor honoris, juramenti religionem ſpreverit nulla cogente neceſſitate, ſed libero arbitrio & voluntate contra jusjurandum a ſe præſtitum putaverit eſſe veniendum, aut de hoc coram ſuo judice ſit confeſſus, vel legitima probatione convictus, vel alias de præmiſſis conſtiterit evidenter, pœnam viginti morabotinorum ipſo facto ſe noverit incurriſſe, ejus ordinario abſque remiſſione aliqua confiſcandorum. Dignum eſt enim, ut quos Dei timor a malo non revocat, temporalis ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ; & ſi ſolvendo par non fuerit; ſic aliter reatus talium caſtigetur, quod pœna ipſorum ceteris auferat audaciam ſimilia præſumendi; ſalvis tamen aliis omnibus pœnis canonicis, contra tales habitis, quibus per conſtitutionem præſentem non intendimus in aliquo derogari.

XXXVIII. *Contra excommunicatos abſolutionem non petentes.*

Item, cum ſit medicinalis excommunicatio, non mortalis, diſciplinas non eradicans, dum is in quem lata fuerit non contemnant, hoc conſultiſſimo ſtatuimus edicto, quod ſi clericus in quocumque ordine conſtitutus, canonice fuerit excommunicationis vinculo innodatus, & publice nunciatus, & negligens in abſolutione petenda, per ſex menſes continue in excommunicatione ipſa contumaciter ex certa ſcientia perſtiterit, quia nihil obedientia prodeſſe videretur ſimilibus, ſi ejuſdem contemtus contumacibus non obeſſet; ſi beneficium

eccleſiaſticum habeat, pœnam viginti morabotinorum incurrat: ſi beneficiatus non fuerit, pœnam decem morabotinorum præſtare cogatur ærario ſui ordinarii applicandorum. Si vero propriæ ſalutis oblitus, per annum continuum in prædicta excommunicationis ſententia perduraverit, Pharaonico animo damnabiliter obſtinato: quia creſcente contumacia, creſcere debet & pœna, ſtatuimus ut quadraginta aureos ſuo ordinario applicandos ſolvere teneatur. Si vero ultra annum in excommunicatione perſiſtit, tamdiu ab officio & omnibus beneficiis quæ obtinet, ſit eo modo ſuſpenſus, donec ſe abſolvi fecerit, & poſtea nihilominus tanto tempore quanto poſt annum, ut præmittitur, in excommunicatione permanſerit.

XXXIX. *Contra illos qui miniſtrant ſacramenta alieno parrochiano.*

Item, cum eccleſiaſtica ſacramenta ſint miniſtranda per proprium ſacerdotem, juxta canonica inſtituta, ſacri approbatione concilii, duximus providendum, quod nullus clericus præſumat quodcumque ſacramentum eccleſiaſticum alteri parrochiano aliquatenus miniſtrare, abſque licentia proprii rectoris, vel diœceſani, vel officialis eorumdem. Qui vero contrarium temeritate propria, quæ lege damnatur, præſumſerit attentare; pœnam decem morabotinorum diœceſi vel ordinario, cui ſubeſſe dignoſcitur, ſolvere compellatur. Volumus tamen quod ſacramentum baptiſmi & pœnitentiæ morientibus tempore neceſſitatis cogentis extremæ poſſit conferri, & diſpenſari a quolibet ſacerdote, memorata pœna in aliquo non obſtante.

XL. *Contra non opponentes ſe archiepiſcopo Toletano, & aliorum archiepiſcoporum litteris.*

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, alius epiſcopus per Terraconam provinciam tranſitum faciens, crucem ante ſe portari fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit, quæ, ſicut dicitur, fuerunt per aliquos temere attentata: ſi diœceſanus in cujus diœceſi talia committuntur, non ſe oppoſuerit, & ſi non inhibuerit quantum poterit modo bono; ſint ab ingreſſu eccleſiæ, eo ipſo, ſuſpenſi; & ſi aliquis litteris indulgentiæ aliquorum archiepiſcoporum in noſtra provincia uſus fuerit, tamquam falſarius puniatur.

XLI. *De falſis apoſtolis.*

Cum quidam, qui ſe dicunt apoſtolos, & religioſos ſe fingunt, ſint ſuis exigentibus meritis per ſedem apoſtolicam excommunicationis vinculo innodati, & poſtmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehenſi; ſintque periculoſi homines circa fidem; volumus & etiam ordinamus, ut ubicumque inventi fuerint, capiantur & de tota provincia expellantur.

XLII. *De quæſtoribus.*

De quæſtoribus autem eccleſiarum, hoſpitalium, vel pontium, ſeu aliis, duximus ſtatuendum, quod ſine noſtris vel epiſcoporum litteris, non recipiantur; & tunc ad prædicationes non admittantur; ſed ad expoſitiones ipſorum tantum quæ in epiſcoporum litteris continentur: & ſi prædicare præſumſerint, capiantur.

XLIII. *Ne clerici trahantur ad judicium ſæculare.*

Tam de jure canonico quam civili & libertatis eccleſiaſticæ privilegium eſt, ut clericus in cauſa civili aut matrimoniali volens etiam & conſentiens, nequaquam valeat coram ſæculari judice convenire: præſumunt tamen alicubi in provincia Terraconenſi clerici & laici clericos ſuper violentiis & injuriis, & quod eſt abſurdius, ſuper decimis ad ſæculare judicium trahere ac temere evocare: judices etiam ſæculares, falcem in alienam ſegetem immittentes, de cauſis hujuſmodi inter clericos cognoſcentes, captis pignoribus, aut multa indicta, cogunt clericos ſic conventos, & per ipſos ſententialiter condemnatos ſatisfacere, fori præſcriptione declarandæ juriſdictionis aliquatenus non admiſſa: Unde cum prædicta in præjudicium vergant eccleſiaſticæ libertatis: idcirco nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, approbante ſacro concilio, ſtatuimus & cenſemus, ut clericus & laicus, qui in criminalibus, aut civilibus temporalibus, aut ſpiritualibus, clericum attentaverit, coram judice ſæculari, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus clericus ſic actionem temere attentatam contemnat. Sententias quoque prædictas tamquam a judice non competenti latas decernimus juribus penitus vacuatas, conſuetudine aliqua, quæ corruptela debet veracius nuncupari, in contrarium non obſtante.

XLIV. *Ne dentur comeſtiones ſeu prandia de decimis.*

Scripturæ ſacræ, patrum quoque decreta ſanxerunt, a cunctis fidelibus Deo & ejus miniſtris decimas libere & integre perſol-

ANNO CHRISTI 1329.

ſolvendas. Habet tamen quorumdam abuſus, quorum dominus venter eſt, ut cum decimas ad granarium eccleſiæ defferunt, ſicut debent, comeſtiones ſeu prandia exigunt: hac de cauſa & quod ſemel ſeu una die poſſent ad granarium eccleſiæ apportare, per multas vices multoſque dies decimas minutatim defferunt, ut ſingulis vicibus vel diebus reficiantur a rectoribus & cibentur. Cumque hoc in detrimentum & diminutionem jurium decimalium non ſit dubium redundare; ideo nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, approbante ſacro concilio, hoc fieri prohibemus, conſuetudine aliqua quæ juri divino eſt contraria non obſtante. Si quis vero, contra prohibitionem noſtram hujuſmodi pecuniam, comeſtiones, & prandia, ex hac cauſa exegerit, ſeu propter hoc partem decimæ ſubtraxerit, retinuerit, vel retineri fecerit; & ammonitus per rectorem infra decem dies non ſatisfecerit, auctoritate præſentis conſtitutionis, excommunicationis ſententia percellatur.

XLV. *De novalibus & terris Sarracenorum.*

Licet dubium verti non debeat, quod ſacris canonibus eſt ſtatutum: quidam tamen captantes ignorantiam affectatam, vertunt in dubium, utrum de fructibus novalium quæ Sarraceni in montibus aut terris dominorum chriſtianorum faciunt, decimam ipſi Sarraceni eccleſiis ſolvere teneantur. Unde nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Tarraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, dubitationis hujuſmodi materiam amputantes, ſacro approbante concilio, declarando decernimus, Sarracenos quoſcumque de prædictis novalibus decimas & primitias debere eccleſiæ ſolvere, ſicut & de fructibus aliarum poſſeſſionum quæ fuerunt chriſtianorum, & ad culturam eorumdem Sarracenorum poſtmodum pervenerint: præſertim cum de gregibus qui in montibus & terris hujuſmodi paſcebantur, antequam ad culturam novalium redigantur, ab ipſis decimæ & primitiæ eccleſiis ſolverentur: cum res eadem propter diverſitatem fructuum non debeat quoad præſtationem decimarum diverſa cenſeri.

XLVI. *De immunitate eccleſiarum.*

Rodericus in tertio concilio celebrato. Quorumdam oculos ſic excæcat ambitio, ut temporalibus commodis inhiantes, plus temporali majeſtati quam æternæ placere ſtudentes, libertates & immunitatem eccleſiaſticam, quam ipſi tenentur deffendere, lædere ac minuere moliuntur, inflammando principes & poteſtates ſæculares, & univerſitates locorum, ſive rectores eorum eiſque impendendo conſilium & patrocinium, nec non eccleſiarum a quibus beneficia recipiunt, exhibendo, & tradendo inſtrumenta, & alia documenta contra ipſas & perſonas eccleſiaſticas, ipſorum homines & bona, privilegia & etiam libertates. Et idcirco cupientes, ut eccleſiæ in plenitudine juris ſui & libertatis integritate lætentur, ac deteſtabilis malignorum audacia, & inſolentium temeritas nefaria propulſetur; ſacri approbatione concilii, ſtatuimus, quod quicumque prælati eccleſiaſtici, vel perſonæ religioſæ, vel ſæculares, quorumcumque ordinis, conditionis ſeu ſtatus exiſtant, palam vel occulte principes, vel ſæculares poteſtates, vel univerſitates locorum, aut rectores eorum, inflammaverint vel eis conſilium vel patrocinium ſcienter dederint, vel eccleſiarum, in quibus beneficia obtinent, abſque expreſſo conſenſu ſui prælati & capituli vel conventus, exhibuerint, vel alia tradiderint inſtrumenta, vel alia documenta, contra ipſas eccleſias, monaſteria, vel loca religioſa, aut jura, vel bona, vel privilegia, immunitates eorum vel libertates, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto: & nihilominus beneficiis quæ habuerint in eccleſiis vel locis, quæ ſic ſcienter vel fraudulenter læſerint, perpetuo ſint privati. Et ut prædictorum malitiis obvietur, & eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur, & denegandi & diſſolutionis materia ſubtrahatur; ſtatuimus, ne aliqua prædictarum perſonarum eccleſiaſticarum, quæ in ſacris ordinibus ſint vel fuerint conſtitutæ, vel beneficium eccleſiaſticum obtinent, vel religioſa præſumat ſequi continue aliquam ſæcularem curiam, ſic quod ſit de familia ſua, vel victum ſeu ſtipendium recipiat ab eadem, niſi ſui prælati vel ſuperioris conſilio, & aſſenſu ſui capituli, vel conventus, vel majoris partis ejuſdem licentia prius habita & obtenta. Si quis vero horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam, ipſo facto. Epiſcopos vero propter prærogativas pontificalis officii ligari nolumus hac ſententia ſuperius ultimo lata; ſed nihilominus a nobis archiepiſcopo vel ſucceſſoribus noſtris ſuper his petere licentiam teneantur.

XLVII. *Contra ordinarios qui ad requiſitionem alterius non ſervant conſtitutiones de invaſoribus.*

Sollicitat cura ſuſcepti regiminis, ut utilitatibus ſubjectorum, maxime novarum conſtitutionum editione, maxime antiquarum innovatione, providere curemus. Sane cum conſtitutiones ſacrorum conciliorum Terraconæ editæ, contra raptores, invaſores perſonarum, & rerum eccleſiaſticarum, & religioſorum, & hominum eorumdem, ex quibus ipſorum audacia coercetur, ac bona eccleſiaſtica conſervantur, propter quorumdam abuſum & negligentiam debitum non ſortiantur effectum. Cum nonnulli trepidantes ubi trepidandum non eſt, cum requiruntur per locorum ordinarios, in quorum diœceſi rapina, vel violentia eſt commiſſa, ut prædictas conſtitutiones debeant obſervare, ſubtiliter cauſa diffugii in tantum indagare & inquirere an præfatas conſtitutiones vendicent ſibi locum in his partes judicis, cum potius ut meri executores deberent procedere, aſſumentes. Et idcirco quia parum eſt condere jura, niſi eſſet qui ea tueretur; prædictas conſtitutiones approbantes, & confirmantes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod quandocumque aliquis epiſcopus, vel ejus officialis, vel ejus vices gerens, per nos vel officialem noſtrum, vel per alium epiſcopum, vel ejus officialem, ſeu vices ejus gerentem noſtræ provinciæ, qui per litteras ſuas ſignificaverit ſe ſervare conſtitutiones prædictas contra illum contra quem petit ipſas conſtitutiones ſervari fuerit requiſitus, ut denunciet eum excommunicatum juxta memoratas conſtitutiones, eas ſervet & faciat obſervari, & talem mandet denunciari excommunicatum, ipſas conſtitutiones ſine alia cognitione & inquiſitione ſtatim vel infra triduum die qua talis requiſitio facta fuerit minime computata, & in ſua diœceſi requiſitus prius fuerit, vel in loco quo infra dictum tempus hæc valeat adimplere, alias quam cito commode poterit, conſiderata locorum diſtantia, obſervet & mandet obſervari, omni appellatione & exceptione ceſſante. Sed ſi præmiſſa contemſerit, ut prædicitur, adimplere, tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum, donec ipſas conſtitutiones obſervet & mandet obſervari. Ex quo autem dictas conſtitutiones fecerit vel mandaverit obſervari, extunc ipſo facto interdictum prædictum abſque relatione alia penitus ſit ſublatum: hoc autem proviſo quod propter juris ordinem non ſervatum proceſſus per ordinarium vel ejus officialem habitus ſeu facta denunciatio nullatenus revocetur, cum multis craſſantibus opus ſit exemplo juxta canonicas & legitimas ſanctiones.

XLVIII.

Item, quia non eſt ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, omnes perſonas cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, quæ ex præfatis conſtitutionibus commodum recipiunt, ſubjacere & eſſe ſubjectas ipſis conſtitutionibus, ſi deliquerint in his, quæ in ipſis conſtitutionibus continentur: & contra tales perſonas juxta tenorem ipſarum conſtitutionum eſſe rigide procedendum. Salvis conſtitutionibus ſacrorum conciliorum Terraconenſium in favorem epiſcoporum factis, quibus ſtatutum eſt quod epiſcopi hujuſmodi conſtitutionibus contra raptores & invaſores rerum eccleſiaſticarum editis non ligentur.

XLIX. *Contra interficientes prælatos, canonicos, templarios, & invadentes loca religioſorum.*

Officii noſtri debitum circa diſpendia, quæ per nonnullos eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis, & ceteris hominibus, & rebus indebite inferuntur, deliberatione provida erigentes, ſalubris remedii appoſitione talium temeritatem duximus puniendam. Et idcirco, ſacri approbatione concilii, confirmantes omnes conſtitutiones per prædeceſſores noſtros editas, & ſpecialiter contra raptores & invaſores perſonarum & rerum eccleſiaſticarum, addendo, eiſdem ſtatuimus, quod quicumque de cetero in prælatum aut canonicum eccleſiæ cathedralis, vel eccleſiæ collegiatæ, vel clericum qui vocem habeant in communibus tractatibus capituli eccleſiæ cathedralis, vel in commendatorem militiæ templi vel hoſpitalis ſancti Joannis Jeroſolymitani manus injecerit temere violentas, vel terram vel loca prælatorum, eccleſiarum, vel templariorum, vel hoſpitaliorum, vel aliorum locorum religioſorum cum exercitu invaſerit, arbores cædendo vel tailliando, aut ignem immittendo, aut grave damnum aliter irrogando, præter ſententiam excommunicationis, quam ex tali delicto ſe noverit incurriſſe, & ultra alias pœnas contra talia ſtatuta, ubicumque ipſe fuerit, ceſſetur penitus a divinis, & quicumque cum exercitu terram prælatorum, vel eccleſiarum, vel locorum religioſorum invaſerint, ut eſt dictum, & moniti infra menſem non ſatisfecerint, omnibus feudis, quæ ab eccleſiis, vel perſonis, vel locis religioſis tenebunt, qui ſic læſerint, perpetuo ſint privati, ſalvis omnibus aliis pœnis contra tales

ANNO CHRISTI 1329.

tales ſtatutis, quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogari.

L. *De beuragiis & * berendis.*

* ſ. prandiis.

In nonnullis Terraconenſis provinciæ vel diœceſis eccleſiis ſic avida guloſitas quorumdam laicorum animos excæcavit, quod certis anni temporibus parrochiani dictarum eccleſiarum ab abbatibus, vicariis, ſeu rectoribus earumdem, certa prandia, comeſtiones, paſtus, potationes, ſeu beuragia exigere, quaſi ex debito non formidant. Et ipſos rectores, vicarios, ſeu abbates, ad ea juxta abuſum exhibenda per ſubſtractionem & retractionem decimarum & aliorum jurium eccleſiaſticorum alias inverecunde compellere non verentur. Aliqui autem ex laicis ſupradictis, una die cujuslibet ſeptimanæ, qui ex debito volunt comedere cum rectore, vicario, ſeu abbate; & ultra comeſtionem habere & exigere aliquam pecuniam ab eiſdem, ita per totum anni circulum continue facientes, quouſque omnes parrochiani cum eis comederint, & certum quid habuerint ab eiſdem. Poſt quæ, inquam, & repetunt illud idem; ſuntque alii laici ex prædictis, qui ſolemnibus diebus Natalis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes immediate poſt communionem & receptionem ſacrati Corporis JESU-CHRISTI, quod cum humilitate & devotione recipere tenentur, & aliquibus anni temporibus, quaſi ex debito exigunt implere ab eccleſiis, abbatibus, vicariis, rectoribus vini certum ex abuſu hujuſmodi vel etiam juxta votum: adeo quod interdum X. vel XV. onera in potationibus hujuſmodi expenduntur, propter quæ ingurgitationes, ebrietates & comeſſationes indebitæ committuntur, & multoties mortes & vulnera ſunt hactenus ſubſecuta. Quamplurimi etiam ex laicis antedictis tempore quo primitiarum ac decimarum granaria dividuntur, non permittunt, per illos ad quos dictæ decimæ & primitiæ bladi pertinent, portari libere dictum bladum ſuis propriis animalibus, vel etiam alienis, niſi pro apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo quo alii portarent neceſſario eis detur. Nonnulli etiam qui juxta laicorum conſuetudinem ad horrea eccleſiarum bladum decimarum & primitiarum deferunt, & die qua portant cibantur ab eccleſiis, vicariis, ſeu rectoribus eorum, qui per multas vices, multoſque dies excogitata malitia deferunt minutatim, quas portare poterunt una die, ut ſingulis diebus vel vicibus reficiantur ab ipſis eccleſiis, & earum rectoribus, ac cibentur; conſtitutione noſtra quæ hoc prohibet non obſtante. Alii vero laici cum ſubſidia ex certis cauſis portionariis, vicariis, ſeu clericis ipſorum laicorum conſanguineis, affinibus, ſeu amicis, per locorum ordinarios vel nuntios ſeu legatos ſedis apoſtolicæ imponuntur: vel cum ipſis portionariis, vel vicariis, ſeu clericis beneficiatis in eccleſiis prælibatis, per ipſos rectores, ſeu abbates, vel eorum gerentes vices, ex eo quod ſervitium eccleſiæ non faciunt, ut tenentur, vel alia cauſa juſta, licita & honeſta, interdum ad tempus ſuorum beneficiorum fructus forſitan ſubtrahunt. Ad requiſitionem, ſuaſionem, ſeu monitum hujuſmodi clericorum occulte retinent ſibi decimas, & alia jura eccleſiaſtica; & portionariis ſeu clericis memoratis tribuunt, propter quod negligentia dictorum portionariorum clericorum & aliorum circa divinum officium remanet impunita, & de alieno ſolvant quod de ſuo proprio ſolvere tenebantur: & dicti laici nihilominus participes ſunt in furto, allegantes omnes prædicti & ſinguli ad excuſandas excuſationes in peccatis, quod conſuetudines obſervant abſque uſu. Nos igitur volentes ex debito noſtri officii eccleſiarum indemnitatibus providere, ac malitiis, uſurpationibus, & morbis hujuſmodi obviare, ſacro approbante concilio, ſtatuimus conſuetudines, obſervantias abſque uſu, corruptelas, & abuſus penitus repugnantes etiam judicantes, prædicta omnia & ſingula deinceps fieri omnino prohibemus; cum non ſit dubium, ea eſſe contra bonos mores, & canonicas ſanctiones, & in gravamen jurium eccleſiarum & eccleſiaſticæ libertatis. Et nihilominus quia parum proficit jura condere, niſi pœna tranſgreſſoribus imponatur, monitiones in omnes & ſingulos qui prædicta prandia, comeſtiones, ſeu paſtus, potationes, ſeu alia beuragia: & alia prædicta, ſeu aliqua de eiſdem exegerint cum effectu; & qui exactionibus memoratis, vel aliqua earumdem, de decimis vel primitiis & aliis juribus eccleſiaſticis aliquid ſibi ſcienter retinuerint, vel per alios procuraverint aut conſenſerint retineri, excommunicationis ſententiam promulgamus. In locis vero, in quibus univerſitas in his culpabilis extiterit, ceſſetur penitus a divinis ſub pœna excommunicationis. Abbatibus, rectoribus, vicariis, & aliis eccleſiaſticis perſonis interdicentes & prohibentes expreſſe, quod dictis laicis, vel eorum alicui, comeſtiones & paſtus, potationes & beuragia, vel aliquid aliud, ex cauſis ſeu occaſionibus ſupradictis non dent, nec dari faciant, vel permittant, ſi alias pœnas canonicas voluerint evitare.

LI. *De*

ANNO CHRISTI 1329.

LI. *De ceſſationibus a divinis ſervetur conſtitutio.*

Item, cum in quibuſdam conſtitutionibus ſacrorum conciliorum Terraconenſium ſit cautum, quod in certis caſibus debeat ceſſari penitus a divinis: ſacri approbatione concilii, declaramus prædictam ceſſationem debere fieri prout tempore generalis interdicti per conſtitutionem ſanctiſſimi patris domini Bonifacii papæ VIII. quæ incipit, *Alma mater*, & per alias conſtitutiones canonicas eſt ſtatutum.

LII. *Contra celantes inſtrumenta eccleſiæ Terraconæ.*

Rodericus in quarto concilio anno Domini .... Quoniam pontificalem decet ſolertiam rerum eccleſiarum ita curam gerere, & ſubjectorum commoda inveſtigare, ut eccleſiaſtica libertas incorrupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus jugiter ſervetur illæſus: idcirco nos Rodericus miſeratione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, in præfata eccleſia ſacrum provinciale concilium celebrantes, callidis quorumdam machinationibus obviantes, qui privilegia, inſtrumenta, & alia eccleſiaſtica munimenta, ad nos & noſtram Terraconæ eccleſiam pertinentes, reddere & reſtituere contradicunt, ſacri approbatione concilii, ſtatuimus quod quæcumque perſona religioſa vel ſæcularis, cujuſcumque gradus ſeu conditionis exiſtat, de cetero fraudulenter celare, vel ſupprimere præſumſerit hujuſmodi privilegia, inſtrumenta, vel aliqua eccleſiaſtica munimenta; & infra ſpatium quindecim dierum, poſtquam certi ſunt ea ad nos & noſtram Terraconæ eccleſiam pertinere, ea nobis reddere ſeu reſtituere malitioſe contemſerint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: a qua abſolvi non poſſint, niſi prius ſatisfecerint de præmiſſis.

LIII. *Ut abbates veniant ad concilia.*

Item, cum aliqui abbates, priores, & alii prælati collegiatarum eccleſiarum noſtræ provinciæ Terraconæ non venerint ad præſens concilium, licet per noſtras litteras mandatum fuerit venerabilibus fratribus epiſcopis ſuffraganeis noſtris, quod prædictis abbatibus, prioribus, & prælatis præciperent, & alias ut ad præſens concilium venirent: idcirco præcipimus præfatis epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus de cetero prædictos abbates, priores & prælatos, in ſuis diœceſibus conſtitutos compellant venire ad talia concilia, quæ per nos vel ſucceſſores noſtros celebranda fuerint, Domino annuente. Illos vero, qui ad dicta concilia non venerint, juvari volumus conſtitutionibus quæ in prædictis conciliis fuerunt celebratæ, niſi qui venire non poſſent, impedimentis canonicis fuerint impediti, vel juſtas cauſas oſtenderint, quibus ad dicta concilia venire minime teneantur. Contradixerunt epiſcopus Gerundenſis & procuratores capituli Gerundenſis, aſſerentes prædictos abbates non teneri venire de jure vel conſuetudine ad concilium ſupradictum.

LIV. *De abbatibus uſurpantibus juriſdictionem epiſcoporum.*

Cum nonnulli abbates provinciæ Terraconenſis uſurpando juriſdictionem epiſcoporum provinciæ Terraconenſis clericos ordinandos præſentent per ſuas litteras aliis epiſcopis, epiſcoporum, ad quos pertinet dictorum clericorum ordinatio, licentia minime requiſita; cognoſcant etiam vel cognoſci faciant de cauſis matrimonialibus in civitatibus & diœceſibus prædictorum epiſcoporum & aliter uſurpent ipſorum epiſcoporum juriſdictionem, aliaque faciant quæ ad ordinem pontificalem pertinere noſcuntur: Mandamus univerſis epiſcopis ſuffraganeis noſtris, quod ad præſentationem dictorum abbatum, vel inferiorum prælatorum, nullum clericum ordinent, donec fidem fecerint, quod ex privilegio ſedis apoſtolicæ hoc ſibi ſpecialiter ſit indultum; & quod ſententias excommunicationis per ipſos epiſcopos vel eorum officiales latas & ferendas contra impedientes & uſurpantes juriſdictionem ipſorum epiſcoporum obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari.

LV. *De executionibus teſtamentorum.*

Periculoſæ negligentiæ perverſæque heredum malitiæ defunctorum, & eorumdem ultimarum voluntatum executorum occurrere cupientes, & ut piæ voluntates defunctorum effectum debitum ſortiantur; Nos Rodericus, divina miſeratione ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut tam nos & ſucceſſores noſtri, quam venerabiles fratres epiſcopi provinciæ Terraconæ, & eorum ſucceſſores viſitationis officium exercentes, vel aliter quantumcumque nobis vel eis videbitur expedire, poſſimus maxime ſuper executionibus teſtamentorum & potiſſime circa relicta ad pias cauſas inquirere & procedere ex mero & puro officio, abſque libelli oblatione & litis conteſtatione, & abſ-

que

que ſtrepitu & figura judicii ſimpliciter & de plano, ipſaque negotia, veritate cognita, decidentes; voluntates ultimas defunctorum executioni debitæ demandare, cum nihil tantum hominibus debeatur, quam ut extremæ voluntatis liber ſit ſtylus & liberum quod poſtea non redit arbitrium; eademque forma poſſit ſervari ſupra decimarum reſtitutionibus faciendis, & licet hæc fuiſſent jam a jure permiſſa, quod præſens ſtatutum non tantum futura negotia, ſed & præterita, & adhuc pendentia complectatur.

LVI. *Contra rectores eccleſiarum non celebrantes.*

Anno 1307. Guillermus in Concilio Terraconenſi nonas februarii anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptimo. (a)

Plerique parrochialium eccleſiarum rectores provinciæ Terraconæ, quamvis metu pœnæ, cum alias eſſent privati eiſdem eccleſiis ipſo jure, diu eſt ad ſacerdotium promoti fuerint infra tempus a canonibus præfinitum: numquam tamen miſſas in ipſis eccleſiis vel alibi celebraverint, nec quod celebrare non poſſent impedimentum aliquod allegarunt, fraudem prædictis canonibus facientes, qui pro celebranda miſſa ſtatuerunt principaliter eos debere ad ſacerdotium promoveri. Nec attendentes naturæ & rationi eſſe conſonum, illos non recuſare onera, qui rerum commoda complectuntur. Idcirco nos GUILLERMUS miſeratione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, apud Terraconam provinciale concilium celebrantes, ſtatuimus, eodem concilio approbante, quod omnes prædicti rectores ad ſacerdotium jam promoti miſſam celebrent infra tres menſes proximo ſubſequentes; & qui de cetero ad ſacerdotium promovebuntur, infra alios tres menſes, a tempore quo promoti fuerint computandos: alioquin a receptione fructuum dictarum eccleſiarum, qui per ordinarios in eccleſiarum ipſarum neceſſariis convertantur, auctoritate præſenti ſtatuti, noverint ſe ſuſpenſos, niſi, juſto impedimento detenti, probaverint quod ex culpa non provenerit eorumdem: de quo infra dictos tres menſes proprio epiſcopo fidem facere teneantur, de conſilio ejuſdem epiſcopi duxerint abſtinendum. Et quia generale concilium graviter reprehendit juniores clericos, & prælatos qui vix celebrant quater in anno; ſtatuimus quod ipſi rectores, & omnes alii prædicti miſſas celebrent ut frequentius poterunt commode & honeſte: ita quod circa miſſarum celebrationem quæ incumbit ex officio, non poſſint notari negligentes ſeu nimium delicati. Cui conſtitutioni totum concilium conſenſit, & eam approbavit.

LVII. *Ne legata fratribus Minoribus quæ ipſi tenere non poſſint diſtribuantur per ordinarios.*

Cum in omnibus piis voluntatibus defunctorum ſit per epiſcopos providendum, præcepimus univerſis epiſcopis provinciæ Terraconæ, quod quilibet in ſuis civitate & diœceſi quædam donata & aſſignata ſeu legata fratribus Minoribus, ſeu eorum ordini, pro anniverſariis faciendis ſeu miſſis celebrandis, vel alias, quæ ipſis fratribus ſecundum eumdem ordinem, regulam, & profeſſionem, non licet recipere ſeu habere, & quæ ipſi fratres ex ſuperioris præcepto extra manum ſuam poſuerint vel ponere debuerint, cujuſcumque & per quoſcumque detineantur, convertere ſtudeant cum heredum defunctorum, qui prædicta dederint, aſſignaverint, ſeu legaverint, conſilio, in anniverſaria in aliis locis facienda, vel miſſas celebrandas, vel alia pietatis opera voluntates ipſorum defunctorum in quibus obſervari commode poterunt, obſervando.

LVIII. *De rebus eccleſiæ non alienandis.*

Q.....nus in primo concilio celebrato Terraconæ anno Domini M. CCCXVII. volentes eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus: quod aliquis prælatus vel clericus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, bonum dignitatis vel etiam beneficii ſui obligare, ſub ſigillo regio non præſumat; & qui contra fecerit, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ipſum decernimus ſubjacere.

LIX. *Ut Canonici vel clerici beneficiati debeant communicare ter in anno.*

Item, cum clerici exemplum & formam eſſe debeant laicorum; ſtatuimus & ſub virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quod omnes canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, & alii clerici beneficiati, qui ſacerdotes non fuerint, ſaltem communicent ter in anno, niſi ex cauſa de licentia proprii confeſſoris ea vice duxerint

(a) Aliud anno [illegible] celebravit idem Guillelmus concilium in cauſa Templariorum, de quo videndus eſt Aguirrius tom. 3. concil. Hiſp. p. 546.

abſtinendum. Rectores vero eccleſiarum & alii in ſacerdotio conſtituti ad minus celebrent ter in anno.

LX. *Contra diffidantes clericos, prælatos, & perſonas eccleſiaſticas.*

Quoniam in ſecundo concilio celebrato Terraconæ VIII. cal. Feb. anno M. CCCXIII. prædeceſſorum noſtrorum, qui condemnaverint diffidari prælatos, & perſonas eccleſiaſticas, veſtigiis inhærentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut ſi quis deinceps cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, diffidaverit ſeu .... ſeu ..., fecerit aut procuraverit publice vel occulte archiepiſcopum, aut epiſcopum, vel eorum officiales, vel prælatum, aut religioſum, vel alium clericum beneficiatum, in ſacris ordinibus conſtitutum, ſeu prædictorum occaſione homines & loca eorum adminiſtrationi commiſſa, ſive in hoc ſcienter dederit auxilium, conſilium vel favorem; ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrat, & denuntietur excommunicatus quotidie, ſi in excommunicatione perſtiterit, pulſatis campanis, & candelis extinctis. Nihilominus terra, ſeu loca, aut caſtra ipſius, ſi quæ habuerit, eo ipſo ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto. A qua ſententia nullatenus abſolvatur, nec interdictum ipſum relaxetur, donec de injuria & damnis propterea irrogatis ſatisfecerit competenter. Et ſi clericus cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, aut religioſus in his deliquerit, ſi beneficium eccleſiaſticum vel adminiſtrationem obtineat, præter pœnas prædictas, a beneficiis omnibus & adminiſtratione ſit eo ipſo privatus. Si vero beneficiatus non fuerit, perpetuo ſit inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum, donec ſecum ſuper hoc per ſedem apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

LXI.

Eccleſiaſtica juridictio a ſæculari diſtincta eſſe dignoſcitur, & una per alteram impediri non debet, ſed potius juvari: quia vero nonnulli ſæculares judices ſtatuta canonum circa hæc edita contemnentes, clericos & alias perſonas eccleſiaſticas ſuper rebus ſuis & cauſis injurioſe coram ſe compellunt in judicio litigare, & alias perſonas recurrentes ad eccleſiaſticum forum, ſuper cauſis quæ ad eumdem forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellunt, ſacro approbante concilio, ſtatuimus & univerſis prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus ſtatutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit *Quoniam ut intelleximus*, in ſuis epiſcopalibus ſynodis, ac eccleſiis ſuarum diœceſum, ubi expedire viderint, faciant publicari .... judices excommunicatos publice nuntiari.

JOANNES patriarcha Alexandrinus

De adminiſtratione eccleſiæ Terraconæ in primo concilio per eum celebrato Terraconæ, anno Domini M. CCCXXIX.

LXII. *Quod Sarraceni non proclament publicè vel extollant nomen Mahometi.*

Anno 1329. Quamvis circa multa vigilare debeat ſollicitudo officii paſtoralis, ferventiori tamen zelo ipſam ad ea convenit propenſius excitari, quæ in divini nominis opprobrium vergere dignoſcuntur. Hinc eſt quod cum in Viennenſi generali concilio provide fuerit ordinatum, & principibus chriſtianis ſub obteſtatione divini officii mandatum, ut a terris ſuis abominabilem auferrent abuſum, quod Sarraceni eiſdem ſubjecti alta voce invocabant nomen perfidi Mahometi, cui ſanctæ conſtitutioni, licet dominus rex paruerit, ſicut princeps catholicus & fidelis; tamen quidam in noſtra provincia Terraconæ, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ JESU-CHRISTI, prædictam prohibitionem minime ſervaverunt. Cum ... adhuc in eorum locis jam dicta ſit ſacrilega invocatio, ſicut prius, in divinæ majeſtatis offenſam, & animarum ſuarum grave periculum & jacturam. Quapropter non volentes tantam Dei offenſam & eccleſiæ tolerare, cum juxta eccleſiaſticas ſanctiones peccatum paganimitatis incurrat, qui ſe chriſtianum aſſerens ſedi apoſtolicæ obedire contemſerit, ſacro approbante concilio, prædictus omnes dominos temporales Sarracenorum ...., obtinentes, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, monemus, & eiſdem injungimus, ut infra duos menſes a publicatione præſentis conſtitutionis continuo numerandos, prohibeant & prohiberi faciant, ne talis nefanda profeſſio & proclamatio in locis eorum fiat: alioquin quia faciens culpam habet, quicumque dum poſſit, manifeſte facinori deſinit obviare, excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere, & eorum terra ſeu loca quæ in illa habent diœceſi, in qua fiet proclamatio ſupradicta ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, a qua ſententia nequaquam abſolvantur, nec interdi-

ANNO CHRISTI 1329.

terdictum relaxetur, donec prædicta fieri prohibuerint cum effectu. Monemus inſuper & hortamur in Domino præfatum dominum regem & quoſcumque alios dominos temporales noſtræ provinciæ, ut ad divinam reverentiam, & ut ex hoc etiam æternæ præmia beatitudinis conſequantur, prohibeant Judæis & Sarracenis ſub eorum dominio ſimul cum chriſtianis degentibus, ne diebus dominicis & feſtivis, quibus a ſervilibus operibus abſtinent chriſtiani, in plateis, vicis, aut aliis locis publicis, ſervilia, ſeu mechanica opera coram chriſtianis publice operentur.

LXIII. *De ſynodo annis ſingulis celebranda.*

Ad memoriam reducentes ſtatuta patrum, in quibus præcipitur, ut ſemel in anno per epiſcopos ſynodalia concilia celebrentur, & ſuper hoc reperimus aliquos epiſcopos noſtræ provinciæ negligentes: ſacro approbante concilio, ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ ſuffraganeis noſtris præcipimus, ut ſingulis annis per ſe vel per idoneos viros, ſi ex cauſa neceſſaria fuerint præpediti, dicta concilia ſynodalia habeant celebrare.

LXIV. *De clericis concubinariis & in ſuis eccleſiis non reſidentibus.*

Quoniam, teſte ſcriptura, mundos & ſedulos eſſe conveniat, qui Domini ferunt vaſa: ideo ſacro approbante concilio, ordinamus ut contra clericos concubinarios, præſertim publicos, eorumque concubinas, & rectores eccleſiarum in ſuis non reſidentes eccleſiis, epiſcopi in viſitationibus, quas ſemel in anno fieri præcipimus, ſeu alias ſic procedant juxta canonica ſeu ſynodalia inſtituta, ne peccatum eorum proprium facere videantur.

LXV. *De ornamentis eccleſiaſticis mundo tenendis.*

Ut per corporalem munditiam ſpiritalis deſignetur, præcipimus quod clerici quibus hoc ex officio competit, eccleſias, altaria, veſtimenta, & alia eccleſiaſtica ornamenta, munda teneant, lavent corporalia, & hoſtias faciant per ſeipſos, vel per clericos, eas fieri faciant. Contra vero facientes pœnam viginti ſolidorum ſolvendorum monetæ, committendam in ornamenta ipſius eccleſiæ, ſine remiſſione aliqua, ſe noverint incurriſſe.

LXVI. *De laicis parrochiales eccleſias detinentibus.*

Quia in aliquibus locis noſtræ provinciæ laici parrochiales eccleſias occaſione juris patronatus, quod in eis ſe habere aſſerunt, vel alias detinent occupatas: monemus hujuſmodi laicos, ut infra duos menſes, dictas eccleſias omnino dimittant, per locorum ordinarios ſeu alios ad quos pertinet libere diſponendas. Alioquin tam illi, qui nunc dictas eccleſias detinent, quam qui poſtea præſumſerint detinere, noverint ſe excommunicationis ſententiæ ſubjacere; non obſtante conſuetudine aliqua, quæ dicenda eſt potius corruptela. Per hoc autem nolumus habentibus jus patronatus in jure præſentandi in aliquo derogare.

LXVII. *Ut conſtitutio* Omnis utriuſque ſexus *ſervetur.*

Ne circa ea quæ ſunt de neceſſitate ſalutis periculoſa ignorantia allegetur, præcipimus eccleſiarum rectoribus, & eorum loca tenentibus, ut in divinis quater in anno exponant parrochianis ſuis, qualiter juxta ſtatutum concilii generalis quilibet ex quo ad annos diſcretionis, maſculus videlicet ad XIV., femina vero ad XII. pervenerint; tenentur ſemel ſaltem in anno omnia ſua peccata fideliter confiteri, & recipere ad minus in feſto paſchæ Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de licentia confeſſoris ad tempus duxerit abſtinendum. Aliter vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens ſepultura eccleſiaſtica careat.

LXVIII. *De duabus perſonis mittendis ad ſtudium.*

Quia viris litteratis eccleſia in ſuis actibus noſcitur indigere; prædeceſſorum noſtrorum ſequentes veſtigia, provide duximus ſtatuendum, quod de qualibet eccleſia cathedrali per epiſcopum & capitulum, duæ perſonæ docibiles ad theologiæ vel juris canonici ſtudium tranſmittantur: & cum per tempus ſufficiens ad mittentium arbitrium ſtuduerint in altera de dictis ſcientiis, ad eccleſiam propriam revocentur, & duæ aliæ ad dictum ſtudium deſtinentur, non obſtante contraria conſuetudine vel ſtatuto. Qui ſic mittere perſonas prædictas ceſſaverit per ſex menſes; extunc ea vice poteſtas eligendi & mittendi eaſdem ad nos & ſucceſſores noſtros Terraconæ archiepiſcopos devolvatur: & idem in aliis conventualibus eccleſiis noſtræ provinciæ, ubi ad minus ſint decem perſonæ tamquam collegium, ut habeant

ANNO CHRISTI 1329.

beant prælatum, præcipimus obſervari; ſalvis conſtitutionibus ſeu conſuetudinibus eccleſiarum, in quibus hæc miſſio ad epiſcopum tantum dignoſcitur pertinere: ita tamen quod ſi epiſcopus infra dictum tempus negligens fuerit, ad nos miſſio hujuſmodi, ut prædicitur, devolvatur. Perſonæ vero prædictæ in dicto ſtudio exiſtentes, omnia ea, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, percipiant quæ perciperent, ſi in eiſdem eccleſiis perſonaliter reſiderent.

LXIX. *De ferculis dandis in prandio & eorum exceſſibus.*

Item, ſtatuimus quod nos, vel aliquis epiſcopus, ſeu prælatus, aut quicumque alius clericus, non donet in uno prandio ſeu comeſtione niſi duo genera carnium; & in altero de uno dumtaxat; in quibus tamen carnes ſalſæ minime computentur. In diebus vero jejunii dari tria fercula, & non ultra.

LXX. *Pro quibus probibentur presbyteri.*

Presbyter cum proprio filio ſpurio miſſam non audeat celebrare, nec ipſe vel alius calices, veſtimenta vel apparamenta alia divino cultui deputata Iudæo vendere, vel pignorare, vel aptanda ſeu reficienda tradere, quacumque ex cauſa præſumat.

LXXI. *Ut canonicus vel clericus pro negotiis eccleſiæ abſens recipiat ut præſens canonicam portionem.*

Canonicus ſeu clericus de capitulo eccleſiæ cathedralis per epiſcopum vel capitulum pro negotiis miſſus eccleſiæ recipiat, ac ſi præſens eſſet, canonicam portionem.

LXXII.

Ad vitandum deteſtandum & deteſtabile blaſphemiæ vitium contra Deum & ſanctos ejus, decretalem ſuper hoc editam, quæ incipit *ſtatuimus*, Extra *de maledictis*, diſtricte præcipimus obſervari: & ne ad excuſandas excuſationes in peccatis ignorantia allegari contingat; mandamus rectoribus eccleſiarum, & earum loca tenentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, quod dictam decretalem in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes & Aſſumtionis beatæ MARIÆ, & principalium altarium ſuarum eccleſiarum annuatim populo publicent & exponant. Hortamur & quoſcumque dominos temporales, & prædictos rectores, & eorum loca tenentes, in parrochiis ſuis hortari mandamus, quicumque tamquam honoris Dei & ſanctorum ſuorum fervidi zalatores exiſtant, ut pro eccleſia æternæ beatitudinis præmia conſequantur, eamdem decretalem in locis ſuis faciant obſervari. Et inſuper contra blaſphemos hujuſmodi, nec non jurantes per caput, ventrem vel alia membra Dei; vel beatæ Virginis matris ejus, aut aliquorum ſanctorum, per ſtatuta pœnalia citra tamen vindictam ſanguinis, ſic ſtudeant providere, ut de locis ſuis dicta vitia extirpentur. Decet namque ut qui volunt gloriari nomine chriſtiano, non debeant talia patienter, vel ſub diſſimulatione audire, ſed ea cum dicuntur penitus cohibere. Clerici namque qui culpabiles reperti fuerint in præmiſſis, ſic per ſuos ordinarios puniantur, quod eorum pœna ſit aliis in exemplum.

LXXIII.

Conſtitutionem olim editam in provinciali concilio Terraconæ per beatæ memoriæ dominum JOANNEM patriarcham Alexandriæ, & adminiſtratorem eccleſiæ Terraconæ, qua cavetur ne clericus beneficiatus pro laicis contra clericos advocatus vel procurator exiſtat; ad religioſos quoſcumque; ita quod non recipiant procurationis vel advocationis officium contra clericos, vel alios religioſos, ſeu perſonas quaſcumque eccleſiaſticas, vel beneficiati clerici contra eos, ducimus extendendam.

LXXIV. *Ut conſtitutio contra invaſores ſervetur, ex quo ſcitur in locis vicinis ſervari.*

Cum affectata ignorantia maxime in viris eccleſiaſticis reprobetur, præſenti conſtitutione ſancimus, quod cum rector aliquis ſeu vicarius provinciæ Terraconæ in cathedrali vel collegiali eccleſiis ad mandatum ſui epiſcopi vel officialis ejuſdem ſciverit contra perſonas aliquas conſtitutiones ſacri concilii Terraconæ, per quas a divinis ceſſatio indicatur, obſervari: ita quod ipſis perſonis præſentibus ceſſetur inibi a divinis, in ſua eccleſia & parochia eas ſervet, & ipſis perſonis præſentibus, non expectato mandato alio, ceſſet ſimiliter a divinis, ſi contrarium fecerit ipſum in illas pœnas incidere declaramus, in quas incideret, ſi mandatum hujuſmodi habuiſſet.

LXXV. Ut

LXXV. *Ut nullus chriſtianus nuptiis ſeu circumciſionibus Judæorum vel Sarracenorum interſit.*

Abuſus quidam abominabilis nomini chriſtiano in locis aliquibus Terraconæ provinciæ inolevit, quod chriſtiani aliqui Judæorum vel Sarracenorum nuptiis, circumciſionibus, vel ſepulturis intereſſe præſumunt, cauſa honorandi eoſdem, & in ipſorum ex cauſis præmiſſis conviviis comedere cum eis non verentur, ac in dictis circumciſionibus paternitatis vinculum, quod nefas eſt dicere, contrahere cum eiſdem. Nos igitur volentes abuſum hujuſmodi de noſtra provincia exſtirpare, prędicta & quodlibet prędictorum fieri de cetero prohibemus. Si quis vero contra hanc prohibitionem fecerit, excommunicationis ſententię ſe noverit ſubjacere.

LXXVI. *De modo viſitandi, prælatis quibus competit ex officio viſitare.*

Diſtricte præcipimus, ut viſitationis officium exercentes, ſtatuta canonica ſuper hoc edita diligenter obſervent, & ab eccleſiis quarum omnes redditus & proventus ſunt neceſſarii pro ſervitio earum, procurationem non exigant; ſed gratis teneantur viſitare eaſdem. Ille inſuper, qui pro nobis vel aliquo viſitabit, numerum evectionum taxatum archidiaconis non excedat, & tam ipſe quam archidiaconus quicumque, cui ex officio competit viſitare, & pecuniam pro procuratione ſua in caſu conceſſo a jure recipere ſolverint, recipiant quatuor ſolidos March. vel tres ſolidos Jaccend. pro qualibet evectionum quas duxerit, & non ultra. Et ſi evectiones ultra prædictum numerum ad expenſas eccleſiarum, quaſi viſitabunt, duxerint, vel ultra prædictam quantitatem, pro unaquaque evectionum in pecunia receperint, præter alias pœnas a jure ſtatutas, ab officio viſitationis, donec duplum eis quod contra præſens ſtatutum expenderint vel receperint, eccleſiis ſic gravatis reſtituerint cum effectu, noverint ſe ſuſpenſos, nulla eis remiſſione, liberalitate ſeu gratia profutura. Præcipimus etiam archidiaconis & aliis viſitantibus, ne venentur, nec aves, nec canes venaticos ducere præſumant, contra canonum inſtituta.

LXXVII. *De cappis portandis ad divina officia.*

Item, ſtatuimus quod archiepiſcopi, aut epiſcopi, & alii prælati, ac canonici cathedralium vel collegiatarum eccleſiarum ſæcularium vel regularium, infra eccleſias ſuas, vel clauſtra, ad divina officia, & proceſſiones a feſto omnium ſanctorum uſque ad ſabbatum Paſchæ defferant cappas nigras, exceptis diebus quibus cappis ſericis ſolent uti. Alioquin in choro ſuperiori ſeu majori non ſedeant, nec in proceſſionibus inter cappatos incedant, ſed eos præcedere teneantur.

LXXVIII. *De his qui per potentiam volunt eccleſiaſtica beneficia obtinere.*

Item, ſtatuimus, ut clerici ſæculares vel regulares, qui per potentiam vel impreſſionem cujuſcumque ſæcularis perſonæ ſe per patronos ad eccleſiaſtica beneficia procuraverint præſentari, aut ſibi conferri, provideri, vel eligi ad eadem, aut ad hæc litteras, vel mandatum impetraverint, aut fecerint impetrari, ſeu tali præſentationi, collationi, proviſioni vel electioni conſenſerint, aut ratam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo ſe noverint incurriſſe, & inhabiles fiant ad obtinenda beneficia dicta.

LXXIX. *Ut cauſæ matrimoniales non audiantur, niſi in locis inſignibus, & per illos qui ſtatuta canonum non ignorant.*

Ut animarum periculum evitetur, ſtatuendo præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ univerſis epiſcopis noſtræ provinciæ, ne cauſas matrimoniales ad eorum forum ſpectantes, ſub generali vel ſpeciali commiſſione audiri, vel decidi permittant, niſi per illos qui ſtatuta canonum non ignorant, & peritiam habeant judicandi: & in civitatibus vel locis inſignibus, ubi haberi poſſit copia peritorum. Aliter proceſſus ſit irritus & inanis. Per hoc tamen receptionem teſtium extra dicta loca, ubi oportuerit, non intendimus prohibere.

LXXX. *Ut in diebus jejunii non comedant carnes.*

Huic morbo congruam cupientes afferre medelam, ſacro approbante concilio, prohibemus diſtrictius ſub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ ne aliquis cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, in jejuniis per eccleſiam indictis, & præcipue in quadrageſima carnes comedat, niſi neceſſitate cogente: & tunc etiam in abſconſo. Confeſſores autem religioſi vel ſæculares, qui præterquam in caſu

caſu neceſſitatis urgentis licentiam alicui dederint carnes dictis jejuniis comedendi, graviori ſubjaceant diſciplinæ.

LXXXI. *De celebratione miſſarum.*

Quia nonnulli minus provide attendentes, quod propter officium ſunt beneficia eccleſiaſtica inſtituta, vix vel numquam miſſam celebrant in eccleſiis quas obtinent, ſeu in quibus inſtitutæ ſunt dignitates vel beneficia, quorum ratione celebrare tenentur. Ideo ſacri approbatione concilii, præcipimus ſtatuentes, ut omnes & ſinguli parochialium eccleſiarum rectores, & quivis alii dignitates vel beneficia quocumque cenſeatur nomine, nunc vel in poſterum obtinentes, quorum ratione miſſas celebrare tenentur, in ipſis eccleſiis & altaribus, in quibus ſunt hujuſmodi dignitates vel beneficia, decies ſaltem in anno miſſas celebrent, niſi abſentia vel cauſa juſta ad arbitrium diœceſani proprii eos reddat probabiliter excuſatos. Quiſquis autem hujuſmodi ſalutaris ſtatuti temerarius violator exiterit, a perceptione fructuum & proventuum eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii hujuſmodi, donec decies, ut prædicitur celebrando moram purgaverit, noverit ſe ſuſpenſum: qui per diœceſanum ipſum in utilitatem ipſius eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii penitus convertantur.

LXXXII. *De qualitate ordinandorum.*

Quoniam illi ſunt ad honores eccleſiaſticos promovendi, qui moribus, ætate & ſcientia pollere noſcuntur; ſtatuimus prohibentes, ne ad ſacros promoveantur ordines, niſi perſonæ quæ grammaticam ſciant, ſeu latinis verbis loqui valeant competenter: illi vero ad quos ratione dignitatum vel perſonatuum, quos obtinent, competit examinare clericos, & ad ordines præſentare, propenſius caveant, ſi hujuſmodi cupiunt honore gaudere, ne defectum ſuper hoc patientes, ſcienter ad ordines audeant præſentare, poteſtatem autem diſpenſandi ſuper his ex cauſa, & quantumvis a jure permittitur, per hoc non intendimus epiſcopis interdictam.

LXXXIII. *De obſervatione conſtitutionis contra invaſores.*

Cum in conſtitutione domini PETRI que incipit *Item, cum quidam*, caveatur expreſſe, quod ſi principales malefactores abſque ſatisfactione in mortis articulo fuerint abſoluti, eorum tamen corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec per heredes morientium damnum paſſis ſatisfactum fuerit competenter: ideo attendentes quod verba intelligenda ſunt cum effectu; ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes qui de cetero talium corpora, donec ſatisfactum, ut prædicitur, fuerit, ſcienter tradiderint eccleſiaſticæ ſepulturæ, & qui in hoc dederit conſilium, auxilium, vel favorem, & quia ridiculum quodammodo reputatur non vitari per prælatos & clericos, eos qui ob eorum & eccleſiarum tutelam per laicos vitari mandatur; præcipimus in virtute obedientiæ prælatis & clericis quibuſcumque, ne illos contra quos inſtitutio obſervatur, ad menſam ſuam recipere audeant, vel etiam invitare.

LXXXIV. *Contra denegantes juſtitiam clericis.*

Decernimus, temporale dominium vel juriſdictionem aliquam obtinentes, etiam exercentes, qui voce protinus vel aliter prohibuerunt, ne clericis vel perſonis eccleſiaſticis redditus vel alia quæ debentur eis debita exſolvantur; aut juſtitiam eiſdem clericis & perſonis vel ſuis debitoribus ſeu malefactoribus facere denegaverint, vel mandaverint denegari, vel eoſdem clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas banniverint, ſeu banniri mandaverint, & dantes ſuper his conſilium, auxilium, vel favorem, excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Præcipientes tales per locorum ordinarios, quouſque de injuſtitia & damnis ſatisfecerint competenter, excommunicatos publice denuntiari.

LXXXV. *De teſtamentis.*

Statuta, per quæ in Terraconæ & aliis diœceſibus noſtræ provinciæ non conceditur, clericis, ut de bonis ſuis eccleſiaſticis, ſeu intuitu eccleſiæ acquiſitis, poſſint condere teſtamentum, qualiacumque & ſub quibus verbis ipſa ſtatuta fuerint, declarantes, diſtrictius inhibemus, ne alicui prælato, canonico, vel alii clerico de rebus vel bonis eccleſiaſticis, aut eccleſiarum ſeu beneficiorum ſuorum intuitu acquiſitis, liceat de cetero heredem facere aliquem clericum vel laicum externum. Si vero ſecus per quemcumque præſumtum fuerit, ejus teſtamentum, quoad heredis inſtitutionem, eo ipſo ſit irritum & inane. Cetera vero relicta diſpoſita, vel legata, per hujuſmodi ſæculares firma permaneant: dum tamen relicta non fuerint perſonis alias prohibitis vel indignis. Bona autem quæ ad inſtitutum heredem potuiſſent ex hereditate hujuſmodi, ſi non eſſet reprobata inſtitutio, pervenire, ipſo facto applicata & acqui-

ANNO CHRISTI 1329.

quiſita eſſe volumus pauperibus JESU-CHRISTI.

Præſentes autem conſtitutiones a prædeceſſoribus noſtris bonæ memoriæ editæ, ut ſuperius continentur, in præſenti volumine redactę fuerunt: & illę quę de novo publicatę ſunt, ſacro concilio approbante, in capitulo eccleſię Terraconę, prędentibus & aſſiſtentibus venerabilibus fratribus noſtris RAIMUNDO Valentiano, BERENGARIO Dertuſenſium, ARNALDO Ilerdenſi, & CISENANDO Duenſi epiſcopis, PONTIO Barchinonenſi, GASTONE Gerundenſi ſuffraganeis noſtris, & venerabilibus religioſis Fratre SANCIO de Arragonia gerente vices magiſtri JOANNIS hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani in Caſtellaniempoſta, Fratre PONTIO Populeti, Fratre JOANNE Vallisdignę, & GAILARDO de Bello-podio, & Fratre RAIMUNDO S. Felicis Surcellenſis abbatibus, & aliorum noſtrorum ſuffraganeorum epiſcoporum nuntiis, eccleſiarum cathedralium & collegiatarum provincię Terraconę procuratoribus, & quampluribus aliis die lunæ intitulatis IV. cal. Martii anno MCCCXXIX. præſentibus teſtibus venerabilibus Benedicto de Linellis legum doctore, Raimundo Januari procuratore Vallenſi, Vuillelmo de Occulo molendinorum, & Laurentio Martini canonicis, Franciſco de Oliveriis de Caſtillione, & Petro Marcane Sandeſia eccleſiarum rectoribus Dertuſen. & Berengario Ferrarii de Inochabus Terraconæ diœceſis.

LXXXVI. *Ut presbyteri celebrare volentes poſſint ad invicem ſe abſolvere.*

Ut miſſæ cum puritate conſcientiæ celebrentur, & ne propter defectum confeſſarii eas omitti contingant: indulgemus quod quilibet presbyter, volens miſſam celebrare, ſi non habeat copiam confeſſoris proprii, poſſit cuilibet presbytero idoneo ſua confiteri peccata, & abſolutionis beneficium recipere ab eodem. Nos JOANNES patriarcha Alexandrinus & adminiſtrator eccleſię Terraconę ſubſcribimus, & ſigillum noſtrum apponi fecimus. Ego RAIMUNDUS Valentię epiſcopus ſubſcribo. Ego GASTON Gerundenſis ſubſcribo. Ego BENIGNUS Dertuſenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego RAINALDUS Urgellenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego BERNARDUS Ilerdenſis epiſcopus ſubſcribo.

** CONCILIUM COMPENDIENSE

A Guillelmo de Bria Remenſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXIX. Ex ſynodalibus eccleſiæ Remenſis MSS.

Contra impedientes juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam.

CAPITULA.

1. *Ut conſtitutiones de immunitatibus & juribus eccleſiarum habeantur & ſerventur.*
2. *Adverſus uſurarios.*
3. *Ne clerici ſe vel bona ſua poteſtati ſæculari ſubmittant.*
4. *Ne religioſus beneficii ſui bona, alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.*
5. *De citationibus extra provinciam non exequendis.*
6. *Ne generales citationes fiant.*
7. *De perturbantibus ordinariam eccleſiaſticam juriſdictionem.*

PRÆFATIO.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Guillelmus miſeratione Divina Remenſis archiepiſcopus, Albertus Laudunenſis, Simon Catalaunenſis, Fulcandus Noviomenſis (a) epiſcopi perſonaliter, una cum aliorum ſuffraganeorum Remenſis provinciæ abſentium, & cathedralium eccleſiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Compendium congregatis, aliis omnibus qui potuerint & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino ſalutem.

(a) *Adde ex Harduino:* Petrus Atrebatenſis, Ingeramus Morinenſis.

CAPITULA.

I. *Ut conſtitutiones de immunitatibus & juribus eccleſiarum habeantur & ſerventur.*

IN hoc ſacro provinciali concilio, deliberatione præhabita diligenti ſuper preſſuris, gravaminibus, oppreſſionibus, juris tranſgreſſionibus, & offenſis, ad noſtram deductis notitiam, & eidem concilio reſeratis, ſuper quibus per ſacros canones, ſummorum pontificum, ac legatorum ſedis apoſtolicæ, & provincialium conciliorum Remenſis provinciæ ſtatuta, in multis idonee eſt proviſum; ac parum, & illuſorium videretur jura, & conciliorum provincialium ſtatuta, & alias conſtitutiones condere, niſi fortirentur effectum & executioni demandarentur: quocirca autoritate hujus concilii præcipimus, hortamur & injungimus judicibus ordinariis eccleſiaſticis Remenſis provinciæ, conſtitutiones pro libertatibus & immunitatibus eccleſiarum, ac pro bonis, juribus, & juriſdictionibus ſuis tuendis, ac defendendis, ad ſubveniendum eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, & occurrendum violentiis, oppreſſionibus, & injuriis ſubditorum, prout commode poterunt, habere ſtudeant & procurent infra proximum feſtum nativitatis. Nihilo minus, ut ſinguli ordinarii prædicti in diſtrictibus ſuis, ſecundum exigentiam & frequentiam exceſſuum & delictorum a jure, conſtitutionibus, & ſtatutis prædictis, curent & faciant, excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, ceſſationis a Divinis ſententias, & eccleſiaſticas cenſuras generaliter adverſus tranſgreſſores, diligenter publicari, & obſervari; & incidentes in ſententias a canonibus & conſtitutionibus prædictis promulgatas, cum de hoc ſibi conſtiterit, nominatim declarent ſententias hujuſmodi incurriſſe: & quouſque ſuæ abſolutionis beneficium obtinuerint, publice denuncientur ſic ligati, & mandentur arctius evitari.

ANNO CHRISTI 1329.

II. *Adverſus uſurarios.*

Item ordinamus, & autoritate hujus concilii mandamus & diſtrictius injungimus omnibus ordinariis, judicibus eccleſiaſticis, ſubditis noſtris prædictis, ad quorum dignoſcitur ſpectare officium: ut conſtitutiones contra uſurarios, & de uſuris & contractibus illicitis diffamatos & ſuſpectos, editas, ſolerter & diligenter obſervent, & effectui mancipent, & etiam exequantur.

III. *Ne clerici ſe vel bona ſua ſæculari poteſtati ſubmittant.*

Præterea ſtatuimus, & ſub pœna ſuſpenſionis inhibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica, per obligationem & connexionem quamcumque, juriſdictioni vel coertioni, ſeu compulſioni alicujus domini vel judicis ſæcularis, ſe vel bona ſua ſubmittat: & ſpecialiter ne ad donum quintæ vel alterius partis debiti, ſicut multi facere conſueverunt, ſe obliget. Contrarium vero facientes, ſuſpenſionis ſententiæ, ſive ſui judicis arbitrio, ſubjacebunt.

IV. *Ne religioſus, beneficii ſui bona alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.*

Cæterum ordinamus, ne quis religioſus, monaſterio, prioratui, eccleſiæ ſeu adminiſtrationi, cujus * præſidens, jura, redditus, aut poſſeſſiones ejuſdem, alicui, ad vitam ejuſdem ſeu aliquod non modicum tempus, pecunia exinde recepta, quovis modo concedat, ſine aſſenſu & decreto diœceſani loci. Alioquin, una cum ſuſpenſione ab officio, quam eo ipſo latam a canone incurrit, cadat adminiſtratione: & contractus nullus & irritus habeatur; nec adminiſtrationi a qua cecidit, ſe immiſcere præſumat, diœceſano inconſulto. Per hoc non intendentes ſacris canonibus in aliquo derogare.

* Addendum ad

V. *De citationibus extra provinciam non exequendis.*

Deinde ordinamus, quod nullus citationes ſeu alia mandata ad trahendum aliquem ſeu aliquos de Remenſi provincia extra eamdem provinciam, & ultra fines regni Franciæ, niſi ordinariorum locorum primitius ſuper hoc requiſito conſilio, exequatur: ut per hoc, abuſſionibus, & periculis corporum & bonorum deprædationibus, quæ frequenter propter hoc contigerunt, & contingere poſſent, in futurum, prout erit poſſibile occurratur.

VI. *Ne generales citationes fiant.*

Nihilo minus ordinamus, ad obviandum malitiis hominum circa abuſum generalium citationum ſub tali forma: *citetis omnes illos & illas, quos vobis lator præſentium nominabit*, vel alia ſimilia: citationes hujuſmodi nullatenus executioni demandentur, locorum ordinariis inconſultis.

VII. *De perturbantibus ordinariam juriſdictionem eccleſiaſticam.*

Mandamus & ordinamus inſuper, ut omnes & ſinguli parochialium eccleſiarum Remenſis provinciæ ſacerdotes, ſingulis diebus ſolemnibus, Dominicis & feſtivis, palam & publice, intelligibiliter in vulgari ad communem intelligentiam denuncient in eccleſiis ſuis, in generali hora Miſſæ, canonum & conciliorum provincialium autoritate excommunicatos ipſo facto omnes & ſingulos, uſurpantes, impedientes, & perturbantes ordinariam juriſdictionem eccleſiaſticam, nobis archiepiſcopo, & ſuffraganeis de jure vel de conſuetudine in Remenſi provincia competentem; & ſpecialiter uſurpantes, impedientes, & perturbantes (a) metropolicam juriſdictionem, curiam (b) Remenſem, & libertatem exercitiumque cujuslibet juriſdictionis eccleſiaſticæ prædictæ, directe vel indirecte, tacite vel expreſſe, aut alio quoquo modo. Quam excommunicationis ſententiam autoritate conciliorum hujuſmodi incurrunt ipſo facto taliter delinquentes: & eos volumus & mandamus, cum de hoc conſtiterit, declarari & denunciari

(a) Ita MS. pro Metropoliticam. H.
(b) Origes curiæ Remenſis. H.

ciari nominatim excommunicatos, & tanquam excommunicatos arctius evitari.

In quorum omnium, & ſingulorum teſtimonium & munimen, præſentibus litteris noſtra ſigilla ſunt appenſa. Datum apud Compendium anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo nono, die Veneris poſt Exaltationem ſanctæ Crucis, continuata de die in diem a feria ſecunda poſt feſtum Nativitatis beatæ Mariæ virginis præcedente.

CONVENTUS PARISIENSIS

Prælatorum & baronum regni Franciæ, coram Philippo Valeſio Rege habitus, anno MCCCXXXI. exeunte.

De temporali eccleſiaſticorum juriſdictione.

Ex tom. V. Bibliothecæ Patr. edit. Pariſ.

ANno Domini MCCXXIX. die prima menſis Septembris, dominus Philippus de gratia Dei Francorum rex Chriſtianiſſimus, filius quondam claræ memoriæ domini Caroli comitis Valeſii, mandavit prælatos & barones regni Franciæ, ad diem octavarum feſti B. Andreæ proximo ſubſequentis convenire, per litteras ſuas infra aram incluſas. Quarum quidem litterarum prælatis videlicet directarum, tenor ſequitur & eſt talis.

* Ejuſdem exempli data fuere ad alios prælatos.

„ Philippus Dei gratia Francorum rex, dilecto & fideli noſtro epiſcopo Eduenſi *, ſalutem. Quanto magis ſcientia Divina, Divinarumque ſcripturarum notitia, ac cæterarum virtutum magiſtra rerum experientia vigent in nobis: tanto plenius noſtis, quantum & qualiter omnes & ſinguli clerici & laici regni tanquam membra ſimul in uno corpore viventia, ſibi ad invicem tenentur compati, mutuumque præſtare conſilium & auxilium, temporaliter, ad defenſionem & cuſtodiam unitatis & pacis optatæ cunctis mortalibus; & veræ unionis; & contraria, ſuis quique contenti juribus, pro viribus propulſanda. Cum igitur ad noſtram ductum fuerit notitiam, quod vos, genteſque & officiales veſtri, aſſeritis, per baillivos & officiarios noſtros, & per barones aliquos regni noſtri Franciæ, vobis ac ſubditis veſtris; dictique baillivi, & officiales noſtri, ac barones; ipſis, noſtriſque & eorum ſubditis, quamplura fuiſſe retroactis temporibus illata. Et in præſenti adhuc inferri hinc inde gravamina, inſolitaſque & indebitas novitates, propter quas illius veræ unitatis connexio, quæ inter vos & ipſos vigere debet, ut eſt dictum, ſuæ quodammodo indiſſolubilitatis integritatem amiſit. Quod ſi nobis, qui ſubditorum noſtrorum, tam clericorum quam laicorum, concordiam & unitatem diligimus, diſplicet, non eſt mirum: & idcirco volentes ſuper his de ſalubri remedio quantum cum Dei adjutorio poſſumus, providere, requirimus vos nihilo minus tenore præſentium, mandantes quatenus ad diem octavarum feſti ſancti Andreæ proximæ venturum, [illegible] perſonaliter interſitis adviſi ſuper gravaminibus & novitatibus, quæ & quas per prædictos aſſeritis vobis fuiſſe illata & illatas. Nos autem prædictis baillivis & officialibus noſtris, atque baronibus, damus per noſtras alias litteras in mandatis, ut dicta die Pariſius ſimiliter interſint perſonaliter, adviſi ſuper gravaminibus & novitatibus, quas ſibi & ſubditis ſuis, per vos & officiales veſtros aſſerunt fuiſſe illatas; ut ſuper his, & ſingulis hinc inde illatis gravaminibus per nos & conſilium noſtrum, deliberato ſalubri poſſit remedio provideri quod inter vos & ipſos amoris vinculum incorruptibile & ſinceræ caritatis affectio indiſſolubilis futuris temporibus debeant obſervari. Datum Pariſ. prima die Septembris, anno prædicto, die Veneris.

Die vero ſuperius in dictis litteris contenta, prælati Pariſius convenerunt in palatio regali: & comparuerunt coram Rege ibidem prælati adinvicem, videlicet domini, Bituricenſis, Auxitanus, Turonenſis, Rotomagenſis, Senonenſis archiepiſcopi; Belvacenſis, Catalaunenſis, Laudunenſis, Pariſienſis, Novionenſis, Carnotenſis, Conſtantienſis, Andegavenſis, Pictavienſis, Meldenſis, * Cameracenſis, ſancti Flori, Briocenſis, Cabilonenſis, & Eduenſis, epiſcopi, Qua die, ipſo rege ſedente, & conſiliariis ſuis, necnon aliquibus baronibus ibidem aſſiſtentibus, & facta dignitati regiæ reverentia per prælatos, nobilis & diſcretus vir dominus Petrus de Cugneriis, miles & conſiliarius dicti domini regis, in præſentia omnium & in publico locutus eſt pro rege, facto themate ſuo: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Et proſecutus eſt juxta illud thema, materiam ſuam concludendo ad duo. Primo, quod regi debebatur reverentia & ſubjectio: ſecundo, quod debebat eſſe ſpiritualium & temporalium diviſio ut ſpiritualia ad prælatos & temporalia ad regem & barones pertinerent: & hoc probavit per multas rationes facti & juris. Et finaliter concluſit, quod prælati eſſent contenti ſpiritualibus, & in eis defenderet eos rex.

Sequuntur articuli, in quibus uſurpatam ab eccleſiaſticis juriſdictionem temporalem ajebat.

His auditis dixerunt prælati, quod ſuper his volebant deliberare: & fuit aſſignata dies Veneris ſequens: qua die reſpondit pro prælatis dictus dominus Senonenſis, & propoſuit infra ſcripta apud Vicenas, rex tenuit dictam diem dicens ſic: Quia dominus Petrus de Cugneriis pridie proponens contra eccleſiam Gallicanam, caput thema ſuum quod ſcribitur Matth. 22. *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo, &c. Et paulo poſt*: Ut ergo reſpondeam præmiſſis, ſecundum concordantiam vocalem & realem: accipio quod dictum eſt r. Petri, protestatione præmiſſa, quod quidquid dicturus ſum, volo dicere non ad finem ſubeundi quodcumque judicium, ſed ſolum ad domini regis & ei aſſiſtentium conſcientiam informandam. *Tum prolixam orationem inſtituit, qua primum de reverentia regibus debita, eorumque poteſtate ſumpta diſſerit; deinde probat contra Petrum de Cugneriis, poſſe perſonæ eccleſiaſticæ convenire juriſdictionem temporalem ſimul cum eccleſiaſtica.*

Altera autem die Veneris immediate ſubſequente, videlicet die 29. Decembris; in palatio regali Pariſius convenerunt prælati, & Rege ibidem more ſolito ſedente, aſſiſtentibus ſibi conſiliariis ſuis & baronibus, reverendus pater dominus Petrus Bertrandi, Divina providentia Eduenſis epiſcopus, locutus eſt in publico coram rege, facto pro themate ſuo, *Ne indigneris Domine ſi loquar.*

Geneſ. 18.

Quod thema applicuit ad hoc quod propter regis magnificentiam, conſilii ſui prudentiam, & loquentis inſufficientiam (cum magnum negocium eſſet) loqui formidabat. Sed de regia benignitate confiſus, audaciam aſſumebat: & quia fuerat ſibi a dominis prælatis injunctum. Deinde fecit thema ſuum tale: *Domine refugium factus es nobis.*

Pſal. 89.

Et perſecutus eſt thema, regis magnificentiam commendando: deinde vocationem ſuam ad regnum Franciæ, quaſi mirabilem declarando: tertio, quomodo debet eſſe pugil eccleſiæ, oſtendendo. Et iſta probavit ſatis breviter, per autoritates & rationes multas. Poſtmodum reſpondit ad ea quæ propoſita fuerunt per dictum dominum Petrum de Cugneriis, in modum infra ſcriptum, ad informandum conſcientiam domini Regis, & ad præſtandum conſilium ſuper prædictis dumtaxat, & non ad finem ordinando judicii, ſeu reſponſionis faciendæ, per quam ſententia, ordinatio, vel ſtatutum, aut quivis alius proceſſus ſequi poſſent, vel jus aliud perſonæ cuicumque acquiri. *Tum multis refellit ſexaginta ſex argumenta Petri de Cugneriis.*

Quibus rationibus ſic factis per dictum epiſcopum, fuit petitum ex perſona domini regis, quod præfatæ reſponſiones, prout dictæ fuerant & propoſitæ, verbo tenus in ſcriptis redigerentur & traderentur. Super quibus petitis, prælati adinvicem diligenter habuerunt deliberationem: & tandem deliberaverunt inter ſe tradere, loco reſponſionum prædictarum, domino regi cedulam infra ſcriptam in Gallico: licet ſit in Latino tranſlata, cujus tenor ſequitur in hæc verba.

„ Supplicant regiæ majeſtati prælati præſentes (tamen ſe aliquo judicio minime ſubmittendo) quod ei placeat jura, libertates, privilegia canonica, conſuetudines, & ſaiſinas, quæ & quas eccleſiæ Gallicanæ habent, & habuerunt temporibus retroactis, eis defendere & ſervare. Specialiter ſuper cognitione actionum perſonalium, realium, & mixtarum, necnon & introductarum, maxime inter laicos. Item ſuper cognitione clericorum, quando per laicos, quia fit eis petitio, aut quando clerici ſuper violentia in bonis illorum illata per laicos conqueruntur. Item ſuper cognitione contractuum initorum coram judice ſæculari. Item quod non impediantur quin eorum notarii, contractus recipere valeant, quacumque parte ſuarum diœceſum. Item quod non impediantur ſuper inventariis faciendis de bonis defunctorum, quorum de jure vel conſuetudine, vel compoſitione, executores exiſtunt. Item quod non impediantur ſuper cognitione hypothecarum, quam habent de jure vel conſuetudine. Item quod non impediantur ſuper cognitione viduarum & pupillorum, & ſuper bonis inteſtatorum, quantum ad eos pertinet de conſuetudine vel de jure. Item quod non impediantur in quacumque parte diœceſis ſuæ, quin poſſint habere ſuos officiales, & ſuos clericos capere, & ab ipſis clericis necnon a laicis emendas pecuniarias exigere, debitas de conſuetudine vel de jure. Item quod non impediantur ſuper cognitione rerum futurarum a perſonis eccleſiaſticis. Item quod tam ſuper captione, quam ſuper cognitione clericorum non conjugatorum, & conjugatorum, eorum jura & conſuetudines obſerventur & confirmentur eiſdem: quia vobis manifeſte oſtenderunt quod hæc debent fieri de jure Divino & humano. Item ſignificant regiæ majeſtati, quod ſuper abuſibus quos aliqui conquerentes imponunt officialibus & gentibus ſuis, dicendo quod ipſi abutuntur, eis imponendo crimina, ut redimant, & emendas ac expenſas ab innocentibus exigendo, proferendoque ſententias excommunicationis, una ſola citatione non peremptoria præcedente: ac ſuper eo quod propoſitum fuerat contra ipſos prælatos, quod ipſi conferebant tonſuras indignis; & dicti eorum officiales imponunt malitioſe laicis pro extorſione pecuniarum inde ab eis exigendarum, quod ipſi ſunt circa fidem ſuſpecti, quodque clericos ſuper maleficiis accuſatos, & eis redditos per judicem ſæcularem, dimittunt impunitos. Item quod labores & expenſas multis irrationabiliter conferunt, prætextu participationum cum excommunicatis. Item quod laicis malitioſe uſuras imponunt, ut redimant ſe, & conjugatis tam viris quam mulieribus, quod adulteria commiſerunt. Item ſuper abuſibus quos facere dicuntur procuratores eorum, & ſuper abuſibus quos religioſi faciunt in multis civitatibus. Item ſuper injuriis & gravaminibus, quæ alicui, ut dicitur, faciunt ratione privilegiorum eis indultorum. Item ſuper eo quod dicitur, quod litigantes in curia eccleſiaſtica contra officium, non reperiunt advocatos: necnon ſuper omnibus aliis in quibus eorum officiales invenirentur negligentes abuſi fuiſſe vel convicti, tam in prædictis quam aliis, quæ ſi ſcirent, non permitterent ullo modo ipſi, & ſunt parati corrigere & facere corrigi & emendari, & pro futuris temporibus, tam per ſtatuta ſynodalia & provincialia, quam per alia, quæ poterunt bona remedia ſalubriter providere. Super aliis vero articulis ſupplicant dicti prælati, quatenus jure eccleſiæ, ſive de jure, aut per privilegium, ſeu compoſitionem vel conſuetudinem acquiſita, placeat domino regi ſervare & defendere, ac etiam confirmare; ubi autem in dictis capitulis eſſent aliqua contra jus, privilegium, conſuetudinem, vel compoſitionem, ipſi prælati nollent ea aliqualiter ſuſtinere. Supplicant iidem domino regi, ut pro Dei honore, in ſtatu, in quo ſui boni prædeceſſores tenuerunt eccleſiam, ipſe eam teneat & defendat, nec ei faciat aliquam novitatem, & placeat ei proclamationes & inhibitiones factas (ſcilicet quod nullus laicus trahat alium laicum coram judice eccleſiaſtico) revocare, quia hoc eſſet omnia eccleſiarum jura tollere. Et licet in aliquibus locis pro toleranda eorum malitia, in talibus proclamationibus ſeu inhibitionibus verba quæ ſequuntur opponant: videlicet quod laicus non trahat alium laicum coram eccleſia ſuper caſibus pertinentibus ad judices ſæculares (hoc eſt propter jura eccleſiæ uſurpanda) quia multa pervenirent ad forum laicorum, quæ nihilo minus pertinent ad eccleſiaſticum, ſi jus & conſuetudo tolleretur, per quæ in electione laici eſt quod poſſit alios laicos in foro eccleſiæ convenire. Item quia tales proclamationes ſeu inhibitio-

ANNO CHRISTI 1329.

„ nes factæ, licet etiam eſſent bene generales, „ dant occaſionem omnimodo juriſdictionem ec„ cleſiaſticam perturbandi. Unde reges Franciæ quondam ſemper prohibuerunt tales proclamationes ſeu inhibitiones fieri, & factas penitus faciebant revocari, & ad nihilum reduci.

Poſt hæc, die Veneris ſequenti apud Vicenas venerunt prælati coram domino rege ad audiendam rationem ſuam: ubi dominus Petrus dictus de Cugneriis propoſuit pro domino rege, ſic dicendo. *Pax vobis ego ſum nolite timere*: & proſecutus eſt, qualiter prælati non eſſent turbati, de aliquibus quæ eſſent dicta, quia intentio domini regis erat ſervare jura eccleſiæ & prælatorum, quæ habebant tam de jure, quam de conſuetudine bona & rationabili. Et interſeruit inter primam concluſionem & ultimam, & probare voluit quod cauſarum civilium cognitio non poterat ad eccleſiam pertinere: quia temporalia debent pertinere ad temporales, & ſpiritualia ad ſpirituales. *Subjiciuntur ejus rationes.*

Luc. 24.

Quæ reſponſio audita cum non videretur ſufficere prælatis: ſtatim dictus epiſcopus Eduenſis reſpondit pro prælatis, in modum qui inſequitur. Primo commendans, *&c. Et infra*: Quare concluſit dictus epiſcopus, quod placeret domino regi, magis claram & magis conſolativam dare reſponſionem prælatis; ne ab ipſius præſentia recederent contriſtati; & ne daretur laicis materia, jura eorum & conſuetudines eccleſiæ impugnare; quia de ipſius domini regis bona conſcientia nullatenus dubitabant. Et tunc fuit reſponſum ex parte domini regis: quod non erat intentionis ſuæ, conſuetudines eccleſiæ, de quibus ſibi conſtaret, impugnare.

Poſtmodum die Dominica ſequenti, iterato venerunt prælati ad dominum regem apud Vicenas, & propoſuit dominus Senonenſis ultimam ſupplicationem factam per prælatos, & ultimam reſponſionem factam pro parte domini regis. Ad quod cum dominus Bituricenſis ſignificaſſet, prælatis, dominum regem dixiſſe, ut non timerent prælati, quia nihil ſuo tempore perderent, & quod defenderet eos in ſuis juribus & conſuetudinibus, quia nolebat tempore ſuo exemplum dare aliis eccleſiam impugnandi: quæ verba aſſeruit ibidem ſe dixiſſe: de his verbis idem dominus Senonenſis nomine prælatorum regratiatus eſt domino regi. Secundo dixit idem dominus Senonenſis, quod quædam præconizationes factæ erant in præjudicium juriſdictionis eccleſiaſticæ: quas ſupplicabant revocari. Tunc dominus rex reſpondit ore proprio, quod non erant factæ de ſuo mandato: nec aliquid ſciebat, nec eas ratas habebat. Tertio dixit, quod de aliquibus abuſibus, de quibus temporales erant conqueſti, taliter ordinaverant prælati, quod dominus rex & cæteri, merito deberent contentari. Quarto ſupplicavit regi, quod vellet eos conſolari de benigna ſua reſponſione clariori. Tunc reſpondit dictus dominus Petrus pro domino rege, quod placebat regi, ſi prælati emendarent ea quæ eſſent emendanda & corrigenda, expectare uſque ad feſtum Nativitatis Domini proxime venturum: infra quem terminum nihil innovaret. Et ſi infra dictum terminum prælati non emendaſſent emendanda, vel correxiſſent corrigenda: dominus rex apponeret tale remedium, quod eſſet gratum Deo & populo. Et ſic prælati receperunt licentiam a domino rege, & receſſerunt.

OBSERVATIO G. COSS.

Regem ſecundum eccleſiaſticos omnino judicaſſe, eaque de re ſcripſiſſe ad Joannem papam, teſtantur Pontificis ad ipſum litteræ, datæ III. Non. Jun. hujus anni: quibus in litteris ab Odorico Raynaldo ad hunc annum deſcriptis, ſic Pontifex: *Litteras regias, fervorem magnæ devotionis & fidei, quibus erga Deum & eccleſiam præfulgere regalis ſerenitas noſcitur, recenſentes delectabiliter, & reſponſionem perverſis detractoribus, lædere veritatem regiam circa præmiſſa molientibus factam, fuit catholicam et orthodoxam, decebat principem, deſcribentem, recepimus læta manu.*

** CONCILIUM MARCIACENSE

Ex MS. codice illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris, Car. Maurit. Tellerii.

Hæ ſunt conſtitutiones provinciales editæ in concilio generali Auſcitano, apud Marciacum diœceſis Auſcitanæ per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. Guillelmum Divina miſeratione archiepiſcopum, ſub anno Domini M.CCC.XXIX. die ſancti Nicolai hiemalis celebrato.

NOS G.[a] permiſſione Divina archiepiſcopus Auſcitanus, & nos G. Lectorenſis, G. Tarbienſis, A. Olorenſis, P. Bajonenſis, & G. Adurenſis epiſcopi, præſentibus viris venerabilibus ac diſcretis, domino Raimundo clerici [illegible] & officiali domini G. epiſcopi Convenenſis, ac procuratoris ejuſdem; domino Arnaldo [illegible] vicario generali & procuratore domini [illegible]; domino Bernardo [illegible][b] procuratore domini [illegible] Laſcurrenſis; dom. Viviano de Rupeforti; Joanne de Villanova, procuratore domini epiſcopi Coſeranenſis; dom. Hugone de Pardeilano, præpoſito S. Juſtini; Guillelmo [illegible], & Bernaldo Sanhi canonico & procuratore capituli Auſcitani; magiſtro Willelmo [illegible] de Laſſlato, procuratore capituli Lectorenſis; & Guillelmo Anelii de Maladicina procuratore capituli Convenenſis; magiſtro Petro Arquerii, procuratore capituli Tarbienſis; magiſtro Bernardo de Sarano, procuratore capituli Laſcurrenſis; dominis Bernardo archipresbytero Delbeſc & Catiſio de Fas . . . . procuratore capituli Bajonenſis; Henrico de Cadilone, procuratore capituli Aquenſis; domino Viviano de Rupeforti; procuratore capituli Coſeranenſis, [illegible] clerico procuratore capituli Vaſatenſis; dominis abbatibus de Simorra, de Peſſano, de ſancto Sabino, de Taſca; electo monaſterii Regulæ, de Luca, Auxitanæ, Tarbienſis, Olorenſis & Laſcurrenſis diœceſum; necnon & procuratoribus nonnullorum aliorum prælatorum, abbatum, præpoſitorum, decanorum, capitulorum, collegiatarum eccleſiarum, & aliorum archidiaconorum, in prædicta provincia conſtitutorum, ad præſens concilium vocatorum & mandatorum, ac nobiſcum intereſſentibus & vocatis perſonaliter, apud Marciacum Auſcitanenſis diœceſis concilium celebrantes provinciale.

[a] Guillelmus.
[b] Regula.

ANNO CHRISTI 1329.

Attendentes, & deliberata maturitate penſantes, tam horrendum tamque deteſtabile atque damnabile ſcelus, olim evidenter commiſſum palam & publice, ſuadente diabolo, truculenta penſata rabie infideli, in magnam Divinæ majeſtatis offenſam, ac univerſalis eccleſiæ ſcandalum & gravamen, & regiæ majeſtatis (ſub cujus pace & gardia ſpeciali atque protectione, omnes univerſaliter archiepiſcopi & epiſcopi hujus regni Franciæ noſcuntur exiſtere & defendi) per Tercellum de Brulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejus fratres, Spurium de Medo, Petrum Spurium de Sanguineda dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, Spurium de Iu, Manentonum & Joannem de Capitevilla fratres, invaſores, occiſores, culpabiles homicidii enormiter perpetrati, in perſonam bonæ memoriæ domini Aneſancii, quondam epiſcopi Adurenſis, commiſſi: quem murtro nefandiſſimo, de die, ac penſatis inſidiis, prope locum de Nogoralio Auſcitanæ diœceſis, invaſerunt, occiderunt, culpabileſque fuerunt, nullaque debita de cauſa atroci atque ſævo crimine vindictam fuiſſe ſecutam: nec etiam prædictos ſicarios ad emendam eccleſiæ rediiſſe, licet ad duos annos, & amplius, expectatos. Attendenteſque inſuper, ſuperius nominatos per ſuæ divulgationem malitiæ ſeipſos vantaſſe, & publico detexiſſe ſe fore culpabiles homicidii memorati, perpetrati in perſonam domini epiſcopi ſupradicti: de tanta malitia nequiter gloriando. Quæ omnia & ſingula nobis & noſtro concilio fore notoria; necnon & toti provinciæ Auſcitanæ, quæ nulla poſſunt tergiverſatione celari.

Idcirco proteſtatione præmiſſa, & ante omnia in his ſcriptis, quod prædicenda, ordinanda, & requirenda, non intendimus ad pœnam mutilationis, vel ſanguinis cujuſcumque, ſed dumtaxat ad finem canonicum, & maxime conſtitutionis noſtræ provinciæ Auſcitanæ[a] quæ incipit: *Quia quod contra prælatos*; &c. Nos omnes & ſinguli prædicti, ac prælatis omnibus & ſingulis ſupradictis, in præſenti concilio præſidentes, dictos Tercellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejuſdem Remundi fratres, ſpurium de Sanguineda, alias dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, ſpurium de Iu, Manentonum & Joannem de Capitevilla fratres, eſſe & fuiſſe invaſores, occiſores, culpabiles notorie & evidenter mortis epiſcopi ſupradicti. Declaramus, & declarando in his ſcriptis definimus; omnes ſupradictos & ſingulos incidiſſe in pœnas conſtitutionis provincialis, quæ incipit: *Quia quod contra prælatos*.

[a] Concil. Nogarol. an. 1290. c. 5.

Item, quia archiepiſcopo & epiſcopis prædictis, & concilio præſenti, Theobaldum & Manaldum de Barbaſano fratres, Guillelmum de Moncadie, Arnaldum dominum de Morlana, Theobaldum de Tuſaguecto, prænominatos malefactores, poſt commiſſum per eoſdem dictum crimen, receptaſſe, & quod de die in diem receptare non ceſſant: decernimus & declaramus, prædictos receptatores incidiſſe in conſtitutionem ſuperius nominatam, & pœnas ejuſdem.

Verum quia ad ulteriorem executionem dictæ noſtræ declarationis conſtitutionis provincialis, atque pœnarum contentarum in ea, quæ executionem criminalem & realem requirunt, procedere non poſſumus nec valemus: hinc eſt, quod nos archiepiſcopus, epiſcopi, & præſidentes[c] in ipſo concilio, in perſonam egregii viri comitis Armaniaci abſentis, requirimus palam publice in his ſcriptis vos nobilem virum dominum G. de Bauceria militem, ſeneſcallum dicti comitis Armaniaci, ac ipſius comitis repræſentantem perſonam; necnon & vos dominum Remundum de Montiliis, judicem ordinarium dicti comitis Armaniaci, tamquam immediatos ſuperiores temporales dictorum malefactorum, videlicet Tercelli de Beulato, Bernardi de Caneto, Raymundi G. de Arivanta, Joannis & Arnaldi ejus fratrum, ſpurii de Medo, ſpurii de Sanguineda alias dicti d'Arbocave, Arnaldi G. de Serignaco, ſpurii de Iu, Manantoni & Joannis de Capitevilla fratrum; præſentes coram nobis in noſtro provinciali concilio, ac vice & nomine dicti comitis: quatenus noſtram prædictam & noſtri concilii declarationem, & contenta in noſtra dicta conſtitutione, quam vobis de verbo ad verbum tranſcriptam de noſtris conſtitutionibus exhibemus, ſub præſenti noſtra requiſitione inſerta, realiter & cum effectu, ſine dilatione, prout tenemini, exequamini diligenter juſtitia mediante. Quod ſi forſan hoc facere denegaveritis aut diſtuleritis indebite: proteſtamur, quod nos ſinguli prædicti & concilium[f] præſentes, deputamus vos negligentes eſſe de juſtitia facienda: & de præmiſſis nos poſſe proſequi juſtitiam contra vos & contra [illegible] ſupradictos coram Romana curia, & coram domino noſtro rege Franciæ, ſicut & in quantum de jure poterimus, & ad nos noverimus pertinere. Requirentes vos notarios infraſcriptos, ut de præmiſſis omnibus & ſingulis, retineatis & conficiatis unum vel plura ejuſdem tenoris publicum ſeu publica inſtrumenta.

Acta fuerunt hæc in eccleſia B. Mariæ de Marciaco, prædictæ diœceſis Auſcitanæ, die undecima menſis Decembris, anno Domini M.CCC.XXX. præſentibus venerabilibus & diſcretis viris dominis, Godefrido Durandi priore Caſtroſarceni, Bernardo Juliano canonico Toloſano, decretorum doctoribus, Remundo Fabri, Andrea Piſtore, & Petro Clerici, legum profeſſoribus, ac pluribus aliis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter ac rogatis.

[c] Corr. præſentes.
[f] f. in concilio præſentes.

** CON-

ANNO CHRISTI 1330.

CONCILIUM LAMETHENSE.

Ex Cod. MS. bibliothecæ Cottonianæ edidit collector Anglicanus Tom. II.

Conſtitutiones provinciales domini Simonis Mepham, Cantuarienſis archiepiſcopi, editæ apud Lamhith, circa annum Domini M.CCC.XXX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ornamentis altaris, & clericis circa adminiſtrantibus.*
2. *Qualiter ſacerdos ſe habebit in audiendo confeſſiones.*
3. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*
4. *De conſervatione olei, & chriſmatis etiam reverentia.*
5. *De matrimonio celebrando, & editione bannorum.*
6. *De ſacramento Ordinis, & examinatione in eo facienda.*
7. *Ne res eccleſiæ impignorentur, ſive vendantur a laicis, non pro neceſſitate.*
8. *Ne de bonis eccleſiaſticis, domus in laico feodo ædificentur; nec eccleſiaſtica beneficia laicis tradantur ad firmam.*
9. *Ne incluſi, vel incluſæ aliquo modo conſtituantur, ſine licentia epiſcopi diœceſani.*
10. *De ſententia excommunicationis generali, quater in anno publicanda.*

CAPITULA.

I. *De ornamentis altaris, & clericis circa adminiſtrantibus.*

Linteamina, corporalia, pallæ, tuellæ, manutergia, & alia altaris ornamenta integra .... ſint, & munda, & ſæpe abluantur per perſonas a canonibus deputatas, ad reverentiam Salvatoris noſtri, & totius cæleſtis curiæ; quem huic ſacramento conficiendo, & confecto non dubium eſt intereſſe. Item, verba canonis, præſertim in iis quæ ad ſubſtantiam ſacramenti pertinent, plene, integre, & cum ſumma animi devotione proferantur. Non tamen ita ſit moroſus ſacerdos in præmiſſis; quod faſtidium ingeneret auditoribus, & officium ſuum privet devotionis pinguedine; quia [a] injuſte monentes perdunt ſuavitatem unguenti; ideſt, [b] pinguedinis aut rationis. Nullus ſacerdos parochialis præſumat Miſſam celebrare, antequam matutinale perſolverit officium; id eſt, Primam ac Tertiam de die. Item, nullus clericus permittatur miniſtrare in officio altaris, niſi indutus ſit ſuperpellicio, tempore, quo Miſſarum ſolemnia peragantur: & accendentur duæ candelæ, vel ad minus, [illegible]

[a] Origi. muſcæ morientes, ex Eccl. 10. 1. Hard.
[b] Lege, pinguedinis devotionis. H.

II. *Qualiter ſacerdos ſe habebit in audiendo confeſſiones.*

Sacerdos, in pœnitentia injungenda, circumſtantias criminis qualitatem perſonæ, & genus delicti, tempus, & locum, cauſam, & moram in peccato factam, devotionem animi pœnitentis. Et his conſideratis, & diligenter penſatis ac diſcrete, majorem vel minorem pœnitenti injungat pœnitentiam. Item ſacerdos, ad audiendum confeſſiones, communem eligat ſibi locum, ubi communiter ab omnibus videri poterit in eccleſia: & in locis abſconditis, non recipiat ſacerdos alicujus, & maxime mulieris, confeſſionem: niſi pro maxima neceſſitate, aut infirmitate pœnitentis. Item nullus ſacerdos, alterius parochianum recipiat ad pœnitentiam, niſi de licentia ſui presbyteri, vel epiſcopi. Item ſacerdos talem injungat pœnitentiam uxori, ut viro ſuo non reddatur ſuſpecta de aliquo crimine occulto & enormi. Idem de viro eſt obſervandum. Item in furto, rapina, fraude, ſimonia, & maxime detentione decimarum ſeu abſtractione alicujus juris eccleſiaſtici, diligenter ſibi caveant ſacerdotes, ne aliquibus injungant pœnitentias, niſi cum ſatisfactione, & reſtitutione facienda injuriam paſſis: cum non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Item, in majoribus criminibus, & atrocioribus, & dubiis ſacerdos conſulat epiſcopum, vel ipſum qui vices ejus gerit, aut providos & diſcretos, quorum conſilio certificatus ſciat, quos, & qualiter ligare poſſit & abſolvere. Et, ne (quod abſit) pœnitens in diſperationem cadat: moneat ipſum diligenter, ut bonum quicquid interim poſſit, faciat, ut Deus cor ſuum illuſtret ad pœnitentiam. Et hoc idem faciat de eo, qui peccatum confitetur etiam cum ab eo non vult abſtinere: quo caſu munus abſolutionis non poterit ei impendi, cum venia non legitur conceſſa, niſi ſe corrigenti. Item caveant ſacerdotes ne peccata inquirant, aut nomina perſonarum, cum quibus peccaverant, non inquirant, ſed circumſtantias tantum, & qualitatem peccati: cum ſcriptum ſit, *Deus vitam meam*, & non alterius, *nunciavi tibi*.

III.

ANNO CHRISTI 1330.

III. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*

Prohibemus, quod nullus ſacerdos lapſus in mortale peccatum, ad altare præſumat accedere celebraturus, antequam confiteatur. Quidam enim errant, credentes, quod mortalia deleantur per confeſſionem generalem. Item, nullus ſacerdos ira, odio vel metu etiam mortis, audeat in aliquo detegere alicujus confeſſionem ſigno, vel verbo, ſpecialiter, nec generaliter. Et ſi ſuper hoc convictus fuerit, ſine ſpe reconciliationis, non immerito debet degradari; [a] cum ſæpe contingat, quod rectores eccleſiarum, ac etiam nonnulli ſacerdotes, & in ſacris ordinibus conſiſtentes, eo quod nonnulli, ut eis videtur, quoad forum pœnitentiale ſunt ſubjecti, vel omnino non confitentur, vel ad quoſdam accedunt, qui nullam ipſos abſolvendi vel ligandi habent poteſtatem.

[a] Hic alte... quæ ſequuntur Per Archidiaconatus &c. H.

Per archidiaconatus ſingulorum, ſtatuimus, quod duo presbyteri idonei præficiantur in ſingulis decanatibus, competentis litteraturæ, & probatæ opinionis, ad confeſſiones talium audiendas, & pœnitentias eiſdem injungendas, quibus per nos, vel vicem noſtram gerentes, autoritatem voluimus impertiri: firmiter inhibentes, ne religioſi, monachi, vel canonici, anachoretæ eremitæ, ſubditum alcujus audeant ad pœnitentiam admittere.

IV. *De conſervatione olei, & chriſmatis etiam reverentia.*

Cum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, & ipſos inungant ſacerdotes cum magna devotione & orationum celebritate, quæ ad hæc ſunt ordinatæ. Item, ad ſacramentum extremæ unctionis moneant ſæpe populum Domini ſacerdotes: ſcilicet omnes a XIIII. annis, & ultra, ſive ſupra, & ad omnes communiter ſe paratos exhibeant, cum neceſſe fuerit. Item, tam ſanctum oleum, quam chriſma, ſub fideli cuſtodia, clave exhibita, conſervetur, ut non poſſit ad illa temeraria manus oſtendi [*], ad horribilia [a] ſequenda.

[*] Orig. extendi.
[a] Forte, exſequenda. H.

V. *De matrimonio celebrando, & editione bannorum.*

Matrimonium ſimiliter, ſicut & alia ſacramenta, cum honore & reverentia, de die, in facie eccleſiæ, non cum riſu, ac contemptu, celebretur. In matrimonio contrahendo, ſemper in tribus Dominicis, vel feſtivis diebus, & a ſe diſtantibus, tribus edictis, perquirat ſacerdos a populo, ſub pœna excommunicationis, de legitimatione ſponſi, & ſponſæ. Si quis autem ſacerdos hujuſmodi edictum non obſervaverit: pœnam nuper in concilio .... ſuper hoc ſtatutam non evadet. Item, prohibeant laicis ſacerdotes in eccleſia frequenter, ſub pœna excommunicationis, ne dent mutuo fidem matrimonio contrahendo, niſi in loco celebri; & coram presbyteris, & populis ad hoc convocatis.

ANNO CHRISTI 1331.

VI. *De ſacramento Ordinis, & examinatione in eo facienda.*

Cum quanta reverentia, & cordis contritione, & animi devotione, ad ſacramentum Ordinis ſit accedendum, ex eo patet, quod niſi a ſummo ſacerdote, ideſt epiſcopo, confertur, & niſi paſſim: & hoc certis temporibus, & jejunio, non ſolummodo ab ordinandis, ſed ab univerſa plebe. Hinc eſt, quod ſanctorum canonum ſtatuta ſervantes, prohibemus, ut nullus ad ordines accedat, vel admittatur, niſi fuerit canonice examinatus. Item, minores clerici ad inferiores gradus non admittantur, niſi idoneos habeant præſentatores, & per teſtimonium eorum admittantur. Nullus ſimoniacus, homicida, excommunicatus, uſurarius, ſacrilegus, incendiarius, vel falſarius, vel aliud habens canonicum impedimentum, ad quoſcumque ordines præſumat accedere. Item, ordinati in Hibernia, Vallia, vel Scotia, maxime facti [*] litteris ſuis diœceſani & noſtris commendatoriis, ſeu dimiſſoriis non admittantur ad Ordinis ſic ſuſcepti executionem in epiſcopatu noſtro, niſi magna neceſſitas, ut cum eis diſpenſetur, a nobis aliud inducat: nec etiam tunc admittantur, niſi prius legitime conſtiterint de ipſorum ordinatione, vitæ munditia, pariter & litteratura. Item, prohibemus, ut nullus abbas vel prior, monachos ſuos, vel canonicos, ab alienis epiſcopis faciat ordinari: niſi cum litteris ſui epiſcopi diœceſani, vel gerentis vices ſuas, aſſenſum ſuum exprimentibus.

[*] leg. ſine litteris.

VII. *Ne res eccleſiæ impignorentur, ſive vendantur a laicis, non pro neceſſitate.*

Vaſa & veſtimenta ſacra, cum libris eccleſiæ, nullus laicus Judæis aut Chriſtianis impignorare, vel vendere præſumat: ſed nec poſſeſſiones eccleſiaſticas, vel redditus locare, vel infeodare, ſive alio modo alienare præſumat, niſi urgens neceſſitas, vel evidens utilitas id expoſcat, & prius diœceſani epiſcopi ad id conſenſus accedat. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit,

pſerit,

ANNO CHRISTI 1330.

pſerit, id quod fecerit, ſuis ſumptibus revocet: is etiam, qui ſic eccleſiaſtica beneficia receperit, & detinere præſumpſerit, excommunicationis ſententia feriatur; & noſtequam ea reſtituerit, nullatenus abſolvatur.

VIII. *Ne de bonis eccleſiaſticis, domus in laico feodo ædificentur, nec eccleſiaſtica beneficia laicis tradantur ad firmam.*

Quamplures non ſolum filiis & nepotibus ſuis, verum etiam concubinis, per patrimonium Jeſu Chriſti, domos in laico feodo ædificare præſumunt: ad quos, eccleſiaſticos proventus deportantes, dum proximis conſanguineis bona eccleſiaſtica congregant, iram Dei & damnationem perpetuam theſaurizant. Ne igitur iſtud de cætero fiat, diſtrictius inhibemus: ſtatuentes, ut is, vel illi, qui taliter, abſque licentia & aſſenſu ſui diœceſani, fecerit, per annum ad minus, a perceptione fructuum beneficii ſui ſuſpendatur: niſi ad commonitionem epiſcopi, vel archidiaconi ſui, quod fecerit citius emendaverit. Item, nullus clericus aliquod beneficium eccleſiaſticum alicui laico tradat ad firmam, nec etiam fructus decimarum, ante ſeparationem earumdem, eis vendere præſumat. Si quis clericus, etiam in caſu licito, beneficium ſuum alicui committere voluerit: ſtatuimus, ut illud tali committat, qui velit & poſſit domos & ædificia eccleſiæ ſuſtinere, & alia onera ipſius parochiæ epiſcopalia vel archidiaconalia ſupportare. Qui autem alterius beneficium ſic acceperit, archidiacono loci præſentetur, & capitulo: & tanquam generalis procurator, quoad illud beneficium, pro tempore quo inter eos convenerit, ibidem inſtituatur omnino.

IX. *Ne incluſi, vel incluſæ, aliquo modo conſtituantur, ſine licentia epiſcopi diœceſani.*

Ad hæc, diſtrictius inhibemus, ne incluſi, vel incluſæ, conſtituantur alicubi ſine noſtra licentia ſpeciali, penſatis ſociis, moribus, & qualitate perſonæ, & unde debeat ſuſtentari. In domibus eorum, perſonæ ſæculares nullatenus hoſpitentur, ſine cauſa honeſta, & manifeſta.

X. *De ſententia excommunicationis generali, quater in anno publicanda.*

Præcipimus, ut ſingulis annis ter vel quater, in genere ſolemniter excommunicentur ſortiarii, perjuri ſuper ſacroſancta, incendiarii, uſurarii, fures atrociores, raptores, falſarii, malitioſe impedientes executionem rationabilium teſtamentorum, & detentores decimarum: nec abſolvantur, nec eis pœnitentia ab aliquo inferiori injungatur, niſi ab epiſcopo, vel ejus vices gerente, præterquam in mortis articulo: & tunc injungatur eiſdem, quod ſi convaluerint, epiſcopum adeant, ab eo, vel auctoritate ſua, condignam pœnitentiam ſuſcepturi.

ANNO CHRISTI 1331.

(1) CONCILIUM TERRACONENSE II.

Sub Joanne Patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis celebratum 11. kal. Februarii anno 1331.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

Ex Martene Theſ. Anecd. Tom. 4. pag. 313.

I. *De adminiſtratoribus, ſede vacante, & de inſtrumentis prælatorum, & de rectore, & proviſionibus ſucceſſorum.*

Ut hi, quibus adminiſtratio bonorum archiepiſcopalis, vel epiſcopalis dignitatis competit, ſede vacante, ex conſuetudine vel ſtatuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, ſciant ſe ſolam adminiſtrationem & cuſtodiam dictorum bonorum habere; ſtatuimus ultra remedia jam proviſa, quod ille qui adminiſtrationes hujuſmodi exercebit, ad palatium, ſeu hoſpitium dignitatis prædictæ, niſi de expreſſo conſenſu totius capituli, ſe non conferat ad morandum, nec de chartulario, ſeu archivo, vel alio loco, ubi tenentur privilegia, inſtrumenta, ſeu regeſtra, libros, ſeu alias ſcripturas abſtrahat, niſi ipſis pro dicta adminiſtratione indiguerit: & tunc de conſenſu Capituli, & præſentibus duobus vel tribus Canonicis per ipſum Capitulum deputatis: & ſtatim cum ipſis non indiguerit, in loco in quo abſtracta fuerint, reſtituat ſeu reponat: nec pro ejus expenſis aliquid de dictis bonis recipiat, vel expendat, niſi ipſum pro negotiis ipſius dignitatis oporteat de conſenſu capituli extra ſuum domicilium proficiſci; in quo caſu dumtaxat quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum inſtiterit, poſſit moderatas expenſas recipere ac habere: & teneatur futuro ipſius eccleſiæ prælato de tota dicta adminiſtratione, quam citius poterit, fidelem reddere rationem: & quidquid apud ipſum ratione reddita repertum fuerit ſupereſſe, nec non privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ ſeu quas de chartulario, ſeu archivo, vel alio loco abſtraxerit, niſi jam jam reſtituerit, ut eſt dictum, integre & realiter reſtituat infra menſem. Illi vero, qui hactenus privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ ſeu quas de dicto chartulario, archivo, vel alio loco abſtraxerunt, vel penes ſe retinent ſcienter, aut nunc habent, infra duos menſes præfato reſtituant: alioquin niſi reſtitutionem hujuſmodi fecerint de prædictis, excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere, ſtatutis vel conſuetudinibus contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Sane quod frequenter archiepiſcopi & epiſcopi ex privilegio ſedis apoſtolicæ teſtantur de bonis etiam intuitu eccleſiæ acquiſitis, vel alias quantum a jure eis permittitur de bonis ſuis ordinant vel diſponunt; caveat dictus adminiſtrator, aut etiam capitulum diligenter, quod exequutionem teſtamenti vel ordinationem, ſeu diſpoſitionem factam canonice non impediant vel perturbent, nec aliquid ſcienter, malitioſe vel doloſe occupent vel faciant occupari de bonis defuncti prælati, ſed ea libere permittant executoribus teſtamenti præfati defuncti; alias, ſi qua de bonis ipſius prælati defuncti, ut prædicitur, præſumpſerint occupare, vel hactenus præſumſerint, & infra menſem ex quo fuerint requiſiti, plenarie non reſtituerint exequutoribus ſupradictis, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Et quia ut plurimum ſucceſſor prælati defuncti, qui condidit teſtamentum, petit de bonis defuncti proviſionem uſque ad novos fructus, ex quo ſemper ſequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur; nos volentes hoc devitare, decernimus, quod ſi ſucceſſor archiepiſcopi, vel epiſcopi, aut cujuslibet prælati collegiatæ eccleſiæ, vel rectoris, ſeu vicarii perpetui eccleſiæ parochialis, fructibus poſt mortem ſui deceſſoris collectis & poſtea colligendis contentus eſſe noluerit, ſed proviſionem de bonis ſui prædeceſſoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, redditus, & proventus dictæ dignitatis, vel parochialis eccleſiæ, totius anni quo vacavit, qui annus incipiat calendis Maii; & dividatur inter defunctum, & ſucceſſorem pro rata temporis illius anni, quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel eccleſiæ, & ipſius onera ſupportavit. Hæc autem expendi volumus ad talia beneficia, cum eadem obtinentes non habeant tot onera ſupportare, ſed ſervetur in eas quod eſt de jure ſtatuto vel conſuetudine approbatis. Hujuſmodi vero proviſionem ad rectores, vel vicarios perpetuos eccleſiarum parochialium extendi non intendimus in diœceſibus, ubi aliud de ſtatuto vel rationabili conſuetudine eſt obtentum.

II. *Ut Prælati & Clerici poſſint libere abſtrahere de quolibet loco redditus ſuos, & quod non exigatur ab hominibus ſuis retrodecimam per dominos temporales.*

Licet iniquum ſit diſpoſitionem bonorum ſuorum liberam ingenuos homines non habere, ut teſtantur expreſſe legitimæ ſanctiones: quorumdam tamen temporale dominium obtinentium præſumtuoſa temeritas ſic excrevit, quod fructus, qui ex beneficiis eccleſiaſticis proveniunt, ſeu habentur, de locis ſuo dominio & ſuæ juriſdictioni ſubjectis extrahi non permittunt, ne clerici, ſeu perſonæ eccleſiaſticæ eiſdem fructibus libere uti poſſint, nec pro eorum utilitatibus ſeu neceſſitatibus liberam alienationem facere de eiſdem: imo ipſos quoque in terris & locis ex certo pretio prædicta, ſeu qui ex cauſa emtionis, vel alias ipſos fructus percipiunt nomine eorumdem habent inviti vendere, neque eoſdem poſſunt de loco ad locum transferre libere, quod cedit in ipſorum clericorum ac perſonarum eccleſiaſticarum & eccleſiarum etiam maximum detrimentum. Nonnulli etiam eorumdem retrodecimam ſeu aliam certam partem de fructibus, quos homines eccleſiarum & locorum eccleſiaſticorum colligunt cum maximis laboribus & expenſis ab ipſis hominibus invitis indebite exigunt & extorquent, in ſuarum grave periculum animarum. Unde cum noſtro incumbat officio, prædicta, quæ exemplo perniicioſa ſunt, & periculoſa animabus, & contraria eccleſiaſticæ libertati, de Terraconæ provincia penitus extirpare: nolentes, ſacro approbante concilio ea fieri de cætero, prohibemus quoſcumque qui aliquid fecerint de prædictis, etſi clerici ſeu eccleſiaſticæ perſonæ exiſtant, & dantes ad ea conſilium, auxilium, & favorem, excommunicationis ſententia innodantes, or-

(1) Hoc concilium primus ex MS. codice, cui titulus, *la Gisbella*, Eccleſiæ Valentinæ edidit Card. de Aguirre In tom. 3. Concil. Hiſpan. ſed quinto capite imminutum.

ANNO CHRISTI 1331.

ordinariis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ut cum eis conſtiterit aliquos in prædictam excommunicationis ſententiam incidiſſe, eoſdem excommunicatos faciant publice nuntiari; nec eiſdem beneficium abſolutionis impendant, donec a prædictis deſtiterint, & de damnis per eoſdem prædictorum occaſione illatis ſatisfecerint competenter. Præcipientes etiam quod hoc ſtatutum faciant per eccleſias ſuarum diœceſum, de quibus utile eis videbitur, ſolemniter publicari.

III. *Ut epiſcopi denuntient, & faciant denuntiari excommunicatos illos, qui mandant uſuras ſolvi, vel impediunt, ne repetantur.*

Pro animarum ſalute proviſum extitit in concilio generali reprobando uſurariam pravitatem, quod officiales quicumque ſeu judices, qui ut ſolverentur uſuræ, vel quod ſolutæ cum repeterentur, non reſtituerentur, plene ac libere ſcienter præſumerent judicare, excommunicationis ſententiam incurrerent ipſo facto. Cum autem aliqui ex eiſdem dictam excommunicationis ſententiam minime metuentes, imo prædicta in ipſo ſtatuta concilio contemnentes in ſuarum grave periculum animarum, contra ea facere non formident: & licet ad hoc contra tales ad denuntiandum eoſdem eſſet per ordinarios procedendum, tamen plures ex eis contra hoc ſe exhibentes negligenter: idcirco nos hujuſmodi ſubmovere negligentiam cupientes, ſacro approbante concilio, omnibus ordinariis Terraconæ provinciæ in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub divini atteſtatione judicii ducimus injungendum, ut cum conſtiterit aliquot officiales, vel judices infra eorum juriſdictionem contra prædicta feciſſe, quæ in dicto concilio ſalubriter ſunt inſtituta, eoſdem ut excommunicatos faciant publicari: ut ſic prædicti ab adjudicandi officio excludantur, & ad reconciliationis gratiam facilius inducantur.

IV. *Ut epiſcopus, qui ad concilium venire non poteſt, procuratorem non faciat illum, quem capitulum facit, vel e contra; & quod abbates immittant procuratores ſui ordinis.*

Quia interdum contingit, quod epiſcopi, qui ad concilia provincialia venire perſonaliter ſunt adſtricti, niſi impeditione canonica fuerint prædicti, illos procuratores conſtituunt, qui ad ipſa concilia procuratores per eorum capitula tranſmittuntur. Abbates etiam prædictos vel alios ſæculares clericos procuratores conſtituunt ad prædicta; ex hocque ſequitur, quod honor Terraconæ eccleſiæ & concilii minuatur, & ſalubritas concilii, quæ in multis conſiſtit, potius quam in paucis etiam ſubtrahitur circa ea, quæ in ipſis conciliis imminent facienda. Idcirco ſub virtute ſanctæ obedientiæ prædictis injungimus, ut cum ipſi epiſcopi venire ad ipſa concilia perſonaliter fuerint legitime impediti, procuratores conſtituant viros & diſcretos alios ab illis qui per eorum capitula; & capitula alios ab illis, qui per epiſcopos fuerint conſtituti; & abbates etiam in dicto caſu religioſos ſui ordinis vita & honeſtate probatos, qui ſalubre ſciant dare conſilium in agendis, ſi Dei & noſtram evitare voluerint ultionem; & qui contrarium fecerint, ad arbitrium archiepiſcopi de inobedientia puniantur.

V. *Ut archiepiſcopi & epiſcopi habeant in morte ſuis eccleſiis dimittere unam capellaniam de pulcris pannis.*

Cum ad honorem Dei & cultus divini eccleſiæ maxime cathedrales pulcris pollere debeant ornamentis, idcirco, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod ſemper Terraconæ archiepiſcopus, vel quilibet epiſcopus provinciæ ejus in morte ſua unam capellam integram de pulcris pannis & nobilibus eccleſiæ cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda, relinquere teneatur: & ad hoc ſint ejus bona quæcumque habuerit dicto tempore obligata.

ſ CON-

ANNO CHRISTI ....

ſ CONCILIUM TERRACONENSE III.

Ex Martene Theſauro Anecd. Tom. 4. p. 312.

Sub eodem Joanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

I. *Contrafacientes guerram ſeu malum per modum guerræ ſine diffidamento; & quod archiepiſcopus poſſit ſuper hac conſtitutione & aliis contra invaſores editis procedere.*

AD reprimendam audaciam perverſorum, clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas diffidantium ſeu procurantium diffidari, aut eorum occaſione homines vel loca eorum, fuit dudum in provinciali conſilio Terraconæ conſtitutum, quod facientes talia incurrerent excommunicationis ſententiam ipſo facto, & terra eorum eſſet ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto: verum quidam non attendentes mentem iſtius conſtitutionis, ſeu verba; ac pœnas ejuſdem aſtuta calliditate evitare volentes, contra illos quos dicta conſtitutio diffidari prohibet guerram abſque diffidamento faciunt, ſeu eos homines, loca vel bona eorum per modum guerræ, ſeu hoſtiliter, aut alias cum turba, ſeu hominibus coadunatis, ex propoſito damnificant & invadunt; quamquam contra perſonas eccleſiaſticas, vel homines loca, aut bona eorum guerra fieri non poſſit: Nos igitur JOANNES miſeratione divina ſanctæ Alexandrinæ ſedis patriarcha, & adminiſtrator in ſpiritualibus & temporalibus a ſede apoſtolica deputatus, ſacri approbatione concilii, attendentes eos qui talia agunt, non minus & plus delinquere quam ſimpliciter diffidantes; eamdem conſtitutionem quæ ad hoc facta extitit, ne damna eccleſiis, clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis inferrentur, locum habere decernimus quantum ad omnia ejus capitula, etiam contra illos, qui abſque diffidamento prædicta faciunt, vel aliquid prædictorum, & qui in hoc dederint conſilium vel favorem. Adjicientes dictam conſtitutionem locum habere etiam contra eos, qui prædictos diffidantes, guerrificantes, ſeu malefactores in locis ſuis receptaverint, ſive defenſaverint publice vel occulte; quam quidem pœnam locum habere decernimus contra omnes perſonas, qui in dictis criminibus ſeu delictis perſiſtunt, niſi infra duos menſes a tempore hujus conſtitutionis continue computandos ſatisfecerint de eiſdem. Satuentes quod præſentem conſtitutionem & alias contra raptores, & invaſores perſonarum eccleſiaſticarum, rerum & bonorum, ac hominum eorumdem diffidatores, malefactores, damnificantes, receptatores; ac fautores, & defenſores prædictos editas nos patriarcha adminiſtrator prædictus, & archiepiſcopi Terraconæ qui pro tempore fuerint, per quemcumque fuerimus requiſiti, & etiam ſine requiſitione & officio, pro nobis & eccleſiæ Terraconæ ac canonicis ejuſdem & familiaribus noſtris poſſimus libere per totam provinciam Terraconenſem obſervari facere, & ſecundum earum formam procedere; ac procedi facere ſuper eis, & ſuper his ſubditi ſuffraganeorum noſtrorum teneantur nobis, & dictis archiepiſcopis obedire: nedum pro committendis in futurum contra conſtitutiones prædictas, immo pro his quæ contra eas jam ſunt etiam commiſſa.

II. *Ut denunciatos & publice in eccleſiis excommunicatos per conſtitutiones contra invaſores editas, nullus in ſuis domibus ſeu hoſpitiis admittat; & quod officiales epiſcoporum pro cauſæ cognitione ſuper dictis conſtitutionibus nihil recipiant; & quod cenſuram eccleſiaſticam aggravaverit contra tales.*

Pia conſideratione prædeceſſores noſtri excommunicantes invaſores, raptores, & deprædatores hominum, eccleſiarum & eccleſiaſticarum rerum ac locorum religioſorum, nec non fautores aut receptatores eorum, provide ſtatuerunt quamdiu principales malefactores hujuſmodi in aliqua villa vel civitate exiſtant, eccleſias penitus ceſſare a divinis: prohibentes tales ab excommunicatione abſolvi donec de præmiſſis ſatisfecerint competenter. Conſideraverunt quod malefactores hujuſmodi a civitatibus & villis ad quas eos venire contingeret, expulſi rubore ſuffuſi, ad humilitatis & debitæ ſatisfactionis ac reconciliationis facilius inclinarentur affectum. Sed proh dolor! quod interdum conſtitutiones ſuper his editæ debite non ſervantur, hujuſmodi excommunicatio, quæ contra formam dictarum conſtitutionum faciliter relaxatur in animarum periculum deducitur in contemtum. Nam vix aliquis participalium talium excommunicatos evitat, nullus etiam de ſuis civitatibus vel villis eos expellit, & ex hoc ſequitur, quod ipſis excommunicatis in civitatibus & villis remanentibus,

bus, cum ceſſent eccleſiæ a divinis, participantes divinorum multis inſumtibus ſubjiciuntur, divinum officium intermittitur, ac juri eccleſiarum in proventibus & obventionibus debitis detrahitur & honori, & quod horrendum eſt dicere, dictis excommunicatis interdum propter munera eis oblata de civitatibus & villis ad horam & tempus modicum exeuntibus, quod in eorum pœnam ſpecialem ſtatutum eſt in præmium ſeu lucrum eorum vertitur temporale; & ſic quod ad defenſionis præſidium eſt, nutrientium ad iniquitatis diſpendium retorquetur. Cupientes igitur conſtitutiones prædictas debitum ſortiri effectum, ac prædictam excommunicationem deduci nullatenus in contemtum, hoc ſtatuto perpetuo ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes qui ſcienter hujuſmodi malefactores excommunicatos, poſtquam in eccleſia parochiali per tres dies dominicos vel feſtivos denuntiati fuerint publice excommunicati in ipſa parochia, in ſui ad habitandum vel hoſpitandum arce petierint, vel receptos ſuſtinuerint domibus vel hoſpitiis, aut eos per alios recipi mandaverint, vel fecerint: quos ſtatim ex ſuo officio etiam abſque requiſitione cujuſquam epiſcopi, & eorum officiales principales, & alii pro epiſcopis juriſdictione utentes, excommunicatos denuncient uſque ad ſatiſfactionem condignam. Præcipimus inſuper omnibus epiſcopis Terraconæ provinciæ ac vicariis vel officialibus eorumdem, quod circa obſervationem iſtius & aliarum conſtitutionum ſe exhibeant promtos, favorabiles, & benignos; & ut liberius ad obſervationem conſtitutionum hujuſmodi procedatur, prohibemus vicariis ac officialibus epiſcoporum principalibus, & aliis pro epiſcopis juriſdictione utentibus, ne pro cauſæ commiſſione vel proceſſu faciendo contra malefactores hujuſmodi aliquam pecuniam prætextu ſalarii vel laboris exigant, vel etiam recipiant: ne prætextu hujuſmodi pecuniæ habendæ, vel eo quod ſalarium non habebunt, differant ſcienter procedere cum fuerit procedendum: alioquin eo ipſo ſuſpenſi ſint ab officio & divinis. Prohibemus etiam epiſcopis, ac vicariis, & officialibus eorumdem, ne ad commiſſionem vel proceſſum hujuſmodi faciendum, aliquem vel aliquos debeant delegare: cum hominis hujuſmodi cauſa eis incumbere dignoſcatur. Poſtquam autem contra aliquem vel aliquos ipſas conſtitutiones duxerint publicandas, eaſque ut excommunicatos fecerint evitari, contra eos, exigente contumacia, requiſiti procedant: videlicet contra ſuos ſubditos puro & mero officio cenſuram eccleſiaſticam aggravando: nec tales malefactores vel receptatores eorum abſolvant, donec de damnis & injuriis propter ea irrogatis ſatisfactum fuerit competenter. Imponant inſuper abſolutis ſub debito præſtiti juramenti talem pœnitentiam pro commiſſis, quod pœna docente cognoſcant quantum exceſſerint, ceſſationum hujuſmodi obſequia exhibendo; quam pœnam ſi forte peragere contemſerint, in priſtinam excommunicationem eos in hoc caſu reincidere, denuntient ipſos recidiſſe. Qui vero aliter eos duxerit abſolvendos, ad intereſſe illis qui taliter damnificati fuerint teneatur, & divinæ ſubjaceat ultioni, ac judicio concilii ſubſequentis. Nos autem patriarcha & adminiſtrator eccleſiæ Terraconæ prædictus, & ſucceſſores noſtri qui pro tempore fuerint archiepiſcopi Terraconæ in nobis & officialibus noſtris hanc conſtitutionem & alias ſupradictas per omnia obſervabimus & obſervari etiam faciemus.

III. *Quod clericus beneficiatus non advocet contra eccleſiam pro laico.*

Cum eccleſia una ſit, unum Deum prædicet atque colat, & omnia quæ ipſa eccleſia habet unum ſit patrimonium Crucifixi, quilibet clericus beneficiatus qui de ipſo patrimonio vivit, ipſam non impugnare immo defendere teneatur: & aliqui clerici beneficiati de patrimonio ſupradicto contra eam in cauſis non dubitent laicis patrocinium impertiri. Idcirco conſtitutione præſenti ſtatuimus perpetuo valitura, quod nullus beneficiatus in aliqua cauſa, quam clericus aliquis contra laicum aliquem ratione ſui beneficii habeat, agendo vel defendendo in judicio eccleſiaſtico ſeu etiam ſæculari laico contra clericum, niſi in caſibus in quibus permiſſum eſt, clericos coram ſæculari judice poſtulare, impendat patrocinium judicio, vel extra publice vel occulte advocati ſeu procuratoris officium exercendo: in facientes contrarium excommunicationis ſententiam proferentes.

IV. *Quod ſervitores clericorum, niſi promiſſum eis vel petitum in vita fuerit, non poſſint exigere ſalarium ab eiſdem.*

Statuimus quod hi qui cum prælatis & perſonis eccleſiaſticis pro domeſticis & familiaribus morantur vel morabuntur, poſt mortem dominorum non poſſint petere ſalarium, ſeu ſolidatam, niſi probaverint quod eis promiſſum fuerit ſalarium vel ſolidata, ſeu ſuper remuneratione habenda pro ſervitio dominos convenerint viventes in judicio, ſaltem citatione ſequuta.

V. Con-

V. *Contra dominos impedientes quod perſonæ eccleſiaſticæ in eorum locis domos, granaria vel horrea habere non poſſint pro eorum redditibus congregandis.*

In nonnullis partibus provinciæ Terraconæ locorum domini eccleſiaſticis utilitatibus invidentes, non permittunt quod perſonæ eccleſiaſticæ, quæ inibi decimas percipiunt, emant ſeu articulo acquirant & habeant domos ſeu horrea vel cellaria, in quibus decimales redditus congregentur, aut etiam conſerventur, prohibent etiam ſubditis ſuis, & diverſis modis eos retrahunt, ne dictis perſonis eccleſiaſticis ac ementibus ab eiſdem domos, horrea aut vaſa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliuntur, ut perſonæ prædictæ dictos redditus eiſdem dominis vendere pro minimo compellantur. Nos igitur indemnitati eccleſiarum providere volentes, & abuſum hujuſmodi in divinæ legis offenſam præſumtum penitus de ipſa provincia extirpare, ſacro approbante concilio, locorum ordinariis præcipiendo mandamus, quatenus ſi locorum domini & rectores poſtquam pro parte perſonarum eccleſiaſticarum inde requiſiti fuerint, deliquerint in prædictis vel aliquo prædictorum, ſententiam excommunicationis, quam obſequia hujuſmodi ſubtrahentes incurrere dignoſcuntur, contra ipſos dominos vel rectores ſtudeant publicare, ac eorum exigente contumacia cenſuram eccleſiaſticam aggravare.

** CONCILIUM MAGHFELDENSE

Ex codice MS. edidit collector Anglicanus Tomo II.

Conſtitutio venerabilis patris, domini Simonis Mepham, declarans omnia feſta, quæ per annum, a cunctis Chriſti fidelibus dedicari debent, & ab omni opere ſæculari reverenter obſervari: edita apud Maghfeld XVI. Kalend. Auguſti, anno Domini M.CCCXXXII.

Simon, permiſſione Divina, Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri noſtro, Roberto, Dei gratia, Sarum epiſcopo, ſalutem, & fraternam in Domino caritatem. Ex ſcripturis ſacris didicimus, vitia ſæpe ingerere, & virtutes eſſe mentiri: dum videlicet ſub figmento ſanctitatis ad execranda proceditur, & ſub ſpecie cultus Divini, ad abominabilem Deo victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die dumtaxat ſeptimo hebdomadæ, ſtatuit omnium conditor ab operibus abſtinendum: ſed ſuccedente tempore gratiæ, militans adjecit eccleſia dies plurimos ab omnibus catholicis feriandos. Et [a] quilibet poſtmodum uſus hominum, tolerante eccleſia, propter operandi neceſſitatem, nonnullos a feriandi ritu ſubtraxit: & quoſdam in diverſis catholicorum partibus feſtivis ſuperaddit localiter ad obſervandos, qui quaſi a primordiis, ob venerationem ſanctorum, in feſtivandi conſuetudinem introducti fuerunt. Inconſtantia tamen humana, ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, converſum eſt in blaſphemiam & abominationem: dum videlicet conventiculæ negotiationis, & alia exercitia illicita, diebus hujuſmodi potiſſime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabatur compendium, in diſſolutionis exigitur cumulum, dum in ipſis feſtivitatibus taberna potius quam eccleſia, comeſſationes & ebrietates uberius abundant, quam lacrymæ & orationes; laſciviis inſiſtitur & contumeliis, magis quam otio contemplationis: & quod prætermittendum non eſt, mercenarii ſunt, quorum operibus res publicæ Regi non poterit ſub colore licito ſic ab operibus mechanicis; diebus etiam, quos feſtivos conſtituunt, a ſanctorum vigiliis abſtinent, licet non minus per hebdomadam capientes. Propterea, de ſalario, per quod reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur, nec propter Dei honorem, ſicut deceret, ſabatizant; ſed etiam, juxta præmiſſa, Dominum ipſum, & ſanctam eccleſiam in diebus hujuſmodi, [b] abominationes ſuas peſſimas ſcandalizant, tanquam ſolemnitates ipſæ ad profanationis, & perverſitatis exercitium gratis fuerant inſtitutæ: quæ quanto magis protenduntur in uno, tanto abundantius cultores abuſionum hujuſmodi in ſuis exceſſibus inſoleſcunt.

Ut igitur tam ſuperſtitioſis adinventionibus, & etiam fraudulentis mercenariorum hujuſmodi conjecturis occurratur, & eorum attenuetur occaſio: memoriæ ſanctorum feriandæ, juxta primam eccleſiæ inſtitutionem debita habeantur veneratione, reſervata facultate viris eccleſiaſticis, aliiſque majoribus, ac ſibi ipſis ſufficientibus, quorumcumque feſtorum, prout eis [c] placuerint, ad Dei honorem, in ſuis eccleſiis, & capellis ſolemniter venerandi: de fratrum noſtrorum conſilio, dies feſtos præſentibus inſerere duximus; quibus, videlicet ab univerſis populorum operibus, etiam reipublicæ utilibus, per noſtram Cantuarienſem provinciam, fuerit regulariter abſtinendum.

Imprimis, ſacrum diem Dominicum, ab hora diei Sabbati veſpertina inchoando, non antea præveniendo, ne Judaicæ profeſſionis participes videantur. Quod etiam in feſtis, quæ ſuas habent vigilias, obſervetur. Item feſta, Nativitatis Domini; ſanctorum Stephani, Joannis, Innocentium, Thomæ martyris; Circumciſionis, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ, S. Matthæi Apoſtoli, Annunciation. B. Mariæ, Paſcha cum tribus diebus ſequentibus S. Marci Evangeliſtæ, apoſtolorum Philippi & Jacobi,

a) Lege, quantumlibet. H.

Tamen hoc exercitium eſt.

b) Lege, per abominationes. H.

c) Lege, placuerit. H.

ANNO CHRISTI 1332.

Jacobi; Invention. ſanctæ Crucis, Aſcenſionis Domini, Pentecoſtes cum tribus diebus ſequentibus, Joannis Baptiſtæ; apoſtolorum Petri & Pauli, Translationis S. Thomæ; S. Mariæ Magdalenæ, S. Jacobi Apoſtoli, Aſſumptionis beatæ Mariæ, S. Laurentii, S. Bartholomæi, Nativitatis S. Mariæ, Exaltat. ſanctæ Crucis; Matthæi apoſtoli, S. Michaelis, S. Lucæ evangeliſtæ, apoſtolorum Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, S. Andreæ apoſtoli, S. Nicolai, Conceptionis beatæ Mariæ, S. Thomæ apoſtoli; ſolemnes dedicationes eccleſiarum parochialium, & ſanctorum, in quorum honore eccleſiæ parochiales dedicantur. Alia feſta, quæ in ſingulis dictæ provinciæ diœceſibus, per locorum ordinarios, ex certa ſcientia, peculiariter indicuntur.

Vobis igitur mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula ad ſubditorum noſtrorum notitiam deducentes, eos moneatis, & efficaciter inducatis, ut feſta ſuperius connumerata, prout ſuis acciderint temporibus, ſummo opere obſerventur; & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum eccleſias reverenter diebus ipſis accedant, Miſſarum & aliorum Divinorum officiorum complementum expectent, pro ipſorum, cæterorumque fidelium, vivorum & defunctorum, ſalute; & Deum devote, & ſinceris mentibus oraturi, ſic feſtorum ipſorum decurrendo ſolemnia, ut ipſi & alii catholici, pro quibus oraverint, ſanctos, quorum feſta celebraverint, interceſſores mereantur habere aſſiduos apud Deum. Intimetis etiam ſubditis veſtris hujuſmodi, quod reliquis ſanctorum feſtivitatibus, impune poterunt ad opera procedere conſueta. Si vero aliqui operarii conductitii occurrerint, qui feſtis peculiaribus, non, ut præfertur, [a] inductis, a conſuetis operibus ceſſare præſumpſerint, ut ſic, ſecundum præmiſſa, eos defraudent, quorum miniſterio ſe aſtrinxerint: ipſos a ſuperſtitionibus hujuſmodi canonice compeſcatis, & faciatis per alios compeſci per eccleſiaſticas cenſuras; & quid feceritis in præmiſſis, nos, citra feſtivitatem beatæ Mariæ virginis, proximo nunc futuram, certificetis per veſtras litteras patentes, harum ſeriem continentes.

Datum apud Maghfeld XVI. Kal. Auguſti, anno Domini MCCCXXXII. & noſtræ conſecrationis anno XIII.

Alia ejuſdem ſtatuta duo.

I. *Presbyteri ſtipendiarii non recipient oblationes, neque denarios pro requiſitione triennali, ſive legitima, & jurent rectoribus, vel vicariis, in quorum celebrant eccleſiis; debent etiam intereſſe cancellis, Miſſis, & horis canonicis, induti ſuperpelliciis propriis.*

PResbyteri, necnon alii ſacerdotes ſtipendiarii, propriis ſumptibus, vel per annos ſuſtentati, Divina celebrantes, in archiepiſcopatu noſtro non recipiant oblationes; portiones, denarios pro requiſitis, tricennalia, vel aliquam partem certam quotam; præſertim oblationes pro corporibus mortuorum præſentibus, non obtenta licentia a rectoribus, vel vicariis eccleſiarum, in quibus celebraverunt, nullo modo; nec aſportent, in præjudicium rectorum vel vicariorum eccleſiarum prædictarum, vel eorum vicem gerentium, ne ſententiam majoris excommunicationis, in hac parte latam incurrant, [b] immiſcendo, ut prius, in Divinis. Prædicti vero presbyteri, die Dominica vel feſtiva, poſt admiſſionem ſuam, jurabunt coram rectoribus, vel vicariis, ſeu eorum vicem gerentibus, ſi nulli vicarii fuerint ibidem; alioquin coram ipſis vicariis parochianis, vel locorum, inter Miſſarum ſolemnia, aperte coram ipſis, ſacroſanctis evangeliis inſpectis & tactis: quod eccleſiis parochialibus, & capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, vel vicariis, ſeu eorum loca tenentibus, vel quorum intereſt, nullum omnino inferent præjudicium circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requiſitis, tricennalia, & jura, quocumque nomine cenſeantur: immo, quatenus de jure eſt, eoſdem obſervabunt indemnes in præmiſſis, & ſingulis præmiſſorum.

Jurent etiam ſpecialiter dicti ſacerdotes, quod odia, ſcandala, rixas, aut contentiones, inter rectorem & parochianos, nullo modo ſuſtineant, aut aliquo modo foveant: ſed, quatenus in eis eſt, concordiam nutriant & ſervent inter eoſdem. Et in dicto archiepiſcopatu noſtro, non celebrent Divina, ſed eis interdicatur expreſſe, donec prædicta præſtiterint juramenta, vel ſaltem, non ſtet per ipſos, quo minus præſtent. Et ſi celebrent in loco ſic interdicto, irregularitatem incurrant præter alias pœnas, quas canones inducunt contrarium facientibus. Et ſi fuerint commoniti coram epiſcopo, vel archidiacono, ſeu officiali ejus, ſe infirmaſſe prædictum juramentum, vel ſi fuerint diffamati, & ſe purgare nequeunt: amovebuntur omnino, & tanquam perjuri, interdicatur eis prædicta celebratio, in dicto archiepiſcopatu noſtro, donec fuerit ſuper hoc canonice diſpenſatum. Item, non audiant confeſſiones parochianorum, vel eccleſiaſticarum capellarum, in quibus Divina miniſtraverint, niſi in caſibus a jure permiſſis, nec oblationes hujuſmodi eccleſiæ ſibi appropriabunt: & ſi ſic, crimen ſacrilegii incurrant, niſi de licentia præſidentium petita & obtenta. Item, debent intereſſe cancello, matutinis, veſperis, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti ſuperpelliciis, quæ ſub propriis expenſis providebunt; & non in navi eccleſiæ, cœmeteriis, nec in campis erunt. Sed ſi fuerint requiſiti, etiam commoniti ſuper his per præſidentes, non reddant ſe elatos, nec erigant verticem contra præſidentem, nec propter hoc excitabunt aliquos, qui foveant & protegant; & quod ad intereſſendum prædictis horis, & magnis Miſſis, debet eis injungi in virtute obedientiæ, quod ſint præſentes, canentes, legentes, & pſalmodizantes. Dicti vero presbyteri, dictis diebus Dominicis & feſtivis, vel ſi corpus adeſt præſens, ſuas Miſſas, poſt lectum evangelium majoris Miſſæ, incipiant, ut compleant; & non prius, niſi de licentia rectoris vel vicarii ſpecialiter obtenta. Item, presbyteri non detrahant rectoribus vel vicariis eccleſiarum; vel capellarum, ubi celebraverunt, ſed humiliter præbebunt & facient debitam reverentiam. Item, non exercebunt tabernas, nec ſpectacula, nec cellas meretricum, nec ludos noxios prohibitos. Dicti vero rectores, vel vicarii, vel eorum loca tenentes, debent benigne recipere juramentum prædictum, & habebunt copiam in eccleſiis de prædictis.

a) Forte, indictis. H.

b) Forte, ſe immiſcendo. H.

II. Ut

ANNO CHRISTI 1332.

II. *Ut decimæ fideliter dentur Deo & eccleſiæ, de omnibus bonis, quæ innovantur per annum, ſicut inferius in ſpecie declaratur.*

SAncta eccleſia conſtituit & ordinavit, quod prælati & ordinarii eccleſiarum, hæreticos, & in fide dubios, ut ad fidem eccleſiæ revocentur, & revocatos compellant in ea, qua vocati ſunt, fide permanere. Intelleximus, quod nonnulli parochiani noſtri, hæreſi, errore, & diffidentia jam pervertant, [*] articulos fidei catholicæ relinquentes, & libertatibus eccleſiaſticis obviantes, eccleſias, auſu temerario, ſuo jure penitus ſpoliando; decimas eccleſiæ ſuæ de jure debitas, & alia jura retinendo eccleſiaſtica. Et qui alios, cum poterit, ab errore non revocat, ſeipſum errare demonſtrat. Cum igitur eccleſia & eccleſiarum rectores, tales filios non cogunt, ut reddant, illos ac ſeipſos perdunt. Nos igitur volentes & cupientes ſtatuta noſtrorum ſuperiorum, ut tenemur, ſervare, & mandatis eccleſiæ obedire, obviando maleficiis; & medelam eccleſiaſticam tribuere. Cum igitur, ſacro eloquio jubente, de omnibus, quæ innovantur per annum, & nullo tempore excludi, fideliter decimæ ſint, cum omnibus integritatibus, abſque diminutione ſolvendæ: licet unicuique capellano parochiali, parochianos ſuos, per cenſuram eccleſiaſticam; ad ſolutionem decimarum compellere. Unde, propter tales quotidianos defectus, & hominum malitias, omnibus & ſingulis mandamus, in virtute ſanctæ obedientiæ, firmiter injungendo, quatenus diligenter moneatis, & efficaciter inducatis, ac quilibet veſtrum induci faciat in parochia ſua, quod dicti parochiani omnes & ſinguli per ſe integre, & ſine diminutione, decimas inferius annotatas ſuis eccleſiis perſolvant: ſcilicet, decimam lactis, a proximo tempore ſuæ monitionis, tam in menſe Auguſti; quam in aliis menſibus.

* ſ. pervertantur.

Et dicit conſtit. dom. Roberti Winchelſe, Cantuarienſis archiepiſcopi, capitulo; *Quoniam propter diverſas*; in quadam particula, quæ ſic incipit: De lacte autem volumus quod decima ſolvatur, videlicet de caſeo, tempore ſuo, & de lacte, in autumno & hieme; niſi parochiani competentem pro talibus decimis voluerint facere redemptionem, & hoc ad commodum eccleſiæ &c. Etiam perſolvant decimam vivariorum, piſcariorum, fluviorum, ſtagnorum, pecorum, columbarum, fructuum, & beſtiarum, de proventibus boſcorum, pannagii, ſilvarum, vvarenarum, aucupationum, hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini, & grani; turbariorum, in locis ubi fodiuntur & fabricantur, cuniculorum, cygnorum, pavonum, aucarum & anatum, ovorum, chevicium, ... giorum, apum, mellis, & ceræ, molendinorum, falconum, artificiorum, & negotiationum; necnon pullorum equinorum, agnorum, vitulorum, ſecundum verum valorem, & omnium provenientium rerum aliarum, de cætero ſatisfaciant competenter eccleſiis, quibus de jure tenentur: nullis expenſis, ratione præſtationis decimarum, deductis, decimis retinendis, ſeu deducendis, niſi tantum præſtatione artificiorum, & negotiationum. Quod ſi monitionibus noſtris parere contempſerint, per ſententias ſuſpenſionis, excommunicationis, & interdicti, ad præſtationem dictarum decimarum compellatis.

Vide ſupra ad ann. 1300. in Concil. Mercienſi cap. 1.

CONCILIUM COMPLUTENSE

Præſide D. Eximeno (alias Simone) de Luna Archiepiſcopo Toletano, anno Domini 1333.

ANNO CHRISTI 1333.

Ex Cod. de Aguirre Conc. Hiſp. tom. 3. p. 584.

ANno Domini 1333. celebratum eſt Concilium apud Complutum a D. Eximeno (alias Simone) de Luna, archiepiſcopo olim Tarraconenſi: adſidentibus ipſi Epiſcopis Seguntino, Palentino, Oxomenſi, Viennenſi, Segobienſi, & Conchenſi. Scopus ejus Synodi, ut initio præmittitur, fuit ut conſuleretur decori Eccleſiæ, & Clerici ab iniquorum preſſuris defenſi, Eccleſiaſtica potirentur libertate. Acta vero illius non exſtant, neque in MS. Toletano, neque in Mondexarenſi, ſed dumtaxat initium, quod hujuſmodi eſt.

Nos Eximinius miſeratione divina Toletanus Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, ac regni Caſtellæ Cancellarius, paſtorali præeminentiæ Toletanæ Eccleſiæ (quam imperſcrutabilis divina providentia amplis ſublimavit dotibus) licet immeriti, præſidentes, etiam excitamur innumeris, ut juxta ejuſdem decorem, quæ ipſius ſunt, ab iniquorum preſſuris protegantur, & Eccleſiaſtica gaudeant libertate. In Provinciali itaque Concilio, quod apud Alcalam noſtræ diœceſis Toletanæ, die & anno infraſcriptis, præſidentibus Venerabili fratre noſtro Alphonſo Epiſcopo Seguntino, & Palentino, Oxomenſi, Giennenſi, Segobienſi, Conchenſi Epiſcopis, & noſtri, ac ſuorum capitulorum procuratoribus, celebravimus, conſtitutionem edidimus ſubſequentem, quam in civitate ac diœceſi, ac provincia Toletana volumus inviolabiliter obſervari, & publicari in Synodis. Divinis exemplis ***

VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ XI. VULGO XII.

Conſule quæ ſupra ſunt dicta in Benedicto X.

BEnedictus XI. qui nomine priſtino dictus erat Jacobus Toloſanus, ex ordinis Ciſterciensis cardinale, die poſt obitum Joannis decimoſexto ad pontificatum evectus eſt, decimo tertio Kalendas Januarii, anno MCCCXXXIV. regnante Ludovico IV. imperatore. Initio ſedis ſuæ, cenſuras contra eumdem Ludovicum Bavarum a prædeceſſore latas non tantum confirmavit, verum etiam imperialem dignitatem tanquam vacantem, & ad ſe velut ad Chriſti vicarium devolutam, eidem abſtulit. Interim ne Italia externo hoſti pateret, multos proceres Italiæ in urbibus quas poſſidebant, ſedis apoſtolicæ vicarios creavit. Romanis per legatum perſuaſit, ut ſenatoriam dignitatem, quam diu regio nomine geſſerant, ſuis tandem & eccleſiæ auſpiciis adminiſtrarent. Sanctorum animas a peccatis ſuis ſufficienter expiatas, ante diem judicii beatas eſſe, Deique clara viſione frui definivit. Unica ordinatione ſex cardinales, viros virtutibus ornatiſſimos, creavit. Omnibus modis regem Franciæ cum Anglo conciliare ſtuduit; ſed fruſtra. In rebus honeſtis & juſtis conſtantiſſimus perſtitit; bonos amore complexus, improborum voluntati & conatibus, quantum fieri potuit, repugnavit. Septem annis, tribus menſibus, & ſeptemdecim diebus, pontificatu functus, obiit Avenione ſeptimo Kalendas Maii, anno Domini 1342. Ejus mors gravem animi dolorem omnibus inflixit. Ejus tempore Petrarcha lauro coronatus eſt.

EPISTOLA I. BENEDICTI PAPÆ XI.

Definit, animas ſufficienter purgatas, clara Dei viſione frui.

Benedictus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

(1) BEnedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui ſacroſanctam Romanam, catholicam & apoſtolicam eccleſiam (quam ut vineam plantavit dextera ſua, quamque ut præcipuam in eccleſiarum omnium caput erexit, & victricem, dicente Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.*) ſua miſeratione non deſerit, ſed per beatos apoſtolos ſuos, præcipue Petrum & Paulum, ſingulares ejuſdem eccleſiæ defenſores, pia benignitate & continua pietate cuſtodit, quatenus eiſdem rectoribus gubernata, in ſe ſtabilis maneat, fundata ſuper firmam petram, omneſque Chriſtianæ fidei cultores illi obediant, illi pareant, illi intendant, ſub illius magiſterio degant, ſub ejus diſciplina & correctione conſiſtant.

Matth. 16.

Et paulo poſt: Sane dudum tempore felicis recordationis Joannis vigeſimi ſecundi prædeceſſoris, noſtri, inter nonnullos etiam theologicæ facultatis magiſtros, ſuper viſione animarum juſtorum hominum poſt mortem ſuam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc ſæculo deceſſerunt; vel ſi fuerat, jam purgatum fuerat ex toto; an Divinam eſſentiam videant ante corporum ſuorum reſumptionem ac judicium generale, & ſuper nonnullis aliis orta materia quæſtionis: ipſorum aliqui negativam, aliqui affirmativam, alii vero ſecundum ſuas imaginationes, de viſione Divinæ eſſentiæ ab animabus hujuſmodi, diverſa & diverſimode oſtendere nitebantur, prout ex dictis & ſcriptis eorum noſcitur apparere: ſuper rejectis ſuis vero concertationibus, quas hic cauſa brevitatis omittimus, quia ita ex noſtris etiam determinationibus inter ſe decidebant. Cumque idem prædeceſſor noſter, ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad deciſionem concertationum hujuſmodi ſe pararet, in ſuo conſiſtorio publico, tam fratribus ſuis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quam prælatis & magiſtris in theologia, qui multi aderant præſentes, injungendo diſtrictius & mandando, ut ſuper materia de viſione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberate unuſquiſque diceret quod ſentiret: tamen morte præventus, ſicut Domino placuit, perficere nequivit. Defuncto itaque prædeceſſore præfato, nos Divina dignatione ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, diligentius attendentes, quanta ex præmiſſis eorum concertationibus non ſolutis, animarum imminent pericula, quanta exinde poſſunt ſcandala ſuboriri, ut ipſorum varietas pereat, & veritatis ſoliditas innoteſcat, habita prius ſuper prædictis ſolicita examinatione & diligenti deliberatione cum fratribus noſtris dictæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, de ipſorum fratrum conſilio, hac in perpetuum valitura conſtitutione, autoritate apoſtolica definimus: quod ſecundum communem Dei ordinationem, animæ ſanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini noſtri Jeſu Chriſti paſſionem deceſſerunt, necnon ſanctorum apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum, ut aliorum fidelium defunctorum, poſt ſacramentum baptiſmi ab eis ſuſceptum, in quibus nihil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel

(1) Ex Bzovio in Annalibus ad an. 1336. n. 9. Aſſervabatur hæc bulla cum ſigillo plumbeo pendente ex ſericis funiculis Romæ apud Card. Caſanatam. Harduinus.

vel ſi tunc erit aliquid purgabile in eiſdem, tamen poſt mortem ſuam purgabunt, atque animæ puerorum eodem Chriſti baptiſmate renatorum, & baptizandorum, cum fuerint baptizati, ante uſum liberi arbitrii decedentium, mox poſt mortem ſuam & purgationem præfatam in illis qui purgatione hujuſmodi indigebant, etiam ante reſumptionem ſuorum corporum & judicium generale, poſt aſcenſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti in cælum, fuerunt, ſunt, & erunt in cælo, cælorum regno, & paradiſo cœleſti, cum Chriſto, ſanctorum angelorum conſortio aggregatæ, ac poſt Chriſti Jeſu paſſionem & mortem viderunt & vident & videbunt Divinam eſſentiam immediate, ſe bene & clare & aperte illis oſtendentem; quodque ſic videntes, eadem Divina eſſentia perfruuntur: necnon quod tali viſione & fruitione, eorum animæ qui jam deceſſerant, ſunt vere beatæ, & habent vitam æternam & requiem.

** II. Conſtitutio de moderandis procurationibus viſitantium.

Extat tomo II. collectionis Anglicanæ: ſed ex MS. noſtro emendatiorem damus.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

VAs electionis Paulus apoſtolus, egregius prædicator, ſe & eos qui ſecum erant, propriis manibus exhibebat, ut pſeudo ...... & ſubdolis operariis, ſub prædicationis ſpecie lucra ſectantibus, locum præcluderet; & aliis, quos ipſe paſcebat pabulo verbi Dei, non exiſteret oneroſus. Sane licet circa modeſtiam in exigendis procurationibus obſervandam, a prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus ſalubria manaverint inſtituta: quia tamen, ſicut experientia docet, nonnulli prælatorum ſic ſe reddiderunt & reddunt in dictarum procurationum exactionibus oneroſos, ut oppreſſi ſubditi, hujuſmodi nequeant onera ſupportare, & victum longi temporis brevis hora conſumat: nos attendentes, quod parentes debent theſaurizare filiis, non faſtuoſis deliciis eorum ſubſtantiam abſorbere; ac cupientes pro diverſitate conditionum viſitantium prælatorum, & provinciarum, ac eccleſiaſticarum etiam facultatum, certum modum ſufficientem viſitantibus, & ſupportabilem viſitatis, in præmiſſis fore de cætero obſervandum: de fratrum noſtrorum conſilio, præſentis conſtitutionis edicto, ſtatuimus, quod cum in Franciæ, Navarræ, ac Majoricarum regnis ac terris, provinciis, & partibus adjacentibus, & vicinis eiſdem, necnon in Delphinatu, ac Burgundiæ, Sabaudiæ, provinciæ, & Forcalcarii comitatibus, archiepiſcopi & epiſcopi, aliique prælati & perſonæ eccleſiaſticæ, quibus id de jure competit vel conſuetudine, ſuos ſubditos perſonaliter viſitabunt, iidem archiepiſcopi a ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum cathedralibus eccleſiis, procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra CCC. a monaſteriis vero, ac aliis eccleſiis vel prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum XII. vel plurium perſonarum, ultra CCL. ab habentibus vero pauciorum perſonarum collegium vel conventum, & quibuſvis aliis eccleſiis & prioratibus, & locis ultra CC. epiſcopi etiam ab eccleſiis cathedralibus ultra CC. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra CLX. ab habentibus vero collegium duodecim pauciorum, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra CXL. abbates quoque a monaſteriis, vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra centum; ab aliis vero habentibus minus collegium, ac eccleſiis, prioratibus, & locis quibuſcumque, ultra LXXX. archidiaconi quoque ultra XXXV. archipresbyteri vero ultra VIII. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant. Si vero præfati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ, ex privilegio apoſtolico per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiſcopi a ſuis & aliis eccleſiis cathedralibus, ac prioratibus ſæcularibus & regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum, ultra CXX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus & regularibus habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum ultra C. ab habentibus vero minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra LXXX. epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, atque locis, ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonenſium argenti valorem non recipiant quovis modo.

In Alemanniæ quoque, Angliæ, Ungariæ, Boemiæ, Poloniæ, Norvvegiæ, Daciæ, Scotiæ & Sueciæ regnis ac terris, provinciis & partibus eiſdem adjacentibus, archiepiſcopi, epiſcopi, aliique prælati, & perſonæ eccleſiaſticæ, cum ut præmittitur perſonaliter viſitabunt: iidem archiepiſcopi, etiamſi primates exiſtant, a ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, & perſonis eorum, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra CCCXX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, & prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra CCLX. ab aliis vero monaſteriis, eccleſiis, ſeu prioratibus, minus collegium habentibus, aliiſque eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra CCXX. Epiſcopi etiam a cathedralibus eccleſiis, ultra CCXX. a monaſteriis vero aliiſque eccleſiis, & prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra CLXXX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuſlibet eccleſiis aliis, prioratibus, & locis, ultra CL. abbates inſuper a monaſteriis, prioratibus, ſeu eccleſiis habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra C. ab habentibus vero minus collegium, ac eccleſiis, prioratibus & locis aliis quibuſlibet, ultra LXXX. archidiaconi vero ultra XL. archipresbyteri etiam ultra X. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant. Si vero iidem archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ, ex privilegio apoſtolico, per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiſcopi, etiamſi primates exiſtant, ab hujuſmodi eccleſiis, prioratibus, monaſteriis, atque locis, ultra C, epiſcopi ultra

LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonenſium argenti valorem, pro procuratione qualibet unius diei, recipere non præſumant.

In Caſtellæ quoque, Legionis, Arragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominiis, terris & provinciis regum Caſtellæ, Arragoniæ, & Portugaliæ, ac partibus adjacentibus, & vicinis eiſdem, excepto Sardiniæ & Corſicæ regno, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ, cum, ut præmittitur, perſonaliter viſitabunt: iidem archiepiſcopi, a ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra CL. a monaſteriis vero & eccleſiis aliis, ac prioratibus, ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra CXX. ab habentibus vero minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra C. epiſcopi etiam a cathedralibus ultra C. a monaſteriis vero ac prioratibus, ſæcularibus vel regularibus habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra LXXX. ab habentibus vero minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra LX. abbates etiam a monaſteriis vel prioratibus habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra LX. Archidiaconi vero ultra XXV. Archipresbyteri autem ultra V. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant. Si vero proximo nominati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, ex privilegio apoſtolico, alios viſitare, & procurationes recipere poſſint in pecunia numerata: iidem archiepiſcopi, ab eiſdem, ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccl. ultra LXXX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra LX. ab habentibus vero minus collegium, ac quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus, ſive locis, ultra L. epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, ſive locis, ultra XL. abbates vero ab eiſdem monaſteriis, prioratibus, eccleſiis, ſive locis, ultra XXX. archidiaconi vero, ultra XX. Turonenſium argenti valorem recipere non attentent.

In Appuliæ vero, Calabriæ, Terrælaboris, Siciliæ, Longobardiæ, Tuſciæ, Sardiniæ, Corſicæ, ac cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Archajæ, Cypri, ac cæteris regnis, inſulis, & aliis provinciis, & partibus omnibus ultramontanis, etiam tranſmarinis: patriarchæ, archiepiſcopi, & epiſcopi, ac prælati aliæque perſonæ eccleſiaſticæ conſiſtentes, cum, ut præmittitur, perſonaliter viſitabunt, iidem patriarchæ & archiepiſcopi, a ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia numerata, ultra LX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regular. habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuſlibet aliis eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra XL. Epiſcopi etiam a cathedralibus eccleſiis, ultra L. a monaſteriis vero aliiſque eccleſiis ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum ultra XL. ab habentibus vero minus collegium, & eccleſiis aliis, ſeu prioratibus vel locis quibuslibet, ultra XXX. abbates vero a ſuis monaſteriis vel prioratibus, ſimile collegium vel majus habentibus, ultra XX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus, atque locis, ultra XVI. archidiaconi ultra X. Turonenſium argenti valorem non audeant recipere quovis modo. Si vero præfati patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, & perſonæ eccleſiaſticæ, proxime nominatæ, ex privilegio apoſtolico, per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata dicti patriarchæ, ſeu archiepiſcopi, ab eiſdem ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, ultra XL. a monaſteriis quoque, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra XXX. ab habentibus vero minus collegium, & aliis eccleſiis, prioratibus, ſive locis & ſubditis quibuſcumque, ultra XXVIII. epiſcopi quoque a ſuis cathedralibus, & quibuslibet monaſteriis, & eccleſiis, prioratibus, atque locis, ultra, XX. abbates etiam ultra X. necnon archidiaconi ultra V. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant.

Iſtæque expenſæ ſeu ſumptus univerſi, ſeu taxatio pecuniaria unius procurationis, totius videlicet diei, in pecunia, vel victualibus, & neceſſariis aliis, prædictam ſummam vel valorem aliquatenus non excedant; nec ultra dictas ſummas, vel taxationes, ſeu valores earum, prætextu cujuſvis conſuetudinis, vel aliter, ipſis prælatis vel familiis eorumdem, quidquam exigere liceat vel recipere, etiam a nolente. Illud quoque, quod archidiaconis ſuperius duximus ordinandum, locum habere volumus in decanis præpoſitis, aliiſque perſonis eccleſiaſticis ſuperius non expreſſis, quibus viſitationis officium & procurationis receptio ex privilegio apoſtolicæ ſedis, vel de jure, ſeu de conſuetudine, competere dignoſcitur: decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur; circa quos, in receptione hujuſmodi procurationis, id quod ſtatutum eſt de aliis archipresbyteris, volumus obſervari.

Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quod ſi ex conventione, vel conſuetudine, eccleſiæ tam cathedrales, quam collegiatæ, & aliæ qualibet ſæculares vel regulares, ac etiam monaſteria, prioratus conventuales, & loca alia quævis eccleſiaſtica, eorumque capitula, collegia, ſeu conventus, rectores etiam, & perſonæ prælatis quibuſvis viſitantibus, ut præfertur, minus debeant vel conſueverint ſolvere, quam per nos ſuperius eſt ſtatutum, ad ſolvendum ultra conventionem hujuſmodi nullatenus aſtringantur; ſed ſuper his circa eos conventio & conſuetudo hujuſmodi obſerventur. Hujuſmodi etiam moderationes & taxationes, ad prælatos quoslibet, qui prætextu cujuſvis conſuetudinis, in monaſteriis, vel locis aliis eccleſiaſticis, gratis recipiuntur ad pabulum caritatis extendimus, & etiam prorogamus proviſo nihilo minus, quod in locis quibuslibet, ſecundum quod major vel minor eorum copia fuerit in eiſdem, necnon juxta majorem vel minorem perſonarum & evectionum numerum hujuſmodi viſitantium, expenſarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur; ita tamen, quod majores expenſæ non excedant ſummam ſuperius limitatam.

Inſuper prædictis omnibus patriarchis, primatibus archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis ſuperius

nominatis viſitantibus, ne ultra conventionem vel conſuetudinem hujuſmodi circa perſonas & loca ubi fuerint nec ultra moderationes & taxationes prædictas, quicquam præſumant recipere, diſtrictius inhibemus. Volentes etiam conſtitutionem præſentem, pœnæ adjectione, juvari: ſtatuimus, quod ſi dicti viſitantes, per ſe, vel, ſi ex privilegio eis competat, per alios viſitationis officium exercuerint, & procurationes receperint, ut præfertur, ipſi vel familiares eorum, ultra moderationes & taxationes prædictas, aliquid ſcienter exegerint ſeu receperint, etiam a volentibus duplum ejus, quod iidem prælati, vel eis ſcientibus, aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint ſeu receperint, infra duos menſes poſt receptionem ſeu ſcientiam hujuſmodi, eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis, a quibus illa receperint, reſtituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios viſitantibus, ii qui pro eis viſitationis officium exercebunt, per ſe vel alios, ultra moderationes vel taxationes prædictas, quicquam exegerint ſeu receperint, etiam a volente; duplum ejus, quod ultra receperint, eccleſiis, monaſteriis, vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, infra præfatum terminum, reddere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati quod ultra moderationes, & taxationes, prædictas, ſeu conventionem, vel conſuetudinem hujuſmodi, receperint in pecunia numerata: duplum ipſum eiſdem eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, ultra dictum tempus reddere differentes, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdictum. Ii vero pro prædictis prælatis viſitationem hujuſmodi, ut præmittitur, exercentes, ab officio & beneficio noverint ſe ſuſpenſos: quouſque gravatis eccleſiis, & monaſteriis, ſive locis, de hujuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant.

Adjicientes conſtitutioni præſenti, quod ſi quis de familia prælati perſonaliter viſitantis, aliquid, ultra moderationes & taxationes præfatas, per ſe vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis viſitatis: duplum ejus quod ultra receperit, de ſuo proprio, infra duos menſes poſt receptionem hujuſmodi, eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc taliter recipiens, ſi clericus fuerit, tamdiu ob officio & beneficio ſit eo ipſo ſuſpenſus: Si vero laicus, tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum, & a communione euchariſtiæ ipſo facto ſentiat ſe ſuſpenſum: donec de duplo, hujuſmodi gravatis eccleſiis, monaſteriis ſive locis, ſatisfecerit cum effectu; nulla eiſdem, ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantium remiſſione liberalitate ſeu gratia, valitura.

Cæterum moderationes & taxationes hujuſmodi, in illis locis volumus obſervari, in quibus id fieri poterit ſecundum eccleſiæ, monaſterii, vel loci alicujus facultates. In aliis autem tantam præcipimus modeſtiam adhiberi: quod per hoc, quæ ad exonerationem locorum eccleſiaſticorum ſtatuenda providimus, non valeant ſe gravari: nec per hoc dicti prælati, exigendi amplius quam ipſi ſubditi pati poſſunt, indultam ſibi exiſtiment poteſtatem.

Præmiſſis quoque adjiciendo ſtatutum, quod ſi dicti prælati, vel aliquis eorumdem, ex apoſtolica indulgentia, vel conſuetudine, ſeu de jure, petant ſibi ab eccleſiis, monaſteriis, ſive locis aliis eccleſiaſticis, eorumque capitulis, collegiis, vel conventibus, rectoribus, ſeu perſonis, moderatum ſeu caritativum ſubſidium exhiberi: non poſſint a ſingulis eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, pro ſubſidio hujuſmodi, ultra petere vel recipere etiam a volentibus, niſi quantum aſcenderent ſingulæ procurationes in pecunia per nos ſuperius moderatæ, quas iidem prælati reciperent, quando ex privilegio per alium viſitarent.

Porro Turonenſes prædictos, tales fore intelligimus, quod duodecim ipſorum valeant unum Florenum boni & puri auri legalis, ponderis & conii Florentini.

Per conſtitutionem autem hujuſmodi, nolumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus viſitationis officium, & procurationum receptio, ex privilegio ſedis apoſtolicæ, vel aliter de conſuetudine, vel de jure, competere minime dinoſcuntur, jus viſitandi, vel procurationes percipiendi, ſibi valeant vendicare: nec conſtitutionibus ſuper præmiſſis, per prædeceſſores noſtros dudum editis, quoad alia contenta, in eis aliquatenus derogetur.

Inſuper abbates Ciſtercienſis ordinis, ſua monaſteria viſitantes, ſub præſenti conſtitutione noſtra nolumus comprehendi: cum ſuper eis per aliam ordinationem noſtram, duximus ſpecialiter providendum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis, & præcepti, ac voluntatis infringere, vel etiam auſu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Avinione xv. Kalendas Januarii, Pontificatus noſtri, anno ſecundo.

ANNO CHRISTI 1336.

III. (1) Conſtitutiones ſuper reformatione canonicorum regularium ordinis S. Auguſtini Avinione editæ, Id. Maii anno Domini M. CCC. XXXIX.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD decorem eccleſiæ ſponſæ Dei, & ſanctarum religionum fundatarum in ea: quæ licet diverſis diſtinctæ ſunt gradibus, in unius tamen veræ fidei propoſitum coeuntes, eamdem eccleſiam venuſtant variis floribus meritorum. Pro injunctæ nobis apoſtolicæ ſervitutis officio, ſummis vigiliis & indefeſſis ſtudiis intendentes ad ea, quæ, pro Divini nominis laude, perſonarum religionum * ipſarum mentium puritatem, honeſtatem morum, regularis obſervantiæ diſciplinam, & ſacrarum peritiam ſcripturarum reſpiciunt: labores noſtros libenter impendimus, & opportunæ ſolicitudinis diligentiam adhibemus. Ideoque inter religiones alias in agro ejuſ-

(1) Abrogatas fuiſſe a Clemente VI. Benedicti hujus XII. ſucceſſore has Conſtitutiones ajunt nonnulli, in Bulla authentica, quæ Cæſarauguſtæ aſſervatur. Citari tamen dicuntur a Bonifacio IX. anno 1401. & a Martino V. Vide Deanotum lib. 1. pag. 415. *Harduinus.*

ejuſdem plantatas eccleſiæ, ad religionem canonicorum regularium, ordinis S. Auguſtini, ab eodem glorioſo doctore in primitiva eccleſia ſacris inſtitutionibus ſtabilitam, gerentes præcipuæ caritatis affectum; ac nolentes, quæ in eadem religione reformanda cognovimus, abſque reformationis remedio præterire: omnia quæ in religione prædicta, tam in prima inſtitutione ipſius, quam a ſacris canonibus ſunt ſalubriter inſtituta, omnino immota, in ſua firmitate manere cenſentes, nonnulla quæ experientia deeſſe probavit, & ſupplenda dictæ religionis utilitas ...... neceſſitas perſuadet, ſtatuenda providimus in ea, perpetuis futuris temporibus obſervanda.

De creatione canonicorum.

I. Statuimus igitur, ut quando in eccleſia cathedrali, monaſterio, ſeu loco alio religionis ejuſdem, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur vel induatur in canonicum, niſi perſona idonea, vel de cujus idoneitate ſpes veriſimilis habeatur, & talis, qui inibi in Divinis, vel aliis, Deo poſſit & velit debite impendere obſequia opportuna: & quod hujuſmodi creatio & habitus traditio fiant publice [a] infra eccleſiam, monaſterium, ſeu locum alium conventualem religionis ejuſdem, niſi cauſa rationabilis eas alibi fieri ſuaderet: nulliſque promiſſionibus ſeu obligationibus cum juramento, vel ſine, cuiquam faciendis: quod ſi ſecus actum fuerit, eo ipſo irritum habeatur: quodque hujuſmodi creatio ſeu habitus traditio, non niſi perſonæ ſeu perſonis religionis ejuſdem, quæ tunc etiam in eccleſia, monaſterio, ſeu loco prædictis fieri debeant, aliquatenus committatur. Ii vero qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus, in loco, in quo ſaltem ſeptem canonici reſideant, neceſſe habeant reſidere: eiſque idoneus & fidelis deputetur inſtructor, qui eos inſtruere valeat in Divinis officiis, & obſervantia regulari. Cæterum, ſi canonicorum creatio fuerit facienda, eaque pertineat ad prælatum: una cum capitulo, vel conventu, fieri debeat eorumdem. Si capitulum, ſeu conventus, vel eorum major pars, pure ad eam procedere, vel creationi faciendæ ſine cauſa rationabili renuerint conſentire: prælatus, ex quo ſibi evidenter expediens vel neceſſarium apparebit, hujuſmodi canonicorum creationem fieri debere; [b] vel prælatum, vel capitulum, ſeu conventum, aut illum ſeu illos, ad quem ſeu quos pertinuerit, concorditer deliberatum & definitum fuerit fore creationem hujuſmodi faciendam; tunc prælatus moneat capitulum ſeu conventum, & in virtute obedientiæ eis injungat, ut pure, ac ſecundum Dominum, infra unius menſis ſpatium, ad dictam creationem cum eo in primo caſu procedant, vel in ſecundo, creationi faciendæ ſuum præſtent conſenſum. Quod ſi prælati, capitulum, ſeu conventus, monitioni vel injunctioni hujuſmodi parere neglexerint, vel recuſaverint: creatio ipſa, ea vice libere pertineat ad prælatum, dummodo per eum nil in præmiſſis factum fuerit fraudulenter. In caſu autem devolutionis hujuſmodi, prælatus faciendi eandem creationem, cum conſilio ſeniorum eorumdem capituli, vel conventus, de perſonis idoneis liberam habeat facultatem: ita tamen, quod tunc per dictum prælatum, tot & non plures creentur, quot, attentis facultatibus, ac ſtatu antiquo & debito locorum, rationabiliter creandi, ſeu creati fuiſſent, ſi prælatus & capitulum, ſeu conventus, in creatione hujuſmodi concorditer convenient. Rurſus eorum arbitrium, qui ad privata ſuorum commoda recurvantes affectum, creationi faciendæ canonicorum hujuſmodi nolunt aliter conſentire, niſi concedatur eiſdem, quod unus vel plures, quos maluerint ſeu nominaverint, in canonicos creentur, penitus deteſtantes: hoc deinceps omnino fieri prohibemus. Decernentes, conceſſiones hujuſmodi ſi quæ eis factæ fuerint, fore nullas: quodque nulli ex receptione ſeu creatione ex ea vel ob eam ſecuta, jus aliquid in loco, in quo, ſeu ad quem factæ fuerint, aliquatenus acquiratur. Inſuper præmiſſis adjicimus, quod capitulum, vel conventus religionis ejuſdem, in novitate ſui prælati nequeant eidem prælato, vel alteri occaſione ipſius, facere gratiam, ſuper receptionem vel creationem canonicorum plurium, quam duorum: nec ad hujuſmodi pro duobus gratiam faciendam, niſi de libera eorum voluntate proceſſerit, intendimus obligare.

a Lege intra. H.

b Lege, per prælatum. H.

De profeſſione.

II. Præſenti quoque ſtatuimus ſanctione, quod ſinguli canonici religionis ejuſdem, profeſſionem expreſſam faciant, non clandeſtine, ſed patenter: &, ſi commode fieri poterit, in eccleſia, & cum Miſſa. Quod ſi forte prælatus ad quem ſpectabit, profeſſionem ipſam recipere, tempore probationis elapſo, per canonicum profiteri volentem, congruo loco & tempore, humiliter requiſitus, profeſſionem eamdem recipere ſine rationabili cauſa renuerit, vel ultra debitum forte diſtulerit: dictus canonicus ex tunc in ſua eccleſia, vel monaſterio, ac membris ipſius, ad omnia idoneus cenſeatur, [a] "ſi foret expreſſe profeſſus" teneatur, cum ad hoc opportunitas ſe obtulerit, expreſſe nihilo minus profiteri: alioquin, extunc ad præmiſſa, donec expreſſe profeſſus fuerit, minus idoneus habeatur: ac nihilo minus poſſit per proprium prælatum ad profitendum expreſſe compelli. Prælatus quoque, qui profeſſionem ab eo recipere renuerit, aut diſtulerit, ut præfertur, ad ipſius profeſſionem admittendam expreſſe, per ſuum immediatum ſuperiorem religionis ejuſdem, ſeu eum ad quem pertinuerit, compellatur.

III. Prohibemus inſuper, ne in eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, vel loco alio religionis ejuſdem, quivis clericus ſæcularis, vel laicus, recipiatur ad præbendam ſeu etiam portionem, niſi eidem eccleſiæ, ſeu monaſterio, vel loco, dederit primitus ſe & ſua: nec hujuſmodi præbenda ſeu portio, ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, ſeu alias concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem hujuſmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum & inane: ac nihilo minus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes hujuſmodi, ultra pœnas a jure ſtatutas, ſuperiorum ſuorum arbitrio puniantur. Per præmiſſa non intendimus circa officia vel miniſteria, aut alia obſequia opportuna, inibi conſueta per ſæculares clericos vel laicos exerceri, aliquid immutari.

De prioribus clauſtr.

IV. Ut autem dicta religio ſalubriter in omnibus dirigatur, in eccleſia, ſeu monaſterio, locove alio collegiato, ſeu conventuali religionis ejuſdem, ſuperiorem dictæ religionis non habente; ac etiam in quolibet collegiato, ſeu conventuali loco, XII. vel majorem numerum canonicorum habente, etiamſi ſuperiorem in ipſa religione habeat; necnon in loco alio etiam minorem duodenario numerum habente, in quo prior clauſtralis eſſe conſueverit: conſtituatur hujuſmodi prior clauſtralis. Dicti quoque prioris conſtitutio fiat per illum, ſeu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum conſilio aliquorum ſeniorum illius loci, in quo conſtituetur: attentius providendo, quod perſona quæ zelum religionis ordinatum habeat, quæve exiſtat idonea ad exercendum prioris clauſtralis officium, in loco, in quo conſtituta fuerit, aſſumatur. Dictus vero prior, cum eum abeſſe, vel ſic impediri contigerit, quod incumbens ſibi officium per ſe nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum, deputare; qui, hujuſmodi abſentia vel impedimento durante, vices ipſius gerat, niſi alicui ex privilegio, ſeu ſtatuto, vel conſuetudine, ratione dignitatis, perſonatus, vel alterius beneficii, præmiſſis caſibus gerere vices hujuſmodi competere noſceretur; vel niſi dicti prioris ſuperior aliquem ad hoc pro ipſo priore duxerit deputandum. In loco autem, in quo, ſecundum præmiſſa, prior clauſtralis fuerit ſtatuendus, præſidens tali loco, cum ipſo impediri, vel abeſſe contigerit, ut de priore clauſtrali præmittitur, teneatur aliquem in loco ſui, quoad officium prioris clauſtralis pertinet, [a] ad eaque deputare. Per hoc autem, quod volumus conſtitutionem dicti prioris, de conſilio ſeniorum fieri: non intendimus, circa [b] amotionem ipſius, de priſtina obſervantia, aliquid immutare.

a Has voces, ad eaque, videntur redundare, nec ſunt apud Penottum. H.

b Penottus legit, admonitionem. H.

De capitulis quotidianis.

a Corr. locove.

V. Pro regulari diſciplina attentius obſervanda, in eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, loco [a] vel alio conventuali religionis ejuſdem, diebus ſingulis; in aliis vero locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, ſaltem ſemel in ſeptimana, ac etiam ſæpius in eiſdem, ſi in ipſis ſæpius, ac in quibuſvis locis aliis non conventualibus, toties & quando in eis fieri conſuetum, regulare capitulum teneatur; in quo, antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum exceſſus, tranſgreſſiones, & negligentiæ corrigantur, ac de diſciplina & reformatione regulari tractetur ſalubriter & agatur: nullo ibidem proterve aut clamoſe, ſeu irreverenter ſe habere, quomodolibet præſumente.

De capitulis annalibus.

VI. In ſingulis quoque eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, atque locis collegiatis ſeu conventualibus religionis præfatæ principalibus, non ab aliis dependentibus, etiamſi in eis alias non fuerit conſuetum, & in ſingulis aliis locis religionis ejuſdem, habentibus membra ſibi ſubjecta, ſi inibi ſolitum eſt capitulum celebrari, annis ſingulis capitulum celebretur, die videlicet ad hoc ſtatuto, vel per ipſum capitulum annis ſingulis ſtatuendo: in loco ſcilicet principali, & non alibi, niſi evidens neceſſitas ſuaderet hujuſmodi capitulum alibi celebrandum. Prælatus autem loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipſum capitulum, eidem capitulo ſtudeat omnino perſonaliter intereſſe, cui etiam præeſſe debebit. Quod ſi eum tunc ab eodem capitulo abeſſe contigerit, teneatur alicui idoneo, loci & religionis ejuſdem, committere vices ſuas, qui interſit, & præſit capitulo memorato, niſi ex privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine, alteri hoc competere noſceretur.

a Lege, abbates, ut recte Penottus habet. H.

Ad hujuſmodi autem capitulum [a] [c] affectus, præpoſiti, priores, & adminiſtratores eidem loco principali immediate ſubjecti; necnon, ubi fuerit conſuetum, etiam canonici adminiſtrationem non habentes, extra eccleſias, monaſteria, & loca prædicta morantes, perſonaliter convenire, impedimento ceſſante legitimo; aut impedimento hujuſmodi ſubſiſtente, abbates, præpoſiti, priores, & adminiſtratores præfati, procuratorem idoneum ſufficienter inſtructum, cum mandato legitimo, cauſam, ſeu cauſas impedimenti hujuſmodi, & expreſſe poteſtatem jurandi in animas ipſorum conſtituentium cauſas hujuſmodi fore veras, & reddendi rationem infraſcriptam, & alia faciendi, quæ facere poſſent, ſi eſſent præſentes, poteſtatem continente, ad ipſum capitulum dirigere teneantur. Is vero, qui tunc præerit dicto capitulo, cum quatuor ſenioribus, per ipſum capitulum aut majorem partem ipſius eligendis, an cauſæ hujuſmodi ſufficientes fuerint arbitrati, vel eis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel cauſas minus ſufficientes prætendentibus, de pœna condigne ob hoc talibus infligenda, habeat æſtimare, quam ipſe ſolus præſidens, infligendi, & alias contra ipſos abſentes, ſi opus fuerit, autoritate apoſtolica, prout juſtitia & regularia inſtituta ſuaſerint, procedendi habeat facultatem.

Convenientes autem ad dictum capitulum, vitam ducant communem, & faciant proportionaliter ſimul omnes expenſas: niſi forte ex conſuetudine, vel ſtatuto, aut alia ordinatione rationabili, incumbat alii, ſeu aliis, onus expenſarum hujuſmodi faciendi: Quos tamen, ſi ex hoc, quod ſingulis annis fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis ſupra vel infra ſtatutis, ampliores expenſas fieri contigerit, nolumus in expenſis plus ſolito onerari: ſed tunc, hujuſmodi ampliores expenſæ fiant per omnes ſimul proportionaliter, ut præfertur. Quod ſi forſan aliquis ex locis prædictis, in quibus, ut præfertur, debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo ſibi remota, quod adminiſtratores principales dictorum membrorum nequeant annis ſingulis ad ipſum capitulum, abſque notabili diſpendio, conveniri: tunc dictum capitulum teneatur ordinare, quando dicti adminiſtratores ad capitulum hujuſmodi debeant conveniri.

In hujuſmodi autem capitulo, tractetur præcipue de reformatione morum, & obſervantia regulari; ac corrigantur, & reformentur in eo, quæ ſuper ſpiritualibus, & temporalibus religionis ejuſdem, corrigenda fuerint, & etiam reformanda. Ipſoſque capitulo perdurante, abbates, priores, præpoſiti, & archidiaconi, cæterique adminiſtrationem in religione prædicta habentes, quovis nomine cenſeantur, de ſuis adminiſtrationibus eidem capitulo teneantur offerre, & in ſcriptis tradere rationem, declarando videlicet, ſi adminiſtrationes ipſæ aliquibus, & quantis, & ex quibus cauſis, quibuſve perſonis, & quibuslibet obligationibus, & an ſub uſuris ſint debitis obligatæ; & an ipſa debita poſſint de rebus extantibus mobilibus perſolvi, aliaque onera ſibi ſuis adminiſtrationibus incumbentia ſupportari, ſine debitorum augmento: & generaliter, an adminiſtrationes ipſæ in caſu deſolationis, & qua re, vel in ſtatu proſperitatis exiſtant. Hujuſmodi autem rationum ſcripturæ, continentes adminiſtrationum ipſarum tam onera, quam augmenta, in loco principali, cujus tenetur capitulum, ſub fida cuſtodia fideliter conſerventur, eorum, a quibus reddita fuerit, propriis ſubſcriptionibus communitæ.

Volumus autem, quod in caſu, ubi abbatibus, prioribus, præpoſitis, archidiaconis, & aliis adminiſtrationem habentibus, minime videtur expediens, ſed periculoſum eſſet, revelare in

ſe in dicto capitulo commoda ſeu augmenta, quæ de adminiſtratione hujuſmodi ſupereſſent: quatuor eligendis de dicto capitulo, duobus per ipſum abbatem, ſeu priorem, vel præpoſitum, ſeu archidiaconum, vel quemvis alium adminiſtrationem habentem, & duobus aliis per capitulum, vel majorem partem ipſius (qui quatuor hujuſmodi officium in virtute obedientiæ recipere teneantur) revelare prædicta, quæ ſuperſunt, in quibuſcumque rebus conſiſtunt, fideliter teneantur: eiſdem quatuor ſic electis juramentum in præſentia dicti capituli præſtituris, quod non revelabunt prædicta, niſi cedentibus vel decedentibus iis, qui reddiderint rationem, vel alia cauſa rationabili exigente; & tunc etiam, de licentia ſuperioris ſui, vel illius, qui dictam reddidit rationem.

De capitulis provincialibus.

VII. Conſtitutionem inſuper concilii generalis, de communi capitulo abbatum, atque priorum abbates proprios non habentium, in ſingulis regnis ſive provinciis faciendo, volentes exacta diligentia obſervari: ſtatuimus, quod in religione prædicta, in ſingulis provinciis per nos deſignatis inferius & diſtinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, ſalvo jure diœceſani, commune ſeu provinciale capitulum abbatum, præpoſitorum, priorum, cæterorumque prælatorum abbates, ſeu alios prælatos ſuperiores ejuſdem religionis non habentium; necnon præpoſitorum, priorum, vel aliorum majorum in eccleſiis cathedralibus poſt antiſtites exiſtentium, ac poſt ipſos antiſtites regularem curam canonicorum habentium, quocumque nomine nuncupentur; ſive prænominati, exempti, ſive non exempti exiſtant; ad quod univerſi conveniant, impedimentum canonicum non habentes, dictam conſtitutionem juxta præfatum provinciale concilium, & alia in ea, tam provide, quam ſalubriter inſtituta, & in religione præfata, irrefragabiliter obſervantes. Qui vero ad præfatum capitulum perſonaliter venire nequiverint, legitime impediti, ad allegandam cauſam impedimenti hujuſmodi, [a] etiam probandam, necnon ad recipiendum ordinationes, ſeu ſtatuta, atque mandata in dicto capitulo facienda, ac ſi idem taliter impeditus, perſonaliter præſens eſſet, canonicum ſuum eccleſiæ ejuſdem, monaſterii, ſive loci, ſi commode fieri poſſit, alioquin aliam perſonam idoneam, cum ſufficienti mandato, cauſam impedimenti hujuſmodi continente, & etiam poteſtatem in animam conſtituentis eumdem jurandi, cauſam hujuſmodi eſſe veram, ad dictum capitulum mittere teneatur. Perſonæ verò, quæ præfuerint hujuſmodi provincialibus capitulis celebrandis, quarum poteſtatem de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum volumus perdurare, arbitrentur, & diſcernant, an excuſationum cauſæ dictorum non venientium ad capitulum, veræ & ſufficientes, vel inſufficientes exiſtant: a quarum arbitrio, ſeu decreto, ſuper hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare.

a) Praxtitus, & probandam. H.

Non venientes autem ad dictum capitulum, legitimo impedimento ceſſante, aut cum ſubeſt impedimentum, procuratorem ad illud, cum ſufficienti mandato, ut præmittitur, non mittentes, teneantur expenſas, quas fuerant in veniendo ad dictum capitulum, morando, & redeundo facturi, juxta præſidentium dicto capitulo, ſeu majoris partis eorum, arbitrium æſtimandas, in termino per ipſos præſidentes ſtatuendo, de bonis ſuæ adminiſtrationis perſolvere, in utilitatem ipſius provincialis capituli convertendas: ſuper quibus, nulli in totum, vel in partem, gratia fieri valeat, [b] vel remiſſio indulgeri poſſit. Etiam prædicti [a] eorumdem, ad earum ſolutionem, per cenſuram eccleſiaſticam, autoritate apoſtolica, coercere, ſuoſque proceſſus & ſententias publicare, ſeu facere publicari, in locis dictæ religionis, provinciæ tamen ejuſdem. Et nihilo minus alias contra non venientes præfatos, maxime ſi, ut correctionem evitent, ſive ut neſciatur ſtatus eccleſiæ, vel monaſterii eorumdem, vel alias malitioſe, ſe ſubtrahant, prout dictis præſidentibus ſeu majori parti ipſorum viſum fuerit, procedatur.

b) Lege [illegible]

Circa præſidentes vero ac viſitatores in eiſdem capitulis deputandos, & alia quæcumque in eis exequenda, illa ſerventur, quæ in ejuſdem generalis concilii, & felicis recordationis Honorii papæ III. prædeceſſoris noſtri, conſtitutionibus expreſſius continentur, prout ſtatui & religioni congruit eorumdem: ſervatis tamen ſtatutis, ordinationibus, & adjectionibus noſtris, ſupra & etiam infra ſcriptis.

Ad hæc, decrevimus, abbates, priores, & majores præfatos, capitula, conventus, conctoſque canonicos eccleſiarum, ac monaſteriorum ejuſdem religionis, etiamſi in ipſis eccleſiis, vel monaſteriis, ſive extra ea, ubicumque prioratus, officia, vel adminiſtrationes habuerint, ſeu moram traxerint, tam exemptos quam non exemptos, dictorum capitulorum provincialium diſtrictionibus, correctionibus, & ordinationibus ſubjici, & ipſis aſtringi, eoſque ad obſervationem illarum fore per præſidentes, ſeu alios ad quos pertinuerit, compellendos. Decernimus etiam, quoſcumque dictarum eccleſiarum, & monaſteriorum, vel aliorum locorum religionis ejuſdem canonicos, beneficia obtinentes, ad contribuendum, in expenſis moderatis & rationabilibus, per capitulum annale religionis ejuſdem immediate præcedens taxandis, ſecundum eorum exigentiam facultatum, quas dicti convenientes facient, ad ipſa capitula eundo, morando, & redeundo (impoſita tamen dictis convenientibus ſecundum ſuarum exigentiam facultatum de dictis expenſis congrua portione) fore per eoſdem convenientes, autoritate apoſtolica, per remedia opportuna, ſublato appellationis obſtaculo, compellendos. Ordinariis locorum, exemptis & non exemptis, diſtrictius injungentes, quod nullum prædictis impedimentum apponant, vel apponi permittant: ſed legitime requiſiti, ea faciant executioni mandari, & inviolabiliter obſervari. Quod ſi forte tempore, quo imminebit provinciale capitulum celebrandum, contigerit eccleſias cathedrales religionis ejuſdem, carere majoribus prælatis, vel monaſteria ſeu loca religionis ejuſdem, ſuis vacare ſeu carere paſtoribus; qui, ſi adeſſent, aſtricti forent ad conveniendum in provinciali capitulo memorato: capitula eccleſiarum, ſeu conventus monaſteriorum, aliorumque locorum conventualium prædictorum, teneantur perſonam ſufficientem de gremio eorumdem, ſi commode fieri poſſit, alioquin aliunde, tranſmittere ad hujuſmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & adimplendum omnia, juxta arbitrium præſidentium, quæ facere poſſent & tenerentur prælati, ſeu majores præfati, ſi venirent ad dictum capitulum, & in eo perſonaliter intereſſent.

Quod autem præmittitur de provinciali capitulo,

de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cujuslibet hæſitationis ſcrupulum amputandum, ad ſanum referri volumus intellectum: ut ſcilicet cum uno anno provinciale capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis, ab illo valeat abſtineri, eo in alio anno immediate ſequenti omnimode celebrando. Hujuſmodi vero commune ſeu provinciale capitulum, apud unum de monaſteriis religionis ejuſdem ad hoc aptum, ſi in eadem exiſtat provincia, debeat celebrari: alioquin, celebretur in loco alio congruo & ſecuro, de quo, ac die primi capituli hujuſmodi celebrandi, & aliis ad hoc facientibus, opportune providebunt illi, qui ſuper hoc per ſedem apoſtolicam deputati fuerint prima vice. Et ut ſuper eodem capitulo, & per illud extunc in poſterum rationabilis ordinatio habeatur: in dicto capitulo primitus celebrando, & in aliis etiam per ſucceſſiones temporum ſimiliter celebrandis, præſidentes eiſdem, ſeu pars major eorum, provideant & ordinare procurent, per quem, in ſequenti capitulo, ſermo fieri, Miſſaque debeat celebrari. Eligant quoque tam locum, in quo alia vice proxima hujuſmodi capitulum fuerit celebrandum, quam eos, qui præſidentes eſſe debeant in eodem.

Provideatur etiam, qui abbates, quive præpoſiti, ſeu alii ex eis qui ad ipſum capitulum venire tenentur, quæ, & quot, & quoties, eccleſias cathedrales, monaſteria, & loca alia religionis ejuſdem, debeant, uſque ad aliud proximum ſequens provinciale capitulum, viſitare. Cæterum prohibemus, ne venientes ad provincialia ſeu annalia capitula, ſecum ducant, vel duci faciant, ſeu permittant evectiones, ſeu familiares numero ſuperfluos, ſeu quomodolibet exceſſivos, aut tales, de quibus præſumi valeat, quod alicui ad ipſa capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, vel aliis eorum, inferant, per ſe, vel alios, in perſonis vel rebus, injuriam, offenſam, vel qui in aliquo de dictis capitulis, aut in eccleſia, vel monaſterio, ſeu loco, quibus illa contigerit celebrari, ſcandalum ſuſcitare, vel turbationem facere, ſeu diſcordiam vel contentionem movere, veriſimiliter præſumatur: ſed numero evectionum, & familiarium, ſtatui cujuslibet eorum congruo, ſint contenti. Si quis autem eorum ſcienter, & ex propoſito, duxerit vel tenuerit aliquem, vel aliquos, ad inferendum injuriam vel offenſam hujuſmodi, ut turbetur, vel impediatur imminens capitulum, vel aliquem ſeu aliquos ad hoc convocaverit, & ob hoc turbatio vel impedimentum, ſecuta fuerit vel ſecutum; necnon quicumque alius de perſonis religionis ejuſdem conſentiens in præmiſſis extiterit, præſtando auxilium, vel favorem, ſcienter & ex propoſito, ut præmiſſum eſt, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Eamdem quoque excommunicationis ſententiam, quicumque religionis præfatæ per ſe vel alium impedierit malitioſe, ſcienter & ex propoſito, quo minus dicta capitula, provinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeat celebrari; aut propterea, præſumpſerit euntes ad illa, vel aliquos eorumdem, vel in eis morantes, ſeu de ipſis redeuntes, capere, ſeu capi facere, ſeu captos detinere, aut impedire, vel eis, aut eorum familiaribus, in perſonis vel rebus inferre damna, injurias, vel offenſas; necnon, quicumque ipſius religionis, qui, ad hoc ne fiat, aut impediatur viſitatio, malitioſe & ex propoſito, prædicta, vel eorum aliquid, per ſe vel alium commiſerit in præmiſſis [a], abbatum, priorum, vel aliorum proprios ſubjectos viſitantium, vel in perſonas viſitatorum, qui in provincialibus capitulis, aut per abbates, ſeu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorumdem, aut in bonis eorum; dum tamen propter hoc viſitatio hujuſmodi fuerit impedita: ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant. Præſidentes autem provincialibus & annualibus capitulis prælibatis, & eorum quilibet, poſtquam ſimpliciter & de plano eis conſtiterit, aliquem ex prædictis, præfatam excommunicationis ſententiam incurriſſe: ipſum excommunicatum, per omnia ejuſdem religionis loca vicina, de quibus eis videbitur, tamdiu ſolemniter publicent & faciant ab aliis, autoritate apoſtolica, publicari, eos ad hoc, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellendo: donec excommunicatus hujuſmodi condignam ſuper hoc ſatisfactionem impenderit, & abſolutionis beneficium meruerit obtinere. Poſſint autem ab hujuſmodi excommunicationis ſententia, congrua ſatisfactione præmiſſa, abſolvi per præſidentes dictis provincialibus capitulis, & quemlibet eorumdem, quorum offenſa conſervet [b] eorum provinciale capitulum, aut per viſitatores deputatos ab eo. Illi vero, quorum offenſa reſpiciet annale capitulum, per prælatos, qui hujuſmodi annali, ſeu annalibus capitulis præfuerint, aut per ipſos prælatos viſitantes, ſeu per viſitatores deputatos, ab eis, congrua ſatisfactione præmiſſa, abſolvi valeant: niſi forſan offenſa adeo gravis exiſteret, quod ſuper ea ſedes apoſtolica foret merito conſulenda.

a) f. in perſonas.

b) f. concernat.

Ut autem profeſſores religionis ejuſdem quietius & liberius valeant Domino famulari: diſtricte præcipimus, tam diœceſanis, quam perſonis, qui provincialibus capitulis præſidebunt, ut advocatos, patronos, magnates, rectores, vicedominos, conſules, milites, & quoſcumque alios, per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcant: ne cathedrales eccleſias, monaſteria, & loca alia religionis ejuſdem præſumant offendere, in perſonis, aut rebus eorum; eoſque, ſi forte eiſdem offenſas intulerint, ad ſatisfaciendum eis compellere non omittant.

Ut autem de provinciis, in quibus dicta capitula provincialia fuerint celebranda, diſtincta limitatio habeatur, nec de ipſis in poſterum hæſitetur: quamlibet provinciam, quoad hujuſmodi provincialia tenenda & celebranda capitula, prout ſequitur, limitamus. Imprimis, urbs Romana cum epiſcopatibus nobis immediate ſubjectis, in noſtra ſpeciali provincia conſtitutis, cum toto regno Siciliæ, pro una provincia computentur: provinciæ Thebarum, Cretenſis, Athenienſis, Patracenſis, Corinthia, & Neopactenſis, cum toto patriarchatu Conſtantinopolitano, pro una; regnum Cypri, pro una; regnum Corſicæ, & Sardiniæ, pro una; provinciæ Piſanenſis, Januenſis, Mediolanenſis, & Ravennas, cum epiſcopatibus Placent. Ferrar. & Arimin. pro una; Aquilejenſis, ac Gradenſis, cum provinciis Iadrenſi, Spalatenſi, & Raguſ. & Antibar. pro una: Strigonienſis, Coloſſenſis & [a] Guenienſis, cum epiſcopatu Canuenſi, pro una: Rigonenſ. pro una: Salzeburgenſis, Magdeburgenſis, & Bremenſis, pro una; Colonienſis, Moguntienſis, & Trevirenſis, cum epiſcopatu [b] Lambargenſi, pro una; Ebredunen-

a) Tractus lege, Guesnenſis cum Epiſcopatu Camienſi pro una: Rigienſis &c. H.

b) Lege, Bambergenſi. H.

nenſis, Viennenſis, & Aquenſis, & . . . . . . pro una; Lugdunenſis, Tarantaſienſis, & Biſiniŀ cienſis, " pro una; Remenſis, & Senonenſis, pro una; Rotomagenſis, & Turonenſis, pro una; Burdegalenſis, & Bituricenſis, cum epiſcopatu Anicienſi, pro una; Narbonenſis, Toloſan. & Auxitan. pro una; Terraconenſis, & Cæſarauguſtanenſis, cum epiſcopatu Majoricarum, pro una; Toletana, Hiſpalenſis, Compoſtellan. ac Bracarenſis, pro una; Cantuarienſis & Eboracenſis, pro una; tota Hibernia, pro una; totum regnum Scotiæ, pro una; regna Daciæ, Norvegiæ, & Svveciæ, pro una provincia computentur. Si qui vero epiſcopatus, vel monaſteria, aut loca alia, dictæ religionis exiſtant, quæ in aliqua dictarum provinciarum minime includantur: quoad dicta capitula provincialia, intelliguntur eſſe de illa provincia, cui viciniora exiſtere dignoſcuntur.

" *Corr.* Biſuntinenſis

De viſitatoribus.

VIII. Viſitatores ſiquidem, qui, ſecundum conſtitutionem dicti generalis concilii, fuerint in provincialibus capitulis deputati, ſint ſoliciti circa hujuſmodi viſitationis officium exequendum; & quantum ſtatui & religioni eorum convenit, obſervare ſtudeant, quod in dictis conſtitutionibus præfatorum concilii, & Honorii, ſuper " ſtatuta. Quod ſi omiſerint illa exequi diligenter, a præſidentibus provincialibus capitulis, cum eis hujuſmodi negligentia nota fuerit, graviter arguantur; & per eos, prout qualitas culpæ ipſorum exegerit, puniantur. Ut autem dictorum viſitatorum officium cum ſinceritate procedat, diſtrictius inhibemus, ne quis viſitatoris ſibi deputati, eodem anno, valeat " viſitator. Dicti autem viſitatores, & familiares eorum, in eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, vel alio loco ipſius religionis, ad quæ viſitationis cauſa duxerint declarandum, " ultra duos dies nequaquam remaneant, niſi evidens neceſſitas foret, vel magna utilitas eccleſiæ, vel monaſterii, ſive loci hujuſmodi, ampliorem moram viſitatorum, vel familiarium exigeret eorumdem: quo caſu poſſint ulterius remanere, ita tamen, quod id faciant de conſilio ſeniorum dictæ eccleſiæ, ſeu monaſterii, ſive loci. Dicti quoque viſitatores, vel familiares eorum, eccleſiæ, monaſterio, ſive loco, cui officium viſitationis impendunt, oneroſi nequaquam exiſtant, nec ſumptuoſas epulas quærant: ſed, cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte & competenter eis fuerit miniſtratum.

" *f.* ſuper his ſtatutum eſt,

" *Deeſt for.* eſſe

" *Corr.* decliŀ nandum

Caveant inſuper, ne quiſquam ipſorum, aut familiares eorum, per ſe, vel per interpoſitam perſonam, aliquam pecuniam, hujuſmodi, vel alia occaſione quacumque, niſi pro expenſis dumtaxat, & tunc, ſecundum infraſcriptum modum, exigant, aut etiam a nolente recipiant: neque aliquid munus, quodcumque ſit, vel qualitercumque offeratur, præſumant recipere a quocumque; ut non quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Chriſti: quod ſi fuerit contra præſumptum, duplum ejus, quod receperint, eccleſiæ, monaſterio, ſive loco, a qua, vel quo id receptum fuerit, infra menſem reddere teneantur. Alioquin, duplum ipſum eis ultra dictum tempus reſtituere differentes, tamdiu ſint ab officio beneficioque ſuſpenſi, quouſque gravatis eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, de hujuſmodi duplo plenariam ſatisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium liberalitate, remiſſione, vel gratia valitura. Et nihilominus iidem viſitatores, ſi opus fuerit, per præſidentes dictis capitulis provincialibus, & eorum quemlibet, ad reſtitutionem præfati dupli, autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compellantur.

Concedimus tamen, ut præſidentes dictis capitulis, vel pars major eorum, ordinare poſſint, prout, & quando eis viſum fuerit expedire, quod dicti viſitatores expenſas recipiant in pecunia, & eo caſu, quo hoc duxerint ordinandum, dictas expenſas, omni odio & favore remotis, moderari habeant, & taxare. Proviſo tamen, quod in ſumma conſtitutione, quam ſuper moderatione procurationum edidimus, quæ incipit, *Vas electionis*, nullatenus excedatur. Iſti etiam præſidentes diſcrete provideant, ut cum inter loca viſitata & viſitanda magna fuerit diſtantia, quantum quilibet eorumdem locorum, viſitatus ſcilicet & etiam viſitandus, ſolvere habeant viſitatori, pro ſuis ſumptibus moderatis. Si tamen monaſteria viſitanda in facultatibus ſint collapſa, tunc de expenſis, quas dicti viſitatores facturi erunt, occaſione viſitationis locorum hujuſmodi collapſorum, provideatur eiſdem, de communi contributione, in provinciali capitulo facienda. Ut autem via ſcandalis præcludatur, inhibemus viſitatoribus memoratis, ne illos, ſeu eorum nomina, qui eis aliqua ſecreta in viſitationibus revelaverint, præſumant aliis revelare, ſed tunc demum, dicti viſitatores procedant ſuper dictis revelatis, ſic, & prout ſecundum [a] canonica decreta inſtituta fuerit procedendum. Quod ſi dicti viſitatores contra inhibitionem hujuſmodi revelantes, " ſeu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per præſidentes, vel eorum quemlibet puniantur.

IX. Cum in provinciali & annuali capitulis, & aliis negotiis, expenſæ neceſſariæ requirantur: ut onus diviſum in partes levius ſupportetur, ſtatuimus, quod in eiſdem capitulis, cujuſquam contradictione vel abſentia non obſtante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon neceſſitatibus, utilitatibus, & aliis plerumque occurrentibus neceſſariarum oneribus expenſarum, autoritate apoſtolica, imponantur collectæ, ſubventiones, ſeu contributiones; videlicet in capitulo provinciali pro tangentibus ipſum capitulum, ſecundum arbitrium ipſius provincialis capituli, vel majoris partis ejuſdem. In annali vero capitulo, pro tangentibus ipſum annale capitulum, vel locum principalem, ubi debet ipſum capitulum celebrari, ſecundum arbitrium prælati, præſidentis ipſi annali capitulo, & diffinitorum, ubi diffinitores fuerint; & ubi non fuerint, ſecundum arbitrium ipſius capituli, ſeu majoris partis ejuſdem. Volumus tamen, quod libertates, neceſſitates, ſeu utilitates, & alia, pro quibus hujuſmodi collectæ, ſubventiones, ſeu contributiones fuerint imponendæ, in eiſdem capitulis provincialibus & annalibus, clare & explicite exponantur: & aliter, quam ut permittitur, imponi non poſſint. Et ſi ſecus actum fuerit, impoſitio & proceſſus, ac ſententiæ, occaſione hujuſmodi impoſitionis, facti & latæ, omni careant roboris firmitate: ac nihiloſminus reſtituatur eiſdem, quicquid, occaſione hujuſmodi, ab ipſis exactum fuerit & receptum. De dictis autem ſubventionibus, & contributionibus, ſeu collectis, poſſit membris neceſſitatem patientibus ſubveniri: prout expoſitis prius dictis neceſſitatibus annali capitulo prædictis, quorum arbitrio ſubventiones, contributiones, ſeu collectæ hujuſmodi imponi habuerint, in ipſo annali capitulo fuerint arbitrati: proviſo tamen, quod adminiſtratores dictorum membrorum neceſſitatem patientium, expendere habeant, pro dictis neceſſitatibus, quantum membra ipſa poterunt ſuſtinere.

Vas electionis.

[a] *Deeſt* canonica *in aliis*

Ut autem in conſervatione collectarum, ſubventionum, ſeu contributionum hujuſmodi, adhibeatur cautela dirigens, & etiam opportuna: præcipimus, ut illæ, quæ impoſitæ fuerint in capitulo provinciali, per tres bonos & fideles de illis, qui ad ipſum [a] capitulum pervenire tenentur, in aliqua eccleſia, monaſterio, ſeu alio loco convenienti & ſecuro; quæ vero impoſitæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum unum ponat ille qui præfuerit ipſi capitulo annali; alium vero, priores & adminiſtratores; & tertium, capitulum eccleſiæ, ſeu conventus monaſterii, ſeu loci hujuſmodi " annale capitulum fieri debet) in una arca ſerata, tribus diverſificatis ſeris & clavibus fideliter cuſtodiantur, & in uſus dumtaxat, pro quibus impoſitæ fuerint, convertantur. Pro iis autem collectis, & ſubventionibus, ſeu contributionibus fideliter conſervandis, &, ut præmittitur, expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in provinciali capitulo deputati, præſtent in præſidentium ipſius capituli; & alii præfati tres canonici, in prælati, præſidentis, & capituli, ſeu conventus loci principalis, cujus annale capitulum celebratur, præſentia, corporaliter juramentum: nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod ſufficiat, contigerit ſupereſſe.

[a] *Tenentur,* capitulum provinciale venire. *H.*

" *Deeſt for.* ubi

Habeant autem dicti præſidentes, & eorum quilibet, quoad hujuſmodi provincialia capitula; ſimiliter quoque prælati, ſeu alii qui præerunt dictis annalibus capitulis, quoad ipſa capitula annalia, autoritate apoſtolica ſupradicta, exigendi, colligendi, & levandi collectas, ſubventiones, & contributiones prædictas, & contradictores & rebelles quoſlibet, eadem autoritate per cenſuram eccleſiaſticam, vel alia juris & ipſius religionis remedia, remoto cujuſlibet appellationis remedio, compellendi, & publicandi, & exequendi libere proceſſus ſuos, ac ſententias ſuper præmiſſis habitos, & prolatas, in eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, aliiſve locis religionis ejuſdem, quando & quoties viſum fuerit expedire, necnon & abſolvendi, congrua tamen ſatisfactione præmiſſa a dictis ſententiis, & relaxandi ac tollendi omnes proceſſus & ſententias eorumdem, & cum eis, qui dictis ligati ſententiis, per ſimplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando Divina, vel ſe ingerendo eiſdem, irregularitatem incurrerunt, ſuper enim irregularitate hujuſmodi, diſpenſandi liberam poteſtatem.

De ſtudentibus in eccleſiis, & monaſteriis.

X. Quoniam, per exercitium lectionis, ſtudentes litterarum ſcientiis imbuuntur: nos cupientes, ut viri religionis ejuſdem, in primitivis, & deinde in [b] Divinis, & canonici juris ſcientiis inſtruantur: ſtatuimus, quod in qualibet eccleſia cathedrali, monaſterio, locove alio conventuali ſeu collegiato dictæ religionis, cui ad hoc ſuppetent facultates, habeatur magiſter, qui canonicos doceat, infra ſepta locorum, in ſcientiis primitivis; videlicet in grammatica, logica, & philoſophia: proviſo attentius, ut ſæculares inſtruendi, cum ipſis canonicis docendis, in eiſdem monaſteriis, ſive locis, nullatenus admittantur. In eccleſiis tamen cathedralibus religionis ejuſdem, jura ſuper hoc edita obſerventur. Provideatur autem quotidie præfato magiſtro, ſi alius quam canonicus ejuſdem loci fuerit, ſufficienter in pane & vino, & pitantiis per illos, qui talia tenentur in eadem eccleſia, monaſterio, ſive loco, canonicis miniſtrare. Eidem quoque magiſtro, pro veſtimentis, ac calciamentis, ac ſalario ſuis, congrua penſio aſſignetur annua, ſummam viginti librarum Turonenſium parvorum nequaquam excedens. Quæ [c] infraſcripta communi contributione ſolvatur, donec pro ea certi perpetui redditus fuerint aſſignati.

[b] *Lege*, di. vini, *H.*

[c] *Lege*, de infraſcripta. *H.*

Si vero in locis prædictis fuerit canonicus ad hujuſmodi inſtructionem idoneus, ipſe per ſuperiorem ſuum, ad quem hoc pertinuerit, deputetur inſtructor, & ad hoc, ſi neceſſe fuerit, compellatur. Cui ſiquidem inſtructori canonico, ultra victum & veſtitum, pro libris emendis, & aliis neceſſitatibus ſuis, juxta diſpoſitionem ſuperioris ſui, decem libræ parvorum Turonenſium aſſignentur. Prælati vero, ſeu alii ad quos ſpectaverit, canonicos inſtruendos dociles, tam de capite, quam de membris, cum conſilio ſeniorum eligere, & de ipſorum certo numero, ac de locis & temporibus, quibus lectionibus, quibuſve Divinis officiis, ſeu obſequiis aliis opportunis intendant, ordinare pure & provide teneantur. Si tamen dicti canonici inſtruendi, teneri & inſtrui commode in loco principali nequiverint, & propter hoc fuerit hactenus conſuetum, ipſos inſtruendos in aliquo de membris illius loci teneri, atque inſtrui: non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat obſervantia regularis, aliquid immutare. Poſſint autem præfatus magiſter, ſeu inſtructor, [d] etiam inſtruendi, cum conſilio ſeniorum, prout expediens viſum fuerit eis ad quos pertinuerit, removeri, & per eos, loco eorum qui remoti fuerint, alii ſubrogari.

[d] *Lege cum Tenentur*, & inſtruendi, *H.*

Præcipimus inſuper cunctis viſitatoribus, in provincialibus capitulis deputatis, quod ea, quæ ſunt de magiſtro, ſeu inſtructore, & perſonis inſtruendis, & aliis, circa hæc ſuperius ordinata, faciant autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia, appellatione remota, firmiter obſervari. Et nihilominus ea, quæ ſuper prædictis fecerint & invenerint, præſentibus capitulo provinciali referant: qui etiam, autoritate Apoſtolica, ſi eis vel majori parti ipſorum viſum fuerit, contra negligentes vel rebelles in præmiſſis procedant, ſicut viderint expedire.

De mittendis ad ſtudia.

XI. Quia vero expedire dinoſcitur, ut iidem canonici, poſtquam in ſcientiis primitivis fuerint eruditi, ad ſacræ Theologiæ vel canonum tranſeant facultates: ſtatuimus, ut eccleſia cathedralis, monaſterium, prioratus, locuſve aliis religionis ejuſdem, cum membris ſuis inferius declarandis, de quolibet vicenario numero canonicorum, unum canonicum aptum pro hujuſmodi ſcientiis acquirendis, ad generalia ſeu ſolemnia ſtudia mittere, & cuilibet mittendorum ipſorum teneantur, de infraſcripta annua penſione, providere. Hujuſmodi autem vicenarium numerum ſic volumus computari [e] ut, videlicet illi dumtaxat canonici numerum ipſum efficiant in hoc caſu, qui fuerint in eccleſia, monaſterio, vel loco alio ei ſubjecto habente octo vel plures canonicos, præter priorem ſeu adminiſtratorem loci ſubjecti, & ipſorum [b] canonicis ipſius eccleſiæ ſeu monaſterii, & loci alterius principalis, in computatione admiſſione hujuſmodi conjungantur. Quod ſi forſan, ultra dictum numerum vicenarium, aliqui ſupereſſent, qui tamen vicenarium alium non complerent: non propter hoc arctentur aliquid mittere ad ſtudia prælibata. Ubi autem hujuſmodi eccleſia, monaſterium, ſive locus, [f] admittendi plures ad prædicta ſtudia ſequum

[b] *leg.* & ipſorum canonici, *videlicet locorum ſubjectorum*, canonicis ipſius eccl. &c.

[e] *Lege*, aliquem. *H.*

[f] *Lege*, admittendum. *H.*

præmittitur, aſtringeretur, de conſuetudine, vel ordinatione alia, ſeu ſtatuto: non intendimus conſuetudini, ordinationi, ſeu ſtatuto hujuſmodi, per præmiſſa aliquatenus derogare. Si vero in hujuſmodi eccleſia, monaſterio, vel loco alio principali, vicenarius canonicorum numerus exiſtat ": numerus tamen major ſenario ibidem ſit: teneantur viſitatores per provinciale capitulum deputati, cum in ea, vel eo, viſitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus hujuſmodi eccleſiæ, monaſterii, ſive loci: & ſi hujuſmodi oneribus ſupportatis " invenerint facultates ſufficere, pro uno, vel pluribus canonicis ad dicta ſtudia deſtinandis, relationem de hoc faciant in provinciali concilio ſubſequenti, in quo præſidentes, cum conſilio & aſſenſu minoris partis capituli, ordinent autoritate apoſtolica, juxta hujuſmodi ſuppetentiam facultatum, de uno, vel pluribus canonicis ad eadem ſtudia deſtinandis. Eligantur autem ipſi canonici ad eadem ſtudia deſtinandi. Eligantur autem ipſi canonici mittendi, prout ad ſcientias Theologiæ, vel juris canonici, ſeu magis ad unam quam alteram, aptiores poterunt inveniri: ſic tamen, quod ſi tot apti recipiantur pro ipſius Theologiæ ſtudio, ad minus medietas mittendorum pro ipſo Theologiæ ſtudio deſtinetur, & qui electus fuerit ad unam de iis ſcientiis, ad aliam proprio arbitrio nequeat ſe transferre: quod ſi fecerit, de ſtudio revocetur.

*ſ. non exiſtat.

*ſ. ſupportandis

Ut autem ad electionem canonicorum, ad prædicta ſtudia mittendorum, ſincere & cum celeritate congrua procedatur, capitulum eccleſiæ cathedralis religionis prædictæ, ſeptem; abbas vero, prior, & quivis alius prælatus monaſterii, ſeu prioratus, & loci conventualis religionis ejuſdem, habentis vicenarium, aut majorem numerum canonicorum, quinque; habentis vero numerum minorem, tres canonicos ſeniores (qui dictam electionem facere habeant, infra quinque dies, poſt feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ, quod primitus a publicatione hujuſmodi noſtræ conſtitutionis, in eorum capitulis annalibus facta, occurrerit, & deinde, ſingulis annis, in perpetuum, quoties electio de canonicis, ut præmittitur, mittendis extiterit facienda) infra idem tempus eligere teneantur. Seniores autem ipſi, antequam ab hujuſmodi electionem procedant, juramentum præſtent (ad quod præſtandum per ſuperiores ſuos, ſi opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, precio, ſeu favore rejectis, illos ex canonicis in ſcientiis primitivis, & regularibus obſervantiis informatis, ac vita & moribus commendandis, eligant ad ſtudia ſupradicta, quos magis dociles & aptiores eſſe crediderint, " alterutram ex theologiæ & juris canonici ſcientiis, ad quas fuerint deſtinandi. Cum vero dicti ſeniores præſtiterint hujuſmodi juramentum, teneantur tres dies cum conſilio inſtructorum ", ſi canonicus extiterit, juramento ſimili adſtringendi, eligere coram eccleſiæ cathedralis capitulo, vel abbate, ſeu priore, vel alio prælato, mittendos " præfatis eligere. Electione autem hujuſmodi facta, per ſeniores eoſdem, vel majorem partem numeri eorumdem, cum conſilio, ut præmittitur, inſtitutoris: is, ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad ſtudia ſupradicta, infra ſex dies poſt habitam de dicta electione notitiam, eis concedere ſit adſtrictus. Iidem electi mittendi ad Pariſienſe ſtudium, illuc in Exaltationis ſanctæ Crucis; alii vero ad alia ſtudia deſtinandi, illuc in S. Lucæ feſtis, vel citra, adeſſe procurent. Quod ſi forſan dictum capitulum, infra prædictos quinque dies, præfatos ſeptem ſeniores non elegerit; aut ſi ipſis ſeptem ab eodem capitulo, vel dictis quinque, ſeu tribus ſenioribus, a præfato abbate, ſeu priore, vel alio prælato, ut præfertur, electis, iidem ſeniores, vel eorum major pars, in caſu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies, hujuſmodi canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in eccleſia cathedrali, ad illum qui præeſt in regularibus diſciplinis, poſt antiſtitem; in monaſterio vero ſeu prioratu, locove alio, ad abbatem, ſeu priorem, vel alium prælatum quemcumque, eo ipſo hujuſmodi electio devolvatur. Ille vero, ad quem ipſa electio fuerit devoluta, electionem dictorum mittendorum, infra triduum poſt notitiam devolutionis hujuſmodi, cum conſilio quatuor canonicorum diſcretorum ſuæ eccleſiæ, ſeu monaſterii, aut prioratus, vel loci hujuſmodi, quos ad hoc elegerit, & ſimili aſtrinxerit juramento, facere teneatur. Qui vero in præmiſſis repertus fuerit deliquiſſe, prout delicti qualitas exegerit, puniatur: nihilo minus, iis, quæ circa hæc negligenter omiſſa, vel doloſe commiſſa fuerint, ſupplendis quantocius, & etiam reformandis.

*Corr. ad alterutram.

*Corr. inſtructoris

*Corr. præfatis, mitt. el.

XII. Quoniam inſiſtentes litterarum ſtudiis, diverſa ſubire oportet onera expenſarum, prædictis canonicis, qui mittentur ad ſtudia generalia, magiſtris & [a] bacallariis legentibus, ac ſcholaribus ſtudentibus, in ſubſequentibus quantitatibus, pro expenſis hujuſmodi, fore decrevimus penſiones, annis ſingulis miniſtrandas: videlicet in theologia " ſexaginta, bacallario quadraginta, ac ſcholari ſimiliter quadraginta; in jure vero canonico, doctori quadraginta, bacallario ac ſcholari vero, cuilibet eorum, videlicet triginta quinque libras Turonenſium parvorum, vel eorum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, veſtimentis, ac calciamentis, quam pro libris & quibuſcunque neceſſitatibus aliis eorumdem. Si vero in aliqua eccleſia, monaſterio, ſive loco, eſt taxatum ſive ordinatum, quid, & quantum aſſignari debeat canonico in ſtudio exiſtenti: illud detur & aſſignetur loco penſionis prædictæ, etiamſi eamdem excedat, ei qui, ut præmiſſum eſt, ad ſtudium tranſmittetur. Ubi vero hujuſmodi taxatio, vel ordinatio non eſt facta: volumus, quod ii qui tenentur canonicis reſidentibus in ſuis eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, de victualibus & veſtiariis providere, [b] proviſionem integraliter facere teneantur iis, qui mittentur ad hujuſmodi ſtudia, etiamſi taxationem dictarum penſionum excedat, loco penſionum hujuſmodi, integraliter facere teneantur. Quod ſi hujuſmodi taxatio, ordinatio, ſive proviſio, ad ſummam dictarum non aſcenderet penſionum: de infraſcripta communi contributione, id quod ei defuerit, ſuppleatur. Et ſi forte taxatio, ordinatio, ſive proviſio præfatæ, non in pecunia, ſed in aliis rebus, ipſis canonicis conſueverint aſſignari: ne ſuper [c] exterminatione earum poſſit altercatio ſuboriri, in primo annali capitulo eccleſiæ, monaſterii, ſive loci eorum, qui mittentur ad ſtudia, tres probi viri per ipſum capitulum, vel majorem partem ipſius deputentur, qui in pecunia valorem proviſionis ejuſdem computando, ea quæ computanda fuerant, de bono & æquo, & compenſando unum annum cum alio, debeant æſtimare. Quæ quidem penſiones, proviſiones, ſeu alia, quæ loco earum fuerint aſſignanda, per eos, qui ad eorum ſolutionem tenebuntur, feſto Aſſumptionis beatæ Mariæ, anno quolibet, collectoribus ad [*] eorum [d] deputatis integraliter perſolvantur; & per eos, illis videlicet qui ad ſtudium Pariſienſe, in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis, vel

vel circa illud; eis vero, qui ad alia ſtudia generalia, vel ſolemnia fuerint deputati, in feſto beati Lucæ, vel circa, ſingulis annis, infallibiliter tranſmittantur.

Si quis vero abbas, præpoſitus, prior, vel adminiſtrator, vel quicumque alius, qui ad prædicta ſolvenda tenebuntur, illud, quod ipſorum [e] quilibet, pro rata contingente, in termino ad hoc ſtatuto, ſolvere dictis collectoribus non curarent: teneantur extunc ultra quantitatem, ad quam erunt, ut præmittitur, obligati, quintam partem ejuſdem quantitatis, nomine pœnæ, ſolvere dictis collectoribus, infra menſem. Quod ſi non fecerint, ſit eis eo ipſo tamdiu eccleſiæ interdictus ingreſſus, donec tam principalem quantitatem, quam hujuſmodi quintam partem, duxerint perſolvendas. Et ſi extunc, per quatuor menſes, pertinaciter hujuſmodi ſuſtinuerint interdictum: ſint ipſo facto tamdiu a Divinis ſuſpenſi, donec utrumque duxerint perſolvendum, nulla ſibi [f] remiſſione præmiſſorum quomodolibet profutura. Quantitas autem hujuſmodi, pœnæ nomine, ut præmittitur, exſolvenda, in acquiſitionem librorum utilium, & profectus alios dictorum ſtudentium, juxta ſuperioris eorum arbitrium, convertatur. Quod ſi priores, præpoſiti, vel alii adminiſtratores quicumque, qui non præſunt collegio, nec habent electionem * aſſumi, abbatibus tamen, ſeu prælatis aliis ejuſdem religionis ſubjecti, hujuſmodi ſummas ſolvere contempſerint, & prænominatas pœnas, per alios quatuor menſes immediate ſequentes, ſuſtinuerint animis induratis: excommunicationis incurrant ſententiam eo ipſo; a qua, ſatisfactione præmiſſa poſſint abſolvi, tam per diœceſanos locorum, quam præſidentes deputatos in capitulis provincialibus ejuſdem provinciæ; cujus erunt, vel alterum eorumdem. Quod ſi hujuſmodi ſententiam, per annum, animis pertinacibus ſuſtinuerint: eo ipſo quibuſcumque obtentis beneficiis ſint privati, per illos, ad quorum collationem vel aliam diſpoſitionem pertinuerint, libere perſonis aliis conferendis.

(e) Preneſtin. quemlibet. H.

(f) Preneſtin. permiſſione. H.

Nullus autem, cujuſcumque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut ſtatus, ſive collector penſionum hujuſmodi, ſeu reddituum aſſignandorum pro ipſis, aliquid ſibi, vel alteri, ſeu uſui cuicumque de præfatis penſionibus, vel fructibus, redditibus, ſeu proventibus, qui aſſignabuntur pro penſionibus ipſis, quomodolibet applicare, vel alienare præſumant, in diminutionem penſionum, ſeu præjudicium ſtudentium prædictorum. Si quis autem collector, vel quivis alius, adverſus hæc aliquid applicaverit, vel alienaverit; necnon collector, qui dictas penſiones in ſupradictis terminis eiſdem ſtudentibus mittere non curaverit: prout culpæ qualitas exegerit, per illos, ad quos pertinuerit, puniatur: & nihilo minus, ſi ſolvendo fuerit, de damnis & intereſſe ſatisfacere compellatur.

Ut autem onus penſionum hujuſmodi levius ſupportetur, contributiones, quæ pro penſionibus ſtudentium, & inſtructorum prædictorum, fuerint faciendæ, ſolvantur per capitulum eccleſiæ cathedralis, & per abbatem, priorem, & præpoſitum, ſeu conventum, & quemvis alium adminiſtratorem monaſterii, prioratus, locive alterius, religionis ejuſdem, necnon per beneficiatos, quorumlibet beneficiorum canonicalium, ad eccleſiam, monaſterium, vel locum alium pertinentium, vel dependentium ab eodem, juxta diviſionem inter eos omnes, ſecundum taxationem vel æſtimationem decimæ in taxatis; in non taxatis vero beneficiis, ſecundum taxationem proportionabiliter & rationabiliter, juxta valorem ipſorum, in primo cujuſlibet eccleſiæ cathedralis, monaſterii, ſeu prioratus, vel alterius loci ipſius religionis, annali capitulo faciendam, per illum, qui eidem capitulo præerit, & per ipſum capitulum, ſeu majorem partem ipſius. Quam ſi forte, in hujuſmodi annali capitulo, facere neglexerint, vel noluerint: tunc præſidentes provinciali capitulo illius provinciæ, & quilibet ipſorum præſidentium, ac viſitatores per dictum provinciale capitulum deputati, & eorum quilibet, ipſos autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam, appellatione ceſſante, compellere teneantur; donec ea, quæ per communem contributionem, in * ſupplentium hujuſmodi, dari debent ſtudentibus, & inſtructoribus præfatis, in certis & perpetuis redditibus, de novo pro iis acquiſitis, fuerint aſſignata. Si qui vero ex prædictis beneficiatis proventus habeant adeo tenues & exiles, quod ſecundum communem æſtimationem, non ſufficiant, ſupportatis ejus neceſſariis oneribus, ad ratam contributionis hujuſmodi: ad eamdem contributionem minime teneantur.

Per quos penſiones illæ ſolvendæ.

Ad hæc, prohibemus, ne ulli canonico quodcumque beneficium, quantumcumque modicum, vel alias penſionem habenti, niſi illo vel illa omnino dimiſſo, vel dimiſſa, aliqua de dictis penſionibus ſtudentium aſſignetur: quod ſi ſecus actum fuerit, nullius penitus ſit momenti. Si vero ipſi canonico hujuſmodi penſionem ſtudentium obtinenti beneficium aliquod, quantumcumque modicum, conferatur: volumus, quod, adepta pacifica poſſeſſione ipſius, ceſſet dicta penſio ipſo facto, eaque privatus exiſtat, ſtudenti alteri aſſignanda, ut non deſit ſtudens de numero inſtituto. Nec per litteras a ſede apoſtolica, vel legatis ipſius, ſuper proviſione canonicorum, aut quorumlibet aliorum, obtentas, de penſione aliqua ſtudentium prædictorum cuiquam valeat provideri, nec poſſit alicui alteri, niſi fuerit de ſtudentibus ſupradictis, ipſa penſio per aliquem aſſignari: alias nulla fiat aſſignatio hujuſmodi ipſo jure: & tam aſſignans, quam recipiens, ad reſtitutionem omnium, quæ inde recepta fuerint, teneantur, quæ in libris, vel aliis neceſſitatibus dictorum ſtudentium convertantur. Alienationem quoque librorum, qui dictis ſtudentibus fuerint deputati, ſeu diſtractionem, vel etiam obligationem ipſorum, per eos fieri diſtrictius prohibemus: niſi ſtudens hujuſmodi utiliores libros emat, & etiam id faciat, licentia ſui immediati ſuperioris obtenta: volentes, quod libri prædicti, defunctis eiſdem ſtudentibus, ad eccleſias, monaſteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, libere revertantur.

Volumus etiam, quod ſi in eccleſia, monaſterio, & loco alio religionis ejuſdem, libri multiplicati fuerint, libris neceſſariis in eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis remanentibus, cæterorum librorum, per antiſtitem, abbatem, ſeu aliquem ad quem pertinuerit, de conſilio ſui capituli, ſeu conventus, vel majoris partis ipſorum, fiat conveniens diſtributio inter ſtudentes eoſdem, fiatque prius de perſonis ſtudentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum, memorialis ſcriptura, quæ in eccleſia, monaſterio, ſeu loco hujuſmodi conſervetur. Proviſo tamen, quod pulcriores & utiliores, in eiſdem eccleſia, monaſterio, ſive loco alio, debeant remanere. Si quis vero de ſtudentibus ipſis, per ſe vel alium, librum ſeu libros hujuſmodi, qui ſic pervenerint ad eumdem, contra hæc diſtraxerit aut obli-

Diſtributio librorum inter conventus.

obligaverit: eo ipſo, ſit inhabilis, per biennium, ad quodcumque beneficium obtinendum; & nihilominus, de ſtudio revocetur, & loco ſui alius ſubrogetur, & etiam per ſuum ſuperiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Poſſit tamen dictus ſuperior ſuper inhabilitate hujuſmodi diſpenſare, ſi ſibi viſum fuerit expedire. Ubi autem erit aliquis de ipſis ſtudentibus, qui ſit vitæ laudabilis, & alias idoneus; & diſcretus, & ad bacallariatum & magiſterium diſpoſitus, vel propinquus, vel de cujus fructu ſcientiæ adquirendæ poſſit veriſimilis ſpes haberi: prior dictorum ſtudentium, qui erit pro tempore, cum conſilio aliquorum ſtudentium eorumdem proborum, ſcribat præſidentibus antedictis, ut proprio prælato ipſius mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de ſtudio non revocet; ſed eum in ſcientia proficere, & ad ſtatum bacallariatus, & honorem magiſterii pervenire, lecturamque continuare permittat, ipſumque, & alios ſimiles, quos in ſcientia laudabiliter proficere noverit, dignis attollat honoribus, & promotionibus offerat opportunis.

De regimine canonicorū ſtudentium.

Provideant quoque præſidentes, & alii prælati convenientes in ipſo capitulo provinciali, quod canonici ad dicta ſtudia tranſmittendi, prout convenientius & commodius fieri poterit, inſimul commorentur, quatuor vel quinque ad minus; & quatuor vel quinque hujuſmodi, duobus ſervitoribus ſint contenti. Præcavere nempe volentes, & etiam providere, ut dictis ſcholaribus, in dictis ſtudiis pro tempore morantibus, regularis non deſit ſalubre gubernaculum diſciplinæ: ordinamus, quod in capitulis provinciarum, in quibus erunt hujuſmodi ſtudia, præſidentes, unum de iis qui debent ad provinciale capitulum venire, vicinum loco ubi ſtudium erit, quem, quoties eis placuerit, ponere valeant, & mutare, deputent & aſſignent, qui ex dictis ſtudentibus unum inibi priorem ſtudentium conſtituat, per annum ſolummodo duraturum: quem tamen priorem, tam ipſe, quam etiam præſidentes, & quilibet eorumdem, mutare valeant, infra annum, & quoties eis videbitur expedire. Conſtituatur autem ipſe prior talis, qui ſit potens in opere & ſermone; ut canonicos ſtudentes, penſionarios, & alias etiam beneficiatos, in bono inſtituat, & a malo ſtudeat revocare: ipſoſque, quoties ſibi videbitur expedire, convocet ad aliquem locum competentem, eiſque quoad regularem præſideat diſciplinam; & poteſtatem habeat illos corrigendi, puniendi, & abſolvendi, & cum eis diſpenſandi, quamdiu in ipſis ſtudiis moram traxerint, ab omnibus a quibus, & ſuper quibus, & prout poſſet ſuperior poſt antiſtitem, vel abbas, ſeu alius prælatus eorum proprius in eccleſia, monaſterio, vel alio loco, unde clauſtrales exiſtunt; ipſoſque informandi, & inſtruendi, & tenendi ſub regularibus diſciplinis, & illos etiam coercendi, ne vagentur; vel actibus ſeu operibus vacent illicitis, ſed ſtudeant, & proficiant, ſicut decet, ᵃ juventque laudabiliter & honeſte.

(a) Lege ex Tranſit, vivantque. H.

Provideat inſuper idem prior ſtudentium, quod dicti canonici penſionarii ſtudentes, expenſas faciant moderatas, non ſuperfluas, nec aliquatenus exceſſivas; eoſque cogat ad reddendum de receptis & expenſis, in fine menſis cujuſlibet, vel prout alias ſibi videbitur, rationem illi, vel illis providis & diſcretis, quos idem prior ad id duxerit deputandos. Et quando ipſorum ſtudentium conditio, ſeu demerita ſuaſerint, eos a ſtudio revocandos: idem prior teneatur id, conſulte tamen & caute, antiſtiti, abbati, vel alii prælato eorum proprio, per ſuas litteras intimare. Idemque antiſtes, abbas, ſeu prælatus proprius, eos revocare debeat, & in locis eorum canonicos totidem ſubrogare, per modum ſupraſcriptum, appellatione, contradictione, vel reclamatione rejectis. Concedimus quoque prædicto priori, canonicos ſtudentes penſionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu in ipſis ſtudiis fuerint, ab excommunicationum, ſuſpenſionum, & interdictorum ſententiis, per ſtatuta provincialia, ſeu cujuſvis eccleſiæ, monaſterii, ſive loci dictæ religionis, vel diœceſanum, contra ſtudentes, in locis ubi erunt ſtudia, generaliter promulgatis, congrua ſatisfactione præmiſſa, juxta formam eccleſiæ, autoritate apoſtolica, abſolvendi; & cum eis, ſuper irregularitate, quam ſic ligati, celebrando Divina, ſeu alias ingerendo, per ſimplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptu clavium, incurrerint, diſpenſandi, autoritate prædicta, liberam poteſtatem.

Per hoc vero, dictos canonicos ſtudentes, a poteſtate antiſtitis, vel aliorum ordinariorum ſuorum, vel alterius prælati ſui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum canonicorum religionis ejuſdem, hujuſmodi ſtudiis inſiſtens, penſionarius, & alius etiam beneficiatus, præfato eorum priori de quinque ſolidis Turonenſium parvorum, vel eorum valore in alia moneta, providere, annis ſingulis, teneatur: ad quorum ſolutionem, idem prior poſſit eoſdem, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia ipſius religionis remedia, autoritate apoſtolica, remoto appellationis obſtaculo, coercere. Idem tamen prior ſumptus nunciorum ſubeat, quos, pro præmiſſis, duxerit tranſmittendos. Dicti quoque præſidentes, in ſingulis eorum provincialibus capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum provinciale capitulum convenire, idoneum ac vicinum ſtudio, in quo ſtudentes hujuſmodi morabuntur: & tam hujuſmodi deputatus, quam etiam viſitatores in provinciali capitulo ordinati, diligenter & fideliter ſe informent, an ea, quæ per nos de ſtudentibus, & eorum penſionibus, & aliis, circa hæc ſtatuta & ordinata exiſtunt, fuerint effectui mancipata: & ſi qua invenerint non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem, qualiter compleri poſſint, faciant in proximo provinciali capitulo eorumdem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur.

Habeant inſuper præſidentes præfati, & quilibet eorumdem, faciendi compleri, & inviolabiliter obſervari, autoritate apoſtolica, omnia & ſingula ſupradicta; necnon contradictores, & rebelles, per cenſuram eccleſiaſticam, & per alia juris, ſeu ipſius ordinis remedia, ſublato appellationis obſtaculo, compellendi; & proceſſus & ſententias eorum in locis religionis ejuſdem ſolemniter publicandi; & illos " a illorum incurrerint congrua ſatisfactione præmiſſa, juxta formam eccleſiæ, abſolvendi, & cum illis, ex eis qui hujuſmodi ligati ſententiis, per ſimplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, Divina celebrarint officia, vel ingeſſerint ſe eiſdem, ſuper irregularitate per eos exinde contracta, autoritate prædicta diſpenſandi, liberam facultatem.

Rurſus ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod nullus religionis ejuſdem, ad recipiendum magiſtratus ſeu doctoratus honorem, de cætero aſſumatur, niſi præſtito per eum primitus juramento, in præſentia dicti prioris ſtudentium, ac ſex proborum & diſcretorum ex ſtudentibus antedictis,

ctis, quod in aſſumptione ipſius honoris, vel ante, ſeu poſt, ejus occaſione, circa cibos, veſtes, vel alia non expendat, per ſe vel alium, undecumque habuerit, vel fuerit ſibi datum, nec quantum in eo fuerit, a quibuſvis aliis expendi permittat, ultra valorem duorum millium Turonenſium argenti. Illi, qui etiam ad bacallariatum fuerint aſſumendi, juramentum ſimiliter præſtare teneantur in præſentia prioris ſtudentium, & quatuor proborum & diſcretorum de ſtudentibus memoratis, quod hujuſmodi ſui bacallariatus prætextu, ipſa die qua bacallarii erunt, vel ante, ſeu poſt, nullum feſtum ſeu convivium facient per ſe, vel alios, aut, quantum in eis fuerit, fieri permittent a quibuſcumque aliis, etiam eorum conſanguineis, vel amicis.

Ad hæc, ſtatuimus & etiam ordinamus, quod quilibet ipſius religionis, qui in dicto Pariſienſi, vel in aliquo alio generali ſtudio, per ſex annos in theologia ſtuduerint, ᵃ in illis primitivis ſcientiis prius ſufficienter inſtructi, & alias ſufficientes ad hoc idonei fuerint, poſſint in ipſo Pariſienſi ſtudio, curſus bibliæ facere conſuetos. Qui vero, per octos annos in theologia ſtuduerint, librum ſententiarum legere valeant, ſi ad hoc ſufficientes fuerint, in Pariſienſi ſtudio prælibato. Et quod in eodem Pariſienſi, & alio quocumque ſtudio, in quo ad magiſterium in theologia licentia dari poterit, ſeu conſueverit, cum digni reperti ad hoc extiterint, ad magiſterium ac doctoratum in theologia libere admittantur. Illi vero religionis ejuſdem, qui in ipſo Pariſienſi, vel quovis alio ſtudio generali, audiverint jura canonica, per ſex annos, de quibus, per tres annos ad minus, decretum audiverint, dummodo ſufficientes, & idonei fuerint: poſſint ad bacallariatum, & lecturam juris canonici, ſive decretorum, in eodem Pariſienſi & quolibet alio ſtudio in capa ſive " religioni congruenti aſſumi. Qui vero, per quinque annos in Pariſienſi, vel alio generali ſtudio, jura canonica, ut bacallarii, legerint, & de hoc primo fidem fecerint, per eorum proprium juramentum, ſe credere eos verum juraſſe, poſſint, ſi voluerint, in capa ſimiliter eorum religioni congruenti, ad magiſterium in decretis, vel ad lecturam decretorum, in eodem Pariſienſi & quolibet alio ſtudio generali, dilatione, & difficultate malitioſa, & impedimento quibuſcumque ſublatis, ſicut ibidem conſueverunt aſſumi cæteri clerici ſæculares, aſſumi, & per cancellarium eccleſiæ Pariſienſis, in Pariſienſi vel in alio quolibet ſtudio generali, per illum ad quem pertinuerit, ad hujuſmodi magiſterium, ſeu doctoratus honorem, promoveantur libere, & etiam admittantur. Non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum religionis ejuſdem, necnon Pariſienſis, & aliorum locorum, atque ſtudiorum, contrariis juramentis, confirmationibus apoſtolicis, ac quibuſvis firmitatibus aliis roboratis; & illis præſertim, quibus in eodem Pariſienſi ſtudio caveri dicitur, quod nullus poſſit legere curſum bibliæ, niſi ſtuduerit inibi VII. annis; nec permittatur ſententias legere, niſi ibidem ſtuduerit decem annis; quodque nullus canonicus, vel religioſus alius legat ibidem jura canonica, vel ad bacallariatus ſtatum, aut magiſterii honorem, in jure canonico permittatur aſſumi, ſeu quod nullus ſine rubea capa decretum legat, ſeu legere permittatur ibidem, aut quod nullus ibi legere valeat jura canonica, vel ad bacallariatum aſſumi, ſeu ut bacallarius legere decretales, aut ad magiſterium aſcendere in decretis, ſive doctor fieri decretorum, aut ad lecturam in decretis aſſumi, ſeu ipſam continuare, niſi ibidem, vel in aliquo ſtudio generali, audiverit jura canonica per quinque, vel alibi jura civilia, per tres annos, aut alibi jura civilia, per quinque, & ibi vel in alio generali ſtudio jura canonica per tres annos, prout ſic, vel aliter, in ſtatutis ipſius Pariſienſis ſtudii dicitur contineri, vel de conſuetudine obſervari; & aliis conſuetudinibus, vel ſtatutis Pariſienſis ſtudii, vel quibuſcumque, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum, in contrarium editis vel edendis; necnon quibuſlibet privilegiis, vel indulgentiis generalibus, aut ſpecialibus, aut litteris apoſtolicis contrariis ordinibus, eccleſiis, monaſteriis, locis, & ſtudiis quibuſcumque, ſive univerſitatibus magiſtrorum, vel ſcholarium eorumdem, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus, & regularibus, exemptis & non exemptis, cujuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus, ſub quavis forma vel expreſſione verborum conceſſis; per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus hujuſmodi ſtatutorum, & ordinationum, & ſingulorum contentorum in eiſdem præſentibus impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, quorumque totis tenoribus, plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, oporteat in illis vel aliis noſtris litteris fieri mentionem: quibus non intendimus, quoad alia, in aliquo derogari.

(a) Prouerunt in aliis. H.

ᵃ Cum ſua religioni

De mittendis ad beneficia. ᵇ Circ religioſis vagandi.

XIII. Ut cultus augeatur Divinus, & religionis " vacandi materia præcludatur: ſtatuimus, quod canonicis religionis ejuſdem, extra eccleſias, monaſteria, ſive loca alia principalia, obtinentes prioratus, ſeu quævis alia beneficia, quibus ad hoc ſuppetent facultates, in ipſis beneficiis reſidere, & ſocium, vel ſocios ſui ordinis ſecum habere, juxta ipſarum facultatum ſuppetentiam teneantur, ſtatutis & conſuetudinibus contrariis non obſtantibus quibuſcumque, quos ſocium vel ſocios hujuſmodi, prælatus, ſeu is ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere noverit & perſonis, & cum conſilio & aſſenſu ſui capituli ſeu conventus, vocatis iis, qui dicta beneficia obtinebunt hujuſmodi, ſuppetentiam arbitrando, aſſignet eiſdem. Quod ſi hujuſmodi priores, ſeu adminiſtratores, quibus fuerint canonici in ſocios aſſignati, ceſſante cauſa rationabili, ᵃ relinquendo arbitrium aſſignantis, recuſent admittere ſibi aſſignatos, vel eis ſufficienter & decenter in neceſſariis providere: cogantur ad hæc per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia opportuna; & nihilominus, de hujuſmodi inobedientia puniantur.

(a) Forte, relinquenda ablatio. H.

Qui autem in eccleſiis cathedralibus, ſeu monaſteriis, dignitates, perſonatus, officia, ſeu adminiſtrationes alias habuerint, & in eiſdem eccleſiis, ſeu monaſteriis, conſueverint reſidere: cogantur officium incumbens eis, tam in Divinis, quam in aliis, debite exercere; familiam quoque exceſſivam, præſertim infra clauſtra, non teneant; aut talem, per quam veriſimiliter præſumatur, in eccleſiis, ſeu monaſteriis ſcandalum generari. Et quia, ſecundum præmiſſa, nonnulli de canonicis regularibus, qui in eccleſiis, ſeu monaſteriis conſueverant reſidere, habebunt extra in ſuis prioratibus, ſeu beneficiis aliis, reſidentiam facere: in capitulo annali cujuſlibet eccleſiæ, & monaſterii, per prælatum & capitulum, vel majorem partem ipſius, ſcito & cognito diligenter quot mittentur extra, pro reſidentia in dictis prioratibus & beneficiis facienda; proinde ordinentur, quot lo-

ço eorum, qui extra mittentur, in ipſis eccleſiis ſeu monaſteriis fuerint ſubrogandi. Obtinentes autem beneficia ſimplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum ſocium non ſufficiunt facultates: ſi propinqua ſint eccleſiis, vel monaſteriis, a quibus illa dependent, ut dictis eccleſiis, vel monaſteriis; victualia canonicis miniſtrare a tenentur, dummodo ad hoc redditus beneficii hujuſmodi obtinentis ſufficere dinoſcantur. Quod ſi hujuſmodi beneficia longe diſtant ab eccleſiis, ſeu monaſteriis, quibus ſubſunt, ac prioratibus vel adminiſtrationibus ubi canonici reſidere conſueverint, ſint propinqua: modo præmiſſo, & cum ſatisfactione ſimili expenſarum, obtinentes hujuſmodi beneficia, ſeu adminiſtratores eorum, ad reſidendum in dictis prioratibus ſeu adminiſtrationibus deputentur, niſi per fundatores hujuſmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum: cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super diſtantia vero, ſeu propinquitate beneficiorum hujuſmodi, ſtetur arbitrio annalis capituli, ejuſque in hoc deliberatio obſervetur. Quod ſi dicta beneficia ſimplicia, tam ab eccleſiis vel monaſteriis, quam ab eorum prioratibus, ſeu adminiſtratoribus, ſint remota, per dictum annale capitulum ordinetur, niſi tales debeant reſidere: proviſo tamen, quod Divinus cultus exerceatur debite in beneficiis memoratis. Canonici autem in hujuſmodi prioratibus, ſeu adminiſtrationibus commorantes, in eccleſia, horis congruis, cum dictis prioribus, ſeu adminiſtratoribus, ſimul interſint, canonicas horas dicant, in Miſſis celebrandis ſuas hebdomadas ordinate teneant, & in locis ubi tres fuerint, vel plures, una per eos Miſſa ad minus cum nota, die qualibet celebretur, & horæ etiam canonicæ cum nota dicantur.

a) Poenitus, tenerentur; forte, teneantur. H.

Canonici quid circa officia celebranda ſervare debeant.

Dicti quoque canonici, ſocii priorum & adminiſtratorum prædictorum, in una domo communi regulariter jaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis, in una etiam domo veſcantur. Prior inſuper, & adminiſtrator, & canonici (niſi infirmitas, vel alia evidens ratio interdum aliud ſuaſerit faciendum) in veſtitu etiam & tonſura, a communi eccleſiæ, monaſterii, ſive loci " fuerint, cui inſtitutione, vel debita obſervantia non recedant, ac ſuo priori vel adminiſtratori, juxta ordinationem prælati ſui, vel ſuperioris, obediant humiliter & devote. Et ſi aliquando dictos canonicos in prioratibus ſeu adminiſtrationibus mori, aut fugitivos fieri forſan continget: priores, ſeu adminiſtratores prædicti, diem mortis, aut fugæ, ſeu receſſus ipſorum, prælatis eorum ſuperioribus, ut in eccleſiis, ſeu monaſteriis eorum principalibus, pro defunctis conſueta fiant ſuffragia, ſeu fugitivos revocare, vel in prioratibus ſeu adminiſtrationibus alios loco eorum ſubrogare valeant, quam cito commode poterunt, intimare per ſuas litteras, teneantur. Quod ſi priores, ſeu adminiſtratores prædicti, diem obitus, aut fugæ, ſive receſſus hujuſmodi, prælatis ſuis ſuperioribus ſignificare diſtulerint: tertiam partem illorum, quæ canonicus expendiſſet, ſi non fuiſſet mortuus, vel in fuga, pro pitantia capituli, vel conventus eccleſiæ, monaſterii, vel loci principalis, ſolvere teneantur.

" f. cujus fuerint, inſtit. Penitus, cui ſubiituræ, inſtitutione.

Inſuper, canonici prædicti, non ſoli, ſed honeſte aſſociati, & cum habitu decenti incedant; nec in villis, in quibus prioratus ſeu adminiſtrationes hujuſmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præſumant, niſi cum honeſtis perſonis, & tunc de ſui prioris, ſeu adminiſtratoris licentia ſpeciali: qui vero contrarium fecerint, regulari ſubjaceant diſciplinæ. Ut hæc efficacius obſerventur, antiſtites, abbates, & cæteri eorumdem canonicorum ſuperiores, necnon alii qui ad viſitandum per eos fuerint deputati, cum prioratus & adminiſtrationes hujuſmodi viſitabunt, circa illa obſervanda, & non obſervata etiam corrigenda, curam habeant diligentem.

XIV. Præcipimus, quod canonici religionis præfatæ, qualiacumque in ipſa religione autoritate ſedis apoſtolicæ, vel legatorum ipſius, beneficia obtinentes, obediant ſuperioribus ſuis religionis ejuſdem, ipſorumque ſubſint correctionibus, ordinationibus, punitionibus, & ſtatutis; & beneficiis hujuſmodi, ex cauſis rationabilibus privari, & ab illis amoveri poſſint, quemadmodum poſſent, ſi foret per ſuperiores ſuos de ipſis beneficiis eis proviſum.

XV. Cum expediat infirmis de domo, ſeu loco congruo provideri: ſtatuimus, quod in eccleſiis, monaſteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejuſdem, in quibus certa domus, ſeu locus, deputata vel deputatus non fuerit pro infirmis; ii ad quos id pertinuerit, quibus ad ex ſuppetent facultates, domum, ſeu locum hujuſmodi, ſufficientes, juxta ſtatum & facultates locorum, quantocius commode fieri poterit, deputare ſeu conſtruere teneantur, eiſdem infirmis ſufficienter delictis " victualibus, ſervitoribus, medicis, & rebus medicinalibus, & aliis quibuslibet neceſſariis providendo. Ad quæ peragenda & complenda, per ſuperiores ſuos immediatos, & per præſidentes, ac viſitatores, & eorum quemlibet, autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compellantur. Ubi autem adminiſtratores eorum, qui ad præmiſſa tenentur, ſufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates: in capitulo annali, per ipſum capitulum, vel majorem partem ipſius, autoritate apoſtolica ordinetur, quod adminiſtrationes hujuſmodi, ſufficientes ad hoc reddantur per aſſignationes penſionum, prout infra in alio caſu, ſub rubrica de victualibus, & aliis miniſtrandis, noſcitur eſſe proviſum.

XVI. Cum ſit conſonum rationi, ut obtinentes beneficia, ipſorum onera debeant ſupportare; ſtatuimus, quod in monaſteriis, prioratibus, & aliis beneficiis quibuſcumque religionis ejuſdem, perſonis quibuslibet extra præfatam religionem, cujuſcumq; ſint dignitatis, gradus vel præeminentiæ, etiamſi fuerint ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, collatis vel commendatis, ſeu de cætero conferendis vel commendandis, tot canonici teneantur, quot in eis tenerentur, ſi per canonicos regulares monaſteria, prioratus, & beneficia hujuſmodi regerentur: & quod nihilo minus canonico in eiſdem monaſteriis, prioratibus, & beneficiis committatur, id quod ſupra vel circa alios canonicos inibi reſidentes haberet exercere adminiſtrator canonicus, ſi præeſſet eiſdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, ſeu diſciplinam, vel obſervantiam regularem. Et quod quilibet prædictorum, hujuſmodi monaſteria, prioratus, & beneficia quomodolibet obtinentes, ad procurationes, & alia quælibet onera, ipſis monaſteriis, prioratibus, & beneficiis incumbentia, ſupportanda, perſolvenda, & reddenda integre ſint aſtricti; quodque ad hæc, & alia ſupradicta, autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alias, compelli valeant per capitulorum provincialium præſidentes; & quemlibet eorumdem, prout per ſuperiores ſuos poſſent & deberent compelli canonici regulares, ſi præeſſent monaſteriis, prioratibus, & beneficiis memoratis: niſi fuerint ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, quos nolumus talium compulſionibus ſubjacere.

De perſonis ſæcularibus & animalibus tenendis vel non, in eccleſiis vel monaſteriis. " Corr. novæ

XVII. Prohibemus, ne canonici regulares, in eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, ſeu locis aliis collegiatis ſeu conventualibus religionis ejuſdem, teneant, aut nutriant equos, ſeu alias evectiones, novæ " familiares ſeu ſervitores habeant ſæculares, niſi ratione dignitatum, officiorum, vel adminiſtrationum ſuarum, quæ geſſerint, id eis permiſſum fore noſcatur. In infirmitorio tamen, & coquina monaſteriis, ſeu prioratus, & aliis officiis, atque ſervitiis aliis communibus, poſſint tenere ſæculares ſervitores honeſtos, & prout in eccleſiis, ſeu monaſteriis, & aliis locis prædictis fuerit hactenus rationabiliter obſervatum, non in exceſſivo, ſed moderato numero, juxta arbitrium prælati immediati. Servitores autem ſæculares hujuſmodi, quanto minus fieri poterit, cum canonicis converſentur, nec cum eis in communi comedant, nec bibant, etiamſi presbyteri fuerint, vel clerici ſæculares: niſi forte tales fuerint presbyteri, vel alii in ſacris ordinibus conſtituti, qui eſſent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere aſſueti: & tunc a canonicis ſedeant ſegregati, cum habitu conſueto, & etiam honeſto, ſe* eiſdem canonicis in ſilentio, & obſervantiis aliis honeſtis, quamdiu cum eis fuerint, commorantes, quibus provideatur, juxta morem inibi rationabiliter obſervatum. Et ſi presbyteri, ſeu ſæculares clerici perpetui prædicti, infra eccleſiarum ſeu monaſteriorum ſepta, deliquerint ſeu exceſſerint in levibus: per ademptionem [a] participantiæ, ſeu portionis quam fuiſſent alias percepturi, per immediatum prælatum regularem loci, unde ſumunt prædicta, vel per illum qui inibi præerit, regularibus diſciplinis poſſint corrigi & puniri. Caveant igitur abbates, præpoſiti, priores, & cæteri quicumque ipſius religionis, ne lautis conviviis & comeſſationibus occupentur, nec in iis ſumptus immoderatos faciant, vel alias etiam exceſſivos: a familiarium quoque ſervitorum, aut ſequacium, necnon [b] raubarum, ſeu veſtium multitudine indecenti, & exceſſiva, ubique diligenter ſtudeant abſtinere, & honeſte ac laudabiliter converſari. Dicti quoque abbates, necnon præpoſiti, priores, cæterique adminiſtratores, & profeſſores alii religionis ejuſdem, extra loca ſua proficiſcentes, aſſociati incedant, prout ipſorum congruit honeſtati: & ubi canonicorum numerus ſufficiens affuerit, & ad hæc etiam ſupperant facultates, abbates, & alii prælati, ſaltem religionis ſuæ duos ſocios ſecum ducant. Præſidentes autem capitulis provincialibus, ac viſitatores per ipſa capitula deputati, necnon prælati alii religionis ejuſdem, quoad ſuos ſubditos, attente provideant, quod præmiſſa diligentius obſerventur, transgreſſores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

a Lege ex Pennotto, partis pitantiæ. H.

b Pennottus, ſ terum ſeu veſtium. H.

De ætate & qualitate ad ordines & beneficia promovendorum.

XVIII. Præſentium autoritate ſtatuimus, quod canonici beneficia ſimplicia obtinentes, & alii non beneficiati religionis ejuſdem, ad mandatum prælati ſui, infra terminum per eum præfigendum, eiſdem, ſe faciant ad ordines quoslibet promoveri: niſi eos cauſa rationabilis, quam ipſi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excuſaret. Quod ſi non fecerint, beneficiati eo ipſo ab obtentis beneficiis ſint ſuſpenſi; non beneficiati vero, ad beneficia obtinenda ſint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines ſupradictos. Quodque prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum prioratuum & beneficiorum cura per perpetuos vicarios exercetur, committi nequeant vel conferri, niſi eis, qui viceſimum annum " ſuæ ætatis: qui autem hujuſmodi prioratus, ſeu beneficia habuerint, infra annum computandum a tempore collationis, ſeu commiſſionis ſibi factæ de eis, & poſſeſſionis adeptæ, vel infra viceſimum quintum ætatis ſuæ annum, ſi ante annum ipſum, prioratus, ſeu beneficia hujuſmodi eis collata fuerint, ſeu commiſſa, ſe faciant ad ſacerdotium promoveri. Prioratus quoque conventuales dignitates, perſonatus, officia, ſeu adminiſtrationes, videlicet ſacriſtia, theſauraria, eleemoſynaria, operaria, cameraria, & ſimilia, quæ in eccleſiis, monaſteriis, & aliis locis conventualibus ſeu collegiatis dictæ religionis, officia, ſeu adminiſtrationes, & beneficia fuerint, etiamſi eiſdem officiis, ſeu adminiſtrationibus, animarum cura nullatenus ſit annexa, alicui, niſi viceſimum quintum annum attigerit, conferri nequeant, aut committi. Et qui prioratus dignitates, perſonatus, officia, ſeu adminiſtrationes hujuſmodi obtinuerint, infra annum a tempore collationis ſeu commiſſionis eis factæ de ipſis, & adeptæ poſſeſſionis eorum ſe faciant ad ſacerdotium promoveri: vel ſaltem ad ordinem, quem dignitates perſonatus, officia, vel adminiſtrationes obtenta requirent, de jure, conſuetudine, ſeu ſtatuto: nec contra hoc a quoquam valeant diſpenſari. Nos inſuper commiſſiones, ſeu collationes factas contra præmiſſa, decrevimus fore irritas & inanes. Ii quoque, qui juxta præmiſſa, ceſſante cauſa rationabili, ad ordines promoti non fuerint, ſint prioratibus, dignitatibus perſonatibus, officiis, adminiſtrationibus & beneficiis prædictis, eo ipſo privati, quæ ipſis iterum ea vice nullatenus conferantur. Noſtræ vero intentionis exiſtit, quod præſens conſtitutio, [a] quantum... de recipiendis ordinibus per priores & alios beneficiatos præmiſimus: illos etiam, poſt duos menſes a tempore publicationis præſentium conſtitutionum, in eorum annali capitulo facere conſtringat, qui etiam in præſenti talia beneficia obtinent, vel dictæ publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ ſint effecti; alias, cum ad ætatem legitimam pervenerint, ad recipiendum, ſecundum præmiſſa, dictos ordines ſint aſtricti, niſi foret aliud canonicum, quod eos ab hujuſmodi ſuſceptione ordinum excuſaret.

" Deeſt attigerint.

a Lege ex Pennotto, quotum ad ea quæ de &c.

XIX. Dignum fore cenſentes, ut canonici religionis præfatæ, non ſolum morum & vitæ, ſed etiam habitus & veſtimentorum refulgeant honeſtate: diſtrictius inhibemus, ne dicti canonici, extra ſepta eccleſiarum, monaſteriorum, ſeu locorum ſuorum, proficiſcentes, portent alias veſtes ſuper habitum, quam capas, ſeu mantellos honeſtos, vel redontellos [a], ſeu clochias talares vel circa uſum & conſuetudinem laudabilem eccleſiarum, monaſteriorum, & locorum ſuorum: uſum, ſeu verius abuſum manticarum, ſeu tabardorum, necnon redondellorum, vel clochiarum notabilem habentium brevitatem, eiſdem canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque, quod in eccleſiis, monaſteriis, & aliis locis religionis præfatæ, in quibus canonici capas a parte anteriori apertas de panno laneo, conſuevere deferre, quæ in quibuſdam locis capæ de choro vulgariter nuncupantur, ipſas honeſtas, non nimia longitudine, vel brevitate notandas, portare debeant, locis & temporibus conſuetis. Deferant etiam capas hujuſmodi, a feſto Omnium Sanctorum

De forma & honeſtate habitus & veſtimentorum.

a Infra vocat redontellos, & redondellos. Nempe rotundas. Vocat & clochias forte quia veſtes illa, ima parte rotunda latiores ſint ad clochia, ſive clocca, hoc eſt campana, formam. Vide hic 1822. H.

rum, uſque ad feſtum Paſchæ, infra ſepta quarumcumque cathedralium eccleſiarum religionis ejuſdem, ac monaſteriorum, & aliorum locorum, mediatos ſuperiores ipſius religionis non habentium, in quibus monaſteriis, ſive locis, fuerit duodenarius canonicorum numerus, licet hactenus ipſas ibidem non conſueverint deportare. Sane infra eccleſias, clauſtrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capuciis, ſed almuciis honeſtis utantur. Capucia vero, ſi ea per ipſos extra loca prædicta deferri contigerit, ſint honeſta: & illa, quæ cum capis & mantellis, clochiis ſeu rodondellis, portaverint, unius cum eis & ejuſdem coloris exiſtant: niſi ex privilegio aut inſtitutione laudabili, capucia certi coloris aut formæ, eſſent aſſueti portare. Almuciæ autem, ſi de panno fuerint, illius, cujus capæ eſſe debent, coloris exiſtant. Per hoc autem non liceat portare capucia, vel redondellos, ſeu clochias, eis quibus alias portare licitum non exiſtit.

Prohibemus etiam, ne dicti canonici de cætero ferant forraturas, de ventribus Variorum aut Squirolorum, etiam cum dorſis permixtis. Præcipimus etiam, quod canonici dictæ religionis, infra eccleſias & clauſtra locorum cathedralium, aliorumque conventualium ſeu collegiatorum ipſius religionis, & alibi conventualiter incedentes, portent ſuperpellicia magna & ampla, juxta cujuslibet eccleſiæ conſuetudinem rationabilem, quæ in longitudine manicarum ultra manum, quatuor digitis tranſverſalibus, vel circa, in ſua longitudine protendantur. Extra eccleſias vero, clauſtra, & loca prædicta, & ubique, ſub capis, rodondellis, ſeu clochiis, vel mantellis, in locis debitis, uti poſſint ſuperpelliciis, quorum manicæ uſque ad cubitum in latitudine, vel circa, & eorum longitudo uſque ad mediam tibiam, vel circa, protendantur. Per hoc autem nolumus derogare conſuetudini quorumdam locorum, quæ ab antiquo, vel ab inſtitutione, habent uſum ſuperpelliciorum, ad formam roquetorum, ſeu camiſiarum Romanarum: proviſo tamen, quod minoris longitudinis ſuperpellicia non exiſtant, & adeo manicas longas habeant, quod ex eis brachia uſque ad pugnum valeant cooperiri: per formas autem hujuſmodi ſuperpelliciorum [b] & habituum [c] non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid innovare.

[a] *Trenollus addit*: ſed ſint de civilibus, ſimplicibus, vel albis, vel nigris, aut griſeis. H.

[b] *Adde ex Trenollo*, alias formas longiores & honeſtas ſuperpelliciorum. H.

Statuimus inſuper, quod canonici dictæ religionis, veſtibus albi, bruni, nigri, (ſeu quaſi nigri coloris duntaxat) utantur: quodque illi, qui altero tantum de dictis coloribus uti conſueverunt, ſeu tenentur, non poſſint ad alium portandum ſeu aſſumendum aliquatenus ſe transferre, niſi ad album duntaxat. Veſtis quoque ſuperior, habitui proxima, ſit rotunda per circuitum, & non fiſſa, nec longitudine nimia, aut brevitate, notanda. Ab eiſdem quoque canonicis, in eorum veſtibus, ligatæ [c] manicæ non portentur, nec in apparentia conſutitiæ, vel quomodolibet botonatæ. In cathedralibus autem eccleſiis, adminiſtratores, ſeu præpoſiti, priores, ſeu alii non habentes ſuperiores religionis ejuſdem, ſi, ſicut aliis, formam honeſtam veſtium & calceamentorum ordinent & diſponant, quod ſit omnibus canonicis ejuſdem eccleſiæ, ſeu monaſterii, tam intrinſecis, quam extrinſecis, uniformis: ipſamque tam abbates, quam præpoſiti, priores & adminiſtratores, ac cæteri quicumque canonici, & alii,

[c] *l.* ligatæ.

per proprios eorum antiſtites, vel abbates, ſeu prælatos alios; abbates vero, & cæteri prælati ſuperiores proprios ejuſdem religionis non habentes, per præſidentes provincialibus capitulis, ſeu per quemlibet eorum, ac per viſitatatores in ipſis capitulis deputandos, tenere & ſervare cogantur. Qui vero veſtem, vel habitum, contra ordinationem præſentis conſtitutionis, deferre præſumpſerit, per dictos ſuperiores, vel præſidentes, ſive per viſitatores, ſeu eorum quemlibet, ſic debite puniatur, quod cæteri a ſimilibus arceantur; & nihilo minus, ab eo auferatur veſtis prohibita, pauperibus eroganda: & ſi infra ſpatium quindecim dierum, a tempore monitionis ſeu præcepti ſibi facti computandum, veſtem, vel habitum hujuſmodi non dimiſerit cum effectu, vel ablationi prædictæ reſtiterit, ſi beneficiatus fuerit, per quatuor menſium ſpatium ab adminiſtratione temporalium ſit ſuſpenſus; non beneficiatus vero, dicto tempore ſit inhabilis ad eccleſiaſticum quodcumque beneficium obtinendum. Qui autem exhibeat ſe [c] in publico habitu, ſub ſupertunicali, vel cotardia, vel garnacia, vel alias temere excuſaverit [*] ficto, intus emendare noluerit, juxta præmiſſam perſonarum diſtinctionem, dictas ſuſpenſionis & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Injungimus inſuper præſidentibus, viſitatoribus, & prælatis antedictis religionis prædictæ, ut contra tranſgreſſores eorum, quæ circa honeſtatem veſtium & habitus ſuperius ſunt ſtatuta, prout ad eos & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam, cum tranſgreſſio ejus nota fuerit, facere non ommittant. Et nihilo minus, præſidentes, & viſitatores prædicti, monere teneantur abbates, præpoſitos, & alios ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, ut præmiſſa, quæ, ut prædictum eſt, circa honeſtatem veſtium & habitus ſunt ſtatuta, ſervent & faciant a ſuis ſubditis diligentius obſervari.

XX. Ut in religione prædicta vitetur diſſolutio, & obedientia teneatur: diſtrictius inhibemus, ne quivis canonicus dictæ religionis, de eccleſia, monaſterio, vel loco ſuo conventuali exeat, niſi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impertiri, quavis conſuetudine contraria non obſtante: quodque cauſam exitus veraciter & abſque fictione exponat ei, a quo erit licentia obtinenda. Qui vero hujuſmodi licentiam conceſſerit canonicis clauſtralibus, nullam adminiſtrationem vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi, quanto convenientius poterit, breviorem aſſignet eiſdem. Sane adminiſtratoribus & beneficiatis, qui habent reſidere in clauſtro, poſſit dari licentia ſine præfixione termini, ſi hoc concedenti viſum fuerit expedire. Si quis autem exierit eccleſiam, monaſterium, ſeu locum conventualem, ſine licentia; vel in termino aſſignato, juſta cauſa ceſſante, non redierit: pœna, quæ in tali caſu per ſtatuta vel conſuetudines ejuſdem monaſterii, vel alterius loci, infligenda fuerit, infligatur eidem. Et ſi ſuper hoc, ſtatutum, vel conſuetudo aliqua non exiſtat, pœna, quæ ſequitur, infligatur: videlicet quod illi, qui infra novem dies, poſt exitum terminum, prædictum, redierint,

rint, ultimi ſtent ſub choro, ac ſecunda, & quarta, & ſexta feriis ejuſdem ſeptimanæ, in pane & aqua jejunent. Illis vero, qui infra hujuſmodi novem dies non redierint, pœna quæ ſequitur, imponatur: videlicet quod a porta regulari, parlatorio, ſeu alio loco decenti, per clauſtrum, cum magiſtro novitiorum, vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniat, camiſiam, femoralia, & caligas tantum habens, ſuperpellicium in brachiis, ac ferulam ſeu virgam in manibus ſuis ferens, cum quibus in dicto capitulo, venia prius recepta, & recognita culpa ſua, coram omnibus verberetur: & nihilo minus, alia pœnitentia, ſive pœna, pro qualitate demeriti, imponatur eidem, ſecundum arbitrium imponentis. Quod ſi, ſine ſcandalo, hujuſmodi pœna imponi non poſſet: in pœnam aliam, ſecundum ſui prælati arbitrium, de proborum & ſeniorum conſilio conventus commutetur, quam in dicti conventus præſentia facere teneatur: proviſo attentius, quod menſuram peccati, correctionis inflictio non excedat. Simili quoque, vel alia condigna pœna puniantur canonici in prioratibus, ſeu adminiſtrationibus aliis [a] exterius aſſignati, qui ſine licentia priorum ſeu adminiſtratorum eorumdem, de ipſis prioratibus ſeu adminiſtrationibus recedentes, fuerint evagati, vel in termino non redierint aſſignato. Si autem de dictis prioratibus ſeu adminiſtrationibus, ad clauſtrum, ſeu ad prælatum ſuum, a ſuis prioribus ſeu adminiſtratoribus licentia non petita, vel petita & non obtenta, venerint: eidem prælato, ſeu ſuperiori ſuo, cauſam ſui adventus ſtatim exponant: qui prælatus, ſeu ſuperior, an cauſa hujuſmodi rationabilis & vera fuerit, arbitretur; & ſi cauſam minus rationabilem, ſeu falſam eſſe repererit, vel ſi hujuſmodi venientes nullam cauſam ei expoſuerint, aut licentiam non petierint: per prælatum, aut ſuperiorem eorum, prout eis viſum fuerit expediens, puniantur. Nullus quoque canonicus pernoctaturus extra eccleſiam, monaſterium, vel alium locum ſuum, abire ſine breviario permittatur: in quo penſum ſervitutis ſuæ, dicendo horas canonicas, poſſit ſolvere Creatori.

[a] *Trenollus*, externis. H.

De prohibita alienatione.

XXI. Perpetuo prohibemus edicto, ne civitas, caſtrum, villa, vel feodum notabile, aut juriſdictio alicujus ipſorum, vel grangia, ſeu latum territorium, ſive magnus poſſeſſionum ſive terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, ſpecialiter, & expreſſe obligari, ſeu monaſterium, vel prioratus, aut eccleſia religionis præfatæ, alio transferri valeant per quoſcumque, etiam in caſu alias a jure conceſſo, abſque licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali: omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmiſſis, contra hæc factam, irritam decernendo. Ac nihilo minus, quilibet capitulis provincialibus præſidentium, ac viſitatorum, alienationes hujuſmodi, & facientes eaſdem, ac conſentientes eiſdem, ſedi apoſtolicæ, ſi exempti fuerint; alioquin ordinariis, ſeu diœceſano ipſorum, intimare per cenſuram authenticam, vel litteras eorum ſigillis munitas, quam cito commode poterunt, teneantur.

De fictis & doloſis contractibus.

XXII. Multis fraudibus atque dolis, quæ per nonnullos religionis ejuſdem, in damnum & præjudicium eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, & aliorum locorum, prout experientia docuit, committuntur, opportunis obviare remediis, quantum cum Deo poſſumus, ſalubriter cupientes: hoc conſultiſſimo prohibemus edicto, ne abbates, præpoſiti, ac priores, vel quivis adminiſtratores, & alii præpoſiti, ſeu converſi religionis ejuſdem, prætextu adminiſtrationum, vel negociorum quæ gerunt, fraudulentos vel doloſos aut ſimulatos vel fictos contractus inire, vel mutua ſimulata vel ficta ſuſcipere, ſive proprio, ſive fidejuſſorio, vel quovis alio nomine alieno, neve etiam confiteri inſtrumentis publicis, vel authenticis, aliiſve ſcripturis, ſe a patre, fratre, nepote, vel conſanguineo, ſeu quolibet alio conjuncto, affine, vel familiari ſervitore, amico, ſeu mercatore, recepiſſe mutuo, vel alias, pecuniam, panes, bladum, vinum, equos, boves, ſive animalia alia, vel res ſeu alia bona, eaque in utilitatem locorum quibus præſident, vel adminiſtrationum quas gerunt, fuiſſe converſa (cum tamen nec pro ſe, ſeu locis eorum, neque pro adminiſtrationibus ſuis, ipſa receperint) quoquo modo præſumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, ſeu ponant, vel ſcribant, ſe fore principales debitores, neve ut tales ſe obligent, ubi revera non principales, ſeu fidejuſſores exiſtunt, neve in talibus contractibus, ut præfertur, ſimulate conceptis, ſe, ac alios ſuo nomine, [b] loca [a], quod jura, poſſeſſiones, redditus, proventus, bona & jura locorum ipſorum obligent, vel ſubmittant, neque in fraudem ſeu doloſe confiteantur, vel alios præſertim debitores eorum faciant confiteri, ſeu etiam obligari, vel ſuper iis inſtrumenta, vel authenticas ſeu alias ſcripturas, in fraudem confici, continentia, quod jura, redditus, poſſeſſiones, animalia, blada, pecuniam, ſeu alia bona, ad ipſos, vel monaſteria, ſeu quævis alia loca ipſius religionis, pertinentia, ſeu debita fuerint, ſunt, vel eſſe debent patris, matris, ſeu fratris eorum, vel aliarum perſonarum prædictarum, & ad ipſas perſonas pertinere, vel debita ejus fore, vel alios quoſcumque contractus ſimiles fraudulenter & doloſe confingi faciant, fierive procurent, per quos eccleſiæ, monaſteria, & alia loca religionis ipſius, quibus præſunt, ac jura, redditus, poſſeſſiones, ſeu alia bona ipſorum, damnificari, gravari, obligari, vel alias impediri, ſeu deperire valeant quovis modo. Nos autem, omnes prænominatos, in grave & enorme præjudicium adminiſtrationum ſuarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis conſentientes, præter alias pœnas juris, niſi infra duorum menſium ſpatium, a tempore contractus ſeu commiſſi hujuſmodi numerandum, ea, quantum eis poſſibile fuerit, tolli fecerint, & ceſſare, & eccleſias, monaſteria, prioratus, adminiſtrationes, loca prædicta, ſeu reddi fecerint indemnia, ſeu a talibus diſpendiis liberaverint, excommunicationis ſententiæ, eo ipſo decrevimus ſubjacere. Quod ſi forte præmiſſa effectualiter non potuerint revocare: teneantur, infra alios duos menſes, illos duos immediate ſequentes, ea ſuis ſuperioribus revelare. Quod ſi non fecerint, ſententiam excommunicationis incurrant: & alias pro dictis exceſſibus debite puniantur taliter, quod cedat cæteris in exemplum. Poſſint autem præſidentes, ac viſitatores in provincialibus capitulis deputati, & eorum quilibet, abbates, & alios quoſcumque prælatos, ac adminiſtratores non habentes ſuperiores religionis ejuſdem, qui hujuſmodi ſententiam excommunicationis incurrent, ſatisfactione præmiſſa abſolvere, & cum eis, ſuper irregularitate, ſi per ſimplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, Divina celebraverint, vel ſe ingeſſerint eiſdem, inde contracta miſericorditer diſ-

[a] *Trenollus*, locaque ipſa, poſſeſſiones, &c. H.

diſpenſare; cæteros vero conſimiliter abſolvere, & cum eis in ſimilibus caſibus diſpenſare valeant immediati ſuperiores eorum.

De mutuis.

XXIII. Monaſteriorum, & locorum religionis ejuſdem diſpendiis, quæ ex mutuorum contractu plerumque proveniunt precario, conſultius intendentes: ſtatuimus, quod abbas, præpoſitus, prior, ſeu quivis alius adminiſtrator dictæ religionis, cum per ipſum fuerit mutuum ſuſcipiendum, ultra ſummam communi providentia, per annale capitulum, ſeu majorem partem ipſius, taxandam, infraſcriptam ſolemnitatem obſervet: videlicet ut quilibet de prædictis ſuperiorem ejuſdem religionis non habens, qui habebit recipere mutuum ſupradictum, tractatum ad minus duorum dierum, non continuatorum, ſed interpolatorum, cum capitulo ſeu conventu ſuo diligentem habeat & maturum: & nihilominus, de conſenſu ſui capituli, vel conventus, mutuum hujuſmodi recipiatur ab eo. In monaſterio vero, prioratu, & adminiſtratione conventuali, vel non conventuali, ſuperiorem immediatum in eadem religione habente: in conventuali videlicet, cum conventu ipſius; in non conventuali, cum conventu ſuperioris eccleſiæ, monaſterii, ſive loci, tractatus hujuſmodi habeatur. Et nihilo minus in utroque licentia ſeu autoritas interveniat dicti ſuperioris, quocumque nomine cenſeatur: eo plene certificato, in quantum commode fieri poterit, de omnibus, quæ intervenire debent in tractatu præfato. In quo quidem agatur, & clare liqueat, ob quam cauſam, cujuſve ſummæ, & ſi fieri poteſt, a quibus creditoribus, & ſub quibus conditionibus, & obligationibus, quibuſve terminis, ſolvendum ſuſcipiatur mutuum ſæpe dictum. De iis nihilo minus authentica conficienda ſcriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum qui interfuerint in tractatu, ac etiam conſentientium, recipientium, & autorizantium, exprimantur; & ipſorum autorizantium ſigilla, ſcripturæ hujuſmodi apponantur.

Prohibemus inſuper, ne, prætextu alicujus procuratorii generalis (etiamſi contineatur in eo, quod procurator mutuum poſſit recipere, aut obligare eccleſiam, monaſterium, vel alium locum) mutuum recipi valeat, eccleſia, monaſterium, ſeu locus alius obligari: niſi prius prædicta omnia fuerint obſervata. Volumus autem, quod pecunia, quæ taliter, ut præmittitur, mutuo recipietur, non remaneat in ſolius antiſtitis, ſeu abbatis, vel prioris, vel adminiſtratoris hujuſmodi contractum ineuntis principaliter poteſtate; ſed, ſi commode fieri poterit, tradatur tribus, ſeu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur, providis & diſcretis, qui dictum mutuum ad illas utilitates ſeu neceſſitates convertant, ob quas noſcitur fuiſſe contractum, qui ſuper hoc fideliter exequendo, juramenti vinculo aſtringantur: diſtrictius inhibentes, ne eorum, quæ debentur eccleſiis, monaſteriis, ſeu locis aliis religionis ejuſdem, remiſſio fraudoloſa, & notabiliter damnoſa, a quoquam valeat attentari. Permittimus tamen; quod ſi antiſtes, vel abbas, vel alii quicumque adminiſtratores religionis ejuſdem, a locis quibus præfuerint; aut loca ipſa, a locis aliis dictæ religionis quibus ſubſunt, ſint multum remota, & caſus aliquis evidenter utilis ſeu neceſſarius occurrat, cui ſuccurri non valeat, niſi ultra dictam ſummam communi providentia taxatam mutuum contrahatur: licitum ſit eiſdem abſque ſolemnitate hujuſmodi, & pœnis infraſcriptis, ut tali caſu valeat provideri, tantam, abſque fraude qualibet, ſummam recipere mutuo, quanta neceſſaria fuerit pro caſu præfato, ſive ut ſibi provideant pro eodem. Recipientes autem mutuum in caſu hujuſmodi, ſi ſuperiores ejuſdem religionis non habuerint, conventibus propriis; ſi vero ſuperiores tales habuerint, eiſdem ſuperioribus (pro nihilo minus ſuis conventibus, ſi conventum habeant) infra octo dies, poſtquam eorum præſentiam habere commode potuerint, id exponere, & de iis quæ in ipſo tractatu intervenerint, eos certiores reddere teneantur; & conficiatur inde ſcriptura, ſi ipſis ſuperioribus vel conventibus viſum fuerit expedire. Prælatus autem, ſeu quivis adminiſtrator, qui ſemel receperit, ſive particulariter, ſive ſimul, ſummam prædictam, communi providentia, ut præmittitur, prætaxatam: quodcumque mutuum recipiat ultra eam, niſi eſſet modicum, quod tamen quartam partem ejuſdem ſummæ non excedat, teneatur, ſub infraſcriptis pœnis, ſolemnitatem ſupraſcriptam plenarie obſervare. Quod ſi abbas, præpoſitus, prior, vel adminiſtrator alius dictæ religionis, quocumque nomine cenſeatur, contra præmiſſa faciens, mutuum ultra prædictam ſummam communi providentia taxatam, abſque dicta ſolemnitate recipiendo, locum ſibi commiſſum, aut jura, redditus, ſeu poſſeſſiones ipſius expreſſe obligaverit, vel literas, vel inſtrumenta conceſſionis, vel recognitionis, ſuper hoc conceſſerit, ſeu alias ſubmiſerit: niſi infra ſex menſes immediate ſequentes, obligationes & ſubmiſſiones hujuſmodi ceſſare fecerit, ſit ei extunc, donec ea compleverit, eccleſiæ interdictus ingreſſus. Et inſuper præpoſiti, priores, & alii adminiſtratores, ſuperiorem ejuſdem religionis, non tamen conventum habentes, ſi præfatum interdictum, per alios ſex menſes præfatos ſex immediate ſequentes, pertinaciter ſuſtinuerint: ſint extunc a ſuis adminiſtrationibus ſuſpenſi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum adminiſtrationes redditæ fuerint indemnes. Suſpenſione autem hujuſmodi durante, ſuperiores immediati taliter ſuſpenſorum, adminiſtrationes eorum recipiant, eaſque per ſe vel alios fideliter gerere, & indemnes, pro poſſe, reddere ſtudeant: ac nihilo minus, ſuſpenſos eoſdem aliter punire, prout culpæ qualitas exegerit, non ommittant. Si quis autem taliter ſuſpenſorum, ſuperioribus ipſis in prædictis de facto contradicere præſumpſerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: quam ſi ſuſtinuerit pertinaci animo per ſex menſes, a dignitate, officio, adminiſtratione, ſeu beneficio, per eum obtenta vel obtento, privetur.

XXIV. Quoniam ex minus provida locatione locorum religionis ejuſdem, ſeu conceſſione ipſorum ad firmam, ſeu proventuum locorum ipſorum, plurima pertulit hactenus dicta religio detrimenta: ſalubri prohibemus edicto, ne abbates, priores, præpoſiti, aut cæteri adminiſtratores religionis ipſius, ſine cauſa neceſſaria vel utili, loca ſuæ adminiſtrationi commiſſa, vel proventus ipſorum locorum, ad firmam tradere ſeu locare præſumant. Quod ſi ex cauſa hujuſmodi id facere voluerint, & capitulum ſeu conventum habuerint, non tamen ſuperiorem religionis ejuſdem: debeant cum eodem capitulo ſeu conventu præmittere tractatum, de cauſa hujuſmodi & de quantitate precii, & ſub quibus obligationibus, & de perſona illius, cui firma ſeu obligatio hujuſmodi fuerit facienda, ipſamque facere cum conſilio ipſius capituli, ſeu conventus, vel majoris partis ejuſdem. Si vero capitulum, ſeu conventum proprium, & nihilo minus ſuperiorem ejuſdem religionis habuerint: non ſolum cum ipſo capitulo, ſeu conventu, ſed etiam cum eodem ſuperiore, dictum tractatum præhabeant: & cum conſilio capituli, ſeu conventus ipſorum, vel majoris partis ejuſdem, ac de dicti ſuperioris licentia, & non aliter, ad eas procedant. Si autem priores, vel præpoſiti, aut alii adminiſtratores extiterint, non habentes conventum, ſed antiſtitem, abbatem, vel ſuperiorem religionis ejuſdem: tractatum prædictum cum eodem ſuperiore præmittant, & cum ipſius licentia, & non aliter, faciant firmam, ſeu locationem præfatam. Per hoc autem non intendimus prohibere, quo minus redditus, proventus adminiſtrationum ſuarum locare, ſeu vendere valeant, abſque ſolennitate præmiſſa, ad tempus modicum, juxta morem in regione, qua erunt, ſolitum obſervari: ſtatutis eccleſiarum, monaſteriorum, vel aliorum locorum religionis ejuſdem, ſi qua ſuper hoc fuerint, rationabilibus obſervatis. Si tamen ex hujuſmodi locatione, ſeu venditione proventuum, ad tempus modicum, ut præmittitur, faciendis, contingeret infra annum recipi pecuniam, vel aliud quod precium proventuum rei locatæ unius anni excederet: tunc ſolennitates præmiſſas volumus obſervari.

Simili modo etiam prohibemus, ne aliquo caſu firmæ, ſive locationes, ſeu venditiones hujuſmodi, fiant per eoſdem perſonis ſuſpectis; neve quibuſvis firmariis, ſeu conductoribus, ſive emptoribus, liber originalis cenſuum, aut inſtrumenta, ſeu munimenta originalia, ſuper juribus eccleſiarum vel adminiſtrationum confecta, tradantur; neve juriſdictiones per ſe, aut cum univerſitate, ſeu civitates, vel villæ, vel inſignia loca, ſeu caſtra, vel fortalitia locentur, ſeu ad firmam tradantur, ſive ſub locatione, vel firma includantur: redditus tamen, ſeu proventus civitatum, villarum, locorum, caſtrorum, & fortalitiorum hujuſmodi, prout præmittitur, vendi valeant ſeu locari. Ubi autem, occaſione firmarum, aut locationum, ſeu venditionum hujuſmodi, continget perſonas vel bona eccleſiaſtica ipſius religionis obligari, vel ſubmitti: obligationes & ſubmiſſiones hujuſmodi fieri volumus eccleſiaſticæ juriſdictioni & coertioni duntaxat, & per eccleſiaſticam juriſdictionem & coertionem executioni mandari. Firmas autem, ſive locationes, ſeu venditiones prædictas, locorumque traditiones, contra præmiſſa factas, inſtrumenta quoque, & alia quælibet documenta ſuper eis confecta, viribus carere decrevimus, & nullius exiſtere firmitatis. Et nihilo minus, abbates, priores, præpoſiti, & cæteri adminiſtratores, ſuperiorem religionis ejuſdem non habentes, qui contra fecerint: per præſidentes capitulis, vel per viſitatores deputandos in eis, corrigantur. Cæteri vero per antiſtites, ſeu alios immediatos ſuperiores eorum, ſi eis viſum fuerit, in quinta parte precii locationis ſeu firmæ, fabricæ, ſeu ornamentis eccleſiæ, monaſterii, ſeu loci, cui immediate ſubſunt, applicanda, & alias debite puniantur.

De regiſtris & inventariis.

XXV. Ut eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum religionis ejuſdem, bona & jura ſalubriter conſerventur: ſtatuimus, quod præſidentes eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, prioratibus, & adminiſtrationibus aliis quibuſcumque dictæ religionis, quamprimum commode poterunt, conficiant, ſeu confici faciant regiſtra, in quibus poſſeſſiones, cenſus, jura, & cætera bona immobilia, quæcumque & qualiacumque fuerint, ad eorum adminiſtrationes ſpectantia, ſingillatim & ſpecifice deſcribantur. Fiant etiam per eoſdem regiſtra de ornamentis eccleſiaſticis, vaſis, lectis, animalibus, & aliis rebus mobilibus, & ſe moventibus, pro agricultura, & alia inſtructione locorum, neceſſariis vel utilibus: & hujuſmodi regiſtra, in locis ſubjectis aliis locis ſuperioribus religionis ejuſdem, duplicentur, quorum unum in loco ſuperiori, & reliquum in ſubjecto ſerventur. Viſitatores quoque in provincialibus capitulis deputati, cum viſitabunt loca ſuæ viſitationi commiſſa, prælati, & etiam alii ſuperiores, cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res & bona prædicta neceſſaria pro inſtructione locorum, teneantur in locis eiſdem: & provideant, quod perpetuo teneantur in eis; & defectus, ſi quos in iis repererint, faciant emendari, & ſecundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes.

Inſuper, præſidentes præfati, cum poſſeſſiones adminiſtrationum ſuarum fuerint aſſecuti, inventoria de bonis mobilibus, & ſemoventibus, repertis in adminiſtrationibus ipſis, conficiant: ii vero, qui habent ſuperiores religionis ejuſdem, hujuſmodi inventoria faciant duplicata, quorum unum in loco ſubjecto, & ſuperiori reliquum aſſignetur: ut per ea, in quo ſtatu adminiſtrationes ipſas receperint, valeat apparere. Fiant autem hujuſmodi inventoria & regiſtra per tabellionem, vel ſaltem in aliarum publicarum præſentia perſonarum. Adjicimus etiam, quod præſidentes eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, & locis aliis dictæ religionis, qui bona mobilia prioratuum, adminiſtrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis ejuſdem ſibi ſubjectorum, vacantium in eiſdem, tempore hujuſmodi inventa, ſeu illa durante obvenientia, ex privilegio, vel conſuetudine, ſeu alia cauſa rationabili, ad ſe aſſerunt pertinere; vaſa, veſtimenta, ſeu alia ornamenta Divino cultui deputata; animalia etiam tam pro agricultura, quam pro aliis ipſorum locorum neceſſitatibus, teneri inibi conſueta; vaſa vinaria, & coquinæ; lectos etiam, & alia ſupellectilia neceſſaria, ſeu vaſa, niſi forte aurea vel argentea fuerint, nullatenus occupare, vel exinde aſportare, aut ſibi appropriare præſumant. In apprehendendis quoque bonis aliis, conſtitutionem felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, ſuper hoc editam, quæ incipit, *Præſenti*, diligenter obſervent. Qui vero ſecus fecerint, juxta qualitatem delinquentium perſonarum, pœnas incurrant, quæ per conſtitutionem eamdem ejus tranſgreſſoribus infliguntur.

De offic. ordin. in 6.

De ſolvendis cenſibus & redditibus pro alimentis conſtitutis.

XXVI. Cum ſit rationi conſonum, illos non debere onera recuſare, qui rerum commoda complectuntur; ſtatuimus, quod antiſtites, abbates, præpoſiti, archidiaconi, priores, & adminiſtratores cæteri religionis præfatæ, qui cenſus, redditus, penſiones, ſeu quæcumque ſimilia debent, vel debebunt in poſterum, pro alimentis quotidianis, vel pro veſtiariis, cathedralibus eccleſiis, monaſteriis, præpoſituris, prioratibus, officiis, adminiſtrationibus, ſeu locis aliis religionis ejuſdem; ſive in blado, vino, carnibus, oleo, piſcibus, ſeu rebus aliis quibuſcumque conſiſtent, illa eis in ter-

terminis conſuetis, vel præfixis, ſeu in antea præfigendis, integre ſolvere non omittant. Quod ſi præpoſiti, priores, archidiaconi, ac cæteri adminiſtratores ejuſdem religionis, ea in ipſis terminis, vel ſaltem poſt, infra menſem, non ſolverint requiſiti: quantum aſcendit quarta pars illius debiti, ultra ipſum debitum nomine pœnæ ſolvere teneantur. Et ſi infra alium menſem immediate ſequentem, non ſolverint, tam pœnam, quam etiam ipſum debitum principale: eo ipſo ſint, donec de prædictis fuerit integraliter ſatisfactum, a temporalium adminiſtratione ſuſpenſi. Et prælatus, durante ſuſpenſione prædicta, miniſtret per alium temporalia beneficii illius, qui ſuſpenſionem incurrit ſupradictam, & ſatisfaciat de prædictis. Antiſtites vero, ſi poſt lapſum terminum requiſiti, infra duorum menſium ſpatium a die requiſitionis hujuſmodi computandum, ſatisfacere contempſerint: pœnam tertiæ partis debiti incurrant irremiſſibiliter eo ipſo. Abbates autem, & alii prælati religionis ejuſdem, ſi poſt requiſitionem conſimilem, infra menſem ſatisfacere contempſerint, incurrant pœnam conſimilem ipſo facto. Et ſi abbates, & alii prælati hujuſmodi, per alium menſem ſequentem, ſolvere non curaverint: a ſtallo chori, & loco capituli deputatis eiſdem, ſint ipſo facto & tamdiu maneant ſuſpenſi, donec integraliter de debito & pœna ſatisfecerint memoratis; nulla remiſſione profutura eiſdem. In prædictis tamen caſibus, de principali debito ſatisfacto, antiſtites, abbates, & alii prælati prædicti, libere; inferiores vero, de ſuorum licentia prælatorum, remittere valeant pœnas præfatas, ab aliis, quam a præfatis antiſtitibus, abbatibus, & prælatis, ſibi debitas pro prædictis.

Inſtitutionibus regularibus inhærentes: ſtatuimus, ut canonici in eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, ſive locis aliis, collegiatis ſeu conventualibus dictæ religionis, conſtituti, conſuetudine, ſeu uſu [a], ... abuſu contrario obſtante, in refectorio comedant in communi, niſi in caſibus, in quibus & prout eiſdem licitum eſt, ſeu permiſſum, extra refectorium comedere, ſecundum regularia & canonica inſtituta: proviſo, quod illi, quibus incumbit onus providendi, de victu canonicis eiſdem provideant, & decenter, non in pecunia, ſed in victualibus, prout cuilibet opus erit, de qua ſufficientia & decentia victualium tractetur, & ſi expedierit, ordinetur in capitulo annali: decernentes, quod ſi redditus, vel penſiones, alicui ex canonicis ſingulariter hactenus, pro victualibus, fuerint aſſignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim aſſignationes hujuſmodi revocamus, & pro revocatis haberi volumus, & eas deinceps fieri prohibemus. Illi quoque, quibus incumbit onus, de veſtiariis, calciamentis, & aliis corporis indumentis neceſſariis, dictis canonicis providendi, eiſdem provideant ſufficienter & decenter, a tempore congruo, juxta ſuppetentiam facultatum, & conditionem, ſeu qualitatem regionis: & illud quod dandum erit ſingulis canonicis, pro veſtiario, & aliis prædictis, ordinetur & taxetur, ſi opus fuerit, in annali capitulo memorato. Ad hoc ſubjungimus, quod illi, qui prædicta miniſtrare tenentur, ad ea, omni excuſatione ceſſante, ut præmittitur, miniſtranda, per ſuperiores ſuos, aut in defectum eorum, per viſitatores, vel præſidentes, in capitulo provinciali deputatos, & eorum quemlibet, compellantur; nec audiantur, ſi dicant privilegium, ſtatutum, ordinationem, vel conſuetudinem, contraria ſe habere; aut pro ſuis perſonis, eorumque ſtatu, juxta perſonarum & officiorum decentiam, ſuſtentandis, ſe aſſerant indigere. Nulla quoque ſuper hæc appellatio, nullave ſuppoſitio eis proſit: ſed ſi tertio moniti, per aliqua dierum competentia intervalla, monentis arbitrio relinquenda, præmiſſis efficaciter parere contempſerint, removeantur a ſuis adminiſtrationibus, vel officiis, ipſaque aliis perſonis idoneis, prædicta complere volentibus, committantur. Abbates vero, præpoſiti, priores, [b] ac cæteri non "ſuperiores religionis ejuſdem, vel habentes, ſi præſint collegiis, ſeu conventibus, qui de prædictis providere tenentur: non habentes ſiquidem ſuperiores, a præſidentibus, ac viſitatoribus, & eorum quolibet; cæteri vero, tam ab eiſdem, quam & a dictis ſuis ſuperioribus, per cenſuram eccleſiaſticam, aliis remediis ad hoc congruentibus, ad id omnino cogantur: eiſdem ſuperioribus, niſi ſuos ſubditos; necnon dictis præſidentibus, ac viſitatoribus, niſi abbates, priores, præpoſitos, & alios ſupradictos, efficaciter ad præmiſſa compulerint, graviter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat cæteris in exemplum. Cæterum, ſi redditus & proventus dignitatum, officiorum, ſeu adminiſtrationum, quibus onus prædictum incumbit, aut dicta victualia, veſtiaria, ſeu alia pro victu ſeu veſtitu neceſſaria, canonicis miniſtranda non ſuffecerint: poſſit prælatus in ſuo annali capitulo, cum conſilio & aſſenſu ejuſdem capituli, vel majoris partis ipſius, autoritate apoſtolica, prioratibus, adminiſtrationibus, & aliis beneficiis per canonicos dictæ religionis ſolitis gubernari, quibus, eorum ſupportatis oneribus, ad hoc ſuffecerint facultates (vocatis tamen ad hoc prioribus, vel adminiſtratoribus, & aliis beneficiatis, qui eiſdem præfuerint) penſiones perpetuas imponere, pro ſufficienti ſupplemento defectus victualium, & veſtimentorum, & aliorum neceſſariorum, pro habitu corporis duntaxat. Quas quidem penſiones extunc, tam illi qui eiſdem prioratibus, adminiſtrationibus, & beneficiis aliis, tempore hujuſmodi impoſitionis, præfuerint, quam ſucceſſores eorum, ſolvere teneantur.

XXVII. Ut ſalutis autori purius ſerviatur, ... ſtatuimus, quod univerſi canonici religionis præfatæ, ab eſu carnium diebus ſabbati, & per totum adventum Domini, ſtudeant abſtinere: non obſtantibus ſtatutis, vel conſuetudinibus contrariis quibuſcumque. Super abſtinentia vero hujuſmodi ab eſu carnium in quarta feria, & ſeptuageſima, prælati, ſive alii ad quos ſpectaverit, conſuetudines & ſtatuta antiqua, & nova, honeſta & rationabilia, ſuorum locorum ſervent, & faciant obſervari. Illis tamen, qui ad majorem abſtinentiam ſunt aſtricti, per hæc eſum carnium non intendimus indulgere.

XXVIII. Rurſus præcipimus, quod canonici religionis ejuſdem, reſidentes in clauſtris, ... ſimul, vel ſi ſimilitudo " eorum non ſinit, ... tem quanto plures ex ipſis commode poterunt, in una domo dormiant & quieſcant, juxta regularia & canonica inſtituta, non habentes ſeparatas cameras, ſive cellas: exceptis illis, qui propter ſenectutem, vel invaletudines corporales, aut propter adminiſtrationes, ſeu officia quæ geſſerint, vel ex aliis cauſis, juxta depoſitionem ſui ſuperioris, rationabiliter excuſantur. Statuimus etiam, quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellæ de cætero nullæ fiant. Permittimus tamen, quod in eis, ubi ſunt cellæ jam

factæ, remaneant: ſed a parte anteriori debeant aperiri, ita quod a tranſeuntibus, ii qui intra fuerint, conſpici valeant, & videri; & quod per prælatos locorum, intra ſex menſes a tempore quo præſentes conſtitutiones fuerint multiplicatæ [a] ", vel ipſis negligentibus, ſeu non valentibus, per viſitatores in provincialibus capitulis deputatos, in prima viſitatione quam impenderint, omnes tales cellæ ab anteriori parte valeant aperiri. Et ſi ſuper hoc fuerint aliqui reſiſtentes, vel impedimentum præſtantes, ſeu præſtari procurantes, vel dantes auxilium, conſilium, vel favorem, publice vel occulte, vel hujuſmodi cellas de novo facere præſumentes: excommunicationis incurrant ſententiam, ipſo facto: quos etiam ipſi prælati, & viſitatores præfati, per alia juris & ipſius religionis remedia, valeant ſuper his, autoritate apoſtolica, coercere. Ab hujuſmodi autem excommunicatione, ſi ipſam incurrerint, poſſint abſolvi per viſitatores præfatos, vel per prælatos immediatos eorum, & cum eis, ſuper irregularitate, ſi quam forſan contraxerint per ſimplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel ſe ingerendo eiſdem, per eoſdem valeat diſpenſari.

XXIX. Religionis ejuſdem conſulere commodis, & præcavere diſpendiis cupientes: ſtatuimus, ut ſi quis eccleſiæ cathedrali, monaſterio, prioratui, præpoſituræ, ſeu adminiſtrationi cuivis dictæ religionis præſidens, aut ſimplex canonicus, ſeu converſus religionis ejuſdem, privilegia, litteras, vel inſtrumenta conceſſa ſeu confecta ſuper libertatibus, poſſeſſionibus, rebus aut juribus eorumdem, aut vaſa aurea, ſeu argentea, Divino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta eccleſiaſtica, libros, aut res alias notabiles vel precioſas ipſorum, extra eccleſiam, monaſterium, prioratum ſeu adminiſtrationes hujuſmodi, in damnum ipſorum, apud ſuos conſanguineos, vel propinquos, ſeu quoſcumque alios, fraudolenter tranſportare, ſeu tenere præſumpſerit, niſi ea, infra duorum menſium ſpatium, prout poſſibile ei fuerit, ad loca ipſa reduxerit, vel eadem loca, ſeu adminiſtrationes, infra idem ſpatium, indemnia reddiderit: extunc præſidens ipſe, tamdiu donec prædicta, ut præfertur, emendaverit, ab adminiſtratione temporalium ſit ſuſpenſus; ſimplex vero canonicus, vel converſus, ad beneficia ſeu officia quælibet religionis ipſius obtinenda, ſit eo ipſo tamdiu inhabilis, quouſque per immediatum ſuperiorem ipſius, ſatisfactione præmiſſa, cum eo fuerit miſericorditer diſpenſatum. Et ſi præſidentis ejuſdem, qui tamen antiſtes non fuerit, culpa extiterit manifeſta: per præſidentes in provinciali capitulo, ſeu viſitatores per idem capitulum deputatos, pœnæ graviori ſubdatur.

XXX. Hortamur præpoſitos, priores & adminiſtratores, ſinguloſque canonicos dictæ religionis conſtitutos, in eccleſiis, monaſteriis, & aliis eorum locis conventualibus reſidentes, ut ſi non frequentius, ſaltem bis in ſeptimana; reſidentes autem in prioratibus, vel aliis locis non conventualibus, ſaltem ſemel in hebdomada; in ſcholis vero, vel alibi commorantes, infra quindecim dies ſaltem ſemel, ſalva honeſtate, & debita devotione, Miſſas ſtudeant celebrare: alii vero canonici, non ſacerdotes, ubilibet conſtituti, in qualibet quindena ſaltem ſemel confiteantur, & quolibet menſe, reverenter euchariſtiæ ſuſcipiant ſacramentum, niſi forte de proprii confeſſoriis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus, ab ejus perceptione, eorum aliquis duxerit abſtinendum. Per hoc autem ſtatutis, conſuetudinibus, ordinationibus, ſeu obſervantiis eccleſiarum, monaſteriorum, ſeu locorum prædictorum, per quæ frequentius, pro certis diebus, confiteri, communicare, vel celebrare habeant, vel ſæpius celebrando, locorum onera ſupportare, in aliquo non intendimus derogare. Adjicientes, quod abbates, præpoſiti, ſeu priores, & cæteri locis conventualibus præſidentes, die qualibet, rationabili cauſa ceſſante, Miſſam celebrent, vel audiant: & nihilo minus, in ſolennibus feſtis, in ſuis monaſteriis, ſive locis, Miſſas ſolennes ſtudeant celebrare. Hortamur, quod in eccleſiis, monaſteriis, ſive locis aliis conventualibus, cum modeſtia, humiliter, & devote, horis nocturnis & diurnis, ad Divina officia univerſi & ſinguli canonici ſtudeant convenire, ipſaque non tranſcurrendo, aut ſyncopando, ſed tractim & diſtincte pſallant & celebrent, ac devote. Sane in eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejuſdem, Miſſa major per canonicum celebretur: & ſi inibi magnus, & ad hoc ſufficiens fuerit canonicorum numerus, in officiis diaconatus aut ſubdiaconatus, miniſtrent hujuſmodi celebranti. Et qui hebdomadarius fuerit Miſſæ majoris, ceſſante impedimento legitimo, horas canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Tranſgreſſores vero præmiſſorum, debitæ ſubjaceant diſciplinæ.

XXXI. Denique, ſoliciti ſint antiſtites & abbates, præpoſiti, priores, ſacriſtæ, & adminiſtratores alii religionis præfatæ, quocumque nomine cenſeantur, quibus hæc incumbunt, eccleſias, oratoria, altaria, reliquias, vaſa, corporalia, veſtimenta, & alia ornamenta eccleſiaſtica, munda & nitida conſervare, & facere ab aliis conſervari. [a] De. . . . . . mariis quoque miſſalibus, aliis libris, & veſtimentis, & ornamentis quibuſlibet neceſſariis, juxta facultates, & exigentiam locorum ſuorum, eccleſiis & locis eiſdem omnino provideant, ſeu faciant provideri. Quod ſi præmiſſa, pro poſſe, adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remediis compellantur: & ſi opus fuerit, pars proventuum beneficiorum eorum, qui ſuperiores habent in ipſa religione, pro præmiſſis neceſſaria, per ſuperiores recipiatur eoſdem, & in prædictorum proviſionem per aliquem idoneum convertatur.

XXXII. In favorem religionis præfatæ, prohibemus, ne antiſtites & alii eccleſiaſtici judices, trahant profeſſores religionis ejuſdem, in cauſis criminalibus, ad eorum conſiſtorium, ſeu judiciale tribunal, ubi cauſæ communiter audiuntur, ſed alibi audiant dictas cauſas: niſi forte criminis manifeſti enormitas aliud ſuaſerit faciendum.

XXXIII. Porro a venationibus & aucupationibus canonici dictæ religionis abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes ad opus venandi, vel aves venaticas, per ſe vel alios tenere præſumant, nec a familiaribus ſecum morantibus teneri permittant: niſi ſaltus, vivaria, vel gerenas, propria; vel jus venandi in alienis haberent: quo caſu hoc eis permittitur, dum tamen infra monaſterium, ſeu domos quas inhabitant, aut eorum clauſuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem. Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi, clamoſe, vel alias cum canibus vel avibus, ex propoſito, interfuerint: ſi quidem abbas fuerit, vel prior, ſeu præpoſitus,

[a] Lege ex Venetiis, quia immo abuſu contrario non obſtante. Id.

[b] (marginal note illegible)

De privilegiis, & rebus aliis non tenendis extra loca adminiſtrationum.

[a] Cor. publicatæ.

De celebratione Miſſarum, confeſſione, & communione.

De reliquiis, & cuſtodia ornamentorum, & proviſione librorum.

[a] Lege ex Venetiis. De breviariis quoque, miſſalibus &c.

De criminalibus cauſis canonicorũ, ubi agentur.

De venationibus, & armis.

tus, aut alius adminiſtrator quicumque, non habens ſuperiorem ejuſdem religionis, per annum ſe noverit a beneficiorum collatione ſuſpenſum: quo caſu jus collationis hujuſmodi, eo modo quo ſibi competebat, ad priorem clauſtralem, cum conſilio & aſſenſu conventus, vel majoris partis ipſius, durante ſuſpenſione hujuſmodi, devolvatur. Si vero alius fuerit, ab adminiſtratione, ſi quam obtinet, ſit per annum ſuſpenſus: quod ſi nullam adminiſtrationem habeat, eo ipſo, per annum reddatur inhabilis ad adminiſtrationem, ſeu aliud eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Dicti quoque canonici infra ſepta ſuarum eccleſiarum, ſeu monaſteriorum, arma nullatenus teneant, ſine ſuorum licentia prælatorum: tenentes vero abſque dicta licentia, per ſuperiorem ſuum taliter puniantur, quod ipſorum pœna cedat aliis in exemplum. Super inhabilitate tamen & ſuſpenſione prædictis, præſidentes, & eorum quilibet, cum prælatis, & prælati cum eorum ſubditis, poſſint, ſi eis expediens viſum fuerit, diſpenſare, injuncta tranſgreſſoribus pœnitentia ſalutari.

De delatoribus.

XXXIV. Quia nonnulli canonici dictæ religionis, contra prælatos vel ſuperiores frequenter multa proponunt; non ut omnia per eos propoſita probent, quod nec forte poſſent, ſed ut infament de omnibus, & probatis forſan illorum aliquibus, finem conſequantur optatum: diſtrictius inhibemus, ne quivis canonicus religionis ejuſdem, contra ſuum prælatum, vel ſuperiorem, ſuper crimine vel criminibus, deinceps quomodolibet admittatur; niſi prius ſe obligaverit ad pœnam congruam, ſi in probatione propoſitorum, vel alicujus eorum, defecerit, per eum irremiſſibiliter ſubeundam.

De collapſis eccleſiis & monaſteriis in religione.

XXXV. Si aliqua eccleſia cathedralis, monaſterium, ſeu alius locus religionis ejuſdem, in religione, vel regulari obſervantia adeo ſint collapſa, quod per antiſtitem, abbatem, vel alium prælatum, ſeu adminiſtratorem, vel canonicos proprios, veriſimiliter nequeant reparari: ſtatuimus, quod per præſidentes provinciali capitulo, & quemlibet eorumdem, ad requiſitionem ſeu relationem viſitatorum, prout eidem capitulo ſuper hoc conſulendo videbitur expedire, vel ſine conſultatione hujuſmodi, ſi ex dilatione conſulendi dictum capitulum " immineret, autoritate apoſtolica, de alia eccleſia, monaſterio, ſeu loco, in qua, vel quo, ejuſdem religionis noſcatur obſervantia reflorere, canonici aſſumantur idonei, & ad dictam eccleſiam, monaſterium, ſive locum, collapſam ſeu collapſum, mittantur, ibidem, quamdiu expediens fuerit, moraturi; per quos eccleſia, monaſterium, ſeu locus hujuſmodi reparetur. Illi vero canonici, ob quorum culpam, ejuſdem eccleſiæ, monaſterii, ſive loci hujuſmodi, lapſus ſeu deformatio noſcitur contigiſſe, in eccleſia, ſeu monaſterio, vel loco, de quo vel qua aſſumpti fuerint ii, qui ad eccleſiam, monaſterium, ſeu locum, collapſam, vel collapſum, ut præmittitur, tranſmittentur, vel loco alio, in quo eadem religio vigeat, per præſidentes eoſdem, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, autoritate apoſtolica, collocentur, ubi eorum mores valeant reformari: diſtrictius inhibentes, ne monaſteria, ſeu loca alia collegiata, ſeu conventualia, religionis ejuſdem, eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, religioſorum quorumcumque alterius habitus, uniantur, vel etiam ſubmittantur, ſine licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali; ſi ſecus actum fuerit, decernentes irritum & inane.

" *Deeſt periculum*

XXXVI. Licet contra religioſos proprietarios ſit proviſum per canonicas ſanctiones: tamen ſpecialius providere volentes contra illos canonicos & converſos dictæ religionis, qui ſuæ ſalutis obliti, contra regulares & canonicas inſtitutiones, pecuniam congregant, jura, poſſeſſiones, redditus, ſeu cenſus annuos, & alia bona emunt, ſeu emi faciunt, aliquando proprio, & ſæpe nomine alieno, multis ſuper his figmentis adhibitis, aliis tradunt animalia nutrienda, & cum augmento vel lucro ſibi aut alteri reddenda, eorum nomine ſeu pro ipſis; & alios multos contractus diverſimode tanquam negotiatores exercent; necnon appetentes & ſectantes lucra turpia, peculium occultant, & illicite detinent, in ſuarum periculum animarum: decernimus omnia præmiſſa, quæ tamen reſtitutioni non ſubjaceant aliorum, nedum poſt obitum, ſed etiam in vita ipſorum canonicorum " converſorum, fore adminiſtrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacumque conſuetudine contraria non obſtante; quodque nulli canonico, vel converſo, talia faciendi licentia a quoquam valeat indulgeri; & quod præfati canonici & converſi prædicta committentes, ſeu quicumque religionis ejuſdem, ſupradicta retineant, ſibi ipſis appropriantes, vel applicationi hujuſmodi reſiſtentes, vel impedimentum publice aut occulte eccleſiæ præſtantes, ſeu præſtari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non revelantes prælatis propriis: ſi per eoſdem prælatos ſpecialiter & nominatim moniti, infra menſem poſt monitionem hujuſmodi immediate ſequentem, a prædictis non deſtiterint, vel peculium non revelaverint, & reſtituerint, ſi reſtituendi habuerint facultatem ſint eo ipſo inhabiles ad prioratus, officia, adminiſtrationes, & beneficia quælibet, in religione hujuſmodi obtinenda. Concedimus tamen, quod cum talibus canonicis, ſeu converſis, antiſtites, abbates, præpoſiti, & alii prælati eorum immediati, poſſint ſuper inhabilitate hujuſmodi diſpenſare, quando eis videbitur expedire: dummodo a prædictis deſtiterint, & peculium & alia ſupradicta revelaverint, & reſtituerint, ut præfertur. Teneantur inſuper prælati & ſuperiores præfati, in ſuis annalibus capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, ut ab omnibus ſupradictis deſiſtant exceſſibus, & peculium, ſi quod habent, revelent, & reſtituere non poſtponant.

XXXVII. Cum ex conſpirationis & conjurationis crimine, ſi forte tranſeat impunitum, multa mala & ſcandala poſſint exoriri: ſtatuimus, quod conſpiratores, & conjuratores, ſi qui religionis ejuſdem de crimine hujuſmodi legitime convicti fuerint, vel confeſſi, præter alias pœnas talibus a jure vel alio quovis modo inflictas, eo ipſo beneficiis & adminiſtrationibus quibuſlibet, quæ obtinuerint, ſint privati; ſi vero beneficiati non fuerint, eo ipſo reddantur inhabiles ad quævis beneficia, ſeu adminiſtrationes eccleſiaſticas, quomodolibet obtinenda. Contra conſpiratores autem, & conjuratores occultos, quorum notitia non habetur, per ſuperiorem, aut viſitatores, etiam pœnæ aliæ, prout expedire videbitur, generaliter ſtatuantur. Si vero aliquis de prædictis ad correductus, illi, vel illis, qui tanguntur ex eis, ipſas patefecerit tali tempore, quod poſſint hujuſmodi factionibus obviare: dignus abſolutione & venia habeatur.

XXXVIII. Ne canonici religionis præfatæ, vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrant: ſtatuimus, ut præſidentes pro-

provincialibus capitulis, necnon abbates, præpoſiti, priores & alii ad quos id pertinuerit, fugitivos, & ejectos de ordine ſuo requirant ſolicite annuatim: qui, ſi in eccleſiis ſeu monaſteriis recipi poterunt ſecundum ordinem regularem, recipiant " in eis, ſalva ordinis diſciplina. Quod ſi diſciplinati, incorrigibiles apparuerint: autoritate noſtra provideant præſidentes, & alii prædicti, ut apud eaſdem eccleſias, ſeu monaſteria, in locis competentibus, a communi fratrum conſortio ſegregati, ponantur ad agendam pœnitentiam: ibique vitæ neceſſaria miniſtrentur eiſdem, nec pateat aliis fratribus, aut cuiquam alteri, acceſſus ad eos, niſi prius a ſuperiore petita ſuper hoc licentia, & obtenta. Si vero hujuſmodi fugitivos & ejectos, inobedientes invenerint, eos excommunicent: & tamdiu faciant ab eccleſiarum prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter revertantur.

" *Om. recipiantur*

Inſuper ſtatuimus, quod prælati, & alii ad quos pertinuerit in ipſa religione correctiones facere regulares, quoties & quando adeo pro gravioribus culpis habebunt pœnitentias injungere, faciant cum aliquorum proborum conſilio, & tractatu præhabito cum eiſdem. Per præmiſſa vero juriſdictioni ordinariorum non intendimus derogare. Ut autem ſtatuta hujuſmodi, quæ religionis ejuſdem ſalutem ſapiunt, & profectum, ad cunctorum profeſſorum ejuſdem ordinis notitiam reducantur, ac inviolabiliter & fideliter obſerventur ab eis: apoſtolica autoritate, præſentium tenore, præcipimus, quod ſtatuta prædicta in primis provincialibus eorumdem, a principio uſque ad finem, publice legantur, & ſolemniter publicentur, eorum ſingulæ copiæ ſingulis eccleſiis, monaſteriis, atque locis religionis ejuſdem, habentibus capitula, collegia, ſeu conventus, per præſidentes dictis capitulis, eorum ſigillata ſigillis tradantur, & etiam aſſignentur; expenſis tamen capitulorum, ſeu conventuum, quibus hujuſmodi dandæ fuerint copiæ, conſcribenda: quodque in ſingulis eccleſiis, monaſteriis, atque locis dicti ordinis, ſtatuta præfata bis in anno legantur; ſtatutis aliis & conſuetudinibus dicti ordinis, & privilegiis quibuſcumque, ſi qua forſan hujuſmodi ſtatutis per nos editis obviarent, omnino quoad hæc, deinceps robore carentibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatutorum, ordinationum, voluntatum, inhibitionum, conceſſionum, & mandatorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Avinioni, Id. Maii, pontificatus noſtri anno quinto.

Ex Baluz. Miſcel. to. 7. p. 141.

☞ *Benedicti Papæ XII. declaratio ſuper certis capitulis contentis in conſtitutione edita ſuper ſtatu ordinis monachorum nigrorum.*

An. 1340.

BEnedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dudum pro bono & ſalubri ſtatu religionis ſeu ordinis monachorum nigrorum nonnulla ſtatuta & ordinationes certis diſtincta capitulis, adhibitis nobis nonnullis ex fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus & pluribus Prælatis ejuſdem ordinis Decretorum Doctoribus, conſulta deliberatione in religione ipſa vigilanter edidimus, in nonnullis ipſorum capitulorum adjicientes pœnas, quas tranſgreſſores ſeu contemptores vel non obſervatores ipſorum incurrere voluimus ipſo facto; ex quibus apud provincialia capitula ſecundum dicta ſtatuta poſtmodum celebrata & conventus quamplurium monaſteriorum inſignes difficultates & infraſcripta dubia ſunt exorta. Quibus ad audientiam noſtram deductis, nos ad eorumdem ſupplicationis inſtantiam quædam ex eis moderanda & mitiganda, aliqua vero mutanda & declaranda duximus, ſicut ſuadente æquitate & pro conſideratione fragilitatis humanæ & multorum ſupplicum, qui in culpas interdum per juris ignorantiam faciliter prolabuntur, cognovimus expedire.

De viſitatoribus.

IN primis ſiquidem quia, in capitulo poſito ſub rubrica *De viſitatoribus*, circa ipſius capituli principium continetur quod ſi viſitatores ea quæ in generalis Concilii & Honorii Papæ III. prædeceſſoris noſtris conſtitutionibus ſtatuta exiſtere dinoſcuntur, exequi omiſerint negligenter, illas pœnas ipſo facto incurrant quas incurrunt ii qui non veniunt ad capitulum provinciale præpeditionem canonicam non habentes, nos ex rationabilibus cauſis inducti, eos duntaxat puniri volumus in expenſis quas receperint a locis viſitatis per eos in quibus ſecundum arbitrium provincialis capituli ſe habuerint negligenter, præfato capitulo applicandis.

De capitulis generalibus.

RUrſus ſtatuto poſito ſub rubrica *De capitulis generalibus celebrandis*, ubi circa ejus principium dicitur quod in ſingulis Eccleſiis cathedralibus & monaſteriis annis ſingulis generale capitulum celebretur, in quo cum prælatis eorum alii Abbates, Priores, Prælati, & adminiſtratores eiſdem immediate ſubjecti ſtudeant convenire, adjiciendum fore providimus ut ſi forſan aliquis ex locis prædictis, in quibus debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo ſibi remota quod adminiſtratores principales dictorum membrorum nequeant annis ſingulis ad dictum capitulum abſque notabili diſpendio convenire, tunc teneatur dictum capitulum ordinare quando adminiſtratores hujuſmodi ſic diſtantes convenire ad dictum capitulum teneantur. Illud vero quod in dicto ſtatuto ſubnectitur, quod illi qui venire tenentur ad provinciale capitulum de triennio in triennium & ad cujuslibet Eccleſiæ vel monaſterii capitula annuatim, vivant cum aliis ipſius loci monachis in communi, & familiaribus ſuis clericis & laicis & etiam evectionibus extra Eccleſias & monaſteria & loca ipſa de ſuis propriis redditibus providere in neceſſariis teneantur, quavis conſtitutione vel conſuetudine contrariis non obſtantibus, ſuadentibus rationabilibus cauſis per modum intelligi volumus infra ſcriptum; ut ſi forte ex conſuetudine vel ſtatuto aut alia ordinatione rationabili incumberet alii ſeu aliis onus expenſarum hujuſmodi faciendi, conſuetudini, ſtatuto, ſeu ordinationi hujuſmodi per dictas conſtitutiones ſeu ordinationes noſtras nullatenus derogetur. Eos tamen quibus hujuſmodi expenſarum onus incumbit, ſi ex hoc illis annis quibus fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis ſupra vel infra ſtatutis ipſos ampliores expenſas facere contige-

rit, nolumus in expenſis plus ſolito prægravari; ſed tunc hujuſmodi expenſæ, in quantum ultra ſolitum fuerint ampliores, fiant per omnes ſimul proportionaliter, ut præfertur.

Super eo vero quod in eodem ſtatuto dicitur quod convenientes ad dicta capitula vitam ducant communem, & faciant proportionaliter ſimul omnes expenſas, id intelligi volumus, quoad provincialia capitula, ſi hoc commode fieri poſſit.

De ſtudentibus ad generalia ſtudia mittendis.

CÆterum illud quod in capitulo poſito ſub rubrica *De ſtudentibus ad generalia ſtudia transmittendis* circa ejus principium continetur, videlicet quod loca habentia octo monachos, aliis principalibus locis ſubjecta, in computatione vicenarii numeri ac miſſione cum eiſdem locis principalibus quibus ſubſunt conjungantur, intelligi volumus de locis ſubjectis in quibus fuerint octo monachi, etiam illo qui præeſt eiſdem in hujuſmodi numero computato. Adiicimus etiam quod ſi hujuſmodi loca ſubjecta viginti monachos vel plures habuerint, per ſe faciant hujuſmodi ſtudentium miſſionem, nec quantum ad hoc cum locis principalibus conjungantur. Quinimo ſi alia loca eis ſubjecta octo monachos habuerint, cum immediatis ſuperioribus quantum ad miſſionem hujuſmodi conjungantur. Si vero fuerit Eccleſia, monaſterium, vel alius locus principalis, in quo vicenarius monachorum numerus non exiſtat, ſi tamen ibi numerus major ſenario, teneantur viſitatores per provinciale capitulum deputati, cum in eis viſitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus & oneribus eorumdem. Et ſi hujuſmodi oneribus ſupportatis invenerint facultates ſufficere pro uno vel pluribus monachis ad dicta ſtudia deſtinandis, relationem de hoc faciant in provinciali capitulo ſubſequenti; in quo præſidentes cum conſilio & aſſenſu majoris partis capituli ordinent auctoritate apoſtolica, juxta hujuſmodi ſuppetentiam facultatum, de uno vel pluribus monachis ad eadem ſtudia deſtinandis. Volumus inſuper quod in quocumque loco, a quo de conſuetudine vel ordinatione ſeu ſtatuto, quæ decrevimus inviolabiliter obſervanda, plures ad hujuſmodi ſtudia mittendi fuerint, quam ſit in conſtitutionibus noſtris hujuſmodi ordinatum, ſerventur deinceps circa nominandas, eligendas, & licentiandas perſonas hujuſmodi mittendorum ea quæ per nos circa alios mittendos ad ſtudia in eiſdem conſtitutionibus continentur.

De penſionibus ſtudentium.

PRæterea illud quod in capitulo poſito ſub rubrica *De penſionibus ſtudentium* continetur, videlicet quod nullus aliquid de hujuſmodi penſionibus, ſeu fructibus, redditibus, vel proventibus, quæ vel qui aſſignabuntur pro penſionibus ipſis, dare ſeu commutare aut quomodolibet alienare præſumat, intelligimus & intelligi volumus in diminutionem ſcilicet penſionum ſeu præjudicium ſtudentium prædictorum. Volumus tamen quod in caſu in quo fieret hujuſmodi commutatio, ad hoc ut ſtudentibus præjudicium nullum fiat, fructus, redditus, & proventus, ſeu loca quæ fuerint ſubrogata ſeu ſucceſſerint in locum priorum, ſicut illa pro dictis penſionibus perpetuo remaneant obligata. Inter alia etiam ordinavimus in eodem capitulo quod penſiones ſtudentium de communi contributione inter caput & membra ad ipſum caput pertinentia facienda ſolverentur quouſque certi perpetui redditus pro ipſis penſionibus exiſterent aſſignati. Pro prædictis quoque penſionibus beneficiorum uniones & penſionum impoſitiones ſub certa forma fieri volumus, prout in eodem capitulo continetur. Cum autem, ſicut ex quorumdam relatione percepimus, ex unionibus & impoſitionibus hujuſmodi difficultates & nonnulla diſpendia ſint ſecuta, & plura & majora ſequi in poſterum formidentur, nos in hac parte & mederi præteritis & præcavere futuris diſpendiis cupientes, uniones & penſionum impoſitiones quaſcumque auctoritate noſtra propterea jam factas omnino caſſantes, & poteſtatem ſuper iis per nos quibuſcumque conceſſam totaliter revocantes, per modum qui ſequitur circa penſiones dictorum ſtudentium providimus. Videlicet quod ubi mittendi ad ſtudia fuerint in Eccleſia, monaſterio, ſive loco unde mittentur, tantum vel amplius in victualibus & veſtiario percepturi quantum ſummæ prætexatarum penſionum aſcendunt, valorem eorum habeant in pecunia pro hujuſmodi penſione in ſtudio reſidendo. Valorem autem hujuſmodi ſolvere teneantur temporibus pro penſionibus ſolvendis ſtatutis ii qui victualia & veſtiarium miniſtrabunt. Et in primo capitulo generali per tres bonos viros per ipſum capitulum vel majorem partem ipſius deputandos fiat æſtimatio prædictorum in pecunia fideliter, unum annum cum alio compenſando, ac illa in æſtimatione hujuſmodi computando quæ ex bono & æquo viderint computanda. Si vero ea quæ recepturi forent ſeu valor eorum ad ſummam dictarum penſionum forſitan non aſcendant, de communi contributione facienda per modum in eodem capitulo *De penſionibus ſtudentium* poſitum id quod defuerit ſuppleatur, donec de perpetuis & certis redditibus pro iis de novo acquiſitis fieri valeat hujuſmodi ſupplementum. Si autem in aliqua Eccleſia, monaſterio, ſive loco religionis ejuſdem taxatum ſeu ordinatum exiſtit quid & quantum pro victu & veſtitu monacho in ſtudio exiſtenti oporteret in pecunia vel rebus aliis aſſignari, illud detur & aſſignetur loco victus & veſtitus per eos qui ad eorum ſolutionem tenebuntur ei qui, ut præmiſſum eſt, ad ſtudia tranſmittetur. Et in eo caſu quo non pecunia ſed res aliæ conſueverunt ipſis ſtudentibus aſſignari, fiat earum rerum æſtimatio per deputatos prædictos. Et ſi hujuſmodi pecunia vel res ſummas dictarum penſionum ſtudentium prædictorum excedant, id quod plus recipi conſuevit non diminuatur. Si vero ad ſummas hujuſmodi non aſcendant, id quod deerit, de communi contributione, ut præmittitur, ſuppleatur, quouſque ea quæ per communem contributionem hujuſmodi in ſupplementum prædictum dari debent ſtudentibus & inſtructoribus prælibatis, in certis & perpetuis redditibus pro iis de novo acquiſitis fuerint aſſignata. Illud quoque quod in eodem capitulo continetur, videlicet ne de ſtudentium penſione aliqua prædictorum cuiquam valeat provideri, niſi ipſe electus & licentiatus fuerit, prout eſt in dicto capitulo ordinatum, alias nulla ſit aſſignatio hujuſmodi ipſo jure, nec per eam jus alicui acquiratur, & tam aſſignans quam accipiens teneantur ad reſtitutionem omnium quæ exinde recepta fuerint faciendam, & nihilominus

nus

nus pœnis ſubjaceant ſuperius in eodem capitulo deſignatis, id intelligi volumus cum ſcienter peccatum fuerit in modo vel forma electionis vel nominationis prædictæ. Quia vero in eodem capitulo continetur quod præſidentes & alii convenientes ad provinciale capitulum provideant ut monachi ad dicta ſtudia tranſmittendi inſimul commorentur ſaltem deni ad minus, concedimus quod dicti præſidentes poſſint in provinciali capitulo, ſi eis expediens viſum fuerit, ordinare quod monachi numero pauciores uſque ad ſenarium numerum ſimul morari valeant in ſtudiis ſupradictis. Quod autem in dicto capitulo, in paragrapho *Rurſus ſtatuimus &c.* inter alia continetur quod illi qui ad baccalaureatum & ad legendum Decretales in Pariſienſi ſtudio aſſumi voluerint, & in ipſo Pariſienſi vel quovis alio generali ſtudio audiverint jura canonica per ſex annos, de quibus per tres annos ad minus audierit Decretum, necnon illi qui ad magiſterium in Decretis vel ad lecturam Decretorum aſſumi voluerint in præfato Pariſienſi ſtudio, & ibi vel in alio generali ſtudio jura canonica ut Baccalaurei legerent per quinque annos, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium & duorum aliorum juramentum, intelligi volumus quod duo præfati, addito eis tertio ſolum, jurare debeant ſe credere hujuſmodi ad baccalaureatum aſſumendos vel magiſtrandos, ſeu etiam ad lecturam Decretorum aſſumendos, verum juraſſe.

De mutuis.

VErba autem illa quæ in capitulo poſito ſub rubrica *De mutuis*, in paragrapho *Volentes itaque*, continentur ſcilicet *obligando ſeu ſubmittendo &c.* ad omnem ambiguitatem tollendam intelligi volumus de obligatione & ſubmiſſione ſpeciali & expreſſa.

De forma juramenti a Prælatis præſtandi.

RUrſus illud quod in capitulo poſito ſub rubrica *De forma juramenti a Prælatis præſtandi*, in paragrapho qui incipit, *Decernimus*, continetur, videlicet *quod cum civitas, caſtrum, &c. vendenda vel obliganda extiterint*, quoad obligationem hujuſmodi intelligi volumus ſi obligatio ipſa fiat principaliter, ſpecialiter, & expreſſe.

De locis non tradendis ad firmam.

POrro ad capitulum poſitum ſub rubrica *De locis non tradendis ad firmam* adiicimus quod per contenta in eo non intendimus prohibere quominus Antiſtites, Abbates, Priores, & adminiſtratores alii redditus & proventus adminiſtrationum ſuarum locare ſeu vendere valeant abſque ſolemnitate in capitulo ipſo appoſita ad tempus modicum quod triennium non excedat, juxta morem in regione in qua erunt ſolitum obſervari, ſtatutis etiam rationabilibus Eccleſiarum vel monaſteriorum vel aliorum locorum religionis ejuſdem, ſi qua ſuper hoc fuerint, obſervatis. Si vero talis traditio vel conceſſio ad firmam tempus triennii forſan excedat, volumus quod omnes ſolemnitates in ipſo capitulo poſitæ debeant obſervari. Volumus etiam quod decimæ & primitiæ nonniſi uſque ad annum tradi poſſint ad firmam, & quod per hoc in caſibus aliis non præjudicetur contentis in ordinationibus prælibatis. Si tamen ex hujuſmodi locatione ſeu venditione proventuum ad tempus modicum, ut præmittitur, facienda contingeret infra unum annum recipi pecuniam vel aliud quod pretium proventuum unius anni rei venditæ ſeu locatæ excederet, tunc ſervari volumus ſolemnitates contentas in capitulo memorato.

Ne mulieres habitent in locis monachorum.

QUod autem in capitulo poſito ſub rubrica *Ne mulieres habitent in locis monachorum* prohibetur expreſſe ne Antiſtites, Abbates, Priores, & cæteri adminiſtratores in Eccleſiis, monaſteriis, ſeu locis aliis ordinis & religionis ejuſdem aut infra ſepta ipſorum mulieres tenere præſumant, declaramus de illis domibus, locis, & ſeptis religionis ejuſdem debere intelligi in quibus debent monachi reſidere.

De creatione monachorum.

ILlud ſiquidem quod in capitulo poſito ſub rubrica *De creatione monachorum* circa ejus principium continetur, videlicet quod induantur monachi cum proborum conſilio Eccleſiæ, monaſterii, prioratus, decanatus, aut loci cui ii ad quos pertinet creatio eorumdem præfuerint, intelligi volumus in locis duntaxat in quibus de conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto requiri habet proborum conſilium prædictorum.

De licentiis eundi extra monaſteria.

CÆterum illud quod continetur in capitulo poſito ſub rubrica *De licentiis eundi extra monaſteria vel alia loca*, in verſiculo qui incipit *Si quis vero monachus contrarium fecerit*, intelligi volumus cum monachus de monaſterio & loco conventuali, a ſuperiore ſuo non petita licentia nec obtenta, exire præſumpſerit, vel cum obtenta dicta licentia exiverit & ceſſante impedimento legitimo in præfixo ſibi termino non duxerit redeundum.

Denique quia in eiſdem conſtitutionibus nonnulla capitula continentur per quæ pœnæ ſeu ſententiæ excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac etiam inhabilitatis in perſonas dictæ religionis interdum ſine aliqua moderatione temporis proferuntur, quas ſiquidem pœnas ſeu ſententias nonnullæ earum per inadvertentiam, ſimplicitatem, ſeu ignorantiam, ſeu etiam propter ambiguitatem dictorum capitulorum forſitan incurrerunt, nos ad eorum ſupplicationis inſtantiam, pro animarum ipſorum ſalute, præfatis perſonis dictæ religionis, cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis exiſtant quæ dictas pœnas ſeu ſententias incurrerint, providere ſalubriter intendentes, volumus & tenore præſentium concedimus hac vice quod perſonæ in dicta religione ſuperiores non habentes, qui prædictas pœnas ſeu ſententias incurrerint, ab aliquo præſidentium, cæteræ vero perſonæ per ſuos immediate ſuperiores poſſint, ſi humiliter petierint, a prædictis ſententiis juxta Eccleſiæ formam abſolvi & ab eis tam ſuper irregularitate, ſi quam forſan prædictis ligatæ ſententiis celebrando divina vel ſe ingerendo eiſdem contraxerunt, quam ſuper inhabilitate præmiſſorum occaſione contracta, diſpenſationis & habilitationis gratiam obtinere, injunctis eis ſuper iis quæ

de

de jure fuerint injungenda. Pœnas vero temporales quas per conſtitutiones eaſdem perſonæ prædictæ forſan incurrerunt, de quibus per eas nondum extitit ſatisfactum, volentes hac vice miſericorditer agere cum eiſdem, apoſtolica auctoritate remittimus de gratia ſpeciali. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum voluntatum, adjectionum, conſtitutio- A num, caſſationum, revocationis, declarationis, & remiſſionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Avinioni Nonis Decembris, pontificatus noſtri anno ſexto.

ANNO CHRISTI 1335.

** CONCILIUM ROTOMAGENSE

A Petro archiepiſcopo cum ſuffraganeis habitum in monaſterio (a) B. Mariæ de Prato prope Rotomagum, anno Dom. M.CCC.XXXV. menſe Septembri.

a) Noſtre Dame de Bonne-Nouvelle.

Ex MS. V. Cl. Emerici Bigotii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De Divinis officiis religioſe celebrandis.*
2. *De vita & honeſtate clericorum.*
3. *De vita & honeſtate monachorum.*
4. *Ut capellani in beneficiis deſervire compellantur.*
5. *Ut patroni ad beneficia non præſentent pro pecunia.*
6. *Ut non impediantur eccleſiaſtici decimas colligere.*
7. *Ut prælati negligentes non ſint in promovendo paſſagio ultramarino.*
8. *De inſtauratione fabricæ, librorum, & ornamentorum.*
9. *De parochis inſtitutis per alios, quam diœceſanos.*
10. *Ut caſus in quibus incurritur excommunicatio, prima Dominica menſis in eccleſiis publicentur.*
11. *Ut publice exponantur caſus, ſedi apoſtolicæ & diœceſanis reſervati.*
12. *Ut rectores eccleſiarum ſint favorabiles ordinibus Mendicantium.*
13. *Ut hæc & alia provincialia ſtatuta publicentur.*

PRÆFATIO.

(1) AScendens ad patrem paſtor æternus, Dei filius, gregem proprii ſanguinis effuſione comparatum, per ſanctos apoſtolos, quorum in locum ſuccedunt & vice funguntur pontifices, voluit & decrevit protectione continua cuſtodiri: ut Chriſtianus populus iiſdem rectoribus gubernetur, & obſervetur a noxiis, & ad ſalutaria dirigatur. Et quamvis ſancti patres multa ſtatuerint ſalubria, quæ pro reformatione morum in populo, & in clero, ſuis in temporibus videbantur poſſe ſufficere: dierum tamen creſcente malitia, (2) nulla viris ſanctis ad humanæ naturæ (3) varietatem & ejus machinationem inopinabilis, ſufficit ad elucidandum ambiguitatem, vel attingit. Hac itaque conſideratione, nos Petrus miſeratione Divina B Rotomagenſis archiepiſcopus, ac eadem gratia Joannes Abrincenſis, & G. Sagienſis, perſonaliter; necnon G. Bajocenſis, Guido Lexovienſis, Gaufridus Ebroicenſis, & Guillelmus Conſtantienſis, epiſcopi, per procuratores (4) idoneos conſtitutos, in provinciali concilio, in prioratu beatæ Mariæ de Prato juxta Rotomagum convocati, & (5) inſimul congregati; vocatis etiam ad dictum concilium, tam eccleſiarum cathedralium capitulis, quam abbatibus, (6) conventualibuſque prioribus, ordinum quorumcumque, necnon ſæcularium aliquorum collegiatorum provinciæ Rotomagenſis capitulis, per ſe, & per procuratores idoneos, præſentibus in concilio memorato: ipſo toto approbante concilio, C pro reformandis moribus præſertim in clero, & pro relevandis, in quantum eſt nobis poſſibile, ab oppreſſionibus, eccleſiis, ſalva tamen in omnibus ſedis apoſtolicæ auctoritate, infra ſcripta duximus ſtatuenda.

CAPITULA.

I. *De Divinis officiis religioſe celebrandis.*

PRimo, quia plerumque cathedralium eccleſiarum, & collegiatarum, ſæ- D cularium & regularium eccleſiarum, perſonæ (quæ in puritate conſcientiæ & animi devotione, ſacrificium laudis Altiſſimo, cujus, utpote peculiaris populus, ſunt mancipati obſequiis, jugiter offerre deberent) ſacra Miſſarum ſolemnia, aliaſque horas canonicas, tranſcurrendo & ſyncopando, variaque & otioſa, interdum inhoneſta intremiſcendo colloquia, & multipliciter alias indevote pſallere non verentur; tarde quoque ad eccleſias conveniunt & ad chorum, & inde abſque cauſa rationabili, E ſed currendo potius (7) poſt ſuas voluntates illi-

1 Codex Beccenſis MS. e quo hoc concilium edidit P. Beſſin in Concil. Rotom. Prov. p. 176. legit, *Aſcenſurus*. 2 MS. Bigot. cum quo idem Concilium contulit dictus P. Beſſin: *nulla juris ſanctio ad humanæ ... machinationes inopinabiles ſufficit, nec ad elucidandam ambiguitatem attingit*. 3 Harduin. *fragilitatem*. MS. Becc. *varietates & ejus moribus, nec non Eccleſiarum aliarum Collegiatarum provinciæ Rotomagenſis capitulis, & per ſe ſeu per procuratores idoneos præſentibus in Concilio pro reformando mores, & pro relevando ..... Eccleſias &c.* 4 MS. Becc. *idonee*. 5 Hard. *inſuper*. 6 MS. Bigot. *conventibus, ſive*
7 MS. Bigot. *poſt indomitas voluntates.*

ANNO CHRISTI 1335.

citas, non expletis Divinis officiis, diſcedendo: ideo ſtatuit præſens concilium, quod conſtitutio ſuper his edita in generali concilio Viennenſi, quæ ſic incipit: *Gravi nimirum* &c. (item, *Concilium præcipit*) inviolabiliter (1) obſervetur, & ſingula contenta in ea frequenter in ſynodis, capitulis, Kalendis ſeu (2) convocationibus, doceantur; & inſuper in cathedralium & collegiatarum, tam ſæcularium, quam regularium, eccleſiarum capitulis recitentur, & intelligibiliter exponantur; & tranſgreſſores ipſius, per ordinarium & alios ſuperio- B res, ſic rigide, mediante juſtitia, puniantur, quod, etſi non amore virtutis, ſaltem pœnæ formidine, inducantur ad impendendum cordis & labiorum ſuorum Altiſſimo gratum fructum.

Clement. de celebratione Miſſarum.

II. *De vita & honeſtate clericorum.*

Rurſus quia perſonæ eccleſiaſticæ, præſertim curam animarum habentes (quæ ſicut aliis præſunt, ſic præ illis exemplari (3) vita præfulgere deberent operibus virtutis) in multis hujus provinciæ partibus, C quod dolenter referimus, in ſtatu, geſtu, & habitu, ſic diſſolute & inhoneſte incedunt, quod non ſolum in clericali, ſed potius in ſæculari (4) videntur malitia mancipari (5) plerique: quæ procul dubio Majeſtatem Divinam non mediocriter offendunt, (6) qui ſic vitam inhoneſtam ducunt, & ultra modum diſſolutam, (7) quo immaculata Dei ſancta mater eccleſia contemptibilis redditur, (8) qui tales illo pernicioſo exemplo multos pertrahunt ad ruinam: ideo ſtatuit præſens concilium, quod (9) D conſtitutio ſuper his, in provinciali concilio, in eodem prioratu de Prato, necnon & omnes aliæ conſtitutiones in dicto provinciali concilio (10) editæ, quæ incipiunt: *Non debent irreprehenſibiliter judicari*: quas omnes & ſingulas præſens concilium approbavit, & etiam innovavit; (& quæ) in ſynodis, capitulis, convocationibus decanatuum, frequenter recitentur, & intelligibiliter exponantur; & tranſgreſſores ipſarum, per locorum diœceſanos & alios ſu- E periores, ſic rigide, mediante juſtitia, (11) puniantur, quod cedat cæteris in exemplum; & , ſi ſe reddant incorrigibiles in præmiſſis, quod a corpore cleri, tanquam membra inutilia, abſcindantur, prout ordo (12) poſcit rationis, loco eorum viris idoneis & Deum timentibus ſubrogatis.

III. *De vita & honeſtate monachorum.*

Quia etiam in præſenti concilio relatum eſt, quod in pleriſque hujuſmodi provinciæ partibus conſtitutio generalis concilii Viennenſis, quæ incipit, *Ne in agro Dominico*, (13) contemnitur; monachi etiam diſſolute & inhoneſte per patriam pervagantur, publice arma portantes, cum habitu (14) nimirum * breviato, nodato, ſtricto, & alias quamplurimum indecenter ornato: ideo ſtatuit præſens concilium, quod dicta conſtitutio generalis concilii, & omnia contenta in ea, cum diligentia obſerventur; & (15) tranſgreſſores omnes, per illos, ad quos pertinebit, rigide puniantur; & abbas ac priores, in his quæ ad eorum pertinebunt officium, illos quos repererint incorrigibiles in præmiſſis, diœceſanis, aut eorum vicariis, habeant denotare, ut per eorum (16) providentiam malo occurratur.

Clem. de ſtatu monachorum.

* ſ. nimium

IV. *Ut capellani in beneficiis deſervire compellantur.*

Præſenti quoque concilio reprobatum eſt, (17) quod ſi qui inſtituantur in capellaniis perpetuis fundatis per teſtatores & alios Chriſti fideles, plerumque in illis non deſerviunt, nec faciunt (18) deſervire; atque perceptis, & frequenter in malis uſibus conſumptis fructibus & proventibus, eorumdem libros & ornamenta diſtrahunt, & conſumunt illos, & eorum domos pro derelictis dimittunt; ex quibus inter cætera, illa ſequuntur inconvenientia, quod & eorum fundatores ſuo fraudantur deſiderio, & alii Chriſti fideles a fundatione conſimiliter retrahuntur. Et ideo ſtatuit præſens concilium, quod locorum ordinarii, & alii

1 MS. Bigot. *quam idem Concilium .... obſervari.* 2 MS. Bigot. *convocationibus decanorum.*
3 MS. Bigot. *vita & moribus virtuoſis fulgere deberent.* 4 MS. B. *videantur malitia mancipari.*
5 Id. MS. *Clerici quoque, quod proculdubio .... offendit.* 6 MS. id. *omiſſo qui ſic vitam inhoneſtam ducunt.* 7 Id. MS. *quod et immaculata ſemper virgo mater Eccleſia* &c.
8 MS. *Et ſuo pernicioſo exemplo multos poſt ſe pertrahunt* &c. 9 MS. *ſuper hoc Edita in provinciali Concilio.* Ideſt anno 1313. *Non debet reprehenſibile judicari.* 10 Scilicet anno 1299. cap. 1. Exciderunt laudatæ illæ conſtitutiones, neque ex Provinciali illo Concilio aliud nobis ſupereſt præter ea, quæ ex Statutis Synodalibus Lexovienſis Eccleſiæ excerpta dedimus ad annum 1279.
11 MS. Bigot. *puniantur et corrigantur.* 12 MSS. *popoſcerit.* 13 MSS. *non bene ſervatur; quinimo Monachi diſſolute* &c.
14 MS. Bigot. *nimia brevitate notato, ſtricto, et ſciſſo ab anteriori parte, et alias multipliciter indecente.*
15 *Et tranſgreſſores ipſius per illos* &c. 16 MSS. *providentiam, eis occurratur.*
17 Al. *ii qui inſtituuntur.* 18 MSS. *deſervivi, ſed perceptis.*

ANNO CHRISTI 1335.

& alii ad quos pertinebit, ad corrigendum hæc & ſimilia diligenter intendant; & ad impendendum debitum obſequium, (1) per ſubminiſtrationem beneficiorum hujuſmodi, & aliis juris remediis, ipſos compellere non poſtponant.

V. *Ut patroni ad beneficia non præſentent pro pecunia.*

Cæterum quia plerumque eccleſiarum patroni ad eccleſias & alia (2) bona eccleſiaſtica præſentant pro pecunia, & pro alio illicito commodo vel emolumento, odibile Deo crimen ſimoniæ committendo: ideo præſens concilium, conſtitutionem ſynodalem, in quibuſdam partibus provinciæ præſentis ſuper his editam, ad totam provinciam extendendo, ſtatuit quod hoc de cætero prohibeatur fieri; & qui de cætero contrarium fecerit, tam dans, quam permittens, aut recipiens, ſub quovis colore quæſito, poſt monitionem etiam generalem, excommunicationis incurrent ſententiam ipſo facto: a qua non poterunt abſolvi, præterquam in mortis articulo, niſi per diœceſanos, ſeu illos quibus ſpecialiter id duxerint committendum, & inſuper plenaria reſtitutione facta de eo omni, (3) quod occaſione eorum fuerit ante receptum, quod per manus diœceſanorum in pios uſus decrevit præſens concilium convertendum.

VI. *Ut non impediantur eccleſiaſtici decimas colligere.*

Ex frequentibus quoque perſonarum eccleſiaſticarum querelis ſignificatum eſt præſenti concilio, quod plerique qui nomen Domini in vanum recipere non verentur, viris ſæpe eccleſiaſticis multas inferunt moleſtias, ipſos contra ſacrorum canonum præcepta impediendo, (4) ac minis & coloribus quæſitis multipliciter perturbando, quominus decimas quas percipere conſuevimus, poſſint per ſe vel per alios colligere, & ubi voluerint cum quadrigis, ſeu animalibus, aut aliis, deportare. Ideo præſens concilium talia de cætero fieri prohibuit, ſtatuendo, ut talia facientes, & fieri facientes, niſi requiſiti (5) deſiſtant, & omne impedimentum ſine difficultate amoveant, poſt monitionem etiam generalem, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto: a qua non abſolvantur, niſi prout ſuperius de aliis eſt expreſſum. Et idem etiam ſtatuit de decimis novalium, quæ ad ipſos pertinent, ſeu impoſterum pertinebunt.

* In car-te

VII. *Ut prælati, negligentes non ſint in promovendo paſſagio ultramarino.*

Item quod eccleſiarum prælati, capitula, & eccleſiarum rectores, in promotione inſtantis ſancti ultramarini paſſagii, quod dominus rex (6) Francorum aſſumpſit, (7) ſe reddant plerique modo negligentes, non celebrando Miſſas pro perſecutione ſancti ejuſdem paſſagii, per ſedem apoſtolicam ſeptimanis ſingulis ad celebrandum deputatas, neque populum ad orandum & ſubveniendum, prout per apoſtolicas litteras injunctum eſt, exhortando: ideo præcipit (8) diſtincte idem concilium, quod in præmiſſis diligenter de cætero curam adhibeant, ſi Dei & ipſius ſedis apoſtolicæ effugere voluerint ultionem, exponendo pœnas & indulgentias conceſſas ipſi ſancto paſſagio, & ſuper hoc ſæpius prædicando, per ſe vel per alios, & ad ſubveniendum ſalutaribus monitis exhortando. Legata quoque donata, & alia emolumenta, quæ ex ordinatione apoſtolica debent dicto ſancto paſſagio applicari, ſolicite, fideliter, & curioſe exigere non poſtponant, alia omnia dictum paſſagium (9) continentia, juxta litterarum apoſtolicarum ſuper his directarum continentiam & tenorem. (10)

VIII. *De inſtauratione fabricæ, librorum, & ornamentorum.*

Conſtitutionem ſuper reparatione cancellorum & librorum eccleſiaſticorum, alias in provinciali (11) ſynodo editam (quæ incipit: Statuimus quod abbates, & priores, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, quæ percipiunt majores decimas in eccleſiis parochialibus, compellantur ad reſtaurandum fabricam, libros, & ornamenta, pro rata pro qua percipiuntur in eiſdem, juxta tamen conſuetudinem & uſum hactenus obſervatum) declarando: ſtatuit præſens concilium, quod quoties alicujus cancelli imminebit reparatio facienda, ſi ſit pecunia vel theſaurus penes theſau-

1 MSS. *ſubtractionem*. 2 MSS. mel. *Et alia beneficia eccleſiaſtica*. Edit. male, *bona*. 3 Ad fidem MSS. reſtitue: *quod hac occaſione datum fuerit aut receptum*.
5 MSS. *deſtiterint . . . . amoverint*. 4 MS. Big. *ac viis et coloribus*. 6 Scil. Philippus VI. in Palæſtinam. Verum cum Maſſiliam uſque progreſſus fuiſſet, inde regreſſus eſt, ut Eduardo Anglorum regi bellum adverſus ipſum paranti obſiſteret.
7 MS. Big. *ſe reddiderint plerumque negligentes*.
8 MS. Becc. *diſtricte*. 9 Forte, *contingentia*, vel *concernentia*. 10 Adde ex MSS. *exequantur*. 11 Anni 1279. can. 1.

ANNO CHRISTI 1335.

ſaurarios eccleſiæ, vel quoſcumque alios, ante omnia in reparatione hujuſmodi expendantur. Si autem non ſit theſaurus, & ſuper hos ſit aliqua conſuetudo introducta, ſervetur: dummodo debite & legitime introducta ſit. Si non ſit pecunia vel theſaurus, vel conſuetudo legitime introducta: ii qui recipiunt groſſas decimas, pro partibus quibus recipiunt, ad reparationem hujuſmodi teneantur. Et quia cauſæ hujuſmodi celeritatem deſiderant, procedatur ſummarie & de plano, ac ſine ſtrepitu, & judicii figura. Nihilo minus ſtatuentes, quod quando cito de cætero imminebit reparatio facienda, ad manus diœceſanorum ponantur, arreſtentur, & teneantur; & quicumque de cætero, poſt hujuſmodi arreſtum, ſcienter dictas decimas capere, ſeu de loco ad locum transferre præſumpſerint, ſeu capi & arreſtari mandaverint, aut procuraverint, niſi intra quindecim dierum ſpatium bona hujuſmodi fuerint reſtituta, vel ſatisfactio pro eis impenſa, poſt monitionem generalem, excommunicationis ſententiam incurrent ipſo facto: a qua non poterunt abſolvi, niſi prout de aliis expreſſum eſt ſuperius, reſtitutioneque prius facta de ablatis.

IX. *De parochis inſtitutis per alios quam per diœceſanos.*

Porro quia aliqui plerumque in parochialibus eccleſiis inſtituuntur per alios, quam per diœceſanos, (1) ſine autoritate ipſorum: ſtatuit idem concilium, quod quoties aliquem ſic de cætero contingeт inſtitui, idem inſtitutus, infra quadraginta dies a tempore corporaliter adeptæ poſſeſſionis, (2) coram diœceſano ſeu ejus vicario comparere * perſonaliter, fidem facturus debitam de titulo, ſi quem habet in beneficio ſic adepto, ac præſtiturus diœceſano de & ſuper obedientia, fidelitate, & reſidentia, & aliis conſuetis, debitum & ſolitum juramentum: & ad hoc per locorum decanos, ſtatim elapſis dictis quadraginta diebus, per captionem & detentionem fructuum & proventuum eccleſiæ, compellatur.

* Deeſt, debent

X. *Ut caſus in quibus incurritur excommunicatio, prima Dominica menſis in eccleſiis publicentur.*

Quia vero in multis articulis, variiſque de cauſis, excommunicationis ſententiæ, tam ſacrorum canonum, quam provincialium & ſynodalium conſtitutionum autoritate, prolatæ ſunt, quas plerumque laici & ignari incurrunt, ob hoc quia conſtitutiones hujuſmodi minime publicantur, non ſine multis periculis animarum: ſtatuit præſens concilium, quod quilibet diœceſanus in ſua ſynodo caſus, de quibus ipſis videbitur, per quos quis generalium, provincialium, ſeu ſynodalium conſtitutionum autoritate, poteſt excommunicationis ſententiam incurrere, quovis modo diligenter exponat, & inter (3) conſuetudines ſynodales inſeri faciat & conſcribi: & provincialibus * presbyteris injungat, ut recepta earumdem copia, hanc diligenter & intelligibiliter lingua materna exponant in ſuis eccleſiis prima Dominica cujuslibet menſis, ne populus ſubditus, (4) in cauſam craſſæ ignorantiæ & ſupinæ, (5) in ſuarum animarum periculum, prolabatur.

* Cer. parochialibus

XI. *Ut publice exponantur caſus ſedi apoſtolicæ & diœceſanis reſervati.*

Quia etiam plerique religioſi, excommunicatos a canone, præterquam in caſibus a jure permiſſis; aliqui etiam ſæculares, ſicut fide digna tenet aſſertio, a peccatis quæ ſibi in foro pœnitentiæ aperiuntur, frequenter abſolvunt, etiam in caſibus ſedi apoſtolicæ & diœceſanis ſpecialiter reſervatis, in hoc graviter delinquendo, & confitentes hujuſmodi decipiendo, qui ſe, cum tamen non ſint, reputant (6) a dictis omnibus abſolutos; necnon religioſi aliqui excommunicatos a canone (præterquam in caſibus a jure permiſſis, vel per privilegia eiſdem conceſſa) vel a ſententiis (7) quæ per ſtatuta provincialia aut ſynodalia promulgantur, aut a pœna & culpa abſolvunt, (8) excommunicationis, autoritate conſtitutionis generalis concilii Vienneнſis, incurrendo ſententiam ipſo facto, ſeque & populum decipiendo catholicum, non ſine gravibus periculis animarum. Ideo ſtatuit præſens concilium, quod ſinguli diœceſani in ſuis ſynodis, & decani in ſuis capitulis, ſeu Kalendis, exponant caſus dictæ ſedi apoſtolicæ & diœceſanis ſpecialiter reſervatos, populum inſtruendo quod de præmiſſis abſolvi non poſſunt, niſi per diœceſanos aut eorum pœnitentiarios, vel illos quibus hoc ſpecialiter dicti diœceſani duxerint concedendum. Et ſi qui religioſi vel ſæculares aſſerant, ſibi poteſtatem in dictis

1 MS. Beccen. *ſeu auctoritatem*. 2 MSS. *coram diœceſanis ſeu eorum vicariis comparere perſonaliter teneatur*. 3 MS. Beccen. *conſtitutiones*. 4 MS. Bec. *cauſa craſſæ ignorantiæ &c.* Bigot. *prætextu craſſæ &c.* 5 MS. Bigot. *in devii periculum prolabatur*. 6. MS. Big. *a dictis criminibus abſolutos*.
7 Id. MS. *per ſtatuta promulgatis*. 8 Id. MS. *excommunicatos*.

ANNO CHRISTI 1335.

dictis caſibus per diœceſanum fuiſſe conceſſam: de ipſa, antequam ea utantur in aliqua parochia, teneantur curato illius parochiæ; per litteras poteſtatem hujuſmodi continentes, facere promptam fidem: quas litteras præcipimus gratis eis exhiberi.

XII. *Ut rectores eccleſiarum ſint favorabiles ordinibus mendicantium.*

Eoſdem tamen parochialium eccleſiarum rectores, aliaſque perſonas eccleſiaſticas provinciæ memoratæ, in Domino exhortamur, ut fratres Prædicatores, Minores, & aliorum mendicantium ordinum, cum ad eorum loca & monaſteria acceſſerint, ipſis ſe exhibeant favorabiles & benignos.

XIII. *Ut hæc & alia provincialia ſtatuta publicentur.*

Præcipit quoque, quod omnes diœceſani copiam hujuſmodi conſtitutionum, & aliorum provincialium conciliorum recipiant, & in ſuis ſynodis frequenter publicare procurent, & ea in ſuis civitatibus & diœceſibus faciant firmiter obſervari.

Actum in provinciali concilio, loco prædicto, die Lunæ poſt Nativitatem beatæ Mariæ virginis, cum continuatione dierum aliorum, anno Domini MCCCXXXV.

CONCILIUM SALMANTICENSE,

Celebratum Salmanticæ in eccleſia cathedrali, anno Chriſti MCCCXXXV. Præſide D. Joanne archiepiſcopo Compoſtellano.

Ex MS. ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ primum edidit Cardinalis de Aguirre.

TITULI DECRETORUM.

1. *De officio vicarii.*
2. *De appellationibus.*
3. *De vita & honeſtate clericorum.*
4. *De inſtitutionibus.*
5. *De decimis.*
6. *De reliquiis & veneratione Sanctorum.*
7. *De obſervantia jejuniorum.*
8. *De immunitate Eccleſiarum.*
9. *De clandeſtino matrimonio.*
10. *De ſanguinitate & affinitate.*
11. *De ſecundis nuptiis.*
12. *De Judæis & Sarracenis.*
13. *De raptoribus.*
14. *De uſuris.*
15. *De ſortilegis.*
16. *De pœnitentiis & remiſſionibus.*
17. *De ſententia excommunicationis.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

1. PAſtores gregibus præponuntur, qui nocte dieque ſuper eos, a lupinæ mordacitatis rabie liberatos, in unius ovilis eoſdem conſervare ſtudeant indiſſolubili unitate: ne diſperſæ oves, in ſuis peſtiferis paſcuis voluptatum repentini morbi corruptela gravi jacturæ ſubjaceant, & viſæ luporum edacitati voraci, icirco ſe liberius exponendo, quantum ſe ſubtraxerint a paſtoris ſtudio vigilantis.

2. Ideo nos Joannes Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ archiepiſcopus, ac regni Legionis [a] Cancellarius, una cum reverendis in Chriſto patribus & dominis Sanctio Abulenſi, Roderico Zamorenſi, Laurentio Salmaticenſi, Alphonſo Caurienſi, Joanne Civitatenſi, Bartholomæo Egitanienſi, Benedicto Palentinenſi, & fratre Salvato Lamecenſi, eccleſiarum epiſcopis, ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ ſuffraganeis, & nonnullis aliis procuratoribus, tam dominorum Ulixbonen. & Eboren. epiſcoporum eccleſiarum, [b] quorumdam aliorum capitulorum cathedralium eccleſiarum provinciæ Compoſtellanæ, in ſancto provinciali concilio in eccleſia cathedrali Salmantina, diſponente Domino, celebrato, ad laudem Dei & totius curiæ ſupernorum, nec non ad reformationem noſtrorum, & correctionem debitam ſubditorum, & manutenendam eccleſiaſticam libertatem, hæc unanimiter ſtatuenda duximus quæ ſequuntur.

3. Per ſpiritum Dominus Jeſus Chriſtus ſpirituales ad capiendos homines faciens [c] paſtores, qui de lacu miſeriæ, & de luto fæcis eductos, in divinorum concluſos retibus mandatorum, illi obedire faciant, cui ſervire eſt regnare: & qui in medio congregatorum, juxta præceptum evangelicum, conſiſtentes ipſos, juxta ſtatuta canonum ad concilium convenire, in quibus poſſint mitti retia capturæ, ad educendum hujuſmodi multitudinem de hujuſmodi voragine [d] curioſa Redemptoris hominum liberam ſervitutem. Eapropter cum ad expeditionem utilitatis publicæ, & ob eamdem ad concilium venientes plena debeant ſecuritate gaudere; ſtatuimus, ut ſi aliquis vel aliqui archiepiſcopo, ſeu archidiaconis, vel abbatibus, aut aliis quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis, vel eorum familiaribus, ad provinciale concilium vel ſynodos venientes, in veniendo, ſtando, vel redeundo, in perſonis aut in rebus injuriati fuerint, vel damna notabiliter intulerint, ſint ipſo facto excommunicationis ſententia irretiti, & excommunicati, cum ſuis fautoribus, auxiliatoribus, & conſiliariis; & per ſingulorum prælatorum diœceſes tamdiu nuncientur, donec ſatisfactione præmiſſa, a ſuis diœceſanis meruerint abſolutionis beneficium obtinere.

a fr.

ANNO CHRISTI 1335.

I. *De officio vicarii.*

4. Conſentaneum rationi non putamus, quod in concilio pridie nobis relatum exſtitit per nonnullos eccleſiaſticorum, quod epiſcopi, prælati, decani, archidiaconi, & alii inferiores, de jure vel de conſuetudine, vel ſtatuto, juriſdictionem aliquam exercentes, vicarios ſeu aliquos officiales, vel alias perſonas, quæ debent eorum vices ſupplere, cognoſcere, vel cauſſas eccleſiaſticas terminare, conſtituunt peregrinas: beneficiatos in eccleſiis, quorum ſunt epiſcopi, vel noſcuntur dignitatem ratione aliqua obtinere, inhumaniter poſtponentes, in gravem totius diœceſis & eccleſiæ læſionem. Ideo ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut epiſcopi, decani, archidiaconi, vel alii dignitates, vel perſonatus habentes, juriſdictionem ordinariam obtinentes, viros providos de gremio eccleſiæ cathedralis litterarum ſcientia præditos, ſi reperire potuerint, ad exercendum eorum vices, eligere teneantur. Qui cum ipſi fuerint abſentes, vel præſentes, & ſua juriſdictione uti non valuerint, iſtæ perſonæ ſic electæ vices ſuas poſſint in omnibus exercere. Si vero extraneas perſonas, & non de gremio eccleſiæ, poterunt invenire, decernimus tales non eſſe ulterius admittendos.

5. Ceterum quia nonnulli vicarii ſeu officiales in petenda & exigenda cancellaria rationis metas excedere non verentur; ſub pœna excommunicationis, ratione contumaciæ, decem; pro littera cum participantibus, quindecim; pro littera abſolutionis, xx. denarios recipere valeant, & non plures. Pro litteris vero collationis, ſeu præſentationum beneficiorum, quilibet epiſcopus taliter [a] ordiri faciat in ſua diœceſi in prima ſynodo, quod vitetur vitium ſimoniæ, & clerici eccleſiæ non graventur.

a) Forte ordinari.

II. *De appellationibus.*

6. Congregato ad civitatem Salmantinam concilio, conſidentium relationibus eſt probatum, quod nonnulli eccleſiarum prælati, epiſcopi, vel eorum vicarii, & alii inferiores juriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, appellationibus legitimis minime deferentes, contra appellantes procedunt indebite, eorum perſonas capiendo, vel ſuis rebus exſpoliando, vel aliter contra eos nequiter procedendo; eapropter volentes hujuſmodi exceſſus remediis debitis obviare, ut pœnæ ſaltem formidine deinceps a ſimilibus arceantur: præſenti conſtitutione providendum inviolabiliter ſtatuentes, quod ſi quis in judicio, vel extra, a ſententia vel gravamine duxerit appellandum ex cauſſa probabili, quæ ſi vera eſſet, deberet legitima reputari; & epiſcopus pendente hujuſmodi appellatione, appellantem ceperit vel capi mandaverit, ſeu bonis ſuis ſpoliaverit: ſit ab ingreſſu eccleſiæ penitus interdictus. Et ſi inferior epiſcopo, qui dictum appellantem ceperit, vel capi mandaverit, ſeu ſpoliaverit, ut eſt dictum, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto.

7. Præcipimus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, univerſis & ſingulis ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ ſuffraganeis, & eorum vicariis & officialibus, quibus appellationibus ad Compoſtellanam eccleſiam intimatis ex cauſſis probabilibus, quæ ſi veræ eſſent, deberent legitime reputari, deferant reverenter.

III. *De vita & honeſtate clericorum.*

8. Ut verbera patris, & ubera matris habens mater eccleſia, ſic corripit filios delinquentes, ut correctos conſolationis reficiat ubertate: [b] virgæ paſſim parceretur, filios videntur odiſſe; cum eos propriæ relinquentes libertati, curam negligunt eorumdem. Quia Dominus tunc vehementius eſt iratus, cum delinquentes monita reſpuunt præſidentis. Quia quos diligit, corripit & caſtigat, ut caſtigatos uberiori gratia proſequatur.

b) Forte deeſt, quia parentes, &c.

9. Ideoque attendentes (quamquam per dominum fratrem Berengarium fuerit non tam provide quam ſalubriter conſtitutum, quod clerici publici concubinarii certas incurrant privationes & pœnas, juxta tenorem conſtitutionis quæ incipit: *Quamvis contra clericos publicos concubinarios multa hactenus emanaverint conſtituta: & non fuerint plenarie obſervata*;) ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ excommunicationis pœna diſtricte præcipiendo mandamus univerſis & ſingulis prælatis provinciæ Compoſtellanæ, ut ſupradictam conſtitutionem in ſupradictos hujuſmodi clericos publicos concubinarios, & eorum publicas concubinas, faciant exſecutioni debitæ demandari: adjicientes, ut quicumque eccleſiarum Paſtores concubinas publicas clericorum elapſis monitionibus in prædicta conſtitutione contentis, in eorum eccleſiis faciendis, eccleſiaſticæ tradiderint ſepulturæ, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto.

10. Omnes quoque, cujuſcumque ſexus, conditionis, aut ſtatus exſtiterint, qui tali nefandæ ſepulturæ intereſſe præſumpſerint, excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere; & tales ſupradictos per loca diœceſis minime abſolvendos, donec quinquaginta morapetinos uſualis monetæ perſolverint, cathedrali eccleſiæ applicandos.

IV. *De inſtitutionibus.*

11. Quoniam indiſſolubilem veritatem eccleſiæ per inciſum veſtimentum Domini ſalubriter deſignatam illi cognoſcantur incidere, qui adverſus ſuæ matris eccleſiæ ubera recalcitrantes, nequiter eccleſias de laicorum manibus, contra ſacrorum inſtituta canonum, recipere moliuntur; ſacro approbante concilio, decernimus clericos quoſcumque, eccleſias ſeu eccleſiaſtica beneficia, aut claves earum, vel domos ipſarum, temeritate propria recipientes de manu laicorum, ipſo facto [c] excommunicationis competebat; ac reddantur inhabiles ea vice eadem beneficia obtinendi [d] & ſic a patronis eorumdem beneficiorum, ſeu aliorum concorditer præſententur.

c) Forte, excommunicationi ſubjaceant.
d) Tre, eſt.

V. *De decimis.*

12. Cum [e] parate miniſtrorum Dei, turba æmula laicorum, quæ eccleſiæ ſæpius inquieſcit, timorem ante oculos ſuos non proponens, conſecrata Domino exſecrabilibus conatibus ſibi impr[æ]dam

e) Forte, parcem.

ANNO CHRISTI 1335.

dam detrahant & rapinam; ſuis reverendis patribus & miniſtris pro dilectione odium & injurias a tam frenetica reddens pro miniſterio ſalutari: ut tantis injuriis obſequio reſiſtatur, quia valde iniquum & ingens ſacrilegium eſt quidquid vel pro remedio peccatorum, vel pro ſalute aut requie animarum unuſquiſque .... eccleſiæ contulerit, aut reliquerit, ab his, a quibus maxime ſervari convenit, Chriſtianis, in alios transferri vel converti; non ſine gravi turbatione referimus, quod nonnulli iniquitatis filii decimas, oblationes, & alia bona eccleſiarum præſumunt auctoritate propria damnabiliter occupare. Idcirco ſtatuimus, ut quicumque decimas, oblationes, & alia bona eccleſiarum auctoritate propria capere, confiſcare, invadere, ſeu quomodolibet indebite occupare præſumpſerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat, a qua niſi ſatisfactione præmiſſa, minime abſolvatur. Mandantes inſuper quod prælati conſtitutionem felicis recordationis[b] Fe. Papæ V. quæ incipit, *Religioſi*, faciant publicari diebus Dominicis, & feſtivis.

a) Forte, gens phrenetica.

b) Ibi, Clem.

13. Quoniam nonnulli laici avaritiæ nexibus exempti, in ſolutione decimarum ſe exhibent, in ſuarum animarum periculum, negligentes, variaſque fraudes in propriæ ſalutis damnatione reciprocas & ...... cautelas contra jura, in non modicum eccleſiarum diſpendium, conficere moliuntur, ut decimas integre non perſolvant: non advertentes quod ſcriptum eſt: Quia non mihi reddidiſtis decimas & primitias, idcirco in fame & penuria vos maledicti eſtis, & pro decimis & primitiis quæ petierunt ut a vobis darentur, ubertatem pagorum veſtrorum, & omnem frugum abundantiam perdidiſtis.

Malach. 3. 9.

14. Quapropter ſtatuimus, ut decimarum ſolutionem poſſit ab eodem exigere, cum in ſancta Dei evangelia[c] exigitur juramentum. Quodque idem ſuſpectus, omni excuſatione poſtpoſita, cum exactum fuerit, teneatur, quod de omnibus, de quibus Deus omnipotens, in ſignum ſui univerſalis dominii, dari decimam ordinavit, vel jura ipſum ad dandum adſtringunt, decimam perſolvat integre abſque fraude. Quod ſi juramentum hujuſmodi ſubire noluerit (ut præmittitur) requiſitus, tamdiu excommunicatus publice nuncietur per eccleſiarum rectores, quouſque dictum ſubeat juramentum, vel ſolvat decimam integre.

c) Locus corruptus.

15. Intelleximus fide dignorum relatione, quod nonnulli prædia excolentes in certis parochiis, conſtitutam eccleſiam parochialem, ad quam decime prædiorum exſpectare de jure noſcuntur, enormiter lædunt, per ſubtractionem debitarum decimarum, alterius parochiæ ſe contra conſtitutionem Cardinalis legati parochianos faciendi, interdum quorumdam locorum vicinos, in quibus locis (ut aſſeritur) de conſuetudine reproba obſervatur, quod vicini illorum locorum duas partes decimæ eccleſiæ illi ſolvant, cujus ſunt noviter facti parochiani; quamquam prædia ex quibus decime proveniunt, in alia parochia, cujus parochiani prius erant, ſituati noſcantur.

16. Cum ergo decimæ eccleſiæ debeantur illi, in cujus parochia prædia excoluntur, niſi ab alia eccleſia per præſcriptionem debitam ſint ſubtractæ, præſenti decreto ſancimus, quod qui ſemel alicujus eccleſiæ parochianus fuerit, alterius fieri non poſſit, niſi domicilium totaliter in alterius parochiam transferendo: & tunc perſonales decimas illi ſolvere teneatur eccleſiæ, in qua receperit eccleſiaſtica ſacramenta; prædiales vero ſolvat illi, in cujus parochia ſunt prædia ſituata: niſi aliud de conſuetudine præſcripta legitime obſervetur.

VI. *De Reliquiis & veneratione ſanctorum.*

17. Cum deceat domum Domini ſanctitudo, & expediat ornamenta eccleſiaſtica munda eſſe, ſtatuimus ut prælati & ceteri, quibus viſitationis officium competit, de conſuetudine vel de jure, in viſitando adhibeant diligentiam ad quam de jure tenentur. Specialiter quod clerici eccleſiarum rectores mundas teneant eccleſias & eccleſiaſtica ornamenta: & quod ſanctiſſimum Corpus Chriſti, chriſma, ſanctum oleum catechumenorum & infirmorum, aras, corporalia, cruces, calices, & patenas faciant ſub fideli cuſtodia obſervari. Quod ſi eccleſiarum rectores hæc facere negligenter omiſerint, per ſuos viſitatores pœna arbitraria caſtigentur.

18. Præſenti etiam conſtitutione ſancimus, quod univerſi & ſinguli rectores provinciæ Compoſtellanæ a ſuis diœceſanis annis ſingulis recipiant novum chriſma, vel ab aliis, qui illud ex officio tenentur diſtribuere, poſtulent & requirant: & utantur eo, prius veteri concremato: alioquin utentes veteri chriſmate in baptiſmo, ipſo facto per ſex menſes a perceptione beneficii, negligentes vero in petendo per tres menſes, ab officio ſiant ſuſpenſi.

19. Cum inter cetera ſacramentum Euchariſtiæ ſit a cunctis fidelibus præcipue venerandum; & ad nos relatione pervenerit fide digna, quod in multis partibus provinciæ Compoſtellanæ, quando aliquis infirmatur, & petit ſibi ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrari, quod rector, ſive ſacerdos, qui portat ſanctiſſimum Chriſti Corpus, in portando debitam devotionem & reverentiam non obſervat: idcirco ſtatuimus, quod quandocumque contigerit hujuſmodi ſacramentum alicui miniſtrari, quod ſacerdos indutus ſaltem ſuperpellicio mundo, & ad collum orarum deferendo, velamine etiam mundo ſupra calicem poſito honorifice, ante pectus deferat cum omni reverentia, & cum cruce, lumine præcedente, alteroque campanæ ſonitum faciente, ut ex hoc apud fideles major devotio augeatur. Quod ſi ſecus facere præſumpſerit, condemnamus ipſum ex nunc, quod ſolvat pro fabrica cathedralis eccleſiæ ſexaginta ſolidos uſualis monetæ. Ceterum ut hujuſmodi debita reverentia cum devotione & affectione aſſidua obſervetur, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus aſſociantibus ſanctum Chriſti Corpus cum ducitur ad infirmos, quadraginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis in Domino relaxamus.

20. Alma mater eccleſia, glorioſiſſimi Domini noſtri Jeſu Chriſti in ſuis Sanctis, & in majeſtate admirabili ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, egregios doctores quatuor decrevit venerabiliter honorandos, & eorum feſtivitates ſub officio duplici per univerſas orbis eccleſias[d] celebrandos. Nos igitur ejuſdem matris veſtigiis inhærentes, attendentes quod egregius doctor beatus Iſidorus, de Hiſpania oriundus, & Hiſpalenſis archiepiſcopus, ipſam matrem eccleſiam multipliciter ſuis ſacris ſcripturis & eloquiis decoravit, & quod ejus ſacrum corpus in partibus Hiſpaniæ, ſcilicet in civitate Legionis, reconditum[e] obſervatur, prout ejus merita totam Hiſpaniam, ſpecialiter terras domini Regis Caſtellæ & Legionis, credimus multifarie liberari; ſtatuimus & ordinamus, ut feſtivitatem ipſius beati Iſidori confeſſoris & doctoris per univerſas eccleſias noſtræ provinciæ annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſimiliter celebretur: & hoc idem de beatiſſimo Ildephonſo Toletano archiepiſcopo præcipimus obſervari.

d) Forte, decrevit celebrandas.

e) Ipſius forte, ejus.

VII. *De obſervantia jejuniorum.*

21. Cum Quadrageſimæ ſacrum jejunium ſit quaſi totius anni decima dierum, & omnipotenti Deo decimas omnium bonorum noſtrorum[a] jubemur: & quorumdam ingluvies ad tantum in ſacro tempore proſiluit, quod non ſolum jejunare non novit, verum etiam a carnibus non ceſſare non erubuit: eapropter hæc præſenti approbatione concilii duximus ſtatuendum, quod nulla utriuſque ſexus perſona, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, carnes comedat, niſi ſit ægritudinis neceſſitate vel famis inedia conſtituta: alioquin ſcienter, vel negligentia[b] ſapienti, vel craſſa, conſtitutionis hujuſmodi tranſgreſſores ſententiam excommunicationis incurrant.

a) Deeſt, offerre, vel ſolvere.

b) Forte, ſupina.

22. Hoc idem de Quatuor temporibus ducimus ſtatuendum. Vendentes vero vel ementes publice carnes temporibus ſupradictis, ſint ipſo facto ſententia excommunicationis irretiti. Præſentem nempe conſtitutionem in conciliis ſynodalibus annuatim epiſcopis & rectoribus eccleſiarum in ſuis eccleſiis, quater ſaltem in anno, jubemus in virtutæ ſanctæ obedientiæ publicare.

VIII. *De immunitate eccleſiarum.*

23. Pervenit ad nos, quod multi viri, tam eccleſiaſtici quam etiam ſæculares, immunitatem eccleſiaſticam violantes, confugientes ad eccleſias vel cœmiteria ibidem capere & ligare vinculis non verentur: non attendentes, quod ſancta mater eccleſia eamdem confugientibus immunitatem præſtat, niſi publicus latro fuerit, vel notorius depopulator agrorum, vel immunitas eccleſiæ fuerit fracta.

24. Et propterea præſenti concilio duximus ſtatuendum, quod nulla clericalis vel ſæcularis perſona ad eccleſiam confugientem inde extrahere ſtudeat, aut ibidem captum detinere, vel aliter inclusum, niſi in caſibus ſupradictis[c] de quibus prius fidem, eccleſiaſtico judici, loci Ordinario, vel ejus vicario, omnino jubemus. Alioquin tam capientes, retinentes, cuſtodientes, & mandantes in aliquo iſtorum caſuum ſententiam excommunicationis incurrant: a qua eos abſolvi nequaquam volumus, niſi prius eccleſiæ vel perſonæ de ſacrilegio & injuriis ſatisfaciant competenter.

c) Deeſt, fecerit.

25. Ne ad arboris radicem ſecuris noſtri judicii poſita, permittat nociva & peſtifera[d] ſubcreſcere, germinaque per præcipitem & audacem tenacitatem multorum in aliorum innocentium damna & ſcandala contra libertatem eccleſiaſticam creſcunt, ſublimius & damnoſius dilatantur: hinc eſt quod nonnulli peſtiferi palmites libertatem eccleſiaſticam, nunc ipſarum eccleſiarum violatione, nunc vero earum deteſtabili incendio, infringere moliuntur. Proinde tales criminatores volentes perſequi, ut tenemur, eorum horrendam malitiam deteſtantes, ſtatuimus, ut prælati & eccleſiarum rectores, hujuſmodi incendiarios, vel violatores eccleſiarum, moneant, ut eccleſiis & perſonis, quibus incendia & damna hujuſmodi intulerunt, plene ſatisfaciant, corrigant, & emendent, ut abſolutionem excommunicationis, quam ipſo facto incurrerunt, obtineant, ut tenentur. Quod ſi moniti facere neglexerint, eos quos eiſdem conſtiterit fore propter prædictum excommunicationis vinculum, mandantes faciant excommunicatos publice nunciari, ac etiam evitari; donec congrue ſatisfaciant, ut eſt dictum, & cum litteris ſuorum diœceſanorum rei veritatem continentibus applicaſſe conſpectum repræſentent.

d) Forte, ſubcreſcere germina, quæ per.

Hic deeſt aliquid.

26. Relatum eſt ſacro provinciali concilio per nonnullos, quod aliqui judices, & alii tenentes in Compoſtellana provincia dominium temporale, clericos capiunt, vel capi faciunt tonſuratos in caſibus a jure eiſdem non conceſſis, eos ſuis oppreſſionibus, catenis, ſeu carceribus mancipantes: nonnulli commendatarii ſeu carcerarii ab eiſdem clericis ſic carceratis extorquent pecunias & alias res temporales indebite & injuſte, in derogationem non modicam eccleſiaſticæ libertatis.

27. Ideoque præſenti conſtitutione ſancimus, ut nullus judex, ſeu quævis alia ſæcularis perſona, clericum capiat deferentem tonſuram & habitum clericalem, niſi in facinore repertum, ut non fugiat; & tunc ipſum curiæ eccleſiaſticæ tradere teneatur; ita quod carceribus ſeu priſionibus ſæcularibus minime mancipetur. Alioquin capientes, mandantes, & ab eiſdem clericis aliquid ratione carceris exigentes, tamdiu excommunicati publice nuncientur & evitentur, quouſque ſic captum curiæ eccleſiaſticæ reſtituerint, & ablata.

28. Sedula noſtræ ſpeculationis obſequia, & fidelia conſtantiæ merita, quæ ſancta mater eccleſia procelloſis preſſa turbinibus ſibi ſentire debet adeſſe pro recipiendo robore pacifico ſui ſtatus, cum contra ipſam nunc fortius inardeſcat doloſa calliditas plurimorum, tanto ſpirituali potentiæ indefeſſum contra ...... hujuſmodi doloſas machinantes debent ferventius excitari, ut ſibi tam patenter quam viriliter aſſiſtamus, quanto ipſam perſecutorum vehementius infeſtant jacula & perturbant. Sane in ſancto provinciali concilio per quamplurimos eſt perlatum, quorumdam horrenda malitia & abominabilis nefanda ſuperbia, qui Dei timore poſtpoſito, non ſolum perſonas privilegio eccleſiaſtico decoratas invadere non formidant; verum & juriſdictionem eccleſiaſticam ſpiritualem & temporalem, vel earum alteram, vel eccleſiæ dominium temporale, in Compoſtellana provincia occupare & perturbare modis plurimis moliuntur.

29. Verum quia[c] commoventibus oculis hoc ſine animarum periculo non poſſumus præterire, quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi; & ideo quos Dei timor a malo non revocat, ſpiritualis ſaltem pœna a peccato debet cohibere; præſenti conſtitutione ſancimus, ut quicumque juriſdictionem eccleſiaſticam, ſpiritualem ſeu temporalem, vel dominium eccleſiis, vel perſonis eccleſiaſticis, a jure, conſuetudine, vel privilegio ſpeciali, eiſdem, vel eorum cuilibet competentia, occupare, impedire, vel perturbare præſumpſerint, ſeu aliter quomodolibet mandare, conſilium vel auxilium facientibus dederint; ſi perſonæ fuerint ſingulares, eo ipſo ſententiam excommunicationis; ſi vero collegium vel univerſitas, civitates, caſtra ſeu loci alterius cujuſcumque, ipſa civitas, caſtrum, vel locus, interdicti incurrant ſententiam ipſo facto.

c) Forte, conniventibus.

30. Ceterum, quoniam una ſancta eſt mater eccleſia Chriſti ſponſa, & ideo excommunicatus in una eccleſia in omnibus aliis excommunicatus debet cenſeri; & qui partem lædit, totum cor-

ANNO CHRISTI 1335.

corpus lædere videtur; ideo ſtatuimus; ut quicumque epiſcoporum Compoſtellanæ provinciæ fuerit per alterum requiſitus, ut tales occupatores ſeu violatores eccleſiaſticæ juriſdictionis excommunicatos vel interdictos faciat publice denunciari. Et ſi non fecerit poſt biduum a requiſitionis tempore, poſt unum menſem continuum, ab officio ſacerdotali ſit penitus interdictus.

IX. *De clandeſtino matrimonio.*

31. Quoniam clandeſtina matrimonia ſunt a jure & SS. Patrum conſtitutionibus reprobata; & multi hoc non obſtante, ſequentes potius voluntatem quam judicium rationis, in gradibus conſtitutione canonica interdictis contrahere non verentur; præſenti conſtitutione duximus ſtatuendum, ut contrahentes clandeſtina ſcienter in gradu prohibito, præter excommunicationem, quam incurrunt ipſo jure, & presbyter ac etiam teſtes, qui tali clandeſtino matrimonio ſuam præſentiam exhibent, centum morapetinos uſualis monetæ epiſcopo loci ſolvere teneantur. Vannia autem in Jure contenta fieri volumus iſto modo: quod contrahentes vel veniant ad eccleſiam, vel [a] eccleſiam foris ipſius, videlicet in Miſſa, aut debita hora Miſſæ ibidem populo congregato, prædicta vannia, ut eſt juris, per presbyterum publicentur.

a) Locus corruptus.

X. *De conſanguinitate & affinitate.*

32. Cum felicis recordationis Papa Clemens V. provide decreviſſet in concilio Viennenſi, eos qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus matrimonialiter contrahere non verentur; nec non religioſos & moniales, aut clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes, ſubjacere excommunicationis ſententiæ ipſo facto; & prælati circa ejuſdem conſtitutionis publicationem fuerint hactenus negligentes: ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, in quatuor anni feſtivitatibus præcipuis, & diebus Dominicis totius Quadrageſimæ, dictam generalis concilii conſtitutionem faciant publicari.

XI. *De ſecundis nuptiis.*

33. Inter cetera quæ officio prælatorum incumbunt, hoc præcipue deſideratur & quæritur, ut ſubditorum, maxime eccleſiarum rectorum, ignorantia, quæ mater cunctorum errorum eſſe dignoſcitur, eorum vigilantia propellatur. Sane quia certo didicimus, quod plerique ſimplices clerici & rectores quandoque per Juris ignorantiam ſecundas nuptias benedicunt; non attendentes, quod ſacramentum hujuſmodi iterari non licet, & ſic de facili corruunt in errorem; proinde ſtatuimus, quod prælati in ſuis diœceſibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, capitula *De ſecundis nuptiis minime benedicendis*, quæ incipiunt: *Capitularium*, &: *Capitulum autem*, ſuper hoc ſanctis a patribus edita, faciant publicari.

XII. *De Judæis & Sarracenis.*

34. Quia imprævisis jaculis homo ſæpe percutitur, quæ ſi fuiſſent prævisa, vel potuiſſent vitari vel levius ſuſtineri; quibus expedit in proceſſibus initiis opportunis remediis ſubveniri, ne amplius cum multorum ſcandalo in ſuarum animarum periculum damnoſius invaleſcant: quapropter deteſtabilem quorumdam Chriſtianorum abuſum, qui Hebræos & Sarracenos in infirmitatibus ſuis, & nonnunquam in convaleſcentia, pro ſuorum corporum cura advocant, & ab eiſdem medicinas recipiunt; non attendentes ipſorum malitiam, quæ ſub velamine chirurgiæ & medicinæ callide inſidiantur, & nocent populo Chriſtiano; volentes pro viribus exſtirpare; ſtatuimus, ut nullus Chriſtianus, clericus vel laicus, in infirmitatibus, vel etiam convaleſcentia, aliquando Sarracenum ſeu Hebræum vocet, ut ab eis medicinam recipiat.

35. Qui vero contra præmiſſa, ſeu præmiſſorum aliquid attentare præſumpſerit, per diœceſanum, vel ejus vicarium, ab introitu eccleſiæ & communione fidelium arceatur: & ſi infidelis fidelis filium nutriverit, ſeu lactaverit, vel fidelis infideli ut mancipium famuletur, ſeu [b] familiariter ſcripſerit, in excommunicationis ſententiam ipſo facto incidant.

b) [illegible]

36. Quoniam Moyſes legiſlator, prout ſacra narrat hiſtoria, innocentes juſſit, ne appropinquarent tabernaculis peccatorum; ex quo profecto monſtratur, quod illis infidelibus mentis & corporis non debemus appropinquare [c] conceſſu, quia Deum in ſuis fidelibus provocare multipliciter injuriis non verentur. Sane ex fide digna fideli inſinuatione percepimus, quod Judæis, ſive Sarracenis, non ſine gravi divinæ majeſtatis offenſa, & Chriſtianorum ſcandalo ſcrupuloſo, domos ad habitandum continue circa eccleſias, ipſarumque cœmeteria indecenter conducuntur. Et propter hoc volentes circa præmiſſa ſalubre remedium adhibere; ſtatuimus, quod nullus de cetero Hebreus vel Sarracenus, vel quicumque alius a fide catholica alienus, in domibus ſeu hoſpitiis eccleſiæ ipſius, aut cœmeteriis contiguis inhabitare præſumat aliqua ratione; nec Chriſtiani eiſdem infidelibus dictas domos conducant, ſeu conduci faciant ullo modo. Alioquin hujuſmodi conducentes ſupradictis infidelibus domos contiguas eccleſiis vel cœmeteriis, ut eſt dictum, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

c) [illegible]

XIII. *De raptoribus.*

37. Secundum utriuſque Juris ſtatuta, animalia quibus aratur terra, & ſemina portantur ad agrum congrua debent ſecuritate lætari. Idcirco ſtatuimus ut laici injuſte auctoritate propria prædia, animalia, ſeu alia quæcumque ad hujuſmodi, ſeu alia ruralia officia deputata, pignorare, deprædare, ſeu intervadere injuſte præſumpſerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, donec ſatisfactione præmiſſa, abſolutionis beneficium aſſequi mereantur.

XIV. *De uſuris.*

38. Quoniam nonnulli avaritiæ cauſſa turpia lucra ſectantes, obliti divini precepti, quo dictum eſt: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram*, impelli publice in uſurarum voraginem non verentur, non attendentes, quoniam uſurarum crimen utriuſque Teſtamenti pagina deteſtatur; ſtatuit hoc ſanctum concilium, omnes & ſingulos qui de cetero manifeſte uſuras exercuerint, ipſo facto excommunicationis ſententię ſubjacere. Ac ſub obteſtatione divini judicii prelatos teneri ad faciendum eoſdem uſurarios manifeſtos publice nunciari excommunicatos per ſuas diœceſes diebus Dominicis & feſtis.

ANNO CHRISTI 1335.

XV. *De ſortilegiis.*

39. Firmitate ineffabili eſt tenendum, juxta canonica inſtituta, quod omnis inquiſitio & omnis conjuratio, quæ a divinis & magicis, vel ipſorum dæmonibus, in idolorum cultum expetitur, mors dicenda potius, quam [a] & qui eam ſectantur, ſi ſe non correxerint, ad æternam damnationem tendunt. Ideo præſenti conſtitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad ſortilegos, maleficos, incantatores, divinatores, ab eis ſuper ſuis vel aliorum actibus conſilium petere, vel eamdem ignominioſam artem quomodolibet exercere præſumant: alioquin contra facientes ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Prælati vero, prædicatores verbi Dei, in ſuis ſermonibus auguria diſſuadeant omnibus Chriſtianis.

a) Hic aliquid deeſſe videtur.

XVI. *De pœnitentiis & remiſſionibus.*

40. Cum ad neceſſitatem ſalutis pertineat ſacramentorum perceptio, ubi poteſt recipi, & contemptus mortem ingerat animarum; præſenti conſtitutione ſancimus, quod rectores eccleſiarum parvulos natos baptizare non negligant, quam cito commode fieri poterit; & infirmis petentibus Penitentiæ, Euchariſtiæ, & extremæ Unctionis ſacramenta præſtare. Alioquin ſi per eorum culpam vel negligentiam ſupradicti deceſſerint ſacramentis hujuſmodi non receptis, eo ipſo presbyter officio perpetuo & beneficio ſit privatus.

41. Ceterum parochiales presbyteri quater in anno in ſuis eccleſiis notificare publice ſint adſtricti, quod omnes fideles Chriſti tenentur peccata ſua omnia confiteri, & ſuſcipere reverenter, ſaltem in Paſcha, Euchariſtiæ ſacramentum: ad hoc faciendum crebris admonitionibus eos inducant. Quod ſi non fecerint impedimento ceſſante, viventes, ſine ſcandalo [b] fieri poterit, ad eccleſiam non admittant, & morientibus denegent eccleſiaſticam ſepulturam. Sane parochialibus, qui de plebis cura tenentur epiſcopis rationem reddere, inhibemus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, ut omnium parochianorum ſuorum nomina in uno libro ſcribere teneantur: ut ſaltem viſitationis tempore poſſint ſuo epiſcopo intimare illos, qui ſacramenta recipere noluerint, ut per ipſum epiſcopum arctius puniantur. Volumus inſuper & mandamus, ut quicumque parochianus alias fuerit infirmatus, mox a proprio viſitetur rectore, & invitetur ab eo ad confeſſionem & pœnitentiam, & ad perceptionem Corporis Chriſti, & recipiendam ultimam Unctionem, & ad confectionem teſtamenti, ſi viderit expedire.

b) Forte, ſi fieri.

42. Cum non ſolum pœnitentia verbalis, & præcedente contritione legitima, ſit neceſſaria ad ſalutem animarum, verum & exterior ſatisfactio, ſi fieri poteſt, eſt neceſſario adhibenda; ſane per indulgentias quæ fiunt per epiſcopos vere pœnitentibus & confeſſis, pœnitentia quampluriter enervatur, & humana fragilitas ad peccandum ſemper prona facile labitur ad delicta, cum & juſtus ſepties cadat in die; idcirco remedia aliqua ſunt adhibenda, quibus mediantibus animę [c] non pereant, ſed a morte convaleſcant: de communi conſilio & aſſenſu omnium in ſancto provinciali concilio præſentium, præſenti decreto duximus ſtatuendum, ut metropolitani eccleſiæ Compoſtellanæ, quoties viderint expedire, ſuis propriis, & ſuorum ſuffraganeorum ſubditis, duodecim quadragenas Indulgentiarum poſſint confeſſis [d] vere petentibus indulgere. Et hoc idem per omnia in quolibet Compoſtellanæ eccleſiæ ſuffraganeo volumus obſervari.

c) Forte, non pereant.
d) Forte, vere penitentibus.

XVII. *De ſententia excommunicationis.*

43. Cum medicinalis excommunicationis ſagitta ſanatorum adhibeatur vulneribus, ac in peccatis plaga pia perſecutione ſanetur; ut poſt remedia ſalutis obtenta illi admittantur intra maternæ viſcera pietatis, qui exigentibus ſuis culpis ab eiſdem fuerant longius ſeparati; ſane non ſine mentis turbatione referimus, quod iniquitatis filii, & Beelzebub, [e] charitate inſigni, excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti, ſeu anathematis ſententias, quæ pro corrigendis exceſſibus a prælatis eccleſiarum contra rebelles, & inobedientes, vel aliter incorrigibiles promulgantur, per ſe vel per alios impediunt ne prodeant in publicum: quare crimina impunita remanent, dum cenſuræ eccleſiaſticæ non paretur. Quapropter præſenti decernimus ſanctione, omnes & ſingulos utriuſque ſexus, qui potenter & malitioſe ſententias prælatorum provinciæ Compoſtellanæ contra ſuos ſubditos latas, per ſe vel per alium ne publicentur impedierint, excommunicationis ſententiæ ſubjacere.

e) Forte, excelſare.

44. Nimiam cauſſam ignorantiæ præcidere volentes, ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quod epiſcopi ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ ſuffraganei ſupradictas conſtitutiones infra unius menſis ſpatium ſub ſigillo noſtro habeant illas; quas in prima ſequenti ſynodo, & deinde in ſuis ſynodis annuatim, faciant publicari.

45. Lectæ & publicatæ fuerunt ſupradictæ conſtitutiones in eccleſia cathedrali civitatis Salmanticæ XXIV. die menſis Maii, anno Domini milleſimo trecenteſimo [f] quinto, præſentibus ſic ſupradicto reverendo patre & domino d. Joanne archiepiſcopo Compoſtellano, ac etiam dominis Laurentio Salmantino, [g] reverendo ſanctæ Lamecen. eccleſiarum epiſcopis. Ac etiam Petro Didaci de Fraſtamara ...... de Regina, Joanne Sancii de Cerrato, Didaco Lupi de Ledeſma, Sancio Lupi de Majarcho, & Belaſco [h] major procurator domini epiſcopi [i] Elbren. & multis aliis, tam clericis quam laicis, probis viris.

f) Deeſt, triceſimo.
g) Hic deſunt aliorum epiſcoporum nomina.
h) Pro, majore procuratore.
i) Pro, Eborcen.

46. Et ego Ferdinandus Gundiſalvi de Caldas, portionarius Compoſtellanus [k] publicus eccleſiæ, Apoſtolica auctoritate lectioni & publicationi ſupradictarum conſtitutionum præſens fui; & ſcribi feci, & mandato ſupraſcriptorum dominorum archiepiſcopi & epiſcoporum me ſubſcripſi cum ſolito ſigno meo. Et ad majorem certitudinem mandavit dictus dominus archiepiſcopus dictas conſtitutiones ſigilli ſui munimine roborari.

k) Forte deeſt, notarius.

ANNO CHRISTI 1336. Ex Coſſart. II Append. to. XI.

CONCILIUM BITURICENSE

A Fulcrando archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum, XVI, Kal, Novemb, Anno Domini M, CCC, XXXVI,

TITULI STATUTORUM.

1. *Ut religioſi ſervent decretales quæ ipſos ſpectant.*
2. *De clericis conjugatis, dimittentibus habitum & tonſuram.*
3. *Ut ſacerdotes bis aut ter in menſe celebrent.*
4. *Ut religioſi & alii eccleſiaſtici abſtineant a mercimoniis.*
5. *Ut ſervetur cap.* Statutum *in 6. de reſcriptis.*
6. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monaſteria.*
7. *Ut clerici & religioſi in curiis ſæcularibus non advocent eccleſiaſticos.*
8. *De religioſis extra religionem morantibus.*
9. *De litteris* derogamus, *aut* in juris ſubſidium.
10. *Ne religioſi & clerici teneant focarias.*
11. *Ne eccleſiaſtici eccleſiaſticos ad judicium evocent ſæculare.*
12. *Contra violantes eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem.*
13. *A quibus abſolvi poſſint turbatores libertatis & juriſdictionis eccleſiaſticæ.*
14. *Ut hæc ſtatuta publicentur, & ſacerdotes curati eorum copiam habeant,*

PRÆFATIO.

NOs Fulcrandus Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus, una cum venerabilibus fratribus & ſuffraganeis noſtris R. Lemovicenſi, B. Caturcenſi, A. Tutelenſi, gratia ejuſdem epiſcopis, Bituricenſe concilium provinciale tenentes, & prædeceſſorum noſtrorum Bituricenſium archiepiſcoporum veſtigia proſequentes, conſtitutiones & ſtatuta per ipſos prædeceſſores noſtros retroactis temporibus in ſuis provincialibus conciliis edita & ſalubriter ordinata, ne quis prætextu tardæ publicationis eorum, forte crederet ea in conſuetudinem " abiiſſe, & ne qui prætextu ignorantiæ, obſervantiæ ipſorum ſe valeat excuſare, una cum dictis noſtris ſuffraganeis, de voluntate totius concilii pariter & aſſenſu, innovamus, approbamus, & ea perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obſervari volumus & mandamus; quædam alia ſtatuta, ad utilitatem, pacem, & tranquillitatem totius provinciæ, de novo ſalubriter ordinamus,

" Orr. deſuetudinem.

STATUTA.

I. *Ut religioſi ſervent decretales quæ ipſos ſpectant.*

IN primis ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus quod religioſi, cujuſcumque ſtatus fuerint, capitulum *Ne in agro*, & alias decretales editas ſuper regularibus inſtitutis, & conſtitutiones, in- (Clem. de ſtatu monac.) A violabiliter cuſtodiant & obſervent: vel contra eos procedemus taliter, quod cæteris cedet in exemplum. Circa quorum ſtatutum & reformationem aliter procederemus; ſed quia intelleximus per nonnullos dignos fide, quod ſufficienter per ſanctiſſimum patrem & dominum noſtrum, dominum papam Benedictum XII. ordinatum eſt, ſuperſedimus quantum eſt de præſenti,

B II. *De clericis conjugatis, dimittentibus habitum & tonſuram.*

Cæterum ordinamus de clericis conjugatis dimittentibus in fraudem habitum & tonſuram, quod taliter puniantur per ſuos ordinarios, quod imposterum talia non committant.

III. *Ut ſacerdotes bis aut ter in menſe celebrent.*

C Porro ſacerdotes curam habentes animarum, bis aut ſemel ad minus Miſſas celebrent in menſe quolibet, ubicumque fuerint, ſin autem, ſuperiorum arbitrio graviter puniantur, niſi per cauſam neceſſariam excuſentur.

IV. *Ut religioſi & alii eccleſiaſtici abſtineant a mercimoniis.*

D Rurſus religioſi, ſacerdotes, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, præſertim ſufficienter beneficiati, a mercimoniis, & mercaturis, & aliis ſæcularibus negotiis, abſtineant, ſub pœna excommunicationis,

V. *Ut ſervetur cap.* Statutum *in 6. de reſcriptis.*

Inſuper prohibemus, ne conventus, E collegia, vel quæcunque perſonæ ſingulares, litteris apoſtolicis abutantur: potiſſime ne adverſarios ſuos in eccleſiam trahant quoquo modo, quocumque colore, contra tenorem illius conſtitutionis, *Statutum*, libro ſexto, titulo de reſcriptis. Si qui vero contra fecerint; tum * in partes, ſi ſint collegia vel conventus, ſuſpenſionis; in ſingulares vero perſonas, judices, & conſiliarios, ſi ſcienter & malitioſe fecerint, excom-

ANNO CHRISTI 1336.

communicationis ſententiam proferimus in his ſcriptis, pœnis in dicto capitulo contentis, in ſuo robore valituris,

VI. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monaſteria.*

Præterea ordinamus, quod moniales non comedant nec bibant extra ſepta monaſteriorum ſeu prioratuum ſuorum, ſive ſint civitates, villæ, burgi, ſuburbia: niſi neceſſitas immineat, aut de licentia ſuperioris: alias contra ipſas, & earum majores ſeu ſuperiores, duriſſime procedemus,

VII. *Ut clerici & religioſi in curiis ſæcularibus non advocent contra eccleſiaſticos,*

Sane quod promoti in ſacris, & alii beneficiati, & religioſi, in curiis ſæcularibus non advocent publice vel occulte contra eccleſiam aliquam, aut perſonam eccleſiaſticam, niſi pro eccleſia aut alia perſona eccleſiaſtica, ſeu aliis caſibus a jure permiſſis; ſi vero contra fecerint, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

VIII. *De religioſis extra religionem morantibus,*

Item declaramus, prælatos, religioſos & religioſas recipientes actu expreſſe, quod poſt receptionem morentur, uſque ad certum tempus extra religionem ſumptibus amicorum, fore ſimoniacos, & tanquam ſimoniacos puniendos.

IX. *De litteris* derogamus, *aut* in juris ſubſidium.

Siquidem præcipimus, quod unus officialis alterius, litteras *derogamus*, aut *in juris ſubſidium*, tam in civilibus, quam in criminalibus caſibus, recipiat & exequatur. Quod ſi ſcienter aut malitioſe denegaverit, ingreſſum eccleſiæ per menſem ſibi noverit interdictum. Per abuſionem vero vel falſitatem litteras, *derogamus*, aut, *in juris ſubſidium*, per ſe aut per alium impetrantes, ſi uſi fuerint hujus concilii autoritate, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto,

X. *Ne religioſi & clerici teneant focarias,*

Item excommunicamus omnes ſacerdotes, religioſos & clericos quoſcumque, qui focarias vel alias mulieres, de quibus mala ſuſpicio poſſit oriri, in domibus propriis vel A alibi, unde populus & eccleſia ſcandalizentur, duxerit retinendas,

XI. *Ne eccleſiaſtici eccleſiaſticos ad judicium evocent ſæculare.*

Præſertim juribus ſtatutis antiquis inhærere volentes, prohibemus ne perſona eccleſiaſtica aliam perſonam eccleſiaſticam clericaliter viventem, pro aliquo crimine ad judicium evocet ſæculare, vel evocari procuret clam vel palam, Quod ſi ſecus fecerit: in capitula, vel conventus, ſuſpen- B ſionis; & in ſingulares perſonas ſuper hoc culpabiles, excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis,

XII. *Contra violantes eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem.*

Cæterum quia nonnulli temporale dominium obtinentes, vel ſæcularis judiciariæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem, libertatem, immunitatem ſanctæ matris eccleſiæ ſubvertere nituntur, vel lædere fraudulenter, & aſtutiis variis ex- C quiſitis violare, maxime in caſibus qui ſequuntur; videlicet, quod in ſuis territoriis aliquotiens palam & publice, aliquotiens ſeorſum ad partem, proclamaverunt & inhibuerunt, in judicio & extra, ſeu proclamari & inhiberi fecerunt & faciunt quotidie, vel " aliquis ſubjectorum ſuorum alter alterum ad forum vetitum eccleſiaſticum reputantes trahere quoquo modo præſument ſeu præſumant, ſeu quod ad illud judicium præter ſuum, alter alterum non præſumant, & ſuper cauſis ſuper quibus D ipſi poſſint cognoſcere, ſic indirecte nitentes impedire volentes recurrere ad forum eccleſiaſticum deſuper caſibus & cauſis, ſuper quibus ad forum eccleſiaſticum ſpectat cognitio, tam de conſuetudine & privilegio, quam de jure; & a cauſis inchoatis & inceptis in curia eccleſiaſtica, litigantes, ad deſiſtendum compulerunt pluries & compellunt; ac etiam proclamari & inhiberi fecerunt & faciunt modo ſimili, ne ipſi ſubditi, aliquive ipſorum, ſuper recipien- E dis contractibus ab eis de cætero inhibendis, ad juratos ſeu notarios curiæ eccleſiaſticæ recurrerent, nec recurſum haberent; & quod ipſi jurati ſeu notarii, contractus ipſos ex tunc recipere nullatenus eſſent auſi, cum gravium temporalium adjectione pœnarum in contrarium facientes; & inſuper creditores, ad quorum inſtantiam debitores excommunicati ſunt autoritate dictæ curiæ eccleſiaſticæ, nunc per preces armatas, nunc aliter & aliter, directe & aliquatenus indirecte, compellunt ad conſentiendum abſolutionibus debitorum; & litte-

" f. ne aliquis.

Meduſa hic multa.

ANNO CHRISTI 1336.

litteras excommunicatorias ſeu originales, aut alias ſibi ab invitis creditoribus faciunt exhiberi, & exhibitas quandoque lacerant, & faciunt lacerari, aliquando ipſas per ſe aut alium retinent contra voluntatem hujuſmodi creditorum; aliquando acta, maxime citationes, ponunt carceribus, & eas ibidem cuſtodiunt, donec dies aſſignata in eiſdem, ſit elapſa, aſſerentes quod perſonas portantes non capiunt, ſed litteras, & quod deteſtabilius eſt, portitores ipſos interdum capiunt, verberant, & compellunt comedere litteras & ſigilla; ut quamplures ex ipſis creditoribus hac de cauſa, videlicet, quod ſibi fecerunt debitores ſuos ſub ſigillo dictæ curiæ eccleſiaſticæ obligari ad emendam, traxerint, & nituntur trahere omni die. Et quod deterius eſt cenſendum, ſacerdotes, clericos, & perſonas eccleſiaſticas, quam pluries, [a] quæ ipſorum uxores, parentes & amicos, fraudulenter retroactis temporibus ceperunt, arreſtaverunt, incarceraverunt, capique, arreſtari, & incarcerari fecerunt, mandaverunt, & procuraverunt, ac bona etiam eorumdem. Item impediunt & impedire conantur, ne in ipſorum diſtrictu extra loca ſacra judicia eccleſiaſtica exerceantur, quod eſt contra jura expreſſe, cum in quolibet loco ſuæ diœceſis non exemplo valeat exerceri. Rurſus conantur impedire in curia eccleſiaſtica, ut citationes fieri non valeant viva voce. Præterea nolunt, quod ſigillum curiæ eccleſiaſticæ, quamvis ſit authenticum, plenam fidem faciat coram ipſis. Necnon cum ceperunt & incarceraverunt perſonas eccleſiaſticas, licet moneantur, nolunt reſtituere: ſed quandoque de loco in locum extra diœceſim transferunt, ut perſonas afficiant & affligant. Quandoque ab ipſis pecuniam exigunt: & ſic abire permittuntur. Et quod pejus eſt, fovent ipſos poſtmodum, & ſuſtinent ne puniri poſſint de ſuis delictis per ſuum judicem, maxime committentes in curia eccleſiaſtica falſitatem. Cæterum ſi perſonæ eccleſiaſticæ, vel quarum punitio & correctio ad judicem eccleſiaſticum noſcitur pertinere pro ſuis [b] favoribus, a ſuis judicibus capiantur, ſi ad forum ſæculare provocent, aut appellant, cogunt ſæculares judices eccleſiaſticos quod ſibi reſtituantur occaſione appellationis frivolæ & interjectæ; & nihilo minus compellunt judices eccleſiaſticos ad ſatisfaciendum ſibi de cuſtodia, carcerario, caſtellagio, ſeu geolagio, & expenſis ſuperfluis factis occaſione perſonarum prædictarum, rurſuſque quando reſtituunt, ipſos vituperoſe remittunt, bonaque mobilia cum eiſdem capta retinent, & reſtituere contradicunt, ac nonnunquam clericos per ipſos captos cum habitu clericali, & tonſura, in carceribus ſuis tradi faciunt, & indui veſtibus radiatis, compellentes eoſdem & fraudulenter inducentes ad cognoſcendum, ſe non eſſe clericos, & ad negandum de facto privilegium clericale. Item perſonas eccleſiaſticas per bonorum ſuorum captionem, & quandoque arreſtum corporum & carcerem, ſi ſub eorum ſigillis per arreſta corporum vel alias fuerint obligatæ, ſuis creditoribus ſatisfacere compellunt. Et ſi in caſu aliquo tales perſonas per arreſta corporum obligatas ad eccleſiaſticos remittunt judices: niſi judex ipſas in carcere vel arreſto detineat, judicem ipſum, per captionem temporalis * principalis debitoris recuſantis interdum, & etiam perſonas eccleſiaſticas compellunt ad contribuendum talliis. Et nihilo minus ipſarum eccleſiaſticarum perſonarum domorum hoſtia aperta ad parietem ſeu murum in fraudem ſigillant, aut filum ex tranſverſo hoſtii ipſarum, cum ſigillo in utroque fili capite, apponunt, ne domos valeant intrare, ut ſic fatigati, reſpondeant coram ipſis judicibus ſæcularibus, in actionibus perſonalibus, & aliis in quibus ad ipſos ſæculares judices non ſpectat cognitio, " reſpondere recuſant, ipſas de facto ponunt in contumaciam & defectum. Et deinde compellunt eaſdem præmiſſis modis & aliis ad ſolvendum emendas occaſione prædicti defectus. Et inſuper cum prædicti judices ſæculares requiruntur per eccleſiam imminente neceſſitate, auxilium ſuum denegant. Sunt etiam nonnulli laici & clerici, qui impediunt & perturbant, quandoque per ſe, quandoque per alium, ſeu alias perſonas & viles & ignotas, collationem & ordinationem domorum Dei & ſancti Lazari, in quibus de jure & conſuetudine aut privilegio nullum jus pertinet eiſdem. Admittunt ſiquidem judices ſæculares coram ſe judicialiter excommunicatos, ad agendum, teſtificandum & patrocinandum, licet ut tales repellant legitime requirantur: ac exercent juriſdictionem in eccleſiis, ſeu in earum porticu, & forum ſeu mercatum tenent in eiſdem. Item pilorium ſeu poſtellum in cœmeteriis & locis ſacris affigunt & apponunt. Clericos quidem, & ſuper criminibus per judicem eccleſiaſticum abſolutos vel punitos, interdum coram ſe, ſuper & de eiſdem criminibus reſpondere faciunt & compellunt. Et ipſos clericos & perſonas eccleſiaſticas, coram ipſis ſecuritatem & aſſecuramentum præſtare compellunt. Quin & incarceratos clericos in carceribus ſui eccleſiaſtici judicis ſayſunt, & manum ſuam apponunt, & proceſſum ſuum canonice finire non ſinunt. Inſuper & perſonas eccleſiaſticas in criminalibus & perſonalibus actionibus coram ſe reſpon-

a) Forte, atque. H.

b) Forte, factoribus. H.

ANNO CHRISTI 1336.

pondere compellunt, & quod gravius eſt, punire, bannire, & relegare præſumunt. Cumque indicitur ceſſatio per judicem eccleſiaſticum in aliquo loco, ideo quia perſona eccleſiaſtica per judicem ſæcularem detinetur: ponitur temporalitas eccleſiæ ad manum ſæcularem, & ſic poſita detinetur cum ſayſina viva, quouſque dicta ceſſatio ſit amota. Item perſonas eccleſiaſticas, ſeu earum bona mobilia, per judices eccleſiaſticos capi, cum caſus exigit, in ſuis territoriis ſeu juriſdictionibus non permittunt; nec ibidem arma portari per ſervientes eccleſiaſticorum judicum, cum illuc accedunt pro juriſdictione eccleſiaſtica exercenda. Præterea judicem eccleſiaſticum impediunt in cognitione novalium & vacantium decimarum. Denique non ſolum modis prædictis, ſed etiam pluribus aliis, ubi fuerunt, nituntur quotidie juriſdictionem, libertatem, & immunitatem eccleſiaſticam turbare & impedire, & etiam impediunt & perturbant adeo quod judices eccleſiaſtici juriſdictione ſibi notorie competenti, tam de antiqua, & pacifice obſervata conſuetudine, quam de jure, uti non poſſunt ſicut prius. Quapropter juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam nolentes negligere, ſed in ſui juris plenitudine quantum cum Deo poſſumus conſervare: ſtatuentes, talia vel ſimilia de cætero fieri prohibemus. Si qui vero, quod abſit, contrarium fecerint, aut in futurum facient, in præmiſſis aut aliquo præmiſſorum, per ſe aut alium, palam vel occulte, directe vel indirecte, mandaverint, conſilium, auxilium, præbuerint vel favorem: licet in multis præmiſſorum caſibus excommunicationis ſententia a canonibus lata damnabiliter ſint ligati: omnes tamen tales & ſimiles & ſingulos, autoritate hujus ſacri concilii, excommunicamus in his ſcriptis, eorumque familiam, ſeu conductum, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Quibus omnibus eccleſiaſtica ſepultura denegatur. Quos omnes & ſingulos poſtquam de præmiſſis conſtiterit, aut altero eorumdem, nominatim & expreſſe, ſin autem, tacitis nominibus, in generali & vulgari, per curatos totius provinciæ omnibus diebus Dominicis in Miſſa excommunicatos denunciari ſub pœna excommunicationis præcipimus alta voce.

XIII. *A quibus abſolvi poſſint turbatores libertatis & juriſdictionis eccleſiaſticæ.*

Et quamvis a prædictis omnibus & ſingulis ſententiis volumus quemlibet ſuffraganeum poſſe ſuum ſubditum, per ſe vel per alium, abſolvere: turbatores tamen libertatis & juriſdictionis eccleſiaſticæ præfatos & ſimiles, per ſe dumtaxat poſſit abſolvere, aut per ejus officialem vel commiſſarium ſuper hoc ſpecialem: ita tamen & non alias, ſi tam judici cujus cognitio fuerit impedita vel juriſdictio uſurpata, quam parti læſæ in ſui juris proſecutione turbatæ de injuriis, damnis, expenſis, & intereſſe prius integraliter fuerit ſatisfactum: nulla ſibi per abſolventem libertate, remiſſione, ſeu gratia, quantum ad jus partis, valitura. Verum ne ſupradicti juriſdictionis eccleſiaſticæ turbatores, in ſuis malitiis inveniant defenſores; prohibemus, ne quis clericus, vel perſona eccleſiaſtica, dictis turbatoribus ſuper turbatione hujuſmodi ad judicium eccleſiaſticum evocatis, quos culpabiles crediderint veriſimiliter, patrocinium præſtare præſumant, vel conſilium ſeu favorem. Quod ſi fecerint, in ipſos excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis.

XIV. *Ut hæc ſtatuta publicentur, & ſacerdotes curati eorum copiam habeant:*

Item volumus & ordinamus, quod omnia & ſingula ſtatuta præmiſſa, quilibet ſuffraganeorum noſtrorum in ſuis diœceſibus faciant in prima vel ſecunda ſynodo publicari; ne ex tunc prætextu ignorantiæ aliquis ſe valeat excuſare. Item volumus, quod in ſynodis prædictis præcipiatur ſacerdotibus curatis, quod eorum quilibet penes ſe tam in vulgari, quam in Latino, præſertim de ſtatuto edito contra juriſdictionis & libertatis eccleſiaſticæ turbatores, copiam habeant, ut ſibi injuncta fidelius exequantur. Hæc ſiquidem quæ ſuperius præmittuntur inviolabiliter volumus obſervari: ſtatutis antiquis in ſuo robore nihilo minus duraturis.

Ad præmiſſorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his ſtatutis & ordinationibus per totum concilium factis: nos dictus archiepiſcopus Bituricenſis, in provinciali concilio prædicto conſtituti, ſigillum noſtrum una cum ſigillis dictorum noſtrorum ſuffraganeorum apponi fecimus & appendi. Nos vero præfati R. Lemovicenſis, B. Caturcenſis, A. Tutelenſis, epiſcopi, ſigilla noſtra, una cum ſigillo reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopi, concilio prædicto præſidentis, præſentibus duximus apponendum.

Actum & datum in provinciali Bituricen. concilio, die Jovis ante feſtum beati Lucæ evangeliſtæ, continuata die Lunæ præcedenti, prima die concilii ſupradicti. Anno Domini M.CCC.XXXVI. Indictione V. Pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri, prædicti domini Benedicti, Divina providentia Papæ XII. anno ſecundo. Sit nomen domini noſtri Jeſu Chriſti benedictum, Amen.

** CON-

ANNO CHRISTI 1336.

** CONCILIUM APUD CASTRUM GONTERII,

A Petro Turonenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXXXVI.

Ex MS. collegii Pariſ. Soc. JESU.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut injuria non fiat litigantibus in foro eccleſiaſtico, & propinquis eorum.*
2. *De uſurpantibus juriſdictionem ſpiritualem.*
3. *De pedagiis non exigendis a clericis.*
4. *De ceſſione, & de vexatione per privilegiatos.*
5. *De iniicientibus manus in ſuperiores.*
6. *De invadentibus & detinentibus bona eccleſiaſtica.*
7. *De immunitate eccleſiæ.*
8. *De impedientibus oblationes eccleſiæ.*
9. *De ſtatutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.*
10. *De certis diebus quibus Miſſam celebrare non licet in domibus ſive capellis.*
11. *De publicandis priorum conciliorum certis quibuſdam ſtatutis.*
12. *Ut epiſcopus in ſua diœceſi abſolvat a caſibus hujus concilii.*

PRÆFATIO.

AD decus & decorem totius eccleſiæ provinciæ Turonenſis, cujus lactis dulcedine alimur, ſanctitate decoramur, naturaliter cogimur, & totis cordis viſceribus compellimur, injurias repellere, & jura ipſius, prout nobis poſſibile eſt, conſervare intacta: nos Petrus C permiſſione Divina archiepiſcopus Turonenſis, noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, nonnulla quæ pro honeſtate & utilitate eccleſiæ a ſanctis retro patribus ſunt ſtatuta, ſummarie recitantes, Dei Chriſti nomine primitus invocato, vocatis ſuffraganeis noſtris, abbatibus, & capitulis, & aliis qui fuerant evocandi, & præſentibus qui voluerunt & potuerunt intereſſe, noſtrum provinciale concilium apud Caſtrum Gonterii, Andegavenſis diœceſis, duximus celebrandum. In quo de conſilio & conſenſu dictorum ſuffraganeorum noſtrorum, abbatum, & aliorum vocatorum, & deliberatione totius præſentis ſacroſancti concilii, capitula quæ ſequuntur, duximus ſtatuenda, pro- D mulganda, ſeu etiam innovanda.

CAPITULA.

I. *Ut injuria non fiat litigantibus in foro eccleſiaſtico & propinquis eorum.*

EXigit perverſorum improbitas, ut qui pœnarum timore impoſitarum, libertates, & juriſdictiones eccleſiaſticas uſurpare, impedire, diminuere, ſeu turbare non verentur, pœnarum aliarum adjectione terreantur. Cum igitur in concilio E

A Salmurenſi, quod incipit, *In nomine Domini, Amen. Nos Gaufridus*, §. *Prætereà* contra impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam declaratæ ſalubriter, & ſtatutæ fuerint certæ pœnæ: nos declarando decernimus, & decernendo declaramus, quod banna in ...... & quaſcumque damnificationes, ipſis litigantibus, vel litigare volentibus in curia eccleſiaſtica, vel propinquis eorum, clam vel palam, directe vel indirecte, & alias quomodolibet inferendas, & generaliter omnes alios modos, quibus juriſdictionem eccleſiaſticam B contigerit impediri, ſub fine in verbis variis coloribus quæ ſunt", in dicto concilio intelligimus comprehendi. Quæ verba ita debere accipi & declarari promulgamus. Cujus concilii pœnas, ad infringentes & violantes conſuetudines antiquas & libertates eccleſiarum & perſonarum provinciæ Turonenſis, duximus extendendas.

II. *De uſurpantibus juriſdictionem ſpiritualem.*

C Item cum pridem recolendæ memoriæ dominus Simon, quondam legatus in Francia, in ſuo concilio Bituris celebrato provide duxerit ſtatuendum, quod ſi quis temporalem juriſdictionem exercens, de excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis, videlicet an juſte vel injuſte latæ eſſent, aut aliis mere eccleſiaſticis ſeu ſpiritualibus cauſis, deciſionem ſeu cognitionem præſumeret uſurpare, per diœceſanos locorum, autoritate dicti con- D cilii, deſiſtere moneretur: & niſi competenter monitus deſiſteret, ad hoc eum per cenſuram eccleſiaſticam compellerent ordinarii memorati. Nos ſtatutum hujuſmodi, quod male fuit hactenus obſervatum, volentes juris executione ſupplere: omnes & ſingulos, qui juriſdictionem temporalem exercent, & in poſterum exercebunt, præſentis concilii autoritate monemus, ut quidquid uſurpare præſumpſerint hactenus de prædictis, id ſtudeant effectualiter revocare, & a talibus abſtineant in futurum. Omnes autem illos ex eiſdem, qui poſt E menſem, a publicatione præſentis concilii

ANNO CHRISTI 1336.

numerandum, prædictorum cognitionem, & deciſionem præſumpſerint uſurpare, autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiam incurrere ſtatuimus ipſo facto.

III. *De pedagiis non exigendis a clericis.*

Porro cum juris ſit proviſione ſtatutum, quod pro rebus eccleſiaſticarum perſonarum pedagia nullatenus exigantur; & in provinciali concilio Nannetis pridem celebrato provide fuerit prohibitum, ne pro rebus clericorum aut quarumcumque eccleſiaſticarum perſonarum, quas non mercimonii cauſa per terram duci faciunt, vel per aquam, quiſquam pedagia exigat, vel couſtumas aut exactiones alias, quocumque nomine cenſeantur; ſtatutumque fuerit in eodem, quod ſi aliquis, a locorum ordinariis in generali canonica monitione præmiſſa, ut a prædictis deſiſtat, contra hoc attentare præſumeret, excommunicationis ſententiam incurreret ipſo facto: contra quod concilium multas fraudes cognovimus hactenus eſſe commiſſas. Nos volentes prohibitionem & ſtatutum dicti concilii perpetuis temporibus obſervari; dictum concilium, prohibitiones, & ſtatuta hujuſmodi, autoritate præſentis concilii innovamus: clericos quoque, & perſonas eccleſiaſticas, qui vina, blada, & alias res de ſuis rebus patrimonialibus hereditariis, ſeu beneficiis, collecta, habita, & percepta, cauſa vendendi, ut pecuniam inde habitam in ſuos uſus convertant, per terram duci faciunt vel per aquam, intelligimus, & debere intelligi declaramus, hoc non facere mercimonii cauſa, taleque commercium eſſe clericis & perſonis eccleſiaſticis licitum, & liberum a pedagiorum, couſtumarum, & exactione quacumque. Ut omnis fraus in prædictis, quatenus fieri poterit, evitetur: præhabita ſtatuta, pœnas, & ſententias præfati concilii, illos qui a vectoribus & ductoribus rerum prædictarum, quas dicti clerici & perſonæ eccleſiaſticæ taliter duci faciunt per terram, vel per aquam, pro ipſis rebus & ductione, vel vectatione earumdem, exigunt pedagia vel couſtumas, præſentis autoritate concilii comprehendere declaramus; non obſtante conſuetudine & uſu contrariis, ſi quis fuit; qui dicendus eſt potius abuſus, & etiam corruptela.

ann. 1264. c. 7.

IV. *De ceſſione, & de vexatione per privilegiatos.*

Item prohibemus diſtricte, ne (ſicut A alias noſtram provinciam viſitantes comperimus pluries eſſe factum) aliquis aliquos adverſarios ſuos, maxime illum ſeu illos qui circa ipſum vel ſuos familiares, conſanguineos, vel affines, in foro eccleſiaſtico ſuas juſtitias proſequuntur per aliquem ſeu aliquos privilegiatos, qui contra eos nihil habeant quæſtionis, malitioſe ſeu vexationis cauſa, virtute privilegiorum privilegiatorum prædictorum, maxime ad remota, ſeu diverſa loca deinceps citari, aut vexari faciat indebite quovis modo, B vel ᵃ procuretur; & ne talibus privilegiis contra perſonas hujuſmodi, fraudulentas ſeu fictas vexationis cauſa deinceps faciat ceſſiones. In omnes autem & ſingulos, qui poſt menſem a tempore publicationis præſentis concilii, prædicta aut eorum aliqua malitioſe & fraudulenter de cætero præſumpſerint attentare, autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiam promulgamus.

a Forte, procuret. H.

V. *De iniicientibus manus in ſuperiores.*

Item cum in provinciali concilio ᵃ Redonis celebrato ſtatutum extiterit, quod ſi C aliquis in hoc genus ſacrilegii inciderit, quod in epiſcopum, abbatem, vel abbatiſſam, manus injecerit, vel in domos ipſorum ignem immiſerit; ſi clericus fuerit, omni beneficio eccleſiaſtico, tam obtento, quam obtinendo, ipſo facto ſine ſpe reſtitutionis ſit privatus; ſi vero laicus prædicta attentaverit, vel aliquid de prædictis, ejus liberi uſque in gradum tertium, a ſuſceptione primæ tonſuræ, & omnium ordinum, ac quolibet beneficio eccleſiaſtico, D habeantur per totam provinciam Turonenſem penitus alieni. Cujuſmodi concilium a nonnullis in hac parte male fuit ſæpius intellectum. Nos ad omnem ambiguitatem tollendam, quantum ad pœnas prædictas incurrendas, in caſu in quo clericus ſæcularis, vel alius epiſcopi ſubditus in epiſcopum, religioſus in abbatem, monialis in abbatiſſam, proprios, vel domos eorumdem attentaverint, prædicta non aliter intelligimus, & debere intelligi declaramus.

a ann. 1273. c. 1.

E VI. *De invadentibus & detinentibus bona eccleſiaſtica.*

Sane cum dudum in concilio ᵇ Caſtri Gonterii fuerit provida deliberatione ſtatutum, quod barones, & milites, & baillivi, poteſtates, perſonæve aliæ ſæculares, ſi poſt monitiones & inhibitiones legitimas, generaliter per locorum ordinarios, vel de eorum mandato eis factas, eccleſias, domos, prioratuſve, aut poſſeſſiones,

b ann. 1268. c. 1.

ANNO CHRISTI 1336.

ſeſſiones, vel res alias eccleſiaſticas, indebite occuparent, ſeu invaderent, aut in religioſis domibus ponerent comeſtores, ipſo facto eſſent excommunicationis ſententiæ vinculo innodati: & in alio provinciali concilio poſtmodum * Redonis celebrato, ſtatutum hujuſmodi fuerit innovatum, adjecto, ut loca ad quæ bona taliter occupata deferrentur, & in quibus detinerentur, ſupponeret diœceſanus epiſcopus, prout & quando videret expedire, eccleſiaſtico interdicto: declarato etiam in concilio memorato, bona eccleſiaſtica intelligenda in hoc caſu, non ſolum bona propria clericorum, verum etiam depoſita, commodata, & ab iis conducta, & precario conceſſa, & quorum eædem perſonæ habent poſſeſſionem vel detentionem quamcumque, & quæ in ipſorum ſervitio caperentur; necnon ſi perſonarum eccleſiaſticarum occaſione, & in ipſorum præjudicium vel contemptum, homines eorum, & bona ipſorum hominum qui ſub juriſdictione temporali conſiſterent eccleſiæ, caperentur, vel invaderentur, hac appellatione voluit dictum concilium contineri; & quia facientes & conſentientes par pœna conſtringit, receptatores & defenſores, invaſores, raptores, & malefactores hujuſmodi, de quibus ſuperius fit mentio, eiſdem pœnis quibus & maleficos ipſos, eo ipſo quod eoſdem reciperent vel defenderent, voluit & præcepit dictum concilium ſubjacere: nos ſtatuta conciliorum hujuſmodi, ſacri præſentis approbatione concilii innovamus. Et quoniam rerum & negotiorum experientia nos inſtruxit, quod perſonæ ſæculares ſuperius declaratæ, hujuſmodi abuſibus non contentæ, ad captiones & incarcerationes clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, quod pejus eſt, damnabiliter manus laxant; ſtatuimus & etiam ordinamus, quod ſi qua poteſtas ſæcularis, cujuſcumque præeminentiæ, conditionis aut ſtatus exiſtat, per ſe vel per ſubmiſſam perſonam bona hujuſmodi receperit, vel occupaverit, captave & occupata detinuerit, perſonaſve eccleſiaſticas incarcerare & impriſionare præſumpſerit, vel incarceratas ſeu impriſionatas detinere: dominus temporalis, ſub cujus diſtrictu & dominio temporali delicta & exceſſus hujuſmodi commiſſi fuerint, & etiam perpetrati, & locorum ad quæ hujuſmodi perſonas eccleſiaſticas & bona transferri contingет, ſi præſens fuerit in diœceſi, ubi delictum hujuſmodi fuerit perpetratum, & tute & commode poſſit adiri; vel ſi abſens fuerit, baillivus ejus, ſeu ſeneſcallus, aut locum tenens ipſorum, vel alterius eorumdem; vel ſi commode & tute nequeant inveniri, publice & in generali, in eccleſia cathedrali, ex parte ordinarii loci ſub quo delicta hujuſmodi fuerint perpetrata, ſuper præmiſſis reſtitutio requiratur; & niſi infra octo dies, a tempore requiſitionis hujuſmodi numerandos, perſonas eccleſiaſticas ſic captas & detentas reſtituant ordinariis eorumdem, bonaque ſuperius declarata, ſic capta & occupata & invaſa, plene reddant & reſtituant, & ſuper hoc emendationem faciant eccleſiæ & læſis competenter: civitatem, caſtellaniam, caſtrum, villam, in quibus delicta hujuſmodi fuerint perpetrata & commiſſa, & ad quas perſonæ eccleſiaſticæ vel bona hujuſmodi translata fuerint (quamdiu detinebuntur ibidem, & donec perſonas eccleſiaſticas & bona ſic capta & detenta reſtituant, & ſuper hoc emendam faciant competenter) ex tunc eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, pœnis, tam in conciliis ſupra dictis, quam aliis juribus, appoſitis contra tales, in ſuo robore duraturis.

Ann. 1273. c. 3.

VII. *De immunitate eccleſiæ.*

Quia vero ſcandaloſum eſt, & quamplurimum contrarium rationi, ut in Dei eccleſia, ad quam pro ſecuritate homines conſueverunt recurrere, & in qua devotæ ſunt orationes faciendæ, alicui injuria inferatur, aut a ſuis malevolis diffidetur, tumultus vel impetus excitetur: omnes & ſingulos in Dei eccleſia ſeu cœmeterio exiſtentes * injurioſe percutientur, aut animo malevolo diffidentur, tumultumve ſeu impetum ex quibus oriatur ſcandalum aut Divinum officium perturbetur, facientes, & in ipſis, vel eorum aliquo facientes; ejuſdem autoritate concilii, ſententia excommunicationis percellimus.

VIII. *De impedientibus oblationes eccleſiæ.*

Cæterum quia ex plurimorum queſtione didicimus, quod nonnulli contra rectores eccleſiarum rancore concepto, quibuſdam cogitatis machinationibus & conſpirationibus, pro juribus eccleſiæ minuendis, quandoque clam, nonnumquam palam & publice, parochianis eccleſiarum, & aliis ad eccleſias cauſa peregrinationis & devotionis accedentibus, inhibent, ne oblationes debitas & conſuetas reddant; & quandoque, ut alibi eas faciant, quam ubi conſueverunt & tenentur offerre, ſeu ex devotione ordinaverunt, per minas & alias machinationes inducunt: nos talibus machinationibus illicitis & prohibitionibus, ut tenemur, obviare volentes: præſentis autoritate concilii, inhibentes malitioſe, ne blaſ-

ANNO CHRISTI 1336.

oblationes debitæ, vel alias ex devotione fidelium faciendæ, ubi ab antiquo fieri conſueverunt, vel alias ex devotione fidelium fuerint ordinatæ, offerantur; & fraudulenter inducentes, ut alibi & ad alia opera fiant, quam hactenus conſueverunt fieri, &, ut prædicitur, ex devotione fidelium fuerat ordinatum; eorumque complices & conſortes, & ad hoc ſolicitantes clam vel palam eoſdem, ſententiam excommunicationis incurrere volumus ipſo facto.

IX. *De ſtatutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.*

Præterea ne quis ſuper pœnis in præſenti concilio ſtatutis, prætextu ignorantiæ ſe valeat excuſare: ſtatuimus & etiam ordinamus, quod rectores eccleſiarum quarumcumque provinciæ Turonenſis, ſtatuta in præſenti concilio ordinata, perpetuo, anno quolibet, prima die Dominica in Adventu Domini, Dominica poſt feſtum Epiphaniæ Domini, prima die Dominica in Quadrageſima, Dominica in Paſſione Domini, Dominica poſt Pentecoſten, Dominica poſt feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, per ſe, vel per alios, in ſuis eccleſiis publicent populo congregato, & lingua materna ſufficienter exponant, dum ibi Divina contigerit celebrari: pœna, ſi defecerint in præmiſſis, contra eos arbitrio ordinariorum imponenda.

X. *De certis diebus, quibus Miſſam celebrare non licet in domibus ſive capellis.*

Item autoritate præſentis concilii ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod quotieſcumque per aliquem epiſcopum, alicui nobili, aut alii perſonæ ſæculari, celebrandi Divina officia in domibus ſuis ſeu capellis, licentiam contigerit impertiri, quod illi ſex dies, ſcilicet prima dies Dominica in Adventu Domini, Dominica poſt feſtum Epiphaniæ, prima dies Dominica in Quadrageſima, Dominica in Paſſione, Dominica poſt Pentecoſten, Dominica poſt feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, ab iſta generali conceſſione ſint excepti; in quibus ſex diebus per nullum poterit in dictis domibus ſeu capellis celebrari, niſi per rectorem parochialis eccleſiæ, vel ejus capellanum, vel alium de mandato rectoris ejuſdem: qui in ipſorum nobilium vel aliorum præſentia, prædicta capitula tenebuntur publicare, dum Divina dictis diebus inibi celebrabunt; ne velamento alicujus ignorantiæ ſuper hoc ſe valeant excuſare, & conceſſæ ad præſens indulgentiæ, quantum ad hos ſex dies, reſtringantur.

XI. *De publicandis priorum conciliorum certis quibuſdam ſtatutis.*

Item ordinamus, & diſtricte præcipimus, quod ſinguli epiſcopi provinciæ Turonenſis, ea de conciliis provincialibus, & a prædeceſſoribus noſtris hactenus editis, quæ pro ſubditorum ſecuritate viderint publicanda, maxime pœnalia, & ſpecialiter capitulum, *Item præcipimus poteſtates*, &c. dudum editum in concilio Turonenſi *, in * capitulo, *Ad honorem*, in ſingulis eccleſiis parochialibus ſuarum civitatum & diœceſum, & alibi, ubi & quando viderint opportunum, faciant ſine moræ diſpendio publicari, & lingua materna exponi, ne laici, & alii ſimplices homines, pœnas in ipſis contentas periculoſe incurrant: & ne ab hoc ſe valeant prætextu ignorantiæ excuſare.

* Ann. 1282. c. 10.
* Cor. incipiente

XII. *Ut epiſcopus in ſua diœceſi abſolvat a caſibus hujus concilii.*

In omnibus caſibus, in quibus excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias duximus in præſenti concilio promulgandas, cuilibet epiſcopo in ſuis civitate & diœceſi, abſolvendi hujuſmodi excommunicatos & ſuſpenſos, & interdicti hujuſmodi relaxandi, in forma eccleſiæ, autoritate præſentis concilii concedimus poteſtatem.

In quorum omnium teſtimonium, ſigillum noſtrum, una cum ſigillis ſuffraganeorum noſtrorum ad hoc præſentium & conſentientium, præſentibus duximus apponendum. Datum & actum ut ſupra; die Mercurii ante feſtum beati Clementis, anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo ſexto.

ANNO CHRISTI

Ex Martene Theſ. Anecd. Tom. 4. p. 323.

CONCILIUM TERRACONENSE IV.

Sub Arnaldo archiepiſcopo Terraconenſi.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

I. *De non recipiendis malefactoribus & bannitis.*

CUm ſummum bonum ſit in terris juſtitiam colere, cujus cultus ex ſuſtentatione malefactorum & bannitorum multipliciter impeditur, & datur multis audacia delinquendi, ſtatuimus, ſacro concilio approbante, quod nulla perſona eccleſiaſtica ſuſtineat malefactores vel bannitos in locis ſuis, in quibus juriſdictionem obtinet temporalem, niſi forſan ille qui tales ſibi remitti peteret, in locis ſuis malefactores ſeu bannitos ejuſdem perſonæ eccleſiaſticæ ſuſtineret.

II. *Quibus conferatur tonſura, & quomodo epiſcopi ac eorum officiales ſe habeant in puniendis exceſſibus.*

Prima tonſura nemini conferatur, de quo non ſit veriſimile, quod intendat ad ſacros ordines promoveri. Epiſcopi vero & eorum officiales taliter ſtudeant punire clericos criminoſos, ne aliquis prætextu impunitatis alleget privilegium clericale.

III. *Quales veſtes debeant portare clerici, & de valore panni eorumdem, & de ſellis & frænis.*

Nullus clericus veſtes rubeas vel virides publice deſſerat, quovis abuſu contrario non obſtante; nec aliquis clericus ſe ipſum nec nos etiam archiepiſcopus, aut alii prælati, vel perſonæ eccleſiaſticæ, ſocios noſtros induamus de panno, cujus communis pecia ultra viginti quinque libras: nec alios clericos vel ſcutiferos de panno, cujus communis pecia ultra octodecim libras: nec alios officiales inferiores vel ſcolares de panno, cujus communis pecia ultra duodecim aut alios ſervitores pedites de panno, cujus A communis pecia ultra octo libras monetæ Barchinonenſis conſtet. Nec aliquis clericus in ſacris ordinibus conſtitutus portet pelles varias in mantello. Canonici inſuper & clerici de capitulo cathedralis vel collegiatarum eccleſiarum & alii in ſacris ordinibus conſtituti, manicas ſupertunicalium rotundas & largas habeant competenter: nec in circumferentiam manicarum vel gramatiarum & aliarum veſtium portent circumferentias pellium additarum: nec portent B ſotulares albos, vel cum corona patenti, nec in galero forraturam alicujus coloris, de quo eos indui non licet; nec canonici, vel alii clerici de capitulo cathedralis eccleſiæ portent in capuciis capparum de drapo quæ nigræ eſſe ſolent, forraturam, niſi de variis griſis, vel pellibus nigris, vel de aliquo panno nigro: nec eaſdem capparum faciant ita longas, quod ultra palmum trahant per terram. Pretium autem ipſarum capparum, quæ cauſa honeſtatis fiunt & C portantur, ſic temperent, quod non poſſet in his denotari exceſſus. Alii vero clerici in capuciis dictarum capparum non portent aliquam forraturam; nec tam longas, quod trahant per terram, ſed ſufficiat quod cooperiant pedes ſuos: nec aliquis clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, induat ſe de nigro ſeu veſtibus lugubribus per mortem alicujus, niſi fuerit pater, vel mater, frater, aut dominus, quæ in eccleſia ultra duos menſes portare non D poſſit. Sella vero cujuſcumque clerici ſit honeſta, nec cum fræno & pectorali ultra tres libras conſtare poſſit. Quicumque in prædictis, vel aliquo prædictorum exceſſerit, veſtes ſeu ſellam, in quibus exceſſerit, teneatur dare pauperibus infra menſem: alioquin per ſuum epiſcopum compellatur. Veſtibus tamen & ſellis jam factis quæ alias ſunt honeſtæ quilibet uti poſſit.

Ex eodem Martene loco cit. p. 334.

DUBIA ET EORUM RESPONSIONES

ſeu determinationes circa conſtitutiones *de invaſoribus* in conciliis Terraconæ ordinata, in quinto concilio per Dominum ARNALDUM archiepiſcopum Terracone celebrato, quæ pro conſtitutionibus habentur ſeu ſervari mandantur.

Sequitur ergo primum dubium.

IN conſtitutione *Item cum quidam* dicitur, quod invaſores & raptores rerum eccleſiaſti- E carum ſint excommunicati, & quod ipſis præſentibus ceſſetur a divinis. Et in conſtitutione *Olim* declaratoria ipſius dicitur, quod illi tantum ſint excommunicati, qui ex propoſito cum

ANNO CHRISTI

armis vel ſine armis violenter invaſerint, vel deſtruxerint loca eccleſiarum; & ceperint homines ipſorum locorum, & res eorumdem, in hoc graviter delinquentes. Nunc vero dubitatur utrum ſolum tales ſint excommunicati propter verbum eccleſiarum, & utrum prædicta omnia requirantur, cum copulative ponatur; vel generaliter ſint excommunicati omnes malefactores eccleſiarum.

Sequitur determinatio primi dubii præcedentis.

Videtur, & ita interpretata eſt conſuetudo, quod invaſores, raptores & deprædatores clericorum, hominum, eccleſiarum, eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioſorum, ſint excom- B municati: eo quod verba in conſtitutione *Olim* poſita intelligi debeant diffinitive.

Sequitur ſecundum dubium.

Item in dicta conſtitutione. *Item quia quidam* dicitur, quod fautores & receptores talium ſint excommunicati; & in dicta conſtitutione *Olim* dicitur, quod excommunicentur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod fautores & receptores ſint excommunicati per conſtitutionem, *Item cum quidam*. Et per conſtitutionem *Olim*, quæ dicit C excommunicentur; debeant denuntiari & publicari excommunicati.

Sequitur tertium dubium.

Item in dicta conſtitutione, *Item cum quidam* dicitur, quod præſentibus prædictis principalibus invaſoribus in aliqua civitate, &c. ceſſetur penitus a divinis: & in dicta conſtitutione *Olim*, quod ſolum loca in quibus præda violenter accepta fuerit, ceſſent a divinis. Et per conſtitutionem quæ incipit *Declarando*, debet ceſſari præſentibus invaſoribus eccleſiæ. Et ſic remanet primum dubium, videlicet qui in hoc D caſu dicantur eſſe invaſores & excommunicati: cum dicta conſtitutione *Declarando*, non ſint excommunicati.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur idem reſpondendum, quod ad primum dubium, & quod ceſſetur ubicumque fuerint principales malefactores. Sed in locis in quibus præda recepta fuit, ceſſetur quamdiu ibi præda fuerit, vel ubi fuerit vendita, aut aliter alienata, ſeu etiam conſumta.

Sequitur quartum dubium.

Item cum in dicta conſtitutione *Declarando* di- E catur quod ceſſetur a divinis quamdiu prædicti fuerint in locis vel intra terminos locorum; dubitatur quomodo intelligantur termini locorum. Et ſi dicatur quod ponuntur ibi pro terminis parochiarum: quæ erit, cum in una civitate vel loco ſint multæ parochiæ?

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod in eccleſia vel eccleſiis civitatis, villæ, caſtri, & loci, ubi malefactores præſentes fuerint, vel præda detenta, aut vendita, vel A alienata; vel conſumta fuit, ceſſetur a divinis: & in ſuburbiis & continentibus ædificiis eorumdem æſtimandis ad arbitrium diœceſani epiſcopi vel ejus officialis: taliter quod nervus non contemnatur eccleſiaſticæ diſciplinæ. Sed ſi eccleſia parochialis extra caſtrum, villam, vel populationem fuerit; ceſſetur ibi quamdiu malefactor in parochia fuerit, & qualiter ...... non curetur de terminis locorum vel parochiarum.

Sequitur quintum dubium.

Item cum in dictis conſtitutionibus *Item cum quædam* & *Olim* dicatur, quod loca in quibus præda recepta fuerit, ceſſent a divinis: utrum B intelligantur ſcienter vel ignoranter, & quorum ſcientia requiratur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſcientia hominis loci requiratur, & quod pro ſcientia habeatur, ſi publica ſit fama in loco quod præda eſt ibi.

Sequitur ſextum dubium.

Item cum in conſtitutione *Cum quidam* dicatur, quod tales non evitentur, niſi facti evidentia vel confeſſione propria hæc conſtarent; dubitatur ſi tunc rector eccleſiæ poſſit eos vitare C & ipſis præſentibus ceſſare. Ut faciat, ad hoc conſtitutio *Item ſtatuimus*; ubi dicitur, quod rectores ad mandatum epiſcopi vel ejus officialis dictas conſtitutiones ſervent.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod nullus adſtringatur, quoad obſervantiam ceſſationis, donec ceſſatio per epiſcopum; vel ejus officialem, vel vices fungentem epiſcopi ſit indicta.

Sequitur ſeptimum dubium.

Item cum ibi dicatur *Officiat* & in conſtitu- D tione *Sollicitat*, dicatur, tum per epiſcopum vel ejus officialem ſeu ejus vices gerentes, videtur intelligendum de principali officiali: præſertim cum in ceſſationibus requiratur magna ſolemnitas, nec judex poſſit delegatus terram interdicere, niſi ſibi ſpecialiter ſit conſtitutum.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod nedum epiſcopi, & eorum officiales principales, ſed etiam foranei, ſeu decani, qui habent cognitionem univerſitatis cauſarum criminalium poſſint proceſſus facere, quos fieri deſiderant conſtitutiones prædictæ: ci- E tra tamen moderationem, quam faciant epiſcopi, vel vicarii generales, aut officiales principales eorum. Pro liberatione vero perſonarum eccleſiaſticarum, decani ceſſationem, cum locus fuerit indicere non vetantur.

Sequitur octavum dubium.

Item, ſi conſtitutio habet locum ubi homines eccleſiæ damnum inter ſe inferunt.

ANNO CHRISTI 1337.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſi homines alicujus loci eccleſiæ inter ſe guerrificando, vel aliter, damnum dederint; non ſit locus conſtitutioni. Si vero homines unius loci eccleſiæ, ex propoſito invaſerint, rapuerint, vel deprædati fuerint homines alterius loci eccleſiæ, locus eſt conſtitutioni.

Sequitur nonum dubium.

Item, ſi conſtat quod dicta conſtitutio habet locum, ſi poteſt epiſcopus vel officialis eam ſi non ſervare, & de jure communi procedere, cum pœna legis non ſit in arbitrio judicantis.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſi epiſcopus, vel officialis ejus requiratur ſervare conſtitutionem, cum locus conſtitutioni fuerit; teneatur ſervare eam & judicem . . . . ceſſationem ejuſdem auctoritatem, niſi aliud pars requirens duxerit tolerandum. Ubi vero prælatus ex ſuo tantum procedit officio in ſua remaneat libera poteſtate, utrum in totum vel in partem ſervet eamdem.

Sequitur decimum dubium.

Item, ſi facta reſtitutione debet ceſſari, donec excommunicatus fuerit abſolutus.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod facta reſtitutione rapinæ, vel liberatione perſonæ retentæ, debeat tolli ceſſatio.

Sequitur undecimum dubium.

Item, ſi propter invaſorem vel raptorem captum ſit ceſſandum cum recedere non poſſit.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod propter illum, qui captus ſit fraude teneatur, non debeat ceſſari.

Sequitur duodecimum dubium.

Item, cum in conſtitutione *Pia* dicatur, quod epiſcopi & eorum officiales non per delegatos ſed per ſe ipſos, faciant conſtitutionis proceſſum: dubitatur utrum poſſint delegare in receptionem teſtium producendorum ad inſtructionem negotii: & utrum talibus delegatis liceat abſque pœna dictæ conſtitutionis *Pia*, recipere ſalarium pro labore.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod abſque dubio hujuſmodi delegationes fieri poſſint; ſed caveant ſibi officiales quod non participent in ſalario delegatorum, quia alias prædictam pœnam non evitabunt.

** CONCILIUM AVENIONENSE,

A trium provinciarum epiſcopis in monaſterio S. Rufi anno Dom. MCCCXXXVII. celebratum.

Nunc primum prodit ex cod. MS. illuſtriſſimi archiepiſcopi Rem. coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De Miſſa B. Mariæ ſemel in hebdomada celebranda.*
2. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conceſſa.*
3. *De claudendis fontibus baptiſmalibus.*
4. *De ſacramento Euchariſtiæ in tempore Paſchali parochialibus ſolum presbyteris miniſtrando.*
5. *Ut beneficiati, & in ſacris ordinibus conſtituti, in diebus Sabbati a carnibus habeant abſtinere.*
6. *Qualiter prælati poſſint benedicere in diœceſi aliena.*
7. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alios publicanda.*
8. *Ut cenſura eccleſiaſtica ſic urgente contumacia exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.*
9. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis ſententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*
10. *Ne eccleſiaſticæ perſonæ titulum juriſdictionis, quam pacifice poſſederunt, ſæculari oſtendere teneantur.*
11. *Ut perſona eccleſiaſtica per nullum judicem temporalem in criminalibus vel perſonalibus diſtringantur.*
12. *Ut clericus contra clericum, ad judicem ſæcularem vel alium laicum, pro facienda juſtitia vel inferenda violentia, non recurrat.*
13. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiaſticarum perſonarum ſubtrahunt, diminuunt, diſſipant, & invadunt.*
14. *Proviſio contra illos, qui bona & jura eccleſiaſtica invaſerunt, vel quomodolibet uſurparunt.*
15. *Ut hi qui res ab eccleſiis qualitercumque tenent, in alienatione earum, teneantur de jure eccleſiarum expreſſam facere mentionem.*
16. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi indebite ablatarum.*
17. *Ut ſæcularis poteſtas clericum per ipſam captum cito judici ſuo reſtituat, nihil exigens ab eodem.*
18. *Ut deferentibus litteras pro juriſdictione eccleſiaſtica exercenda nulla injuria vel violentia inferatur.*
19. *Prorogatio juriſdictionis in invaſores, acceptores eccleſiaſticorum bonorum & jurium exercenda.*

ANNO CHRISTI 1337.

20. *Ut excommunicati ad nullum publicum officium admittantur.*
21. *Ut nullus ſine ſuperioris licentia alicui quomodolibet miniſtret toxicum vel alia venenoſa.*
22. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicujus miniſtrantibus, inferendis.*
23. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos, in diverſis abutentes ſuis privilegiis, procedatur.*
24. *Ut teſtamentis parochianorum interſint presbyteri, & per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones incertæ.*
25. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet vel de conſuetudine vel de jure.*
26. *Ut nullus confeſſorum, ſine diœceſani licentia, quemquam præſumat abſolvere in caſibus infra ſcriptis.*
27. *De inſtrumentis debitorum ſoluto debito reſtituendis, & ſi apud debitores remaneant, cancellandis.*
28. *Ut inſtrumenta debitorum, vel manuſcripta, poſt certum tempus, nullam in foro eccleſiaſtico ad probationem habeant roboris firmitatem.*
29. *Ut nullus bona eccleſiarum vacantium occupet, niſi ſi per conſuetudinem vel privilegium hoc licuerit.*
30. *Ut nulla perſona eccleſiaſtica cum poteſtatibus ſæcularibus poſſe habens, det conſilium vel juvamen, contra eccleſiaſticas libertates.*
31. *Ut nullus in ſacris ordinibus conſtitutus, & curam animarum habens, in judiciis ſæcularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*
32. *De modo probandi electionem ſepulturæ illorum, qui apud religioſos elegiſſe dicuntur.*
33. *Ut ſine novi cenſus impoſitione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.*
34. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus perpetuos vicarios repræſentent.*
35. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*
36. *Ut præſentatus patrono non juret, ſine diœceſani licentia, nec ab alio inſtitui ſe patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*
37. *Ut eccleſia & eccleſiaſtica perſona a talliis & exactionibus ſæcularium per ordinarios defendantur.*
38. *Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia perſonaliter exercentes, moneantur ut a prædictis deſiſtant officiis, ſi gaudere voluerint privilegio clericali.*
39. *Ne quæſtæ vel aliæ exactiones per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*
40. *Item de eodem.*
41. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quominus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*
42. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines & eccleſiæ libertates.*
43. *De ſocietatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*
44. *Ne clerici, præter diœceſani licentiam, eccleſias teneant, nec ibi armatos tenere præſumant.*
45. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*
46. *De honeſtate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*
47. *De honeſtate canonicorum ſæcularium, & dignitates habentium, in veſtibus deferendis.*
48. *Ut hi qui voces in capitulis non habent, cum habentibus ſe non ingerant, nec ad diſtributiones quæ dantur, capitulantibus admittantur.*
49. *Ut canonici, præſertim dignitates habentes, per duos menſes in eccleſiis ſuis reſidentiam annis ſingulis facere perſonaliter teneantur.*
50. *Ut canonici, prætextu ſeu colore cujuſvis officii vel ſervitii, diſtributiones non recipiant quas non eſſent recepturi.*
51. *Ut hi qui dignitates ſeu perſonatus habent, ſeu habituri ſunt, intra certum tempus, ad ſacros ordines, prout dignitates ſeu perſonatus ejuſmodi exigunt, ſe faciant promoveri.*
52. *Ut prælati remiſſionem delinquentium adinvicem faciant requiſiti.*
53. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem & appoſitionem pœnæ.*
54. *Ne prohibeantur prælati juriſdictionem ſuam exercere.*
55. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*
56. *Ut infra domos prælatorum, & in eorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*
57. *De bannis ſolvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
58. *De contrahentibus matrimonia clandeſtina in diœceſi aliena.*
59. *De abuſoribus litterarum domini Papæ, & legatorum, & qualiter puniantur.*
60. *Ut beneficiati ſine diœceſani licentia non componant.*
61. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas abſque diœceſani licentia, præterquam in certis caſibus, alienent.*
62. *In quo ſtatu debeant dimitti beneficia, & per ſucceſſorem teneri.*
63. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra certa tempora faciendo.*
64. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſuetudines laudabiles faciendis.*
65. *De ſtatutis, bannis, & præconizationibus contra conſuetudines eccleſiæ editis, prohibendis.*
66. *De contributione expenſarum, neceſſaria inter omnes beneficiatos diœceſis, facienda.*
67. *Ut Judæi utriuſque ſexus, ſigna deferant, per quæ ab aliis diſcernantur.*
68. *Tunc ſententia interdicti ſervetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
69. *De Judæis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, ſi ſe ingeſſerint, admittendis.*
70. *Cum abſolutio, vel diſpenſatio in caſibus præſentis concilii, ſuperiori non reſervatur, per ordinarium, vel per alium ad quem ordinarius remittet, expediri poterit, vel debebit.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

ANtiqui patres, ſanctitatis gratia prædìti, & tam exemplo quam opere, beatitudinis munere affluentes, curam paſtoralis ſolicitudinis ſalubriter exercentes, ſua ſæpius concilia celebrarunt, in quibus per juſtitiæ regulam, ſuis conſuluerunt temporibus opportuno regimine eccleſiaſticæ diſciplinæ, morum geſtus induxerunt laudabiles, & ſubditorum errantium periculis feliciter obviarunt. Ideoque nos permiſſione Divina Galbertus * Arelatenſis, Bertrandus Ebredunenſis, & Armandus Aquenſis, archiepiſcopi, prædictorum patrum antiquorum veſtigiis inhærentes, ac ſubditorum noſtrorum ſaluti, quantum nobis ex alto permittitur, proſpicere cupientes: de infra ſcriptorum epiſcoporum ſuffraganeorum, & capitulorum noſtrarum provinciarum abſentium, conſilio & aſſenſu: videlicet nos Galbertus Arelatenſis archiepiſcopus, cum venerabilibus in Chriſto patribus, dominis eadem gratia, Petro Auraſicenſi, Hugone Tricaſtinenſi, Jacobo Tolonenſi, Hugone Carpentoracenſi, Philippo Cavallicenſi, Joanne Maſſilienſi, Joanne Avinionenſi, & Rocherio Vaſionenſi; & cum Arelatenſis, Auraſicenſis, Tricaſtrinenſis, Tolonenſis, Carpentoracenſis, Cavallicenſis, Maſſilienſis, Avinionenſis, & Vaſionenſis capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus; & nos Bertrandus Ebredunenſis archiepiſcopus, cum Bertrando Seneſienſi, Elziario Dinienſi, Jacobo Glandatenſi, Arnaldo Vencienſi, & Guillelmo Nicienſi; & cum diſcreto viro magiſtro Joanne Durandi, clerico intitulato in eccleſia .... Graſſenſis abſentis; & cum Seneſienſis, Glandatenſis, Graſſenſis, Vencienſis, & Nicienſis, capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus; & nos Armandus Aquenſis archiepiſcopus, cum Bartholomæo Forojulienſi, Gaufridio Regenſi, Roſtanno Ciſtaricenſi, & Guillelmo Aptenſi, epiſcopis noſtris ſuffraganeis; ac cum religioſo viro fratre Lantelmo Deſparrono, priore prioratus de Alamon Vapincenſis diœceſis, procuratore venerabilis patris domini Dragonetti epiſcopi Vapincenſis abſentis; ac cum Regenſis, Ciſtaricenſis, Aptenſis, & Vapincenſis, capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus: in loco ſeu monaſterio ſancti Rufi, ordinis ſancti Auguſtini, Avinionenſis diœceſis, Arelatenſis ſupra dictæ provinciæ, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo juriſdictione de locis ad locum, per nos Ebredunenſem & Aquenſem archiepiſcopos, noſtroſque ſuffraganeos præſentes, nobis Galberto Arelatenſi archiepiſcopo, & Joanne Avinionenſi epiſcopo, & procuratoribus ſupradictis hac vice conſentientibus: ad honorem omnipotentis Dei, & præcelſæ glorioſæ Virginis matris ſuæ, totiuſque cæleſtis curiæ beatorum, ac morum reformationem, delictorum & exceſſuum correctionem, ac animarum noſtrarum & ſubditorum noſtrorum utilitatem, & ſtatum eccleſiaſticum ſalubrius conſervandum: hoc ſacro approbante concilio ad infra ſcripta ſtatuta edenda, ſeu aliqua eorum innovanda & declaranda, proceſſimus ut inferius continetur. Proteſtati tamen fuimus ante omnia, quod per infra ſcripta ſtatuta, ſeu aliqua eorumdem, ſtatutis provincialibus, ſeu ſynodalibus, ſeu eccleſiarum cathedralium vel collegiatarum, olim rationabiliter editis in noſtris provinciis, derogare non intendimus: niſi ſi & in quantum dictis noſtris ſtatutis infra ſcriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviare.

* alias Gaſbertus vocatur.

CAPITULA.

I. *De Miſſa B. Mariæ ſemel in hebdomada celebranda.*

In primis ſtatuimus, &c. *ut in concil. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 1.

II. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conceſſa.*

Si propter Chriſtum reverentia ſanctis ejus impendi, &c. *Ibid. cap.* 2.

III. *De claudendis fontibus baptiſmalibus.*

Sacri fontes, &c. *Ibid. cap.* 5.

IV. *De ſacramento Euchariſtiæ in tempore Paſchali a parochialibus ſolum presbyteris miniſtrando.*

Item deſiderantes, illud præceptum generalis concilii, pro animarum ſalute & catholicæ fidei .... quod omnis utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, reverenter recipiat ad minus in Paſchate Euchariſtiæ ſacramentum, ſic a Chriſti fidelibus ſolicitudini noſtræ commiſſis efficaciter obſervari, quod nulli, quæſitis coloribus, & ſimulatis devotionibus, vel alias, dum ab aliis quam a propriis ſacerdotibus recipere velle ſe aſſerunt corpus Chriſti, fraudem quærentes facere canoni, fraudent potius ſemetipſos: præſentis deliberatione concilii ſtatuimus inhibendo, quod curati noſtrarum civitatum, diœceſum, & provinciarum, nulli parochiano ſuo, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtat in feſto Paſchæ, nec in octo diebus immediate præcedentibus, & octo ſubſequentibus, concedant licentiam recipiendi, niſi ex cauſa infirmitatis, nec etiam alicui conferendi ſeu miniſtrandi, ſacramentum Euchariſtiæ extra eccleſias ſuas parochiales, vel alias eccleſias ubi per ipſos curatos miniſtrari extitit conſuetum. Si qui autem curati, hujuſmodi ſtatuti fuerint tranſgreſſores: auctoritate præſentis concilii, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Prælati autem ſic præſens ſtatutum diligenter obſervent, ut alicui, niſi ex cauſa rationabili, recipiendi ſacramentum prædictum illo tempore, alibi quam in parochiali eccleſia, licentiam non concedant.

V. Ut

V. *Ut beneficiati & in ſacris ordinibus conſtituti, in diebus ſabbati a carnibus habeant abſtinere.*

Item cum deceat viros eccleſiaſticos, præſertim beneficia eccleſiaſtica obtinentes, in modo vivendi ſic inter homines exemplariter converſari, ut laici eorum informentur exemplo, non autem ex clericorum abuſu corruptis moribus deformentur: ſtatuimus, quod clerici beneficiati, aut in ſacris ordinibus conſtituti, ab inde in antea ſemper in diebus ſabbati, pro honore B. Mariæ, carnibus abſtineant; niſi ex cauſa neceſſitatis; de qua comedentis conſcientiæ relinquatur, vel niſi feſtum Natalis Domini in die ſabbati contigerit evenire. Alioquin contrarium facientes, pro quolibet die Sabbati quo carnes comedere attentaverint, per unum menſem ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi.

VI. *Qualiter prælati poſſint benedicere in diœceſi aliena.*

Item ſtatuimus quod quilibet, &c. *ut in concil. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 46.

VII. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos publicanda.*

Item ſtatuimus, quod ex quo per propriam civitatem, &c. *Ibid. cap.* 6.

VIII. *Ut cenſura eccleſiaſtica ſic, urgente contumacia, exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.*

Item cum cenſura eccleſiaſtica ſit eo moderamine a viris eccleſiaſticis exercenda, quod officium debitum operando, non cogatur ad noxam & ſcandalum tendere, quæ ad medelam & remedium eſt inducta; & excommunicationis lata ſententia, contra contumaces & in excommunicationis ſententia dormientes, poſſit expreſſis a jure proviſionibus aggravari, quod ad peregrinas adinventiones & multipliciter pernicioſas recurrere, ſit tam inutile, quam damnoſum: ſtatuimus quod ab inde in antea nullus eccleſiaſticam juriſdictionem exercens, contra excommunicatos ab ipſis, quantocumque tempore excommunicationis ſententiam animo ſuſtinuerint indurato, procedat ad faciendum projici lapides in domum excommunicationis ſententia innodati, vel faciendum venire capellanum indutum veſte ſacerdotali, ad domum excommunicati prædicti, vel portandum libitinam ſeu feretrum, vel alia ſimilia, quæ a jure non reperiuntur expreſſa; ſed aliis proviſis a jure remediis utantur ad pœnam contumacium aggravandam. Exercentes autem juriſdictionem eccleſiaſticam hujuſmodi, qui contrarium fecerint: excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, nec ſubditi noſtri, curati vel alii, eiſdem teneantur in prædictis aliqualiter a).

a) Adde, obedire, ex edit. Baluzii.

IX. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis ſententiam contemnentes, exemplo pernicioſo peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, proh dolor, &c. *ut in conc. Aven. ann.* 1326. *cap.* 7.

X. *Ne eccleſiaſticæ perſonæ, titulum juriſdictionis, quam pacifice poſſederunt, ſæculari oſtendere teneantur.*

Item quod ſæculares domini, &c. *Ibid. cap.* 8.

XI. *Ut perſona eccleſiaſtica per nullum judicem temporalem in criminalibus vel perſonalibus diſtringatur.*

Item quod nullus dominus, &c. *Ibid. cap.* 9.

XII. *Ut clericus contra clericum, ad judicem ſæcularem vel alium laicum, pro facienda juſtitia vel inferenda violentia, non recurrat.*

Item prohibemus ſtatuendo, &c. *Ibid. cap.* 10.

XIII. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ſubtrahunt, diminuunt, diſſipant, & invadunt.*

Quoniam aliqui, &c. *Ibid. cap.* 11.

XIV. *Proviſio contra illos qui bona & jura eccleſiaſtica invaſerunt, vel quomodolibet occuparunt.*

Item ſtatuimus & etiam ordinamus, &c. *Ibid. cap.* 12.

XV. *Ut hi qui res ab eccleſiis qualitercumque tenent, in alienatione earum teneantur de jure eccleſiarum expreſſam facere mentionem.*

Item cum quidam ſuæ ſalutis immemores, tenentes ab eccleſiis caſtra, villas, domos, terras, nemora, prata, ſeu quaſvis alias poſſeſſiones, in emphyteoſim, vel ſub certo feudo, dominio, ſeignoria, cenſu, ſervitio, penſione, vel præſtatione quacumque, plerumque illas vel illa vendunt, permutant, vel donant, ſeu alias ignorante domino diſtrahunt, nulla de emphy-

phyteoſi, feudo, dominio, ſeignoria, cenſu, ſervitio, penſione, vel præſtatione, quodve ab eccleſia teneatur, habita mentione; quin immo interdum ipſas ſeu ipſos, tanquam ab omni cenſu, ſervitio & penſione, ſeu quovis alio jure eccleſiis debito liberas, alienant: nos tam ſaluti talia volentium attentare, quam indemnitati eccleſiarum providere volentes: ſtatuimus, quod quicumque tenens ab eccleſiis noſtris, vel nobis ſubjectis, caſtra, villas, domos, poſſeſſiones, vel alienas res immobiles, ſeu loca vel jura, cum ad venditionem, donationem, permutationem, ſeu quamvis aliam alienationem eorum vel earum, duxerit procedendum, de feudo, emphyteoſi, & ſi canon vel penſio propria non ſolvatur, ſervitio, cenſu, dominio vel ſeignoria, penſione, ſeu quavis alia præſtatione, eiſdem eccleſiis debitis (etſi in alienatione de jure vel de conſuetudine non ſit illius a quo tenetur requirenda ſcientia vel conſenſus) expreſſam debeat facere mentionem. Alias ſi aliquod prædictorum, eccleſiis prædictis debitorum, in contractu ſeu alienatione hujuſmodi negaverit, vel ſcienter omiſerit: excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Eamdem pœnam incurrat notarius, qui ſcienter, ſine expreſſione hujuſmodi jurium, de contractu fecerit inſtrumentum.

XVI. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi indebite ablata.*

Item quod loca, &c. *ut in concil. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 13.

XVII. *Ut ſæcularis poteſtas clericum per ipſam captum, cito judici ſuo reſtituat, nihil exigens ab eodem.*

Item quod privilegium, &c. *Ibid. c.* 14.

XVIII. *Ut deferentibus litteras pro juriſdictione eccleſiaſtica exercenda, nulla injuria vel violentia inferatur.*

Conc. Vaur. an. 1368. c. 104.

Cum juſtitiæ jus ſuum cuilibet tribuenti, & ipſius miniſtris ac reipublicæ, plurimum detrahatur, ſi proceſſus ipſorum miniſtrorum juſtitiæ, iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium, juſtitiæ cultum impedientium, auſus temerarios timore diſciplinæ eccleſiaſticæ cohibere, proviſione præſentis concilii duximus ſtatuendum: quod ſi quis, cujuſcumque ſtatus & conditionis exiſtat, nuncios aut executores noſtros, & ſuffraganeorum noſtrorum, officialium & vicariorum, ſeu eorum loca tenentium, vel vices gerentium; aut alias litteras & ſcripturas judiciales noſtras, vel ſuffraganeorum, vicariorum, & officialium prædictorum deferentes, hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, vel mutilare, ſeu litteras & ſcripturas prædictas auferre, ſeu eas rumpere, cancellare, vel alias deſtruere quoquo modo, vel ablata celare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujuſmodi litteras vel ſcripturas, aut quod prædicta ſeu aliqua prædictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit conſilium vel favorem: excommunicationis ſententiæ, quam ex nunc ferimus, ſubjaceant ipſo facto: a qua, niſi prius judici cujus autoritatem contempſerit, & paſſo injuriam, & cæteris quorum intererit, prout exceſſus exigit atrocitas, ſatisfecerit, nullatenus abſolvatur.

XIX. *Prorogatio juriſdictionis, in invaſores occupatores eccleſiaſticorum bonorum & jurium exercendæ.*

Item cum quanto quis paſſus injuriam in majori ſtatu exiſtit, tanto atrocior injuria judicetur, & idcirco ſit cautius & uberius providendum: ſtatuimus, ut ſi cui noſtrum archiepiſcoporum, vel epiſcoporum, vel eccleſiarum noſtrarum, vel noſtrorum familiarium, in perſonis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, vel poſſeſſio, ſeu quaſi, turbata ſit: poſſit quilibet ex nobis archiepiſcopis, & epiſcopis, noſtris officialibus, & vicariis, & vices gerentibus, & loca tenentibus eorumdem, procedere de jure, conſuetudine, vel ſtatuto, contra injuriatores & turbatores hujuſmodi, ſi in propria diœceſi facta eſſent: ſic etiam poſſit, ſi extra propriam diœceſim & provinciam, dum tamen infra noſtras provincias ſint commiſſa, ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, necnon citare, informationes recipere, inquirere, definire, declarare, & omnem juriſdictionem & cenſuram eccleſiaſticam exercere, ad ſatisfactionem ſufficientem & debitam obtinendam. Per hoc autem non intendimus, quod ordinario præjudicium generetur, quin etiam ex officio poſſit procedere ad pœnam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum ſatisfieri injuriam paſſis, ſi ab eis fuerit requiſitus. Et ut prædicta omnia & ſingula, roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiſcopi, epiſcopi, & procuratores epiſcoporum abſentium. *Reliqua in concil. Avenien. ann.* 1326. *cap.* 15. *in medio, ubi male legitur*: nos & epiſcopi, archiepiſcopi.

XX. Ut

XX. *Ut excommunicati, ad nullum publicum officium admittantur.*

Item ſtatuimus quod excommunicati &c. *Ibid. c.* 16.

XXI. *Ut nullus ſine ſuperioris licentia alicui quomodolibet miniſtret toxicum vel alia venenoſa.*

Item ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis &c. *Ibid. c.* 17.

XXII. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicujus miniſtrantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxicare, &c. *Ibid. c.* 18.

XXIII. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diverſis abutentes ſuis privilegiis procedatur.*

Item dolentes referimus, &c. *Ibid. c.* 19.

XXIV. *Ut teſtamentis parochianorum interſint presbyteri, & per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones incertæ.*

Item ne relictæ in teſtamentis, &c. *Ibid. cap.* 20.

XXV. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de conſuetudine vel de jure.*

Cum in eo in quo alicujus intereſſe, &c. *Ibid. cap.* 21.

XXVI. *Ut nullus confeſſorum, ſine diœceſani licentia, quemquam præſumat abſolvere in caſibus infraſcriptis.*

Item ut nullus, cujuſcumque religionis, &c. *Ibid. cap.* 22.

XXVII. *De inſtrumentis debitorum ſoluto debito reſtituendis, & ſi* a) *apud debitores remaneant, cancellandis.*

a) Lege, apud creditorem, ut in editione Baluzii.

Item cum nulla juris patiatur ratio, quod bis idem debitum exigatur: nos volentes materiam bis exigendi idem debitum, & vexationis indebitæ, quantum poſſumus, amputare: ſtatuimus, quod nullus creditorum, Chriſtianus aut Judæus, poſtquam fuerit ei de integro debito ſatisfactum, poſſit, contra voluntatem debitoris, inſtrumentum vel manuſcriptum ſoluti jam debiti retinere: niſi forſitan creditor, ad aliqualem cautelam, vellet inſtrumentum prædictum vel manuſcriptum in præſentia ſolventis cancellare, & ruptum penes ſe conſervare. Quod ſi inſtrumentum vel manuſcriptum, ut præmittitur, cancellatum & ruptum penes ſe conſervare voluerit: a quoquam " ſi petatur, fidem facere teneatur de ſoluto. Creditor autem, poſtquam per debitorem ſoluto debito requiſitus, reſtituere vel rumpere & cancellare non curaverit inſtrumentum vel manuſcriptum prædicta: eo ipſo, autoritate præſentis concilii, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto: ſi vero Judæus fuerit, a participatione fidelium ſit excluſus.

" f. per apocham, ſi g.

XXVIII. *Ut inſtrumenta debitorum, vel manuſcripta, poſt certum tempus nullam in foro eccleſiaſtico ad probationem habeant roboris firmitatem.*

Item, fraudibus creditorum, qui ſibi debitum bis in totum, vel in parte, exigere plerumque nituntur, occurrere cupientes, ac negligentes jus ſuum perſequi ad perſecutionis diligentiam invitantes: ſtatuimus, & autoritate præſentis concilii ordinamus, quod in curiis noſtris, & ſuffraganeorum noſtrorum, nullum inſtrumentum publicum ſuper mutuo, ſeu depoſito, ſeu venditione & emptione rerum mobilium confectum (poſt decem annos a tempore contractus & confectionis inſtrumenti, ſi dies ſolutionis vel ſolutionum non ſit appoſitus ibi, alias a tempore ſolutionis ultimæ computandos) nullam fidem faciat nec ad probationem debiti aliquid ſuffragetur. Et hoc " ſive inſtrumentum hujuſmodi, ad faciendum probationem contra clericos, ſive etiam contra laicos, ratione juramenti, vel alias de conſuetudine, vel de jure, in curia ſpirituali conventos, quomodolibet inducatur, niſi intra prædictum decem annorum ſpatium hujuſmodi præſcriptio...... ſub teſtimonio inſtrumenti publici........ fuiſſet quodammodo interrupta. Mandamentum autem vulgariter appellatur poſt tres annos computandos, ut ſupra in prædictis curiis ſpiritualibus nullam fidem faciat, nec aliam habeat roboris firmitatem.

" Deeſt ſive manuſcriptum.

XXIX. *Ut nullus bona eccleſiarum vacantium occupet, niſi ſi per conſuetudinem vel privilegium hoc liceret.*

Item quod nullus omnino prælatus, abbas, &c. *ut in concil. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 24.

XXX. *Ut nulla perſona eccleſiaſtica cum poteſtatibus ſæcularibus poſſe habens, det conſilium vel juvamen contra eccleſiaſticas libertates.*

Item, quod quælibet eccleſiaſticæ perſonæ, &c. *Ibid. c.* 25.

XXXI. Ut

ANNO CHRISTI 1337.

XXXI. *Ut nullus in ſacris ordinibus conſtitutus, vel curam animarum habens, in judiciis ſæcularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus, &c. *Ibid. cap.* 26.

XXXII. *De modo probandi electionem ſepulturæ illorum qui apud religioſos elegiſſe dicuntur.*

Item ſtatuimus, ne quis illorum funera, &c. *Ibid. c.* 27.

XXXIII. *Ut ſine novi cenſus impoſitione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item quod prioratus, &c. *Ibid. c.* 28.

XXXIV. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus perpetuos vicarios repræſentent.*

Item ſtatuimus quod in ſingulis eccleſiis, &c. *Ibid. c.* 29.

XXXV. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item ſtatuimus quod nullus, &c. *Ibid. cap.* 30.

XXXVI. *Ut præſentatus patrono non juret ſine diœceſani licentia, nec ab alio inſtitui ſe patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item ſub pœna excommunicationis, &c. *Ibid. c.* 31.

XXXVII. *Ut eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ a talliis & exactionibus ſæcularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici & hoſpitalia, &c. *Ibid. cap.* 32.

XXXVIII. *Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia perſonaliter exercentes, moneantur ut a prædictis deſiſtant officiis, ſi gaudere voluerint privilegio clericali.*

Item cupientes clericos, fortes * electos, ſic profeſſionis viam quam elegerunt modeſte ſervare, quod reſpicientes retro, negotiationes non exerceant eccleſiaſtico ſtatui minime congruentes; ac attendentes quod dignum exiſtit, ut qui ſimilem cum ſæcularibus vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam: auctoritate præſentis concilii ordinamus, quod nos archiepiſcopi & epiſcopi, per nos vel officiales noſtros, infra menſem, ſub obteſtatione Divini nominis, omnibus curatis noſtrarum civitatum & diœceſum diſtricte mandemus, quod ipſi, omnes clericos, ſolutos & conjugatos, carnificum ſeu macellariorum aut tabernariorum officium publice perſonaliter exercentes, ſub pœna excommunicationis, infra menſem a tempore mandati noſtri hujuſmodi certificati in ſcriptis, ſpecifice debeant nobis ſeu noſtris intimare. Qua intimatione & informatione receptis, nos ſine moræ diſpendio, per nos aut officiales noſtros prædictos, ad monitionem nominatim faciendam, & alia contenta in conſtitutione Viennenſis * concilii ſuper hoc edita, exacta diligentia procedamus.

* ſ. in partem fortis ſanctorum electos, ut conſ. 1. 32.

* Conc. Viennenſis in c. 1. de vita & hon. cleric.

XXXIX. *Ne quæſtæ vel aliæ exactiones per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*

Item quod domini ſæculares, vel quicumque alicujuſcumque, &c. *ut in concil. Avenion. cap.* 33.

XL. *Item de eodem.*

Item cum ſtatuta ſæcularium, eccleſias aut perſonas eccleſiaſticas non aſtringant: ſtatuimus, ut ſæculares, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus fuerint, qui prætextu ſtatuti ne bladum extrahatur de terra, caſtro, villa, vel quod certo precio vendatur, invitos clericos vel eccleſiaſticas perſonas aſtringere (maxime cum ipſi non habeant aliunde forſitan unde vivant) aut ſuper angariis vel parangariis aut aliis quibuſcumque, cum nec in eis nec in eorum bonis aliquam habeant poteſtatem, coarctare præſumpſerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto, & locus ubi hoc per dominum loci, vel univerſitatem ejus, aut eorum conniventia vel permiſſu, attentatum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: niſi moniti, infra menſem emendaverint, & de perpetratis ſatisfactionem exhibere ſtuduerint competentem.

XLI. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quo minus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*

Item quod domini temporales, &c. *ut in concilio Avenion. ann.* 1327. *c.* 35.

XLII. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, obligationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines eccleſiæ libertates.*

Item quod laici, &c. *Ibid. cap.* 36.

XLIII. De

ANNO CHRISTI 1337.

XLIII. *De ſocietatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*

Item quia in quibuſdam noſtrarum, &c. *Ibid. cap.* 27.

XLIV. *Ne clerici, præter diœceſani licentiam, eccleſias muniant, nec ibi armatos tenere præſumant.*

Item prohibemus ſub pœna, &c. *Ibid. cap.* 38.

XLV. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item ſtatuimus, &c. *Ibid. cap.* 39.

XLVI. *De honeſtate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*

Inſolentias clericorum, quæ tam ex inordinato habitu, quam ex geſtu deformi, diſſolutiones ridiculas non ſolum gignunt in clero, ſed apud ipſos laicos indevotionem pariunt & exempla ſcandaloſa producunt, compeſcere cupientes: ſtatuimus, quod omnes clerici, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, coronam rotundam deferant, non nimia parvitate notandam, infra octo dies ex quo illam * receperint, a barbis nutriendis, poſtquam ad tempus raſuræ congruens pervenerint, ſtudeant abſtinere. Exinde vero tam barbam, cum ad tempus raſuræ congruens pervenerint, ut præfertur (quam tonſuram, ſingulis menſibus, niſi ex juſta cauſa id facere ſtuduerint, qua ceſſante ad hoc illos arctari volumus) radi facere teneantur. Quod ſi præmiſſa non fecerint, beneficia in noſtris provinciis ſeu diœceſibus obtinentes, pœnam centeſimæ partis fructuum beneficiorum hujuſmodi, quoties defecerint in præmiſſis (valore tamen ipſorum fructuum juxta taxationem decimæ quoad hæc attinet æſtimato) ipſo facto incurrant. Quam centeſimam ſi occupaverint, vel ſibi appropriaverint: tamdiu ſint ab omnium fructuum prædictorum beneficiorum perceptione ipſo jure ſuſpenſi, donec integram ejuſdem centeſimæ partis ſemel vel pluries commiſſæ * reſtitutionem ordinariis ſuis fecerint. Clerici vero ſoluti, beneficia non habentes, in clericali ſtatu viventes, quoties contra præmiſſa fecerint, in pœnam duodecim denariorum monetæ currentis incidant ipſo facto, in uſus pios ordinariorum arbitrio convertendam.

* ſeu ex quo tonſuram receperint.

* Con. omiſ. ſit.

XLVII. *De honeſtate canonicorum ſæcularium & dignitates habentium in veſtibus deferendis.*

Item ſtatuimus, quod in noſtris provinciis ſeu diœceſibus, omnes canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum necnon rectores, & perpetui vicarii, & capellani curati parochialium eccleſiarum, præſentes & poſteri; inde canonici in dignitatibus ſeu perſonatibus conſtituti in eccleſiis & civitatibus, alii vero canonici in eccleſiis, ac rectores perpetui vicarii & capellani curati in ſuis eccleſiis & parochiis veſtes ſuperiores clauſas non nimia brevitate notandas, cum manicis decenter longis pariter & rotundis, ac capitiis ſeu capſanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis aut magnis: videlicet omnes prælati, canonici, tam dignitates ſeu perſonatus habentes, quam etiam non habentes, poſt medium; & aliæ ſupraſcriptæ perſonæ, poſt unum annum a tempore publicationis ſtatuti hujuſmodi numerandum, aſtringantur portare præciſe. Quod ſi præmiſſa facere neglexerint, veſtibus, quas contra præſens ſtatutum portaverint, ſint ipſo facto privati: quas ſi etiam requiſiti non tradiderint ordinariis per ipſos in pia opera convertendas, illi qui diſtributiones percipiunt, eas, quamdiu dictas veſtes tradere diſtulerint, perdant, perdant etiam ipſo facto. Quarum quidem diſtributionum medietas capitulo, & alia medietas, ordinarii arbitrio, præfatis operibus applicetur. Aliæ vero perſonæ prædictæ, quæ diſtributiones non recipiunt; ipſo jure veſtes amittant, in uſus quoſcumque permiſſos per ordinarios convertendas.

XLVIII. *Ut ii qui voces in capitulis non habent, cum habentibus ſe non ingerant, nec ad diſtributiones quæ dantur capitulantibus, admittantur.*

Item cum nullus cathedralis vel collegiatæ eccleſiæ canonicus; niſi ſit ſubdiaconus nec etiam habens dignitatem, perſonatum, vel officium certum requirens ordinem, niſi in illo ſit ordine conſtitutus, vocem de jure in capitulo habeat, etiamſi ab aliis libere concedatur: ſtatuimus, inhibentes ne prædicti vocem in capitulo non habentes, cum vocem habentibus, quando ipſum tenent capitulum, ullatenus ſe ingerant, nec per alios admittantur, etiam ex cauſa videndi, audiendi, vel ſciendi, quæ per tenentes capitulum dicentur, tractabuntur, ordinabuntur; vel etiam ſtatuentur; nec de diſtributionibus ſeu emolumentis, quas tenen-

tenentes capitulum pro intereſſendo capitulo recipiunt de conſuetudine vel ſtatuto, quiequam recipiant prædicti vocem in capitulo non habentes. Quod ſi contra præmiſſa fecerint, vel aliquid, ſeu aliqua præmiſſorum: ſint per menſem a perceptione fructuum beneficiorum ſuorum quæ in illa obtinent eccleſia, & diſtributionum, ipſo facto ſuſpenſi. Qui ſi de his quicquam perceperint, durante ſuſpenſione prædicta, duplum capitulo infra ſex dies reddere teneantur. Quod ſi non fecerint, duret dicta ſuſpenſio donec duplum ſolverint ſupradictum: quacumque donatione, conceſſione, remiſſione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

XLIX. *Ut canonici, præſertim dignitates habentes, per duos menſes in eccleſiis ſuis reſidentiam annis ſingulis facere perſonaliter teneantur.*

Item quod omnes canonici & maxime dignitates, perſonatus, vel officia in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis obtinentes, præſentes & futuri, teneantur ſingulis annis per duos menſes in dictis eccleſiis reſidentiam facere perſonalem: quocumque ſtatuto, vel conſuetudine contraria non obſtante: quam niſi fecerint, extunc omnium fructuum & obventuum ſuorum beneficiorum totius anni, quæ in eccleſia obtinent, quartam partem ſecundum taxationem decimæ ipſo jure amittant. Cujus quartæ medietas capitulo, alia vero medietas fabricæ vel aliæ neceſſitati eccleſiæ, ad arbitrium epiſcopi & capituli, applicetur. Quæ pœna nullatenus remitti valeat, etiamſi prælatus & capitulum ſuper hoc convenirent: nec ſuper reſidentia non facienda in duobus menſibus ſupradictis valeat idem prælatus, niſi ex cauſa ſtudii, diſpenſare. Præmiſſa autem pœna, longa infirmitate præpeditis, aut exiſtentibus obſequiis domini noſtri papæ, vel prælati proprii .... negotia ſine fictione aut fraude, aut in his qui diſpenſationem obtinuerant abſentandi ex cauſa ſtudii, non vendicet ſibi locum. Per præmiſſa vero, circa illos qui de conſuetudine vel ſtatuto eccleſiarum, ad continuam vel majorem reſidentiam, per ſe vel alium ſunt aſtricti, non intendimus aliquid immutare.

L. *Ut canonici, prætextu cujuſvis officii vel ſervitii, diſtributiones non recipiant, quas non eſſent recepturi.*

Item cum laborantibus in vinea Dominus diurnus denarius debeatur, & negligentibus ſeminare in benedictionibus, meſſis etiam temporalis debeat denegari: autoritate præſentis concilii conſtituimus, & etiam ordinamus, ut nullus canonicus cathedralis ſeu collegiatæ eccleſiæ, ſeu alii clerici perpetui beneficiati in eiſdem eccleſiis, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſtant, etiam prætextu alicujus aſſumpti initi officii, vel etiam ſervitii colorati, diſtributiones quotidianas, quæ ſolis canonicis horis intereſſentibus dari debent, recipiat: niſi in eiſdem horis perſonaliter interſit, aut occaſione dicti officii, & pro negotiis capituli utilibus, omni fraude ceſſante, fuerit perſonaliter occupatus: quacumque remiſſione, donatione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

LI. *Ut hi qui dignitates ſeu perſonatus habent, ſeu habituri ſunt, intra certum tempus ad ſacros ordines, prout dignitates ſeu perſonatus ejuſmodi exigunt; ſe faciant promoveri.*

Item quia decet illos (& ipſis incumbi) qui ad ſervitium altaris & eccleſiæ Domini dedicati fore ſpecialiter dignoſcuntur, ſi ſua digne & ſalubriter velint adimplere miniſteria, ad ſacros ordines promoveri, ne lucra amplecti avide, & humeros ab oneribus, præſertim honorabilibus, ſubducere cenſeantur: nos attendentes, quod nonnulli canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum noſtrarum provinciarum, civitatum, & diœceſum, in dignitatibus ſeu perſonatibus conſtituti, in propriæ ſalutis diſpendium non curaverunt hactenus quod cum diſplicentia referimus, neque curant, immo potius in effectu recuſant, ad ſacros, quos requirunt, dignitates, vel perſonatus, quos obtinent, promoveri, quaſi ſperantes veriſimiliter, ſed damnabiliter, quod, cum de Chriſti patrimonio fuerint ſublimati, a clericali ſtatu, ſicut a multis " eſſe comperitur, illuſis eccleſiis retrocedent; ex quibus minutus eſt cultus Divinus, & minui amplius abuſu excreſcente timetur, niſi ſuper hoc proviſionis accommodæ remedium apponatur: & idcirco volentes prout noſtro incumbit officio, hujuſmodi abuſum illuſivum & illuſionem abuſivam, a noſtris ſubditis abolere, & inſuper cultum Divinum non minui, ſed augeri noſtris temporibus affectantes: præſentis concilii autoritate ſtatuimus concorditer, & etiam ordinamus, utilitate & neceſſitate noſtrarum eccleſiarum id ſummopere poſcentibus, ut omnes & ſinguli canonici, in cathedralibus ſeu collegiatis eccleſiis noſtrarum provinciarum dignitates ſeu

ſeu perſonatus obtinentes, vel qui in poſterum obtinebunt, intra unum annum a die publicati ſtatuti præſentis dignitates ſeu perſonatus præſentialiter obtinentes; qui autem obtinebunt in poſterum, a die acceptæ poſſeſſionis pacificæ dignitatum ſeu perſonatuum hujuſmodi in antea continue numerandum, ad ſacros ordines, prout dignitates ſeu perſonatus hujuſmodi exigunt, ſe faciant promoveri. Alioquin ſi infra dictum tempus non ſe fecerint, ut præmittitur, promoveri, a perceptione fructuum & obventionum dignitatis ſeu perſonatus hujuſmodi, donec ad dictos ordines ſint promoti, eo ipſo noverint ſe ſuſpenſos. Et ſi durante ſuſpenſione hujuſmodi ſe ingerere præſumpſerint: prædictis dignitatibus ſeu perſonatibus ſint ipſo facto privati. Volumus autem quod fructus & proventus dignitatum ſeu perſonatuum, qui durante ſuſpenſione prædicta de his dignitatibus ſeu perſonatibus recipientur, in utilitatem dignitatum ſeu perſonatuum prædictorum per ordinarium & ejus capitulum integre convertantur.

LII. *Ut prælati remiſſionem delinquentium adinvicem faciant requiſiti.*

Item ſtatuimus quod archiepiſcopi, *&c. ut in concilio Avenion. ann.* 1326. *c.* 40.

LIII. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem & appoſitionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves, *&c. Ibid. c.* 41.

LIV. *Ne prohibeantur prælati juriſdictionem ſuam exercere.*

Item cum jure caveum exiſtat, *&c. Ibid. cap.* 4.

LV. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium, *&c. Ibid. cap.* 43.

LVI. *Ut intra domos prælatorum, & in eorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*

Item cum illos quos Dei, *&c. Ibid. cap.* 44.

LVII. *De bannis ſolvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*

Item ſtatuimus quod ſub pœna excommunicationis, *&c. Ibid. c.* 45.

LVIII. *De contrahentibus matrimonia clandeſtina in diœceſi aliena.*

Item ſtatuimus quod quæcumque perſonæ, *&c. Ibid. cap.* 46.

LIX. *De abuſoribus litterarum domini Papæ & legatorum, & qualiter puniantur.*

Item quia ſunt nonnulli laici & clerici, *&c. Ibid. cap.* 49.

LX. *Ut beneficiati ſine diœceſani licentia non componant.*

Item ſub interminatione anathematis, *&c. Ibid. cap.* 50.

LXI. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas abſque diœceſani licentia, præterquam in certis caſibus, alienent.*

Item ſtatuimus prohibentes, ne aliquis, *&c. Ibid. cap.* 51.

LXII. *In quo ſtatu debeant dimitti beneficia & per ſucceſſorem teneri.*

Item ſtatuimus, quod ſi contingat aliquem, *&c. Ibid. cap.* 52.

LXIII. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra certa tempora faciendo.*

Item ſtatuimus quod priores eccleſiarum, *&c. ibid. cap.* 53.

LXIV. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſuetudines laudabiles faciendis.*

Item ſtatuta olim, *&c. Ibid. c.* 54.

LXV. *De ſtatutis, bannis, & præconizationibus contra conſuetudinem eccleſiæ editis, probibendis.*

Item ſtatuimus quod quicumque contra, *&c. Ibid. cap.* 55.

LXVI. *De contributione expenſarum neceſſaria inter omnes beneficiatos diœceſis facienda.*

Item ſtatuimus quod ſi archiepiſcopus vel epiſcopus, *&c. Ibid. cap.* 56.

LXVII. *Ut Judæi utriuſque ſexus ſigna deferant, per quæ ab aliis diſcernantur.*

Item decernimus quod Judæi maſculi, *&c. Ibid. cap.* 57.

ANNO CHRISTI 1337.

LXVIII. *Tunc ſententia interdicti ſervetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In ſingulis autem caſibus ſupradictis, in quibus lata eſt ſententia interdicti, tunc demum ſervari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario, vel ejus officiali, ſeu locum tenenti, ſeu delegato, datum fuerit in mandatis. Mandans autem diligenter attendat, quod tunc demum dictam ſententiam mandet ſervari, quando illius loci dominus, . . . ſi vero plures fuerint pro indiviſo obtinentes, quorum aliquis recuſat; alius vero eſt obedire paratus: tunc demum ſuperior, vel ſuperiores proximi ſi plures fuerint, officiales ejus ſeu eorum officiales requirantur & moneantur, ut infra unum menſem, a die monitionis in antea numerandum, emendam fieri faciat, & ſatisfactionem debitam ſuper eis, ſuper quibus dicta ſententia eſt prolata. Quod ſi non fecerit, extunc per dictum ordinarium, officialem, vel locum tenentem, ſeu delegatum ejuſdem, dictam interdicti ſententiam mandet & faciat per cenſuram eccleſiaſticam firmiter obſervari.

LXIX. *De Judæis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, ſi ſe ingeſſerint, admittendis.*

Conc. Vaur. 1359. c. 114.

Item, quia inter Chriſtianos, non ſine Catholicæ fidei opprobrio, adeo invaluit pernicioſus abuſus, ut ii qui Judæorum, utpote noſtræ inimicorum fidei, fœtidos actus & opera ſpernere & abhorrere deberent, ad ipſos Judæos, qui ſe phyſicos vel chirurgos aſſerunt, pro medicamentis, immo verius nocumentis, indifferenter recurrant: propter quod eorumdem Judæorum ſervilis ſtatus ultra metas erigitur, inflatur, & ſuperbit cæcitas, & ipſi fidem catholicam parvi pendunt, & exinde familiaritates & converſationes multiplices, multorum utique incentiva malorum, inter ipſos Chriſtianos & Judæos prodeuntes, pluribus nefandis ſceleribus, quæ reperiuntur perpetrata, cauſas creduntur veriſimiliter præbuiſſe; & darent in poſterum aliis ſceleribus iis forſitan pejoribus occaſionem ſive cauſam, niſi ſalubris proviſio talibus obviaret. Idcirco nos, quibus eſt cura diligens per omnia ſuperni numinis religionem tueri, ſubditoſque noſtros a noxiis, quantum cum Deo poſſumus, præſervare: ſtatuimus, & etiam ordinamus, ut amodo nullus Chriſtianus noſtrarum provinciarum, civitatum, & diœceſum, cujuſvis ſexus, ſtatus, conditionis aut dignitatis exiſtat, in infirmitate ſua, vel alias, Judæum quemquam phyſicum vel chirurgicum, " medicamen ſive curam recipiendam ab eodem adeat, requirat, vel requiri faciat: nec etiam ipſius Judæi ad eum ſponte vel alias venientis, aut mittentis, percipere audeat per ſe vel alium, quovis exquiſito colore, medicinam, conſilium, alias quam facturus fuerat, ſive curam, niſi facienti immineret periculum; & Chriſtiani medici, phyſici, vel chirurgici, haberi commode in præfato periculo copia non valeret: interdicentes pari modo Judæis utriuſque ſexus, ut in curandis infirmitatibus Chriſtianorum nullatenus ſe audeant immiſcere. Qui autem hujus ſtatuti extiterit violator: ſi Judæus fuerit, eidem communio fidelium ſubtrahatur; Chriſtianus vero, ſuperioris ſui arbitrio puniatur.

LXX. *Cum abſolutio vel diſpenſatio in caſibus præſentis concilii ſuperiori non reſervatur, per ordinarium, vel per alium ad quem ordinarius remittet, expediri poterit vel debebit.*

Item adjicimus, quod in caſibus ubi diſpenſatio vel abſolutio non reperiretur in ordinatione præſentis concilij alii reſervata, epiſcopi, pro ſuæ diſcretionis arbitrio, juxta qualitatem negotii & perſonarum conditionem, provideant & diſpenſent, aut pro reconciliationis & abſolutionis ſeu diſpenſationis remedio, remittant culpabiles ad ſuum vel aliquem alium de prædictis metropolitanis, de quo ſibi magis expedire videbitur: & ſicut illius ſaluti, de cujus agetur exceſſu, penſatis tam negotii, quam perſonæ circumſtantiis, magis crediderit opportunum.

In quorum omnium fidem & teſtimonium nos Galbertus Arelatenſis, Bertrandus Ebredunenſis, Armandus Aquenſis, archiepiſcopi ſupradicti, præſens inſtrumentum publicum publicari mandavimus per notarium infraſcriptum, & ſigillorum noſtrorum appenſione muniri, ad majoris roboris firmitatem & certitudinem pleniorem. Et nos ſiquidem Bertrandus Senecenſis, Elziarius Dinienſis, Jacobus Glandatenſis, Arnaldus Venciensis, & Guillelmus Nicienſis, epiſcopi ſupradicti, prius prædictorum procuratorum interveniente conſenſu, omnia & ſingula in dictis ſtatutis contenta, grata habentes & rata, ideo præſenti inſtrumento prædicta ſtatuta continenti, ad majus prædictorum teſtimonium, ſigilla noſtra fecimus appendi. Actum & datum in prædicto monaſterio ſancti Rufi, anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo ſeptimo, Indictione quinta, die tertia menſis Septembris, pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri domini Benedicti Divina providentia Papæ duodecimi anno tertio: præſentibus venerabilibus viris, dominis, Vaſconia juris civilis profeſſore, Albienſis; Petro Gervaſii, Vivarienſis, eccleſiarum canonicis; Durando Mercatoris, rectore de Monteclarano, Caturcenſis; Amaltico Saonis clerico, Uticenſis, diœceſum, & Ramondo Aſtorgii juriſperito cive Montiſalbaneo, & pluribus aliis teſtibus ad præmiſſa.

Ego vero Guillelmus de Rega clericus Agnenſis, publicus apoſtolicus & imperiali auctoritate notarius, prædictorum ſtatutorum editioni, ordinationi, & recitationi, una cum ſupra nominatis dominis archiepiſcopis, epiſcopis, procuratoribus, & teſtibus præſens fui: eaque ad requiſitionem dictorum dominorum archiepiſcoporum publicavi, & in hanc publicam formam redegi, ſignumque meum ante ſubſcriptionem meam in quinque conglutinationibus ſuperius factis conſuetum appoſui, in teſtimonium veritatis.

ANNO CHRISTI 1339.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES AQUILEJENSES

Bertrandi Patriarchæ anno MCCCXXXIX.
nunc primo typis editæ.

SAnctæ Sedis Aquilejenſis (1) Dei gratia Patriarcha (2) Bernardus Univerſi & ſingulis Ven. Fratribus epiſcopis ſuffraganeis Aquilejenſis eccleſiæ, ac dilectis in Chriſto filiis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Decanis & cæteris Eccleſiarum Rectoribus & Prælatis, ac Clero univerſo noſtrarum Civitatum Diœceſis, & Provinciæ Aquilejenſis ſalutem in Domino ſempiternam.

(3) Nuper ad Dei laudem, & ſubditorum commodum, & utilitatem in Provinciali concilio apud Aquilejam congregato, ipſo ſacro concilio approbante, conſtitutiones infraſcriptas edidimus, quas univerſis ſuffraganeis Aquilejenſis Eccleſiæ, cunctiſque aliis nobis ſubditis cum aliis conſtitutionibus tam tempore bonæ memoriæ Raymundi Prædeceſſoris noſtri (4) per Provinciale concilium in Aquileja, quam noſtris in noſtris Provincialibus conciliis editis, & in hoc ſacro concilio publicatis, & lectis, quarum tenor ſubſcribitur, mandamus de cætero inviolabiliter obſervari; præcipientes nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna 50. librarum (5) parvorum, ut infra duos menſes, poſtquam in publicam formam ſub noſtro ſigillo redactæ fuerint computandos ipſarum recipiant copiam, & uſque ad alios duos menſes immediate ſequentes in ſuis cleris publicent, & in epiſcopalibus ſynodis ſuis eas publicantes, & legi facientes, ab omnibus ſuis ſubditis præcipiant obſervari.

Quod Feſtum (6) BB. Martyrum Hermagoræ & Fortunati per totam Aquilejenſem Provinciam annuatim ſolemniter celebretur, & de ipſis ſingulis diebus in Matutino & Veſperis fiat commemoratio.

Devotione congrua & debitis honoribus glorioſos Chriſti martyres Hermagoram & Fortunatum Aquilejenſis Eccleſiæ Patres, pro ut & Patronos, a Grege nobis credito venerari, ut eorum apud Dominum patrociniis adjuvetur, cupientes, ipſorum feſtum per Aquilejenſem Civitatem, Diœceſim & Provinciam ſolenniter a Clero & Populo annue celebrari, ac per eccleſias ejuſdem Civitatis, Diœceſis, & (7) Provincia univerſis ſingulis diebus ferialibus in matutinis & veſperis eorum commemorationem fieri cum antiphona & collecta, & eorum in omnibus eccleſiis antedictis præcipimus haberi legendam.

Quod officia divina in omnibus eccleſiis celebrentur ſolenniter & devote.

Quoniam reverentiæ, & devotionis ſinceritas obſequia etiam modica reddit grata, divina officia, ut grata ſint Domino, & accepta, reverenter & devote juxta SS. Patrum ſtatuta, & conſuetudines in eccleſiis rationabiliter hactenus obſervatas, ſtatuimus celebrari.

Quod conſtitutiones bonæ memoriæ Domini Latini Hoſtienſ. Epiſcopi olim Apoſtolicæ Sedis legati in omnibus obſerventur.

In canonicarum ſanctionum obſervationibus clerum noſtræ Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ corde dilatato currere delectati, volumus & mandamus, SS. Patrum canones, nec non conſtitutiones, tam per ipſos, quam per reverendum Patrem, & Dominum Fratrem Latinum (8) Hoſtienſem & Veletrenſem epiſcopum, tum Apoſtolicæ Sedis Legatum, ſuper vita & honeſtate clericorum editas, in Aquilejenſi Civitate, & Diœceſi, & Provincia in omnibus obſervari.

De ſacrilegis capientibus, vel captos tenentibus, vel de guerra invadentibus, ſeu interficientibus Dominum Patriarcham, vel aliquem Epiſcopum Aquilejenſis Provinciæ.

Horribilium ſcelerum nefanda præſumptio ſic fallente diabolo, contra clerum noſcitur excreviſſe, quod clericalis ordinis dignitas non tam in minoribus, verum etiam in majoribus, pro ut etiam experientia docente præſertim didicimus, contemptui & morti exponitur. Conſervantur velut vaſa teſtea filii Syon inclyti, & ſicut oves ad occiſionem reputantur a Belial filiis eccleſiæ Filii, & Prælati, in quibus ſe Dei Filius honorari aſſerit & contemni, pupillam oculi tangi prohibens in eiſdem. Ne ergo magis & magis per impunitatis licentiam crudelium inſoleſcat cervicoſitas, & impiorum ſuperbia invaleſcat:

Statuimus & ſancimus, quod ſi contingat (9) Patriarcham Aquilejenſem, qui pro tempore fuerit, capi, quod abſit, omnes ejus ſuffraganei, quam cito id ad eorum notitiam pervenerit, Aquilejenſi Capitulo nunciante, teneantur apud Aquilejam, ſi abſque perſonarum periculo potuerint, vel apud locum alium,

quem idem (10) Capitulum duxerit ſtatuendum, tractaturi cum effectu de liberatione ipſius, præfixo eis termino, perſonaliter convenire. Donec autem detentus fuerit, in tota Aquilejenſi Civitate Diœceſi & Provincia divina ſint officia interdicta.

Sacrilegi quoque, qui præſumpſerint in eum taliter manus extendere, ac eorum complices, & fautores, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, aut ſtatus exiſtant, (11) ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, (12) pulſatis campanis, & candelis accenſis per univerſas tam Cathedrales quam collegiatas, & parochiales eccleſias civitatis, Diœceſis, & Provinciæ memoratæ, ſtatim in genere, & poſtquam per Aquilejenſe Capitulum ipſorum nomina ſcripta ſuffraganeis fuerint, nominatim excommunicati publice nuncientur; & tam ipſi, quam eorum filii, & hæredes (13) uſque in quartam generationem omnibus feudis, quos, tam ab Aquilejenſi eccleſia, quam ab aliis eccleſiis, ſibi & ſuffraganeis ſuis ſubjectis, habuerint, & univerſis dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis, quocumque nomine cenſeantur, tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, quæ tunc in Civitate, Diœceſi, & Provincia obtinuerint ſupradicta, ſine ſpe reſtitutionis ſint perpetuo ipſo facto privati, & inhabiles ad alia obtinenda.

Si vero forte poſtea de facto, dignitates, beneficia, honores, vel officia quævis eccleſiaſtica vel ſæcularia per collationem, electionem, vel aſſumptionem fueri(n)t aſſequuti, collatio, electio, ſeu aſſumptio hujuſmodi ipſo facto non valeat, & nihilominus collatores, electores, & aſſumptores ipſi ſint ipſo facto excommunicationis ſententia, quam in eos nunc ferimus, innodati.

Si autem, quod Deus avertat, Patriarcham Aquilejenſem qui pro tempore fuerit, (14) contingat interfici, vel captum claudere diem extremum in carcere, iidem ſacrilegi, & eorum complices & fautores, cujuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis, aut ſtatus, & ab ipſis deſcendens poſteritas univerſa, in deteſtationem tam horrendi ſceleris, dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis omnibus tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, nec non feudis, allodiis, & (15) bonis aliis univerſis mobilibus & immobilibus ſint privati, & inhabiles perpetuo ad alia obtinenda; & ipſorum bona omnia ad uſum & utilitatem Eccleſiæ Aquilejenſis conſiſcentur, ejuſque ſucceſſor cum conſilio & auxilio ſuffraganeorum & Capituli Aquilejenſis tam apud Sedem Apoſtolicam, quam apud Imperatoriam Majeſtatem hujuſmodi injuriam perſequi teneatur. Ingrediente autem aliquo eorumdem civitatem aliquam, vel locum dictæ Diœceſis vel Provinciæ, ſtatim quo ad ſcientes, & uſque ad triduum poſt ejus (16) receſſum, ibidem divina officia ſint ſuſpenſa.

Qui autem ſciens ipſum eſſe ſacrilegum ſibi aliqua neceſſaria dederit, vel vendiderit, ſive quovis modo præſtiterit, aut ipſum hoſpitio ſuſceperit, excommunicationis ſententiæ, quam in eum proferimus, ſubjaceat ipſo facto. Et inſuper loci Diœceſanus, invocato ad hoc ſi opus fuerit, brachii ſæcularis auxilio, illum ſeu illos capere toto poſſe laboret, ipſius Domini Patriarchæ ſucceſſori poſtea aſſignandos.

Cœterum, ſi contingat Patriarcham Aquilejenſem per aliquem laycum invadi de guerra, omnes ejus ſuffraganei hominibus ſuarum Civitatum & Diœceſium, ne vadant vel mittant in ſubſidium hujuſmodi invaſoris, inhibere diſtrictius teneantur. Contra ire vel mittere præſumentes, tam ſpiritualiter, quam temporaliter, quanto durius poterunt, proceſſuri. Eis autem qui ire, vel mittere in ſubſidium ejuſdem Domini Patriarchæ voluerit, nullum impedimentum præſtent.

Si forte, quod abſit, aliquem epiſcopum Aquilejenſis Provinciæ capi contigerit, tam dominus Patriarcha Aquilejenſis, quam omnes alii ejuſdem Provinciæ coepiſcopi, quam cito id ad eorum auditum pervenerit, ſacrilegos ipſos ac complices, & fautores eorum, cujuſcumque præeminentiæ dignitatis, aut ſtatus extiterint, ſtatim in genere, & poſtquam ipſi domino Patriarchæ per Capitulum ejuſdem epiſcopi eorum nomina ſcripta fuerint, nominatim excommunicatos teneantur per univerſas Eccleſias ſuarum Civitatum & Diœceſium, tam cathedrales, quam collegiatas, & parochiales, pulſatis campanis, & candelis accenſis, ſingulis diebus Dominicis, & feſtivis denunciare, & facere nunciari. Et quod cito per ipſum Patriarcham, vel per Aquilejenſe Capitulum, abſente domino Patriarcha, vel Aquilejenſ. ſede vacante, fuerint apud Aquilejam vel alium locum vocati, præfixo eis termino, ad tractandum efficaciter de liberatione capti epiſcopi convenire.

(17) Civitas quoque & Diœceſis ejuſdem epiſcopi, nec non civitas, & Diœceſis in qua captus vel detentus, aut ad quam ductus fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, donec libertati fuerit reſtitutus, & de damnis & injuria ſatisfactionem receperit competentem. Ita tamen, quod, ipſo epiſcopo relaxato, ſint ſuæ civitati & Diœceſi relaxata divina, niſi forte in ipſa civitate vel alio loco ſeu parochia illius diœceſis captus vel detentus, aut illuc ductus extiterit: in quo caſu civitati, loco, ſeu parochiæ captionis, ductionis, & detentionis hujuſmodi, niſi ipſius competenti ſatisfactione præſtita, divina nullatenus relaxentur. Præfati vero ſacrilegi, & eorum complices & fautores, cujuſcumque fuerint præeminentiæ dignitatis aut ſtatus, ac eorum filii & hæredes uſque in quartam generationem, omnibus feudis quæ tunc ab ipſo epiſcopo, & ejus eccleſia, & ab aliis eccleſiis eidem ſubjectis habuerint, & univerſis dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis, quocumque nomine cenſeantur, tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, quos tunc in civitate & Diœceſi obtinuerint memorata, ſint privati perpetuo, & inhabiles ad alia obtinenda. Si autem poſtmodum de facto dignitates, beneficia, honores, vel officia eccleſiaſtica vel ſæcularia fuerint eis collata, vel ipſi ad ea electi fuerint, collatio ſeu aſſumptio talis non valeat ipſo facto: & nihilominus ipſius collatores, electores, & aſſumptores ſcienter ipſo facto excommunicationis vinculo ſint ligati.

Si quis autem epiſcoporum dictæ Provinciæ interfici, vel captum in carcere contigerit exſpirare, ſacrilegi hujuſmodi, & tota poſteritas ab eis deſcendens, dignitatibus, honoribus, beneficiis, & officiis omnibus, tam eccleſiaſticis quam ſæcularibus, allodiis, & bonis aliis univerſis, mobilibus & immobilibus, quæ tunc in civitate & Diœceſi fuerint ejuſdem epiſcopi, & feudis, quæ tunc obtinuerint ab ipſo epiſcopo, & ejus eccleſia, & aliis eccleſiis ſibi ſubjectis, perpetuo ſint privati, & inhabiles ad

ad alia obtinenda, eorumque bona ad uſum & utilitatem eccleſiæ ipſius epiſcopi (18) confiſcentur; cujus etiam ſucceſſor cum conſilio & auxilio Patriarchæ, ſuffraganeorum ſuorum, & capituli Aquilejenſis, & apud Sedem Apoſtolicam, & apud Majeſtatem Imperatoriam perſequi hujuſmodi injuriam teneatur.

Si quando vero aliquis dictorum ſacrilegorum in civitatem aliquam, vel locum diœceſis vel Provinciæ intraverit, ſtatim quoad ſcientes ſint ibi ſuſpenſa divina, donec ibi fuerit, & triduo poſt ejus diſceſſum. Is quoque qui ſciens eum eſſe ſacrilegum, neceſſaria quævis ei vendiderit vel donaverit, ſeu quocumque modo præſtiterit, aut eum hoſpitio ſuſceperit, ſit ipſo facto excommunicationis vinculo innodatus. Loci autem Diœceſanus illum ſeu illos capere, aſſignandos ſucceſſori dicti epiſcopi, pro viribus elaboret, invocato ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis.

Ad hæc, ſi aliquis ſuffraganeus Aquilejenſis eccleſiæ per aliquem laycum fuerit de guerra invaſus; tam Dominus Patriarcha Aquilejenſis, quam omnes alii ſuffraganei ſuarum Civitatum & Diœceſium, hominibus, ne in ſubſidium dicti Invaſoris aliquatenus præſumant ire, vel mittere, diſtricte inhibeant, contra præſumtores hujuſmodi, quanto durius poterunt, tam ſpiritualiter, quam temporaliter procedentes, nullum præpeditionis obſtaculum volentibus in ſubſidium ejuſdem ſuffraganei ſe conferre, vel mittere, aliqualiter interponant.

Cæterum, ſi Patriarcha Aquilejenſis, qui pro tempore fuerit, vel aliquis ſuffraganeus ejus in civitate ſua, vel caſtro, burgo, ſeu quocumque alio loco ſuo, vel ſuæ juriſdictionis obſeſſus fuerit, ita quod egredi, & regredi non valeat pro ſuæ libito voluntatis; ipſi obſidentes, ſi perſonæ ſingulares fuerint, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, vel ſtatus extiterint, & eorum complices & Fautores excommunicationis vinculo ſint ipſo jure ligati: ſi autem communitas alicujus civitatis vel terræ culpabilis fuerit in hoc facto, præſtando auxilium, conſilium vel favorem, quacumque machinatione arte vel dolo, civitas ipſa ſeu terra eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Si vero Vaſſalli fuerint, feudis, quæ ab ipſo Domino ſuo obſeſſo, ſeu ab ejus eccleſia obtinent, ſint ipſo facto privati.

Ad hæc, ſi quem epiſcopum Provinciæ memoratæ pro defenſione ſuæ eccleſiæ, ac libertatis ejuſdem, vel pro excommunicatione, ſeu conſervatione conſtitutionum hujuſmodi, ejici de civitate ſua forte contigerit; ipſa civitas interdicto eccleſiaſtico ſubjaceat; & tam Poteſtates ſeu Rectores, quam Officiales, Conſules, Conſiliarii, & univerſi, qui ad hæc conſilium præſtiterint, auxilium, vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis vinculo ſint aſtricti, per univerſas eccleſias cathedrales, Collegiatas, & Parochiales, Aquilejenſ. Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ, poſtquam per ipſum Patriarchæ, & ſuis ſuffraganeis ejectis hujuſmodi fuerit intimata, uſque ad ſatisfactionem condignam excommunicati, pulſatis campanis, & candelis accenſis, quolibet die Dominico & feſtivo publice nunciandi. Si autem de epiſcopatu ſuo ejectus fuerit occaſione aliqua prædicta, dictus Dominus Patriarcha cum aliis ſuffraganeis ſuis, & clero Aquilejenſis civitatis, Diœceſis, & Provinciæ, ſibi cum quatuor equis & quinque Perſonis ipſius Perſona incluſa teneatur in omnibus providere neceſſariis.

Circa inferiores quoque Prælatos, ut puta Abbates, Priores, Præpoſitos, Archidiaconos, Decanos, Archipresbyteros, Plebanos, & quoslibet in Presbyteratu vel dignitate conſtitutos, nec non cathedralium eccleſiarum canonicos, & alios clericos univerſos Aquilejenſis civitatis Diœceſis & Provinciæ (19) per nos Patriarcham Bertrandum & noſtrum Provinciale Concilium proviſum eſt, pro ut in noſtris ultimis conſtitutionibus eſt declaratum. Si vero Decanus vel aliquis canonicus Aquilejenſ. eccleſiæ vel Prælatus aut clericus inferior præfatæ Aquilejenſ. civitatis Diœceſis & Provinciæ pro defenſione jurium eccleſiæ, vel pro harum conſtitutionum obſervatione, ſeu executione fuerit de eccleſia ſua ejectus, Diœceſanus ipſius cum ſuo clero ſibi ſecundum ejus ſtatum providere in neceſſariis teneatur.

De occupatoribus & invaſoribus jurium eccleſiaſticorum, & Bonorum.

Quia nonnullos ſic cœca ſeducit cupiditas, quod voluntatis libito abſtinentiæ ruptis habenis ad illicita relaxato circa invaſionem & occupationem bonorum & jurium eccleſiaſticorum tanto impudentius delectantur, quanto qui ea eripiunt rariores inveniuntur objectores. Nos hujuſmodi pravorum improbis conatibus reſiſtere cupientes, ne neglecta incendia vires ſumant, univerſos tam Duces quam Marchiones, Comites, Barones, Poteſtates, Capitaneos, (20) Valvaſores, Communitates ac Univerſitates Civitatum, Caſtrorum, Villarum ac quorumcumque locorum, ac Cives, & quaſcumque perſonas alias cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, honoris, gradus, conditionis, ſtatus, & ſexus, qui loca, Caſtra, jura, juriſdictiones, feuda, Decimas, cenſus, pedagia, mutas, argentifodinas, privilegia, inſtrumenta publica, ſeu quaſcumque alias ſcripturas authenticas, prata, nemora, molendina, paſcua, piſcarias, Poſſeſſiones, montes, Valles, Inſulas, paludes, aquas ſalinas, domos, & alia bona quæcumque eccleſiis capitulis & Perſonis eccleſiaſticis Aquilejenſis Civitatis Diœceſis & Provinciæ ſpectantia occupaverint vel impoſterum occupabunt, vel quovis modo detinent occupata, vel eccleſias ipſas capitula ſeu eccleſiaſticas perſonas impediunt, quominus eis libere pro ſuæ voluntatis libito uti poſſint, aut in eis (21) angarias, vel perangarias exercere præſumunt; aut qui prædictarum Civitatum Diœceſium ſeu Provinciæ eccleſias aut Capitula ſeu eccleſiaſticas perſonas impediunt, ne in terris ſeu poſſeſſionibus ſuis poſſint uti aquis aquarumque ductibus, ſalinam facere, vel molendina conſtruere, ac illis uti pro ſuæ libito voluntatis; præſenti conſtitutione diligentius admonemus eis mandantes, ut infra duos menſes a præſentis conſtitutionis publicatione peremptoriæ, res ipſas & earum poſſeſſionem prædictis eccleſiis capitulis ſeu ipſarum Rectoribus aut Prælatis reſtituant cum effectu: de perceptis etiam, & quæ percipi potuerint, ac de damnis & injuriis illatis ſatisfaciant competenter, ab exactione angariarum & perangariarum & impedimento ac occupationibus hujuſmodi penitus conquieſcant; alioquin de voluntate & aſſenſu ſuffraganeorum noſtrorum & tamquam totius auctoritate præſentis concilii ex nunc pro ut ex tunc in univerſos, qui hujus conſtitutionis tenorem per ſe vel per

alium quacumque machinatione, ingenio, arte, vel dolo violare præſumpſerint, ſi duces fuerint, vel Marchiones, Comites, vel Barones, Capitanei, Poteſtates, Valvaſſores, Cives, aut quævis aliæ perſonæ cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, honoris, gradus, conditionis, ſtatus, vel ſexus exiſtant, excommunicationis ſententiam promulgamus; Civitates, terras, & loca eorumdem Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, Poteſtatum, Capitaneorum, & Valvaſſorum, ſeu aliorum Nobilium interdicto eccleſiaſtico ſupponentes: ſi vero fuerint communitates, ſive univerſitates Civitatum, Caſtrorum, Villarum, & quorumcumque aliorum locorum, Poteſtates, Gaſtaldiones, (22) Maricos, Rectores, Antianos, Conſiliarios, & officiales ipſos voluntate, aſſenſu, & auctoritate prædictis excommunicationis ex nunc vinculo innodamus, & Civitates, Caſtra, Villas, & loca eccleſiaſtico ſupponimus interdicto; non obſtante quod (23) detentores, ſeu occupatores hujuſmodi illicitæ venditionis, locationis, conceſſionis, impignorationis, ſeu infeudationis ſibi factarum per Prælatos, ſeu quaslibet alias perſonas contra ſanctiones canonicas, vel (24) civiles, prætendant ſibi titulum, ſeu allegent; Diœceſanis auctoritatem, & licentiam concedentes, quod excommunicatos occaſionibus hujuſmodi ſupradictis poſſint abſolvere vice noſtra, & interdictum hujuſmodi relaxare, cum ab ipſis delinquentibus ſatisfactum fuerit competenter.

Quod omnes Sacerdotes Provinciæ Aquilejenſis ab omnibus quorum confeſſiones audiunt ſpecialiter teneantur inquirere ſi decimas, & quarteſia integraliter perſolvant eccleſiis.

In tanti erroris devium quidam prolapſi dignoſcuntur, qui ſaluti Animarum temporale commodum præferentes decimas, quas in ſignum univerſalis dominii ſibi reſervavit Dominus in Miniſtris, eis ſubtrahere, ſeu de ipſis pro avaritia defraudare præſumunt eoſdem. Nos conſiderato prudenter quod Anania, & Saphira pro eo quod agri pretium quem vendiderant defraudaverant, ab Apoſtolorum Principe terribili fuerunt morte mulctati; ea propter ſtatuimus quod omnes Sacerdotes Aquilejenſ. Civitatis Diœceſis, & Provinciæ (25) ſub excommunicationis pœna ab omnibus, quorum confeſſiones audierint, ſpecialiter inquirere teneantur, ſi ex ſuis poſſeſſionibus, & earum obventionibus, & rebus aliis, ex quibus decimæ, & quarteſia ſolvi debent, decimas & quarteſia illis eccleſiis, ſive Prælatis, Rectoribus, vel capitulis earumdem, ad quas ſpectare noſcuntur, integre duxerint perſolvendas, eis quos decimas, ſeu quarteſia ipſa non plene ſolviſſe repererint, abſolutionis beneficium nullatenus impenſuri, donec ſibi non conſtiterit illos de ſubtractis, ſeu retentis ſatisfactionem, vel ſatiſdationem plenariam impendiſſe, ac de ſolvendo impoſterum promiſiſſe. Ad cujus conſtitutionis obſervantiam Fratres Prædicatores, Minores, Eremitas, & alios Religioſos cujuſcumque ſint ordinis teneri volumus & mandamus.

Quod omnes ſuffraganei Aquilejenſem eccleſiam ſingulis annis viſitent ex debito juramenti.

Fidei, & dilectionis zelus, quo ſanctæ Aquilejenſis eccleſiæ ſponſæ noſtræ aſtringimur, Nos, prout nec decet, circa ipſius honoris decorem negligentes eſſe non ſinit. Nolentes ergo ſponſam ipſam congruis honoribus defraudari præcipimus, quod omnes noſtri ſuffraganei, prædictam eccleſiam (26) annis ſingulis, prout ex debito (27) juramenti tenentur, viſitare procurent. Hi vero, a quibus nondum nobis eſt præſtitum debitum juramentum, infra menſem ad huc præſtare nobis nullatenus non omittant.

De Clericis & Laycis Occupatoribus, vel Inveſtitoribus Eccleſiarum & jurium Eccleſiaſticorum.

(28) Præteriti malitia temporis uſque adeo in quibuſdam partibus noſtræ Legationis invaluiſſe dignoſcitur, ut non ſolum plerique Clerici ſine juſto, verum etiam ſine ullo titulo quamplures Eccleſias, & earum jura occupare præſumant. Nos ergo huic lethali morbo cupientes opportunis remediis medelam apponere, monemus omnes Clericos, & Laycos noſtræ Legationis, eiſque in virtute obedientiæ ſub interminatione divini judicii, qua fungimur auctoritate diſtricte præcipimus, quatenus clerici, qui Eccleſias quaslibet propria temeritate invadere, occupare, vel abſque inſtitutione canonica recipere præſumpſerint, & eas taliter occupatas, ſive receptas detinere non metuunt; Layci vero, qui quocumque modo Eccleſias detinent, ſeu earum jura, ſive eis per clericos faciant deſerviri, ſive ipſas teneant debito obſequio defraudatas, Eccleſias ipſas cum omnibus bonis mobilibus, & immobilibus, ac juribus quoquo modo pertinentibus ad eaſdem, infra unum menſem a publicatione præſentium in civitate ac diſtrictu Bononiæ, in aliis vero Civitatibus & Diœceſibus infra ſimilem terminum, ex quo in eis præſens conſtitutio publicata fuerit, libere & abſolute dimittant, & earum jura ut ipſis Eccleſiis per illos, ad quos de jure in eiſdem electio vel collatio, aut præſentatio ſeu proviſio pertinent, de perſonis idoneis valeant providere, & proviſionem hujuſmodi ipſi, qui eaſdem eccleſias tenuerunt, nullo modo publice, vel occulte per ſe, vel per alios impedire præſumant.

Si qui vero Clerici, aut Layci ex prædictis hoc noſtrum ſalutare præceptum infra prædictum terminum adimplere contempſerint, aut proviſionem Eccleſiarum hujuſmodi quominus infra unum menſem, ex quo ipſi eas dimiſerint, libere fieri valeat, quoque modo præſumpſerint impedire, Clericos non ſolum prædictis Eccleſiis, verum omnibus beneficiis eccleſiaſticis, quæ infra terminos noſtræ legationis obtinent, omnino privamus, & inhabiles reddimus ad alia officia, vel beneficia infra eoſdem terminos obtinenda.

Laycos autem, ſi Poteſtates, aut Judices, aut Notarii, ſeu Doctores Legum, aut alio quolibet publico fungantur officio, hujuſmodi officiis volumus eſſe privatos, eoſque reddimus inhabiles ad hæc, vel ſimilia deinceps in quolibet exercenda; ipſos inſuper excommunicationis vinculo innodamus, a quo nonniſi per Apoſtolicam Sedem,

vel Legatum de latere Domini Papæ miſſum abſolutionis beneficium valeant obtinere; & niſi ante neceſſitates ultimas ſibi de hujuſmodi abſolutione providerint, quamvis in mortis articulo non ſit eis ſi pœnituerint, abſolutio, & communio deneganda, tamen (29) eccleſiaſtica careant ſepultura, donec Eccleſiæ occupatæ, aut detentæ, & earum jura per eos libere, ut prædictum eſt, fuerint, & abſolute dimiſſæ, ac de fructibus earumdem ad mandatum ordinarii, vel ejus Vicarii ſit integre ſatisfactum; omneſque Religioſos, & clericos, qui tales ſcienter ad ſepulturam receperint, per unum annum ab officio & beneficio decernimus eſſe ſuſpenſos.

Omnibus autem Prælatis, ad quos de jure prædictarum Eccleſiarum collatio, ſeu proviſio pertinet, ſub excommunicationis pœna diſtricte præcipimus, ut eiſdem, humano timore poſtpoſito, de perſonis idoneis providere non differant invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, ad quod exhibendum Poteſtates, & Rectores aliarum civitatum, aliorumque locorum per cenſuram Eccleſiaſticam compellere ſtudeant, ſi fuerit opportunum.

Quod omnes Epiſcopi, & Superiores ſingula Monaſteria ſua uſque ad ſex menſes poſt receptionem hujus conſtitutionis viſitent, & reforment.

Quia pleraque monaſteria infra noſtræ Legationis terminos in ſpiritualibus, & temporalibus miſerabiliter ſunt collapſa, & ad graviores lapſus videntur male diſpoſita, niſi cadentibus ſuccurratur; omnibus Epiſcopis & ſuperioribus Prælatis noſtræ Legationis diſtricte præcipimus, ut ſingula monaſteria Monachorum, aliorumque Regularium ſibi (30) immediate ſubjecta infra ſex menſes, ex quo præſens mandatum noſtrum ad ipſos pervenerit, per ſe ipſos, aut ſi ex cauſa non poſſint, per alios viros idoneos ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes in eis tam in capitibus quam in membris, tam ſua auctoritate, quam noſtra, in quantum cum adjutorio divinæ gratiæ facultas affuerit; quæ correctione, aut reformatione invenerint indigere. Hanc autem viſitationem dicti Prælati infra unum menſem poſt certam præſentis mandati notitiam inchoare non differant, ut ipſis inſtantia ſedula proſequutis celeriter inchoanda infra prædictos ſex menſes hujuſmodi viſitatio valeat terminari. Si quis autem Epiſcopus vel Prælatus ſuperior præſens mandatum, ſeu quantum ad inchoationem, ſive quantum ad proſequutionem implere neglexerit, donec negligentiam ſuam contraria convenienter emendet viſitationem prædictam inchoando, ſi non inchoavit, aut proſequendo ſi neglexerit proſequi, ab executione Pontificalis officii volumus eſſe ſuſpenſos.

Quod clerici publice concubinas tenentes ipſo facto ſint ſuis beneficiis privati.

Quamvis concubinarios Clericos ſacri canones ſeveritate multiplici proſequantur; quia tamen plerique timore Dei poſtpoſito, nihilominus turpitudine vitii non ſolum occulte, ſed etiam publice laborant, eorum impudentiam opportuna diſtrictione confundere, ac reprimere cupientes monemus clericos omnes noſtræ Legationis, qui vel ſacrum ordinem, vel eccleſiaſticum beneficium ſunt adepti, ſeu adipiſcentur impoſterum, ut nullus eorum concubinam, ſeu (31) Focariam publice, ac manifeſte, ſive in domibus Eccleſiarum ſive alibi per duos menſes poſt terminum ſupradictum non erubuerint retinere, beneficiis eccleſiaſticis, quæ infra noſtræ Legationis terminos obtinent, ipſo facto noverint ſe eſſe privatos. Epiſcopis autem & ſuperioribus Prælatis, ad quos beneficiorum, quæ taliter delinquentium fuerant, collatio ſeu proviſio pertinet, conferendi ea, ſeu providendi de ipſis liberam concedimus poteſtatem. Aliis etiam ad quos electio, ſeu præſentatio ad beneficia eadem, vel eorum proviſio ſpectare dignoſcitur, liceat eligere ſeu præſentare ad illa, etiam providere de illis, ex quo per Epiſcopos prædicti clerici præſentis conſtitutionis pœnam denunciati fuerint incurriſſe; ut ſic eos qui damna ſpiritualia parvi pendunt, temporalis ſaltem jactura coerceat a peccato.

Quod Epiſcopi & ſuperiores providos Pœnitentiarios habeant & caſus graviores quos ſibi retinere voluerint, declarent in ſuis ſynodis.

Quia Pœnitentes gravioribus oppreſſos criminibus, aut excommunicationum ſententiis innodatos inferiores Presbyteri ad ſuperiores Prælatos debent remittere abſolvendos: ſtatuimus ut ſinguli Epiſcopi, & ſuperiores Prælati noſtræ Legationis unum, vel plures (32) Pœnitentiarios habeant Religioſos, vel etiam ſæculares, diſcrete providos, & converſatione probatos, qui pœnitentes, quos interdum ipſi Prælati audire non poſſunt, eorum vice audiant, & abſolvant, vel cum opportunum fuerit, ad Apoſtolicam ſedem remittant. Hujuſmodi vero graviores caſus, in quibus ad ipſos Prælatos remitti debent pœnitentes, ipſi Prælati determinare in ſuis ſynodis ſtudeant, ut eos inferiores Presbyteri non ignorent.

Quod Prælati in indulgentiis concedendis non excedant formam Concilii generalis, nec in aliena eccleſia, niſi præſentes ibi fuerint, & ad hoc Diœceſani conſenſus acceſſerit, indulgentiam aliter concedant.

Cum valde deceat ut diſpenſator Domini ſit fidelis & prudens, mirari cogimur, quod nonnulli Eccleſiarum Prælati in concedendis indulgentiis non tam liberales, quam prodigi, theſaurum dominicum ſuæ diſpenſationi commiſſum non tam diſtribuunt, quam effundunt. Nam præfixam ſibi a ſacris canonibus regulam excedentes largiores quam eis conceſſum eſt, indulgentias largiuntur: & in hæc non ſolum in ſuæ juriſdictionis eccleſiis, ſed etiam in alienis, non ſolum præſentes, ſed etiam abſentes attentant. Hinc ſequitur fidelium indigna deceptio, dum ſe indulgentias conſequi exiſtimant, quas aliquando minime conſequuntur. Hinc etiam fit, ut indulgentiæ diſpenſatorum prudentium provida moderatione conceſſæ in contemptum veniant ignoranti vulgo. Unde ipſi diſpenſatores ſolicite videant, qualem diſpenſationis hujuſmodi Domino debeant reddere rationem. Nos autem cupientes, & diſpenſatoribus ipſis, & familiæ Domini providere, Prælatis omnibus noſtræ legationis præſenti conſtitutione præcipimus, quod in concedendis indulgentiis (33) modum determinatum per conſtitutionem fel. record. Innocentii Papæ III. editam in concilio generali nequaquam excedant: ut videlicet, cum dedicatur Baſilica, non extendatur indulgen-

ANNO CHRISTI 1339.

gentia (34) ultra annum ſive ab uno, ſive a pluribus epiſcopis dedicetur: ac demum in Anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies indulgentiæ remiſſio non excedat. Hunc quoque (35) quadragenarium in indulgentiis, quæ ad eccleſiarum (36) vel Pontium aut piorum operum quaſlibet fabricas, ſeu ex aliis cauſis quibuſlibet per litteras conceduntur, Prælati diligenter obſervent. Prohibemus autem, ut nullus Patriarcha, vel Archiepiſcopus extra ſuam Provinciam, nullus epiſcopus extra ſuam diœceſim quamlibet indulgentiam dare præſumat, niſi præſens in aliena eccleſia fuerit, & diœceſani epiſcopi ſeu Metropolitani conſenſus accedat. Si quis vero Prælatus ſupradictum numerum præfatas indulgentias concedendo tranſcenderit, aut extra territorium ſuum indulgentiam quamlibet in abſentia dederit, eum per unum menſem concedendi indulgentias poteſtate privamus.

Quod non plures quam unus in levando de ſacro Fonte, vel Chriſmatione facienda in fronte deinceps admittantur.

Quod in antiquis canonibus eſt ſalubriter inſtitutum adminiculo pœnæ confirmare volentes, prohibemus diſtricte ne plures (37) quam unus, ſive vir fuerit, ſive Mulier ad ſuſcipiendum infantem de Baptiſmo, vel ad tenendum ad chriſmationem faciendam in fronte præſumant accedere. Si quis vero ſacerdos ad ſuſcipiendum tenendum vel ad levandum de Fonte contra prædictam prohibitionem pluros admiſerit, vel eum quem plures tenuerint, baptizaverit, penam quinque librarum parvorum incurrat, quæ locorum ordinariis applicetur.

De Bannis in Eccleſiam proponendis antequam Matrimonia contrahantur.

Prohibemus inſuper ne de cœtero Matrimonia contrahantur (38) Bannis non præmiſſis in Eccleſia; ſed cum fuerint contrahenda, in eccleſia Parochiali publice proponantur per hunc modum. Quod ſi aliquis ſciat impedimentum canonicum, per quod matrimonium de jure non poſſit contrahi, illud ſacerdoti Parochiali denunciet. Quod ſi forte (39) præmiſſis hujuſmodi bannis, vel denunciato ei impedimento, ſacerdos aliquis ſic contrahentibus, vel ipſorum alicui benedictionem impenderit, (40) quinque librarum parvorum pœnam incurrat ſuo ordinario applicandam. Si quis vero repertus fuerit impedimentum calumnioſe denunciaſſe, quod ex circumſtantiis & conjecturis apertis per ipſum ordinarium declarari poterit, in quinquaginta libris parvorum ſententialiter condemnetur, quarum medietas ipſi ordinario, alia medietas temporali Domino applicetur.

De forma cautionis recipienda ab Uſurariis.

Uſurariam pravitatem, quam utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur, reprimere cupientes ſtatuimus, quod nullus miniſtret eccleſiaſtica ſacramenta, nec ad eccleſiaſticam ſepulturam recipiat manifeſtum Uſurarium ſine licentia Diœceſani vel ejus Vicarii in ſpiritualibus, niſi primo reſtituat, vel de reſtituendo caveat idonee ſecundum modum ſubſcriptum ſub pœna 25. librarum parvorum, ſalvis nihilominus aliis pœnis quæ per jura commonia vel ſtatuta ſynodalia inſliguntur. Manifeſtum autem Uſurarium eum declaramus, de cujus crimine conſtat per notorium facti ſcelus, per rei evidentiam, ut puta ſi menſam ad fœnerandum tenuerit paratam; vel per notorium juris, ſi per ſententiam, vel confeſſionem factam in judicio, vel coram Parochiali ſacerdote, vel notario publico recipiente cautionem ab ipſo de reſtituendis uſuris, vel contra quem probatum fuerit in judicio eum eſſe talem per legiſperitos teſtes, vel per alias probationes (41) legisperititias. Idem dicimus ſi per duos teſtes idoneos, etiam ſi ſint in ſuis teſtimoniis (42) ſingulares, maxime contra eum fama publica laborante.

Prohibemus autem, ne quis dictam recipiat cautionem abſque licentia Diœceſani vel ejus Vicarii, niſi ſit ibi præſens unus de Notariis Curiæ; vel de Officialibus ad hoc per ipſam Curiam deputatis: ſalvo, quod ſi tantæ neceſſitatis articulus immineret, quod ad ipſum Diœceſanum, vel officiales prædictos ante mortis periculum probabiliter recurſus haberi non poſſet, hoc caſu per Sacerdotem Parochialem cautio poſſit recipi. Quam (43) cautionem ipſe Parochialis Rector, & quilibet alius ad eam recipiendam deputatus recipere debeat nomine Diœceſani, & ejus Curiæ, & ſecundum formam juris & hujus Provincialis Concilii; & nihilominus tam ipſe Parochialis ſacerdos recipiens, quam ipſe Notarius, qui rogatus fuerit inſtrumentum conficere, infra 15. dies, ſi recepta ſit in civitate, & ſi in Diœceſi infra menſem teneatur Diœceſano vel ejus Officialibus ad hoc deputatis notificare, ipſiuſque tenorem cum nominibus propriis, die, & teſtibus aſſignare. Quod ſi non fecerit ſacerdos, ſeu Parochialis Rector pœnam decem librarum parvorum incurrat, ordinario applicandam: Notarius vero eamdem incurrat pœnam, cujus medietas applicetur temporali Domino, ſi fuerit Laicus, reliqua vero ordinario loci.

Is autem, qui debuerit cautionem recipere per hunc modum procedat. Primo namque ab uſurario exigat juramentum de veritate dicenda, & de parendo mandatis Diœceſani ſui. Deinde has interrogationes faciat, & reſponſiones ad eas factas mandet conſcribi. Primo interroget, ſi eſt uſurarius; & quanto tempore fuerit, & ubi uſuras exegit; & ad quantum mutuavit, & ſi ipſo, vel per alium, & quantum ſe credit de uſuris extorſiſſe: & quanto tempore & (44) ad quantam rationem de uſuris faciebat; & ſi habet libros rationum, & quot; vel alia inſtrumenta, & ſcripturas, per quas poſſet fieri ratio de uſuris: & ſi aliqua inſtrumenta conſuevit facere fieri in fraudem uſurarum faciendo ſibi fieri inſtrumenta venditionum de rebus ſibi pignoratis. Habita vero reſponſione de prædictis, eidem Uſurario præcipiat ſub pœna juramenti præſtiti, & alia pœna pecuniaria taxanda, quod uſuras de cœtero non exigat: & ſi juramenta ſibi fuiſſent præſtita de ſolvendis uſuris vel ſolutis non recipiendis illa (45) relaxet; ac ſtatim ſibi libros rationum & ſcripturas ſeu inſtrumenta prædicta, ſi eas habet in domo, conſignet: vel ſi non eſſent in domo, infra certum terminum, ſecundum qualitatem negotii pro ejus arbitrio præfigendum. Super exactis autem pareat ſententiæ, declarationi, interpretationi, & mandato Diœceſani vel ſui Vicarii, renuntiando amplioribus exceptionibus, & cavillationibus quibuſcumque per ſpeciale pactum,

ANNO CHRISTI 1339.

& obligando pro prædicta reſtitutione facienda titulo ſpecialis hypothecæ omnia ſua bona mobilia & immobilia præſentia & futura, quæ vigore præſentis conſtitutionis adeo efficaciter intelligantur obligata, ut cum onere ſuo tranſeant ad quemlibet Poſſeſſorem, ac ſi ſpecialiter omnia nominata fuiſſent; & dein fidejuſſores ab uſurario recipiat, qui pro ipſo fide jubeant cum renunciationibus, & clauſulis opportunis.

De inſtrumentis in fraudem Uſurariam in aliorum perſonas confectis, & coram quibus reſtitutiones uſurarum ſeu abſolutiones fieri debeant.

Uſurariorum fraudibus, quas eorum cupiditas quotidie novis, & exquiſitis figmentis adinvenire conatur, pro ut poſſibile eſt, volentes occurrere, ſtatuimus: Quod omnia inſtrumenta, quæ invenirentur confecta in perſonam alicujus familiaris, qui tempore contractus eſſet familiaris continuus commenſalis uſurarii manifeſti, intelligantur confecta eſſe in fraudem uſurarum, & ex eis contra ipſum uſurarium poſſit agi ac ſi confecta eſſent in perſonam ipſius. Statuimus etiam quod reſtitutiones uſurarum, & abſolutiones, ſeu quietationes uſurariorum fiendæ de cætero fiant in præſentia Diœceſani, vel ejus Vicarii, vel alterius quem voluerit ad hoc deputare, aliter factæ non valeant, nec liberent abſolutos.

De Fideicommiſſariis, & executoribus teſtamentorum, & de Notariis teſtamenta ſcribentibus.

Item ſtatuimus quod executores, ſeu Fideicommiſſarii teſtamentorum quarumlibet ultimarum voluntatum ad pias cauſas maxime qui hactenus fuerint inſtituti, infra annum a die publicationis præſentis Concilii, qui vero inſtituentur de cœtero infra annum a die mortis ipſius Teſtatoris computandum, teneantur ſine monitione alia integraliter, & bona fide exequi, & complere voluntatem, & diſpoſitionem ipſius Teſtatoris. Quod ſi non fecerint ipſo facto privati eſſe intelligantur executionis officio, quod in Diœceſanum ipſo facto intelligatur eſſe tranſlatum. Et nihilominus de adminiſtratis, & geſtis pro eodem tempore rationem reddere teneantur.

Ut autem præſentis conſtitutionis proviſio effectum facilius conſequatur, ſtatuimus, & mandamus Tabellionibus, & quibuſlibet aliis, qui de prædictis teſtamentis, & commiſſariis injunctis rogati fuerint inſtrumenta conficere, infra ſpatium unius menſis, ſi contingat eos in Civitate rogari, vel infra ſpatium duorum menſium, ſi extra Civitatem Diœceſanis locorum, vel eorum Vicariis in ſpiritualibus, vel aliis, quos idem Diœceſanus duxerit deputandos, illa denuncient cum nominibus propriis die loco, & teſtibus in inſtrumento conſcriptis ſub pœna decem librarum parvorum. Et nihilominus Parochialis ſacerdos, ſi prædictis interfuerit, vel de eis notitiam habuerit, ſub eadem pœna facere teneatur.

Quod ſuffraganei diligenter provideant ut a ſuis ſubditis reverenter tractentur, & ſub fida cuſtodia conſerventur Euchariſtia, chriſma, & oleum ſanctum, & divina officia devote in eccleſiis celebrentur.

Ne propter ſacramentorum irreverentiam ira Dei ſæviat in miniſtros, univerſis ſuffraganeis noſtris in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus quatenus in eccleſiis ſibi ſubjectis diligenter, & ſufficienter provideant ut euchariſtia, chriſma, & oleum ſanctum in loco ſingulari, & mundo diligenter claudantur, & ſub fida cuſtodia ſic ſerventur, ne aut ſiniſtra manus, aut immundum aliquid illa poſſit attingere. Cum autem de loco ad locum portanda fuerint, non per laicum, ſed per ſacerdotem vel clericum cum omni decentia, & reverentia deferantur. Provideant inſuper, ut in eccleſiis ſuis earum miniſtri officia divina tam (46) nocturna, quam diurna ſtudioſe celebrent, & devote, omni tumultuoſo ſtrepitu, & extranea locutione ſeu nugacitate ceſſantibus. Contra eos quos continget delinquere notabiliter in præmiſſis pœnas competentes, pro ut expedire viderint, ordinando.

Quod confeſſiones mulierum audiantur in tali loco, unde videri poſſit confeſſor, & confitens.

Ad ſiniſtræ ſuſpicionis tollendam maculam, conſtituimus quod omnes ſacerdotes ſæculares, & Religioſi confeſſiones mulierum audiant in tali loco, unde videri poſſint (47) confeſſor, & confitens, etiam in infirmitate, ſi loci qualitas patiatur.

Quod Sacramentum euchariſtiæ reverenter, & in vaſe congruo portetur infirmis.

Univerſos ſuffraganeos Aquilejenſis eccleſiæ monemus, & hortamur in Domino, ut ſacerdotes ſubditos ſuos inducant, & ſicut expediens eis eſſe videbitur, remediis opportunis compellant, ut cum ſacramentum euchariſtiæ portant infirmis, illud cum omni reverentia ferant, & referant in vaſe congruo, loci, & temporis qualitate penſata.

Quod pro ſacramento confirmationis in fronte nihil exigatur.

Epiſcopos omnes, quos de cœtero chriſmare continget in Aquilejenſi Provincia, monemus attente, ut ſacramentum confirmationis in fronte cum debita reverentia conferant, nihil pro ipſo penitus exigentes. Qui autem exegerint, noverint ſe pœnis promulgatis contra ſimoniacos ſubjacere.

Quod epiſcopi alienigenæ non permittantur in Provincia Pontificalia exercere, niſi ſufficienter litteras teſtimoniales habeant.

Nullus epiſcopus alicujus Civitatis extra Italiam, vel Dalmatiam conſtitutæ, qui promotus non ſit per Apoſtolicam ſedem, permittatur in Aquilejenſi Provincia Pontificalia quælibet exercere, niſi fortaſis exhibeat litteras teſtimoniales ſigillatas ſigillis metropolitani ſui, & quinque epiſcoporum teſtificantium eum

eſſe

ANNO CHRISTI 1339.

eſſe epiſcopum, & civitatis habentis clerum, & populum chriſtianum.

De Apoſtatis non recipiendis ad officia divina, vel ad eccleſiaſtica beneficia.

Provideant diligenter epiſcopi ſuffraganei Aquilejenſis eccleſiæ, ne quis Apoſtata alicujus ordinis ſeu religionis, ſuo habitu temere derelicto, in aliqua intituletur eccleſia, vel ad celebrandum quomodolibet admittatur. Si vero intitulatus fuerit, vel admiſſus, protinus repellatur; & quod beneficia, quæ invenerint per dictos Apoſtatas detineri, tamquam vacantia conferant infra tempus a jure ſtatutum: Alioquin dictorum beneficiorum collatio ad Patriarcham ea vice & Aquilejenſem eccleſiam devolvatur.

De infantibus non tenendis in lecto.

Univerſis Prælatis & eccleſiarum rectoribus Aquilejenſis Provinciæ diſtricte præcipimus, ut ſuos Parochianos diligenter admoneant cum interminatione pœnarum, ne parvulos infra biennium conſtitutos ſecum in lecto collocent, ne de ipſorum oppreſſione damnabiles indicentur. Et hanc monitionem faciant omnes ſuffraganei per ſuos ſubditos ſæpius iterari.

Modificatio conſtitutionis (horribilium ſcelerum) de morte, & captione Prælatorum loquentis.

Ut conſtitutio bon. mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejenſis Prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: Horribilium ſcelerum; quæ de morte, & captione loquitur Prælatorum, faciliorem, & certiorem exequutionem in omnibus ſuis articulis conſequatur, addendo ſtatuimus: Quod ſi aliquis de caſibus dictæ conſtitutionis evenerit, quod Deus avertat, Patriarcha qui pro tempore fuerit auctoritate hujus ſacri concilii poſſit ex officio ſuo ſolus per ſe vel alium, ſeu alios, eis in quacumque diœceſi Provinciæ, contra quoslibet, etiam contra ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, qui de prædictis exceſſibus culpabiles ducerentur, ad expenſas communes totius Provinciæ procedere, & inquirere diligenter, ac dictam injuriam cum concilio, & auxilio ſuffraganeorum, & capituli Aquilejenſis per idoneos Nuncium, ſeu Nuncios communibus ſumptibus totius Provinciæ tranſmittendos proſequi fideliter apud ſedem Apoſtolicam, & Imperatoriam Majeſtatem.

Poſſit etiam eadem authoritate quilibet ſuffraganeus Aquilejenſis eccleſiæ de injuria Patriarchæ per captionem, mortem, vel alio modo quocumque illata contra eos, qui ducerentur culpabiles in quocumque loco dictæ Provinciæ, ſicut præmiſſum eſt, inquirere, & inquiſitionis officium terminare.

Liceat inſuper cuilibet ſuffraganeorum prædictorum ejuſdem ſacri concilii authoritate ubilibet infra Provinciam de injuriis eccleſiæ ſue, ſeu ex perſonarum eccleſiaſticarum ſibi ſubjectarum illatis inquirere, & cognoſcere, ac fine debito terminare. Si quis autem de prædictis ſuffraganeis pro negotio mortis, vel captionis Patriarchæ, vel alicujus ſuffraganeorum ſuorum, per Patriarcham, qui pro tempore fuerit, ſeu per capitulum Aquilejenſis eccleſiæ, juxta tenorem conſtitutionis prædictæ, vocatus in termino ei præfixo cum aliis, juſto impedimento ceſſante, venire contempſerit, ab executione Pontificalis officii & ingreſſu eccleſiæ per ſex menſes ſit ipſo facto ſuſpenſus.

Quod autem circa finem conſtitutionis prædictæ de captione vel morte inferiorum Prælatorum vel quorumlibet clericorum ſubjungitur, cum nimis grave fuerit revocantes illud moderando ſtatuimus: Ut efficaciter, & indilate provideant locorum ordinarii ſuper captionibus, interfectionibus & injuriis prædictorum ſecundum juris remedia pro ut melius, & utilius viderint expedire.

Moderatio, & Declaratio conſtitutionis (quia nonnullos) de occupatoribus, & Invaſoribus bonorum eccleſiaſticorum loquentis.

Conſtitutionem bonæ mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejenſis Prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, *Quia nonnullos*, contra occupatores, detentores, & Invaſores bonorum, & jurium eccleſiaſticorum editam, quoad quædam quæ videbantur ſuperflua, breviantes, & quoad quædam quæ minus clara erant melius declarantes, hujus ſacri concilii approbatione: Univerſos, & ſingulos, cujuſcumque fuerint dignitatis, honoris, & gradus, qui aliqua eccleſiaſtica bona immobilia, decimas, juriſdictiones, honores, ſeu jura ſpiritualia, vel temporalia, vel res quaſlibet ad cultum divinum ſpectantia deinceps occupaverint per ſe, vel alium, ſeu alios, directe, vel indirecte, aut perſonas eccleſiaſticas in poſſeſſione prædictorum moleſtaverint, quominus ea, ſeu redditus & proventus eorum pacifice percipere poſſint, ipſo facto excommunicationis vinculo innodamus.

Si vero Civitas, communitas, vel univerſitas, aut ipſarum Dominus temporalis in hoc deliquerint, prædictæ Civitates, terræ, univerſitates, & tota terra, quam idem Dominus temporalis teneret in Aquilejenſi Provincia eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

Qui autem in prædictis, vel aliquo prædictorum, hactenus deliquerint, niſi omnia taliter occupata per eos infra duorum menſium ſpatium poſtquam hujuſmodi noſtra conſtitutio publicata fuerit, eccleſiis, ſeu Perſonis eccleſiaſticis, reſtituant integraliter, eos ipſo facto prædictis ſententiis, & pœnis decernimus ſubjacere: mandantes ut Prælati hujuſmodi a ſuis ſubditis faciant obſervari, ne ipſi aut ſubditi ſui incurrant pœnam violantium interdictum.

Prædictis autem adjicimus, quod Patriarcha, qui pro tempore fuerit, liceat auctoritate præſentis concilii contra quoslibet occupatores, & invaſores prædictos etiam ſubditos ſuffraganeorum ſuorum ubilibet infra Provinciam Aquilejenſem procedere, ac eos per juris remedia ad debitam reſtitutionem compellere.

Quod ſuffraganei ſuper his, hoc eſt homicidiis, quæ in ſua juriſdictione commiſſa fuerint, poſſint delinquentes abſolvere a ſententiis latis per Concilia Provincialia.

Animarum ſaluti proſpicere, ac ordinariæ Poteſtati deferre volentes, cuilibet ſuffraganeo Aquilejenſis Eccleſiæ facultatem liberam impertimur, quod ſuper his hoc eſt homicidiis quæ fuerint in ſua Diœceſi, vel juriſdictione com-

ANNO CHRISTI 1339.

miſſa, poſſit ab omni ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, quæ per præſens Concilium, vel alia concilia Provincialia noſtra vel prædeceſſorum noſtrorum latæ fuiſſent, præterquam in caſibus conſtitutionis illius: Horribilium ſcelerum: delinquentes abſolvere, ac ipſas ſententias ſecundum juris ordinem relaxare.

Quod contra Laicos injuriantes Eccleſiaſticis Perſonis, & bona eorum occupantes eccleſiaſticus Judex procedere poſſit tamquam judex competens.

Quia quamquam per minus peritos revocatur in dubium, an contra Laicos injurias Prælatis, & Perſonis eccleſiaſticis irrogantes, ſeu res, & bona eccleſiaſtica indebite occupantes, eccleſiaſticus Judex procedere poſſit, hoc approbante Concilio declaramus: Quemlibet ſuffraganeum, & ejus Vicarium, quo ad ea quæ commiſſa eſſent in ſua Diœceſi, contra prædictos eſſe Judicem competentem, & ita fuiſſe in dicta Provincia hactenus (48) obſervatum.

Quod Provinciale Concilium de biennio in biennium in craſtinum S. Marci in Aquilejenſi Eccleſia celebretur, & quod Prælati venientes ad Concilium nihil donent Patriarchæ, vel familiaribus ſuis, & moderatam ducant familiam.

Inſuper ſtatuimus, & ſacro approbante Concilio ordinamus, ut deinceps Provinciale Concilium Aquilejenſe (49) de biennio in biennium in craſtinum feſti B. Marci Evangeliſtæ, qui Provinciæ Aquilejenſis fundavit Eccleſiam, in eadem Eccleſia celebretur. Mandantes cuilibet ſuffraganeo, & aliis quibuſcumque Prælatis, qui ad ipſum Concilium celebrandum convenient, in virtute ſanctæ obedientiæ, ne Patriarchæ, vel familiaribus ſuis aliqua (50) enſenia, ſeu (51) eulogia deferant, nec ſuperfluam ducant familiam, ſed moderatam ſecundum eccleſiæ facultatem, & quam ducerent per ſuam Diœceſim, niſi forte ad ducendam majorem neceſſitate nimia urgerentur. Quod ſi contra fecerint, duplum dare teneantur (52) Leproſis.

De exequiis celebrandis pro anima Patriarchæ, vel alicujus ſui ſuffraganei decedentis.

Item ſtatuimus, & hoc approbante concilio ordinamus, ut cum Patriarcha, qui nunc eſt, & pro tempore fuerit, naturæ debitum continget perſolvere, ſuffraganei ſinguli poſtquam de ipſius Patriarchæ obitu per Aquilejenſe capitulum ſibi fuerit intimatum, ſolemnes exequias celebrent, & pro ejus anima Miſſas 60. faciant celebrari. Pro anima vero cujuslibet ſuffraganei modo ſimili poſtquam ad Domini Patriarchæ & aliorum ſuffraganeorum de ipſius obitu notitiam pervenerit, exequias, & 30. Miſſas celebrari volumus pro quolibet prædictorum.

Editæ, promulgatæ, lectæ, & publicatæ fuerunt prædictæ conſtitutiones in Provinciali Concilio Aquilejenſi, in Aquilejenſi Eccleſia die Lunæ 25. Menſis Aprilis, & die Martis, ac Mercurii ſequentibus celebrato per Reverendiſſimum in Chriſto P. & DD. Bertrandum Dei gratia S. Sedis Aquilejenſis Patriarcham, venerandoſque Viros Patres ejus ſuffraganeos infraſcriptos, videlicet Dominos Ildebrandinum Paduanum, Garziam (53) Feltrenſem, & Bellunenſem, Benedictum Comanum, Guidonem Concordienſem, Blaſium Vicentinum, Petrum (54) Triviſinum, Natalem Emonienſem, Joannem Parentinum, Marcum Juſtinopolitanum Epiſcopos, ac Ven. viros Dominos fratres Ludovicum Sextenſem, Odoricum Bellinenſem, Bertoldum de Arnolſtayn, Omnebonum S. Mariæ in organis ſuo, & ſyndicario nomine (55) Oeconomi capituli Veronenſis, Monaſteriorum (56) Abbates. Nec non prudentes viros Hermanum de Parma Dominorum Nicolai Tridentini, Fratrem Philippum (57) fratris Pacis Tergeſtini, Presbyterum Menerum Sergii Polenſis, Franciſcum de Bononia (58) Fratris Franciſci Cenetenſis epiſcoporum vicarios & procuratores, ac Gulielmum Præpoſitum Piſini Yconomum Eccleſiæ Petenenſis Sede vacante. Et etiam per venerandos viros Dominos Gulielmum decanum, & capitulum prædictæ Aquilejenſis Eccleſiæ, approbatæ ſub anno Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo triceſimo nono, Indictione ſeptima.

(*Ego Paulus quondam Magiſtri Joannis de Mutina Publicus* (59) *Imperiali* &c.

In præmiſſum conſilium Provinciale Aquilejenſe Notæ Anonymi Utinenſis.

1. *Dei gratia.* De more, quo cœperunt Archiepiſcopi ſe appellare Dei gratia, & ſedis Apoſtolicæ Archiepiſcopos, agit Thomaſinus vet. Eccl. diſcipl. p. 1. lib. 1. cap. 60. n. 10. Paganus Deceſſor Bertrandi morem illum ſuſceperat, ut ex ejus inedito documento conſtat; quem tamen ſecutus non eſt Bertrandus, neque Nicolaus de Luxemburgo ſucceſſor apud Ughellium.

2. *Bertrandus.* Hic Patriarcha pro tuenda Eccleſiæ ſuæ libertate, ab iis, qui eidem libertati adverſabantur, confoſſus occubuit an. 1350, cum rediret e concilio Patavino, quo purgandi ſe cauſſa a calumniis convenerat. Beati titulo gaudet a quatuor quaſi ſæculis, communi Populorum conſenſu & veneratione pro more illius ſæculi. Videnda hiſtoria vitæ hujus Beati, quæ extat MS. in archivio Capituli Utinenſis, & vulgata eſt inter Acta Sanctorum Bollandi ad diem 6. Junii.

3. *Nuper.* Innuit dies celebrationis Concilii immediate præcedentes ipſi celebrationi; quæ nota temporis clarius ſignatur in calce conſtitutionum.

4. *Concilium.* Hic Raymundus a Turre ſedebat ſæculo 13. circa an. 1272, habuitque hoc concilium Provinciale anno 1281, quod MS. extabat Venetiis in bibliotheca Julii Juſtiniani Procuratoris S. Marci, prout illud ſe vidiſſe teſtatur clariſs. D. Bernardus de Montfaucon in ſuo diario Italico.

5. *Parvorum.* Parvi vocantur minimi nummi Aquilejenſes, vel etiam Veronenſes, aut alterius ditionis in Provincia, quorum viginti libram unam conſtituebant. Prudenter declinat ſpiritualem pœnam, & potius pecuniariam imponit, ut ſi forte minus timeatur, facto tamen magis ſentiatur, nec inde conſcientia patiatur.

6. *Hermagoræ & Fortunati.* Quia hi Sancti fuerunt prothomartyres Metropolitanæ Aquilejenſis Eccleſiæ, & ſunt ejuſdem Patroni, jure præſcribitur eorum officium celebrandum, & in communibus ſuffragiis memoria recolenda a ſingulis ſuffraganeis Eccleſiis, ut tamquam filiæ per hanc memoriam Matri morem gerant. Has commemorationes, *memorias* appellat Radulphus propoſ. 14.

7. *Provincia.* Sicut feſtum Titularis & Patroni Eccleſiæ Cathedralis Diœceſis venerantur omnes Eccleſiæ curatæ illi ſubjectæ, & ſingulis ferialibus diebus aut ſemiduplicibus feſtis memorias ejuſdem Titularis vel Patroni agunt; ita hunc eumdem morem congruum eſt gerant Eccleſiæ ſuffraganeæ ejuſdem Provinciæ Titulari & Patrono Eccleſiæ Metropolitanæ, quæ caput eſt illius Provinciæ.

8. *Fr. Latinum.* Hic eſt Fr. Latinus Malabranca, qui & de Frangipanis & Urſinius agnomine dictus eſt.

Fuit

Fuit filius ſororis Joannis Urſini, tit. ſancti Nicolai in carcere Diaconi Cardinalis, qui poſtea ſummus Pontifex Nicolaus III. dictus eſt; & Patris ex gente Malabranca, æqualis nobilitatis conjugum. Alumnus item ſacri ordinis Prædicatorum, Epiſcopus Oſtienſis & Velitrenſis, atque Apoſtolicæ Sedis legatus. Conſtitutiones, quas edidit, in Aquilejenſi quoque Provincia mandat obſervari Bertrandus, eaſque tamquam proprias adoptat.

9. *Patriarcham.* Cum dominium temporale haberent Patriarchæ, & ſæpe bellum aut paterentur, aut inferrent ad rebelles compeſcendos, eveniebat, quod etiam ipſum Patriarcham Principem ſuum capere auderent, ut in hiſtoriis noſtratibus legitur.

10. *Capitulum.* Hic innuitur poteſtas Capituli Metropolitani Sede vacante; vel etiam abſente & impedito Metropolitano, quæ ſe extendit etiam ad Epiſcopos ſuffraganeos, qualis viguit etiam poſt an. Chriſti milleſimum, ut juribus & exemplis probat Thomaſin. vet. diſcipl. p. 1. l. 3. cap. 10. n. 10. Nec in hoc ſicut in aliis, videtur a Concil. Trid. reſtricta.

11. *Singulis diebus.* Hæc replicata denunciatio & quaſi repetita excommunicatio fit ad majorem ſceleris deteſtationem, & majorem excommunicati confuſionem, ut in cap. in quorumdam de judic. in ſceleribus ſcilicet gravioribus.

12 *Pulſatis campanis &c.* Hic ritus ſervatur in delictis enormibus, ad oſtendendam eorumdem execrationem: unde hic modus denunciandi præſcribitur in Clem. 1. § & quia de pœnis ex concil. Conſtantienſi contra eos, qui Epiſcopos percutere fuerint auſi.

13 *In quartam generationem.* Hic ſumto exemplo a lege Divina Deuter. 5: v. 9. punit impietatem Patrum in filios & ſucceſſores uſque ad quartum gradum incluſive.

14 *Contingat interfici.* Huic membro conſtitutionis occaſionem dediſſe potuerunt caſus, qui jam antea evenerant, ut accidit in Leone, & Friderico II. Patriarchis.

15 *Bonis aliis univerſis &c.* Hic fortaſſe innuitur juriſdictio eccleſiaſtica illius ævi in laicos eorumque res etiam temporales, quam *juriſdictionem charitatis legibus, & Animarum ſaluti inſervientem vocat*, eamque etiam poſt an. Chriſti Milleſimum viguiſſe teſtatur juribus & exemplis Thomas. vet. diſcipl. eccl. p. 3 lib. 3. cap. 10. ubi nempe tendit ad correctionem peccati, & tangit ſalutem animarum.

16 *Receſſum.* Cur hæc ceſſatio a divinis præſcribitur etiam poſt receſſum ejuſmodi excommunicati? Forte in pœnam eorum, qui ſcientes illum admiſerant, vel inde non expulerant.

17 *Civitas quoque &c.* Cur Civitas & Diœceſis Epiſcopi captivi ſubjacere debeat interdicto, non apparet; niſi forte participaſſet *in crimine crimino ſo*, ut Canoniſtæ dicunt. Id autem ſtatutum videtur propter negligentiam civium & diœceſanorum, qui talem captivitatem ſocordes paterentur, quin liberationem ſui epiſcopi procurarent.

18 *Confiſcentur.* Hic vides, Epiſcopum quoque tamquam Principem Eccleſiaſticum, ſive ejus Eccleſiam habere fiſcum, cui reorum pœnæ applicantur, quod probe noverat ex jure Canon. Juriſprudens conditor harum conſtitutionum, & tradunt Canoniſtæ poſt gloſ. in cap. Quia diverſitatem de conceſ. præben. Covar. lib. 2. variarum cap. 9. n. 11. aliique.

19 *Per nos Patriarcham Bertrandum.* Hinc patet, quod Bertrandus noſter addidit aliqua præfatæ conſtitutioni Raymundi Patriarchæ, quam hic denuo publicavit & innovavit, & innuit penultimum Provinciale concilium a ſe celebratum, in quo etiam clericis inferioris ordinis contra injurias proviſum eſt. Hujuſce celebrati a Bertrando Concilii provincialis acta latent.

20 *Valvaſores.* Alias & *Vavaſſores* dicuntur. Hi ſunt alii majores, alii minores. Majores Valvaſſores ſunt, qui ab aliqua Poteſtate, vel Principe feudum tenent; tit. feud. quis dicatur Dux Marchio &c., & hi dicebantur Regni vel Regis Valvaſſores; ſed hodie capitanei dicuntur tom. p. feud. qui feud. dare poſ. Minores Valvaſores dicuntur, qui ab ipſis Majoribus Valvaſoribus feudum accipiunt. c. 1. p.

21 *Angarias &c.* Non una eſt explicatio hujus barbaræ vocis, nec Doctores conſentiunt, ut videre eſt apud du Freſne in gloſſario. Placet inter cæteras illa Franciſci Hothomani, quod angariæ ſint operæ publicæ impoſitæ ob negotium aliquod obortum, cui celeriter providendum ſit: quaſi ſubditi improviſo cogantur, & ideo quaſi angantur. Conſentanee vero parangariæ erunt impoſitio contributionis pecuniariæ pro ipſis angariis ſive loco angariarum; ut alii per alios exonerentur. In lege Wiſigot. lib. 5. t. 5. §. 3. legitur: animalia in angariam præſtita.

22 *Maricos.* Marici ſunt homines principales electi, ut ſint quaſi capita Villarum vel etiam ſuburbiorum, qui vulgo *Merighe* vel *Degani* dicuntur.

23 *Detentores.* Vocantur detentores & occupatores, qui tenent res Eccleſiæ quaſi domini, etiam ex antecedente titulo cujuslibet alienationis, venditionis, perpetuæ locationis, ſive infeudationis ſine Pontificis authoritate factæ etiam per Prælatos Eccleſiarum; quoniam etiam ante extravagantem Pauli II. hujuſmodi alienationes rerum Eccleſiæ prohibitæ erant cum clauſula irritante, & invalidæ erant jure antiquo ex Concil. Nicæn. II. generali VII. in cap. 12, ex Concil. Lateranenſi IV. cap. 44. & ex Concil. Lugdun. II. cap. 22. quæ duo poſtrema Concilia habita ſunt ſæculo 13. & ſolum Paulus II. poſt prædictum Lugdun. Concilium pœnam ſpiritualem ipſis alienantibus impoſuit, ſed & id antea cautum erat lege Leonis Imp. in l. jubemus, ſignanter in § ſane C. ſacroſan. Eccl.

24 *Vel civiles.* Qualis eſt o. Lex Jubemus C. Sacroſ. Eccl. cum concord.

25 *Sub excommunicationis pœna.* Ex hac gravi adjecta pœna patet, grave præceptum & de re gravi impoſitum confeſſariis, ne ex defraudatione decimarum poſſum iret miniſterium eccleſiaſticum laicis ipſis impendendum pro ſalute Animarum, neve defraudantes decimas conſcientias proprias illaquearent.

26 *Annis ſingulis viſitare.* Nulla lege aut canone communi hoc cautum erat, ut Metropolitanam Eccleſiam viſitarent Epiſcopi ſuffraganei; ſed tamen alicubi hic mos uſu inductus erat, ut ſicut Archiepiſcopi & Metropolitæ viſitabant limina Apoſtolorum in ſignum ſubjectionis Apoſtolicæ Sedi, ita Epiſcopi viſitarent Metropolitanam Eccleſiam in ſignum ſimilis ſubjectionis. Hanc ſervitutis ſpeciem e medio tulit Trident. Concil. ſeſ. 24. cap. 2; ubi cautum, ne Epiſcopi comprovinciales prætextu cujuslibet conſuetudinis ad Metropolitanam Eccleſiam accedere in poſterum inviti compellantur (viſitandum ſcilicet) ea quidem, ut reor, ratione, quoniam ad limina Apoſtolorum viſitanda cœperunt aſtringi Epiſcopi a Papa ut plurimum electi & ordinati, ne duplici onere gravarentur.

27 *Juramenti.* Cum nullo jure firmaretur ea conſuetudo, ſtuduerunt Metropolitani religione juramenti eam ſtabilire, ut Epiſcopi ſubjecti, qui aliunde cogi non poterant, vel ſaltem juramenti cogi poſſent. Juramentum hoc pridem exigebatur occaſione confirmationis & ordinationis Epiſcopi electi. Sed cum cœpiſſent ab Apoſtolica Sede ſive ab aliis Epiſcopis de illius conſenſu Epiſcopi ordinari, extra eam occaſionem appoſito juramentum exigebatur: & quia aliqui Epiſcopi id forte præſtare non curabant, ideo infra præfigitur terminus ad illud præſtandum. De hoc juramento præſtito a Bartholomæo Scaligero Epiſcopo Veronenſi in manibus Fr. Blaſii Epiſcopi Vicentini Nuncii ad hoc delegati a Bertrando Patriarcha an. 1336. mentionem habet Ughellus in Veronenſibus, ubi in Bartholomæo refert acta.

28 *Præteriti malitia temporis.* Hæc eſt Conſtitutio fr. Latini Legati, ut cuique legenti liquere poteſt.

29 *Eccleſiaſtica careant ſepultura.* Mirum, quomodo carere debeant eccleſiaſtica ſepultura qui fuerunt ad communionem recepti, cum, ut fert regula canonica, cui vivo communicavimus, & mortuo communicare debeamus. cap. ex parte de ſepult. idque de excommunicato etiam in extremis abſoluto ſtatuet Gregor. IX. in cap. ult. de ſepult. Id tamen non eſt novum in gravioribus & publicis delictis, ut qui per totam vitam fuit contumax, & in extremis tantum reſipiſcat, abſolutio quidem & Synaxis concedatur, ſepultura vero denegetur propter defectum ſatisfactionis, quam cum dare potuit noluit, & in extremis, cum vult, non poteſt: id quod expreſſe de raptoribus & incendiariis Eccleſiarum ſtatuit Eugenius III. in cap. ſuper eo 2. de raptoribus.

30 *Immediate ſubjecta.* Tempore Bertrandi noſtri non erant exemta monaſteria univerſa hujus Provinciæ, ex quo vult ea ab Epiſcopis viſitari juxta conſtitutionem a Latino præcedenti ſæculo promulgatam, quam hic tamquam propriam vult Bertrandus obſervari ad continendos in obedientia & obſervantia monachos & Regulares.

31 *Focariam.* Focaria proprie eſt ancilla ſive potius famula culinaria quæ focum curat. Verum focariæ dictæ ſunt concubinæ presbyterorum, quaſi quæ foco aſſideant; quoniam ſub prætextu familiaris ſervitii presbyteris cohabitant: & in hoc ſenſu hoc vocabulum uſurpatum fuit circa hoc ſæculum in pluribus conciliis, quæ refert du Cange in ſuo gloſſario barbaræ latinitatis, ad hoc verbum, *Focaria*; & hoc etiam ſenſu focarias accepit Concil. Lateranenſ. III. ſub Alex. III. cap. 11. an. 1179. Hic vero ſenſus non cohæret, videturque ita ſupplendus: *nullus ... poſt duos menſes audeat retinere: alias, ſi poſt terminum ſupradictum, &c.*

32 *Pœnitentiarios.* Hujuſmodi munus pœnitentiarii, qui loco Epiſcopi a gravioribus criminibus & cenſuris abſolveret, olim obibant Presbyteri Epiſcoporum Vicarii. Poſt annum milleſimum invenitur aliis demandatum id operis; & in Concilio Eboracenſi anni 1194 is Presbyter vocatur confeſſor generalis Diœceſanus; ibi can. 11. Ad Epiſcopum, vel eo abſente ad generalem Diœceſis confeſſorem tranſmittantur ab eo pœnitentiam ſuſcepturi. In Concil. autem Lateranenſi IV. 1215. ſtatutum eſt: in cathedralibus Eccleſiis viros ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis: quo aliæ Eccleſiæ conformatæ ſunt Romanæ quæ ſuos jam ante pœnitentiarios habebat. Ex hoc evincitur in more tunc non fuiſſe univerſales confeſſarios pro tota Diœceſi ab Epiſcopis ordinari præter pœnitentiarios, ſive confeſſarios diœceſanos, qui ipſorum vices in hac parte fungerentur, & ne quidem Parochos potuiſſe aliarum, quam ſuarum ovium confeſſiones audire, ſed ſolum proprios ſacerdotes, quiſque ſuarum.

33 *Modum.* Cum parciſſima eſſet indulgentiarum diſpenſatio antiquis ſæculis, tamen proceſſu temporis poſt ſæculum decimum res eo devenit, ut Concilium Lateranenſe IV. ſæculo decimotertio queſtum ſit, effuſiore indulgendi licentia in contemptum veniſſe Eccleſiæ claves & pæne ſolutam canonicam Eccleſiæ diſciplinam. Proinde cap. 62. remedium adhibuit, modumque indulgendi Epiſcopis poſuit: *Quia*, inquit, *per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur... quadraginta dies de injunctis pœnitentiis remiſſio non excedat ... cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.*

34 *Ultra annum.* Hic annus non ſignat terminum, ſive tractum ſucceſſivum ipſius indulgentiæ, ſed quantitatem remiſſionis pœnæ, per indulgentiam conceſſæ, nempe remiſſionem pœnæ canonicæ anno reſpondentem.

35 *Quadragenarium.* Hoc eſt indulgentia quadragenaria ſive quadraginta dierum, quæ dicta fuit etiam ſimpliciter *quadragena*, & ſubinde barbara voce *carrena*.

36 *Vel pontium.* Pontium erectio vel refectio ponitur hic inter opera pia, ea ſane ratione, quia bono publico & communi uſui inſervit (cui alias pauci ſtudent) & maxime pauperum, qui non haberent quo *pontagium*, ſive *pontaſium*, hoc eſt tributum pro tranſitu ſolverent. De hujuſmodi indulgentia pro pontibus mentio habetur in cap. 4. de indulg. & remiſ.

37 *Quam unus.* Conſtans fuit ſacrorum canonum tam juris veteris in can. non plures de conſecr. diſt. 4., quam novi in cap. Quamvis de cogn. ſpir. in 6; quod unus tantum debeat eſſe in baptiſmo Patrinus; idemque juris & rationis eſſe de confirmatione docet Pontifex in eod. cap. Quamvis. Quoniam vero, non obſtante prohibitione, adhuc plures ſuſcipiebant vel accedebant, & inde vere cognatio contrahebatur, ut in cit. cap. Quamvis, Concilium Trid. indulſit, ut ad ſummum unus & una adeſſent & ſuſciperent, alii vero cognationem etiam ſuſcipientes minime contraherent. Eum abuſum multa pecuniaria tollere Bertrandus conatus eſt.

38 *Bannis.* Hujuſmodi banna ſunt publicationes matrimonii contrahendi, quæ hodie poſt Concil. Trid. *denunciationes* dicuntur. Conſuetudo faciendi ſive præmittendi hujuſmodi publicationes erat jam in aliquibus diœceſibus etiam ante concil. Lateranenſe IV, quod illam in jus commune deduxit cap. 51, & habetur etiam in cap. 3. de clandeſt. deſponſ.

39 *Forte præmiſſis.* Legendum *forte non præmiſſis*, ut ſic appareat reatus, cui eo loco pœna imponitur.

40 *Quinque librarum.* In Concil. Lateranenſi IV. cap. 51. pœna triennalis ſuſpenſionis imponitur reis, qui contrafecerint: quomodo hic commutatur hæc pœna in levem multam pecuniariam quinque librarum? Pœna concilii imponitur contra eos, qui contempſerint prohibere conjunctiones matrimoniales in gradu prohibito poſt allegatum impedimentum, vel etiam præſumpſerint aſſiſtere. Salva hac juris communis pœna, aliam leviorem addidit Bertrandus contra eos qui negligenter banna omiſerint proponere, aut, eis non præmiſſis, benedictionem matrimonio impendere, etiam non denunciato eis impedimento.

41 *Legiſperititias.* Hoc eſt legitimas, & ſecundum regulas legiſperitorum factas.

42 *Singulares.* In gravioribus aliquibus delictis, in jure tamen expreſſis, hoc ſpeciale eſt, ut duo teſtes probent concludenter, licet ſint ſingulares in ſua quiſque depoſitione, hoc eſt ſinguli de ſingulis & diverſis factis in eodem tamen genere delinquendi, teſtificentur.

43 *Cautionem.* Hanc cautionem in jus commune deduxerat Gregor. X. in Concil. Lugd. II. & habentur in cap. 2. de uſur. in 6. quam juris communis diſpoſitionem ſequitur hic Bertrandus, &, aliqua addendo, formam etiam præſcribit.

44 *Ad quantam rationem.* Hoc eſt habita ratione ad centum, an exigeret uſurarius octavam, decimam, duodecimam vel vigeſimam partem pro quolibet centenario.

45. *Relaxet.* Hujuſmodi juramenta de uſuris ſolvendis vel ſolutis non repetendis ſummo jure tenent, quoniam ex parte jurantis non vergunt in detrimentum ſalutis æternæ, cap. cum contingat de jurejur. & cap. quamvis de pactis in 6. ſed quia ſunt injuſta ex parte Uſurarii, ideo is debet illa relaxare, & nihilominus uſuras reſtituere. cap. ad noſtras de jurejur. & cap. Tuas 13. de uſuris.

46 *Nocturna.* Hinc evincitur adhuc tempore B. Bertrandi viguiſſe morem nocte recitandi divinum officium eoque ſeculo 13. & in aliquibus locis etiam poſtea ſervatum hunc morem uſque ad ſeculum 15. oſtendit Thomaſinus vet. & novæ Eccl. diſcipl. p. p. l. 2. cap. 86.

47 *Confeſſor.* Ideſt confeſſarius in aliis etiam conciliis pro more illorum temporum.

48 *Hactenus obſervatum.* Ea tamen obſervantia poſterioribus ſæculis in conſuetudinem abiit.

49 *De biennio in biennium.* Cum Concilium Lateranenſe IV. can. 6. juxta SS. ſtatuta Patrum edixerit concilia Provincialia annis ſingulis eſſe cogenda, mirum, quomodo Bertrandus noſter ea reduxerit ad ſingula biennia. Cum forte ſæculo jam tranſacto a celebratione illius concilii, in deſuetudinem abierit ejus diſpoſitio, tentavit noſter Patriarcha concilia in uſum reducere ſaltem ſingulis bienniis pro commodo vaſtæ Provinciæ, ſicut poſtea idem decrevit Toletanum concilium an. 1473, & ante ſtatuerat Colonienſe an. 1454. (ſive potius Cardinalis Cuſanus Legatus de latere per Alemaniam) unumquodque pro ſua Provincia.

50. *Enſenia.* Sic in codice; ſed illud vocabulum nec in gloſſario barbaro invenitur. Legendum vero eſt, *exenia*. Exenium vero idem eſt, quod *xenium*, quaſi xenium peregrinum & de longinquo miſſum; quod ab Honorio III. ſumitur etiam pro dono, quod ad eſculenta pertineat; & ſic ſenſus conſtat cum ſequenti vocabulo.

51 *Eulogia, pro eulogias.* Eulogiæ propriæ ſunt panes, qui offerebantur & benedicebantur ad ſacrificium conficiendum, ex quibus proinde pars ſeligebatur ad corpus Chriſti conficiendum: de quibus Eulogiis agit Germanus CP. Patriarcha in theoria myſtica: reliqui porro panes benedicti diſtribuebantur iis, qui ob aliquod impedimentum non erant parati communicare feſtis diebus ex decreto Pii Papæ, & ex concil. Nanetenſi cap. 9. quibus id erat loco ſacramenti, & quaſi quoddam ſacramentum uti appellat D. Aug. de peccatorum remiſſ. lib. 3. cap. 26. quod nos ſacramentale diceremus. Hic panis, inquit ibi Aug. quamvis non ſit corpus Chriſti, ſanctus eſt tamen, & ſanctior cibis, quibus alimur. Diſtribuebantur autem poſt miſſam a Sacerdote paullo ante dimiſſionem, cunctis præſentibus, ut præſcribit Leo IV. Papa in cura Paſtorali; & ea ratione nonniſi a jejunis ſumebantur.

Eulogiæ præterea dictæ quævis munera, quæ non tam ex debito quam ex convenientia offeruntur; unde in concil. Meldenſi an. 845. cap. 45: decet tamen presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo viſitare & venerari ſuos Epiſcopos; & Leo IV. ad Epiſcopos Britanniæ ſcribens, cap. 3. ſtatuit, non cogendos presbyteros ad ſacra concilia eulogias deferre; & Hincmarus Rhemenſis in capitulis, quæ ad Archidiaconos ſcribit, cap. 5 eulogias niſi ſponte oblatas a presbyteris accipere vetat.

52 *Leproſis.* Hoc eſt locis piis pro cura leproſorum inſtitutis, quæ jerothocomia græce dicuntur, in cartis vero noſtratibus leproſariæ vocantur. Eo ſeculo fuerunt in uſu ejuſmodi loca pia in hac Provincia: in Aquilejenſi vero Diœceſi jam erant adhuc ſeculo 16, cum Utini extra mœnia eſſet unum jerothocomium ſub titulo S. Lazari, cujus Eccleſia adhuc extat, ſed inſtitutum loci ab aliorum conſortio

ſortio ſeparati, ut lepræ morbus exigit, deſiit in uſu eſſe, & bona fuerunt Hoſpitali pauperum & infirmorum unita.

53 *Feltrenſem & Bellunenſem*. Garſias iſte, qui apud Ughellum corrupto dicitur Gorgias de Luſia, utriuſque Eccleſiæ tam Feltrenſis quam Bellunenſis fuit Epiſcopus: ſiquidem, cum hæ duæ Eccleſiæ ab initio fuiſſent diſtinctæ, & ſingulæ propriam ſedem & proprium Epiſcopum habuiſſent uſque ad an. 1204. ſed inter eos ſimultates eſſent eo uſque ut populi ſe invicem bello peterent; ad tollenda hujuſmodi diſſidia, & populos pace uniendos, Torrentinus Feltrenſis & Anſelmus Bellunenſis authoritate Innocentii Papæ III. tranſegerunt, ut uter illorum ſuperſtes alteri eſſet, utriuſque Eccleſiæ Epiſcopus eſſet, & fatis primum cedente Anſelmo, Torrentinus utriuſque Eccleſiæ factus Epiſcopus Eccleſias & populos conjunxit. Unio perduravit uſque ad tempora Pii II. Papæ, qui anno 1462. eas Eccleſias denuo ſejunxit, & utrique Eccleſiæ ſuum Paſtorem attribuit. Viden. Ughel. in Feltrenſibus in principio.

54 *Triviſinum*. Hoc eſt, *Triviſanum*; ſive & melius *Tarviſinum*.

55 *Oeconomi*. Veronenſis Eccleſiæ ſedes tunc vacabat per mortem Bartholomæi Scaligeri a Martino Patruo eidem illatam: proinde capitulum elegerat in Oeconomum Martinum Archipresbyterum S. Stephani, & Guilelmum Zolſinum in Vicarium generalem ſede vacante. Omnebonus ergo intervenit etiam ſyndicario nomine, hoc eſt tamquam ſyndicus & Procurator Oeconomi in temporalibus & capituli ſive Vicarii capitularis in ſpiritualibus Eccleſiæ Veronenſis.

56 *Abbates*. Abbates interveniunt in conciliis provincialibus non de neceſſitate, ſed convenienter ad decorem, & ad auxilium Epiſcoporum; qui tamen non deciſivam, ſed conſultivam tantum vocem habent, ut reſpondit Greg. XIII. concilio Rothomagenſi, quæ reſponſio habetur t. 15. concil. collect. Labbe pag. 874. ad calcem ejuſd. concilii ſub numero 5.

57 *Fratris Pacis*. Hic Pax fuit ex ordine Prædicatorum Lombardiæ Provincialis, & pro Vicario habuit Fr. Philippum Regularem veriſimiliter ejuſdem ordinis.

58 *Fratris Franciſci*. Hic Franciſcus fuit celebris Theologus & declamator ex ordine Servorum B. M. V. ad Epiſcopatum aſſumtus.

59 *Imperiali &c*. Hoc eſt *Imperiali authoritate Notarius*, qui publicavit ſupraſcriptas conſtitutiones. Appoſita eſt autem hæc ſubſcriptio, ut indicetur codex tranſcriptus ex originali ſubſcripto manu ejuſdem Notarii. Codex, unde tractatum eſt hoc exemplum, eſt codex membranaceus optimo charactere ſcriptus, qui modo videtur ſcriptus eodem ſæculo decimo quarto, quo fuit celebratum idem concilium, & aſſervatur in Archivio capituli Utinenſis.

ANNO CHRISTI 1339.

CONCILIUM TOLETANUM

Authoritate Ægidii Toletani archiepiſcopi, ad reformandos mores eccleſiæ celebratum anno Domini MCCCXXXIX. tempore Benedicti papæ XI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De non alienando eccleſiæ dominio.*
2. *Ut nullus, niſi litteratus, ad clericatum promoveatur.*
3. *Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata eccleſia ſaltem unus ex decem clericis aſſumatur, qui ad ſtudia theologiæ & juris canonici accedere compellatur.*
4. *De procuratoribus epiſcoporum ad concilium mittendis.*
5. *Ut rectores eccleſiarum nomina ſuorum parochianorum annuatim in ſcriptis redigant.*

PRÆFATIO.

Ægidius miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas & regni Caſtellæ cancellarius, venerabilibus in Chriſto fratribus Dei gratia epiſcopis, ſuffraganeis noſtris, & aliis civitatis & diœceſis ac provinciæ Toletanæ prælatis, ac eorum capitulis, ſalutem in Chriſto ſalutis autore.

OFficii noſtri debitum expoſcit, ut ſollicitudinis ſtudium, & indefeſſas operationes, prout poſſibilitati noſtræ permittitur, adhibeamus, ac cautela noſtra cuſtodiat, ne in his quæ venerabilium ſunt eccleſiarum, aliquid invaſtabile invaleſcat, quod quietem impediat earumdem: utque ſint in eccleſia Dei viri litterati, qui jura ipſius tueantur, & in eorum nitore Altiſſimus delectetur, ad cujus laudem & gloriam, & felicem ſtatum ac relevationem eccleſiarum, quæ ad præmiſſa pertinent, ſalubriter ordinentur. Igitur ad editarum conſtitutionum obſervationem potius, quam ad earum multiplicationem, ſummopere intendentes, præſentibus venerabilibus in Chriſto fratribus noſtris Petro Segobienſi, fratre Alphonſo Seguntinenſi & Joanne Giennenſi, epiſcopis ſuffraganeis noſtris, & Palentinenſis, Oxomenſis, Cordubenſis & Conchenſis epiſcoporum & cathedralium eccleſiarum provinciæ Toletanæ procuratoribus, in concilio congregatis, has edidimus conſtitutiones, quas jubemus in ſynodis in noſtra provincia proxime celebrandis publicari & inviolabiliter obſervari.

CAPITULA.

I. *De non alienando eccleſiæ dominio.*

DIſpendia eccleſiarum, tamquam noſtris moleſta viſceribus, inferunt nobis doloris acerbi puncturas: nec illa diſſimulare poſſumus, cum ea conſpicimus & ſentimus. Proinde quia experientia docente vaſſallos eccleſiarum novimus enormibus collidi jacturis, & eccleſias ipſas in ſuis juribus defraudari, cum in ipſarum eccleſiarum locis per eos, qui non ſunt eccleſiæ vaſſalli, poſſeſiones acquiri contingat, veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum archiepiſcoporum Toletanorum inhærentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus ne quivis, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, poſſeſſiones in locis, in quibus eccleſia dominium obtinet temporale, conſiſtentes, eis qui ejuſdem eccleſiæ vaſſalli tunc non ſint, vendere, aut quovis alio titulo in eos transferre præſumat: alioquin tam vendentes, aut alias transferentes, quam ementes, & alias ipſas poſſeſſiones recipientes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto volumus ſubjacere,

ANNO CHRISTI 1339.

& venditiones, & emptiones, & alienationes ipſas caſſamus, & caſſas & irritas nunciamus, ac decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis: & nihilo minus poſſeſſiones ſic alienatæ ipſo facto loci domino applicentur. Per hanc tamen conſtitutionem non intendimus prohibere, quin perſonæ, canonici, & alii cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, quarum dominium eſt temporale, beneficiati ac clerici, in locis ipſis eccleſiæ commorantes, poſſint poſſeſſiones ipſas emere, & quovis alio titulo acquirere, eaſque eccleſiis cathedralibus, collegiatis & parochialibus ſuæ diœceſis, aut vaſſallis eccleſiæ tantum, in vita vendere, & in morte donare, relinquere, ſeu legare. Abſolutio excommunicationis hujuſmodi conſtitutionis, poſt ſatisfactionem condignam hujus conſtitutionis, cuilibet epiſcopo in ſua diœceſi ſit commiſſa.

II. *Ut nullus, niſi litteratus, ad clericatum promoveatur.*

Sup. ad ann. 1322.

Quia in conſtitutione recolendæ memoriæ domini fratris Guillelmi quondam epiſcopi Sabinenſis, in Caſtellæ & Legionenſibus partibus apoſtolicæ ſedis legati, quæ incipit, *Cum in perſonis*, cotinetur quod in perſonis eccleſiaſticis ad ſacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis, idoneitas major requiritur, & amplior deſideratur peritia litterarum; ſitque ibi ſalubriter ſtatutum, quod nullus clericus ad ſacros ordines promoveatur, niſi ſaltem litteraliter ſciat loqui: pari ratione ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod quamdiu inveniatur clericus qui litterate ſciat loqui, vel promotus ad ſacerdotium, qui poſſit & velit in beneficio, cui cura imminet animarum, inſtitui, epiſcopis diſpenſandi, ut is promoveatur ad ſacros ordines & ad beneficium cum cura, qui litteraliter neſcit loqui, & illud eidem conferendi facultas, præterquam circa beneficiatos in eccleſiis cathedralibus & collegiatis, ſit penitus interdicta. Quod ſi ſecus factum fuerit, ſit irritum & inane. Inſuper volumus, & diſtricte præcipiendo mandamus, quod quilibet epiſcopus quotieſcumque ordines habeat celebrare *, tunc omnia promovendis coram ſe vocatis, conſtitutionem dicti domini legati, quæ incipit *Deteſtandam prælatorum avaritiam*, in latino & vulgari faciat publicari.

* f. ante vocala

III. *Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata eccleſia ſaltem unus ex decem clericis aſſumatur, qui ad ſtudia theologiæ & juris canonici accedere compellatur.*

In alia etiam conſtitutione ejuſdem legati, quæ incipit, *Cathedrales eccleſiæ*, ſtatutum eſt, ut in qualibet cathedrali vel collegiata eccleſia, aliqui clerici ex ª beneficiis apti & docibiles, judicio epiſcopi vel prælati & capituli, ſaltem unus ex decem de reſidentibus aſſumatur, qui ad ſtudia generalia, theologiæ, & juris canonici, ac liberalium artium accedere compellatur. Quia nonnulli in executione hujuſmodi conſtitutionis ſunt remiſſi; volentes eorum negligentiam juris executione ſuppleri, ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut ſi infra ſex menſium ſpatium, juxta conſtitutionem ipſam ad ſtudia litterarum mittere diſtulerint, extunc ea vice poteſtas eligendi & mittendi, ad nos & ſucceſſores noſtros totaliter devolvatur, conſuetudinis vel ſtatuti illius eccleſiæ obſtaculo non obſtante.

ª f. beneficiatis

IV. *De procuratoribus epiſcoporum ad concilium mittendis.*

Cum vero in conſtitutione domini Joannis quondam archiepiſcopi Toletani prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, *Epiſcoporum negligentiæ*, contineatur, quod epiſcopi in caſu, in quo fuerint legitime impediti, & cathedralium eccleſiarum capitula, mittant ad concilium procuratores idoneos, de ſtatu propriarum eccleſiarum & diœceſum informatos: ſtatuimus, quod epiſcopi taliter impediti, procuratores alios ab illis qui per eorum capitula fuerint conſtituti, mittere teneantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, contra eos perinde procedatur, ac ſi neminem tranſmiſiſſent.

V. *Ut rectores eccleſiarum nomina ſuorum parochianorum annuatim in ſcriptis redigant.*

Cum nonnulli rectores eccleſiarum, & eorum vicarii, in obſervando conſtitutionem generalis concilii, quæ incipit, *Omnis utriuſque ſexus*, inveniantur hactenus negligentes plurimum & remiſſi; ideoque univerſis & ſingulis eccleſiarum rectoribus, eorum vicariis, ſub pœna excommunicationis præcipiendo mandamus, quatenus dictam conſtitutionem diligenter obſervent, & nihilo minus quilibet eorum in ſua parochia nomina ſuorum parochianorum, qui ad annos diſcretionis pervenerint, annuatim in ſcriptis redigant: & illos qui ſibi vel alteri poteſtatem habenti, de quo conſtet ei, confeſſi fuerint, conſignet, eoſque ad recipiendum euchariſtiam excitet. Quod ſi eam non receperint, niſi de conſilio proprii ſacerdotis abſtineant, necnon & reliqui non confeſſi; poſt lapſum anni ab eccleſia, donec confeſſi fuerint, expellantur,

ANNO CHRISTI 1339.

tur, & ſi ſic deceſſerint, eccleſiaſtica careant ſepultura.

Datum in eccleſia Toletana XIV. Kalendas Junii anno Domini milleſimo treceuteſimo trigeſimo nono, Indictione ſeptima, pontificatus ſancti patris & domini noſtri, domini Benedicti Divina providentia papæ XII. anno V. quo dictum concilium extitit terminatum, ſub ſigilli noſtri appenſione, præſentibus Blaſio Eximini archidiacono de Talavera, & Gonſalvo Rode- A rici theſaurario, & Joanne Martini canonico eccleſiæ Toletanæ, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et ego Martinus Nuncai portionarius in eccleſia Toletana, publicus in civitate & diœceſi Toletana archiepiſcopali autoritate notarius, dictarum conſtitutionum publicationi & aliis omnibus & ſingulis ſupradictis, una cum dictis teſtibus, rogatus præſens fui, eaſque de mandato prædicti concilii publicavi, meoque ſigillo ſignavi.

Ex Card. de Aguirre conc. Hiſp. to. 3. p. 611.

CONCILIUM BARCINONENSE,

Præſide Card. Rhodenſi Apoſtolicæ ſedis Legato, celebratum anno Domini 1339.

ANno Chriſti 1339. Julio menſe Barcinone Concilium celebratum eſt, præſide Cardinali Rhodenſi, apoſtolicæ ſedis in Hiſpaniis Legato, aſſidentibus autem Archiepiſcopo Tarraconenſi, & omnibus ejus provinciæ Epiſcopis. Scopus ejus ſynodi fuit, ut de ſubſidiis Eccleſiaſticis Regni Aragonum conferendis delibe- B rarent. Adfuerunt etiam Rex, & Regina Aragonum & Balearium, Petrus, & Raymundus Berengarius, Regis patrui, Jacobus Urgelitanus Comes, & Ferdinandus Balearici regis frater germanus. *Vide Suritam in Indic. rer. Aragon.*

ANNO CHRISTI 1341.

"** CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM,

In quo Palamica hæreſis confirmata, anno Dom. MCCCXLI.

INter Gregorii Palamæ, monachi primum ac deinde Theſſalonicenſis epiſcopi, errores, quibus hodieque infecta eſt Græca omnis eccleſia, dii fuerunt duo; alter quod diſtinctam eſſe naturam Divinam diceret ab ejus ἐνεργείᾳ, hoc eſt actu, quo nomine Dei proprietates ſive attributa intelligebat, ut ex Demetrio Cydonio conſtat, & manifeſte Petavius noſter oſtendit Theologic. dogm. lib. I. c. XIII. alter, lumen illud aſpectabile, quo in Thabore monte circumfuſus eſt Chriſtus, minime creatum fuiſſe, ſed æternum ac Divinum, ipſumque quo Deus induitur. Gregorium cum oppugnarent Barlaamus monachus, ejuſque adjutor Acindynus, ſedandæ controverſiæ cauſa coacta eſt Conſtantinopoli ſynodus in templo S. Sophiæ, in qua, præſente Andronico imperatore, qui Gregorio Pala- C mæ favebat, Barlaami & Acindyni catholica doctrina, & duobus illis Palamicæ hæreſeos capitibus contraria, (1) damnata eſt. Quam pſeudoſynodum, tres aliæ conſecutæ ſunt, eidem hæreſi ſuffragantes, quas ibidem Petavius explicat. Sed quia inſtituti noſtri non eſt, illa Græculorum conciliabula, quæ poſt eorum a Romana eccleſia diſceſſionem, infinita coacta ſunt, perſequi; & ne hoc quidem attigiſſem, niſi maximi eſſet ſupra cætera nominis: aliis uberius enarrandis ſuperſedeo. Hujus epitomen refero ex Nili ſchiſmatici ſynopſi conciliorum: D cujus cum partes cæteræ, ſuum quæque locum ſuperius habuerint, hanc deſiderari non patiar: ne qua deſit ex eo libello particula, quam hinc abeſſe conqueri merito quivis poſſit.

EX NILI SYNOPSI.

SAncta & œcumenica ſynodus nona, imperante beatæ memoriæ, & celebri imperatore D. Andronico Palæologo, & Joanne ejus filio, adverſus Barlaamum & Acyndynum habita eſt. Docebant enim iſti, E modo nullam eſſe diſtinctionem inter Divinæ naturæ ſubſtantiam, & ejus actum, ſed unum idemque eſſe; modo, diſtinctionem

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΙΛΟΥ ΣΥΝΟΨΕΩΣ.

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ἐνάτη, γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ μακαρίτου καὶ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κατὰ Βαρλαὰμ, καὶ Ἀκινδύνου, ἐδογμάτιζον γὰρ οὗτος, νῦν μὲν οὐδεμίαν διάκρισιν εἶναι ἐπὶ τῆς θείας φύσεως οὐσίας, καὶ ἐνεργείας,

---

(1) In hoc Concilio de dogmate actum non eſſe, neque definitum docet Allatius de Conſ. Eccl. l. 2. c. 17. ſect. 4. Paucis poſt diebus, Imperatore jam mortuo, Joannes Patriarcha alterum Concilium Ep. convocavit, cui Magnus Domeſticus interfuit, in quo de iiſdem quæſtionibus inter Gregorium Acyndinum Barlaami diſcipulum, & Palamam acriter dimicatum eſt. Palamæ tendem victoria ceſſit. Vide Jo. Cantacuzeni Hiſt. l. 2. c. 40. & Gretſerum de Annot. ibid. qui tomum in hac ſynodo confectum in Cod. MS. Bibliothecæ Auguſtanæ vidiſſe, ac pellegiſſe teſtatur.

ANNO CHRISTI 1341.

γείας, ἀλλὰ ταυτὸν εἶναι καὶ ἀδιάφορον· νῦν δὲ διάκρισιν μὲν εἶναι ἔλεγον· πλὴν τὴν μὲν οὐσίαν ἄκτιστον, τὰς δὲ αὐτῆς οὐσιώδεις ἐνεργείας καὶ φυσικὰς συγχωροῦντες ἑτέρας εἶναι, πλὴν οὐκ ἀκτίστους, ἀλλὰ κτιστάς. καὶ ἔτι τὸ ἐν τῷ Θαβωρείῳ ἐκλάμψαν θεῖον ἐκεῖνο φῶς, φάσμα ἁπλῶς καὶ κτίσμα, γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον· ἀλλ' οὐ τῆς θείας φύσεως φυσικὴν αἴγλην, καὶ θεότητα, καὶ φῶς ἀπρόσιτον καὶ ὂν, καὶ λεγόμενον. κατὰ τούτων οὖν οὕτω λεγόντων συνήχθη ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη, ἐλέγξασα τούτους ἀνοηταίνοντας καὶ ψευδομένους κατὰ πᾶν εἶδος λόγου, καὶ ἀσεβοῦντας μᾶλλον τῶν ἄλλων αἱρετικῶν. παρῆσαν δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ Ἰσίδωρος Κωνσταντινουπόλεως, Λάζαρος Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας διὰ τοποτηρητῶν, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, καὶ ἕτεροι μοναχοὶ πολλοὶ ἐνάρετοι καὶ λογάδες, οἳ καὶ αὐτοὺς ἀνεθεμάτισαν. A

Παρελάβομεν, ὅτι θεὸν " ἐνεργοῦντα δηλοῖ, θεότητος " δὲ ἐνέργειαν· οὐδὲν δὲ τῶν τειῶν ἐνέργεια. "

" Corr. θεὸς
" Corr. θεότης
" Corr. ἐνέργειαν.

Παρελάβομεν, ὅτι τὸ μηδεμίαν δύναμιν ἢ ἐνέργειαν ἔχον, οὔτε τί ἐστιν· οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ θέσις ἢ ἀφαίρεσις· τὸ δὲ ἔχον, ἕτερόν ἐστι πάντως οὗ ἔχει.

aliquam eſſe dicebant; verum ita, ut ſubſtantiam, increatam; ſubſtantiales vero atque naturales ejus actus, concederent diverſos eſſe, non tamen increatos, ſed creatos. Præterea Divinum illud lumen, quod in Thaborio monte refulſit, omnino phantaſma & creaturam fuiſſe, orientem ac intercidentem, dicebant; at neque Divinæ naturæ naturalem ſplendorem, & Divinitatem, & lumen, quod eſt & vocatur inacceſſum. Adverſus hos igitur iſta docentes, congregata eſt hæc ſancta ſynodus, quæ B convicit eos inſaniæ, omnigenique mendacii, atque impietatis, qua cæteros hæreticos ſuperarent. Interfuerunt huic ſynodo Iſidorus Conſtantinopolitanus, Lazarus Hieroſolymitanus, tum Alexandrinus ac Antiochenus per legatos, Gregorius Palamas, Philotheus Coccinus, & alii monachi multi virtute inſignes ac ſelecti: qui etiam hos anathemate percuſſerunt.

Traditione accepimus, Dei nomine, ſignificari operantem; Divinitatis, operationem; nullo vero nomine, trium actum ſignificari.

C Traditione accepimus, quod nullam virtutem aut operationem habet, nec aliquid eſſet; neque poni tollive poſſe. Quod autem habet, omnino ab eo quod habet, eſſe diverſum.

G. C. De his vocibus θεὸς & θεότης, & quomodo altera operantem, actum altera ſignificet, deque Palamitarum ſuper ea re doctrina; vide Petavium Theolog. dogmat. lib. 1. cap. XIII.

"** CONCILIUM ANGLICANUM PROVINCIÆ CANTUARIENSIS.

Contra procurantes ſibi beneficia antequam vacent, anno Domini circiter M.CCC.XLI. celebratum.

Edidit collector Anglicanus, nulla temporis appoſita nota: niſi quod Joannis Stretfordio Cantuarienſi archiepiſcopo tribuit: illudque proxime collocat, poſt ejuſdem diœceſana ſtatuta anni MCCCXLI.

ESurientis avaritiæ cultus ſic cupide ſitim conatur reficere voluntatis, ut tramite rationis abjecto, clerici quidam, eccleſiaſtica beneficia patronatus archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & aliarum, tam eccleſiaſticarum, quam ſæcularium perſonarum, de poſſeſſoribus ſuis plena, inhumaniter ambientes, ea, " quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis prætendentes vacaſſe, dum temporalium cathedralium vel conventualium eccleſiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum cuſtodia fuerat penes regem: ſe ad ipſa præſentari, vel ſibi per eum conferri procurant, licet poſt prætenſas vacationes hujuſmodi, a diverſis tantis temporibus poſſeſſa fuerint, quod vix aut nulla ſit alicujus memoria cauſæ vacationis deductæ: quæ " etiam aliquoties minus vera, & quæ nunquam ſubſint, allegantur. Quarum occaſione præſentationum ſeu collationum, ſi per locorum ordinarios præſentati vel collatarii non D admittantur hujuſmodi, ſicut non poſſunt, poſſeſſoribus canonice non amotis: ipſi extunc epiſcopos in foro ſæculari implacitant; vel implacitari procurant: vacationum cauſas, non juris & facti, ſed juris tantum, in dicto foro ſæculari diſcuti facientes; quo, beneficiorum hujuſmodi poſſeſſores non fiunt, nec admittuntur partes, ad litem taliter agitatam; nec ordinariorum hujuſmodi, de & ſuper inſtitutione, vel collatione, ac inductione, factis in beneficiis hujuſmodi fides adhibetur in curia ſæculari. Unde accidit " epiſcopis & aliis, quos litem " hujuſmodi non afficit, nec auget " periculum, lites ipſas nullo modo vel ſegniter defendentibus, pro præſentante & præſentatis, collatore E ſeu collatariis, in foro ſæculari jus evincitur patronatus: timoreque vano excentionis talis judicii, cum a curia ſæculari epiſcopis ſcribitur, quod præſentatos, ſeu collatarios admittant hujuſmodi, quandoque per ſe, quandoque per a-

" *ſort.* caque
" *ſort.* quamquam
" *Deeſt* quod
" *Corr.* litium
" *Corr.* nec augit

lios

ANNO CHRISTI 1341.

lios juris ignaros, quibus aliquotiens vices ſuas committunt, taliter præſentatos, vel hujuſmodi collatarios, admittunt, & in locum viventis poſſeſſoris per ſententiam eccleſiaſticam non amoti, de facto inſtituunt; & in beneficiorum re vera non vacantium poſſeſſionem inducunt, quin verius intrudunt, & vitioſos conſtituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & poſſeſſorum juſtorum læſionem enormem.

Nos igitur, adverſus exceſſus hujuſmodi, præſentis proviſione concilii cupientes occurrere: ſtatuimus, quod quicumque clerici, ad dignitates, perſonatus, vel officia, ſeu præbendas, aut alia beneficia eccleſiaſtica quæcumque, plena & occupata, de facto ſe præſentari, ſeu ea ſibi conferri, de cætero in noſtra provincia procurantes, ſi directe vel indirecte, contra epiſcopos ſeu alios, in curia ſæculari effectualiter proſequantur, niſi prius de cauſis vacationum prætenſarum, ad ordinariorum mandata inquiri, & poſſeſſores, per judices eccleſiaſticos competentes canonice faciant amoveri, majoris excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: & tanquam ſic excommunicati, prout ſunt, ad beneficia talia nullatenus admittantur, ſed inhabiles ad ea hoc ipſo perpetuo cenſeantur.

Si vero quiſquam contra hæc in occupato per alium beneficio inſtituatur, vel admittatur de facto: inſtitutio ſeu admiſſio hujuſmodi, eo ipſo, nullius penitus ſit momenti, & ſi epiſcopus fuerit ſic inſtituens vel admittens, a collatione beneficiorum per duos menſes; inferior vero epiſcopo, ab officio & beneficio, donec reſarciatur priori poſſeſſori omne damnum, quod occaſione inſtitutionis vel admiſſionis & inductionis hujuſmodi noſcitur incurriſſe, præſentis autoritate concilii noverint ſe ſuſpenſos.

Et inſtitutus taliter, vel admiſſus, ſi ſe, vel alium ſuo nomine, in beneficio per aliquem occupato contra hæc patiatur induci, ipſo facto cenſeatur intruſor, & pœnas intruſionis in conſtitutione Othoboni contentas, necnon alias a canonibus & ſanctis inflictas patribus, eo ipſo incurrat.

Per præmiſſa autem vel infraſcripta, dignitati regiæ vel coronæ, in iis quæ ad eas pertinent, non intendimus derogare; ſed ambitionem inſatiabilem clericorum ſupradicta illicite procurantium & proſequentium, ut præmittitur, cohibere; nec ordinariorum poteſtati, qua beneficia ad epiſcoporum collationem ſpectantia quovis modo occupata, de facto, illicite non de jure conferre poterunt, volumus derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes hujuſmodi coarctare. Cæterum, ne in foro regis evincenti jus patronatus adverſus alium, ſua victoria ſit inutilis, ſi ſcribatur ordinario, quod admittat præſentatum ab illo qui jus patronatus evicit, ad beneficium hujuſmodi, ſi de jure vacaverit, & de facto non obſiſtat jus canonicum: admittatur libere hujuſmodi præſentatus. Sed ſi beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi vel juſtitiariis ſuis intimet ordinarius; excuſando ſe, quod quia beneficium tale non vacat ad præſens, nequit mandatum regium adimplere præſentatus; quia per evincentem in foro ſæculari contra ordinarium, ultra proſequens, ſpreta forma proſecutionis in foro eccleſiæ, ut præmittitur, facienda, ſupradictas excommunicationis & inhabilitatis, & alias pœnas juris & conſtitutionum editas in hac parte, ipſo facto incurrat. Jus vero patronatus evincenti licebit præſentare, ſi voluerit, ad beneficium hujuſmodi, poſſeſſorem, ut ſuum jus impoſterum habeat declaratum.

ANNO CHRISTI 1342.

VITA ET EPISTOLÆ CLEMENTIS PAPÆ VI.

Clemens VI. Lemovicenſis, Petrus antea vocatus, ex monaſtica vita aſſumptus archiepiſcopus Rotomagenſis, vir doctiſſimus & eloquentiſſimus, poſt Benedictum undecimum pontifex electus eſt Avenione anno Domini 1342. ipſis Nonis Maii, decimo quarto Kalendas Junii coronatus. Poſt, ſequentibus quatuor temporibus decem cardinales creavit: anno vero evoluto duos alios ordinavit, inter quos duo erant ejus nepotes, tertius frater germanus, quartus ei affinitate conjunctus. A Romanis rogatus, jubileum, quod centum annorum ſpatio conſtitutum erat, ad quinquaginta revocavit. Mandavit, ait Trithemius in chronico Hirſaugienſi anno 1346. principibus, ut infra certum terminum quem iis præfixerat, niſi jus electionis velint amittere, in locum Ludovici (jam ante ob raptum alienæ uxoris ,, per ſententiam depoſiti) alium eligant im- ,, peratorem, qui mandatis eccleſiæ, ut filium ,, decet, pareat: alioquin ſe neceſſario curam, ,, ut ſupremum caput, de imperio habiturum. ,, Convenerunt itaque in Reyns infra Bopar- ,, diam juxta Rhenum, undecimo die menſis ,, Julii, Baldovinus archiepiſcopus Treviren- ,, ſis, VValramus archiepiſcopus Colonienſis, ,, Gerlacus cui papa de Moguntina eccleſia ,, providerat, Joannes rex Bohemiæ, & dux ,, Saxoniæ, Carolum Joannis ſupradicti Bohe- ,, miæ regis primogenitum, in regem Roma- ,, norum unanimiter præſentem elegerunt, & ,, Bonnæ per Colonienſem inunxerunt. Carolus rex memor accepti beneficii, Nicolaum Rentii, qui Romæ tyrannidem exercebat, Avenionem vinctum ad pontificem miſit. Quem dum Clemens compedibus conſtrinxiſſet, ad Urbem duos cardinales deſtinavit, qui perturbatum reipublicæ ſtatum in meliorem formam revocarent. Avenionem urbem Galliæ a Joanna regina filia Roberti regis Siciliæ emit, & Tarentinum ejuſdem maritum, Neapolitanum regem declaratum, cum Hungariæ rege reconciliavit. Vicecomites cum Florentinis neceſſitudinis fœdere revinxit, ut ea ratione ruinam, quam Ludovicus Bavarus Italiæ minabatur, facilius propulſaret. Quin etiam pacem, licet fruſtra, inter Franciæ & Angliæ reges componere maxime ſtuduit. Hujus induſtria Colonienſes & Trevirenſes, propter Turcicam expeditionem contributione pecuniarum promiſſam, im-

impetrarunt; quod per totam diœceſim quibuslibet jejuniis extra quadrageſimam ovis & lacticiniis licite veſcantur. Creatis aliquot cardinalibus, Ivoneque Britanno in ſanctorum numerum relato, mortuus eſt Avenione VIII. Idus Decembris anno 1352. cum pontificatum annis decem, menſibus ſex & diebus 28. adminiſtraſſet.

EPISTOLA CLEMENTIS PAPÆ VI. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS eorumque ſuffraganeos.

De Flagellantium hæreticorum condemnatione.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Moguntinenſi, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Inter ſolicitudines innumeras & immenſas, quibus ultra vires ex apoſtolicæ ſervitutis debito perurgemur, illud cordi noſtro potiſſime inſidet, & ad hoc attentius ſtudia noſtra convertimus & conatus, ut apud omnes Chriſti nominis profeſſores orthodoxa fides fulgeat, & ſic catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ norma ſine quocumque fictionis, ſimulationis, ſeu velaminis pallio, pure & laudabiliter obſervetur, quod a vinea Domini ſabaoth, cujus cura nobis licet immerito eſt commiſſa, vepres & urticæ, tam periculoſe quam damnabiliter ſuccreſcentes, evellantur radicitus, & vulpeculæ quæ ipſa demoliri nituntur, per apoſtolicæ ſedis providentiam abigantur. Sane moleſta nobis, licet fide digna, magnorum relatio, & multorum aſſertio, noſtrum & fratrum noſtrorum non mediocriter turbavit auditum, quod in partibus regni Alemanniæ & ejus convicinis, quædam, ſub prætextu devotionis " agendæ pœnitentiæ, vana religio & ſuperſtitioſa adinventio, procurante ſatore malorum inſurrexit, per quam multitudo ſimplicium hominum qui ſe Flagellatores appellant (decepta verbis fictis & mendacibus malignorum, aſſerentium ſalvatorem noſtrum in Hieroſolymis patriarchæ Hieroſolymitano apparuiſſe, cum tamen a longis temporibus nullus ibidem præſentialiter fuerit patriarcha, & ſibi aliqua dixiſſe, quæ colorem non habentia nec ſaporem, in quibuſdam ſanctæ ſcripturæ obviare noſcuntur) in illam cordis veſaniam & in magnæ damnationis præcipitium eſt deducta, & de die in diem ſuggeſtione hoſtis antiqui, ſe, ut Dominicum gregem devoret, transferentis in angelum lucis, nimium ſuccreſcendo deduci, cortina trahente cortinam, periculoſius formidatur, quod per ſocietates & conventicula, licet caudas invicem habeant colligatas, ' dividentes, diverſas circumeunt patrias, cæterorum vitam & ſtatum contemnendo ſe juſtificant, & claves eccleſiæ vilipendunt, ac in contemptum diſciplinæ eccleſiaſticæ, crucem Domini ante ſe, & habitum certum nigrum, videlicet ante & retro; ipſius vivificæ crucis (1) impreſſum habent ſignaculo, ſine ſuperioris licentia deferentes, ſub nomine pœnitentiæ vitam gerunt inſolitam, congregationes, conventicula, & coadunationes, quæ a jure ſunt prohibitæ, faciunt, & ad alios actus proſiliunt a vita & moribus communibus & obſervantia fidelium alienos, ordinationes & ſtatuta quibus utuntur, immo verius abutuntur, propria temeritate fecerunt (2) errores * ſuſpicione & vacua & judicio carentia rationis. Sed ex eo tamquam Deo & hominibus amplius odioſo turbamur acerbius, & durius anxiamur, quod quidam religioſi, præſertim de ordine mendicantium, qui alios ab invio revocare debuerunt, & ad viam reducere veritatis, ab utero matris eccleſiæ velut maledictionis filii nequiter aberrantes, linguas ſuas, ut alios pertrahant in errorem, acuunt, quibus corda debilia vulnerant infirmorum, & ignorantes Dei juſtitiam, & ſuæ prudentiæ innitentes, (3) dum legem Dei voluntate ſubjectis, alios, in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis prædicando, & dogmatizando contra eccleſiaſticam libertatem & fidei catholicæ puritatem, ab ipſa fidei veritate ſubducere moliuntur; & ut efficacius efficiant, & conceptum virus latenter effundant, blandis prius ſermonibus auditores, quaſi bonum vinum ponendo, ſatagunt irretire, ut cum inebriati fuerint, illud quod eſt deterius ingerentes, cum ipſi in perditionis laqueum incidant, & in profundum malorum (4) demergantur. Nos igitur pernicioſo & periculoſo principio, per quod ultra Divinæ majeſtatis offenſam, magnum reipublicæ paratur periculum, & apud fideles ſcandalum generatur; ne deteriores pariter proceſſus & ſucceſſus ſubſequantur, obviare volentes: conſiderantes quod (cum plerique ex ipſis ſeu adhærentibus eiſdem, ſub colore pietatis ad iniquitatis opera laxantes, crudeliter manus ſuas in Judæos, quos pietas Chriſtiana recipit & ſuſtinet, injicientes, eos aliqualiter non permittentes, & frequenter Chriſtianorum ſanguinem effundere, & opportunitate captata, bona clericorum arripere & ſuis uſibus applicare, ac ſuperiorum juriſdictionem uſurpare, & ad multa alia illicita prorumpere minime vereantur) timendum eſt, quod tam præſumptuoſa temeritas & temeraria præſumptio, niſi eis per ſalubre antidotum occurratur, pariture ſunt non levem perniciem, & aliquorum morbus letali " conjugio ſerpens apud plurimos, ſero recipiat medicinam: attendentes inſuper quod error cui non reſiſtitur, quodammodo approbari videtur, & quod ex officio nobis injuncto compellimur, ut, quos per iter devium errando currere, & plures in præcipitium ſecum trahere perſpicimus, ac in diſperſione multarum gentium ambulare; revocemus a devio, & ut in viam veritatis & juſtitiæ greſſus ſuos dirigant, providere per opportuna remedia ſtudeamus: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus, & diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ſinguli veſtrum in ſingulis civitatibus veſtris & diœceſibus, per vos vel alium ſeu alios, adinventiones (quas una cum ſocietatibus, conventiculis & congregationibus ac ſtatutis & ordinationibus, a ſupradictis, qui

* Add. &

* Add. ſe

* Cr. contagio.

(1) *Lege ex Odorico Raynaldo*: appenſum habentem ſignaculum. H.
(2) *Lege ex Eodem Raynaldo*: erroris ſuſpicione non vacua. H.
(3) *Corrige ex Eodem Raynaldo*: dum legi Dei nolunt eſſe ſubjecti. H.
(4) *Lege ex Eodem Raynaldo*: pariter demergantur. Nos igitur tam pernicioſo &c. H.

qui ſe, ut præmittitur, flagellatores appellant, temerarie attentatos, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio perpetuæ prohibitioni ſubjicimus, & tanquam illicita reprobamus) autoritate noſtra reprobas & illicitas publice nuncietis, ac omnes tam clericos, quas laicos, ſæculares & regulares, de prædicta ſuperſtitioſa ſecta ſeu ſocietate, quocumque appellentur nomine, exiſtentes, vel eam ſectantes, autoritate prædicta monere & inducere ſtudeatis, ut ab hujuſmodi obſervantia, ſecta & vana religione deſiſtere & reſilire procurent, quodque nullus deinceps prædictam ſectam, ſeu conventiculum præſumat intrare, ac ritus & ſtatuta ſocietatum huiuſmodi obſervare; contrarium facientes per cenſuram eccleſiaſticam compeſcendo: nec non & eos in quos temporalem juriſdictionem habetis, & " pœnas temporales, de quibus expedire * videtis, appellatione poſtpoſita compellatis. Sane ut religioſi & alii errorum magiſtri, qui de dogmatizando ſimplices decipiunt, & cæci ducatum cæcis præbentes, ipſos in foveam ſecum trahunt, etſi non Divino amore, ſaltem humana confuſione a tam iniquo propoſito revocentur: omnes & ſingulos, cujuſcumque ſint ordinis, religionis, dignitatis, præeminentiæ ſive ſtatus, quos in prædictis nobis conſtiterit deliquiſſe, capi, non obſtante quocumq; privilegio vel indulto, quod in hoc eis ſuffragari nolumus, faciatis, & tam diu captos detineatis, donec aliud a nobis receperitis in mandatis: invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Per prædicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Chriſti fideles impoſitam ſibi canonice pœnitentiam, vel eam non impoſitam, dummodo recta intentione & pura devotione ad illam peragendam procedant, in ſuis hoſpitiis vel alibi, abſque ſuperſtitionibus, congregationibus, ſocietatibus, & conventiculis ſupradictis, poſſint facere, & ſe in bonis operibus exercendo virtutum, Domino, prout inſpiraverit, in humilitatis ſpiritu deſervire. Cæterum quia patentes litteræ nequeunt ſingulis veſtrum propter viarum diſcrimina commode portari: volumus quod per te, frater archiepiſcope, earum tranſcriptum publica manu ſcriptum & tuo communitum ſigillo, vobis * ſuffraganeis tranſmittatis," cui adhiberi volumus plenam fidem.

Datum Avenione 13. Kalendas Novembris pontificatus noſtri anno octavo.

* Corr. per pœnas

a) Corr. videritis.

* Corr. tranſmittatur

An.Ch.1349.

Ex Baluz. Miſcel.to. 7. p.152.

☞ *Declaratio Clementis Papæ VI. ſuper ſtatutis Benedicti XII. erga monachos nigros.*

CLemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sacroſancta Romana eccleſia de cunctorum fidelium cura ſollicita circa animarum ſalutem ſedulo vigilat & interdicit ac libenter obviat periculis eorumdem, & ſuper iis, ex quibus ipſa pericula proſpicit provenire, opportunis remediis ſtudet ſalubriter & utiliter providere. Dudum ſiquidem felicis recordationis Benedictus Papa XII. prædeceſſor noſter pro ſtatu & reformatione religionis monachorum nigrorum nonnulla ſtatuta & ordinationes edidit, quæ mandavit & voluit in eadem religione perpetuis futuris temporibus obſervari, in tranſgreſſores eorum diverſas ſententias variaſque pœnas ſpirituales & temporales nihilominus promulgando. Verum quia, ſicut habet multorum prælatorum & aliorum profeſſorum fide dignorum & proborum virorum religionis ejuſdem zelantium ſtatum ejus proſperum & tranquillum expoſitio facta nobis & experientia facti docet, hujuſmodi pœnæ & ſententiæ fore periculoſæ nimium dinoſcuntur, & frequenter præparant laqueum animabus, cum multi prælati & eorum ſubditi religionis ejuſdem aſſerantur excommunicationum, ſuſpenſionum, & interdictorum ſententias necnon inhabilitatum & irregularitatum maculas aliaſque pœnas per tranſgreſſiones ſtatutorum & ordinationum hujuſmodi incurriſſe, prædicti & nonnulli Abbates & quamplures alii ejuſdem religionis profeſſores in noſtri præſentia perſonaliter propterea conſtituti nobis humiliter ſupplicarunt ut ſuo & aliarum perſonarum dictæ religionis, cujus etiam nos alumni & profeſſores exiſtimus, animarum ſaluti affectu paterno conſulere & eorum obviare periculis in futurum ſalubriter intendentes, conſiderantes etiam quod nedum exaggeratione pœnarum, quinimmo in manſuetudine & dulcedine lenitatis, ſubditi in viam rectitudinis & juſtitiæ diriguntur, omnes & ſingulas pœnas & ſententias ſpirituales & temporales in ordinationibus & ſtatutis prædictis contenta apoſtolica auctoritate præſentium tenore ſuſpendimus, omneſque temporales pœnas quas prælati & perſonæ prædicti per ordinationes & ſtatuta hujuſmodi vel occaſione ipſorum quomodolibet incurrerunt auctoritate prædicta remittimus de gratia ſpeciali, ac prædictos Abbates, prælatos, & perſonas alias religionis ejuſdem coram nobis, ut præmittitur, perſonaliter conſtitutos ac petentes a nobis ab eiſdem ſententiis, ſi quas occaſione tranſgreſſionis ſtatutorum & ordinationum hujuſmodi quomodolibet incurrerunt, humiliter ſe abſolvi, a ſententiis abſolvimus memoratis, cum prælatis & perſonis prædictis præſentibus, ut præmittitur, coram nobis ſuper irregularitatis macula & inhabilitate, ſi quam pro eo quia ſic ligati prædictis ſententiis præſumpſerunt celebrare divina vel ſe immiſcere eiſdem, ſeu quam alias occaſione tranſgreſſionis ſtatutorum ipſorum quomodolibet incurrerunt, miſericorditer diſpenſantes. Et nihilominus confeſſoribus quos Abbates & prælati abſentes religionis ejuſdem, qui pœnas & ſententias ſtatutorum & ordinationum hujuſmodi per tranſgreſſionem eorum incurrerunt, elegerint in hac parte, ipſos Abbates & prælatos a pœnis & ſententiis hujuſmodi auctoritate apoſtolica juxta formam Eccleſiæ abſolvendi & cum eis ſuper irregularitate & inhabilitatibus præmiſſorum occaſione contractis auctoritate prædicta diſpenſandi, & tam eiſdem ligatis prædictis ſententiis atque pœnis poſt abſolutionem hujuſmodi quam aliis Abbatibus & prælatis dictæ religionis præfatis pœnis & ſententiis non ligatis, ex nunc univerſos & ſingulos eorum ſubditos ab omnibus pœnis & ſententiis quas per conſtitutiones & ſtatuta hujuſmodi incurriſſe noſcuntur auctoritate prædicta abſolvendi, & cum ipſis ſubditis ſuper irregularitate & inhabilitatibus, ſi quas ex præmiſſis vel eorum occaſione forſitan contraxerunt, auctoritate prædicta modo ſimili diſpenſandi, injunctis eis ſalutari pœnitentia & aliis quæ viderint expedire, plenam & liberam tenore præſentium concedimus poteſtatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ſuſpenſionis, remiſſionis, abſolutionis, diſpenſationis & conceſſionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omni-

omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſum. Datum Avinioni Kal. Junii, pontificatus noſtri anno primo. ☞

** CONCILIUM LONDINENSE

Ex MS. primum editum tomo II. collectionis Anglicanæ.

Conſtitutiones venerabilis patris domini Joannis Stretford, Cantuarienſis archiepiſcopi, editæ Londini, in concilio provinciali, die x. menſis Octobris, anno Domini MCCCXLII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ne in privatis oratoriis, Miſſarum ſolemnia, ſine licentia epiſcopi, de cætero celebrentur.*
2. *Ne inſtituti in beneficiis, vel ad ſacros ordines promoti, indebite pro ſuis litteris pragraventur.*
3. *Archidiaconi, ad mandatum epiſcoporum, teneantur inducere inſtitutos, ſumptibus moderatis.*
4. *De eleemoſynis faciendis eccleſiarum appropriatarum parochianis.*
5. *De reparatione eccleſiarum, & clauſurarum cœmeteriorum, & qui facere debent.*
6. *Quantum pro inſinuatione teſtamentorum quorumcumque, & calculi, ſeu compoti adminiſtrationis in bonis, acquietanciis litteris pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem eccleſiaſticum.*
7. *De viſitatione, & procuratione archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.*
8. *De conſiſtoriis epiſcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.*
9. *De apparitoribus.*
10. *Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, ſecunda vice recipiatur pecunia, & de pœna recipientis.*
11. *Ne aliquis fatigetur, ad purgandum ſe de peccato ſibi objecto, extra decanatum in quo moratur.*
12. *De iis, qui beneficia eccleſiaſtica poſſeſſa per alios obtinere nituntur, poſſeſſoribus canonice non amotis.*

CAPITULA.

I. *Ne in privatis oratoriis, Miſſarum ſolemnia, ſine licentia epiſcopi, de cætero celebrentur.*

QUam ſit inhoneſtum & reverentiæ Divinæ contrarium, in privatis oratoriis, vel capellis, aut domibus minime conſecratis, ſacrarum Miſſarum celebrare myſteria, non tantum veteris teſtamenti pagina, & ſanctiones cononicæ, verum etiam traditiones principum ſæcularium, conſiderationis judicio proſpexerunt. Quas ſacerdotes ſæculares nequiter contemnentes, nulla neceſſitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia diſcrimina pariunt animabus: dum eccleſiarum parochiani a ſuis ex hoc ſe retrahentes parochialibus eccleſiis, ac ſi informationibus ſæcularibus, quæ in eis ſolent fieri, frequenter carentes, nonnullis preſbyteris, & communioni quorumdam, illicite & temerarie ſe ingerunt; ac contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium eccleſiarum detrahitur honori, & commodo conſueto. Nos de fratrum noſtrorum concilii aſſenſu & conſilio, decernimus quemquam in oratorio, vel capellis, aut domibus hujuſmodi, ſeu in loco minime dedicato (ſeu delibato) Miſſarum ſolemnia, diœceſani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, ſuſpenſionem a Divinorum celebratione per menſem incurrere ipſo facto. Licentiam autem ab epiſcopis noſtræ provinciæ, Miſſas in locis hujuſmodi non conſecratis, celebrandi conceſſam, & in poſterum concedendam perſonis aliis, quam magnatibus, ſeu nobilibus, moram facientibus in locis ab eccleſiis parochialibus notabiliter diſtantibus, aut notorie debilibus, vel infirmis, irritam decernimus, & inanem. Per hoc tamen, eccleſiarum prælatis, & rectoribus, & eccleſiarum canonicis cathedralium, vel religioſis, non intendimus derogare, quo minus ipſi, in oratoriis ſuis, ab antiquo conſtructis, Miſſas poſſint licite celebrare, ſeu facere celebrari, ſicut fieri conſuevit. Sacerdotes inſuper, quos in oratoriis, ſeu capellis regum, ſeu reginarum Angliæ, aut liberorum ſuorum, erectis, vel erigendis, Miſſa celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coarctari.

II. *Ne inſtituti in beneficiis, vel ad ſacros ordines promoti, indebite pro ſuis litteris pragraventur.*

Nova & inſatiabilis cupiditas adinvenit, ut pro litteris, in teſtimonium clericorum ad beneficia eccleſiaſtica admiſſorum, & ordinatorum litteris, pro ſcripturarum labore, ac ſigillis, fiant multoties exactiones immenſæ, id reprobante canone, dicente: quod, ſicut non decet epiſcopum manus impoſitionem vendere; ita nec miniſtrum, nec notarium, miniſterium eorumdem, nec calamum venundare. Archidiaconorum, & ſuorum officilium, nec non aliorum talium certificatariorum, litteras inquiſitionum, ſuper beneficiis vacantibus, tradere factas renuunt præſentatis, niſi prius nimis exceſſivam ſummam pecuniæ habeant pro ſcriptura. Nos hunc abuſum abolere volentes, præſentis deliberatione concilii duximus ordinandum, quod pro ſcriptura litterarum, inquiſitionum, inſtitutionum, & collationum, vel commiſſionum ad inducendum, vel certificatoriæ ipſarum in beneficiis, ultra XII. denarios, & pro litteris vero cujuſlibet ſacri ordinis, VI. denarios, dicti clerici, per ſe, vel alios, ultro non recipiant quovis modo. Cæterique ordinarii, ſuis tenentur miniſtris ſtipendia conſtituere, quibus debent merito contentari, pro ſigillatione litterarum, hoc * aut mareſcallis, pro introitu, ſeu janitoribus, hoſtiariis, vel barbitonſoribus epiſcoporum, a clericis minoribus vel majoribus ordinibus decoratis, nil omnino exigi volumus, vel perſolvi, ne cujuſvis ſpeciei velamine, ſolutio, pro ſigillis litterarum, vel introitu ſupradictis, in quæſtum-

* Hic aliquid deeſt.

ANNO CHRISTI 1342.

ſtum damnabilem convertatur. Et ne temeritas, proviſa remedia violans, prætereat impunita, [a] ſed, contra præmiſſa, quicquam recipiatur ab aliquo: duplum ſic recepti reddi præcipimus, ipſa menſem; alioquin, extunc clerici beneficiati, receptorum per ipſos iniquorum duplum reſtituere differentes, ab officio & beneficio noverint ſe ſuſpenſos. Clerici vero non beneficiati, & laici, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdici, quouſq; de duplo ſatisfactionem impenderint ſolventibus competentem.

a Lege, ſcienſſa, H.

III. *Archidiaconi, ad mandatum epiſcoporum, teneantur inducere inſtitutos, ſumptibus moderatis.*

Item archidiaconi, & eorum officiales, aliique miniſtri eccleſiaſtici noſtræ provinciæ, poſt collationem beneficiorum eccleſiaſticorum, vel inſtitutionem factam, in ipſis promotis, in illis beneficiis ad ſuperioris mandata, inducere, ac inductionis certificatorias litteras facere, vel concedere differunt, niſi prius eis de immoderata ſumma pecuniæ ſatisfaciant. Sacro approbante concilio ſtatuimus, quod ii ſic promoti, ad mandatum ſuperioris, tenentur inducere, pro inductione hujuſmodi facienda, ſumptibus moderatis; videlicet ſi archidiaconus inducat, xl. denar. ac ſuus officialis inducens, II. ſolid. perceptione, pro ſingulis ſuis, & ſuorum expenſis, pro dieta, penitus ſit contentus. Ipſi tamen inducendo, ut præmittitur, optione ſervata ante...... pecuniæ quantitate, ſeu in aliis neceſſariis ipſum inductorem, & ſuos voluerit procurare. Si quid vero ultra hoc ab inductoribus, occaſione præmiſſorum, recipiatur, vel recipiant, quidquam amplius propter inductionem faciendam per ipſos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, acquiſitis coloribus, deferre illos contingat indebite; culpabiles in hac parte, ſuſpenſionem ab officio & ingreſſu eccleſiæ, tam diu eos volumus incurrere ipſo facto, donec hæc contra" recepta ſolventibus reſtituant, & læſo ſua culpa ſatisfaciant in præmiſſis.

" ſ. contra jus, aut aliquid ſimile. " ſ. permiſſa ſit ſic

IV. *De elemoſynis faciendis eccleſiarum appropriatarum parochianis.*

Ne de decimis, & eccleſiarum rebus cæteris diſpenſandi, viris eccleſiaſticis, permiſit ſibi" facultas, hujuſmodi rerum compendio, pauperes ne defraudentur. Sed religioſi noſtræ provinciæ approbatas" obtinentes ſibi eccleſias, fructus, & redditus, & proventus earum ſic ſuis cupide nituntur uſibus applicare, quod diſpenſandi ...... parochianis ſic appropriatarum eccleſiarum regeneratis filiis, [b] quatenus indigentibus, quibus, tanquam ſuis domeſticis naturalibus, inſtructus * exemplo, quam extraneis, plus tenentur, in nullo exhibent; nec inter eos exercere curant quævis opera caritatis: Unde ſic nimis agentes avari, decimarum & eccleſiaſticorum jurium debitores", nedum indevotos efficiunt, ſed eorum perverſos invaſores, & conſumptores, turbatoreſque nefandos occaſionaliter conſtituunt, in ſuarum propriarum, & ipſorum, grave periculum animarum, & ſcandalum plurimorum. Unde ſacri hujuſmodi approbatione concilii ſtatuimus, quod religioſi prædicti, beneficia appropriata obtinentes eccleſiaſtica, ſecundum beneficiorum hujuſmodi facultates, annis ſingulis, pauperibus parochianis, circa eleemoſyna quantitatem." ipſorum locorum moderandam arbitrio, per ipſos epiſcopos diſtribuere compellantur, ſub pœna ſequeſtrationis, & ſubaractionis fructuum proventuum beneficiorum hujuſmodi, donec in præmiſſis paruerint competenter.

" appropriatas

b Forte, quamvis. H Locus corruptus.

* Add. oſtenderam

V. *De reparatione eccleſiarum, & clauſurarum cœmeteriorum, & qui facere debent.*

Licet parochiani eccleſiarum parochialium ſuarum, tam naves & tectum eccleſiarum, intus & exterius, quam campanile, altaria, & imagines, feneſtras quoque vitreas in dictis navibus exiſtentes, & cœmeteriorum clauſuras, de laudabili conſuetudine in noſtra provincia diutius obtenta, facere, [c] ac quoties fuerit, reparari ſuis ſumptibus teneantur: tamen religioſi, & alii, poſſeſſiones, aut prædia, ſeu redditus, infra fines & limites eccleſiarum hujus noſtræ provinciæ Cantuarienſis, obtinentes, potiſſime degentes extra parochiam eccleſiarum, fabricæ earumdem, aut cœmeteriorum clauſuris, & cæteris incumbentibus oneribus a parochianis ſupportandis, de conſuetudine, & de jure, cum iis contribuere (quamvis utplurimum onera hujuſmodi, ſecundum prædiorum ac poſſeſſionum quantitatem in parochiis exiſtentium, limitentur, & taxentur) recuſant injuſte. Sed religioſi in locis variis noſtræ provinciæ, poſſeſſiones & prædia diverſa in parochiis hujuſmodi eccleſiarum, per acquiſitiones novas, necnon & alii extra parochiam degentes, occupant & obtinent his diebus, adeo ut earum reliqui parochiani, in ipſarum eccleſiarum degentes parochiis, onera, circa refectionem ſeu reparationem præmiſſorum, eiſdem incumbentia, per ſe nequeant ſupportare: unde domorum Dei publicus deformatur aſpectus; & eorum ex his dehoneſtatis ſequuntur alia incommoda manifeſta. Nos igitur, præſentis approbatione concilii, duximus ſtatuendum, quod tam religioſi, quam alii, poſſeſſiones, aut prædia, ſeu redditus, quæ de gleba reficiendarum eccleſiarum, ſeu dote non exiſtunt, in quibuſcumque parochiis noſtræ provinciæ obtinentes, ſeu in poſterum habituri, in ipſis degentes, vel alibi, ad quævis onera parochianis prædictis in iis incumbentia, de conſuetudine, vel de jure, quæ, conſideratis poſſeſſionum & redditunm quantitatibus, invenit, " vel imponentur eiſdem cum cæteris parochianis eccleſiarum hujuſmodi, quoties opus fuerit...... ad quod, cum neceſſe fuerit, cenſuris eccleſiaſticis, per locorum ordinarios, compellantur.

c Forte, [illegible]

" ſ. contribuere [illegible]

VI. *Quantum pro inſinuatione teſtamentorum quorumcumque, & calculi, ſeu compoti adminiſtrationis in bonis, acquietanciis litteris, pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem eccleſiaſticum.*

Adeo quorumdam animos, temporibus noſtris, ſæva cupiditas occupavit, quod quæſtum reputantes pietatem, non curant quibus ſtudiis cupiditatis ſitim reficiant, dum venale aliquid exhibent nefandum...... gratis impendere quod deberent. Sane, licet bonæ memoriæ Simon, archiepiſcopus Cantuarienſis, prædeceſſor noſter, provincialis concilii deliberatione ſtatuerat, quod pro inſinuatione teſtamenti cujuſvis defuncti, cujus bonorum inventarium centum ſolidorum ſummam non excedit: nihil penitus exigatur: quia tamen circa teſtamentorum inſinuationes defunctorum, quorum inventarium bonorum dictam ſummam excedit, ſeu circa id quod pro acquietanciis calculorum, vel compotorum adminiſtrationis bonorum concernentium hujuſmodi teſtamentum, quid determinate debeat recipi, minime providetur; locorum ordinarii, tam pro inſinuationibus, quam acquietanciarum litteris, in hac parte, ſic immoderate & exceſſive pecuniam exigunt, quod defunctorum exhauſtis & conſumptis facultatibus, per extortiones illicitas in præmiſſis, decedentium voluntates ultimæ etiam in iis quæ relinquuntur in uſus pauperum, vel alias pias cauſas, de reſiduo nequeant adimpleri: quorum occaſione, laici contra dictos ordinarios veluti conſumentes, vel uſurpantes, quæ tueri tenentur, exaſperantur non modicum, necnon ad fraudes, & ſuperſtitioſas inventiones periculoſe quotidie provocantur. Ut igitur tantæ uſurpationis contumelia depellatur: ſtatuimus, quod pro probatione, vel approbatione, ſeu inſinuatione teſtamentorum quorumcumque, nihil per epiſcopos, ſeu ordinarios alios recipiatur omnino: Per clericos tamen ſcribentes inſinuationes hujuſmodi, ſex denarios dumtaxat recipi permittimus pro labore. Quod ſi aliquod inventarium bonorum cujuſcumque defuncti in compoto xxx. ſolidorum ſummam reperiatur excedere, quod ad centum ſolidos minime extendatur: pro compoto, & agendis omnibus circa ipſum, acquietantiarumque litteris, ſeu aliis quibuſcumque, epiſcopi, aut ordinarii, ſeu deputati ab eis ad audiendum compotum, vel miniſtri alii compotum hujuſmodi intendentes, ultra XII. denarios recipere non præſumant. Si vero centum ſolidorum ſummam, aut ultra, minus tamen xx. librarum hujuſmodi contineat inventarium: perceptione trium ſolidorum penitus ſint contenti. Sed ſi xx. aut ultra, citra tamen lx. librarum ſummam habeat: ultra quinque ſolidos pro laboribus, litteris, & ſcripturis, & aliis non admittant. Quod ſi lx. librarum vel ultra, minus tamen c. libris, ſummam attingat hujuſmodi inventarium, x. ſolidos pro præmiſſis recipiant, & non ultra. Si vero hujuſmodi inventarium c. librarum, vel amplius, minus tamen c. & lx. libris ſummam contineat: ultra xx. ſolidos pro prædictis recipere non præſumant. Sed ſi clx. librarum ſummam, vel ampliorem contineat, pro ſingulis l. libris, quas ultra c. libras, contineri contigerit in eiſdem, ordinarii, pro prædictis ſingulis x. ſolidos, cum prædictis xx. ſolidis recipere valeant, & non ultra. Clericos tamen, pro ſingulis acquietanciarum litteris, quas in hac parte ſcribunt, ultra præmiſſa, VI. denarios recipere permittimus pro labore. Si vero quemquam, in aliquo caſuum prædictorum, ultra ſummam prætaxatam, quavis cautela, in pecunia numerata, ſeu rebus aliis, contingat recipere: duplum, quod ultra recipit, fabricæ eccleſiæ cathedralis loci, infra menſem, reddere teneatur: alioquin, extunc epiſcopi duplum ipſum, ultra prædictum tempus reſtituere differentes, eſſe eccleſiæ ingreſſum ſibi interdictum, inferiores utique a beneficio & officio noverint ſe ſuſpenſos, quouſque, de duplo hujuſmodi, prædictis eccleſiis cathedralibus, plenariam ſatisfactionem impendant, in ipſa probatione, ſeu inſinuatione teſtamentorum quocumque * vel ante adminiſtrationis & computorum redditiones fideliter, acquietanciarum litteræ teſtamentorum executoribus nullatenus concedantur, ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, per VI. menſes, quam contrafacientes incurrere volumus, ipſo facto.

* Locus corruptus.

VII. *De viſitatione, & procuratione archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.*

Quamvis lex naturæ fructum laboris tribuat operanti, ſic tamen æqu...... ut non laborantem potiſſime circa ea quibus vacare tenetur, ex debito non mandare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii ſuperiores, & inferiores ordinarii noſtræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & quæ Dei ſunt projicientes a tergo, ſuarum viſitationum progreſſibus, venationi, & aliis vacantibus inſolentiis, ad loca viſitanda multotiens tales mittunt, quorum exhortatione, ſeu informatione, clerus & populus non inſtruitur ab eccleſiis, quas die viſitationis non ingrediuntur, nec inſpiciunt, & a quibuſdam, per ſe, vel alios, nullatenus viſitatis, necnon & a pluribus, quas perfunctorie viſitare faciunt, immo quarum quælibet, ad procurationem unius diei conſuetam, pro ipſis archidiaconis, & ſuis ordinatis famulis competenter ſufficeret, a ſingulis eccleſiis, rectoribus, ſeu vicariis earumdem, procurationes ſolidas, & pecuniam, contra ſanctiones, exigere non formidant, excogitata & ſuperſtitioſa quadam fraude ſæpius viſitaturi, dies viſitationum hujuſmodi faciendarum prævenientes, in noctibus ipſos dies præcedentibus, rectorum, ſeu vicariorum ad eorum ſumptus, cum exceſſivis & oneroſis famulis, & vecturis, morantur, ac in craſtino, viſitatione impenſa, procurationem plenam, & ſolidam extorquent in pecunia, pro dieta, tanquam in victualibus minime procurati, etiam licet cum talibus dicto die prandeat viſitans. Nos, in præmiſſis, tam ſubditorum quieti, quam excedentium ſaluti, cupientes occurrere, diſtrictius inhibemus, præſentis autoritate concilii, ne quis procurationem, ratione viſitationis ſolvendam, ab aliqua præſumat recipere eccleſia, niſi viſitationis officium eidem diligens impenderit, ſcrutatis perſonaliter & inſpectis per ipſum cum effectu, quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures viſitare voluerit eccleſias uno die, procuratione unica, in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & ſingulas, ſic die unico viſitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, ſit contentus; & ſi nocte præcedente ſuam viſitationem, in quavis eccleſia faciendam, ad ſumptus rectoris, ſeu vicarii viſitandi, ſeu die viſitationis, in prandio ſteterit cum eiſdem, veram æſtimationem hujuſmodi ſumptuum in procurationem, ſi eam in pecunia viſitans licite duxerit exigendam, computare ſeu allocare, vel pro eo in toto ſtudeat compenſare: ita quod non ultra ſumptus hujuſmodi, ſolidam procurationem in pecunia, nec amplius, quam deductis eiſdem ſumptibus, de procuratione in pecunia exſolvenda ſupererit, præſumat recipere, vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit, donec indebite percepta reſtituerit, ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum. Verum quia plures archidiaconi, & alii ordinarii, honoris prærogativa, vel nobilitate generis decorati, in ſuis viſitationibus incedentes, familiarium & vecturarum ſtatutum in canonibus numerum excedunt, ſic quod procurantes eoſdem in victualibus, exceſſive & indebite onerantur, ultra æſtimationem procurationis, quæ in pecunia ſolet

ſolvi:

ANNO CHRISTI 1342.

ſolvi : nos viſitatis hujuſmodi, an in pecunia quantitatis ſolitæ, vel in victualibus, viſitantes eoſdem voluerint procurare, optionem reſervamus. Si viſitatas inſuper capellas habuerit dependentes ab ea ; ſtatuimus, quod pro eccleſiæ, capellarumque ſuarum hujuſmodi viſitatione, procuratione, ut pro una eccleſia præſtari ſolet in diœceſi, cujus eſt eccleſia, viſitantes archidiaconi, & alii ordinarii ſint contenti, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio, quam ipſo facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra procurationem hujuſmodi unicam receperint, ſuæ eccleſiæ ſolverint cathedrali. Item, viſitantes archidiaconi, & alii ordinarii, tam in eccleſiis, quam ornamentis earum, & cœmeteriorum clauſuris, manſorum domibus, reparantes defectus ipſos, ſub pecuniariis pœnis, præcipiunt reparari, & a non parentibus cenſuris extorquent pœnas hujuſmodi, quibus dicti defectus poterunt debite emendare, inde ſuas burſas, cum jactura pauperum iis diebus oppreſſorum, inſolite nequiter impugnantes. Cum igitur, ne propter tales exactiones pœnales adverſus archidiaconos, & alios ordinarios, & eorum miniſtros, detur legalis occaſio malignandi, nec eccleſiaſticos viros deceat quæſtibus inhoneſtis, & pœnalibus anhelari, vel ditari : ſtatuimus, quod pœna hujuſmodi concives* arctæ fuerint, in reparationem convertantur hujuſmodi defectuum repertorum, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, quam contra præmiſſa ſibi ipſis pœnas hujuſmodi applicantes, donec ſic recepta ad reparationem dictorum defectuum cum effectu aſſignent, incurrere decrevimus ipſo facto.

* Locus mendoſus.

VIII. *De conſiſtoriis epiſcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.*

Excuſſis ſubditorum oneribus, in eorum quiete ſuperiores quieſcunt [a] ſua intus, & foventur in pace. Sane conſiderantes ex eo, quod quidam epiſcoporum, archidiaconorum, & aliorum ordinariorum officiales, ſua conſiſtoria, ſeſſiones, & capitula, de tribus in tres, vel de quatuor in quatuor ſeptimanas, annis ſingulis celebrantes, per varia loca ſuarum juriſdictionum, & decanatuum noſtræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ neceſſaria venalia, difficultate obtineant, declinantes, rectores, & vicarios eccleſiarum, in locis, quibus hujuſmodi ſua celebrant conſiſtoria, ſeſſiones, ſeu capitula, vel vicinis, ſimilibus ſumptibus onerant exceſſive, ac ſcandali, & calumniæ materiam ſuſcitant gravaminis.

[a] Forte, ſuaviter. H.

Quod ſi rectores & vicarios eccleſiarum hujuſmodi, diebus illis, ſplendide non procurent ad votum, ipſos laboribus vexantes, quæſitis coloribus, & cauſis confictis, infeſtant graviter & moleſtant. Propter quæ, & alias juſtas cauſas, præſentis ſtatuimus deliberatione concilii, quod hujuſmodi conſiſtoria ſingula, ſeſſiones, & capitula, in locis juriſdictionum & decanatuum prædictorum...... inſignibus, vel ſaltem, in quibus victualia communiter valeant inveniri venalia, de cætero celebrentur : quodque officiales, & cæteri ordinariorum miniſtri, ſuorum ſumptibus dominorum, tam in hujuſmodi celebratione conſiſtoriorum, ſeſſionum, & capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro ſuis exercent dominis, faciant quæ incumbunt. Citationes autem ad conſiſtoria, ſeſſiones, aut capitula hujuſmodi, in locis aliis, quam ſuperius expreſſis, celebranda, & proceſſus, quos in eis contigerit in poſterum fieri, ipſo jure, decrevimus fore nullos, ac officiales prædictos, pro ſuorum dominorum expediendis negotiis, ſumptus exigentes, ſeu ipſos, occaſione non præſtiti ſumptus hujuſmodi, infeſtantes, eo ipſo ab officio, & ingreſſu eccleſiæ ſuſpenſos volumus remanere.

Item, quia epiſcopi, archidiaconi, & eorum officiales, & alii ordinarii, eorumque commiſſarii, citationes primarias, pro correctionibus delinquentium, fieri per rectores, vicarios, ſeu parochiales ſacerdotes demandant, ipſis frequenter imponitur, quod ſuper iis, quibus fit citatio, confeſſiones citatorum occultas, in foro eccleſiæ eis perverſo revelant, quapropter in ipſos ſcandalizatur turpiter, & illis extunc parochiani peccatum renuunt profiteri : ſtatuimus, quod hujuſmodi citationes primariæ, dictorum ordinariorum autoritate, fiendæ per rectores, aut alios prædictos, de cætero non mandentur, ſed fiant per officiales, decanos, apparitores, & miniſtros alios eorumdem. Si vero citationes hujuſmodi primariæ, rectoribus, aut vicariis, vel presbyteris demandentur, ipſis ſuper iis parere minime teneantur ; ſed citationes ipſæ primariæ, factæ per eos, ac exinde ſubſecutæ cenſuræ, vel proceſſus, ſint ipſo jure irritæ & inanes.

IX. *De apparitoribus.*

Cum apparitorum onerosa multitudine, qui nihil habent honeſti, ſubditis exceſſiva gravamina cumulentur, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatuum ſuorum ſingulis decanatibus, apparitores equites, qui in decanatibus hujuſmodi ſub ſe habentes alios apparitores pedites, cum garcionibus, ad malum naturaliter deditis incedentes, ad ſumptus rectorum, & vicariorum hujuſmodi, ad quos nimis frequenter declinant, cum ipſis diutine morantur, quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas, in quatuor anni capitulis generalibus, faciunt inter eos ; agnos, lanam, & garbas ſuis temporibus colligendo, & non conferentes eiſdem, per fas vel nefas, infeſtari procurant, & malitioſe vexari. Unde præſentis approbatione concilii ſtatuimus, quod ſinguli noſtri ſuffraganei unum apparitorem equitem habeant dumtaxat, pro diœceſibus eorumdem. Locorum vero archidiaconi noſtræ provinciæ, pro ſuorum archidiaconatuum ſingulis decanatibus, unum apparitorem, non equitem, ſed peditem habeant tantummodo incedentem, qui cum rectoribus, aut eccleſiarum vicariis, ultra noctem & diem unicam, ſingulis quarteriis in anno, ſumptibus non morentur, niſi per eoſdem invitati fuerint ad morandum ſpecialiter, nec in capitulis generalibus, collectas in pecunia, ſeu alias de lanis, agnis, vel rebus aliis faciant aliquales, gratis cum eis data fuerint, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod ſi plures contra hoc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmiſſa temere violaverint : deputantes eoſdem, tamdiu ipſo facto ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi, donec hujuſmodi amoverint deputatos, quos etiam ab apparitorum officio perpetuo ſuſpendimus ipſo facto.

X. Ne

ANNO CHRISTI 1342.

X. *Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, ſecunda vice recipiatur pecunia, & de pœna recipientis.*

Quoniam reus culpam non timeſcit aliquam, cujus pœnam minimis exiſtimat redimendam, nec pro hujuſmodi.... noxius ſubtrahitur appetitus, noſtræque provinciæ archidiaconi, & eorum officiales, ac eorum ſuperiores quidam alii cum eorum peccant ſubditi, tam clerici, quam laici, adulterando, fornicando, ſeu alias notorie excedendo recidivationes, & incorrigibiliter corporalem & manifeſtam, in aliorum terrorem pœnam debitam ſubeundam, pro pecunia indifferenter remittunt, adeo quod delinquentes hujuſmodi dicuntur a multis, ac ſuorum criminum conductores, pecuniamque recipientes & imburſantes hujuſmodi, eam in uſus pauperum, vel pias cauſas alias, non convertunt. Unde tam inter populares, quam inter judices eccleſiaſticos, ſuſcitatur grave ſcandalum, & malum provocatur exemplum. Statuimus idcirco, quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, ſecunda vice non recipiatur pecunia quovis modo, ſub pœna reſtitutionis dupli pecuniæ contra hoc receptæ, infra menſem poſt receptionem ejuſdem, fabricæ cathedralis eccleſiæ applicandæ, & ſuſpenſionis ab officio, quam, taliter recipientes pecuniam, ejus duplum infra menſem non reſtituentes, incurrere volumus ipſo facto. In commutationibus pœnitentiarum corporalium pro pecunia, quam abſque magna & urgente cauſa fieri prohibemus, locorum ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus pœnitentias corporales graves, & pœnitentias imponunt adeo exceſſivas, ut cauſative & per obliquum, cogantur ſuas redimere pœnitentias pecuniaria gravi ſumma. Sed commutationes hujuſmodi, cum faciendæ in poſterum videantur, ſic fiant modeſte, quod rapax non judicetur accipiens, & dans ipſe nimium non gravetur, ſub pœnis prædictis ſuperius annotatis.

XI. *Ne aliquis fatigetur, ad purgandum ſe de peccato ſibi objecto, extra decanatum in quo moratur.*

Item, licet quis purgari debet, ubi noſcitur infamatus, cum noſtræ provinciæ epiſcoporum archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, & miniſtri officiales, quadam, ut apparet, excogitata malitia, tam clericis, quam laicis ſe purgaturos offerentibus de impoſitis, extra locum juriſdictionum ſuarum, in quibus eos [a] deliquiſſe, ſeu juriſdictionis loca remotiora & ruralia, ubi non reperiuntur victualia, & vitæ neceſſaria venalia, difficultate ad ſe purgandum, cum compurgatorum exceſſivo numero ſtatuunt, ſeu præfigunt, & ſicut propter fatigationem expenſarum, ac producendorum compurgatorum, ad tam remota loca difficultatem, redemptionem pecuniariam cogant facere innocentes, adeo quod aliqui eorum magis eligunt crimen, quod nunquam commiſerant, confiteri, & pœnitentiam, quam non meruerint, ſubire, quam ſe & compurgatores ſuos tot laboribus & ſumptibus fatigare. Propterea ſtatuimus, quod de cætero, diffamati de criminibus, ſeu exceſſibus, & de eis ſe purgare volentes, de uno decanatu in alium, ſeu ad alia loca, quæ inſignia ſuperius ordinata nullatenus protrahantur. Indicenda vero purgatione diffamatis hujuſmodi, epiſcopi, archidiaconi, & cæteri ordinarii, aut eorum officiales, ultra VI. manus, pro fornicatione, ſeu ſimili crimine, pro graviore ſiquidem, ut pro adulterio, vel majori, ultra XII. manus compurgatorum numerum non imponant, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto. Illum inſuper archidiaconorum, & ſuorum officialium, aliorumque ordinariorum deteſtantes abuſum, quo a ſacerdotibus, in ſuis juriſdictionibus, celebraturis Divina, priuſquam id faciant, certam & exceſſivam quantitate pecuniæ exigunt liberalitatem, quæ ſacerdotes hujuſmodi clericos ſua nomina inſerentes in matriculis de uno denario ſolebat reſpicere, [b] & exactionem cenſualem VI. denariorum, vel circiter, illicite convertentes. Statuimus, quod de cætero, a dictis ſacerdotibus, ultra denarium unicum, pro quo noſtrorum nomina regiſtrentur, in primis admiſſionibus eorum : ad celebranda Divina dicti archidiaconi, cæterique ordinarii, quibus ſuper eorum miniſtri recipere non audeant quovis modo, ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione Divinorum, & ingreſſus eccleſiæ, quam contrafacientes incurrant quouſque duplum perceptorum hujuſmodi fabricæ eccleſiæ cathedralis locorum perſolvant.

[a] Forte, conſtat deliquiſſe. H.

[b] Lege, In exactionem H.

XII. *De iis, qui beneficia eccleſiaſtica poſſeſſa per alios obtinere nituntur, poſſeſſoribus non canonice amotis.*

Eſurientis avaritiæ cultus ſic cupide ſitim conatur reficere voluptatis, ut abjecto rationis tramite, clerici quidam fas & nefas improbe permiſcentes, eccleſiaſtica beneficia patronatus archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & aliarum tam eccleſiaſticarum quam ſæcularium perſonarum de poſſeſſoribus ſuis plena, inhumaniter ambientes, ea quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis prætendentes vacaſſe, dum cathedralium, vel conventualium eccleſiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum cuſtodia fuerat penes regem, ad ipſa præſentari vel ſibi per ipſum conferri procurant, licet poſt prætenſas vacationes hujuſmodi a diverſis tantis temporibus poſſeſſa fuerint, quod vix aut nulla ſit alicujus memoria cauſæ vacationis deductæ ; quæ etiam, quamquam falſiſſimam, & quæ nunquam ſuffuit, allegatur, præſentationem, ſeu collationem, ſi per locorum ordinarios, vel collatarii non admittantur, hujuſmodi breve regium, *Quare non admiſit*, nuncupatum, impetrant contra epiſcopos, & eos implacitant, vacationem, non formam juris, & facti, ſed juriſdictionem tamen, quarum convictionem ſæcularis poteſtatis abuſus uſurpat indebite, in foro conantes diſtincte ſæculari beneficiorum hujuſmodi poſſeſſores non facientes vel admittentes patres litem taliter agitatam, nec ordinariorum litteris, inſtitutione, vel collatione, ac inductione factis, in beneficiis hujuſmodi fides adhibetur in curia ſæculari. Unde accidit, quod epiſcopis, & aliis, quos litem hujuſmodi non afficit, nec auget periculum lites ipſas nullo modo, vel ſegniter defendentibus, per præſentantes, & præſentatos, collatore, ſeu collatariis, in foro ſæculari jus evincitur patronatus, timoreque vano executionis inducto, cum a foro ſæculari ſcribitur epiſcopis, quod præſentantes ac collatarios admittant hujuſmodi, quandoque per ſe quandoque per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vices ſuas committunt taliter præſentatos vel collatarios admittunt & in locum viventis poſſeſſoris per ſententiam

Hoc capitulum prius deſcriptum eſt iiſdem pene verbis ad ann. 1341. Ex quo emendationes multa peti poſſunt. Nam hic eſt inquinatiſſimum.

ANNO CHRISTI 1342.

tiam non amoti, de facto inſtituunt; & in beneficiorum revera non vacantium poſſeſſionibus inducunt, quin verius intrudunt, & vitioſos conſtituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & poſſeſſorum juſtorum læſionem enormem. Nos adverſus tantæ temeritatis exceſſus, præſentis concilii proviſione antidota, cupientes occurrere: ſtatuimus, quod quicumque clerici ad dignitates, perſonatus, officia, vel præbendas, aut alia beneficia eccleſiaſtica quæcumque, plena & occupata; de facto, ſe præſentari ſeu ea ſibi conferri, per quoſcumque de cætero procurantes, directe vel indirecte, virtute brevium, *Quare non admiſit*, vel, *quare impedit*, &c. aut ſimilium, tacite inductis brevibus, beneficiorum poſſeſſoribus, & eis vacat rite non amotis, qua epiſcopos, ſeu alios in ſæculari curia proſequantur, niſi de cauſis vacationum prætenſarum, ad ordinariorum mandata, inquiri faciant, & poſſeſſores per judices eccleſiaſticos competentes faciant canonice primitus amoveri, majoris excommunicationis ſententiam incurrant; ipſo facto, & tanquam ſic excommunicati ad beneficia talia nullatenus admittantur, ſed inhabiles ad ea perpetuo cenſeantur. Si vero contra hæc quiſquam in occupato beneficio inſtituatur, vel admittatur, de facto inſtitutio ſeu admiſſio hujuſmodi omni juris effectu careat: & quicumque ſit inſtituens, vel admittens, jure proprio, vel delegato, taliter præſentatum, vel collatarium, in obtento per alium beneficio, ipſius poſſeſſoris ſufficienti autoritate, in foro eccleſiæ ſententialiter, primitus non amoto a beneficio & officio, tamdiu noverit ſe ſuſpenſum, donec beneficii poſſeſſori priori reſarciatur, ut convenit, omne damnum. Et inſtitutus taliter, vel admiſſus, ſi ſe in occupato per alium beneficio, contra hoc patiatur induci, cenſeatur intruſor, & pœnas intruſionis, in conſtitutione Othoboni quæ incipit, *Amoris proprii*, contentas, necnon alias a canonibus, & ſanctis patribus inflictas, ipſo facto, incurrant. Per præmiſſa tamen non intendimus ordinariorum poteſtati, qua beneficia ad ipſorum collationem ſpectantia, quovis modo, de facto occupata, non de jure conferri poterunt, derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes hujuſmodi coarctare. Cæterum, ne in foro regio evincenti, jus patronatus adverſus alium, ſua victoria ſit inutilis, ſi ſcribatur ordinario, quod admittat præſentatum ab illo, qui jus patronatus evicit, ad beneficium hujuſmodi, ſi de jure vacaverit, & de facto non obſiſtat canonicum, admittatur libere hujuſmodi præſentatus: ſi beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi, & juſtitiariis intimet ordinarius, excuſando ſe, quod, quia tale beneficium non vacat, ad præſens nequit regium mandatum adimplere, præſentatuſque per evincentem in foro ſæculari contra ordinarium proſequens, ultra in foro eccleſiæ, ut præmittitur, facienda, ſupradictas ſententias, & alias pœnas, ipſo facto, incurrant. Jus patronatus vero evincenti licebit præſentare, ſi voluerit, ad beneficium hujuſmodi poſſeſſorem, ut ſuum jus in poſterum habeat declaratum.

" ** CONCILIUM LONDINENSE

Anno Domini MCCCXLII. celebratum,

Secundum hoc provinciale concilium hoc anno Londini habitum profert Anglicanus collector. In quo quamquam errorem ſuſpicor: tamen, quia nihil nobis ex quo emendemus ſuppetit, utrumque concilium ejus fide ad hunc annum edimus.

Conſtitutiones venerabilis patris, Joannis de Stretford, Cantuarienſis archiepiſcopi, editæ anno Dom. MCCCXLII. die Mercurii proximo poſt feſtum ſancti Edvvardi regis & martyris, in eccleſia S. Pauli Londinenſi, in præſentia comprovincialium epiſcoporum, videlicet dominorum Radulphi Londonienſis, Rogeri Coventrienſis & Litchfeldenſis, Joannis Exonienſis, Roberti Sareſburienſis, Roberti Ciceſtrenſis, Thomæ Herefordenſis, Radulphi Bathonienſis, Simonis Elienſis, Thomæ Lincolnienſis, VVlſtani VVigornienſis, David Bangorenſis, & procuratorum cæterorum epiſcoporum abſentium ſufficienter comparentium tunc ibidem.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De pace eccleſiæ & regni Angliæ obſervanda, & de denunciatione facienda.*
2. *De habitu & honeſtate clericorum, in tonſura & veſtibus.*
3. *De dimiſſionibus beneficiorum eccleſiaſticorum ad firmam.*
4. *De decimis & oblationibus, & impedientium pœnis.*
5. *De ſilva cædua decimanda.*
6. *Contra oblationes auferentes.*
7. *De debitis inteſtatorum ſolvendis, &c.*
8. *De teſtamentis, & bonis teſtatorum, ſive inteſtatorum.*
9. *De languidis in extremis ſua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.*
10. *Ne in vigiliis mortuorum fiant inhoneſta.*
11. *De celebrantibus clandeſtina matrimonia in eccleſiis, oratoriis, vel capellis.*
12. *De laicis impedientibus executionem juris eccleſiaſtici fieri.*
13. *De excommunicatis incarceratis, ſine prælato eccleſiæ, nullo modo liberandis.*
14. *De herbis & arboribus in cœmeteriis creſcentibus.*
15. *De violatione ſequeſtri.*
16. *De impetrantibus, & doloſe proſequentibus breve regium, contra adverſarios, in alienis comitatibus.*
17. *De publicatione conſtitutionum facienda.*

PRÆFATIO.

SPonſam Chriſti ſacroſanctam eccleſiam, privilegio libertatis cælitus decoratam, quorumdam ambitiones illicite infeſtarunt. Unde ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummi pontifices, & principes ſæculares, & ſpecialiter reges Angliæ catholici & illuſtres, intra memoriam revolventes, quot plagis Ægyptii fuere percuſſi, eo quod populum Dei, filios Iſrael, typum gerentes miniſtrorum altaris, ſervituti indebitæ ſubjicere præ-

ANNO CHRISTI 1342.

v f. non pro-fuer.

præſumpſerunt, quodque oppreſſiones & gravamina, quibus in Anglia libertas eccleſiaſtica depreſſa extitit & calcata, oppreſſionum autoribus non præſumant v, ſed ipſis inde non modicum ſuæ prodiit ſalutis periculum, & notorium detrimentum; eccleſiam Anglicanam quam plurimis libertatum, privilegiorum, & immunitatum prærogativis munire ſalubriter curaverunt: quia, cum ab adoleſcentia flexibili ad malum, humana ſenſualitas adeo morum ſubverſionem in clero & populo ſuſcitavit, quod non ſufficiunt proviſa remedia, ut cohibeant noxios appetitus, & jura eccleſiæ Dei ſanctæ, ac libertates ipſius conſervent illæſa. Nos Joannes, permiſſione divina, Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & ſedis apoſtolicæ legatus, invocata Spiritus ſancti gratia, utile fore prævidimus, autoritate concilii præſentis, de fratrum ſuffraganeorum noſtrorum coepiſcoporum noſtræ Cantuarienſis provinciæ conſilio & aſſenſu, circa remedia perverſis opponenda conatibus, ad vitia extirpanda, ac deformata in eccleſia, clero, & populo, reformanda, utiliter ordinare in ipſa noſtra Cantuarienſi provincia, futuris temporibus obſervanda.

CAPITULA.

I. *De pace eccleſiæ & regni Angliæ obſervanda, & de denunciatione facienda.*

SUperius Dei munere reformatus, rex Anglorum Edvvardus, pacem Anglicanæ eccleſiæ ac regni cupiens firmiter obſervari, nos, & cæteros coepiſcopos dicti regni olim litteris ſuis rogavit, ut communes malefactores, & pacis eccleſiæ ſanctæ atque ſuæ turbatores, & violatores, felones, necnon feloniarum manutentores, conſpiratores, falſos juratores in aſſiſis & juratis, coram juſtitiariis regis, deferentes ſcienter, falſarum querelarum aſſumptores, manutentores, & fautores earum, per quos turbationem, & pacis violationem, libertatis ac jurium eccleſiæ, atque regni, in ipſo regno non ambigitur procurari, in ſingulis diœceſibus, eccleſiaſtica compeſcerentur cenſura: proprios deſiderans, pro ſuis gravibus in his exceſſibus, majoris excommunicationis ſententia innodari, ſeu excommunicatos publice nunciari. Unde nos, piæ mentis dicti regis imitatione laudabili excitati, audaciam perfidorum hujuſmodi compeſcere cupientes, omnes malefactores prædictos, taliter in poſterum, in noſtra Cantuarienſi provincia delinquentes ſcienter, præſentis autoritate concilii, majoris excommunicationis ſententiam volumus & pronunciamus incurrere ipſo facto: quorum abſolutionem locorum ordinariis, ſeu, ſedibus eccleſiarum cathedralium vacantibus, iis qui juriſdictionem epiſcopalem exercebunt ibidem, præterquam in mortis articulo, reſervamus. Cæterum, ut hujuſmodi delinquentium facinora eo amplius evitentur, quo ipſi delinquentes excommunicati ſolemnius fuerint denunciati: hoc provinciali concilio approbante præcipimus, quod omnes & ſinguli malefactores prædicti, in ſingulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus eccleſiis noſtræ provinciæ antedictæ, prima Dominica Quadrageſimæ, ac in feſto corporis Chriſti, & aliis diebus feſtivis & ſolemnibus, annuatim, excommunicati publice nuncientur in genere, cum intimatione reſervationis prædictæ.

II. *De habitu, & honeſtate clericorum, in tonſura, & veſtibus.*

Exterior habitus, mores, & conditiones intrinſecas perſonarum frequenter oſtendit. Et licet clericorum geſtus exemplum eſſe debet, & informatio laicorum: tamen clericorum abuſus, qui plus ſolito invaluit his diebus, in tonſuris, veſtibus, & ornamentis equorum, ac aliis, abominabile ſcandalum modo populo generavit, dum eccleſiaſticas dignitates, perſonatus, præbendas honorabiles, & beneficia curata obtinentes, in ſacris etiam ordinibus conſtituti, coronamque u regni cæleſtis & perfectionis eſſe indicium diſtrare contemnunt, & omnium extenſorum quaſi ad ſcapulas utentes diſcrimine, velut effeminati, militari potius, quam clericali habitu induti ſuperiori, ſcilicet brevi, ſtricto notabiliter, cum exceſſive latis, vel longis manicis, cubitos non tangentibus, ſed pendulis, furrata, vel ſendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur, reverſatis, ac capucii cum tipettis, miræ longitudinis, barbiſque prolixis incedere, & ſuis digitis annulos indifferenter portare publice, ac zonis ſtipatis precioſis miræ magnitudinis ſupercingi, burſis, cum imaginibus variis ſculptis, annellatis, & deauratis, & ad ipſas patenter cum cultellis, ad modum gladiorum pendentibus, caligis etiam rubeis, etiam ſcaccatis, viridibus ſotularibus, etiam roſtratis, & inciſis multimode, ac cropriis ad ſellas, cornibus ad colla pendentibus, epitogiis, ac clocis x furratis, uti patenter ad oram, contra ſanctiones canonicas temere non verentur, adeo quod a laicis vix aut nulla patet diſtinctio clericorum; unde profeſſionis & ordinis ſuorum prærogativa ſuis reddunt demeritis ſe indignos.

Nos igitur hujuſmodi erroribus, quibus ut plurimum clericorum geſtus, tam in magiſtrorum, & ſcholarium univerſitatibus, noſtræ provinciæ dehoneſtis, contra exnunc obviare volentes: hoc ſacro approbante concilio, ſtatuimus & præcipimus, quod quicumque eccleſiaſtica obtinentes beneficia noſtræ provinciæ, in ordinibus ſacris potiſſime conſtituti, veſtes & tonſuram clericales deferant, ſuo ſtatui competentes. Si qui autem clerici noſtræ provinciæ publice incedentes in ea veſte ſuperiori, brevi, vel ſtricta notabiliter, aut ea cum longis, vel latis exceſſive manicis, cubitos intonſis, barbiſve prolixis, aut annulis ſuis utantur digitis publice: alii quoque, quibus dignitatis ratione & honoris, hoc congruit, ſed in præmiſſis, vel aliquibus præmiſſorum ſuperius expreſſis, exceſſerint, niſi, infra ſex menſium ſpatium a tempore commiſſi exceſſus hujuſmodi, moniti ſe correxerint, & effectualiter dictos dimittant exceſſus, eccleſiaſtica habentes beneficia, poſt prædictorum lapſum ſex menſium, ipſo facto ab officio ſuſpenſionem incurrant, in qua ſi per tres menſes ſequentes ſteterint, ſuis extunc beneficiis, nulla requiſita mo-

u Corr. coronam, quæ reg. cæl. & perf. eſt indic. deferre contemnunt, & celſium,

x Vide ſupra, pag. 1281.

ANNO CHRISTI 1342.

Inhibemus etiam, ne cuiquam executori teſtamenti cujuſquam adminiſtrare permittatur de bonis alicujus teſtatoris, niſi prius fiat de dictis bonis fidele inventarium, ſumptibus funeris, & circa confectionem inventarii hujuſmodi * apponendum, dumtaxat exceptis. Inventarium vero hujuſmodi, locorum ordinariis tradi volumus, infra tempus eorum arbitrio moderandum. Et poſtquam coram ordinariis, juxta morem, probatum fuerit teſtamentum, non comittatur aliquibus in bonis hujuſmodi executio, ſeu adminiſtratio a talibus, qui debitum adminiſtrationis ſuæ, poſſint, & ſi oporteat ſufficienter caveant, ac fideliter promittant, reddere rationem, cum ſuper hoc per locorum ordinarios fuerint congrue requiſiti.

* Locus mendoſus.

Item ſtatuimus præſentis autoritate concilii, ne aliqui religioſi, cujuſcumque profeſſionis exiſtant, ſint executores teſtamentorum, niſi hoc de ordinariorum voluntate & licentia concedatur: & hoc quod de probatione contingente defunctum, in parochiali eccleſia jus percipiat conſuetum.

Statuimus præterea, quod nullus executor aliquid ſibi applicet, vel approprict de bonis defuncti, cujus teſtamentum exequitur, titulo emptionis, vel aliter, niſi quod fuerit ſibi donatum a teſtatore inter vivos, vel in ſuo teſtamento vel ultima voluntate relictum, aut pro ipſius executoris labore, ordinarii arbitrio, fuit ordinatum, vel ſi quod fuerit debitum a defuncto, aut pro moderatis ſuæ adminiſtrationis expenſis, ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto: cujus abſolutionem non obtineant, donec applicata, vel appropriata ſibi ſic indebite reſtituerint, & eccleſiæ cathedralis fabricæ, cujus defunctus erat ſubditus, duplum ſic appropriatorum vel applicatorum ſibi ipſis, ſolverint de propriis ſuis bonis. Omnia vero & ſingula ſupradicta mandamus, per ſingulas eccleſias Cantuarienſis provinciæ, bina vice annuatim ſolemniter publicari.

VIII. *De teſtamentis, & bonis teſtatorum, ſive inteſtatorum.*

Ita eccleſiaſticorum quorumdam judicum noſtræ Cantuarienſis provinciæ, interiores oculos damnatæ ambitionis improbitas excæcavit, quod executores teſtamentorum clericorum beneficiatorum, & aliorum cujuſcumque conditionis hominum decedentium, de bonis ad hujuſmodi teſtamenta ſpectantibus, juxta teſtantium arbitrium, prout legalis & canonica ſanxit autoritas, diſponere non permittunt: ſed ſic teſtantium, & ab inteſtato decedentium, bona mobilia in ſuis juriſdictionibus habentium tempore ſuæ mortis, quæ poſt ſolutionem debitorum, in pias cauſas de jure converti debent, uſurpant indebite; ubi ipſis, & creditoribus excluſis, ea quandoque diſtribuunt, ſicut volunt. Quæ plurimum intuentes, dum ægritudinibus fatigantur, in eccleſiarum fraudem, vel damnum ſuorum creditorum, liberorum, & ſuarum uxorum, qui & quæ, tam de jure, quam conſuetudine, certam quotam dictorum bonorum habere deberent, ſua mobilia, dum adhuc vivunt, multoties alienant. Si creditores, & alii ſupradicti, debitis ſibi carent, non abſque gravibus periculis animarum. Propter quæ ſtatuimus, quod epiſcopi, & alii inferiores eccleſiaſtici judices noſtræ provinciæ, de bonis clericorum beneficiatorum, quos teſtari poſſe conſtat, de conſuetudine regni Angliæ, ſeu aliorum teſtantium quorumcumque, præterquam in caſibus expreſſe permiſſis, quovis quæſito colore, nullatenus intromittant: ſed executores teſtamentorum ipſorum permittant libere de eiſdem diſponere, necnon ab inteſtato decedentium, ſolutis debitis eorumdem, bona, quæ ſupererunt, in pias cauſas perſonis decedentium conſanguineis, ſervitoribus & propinquis, ſeu alias pro defunctorum animarum ſalute, diſtribuant, & convertant, nihil inde ſibi retento: niſi forſan aliquod rationabile pro ipſorum ordinariorum labore, fuerit retinendum, ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, contra eccleſiaſticos judices facientes contrarium, " incurrere volumus ipſo facto, donec de præmiſſis ſatisfecerint competenter.

" Deeſt *in.*

IX. *De languidis in extremis ſua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.*

Cordis dolore concutimur, intuentes, quod in noſtra provincia malitia, hominum excreſcente, peſſima corruptela, dum eccleſiarum prælati & beneficiati clerici, aliique nonnulli laici, mortis vicinæ conjecturam veriſimilem obtinentes, univerſa bona ſua, ſeu quotam eorum notabilem, donare inter vivos, ſeu aliter alienare poſſint, adeo quod ne dum eccleſiæ, ad quarum, ſeu cancellorum, librorum, vel ornamentorum earum reparationem, dum vivebant, " fuerant, ſuis excluduntur remediis, ſed rex & creditores alii, quibus ſic alienantes efficaciter tenebantur, ſuis juribus, uxoreſque & liberi conjugatorum, ſuis portionibus, de jure vel de conſuetudine ipſis debitis, irrecuperabiliter fraudantur. Nonnulli aſſiſtentes languentibus in extremis, hujuſmodi alienationes, ſive" conſuluerunt, & temere procurarunt, ipſoſque languentes conſiliis & perſuaſionibus perverſis a voluntate teſtandi nequiter averterunt: ex quibus impediri teſtamenti liberam factionem, & eccleſias, ac cæteros ſupradictos ſuo jure non ambigitur malitioſe privari. Unde, præſentis deliberatione concilii, omnes & ſingulos in noſtra provincia donantes ſeu alienantes taliter bona ſua malitioſe, ſeu fraudulenter, ac hujuſmodi malitiæ ſive fraudis conſcios, recipientes ſic alienata in eos, & ad hoc dantes conſilium, auxilium, vel favorem, majoris excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Donantes inſuper, & ſua bona in ipſa provincia taliter alienantes, propter ſui gravitatem exceſſus, non obſtante quacumque abſolutione impenſa a prædicta ſententia, eccleſiaſtica careant ſepultura. Cæterum ne probatione fraudis vel malitiæ in hac parte, difficultas proviſionem præſentem reddat inutilem: quoties aliqui bona ſua omnia, inter vivos, quovis titulo alienant, ſeu in quantitate tam notabili, quod apparet de reſiduo, eccleſiis vel creditoribus aliis de ſuis debitis, uxoribus & liberis de portionibus ſupradictis, non poſſe ſatisfieri, ſicut decet: alienatio hujuſmodi per malitiam ſive fraudem eo ipſo fieri cenſeatur malitiæ ſive fraudis probatione minime requiſita.

X. *Ne in vigiliis mortuorum fiant inhoneſta.*

Quia ſæpe, quod credebat conjectura prodeſſe, experimento inutile reperitur; ideirco quod

ANNO CHRISTI 1342.

credit obſervantia generalis opinione probabili, utile reputans, & poſtea tendit ad noxam, rationabilem a imitationem admittit. Sane ſervare fidelium devotio conſuevit, ut obeuntibus hominibus, vel mulieribus, ante corporum ſepulturam nocturnæ agerentur vigiliæ, in privatis quandoque domibus, pro defunctis, ut illuc convenientes & vigilantes fideles, devotis precibus Deo fuſis, intercederent pro eiſdem. Inimici tamen ſatellitis inſidiis, quod ſalubriter cuſtodivit antiquitas, ſuperſtitioſo errore, adeo in ſcurrilitatem nequiter eſt converſum, ut in vigiliis mortuorum hujuſmodi, neglectis orationibus, illuc conventiculæ ineantur illicitæ atque fœde unde adulteria, fornicationes, & furta ſequuntur, & alia perpetrantur caſualiter multa mala. Quia ſiquidem morbus iſte, quaſi communis invaluit, eidem adhibendam medelam ſtatuimus, quod in noſtra provincia, peractis a viris eccleſiaſticis mortuorum memoriis, b inhibent in privatis domibus, in quibus mortuorum corpora uſque ad ſepulturam requieſcunt, frequenter de cætero non receptentur c ad conſuetos populares, nocturnas vigilias peragendum defunctorum (propinquis amicis, & iis qui pſalteria forſan dicere pro defunctis voluerint, dumtaxat exceptis) ſub pœna excommunicationis majoris, quam, totam præmiſſam vigiliam facientes hujuſmodi, & receptores taliter vigilantium, non immerito poterunt formidare.

a) Corrige, irritationem, vel mutationem. H.

b) Forte, inhibeantur. H.

c) Forte, conſueti populares, ad nocturnas vigilias peragendum. H.

XI. *De celebrantibus clandeſtina matrimonia in eccleſiis, oratoriis, vel capellis.*

Humana concupiſcentia, ſemper ad malum procliva, quod eſt prohibitum, frequenter id ardentius appetit, quam quod licet. Unde perſonæ variæ, quæ propter conſanguinitatem, vel affinitatem, ſeu alia impedimenta legitima, matrimonialiter ad invicem de jure nequeunt copulari, multoties deſiderant id de facto, ut ſub matrimonii conſueti velamine, poſſint carius " operam pernicioſam & illicitam liberius adimplere. Qui ſua ſcientes impedimenta nota fore in parochiis, in quibus degunt, quia parochiales presbyteros, propter hujuſmodi impedimenta notoria, ſeu famam impedimenti vehementem, ad ſolemnizationem matrimonii inter tales, paratos non inveniunt: ad loca remota, & præcipue civitates, & municipia populoſa, in quibus præmiſſorum non habetur notitia, transferunt ſe ad tempus, & illuc quandoque, bannis non editis publice, nec horis, nec temporibus opportunis, aliquoties in eccleſiis, aliquoties in cappellis, ſeu oratoriis, matrimonia inter ipſos de facto ſolemnizari procurant, & ibidem morantes, vel ad proprias partes poſtea redeuntes, & adinvicem cohabitantes, ut conjuges, quia locorum ordinarii, & populares alii, pro timore vexationum & ſumptuum, ipſos ſuper illicita copula nolunt vel non audent impetere, ſeu eorum denunciando crimina propalare, illicite remanent copulati, in ſuarum interitum animarum. Nos igitur hoc tam frequens vitium extirpare volentes, præſentis concilii autoritate ſtatuimus, quod exnunc matrimonia contrahentes, & inter ſe ſolemnizari facientes, hujuſmodi impedimenta ſcientes, aut ſuſpicionem habentes veriſimilem eorumdem; ſacerdoteſque, ſolemnizationes matrimoniorum prohibitorum hujuſmodi, ſeu etiam laicorum, inter tamen alios, quam ſuos parochianos, in poſterum facientes, diœceſanorum & curatorum contrahentium ſuper hoc licentia non petita; clandeſtinorum etiam matrimoniorum in eccleſiis, oratoriis, vel capellis, ſolemnizationi intereſſentes, conſcii præmiſſorum, majoris excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto; & quod quater, annis ſingulis, in genere excommunicati publice nuncientur, pœniſque aliis contra celebrantes matrimonia bannis non editis, vel alias clandeſtine ſtatutis, a jure nihilo minus arceantur. Sive " quia conſtitutio bonæ memoriæ Simonis, quondam Cantuarienſis archiepiſcopi, prædeceſſoris noſtri proximi, quæ incipit, *Item quia ex contractibus &c.* juxta ſuorum verborum corticem, opinione multorum, in ſui fine videtur dubia, ſeu obſcura: ipſam conſtitutionem reddere pro futuro cupientes indubiam eſſe, ſic intelligendam fore, hoc approbante concilio, declaramus, quod quivis ſacerdos ſæcularis, qui ſolemnizationi matrimonii, extra parochialem eccleſiam, vel cappellam habentem jura parochialia ſibi competentia ab antiquo, intereſſe præſumpſerit, pœnam in ea latam ſubeat ipſo facto.

" Corr. carnis

" f. Sane

Conc. Lond. ann. 1328. c. 8.

XII. *De laicis impedientibus executionem juris eccleſiaſtici fieri.*

Accidit novitate perverſa, quod cum eccleſiarum prælati, de morum diſciplina, peccatis, & exceſſibus ſubditorum nituntur inquirere, magnates, & poteſtates aliæ ſæculares, officia impedire molientes eorum, inhibent laicis ipſorum tenentibus, aut nativis, ne ad ordinariorum citationes, pro ſuorum criminum vel exceſſuum correctionibus canonice ſubeundis, quorum correctio & punitio ad ipſos ordinarios noſcitur pertinere, de conſuetudine, vel de jure, aut pro teſtamentorum approbationibus, inſinuationibus, aut calculis de bonis defunctorum adminiſtratis per eos, ſeu compotis, & aliis teſtamentariis juribus, extra locum ſui dominii, veniant, aut compareant coram eis. Et ne in locis ſui dominii per prælatos exerceantur, præmiſſi impediunt, & procurant nequiter impediri, ſibique ſuper his juriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, & ſuis ſubditis, pro eorum culpis & exceſſibus, pœnitentias corporales ſeu pecuniarias imponentes, ac ipſos facere cogentes eaſdem, ſicut ordinariis ipſis licet, aut pro pœnitentiis corporalibus, juxta modum exceſſuum ſuis impoſitis, redemptiones pecuniarias, prout juſte poterunt, admittentes, de & ſuper extorſionibus exceſſivis indictantur, ſicque indictatos attachiant, & incarcerant, aut ſuper his in foro ſæculari eos ſibi reſpondere compellunt, quibus mulctas pecuniarias, ea occaſione, in dicto foro ſæculari imponi procurant & faciunt indebite, pro libito voluntatis frequenter; & multi cum turmis & ſtrepitu ad judicia concurrunt eccleſiaſtica, ac judices litiganteſque, ſeu habentes ibidem alia expedire, graviter ſic exterrent, quod eccleſiaſtica confunditur juriſdictio, & opprobrioſe officium prælatorum ſuſpenditur, & nequiter impeditur, ac in culpam facile homines corruentes, dum pœna non reprimit transgreſſores, impunitatem ſibi pœnalem nutriunt, & antiqui hoſtis inſidiis levem aditum præparant, & frequentem.

Alii ſiquidem multos, pro eo quod cauſas, & negotia in foro eccleſiaſtico de jure vel conſuetudine pertractanda, ibidem contra adverſarios ſuos manent ", necnon advocatos poſtulantes pro eis, & procurantes; alios quoque mini-

" Corr. movent,

ANNO CHRISTI 1342.

miniſtros eccleſiaſticos & judices cognoſcentes, ſuper his indictari, & attachiari, carcerique mancipari, & alias in foro ſæculari multipliciter fatigari faciunt, & procurant; ſuiſque tenentibus & aliis ad forum eccleſiaſticum, ſeu pro cauſis, ſeu pro negotiis in ipſo de conſuetudine & de jure tractandis, recurrentibus, ſi non deſiſtant, & in foro ſæculari ſuper iis litigent, imponunt ſæpiſſime graves mulctas, ipſoſque affligunt, & vexant injuſte, multimodis laboribus & expenſis. Alii vero epiſcopos, & alios vero quoſcumque ordinariam habentes juriſdictionem ſuam in civitatibus, vel locis aliis eis ſubjectis, debite exercere volentes, vi, & ſuper iis, quæ ſpectant notorie ad eoſdem, ſeu pro executione juriſdictionis eccleſiaſticæ, mandata ſua licita & canonica deſtinantes, executioneſque eorum debite exercendo, impediunt, vel impediri procurant injuſte, ac nuncios mandata hujuſmodi deferentes, & facere debite juſtas executiones volentes, capere, verberare, & male pertractare injurioſe præſumunt. Quidam etiam domini temporales, & eorum ballivi, bona decedentium ab inteſtato in ſuis diſtrictibus ad ipſos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona hujuſmodi, pro ſolutione debitorum ſic decedentium, ac in alios pios uſus, pro animarum ipſarum ſalute, convertantur utiliter, conſenſu regio, & magnatum regni Angliæ, tanquam pro jure eccleſiaſticaque libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt, in derogationem eccleſiaſticæ libertatis, juriſque, & juriſdictionis eccleſiaſticorum impedimentum, & læſionem enormem. Nos igitur, præſentis deliberatione concilii, omnes & ſingulos, in præmiſſis vel eorum aliquibus delinquentes, ſeu præmiſſa, vel eorum aliqua facientibus conſenſum ad ea dantes, conſilium, auxilium, vel favorem, aut ea, vel eorum aliqua in ſuis facta negotiis, nominibus eorumdem, rata, vel accepta habentes, hoc ſacro approbante concilio, pronunciamus majoris excommunicationis ſententia innodari, quorum abſolutionem diœceſanis locorum ſpecialiter reſervamus, & delinquentes hujuſmodi quater, annis ſingulis, in cunctis eccleſiis parochialibus noſtræ provinciæ Cantuarienſis, excommunicatos in genere præcipimus publice nunciari.

XIII. *De excommunicatis incarceratis, ſine prælato eccleſia, nullo modo liberandis.*

Sæculi principes poteſtatem recipientes a Deo, quod eccleſiæ ſacerdotes ſuperborum cervicibus imponere nequeunt, ſolent ab ipſis terrore diſciplinæ, ſuæ poteſtatis gladio extorquere. Unde veneranda tradit antiquitas, quod ſi excommunicati, humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum, animo indurato arroganter abjiciunt, invocata regia poteſtas in auxilium, tenetur ex debito rigore ſeveritatis, rebelles hujuſmodi compeſcere cuſtodia carcerali. Si * contingit interdum, quod excommunicatis, etiam pro manifeſtis offenſis, ad ſignationem prælatorum, prout conſuetudo regni Angliæ obtinet, captis, & carceri mancipatis, per breve regium demandatur epiſcopis, quod ſi capti, de ſtando & parendo juri cautionem accipiant, exhibeant ipſos, & quibus detinentur carceribus, faciant liberari: Alioquin, ſi epiſcopi hoc non fecerint, ſicut ante debitam ſatisfactionem, nec poſſint, * de jure tenentur: vicecomitibus aliud breve dirigitur, quod cautione hujuſmodi ab incarceratis accepta, ipſos liberent indilate. Suggeſto inſuper regiæ curiæ, licet minus veraciter, pro tali excommunicato incarcerato, quod ipſe paratus eſt mandatis eccleſiæ obedire: mandatur vicecomitibus, ut incarceratum hujuſmodi excommunicatum, vel partium, ad quarum inſtantiam excommunicantur, non habita mentione, a carcere liberent & dimittant: ac quandoque, ut prius, ſuggeſto quod incarcerati excommunicati fuerint, ipſos curent celeriter liberare, nec proceſſibus judicum eccleſiaſticorum, ſuper cauſa excommunicationis hujuſmodi, fides aliqua adhibeatur; ſed ſic excommunicati, in ſupradictis caſibus, ad mandata & præcepta hujuſmodi, indebite * liberentur. Propter quæ eccleſiaſticorum judicum confunditur officium, dum laici clave poteſtatis & ſcientia penitus deſtituti, quos ſic tenet obſequendi neceſſitas, quod de his, quæ ad juriſdictionem eccleſiaſticam pertinent, ipſis cognoſcendi, vel imperandi prohibetur autoritas, falcem in meſſem nituntur mittere alienam, excommunicatorumque ſic liberatorum indebite communione nefanda, tam vicecomites, & ballivi liberantes eoſdem, quam cæteri populares, variique fideles communicantes cum liberatis excommunicatis hujuſmodi, peſtifere maculantur, & animarum gravia inde pericula cumulantur. Contra quæ providere zelantes, ſtatuimus, quod excommunicati capti in noſtra provincia, ſic exeuntes a carcere, contra conſuetudines & libertates eccleſiæ Angliæ, ad eorum majorem confuſionem & ruborem, ſolemniter in locis inſignibus, pulſatis campanis, candelis accenſis, excommunicati publice nuncientur, ac ipſis commercium, ad eorum commodum, & fidelium communio inhibeatur omnino, communicanteſque cum eiſdem illicite, cenſura eccleſiaſtica tamen deleta, acriter puniantur.

* Corr. Sed cont.

* Hic aliquid deeſt.

* Al. liberentur a p...

XIV. *De herbis & arboribus in cœmeteriis creſcentibus.*

Quia diutius ſæcularibus legibus prohibetur, ne de rebus eccleſiarum diſponendi laicis ſit facultas, uſurpationis illius contumelia longo noſcitur depellenda. Quia quidam noſtræ provinciæ eccleſiarum parochiani, ſuæ poteſtatis ignorantes terminos limitatos, ſeu arroganter potius non ſervantes, arbores ac herbas, in eccleſiarum & capellarum noſtræ provinciæ cœmeteriis creſcentes, ſuæ voluntatis arbitrio proſternentes, ac evellentes, ſeu metentes, præter & contra voluntatem rectorum, & vicariorum eccleſiarum & capellarum hujuſmodi, ſeu cuſtodum deputatorum per ipſos, eas ſuis, aut eccleſiarum, vel aliorum uſibus, auſu ſacrilego applicare noſcuntur; unde animarum pericula, contentiones, & ſcandala, graviter inter eccleſiarum prælatos, & parochianos eorum quaſi quotidie ſuſcitantur: præſentis autoritate concilii declaramus, temerarios hujuſmodi contemptores, majorum excommunicationum ſententiis latis tam in conſtitutione Othoboni, apoſtolicæ ſedis in Angliam legati, quam in concilio Oxonienſi, contra violatores eccleſiaſticæ libertatis, exiſtere involutos; quos, poſt uſurpationem in his de cætero factam illicite, excommunicatos fore præcipimus rite & canonice, publice nunciari per rectores, aut vicarios, qui eccleſias ſuas offenſas ſenſerint ex præmiſſis; ac uſurpatores prædictos, in eorum conſi-

ſio-

ANNO CHRISTI 1342.

ſionem & ruborem, a communione fidelium decernimus repellendos, donec de præmiſſis effectualem emendam offerant, & fecerint competenter.

XV. *De violatione ſequeſtri.*

Frequens perverſorum audacia, erigens rebellionis cervicem, epiſcoporum, vel vicariorum ſuorum generalium principalium ſequeſtra, ex cauſis juſtis & veris, in bonis eccleſiaſticis, vel aliis in caſibus a jure permiſſis, interpoſita legitime, calcata reverentia, injuſte violare præſumunt: adeo quod eorum præcepta canonica illicite contemnuntur. Ut igitur taliter delinquentes a ſuis exceſſibus arceantur: præſentis ſtatuimus deliberatione concilii, quod in dicta provincia noſtra, violatores hujuſmodi ſequeſtrorum, poſt & contra publicationem eorum palam factam, in locis, quibus bona ſic ſequeſtrata conſiſtunt majoris excommunicationis ſententiam incurrant, ipſo facto. Si tamen ſequeſtrum fuerit appellatum, & ſequeſtratio hujuſmodi legitime proſecuta: ea pendente, poſſeſſores bonorum ſequeſtratorum, & alii, libere & impune utantur eiſdem.

XVI. *De impetrantibus, & doloſe proſequentibus breve regium, contra adverſarios, in alienis comitatibus.*

Dierum invaleſcens malitia, qua mundus in deteriora jugiter labitur, hominum mentes in apertam facit malitiam proſilire. Unde noſtræ provinciæ nonnulli, aliis malignari conantes, brevia regia de compoto, ſeu tranſgreſſione, & alia, contra illos quibus nocere deſiderant, ad extraneos comitatus, in quibus ſui nunquam adverſarii fuerint, contraxerint, vel deliquerint ibidem, bonave adminiſtrarint inibi cujoſcumque, fraudulenter & malitioſe impetrare præſumunt: & adeo contra eos ignorantes clam proſequuntur, ut illis, * quoniam ut lagantur, ‡ vel forisbanniuntur a regno. Unde cum proceſſus & ſententiæ, contra ignorantes taliter indefenſos habiti, a jure merito reprobentur, nec ſit malitiis hominum indulgendum: ſtatuimus, quod quicumque clerici, vel laici, in noſtra provincia, talia ſubreptitie, fraudulenter, & malitioſe de cætero, ut præmittitur, impetrantes, & proſequentes, facientes, procurantes, ſeu ad ea impendentes ſcienter conſilium, auxilium, vel favorem, aut ea rata habentes nomine ſuo acta, ſententiam majoris excommunicationis incurrant, ipſo facto.

* Hic aliquid deeſt; ‡ Hoc eſt, proſcribuntur. Vox Saxonica.

XVII. *De publicatione conſtitutionum facienda.*

Hujus autem concilii conſtitutiones, & proviſa remedia, præcipimus in noſtra Cantuarienſi provincia, futuris temporibus, inviolabiter ſervari: mandantes coepiſcopis & ſuffraganeis univerſis, ut ipſas conſtitutiones per ſe, & alios, ut jus exigit, publicent & faciant publicari, ac in publicam notitiam deduci, ad utilitatem communem; laudem, & gloriam nominis Jeſu Chriſti, qui extirpet vitia, & plantet virtutes Eccleſiæ, atque regni Angliæ gubernacula dirigat, pacem tribuat, & concordiam foveat, Amen.

ANNO CHRISTI 1344.

" ** CONCILIUM NOVIOMENSE

A Joanne Remenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis, anno Domini M.CCC.XLIV. XXVI. Jul. celebratum.

Ex codice ſynodalium Remenſis eccleſiæ.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De impedientibus juriſdictionem eccleſiaſticam.*
2. *De citationibus eccleſiaſticis.*
3. *Ut perſonæ eccleſiaſticæ diffidationes non faciant.*
4. *Ut Divinum officium in omnibus eccleſiis fiat ſecundum uſum cathedralis.*
5. *De impedientibus, ne clerici vendant, vel emant, vel eorum terræ colantur.*
6. *De captis clericis, ſine pecunia reſtituendis.*
7. *Ne ab hiſtrionibus idololatriæ fiant.*
8. *Ut clerici impoſitas a laicis judicibus pœnas non peragant.*
9. *De decimis perſolvendis.*
10. *Ut capitula præbeant prælatis inſtrumenta, & viciſſim.*
11. *De honeſtate clericorum.*
12. *Ne miracula publicentur ordinario inconſulto.*
13. *Ut clericis captis veſtes & tonſuræ clericales non auferantur.*
14. *Ut laici ſe clericos non fingant.*
15. *De excommunicatis fraudem facientibus ut abſolvantur.*
16. *De exceſſibus promotorum curiarum eccleſiaſticarum.*
17. *De moderandis impenſis quæ a procuratoribus fiunt.*

PRÆFATIO.

Univerſis præſentes litteras inſpecturis Joannes permiſſione Divina Remenſis archiepiſcopus P[1]. Sueſſionenſis, H[2]. Laudunenſis, I[3]. Ambianenſis, I[4]. Tornacenſis, R[5]. Morinenſis, R. Silvanectenſis, eadem permiſſione epiſcopi, Remenſis provinciæ ſuffraganei, perſonaliter; una cum aliorum ſuffraganeorum Remenſis provinciæ abſentium, & cathedralium eccleſiarum, procuratoribus, in concilio Provinciali apud Novionum pro reformandis moribus in clero, & gravaminibus eidem illatis multipliciter reparandis, celebrato: aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt concitari, adhuc evocatis, ſalutem in Domino.

1. Petrus 2. 3. Joannes 4. 5. Raymundus

C A-

CAPITULA.

I. *De impedientibus juriſdictionem eccleſiaſticam.*

CUm ad noſtrum jam pluries auditum pervenerit ex querimoniali relatione plurimorum , quod nonnulli tam domini temporales , quam eorum judices & miniſtri ſæculares , pluresque alii pacis turbatores , non ſolum contra jura , ſed & ſedis apoſtolicæ legatorum , conciliorumque provincialium ordinationes & ſtatuta , necnon contra prohibitiones & inhibitiones prædictorum jurium ac ordinationum & ſtatutorum , damnabiliter in ſuarum periculum animarum , Dei timore poſtpoſito , multipliciter delinquentes ; pœnas in eiſdem juribus , ordinationibus , & ſtatutis appoſitas ſæpius incurrere , eaſdemque animo indurato diutius ſuſtinere non verentes , quamplures preſſuras , injurias , oppreſſiones , gravamina , tranſgreſſiones , & offenſas , viris eccleſiaſticis , non ſolum in eorum bonis , ſed etiam in perſonis propriis , necnon turbationes & impedimenta multiplicia & diverſa contra libertatem & juriſdictionem eccleſiaſticam , inferre , ſeu inferri facere , per ſuos ſatellites & miniſtros non formidant : videlicet facientes per eorum villas & caſtra publice proclamari , ne aliquis de ipſorum ſubditis aut burgenſibus , ſub certis pœnis ſe obliget coram judicibus eccleſiaſticis , ſeu deputatis ab eis , vel per litteras ſuarum curiarum , aut citari faciat alterum coram ipſis , necnon inhibendo , aut etiam inhiberi faciendo curatis in eorum terris ſeu dominio temporali conſtitutis , ac etiam notariis , & tabellionibus , & commiſſariis aliis dictarum curiarum , ſub pœnis gravibus tam corporis quam bonorum , ne litteras dictarum curiarum recipiant , ſigillent , ſeu aliter quomodolibet exequantur : quodque prædicti tabelliones & notarii , ſeu alii commiſſarii in terra ſeu dominio aut diſtrictu prædictorum dominorum temporalium , ſeu judicum ſæcularium , ſuas non faciant auditiones , informationes , vel inquæſtas , & ne ſuum officium exerceant in locis ſupradictis : ac plures de dictis tabellionibus , & notariis , ac commiſſariis , ſuas auditiones , informationes vel inquæſtas ibidem prout licet facientes , propter hoc incarcerando , ac in carcere mancipando , graveſque injurias & minas tales eiſdem inferendo , quod eos juſto metu ductos recedere oportuit ſæpius , & oportet , prædictis ſuis auditionibus , informationibus & inquæſtis non inceptis , vel ſaltem imperfectis : ac etiam plures de dictis curatis , tabellionibus , notariis , ac commiſſariis , ac litterarum dictarum curiarum portitoribus , interdum carceri mancipando , mutilando graviter verberando , viliterque tractando , & quod eſt horribilius , aliquos morti tradendo , bona ipſorum ſaiſiendo , capiendo , diſſipando , devaſtando , ſeu capientium vel eorum dominorum uſibus applicando , occaſione præmiſſorum : nonnulloſque dictorum curatorum , tabellionum , notariorum , ac commiſſariorum , & portitorum litterarum , ad emendas ratione præmiſſorum eiſdem facienda compellendo : plures litteras & regeſtra dictarum curiarum a curatis & earum portitoribus violenter extorquendo , dilacerando , ac etiam in locis publicis & coram pluribus aſſiſtentibus comburendo ; nonnulloſque presbyteros , clericos , & viros eccleſiaſticos , pro delictis & exceſſibus per eos eiſdem impoſitis , coram ſe trahendo & carceri mancipando ; & eoſdem in præmiſſis caſibus , ac etiam in contractibus , & aliis factis & actionibus , perſonaliter reſpondere compellendo ; & eoſdem clericos ad emendas pecuniarum condemnando , ſeu etiam eiſdem peregrinationes , ſeu alias pœnas injungendo , vel eoſdem de facto banniendo , necnon eos coram ſe purgari faciendo , bonaque mobilia dictorum clericorum de domibus eorumdem , vel in quibus moram trahunt , ejiciendo , ac etiam eoſdem aliquando de dictis domibus expellendo ; necnon prædictos clericos pro exceſſibus vel delictis eiſdem impoſitis , pro quibus fuerunt a ſuis judicibus puniti canonice , ſeu etiam abſoluti , pro libito temerariæ voluntatis capiendo , incarcerando , & de facto compellendo ad emendas ſupradictas ; dictoſque clericos extra legem ponendo more ſuo , qui dicendus potius eſt abuſus ; ut ſic prætextu ſuæ pravæ conſuetudinis , quæ magis dicenda eſt corruptela , talibus ſic extra legem poſitis injuriantes , vel ipſos occidentes , ſeu etiam mutilantes , nullatenus vel modicum puniantur ; ac eaſdem emendas ab ipſis violenter tam per captionem & detentionem corporum & bonorum ſuorum , quam per alias vias obliquas & varias extorquendo ; pluresque perſonas debita ſua petentes , ſeu jus ſuum alias in prædictis curiis eccleſiaſticis debite perſequentes , & interdum contra ſuos adverſarios ſententiam excommunicationis rationabiliter impetrantes , per captionem corporum & bonorum eorumdem compellendo , ut deſiſtant a ſuis proceſſibus antedictis ; & quod eſt nequius , ut prædictos ſuos adverſarios ad eorum inſtantiam excommunicatos , ut præfertur , abſolvi faciant & procurent , ſuis

ſuis videlicet dictorum actorum propriis ſumptibus & expenſis.

Quæ præmiſſa omnia & ſingula , non ſolum in eccleſiæ injuriam , ſed & totius libertatis ac juriſdictionis eccleſiaſticæ detrimentum , ſcandalum , opprobrium , injuriam , vituperium , atque damnum , cedere dignoſcuntur . Licet igitur in præmiſſis caſibus vel ſaltem eorum aliquibus , non ſolum per jura , ſed etiam conſtitutiones & ſtatuta legatorum ſedis apoſtolicæ , conciliorumque provincialium , a noſtris prædeceſſoribus ſuper his ſeu eorum aliquibus editorum , de remediis aliquibus aliqualiter ſit proviſum : quia tamen creſcente malitia creſcere debet & pœna , dignumque fore reputatur , ut quos Dei timor a malo non revocat , ſaltem eos coerceat ſeveritas eccleſiaſticæ diſciplinæ (nam tanto graviora ſunt peccata , quanto diutius infelicem animam detinent alligatam) hinc eſt quod nos indemnitatibus eccleſiarum ſuccurrere , malignantiumque perverſitates , temerarioſque eorum abuſus & nefandos ſub loris juſtitiæ , prout poſſumus , refrænare ac ſupradictis preſſuris , injuriis , oppreſſionibus , gravaminibus , tranſgreſſionibus , & offenſis , de ſalubribus remediis , prout ex debito tenemur officii , providere cupientes : deliberatione ſuper hoc in ſacro concilio præſenti habita pleniori , de totius ipſius prædicti concilii providentia unanimi & concordi ſtatuimus , decernimus , & etiam ordinamus , ut quandocumque præmiſſa gravamina , vel aliquod eorum , per aliquem dominum temporalem , ſeu judicem ſæcularem , aut eorum ſervientes vel miniſtros , ſeu ab ipſis dominis aut judicibus deputatis , perpetrari contigerit ſeu committi ; & hoc judici ordinario loci , vel decano rurali , ſeu curato parochiali , manifeſtum fuerit per evidentiam facti , ſeu de hoc eiſdem , vel alteri eorumdem , per juramentum partis , ſi fuerit fide digna , cum unius teſtis adminiculo , vel famæ publicæ , vel alias conſtiterit competenter : quod tunc juxta formam & tenorem conſtitutionis concilii provincialis , tempore bonæ memoriæ Roberti quondam Remenſis archiepiſcopi , apud Silvanectum anno Domini milleſimo treceteſimo decimo ſeptimo contra bonorum clericorum eccleſiaſticorum occupatores celebrati , ceſſetur a Divinis ; & nihilo minus niſi prædicta gravamina ſeu gravamen , ſic commiſſa vel commiſſum , infra octo dies dicti rei ſive reus revocaverint & annullaverint , ſeu revocaverit & annullaverit cum effectu , ac etiam emendam condignam fecerint vel fecerit , realiter & de facto , ipſos vel illum , qui illa vel illud perpetraverint ſeu perpetraverit , & in eiſdem dantes ſibi conſilium , auxilium , vel favorem , autoritate præſentis concilii decernimus & volumus incurrere ſententiam excommunicationis ipſo facto : ad cujus ſententiæ excommunicationis publicationem , juxta dictam conſtitutionem concilii Silvanectenſis , procedatur , altero mandato nullatenus expectato . Cæterum quia tanta debita remanere non debent impunita : volumus ac etiam ordinamus , dictos reos perſonaliter fore citandos ad certam diem & horam competentem , quam ordinarius loci , juxta perſonarum qualitatem & locorum diſtantiam , duxerit arbitrandam , pro tantis & talibus exceſſibus , correctionem debitam ſecundum eorum demerita recepturos , & quod juſtum fuerit reſponſuros .

II. *De citationibus eccleſiaſticis.*

Verum quia propter auſteritatem & inordinatam potentiam aliquorum de dominis temporalibus , & judicibus ſæcularibus antedictis , nuncii dictarum curiarum jam ex factis præteritis perterriti , dubitantes veriſimiliter de futuris , terras ſeu diſtrictus eorumdem , pro perſonis aliquibus , & præſertim pro dictis dominis aut judicibus , ſeu eorum ſervientibus vel miniſtris citandis , intrare non ſunt auſi , propter metum proprii corporis ſeu membrorum : nos volentes contra talem morbum peſtiferum , prout eſt nobis poſſibile , de ſalubri remedio providere : ſtatuimus , ac etiam autoritate dicti concilii ordinamus , prædictas citationes ad perſonas dictorum reorum , ſi commode valeant apprehendi , alioquin ad eorum domicilia , ſeu publice in eccleſia parochiali dicti loci , dum tamen ſecure & abſque periculo poſſit ibidem acceſſus haberi , fore faciendas . Alioquin , videlicet ubi nuncii dictarum curiarum tute vel ſecure ad dictos reos , ſeu eorum domicilia , ſive loca , ſeu ad eccleſias antedictas , non poſſent accedere , vel auderent : autoritate qua ſupra decernimus , ſtatuentes , dictas citationes , & omnes proceſſus inde ſecuturos , cum debito temporis intervallo publice fieri in conſiſtorio ſeu curia ordinarii dicti loci . Et publice in eccleſiis parochialibus civitatis , vel in eccleſiis cathedralibus , fiant citationes ſupradictæ , vel ad valvas eccleſiarum cathedralium , ſeu alio loco eminenti & patenti , ſcedulæ , ſeu litteræ citationis publice affigantur : ut ſic veriſimiliter poſſint dictæ citationes & proceſſus ad citatorum notitiam pervenire . Volentes , eas & proceſſus inde ſecuturos in hoc caſu tantam efficaciam obtinere , ſicut ſi perſonæ propriæ dictorum reorum forent perſonaliter apprehenſæ . Statuentes ulterius ,

ANNO CHRISTI 1344.

rius, ut ſi dicti rei prædicta gravamina non revocaverint cum effectu, ſed per quindecim dies, a tempore ceſſationis prædictæ ſic indictæ contra tales, dictum ceſſum ſuſtinuerint, abſque hoc quod prædicta gravamina ſic illata, ut præfertur, fuerint per ipſum inferentem totaliter revocata, ac etiam damnorum reſtitutio, & emenda propter hoc condigna realiter facta judici & eccleſiæ, ac etiam parti læſæ, quod dictus proceſſus autoritate prædicti concilii taliter aggravetur, quod in loco ſive locis, in quibus ſic ceſſabitur, corpora quorumcumque defunctorum non tradantur, nec etiam corpora talium delinquentium, (etiamſi fuerint abſoluti in prædictis locis vel aliis Remenſis provinciæ, niſi de licentia, & aſſenſu diœceſani loci, ubi dicta gravamina perpetrata extiterint) eccleſiaſticæ ſepulturæ. Corpora vero clericorum, qui cauſam ſeu occaſionem in præmiſſis non dederint, ſine pulſatione campanarum & aliis ſolemnitatibus, cum ſilentio tumulentur. Nec etiam in prædictis locis in quibus ceſſus obſervabitur, ſolemnizentur matrimonia, nec mulieres ad purificationem poſt partum admittantur. Quod ſi domini temporales, in quorum dominio, terra, ſeu diſtrictu, dicta gravamina, vel eorum alterum, illata extiterint, vel illatum, ad reparationem dicti gravaminis per eos, ſeu judices, ſive ſervientes, aut miniſtros, ſic illati, ut præfertur, damnorum reſtitutionem & emendam competentem propter hoc realiter faciendam, infra quindecim dies a tempore ceſſationis taliter, ut dicitur, aggravatæ, non fecerint, ſed prædictam ceſſationem per dictos quindecim dies ſuſtinuerint animo indurato: ſtatuimus, & hoc ſacro approbante concilio, concorditer ordinamus, quod eorum terra, quam in diœceſi, in qua dictum gravamen extiterit perpetratum, obtinebunt, eccleſiaſtico ſupponatur interdicto: donec eos ad prædicti gravaminis reparationem, ac realem damnorum reſtitutionem, emendamque condignam, judici ordinario dicti loci, eccleſiæ, & parti læſæ legitime conſtiterit perveniſſe. Salva tamen in omnibus conſtitutione: *Alma mater*. Prædictis ſic delinquentibus alias pœnas, tam a jure quam a ſedis apoſtolicæ legatis, & conciliorum provincialium conſtitutionibus, contra tales appoſitas, ac etiam promulgatas, nihilo minus incurſuris. Et eos, qui prædictas excommunicationis ſententias incurrerint, faciant ordinarii, per ſuas civitates & diœceſes, excommunicatos publice nunciari.

A

III. *Ut perſonæ eccleſiaſticæ diffidationes non faciant.*

ANNO CHRISTI 1344.

Inſuper ordinamus quod perſonæ eccleſiaſticæ diffidationes non faciant: prava conſuetudine, quam quidam allegant, nonobſtante. Quod ſi contrarium fecerint, ipſos incurrere decernimus ſententiam excommunicationis ipſo facto. Diffidantes etiam ſupradictas perſonas eccleſiaſticas, ac etiam factas diffidationes perſequentes, etiamſi laici fuerint, eamdem ſententiam volumus incurrere ipſo facto.

B

IV. *Ut Divinum officium in omnibus eccleſiis fiat ſecundum uſum cathedralis.*

Item hoc ſacro approbante concilio volumus, & ordinamus, quod per ſingulas eccleſias cujuslibet civitatis vel diœceſis, tam collegiatis quam aliis, ordinarius ſeu uſus Divini officii, in modo officiandi, qui in eccleſiis cathedralibus obſervari conſuevit & teneri, inviolabiliter obſervetur.

C

V. *De impedientibus ne clerici vendant vel emant, vel eorum terræ colantur.*

Item quod aliqui domini temporales, multoties occaſione quæſita, inhibent ſuis juſtitialibus, & defendunt, ne quicquam vendant clericis & eccleſiaſticis perſonis, nec aliquid emant ab ipſis, & ne aliqui terras eorum colant, ſeu alias eis communicent, propter quæ de jure ſententias excommunicationis incurrunt ipſo facto: præcipimus ipſos excommunicatos publice nunciari.

D

VI. *De captis clericis, ſine pecunia reſtituendis.*

Item judices ſæculares, qui pro detentione clericorum, ab ipſorum ordinariis pro prædictorum reſtitutione canonice fuerint requiſiti: ſi dictos clericos recepta pecunia, vel alias malitioſe, abire permiſerint, dictis ordinariis reſtitutione non facta, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto.

E

VII. *Ne ab hiſtrionibus idololatriæ fiant.*

Item ſicut audivimus in multis civitatibus & villis noſtræ Remenſis provinciæ, joculatores, ſive hiſtriones, de novo candelas cereas, tanquam res ſacras deferunt, & nituntur proceſſionaliter deportare, populum dictas candelas, tanquam res ſacras, adorantem, ad idololatriam inducendo. Quod de cætero fieri prohibemus: injungén-

ANNO CHRISTI 1344.

gentes diſtricte locorum ordinariis, quatenus dictos hiſtriones, & eorum fautores, taliter puniant & compellant, ut deſiſtant ab idololatriis ſupradictis & eiſdem ſimilibus, quod cedat cæteris in exemplum.

VIII. *Ut clerici impoſitas a laicis judicibus pœnas non peragant.*

Item volumus & ordinamus, quod clerici injunctas peregrinationes ſive pœnitentias alias a judicibus laicis ſponte peragentes, ſeu qui pecuniarum emendas pro exceſſibus eiſdem impoſitas ſponte perſolverint, graviſſime puniantur.

IX. *De decimis perſolvendis.*

Item Mendicantes, curati, & alii proponentes verbum Dei, populum moneant, exhortentur, informent, & inducant ad decimas perſolvendas, intimantes eiſdem, quod niſi dictas decimas fideliter perſolverint, interdicetur eis ingreſſus eccleſiæ, & carebunt eccleſiaſtica ſepultura. Et licet dicti Mendicantes, in ſuis ſermonibus de jure hoc facere teneantur: volumus tamen quod quotieſcumque prædicare contigerit, hoc faciant ſine fraude: alias non habeant poteſtatem abſolvendi a peccatis in caſibus epiſcopis reſervatis, & maxime non habeant poteſtatem abſolvendi dictas decimas retinentes: ſed eamdem poteſtatem ſingulis diœceſanis ſpecialiter reſervamus.

X. *Ut capitula præbeant prælatis inſtrumenta & viciſſim.*

Inſuper cum facultas probationum non debeat anguſtari: decernentes, ordinamus quod capitula, compoſitiones, inter prælatos & ipſos, ac etiam privilegia, ſeu alia inſtrumenta, cum neceſſitas exegerit, ipſis prælatis, vel pro cauſis eorumdem, exhibeant ſine fraude. Et e contra prælati capitulis faciant pari forma.

XI. *De honeſtate clericorum.*

Item autoritate præſentis concilii ſtatuimus, injungentes omnibus decanis, capitulis, & aliis judicibus eccleſiaſticis, in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus canonicos & clericos ſibi ſubditos, moneant, ut incedant cum tonſura & habitu congruo & decenti, eoſdem per ſubtractionem diſtributionum, & alias, ad hoc canonice compellentes.

XII. *Ne miracula prædicentur ordinario inconſulto.*

Item inhibemus omnibus presbyteris, &

A

aliis perſonis eccleſiaſticis, ne miracula quæ de novo dicunt evenire, in ſuis locis vel eccleſiis ſolemnizent in publico, ordinario ſuo ſuper hoc inconſulto.

ANNO CHRISTI 1344.

XIII. *Ut clericis captis veſtes & tonſuræ clericales non auferantur.*

Item quia nonnulli domini temporales & judices eorumdem, necnon ſervientes, & miniſtri, cum clericos quandoque de facto pro aliquibus exceſſibus ſibi impoſitis capiunt & detinent, veſtes aut tonſuras clericales auferunt, aut utrumque, crines eorum radendo, aut radi faciendo, veſtibus radiatis dictos clericos induendo: ipſos omnes & ſingulos, cum eorum fautoribus, auxilium, conſilium, vel favorem præſtantibus in præmiſſis, volumus ſententiam excommunicationis incurrere ipſo facto.

B

XIV. *Ut laici ſe clericos non fingant.*

Item laici ſe fingentes clericos fraudulenter, & tonſuram clericalem ſua propria autoritate aſſumentes, excommunicationis ſententiam cum ſuis participantibus incurrant ipſo facto.

C

XV. *De excommunicatis fraudem facientibus ut abſolvantur.*

Item cum, ſicut intelleximus, quidam domini temporales, eorum judices, & laicalem juſtitiam exercentes, conſtitutioni Silvanectenſi fraudem facientes, cum quandoque clericos ſeu eorum bona mobilia detinent, pro ſua temeraria voluntate ante octavam diem illos reddunt ſeu abire permittunt, dicta bona diſſaiſiunt ſive reddunt, ut ſic eccleſiarum curati, abſque ordinarii mandato, organa Divinæ laudis reſumant, & excommunicationis ſententiam dicantur evitaviſſe, quam poſt octo dies incurrerent ipſo facto, reſumptis Divinæ laudis organis: iterum dictos clericos capiunt, ſeu eorum bona ſaiſiunt, capiunt & arreſtant pro cauſis eiſdem, pro quibus ipſos & ipſa primo tenuerant: quod in eluſionem dictæ conſtitutionis faciunt atque fraudem. Statuentes igitur decernimus, quod qui perpetraverint tales fraudes, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

Ann. 1317.

D E

XVI. *De exceſſibus promotorum curiarum eccleſiaſticarum.*

Cæterum quia quamplurimorum de prædictis dominis temporalibus, & judicibus ſæcularibus, gravem querimoniam recepimus, continentem quod nonnulli dictarum curia-

ANNO CHRISTI 1344. * ſ. deeſt, citatos.

curiarum eccleſiaſticarum promotores, ac etiam procuratores, ad exceſſus * eorum homines, ſubditos, & burgenſes, varia & diverſa crimina & exceſſus coloribus fictis exquiſitos, eiſdem imponentes, non ſolum in corporibus propriis, & gravi ſcandalo eorumdem, damnificant & fatigant; ſed etiam graviſſimis ſumptibus & expenſis: nobis ſupplicantes, ut vellemus ſuper his providere de remedio opportuno. Nos vero attendentes, juri non fore conſonum, quod inde naſcantur injuriæ, unde jura debent provenire; ſtatuimus decernentes, quod de cetero nullus promotorum aut procuratorum, ad exceſſus aliquem ex officio citari faciat, vel procedat contra eum ſuper aliquo crimine, vel exceſſu, & præſertim tali ratione, cujus fama ipſius citati poſſet in poſterum denigrari, ſive ſcandalum contra eum ſuboriri, niſi veriſimiliter videatur eiſdem, quod juſtam cauſam habeant contra tales procedendi: ſuper quo tamen eorum conſcientias oneramus. Et de hoc, cum ad dictum officium aſſumentur, per juramentum aſtringentur: nec tunc etiam ultra primam citationem procedatur per eoſdem, officiali dicti loci inconſulto.

XVII. *De moderandis impenſis quæ a procuratoribus fiunt.*

Item cum procuratorum avaritiæ cæcitas & vorago, pro nonnullis injuſtis, vilibus, & minimis cauſis, per immoderatam multiplicationem ſumptuum & expenſarum, multoties facultates exhauriant ſimplicium & miſerabilium perſonarum, ſumptus & expenſas lupina crudelitate, diverſis fallaciis cumulantes: nos dictorum procuratorum calliditatibus, prout nobis eſt poſſibile, obviare cupientes, injungimus ordinariis judicibus, quatenus ipſi provideant diligenter præcavendo, ne dicti procuratores curiarum, ac etiam litterarum portitores, ſumptus & expenſas immoderatas faciant, prout dictum eſt; ſed ipſi ordinarii taliter provideant more patrum, quod ipſorum ſubditi malitioſis cupiditatibus talium indebite non graventur. Injungentes etiam autoritate præſentis concilii, ac diſtricte præcipientes omnibus officialibus, & aliis juriſdictionem eccleſiaſticam exercentibus, necnon decanis ruralibus & curatis prædictæ Remenſis provinciæ, quatenus noſtram præſentem conſtitutionem diligenter, prout ad eorum quemlibet pertinuerit, exequantur, & obſervent, & eam per eccleſias & loca ſuarum juriſdictionum publicari faciant, & a dictis ſubditis ſuis inviolabiliter exequi, ac etiam obſervari.

In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium & munimen, litteris præſentibus ſigilla noſtra ſunt appenſa. Datum apud Noviomum, anno Domini MCCCXLIV. vigeſima ſexta die menſis Julii, videlicet feria ſecunda poſt feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ, continuata de die in diem a feria ſexta præcedenti.

MANDATUM OFFICIALIS REMENSIS.

OFficialis Remenſis, omnibus decanis chriſtianitatis, in civitate & diœceſi Remenſi conſtitutis, ad quos præſens mandatum pervenerit, in Domino ſalutem. Litteras concilii Provincialis apud Noviomum noviſſime celebrati recepimus, & vidimus diligenter: quarum tenorem ſub ſigillo curiæ Remenſis annexum cum præſentibus vobis tranſmittimus: tenore præſentium præcipiendo mandantes vobis, & veſtrum cuilibet, quatenus dictas litteras & contenta in eiſdem in veſtris decanatibus, ſeu per veſtros decanatus publicetis; & per veſtros preſbyteros decanatuum publicari faciatis contenta in prædictis litteris, juxta earum continentiam obſervantes, & per preſbyteros vobis ſubditos obſervari facientes. Præcipimus inſuper, quod quilibet dictorum curatorum in ſuis ſynodalibus tenorem faciat inſcribi prædictum, ut melius hæc ſciant & valeant obſervare. Datum anno Domini MCCCXLV. ſabbato poſt feſtum Nativitatis beatæ Mariæ virginis.

ORDINATIO DOMINI JOANNIS Archiepiſcopi Remenſis.

De obſervatione ſupradicti concilii.

NOs Joannes miſeratione divina Remenſis archiepiſcopus, omnibus decanis Chriſtianitatum noſtrarum & diœceſis Remenſis, anno Domini MCCCLXII. feria quarta poſt brandones, in capella noſtri palatii, coram nobis perſonaliter comparentibus, & coram ſingulis injunximus, & tenore præſentium injungimus, ut ipſi & eorum quilibet, ſub pœna excommunicationis, & decem librarum ſatis, nobis applicandarum, & in pios uſus convertendarum, antequam a civitate Remenſi recedant, habeant penes ſe, & recipiant tantumdem, ſeu copiam conſtitutionis præſentis apud Noviomum, tempore bonæ memoriæ domini Joannis de Vienna, quondam Remenſis archiepiſcopi factæ; & quod infra feſtum Pentecoſtes proxime venturum, omnibus & ſingulis curatis ſuorum decanatuum tradant de dicta conſtitutione copiam, ſeu tantumdem, ſumptibus eorumdem curatorum moderatis, ſi copiam hujuſmodi ab ipſis decanis habere petierint & voluerint. Ipſos curatos monentes auctoritate noſtra, & ſub pœnis ſupradictis, ut infra dictum feſtum penes ſe recipiant & habeant copiam, ſeu tantumdem conſtitutionis prædictæ: & quod omnes articulos in eadem contentos, ad defenſionem, tuitionem, & obſervationem eorumdem juriſdictionis & libertatis eccleſiaſticæ facientes ſingulis diebus, inter Miſſarum ſolemnia, clero & populo ibidem congregato, alta voce & intelligibili legant, & exponant in Romano.

Item, cum ipſi decani in ſuis Kalendis & aliis, cum ipſi curatos ſuos viſitare curaverint, prædictos curatos ſuos examinet diligenter, quo

ANNO CHRISTI 1344.

modo prædictam conſtitutionem & alia præcepta ſynodalia intelligunt, & exponere ſciunt in Romano; ac ignorantes vel ignaros, tam curatos, quam capellanos in curis deſervientes, quos modo prædicto examinari volumus, audiant & inſtruant, prout melius ſciunt & poterunt, ad hujuſmodi conſtitutiones, & ſtatuta intelligenda, & in Romano exponant; injungendo eiſdem, quod ipſas conſtitutiones & ſtatuta ſynodalia legant & exponant diligenter in Romano, prout ſcriptum eſt, ac etiam prout ſtatu tis ſynodalibus ſuper hoc confectis latius continetur, ſub pœnis ſtatutis in eiſdem.

Item, quod dicti decani infra quindecim dies poſt reverſum eorum ad partes ſuas, ſub pœnis ſupradictis, omnes curatos ſuos coram ſe convocent; ac eis ſub dictis pœnis præcipiant & injungant, auctoritate prædicta, ut infra alios quindecim dies ſubſequentes, omnia nomina parochianorum ſuorum excommunicatorum, cujus auctoritate, qua occaſione, ad cujus inſtantiam, & a quo tempore ſunt excommunicati, in ſcriptis redigant; & hujuſmodi ſcripturam dictis decanis ſuis ſigillis ſuis ſigillatam tradere non omittant. Quodque dicti decani ſcripturam hujuſmodi intra alios octo dies conſequentes regiſtro noſtræ curiæ Remenſis mittere vel adferre procurent; & ſic faciant de ſuis parochianis excommunicatis decani ſupradicti.

Item, inhibemus eiſdem decanis, ſub dictis pœnis, ac volumus, quod ſimili modo ſuis curatis inhibeant, auctoritate prædicta, ne quæſtores quoſcumque in ſuis eccleſiis parochialibus recipiant ad quæſtam faciendam, nec breviculos quos quæſtores hujuſmodi mittunt; nec eiſdem obediant, niſi videant hujuſmodi breviculos ſigillo curiæ Remenſis ſigillatos, & litteras dicto ſigillo ſigillatas, ac alias Apoſtolicas, prætextu quarum poſſint ad quæſtam hujuſmodi faciendam recipi & admitti. Nec permittant eoſdem quæſtores prædicare ultra ea quæ in eorum litteris ſupradictis viderint contineri. Quin immo, ſi quæſtores hujuſmodi ſibi breviculos vel litteras hujuſmodi, alias quam Apoſtolicas dicto ſigillo curiæ Remenſis minime ſigillatas exhibuerint; eaſdem retineant, & ad curiam noſtram Remenſem mittere non poſtponant; dictis quæſtoribus tantumdem, ſeu copiam de eiſdem faciendo, ſi petunt, ſuis tamen ſumptibus & expenſis moderatis; ut ſuper hoc per nos ac officiales noſtros valeat ordinari quod fuerit rationis. Ab omnibus antedictis curatis & capellanis prædictis, dictis decanis & eorum cuilibet, in præmiſſis pareri & obediri volumus, ordinamus, & jubemus.

ANNO CHRISTI 1346.

** CONCILIUM PARISIENSE

Præſide Guillelmo Senonenſi archiepiſcopo, Pariſiis celebratum (1) MCCCXLVI.

Ex tomo v. Spicilegii Dacheriani.

TITULI CAPITOLORUM.

1. *De immunitate clericorum ſeu eccleſiaſticarum perſonarum.*
2. *De habitu clericorum.*
3. *Quid circa excommunicatos agendum.*
4. *Contra hæreticos.*
5. *Legata eccleſiæ non aliis uſibus applicanda.*
6. *Excuſationes abſentium a ſynodo.*
7. *Litteræ citatoriæ.*
8. *Uniones beneficiorum.*
9. *Xenodochia, leproſariæ, & eleemoſynariæ.*
10. *Reſtauranda beneficiorum eccleſiæ.*
11. *Redditus prioratuum & aliorum beneficiorum, non ſibi reſervent prælati.*
12. *De matrimonio, uſura, & decimis.*
13. *Indulgentia in recitatione ſalutationis angelicæ.*

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, Amen. Univerſis præſentes litteras inſpecturis, Guillelmus miſeratione Divina archiepiſcopus Senonenſis, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus. Paſtoralis curæ ſolicitudinis nos invigilare, & intendere, ac vacare ſubjectorum noſtrorum commodis & remediis, ac tranquillitati, quieti, proſperitati, & paci; eorumdemque ſubditorum periculis & incommodis obviare, animarum ipſorum ſaluti providere, ſcandalaque removere, & deformatorum reformationi proſpicere ſolicitat & compellit. Hoc eſt quod profecto deſideranter exquirimus, & ad id mentis noſtræ ſedulo deſtinamus affectum. Eapropter repertis per nos alias, tam viſitando noſtras diœceſim & provinciam, quam aliter, multis caſibus & negotiis, totas diœceſim & provinciam noſtras ac ſtatum ipſarum tangentibus ſeu concernentibus; auditis etiam & intellectis tunc & alias, necnon in concilio, de quo infra fit mentio, pluribus oppreſſionibus, malitiis, gravaminibus, & injuriis, quæ quotidie nobis ac noſtris ſubditis inferuntur, in quibus & aliis exceſſibus juſtitia læditur, prorogatur iniquitas, & univerſi cleri decoloratur honeſtas, tam per uſus litterarum falſarum, & abuſus etiam litterarum, quam per vocationes, ſeu citationes, captiones, & detentiones clericorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, ac ſuorum bonorum mobilium, necnon ſæcularium illicitas & indebitas exactiones ſeu extorſiones, & totius juriſdictionis eccleſiaſticæ perturbationes, ac immunitatis ſeu libertatis eccleſiaſticæ infractiones ſeu violationes, & per inhoneſtos geſtus, habitus, & mores pravos, ac regimina mala ipſorum clericorum, & ipſarum

(1) Concilium hoc anno 1446. celebratum dicitur infra in actibus, atque id verum eſſe arbitratus eſt etiam Dacherius: ſed hæc deinde monuit Baluzius. Anno 1346. Guillelmus nondum erat Archiepiſcopus. Præterea anno quo ſynodus illa habita eſt, Dominica *Lætare* fuit die 11. Martii. Quod anno 1346. competere non poteſt, cum eo anno Dominica *Lætare* evenerit 30. Martii. Probabilius ergo eſt, habitam fuiſſe hanc ſynodum anno 1350. quo dominica *Lætare* fuit die 11. Martii: *La Barre in nov. edit. Dacheriana.*

ANNO CHRISTI 1346.

perſonarum eccleſiaſticarum, ac etiam religioſarum, & circa Divinorum celebrationes, ac per alios multos modos, Quibus licet alias ſalubriter ſit in parte proviſum, tam per ſacras canonicas, quam provinciales, etiam & publicatas in provincialibus conciliis ſanctiones: quia tamen nulla ſanctio, quantumcumque perpenſo digeſta conſilio, ad humanæ naturæ varietatem & machinationes ejus inopinabiles ſufficit; & præſertim quod [a] veſtræ [a] adeo, aliquid certum clarumque ſtatuitur, quin ex cauſis emergentibus quibus jura & ſtatuta jam facta mederi non poſſunt, in dubium revocetur; quia etiam ab adoleſcentia viri proclivis ad malum ſenſualitas humana declinat, per quod morum ſubverſio in clero & populo frequenter obrepit: neceſſaria eſt ſuperioris autoritas, ut per cultoris providi ſarculum extirpet vitia, virtutes inſerat, exceſſus corrigat, ſcandalis ſeu periculis & incommodis obviet, ſubditis provideat, moreſque reformet.

[a] Forte, quod vix adeo. Hic deeſt aliquid.

Hinc eſt quod nos Guillelmus prædictus, cupientes adhibere ſuper his, prout ad nos pertinet, remedium opportunum, anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſexto, die Mercurii poſt Dominicam qua cantatur *Lætare Jeruſalem*, videlicet quarta decima die menſis Martii, continuata de die in diem, a die Veneris præcedenti, in noſtro ſacro provinciali concilio (una cum venerabilibus fratribus ſuffraganeis noſtris, [b] B. Pariſienſi, P. Autiſſiodorenſi, I. Meldenſi, ✠. Trecenſi, & B. Nivernenſi, epiſcopis; ac vicariis, & procuratoribus venerabilium fratrum ſuffraganeorum noſtrorum Carnotenſis & Aurelianenſis epiſcoporum; cæteriſque perſonis eccleſiaſticis noſtrarum diœceſis & provinciæ, quæ potuerunt commode intereſſe) ad ordinandum, ſtatuendum, & reformandum ea quæ eſſent ordinanda, ſtatuenda, & reformanda, celebrato Pariſiis congregati: eodem approbante concilio ſtatuimus & ordinamus, ſacras conſtitutiones canonicas, & etiam provinciales circa præmiſſa editas, & alias in concilio provinciali publicatas, eſſe inviolabiliter obſervandas, ſub pœnis in eiſdem contentis. Et inſuper quod contrarium facientes, ſeu eas non ſervantes, per ſuos ſuperiores ordinarios, judices eccleſiaſticos, pœna arbitraria puniantur.

[b] In fine legitur, F. Pariſienſi.

Verum quia ex dictis provincialibus conſtitutionibus, & aliis jamdudum in provincialibus conciliis publicatis, nullus aut rarus fructus, ſeu profectus provenit, quia forte ad multorum notitiam non venerunt, ſeu propter hominum labilem memoriam, vel propter conciliorum raritatem ſeu etiam paucitatem, aut propter temporis longinquitatem ſeu diuturnitatem: omnes conſtitutiones prædictas provinciales, & cæteras in aliis provincialibus conciliis publicatas, eodem approbante concilio innovamus, & volumus eas quæ etiam per vitium ſcriptorum erant male ſcriptæ, & reliquas quæ ſequuntur, in hoc legi concilio & etiam publicari. Statuentes, quod in conciliis provincialibus, quæ fient de cætero, legantur ac etiam publicentur: quodque noſtri omnes ſuffraganei, abbates, priores conventuales, & etiam procuratores capitulorum, ipſas omnes recipiant, & habeant citius quam poterunt; ac in ſuis ſynodis, curiis, conventibus & capitulis, legi & publicari faciant & procurent. Cæterum, quia quæ generaliter omnino dicuntur, niſi aliqua ſpecialiter exprimantur, neglecta videntur: quaſdam de dictis provincialibus conſtitutionibus, quarum aliquæ fuerunt factæ per bonæ memoriæ domnum prædeceſſorem & patrum noſtrum dominum Guillelmum, quibuſdam verbis additis & detractis, hic duximus ſpecialiter ſub hac forma exprimendas, & etiam inſerendas.

CAPITULA.

I. *De immunitate clericorum, ſeu eccleſiaſticarum perſonarum.*

CLericis, & perſonis eccleſiaſticis, laicos infeſtos oppido tradit antiquitas: quod & præſentium experimenta temporum manifeſte declarant, dum ſuis finibus non contenti, nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt, quod ſit eis in clericos & perſonas eccleſiaſticas interdicta poteſtas. Nihilo minus ipſos & ipſas de die in diem capit, ſeu capi facit juſtitia ſæcularis, & captos ſeu captas in priſionem ſeu carcerem detrudit, ſeu detrudi; detinet, ſeu detineri; & quod gravius eſt torquet, ſeu torqueri; ultimo ſupplicio tradit, ſeu etiam tradi facit, in præjudicium juriſdictionis eccleſiaſticæ & libertatis ejuſdem. Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus ac etiam ordinamus, ut ſi contingat clericum ſeu perſonam eccleſiaſticam in villis, ſeu caſtris, aut locis diœceſis & provinciæ Senonenſis capi per judicem ſæcularem, ſeu detineri, vel ultimo tradi ſupplicio, judex requiſitus, ſeu monitus de reddendo eumdem clericum, ſeu illam perſonam …….. ipſius, ſuo judici eccleſiaſtico non reddiderit, ſeu reſtituerit, vel reddere aut reſtituere noluerit, ſeu recuſaverit, aut plus debito diſtulerit, in ſua malitia perſeverans: ceſſetur a Divinis, celebratioque Divinorum, ac Divinæ laudis, organa …… ….. dictis villis, caſtris, ſeu locis, quamdiu detinebitur, nedum in illa eccleſia infra cujus fines detinetur, ſed etiam in aliis eccleſiis in dictis villis, caſtris, ſeu locis, ſi plures eccleſiæ ſint ibidem, necnon in parochia in qua hujuſmodi clericum, ſeu perſonam ….. aut transferri contigerit, & etiam in parochia ſeu parochiis, in qua ſeu quibus, capiens ſeu detinens, aut ultimo ſupplicio tradens capi, detineri, aut ultimo ſupplicio tradi faciens, vel procurans, morabitur, ſeu habebit domicilium, aut ….. aliis quibuſcumque, quamdiu in eccleſia præſens erit, quouſque hujuſmodi clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ fuerit facta reſtitutio debita, ſufficiens, integra, & perfecta. Quod & ad religioſorum eccleſias & monaſteria in dictis villis, caſtris, ſeu locis conſiſtentes ſeu conſiſtentia, & ad alias eccleſias eiſdem contiguas extendi volumus: ne, ſi in quibuſdam & non aliis ceſſaretur, ceſſationis & ſuſpenſionis hujuſmodi interdicto valeat vilipendi. Et prædictas ceſſationes & ſuſpenſiones autoritate præſentis concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus obſervari. Et nihilo minus præcipimus & mandamus, ut curati, tales capientes, detinentes, transferentes, ſeu ultimo ſupplicio tradentes, capi, detineri, transferri ſeu tradi ultimo ſupplicio facientes, ſeu etiam procurantes, excommunicatos a canone denuncient publice ſingulis diebus Dominicis & feſtivis in eccleſiis eorumdem.

II. *De habitu clericorum.*

Præterea cum ſit certum, eos qui abjectis veſtibus proprio convenientibus ordini, alias aſſumere & in publico portare, rationabili cauſa ceſſante, præſumunt, ſe indignos reddere prærogativa illius ordinis profeſſorum: ſtatutum provinciale per dictum dominum Guillelmum factum, prohibens clericis beneficiatis & presbyteris uti publice caligis rubeis, viridibus, ſcatatis, …… & comam nutrire, barbamve prolixam ſeu tonſuram inhoneſtam, aut a parte exteriori almutias de cendeto ſeu de velveto deferre, imponens pœnam privationis medietatis diſtributionum, quantum ad beneficiatos, poſt monitionem canonicam …….. ſiſtentibus, & aliis arbitrariam, eodem approbante concilio extendimus ad clericos beneficiatos, & religioſos, in eccleſiis ſeu locis ſuorum beneficiorum, vel monaſteriorum, & ad presbyteros utentes, palam per vias incedendo, veſtibus fronſſatis, nimium fiſſis …… capuciis, aut capellis ſuper capita, vel taſſis; & corrigiis inhoneſtis, ſeu annulis in manibus aut ſotularibus ad boucletas argenteas, ſive longis manicis vel cornetis. Item ut uniformitas in almuciis beneficiatorum, de quibus ſupra, ….. proviſione concilii duximus ſtatuendum, quod canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum utantur almuciis nigris, forratis minutis variis, & alii beneficiati in dictis eccleſiis, etiam nigris, non tamen forratis minutis variis, ſed a …. privationis medietatis diſtributionum, quantum ad canonicos; & quoad alios, pœnam arbitrariam, lapſo feſto beatæ Mariæ Magdalenæ proximo, imponentes.

ann. 1310. c. 4.

III. *Quid circa excommunicatos agendum.*

Item cum per dictum dominum Guillelmum in provinciali concilio ſtatutum fuerit, quod ſi excommunicatus, & aggravatus autoritate ordinaria, per annum ſic ſteterit, & monitus ut infra tres menſes continuos poſt dictum annum faciat abſolvi, hoc non fecerit, extunc contra ipſum, ut ſuſpectum de hæreſi, procedatur. Et in quadam conſtitutione canonica, publicata, in quodam concilio & alias, caveatur quod ſi ſuſpectus de hæreſi, vocatus ut de fide reſpondeat, excommunicationem in eum latam, pro eo quod parere ſubterfugit aut contumaciter ſe abſentat, per annum ſuſtinuerit, velut hæreticus condemnetur.

IV. *Contra hæreticos.*

Et inſuper quod ordinarii poſſint capere ſeu capi facere hæreticos, ſeu de hæreſi ſuſpectos: & etiam judices ſæculares ſeu domini temporales ex parte ordinariorum ſuper hoc requiſiti, eos capere ſeu capi facere teneantur ſecundum legitimas & canonicas ſanctiones. Eodem approbante concilio ſtatuimus, quod ſi dicti judices, ſeu domini, ex parte ordinariorum ſuper hoc requiſiti, eoſdem hæreticos ſeu de hæreſi ſuſpectos, infra tempus ab ordinariis præfigendum, capere ſeu capi facere cum potuerint, & captos reddere, diſtulerint, ſeu recuſaverint aut neglexerint, excommunicati ſint autoritate ſacri provincialis concilii: abſolutione, præmiſſa ſatisfactione, ordinariis reſervata.

V. *Legata eccleſiæ non aliis uſibus applicanda.*

Item cum ea quæ ad certum uſum deſtinata ſunt, ad illum debeant non ad alium converti; & in ſtatutis provincialibus contineatur, quod ea quæ legantur vel debentur ad emendos redditus, illi ad quos pertinet recipiant a debitoribus, & deponant in utilitatem eccleſiarum convertenda, nec in uſus ſacerdotum proprios revertantur: nos eodem approbante concilio ſtatutum hujuſmodi declaramus ſic, quod hujuſmodi debita vel legata in quadam arca in eccleſia deponantur, cujus arcæ unam clavem habeant decanus Chriſtianitatis, archipresbyter, vel ſacerdos, & aliam matricularii ſeu proviſores; quodque citius quam poterit fieri, in redditibus, vel alias ſecundum diœceſanorum arbitrium, convertantur.

VI. *Excuſationes abſentium a ſynodo.*

Item cum in ſtatutis provincialibus caveatur ſpecialiter & expreſſe, quod illi qui ad provinciale concilium venire tenentur, ſi pro-

propter impedimentum canonicum remaneant, ſe excuſent per idoneum nuncium litteratorie deſtinatum, qui poſſit facere fidem per juramentum de impedimento canonico, ſuper quo etiam debet habere mandatum; quodque litteræ aliquorum in concilio nullatenus admittantur, niſi ſcribant cum obedientia debita: nos ſtatutum hujuſmodi innovando, ipſum taliter declaramus, quod in procuratoria ſic ſcribatur: *Reverendo in Chriſto patri ac domino, domino, &c. recommendationem & obedientiam debitam, cum omni reverentia & honore.*

VII. *Litteræ citatoriæ.*

Item cum per litteras citatorias de, *Rogamus*, multi quandoque vexentur indebite & injuſte: nos ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod litteræ hujuſmodi non tranſeant, niſi contineatur in eis, quod pars impetrans, vel procurator ſuus, fidem per juramentum, vel alias, fecerit de contractu, & ſignetum officialis, ſeu ejus locum tenentis, cum ſigillo curiæ, in eis ſit appenſum.

VIII. *Uniones beneficiorum.*

Item eodem approbante concilio præcipimus, & etiam ordinamus, quod prioratus, & eccleſiæ parochiales, in quibus non ſunt ſufficientes redditus, uniantur juxta canonicas ſanctiones: quodque per diœceſanos, præſentatis per quaſcumque perſonas eccleſiaſticas præſentandi ad aliquas eccleſias jus habentes, de proventibus eccleſiarum hujuſmodi portiones debitæ aſſignentur, prout & ſecundum quod in ſacris conſtitutionibus canonicis ſuper hæc editis continetur.

IX. *Xenodochia, leproſariæ, & eleemoſynariæ.*

Et inſuper, quod antiquæ conſtitutiones & novæ canonicæ, tam in antiquis decretalibus, quam in Clementinis, in titulo de religioſis domibus ſituatæ, mentionem de xenodochiis, leproſariis, & eleemoſynariis facientes, inviolabiliter ac integre obſerventur.

X. *Reſtaurandæ beneficiorum eccleſiæ.*

Item ſacro approbante concilio inhibemus abbatibus, prioribus, curatis, & beneficiatis aliis, ne permittant monaſteria ſua vel eccleſias, ſeu domos, ruere, aut herediragia inculta remanere; &, ſi non poſſint in totum reficere vel colere, ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod ſaltem quolibet anno ponant in refectiones & culturas hujuſmodi aliquam quotam partem, diœceſani arbitrio limitandam: quæ per deputandos a diœceſano in refectiones & culturas hujuſmodi convertatur; niſi ad reparationes vel refectiones prædictas alias teneantur.

XI. *Redditus prioratuum & aliorum beneficiorum non ſibi reſervent prælati.*

Prohibentes etiam prælatis regularibus ne prioratus, eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia ad eorum diſpoſitionem ſpectantia, quæ non ſunt de menſa ſua, ſed ſpeciales priores, adminiſtratores, ſeu rectores conſueverunt habere, applicent menſis ſuis, vel penſiones veteres augeant, aut novas eis imponant: ipſiſque præcipimus, quod facta in contrarium ad ſtatum priſtinum reducantur; & niſi moniti per diœceſanos hoc fecerint, per eos arbitrarie puniantur; & nihilo minus attentata ſecus, in ſtatu debito reponantur.

XII. *De matrimonio, uſura, & decimis.*

Item eodem approbante concilio præcipimus, & etiam ordinamus, quod conſtitutio Clementina in titulo de judiciis poſita, qua cavetur, quod in cauſis matrimonialibus, uſurarum, & decimarum, ac quibuſdam cauſis aliis ibi expreſſis, & eas quoquomodo tangentibus, ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura judicii, procedatur, uniformiter ab omnibus obſervetur: præſertim quando curati, vel viri eccleſiaſtici, habent ſuper hæc litigare: quodque ad rectam & integram præſtationem decimarum ſine deductione aliqua talibus faciendam, illi qui tenentur ad eas, monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam compellantur. Et ut libentius hoc faciant, conſtitutionem primam ſitam in titulo de decimis libro ſexto, hic duximus publicandam & etiam inſerendam quæ fratribus Prædicatoribus & Minoribus dirigitur per hunc modum. Diſcretioni veſtræ mandamus, diſtrictius „ inhibentes, ne talia, quæ audientes a decimarum vel aliarum rerum eccleſiis debitarum ſolutione retrahant, vel alias „ animos corrumpant audientium, in ſermonibus veſtris, vel alibi de cætero proponere præſumatis: quinimmo verbo & opere informetis eoſdem, ut ad ſolutionem prædictorum propriæ voluntatis animo ſint intenti.

XIII.

XIII. *Indulgentiæ in recitatione ſalutationis angelicæ.*

Item autoritate dicti concilii præcipimus quod obſervetur inviolabiliter ordinatio facta per ſanctæ memoriæ Joannem papam viceſimum ſecundum, de dicendo ter *Ave Maria* tempore ſeu hora ignitegii; in qua ordinatione conceditur certa indulgentia dicentibus ter *Ave Maria* dictis tempore & hora. Et cum hoc ipſo ſacro approbante concilio, omnibus tunc orantibus pro ſtatu proſpero eccleſiæ & regni, ac pro pace, dominis Rege & Regina, liberiſque ipſorum, ac dicentibus tunc *Pater noſter* & *Ave Maria*, concedimus indulgentias quæ ſequuntur: videlicet ſingulis diebus autoritate noſtra triginta dies; & cujuslibet ſuffraganei, viginti dies in provincia Senonenſi.

In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium, ſigillum noſtrum, una cum dictorum ſuffraganeorum noſtrorum præſentium ſigillis, hujuſmodi litteris duximus apponendum. Datum & actum in domo epiſcopali Pariſienſi, anno & die prædictis . . . . G. Pariſienſis. P. Autiſſiodorenſis. I. Meldenſis. I. Trecenſis. B. Nivernenſis.

CONSTANTINOPOLITANA PSEUDOSYNODUS

In qua Joannes Caleca Patriarcha de gradu dejicitur, quoniam Barlaami dogmata tueretur, & Gregorius Palamas recte ſentire declaratur.

ANna Imperatrice, & Joanne Palæologo filio ſuo quindenni præſidentibus, & quamplurimis epiſcopis præſentibus coacta eſt in Palatio regio 7. die Februarii anno 1347. hæc ſynodus; in cujus ſeſſione prima Joannes Patriarcha, eo quod Barlaami dogmata complexus eſſet, junctis ſuffragiis exautoratur: ſeſſione ſecunda, ſententia contra Patriarcham prius edita repetitur & confirmatur, & tomus ſynodicus conficitur, in quo Acindynus, ejuſque ſequaces damnantur: Palamas e contra ejuſque ſocii recte ſentire declarantur: Joannes Patriarcha throno deturbatur, & Iſidorus annuente etiam Cantacuzeno Imp. in ejus locum ſufficitur. Hujus Pſeudo-ſynodi hiſtoria legitur apud Cantacuzenum hiſt. l. 3. c. 98. 99. & lib. 4. c. 3. Tomus ſynodicus habetur MS. in Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſi Cod. Jurid. 7. n. 12. ejuſque ſubſcriptiones exhibet Lambecius in Bibliotheca Cæſar. tom. 6. p. 28. in hunc modum.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Κυζίκου, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἑλλησπόντου, Ἀθανάσιος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ ὑπέρτιμος, Μακάριος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης πάσης Ἀλανίας, καὶ Σωτηροπόλεως, καὶ ὑπέρτιμος, Λαυρέντιος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ ὑπέρτιμος, Θεόληπτος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Μηθύμνης, καὶ ὑπέρτιμος, Μαλαχίας.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Ἀπρῶ, Χαρίτων καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῶν Εὐχαΐτων.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Μαδύτων, καὶ ὑπέρτιμος, Ἰσαάκ.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης (1) Ῥωσίου, καὶ ὑπέρτιμος, Θεόδουλος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Βάρνης, καὶ ὑπέρτιμος, Μεθόδιος.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Σηλυβρίας, καὶ ὑπέρτιμος, Ἡσαΐας.

Ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Πομπηιουπόλεως, Γρηγόριος, καὶ ὑπέρτιμος.

Athanaſius humilis Metropolita Cyzici, Hypertimus, & Exarchus totius Helleſponti.

Macarius humilis Metropolita Philadelphiæ, & Hypertimus.

Laurentius humilis Metropolita totius Alaniæ, & Sotiropolis, & Hypertimus.

Theoleptus humilis Metropolita Didymotichi, & Hypertimus.

Malachias humilis Metropolita Methymnæ, & Hypertimus.

Apero humilis Metropolita Charitum, & locum tenens Euchaitarum.

Iſaac humilis Metropolita Madytorum, & Hypertimus.

Theodulus humilis Metropolita Rhoſii, & Hypertimus.

Methodius humilis Metropolita Barnæ, & Hypertimus.

Heſajas humilis Metropolita Selibriæ, & Hypertimus.

Gregorius humilis Metropolita Pompejopolios, & Hypertimus.

CON-

(1) Ita eſt ſcriptum nempe Ῥωσίου non Ῥωσίας ut apud Ortelium in Theſauro Geograph.

ANNO CHRISTI 1347.

** CONCILIUM (1) TOLETANUM

(1) Complutense appellat Card. de Aguirre. tom. 3. Conc. Hisp.

Autoritate Ægidii archiepiſcopi Toletani celebratum anno Domini MCCCXLVII. tempore Clementis papæ VI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De vita & honeſtate clericorum*,
2. *De immunitate eccleſiarum*,
3. *De pœnitentiis & remiſſionibus*,
4. *De ſimonia*,

CAPITULA.

Ægidius miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas & regni Caſtellæ cancellarius, ad perpetuam rei memoriam.

I. *De vita & honeſtate clericorum.*

AD reformandam in prælatis honeſtatem, ne adverſus eos qui uni Domino famulantur, ex aliqua diſſimilitudine præbeatur occaſio obloquendi: attendentes quod recolendæ memoriæ dominus frater Guillermus epiſcopus Sabinenſis, in his partibus tunc apoſtolicæ ſedis legatus, in conſtitutione quæ incipit, [a] *Quamvis honeſtas morum*, inter cætera provide ſtatuit, quod epiſcopi & ſuperiores prælati, cum eos equitare contigerit, capellos ſuæ dignitati deferant congruentes: nos cupientes ſuffraganeos noſtros ſimilitudine decenti & debita, ut in eccleſia unum ovile & etiam unus paſtor valeat apparere, in qua flores honoris & honeſtatis fructus in ubertate ſuccreſcant, ſacro approbante concilio ſtatuimus, [b] cum nos epiſcopi ſuffraganei noſtri cum capellos detulerimus rotundos & in ſuperiori parte laneos, nullatenus ſericos, cum nigra & non alterius coloris fodratura portemus. Qui vero ſecus facere præſumpſerit, tamquam inobediens & inhoneſte incedens, mille marabetinorum uſualis monetæ ſummam eo ipſo ſolvere teneatur, quorum tertia pars fabricæ eccleſiæ ſuæ, alia pars denunciatori reliqua vero pars redemptioni captivorum irremiſſibiliter applicetur.

a) in Concil. Palentino anni 1322. cap. 6.

b) Forte, ut nos. *Id.*

Locus corruptus.

II. *De immunitate eccleſiarum.*

Cæterum quorumdam habet fida relatio, quod nonnullæ eccleſiaſticæ perſonæ, ad obſervandam ceſſationem Divinorum officiorum, juxta conſtitutionem præfati domini legati, quæ incipit, *Quia cæleſtis*, nimis prompte, ſi aliquis exceſſus contra ipſam conſtitutionem perpetratus dicatur, ceſſant & ceſſare faciunt illico a Divinis: nos ſalubri meditatione conſiderantes, quod hujuſmodi ceſſationis tempore Divina organa ſuſpenduntur, & eccleſiaſtica ſacramenta non ut ſolent miniſtrantur, fidelium deperit devotio, & multiplicantur pericula animarum: eodem approbante concilio ſtatuimus, quod ſi quis perſonas eccleſiaſticas lædere, aut capere, aut aliqua alia in prædicta conſtitutione contenta attentare præſumpſerit, ad ceſſationem & alias pœnas in dicta conſtitutione contentas, niſi prius citato malefactore, ſi inveniri & tute citari poſſit, alias in cathedrali vel parochiali eccleſia malefactoris, eccleſiaſtica citatrice publicata, ejus defenſionibus, ſi quas legitimas habuerit, auditis, ſi idem malefactor diffiteatur ſe in dictam conſtitutionem incidiſſe, aut comparere noluerit, & ſummaria cognitione præmiſſa culpabilis fuerit inventus, nullatenus procedatur, niſi adeo ſit exceſſus notorius, quod nulla poſſit tergiverſatione celari.

Rurſus in provinciali inſtitutione per bonæ memoriæ dominum Eximium archiepiſcopum Toletanum prædeceſſorem noſtrum, quæ incipit, *Divinis exemplis*, inter alia cautum eſſe novimus, quod raptores, invaſores, vaſtatores & deprædatores bonorum eccleſiarum, vel clericorum, aut vaſſallorum eccleſiæ qui bona prædicta ex propoſito nocendi cum armis occupaverint vel rapuerint, ſeu invaſerint violenter, aut ceperint vaſſallos eccleſiæ excommunicationem incurrant. Quia vero ſtatutum ipſum propter malitiam temporis tunc inſtantis rationabiliter editum, nonnullis nimis rigoroſum videtur: nos hujuſmodi rigorem quoad præmiſſos caſus manſuetudine temperantes, eodem approbante concilio ſtatuimus, quod ſi præmiſſa vel aliquid præmiſſorum quiſquam commiſerit, requiſitus per judicem eccleſiaſticum, ſi inveniri & requiri poſſit; alias requiſitione in cathedrali vel parochiali eccleſia ipſius malefactoris publicata, infra quindecim dies a tempore prædictæ requiſitionis inantea numerandos, captum a captione liberare, & de illatis damnis emendam competentem facere contempſerit, eo caſu & non aliter excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere, ut ſic ejus inſolentia reprimatur, aliis in dicta conſtitutione contentis, in ſuo robore duraturis.

III. *De pœnitentiis & remiſſionibus.*

Sane de quæſtoribus eleemoſynarum, quorum quidam mentiendo alios ſeducunt, & eleemoſynas fallaci ingenio extorquent, ſtatuimus hoc edicto, quod epiſcopi ſuffraganei noſtri, vel ſede vacante vicarii per capitulum deputati, nullum quæſtorem de extra epiſcopatum ſuum, niſi litteras apoſtolicas aut noſtras exhibuerit, quomodolibet admittant: mandantes quod cum quæſtores pro fabrica ſuarum cathedralium eccleſiarum, vel pro aliis piis operibus ſuorum epiſcopatuum receperunt, conſtitutionem felicis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit, *Abuſionibus*, in concilio Viennenſi contra quæſtores hujuſmodi editam, in omnibus faciant inviolabiliter obſervari. Contrarium vero facientes duorum millium marabetinorum uſualis monetæ pœnam incurrant: quorum tertiam partem fabricæ eccleſiæ cathedralis, aliam denunciatori, reliquam vero partem redemptioni captivorum applicamus.

IV. *De ſimonia.*

Verum quia plerumque in exactione emolumenti ſigilli, nonnulli metas rationis excedunt, & tam pro licentia quoad ſtudia litterarum, ſeu qua animarum cura ad tempus committitur, quam pro littera dimiſſoria, qua cuique ſe ad alias partes transferendi licentia conceditur, quantitates indebitæ extorquentur: nos earum inſatiabilem voraginem compeſcere cupientes, ſtatuimus eodem concilio approbante, ut pro qualibet prædictarum litterarum poſſint ſex [a] marabetini & duo denarii pro cancellaria, & unus marabetinus pro regeſto, & non amplius recipi ullo modo. Qui vero contrarium fecerit, mille marabetinorum pœnam incurrat, dividendam & ampliandam, ut ſuperius eſt præmiſſum.

a) al. morapetini.

Datum apud Alcalam Toletanæ diœceſis, die vigeſima quarta menſis Aprilis, qua die dictum concilium extitit terminatum, ſub anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo, ſub ſigilli noſtri impreſſione in teſtimonium præmiſſorum, præſentibus venerabilibus in Chriſto fratribus noſtris Blaſio Dei gratia Paleutinenſi, & Garſia Conchenſi, & Joanne Giennenſi, epiſcopis ſuffraganeis noſtris, & capituli Toletani & aliorum ſuffraganeorum noſtrorum & capitulorum ipſorum procuratoribus, qui præmiſſis omnibus & ſingulis ſuum præſtiterunt conſilium pariter & aſſenſum.

ANNO CHRISTI 1350.

PSEUDO-SYNODUS (1) CONSTANTINOPOLITANA

Pro adſtruendo errore Gregorii Palamæ, damnandiſque Barlaamo & Acindyno.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΕΘΕΙΣ

παρὰ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῆς συγκροτηθείσης κατὰ τῶν φρονούντων τὰ Βαρλαάμ τε καὶ Ἀκινδύνου, ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν, Καντακουζηνοῦ καὶ Παλαιολόγου.

Græce edidit F. Combef. fr. ex Ordine Prædicatorum.

ΟΤι τὴν κατὰ ἐκκλησίας τοῦ κοινοῦ πολεμίου μανίαν ἀγνοεῖν οὐδένα νομίζομεν· ὅτι τὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ῥοπὴν, δι᾽ ἣν μυρίων ἐπιρρεόντων αὐτῇ τῶν δεινῶν, οὐ τῶν βελῶν περιγίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ λαμπρὰ διαδείκνυται· ἀπόδειξις δὲ, τῆς μὲν ἐκείνου μανίας, αἷμα Θεοῦ, καὶ πάθος ἑκούσιον καὶ σταυρός· τῆς δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ

TOMUS EDITUS

a divina & ſacra ſynodo, adverſus aſſectatores Barlaami & Acindyni, regnantibus piis & orthodoxis Imperatoribus noſtris, Cantacuzeno & Palæologo, congregata.

NEmini latere arbitramur quantus ſit communis hoſtis adverſus Eccleſiam furor: aut quantum in Salvatore præſidii: vi cujus incurrentibus licet in eam innumeris calamitatibus, non ſolum telis ſuperior fit, ſed & ſplendeſcit magis. Et illius quidem furorem demonſtrat Dei ſanguis, & crux, & paſſio ſponte ſuſcepta: auxilium autem a Deo ſuppetere, luculenti teſtes ipſi ſunt, qui Eccleſiam ſunt perſecuti. Nam horum

Hic tertius tomus eſt contra Barlaamum & Acindynum ſequentis, ... Cantacuzenus, libro 4. cap. 23.

1 Hujus acta prolixe, veriuſque deſcribuntur a Nicephoro Gregora, qui in ea contra Palamam diſputavit, lib. 18. cap. 5. & lib. 19. 20. & 21.

ANNO CHRISTI 1350.

A horum alii in evangelii præcones ſunt mutati; alii virtutis Dei trophæum pronunciati ſunt, non quatenus erecti ſunt, ſed quatenus ceciderunt. Sic ſe res habebant, nec fieri poterat, ut communis hoſtis quieſceret: ſed quaſi ſui pœniteat, conſiliique haud convenienter ſuſcepti, non puſillæ genti, quemadmodum olim Judæis, belli eccleſiæ inferendi curam committit: ſed orbem univerſum adverſus eamdem acerbius commovet. Duces in eo bello fuerunt Diocletianus & Maximianus & Decius, & ſi quis horum ſimilis fuit. Horum tam turpis exitus fuit, quam turpe fuit ab illis Eccleſiam impugnari. Ipſorum enim periit memoria cum ſonitu: at Eccleſiæ Dei exivit ſonus in omnem terram. *Pſalm. 9. 7.* *Pſal. 18. 5.* B Teſtimonio autem locupletiſſimo virtutis ejus, ipſa ſunt Martyrum mortua corpora, quæ dæmonum omne genus abigunt. Sic Dei virtus ſupra naturam eſſe per ipſas calamitates oſtenditur.

At improbus neque hæc perpetiens novit, idque ob ſtultitiam. Itaque ad alias ſe convertens artes, Eccleſiam aggreditur. Nam aperto Marte pugnandi ſpe abjecta, nec publicum dedecus ferens, Sabellium & Arium & qui ſimilia profitentur induit: & quaſi plurium deorum cultum e medio tollere conſilium ineat, imprudentibus ſuadet, ut prætextu unius colendi Numinis, C verum Deum quam minimi faciant. Sed hoc ipſum conſilium in ipſius caput manifeſte recidit. Ex eo enim certamine ſpolium illud Eccleſia Dei retulit, ut par Trinitati honos habeatur.

Multis autem aliis modis nequiſſimus ille Eccleſiam Dei circumcingens, nunc referens pedem, nunc irruens, aliquando doctrinis in quibus nihil ſani ſit, interdum voluptatibus, quibus potiſſimum delectatur, quarum finis ſejunctio a Deo eſt; poſtremo mentem Barlaami ſubiens, arma ſumit adverſus veritatem. Fuit ille monachus, e Calabria prodiens, omnibus gentilium artibus & doctrinis inſtructiſſimus; quibus ſe totum devinciens, adverſus veritatem & eos D qui ſancte ei adhærent, progreditur. Hos igitur quaſi geminæ deitatis cultores accuſat; qui non ſolum tripliciter ſubſiſtentem & omnibus incommunicabilem eſſentiam Dei increatam eſſe dicerent; ſed etiam ſempiternam ac deificam, & quæ dignis impertitur gratiam Spiritus; congregata ſuper his capitibus divina ſynodo, convictus damnatuſque eſt, ex ſancta *Anno 1341.* Chriſti catholica & Apoſtolica Eccleſia, ex ſcriptis Patrum de rebus divinis; veram doctrinam tum ſanctiſſimo metropolita Theſſalonicæ Palama, tum etiam monachis, aſſerentibus ac propugnantibus. At etiam paulo poſt imbutus eadem peſſima opinione Acindynus, nihilo ſapientior redditus ex damnatione magiſtri, nec E melior effectus, iiſdem rurſus ſuper iiſdem capitibus intendere, litem aggreſſus eſt. Et magiſtrum quidem ſubdole negavit, diriſſima ei quæque imprecatus, confirmans ſe non eadem ac Barlaamum ſentire vel dicere; ut inde ei copia dicendi fieret. Quibuſcum autem ſermones miſcebat, in Barlaamum, quem occultaverat, patefaciebat, eamdemque atque ille pravam opinionem tenebat, proloquebatur, ſcriptis conſignabat. Eam ob rem ſynodo altera congregata, cui præſedit qui nunc eſt fortis & ſan-

A συμμαχίας, οἱ τὴν ἐκκλησίαν διώκοντες, μαρτύριον ἀκριβές· οἱ μὲν εἰς εὐαγγελιστὰς μετασκευασθέντες· οἱ δὲ τρόπαιον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, οὐ δι᾽ ὧν ἀνεστάθησαν, ἀλλὰ δι᾽ ὧν κατέπεσον, ἀνακηρυχθέντες. ἦν ταῦτα, καὶ τὸν κοινὸν πολέμιον οὐκ ἦν ἠρεμεῖν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἑαυτοῦ καταγνοὺς, ὡς μὴ προσηκόντως βουλευσαμένου, οὐκ ἔθνει μικρῷ ὥσπερ πάλαι τοῖς Ἰουδαίοις, τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας πόλεμον ἐγχειρίζει· οἰκουμένην ὅλην πικρῶς κατ᾽ αὐτῆς ὁπλίζει. στρατηγοὶ δὲ αὐτῷ οἱ περὶ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμῖνον καὶ Δέκιον, καὶ εἴτις κατ᾽ ἐκείνους· οἱ τοσοῦτον αἰσχρῶς ἀπώλοντο, ὁπόσον B καὶ πολεμεῖν ἐγνώκασαν. τῶν μὲν γὰρ οἴχεται τὸ μνημόσυνον μετ᾽ ἤχου· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. μαρτύριον δὲ τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἀψευδέστατον, οἱ τῶν μαρτύρων νεκροὶ, δαίμονας πάντας ἐλαύνοντες. οὕτως ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ὑπερφυὴς, καὶ διὰ τῶν συμφορῶν ἀναδείκνυται.

Ἀλλ᾽ ὁ πονηρὸς οὐδὲ παθὼν ἔγνω, καὶ ταῦτα νήπιος ὤν. ἀλλ᾽ ἑτέραν τραπόμενος, προσβάλλει τῇ Ἐκκλησίᾳ· τοῦ μὲν γὰρ φανερῶς πολεμεῖν καὶ λίαν ἀπέγνω, πρὸς φανερὰν αἰσχύνην ἀηδῶς ἔχων· τοὺς δὲ περὶ Σαβέλλιον καὶ Ἄρειον καὶ τοὺς εἰς ἐκείνους πλεῦντας ὑποδὺς, πολυθείαν δῆθεν ἐκ τοῦ C μέσου ποιήσασθαι βουλόμενος, πείθει τοὺς ἀνοήτους προφάσει τῆς εἰς τὸν ἕνα τιμῆς, ἥκιστα τὸν ἀληθῆ νομίζειν Θεόν. ἀλλὰ καὶ τοῦτον αὐτὸς κατ᾽ αὐτοῦ βουλευσάμενος ὤφθη. τοῦ πολέμου τούτου λάφυρον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τὸ τῆς Τριάδος ὁμότιμον.

Πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους κύκλους ὁ πονηρὸς οὗτος κατὰ τῆς ἐκκλησίας περιβαλλόμενος, καὶ νῦν μὲν ὑποχωρῶν, νῦν δὲ προσβάλλων· ποτὲ μὲν δόγμασι μηδὲν ὑγιὲς ἔχουσι, ποτὲ δὲ ἡδοναῖς, αἷς ἐκεῖνος εἴωθε χαίρειν, ὧν τέλος ὁ ἀπὸ Θεοῦ χωρισμὸς, ἔσχατον τὸν Βαρλαὰμ ὑποδὺς, ἐπιστρατεύει τῇ ἀληθείᾳ. οὗτος δὴ μοναχὸς ὢν, καὶ τῆς Καλαβρίας ὁρμώμενος, καὶ τῇ τῶν Ἑλλήνων παιδείᾳ D πολὺς γεγονὼς, καὶ ὅλον ἐκείνης ἑαυτὸν ἐξαρτήσας, κατὰ τῆς ἀληθείας χωρεῖ, καὶ τῶν ἱερῶς ἀντεχομένων αὐτῆς. καὶ διθείαν τούτων κατηγορήσας, οὐ μόνον τὴν τρισυπόστατον καὶ πᾶσιν ἀμέθεκτον οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἄκτιστον εἶναι λεγόντων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀΐδιον καὶ θεοποιὸν καὶ τοῖς ἀξίοις μετεχομένην χάριν τοῦ πνεύματος· συνόδου θείας ἐπὶ τούτοις συγκροτηθείσης, ἐξηλέγχθη καὶ ἀπεκηρύχθη, παρά τε τῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, διά τε τῶν τοῖς ἁγίοις πατράσι θεολογικῶς συγγραφέντων, τοῦ τῆς ἀληθείας λόγου προϊσταμένων, τοῦ τε νῦν ἱερωτάτου μητρο- E πολίτου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ, καὶ τῶν μοναχῶν. μετὰ μικρὸν δὲ, τῆς ἐκείνου πονηρᾶς δόξης γενόμενος Ἀκίνδυνος, μηδαμῶς τῇ τοῦ διδασκάλου καταδίκῃ σωφρονισθεὶς, μὴ δὲ βελτίων γενόμενος, τῶν αὐτῶν πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κατηγορεῖν ἐπεχείρησεν· ἔξαρνος μὲν σὺν δόλῳ τοῦ διδασκάλου γινόμενος, καὶ τὰ δεινότατα ἐπαρώμενος ἐκείνῳ, καὶ μηδέποτε τὰ αὐτὰ φρονεῖν τῷ Βαρλαὰμ ἢ λέγειν ἰσχυριζόμενος, ἵν᾽ ἐντεῦθεν αὐτῷ λέγειν ἐξῇ· οἷς δὲ ἔλεγε, τὸν κρυπτόμενον ὑποδεικνὺς Βαρλαὰμ, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ πονηρὰν δόξαν, καὶ φρονῶν καὶ λέγων καὶ συγγραφόμενος, ταύτῃ τοι

καὶ συνό-

ANNO CHRISTI 1350.

καὶ συνόδου συγκροτηθείσης δευτέρας, ἧς προεκάθητο καὶ ὁ νῦν κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐτοκράτωρ, ὁ κύριος Ἰωάννης Καντακουζηνὸς, ἐξηλέγχθη τὰ αὐτὰ τῷ Βαρλαὰμ καὶ φρονῶν καὶ λέγων, καὶ τῶν μοναχῶν κατηγορῶν· δι᾽ ἃ καὶ τὴν τῷ Βαρλαὰμ ἐπεσπάσατο καταδίκην, Τόμου προβάντος συνοδικοῦ κατὰ τῶν τοῦ Βαρλαὰμ ἐκείνου βλασφημιῶν δι᾽ οὗ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος ἀποκέκοπται, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ συνοδικὸς Τόμος διεξέρχεται· πολλῶν τε ἄλλων ἕνεκεν, καὶ ὅτι τὸ φῶς τῆς τοῦ κυρίου μεταμορφώσεως, τὸ τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ μακαρίοις μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις ὀφθὲν, κτιστὸν ἐπεχείρει δεικνύναι καὶ περιγραπτὸν, B καὶ τῶν αἰσθητῶν φώτων πλέον ἔχον οὐδέν. οὐχ οὗτος δὲ μόνος ὁ Βαρλαὰμ τῷ συνοδικῷ ἀποκεκήρυκται Τόμῳ, ἀλλὰ ταῖς αὐταῖς ἐπιτιμίαις ἔνοχον ἑαυτὸν καθίστησι, καὶ εἴτις ἐκείνῳ ἑπόμενος τοῖς μοναχοῖς καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Θεοῦ πολεμεῖ. φησὶ γὰρ ἐπὶ λέξεως· ἀλλὰ καὶ εἴτις ἕτερος τί τῶν ὑπὸ τοῦ Βαρλαὰμ βλασφήμως καὶ κακοδόξως κατὰ τῶν μοναχῶν, μᾶλλον κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς λαληθέντων ἢ συγγραφέντων, φανείη πάλιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν, ἢ ὅλως ἐν τοῖς τοιούτοις καθαπτόμενος· τῇ αὐτῇ καταδίκῃ, παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καθυποβαλλόμενος, ἀποκήρυκτος ἔσται καὶ αὐτὸς, καὶ ἀποτετμημένος τῆς ἁγίας τοῦ C Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ὀρθοδόξου τῶν χριστιανῶν πληρώματος.

Ἀλλ᾽ εἶδεν ὁ ἐνεργῶν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πονηρὸς καὶ ἀρχέκακος δράκων, ὅτι κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἀσφαλῶς ἀντεχομένων αὐτῆς προσβαλὼν, ἀνδράσι χρησάμενος, οὐκ ἐν ἀξιώμασιν ἐξεταζομένοις, ἥκιστα ἠδυνήθη διὰ ταῦτα τῆς κατὰ γνώμην τυχεῖν, ὑποδύεται τὸν εἰς πατριάρχας τότε πλεῦντα Ἰωάννην, σκεῦος ἄντικρυς τῆς ἐκείνου κακονοίας χωρητικόν. ὃς ὁμοφρονήσας τῷ Ἀκινδύνῳ, καὶ πολλὰ κατὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἀντιποιουμένων αὐ- D τῆς· μᾶλλον δὲ κατ᾽ αὐτὸς αὑτοῦ καὶ γράψας καὶ πράξας καὶ βουλευσάμενος· οὗτος γὰρ ἦν ὁ τὴν καταδίκην ἐγγράφως ἐπενεγκὼν τῷ ἀποκηρύκτῳ Βαρλαὰμ ἐκείνῳ, ἅμα καὶ τὴν ἐμφύλιον μάχην ὡς ἕρμαιον ἁρπάσας, εὗρε καὶ οὗτος τῆς ἑαυτοῦ σπουδῆς καὶ τῶν πονηρῶν βουλευμάτων ἀξίας τὰς ἀμοιβάς. ἐξελεγχθεὶς γὰρ, καθαιρεῖται· καὶ ἀποκηρυχθέντος καὶ τούτου συνοδικῇ διαγνώσει, Τόμος ἱερὸς ἐκτίθεται τῇ συνόδῳ, ἅμα μὲν ἀποδεικνὺς ἐκεῖνον τῆς Ἀκινδύνου κακοδοξίας ἐχόμενον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους αὐτοῦ σὺν οὐδενὶ λόγῳ μανίαν. ὁ δὲ δὴ Τόμος ὑπογραφαῖς ἀρχιερέων τριάκοντα τὸ βέβαιον ἔ- E χων, οἷς συνεῖπε δι᾽ ὑπογραφῆς ὕστερον καὶ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, οὐ τὸν Ἀκίνδυνον οὐδὲ τὸν πατριαρχεύσαντα ἐκβάλλει μόνον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ τῶν Χριστιανῶν τελέως ἐκκόπτει πληρώματος· ἀλλὰ καὶ εἴτις, φησὶν, ἕτερος τῶν ἁπάντων τὰ αὐτά ποτε φωραθῇ, ἢ φρονῶν ἢ λέγων ἢ συγγραφόμενος κατὰ τοῦ ἱερομονάχου κυρίου Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μοναχῶν· μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ἱερῶν θεολόγων, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, τὰ αὐτὰ καὶ κατ᾽ αὐτοῦ ψηφιζόμεθα, καὶ τῇ αὐτῇ καταδίκῃ καθυποβαλλόμεθα, εἴτε τῶν ἱερωμένων τις εἴη, εἴτε τῶν λαϊκῶν. αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν πολλάκις ῥηθέντα τιμιώτατον ἱερομονα-

A ctus Imperator noſter Joannes Cantacuzenus, convictus eſt eadem ac Barlaamus ſentire ac proferre, & criminator eſſe monachorum. Idcirco eamdem ſibi ac Barlaamus condemnationem *Anno 1341.* accerſivit; & Tomus prodiit ſynodicus adverſus blaſphemias ipſius Barlaamiticas; quo præciſus ille eſt ab omni Chriſtianorum cœtu, ut in ſynodico ipſo Tomo narratur: tum aliis de cauſis plurimis, tum quod Lumen Dominicæ Transformationis, viſum beatis diſcipulis & Apoſtolis, qui montem ſimul adſcenderant, creatum conatus eſt oſtendere & circumſcriptum eſſe, neque quidquam habere amplius, quam lumina quæ in ſenſus incurrunt. Neque iſte ſolus Tomo ſynodico condemnatus eſt Barlaamus; B ſed iiſdem pœnis obnoxium ſe ipſe conſtituit, quiſquis ei ſe adjungens, monachis & Eccleſiæ Dei bellum indixerit. Sic enim totidem verbis ſanxit: *Sed & ſi quis alius eorum quidpiam, quæ Barlaamus blaſphemo ore ac ſenſu pravo contra monachos, ſeu verius contra Eccleſiam ipſam effutiit & conſcripſit, deprehendatur iterum Monachis objicere, aut eos omnium de iiſdem impetere; iſte is eidem condemnationi a noſtra mediocritate ſubjectus, ejectus & ipſe, ac præciſus a ſancta Chriſti catholica & Apoſtolica Eccleſia, & ab omni orthodoxo Chriſtianorum cœtu.*

C Vidit autem is, qui operatur in filiis diffidentiæ, ſicut ſcriptum eſt, nequiſſimus & malorum artifex draco, quod cum adverſus pietatem ſtrenuoſque ejus defenſores impetum fecit, eorum opera uſus eſt, qui nulla eſſent dignitate conſpicui: nec potuit propterea rem ex ſententia gerere: Joannis ſubiit animum, qui tunc fuit Patriarcha, idemque procul dubio vas ipſius pravi ſenſus capaciſſimum. Is Acindyni concors ſententiæ, cum multa contra pietatem ac pietatis ſtudioſos, ſeu multo verius contra ſe ipſe ſcriberet, ageret, deliberaret: (ipſe eſt enim qui damnationis ſententiam ſcriptis mandavit contra excommunicatum iſtum Barlaamum:) cumque contribulis ſui partes in hoc D certamine veluti lucrum inſperatum illico arripuiſſet; invenit etiam ipſe ſui laboris peſſimorumque conſiliorum dignam mercedem. Convictus enim, e gradu dejectus eſt. Atque iſto pariter pulſo, per ſynodale judicium, editus eſt a ſynodo Tomus ſacer, qui ipſum & pravo teneri Acindyni errore oſtenderet, & abſque ratione adverſus orthodoxos inſanire. Tomus ille autem triginta epiſcoporum ſubſcriptionibus roboratus; quibus conſenſit ſubſcribens noviſſime ſanctiſſimus Patriarcha Hieroſolymorum; non Acindynum ſolum, aut illum qui Patriarchatum geſſerat, ejicit ex catholica Eccleſia, & ab omni prorſus præſcindit Chriſtianorum cœtu: *Sed & ſi quis*, inquit, *alius ex om-* E *nibus eadem deprehendatur ſapere, vel dicere, vel ſcripto mandare, contra Hieromonachum dominum Gregorium Palamam, & Monachos qui cum ipſo ſunt; ſeu verius contra ſacros Theologos ipſamque Eccleſiam; eadem adverſus ipſum ſtatuimus, eidemque eum condemnationi ſubjicimus, ſive ſit ille ſacris ordinibus initiatus, ſive e laicis. Hunc ipſum autem ſæpe memoratum reverendiſſimum Hieromonachum*

Epheſ. 2. 2. ex Græco.

Joannes qui excommunicatus eſt Veccus.

μονα-

A *nachum dominum Gregorium Palamam, & ipſi conſentientes Monachos, quia nihil a divinis litteris diſcrepans ſcribere vel ſentire, facto diligenti examine comperimus; immo vero propugnatores eſſe, uti par eſt, divinarum ſcripturarum omni modo ac ratione, quemadmodum & communis noſtræ pietatis & traditionis, non ſolum ſuperiores eſſe omni modo conjectis in eos, vel potius in Eccleſiam Dei nugis, congruenter edito nuper Tomo ſynodali, cenſemus: verum etiam intrepidos Eccleſiæ propugnatores, defenſores, & auxiliatores ejuſdem eſſe pronunciamus.* Sic enimvero diſſerit ille, qui ab illis ſynodis prodiit Tomus, uti certa & indubitata fide conſtat.

B Verum qui noſtris ſemper lætatur malis, ne ſic quidem novit quieſcere. Neque enim quaſi deficerent, quorum opera rem præſtabat, circuibat quærens: ſed cum adhuc præter Barlaamum & Acindynum, quoſdam haberet, qui ipſis præceptoribus uterentur, eodemque morbo peſſime laborarent; per eos ſibi ſubdit, quem tunc nuncupabant Epheſium, & Gannum, & Gregoram, & Dexum. Hi de compacto, adjunctiſque ſibi aliis homuncionibus, qui nihil unquam ſani ſapuiſſent, tumultum cient adverſus eccleſiam Dei; in id incumbentes unum, ut multos deciperent, & ab eccleſia miſerabiliter præſcinderent, gloriam ſe comparaturos exinde haud mediocrem arbitrati. C Oportuit igitur propterea ſynodum congregari frequentiſſimam, sereniſſimo Imperatore noſtro miſerante animas quæ perirent. Idcirco accerſiti per potentiſſimum ipſius divina ope ſanctumque Imperium, & per ſanctiſſimum atque œcumenicum Patriarcham dominum Calliſtum, ſacratiſſimi epiſcopi & ſupra ceteros honorati, Heracleæ, Theſſalonicæ, Cyzici, Philadelphiæ, Calchedonis, Melenici, Amaſiæ, Ponto-Heracleæ, Pegarum, Berrhœæ, Trapezuntis, Trajanopolis, Selybriæ, Eupro, Amaſtridis, Æni, Sugdaiæ, Bryſeos, Madytorum, Bizyæ, Garellæ, Mediæ, Tenedi, Calliopolis, Exantidii; & qui ſuam miſerunt ſententiam, Hadrianopoleos, Chriſtópoleos, & D Didymotichi: præſentibus etiam religioſiſſimis epiſcopis, Panii, Chariopolis, Pamphyli, Adyra, Campaniæ, Sinai, Eleutheropoleos: præſidente ſereniſſimo ac potentiſſimo ſanctoque noſtro Imperatore ac rege domino Joanne Cantacuzeno, in triclinio Alexiaco nuncupato ſacrarum Blachernarum: ſimul adſidente cum ſancto Imperatore ſanctiſſimo & œcumenico Patriarcha domino Calliſto: & deſideratiſſimo ipſius ſacroſanctæ majeſtatis fratre germano domino Michaele Aſane; itemque deſideratiſſimo ipſius ſacroſanctæ majeſtatis fratre germano feliciſſimoque Sebaſtocratore domino Manuele Aſane: ſed & deſideratiſſimo ipſius ſacroſanctæ majeſtatis conſobrino Panhyperſebaſto domino An- E dronico Aſane: juxta adſidentibus Senatui, cum epiſcopis, eccleſiaſticiſque præſidibus, & congregatis præfectis monaſteriorum & archimandritis qui in hac beata civitate degunt: præterea que Monachis ſacerdotio præditis, & ſacerdotibus ſimplicibuſque monachis non paucis, abſente nemine ex magiſtratibus Eccleſiæ: circumſtante plebis multitudine, quanta fuit cupi-

A μόναχον κύριον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν καὶ τοὺς αὐτῷ συνᾴδοντας μοναχοὺς, μηδὲν ἀπᾷδον τῶν θείων λογίων γράφοντάς τε καὶ φρονοῦντας, μετ' ἐξετάσεως καταλαβόντες ἀκριβῶς· μᾶλλον δὲ τῶν θείων λογίων καὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐσεβείας καὶ παραδόσεως πᾶσι τρόποις, ὡς προσῆκεν, ὑπερμαχοῦντας, οὐκ ἀνωτέρους μόνον παντάπασι τῶν κατ' αὐτῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἐρεσχελιῶν, ὡς καὶ ὁ πρώην συνοδικὸς Τόμος, ἔχομεν· ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστάτους τῆς ἐκκλησίας προμάχους τε καὶ προαγωνιστὰς καὶ βοηθοὺς ταύτης ἀποφαινόμεθα. οὕτω γὰρ καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς συνόδοις ἐκείναις προβὰς Τόμος διέξεισι, καθάπερ οὖν B ἔχει τὸ ἀσφαλές τε καὶ βέβαιον.

Ἀλλ' ὁ τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἐπιχαίρων ἀεὶ, οὐδ' οὕτως ἡσυχίαν ἄγειν ἔγνωκε. οὐδὲ γὰρ ὀργάνων ἀπορῶν, περιῄει ταῦτα ζητῶν· ἀλλ' ἔχων ἔτι τινὰς παρὰ τὸν Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον ἐκείνοις φοιτήσαντας, καὶ τὰ ἐκείνων ἔσχατα νοσοῦντας, δι' ἐκείνων ὑφ' ἑαυτὸν ποιῆται, τότε σχηματίσαντα Ἐφέσιον καὶ τὸν Γάννον, Γρηγορᾶν τε καὶ Δεξιόν· οἳ καὶ σύστημα ποιησάμενοι, καὶ ἄλλους προσεταιρισάμενοι ἀνθρωπίσκους, οὐδὲν ὑγιὲς διανοηθέντας οὐδέποτε, θόρυβον ἐγείρουσι κατὰ τῆς ἐκκλησίας Θεοῦ, σπουδὴν ποιούμενοι ἀποπλα- C νᾶν τοὺς πολλοὺς, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποτέμνειν ἐλεεινῶς, δόξαν ἑαυτοῖς ἐν τούτων ποριεῖν οἰόμενοι. ἐδέησε γοῦν διὰ ταῦτα σύνοδον συγκροτηθῆναι μεγάλην, τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως ἡμῶν ἔλεον λαβόντος τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν. διὸ καὶ μεταπεμφθέντες παρὰ τῆς ἐκ Θεοῦ κραταιᾶς καὶ ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Καλλίστου, οἱ ἱερώτατοι ἀρχιερεῖς καὶ ὑπέρτιμοι, ὅ, τε Ἡρακλείας, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Κυζίκου, ὁ Φιλαδελφείας, ὁ Χαλκηδόνος, ὁ Μελενίκου, ὁ Ἀμασείας, ὁ Ποντοηρακλείας, ὁ Πηγῶν, ὁ Βεῤῥοίας, ὁ Τραπεζοῦντος, ὁ Τραϊανουπόλεως, ὁ Σηλυβρίας, ὁ Εὐ- D ρίπου, ὁ Ἀμάστριδος, ὁ Αἴνου, ὁ Σουγδαίας, ὁ Βρύσεως, ὁ Μαδύτων, ὁ Βιζύης, ὁ Γαρέλλης, ὁ Μηδείας, ὁ Τενέδου, ὁ Καλλιουπόλεως, ὁ Ἐξαμιλίου· ὄντων καὶ διὰ γνωμῶν τοῦ Ἀδριανουπόλεως, τοῦ Χριστουπόλεως, τοῦ Διδυμοτείχου· παρόντων καὶ θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων· τοῦ Πανίου, τοῦ Καριουπόλεως, τοῦ Παμφύλου, τοῦ Ἀδύρα, τοῦ Καμπανίας, τοῦ Σινᾶ, τοῦ Ἐλευθερουπόλεως, προκαθεσθέντος τοῦ γαληνοτάτου καὶ κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, ἐν τῷ τρικλίνῳ τῷ οὕτω πως ἐπιλεγομένῳ Ἀλεξιακῷ τῶν ἱερῶν Βλαχερνῶν· συ- E νεδριάζοντος τῇ ἁγίᾳ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Καλλίστου· καὶ ἔτι τοῦ περιποθήτου αὐταδέλφου τῆς ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ τοῦ πανευτυχεστάτου σεβαστοκράτορος κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Ἀσάνη. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ περιποθήτου ἀνεψιοῦ τῆς ἁγίας βασιλείας αὐτοῦ τοῦ πανυπερσεβάστου κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀσάνη. παρακαθημένων τῆς συγκλήτου σὺν τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἄρχουσι καὶ συνειλεγμένων τῶν τε ἡγουμένων καὶ ἀρχιμανδριτῶν τῶν ἐν τῇ εὐδαίμονι ταύτῃ πόλει. ἔτι τε ἱερομονάχων καὶ ἱερέων καὶ μοναχῶν οὐκ ὀλίγων, οὐκ ἀπόντων καί τινων τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων· περιεστηκότος δὲ καὶ λαοῦ, ὅσον ἐν τούτοις φιλήκοον. προσεκλήθησαν καὶ οἱ

A καὶ οἱ θορυβοῦντες, καὶ τὴν ἐκκλησίαν κατατέμνοντες οὗτοι, καὶ ἠρωτήθησαν· Τίνος ἕνεκεν βασιλέως εὐσεβῶς ζῶντος, παρ' αὐτῶν τὰ τοιαῦτα κατὰ τῆς εὐσεβείας τολμᾶται. οἱ δὲ ᾐτιάσαντο προσθήκην τινὰ ἐν τῇ χειροτονίᾳ τῶν χειροτονουμένων γεγενημένην. ἐν αἰτίαις δὲ ἐποιοῦντο καὶ τὸν Θεσσαλονίκης, ἐπειδὴ σκανδαλίζεσθαι ἔλεγον κατ' αὐτοῦ, ἔν τισι τῶν πρὸς Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον ἀντιῤῥητικῶς αὐτῷ συγγεγραμμένων. ὁ δὲ Θεσσαλονίκης· λοιπὸν ὑμεῖς αὐτοῖς, εἶπε, τὰ ἐκείνων φρονεῖτε; οἱ δὲ κατὰ μίμησιν Ἀκινδύνου, ὡς ἐκεῖνος ἔξαρνος ἐγίνετο τοῦ καθηγησαμένου αὐτῷ τῆς πλάνης Βαρλαὰμ, οὕτως οὗτοι τούτων B ἀμφοτέρων. ὁ δὲ Θεσσαλονίκης ἀνθυποφέρων· καὶ μὴν, φησὶν, οἱ πλείους τῶν ἀντιλέγειν προῃρημένων ἡμῖν, φανερῶς τῆς Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου κακοδοξίας προϊστάμενοι, μέχρι καὶ εἰς δεῦρο ἀμεταμέλητοι διετέλεσαν, οἷς καὶ οἱ λοιποὶ συντεταγμένοι φανεροὶ πάντως εἰσὶ, πρὸς ἐκείνους ὥσπερ παράδειγμα, ἕνεκά γε δογμάτων ἀκριβῶς ἀφορῶντες.

Ἐπὶ τούτοις ἡ θεία σύνοδος, πρὸς ἣν φατὲ δυσχεραίνειν, φησὶ, προσθήκην, ἥτις οὐδὲ προσθήκη ἂν καλοῖτο δικαίως, ὡς ἀνάπτυξις οὖσα τῆς οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἀποκήρυξις Βαρλαάμ τε καὶ Ἀκινδύνου. ἣν οἱ μεμφό- C μενοι, δῆλοι πάντως τοῖς καὶ ὁπωσοῦν συνιεῖσιν, τὴν τοῦ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου ἀντιποιούμενοι· οἱ δὲ καὶ πάλιν ἠρνοῦντο μὴ τοῖς ἐκείνων στοιχεῖν. ὡς δὲ καὶ λέγειν ἤρξαντο, ἐν οἷς ἐσκανδαλίζοντο, λέξεσιν αὐταῖς ᾐτιῶντο, ἅπερ καὶ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνος πρότερον κατά τε τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τῶν μοναχῶν διεξῄεσαν. τῶν δὲ καὶ ἀπὸ τούτων δήλων γεγενημένων, τὰ ἐκείνων ἀνιάτως νοσούντων, ἔδοξε τῷ θειοτάτῳ καὶ ἁγίῳ βασιλεῖ, συνειρηκότος καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου καὶ πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου, ὡς ἂν τῆς περὶ τῶν προκειμένων δογμάτων ζητή- D σεως ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος βασανισθείσης, τὸ ἀληθὲς ἐν τούτοις διαγνωσθῇ. τοῦτο δὴ καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης ἐπαινέσαντος, ἐκεῖνοι παντελῶς ἀπηγόρευον. ἀλλὰ καὶ ἀπαιτούμενοι φανερὰν τὴν οἰκείαν περὶ τῶν προκειμένων ἐκθέσθαι δόξαν, οὐδαμῶς ἤθελον, πρόφασιν σκανδάλων τὰ προειρημένα ποιούμενοι. λόγων δὲ κινηθέντων πολλῶν κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνέλευσιν, τὰ μὲν τῆς ἐνστάσεως ταύτης διελύθη· κεκύρωται δὲ ἐγγράφως, ὡς ἂν ἐν τῇ δευτέρᾳ συνελεύσει ἄρξωνται μὲν οὗτοι δὴ, οἱ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν διαφερόμενοι, ὅθεν βούλωνται· εἶτα μετ' αὐτοὺς ὁ Θεσσαλονίκης ἀρξάμενος, ὅθεν ἂν βουληθῇ, E εἴπῃ πάντα τὰ κατὰ γνώμην αὐτῷ.

Συγκροτηθείσης δὲ καὶ δευτέρας συνελεύσεως, ἀπαντῶσι κἀκεῖνοι, καὶ ἀρξάμενοι εἶπον κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης, ὅσα ἐβούλοντο. ἀρξαμένου δὲ καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης πρὸς ἔπος τοῖς παρ' ἐκείνων προβεβλημένοις ἀπαντᾶν, τούς τε λόγους συνέχεον καὶ πρὸς φυγὴν ὥρμησαν. καὶ πολλὰ βιασθέντες, οὐκ ἠνέσχοντο παραμεῖναι. δόντες δὲ ὑποσχέσεις εἰς ἑτέραν συνέλευσιν ἐνδημῆσαι, πάλιν φεύγουσι μηδενὸς διώκοντος, πρὸ τοῦ νενομισμένου καιροῦ.

A da hæc audiendi. Vocati ſunt & iſti perturbatores, qui ſcindunt Eccleſiam, rogatique, cur ſub Imperatore pie vitam agente, talia auderent adverſus pietatem. Hi vero in cauſam adſignarunt additionem quamdam in ordinatione factam eorum qui in epiſcopatum promoventur. Theſſalonicenſem etiam inſimularunt, dicentes in eo ſe ſcandalizari, quod nonnulla ſcripſerit ad confutandum Barlaamum & Acindynum. Theſſalonicenſis autem, Vos igitur, inquit, in eadem atque illi ſententia eſtis? Hi vero Acindynum imitati, quemadmodum ille pernegabat ſibi ducem erroris Barlaamum exſtitiſſe, ſic iſti hos ambos abnegarunt. Theſſalonicenſis autem ſubjiciens; Atqui plerique ex iis, B inquit, quibus propoſitum fuit nobis contradicere, iidem Barlaami & Acindyni pravis opinionibus aperte ſuffragantes, hactenus obſtinati in ea voluntate perſtiterunt, quibus & vos ipſos conjunctos eſſe omnino manifeſtum eſt; quippe cum illos veluti propoſitum vobis exemplum ad imitandum inſpicitis, quantum ad dogmata propugnanda attinet.

Hic divina ſynodus. Quod ad illam, inquit, additionem attinet, quam dicitis a vobis improbari, quæ nec jure merito appellanda additio eſt, ut quæ explicatio ſextæ œcumenicæ ſynodi ſit; aliud ipſa nihil, niſi Barlaami & Acindyni exterminatio eſt: quam qui vituperant, C hos Barlaamo & Acindyno ſuffragari, qui ſunt vel minimum perſpicaces intelligunt. At illi rurſum negare, eorum ſe aſſectatores eſſe. Verum ut proferre cœperunt, in quibus ſcandalizarentur, conceptis verbis ea objiciebant, quæ Barlaamus & Acindynus adverſus Theſſalonicenſem & Monachos prius pertractarant. Cum vero ex his indiciis compertiſſimum eſſet eodem ipſos morbo teneri, nec ſanari poſſe; viſum eſt diviniſſimo & ſacroſancto Imperatori, de conſenſu ſanctiſſimi & œcumenici Patriarchæ, totiuſque ſanctæ ſynodi, ut de propoſitis dogmatibus inſtituta quæſtione & a capite ad calcem diligenter examinata, quid in illis veri eſſet, demum pateſieret. Et cum ipſe Theſſa- D lonicenſis conſilium valde probaret, illi omnino detrectabant. Sed & rogati ut ſuam ipſi dilucide de propoſitis rebus ſententiam aperirent, numquam id voluerunt, cauſati ſcandalo eſſe ea quæ dicta pridem fuiſſent. Multis deinde jactatis ſermonibus hac prima ſeſſione, ſoluta ea contentio eſt: ſcripto autem decreto ſancitum eſt, ut in ſeſſione ſecunda illi quidem, qui ab eccleſia diſſidebant, unde vellent, dicendi initium facerent: poſt illos deinde Theſſalonicenſis inciperet, unde ei luberet, verba facere pro ſua ſententia.

Coacta igitur ſecunda ſeſſione, etiam illi prodeunt, primique dixerunt adverſus Theſſalonicenſem, quæcumque voluerunt. Cum vero cœ- E piſſet Theſſalonicenſis per ſingula reſpondere iis quæ illi objeciſſent, confundebant ſermones, & fugam capeſſebant; nec quantacumque adhibita vi ſuſtinuerunt ibi manere. Data autem fide, futurum ut proxima ſeſſione præſto adeſſent, rurſum dant ſe fugæ nemine perſequente, ante conſtitutum tempus.

At

ANNO CHRISTI 1350.

At Theſſalonicenſis, juſſus a noſtro Dei gratia Imperatore, & a ſancta Dei Eccleſia, diſſeruit omnibus confidenter & prolixe de dogmatibus, de quibus in Eccleſia controverſia agebatur. Laudaverunt dicentem, & aſſenſi ſunt ei univerſi. Quod autem & iſtud addidit, aliud eſſe eam, quæ pro pietate refutatio ſuſcipitur, aliud fidei profeſſionem eſſe; neque in confutatione quidem neceſſe eſſe, ut is qui contradicit, voces ſuas ſingulas exquiſite perpendat, ut ait magnus Baſilius: At in confeſſione fidei exactam diſcuſſionem in omnibus ſervari & exigi: ac propterea, inquit, in his voluminibus quæ conſcripſi ad confutandos Barlaamum & Acindynum, conjunxi eam quam a ſanctis accepi confeſſionem fidei; ut quorum in manus hæc ſcripta noſtra inciderint, ex confeſſione perſpiciant quis ſit refutationis ſcopus; quæſivit potentiſſimus ac ſacroſanctus Imperator noſter & Rex hanc confeſſionem, allatamque legi præcepit. Quo peracto, rogatus eſt unuſquiſque, quid de ea ſentiret expromere. Nemo inventus eſt, qui de ea ferens ſententiam non eam ſummis efferret laudibus: nemo qui Theſſalonicenſem non ſimul miraretur, optaretque ſibi cum illis dogmatibus e vita decedere, & cum ea apparere coram judice vivorum & mortuorum, quo die publice reddenda ratio eſt. Ita finem accepit ſeſſio ſecunda.

Convocatur ſeſſio tertia. Adſunt illi etiam, ſuamque legi poſtulant confeſſionem fidei. Quod cum fieret, erat illud in fine appoſitum: *De Barlaamo autem & Acindyno ſic ſentimus, quemadmodum de his ſentit ſancta Dei Eccleſia.* Cum multi inter ea ſermones ſererentur, cœperunt qui dicebant Theſſalonicenſem criminari. Hæc autem ſumma criminationis fuit. Scripſiſſe eum perſæpe in quibuſdam ſuis commentationibus, duas & eo plures eſſe deitates, eaſque ſuperiores & inferiores. Cumque hoc ſæpius iterarent, ac circumſtrepentes eaſdem ſubinde voces objicerent; piiſſimus Imperator ſuper his fieri palam nobis juſſit, Utrum in his quæ dixiſtis, inquit, verba ipſa culpatis, an res per verba ſignificatas, an ſimul utraque? Nam ſi quidem de rebus diſceptatio eſt, quorſum cum umbra rei pugnas, in voce hærens? Examinandæ ſunt ipſæ res nudæ, & a Theologis quid in eis veri ſit inquirendum. Sin autem de rebus ipſis conſentitis, cur vocem incuſatis? Neque enim huc de vocibus diſceptaturi convenimus: *neque de nominibus*, ut ait Theologus, altercabimur: cum in verbis conſtet periculum eſſe nullum, mens ſi ſana ſit.

Ad hæc Theſſalonicenſis, De vocibus, inquit, parum mihi curæ eſt: *Neque enim apud nos in verbis, ſed in rebus veritas pietaſque conſiſtit*, ut Gregorius Theologus loquitur. De dogmatibus ac rebus ipſis ineundum mihi certamen eſt. Si quis de rebus aſſentiatur, de vocibus non contendo. Ad id autem quod adverſarii criminantur, hoc dico: Equidem duas aut plures ac diverſas in ſancta Trinitate deitates, ita ut alia quidem ſit Patris, alia vero Filii,

Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης προτραπεὶς παρά τε τοῦ ἐν Θεῷ βασιλέως ἡμῶν καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ὡμίλησε παῤῥησίᾳ πλατύτερον πᾶσι, περὶ τῶν προκειμένων εἰς ζήτησιν τῇ ἐκκλησίᾳ δογμάτων· καὶ πάντες καὶ ἐπῄνεσαν καὶ συνῄνεσαν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο προσέθηκε, λέγων, ὡς ἕτερόν ἐστιν ἡ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία, καὶ ἕτερον ἡ τῆς πίστεως ὁμολογία. καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἀντιλογίας οὐκ ἀνάγκη περὶ τὰς λέξεις ἀκριβολογεῖσθαι τὸν ἀντιλέγοντα, ὡς καὶ ὁ μέγας φησὶ Βασίλειος· ἐπὶ δὲ τῆς ὁμολογίας, ἀκρίβεια διὰ πάντων τηρεῖται καὶ ζητεῖται· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐμαυτοῦ πρὸς Βαρλαὰμ καὶ Ἀκίνδυνον ἀντιῤῥητικοῖς λόγοις συνέταξα, καὶ ἣν παρὰ τῶν ἁγίων ἐδεξάμην ὁμολογίαν τῆς πίστεως· ἵνα οἱ ἐντυγχάνοντες τοῖς ἡμετέροις, ἐκ τῆς ὁμολογίας μανθάνοιεν τὸν τῆς ἀντιλογίας σκοπόν· ἐζήτησεν ὁ κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν· καὶ προκομισθείσης, ἀναγνωσθῆναι ταύτην ἐκέλευσεν. οὗ γεγονότος, ἕκαστος ἠρωτήθη, ὡς εἶχε γνώμης περὶ ταύτης εἰπεῖν. καὶ οὐδεὶς ἦν ὃς οὐκ ἐγκωμίων ἐμπλήσθη περὶ ἐκείνης ἀποφαινόμενος, ἅμα τόν τε Θεσσαλονίκης θαυμάζων, καὶ εὐχόμενος ἑαυτῷ τοῖς τῆς ὁμολογίας ἐκείνης συναπελθεῖν δόγμασι, καὶ μετ' ἐκείνης ἐμφανισθῆναι τῷ κριτῇ ζώντων καὶ νεκρῶν, κατὰ τὴν τῆς κοινῆς ἀπολογίας ἡμέραν. καὶ ἡ μὲν δευτέρα συνέλευσις ἐν τούτοις ἐτελεύτησεν.

Συγκροτεῖται δὲ καὶ ἡ μετ' αὐτήν. ἀπαντήσαντες δὲ κἀκεῖνοι, τὴν οἰκείαν ὁμολογίαν ἀναγνωσθῆναι ζητοῦσιν. οὗ γεγενημένου, ἐν τῷ τέλει καὶ τοῦτο προσκείμενον ἦν. περὶ δὲ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου ταύτης περὶ ἐκείνων ἐχόμεθα γνώμης, ὡς καὶ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία περὶ τούτων φρονεῖ. πολλῶν δὲ μεταξὺ λόγων κινηθέντων, ἤρξαντο οἱ διαφερόμενοι τῆς κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης κατηγορίας. ἡ δὲ ἦν τοιάδε. ὡς ἄρα ἔν τισι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων γράφει πολλάκις δύο καὶ πολλὰς θεότητας, καὶ ταύτας ὑπερκειμένας καὶ ὑφειμένας. καὶ τοῦτον τὸν λόγον πολλάκις εἰπόντων καὶ περικροτησάντων, καὶ ταύτας δὴ τὰς φωνὰς καταιτιωμένων, ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἐπὶ τούτοις γενέσθαι ἡμῖν φανερὸν ἐκέλευσεν· πότερον τῶν λαληθέντων ἐν αἰτίᾳ ποιεῖσθε τὰς λέξεις αὐτὰς, ἢ τὰ διὰ τῶν λέξεων δηλούμενα πράγματα, ἢ καὶ ἀμφότερα; εἰ μὲν γὰρ ὁ πόλεμος πρὸς τὰ πράγματα, τί τῇ σκιᾷ τοῦ πράγματος πολεμεῖς, τῇ λέξει παρακαθήμενος. ἐξεταστέον γὰρ δὴ αὐτὰ γυμνὰ τὰ πράγματα, καὶ παρὰ τῶν θεολόγων τὴν ἐν τούτοις ἀλήθειαν ζητητέον. εἰ δὲ τοῖς πράγμασι σύμφωνοι διαπελεῖτε, τί λέξει μέμφεσθε. ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐ λέξεων ἕνεκεν ἐνταῦθα συνεληλύθαμεν· οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν ὀνομάτων, κατὰ τὸν θεολόγον, ζυγομαχήσομεν· κίνδυνον οὐδένα εἰδότες περὶ τὰς λέξεις, ἐὰν ὁ νοῦς ὑγιαίνειν δοκῇ.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Θεσσαλονίκης, λέξεων ἐμοὶ λόγος ὀλίγος, ἔφη· οὐ γὰρ ἐν ῥήμασιν ἡμῖν, ἀλλ' ἐν πράγμασιν ἡ ἀλήθειά τε καὶ ἡ εὐσέβεια, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον. περὶ δὲ δογμάτων καὶ πραγμάτων τὸν ἀγῶνα ποιοῦμαι. κἄν τις ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὁμοφωνῇ, πρὸς τὰς λέξεις οὐ διαφέρομαι. πρὸς δὲ τὴν παρὰ τῶν λεγόντων κατηγορίαν, ἐκεῖνο λέγω. δύο μὲν ἐγὼ θεότητας ἢ πολλὰς καὶ

ANNO CHRISTI 1350.

καὶ διαφόρους ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, ὡς ἄλλην μὲν εἶναι τοῦ πατρὸς, ἄλλην δὲ τοῦ υἱοῦ, ἄλλην δὲ τοῦ πνεύματος, οὔτε ἐφρόνησα, οὔτε φρονῶ, οὔτε μὴν φρονήσω τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ καὶ τοὺς οὕτω φρονοῦντας, καθυποβάλλω τῷ ἀναθέματι. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι φημὶ θεότητα, ἐκτὸς τῆς τρισυποστάτου θεότητος· οὔτε οὐσίαν θείαν ἢ ἀγγελικὴν, οὔτε ὑπόστασιν, κατὰ τὸν μέγαν Διονύσιον· ἀλλ' ἐνεργείας θείας καὶ προόδους τινὰς φύσει προσούσας καὶ ἐξ ἀϊδίου τῷ Θεῷ, τῷ τῆς θεότητος ὀνόματι προσηγόρευσα, τοῖς ἁγίοις οἰόμενος σύμφωνα λέγειν. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα, εἶπον ἂν, μὴ πρὸς ἀνάγκην ἦλθον, παρὰ τοῦ ἀντιλέγοντος, καὶ κατὰ ἀντιπαράστασιν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀγωνιζόμενος, μόνην ἄκτιστον λέγοντα θεότητα, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ· πᾶσαν δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν θείαν, τῆς οὐσίας διαφέρουσαν, εἰς κτίσμα κατασπῶντα. ἄλλως τε καὶ τοῦτ' εἶπον, οὐ πολλὰς συνάγων ἐντεῦθεν θεότητας, ὡς αὐτοὶ καταψεύδονται. καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων, τῶν τε ἄλλων καὶ τῆς ὁμολογίας. ἐν πᾶσι γὰρ οὕτω τοῦτο προάγεται παρ' ἐμοῦ, ὡς ὑπὸ τῶν ἀντιλεγόντων μὲν λεγόμενον, ὑπ' ἐμοῦ δὲ μὴ στεργόμενον· μίαν γὰρ οἶδα θεότητα, τὴν αὐτὴν τρισυπόστατον, καὶ παντοδύναμον, καὶ ἐνεργῆ. πλὴν οὔτε τότε περὶ τῶν λέξεων ὁ σκοπός ἐμοὶ, ἀλλ' ἅπας ὁ ἀγὼν περὶ τῶν πραγμάτων. οὔτε νῦν περὶ ὀνομάτων καὶ συλλαβῶν διαφέρομαι· ἀλλὰ τῶν πραγμάτων εὐσεβῶς ἀνακηρυχθέντων, Χριστοῦ χάριτι ἕτοιμός εἰμι πᾶν ὅπερ ἂν ἡ θεία σύνοδος περὶ τῶν λέξεων διαγνῷ, στέρξαι καὶ ἀποδέξασθαι: ἐφ' οἷς ὅ, τε εὐσεβέστατος καὶ γαληνότατος βασιλεὺς, καὶ ἡ θεία σύνοδος τὸν Θεσσαλονίκης ἀποδεξάμενοι, διὰ πάντων, τῆς εὐσεβοῦς διανοίας, ἣ περὶ τὰ θεῖα κεχρημένος διατελεῖ, καὶ μάλιστα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτὸν ἐπαινέσαντες, θεότητας μὲν δύο ἢ πολλὰς, ἢ ὅλως ἀριθμὸν θεοτήτων, μήτε λέγεσθαι μήτε μὴν νοεῖσθαι, ἀσφαλῶς διωρίσαντο· μηδὲ γὰρ εἰρῆσθαι τοῦτο παρὰ τῶν θεολόγων ῥητῶς. τὴν διαφορὰν μέντοι οὐσίας θείας καὶ θείας ἐνεργείας, ἢ καὶ θείων ἐνεργειῶν, καὶ μάλα καὶ νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι προετρέψαντο· διαῤῥήδην τοῦ τοιούτου δόγματος παρὰ τῆς ἐκκλησίας κεκηρυγμένου, ὡς καὶ κάτω δειχθήσεται. ὁ δὲ Θεσσαλονίκης, προθύμως καὶ λίαν ἀσμένως τοῦτο κατεδέξατο· καὶ ἡ μὲν τρίτη συνέλευσις ἐν τούτοις ἐτελεύτησεν.

Γενομένης δὲ καὶ τετάρτης, ἤρξαντο πάλιν οἱ διαφερόμενοι λέξεις τινὰς αἰτιᾶσθαι, ἐμφερομένας ἐν τοῖς τοῦ Θεσσαλονίκης συγγράμμασι, τῶν πραγμάτων ἀφέμενοι· τοῦ δὲ θειοτάτου βασιλέως καὶ τῆς συνόδου τῆς τῶν πραγμάτων ἐξετάσεως γινομένων, καὶ παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεολόγων τὰς ἀποδείξεις τῶν προβεβλημένων ζητούντων, προεκομίσθη ὁ κατὰ τοῦ Βαρλαὰμ ἐκτεθεὶς συνοδικὸς Τόμος. ὃς ἀναγνωσθεὶς κελεύσει θείᾳ τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως ἡμῶν, κοινωνοὺς διὰ πάντων τῆς τοῦ Βαρλαὰμ κακοδοξίας τοὺς διαφερομένους ἀπέδειξεν. οὐ γὰρ ἠνέσχοντο μὴ διὰ τέλους ἀντιλέγειν τοῖς ἐκεῖ γεγραμμένοις, περί τε ἄλλων, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ θειοτάτου φωτὸς τῆς τοῦ κυρίου μεταμορφώσεως. οὐ μὴν ἀλλ' ἐρωτωμένων, τοῦ τε Θεσσαλονίκης, καὶ τῶν διαφερομένων τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἔχουσι δόξης περὶ τοῦ θειοτάτου φωτός· ὁ μὲν δι' ὧν [illegible] καὶ

& alia Spiritus ſancti, neque ſenſi, neque ſentio, neque unquam gratia Chriſti adjuvante ſentiam: ſed & ſic ſentientes, anathemate damno. Sed neque aliud quidpiam dico deitatem eſſe, præter tripliciter ſubſiſtentem deitatem: Neque eſſentiam divinam vel angelicam, neque hypoſtaſim, ut magnus Dionyſius docet; ſed operationes divinas & proceſſiones quaſdam naturaliter Deo & ab æterno inexſiſtentes, deitatis vocabulo nuncupavi, arbitratus me ſanctis Patribus conſentanea dicere. At neque hæc ipſa proferrem, niſi me in hanc neceſſitatem adverſarius conjeciſſet, ut & criminationem depellerem, & adverſus ipſum decertarem, qui ſolam increatam deitatem dicit eſſentiam Dei eſſe; omnem vero virtutem & operationem divinam ab eſſentia diſtinctam, in ordinem rerum creatarum dejicit. Deinde vero hoc ipſum dixi, non multas exinde colligens deitates, ut iſti mentiuntur: nam id certe liquet tum ex aliis meis lucubrationibus, tum ex confeſſione fidei. In omnibus enim ſic illud a me profertur, ut ab adverſariis quidem prolatum, a me vero haud certe ſuſceptum. Unicam enim novi deitatem, eamdemque tripliciter ſubſiſtentem, omnipotentem, & operatricem. Neque tunc quidem de vocibus cogitabam, ſed omnis diſceptatio de rebus fuit. Neque nunc de nominibus & ſyllabis litigo: ſed dummodo res prædicentur ut pie decet, Chriſti gratia adjuvante paratus ſum quidquid ſacroſancta ſynodus de vocibus ſtatuet, proſequi & amplecti. Tum piiſſimus ac ſereniſſimus Imperator, & ſacroſancta ſynodus comprobata in omnibus Theſſalonicenſis animo erga res divinas ſemper religioſo, maxime vero laudata manſuetudine ac facilitate; deitates quidem duas aut plures, aut omnino numerum deitatum neque dici neque cogitari oportere certo definierunt, neque enim id eſſe expreſſe ſic proditum a Theologis. Diſtinctionem porro eſſentiæ divinæ & divinæ operationis, ſive etiam divinarum operationum, valde cohortati ſunt ut omnes intelligerent ac proferrent: cum tale dogma ab Eccleſia luculenter & aperte prædicetur, quemadmodum inferius demonſtrabitur. Theſſalonicenſis autem iſtud alacriter lubenterque ſuſcepit. Sic tertia ſeſſio finem accepit.

Facta ſeſſione quarta, cœperunt rurſus qui contradicebant, voces quaſdam, rebus neglectis, in Theſſalonicenſis lucubrationibus carpere. At cum diviniſſimus Imperator & ſynodus rerum ipſarum examini ſtuderent, flagitarentque demonſtrari ex Theologis eccleſiaſticis ea quæ objicerentur, exhibitus eſt Tomus ſynodicus adverſus Barlaamum editus. Qui ubi lectus eſt divino juſſu ſereniſſimi noſtri Imperatoris, diſſidentes oſtendit in omnibus ſocios eſſe pravæ Barlaami ſententiæ. Neque enim ſuſtinuerunt non uſque in finem contradicere his quæ ibi conſcripta ſunt, tum de aliis capitibus, tum vero in primis de diviniſſimo lumine Dominicæ Transformationis. Quin etiam cum rogarentur, tum Theſſalonicenſis, tum qui ab Eccleſia diſſidebant, quid de illo divi-

ANNO CHRISTI 1350.

divinissimo lumine ſentirent; ille quidem, tum ex iis quæ dixit, tum ex iis quæ cunctis auſcultanti ex ſuis elucubrationibus legit, in omnibus viſus eſt cum Theologorum ſententia eſſe conjunctiſſimus. Illi e contrario tum in his quæ dixerunt, tum in his quæ deprehenſi ſunt conſcribere, convicti ſunt bipartiri in creata & increata unicam deitatem Patris & Filii & Spiritus ſancti; dum eſſentiam Dei quidem increatam dicerent deitatem, omni carentem virtute & operatione divina; omnem vero virtutem & operationem Dei, & omnino ejus omnipotentiam rejicerent ac negarent; Deumque in rerum creatarum ordinem pertraherent, duas dicentes ipſum deitates, increatam utique & creatam, excellentiorem & reipſa deteriorem; quandoquidem & quod effulſit in Thabor deitatis lumen, interdum quidem eſſentiam Dei nuncupant, interdum vero apparitionem & velamen & ſpeciem & rem creatam: ita ut ſecundum illos idem res creata & eſſentia Dei ſit. Exhibuit autem Theſſalonicenſis ſcripta ipſorum propria manu exarata, in quibus cum culpabant, quod increatum eſſe affirmaret illud diviniſſimum lumen & illuſtrationem, nec tamen eſſe Dei eſſentiam; ea quoque, in quibus Theſſalonicenſem arguebant, quaſi multas induceret deitates; quandoquidem divinas omnes & tribus ſubſiſtentiis communes virtutes atque operationes increatas eſſe contenderet. Sic manifeſte deprehenſi ſunt non de vocibus tantum certare; ſed nullum inter divinam eſſentiam & divinam operationem diſcrimen admittere, neque increatam eſſe divinam & omnipotentem operationem profiteri. Quapropter prolatis Eccleſiæ Theologis, lecta ſunt ex magno Baſilio, tum alia multa, tum quæ ſequuntur.

Si enim nihil prorſus in Deo ſecundum rationem Eunomius conſiderat, ne humanis titulis & appellationibus Deum cohoneſtare videatur; cuncta perinde eſſentiam fatebitur, quæ Deo tribuuntur. Quomodo ergo non ridiculum ſit, vim creativam eſſentiam eſſe profiteri; vim providendi, rurſus eſſentiam, vim præſciendi ſimiliter; & ut ſemel dicam, omnem operationem eſſentiam ponere?

Ex Theologo Damaſceno, ubi de duabus operationibus diſſerit, quæ ſunt in Domino noſtro JESU Chriſto, dicit: *Sciendum eſt, aliud eſſe operationem, aliud operativum, atque aliud eſſe operatum, aliud operans. Siquidem operatio eſt effectivus & eſſentialis naturæ motus. Operativum, natura ipſa, ex qua procedit operatio. Operatum, operationis effectus eſt. Operans, qui operatione utitur, hoc eſt, ipſamet hypoſtaſis.*

Divus Maximus, in capitulo quod inſcripſit, *Ex diſputatione in ſecretario. Prorſus neceſſe eſt*, inquit, *in Chriſto voluntates prædicari & operationes, & valde neceſſe. Nihil enim eorum quæ ſunt, abſque naturali operatione ſubſiſtit. Nam ſancti Patres aperte dicunt, neque eſſe, neque agnoſci, abſque eſſentiali ſua operatione qualemcumque naturam.*

Quoniam vero ſuis illi dictis, non modo adverſus ſingulos ſanctorum pugnabant, verum

A ὧν ἀνέγνω εἰς ἐπήκοον πάντων ἐκ τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων, διὰ πάντων ἀνεφαίνετο, ἀσφαλῶς τῆς τῶν θεολόγων διανοίας ἐξηρτημένος. οἱ δὲ, δι' ὧν τε εἶπον καὶ ὧν ἑάλωσαν συγγραφόμενοι, ἐξηλέγχθησαν διχοτομοῦντες εἰς κτιστὴν καὶ ἄκτιστον τὴν μίαν θεότητα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τῷ, τὴν μὲν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἄκτιστον λέγειν θεότητα, ἐστερημένην πάσης δυνάμεως καὶ ἐνεργείας θείας· πᾶσαν δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν Θεοῦ, καὶ ἁπλῶς τὸ τούτου παντοδύναμον ἀθετοῦντές τε καὶ ἀρνούμενοι· καὶ εἰς κτίσματα κατασπῶντες τὸν Θεὸν, καὶ B δύο λέγοντες αὐτὸ θεότητας, ἄκτιστόν τε καὶ κτιστὴν, ὑπερκειμένην τε καὶ ὑφειμένην ὄντως· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν τῷ Θαβωρίῳ λάμψαν τῆς θεότητος φῶς, ποτὲ μὲν οὐσίαν ἔλεγον εἶναι Θεοῦ, ποτὲ δὲ φάσμα καὶ παραπέτασμα καὶ ἴνδαλμα καὶ κτίσμα· ὡς εἶναι κατ' αὐτοὺς τὸ αὐτὸ κτίσμα καὶ οὐσίαν Θεοῦ. προεκομίσθησαν δὲ παρὰ τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ γράμματα ἐκείνων οἰκειόχειρα, ἐν οἷς κατηγόρουν αὐτοῦ, ἄκτιστον εἶναι λέγοντος τὸ θειότατον ἐκεῖνο φῶς καὶ ἔλλαμψιν, ἀλλ' οὐκ οὐσίαν Θεοῦ. ἀλλὰ καὶ δι' ὧν κατηγόρουν τοῦ Θεσσαλονίκης, ὡς πολλὰς λέγοντος θεότητας, ἐπειδήπερ πάσας τὰς θείας καὶ κοινὰς τῶν τριῶν ὑποστάσεων C δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας ἀκτίστους εἶναι διατείνεται· φανεροὶ γεγόνασι, ὡς οὐ πρὸς τὰς λέξεις αὐτοῖς ὁ πόλεμος, ἀλλ' οὔτε διαφορὰν θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας, οὔτε μὴν ἄκτιστον εἶναι τὴν θείαν καὶ παντοδύναμον ἐνέργειαν νομίζουσι. ἐφ' οἷς προτεθέντων τῶν θεολόγων τῆς ἐκκλησίας, ἀνεγνώσθη ἀπὸ μὲν τοῦ μεγάλου Βασιλείου πολλά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ ταῦτα.

Εἰ γὰρ οὐδὲν ὅλως ἐπὶ Θεοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὁ Εὐνόμιος θεωρεῖ, ἵνα μὴ δόξῃ ἀνθρωπίναις τὸν Θεὸν σεμνύνειν προσηγορίαις, πάντα ὁμοίως οὐσίαν ὁμολογήσει τὰ ἐπιλεγόμενα τῷ Θεῷ. D πῶς οὖν οὐ καταγέλαστον, τὸ δημιουργικὸν οὐσίαν εἶναι λέγειν. τὸ προνοητικὸν πάλιν οὐσίαν, τὸ προγνωστικὸν ὡσαύτως, καὶ ἁπαξαπλῶς πᾶσαν ἐνέργειαν οὐσίαν τίθεσθαι.

Ἀπὸ δὲ τοῦ θεολόγου Δαμασκηνοῦ, ἐν οἷς περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν τῶν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ διδάσκει, λέγων· ἰστέον ὡς ἄλλο ἐστὶν ἐνέργεια καὶ ἄλλο ἐνεργητικὸν, καὶ ἄλλο ἐνέργημα, καὶ ἄλλο ἐνεργῶν. ἐνέργεια μὲν οὖν ἐστιν, ἡ δραστικὴ καὶ οὐσιώδης τῆς φύσεως κίνησις· ἐνεργητικὸν δὲ, ἡ φύσις, ἐξ ἧς ἡ ἐνέργεια πρόεισιν· ἐνέργημα δὲ, τὸ τῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα· E ἐνεργῶν δὲ ὁ κεχρημένος τῇ ἐνεργείᾳ, ἤτοι ἡ ὑπόστασις.

Ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ, ἐκ τῆς ἐπὶ σεκρέτου διαλέξεως. πάντως φησὶν ἀνάγκη ἐπὶ Χριστοῦ θελήσεις λέγεσθαι καὶ ἐνεργείας, καὶ πᾶσα ἀνάγκη· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων χωρὶς ἐνεργείας φυσικῆς ὑφέστηκεν. οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες φανερῶς λέγουσι, μήτε εἶναι μήτε γινώσκεσθαι χωρὶς τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας τὴν οἱανδήποτε φύσιν.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἔλεγον, μὴ μόνον τοῖς ἁγίοις διετέλουν καθ' ἕνα μαχόμενοι, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτῇ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰ-

κουμενι-

ANNO CHRISTI 1350.

κουμενικὴν ἕκτην σύνοδον ἀνατρέπειν καὶ καταλύειν ἐπεχείρουν· ἢ δῆλον οὐκ ἄλλος ἦν ὁ σκοπὸς, περὶ δὲ τῶν φυσικῶν θελημάτων καὶ τῶν δύο φυσικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐν τῷ κυρίῳ καὶ Θεῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ πᾶσα ἡ πρόθεσις γέγονεν· καὶ ἦν ἀνάγκη διὰ ταῦτα προκομισθῆναι τῆς τοιαύτης συνόδου πρακτικὰ, καὶ ἀναγνωσθῆναι, καὶ ἀπὸ τούτων τὸ εὐσεβὲς ἀνακηρυχθῆναι, τὰ μὲν προετέθησαν ἐπὶ τοῦ μέσου οἱ δ' εὐθὺς ἅμα τῷ προτεθῆναι, ἀνέκραξαν· μὴ τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου, ἀλλὰ τὸν ὅρον μόνον ἀναγνωσθῆ. τῆς δὲ θείας συνόδου διαπορουμένης ὅ, τί ποτε βούλεται ἡ τοιαύτη φωνὴ, καὶ ἀνθ' ὅτου περ ἀποδοκιμάζουσι, καὶ οὐ B δέχονται τὰ πρακτικὰ, ἐκεῖνοι καὶ οὕτω τῆς αὐτῆς περιέργου κακονοίας καὶ διεστραμμένης γνώμης, οὐδ' ὁπωσοῦν ἀφίσαντο, τῶν πρακτικῶν μηδόλως προσιέμενοι τὴν τούτοις κελεύσει θείᾳ τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως ἡμῶν, ἀνεγνώσθη ῥῆσις ἀπὸ τοῦ συνήθως ἐπὶ ἄμβωνος ἀναγινωσκομένου τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας συνοδικοῦ, ἥτις καὶ ἐπὶ λέξεως ἔχει οὕτως. τοῖς ἀποβαλλομένοις τὰς τῶν ἁγίων πατέρων φωνὰς τὰς ἐπὶ συστάσει τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐκφωνηθείσας, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Ἀμβροσίου, Ἀμφιλοχίου, τοῦ θεηγόρου Λέοντος τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν C λοιπῶν, ἔτι τε καὶ τὰ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων πρακτικὰ, τῆς τετάρτης φημὶ, καὶ τῆς ἕκτης μὴ κατασπαζομένοις, ἀνάθεμα. ἔτι τούτοις ἀνεγνώσθη καὶ ῥῆσις τῶν πρακτικῶν ἔχουσα ἐπὶ λέξεως οὕτως· τίς γὰρ, εἰ καὶ βραδὺς εἴη πρὸς τὸ νοῆσαι, οὐ θεωρήσει, ὅπερ πᾶσι φαίνεται, ὅτι ἀδύνατον καὶ παρὰ τὴν τάξιν τῆς φύσεως ἐστὶν δύνασθαι εἶναι φύσιν, καὶ ἐνέργειαν μὴ ἔχειν φύσεως· ὅπερ οὐδὲ ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν ποτε ἐδοκιμάσθη λέγεσθαι, οἵτινες πάσας τὰς ἀνθρωπίνας πανουργίας καὶ σκολιὰς ζητήσεις κατὰ τῆς ὀρθότητος τῆς πίστεως, καὶ συναθροισμοὺς ταῖς φιλοτιμίαις αὐτῶν προσφόρους D ἐξεῦρον. πῶς οὖν ὅπερ ὑπὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἐρρέθη ποτὲ, ὑπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν τετόλμηται εὑρεθῆναι, ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνήσεται προτεθῆναι· ἵνα τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, τῆς θείας δηλονότι καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, ὧν τινων αἱ ἰδιότητες ἀκέραιοι εἶναι γνωρίζονται ἐν Χριστῷ, μίαν ἔχωσιν ἐνέργειαν; τίς ποτε ὀρθῶς φρονῶν δυνήσεται ἀποδεῖξαι; ὁπόταν ἐὰν μία ἐστὶν, εἴπωσιν ἡ ἀΐδιος λεχθήσεται, θεία ἢ ἀνθρωπίνη, ἄκτιστος ἢ κτιστή. ἡ αὐτὴ ἥτις καὶ τοῦ πατρός ἐστιν, ἢ ἑτέρα παρὰ τὸν πατέρα. εἰ τοίνυν μία ἐστὶν ἡ αὐτὴ, μία καὶ τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, κοινή ἐστιν, ὅπερ ἀλλόκοτον E ἐστὶ λέγεσθαι. οὐκοῦν ἐπὰν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ ἄνθρωπός ἐστι, τὰ ἀνθρώπινα ἐνεργήσας ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοίως αὐτῷ καὶ ὁ πατὴρ ἐνήργησε φυσικῶς· ἐπειδὴ ἃ ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ἐπεὶ, ὅπερ ἡ ἀλήθεια περιέχει, ἐν ὅσῳ ἀνθρώπινά τινα ἐνήργησεν ὁ Χριστὸς, πρὸς μόνον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς υἱοῦ ἐπαναφέρεται. ἅτινα οὐκ ἔστι τὰ αὐτὰ οἷα καὶ τοῦ πατρός. κατ' ἄλλο γὰρ δηλονότι καὶ ἄλλο ἐνήργησεν ὁ Χριστὸς, ἵνα κατὰ τὴν θεότητα ἃ ποιεῖ ὁ πατὴρ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιῇ· καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἃ εἰσὶ τοῦ ἀνθρώπου ἴδια, ὁ αὐτὸς οὗτος ἐνεργεῖ ὡς ἄνθρωπος, ἐπειδὴ ἀληθής ἐστι καὶ Θεὸς ἄνθρωπος. ὅθεν καὶ ἀληθῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ αὐτὸς οὗτος εἷς ὢν ἔχει φυσικὰς ἐνεργείας, τὴν θείαν δηλονότι καὶ τὴν ἀν-

A etiam jam ipſam ſanctam & œcumenicam ſynodum funditus evertere ac reſcindere moliebantur; quæ nihil aliud ſpectavit, quam ut duas naturales voluntates, & duas naturales operationes in Domino ac Deo noſtro JESU Chriſto omnino adſtrueret; atque idcirco neceſſe fuit Acta exhiberi prælegique illius ſynodi, atque ex illorum fide prædicari pietatem: in medium prolata ea ſunt. At illi continuo, ubi ea propoſita fuere, exclamarunt, Ne Acta ſynodi, ſed definitionem ſolum perlege. Ambigente autem ſancta ſynodo, quid ſibi vellet ea vox, & quamobrem reſpuerent nec ſuſciperent Acta ipſa; illi ab ea affectata malevolentia perverſaque ſententia ne minimum quidem abſcedere, B nullomodo admittentes ut Acta legerentur. Interim divino juſſu ſereniſſimi noſtri Imperatoris lecta ſententia eſt excerpta ex Synodico quod in ambone legi mos eſt Dominica Orthodoxiæ: quæ ſententia ad verbum ſic habet: *His qui rejiciunt dicta ſanctorum Patrum, quæ ad confirmanda recta dogmata Eccleſiæ Dei protulerunt; Athanaſii, Cyrilli, Ambroſii, Amphilochii, deiloqui Leonis ſanctiſſimi archiepiſcopi ſenioris Romæ, & ceterorum; adhuc autem & Acta conciliorum œcumenicorum, quarti, inquam, & ſexti non amplectuntur, anathema ſit.* Tum lecta etiam ſententia ex Actis eſt, quæ ſic habet totidem verbis: *Quis enim, quamvis ſit tardus ingenio, non intelligat, quod omnibus patet; C fieri non poſſe, & præter natura conditionem eſſe, ut aliqua natura ſit, quæ natura non habeat operationem? Id enimvero neque ab hæreticis dici comprobatum eſt; qui tamen omnes humanas calliditates & pravas quæſtiones adverſus rectam fidem, & alias atque alias adjuvenere artes ſuæ improbitati accommodatas. Quomodo igitur quod neque a ſanctis Patribus dictum eſt aliquando, & quod neque ipſi profani hæretici auſi ſunt excogitare, poterit hoc tempore petulanter proferri: ut duarum in Chriſto naturarum, divinæ videlicet & humanæ, quarum proprietates integræ agnoſcuntur in Chriſto, unicam habeant operationem? Quis aliquando recte ſapiens id poterit demonſtrare? Quandoquidem ſi unica eſt, dicant, num temporalis il- D la dicenda ſit, an æterna; divina, an humana; creata, an increata; eadem quæ & in Patre eſt, an diverſa a Patre. Si igitur una vel eadem eſt divinitatis & humanitatis Chriſti, communis utrique eſt; id quod eſt dictu abſurdum. Igitur quoniam Dei Filius, Deus idem & homo eſt, dum humana operabatur in terra, eadem atque ille naturaliter operabatur Pater: ſiquidem quæ Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Certe, ut veritas habet, in quantum humana quadam operatus eſt Chriſtus, id ad ſolam perſonam ipſius refertur, quæ Filius eſt: quæ non eadem ſunt quæ & Patris. Nam ſecundum aliud nimirum & aliud operatus eſt Chriſtus, ut ſecundum deitatem, E quæ facit Pater, eadem & Filius ſimiliter faciat: & ſecundum humanitatem, quæ ſunt hominis propria idem ipſe operatur ut homo, quoniam verus ipſe eſt Deus & homo. Unde & vere creditur idem ipſe, quamvis ſit unus, habere naturales operationes, divinam videlicet & humanam, increa-*

Sive Dominica 2. Quadrageſimæ.

crea- θρω-

ANNO CHRISTI 1350.

creatam & creatam, ut verus & perfectus Deus, & verus ac perfectus homo, unus & idem Mediator Dei & hominum Dominus JESUS *Chriſtus.*

Iterum ex iiſdem Actis producta eſt alia ſententia, quæ ad verbum ſic habet: *Utriuſque naturæ utrumque novimus operationem; eſſentialem dico & naturalem & congruentem; indiviſe procedentem ex utraque eſſentia & natura, ſecundum inſitam ei naturalem & eſſentialem qualitatem, quæque indiviſam ſimul & inconfuſam utriuſque eſſentiæ operationem pariter inferat. Hoc enim & operationum in Chriſto diſcrimen facit; quemadmodum ſane & naturarum, eo quod naturæ ſunt.*

B Sed & quam poſtulabant definitionem, ea lecta eſt ad verbum ſic: *Præſens & œcumenica ſynodus fideliter ſuſcipiens & apertis manibus, tum ſanctiſſimi ac beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Agathonis factam ſuggeſtionem ad piiſſimum noſtrum Imperatorem.* Et poſt aliqua: *Secuta ſanctas & œcumenicas quinque ſynodos, & ſanctos eximioſque Patres, & iiſdem conſentiens confitetur, Dominum noſtrum* JESUM *Chriſtum, verum Deum noſtrum, unum e ſancta & conſubſtantiali ac vivifica Trinitate, perfectum in divinitate, & eumdem perfectum in humanitate, per omnia nobis ſimilem, abſque peccato; ante ſæcula quidem ex Patre natum, ſecundum divinitatem: in noviſſimis diebus eumdem propter nos & propter noſtram* C *ſalutem, ex Spiritu ſancto & Maria virgine proprie ac vere Deipara, ſecundum humanitatem; unum eumdemque Chriſtum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis, inconfuſe, immutabiliter, inſeparabiliter, indiviſe manifeſtatum; nullo modo naturarum diſcrimine ſublato propter unionem: quin immo ſervata proprietate utriuſque naturæ, & in unam coeunte perſonam, unamque hypoſtaſim: non in duas perſonas partitum ſive diviſum: ſed unum eumdemque Filium unigenitum, Deum Verbum, Dominum* JESUM *Chriſtum, quemadmodum olim Propheta de ipſo, & ipſe nos docuit* JESUS *Chriſtus, & ſanctorum Patrum noſtrorum ſymbolum erudivit.* D *Et duas naturales volitiones ſive voluntates in ipſo, & duas naturales operationes inſeparabiliter, immutabiliter, indiviſe, inconfuſe, juxta ſanctorum doctrinam ſimiliter prædicamus. Et duas quidem naturales voluntates, non contrarias, abſit, quemadmodum impii dixere hæretici: ſed humanam ipſius voluntatem obſequentem, non repugnantem aut reluctantem, ſed potius ſubjectam divinæ ipſius atque omnipotenti voluntati.*

Hæc ubi lecta ſunt, ſimiles ſurdis fuere hæreſeos coryphæi, unum atque omnino indiſcretum clamantes atque contendentes eſſe divinam increatamque eſſentiam, & divinam increatamque ejus operationem: proferentes & dicta quædam; E quorum alterum fuit divini & Confeſſoris Maximi; alterum, ſancti Confeſſoris Theodori Grapti, pervertentes ea praveque interpretantes juxta ſuam impietatem. Quomodo enim divinus Maximus bellum Dei operationi illaturus eſſet, qui pro duabus in Chriſto operatio-

A θρωπίνην· τὴν ἄκτιστον καὶ τὴν κτιστήν, ὡς ἀληθινὸς καὶ τέλειος Θεός, καὶ ἀληθινὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, εἷς ὁ αὐτὸς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κύριος Ἰησοῦς Χριστός,

Καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν πρακτικῶν προεκομίσθη ἑτέρα ῥῆσις, ἔχουσα ἐπὶ λέξεως οὕτω. τῆς ἑκατέρας φύσεως ἑκατέραν ἴσμεν ἐνέργειαν, τὴν οὐσιώδη λέγω καὶ φυσικὴν καὶ κατάλληλον· ἀδιαιρέτως προϊοῦσαν ἐξ ἑκατέρας οὐσίας καὶ φύσεως, κατὰ τὴν ἐμπεφυκυῖαν αὐτῇ φυσικὴν καὶ οὐσιώδη ποιότητα, καὶ τὴν ἀμέριστον ὁμοῦ καὶ ἀσύγχυτον θατέρας οὐσίας συνεπαγομένην ἐνέργειαν. τοῦ- B το γὰρ καὶ τῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ Χριστοῦ ποιεῖ τὸ διάφορον, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ εἶναι τὰς φύσεις, τῶν φύσεων.

Ἀλλὰ καὶ ὁ παρ' αὐτῶν ζητούμενος ὅρος ἀναγνωσθεὶς εἶχεν ἐπὶ λέξεως οὕτως. ἡ παροῦσα καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, πιστῶς δεξαμένη καὶ ὑπτίαις χερσὶν ἀσπαζομένη, τήν τε τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀγάθωνος γενομένην ἀναφορὰν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν βασιλέα. καὶ μετά τινα. ἑπομένη ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς πέντε συνόδοις, καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ ἐκκρίτοις πατράσι, καὶ συμφώνως ὁρίζουσα, ὁμολογεῖ, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν ἕνα τῆς ἁγίας καὶ C ὁμοουσίου καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας· πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, κατὰ τὴν θεότητα· ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν, τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, τῆς κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως, ἀδιαιρέτως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνω- D σιν· σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης. οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱὸν μονογενῆ, Θεὸν Λόγον, κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, καθάπερ ἄνω οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς Ἰησοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε, καὶ τὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἐξεπαίδευσε σύμβολον. καὶ δύο φυσικὰς θελήσεις ἤτοι θελήματα ἐν αὐτῷ, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας, ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀμερίστως, ἀσυγχύτως, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων διδασκαλίαν, ὡσαύτως κηρύττομεν. καὶ δύο μὲν φυσικὰ θελήματα, οὐχ ὑπεναντία, μὴ γένοιτο, κα- E θὼς οἱ ἀσεβεῖς ἔφησαν αἱρετικοί, ἀλλ' ἑπόμενον τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ θέλημα, καὶ μὴ ἀντιπῖπτον, ἢ ἀντιπαλαῖον· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑποτασσόμενον τῷ θείῳ αὐτοῦ καὶ πανσθενεῖ θελήματι.

Τούτων δὲ ἀναγνωσθέντων, κωφοῖς ἐοίκεσαν οἱ τῆς αἱρέσεως προεξάρχοντες, [illegible] ἓν καὶ ταὐτὸ ἀδιάφορον βοῶντες καὶ διατεινόμενοι τὴν θείαν τε καὶ ἄκτιστον οὐσίαν, καὶ τὴν θείαν καὶ ἄκτιστον ταύτης ἐνέργειαν. προφέροντες καὶ ῥητά, ὧν τὸ μὲν ἦν τοῦ θείου καὶ ὁμολογητοῦ Μαξίμου, τὸ δὲ, τοῦ ἐν ἁγίοις ὁμολογητοῦ Θεοδώρου τοῦ Γραπτοῦ, διαστρέφοντες καὶ παρερμηνεύοντες πρὸς τὴν οἰκείαν δυσσέβειαν. πῶς γὰρ ἂν ὁ θεῖος Μάξιμος, τῇ τοῦ Θεοῦ ἐνεργείᾳ πολέμιος [illegible] ὁ [illegible] ὑπὲρ τῶν ἐν Χριστῷ δύο ἐνεργειῶν, τῆς τε θείας δηλαδὴ καὶ τῆς ἀνθρωπί-

ANNO CHRISTI 1350.

A νης, δρόμους μὲν ἠλάθη τοσούτους, γλῶτταν δὲ τὴν θεοφθόγγον ἐκείνην ἀφῄρηται, χεῖρα δὲ ἐκκέκοπται· καὶ τέλος ἀειφυγίαν καταδικασθείς, μαρτυρικὸν γενναίως ἠσπάσατο θάνατον. τῶν δὲ καὶ ἔτι ἀντιλεγόντων, καὶ προφερόντων τῷ Θεσσαλονίκης θεότητα λέγοντι τὴν θείαν ἐνέργειαν, ἀνεγνώσθησαν ῥήσεις τῶν ἁγίων, τοῦ μὲν μεγάλου Βασιλείου, ἐν οἷς πρὸς Εὐστάθιον τὸν ἰατρὸν γράφει, οὐκ οἶδα ὅπως ἐπὶ τὴν τῆς φύσεως ἔνδειξιν, τὴν προσηγορίαν τῆς θεότητος φέρουσιν, οἱ πάντα κατασκευάζοντες, ὥσπερ οὐκ ἀκηκοότες παρὰ τῆς γραφῆς, ὅτι χειροτονητὴ φύσις οὐ γίνεται. Μωσῆς δὲ τῶν Αἰγυπτίων ἐχειροτονήθη Θεός, οὕτω πρὸς αὐτὸν εἰπόντος τοῦ χρηματίζοντος ὅτι θεόν σε δέδωκα B τῷ Φαραώ. οὐκοῦν ἐξουσίας τινὸς εἴτε ἐποπτικῆς εἴτε ἐνεργητικῆς ἔνδειξιν ἡ προσηγορία φέρει. ἡ δὲ θεία φύσις, ἐν πᾶσι τοῖς ἐπινοουμένοις ὀνόμασι, καθώς ἐστι, μένει ἀσήμαντος, ὡς ὁ ἡμέτερος λόγος.

Τοῦ δὲ Νύσσης, ἐν τῷ περὶ θεότητος υἱοῦ καὶ πνεύματος, λέγοντος, φασὶν οἱ πνευματομάχοι, φύσεως εἶναι σημαντικὴν τὴν θεότητα. ἡμεῖς δὲ φαμέν, ὅτι ὄνομα σημαντικὸν ἡ θεία φύσις ἢ οὐκ ἔχει, ἢ ἡμῖν οὐκ ἔχει. ἀλλ' εἴ τι καὶ λέγεται, εἴτε παρὰ τῆς ἀνθρωπίνης συνηθείας, εἴτε παρὰ τῆς θείας γραφῆς τῶν περὶ αὐτὴν ἀποσημανθέντων ἐ- C στί τι. αὐτὴ δὲ ἡ θεία φύσις, ἄφραστός τε καὶ ἀνεκφώνητος μένει, ὑπερβαίνουσα πᾶσαν τὴν διὰ φωνῆς σημασίαν. λαβέτωσαν δὲ τῆς αὐτῶν ἀνοήτου σημασίας τὸν ὄφιν κατήγορον, ὃς δείκνυσιν ὅτι τὸ τῆς θεότητος ὄνομα, τῆς ὁρατικῆς ἐνεργείας τὴν σημασίαν ἔχει. συμβουλεύων γὰρ ἅψασθαι τῶν ἀπηγορευμένων, τοῦτο ἐπαγγέλλεται, ὅτι ἀνοιγήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί. ὁρᾷς ὅτι τὴν θεατικὴν ἐνέργειαν προσμαρτυρεῖ τῇ φωνῇ τῆς θεότητος; οὐ γάρ ἐστι θεάσασθαί τι μὴ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνοιχθέντων. οὐκοῦν οὐχὶ φύσιν, ἀλλὰ τὴν θεατικὴν δύναμιν, ἡ τῆς θεότητος D προσηγορία παρίστησιν. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς πρὸς Ἀβλάβιον γράφων, Θεός, φησίν, ἐνεργοῦντα δηλοῖ· θεότης δέ, ἐνέργειαν· οὐδὲν δὲ τῶν τριῶν ἐνέργεια, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνεργοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

Οὕτω δὲ διὰ πάντων τούτων ἐξεληλεγμένοι, προσεκλήθησαν παρὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς μετάνοιαν, πολλὰ πρότερον τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως ἡμῶν, μὴ ἀποπηδῆσαι τοῦ καλοῦ τῆς μετανοίας φαρμάκου, λόγοις πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν καὶ χάριεν ἔχουσι παρακεκληκότος αὐτούς. οἱ δὲ οὐ κατεδέξαντο, ἄντικρυς λέγοντες, τὰς ὁδούς σου εἰδέναι οὐ βουλόμεθα. ἐμμένοντες γὰρ οἷς κακῶς ἔγνωσαν ἐξ ἀρχῆς. διὰ τοῦτο κελεύσει θείᾳ τοῦ κρατίστου βασι- E λέως ἡμῶν καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἀνεγνώσθη Τόμος ἐπὶ καθαιρέσει μὲν προβὰς πρὸ καιροῦ τινος, τοῦ Ἐφέσου, τοῦ Γάνου, καὶ ἑτέρων, ὡς τὰ Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου νενοσηκότων· μήπω δὲ εἰς ἔργον προβάς, διὰ τὸ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν καὶ μετάνοιαν ἀναμένειν, καὶ πᾶσι τρόποις καὶ μηχαναῖς ἀνακαλεῖσθαι ταύτην ὅλῃ προθυμίᾳ τε καὶ σπουδῇ. καὶ ἀναγνωσθέντος, ἤρξατο ὁ τιμιώτατος μέγας χαρτοφύλαξ καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔθος, ἐρωτᾶν ἕκαστον ὅπερ ἔχει περὶ τῶν κατὰ μέρος λα[illegible]

A nibus, divina videlicet & humana, tantis fatigatus eſt curſibus, cuique lingua illa deiloqua adempta eſt, & manus præciſa: qui denique perpetuo damnatus exſilio, fortiter in martyrio mortem excepit? Illis autem adhuc contradicentibus, & cum Theſſalonicenſi opponerent, quod deitatem diceret divinam operationem; lectæ ſunt ſententiæ ſanctorum. Et Baſilii Magni quidem, in epiſtola ad Euſtathium medicum. *Neſcio quomodo ad naturam ſignificandam deitatis appellationem pertrahunt, qui nihil intentatum relinquunt, quaſi non audierint ex ſcriptura, Naturam non fieri per ordinationem. Moſes enimvero ordinatus eſt Ægyptiorum Deus; divino ad ipſum oraculo reſpondente:* Dedi te Deum B Pharaoni. *Itaque poteſtatis alicujus ſive inſpectricis ſive operatricis ſignificationem appellatio ea infert. Divina autem natura quantalibet excogitentur nomina, qualis eſt in ſe manet inexplicabilis, ut noſtra quidem fert ſententia.* Epiſt. 80. Exod. 7. 1.

Nyſſenus porro in oratione de deitate Filii & Spiritus, ſic ait: *Ajunt Pneumatomachi, naturæ eſſe ſignificativam vocem deitatis. Nos autem dicimus: Nomen ſignificativum natura divina vel non habet, vel nobis non habet. Sed ſi quid etiam ſive humana conſuetudine dicitur, ſive in divinis ſcripturis, quidpiam eorum eſt quæ circa il-* C *lam deſignantur. Ipſa vero natura divina ineffabili manet, ita ut nec ulla poſſit voce exprimi, & omnem longe ſuperet vocum ſignificationem. Accipiant autem ſui ipſorum inſipientis intellectus accuſatorem ſerpentem; ſiquidem oſtendit, nomen deitatis ſignificationem habere facultatis videndi. Cum enim is ſuaderet vetita attingere, hoc pollicitus eſt:* Aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dii. *Vides facultatem aſpiciendi atteſtari eum eſſe vocabulo deitatis parem? Neque enim uſuvenit; ut quidpiam quis niſi oculis apertis aſpiciat. Non igitur naturam, ſed aſpiciendi facultatem deitatis appellatio menti exhibet.* Idem rurſus ad Ablavium ſcribens; *Deus*, inquit, *operantem ſignificat; deitas vero, operationem, nullum autem e tribus* D *operatio eſt; ſed potius operans unumquodque eorum eſt.* Gen. 3. 5.

Cum hi eſſent igitur per hæc omnia ſic convicti, ab Eccleſia invitati ſunt ad pœnitentiam, poſtquam prius ſereniſſimus Imperator noſter, ne præclarum pœnitentiæ remedium abjicerent, lenibus verbis eoſdem cohortatus eſſet, & appoſitis ad perſuadendum. At illi non admiſerunt, palam dicentes, *Vias tuas ſcire noluimus.* In his enim perſtiterunt, quæ ab initio male didicerant. Idcirco divino juſſu potentiſſimi Imperatoris noſtri, atque ſanctiſſimi & œcumenici Patriarchæ, lectus eſt tomus, qui E proderat ante aliquod tempus ad depoſitionem Epheſii, Ganii, & aliorum, utpote qui Barlaami & Acindyni morbo laborarent; necdum tamen decretum ad rem ipſam perductum fuerat, ob exſpectatam eorum converſionem & pœnitentiam, & ut omnibus modis atque artibus ſummo deſiderio ſtudioque ad eam revocarent. Eo perlecto cœpit venerabilis magnus Chartophylax, idemque ſupremus philoſophorum, eccleſiaſtico more unumquemque interrogare, quid ſen- Job 21. 14. ex Græc.

ANNO CHRISTI 1350.

ſentiret de dogmaticis capitibus, quæ fuerant ſingulatim prolata & examinata. Omnes uno ore tamquam uno afflati ſpiritu, cum unione Deo decentem diſcretionem ac differentiam divinæ eſſentiæ & operationis manifeſte confeſſi ſunt, Theologos ſecuti: increatam vero divinam operationem, utique & eſſentiam, profeſſi: deitatem vero ipſam hanc divinam operationem nuncupari ab iiſdem Theologis accipientes, lubenter aſſenſerunt.

Rogatus interim ſanctiſſimus & œcumenicus patriarcha, ut etiam ipſe ſententiam ſuam proferret, diſſeruit prius de differentia divinæ eſſentiæ & divinæ operationis. Cumque a ſanctis enarratos diſtinctionis modos enucleate & ſingulatim explicuiſſet; atque unitionem & inſeparabilitatem illius a divina eſſentia demonſtraſſet; inter quæ & increatam operationem atque deitatem appellatam eſſe a ſanctis docuit: totus deinde fuit in cohortando eos qui diſſidebant, excitans, increpans, arguens, modis omnibus ad pœnitentiam eoſdem invitans, & ut cum ſanctis & cum ſacroſancta ſynodo conſentirent, ſummo deſiderio ſtudioque ex Dei amore obſecrans. Ut autem illos etiam ſic vidit eſſe inſanabiles, & in prioribus blaſphemiis obfirmatos, reſpuere omnino pœnitentiam, zelum aſſumens dignum ſeipſo, ac virtute qua præditus a puero fuit; dignum throno cui inſidebat, Epheſi Gannique epiſcopos pontificalibus inſignibus & omni ſacerdotio exuit, ei quoque ſententiæ ſuffragante ſacroſancta ſynodo. Alii vero eorum ſodales, & qui fuerunt ſectæ principes, & qui ſunt iſtos male ſecuti, condemnationem ſecum habentes dimittuntur; quibuſdam veniam precantibus, & per pœnitentiam conſecutis. Sic illa ſeſſio finem accepit.

Diebus exinde paucis intermiſſis, ſic jubente ſereniſſimo & ſacroſancto Imperatore noſtro, ac pœnitentiæ januam his qui diſſidebant ea ratione ſapienter aperiente; cum illi adhuc inſanabiles eſſent, æquum viſum eſt ſynodum alteram rurſum congregari; ut inſtituto examine manifeſtior fieret de rebus propoſitis veritas fidei, ex iis quæ de Deo ſancti prodiderunt. Ea igitur coacta, cum intereſſe heterodoxi noluiſſent, ſed id omnino recuſaſſent; juſſit piiſſimus Imperator, multis dogmaticis capitibus ad inquirendum propoſitis: Primum quidem, An ſit in Deo quæ Deum deceat diſtinctio eſſentiæ & operationis. Deinde diſtinctione comprobata, utrum operatio hæc ipſa creata ſit, an increata. Tertium, ſi quidem increata oſtendatur eſſe divina hæc operatio, quomodo quis effugiat, ne Deus propterea compoſitus exiſtimetur, quod heterodoxi objectare audent eccleſiæ Dei. Quartum, An vox deitatis non de eſſentia ſolum, ſed etiam de divina operatione a Theologis prædicetur. Nam ex eo duplicis deitatis fœdum errorem adſcribunt Eccleſiæ Dei, qui bellum ei indicunt. Quintum, Utrum Theologi aliqua ratione ſuperiorem eſſentiam operatione eſſe pronuncient; quoniam & iſtud adverſarii in reprehenſionem vertunt. Denique,

των τε καὶ ἐξετασθέντων δογματικῶν κεφαλαίων. καὶ πάντες ἑνὶ στόματι ὡς ἐξ ἑνὸς κινούμενοι πνεύματος, μετὰ τῆς ἑνώσεως καὶ θεοπρεπῆ διάκρισιν καὶ διαφορὰν τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας φανερῶς ὡμολογήκασι, τοῖς θεολόγοις ἑπόμενοι. ἄκτιστόν τε τὴν θείαν ἐνέργειαν, τὰ δῆτα καὶ τὴν οὐσίαν ἐξέστερξαν. καὶ θεότητα καὶ ταύτην δὴ τὴν θείαν ἐνέργειαν, ὀνομάζεσθαι παρὰ τῶν αὐτῶν θεολόγων ἀκούσαντες, ἀσμένως ἐδέξαντο.

Ἐπὶ τούτοις ἐρωτηθεὶς καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης καὶ αὐτὸς τὴν οἰκείαν γνώμην ἐξενεγκεῖν, λόγον τε διεξελθὼν πρότερον περὶ διαφορᾶς θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας, καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων λεγομένους τῆς διαφορᾶς τρόπους, πάντα καλῶς καὶ κατὰ μέρος διακρινήσας, ἔτι τε καὶ τὸ ἡνωμένον καὶ ἀχώριστον ταύτης πρὸς τὴν θείαν οὐσίαν ἀποδείξας, ἐν οἷς καὶ ἄκτιστον ἐνέργειαν καὶ θεότητα παρὰ τῶν ἁγίων εἰρῆσθαι ἀπεφήνατο, τὸ πρὸς τοὺς διαφερομένους ἔπειτα παραινετικὸς ὅλος ἐγένετο, παρακαλῶν, νουθετῶν, ἐλέγχων· πᾶσι τρόποις πρὸς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐκκαλούμενος, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ τὴν ἱερὰν σύνοδον συμφωνίαν, μετ' ἔτι πλείστης προθυμίας καὶ σπουδῆς θεοφιλῶς προτρεπόμενος. ὡς δὲ καὶ οὕτω τούτους ἑώρα ἀνιάτως ἔχοντας, τῶν τε προτέρων βλασφημιῶν ἐχομένους καθάπαξ, καὶ τὴν μετάνοιαν παντάπασιν ἀποσειομένους, ζῆλον ἀναλαβὼν ἄξιον μὲν ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἐκ παιδὸς ἀρετῆς, ἄξιον δὲ τοῦ θρόνου, τὸν μὲν Ἐφέσου καὶ τὸν Γάνου τῶν ἀρχιερατικῶν συμβόλων καὶ πάσης ἱερωσύνης ἀπογυμνοῖ, τοῦτο καὶ τῆς ἱερᾶς συμψηφισαμένης συνόδου. οἱ δὲ σὺν αὐτοῖς ἕτεροι, οἵ τε τῆς αἱρέσεως προεστάμενοι, καὶ οἱ τούτοις κακῶς ἑπόμενοι, τὴν καταδίκην μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες, ἀποπέμπονται, τινῶν συγγνώμην αἰτησάντων, καὶ διὰ μετανοίας ταύτης τετυχηκότων· καὶ ἡ μὲν συνέλευσις αὕτη ἐν τούτοις ἐπλάτησε.

Ἡμέραι δ' ἐξ ἐκείνου παρερρύησαν ὀλίγαι, οὕτω τοῦ γαληνοτάτου καὶ ἁγίου βασιλέως ἡμῶν κελεύσαντος, καὶ μετανοίας ἐντεῦθεν θύραν τοῖς διαφερομένοις σοφῶς ὑπανοίγοντος· τῶν δὲ καὶ ἔτι ἀνιάτως ἐχόντων, ἔδοξε δίκαιον, σύνοδον ἑτέραν πάλιν συγκροτηθῆναι, ὥστε διὰ ἐξετάσεως, φανερωτέραν γενέσθαι περὶ τῶν προβεβλημένων τὴν τῆς εὐσεβείας ἀλήθειαν, ἐκ τῶν τοῖς ἁγίοις θεολογημένων. καὶ δὴ γινομένης, τῶν ἑτεροδόξων ἀπαντῆσαι μὴ βουληθέντων, ἀλλ' ἀπειπόντων τοῦτο καθάπαξ, ὁ εὐσεβέστατος ἐκέλευσε βασιλεύς, πολλῶν δογματικῶν κεφαλαίων προβεβλημένων εἰς ζήτησιν· πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ἐπὶ Θεοῦ θεοπρεπὴς διάκρισις οὐσίας καὶ ἐνεργείας. ἔπειτα διακρίσεως ἀναφανείσης, πότερον ἡ ἐνέργεια αὕτη κτιστή ἐστιν, ἢ ἄκτιστος· τρίτον δέ, εἴγε ἄκτιστος ἀποδειχθείη ἡ θεοπρεπὴς αὕτη ἐνέργεια, πῶς ἄν τις ἐκφύγοι τὸ μὴ παρὰ τοῦτο σύνθετον τὸν Θεὸν a) νομίζειν, ὅπερ οἱ ἑτεροδοξοῦντες προφέρειν τολμῶσι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. τέταρτον δέ, εἴγε ἡ φωνὴ τῆς θεότητος οὐκ ἐπὶ τῆς οὐσίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς θείας ἐνεργείας παρὰ τῶν θεολόγων ὑμνεῖται. καὶ ἐκ τούτου γὰρ τὴν τῆς διθεΐας ἀμορφίαν, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ καταχέουσιν οἱ ταύτης πολέμιοι. πέμπτον δέ, εἴπερ οἱ θεολόγοι κατά τι τὴν οὐσίαν τῆς ἐνεργείας ὑπερκεῖσθαί φασιν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τοῖς ἐναντιουμένοις ὑπὸ μέμψιν τελεῖ. καὶ λοιπὸν

Θεοῦ

ANNO CHRISTI 1350.

Θεοῦ μετεχομένου, πότερον κατὰ τὴν οὐσίαν μετοχή, ἢ κατὰ τὴν ἐνέργειαν. τοσούτων προκειμένων ἡμῖν ζητημάτων ἀρτίως, οὐ χρὴ περὶ πάντων ὁμοῦ ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτως, ἡ τοῦ ζητουμένου κατάληψις οὐδαμῶς ἀκριβής, οὐδὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν πρόθεσιν· ἀλλὰ περὶ ἑκάστου ἰδίᾳ διαλαβόντες, a) ὃ δὴ τοῖς ἀπλανέσι χρώμενοι τοῖς σεπτοῖς θεολόγοις.

a) al. ὧδε.

Καὶ πρῶτον εἰ δοκεῖ περὶ τοῦ πρώτου λέγωμεν, ἆρ' ἐστὶ θεοπρεπὴς διάκρισις ἐπὶ Θεοῦ οὐσίας καὶ ἐνεργείας· ὅπερ τοῖς διαφερομένοις ἀπείρηται, πολλά τε ἄλλα ἄτοπα καὶ πολυθεΐαν ἐκ τούτου συνάγειν οἰομένοις· ἢ ταυτὸν πάντη καὶ ἀδιάφορον.

Ταῦτα τοῦ κρατίστου βασιλέως κελεύσαντος, ἡ θεία σύνοδος τοῖς λεγομένοις προσέχουσα, οὐκ ἄλλην εἶπον ἴσμεν ὁδόν, θειότατε βασιλεῦ, ῥᾳδίως πρὸς ἀλήθειαν φέρουσαν, ἢ ταύτην ἣν ἀρτίως ἡμῖν ὑπέδειξας· καὶ τῶν θεολόγων ὡς ἔχουσι περὶ τούτων γνώμης εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθέντων, ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ μετὰ τοῦ ἡνωμένου καὶ τὸ διακεκριμένον τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας πρεσβεύοντες, ἄθεοί τε εἰσὶ καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἀτόποις ἑαυτοὺς περιβάλλουσι. κατὰ γὰρ τὸν μέγαν Διονύσιον, τὸ μηδεμίαν δύναμιν ἢ ἐνέργειαν ἔχον, οὔτε ἐστίν, οὔτε τί ἐστιν· οὔτε ἐστὶ παντελῶς αὐτοῦ θέσις ἢ ἀφαίρεσις. τὸ δὲ ἔχον, οὗ ἔχει κατά τι διαφέρει πάντως. εἰ οὖν οὐκ ἔστι διαφορὰ τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας, οὐκ ἔστιν ἔχειν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ἐνέργειαν. τὸ δὲ μὴ ἔχον ἐνέργειαν, ἀνενέργητόν ἐστι. τὸ δὲ ἀνενέργητον, καὶ ἀνύπαρκτον.

Τοῦ δὲ θεοφόρου Δαμασκηνοῦ γράφοντος· ἔργον μὲν θείας φύσεως ἡ προαιώνιος γέννησις· ἔργον δὲ θείας θελήσεως, ἡ κτίσις. καὶ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου· τὸ μὲν ποιεῖν, ἐνεργείας ἐστί· φύσεως δὲ τὸ γεννᾶν· φύσις δὲ καὶ ἐνέργεια οὐ ταυτόν. οἱ ἀδιάφορον εἶναι λέγοντες τὴν θείαν οὐσίαν καὶ τὴν θείαν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ κατ' ἐκεῖνον τῆς φύσεως ἐστὶ τὸ γεννᾶν, ἔτι δὲ κατ' αὐτοὺς ἀδιάφορος τῆς φύσεως ἐνέργεια· ἔσται κατ' αὐτοὺς καὶ τῆς ἐνεργείας τὸ γεννᾶν· καὶ οὕτω τὰ ποιήματα, ἔσονται γεννήματα ἀΐδια, ὡς ἐκ τῆς θείας φύσεως ὄντα. ἐπεὶ δὲ πάλιν τῆς ἐνεργείας ἐστὶ τὸ ποιεῖν, ἡ δὲ φύσις ἀδιάφορος τῇ ἐνεργείᾳ, κατ' αὐτοὺς τῆς φύσεως ἔσται τὸ ποιεῖν. καὶ οὕτω κατ' αὐτοὺς τὰ ἐκ τῆς φύσεως ἔσονται ποιήματα.

Καὶ πάλιν, τοῦ αὐτοῦ γράφοντος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν πρὸς Ἑρμείαν διαλόγων, πρὸς δὲ τούτοις ἅπαντα πεποιῆσθαί φαμεν ἐξ ἐνεργείας Θεοῦ, πῦρ τε τὸ καυστικόν, καὶ μὴν καὶ τὸ ὕδωρ διαψύχειν εἰδός· οἱ ταυτὸν καὶ ἀδιάφορον οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν εἶναι λέγοντες, ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας τό, τε πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ λέγειν ἀναγκασθήσονται· καὶ οὕτω τῆς Ἑλλήνων πλάνης χείρων ἡ νῦν κακοδοξία καθέστηκεν· εἴπερ ἐκεῖνοι τὴν λογικὴν μόνην ψυχὴν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐνόμισαν· οὗτοι δέ γε καὶ τὰ ὑλικὰ δὴ ταῦτα καὶ αἰσθητὰ σώματα.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν. ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν εἰρηκότος, ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν ὁμιλίᾳ ἑξηκοστῇ τῆς εἰς τὸ τοιοῦτον εὐαγγέλιον ἑρμηνείας τοῦτο διασαφῶν τὸ ῥητόν, κατὰ τὴν δύναμιν ἐνταῦθα φησὶν εἰρῆσθαι αὐτό. καὶ γὰρ περὶ ταύτης ἦν ὁ λόγος αὐτῷ.

cum Deus participatur, utrum ſecundum eſſentiam participatio ſit, an ſecundum operationem. Cum tot propoſitæ modo nobis quæſtiones ſint, non oportet de omnibus ſimul inſtitui diſputationem. Sic enim fieret, ut quæſiti nulla foret exacta comprehenſio, neque qualem animo propoſuimus: ſed unamquamque ſingulatim aſſumentes, venerandos Theologos proferemus, qui ſunt ab omni errore liberi.

Ac primum, ſi placet, de primo dicamus: An Deo conveniens diſcretio ſit eſſentiæ & operationis; (quod eſt a diſſidentibus pernegatum, qui multa alia abſurda, ipſamque ex eo deorum multitudinem colligere ſe arbitrantur;) an vero idem ſit & indiſcretum.

Hæc ubi juſſit potentiſſimus Imperator, dictis animum intendens ſacroſancta ſynodus, Haud aliam, inquiunt, viam novimus, diviniſſime Imperator, quæ ex facili ducat ad veritatem, præter eam, quam modo nobis ipſe præmonſtraſti. Et Theologis quid de his ſentirent perlectis, ita ut omnes exaudirent, oſtenſum eſt, eos qui cum unitione diſcretionem divinæ eſſentiæ & operationis non adſtruerent, impios eſſe, & multis aliis abſurdis ſe ipſos implicare. Nam ſecundum magnum Dionyſium, *Quod nullam virtutem aut operationem habet, neque eſt, neque eſt aliquid, neque ejus omnino affirmatio aut negatio eſt*. Quod autem habet, ab eo quod habet ſecundum quid omnino differt. Si igitur non eſt diſtinctio divinæ eſſentiæ & operationis, non habet Dei eſſentia operationem. Quod autem non habet operationem, expers operandi eſt. Quod eſt autem expers operandi, id neque exſiſtens eſt.

De divinis nominibus.

Damaſceno autem deifero ſcribente, *Opus quidem eſt divinæ naturæ ea generatio quæ ſæcula antecedit: opus autem eſt divinæ voluntatis, creatio*. Et ſancto Cyrillo: *Facere quidem, operationis eſt: natura vero, gignere. Natura autem & operatio non ſunt idem*: Qui diſtingui negant divinam eſſentiam & divinam operationem; cum ſecundum illum naturæ ſit gignere; & ſecundum iſtos indiſcreta ſit ab eſſentia operatio, erit ſecundum illos & operationis proprium gignere: & ſic erunt quæ facta ſunt, ab æterno genita, quippe quæ ſint ex divina natura. Quoniam vero rurſum operationis eſt facere, natura vero ab operatione non diſcernitur, ſecundum ipſos proprium erit naturæ facere: & ſic ſecundum eoſdem ex natura erunt quæ ſunt facta.

Ac rurſum, cum ſcribat idem in ſecundo dialogo ad Hermiam; *Ad hæc omnia ex operatione Dei facta eſſe dicimus, & ignem combuſtivum, & aquam quæ refrigerare novit*: qui dicunt quid unum & indiſcretum eſſe eſſentiam & operationem, ex eſſentia Dei & ignem & aquam eſſe cogentur confiteri. Sic porro nunc exſiſtet prava opinio pejor errore gentilium: ſiquidem illi rationalem animam dumtaxat ex eſſentia Dei eſſe arbitrati ſunt: hi vero etiam materialia ipſa & ſenſibilia corpora.

Sed & Domino ac Deo noſtro dicente in Evangelio Joannis, *Ego & Pater unum ſumus*, divinus Chryſoſtomus in homilia LX. in illud ipſum Evangelium, explanans effatum illud, *Secundum virtutem ibi dictum illud eſſe* a Chriſto refert;

Joan. 10. 30.

ANNO CHRISTI 1350.

refert: *quoniam de ea omnis ei ſermo erat. Quod ſi virtus eſt eadem, eadem manifeſte eſſentia eſt.* Et poſt pauca: *Neque enim poteſt alia per aliam, ſive eſſentia, ſive virtus agnoſci.* Et rurſus in eodem Evangelio, Apoſtolo Philippo dicente;
Joan. 14. 8. *Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis:* divinus idem Chryſoſtomus in ea ipſa homilia
Homil. 63. dicit: *Videamus*, inquit, *quid Philippus quærat videre: numquid ſapientiam Patris? numquid bonitatem? Minime vero: ſed ipſum quid tandem ſit Deus, ipſam eſſentiam.* Iterumque idem, Apoſtoli dictum exponens, ex epiſtola ad Romanos, ubi ait, *Prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax. Prudentiam*, inquit, *carnis, malitiam vocat; & prudentiam ſpiritus gratiam quæ datur; & operationem temperatam bono propoſito; nuſquam hic de hypoſtaſi aut de eſſentiis diſſerens.* Rurſus idem Chryſoſtomus, in eo ſermone, in quo exponit illud; *Pone manum tuam ſuper femur meum, & jura:* hæc ad verbum dicit: *Candelabrum verum fuit caro Dominica, quæ ſancti Spiritus illuſtrationes ſeptemplici gratia exhibuit.* Egreditur enim, *inquit Iſaias*, virga de radice Jeſſe, & flos ex ipſa aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini. *Qualis? Qui multiplex operationibus eſt; & natura ingens. Requieſcet ſpiritus Dei, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, ſpiritus timoris Dei. Septem gratias ſancti Spiritus, quæ requieſcunt in corpore Dominico; has figuravit in typo candelabri ſeptem lucernarum.* Rurſum divinus idem Chryſoſtomus, in ſermone de Spiritu ſancto: *Non omnia*, inquit, *dona quiſquam accipit, no quis gratiam exiſtimet eſſe naturam.*

[illegible] 8. 6. [illegible] 13. — Tome 6. Homil. 4. — Geneſ. 24. 2. — Iſai. 11. 1.

B

C

Sed & ſancto martyre ac philoſopho Juſtino ſcribente; *Cum Deus eſſentiam habeat ut ſit, voluntatem ut faciat:* quiſquis aufert eſſentiæ & voluntatis diſtinctionem, is exſiſtentiam Dei aufert & vim faciendi: annon manifeſte qui diſtinctionem reſpuunt, ipſi & Deum negare, & fatum aſſerere convincuntur? Nam ſecundum divinum Joannem Damaſcenum, *Operatio eſt & ipſa volitio*, quemadmodum in XXXVI. dogmaticorum capitum de operatione perſpicue aperit. Cum enim prius tum de aliis rebus, tum de volitione humana ac divina dixiſſet, ſtatim ſubjungit, in ipſo principio capitis ſubſequentis, hæc totidem verbis: Noſſe oportet, omnes antea commemoratas virtutes, tum cognoſcitivas, tum vitales, & naturales & artificiales, operationes nuncupari. Eſt enim operatio, naturalis cujuſque eſſentiæ vis & motio, qua ſolum caret quod non exſiſtit.

D

His igitur tam clare & explicate expoſitis, & diſtinctione valde dilucide, neque enim aliter poterat, commonſtrata; *non in perſuabilibus humanæ ſapientiæ verbis*, juxta divinum Paulum, ſed in his quæ docuit Spiritus ſanctus, ſcriptis ſcilicet quæ divino ſpiritu afflati de rebus divinis Patres condiderunt; oportuit, inquit divina ſynodus, eos qui quoquo modo conati eſſent ſuper hoc contradicere, nunc certe, ſin minus antea, contentionis morbum ex animis ſuis religioſe depellere; & communibus noſtris ducibus ac magiſtris pietatis, alacriter maxime velle morem gerere, qui tantum non omni tuba.

E

A αὐτῷ. εἰ δὲ ἡ δύναμις ἡ αὐτὴ, εὔδηλον ὅτι καὶ ἡ οὐσία. καὶ μετὰ βραχέα· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἄλλην δι' ἄλλης, οὔτε οὐσίαν, οὔτε δύναμιν μαθεῖν. καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ εὐαγγελίῳ, τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου εἰπόντος· κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν· ὁ θεῖος οὗτος Χρυσόστομος ἐν τῇ αὐτῇ ὁμιλίᾳ, ἴδωμεν, φησὶν, τί ὁ Φίλιππος ζητεῖ ἰδεῖν. ἆρα τὴν σοφίαν τοῦ πατρὸς, ἆρα τὴν ἀγαθότητα; οὐχί. ἀλλ' αὐτὸ ὅ, τί ποτέ ἐστιν ὁ Θεὸς, αὐτὴν τὴν οὐσίαν. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς, τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν ἐξηγούμενος, τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς, τὸ λέγον· τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. φρόνημα, εἶπε, σαρκὸς, τὴν κακίαν φησί· καὶ φρόνημα πνεύματος, τὴν χάριν τὴν διδομένην, καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν τῇ προαιρέσει κιρνωμένην τῇ χρηστῇ, οὐδαμοῦ περὶ ὑποστάσεως ἐνταῦθα καὶ οὐσίας διαλεγόμενος. καὶ αὖθις ὁ αὐτὸς Χρυσόστομος, ἐν τῷ λόγῳ ἐν ᾧ ἐξηγεῖται τὸ, Θὲς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸν μηρόν μου, καὶ ὄμοσον· τάδε κατὰ λέξιν φησίν· λυχνία ἦν ἀληθὴς ἡ σάρξ ἡ δεσποτικὴ, ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὰς ἐκλάμψεις ἑπταπλασίονι χάριτι δείξασα. ἐξελεύσεται γάρ, φησιν Ἡσαΐας, ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. ποῖον; τὸ πολυμερὲς ταῖς ἐνεργείαις, καὶ πολὺ τῇ φύσει. ἐπαναπαύσεται πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· πνεῦμα φόβου Θεοῦ. τὰς ἑπτὰ χάριτας τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὰς ἐπαναπαυσαμένας τῷ σώματι τῷ δεσποτικῷ, ἐκείνας σχηματίζει ἐν τύπῳ ἑπταλύχνῳ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς θεῖος Χρυσόστομος, ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ, οὐ πάντα, φησὶ, τὰ χαρίσματα λαμβάνει τὶς, ἵνα μή τις τὴν χάριν φύσιν εἶναι νομίσῃ.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ φιλοσόφου Ἰουστίνου, γράφοντος, ὡς ἄρα τοῦ Θεοῦ ἔχοντος οὐσίαν μὲν πρὸς ὕπαρξιν, βούλησιν δὲ πρὸς ποίησιν, ὁ ἀποῤῥίπτων οὐσίας τε καὶ βουλῆς τὴν διαφορὰν, καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀποῤῥίπτει τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ποίησιν· οὐ φανερῶς οἱ τὴν διαφορὰν ἀθετοῦντες, οὗτοι καὶ τὸν Θεὸν ἀρνούμενοι, καὶ τὸ αὐτόματον δοξάζοντες δείκνυνται; κατὰ γὰρ τὸν ἐκ Δαμάσκου θεῖον Ἰωάννην, ἐνέργειά ἐστι καὶ ἡ βούλησις, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐνεργείας τριακοστῷ ἕκτῳ τῶν δογματικῶν κεφαλαίων διασαφεῖ. εἰπὼν γὰρ πρότερον περὶ τε ἄλλων, καὶ δὴ καὶ βουλήσεως ἀνθρωπίνης τε καὶ θείας, ἐπάγει εὐθὺς, ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐφεξῆς κεφαλαίου, ἐπὶ λέξεως οὕτω· χρὴ γινώσκειν, ὡς πᾶσαι αἱ δυνάμεις αἱ προειρημέναι, αἵ τε γνωστικαὶ, αἵ τε ζωτικαὶ, καὶ φυσικαὶ, καὶ τεχνικαὶ, ἐνέργειαι λέγονται. ἐνέργεια γάρ ἐστιν, ἡ φυσικὴ ἑκάστης οὐσίας δύναμίς τε καὶ κίνησις, ἧς μόνον ἐστέρηται τὸ μὴ ὄν.

Τούτων τοίνυν οὕτω σαφῶς διακριθέντων, καὶ τῆς διαφορᾶς μάλα ἐναργῶς, καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ἐνῆν, ἀποδεδειγμένης, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις κατὰ τὸν θεσπέσιον Παῦλον, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, ταῖς τῶν πατέρων δήπου θεοπνεύστοις θεολογίαις, ἔδει τοὺς καὶ ὁπωστιοῦν, ἔφη ἡ θεία σύνοδος, περὶ τούτου διαφέρεσθαι πειραθέντας· νῦν γοῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, τὴν τῆς φιλονεικίας [illegible] τῆς ἑαυτῶν διανοίας εὐσεβῶς ἐξεληλακέναι, καὶ τοῖς κοινοῖς ἡμῶν καθηγεμόσι καὶ διδασκάλοις τῆς εὐσεβείας, εὖ μάλα προθύμως ἐθελῆσαι πεισθῆναι, σάλπιγγος ἁπάσης περὶ διαφορᾶς θείας

ANNO CHRISTI 1350.

θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας μόνον οὐχὶ λαμπροτέρας φωνὰς ἀφιεῖσι· καὶ μηδέν τι πλέον μηδόλως ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς ἀντιβαίνειν, καὶ πειρᾶσθαι πολυπραγμονεῖν περαιτέρω, τίς ἡ ἐνέργεια, καὶ ποταπὴ ἡ διαφορὰ, καὶ πῶς ἂν γένοιτο αὕτη.

Οὐ γὰρ, ὡς ἔοικε, τοῦ Χρυσοστόμου πατρὸς ἀκηκόασιν, ἐν οἷς τὸ κατὰ Ἰωάννην θεῖον εὐαγγέλιον ἐξηγεῖται, διδάσκοντος ἀνερμήνευτον καὶ ἀπερινόητον καὶ ὑπὲρ τοὺς τῆς φύσεως νόμους, τὴν θείαν ἐνέργειαν εἶναι. εἰ γὰρ τούτου, φησὶ, τοῦ πνεύματος, οὗ τὴν αἴσθησιν δέχῃ τῇ ἀκοῇ καὶ τῇ ἀφῇ, ἑρμηνεῦσαι οὐκ οἶδας οὐδὲ τὴν ὁδὸν, πῶς τὴν ἀπὸ τοῦ θείου πνεύματος ἐνέργειαν περιεργάζῃ, τὸν τοῦ ἀνέμου οὐκ ἐπιστάμενος, καίτοι φωνὴν ἀκούων; τὸ δὲ, ὅπου θέλει πνεῖ, πρὸς παράστασιν τῆς τοῦ παρακλήτου εἴρηται ἐξουσίας. εἰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς κατέχει, ἀλλ' ὅπου θέλει φέρεται· πολλῷ μᾶλλον τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν, οὐ φύσεως δυνήσονται νόμοι κατασχεῖν, οὐχ ὅροι σωματικῆς γεννήσεως, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. οὐδέ γε τοῦ μεγάλου Βασιλείου Εὐνομίῳ ἀντιλέγοντος καὶ θεολογοῦντος, ὡς ἄρα εἰ μέλλοιμεν ἅπαντα τῇ καταλήψει μετρεῖν, καὶ τὸ τοῖς λογισμοῖς ἀπερίληπτον, μηδὲ εἶναι τὸ παράπαν ὑπολαμβάνειν, οἴχεται μὲν ὁ τῆς πίστεως, οἴχεται δὲ ὁ τῆς ἐλπίδος μισθός. πῶς δ' ἂν εἴημεν ἔτι τῶν μακαρισμῶν ἄξιοι, τῶν ἐπὶ τῇ πίστει τῶν ἀοράτων ἐπικειμένων, οἱ μόνοις τοῖς κατὰ λογισμὸν ἐναργέσι πειθόμενοι; πόθεν ἐματαιώθησαν τὰ ἔθνη, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία; οὐκ ἐπειδὴ τοῖς τῷ λογισμῷ φαινομένοις ἀκολουθοῦντες, τῷ κηρύγματι τοῦ πνεύματος ἀπειθοῦσι; τίνας δὲ Ἡσαΐας ἀπολωλότας ὀδύρεται; οὐ καὶ οἱ σοφοὶ παρ' ἑαυτοῖς καὶ ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες; οὐ τοὺς τοιούτους;

B

C

Ταῦτα ἐχρῆν αὐτοὺς τῶν ἁγίων θεολογούντων ἀκούειν, καὶ γ' εὐθὺς ἀσμένως ὑπακούειν, ὡς ἥδιστά τε τούτοις προσεσχηκέναι, καὶ ἀβασανίστως ταῖς τὴν διαφορὰν σημαινούσαις θείαις φωναῖς αὐτῶν ὑποπεπτωκέναι, εὐσεβεῖ σιωπῇ ταύτην στέργοντάς τε καὶ δεχομένους· τὸ δ' ὅπως, ἢ μηδαμοῦ, ἢ μὴ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς διαφορᾶς προστιθέντας, εἴπερ ἄρα τοῖς καὶ ὁπωσοῦν εἰς εὐσεβοῦντας τελεῖν δοκοῦσιν, ἑαυτοὺς συγκαταλέγειν ἠξίουν. ἐπεὶ δὲ εἰς τοσοῦτον ὕβρεως καὶ ἀναιδείας, μᾶλλον δὲ παραπληξίας ἀφίκοντο, ὡς καὶ κατ' αὐτῶν μανῆναι τῶν τε ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἱερῶν θεολόγων, καὶ τολμᾶν εἰς εὐθύνας ἤδη καὶ τούτους ἄγειν· καὶ τοὺς μὲν, φεῦ, τῶν Ἑλληνικῶν ἔτι καὶ συντρόφων αὐτοῖς δογμάτων ἀπόζειν λέγειν· τοὺς δ' ἀμαθίας γράφεσθαι πλείστης, ὅλην καὶ ταῦτα σύνοδον ὄντας· ἐνίους δ' ὑπ' ἀνάγκης εἰς ταύτην θεολογίαν ἐξῆχθαι· καίτοι μαρτυρίου θάνατον προθύμως ὑπὲρ αὐτῆς ἑλομένους, ἄλλους δ' ἐγκωμιάζοντας οὐκ ἀληθεύοντας ταῦτα γράψαι. πῶς ἄν τις ἐν μέρει λέγειν τὰς αὐτῶν ἀνάσχοιτο βλασφημίας; φέρε νῦν ἡμεῖς, διὰ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τὴν φιλοχρίστων τὴν ἀκοὴν, ὥς πού τις ἔφη τῶν παρ' αὐτοῖς ἀθετουμένων πατέρων, ὅ, τί ποτε περὶ θείου δόγματος εἴρηται τοῖς ἁγίοις, μὴ σφόδρα ἀληθείας καὶ θεολογικῆς ἀκριβείας ἐξηρτημένον, τῷ παρ' αὐτῶν πρεσβευομένῳ Θεῷ θαῤῥήσαντες, περί τε ἑνώσεως καὶ διακρίσεως τρόπου θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας βραχέ' ἄττα πειρασώμεθα διεξιέναι· οὐκ οἴκοθεν λογισμοὺς ἐφευρεῖν ἐπιχειροῦντες, εἰς συνηγορίαν

D

E

A clariores emiſere voces de diſtinctione divinæ eſſentiæ & divinæ operationis: neque amplius omnino conari illis repugnare, aut tentare ulterius curioſe inquirere, quæ ſit operatio, & qualis diſtinctio, & quemadmodum ipſa fiat.

Neque enim illi, ut videtur, Chryſoſtomum Patrem audierunt, ubi Joannis Evangelium exponit. Nam docet ille eſſe ineffabilem, nec poſſe comprehendi cogitatione, ſed ſupra omnes naturæ leges; divinam operationem eſſe.
Hom. 23. in Joan. *Nam ſi hujus ſpiritus*, inquit, *cujus ſenſum accipis auditu & tactu, nec viam exponere noſti; quomodo operationem quæ eſt a divino ſpiritu curioſe inquiris, qui ne venti quidem noſti, quamvis vocem audis? Illud autem*, Ubi vult ſpirat,
Joan. 3. 8. *ad documentum dictum eſt potentiæ Paracleti. Nam ſi illud nemo cohibet, ſed ubi vult fertur; multo magis operationem Spiritus non naturæ poterunt leges cohibere, non fines corporeæ nativitatis, non aliud quidquam hujuſmodi.* Sed neque magnum Baſilium audierunt, ubi Eunomium refellit, de Deo dicens: *Quod ſi debemus omnia comprehenſione metiri, & quod rationibus aſſequi non poterimus, id omnino non eſſe arbitremur, periit fidei, periit ſpei merces. Quomodo autem digni beatitudinum erimus, quæ ſunt repoſita iis, qui inviſibilia credunt, ſi illa dumtaxat credimus quæ ſunt evidentis ratiocinationibus mentis? Unde gentes evanuerunt, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum? nonne quod ea ſequentes quæ ſunt rationi manifeſta, prædicationi ſpiritus fidem non habent? Quos porro pereuntes luget Iſaias? Nonne eos qui ſunt apud ſemetipſos ſapientes, & in oculis ſuis periti? Nonne eos qui ejuſmodi ſunt?*

B

C

Hæc iſtos oportuit audire ex ſanctis, qui de rebus divinis égerunt, & ſtatim libenter iis morem gerere, ſuaviſſime iiſdem adhærere, & abſque examine divinis vocibus, quæ diſtinctionem ſignificant, ſemetipſos ſubmittere, religioſo ſilentio amplectentes eam ac ſuſcipientes; nec Quomodo aut omnino, aut ad abolendam diſtinctionem uſquam addentes, ſiquidem vellent inter eos connumerari, qui quomodocumque videntur inter pios cenſeri. Quandoquidem vero eo improbitatis & impudentiæ, ſeu ſtuporis potius proceſſerunt, ut & adverſus ipſas inſaniant ſanctas & œcumenicas ſynodos, omneſque, ut ita dicam, ſacros Theologos; jamque & ipſos reos peragere audeant; & alios quidem dicere, heu! Græcanica eiſque cognata dogmata redolere; alios ſummæ imperitiæ accuſare, idque quamvis ſynodum totam efficiant; quoſdam etiam ex neceſſitate ad hanc de Deo opinionem pertractos, quamvis martyrii mortem alacriter pro ipſa obierint; alios encomiaſtice, non autem vere hæc ſcripſiſſe. Quo pacto quis velit eorum ſingulatim referre blaſphemias? Age nunc, quoniam dici non ferant aures hominum Chriſti amantium, ut alicubi quidam Patrum ait, ex eorum numero, quos iſti aſpernantur, aliquando quidpiam de divino dogmate prolatum a ſanctis eſſe, non cum veritate & Theologiæ accurata diſcuſſione connexum: nos Deo confiſi, quem illi prædicaverunt, de modo unionis & differentiæ divinæ eſſentiæ & operationis pauca quædam tentemus enarrare: non proprio ingenio conati adinvenire ratiocinationes,

D

E

ANNO CHRISTI 1350.

nes, ad defenſionem aliquam eorum quæ olim ipſi pie de Deo prodiderunt; ſed ut quam legem ubique ſervare ſtuduimus, ut iis quæ ſunt Eccleſiæ per Eccleſiæ magiſtros fidem adſtruamus, neque uſquam ex nobis vel adjiciamus aliquid vel detrahamus his quæ illi dogmata tradiderunt; ea hic quoque lege utentes, divinam operationem ex divina eſſentia eſſe maniſeſte ſanctos elamantes audiamus. Non quod ut omnia ex Deo, ſic ipſam eſſe exiſtimemus; quemadmodum his qui a nobis diſſident, præter alia multa abſurda, etiam iſtud videtur. Nam ex Deo eſſe, etiam de rebus creatis dictum eſt: ex eſſentia autem Dei eſſe, de nulla dictum eſt rerum creatarum; immo vero maxime a ſanctis omnino prohibitum eſt dici.

Magnus enim Baſilius, *Quod efficitur*, inquit, *ex facientis eſſentia non eſt*. Et divinus Damaſcenus; *Creatura, etiamſi poſtea facta eſt, at non ex eſſentia Dei*. Et iterum: *Creatura & factura, eo quod extrinſecum & non ex ſubſtantia creantis & facientis ſit quod creatur & fit, prorſus diſſimile eſt*. Verum neque ut extra divinam eſſentiam ipſam operationem ex divina eſſentia arbitramur eſſe; quemadmodum & hac in parte alicubi deſirare, non tam impie, quam imperite adverſariis contigit: ne vero quiſquam ſic a mente diſcedat: ſed cum ſubſtantialem ac naturalem ipſam eſſe, cum ſit Dei motio, a Theologis didicerimus; velut ex fonte perenni divinæ eſſentiæ dicimus procedere eam & ſcaturire, nec abſque ea ullo modo poſſe cognoſci: ſed indiviſam ab ipſa ſemper permanere, ab æterno divinæ eſſentiæ coexſiſtere, ei inſeparabiliter unitam eſſe, neque ſæculo neque aliquo temporis vel loci intervallo poſſe a divina eſſentia dirimi: ſed ſine tempore & ante ſæcula ex ipſa prodire, & eidem ſic inhærere ut divelli non poſſit. Nam magnus Athanaſius, *Cum autem*, inquit, *omnia efficiantur a Deo per Chriſtum in ſancto Spiritu, inſeparabilem animadverto operationem Patris & Filii & Spiritus ſancti*. Sanctus quoque ac divinus Anaſtaſius, cujus meminit ſancta œcumenica ſynodus, quæ & Magnum ipſum nuncupavit, in ſecunda ſua oratione de Incircumſcripto: *Videamus*, inquit, *quænam dicere de Deo audeant hæretici, Operatione*, inquiunt, *in omnibus eſt Deus, eſſentia vero nequaquam: operationem ſcilicet appellantes prodeuntem ex operatione effectum. At dixerim ego a Dei natura ſeparari non poſſe operationem ejus*. Et poſt nulla: *Ubi operatio apparet, ibi cum ea cognoſcitur & eſſentia, ex qua procedit. Utrumque enim incircumſcriptum eſt, atque idcirco omnino ſunt invicem inſeparabilia. Prædicat enim operatio latentem eſſentiam: intelligitur autem ſimul adeſſe cum operatione, neque eſſe poſſe ſine ipſa*. Ac rurſum: *Circa univerſum eſt operatio: ab ea autem inſeparabilis eſſentia eſt*.

Synodo 7.

At vero quemadmodum unionem divinam & ſempiternam, non ſolum ob inſeparabilitatem, ſed tum ob alia multa, tum ob communem rationem increati & incircumſcripti, ſecundum Theologiam ſanctorum prædicamus; ita & diſtinctionem ſecundum eoſdem rurſum Deo convenientem & ipſam novimus celebrare: non in omnimodam ſeparationem aut diviſionem hinc ea pertrahentes: neque aliquam intimam diſtin-

γορίαν τινὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτῶν εὐσεβῶς πάλαι τεθεολογηθέντων· ἀλλ᾽ ὅνπερ ἁπανταχοῦ τηρεῖν ἐσπουδάκαμεν νόμον, τὰ τῆς ἐκκλησίας διὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων πιστοῦσθαι, καὶ μηδαμοῦ παρ᾽ ἑαυτῶν προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν τῶν τούτοις δογματισθέντων· τούτῳ δὴ κεχρημένοι κἀνταῦθα, τὴν θείαν ἐνέργειαν ἐκ τῆς θείας οὐσίας εἶναι διαῤῥήδην τῶν ἁγίων βοώντων ἀκηκοότες· οὐχ ὡς τὰ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταύτην εἶναι νομίζομεν, καθάπερ τοῖς διαφερομένοις σὺν πολλοῖς ἑτέροις ἀτόποις καὶ τοῦτο δοκεῖ· τὸ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ, κἀπὶ τῶν κτισμάτων εἴρηται· τὸ δ᾽ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἐπ᾽ οὐδενὸς εἴρηταί ποτε τῶν ποιημάτων. μάλιστα μὲν οὖν καὶ ἀπείρηται παντελῶς τοῦτό γε τοῖς ἁγίοις.

Ὁ μὲν γὰρ μέγας Βασίλειος, τὸ ποιούμενον, φησὶν, οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ποιοῦντός ἐστι. καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς, ἡ κτίσις, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα γέγονεν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας. καὶ πάλιν· κτίσις δὲ καὶ ποίησις, τῷ ἔξωθεν, καὶ οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ κτίζοντος καὶ ποιοῦντος γενέσθαι, τὸ κτιζόμενον καὶ ποιούμενον, ἀνόμοιον παντελῶς. οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὡς ἔξω τῆς θείας οὐσίας, αὐτὴν ἐκ τῆς θείας οὐσίας ὑπειλήφαμεν εἶναι, ὥσπερ καὶ τοῦτο ληρεῖν, οὐ τοσοῦτον ἀσεβῶς ὅσον ἀμαθῶς, τοῖς διεναντίας ἐπῆλθεν· μή ποτέ τις οὕτω φρενῶν ἐκσταίη, ἀλλ᾽ οὐσιώδη καὶ φυσικὴν ταύτην τοῦ Θεοῦ κίνησιν οὖσαν, κατὰ τοὺς θεολόγους εἰδότες, ὡς ἐκ πηγῆς ἀενάου φαμὲν τῆς θείας οὐσίας προέρχεσθαί τε καὶ πηγάζειν, καὶ ταύτης χωρὶς οὐδέποτε θεωρεῖσθαι· ἀλλ᾽ ἀδιαίρετον αὐτῆς ἀεὶ διαμένειν, ἐξ ἀϊδίου τε τῇ θείᾳ συνυπάρχειν οὐσίᾳ, καὶ ἀχωρίστως ἡνωμένην εἶναι, μήτ᾽ αἰῶνι μήτε χρονικῷ ἢ τοπικῷ τινὶ διαστήματι τῆς θείας οὐσίας διαιρεῖσθαί ποτε δυναμένην· ἀλλ᾽ ἀχρόνως καὶ προαιωνίως, ἐξ αὐτῆς τε προϊοῦσαν, καὶ ἀδιασπάστως αὐτῇ συνοῦσαν. ὁ γὰρ μέγας Ἀθανάσιος, ὅταν δὲ, φησὶ, τὰ πάντα ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ἀχώριστον ὁρῶ ἐνέργειαν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις θεῖος Ἀναστάσιος, οὗ καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος μεμνημένη, μέγαν τοῦτον προσείρηκεν, ἐν τῷ περὶ ἀπεριγράπτου αὐτοῦ δευτέρῳ λόγῳ, ἴδωμεν, φησὶν, οἷα λέγειν περὶ Θεοῦ ἀνέχονται οἱ αἱρετικοί· τῇ ἐνεργείᾳ, φησὶν, ἐν πᾶσίν ἐστιν ὁ Θεὸς, τῇ οὐσίᾳ δὲ οὐδαμοῦ· ἐνέργειαν λέγοντες τὸ προϊὸν ἐκ τῆς ἐνεργείας ἀποτέλεσμα. φαίην δ᾽ ἂν ἔγωγε, τῆς τοῦ Θεοῦ φύσεως ἀχώριστον εἶναι τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ. καὶ μετά τινα· ἔνθα ἂν ἡ ἐνέργεια φανῇ, συνθεωρεῖται ταύτῃ καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς προέρχεται. ἑκάτερον γὰρ ἀπερίγραπτον, καὶ διὰ τοῦτο παντελῶς ἀλλήλων ἐστὶν ἀχώριστα. κηρύττει μὲν γὰρ ἡ ἐνέργεια τὴν λανθάνουσαν οὐσίαν· θεωρεῖται δὲ συμπαροῦσα τῇ ἐνεργείᾳ, χωρὶς αὐτῆς εἶναι μὴ δυναμένη. καὶ αὖθις, περὶ τὸ πᾶν ἐστιν ἡ ἐνέργεια, ταύτης δὲ ἀχώριστος ἡ οὐσία καθέστηκεν.

Ἀλλὰ μὴν ὥσπερ τὴν ἕνωσιν θείαν καὶ ἀΐδιον, οὐ μόνῳ τῷ ἀχωρίστῳ, ἀλλ᾽ ἄλλοις τε πολλοῖς· καὶ δὴ [illegible] κοινότητι τοῦ ἀκτίστου καὶ ἀπεριγράπτου κατὰ τὴν τῶν ἁγίων θεολογίαν κηρύττομεν, οὕτω καὶ τὴν [illegible] κατ᾽ αὐτοὺς πάλιν θεοπρεπῆ, καὶ ταύτην δοξάζειν ἐγνώκειμεν· οὐκ εἰς παντελῆ διασπασμὸν [illegible] αὐτὰ καὶ διαίρεσιν κατασπῶντες· οὐδέ τινα ἔμφυλον τὴν διαφορὰν ταύτην καὶ φυσι-

κὴν

ANNO CHRISTI 1350.

τὴν ἀλλοτρίωσιν ἐνιοῦντες, ἢ διαστήματι χωρίζοντες ἀλλήλων ταῦτα, ἄπαγε· ἀλλ᾽ οἵαν ἐπιδέχεσθαι τὰ κατὰ φύσιν αἴτια καὶ αἰτιατὰ μεμυήμεθα παρὰ τῶν ἁγίων, μόνῳ τῷ λογισμῷ θεοπρεπῶς διακρίνοντες τὰ φύσει ἡνωμένα καὶ ἀδιαίρετα. Ἀθανάσιος γὰρ ὁ μέγας ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν πέμπτῳ λόγῳ αὐτοῦ, ἄλλο φησὶν εἶναι τὸ ἔκ τινος καὶ ἄλλο τὸ ἐξ οὗ ἐστι. κατὰ τοῦτο ἄρα δύο. εἰ δὲ μὴ δύο εἴη, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λέγοιτο, ἔσται τὸ αὐτὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν, γεννῶν καὶ γεννώμενον, ὅπερ ἄτοπον ἐπὶ Σαβελλίου δέδεικται. οὐκοῦν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐκ τῆς οὐσίας εἶναι, καὶ δύο εἶναι, κἀντεῦθεν διενηνοχέναι ἀλλήλων, ἐναργῶς ἀπέφηνε, κατὰ τὸ ἐξ οὗ καὶ ἔκ τινος, τὸ αἴτιον δηλαδὴ καὶ τὸ αἰτιατὸν, ὡς ὁ πολὺς οὗτος τὰ θεῖα διδάσκειν θεολογῶν. καὶ μετά τινα· ἔστω δέ φησι, παράδειγμα ἀνθρώπινον· τὸ πῦρ, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀπαύγασμα· δύο μὲν τῷ εἶναι καὶ ὁρᾶσθαι· ἓν δὲ, τῷ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀδιαίρετον εἶναι τὸ ἀπαύγασμα αὐτοῦ. ὥσπερ τοίνυν ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ φωτὸς, τοῦ μὲν φύσεως καὶ αἰτίου ὄντος· τοῦ δὲ φυσικοῦ καὶ αἰτιατοῦ· τό τε ἓν διὰ τὸ ἀχώριστον, καὶ τὸ διάφορον αὖθις διὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν εἴρηκεν, οὕτω κἀπὶ τῆς θείας φύσεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἐνεργείας, τό τε ἓν καὶ τὸ διάφορον ἡμῖν ἐκληπτέον· τὸ μὲν, κατὰ τὸ ἡνωμένον καὶ ἀδιαίρετον· τὸ δὲ, κατὰ τὸ αἴτιον καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ δὴ τοῦ αἰτίου. οὔτε γὰρ τὸ ἓν τὴν διαφορὰν ἀπελαύνει, οὔτε μὴν ὅλως ἡ διαφορὰ τὸ ἓν ἀνατρέπει· ἀλλ᾽ ἑκάτερον κατὰ τοὺς ἁγίους εὐσεβῶς θεωρούμενον, οὐδ᾽ ὁτιοῦν παρὰ θατέρου ὑποστῆναι δυνήσεται.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος τὴν ἐν τοῖς αἰτίοις τούτοις καὶ αἰτιατοῖς διαφορὰν ὡς μάλα εἰδὼς ἀληθείας ἐξεχομένην, καὶ μηδ᾽ ὁπωσοῦν τῇ κατὰ τὴν φύσιν διαφορᾷ λυμαινομένην, Ἀβλαβίῳ γράφων, τὸ ἀπαράλλακτον, ἔφη, τῆς φύσεως ὁμολογοῦντες, καὶ τὴν κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν διαφορὰν οὐκ ἀρνούμεθα, ἐν ᾧ μόνῳ διακρίνεσθαι τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου καταλαμβανόμεθα, ἐν τῷ τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν εἶναι, τὸ δ᾽ ἐκ τοῦ αἰτίου. ὁ δέ γε ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ μέγας ὄντως Βασίλειος, τοσαύτην φαίνεται ἅπαξ ἁπλῶς τοῖς αἰτίοις τούτοις καὶ αἰτιατοῖς τὴν διαφορὰν παρέχων, ὡς καὶ τάξιν ἐκ φυσικῆς ἀκολουθίας ἐπ᾽ αὐτῆς δογματίζειν, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ δεύτερον ἐπί τε αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ λέγειν, οὕτω διαῤῥήδην, ὡς καὶ τῶν ἀτόπων καὶ παραλόγων εἶναι νομίζειν, τὸ μὴ ὁμολογεῖν, ἀλλ᾽ ἀρνεῖσθαι ταῦτα πειρᾶσθαι. καὶ ἢ μὴ συνιδεῖν τὴν διαφορὰν τὸν Εὐνόμιον ταύτην ἔφη, ἢ καὶ ἀποκρύψασθαι ταύτην ἑκόντα, γράφων, ἐκεῖνο δὲ ἢ οὐ συνοιδεν ὁ Εὐνόμιος, ἢ ἑκὼν ἀπεκρύψατο· ὅτι ἐστί τι τάξεως εἶδος, οὐκ ἐκ τῆς παρ᾽ ἡμῶν θέσεως συνιστάμενον, ἀλλ᾽ αὐτῇ τῇ κατὰ φύσιν ἀκολουθίᾳ συμβαῖνον, ὡς τῷ πυρὶ πρὸς τὸ φῶς ἐστι τὸ ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτοις γὰρ πρότερον τὸ αἴτιον λέγομεν· δεύτερον δὲ, τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ. οὐ διαστήματι χωρίζοντες ἀλλήλων ταῦτα, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ τοῦ αἰτιατοῦ προεπινοοῦντες τὸ αἴτιον. πῶς οὖν εὔλογον ἀρνεῖσθαι τὴν τάξιν, ἐφ᾽ ὧν ἐστι πρῶτον καὶ δεύτερον, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν θέσιν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐνυπαρχούσης ἀκολουθίας.

Πάρεστι τοίνυν ἅπασιν ἀκριβῶς συνιδεῖν ἐκ τούτων, τοῖς καὶ ὁπωσοῦν λογίζεσθαι δυναμένοις, [illegible]

ctionem hanc eſſe & naturalem diremptionem cogitantes, aut ea ſeparantes invicem intervallis; abſit: ſed qualem ſuſcipere cauſas naturales & effectus a ſanctis didicimus, ſola cogitatione, ut Deum decet, diſtinguentes ea quæ ſunt naturaliter unita & indiviſa. Nam magnus Athanaſius, in quinta ſua oratione contra Arianos, *aliud* dicit *eſſe id quod ex aliquo eſt, aliud illud ex quo eſt. Sic ſunt igitur duo. Si vero non duo fuerint, ſed de eodem iſtud dicatur, erit idem cauſa & cauſatum, gignens & genitum; quod eſſe abſurdum in Sabellio oſtenſum eſt*. Igitur & operationem ex eſſentia eſſe, & duo eſſe, & hinc inter ſe diſtingui, liquido demonſtravit, ſecundum quod aliud eſt ex quo, aliud quod ex aliquo, cauſa videlicet & cauſatum, ut ille in divinis rebus exercitatiſſimus de Deo docet. Et poſt nonnulla: *Eſto*, inquit, *exemplum humanis accommodatum ingeniis: Ignis, & qui exſiſtit ex ipſo ſplendor, duo quidem ſunt & conſpiciuntur eſſe: & unum tamen, eo quod ex ipſo inſeparabilis eſt ipſius ſplendor*. Quemadmodum igitur in igne & in luce ejus, cum ſit ille natura & cauſa, iſta naturalis & cauſata; hæc eſſe unum propter inſeparabilitatem, & differre rurſum propter rationem cauſæ & cauſati dixit: Sic & in divina natura & quæ ex ipſa eſt, operatione, unum & diſtinctum nobis accipiendum eſt: illud quidem, propter unionem & inſeparabilitatem: iſtud, propter cauſam & quod ex ipſa cauſa. Neque enim quod unum eſt diſtinctionem expellit, neque omnino diſtinctio unum evertit: ſed utrumque ſi ſecundum ſanctos pie intelligitur, ſine altero non poterit ulla ratione ſubſiſtere.

Sed & Gregorius Nyſſenus, cum inter has cauſas & cauſata diſtinctionem apprime noſſet veritati conſentaneam eſſe, nec vel minimum naturali diſtinctioni officere; cum ad Ablavium ſcriberet, *Naturam*, inquit, *immutabilem confitentes, neque diſtinctionem cauſæ & cauſati negamus: quatenus dumtaxat differre alterum ab altero concepimus, eoquod illud quidem cauſam eſſe credimus, iſtud autem ex cauſa*. Ejus vero frater & magnus idem revera Baſilius, tantum videtur omnino cauſis iſtis & cauſatis diſtinctionem tribuere, ut & ordinem ex naturali conſecutione in ea conſtituat; & prius ac poſterius de cauſa & cauſato dicat; adeo aperte, ut inter abſurda & rationi contraria eſſe exiſtimet, non ea confiteri, ſed vel audere negare: atque Eunomium dicit vel hanc diſtinctionem non intelligere, aut illam dedita opera occultaſſe; ita ſcribens: *Illud vero aut non intellexit Eunomius, aut de induſtria celavit: eſſe quoddam ordinis genus, non ex noſtra intelligentia confictum, ſed ipſa naturali conſecutione contingens, quemadmodum ad ignem ſe habet lux quæ ex ipſo eſt: in his enim prius vocamus, quod cauſa eſt: poſterius, quod ex ipſa eſt: Non intervallis ſejungentes iſta invicem; ſed ratiocinatione prius cauſato cauſam cogitantes. Quomodo igitur conſentaneum rationi ſit ordinem negare, ubi prius & poſterius eſt, non quia ſic rem eſſe ponimus, ſed ex naturali quæ rebus ineſt conſecutione?*

In promptu igitur omnibus eſt certo ex his perſpicere, qui quidem vel minimum ratiocinari valent,

τὸ

ANNO CHRISTI 1350.

lent, quemadmodum par ſancto cura veritatis fuerit ac pietatis. Nam hoc quidem verbo, *Non ex noſtra confictum intelligentia, ſed ipſa naturali conſecutione contingens*; ex inevitabili plurimaque & naturali neceſſitate, & perſpicua veritate oſtendit eſſe diſtinctionem in illo ordine, cauſatorum ſcilicet & cauſarum: nec poſſe eam aliter ſe habere, ſed in illis ſemper ipſam neceſſario intelligi. Quod vero non intervallo, ſed ratiocinatione ſeparari iſta ſubjecit, & diſtinctionem prioris ac poſterioris ſola mente intelligi; videtur utique unionis rationem pie communiiſſe, nullum ei ex tali diſtinctione afferens damnum; ſed ipſam quidem unionem inconfuſam eſſe theologice docens, & diſtinctionem prorſus tradens indiviſam.

Rurſum igitur cum Eunomius talem diſtinctionem deſtruere conaretur magnus hic: *Quomodo*, inquit, *nullam diſtinctionem relinquis, neque eam quæ cauſis ineſt ad ea quæ ex ipſis ſunt?* Sic nullam diſtinctionem eſſe arbitrari inter cauſas & cauſata, fetus eſt evidens Arii Eunomiique inſaniæ. Illi enim conſubſtantiale tollere modis omnibus conati, cum audirent in Evangelio dixiſſe Dominum, Patrem quam ſe majorem eſſe; inde continuo & naturarum diſtinctionem inducere impie auſi ſunt; & cum eam quæ intereſt inter cauſam & cauſatum, ſcirent nullam omnino naturalem diremptionem aut diviſionem inferre; ſed & ſic naturæ unionem indiſſolutam ſemper ſervare, omnino negaverunt. Adverſus quos tres iſti, pro Trinitate fortiter dimicantes, eo quod hæc illorum impietas eſſet, & magnum auguſtumque Trinitatis myſterium everteret, illud e noſtra, quam longiſſime poſſunt, Eccleſia abigunt.

Igitur jure optimo, qui hanc diſtinctionem nunc reſpuunt, deprehenduntur illorum pravæ opinionis eſſe participes: qui vero hanc diligere ſe & amplecti alacriter confitentur, ii ſanctorum iſtorum pietatis ac Theologiæ, magis vero Chriſti partis perpetuo ſunt: quippe qui unite ſecundum illos divina diſcernant, & diſcrete eadem uniant. Unum porro primumque & proprie quiſpiam dixerit iſtum eſſe divinæ eſſentiæ & operationis diſtinguendæ modum.

Differunt autem invicem, & eo quod divina quidem operatio participatur ac dividitur indiviſe, & appellatur, & cognoſcitur aliquo modo, quamquam obſcure, ex ſuis effectibus: eſſentia vero, imparticipabilis & indiviſa & innominabilis eſt, utpote quæ nomen omne ſcilicet, & omnem animi cogitationem ſuperat.

Poſtea quæſivimus demonſtrari ex ſanctis, Utrum ſit increata, inſeparabilis quidem, diſtincta tamen a natura divina, hæc operatio; id quod contradicentes Eccleſiæ minime admittebant. Et demonſtratum eſt iſtud etiam a ſanctis fuiſſe manifeſte prædicatum: quorum caput ſancta & œcumenica ſancta ſynodus; quemadmodum ſuperius ex ipſius ſententiis ſingulatim propoſitis valde potenter demonſtratum eſt.

Simul & iſtud oſtenſum eſt, eos qui non ſuſcipiunt increatam & inſeparabilem quidem & naturalem divinæ eſſentiæ operationem, ab ea

τὸν ἴσον τρόπον ἀληθείας ὁμοῦ καὶ εὐσεβείας ἐμέλησε τῷ ἁγίῳ. τῷ μὲν γὰρ, οὐκ ἐκ τῆς παρ' ἡμῶν θεωρίας συνίστασθαι φάναι, ἀλλ' αὐτῇ τῇ κατὰ φύσιν ἀκολουθίᾳ συμβαίνειν, ἐξ ἀφύκτου καὶ πολλῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης καὶ λαμπρᾶς ἀληθείας ἔδειξεν οὖσαν, τὴν ἐν τῇ τάξει ταύτῃ διαφορὰν, τῶν αἰτιατῶν τε καὶ τῶν αἰτίων· καὶ ἄλλως ἔχειν μηδέποτε ἐγχωροῦσαν, ἀλλ' ἀεὶ τούτοις ἀναγκαίως αὐτὴν ἐνθεωρουμένην. τῷ δὲ μὴ διαστήματι, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ χωρίζειν ταῦτα ἐπεισάγειν, καὶ τὴν ἐν τῷ προτέρῳ καὶ δευτέρῳ διαφορὰν μόνῳ τῷ θεωρεῖν, φαίνεται δήπου τὸ τῆς ἑνώσεως χρῆμα εὐσεβῶς κατησφαλισμένος, καὶ μηδεμίαν εἰς αὐτὴν, ἐκ τῆς διακρίσεως ταύτης βλάβην εἰσάγων· ἀλλ' αὐτήν τε τὴν ἕνωσιν ἀσύγχυτον εἶναι θεολογῶν, καὶ τὴν διαφορὰν ἀδιαίρετον πάντῃ διδάσκων.

Πάλιν τοίνυν Εὐνομίου τὴν τοιαύτην διαφορὰν ἀνελεῖν πειρωμένου, ὁ μέγας οὗτος· πῶς, φησὶν, οὐδεμίαν διαφορὰν καταλείπεις, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς αἰτίοις πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν ἐνυπάρχουσαν; οὕτω τὸ μηδεμίαν διαφορὰν ἐπὶ τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν εἶναι δοξάζειν, τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου μανίας πρόδηλος ἐστὶ τόκος. ἐκεῖνοι γὰρ τὸ ὁμοούσιον ἀναιρεῖν πᾶσι τρόποις ἐσπουδακότες, ἀκηκοότες ἐν εὐαγγελίοις τοῦ κυρίου τὸν πατέρα μείζονα ἑαυτοῦ εἰρηκότος, ἐντεῦθεν εὐθὺς, τὴν μὲν κατὰ φύσιν διαφορὰν δυσσεβῶς παρεισάγειν ἐτόλμων· τὴν δὲ κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν, ὡς μηδεμίαν μηδαμοῦ φυσικὴν ἀλλοτρίωσιν ἢ διαίρεσιν δυναμένην εἰσάγειν εἰδότες, ἀλλὰ καὶ οὕτω τὴν τῆς φύσεως ἕνωσιν ἀδιάλυτον ἀεὶ συντηροῦσαν, ἀπηρνοῦντο καθάπαξ· πρὸς οὓς οἱ τρεῖς οὗτοι, τὸν ὑπὲρ τῆς Τριάδος ἀνελόμενοι γενναίως ἀγῶνα, ὡς ἐκείνων τὸ δυσσέβημα ταύτην οὖσαν, καὶ τὸ μέγα καὶ ὑπερφυὲς τῆς Τριάδος μυστήριον ἀναιροῦσαν, τῆς ἡμετέρας αὐτοὺς ἐκκλησίας ἀπελαύνουσιν ὡς δυνατὸν πορρωτάτω.

Τοιγαροῦν εἰκότως οἱ μὲν τὴν διαφορὰν ταύτην ἀθετοῦντες νῦν, τῆς ἐκείνων κακοδοξίας ἁλίσκονται μετεσχηκότες· οἱ δὲ στέργειν ταύτην καὶ ἀσπάζεσθαι προθύμως ὁμολογοῦντες, τῆς τῶν ἁγίων τούτων εὐσεβείας τε καὶ θεολογίας, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ μερίδος, διαπαντός εἰσιν· ἡνωμένως κατ' αὐτοὺς τὰ θεῖα διακρίνοντες, καὶ διακεκριμένως ταῦτα ἑνοῦντες. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον καὶ κυρίως ἄν τις φαίη τοῦτο τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας διακρίσεως εἶδος.

Διενηνόχασι δὲ ἀλλήλων, καὶ τῷ τὴν μὲν θείαν ἐνέργειαν μετέχεσθαι καὶ μερίζεσθαι ἀμερίστως, καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ γνωρίζεσθαι πως, εἰ καὶ ἀμυδρῶς, ἐκ τῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων· τὴν γὰρ μὴν οὐσίαν, ἀμέθεκτον καὶ ἀμέριστον καὶ ἀνώνυμον εἶναι, ὡς ὑπερώνυμον δηλονότι καὶ ἀπερινόητον παντελῶς.

Μετὰ τοῦτο ἐζητήσαμεν, ἀποδειχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων, εἰ ἔστιν ἄκτιστος ἡ ἀχώριστος μὲν διαφέρουσα δὲ τῆς θείας φύσεως, αὕτη ἐνέργεια, ὅπερ οἱ ἀντιλέγοντες τῇ ἐκκλησίᾳ [illegible] ἐδείχθη καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐναργῶς κηρυττόμενον· ὧν κεφάλαιον [illegible] σύνοδος, καθὼς ἀνωτέρω διὰ τῶν κατὰ μέρος προτεθέντων αὐτῆς ῥητῶν, μάλα [illegible] ἱκανῶς ἀποδέδεικται.

Συναπεδείχθη δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ μὴ δεχόμενοι ἄκτιστον καὶ ἀχώριστον μὲν καὶ φυσικὴν τῆς θείας οὐσίας ἐνερ-

ANNO CHRISTI 1350.

γειαν, διαφέρουσαν δὲ αὐτῆς, ὥσπερ εἴρηται, κτίσματα ποιοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. κατὰ γὰρ τὸν ἅγιον Μάξιμον, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ἡ ἑκάστου φύσις χαρακτηρίζεται· τῆς μὲν ἀκτίστου ἐνεργείας ἄκτιστον δεικνυούσης φύσιν· κτιστὴν δὲ τῆς κτιστῆς. ἔτι τε κατὰ τὸν Δαμασκηνὸν θεῖον Ἰωάννην φάσκοντα, ἡ κτιστὴ ἐνέργεια, κτιστὴν δηλώσει καὶ φύσιν· ἡ δὲ ἄκτιστος, ἄκτιστον χαρακτηρίζει οὐσίαν. οἱ οὖν λέγοντες κτιστὴν τὴν θείαν ἐνέργειαν, ἀφ' ἧς ἡ θεία φύσις χαρακτηρίζεται, κτιστὴν ἐξ ἀνάγκης παριστῶσι καὶ τὴν θείαν φύσιν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Μονοθελητῶν εἰσὶ, τῶν πώποτε ἐκείνων χείρους καὶ ἀτοπώτεροι· καὶ προαιώνια δοξάζουσι εἶναι κτίσματα. ἐπεὶ γὰρ δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν ἐπὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν μὲν ἄκτιστον, τὴν δὲ κτιστήν· οἱ μὴ λέγοντες ἔχειν τὴν θείαν φύσιν καὶ θέλημα καὶ ἐνέργειαν ἄκτιστον, ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν δοξάζουσι ἐπὶ Χριστοῦ, ὅπερ ἡ ἕκτη σύνοδος ἀπεκήρυξε καὶ ἀνεθεμάτισε. κἀντεῦθεν Μονοθελῆται καὶ αὐτοὶ ἀναδείκνυνται· χείρους δὲ ἐκείνων πολλῷ, ὅσον κἀκεῖνοι μὲν ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἔλεγον ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλ' ἄκτιστον, τὴν κτιστὴν δήπουθεν ἀναιροῦντες· οὗτοι δὲ ἓν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν, ἀλλὰ κτιστὴν, τὴν φανερῶς μὴ δεχόμενοι.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον γράφοντος, τὰ μὲν ὀνόματα τοῦ πνεύματος τοιαῦτα ὑπερφυῆ καὶ μεγάλα, οὐ μὴν ἔχοντά τινα εἰς δόξαν ὑπερβολήν· αἱ δὲ ἐνέργειαι, τίνες; ἄρρητοι μὲν διὰ τὸ μέγεθος, ἀνεξαρίθμητοι δὲ διὰ τὸ πλῆθος· πῶς γὰρ νοήσομεν τὰ τῶν αἰώνων ἐπέκεινα; τίνες ἦσαν αὐτοῦ πρὸ τῆς νοητῆς κτίσεως αἱ ἐνέργειαι; οἱ λέγοντες κτιστὰς τὰς θείας ἐνεργείας, φανερῶς δοξάζουσιν εἶναι κτίσματα τὰ τῶν αἰώνων ἐπέκεινα. ἐδείχθη δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἄκτιστοι αἱ κοιναὶ καὶ φυσικαὶ τῆς τρισυποστάτου φύσεως θεῖαι ἐνέργειαι· οὐ διὰ δύο ἢ τριῶν μαρτυριῶν, ἀλλὰ διὰ πάσης τῆς θεοπνεύστου γραφῆς.

Μετὰ τοῦτο ἐζητήσαμεν παρὰ τῶν ἁγίων, εἰ μηδεμίαν ἔχοι τις ἂν ἐπινοεῖν σύνθεσιν ἐπὶ Θεοῦ, διὰ τὴν τῆς θείας οὐσίας καὶ ἐνεργείας διαφοράν. καὶ τοῦτο γὰρ οἱ ἀντιλέγοντες ἰσχυρίζονται. ἀπεδείχθη οὖν παρὰ τῶν ἁγίων ἁπάντων κηρυττόμενον, ὡς οὐκ ἔστι σύνθεσίν τινα παρὰ τοῦτο νομίζειν ἐπὶ Θεοῦ. ὁ γὰρ θεῖος Μάξιμος ἐν οἷς πρὸς Πύρρον διαλέγεται, φανερώτατα δείκνυσι μή τινα σύνθεσιν ἐκ τῆς ἐνεργείας γίνεσθαι. ὁρᾷς, λέγων τῷ Πύρρῳ, ὅτι ἐκ τούτου πλανᾶσθε, ἐκ τοῦ πάντῃ ἀγνοῆσαι, ὅτι αἱ συνθέσεις τῶν ἐν ὑποστάσει ὄντων. καὶ οὐ τῶν ἐν ἑτέρῳ θεωρουμένων εἰσίν· καὶ τοῦτο κοινὸν φρόνημα πάντων, καὶ τῶν ἔξω φιλοσόφων, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεοσόφων μυσταγωγῶν. εἰ δὲ τῶν θελημάτων σύνθεσιν λέγετε, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν σύνθεσιν λέγειν ἐκβιασθήσεσθε.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος ἐν ἕκτῳ κεφαλαίῳ τῆς εἰς τὴν Ἑξαήμερον ἀναπληρώσεως, οὕτω πρὸς λέξιν διεξέρχεται. εἰ τοίνυν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν διάφορα τυγχάνῃ τὰ πρὸς αἴσθησιν κατεσκευασμένα παρὰ τῆς φύσεως ὄργανα, διὰ πάντων ὁ νοῦς ἐνεργῶν καὶ κινούμενος, καὶ καταλλήλως ἑκάστῳ πρὸς τὸ προκείμενον κεχρημένος, εἷς ἐστι καὶ ὁ αὐτὸς, ταῖς διαφοραῖς τῶν ἐνεργειῶν οὐ συνεξαλλάττων τὴν φύσιν· πῶς ἄν τις ἐπὶ Θεοῦ, διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν δυνάμεων, πολυμερῆ τινα τὴν αὐτοῦ οὐσίαν καθυπονοήσειε;

Ἀλλὰ καὶ τοῦτο συναπεδείχθη, ὅτι οἱ κατὰ τοὺς ἀντιλέγοντας μὴ δεχόμενοι τὴν διαφορὰν τῆς θείας

tamen diſtinctam, ut dictum eſt, creatam efficere etiam ipſam Dei eſſentiam. Nam ſecundum ſanctum Maximum, *Ab operatione uniuſcujuſque natura deſignatur; increata operatione*, inquit, *increatam denotante naturam, creatam vero creata*. Adhuc & ſecundum divinum Joannem Damaſcenum, dicentem: *Creata operatio creatam manifeſtabit & naturam: increata, increatam deſignat eſſentiam*. Qui igitur dicunt creatam divinam operationem, qua divina natura deſignatur, erratam neceſſario conſtituit & divinam naturam.

Quin etiam Monothelet æ ſunt, illis qui aliquando fuerunt, pejores & abſurdiores: quippe qui æterna exiſtiment eſſe quæ ſunt creata. Quandoquidem enim duas naturas confitemur in Domino noſtro JESU Chriſto, increatam alteram, alteram vero creatam; qui negant divinam naturam habere volitionem operationemque increatam, unam volitionem unamque operationem prædicant in Chriſto: id quod ſexta ſynodus damnavit & anathematizavit. Atque inde Monotheletæ & ipſi demonſtrantur, illis vero multo pejores; quod illi quidem unam voluntatem unamque operationem dixere in Chriſto, ſed increatam, creatam videlicet deſtruentes: hi vero unam voluntatem & unam operationem, ſed creatam, aperte increatam non admittentes.

Sed & cum magnus Baſilius in his quæ ſcribit ad Amphilochium dicat: *Nomina quidem Spiritus talia ſunt, magnifica & magna, quæ tamen juſtam gloriæ menſuram non excedunt: operationes vero, quæ? Ineffabiles quidem ob magnitudinem, innumeræ ob multitudinem. Quomodo enim cognoſcemus ea quæ ſunt ultra ſæcula? Quæ fuere illius ante creaturam intellectivam operationes?* Qui creatas dicunt operationes divinas, manifeſte exiſtimant eſſe creata ea, quæ ſunt ultra ſæcula. Demonſtratum eſt autem & illud, increatas eſſe communes & naturales tripliciter ſubſiſtentis naturæ divinas operationes; non duobus vel tribus teſtimoniis, ſed per omnem divinitus inſpiratam ſcripturam.

Poſtea indagavimus ex libris ſanctorum, An nullam quis poſſit excogitare compoſitionem in Deo, ob eſſentiæ divinæ diſtinctionem. Nam hoc quoque adverſarii aſſeverant. Oſtenſum eſt igitur, ab omnibus ſanctis fuiſſe prædicatum, non eſſe aliquam propterea compoſitionem exiſtimandam in Deo. Nam divinus Maximus in dialogo cum Pyrrho, valde manifeſte oſtendit nullam compoſitionem ex operatione oriri. *Vides*, inquit Pyrrhum alloquens, *inde veſtrum errorem exſiſtere, quod omnino neſcitis, compoſitiones earum eſſe rerum quæ ſubſiſtunt, non earum quæ in altero conſiderantur? Et hic communis ſenſus eſt omnium, tum externorum Philoſophorum, tum magiſtrorum eccleſiæ in rebus divinis peritorum. Si vero voluntatum compoſitionem dicitis, aliorum quoque naturalium compoſitionem cogemini confiteri.*

Sed & Gregorius Nyſſenus in ſexto capite ſupplementi in Hexaemeron, ſic verbis totidem diſſerit: *Si igitur in homine, quamvis diverſa ſint quæ præparata ſunt a natura organa ad ſenſum; quæ tamen per omnia mens operatur ac movetur, & modo hoc modo illo ad propoſitum utens, una eademque eſt, diverſitate operationum haudquaquam ſimul immutans naturam; quomodo quis in Deo, ob varias virtutes multipartitam ipſius eſſentiam eſſe ſuſpicabitur?*

Verum & iſtud quoque probatum eſt, Eos qui cum adverſariis non ſuſcipiunt diſtinctionem

ANNO CHRISTI 1350.

A divinæ operationis, ac prorſus omnium quæ circa naturam & eſſentiam naturaliter conſiderantur, magis compoſitum facere Deum; Baſilio magno manifeſte dicente: *Si quidem ad eſſentiam referentes omnia divina nomina ei tribuamus, non ſolum compoſitum, ſed etiam ex partibus diſſimilibus conſtantem Deum exhibebimus, quoniam aliud & aliud unoquoque nomine ſignificatur.* Et magno Gregorio Theologo ſcribente: *Aut & immortale & increatum & immutabile, eſſentia Dei erunt. Quod ſi ita eſt, multæ eſſentiæ Dei, & non una erit: vel compoſitus erit Deus ex iſtis. Neque enim ſine compoſitione hæc erunt, ſi quidem eſſentiæ ſunt.* Adhuc autem & divino Cyrillo: *Neque enim ingenitum eſſentia eſt, aut incorruptibile, aut immortale, aut inviſibile.* B *Nam ſi unumquodque horum eſſentiam ſignificat, ex tot eſſentiis compoſitus eſt Deus, quod illi naturaliter ineſſe attributa videntur. Multa enim ſunt, quæ illi ſoli ineſſe conſtat, nulli autem omnium alteri.* Et divino Chryſoſtomo: *Spiritus gratiam ſcriptura interdum ignem, interdum vero aquam appellat; oſtendens non eſſe hæc eſſentiæ nomina, ſed operationis. Neque enim ex diverſis eſſentiis Spiritus conſtituitur, cum ſit inviſibilis & ſimplex.* Et Nyſſeno adverſus Eunomium dicente: *Quis duplicis naturæ Deum eſſe dicit, præter te, qui omnem nominis notionem cum Patris eſſentia permiſces, & nihil extrinſecus eſſe dicis, ſed unumquodque divinorum nominum ipſimet Dei eſſentiæ inſeris?*

Poſtea quæſitum eſt, Num divina & increata C operatio, deitas a ſanctis appelletur: neque enim hoc illi, qui nunc contradicunt, receperunt. Et viſum eſt etiam iſtud a Theologis prædicari. Statim enim magnus Baſilius in libris adverſus Eunomium, *Ipſumque*, inquit, *deitatis nomen, ſive inſpiciendi ſive providendi vim ſignificat, proprie habet ob res humanas.* Ac rurſum idem in epiſtola ad Euſtathium medicum: *Igitur*, inquit, *identitas operationis in Patre & Filio & Spiritu ſancto, oſtendit manifeſte naturam nulla omnino ex parte diſſimilem. Quamobrem tametſi naturam ſignificat nomen deitatis, proprie etiam Spiritui ſancto hanc appellationem convenire eſſentiæ communitas adſtruit. Sed neſcio quomodo ad naturæ demonſtrationem referunt appellationem deitatis, qui omnia moliuntur.* Et D poſt aliqua: *Ergo poteſtatis alicujus ſive inſpiciendi ſive operandi demonſtrationem infert ea appellatio. Divinæ autem naturæ quantalibet excogitentur nomina, qualis in ſe eſt inexplicabilis permanet, ut noſtra quidem ſententia fert: Cum beneficum autem & judicem, bonum & juſtum, & quæcumque alia hujuſmodi didicimus, operationum diverſitates edocti ſumus: operantis vero naturam nihilo magis per operationum cognitionem poſſumus exploratam habere. Quando enim quiſpiam reddiderit rationem cujuſque nominis, & ipſius naturæ cujus ſunt ea nomina, non eamdem utrorumque reddet rationem. Quorum enim alia ratio eſt, horum eſt & natura diverſa. Igitur aliud eſſentia eſt, cujus necdum index inventus eſt ſermo. Alia vero nominum quæ circa eam ſunt ſignificatio* E *eſt, ex operatione aliqua vel dignitate repetita.* Rurſumque idem magnus Baſilius: *Sive operationis nomen eſt Deitas, ſicut unam operationem Patris & Filii & Spiritus ſancti, ſic unam dicimus eſſe & deitatem: Sive etiam, ut multi exiſtimant, naturam deſignat nomen deitatis, eo quod nulla invenitur in natura diverſitas, haud abs re unius deitatis eſſe ſanctam Trinitatem definimus.*

A ἐνεργείας, καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν περὶ τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν φυσικῶς θεωρουμένων, ἐκεῖνοι σύνθετον μᾶλλον ποιοῦσι τὸν Θεόν, τοῦ μεγάλου Βασιλείου φανερῶς λέγοντος· εἴπερ εἰς τὴν οὐσίαν φέροντες πάντα τὰ θεῖα ὀνόματα καταθήσομεν, οὐ μόνον σύνθετον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνομοιομερῶν συγκείμενον τὸν Θεὸν ἀποδείξομεν, διὰ τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ὑφ' ἑκάστου τῶν ὀνομάτων σημαίνεσθαι, καὶ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου γράφοντος· ἢ καὶ τὸ ἀθάνατον καὶ τὸ ἄκακον καὶ τὸ ἀναλλοίωτον οὐσία Θεοῦ. ἀλλ' εἰ τοῦτο, πολλαὶ οὐσίαι Θεοῦ, καὶ οὐ μία· ἢ σύνθετον τὸ θεῖον ἐκ τούτων. οὐ γὰρ ἀσυνθέτως ταῦτα, εἴπερ οὐσίαι. ἔτι καὶ τοῦ θείου Κυρίλλου· οὐ γὰρ οὐσία B τὸ ἀγέννητον, ἢ τὸ ἄφθαρτον, ἢ τὸ ἀθάνατον, ἢ τὸ ἀόρατον. εἰ γὰρ ἕκαστον τούτων οὐσίαν σημαίνει, ἐκ τοσούτων οὐσιῶν σύγκειται ὁ Θεός, ὅσαπερ ἂν αὐτῷ φυσικῶς προσόντα φαίνηται. πολλὰ γάρ ἐστιν, ἃ μόνῳ μὲν αὐτῷ πρόσεστιν, ἑτέρῳ δὲ τῶν ἁπάντων οὐδενί. καὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου· τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἡ γραφή, ποτὲ μὲν πῦρ, ποτὲ δὲ ὕδωρ καλεῖ, δεικνῦσα ὅτι οὐκ οὐσίας ταῦτα ὀνόματα, ἀλλ' ἐνεργείας· οὐ γὰρ ἐκ διαφόρων συνέστηκεν οὐσιῶν τὸ πνεῦμα, ἀόρατόν τε καὶ μονοειδὲς ὄν. καὶ τοῦ Νύσσης πρὸς Εὐνόμιον λέγοντος· τίς διφυᾶ τὸν Θεὸν εἶναι λέγων, πλὴν σοῦ τοῦ πᾶσαν ὀνόματος ἔννοιαν, τῇ τοῦ πατρὸς οὐσίᾳ συμφύοντος, C καὶ μηδὲν ἔξωθεν προσεῖναι λέγοντος, ἀλλ' ἕκαστον τῶν περὶ τῶν θείων ὀνομάτων τῇ τοῦ Θεοῦ οὐσίᾳ ἐγκεντρίζοντος;

Μετὰ τοῦτο ἐζητήθη, εἴγε ἡ θεία καὶ ἄκτιστος ἐνέργεια, θεότης παρὰ τῶν ἁγίων προσαγορεύεται. οὐδὲ γὰρ τοῦτο οἱ νῦν ἀντιλέγοντες παρεδέξαντο. καὶ ἀνεφάνη καὶ τοῦτο παρὰ τῶν θεολόγων κηρυττόμενον. αὐτίκα γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς κατ' Εὐνομίου, καὶ αὐτό φησι, τὸ τῆς θεότητος ὄνομα, εἴτε τὴν ἐποπτικὴν εἴτε τὴν προνοητικὴν ἐξουσίαν σημαίνει, οἰκείως ἔχει πρὸς τὸ ἀνθρώπινον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τῇ πρὸς Εὐστάθιον τὸν ἰατρὸν ἐπιστο- D λῇ· οὐκοῦν φησιν, ἡ τῆς ἐνεργείας ταυτότης ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, δείκνυσι σαφῶς τὸ τῆς φύσεως ἀπαράλλακτον. ὥστε κἂν φύσιν σημαίνῃ τὸ τῆς θεότητος ὄνομα, κυρίως καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι τὴν προσηγορίαν προσαρμόζεσθαι ταύτην ἡ τῆς οὐσίας κοινότης συνίστησιν. ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ἐπὶ τὴν τῆς φύσεως ἔνδειξιν τὴν προσηγορίαν τῆς θεότητος φέρουσιν, οἱ πάντα κατασκευάζοντες. καὶ μετά τινα· οὐκοῦν ἐξουσίας τινὸς εἴτε ἐποπτικῆς εἴτε ἐνεργητικῆς ἔνδειξιν ἡ προσηγορία φέρει. ἡ δὲ θεία φύσις, ἐν πᾶσι τοῖς ἐπινοουμένοις ὀνόμασι καθ' ὅ ἐστι μένει ἀσήμαντος, ὡς ὁ ἡμέτερος λόγος. εὐεργέτην γὰρ καὶ E κριτήν, ἀγαθόν τε καὶ δίκαιον, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα μαθόντες, ἐνεργειῶν διαφορὰς ἐδιδάχθημεν. τοῦ δὲ ἐνεργοῦντος τὴν φύσιν, οὐδὲν μᾶλλον διὰ τῆς ἐνεργειῶν κατανοήσεως ἐπιγνῶναι δυνάμεθα. ὅταν γὰρ ἀποδιδῷ τις λόγον ἑκάστου τῶν ὀνομάτων, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως περὶ ἣν τὰ ὀνόματα, οὐ τὸν αὐτὸν ἀμφοτέρων ἀποδώσει λόγον. ὧν δὲ ὁ λόγος ἕτερος, τούτων καὶ ἡ φύσις διάφορος. οὐκοῦν ἄλλο μέν ἐστιν οὐσία, ἧς οὔπω λόγος μηνυτὴς ἐξευρέθη· ἑτέρα δὲ τῶν περὶ αὐτὴν [illegible] σημασία, ἐξ ἐνεργείας τινὸς ἢ ἀξίας ὀνομαζομένων. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς μέγας Βασίλειος ἐν τῇ [illegible] ἐπιστολῇ· εἴτε ἐνεργείας ὄνομα ἡ θεότης, ὡς μίαν ἐνέργειαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, [illegible] καὶ τὴν θεότητα εἶναι. εἴτε καὶ κατὰ τὰς τῶν πολλῶν δόξας, φύσεως ἐνδεικτικόν ἐστι τὸ τῆς θεότητος ὄνομα, διὰ τὸ μηδεμίαν εὑρίσκειν ἐν τῇ φύσει παραλλαγήν, οὐκ ἀπεικότως μιᾶς θεότητος τὴν ἁγίαν Τριάδα ὁριζόμεθα.

Καὶ

ANNO CHRISTI 1350.

Καὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος φησίν· ἡ Θεὸς προσηγορία, πρόδηλον ὡς ἐνεργητικὴ τυγχάνει· οὐ γὰρ αὐτὴν τὴν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν παρίστησιν· ἀδύνατον γὰρ ταύτην γνῶναι· ἀλλὰ τὴν θεωρητικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν ἡμῖν παρίστησι καὶ δηλοῖ, τὸ Θεός. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· τὸ Θεὸς ὄνομα, οὐ τὴν οὐσίαν τῆς θεότητος σημαίνει· ἀκατάληπτος γὰρ αὕτη καὶ ἀνώνυμός ἐστιν· ἀλλ' ἐκ τῆς θεωρητικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας, Θεὸς εἴρηται, ὥς φησιν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ἢ ἐκ τοῦ θέειν, ἤγουν διατρέχειν· ἢ ἐκ τοῦ αἴθειν, ὅ ἐστι φλογίζειν. ὁ δὲ αὐτὸς μέγας Διονύσιος· εἰ τὴν ὑπερούσιον φησὶ κρυφιότητα, Θεὸν ἢ ζωὴν ἢ οὐσίαν, ἢ φῶς, ἢ λόγον ὀνομάσαιμεν, οὐδὲν ἕτερον νοοῦμεν, ἢ τὰς εἰς ἡμᾶς ἐξ αὐτῆς B προαγομένας δυνάμεις ἐκθεωτικὰς ἢ οὐσιοποιούς, ἢ ζωογόνους, ἢ σοφοδώρους. αὐτῇ δὲ κατὰ τὴν πασῶν τῶν νοερῶν ἐνεργειῶν ἀπόλυσιν ἐπιβάλλομεν, μηδεμίαν ὁρῶντες θέωσιν ἢ ζωήν, ἢ οὐσίαν, ἥ τις ἐμφερής ἐστι τῇ πάντων ἐξῃρημένῃ κατὰ πᾶσαν ὑπεροχὴν αἰτίᾳ.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτός φησι· θεότης ἐστίν, ἡ πάντα θεωμένη πρόνοια. ὅτι δὲ ἡ πρόνοια ἐνέργεια ἐστίν, καὶ ἀπ' ἄλλων μὲν τοῦτο γνώριμον, μάλιστα δὲ καὶ ἀφ' ὧν ὁ μέγας Ἀθανάσιος γράφει, λέγων· οὐ κατ' ἄλλην πρόνοιαν, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἐργάζεται, ἀλλὰ κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσιώδη τῆς θεό- C τητος ἐνέργειαν. ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Διονύσιος πάλιν ἐν τῇ πρὸς Γάϊον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, θεότητα φησὶν εἶναι τὸ χρῆμα τοῦ θεοποιοῦ δώρου, καὶ τὸ ἀμίμητον μίμημα τοῦ ὑπερθέου καὶ ὑπεραγάθου, καθ' ὃ θεούμεθα καὶ ἀγαθυνόμεθα.

Ἐπὶ τούτοις, ἐπειδήπερ τὴν τοιαύτην δωρεὰν τοῦ πνεύματος καὶ ἐνέργειαν, δηλαδὴ τὴν θέωσιν, καθ' ἣν οἱ ἅγιοι θεοῦνται, θεότητα παρὰ τῶν ἁγίων προσαγορευομένην, οἱ τῷ Θεσσαλονίκης ἀντιλέγοντες λέγουσιν εἶναι θεότητα κτιστήν, κατασκευάζοντες τοῦτο ἐκ τοῦ ὑποστάτην αὐτῆς εἰρῆσθαι παρὰ τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὸν Θεόν, καὶ μίμημα D καλέσαι ταύτην, καὶ τῶν μετεχόντων σχέσιν, δυσσεβῶς μὲν αὐτοὺς λέγειν ἀπεφήνατο ἡ ἱερὰ σύνοδος, ὅμως ζητηθέντος καὶ τούτου παρὰ τῆς θείας συνόδου, εἴπερ εἶπέ τις τῶν ἁγίων ἄκτιστον εἶναι τὴν θέωσιν, καὶ εἴπερ ἡ σχέσις καὶ τὸ μίμημα καὶ τὸ ὑπέστη καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτίστων λέγεται· προεκομίσθησαν ῥήσεις τῶν ἁγίων, οὐκ ἀεὶ ἐπὶ κτιστῶν δηλοῦσαι λέγεσθαι ταῦτα. ὁ γὰρ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀντιρρητικοῖς φησίν, ὁ τεκὼν βώλους δρόσου, οὐχ ὁμοίως τούς τε βώλους, καὶ τὸν υἱὸν ὑπεστήσατο. κἂν τῷ πρώτῳ δὲ τῆς Ἑξαημέρου, ἵνα δειχθῇ φησὶν ὅτι ὁ κόσμος τεχνικόν ἐστι κατασκεύασμα, προκείμενον πᾶσιν εἰς θεωρίαν, ὥστε δι' αὐτοῦ τὴν τοῦ ποιήσαντος σοφίαν ἐπιγινώσκεσθαι, οὐκ ἄλλῃ E τινὶ φωνῇ ἐχρήσατο ὁ σοφὸς Μωϋσῆς περὶ αὐτοῦ· ἀλλ' εἶπεν, ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν. οὐχὶ ἐνήργησεν, οὐδὲ ὑπέστησεν, ἀλλ' ἐποίησεν· καθότι πολλοὶ τῶν φαντασθέντων συνυπάρχειν ἐξ ἀϊδίου τῷ Θεῷ τὸν κόσμον, οὐχὶ γεγενῆσθαι παρ' αὐτοῦ συνεχώρησαν. συναπεδείχθη δὲ ἀπὸ τούτου, ὅτι καὶ τὸ ἐνεργεῖν καὶ τὸ ἐνεργεῖσθαι, οὐ μόνον ἐπὶ κτιστῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀϊδίων καὶ ἀκτίστων δύναται λέγεσθαι· ἐπεὶ καὶ τὴν χάριν ἐνεργουμένην ἀκούοντες οἱ διαφερόμενοι, κτιστὴν ἀθρόως εἶναι νομίζουσιν. ὁ γὰρ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἔστω, φησί, καὶ ἐνεργείας, [illegible]

A Sanctus quoque Anaſtaſius ait: *Nomen, Deus, manifeſte operationis nomen eſt: neque enim ipſam Dei eſſentiam menti exhibet: impoſſibile ſiquidem eſt ipſam noſſe: ſed vox illa, Deus inſpectricem ipſius operationem nobis exhibet ac manifeſtat.* Idemque rurſum: *Nomen, Deus, non eſſentiam deitatis ſignificat: incomprehenſibilis enim ipſa & innominabilis eſt: ſed ex inſpectrice ipſius operatione Deus dicitur, ut ait ſanctus Dionyſius: aut ex verbo, θέειν, quod eſt currere; aut ex verbo αἴθειν, quod eſt comburere.* Ipſe autem magnus Dionyſius: *Si ſuperſubſtantialem*, inquit, *latebram, Deum, aut vitam, aut eſſentiam, aut lumen appellaverimus, nihil aliud intelligimus, quam in nos ex ipſa prodeuntes virtutes deificas, aut* B *ſubſtantiæ effectrices, aut vitæ productrices, aut ſapientiæ largitrices: ipſi vero tribuimus ſecundum omnium intelligentium operationum diſſolutionem: quippe qui nullam intueamur deificationem aut vitam aut eſſentiam, quæ ſimilis ſit cauſæ ſecundum omne genus excellentiæ præ cunctis eximiæ.*

Ac rurſum idem ait: *Deitas eſt, quæ omnia inſpicit, providentia.* Quod vero providentia operatio ſit, cum ex aliis cognitu facile eſt, maxime vero ex iis quæ magnus Athanaſius ſcribit, dicens: *Non ſecundum aliam & aliam providentiam Pater & Filius operatur, ſed ſecundum unam & eamdem ſubſtantialem deitatis operationem.* Sed & magnus Dionyſius iterum in ſecunda ad Gaium epiſtola, *deitatem* ait eſſe C *rem deifici doni, & inimitabilem imitationem ſuper-Dei & ſuperboni, ſecundum quam deificamur ac boni efficimur.*

Ad hæc, quandoquidem tale donum Spiritus & operationem, ſcilicet deificationem, ſecundum quam ſancti deificantur, deitatem a ſanctis appellatam, qui Theſſalonicenſi contradicunt, dicunt eſſe deitatem creatam; conſtituentes ex eo quod ſtabilire ipſam dictus ſit a magno Dionyſio Deus: & imitationem nuncupet eam, & habitum eorum qui participant; impie loqui eos declaravit ſancta ſynodus. Tamen hoc etiam indagato a divina ſynodo; Utrum dixerit aliquis ſanctorum increatam eſſe deificationem; & utrum habitus, & imitatio, D & quod ſtabilitur, etiam de increatis dicatur: prolatæ ſunt ſententiæ ſanctorum, quæ non ſemper de creatis iſta dici oſtenderent. Nam magnus Baſilius in Antirrheticis ait: *Qui genuit glebas roris, non ſimiliter glebas ac Filium fecit ſubſiſtere.* Et primo libro Hexaemeri: *Ut oſtenderetur*, inquit, *mundum eſſe quoddam ex arte factum opus, propoſitum omnibus ad contemplandum, ut per ipſum factoris ſapientiam agnoſcamus, non alia quapiam voce uſus eſt ſapientiſſimus Moſes de eo: ſed dixit*, In principio fecit: *non*, Geneſ. 1. 8. *operatus eſt; non ſtabilivit; ſed* fecit: *qua ratione multi eorum qui ſomniarunt coexſiſtere Deo mundum ab æterno, non eſſe factum ab ipſo conceſſerunt.* Simul autem ex eo demonſtratum eſt, E quod operari, ſive Græcum verbum forma activorum efferatur, ſive forma deponentium verborum, ἐνεργεῖν ſive ἐνεργεῖσθαι, non ſolum de rebus creatis, ſed & de ſempiternis & increatis poſſe dici: quandoquidem & gratiam operantem, Coloſſ. 1. 29. ἐνεργουμένην audientes adverſarii, creatam illico eſſe arbitrantur. Magnus enim in Theologia Gregorius; *Eſto*, inquit, *etiam operationis,*

ANNO CHRISTI 1350.

nis, ſi ita videtur; ne ſic quidem nos capietis: ſed ipſum illud quod operatum fuerit, erit conſubſtantiale.

Sed & divinus Gregorius Nyſſenus, *Non tres deos nominare poſſumus*, inquit, *qui divinam & inſpectricem operationem conjuncte & indiviſe inter ſe circa nos & omnem creaturam operantur.*

Ad imitationem autem quod attinet, dixit Theſſalonicenſis, magnum Dionyſium imitationi non-imitabile adjeciſſe: quamobrem deificum donum nihilo magis imitatio quam non-imitatio eſt. Dicit & Gregorius Theologus, imitationem Patris Filium eſſe, ſcribens in ſecunda oratione de Filio: *Imago Patris, utpote conſubſtantialis: & quod illud inde eſt, non autem ex ipſo Pater. Hæc enim imaginis natura eſt, ut imitatio ſit primigenii exemplaris, & cujus eſſe dicitur.* Quamobrem imitatio non impedit, quominus increata deificatio ſit. Refertur autem Dei providentia ad ea quibus providet: & præſcientia ejus ad ea quæ præſciuntur: & prædefinitiones quæ ab æterno in Deo ſunt, ad ea quæ prædefiniuntur. At nulli horum impedimento relatio eſt, quin ſit increatum. Quamobrem neque deificum donum Spiritus, ipſa utique deificatio, quiddam creatum eſt, eo quod refertur ad ea quæ deificantur. Quod enim increata ea ſit, manifeſte & compendioſe convincet etiam divinus Maximus; ſcribens: *Divina gratia, quamquam fructum affert his qui ſunt gratiæ participes, at non comprehenſionem. Manet enim etiam participata ab iis qui fruuntur incomprehenſibilis, eo quod naturaliter, velut ingenita, habet infinitionem.* Et iterum: *Hoc eſt Dei Evangelium, legatio Dei ad homines, tum Filio incarnato, tum mercedem donante eo his qui in ſe credunt, ingenitam deificationem.*

Poſtquam vero patuit aperte etiam divinam operationem deitatem nuncupari, quæſivimus demonſtrari ex Theologis, Utrum divinæ huic operationi, & his quæ eſſentialiter circa eam conſiderantur, ſupereemineat ſecundum eſſentiam Deus: Et patuit etiam illud ab omnibus ſanctis fuiſſe prædicatum. Simul autem demonſtratum & iſtud eſt, Qui iſtud non admitterent, eos plurium deorum aſſertores eſſe; quippe qui multa inducant principia; quandoquidem non referunt ad unam cauſam & ad unum principium, quæcumque circa Deum eſſentialiter conſiderantur. Magnus certe Baſilius in Antirrheticis ait: *Eſt quoddam ordinis genus, non ex noſtra affirmatione conſiſtens, ſed ipſa naturali conſecutione contingens; quemadmodum ad ignem ſe habet lux quæ ex ipſo eſt: in talibus enim prius vocamus quod cauſa eſt; poſterius, quod ex ipſa eſt. Non intervallis ſejungentes iſta invicem; ſed ratiocinatione prius cauſato cauſam cogitantes. Quomodo igitur rationi conſentaneum ſit ordinem negare, ubi prius & poſterius eſt, non quia ſic rem eſſe ponimus, ſed ex naturali quæ rebus ineſt conſecutione?*

Sed & in his quæ ſcribit ad Amphilochium, dicit: *Operationes autem Spiritus, quæ? Ineffabiles quidem ob magnitudinem, innumeræ ob multitudinem. Quomodo enim cogitabimus ea, quæ ſunt ultra ſæcula? Quæ fuere illius ante creaturam intellectivam operationes? Quam multæ ab ipſo erga creaturam gratiæ? Quæ porro erga ſuperventura*

A δοκεῖ, οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς αἱρήσετε· αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐνεργηκὸς ἂν εἴη τὸ ὁμοούσιον.

Καὶ ὁ Νύσσης δὲ θεῖος Γρηγόριος, οὐ τρεῖς Θεοὺς ὀνομάζειν, φησὶ, δυνάμεθα, τοὺς τὴν θεϊκὴν καὶ ἐποπτικὴν ἐνέργειαν, συνημμένως καὶ ἀδιακρίτως ἀλλήλων ἐφ' ἡμῶν τε καὶ πάσης τῆς κτίσεως ἐνεργοῦντας.

Περὶ δὲ τοῦ μιμήματος εἶπεν ὁ Θεσσαλονίκης, ὡς ὁ μέγας Διονύσιος, τῷ μιμήματι τὸ ἀμίμητον προσέθηκεν. ὥστε τὸ θεοποιὸν δῶρον οὐ μᾶλλον μίμημα, ἢ ἀμιμησία. φησὶ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος, μίμημα εἶναι καὶ τοῦ πατρὸς τὸν υἱὸν,
B γράφων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν περὶ υἱοῦ· εἰκὼν τοῦ πατρὸς ὡς ὁμοούσιος, καὶ ὅτι τοῦτο ἐκεῖθεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τούτου πατήρ. αὕτη γὰρ εἰκόνος φύσις, μίμημα εἶναι τοῦ ἀρχετύπου, καὶ οὗ λέγεται. ὥστε τὸ μίμημα, οὐκ ἐμποδίζει πρὸς τὸ ἄκτιστον εἶναι τὴν θέωσιν. σχέσις δὲ ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια πρὸς τὰ προνοούμενα· καὶ ἡ πρόγνωσις αὐτοῦ πρὸς τὰ προγινωσκόμενα· καὶ οἱ ἐξ ἀϊδίου ἐν τῷ Θεῷ προορισμοὶ, πρὸς τὰ προοριζόμενα. ἀλλ' ἑκάστῳ τούτων οὐκ ἐμπόδιον ἐστὶ τὸ σχέσιν εἶναι πρὸς τὸ ἄκτιστον εἶναι. ὥστε οὐδὲ ἡ θεοποιὸς δωρεὰ τοῦ πνεύματος, αὐτὴ ἡ θέωσις, ἐστὶ κτιστὴ, διότι σχέσις ἐστὶ πρὸς τὰ θεούμενα. ὅτι γὰρ ἄκτιστος ἐστὶ, σα-
C φῶς καὶ συντόμως παραστήσει καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος, γράφων· ἡ θεία χάρις, εἰ καὶ ἀπόλαυσιν δίδωσι τοῖς κατὰ χάριν μετέχουσι, ἀλλ' οὐ κατάληψιν. μένει γὰρ καὶ τῇ μεθέξει τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς ἀκατάληπτος, ὅτι κατὰ φύσιν ὡς ἀγένητος ἔχει τὴν ἀπειρίαν. καὶ πάλιν· τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον, πρεσβεία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ υἱοῦ σαρκωθέντος καὶ μισθὸν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, τὴν ἀγένητον θέωσιν.

Μετὰ δὴ τὸ φανῆναι καὶ τὴν θείαν ἐνέργειαν θεότητα ὀνομαζομένην, ἐζητήσαμεν ἀποδειχθῆναι παρὰ τῶν θεολόγων, εἰ τῆς θείας ἐνεργείας ταύτης, καὶ τῶν οὐσιωδῶς περὶ αὐτὴν θεωρουμένων, ὑπέρκειται
D κατ' οὐσίαν ὁ Θεός· καὶ ἀνεφάνη καὶ τοῦτο παρὰ πάντων κηρυττόμενον τῶν ἁγίων· συναπεδείχθη δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ μὴ τοῦτο παραδεχόμενοι, πολύθεοι εἰσὶ, πολλὰς λέγοντες ἀρχὰς, ὡς μὴ ἀναφέροντες εἰς ἓν αἴτιον καὶ μίαν ἀρχὴν τὰ περὶ τὸν Θεὸν οὐσιωδῶς θεωρούμενα. ὁ γὰρ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς ἀντιρρητικοῖς φησιν· ἔστι τι τάξεως εἶδος, οὐκ ἐκ τῆς παρ' ἡμῶν θέσεως συνιστάμενον, ἀλλ' αὐτῇ τῇ κατὰ φύσιν ἀκολουθίᾳ συμβαῖνον· ὡς τῷ πυρὶ πρὸς τὸ φῶς ἐστι τὸ ἐξ αὐτοῦ. ἐν τοῖς τοιούτοις γὰρ πρότερον τὸ αἴτιον λέγομεν, δεύτερον δὲ τὸ ἀπ' αὐτοῦ· οὐ διαστήματι χωρίζοντες ἀλλήλων
E ταῦτα, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ τοῦ αἰτιατοῦ προεπινοοῦντες τὸ αἴτιον. πῶς οὖν εὔλογον ἀρνεῖσθαι τὴν τάξιν, ἐφ' ὧν ἐστι πρῶτον καὶ δεύτερον, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν θέσιν, ἀλλ' ἐκ τῆς κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐνυπαρχούσης ἀκολουθίας;

Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον γράφει· αἱ δὲ ἐνέργειαι τοῦ πνεύματος, τίνες; ἄρρητοι μὲν διὰ τὸ μέγεθος. ἀνεξαρίθμητοι δὲ διὰ τὸ πλῆθος. πῶς γὰρ νοήσομεν τὰ τῶν αἰώνων ἐπέκεινα; τίνες ἦσαν αὐτοῦ πρὸ τῆς νοητῆς κτίσεως, αἱ ἐνέργειαι; πόσαι δὲ αἱ ἀπ' αὐτοῦ περὶ τὴν κτίσιν χάριτες; τίς δὲ ἡ πρὸς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἐπερχομένους δύναμις; ἦν μὲν γὰρ καὶ προῦπῆρχε

ANNO CHRISTI 1350.

A καὶ συμπαρῆν τῷ υἱῷ καὶ τῷ πατρὶ πρὸ τῶν αἰώνων. ὥστε κἄν τι νοήσεις τῶν αἰώνων ἐπέκεινα καὶ τοῦτο ὂν τοῦ πνεύματος κατωτέρω· τὰς προαιωνίους ἐνεργείας πνεύματος, κατωτέρω τοῦ πνεύματος ἀποφαινόμενος εἶναι.

Ἐν δὲ τῷ περὶ θεότητος υἱοῦ καὶ πνεύματος λόγῳ ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος φησίν· ἡ μὲν θεία φύσις ἄφραστός τε καὶ ἀνεκφώνητος μένει, ὑπερβαίνουσα πᾶσαν τὴν διὰ φωνῆς σημασίαν. οὐκ οὖν οὐχὶ φύσιν, ἀλλὰ τὴν θεατικὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος, ἡ τῆς θεότητος προσηγορία περιΐστησιν. ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ κατὰ Ἀρειανῶν δευτέρῳ λόγῳ, τῶν αἱρετικῶν λεγόντων, τῆς θελήσεως εἶναι
B τὸν υἱὸν, ἀλλ' οὐ τῆς φύσεως τοῦ πατρός· εἰ τὸ βούλεσθαι φησὶ περὶ τῶν μὴ ὄντων διδόασι τῷ Θεῷ, διατί τὸ ὑπερκείμενον τῆς βουλήσεως οὐκ ἐπιγινώσκουσι τοῦ Θεοῦ; καὶ ἐν τῷ τρίτῳ κατὰ τῶν αὐτῶν· τὸ μὲν ἀντικείμενον τῆς βουλήσεως, ἑωράκασιν οἱ αἱρετικοί· τὸ δὲ μεῖζον καὶ ὑπερκείμενον, οὐ τεθεωρήκασιν. ὥσπερ γὰρ ἀντίκειται τῇ βουλήσει τὸ παρὰ γνώμην, οὕτως ὑπέρκειται καὶ προηγεῖται τοῦ βούλεσθαι, τὸ κατὰ φύσιν. καὶ κατὰ Μακεδονίου γράφων ὁ αὐτὸς, γίνωσκε, φησὶν, ὅτι τὸ Θεὸς εἶναι, δεύτερον ἐστὶ τῆς φύσεως· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἐὰν μιμηταὶ γενώμεθα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Παῦλον, θεοὶ γινόμεθα· τῆς δὲ αὐτῆς φύσεως γενέσθαι, οὐ δυνάμεθα. ὁ δὲ θεῖος
C Μάξιμος, πάντων, φησὶ, τῶν ὄντων, καὶ μετεχόντων καὶ μεθεκτῶν, ἀπείρως ὁ Θεὸς ὑπερεξῄρηται.

Ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Διονύσιος, ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων δωδεκάτῳ, φησὶν, καθόσον ὑπερέχουσι τῶν οὐκ ὄντων τὰ ὄντα ἅγια ἢ θεῖα ἢ κύρια ἢ βασιλικὰ, καὶ αὐτῶν μετεχόντων αἱ αὐτομετοχαί· κατὰ τοσοῦτον ὑπεξίδρυται πάντων τῶν ὄντων, ὁ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα· καὶ πάντων τῶν μετεχόντων καὶ τῶν μετοχῶν, ὁ ἀμέθεκτος αἴτιος. καὶ τῇ δευτέρᾳ δὲ πρὸς Γάϊον ἐπιστολῇ, πῶς, φησιν, ὁ πάντων ἐπέκεινα, καὶ ὑπὲρ θεαρχίαν ἐστὶ καὶ ὑπὲρ ἀγαθαρχίαν. εἰ θεότητα καὶ ἀγαθότητα νοήσαις, αὐτὸ τὸ
D χρῆμα τοῦ ἀγαθοποιοῦ καὶ θεοποιοῦ δώρου, καθ' ὃ θεούμεθα καὶ ἀγαθυνόμεθα· καὶ γὰρ εἰ τοῦτο ἀρχὴ γίνεται τοῦ θεοῦσθαι καὶ ἀγαθύνεσθαι, τοῖς θεουμένοις καὶ ἀγαθυνομένοις, ὁ πάσης ἀρχῆς ὑπεράρχιος, καὶ τῆς οὕτω λεγομένης θεότητος καὶ ἀγαθότητος, ὡς θεαρχίας καὶ ἀγαθαρχίας, ἐστὶν ἐπέκεινα. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· μετιτέον νῦν ἐπὶ τὴν ὄντως οὖσαν, τοῦ ὄντως ὄντος θεολογικὴν οὐσιωνυμίαν. τοσοῦτον δὲ ὑπομνήσομεν, ὅτι τῷ λόγῳ σκοπὸς, οὐ τὴν ὑπερούσιον οὐσίαν, ἡ ὑπερούσιος, ἐκφαίνειν· ἄρρητον γὰρ τοῦτο καὶ ἄγνωστον καὶ παντελῶς ἀνέκφαντον, καὶ αὐτὴν ὑπεραῖρον τὴν ἕνω-
E σιν· ἀλλὰ τὴν οὐσιοποιὸν εἰς τὰ ὄντα πάντα τῆς θεαρχικῆς οὐσιαρχίας πρόοδον ὑμνῆσαι. ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος ἐν τοῖς σχολίοις, πρόοδον φησὶν ἐνταῦθα, τὴν ἐνέργειαν, ἥτις πᾶσαν οὐσίαν παρήγαγεν.

Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ περὶ ἀκαταλήπτου πρώτῳ λόγῳ, φησὶν, οἱ προφῆται, οὐ μόνον τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀγνοοῦντες φαίνονται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς σοφίας αὐτῆς, πόση τις ἐστι ἀποροῦσιν. καίτοιγε οὐχ ἡ οὐσία ἀπὸ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἡ σοφία ἀπὸ τῆς οὐσίας. ὅταν δὲ μὴ δὲ ταύτην δύνανται καταλαβεῖν μετ' ἀκριβείας, πόσης ἂν εἴη μανίας, τὸ τὴν οὐσίαν αὐτὴν νομίζειν δύνασθαι τοῖς οἰκείοις ὑποβάλλειν λογισμοῖς; ἐν

ſæcula virtus? Erat etenim & prius erat & ſimul erat in Filio & Patre ante ſæcula. Quamobrem quantumlibet aliquid ultra ſæcula cogites, iſtud quoque Spiritu inferius eſt: operationes Spiritus quæ ſæcula præceſſerunt, inferiores Spiritu cenſens eſſe.

In oratione autem de deitate Filii & Spiritus, divinus Gregorius Nyſſenus ait: *Divina quidem natura ineffabilis & inenarrabilis permanet, omnem ſuperans, quæ voce exprimitur, ſignificationem.* Non igitur naturam, ſed vim inſpectricem Spiritus, deitatis appellatio exhibet. Magnus vero Athanaſius, in oratione ſecunda contra Arianos, cum hæretici dicerent, voluntatis eſſe Filium, at non naturæ Patris. *Si velle*, inquit, *circa ea quæ non exſiſtunt, Deo concedunt, cur quod ſuperius eſt voluntate non agnoſcunt in Deo?* Et in tertia oratione contra eoſdem: *Quod quidem eſt oppoſitum voluntati, viderunt hæretici: quod vero majus & ſuperius eſt, non animadverterunt. Quemadmodum enim opponitur voluntati quod præter ſententiam eſt; ita ſuperius eſt & prævedit voluntatem, quod naturale eſt.* Idem adverſus Macedonium ſcribens; *Scito*, inquit, *Deum eſſe, poſterius quiddam quam naturam eſſe. Nam & nos, ſi imitatores Dei ſimus, ſecundum Paulum, dii efficimur; ejuſdem autem naturæ fieri, non poſſumus.* Divinus vero Maximus; *Omnia*, inquit, *quæ ſunt, tum quæ participant, tum quæ participantur, infinite Deus antecellit.*

Sed & divinus Dionyſius, capite duodecimo de divinis nominibus, ait: *Quantum antecellunt iis quæ non ſunt, quæ ſunt ſancta aut divina aut principalia aut regia, & iis quæ participant ipſæ per ſe participationes; tantum ſupereminet omnibus quæ ſunt, qui eſt ſuper omnia quæ ſunt, & omnibus quæ participant, ipſiſque participationibus, is qui cauſa eſt imparticipabilis.* Et in ſecunda ad Gaium epiſtola; *Quomodo*, inquit, *is qui eſt ultra omnia, & ſuper ſupremæ deitatis rationem eſt, & ſuper rationem ſupremæ bonitatis? Si deitatem & bonitatem cogites, ipſam rem eſſe boni & deum efficientis doni, per quod dii bonique efficimur. Nam ſi iſtud principium eſt quo dii efficimur & boni; ultra eum eſt quo deificantur & bona fiunt, is qui omnis principii ſupremum principium eſt, & ſic appellatæ deitatis & bonitatis, & ſupremæ deitatis, ſupremæque bonitatis.* Et idem iterum: *Nunc tranſeundum eſt ad eam quæ vere exſiſtit, illius qui vere eſt eſſentialem appellationem Theologicæ conſiderationis.* * *Tantum autem commonebimus, orationis hujus propoſitum eſſe, non ſupereſſentialem eſſentiam, quæ ille ſuper eſſentias eſt, enarrare: ineffabile enim iſtud eſt & ignotum & prorſus inenarrabile, & ipſam ſuperans unionem; ſed eſſentiarum effectorem ad omnia quæ ſunt ſupremi eſſentiarum principii progreſſum prædicare.* Divinus autem Maximus in ſcholiis: *Progreſſum hic dicit, divinam operationem, quæ omnem eſſentiam produxit.*

Et divinus Chryſoſtomus, in oratione prima de Incomprehenſibili, ait: *Prophetæ non ſolum quid ſecundum eſſentiam Deus ſit neſcire videntur; ſed etiam de ipſamet ſapientia, quanta ſit, dubitant. Quamquam non eſt eſſentia a ſapientia, ſed ſapientia ab eſſentia eſt. Cum autem neque hanc poſſint comprehendere plane & explorate; quanta*

Cap. 12. §. 1.

De divin. nomin. cap. 5. §. 1.

* τοσῦτον.

ANNO CHRISTI 1350.

dementia fuerit, eſſentiam ipſam arbitrari propriis poſſe ſubjicere ratiocinationibus? Et in Evangelium Joannis, iterum idem ait: *Non in menſura dat Deus ſpiritum. Nos enim omnes in menſura operationem Spiritus accepimus. Spiritum enim ibi operationem dicit. Ipſa enim eſt quæ diſpartitur. Ille autem immenſam habet & integram omnem operationem. Si autem operatio ipſius immenſa eſt, multo magis eſſentia.* (Joan. 3. 34.)

Deinceps quæſitum a nobis eſt, quandoquidem qui Eccleſiam vexant, hi eſſentiam Dei participare omnia contendunt, quippe cum indiſtinctæ ſint divina eſſentia & divina operatio; neque aliud Deus ſit ſecundum ipſos, quam ſola eſſentia. Nos vero ex ſacris edocti ſumus ſcripturis, & eſſentiam habere Deum; & virtutem, & operationem ab eſſentia divina diſtinctam; vel potius & virtutes & operationes. Sic enim non ſolum tripliciter ſubſiſtens; ſed etiam omnipotens erit. Quæſitum eſt igitur, quid ſit quod participent omnia; an divinam eſſentiam, an Dei divinam operationem. Divina ſynodus dixit: Inſeparabilem quidem ſcimus eſſe divinam eſſentiam a divina naturali operatione. Neque enim umquam operatio fuerit ſine ſua eſſentia. Tamen quod attinet ad ea quæ ab initio Deus condidit, quis ignorat, niſi cum adverſariis deſipiat, omne opificium operationem opificis, ſed non eſſentiam participare? Neque enim domus illius qui ædificat, domum aut navis illius qui navim fabricatur, eſſentiam participat, ſed artem & operationem, ut auctor eſt Nyſſenus Theologus. Quod autem etiam ſancti, per unionem cum Deo deificati, non divinæ eſſentiæ, ſed ipſius divinæ operationis participes fiunt, magnus in Theologia Gregorius oſtendit, ſcribens de Domino noſtro JESU Chriſto: *Chriſtus dicitur propter deitatem: unctio enim ipſa humanitatis eſt: non operatione, ut alios chriſtos, ſanctificans, ſed præſentia totius ungentis.* Et magnus Baſilius; *Omnia quidem*, inquit, *implet virtute Spiritus ſanctus; ſolis tamen illis participabilis eſt qui digni ſunt; nec uno modo participatur, ſed ſecundum proportionem fidei dividit operationem.* Et alibi iterum: *Quemadmodum enim vultuum imagines ſive ſpecies non in quibuslibet corporibus exhibentur, ſed in his dumtaxat, quæ lævitatem quamdam ac perſpicuitatem habent; ſic non in omnibus animis Spiritus operatio eſt, ſed in his quæ nihil obliquum habent, nihil tortuoſum.* Sanctus vero Maximus; *Omnia*, inquit, *quæcumque Deus eſt, hæc & ille erit, qui per gratiam fuerit deificatus; ſed non eadem eſſentia.* Magnus autem Dionyſius; *Circulariter*, inquit, *divinæ moventur mentes, dum uniuntur principio, & fine carentibus Pulcri Bonique illuſtrationibus.* (De divin. nomin. cap. 4. §. 8.) Has ille plurali numero efferens, oſtendit non eſſe eas eſſentiam Dei: neque enim illa numero plurali effertur. Dum autem illuſtrationes illas appellat, & principio ac fine carentes vocat, divinas illas eſſe & increatas operationes oſtendit. Dominus autem noſter ac Deus, in ſancto Joannis evangelio, *Qui credit in me*, inquit, *ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat Spiritus ſanctus, quia* JESUS *nondum erat glorificatus.* (Joan. 7. 38.) Quod

τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ πάλιν ὁ αὐτός φησιν· οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. ἡμεῖς γὰρ πάντες μέτρῳ τὴν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος ἐλάβομεν. πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα, τὴν ἐνέργειαν λέγει· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μεριζομένη. τοῦτο δὲ ἀμέτρητον ἔχει καὶ ὁλόκληρον πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν. εἰ δὲ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἀμέτρητος, πολλῷ μᾶλλον ἡ οὐσία.

Μετὰ τοῦτο ἐζητήθη παρ' ἡμῶν, ἐπειδήπερ οἱ τὴν ἐκκλησίαν ἐλαύνοντες, οὗτοι τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ μετέχειν ἅπαντα φασίν, ὡς ἀδιαφόρου οὔσης τῆς θείας οὐσίας καὶ τῆς θείας ἐνεργείας, καὶ μηδὲν ἕτερον ὄντος τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτοὺς, πλὴν οὐσίας μόνης· ἡμεῖς δὲ παρὰ τῶν ἁγίων ἐδιδάχθημεν γραφῶν, καὶ οὐσίαν ἔχειν τὸν Θεὸν καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, τῆς θείας οὐσίας διαφέρουσαν· μᾶλλον δὲ καὶ δυνάμεις καὶ ἐνεργείας· οὕτω γὰρ οὐ μόνον τρισυπόστατος, ἀλλὰ καὶ παντοδύναμος ἔσται. ἐζητήθη οὖν τίνος μετέχουσι τὰ πάντα, τῆς θείας οὐσίας, ἢ τῆς τοῦ Θεοῦ θείας ἐνεργείας. ἡ θεία σύνοδος, ἀχώριστον μὲν ἴσμεν, ἔφη, τὴν θείαν οὐσίαν καὶ τὴν θείαν φυσικὴν ἐνέργειαν. οὐ γάρ ποτε ἐνέργεια εἶναι τῆς ἑαυτῆς οὐσίας χωρίς. περὶ μέντοι ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδημιουργημένων ἔφη, τίς οὐκ οἶδεν, εἰ μὴ κατὰ τοὺς ἀντιλέγοντας παραπαίοι, ὅτι πᾶν δημιούργημα τῆς ἐνεργείας τοῦ δημιουργήσαντος, ἀλλ' οὐχὶ τῆς οὐσίας μεταλαγχάνει; οὐ γὰρ ἡ οἰκία τῆς τοῦ οἰκοδόμου, οὐδὲ ναῦς τῆς τοῦ ναυπηγοῦ μετείληχεν οὐσίας, ἀλλὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐνεργείας, κατὰ τὸν Νύσσης θεολόγον. ὅτι δὲ καὶ οἱ ἅγιοι, τῇ πρὸς θεὸν ἑνώσει θεοποιούμενοι, οὐ τῆς θείας οὐσίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ θείας ἐνεργείας μετέχουσι. ὁ δὲ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος παρίστησι, γράφων περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι Χριστὸς λέγεται διὰ τὴν θεότητα· χρίσις γὰρ αὕτη τῆς ἀνθρωπότητος· οὐκ ἐνεργείᾳ, κατὰ τοὺς ἄλλους Χριστοὺς ἁγιάζουσα, παρουσίᾳ δὲ ὅλου τοῦ χρίοντος. καὶ ὁ μέγας Βασίλειος· πάντα μὲν, φησι, πληροῖ ἐστὶ τῇ δυνάμει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μόνοις δέ ἐστι μεθεκτὸν τοῖς ἀξίοις, οὐχ ἑνὶ μέτρῳ μετεχόμενον, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως διαιροῦν τὴν ἐνέργειαν. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· ὥσπερ αἱ τῶν προσώπων ἐμφάσεις, οὐκ ἐν πάσαις ταῖς ὕλαις γίνονται, ἀλλ' ἐν ταῖς λειότητά τινα καὶ διαφάνειαν κεκτημέναις· οὕτως οὐκ ἐν πάσαις ταῖς ψυχαῖς ἡ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια, ἀλλ' ἐν ταῖς οὐδὲν σκολιὸν ἐχούσαις, οὐδὲ στραγγαλιῶδες. ὁ δὲ ἅγιος Μάξιμος· πάντα, φησίν, ὅσα ὁ Θεὸς, καὶ ὁ διὰ τῆς χάριτος τεθεωμένος ἔσται· χωρὶς τῆς κατ' οὐσίαν ταυτότητος· ὁ δὲ μέγας Διονύσιος· κυκλικῶς, φησὶν, οἱ θεῖοι κινοῦνται νόες, ἑνούμενοι ταῖς ἀνάρχοις καὶ ἀτελευτήτοις ἐλλάμψεσι τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. πληθυντικῶς μὲν οὖν αὐτὰς προενεγκὼν, ἔδειξεν οὐκ οὐσίαν οὔσας τοῦ Θεοῦ· οὐδέποτε γὰρ ἐκείνη πληθυντικῶς ἐκφέρεται· ἐλλάμψεις δὲ αὐτὰς καλέσας, καὶ ἀνάρχους καὶ ἀτελευτήτους προειπὼν, θείας καὶ ἀκτίστους ἐνεργείας ταύτας ἔδειξεν. ὁ δὲ κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ἁγίῳ εὐαγγελίῳ, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, φησιν, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. ὅπερ ὁ θεῖος Χρυσό-

ANNO CHRISTI 1350.

στομος ἐξηγούμενος, ποταμοὶ φησὶν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν, τὸ δαψιλὲς καὶ ἄφθονον τῆς χάριτος αἰνιττόμενος· ὅπερ ἀλλαχοῦ φησίν, πηγὴ ὕδατος ζῶντος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον· τουτέστι, πολλὴν ἕξει χάριν. ἀλλαχοῦ μὲν οὖν ζωὴν αἰώνιον λέγει, ἐνταῦθα δὲ, ὕδωρ ζῶν· ζῶν δὲ λέγει, τὸ ἐνεργοῦν ἀεί. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐπειδὰν εἰς διάνοιαν ἔλθῃ καὶ ἱδρυνθῇ, πάσης πηγῆς μᾶλλον ἀναβλύει, καὶ οὐ διαλιμπάνει, οὐδὲ κενοῦται, οὐδὲ ἵσταται. ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ ἀνελλιπὲς τῆς χορηγίας δηλῶν καὶ τὸ ἄφατον τῆς ἐνεργείας, πηγὴν καὶ ποταμὸν ἐκάλεσεν· οὐχ ἕνα ποταμὸν, ἀλλὰ ἀφάτους· καὶ ἐκεῖ δὲ τὴν πλημμύραν διὰ τοῦ ἅλλεσθαι παρέστησεν. καὶ μετά τινα ὁ αὐτός· οὐκ ἔτι προφήτης παρ' αὐτοῖς ἦν, οὐδὲ ἐπώπτευεν αὐτῶν τὰ ἅγια ἡ χάρις· ἐπεὶ οὖν ἀνέσταλται μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔμελλε δὲ λοιπὸν ἐκχεῖσθαι δαψιλῶς, ταύτης δὲ τῆς διανομῆς ἀρχὴ μετὰ τὸν σταυρὸν ἐγένετο· οὐ μόνον δαψιλείας, ἀλλὰ καὶ μειζόνων χαρισμάτων· καὶ γὰρ θαυμαστοτέρα ἦν ἡ δωρεὰ, ὡς ὅταν λέγῃ· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε. καὶ πάλιν· οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ γὰρ καὶ οἱ παλαιοὶ πνεῦμα μὲν εἶχον, ἄλλοις δὲ οὐ παρεῖχον· οἱ δὲ ἀπόστολοι, μυριάδας ἐνέπλησαν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἔμελλον λαμβάνειν τὴν χάριν, οὔπω δὲ ἦν δοθεῖσα, διὰ τοῦτο φησίν. οὔπω ἦν πνεῦμα ἅγιον· τουτέστι δοθὲν, ἐπεὶ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη· δόξαν κυρίου τὸν σταυρὸν καλῶν. ἐπειδὴ γὰρ ἐχθροὶ ἦμεν καὶ ἡμαρτηκότες, καὶ ὑστερούμενοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ θεοστυγεῖς· ἡ δὲ χάρις καταλλαγῆς ἦν ἀπόδειξις· δῶρον δὲ οὐκ τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲ τοῖς μισουμένοις, ἀλλὰ τοῖς φίλοις δίδοται, καὶ τοῖς εὐηρεστηκόσιν, ἔδει πρότερον προσενεχθῆναι τὴν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν, καὶ τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ καταλυθῆναι, καὶ γενέσθαι τοῦ Θεοῦ φίλους, καὶ τότε λαβεῖν τὴν δωρεάν. εἰ γὰρ ἐπὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῦτο γέγονε τῆς πρὸς Ἀβραὰμ, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς χάριτος.

Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τεσσαρακοστῇ ἕκτῃ ὁμιλίᾳ τῆς αὐτῆς πραγματείας. καὶ ἐφ' ἡμῶν φησὶν οὐχ ἁπλῶς τὸ ὕδωρ ἐργάζεται, ἀλλ' ὅταν τὴν τοῦ πνεύματος χάριν δέξηται. τότε ἅπαντα λύει τὰ ἁμαρτήματα. καὶ μετὰ βραχέα· ἀλλὰ κἂν ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἔλθῃ, ἡ χάρις οὐ καταναλίσκεται. οὐδὲ ἡ ἐνέργεια δαπανᾶται, ἀλλ' ὁμοίως μένει, καὶ τοιαύτη οἵα καὶ πρὸ τοῦ. καὶ καθάπερ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες καθ' ἑκάστην φωτίζουσι τὴν ἡμέραν, καὶ οὐ δαπανῶνται, οὐδὲ ἀπὸ τῆς πολλῆς χορηγίας ἔλαττον αὐταῖς γίνεται τὸ φῶς. οὕτω, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια οὐδὲν ἐλαττοῦται παρὰ τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν πέμπτῃ ὁμιλίᾳ τῆς αὐτῆς πραγματείας, τὸ, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο ἐξηγούμενος, φησίν· εἰπὼν περὶ τῆς δημιουργίας ὁ Ἰωάννης, ἐπάγει καὶ τὸν περὶ τῆς προνοίας λόγον, ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, λέγων. καὶ γὰρ ἵνα μηδεὶς ἀπιστήσῃ πῶς τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δι' αὐτοῦ γέγονεν, ἐπήγαγεν ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῆς πηγῆς τῆς τικτούσης ἀβύσσους, ὅσον ἂν ἀφέλῃς, οὐδὲν ἠλάττωσας τὴν πηγήν· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ μονογενοῦς, ὅσα ἂν πιστεύσῃς παρῆχθαι δι' αὐτῆς καὶ πεποιῆσθαι, οὐδὲν ἐλάττων γέγονεν. καὶ πάλιν· τοῦ εὐαγγελίου εἰρηκότος, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, ἐπὶ γὰρ τοῦτο πῶς ἀκτέον τὸν λόγον· οὐ μεθεκτὴν φύσιν, ἔχει τὴν δωρεὰν, ἀλλ' αὐτοπηγὴ καὶ αὐτορίζα ἐστὶ τῶν καλῶν· αὐτοζωὴ καὶ αὐτοφῶς καὶ αὐτοαλήθεια.

divinus Chryſoſtomus enarrans, *Flumina*, inquit, *de ventre ejus fluent; affluentiam abundantiamque gratiæ ſubindicans: quod alibi dicit:* Fons aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam: *hoc eſt; multam habebit gratiam. Alibi ſane quidem vitam æternam vocat, hic vero aquam vivam: vivam autem dicit, ſemper operantem. Nam Spiritus gratia ubi in mentem venerit, ibique conſederit, omni fonte uberius erumpit, nec deſinit, nec exhauritur, nec retinetur. Simul vero etiam ut non deficientem ſuppeditationem oſtenderet, & ineffabilem operationem, fontem & flumen nuncupavit: nec flumen unum, ſed ineffabilia: affluentiam autem expreſſit verbo ſaliendi.* (Joan. 4. 4.) Idem poſt nonnulla: *Non jam Propheta apud eos erat, neque gratia eorum Sancta tuebatur, Quoniam igitur receſſerat Spiritus ſanctus, debebatque deinceps effundi copioſe; atque hujus diſtributionis initium poſt crucem factum eſt, nec ſolum liberalitatis, ſed & majorum chariſmatum: nam multo mirabilius donum fuit; ut cum ait:* Neſcitis cujus Spiritus eſtis. *Et iterum:* Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. (Luc. 9. 55.) *Enimvero & veteres Spiritum habuerunt, ſed aliis non dabant. Apoſtoli autem, innumeros repleverunt. Quoniam vero hanc erant accepturi gratiam, necdum illa fuerat data; idcirco ait:* Nondum erat Spiritus ſanctus, *hoc eſt, datus,* quia JESUS nondum erat glorificatus, *gloriam Chriſti crucem appellans, Quoniam enim inimici eramus & peccatores, & privati dono Dei, & Deo exoſi; gratia autem reconciliationis demonſtratio eſt; donum vero non inimicis neque inviſis, ſed amicis datur, & placitis gratiſque; oportuit prius offerri pro nobis hoſtiam, & inimicitiam in carne diſſolvi, & fieri Dei amicos, & tunc donum accipere. Nam ſi in promiſſione Abrahæ facta hoc contigit, multo magis ſub gratia.*

Rurſus idem in triceſima ſexta homilia ejuſdem lucubrationis; *Sic etiam in nobis*, inquit, *non ſimpliciter aqua operatur, ſed quando Spiritus gratiam acceperit, tunc omnia diluit peccata.* Et poſt pauca: *Sed etiamſi univerſus orbis accedat, gratia non conſumitur, neque operatio exhauritur, ſed ſimiliter manet, & talis, qualis & antea fuit, Et quemadmodum ſolares radii ſingulis diebus lucent, nec conſumuntur; neque ex multa erogatione minor eiſdem lux efficitur; ſic, eoque multo magis, Spiritus operatio nullo modo imminuitur ab iis qui ea fruuntur.* Et idem iterum in quinta homilia ejuſdem commentationis; ubi illud exponit, *Omnia per ipſum facta ſunt*, ait: *Cum de rerum creatione dixiſſet Joannes, ſubjungit etiam de providentia ſermonem, dicens,* In ipſo vita erat. *Etenim ut nemo diffideret, quomodo tot ac tanta per ipſum facta ſint, ſubjunxit,* In ipſo vita erat. *Quemadmodum igitur in fonte abyſſos gignente, quantumcumque detraxeris, nihil tamen fontem minuiſti; ſic etiam in operatione Unigeniti, quantacumque credideris producta per ipſam & facta nihilo minor facta eſt.* Et rurſum; *Evangelio dicente, De plenitudine ejus nos omnes accepimus; ad hoc enim tamdem reducenda* (Homil. 4.)

ora-

ANNO CHRISTI 1350.

cratio eſt: *Non participatum*, inquit, *donum habet; ſed ipſe fons & ipſa radix eſt bonorum; ipſa vita & ipſa lux & ipſa veritas: non in ſeipſo continens bonorum divitias, ſed in alios omnes redundans, & poſtquam redundavit, plenus permanens, nec ulla re imminutus ob erogationem in alios: ſed ſemper ſcaturiens, & cum omnibus hæc impertierit, in eadem perfectione manet. Quod ego autem fero, participatum eſt: ab alio enim illud accepi, exiguum quiddam ex univerſo, & veluti gutta exigua ad abyſſum immenſam & pelagus infinitum: vel potius, neque iſtud exemplum exhibere poteſt quod conamur eloqui. Guttam enim ſi pelago ademeris, eo ipſo pelagus minus facis, quamquam imminutio non apparet. In illo autem fonte, idem dici non poteſt: ſed quantumcumque quis hauſerit, manet nulla ex parte deminutus. Idcirco valde neceſſe eſt ad aliud exemplum confugere; nam iſtud imbecille, nec poteſt id quod quærimus exhibere: alio igitur eſt opus, quod certius quam prius deducat nos ad intelligentiam rei nobis modo propoſitæ. Ponamus enim eſſe fontem ignis, poſtea ex illo fonte innumeras accendi lucernas, & bis terque totidem, & ſæpius. Nonne in eadem plenitudine manet ignis, etiam poſt quam impertierit tam multis operationem ſuam? Nemini non iſtud manifeſtum eſt. Si vero in corporibus quæ dividuntur, quæ detractione minuuntur, tale aliquid invenitur, quod neque poſtquam largitus eſt aliis quæ ſua ſunt, nihil damni patitur; multo magis in corporea & incorruptæ virtute illa id continget. Si enim ubi eſſentia eſt quod participatur, & corpus, & dividitur, & non ſecatur; multo magis quando de operatione ſermo fuerit, & ea quidem quæ ſit ex eſſentia experte corporis, nihil tale conſentaneum eſt accidere? Propterea etiam Joannes dicebat,* De plenitudine ejus omnes accepimus. *Nos omnes accepimus. Nos duodecim, trecenti, quingenti, ter mille, quinquies mille, multæ Judæorum myriades, univerſa plenitudo fidelium, & qui tunc fuerunt, & qui nunc ſunt, & qui in poſterum erunt: de plenitudine ejus accepimus. Quid autem accepimus?* Gratiam pro gratia, *inquit.*

Magnus etiam Baſilius quadrageſimum octavum Pſalmum enarrans, ait: *Hominem quidem Deus fecit ex terra, & miniſtros ſuos flammam ignis: ſed tamen vis cogitandi & cognoſcendi creatorem ſuum & opificem, etiam hominibus ineſt: Inſufflavit enim in faciem, hoc eſt, partem aliquam ſuæ gratiæ depoſuit in homine, ut ſimili agnoſcat ſimile.* Et idem iterum in ſcriptis ad Amphilochium de Spiritu ſancto: *Renovans,* inquit, *hominem Dominus, & quam amiſit gratiam ex inſufflatione ejus, hanc rurſum reſtituens, inſufflavit in faciem diſcipulorum, quid dicit?* Accipite Spiritum ſanctum. Et divinus Damaſcenus, in capite de præſcientia & prædeſtinatione, inter Theologica ipſius capita; *Hunc,* inquit, *hominem creator maſculum conſtituit, impartiens ei divinam ſuam gratiam, & ſuo eum per ipſam donans conſortio.* Iterumque magnus Baſilius in ſcriptis ad Amphilochium: *Quis,* inquit, *adeo ignorat quæ præparata ſint bona a Deo dignis, ut neſciat juſtorum coronam eſſe Spiritus gratiam copioſiorem tunc, & perfectiorem futuram?*

λήθεια· οὐκ ἐν ἑαυτῷ συνέχων τῶν ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὑπερβλύζων αὐτόν· καὶ μετὰ τὸ ὑπερβλύσαι, μένων πλήρης, καὶ οὐδενὶ ἐλαττούμενος ἐκ τῆς εἰς ἑτέρους χορηγίας, ἀλλ᾽ ἀεὶ πηγάζων, καὶ πᾶσι τούτων μεταδιδοὺς τῶν καλῶν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένει πληρότητος. ὃ δὲ ἐγὼ φέρω, μεθεκτόν ἐστι· παρ᾽ ἑτέρου γὰρ ἔλαβον αὐτὸ, καὶ μικρόν τι τοῦ παντὸς, καὶ οἱονεὶ σταγὼν ἁπλῆ πρὸς ἄβυσσον ἄφατον καὶ πέλαγος ἄπειρον. μᾶλλον δὲ, οὐδὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα παραστῆσαι δύναιτ᾽ ἂν, ὅπερ ἐπιχειροῦμεν εἰπεῖν. σταγόνα μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ πελάγους ἂν ἐξέλῃς, αὐτῷ τούτῳ τὸ πέλαγος ἐλάττωσας, εἰ καὶ ἀφανὴς ἡ ἐλάττωσις. ἐπὶ δὲ τῆς πηγῆς ἐκείνης, οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν· ἀλλ᾽ ὅσον ἄν τις ἀρύσηται, μένει μηδὲν ἐλαττούμενος. διὸ χρὴ μάλιστα, ἐφ᾽ ἕτερον ὑπόδειγμα ἐλθεῖν, ἀσθενὲς μὲν καὶ αὐτὸ, καὶ οὐ δυνάμενον ὅπερ ζητοῦμεν παραστῆσαι· μᾶλλον δὲ τοῦ προτέρου χειραγωγοῦν ἡμᾶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ προκειμένου ἡμῖν νῦν. ὑποθέμεθα γὰρ εἶναι πυρὸς πηγὴν, εἶτα ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐκείνης, μυρίους ἀνάπτεσθαι λύχνους, καὶ δὶς τοσούτους καὶ τρὶς, καὶ πολλάκις. ἆρα οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένει πληρότητος τὸ πῦρ, καὶ μετὰ τὸ μεταδοῦναι τοσούτοις τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, παντί που δῆλόν ἐστι. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν σωμάτων, τῶν μεριστῶν, τῶν ἐλαττουμένων ὑπὸ τῆς ἀφαιρέσεως, εὑρέθη τι τοιοῦτον, ὃ καὶ μετὰ τὸ παρασχεῖν ἑτέροις τὰ παρ᾽ ἑαυτοῦ οὐδὲν παραβλάπτεται, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀκηράτου δυνάμεως ἐκείνης τοῦτο συμβήσεται. εἰ γὰρ ἔνθα οὐσία ἐστὶ τὸ μεταλαμβανόμενον καὶ σῶμα, καὶ μερίζεται καὶ οὐ μερίζεται, πολλῷ μᾶλλον ὅταν περὶ ἐνεργείας ὁ λόγος ᾖ, καὶ ἐνεργείας τῆς ἐκ τῆς ἀσωμάτου οὐσίας, οὐδὲν εἰκὸς τοιοῦτον παθεῖν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης ἔλεγεν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες ἐλάβομεν. ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ἡμεῖς οἱ δώδεκα, οἱ τριακόσιοι, οἱ πεντακόσιοι, οἱ τρισχίλιοι, οἱ πεντακισχίλιοι, αἱ πολλαὶ τῶν Ἰουδαίων μυριάδες, ἅπαν τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν, καὶ τῶν τότε, καὶ τῶν νῦν, καὶ αὖθις ἐσομένων, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἐλάβομεν. τί δὲ ἐλάβομεν; χάριν ἀντὶ χάριτος, φησίν.

Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος τὸν τεσσαρακοστὸν ὄγδοον ψαλμὸν ἐξηγούμενος, φησίν· τὸν μὲν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· ἀλλ᾽ ὅμως ἥ γε τοῦ νοεῖν καὶ συνιέναι τὸν ἑαυτῶν κτίστην καὶ δημιουργὸν δύναμις, καὶ ἐν ἀνθρώποις ὑπάρχει. ἐνεφύσησε γὰρ εἰς τὸ πρόσωπον, τουτέστι, μοῖράν τινα τῆς ἰδίας χάριτος ἐναπέθετο τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα τῷ ὁμοίῳ ἐπιγινώσκῃ τὸ ὅμοιον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἀνακαινίζων, φησὶ, τὸν ἄνθρωπον ὁ κύριος, καὶ ἣν ἀπώλεσε χάριν ἐκ τοῦ ἐμφυσήματος αὐτοῦ, ταύτην πάλιν ἀποδιδοὺς, ἐμφυσήσας εἰς τὸ πρόσωπον τῶν μαθητῶν, τί φησιν; λάβετε πνεῦμα ἅγιον. καὶ ὁ θεῖος Δαμασκηνὸς ἐν τῷ περὶ προγνώσεως καὶ προορισμοῦ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων· τοῦτον, φησὶ, τὸν ἄνθρωπον ὁ δημιουργὸς ἄρρενα κατεσκεύασε, μεταδοὺς ἑαυτοῦ θείας χάριτος, καὶ ἐν κοινωνίᾳ ἑαυτοῦ διὰ ταύτης αὐτὸν ποιησάμενος. καὶ πάλιν ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον· τίς, φησιν, οὕτως ἀνήκοος τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν παρὰ Θεοῦ τοῖς ἀξίοις, ὡς ἀγνοεῖν ὅτι ὁ τῶν δικαίων ὁ στέφανος, ἡ τοῦ πνεύματός ἐστι χάρις δαψιλεστέρα τότε καὶ πλειοτέρα παρεχομένη;

Ἀλλὰ

ANNO CHRISTI 1350.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν πρὸς Ἑρμείαν, ἐρωτῶντος αὐτὸν, τούτου δὴ Ἑρμείου, περὶ τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἐνοικήσεως καὶ μετοχῆς, καὶ λέγοντος· πλὴν ὡς ἥδιστα ἄν σου διαπυθοίμην, τὸ, ὅπως ἂν ἐν ἡμῖν ἥτε τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ πλήρωσις νοοῖτο καὶ πράττοιτο, μία τις οὖσα καὶ οὐ διάφορος. ἀποκρινόμενος οὗτος δὴ ὁ ἅγιος Κύριλλος· καὶ μὴν, φησὶν, οὐδ᾽ ὁπωστιοῦν ἔγε δὴ τούτῳ χαλεπὸν ἢ δυσέφικτον. πῶς γὰρ ἂν ἑτέρως, ἢ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, θείων ἡμᾶς χαρισμάτων ἀναπιμπλάντος δι᾽ ἑαυτοῦ, καὶ τῆς ἀρρήτου φύσεως κοινωνοὺς ἀποφαίνοντος; καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς Θησαυροῖς· ἀλλ᾽ εἴπερ ἐστὶν οὕτως ποίημα, κατὰ τὴν τῶν ἑτεροδόξων μανίαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πῶς ὅλην ἔχει τοῦ Θεοῦ τὴν ἐνέργειαν. οὐ γὰρ δή τις τοσοῦτον, οἶμαι, τοῦ φρονεῖν ὀρθῶς ἐκβήσεται, ὡς τολμῆσαι καὶ μόνον εἰπεῖν, τὴν θείαν οὐσίαν, δι᾽ ὀργάνων τινῶν, ἔξωθεν εἰς τὸ εἶναι παρενεχθέντων, διακονεῖσθαι πρὸς ἐνέργειαν, τὴν ἐξ αὐτῆς διαβαίνουσαν φυσικῶς πρός τινας ἐπιτηδείους πρὸς τὸ λαβεῖν.

Καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Σαραπίωνα ἐπιστολῇ· πάντα, φησὶ, τὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ υἱοῦ ἐστί· διὸ καὶ τὰ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐν πνεύματι διδόμενα, τοῦ πατρός ἐστι χαρίσματα· καὶ τοῦ πνεύματος ὄντος ἐν ἡμῖν· καὶ ὁ Λόγος ὁ τοῦτο διδοὺς, ἔστιν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶν ὁ πατήρ· καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ, ἐλευσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ, καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν· καθάπερ εἴρηται. ἔνθα γὰρ τὸ φῶς, ἐκεῖ καὶ τὸ ἀπαύγασμα· καὶ ἔνθα τὸ ἀπαύγασμα, ἐκεῖ καὶ ἡ τούτου ἐνέργεια, καὶ αὐγοειδὴς χάρις. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ Παῦλος διδάσκων, ἔγραφεν αὖθις Κορινθίοις, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, λέγων· ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. ἡ γὰρ διδομένη χάρις καὶ δωρεὰ ἐν Τριάδι δίδοται, παρὰ πατρὸς δι᾽ υἱοῦ ἐν πνεύματι ἁγίῳ· ὥσπερ γὰρ ἐκ πατρός ἐστι δι᾽ υἱοῦ ἡ διδομένη χάρις, οὕτως οὐκ ἂν γένοιτο κοινωνία τῆς δόσεως ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ. τούτου γὰρ μετέχοντες, ἔχομεν τοῦ πατρὸς τὴν ἀγάπην, καὶ τοῦ υἱοῦ τὴν χάριν, καὶ αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τὴν κοινωνίαν. μία ἄρα ἐκ τούτων ἡ τῆς Τριάδος ἐνέργεια δείκνυται.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ἐν τῷ περὶ τοῦ πνεύματος λόγῳ αὐτοῦ, συνῳδά, φησι, καὶ τὰ παρὰ τοῦ θεσπεσίου Παύλου περὶ τοῦ πνεύματος εἰρημένα. τοὺς γὰρ πεπιστευκότας, ναοὺς Θεοῦ προσηγόρευσεν, ἔνοικον ἐσχηκότας τὴν χάριν τοῦ πνεύματος· οὐκ οἴδατε γὰρ ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὲ, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; καὶ πάλιν· οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ; ταῦτα δὲ ἄντικρυς διδάσκει τῆς θείας φύσεως εἶναι τὸ πανάγιον πνεῦμα. εἰ γὰρ ναὸς Θεοῦ χρηματίζουσιν οἱ πιστεύσαντες, ἐπειδὴ τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἐδέξαντο, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἄρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὴν γὰρ τούτου χάριν ἔνοικον ἐσχηκότες, Θεοῦ ναοὶ ὠνομάσθησαν.

Καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ δ᾽ τῶν εἰς τὰς πράξεις ἐξηγητικῶν, τὸ, καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς ἀναπτύσσων, καλῶς, φησὶν, εἶπε διαμεριζόμεναι· ἐκ μιᾶς γὰρ ἦσαν ῥίζης· ἵνα μάθῃς ὅτι ἐνέργεια ἐστὶν ἀπὸ τοῦ παρακλήτου πεμφθεῖσα. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ· καὶ ἐπλήσθησαν, φησὶν, ἅπαντες· οὐκ ἁπλῶς ἔλαβον τοῦ πνεύματος τὴν χάριν, ἀλλ᾽ ἐπλήσθησαν.

Sed & ſanctus Cyrillus in libro tertio ad Hermiam, ſuſcitante ab eo ipſomet Hermia, de divina in nobis inhabitatione & participatione; ac dicente: *Verum ex te libentiſſime quæſierim, quomodo in nobis Patris & Filii plenitudo intelligatur & fiat, cum una ſit & indiſcreta.* Reſpondens ſanctus Cyrillus, *Certe,* inquit, *nihil in eo vel minimum difficile captu vel comprehenſu. Quomodo enim aliter, quam per ſanctum Spiritum, divinis nos donis replentem per ſeipſum, & ineffabilis naturæ conſortes efficientem?* Et rurſum idem in Theſauris: (Lib. 33. in fin.) *At ſi quidem eſt factura, juxta hæreticorum inſaniam, Spiritus ſanctus; quomodo totam habet Dei operationem? Neque enim quiſquam tantum, opinor, excidet a ſana mente, ut audeat vel dicere, divinam eſſentiam, per quædam inſtrumenta, quæ foras ad eſſe proferat, miniſterium præbere ad operationem, quæ ex ipſa naturaliter irrumpit ad quoſdam, qui ſunt ad accipiendum idonei.*

Et magnus Athanaſius in epiſtola ad Serapionem: *Omnia,* inquit, *quæ Patris ſunt, Filii ſunt. Idcirco etiam quæ a Filio in Spiritu dantur, dona ſunt Patris, & Spiritus qui in nobis eſt. Et Verbum quod hunc dedit, in nobis eſt, & in Verbo Pater eſt. Et ſic eſt illud:* Veniemus ego & Pater, & manſionem apud eum faciemus, (Joan. 14. 23.) *quemadmodum dictum eſt. Ubi enim lux, ibi & ſplendor eſt: & ubi ſplendor, ibi & illius operatio, & ſplendida gratia. Idque rurſum Paulus docens, ſcripſit ad Corinthios iterum in ſecunda epiſtola, dicens:* Gratia Domini noſtri JESU Chriſti, & caritas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis, (2. Cor. 13. 13.) *Nam quæ datur gratia & largitio, in Trinitate tribuitur, a Patre per Filium in Spiritu ſancto. Quemadmodum enim ex Patre eſt quæ per Filium datur gratia, ſic neque fieri poteſt communicatio largitionis in nobis, niſi in Spiritu ſancto. Hujus enim facti participes, habemus Patris caritatem, & Filii gratiam, & ipſius Spiritus communicationem. Una igitur ex his Trinitatis operatio eſſe oſtenditur.*

Sed & ſanctus Anaſtaſius in ſua oratione de Spiritu ſancto; *Conſentientia ſunt,* inquit, *& quæ ſunt a divino Paulo de Spiritu dicta. Nam eos qui crediderunt, templa Dei appellavit, inhabitantem adeptos gratiam Spiritus.* Neſcitis enim quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis? (1. Cor. 6. 19. ex Græc.) *Et iterum:* Neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritus ſancti in vobis, quem habetis a Deo? *Hæc vero manifeſte docent, divinæ naturæ eſſe ſanctiſſimum Spiritum. Si enim templum Dei nuncupantur ii qui crediderunt, eo quod gratiam Dei ſuſceperunt; ex Deo utique Spiritus ſanctus eſt. Nam quia hujus gratiam inhabitantem habent, Dei templum appellati ſunt.*

Et divinus Chriſoſtomus in quarta Enarratione in Acta, ubi illud explicat, *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis: Recte,* inquit, *dixit* diſpertitæ: *ex una enim erant radice: ut diſcas operationem eſſe a Paracleto miſſam.* Et rurſum idem in eodem loco: *Et repleti ſunt;* inquit, *omnes. Non tenuiter acceperunt Spiritus gratiam, ſed repleti ſunt.*

Quin

ANNO CHRISTI 1350.

A Quin etiam Maſſalianis dicentibus, in participatione divinæ eſſentiæ conſtitui eos, qui apud ipſos eſſent purgati; proferentibuſque illud Evangelicum, *Ego & Pater veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; & hoc juxta ſuam impietatem valde abſurde detorquentibus; quæ contra eoſdem Maſſalianos conflata eſt ſynodus, eorum ſceleſtam opinionem confutans, *Fit quidam*, inquit, *adventus Paracleti, & inhabitat Deus in his qui digni ſunt, ſed non ut ſe habet natura deitatis*.

Joan. 14. 23.

Poſtea quæſitum eſt ut oſtenderetur ex ſcriptis ſanctorum, increatum quiddam eſſe lumen Dominicæ Transformationis, nec tamen illud eſſentiam Dei eſſe. Et omnes fere dixerunt, demonſtratum illud
B ſeſſione quarta; in qua cum præſentes adeſſent qui Eccleſiæ contradicunt, nunc quidem creatum illud eſſe, & viſionem, & velamen & imaginem, aperte blaſphemantes dixerunt: nunc vero æque impie protulerunt, illud increatum & ipſammet eſſentiam Dei eſſe. Productus eſt enim in illa ſeſſione Gregorius, cui a Theologia cognomen eſt; quique ſic ſcribit: *Nemo eſt in ſubſtantia & eſſentia Domini, ſicut ſcriptum eſt; nemo Dei naturam aut vidit aut enarravit*. Et divinus Maximus ſcribens in ſeptimo capite tertiæ centuriæ rerum Theologicarum: *Qui iis quæ ſunt imparticipabilis eſt ſecundum eſſentiam, alio modo participari volens ab his qui poſſunt, non exit prorſus ab abſcondito eſſentiæ ſuæ*.
C Et divinus Chryſoſtomus in eamdem feſtivitatem ſcribens; *In monte*, inquit, *transformatus Salvator modico tempore tanquam Dominus, exhibuit diſcipulis ſuis inviſibilis divinæ ſuæ majeſtatis gloriam. Sed ſtatim dicent qui effrenatam & venaticam linguam circumferunt: Immo vero, ſi inviſibilis eſt ipſius gloria, quomodo oſtendit eam Apoſtolis? Nam aſpectabilis, non eſt inviſibilis: ſi autem inviſibilis, non eſt aſpectabilis. Itaque audi & intellige. Illic Dominus Chriſtus ſuis diſcipulis oſtendit inviſibilis ſuæ majeſtatis gloriam, & non oſtendit. Hoc eſt, tenuiter aperuit deitatem, & non plene: alteram quidem ut eos confirmaret, alterum ne eiſdem parceret. Confirmans quidem oſtendit illis inviſibilis majeſtatis*
D *divinam gloriam, non quanta quanta eſt, ſed quantum poterant intueri, qui corporeos oculos circumferrent. Parcens autem, nec invidens, non oſtendit illis inviſibilis majeſtatis omnem divinam ſuam gloriam; ne videntes vitam amitterent*. Sed & omnes ſancti lumen illud illuſtrationem vocant, & ſplendorem, & gratiam, & deificationem, & deitatem oſtenſam paulo ſolidiorem quam oculis poſſit conſpici, & lumen inaceſſibile, & naturalem Filii radium, principio carentem facem deitatis, deitatis coruſcationem, & ſimilia.

Joan. 1. 18. Græce.

Tom. de his operibus apud Savil. tomo 7. pag. 338.

Productus autem eſt in illa ſeſſione de his ſynodicus primus Tomus, qui pie firmiterque demonſtravit, eſſe lumen illud increatum, nec
E tamen Dei eſſentiam, multis ex divina ſcriptura teſtimoniis, & verbis religioſiſque ſanctionibus ter beatiſſimi ac celebratiſſimi Imperatoris noſtri illius domini Andronici Palæologi, quæ ſanctorum dictis conſentiunt. Huic ſacro ac divino Tomo videntes adverſari & contradicere eos, qui etiam ſacratiſſimo Theſſalonicenſi ad-

A Ἀλλὰ καὶ τῶν Μασσαλιανῶν λεγόντων, ὡς τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἐν μετοχῇ καθίστανται οἱ παρ' ἐκείνοις κεκαθαρμένοι, καὶ προφερόντων τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο τὸ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν· καὶ τοῦτο πρὸς τὴν ἑαυτῶν δυσσέβειαν λίαν ἀνοήτως διαστρεφόντων· ἡ κατ' αὐτῶν δὴ τῶν Μασσαλιανῶν συστᾶσα σύνοδος, τὴν ἐκείνων πονηρὰν δόξαν ἀποῤῥαπίζουσα, γίνεταί τις, φησὶν, ἐπιδημία τοῦ παρακλήτου, καὶ ἐνοικεῖ τοῖς ἀξίοις ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔχει φύσεως ἡ θεότης.

ANNO CHRISTI 1350.

Μετὰ τοῦτο ἐζητήθη δειχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων,
B ὅτι τι ἄκτιστον ἐστὶ τὸ φῶς τῆς τοῦ κυρίου μεταμορφώσεως, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ. καὶ πάντες σχεδὸν εἶπον, ὅτι ἀπεδείχθη τοῦτο κατὰ τὴν τετάρτην συνέλευσιν, ἐν ᾗ παρόντες οἱ ἀντιλέγοντες τῇ ἐκκλησίᾳ, νῦν μὲν κτιστὸν εἶναι τοῦτο καὶ φάντασμα καὶ παραπέτασμα καὶ ἴνδαλμα φανερῶς βλασφημοῦντες ἔλεγον· νῦν δὲ, καὶ τοῦτο ἀσεβῶς ἔλεγον ἄκτιστον καὶ οὐσίαν εἶναι Θεοῦ. προσηνέχθη γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ συνελεύσει, ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος, γράφων· οὐδεὶς ἔστιν ἐν ὑποστήματι καὶ οὐσίᾳ κυρίου, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ Θεοῦ φύσιν ἢ οἶδεν ἢ ἐξηγόρευσεν. καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος γράφων ἐν ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τῆς τρίτης τῆς
C θεολογικῶν ἑκατοντάδος· ὁ τοῖς οὖσι μὴ κατ' οὐσίαν ὑπάρχων μεθεκτὸς, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ' οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται. καὶ ὁ θεῖος Χρυσορρήμων εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν γράφων· ἐν τῷ ὄρει, φησὶ, μεταμορφωθεὶς ὁ σωτὴρ, μικρῷ πως ὡς δεσπότης, ἔδειξε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς τοῖς ἀθεάτου θεϊκῆς αὐτοῦ βασιλείας τὴν δόξαν. ἀλλ' εὐθὺς ἐροῦσιν οἱ ἀπύλωτοι καὶ θηρατικὴν περιφέροντες γλῶσσαν. καὶ εἰ ἀθέατος ἡ θεϊκὴ αὐτοῦ δόξα, πῶς ὑπέδειξεν αὐτὴν τοῖς ἀποστόλοις; εἰ γὰρ ὁρατὴ, οὐκ ἀθέατος. εἰ δὲ ἀθέατος, οὐχ ὁρατή. διὸ ἄκουε συνετῶς· ἐνταῦθα
D ὁ δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπέδειξε τῆς ἀθεάτου αὐτοῦ βασιλείας τὴν δόξαν, καὶ οὐκ ἐπέδειξε· τουτέστι μικρὸν παρήνοιξε τὴν θεότητα, καὶ οὐ τελείως· τὸ μὲν πληροφορῶν, τὸ δὲ φειδόμενος· πληροφορῶν μὲν γὰρ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν θεϊκὴν δόξαν· οὐχ ὅση τίς ἐστιν, ἀλλ' ὅσον ἠδύναντο βλέπειν οἱ σωματικοὺς ὀφθαλμοὺς περιφέροντες· φειδόμενος δὲ καὶ οὐχὶ φθονῶν, οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου βασιλείας τὴν πᾶσαν θεϊκὴν αὐτοῦ δόξαν, ἵνα μὴ σὺν τῇ ὁράσει καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσωσιν. ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι, ἔλλαμψιν αὐτὸ λέγοντες καὶ λαμπρότητα καὶ χάριν,
E καὶ θέωσιν καὶ θεότητα παραδειχθεῖσαν μικρὸν στεῤῥοτέραν καὶ ὄψεως, καὶ φῶς ἀπρόσιτον, καὶ φυσικὴν ἀκτῖνα τοῦ υἱοῦ· ἄναρχον βολίδα θεότητος, ἀστραπὴν θεότητος, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Προσηνέχθη δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ συνελεύσει καὶ ὁ ἐπὶ τούτοις συνοδικὸς πρῶτος τόμος, ὃς τοῦτο φιλευσεβῶς καὶ βεβαίως ἀπέδειξεν, ἄκτιστον καὶ οὐκ οὐσίαν, διὰ πολλῶν τῶν ἐκ τῆς θείας γραφῆς μαρτυριῶν, καὶ τῶν τοῦ τρισμακαρίστου καὶ ἀοιδίμου [illegible] ἡμῶν ἐκείνου κυρίου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου συμφώνως τοῖς ἁγίοις ῥήμασι, καὶ [illegible] [illegible] θεσπισμάτων, πρὸς ὃν ἱερὸν καὶ θεῖον τόμον ἀντικειμένους ἰδόντες τούτους καὶ ἀντιλέγοντας [illegible] καὶ τῷ ἱερωτάτῳ Θεσσαλονίκης ἀντικειμένους, ἀπεβαλλόμεθα τούτους· ὡς νῦν μὲν κτιστὸν

ANNO CHRISTI 1350.

κτιστὸν τὸ φῶς τῆς τοῦ κυρίου μεταμορφώσεως, νῦν δὲ λίαν ἀνοήτως οὐσίαν εἶναι τοῦτο τιθεμένους τοῦ Θεοῦ· καὶ ὡς μὴ στέργοντας ἔχειν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμιν ἄκτιστον καὶ ἐνέργειαν, ἀλλὰ πάσας τὰς κοινὰς δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀφρόνως εἰς κτίσμα κατασπῶντας, καὶ πολυθέους νομίζοντας, τοὺς ἄκτιστον ἀνομολογοῦντας τὸν Θεὸν, μὴ κατ' οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ὑποστάσεις, καὶ κατὰ τὰς κοινὰς τῶν τριῶν ὑποστάσεων θείας δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας.

Ἐπὶ τούτοις ἅπασι τὸ τοῦ Ἀκινδύνου βιβλίον εἰς μέσον προενεχθὲν ἀνεγνώσθη· ἐν ᾧ καὶ ἄλλας μὲν κακοδοξίας παλαιάς τε καὶ νέας δογματίζων ἐφαίνετο· διϊσχυρίζετο δὲ, καὶ μηδεμίαν πρεσβεύειν ἐνέργειαν ἄκτιστον κοινὴν τῆς τρισυποστάτου θεότητος, εἰ μὴ τὸν υἱὸν μόνον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλ' ἡ θεία σύνοδος, καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς ἐπιγνοῦσα, Μαρκέλλου καὶ Φωτεινοῦ καὶ Σωφρονίου τῶν παλαιῶν αἱρετικῶν τὴν δυσσέβειαν ταύτην οὖσαν, εὐθὺς τὸν θεῖον Χρυσόστομον κατὰ τῆς κακοδοξίας ταύτης ἀντιπεξάγουσι, καθάπερ τινὰ οὐρανόθεν αὐτὸν ἀφιέντες πρηστῆρα, τὰ φρυγανώδη τοῦ Ἀκινδύνου ληρήματα κατακαύσοντα· ὃς δὴ καὶ τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴν ἐξηγούμενος, Μάρκελλος, φησὶ, καὶ Φωτεινὸς, καὶ Σωφρόνιος, τὸν λόγον ἐνέργειαν εἶναι φασίν· τὴν δὲ ἐνέργειαν ταύτην, ἐνοικῆσαι τῷ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, οὐκ οὐσίαν ἐνυπόστατον. Ἄρειος, υἱὸν μὲν ὁμολογεῖ, ῥήματι δὲ μόνῳ· κτίσμα δὲ εἶναι φησὶ, καὶ τοῦ πατρὸς ἐλάττονα πολύ. ἕτεροι δὲ οὔ φασιν ἔχειν αὐτὸν ψυχήν. εἶδες τὰ ἅρματα ἑστῶτα; θεώρει τοίνυν αὐτῶν καὶ τὰ πτώματα, πῶς ὁμοῦ πάντας κατακεντῶν βάλλει, καὶ μιᾷ πληγῇ πάντας ἀθρόον πως οὖν καταβάλλει. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, φησὶν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. ἐντεῦθεν καὶ Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἔπεσε, καὶ Μάρκελλος καὶ Σαβέλλιος. ἐν μορφῇ γάρ, φησι, Θεοῦ ὑπάρχων. πῶς οὖν λέγεις, ἀπὸ Μαρίας, ὦ μιαρὲ, ἤρξατο, καὶ πρὸ τούτου οὐκ ἦν; πῶς δὲ σὺ λέγεις, ἐνέργεια ἦν; μορφὴ γὰρ Θεοῦ, φησὶν, μορφὴν δούλου ἔλαβεν. ἡ μορφὴ τοῦ δούλου ἐνέργεια δούλου ἐστὶν, ἢ φύσις δούλου; πάντως δήπου φύσις δούλου. οὐκοῦν καὶ ἡ μορφὴ τοῦ Θεοῦ, Θεοῦ φύσις· οὐκ ἄρα ἐνέργεια.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Νύσσης θεῖος Γρηγόριος ἐν τῷ πρὸς Ἀβλάβιον λόγῳ, Θεὸς, φησὶν, ἐνεργοῦντα δηλοῖ· θεότης δὲ, ἐνέργειαν. οὐδὲν δὲ τῶν τριῶν ἐνέργεια· ἀλλὰ μᾶλλον ἐνεργοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

Ἐκ δὴ τούτων ἡ θεία σύνοδος, ἀποδέδεικται, φησὶν, ὡς ὁ λέγων μόνον τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀκτίστους ἐνεργείας εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὡς μὴ κοινὴν ἐνέργειαν δοξάζων φυσικὴν τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἣν ὁ Ἀκίνδυνος ἀθετεῖ, τὴν Μαρκέλλου καὶ Φωτεινοῦ καὶ Σωφρονίου αἵρεσιν πάλαι τεθνηκυῖαν καὶ καταργηθεῖσαν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τολμᾷ παρεισάγειν Θεοῦ· εἰ δὲ καί τισι τῶν ἁγίων δύναμις ἢ ἐνέργεια εἴρηται ὁ υἱὸς ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ τοῦ πατρός· καὶ οὕτως ἑκάτερον ὡς ὑπόστασις τελεία, καὶ ἐνέργειαν καὶ δύναμιν ἔχον· καὶ ἔστι τοῦτο κοινὸν ὄνομα, κατὰ τὸν θεῖον Διονύσιον, τῆς

A verſantur, eos abjicimus: ut qui nunc quidem creatum lumen Dominicæ Transformationis, nunc vero valde ſtulte eſſentiam Dei illud eſſe ſtatuant: nec confiteantur habere eſſentiam Dei & virtutem increatam & operationem; ſed omnes communes virtutes & operationes Patris & Filii & Spiritus ſancti in ordinem rerum creatarum inſipienter detrahunt; & multorum deorum cultores arbitrantur eos, qui increatum fatentur Deum, non ſecundum eſſentiam dumtaxat, verum etiam ſecundum hypoſtaſes, & ſecundum communes trium hypoſtaſeon divinas virtutes & operationes.

ANNO CHRISTI 1350.

Poſt hæc omnia Acindyni liber in medium pro-
B ductus, lectus eſt: in quo & alias quidem pravas opiniones novas ac veteres viſus eſt adſtruere; affirmabat autem ſe nullam conſtituere operationem increatam communem deitati tripliciter ſubſiſtenti, niſi ſolum Filium & Spiritum ſanctum. At divina ſynodus, ſancte ac religioſe agnoſcens, Marcelli, Photini, & Sophronii, veterum hæreticorum, impietatem illam eſſe, illico divinum Chryſoſtomum contra hanc pravam opinionem proferunt, quaſi quemdam e cælo ipſum demittentes turbinem igneum, qui tamquam virgulta arida Acindyni deliria concremaret. Nam is exponens epiſtolam ad Philippenſes; *Marcellus*, inquit, *& Photinus, & Sophronius, Verbum operationem eſſe dicunt: operationem autem iſtam inhabitaſſe in eo qui*
C *ex ſemine David, non eſſentiam ſubſiſtentem. Arius Filium quidem confitetur, ſed verbo tenus: creaturam autem eſſe ait, & Patre longe minorem. Alii vero negant ipſum habere animam. Vidiſti currus ſtantes? Conſidera igitur ipſorum etiam caſus: quomodo ſimul omnes defigens vulneret, & una plaga omnes repente quodammodo proſternat*. Hoc enim ſentite in vobis, *inquit*, quod & in Chriſto JESU; qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe æque ac Deum. *Hinc & Paulus Samoſatenus cecidit, & Marcellus & Sabellius*. Cum *enim*, *inquit*, in forma Dei eſſet. *Quomodo igitur, ſceleſte, dicis; A Maria cœpit, & prius non erat? Quomodo tu dicis, Operatio fuit? Nam Dei forma, inquit, formam ſervi accepit. Forma ſervi*
D *an operatio ſervi eſt, an non potius natura ſervi? Omnino ſcilicet natura ſervi eſt. Igitur & forma Dei, Dei natura eſt; non utique operatio*.

Philip. 2. 5. ex Græco.

Sed & Nyſſenus divinus Gregorius, in oratione ad Ablavium; *Deus*, inquit, *operantem ſignificat: deitas vero, operationem: nullum autem e tribus operatio eſt; ſed potius operans unumquodque eorum eſt*.

Ex his itaque divina ſynodus; Oſtenſum eſt, inquit, eum qui dicit, ſolum Filium & Spiritum ſanctum increatas operationes eſſe, ut qui non communem operationem exiſtimet naturalem trium hypoſtaſeon, quam Acindynus reſpuit;
E Marcelli & Photiani & Sophronii hæreſim jam olim demortuam & abolitam, in Eccleſiam Dei audere ſubinducere. Quamvis autem e ſanctis aliqui Filium & Spiritum ſanctum virtutem vel operationem dixerunt, ſed Patris; & ſic uterque ut perfecta hypoſtaſis, & operationem habet & virtutem: & eſt hoc commune nomen, ſecundum divinum Dionyſium, integræ & ſuperplenæ deitatis: ſecundum quam ſignifica-

ANNO CHRISTI 1350.

ficationem etiam Pater Virtus nuncupatur. At nobis non de hac operatione ac virtute, ſed de communi tripliciter ſubſiſtentis deitatis, quæ non eſt hypoſtaſis, ſed naturaliter & ſupra naturam ineſt ut cuique divinarum hypoſtaſeon, ſecundum traditionem Theologorum. Unum enim Deum in tribus hypoſtaſibus, ſecundum magnum Athanaſium, cum de Deo loquimur, prædicamus; unam habentem eſſentiam, & virtutem, & operationem, & quæcumque alia circa eſſentiam conſiderantur, ac de Deo cum laude prædicantur. Atque ut ſummatim dicamus, & collectionem ſive plenitudinem habeamus eorum quæ de Deo dicuntur, deinceps audiamus: Quod increatum, incorporeum, ante omne tempus, expertem principii, ſempiternum, interminatum, infinitum, ignotum, formam non recipientem, ineffabilem, imperveſtigabilem, Deum deorum dicimus ipſum, Dominum dominorum, Regem regnantium, omnipotentem, factorem, conditorem, lumen, ſanctum, vitam, bonum, fortem, omnipotentem, & quæcumque alia excellentiam ſignificantia vel cauſalitatem; non unumquodque eſſentiam dicimus eſſe, ſed circa eſſentiam: quæ & collectio & complementum deitatis eſſe dicuntur ſecundum ſcripturam, & in unaquaque trium ſanctarum hypoſtaſeon ex æquo conſiderantur, ac de ea prædicantur. *Omnia enim quæ habet Pater, mea ſunt; & clarificatus ſum in eis.* (Joan. 17. 10.) Alioqui Virtus Patris Filius appellatur, aut etiam Spiritus ſanctus, tum ob alias cauſas, quas Theologi prodiderunt; tum vero maxime, quod tota virtus Paterna Filio ineſt, ut magnus Baſilius ad verbum ſcribit, certans adverſus Eunomium. Quomodo igitur æquum bonumque fuerit, perimere naturalem & communem tripliciter ſubſiſtentis deitatis virtutem, per quam Filius & Spiritus ſanctus Virtus Patris eſſe a Theologis celebrantur?

Poſt hæc juſſu potentiſſimi ſanctique noſtri Imperatoris ac Regis, rogatus a magno Chartophylace & principe Philoſophorum, quilibet ex epiſcopis & Senatoribus, & Eccleſiaſticis præſulibus, qua quiſque in ſententia eſſet, de his omnibus quæ dicta & examinata nunc fuerant in divina & ſacroſancta ſynodo. Et omnes ſingulatim nihil ambigere ſe de his reſponderunt; plurimamque gratiam ſe habere ſacratiſſimo metropolitæ Theſſalonicenſi dixerunt, quod concordiſſime cum ſanctis omnibus & locutus ſit, & ſcripſerit; & ad patrocinium veritatis quæ fidem ſpectat, tantum diligentiæ attulerit; & tot contumelias atque calumnias, aliaſque injurias pertulerit, ut refelleret Barlaamum iſtum & Acindynum, & eos qui poſtea uſque nunc exſtiterunt conſentientes ipſis, quique a tradita nobis a Patribus in Deum fide ac pietate Chriſti Eccleſiam deducere moliebantur. Poſt omnes poſtremo pronunciavit etiam vere magnanimus & rerum divinarum ſcientia inſtructiſſimus, ſereniſſimus, fortiſſimus, & ſanctus noſter Imperator ac Rex, omnibus ex ſua ſede aſſurgentibus, tum ſenatoribus, tum ſacratiſſimis epiſcopis, ut mos eſt in talibus, dominus Joannes Cantacuzenus, ita definiens: Magnum improbitas malum eſt, etiam in terrenis iſtis humilibuſque rebus; cum & gentem totam va-

ὁλοτελῶς καὶ ὑπερπλήρους θεότητος· καθ᾽ ὃ σημαινόμενον καὶ ὁ πατὴρ δύναμις καλεῖται. ἡμῖν δὲ ἀλλ᾽ οὐ περὶ ταύτης τῆς ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ἀλλὰ περὶ τῆς κοινῆς τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἥ τις οὐχ ὑπόστασίς ἐστι, ἀλλὰ φύσει καὶ ὑπερφυῶς πρόσεστιν ἑκάστῃ τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων, κατὰ τὴν τῶν θεολόγων παράδοσιν. ἕνα γὰρ Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον θεολογούμενον· μίαν ἔχοντα τὴν οὐσίαν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ ὅσα ἄλλα περὶ τὴν οὐσίαν θεωρεῖται θεολογούμενα καὶ ὑμνούμενα. καὶ ἵνα τύπον δῶμεν τῷ λόγῳ, καὶ ἄθροισμα ἢ πλήρωμα τὰ κατὰ θεολογίαν ἔχωμεν, καθεξῆς ἀκούωμεν, ὅτι τὸ ἄκτιστον, τὸ ἀσώματον, τὸ ἄχρονον, τὸ ἄναρχον, τὸ ἀΐδιον, τὸ ἀτελεύτητον, τὸ ἄπειρον, τὸ ἄγνωστον, τὸ ἀσχημάτιστον, τὸ ἀνερμήνευτον, τὸ ἀνεξιχνίαστον, τὸ Θεὸν θεῶν λέγεσθαι αὐτὸν, τὸ κύριον κυρίων, τὸ Βασιλέα βασιλευόντων, τὸ παντοκράτορα, τὸ ποιητὴν, τὸ δημιουργὸν, τὸ φῶς, τὸ ἅγιον, τὸ ζωὴν, τὸ ἀγαθὸν, τὸ ἰσχυρὸν, τὸ παντοδύναμον, καὶ ὅσα ἄλλα κατά τι ὑπεροχὴν καὶ αἰτιολογίαν, οὐχ ἕκαστον οὐσία λέγεται, ἀλλὰ περὶ τὴν οὐσίαν· ἃ καὶ ἄθροισμα καὶ πλήρωμα θεότητος λέγεται κατὰ τὴν γραφὴν, καθ᾽ ἑκάστην τῶν ἁγίων τριῶν ὑποστάσεων ἐπίσης θεωρούμενα καὶ θεολογούμενα. πάντα γὰρ ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστι, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. ἄλλως τε δύναμις καλεῖται ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον, καὶ δι᾽ ἄλλας μὲν αἰτίας, ἃς οἱ θεολόγοι παρέδοσαν· μάλιστα δὲ, ὡς ὅλης τῆς πατρικῆς δυνάμεως ἐναποκειμένης τῷ υἱῷ, ὡς ὁ μέγας Βασίλειος ῥητῶς τοῦτο γράφει Εὐνομίῳ παλαίων. πῶς οὖν δίκαιον ἀναιρεῖν τὴν φυσικὴν καὶ κοινὴν τῆς τρισυποστάτου θεότητος δύναμιν, δι᾽ ἣν καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δύναμις τοῦ πατρὸς παρὰ τῶν θεολόγων ὑμνεῖται;

Ἐπὶ τούτοις ὁρισμῷ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως, ἠρωτᾶτο παρὰ τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, τῶν ἀρχιερέων ἕκαστος καὶ τῶν συγκλητικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων, τίνα γνώμην ἔχει περὶ τῶν λαληθέντων καὶ ἐξετασθέντων τῶν πάντων νῦν ἐπὶ θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου. καὶ καθ᾽ ἕνα πάντες ἀναμφιβόλως ἔχειν περὶ τούτων ἀπεφήναντο· καὶ πολλὴν χάριν εἰδέναι τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἔλεγον, ὡς συμφώνως τοῖς ἁγίοις πᾶσιν εἰπόντι καὶ συγγραψαμένῳ· καὶ εἰς συνηγορίαν τῆς κατ᾽ εὐσέβειαν ἀληθείας ἐπὶ τοσοῦτον σπουδάσαντι, καὶ τοσαύτας ὕβρεις τε καὶ συκοφαντίας καὶ ἐπηρείας ἄλλας ὑπενεγκόντι ὑπὲρ τοῦ ἐξελέγξαι Βαρλαὰμ ἐκεῖνον, καὶ τὸν Ἀκίνδυνον, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα μέχρι νῦν ἀναφανέντας συμφώνους αὐτοῖς, καὶ τῆς πατροπαραδότου πρὸς Θεὸν πίστεως καὶ εὐσεβείας τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν μεταστῆσαι σπουδάζοντας. μετὰ δὲ πάντας ὕστερον ἀπεφήνατο καὶ ὁ μεγαλοφυέστατος ὄντως καὶ τὰ θεῖα σοφὸς, γαληνότατος, κράτιστος καὶ ἅγιος ἡμῶν αὐτοκράτωρ καὶ βασιλεὺς, πάντων τῆς καθέδρας ἐξαναστάντων τῶν τε λαμπροτάτων συγκλητικῶν καὶ τῶν ἱερωτάτων ἀρχιερέων, ὥσπερ δὴ νόμος ἐν τοῖς τοιούτοις, κύριος Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς, διορισάμενος· ὅτι μέγα ἡ ἀδικία κακὸν, καὶ ἐπὶ τῶν γηΐνων τούτων καὶ χαμερπῶν, ὡς καὶ ἔθνος ὅλον ἀχρειῶσαι καὶ κατασπάσαι δυνάμενον· ἐπεὶ καὶ τὸ

ANNO CHRISTI 1350.

καὶ τὸ ἐναντίον ταύτης ἡ δικαιοσύνη, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὑψοῖ ἔθνος. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν κάτω ἡ ἀδικία τοσοῦτον μέγα κακὸν, πόσῳ μᾶλλον, ὅταν εἰς τὸ θεῖον ὕψος λαλεῖται, παρὰ τῶν κακῶς φρονούντων; καὶ αὐτὴ ἡ ἐν τῷ Θεῷ ἀλήθεια ἀδικεῖται παρὰ τῶν ἀθετούντων αὐτήν· καὶ οἱ ταύτην στέργοντες καὶ ἀνακηρύττοντες, ἔτι δὲ καὶ συνηγοροῦντες πρὸς δύναμιν, ἐπηρεάζονται καὶ συκοφαντοῦνται καὶ διαβάλλονται, παρὰ τῶν ἐν διαστρόφῳ γνώμῃ πλανᾷν τοὺς ὄχλους ἐπιχειρούντων. ἐγὼ γοῦν τοσαύτην ὁρῶ τὴν πρὸς ἁγίους συμφωνίαν, τῶν παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης λελεγμένων, καὶ νῦν ἀναγνωσθέντων αὐτοῦ συγγραμμάτων εἰς συνηγορίαν τῆς εὐσεβείας· καὶ τοσαύτην ποιησαμένους τοὺς ἁγίους σπουδὴν ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασιν ὑπὲρ τῶν προκειμένων ἀρτίως θείων δογμάτων, ὡς μηδένα τῶν μετ᾽ εὐγνωμοσύνης ζῆν ἐθελόντων, πλείω ταύτης ἐθελῆσαι ζητῆσαι. ὑπὲρ δὲ ὧν τοῖς τε μακαρίοις τοῦ Χριστοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις καὶ ταῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσι πεθεολόγηται, τοσοῦτον τὸ ἐν ἐμοὶ πρόθυμον, διὰ τῆς ἐν ἐμοὶ τοῦ Χριστοῦ χάριτος, ὡς ἕτοιμος εἶναι εἴπερ μοι καὶ μία κοτύλη προσῆν αἵματος, ταύτην ἐκχέαι προθύμως ὑπὲρ αὐτῶν. χάριν δὲ ἔχω καὶ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ τῷ δεσπότῃ καὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅτι μέγα ἔλεος ἐποίησε μεθ᾽ ἡμῶν, εὐδοκήσας φανερωθῆναι καὶ στηριχθῆναι σήμερον τὴν τῆς εὐσεβείας ἀλήθειαν, καὶ οὐκ ἐνδοὺς παρατραπῆναί τι ταύτης, καὶ σαλευθῆναι παρὰ τῶν πολλοῖς ἐπιχειρήμασι καὶ δόλοις καὶ μηχανήμασι ἐπιχειρούντων ταύτην ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἐνιαυτοὺς ἤδη διαστρέψαι καὶ κατασεῖσαι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ὁ θειότατος βασιλεύς.

Ἐπεὶ δὲ ἀπελύθη τοῦτο θεῖον καὶ σεπτὸν πρόσταγμα καὶ πρὸς τὸ ἅγιον ὄρος, ὡς ἂν οἱ ἐν τούτῳ συνέσει καὶ ἀρετῇ διαφέροντες ἐπιδημήσωσιν εἰς τὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην μεγαλόπολιν συγκεκροτημένην σύνοδον· ἐκεῖνοι δὲ διά τε τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ τὴν τοῦ καιροῦ δυσχέρειαν ἐπιδημῆσαι οὐκ ἴσχυσαν, δύο τῶν ἱερωμένων μοναχῶν ἀρετῇ τε καὶ λόγῳ σεμνυνομένους πέμπουσι, καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὸν κραταιὸν καὶ ἅγιον ἡμῶν αὐτοκράτορα καὶ βασιλέα παραδηλοῦσαν, ὅτι καὶ ἔγγραφον τὴν οἰκείαν γνώμην τῇ συνόδῳ ἀπέστειλαν. ἀνέστησαν οὖν οἱ πεμφθέντες ἱερομόναχοι, καὶ ἀπέδωκαν τῇ συνόδῳ λόγους, ὡς κοινοὺς τοῦ ἁγίου ὄρους παντὸς, οὓς καὶ συνεγράψατο ἐκεῖ ἔτι τασσομένων μετ᾽ αὐτῶν ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἡρακλείας κύριος Φιλόθεος. προεκόμισαν δὲ τὴν νῦν ἐκεῖθεν πεμφθεῖσαν ἔγγραφον ἁπάντων γνώμην· ἥτις καὶ ἀναγνωσθεῖσα εἰς ἐπήκοον πάντων, συμφωνοῦσα καὶ συνεπιμαρτυροῦσα διετέλει τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης, διὰ πάντων κατὰ τὴν τῆς εὐσεβείας ἀλήθειαν. ταῦτα δὲ καὶ τὸ ἅγιον ὄρος ἅπαν.

Ἡμεῖς δὲ πᾶσα ἡ συναθροισθεῖσα ἐν τῷ Τρικλίνῳ τῷ οὕτως ἐπιλεγομένῳ Ἀλεξιακῷ τῶν ἱερῶν Βλαχερνῶν, θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος χάριτι Χριστοῦ, καὶ νῦν τῆς εὐσεβείας ὑπερμαχοῦντες, καὶ ἀκριβῆ καὶ προσήκουσαν τὴν περὶ τῶν προκειμένων σκέψιν καὶ ἐξέτασιν ποιησάμενοι, καὶ τοὺς πρώτους ἐπὶ τούτοις συνοδικοὺς τόμους ὡς εὐσεβεστάτους ἐπικυροῦντες, μᾶλλον δὲ καὶ τούτοις ἑπόμενοι, τὸν μὲν Βαρλαὰμ ἐκεῖνον καὶ τὸν Ἀκίνδυνον

leat deſtruere ac demoliri: quando & quæ ipſi contraria eſt *juſtitia*, ſicut ſcriptum eſt, *elevat gentem*. (Tren. 14. 14.) Quod ſi autem in rebus infimis improbitas tantum eſt malum, quanto magis quando in divinam majeſtatem loquuntur, qui prave ſentiunt? cum & ipſa quæ in Deo eſt veritas injuria afficitur ab his qui ſpernunt eam; qui vero eam diligunt ac prædicant, quique ulterius pro virili eam defendunt, injuriis vexantur & calumniis & ignominia, ab his qui perverſa ſententia ſeducere turbas conantur. Ego ſane tantam intueor cum ſanctis conſenſionem, in his quæ dicta ſunt a ſacratiſſimo metropolita Theſſalonicenſi, & in ſcriptis ejus, quæ modo lecta fuerunt ad defenſionem pietatis; & tantum diligentiæ ſanctos attuliſſe in ſuis lucubrationibus pro divinis dogmatibus proxime propoſitis, ut nemo eorum qui velint cum probitate & æquitate vivere, ampliorem ea velit deſiderare. Pro his autem quæ ſunt a beatis Chriſti diſcipulis & Apoſtolis, & a ſanctis atque œcumenicis ſynodis, ſanctiſque Patribus, de Deo tradita, tanta mihi alacritas eſt, per Chriſti gratiam quæ in me eſt, ut paratus ſim, ſi quidem mihi vel una fuerit hemina ſanguinis, hanc effundere prompte pro illis. Gratiam autem habeo etiam ei qui eſt ſuper omnia Deus Dominus & dominator noſter JESUS Chriſtus, qui magnam miſericordiam fecit nobiſcum: cum placuit ei manifeſtari ac ſtabiliri hodie fidei veritatem, nec paſſus eſt aliquid ex ea convelli, aut concuti ab his, qui multis conatibus & dolis & machinationibus eam pervertere ac proſternere ab annis quatuordecim moliuntur. Hactenus ſane quidem diviniſſimus Imperator.

Poſtquam autem profectum eſt hujus ſacrum ac venerandum edictum ad ſanctum Montem; (Mons Athos) ut qui ibi intelligendi vi ac virtute excellerent, convenirent ad ſynodum convocatam in hanc felicem Magnam Urbem; nec illi poſſent proficiſci, tum ob itineris longitudinem, tum ob moleſtum anni tempus; idcirco duos ex Monachis ſacerdotibus virtute & dicendi vi eximie ornatos, cum relatione ad potentiſſimum ſanctumque noſtrum Imperatorem ac regem, qua indicarent ſe ſuam ſententiam ſcripto ad ſynodum miſiſſe. Surrexerunt igitur qui miſſi fuerant Hieromonachi, & dederunt ſynodo tractatus, velut communes toti Monti Sancto, quos ibi conſcripſerat, cum adhuc ibi cum ipſis degeret, ſacratiſſimus metropolita Heracleæ, dominus Philotheus. (Qui poſtea Patriarcha CP.) Protulerunt autem inde miſſam ſcripto omnium ſententiam: quæ audientibus cunctis perlecta, conſentire & adſtipulari viſa eſt ſacratiſſimo metropolitæ Theſſalonicenſi in omnibus, ſecundum fidei veritatem. Atque hæc quidem & totus Mons Sanctus.

Nos autem omnis congregata in Triclinio ſic nuncupato Alexiaco ſacrarum Blachernarum, divina & ſacra ſynodus Chriſti gratia, etiamnunc pro pietate certantes, & accurata convenienteque de rebus propoſitis deliberatione & examinatione facta; & priores ſuper his ſynodicos Tomos velut pietati maxime conſentaneos confirmantes, vel potius iiſdem inhærentes, Barlaamum

ANNO CHRISTI 1350.

laamum quidem & Acindynum, ut qui in præcipua iſta fidei capita inſultarint, nec ullo modo reſipuerint, quamdiu fuere ſuperſtites, anathemati a Chriſto juſte ſubjicimus. Eos vero qui nunc deprehenſi ſunt, & ſynodice convicti eadem atque illi ſentire, & quotquot penitus ſunt ex eorum factione, condemnatos & projectos ſtatuimus a catholica & Apoſtolica Chriſti eccleſia, niſi pœnitentiam egerint, & anathemati a Chriſto ſubjicimus. Eos item qui communicant ipſis in doctrina, excommunicatos habemus, & omni eos ſacerdotali functione, ſi quam habent, exuimus. Qui ſunt autem ab illis abrepti & abſtracti, neque ſunt ex principibus hæreſeos, ſi quidem impœnitentes maneant, ſimilibus pœnis ſubjicimus. Eos autem qui pœnitentia ducti ſincere anathematizaverint ejuſmodi pravam opinionem, & eos qui in ea permanſerint; non ſolum in communionem pietatis, ſed & in ſacerdotium lubentiſſime ſuſcipimus, nihil omnino eiſdem detrahentes; juxta ſententiam ac judicium de talibus ſanctæ & œcumenicæ ſeptimæ ſynodi, quæ definit: *Eos quidem qui principes & antiſtites impietatiſque aſſertores fuerunt, ne quidem ſi pœnitentia ducantur, omnino in ſacerdotium recipimus: Qui autem vi abducti, abrepti, abſtractique ſunt, ſi vere ac ſincere reſipiſcant, in ſacerdotium pro ſuo ſingulos gradu ſuſcipimus.* Sed & ſi quis alius ex omnibus eadem aliquando deprehenſus fuerit aut ſentire, aut dicere, aut ſcribere contra ſacratiſſimum Theſſalonicenſem; vel potius contra ſacros Theologos ipſamque Eccleſiam; eadem contra ipſum decernimus, eidemque condemnationi eum ſubjicimus; ſive fuerit is ex ordine ſacro, ſive e laicis. Ipſum præterea ſæpedictum ſacroſanctum metropolitam, quem nihil ſcripſiſſe aut ſenſiſſe deprehendimus poſt exactam diſcuſſionem, quod diſcrepet a divinis ſcripturis; immo vero pro ipſis divinis litteris & communi noſtra fide, ut par eſt, decertaſſe; non modo omnibus, quæ adverſus ipſum, vel potius contra ipſam Chriſti Eccleſiam, conjectæ ſunt, nugis, quemadmodum qui pridem prodierunt Tomi ſynodici, ſuperiorem habemus; verum etiam certiſſimum fidei defenſorem & propugnatorem, atque ipſius auxiliatorem eſſe pronunciamus. Sic enim & qui in illis ſynodi tomi prodierunt, habituri ſunt, quemadmodum jam nunc habent, certitudinem ac robur.

His ita peractis, non ſine Spiritus ſancti auxilio & gratia, reliquum erat adhuc, quod enitebantur omnem occaſionem auferre volentibus criminari; ut quæ in ſacratiſſimi Theſſaloniceſis lucubrationibus adverſarii Eccleſiæ carpebant, ne ea quidem ipſa tranſcurrerentur indiſcuſſa: quamvis in iis quæ tunc examinata fuerant in ſacra ſynodo, hæc etiam omnia fuerint comprehenſa. Hæc itaque cum inveniſſet potentiſſimus & ſanctus Imperator noſter ac Rex, deſcripta ſingulatim ipſorum manu, & nobis ea dediſſet; nos unumquodque eorum in ſacratiſſimi Theſſalonicenſis libro legimus & expendimus, convenientes in Magnam Eccleſiam, & ſimul diem totum agentes, nec ſemel, ſed iterum, ac tertio, ac ſæpius. Et Theſſalonicæ

A ὡς εἰς αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῆς εὐσεβείας ἐμπαροινήσαντας, καὶ μηδαμῶς μεταμεληθέντας ἐπιτελιόντας τῷ βίῳ, τῷ ἀπὸ Χριστοῦ ἀναθέματι δικαίως καθυποβάλλομεν. τοὺς δὲ νῦν ἀναφανέντας καὶ συνοδικῶς ἐξελεγχθέντας ἐκείνοις ὁμόφρονας, καὶ ἁπλῶς ὅσοι τῆς συμμορίας αὐτῶν, ἀποκηρύκτους τε καὶ ἀποβλήτους ἔχομεν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, εἰ μὴ μεταμεληθεῖεν, καὶ τῷ ἀπὸ Χριστοῦ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. καὶ τοὺς κοινωνοῦντας τούτοις ἐν γνώσει ἀκοινωνήτους ἔχομεν· καὶ πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας, τοὺς ἔχοντας, ἀπογυμνοῦμεν. τοὺς δ' ὑπὸ τούτων συναρπαγέντας τε καὶ παρασυρέντας, B καὶ μὴ τῶν ἐξάρχων τῆς αἱρέσεως ὄντας, ἀμεταμελήτους μὲν μένοντας, τοῖς ὁμοίοις καθυποβάλλομεν. μεταμεληθέντας δὲ γνησίως καὶ ἀναθεματίζοντας τὴν τε τοιαύτην κακοδοξίαν καὶ τοὺς εἰς τέλος ἐμμείναντας ταύτῃ, μὴ μόνον εἰς κοινωνίαν τὴν κατ' εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἱερωσύνην ἀσμενέστατα προσιέμεθα, μηδαμῶς τούτους ὑποβιβάζοντες, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις διάγνωσιν καὶ ἀπόφασιν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου, διοριζομένης· ὅτι τοὺς μὲν πρωτάρχους καὶ προϊσταμένους καὶ τῆς ἀσεβείας ἐκδικητὰς, οὐδὲ μεταμελομένους ὅλως εἰς ἱερωσύνην παρα- C δεχόμεθα· τοὺς δὲ βιασθέντας, ἢ συναρπαγέντας τε καὶ παρασυρέντας, μεταμελομένους ἀληθῶς καὶ γνησίως, εἰς ἱερωσύνην κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕκαστον βαθμὸν, προσδεχόμεθα. ἀλλὰ καὶ εἴτις ἕτερος τῶν ἁπάντων, τὰ αὐτά ποτε φωραθείη ἢ φρονῶν, ἢ λέγων ἢ συγγραφόμενος κατὰ τοῦ ἱερωτάτου Θεσσαλονίκης· μᾶλλον δὲ κατὰ τῶν ἱερῶν θεολόγων καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς, τὰ αὐτὰ κατ' αὐτοῦ ψηφιζόμεθα, καὶ τῇ αὐτῇ καταδίκῃ καθυποβάλλομεν, εἴτε τῶν ἱερωμένων εἴη τις, εἴτε τῶν λαϊκῶν. αὐτὸν μέντοι τὸν πολλάκις ῥηθέντα ἱερώτατον μητροπολίτην, μηδὲν ἀπᾷδον τῶν θείων λογίων γράφοντά τι καὶ φρονοῦντα μετ' ἐξετάσεως καταλαβόν- D τες, μᾶλλον δὲ τῶν θείων λογίων καὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐσεβείας ὡς προσῆκεν ὑπερμαχοῦντα, οὐκ ἀνώτερον μόνον παντάπασι τῶν κατ' αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἐρεσχελιῶν, ὡς καὶ οἱ πρώην συνοδικοὶ τόμοι προβάντες, ἔχομεν· ἀλλὰ καὶ ἀσφαλέστατον τῆς εὐσεβείας πρόμαχον καὶ προαγωνιστὴν καὶ βοηθὸν ταύτης ἀποφαινόμεθα. οὕτω γὰρ καὶ οἱ ἐπὶ ταῖς συνόδοις ἐκείναις προβάντες τόμοι ἕξουσι, καθάπερ οὖν ἔχουσι, τὸ ἀσφαλές τε καὶ βέβαιον.

Τούτων δὲ οὕτως ἐκβάντων, οὐκ ἄνευ δὴ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος συνεργείας καὶ χάριτος, λοι- E πὸν ἦν ἔτι προθυμουμένοις πᾶσαν αἰτίαν τῶν βουλομένων αἰτιᾶσθαι περιαιρεῖν, μὴ δὲ ἅπερ ἐν τοῖς τοῦ ἱερωτάτου Θεσσαλονίκης συγγράμμασιν ἐν αἰτίαις ἐποιοῦντο οἱ τῆς ἐκκλησίας πολέμιοι, μηδὲ ταῦτα παραδραμεῖν ἀβασάνιστα· εἰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐξετασθέντων ἐν τῇ θείᾳ συνόδῳ τότε, καὶ ταῦτα πάντα περιελήφθησαν. εὑρόντος οὖν ταῦτα τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως καταγεγραμμένα κατὰ μέρος παρὰ τῆς ἐκείνων χειρὸς, καὶ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα δόντος, ἡμεῖς ἕκαστον τούτων ἐν τῷ τοῦ ἱερωτάτου Θεσσαλονίκης βιβλίῳ ἀνεγνωμέν τε καὶ ἐξητάσαμεν, συνελθόντες κατὰ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ συνδιημερεύσαντες, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ πολλάκις· καὶ τὸν μὲν Θεσ-

ANNO CHRISTI 1350.

σαλονίκης ἱερώτατον μητροπολίτην, καὶ ἐν A τούτοις σύμφωνον τοῖς ἱεροῖς θεολόγοις εὕρομεν, καὶ συνήγορον Χριστοῦ χάριτι τῆς κατ' εὐσέβειαν ἀληθείας· αὐτοὺς δὲ καὶ ἀφ' ὧν ἐγγράφως διαστρέφειν καὶ κατηγορεῖν ἐπεχείρησαν, πολλαῖς καὶ μεγάλαις αἱρέσεσι περιπίπτοντας. τοῖς τε γὰρ παρὰ τῶν θεολόγων ῥητῶς εἰρημένοις φανερῶς ἀντιλέγοντες διετέλουν, καὶ τὴν θέωσιν τοῦ δεσποτικοῦ προσλήμματος κτιστὴν ἐτόλμησαν ἀνειπεῖν· καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ παρὰ τῶν ἁγίων εἰρῆσθαι ταύτην ἀπρόσιτον καὶ ἀμέθεκτον, φθαρτικὴν εἶναι νομίζειν τοὺς οὕτω περὶ ταύτης φρονοῦντας, ὢ τόλμης δυσσεβοῦς, ἀπεφήναντο. καὶ B ταῦτα τοῦ Θεοῦ πρὸς Μωσῆν εἰρηκότος· οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπαναπεπαυμένα κατὰ τὴν προφητείαν ἐπὶ τὸ ἄνθος τὸ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, δηλονότι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἑπτὰ πνεύματα, τουτέστι τὰς ἐνεργείας κατὰ τοὺς ἱεροὺς θεολόγους, τοῦ θείου πνεύματος, ἃς ὁ μὲν ἱερὸς Ζαχαρίας ἑπτὰ ὀφθαλμοὺς τοῦ Χριστοῦ ἀνύμνησεν ἐπιβλέποντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ὁ δὲ θεῖος Μάξιμος φυσικῶς ταῦτα προσεῖναι τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ ἐθεολόγησεν, μετὰ τῶν κτισμάτων ἔταξαν· καὶ τὰ πλείω τούτων καὶ μηδὲν ἧττον εἰς ἀσέβειαν φέροντα, οὐδὲ ἀριθμεῖν ῥᾴδιον. διὸ καὶ ἀπὸ τούτων ἡ καταδίκη τούτοις, C εἰ μὴ ἄρα μεταμεληθεῖεν, ἐπεκυρώθη· καὶ τὰ συνοδικῶς ἡμῖν ἀρτίως, μετὰ τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας ἐξετασθέντα καὶ διαγνωσθέντα, καὶ θείοις πατράσι πᾶσι, καὶ ταῖς προγεγενημέναις τούτου χάριν ἱεραῖς καὶ θείαις συνόδοις, καὶ τοῖς ἐπ' αὐταῖς συνοδικοῖς τόμοις· καὶ ἡ ἔνθεσμος διὰ πάντων καὶ κανονικὴ αὕτη ψῆφος, γραφεῖσα καὶ ὑπογραφεῖσα ἀρτίως, ἀκίνητος εἰς αἰῶνα τὸν σύμπαντα διατηρηθήσεται, τῇ πάντα δυναμένῃ ἐνεργείᾳ καὶ χάριτι τοῦ παντοδυνάμου καὶ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν· ὑπὲρ ἧς καὶ δι' ἧς ὁ παρὼν ἡμῖν ἀγὼν ἤνυσται.

D Εἶχεν ὑπογραφὰς τὸ πρωτότυπον, διὰ μὲν ἐρυθρῶν γραμμάτων, τῶν θειοτάτων βασιλέων ἀμφοτέρων, τό,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ͂, ΤΩ͂, ΘΕΩ͂, ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ καὶ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ Ο ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ͂, ΤΩ͂, ΘΕΩ͂, ΠΙΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΡΩΜΑΙΩΝ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

Διὰ δὲ τῆς σεβασμένης καὶ πατριαρχικῆς χειρὸς τό, Κάλλιστος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

E Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἡρακλείας πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας, Φιλόθεος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Θετταλίας, Γρηγόριος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Κυζίκου, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἑλλησπόντου, Ἀρσένιος.

Ὁ μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Λυδίας καὶ καθολικὸς κριτὴς τῶν Ῥωμαίων, Μακάριος.

quidem ſacratiſſimum metropolitam etiam in his conſentientem reperimus ſacris Theologis, & per Chriſti gratiam defenſorem veritatis quæ ad fidem pertinet; hos autem, etiam ex his quæ ſcripto depravare & calumniari conati fuerant, in multas magnaſque hæreſes incidiſſe. Nam & his quæ a Theologis totidem verbis dicta fuerant manifeſte & conſtanter contradicebant, & deificationem corporis a Domino aſſumpti creatam auſi ſunt profiteri; & eſſentiam Dei, eo quod ſancti dixerunt ipſam eſſe inacceſſam & imparticipabilem, corruptricem eſſe arbitrari eos qui de ipſa ſic ſentiant, (o audaciam prorſus impiam!) affirmarunt: idque cum Deus Moſi dixerit; *Nemo videbit faciem meam, & vivet:* Verum etiam qui requieverunt, juxta prophetiam, ſuper florem ex radice Jeſſe, ſcilicet Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, ſeptem ſpiritus, hoc eſt, ſeptem operationes, juxta divinos Theologos, divini ſpiritus; quas ſacer quidem Zacharias ſeptem oculos Chriſti prædicavit, reſpicientes in univerſam terram; divus vero Maximus naturaliter ineſſe Filio Dei Theologice pronunciavit; iſti cum rebus creatis collocarunt. Et his plura, quæ nihilo minus ad impietatem ducant, nec numerare facile eſt. Quamobrem & ob iſta damnatio illis, niſi utique pœnitentia ducantur, confirmata eſt. Et quæ ſynodice nobis nuper cum Regia ex Dei gratia Majeſtate examinata fuerunt & conſtituta, & cum divinis Patribus univerſis, & prius celebratis ſuper hoc negotio ſacris diviniſque ſynodis, & ſynodicis earumdem Tomis: item legitima in omnibus & canonica hæc ſententia, ſcripta ſubſcriptaque nuper, immobilis in omne ſæculum obſervabitur, omnipotenti virtute & gratia omnipotentis & magni Dei ac Salvatoris noſtri; pro qua & per quam præſenti certamine perfuncti ſumus.

Habuit ſubſcriptiones exemplar, rubris quidem litteris, utriuſque diviniſſimi Imperatoris, ſic:

JOANNES IN CHRISTO DEO FIDELIS REX ET IMPERATOR ROMÆORUM, CANTACUZENUS.

JOANNES IN CHRISTO DEO FIDELIS REX ET IMPERATOR ROMÆORUM, PALÆOLOGUS.

Per manum autem venerabilem & Patriarchalem, Calliſtus miſericordia Dei archiepiſcopus novæ Romæ, & œcumenicus Patriarcha.

Humilis metropolita Heracleæ, primas honoratiſſimorum, & Exarchus totius Thraciæ & Macedoniæ, Philotheus.

Humilis metropolita Theſſalonicenſis, honoratiſſimus, & Exarchus totius Theſſaliæ, Gregorius.

Humilis metropolita Cyzicenus, & Exarchus totius Helleſponti, Arſenius.

Metropolita Philadelphiæ, honoratiſſimus, & Exarchus totius Lydiæ, & Catholicus Judex Romæorum, Macarius.

Hu-

ANNO CHRISTI 1350.

Humilis metropolita Chalcedonis, honoratiſſimus, & Exarchus totius Bithyniæ, Jacobus.

Metropolita Melanici, honoratiſſimus, & Catholicus Judex Romæorum, Metrophanes.

Humilis metropolita Amaſeæ, & honoratiſſimus.

Humilis metropolita Pontoheracleæ, & honoratiſſimus, Methodius.

Humilis metropolita Pegarum & Parii, honoratiſſimus, Georgius.

Humilis metropolita Berrhœæ, honoratiſſimus, & locum tenens Tyanenſis, Dionyſius.

Humilis metropolita Trapezuntis, & honoratiſſimus, Nephon.

B Humilis metropolita Trajanopolis, honoratiſſimus, & Exarchus totius Rhodopes, Germanus.

Humilis metropolita Selybriæ, honoratiſſimus, & locum tenens Cotyæni, Eſaias.

Humilis metropolita Eupro, honoratiſſimus, & locum tenens Euchaitenſis, Gabriel.

Humilis metropolita Amaſtridis, & honoratiſſimus, Callinicus.

Humilis metropolita Sugdææ, & honoratiſſimus, Euſebius.

Humilis metropolita Æni, & honoratiſſimus, Daniel.

C Humilis metropolita Bryſeos, & honoratiſſimus, Theodoretus.

Humilis metropolita Madytorum, & honoratiſſimus, Jacobus.

Humilis metropolita Bizyæ, & honoratiſſimus, Neophytus.

Humilis metropolita Calliopolis, Joſeph.

Humilis metropolita Hexamilii.

Humilis metropolita Sozopolis, Theodoſius.

Erant & iſti per ſua ſuffragia, Hadrianopolitanus, Stauropolitanus, Didymotichenſis.

Aderant in ſynodo etiam epiſcopi, ſub Heracleenſi quidem, Panii, Cariopolis, Pamphyli, Athyræ: ſub Theſſalonicenſi, Campaniæ: ſub Sardiano, Synnadorum, & Eleutheropoleos.

D *Omiſſa hæc duo nomina, poſtea fuere addita:*

Humilis metropolita Didymotichi, & honoratiſſimus, Theoleptus.

Lititzitzes metropolita, confirmans ſubſcripſi.

Magnus Chartophylax ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ, & Philoſophorum ſupremus, Empatis.

Magnus Vaſorum cuſtos, Euthymius Apocaucus.

Sacellarius ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ, & Archidiaconus, Michael Cabaſilas.

Referendarius ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ, Manuel Silveſter.

E A ſupplicibus libellis ſanctiſſimæ Dei magnæ Eccleſiæ, Theodorus diaconus Perdices.

Cuſtos vaſorum venerabilis Regii cleri, Georgius diaconus Perdices.

Præfectus ſacro ordini ſanctiſſimæ magnæ Dei Eccleſiæ, Michael diaconus Maniaces.

Præſes monaſteriorum diaconus, Choniates.

A Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ὑπέρτιμος καὶ Ἔξαρχος πάσης Βιθυνίας, Ἰάκωβος.

Ὁ μητροπολίτης Μελανίκου, ὑπέρτιμος καὶ καθολικὸς κριτὴς τῶν Ῥωμαίων, Μητροφάνης.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀμασείας καὶ ὑπέρτιμος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ποντοηρακλείας καὶ ὑπέρτιμος Μεθόδιος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Πηγῶν καὶ Πάριδ, ὑπέρτιμος, Γεώργιος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Βεῤῥοίας ὑπέρτιμος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Τυάνων, Διονύσιος.

B Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Τραπεζοῦντος καὶ ὑπέρτιμος, Νήφων.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Τραϊανουπόλεως ὑπέρτιμος καὶ Ἔξαρχος πάσης Ῥοδόπης, Γερμανός.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σηλυβρίας ὑπέρτιμος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Κοτυαίου, Ἡσαΐας.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Εὔπρω ὑπέρτιμος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Εὐχαΐτων, Γαβριήλ.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀμάστριδος, καὶ ὑπέρτιμος, Καλλίνικος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σουγδαίας, καὶ ὑπέρτιμος, Εὐσέβιος.

C Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Αἴνου καὶ ὑπέρτιμος, Δανιήλ.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Βρύσεως, καὶ ὑπέρτιμος, Θεοδώρητος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μαδύτων καὶ ὑπέρτιμος, Ἰάκωβος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Βιζύης καὶ ὑπέρτιμος, Νεόφυτος.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Καλλιουπόλεως, Ἰωσήφ.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἐξαμιλίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Σωζοπόλεως, Θεοδόσιος.

Ἦσαν καὶ διὰ γνωμῶν οὗτοι, ὁ Ἀδριανουπόλεως, ὁ Σταυρουπόλεως, ὁ Διδυμοτείχου.

D Παρῆσαν τῇ συνόδῳ καὶ ἐπίσκοποι, τοῦ μὲν Ἡρακλείας, ὁ Πανίου, ὁ Καριουπόλεως, ὁ Παμφύλου, ὁ Ἀθύρα· τοῦ δὲ Θεσσαλονίκης, ὁ Καμπανίας· τοῦ Σάρδεων, ὁ Συννάδων, ὁ Ἐλευθερουπόλεως.

Διαλαθόντα τὰ δύο ταῦτα, ὕστερον προσετέθησαν.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Διδυμοτείχου, καὶ ὑπέρτιμος, Θεόληπτος.

Ὁ Λιτιτζίτζης μητροπολίτης, βεβαιῶν ὑπέγραψα.

Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, ὁ Ἐμπαείς.

E Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, Εὐθύμιος ὁ Ἀπόκαυκος.

Ὁ Σακελλίου τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ ἀρχιδιάκονος, Μιχαὴλ ὁ Καβάσιλας.

Ὁ Ῥαιφερενδάριος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, Μανουὴλ ὁ Σίλβεστρος.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, Θεόδωρος διάκονος ὁ Περδίκης.

Ὁ σκευοφύλαξ τοῦ ἁγίου βασιλικοῦ κλήρου, Γεώργιος διάκονος ὁ Περδίκης.

Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, Μιχαὴλ διάκονος ὁ Μανιάκης.

Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων διάκονος, ὁ Χωνειάτης.

Εἶχεν

ANNO CHRISTI 1350.

A Εἶχεν ἑτέραν ὑπογραφὴν ὁμοίως τὸ πρωτότυπον, τοῦ ὕστερον γενομένου θειοτάτου βασιλέως ἡμῶν, μετὰ καὶ προγράμματος τοῦδε.

Ἡ βασιλεία μου μέλλουσα ὑπογράψειν ἐν τῷ παρόντι τόμῳ, προγεγονότι παρὰ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου μου αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως τοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου καὶ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου, ἐπὶ βεβαιώσει μὲν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ καθαιρέσει δὲ τῆς ἀθεωτάτης Βαρλαὰμ καὶ Ἀκινδύνου αἱρέσεως, τάττει καὶ διορίζεται στέργειν τοῦτον παρ' B αὐτῆς ἀμεταποίητον καὶ ἀμετακίνητον, χωρὶς βασάνου καὶ δοκιμασίας τῆς οἱασδήτινος, ὡς ἐκ Θεοῦ γραφέντα διὰ τῶν ἐν αὐτῷ λαλούντων ἁγίων, δεχομένης μὲν τῆς βασιλείας μου καὶ ἀσπαζομένης, ἅπερ καὶ ὁ παρὼν τόμος προσίεται, ἀναθεματιζούσης δὲ παραδιδούσης, ὅσα καὶ αὐτὸς τῷ ἀναθέματι παραδέδωκε· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐναντιουμένους τῷ τοιούτῳ θείῳ καὶ ἱερῷ τόμῳ τάττει ἡ βασιλεία μου, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις κατ' αὐτῶν ἵστασθαι, καὶ ὡς κοινοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀπελαύνειν ἐχθρούς· τοὺς δὲ ἐμμένοντας τούτῳ, ἀποδοχῆς καὶ εὐμενείας τῆς δυναστῆς ἀξιοῦν. ταῦτα δὲ τάττει ἡ βασιλεία μου, ὡς ἐκ C Θεοῦ κατασταθεῖσα διὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος ἀμύντωρ καὶ ἐκδικητὴς τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας. ὥστε δὲ μένειν τὸν παρόντα ὁρισμὸν βέβαιον καὶ ἀκίνητον τῆς βασιλείας μου εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, καὶ ὑπογέγραπται παρ' αὐτῆς, καὶ τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ταῖς ἐμαυτοῦ χερσὶν, ὥσπερ ἱερὸν ἀνάθημα φέρων ἀνέθηκα, παρουσίᾳ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου μου αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως, τοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, καὶ τοῦ παναγιωτάτου μου δεσπότου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Φιλοθέου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου· μηνὶ Φεβρουαρίῳ, Ἰνδ. ζ΄. Ματθαῖος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων, Ἀσάνης ὁ D Καντακουζηνός.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ ἐκτεθεῖσα παρὰ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυρίου Γρηγορίου Παλαμᾶ.

Εἷς Θεὸς πρὸ πάντων, καὶ ἐπὶ πάντων, καὶ ἐν πᾶσι, καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι παρ' ἡμῶν προσκυνούμενός τε καὶ πιστευόμενος· μονὰς ἐν Τριάδι, καὶ Τριὰς ἐν μονάδι ἀσυγχύτως ἑνουμένη, καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη· μονὰς ἡ αὐτὴ καὶ τριὰς παντοδύναμος· πατὴρ ἄναρχος, οὐ μόνον ὡς ἄχρονος, ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ πάντα E τρόπον ἀναίτιος· μόνος αἰτία καὶ ῥίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι θεωρουμένης θεότητος· μόνος αἰτία προκαταρκτικὴ τῶν γεγονότων, οὐ μόνος δημιουργὸς, ἀλλὰ μόνος ἑνὸς υἱοῦ πατὴρ, καὶ πνεύματος ἁγίου ἑνὸς προβολεύς· ἀεὶ ὢν, καὶ ἀεὶ ὢν πατὴρ, καὶ ἀεὶ ὢν μόνος πατήρ τε καὶ προβολεύς· μείζων υἱοῦ καὶ πνεύματος, τοῦτο μόνον ὡς αἴτιος· τ' ἄλλα δὲ πάντα, ὁ αὐτὸς αὐτοῖς καὶ ὁμότιμος· οὗ υἱὸς εἷς, ἄναρχος μὲν ὡς ἄχρονος. οὐκ ἄναρχος δὲ, ὡς ἀρχὴν καὶ ῥίζαν καὶ πηγὴν ἔχων τὸν πατέρα· ἐξ οὗ μόνου πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀσωμάτως, ἀῤῥεύστως, ἀπαθῶς, γεννητῶς προῆλθεν, ἀλλ' οὐ διῃρέθη, Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ· οὐκ ἄλλος μὲν καθ' ὃ Θεὸς, ἄλλος δὲ καθὸ

A *Habuit alteram ſubſcriptionem ſimiliter primigenium exemplar, illius qui poſtea fuit diviniſſimus Imperator noſter, cum hoc edicto:*

Majeſtas mea cum debeat ſubſcribere præſenti tomo, prius edito a potentiſſimo ſanctoque ſolo Imperatore & rege, patre majeſtatis meæ, & a divina ſacraque ſynodo, ad confirmationem quidem ſanctę Chriſti catholicæ & Apoſtolicę Eccleſiæ, ad abolitionem autem maxime impiæ Barlaami & Acindyni hæreſis, ſtatuit ac definit, hunc ſe ab ea ſuſcipere ſine ulla immutatione vel imminutione, abſque diſ-B cuſſione & examinatione qualicumque, tamquam a Deo ſcriptum, per ſanctos qui in eo loquuntur: ſuſcipiente majeſtate mea & amplectente quæ & pręſens Tomus admittit; anathematizante autem quęcumque ipſe anathematizat. Et quidem contra eos qui divino hujuſmodi ſacroque Tomo adverſantur, ſtatuit majeſtas mea & verbis & factis inſurgere, & tamquam communes Eccleſię hoſtes inſectari. Eos autem qui huic adhæſerint, favore & benevolentia potenti proſequi. Hęc vero ſtatuit majeſtas mea, tamquam a Deo conſtituta per ipſius gratiam Defenſor & vindex ipſius Eccleſiæ. Porro ut præſens edictum majeſtatis meæ firmum & immobile perſtet in omne ęvum, C tum ſubſcriptum ei ab ipſa eſt, tum ſancto altari manibus meis veluti ſacrum donarium ferens appendi: pręſente potentiſſimo ſanctoque meo Imperatore ac Rege, patre majeſtatis męę; & ſanctiſſimo domino meo œcumenico Patriarcha domino Philotheo, & divina ipſius ſacraque ſynodo: menſe Februario, Indictione ſeptima. Mattheus in Chriſto Deo fidelis Rex & Imperator Romæorum, Azanes Cantacuzenus, Anno 1354.

PROFESSIO ORTHODOXÆ FIDEI, edita a ſacratiſſimo metropolita Theſſalonicenſi, domino Gregorio Palama.

D Unus Deus ante omnia, & ſuper omnia, & in omnibus, & ſuper univerſum, qui in Patre & Filio & Spiritu ſancto a nobis adoratur & colitur: Unitas in Trinitate, & Trinitas in unitate inconfuſe unita, & indiviſe diviſa: unitas eadem ac Trinitas omnipotens: Pater principio carens, non ſolum ut ſine tempore, ſed ut omni modo cauſa ſui effectrice carens: ſolus cauſa & radix & fons deitatis quę conſideratur in Filio & Spiritu ſancto: ſolus cauſa prima & principalis eorum quę facta ſunt: non ſolus opifex, ſed ſolus unius Filii Pater, & unius Spiritus ſancti productor. Semper exſiſtens, & ſemper exſiſtens Pater, & ſemper ex-E ſiſtens ſolus Pater & Productor: Major Filio & Spiritu, hoc ſolum quod cauſa eſt: nam in ceteris omnibus idem atque illi & honore par. Cujus Filius unus eſt, principii expers, quatenus caret tempore: nec tamen ſine principio, quatenus principium & radicem & fontem habet Patrem: ex quo ſolo ante omnia ſecula mo-

[illegible]:

modo incorporeo, abſque profluvio vel paſſione, genitus proceſſit, ſed non eſt ſeparatus; cum Deus ſit ex Deo: non alius quidem, ut Deus, ſed alius ſane ut Filius; ſemper exſiſtens, & ſemper exſiſtens Filius, & ſolus Filius: & ſemper apud Deum inconfuſe exſiſtens: non cauſa vel principium illius quæ in Trinitate intelligitur deitatis, quippe exſiſtens ex Patre, qui cauſa & principium eſt: ſed ipſa cauſa & principium eſt omnium quę facta ſunt, quippe cum per ipſum facta ſint omnia. Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ex ęquo cum Deo: ſed in conſummatione ſeculorum ſemetipſum exinanivit, formam noſtram accipiens, & ex Maria ſemper Virgine conceptus naturę lege ac natus, Deus ſimul & homo; atque ut vere factus homo, fuit ſimilis nobis per omnia abſque peccato, manens id quod erat, Deus verus; uniens inconfuſe & immutabiliter duas naturas & voluntates & operationes: & permanens unus Filius in una hypoſtaſi; & poſtquam factus eſt homo operans divina omnia ut Deus, & humana omnia ut homo, & *humanis inculpatis obnoxius affectibus*: Impaſſibilis quidem & immortalis exſiſtens ac permanens ut Deus; voluntarie autem carne patiens ut homo; & crucifixus, & mortuus, & ſepultus, & tertia die reſurgens. Qui etiam diſcipulis poſt reſurrectionem apparuit, & virtutem ex alto promiſit, & præcepit docere omnes gentes, & baptizare * in nomen Patris & Filii & Spiritus ſancti, & docere ſervanda quæ præcepit; poſtea ipſe aſſumptus eſt in cœlum, ſeditque a dextris Patris, pari honore ac ſede noſtram conſperſionem afficiens: qua cum conſperſione rurſum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos, & reddere unicuique ſecundum opera ejus. Tunc vero cum ad Patrem aſcendiſſet, miſit in ſanctos ſuos diſcipulos & Apoſtolos Spiritum ſanctum, qui a Patre procedit; qui æque principio caret ac Pater & Filius, quatenus caret tempore: non caret autem principio, quatenus & ipſe radicem, & fontem, & cauſam habet Patrem, non ut genitus, ſed ut procedens. Ex Patre enim & ipſe eſt ante omnia ſæcula, abſque profluvio & paſſione, non ut genitus, ſed ut procedens duxit originem, indiviſus exſiſtens a Patre & Filio, ut ex Patre progrediens, & in Filio requieſcens, inconfuſe etiam habens unionem, & ſine partitione diviſionem: Deus exſiſtens etiam ipſe ex Deo, non alius quidem quatenus Deus, ſed alius quatenus Paracletus: Spiritus ſeipſo ſubſiſtens, ex Patre procedens, & a Filio miſſus, hoc eſt, manifeſtatus; cauſa etiam ipſe omnium quæ facta ſunt, ut quæ in ipſo perficiuntur: Ipſe etiam ſimul honoratur cum Patre & Filio, excepta Ingeniti & Geniti ratione. Miſſus eſt autem a Filio ad diſcipulos ſuos, hoc eſt, manifeſtatus. Quomodo enim aliter ab ipſo mitteretur, qui non ſeparatur ab ipſo? Aut quomodo aliter ad me veniret, qui eſt ubique? Idcirco non ſolum a Filio, ſed etiam a Patre & per Filium mittitur, & a ſeipſo venit manifeſtatus. Commune enimvero opus eſt miſſio, manifeſtatio nimirum Spiritus. Manifeſtatur autem non ſecundum eſſentiam: nemo enim aliquando Dei naturam aut vidit aut enarravit; ſed ſecundum gratiam, & virtutem, & operationem, quæ communis eſt Patris & Filii &

υἱός· ἀεὶ ὤν, καὶ ἀεὶ ὢν υἱὸς καὶ μόνος υἱός· καὶ ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀσυγχύτως ὤν, οὐκ αἰτία καὶ ἀρχὴ τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, ὡς ἐξ αἰτίας καὶ ἀρχῆς ὑπάρχων τοῦ πατρός, ἀλλ' αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν γεγονότων πάντων, ὡς δι' αὐτοῦ πάντων γεγονότων. ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. ἀλλ' ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν τὴν καθ' ἡμᾶς λαβών, καὶ ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς καὶ συνεργίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος κυηθεὶς τῷ νόμῳ φύσεως καὶ γεννηθείς, Θεὸς ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐνανθρωπήσας γέγονε ὅμοιος ἡμῖν κατὰ πάντα πλὴν ἁμαρτίας, μείνας ὅπερ ἦν Θεὸς ἀληθινός, ἑνώσας ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως τὰς δύο φύσεις καὶ θελήσεις καὶ ἐνεργείας, καὶ μείνας εἷς υἱὸς ἐν μιᾷ ὑποστάσει, καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐνεργῶν τὰ θεῖα πάντα ὡς Θεός, καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα ὡς ἄνθρωπος, καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἀδιαβλήτοις ὑποκείμενος πάθεσιν. ἀπαθὴς μὲν καὶ ἀθάνατος ὢν καὶ διαμένων ὡς Θεός, ἑκὼν δὲ σαρκὶ παθὼν ὡς ἄνθρωπος· καὶ σταυρωθεὶς καὶ θανὼν καὶ ταφείς, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάς· ὃς καὶ τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπιφανείς, καὶ τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐπαγγειλάμενος. καὶ παραγγείλας μαθητεύειν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τηρεῖν διδάσκειν ὅσα ἐνετείλατο, αὐτὸς ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός, ὁμότιμον καὶ ὁμόθρονον ὡς ὁμόθεον ποιήσας τὸ ἡμέτερον φύραμα, μεθ' οὗ πάλιν φυράματος ἥξειν μέλλει μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τότε δὲ πρὸς τὸν πατέρα ἀνελθὼν ἔπεμψεν ἐπὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται· συνάναρχον μὲν ὂν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ὡς ἄχρονον· οὐκ ἄναρχον δέ, ὡς καὶ αὐτὸ ῥίζαν καὶ πηγὴν καὶ αἰτίαν ἔχον τὸν πατέρα, οὐχ ὡς γεννητόν, ἀλλ' ὡς ἐκπορευτόν· ἐκ πατρὸς γὰρ καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἀρρεύστως καὶ ἀπαθῶς, οὐ γεννητῶς ἀλλ' ἐκπορευτῶς προῆλθεν, ἀδιαίρετον ὂν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἐκ τοῦ πατρὸς προερχόμενον καὶ ἐν υἱῷ ἀναπαυόμενον, ἀσύγχυτον καὶ τὴν ἕνωσιν ἔχον, καὶ ἀμέριστον τὴν διαίρεσιν· Θεὸς ὂν καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἄλλος μὲν καθ' ὃ Θεός, ἄλλος δὲ καθ' ὃ παράκλητος· πνεῦμα αὐθυπόστατον, ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ δι' υἱοῦ πεμπόμενον, τουτέστι, φανερούμενον. αἴτιον καὶ αὐτὸ τῶν γεγονότων πάντων, ὡς ἐν αὐτῷ τελεσιουργημένων· τὸ αὐτὸ καὶ ὁμότιμον πατρί τε καὶ υἱῷ, χωρὶς τῆς ἀγεννησίας καὶ τῆς γεννήσεως. ἐπέμφθη δὲ παρὰ τοῦ υἱοῦ πρὸς τοὺς οἰκείους μαθητάς, τουτέστι πεφανέρωται· πῶς γὰρ ἂν ἄλλως παρ' αὐτοῦ πεμφθείη, τὸ μὴ χωριζόμενον αὐτοῦ; πῶς δ' ἂν ἄλλως ἔλθοι μοι, τὸ ὑπάρχον πανταχοῦ; διὸ μὴ μόνον παρὰ τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ πατρός, καὶ διὰ τοῦ υἱοῦ πέμπεται· καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἔρχεται φανερούμενον. κοινὸν γὰρ ἔργον ἡ ἀποστολή, δηλονότι ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος. φανεροῦται δέ, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν· οὐδεὶς γάρ ποτε Θεοῦ φύσιν ἢ εἶδεν ἢ ἐξηγόρευσεν· ἀλλὰ κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἥτις κοινή ἐστι πα-

πατρὸς

τρὸς καὶ υἱοῦ καὶ πνεύματος. ἴδιον μὲν γὰρ ἑκάστου τούτων, ἡ ἑκάστου ὑπόστασις, καὶ ὅσα τείνει πρὸς αὐτήν· κοινὰ δέ, οὐχ ἡ ὑπερούσιος οὐσία μόνον, ἡ παντάπασιν ἀνώνυμος καὶ ἀνέκφαντος καὶ ἀμέθεκτος, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἐπωνυμίαν οὖσα καὶ ἔκφανσιν καὶ μετοχήν. ἀλλὰ καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ λαμπρότης, καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀφθαρσία, καὶ πάνθ' ἁπλῶς καθ' ἃ κοινωνεῖ, καὶ κατὰ χάριν ἑνοῦται τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις ὁ Θεός· μήτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ διάφορον τῶν ὑποστάσεων, μήτε διὰ τὸ μεριστὸν καὶ ποικίλον τῶν δυνάμεών τε καὶ ἐνεργειῶν, τῆς ἁπλότητος ἐκπίπτων. οὕτως ἡμῖν εἷς ἐστι παντοδύναμος Θεὸς ἐν μιᾷ θεότητι. οὔτε γὰρ ἐξ ὑποστάσεων τελείων γένοιτ' ἄν ποτε σύνθεσις· οὔτε τὸ δυνάμενον ὅτι δυνάμεις ἔχει, δι' αὐτὸ τὸ δύνασθαι σύνθετον ἀληθῶς ποτε λεχθείη ἄν.

Πρὸς τούτοις προσκυνοῦμεν σχετικῶς τὴν ἁγίαν εἰκόνα τοῦ περιγραφέντος ὡς δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ πρωτότυπον ἀναφέροντες σχετικῶς τὴν προσκύνησιν. καὶ τὸ τίμιον τοῦ σταυροῦ ξύλον, καὶ τὰ σύμβολα πάντα τῶν αὐτοῦ παθημάτων, ὡς ὄντα τρόπαια θεῖα κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου τοῦ γένους ἡμῶν. πρὸς δὲ καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ σωτήριον, καὶ τοὺς θείους ναοὺς τόπους· καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ θεοπαράδοτα λόγια, διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐνοικοῦντα Θεόν. ὡσαύτως προσκυνοῦμεν καὶ τὰς τῶν ἁγίων πάντων εἰκόνας, διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ τὸν Θεόν, ὃν οὗτοι ἀληθῶς ἠγάπησάν τε καὶ ἐθεράπευσαν· ἐν τῇ προσκυνήσει, πρὸς τὰς εἰκόνων μορφὰς ἀναφέροντες τὴν διάνοιαν. προσκυνοῦμεν καὶ αὐτὰς τὰς τῶν ἁγίων σορούς, ὡς τῆς ἁγιαστικῆς χάριτος τῶν αὐτῶν οὐκ ἀποπτάσης ἱερωτάτων ὀστῶν· ὥσπερ οὐδὲ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος, ἐν τῷ τριημέρῳ ἡ θεότης διῃρέθη θανάτῳ.

Κακὸν κατ' οὐσίαν ἴσμεν οὐδέν· εἰ τοῦ κακοῦ ἀρχὴν ἑτέραν, ἢ τὴν ἐκτροπὴν τῶν λογικῶν, κεχρημένων τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένῃ αὐτεξουσιότητι κακῶς. στέργομεν πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἐγγράφους τε καὶ ἀγράφους· καὶ πρὸ πάντων τὴν μυστικωτάτην τε καὶ πανίερον τελετὴν καὶ κοινωνίαν καὶ σύναξιν, παρ' ἧς καὶ ταῖς ἄλλαις τελεταῖς ἡ τελείωσις, καθ' ἣν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κενώσαντος ἑαυτὸν ἀκενώτως, καὶ σάρκα λαβόντος καὶ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τὴν θεσπεσίαν ἐκείνου παραγγελίαν καὶ αὐτουργίαν, τὰ θειότατα ἱερουργεῖται καὶ θεουργεῖται, ὁ ἄρτος καὶ τὸ ποτήριον· καὶ αὐτὸ τὸ ζωαρχικὸν ἐκεῖνο τελεῖται σῶμα καὶ αἷμα· καὶ τὴν ἀπόρρητον αὐτῶν μετουσίαν καὶ κοινωνίαν τοῖς εὐαγῶς προσιοῦσι χαρίζεται.

Πάντας δὲ τοὺς μὴ ὁμολογοῦντας καὶ πιστεύοντας ὡς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προεμήνυσε διὰ τῶν προφητῶν, ὡς ὁ κύριος ἐθέσπισε διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐπιφανείς, ὡς οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν πεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διάδοχοι ἐκείνων ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ἀλλ' αἱρέσεως οἰκείας ἢ ἄρξαντας, ἢ τοῖς κακῶς ἄρξασιν εἰς τέλος ἐπηκολουθηκότας, ἀποβαλλόμεθα καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν.

Δεχόμεθα δὲ καὶ ἀσπαζόμεθα τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους, τὴν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων πατέρων, κατὰ τοῦ θεομάχου Ἀρείου, κατασπῶντος ἀσε-

βῶς

Spiritus. Proprium quidem uniuſcujuſque horum, cujuſque hypoſtaſis eſt, & quæcumque ad ipſam pertinent: Communia vero ſunt, non ſupereſſentialis dumtaxat eſſentia, quæ eſt omnino admodum innominabilis, & ineffabilis, & imparticipabilis, ut quæ ſuperet omnem appellationem & narrationem & participationem: Verum & gracia & virtus & operatio & claritas & regnum & incorruptio, & in univerſum ſecundum ea quæ communicat, & ſecundum gratiam unitur ſanctis Angelis & hominibus Deus: neque eo quod dividantur ac diſtinguantur hypoſtaſes, neque eo quod diviſæ & variæ ſunt virtutes & operationes, a ſimplicitate excidens. Sic nobis unus eſt omnipotens Deus in una deitate. Neque enim ex hypoſtaſibus perfectis fieri poteſt umquam compoſitio: neque id quod poteſt, eo quod virtutem aut virtutes habet, compoſitum vere umquam dicatur eſſe.

Ad hæc veneramur relative ſanctam imaginem circumſcripti quia propter nos hominis facti Filii Dei, ad primigenium exemplar referentes adorationem ex affectu: Et venerandum Crucis ſignum, & ſymbola omnia ipſius paſſionum, ut quæ ſint trophæa divina adverſus communem hoſtem generis noſtri. Præterea ſignum etiam ſalutare venerandæ Crucis; divina templa & loca, ſacra vaſa, & divinitus traditas ſcripturas, propter inhabitantem in ipſis Deum. Similiter veneramur etiam ſanctorum omnium imagines, ex caritate erga illos, & Deum quem ipſi vere dilexerunt & coluerunt; in adoratione ad imaginum formas mentem referentes. Adoramus & ipſos ſanctorum loculos, cum ſanctificans gratia ab eorum ſacratiſſimis oſſibus non avolarit; quemadmodum neque a Dominico corpore in triduana morte ſeparata deitas eſt.

Nihil ſecundum eſſentiam malum novimus; neque eſſe mali principium alterum, quam rationalium depravationem, male utentium data ſibi a Deo liberi arbitrii facultate. Amplectimur omnes eccleſiaſticas traditiones ſcriptas & non ſcriptas; & ante omnes valde myſticam ſacratiſſimamque cærimoniam, & communionem, & ſynaxim, ex qua ceteris cærimoniis accedit perfectio: ſecundum quam in memoriam illius qui exinanivit ſemetipſum ſine exinanitione, & carnem accepit, & paſſus eſt propter nos, ſecundum divinam illius præceptionem & quam ipſe peregit operationem, diviniſſime ſacra fiunt & deificantur, Panis & Calix; & ipſum vivificum illud perficitur Corpus & Sanguis, & ineffabilem ipſorum perceptionem & communionem ſancte accedentibus impertitur.

Omnes autem qui non confitentur & credunt, ſicut Spiritus ſanctus prænunciavit per Prophetas, ſicut Chriſtus præcepit per carnem nobis apparens, ſicut Apoſtoli prædicaverunt miſſi ab eo, ſicut Patres noſtri & eorum ſucceſſores nos docuerunt; ſed privatam hæreſim vel inchoarunt, vel eos qui male ei dederunt initium, ſecuti ſunt uſque in finem; rejicimus & anathematizamus.

Suſcipimus autem & amplectimur ſanctas & œcumenicas ſynodos, Nicænam trecentorum decem & octo deiferorum Patrum, contra Dei im-

pu-

ANNO CHRISTI 1350.

pugnatorem Arium, qui detrahebat impie ad res creatas Filium Dei, & diſſecabat in creata & increata communem Patri & Filio & Spiritui ſancto deitatem quam adoramus: Conſtantinopolitanam, quæ ſecuta eſt, centum quinginta Patrum contra Macedonium Conſtantinopolitanum, qui impie in ordinem rerum creatarum detrahebat Spiritum ſanctum, ac diſſecabat nihilo minus etiam ipſe in creata & increata deitatem, quæ una eſt: Epheſinam poſtea habitam, ducentorum Patrum, contra Neſtorium Patriarcham Conſtantinopoleos, quippe qui hypoſtaticam unionem aboleret in Chriſto deitatis ipſius & humanitatis, & eam quæ Deum vere genuit Virginem, Deiparam vocare nullo modo vellet: Et quartam in Chalcedone ſexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem & Dioſcorum, unam naturam in Chriſto male docentes: Et quæ poſt illam fuit Conſtantinopoli, centum ſexaginta quinque Patrum, contra Theodorum ac Diodorum, qui cum Neſtorio idem & unum ſentiebant, & ſcriptis voluminibus illius ſenſa approbabant; contra Origenem quoque, & Didymum, & Evagrium quemdam, priſcos quidem, ſed qui fabuloſa nonnulla in Eccleſiam Dei inducere conati fuerant: Et quæ poſt hanc in eadem civitate, centum ſeptuaginta Patrum, contra Sergium, Pyrrhum, Paulum, Conſtantinopoleos antiſtites, qui abolebant in Chriſto reſpondentes duabus naturis duas operationes & duas voluntates: Et eam quæ in Nicæa iterum, trecentorum ſexaginta ſeptem Patrum, contra Iconomachos.

Amplectimur etiam omnes cum Dei gratia diverſis temporibus ac locis ad confirmationem fidei & Evangelicæ vitæ congregatas ſanctas ſynodos: ex quibus ſunt quæ celebratæ fuerunt in hac magna civitate, in celebratiſſimo Templo ſanctæ Dei Sapientiæ, adverſus Calabrum Barlaamum, & qui poſt illum cum ipſo ſentiebat, & dolo eumdem defendere nitebatur, Acindynum: Qui communem gratiam Patris, Filii, & Spiritus, & lumen futuri ſæculi, quo & juſti fulgebunt ſicut ſol, quemadmodum & Chriſtus præmonſtravit in monte refulgens; & ut ſummatim dicatur, omnem virtutem & operationem tripliciter ſubſiſtentis deitatis, & quidquid diſtinguitur quomodocumque a divina natura, creatum eſſe contendunt; & diſſecant etiam ipſi impie in creata & increata unam deitatem; & eos qui pie increatum eſſe diviniſſimum illud lumen, omnemque virtutem atque operationem divinam affirmant, eo quod nihil ſit recens eorum quæ Deo inſunt naturaliter, Ditheitas appellant & plurium deorum cultores, ſicut Judæi, Sabelliani, & Ariani nos vocant. At nos & hos & illos ut vere atheos & plurium deorum cultores rejicimus; & ex cœtu fidelium, ut & ſancta Chriſti Catholica & Apoſtolica Eccleſia per ſynodicum Tomum & Montis-ſancti, omnino ſeparamus: credentes in unam deitatem tripliciter ſubſiſtentem & omnipotentem; nullo modo ab unitate & ſimplicitate excidentem, propter virtutes aut hypoſtaſes. Poſt hæc omnia exſpectamus reſurrectionem mortuorum, & vitam æternam futuri ſæculi. Amen.

A βῶς εἰς κτίσμα τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατατέμνοντος εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα, τὴν ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι προσκυνουμένην θεότητα· τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων κατὰ Μακεδονίου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσεβῶς εἰς κτίσμα κατασπῶντος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ κατατέμνοντος μηδὲν ἧττον καὶ τοῦτο εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα· τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Ἐφέσῳ τῶν διακοσίων πατέρων κατὰ Νεστορίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ἀθετοῦντος ἐπὶ Χριστοῦ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ τὴν ὡς ἀληθῶς τεκοῦσαν τὸν Θεὸν παρθένον, B Θεοτόκον καλεῖν μηδαμῶς βουλομένου· καὶ τὴν τετάρτην τὴν ἐν Χαλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα πατέρων κατὰ Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, μίαν φύσιν ἐπὶ Χριστοῦ δογματιζόντων κακῶς· καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε πατέρων, κατὰ Θεοδώρου καὶ Διοδώρου τὰ αὐτὰ τῷ Νεστορίῳ φρονούντων, καὶ διὰ συγγραμμάτων τὰ ἐκείνου συνιστώντων, Ὠριγένους τε καὶ Διδύμου καὶ Εὐαγρίου τινὸς, τῶν παλαιῶν μὲν ὄντων, μυθώδη δέ τινα ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ παρεισάγειν ἐπιχειρούντων· καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, τῶν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα πατέρων, C κατὰ Σεργίου, Πύρρου, Παύλου, Κωνσταντινουπόλεως ἀρξάντων, ἀθετούντων ἐπὶ Χριστοῦ τὰς καταλλήλους ταῖς δύο φύσεσιν, δύο ἐνεργείας καὶ δύο θελήματα· καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πάλιν, τῶν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων πατέρων, κατὰ τῶν εἰκονομάχων.

Ἀσπαζόμεθα καὶ πάσας τὰς κατὰ Θεοῦ χάριν κατὰ καιρὸν ἢ τόπον πρὸς βεβαίωσιν εὐσεβείας καὶ εὐαγγελικῆς πολιτείας συναθροισθείσας ἁγίας συνόδους· ὧν εἰσὶ καὶ αἱ συγκροτηθεῖσαι κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην ἐν τῷ περιβοήτῳ ναῷ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ σοφίας, κατὰ τοῦ Καλαβροῦ Βαρλαὰμ, καὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντος, καὶ D δόλῳ σπεύδοντος ἐπεκδικεῖν, Ἀκινδύνου· οἱ τὴν κοινὴν χάριν πατρὸς, υἱοῦ, καὶ πνεύματος, καὶ τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καθὸ καὶ οἱ δίκαιοι λάμψουσιν ὡς ἥλιος, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς προϋπέδειξεν ἐπ' ὄρους λάμψας, καὶ ἁπλῶς πᾶσαν δύναμίν τε καὶ ἐνέργειαν τῆς τρισυποστάτου θεότητος, καὶ πᾶν τὸ διαφέρον ὁπωσοῦν τῆς θείας φύσεως, κτιστὸν εἶναι δογματίζουσι, καὶ κατατέμνουσι καὶ οὗτοι δυσσεβῶς εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὴν μίαν θεότητα· καὶ τοὺς εὐσεβῶς ἄκτιστον τὸ θεότατον ἐκεῖνο φῶς, καὶ πᾶσαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν πρεσβεύοντας θείαν, ὡς μηδενὸς ὄντος προσφάτου τῶν τῷ Θεῷ E προσόντων φυσικῶς, διθεΐτας ὀνομάζουσι καὶ πολυθέους, ὡς καὶ Ἰουδαῖοι, Σαβελλιανοί τε, καὶ Ἀρειανοὶ ὀνομάζουσιν ἡμᾶς. ἀλλ' ἡμεῖς τούτους τε κἀκείνους ὡς ὄντως ἀθέους τε καὶ πολυθέους, ἀποβαλλόμεθα· καὶ τοῦ πληρώματος τῶν εὐσεβούντων, ὡς καὶ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία διὰ τοῦ συνοδικοῦ τόμου καὶ ἁγιο-[illegible], πλήρως ἐκκόπτομεν· πιστεύοντες εἰς μίαν θεότητα τρισυπόστατον καὶ παντοδύναμον· οὐδαμῶς [illegible] καὶ τῆς ἁπλότητος ἐκπίπτουσαν, διὰ τὰς δυνάμεις ἢ τὰς ὑποστάσεις. ἐπὶ τούτοις [illegible] ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος ἀλήκτου αἰῶνος, ἀμήν.

FRAN-

FRANCISCI COMBEFISII ORD. PRÆD. NOTÆ.

A ANimus erat nullas notas addere, quod ſufficere videretur ipſa Calecæ impugnatio, & quæ ad ipſum obſervavimus de Palama: quod tamen margines plura verba non ferant, neceſſe habeo vel pauca perſtringere. Magna cautela legenda hæc omnia, hæretico plane ſpiritu conſcripta, & mendaciis conſerta, ut quod damnatum Barlaamum aſſerit Synodus in proœmio ob Palamitarum dogma impugnatum, cum nihil de dogmate diſceptatum ſit in ea Synodo, ut auctor eſt Gregoras, qui ipſe in hac Synodo ut Palamitarum erroris impugnator damnatur. Videatur Leo Allat. t. 1. Græciæ Orth. & de Conſenſu utriuſque Eccleſiæ, Demetrius Cydon. & Cypariſſiota.

1. Μᾶλλον δὲ κατ' αὐτοὺς αὐτῶν. Sic quaſi elegantiæ cauſa quandoque in iſtis inverſæ voces. Porro Joannes hic, B Beccus eſt egregius Confeſſor, ob Catholicæ fidei defenſionem de proceſſione Spiritus ſancti, ab Andronico Sede pulſus. Potuit hic Barlaamum damnare petulantiæ in Monachos, ipſiuſque Palamæ errores poſtmodum reprobare. Ejus plura edidit Allat. Nicephori Blemidæ ſcriptis adductus eſt, ut fidei Catholicæ animum accommodaret, exque Eccleſiæ ſenſu eſſe Spiritum & ex Filio, agnoſceret. Palamitarum factione factitatum ut deponeretur, ſeu, in eam rem eos operam contuliſſe, vel ex iis, quæ ſequuntur, liquet, ac quod cum Acindyno ſentire accuſatus eſt; qui ipſe errorem turpiſſimum egregie exagitaret. Legatur ejus Opuſc. eo argum. apud Leonem Allat. citatum.

2. Ἀρχιερεῖς καὶ Ὑπέρτιμοι. Quaſi, *Epiſcopi & Metropolitæ*. Hypertimi enim dicti omnes Metropolitico jure gaudentes, ſive erant ἔξαρχοι ſaltem ἐπαρχιῶν, quos fere recenti uſu Archiepiſcopos dicimus, & vere Metropolitæ ſunt, capita ſcilicet provinciarum, plures C ſub ſe Epiſcopos habentes, ſive ſolum Metropolitæ quaſi nomine tenus, hoc ſcilicet aucti honore favore ac diplomate Principis. Quomodo ſæpe in eadem provincia plures erant Hypertimi. Videtur hoc Concilium τῶν ἐνδημούντων, ex illis duntaxat Præſulibus qui Conſtantinopoli inventi ſunt, coactum, ut & alia duo, alterum in quo Barlaamus, alterum in quo Acindynus, Palamitarum factione oppreſſi ſunt. Nec aliter Joannes Beccus videtur damnaſſe errores Palamæ, quam ſimili coacto Concilio, quamquam non videntur plures illi adfuiſſe Antiſtites, paucis admodum Latinorum communionem ac Becci ipſius palam Λατινοφρόνων admittentibus, quicquid Michael Palæologus anniteretur; haud diſſimili exitu a Concilio Lugdunenſi ac fuit a Concilio Florentino, per gentis pervicaciam, qua Petri ac Chriſti ovilis eſſe reſpuentes, Mahumeti prædа effecti jam pene conſumpti ſunt. Sunt quidam hic D Epiſcopatus, quorum nomina non extent in Notitiis Sedium Patriarchæ Conſtantinopolitano ſubjectarum, ſive ſunt novæ Sedes, ſive mutatis noviſque nominibus, veteres; nec vacat de his plura inquirere. Augebunt iſtis Tabulas Geographicas, qui huic peculiarius ſtudent diſciplinæ.

3. Οὗτοι δὲ διὰ γραμμάτων τῷ Ἀδριανουπόλεως τέλους. Sic quoque in ſubſcriptionibus tres iſti Metropolitæ διὰ γραμμάτων dicuntur. Accepi ac ſi per Vicarios, ac quod ſententias illi ſuas ad Synodum miſiſſent. Niſi rem acu attigi, gratiam faciet qui me docebit: nec enim profiteor me ſcire Eccleſiaſtica omnia, ſic præſertim recentis ævi. Adrianopolis civitas tanti viſa, ut ſibi eam Turci ante captam Conſtantinopolim, ubi jam ex Aſia trajecerant, Regiam fecerint. Needum tamen id contigerat. Ipſe Palamas dum Conſtantinopolim petit, a Turcis, qui jam Calippolis potiti erant, captus, inque Aſiam adductus eſt, ubi hactenus illi imperabant. Extat ejus Epiſtola ad ſuos Theſſalonicenſes de ſuis ibi laboribus; ut & diſputatio πρὸς τοὺς ἀθέους Χιόνας (ſic vocat Turcarum doctores) conſcripta a Taronita Medico, qui tunc aderat. Eſſent hæc non inutilia Hiſtoriæ Byzantinæ, ut & tanta illa de tentata Barbaris Theſſalonica, quæ habentur in ſancti Demetrii Vita, cum aliis jam Allatio editis, de illa ſemel & iterum expugnata.

4. Προσθήκην τινὰ ἐν τῇ χειροτονίᾳ τῶν χειροτονουμένων Ἀρχιερέων. Novum iſtud aliquid in ordinandorum Epiſcoporum profeſſione, occaſione motarum nuper quæſtionum, uti fere ſolebat, cum dogma aliquod percrebreſcebat, recenſque impugnatum plenam demum fidem obtinebat. Quod reſpondet Synodus, eam additionem nihil aliud eſſe, quam ſextæ Synodi explicationem, inde acceptum videtur, quod in illa duplex operatio A in Chriſto definiatur, humana ſcilicet & Divina; & quod nulla res ſit operationis expers ſeu virtutis; ac neque Deus, quod illi ſic imperite acceperunt, ac ſi in Deo, velut in creatis, operatio ſeu virtus aliud re ipſa eſſet ab eſſentia, non ipſamet ut voluntas & agens, ob ſummam Dei ſimplicitatem.

5. Ἐκεῖνοι τελέως κατεγνώρουν. Forte κατεγνώρισαν. Etſi verba ſunt, ejuſdem fere & formationis & ſignificationis. Poterant viri Catholici pugnam deſugere ac diſputationem, quod illud Concilium totum Palamitarum viderent, quorum factione ipſi opprimendi eſſent, & veritas ludibrio habenda, velut jam in Barlaamo & Acindyno iiſdem prædamnata.

6. Ἐπεὶ κἀν τῇ τῆς εὐσεβείας ὁμολογίᾳ. Videtur hanc Palamas diſtinctionem adhibere, ne ſi quid inter diſputandum, ſive adverſarios impugnando, ſic abſurdum exciderat, ut nec ipſis illi ſtudentibus ſatis probari poſſet, aut ab erroris nota eis vindicari, neglectam in diſputatione ex more, ac quaſi ex Baſilii ipſa B regula, τὸ κηρύττειν, excuſaret; in confeſſione ac fidei formula, ſervatam, ex qua ejus fidei ſinceritas foret penſanda. Dominica τῆς ὀρθοδοξίας (quæ eſt ſecunda Quadrageſimæ, Græcis Jejuniorum prima) Fidei Formulam habet Palamas, paullo breviorem, quam quæ extat ad calcem hujus Synodi illius nomine, in qua etiam ſuum procacius errorem tuetur, velut jam tertia in eam rem Synodo victor, & cum ipſa Palamæ opinio, Eccleſiæ Catholicæ ſententia Conſtantinopoli (Palamitarum ſcilicet illi *Sedi* incubantium judicio) haberetur. Debuit petulantiſſimus homo, qui tot tantoſque ejus Sedis Antiſtites hæreſeos notatos in Conciliis Generalibus producat, non ſic Iſidoro vel Calixto fidere, ut quia illi eorumque Synodi ejus tuerentur ſententiam, tueri eam exiſtimaret ac probare Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam, non magis Satanæ paraſynagogam, ubi maxime ſic a Romana Eccleſia diſſideret, per cujus C Antiſtites, ſic Conſtantinopolitani Præſules hæretici probati eſſent, atque eo nomine a Synodis Oecumenicis (ipſam vere Eccleſiam, unumque Chriſti ovile, uno ejus Vicario, in quo adunetur Chriſti Sacerdotium, repræſentantibus) damnati. Hinc enim regula Eccleſiaſtica. Non licere Generalem Synodum fieri abſque Romano Antiſtite; nullo humano ambitu, ſed ipſa Chriſti inſtitutione, ſummo in Eccleſia Sacerdote Palamæ candorem ſubit mirari, qui nec Honorium Papam auſus ſit arceſſere, ut ſuis Sergio, Pyrrho Paulo Conſtantinopolitanis ſocium adjungeret. Exiſtimavit non juxta ſatis coitione in illum a Synodo pronuntiatum eſſe, cum nec auctor hæreſeos eſſet, nec in eam operæ aliquid contuliſſet; ſed naſcentem atque ſerpentem non ſatis forte Apoſtolico vigore ſenſuque compreſſiſſet. Cui rei vel hoc ipſum argumento eſſet, quod Romæ & in Occidente nullas illa radices egiſſet: actura ſane, ſi tanti nominis Pontifex, ſeductore D Sergio in eam ſerio abactus eſſet, aut illi quicquam patrocinatus, quicquid Græca Syraque calliditas, Romana Latinaque ſimplicitate tantiſper abuti viſa eſſet; ac donec Joannes IV. Petri, non tam æquitate, quam juſta æmulatione, Apoſtolicum gladium ſtrinxit, Heracliumque ipſum conterruit, ſucceſſoribuſque Theodoro, Martino, Domno, Agathoni, Leoni ſempiternæ laudis exemplo præivit. Sic animatus olim in Honorium fui, nec aliter puto ſcripſiſſe, quicquid ſecus lippientibus Theophili Raynaudi oculis, perque eos intuitis aliis, deprehenſum ſit.

7. Οὐ χειροτονητὴ φύσις οὐ γίνεται. Apud Baſilium, χειροτονητὴ φύσις οὐ γίνεται, ubi Interpr. *Ordinatio non eſt natura*. Quod mihi non placet; melius Laurent. Siphanus apud Greg. Nyſſ. cui perinde tractatus ille tribuitur. *Quod natura non ſit ejus conditionis, ut conſtitui, eligi & deſignari poſſit*. Malim ego χειροτονίᾳ in E dandi caſu. *Natura non fit electione & quaſi creatione, quæ per ſuffragia eſt*; factitie nimirum & inſtitutione ſeu deſignatione, ſed ipſa naſcitur vel a ſe eſt & quaſi fundamentum reliquorum; quod nobis in Deo ignotum, nec niſi ex effectibus nominatur, tum etiam cum Deum dicimus. Ut enim auctor eſt Greg. Nyſſen. ad Ablabium, Vox illa, τὴν ἐποπτικὴν καὶ θεατικὴν δύναμιν ſonat, *vim inſpectatricem & ſpectatricem*, ἥντινα δὶ θεότητα λέγομεν· *quam Deitatem dicimus*. Nec aliter ejus frater hic, nempe Baſil. ἐξουσίας τινὸς εἴτε ἐποπτικῆς εἴτε ἐνεργητικῆς ἔνδειξιν ἡ προσηγορία φέρει. *Poteſtatis cujuſdam five inſpectricis ſive effectricis ſignificandi vim habet*; ubi non bene Baſilii Interpres, *poteſtatis ſacrorum vel mundanæ adminiſtrationis*: Non enim Moſes datus eſt Deus Pharaoni, ut quaſi in ſacris præeſſet, ſed ut in ipſum adverteret, ejuſque pervicaciam edomaret, juxta ejus vocis duplex etymum, quod magis

gis Baſilio arriſit ἐπὶ τ͂, θεᾶσθαι quod videat, inſpectet omnia, nec eum quicquam lateat; & πάνθ᾽ ὅτι τῷ θεῷ τὸ κατεπτεύειν κτῶ. ait Magnum Etymolog. ὁ πάντων ποιητὴς καὶ ἴσις τῶν πάντων κατασκευῆς αἴτιος. quod omnium creator & auctor. παντεπόπτας, de illis qui ſacra jam velut intuentur, ac inſpectare cenſentur, in eis ſcilicet perfecti, quo reſpexit interpr. non videtur ad rem vel ex mente Baſilii. Alia vide in Etymolog. Porro hæc, ac ſequentia Nyſſeni, ne vel in ſpecie Palamitis favent, ineptiſſimeque velut ex eis victores, Adverſarios in erroris ſui conſenſum pœnarum ſeveritate cogunt.

8. Ἐπὶ τ͂ μερὶς μου. Reliqui omnes, & ipſe Chryſ. in eo tractatu & in Gen. ὑπὸ habent, ipſaque Hebr. ut vel librarii errore, vel lapſu memoriæ, alterum alterius loco obrepſerit. Sic Matth: 8. Interpr. Ethiop. ἐπὶ ἐξουσίαν egerit, pro ὑπὸ ἐξουσίαν, dum ex illo redditur, *Nam & ego quidam præfectus ſum*; cum aliud potius ſonet, *Sub præfecto ſunt* (ſub Tribuno ſcilicet) cum tamen manus aliqua militum ei ſubeſſet, ſicque illi dicto audiens eſſet.

9. Ὅτι ταῦτα περὶ θείων δογμάτων. Verum iſtud cum plerique Patres conſentiunt, nec alii aliis adverſantur, ut ſint teſtes communis fidei, & traditionis vindices. Hic vero nullus eſt Patrum quem Palamitæ evincant ſic craſſe, ſic ſtupide ac illi, de Deo ſenſiſſe, nec ejus in nobis dona, creata agnoviſſe, ipſa Dei in ſe virtute, increata; virtualiter ſolum, non reipſa emanante ab eſſentia, deque illa exiſtente: quod habent omnes Dei dotes, quas vocant Attributa; de quibus proinde eſt divina Scientia, i. Theologia; vere ipſa demonſtrans per cauſam virtualem, ſeu rationem formalem; non quod ſint aliqua vere producta, eoque realiter diſtincta, nec ipſa Dei eſſentia.

10. Τῇ ἐνεργείᾳ ἐν πᾶσιν ἐστὶ ὁ Θεός. Ἐνέργειαν accipit Anaſtaſius, ut ſe tenet ex parte Dei; virtutem ſcilicet agendi connotando effectum, quæ ſane ab eſſentia inſeparabilis eſt, eamque manifeſtat & prædicat, illi perpetuo comes, ſed non velut alia res, ſed ipſa eſſentia, etſi non ſub ratione eſſentiæ. Sic ait eam eſſe περὶ τὸ πᾶν *circa univerſum*, prout ſcilicet providentia eſt; quam aliud ab eſſentia ipſoque Deo reipſa facere, longe abeſt a vero.

11. Ἄλλο τὸ ἐκ τινος καὶ ἄλλο δὲ τὸ ἐξ ὧν. Ita recte Athanaſius in Trinitate, in qua fides diſtinctas perſonas & ſubſiſtentes καὶ δι᾽ αὐτοὺς καὶ ἄλλους docet: nec locum in ἐνεργείᾳ aut virtute habet, ne tot in Deo perſonas admittamus, quot ſunt in eo dotes & ἐνέργειαι, vel tot accidentia & qualitates realiter diſtinctas habere, iiſque compoſitum eſſe; quod erratica Synodus & Palamas debuit advertere, non ſic Athanaſii Patrumque aliorum auctoritates alio ſenſu detorquere. Athanaſii Interpr. ſive Nannius ſive alius eſt, *Aliud fuerit quod ex aliquo naturam accepit: & aliud quod ſui alteram naturam dedit*. Scripſerit, *quod ſuam alteri naturam dedit*. Sic enim ſenſus conſtat, cum alias gravis error in Trinitate ſit. Sequentibus etiam quod ita habet Athan. ἕν δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀδιαίρετον εἶναι τὸ ἀπαύγασμα αὐτοῦ non bene redditum, *Cum tamen ſplendor ab igne ſit indiviſibilis*. Eſt enim, *Unum vero* (ignis & ſplendor ſive lux, quæ duo & eſſe & videri dixerat) *ea ratione quod ſplendor ex illo eſt & ab eo indiviſibilis*.

12 Καὶ ὁ τῷ ἐν ἑτέρῳ θεωρουμένων. ſive ut alii Romæ Codd. καὶ ἐν ἰδίῳ λόγῳ θεωρῶν. Et hic Palamitarum ſtrues, Maximique auctoritatis abuſus. Reſpondet Maximus Pyrrho, volenti ex duabus voluntatibus unam voluntatem compoſitam fieri: idque Maximus inficiatur, omnique ſacræ ac profanæ Philoſophiæ merito adverſari contendit, nec eſſe eorum quæ ſic in alio ſpectentur, non propria ratione, inter ſe compoſitionem; non autem negat eſſe cum ſubſtantia, ad quod tamen inficeti homines aſſumunt. Quis enim neget compoſitionem ſubjecti & accidentis, ubi maxime realis diſtinctio eſt, quæ manifeſtior apparet in qualitatibus tertiæ ſpeciei; quæ præcipue accedunt & recedunt? nam potentias, ſunt qui nolint plus quam ratione aut formaliter ab eſſentia diſtingui; cum quâ proinde non tam phyſica & realis, quam metaphyſica & rationis compoſitio erit; quæ nec ipſa in Deo ob ſummam eminentiam & quaſi tranſcendentiam admittenda ſit: eo ſcilicet fundamento, quod in creatis, quantumvis ſimplicibus occurrit.

13. Ὁ τεκὼν βώλους δρόσου Sic Sixt. nulla alia lect. Flaminio adducta, cum Complut. Baſil. &c. melius habeant βῶλας: *ſtillas roris*: quid enim glebæ ad rorem, cum glebæ craſſiores ſint, ros guttis minutiſſimis cadat, Deo terram (ſeu potius in ea plantas & fruges) molliter infundente, eoque munere roris quaſi parente ac genitore, ut debuerint ſapientiſſimi Senes οἱ 70. βῶλας reddere, reclamantibus Hebr. ac quotquot ex illis vel preſſa interpretatione, vel paraphraſi reddidere? Codex Alexandr. συνοχὰς καὶ βώλους δρόσου habet: ſed adjectitiam vocem, συνοχὰς nemo non videt, ac ſcholii loco primum poſitam, ſtudioſo quodam molliente τὸ βώλους & oſtendente ut *roris glebæ* dici ac intelligi queant, nempe ut jam ros infudit terræ faciem, certiſque partibus illi continue hæret. Vis iſta in verbis, ſatis moleſta; nec ex illis facile conſurgat Theologicum argumentum, quod omnino ſit efficax, tanta Græcis in verbis licentia, ubi præſertim κατάχρησις eſt non ἀναλογία, in quarum prima non omnino ſervatur ἀκρίβεια. Satis enim eſt undecumque Adverſarium elidas probabili quadam ſpecie, etſi non accurata omnino & explorata veritate illius argumenta eludendo, qua ſe methodo uſum profitetur Palamas. Videtur Baſilius in voce ἐνεργεῖ, velut naturalem quandam operationem ſpectaſſe & quaſi neceſſariam emanationem, ſecundum quam mundus coævus Deo poſſet intelligi ea ratione qua ἐνέργεια cujuſque rei actus dicitur & virtus. Vox vero ὑφίστημι ſonat ſubſiſtentiam dare, cujus uſus frequentiſſimus eſt in Incarnatione, in qua paſſim Verbum dicitur ſibi ὑποστήσασθαι humanam naturam, quaſi in ſe condidiſſe, ut in ſe ſubſiſteret ei dediſſe. Noſtri Theologi longe barbara voce *ſuppoſitandi* videntur expreſſiſſe, Deus Dionyſio ἄσχετος celebratur, ſupra omnem σχέσιν quod Maxim. & Pachim. de habitu exponunt: poteſtque exponi de omni habitu, & quaſi qualitate, vel relatione & habitudine, ut ἄσχετος ſit abſolutus & πάντων ἐξῃρημένος, ut alibi loquitur idem Dionyſ. Hincque noſtri Theologi veram in Deo ſeu realem relationem ad creaturas negant, voluntque denominari a relatione quæ eſt in creatura, & quaſi extrinſece; ut relatio in Deo, ſit ipſa divina virtus, ἐνέργεια, vis ipſa agendi, ut connotat effectum, ipſa in ſe ſemper eadem, nulla evariatione aut mutatione ante & poſt effectum, perſeverans.

14. Ταῖς θεαρχικαῖς καὶ ἀγαθαρχικαῖς. Sic quoque Sandionyſ. Reliqui, τὰς θεαρχίας. Nec ſenſu differt utrumvis ſcribatur. In verbis ſequentibus, ὡς θεαρχίας καὶ ἀγαθαρχίας, ſubaudi, ὄντος *quæ ſint deitas & bonitas, qua dii bonique efficimur*; male Cord. ad Deum refert, quaſi dicat Dionyſius, Deum antecellere deitati & bonitati, tanquam ipſe θεαρχία & ἀγαθαρχία, non quæ ſint θεαρχία & ἀγαθαρχία, formales ſcilicet deitatis & bonitatis participationes, ac proinde earum in nobis principia, quod ſonant illæ voces: nec male Lanſelius reddiderat.

15. Θεολογικὴν ἐπωνυμίαν *Theologicum eſſentiæ entiſque nomen*. Sic Pachim in paraphraſi. Ὡς ἀγαθωνυμίαν λέγει τὴν ἀγαθοῦ ὀνομασίαν, οὕτω καὶ ὀντωνυμίαν τὴν τοῦ ὄντος ὀνομασίαν, εἴτε ὀντωνυμίαν. τὸ δὲ ὄν, καὶ ὁ ὤν, ταὐτόν. *Sicut ἀγαθωνυμίαν boni nomen vocat ſic & ὀντωνυμίαν nomen entis, velut ὀντωνυμίαν*. Male Cord. ἀντωνυμίαν (quod in Lanſel. potuit eſſe erratum typogr.) *Sicut* ἀντωνυμίαν nec ſequentia docere potuerunt, quibus Pachim. duas has voces, τὸ ὄν & ὁ ὤν, ait idem ſignificare. Sequentibus magis erratum Corderio, καὶ αὐτὴν ὑπερ τὸ εἶναι· quod Maxim. & Pachim. de entis illo uno dictum volunt, quod Deo ſingulariſſimum eſt, non ut principium numeri, ſed qua Deus omnibus eminet, in ſeque abſolutiſſimus eſt, quod nec ipſum tamen illa ὑπερέχουσα Dei eſſentia eſt: dum ita reddit, *Et ipſam copulationem mentis ſuperat*. *Entis* voluiſſe dicerem, ſi major in aliis eſſet Viri diligentia, non omnia ei arbitraria, & qui eadem eodem proloquio diverſe alioque ſenſu paſſim reddat, uti hic in Dionyſio & Pachim. τὸ, πεῖσον ὑπομνηματιούμεθα· in altero, *Tantum commentabimur, quantum propoſiti ratio poſtulat*, inepta etiam additione auctoris ſenſum ac ſeriem turbans in altero, *Tantum admonebimus*, quod unum aptum eſt, potuitque & in Dionyſio ex Lanſelio habere. Palamitarum unus ubique error, quod participationes formales apud Dionyſium alioſque Patres, in Deo velint aliquid reipſa medium ac diſtinctum inter ipſum & effectum creatum, velut fere Platonici ideas comminiſcebantur, cum ſufficiant ex parte Dei ipſæ ideæ virtuſque agendi. Ipſa nimirum divina ratio & voluntas, nihil a Deo vel ejus eſſentia diſtincta, niſi ratione, ipſa efficax ut præſtet quicquid velit & quando velit: Unuſque maxime rem explicat Maximus, quicquid Palamitæ ejus ſæpe locos uſurpent.

16. Ἰδρυνθῇ. Sic & Savil. in margine vero ἰδρωθῇ, quod Ducæus habuit. Ignotam vocem Aretinus ſic ex ſuo capite reddidit, *eamque irrigavit*. Scripſerit Joannes ἰδρύω neutra ſignificatione, eodem ſenſu ac ἱδρυνθῇ. Neceſſaria Spiritus mora in anima, ut ſic veniens manenſque jugis in ea fons fiat, ſalliantque ejus latices in vitam æternam; quod irrigandi voce, & ut irrigandi actu fons ille in anima concreſcat, non ſatis apte exprimitur.

17. Ἐπὶ τ͂ ἐνεργείας τ͂ Μονογενοῦς. Nihil bene Aretinus ſuaque hæc mala ſic bonis, ac claris Chryſoſt. ſubdit. *Sic in operibus Unigeniti, quodcumque ex his productum factumve crediderit, nihilominus effecit*. Quam hæc apte, aſſumptam Chryſoſtomo reddunt ſimilitudinem fontis abyſſos implentis? ἐνέργεια, virtus, ipſa in eo vis, ſic fontis rationem habens, quam Palamitæ hac auctoritate totque aliis ab eſſentia diſtinctam nituntur probare. Nobis ſufficit diſtinctio virtualis. Non pauca per Interpretes non ſatis accuratos, Viris magnis, Chryſoſtomo aliiſque Eccleſiæ Græcæ Luminibus, menda adhæſere: nec qui faciat medicinam facile occurrit, aut qui ſaltem volenti facere, æquus ſatis ſit, juvetque opera.

18. Οἱ τριακόσιοι. Putem πολλῷ μᾶλλον μιμουμένοις, ac reſpexiſſe Chryſoſt. τὰς ἑκατὸν εἴκοσι· *centum viginti*, qui Actuum i. leguntur, cum in reliquis certos in Scriptura Fidelium numeros reſpiciat, qui ſic omnes de Chriſti plenitudine acceperint. Abundant hæc præ Græcis editis, ipſa non aliena a Chryſoſtomi vena.

19. Διακονεῖσθαι πρὸς ἐνέργειαν· Vulcan. *Adminiſtrare operationem*. Idem quidem ſenſus; malui tamen vim ipſam vocis magis exprimere, *uti ad operationem*. τ͂ ἐξ αὐτῆς φυσικῶς διαβαίνουσα· Vulcan. *quæ ipſa naturaliter tranſit*; pro, *quæ ex ipſa*: quod velim typorum. Cyrilli argumentum eſt, non eſſe creaturam Spiritum, qui omnem habeat Dei virtutem, ac per quem Deus omnia operetur; cum ſit abſurdum id præſtare velut per quoddam extrinſecus creatum organum. ἐνέργεια hæc, quod φυσικῶς ex Dei eſſentia tranſire dicitur, in eos qui apti ſint ut ſuſcipiant, ſic accipiendum, ut cum dicitur naturale Deo, ſeu ex natura, benefacere; etſi libere exque voluntate benefaciat; ac creatis rebus, hoc quod bonæ ſunt, tribuat. Nempe, eſt Dei hæc natura, quod ſit illi conſentaneum ea præſtare, ſi tamen decreverit, ad divinarum ſuarum dotum imitationem trahendo creaturam; non quod ulla ad extra neceſſaria Deo emanatio ſit, illique coæva ac increata, ut fruſtra Palamitæ tanta locorum congerie nituntur probare.

20. Μικρὸς περίοδος τ͂ θεότητα. Deſunt hæc in Orat. ex Reg. Codice Savilio repræſentata. Sic quæ habentur veterum Theologorum Homiliæ in libris Græcorum Eccleſiaſticis, non ubique omnino habentur integræ; pro exſcribentium ſcilicet libidine uſuque Eccleſiarum, majori minorive ambitu comprehenſæ. Sit forte iſta Amphilochii, cui familiare illud, ἄκουε γνωστῶς· inſuetum autem vero Chryſoſtomo. Antiqui Theologi monumentum præfert. Deitatis vocem etiam in creatis uſurpari ex Dionyſio Maximoque liquet.

21. Κύριος Φιλόθεος. Hic ipſe eſt, qui brevi poſt Conſtantinopoli ſedit, olimque imbutos Palamæ erroribus in Monte, jam non ſancto, ſed extincta fidei luce in pleriſque in eo Heſychaſtis, profano, eorum Antiſtitem Palamam ipſum vindicavit, celebrique elogio, Synaxario Dominicæ τῆς Ὀρθοδοξίας (ſecundæ ſcilicet Quadrageſimæ) magna piorum offenſione, adjunxit. Cujus etiam extant aliquot orationes; ut fuerit vir ſatis eruditus & facundus, qui ſic ſermones votaque Monachorum totius Montis ſancti exceperit & conſcripſerit; in hoc forſitan a Callixto Patriarcha vel ab Imperatore miſſus.

22. Τὴν θέωσιν τὴν Δεσποτικὴν προσλήμματος. Ita ſane viri Catholici de Lumine Thaborio, nec de alia, aſſumpti a Domino corporis deificatione, videntur loqui Palamitæ, quam ipſi errore increatum aliquid & divinum Deoque coævum (ipſius ſcilicet ſecretam virtutem τ͂ ἐνέργειαν) definiere: nam de Deitatis unctione, ipſa perſonæ Verbi totiuſque unguenti ſubſtantiali præſentia, qua homo Deus perſonaliter & ὁμόθεος extitit, nunquam ſic ſenſere Palamæ hoſtes, quicquid eis impingant Palamitæ; dum unam Dei Virtutem Filium agnoſcunt, nempe ſubſiſtentem, & a Deo (i. Patre) ut a quo vere procedit, diſtinctam: quibus eſſentialem virtutem, & quæ Deus ipſe ſit, virtualiter ſolum & eminenter diſtinctam, eaque ratione eſſe ab eſſentia dictam, non e contra, non negant.

23. Φθαρτικὴν αὐτὴν νομίζειν. Quaſi maleficam exiſtimare corruptionis & interitus auctorem, non entis ac vitæ. Ita ſane Palamæ hoſtes colligebant, riteque vexat noſter Calecas, oſtenditque ex negatione illa omnis commercii eſſentiæ Deitatis cum creaturis Palamitarum errore, deſtrui myſterium Incarnationis, nec niſi ἐνεργείᾳ Neſtoriano errore conſtare, quod ipſum Palamitæ male eis impingunt: Communi ſcilicet Verbi in Chriſto inhabitatione per afflatum & operationem, ut in Sanctis reliquis & Prophetis: Locus Exod. hoc ſolum vult, pro ſtatu mortalis vitæ non videri divinam eſſentiam, nec niſi in diviniorem alium tranſlatis, quo eximia quadam ratione erimus Deo ſimiles, videntes eum ſicuti eſt, ut auctor eſt dilectus Diſcipulus, cujus dum hæc ſcribo, martyrii dies anniverſarius agitur.

24. Φυσικῶς ταῦτα προσεῖναι τῷ Υἱῷ τ͂ Θεοῦ. Hoc maxime Palamitici erroris agnoſcunt illius impugnatores Catholici, quod ἐνεργήματα (divini ſcilicet Spiritus effectus ac dona) increata Deoque coæva & naturalia vellent; inſulſiſſimique hominum ſic proterve oppoſitum hæreſeos damnarent. Ad Maximum quod attinet, libet huc ſcholium afferre ex Regio Cypariſſiotæ Cod. quo is vindicatur ab ea Palamitarum calumnia. Ἄδηλον ἐστι ποῦ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ γέγραπται, φυσικῶς τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ προσεῖναι τὰ κατὰ θέλησιν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργήματα. πρὸς γὰρ τῷ ἐναντίως λέγεσθαι τῇ γραφῇ, καὶ εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐξαμαρτάνει· εἴπερ γὰρ ἡ αὐτοῦ κατὰ τὰ ἑαυτοῦ φυσικά, ἐνεργήματα θελήσεως, καὶ αὐτὸ ὁ ὑπὸ· ὅπερ σαφῶς παρίστησιν αὐτοῦ εἶναι κτίσμα. θελήσει γὰρ Θεοῦ, πᾶσα ἡ κτίσις παρήχθη. καὶ πῶς οὐ φανερὰ ἡ δυσσέβεια; ἢ τοίνυν παντελῶς οὐ τοῦτο γέγραφεν ὁ Ἅγιος, ἢ ἐπ᾽ ἄλλης ἐννοίας οὗτοι τὸν λόγον ἐκλαβόντες, ὥσπερ τῷ ἑαυτῶν ἔθει συκοφαντήσαντες τοῖς ἄλλοις ἐξέδοντο. εὐσεβῶς ἂν ῥηθείη, φυσικῶς προσεῖναι τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἀνθρώπινον. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ θεότητι αὐτοῦ ἐπαναπαύσεται τὰ ἑπτὰ πνεύματα· ὑπερούσιος γὰρ αὐτή, καὶ παντέλειος· καὶ οὐ δεῖται τινός, ἵν᾽ ἐν ἑαυτῇ ἐπαναπαυθῇ· ἀλλ᾽ ἡ δῆλον ἐν τῷ κατασκευασθέντι ὑπ᾽ αὐτοῦ ναῷ, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ κατὰ θέλησιν πραχθέντα ἐπαναπαύσεται πνεύματα, ἅτε ἐξ ἀρχῆς ἅγιον αὐτὸ καὶ πνευματικὸν κατασκευάσαντος. *Incertum nam ullo loco ſcriptum ſit magno Maximo, Ineſſe naturæ Filio Dei effectus ſanctiſſimi Spiritus voluntate productos. Nedum enim id Scriptura adverſatur, verum etiam Dei Filio injurioſum exiſtit. Erit enim ejus natura, velut ea quæ ei naturalia ſunt, voluntatis effectus, ipſaque adeo eſſentia: quo palam conficitur, creaturam eſſe. Dei enim voluntate & conſilio producta eſt omnis creatura. Et quomodo non manifeſta impietas? Vel igitur Sanctus hoc penitus non ſcripſit, vel cum alio ſenſu expoſuerit, hi ſuo more per calumniam aliis tribuerunt. Pie enim dici queat, ineſſe natura Filio Dei, ratione humanitatis. Neque enim in ejus Deitate, quæ eſſentiam omnem ſuperat, requieſcent ſeptem ſpiritus: hæc enim infinita eſt, omnemque præhabet perfectionem; nec indiget aliquo, ut in ea requieſcat: ſed plane in templo quod ſibi ipſe conſtruxit, quieverunt, dum ſtatim a principio ſanctum illud ac ſpiritale effecit*. Cui alteri ſolutioni ſtandum; ut eſt Maximus valde formalis (ut ita dicam) preſſeque ac proprie loquitur. Hoc enim flos ille ex radice Jeſſe, non ipſum Verbum Deique Filius ſecundum ſe, ut ita de illo debuerit Maximus accipere, vel Palamitæ ad ipſum trahere. Querebar ſancti Maximi gratia, & qui unus, omnis Theologiæ velut Lydius lapis ac Patrum amuſſis, ſuis quidem Græcis viſus ſit; quod qua cœpi majeſtate, typorum elegantia, chartæ puritate, meaque ipſius ac Typographi ſedulitate, per meam tenuitatem, ætate fugiente, non poſſem abſolvere. Verum abſterſit quærelam, qua illi favere largitate, animum inclinavit. Ampliſſimus Ordo nuper in ſuis Comitiis Generalibus, & qui illi, a ſe invitatus, ultroque præiverat, meritis, quam purpura, clarior, literarum reique Eccleſiaſticæ columen, Eminentiſſimus Cardinalis Bullionius: per quos Maximus, Deo auſpice, brevi lucem videbit.

25. Ὁ Μητροπολίτης Μηλενίκου. Videtur, quam Melantiam Ferrarius vocat, Thraciæ Urbem ac Propontidem, inter Byzantium & Selymbriam. Quod ſe ſolum Hypertimum ſcribit, non item Exarchum, indicio eſt, ex illis Metropolitis fuiſſe, qui nomine tenus ſolum Metropolitæ erant, eo honore donati ab Imperatoribus, cum nullas provincias, nullaſve alias Urbes Metropolitica poteſtate, & quaſi Patriarchali, regendas haberent. Hi enim omnes Hypertimi dicebantur, quaſi honore primi aliiſque in provincia Epiſcopis prælati; non tamen Exarchi, quod idem eſt ac Patriarcha, uti etiam Archiepiſcopus; quamquam Patriarchæ nomen ad majores primarias κατ᾽ ἐξοχὴν Sedes uſu reſtrictum eſt, ut & Archiepiſcopi apud Græcos. Vel certe Ἔξαρχοι magis propria notione ſeſe inſcribunt, qui Primariis jure plures provincias veraſque Metropoles ſubjectas haberent, non qui ſolum veri Metropolitæ eſſent, eoque jure Epiſcopis aliis in ſua provincia præeſſent: velut qui ſtatim ſequitur, Ὁ Ἀμασείας, quam liquet veram Metropolim ac claram urbem in Ponto fuiſſe, cum ejus Epiſcopus non dicatur Ἔξαρχος, quod & ipſe forte Cæſarienſi Exarcho ſubeſſet; niſi deeſt aliquid in ejus ſubſcriptione, cum & ipſum illius nomen deſideretur. Fuerunt Græci mire liberales in titulis, eoque liberaliores, quo acciſa nimis ditione, magis de ſici rebus videbantur. Quid vero iſtud officii in Philadelphiæ & Melanici Metropolitis, Καθολικὸς Κριτὴς τῶν Ῥωμαίων, *Judex univerſalis Romanorum*, i. Græcorum, mallim audire ab alio, quam ipſe dicere. Num & iſtud honorarium quid ab Imperatoribus in eos collatum, vel etiam judicaria vera poteſtas, ipſa Epiſcopis omnibus non communis; velut in illis eſt quos Rex Chriſtianiſſimus Conſiſtorianos Comites vel epiſcopos vel alias honoratiores Clericos adlegit, qui ei ſint a ſanctioribus Conſiliis, ſeu magis una cum ipſo judices vere καθολικοὶ ſedeant; adſtantibus quos Libellorum ſupplicum Magiſtros vocant. *Conſil-*

ſeillers d'Etat, & *Maiſtres de Requeſtes*. Sedent præterea in Parlamento (ſuprema ſcilicet regni Curia) Pariſiis Epiſcopi, quos *Pares* vocant, nec non Archiepiſcopus Pariſienſis, ſuorum Sedium jure; præter Clericos Senatores, quos ſic [illegible] κριτὰς, nihil vetat dicere.

26. *Μητροπολίτης Πηγῶν καὶ Παρίου Ὑπέρτιμος*. Duplex hæc Metropolis, ex illis quas novas Metropoles vocant ex aliis ſubtractas, factaſque privilegio Metropolitici juris. Amborum unus Antiſtes, Georgius, quamquam erant Sedes ſatis diſſitæ, nec ex eadem antiquiori Metropoli diviſæ. Nam altera jam Turcarum ditioni ceſſerat, alteram ejus vere Paſtor præſens ipſe regebat? Vel commendata altera Sedium fuerat. Pegæ ſeu Pagæ, Bœotiæ Urbs in Iſthmo Corinthiaco, ſub Athenienſi olim Metropolita; Parium, Myſiæ Urbs ad Helleſpontum, ſub Cyziceno olim Metropolita.

27. *Μητροπολίτης Καλλιουπόλεως*. *Calliopolis*, ut in Theſauro ling. Latinæ, quicquid Ferrarius vituperet. Sic certe [illegible], *Conſtantinopolim* reddimus: Etſi aliis forte melius [illegible] ſit. Nec enim diverſas putem urbes, ſed ipſam Thraciæ ad Propontidem contra Lampſacum, *Gallipoli* Italis. De ea extat egregia Demetrii Cydonii Oratio deliberativa, mihi edita ad calcem Libri de Hæreſi Monothelitarum; qua Vir ſapientiſſimus vario argumentorum genere probat, non eſſe illam cedendam petenti Amurathi, graviaque inde damna Græcorum Imperio creanda, rite præſagit. Hinc quippe Turcarum in Europam propagatum Imperium, ipſa illorum Regia, ſecta Turcarum late Metropoli. Quod tribus his Metropolis non adjectus Hypertimi titulus, argumento eſt, non ſic quoslibet Metropolitas dictos eſſe, ac ſi nulla diſtinctio eſſet; ſed fuiſſe qui ſic nudo Metropolitæ titulo potirentur, ut etiam Hypertimi appellatione gauderent, quæ etiam alii ſic ambitioſe Metropolitæ titulum in ſeipſis honeſtarent. Ferrarius has tres Urbes ſolum Epiſcopales vocat: atque adeo novæ admodum erant inter Metropoliticas, needum ſic honoratæ, ut qui illis præeſſent Epiſcopi, Hypertimi audirent; adhuc forte Synodo provinciæ, veroque Metropolitæ ſubjecti.

ANNO CHRISTI 1350.

** CONCILIUM PATAVINUM

A Guidone Cardinale A. S. L. celebratum, anno Domini MCCCL.

Quid hoc concilio decretum ſit, quidve actum, ignoramus. Hoc tantum, indicante Odorico Raynaldo, diſcimus ex Cortuſiorum hiſtoria, Guidonem titulo ſanctæ Ceciliæ presbyterum cardinalem, menſe Majo Paduam reverſum, cum prælatis ſuæ legationis celebraſſe concilium generale. *Docet Raynaldus idem ex Clementis Papæ litteris manuſcriptis, ſuſpectum hoc concilium fuiſſe Joanni Mediolanenſi archiepiſcopo, quaſi Guido munire viam in Italiam Carolo Romanorum regi pararet, a quo timebat ne pater ſuus principatu Mediolanenſi, quem invaſerat, pelleretur. Nam profitebatur Carolus iter a ſe in Italiam ſuſcipi, ut imperii jura recuperaret. Docet ex iiſdem litteris, cum de profectione ſua nihil ſedi apoſtolicæ ſignificaſſet Carolus, ſuſpectam Clementi pontifici fuiſſe, vetitumque ab eo ne quidquam Guido in concilio ſuo, niſi quod ad res ſacras ſpectaret, decerneret.*

ANNO CHRISTI 1351.

** CONCILIUM BITERRENSE

Habitum anno MCCCLI.

Litteræ Petri archiepiſcopi Narbonenſis ad Hugonem electum epiſcopum Biterrenſem, ſuffraganeum ſuum; quibus eum invitat ad concilium quod in urbe Biterrenſi celebraturus erat VII. die menſis Novembris anni MCCCLI.

Petrus Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, venerabili fratri Hugoni eadem gratia electo epiſcopo Biterrenſi, ſuffraganeo noſtro, vel ejus vicario generali in ejus abſentia, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

INter aſſiduas curas & ſolicitudines quæ miniſterio noſtro incumbunt, de ſalubri ſtatu eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis ac provinciæ, necnon & gregis nobis commiſſi, ſolicite nos cogitare convenit, ut in ipſis vigeat tranquillæ beatitudo quietis, paciſque, ſalutis, ac libertatis gratia nutriatur: & quæ in eiſdem non abſque diſpendio miniſtrorum, & cultus detrimento Divini, ſervari novimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Et tandem officii noſtri debitum in actibus dirigendis, veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nodoſæ difficultatis involucrum anhelamus: & illam ſemper in noſtris ordinationibus ſervari cautelam intendimus, ut de ipſis proveniat commodum, adeo quod aliis non immineat detrimentum. Cum igitur pro quibuſdam arduis negotiis, civitatem & diœceſim ac provinciam noſtras, necnon & libertatem eccleſiaſticam tangentibus, ſuper quibus ad debitam proviſionem & reformationem, una vobiſcum & aliis ſuffraganeis noſtris intendimus, concedente Altiſſimo, interponere ſolicitudinis noſtræ partes, præſertim cum tangatur communiter ſtatus eccleſiarum civitatis & diœceſis ac provinciæ prædictarum, provinciale concilium ordinavimus convocandum, videlicet die VII. Novembris, Biterris in veſtra eccleſia cathedrali: ea propter vos tenore præſentium monemus, ac etiam exhortamur, ut una nobiſcum die & loco prædictis, in dicto provinciali concilio Deo præſide celebrando, ad quod concilium, præfatos diem & locum, cum diebus ſequentibus quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit, vobis & aliis peremptorie aſſignamus, perſonaliter comparere curetis, voſque ad id præſentium tenore citamus. Mandantes vobis inſuper, quatenus interim citetis & peremptorie, autoritate noſtra, & tempore congruo, omnes & ſingulos abbates, præpoſitos, decanos, & priores eccleſiarum collegiatarum & alias perſonas eccleſiaſticas regulares & ſæculares non exemptas, quæ debent & conſueverunt in dictis conciliis intereſſe de uſu, conſuetudine, vel de jure; exemptos vero, ſi qui ſunt, exhortantes, ut perſonaliter, conventus vero & capitula & collegia veſtræ civitatis & diœceſis, per procuratores idoneos ad hoc ſpecialiter conſtitutos cum ſufficienti mandato, in ipſo provinciali concilio compareant dicta die; inibi continue moraturi, donec ea quæ in dicto concilio tractanda fuerint ad honorem Dei, proviſionem eccleſiarum, profectum animarum, & utilitatem ſubditorum

ANNO CHRISTI 1351.

provinciæ antedictæ, per dicti concilii providentiam finem debitum ſortiantur. Ne vero dicti ſubditi veſtri, quos præſens tangit vel tangere poteſt negotium, ignorantiæ cauſam poſſint prætendere: de præmiſſis præſentes litteras in veſtra ſynodo, quam interim tenebitis, eiſdem publicare & denunciare curetis. Ut autem ſuperfluitatum & pomparum inanium jactantiam præcludamus, vobis tenorem præſentium inhibemus, ſub virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ne ultra decem equitaturas, & duos ſaumerios ſive gerulos, pro vobis & veſtra familia adducatis, cum ad dictum provinciale concilium venietis: abbatibus veſtræ diœceſis ex parte noſtra nihilo minus injungentes, quod ultra quinque equitaturas ad longius, & unum ſaumerium ſeu gerulum, ſecum adducere non præſumant; ſi vos & abbates prædicti reprehenſionis noſtræ aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddite litteras portitori earum ſigillo veſtro impendente ſigillatas, in ſignum receptionis earumdem. Datum in caſtro noſtro de Montillis noſtræ diœceſis, die antepenultima menſis Septembris, anno Domini MCCCLI.

Ejuſdem archiepiſcopi epiſtola ad Arnaldum epiſcopum Magalonenſem, pro eadem cauſa.

PEtrus Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, vener. fr. A. eadem gratia epiſcopo Magalonenſi &c. *Omnia ut in ſuperiore, niſi quod pro* Biterris in veſtra eccleſia cathedrali, *quod habetur in epiſtola ad electum Biterrenſem, in iſta legitur*, Biterris in eccleſia cathedrali. Datum ut ſupra.

Alia ejuſdem archiepiſcopi epiſtola ad præpoſitum & capitulum Magalonenſe, pro eadem cauſa.

Petrus &c. prudentibus viris præpoſito & capitulo Magalonenſi, ſalutem in ſalutis autore.

PErſpicacius attendentes, quod correctioni & reformationi eccleſiaſticæ diſciplinæ dare remedium, præſentis vitæ habet ſubſidium, & æternæ remunerationis cernitur præmium expectare; & quod hujus vitæ novitas negligit quæ ab antiquis patribus fuerant hactenus provide & conſulte conſtituta, niſi frequentius memoriæ reducantur, noſque, qui, licet indigni, ad paſtoralis officium providente Altiſſimo fuimus aſſumpti ſanctorum patrum veſtigia debeamus, quantum nobis eſt poſſibile, imitari, contra quorum quippe ſaluberrime inſtituta agimus, ſi quod ipſi Divino ſtatuerunt conſilio non ſervamus intactum: idcirco juxta ſanctorum patrum ordinationes, pro correctione & emendatione miniſtrorum, ac reformatione ſtatus eccleſiarum noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ Narbonenſis, provinciale concilium Biterris in eccleſia cathedrali die ſeptima menſis Novembris proxime ventura ordinavimus convocandum. Quamobrem conſiderantes quod illud quod quæritur a pluribus, facilius invenitur, & quod ubi multa conſilia, magna ſalus, teſtimonio Sapientis dicentis illud firmius judicium quod plurimorum ſententia comprobatur: ideo vos in Domino exhortamur, quatenus vos, Præpoſite, perſonaliter, & capitulum per procuratorem idoneum & ſufficienter inſtructum ad hoc ſpecialiter deputatum, dictis die & loco cum aliis diebus ſequentibus qui ad hoc fuerint opportuni, in dicto concilio comparere & intereſſe curetis, circa ea quæ tractaturi & ordinaturi ſumus una vobiſcum ſuper ſtatu eccleſiarum dictarum noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ, partes veſtri miniſterii impenſuri: & hoc cum paucis equitaturis & moderatis expenſis, ſi noſtræ reprehenſionis aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddite litteras portitori earum ſigillis veſtis impendentibus ſigillatas in ſignum receptionis earumdem. Datum ut ſupra.

Epiſtolæ ejuſdem archiepiſcopi ad reliquos ſuffraganeos & capitula provinciæ Narbonenſis.

PEtrus &c. vener. fr. Giſberto eadem gratia epiſcopo Carcaſſonenſi &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. vener. fr. Joanni eadem gratia Nemauſenſi epiſcopo &c. *ut in epiſtola ad epiſcopum Magalonenſem*. Datum ut ſupra.

P. Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus vener. fr. G. eadem gratia epiſcopo Electenſi &c. *ut in ſuperiore*.

Petrus &c. prudentibus & providis viris priori & capitulo Electenſi &c. *ut in epiſtola ad capitulum Magalonenſe*.

Petrus &c. prudentibus viris priori & capitulo ſancti Poncii Thomeriarum &c. *ut in ſuperiore*.

Petrus &c. ven. fr. Stephano eadem gratia epiſcopo Elnenſi &c. *ut in epiſtola ad epiſcopum Magalonenſem*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. prudentibus viris archidiacono & capitulo Elnenſi &c. *ut in epiſtola ad capitulum Magalonenſe*.

Petrus &c. ven. fr. Heliæ eadem gratia epiſcopo Uticenſi &c. *ut in epiſtola ad epiſcopum Magalonenſem*.

Petrus &c. prudentibus viris præpoſito & capitulo Uticenſi &c. *ut ad capitulum Magalonenſe*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. prudentibus viris archidacono & capitulo Lodovenſi &c. *ut in ſuperiore*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. dilecto nobis in Chriſto archipresbytero Narboneſi, vel ejus locum tenenti, ſalutem in ſalutis autore &c. *ut in epiſtola ad electum Biterrenſem uſque ad verbum* tangentibus: ſuper quibus ad debitam proviſionem & reformationem una cum ſuffraganeis, abbatibus, præpoſitis, decanis, capitulis, prioribus, & aliis perſonis eccleſiaſticis dictarum civitatis & diœceſis ac provinciæ noſtris * intendamus concedente Altiſſimo, &c. *ut in epiſtola ad electum Biterrenſem, uſque ad verbum* Biterris in eccleſia cathedrali. Ea propter vobis præcipimus & mandamus, diſtrictius injungentes, quatenus citetis & peremptorie autoritate noſtra & tempore congruo omnes & ſingulos abbates, præpoſitos, decanos, & priores eccleſiarum collegiatarum & conventuum, & alias perſonas eccleſiaſticas regulares & ſæculares non exemptas, quæ debent & conſueverunt in dictis conciliis intereſſe de uſu, conſuetudine, vel de jure; exemptos vero, ſi qui ſint, exhortantes ut perſonaliter, conventus vero & capitula & collegia veſtri archipresbyteratus per procuratores idoneos ad hoc ſpecialiter conſtitutos cum ſufficienti mandato, &c. *ut in epiſtola ad electum Biterrenſem, uſque ad verbum* profectum animarum & utilitatem ſubditorum civitatis, diœceſis, & provinciæ antedictarum per dictum concilium provinciale finem debitum ſortiantur. Ut autem ſuperfluitatum & pomparum inanium jactantiam præcludamus, vobis tenore præſentium præcipimus & mandamus, quatenus abbates dicti archipreſ-

* *Corr.* noſtrarum.

ANNO CHRISTI 1351.

presbyteratus veſtri ex parte noſtra inhibeatis, ne ultra quinque equitaturas ad longius, & unum ſaumerium, pro ſe & familia ſua ſecum adducere præſumant, ſi reprehenſionis noſtræ aculeos de inobedientia voluerint evitare. Certificantes nos per veſtras litteras apertas de citatione & reſponſione prædictorum citatorum: præſentes litteras nihilo minus reſtituentes portitori earum ſigillo veſtro impendente ſigillatas, in ſignum receptionis earumdem, Datum ut ſupra.

Petrus, &c. dilecto nobis in Chriſto archipresbytero Redeſii inferioris, vel ejus locum tenenti, ſalutem in ſalutis autore: Inter aſſiduas curas, &c. *ut in epiſtola ad archipresbyterum Narbonenſis*. Datum ut ſupra.

Litteræ Petri archiepiſcopi Narbonenſis cæterorumque epiſcoporum concilii Biterrenſis, de ſuborta quæſtione ſuper prioritate ſedendi inter epiſcopum Carcaſſonenſem & cæteros Narbonenſis ſedis ſuffraganeos.

NOverint univerſi præſentes litteras inſpecturi, quod cum nos Petrus Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, celebremus Biterris noſtrum provinciale concilium anno Domini MCCCLI. die VII. Novembris, cum diebus ſequentibus opportunis, ſuborta quæſtione inter venerabilem fratrem noſtrum dominum Girbertum epiſcopum Carcaſſonenſem ex una parte, & alios venerabiles fratres noſtros coepiſcopos præſentes in dicto concilio exiſtentes, ſuper prioritate ſedendi, ex altera; dicente dicto epiſcopo Carcaſſonenſi ſe debere ſedere a parte ſiniſtra primo & immediate poſt ſedem noſtram, poſito quod alii eſſent antiquiores epiſcopi promotionis prioritate attenta; aliis dicentibus in dicta prioritate ſedis dictum Carcaſſonenſem epiſcopum nullam * ſedis a habere, ſed ſecundum prioritatem promotionis dictum epiſcopum ſedere debere, prout aliis competit & de jure communi exiſtit: tandem pro bono pacis & concordiæ duximus ordinandum, quod dictus Carcaſſonenſis epiſcopus ſedeat in parte prædicta poſt venerabilem fratrem noſtrum Magalonenſem epiſcopum, qui antiquior eſt in promotione præfato Carcaſſonenſi epiſcopo. Hoc ſalvo & retento, quod per hoc, nullum præjudicium dicto Carcaſſonenſi epiſcopo generetur, ſi probare vel docere legitime poterit infra annum per teſtes, vel inſtrumenta, vel privilegia, vel quævis alia legitima documenta, ſe debere habere prærogativam prædictam. Qui dictus Carcaſſonenſis epiſcopus proteſtatus fuit ibidem, quod ſedendo in dicta ſede poſt dictum dominum Magalonenſem epiſcopum, quod juri ſuo in poſſeſſione vel quaſi, ſeu proprietate, præjudiciare non intendit quantum ad prærogativam ſedendi prædictam, ſi appareat in futurum ipſum dictam prærogativam nomine ſuo & eccleſiæ Carcaſſonenſis habere debere. Quibus ſalvitatibus & retentionibus per nos factis, & proteſtationibus per dictum epiſcopum dictis, prælati venerabiles fratres noſtri, ſcilicet Magalonenſis, Agathenſis, Uticenſis, Nemauſenſis epiſcopi, dum tamen infra annum legitime de univerſis appareat, conſenſerunt. Et in teſtimonium præmiſſorum, nos dictus archiepiſcopus & præfati ſuffraganei noſtri ſuperius memorati, ſigilla noſtra præſentibus litteris duximus apponenda. Datum Biterris anno quo ſupra, & die 12. Novembris.

a *Hic deest [illegible], prærogativam, aut [illegible].*

TITULI CANONUM CONCILII BITERRENSIS.

ANNO CHRISTI 1351.

1. *Ut nomen Jeſu capitis inclinatione honoretur inter Divina officia.*
2. *Ut Chriſti corpus, cum defertur ægrotis, reverenter aſſocietur.*
3. *Ut pro Papa, rege, & prælatis oretur.*
4. *Ut claudantur fontes baptiſmales.*
5. *De invadentibus bona eccleſiarum.*
6. *Ut in tempore Paſchali, Euchariſtia a ſolis curatis miniſtretur.*
7. *Ut beneficiati, & in ſacris ordinibus conſtituti, ſabbato a carnibus abſtineant.*
8. *De iis qui ſe presbyteros & prælatos fingentes, excommunicatores ſuos excommunicant.*

PRÆFATIO.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Infraſcriptæ conſtitutiones fuerunt factæ & editæ per reverendiſſimum patrem in Chriſto dominum Petrum Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ eccleſiæ Narbonenſis archiepiſcopum, Biterris, ſuo ſacro provinciali concilio approbante.

Paſtoralis curæ noſtris humeris & animis inhærentis ſolicitudo nos aſſidue excitat & ammonet, ut juxta nobis creditæ diſpenſationis officium, ſubditorum commodis vigilanti & indefeſſo animo intendamus. Amplectimur ſiquidem plerumque meditationis ſtudium & laborem, ut evulſis & diſſipatis vitiis, ædificatis & plantatis virtutibus, exceſſibus emendatis, & moribus reformatis, eorumdem animas, quantum Divina gratia permittit, lucrum Domino faciamus. Ideoque nos Petrus miſeratione divina ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, & P. Agathenſis, Arnaldus Magalonenſis, Helias Uticenſis, Girbertus Carcaſſonenſis, & Joannes Nemauſenſis, epiſcopi, apud Biterrim provinciale concilium cum procuratoribus aliorum venerabilium epiſcoporum provinciæ abſentium, & capitulorum tam noſtrorum quam ipſorum, abbatibus, prioribus, & aliis perſonis eccleſiaſticis pluribus dictæ provinciæ vocatis invitatis ad idem concilium & citatis, celebrantes, conſtitutiones infraſcriptas pro ſubditorum optata ſalute animarum, & profectu & quiete eccleſiaſticæ libertatis, de ejuſdem totius concilii conſilio unanimi & conſenſu, ad honorem, laudem, & gloriam Divini nominis duximus promulgandas: quas & contenta in eis, per omnes noſtros ſubditos teneri volumus irrefragabiliter & ſervari, proteſtantes quod per ipſas conſtitutiones, vel ipſarum aliquam, ſtatutis provincialibus vel ſynodalibus, ſeu eccleſiarum cathedralium vel collegiatarum, rationabiliter editis, in noſtra provincia derogare non intendimus, niſi in quantum dictis noſtris ſtatutis infraſcriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviare; nec privilegiis nobis indultis in aliquo derogare. Volentes nihilo minus, quod eadem ſtatuta non ligent aliquem vel adſtringant, donec in proximis ſynodis epiſcopalibus fuerint publicata. Adjicientes, quod in caſibus ubi abſolutio vel relaxatio non reperiretur in ordinatione præſentis concilii reſervata, ſinguli epiſcopi ſubditis pro ſuæ diſcretionis arbitrio, per ſe vel alios, poſſint a ſententiis in iſtis noſtris conſtitutionibus latis abſolutionis vel relaxationis beneficium impertiri.

CA-

ANNO CHRISTI 1351.

CANONES.

I. *Ut nomen Jeſu capitis inclinatione honoretur inter Divina officia.*

Concil. Avenion. ann. 1316. c. 4.

IN primis, cum felicis recordationis dominus Gregorius Papa X. per ſacrum conſtitutionis oraculum invitaverit quoslibet Chriſtiani nominis charactere inſignitos, ut nomen illud quod eſt ſuper omne nomen, videlicet Domini Jeſu, exhibitione reverentiæ ſpecialis attollerent, & præcipue dum aguntur ſacra myſteria, illico, quandocumque recolitur, veneratione dignum devota capitis inclinatione monſtrarent: nos de noſtrorum ſalute ſoliciti ſubditorum, volumus ut ſinguli rectores & vicarii eccleſiarum noſtræ provinciæ, ad hoc ipſum faciendum plebes ſibi ſubjectas moneant efficaciter & inducant. Et ut illi id libentius faciant, quo uberioris retributionis præmium exinde ſibi ſenſerint proventurum: nos ſingulis in illius glorioſi nominis memoriam ſe inclinantibus reverenter, dum Divina dicentur officia, vere tamen pœnitentibus & confeſſis, x. dierum concedimus indulgentiam, perpetuis temporibus, quotiens, ut præfertur, id fecerint, valituram.

II. *Ut Chriſti corpus, cum defertur ægrotis, reverenter aſſocietur.*

Ibid. c. 2.

Si propter Chriſtum reverentiam ſanctis ejus impendere jubemur, dignum eſt ſacrum corpus ejus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecratur. Statuimus igitur, quatenus ſinguli rectores & vicarii eccleſiarum noſtræ provinciæ, parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtudeant, ut ſanctiſſimum corpus Dominicum, dum presbyter ipſum portat in viaticum miniſtrandum ægroto, reverenter aſſocient, ac luminarium adhibitione decenter honorent; illis qui aſſociant de die vel nocte ſine luminaribus, x. qui autem cum luminariis, vel luminaria mittent per alium, die xx., de nocte xxx. dierum indulgentiam ex conceſſione noſtra, dum tamen confeſſi fuerint, habituris.

III. *Ut pro papa, rege, & prælatis oretur.*

Ibid. c. 3. Jac. 5. Pſalm. 33.

Item cum ſecundum ſacræ ſcripturæ teſtimonium *multum valeat deprecatio juſti aſſidua*, eo quod *oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus ad preces eorum*, ut pſalmiſta teſtatur: pia deliberatione præſentis concilii duximus concedendum, quod quicumque ſubditus noſter, vere tamen pœnitens & confeſſus, devotas orationes infundere ſeu pia vota emittere curaverit in Miſſarum ſolenniis, ante Divinæ majeſtatis conſpectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per ſuam ineffabilem clementiam, dominum papam aut regem, cæteroſve prælatos noſtræ provinciæ, in ſuæ pacis gratia conſervare & cuſtodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, XI. dies de injunctis ſibi pœnitentiis relaxamus, quotiens id duxerit faciendum.

IV. *Ut claudantur fontes baptiſmales.*

Ibid. c. 5.

Sacri fontes, in quibus originale aboletur culpæ contagium per baptiſmalis aquæ viſibile ſacramentum, coli debent digno venerationis honore; ut nec indecentibus contrectationibus pateant, nec extrinſecus advenientium inquinamento ſordeſcant. Statuimus igitur, ut parochialium eccleſiarum rectores & vicarii prædictæ provinciæ, in quibus ſunt fundati fontes hujuſmodi, eos ſic cum clavibus claudi faciant & aptari, & clauſos teneant & aptatos, quod nullis ſordibus ad illos immineat acceſſus, potiorque reverentia illius quod ibi traditur ſacramenti ſuccreſcat.

V. *De invadentibus bona eccleſiarum.*

Item conciliorum provincialium, per prædeceſſores noſtros Narbonenſes archiepiſcopos eorumque ſuffraganeos olim ſanctorum a, veſtigiis inhærentes, & certa in aliquibus eorumdem ſtatuta pro qualitate & conditione temporum, prout nobis melius viſum eſt expediens, temperantes & etiam moderantes: hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus & etiam ordinamus, quod quicumque, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, qui ſcienter & temere quaſcumque res, bona, poſſeſſiones, & jura mobilia ſeu immobilia aut ſe moventia (quæ tamen mobilia ſe moventia valorem xx. ſolidorum monetæ currentis communi æſtimatione excedant) eccleſiarum ſæcularium ſeu regularium, aut quorumcumque religioſorum ſeu piorum locorum, ſeu perſonarum eccleſiaſticarum, invadere, occupare, rapere, aut perſonas eccleſiaſticas, ſeu eorum domos quas inhabitant, invadere, ferrare, ſeu violenter expugnare, vel aperire præſumpſerint, niſi infra ſex dies a tempore invaſionis, occupationis, rapinæ, clauſuræ, fracturæ, expugnationis, & aperturæ hujuſmodi, ſatisfactionem & emendam plenariam fecerint de præmiſſis, ſi perſona ſingularis fuerit, tam

a *Concil. [illegible]*

ipſa

ANNO CHRISTI 1351.

ipſa perſona, quam quæcumque alia in præmiſſis dans auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis; ſi vero univerſitas, extunc interdicti ſententias, autoritate præſentis concilii ipſo facto incurrat. Quod ſi prædicti infra dictos ſex dies ſatisfactionem de præmiſſis non fecerint competentem; extunc nos ordinarii prædicti, vicarii, ſeu officiales noſtri, & noſtrum quilibet in ſua civitate & diœceſi ubi prædicta attentata fuerint, poſtquam ei conſtiterit de præmiſſis, ubi ea notoria non fuerint, ſuper quo quilibet noſtrum ordinariorum, vicariorum, & officialium, cognitor & executor legitimus cenſeatur, poteſtatemque habeat cognoſcendi etiam & de plano, abſque ſtrepitu judicii & figura, ubi ex more * officio procedatur. Si vero notoria extiterint: procedendo in eis ſicut eſt de jure in notoriis procedendum, denunciet ſeu faciat excommunicatos publice nunciari & etiam interdictos. Et nihilo minus ad requeſtam diœceſanorum, vicariorum, vel officialium ſuorum, in quorum diœceſibus prædicta commiſſa fuerint, cæteri ordinarii & officiales dictæ provinciæ Narbonenſis, præfatos excommunicatos & interdictos aggravatos, ſi aggravati fuerint, in locis ſuarum civitatum & diœceſum, de quibus requiſiti fuerint, faciant publice nunciari.

Hic deeſſe aliquid videtur.

VI. *Ut in tempore Paſchali, euchariſtiæ a ſolis curatis miniſtretur.*

Concil. Avenion. ann. 1337. c. 1.

Item deſiderantes illud præceptum generalis concilii, pro animarum ſalute & catholicæ fidei teſtimonio ſalubriter inſtitutum, quod omnis utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, reverenter recipiat ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, ſic a Chriſti fidelibus ſolicitudini noſtræ commiſſis efficaciter obſervari, quod nulli quæſitis coloribus & ſimulatis devotionibus, vel alias, dum ab aliis quam a propriis ſacerdotibus recipere velle ſe aſſerunt corpus Chriſti, fraudem quærentes facere canoni, fraudent potius ſemetipſos: præſentis deliberatione concilii ſtatuimus inhibendo, quod curati civitatum & diœceſum noſtræ provinciæ nulli parochiano ſuo, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtat, in feſto Paſchæ, nec in octo diebus immediate præcedentibus, nec VIII. ſubſequentibus, concedant licentiam recipiendi, nec etiam alicui conferendi ſeu miniſtrandi ſacramentum euchariſtiæ, niſi ex cauſa infirmitatis, extra eccleſias ſuas parochiales, vel alias eccleſias ubi per ipſos curatos miniſtrari extitit conſuetum. Si qui autem curati, hujuſmodi ſtatuti fuerint tranſgreſſores: autoritate præſentis concilii excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Prælati autem ſic præſens ſtatutum diligenter obſervent, ut alicui, niſi ex cauſa rationabili, recipiendi ſacramentum prædictum illo tempore alibi quam in parochiali eccleſia, licentiam non concedant.

VII. *Ut beneficiati aut in ſacris ordinibus conſtituti, ſabbato a carnibus abſtineant.*

Concil. Avenion. ann. 1337. c. 11.

Item cum deceat viros eccleſiaſticos, præſertim beneficia eccleſiaſtica obtinentes, in modo vivendi ſic inter homines exemplariter converſari, ut laici eorum informentur exemplo, non autem ex clericorum abuſu corruptis moribus deformentur: exhortamur in Domino omnes clericos beneficiatos, aut in ſacris ordinibus conſtitutos quod ab inde inantea ſemper in diebus ſabbati a carnibus abſtineant, niſi ex cauſa neceſſitatis, vel niſi feſtum Nativitatis Domini in die ſabbati contigerit evenire.

VIII. *De iis qui ſe presbyteros & prælatos fingentes, excommunicatores ſuos excommunicant.*

Concil. Avenion. ann. 1326. c. 7.

Cæterum abominabilis, proh dolor, ſicut ad noſtrum tam de longinquo quam e vicino pervenit auditum, in quibuſdam partibus inolere cœpit abuſio. Nam aliqui filii Belial, qui nec Deum timent, nec homines reverentur, iniquitatem bibunt ut aquam: qui dum ſententias vilipendunt, dum medicinam, quæ fuerat ad ſalutem, rejiciunt, mortis incurrunt periculum, & ad interitum ſuæ perverſitatis exemplo nonnunquam inducunt alios & ſeducunt. Iſti ſiquidem in Dei opprobrium, in contemptum promulgatoris, & ſententiæ promulgatæ neglectum, non minus viliter quam damnabiliter procedere, immo verius execrabiliter excedere non reformidant: utpote dum adulterini presbyteri vel prælati confingentes officium, ac interdictum ſibi uſurpantes miniſterium, excommunicationem, immo verius execrationem, verſa ſeu perverſa vice in excommunicatores ſeu denunciatores ſuos ſimulare præſumant, accenſos palearum faſciculos, aut candelas de cepo, aut titiones ardentes in patellis, conchis, aut ſattaginibus, vel ſimilibus vituperabiliter extinguendo. Cum igitur talia & iis ſimilia in Dei vergant opprobrium, & in eccleſiaſticæ diſciplinæ redundent contemptum: ſtatuimus & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cujuſcumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel ſtatus exiſtat, rem

ANNO CHRISTI 1351.

rem tantæ perniciei de cætero, per ſe vel alium, aut pro ſe vel alio, attentare præſumat. Qui vero hujuſmodi ſaluberrimi ſtatuti tranſgreſſor extiterit, & infra triduum emendam exinde competentem non exhibuerit: extunc ſe ſciat, præſentis concilii autoritate, ipſo facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus autem ubi hæc vel ſimilia, domino loci ſciente, vel mandante, vel ratum habente, vel poſtquam requiſitus fuerit, vel ejus locum tenens, ultra x. dies corrigere negligente, præſumpta fuerint, eccleſiaſtico tamdiu ſic remaneat ſuppoſitus interdicto, donec ad mandatum eccleſiæ, quam delinquens offendit, & prælato, quem irreverenter deſpexit, ſufficiens & idonea ſatisfactio & realis emenda præſtita fuerit per eumdem: quam, cum in talibus non ſit relaxanda vindicta, offenſus prælatus minime remittere valeat ullo caſu. Eiſdem pœnis ſubjacere volumus illos & illas, qui vel quæ talia fieri mandaverint, vel alias opem, vel operam aut conſilium præbuerint, ſi rem tam damnabilem prodire contigerit deteſtabiliter in effectum: addito, quod eorum poſteri, uſque ad ſecundam generationem, in clericorum collegium nullatenus admittantur, niſi prius per metropolitanum . . . .

Deerant reliqua in codice MS. ſuppleri autem poſſunt ex concilio Avenion. ex quo ſumptus eſt hic canon.

Ex Martene Theſ. Anecd. to. 4. p. 327.

☞ Concilium iſtud primus in lucem edidit Gabriel Coſſartius Societatis Jeſu, presbyter eruditus conciliorum generalium tom. XI. pag. 1922. ſed imperfectum. Nam canones omnino octo, ipſumque octavum non integrum profert; cum tamen duodecim conditi fuerint, ſed neque unde illud acceperit aperuit. Nos integrum & perfectum cum repeperiſſemus in archivis illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis, & in MS. clariſſimi viri domini Marchionis Daubaïs, editos in primis canones cum manuſcriptis conferre curavimus: in quibus cum diſcriminis nihil occurriſſet quod alicujus eſſet momenti, niſi quod canonum tituli alio modo enuntientur, ac in tertio canone, ubi pro rege & prælatis Deum enixe orantibus XL. dies indulgentiæ conceduntur in manuſcriptis, XX. duntaxat tribuit canon typis mandatus; operæ non duximus precium, jam vulgatos canones hic recudere, eorum duntaxat titulos referre contenti, quibus ea quæ in editis deſunt ſubjiciemus.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES

Editæ per reverendum in Chriſto dominum Petrum Dei & apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopum, ejus ſacro approbante concilio, in provinciali concilio Biterrenſi, anno Domini M. CCCL. primo, die VII. Novembris.

PAſtoralis curæ noſtris humeris & animis inhærens ſollicitudo, &c. *ut in editis*.

CANON I. *De indulgentia conceſſa his qui ſe inclinant audito nomine* JESU.

CANON II. *De indulgentia conceſſa aſſociantibus Corpus Chriſti cum portatur ad infirmos.*

CANON III. *De indulgentia data illis qui orant pro papa & pro rege.*

CANON IV. *Quod fontes baptiſmales eccleſiarum ſint clauſi.*

CANON V. *Contra infractores eccleſiaſticarum libertatum.*

CANON VI. *De ſacramento Euchariſtiæ in tempore Paſchali a parochialibus ſolum presbyteris miniſtrando.*

CANON VII. *Ut beneficiati & in ſacris ordinibus conſtituti in diebus ſabbatinis a carnibus habeant abſtinere.*

CANON VIII. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis ſententiam contemnentes exemplo pernicioſo peragunt, procedatur.*

Huic canoni in editis imperfecto hæc in fine debent addi, niſi prius per metropolitanum cum ſuffraganeo cum ipſis fuerit ſuper hoc miſericorditer diſpenſatum. Si vero clericus beneficiatus, vel in dignitate ſeu perſonatu vel officio conſtitutus taliter exceſſerit; ultra pœnam laico inflictam, beneficio, ſi quod in provincia noſtra obtinet, ſit ipſo facto præſentis concilii auctoritate privatus: non beneficiatus autem ad obtinendum beneficium eccleſiaſticum ſit extunc inhabilis & indignus.

CANON IX. *Ut deferentibus litteras pro juriſdictione eccleſiaſtica exercenda nulla injuria, vel violentia inferatur.*

Cum juſtitiæ jus ſuum cuilibet tribuenti, & ipſius miniſtris, ac reipublicæ plurimum detrahatur, ſi proceſſus ipſorum miniſtrorum juſtitiæ iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium juſtitiæ cultum impedimentum auſus temerarios timore diſciplinæ eccleſiaſticæ cohibere, proviſione præſentis concilii duximus ſtatuendum, quod ſi quis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, nuncios aut executores noſtros & ſuffraganeorum noſtrorum, officialium, vicariorum, ſeu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut alias litteras & ſcripturas judiciales noſtras, vel ſuffraganeorum, vicariorum & officialium, ſeu loca tenentium prædictorum deferentes hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, car-

ANNO CHRISTI 1351.

ceri mancipare, vulnerare, interficere, vel mutilare, ſeu litteras vel ſcripturas prædictas, aut eorum bona auferre, ſeu rumpere ipſas litteras, vel inſtrumenta cancellare, vel alias deſtruere quoquomodo, vel ablatas celare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujuſmodi litteras vel ſcripturas, aut quod prædicta, ſeu aliquod prædictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit conſilium vel favorem, excommunicationis ſententiæ, quam exnunc ferimus, ſubjaceat ipſo facto: a qua niſi prius judici, cujus auctoritatem contemſerit, & paſſo injuriam & ceteris quorum intererit, prout exceſſus exiget atrocitas, ſatisfecerit, nullatenus abſolvatur.

CANON X. *De teſtamentis, quod interſit parochialis presbyter.*

Item, ne relictæ in teſtamentis vel aliis voluntatibus emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſynæ, vel reſtitutiones certæ ſeu incertæ in antea occultentur; ſtatuimus, ut vel presbyter parochialis vel ejus locumtenens intereſſe rogetur ordinationi teſtamentorum ſi haberi poterit, aut quod infra VIII. dies a die obitus teſtatoris numerandos notarius prælato, vel officiali, aut presbytero parochiali, vel ejus locum tenenti voluntatem teſtamenti revelet, & infra alios octo dies requiſitus expenſis requirentis, copia illius articuli, ubi quævis eleemoſyna piis eſt uſibus deputata, vel emenda, vel reſtitutio facienda ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto, ſi negaret, incurrat, fideliter facere teneatur, & ille vel illi ſic cum hæredibus vel cum executoribus teſtamentorum ordinare feſtinent, quod emendæ non occultentur, & eleemoſynæ ſic relictæ, vel reſtitutiones hujuſmodi non pereant, ad tempus magnum vel modicum aut forte perpetuo faciendæ. Adjicientes inſuper, quod juſtæ reſtitutiones nulli per aliquem præter diœceſani licentiam, aut ejus vicarii, præbeantur, nec alicui diſtribuere præſumant alibi, quam ibi ubi prælatus duxerit ordinandum, niſi teſtator executoris vel executorum ſuorum arbitrio faciendam reſtitutionem & diſtributionem hujuſmodi ordinaſſet. Quo caſu executores a tempore mortis, ubi tempus reſtitutionis non eſſet teſtamento inſertum, alias ab illo tempore computando, infra annum debeant fideliter defuncti exequi voluntatem. Quod ſi non fecerint, extunc diœceſani reſtitutiones & diſtributiones inſertas faciant, intentioni defuncti, quantum potuerint, innitentes. Exequutores autem prædicti, ut magis materiam habeant fideliter exequendi, de diſtributis & reſtitutis prædictis ordinario teneantur reddere rationem. Ad hæc autem adjicimus quod presbyteri ad ſynodos venientes prælato ſuo vel officiali ejus in ſcriptis teſtatorum & executorum nomina & quantitatem hujuſmodi præſentare in virtute ſanctæ obedientiæ teneantur.

CANON XI. *Ut canonici & alii beneficiati non intrent eccleſiam ſine habitu condecenti.*

Item, ut nullus canonicus vel beneficiatus cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ, dum in ea divina officia celebrantur in choro, eccleſiam intrare audeat ſine decenti habitu, ſecundum temporis diverſitatem; vel in ea etiam remanere, neque comam prolixorum pilorum a parte poſteriori, ſed undique rotundam nutriat, ſive barbam. Alioquin canonicum privatum diſtributionibus illius diei eſſe volumus ipſo facto, & beneficiatum puniri pœna XII. denariorum pro tali auſu temerario ſtatuimus & mandamus fabricæ illius eccleſiæ applicandorum.

CANON XII. *Quod ſcribantur nomina confitentium per audientes confeſſiones.*

Item, ſtatuit præſens ſynodus quod nomina illorum omnium, qui peccata ſua confeſſi fuerint ſcribantur, vel ſcribi faciant a capellanis qui confeſſiones audiverint eorumdem, ut laudabile teſtimonium de confeſſionibus eorum valeant perhibere. Quod ſi alicui habenti poteſtatem audiendi confeſſiones & abſolvendi eoſdem confeſſi fuerint; iidem confitentes faciant fidem ſemel in anno proprio ſacerdoti, quod confeſſi fuerint. Illis vero qui proprio ſacerdoti confiteri contemſerint ſaltem ſemel in anno a XIV. anno ſupra, vel fidem facere, ut præfertur, vivis introitus eccleſiæ uſque ad ſatisfactionem condignam; mortuis vero interdicitur eccleſiaſtica ſepultura.

ANNO CHRISTI 1351.

* ſive Lambethenſe.

"** CONCILIUM LAMBETHENSE"

A Simone Cantuarienſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLI.

Ex collectionis Anglicanæ Tomo II.

DECRETUM SYNODALE.

De clericis incarceratis, ad aſperam pœnam ponendis.

Simon permiſſione divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri noſtro domino Radulpho, Dei gratia Londinenſi epiſcopo, ſalutem & fraternam in Domino caritatem.

NUper in parliamento regio London. habito, nobis inſtantibus, pro debita reformatione quarumdam injuriarum, Deo & ſanctæ eccleſiæ illatarum, quas conniventibus oculis nequivimus pertranſire, pro & ex eo videlicet, quod judices ſæculares, nitentes plus ſolito in meſſem Divinam mittere falcem ſuam, clericos paſſim, etiamſi ſacerdotes fuerint, & inſuper regulares, in poſſeſſione clericatus & ſacerdotii notorie conſtitutos, & pro talibus, tam per ipſos, quam alios, publice & communiter reputatos, de & ſuper variis criminibus, flagitiis, ſeu ſceleribus, coram ipſis irretitos, ſeu etiam indictatos, judiciariæ poteſtatis ſuæ fines notorie excedentes, & in Chriſtos Domini ſibi in cauſis criminalibus hujuſmodi nullo jure ſubjectos, poteſtatem indebitam uſurpantes, ipſos clericos & ſacerdotes, contra ſacros canones, & eccleſiaſticas libertates, morti turpiſſimæ & inſolitæ condemnare, addicere, & effectualiter tradere non verentur, in Dei & ſanctæ eccleſiæ irreverentiam, contemptum, & ſcandalum manifeſtum, animarumque ſuarum periculum nimis grave, tam per ipſum regem, & proceres regni ſui, quam communitates alias unitas, ibidem objectum fuerat. Et quia ſub reſponſivis coloribus graviter replicatum, quod clerici prætextu ſui privilegii, audaciam capiunt fortiorem ſcelera perpetrandi: cumque ipſi in ſceleribus hujuſmodi capti, ſeu ſaltem veraciter indictati, & de hoc ſecundum morem regni convicti coram judice ſæculari, per prælatos, ordinarioſve eorum competentes, ſeu eorum commiſſarios, debite requiſiti, Deo, ſanctæ eccleſiæ, & eis ſic petentibus, fuerint cum reverentia liberati, ita ſegniter, quin potius favorabiliter cuſtodiæ & temere committuntur, & in hujuſmodi cuſtodia, ſic in cibis & potibus lautius procurantur, quod carcer pro eorum flagitiis, eis non cedit ad pœnam, ſed magis ad ſolatium & refocillantiam ſuorum corporum delicatam. Et propterea cum quies ſine labore, tantis adjutoribus ſuffulta perpere vitia ſubminiſtrat, plures multotiens per tantam...... ingraſſati, & in ſuis nequiſſimis cogitationibus dilatati, ab hujuſmodi cuſtodia, quaſi eis fuiſſet inimica, ingratiſſime fugiunt & recedunt: nonnulli etiam flagitioſi notorii & famoſi, de quibus nulla ſuppetit veritas excuſandi, ad purgationes ſuas procuratas & ſuſpectas adeo faciliter admittuntur, quod cuilibet ſic liberato, utplurimum ſpes firma tribuitur, uno modo vel alio ad vitam priſtinam redeundi. Unde ſæpe contingit, quod nedum faciliter ſic pravati, efficiuntur plus ſolito nequiores, ſed etiam aliis clericis innocentibus, propter facilitates & incurias, & negligentias hujuſmodi nimias, incentivum tribuitur delinquendi: ex quo pax regni graviſſime violatur. Unde nos præmiſſa & circumſtantias alias in hac parte ſolicite ponderantes, timentes inſuper, ne abuſus poteſtatis eccleſiaſticæ, præſertim qui in regni perturbationem univerſaliter redundat, in præjudicium & damnum cedere valeat privilegii clericalis: *conſilio & conſenſu fratrum noſtrorum* in dicto parliamento præſentium, & procuratorum abſentium, de cuſtodia clericorum hujuſmodi taliter duximus ordinandum: quod tam fratres noſtri, quam alii locorum ordinarii, eccleſiaſtici judices noſtræ provinciæ Cantuarienſis, ad quos de conſuetudine pertinet hujuſmodi receptio & cuſtodia clericorum, clericos ſic eis, ut præmittitur ad carceralem cuſtodiam, ob præmiſſa, juxta libertates eccleſiaſticas, liberatos, & de cætero liberandos, cum bona, ſtricta, & celeri diligentia, ſecundum qualitatem perſonarum, & ſcelerum gravitatem, ſtudeant facere cuſtodiri: ut ſic pœnaliter cuſtoditi, in ſcandalum eccleſiæ, ad vitam priſtinam non redeant. Et ſi qui clerici taliter liberati, malefactores notorii fuerint & famoſi, confeſſive, ſeu ſuper feloniis, criminibus, ſceleribus, & flagitiis hujuſmodi, adeo publice fuerint diffamati, quod ſua per eos commiſſa ſcelera inficiari nequeant, ſeu quod eorum a carcere liberatio, eccleſiæ ipſiuſque libertati tranquillitative regni, ſit evidenter ſcandalum allatura: tunc in quarta & ſexta feriis, & in ſabbatis, de pane doloris & aqua anguſtiæ ſemel in die; cæteriſque diebus, pane & debili cerviſia; die vero Dominica, propter honorem ipſius diei & excellentiam, de pane, cerviſia, & legumine, eiſdem tantummodo miniſtretur. Quibus, ex eleemoſynarum, vel conjunctorum ſeu amicorum quorumcumque largitione, ſeu quovis alio quæſito colore, vel ratione quacumque, nihil amplius tribuatur; nec ipſis aliqua purgatio quomodolibet concedatur.

Si vero aliqui carcerati clerici hujuſmodi, innocentes fuerint, vel de maleficiis ſeu flagitiis ſibi impoſitis aut aliis non ſuſpecti, notorii, ſeu confeſſi, vel ut præmittitur, publice diffamati: talem volumus adhiberi cautelam, ut antequam ad eorum purgationem judicialiter procedatur, præmittatur ſolers inquiſitio, per ipſorum ordinarios eccleſiaſticos in ea parte competentes judices, de ipſorum vita, fama, geſtu, & converſatione, in loco criminis de quo indictati, ſeu pro quo incarcerati fuerint, & originis eorumdem, ſuis notis & amicis de inquiſitione hujuſmodi minime præmunitis. Et ſi locus criminis vel originis clericorum incarceratorum

ANNO CHRISTI 1351.

rum hujuſmodi, in diœceſi ordinarii eccleſiaſtici judicis, cui fuerint liberati, non fuerit: de vita, fama, geſtu, & converſatione dictorum clericorum, ad ſignificationem ordinarii judicis præmiſſi, in cujus carcere detenti fuerint, judex eccleſiaſticus ordinarius loci, criminis prætenſi, & originis, inquirere in ea parte, & certificare ſibi mittentem & ſignificantem, ut præfertur, ſuis litteris teneatur. Vobis igitur mandamus, firmiter injungentes, quatenus præmiſſa omnia & ſingula, quatenus ad vos attinet, obſervetis: & ut ſinguli coepiſcopi & ſuffraganei noſtri ea obſervent, veſtris litteris harum ſeriem continentibus, vice & autoritate noſtra efficaciter injungatis: mandantes, quatenus ipſi confratres citra feſtum Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ nos certificent, quid in præmiſſis duxerint faciendum; vos etiam citra feſtum prædictum nos reddatis certiores quid feceritis, & facere duxeritis in hac parte. Datæ apud Lambeth, XXI. Kalend. Mart. anno Domini MCCCLI. & conſecrationis noſtræ tertio.

ANNO CHRISTI 1352.

CONCILIUM HISPALENSE

Præſide D. Nuntio Archiepiſcopo celebratum.

Ex Card. de Aguir. Concil. Hiſpan. tom. 3. p. 617.

ANno Chriſti 1352. celebratum fuit Concilium Hiſpali a D. Nunio Archiepiſcopo, cujus meminit in ſchedis ſuis doctor Joannes Torres de Alarcon, & recenter d. Didacus Ortiz de Zuniga, eques Hiſpalenſis, in Annalibus Eccleſiaſticis ejus urbis, ad annum prædictum. Canones illius videntur non extare: ſolumque deprehenditur, in eo cantum fuiſſe, ne compatres in baptiſmo eſſent pluſquam quatuor; & ne locus de cætero eſſet quibuſdam abuſibus introductis in matrimonio.

VITA INNOCENTII PAPÆ VI.

INnocentius VI. ait Trithemius, natione Lemovicenſis, vir bonus & amator religioſorum, & canoniſta maximus, qui Carolum imperatorem poſtea coronavit, ſucceſſit Clementi, decimo ſexto Kalendas Decembris anni 1352. tempore Caroli IV. imperatoris, Stephanus antea vocatus, ex epiſcopo Claromontano & cardinali pontificatum adeptus, multas reformationes per prædeceſſores ſuos illatas abrogavit. Prælatis & beneficiatis, ut in ſuis locis reſiderent, injunxit: impenſas aulæ ſuæ familiamque imminuit. Domi ſuæ non alios viros quam peritiſſimos alere voluit, idemque cardinalibus ut facerent præcepit. Palatii auditoribus ſtipendia conſtituit, ne ſe præmiis corrumpi paterentur. In Italiam miſit Ægidium Hiſpanum cardinalem, qui rebus Italicis ſua præſentia magnum adjumentum attulit. Interea temporis, quo Franciſcus Baroncellus ſenatoriam dignitatem Romæ ſibi uſurpaverat, pontifex Nicolaum Rentii e carceribus eductum libertate donavit: ut altero alteri oppoſito, inter ſe contenderent, donec ſibiipſis perniciem atque interitum inferrent. Tumultibus & diſſenſionibus invaleſcentibus, regem Cypri ſenatorem a ſe factum eodem miſit, ut quoſdam qui ſe reipublicæ reformatores vocitabant, opprimeret. Cum vero pacem inter Gallos & Anglos omnibus nervis in vanum componere ſtuderet, mortem oppetiit pridie Idus Septembris, anno 1362. cum ſediſſet annis novem, menſibus octo, diebus ſex. Vir fuit juris civilis & canonici periciſſimus, ſinceræ vitæ & magnæ conſtantiæ: beneficia nullis niſi ſufficienter doctis contulit. Hujus temporibus, inquit Silvius, Joannes Vviclefus hæreſiarcha, quia non potuit conſequi epiſcopatum Vigonienſem, in Anglia ſua dogmata evomere cœpit, & compoſuit pluſquam ducenta volumina librorum, quibus præter ſuos, Marcionis & Manichæorum errores immiſcebat,

** INNOCENTII VI. EPISTOLA ad Cantuar. & Eborac. archiepiſc.

De celebrando feſto S. Auguſtini in Anglia.

Ex tomo II. collectionis Anglicanæ.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Cantuar. & Eborac. archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcet amicos Chriſti fideles illos in terris ſummæ devotionis ſtudio venerari, quos omnipotens Dominus perpetuæ corona gloriæ in cælo magnificat: & ibi præcipue ipſorum laudes attollere, ubi per glorioſum laborum ſuorum fructum, majora coruſcant inſignia meritorum. Hoc itaque attenta conſideratione penſantes, decens & congruum reputamus, ut glorioſus confeſſor beatus Auguſtinus, qui olim miſſus per ſedem apoſtolicam ad gentes Anglorum, nondum tunc baptiſmatis unda renatas, eas de infidelitatis tenebris, ad lucem catholicæ fidei per prædicationis miniſterium evocavit, primuſque in Anglia erexit eccleſiam, ſpecialiter in illis partibus honoretur. Ex hoc namque ibidem populorum creſcet devotio, ac ille qui glorificatur in ſanctorum concilio, benignius preces reſpiciet devotorum. Ut igitur ipſius confeſſoris feſtivitas in dictis partibus, quæ, ſicut accepimus, vix aut minus in regno Angliæ celebriter colitur, ſolemnius & devotius veneretur, fraternitati veſtræ, de qua ſpecialem in Domino fiduciam gerimus, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus feſtivitatem confeſſoris ejuſdem in omnibus eccleſiis dicti regni, exemptis & non exemptis, faciatis autoritate noſtra perpetuis futuris temporibus

ſub duplici officio ſolemniter celebrari; & nihilo minus in dicta feſtivitate ceſſari a mechanicis & aliis operibus interdictis in feſtis duplicibus, de more, conſuetudine, ſeu obſervantia eccleſiarum partium earumdem.

Datæ Avinioni VII. Idus Februarii, pontificatus noſtri anno tertio.

** Ejuſdem ad prælatos Angliæ.

De celebrando feſto S. Eduardi regis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ...... archiepiſcopis & epiſcopis, & dilectis filiis, abbatibus, prioribus, archidiaconis, decanis, & aliis eccleſiarum prælatis, tam exemptis quam non exemptis, per regnum Angliæ conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIrabilis Deus in ſanctis ſuis apparet quotidie, ac ultra quam dici valeat glorioſus, cum in eis mira prodigia, & ſigna magna in univerſis mundi partibus operatur; ipſoſque, utpote ſuæ Divinitatis participes, faciat coruſcare miraculis, & Divinis laudibus inſigniri, quibus, cum interceſſores grati, animum judicis placare & inclinare ſoleant, tanto potius honor & reverentia eſt ab univerſis, & ſingulis exhibenda, quanto ipſi tanquam propinquiores & magis ac magis accepti, poſſunt pro nobis jugiter intercedere apud Deum. Cum igitur ſanctus Eduardus rex, glorioſiſſimus Chriſti confeſſor, præ multitudine miraculorum, quæ ſuis meritis Divina potentia operatur, haberi debeat ab omnibus Chriſti fidelibus in magna reverentia & honore: nos ipſum habere patronum & pugilem cupientes, ejus feſtum, quod ſingulis annis cum devotione ac ſolennitate celebrare proponimus, Kalendario eccleſiæ Romanæ fecimus annotari. Quia vero in partibus Angliæ debet eo celebrari ſolennius, quo tota illa terra ejus præſentia illuſtratur: univerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur attente, ac per apoſtolica vobis ſcripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus idem feſtum annuatim cum venerit, ob reverentiam ejuſdem ſancti, celebreris ſolenniter & devote, ac faciatis a veſtris ſubditis celebrari. Datæ Lugduni, VII. Idus Januarii, pontificatus noſtri anno ſexto.

Innocentii Papa VI. declaratio ſuper ſtatutis Benedicti XII.

In Baluz. miſcel. tom. 7.

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sedis apoſtolicæ providentia circumſpecta quietem & pacem diligenter proſequens ſubditorum, ea quæ in ordinationibus ſuis dubia videntur, ne lites & jurgia pariant, libenter dilucidat & declarat. Dudum ſiquidem felicis recordationis Benedictus Papa XII. prædeceſſor noſter in conſtitutionibus per eum circa ſtatum monachorum nigrorum ſalubriter editis inter cætera ſtatuit & etiam ordinavit quod in ordine ſeu religione dictorum monachorum nigrorum in ſingulis provinciis per eum in eiſdem conſtitutionibus deſignatis ſeu deputatis fieret in loco ad hoc deputando de triennio in triennium, ſalvo jure diœceſanorum Pontificum, commune ſeu provinciale capitulum Abbatum & Priorum Abbates proprios non habentium aliorumque Priorum Eccleſiarum cathedralium ipſius ordinis ſeu religionis vel aliorum majorum in ipſis Eccleſiis poſt Antiſtites earum exiſtentium, quocumque nomine nuncuparentur, cæterorumque prælatorum Abbates proprios, ut præfertur, non habentium, exemptorum ſeu etiam non exemptorum, ordinis ſeu religionis ejuſdem, ad quod quidem capitulum, juſto impedimento ceſſante, prædicti Abbates, Priores, prælati alii conveniant univerſi, ut circa id ac reformationem ordinis ſeu religionis hujuſmodi & obſervantiam regularem adimplere ſtudeant quæ in eiſdem conſtitutionibus explicantur, decernens Priores Eccleſiarum cathedralium ordinis ſeu religionis ejuſdem, aut majores in ipſis Eccleſiis poſt earum Antiſtites exiſtentes, ac poſt ipſos antiſtites regularem curam monachorum habentes, quocumque nomine cenſeantur, ad conveniendum in ipſis capitulis provincialibus ſub modis & pœnis in eiſdem conſtitutionibus deſignatis, eoſque forte ſub dictorum capitulorum provincialium diſtinctionibus, correctionibus, & ordinationibus incluſos & etiam comprehenſos, & ad illas ſub pœnis quas dicti præſidentes eis duxerent imponendas per ipſos præſidentes auctoritate apoſtolica per cenſuram eccleſiaſticam & alias opportuna remedia, ſublato appellationis obſtaculo, compellendos. Et inſuper ſtatuit & ordinavit quæ circa præſidentes ac viſitatores in eiſdem capitulis deputandos & alia omnia in eis exequenda illa ſerventur quæ in generalis Concilii ac felicis recordationis Honorii Papæ III. noſtri ſuique prædeceſſoris conſtitutionibus expreſſius continentur, ſervatis tamen ipſius Benedicti conſtitutionibus antedictis adjectionibus ac modificationibus quæ comprehenduntur in eis. Ac etiam ordinavit quod in hujuſmodi capitulo primitus celebrando & ſemper in antea ſucceſſive præſidentes ſingulis capitulis celebrandis ſeu major pars eorum provideant & ordinare procurent per quam in ſequenti capitulo ſermo fieri Miſſaque debeat celebrari, & eligant locum pro celebrando alia vice proxima præfato capitulo, & qui præſidentes debeant in eodem, & ſic in antea fiat in provincialibus capitulis ſucceſſive, quodque ipſorum præſidentium poteſtas de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum habeant perdurare, prout in eiſdem ipſius Benedicti conſtitutionibus plenius continetur. Cum autem, ſicut exhibita nobis pro parte dilecti filii Thomæ Abbatis monaſterii ſancti Albani ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinentis ordinis ſancti Benedicti Lincolnienſis diœceſis petitio continebat, a nonnullis vertatur in dubium, an ea quæ de Prioribus Eccleſiam cathedralium in eiſdem caventur conſtitutionibus, in Prioribus Eccleſiarum metropolitanarum debent obſervari, & decedentibus hujuſmodi præſidentibus vel aliquo eorum infra tempus quo hujuſmodi eorum poteſtas erat, ut præmittitur, duratura, qui in præſidendi ſuccedant hujuſmodi poteſtate, nos ad præmiſſa tollenda dubia volumus & tenore præſentium auctoritate apoſtolica declaramus quod omnia & ſingula quæ de Prioribus ipſarum Eccleſiarum cathedralium in eiſdem conſtitutionibus exprimuntur ad Priores etiam ipſarum metropolitanarum Eccleſiarum extendantur & in eis etiam obſerventur, quodque in caſu quo omnes præſidentes hujuſmodi mori contigerit, etiamſi ad præſidendum propriis eorum nominibus electi exiſterent, ſuccedentes eis in eorum dignitatibus in præmiſſa ſuccedant præſidentiæ poteſtate. Si vero aliquam vel aliquos ex ipſis

præ-

præſidentibus ſupervivere contigerit, tunc omnis poteſtas hujuſmodi in eiſdem ſuperſtitibus ſeu ſuperſtite per tempus prædictum in ſolidum remaneat & preduret. Nulli ergo &c. noſtræ voluntatis & declarationis infringere &c. Datum Avinioni x. Kal. Auguſti, pontificatus noſtri anno primo.

** SYNODICUM NICOSIENSE.

Codicem nacti ſumus optimum, Nicoſienſium conſtitutionum: quo quia concilia nonnulla continentur, multorum annorum, & jam editis moxque edendis, partim priora, partim poſteriora, hoc cum loco edendum cenſuimus.

Ex Coſſartii Append. Tom. XI.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES ECCLESIÆ Nicoſienſis.

I. *Ut ſynodus bis in anno celebretur.*

QUoniam ſacris eſt canonibus inſtitutum, ut bis in anno epiſcopi ſynodum, ſeu epiſcopale concilium, celebrent, in quo honeſtati morum & correctioni exceſſuum præcipue intendatur: quia ſicut ſcriptum eſt, ſive plectendo, ſive ignoſcendo, hoc ſolum bene agitur ut vita hominum corrigatur: præcipimus omnibus presbyteris, diaconibus & ſubdiaconibus Latinis, in Nicoſienſi civitate vel diœceſi commorantibus, ut quolibet anno, ſine alia citatione, in ſexta feria poſt octavam Epiphaniæ, & in feria quarta poſt octavas Pentecoſtes, veniant ad ſynodum: quod concedente domino in Nicoſienſi eccleſia celebrabitur diebus prædictis. Si quis autem venire contempſerit, vel impeditus legitime, & ſe per litteras aut certum nuntium non excuſaverit, acriter punietur.

II. *Ut honeſte veniant ad ſynodum.*

Venientes vero, in inceſſu, habitu, & converſatione, honeſte ſe habeant: ſuſpecta hoſpitia & conſortia evitantes, ſi canonicam voluerint effugere ultionem.

III. *De ordine ſervando in ſynodo.*

Die vero ſynodi, mane ad majorem eccleſiam conveniant, ita quod nullus deſit pulſatione finita. Si quis vero tunc defuerit, punietur. Intrent autem omnes in honeſto habitu, videlicet in hyeme ſuperpellicio vel capa clauſa aut chorali; in æſtate vero, in ſuperpellicio tantum. Sedeant etiam in locis, ſuis ordinibus & perſonis decentibus, in quiete & ſilentio auſcultantes ea, quæ ibidem dicentur aut ſtatuentur, nullum ſtrepitum in loco benedictionis facientes, quia hoc non poſſemus æquanimiter tolerare. Nec audeat aliquis exire ſynodum ante finem, niſi hoc fecerit corporis neceſſitate pulſatus.

IV. *De moribus & vita clericorum.*

Later. IV. cap. 14.

Et quia clericorum moribus corrigendis & reformandis præcipue intendere nos oportet, utpote qui debent eſſe ſpeculum ſeu vivendi regula laicorum: ſacris canonibus concordantes præcipimus, ut continenter cuncti vivant, & maxime in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni libidine præcaventes, & præcipue ab illo nefando vitio, pro quo ira Dei in filios diffidentiæ venit: quatenus in conſpectu Dei omnipotentis puro corde ac mundo corpore valeant miniſtrare. Alioquin, prout in eadem conſtitutione ſequitur, punientur. Dignum eſt enim, ut quos Divinus timor a malo non revocat, temporalis ſaltem pœna cohibeat a peccato,

V. *Ut clerici abſtineant crapula.*

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant, unde vinum ſibi temperent & ſe vino, nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incendium. Si quis vero ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, ut in hac[a] conſtitutione legitur, punietur.

[a] Later. IV. cap. 15.

VI. *Ut non cohabitent cum mulieribus.*

Sed nec cum mulieribus aliquibus commorentur, aut eiſdem cohabitent: quia non ſolum ſuſpecta eſt ejuſmodi cohabitatio, verum & periculoſa. Non enim, (ut ait beatus Hieronymus) tutum eſt vicino ſerpente dormire: nam etſi non mordeat, ſolicitat tamen. Si quis autem contra fecerit, aut incontinenter vixerit, vel de hoc diffamatus fuerit, ſive converſari vel confabulari repertus cum ea, de qua antea per ſuperiorem monitus extiterat & correctus: pœnis ſcriptis in canonibus ſubjacebit, vel aliis in legatorum conſtitutionibus declaratis, prout ſecundum delicti quantitatem & qualitatem, locorum & temporum congruentiam, ſuperiori viſum fuerit expedire.

VII. *Ut non eant ad moniales ſine licentia.*

Monaſteria etiam ſanctimonialium ſi quiſquam clericus ſine manifeſta & rationabili cauſa, & de noſtra licentia ſpeciali, adire præſumpſerit: pœnæ canonis ſubjacebit, & alii ſuperioris arbitrio infligendæ.

VIII. *De vita & honeſtate clericorum.*

Later. IV. cap. 16.

Item clerici commercia vel officia ſæcularia non exerceant, maxime inhoneſta, mimis, joculatoribus, & hiſtrionibus intendentes: & tabernas prorſus evitent, niſi cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint. Coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in eccleſiaſticis officiis & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda, pannis rubeis vel viridibus, necnon manicis aut ſotularibus conſutitiis vel roſtratis, frenis, ſellis, pectoralibus & calcaribus deauratis, vel aliam ſuperfluitatem gerentibus, non utantur. Capas manicatas ad

ad Divinum officium intra eccleſiam non gerant: ſicut nec alibi qui ſunt in ſacerdotio vel perſonatibus conſtituti, niſi juſta cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, nec corrigias, auri vel argenti ornatum habentes, ſicut nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis.

IX. *De iis qui miniſtrare poſſunt Divinis.*

Sacerdotum præterea filii patribus in Divinis officiis non miniſtrent: nec cum eiſdem curam animarum habentibus, vel noſtræ eccleſiæ aſſiſiis exiſtentibus, commorentur. Inſuper omnibus ſacerdotibus prohibemus diſtricte, ne laicos vel mulieres ad miniſterium altaris admittant: ſed clericum habeant in tonſura & habitu condecenti.

X. *Ut ſervetur canon*, Omnis utriuſque ſexus.

Quia vero ſententia à non ſuo judice lata non tenet, prohibemus diſtricte, ne quis ſacerdos non curatus, aut noſtram non obtinens licentiam, in civitate Nicoſienſi aut diœceſi, confeſſiones audiat, ſolvat, aut liget, niſi neceſſitatis inevitabilis articulus hoc expoſcat. Ex hoc enim decipi contigit fideles, preſumptiones creſcere atque ſcandala, & clavium provenire contemptum. Itaque omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti; & injunctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ ſacramentum: niſi forte de proprii ſacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum; alioquin & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in eccleſiis publicetur, ne quiſquam ex ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno ſacerdoti juſta de cauſa voluerit ſua confiteri peccata: licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio ſacerdote, cum aliter ipſe illum non poſſit ſolvere vel ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale ei debeat præbere conſilium & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut ſigno, aut alio quovis modo, prodat aliquatenus peccatorem: ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat. Quamobrem qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a ſacerdotali officio deponendum decrevimus: verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detrudendum.

Later. IV. cap. 21.

XI. *De iis, quibus clerici confiteri debent.*

Volumus etiam, ut omnes clerici tam civitatis quam diœceſis Nicoſienſis, exceptis perſonis, canonicis, & aliis clericis majoris eccleſiæ, confeſſori uni vel pluribus quos ad hoc deputabimus, ſua confiteantur peccata: & ut cura diligens adhibeatur, circa illos qui ſemel in anno ſua neglexerint confiteri peccata: & ut circa eos ſervetur pœna conſtitutionis prædictæ.

XII. *Ut infirmi prius provideant animæ, quam corpori.*

Later. IV. cap. 22. Joan. 5.

Cum corporalis infirmitas ſæpe proveniat ex peccato, dicente Domino, languido quem ſanaverat: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*: moneantur ſubditi, ut ſtatim in principio infirmitatis, cum infirmus compos eſt mentis, advocetur medicus animarum, & facta confeſſione de peccatis integre, recipiatur ſalus mentis & corporis Euchariſtiæ ſacramentum. Vocatus autem ſacerdos ad infirmum, ſine mora vadat ad eum: quia ſi propter ejus moram aut defectum, aliquid ſiniſtrum contingat, graviſſime punietur. Moneantur etiam laici ut tempeſtive, de die videlicet, & antequam multum gravetur infirmus, ſacerdotem requirant, ne eorum culpa infirmus ſine confeſſione aut viatici perceptione decedat: quia qui in hoc culpabilis fuerit, graviſſime peccat, & acrius punietur.

XIII. *Ut pro corporali ſalute nihil ſuadeatur ægroto in periculum animæ.*

Later. IV. cap. 22.

Cum autem anima ſit multo precioſior corpore: ſub interminatione anathematis prohibetur, ne quis pro corporali ſalute aliquid ægro ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur. Unde qui Chriſtianus videri & eſſe voluerit, ſortilegos fugiat & divinos, ne eſſe de ſchola diaboli comprobetur.

XIV. *Ut nemo utatur medico infideli.*

Prohibemus etiam diſtricte, ne quis Chriſtianus ſanus aut infirmus medicum advocet infidelem, Judæum videlicet aut Saracenum: ſed nec ab eo, vel de ejus conſilio medicinam aliquam recipiat, quia hoc pia conſideratione in ſacris canonibus prohibetur. Nam ex hoc contingit noſtram fidem haberi deſpectui: cum ipſi Judæi vel Saraceni, hujuſmodi Chriſtianorum uti miniſterio dedignentur, & reputent propter hoc offendere ſuam legem.

XV. *Ut hæretici omnes denuncientur excommunicati.*

Denuncientur etiam frequenter excommunicati ipſo jure omnes hæretici, quocumque nomine cenſeantur: & quod hæretici ſunt omnes illi, qui de ſacramentis eccleſiaſticis aliter credunt aut prædicant, quam Romana eccleſia prædicat & obſervat; & qui Romanam eccleſiam non credunt eſſe omnium eccleſiarum caput atque magiſtram, ac dominum papam ſucceſſorem eſſe beati Petri, & in terris vicarium Jeſu Chriſti. Inſuper & hi Chriſtiani, qui vendunt ferrum vel lignamina Saracenis, vel qui in Saracenorum piraticis navibus aut aliis vaſis regimen aut curam gubernationis exercent, vel quocumque officio utuntur in eis.

XVI. *De*

XVI. *De contrahentibus clandeſtina matrimonia.*

Illi etiam denuncientur frequenter qui clandeſtina matrimonia contrahunt, vel eis interſunt, vel conſilium aut auxilium ad hæc præbent, defraudant decimas, aſſumptam religionem propria autoritate dimittunt, ut caveant, ne propter hoc vinculum excommunicationis incurrant. Sacerdotem præterea qui clandeſtinum matrimonium celebraverit, Miſſam cantaverit, aut benedictionem, immo verius maledictionem fecerit: decernimus perpetuo carceri mancipandum: quem capiendi & ad nos ducendi, ſine verberibus aut corporis læſione, cuilibet Chriſtiano autoritatem concedimus. Denuncietur & publice & frequenter, quod laici qui in hujuſmodi matrimoniis contrahendis, vel contra interdictum eccleſiæ, culpabiles inventi de cætero fuerint, quod ex quo Dei timor aut pœnæ pecuniariæ ipſos a malis hujuſmodi non compeſcit, pœnis gravioribus punientur.

XVII. *De pueris a laicis in neceſſitate baptizandis, & quod Confirmationis & Extremæ unctionis ſacramentum recipiant.*

Doceantur præterea laici, ut cum neceſſitas occurrerit, vir vel mulier, qui præſens fuerit, præponat nomen puero & dicat: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen. Et poſt hæc verba, ſi ſupervixerit puer, ad presbyterum deferatur qui ſupplebit alia ſicut decet. Item moneantur laici, ut ſacramentum Confirmationis recipiant, & cum infirmi fuerint, extremam recipiant unctionem.

XVIII. *Ante matutinas & Primam dicta vel audita ſacerdos non celebret: ſed nec niſi unam in die Miſſam dicat.*

Item diſtricte præcipimus, ne quis ſacerdos Miſſam celebret, niſi prius audiat aut dicat matutinale ſervitium atque Primam; excepto die nativitatis Dominicæ, & niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit ſacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolumodo celebrare.

XIX. *De reverentia in elevatione hoſtiæ, & cum ad infirmum defertur.*

Item ſacerdos quilibet frequenter doceat plebem ſuam, ut cum in celebratione Miſſarum elevatur hoſtia ſalutaris, ſe reverenter inclinent.

Idem facient, cum eam portat presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, ſuppoſito mundo linteamine, ferat manifeſte ac honorifice ante pectus cum omni reverentia & timore: & ipſe ſacerdos dicat aut cantet aliquos pſalmos, ſi quod audiatur, & clericus reſpondeat ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Hujus autem mandati puniri debent graviter transgreſſores. Item quod omnis qui fidelis & catholicus vult reputari, ante quorum domus Euchariſtia portatur, accendat candelas ante domos ipſorum, donec ſacerdos tranſitum fecerit. Item monemus & inducimus ob ſalutem animarum ſuarum, & nihilominus in honore fidei Chriſtianæ præcipiendo mandamus, quod omnes Græci & prælati ſeu ſacerdotes aliarum nationum, quæ Chriſtianæ religionis nomen colunt, moneant & inducant eorum plebem & populum, cum in eccleſiis Latinorum elevatur in altari hoſtia Euchariſtiæ, reverentiam exhibere inclinando ſe, & capita eorum diſcooperiendo: & quod idem faciant quando per ſacerdotem ad infirmos portatur, & quando legunt evangelium.

XX. *Contra tibicines & cantatrices pro mortuis.*

Cæterum quia morbus quidam peſtifer & infidelitati vicinus valuit in his partibus, ut videlicet in exequiis mortuorum, in domibus, eccleſiis & cœmeteriis, tibicines quæ lugubre canunt, quas cantatrices vocant, advocentur, quæ non ſolum turbant Divina, verum etiam provocant ſeu excitant alias verbis vanis ac Judæorum ritui conſonis, ad plorandum, verberandum, & lacerandum ſe ipſas: hoc ne fiat de cætero diſtrictiſſime & ſibi excommunicationis vinculo prohibemus, inhibentes omnibus tam presbyteris quam aliis clericis, ne hujuſmodi funeris ſepulturæ interſint, nec officium celebrent, aut crucem deferri faciant, poſtquam intellexerint, in domo ubi funus fuerat, vel in eccleſia cantatrices hujuſmodi extitiſſe: quas, ſi de cætero hanc noſtram prohibitionem fecerint, faciemus capi, verberari, & poni in ſcala, & demum in carcerem detrudi, donec pœna docente diſcant quantum deliquerant, & de cætero ab hujuſmodi abſtinere. Mulieribus etiam aliis omnibus atque viris prohibemus, ne eas advocent, aut eis dent aliquid propter hoc, & ne mulieres in cœmeteriis aut domibus ad plorandum conveniant: quia hic mos eſt infidelium, & paulatim ad infidelitatem adducit, dum contra Apoſtolum triſtantur ſicut cæteri, qui de reſurrectione ſpem non habent, cum in morte fideles deberent conſolationem ſuſcipere & gaudere cum domino noſtro Jeſu Chriſto.

XXI. *Ut conſtitutiones legati ſerventur.*

Et ne acta agere videamur, ordinationes ſeu conſtitutiones venerabilis patris noſtri Odonis Dei gratia Tuſculani epiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati, quas idem in noſtra eccleſia edidit, in quibus continentur multa, quæ ad eccleſiæ honeſtatem ac morum, & ſalutem pertinent animarum, præcipimus inviolabiliter obſervari.

XXII. *Ut omnes habeant has conſtitutiones ſcriptas, & ante præſtitam obedientiam nullus celebret.*

Ut autem tranſgreſſores presbyteri nullam excuſationem habere valeant circa prædicta & ſequentia ignorantiam prætendentes, præcipimus omnibus presbyteris qui in noſtra civitate vel diœceſi ubicumque cantant vel cantaverint: ut has conſtitutiones infra menſem in ſcriptis habeant, & ut ſibi eas ſemel quolibet menſe legant. Sed nec aliquis presbyter in civitate aut diœceſi audeat celebrare, qui nobis aut prædeceſſoribus noſtris non præſtiterit obedientiam prout decet.

XXII. De

XXIII. *De pœna eorum qui ſe eodem tempore ad duo ſervitia obligant.*

Sacerdotum inſuper avaritiam refrænantes, inhibemus, ne quis presbyter qui recipit pro uno anniverſario ſtipendia, vel pro alio ſervitio aſſidue exequendo interim ad ſimile vel aliud ſe obliget in parte temporis vel in toto: quod ſi fecerit, & id quod male accepit reſtituet, & ad eleemoſynam ſolvet tantumdem.

XXIV. *De ſacerdotibus qui cantant militibus aut dominabus.*

Sacerdotibus etiam qui militibus cantant aut dominabus, præcipimus ut dies quibus jejunia Chriſtianis ab eccleſia indicantur, eis annuncient, & ipſi jejunent, non jejunantes acrius reprehendant, & quod in prima ſeptimana Quadrageſimæ de ſolvenda decima integre inducere debeant & monere ſub pœna excommunicationis.

XXV. *De pœna eorum qui in exequiis aliquid recipiunt, & finem non expectant.*

Eos vero presbyteros aut clericos qui in * obſequiis vel officiis pro defunctis cereos vel candelas recipiunt, præcipimus finem ſervitii expectare: alioquin & quod acceperint reſtituent, & tantumdem: & volumus inviolabiliter obſervari, quod nullus clericus audeat vel præſumat rapere candelas de manibus dantium in funere, ſeu ejus occaſione, ſub pœna noſtro arbitrio inferenda.

* Or. exequiis.

XXVI. *De pœna clericorum de nocte euntium.*

Quia vero qui male agit, odit lucem: omnibus clericis inhibemus diſtricte, ne vadant de nocte, maxime poſt tertiam pulſationem: quod ſi inventi fuerint, licentiam damus cuſtodibus civitatis, ut eos capiant ſalva manu, & detineant uſque mane, nobis quanto citius præſentandos. Et quia mulieres nihilo minus adhuc in domibus vel cœmeteriis ad carmen lugubre conveniunt, in contemptum Dei, & ſuarum periculum animarum: omnibus ſacerdotibus diſtricte præcipimus, ne præſente aliqua muliere, quam contra prædictam prohibitionem feciſſe ſciverit, aut pro certo intellexerit, Miſſam audeat celebrare: caventes attente, ne circa hoc prætendant craſſam ignorantiam vel ſupinam, ſi diſtrictam voluerint effugere ultionem.

XXVII. *Statutum legati Odonis.*

Venerabili patri H. Dei gratia archiepiſcopo Nicoſienſi: Odo miſeratione Divina Tuſculanus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Vobis autoritate qua fungimur diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus in majori eccleſia Nicoſienſi, & in omnibus aliis eccleſiis in regno Cypri conſtitutis, ſtatutum quod nuper in Joppe edidimus, publicari ſolemniter faciatis: cujus ſtatuti tenor talis eſt.

Venerabilibus in Chriſto patribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, tam exemptis quam non exemptis, eccleſiarum rectoribus & capellanis tam exemptorum quam non exemptorum, in noſtra legatione conſtitutis, Odo miſeratione Divina Tuſculanus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem in Domino ſempiternam. Cum ſalus animarum omni lucro temporali & quæſtui merito debeat anteponi: quidam tamen, ſicut nobis innotuit, ſuæ avaritiæ conſulere cupientes, impediunt vel impediri procurant quominus Saraceni, ſeu alii infideles, quos in captivitate detinent, vel qui eorum poteſtati ſeu dominio ſunt ſubjecti, inſtruantur in fide, & regenerentur baptiſmatis ſacramento: licet dicti Saraceni & alii, nondum adepti baptiſmatis ſacramentum, fidem catholicam confitentes, inſtanter petant ablui lavacro ſalutari: quod ſacramentum nulli fidem confitenti, & idem ſacramentum poſtulanti, convenit denegari. Hinc eſt quod nos inhumanitati ſeu impietati eorum ſalubrem cupientes adhibere medelam, autoritate qua fungimur diſtrictius inhibemus, & irrefragabili conſtitutione ſancimus, ne quis in noſtra legatione conſtitutus, de cætero impediat vel impediri procuret, quominus Saraceni ſclavi, ſeu quicumque alii, nondum renati baptiſmatis ſacramento, qui fidem catholicam confitentes, ſacramentum baptiſmi ſponte petierint, baptizentur: ſalvo in omnibus & per omnia debito ſervitutis, quod eorum dominis alias competit in eiſdem. Quia per hoc non intendimus illis qui baptiſmum ſuſceperint, libertatem aliquam indulgere. Quod ſi forte aliqui contra inhibitionem & ſtatutum noſtrum auſu temerario præſumpſerint ſclavum Saracenum, ſeu quemcumque alium, nondum baptizatum, per ſe vel per alium a ſacramento hujuſmodi prohibere, poſtquam baptizandorum voluntas ſuper hoc fuerit patefacta: cenſemus eos ipſo facto excommunicationis vinculo innodatos. Et ne in poſterum aliquis prætextu ignorantiæ ab obſervatione hujuſmodi ſtatuti noſtri ſe valeat excuſare, & ut infideles ad fidem catholicam liberius & facilius attrahantur: volumus & mandamus vobis in virtute obedientiæ firmiter injungentes, ut bis ſingulis annis, videlicet in ramis palmarum, & in epiphania Domini, vos & ſucceſſores veſtri hoc ſtatutum noſtrum in eccleſiis veſtris publicetis, vel publicari ſolemniter faciatis. Tenorem nihilominus ſtatuti ejuſdem in libris eccleſiarum veſtrarum conſcribi ad perpetuam rei memoriam facientes. Dat. in Joppe ann. Dom. MCCLII. Nonas Januarii.

Nihilominus tamen volumus & præcipimus, ut in ramis palmarum, & in epiphania Domini, vos & ſucceſſores veſtri, ſicut in antedicto ſtatuto plenius continetur, ſtatutum ipſum in eccleſia veſtra, & in aliis locis vobis ſubjectis, publicari ſolemniter faciatis; tenorem nihilominus ſtatuti ejuſdem in libris ipſarum eccleſiarum conſcribi ad perpetuam rei memoriam facientes. Datum in Joppe, anno Domini MCCLII. quarto Nonas Martii.

Item anno Domini MCCLIII. decimo quarto Kalend. Julii. In ſynodo ab eodem domino Hugone Nicoſienſi archiepiſcopo in Nicoſienſi eccleſia publicatæ fuerunt infra ſcriptæ duæ conſtitutiones & poſtea populo ſequendæ.

XXVIII. *Statuta duo Hugonis archiepiſcopi.*

1. Ne laicorum inſolentia invaleſcat, quæ jam in tantam prorupit audaciam, ut plures

intran-

intrantes Nicoſienſem eccleſiam dum celebrantur Divina, vel fit aliqua executio officii paſtoralis, publice conclamantes, prælato, ſacerdotibus, & aliis clericis eccleſiæque miniſtris, ipſique loco & Divino cultui, non modicas injurias importarint: ſtatuimus, ut quicumque laicus aut clericus de cætero prædictam Nicoſienſem eccleſiam, aut aliam quamcumque noſtræ civitatis ſive diœceſis, in quibus cum pace & quiete vota competit reddere, ac celebrari Divina, intrans, aliquid injuriæ importaverit prælato, ſacerdotibus, aliiſque ipſarum eccleſiarum clericis ac miniſtris, ſeu ipſis locis aut Divino cultui, vel conclamationibus, ſeditionibus, aut tumultu, fuerit uſus ibidem: ipſo facto vinculum excommunicationis incurrat. Nos B enim ipſum, quicumque fuerit ille, cum omnibus ſibi aſſiſtentibus, vel ad hoc dantibus auxilium, conſilium, vel favorem, autoritate Dei omnipotentis excommunicamus, & excommunicatum uſque ad ſatisfactionem condignam præcipimus publice nunciari, *pœnas quas ſecundum jura civilia tales incurrunt ſuis judicibus* relinquentes.

2. *Non ſine* admiratione *referimus*, quod ali*qui religioſi*, & utinam non omnes, civitatis Nicoſienſis, falcem in alienam meſſem mittentes, parochianos Nicoſienſis eccleſiæ, quæ unica eſt in civitate parochialis eccleſia Latinorum, paſſim recipiunt ad Divina. Quos etſi non reprimit regula naturalis, videlicet, ut quod ſi- C bi fieri nolunt, non faciant aliis: ſaltem jura canonica ab hujuſmodi eos revocare deberent, quæ prohibent alienos parochianos ad Divina recipi diebus Dominicis & feſtivis, & ne in religioſorum cœnobiis miſſæ publicæ, id eſt publice celebrentur, nec in ſervorum Dei receſſibus & eorum receptaculis ulla popularis conventus occaſio præbeatur: quia eorum non expedit animabus. Nos autem volentes eorum providere ſaluti & etiam honeſtati, & ne Nicoſienſis eccleſia, diebus ſaltem Dominicis & Feſtivis, debito honore privetur, aut ſicut tugurium in cucumerario relinquatur, ne hoc de cætero fiat diſtrictius inhibemus.

D

XXIX. *Contra uſurarios.*

Sacrorum canonum conditores ſummo ſtudio uſque hodie vigilarunt extirpare ab agro Dominico zizaniam uſurariæ pravitatis, claris & apertis conſtitutionibus uſurariorum perfidiæ ac fraudibus obviantes. Sed quia hominum vitiata natura, prona eſt ad malum, & ſemper ad ſua ſcelera pallianda formas novas properat invenire: jam eo res devenit, ut publice uſurarii fiant contractus ſub palliatione ſimulatæ venditionis: dum is qui mutuo indiget pecunia, fit emptor pannorum, ceræ, ſerici, cujuſcumque alterius rei, pro precio longe majori quam res tunc valeat, quam in continenti, quia pecunia nume- E rata indiget, vel venditori vel alii vendere compellitur, precio quod tunc valeat longe minori: ſicque dum is qui indiget fit emptor ac venditor, in utroque decipitur contractu, ut ad cum præter uſuras quæ ultra ſtatutum terminum, ſub ficto pœnæ nomine currunt, vix perveniat precii dimidium emptæ rei, aut rei venditæ ſimulate. Crevit etiam in tantum fraus hujuſmodi, ut alioquin nulla res vendatur aut ematur: ſed tantum verbalis fiat contractus, nominatis menſibus, quæ nec videntur, nec etiam habentur, aut traduntur. Compellitur A etiam quandoque is qui pecunia indiget, confiteri ſe recepiſſe mutuo centum, ſolvenda uſque ad talem diem ſub pœna: cum revera non niſi octoginta receperit. Et alioquin coram perſona publica fit totius ſummæ nominatæ traditio: cum tamen ex pecunia debitor illi correcipiens partem reſtituat ex condicto. Et ut dicamus breviter, ſemper hic agitur ut ſolummodo tempus vendatur. Nos vero, prout ad nos pertinebat, volentes morbo tam peſtifero obviare, qui quorumdam faciente malitia ſerpere cœpit ut cancer in Cypro, & præſertim in civitate Nicoſienſi: jam dudum publice contractus hujuſmodi fieri nihilominus*, & ſub pœna excommunicationis omnibus notariis, & aliis ſcrip- B toribus, ne eos ſciberent, atque militibus & aliis omnibus ne in contractibus prædictis, quos ut vulgariter loquamur, barrattas appellant, fidejuſſores ſe conſtituerent aut debitores pro aliis. Similiter & mediatoribus, quos ſenſales appellant, ne tractarent aut promoverent conventiones contractuum prædictorum. Cæterum curantes Babylonem, non eſt curata: fiunt etenim & vigent fraudes hujuſmodi ſicut prius, propter quod compellimur contra peſtem hanc manu inſurgere graviori. Quare inhibemus diſtricte, ne de cætero tales vel ſimiles in civitate & diœceſi Nicoſienſi fiant contractus: eos qui contrafecerint, ſive principales, ſive mediatores aut ſcriptores, ſeu fidejuſſores aut debitores, excom- C municationis vinculo innodantes: nihilominus contractus prædictos, ipſo jure nullos eſſe pronunciantes, ut nec agi nec excipi valeat exeiſdem: nec judex eccleſiaſticus, etiamſi ſe contrahentes eccleſiaſticæ juriſdictioni ſubjiciant, aut jurent, ex eiſdem audiat conquerentes aut excipientes, aut judex etiam ſæcularis.

* ſ. inhibuimus.

Edita eſt & recitata publice hæc conſtitutio, in eccleſia ſanctæ Sophiæ, populo poſt ſermonem, a reverendo patre dom. Hugone Dei gratia Nicoſienſi archiepiſcopo, an. Dom. MCCLVII. prid. Kal. Octobr.

XXX. *Contra avaritiam clericorum.*

D Ad reprimendam avaritiam miniſtrorum eccleſiæ, tam ſcriptura Divina, quam ſacrorum canonum inſtituta, attentius vigilarunt. *Scientes quod a minore uſque ad majorem omnes avaritia ſtudebant; a propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciebant dolum, curantes contritionem populi cum ignominia, & dicentes, pax, pax, cum tamen non eſſet pax.* Sed heu! ex medicina invaluit morbus, ut recte dicatur: *Lex ſubintravit, ut abundaret delictum.* In tantum enim in noſtris eccleſiis invaluit iſta peſtis, ut rectiſſime de iis dicatur: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens: a planta pedis uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens, non eſt circumligata, nec cura-* E *ta medicamine, neque fota oleo. Curavimus enim Babylonem, & non eſt curata*: quin potius ipſius plaga facta eſt deſperata. Ecce enim, quod de noſtris ſubditis cum cordis amaritudine referimus, jam adeo devenere effrontes, ut etiam in loco & de loco ſacro, cum pro mortuis exequiæ celebrantur, oblationes de manu laicorum ipſas ad altare deferentium, in conſpectu populi, rapaces lupi non recipiunt, ſed rapiunt impudenter, non verentes crimen ſacrilegii incurrere ſic aperte. Cumque ad domum alicujus defuncti cum cruce proceſſio debeat proficiſci: tot illuc, non propter Deum, aut devotionem aliquam, ſed propter candelas, cruces undique A deferuntur, quod laici non ſufficiunt deferentium extinguere ſitim, nec poſſunt eorum moleſtias tolerare ingerentium ſe tam ardenter, ut eos quaſi opprimant & ſeipſos, ut etiam, quod eſt horribile auditu, præter eorum clamores validos, cruces ipſæ adinvicem collidantur.

Jerem. 6.

Rom. 5.

Iſa. 1.

Jerem. 51.

Quidam etiam presbyteri, & alii clerici, dum defuncto commiſſarii ſeu executores fuerint cum ſociis, aut ſoli: quæ committuntur eiſdem, infideliter diſtribuunt, negligenter aut nullo modo requirunt: quodque peſſimum eſt, aliquando retinent ſibi ipſis. Nos autem etſi prædictorum incurabiles æſtimemus exceſſus: nihilominus tamen ſi forte poſſimus proficere pœ- B næ metu volumus experiri: ſtatuentes, ut quicumque presbyter, vel clericus, in noſtra diœceſi, in eccleſia, aut cœmeterio, circa res oblationi deputatas violentiam aliquam commiſerit, præter crimen ſacrilegii quod ipſum ex hoc incurrere declaramus, tribus menſibus ab officio & beneficio, ipſo facto, ſuſpenſionis pœnam incurrat; & quod ſic abſtulit, in duplum reſtituere teneatur. Cum autem proceſſio petita fuerit, ut ad domum eat defuncti: omnibus laicis diſtricte inhibemus, ne pro aliquibus crucibus, ut ita loquamur, alicui tradant aliquid, niſi duobus presbyteris aſſiſiis eccleſiæ noſtræ, quibus volumus ea quæ conſueta ſunt dari: ita C tamen, quod nominatim exprimant quot crucibus, & pro quibus etiam dant. Inhibemus etiam, aliquid pro aliqua cruce dari, cum qua non venerint clericus & ſacerdos: qui nihilominus funus proſequatur cum ſua cruce, uſque ad locum ubi fuerit tumulandum. Expletis vero exequiis, duo prædicti aſſiſii reddant fideliter ea quæ acceperunt tradenda: ita quod de hoc, nullum ſcandalum oriatur. Ad hæc inhibemus quibuſcumque commiſſariis, ſeu executoribus, presbyteris, aut clericis noſtræ diœceſis, ne corpore tradito ſepulturæ, de commiſſaria ſeu executione, ſine noſtra ſcientia vel ſucceſſorum noſtrorum, ſe in aliquo intromittant. Hæc autem non ex eo dicimus, quod inde velimus D aliquid, niſi ſolum obviare malitiis, & ut fidelius ac celerius pareatur voluntatibus defunctorum.

Lata & recitata in ſcriptis in palatio archiepiſcopali, a reverendo patre domino Hugone Dei gratia Nicoſienſi archiepiſcopo, præſentibus dominis, Guillelmo archidiacono, & Roberto cantore Nicoſienſi, & univerſo clero civitatis ejuſdem, anno Domini M.CC.LIII. die nono intrante Januario.

Editio concilii generalis ad dictam conſtitutionem celebrati per reverendum patrem dominum patrem Heliam, Dei gratia archiepiſcopum Nicoſienſem: quod ſi quis contrarium fecerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis E incurrat: ad hoc ut commiſſariorum malitiis obvietur, & celerius impleantur decedentium voluntates.

XXXI. *De Aſſiſiorum officiis.*

Statuimus ut aſſiſius, qui de aliquo ſibi aſcripto defectum fecerit, in tribus denariis pro vice qualibet puniatur. Aſſiſius vero ante adſcriptus, qui in diebus novem lectionum, Matutinis, majori Miſſæ, vel Veſperis defuerit, pœna ſimili puniatur. Item Aſſiſius non adſcriptus, ſi in diebus profeſtis, Matutinis, A majori Miſſæ, vel Veſperis defuerit, in duobus denariis puniatur. Similiter pro ſingulis aliis horis minoribus, præter quam pro una, in duobus denariis puniatur. Cujus pœnæ medietatem percipiat, qui defectus ſcripſerit, & aliam habeat qui ſupplebit defectum. Item lecta epiſtola majoris Miſſæ, nullus intret chorum. Item nullus de choro ſtet prope eccleſiam, vel intret eam, dum cantatur in choro, in ſuo habitu ſæculari. Item illi qui ſolummodo intrant chorum, cum aliquid ibidem dandum fuerit, tunc non recipiantur ibidem. Item Aſſiſius qui defectum fecerit, die facti defectus, vel ſaltem in craſtinum, proponat & oſtendat excuſationem, ſi quam habet legitimam: alioquin nullatenus B ulterius audiatur.

XXXII. *Conſtitutio de horis officii Divini.*

In nomine Domini, amen. Anno Domini MCCLV. die decima intrantis menſis Januarii. Cum nos Hugo miſeratione divina Nicoſienſis archiepiſcopus, noſtram eccleſiam viſitantes, invenerimus ipſam & ipſius perſonas in pluribus reformatione ac correctione indigere: volentes ſuper hoc providere, prout pertinet ad officium noſtrum, imprimis quia invenimus quod clerici eccleſiæ, officium beatæ virginis & ſervitium defunctorum quaſi omnino negligunt, cum prædicta fiunt non intrantes chorum, vel ſi ibi C fuerint, exeuntes: præcipimus eis diſtricte in virtute obedientiæ, ut hoc de cætero corrigant & emendent, ad prædicta ſervitia veniendo, & in choro, quouſque finita fuerint, permanendo. Si quis autem hujus præcepti noſtri tranſgreſſor fuerit, pro certo teneat, quod ſi ad nos pervenerit, non pertranſibit impune. Et hoc idem præcipimus de hora prima, ad quam pauciſſimi veniunt aut conſueverunt venire. Horam autem completorii inter canonicas reputantes: volumus & mandamus, ut quicumque de cætero eidem horæ defuerit, ſcribatur in defectum, & contra eum exigatur pœna, prout de horis aliis eſt ſtatutum. Quia vero invenimus, quod aliqui, dum ſunt in choro, rixantur, clamant, D & ſtrepitum faciunt, & adinvicem colloquuntur in contemptum Dei, & cultus Divini turbationem: hujuſmodi de cætero fieri prohibemus, prædicentes ei quem invenerimus tranſgreſſorem, quod pœna docebit, quam gravis ſit exceſſus turbatio Divinorum.

CONSTITUTIO INSTRUENS GRÆCOS & alios, per diverſa capitula, ut infra.

Eſt hoc provinciale concilium, cujus hæc præfatio eſt, ad quod ſequentia deinde capitula pertinent, uſque præſulem Raphaelem Nicoſienſem archiepiſcopum, putes ex ſequentibus.

Ecce iſti de longe venient: & ecce illi ab aquilone & mari: & iſti de terra auſtrali. Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Vivo ego dicit Dominus: quia omnibus his velut ornamento veſtieris: & circum- E *dabis eos tanquam ſponſa.* In Iſaia 49. verba ſunt Dei Patris ad Filium, vel ad eccleſiam, de diverſis mundi partibus, linguis & ritibus, in unitate fidei congregandam, ne ſe videlicet oblivioni reputet traditam, conſolantis eamdem: unde ibidem aliquantulum ſupra dixit Sion, id eſt, eccleſia: *Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus eſt mei*: ſic reſpondet ei Dominus: *Numquid poteſt oblivisci mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui. Ecce in manibus meis deſcripſi te*, dicit Jeſus ad eccleſiam, cum fuerint cruci affixæ, non poſſum ergo tui obliviſci, ſicut nec

Iſa. 49.

Ibid.

nec id quod in manibus habetur : quia videtur frequenter, Unde ſubditur : *Muri tui*, id eſt, apoſtoli & alii prælati qui te muniunt, *coram me ſunt*. [Ibid.] Sed timendum valde quod ſequitur : *Venerunt ſtructores tui, deſtruentes te*, ſeu, mali prælati qui te conſtruere debebant : quia ad conſtruendum te ſunt poſiti, & te deſtruunt, [Hebr. 13.] & diſſipant pravæ vitæ exemplo, & *doctrinis variis ac peregrinis*, ut ait apoſtolus ad Hebr. 13. videlicet fideles ab unitate eccleſiæ ſeparantes, docentes eos traditiones hominum & non Dei, & contra legem Dei ſuos perverſos ritus, & juſtitias etiam ſtatuentes. Dominus ergo non obliviſcitur ſuæ eccleſiæ; ſed eam deſtruunt, & quaſi derelinquere faciunt, & in oblivionem venire, qui eam ædificare tenentur. Alloquitur autem Dominus ſuam eccleſiam de diverſis mundi partibus, linguis, & ritibus, & *ex omni natione quæ ſub cœlo eſt*; ut in actibus apoſtolorum legitur, congregandam : dicens ei, *Ecce iſti de longe venient* : [Act. 2.] ipſam monens ad fidei unitatem : & ut *multitudinis credentium*, quamquam diverſarum nationum, *ſit cor unum & una anima*, [Iſa. 1.] [Act. 4.] ut in actibus apoſtolorum habetur : & *non ſit diſtinctio Judæi & Græci*, ut legitur ad Romanos 10. [Rom. 10.] nec una natio dicat : *Ego ſum Pauli; alia, ego ſum Chriſti*; [1. Cor. 1.] ut ſic dividatur Chriſtus : ut legitur ad Corinthios 1. & inter fideles ſchiſmata fiant, & efficiantur aliqui pejores militibus crucifixoribus Chriſti, qui Domini tunicam inconſutilem ſcindere noluerunt. Non igitur inſultet in eccleſia Dei Græcus Latino, vel e contra : ſed pari voto, tanquam veri adoratores, glorificent patrem communem omnium qui in cœlis eſt, qui *vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem ſui venire*, ut legitur ad Timotheum : [1. Tim. 2.] & qui audit, dicat veni, cuilibet indiſtincte, ne cum Phariſæo pereat cæteros aſpernante, & ſe non eſſe ſicut cæteri homines exiſtimante, *Aſſiſtit itaque regina*, [Pſal. 44.] id eſt ſancta eccleſia, erecta per ſpem, non curva per timorem, & prompta ad ſerviendum, *a dextris Dei*, ſeu in potioribus bonis æternis, jam in ſpe, licet non adhuc in re. Aſſiſtit autem non nuda, ſed *in veſtitu*, id eſt, in connexu & ornatu virtutum; *deaurato* per ſapientiam, quæ eſt æternorum contemplatio, & prægustatio : *deaurato*, per aurum enim intelligitur illa ſapientia, qua ſapiunt nobis æterna. Vel aſſiſtit in veſtitu deaurato, id eſt, in operibus caritatis. Opera enim veſtimenta dicuntur in Apocalypſi : *Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet*. [Apoc. 16.] Per aurum vero intelligitur caritas, quæ optima eſt inter virtutes, ſicut aurum inter metalla. Hæc autem regina, id eſt eccleſia, eſt *circumdata varietate* multiplici, videlicet linguarum. Idem loquebantur variis linguis apoſtoli, Item varietate diverſarum conſuetudinum, quæ non ſunt contra fidem, aut contra bonos mores. Nil enim, ut ſacri canones atteſtantur, officit in eccleſia Dei conſuetudo diverſa in ejuſdem fidei unitate. Virtutum etiam varietate hæc regina ornatur : quia, ut ait apoſtolus, *Stella differt a ſtella in claritate*. [1. Cor. 15.] Item varietate perſonarum diverſarum facierum, ſive diverſorum officiorum. Unde apoſtolus : *Quoſdam dedit apoſtolos, quoſdam prophetas, alios vero evangeliſtas, alios autem paſtores atque doctores*. [Epheſ. 4.] Quæ omnia ad laudem hujus reginæ, ſive eccleſiæ, non eſt dubium pertinere. Quibus omnibus varietatibus velut ornamento veſtitur, eaſque, ut dictum eſt, ſibi quaſi ſponſa circumdat.

Hæc & multa alia conſiderantes nos Raphael miſeratione Divina Nicoſienſis archiepiſcopus, quia circa nationem Græcorum & Syrorum regni Cypri, quorum curam licet immeriti tenemur gerere ex ſuſceptæ officio dignitatis, tum ignorantia, tum ſimplicitate, & quod eſt deterius, eorum qui eos inſtruere tenebantur facientе malitia, multa quæ diviſionem ſapiunt ab eccleſiæ unitate, & quæ nutriunt pericula animarum plurima, inoleviſſe invenimus; ne ſanguis eorum de noſtris manibus requiratur, ſi videntes venire contra gregem, [a] noſtrum gladium, non inſonuerimus buccina, cum ſimus in ſpecula conſtituti : convocatis," &c. cogitavimus prout poſſumus contra morbos hujuſmodi remedium adhibere. Scribentes aliqua breviter circa hæc, & ea tam Græcis epiſcopis, quam [b] efforos", & aliis regni prædicti Græcis clericis, in Græca littera ſcripta tradentes, quorum tenorem inferius duximus annotandum,

1. *Quatuor epiſcopi Græci ſunt in Cypro relicti, & quod ſit eorum officium.*

In primis volumus & mandamus epiſcopis Græcis, ut diligenter conſiderent, quod ſit eorum officium : & cauſam quare, cum Latini epiſcopi ſint per Romanam eccleſiam in Cypri inſula ordinati, ipſi in eadem inſula ſint tolerati : ut & ea ad quæ tenentur, ſecurius & diligentius exequantur; & illa quæ ad ipſos non pertinent, non uſurpent. Quæ duo habentur in concilio generali, cujus verba ſunt hæc : Quia [Later. IV. cap. 9.] „ in pleriſque partibus, intra eamdem civitatem „ atque diœceſim permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios „ ritus & mores; diſtricte præcipimus, ut pontifices hujuſmodi, civitati ſive diœceſi provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitatem rituum & linguarum, Divina officia illis „ celebrent, & eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent : inſtruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque civitas ſive diœceſis, diverſos pontifices habeat, tamquam unum corpus diverſa capita, quaſi monſtrum : ſed ſi propter præſcriptas cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, „ pontifex loci catholicum præſulem nationibus „ illis conformem provida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per „ omnia ſit obediens & ſubjectus. Unde ſi quis „ aliter ſe ingeſſerit, excommunicationis ſe noverit mucrone percuſſum : &, ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio eccleſiaſtico deponendum, adhibito ſi neceſſe fuerit brachio „ ſæculari ad tantam inſolentiam repellendam. „ Circa hoc, ſalvum moderamen ſedis apoſtolicæ poſt ſecutum, Ex prædicta conſtitutione liquido patet, quod ſit epiſcoporum Græcorum officium, ſub illis quorum ſunt obſequio deputati, Divina officia celebrare, & miniſtrare eccleſiaſtica ſacramenta, eoſque inſtruere verbo pariter, & exemplo : & quæ ſit cauſa quare ſint inſtituti, ſcilicet urgens neceſſitas in prædictis. Patet etiam, a quibus ſint inſtituendi, quia videlicet a pontifice loci illius qui * taliter ſe ingeſſerit ad prædicta. Monemus igitur ac requirimus Græcos epiſcopos, & eos ſub interminatione Divini judicii atteſtamur, ut eos quorum ſunt obſequio deputati, ſecundum ſibi a Deo traditam ſcientiam, ut dictum eſt, verbo pariter & exemplo"; ſic vivendo, ut Chriſti fideles videntes eorum bona opera, glorificent [c] juxta verbum Chriſti, qui in cœlis eſt Deum

[a] Leg. habitum gladium. (marginal note partly illegible)

[b] (marginal note illegible)

* Al. aliquid deeſt.

[c] Deeſt aliquid.

pa-

patrem, & ut eorum comparatione [a] cæteri Græci dicantur, ſicut beatus Petrus Jeſu Chriſti vicarius atteſtatur. Et ut eiſdem frequenter Dei verbum proponant, oſtendendo ipſis, a quibus abſtinere debeant, & qualia agere; quæ ſint mortalia peccata, & quam ſit mortalis pœna crudelis, quantaque bona per mortale peccatum perdantur. Doceant etiam eos ſuper obſervatione mandatorum ſive decem præceptorum decalogi : quæ videlicet ſint illa, & quod ſine illis non eſt ſalus. Ait enim Chriſtus in evangelio de eiſdem, cuidam : *Hoc fac & vives*. [Matth. 19.] Item, *ſi vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*. De fornicatione autem, quam ſolutus cum ſoluta committit, quin ſit mortale peccatum, non eſt aliquatenus ambigendum : cum tam fornicarios, quam adulteros, a regno Dei apoſtolus aſſerat alienos : ſicut Dominus papa determinavit.

[a] Forte, cæteri e grege dicantur, ut 1. Pet. 5. 3. H.

2. *Quod furtum ſit damnabile, & quod reſtitutio fieri debeat.*

Furtum quoque eſſe damnabile eis oſtendant. Scriptum quippe eſt, non furaberis; non enim remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi tamen reddi poteſt. In quo Græci quaſi communiter dicuntur peccare, & in quo etiam errore eorum confeſſores eos dicuntur fovere, pro furto nullam vel modicam pœnitentiam imponentes, nec furibus reſtitutionem aliquam injungentes.

3. *Quod ſunt ſeptem Sacramenta :*

Inſtruant inſuper eos ſuper eccleſiaſticis ſacramentis, oſtendentes eis quæ ſint : videlicet, Baptiſmus, Confirmatio in fronte cum chriſmate per epiſcopum, Euchariſtia, Pœnitentia, Ordo, & Extrema unctio per ſacerdotem de oleo ſancto, & Matrimonium. Denuncient etiam eis, quod qui aliter de his ſeptem ſacramentis ſentit, quam Romana eccleſia docet & ſervat, eſt hæreticus judicandus, prout conſtitutio Domini papæ dicit.

4. *De Baptiſmo.*

Inſtruant itaque ſacerdotes vel alios, dum in neceſſitate baptizant, ſervare in baptiſmo verborum formam, a Jeſu Chriſto & ſanctis patribus inſtitutam : & ut ſciant, quod in baptiſmo ſit remiſſio omnium peccatorum : & ut omnino caveant, ne pueri ſine baptiſmo decedant. Qui enim in hoc negligentes fuerint aut remiſſi, graviſſime delinquunt, & ſunt acerrima pœnitentia corrigendi. Præcipimus etiam eis, ut ſacerdotes inſtruant, quod in unctionibus quæ circa baptiſmum fuerint, morem Romanæ eccleſiæ teneant & obſervent : videlicet, ut antequam puer baptizetur, inungat eum ſacerdos oleo ſancto cum pollice, crucem faciens inter ſcapulas & in pectore.

5. *De Confirmatione.*

Poſteà vero puer repræſentatur epiſcopo vel archiepiſcopo, ab eodem confirmandus in fronte chriſmate cruce facta, quia de his unctionibus fecimus rationem. Volumus & præcipimus, quod quilibet epiſcopus Græcus, quolibet anno in die cœnæ Domini, in civitate in qua eſt Latinus Epiſcopus, chriſma conficiat balſamo & oleo olivarum : ſimiliter faciat oleum ſanctum per ſe, & oleum infirmorum per ſe de oleo tantummodo olivarum : quæ omnia per totum annum diligenter conſervent in locis tutiſſimis atque mundis, taliter ut ad ea contrectanda manus temeraria extendere ſe non poſſit. Quibus inter presbiteros diſtributis utantur, tam in baptiſmo, quam in Confirmatione, & extrema etiam unctione. De quibus ſi anno finito aliquid ſuperfuerit, eadem die cœnæ qua nova conficiuntur, vetera comburantur, ipſorum pulveribus in ſacrarium reconditis & projectis. Ad quæ facienda ſi in libris ſuis formas non habent ſcriptas, ſecundum quas præmiſſa fieri ſtatuuntur : volumus, ut eas de pontificalibus noſtris accipiant, & habeant penes ipſos. Aliam autem, vel alio modo unctionem nolumus fieri de cætero circa puerum baptizandum, vel etiam baptizatum. Indecens enim eſt, totum puerum inungi, tam per preſbyterum, quam per laicos : & ſuperſtitioſum ac oneroſum, & quod nulli innititur rationi. Et hoc etiam nuper Dominus papa inter alia præcepit eiſdem, quod ſi non habeant circa hujuſmodi doctrinam, ſive Romanæ eccleſiæ obſervantias, eas a nobis non differant poſtulare.

6. *De Euchariſtia.*

Admoneant etiam ipſos circa Euchariſtiæ ſacramentum, quod ſive in fermento ſive azymo pane conficiant, dummodo per ſacerdotem fiat ſecundum eccleſiæ formam, non refert, cum Dominus papa dicat : dummodo credant, quod utroque modo eſt verum corpus Chriſti, quod de beata Virgine traxit, ſine quo non eſt ſalus, & per quod ſalvati & liberati ſumus : & quod qui manducat digne, ut Ipſe Chriſtus ait, habet vitam æternam : ideoque a Chriſti fidelibus haberi debet in omni reverentia & honore. Quapropter diſtricte præcipiant, tam clericis, quam laicis, ut cum ad infirmos Euchariſtia portatur, præſentes flectant genua, & eidem reverenter inclinent, dicentes hæc verba, quæ eos doceri volumus : Ave ſalus mundi, caro munda, caro ſancta, caro immaculata verus Deus, verus homo.

Epiſcopis autem injungimus, ut ipſi tantum hoc ſacramentum Confirmationis conferant, prout etiam Dominus papa determinavit. [Hæc clauſula ſine dubio pertinet ad caput præcedens.]

Domini papæ etiam circa Euchariſtiam determinationem eis præcipimus obſervare, qui ait : Sed Euchariſtiam in die cœnæ Domini conſecratam, uſque ad annum, prætextu infirmorum, ut de illa videlicet ipſos communicent, non reſervent. Licet tamen eis, pro infirmis ipſis corpus Chriſti conficere, ac per 15. dies, & non longioris temporis ſpacio, conſervare, ne per diutinam ipſius reſervationem, alteratis forſitan ſpeciebus, reddatur minus habile ad ſumendum, licet ejus veritas & efficacia ſemper eadem omnino remaneat : nec ulla unquam diuturnitate, ſeu mobilitate temporis, evaneſcat. Et ut qualibet die, maxime in Quadrageſima, quilibet parochialis ſacerdos Miſſam cantet integram, ſecundum morem ſancti Baſilii, & ſancti Joannis [b] oſaurei, niſi fuerit legitime impeditus. In diebus vero, in quibus opera fiunt ſervilia, mane cantent presbyteri Miſſas ſuas : nullus tamen ſacerdos Miſſam cantare præſumat, niſi prius cantaverit aut dixerit Matutinas. Examinentur etiam presbyteri circa Divinum

[b] Hoc eſt, Chryſoſt. H.

num officium diligenter : quia, ut intellexìmus a fide dignis presbyteris, Græci communiter parum aut nihil ſciunt de horis canonicis, & maxime matutinis : & quod periculoſius eſt, neſciunt etiam, ut dicitur, Miſſas ſuas. Volumus etiam & præcipimus, ut quilibet ſacerdos, qui poteſt, calicem habeat aureum vel argenteum, vel ſaltem ſtanneum, ad conficiendum corpus Chriſti, honorabilem & decentem; calicibus ligneis aut terreis penitus derelictis. Corporalia vero linea decentia & munda, ac pallas altaris habeant, & alia ſacerdotalia indumenta : tela etiam linea alba & munda tergant calicem interius & exterius, ſimiliter & involvant. Mulieres vero ad altaris ſervitium non admittant.

7. *De Pœnitentia.*

Quia vero circa pœnitentiæ ſacramentum nationem Græcorum & Syriorum in pluribus inordinate invenimus ſe habere; videlicet, quod aliqui nunquam, aut rariſſime, confitentur; item nec proprio ſacerdoti; item & quod aliqui ª obedientes Romanæ & Nicoſienſi eccleſiæ evitantes, inobedientes & de hæreſi notatos ſibi eligunt confeſſores, quos non eſt dubium cum eiſdem infectos eſſe hæretica pravitate; & quia contingit interdum, quod ſacerdotes infirmis vel non confeſſis, vel confeſſis ſimilibus, vel dubitantes an ſint confeſſi, præbent Euchariſtiæ ſacramentum : circa hoc volentes apponere remedium ſalutare, ſtatuimus, ut quolibet anno, circa initium Quadrageſimæ, in qualibet parochia legatur & exponatur populo conſtitutio concilii generalis; cujus tenor talis eſt.

a) Leges obedite. H.

„ Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam „ ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua „ ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter „ confiteatur proprio ſacerdoti, & injunctam „ ſibi penitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum : niſi forte de „ proprii ſacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum. Alioquin & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens „ Chriſtiana careat ſepultura. Unde hoc ſalutare ſtatutum frequenter in eccleſiis publicetur; ne quiſquam ex ignorantiæ cæcitate velamen excuſationis aſſumat. Si quis autem „ alieno ſacerdoti voluerit juſta de cauſa ſua „ confiteri peccata, licentiam prius poſtulet, „ & obtineat a proprio ſacerdote, cum aliter „ ipſe illum non poſſit abſolvere vel ligare. „ Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici, ſuperinfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati, diligenter inquirens, „ & peccatoris circumſtantias, & peccati, quibus prudenter intelligat quale debeat ei præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſalvandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo aut ſigno, aut alio quovis modo, aliquatenus prodat peccatorem : ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ caute requirat, quoniam „ qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumpſerit revelare, non ſolum a ſacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam pœnitentiam perpetuam „ in arctum monaſterium detrudendum.

Conc. Later. IV. c. 21.

Quam conſtitutionem tam ab epiſcopis, quam a presbyteris " efforos, magiſtris, capellanis, & laicis, Græcis & Syriis, ſub pœna excommunicationis præcipimus inviolabiliter obſervari. Adjicientes, quod nullus ſacerdos alicui infirmo det Euchariſtiam, & alia eccleſiaſtica ſacramenta, niſi ei conſtiterit, quod confeſſus fuerit alicui ſacerdoti, qui ad hoc poteſtatem habuerit. Qui autem contra fecerit, noſtro arbitrio acrius punietur. Inhibentes ſub eadem pœna omnibus monachis & presbyteris Græcis, ac Syriis, ne aliquo modo confeſſiones audiant, & tam clericis quam laicis, ne aliquibus confiteantur, niſi iis qui nobis in noſtra civitate & diœceſi ad audiendas confeſſiones fuerint deputati. Si quis vero contra hoc fecerit, vel ſemel in anno, ad hoc deputato, ut dictum eſt, ſacerdoti confeſſus non fuerit, & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura.

8. *Quod animarum medicus, antequam corporalis, advocetur.*

Et cum corporalis infirmitas ſæpe proveniat ex peccato, dicente Domino languido quem ſanaverat; *Vade & amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat* : moneantur fideles, ut ſtatim in principio infirmitatis, donec infirmus compos eſt mentis, advocent medicum animarum, videlicet confeſſorem, & facta confeſſione integre de peccatis, recipiat infirmus Euchariſtiæ ſacramentum : ac demum, ſi opus fuerit, advocetur medicus corporalis, & ſi neceſſe fuerit, ipſum infirmum ungat oleo quod dicitur infirmorum, omni alia unctione penitus interdicta.

Ibidem. Joan. 5.

9. *Quod ſacerdos ad infirmum vocatus cito vadat; & laici ipſum advocent tempeſtive.*

Vocatus autem ſacerdos ad infirmum, ſine mora vadat ad eum : quia ſi propter ejus moram aut defectum aliquid ſiniſtrum contingat, graviſſime punietur. Moneantur etiam laici, ut tempeſtive de die videlicet, & antequam multum gravetur infirmus, ſacerdotem requirant : ne eorum culpa infirmus ſine confeſſione aut viatici perceptione decedat : quia qui in hoc culpabilis fuerit, graviſſime peccat, & acrius punietur. Adjicimus tamen, quod ſi medicus prius ad infirmum vocatus fuerit, inducere debeat & teneatur infirmum, quod ante omnia advocet proprium ſacerdotem, cui ſua confiteatur peccata, ſub excommunicationis pœna.

10. *Nil ad medicinam ſumendum, quod in periculum vertat animarum : nec eundum ad ſortilegos, vel divinos, nec ad medicum infidelem.*

Cum autem anima ſit multo precioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibetur, ne quis pro corporali ſalute aliquid infirmo ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur. Unde qui Chriſtianus videri & eſſe voluerit, ſortilegos fugiat & divinos, ne eſſe de ſchola diaboli comprobetur. Prohibemus etiam diſtricte, ne quis Chriſtianus, ſanus aut infirmus, medicum advocet infidelem, Judæum ſcilicet aut Saracenum; ſed nec ab eo, vel de ejus

Ibid.

ejus conſilio, medicinam aliquam recipiat : quia hoc pia conſideratione in ſacris canonibus prohibetur. Nam ex hoc contingit, noſtram fidem haberi deſpectui, cum ipſi Judæi vel Saraceni in hujuſmodi Chriſtianorum uti miniſterio dedignentur, & reputent propter hoc offendere ſuam legem.

11. *Quomodo ſe habeat ſacerdos in confeſſionibus.*

Confeſſores etiam diligenter ac benigne audiant peccatores, infundentes, ut dictum eſt, vinum & oleum vulneribus ſauciati : hinc perterrentes, hinc per ſpem & veniæ fiduciam erigentes : quam graviter deliquerint, quantamque pœnam incurrerint, quantaque bona perdiderint, quantumque Deum offenderint, ipſis diſcretione debita oſtendentes; & inveſtigantes caute, ut dictum eſt, de circumſtantiis aggravantibus culpas, loco videlicet & tempore, frequentia, ſtudio, & perſonis; & ne aliquo modo, ut ſupra dictum eſt, confeſſionem revelent, omni diligentia præcaventes : alioquin pœnam prædictam poterunt non immerito formidare.

12. *De Pœnitentia injungenda.*

Qui etiam ſatisfactiones injungant peccatoribus ſecundum qualitatem delictorum & quantitatem, prout decuerit : & non inunctio quædam ſolummodo injungatur, ad inſtar imperiti medici, qui uno collyrio, omnium oculos vult curare : prout etiam Dominus papa determinavit. Confeſſores autem, pro ſimonia, furto, & uſuris, pro damnabili & mortali peccato teneantur injungere pœnitentias : qui " tales peccatores abſolvant niſi reſtitutionem promittant, ſi habeant, vel cum habuerint, unde reddant. Pro ſimplici vero fornicatione, tanquam pro mortali & damnabili, peccatoribus injungant pœnitentiam ſalutarem. Et ut tollatur quidam abuſus, qui invaluit hactenus in populo antedicto, quod videlicet conjugato ſacerdoti vel " Latinus confitentur : volumus eis ad memoriam revocare, vel potius ad eorum notitiam devenire, qualiter nuper Dominus pa„ pa circa hoc duxerit ſtatuendum : ait enim : „ Sacerdotes quoque conjugati, & alii quibus „ parochiarum cura, vel eccleſiarum parochialium regimen, per epiſcopos ſuos committitur, licite ac libere poſſint parochianorum „ ſuorum confeſſiones audire, ipſiſque pœnitentiam injungere pro peccatis.

b) f. nec tales.

a) Mendoſa hæc.

13. *De ſacramento Ordinis.*

Ad hæc volumus, & diſtricte præcipimus epiſcopis Græcis prædictis, ut ordines conferant prout Dominus papa eis mandavit, cujus verba „ ſunt hæc : Ad hoc volumus & expreſſe præcipimus, quod epiſcopi Græci ſeptem ordines, ſecundum morem eccleſiæ Romanæ, de „ cætero conferant : cum huc uſque tres de minoribus circa ordinandos neglexiſſe, vel prætermiſiſſe, dicantur. Septem vero ordines ſunt ij : hoſtiarius, lector, exorciſta, acolytus, ſubdiaconus, diaconus, & presbyter : quos ſequitur ordo epiſcopalis. Item in ordinatione presbyteri, & epiſcopi conſecratione, utantur oleo & chriſmate ſecundum formam in noſtris libris epiſcopalibus ordinatam. Quod ſi formam non habent, quam ſervat Romana eccleſia : volumus ut eamdem a nobis poſtulent, obtineant, & obſervent obtentam. Item ſciendum quod in compoſitione inita ſic habetur : Si aliquis, ſine licen„ tia Latini epiſcopi & domini temporalis, a „ Græco epiſcopo in regno Cypri ſe fecerit ordina„ ri : Græcus epiſcopus, qui taliter eum promo„ vit in regno, ab officio conferendi ordines a „ Latino epiſcopo ſuſpendatur : & taliter ordina„ tus, ad conſuetum Domini ſui ſervitium redu„ catur. Item præcipimus eiſdem epiſcopis, ut ſacerdotibus injungant, quatenus juxta verbum apoſtoli Jacobi, & domini papæ mandatum, infirmis extremam conferant unctionem.

14. *De Matrimonio.*

Doceantur præterea tam clerici, quam laici, ut circa matrimonia contrahenda credant & obſervent ea, quæ dominus papa ſuper his ordinavit, „ cujus verba ſunt hæc : Quia vero ſecundum A„ poſtolum, mulier mortuo viro ab ipſius eſt lege „ ſoluta, & nubendi cui vult in domino liberam „ habet facultatem, ſecundas & tertias, ac ulte„ riores etiam nuptias, Græci non reprehendant „ aliquatenus, nec condemnent; ſed potius illas „ approbent inter perſonas quæ alias licite ad in„ vicem matrimonio jungi poſſunt. Secundo ta„ men nubentes, presbyteri nullatenus benedi„ cant. Et quoniam apud eos conſueverunt con„ trahi matrimonia inter perſonas contingentes ſe, „ juxta eorum computationem, octavo gradu, „ qui ſecundum computationem & diſtinctionem „ graduum quam nos facimus, apud nos quartus „ habetur : ne id præſumatur deinceps, firmiter „ prohibemus, diſtricte precipientes, ut cum in „ ulterioribus gradibus licite matrimonia contra„ hantur, in prædicto quarto conſanguinitatis vel „ affinitatis gradu copulari ulterius non præſu„ mant : ſtatutum in hoc generalis concilii obſer„ vantes. Illos tamen, qui jam in gradu hujuſ„ modi contraxerint, diſpenſative permittimus „ in ſic contracto matrimonio remanere. Dum vero inter homines prædictarum nationum matrimonia fuerint contrahenda, banna ſive bannos fieri volumus in eccleſiis, ſecundum quod eccleſia Romana præcipit & obſervat eccleſia Latinorum : cum eadem ſit ratio prohibitionis, ne aliter matrimonia contrahantur apud Latinos & Græcos. Qui vero clandeſtina matrimonia contrahunt, aut conſilium vel auxilium ad hoc præbent, ſecundum conſuetudinem eccleſiarum regni Cypri excommunicationis ſe noverint vinculo innodatos; ſimiliter & ſacerdos qui clandeſtinum matrimonium celebrat, miſſam cantat, aut benedictionem, immo verius maledictionem fecerit, vinculum excommunicationis incurrit, præter graviſſimam aliam pœnam, qua nihilominus punietur.

15. *Qui ſint ipſo jure excommunicati, & quod tales frequenter denuncientur.*

Denuncientur etiam frequenter excommunicati ipſo jure omnes hæretici, quocumque nomine cenſeantur, & quod hæretici ſunt omnes, qui de ſacramentis eccleſiæ aliter credunt aut prædicant, quam eccleſia Romana prædicat & obſervat; & qui Romanam eccleſiam non credunt eſſe omnium eccleſiarum caput, atque magiſtram, ac dominum papam ſucceſſorem eſſe beati Petri, & in terris vicarium Jeſu Chriſti. Item hi Chriſtiani qui vendunt ferrum, aut lignamina, vel alias res prohibitas Saracenis, vel qui in Saracenorum navicis

navibus, aut aliis vaſis, regimen aut curam gubernationis exercent, vel quocumque officio utuntur in eis. Item denunciamus excommunicatos omnes presbyteros & diaconos Græcos, qui non fecerunt; nec facere volunt obedientiam eccleſiæ Romanæ & eccleſiæ Nicoſienſi, Item denunciamus excommunicatos omnes uſurarios manifeſtos: item omnes ſortiarios & ſortiarias, divinos & incantatores. Item omnes ª caotcos & caoteas. Item omnes qui publice in domibus ſuis manutenent & ſuſtinent ludum azardi. Item omnes illos, qui aliquo modo domos ſuas concedunt publicis meretricibus ad commorandum in eiſdem, vel poſtquam intellexerint eas tales, ipſas in ſuis domibus eſſe permittunt. Item denunciamus excommunicatos omnes piratas, ſeu curſarios, qui ſcilicet in mari, vel fluminibus, vel etiam in terra, mercatores & alios Chriſtianos ſpoliant bonis ſuis. Item receptatores ſeu defenſores eorumdem: & qui eis in ſuis maleficiis præbent conſilium, auxilium, vel favorem. Item omnes apoſtatas noſtræ diœceſis, maſculos aut feminas, qui ſcilicet dimiſſo vel abjecto habitu religionis, ſæculariter viventes, ad ſæculum ſine licentia eccleſiæ redierunt. Item omnes qui ſponſalia vel matrimonium clandeſtine contrahunt, vel etiam contraxerunt, vel qui his præſumpſerint intereſſe.

a) Incantatores & incantatrices vulgo, [illegible]. Vide Du-Cangium in Gloſſario Latino, verbo Caucus. H

16. De diſciplina abbatum & monachorum.

Volumus etiam & præcipimus, quod tam abbates Græci, quam monachi, regulam S. Baſilii quam obſervare promiſerunt, teneant inviolabiliter & obſervent, maxime circa obedientiam, continentiam, renunciationem etiam propriorum, dormiant etiam inſimul in una domo, & ſimul comedant in refectorio, & non exeant ſepta monaſterii, ſine ſui abbatis licentia vel prioris. Monachi vero vagabundi ad ſua monaſteria revocentur: nec ſe intromittant de cætero de balliis ſeu negotiis laicorum, nec vadant venatum, nec canes vel aves habeant ad venandum, nec teneant in ſuis domibus mulieres, ſervilia opera non exerceant, niſi de præcepto ſui abbatis vel prioris ſi neceſſitas vel utilitas hoc concedat. Presbyteri vero, de balliis, ſcriptoriis, ſeu negotiis aliis laicorum, ſe nullatenus intromittant. Volumus ſiquidem, ut monachi in abbatiis recipiantur libere, monachorum pactione vel conventione aliqua non adjecta.

17. Ut ſacramenta & ſimilia ſine pactionibus conferantur.

Volumus etiam & præcipimus, quod ordines, beneficia, ſepulturæ, officia, atque alia ſacramenta eccleſiaſtica, omnino libere conferantur, nullis pactionibus vel conventibus interjectis.

18. Iterum qui ſint excommunicati.

Item denunciamus excommunicatos omnes qui non reſtituunt vel reſtitui faciunt integre & plenarie decimas eccleſiæ Nicoſienſi de omnibus poſſeſſionibus, animalibus, apaltibus & redditibus ſuis: & qui inde ſemina, expenſas vel angarias ante earum reſtitutionem deducunt, vel qui in ipſis ſolvendis fraudem aliquam committunt. Item denunciamus excommunicatos autoritate domini papæ, omnes qui in clericos vel religioſas perſonas, manus injiciunt, aut injicere faciunt, violentas; vel eos incacerant, aut incacerari procurant, ſine licentia prælati ſui. Et ne aliqui per ignorantiam ſe excuſent: quoddam ſtatutum domini legati præſenti capitulo duximus inſerendum; quod inviolabiliter præcipimus obſervari. Cujus tenor talis eſt.

Venerabili patri Hugoni Dei gratia archiepiſcopo Nicoſienſi, Odo miſeratione Divina Tuſculanus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem, *&c. ut ſupra, pag. 718. uſque ad hæc verba*, conſcribi ad perpetuam rei memoriam facientes. Datum in Joppe anno Domini MCCLII. Nonas Januarii.

Sed & ne laicorum inſolentia invaleſcat, quæ jam in tantam prorupit audaciam, ut pluries intrantes Nicoſienſem eccleſiam, dum celebrantur Divina, vel fit aliqua executio officii paſtoralis, publice conclamantes, prælato, ſacerdotibus, & aliis clericis eccleſiæque miniſtris, ipſique loco & Divino cultui non modicas injurias importarint: ſtatuimus, ut quicumque laicus aut clericus de cætero prædictam Nicoſienſem eccleſiam, *&c. ut ſupra, pag. 719. uſque ad hæc verba*, ſuis judicibus relinquentes.

Capitulum vero quoddam a nobis & fratribus & coepiſcopis noſtris editum in provinciali concilio, ſimiliter duximus inſerendum ad extirpandam hæreticam pravitatem, cujus tenor talis eſt.

Et quia a pluribus annis quamplures presbyteri Græci, & monachi, in Inſula Cypri fuerunt ſuſpicione notabiles de hæretica pravitate, & pluries admoniti ut omnes hæreſes abjurarent, & maxime illam quæ damnat confectum in azymis Euchariſtiæ ſacramentum, ac redirent ad obedientiam Romanæ eccleſiæ: quoniam hoc facere contempſerunt, latitantes per loca diverſa ac fugientes, & nonnullos veneno peſtifero corrumpentes, fuerunt per prædeceſſores noſtros publice annis ſingulis excommunicationis vinculo innodati; in qua non tantum per annum ſed per plurimos annos perſtiterunt facie indurata. Nos etiam eoſdem pluries admonuimus ut redirent: quod ſimiliter facere contempſerunt. Ne igitur circa peſtem hujuſmodi negligentes inveniamur aut remiſſi: jam dictos autoritate concilii hæreticos judicamus.

19. De commerciis & negotiationibus prohibitis clericis.

Item prohibemus, ſicut in ſacris canonibus continetur, ne quiſquam clericus vel laicus, ſine manifeſta & rationabili cauſa, monaſteria ſanctimonialium adire præſumat: clericus vero aut laicus qui contrafecerit, pœnæ debitæ ſubjacebit. Item prohibemus clericis, & præcipue presbyteris & diaconibus, ne commercia vel officia ſæcularia exerceant, maxime inhoneſta: & ne ſint caſalium aut redditutum apaltatores, ballivi, aut procuratores militum: quia hoc eſt contra eorum ordinum honeſtatem, & ex hoc contingit eos capi per milites in foveas mitti, & alias tractari turpiter contra eccleſiaſticam libertatem: ipſoſque milites propterea incidere in canonem latæ ſententiæ; noſque etiam oportere contra eos procedere; unde tam contra nos, quam contra eccleſiam, moventur, licet injuſte.

20. De

20. De Miſſa & Divinis officiis.

Item prohibemus, ut, excepto die nativitatis Dominicæ, & niſi neceſſitas ſuadeat, non niſi unam Miſſam ſacerdos cantet in die.

Præcipimus etiam, prout dominus papa ſtatuit, ut ſacerdotes dicant horas canonicas more ſuo; ſed Miſſam celebrare, priuſquam officium matutinale compleverint, non præſumant. Nam promovendi ad ſacerdotium, & presbyteri qui præficiendi fuerint eccleſiarum regimini, debent examinari antea diligenter: ſed præcipue de horis canonicis, & Miſſarum officiis, ſecundum diſtinctionem temporum exequendis, ſint ſufficienter inſtructi: quia ad hoc non ſunt, niſi digni & idonei, admittendi. Cæterum unuſquiſque ſacerdos in aureo vel argenteo ſolum, aut ſaltem ſtanneo calice, ſacrificet, habens corporale de lino candidum & nitidum, & altare mundis veſtimentis opertum, vel decentibus paramentis. Mulieres autem ſervire ad altare non audeant, ſed ab illius miniſterio repellantur omnino.

21. De Chriſmate.

In chriſmatis vero confectione, ſtatutum domini PP. diſtricte præcipimus obſervari: cujus tenor talis eſt,

„ Singuli quoque epiſcopi in ſuis eccleſiis, in
„ die cœnæ Domini, poſſunt ſecundum formam
„ eccleſiæ chriſma conficere ex balſamo quidem
„ & oleo olivarum. Nam Spiritus ſancti donum
„ in chriſmatis unctione confertur: & colum-
„ ba utique, quæ ipſum deſignat Spiritum,
„ olivæ ramum ad arcam legitur retuliſſe. In-
„ telligant vero hanc eſſe formam inter alia,
„ ut ſingulis annis novum chriſma conficiant:
„ ad quod ſi doctrinam non habent, a nobis
„ poſtulent prout debent.

22. De Purgatorio & aliis quæ ſequuntur.

Item præcipimus, clerum & populum Græcorum & Syrorum, inſtrui prout dominus papa
„ determinavit, ſic dicens: Denique cum veri-
„ tas in Evangelio aſſerat, quod ſi quis in Spiri-
„ tum ſanctum blaſphemiam dixerit, neque in
„ hoc ſæculo, neque in futuro dimittetur ei; per
„ quod datur intelligi quaſdam culpas in præ-
„ ſenti, quaſdam vero in futuro poſſe ſæculo
„ relaxari; & Apoſtolus dicat, quod *uniuſcujuſ-*
„ *que opus quale ſit, ignis probabit: & cujus opus*
„ *arſerit, detrimentum patietur; ipſe autem ſalvus*
„ *erit, ſic tanquam per ignem*; & ipſi Græci ve-
„ re ac indubitanter credere & affirmare dican-
„ tur, animas illorum qui ſuſcepta pœnitentia,
„ ea non peracta, vel qui ſine mortali peccato
„ cum venialibus tantum & minutis decedunt,
„ purgari poſt mortem, & poſſe ſuffragiis ec-
„ cleſiaſticis adjuvari. Nos, quia locum pur-
„ gationis hujus dicunt non fuiſſe ſibi ab eorum
„ doctoribus certo & proprio nomine indica-
„ tum: illum quidem juxta traditiones & au-
„ toritates ſanctorum patrum, purgatorium no-
„ minantes, volumus quod de cætero apud ip-
„ ſos iſto nomine appelletur. Illo enim tranſi-
„ torio igne peccata utique, non tantum cri-
„ minalia, ſeu capitalia, quæ prius per pœni-
„ tentiam non fuere remiſſa, ſed parva & mi-
„ nuta purgantur, quæ poſt mortem etiam gra-
„ vant, ſi in vita non fuerint relaxata.

1. Cor. 13.

„ Si quis autem abſque pœnitentia in pecca-
„ to mortali decedit: hic proculdubio æternæ
„ gehennæ ardoribus perpetuo cruciatur.
„ Animæ vero parvulorum, poſt baptiſmi la-
„ vacrum, & adultorum etiam in caritate de-
„ cedentium, qui nec peccato, nec ad ſatisfa-
„ ctionem aliquam pro ipſo tenentur, ad pa-
„ triam protinus tranſvolant ſempiternam.

23. De Simoniacis.

Omni præterea diſtrictione qua poſſumus præcipimus, tam epiſcopis quam aliis ſacerdotibus Græcis, ſepulcrum & ſepulcra * terra; omniaque denique eccleſiaſtica ſacramenta omnino libere conferant, ceſſantibus conventionibus, & omnibus quæ in fraudem poſſent fieri circa hæc. Qui enim contrarium perpetrat, non eſt dubium ipſum ſimoniam committere, & eſſe cum Simone mago æterna pœna damnatum.

Locus mendoſus.

24. Ut prædicta publicentur.

Prædicta omnia per epiſcopos volumus in ſuis locis, tam clericis, quam laicis, ſaltem quater in anno exponi: congregatis ipſis in loco aliquo ad hoc apto. Hoc idem præcipimus, effores " in ſuis locis, item magiſtris, capellanis Græcis, qui ſunt in civitatibus vel alibi conſtituti.

" ſ. ephoris.

25. Caſus epiſcopo reſervati.

Volumus & ſtatuimus, quod, ſicut hactenus obſervatum eſt, majora ad archiepiſcopum, & ad epiſcopos in ſuis diœceſibus reſerventur, ut ſunt, homicidia, ſacrilegia; peccata contra naturam, inceſtus, ut eſt cum conſanguineis, vel monialibus commiſceri, ſtupra virginum, injectiones manuum in parentes, ſuffocationes parvulorum, perjuria, incendia, reſtitutio ablatorum & illigitime acquiſitorum, in ſolemnes pœnitentias imponenda. Item excommunicatos abſolvendos. Item mutationes votorum peregrinationis vel abſtinentiæ. Item perjurium ſolemniter factum in omni curia.

26. Bonifacius Papa.

Si vero iidem prælati præfatis fratribus ad confeſſiones, ut præmiſimus, audiendas electis, hujuſmodi exhibere licentiam recuſaverint; nos ex nunc ipſis, ut confeſſiones ſibi confiteri volentium libere liciteque audire valeant, eiſque pœnitentias imponere ſalutares, atque eiſdem abſolutionis beneficium impertiri, gratioſe concedimus de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis. Per hujuſmodi autem conceſſionem nequaquam intendimus, perſonis ſeu fratribus ipſis, ad id taliter deputatis, poteſtatem in hoc impendere ampliorem, quam in eo curatis, ſeu parochialibus ſacerdotibus eſt a jure conceſſa: niſi forſan eis eccleſiarum prælati uberiorem in hac parte gratiam ſpecialiter ducerent faciendam. Hujuſmodi quoque ſtatuto & ordinationi noſtris adjicimus, ut fratres dictorum ordinum, in eccleſiis & locis ſuis ubilibet conſtitutis, liberam, ut ſequitur, habeant ſepulturam; videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui ſepeliri elegerint in locis, & in eccleſiis memoratis. Verum ne parochiales eccleſiæ, ac ipſarum curati ſive rectores, qui miniſtrare habent eccleſiaſtica ſacramenta, quibus noſcitur

Eſt pars Clementinæ Dudum. de ſepultura.

de

de jure competere prædicare, ſeu proponere verbum Dei, & confeſſiones audire, fidelium debitis & neceſſariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur: autoritate ſtatuimus & ordinamus eadem, ut fratres ordinum prædictorum, de obventionibus omnibus, tam funeralibus, quam quibuſcumque, & quomodocumque relictis, diſtincte vel indiſtincte, ad quoſcumque certos, vel determinatos uſus, de quibus etiam quarta ſeu canonica portio dari, ſive exigi non conſuevit, vel non debet de jure, necnon de datis, vel qualitercumque donatis in morte, ſeu mortis articulo, aut infirmitate donantis vel dantis, de qua deceſſerit, quomodocumque, directe vel indirecte, fratribus ipſis vel aliis pro iiſdem quartam partem quam autoritate apoſtolica taxamus, & etiam limitamus, parochialibus ſacerdotibus, & eccleſiarum rectoribus, ſeu curatis, largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quod nec alii, nec aliis a quibus quarta hujuſmodi minime deberetur, ad *ipſorum* fratrum *utilitatem vel commodum*, *hujuſmodi* ſiant relicta, aut in eos *taliter* data vel donata procedant; ſeu quod in morte vel ab infirmis hujuſmodi, dandum, vel donandum fratribus ipſis exiſteret, in eorumdem dantium vel donantium ſanitate, ſibi dari [1] vel non donari procurent. In quibus per ipſos vitandis, eorum intendimus conſcientias onerare: ut ſi, quod abſit, per fratres ipſos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit, præter id quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus, etiam diſtricta ratio in extremo judicii requiratur examine ab eiſdem. Ultra portionem autem hujuſmodi nil valeant parochiales ſacerdotes, rectores, curati, & prælati exigere ſupradicti: neque illis amplius dicti fratres impendere ſint aſtricti, neque ad id a quoquam poſſint aliquatenus coerceri.

[1] Forte, vel condonari.

27. *Hoc congruit ſacerdotibus eccleſiæ, epiſcopis & presbyteris, qui grave pondus pœnitentiæ imponunt, ipſi vero minime agunt de peccatis ſuis.*

Talis ergo pœnitentia imponenda eſt peccatori, quam poſſit ferre. Accipe exemplum. Si poſueris ſuper humeros innocentis onus, quod non poſſit bajulare: neceſſe eſt, ut aut onus rejiciat, aut ſub onere confringatur. Similiter ſi peccatori grave pondus pœnitentiæ impoſueris: neceſſe eſt, aut ne pœnitentiam faciat in deſperationem cadens, aut ipſi onori ſuccombat. Melius eſt namque, ut de miſericordia arguatur ſacerdos in die judicii, quam exhibuit erga pœnitentes, quam de nimia crudelitate.

CONSTITUTIO

Qua declarantur & denunciantur excommunicati, Recitata ann. MCCLI. in magno cœmeterio eccleſiæ Nicoſienſis.

AUtoritate domini papæ denunciamus excommunicatos omnes hæreticos utriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur. Item fautores, receptatores, & defenſores eorum. Item omnes qui de eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire aut docere non metuunt, quam ſacroſancta Romana eccleſia prædicat & obſervat. Item omnes qui de cætero ſervari fecerint ſtatuta & conſuetudines introductas contra eccleſiaſticam libertatem. Item ſcriptores dictorum ſtatutorum & ſtatutarios: necnon rectores & conſiliarios locorum, ubi de cætero ſtatuta, & conſuetudines hujuſmodi editæ fuerint vel ſervatæ: & illos qui ſecundum illas præſumpſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata. Item præcipimus diſtricte, & ſub pœna excommunicationis univerſis Græcis qui ſacramenta confirmationis & matrimonii juxta morem eccleſiæ Romanæ, & eccleſiæ Nicoſienſis, receperunt, & etiam iis qui ex prædictis ſunt procreati; ut de cætero, ſemel ſaltem in hebdomada, die ſcilicet Dominica, in majori eccleſia Latinorum Nicoſienſi ad audiendum Divinum officium conveniant, & ibidem confiteantur Latino presbytero, ſaltem ſemel in anno, ſua peccata, & ab eadem eccleſia juxta morem Latinorum omnia eccleſiaſtica recipiant ſacramenta eadem de cætero, niſi forte in neceſſitate, juxta mores & ritus Græcorum nullatenus recepturi. Quod ſi aliqui, quod Deus avertat, contra fecerint, ſententiam excommunicationis, & pœnam etiam aliam, non immerito poterunt formidare. Item denunciamus excommunicatos univerſos qui Romanam eccleſiam dicunt & aſſerunt non eſſe caput omnium eccleſiarum, & eidem tamquam capiti obedire recuſant. Item omnes qui deferunt arma, ferrum, lignamina, vel alias res prohibitas, Saracenis, vel regimen exercent in eorum navibus vel galeis. Item omnes presbyteros & diaconos Græcos, qui non fecerunt, nec facere volunt obedientiam eccleſiæ Romanæ, & eccleſiæ Nicoſienſi. Item omnes uſurarios manifeſtos. Item omnes ſortiarios & ſortiarias, divinos & incantatores. Item omnes caucos & caucas. Item omnes qui publice in domibus ſuis manutenent & ſuſtinent ludum hazardi. Item omnes illos qui aliquo modo domos ſuas concedunt publicis meretricibus ad commorandum in eiſdem: vel poſtquam intellexerint eas tales, ipſas in ſuis domibus eſſe permittunt. Item denunciamus excommunicatos omnes piratas ſeu curſarios, qui ſcilicet in mari, vel fluminibus, vel etiam in terra, mercatores & alios Chriſtianos ſpoliant bonis ſuis. Item receptatores, ſeu defenſores eorumdem, & qui eis in ſuis maleficiis præbent conſilium, auxilium vel favorem. Item omnes apoſtatas noſtræ diœceſis, maſculos aut feminas, qui ſcilicet dimiſſo vel abjecto habitu religionis, ſæculariter viventes, ad ſæculum ſine licentia eccleſiæ redierunt. Item omnes qui ſponſalia vel matrimonium clandeſtine contrahunt, vel etiam contraxerunt: vel qui his præſumpſerint intereſſe. Item denunciamus excommunicatos omnes, qui non reſtituunt vel reſtitui faciunt integre & plenarie decimas eccleſiæ Nicoſienſi de omnibus poſſeſſionibus, animalibus, apaltibus, & redditibus ſuis, & qui inde ſemina, expenſas, vel angarias, ante earum reſtitutionem deducunt: vel qui in ipſis ſolvendis fraudem aliquam committunt. Recitata ſunt prædicta populo in magno cœmeterio Nicoſienſis eccleſiæ, in die Palmarum, tempore domini Hugonis Nicoſienſis electi, conſecrati, anno Domini MCCLI. nono Id. April. & eodem modo anno ſequenti.

CON-

CONSTITUTIO HELIÆ ARCHIEPISC.

De canonicis ſupernumerariis.

In nomine Domini, amen.

NOs frater Helias, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Nicoſienſis, vigilantes attente circa honores & utilitates noſtræ Nicoſienſis eccleſiæ: conſiderantes quod propter jamdudum canonicos in eadem noſtra eccleſia expectantes, ipſam noſtram eccleſiam intolerabilia oportuit ſupportare: volentes itaque prædictis, & indemnitati ipſius noſtræ eccleſiæ providere: de voluntate, beneplacito, conſilio, & aſſenſu venerabilium virorum dominorum Leodegarii de Nabinalis decani, Baliani Guecii, Antonii Marbre, & Bernardi Coſte, canonicorum & capituli noſtræ Nicoſienſis eccleſiæ, ibidem præſentium, & ad hoc ſpecialiter convocatorum, cum plures tunc non eſſent in eadem noſtra eccleſia canonici reſidentes, nec in loco, ubi citari vel vocari deberent: præſenti noſtra conſtitutione ſancimus, ſtatuimus, & ordinamus, quod de cætero nullus canonicus, quantumque ſit in ſacris ordinibus conſtitutus, ſub expectatione præbendæ vocem in capitulo & ſtallum in choro ſibi debeat vendicare: nec amucias deferre de vario, ſeu profeſtis duplicibus aliquid de ſecreta noſtra, vel aliunde, vel exenia aliqua recipere, nec in aliquo ſe tanquam canonicus intromittere, donec præbendam fuerit pacifice aſſecutus. Et prædictam noſtram conſtitutionem mandamus, & volumus debere de cætero inviolabiliter obſervari: non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus ipſius eccleſiæ, retroactis temporibus obſervatis.

ORDINATIONES SEU INSTITUtiones

domini Odonis Tuſculani epiſcopi apoſtolicæ ſedis legati in regno Cypri, an. M. CC. XLVIII.

Odo miſeratione divina Tuſculanus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in Domino.

COnſiderantes quod diſpenſatio nobis credita eſt, unde væ nobis ſi tacuerimus, vel ſi non ſparſerimus, ad Nicoſienſem eccleſiam perſonaliter accedentes, ibidem viſitationis officium impenſuri. Quia juxta canonicas ſanctiones, viſitationis officium exercentes, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi debent intendere: poſt prædicationis & exhortationis a nobis verbum propoſitum, prout Dominus miniſtravit, tam venerabilem patrem E. archiepiſcopum in verbo ſacerdotis, quam perſonas & alios canonicos & clericos ejuſdem eccleſiæ aſtrinximus juramento, quod ſuper his quæ correctionis vel reformationis bono in capite, aut in membris, ac ſtatu ipſius eccleſiæ, indigent, nobis quam ſcirent dicerent veritatem.

I. Itaque quia circa ſtatum eccleſiæ quædam per inquiſitionem factam invenimus reformanda, quædam etiam corrigenda; in primis quoniam quod ſalubriter a ſanctis patribus extitit diffinitum: ut videlicet ſynodus ſeu epiſcopale concilium bis in anno certis temporibus ad correctionem exceſſuum, & morum informationem, necnon & provinciale concilium annis ſingulis celebretur, in quo de his quæ pertinent ad totius provinciæ bonum ſtatum communiter ordinetur, majoreſque inſuper audiantur querelæ, in tota Cypri eccleſia, non ſine culpa maxima invenimus omnino neglectum: diſtricte præcipimus, ut tam epiſcopalis ſynodus, quam provinciale concilium, in eccleſia regni Cypri de cætero annis ſingulis habeantur: in quibus ea diligenter & devote tractentur, quæ in ſacris ordinibus continentur, & ad pacem & ſalutem pertinent animarum. Caveant autem tam archiepiſcopus, quam epiſcopi regni Cypri, ne noſtrum præceptum negligant in hac parte: quia ſi in hoc eorum aliquem amplius culpabilem invenerimus, poterunt non immerito formidare, ne ab eis exigamus culpam tam præteritam quam præſentem.

II. Et licet fuerit in Lateranenſi concilio ſalubriter ordinatum, ut in ſingulis cathedralibus eccleſiis, de grammatica, & in metropolitanis ſimiliter, & nuper, de theologia, habeantur magiſtri, qui alios inſtruant ignorantiam effugere in ſeipſis, quæ eſt mater cunctorum errorum, & imbuere alios ſcientiæ margarita; & hoc tamen ſtatuto tam utili nullus aut modicus in regno Cypri fructus provenerit hactenus, cum, ſicut dolentes referimus, illud ibidem vix aut nunquam extiterit obſervatum: propter quod præter tantæ tranſgreſſionis culpam, qua graviter offenderunt oculos majeſtatis Divinæ, timendum valde eſt hoc negligentibus, quod procul dubio ab eis ratio diſtrictiſſime exigetur pro animabus, tam illorum, quam *ſuorum ſubditorum, cum eſſent cæci & cæcorum duces, cum his quos duxerint lapſi ſunt in foveam infernalem; quam illorum etiam quos duxerint. Quos etiam tanto minus conſtat excuſabiles eſſe in hac parte, quanto a locis in quibus ſuper prædictis habetur ſtudium, remotiores exiſtunt, cum vel paupertate coacti, vel locorum diſtantia, aut difficultate viarum territi, vel maris periculo, illuc ubi ſtudetur, pauci, vel nulli, de his partibus ire audeant ſive poſſint. Volentes igitur morbo tam gravi ac periculoſo celeri remedio ſubvenire, ne & nos etiam hoc negligentes cum negligentibus condemnemur: diſtricte & ſub interminatione Divini judicii præcipimus archiepiſcopo Nicoſienſi, quatenus omni mora, excuſatione, aut difficultate poſtpoſitis, magiſtros de theologia & grammatica in civitate Nicoſienſi de cætero eſſe faciat & docere, quibus provideatur juxta ſtatuta concilii antedicti. Et nihilo minus, ſi opus fuerit, ut omnis impedimenti tanti boni tollatur materia, amplioribus beneficiis inducantur, quos gratis docere volumus, ne aliquo exactionis timore ſcholares ſe ſubtrahant a diſcendo: & hæc eadem præcipimus ſuffraganeis eccleſiæ Nicoſienſis circa magiſtros grammaticæ facultatis.

III. Ad hæc, tam archiepiſcopo quam epiſcopis, aut vicariis eorumdem, diſtrictiſſime prohibemus, ne ad excommunicandum ſint faciles, aut ex levi cauſa excommunicationis ſententias fulminent in ſubjectos: quia ex hoc ſubrepit contemptus clavium, & multa pericula proveniunt animarum.

IV. Cæterum quia totum quidquid agimus ad hoc debet tendere, ut animarum provideatur ſaluti: præcipimus tam archiepiſcopo, quam epiſcopis, ut in ſuis eccleſiis magiſtros cappellanos, qui curam teneantur agere animarum, non ſicut hactenus omnino illitera-

teratos inſtituant, ſed potius tales qui alicujus ſaltem litteraturæ exiſtant, ut artium artis, curæ videlicet animarum, aliquam peritiam habeant, & tanquam dociles ad ſtudium excitentur: quos perpetuo volumus in ſuis remanere officiis, niſi juſta cauſa quocumque ipſos exigat amoveri. Quibus etiam volumus in Nicoſienſi eccleſia quadraginta, & in aliis viginti quinque Byſantios albos, ultra id quod nunc de more percipiunt, ut honeſtius ac libentius ſerviant, exhiberi: & etiam ut propter victus tenuitatem non compellantur extendere ad illicita manus ſuas.

V. In aliis etiam parochiis, tam civitatum quam diœceſum, idonei & perpetui inſtituantur presbyteri: quibus, ne in opprobrium cleri mendicare cogantur, & ſe propter inopiam a ſuis parochiis abſentare: præcipimus, ut cuilibet conſueti redditus, ſine diminutione aliqua aut difficultate, debitis temporibus perſolvantur: & ut quælibet parochia, ornamenta decentia, & libros, & calicem argentum habeat, jubemus diſtricte. Et quia intelleximus a pluribus fide dignis, quod paucæ ſunt parochiæ Latinorum in diœceſi Nicoſienſi, propter quod nonnunquam plura proveniunt pericula animarum: volumus, & præcipimus Nicoſienſi archiepiſcopo, ut ad præſens unam de novo ſtatuat parochiam in caſali ſuo de Fandia, vel ibi prope, ubi magis cognoverit expedire.

VI. Ut autem tam perſonæ, quam canonici, aſſiſii, & alii clerici, propter moram aut difficultatem ſolutionis eorum quæ percipere debent, occaſionem nullam habeant ſe a Divinis, ſeu eccleſiæ officio ſubtrahendi: diſtricte præcipimus, ut ea quæ conſueverunt percipere, ipſis integre ſuis temporibus & ſine difficultate qualibet perſolvantur: quia non eſt minima pœna, non ſolum frequenter, ſed vel etiam quotieſcumque, reſpicere ad manus alienas.

VII. Quia vero ex eo quod cedentibus vel decedentibus eccleſiarum prælatis, vix invenitur aliquis qui poſſeſſiones, redditus, aut jura noverit eccleſiarum, nonnunquam contingit eccleſiis circa ſua jura multa pericula provenire: ut contra morbum hujuſmodi ſalubriter provideatur eccleſiis, ordinamus atque præcipimus tam archiepiſcopo, quam epiſcopis, & aliis prælatis eccleſiarum regni Cypri, quatenus infra duos menſes, omnes poſſeſſiones, redditus, atque jura eccleſiarum ſuarum inveſtigent diligenter, & fideliter atque diſtincte conſcribant, tradantque ſuis capitulis unam ſcripturam ſuo ſigillo munitam, in ſuis archivis diligentius conſervandam, aliamque ejuſdem tenoris ipſi conſervent ſimiliter ſigillatam.

VIII. Adjicimus etiam antedictis, ut tam archiepiſcopi, quam epiſcopi, ſolicitius & libentius, quam huc uſque fecerint, Divinis atque ſpiritualibus rebus intendant, & his quæ ad ſalutem pertinent animarum: ſpiritualia temporalibus præponentes, & non e converſo, ordine perturbato. Quia ſi hoc fecerint quod jubemus, juxta veritatis verbum hæc omnia adjicientur, dum primo tam ſibi quam ſuis ſubditis quæſierint regnum Dei.

IX. Ad hoc, quia aliquando, ſicut dicitur, decanus fuit in Nicoſienſi eccleſia, licet hoc in dubium revocetur, & præcipue quia invenimus quod dicta eccleſia maxime indiget hujuſmodi perſonatu: ſtatuimus, ut in Nicoſienſi eccleſia de cætero ſit dignitas decanatus, percipiatque decanus quantum duo canonici, & habeat curam animarum, perſonarum, canonicorum, & clericorum eccleſiæ memoratæ. Juriſdictionem tamen aliquam contentioſam non habebit. Sitque major perſona poſt archiepiſcopum, tam in capitulo, quam in choro: vigiletque circa bonum & honeſtum ſtatum, tam ſpiritualium, quam temporalium omnium, eccleſiæ ſupradictæ. Volentes, ut idem decanus in Nicoſienſi eccleſia ad reſidentiam continuam teneatur: & ut ſuper hoc in ſui receptione præſtet corporaliter juramentum. Si vero qui electus fuerit in decanum, ſacerdos non fuerit: in inſtitutione ſua jurabit, quod infra annum in ſacerdotem ſe faciat promoveri. Cum vero decanus receptus fuerit, archiepiſcopo Nicoſienſi homagium facere teneatur. Decani vero electio ad capitulum pertineat, ita quod de ipſius gremio eccleſiæ fiat: confirmatio vero & inſtitutio, ad archiepiſcopum pertinebit.

X. Verum quia invenimus, quod antiquitus, quando longe minus abundabat in redditibus eadem eccleſia, ſexdecim fuere in ea canonici, licet poſtea paulatim per negligentiam hujuſmodi numerus multum extiterit diminutus, quamquam multum excreverint, ſicut comperimus, redditus eccleſiæ memoratæ: ſtatuimus, ut in eadem eccleſia de cætero XII. canonicorum numerus habeatur; qui ſi non reſideant, nihil percipiant de eadem, niſi de licentia archiepiſcopi, cum conſenſu capituli, fuerint abſentes cauſa ſtudiorum, aut captivi ab hoſtibus teneantur, vel pro negotiis eccleſiæ, aut capituli, ſi cum archiepiſcopo cauſam habeant, abſentes fuerint: & tunc ſolus conſenſus capituli exigatur. Poterit autem archiepiſcopus unum aut plures ſecum habere de ſuis canonicis, & ſimiliter epiſcopi, juxta canonicas ſanctiones. Inſuper ordinamus, ut poſt mortem canonici ejuſdem eccleſiæ, alius canonicus ſubſtitutus eidem, & reſidens, integre percipiat omnia ſicut ſuus perceperat prædeceſſor.

XI. Ad hoc ut penſum ſuum omnes jugiter in eccleſia, ubi beneficium percipitur, Deo reddant, niſi cauſa probabili excuſentur: ſtatuimus, ut canonicus qui de aliquo ſibi aſcripto defectum fecerit, in ſex denariis pro vice qualibet puniatur. Aſſiſius vero, qui ſecundum tabulam in defectu fuerit, vel horis defuerit, diſtrictius corrigatur.

XII. Et quia Nicoſienſis eccleſiæ ordinarium, prout intelleximus, in multis deficit, propter quod in eadem eccleſia frequenter contingit ſervitium fieri perturbate: præcipimus, ut ad * alicujus magnæ, & ſæcularis eccleſiæ regni Hieroſolymitani, dictum ordinarium reformetur; & ut in diebus profeſtis in matutinis lectiones legantur in medio choro, non in pulpito, de quo ab his qui ſunt in choro parum auditur aut nihil.

* Deeſt ſeu exemplum.

XIII. Cumque etiam invenerimus, aliquando fuiſſe ab eccleſia Cypri in provinciali concilio ſtatutum, ut canonici Nicoſienſes in ſua eccleſia, per ſe vel per vicarios, faciant ſeptimanas, & hoc fuiſſe neglectum: nos juſtum reputantes & ſanctum, ut qui ſentit commodum, expers minime ſit laboris, hoc idem in eadem eccleſia præcipimus de cætero inviolabiliter obſervari. Sed volumus, ut per vicarium non canonicum tunc ſervire poſſit canonicus, cum ſecundum conſuetudinem Nicoſienſis eccleſiæ, vel aliarum eccleſiarum regni Hieroſolymitani, perſona canonica alicui ſervitio ſpecialiter deputetur.

XIV. Volumus etiam, ut perſona duos clericos non aſſiſios, & canonicus unum, in domo ſecum teneant: qui & eos aſſocient, & ex quibus numerus ſervientium in eccleſia augmentetur.

XV. Inhibemus præterea, ne aliquis chorum ingrediatur poſt primum *Gloria patri* primi pſalmi: & ne ingreſſus, ante finem illius horæ, ſine cauſa rationabili exeat: vel in choro loquatur, niſi de his quæ pertinent ad officium, quod tunc fiet: ſed nec diſcalceatus aut ſine caligis quiſquam in choro compareat, ſive in habitu inconſueto, vel etiam inhoneſto. Quod ſi quis, circa hoc quod de choro, vel ejus honeſtate ſtatuimus, deliquerit: per cantorem, ſi fuerit in minoribus ordinibus, vel per Decanum, ſi fuerit in majoribus ordinibus, corrigatur: ſalvis tamen aliis juribus & honoribus cantori Nicoſienſi, ſecundum conſuetudinem in eadem eccleſia hactenus obſervatam.

XVI. Quia vero, præſertim ſecundum hæc mala tempora, maximam decet circa ſigilli cuſtodiam diligentiam adhibere: volumus, ut ſigillum capituli ſub duabus cuſtodiatur clavibus, quæ aliquibus diſcretis de capitulo per ipſum capitulum committantur: quas ſine difficultate, cum voluerit capitulum, repetere poterit aliis de capitulo committendas.

XVII. Inſuper comperimus, quod tamen ægre ferimus, non ſine præſumptione damnabili & ſcandalo laicorum, in Nicoſienſi eccleſia jam pro conſuetudine obſervatum, quæ dicenda eſt potius corruptela, ut cum proceſſio pro mortuo petitur, ante omnia certa pecunia vel fidejuſſores, aut pignora exigantur; ſimiliter pro campanarum pulſatione, & foſſa pro mortuo facienda; & etiam tam in ſponſalibus, quam in matrimoniis contrahendis, & dum pueri baptizantur, clericus unum byſantium vel plures, de cereo quem ad honorem portant laici violenter aufert, ſicut nobis extitit intimatum. Quæ omnia & ſingula, ſive ſimilia, tanquam pernicioſa diſtrictiſſime prohibemus: volentes, ut omnino nihil pro hujuſmodi aut ſimilibus exigatur. Sed præcipimus, ut omnia exhibeantur liberaliter atque gratis. Quod ſi contingat, laicos circa hujuſmodi laudabiles conſuetudines non ſervare: ad illud compelli poterunt, juxta ſtatutum habitum ſuper hoc, ut fuerit rationis.

XVIII. Quamquam autem lumen luminum, quod *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, luce materiali non egeat: pia tamen fuit ſtatutum devotione, ut noſtri redemptoris corpus ad infirmatum deportari contingit, ipſum ob ſui reverentiam lumen materiale præcedat; nec tamen ad hoc tam modicum, in eccleſia Nicoſienſi eſt aliquis certus redditus deputatus. Unde, quod non ſine rubore referimus, contingit ut pro hujuſmodi habenda candela, pro eccleſia mendicetur. Nolentes itaque in hac parte Jeſu Chriſti ignominiam ſuſtinere: præcipimus, ut antequam cera, quæ provenit eccleſiæ, dividatur, tantum ad hunc uſum accipiatur de ea, ut ei qui dat omnia detur aliquid, quod commode ſufficiat, uſque ad partitionem ſequentem.

Joan. 1.

XIX. Invenimus etiam, quod canonici Nicoſienſis eccleſiæ in ſui receptione jurabant, ſecreta capituli, & jura eccleſiæ conſervare. Sed quia jamdudum id neglectum extitit: præcipimus, ut qui non juraverunt jam recepti, & qui recipiendi deinceps fuerint, præſtent hujuſmodi juramentum. Non tamen intelligimus, ut in expenſis propriis canonicus jura eccleſiæ ſuæ proſequi teneatur, vel ſolus: ſed ut majori & ſaniori parti capituli, cum oportet, in his conſentiat bona fide.

XX. Cum autem, ſicut accepimus, novi panni ſerici, qui in lectis mortuorum apud Nicoſienſem eccleſiam ſive in ejus cœmeterio ſepeliendorum ponebantur, cedebant ad ipſius ornatum eccleſiæ, & hoc fuiſſe a paucis temporibus immutatum: volumus, ut de cætero, prædicto uſui ſine diminutione aliqua deputentur.

XXI. Licet autem ſancti Dei ſint a tota eccleſia honorandi, ſuper quos poſt Chriſtum ſua jecit fundamenta: ſpecialiter tamen ibidem eorum eſt habenda memoria veneranda, ubi vitam finiere temporalem, adipiſcentes æternam. Cum igitur non a multos apud Cyprum ſanctos legamus ad dominum migraſſe, videlicet Barnabam, Epiphanium, Hilarionem, Nicanorem, a Titicum, Jaſonem, & Spiridionem, Aymonem & Alexandrum, Potamium & Nemeſium; & pro tribus illorum tantum in Nicoſienſi Eccleſia, intellexerimus novem fieri lectiones: nolentes, ut aliis honor debitus ſubtrahatur, præcipimus, ut per omnes eccleſias Latinorum in Cypro, in die feſto cujuslibet prædictorum fiant novem lectiones de martyribus ſive confeſſoribus, prout decet.

a ſ. nonnullos.

a Lege Tychicum ex martyrologio Rom. 29. April. H.

XXII. Et ut quantum poſſumus provideamus, ne quid deſit cum ſacerdotes oportet offerre hoſtiam ſalutarem, quando maxime offerentem cor decet habere pacatum: volumus ut cum capellanum, quem venerabilis E. Nicoſienſis archiepiſcopus inſtituit, ut tam pro ſe quam pro ſuis prædeceſſoribus celebret, & Aſſiſium qui tempore vicis ſuæ in eccleſia Nicoſienſi celebrat pro defunctis, oportebit cantare, utrique ad ſerviendum ſibi in Miſſa, aliquis de ſubdiaconis, vel acolytis, per ſeptimanas viciſſim per tabulam ſive matriculam deputetur.

XXIII. Ne autem prædicta per ignorantiam aut oblivionem aliquatenus negligantur: volumus, ut tam archiepiſcopus, quam capitulum, ſub noſtro ſigillo ea recipiant duplicata: quorum unam ſcripturam archiepiſcopi, qui pro tempore fuerint, cuſtodiant; altera vero penes capitulum conſervetur. Et nihilominus in aliquo magno ipſius eccleſiæ libro, in fine vel in principio tranſcribantur: ut eorum copia & notitia ab omnibus de eccleſia facile habeatur.

Actum anno Domini MCCXLVIII. menſe Martio.

CONSTITUTIO ODONIS LEGATI

Contra Simoniacos.

Lata in concilio provinciali Syriæ an. M.CC.LIV.

Venerabili in Chriſto patri H. Dei gratia archiepiſcopo Nicoſienſi, vel ejus vicariis: Odo miſeratione Divina Tuſculanus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

NOverit paternitas veſtra, nos zelantes animarum providere ſaluti, volenteſque tollere ſcandalum laicorum, & quaſdam conſuetudines abuſivas, quæ per partes ciſmarinas invaluerunt, & per quas decoloratur honeſtas eccle-

eccleſiæ, de conſilio & conſenſu prælatorum Syriæ nuper edidiſſe quædam ſtatuta, quorum tenor talis eſt.

Legitur quod primus gradus innocentiæ, eſt odiſſe nefanda: nec prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato. Hinc eſt quod propheta petens mundari ab occultis propriis, precatus eſt ut ei parcatur ab alienis peccatis: quæ habenti poteſtatem corrigendi, fiunt propria, ſi ea corrigere negligat vel omittat. Nos igitur præcavere volentes, ne nobis aliena crimina imputentur, cum nobis, licet indignis & inſufficientibus, ex injuncto officio incumbat evellere & deſtruere, diſperdere & diſſipare vitia, & ædificare & plantare virtutes: quædam quæ non plantavit pater cœleſtis, intendimus evellere ex agro, cujus cuſtodia nobis a Domino eſt commiſſa.

Frequens neenon & aſſidua nos querela circumſtrepit, & in tantum clamor adſcendit contra clericos ciſmarinos, quod ipſum diſſimulare ulterius ſine ſcandalo non valemus, nec ſine periculo tolerare. In multis ſiquidem caſibus deformatur & decoloratur honeſtas eccleſiæ ciſmarinæ, derogaturque ſtatutis ſanctorum patrum, per quaſdam abuſiones, & perverſas conſuetudines, quæ debent dici potius corruptelæ. In nonnullis enim eccleſiis ciſmarinis delinquunt clerici contra eccleſiaſtica ſacramenta, exponendo ea venalia: quod fieri non poteſt ſine vitio ſimoniacæ peſtis; quæ ſicut ſua magnitudine alios morbos vincit, ita ſine dilatione, mox ut ejus ſigna clamerint, debet de Dei eccleſia eliminari radicitus & propelli. Dicitur enim, quod cum quis elegerit ſepulturam in cœmeterio ſancti Nicolai Acconenſis, vel alibi in cœmeteriis in ciſmarinis partibus conſtitutis: canonici ſeu clerici proceſſionaliter proſequi nolunt corpus defuncti, niſi pro proceſſione certum ſtipendium habeant, quod poſtmodum inter ſe dividant: ſocietatis humanæ vinculum contemnentes & fidei, quæ quadam fraternitate nos unit, & mutua ſervitia nos admonet gratis ad invicem impartiri. Item cum propinqui defuncti faciunt fieri aliquod monumentum lapideum in cœmeterio ſubtus terram, coguntur ſolvere unam litram olei, quæ continet XV. quarteronos, vel aliud precium, clericis eccleſiæ ad quam ſpectat illud cœmeterium, nec aliter ſine precio poſſunt ſuper hoc licentiam obtinere. Item cum in cœmeteriis monumentum, ſive ædificium fit per aliquem, qui quandoque alicubi ad hoc eſt ſpecialiter conſtitutus, vel alium: ipſe certum pretium recipit pro labore, de quo duas partes recipit pro labore, & tertiam recipit eccleſia cujus eſt cœmeterium: & quandoque aliam portionem. In quibus duobus articulis proximis terram ſanctam miniſtri eccleſiæ, in qua talia fiunt, videntur vendere: immemores ejus, quod dum Abraham ab Ephron ſepulcrum ad humandum corpus ſuæ conjugis precio poſtularet, Ephron primo precium accipere renuit, ne commodum ex cadavere videretur conſecutus. Si ergo tantæ conſiderationis vir paganus fuit, quanto magis nos ſacerdotes & clerici, qui fideles ſumus, hoc facere non debemus? Item quidam, ut dicitur, pro puero baptizando, cum portatur ad fontes, certum precium exigunt: & pro alba, ſive veſte candida, quæ ſacra veſtis eſt, ſi indigenti vel non habenti pro puero baptizando accommodetur; certum ſimiliter precium exigunt, licet poſtmodum reſtituatur eiſdem. Item & cereum, qui propter honorem baptizati ac parentum ad domum eorum cum puero accenſus deportatur, exigere, nec aliter deportare permittunt, niſi prius cautione recepta quod reſtituatur eiſdem, licet neutrum iſtorum inter oblationes neceſſarias numeretur. Item pro ſponſalibus contrahendis exiguntur a prælatis quibuſdam tres ſolidi, ſive [a] raboinus unus, vel aliud precium: nec volunt aliter ſuam preſentiam exhibere. Item & cum matrimonium volunt contrahentes in facie eccleſiæ ſolemnizare, quadraginta tres denarii, vel aliud precium primitus extorquetur ab eis: nec aliter volunt prælati quidam ad ea ſuum officium aut miniſterium exhibere, vel facere ſolemnitates, vel concedere ut fiant. Item & pro officio circa celebrationem nuptiarum impendendo, quoddam ferculum & duas phialas vini, vel aliquod ſimile precium, a nubentibus exigunt & extorquent. In quibus prædictis multum offendunt canones, & eccleſiaſticæ derogant honeſtati: cum ſecundum beatum Gregorium, dignum ſit, ut ſicut ordines, prælaturas, & beneficia eccleſiaſtica gratis accipiunt, ita ea quæ ad eorum ſpectant officium, gratis diſtribuere petentibus teneantur.

[a] Moneta [illegible] in regno Hieroſolymitano & Cypri, [illegible] Du Cangio in Gloſſario.

Item aſſeruntur quidam ſacerdotes, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, ſub colore ſervitii tenere ſecum in domibus propriis quaſdam mulierculas, cum quibus inhoneſte, ut dicitur, aliqui converſantur; vel per ipſarum miniſterium, aliarum ſubintroductio aliquibus procuratur. Item & aliud vitium irrepſit apud quoſdam, quod quando aliqui contrahere volunt per verba de futuro ſponſalia, pœna pecuniaria de matrimonio contrahendo apponitur: & quandoque certum tempus præfigitur, infra quod contrahi matrimonium debeat; & plerumque fit ſine temporis præfinitione. Et cum certum tempus apponitur, ſi non contrahant infra illud, quamvis poſtmodum velint contrahere, pœna propterea præfixa petitur a prælatis eccleſiæ, compelluntque partes ad ſolvendum ſibi ipſam, in utilitates proprias convertendam. Item ſi poſt contracta ſponſalia de futuro, pœna appoſita de matrimonio contrahendo, contrahentes ſe ad invicem velint abſolvere: petitur a prælatis pœna appoſita, & ab utraque parte in ſolidum extorquetur. Et ſi unam diſſentire contingat, altera conſentiente: petitur pœna a diſſentiente, & compellitur ad ſolvendum. Et plerumque etiam ab illo qui contrahere conſentit, licet alter diſſentiat, pœna ſolita, vel pro parte exigitur: quod ſatis crudele & avarum eſt, ut innocens puniatur. Et in his caſibus nituntur infringere ſacras conſtitutiones, quæ matrimonia debere eſſe libera decreverunt: cum nihil ſit, in quo magis conſenſus liber & pacificus debeatur; nec locum habeat conſenſus, ubi metus vel coactio intervenit, quæ quodammodo partibus ingeritur, cum hujuſmodi exactio intercedit; & ubi conſenſus cujuſquam requiritur, oportet quod omnis coactionis materia repellatur. Si enim timore cogente dicat contrahens, ſibi placere quod diſplicet: ſæpe ſequitur exitus, qui de invitis ſolet nuptiis provenire. Et in hoc caſu reſponſum eſt de quadam, quæ contrahere renuebat, quæ monenda eſt potius quam cogenda: cum coactiones, difficiles ſoleant exitus frequenter habere. Quare patet, quod pœnæ exactio circa matrimonia, odioſa & inhoneſta eſt, & in avaritiæ radice fundata, & ideo reprobanda: cum ea quæ eccleſiaſtica proviſio ordinavit ad pacem & concordiam, & pro periculis evitandis, clerici trahant ad noxam. Et abominabile eſt abſurdum, ut quod in aliis condemnat eccleſia, ſibi ad compendium trahat. Et videntur tales qui hujuſmodi pœnas exigunt, ex fidei ruptione ac perjuriis gratulari, propter emolumentum quod conſequuntur ex eis; vel malos exitus nuptiarum appetere, ad quas compellunt per coactiones hujuſmodi renitentes, & etiam plerumque [a] volentes, quod eſt iniquum. Inſuper quod aliis prohibemus ut malum & illicitum, indecens eſt, ut illud licere nobis clericis exiſtimemus: & in eo quod ab aliis exigere tenemur, nobis parcere non debemus.

a) Forte potius, dolentes H.

Item & a quibuſdam inolevit quoddam abominabile & horribile: videlicet quod celebratis ſolemnitatibus nuptiarum, ſtatim quidam clericus eccleſiæ, in qua ſolemnizatum eſt matrimonium, portans aquam benedictam, cum pervenerit ad portam domus in qua debent ſe recipere nubentes, tenens quandoque candelas accenſas in manibus, ponit eas ſub conjugatorum pedibus, & accipit pro hujuſmodi tam improbando officio, XXI. denarios, vel aliud precium: quod ſortilegii vitio carere non dubitatur, quod improbatum eſt & canonibus inimicum, cum ſecundum canonicas ſanctiones, arioli, aruſpices, incantatores, ſortilegi, atque cæteri ſectatores hujuſmodi abuſionum quæ a zabulo inventæ dicuntur, eliminandi ſint ab eccleſia, quæ ſine macula & ruga eſt.

Nos igitur attendentes, quod hoc ſolum quod irreprehenſibile eſt ſancta defendit eccleſia, item quod cito ſequitur lepra mercedem, & pecunia male acquiſita corpus animumque commaculat, & quod inexpiabilis eſt venditi culpa myſterii: conſiderantes etiam, quod licet frequenter prohibitum ſit a ſanctis patribus, ne pro ſepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, chriſmatis oleique perceptione, baptizandis conſignandiſque fidelibus, ſeu quibuſcumque aliis ſacramentis eccleſiaſticis, precium aliquod exigatur, nondum tamen ceſſatur, nec proficiunt ſtatuta ſanctorum apud quoſdam, putantes hoc ſibi licere, quia ex longa conſuetudine extitit hoc obtentum, nec attendentes, quod tanto ſunt graviora peccata, quam diutius infelicem animam detinent alligatam: cum ſcire debuerint, quod gratia, ſi non gratis datur vel accipiatur, non eſt gratia. Idcirco nos eorumdem ſanctorum patrum ſequentes veſtigia, autoritate domini papæ qua fungimur: ſtatuimus, decernimus, & irrefragabiliter ſancimus, & in virtute obedientiæ præcipimus, ut de cætero pro ſepulturis, proceſſionibus mortuorum, & exequiis ac monumentis eorum, benedictionibus nubentium, chriſmatis oleique perceptione, baptizandis conſignandiſque fidelibus, alba, cereo, ſeu aliis quibuſcumque ſacramentis eccleſiæ, nihil penitus per perſonas eccleſiaſticas, pacto aut conventione præcedentibus, exigatur; ſed gratis accepta dona Chriſti, gratuita diſpenſatione donentur: & conſuetudines prædictas, quæ potius corruptelæ ſunt reprobamus. Si tamen ex poſtfacto gratuitum aliquid offeratur, vel ex devotione fidelium; ſponte oblatum recipi non vetamus. Volumus tamen & præcipimus, ut albæ ſolicite requirantur (ne per malitiam hominum & aſtutias diaboli, in uſus illicitos convertantur) in uſus eccleſiaſticos applicentur. Et id quod de quinque candelis fit, in perpetuum reprobamus.

Circa exactionem vero pœnarum pecuniarium quæ vulgariter appellantur repetailles, vel aliorum, quocumque nomine cenſeantur quæ in matrimoniis & ſponſaliis apponuntur, quia uſitatum eſt malum, & majoribus inolitum, majoriſque quæſtus, & ob hoc difficilius evelli timetur: ſtatuimus & ſancimus, ut ſi quis de noſtra legatione, poſtquam præſens ſtatutum ad notitiam ipſius pervenerit, contraire præſumpſerit, vel fraudem aliquam circa hoc adhibuerit, ex eo tempore ſe noverit ipſo facto ab officii executione ſuſpenſum. Sed ne crimina remaneant impunita, volumus ut parti reſilienti, pro perjurio vel fide rupta, per prælatum loci pœnitentia competens imponatur. Interdicimus etiam, ne quis infra terminos noſtræ legationis conſtitutos, pro ſponſalibus faciendis, vel ſolemnizandi matrimonium licentia concedenda, exigat raboinum, ſeu aliquod aliud precium. Inhibemus etiam, ne pro celebratione matrimonii quadraginta tres denarii, vel aliquod aliud precium exigatur. Quod ſi quis auſu temerario contra aliquam duarum iſtarum inhibitionum aliquid exigere præſumpſerit, ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ uſque ad XX. dies continuos noverit ſe ſuſpenſum.

Verumtamen ut animarum periculis occurramus, venerabilibus patribus, patriarchis, archiepiſcopis & epiſcopis infra terminos noſtræ legationis conſtitutis, vel eorum vicariis, ſi præſentes non fuerint, concedimus poteſtatem abſolvendi a ſententiis antedictis eos, qui in ſuis civitatibus & diœceſibus incurrerint ſententias antedictas. Ita tamen, quod antequam eis abſolutionis beneficium impendatur, præſtito juramento caveant, quod de cætero talia non attentent: & precium exactum reſtituant iis, a quibus exegerint, ſi eos potuerint invenire: ſi vero inveniri non potuerint, precium exactum reſtituant diœceſano epiſcopo, per proviſionem ejus in uſus pauperum applicandum. Si vero aliqui ex iis, qui propter exactiones prædictas inciderint in aliquam ſententiam prædictarum, reſtituere non poſſint quod ſic exactum eſt: talis eis pœnitentia injungatur, propter cujus terrorem, tam ipſe, quam alii, a ſimilibus arceantur.

Item diſtricte inhibemus ſub pœna amiſſionis beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, ne preſbyteri, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, mulierem aliquam, cohabitandi vel ſerviendi cauſa, ſecum in domo teneant, niſi de illis perſonis ſint, quæ a canonibus permittuntur. Ubi enim eſt virorum & mulierum cohabitatio, ſtimuli carnis non deſunt. Si qui vero contra hanc inhibitionem noſtram fecerint, ſi moniti a ſuperiori ſuo ſuper hoc, deſiſtere noluerint, ipſo facto ſuis beneficiis ſint privati, ſi qua habent & illi ad quos ſpectat beneficiorum illorum collatio, ex tunc liberam habeant poteſtatem illa beneficia perſonis idoneis conferendi. Si vero beneficia eccleſiaſtica non habuerint, per ſuos ſuperiores pœna ſuſpenſionis vel excommunicationis ab hujuſmodi flagitio arceantur.

Statuimus etiam, ut ſinguli patriarchæ, archiepiſcopi, & epiſcopi, ad minus ſemel in anno, in diœceſibus ſuis ſynodum celebrent: & in illa ſynodo ſtatutum hujuſmodi faciant publice recitari: & in libris matricis eccleſiæ conſcribi ad perpetuam memoriam faciant.

Hujuſmodi autem ſtatutorum copiam vobis mittimus, mandantes, veſtramque exhortantes in domino caritatem, ut ea publicari ſolemni-

lemniter faciatis, in majori eccleſia Nicoſienſi, convocato clero civitatis ejuſdem : & ita fieri faciatis per epiſcopos, vel eorum vicarios, in civitatibus veſtræ juriſdictioni ſubjectis, necnon & per alia loca regni Cypri, quibus videbitis expedire : & circa eorum obſervantiam, adhibeatis & adhiberi faciatis curam & diligentiam efficacem. Actum in Accon*, an. Dom. MCCLIV. VIII. Idus Auguſti.

* Forſit. Ptolemaide.

CONCILIUM NIMOCIENSE

Ann. M.CC.XCVIII.

INcipiunt conſtitutiones ſacri provincialis concilii celebrati apud Nimocium, per reverendos patres dominos, Gerardum archiepiſcopum Nicoſienſem, Nicolaum Paphenſem, Bernardum Nimocenſem, epiſcopos : epiſcopo Famaguſtano tunc in remotis agente. Anno Domini MCCXCVIII. vigeſima ſecunda die Septembris.

Gerardus Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Nicoſienſis, dilectis Chriſto univerſis eccleſiarum miniſtris per Cypri provinciam conſtitutis, ſalutem & paternæ caritatis affectum.

QUia labilis eſt humana memoria, idcirco ut quæ ad ædificationem pertinent & doctrinam, fortius & firmius obſerventur, ſi fuerint ſcripturæ officio animis impreſſa (quia quæ ſolo capiuntur auditu, poteſt ex facili ſollicitudo ſuperveniens exſufflare : nos præcepta provincialia, ut melius ſciantur, ſanius intelligantur, & ſine calumnia firmius & efficacius obſerventur, per hanc noſtram ſcripturam volumus plenius declarare.

I. *De Baptiſmo.*

In virtute Domini noſtri Jeſu Chriſti diſtricte præcipimus ſacerdotibus & clericis univerſis, quatenus cum honore & reverentia, & devotione debita, ſingula eccleſiaſtica ſacramenta, utpote Baptiſmum, Pœnitentiam, Euchariſtiam &c. populo exhibeant : & ut reverenter a ſubditis, & devote ſuſcipiantur, ab iis ſæpius in eccleſiis inſtruantur, dictos ſubditos admonentes, ut ſingulis diebus Dominicis in parochiali eccleſia conveniant, præcepta eccleſiaſtica audituri.

In baptiſmo vero adhibeatur diſcretio & cautela, & maxime in forma verborum quæ talis eſt : *P. Ego te baptizo, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen.* Et licet a ſolis ſacerdotibus infantes debeant baptizari : tamen cum mortis vel infirmitatis maxima neceſſitas ingruerit, alii clerici & laici, niſi adſint preſbyteri, & etiam pater vel mater, ſi aliæ perſonæ defuerint, parvulis exhibeant ſacramenta, immergentes in aqua, & non in alio liquore, dicentes prædictam formam. Et ſi laicus neſciat Latinum, ſententiam prædictorum verborum in ſuo vulgari dicat *P. Je te baptize en nom du Pere, & du Fils, & du ſaint Eſprit, amen*, vel in alio idiomate ſuo. Cum vero contigerit, puerum ab alio quam a ſacerdote baptizari, deferatur preſbytero ad chriſmandum : qui primitus diligenter inquirat antequam ipſum chriſmate liniat, a quod dictum vel factum fuerit. Et ſi præmiſſam formam invenerit obſervatam, ipſum chriſmet : alioquin ſub prædicta forma ipſum baptizet. Si vero probabiliter dubitetur de aliquo, an fuerit baptizatus : baptizetur dicendo, ego non rebaptizo te puer, ſed ſi non es baptizatus, ego baptizo te, &c. ut prius.

a) Forte, quid.

II. *De fontibus ſacratis.*

In eccleſiis in quibus de conſuetudine baptizatur, fontes fiant lapidei & honeſti, & ad ſortilegia vitanda claves fontium penes ſacerdotes ſint. Pro eadem cauſa, chriſma & oleum ſimiliter ſub clavibus obſerventur. Ad levandum de fonte infantem, tres patrini tantum utriuſque ſexus admittantur : videlicet duo viri, & una mulier, cum maſculus baptizatur : & e contra duæ mulieres & unus vir, cum femina baptizatur : qui doceant puerum, aut docere faciant tempore ſuo *Pater noſter, & Credo in Deum.* Et hoc omnibus patrinis poſt baptiſmum a ſacerdotibus injungatur. Item propter vitanda pericula præcipimus, ne baptiſmus periculoſe differatur. Et frequenter a ſacerdotibus populo hoc prædicetur. Et ne parvuli a parentibus vel nutricibus in lectis aliquatenus, ſed diligenter in cunabulis collocentur. Et quia quædam nefandæ mulieres conſueverunt proprios filios projicere : communiter inſtruantur, ut ſi quandoque iſtud, quod abſit, contigerit, in ſignum baptiſmi non ſuſcepti juxta projectos ſal apponatur, vel in collo ligetur. Item ſtatuimus, ut ſacerdotes patrinos & matrinas inſtruant, quod ipſi vel filii ſui, vel filiæ, non poterunt cum perſona levata, matrimonialiter copulari : & hoc filiis ſuis & filiabus ſæpiſſime proteſtentur.

III. *De Confirmatione.*

Volumus, quod presbyteri ſæpe moneant populum ſuum, ut ſi adulti fuerint confirmandi, prius confiteantur peccata ſua, & poſtmodum confirmentur. Pueri vero qui intelligere poſſunt, ad Confirmationem veniant. Si vero de aliquo, an confirmatus ſit, dubitetur, & nulla poſſit haberi ſuper hoc certitudo, confirmetur, ſicut ſuperius dictum eſt de baptiſmo : & dicant laicis ſæpius ſacerdotes, quod iſtud non negligant ſacramentum, cum in ſuſceptione ipſius gratia roboretur.

IV. *De confeſſionibus.*

In confeſſionibus magnam adhibeant diligentiam ſacerdotes, & confeſſiones audiant in eccleſia, ut ab omnibus valeant intueri : & ubi non erit eccleſia, utputa in caſali, non in camera vel gardaroba, ſed in capella, ſi fuerit, vel in palatio, ſeu in alio loco non ſuſpecto, niſi neceſſitas aliud ſuaderet : uſitata peccata diligenter inquirendo, & eorum circumſtantias, puta, locum, dignitatem, ſcientiam, ordinem, votum, & ætatem. Si enim in loco ſacro perpetratum fuerit peccatum, vel ſi aliquis dignitatem habens, ut prælatus, vel ſcientiam, ut clericus, vel ordinem, ut ſubdiaconus, diaconus & ſacerdos, vel votum, ut religioſus, vel ætatem, ut ſenex, cum ſit venus in ſene rediculoſa, peccatum perpetraverit : tunc eſt major & gravior pœnitentia injungenda. Et ſic de aliis circumſtantiis, quæ peccatum aggravant, decernimus faciendum. De gravioribus vero peccatis & inuſitatis, & qualiter viri contractant cum uxoribus ſuis, nullatenus quærant. Et ſi peccatum carnale fuerit, puta, luxuria, guloſitas, & his ſimilia : jejuniis, diſciplinis, & peregrinationibus pœnitens caſtigetur. Si autem ſpirituale fuerit, ut ſuperbia, ira, acedia, invidia, avaritia, odium, & his ſimilia : tunc pœnitenti orationes devotæ, eleemoſynæ, obedientia, & alia quæ ad humilitatem faciunt, injungantur. Ita tamen, quod injungens arbitretur provide nihilominus & diſcrete, juxta qualitatem delinquentis, & quantitatem delicti : ut tam pro peccatis carnis, quæ videntur eſſe minora, quam pro ſpiritualibus quæ majora ſunt, major pœnitentia injungatur. Nequaquam autem confitentes, & præcipue mulieres, intueantur faciem confeſſoris, nec confeſſor faciem confitentis : & ut omnia peccata integra confiteantur, in ſpiritu lenitatis hortentur, non dimidiando, vel alteri confeſſori partem alteram reſervando. Admoneant etiam ne erubeſcant ſoli homini confiteri, quod teſte Deo committere præſumpſerunt, pro quibus coram ipſo, & ſanctis omnibus, & dæmonibus, & malis hominibus, damnabuntur, ſi aliquid voluerint occultare. Volumus & ſtatuimus, ſicut hactenus obſervatum eſt, quod majora peccata ad archiepiſcopum, & epiſcopos in ſuis diœceſibus reſerventur, ut ſunt, homicidia, ſacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus, ut eſt cum conſanguineis vel monialibus commiſceri, ſtupra virginum, injectiones manuum in parentes, ſuffocationes parvulorum, perjuria, incendia, reſtitutio ablatorum & illegitime acquiſitorum, falſarii epiſcopalis ſigilli ſeu ejus curiæ, deſloratores virginum, ſtupratores viduarum, raptores mulierum, votorum fractores, venefici, qui in mortem conjugis eſt machinatus, luxuriam in eccleſia committens, cojens cum Judæa vel Saracena, cojens cum ea quam baptizavit, vel cujus confeſſionem audivit, celebrans in altari non conſecrato, vel ſine ſacris indumentis, celebrans non jejunus. Abſolutiones excommunicationum, quæ excommunicationes ſolent in Ramis palmarum per totam provinciam recitari, quaſque multi ignorare ſe dicebant, ſingulis diebus Dominicis Nicoſiæ mandavimus publicari : & ſunt hæ. Nos denunciamus excommunicatos omnes hæreticos, quocumque nomine cenſeantur : & receptatores, ſeu defenſores eorum : Item omnes illos, qui faciunt ſtatutum contra libertatem eccleſiæ, vel jam factum faciunt obſervari. Item omnes illos qui deferunt arma, victualia, & quaſcumque alias merces, Saracenis. Item uſurarios manifeſtos. Item ſortilegos & divinos coavetos & coavetas, & cantatrices in funeribus defunctorum, ſive in eccleſia, ſive in cœmeteriis, ſeu alibi. Item illos qui publice tenent ludum taxillorum in domibus ſuis. Item omnes curſarios & piratas, & receptatoras eorum, ſive in terra, ſive in mari. Item illos omnes qui non permittunt ſclavos, ſive ſclavas, ſine ſuo præjudicio baptizari volentes. Item omnes illos qui clandeſtine contrahunt, ſeu contrahi faciunt matrimonia, vel ſponſalia, vel fieri procurant. Item omnes illos qui non ſolvunt, ſeu ſolvi faciunt integre & plene eccleſiis, quibus tenentur, decimas, de omnibus poſſeſſionibus, animalibus, appaltis, cæteriſque redditibus, & qui inde tollunt ſemen, expenſas ſeu angarias, ante decimam perſolutam, vel qui ſolvunt de villori, vel aliquam fraudem adhibent in ſolvendo. Et qui ſemel in anno non veniunt, vel mittunt, ad reddendam legitimam ſuper dicta decima rationem. Item omnes illos qui ſemel in anno non veniunt ad confitendum peccata ſua omnia proprio ſacerdoti : & qui ſaltem ſemel in anno non recipiunt Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de conſilio ſuperioris duxerint abſtinendum. Item omnes illos qui violentiam inferunt eccleſiis, & eorum conſiliarios, & conſentientes iiſdem. Item omnes illos, qui dimiſſis propriis uxoribus ſuis tenent focarias ſeu concubinas manifeſte. Et vice verſa uxores, quæ dimiſſis propriis viris, adhærent ſuis adamatoribus aut ribaldis. Item omnes illos qui invadunt res, ſeu poſſeſſiones, in quarum poſſeſſione fuit eccleſia, ſeu qui invaſoribus favent. Item omnes illos qui naufragantes impediunt, & eorum bona diripiunt. Item omnes apoſtatas noſtræ diœceſis, maſculos & feminas, qui ſcilicet dimiſſo & abjecto habitu religionis, ſæculariter viventes, ad ſæculum ſine licentia eccleſiæ redierunt.

V. *De confeſſoribus & pœnitentiis injungendis.*

Interroget etiam confitentem, ſi de peccatis præteritis pœniteat, & utrum habeat propoſitum non peccandi de cætero mortaliter : ſine quo non eſt ei pœnitentia injungenda, nec abſolutio facienda, cum nec facta proficiat in his caſibus, ſed conſilium dandum, ſcilicet ut faciat quidquid boni poterit interim, ut Deus illuſtret ad pœnitentiam cor illius. Secundum quantitatem culpæ & poſſibilitatem confitentis pœnitentiæ quantitas debet eſſe : ne facilitas veniæ, delinquendi provocet incentivum, vel in deſperationem mittat auſteritas confeſſorum. In rapina, furto, uſura, fraudulentis emptionibus & venditionibus, & aliis doloſis contractibus, & in iis quæ in ludo per fraudem, vel ab illis qui detentores non domini ſunt, infideliter acquiruntur, confeſſor diligens inſiſtat, ut reſtitutionem damni faciendam præcipiat confitenti : quoniam non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſi facultas adſit. Si vero per inopiam ad tempus excuſetur, indicenda eſt reſtitutio, ſi quando ad fortunam venerit pinguiorem. Injuriam paſſo, ſi appareat, vel ejus legitimo heredi, eſt ſemper reſtitutio facienda : alioquin juxta arbitrium ſuperiorum, quod reſtituitur, eſt in piis uſibus convertendum. Ad confeſſiones faciendas ſæpius ſubditos moneant & inducant, nec perquirant cum quibus perſonis peccatum commiſſum fuerit nominatim : dicantque eis ſæpius capellani, quod licet ſæpe confiteri ſit eis ſaluberrimum, ad minus tamen in anno ſemel eſt neceſſarium & præceptum.

VI. *De ſacramento altaris : & primo de linteaminibus.*

Quoniam ſpecialis reverentia circa ſacramentum altaris eſt adhibenda : volumus, ut in quolibet altari in quo celebrantur Divina, ſint ad minus tria linteamina, munda & benedicta, quæ laventur quater in anno, ſcilicet, in Natali, in Paſcha, in Aſſumptione Beatæ Mariæ virginis, & in feſto omnium Sanctorum.

De corporalibus.

Corporalia vero mundiſſima ſint & honeſta, & ſemel in menſe, & a presbyteris vel diaconibus, quoties neceſſe fuerit, abluantur: & aqua in piſcinam jactetur. Sed ſi fuerint infuſa vel intincta ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, extunc cum eis minime celebretur, ſed in ſacrario cum reliquiis reponantur: nec ille cui contigerit, prius accedat ad altare, donec per nos vel vicarium noſtrum, ſive ab ordinario ſuo, pœnitentiam receperit competentem.

De calicibus.

Calices mundi ſint & integri & argentei, & terſoria quibus presbyteri poſt communionem manus tergunt, ſint candida & honeſta: & ſemel in menſe quolibet abluantur: vel ſæpius, ſi opus fuerit.

De ampullis.

Ampullæ ad opus vini & aquæ, ſint mundæ & integræ, & continue coopertæ, propter muſcas & araneas, & alia pericula evitanda.

De pyxidibus.

Pyxides autem in quibus ad opus ſacramenti hoſtiæ ſervantur, mundæ ſint, & clauſæ teneantur: ne a ligni vermibus ſint corroſæ.

De indumentis ſacerdotum.

Indumenta vero ſacerdotum, vel aliorum miniſtrorum, abluantur ſæpius, & decenter parentur: & ſi inhoneſta fuerint, aut nimis vetera; in eis nullatenus miniſtretur. Et clericus ſerviens ad altare, ſuperpellicium ſemper habeat candidum & honeſtum: & tonſuram habeat decentem, & coronam.

De Sacerdotibus.

Caveant ſacerdotes, ne ſtolam, manipulum, vel amictum dimittant, ſed omnibus ornamentis induti, reverenter ad altare accedant, dictis prius Matutinis canonicis atque Prima. Cum vero omnia quæ dicuntur in Miſſa cum devotione & intentione debita ſint dicenda: tum maxime tota diligentia eſt adhibenda cum venitur ad verba, quorum virtute conficitur ſacramentum: *Hoc eſt enim Corpus meum. Hic eſt enim Calix ſanguinis* a. Præcipimus prætereà ſacerdotibus univerſis, quod quando voluerint celebrare, ponant hoſtiam mundam & integram in patena, & vinum, & aquam in calice; & tergant calicem tali modo, quod aqua vel vino in extremitatibus ipſius remanentibus, corporalia non valeant maculari. Et ſi contigerit, quod abſit, quod in confectione ſacramenti vinum & aqua deeſſent in calice, ob negligentiam miniſtrantis, ſtatim apponantur, & appoſitis, ut omnis dubitatio & opinio diſputantium amputetur, ſacerdos caute reincipiat: *Te igitur clementiſſime Pater*: non inclinando ſe ad altare ut prius, nec elevando manus, ſed verba canonis continue proferendo [illegible] ſigna ſuper ſacrificium, ut celatius poterit, propter ſcandalum populi faciendo, nec elevet hoſtiam ad populum, ſi tamen

a Alle, mel.

A prius ab ipſo fuerat elevata: & ſic perveniat ad illum locum: *Simili modo poſteaquam cœnatum eſt*: ut ſic appareat totum dictum, & totum pariter conſummatum, non accedendo amplius ad altare, donec per nos, vel vicarium noſtrum, vel ſuum ordinarium, ſibi pœnitentia ſit injuncta, pro tanta negligentia: cum ſit certum, cum in hoc caſu graviter deliquiſſe. Item ſi caſu contigerit, quod aranea vel muſca, vel aliquid reptile, caderet in ſanguinis ſacramentum: tunc ſacerdos in calice de ſtanno, vel alio metallo mundo, omnia illa ſic clauſa, & bene cooperta, in loco reliquiarum recondi faciat diligenter. Unde præcipimus, quod ad opus hujuſmodi, ſi neceſſe eſſet, & ad B tenendas reliquias, & chriſma, & alia quæ ibi debent reponi, ſacraria ſive armaria in eccleſiarum parietibus habeantur. Et quia indigne ſumentes Euchariſtiam, judicium ſibi manducant & bibunt: caveant ſacerdotes, ne peccatoribus notoriis euchariſtiam adminiſtrent, b ſeu illis de quibus conſtiterit quod peccata reliquerint confitentes. Et notandum, quod iſtud ſacramentum corporis Chriſti nullo caſu contingente adminiſtrari debet, niſi a ſolo ſacerdote.

b Fort. & illis. H.

VII. *De Extrema unctione.*

Volumus quod presbyteri ſubditos ſuos utriuſ- C que ſexus a XIV. annis & ultra, ad ſacramentum extremæ unctionis recipiendum frequenter moneant & injungant: & cum periculum mortis, ſeu gravis infirmitas evenerit, cum honore & debita reverentia infirmos inungant oleo infirmorum, ſolemnitatem debitam adhibentes. Et licet iſtud ſacramentum valeat iterari: non tamen in eadem infirmitate reiteretur.

VIII. *De oleo ſacro.*

De oleo vero ſacro, ſicut de chriſmate, volumus ne in vaſis vitreis teneatur propter periculum fractionis. Vaſa vero in quibus tenebuntur, ſint munda: & cuilibet vaſi proprius titu- D lus inſcribatur. Volumus etiam, quod per ſacriſtam, ſeu per theſaurarium, vel alium qui habeat cuſtodire in eccleſia cathedrali, non miniſtrentur prædicta, præterquam ſubditis noſtris omni ſuſpicione carentibus, & quorum intereſt habere prædicta.

IX. *De clandeſtinis matrimoniis.*

Quoniam clandeſtina matrimonia conſueverunt mala plurima generare: volumus & mandamus, quod matrimonium ſemper in facie eccleſiæ, inter perſonas legitimas, & hora debita celebretur: extunc excommunicantes omnes qui matrimonia clandeſtina de cætero contra- E here præſumpſerint, & qui talibus matrimoniis conſilium, vel auxilium dederint: & illorum abſolutionem loci diœceſano epiſcopo reſervamus. Inſuper clericos atque ſacerdotes qui talibus matrimoniis clandeſtinis, opem vel operam dederint, ab officio & beneficio duximus ſuſpendendos, uſque ad tempus a canone præfinitum. Clandeſtina autem matrimonia intelligimus, quæ fiunt ſine licentia priorum, ſeu curatorum ſponſi & ſponſæ, ſive in eadem diœceſi, ſive habeant habitationes ſuas in diverſis. Cum autem de matrimonio inter aliquos fuerit prolocutum, ſeu contracta fue-

rint ſponſalia; volumus, quod in parochiali eccleſia ſponſi & ſponſæ, tribus diebus Dominicis, publice & ſolemniter prædici debeant, dum ſacra Miſſarum ſolemnia celebrantur, quod tales perſonæ debent matrimonialiter copulari: & ſi quis ſciat impedimentum quare contrahere non poſſint, ſurgat & dicat in publico, & ad judicium veniat, fidem faciens de impedimento: ſin autem, de cætero nullatenus audietur.

X. *De ordinibus.*

Statuimus, quod presbyteri qui non ſunt oriundi de Cypro, non admittantur in civitatibus vel diœceſibus iſtius provinciæ ad celebrandum B Divina, ut ſacerdotes. Novimus enim & pro certo didicimus, quoſdam in ſacris ordinibus conſtitutos, culpis propriis exigentibus, a prælatis ſuis excommunicationis vel ſuſpenſionis vinculo innodatos, cum litteris ſuæ ordinationis ad peregrinas ubi ſunt incogniti nationes migraſſe, & ibidem auſu temerario in ſuſceptis ordinibus miniſtraſſe. Et nonnullos alios qui mentientes ſe promotos, cum non ſint, cum falſis litteris nonnunquam ab indiſcretis eccleſiæ prælatis admiſſos fuiſſe, & ibidem de facto miniſtraſſe eccleſiaſtica ſacramenta: quod quam grave & ridiculoſum ſit, nullus ſanæ mentis ignorat. Unde volumus quod nullus talium admittatur omnino, niſi ſui ordinatoris, vel ſucceſ- C ſoris illius oſtendat litteras omni ſuſpicione carentes, ſuſcepti ordinis mentionem expreſſam, & cauſam peregrinationis idoneam continentes: vel alias de bona vita & fama, & converſatione antiqua, & quod in terra de qua venit ſacerdotio fungebatur in habitu ſæculari, faciat plenam fidem. Alioquin tam recipiens, quam receptus, puniatur ad arbitrium concilii ſubſequentis.

XI. *Quod clerici non ſint officiales laicorum.*

Prohibemus, ne ſacerdotes vel clerici, cujuſ- D cumque linguæ vel nationis exiſtant, juſtitiarii vel officiales aut baillivi laicorum exiſtant, aut eorum officia exerceant, ſeu negotia gerant, per quæ, ſeu propter quæ, ad ratiocinia obligentur: ne occaſione talis adminiſtrationis, eorum perſonæ impetantur vel impediantur, ſeu eorum bona capiantur. Quod ſi fecerint ab hac noſtra prohibitione poſt quatuor menſes, ab officio ſuſpendimus, & volumus manere ſuſpenſos & inhabiles ad habendum beneficium eccleſiaſticum, quouſque per ſubſequens concilium, ſi meruerit, fuerit cum eis miſericorditer diſpenſatum. Quod ſi quis de cætero hoc attentare præſumpſerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.

XII. *De iis qui clericos capiunt.*

Statuimus, quod quicumque canonicum, ſeu aſſiſium, alicujus eccleſiæ cathedralis de provincia iſta, ceperit injurioſa captione, ſeu captum tenuerit, ſeu mutilari mandaverit, uſque in quartam generationem incluſive nullus de poſteritate ejus recipiatur ad dignitatem vel canoniam, ſeu ad aliquid aliud eccleſiaſticum beneficium; & qui tali ſcienter beneficium contulerit, conferendi poteſtate ſit privatus, & collatio ad

A concilium devolvatur, nec cum iſtis poſſit, vel debeat, niſi per ſedem apoſtolicam diſpenſari: cujus poteſtatem cum debita reverentia volumus in omnibus eſſe ſalvam.

XIII. *De prædone vel præda.*

Statuimus & ſacri approbatione concilii diffinimus, quod loca in quibus poſſeſſiones, domus, aut res unam marcham argenti valentes, eccleſiæ aut perſonarum eccleſiaſticarum, captæ, raptæ, invaſæ, vel occupatæ detinebuntur, niſi monitione præmiſſa reddantur vel recredantur, pro jure faciendo vel capiendo coram ſuperiore ſuo, eccleſiaſtico ſubjaceant B interdicto. Et ſi forte alibi transferatur prædo vel præda, ut aliquando comperimus eſſe factum, loco illo in quem facta eſt tranſlatio ſubjacente denuo interdicto, donec ibi fuerint vel prædo vel præda, primum interdictum nihilo minus in ſuo robore perſeveret, & facta ſatisfactione læſo de damnis, & eccleſiæ de intereſſe, evaneſcat interdictum ſine alia ſolemnitate.

XIV. *De officio judicis.*

Quoniam non quicquid officio judicis committitur, juris neceſſitati ſubjicitur; ſed habet judex diſcretus conſiderare quid deceat, C liceat, vel expediat, ut ſic nec deſit juſtitiæ, nec offendat juſtitiam; & aliquando petitur ab epiſcopo, ſeu ejus vicario, vel officiali, ut puta, in abſolutionibus & adminiſtrationibus ſacramentorum, & diſpenſationibus, & cæteris conſimilibus, quod ipſe ex officio ſuo faciat, quod æſtimat ipſe de jure fieri non debere, & ſana conſcientia, ſine offenſa Dei & juris injuria credit ſe non poſſe, vel debere facere quod petitur ab eodem: evenit aliquando, quod capiuntur domeſtici familiares, & ſervientes eorum, aut conſanguinei, aut propinqui, & ſic non ſine offenſa Dei, & bonorum virorum ignominia, puniuntur indebite, qui culpabiles non exiſtunt. Ne igitur D talia vel ſimilia de cætero attententur, ſacro approbante concilio, prædicta & prædictorum ſingula prohibemus: in contrarium facientes, mandantes, & procurantes, excommunicationis ſententiam proferendo.

XV. a *Ut ſacerdos debeat Miſſam celebrare.*

a) *Verius* ubi Sacerdos. H.

Quoniam, ſecundum canonicas ſanctiones, non alibi quam in locis Deo dicatis, Miſſa debet aliquatenus celebrari, niſi ſumma neceſſitas hoc expoſcat: ſacri approbatione concilii, ſub pœna ſuſpenſionis, quam in E contra facientes ferimus in his ſcriptis, prohibemus, quod ubi habetur eccleſia, nullus, alibi Miſſam audeat celebrare niſi a ſede apoſtolica aut ab epiſcopis loci habuerit licentiam ſpecialem.

XVI. *De decimis eccleſiæ perſolvendis.*

Contumacia non plene ſolventium decimas, vel non computantium de iiſdem, exigit vel requirit, ut ſola prædeceſſorum noſtrorum excommunicationis ſententia per eos lata in non plene ſolventes decimas, ſeu etiam ſemel in anno ad plenum computantes, contenti non ſimus, ſed ipſam quam mul-

multi vilipendere non formidant, noſtris conſtitutionibus renovando, juvare cogimur pœnæ adjectione vallatam. Volentes itaque, prædictam prædeceſſorum noſtrorum ſententiam in ſuo robore permanere, ac ab omnibus & ſingulis in noſtra provincia conſtitutis, inconcuſſe & inviolabiliter obſervari, quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, ſacri approbatione concilii excommunicamus omnes & ſingulos, qui eccleſiis noſtris debitas decimas abſque deductione expenſarum non ſolvunt, ut tenentur, de omnibus poſſeſſionibus, terris, animalibus, appaltis, & de aliis redditibus, ſeu qui de decimis per ſe vel per ſuos non reddunt, infra tempus conſuetum, legitimam rationem, id eſt, a craſtino Epiphaniæ Domini, uſque per totum Februarium: diſtricte præcipientes, ut quicumque in noſtram prædictam ſententiam inciderit, debitas decimas integre non ſolvendo, vel non reddendo debitam rationem ſicut ſuperius eſt expreſſum, extunc autoritate concilii nominatim denuncietur excommunicatus, ab omnibuſque tanquam membrum putridum evitetur. Domos etiam, & maneria eorum, ſive in civitatibus, ſive in caſalibus in quibus habitabunt, uſque ad ſatisfactionem plenariam, ſeu velle diœceſani, cui decima debetur, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto.

XVII. *De iis qui ſeligunt ſepulturam extra eccleſiam*,

Si de parochianis noſtris aliquis apud aliam eccleſiam elegerit ſepeliri: morte nunciata ipſius, duæ tantum campanæ pulſentur, & non plures, quia proceſſio non vadit, ſed ſacerdos cum clerico, cruce, thuribulo, & aqua benedicta, ad deferendum funus ad eccleſiam: ibique officio mortuorum expleto, modo debito & honeſto ſacerdos ſociet corpus cum clerico, ut ſuperius expreſſum eſt, ad locum in quo ſepeliri elegit. Nulluſque canonicus, ſeu aſſiſius, vel clericus, de choro, pro ſociando corpore, ſeu pro faciendo honore amicis, egrediatur eccleſiam vel dimittat: quia pro certo didicimus, quod aliquando contentio orta eſt inter clericos, & aliquos religioſos, qui quandoque tollunt corpora in quibus jus non habent, & præter hæc eccleſiis nolunt reſtituere canonicam portionem.

Hæc autem univerſa & ſingula, ſicut ſuperius ſunt expreſſa, ac ſacri concilii provincialis ad hoc ſpecialiter congregati approbatione ſtatuta ſeu diffinita, vel etiam ordinata, ab omnibus integre, inconcuſſe, & inviolabiliter volumus, & præcipimus obſervari. Salva in omnibus, & per omnia debita reverentia ſedis apoſtolicæ. Mandantes ſub pœna excommunicationis, quod nullus addere, detrahere, ſeu diminuere audeat vel præſumat: niſi quæ per ſubſequens provinciale concilium viſa fuerint ſalubria, & etiam opportuna.

Actum, lectum, & publicatum per nos prædictum Gerardum Nicoſienſem archiepiſcopum, apud Nimocium in eccleſia majori: præſentibus prædictis fratribus & coepiſcopis noſtris, & cæteris bonis viris ad dictum concilium evocatis, ac etiam multis aliis probis viris. Anno Domini [illegible] ducenteſimo, nonageſimo octavo, die [illegible] Septembris. In quorum omnium ſupradictorum teſtimonium & munimen, ſigillum noſtrum præſenti ſcripturæ duximus apponendum.

CONSTITUTIONES D. PETRI *miſeratione divina Ruthenenſis epiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati*,

Anno MCCCXIII. in Nicoſienſi ſynodo publicatæ.

I. PEtrus[a] miſeratione divina Ruthenenſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus in partibus ciſmarinis, ordinamus ad evitandum otium, viris ſpiritualibus quam maxime inimicum, quod omnes clerici regni Cypri ſe occupent in aliquo utili opere, quod clericalem deceat honeſtatem, ut habeant, maxime pauperes, unde poſſint commode vivere, necnon & divites cum cæteris occaſionem validam, quæcumque animæ contraria evitandi. *Nam qui operatur terram ſuam fideliter, ſaturabitur panibus*, ut ait Sapiens, *& qui ſectatur otium, replebitur egeſtate*. Quicumque vero his contrarians, otioſitati vacaverit: de malis omnibus, & non immerito, eſt ſuſpectus & accuſatus, ad probationem facilem tanquam culpabilis puniendus.

[a] al. Rotundus Petrus. — Prov. 12.

II. Item quod omnes clerici ſemper deferant habitum clericalem: niſi talis neceſſitas immineat, quod ad tempus juſte poſſint apud Deum & homines excuſari. Et qui contrarium attentare præſumpſerit, timeat verbum Domini crudeliter increpantis omnes illos, qui veſtem induunt peregrinam. Si quis vero repertus fuerit culpabilis in prædictis: toties, quoties per prælatum, cui ſubjectus fuerit, inventus fuerit deliquiſſe, in xx. byſantiis dandis pauperibus condemnetur, vel alia pœna, ſi ei viſum fuerit, pro culpæ debito graviori.

III. Item quod quilibet epiſcopus conſcribi faciat perfecte omnes clericos ſuæ diœceſis ad tardius ab iſta ſynodo infra menſem: ut melius cognoſcat oves ſuas proprias nominatim, & clare merita ſive demerita prædictorum. Et ut facilius poſſit eos corrigere, dicat eis in ſynodo ſua, quod ipſe ſcit bene vitam & mores diu eſt ſingulorum, qui reformatione magna indigent, ut eſt notum. Et quamvis *perverſi difficile corrigantur, & ſtultorum ſit numerus infinitus*: ſciant firmiſſime, quod exceſſus eorum publicos non poſſet ultra æquanimiter ſuſtinere. Unde præcaveant de cætero ultricem vitii ſcandalizantis Dominum & populum manu ſuam. Quicumque autem vult gaudere privilegio clericali, poſt terminum prædictum provideat ſibi, quod reperiri valeat in hoc ſcripto, ſeu in quaternio eccleſiæ Nicoſienſis.

Eccleſ. 1.

IV. Item quod nullo modo clerici mercationes aliquas exerceant indecentes officio clericali, nec teneant bailivias, nec pertractent odioſa negotia quorumlibet laicorum, & ſpecialiter quæ poſſent lites ſive ſcandala in patria generare. Nam ſecundum Apoſtolum; *Nemo* fidelis *Deo militans, implicat* ſe pompis & *ſæcularibus negotiis, ut ei placeat cui ſe probavit*. Qui vero fecerit contrarium, ut dyſcolus a clericali tramite, ſecundum ſcita canonum puniatur, & privetur lucro tali pecuniæ acquiſitæ per proprium epiſcopum, & per eumdem mendicantibus erogetur. De aliis vero, quæ non ſunt minus gravia, prout culpa exegerit, in perſona & in officio, ſi quod habet, ac in rebus, per illum ad quem pertinet, graviſſime diſtringatur.

2. Tim. 2.

V. Item quod laicis quibuslibet non tradantur bailiviæ, nec alia officia prælatorum, nec etiam quorumlibet clericorum. Nam ex hoc multa ſcandala, damna magna & vituperia, eccleſiæ & prælatis ac clericis in iſtis partibus ſunt exorta: & ni caveant, forte majora iis quæ dicta ſunt adhuc proceſſu temporis orientur. Quicumque autem id quod dictum eſt evitare noluerit, officium ſuum & miniſterium vituperans contra ſententiam Apoſtoli: accuſatus, a ſuo ſuperiore graviſſime puniatur, & de damnis eccleſiæ datis per laicos officiales prædictos nullam adverſus eoſdem habeat actionem.

VI. Item quod omnes clerici addiſcant expedite legere qui neſciunt & cantare, necnon grammaticæ facultatem: ut ſciant & intelligant ſaltem ad litteram groſſo modo illa quæ dicunt in eccleſia, & audiunt, ad differentiam laicorum ne ſacerdos fiat ut populus, ſculptæ imaginis idiota. Nam ſæpe quærit Dominus, nec invenit in iſtis partibus ut deceret, *Ubi litteratus? ubi eſt verba legis ponderans?* per prophetam.

Iſa. 33.

VII. Item quod omnes clerici præcaveant dum cantatur, vel legitur officium intra eccleſiam, vel extra in proceſſionibus, quod non ſint actibus vel geſtibus diſſoluti, ſed maturi, devoti, ſimplices, & quieti, ac Divinis intenti laudibus, ad Dei gloriam & honorem, necnon ædificationem omnium fidelium qui aſſiſtunt. Quia *inter veſtibulum & altare plorabant ſacerdotes miniſtri Domini, & dicebant, parce Domine, parce populo tuo*, cum volebant placare Deum de offenſis ſuis, & populi anxiati. Qui autem fecerit contrarium, intendens vanis diſſolutionibus: ſtatim in publico per illum qui proceſſioni præerit, ſive choro, de aliorum ordine ut dyſcolus expellatur: & nunquam, niſi per archiepiſcopum, vel vicarium ipſius, ad gradum priſtinum reducatur.

Joel. 2.

VIII. Item quod nullus clericus eccleſiaſticis vacans officiis, deferre audeat tortos crines, cum ſecundum Petrum apoſtolum talis cultus ſit habitus mulierum; nec coronam lineam, ut miles laicus, ſeu [a] vayletus, ſed juxta morem curiæ debitum clericis, a prædictis abſtineat, cum ſint manifeſte contra decentiam clericalem. Quicumque vero fecerit contrarium, non recedens a tali habitu muliebri, & ornatu ſolis laicis debito: eccleſiam & ejus beneficium, ſi quod in ea percipit, ſibi pro pœna noverit interdictum; & repertus portare coſiam, ſolvat pro pœna II. ſolidos, & perdat coſiam.

[a] Hoc eſt ſcutiger. Vide Gloſſarium Du-Cangii in verbo *Valeti*. II.

IX. Item quod nullus clericus ad ſacros ordines venire audeat, ſub interminatione Divini anathematis, & maledictionis æternæ, qui non ſit fama publica de legitimo matrimonio procreatus: vel cum quo ſaltem non fuerit expreſſe in defectu natalium, per dominum ſummum pontificem, vel alium habentem ſuper hoc poteſtatem, ſervato juris ordine diſpenſatum: bonæ utique famæ, honeſtæ ac laudabilis vitæ, ſufficiens, vel ad minus competentis litteraturæ, ac ætatis congruæ ſecundum gradum ordinis quem requirit; qui etiam titulum habeat in re certa, & litteram ad hoc illius domini, vel dominæ firmam & ſtabilem, qui, vel quæ ſibi titulum aſſignavit. Multi enim victum promittunt pariter & veſtitum de novo accedentibus ad ordines, & poſtea cum ordinati repetunt, reddere contradicunt; & oportet eos in vituperium Dei & ordinis quem acceperunt, ſub eorum confidentia, viliſſime, ut eſt notorium, mendicare.

X. Item quod nullus clericus, maxime intra ſacros ordines conſtitutus, ſuſpectam mulierem teneat, vel habeat in domo ſua propria, de qua poſſit apud Deum vel homines, ſicut incontinens diffamari. Quicumque vero fecerit contrarium, excommunicationis ſententia ſit ligatus, necnon privatus beneficio, & ſuſpenſus ab executione ordinum, quouſque ſatisfactione prævia, per illum ad quem pertinet reſtitui mereatur. Hoc enim execrabile flagitium Apoſtolus in omnibus, & maxime in clericis, cum multis aliis deteſtatur, *Fornicatio*, inquit, *& omnis immunditia, vel avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas quæ ad rem non pertinet, ſed magis actio gratiarum*. Unde ſi mulier ſuſpecta, fuerit in domo clerici cujuslibet deprehenſa, ſclava vel ancilla: ipſam pronunciamus ex nunc liberam: & veniat quando ſibi placuerit, gratis manumiſſionis ſuæ a nobis litteram receptura. Et eſt ſuſpecta mulier, cum qua dudum talis concubuit, vel quia juvenis, vel quia diſſoluta geſtibus, vel quia etiam de malis procurationibus fœdis & turpibus palam & publice diffamata.

Epheſ. 5.

XI. Item quod nullus clericus, ſine neceſſitate maxima, vel in itinere conſtitutus, bibat vel comedat in taberna, nec eamdem vel alia loca intret quoquomodo ſuſpecta. Quicumque autem fecerit contrarium, pro qualibet vice tribus diebus in pane & aqua debeat jejunare, & non intret eccleſiam, nec aliquid recipiat in eadem, quouſque pœnitentiam compleverit ſupradictam. Et ultra hoc, accuſatus legitime de re tali, ſolvat pro vice qualibet III. ſolidos dandos pauperibus per officialem archiepiſcopi, vel ejus vicarium, in cujus civitate vel diœceſi facit moram.

XII. Item quod nullus clericus, tanquam ſuæ ſalutis immemor, furto rei notabilis ſe exponat. Quicumque autem fecerit contrarium, damnum paſſo reſtituat duas partes, licet quinque ſecundum legem Moyſis reſtituere teneatur.

XIII. Item quod nullus clericus, arma quælibet de nocte portare audeat nec de die, niſi talis caſus emergeret, quod hoc licite poſſet facere ſine culpa. Quicumque autem fecerit contrarium, privetur armis omnibus per prælatum ad quem hoc pertinet; & ultra hoc, prout de jure fuerit, puniatur. Arma quidem noſtræ militiæ non ſunt carnalia, dicit Apoſtolus, ſed potius ſpiritualia, quibus debemus nos defendere ab hoſtibus eccleſiæ, ac fidei, & totum populum Chriſtianum.

XIV. Item quod nullus clericus ad otiandum diu ſedeat in plateis, in quibus facile judicantur innoxii qui tranſeunt, per ſedentes; ſed potius in occulto deſpiciat, & judicet ſemetipſum: nam judicabitur a Domino, quia judicavit ignorans alios. Nec ludat publice vel occulte, nec luſores reſpiciat ſive aſſociet, recipiat, vel det eis, aut etiam malefactoribus quibuslibet, conſilium, auxilium vel favorem. Nam *cum ſancto ſanctus eris, & cum perverſis* neceſſario *perverteris. Quæ eſt participatio juſtitiæ cum iniquitate?* ait Apoſtolus; quaſi dicat, nulla penitus debet eſſe.

Pſal. 17. — 2. Cor. 6.

XV. Item ad evitandum tumultum & deordinationem chori, detur pecunia canonicis & aliis

& aliis pacifice tali hora in diebus ſolemnibus, quod Miſſam celebrans non turbetur, nec alii circumſtantes: ut ſit cultus juſtitiæ ſilentium, & diſcurſus indebitus per chorum & eccleſiam tunc temporis compeſcatur.

XVI. Item qualibet die Dominica, & feſto ſolemni, ſemper in majori eccleſia fiat ſermo, prout decanus provide ordinabit. Nam *vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omnigladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque & medullarum, & diſcretor cogitationum ac intentionum cordis*, ait Apoſtolus, *nec revertetur ad me vacuus* prædictus ſermo, dicit Dominus, *ſed faciet & proſperabitur in omnibus ad quæcumque* ſalubria *illum miſi*.

[Heb. 4.] [Iſ. 55.]

XVII. Item obſecramus in Domino, licet autoritatem habeamus ſuper hoc imperandi, quod in altari majoris eccleſiæ Nicoſienſis, ſoli canonici eccleſiæ adminiſtrent, tam in Miſſis quam in epiſtolis & evangeliis; & quod alternis vicibus per ordinem fiant hebdomadarii & cantores in diebus ſolemnibus propter ſedis authenticum principatum. Honor tamen & reverentia fiat epiſcopis, & aliis ſuperioribus, quando eis placuerit in prædicta eccleſia celebrare.

XVIII. Item quod nullus presbyter ſine confeſſione prævia temere audeat celebrare: dum tamen poſſit commode habere copiam ſacerdotis, & neceſſitatis articulus [a] non emergat ut ſine confeſſione faciem Dei præoccupet, ne iraſcatur Dominus contra eum, & ſubito ultionem recipiat de peccatis.

[a] Forte, non emergat, ut non ſine confeſſione. [illegible]

XIX. Item quod ſacerdotes, quando celebrant, cum ſumma reverentia, & in ſilentio, ac devote ſe habeant in altari: & poſt ablutionem manuum, nihil omnino teneant in capite propter frigus vel aliud: nam facerent magnam irreverentiam, atque intolerabilem ſacramento. Et quicumque contrarium attentare præſumpſerit, loquendo ſcilicet impertinentia, ſeu clamoſe, vel tenendo quicquam in capite tanquam irreverens, indevotus, atque inſipiens: a quolibet officio Miſſæ privatus ſit per tres menſes, & ultra; etiam quouſque per judicium prælati ſui proprii, ad ſtatum celebrandi congruum & debitum reducatur. Et idem ordinamus penitus de ignorantibus presbyteris, qui defectus multos in Miſſa faciunt, dum celebrant coram Deo & populo, & facere nullatenus erubeſcunt.

XX. Item quod Divinum officium in choro melius recitetur, de die pariter & de nocte, ad Dei gloriam & honorem, necnon ædificationem populi, & debitum miniſtrorum eccleſiæ fidelius perſolvendum. Nam ſi de die pauci nunc ad chorum veniunt, de nocte multo veniunt pauciores: & cum pro labore ſuo recipiant bona ſtipendia & pinguia, debent ea fideliter & ſine fraude qualibet promereri.

XXI. Item quod quilibet ſacerdos, ſpecialiter de propria licentia ſui epiſcopi, diſcretum habeat ſuum confeſſorem: cui & non alii ſemper, quando commode poterit, confiteatur integre, humiliter, & devote. Neceſſe eſt enim, ait Gregorius, ut manus mundas habeat, qui aliorum tergere ſordes curat. Nolumus tamen, nec approbamus, quod confeſſus, vice verſa ſuum eodem tempore audire debeat confeſſorem.

XXII. [illegible] quod omnes clerici de alienis partibus venientes, certificent epiſcopum in cujus eligunt diœceſi reſidere, de ſuſceptis ordinibus, per litteras vel per teſtes: & aliter eos non ordinet, ſi requirant, nec permittat eos ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrare.

XXIII. Item quod informentur provide ſacerdotes in ſynodis, cum diligentia & efficacia ſalutari, quod claves ſibi traditas per ſacerdotium ad aliqua illicita non extendant, excommunicatos videlicet abſolvendo, & alios culpabiles, in caſibus epiſcopis reſervatis. Nam ſic eos deciperent, & ſe ipſos, qui nullam ſuper hoc habent poteſtatem.

XXIV. Item quod infra præſentem annum, canonici eccleſiæ Nicoſienſis totum officium eccleſiæ perfecte corrigant, ut ſit perpetuo uniforme, vel aſſumant ex tunc in poſterum officium Romanæ curiæ, antiquitus cum magna diligentia ordinatum. Et ad hoc per obedientiam ſacram dicti canonici teneantur, nec aliquid recipiant de ſuis juribus in prædicta eccleſia, ultra præfatum terminum, quouſque ordinaverint de Divino officio eccleſiæ, ut dictum eſt.

XXV. Item quod ſine neceſſitatis articulo nullus presbyter confeſſionem audiat cujuſdam ſubditi, ſive parochiani, magiſtri, capellani, ſine ſua licentia, & informatione utili & ſalubri, qualiter eum moneat pleniſſime confiteri & ſatisfacere integraliter, ut tenetur. Et etiam ſi eſt excommunicatus, quod primo faciat ſe abſolvi: nam aliter nihil prodeſt ſibi confeſſio ad ſalutem, nec abſolutio poteſt dari.

XXVI. Item quod ſine magna cauſa & notabili, ut eſt mortis articulus, vel etiam gravis infirmitas, & evidens periculum, nulli carnes comedendi licentia in Quadrageſima, & aliis abſtinendi temporibus, concedatur: quia non poteſt fieri, ſervato juris ordine, nec ſtatus eccleſiæ ſanctæ, quem tranſgredi graviſſimum peccatum eſt. Et ſi abſque licentia miniſtrorum eccleſiæ, forſitan aliqui carnes comederint, præter modos qui dicti ſunt: puniantur eccleſiaſtica diſciplina, nec abſolvantur leviter, nec etiam per quoslibet, ſed ſolum per archiepiſcopum, vel ejus ſuffraganeos, qui more infidelium ipſos puniant, ſi publice deliquerunt: vel domino ſummo pontifici, ſi viſum ei fuerit, tales mittant.

XXVII. Item quod omnes clerici vitent exceſſum quemlibet in veſtibus, cibis, equis, ſellis, & aliis quibuſcumque. Non enim Chriſti pauperis collatum ſibi patrimonium debent in exceſſu expendere, ſed in ſuis neceſſitatibus moderatis: ut eorum modeſtia cunctis hominibus fiat nota, & ſpecialiter in epulis: nam ſuperfluitas in talibus notorium eſt peccatum. *Utere quaſi homo frugi*, ait ſapiens, *iis quæ tibi apponuntur: ut non, cum manducas multum, odio habearis*.

[Eccli. 31.]

XXVIII. Item quod dominus archiepiſcopus, ac ejus omnes ſuffraganei epiſcopi, hæreſes & errores contra fidem catholicam, bonos mores, & doctrinam ſanam & ſalutiferam Chriſti, & eccleſiæ Romanæ, modis & viis quibus poterunt, de regno Cypri & provincia ſatagant extirpare: quia procreante diabolo, multo major eſt ibi hodie infidelium, ut intelleximus [a] a pluribus fide dignis, quam ſit fidelium. Et hoc eſſe non poteſt ſine magna negligentia prælatorum: quia non carent ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui ſic manifeſto facinori patenter deſinunt obviare.

[a] Deeſt numerus.

XXIX. Item quod omnia ſacramenta eccleſiæ ſanitate vigente corporis recipiantur in eccleſia, & publice, non occulte: nec aliquis extra eccleſiam illa ſine neceſſitate maxima, ut eſt mortis articulus, adminiſtret. Quicumque vero fecerit contrarium, pœna canonica graviſſime puniatur.

XXX. Item quod diſcrete provideant epiſcopi & prælati, ut quilibet eccleſiæ ſuæ in ſcripto manu publica redditus omnes faciat annotari: & in tribus aut quatuor locis fideliter & integre conſervari ad majorem memoriam futurorum.

XXXI. Item quod eccleſiæ ornamenta ſint multa, numeroſa, & varia, ſicut decet: ac plures etiam ſervitores, libri boni & utiles, ac calices argentei & aurei, campanæ multæ inſuper prout facultates eccleſiæ commode poterunt ſuſtinere: ita quod laus Divina valeat honorabiliter in qualibet eccleſia epiſcopali fieri ſicut decet.

XXXII. Item quod ſolemnes fiant eccleſiæ per prælatos, ubi factæ non ſunt, ſecundum loci exigentiam cujuslibet, de opere bono & ſolido, tamen nullatenus cimoſo, & alia ſimiliter ædificia, utilia & neceſſaria pro habitationibus prælatorum: & in locis ſuis epiſcopi reſideant continue ut tenentur, quando alibi facere pro arduis negotiis eccleſiæ non habebunt.

XXXIII. Item quod quilibet epiſcopus & prælatus, ſicut pater, ſubjectos ſuos, & maxime clericos, ut filios cariſſimos, erudiat & nutriat in moribus & diſciplinis, ſpecialiter legis Dei atque cœleſtium mandatorum: & ſuper eos vigilet diligenter, ne devient per errorem a recto tramite veritatis ac fidei, quæ viam aperit fidelibus ad ſalutem.

XXXIV. Item quod nullus clericus, in publico vel occulto, prælato ſuo audeat iniquo animo detrahere, vel falſo eum apud aliquem diffamare. Nam hoc eſſet magnum periculum & peccatum, præter damnum eccleſiæ, quod non poſſet de facili reparari; nec non & animæ diffamantis occiſio, & pacis perturbatio morum. *Vir enim peccator turbabit amicos*, ut ait Sapiens, *& in medio pacem habentium immittet inimicitias. Quare ſuſurro & bilinguis, a Deo eſt maledictus, multos enim turbat pacem habentes*. Quicumque vero taliter inventus fuerit falſo prælatum ſuum, vel epiſcopum diffamaſſe, cauſa ſuſcitandi litem atque diſcordiam inter ipſum & populum, vel dominum temporalem, aut clerum ſuum, ſeu capitulum: ab omnibus beneficiis & officiis ſit ſuſpenſus, quouſque ſatisfecerit de offenſa eccleſiæ, ac prælato, prout de jure fuerit faciendum.

[Eccli. 28.]

XXXV. Item quod feſtum de corpore Domini, ſecundum ordinationem felicis recordationis Urbani papæ, fiat ſolemniter in tota provincia Nicoſienſi, feria quinta poſt octavam Pentecoſtes, cum octava.

XXXVI. Item quod corpus Domini extra eccleſiam, quando neceſſe fuerit, cum magna reverentia deferatur, & infirmis cum devotione, ut decens eſt, miniſtretur. Quicumque autem in itinere ſibi occurrerint dum portatur, adorent eum flexis genibus, humiliter, nudato capite, ac junctis manibus, reverenter. Et omnibus qui per XL. paſſus eum aſſociaverint, vel veſtes pedibus portantis eum ſtraverit in via, vel lumina ſibi accenderint, XL. dies de indulgentia elargimur. Et ſi equitantes portanti corpus Domini occurrerint, debent ſtatim deſcendere, ac regi regum Domino devotam reverentiam cordis & corporis humiliter exhibere.

XXXVII. Item quod omnes clerici, tam juvenes quam alii, qui chorum intrare voluerint, capis nigris in hieme dum dicetur officium, ſicut canonici, de cætero induantur.

XXXVIII. Item quod omnes clerici, ut conſuetum eſt, diebus Dominicis ſingulis ad proceſſionem omnino veniant: & nullus audeat remanere, de illis ſpecialiter qui ſunt ad hoc per ſtatutum eccleſiæ obligati. Et quicumque remanſerit ſine licentia ſpeciali, & cauſa valde neceſſaria, nihil ex tunc recipiat in eadem: quouſque fuerit per mandatum archiepiſcopi, vel vicarii ejuſdem, voce vel littera reſtitutus.

XXXIX. Item quod nullo tempore utantur clerici ſervitio eccleſiæ deputati, maxime in choro, vel locis aliis ſacris, ineptis novitatibus, nec cantu aliquo diſſoluto, contra uſum laudabilem eccleſiæ Nicoſienſis.

XL. Item quod omnes clerici contra noſtram ſententiam focarias retinentes, excommunicentur nominatim & publice: ac conferantur aliis eorum beneficia, nec audeant in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

XLI. Item quod omnes clerici ſervitio eccleſiæ deputati, has omnes conſtitutiones habeant, & alias per legatum cardinalem, & Nicoſienſes archiepiſcopos, dudum factas: quas omni menſe legant ſemel ad minus, tam provide, quam diſtincte: ut melius ſciant quid habent facere circa eccleſiam, & non poſſint de ignorantia excuſari.

XLII. Item quod bacularii noſtri, & etiam eccleſiæ, omnes illos qui contra dictas conſtitutiones facient, vel aliquam prædictarum, ex nunc aperte poteſtatem habeant citandi eos perſonaliter coram nobis, ut pro demeritis in corpore vel in pecunia puniantur.

Lectæ & recitatæ fuerunt conſtitutiones ſeu ordinationes prædictæ in majori eccleſia Nicoſienſi, Anno Domini milleſimo, treceteſimo tertio decimo, Indiction. XI. die XV. menſis Junii, in qua fuit ſynodus celebrata.

CONSTITUTIONES JOANNIS archiepiſcopi Nicoſienſis.

Ann. M. CCC. XX.

In nomine Domini, amen.

INfra ſcriptæ ſunt conſtitutiones, & ordinationes factæ per reverendum in Chriſto patrem, & dominum, dominum fratrem Joannem archiepiſcopum Nicoſienſem, ſuper emendatione & correctione ac reformatione majoris eccleſiæ Nicoſienſis, ipſius capituli, ac clericorum Nicoſienſium.

PROOEMIUM.

QUia paſtoralis curæ ſolicitudo eſſe debet, & ad hoc illam Deus præordinavit, ut evellat, diſſipet, plantet, & ædificet: & nos frater Joannes archiepiſcopus prædictus ex debito, nobis incumbentis officii noſtram majorem eccle-

ecleſiam Nicoſienſem viſitaverimus, ſecundum modum, & formam eccleſiaſticarum traditionum, & invenerimus nonnulla emendatione ac eradicatione digna, nonnulla egere reformatione, & aliqua ibi neceſſario fore ædificanda ſeu plantanda: quantum cum Deo poſſumus volentes ea emendare, corrigere, ædificare, ſeu plantare.

I. Ut aſſiſi & alii beneficiati quotidie per ſe officium celebrent in eccleſia.

Ordinamus, ſtatuimus, & mandamus, quod omnes aſſiſi, & alii beneficiati in dicta eccleſia, continue debeant horis conſuetis ad dictam eccleſiam accedere, ad officium celebrandum per ſe tantum, & non per hebdomadas, & ad ſerviendum in ordine ſuo. Contra facientes autem pœna dupli ejus quæ ante conſuevit ſolvi, debeant de facto mulctari, niſi infirmitate excuſarentur.

II. De punctatione deficientium.

Item ordinamus & mandamus, quod omnes canonici percipientes præbendam, debeant intereſſe Divino officio diebus ſingulis, niſi juſta de cauſa excuſarentur: de qua eorum conſcientias oneramus. Et tunc clericos ſuos, quos tenent & debent tenere, mittere teneantur. Alias autem ſi contra fecerint, pœna denariorum ſex puniantur, & punctentur ſicut cæteri, & pro eorum clericis ipſorum domini teneantur.

III. De habitu intra eccleſiam portando.

Item præcipimus & mandamus, quod canonici omnes, & aſſiſi, & alii beneficiati dictæ eccleſiæ, nullo modo debeant intrare eccleſiam, niſi habitu honeſto induti: videlicet in hieme canonici capis, & aſſiſi & alii beneficiati capis; in æſtate, ſuperpellicio ſive cotta, & canonici cum almutiis. Et in hoc nullam excuſationem ſeu exceptionem prætendant: pœna duorum byſantiorum, canonici; & unius byſantii, aſſiſi.

IV. De habitu extra eccleſiam.

Item præcipimus ut tam canonici, quam alii clerici beneficiati, ſive majoris eccleſiæ, ſive noſtræ diœceſis, in habitu corporis & ſtatu mentis, & Deo, & hominibus ſtudeant placere: ut nec in ſuperſtitioſis veſtibus, aut tonſura, intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum: ſcilicet ut nullus extra domum ſuam portet guarnachiam deante ſciſſam, ſeu apertam per terram; nec maſpillos de argento ſeu auro, niſi de panno tantum aut oſſe; nec capillos habeant deſcendentes ultra extremitatem ultimam auris. Et qui poſt octo dies a die præſentis monitionis inventus fuerit in tali habitu prohibito, pœna duorum ſolidorum pro vice qualibet puniatur.

V. De anniverſariis pro defunctis ſolemniter celebrandis.

Item ſtatuimus & ordinamus, quod anniverſaria quæ pro defunctis celebrantur, debeant ſolemniter celebrari, ad hoc ut viventes inducantur exemplo pro defunctis oblationes offerre: cum ſalubris ſit cogitatio, pro defunctis exorare. (2. Mac. 12.) Deficientes autem & contra facientes, per illum qui regit chorum, debent ad hoc moneri. Quod ſi ſe non correxerit, ſeu emendaverit: parte ſibi de anniverſario contingenti privatus ſit ipſo facto, & aliud tantumdem perdat.

VI. De Miſſa pro defunctis.

Item quod, ſicut ſcriptum eſt, omnes morimur; & alibi, quia pro obeuntibus Deus placandus eſt ſacerdotum oblationibus, aut carorum eleemoſynis; ideo ſtatuimus & ordinamus, quod continue in dicta eccleſia majori poſt Miſſam de beata Maria virgine, dicatur Miſſa pro defunctis in altari beati Martini, per illos per quos conſuevit fieri.

VII. Ut exeuntes de choro, punctentur.

Item quia multi ſunt de aſſiſiis, & aliis beneficiatis, qui ſeipſos decipiunt, & aliis detrahendi de eis præbent exemplum, exeuntes chorum, quaſi volentes Miſſam celebrare, & non celebrant: volentes huic morbo, ſalubri remedio providere, volumus quod ille qui punctat defectus in eccleſia, punctet omnes exeuntes de choro; & ille qui eſt in ſacriſtia, punctet omnes celebrantes Miſſam: ita quod ſi punctatus in choro, non reperiatur punctatus in ſacriſtia, pœna dupli ſicut de aliis defectibus puniatur.

VIII. Ut in choro ceſſent profana colloquia.

Et quod ſcriptum eſt, *Decet domum Domini ſanctitudo, & domus mea, domus orationis vocabitur,* (Pſal. 92. Luc. 19.) ſicque in ea debet eſſe quieta converſatio, Deo grata, inſpicientibus placida, quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed reficiat. Idcirco volumus & mandamus, quod ceſſent in choro vana, & multo fortius fœda & profana colloquia, & confabulationes quælibet, ſive inter ſe clericos, ſive ipſi clerici cum aliis. Qui autem contra fecerit, ſecreto accuſatori ſtabimus: & pœna XII. denariorum vice qualibet punietur.

IX. Ut inducantur confitentes in morte, relinquere aliquid pro fabrica eccleſiæ.

Quia eccleſiam fraudare, ſacrilegii inſtar obtinet; & lucrum unius, alii in damnum verti non debet: monemus omnes & ſingulos confeſſores, deputatos & deputandos per magiſtrum capellanum, & ipſum magiſtrum capellanum, quod decedentes inducant ad relinquendum eccleſiæ noſtræ de bonis ſuis ad opus eccleſiæ; & quod in hoc fraudem non committant, in faciendo ſibi relinqui ſeu tacito dari. Ad quam fraudem expellendam & evitandam, volumus & mandamus, de omni eo quod tali confeſſori relictum, ſeu aliter datum fuerit, medietatem eſſe debere dictæ eccleſiæ Nicoſienſi, & dictæ eccleſiæ ad reſtitutionem teneri, niſi tandumdem dictæ eccleſiæ fuerit per dictum teſtatorem relictum. Quod ſi quis reportus fuerit fraudem committere, occultando tacite datum; in duplo ejus quod acceperit, puniatur.

X. Ut

X. Ut pro confeſſione, baptiſmo, extrema unctione, nihil petatur.

Item ſtatuimus, ad hoc ut pauperes non retrahantur a confeſſione ſuorum peccatorum ob verecundiam, quia non habent aliquid poſſe dari, quod ſacerdotes deputati ad confeſſiones audiendas, nil ab ipſis pœnitentibus, & confiteri volentibus, in feſtivitatibus anni principalibus percipiant, etiamſi ſponte offeratur. Quod ſi ſecus factum fuerit, eidem a quo percepit, quadruplum, tanquam male ablatum, reſtituere teneatur. Idem in baptiſmo, niſi offeratur in altaria a dictis confitentibus, & nomine baptizatorum. In extrema unctione nil petatur: ſed ſi ſponte offeratur; licite poſſit percipere.

XI. Ut qui venerunt ad exequias, ſtent uſque ad finem ſepulturæ.

Et quia non videtur veniſſe, niſi qui uſque ad finem ſteterit: idcirco monemus & hortamur, quod omnes clerici qui venerint ad obſequias alicujus defuncti uſquequo corpus traditum fuerit ſepulturæ, ſtare debeant; & quod ille qui habuerit ſolvere clericis pro ipſa proceſſione, ſolvere debeat in fine ſepulturæ; & non reperto uſque ad finem ſepulturæ nil dare debeat, pœna dupli ejus quod ſolverit ſibi imminenti.

XII. De iis qui fraudant ſuffragia defunctorum.

Cum gravius ſit illos fraudare qui eorum ſuffragio indigent, idcirco cum defuncti ſuffragia vivorum expectent, monemus ac etiam mandamus, quod nullus aſſiſius recipere debeat pecuniam pro Miſſis defunctorum, niſi pro quot crediderit vere ſe poſſe Miſſam celebrare. Contra facientes autem Divinum expectent judicium, & nihilo minus noſtro arbitrio puniantur.

XIII. Ut clerici exiſtentes in choro reſpondeant Miſſam celebranti.

Item ſtatuimus, volumus, & mandamus, [a] ut clerici omnes in choro exiſtentes ſurſum corda ad Deum dicantur habere, tam canonici quam clerici alii exiſtentes in choro, reſpondere debeant ſacerdoti celebranti Miſſam, dum celebrat, & ei qui cantat primo in choro, ſeu locum cantoris tenet. Contra facientes autem punctentur, ſicut de aliis defectibus, & pœna quatuor denariorum pro vice qualibet puniantur.

a) Forte, ut cum clerici. R.

XIV. Ut omnes canonici, clericos ſuos teneant.

Item ordinamus & mandamus, quod canonici omnes, tam perſonales, quam alii, ſuos clericos tenere debeant, ſicut fuit alias conſtitutum: dummodo tales teneant qui alias in dicta eccleſia non ſint beneficiati, nec intitulati, ſeu aliquid certum penſum de eccleſia, ſeu pro ipſa percipiant. Contra facientes autem, in tantum de ſuo beneficio puniantur, in quantum clerici quos tenere deberent, poſſent commode ſuſtentari.

XV. Ut punctator legaliter officium exerceat.

Item monemus illum qui habet ſeu habebit in futurum punctare, legaliter ſuum officium exercere, ſi Dei & noſtram indignationem vitare voluerit.

XVI. De luſoribus ad azardum.

Item monemus omnes & ſingulos clericos, cujuſcumque conditionis & ſtatus, fugere tabernas, loca inhoneſta, & ludum azardi. Contra facientes autem noſtro arbitrio puniantur.

XVII. Ut clerici abſtineant a mercimoniis.

Item quia Dominus vendentes, & ementes de templo ejecit, & *nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus*: (2. Tim. 2.) idcirco monemus omnes & ſingulos clericos, abſtinere a mercimoniis, & a negotiationibus ſeu lucris illicitis: niſi quæ pro vita tantum ipſorum ſuffecerint. Contra facientes autem pœna canonica puniantur.

XVIII. Ut ſervientes eccleſiæ, adſint hora congrua.

Item ordinamus, quod tam ſacerdotes, quam diaconi & ſubdiaconi, & alii clerici, qui per hebdomadas ſervire debent, intereſſe debeant ad celebrandum & ſerviendum in ſua hebdomada in hora congrua. Quod ſi repertus non fuerit, alius pro eo ſervire debeat in ordine abſentis: & habeat & habere debeat a tali abſente VI. denarios, niſi juſta cauſa fuerit impeditus, quam ante horam Miſſæ decano debeat notificare.

XIX. Ut ſacerdos in ſerviendo diaconis præponatur.

Item quod quoties Miſſa celebratur in eccleſia, & aliqui defecerint, qui deberent ſacerdoti in altari diaconi ſeu ſubdiaconi loco ſervire, ita quod aliquis ſacerdos haberet tunc ſubſtituti, quod non celebret ſacerdos in officio ſubdiaconatus, niſi fuerit ſacerdos qui deberet ſervire loco diaconi: aliter ſacerdos ſemper in ſerviendo diaconibus præponatur. Qui contra fecerit, renuendo celebrare poſt ſacerdotem, puniatur in VI. denariis: niſi aliquis ex ſubdiaconibus, ſeu aliis diaconibus, fuerit in eccleſia ſupradicta.

Lectæ & publicatæ & pronuntiatæ fuerunt prædictæ conſtitutiones in majori eccleſia Nicoſienſi, præſentibus, audientibus, & intelligentibus, canonicis, aſſiſiis, & clericis eccleſiæ prædictæ, ad prædictas conſtitutiones audiendas de mandato ſupradicti domini archiepiſcopi vocatis, & in ipſa eccleſia ſpecialiter congregatis. Quas quidem conſtitutiones dictus dominus archiepiſcopus mandavit inviolabiliter obſervari, & exinde confici præſens publicum inſtrumentum, in præſentia venerabilis viri domini Guillelmi de Antio canonici plebis ſanctæ Mariæ civitatis ejuſdem, dicti domini archiepiſcopi officialis, religioſorum virorum fratrum Benedicti de Burgo ſancti ſepulchri, & Jacobi de Urbeveteri ordinis fratrum Prædicatorum, ſociorum domini archiepiſcopi ſupra-

prædicti, ac ſapientum virorum dominorum Jacobi de Ancona juris utriuſque periti, & Michaelis de Antio medicinæ artis profeſſoris, teſtium & ſociorum aſſiſtentium domino archiepiſcopo ſupradicto. Ann. Dom. a Nativitate ejuſdem M.CCC.XX. Indictione III. tempore domini Joannis papæ XXII. die ſeptima menſis Aprilis.

Et ego Theodinellus magiſtri Bernardi de Aquaſparta, imperiali autoritate judex ordinarius, atque notarius, & prædicti reverendi in Chriſto patris & domini, domini fratris Joannis archiepiſcopi Nicoſienſis familiaris, & ſcriba publicus, prædictas conſtitutiones, de mandato dicti domini archiepiſcopi, legi & publicavi, & in hanc publicam formam redigens, meo ſolito ſigno ſignavi.

JOANNIS ARCHIEP. NICOSIENSIS

Conſtitutiones editæ, ann. M.CCC.XXI. & conſequentibus.

I. *De ingreſſu in monaſteria monialium.*

NOs frater Joannes permiſſione Divina archiepiſcopus Nicoſienſis, monemus & hortamur in Domino omnes & ſingulas perſonas, tam clericos quam laicos, cujuſcumque conditionis exiſtant, ne infra clauſtra, ſeu ſepta monaſteriorum monialium de Nicoſia intrare debeant, ſine noſtra licentia ſpeciali: exceptis dominabus reginis, & earum comitiva, ac etiam ſororibus domini Regis, quibus propter ſpecialem prærogativam eis deferimus in hac parte; & exceptis confeſſoribus ipſarum per nos deputatis, quibus intrare liceat tempore neceſſitatis. Aliàs, tam intrantes, quam etiam introducentes eoſdem, pœnam excommunicationis incurrere volumus ipſo facto. Datum Nicoſiæ in noſtra majori eccleſia Nicoſienſi, die XVII. Junii, Indictione IV. ann. M.CCC.XXI.

II. *De non celebranda Miſſa nuptiali ſine licentia.*

Item ſtatuimus & ordinamus, quod nullus ſacerdos debeat, vel præſumat Miſſam nuptialem celebrare, ſine noſtra licentia ſpeciali, aut magiſtri capellani eccleſiæ Nicoſienſis, cui conſtiterit ipſum matrimonium, ut eſt moris, eſſe legitime proclamatum. Qui vero contra fecerit, noſtro arbitrio puniatur.

III. *Ut aſſiſius qui celebrat pro mortuis, non ſe obliget ad aliud officium.*

Item inhibemus, quod nullus ex aſſiſiis noſtræ eccleſiæ ſupradictæ, qui Miſſam aſſidue debet pro mortuis celebrare, ad aliquod ſervitium ſeu officium celebrandum ſe obliget, nec faciat quoquo modo. Qui autem contra fecerit, acriter noſtro arbitrio puniatur.

IV. *Ut altari ſerviat, qui vivit de altari.*

Cum ad hoc ſint eccleſiaſtica beneficia deputata, ut idonee in Divinis officiis eccleſiæ ſerviatur, & ad ipſum miniſterium talis quæri perſona debeat, quæ per ſe ipſam illud valeat exercere: quia unuſquiſque in ea vocatione manere debet in qua extitit evocatus, ac jure debet altari ſervire, qui de altario victum quærit.

V. *Ut aſſiſius per ſeipſum ſerviat in Divinis.*

Sane nobis fratri Joanni archiepiſcopo Nicoſienſi innotuit, quod noſtra Nicoſienſis eccleſia quibuſdam ex ſervitoribus & aſſiſiis ejus abſentibus, & quibuſdam præſentibus, diverſis negotiis ſe implicantibus, aliis per eos minus dignis ſubſtitutis, circa Divinum cultum plurimum deſtituitur, [a] & quod ipſorum officium ac nomen requirunt, ſcilicet continuam aſſiſtentiam vix ſaltem per menſem adimplent. Nos volentes ſtatui noſtræ eccleſiæ providere circa eccleſiaſticum miniſterium, quod ſemper diſpoſuimus augmentare, & ipſorum aſſiſiorum ſaluti conſulere: ſtatuimus & ordinamus hac conſtitutione inviolabiliter valitura, quod omnes & ſinguli aſſiſii noſtræ eccleſiæ, in eo ordine cujus beneficium obtinent ſeu præbendam, ſerviant in Divinis per ſeipſos, & non per alium ſubſtitutum, non obſtante, ſi alium titulum ſub expectatione habeant in eccleſia memorata: niſi infirmitate aut juſtæ abſentiæ cauſa, a nobis etiam obtenta licentia, valeat excuſari. Contra facientes autem volumus pœnis canonicis ſubjacere.

In nomine Domini, amen. Anno Domini a Nativitate ejuſdem M. CCC. XXIII. Indictione VI. tempore domini Joannis papæ XXII. die ultima Auguſti, prædicta proxima conſtitutio edita contra aſſiſios eccleſiæ Nicoſienſis, ad eorum doctrinam publicata fuit & lecta in auditorio, ubi jus redditur apud archiepiſcopatum juxta capellam, præſentibus omnibus aſſiſiis eccleſiæ prælibatæ, & dominis Baliano Guezi, & Roberto Turcheti, canonicis eccleſiæ antedictæ, præſentibus etiam Andrea Gallioti, Joanni Gualterii, Fectono Tabarani, magiſtro Petro Anſelmi, & Conſtantio baculario, cum pluribus aliis teſtibus vocatis ad prædicta.

VI. *Contra falſos teſtes.*

Quia tempus eſt, ut judicium a domo Dei incipiat, (1. Pe. 4.) teſtante ſcriptura, ut quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem eccleſiaſticæ cohibeat ſeveritas diſciplinæ: licet nos frater Joannes archiepiſcopus Nicoſienſis, tempore quo fuimus in Cypro, relatione quamplurium audiverimus, morbum peſtiferum falſorum teſtium pullulaſſe, & etiam adhuc vigere: conſiderantes aliqua a noſtris prædeceſſoribus contra prædicta fuiſſe ſtatuta, non de facili credere poteramus aliquos tam inſanos, quam etiam hebetes mente, qui ſe tanto crimine irretirent, ut Deum contemnerent, judicem fallerent, ac offenderent innocentem: quæ omnia perpetrant, cum falſum teſtimonium proferunt, ac proferri procurant. Sed quia nos ipſi experimento didicimus, multos prædicta poſtponere in deluſum, in animarum ſuarum periculum, & damnum non minimum aliorum: cogimur ferro abſcindere vulnera putrefacta.

Idcirco nos frater Joannes prædictus, monemus & hortamur in Domino, pro prima, ſecunda, & tertia monitione, omnes & ſingulos, tam clericos quam laicos, maſculos & feminas, cujuſcumque conditionis & ſtatus exiſtant, & nihilo minus ſub pœna excommunicationis mandantes, qui in noſtra curia tulerunt teſtimonium falſum, ſeu ferri tractaverunt, ſeu procuraverunt, unde ſententia fuerit ſubſequuta, quod ipſi, quantum in ipſis eſt, revocent dictum ſuum, ut ex ſententia tam damnabili, pernicioſa executio ſequi non poſſit, ſeu nobis ſecreto manifeſtent. Multo magis, ſi adhuc ſententia lata non fuerit, dictum ſuum revocent, vel nobis pandant: & hoc infra IX. dies, quorum tres pro primo, tres pro ſecundo, & tres pro tertio termino peremptorio aſſignamus. Contemptores autem hujuſmodi noſtræ monitionis, ex nunc prout ex tunc, in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus mandantes, omnes & ſingulos prædicta committentes, ſeu aliquid de præmiſſis, ipſo excommunicationis vinculo innodari, quorum abſolutionem nobis ſolummodo reſervamus: non intendentes, per commiſſionem aliquorum caſuum per nos factam prædictos includi, niſi ſpecialiter in commiſſione denominaremus eoſdem.

VII. *Ut religioſi non habeant advocatos & procuratores perpetuos, nec dantes eis perpetuas aſſiſias.*

Item ſtatuimus & ordinamus, quod nullum monaſterium, prior, abbas, vel conventus, vel quicumque alius adminiſtrationem habens, ipſius civitatis, ſeu diœceſis Nicoſienſis, poſſit advocatum, procuratorem, ſeu patronum, vel defenſorem, clericum vel laicum, ad eorum ſervitium perpetuo deputare, pro patrocinio, procuratione & defenſione eis impoſterum præſtandis, nec eorum alteri poſſint perpetuam aſſiſiam ſeu penſionem annualem conſtituere in futurum; ſed liceat eis advocatum, procuratorem, ſeu defenſorem quærere in cauſis de novo emergentibus, quibus convenienter poſſint, conſiderato labore, providere de eorum ſalario & mercede, revocantes, caſſantes, & annullantes omni modo, jure, & forma, quibus melius poſſumus, omnes perpetuas aſſiſias, ſeu penſiones, hactenus per quoſcumque abbates, conventus, priores, ſeu quoſcumque alios adminiſtratores monaſteriorum ipſorum, quibuſcumque advocatis, procuratoribus & defenſoribus conceſſas, ordinatas & factas. Mandantes ex nunc tenore præſentium, abbatibus, prioribus, conventibus, & quibuſcumque aliis adminiſtrationem ipſorum monaſteriorum habentibus, quod hinc XV. dies ex nunc in antea computandos, dictas aſſiſias, ſeu penſiones perpetuas, ſtudeant effectualiter ad jus ipſorum monaſteriorum revocare; nec dent, nec dare debeant eaſdem, ſub pœna excommunicationis, & ſub pœna L. byſantiorum de Cypro, & alia pœna noſtro arbitrio infligenda.

VIII. *Ut religioſi & clerici non contrahant ultra certam ſummam.*

Item ſtatuimus & ordinamus, quod nullum monaſterium, abbas, prior, vel conventus, vel quicumque alius clericus, Latinus vel Græcus, civitatis vel diœceſis Nicoſienſis, ſuo nomine proprio, ſeu nomine ſuæ eccleſiæ, mutuum contrahere, emptionem ſeu venditionem, affictationem, ſeu quemcumque alium contractum excedentem ſummam C. Byzantiorum alborum de Cypro; & alius quivis clericus cujuſcumque alterius eccleſiæ, ultra quantitatem XXV. byſantiorum, ſine noſtra ſeu ſuperioris ſui ſpeciali licentia & mandato, debeat. Et ſi contraxerit, ipſa obligatio ſeu contractus, eccleſiam ſeu monaſterium non valeat obligare: ita quod ipſa eccleſia ſeu monaſterium, ad dictum debitum reddendum nullatenus obligetur, nec etiam compellatur. Et quicumque contra fecerit, punietur pœna noſtro arbitrio inferenda.

Prædictæ conſtitutiones lectæ & promulgatæ fuerunt per dominum archiepiſcopum ſupradictum, in ſacriſtia ſeu theſauro ſuæ eccleſiæ Nicoſienſis, præſentibus venerabilibus viris dominis, Nicolao de Camilio, Henrico de Biblio archidiacono, Philippo Alamanno, Elia Anſelmi, Laurentio de Berico, & Baliano Guezi, Canonicis, & capitulo eccleſiæ ſupradictæ, cum plures canonici in capitulo tunc non eſſent, expreſſe conſentientibus in prædictis. Anno Domini a nativitate ejuſdem M. CCC.XXIV. Indictione ſeptima, tempore domini Joannis papæ XXII. die XXII. menſis Januarii.

IX. *Ut eccleſiæ Nicoſienſis jura & honores a nemine uſurpentur, & uſurpata reſtituantur.*

Nos frater Joannes, permiſſione Divina archiepiſcopus Nicoſienſis, monemus pro prima, ſecunda, & tertia monitione, de conſilio & conſenſu capituli & canonicorum noſtræ eccleſiæ Nicoſienſis, omnes & ſingulos tam mares quam feminas, cujuſcumque ſtatus, ordinis & conditionis exiſtant; & nihilo minus eis & cuilibet eorum ſub pœna excommunicationis diſtricte præcipiendo mandamus: quatenus jura, honores, & bona eccleſiæ Nicoſienſis prædictæ, deinceps non uſurpent, nec uſurpare audeant ſcienter: immo, jura, honores, & bona jam dictæ eccleſiæ dudum uſurpata, occupata, ſeu ſubtracta, taliter uſurpantes, occupantes, ſeu etiam ſubtrahentes, infra ſex dies a die datarum præſentium computandos, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & duos pro tertio & peremptorio termino, eis & cuilibet eorum, tenore præſentium aſſignamus, ipſa jura, honores, & bona reſtituant ipſi eccleſiæ, & reſtituere teneantur cum effectu. Alioquin, in uſurpantes impoſterum ſcienter jura, honores, & bona prædicta, & jam uſurpata, occupata, ſeu ſubtracta, infra dictum terminum non reſtituentes, ſeu emendantes, ſententiam excommunicationis, contra ipſos & ipſorum ſingulos, de conſilio & conſenſu canonicorum & capituli eccleſiæ ſupradictæ, proferimus in his ſcriptis, quam ipſos & ipſorum ſingulos incurrere volumus ipſo facto. Ad denunciationem & aggravationem ipſius ſententiæ nihilominus procedemus, ipſorum inobedientia exigente. Datum Nicoſiæ die penultima menſis Martii, Indictione octava, anno Domini M. CCC. XXV. tempore Domini Joannis papæ XXII.

X. *De eligentibus ſepulturam extra ſuam eccleſiam.*

Si de parochianis noſtris aliquis apud aliam eccleſiam elegerit ſepulturam: morte nunciata ipſius, duæ tantum campanæ pulſentur, *&c. ut ſupra cap. ult. concilii Nicoſienſis, an. M. CC. LXXXVIII.*

HELIÆ ARCHIEPISCOPI NICOS.

CONSTITUTIO

Qua prædeceſſorum conſtitutiones innovat.

CUm laudandæ diffinitionis intentio, paſtoris ſit ſemper ſtudiis adjuvanda: cura eſt ſolicitudinis adhibenda, ut ea quæ pro cultu Divino, quieta eccleſiaſticæ converſationis ſunt diſpoſita & ordinata, nec diſſimulatio negligere, nec quædam valeat præſumptio perturbare. Quia nos frater Helias, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia Nicoſienſis archiepiſcopus, multas ſcimus conſtitutiones & leges, tam a legatis ſedis apoſtolicæ, quam a noſtris prædeceſſoribus, emanaſſe ad decus cultus Divini, & honeſtatem ordinis clericalis, quas, noſtram eccleſiam viſitantes invenimus, ut plurimum datas in neglectum, & ſic potius membranas occupaſſe, quam in aliquo fructum ſalutiferum attuliſſe: idcirco omnes conſtitutiones legatorum ſedis apoſtolicæ, editas ad cultum Divini nominis & honeſtatem ordinis clericalis, tanquam validas, firmas præſentialiter denunciamus: ac conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum, in quantum non ſint primæ poſterioribus contrariæ vel adverſæ, approbamus & ratificamus, ac etiam innovamus: mandantes, ipſas pro diffinitione noſtræ viſitationis debere inviolabiliter obſervari.

CONCILIUM NICOSIENSE

ab Helia archiepiſcopo, cum ſuffraganeis; celebratum.

Anno Domini M. CCC. XL.

PRÆFATIO.

In nomine Domini Jeſu Chriſti, amen.

COngregato & convocato provinciali concilio regni Cypri in aula archiepiſcopatus Nicoſienſis per reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominum fratrem Heliam, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopum Nicoſienſem, metropolitanum regni prædicti, una cum ſuffraganeis ſuis, reverendis in Chriſto patribus, dominis, Odone Paphenſi, Lambertino Nimocienſi, & fratre Marco Famaguſtano, & Anteradenſi, epiſcopis, & præſentibus & eidem concilio intereſſentibus venerabilibus in Chriſto patribus, dominis, fratre Leondio de Solia, Nicoſienſis; fratre Matthæo de Larſino, Paphenſis; fratre Clemente de Leſcara, Nimocienſis; & fratre Michaele de Carpaſio, Famaguſtanæ, diœceſum Græcorum epiſcopis; & fratre Georgio, Maronitarum; & fratre Gregorio, Armenorum, præſulibus & epiſcopis; & aliarum nationum, videlicet, Neſtorinorum & Jacobitarum rectoribus, & aliorum clericorum Latinorum & Græcorum, & dictarum nationum multitudine copioſa: præfatus dominus archiepiſcopus, præmiſſis Romano more orationibus conſuetis, Spiritus ſancti gratia primitus invocata, propoſito verbo Dei, clare, diſtincte, & explicite declaravit, aperuit, & expoſuit fidem catholicam, quam de articulis & eccleſiaſticis ſacramentis, ac aliis quæ poſſent forte ex ignorantia in errorem aliquos declinare, ſacroſancta Romana eccleſia tenet, docet, & prædicat, dictis nationum prælatis eorumque ſubditis audientibus, & intelligentibus, liquido, ſingulariter & diſtincte per infra ſcriptos fideles viros interpretes autoritatis, & linguarum quarum erant interpretes, plenam & veram habentes notitiam, quidquid per eumdem dominum archiepiſcopum verbo extitit declaratum: & ſcripto de unanimi conſilio Latinorum pontificum publice ibi lecto, ad nationis cujuslibet intellectum, mediantibus interpretibus infraſcriptis. Cujus ſcripti ſeries, de verbo ad verbum, nil addito vel minuto, tenor talis eſt.

CONFESSIO FIDEI.

QUoniam in regno Cypri, in ſingulis civitatibus & diœceſibus, permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide, ſicut experimento didicimus, varios ritus & mores, qui a ſuis epiſcopis & præſulibus, juxta diverſitates rituum & linguarum, verbo inſtituendi ſunt pariter & exemplo: ut in ſalubri doctrina præfati præſules, expulſa omni errorum caligine, poſſint in lumine veræ lucis, quæ catholicos profeſſores illuminat, ambulare, & ſuos ſubditos, ſeu populos commiſſos eiſdem, clarius informare: decrevimus fidei profeſſionem explicite declarare, quam ſacroſancta Romana eccleſia firmiter tenet, docet, & prædicat: ut ipſo veræ lucis lumine mediante queant veritatis ſemitam imitari, & varios errores expellere.

Quicumque autem cupit ſalvus fieri & catholicus reputari, firmiter credere debet & ſimpliciter confiteri, quod unus ſolus, verus eſt Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens, ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus; tres quidem perſonæ, ſed una eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater a nullo, Filius a Patre ſolo, & Spiritus ſanctus ab utroque: non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio; non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedens. Hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet & prædicat ſacroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium & magiſtra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum, Latinorum pariter & Græcorum, incommutabilis & vera ſententia.

Tenet inſuper, docet & prædicat eadem ſancta mater eccleſia, ſanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: totamque in Trinitate deitatem, coeſſentialem & conſubſtantialem, coæternam, coomnipotentem, unius poteſtatis, voluntatis, & majeſtatis, creatorem omnium creaturarum, a quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, quæ ſunt ſub cælo & in terra, viſibilia & inviſibilia, corporalia & ſpiritualia.

Singulam quamque in ſancta Trinitate perſonam, unum verum Deum & perfectum exiſtere, ipſumque Dei unigenitum, Verbum Dei, æternaliter natum de Patre, conſubſtantialem, coomnipotentem & coæqualem per omnia Patri in Divinitate, tota Trinitate communiter incarnatum, ex Maria ſemper virgine Spiritus ſancti cooperatione conceptum cum anima rationali, duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram temporalem ex matre; Deum verum & hominem verum, proprium in utraque natura atque perfectum; non adoptivum neque phantaſmaticum, ſed unum & unicum filium Dei, in duabus & ex duabus, Divina ſcilicet & humana, naturis, ſed in unius perſonæ ſingularitate; impaſſibilem & immortalem Divinitate, ſed in humanitate, pro nobis & pro ſalute noſtra paſſum vera carnis paſſione, mortuum & ſepultum, & deſcendiſſe ad inferos, ac tertia die reſurrexiſſe a mortuis vera carnis reſurrectione; die quadrageſima poſt reſurrectionem, cum carne qua reſurrexit, & anima, adſcendiſſe in cœlum & ſedere ad dexteram Dei Patris, & inde venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique ſecundum opera ſua, ſive bona fuerint, ſive mala, tam reprobis quam electis, qui omnes cum ſuis propriis reſurgent corporibus quæ nunc geſtant; reprobi vero cum diabolo, pœnam perpetuam recepturi, & electi cum Chriſto gloriam ſempiternam.

„ Credere etiam debet & tenere firmiter unuſquiſque catholicus, unam eſſe fidelium univerſalem eccleſiam, extra quam nullus omnino ſalvatur, in qua unum datur baptiſma, & vera omnium remiſſio peccatorum.

„ Firmiter etiam credere, & ſimpliciter confiteri debet quicumque fidelis, novi & veteris teſtamenti, legis, ac prophetarum, & apoſtolorum, unum eſſe autorem Deum. Et hæc eſt vera fides catholica, quam ſuper dictis articulis tenet & prædicat ſacroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium & magiſtra.

„ Sed propter diverſos errores, a quibuſdam ex ignorantia, & ab aliis ex malitia adinventos, dicit, tenet, docet, & prædicat, quod ſecundum communem Dei ordinationem, animæ ſanctorum hominum, qui de hoc ſæculo ante Domini noſtri Jeſu Chriſti paſſionem deceſſerunt; necnon ſanctorum apoſtolorum, martyrum & confeſſorum, virginum, & aliorum fidelium defunctorum, poſt ſacrum ab eis Chriſti baptiſma ſuſceptum, in quibus nil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent, etiam in futurum, vel ſi tunc fuit aut erit purgabile aliquid in eiſdem cum poſt mortem ſuam fuerint purgatæ; aut quod animæ puerorum eodem Chriſti baptiſmate renatorum & baptizandorum, cum fuerint baptizati, ante uſum liberi arbitrii decedentium, mox poſt mortem ſuam & purgationem præfatam, in illis qui purgatione hujuſmodi indigebant, etiam ante reſurrectionem ſuorum corporum & judicium generale, poſt aſcenſionem ſalvatoris noſtri Domini Jeſu Chriſti in cælum, fuerunt, ſunt, & erunt, in cælo cælorum, regno & paradiſo cæleſti, cum Chriſto ſanctorum angelorum conſortio congregatæ, ac poſt Domini Jeſu Chriſti paſſionem & mortem, viderunt, vident, & videbunt Divinam eſſentiam, viſione intuitiva, ac etiam faciali, nulla mediante creatura in ratione objecti, niſi ſe habente ſecundum Divinam eſſentiam mediante ſe * videre clare, & aperte eis oſtendere; & quod ſic videntes eadem eſſentia perfruantur; necnon quod ex tali viſione, & fruitione, eorum animæ qui jam deceſſerunt, ſunt vere beatæ, & habent vitam & requiem æternam & erunt illorum, qui poſtea decedent, cum eamdem videbunt Divinam eſſentiam, ipſaque perfruentur, ante judicium generale. Et quod poſtquam inchoata fuit, vel erit, talis intuitiva & facialis viſio & fruitio in eiſdem: eadem viſio & fruitio, ſine aliqua interciſione, ſeu evacuatione prædictæ viſionis & fruitionis, continuata fuit, & continuabitur uſque ad finale judicium, & extunc uſque in ſempiternum.

Hic aliquod mendum ſubeſt.

„ Diffinivit inſuper eadem ſancta mater eccleſia, quod ſecundum communem Dei ordinationem, animæ decedentium in actuali peccato mortali, mox poſt mortem ſuam ad inferna deſcendunt, pœnis infernalibus, tamen diſparibus, puniendæ; & quod nihilo minus in die judicii omnes homines, ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem.

„ Tenet etiam & docet eadem Romana eccleſia, ſeptem fore ſacramenta eccleſiaſtica. Unum, ſcilicet Baptiſma, de quo ſupra dictum eſt quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, conſecratur in aqua, quod tam parvulis quam adultis in forma eccleſiæ a quocumque rite collatum, proficit ad ſalutem: poſt cujus ſuſceptionem baptiſmi, ſi quiſquam prolapſus fuerit in peccatum, poteſt ſemper per veram pœnitentiam reparari, & ſuorum conſequi veniam peccatorum. Aliud eſt ſacramentum Confirmationis, quod cum ab apoſtolorum tempore ſolis fuerit pontificibus reſervatum in fronte chriſmando renatos, ſoli debent epiſcopi per manus impoſitionem conferre. Cujus forma hæc eſt: Signo te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen. Quod ſi ſimplices ſacerdotes conferre præſumant, nihil agunt: cum ex eorum collatione, umbra quædam oſtendatur in opere, veritas autem non ſubeat id effectum. Aliud eſt pœnitentia. Aliud eſt Euchariſtiæ ſacramentum, quod ex azymo conficit eadem Romana eccleſia, tenens & docens, quod in azymis verum conficitur & poteſt confici corpus Chriſti: cujus corpus & ſanguis, in ſacramento altaris, ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continetur, tranſſubſtantiatis pane in corpus & vino in ſanguinem, poteſtate Divina. Quod utique ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos rite fuerit ordinatus, ſecundum claves eccleſiæ, quas ipſe conceſſit apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus Jeſus Chriſtus. Aliud eſt Ordinis ſacramentum. Aliud eſt extrema unctio, quæ ſecundum doctrinam beati Jacobi infirmantibus exhibetur. Aliud eſt matrimonium, de quo tenet ſancta mater eccleſia, quod nec unus vir ſimul plures uxores habere permittitur, nec unquam licuit, niſi cui fuit Divina revelatione conceſſum, nec una mulier ſimul habere plures viros. Soluta vero lege matrimonii per mortem alterius conjugum, ſecundas, & tertias, & deinceps nuptias, ſucceſſive licitas eſſe dicit, ſi impedimentum canonicum ex cauſa legitima non obſiſtat.

„ Tenere debet inſuper, fateri, & publice confiteri, quicumque vult reputari catholicus quod ipſa ſacroſancta Romana eccleſia eſt mater omnium fidelium, & magiſtra, & ſuper univerſam catholicam eccleſiam plenum principatum obtinet & primatum, quem memorata eccleſia ab ipſo Domino in beato Petro apoſtolorum principe ſeu vertice, cujus Romanus pontifex eſt ſucceſſor, cum plenitu-

,, ne poteſtatis recepiſſe, veraciter & humiliter recognoſcit. Cujus Romani pontificis, ſi quæ ſubortæ fuerint quæſtiones & cauſæ majores, ſuo debent judicio diffiniri: ad quem poteſt quicumque gravatus in negotiis ad forum eccleſiaſticum pertinentibus appellare, & in omnibus cauſis ad examen eccleſiaſticum ſpectantibus ad ipſius poteſt recurri judicium: & eidem omnes eccleſiæ ſunt ſubjectæ, ipſarumque prælati obedientiam & reverentiam ſibi debent, qui in partem ſolicitudinis ſunt vocati.

,, Præſcriptam igitur puriſſimam, certiſſimam, ſolidiſſimam Romanæ eccleſiæ & orthodoxæ fidei veritatem, evangelicæ doctrinæ conſonam, a ſanctis patribus traditam, & Romanis pontificibus in ſuis ſtatutis, ſynodis, diffinitionibus, determinationibus, & conſtitutionibus roboratam, ab univerſis & ſingulis regni Cypri, cujuſcumque nationis exiſtant, firmiter teneri, & ſimpliciter abſque varietatis inconſtantia, & ſine ſcrupulo cujuſlibet dubietatis agnoſci, præſentis conſtitutionis ſerie, autoritate præſentis concilii promulgatæ, præcipimus & mandamus, ſi omnipotentis Dei & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, necnon ſanctiſſimi domini noſtri, domini Benedicti papæ XII. cupiunt effugere ultionem. Per hoc autem non intendimus inhibere Græcis epiſcopis, & eorum ſubditis, quin ritus ſuos fidei catholicæ non adverſos ſequantur, juxta compoſitionem a felicis recordationis domino Alexandro Romano pontifice in regno Cypri inter Latinos & Græcos editam, & diutius obſervatam.

Memorati Græcorum, Maronitarum, & Armenorum epiſcopi, & præmiſſarum aliarum nationum majores, pro ſe & ſubditis ſuis, intellectis omnibus & ſingulis ſupradictis, & ſuper ſingulis articulis fidei & eccleſiaſticis ſacramentis, ac aliis in dicta ſerie comprehenſis, ſinguli ſingulariter, & univerſaliter univerſi, juxta relationem infraſcriptorum interpretum, clare, aperte, diſtincte, & ſingulariter, & explicite recognoverunt, humiliter & devote, & ſpontanea voluntate, omni timore ſemoto, & quacumque coactione ceſſante, humili profeſſione confeſſi ſunt, & devota confeſſione profeſſi, illa omnia & ſingula in dicti ſcripti ſerie comprehenſa, vera eſſe; & quod illa omnia & ſingula firmiter credebant, prout ſuperius explicite declarantur. Adjiciens rationes, quod ita erat ab omnibus catholicis abſque dubietate credendum: & quod ſacroſancta Romana eccleſia erat mater omnium fidelium & magiſtra, ſuper omnes eccleſias plenum principatum obtinens & primatum: & quod ſanctiſſimus in Chriſto pater, dominus Benedictus Divina providentia papa XII. ſucceſſor beati Petri, & in terris vicarius Jeſu Chriſti, erat cunctorum fidelium pater, & paſtor, & dominus, cui ſinguli prælati eccleſiarum omnium debent reverentiam humilem; ipſique reverentiam eidem & obedientiam promittebant. Petentes humiliter, quod eis liceret in ſuis ritibus fidei non contrariis permanere, ac deprecantes dictum dominum archiepiſcopum, ut devotionem eorum intimare domino ſummo pontifici dignaretur.

Acta ſunt hæc Nicoſiæ, in aula archiepiſcopali [illegible] præſentibus venerabilibus viris, dominis [illegible] Nabinalis decano, Baliano Guezii, [illegible] Marbre, & Bernardo Coſte, canonicis, & capitulo eccleſiæ Nicoſienſis, Marino de Luca cantore, & Joanne Benedicti, canonicis Paphenſis eccleſiæ: Jacobo Paſchalis theſaurario & canonico Nimocienſi, linguarum Latinæ & Græcæ notitiam habentibus; Goſredo Spangiota archidiacono & canonico Famaguſtano, Juſtino de Juſtinis, milite & conſiliario regio; fratre Franciſco de Nimocio priore provinciali fratrum Prædicatorum in provincia terræ ſanctæ, fratre Raymundo de Moragis, ordinis fratrum Minorum in dicta provincia miniſtro; Jacobo de ſancto Proſpero canonico Nimocienſi, & dicti domini archiepiſcopi officiali, inter Latinos & Græcos, & Joanne Mahe presbytero Tarſenſi canonico, inter Latinos & Maronitas, Jacobitas & Neſtorinos, & presbytero Petro de Aſcalona, inter eoſdem Latinos & Armenos, interpretibus. Fratre Iterio de Nabinalis, ordinis F. Minorum, ac domino de Parma, teſtibus ad hæc vocatis & rogatis, & quampluribus aliarum eccleſiarum canonicis, & notabilibus viris, ac clericorum Latinorum & aliarum nationum multitudine copioſa.

Poſt hæc & inſtanti, in præſentia totius concilii lectæ firmatæ, & publicatæ fuerunt, aliæ conſtitutiones infra ſcriptæ.

STATUTA CONCILII.

I. *De decimis integre ſolvendis.*

ITem approbatione ejuſdem concilii confirmamus, innovamus, & ratificamus, ac etiam approbamus, conſtitutionem editam contra decimas non ſolventes in provinciali concilio apud Nimocium celebrato, quæ incipit, *Contumacia non plene*. Adjicientes eidem, ſicut in conſtitutione bonæ memoriæ domini Hugonis Nicoſienſis archiepiſcopi continetur expreſſe, quod eamdem excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant omnes & ſinguli, qui eccleſiis, Nicoſienſi, Paphenſi, Nimocienſi, & Famaguſtanæ, integras decimas non ſolverint, ut tenentur, de omnibus redditibus ſuis, poſſeſſionibus, terris, animalibus, appaltis, ac aliis quibuſcumque, ſine deductione ſeminis, taliæ, angariarum, vel aliarum quarumlibet expenſarum, cum integre ſine deductione aliqua, decima ſit ſolvenda. Quam ſententiam incurrere debeant ipſo facto omnes & ſinguli, qui annis ſingulis plene & perfecte non computaverint, & integre non ſolverint, ut ſuperius eſt expreſſum, per totum Februarium cujuſlibet anni. A qua ſententia nullus poſſit abſolvere, ſine ſpeciali licentia noſtra, & aliorum prælatorum præmiſſarum eccleſiarum, vel eorum quibus nos in diœceſi noſtra, & ipſi in ſingulis ſuis diœceſibus, ſpecialiter duxerimus concedendum. Et quod illorum corpora, qui uſque ad extremum vitæ exitum excommunicationem ſuſtinuerint, occaſione præmiſſa, animo indurato, licet eos in ipſo mortis articulo abſolvi contingat, uſque ad ſatisfactionem integram extra cœmeterium eccleſiaſticum valeant detineri, cum vix unquam eccleſia valeat percipere quod eſt ſuum.

Cui conſtitutioni dictus dominus Odo Paphenſis epiſcopus non conſenſit: immo, in quantum ſuam poſſet eccleſiam tangere, totaliter contradixit; maxime ubi incipit, *& quod illorum corpora &c.* & ab inde infra.

II. *Contra matrimonia clandeſtina.*

Item ſtatuimus & mandamus autoritate ejuſdem concilii, quod matrimonium ſemper in facie eccleſiæ inter perſonas legitimas hora debita celebretur, excommunicantes ex nunc omnes & ſingulos, qui matrimonia clandeſtina de cætero inter ſe præſumpſerint celebrare, & omnes & ſingulos qui talibus matrimoniis interfuerint, ſeu conſilium dederint, auxilium vel favorem: quorum abſolutionem, loci diœceſano epiſcopo reſervamus, impoſita prius dictis excommunicatis pœnitentia ſalutari, & aliis quæ de jure fuerint injungenda. Sacerdos autem vel clericus, qui matrimonio clandeſtino opem vel operam dederit, ab officio & beneficio ſit ſuſpenſus, uſque ad tempus a canone deffinitum. Clandeſtina autem matrimonia intelligimus, quæ fient de cætero ſine licentia noſtra, vel diœceſanorum in eorum diœceſibus, vel illorum quos nos & ipſi ſingulariter duxerimus deputandos. Et in matrimoniis contrahendis proclamationes fieri debeant tribus diebus Dominicis ſucceſſive, ut eſt fieri conſuetum: quod tempus proclamationis ab aliquo nequeat coarctari: ſalvo quod hoc locum non habeat in regalibus & deſcendentibus ab eiſdem. Et ſi contrahentes eſſent diverſarum diœceſum, matrimonium intelligatur eſſe clandeſtinum, niſi tribus diebus Dominicis, ut præmittitur, fuerit publice more ſolito proclamatum in majori eccleſia, vel in capellis parochialibus illius cujuſlibet civitatis vel diœceſis, in qua vel quibus quilibet ex contrahentibus conſueverat habitare, ſeu illo tempore habitabat. Pœnis aliis contra ſacerdotes & clericos hujuſmodi matrimonia clandeſtina celebrantes; per conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum promulgatas, nihilo minus in ſuo robore duraturis: videlicet pœna perpetui carceris, juxta conſtitutionem bonæ memoriæ domini Hugonis prædeceſſoris noſtri, quam autoritate præſentis concilii innovamus, ac etiam approbamus.

III. *De ſynodo bis in anno celebranda.*

Item ſtatuimus & mandamus, quod ſingulis annis quilibet Latinus epiſcopus bis ſynodum debeat celebrare, videlicet IV. feria poſt octavas Pentecoſtes, & VI. feria poſt octavas Epiphaniæ: in qua perſonaliter debeat intereſſe, canonico impedimento ceſſante, vel per vicarium ſuum, legitime impeditus, inſtruendo clerum verbo pariter & exemplo, & faciendo legi conſtitutiones præſentis concilii, & alias in Nimocienſi concilio editas, quas mandent a ſuis ſubditis obſervari.

IV. *Ut aliquo ſigno admoneantur fideles, perfectum eſſe corpus Chriſti.*

Item ſtatuimus & ordinamus, ac etiam mandamus omnibus epiſcopis Græcis, & aliis præſulibus quarumlibet nationum, & ſacerdotibus earumdem, quod debeant ordinare quoddam ſignum, quod poſſit omnibus audientibus Divinum officium notum eſſe, illa hora qua perfecerint corpus Chriſti, quando celebrant in altari: ita quod illo tempore corpori Chriſti exhibeatur reverentia, tam debita, quam devota.

V. *Ut conſtitutiones antehac editæ habeant autoritatem.*

Item autoritate præſentis concilii, omnes conſtitutiones, tam a prædeceſſoribus noſtris editas, quam in provinciali concilio apud Nimocium promulgatas, necnon per nos factas, innovamus, ratificamus, approbamus, ac etiam confirmamus, in quantum ſibi adinvicem minime contradicant: quas in dictis ſynodis, annis ſingulis celebrandis, publice legi mandamus, & ab omnibus obſervari, ſub pœnis in eiſdem conſtitutionibus comprehenſis.

VI. *Ut non ſint in eccleſiis cathedralibus canonici expectantes.*

Item cum propter canonicos in eccleſiis cathedralibus regni Cypri expectantes, ipſas eccleſias intolerabilia oportuit ſupportare: volentes prædictis occurrere, & indemnitatibus noſtræ, & aliarum eccleſiarum dicti regni cathedralium providere: autoritate præſentis concilii ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero nullus canonicus, quantumcumque ſit in ſacris ordinibus conſtitutus, ſub expectatione præbendæ vocem in capitulo, & ſtallum in choro ſibi debeat vendicare, nec almucias deferre de vario, ſeu pro feſtis duplicibus aliquid de ſecretis ipſarum eccleſiarum, vel aliunde, ſeu exenia aliqua recipere, nec in aliquo ſe tanquam canonicus intromittere, donec præbendam fuerit pacifice conſecutus. Et prædictam noſtram conſtitutionem mandamus, & volumus autoritate præmiſſa, in quibuſcumque eccleſiis cathedralibus dicti regni debere inviolabiliter obſervari: non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus ipſarum eccleſiarum, retroactis temporibus obſervatis. Salva ſemper in omnibus ſanctæ ſedis apoſtolicæ autoritate.

Cui conſtitutioni dictus dominus Odo Paphenſis epiſcopus non conſenſit: immo totaliter contradicit, nec vult ipſam locum habere in ſua Paphenſi eccleſia.

VII. *Ut clerici de executione teſtamenti ſe non intromittant.*

Item conſtitutioni ſynodali editæ Nicoſiæ per reverendum in Chriſto patrem, dominum Hugonem bonæ memoriæ archiepiſcopum Nicoſienſem, prædeceſſorem noſtrum, in ea parte in qua cavetur, videlicet in fine ipſius conſtitutionis, quod presbyteri aut clerici diœceſis Nicoſienſis, corpore tradito ſepulturæ, de commiſſaria ſeu executione teſtamenti, ſine licentia prælatorum, ſeu vicariorum Nicoſienſis eccleſiæ, ſe in aliquo intromittant, quæ incipit: *Ad reprimendam avaritiam miniſtrorum eccleſiæ*: adjicimus autoritate præſentis concilii, quod ſi quis contrarium fecerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat. Et ad hoc inducimur, ut fidei commiſſariorum & executorum malitiis obvietur, & celerius impleantur decedentium voluntates: quorum executorum officium non intendimus impedire.

VIII. *Ut clerici non ſint officiales laicorum.*

Item conſtitutioni bonæ memoriæ domini Gerardi archiepiſcopi Nicoſienſis prædeceſſoris noſtri, editæ in provinciali concilio regni Cy-

Cypri apud Nimocium celebrato, in qua continetur quod clerici non ſint officiales laicorum, & incipit, *Prohibemus ne ſacerdotes aut clerici cujuſcumque linguæ, vel nationis exiſtant*, adjicimus, quod ſi quis de cætero hoc attentare præſumpſerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.

Lectæ & recitatæ fuerunt dictæ conſtitutiones & ordinationes per reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominum fratrem Heliam, Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopum Nicoſienſem ſupradictum, aſſiſtentibus ſibi reverendis in Chriſto patribus, dominis, Odone Paphenſi, Lambertino Nimocienſi, & fratre Marco Famaguſtano & Antheradenſi, epiſcopis ejus ſuffraganeis ſupradictis, in præſentia totius concilii ſupradicti convocatis, in aula archiepiſcopatus Nicoſienſis.

Et ſcriptum per me Marcum notarium infraſcriptum, ſub anno a nativitate Domini M. CCC. XL. Indictione VIII. die Lunæ XVII. menſis Januarii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Benedicti papæ XII. anno VI.

Ego Marcus ſcilicet Rolandini de Parma, imperiali autoritate notarius, & nunc notarius & ſcriba publicus dicti domini archiepiſcopi, prolationi & recitationi dictarum conſtitutionum, & omnibus & ſingulis ſupradictis, cum ageretur, in præſentia totius concilii ſupradicti interfui, & de ipſius domini archiepiſcopi mandato & autoritate, ſcripſi & publicavi, meoque ſigno ſolito roboravi.

CONSTITUTIONES PHILIPPI archiepiſcopi Nicoſienſis.

Ann. Dom. M.CCC.L.

In Chriſti nomine, amen.

NOs Philippus permiſſione Divina, & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia, Nicoſienſis archiepiſcopus, conſiderantes quod perverſorum audacia exigit, ut præſentes noſtras conſtitutiones ordinemus & faciamus, ad omne ſcandalum inter Francos & Græcos evitandum, de voluntate & aſſenſu venerabilium virorum, dominorum, Salvi de Cypro decani, Alexandri de Alexandria cantoris, Balduini de Clavaro, Adæ de Gentraco, & Jacobi Gazantis, canonicorum, & capituli noſtræ Nicoſienſis eccleſiæ, ad hoc in camera majori noſtri palatii more ſolito ſpecialiter vocatorum, rogatorum, cum plures non eſſent tunc præſentes, nec in loco unde ad hoc vocari, vel citari deberent, de jure vel conſuetudine eccleſiæ noſtræ Nicoſienſis præfatæ.

I. *De Franco contrahente cum Græca.*

Statuimus & ordinamus, & in noſtris conſtitutionibus ſcribi mandamus, quod de cætero nullus Francus audeat contrahere cum Græca, vel Græcus cum Franca, niſi tribus edictis propoſitis more ſolito in eccleſiis Francorum, ſecundum formam per prædeceſſores noſtros editam, cum adinvicem contrahunt Franci. Et quod [illegible] tatur mulier Græca, quæ contrahet, ſeu [illegible] Franco, primo recipere [illegible] confirmationis, more Francorum; & e converſo ſi ſit Græcus qui velit cum muliere Franca contrahere; primo antequam ad contrahendum admittatur, confirmetur, & banna etiam proponantur juxta mores, ut ſupra: ita quod liberi ex eis procreati ſeu nati, pro Francis habeantur & teneantur, & more Francorum vivere debeant, ſuper omnibus ſacramentis recipiendis & perficiendis, & aliis quibuſcumque negotiis per ipſos agendis & ſciendis.

II. *Ut nec Græcus Franco, nec Francus Græco, miniſtrent ſacramenta.*

Item ſtatuimus & ordinamus quod de cætero nullus presbyter Græcus, cujuſcumque ſtatus & conditionis exiſtat, audeat ſacramenta eccleſiaſtica, vel eorum aliquod miniſtrare alicui Franco, niſi in caſu neceſſitatis evidentis; & e converſo, quod nullus etiam Francus eodem modo ſacramenta eccleſiaſtica, vel aliquod eorum, miniſtrare audeat alicui Græco; niſi, ut præmiſſum eſt, neceſſitate cogente evidenti. Et quia præmiſſa conſueverunt & ſolent inter Francos & Græcos plura ſcandala generare: viam quibuſcumque ſcandalis & malitiis volentes præcludere, cum non ſimus ſola præmiſſorum exceſſuum prohibitione contenti, una cum præmiſſis canonicis & capitulo noſtro deliberavimus pœnam imponere, ut quos Dei timor a malo non retrahit, ſaltem coertionis pœna reſtringat: videlicet, ut ſacerdotes & clerici omnes, qui auſi fuerint contra noſtras prohibitiones præmiſſas matrimonia ſolemnizare, vel ſacramenta miniſtrare, puniantur pœnis ſtatutis, & declaratis in conſtitutionibus matrimonia clandeſtina prohibentibus; & laici excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quam etiam (canonica monitione præmiſſa, videlicet ſex dierum, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino, eiſdem aſſignamus) ſedentes pro tribunali in camera majori noſtri palatii, in præſentia dicti capituli ad hoc ſpecialiter vocati, & conſentientis, contra quoſcumque qui dictis conſtitutionibus & mandatis noſtris non obedierint, proferimus in his ſcriptis. A qua noſtra ſententia nolumus, quod aliqui tranſgreſſores dictarum noſtrarum conſtitutionum poſſint abſolvi: niſi impoſita ſibi pœna, ad arbitrium noſtrum imponenda. Non intendentes per hoc, viam prælatis [a] includere, quin poſſint quoſcumque Græcos confirmare, volentes ſe ad ritum Francorum transferre.

[a] Forte intercludere. B.

III. *De clericis manus injicientibus in clericos.*

Item ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero non abſolvantur presbyteri rixantes, qui manus injecerint unus in alium, quantumcumque ſit offenſa levis: niſi ſolverint byſantios x. pro labore & ſatis-factione injuriæ, Nicoſienſi eccleſiæ. Et idem de diaconibus. Subdiaconi autem, & alii in minoribus ordinibus conſtituti, priuſquam abſolvantur, ſolvere teneantur byſantios v. eodem modo, pro labore & ſatisfactione injuriæ, Nicoſienſi eccleſiæ.

IV. *Ut in inſtrumentis manumiſſionum fiat mentio de ſigillo curiæ eccleſiaſticæ.*

Item ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero notarii non audeant publicare inſtrumenta [illegible] ma-

manumiſſionum, niſi in ipſis inſtrumentis fiat mentio de ſigillo curiæ eccleſiæ: & ſi facta fuerint inſtrumenta, quod eiſdem non adhibeatur fides, & puniri poſſint notarii ad arbitrium noſtrum, aut vicarii vel officialis noſtri.

Lectæ, publicatæ, & recitatę fuerunt prædictæ conſtitutiones & ordinationes, coram clero & populo, in cœmeterio ſancti Michaelis de Nicoſia, congregatis die Dominica Palmarum, ſexta decima menſis Martii, anno Domini MCCCLIII. Indictione VI.

EJUSDEM CONSTITUTIO

Edita anno Domini MCCCLIV.

Ut quilibet in ſuo ordine ſerviat.

ITem ſtatuimus & ordinamus, ut nullus in eccleſia noſtra Nicoſienſi exiſtens in ordine ſacerdotali, de cætero promoveatur ad aſſiſias ſubdiaconales & diaconales. Item ut nullus habens ſeu obtinens in eadem eccleſia noſtra Nicoſienſi aſſiſiam acolytalem, ſubdiaconalem, vel diaconalem, ſe faciat, quamdiu eamdem aſſiſiam obtinebit, ad ſacerdotales ordines promoveri: ſub pœna privationis ejuſdem aſſiſiæ quam ibi obtinet. Conveniens enim eſt, ut quilibet in gradu ſuo famuletur Deo, & ſerviat in eadem eccleſia, prout eſt ſeu fuit ab initio inſtitutum; nec ſuper hoc poſſit per aliquem diſpenſari, niſi ſolum per nos, vel per alios archiepiſcopos, qui pro tempore fuerint in eadem eccleſia conſtituti.

Lecta, publicata, & recitata fuit dicta conſtitutio & ordinatio coram canonicis, & capitulo dictæ noſtræ Nicoſienſis eccleſiæ, in Theſauraria ipſius noſtræ Nicoſienſis eccleſiæ, MCCCLIV. Indictione VII.

G. C. Singulare hoc habent ac proprium ſuperiores conſtitutiones, ut multa doceant, alioquin ignota, de diſciplina qua Græcorum eccleſias Latini regebant. Plurimum autem lucis accipient ex Alexandri IV. conſtitutione, in tomo ſuperiori allata.

ANNO CHRISTI 1355.

CONCILIUM TOLETANUM

Autoritate Blaſii archiepiſcopi celebratum anno Domini MCCCLV. tempore Innocentii papæ VI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod tranſgreſſiones conſtitutionum provincialium, non ad culpam, ſed ad pœnam tantum obligent tranſgreſſores.*
2. *De conſtitutionibus Joannis legati apoſtolicæ ſedis.*

PRÆFATIO.

PAteat univerſis, quod nos Blaſius miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas ac regni Caſtellæ cancellarius, in concilio per nos apud Toletum die prima menſis Octobris, anno Domini milleſimo treceteſimo quinquageſimo quinto celebrato, quo prædictum concilium extitit terminatum, procuratoribus & vicariis epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum ac capitulorum eccleſiarum cathedralium noſtræ provinciæ qui voluerunt & potuerunt commode intereſſe, congregatis, pro animarum noſtrorum ſubditorum ſalute, ſacro approbante concilio, conſtitutiones edimus ſubſequentes.

CAPITULA.

I. *Quod tranſgreſſiones conſtitutionum provincialium, non ad culpam, ſed ad pœnam tantum obligent tranſgreſſores.*

NE onerentur culpæ pondere ex tranſgreſſione conſtitutionum provincialium Chriſti fideles, quibus [a] Divina pietas jugo ſuavi & oneri leviori ſupponere miſericorditer eſt dignata: ſacro approbante concilio ordinamus, quod conſtitutiones provinciales prædeceſſorum noſtrorum, & quæ in futurum condentur, niſi aliter in condendis expreſſe fuerit ordinatum, non ad culpam, ſed ad pœnam tantum, earumdem obligent tranſgreſſores.

[a] Cm. quos

II. *De conſtitutionibus Joannis legati apoſtolicæ ſedis.*

Quia in procemio conſtitutionum provincialium editarum per bonæ memoriæ dominum Joannem prædeceſſorem noſtrum, (Vide Concil. Tolet. anni 1335.) „ continentur, hæc verba: Præcipimus „ conſtitutiones per dominum legatum editas „ in concilio, per eumdem apud Vallemoleti celebrato, cum infraſcriptis per nos „ in præſenti concilio editis obſervari: aliquibus grave periculum videatur, quod tranſgreſſores conſtitutionum domini cardinalis legati prædicti, quæ præceptum non continent, eos ad culpam obligent ex vi præcepti quod in dicto procemio continetur; & quia ex eo quod aliqui aſſerunt, quod eædem conſtitutiones domini legati non ligent, pro eo quod non fuerunt publicatæ integraliter, modo & forma in procemio earumdem traditis & contentis: nos ſacro approbante concilio ſtatuimus & declaramus, quatenus vigore præcepti hujuſmodi, ad obſervantiam dictarum conſtitutionum præcepta domini cardinalis legati nos & ſubditos noſtros non obligent, niſi in eo caſu, modis, & forma, quibus nos & eos di-

dicti domini legati conſtitutiones ſtatuerunt obligari.

In cujus rei teſtimonium præſentes litteras, per infraſcriptum notarium publicum in formam publicam redigi, ac noſtri ſigilli appenſione mandavimus communiri. Datum loco, die, menſe & anno prædictis, præſentibus venerabilibus & diſcretis viris Hugone de la Manhama legum doctore de Malorito, ac Didaco Gonſalvi de Talavera, archidiaconis, ac Joanne Alphonſo de Villa A regali canonico eccleſiæ Toletanæ, teſtibus ad præmiſſa vocatis.

Et ego Alphonſus Fernandi publicus autoritate archiepiſcopali in civitate & diœceſi & provincia Toletana notarius, prædictarum conſtitutionum editi, publicationi, ratificationi, ac omnibus & ſingulis ſupradictis, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, & in præſentibus litteris meum ſolitum ſignum appoſui rogatus, in teſtimonium veritatis.

** CONCILIUM MAGFELDENSE

A Simone Cantuarienſi archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLXII.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

Mandatum de feſtis celebrandis.

Simon &c. venerabili fratri noſtro domino Simoni Dei gratia epiſcopo Londonenſi, ſalutem & fraternam in Domino caritatem.

EX ſcripturis ſacris didicimus, vitia ſæpe ſe ingerere, & virtutes eſſe mentiri: dum videlicet ſub figmento ſanctitatis ad execranda proceditur, & ſub ſpecie cultus Divini, ad abominabilem Dei victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die duntaxat ſeptimo hebdomadæ, ſtatuit omnium conditor ab operibus abſtinendum: ſed ſuccedente tempore gratiæ, militans adjecit eccleſia dies plurimos, ab omnibus Catholicis feriandos: ex quibus poſtmodum uſus hominum, tolerante eccleſia, propter operandi ut creditur neceſſitatem, nonnullos a feriandi ritu ſubtraxit, & quoſdam in diverſis catholicorum partibus feſtivos ſuperaddidit localiter obſervandos. Qui quamvis a primordiis ob venerationem ſanctorum in feſtivandi conſuetudinem introducti fuerant: inconſtantia tamen humana ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, converſum eſt in blaſphemiam & abominationem, dum videlicet conventiculæ, negotiationes, & alia exercitia illicita, diebus hujuſmodi potiſſime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabatur compendium, in diſſolutionis erigitur cumulum, dum in ipſis feſtivitatibus colitur taberna potius quam eccleſia, comeſſationes abundant, & ebrietates uberius quam lacrymæ & orationes; laſciviis inſiſtitur, & contumeliis magis quam otio contemplationis; & quod prætermittendum non eſt, mercenarii, ſine quorum operibus reſpublica regi non poterit, ſub colore licito ſic ab operibus mechanicis, diebus etiam quos ſibi feſtivos conſtituunt, & ſanctorum vigiliis, abſtinent, licet non minus per hebdomadam capientes propterea de ſalario, quo utilitas reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur: nec propter Dei honorem ſicut deceret ſabbatizant, ſed etiam juxta præmiſſa, Deum ipſum & ſanctam eccleſiam, in diebus hujuſmodi, per abominationes ſuas peſſimas ſcandalizant, tanquam ſolemnitates iſtæ ad profanationis & perverſitatis exercitium, gratis fuerint inſtitutæ; quæ quanto magis protenduntur in numero, tanto abun- B dantius cultores abuſionum hujuſmodi, in ſuis exceſſibus inſoleſcunt. Ut igitur tam ſuperſtitioſis adinventionibus, ac etiam fraudulentis mercenariorum hujuſmodi commentis occuratur, & eorum attenuetur occaſio, & memoriæ ſanctorum feriandæ, juxta primam eccleſiæ inſtitutionem, in debita habeantur veneratione: reſervata facultate viris eccleſiaſticis, aliiſque majoribus, ac ſibi ipſis ſufficientibus, quorumcumque feſtorum, prout eis placuerit, ad Dei honorem in eccleſiis ſuis vel capellis, ſolenniter venerandi, *de fratrum noſtrorum conſilio*, dies feſtos præſentibus inſerere duximus, quibus videlicet ab univerſis popularium operibus, etiam reipublicæ utilibus, per noſtram C Cantuarienſem provinciam fuerit regulariter abſtinendum.

Inprimis ſacrum diem Dominicum ab hora diei ſabbati veſpertina inchoandum, non ante horam ipſam præveniendum, ne Judaicæ profeſſionis participes videamur, quod in feſtis quæ ſuas habent vigilias obſervetur. Item feſta, Natalis Domini; Sanctorum, Stephani, Joannis, Innocentium, Thomæ martyris; Circumciſionis, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ, S. Matthiæ apoſtoli, Annunciationis S. Mariæ. S. Paraſceves, Paſchæ cum tribus diebus ſequentibus. S. Marci evangeliſtæ, apoſtolorum Philippi & Jacobi, Inventionis ſanctæ Crucis, Aſcenſionis Domini, D Pentecoſtes cum tribus diebus ſequentibus, corporis Chriſti, Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, Tranſlationis S. Thomæ, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Sancti Jacobi, Aſſumptionis ſanctæ Mariæ, B. Bartholomæi, ſancti Laurentii, Nativitatis ſanctæ Mariæ, Exaltationis ſanctæ Crucis, ſancti Matthæi apoſtoli, ſancti Michaelis, ſancti Lucæ evangeliſtæ, apoſtolorum Simonis & Judæ, omnium ſanctorum, ſancti Andreæ apoſtoli, ſancti Nicolai, Conceptionis beatæ Mariæ, ſancti Thomæ apoſtoli, Dedicationum eccleſiarum parochialium, & ſanctorum in quorum honore eccleſiæ parochiales dedicantur: aliaque feſta quæ in ſingulis dictæ provinciæ diœceſibus, per E locorum ordinarios ex certa ſcientia peculiariter indicuntur.

Vobis igitur mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula, ad ſingulorum confratrum & ſuffraganeorum noſtrorum notitiam deducentes,

eorum cuilibet injungatis, quod moneant & efficaciter inducant clerum & populum ſibi ſubjectum, ut feſta ſuperius enumerata, prout ſuis acciderint temporibus, ſummopere obſervent, & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum eccleſias diebus ipſis reverenter accedant, Miſſarum, & aliorum Divinorum officiorum complementum exſpectent, pro ipſorum cæterorumque fidelium vivorum & defunctorum ſalute, Dominum devote & ſinceris mentibus oraturi: ſic feſtorum ipſorum decorando ſolennia, ut ipſi, & alii catholici pro quibus oraverint, ſanctos quorum feſta celebraverint, interceſſores mereantur habere aſſiduos apud Deum: & quod dicti confratres noſtri, ſubditis ſuis hujuſmodi intiment, quod reliquis ſanctorum feſtivitatibus impune potuerunt ad opera procedere conſueta. Si vero aliqui operarii conducticii occurrerint, qui feſtis peculiaribus, & A non ut præfertur indictis, a conſuetis operibus ceſſare præſumpſerint, ut ſic ſecundum præmiſſa eos defraudent, quorum miniſterio ſe aſtrinxerint: ipſos a ſuperſtitionibus hujuſmodi canonice compeſcant, & faciant per alios compeſci eccleſiaſticam per cenſuram: demandantes inſuper prædictis confratribus noſtris, quod eorum ſinguli nos clare & diſtincte certificent, quid fecerint in præmiſſis citra feſtum Nativitatis ſanctæ Mariæ virginis proximo nunc futurum, per ſuas litteras patentes harum ſeriem continentes. Vos etiam, quatenus veſtras civitates & diœceſes concernit, præmiſſa omnia & ſingula ſtudeatis efficaciter adimplere, & nos modo conſimili reddere certiores. B Datæ apud Maghefeld. XVII. Kalend. Auguſti, anno Domini MCCCLXII. & noſtræ conſecrationis decimo tertio.

** CONCILIUM LAMHETHENSE

A Simone Cantuarienſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLXII.

De ſalariis a presbyteris annuatim percipiendis.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

Simon permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri noſtro domino Simoni Dei gratia Londonienſi epiſcopo ſalutem.

EFfrænata generis humani cupiditas, cujus conatus, niſi juſtitia ſua virtute reprimeret, ita ex ſibi innata malitia excreſceret, quod caritas extra mundi terminos exularet. Sane communis ad nos querela perduxit, & magiſtra rerum experientia manifeſtat, quod moderni temporis ſacerdotes adeo jam cupiditatis & acediæ vitia infecerunt, quod ſtipendiis rationabilibus non contenti, pro labore ſalaria vendicant & recipiunt exceſſiva, ſalutariumque laborum ſpretis exercitiis, adeo delicatis ſtudent voluptatibus, quod eccleſiis vel capellis parochialibus & curis animarum deſervire ſeu intendere, tanquam parochiales presbyteri, etiam oblatis ſibi congruis ſalariis, recuſant penitus & contemnunt, annalia pro vivis vel mortuis peculiari quodam otio celebrantes: ſicque parochiales eccleſiæ & capellæ quamplures noſtræ provinciæ, inofficiatæ remanent, capellanis parochialibus, immo curatis propriis, non abſque gravi animarum periculo deſtitutis; ſacerdoteſque prædicti ſic delicati & cupidi, ſalariis exceſſivis hujuſmodi ſarcinati, evomunt, indomiti delirant & deficiunt, & poſt ventris ingluviem & varias carnis illecebras, ſpumant in libidinem, & tandem in malorum voraginem funditus demerguntur, in virorum eccleſiaſticorum deteſtabile ſcandalum, & exemplum pernicioſiſſimum laicorum. Huic igitur morbo peſtifero, mederi ſalubriter & celeriter cupientes, *de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu* ſtatuimus, & ordinamus: quod capellani quicumque non beneficiati, præſertim idonei curis animarum, & eccleſiis ſeu capellis parochialibus, moderatis ſibi conſtitutis ſalariis inferius plenius deſcribendis, poſtpoſitis privatis ſeu peculiaribus obſequiis quorumcumque, ante omnia officiari & C intendere teneantur, cum per loci diœceſanum ſeu ordinarium judicem in hac parte competentem fuerint requiſiti, ſub pœna ſententiæ ſuſpenſionis ab officio, quam, ſi ſic requiſiti, ut præmittitur, infra viginti dierum ſpatium, ceſſante impedimento legitimo non * pervenerint cum effectu, eo ipſo ſe noverint incurſuros.

Statuimus etiam & ordinamus, quod capellani annalia celebrantes, & cæteri curam animarum non intendentes, quinque marcis; eccleſiis vero ſeu capellis parochialibus & curæ eiſdem imminenti officiantes, ſex marcis, pro ſuis ſtipendiis annuis debeant contentari: niſi locorum diœceſani, propter amplioris parochiæ ſolicitudinem, vel aliam cauſam legitimam, D aliter pro ſuo arbitrio duxerint ordinandum. Si quis vero ſacerdotum hujuſmodi noſtræ provinciæ, ampliorem ſummam, quam ut præfertur, quovis exquiſito colore, pro anno integro, ſeu rata temporis ejuſdem, receperit: niſi infra menſem, fabricæ eccleſiæ infra quam Divina celebraverit, ſummam ipſam excedentem reſtituerit, ſententiam ſuſpenſionis ab officio ſuo incurrat ipſo facto. Et ſolvens, ſi perſona eccleſiaſtica fuerit, puniatur in duplum ſic exceſſive ſoluti, in pios uſus, juxta arbitrium loci diœceſani, convertendum.

Et ut amplius ſacerdotibus evagandi materia ſubtrahatur, ipſorumque mores & vita certius cognoſcantur: volumus & ordinamus, ne quis E ſacerdos de una diœceſi ad aliam ſe transferens, ad Divina admittatur ibidem, niſi diœceſano loci ad quem ſe tranſtulerit, litteras commendatitias oſtendat epiſcopi, in cujus diœceſi antea proximo morabatur.

Abſolutionem vero ipſorum, qui præfatas ſuſpenſionis ſententias incurrerint, nobis, & confratribus noſtris locorum diœceſanis, ſpecialiter reſervamus: quas demum, poſt publicationem debitam præmiſſorum, juxta canonum exigentiam, ligare, propter juris ignaros & ſimplices, tenore præſentium declaramus. Frater-

a) Forte, prævenerint. H.

ANNO CHRISTI 1362.

nitati igitur veſtræ committimus & mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula in diœceſi veſtra celeriter publicetis, & executioni debitæ demandetis, ipſaque cæteris ſuffraganeis & confratribus noſtris in ſuis diœceſibus publicanda & exequen....., debite demandanda quam citius tranſmittatis; & quid feceritis in hac parte, nos citra feſtum Purificationis beatæ Mariæ Virginis proximo nunc futurum, certificare curetis, per litteras veſtras patentes harum ſeriem continentes.

Datæ apud Lambeth. v. Idus Novembris, anno Domini MCCCLXII. & noſtræ conſecrationis XIII.

VITA
URBANI PAPÆ V.

URbanus quintus patria Lemovicenſis, antea Guiſlelmus Griſant appellatus, ex abbate ſancti Victoris Maſſilienſis ad ſummum eccleſiæ faſtigium evectus eſt quinto Kalendas Octobris, anno Chriſti 1362. ſub imperio Caroli IV. imperatoris, eo ſcilicet tempore, quo apud vicecomites legatione fungebatur. Avenionem profectus ſua ſingulari animi magnitudine qua præditus erat, cardinalem *Ægidium*, de quo ſupra, in Italiam miſit, ut libertatem eccleſiaſticam tueretur. Eodem etiam ipſe, pontificatus ſui anno quarto ſe contulit, ut controverſias ibidem exortas ſedaret & componeret. Quibus ſopitis, cum pia urbis loca viſitaret, ſanctorum Petri & Pauli capita in loco ſatis vili reperit: quæ auro argentoque circumdari & exornari procuravit, ſolemnique pompa in Laterano repoſuit. Orvieti & in Monteflaſcone palatia cultiſſima extruxit, quod ea loca propter aeris temperiem ſibi poſteriſque ſuis convenientiſſima eſſent. Mortuo Ægidio cardinale, Joannem Haucut ducem bellicoſiſſimum militiæ eccleſiaſticæ præfecit. His peractis, in Gallias ſe recepit, ubi vir juxta chronicum Hirſaugienſe doctus & ſanctiſſimæ converſationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcas, & multa bona patravit, poſt octavum annum & menſem ſecundum adminiſtrati pontificatus, decimoquarto kalendas Januarii, anno 1370. diem clauſit extremum, eo tempore quo Brigitta mulier devotiſſima cauſa reddendi voti Romam venerat.

URBANI PAPÆ V.

Conſtitutio contra pluralitatem beneficiorum.

Ex tomo II. collectionis Anglic.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

COnſueta ſolicitudo apoſtolicæ ſedis, animarum ſalutem & cunctorum profectus in ſuis actibus ſemper quærens, illa ſtudet ordinare celeriter, quæ ad eorumdem ſalutem & profectus noverit redundare. Dudum ſiquidem ad audientiam noſtram fama publica referente, producto quod quorumdam virorum eccleſiaſticorum, tam ſæcularium quam regularium, partium diverſarum, cæca ambitio ſic excreverat, quod nonnulli eorum, quamquam etiam minus digni, plura, prioratus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, eccleſias, canonicatus, & præbendas, præſtimonia, & alia beneficia eccleſiaſtica, cum cura vel ſine cura, quamquam cum diſpenſatione ubi exigebatur, & quamquam etiam ſine illa, retinere præſumebant in numero deteſtabiliter exceſſivo. Ex quo hujuſmodi beneficiatis nequeuntibus in diverſis beneficiis reſidere, diminutio Divini cultus, hoſpitalitatis defectus, eccleſiaſticæ libertatis & jurium perditio, ac rerum lapſus, prædiorum deſtructio, ædificiorum & ipſarum eccleſiarum ruina, vitiorum [a] pullulante [a] animarum pericula, & nonnullorum populorum carentium propriorum rectorum regimine murmur & ſcandalum veniebant. Nos tantorum multiplicati malorum, quæ abſque gravi remorſu conſcientiæ noſtræ non potuimus ulterius tolerare, opportunis remediis, prout ad noſtrum ſpectabat officium, occurrere cupientes: nonnullis archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, partium diverſarum, per apoſtolica ſcripta mandavimus, ut infra certum terminum competentem, per nos eis præfixum, per ſe vel ſuos vicarios in ſpiritualibus generaliter, in ſuis eccleſiis cathedralibus generali ſynodo congregatis, univerſos & ſingulos clericos, & perſonas eccleſiaſticas, tam ſæculares quam regulares, partium prædictarum, eis ſubjectos prioratus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, officia, eccleſias, canonicatus, præbendas, præſtimonia, & alia quæcumque beneficia, cum cura vel ſine cura, & officia pro...... eccleſiaſtica, & alia ſuarum & aliarum curarum eccleſiaſticarum, quocumque nomine nuncuparentur, obtinentes, vel autoritate apoſtolica expectantes; necnon habentes capellanias commenſales, ſeu alia officia Romanæ curiæ, cum beneficio vel beneficiis, aut officiis eccleſiaſticis, ſeu curiarum eccleſiarum perpetuis, cujuſcumque ſtatus, ordinis, ſeu conditionis extiterint, peremptorie monere curarent, eis diſtricte mandamus [c], infra unum menſem a monitione computandum, hujuſmodi eorum prioratuum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, eccleſiarum, canonicatuum, præbendarum, præſtimoniorum, & beneficiorum ac officiorum nomina; necnon qualitates & taxationes, ſi ad decimam forent taxata, ſeu quantum pro eis ſolvi pro decima conſuevit; alioquin eorum veros & communes ſine fraude valores, expectationes quoque & capellanias; & officia perpetua ſupradicta, una cum beneficiis eiſdem, ipſis & eorum ordinariis, vel eorum vicariis, prout eis ſuberant, allegare deberent effectualiter, * non parerent, hujuſmodi eorum prioratibus, dignitatibus perſonatibus, adminiſtrationibus, eccleſiis, canonicatibus, præbendis, præſtimoniis, beneficiis, officiis, & expectationibus, gratiis, capellaniis, & officiis perpetuis, extunc ipſo facto perpetuo eſſent privati; ipſorum prioratuum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, eccleſiarum, canonicatuum, præbendarum, præſtimoniorum, beneficiorum, & officiorum diſpoſitione nobis ſpecialiter reſervata. Ad hoc autem illos

a) Deeſt, ut [illegible]

c) [illegible] ducto =

* f. quod non pareat

ANNO CHRISTI 1365.

illos qui haberent unicum beneficium ſine dicta cura, vel alio officio perpetuo, aut e contra, ſeu expectationem unicam, ac profeſſos militarium ordinum, volumus non teneri. Mandamus etiam, quod ipſi ſinguli ſuffraganei, elapſo dicto menſe, hujuſmodi prioratus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, eccleſias, canonicatus, præbendas, præſtimonia, & alia beneficia, officia, & expectationes, ab obtinentibus ea in ſcriptis exhibita, ut præfertur, in regiſtro ordinate redacta, ſub eorum ſigillis clauſis, ſuis metropolitanis, infra unius menſis ſpatium aſſignarent; & quod quilibet eorum metropolitanus, tam hujuſmodi beneficia & officia per ſubditos ſibi clericos, ſeu in ſuis civitatibus & diœceſibus commorantes, in ſcriptis exhibita ſimiliter in regiſtro redacta, quam regiſtra dictorum ſuffraganeorum, infra certos menſes quos eorum cuilibet duximus aſſignandos extunc proximo ſubſecutos, nobis deſtinare curarent; alioquin omnes & ſingulos eorum qui deficerent in præmiſſis, ceſſante legitimo impedimento, excommunicationis & ſuſpenſionis ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium ſententiis decrevimus ſubjacere, prout in diverſis litteris noſtris ſuper his confectis plenius continetur.

Cum autem ad aures noſtras multorum fide dignorum relatione pervenerit, quod in regno Angliæ nonnulli clerici, plures dignitates, præbendas, & beneficia alia & officia eccleſiaſtica, in numero exceſſivo, & ſacris canonibus invito obtinere præſumunt; ex quo ſupradicta & alia mala plura, graviaque ſcandala proveniſſe hactenus & aſſidue provenire noſcuntur, & alia majora ventura veriſimiliter formidantur: nos nequeuntes talia, abſque læſione noſtræ conſcientiæ, oculis conniventibus pertranſire; & proprie volentes, ut tenemur, in hac parte de opportuno remedio providere, univerſos & ſingulos clericos, & eccleſiaſticas perſonas, tam ſæculares quam regulares, dicti regni Angliæ, prioratus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, canonicatus, præbendas, præſtimonia, & alia quæcumque beneficia, cum cura vel ſine cura, & officia eccleſiaſtica perpetua, & aliarum curarum eccleſiaſticarum, quocumque nomine nuncupentur, obtinentes, aut autoritate apoſtolica expectantes, cujuſcumque ſtatus, ordinis, ſeu conditionis exiſtant, per hoc publicæ monitionis edictum, cujuſmodi monendi modum ex certis & rationabilibus cauſis elegimus, præſentium tenore monemus; his diſtricte mandantes, quatenus infra ſex menſes a data præſentium computandos, hujuſmodi eorum prioratuum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, eccleſiarum, canonicatuum, præbendarum, præſtimoniorum, ac beneficiorum & officiorum nomina; necnon qualitates & taxationes, ſi ad decimam ſint taxata, ſeu pro eis ſolvi pro decima conſuevit; alioquin eorum veros & communes ſine fraude valores, expectationes quoque, necnon & officia eccleſiaſticarum curarum perpetua ſupradicta, una cum beneficiis eiſdem, ordinariis locorum, in quibus moram trahunt, in ſcriptis clare, particulariter, & diſtincte exhibere procurent. Alioquin omnes & ſinguli, qui præfatis noſtris monitioni & mandato, rationabili cauſa ceſſante, quam infra dictum terminum coram nobis vel ordinariis eiſdem allegare per ſe vel alios teneantur, non pareant cum effectu: hujuſmodi eorum prioratibus, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, eccleſiis, canonicatibus, præbendis, beneficiis, & officiis, & expectationum gratiis, quæ ultra duo ipſorum [a] compaſſibilia, tum quæ coram ipſorum duorum beneficiorum ordinario ſeu ordinariis infra dictum menſem duxerint eligenda, præſumpſerint retinere, elapſis dictis ſex menſibus perpetuo ſint privati, ipſorum prioratuum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, canonicatuum, præbendarum, eccleſiarum, præſtimoniorum, beneficiorum, & officiorum diſpoſitione, nobis reſervata. Quod ſi tales hujuſmodi prioratus, dignitates, adminiſtrationes, perſonatus, eccleſiæ, canonicatus, præbendæ, præſtimonia, beneficia, & officia, quibus ut præmittitur erunt privati, ultra dictum terminum per menſem retinere præſumunt: extunc ipſo facto aliis duobus beneficiis [b] compaſſibilibus, quæ per eos, ut præmittitur, permittimus retineri, noverint privatos, ipſorum collatione & diſpoſitione nobis ſimiliter reſervata: ac nihilo minus ſententiam excommunicationis incurrant, a qua, niſi per Romanum pontificem, præterquam in mortis articulo, non poſſint abſolutionis beneficia obtinere: & nihilo minus perpetuo ſint inhabiles ad ea, & quælibet alia beneficia eccleſiaſtica, obtinenda.

Ad hoc autem illos qui haberent unicum beneficium ſine alio officio perpetuo, aut e contra, ſeu expectationem unicam, & profeſſos militarium ordinum, volumus non teneri. Mandantes inſuper, quod ſinguli epiſcopi dicti regni, elapſis dictis ſex menſibus, hujuſmodi prioratus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, eccleſias, officia, canonicatus, præbendas, & præſtimonia, & alia beneficia eccleſiaſtica, ac capellanias, officia, & expectationes, ab obtinentibus ea ipſis in ſcriptis exhibita, ut præfertur, in regiſtro ordinata, ſub eorum ſigillis clauſis, ſuis metropolitanis infra unius menſis ſpatium ſtudeant aſſignare: & quilibet eorum metropolitanus, tam hujuſmodi beneficia & officia per ſubjectos ſibi clericos, vel in civitatibus vel diœceſibus commorantes, ſimiliter in regiſtro redacta, quam dictorum epiſcoporum, infra quatuor menſes dictum menſem immediate ſequentes, nobis deſtinare procurent. Alioquin omnes & ſingulos epiſcopos & archiepiſcopos ſeu metropolitanos, qui defecerint in præmiſſis, ceſſante legitimo impedimento, excommunicationis, ſuſpenſionis ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium ſententiis decernimus ſubjacere. Cæterum volumus, & autoritate apoſtolica decernimus, quod monitionis mandata hujuſmodi, perinde valeant & robur obtineant firmitatis: ac eoſdem clericos & eccleſiaſticas perſonas, necnon archiepiſcopos & epiſcopos omnino [c] arceant, ac ſi iis inſinuata & intimata præſentialiter extitiſſent, conſtitutione quacumque contraria non obſtante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ monitionis, mandati, privata reſervatione inhabilitatis, conſtitutionis & voluntatis infringere, vel ei temerarie contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, ſe noverit incurſurum.

Datæ Avinioni, v. Nonas Maii, Pontificatus noſtri anno quarto.

a) Forte, compoſſibilia. H.

b) Forte, compoſſibilibus. H.

c) Forte, arceant. H.

CON-

ANNO CHRISTI 1365.

** CONCILIA VARIA

Pro reformandis moribus, & præſertim tollenda pluralitate beneficiorum, anno Domini MCCCLXV.

*J*USSOS *eſſe ab Urbano V.* archiepiſcopos & eorum ſuffraganeos partium diverſarum, *concilia celebrare adverſus clericos multis præditos beneficiis, teſtatur Urbanus ipſe, in ea quam modo legiſti conſtitutione: docent & ejuſdem ad Toloſanum & Narbonenſem archiepiſcopos litteræ, eodem argumento datæ, ut teſtatur Odoricus Raynaldus.*

** CONCILIUM ANDEGAVENSE

A Simone Turonenſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLXV.

Ex metropoli Turonenſi, & MS. viri cl. Ægid. Menagil.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De reſcriptis.*
2. *De actore & reo.*
3. *Quid eſt dieta.*
4. *De citationibus virtute litterarum apoſtolicarum.*
5. *De apoſtolicis impetrantibus beneficia.*
6. *De iiſdem.*
7. *De ſupplenda negligentia prælatorum.*
8. *Beneficia non conferantur niſi ætatem legitimam habentibus.*
9. *De temporibus ordinandorum.*
10. *De officio archidiaconi.*
11. *Quia pro lectis defunctorum rectorum.*
12. *De vita & honeſtate clericorum.*
13. *De eadem re.*
14. *De Miſſa & officio defunctorum.*
15. *De officio beatæ Mariæ.*
16. *De cibis eccleſiaſticorum.*
17. *De clericis non reſidentibus.*
18. *De diſtributionibus.*
19. *De ſtatu monachorum.*
20. *De canonicis regularibus.*
21. *De religioſis domibus.*
22. *De obſervatione jejuniorum.*
23. *De cenſibus.*
24. *De immunitate eccleſiarum.*
25. *De injuſtis exactionibus.*
26. *De injuriis quæ fiunt eccleſiaſticis.*
27. *De iiſdem.*
28. *De exactionibus.*
29. *De immunitatibus eccleſiæ.*
30. *De adulteriis.*
31. *De ſententia excommunicationis.*
32. *De publicatione præſentis concilii.*
33. *Quando liceat in domibus ſeu capellis celebrare.*
34. *De poteſtate abſolvendi.*

PRÆFATIO.

AD honorem Dei patris omnipotentis, decus & decorem civitatis, diœceſis, ac provinciæ Turonenſis, cui, Deo autore, ſedis Apoſtolicæ gratia, & Divina favente clementia, præſidemus, Nos Simon, permiſſione Divina archiepiſcopus Turonenſis, vocatis & coadunatis venerabilibus fratribus noſtris, Gaufrido, Dolenſis; Michaele, Cœnomanenſis; Radulpho, Redonenſis; Guillelmo, Andegavenſis; Guillelmo, Maclovienſis; Guillelmo, Leonenſis; & Eveno, Trecorenſis, eccleſiarum epiſcopis, & ſuffraganeis noſtris; ſede Nannetenſi vacante, venerabilibus fratribus Briocenſi, Venetenſi, & Coriſopitenſi, epiſcopis abſentibus, & legitime excuſatis per legitimos procuratores litteratorie deſtinatos; necnon abbatibus & prælatis qui ad hoc vocari conſueverunt. Ad futuram rei memoriam, pro reformatione morum, defenſione & tranquillo ſtatu eccleſiarum noſtro regimini commiſſarum, deliberatione provida præhabita, & ipſius approbatione concilii, ordinanda duximus & etiam ſtatuenda ea, quæ per ordinem ſubſequuntur. Quæ quidem juxta approbationem hujuſmodi decrevimus obtinere perpetuam roboris firmitatem. Acta in eccleſia Andegavenſi, die Jovis duodecima menſis Martii, anno Dom. MCCCLXV.

CAPITULA.

I. *De reſcriptis.*

LIcet ſedes apoſtolica in gratiis & juſtitia ſe exhibeat liberalem: tamen nonnulli ejus litteris nequiter abutuntur, reum trahendo & conveniendo ad diverſos judices ſuper diverſis actionibus perſonalibus; vel conveniunt eos cum quibus nullam habent materiam quæſtionis, vel contra concilium ultra duas dietas, per conſervatorias, vel reſcripta alia, in quibus eis conceditur, quod reum uſque ad duas dietas trahere valeant, & non ultra. Quod licet ſit prohibitum per canonicas ſanctiones pœnas tranſgreſſoribus infligentes: quia tamen facti experientia nos edocet, prohibitionibus non obſtantibus, quod nonnulli noſtræ provinciæ Turonenſis, reſcriptis præmiſſis apoſtolicis abutuntur: ideoque ſacro approbante concilio, edicto perpetuo prohibemus, ne quis per quodcumque reſcriptum apoſtolicum, coram diverſis judicibus, ſuper eiſdem vel diverſis actionibus perſonalibus, eodem tempore, vel illum contra quem non habet actionem, vel per quamcumque conſervatoriam, privilegium, vel reſcriptum, in quo conceditur quod uſque ad duas dietas reum trahere valeat, ultra duas dietas non trahat; nec reſcripta apoſtolica ad futuras controverſias trahat, quæ non erant exortæ tempore reſcripti impetrati. Quod ſi contrarium fecerit in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

ANNO CHRISTI 1365.

II. *De actore & reo.*

Dudum Bonifacius papa ſalubriter ſtatuit, quando actor & reus ejuſdem civitatis & diœceſis fuerint, quod per litteras apoſtolicas infra ipſas reus conveniatur & non extra, niſi certis caſibus in dicta conſtitutione expreſſis: ita quod tunc reus a fine diœceſis ultra unam dietam non trahatur. Et quia nonnulli noſtræ provinciæ, prædicta conſtitutione abutuntur, reum trahendo ad loca remota ultra unam dietam, contra tenorem conſtitutionis ſupradictæ, & eum fatigant laboribus, & expenſis: volentes prædictis abuſionibus obviare, edicto perpetuo prohibemus, ne quæcumque perſona eccleſiaſtica, ſæcularis, regularis, vel alia, quacumque præfulgeat dignitate, quando actor & reus ejuſdem fuerint civitatis, vel diœceſis, reum extra ipſas audeat trahere, niſi in caſibus in dicta conſtitutione comprehenſis, vel alias ſibi competat ex beneficio litterarum ex tunc uſque ad unam dietam a fine diœceſis & non ultra, & etiam in aliis caſibus in dicta conſtitutione comprehenſis, in quibus permittitur quod reum trahere valeat extra ipſas; itaque * reus etiam ad loca non inſignia non trahatur. Contrarium vero facientes in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

* ſe. ita quod

III. *Quid eſt dieta.*

Sane quia nonnulli in noſtra provincia dietas diverſimode in caſibus præmiſſis nituntur computare: aliqui decem, aliqui duodecim plus vel minus leucas accipiunt pro dieta. Nos vero de communi conſilio, & aſſenſu totius concilii, duodecim leucas taxamus pro dieta vulgari, vel etiam uſuali, in diœceſi Turonenſi & Andegavenſi: in Britannia vero & Cœnomania, decem leucas taxamus pro dieta. Itaque reus a fine diœceſis Turonenſis & Andegavenſis, ultra duodecim, & in Britannia & Cœnomania, ultra decem leucas per litteras apoſtolicas non trahatur: vel ubi competeret ex beneficio litterarum, quod ultra traheretur, qualiter dicta dieta in diœceſibus prædictis decem vel duodecim, ut præfertur, leucas non excedat. Qui vero contrarium fecerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

IV. *De citationibus virtute litterarum apoſtolicarum.*

Item prohibemus, quod nullus presbyter, clericus, tabellio, notarius, vel quæcumque perſona alia eccleſiaſtica, vel ſæcularis, noſtræ provinciæ, citet vel audeat citare, autoritate aliquarum litterarum apoſtolicarum, ſive ſint reſcripta, conſervatoria, vel privilegia, niſi viſo originali, vel tenore ipſius publicato autoritate diœceſani, & de mandato ipſius, per aliquam perſonam publicam, & ſub ſigillo ordinarii. Qui contrarium fecerit, pœnam decem librarum incurrat ipſo facto, piis operibus per ordinarium convertendam.

V. *De apoſtolicis impetrantibus beneficia.*

Sane quia nonnulli apoſtolica impetrantes beneficia vacatura, cum clauſula, quod infra menſem valeant acceptare, virtute litterarum apoſtolicarum plura beneficia acceptant, & hujuſmodi acceptationes occultant fraudulenter in præjudicium & ſcandalum plurimorum, ex quibus plura inconvenientia in noſtra provincia reperimus eveniſſe; maxime cum aliqui, quibus dicta beneficia acceptata, per ordinarium collata fuerant, dictas acceptationes ignorantes, ratione beneficii ſibi collati, promoti ad ſacerdotium, per dictos impetrantes poſt annum a tempore vacationis ſunt excluſi, & ipſos oportet mendicare, in opprobrium ordinis clericalis: volentes dictis fraudibus & malitiis obviare, approbante ſacro concilio, ſtatuimus; quod hujuſmodi impetrantes, acceptationem hujuſmodi infra tres menſes a tempore acceptationis, legitimo impedimento ceſſante, in loco beneficii acceptati teneantur publicare: alioquin dicta acceptatione, & jure ſibi acquiſito per hujuſmodi acceptationem, ſint privati.

VI. *De iiſdem.*

Item cum beneficia eccleſiaſtica ultra ſex menſes vacare non debeant, & nonnulli apoſtolici impetrantes, occulte & clandeſtine faciant ſibi de beneficiis provideri, collationes ſibi factas occultantes, differentes dictorum beneficiorum poſſeſſionem recipere, ut ſibi de pinguioribus faciant providere, non ſine dictorum beneficiatorum præjudicio & ſcandalo aliorum : ideoque ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod impetrantes apoſtolici, poſtquam de beneficiis vacantibus per ſuos executores ſibi fecerint provideri, ſive fuerint dignitates, perſonatus, prioratus, officia, adminiſtrationes, & beneficia alia, quocumque nomine cenſeantur, infra ſex menſes a tempore proviſionis ſibi factæ, per ſe vel per alium, poſſeſſionem realem dictorum beneficiorum apprehendere teneantur. Quod ſi infra dictum terminum, legitimo impedimento ceſſante, poſſeſſionem dictorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, prioratuum, officiorum, adminiſtrationum & aliorum beneficiorum quorumcumque, non apprehenderit : omni jure ſibi quæſito per dictas collationes ſint privati.

VII. *De ſupplenda negligentia prælatorum.*

Item ſtatuimus, quod prælati, tam ſæculares quam regulares, & alii qui dignitates, perſonatus, prioratus, officia, adminiſtrationes, & alia beneficia de jure vel conſuetudine in noſtra provincia habent conferre, perſonis idoneis illa conferant, quorum collatio non ſit clandeſtina nec occulta : immo ipſam collationem infra ſex menſes a tempore vacationis publicent, & illi quibus collationes fient, ſive proviſiones, de dignitatibus, perſonatibus, prioratibus, officiis, adminiſtrationibus, & aliis beneficiis, tam ſæcularibus, quam regularibus, infra ſex menſes a tempore collationis beneficii, poſſeſſionem ipſius, per ſe vel per alium, legitimo impedimento ceſſante, apprehendere teneantur : alioquin collatio pro nulla habeatur. Et ille cui facta fuerit proviſio, lapſo termino, omni jure ſibi quæſito per collationem vel proviſionem ſibi factam, ſit privatus, & collatio ad proximum ſuperiorem ſit eo ipſo devoluta.

VIII. *Beneficia non conferantur niſi ætatem legitimam habentibus.*

Item conſtitutione irrefragabili prohibemus, ne beneficia eccleſiaſtica, ſive ſint dignitates, perſonatus, officia, capellaniæ, præbendæ, vel alia, quocumque nomine cenſeantur, quæ de fundatione, conſuetudine, vel ſtatuto, ſacros ordines requirant, perſonis, quæ non erunt ætatis legitimæ ad recipiendos illos ordines quos beneficia requirunt, nullatenus conferantur. Quod ſi contrarium factum fuerit, collatio ſit nulla ipſo facto, & collatores poteſtate conferendi ea vice ſint privati : niſi ex cauſa evidenti per ordinarium fuerit diſpenſatum.

IX. *De temporibus ordinandorum.*

Præſenti decreto ſtatuimus, quod omnes principales perſonæ, prælati, & capita eccleſiarum collegiatarum, & omnes qui in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, regularibus, noſtræ provinciæ Turonenſis, obtinent dignitates, perſonatus, officia, ſive ſint decani, præpoſiti, archidiaconi, archipresbyteri, capicerii, & alii, quocumque nomine cenſeantur ; & alii qui alia beneficia obtinent, ratione quorum, de jure vel conſuetudine tenentur promoveri, in noſtra provincia infra annum, a tempore proviſionis ſibi factæ & poſſeſſionis adeptæ pacificæ, impedimento legitimo ceſſante, ſaltem ad ſubdiaconatus ordinem ſe faciant promoveri : alioquin dignitatibus, perſonatibus, officiis, & beneficiis, lapſo anno, abſque monitione alia ſint privati.

X. *De officio archidiaconi.*

Cæterum cum provida deliberatione in concilio Andegavenſi alias fuerit ordinatum ne archidiaconi ; vel archipresbyteri ; qui de jure vel conſuetudine perſonas eccleſiaſticas præſentatas ad curas parochialium eccleſiarum habent examinare, & poſt examinationem nobis vel ſuffraganeis noſtris, vel aliis quibus de conſuetudine, vel alio jure pertinet curas committere vel conferre, nil exigant pro litteris, vel ſigillo. Quod vero hujuſmodi ſtatutum minime ſervabatur, immo prædicti ratione ſigilli vel litteræ, immoderate pecunias extorquebant : ideoque ſacro approbante concilio prohibemus, ne quis, vel aliqui, perſonis eccleſiaſticis per ipſos examinandis, vel præſentandis illis qui habent curas committere vel conferre, pro ſigillo vel littera aliquid recipiant. Contrarium vero facientes eo ipſo, pœna in dicto concilio percellantur.

XI. *Quid pro lectis defunctorum rectorum.*

Item edicto perpetuo prohibemus, ne archidiaconi, archipresbyteri, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, qui de conſuetudine lectos rectorum parochialium eccleſiarum decedentium, infra certos limites noſtræ provinciæ Turonenſis, ſibi vendicant, pro lecto, ultra quinquaginta ſolidos recipiant, dum tamen parochialis eccleſia, quam curatus defunctus obtinebat, quinquaginta libras, ſecundum taxationem decimæ, non excedat, vel lectum recipiat ſecundum taxam ſuperius moderatam. Quod ſi ultra quinquaginta libr. parochialis eccleſia excedat pro decima : centum ſolidos pro lecto poterit recipere, & non ultra, ſibi conditione reſervata, quod pecuniam poſſit recipere juxta taxam ſuperius moderatam, vel lectum ad valorem, ut ſuperius eſt expreſſum. Qui vero contrarium fecerit, recipiendo ultra ſummam & modum quæ in præſenti conſtitutione continentur : eo ipſo perdat lectum, vel illud quod ratione lecti poterat evenire.

XII. *De vita & honeſtate clericorum.*

Item cum in concilio Turonenſi ſalubriter fuerit ordinatum, ne presbyteri prodeant in publicum ſine cappis, vel mantellis clauſis, & quod etiam portent clauſa ſupertunicalia & honeſta : nos latius providere volentes, autoritate præſentis concilii prohibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica noſtræ provinciæ, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, decanus, archidiaconus, archipresbyter, canonicus metropolitanæ eccleſiæ, cathedralis, vel collegiatæ, & alii beneficiati, veſtes breves, vel botonatas ante pectus, in publico deferant ; nec capucia cum longa corneta, ſed brevi & honeſta, & botonibus in capuciis non utantur. Qui vero contrarium fecerit in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum : ſi canonicus metropolitanæ eccleſiæ, cathedralis, vel collegiatæ, a voce capituli & diſtributionibus quotidianis per menſem eo ipſo ſit ſuſpenſus : ita quod ſuſpenſione durante, vox ſua in capitulo pro nulla habeatur, & diſtributiones ad illum uſum aſſignentur, cui de conſuetudine diſtributiones abſentium committuntur. Quod ſi alias beneficiatus fuerit, a fructibus beneficiorum per menſem ſit ſuſpenſus.

XIII. *De eadem re.*

Item firmiter prohibemus, ne clerici in noſtra provincia utantur brevibus veſtibus, vel ſotularibus de polena, nec capucia botonata in publico deferant ; ſed veſtes longas, ad minus uſque ad genu propendentes. Qui vero contrarium fecerit, videlicet portando breves veſtes, vel ſotulares de polena, vel etiam capucia botonata, in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, pœnam decem librarum incurrat eo ipſo, (vel etiam ſi deferat mantellum ſeu chlamydem fixum depeczatum per circuitum) per ordinarium piis uſibus convertendarum.

XIV. *De Miſſa & officio defunctorum.*

Item prohibemus in virtute ſanctæ obedientiæ, ne quis presbyter noſtræ provinciæ audeat Miſſam celebrare pro mortuis, niſi primo dixerit officium mortuorum : & omnes curati parochialium eccleſiarum ſingulis diebus ferialibus teneantur dicere officium mortuorum, potiſſime trium lectionum.

XV. *De officio beatæ Mariæ.*

Item approbante concilio ſtatuimus, quod in ſingulis eccleſiis metropolitanis, cathedralibus, regularibus, collegiatis, matutinæ, & aliæ horæ de beata Maria, ſingulis diebus ſolemniter decantentur ; niſi alias officium eſſet de beata Maria, vel aliis majoribus feſtis anni, vel in Adventu Domini : & ad hoc omnes volumus adſtringi ſub præcepto.

XVI. *De cibis eccleſiaſticorum.*

Cum ſobrie vivere debeant univerſi, & maxime perſonæ eccleſiaſticæ, quas in ſe oportet oſtendere quomodo alii debeant converſari, non in ebrietatibus vel conviviis epulando, ſed moderate & honeſte, ne longi temporis brevis hora victum conſumat : ideoque in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub obteſtatione Divini judicii, approbante concilio firmiter prohibemus, ne quævis perſona eccleſiaſtica, ſæcularis vel regularis, in noſtra provincia, etiamſi pontificali, vel quavis alia præfulgeat dignitate, ultra duo fercula ad plus, etiam in conviviis ſolemnibus, vel feſtivitatibus præcipuis, parare faciat ; ſed prædictis duobus ferculis non ſuperfluis ſit contentus : niſi forte propter adventum principum, vel aliarum perſonarum, propter quarum adventum poſſet eccleſia aliquod commodum reportare, vel damna & incommoda evitare ; & tunc ipſorum conſcientiæ relinquatur.

XVII. *De clericis non reſidentibus.*

Cæterum cum perſonæ eccleſiaſticæ in ſuis beneficiis teneantur perſonaliter reſidere, & maxime ſi curam habeant animarum : irrefragabili ſtatuto ordinamus, ut

ANNO CHRISTI 1365.

omnes curati parochialium eccleſiarum noſtræ provinciæ Turonenſis, in ſuis parochialibus eccleſiis reſidentiam faciant perſonalem; niſi ſuper hoc ex cauſa per ſuperiorem fuerit diſpenſatum, vel alias legitime fuerint impediti. Quod ſi reſidentiam non fecerint, ut tenentur, & ultra menſem ſe a ſuis beneficiis abſentaverint ſine cauſa: a perceptione fructuum ſuarum eccleſiarum ſint ſuſpenſi, fructibus ipſis in eccleſiarum utilitatem convertendis. Quod ſi per ſex menſes ſine cauſa legitima, ut præmittitur, ſe abſentaverint: lapſis ſex menſibus, ipſis eccleſiis perpetuo ſint privati, & illi ad quos pertinebit dictarum eccleſiarum collatio, de ipſis eccleſiis habeant providere.

XVIII. *De diſtributionibus.*

Item licet diſtributiones quotidianæ & anniverſaria, in eccleſiis metropolitanis, cathedralibus, & collegiatis, pro intereſſentibus perſonaliter horis ipſis & anniverſariis, ſint laudabiliter ordinatæ; ita quod qui non laborat, non manducet; & nonnulli eccleſiarum prædictarum noſtræ provinciæ canonici, & alii qui de conſuetudine dictas diſtributiones & anniverſaria in ipſis eccleſiis recipiunt, tarde veniunt, & cito poſtquam chorum intraverint recedunt ſine cauſa: ideoque ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut prædicti canonici, & alii qui prædictas diſtributiones & anniverſaria in prædictis eccleſiis recipiunt, in principio horarum intrent chorum ipſis horis anniverſariis, & ad miſſam interſint, videlicet a primo pſalmo uſque ad finem illius horæ & anniverſarii necnon in introitu Miſſæ, a prima collecta, uſque ad finem totius ipſius Miſſæ continue remanſuri. Quod ſi in præmiſſis defecerint ſine cauſa rationabili, diſtributiones ſive anniverſaria illius horæ eo ipſo perdant, & illi vel illis applicentur, quibus applicarentur, ſi iidem recedentes ipſis horis vel anniverſariis nullatenus interfuiſſent. Quod ſi prædictas diſtributiones vel anniverſaria, contra noſtram conſtitutionem voluerint extorquere: per menſem a diſtributionibus vel anniverſariis ſint ſuſpenſi. Quod ſi in prædicto menſe, ſuſpenſione durante, aliquid pro diſtributionibus vel anniverſariis receperint: ingreſſum eccleſiæ, uſquequo reſtituerint omnia quæ contra præſentem conſtitutionem perceperint, ſibi noverint interdictum.

XIX. *De ſtatu monachorum.*

Item cum per decentiam habitus extrinſeci morum oſtendere oporteat honeſtatem, & licet ſecundum canonicas ſanctiones fuerit ſalubriter ordinatum, quod monachi ordinis ſancti Benedicti pro habitu cappas clauſas, cucullas, vel floccum honeſtum longum & amplum deferant, & veſtes ſuperiores proximo habitui largas, longas, & clauſas per circuitum deferant; & quod botis vel ſotularibus corrigiatis, altis & honeſtis utantur: tamen nonnulli monachi dicti ordinis in noſtra provincia, in ſe quaſi nihil de regulari obſervantia oſtendentes, chlamydes ſive rotundellos, veſtes fixas decurtatas, cum botonibus, in publico deferre non verentur, in religioſorum opprobrium, & ſcandalum plurimorum. Ideoque approbante concilio, prohibemus, ne quis religioſus dicti ordinis, abbas, prior, vel quicumque alius, cujuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtat, clamydes ſeu rotundellos, veſtes proximo habitui fixas, vel quomodolibet botonatas, in publico deferre præſumat. Qui vero contrarium fecerit in aliquo caſu præmiſſorum, ſuſpenſionis ſententiam incurrat ipſo facto: quam ſi ſuſtinuerit per annum, prælatura, prioratu, beneficio, vel adminiſtratione quam habuit, ſit privatus. Quod ſi beneficium non habeat, per annum ſit inhabilis ad quodcumque beneficium eccleſiaſticum obtinendum.

XX. *De canonicis regularibus.*

Abuſionibus quorumdam canonicorum regularium noſtræ provinciæ Turonenſis (qui ſecundum regulam beati Auguſtini debentes laudabiliter vivere, & honeſte converſari, quid eis liceat non advertunt, a regulari obſervantia deviantes, qui nec, prout decet ſecundum regulam, ſuperlicium aut cappam, nec alium honeſtum habitum deferunt ſecundum ſuorum monaſteriorum conſuetudinem approbatam, immo veſtes fixas, botonatas, & chlamydem fixam ſuper humerum in publico deferre non verentur) obviare volentes: approbante concilio ſtatuimus, quod monachi dicti ordinis in noſtra provincia, profeſſores, prælati, priores, & alii, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, habitum deferant ſuæ religioni congruentem, videlicet ſuperlicium in eccleſia, & locis aliis quibus ſolitum eſt fieri ab antiquo, aut cappam clauſam, vel alium honeſtum habitum, ſecundum ſuam regulam, & conſuetudinem ſuorum monaſteriorum, approbatam; necnon ve-

ANNO CHRISTI 1365.

veſtes ſuperiores longas, clauſas, & honeſtas portent in publico, nec clamydes fixas ſuper humerum, ſed clauſas, largas, longas, & honeſtas, nec clocas * ſericatas, ſive conſutas de ſerico alterius coloris quam fuerit cloca, vel mantellus, ſeu cappa. Qui vero contrarium fecerit in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum: per annum a beneficio ſuſpendatur. Et ſi beneficium non habuerit, per idem tempus ſit inhabilis ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum.

* Vide p. 449. & 577.

XXI. *De religioſis domibus.*

Irrefragabili ſtatuto prohibemus, ne illi qui de conſuetudine, de jure, vel fundatione, in noſtra provincia eleemoſynarias, leproſarias, xenodochia, vel domos Dei habent committere, quocumque colore ſibi quæſito, pecuniam, vel quicquam aliud, ratione commiſſionis, ſigilli, vel litteræ, recipiant. Quod ſi contrarium fecerint, & contra noſtram præſentem conſtitutionem aliquid receperint: excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

XXII. *De obſervatione jejuniorum.*

Sane cum diebus jejunialibus, & maxime in Quadrageſima, non ſolum a carnibus, ſed etiam ab illis quæ a carnibus ſementariam trahunt originem, ſit penitus abſtinendum; & nonnulli noſtræ provinciæ, tam perſonæ eccleſiaſticæ, quam etiam ſæculares, in nonnullis locis lacte & butyro utantur indiſtincte, licet piſcium, olei, & aliorum neceſſariorum poſſint copiam invenire: ideo approbante concilio prohibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica vel ſecularis butyrum vel lac comedat in Quadrageſima, vel quomodolibet in pane, vel leguminibus utantur, in caſibus a jure non permiſſis, niſi ſuper hoc privilegium habuerint. Qui vero contrarium fecerit, notam reatus inobedientię incurrat, & tanquam tranſgreſſor precepti & concilii provincialis puniatur: abſolutionem tranſgreſſorum tantummodo ſuperioribus reſervantes.

XXIII. *De cenſibus.*

Cum juris ſit proviſione ſtatutum; quod pro rebus propriis eccleſiaſticarum perſonarum, quas non cauſa negotiandi deferunt, ſeu deferri faciunt, pedagia vel quidagia, nullatenus exigantur, & in contrarium facientes eſt excommunicationis ſententia promulgata; & bonæ memorię Gaufridus prædeceſſor noſter in concilio apud Caſtrum Gonterii celebrato, ſalubriter prohibuit ne a clericis, vel a perſonis eccleſiaſticis, pro rebus propriis vel etiam eccleſiarum, quas non mercimonii cauſa, per terram vel aquam, aut per mare ducerent, vel duci facerent, quiſquam ſuo vel nomine alieno pedagia, quidagia, couſtumas, aut exactiones quaſcumque, & quocumque nomine cenſerentur, exigeret vel de novo imponeret, contrarium facientes excommunicationis ſententia innodando: & res proprias clericorum, vel eccleſiaſticarum perſonarum declaravit, vina, blada, & alia de ſuis rebus hereditariis, & quas in terra ſua vel eccleſiæ recolligunt, & quæ de redditibus propriis recipiunt, & quæ collecta, recepta & habita, cauſa vendendi, ut pecuniam inde habeant, in uſus proprios convertant, per terram, vel aquam ducunt, vel duci faciunt, intellexit, & debere intelligi declaravit hoc non fieri cauſa mercimonii, taleque negotium eſſe perſonis eccleſiaſticis licitum & honeſtum, & liberum a pedagiis, couſtumis, & exactionibus aliis quibuſcumque. Nos vero approbante dicto concilio, dictas prohibitiones, declarationes, ſtatuta, & pœnas in præmiſſis comprehenſas, volumus in ſuo robore permanere: ita quod qui a perſonis eccleſiaſticis, pro præmiſſis rebus, quas ducunt, vel duci faciant, per terram vel aquam, per ſe vel alium, a ductoribus, vel ab illis qui vehunt, vel transferunt, receperit pedagia, exactiones, vel couſtumas, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto; & locus in quo pedagia, quidagia, couſtumæ & exactiones recipiuntur, eo ipſo ſit ſuppoſitus eccleſiaſtico interdicto. Et quia nonnulli in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis & prædicti concilii, novas fraudes inveniunt per obliquum, volentes perſonas eccleſiaſticas ſubmittere ſervituti, non a prædictis perſonis, ſed ab illis qui prædicta, nomine clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, deferunt, vehunt, & transferunt, per ſe vel alium, pedagia, couſtumas & exactiones de novo exigunt, necnon præmiſſas perſonas eccleſiaſticas, vel illos qui nomine ipſorum præmiſſa portant vel transferunt, compellunt ut ad ipſos veniant, & quod ſibi ſignificent quod ſunt res clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum, quæ ducuntur per aquam vel terram, ſibi de facto confiſcant, & appropriant pro libito voluntatis (quam confiſcationem declaramus eſſe contra concilium, & in præjudicium eccleſiaſticæ libertatis: & talia facientes declaramus incidere in ſententia, & pœnis in prædicto concilio & modo ſuperius declaratis) prædictum concilium dicti Gaufridi inno-

Vide ſupra in Conc. ſub Petro Turon. Arch. ann. 1336. can. 1.

vamus, & quod omnia hic comprehenſa in noſtra conſtitutione fidem faciant, ac ſi totum originale & tenor ipſius eſſet hic omnino de verbo ad verbum comprehenſum.

XXIV. *De immunitate eccleſiarum.*

Sacro approbante concilio excommunicamus invaſores, raptores, deprædatores, occupatores, ſuo nomine, vel etiam alieno, perſonarum eccleſiaſticarum & rerum ſuarum, vel eccleſiæ ſeu locorum religioſorum, & quoſcumque alios qui bona prædicta indebite occupata detinuerint, aut in religioſorum domibus, vel locis eccleſiaſticis poſuerint comeſtores; & loca ubi bona taliter occupata, delata, recepta, vel detenta ſcienter fuerint, ſint ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto: declarantes, bona eccleſiaſtica eſſe intelligenda in hoc caſu, prout in concilio apud Caſtrum Gonterii per bonæ memoriæ Petrum prædeceſſorem noſtrum ultimo celebrato, non ſolum bona clericorum, verum etiam bona commodata, & ab eis conducta precario & conceſſa, & quorum eccleſiaſticæ perſonæ vel clerici habent poſſeſſionem, aut detentionem qualemcumque; necnon ſi perſonarum eccleſiaſticarum occaſione, in ipſorum præjudicium vel contemptum, eorum homines, familiares, vel conſanguinei, vel ipſorum bona, vel qui ſub temporali ſua juriſdictione conſiſterent, indebite caperentur, vel invaderentur, hac appellatione volumus comprehendi. Et quia facientes & conſentientes par pœna conſtringit: receptatores & defenſores invaſorum, raptorum, maleficorum hujuſmodi, de quibus ſuperius fit mentio, & qui ad præmiſſa dederint auxilium & favorem, publice vel occulte, eiſdem pœnis, quibus & ipſos maleficos, eo ipſo quo ipſos, vel res de quibus ſuperius fit mentio, ſcienter receptaverint vel defenderint, eadem excommunicationis ſententia volumus innodari; & ubicumque fuerint raptores, occupatores, invaſores, defenſores, & receptatores præmiſſi, ceſſetur penitus a Divinis, donec abſolutionis beneficium meruerint obtinere. Et poſtquam publice excommunicati nunciati fuerint, nullatenus abſolvantur, niſi de præmiſſis ſatisfecerint, & eccleſiæ emendam fecerint competentem; nec tradantur poſt mortem eccleſiaſticæ ſepulturæ, niſi ipſi, vel ipſorum heredes, ſatisfecerint de præmiſſis, ut ſuperius eſt expreſſum. Prædictum autem concilium dicti domini Petri, de quo ſuperius fit mentio, innovamus, & volumus in ſuo robore permanere: & quod omnia hic comprehenſa fidem faciant, ac ſi totum originale & tenor ipſius eſſet hic omnino de verbo ad verbum comprehenſum.

XXV. *De injuſtis exactionibus.*

Verum nonnulli principes, & alii domini temporales, a viris eccleſiaſticis, prælatis, tam ſæcularibus quam regularibus, & aliis, qui nec feuda tenent ab eis, neque ut ſuperiores recognoſcunt, nova & inſolita nituntur exigere & exigunt juramenta, dictoſque prælatos & alias perſonas eccleſiaſticas, per minas & terrores, perſonarum captionem, bonorum & rerum ſpoliationem, compellunt ad præſtanda juramenta. Ideoque ſacro approbante concilio prohibemus, ne quis princeps, dux, baro, ſeneſcallus, baillivus, aut alius dominus temporalis, per ſe vel per alium, a prædictis perſonis eccleſiaſticis nova exigat juramenta, nec ad ea præſtanda compellat per minas, terrores, captionem corporum, occupationem rerum & juriſdictionis, ſpoliationem parentum & bonorum, injurias hominum eccleſiæ vel bonorum ipſorum, mortem vel incarcerationem familiarium vel conſanguineorum ſuorum; contrarium vero facientes, autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententia innodamus, & terram eorum ſupponimus eccleſiaſtico interdicto, a qua nullatenus abſolvantur, nec interdictum relaxetur, niſi primo de injuriis, damnis & offenſis, tam perſonis quam eccleſiis ſatisfecerint competenter.

XXVI. *De injuriis quæ fiunt eccleſiaſticis.*

Dolentes referimus quod nonnulli nobiles, & domini temporales, quandoque perſonæ eccleſiaſticæ, & etiam ſæculares, per ſe vel alios, & etiam per viles & abjectas perſonas, in noſtra provincia diffidant, & diffidari faciunt, publice vel occulte, prælatos, vel alias perſonas eccleſiaſticas, & ob hoc quandoque prælatos & alias perſonas eccleſiaſticas crudeliter inſequuntur, terram eccleſiaſticam currunt, bona rapiunt, loca, maneria, caſtella occupant, & detinent occupata, homines eccleſiæ capiunt, trucidant, occidunt & ſpoliant bonis ſuis: ita quod oportet quandoque prælatos & viros eccleſiaſticos ſe redimere, & etiam bona ſua. Ideoque ſacro approbante concilio, edicto perpetuo prohibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica, vel ſæcularis, etiamſi dux, princeps, comes, baro, capitaneus, ſeneſcallus, baillivus, vel alia perſona ſæcularis, nomine ſuo vel alieno, archiepiſcopum, epiſcopum, abbatem,

tem, abbatiſſam, officialem archiepiſcopi, epiſcopi, canonicum metropolitanæ cathedraliſve eccleſiæ, per ſe, vel per alium diffidat, diffidarive faciat. Qui vero archiepiſcopum, epiſcopum, abbatem, vel abbatiſſam, officiales archiepiſcopi, epiſcopi, canonicum metropolitanæ vel cathedralis eccleſiæ, per ſe vel per alium diffidaverit ſeu diffidari mandaverit, publice, vel occulte, vel factum ab aliis nomine ſuo, ratum habuerit, autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Quod ſi poſt diffidium factum per præmiſſas perſonas, vel alias, proceſſum fuerit, vel ipſorum nomine, vel ratum habentibus, vel hac occaſione per conſanguineos, amicos, familiares ipſorum, contra perſonam archiepiſcopi, epiſcoporum, vel per alias perſonas quas in caſtris vel locis ſuis ſcienter receptaverint, aliqualem injuriam fecerint, ſeu bona ipſorum capiendo, caſtra, villas, domos, & loca occupando, terram ipſorum, vel eccleſiæ, domos & loca incendendo, homines eccleſiæ damnificando, mutilando, interficiendo, capiendo, vel ipſos bonis ſpoliando, familiares, conſanguineos prædictarum perſonarum eccleſiaſticarum in injuriam ipſarum capiendo, incarcerando, injuriando, bonis ſuis ſpoliando in caſibus præmiſſis, & quolibet præmiſſorum; præter ſententiam excommunicationis, quam autoritate præſentis concilii propter præmiſſa incurrerint, terra, quam in noſtra provincia obtinent, autoritate præſentis concilii ſit ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto: ſtatuentes eadem approbatione, quod ſi terra diffidantium, quæ propter præmiſſa fuerit interdicta, ultra unam diœceſim protendatur, quilibet ſuffraganeus noſtræ provinciæ ad mandatum noſtrum, ſive diœceſani in cujus diœceſi delictum fuerit perpetratum, prædictum interdictum reſervare teneatur, & a ſuis ſubditis facere obſervari: & qui propter præmiſſa ſententiam incurrerit, vel ejus terra fuerit ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, a ſententia nullatenus abſolvatur, nec interdictum relaxetur, niſi prius de damnis, injuriis & offenſis, perſonis & eccleſiæ ſatisfecerint competenter. Quod ſi perſona eccleſiaſtica fuerit, quæ archiepiſcopum, epiſcopum diffidaverit per modum ſuperius expreſſum, & poſt diffidium proceſſerit in caſibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum: ſi prælatus ſit regularis, vel ſæcularis, ſeu alia perſona eccleſiaſtica, quæ dignitatem, perſonatum officium, beneficium, canonicatum, præbendam, adminiſtrationem, in noſtra provincia obtineat; prælatura, dignitate, prioratu, beneficio, officio, canonicatu, præbenda, prioratu, adminiſtratione, præſentis autoritate concilii, ſit privatus, & inhabilis perpetuo ad alia beneficia obtinenda. Quod ſi beneficium non habuerit, ſit etiam inhabilis perpetuo in noſtra provincia ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum: itaque * qui tali inhabili propter præmiſſa contulerit ſcienter beneficium, ſit excommunicatus ipſo facto. Si vero regularis fuerit, qui abbatem, vel abbatiſſam propriam diffidaverit per modum ſuperius expreſſum: beneficio, officio, prioratu, adminiſtratione, ſi quam habuerit, ſit privatus: quod ſi beneficium non habuerit, ſit inhabilis ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Si vero aliam perſonam diffidaverit eccleſiaſticam, per ſe vel alium, ut ſuperius eſt expreſſum, & ſi poſt diffidium proceſſerit in aliquibus præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto. Et ulterius procedatur contra eum ſecundum tenorem ſtatutorum, & ſecundum quantitatem & qualitatem delicti, prout ſuperiori videbitur faciendum.

* f. ita quod

XXVII. *De iiſdem.*

Verum quia nonnulli domini temporales, baillivi, præpoſiti, ſeneſcalli, capitanei, ſervientes & allocati, & alii, ad illicita manus laxant, perſonas eccleſiaſticas, tam ſæculares quam regulares, capiendo quamplurimum ſine cauſa, incarceratas ſeu impriſionatas detinent, & quandoque ipſas reſtituere contradicunt. Ideoque ſacro approbante concilio, prohibemus, ne quis dominus temporalis, baillivus, præpoſitus, ſeneſcallus, capitaneus, ſerviens & allocatus, vel quicumque alius, clericum vel aliam perſonam eccleſiaſticam, regularem vel ſæcularem, capiat ſine cauſa, nec tunc retineat, ſed reſtituat ſuo judici cum informationibus & bonis, quæ cum ipſo reperta fuerint, ad quem ſpectat cognitio puniendi. Si quis vero clericum vel perſonas eccleſiaſticas incarceratas, vel impriſionatas detinuerit, & requiſitus non reſtituerit una cum bonis & informationibus legitimis; ſive ſit dux, princeps, comes, baro, nobilis, ſive dominus temporalis, baillivus, ſeneſcallus, præpoſitus, ſerviens & allocatus, capitaneus, vel quæcumque alia perſona eccleſiaſtica, regularis vel ſæcularis, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: & extunc in parochia in qua detinebitur dictus clericus, vel perſona eccleſiaſtica, vel etiam transferetur, quamdiu ibi detinebitur, ceſſetur penitus a Divinis abſque ulla

ulla monitione vel præcepto, poſtquam curato conſtiterit, vel illi qui habet gubernare parochiam, quod clericus incarceratus, fuerit requiſitus, & poſt requiſitionem legitimam infra unam diem naturalem non fuerit reſtitutus. Quod ſi ille qui clericum vel perſonam eccleſiaſticam detinebit, ſive ejus baillivus, ſeneſcallus, præpoſitus, non poſſit tute adiri, vel alias nequeat inveniri: moneatur in eccleſia cathedrali publice, quod clericum vel perſonam eccleſiaſticam reſtituat cum bonis ſuis & informationibus, ut ſuperius eſt expreſſum, infra certum tempus ſuperioris arbitrio, in cujus civitate vel diœceſi clericus detentus, fuerit incarceratus, moderandum: quæ monitio arctet monitum, ac ſi alias eſſet legitime monitus, & perſonaliter apprehenſus. Quod ſi *infra prædictum tempus, perſona eccleſiaſtica*, vel clericus captus *vel* incarceratus, reſtitutus non fuerit lapſo termino: autoritate præſentis concilii, pœnis ſubjaceat ſupradictis, & ceſſetur in locis quibus detinebitur vel transferetur, a Divinis, ut ſuperius eſt expreſſum. ' Contra præſentem conſtitutionem noſtram ceſſatione durante immiſcuerit ſe Divinis, in caſibus a jure non permiſſis, ſi collegium fuerit ſæcularium vel regularium perſonarum, ſingulares perſonæ ipſius, vel aliæ perſonæ ſingulares, rectores eccleſiarum, & quæcumque aliæ, etiamſi fuerint regulares, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. Aliis ſtatutis prædeceſſorum noſtrorum contra tales promulgatis, in ſuo robore duraturis.

' Deeſt hic, Quod ſi

XXVIII. *De exactionibus.*

Autoritate præſentis concilii prohibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis, impoſitionis, ſeu exactionis tributa, ſubſidia, vel aliquas novas impoſitiones, a perſonis eccleſiaſticis, terris, vel hominibus eccleſiæ, de novo exigat. Qui vero contrarium fecerit, etiamſi dux, princeps, baro, vel alia quæcumque perſona, quacumque præfulgeat dignitate, qui præmiſſa de novo impoſuerit perſonis eccleſiaſticis, vel hominibus eccleſiæ, ſine conſenſu illorum ad quos ſpectat, vel præmiſſa exegerit, per ſe vel alium, etiamſi naulum ſit de novo impoſitum nomine ſuo, vel alieno, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto. Et locus illius domini vel principis in quo impoſitum fuerit, autoritate præſentis concilii eo ipſo ſit ſuppoſitus eccleſiaſtico interdicto: & poſtquam notorium fuerit, quod impoſitiones de novo fuerint impoſitæ, exactiones, tributa, ſubſidia, vel aliæ ſervitutes in terris, vel hominibus eccleſiæ, extunc omnino in loco illius qui impoſuerit, vel levaverit; ſervetur interdictum, nullo alio mandato expectato. Novas exactiones, ſervitutes, naulum intelligimus in hoc caſu, quorum impoſitio ſive exactio memoriam hominum non excedit.

XXIX. *De immunitatibus eccleſiæ.*

Cum jure canonico caveatur, quod qui de cætero ſervare fecerint ſtatuta, edicta, & conſuetudines introductas contra eccleſiæ libertatem, ſtatutarii, & ſcriptores ſtatutorum ipſorum, nec non poteſtates, conſules, rectores & conſiliarii locorum, ut hujuſmodi ſtatuta, & conſuetudines, de cætero edita fuerint, vel ſervata; necnon illi qui ſecundum illa judicare præſumpſerint, vel in formam publicam ſcribere judicata, excommunicationis ſententiæ debeant ſubjacere: nonnulli propriæ ſalutis obliti, & ſuæ verecundiæ non parcentes, juris ſententiam verborum amplexu non ſine fraude circumvenire nituntur, non ſtatuta ut aſſerunt, banna tamen faciunt proclamari, præcepta & prohibitiones inducunt, quod non eſt dubium in libertatis eccleſiæ præjudicium redundare. Nos itaque fraudibus malignorum, quas circa hoc adhibitas fuiſſe cognovimus, obviare volentes, ſtatuimus, ut quicumque ſuo nomine, vel etiam alieno, cujuſcumque gradus vel conditionis exiſtant, contra ipſius eccleſiæ libertatem, banna, prohibitiones, ſive præcepta fecerint, aut fieri procuraverint, ſive facientibus conſilium dederint, vel favorem excommunicationis ſententia ſint ligati. Qui vero contra eccleſiaſticas antiquas conſuetudines rationabiles, approbatas, & hactenus pacifice obſervatas, ſtatuta, banna, prohibitiones aut præcepta ſcienter fecerint, aut procuraverint, ſive jam facta ſervaverint, aut ſervari fecerint, ſeu facientib. in hoc conſilium vel opem præſtiterint: excommunicationis ſententia, quam extunc in ipſos proferimus, ſint ligati.

XXX. *De adulteriis.*

Perpetuo ſtatuto prohibemus, ne aliquis, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, ſive perſona eccleſiaſtica, ſæcularisve fuerit, in noſtra provincia de cætero notorie teneat concubinam. Contrarium vero facientes, necnon adulteros notorios, excommunicationis ſententia innodamus.

XXXI. *De ſententia excommunicationis.*

Prohibemus, ne quis in noſtra provincia ſententiam excommunicationis latam per quemcumque judicem ordinarium ſive delegatum, ad ejus inſtantiam occultam teneat, ſed ipſam infra menſem a tempore quo lata fuerit, faciat publicari. Quod ſi infra prædictum tempus non fecerit publicari, pœnam viginti ſolidorum incurrat, in piis operibus convertendorum.

XXXII. *De publicatione præſentis concilii.*

Præterea ne quis ſuper pœnis in præſenti concilio ſtatutis, prætextu ignorantiæ ſe valeat excuſare: ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod rectores eccleſiarum quarumlibet provinciæ Turonenſis, ſtatuta in præſenti concilio ordinata, perpetuo, annoquolibet, prima die Dominica in Adventu Domini, die Dominica in Quadrageſima, die Dominica in paſſione, die Dominica poſt Pentecoſtem Domini, die Dominica poſt feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ Virginis per ſe vel per alios, in ſuis eccleſiis publicent populo congregato, & lingua materna ſufficienter exponant, dum ibidem Divina contigerit officia celebrari, pœna unius marchæ argenti a quolibet qui defecerit in præmiſſis per ordinarium exigenda, & in pios uſus convertenda.

XXXIII. *Quando liceat in domibus ſeu capellis celebrare.*

Item autoritate præſentis concilii ſtatuimus & etiam ordinamus, quod quotieſcumque per aliquem epiſcopum alicui nobili, vel aliæ perſonæ ſæculari, celebrandi Divina officia in domibus ſuis vel capellis licentiam contigerit impartiri, quod illæ ſex dies, ſcilicet prima dies Dominica in Adventu Domini, Dominica poſt Epiphaniam, prima Dominica in Quadrageſima, Dominica in Paſſione Domini, Dominica poſt Pentecoſtem Domini, Dominica poſt feſtum Aſſumptionis B. Mariæ virginis, ab conceſſione generali ſint exceptæ: in quibus ſex diebus, per nullum poterit in dictis domibus, ſeu capellis celebrari, niſi per rectorem parochialis eccleſiæ, vel ejus capellanum, vel alium de mandato ejuſdem rectoris, qui in ipſorum nobilium, & aliorum prædictorum præſentia, præmiſſa capitula tenebuntur publicare, dum Divina dictis diebus inibi celebrabunt, ne velamento alicujus ignorantiæ ſuper hoc ſe valeant excuſare. Et conceſſa ad præſens indulgentia quantum ad hos ſex dies reſtringatur.

XXXIV. *De poteſtate abſolvendi.*

In omnibus autem caſibus in quibus excommunicationum, ſuſpenſionum, vel interdictorum ſententias duximus in præſenti concilio promulgandas, cuilibet epiſcopo in ſuis civitate & diœceſi abſolvendi hujuſmodi excommunicationem & ſuſpenſionem & interdictum hujuſmodi relaxandi in forma eccleſiæ, autoritate concilii concedimus poteſtatem.

Ex Martene Theſ. Anecd. tom. 4. p. 311.

CONCILIUM APTENSE.

Anno M. CCC. LXV. celebratum.

Ex ſchedis Cl. V. domini de S. Quentin.

IN Chriſti nomine, amen. Quoniam eccleſiarum prælati, quibus eſt commiſſa cura regiminis & gubernationis, & provinciarum diſtincto ordine imperium eſt conceſſum, ſunt primo pontificalibus infulis inſigniti, ut ceteri recognoſcant in eis jura Domini privilegiaque. Qui ſunt præ ceteris præcipui in honore, ſic eſſe debent in ſolicitudinibus ac laboribus principales, & taliter poſſidere habenas gubernaculi quod poſſint fieri ſubjecti pacifici, & ſub tranquillo vivere ſucceſſibuſque felicibus abundare.

Ideo nos G. Arelatenſis archiepiſcopus cum reverendis in Chriſto patribus dominis Philippo ejuſdem miſeratione patriarcha Jeroſolymitano, Cavallicenſi eccleſiæ adminiſtratore perpetuo, Joanne Arauſicenſi, Joanne Carpentoractenſi, G. Maſſilienſi, Joanne Vaſionenſi, Jacobo Tricaſtinenſi, G. Tholonenſi epiſcopis, ac venerabilibus viris dominis Hodo Notarii præpoſito Avenionis, & Stephano Salayronis decano eccleſiæ Villæ-novæ prope Avenionem procuratoribus R. in Chriſto patris domini Anglici epiſcopi Avenionenſis abſentis, Cavellicenſis, Arauſicenſis, Carpentoratenſis, Maſſilienſis, Vaſionenſis, Tricaſtinenſis, Tholonenſis ac Villænovæ prope Avenionem capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus,

Et nos B. Ebredunenſis archiepiſcopus cum RR. in Chriſto patribus B. Dignienſi, P. Senecenſi, Stephano Vencienſi, & Laurentio Nicienſi epiſcopis præſentibus ac etiam dominis Boſcaudonenſi & S. Pontii de Nicia monaſteriorum abbatibus ibidem perſonaliter aſſiſtentibus, nec non venerabilibus viris Jacobo de Sala Graſſenſi canonico procuratore domini Amedei Graſſenſis epiſcopi, & Ponforaudo canonico & generali vicario domini Glandatenſis epiſcopi abſentis ac cum Ebredunenſis, Dignienſis, Senecenſis, Nicienſis, Vencienſis, Glandatenſis, Graſſenſis capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus.

Et nos Joannes Aquenſis archiepiſcopus cum RR. in Chriſto patribus dominis P. Regienſi, Gerardo Siſtaricenſi, & Raymundo Aptenſi epiſcopis, & venerabilibus dominis Raymundo de Caſtellana præpoſito Forojulienſi procuratore domini

ANNO CHRISTI 1365.

mini Raymundi Forojulienſis epiſcopi, & domino Joanni priori de Volona Vapincenſis diœceſis domini G. Vapincenſis epiſcopi vicario & procuratore, ac cum Aquenſis, Aptenſis, Siſtaricenſis, Forojulienſis, Regienſis, Vapincenſis & Forcalquerii capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus in civitate Aptenſi provinciæ Aquienſis ſupradictæ provinciale concilium celebrantibus per nos Arelatenſem, Ebredunenſem & Aquenſem archiepiſcopos noſtroſque ſuffraganeos, ut reverendorum patrum dominorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta in S. Rufo Avenionenſis diœceſis dudum edita per eoſdem, tanta maturitate verborum & ſenſuum gravitate repleta, paucis additis, vel detractis temporum mutationem & qualitatem penſantibus, unanimiter approbantes, ipſa ſervari volumus nobis & a ceteris quos illorum & noſtrorum auctoritate apprehendit . . . . cupientes juxta doctrinam apoſtoli nos irreprehenſibiles exhibere, nobis ipſis formam imponimus, ne ipſi efficiamur reprobi dum aliis prædicamus, & quod abſit, fabris arcæ Noe ſimiles, qui ut ſalvarentur alii fecerunt, ipſi vero diluvio perierunt & ut ipſorum anteceſſorum noſtrorum exemplo geſtus noſtros luculentis actibus decoremus, ad honorem omnipotentis Dei ac Virginis Mariæ totiuſque celeſtis curiæ, pro ſalutari regimine cleri & populi ac animarum ſalute & ſacro approbante concilio, ſubſcripta ſtatuta edenda vidimus & conceſſimus ut ipſa particulariter continentur.

I.

Preces pro papa ſtatutæ.

In primis auctoritate præſentis concilii duximus ſtatuendum, ut Deus & Dominus noſter eccleſiam ſuam dirigat & conſervet, quod in qualibet parochiali eccleſia noſtrarum provinciarum, civitatum ac diœceſum, qualibet ſeptimana die non feſtivo, una miſſa de S. Spiritu, vel de B. Virgine glorioſa ad voluntatem curati pro domino noſtro papa, & tota univerſali eccleſia celebretur: in qua dicantur orationes collectæ de officio & *Deus omnium*, &c. & *Eccleſiæ tuæ*, &c. Noſtrum quilibet omnibus dictam miſſam celebrantibus, ibidemque aſſiſtentibus, verumtamen vere pœnitentibus & confeſſis in qualibet miſſa xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis relaxamus.

II.

Indulgentiæ conceſſæ genua flectentibus ad certa miſſæ verba.

Item, qui ob reverentiam Dei in qualibet miſſa quando *Credo in unum Deum* cantabitur ſeu dicetur, ab illo verbo *Qui propter nos homines*, &c. genibus flexis ſteterit, xx. dies noſtrum quilibet de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus vere pœnitentibus & confeſſis. Et pari modo xx. alios dies illis qui genua devote [illegible] in miſſa dicetur *Gratias agamus Domino Deo noſtro*, nec non dicentibus & audientibus miſſæ officium beatæ Mariæ Virginis, quod dicitur regulariter poſt miſſam aliam quamcumque cum S. Joannis evangelio videlicet, *In principio erat Verbum*, alios dies xx. vere pœnitentibus & confeſſis.

III.

Miſſa pro defunctis.

Exhortamur auctoritate præſentis decreti, quod qualibet die lunæ, in qualibet parochiali eccleſia noſtrarum provinciarum, civitatum & diœceſum prædictarum, una miſſa pro defunctis fidelibus celebretur. Si vero illo die feſtum interveniat, poſt miſſam de feſto, miſſæ officium pro defunctis dicentibus & audientibus devota mente pœnitentibus & confeſſis xx. alios dies indulgentiarum noſtrum quilibet, &c. ut ſupra.

IV.

Indulgentiæ in præcipuis feſtis conceſſæ.

Item, concedimus auctoritate præſentis concilii omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui in diebus feſtivis, videlicet Nativitatis Domini, Reſurrectionis, Aſcenſionis Domini, & Pentecoſtes, patroni ſeu titularis earumlibet eccleſiarum cathedralium, provinciarum noſtrarum, & in quatuor feſtis principalibus B. Mariæ Virginis, videlicet Nativitatis, Purificationis, Annunciationis & Aſſumtionis, nativitatis ſancti Joannis-Baptiſtæ, Dedicationis ſancti Michaelis, & omnium ſanctorum ad dictas cathedrales eccleſias cauſa devotionis confluxerint pro die feſto quolibet videlicet noſtrum quilibet xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis pariter indulgemus.

V.

[illegible]

Autoritate præſentis concilii etiam ordinamus, quod quilibet diœceſanus dictarum eccleſiarum, quando celebrabit pontificaliter in ſua diœceſi, vel etiam ubicumque, aut prædicabit populo infra dictas provincias de diœceſani licentia, poſſit concedere auctoritate præſentis concilii, pro quolibet noſtrum xl. dies de injunctis pœnitentiis vere pœnitentibus & confeſſis qui in miſſa vel prædicatione intererunt.

VI.

De reſidentia.

Et cum a capite ratio ſit edenda, & nos prælati qui caput eccleſiarum eſſe cenſemur, modicum ut plurimum reſideamus in noſtris eccleſiis ac civitatibus: ob quod greges nobis commiſſi, quos divino debemus

ANNO CHRISTI 1365.

nutrire eloquio, ac exemplo ſalutifero erudire, a via veritatis aberrant multoties in eorum perniciem animarum. Nobis in hoc per præmiſſa cauſam præbentibus quantum eſt poſſibile providere communi noſtrum concordia ordinavimus, ut ex nobis quilibet in civitate quam poſſidet, quanto commodius fieri poterit, ſaltem in feſtis præcipuis, Quadrageſima & Adventu Domini, reſidentiam faciat perſonalem, ibique celebret, prædicet, confeſſiones audiat, & alia faciat quæ incumbunt noſtro paſtorali officio, ſicut jura volunt.

VII.

Mimi & canes venatici prohibiti.

Item etiam ordinavimus auctoritate hujuſmodi concilii, ne noſtrum aliquis hiſtriones ſeu mimos habeat, nec canes, ſeu aves venarias habeat ullo modo. Nam ſi hoc per aliquem noſtrum fieret, tempus quod deberet in commiſſo grege dominico erudiendo expendi, uſibus conſumeretur talibus: quod eſſet ſummum deteſtabile, noſtrum auctoritate attenta: & panis, qui deberet erogari pauperibus, canes hujuſmodi ederent, & pecuniam eccleſiarum pauperibus convertendam quodammodo exhaurirent.

VIII.

Domicellorum & ſcutiferorum habitus modeſtus.

Item, cum noſtri domicelli ſeu ſcutiferi, qui ex nobis aliquid tenent in numero exceſſivo ultra quam eis eſſet expediens, calamiſtrati incedant ut feminæ, & cum veſtibus ſeu diploidibus, hoc eſt gipponis, tam brevibus, ut femoralia & ſigna poſteriora eis appareant, ſotulares roſtratos, & caligas colorum diſparium deferant non in ſignum honeſtatis, quæ in nobis debet vigere: præcipue dati omnibus in exemplum duximus auctoritate præſentis concilii providendum, ut noſtrum quilibet veſtes ſuis domicellis ſeu ſcutiferis, quos tenebit, fieri faciat longitudinis competentis, ſic quod ſaltem ſubtus genu quatuor digitos protendantur, quarum manicæ nodum attingant brachii, & non ultra accedant capucini cum botonis vel croquetis, aut ſotulares roſtratos non deferant ſeu caligas colorum diſparium, ut faciunt hiſtriones.

IX.

Procurationes pecuniæ non recipiendæ.

Cum ſanctorum patrum auctoritas ſit, ut diœceſanus ſuas viſitare debeat eccleſias, ut male acta quæcumque reformentur, & quæ in eis deficiunt procurentur; & ſicut nonnullorum relatio ſeu informatio habuit; aliquorum ex nobis qui fuerunt tempore retroacto locum tenentes, ſeu vicarii in ſynodis celebrantes, quod nefandum cenſetur, cum prioribus, vicariis, & aliis beneficiatis convenerunt, ut pecunia data de uno vel de duobus annis non viſitarentur; & ſic tenentes beneficia quæſtui & avaritiæ potius quam ſuo debito inhærent; ne ulterius ſerpat hoc vitium auctoritate præſentis concilii ordinamus, ne quis in poſterum præſumat ſimilia attentare: imo quod ex nunc receptum vel habitum fuerit per aliquem locum tenentem vel vicarium, reſtituatur integraliter in unum menſem a die publicationis hujuſmodi numerandum. Quod ſi hoc facere non curaverint, duplum reſtituere compellantur.

X.

De expenſis viſitationum.

Præterea attendentes quod in viſitationibus, quæ contingunt per metropolitanos & ordinarios fieri, beneficiati in expenſis multimode onerantur: attenta temporis qualitate, ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, & hoc ſtatuto quadriennio duraturo, & non ultra: verumtamen & prohibemus, ne quis metropolitanus vel ordinarius, niſi biennio in biennium incipiendum pro nunc, in illis qui de proximo viſitaverint: illis vero qui non viſitaverunt a magno tempore tunc temporis biennium inchoatur. Pro qua quidem viſitatione metropolitanus quicumque & ſuffraganeus quatuor florenis tantummodo pro procuratione ſit contentus, nec ad plura * viſitaturus cogatur, qui viſitatus poſſit eligere, aut, quod eſt dictum, ſolvere vel miniſtrare expenſas, quæ ſummam hujuſmodi non tranſcendant.

* Legendum videtur viſitandus.

XI.

Redditus ex ſpiritualibus procedentes non vendendi.

Quia per venditiones reddituum tam ſpiritualium quam temporalium, quas contigit per noſtrum aliquem ſæpe laicis * facere, juriſdictionem miſcendo, multa committuntur indebita, ipſis laicis, ſpiritualia exercentibus habentibus miniſtrare, de quibus non poſſumus excuſari: quod cedit in læſionem juſtitiæ, & detrimentum intolerabile ſubditorum: ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, ne aliquis ex nobis vel alius cujuſcumque ſit gradus, beneficia in diœceſibus noſtris obtinens, redditus ſeu proventus qui ex ſpiritualibus venerint vendere laicis audeat: vel quod idem eſt beneficium arrendare, niſi eſſent decimæ, in quarum venditione nullum ſcandalum venit.

* Lege ſeu.

XII.

ANNO CHRISTI 1365.

XII.

De mandatis dominicis feſtiſque ſervandis & miſſis audiendis.

Item, quia in provinciis & noſtris diœceſibus male ſervantur mandata dominica, feſtaque coluntur peſſime per eccleſiam ordinata, nomenque Dei & B. Mariæ Virginis matris Dei & aliorum ſanctorum indifferenter blaſphematur per multos & turpiter; nec curant ad miſſas parrochiales venire, verbumque ſpernunt audire dominicum contra noſtra canonica & ſalubria ſuper hoc edita ſtatuta: ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, ut quilibet noſtrum in ſua diœceſi mandata dominica obſervari, feſta coli faciat, gregemque ſibi commiſſum ad miſſas parrochiales venire, & verbum audire dominicum, cenſura cogat eccleſiaſtica, & aliis juris remediis ſuper talibus ordinatis.

XIII.

Contra nundinas diebus dominicis exercentes.

Cum in diebus dominicis & feſtivis mercata, mercatus & nundinas, in quibus fraudes & deceptiones ut plurimum committuntur, plebs indiſcreta exerceat: non quæ decet, ſed quæ mundi ſunt, & peſſime in periculum animarum intendens: cupientes tali morbo peſtifero obviare, ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, per ordinarios juris remediis provideri, & ſi non obtemperaverint, temporalem curiam per quemlibet noſtrum in dictis noſtris diœceſibus requirendam, quæ ſubditos ipſos compeſcat talibus pœnis & remediis, aliis quibus videbitur expedire.

XIV.

De obſervatione ſtatutorum.

Cum in eccleſiis plurimis noſtrarum provinciarum ac diœceſum multa ſtatuta male ſerventur, in detrimentum eccleſiæ, & in non ſervantium periculum animarum: duximus auctoritate præſentis concilii providendum, quod ordinarius quilibet in ſua diœceſi auctoritate prædicta, rejecto contradicente, quæcumque ſtatuta ipſe faciat inevitabiliter obſervare: dummodo ſtatutis provincialibus non repugnent, facientes contrarium cenſura eccleſiaſtica rigide compeſcendo.

XV.

Contra peccata non confitentes.

Item, cum in multis diœceſibus multi ſunt homines chriſtiani, non curantes confiteri peccata, nec recipere Corpus dominicum, ſaltem Paſchali tempore ad id fidelibus ordinario: propter quod eſſent ut oves morbidæ a dictis fidelibus ſeparandæ: duximus auctoritate præſentis concilii etiam providendum, quod contra præfatos eorum non curantes confiteri peccata, nec recipere Corpus dominicum, ut eſt dictum, indagare ordinarius ipſe ſtudeat: ne in perditionem labantur, procedat dictus ordinarius, & procedi faciat rigide juxta tradita jura forenſia, prout in capitulo *Omnis utriuſque ſexus*, &c. de pœna remiſſi habetur.

XVI.

De excommunicatis.

Item, cum in dictis noſtris diœceſibus infiniti excommunicati exiſtant, redire ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ ſpernentes; nec ceſſant propterea audire divina officia in contemptum Dei ejuſque ſanctæ eccleſiæ & ſtatutorum ſuper his editorum: propter quod ſuſpecti vehementer cenſentur. Ut a fæce peccati, quo jacent, hujuſmodi releventur inviti, providemus ſtatuendo præſentis auctoritate concilii, quod diœceſanus quilibet cenſura eccleſiaſtica, & aliis juris opportunis remediis, dictos tales ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ cogat redire, & compellat, & requiri faciat brachium ſæculare, attenta pia ordinatione inclytæ recordationis domini regis CAROLI hoc etiam ſtatuentis: pœniſque & remediis aliis ipſos cogat.

XVII.

Cum ſint multi, quod non grate referimus, non facto religioſi, ſed nomine, exemti & non exemti, religioſum habitum ſpernentes deferre: præſentis auctoritate concilii ſtatuimus, ut ſi quem ex prædictis incedere ſine ſuo decenti habitu, vel relinquere aut alias inhoneſte incedere, aliquis noſtrum vel ex noſtris officialibus repererit; capi faciat atque detineri, donec per ſuperiorem requiratur ipſius remittendo eidem pro demerito puniendum.

XVIII.

Item, quod multi operarii deputati in cathedralibus vel aliis piis locis noſtrarum provinciarum & diœceſum ad recolligendum legata & eleemoſynas fabricæ vel eccleſiæ elargitas, legata, & eleemoſynas ipſas quas debent in pios uſus convertere, juxta teſtantium & legantium voluntatem; improbe inter eos dividant, & in ſuos uſus convertant: in magnum periculum animarum ipſorum, præjudicium hujuſmodi fabricæ, & pauperum detrimentum: ſtatuendo jubemus auctoritate præſentis concilii, quod tales operarii anno quolibet priori, curato vel vicario perpetuo ejus loci, ubi legata facta fuerint, vel eleemoſynæ hujuſmodi elargitæ, aut alii quem diœceſanus talium duxerit deputandum, de omnibus receptis per eos adminiſtratis & geſtis teneantur reddere rationem, & reſtituere reliqua ſi quæ eſſent. Diœceſanus ipſorum ad facienda prædicta cenſura eccleſiaſtica & aliis pœnis ipſos cogat.

XIX.

De quæſtoribus eleemoſynarum.

Demum abuſiones quas nonnulli eleemoſynarum quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices decipiant, & ſubtili ingenio ab ipſis extorqueant, reſtringere curantes: ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, ut quæſtores hujuſmodi apoſtolicis litteris, ſi quas habent, diligenter examinandis per loci ordinarium vel diœceſanum epiſcopum ſemel in anno recipiantur.

XX.

De ſtatutis in S. Rufi concilio.

Item, cum experientia edocente reperimus, quod ſtatuta per reverendiſſimos patres in concilio S. Rufi hactenus ſalubriter ordinata, oblivione, lapſu temporis, plurimorum ignorantia & inſcitia non ſerventur, & ſic adhibita contra inordinata proviſio jam periit: & ne idem contingat tempore ſuccedenti; ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, quod diœceſanus quilibet omnia ſtatuta præfata per dictos dominos edita in una ſynodorum in ſua diœceſi celebranda anno quolibet in ſua diœceſi mandet & faciat publicari: ut ad notitiam deveniant ſingulorum, & ut temporibus ſuis & caſibus eis ſubditi valeant ſe juvare.

XXI.

Statutum autem primum de conceſſa indulgentia & aliud quod incipit, *Item quia curati publicantes in vulgari*, nec non XI. quod incipit, *Quoniam aliqui ſuis finibus non contenti*, &c. XVIII. quod incipit *Quod quidam ſuæ ſalutis immemores* & XIX. & XX. & XXI. ſequentia, item XXIV. quod incipit, *Item, ſtatuimus excommunicatos judices*, etiam XXVII. & XXVIII. quod incipit, *Item, ne relicta in teſtamentis*. & XXX. quod incipit, *Item, cum nullo jure patiatur ratio*. Et aliud quod incipit, *Item, ſtatuimus quod domini ſæculares*. Item, aliud quod incipit, *Quia nonnulli S. Matris Eccleſiæ*. Et aliud quod incipit, *Quod quæcumque perſonæ*. XLIII. quod incipit, *Quod ſtatuta ſæcularium*. LVII. quod incipit, *Item cum in jure cautum exiſtat*. Et LVIII. immediate ſequens, nec non LXVIII. quod incipit, *Item, ſtatuimus quod quicumque contra eccleſiaſticas conſuetudines*, &c. In eccleſiis parochialibus dicta ſtatuta per ſex dies dominicos publicentur; quod diœceſanus quilibet fieri faciat in ſua diœceſi cum effectu.

XXII.

Poſtremo cum reverendi patres noſtri prædeceſſores præfati in primo ſtatutorum in ſancto Ruſo editorum, in quo fit mentio de miſſa beatæ Mariæ Virginis, in qualibet die ſabbati celebranda, ſingulis ad dictam miſſam venientibus vere pœnitentibus & confeſſis X. dies de injunctis ſibi pœnitentiis indulſerint, ut libentius ad veniendum animentur fideles. Alios vero X. dies noſtrum quilibet indulgemus eiſdem. Statuto autem X. edito per eoſdem dominos prælatos, quod incipit, *Item ſtatuimus quod ex quo* volumus, quod in ſententia interdicti tantummodo metropolitani vel ejus officialis, ut forma ipſius ſtatuti continet, requiratur; in aliis autem ut in ſententiis excommunicationis & ſuſpenſionis ordinarius addendo quod ſit in . . . . requirentes epiſcopi, quem populus adire maluerit, aut metropolitanus aut ejus ſuffraganeus audiri vel requiri faciat officialem eorum ſeu convincinum epiſcopum, ſeu ejus officialem, dum tamen ſit in provinciis ſupradictis. XVIII. ſtatutum quod incipit, *Item, cum quidam ſuæ ſalutis immemores*, ordinamus addendo, quod niſi idoneis perſonis ad ſolvendum cenſum vel canonem fiat alienatio prædicti cenſus vel canonis. In ſtatuto autem XVII. quod incipit, *Item, ſub pœna excommunicationis præcipimus ne quis a patrono*, &c. poſt verba, *non petita*, quæ in fine ſunt poſita, volumus addi, *& obtenta*, ac præſentis auctoritate concilii ordinamus. Pari modo adjungimus ſtatutum prædictum XXXIV. quod incipit, *cum ſtatuta ſæcularium eccleſiarum ſeu perſonas eccleſiaſticas non attingant*, quod prælati & alia perſona eccleſiaſtica in ſuis locis in quibus habitant, blada, vina, & victualia quælibet pro victu eorum & ſuorum dumtaxat familiarium provehere ſeu immittere, extrahere pro libito non vexentur: nec non etiam ſtatutum LIV. prædictum quod incipit; *Item, quod priores eccleſiarum*, præſentis auctoritate concilii addimus ordinando poſt verba, *In ſex menſes*, quæ in fine poſita totiens quotiens per mortem vel aliud beneficium vacare contingeret quod ad cetera tam præſens quam alia præſenti ſtatuto contenta in præfatis aliis in ſua manentibus firmitate & forma, volumus tamen quod propter dictam additionem ſtatuto XVIII. prædicto ſententia excommunicationis aliqualiter includatur.

XXIII.

ANNO CHRISTI 1365.

XXIII.

Abuſus circa publicationem excommunicatorum.

Item cum quædam in præfatis abuſio intervenerit : quod dum contigerit perſonam aliquam ad creditorum vel aliorum inſtantiam excommunicationis ſententia innodari, & in ſententia ipſa eam decedere ; non propterea ceſſat talium publicatio, & per capellanos curatos excommunicationem continue in eccleſiis publicari : nos talem abuſum tollere cupientes, provincialis auctoritate concilii ordinamus, & ſtatuendo præcipimus, talem excommunicationem non debere de cetero publicari ; ſed ſi creditores voluerint, recurrant ad heredes talium defunctorum.

XXIV.

Item, cum in dictis ſtatutis provincialibus in S. Rufo hactenus celebratis, quæ ut rite facta approbamus, fuit quoddam inter alia ſtatutum de rotis Judæorum faciens mentionem, quod minime obſervatur : præſentis auctoritatem concilii ordinamus, quod quilibet diœceſanus in duos menſes ab hodie in antea computandos, ſtatutum ipſum in ſua diœceſi faciat inviolabiliter obſervari, cenſura eccleſiaſtica quomodolibet compeſcendo.

XXV.

De ſepultura.

Item, cum prohibeantur a jure mortuorum corpora, irrequiſitis capellanis curatis parochialis eccleſiæ, alibi quam in cimiterio dictæ eccleſiæ, ſepeliri : ordinamus præſentis auctoritate concilii, quod corpus aliquod provinciarum & diœceſeon prædictarum nullatenus ad ſepeliendum portetur, nec ſepeliatur in aliqua non parochiali eccleſia, vel ejus cimiterio, niſi requiſito primitus capellano curato eccleſiæ, de cujus parochia defunctus erat, qui ſi crucem parochialis eccleſiæ primus aſſociare velit, expectetur.

XXVI.

Pro diſpenſationibus nihil exigendum.

Item, cum in diſpenſationibus, quas contingebat aliquoties fieri ſuper bannis quæ debent intervenire in contrahendis matrimoniis, pro ſigillo per aliquos exactio exceſſiva fiebat : ordinamus ſtatuendo auctoritate præſentis concilii, ne ſuper bannis hujuſmodi faciliter diſpenſetur : ſed ſi diſpenſari contingat, nihil volumus recipi pro ſigillo. Si vero contractum matrimonium clandeſtine fuerit ; * obtentum recipiatur quod diœceſano videbitur : ut reprimantur a talibus alii : & quod recipietur exinde, in pios uſus publice & notorie con-

* f. oblatum.

A vertatur. Pro ſigillo vero litterarum tonſuræ & ordinum unus groſſus argenti : & pro ſigillo litterarum collationum beneficiorum & permutationum ſex groſſi recipiantur dumtaxat, & nihil janitor & cubicularius præſumat petere vel recipere a prædictis.

XXVII.

Pœnæ exigendæ ab excommunicatis non redeuntibus ad gremium Eccleſiæ.

Pœnas in quodam ex provincialibus ſtatutis per dictos noſtros prædeceſſores in S. Rufo editis expreſſas contra illos qui poſt B ſententiam excommunicationis redire non curant ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ, dictum ſtatutum ſequentes, volumus exigi ab eiſdem ordinariis hujus auctoritate concilii in pios uſus & notorie convertendas.

XXVIII.

De [illegible]

Item, ſtatuimus ac etiam præſentis auctoritate concilii ordinamus, quod ſi forſan, quod abſit, caſu aliquo auctoritatis & ordinationis ſeu ſtatutorum per nos ſeu dictos noſtros prædeceſſores editorum, nos C ſeu aliqui noſtrum aliquam excommunicationis, interdicti, ſuſpenſionis ſententiam incurrerit : dum tamen malitioſe aut ex contemtu hoc fieri non contingat, noſtri vicarii generales ab hujuſmodi ſententiis poſſint & valeant nos & quemlibet noſtrum abſolvere, quandocumque caſus hujuſmodi contigerit evenire, committentes eiſdem noſtras quilibet ſuper hoc vices noſtras.

XXIX.

D Item, addimus in dictis caſibus, ubi diſpenſatio vel abſolutio non reperiretur, in ordinatione præſentis concilii aliis reſervata, epiſcopi pro ſuæ diſpenſationis arbitrio, juxta negotii qualitatem & perſonæ conditionem, provideant, & diſpenſent, aut per reconciliationis ſeu diſpenſationis remedia remittant culpabiles ad ſuum vel aliquem alium de prædictis metropolitanis, ut magis videbitur expedire, & ſic illius ſaluti de cujus ageretur exceſſu, penſatis tam negotii quam perſonæ circumſtan- E tiis, magis crediderint opportunum.

XXX.

Quæ quidem ſtatuta & ordinationes lecta & publicata fuerunt in choro cathedralis eccleſiæ civitatis Aptenſis, ubi domini metropolitani provinciale concilium celebrabant cum dominis epiſcopis eorum ſuffraganeis, præſentibus ſupra ſcriptis, ac cum aliorum ſuffraganeorum abſentium & capitulorum ſupra ſcriptorum procuratoribus,

ANNO CHRISTI 1365.

bus, anno a Nativitate Domini M.CCC. LXV. indict. III. die XIV. menſis Maii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & DD. URBANI divina providentia papæ V. anno III. Dictis dominis metropolitanis, ac eorum ſuffraganeis & procuratoribus prædictis, in edenda dicta ſtatuta & ordinationes ibidem unanimiter congregatis, & concorditer aſſiſtentibus, nec non venerabilibus viris dominis Petro Olivarii operario & canonico Aptenſi, Remundo *Crollo* decretorum doctore, priore Taraſconenſi, Avenionenſis diœceſis ; Remundo Gaufridi de Caſtellana Aquenſi præpoſito, Artaudo de Meylano Forcalquerii præpoſito, & Remundo Vencientii, ſacriſta Tholonenſi, & pluribus aliis, ac magiſtro Joanne Portanerii Tolonenſis diœceſis, Joanne Stambrinos de Mamdris Lingonenſis, & Remundo *Dariot* Auxitanenſis diœceſis, publicis apoſtolica auctoritate notariis, ad præmiſſa etiam & ſingula præſentibus, & ſpecialiter vocatis. Qua quidem publicatione facta, dicti domini archiepiſcopi metropolitani habentes, & repræſentantes dicta ſtatuta & ordinationes pro publicatis, C voluerunt & mandaverunt, quod per me Joannem de Stagno notarium publicum inſtrumentum quibuſcumque petentibus & volentibus fieret in publicam formam vel alia de prædictis inſtrumenta tot quot habere voluerint.

Ego vero Joannes de Stagno clericus Mimatenſis diœceſis, publicus apoſtolica auctoritate notarius, ſtatutorum & ordinationum præmiſſarum ordinationi privilegiorum conceſſioni prohibitionum & monitionum ac mandatorum publicationi, ac omnibus & ſingulis ſupradictis cum ſic per dominos memoratos, ut præmittitur, fierent & agerentur, una cum prænominatis teſtibus & pluribus aliis præſentibus interfui.

LITTERÆ CONCILII APTENSIS

Indulgentias viſitantibus eccleſiam S. Mariæ Sanionis concedentis.

UNiverſis & ſingulis Chriſti fidelibus noſtrarum provinciarum & diœceſum ſubditis, PHILIPPUS miſeratione divina patriarcha Jeroſolymitanus, GUILLELMUS Arelatenſis,

A BERTRANDUS Ebredunenſis, JOANNES Aquenſis archiepiſcopi, PETRUS Regenſis, JOANNES Carpentoracenſis, JOANNES Vaſionenſis, JOANNES Auraycenſis, JACOBUS TriCaſtinenſis, GUILLELMUS Maſſilienſis, RAYMUNDUS Aptenſis, GIRALDUS Siſtaricenſis, BERTRANDUS Dignenſis, GUILLELMUS Tholonenſis, PETRUS Senecenſis, LAURENTIUS Nicienſis, STEPHANUS Vencienſis, eadem gratia epiſcopi, Aptæ in generali concilio congregati ſalutem in Domino & bonis operibus abundare. Rex pacificus, ſplendor paternæ gloriæ, qui ſua univerſum illuminat ineffabili claritate, de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, pro nobis redimendis peccatoribus, in ſacratiſſimo B utero virginali incarnari dignatus eſt, humilians ſe, ut ſuos exaltaret milites Dei Filios Dominus JESUS-CHRISTUS. Propter quod ad promerendam facilius deſiderabilem divinæ propitiationis abundantiam, interceſſionibus ſanctorum glorioſius ... veneratur & honorificentius populus ad eamdem. Sane cupientes ad devotam ſupplicationem & humilem vicarii perpetui eccleſiæ B. Mariæ Sanionis, Aptenſis diœceſis, & nonnullorum nobilium hominum de univerſitate dicti loci ; in qua eccleſia plurimæ reliquiæ veræ crucis exiſtunt, frequenter a fidelibus & peculiari reverentia honorentur, ut in illa Deum quærere fideles Chriſti eo ſtudeant devotius, & anhelent frequentius, quo in illa C fructus uberiores horreis cæleſtibus inferendos, ſe percepturos noverint ad ſalutem & eleemoſynam facientibus animabus purgatorii ; de omnipotentis Dei miſericordia, & glorioſæ Virginis ejus matris, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli meritis, & interceſſionibus patronorum noſtrorum, omniumque, cæleſtium civium & meritis, confidentes in ſacro generali concilio provinciali ſupradicto, nos patriarcha, archiepiſcopi, & epiſcopi præfati, & quilibet noſtrum omnibus vere penitentibus confeſſis, quibus poſſumus & debemus, qui dictam eccleſiam Beatæ Mariæ Sanionis, & cauſa viſitationis viſitaverint in feſtivitatibus ſingulis inventionis & exaltationis S. Crucis & per octavas, D & ipſis animabus purgatorii dictæ eccleſiæ Sanionis manus porrexerint adjutrices, pro ſingulis feſtivitatibus inventionis & exaltationis S. Crucis, & cujuſlibet earum, quibus viſitaverint, & cuilibet danti ... eleemoſynam, quilibet noſtrum XL. dies de injunctis pœnitentiis, tenore præſentium miſericorditer relaxamus. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri fecimus & ſigillorum noſtrorum appenſione muniri. Datum & actum Aptæ in hujuſmodi ſacro provinciali & generali concilio, die tertia decima Maii, anno a Nativitate Domini M.CCC.LXV. indictione III. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris Domini Domini noſtri URBANI divina clementia papæ V. anno tertio.

CONCILIUM EBORACENSE

A Joanne archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini M. CCC. LXVII.

TITULI CAPITUM.

1. *De negotiationibus, placitis ſæcularibus, & ludis, in eccleſia non faciendis.*
2. *De vitandis in eccleſia exceſſibus, tum in vigiliis ſanctorum, tum in defunctorum exequiis.*
3. *De ſtipendiis presbyterorum.*
4. *De nutricibus parvulos ſuffocantibus.*
5. *De perſolvendis decimis.*
6. *De alienationibus & donationibus non faciendis in fraudem eccleſiæ, regis, & creditorum.*
7. *De habitu eccleſiaſticorum.*
8. *De cauſis matrimonialibus.*
9. *De matrimoniis clandeſtinis.*
10. *Ut præmiſſæ conſtitutiones promulgentur & obſerventur.*

PRÆFATIO.

Ex Coſſartii Append. Tom. XI.

Joannes permiſſione Divina Eboracenſis archiepiſcopus, Angliæ primas, &c.

OFficii noſtri debitum exequimur, dum ea quæ decus eccleſiæ provehunt, & ſalutem reſpiciunt animarum, necnon exceſſus & abuſus ſubditorum reſtringunt & reprimunt, ſalubriter ordinamus.

CAPUT PRIMUM.

De negotiationibus, placitis ſæcularibus, & ludis, in eccleſia non faciendis.

VOlentes itaque quibuſdam erroribus & abuſibus, quos in eccleſia invaleſcere cernimus, pro viribus obviare: in primis exemplo Chriſti, qui ſanctam eccleſiam, domum ſuam peculiare, non negotiationis ſed orationis domum voluit nominari, nolens negotiationes, in quibus quilibet nititur proximum ſuum decipere, ibidem exerceri, ementes & vendentes ejecit de templo, ne domum ſuam facerent domum fraudis & ſpeluncam latronum: firmiter inhibemus, ne quis in eccleſiis, aut earum porticis, ſeu cœmeteriis, vel aliis locis ſacris, diebus Dominicis & feſtivis, forum rerum venalium teneat, vel mercatum, nec ullam in eis negotiationem exercere præſumat; nec etiam placita ſæcularia teneantur in eiſdem, nec in ipſis fiant luctationes, vel ludi, qui cauſam vel occaſionem patrare poterunt peccati, diſſenſionis, odii, ſive pugnæ; ſed quilibet catholicus illuc reverenter accedat ad orandum, & peccatorum veniam humiliter implorandam.

II. *De vitandis in eccleſia exceſſibus, tum in vigiliis ſanctorum, tum in defunctorum exequiis.*

Et quia ſæpe contingit, quod quidam in ſanctorum vigiliis conveniunt in eccleſiis, qui Divinis ibidem deberent vacare obſequiis, vel in exequiis defunctorum oraturi, converſi in ſenſum reprobum, ludis noxiis, & vanitatibus, & quandoque pejoribus, intendunt, Deum & ſanctos, quos ſe venerari ſimulant, graviter offendentes; & in defunctorum exequiis de domo luctus & orationis, domum riſus faciunt & exceſſus, in animarum ſuarum periculum per quam grave: diſtrictius inhibemus, ne aliqui venientes ad hujuſmodi vigilias, & exequias, præſertim in eccleſiis, hujuſmodi ludos aut turpitudines, vel alia in errorem vel peccatum ducentia, faciant vel exerceant quovis modo; ſed ſtudeat quilibet ſic veniens humiliter & devote facere, propter quod hujuſmodi vigiliæ & exequiæ fuerunt ordinatæ. Omnibus & ſingulis rectoribus, vicariis, & aliis quibuſcumque beneficia eccleſiaſtica obtinentibus, firmiter injungentes, quatenus inſolentias & exceſſus hujuſmodi, in ſuis eccleſiis, cœmeteriis, & locis condedicatis, per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias, fieri & exerceri canonice inhibeant & compeſcant, ſub pœna viginti ſolidorum, quos ab ipſis rectoribus, vicariis, & beneficiatis, quoties & quando circa executionem hujuſmodi conſtitutionis, in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum, ipſos contigerit negligentiam commiſiſſe, fabricæ eccleſiæ noſtræ cathedralis volumus applicari: ac perpetratoribus dictorum exceſſuum, ingreſſus eccleſiæ, cujus honeſtatem polluere nitebantur, ſit eo ipſo penitus interdictus; & ipſis ad audiendum Divina officia, & ſacramenta eccleſiaſtica percipiendum, aditus non pateat in eadem, quouſque ſatisfecerint de commiſſis.

III. De

III. *De ſtipendiis presbyterorum.*

Item quia in caſibus, quibus per jura prius edita ſufficienter providetur, promulgatione novarum conſtitutionum, ſeu jurium non eſt opus: nos ſtatuta ſynodalia temporibus prædeceſſorum noſtrorum promulgata, recenſentes, invenimus in eiſdem, per conſtitutionem quæ incipit: "Item ſtipendia presbyterorum unius anni taxanda quinque marcarum, in ditioribus tamen eccleſiis, juxta ipſorum facultates ſibi volumus uberius provideri; & per conſtitutiones bonæ memoriæ VVilielmi de la Zouche, immediate prædeceſſoris noſtri, de presbyterorum ſtipendiorum ſalariis, de capellanis ad ſerviendum curæ animarum, de aliis miniſtris aſſumendis, bene & rationabiliter provideri: ipſas ordinationes, ſeu conſtitutiones, ex abundanti innovamus, diſtricte præcipientes, quod ſecundum vim, formam & effectum earumdem, inviolabiliter obſerventur; & ut conſtitutiones ſynodales veras habeant in futurum, quarum tenores tales ſunt.

1. Willelmus, permiſſione Divina &c. Paſtoralis officii tunc debitum credimus exercere, dum ſubditorum noſtrorum utilitati, vigilanti ſtudio proſpicimus, pariter & quieti. Sane conſiderantes nuper; & diligentius attendentes, difficultates & exceſſus, quos capellani ſtipendiarii, ſuper convectione & perceptione ſtipendiorum ſuorum annualium, propter defectum & caritatem capellanorum hujuſmodi, & exiſtentium his diebus, & impediverunt hactenus & fecerunt, ac impediunt & faciunt in præſenti; volenteſque & diligentius affectantes, difficultates & exceſſus hujuſmodi refrænare, ac etiam moderare, quantum cum Deo poterimus in hoc caſu, ut ſic utilitati ſubditorum noſtrorum, capellanos hujuſmodi ſtipendiarios conducere volentium, valeat provideri; ac exceſſus & difficultates hujuſmodi, quatenus nobis poſſibile fuerit, extirpentur: de juriſperitorum conſilio nobis aſſiſtentium, ac deliberatione præhabita pleniori, ordinandum duximus, & etiam ſtatuendum, quod omnes & ſinguli capellani, tam retroactis temporibus ordinati, quam etiam in poſterum ordinandi, infraſcriptis ſtipendiis, ſub pœna annotata inferius, ſint contenti. Videlicet, quod quilibet capellanus, etiamſi parochialis eſſe debeat, ultra ſummam ſex marcarum, in pecunia numerata, vel valore ejuſdem ſummæ in aliis rebus, pro ſtipendio ſuo annuali, a quoquam non percipiat quovis modo. Quæ quidem ſtipendia, conſideratis conſiderandis, præſertim caritate capellanorum ſic durante, ſufficientia exiſtere dinoſcuntur. Inhibentes univerſis & ſingulis capellanis hujuſmodi, ordinatis & ordinandis, ne quiſquam eorum, ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione Divinorum, per unum annum, ultra ſummam ſex marcarum prætaxatam, pro ſuo annuali ſtipendio, percipere præſumat aliqualiter in pecunia, vel valore. Si fecerit, dictam ſuſpenſionem ipſum ſic percipientem incurrere decrevimus ipſo facto.

2. Univerſis inſuper rectoribus, & ſingulis eccleſiarum prælatis, vicariis, & aliis quibuſcumque perſonis eccleſiæ, capellas, cantarias, oratoria, hoſpitalia, ſeu beneficia eccleſiaſtica quæcumque; infra noſtram diœceſim obtinentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna quadraginta ſolidorum, eleemoſynæ noſtræ applicandorum, ſimiliter inhibemus, ne in eccleſiis, capellis, cantariis, hoſpitalibus, ſeu aliis beneficiis ſuis hujuſmodi; quemquam capellanum ſtipendiarium Divina celebrare permittant, niſi nomine ſtipendii ſui annualis de ſumma VI. marcarum hujuſmodi contentaret. Quibus omnibus & ſingulis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna conſimili, inhibemus, ne quemquam capellanum hujuſmodi ſtipendiarium, de cætero ad celebrandum Miſſas, anniverſarias, ſeu peculiares in eccleſiis, capellis, cantariis, oratoriis, hoſpitalibus, aut locis eccleſiaſticis quibuſcumque dictæ noſtræ diœceſis, aliqualiter admittant, ſeu celebrare permittant, priuſquam eccleſiis parochialibus locorum hujuſmodi, de capellanis parochialibus, pro ſtipendiis prætaxatis, primitus ſit proviſum. Et, ne ordinationes, inhibitiones, & ſtatuta noſtra hujuſmodi, per non uſum, ſed abuſum, effectu careant & vigore: volumus & ordinamus in his ſcriptis, quod in ſingulis ſynodis Paſchæ, & S. Michaelis, in eccleſia noſtra Eboracenſi celebrandis, ac aliis temporibus opportunis, annis ſingulis, inquiſitio fiat & habeatur diligens & exacta; ad effectum, ut præmiſſa non obſervantes, pœnis infraſcriptis, & aliis, prout expedire videbitur, canonice puniantur. Per præſentes tamen ordinationes & ſtatuta noſtra, quæ, propter inſtantem caritatem capellanorum, emittimus, & facimus publicari, conſtitutioni ſynodali, ſuper perceptione ſtipendiorum capellanorum conductitiorum, pridem editæ & promulgatæ, non intendimus, nec volumus derogare.

IV. *De nutricibus parvulos ſuffocantibus.*

Item, cum ex eo, quod mulieres, & nutrices parvulorum, quos enutriunt, in lectis ſuis incaute juxta ſe collocant, provenit frequens & dolenda nimis oppreſſio, ſeu ſuffocatio hujuſmodi parvulorum, & ſic inde procedit mortis occaſio, unde vitæ conſumptio ſperabatur: inhibemus, ne patres, vel matres, nutrices, aut alii quicumque cuſtodiam parvulorum habentes, ipſos ſecum in lectis ponant, vel cubiculis ſuis, ſed ſeorſum in cunabulis, vel aliis locis ſecuris, ubi timor ſuffocationis hujuſmodi non ſuperſit, illos collocent, vel faciant collocari; ſeu lac ipſis parvulis miniſtrando, ſomnum ſuper ipſorum cunabula arripiant quoquo modo.

V. *De perſolvendis decimis.*

Item, licet Deus & Dominus, cujus eſt terra & plenitudo ejus, gratis dif-

ANNO CHRISTI 1367.

penſatione univerſa diſponens, plebi ſuæ terram colendam conceſſerit & regendam, reſervando decimas frugum, & operum ſuorum...... pro ſacerdotibus & Levitis ad miniſtrandum in eccleſiis, in ſortem Domini prælectis; virtute cujus Divinæ reſervationis, rectores eccleſiarum & perſonæ eccleſiaſticæ, decimas garbarum, & rerum aliarum, infra commiſſas ſibi parochias exiſtentium, libere percipiunt, & eas per eadem loca, de quibus & per quæ Domini prædiales novem partes hujuſmodi garbarum cariant, libere & licite cariarunt, & per alios cariari fecerunt, & in poſſeſſione, vel quaſi, libertatis hujuſmodi, fuerunt dicti rectores & perſonæ eccleſiaſticæ per tempus, cujus contrarii memoria non exiſtit, pacifice, continue & quiete. Quidam tamen ſanctæ matris eccleſiæ filii degeneres, & ingrati, factam eis cæleſtem gratiam de novem partibus minus debite ponderantes, per exquiſitas malitias & impedimenta nituntur perſonas eccleſiaſticas, Chriſti miniſtros, in libera perceptione decimæ partis diverſimode impedire. Quidam enim ipſas decimas libere percipere, & eas per vias & itinera, per quæ cariari conſueverant, " abduci, & per longos circuitus & nocivos, eos malitioſe cariari compellunt: quidam etiam garbas expoſitas, & ſignatas pro decima, non permittunt a ſuis terris cariari, quamdiu in illis quicquam de bladis remanet eorumdem, ac ipſas decimas a ſuis & aliorum beſtiis ſcienter & fraudulose conteri tolerant & conſumi; ac ipſos rectores ad ordinandum de hujuſmodi decimis non permittunt, in Divinæ majeſtatis offenſam, violationem notoriam eccleſiaſticæ libertatis, ad dictorum rectorum & perſonarum eccleſiaſticarum damnum non modicum & gravamen, ac aliorum pernicioſum exemplum. Cupientes igitur, prout ex officii noſtri debito aſtringimur, contra malitias & injurias hujuſmodi, in Dei & eccleſiæ ſuæ contemptum nequiter irrogatas, ſalubriter providere: præſenti oraculo firmiter inhibemus, ne quis, cujuſcumque fuerit conditionis, ſtatus, aut gradus, eccleſiarum rectores, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas, eorumve ſervientes & miniſtros, quo minus decimas garbarum, fœni, & aliarum rerum quarumcumque, ſibi & eccleſiis ſuis pertinentes, ubicumque & quandocumque obvenientes, abſque conſumptione animalium, & alia quacumque diminutione earumdem voluntaria & damnoſa, integraliter & libere poſſint percipere, apprehendere, & per omnia loca, per quæ [illegible] cariantur, & conſueverant cariari, & vehiculis commodius ca-

* Deeſt prohibent.

riari, abducere, & de illis, pro ſuæ voluntatis arbitrio, diſponere impediant vel perturbent, nec impedire vel perturbare faciant, vel procurent, ſub pœna excommunicationis majoris, contra omnes & ſingulos contravenientes, quam ipſos incurrere volumus ipſo facto.

VI. *De alienationibus & donationibus non faciendis in præjudicium eccleſiæ, regis, & creditorum.*

Item, corruptela peſſima, per quorumdam verſutias & calliditates adinventa, in noſtris diœceſibus & provincia........ quod quidam viri eccleſiaſtici, prælati, & alii quos ordo clericalis includit, & nonnulli laici, dum mortis periculum approximare recogitant, univerſa bona ſua, ſeu quotam eorum, tam immenſam inter vivos donare, ſeu aliquo modo alienare præſumunt, quod nedum eccleſia, ſed rex, & alii creditores, quibus hujuſmodi alienantes, dum vixerint, fuerunt ex variis cauſis aſtricti, & efficaciter obligati, ſuis actionibus & perſecutionibus ſunt excluſi: uxores & liberi de portione bonorum, de conſuetudine ſeu jure eis debitorum, irremediabiliter defraudantur. Nonnulli etiam talibus ægrotantibus in extremis aſſiſtentes, hujuſmodi alienationes fieri malitioſe ſuadent, & temere inducunt, eoſque a libera voluntate teſtandi, verſuta ſapientia, nequiter & callide avertunt. Ex quibus ſolita & legitima teſtamenti factio tranſiit ut plurimum in abuſum eccleſiarum, juribus & a perſecutionibus aliorum prædictorum indebite ſeu malitioſe derogatur. Unde provida deliberatione provincialis concilii, in domo capitulari eccleſiæ noſtræ Eboracenſis celebrati, prohibitum extitit ſub præcepto, ne hujuſmodi alienationes ſeu donationes, quocumque colore vel ingenio, fierent in futurum. Et quia, ut docet experientia, generalis prohibitio legis, malitiæ deditos a mali ..... executione non revocat, niſi ſpecialis pœnæ formidine propenſius compeſcantur: nos præſentis autoritate ſynodi, omnes & ſingulos hujuſmodi donationibus ſeu alienationibus conſilium præbentes, auxilium, vel favorem, in noſtra diœceſi, ingreſſum eccleſiæ interdicimus ipſo facto. Donantes inſuper, & ſua bona in noſtra diœceſi prædicta taliter alienantes, propter ſui gravitatem exceſſus, eccleſiaſtica careant ſepultura. Fraudis ſeu malitiæ in hoc caſu eo facto probatur interveniſſe conventum, quoties aliqui omnia bona ſua, quocumque titulo, ut præmittitur, alienant inter vivos; vel tam immenſa quantitate, quod ec-

a) [illegible]

ANNO CHRISTI 1367.

eccleſiis, regi, creditoribus, uxori & liberis, ſatisfieri non poterit de reſiduo, ſicut juris ratio exigeret, & conſuetudo, ſi hujuſmodi alienatio facta taliter non fuiſſet.

VII. *De habitu eccleſiaſticorum.*

Item cum omnis jactantia laſciviæ corporalis, a ſacro ordine fieri debeat aliena: penitus a ſacris canonibus & ſanctis patribus provide prohibetur, ſub pœnis gravibus & cenſuris, ne viri eccleſiaſtici, in ſacris ordinibus conſtituti, potiſſime ſacerdotes, quorum geſtus laicis, quibus eſſe debent exemplum & forma vivendi, facile trahitur in exemplum, veſtes deferant non nimia brevitate ridiculoſas, vel notandas, nec in calciamentis quærant gloriam, vel decorem: ſed in ſtatu mentis, & habitu corporis, Deo & hominibus ſtudeant complacere, ut per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtas intrinſeca valeat oſtendi: dum tamen nihil in eis pateat, quod oculos vel aſpectum intuentium offendat. Nam, ſecundum ſcripturas, incompoſitio corporis, qualitatem indicat mentis: & ex habitu forte indecenti, is qui geſtat, vilis apparet, ac corda videntium pro facilitate judicii ſcandalizat. Nonnulli tamen, ut famæ & facti evidentia manifeſtat, & clerici in ſacris ordinibus & ſacerdotio conſtituti, propriæ dignitatis immemores, & officii, ac ordinis clericalis honorem temere proſequentes, contra ſacras conſtitutiones & pœnas in eiſdem ordinatas; veſtes publice deferre præſumpſerunt deformiter decurtatas, medium tibiarum ſuarum, ſeu genua nullatenus attingentes, ac contra decentiam, & clericalis ſeu ſacerdotalis ordinis honeſtatem, ad jactantiam, & ſuorum corporum oſtentationem, & morum diſſolutionem, abſque rationabili cauſa & honeſta, ſic deferre, & eis uti publice & communiter in dies non deſiſtunt, in animarum ſuarum periculum, ordinis clericalis & eccleſiæ Dei grave ſcandalum, aliorumque Chriſti fidelium exemplum pernicioſum. Volens igitur hoc ſacrum provinciale concilium, inſolentiis hujuſmodi, & animarum periculis obviare: pœnas quaſcumque ſive cenſuras in hujuſmodi conſtitutionibus, canonibus, & ſtatutis, quomodolibet ordinatas, contra hujuſmodi delinquentes decrevit & ſtatuit quomodolibet exequendas.

VIII. *De cauſis matrimonialibus.*

Item, quia nonnulli archidiaconi, decani, abbates, & alii viri eccleſiaſtici, juriſdictionem eccleſiaſticam & cognitionem cauſarum matrimonialium ſe habere prætendentes, cauſas matrimoniales, quæ inter cæteras cauſas per diſcretos judices diligentius tractari deberent, & maturius terminari, perſonis ſimplicibus & imperitis examinandas & diffiniendas, modernis temporibus indiſtincte, contra canonicas ſanctiones, & ſanctorum patrum inſtituta, committere non verentur; hujuſmodique perſonas inſufficientes, & quamdocumque laicos, in officiales, commiſſarios, ſeu cuſtodes, cum poteſtate de hujuſmodi cauſis matrimonialibus cognoſcendi, præficere præſumunt, in animarum ſuarum grave periculum, & reipublicæ præjudicium, pernicioſius deputare; ipſique officiales ſeu cuſtodes, ut præmittitur, deputati, perſonis aliis inſufficientibus & imperitis, interveniente nonnumquam notabili pecuniæ quantitate, ad cognoſcendum inter certas perſonas de cauſis matrimonialibus hujuſmodi, & eaſdem terminandum, committunt indebite vices ſuas, ut ſic, tam officiales, quam cuſtodes prædictos, per ſe & ſuos inſufficientes commiſſarios, ut præfertur, in & de cauſis matrimonialibus, & divortii, nedum cognoſcere, ſed etiam ſententias injuſtas, & multipliciter indiſcretas, quas diffinitivas ſententias aſſerunt..... præſumunt & periculoſius promulgare, ex quibus nedum gravia ſcandala, ſed etiam plurima in dies provenire pericula animarum comperimus. Nos Joannes archiepiſcopus, de conſilio ſuffraganeorum noſtrorum, & cleri noſtri, in concilio noſtro provinciali congregatorum, volentes hujuſmodi ſcandalis viam præcludere &, in quantum cum Deo poſſumus, periculis obviare, ſanctorum patrum veſtigiis, & ſacris canonibus inhærentes, univerſis & ſingulis archidiaconis, decanis, abbatibus, præpoſitis, & aliis viris eccleſiaſticis quibuſcumque, noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ Eboracenſis, juriſdictionem eccleſiaſticam obtinentibus, & eorum officialibus, ſpiritualitatum hujuſmodi cuſtodibus deputatis, ſeu deputandis, interdicimus, & firmiter inhibemus; ne videlicet, ipſi archidiaconi, decani, abbates, præpoſiti, ſeu alii ſupradicti, aliquos in officiales, ſeu cuſtodes hujuſmodi, cum poteſtate de cauſis matrimonialibus, vel divortii quoad fœdus, cognoſcendi, præficere vel deputare, ſeu eis vices ſuas in hac parte committere præſumant; vel ipſi officiales, ſeu cuſtodes, ad cognoſcendum in vel de cauſis hujuſmodi, aliquibus vel alicui, aliis ſeu alii, quam viris idoneis, providis & fide dignis, habentibus juris peritiam, vel ſaltem competens exercitium, de cauſis hujuſmodi judicandis, committant,

ANNO CHRISTI 1367.

tant, ſeu aliquis eorum committant quomodolibet vices ſuas, ſeu per ſeipſos alibi, quam in capitulis per eoſdem celebrandis hujuſmodi cauſas diffinitivas decidant: ſed publice in eiſdem capitulis pronuncient, quod duxerint ſtatuendum, vel ſub pœna, quoad ipſos archidiaconos, decanos, abbates, præpoſitos, & alios viros eccleſiaſticos, quocumque nomine cenſeantur, juriſdictionem ſeu poteſtatem ſibi vendicantes, hujuſmodi officiales ſive cuſtodes deputandos, ſuſpenſionis ab officio; & quoad hujuſmodi officiales, vices ſuas in præmiſſis aliis inſufficientibus committentes, & quoad hujuſmodi commiſſarios inſufficientes, & eas ſcienter admittentes, & de cauſis hujuſmodi cognoſcentes, majoris excommunicationis ſententiam. Quas quidem pœnas præſenti conſtitutione, ut præmittitur, promulgatas, omnes & ſingulos qui præſenti conſtitutioni vel ſtatuto, ſcienter, ignorantia affectata & craſſa ſeu ſupina, contraire præſumpſerint, & eam cum effectu non obſervaverint, prout ſuperius diſtinguitur & plenius declaratur, incurrere volumus ipſo facto.

IX. *De matrimoniis clandeſtinis.*

Item quamvis matrimonia clandeſtina, ex quibus animarum & corporum pericula ſolent ſæpiſſime provenire, ſacri canones, utpote ſic contrahentibus & reipublicæ damnoſa, prohibeant, & ea fieri ſub pœnis gravibus interdicant: nonnulli tamen illicita pluries matrimonia occulte contrahere calide machinantes, ut non arguantur eorum opera mala, lucem fugiunt, tenebras affectantes, abſque editione bannorum rite & licite præmiſſa, matrimonia per capellanos, Dei timorem & legum prohibitionem temere contemnentes, ſolemnizare facere, non abſque gravi eccleſiæ ſcandalo & periculis animarum, procurant damnabiliter & præſumunt: pœnitentias contra hujuſmodi matrimonia contrahentes, celebrantes, & intereſſentes, latas & promulgatas, minime formidantes. Nos igitur, archiepiſcopus prælibatus, de conſenſu ſuffraganeorum noſtrorum, & cleri noſtri prædictorum, hujuſmodi capellanorum ac perſonarum ſic contrahentium & aliorum ſolemnizationem hujuſmodi indebite procurantium, temeritatem & audaciam, pœnarum aggregatione reprimere cupientes: prohibemus, ſub pœna excommunicationis majoris, ſuperius annotatis, quam omnes noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ prædictarum, qui huic noſtræ conſtitutioni contraire præſumpſerint, incurrere volumus ipſo facto, ne quis presbyter

A ſæcularis vel regularis, cujuſcumque conditionis extiterit, matrimonium clandeſtine celebrare, vel eidem intereſſe præſumat; ſed, quotieſcumque matrimonium ſolemnizandum fuerit inter aliquas perſonas, in eccleſiis, ſeu capellis parochianorum ipſorum contrahentium, fiat editio bannorum, & publice proponatur edictum per tres dies ſolemnes, competenti termino præfinito, ut infra illum terminum, qui voluerit & valuerit, impedimentum opponat, & presbyter nihilo minus inveſtiget, utrum aliquod B impedimentum obſiſtat, aut quiſquam appareat reclamans in hac parte; ſeu quomodolibet contradicens. Quod ſi apparuerit contra copulam contrahendam contradictio, vel probabilis conjectura: contractus nullatenus celebretur, ſed interdicatur expreſſe; donec quid fieri debeat ſuper eo, per judicem in hac parte competentem legitime fuerit declaratum, vel alias de [a] ſuperiore ordinare * licentia, cum contrahere volentibus, quoad temporum interſtitia & bannorum editionem fuerit diſpenſatum. Quorum omnium C abſolutionem, quos in pœnas hujuſmodi, vel earum aliquam incidere contigerit, præterquam in mortis articulo, quoad impedimentum hujuſmodi, nobis in noſtris civitate, diœceſi, & perſonis earumdem, & noſtris ſuffraganeis in ſuis civitatibus, & diœceſibus, vel ſuperioribus noſtris, ſpecialiter reſervamus. Sententias vero, ſeu pronunciationes, in cauſis quibuſcumque matrimonialibus, vel divortii, contra præſentis conſtitutionis tenorem quomodolibet promulgatas, decernimus irritas & inanes: eaſque omnino ſuis viribus vacuaD mus, ut nulla ſententia, ab hujuſmodi perſonis prolata, nomen habeat ſententiæ vel effectum. Salvis ſemper conſtitutionibus bonæ memoriæ Otonis, apoſtolicæ ſedis dudum in Anglia legati, de hujuſmodi cauſarum cognitione provide promulgatis, & aliis quibuſcumque conſtitutionibus, canonibus & ſtatutis, ſuper præmiſſis editis, quibus non intendimus in aliquo derogare, ſed ea volumus & cupimus obſervare.

a) Forte ſuperiore ordinario. [illegible]

E X. *Ut præmiſſæ conſtitutiones promulgentur & obſerventur.*

Et ne ordinationes, conſtitutiones, & inhibitiones noſtræ ſuper omnibus præmiſſis, per non uſum, ſeu abuſum, effectu, quod abſit, careant: volumus, ordinamus, & omnibus ſubditis noſtris, ſub pœna prædicta mandamus in his ſcriptis, quod in ſingulis capitulis, in ſingulis decanatibus celebrandis, in civitatibus, & aliis locis, & temporibus opportunis, præmiſſa omnia & ſingula legantur, & ſolemniter publicentur per decanos; & quod annis ſingulis, ſuper præmiſſis inquiſitio fiat & habeatur diligens & exacta; ad effectum, ut præmiſſa non obſervantes, pœnis ſupraſcriptis, & aliis, prout videbitur expedire, canonice puniantur. Et, ne rectores, vicarii, & alii ſubditi noſtri de clero & populo, præmiſſorum ignorantiam prætendere valeant in futurum: injungimus omnibus & ſingulis rectoribus & vicariis, in virtute obedientiæ, & ſub pænis prædictis, quod ipſi, & eorum ſinguli, veras copias de omnibus præmiſſis, infra duos menſes a tempore primæ publicationis earumdem eis factæ, habeant & recipiant, & ea omnia & ſingula in omnibus & ſingulis articulis obſervent, ac parochiis & ſubditis ſuis, ſingulis diebus Dominicis, publice intiment & exponant, [b] ſicut pœnam ultionis canonicæ voluerint evitare.

b) Forte & pœnam R.

ANNO CHRISTI 1367.

In quorum omnium teſtimonium, ſigillum noſtrum fecimus his apponi. Datum apud Thorp juxta Eboracum, quoad conſignationem, penultimo die menſis Septembris, Anno Domini M. C A CCC. XLVII.* & conſecrationis noſtræ XV.

G. C. Provinciale hoc eſſe concilium, conſtat ex cap. 7. 8. 9. Eſſe autem celebratum anno Chriſti M. CCC. LXVII, ex eo habemus, quod adſcriptus ſit annus XV. conſecrationis Joannis archiepiſcopi, qui ſedere cœpit anno M. CCC. LII. Itaque levi mutatione litterarum pro LXVII. in Anglicana editione ſcriptum erat XLVII.

* Or. LXVII.

Ad finem concilii additur modificatio capitis X. in hunc modum.

Statutum modificatum in concilio provinciali.

Sciendum eſt, quod iſtud ſtatutum poſtea in uno alio concilio provinciali fuit modificatum, & reſtrictum, ut non incurratur excommunicatio, niſi in certis caſibus: videlicet quod B contrahentes, ſcientes legitimum impedimentum etiamſi in bannorum editione nihil objiciatur, ſunt excommunicati. Item contrahentes, abſque editione bannorum, matrimonium ſolemnizari facientes ſunt excommunicati, ac etiam presbyter ſolemnizans. Item, ubi contrahentes faciunt ſolemnizari matrimonium, ubi objectum eſt impedimentum in editione bannorum ipſo impedimento prius non diſcuſſo, ſunt excommunicati. Item, compellentes capellanum per metum ſolemnizare matrimonium clandeſtinum. Item capellanus, non edens banna per tres dies ſolemnes, & matrimonium ſolemnizans, vel poſtea apparet impedimentum. Item, contrahentes contra interdictum eccleſiæ. In iſtis caſibus ſunt excommunicati ipſo facto, & non in aliis.

ANNO CHRISTI 1368.

** CONCILIUM VAURENSE

A trium provinciarum epiſcopis celebratum, anno Domini MCCCLXVIII.

Ex MS. codice illuſtriſſimi Franc. Boſqueti Monſpelienſis epiſcopi cujus copiam nobis humaniſſime fecit: Prævias tamen epiſtolas habemus ex una St. Baluzii V. Cl. editione inter concilia Galliæ Narbonenſis.

Urbani PP. V. litteræ ad Petrum Narbonenſem archiepiſcopum, de celebrando provinciæ ſuæ concilio.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Sacrorum canonum teſtatur autoritas, quod olim ſancti patres, tam Romani pontifices quam alii eccleſiarum prælati, curam ſolertem ſuper gregem Dominicum exercentes, de celebrandis conciliis, in quibus de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus tam in clero quam in populo, ac de conſervanda libertate eccleſiaſtica, de ſtatu quoque eccleſiarum & piorum locorum dirigendo, ſalubriter agebatur, fuerunt plurimum ſtudioſi, ex iiſque ſtatus eccleſiaſticus in ſpiritualibus & temporalibus multum crevit. Sed, proh dolor! ſuccreſcente paulatim prælatorum deſidia, omiſſaque continuatione conciliorum hujuſmodi, pullulant vitia, creſcit indevotio populi, præfata libertas minuitur, cultus Divinus negligitur, irrogantur a laicis clero gravamina, & in temporalibus bonis ad Divinum deputatis obſequium ſentitur non modicum detrimentum. Optantes igitur quod tantis malis in tua provincia per ſalubrem tuam ac tuorum fratrum providentiam occurratur, fraterD nitatem tuam apoſtolicæ ſolicitudinis ſtudio excitamus, ac requirimus, & hortamur attente, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus concilium tuæ provinciæ, in quo de iis quæ pro laude Dei ac utilitate eccleſiarum & piorum locorum, necnon cleri & populi, fuerint utilia & opportuna, provida examinatione tractetur & provideatur, quam cito commode poteris, ſtudeas convocare; nobis de convocatione hujuſmodi, cum ea feceris, & demum de geſtis in eodem concilio reſcripturus, ac tu & ſuffraganei tui favorem apoſtolicum, in iis in quibus illum reputabitis utilem, fiducialiter poſtuletis. Datum Avenioni VII. Kal. Decembris pontificatus noſtri anno tertio.

E Ejuſdem epiſtola ad Petrum archiepiſcopum Narbonenſem & Gaffredum Toloſanenſem, quibus eis permittit ut concilium ſuarum provinciarum ſimul celebrent.

An. Ch. 1364.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Narbonenſi, & Toloſanenſi archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex parte veſtra fuit nobis expoſitum, quod in convocatione concilii provincialis ſuffra-

ganeo-

ANNO CHRISTI 1368.

gancorum veſtrorum, ſuper quo celebrando cuilibet veſtrum nuper direxerimus ſcripta noſtra, intenditis, quam cito commode poteritis, noſtris juſſionibus obedire; ſed ex certis cauſis, nobis pro parte veſtra expoſitis, cupitis cum noſtro beneplacito dictum concilium invicem celebrare. Nos igitur votis veſtris hujuſmodi benignum præbentes aſſenſum, quod dictum concilium in loco de quo veſtræ circumſpectioni videbitur, inſimul celebrare poſſitis, & ad ipſum locum veſtros ſuffraganeos; non obſtante quod eorum aliqui extra ſuam convocentur provinciam, convocare, tenore præſentium conſentimus, & vobis tribuimus facultatem. Datum Avinioni v. Idus Martii, pontificatus noſtri anno tertio.

An. Ch. 1365.

Petri archiepiſcopi Narbonenſis epiſtola ad Gaucelinum epiſcopum Magalonenſem, qua eum evocat ad concilium Vaurenſe.

Petrus miſeratione Divina ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopus & primas, venerabili fratri Gaucelino eadem gratia epiſcopo Magalonenſi ſuffraganeo noſtro, vel ejus vicariis generalibus in ipſius abſentia, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

INter aſſiduas curas & ſolicitudines quæ miniſterio noſtro incumbunt, de ſalubri ſtatu eccleſiarum & monaſteriorum noſtrarum civitatis, diœceſis, ac provinciæ, necnon & gregis nobis commiſſi, ſolicite cogitare nos convenit, ut in ipſis vigeat tranquillæ beatitudo quietis, paciſque, ſalutis, & libertatis gratia nutriatur; & quæ in eiſdem non abſque diſpendio miniſtrorum & cultus detrimento Divini ſervare novimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus: & tandem ' officii noſtri debitum in actibus dirigendis, veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nodoſæ ambiguitatis '' volucrum anhelamus; illamque ſemper in noſtris ordinationibus ſervare cautelam intendimus, ut de ipſis proveniat commodum, adeo quod aliis non immineat detrimentum. Cum igitur pro quibuſdam arduis negotiis civitatem, diœceſim, & provinciam noſtras, necnon & libertatem eccleſiaſticam tangentibus, ſuper quibus ad debitam proviſionem & reformationem una vobiſcum & aliis ſuffraganeis noſtris intendimus, concedente Altiſſimo, interponere ſollicitudinis noſtræ partes, præſertim cum tangatur communiter ſtatus eccleſiarum & monaſteriorum, aliorumque piorum locorum noſtrarum civitatis, diœceſis, & provinciæ prædictarum, provinciale concilium ordinavimus & determinavimus convocandum, videlicet die XXVII. menſis Maii proxime futuri, in qua erit vigilia Pentecoſtes, apud civitatem Vaurenſem, in eccleſia cathedrali. In quo etiam intererunt, & una nobiſcum provinciale concilium hujuſmodi celebrabunt, reverendiſſimi in Chriſto patres domini, Arnaldus Auxitanus, & Gaffredus Toloſan. Archiepiſcopi, ſeu eorum vicarii generales, ad hæc ſpeciale mandatum habentes, cum omnibus ipſorum dominorum archiepiſcoporum & cujuſlibet ipſorum ſuffraganeis, eorumque capitulis, abbatibus, collegiis, prioribus, decanis, archidiaconis, atque præpoſitis, & clero univerſo ſuarum civitatum, diœceſum, provinciarum, etiamſi ſint exempti, cum de negotiis atque [illegible] catholicam tangentibus hic [illegible] pertractare. Ac etiam quia hoc provinciale concilium, nos & ipſi domini archiepiſcopi, in loco & eccleſia Vaurenſi prædictis celebrabimus de communi concordia & conſcientia, beneplacito ac etiam expreſſa voluntate atque mandato ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Urbani Divina providentia ſacroſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ ſummi pontificis hodie præſidentis, ac etiam licentia ſuper hoc ab eo, quoad convocationem exemptorum, noſtrum trium archiepiſcoporum, noſtrorumque ſuffraganeorum & cæterorum dictarum provinciarum congregationem ſive unionem, & vos alioſque ſuffraganeos, noſtroſque alios ſubditos dictæ provinciæ, extra eamdem convocandi, nobis aliiſque dominis archiepiſcopis ſupradictis, tam vivæ vocis oraculo, quam litteratorie cum bulla, iſta vice ſpecialiter attributa. Ea propter vos tenore præſentium monemus ac etiam exhortamur, ut una nobiſcum die ac loco prædictis, in dicto provinciali concilio Deo præſide celebrando, ad quod concilium præfatos diem & locum cum diebus ſequentibus, quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit; vobis & aliis præciſe & peremptorie aſſignamus, perſonaliter comparere curetis, voſque ad id præſentium tenore citamus. Mandantes vobis inſuper; quatenus interim citetis & peremptorie, tam autoritate apoſtolica quam noſtra, tempore congruo omnes & ſingulos abbates, priores, decanos, archidiaconos, atque præpoſitos eccleſiarum collegiatarum & monaſteriorum regularium & etiam ſæcularium, & alias perſonas eccleſiaſticas, regulares & ſæculares, exemptas & non exemptas, cujuſcumque ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtant, etiam Cluniacenſis, Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, Carthuſienſis, Grandimontenſis, ſanctorum Benedicti & Auguſtini, aliorumque ordinum hic non expreſſatorum, quos habere volumus pro expreſſis, ut perſonaliter; conventus vero, capitula, collegia veſtrarum civitatum & diœceſum, per procuratores idoneos ad hoc legitime & ſpecialiter conſtitutos, cum ſufficienti & ſpeciali mandato, in ipſo provinciali concilio compareant dicta die, inibi continue moraturi, donec ea quæ in dicto concilio tractanda fuerint ad honorem Dei, proviſionem eccleſiarum & monaſteriorum, profectum animarum, & utilitatem ſubditorum provinciæ antedictæ, per dicti concilii providentiam finem debitum ſortiantur. Ne vero dicti abbates, priores, decani, archidiaconi, & præpoſiti, etiam exempti ut ſupra, & alii veſtri ſubditi, quos præſens tangit ſeu tangere poteſt negotium, qui debent & conſueverunt in dictis conciliis intereſſe de uſu, conſuetudine, vel de jure, ignorantiam valeant quavis modo prætendere de præmiſſis: præſentes noſtras litteras ſeu earum tranſumptum in forma publica conſcriptum, in veſtra eccleſia, & alibi ubi expediens vobis videbitur, interim ſæpius & frequenter publicare & denunciare curetis. Ut autem ſuperfluitatum & pomparum inanium jactantiam precludamus; vobis tenore præſentium inhibemus, ſub virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ne ultra decem equituras & duos ſaumerios ſive gerulos pro vobis & veſtra familia adducatis, cum ad dictum provinciale concilium venietis; abbatibus veſtræ diœceſis, etiam exemptis, injungentes ex parte ſedis apoſtolicæ atque noſtra, quod ultra quinque equituras ad plus, & unum ſaumerium ſeu gerulum, ſecum adducere non præſumant, cæteri vero qui venire voluerint, cum paucis & moderatis expenſis veniant: ſi vos, abbates prædicti, & etiam alii, reprehenſionis noſtræ aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddentes præſentes litteras portitori ſigillo veſtro impendenti ſigillatas, in ſignum receptionis earum. De omnibus vero & ſingulis præſentationibus, publicationibus, atque citationibus, quas fieri facietis, volumus quod faciatis recipi, & ex cauſa, unum vel plura publica inſtrumenta. Datum in caſtro de Claromonte noſtræ diœceſis die XXVIII. menſis Aprilis, anno Domini MCCCLXVIII. Ita facimus. P. Narbonenſis.

' ſ. juxta oſſ.

'' ſ. involutum.

ANNO CHRISTI 1368.

Ejuſdem epiſtolæ ad cæteros epiſcopos provinciæ Narbonenſis, quibus eos evocat ad concilium. Cum reſponſionibus quorumdam.

PEtrus &c. ven. f. I. eadem gratia epiſcopo Carcaſſonenſi &c. *ut in ſuperiore*. Datum ut ſupra.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino P. miſeratione Divina primæ ſanctæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopo & primati, domino ſuo præcariſſimo.

Reverendiſſime pater & domine præcariſſime. Humili recommendatione præmiſſa, noverit veſtra paternitas reverenda, me die datæ præſentium veſtras litteras cum reverentia recepiſſe, promptum & paratum me offerentem facere & complere, quæ in ipſis veſtris litteris continentur. Paternitatem eamdem, quæ mihi præcipiat quæ grata, conſervet Altiſſimus in longævum. Scriptum Carcaſſonæ die VI. Maii. Per veſtrum I. epiſcopum Carcaſſonenſem.

Petrus &c. ven. f. I. Nemauſenſi eadem gratia epiſcopo &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. ven. f. P. eadem gratia Epiſcopo Elnenſi &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſupra.

Petrus &c. ven. f. J. eadem gratia epiſcopo S. Poncii Thomeriarum &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſup.

Petrus &c. ven. fr. A. eadem gratia Lodovenſi epiſcopo &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſupra.

Reverendiſſimo patri in Chriſto ac domino, domino P. Divina providentia primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopo & primati.

Reverendiſſime pater ac domine, per latorem præſentium duas veſtras litteras, unam videlicet clauſam, & aliam apertam, ſigillo veſtro magno impendenti ſigillatam, cum qua decet reverentia recepimus; quas, Deo duce, executioni demandabimus, ut tenemur. Et inſuper, juxta votum veſtrum, idem V. lator unum florenum habuit pro labore. Statum veſtrum in agendis Altiſſimus dirigat & conſervet. Scriptum Lodovæ die IX. menſis Maii.

Totus veſter Ay. ſuffraganeus epiſcopus Lodovenſis.

Petrus &c. ven. f. B. Uticenſi epiſcopo ſuffraganeo noſtro &c. *ut in ſuperioribus*. Datum ut ſupra.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino, domino P. Dei gratia archiepiſcopo & primati ſanctæ & primæ ſedis Narbonenſis, dominoque ſuo præcariſſimo.

Reverendiſſime pater, veſtras litteras recepi decima die Maii, cum ea qua decuit reverentia in abſentia domini mei Uticenſis epiſcopi, qui eſt abſens a civitate Ucetiæ: eſt tamen infra diœceſim, in quodam caſtro ſuo, ex cauſis nunc ſilentio commendandis, quandoque veſtræ reverendiſſimæ paternitati explicandis. Significo autem veſtræ paternitati reverendiſſimæ, quod veſtras litteras & contenta in eis, ut diligentius potero, executioni fideliter demandabo. Præſentium etiam portitori, tradi feci unum francum & duos florenos auri, de quibus ſcripſiſtis. Reverendiſſimam paternitatem veſtram, cui me humiliter recommendo, conſervare dignetur Altiſſimus, cum multiplicatis progreſſibus in ſancto regimine ac ſanctæ eccleſiæ Narbonenſis per tempora peroptata. Scriptum Ucetiæ die XI. Maii.

Veſter humilis ſervitor Blancus Duriane prior S. Baudilii prope Nemauſum, vicarius generalis ac officialis Uticenſis.

Petrus &c. venerabilibus ac religioſis & prudentibus viris præpoſito & capitulo Magalonenſi &c. Datum ut ſupra.

In eumdem modum ſcriptum eſt capitulis Nemauſenſi, Helenenſi, ſancti Pontii Thomeriarum, Biterrenſi, & archipresbyteris Narboneſii & Termeneſii Narbonenſis diœceſis, mutatis mutandis.

CONSTITUTIONES EDITÆ

in concilio Vaurenſi.

INcipiunt novæ conſtitutiones editæ in concilio Vaurenſi anno infraſcripto, præſidentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto patribus & dominis, dominis, Petro Narbonenſi, & Gafiredo Toloſano, Dei gratia archiepiſcopis, & Philippo eadem gratia abbate Soricinii, vicario generali reverendiſſimi in Chriſto patris domini Arnaldi eadem gratia archiepiſcopi Auxitani, ab eodem ad infraſcripta poteſtatem habente [illegible]

TITULI CAPITUM.

1. *De fide catholica; & ut laici de articulis fidei & aliis ad capeſſendam æternam ſalutem neceſſariis cum diligentia informentur.*
2. *De pœna vocatorum ad concilium provinciale, non comparentium.*
3. *De epiſcopis, qualiter procuratorem mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.*
4. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*
5. *Qualiter ſupplicans concilio, concilium extra debeat, quouſque vocetur.*
6. *De ſynodis, ſingulis annis celebrandis.*
7. *Qualiter abbates ſubditi, vocati ad ſynodum, venire debeant.*
8. *Ut rectores curam animarum habentes ad ſynodum venire teneantur.*
9. *De conſtitutionibus in concilio provinciali alias editis, in ſynodis recitandis.*
10. *De conſervatoribus & delegatis, abutentibus litteris domini noſtri papæ.*
11. *De abutentibus litteris apoſtolicis in diverſis caſibus.*
12. *De bannis exortis & præconizationibus factis contra libertates & conſuetudines eccleſiæ.*

13. *Ne*

13. Ne prælati vel aliæ perſonæ eccleſiaſticæ bona eccleſiarum vacantium, niſi privilegio, vel conſuetudine, aut de jure, præſumant occupare.

14. De non contrahendis colligationibus, vulgariter ſocietates nuncupatis, & de pœnis eorumdem.

15. De impeditoribus electionum & poſtulationum, & qualiter puniantur.

16. Ne ſuper pacifica poſſeſſione beneficii eccleſiaſtici impedimentum inferatur.

17. Ne quis dignitates aut alia beneficia præſumat occupare.

18. Ut beneficiorum incompatibilium pluralitas debeat evitari.

19. Quod negligentia inferioris in acquirendis & retinendis beneficiorum ſuorum juribus per ordinarium ſuppleatur.

20. Ne ignorans grammaticam præſentetur, aut ad ordines dignetur promoveri.

21. Qualiter leproſi a ſanis ſeparentur, & qualiter ex ſignis eorum cognoſcantur.

22. Ne ſine litteris ſuorum ſuperiorum, alienigenæ preſbyteri ad Divina admittantur.

23. De non erigendis altaribus in præjudicium diœceſanorum, & eorum pœna.

24. Ut falſi & ficti, qui ſe aſſerunt apoſtolos, evitentur.

25. Sine licentia ordinarii, de cauſis matrimonialibus archidiaconi non cognoſcant.

26. Ut gratis cauſæ apud ordinarios examinentur, conſuetudine tamen ſuper hoc obſervata.

27. Ubi, & penes quos, cauſæ matrimoniales debeant agitari.

28. Ne ſuffraganei impediant quo minus ad metropolitanum libere appelletur.

29. Ut domini temporales ordinarium non impediant ut ubi voluerit cognoſcat: & de pœnis eorumdem.

30. De impeditoribus nunciorum exequentium mandata curiæ ordinariorum, & qualiter puniantur.

31. Qualiter ad requiſitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.

32. Ut nullus in ſacris, aut beneficiatus, in curia ſæculari ad officia publica nec privata admittatur; & de pœnis eorumdem.

33. Qualiter perſona eccleſiaſtica, dans conſilium contra libertatem eccleſiaſticam, puniatur.

34. Ne beneficiatus pro laico contra eccleſiam advocatus exiſtat.

35. Quomodo qui per vim aut metum ſe abſolvi faciunt, alia cenſura arceantur.

36. Ne judices temporales, clericos in actionibus perſonalibus ipſis reſpondere compellant, nec de cenſura, an juſta vel injuſta ſit lata, cognoſcant: & de pœnis eorumdem.

37. Ne ad publica officia excommunicati publice admittantur.

38. Qualiter capti clerici per temporales, curiæ eccleſiaſticæ remitti honeſte debeant, & ſine ulla innovatione facta in perſonis captorum. Contra facientes pœna hic contenta puniantur.

39. Prorogatio juriſdictionis in invaſores & occupatores eccleſiaſticorum bonorum, & ſententiam exercendi.

40. Super cauſis mere ſpiritualibus, aut de jure vel conſuetudine ad forum eccleſiæ pertinentibus, judex eccleſiaſticus cognoſcat, ſæcularis judex arceri poſſit.

41. Quod de omnibus contractibus, tam vaſſallaticis, quam emphiteoticariis, duo fiant publica inſtrumenta.

42. Ne apud creditores inſtrumenta remaneant, poſtquam eis fuerit ſatisfactum, pœna contra eos imminente.

43. Vaſſalli eccleſiæ, vel emphiteotæ, in alium transferendo res vaſſallaticas, in contractu exprimant qualiter ab eccleſia teneant. Quod ſi omittant dicere, pœna excommunicationis puniantur.

44. Super juramento præſtito a laico, ut ipſe & ejus heredes coram judice eccleſiaſtico pro ejus obſervatione valeant conveniri.

45. Quomodo juramentum preſtitum moniti ſervare per judicem eccleſiaſticum teneantur: & qualiter contra eos proceſſum exiſtat.

46. De capis portandis per canonicos eccleſiarum cathedralium & collegiatarum in Divinis officiis.

47. Quomodo ſe habeant in veſtibus portandis in eccleſia dignitatem habentes.

48. De familiaribus & ſcutiferis epiſcoporum, in veſtibus portandis, quales portare teneantur.

49. Ne perſonæ eccleſiaſticæ temporalem juriſdictionem habentes, malefactores receptent.

50. Qualiter canonici in eorum eccleſiis reſidentes, juxta eorum gradum officiare teneantur: & ſi non faciant, qualiter puniantur.

51. Plena proviſio, in quo ſtatu debet ſuccedens in beneficio eccleſiam retinere.

52. De diſtributionibus percipiendis quotidianis, intereſſentibus in Divinis.

53. Quomodo & per quem bona eccleſiaſtica vacantia cuſtodiantur, prælato decedente.

54. Pœna impoſita contra occupatores bonorum eccleſiæ, ſede vacante.

55. Quomodo clerici & laici puniantur, qui ſede vacante, bona eccleſiæ ſaiſiri faciunt, aut præſumunt.

56. Per quos, adminiſtratores eccleſiæ vacantis eligantur, & qualiter in adminiſtratione ſe habeant, plene providetur.

57. Baillivia & ſcribainæ ad prælatos ſpectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.

58. Bona eccleſiæ quæcumque ad ſigillum cujuſcumque domini temporalis minime obligentur.

59. Ne quis bona clericorum in ædem ſacram depoſita ſub banno ponere præſumat.

60. Quomodo & qualiter ordinarii in exequendo ultimam voluntatem habere ſe debeant, & quem proceſſum in eiſdem habeant exercere.

61. Prælati in vita vel in morte, eccleſiæ cui præfuerint, certam capellam, ad ſummam deſignatam hic, relinquant.

62. Curati in ſuorum parochianorum voluntatibus ultimis, ſi commode vocari poſſint, aſſiſtant. Et qualiter notarii in manifeſtando dictas ultimas voluntates habere ſe debeant. Et per quem legata incerta & quomodo diſtribuenda exiſtant.

63. Super ſepultura inter duas eccleſias orta diſſenſione, qualem proceſſum habeat exercere ordinarius.

64. De corporibus defunctorum, eorum eccleſiis preſentandis, ſi conſuetudo habeatur.

65. Quam portionem curati eccleſiarum habere debeant in depoſito funere, quouſque alibi in electa ſepultura tumuletur.

66. Mandatur ut decretalis Super cathedram penitus obſervetur.

67. Ne religioſi aut alii prædicent, quo minus a ſolutione decimarum aliquis retrahatur.

68. Cuicumque liberum exiſtit domos aut horrea locare pro decimis recondendis, & eas arrendare libere, & pro arrendatoribus fidejubere, prohibitione dominorum temporalium non obſtante: gravi pœna contra eos imminente.

69. De quibus rebus vera decima exſolvatur, conſuetudine quavis non obſtante.

70. Ut nullus res decimandas abinde extrahat, quouſque decimantes fuerint convocati ad effectum.

71. Qualiter infideles ad baptiſmum admittantur.

72. Quomodo regulares apoſtatantes puniantur, & etiam dantes eiſdem conſilium aut juvamen.

73. Quomodo exempti, in prioratibus non exemptis delinquentes, per ordinarios puniantur.

74. Religioſi mendicantes ad aliam religionem non mendicantem aſſumpti, prohibetur prælatus penſiones eis aſſignare; pœna prælato eidem imminente.

75. Si curati eccleſiarum ſuſtentari de redditibus ſuarum eccleſiarum non valent, percipientes decimas per ordinarios compellantur, ut abunde ſuſtententur.

76. Laici qui jus patronatus in eccleſiis parochialibus habere ſe aſſerentes, eas tenent occupatas, dimittere eaſdem teneantur, & per ordinarios ad hoc compellantur.

77. Ut nullus per ſæcularis alicujus potentiam ad beneficium eccleſiaſticum admittatur.

78. Ad Divina celebranda præſentatus, non admittatur, niſi ordinarii licentia petita & obtenta.

79. De contributione expenſarum inter beneficiatos fienda pro legatione ordinariorum, aut pro litigio ſubſecuto.

80. Pro juribus eccleſiarum pauperum defendendis, per clerum ejus diœceſis contributio fiat.

81. Licitum ſit presbytero celebrare volenti, cuicumque presbytero confiteri, ſi proprii confeſſoris præſentia non aſſiſtat.

82. Ne ſacerdos celebrare præſumat cum ſuo filio illegitime procreato.

83. Clericus, cum ſuperpellicio indutus, ſacerdoti celebranti deſerviat in obſequio Divinorum.

84. Parochiani utriuſque ſexus, Dominicis diebus & feſtivis integras debent audire Miſſas.

85. Qualiter eucariſtia & chriſma diligenter cuſtodiantur, & qualiter renoventur; & de pœnis contra non facientes.

86. Quomodo fontes baptiſmales cuſtodiantur, & claudantur; & ad quem clauſura fienda eorumdem pertinere dinoſcatur.

87. De indulgentiis conceſſis corpus Chriſti aſſociantibus, cum infirmis aſportatur.

88. Qualiter novæ reliquiæ venerentur: & antiquæ extra vaſa minime oſtendantur.

89. In diebus jejunii vel abſtinentiæ, carnes non comedantur: pœna contra facientes imminente.

90. Diebus ſabbatinis ab eſu carnium abſtineant clerici, niſi in neceſſitatibus, aut in die a jure excepto.

91. Omnes utriuſque ſexus parochiani eccleſiarum moneri debeant ut eccleſias ædificent, aut reparent; & qualiter in eccleſiis ruralibus, diebus Dominicis, ibidem celebretur; & qui eleemoſynas dederint, indulgentiam conſequantur.

92. Exempti oratoria non erigant ſine licentia ordinariorum petita & obtenta.

93. De pœna eorum qui ab immunitate eccleſiarum, vel a domibus epiſcoporum, ad eaſdem profugientes abſtrahunt, mutilant, aut vulnerant, aut impediunt quo minus libere exire poſſint.

94. Qualiter clericus, clericum in judicio ſæculari convocans, puniatur.

95. Qualiter temporales domini puniantur, qui ſubditos eorum prohibent ne victualia aut neceſſaria clericis miniſtrentur.

96. Contra libertatem eccleſiaſticam quovis modo acquiſitam facientes, & perſonis eccleſiaſticis & eorum bonis onera imponentes, ſubmiſſionemque facere coacte procurantes, pœna hic ſtatuta puniantur.

97. Perſonæ eccleſiaſticæ blada & vina ſua portare ubi volunt poſſint, ſtatuto laicorum non obſtante; pœna ſtatuentibus imminente.

98. Ne perſonis eccleſiaſticis per temporales juſtitia denegetur: alias, cenſura eccleſiaſtica puniantur.

99. Bona perſonarum eccleſiaſticarum, quæ ab ipſis tenentur, ad collectas per laicos imponendas per eos minime quovis modo compellantur.

100. Hoſpitalibus, pro eorum bonis pauperibus deputatis, quod aliqua indictio ſeu quæſta minime imponatur.

101. Dominis temporalibus pœna infligitur, prohibentibus ne decimæ exſolvantur.

102. Ut officiales dominorum epiſcoporum, & eorum locatenentes, ab omni injuria præſerventur.

103. Non valet ſtatutum laicorum ne decimæ exſolvantur, aut in eccleſia non offeratur, aut in ultima voluntate aliquid relinquatur.

104. Qui nuncios curiarum eccleſiaſticarum impediunt quo minus libere mandata curiæ exequantur, graviſſime puniantur.

105. Bona quæcumque ad perſonas eccleſiaſticas & ad loca pia pertinentia deprædari, occupari, invadi, rapi, impediri, detineri, pignorari, plagiari, inquietari, perturbari, per dominos temporales non debent; & facta ſtatuta contra libertates eccleſiæ & earum aliquas obſervantias, nullius efficaciæ conſiſtere debent; nec quamvis indictionem dictis bonis imponere debent. Et modus procedendi rigoroſus contra tales hic expreſſe repetitur.

106. Prohibentur temporales domini manum apponere in bonis eccleſiaſticis ſeu perſonarum eccleſiaſticarum quibuſcumque, nec ea arreſtare & bannire poſſe: & ad jura eccleſiarum & locorum, ejuſdem ſit extenſio. Hæc continet conſtitutio.

107. Si pro injuria illata prælatis eccleſiarum, & perſonis eccleſiaſticis, contingat fieri collecta, indictio pro ejuſdem injuriæ perſecutione: modum contribuendi, & per quos fiat exactio, indicit præſens conſtitutio.

108. Contra diffidantes perſonas eccleſiaſticas, & earum bona, & guerram hoſtiliter eiſdem facientes: ad non faciendum hac conſtitutione arceantur.

109. Gaudere volentes conſtitutionibus præſentis con-

ANNO CHRISTI 1368.

concilii, eos ipſis ſubeſſe volumus & jubemus.

110. *Clandeſtina matrimonia extra diœceſim contrahentes ſine licentia rectoris, excommunicentur, & alias extraordinarie puniantur.*

111. *Perſonæ de eccleſiis cathedralibus vel collegiatis ad ſtudium mitti debent theologiæ vel juris canonici: & ipſis negligentibus, ad ſuperiores ſic mittendi ſit tranſlata poteſtas.*

112. *Quod Judæi ſigna portare debent, ut a Chriſtianis dignoſcantur.*

113. *Chriſtiana liberos Judæorum nutrire non debet, nec alias cum ipſis habitare.*

114. *Ad Judæos Chriſtiani non recurrant pro medicina quacumque eorum capienda, niſi maxima neceſſitas immineret.*

115. *Chriſtiani prohibentur adeſſe in matrimoniis & ſepulturis Judæorum.*

116. *Clerici & laici prohibentur herbas & alia venenoſa dare in mortem alicujus, aut ut abortivus pariatur.*

117. *De adulteriis & concubinariis.*

118. *Incendiarii & raptores publici ſint excommunicati, & careant eccleſiaſtica ſepultura.*

119. *Non revelantes inſtrumenta publica vel alia documenta ad eccleſias pertinentia, tenentur pœna hic contenta.*

120. *Qui uſuras ſolvere aut repetere prohibent, excommunicati publice nuncientur.*

121. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos ſuis privilegiis abutentes procedatur.*

122. *Quomodo procedatur contra capientes epiſcopum aut prælatum, aut eorum occiſores, & dantes in præmiſſis conſilium vel juvamen.*

123. *Convenientibus ad Miſſam beatæ Mariæ in diebus ſabbatinis, indulgentia eſt conceſſa.*

124. *Omnibus Chriſtianis provinciarum antedictarum & diœceſum, orantibus pro domino noſtro papa, eſt indulgentia conceſſa.*

125. *Quod quæſtores quicumque ſine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*

126. *Ut ordinarii in caſibus reſervatis deputent idoneos confeſſores.*

127. *Indulgentia conceditur dicentibus quinquies* Pater noſter, *& ſepties* Ave Maria, *cum campana trahitur pro præmiſſis.*

128. *Qui in contemptum eccleſiæ, excommunicationis ſententias & interdicti vilipendunt, uſurpando ſibi ſacerdotale officium, ſententias fingentes per eos ferri poſſe in Dei vilipendium, & cenſuræ eccleſiaſticæ opprobrium, pœna hic contenta affligantur.*

129. *Lata ſententia excommunicationis vel interdicti, requiſitus ordinarius ab alio eas faciat inviolabiliter obſervari.*

130. *In ceſſatione Divinorum, capitulum* Alma mater *obſervetur.*

131. *A dominis temporalibus, excommunicati, ad unitatem eccleſiæ, per ordinarios requiſiti, redire compellantur. Domini temporales requiſiti, negligentes, vinculo excommunicationis aſtringantur: & excommunicati, tempore quo Divina celebrantur, ab eccleſia extra teneantur.*

132. *Excommunicati ad manus oſculum non admittantur, nec in potu pariter, nec in cibo.*

133. *Confirmatio conſtitutionum a prædeceſſoribus archiepiſcoporum editarum.*

PRÆFATIO.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti: Amen. Ad futuram rei memoriam. In cohærentibus ſibi propinquitate locali archiepiſcopatibus ſeu provinciis, ſolemnium communio ſtatutorum decenter inducitur, opportune quoque ac utiliter cuſtoditur. Honeſtati namque congruum eſſe dinoſcitur, ut ſicut provinciæ ipſæ ſunt eorumdem quodammodo confinium mutua confrontatione participes, ſic earum incolæ in . . . . . . legitimis obſervandis ſint conformes. Inſuper ſi effectus utilitatis inſpicitur, ex ipſo paris diſciplinæ conſortio, dum multis una regiminis proponitur forma ſeu ratio, quædam inter eos ſimiliter vivendi ſubſequitur habitudo; hincque procedunt facilius gubernacula præſulum, & felicius proficit conditio ſubditorum. Eapropter nos Petrus Narbon. & Gaffredus Toloſan. permiſſione Divina archiepiſcopi, & Philippus eadem permiſſione abbas Soricinii, vicarius generalis reverendiſſimi in Chriſto patris domini Arnaldi Dei gratia archiepiſcopi Auxitani, ad infraſcripta ſpecialem ac plenariam habens a præfato domino archiepiſcopo Auxitano poteſtatem, illius ſummi paſtoris atque rectoris inſtructi exemplo, qui, prout ex oraculo prophetici ſermonis colligitur, *habitare facit unius moris in domo*, ſubditorum ſaluti proſpicere, ac extirpatis vitiis virtutes inſerere, ſanare languida, ſana ſervare, quantum Divina clementia nobis præſtante conceditur, juxta paſtoralis commiſſi nobis officii debitum, cupientes: de infraſcriptorum reverendorum fratrum coepiſcoporum & ſuffraganeorum noſtrorum præſentium, ac procuratorum ſuffraganeorum noſtrarum provinciarum abſentium infraſcriptorum, conſilio & aſſenſu; videlicet nos P. Narbonenſis archiepiſcopus prædictus, una cum reverendis in Chriſto patribus dominis H. Biterrenſi, I. Carcaſſonenſi, A. Electenſi, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum, S. Agathenſis, G. Magalonenſis, A. Lodovenſis, I. ſancti Poncii Thomeriarum, I. Nemauſenſis, B. Uticenſis, & P. Elnenſis, eadem gratia epiſcoporum ſuffraganeorumque noſtrorum, ad hoc idoneis & perſonaliter conſtitutis: noſque Gaffredus Toloſanus archiepiſcopus prædictus, una cum reverendis in Chriſto patribus, dominis, R. Vaurenſi, G. Appamiarum, & G. Lumbarienſi, Dei gratia epiſcopis, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum A. patriarchæ & adminiſtratoris eccleſiæ Montiſalbanenſis, P. Rivenſis, P. ſancti Papuli, & P. Mirapicenſis, gratia etiam prædicta epiſcoporum, ſuffraganeorumque noſtrorum, ad infraſcripta legitime conſtitutis: noſque etiam Philippus Abbas Soricinii, vicarius generalis reverendiſſimi in Chriſto patris domini Arnaldi Auxitani archiepiſcopi prædicti una cum reverendis in Chriſto patribus, dominis, B. Convenarum, B. Tarvienſi, G. Vaſatenſi, P. Olorenſi, & Oddo Laſcurrenſi, Divina gratia epiſcopis, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum I. Aquenſis, P. Lectorenſis, P. Coſeranenſis, E. Baionenſis, & I. Adurenſis, gratia prædicta epiſcoporum, ſuffraganeorumque eccleſiæ Auxitanæ, ad infraſcripta legitime conſtitutis & ſufficienter comparentibus: in eccleſia cathedrali Vaurenſi provinciæ Toloſanæ, tam autoritate & de manda-

ANNO CHRISTI 1368.

dato ſanctæ ſedis apoſtolicæ, quam noſtra ordinaria, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo juriſdictione de loco ad locum per nos P. Narbonenſem & G. Toloſanum archiepiſcopos ac Philippum abbatem Soricinii generalem vicarium domini A. archiepiſcopi Auxitani ſupradictos, noſtroſque ſuffraganeos, præſentibus vicariis & procuratoribus ſupradictis hac vice conſentientibus, ad honorem & laudem ſummæ & unicæ Trinitatis, ac præcelſæ & glorioſiſſimæ beatæ Mariæ Virginis matris Dei, totiuſque collegii ſupernorum, morum reformationem, coertionem quoque ac correctionem exceſſuum ac etiam delictorum, & noſtrarum & ſubditorum noſtrorum animarum profectum, & ſtatum eccleſiaſticum ſalubriter conſervandum, illius invocato præſidio qui eſt mentium illuſtrator, ſacro approbante concilio ad infraſcripta edenda, ſeu eorum aliqua innovanda, reformanda, & declaranda, prout inferius continetur, duximus procedendum. Ante omnia verumtamen proteſtati, quod per hujuſmodi ſubſequentia noſtra ſtatuta, alias rationabiliter edita in noſtris provinciis ſupradictis abrogare nequaquam intendimus, nec ipſis etiam derogare: niſi quatenus infraſcriptis noſtris ſtatutis reperirentur contraria vel adverſa, ſeu per contrarietatem vel aliter obviare.

CAP. PRIMUM.

De fide catholica, & ut laici de articulis fidei, & aliis ad capeſſendam æternam ſalutem neceſſariis, cum diligentia informentur.

Heb. 11. QUoniam, ſicut apoſtolica tradit autoritas, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*: idcirco ſine fide omnis hominis labor eſt vacuus. Fides namque, ut Auguſtinus ait in libro de fide ad Petrum, eſt bonorum omnium fundamentum: fides eſt humanæ ſalutis initium; ſine hac nemo poteſt ad filiorum Dei numerum pertinere: ſine ipſa nec in hoc ſæculo quiſquam gratiam juſtificationis conſequitur, nec in futuro vitam poſſidebit æternam. Unde ſummopere iis quibus committitur Dominici gregis cuſtodia, vigilandum eſt, & maxima ſolicitudine providendum, quatenus fides integra, ſine ullo perfidiæ vitio, ab omnibus cuſtodiatur ſolicite. Et eſt nobis etiam per conſequens laborandum, ne in noſtris provinciis poſſit ſe abuſus aliquis ſubrepere hæreticæ falſitatis. Ignorantia quippe legis Divinæ, & imperitia credendorum, qua turpiter propter nonnullorum eccleſiaſticorum incuriam laici ſimplices involvuntur, & ſacerdotes miniſtros verbi, quibus incumbit alios de fide inſtruere, reprobationi juſtiſſimi Dei reddit obnoxios, juxta illud Prophetæ teſtimonium: Oſee 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti, ideo ego repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*: & ipſos ſubditos ad bonum facit ignavos & tepidos, & interdum tanquam incautos præcipitat in diverſa pericula & errores. Sic Dominus ipſe conqueritur alibi Is. 5. in Scriptura dicens: *Periit populus meus, quia non habuit ſcientiam*. Ut igitur tam pernicioſæ ignorantiæ & in rectoribus & in ſubditis occurramus, & per nos ac per fratres noſtros ſuffraganeos parari valeat deinceps Domino plebs perfecta, atque in noſtrarum provinciarum civitatibus & diœceſibus doctrina vigeat ſalutaris: in primis hujus præſentis concilii autoritate ſtatuimus, & nihilo minus ſub pœna excommunicationis præcipimus, quatenus univerſi & ſinguli rectores eccleſiarum, in aliqua provinciarum noſtrarum conſiſtentium, diebus Dominicis & feſtivis in ſuam parochiam ex more ad Divina conveniant, ipſos parochianos ſuos & ſubditos, ſicut opportunum fuerit, & ſecundum gratiam ac ſufficientiam unicuique a Domino datam, de ipſius fidei noſtræ principiis ſive articulis, de decem præceptis Divinæ legis, de ſeptem peccatis mortalibus, & ſi qua ſunt alia quorum ſit cognitio neceſſaria ad ſalutem, non ſimul quidem de omnibus, ſed alternatim & ſeorſim prout tempus & locus & capacitas auditorum exigent, diligenter inſtruant & informent. Id ipſum circa ægrotos ſeu decumbentes ſervari volumus: ut ſi videlicet per inquiſitionem ſacerdotum, quam fieri volumus ſemper antequam eis ſacra communio miniſtretur, ignorantes in præmiſſis fuerint deprehenſi, ibidem familiariter & peculiariter, præcipue de articulis fidei, & de ſeptem peccatis mortalibus, de quibus eos diſtincte confiteri neceſſe eſt, inſtruantur: ne forte, ſi cum ignorantia vincibili eorum quæ ſcire tenebatur, migret aliquis ſeu obeat, talem comprehendat Apoſtoli illa ſententia: *Ignorans ignorabitur*; id eſt, reprobabitur, cum pro tenebris ignorantiæ interioribus, quas propter negligentiam paſſus eſt in hoc mundo, in futuro examine in exteriores abyſſi tenebras detrudetur. 1. Cor. 14. Si quis autem curatus ſeu rector hoc ſalubre ſtatutum noſtrum præterierit, ſeu implere & executare neglexerit, aut alias quocumque modo, temerario auſu eidem reſtiterit: cum de hoc legitime conſtiterit, ultra indignationem Dei, quam profecto pro tali contemptu incurrerit, volumus & jubemus ut per locorum ordinarios pœnis aliis, ſicut plus aut minus meruerit, contemptor hujuſmodi percellatur. Sed & nos ipſi, cum ad aliquam eccleſiam nobis ſubjectam, gratia viſitandi, nos, ut eſt ſolitum, venire contigerit: informationem & inquiſitionem diligentem de præmiſſis facere intendimus; & id ipſum pari voto fieri volumus per noſtros ſuffraganeos, cum eos communiter eccleſias ſibi ſubditas contigerit viſitare. Ut autem, ſicut habemus in votis ſeu deſiderio, hæc noſtra ſanctio & conſtitutio perpetuo ritu & competentius obſervari valeat & impleri, & ne videamur noſtris ſubditis imponere grave jugum: decrevimus, ſtilo pleno, breviterque, atque dilucide tradere doctrinam quamdam & ſummam illorum in quibus volumus, ut prædiximus, plebes nobis ſubditas informari: ut ipſis rectoribus & curatis dicendorum tradatur per nos forma & regula, & etiam ut non ſit neceſſe pro implendo hoc noſtro ſtatuto librorum numeroſitatem evolvere, cui brevitas per nos hic ex dictis doctorum & ſanctorum collecta, offert quod quæritur ſine labore. Comprehendimus ergo intentionem noſtram ſub certis limitibus: & ſanctorum patrum veſtigiis inhærentes, pronunciamus unicuique fideli, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, fore neceſſarium ad ſalutem, noſſe ſcilicet & inquirere quid ſit ſibi credendum, quid diligendum, quid expectandum. Tria enim quædam ſunt, ut tradit Auguſtinus, quibus Deus recte colitur, & per quæ ad Deum, velut quibuſdam mentis paſſibus, pervenitur: videlicet fides, ſpes, caritas. Per fidem dirigimur in credendo, per caritatem regulamur in amando, per ſpem in laboribus conſolamur. Primum itaque doctrinam tradimus de credendis, quæ ſunt ar-

articuli fidei, & ipſa ſacramenta legis novæ. Nam in his duobus, ſacramentis videlicet & articulis, tota Chriſtianæ religionis & eccleſiæ univerſalis ſtructura fundatur. Deinde loquemur de virtutibus, & vitiis eis oppoſitis; de donis & beatitudinibus, quæ prioribus correſpondent. Demum in explicatione præceptorum Decalogi, per quæ explicatur caritas, finiemus. De iis omnibus ergo, propter rectores minus eruditos, aliqua in medium proferamus: & primum de fide, ſecundum cujus menſuram præcipit Apoſtolus unicuique ſapere. Fides igitur virtus quædam eſt, qua creduntur quæ non videntur. Nam cum Paulus dicat: *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*: hoc veraciter dicitur credi, quod non valet videri. Unde Auguſt. Credimus, inquit, ut cognoſcamus; non cognoſcimus, ut credamus. Quid eſt enim fides, niſi credere quod non vides? Neque tamen iſtud de omnibus intelligendum eſt, quæ non videntur: ſed de iis tantum quæ credere, ad religionem pertinet Chriſtianam, ſive quæ credenda Scriptura ſacra proponit, & eccleſia catholica docet. Verum quia latitudinem ſacræ Scripturæ ſimplicibus, & in aliis ſtudiis & negotiis occupatis, ſcire non erat poſſibile, ad quam tamen intelligendam, ſecundum plus & minus, pro differentia officiorum & ſtatuum, ſuperiores in eccleſia obligantur: idcirco, ut fides eorum quæ ab omnibus explicite, vel ſaltem pro magna parte, credi & cognoſci oporteret, haberetur in promptu, ipſi primi eccleſiæ fundatores apoſtoli, ipſa credenda, quæ in diverſis locis ſacræ Scripturæ ſunt tradita & ſparſa, collegerunt breviter in unum locum. Et iſta collectio, Apoſtolorum Symbolum appellatur. Et diſtinxerunt in ipſo quatuordecim articulos fidei: quorum ſeptem ſunt pertinentes ad Divinitatem, alii ſeptem ad Chriſti humanitatem. Septem igitur ſunt de Deo ſecundum ſe; & ſeptem alii de Deo, ratione humanitatis aſſumptæ. Qui omnes in iſtis quatuor veſibus continentur:

Heb. 11.

Unum crede Deum, Patrem, Filium, quoque Flamen,
Qui creat & recreat homines, quos ſalvificabit.
Conceptus, natus, paſſus, deſcendit ad ima,
Surgit, & aſcendit; veniet diſcernere cuncta.

Primus ergo articulus de pertinentibus ad Divinitatem, eſt de unitate Divinæ eſſentiæ. Non enim ſunt plures dii, ſed unus eſt ſolum Deus. Et ideo dicimus: *Credo in unum Deum*. Et hunc ipſum articulum inſinuabat clara voce veteris legis exordium, ubi dicit: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt*. Tres ſequentes articuli ſunt de Divinis perſonis. Nam Chriſtiana religio cum unitate Divinæ eſſentiæ tres perſonas fatetur. Eſt ergo articulus ſecundus de perſona Patris: *Patrem omnipotentem*. Tertius eſt de perſona Filii: *Et in Jeſum Chriſtum Filium ejus*. Quartus de perſona Spiritus ſancti: *Credo in Spiritum ſanctum*. Tres ſequentes ſunt de effectibus ipſius Dei. Eſt ergo quintus articulus de creatione omnium rerum: *Creatorem cæli & terræ*. Sextus eſt de effectu gratiæ, ſive doni. Propter quod dicitur: *Credo ſanctam eccleſiam catholicam, communionem ſanctorum, remiſſionem peccatorum*. Septimus eſt de effectu gloriæ: *Carnis reſurrectionem, vitam æternam*. Articuli autem pertinentes ad humanitatem a Filio Dei aſſumptam, ſunt etiam ſeptem. Primus pertinet ad conceptionem ipſius Chriſti: *Conceptus eſt de Spiritu ſancto*. Secundus ad nativitatem: *Natus ex Maria virgine*. Ter- A tius ad paſſionem: *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus*. Quartus ad deſcenſum ad inferos: *Deſcendit ad inferos*. Quintus ad reſurrectionem: *Tertia die reſurrexit*. Sextus ad Aſcenſionem: *Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris*. Septimus eſt de adventu ad judicium: *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos*. Aliqui tamen computant ſecundum numerum Apoſtolorum duodecim, qui iſtos fidei articulos diſtinxerunt: ſed prima diſtinctio melior eſt, quæ accipitur ſecundum numerum credendorum. Porro, quia in iſto ſymbolo Apoſtolorum ſunt quædam breviter valde expoſita: ideo ad ejus explanationem ſymbolum Nicænum, quod diffuſius de articulis prædictis exe- B quitur, additum eſt. Et rurſus quia in iſto ſymbolo Nicæno adhuc quædam implicite continentur, quæ propter inſurgentes hæreſes oportuit amplius explicari: additum eſt ſymbolum Athanaſii, quod incipit: *Quicumque vult ſalvus eſſe, &c.* Proinde ſymbolum Apoſtolorum ſilenter & ſecrete dicitur quotidie in Completorio, & in Prima: quia fuit editum tempore quo nondum erat fides catholica propalata. Alia autem duo publice in diebus Dominicis & feſtivis, quando major ad eccleſiam congregatur populus, decantantur: quia fuere edita tempore fidei propalatæ. Symbolum quidem Nicænum poſt evangelium cantatur in Miſſa, quaſi evangelicæ fidei expoſitio. Symbolum Athanaſii de mane ſolum C cantatur in Prima: quia fuit editum tempore quo maxime fuerunt depulſa & detecta nox atra & tenebræ hæreſum & errorum. Licet autem ante adventum Chriſti in virginem, ſufficeret laicis ſimplicibus de articulo Trinitatis & Incarnationis habere fidem implicitam in fidem majorum, & pro illo tempore ſufficeret explicitam fidem habere quia Deus eſt, & quod credentibus in ſe remunerator eſt, quod ſemper etiam ſecundum Apoſtolum oportet credere omnem accedentem ad Dominum: iſto tamen tempore gratiæ revelatæ, tam majores quam minores tenentur credere explicite Trinitatis articulum, & Incarnationis myſterium, & aliorum articulorum de quibus dictum eſt; præcipue eorum de D quibus in eccleſia communiter ſolemnizatur, & qui publice proponuntur; ſicut ſunt articuli Paſſionis, Reſurrectionis, & hujuſmodi. Et hoc intelligimus quantum ad ipſorum articulorum ſubſtantiam, ſecundum quam homo ipſos articulos diſtincte cognoſcit: non quantum ad ea difficilia quæ continentur in articulis, & vim veritatis ipſorum, per quam poſſunt ab hæreticorum impugnatione defendi. Nam quantum ad talia, ſufficit ſimplicibus de omnibus articulis habere fidem implicitam, id eſt, in talibus credere quod credit eccleſia. Et ita accipienda videntur verba quorumdam magiſtrorum loquentium de materia iſta. Majores autem iſtam explicationem totaliter in via iſta ſcire non poſ- E ſunt. Tenetur tamen unuſquiſque tantum ſcire, quantum pertinet ad officium ſuum. Poſt articulorum doctrinam, conſequens eſt de ſacramentis novæ legis tractare. Eſt autem ſacramentum, inviſibilis gratiæ viſibilis forma: ita ut ejus imaginem gerat, & cauſa exiſtat. Fuerunt autem ſacramenta aliqua neceſſaria ſemper humano generi, poſtquam incurrit peccati morbum: non quia ſine ſacramentis Deus hominem ſanare non poſſet, ſed quia per illa magis congrue fit hominis reparatio. Quod ſic patet. Humanum enim genus, ex quo primus homo peccavit, circa ſenſibilia corruptum fuit; quantum ad

Deut. 6.

ad cognitionem, quia, circa iſta ſenſibilia, humana mens implicita, in Dei cognitionem ſurgere non valebat; item quantum ad affectionem, quia eis, quaſi ſummis bonis, Deo poſtpoſito, inhærebat; quantum ad actiones, quia eis inordinatiſſime utebatur. Neceſſarium ergo fuit ad peccatorum curationem, ut homo ex ſenſibilibus in ſpiritualia cognoſcenda proficeret, contra primum; & ut [a] effectum, quem circa illa habebat, in Deum referret, contra ſecundum; & eis ordinate & ſecundum Divinam inſtitutionem uteretur, contra tertium. Proinde neceſſaria erat ſacramentorum inſtitutio: & propter eruditionem, dum homo in ipſis per id quod foris viſibili ſpecie cernitur, ad inviſibilem virtutem agnoſcendam, quæ intus eſt, eruditur, quantum ad primum: & propter humiliationem, dum homo in ſacramentis, rebus ſenſibilibus, quæ natura infra ipſum ſunt, ex præcepto creatoris, ſubjicitur, quantum ad ſecundum: & propter exercitationem, dum in ſacramentis homo circa ſigna ſenſibilia in Dei honorem occupatur, quantum ad tertium. Igitur, ex quo fuit morbus peccati, ſacramentorum fuit neceſſaria medicina. Omittendo autem ad præſens ſacramenta antiqua atque legalia, quæ ceſſaverunt adveniente Chriſto, ſicut umbra adveniente Sole recedit: de ſolis ſacramentis legis novæ loquamur, quæ ſunt ſeptem: Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Unctio extrema, Ordo, Conjugium. Baptiſmus, eſſe dicitur ſacramentum fidei; Extrema unctio, ſpei; Euchariſtia, caritatis; Ordo, prudentiæ; Pœnitentia, juſtitiæ; Matrimonium, temperantiæ; Confirmatio, fortitudinis. Baptiſmus eſt directe contra culpam originalem, Pœnitentia contra culpam actualem mortalem, Extrema unctio contra culpam venialem, Ordo contra ignorantiam, Matrimonium contra concupiſcentiam, Euchariſtia contra malitiam, Confirmatio contra infirmitatem. Nil ergo aliud eſt ſacramentum, quam illud in quo, ſub tegumento rerum viſibilium, Divina virtus ſalutem noſtram ſecretius operatur. Porro ſacramenta inſtituere, quæ ex ſui inſtitutione & ſanctificatione contineant inviſibilem gratiam, competit ſoli Chriſto: qui ſolus poteſtatem excellentiæ ſibi retinuit, poteſtatem miniſterii Apoſtolis & cæteris ſuccedentibus dedit. Quæ igitur inſtituta ſunt ab Apoſtolis & ſucceſſoribus eorumdem, ut benedictio aquæ & panis, conſecrationes virginum & altarium, & cætera hujuſmodi: non ſacramenta proprie, ſed ſacramentalia dici debent. Omnia ergo ſacramenta novæ legis Chriſtus per ſemetipſum immediate inſtituit. Aliqua tamen, præcipue Confirmationem, & Extremam unctionem, per Apoſtolos promulgavit: ſicut de Confirmatione patet in Actibus Apoſtolorum XIX. capitulo, & de Extrema unctione, Jacobi quinto. In iis ſacramentis quædam ſunt ad decorem & ſolemnitatem ſacramenti, quædam vero pertinent ad ſacramenti ſubſtantiam. De ſubſtantia cujuſlibet ſacramenti ſunt, forma verborum præſcripta, certa materia, & miniſter. Verbi gratia, materia baptiſmi eſt aqua elementalis; forma, *Ego baptizo te in nomine Patris, &c.* Miniſter eſt ſacerdos aut alius in neceſſitate baptizans. Horum ſacramentorum, Matrimonium & Ordo, ſunt voluntatis. Alia ſunt neceſſitatis, ut ſuſcipiantur aliquando, vel in re, vel in voto. Præcipue autem Baptiſmus eſt neceſſarius omnibus, & parvulis & adultis, ex quo fuit a Domino inſtitutus, & alia contra peccatum A originale remedia ceſſarunt. Eſt enim Baptiſmus contra vulnus originale: ſine quo, ſecundum ſanctos, in filiis hominum nemo unquam conceptus eſt, præter Chriſtum. Pœnitentia vero iis eſt neceſſaria, qui per aliquod mortale peccatum veſtem innocentiæ, quam in Baptiſmo acceperant, amiſerunt: & ob hoc ſecunda poſt naufragium tabula appellatur. Si etiam aliquis, cum opportunum & congruum eſt, vel propter ordinationem eccleſiæ, vel propter periculum mortis, omitteret Euchariſtiam, Confirmationem, aut Extremam unctionem ſuſcipere; nec defectus miniſtri, aut alius neceſſitatis articulus, ſed contemptus religionis ſolum, iſta ſacramenta excluderet: non dubium, quin talis B contemptus induceret gravem culpam. Neceſſarium ergo, ut diximus, eſt cuilibet adulto, iſta ſacramenta aliquando in vita ſua ſuſcipere, vel in re, vel in voto. Horum etiam ſacramentorum aliqua ſunt, quæ in eodem homine iterari non debent; ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, Ordo: alia poſſunt iterari. Prohibemus autem diſtricte; ut nullus cum remorſu peccati mortalis ſacramentum quodcumque præſumat ſuſcipere, aut etiam miniſtrare. Veremur enim, ne propter hunc abuſum, quo polluti & indigni ad ſacra paſſim iſtis temporibus noviſſimis plures accedunt, clades multas Deus judex Juſtus in nationes Chriſtianorum immittat. Proinde dicit Deus ad antiquos legis illius Moſai- C cæ ſacerdotes: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum*. Et rurſus: *Sacerdotes qui accedunt ad Deum, ſanctificentur, ne percutiat eos.*

a Legr. affectum, H.

Levit. 11. Exod. 19.

Poſtquam de articulis fidei & ſacramentis diſſeruimus: de virtutibus theologicis & moralibus eſt loquendum. Virtutes theologicas Paulus apoſtolus tres enumerat. Sunt autem, ſpes, fides, caritas. Virtutes morales, quæ cardinales dicuntur, ſunt quatuor: de quibus philoſophi gentium multa ſubtilia & utilia ſatis dixerunt. Sunt autem, juſtitia, fortitudo, prudentia, temperantia. Juſtitia, ſecundum Auguſtinum, eſt in ſubveniendo miſeris, prudentia conſiſtit in præcavendis inſidiis, fortitudo in perferendis moleſtiis, temperantia in coercen- D dis delectationibus pravis. Cuilibet harum virtutum, ſequendo eruditos quoſdam, etiam fidei noſtræ homines, partes has aſſignavimus. Species quidem juſtitiæ, ſive partes, ſunt iſtæ: religio, pietas, gratia, vindicatio, obſervantia, veritas. Vel, ſi magis libet ſic dici, partes juſtitiæ ſunt, obedientia reſpectu ſuperioris, diſciplina reſpectu inferioris, æquitas reſpectu præmii, fides & veritas reſpectu omnium. Partes fortitudinis iſtæ ſunt: magnificentia, fiducia, patientia, perſeverantia. Prudentia diſtribuitur in memoriam præteritorum, & intelligentiam præſentium, & providentiam futurorum. Porro partes temperantiæ ſunt, caſtitas, & ſobrietas. Caſtitas refrænat delectationes quæ E ſunt ſecundum tactum. Qua virtute nihil in eccleſiaſticis viris præclarius fulget. Ipſa enim ſola cum fiducia Deo poteſt animas præſentare. Sobrietas reſtringit delectationes quæ ſunt ſecundum guſtum. Quia igitur actus harum virtutum, quas diximus, ſive ipſarum opera, huic mortali vitæ ſunt neceſſaria, utpote quia per ipſas in præſenti bene & recte vivitur, & in futuro æternæ vitæ bravium poſſidetur: ideo etiam, per rectores & alios verbi Divini miniſtros, volumus in eccleſiis noſtrarum provinciarum de iis laicos commoneri, & ad hæc opera virtuoſa congruis inductionibus invitari. Sicut

autem dictæ virtutes perficiunt hominem, ut in humanis humano modo, id eſt rationali, ſe habeat; ne, ſequendo ſcilicet abrupta vitiorum, a dignitate humanæ naturæ decidens, beſtialiter vivat: ita dona Spiritus ſancti ad bene operandum perficiunt hominem ſupra homines, id eſt, modo quodam Divino, & ſupra humanum gradum. Hæc dona, juxta ſacras Scripturas, conſimiliter ſeptem eſſe aſſerimus, quaſi ſeptem ſanctificationes fidelium mentium: quæ Iſaias Propheta, oſtendens ea fuiſſe in Chriſto, enumerat in hunc modum: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* (Iſa. 11.) Quamquam enim unus ſit Spiritus Domini, qui eſt cum Patre & Filio unus conſubſtantialiter Deus, quaſi aliquod eorum flamen: multi tamen ſunt ſpiritualium donorum meatus, quibus Spiritus ipſe ſanctus omnem ſupereminens creaturam, mentis noſtræ arcana vegetat & infundit. Quocirca alma mater eccleſia, horum donorum ſemper fœcunda ſpirituali pinguedine, in hymno quem in ejuſdem Spiritus ſancti honorem concrepat, inter cætera, hæc ſeptem dona in ipſum refert, cum dicit: *Tu ſeptiformis munere, dextræ Dei, &c.* Dicimus autem & credimus, hæc ſeptem dona communiter a tota profluere Trinitate. Indiviſa quippe ſunt opera Trinitatis ad extra. Verum conſuetudo eſt ſacri eloquii, interdum appropriare uni perſonæ, quod proprie & veriſſime dicitur de utraque: ſicut Patri attribuitur potentia, Filio ſapientia, bonitas Spiritui ſancto. Et tamen una & indiviſibilis eſt potentia, & ſapientia, & bonitas in iis tribus; ſicut una Deitas, una eſſentia, & natura. Quemadmodum autem, ſicut ſuperius aſſignavimus, ſeptem ſacramentis correſpondent ſeptem virtutes, tres theologicæ, & quatuor cardinales; & rurſus ſeptem dona, ſeptem virtutibus: ita ſeptem donis correſpondent ſeptem petitiones orationis Dominicæ: quarum tres primæ ſunt, quibus æterna poſcimus: quatuor ultimæ ſunt, quibus ea petuntur, quæ tantum ſunt in hac vita. Et ita in illis continentur omnia bona homini neceſſaria. Iis etiam ſeptem petitionibus ſeptem illæ beatitudines, de quibus loquitur Salvator in Evangelio, adaptantur: ubi pauperes ſpiritu, mites, eſurientes & ſitientes juſtitiam, miſericordes & mundicordes, pacificos & lugentes, beatos eſſe aſtruit & affirmat. Demum quoniam, ſicut dicit Scriptura; bonorum laborum glorioſus eſt fructus, nec ſunt labores aliqui digniores, quam qui in donorum ſpiritualium agro latiſſimo exercentur: eapropter iſtis ſeptem donis illi fructus honeſtiſſimi congruunt, quos diſtinguit ad Galatas ſcribens Apoſtolus in iis verbis: *Fructus autem Spiritus eſt, caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* (Galat. 5.) Verum quia eidem dono, habenti plures fructus reſpondent: ideo non ſunt tot dona, quot fructus.

Cæterum, quoniam ex dono unico pietatis proficiſci videntur illa pietatis officia, quibus defectibus proximi ſubvenimus, & opera miſericordiæ appellantur: congruum judicamus, ad eruditionem ſimpliciorum, de iis etiam non præterire. Aſſignantur autem in ſacro canone ſeptem corporales hujuſmodi eleemoſynæ, & ſeptem ſpirituales. Per illas quidem, proximorum defectibus corporalibus; per alias, defectibus ſpiritualibus ſubvenitur. Septem corporales eleemoſynæ ſunt iſto verſu contentæ:

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Viſito, ſcilicet infirmum. Poto, ſcilicet ſitientem. Cibo, ſcilicet eſurientem. Redimo, ſcilicet incarceratum. Tego, ſcilicet nudum. Colligo, id eſt, recolligo, ſive recipio hoſpitem. Condo, id eſt, ſepelio mortuum. Et licet Dominus in evangelio, ubi miſericordiæ opera commemorat, quibus homo a damnatione & auditione mala in die judicii liberatur, & regnum eccleſiæ meretur, non computet mortui ſepulturam: tamen in aliis Scripturæ locis, talis eleemoſyna commendatur. At vero eleemoſynæ ſpirituales continentur hoc verſu:

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Conſule, id eſt, doce ignorantem, & dirige dubitantem. Unde in hoc duplex ſpiritualis eleemoſyna intelligitur, doctrina, & conſilium. Caſtiga delinquentem. Solare, id eſt, conſolare triſtem. Remitte delinquentibus in te. Fer, id eſt, porta infirmitates & gravamina aliorum. Ora pro omnibus.

Adhuc ſeptem dona Spiritus ſancti non ſolum in nobis omnia illa ſeptenaria virtutum, beatitudinum, petitionum, piorum operum exigunt, vel efficiunt; quin etiam ſeptem ſpiritibus immundis, id eſt, ſeptem vitiis capitalibus adverſantur. Verbi gratia. Quippe contra ſuperbiam timor eſt, qui ad humilitatem inclinat. Contra invidiam, quæ neſcit proximo compati, donum militat pietatis. Contra avaritiam aciem inſtruit donum ſcientiæ: cujus eſt bene converſari cum hominibus, unicuique quod ſuum eſt reddendo, quod avaritiæ opponitur. Contra acediam fortitudo decertat. Contra iram, quæ agit præcipitanter omnia, eſt donum conſilii. Contra gulam, quæ intellectum hebetat, donum eſt intellectus. Contra luxuriam, donum eſt ſapientiæ, nam guſtato ſpiritu, deſipit omnis caro. Ex quibus liquet ſeptem eſſe peccata mortalia principalia: quæ ſunt, ſuperbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, acedia. Comites ſive filiæ ſuperbiæ ſunt, ſævitia, inobedientia, impatientia, imprudentia, ſæcularis pompa, inanis gloria, jactantia, hypocriſis, novitatum præſumptio. Comites avaritiæ, quæ radix omnium malorum eſt, ſunt, rapacitas, tenacitas, contemptus fidei, proditio, fallacia, fraus, perjurium, inquietudo, & contra miſericordiam cordis obduratio. Luxuriæ comites ſunt, ventris ingluvies, veſtis & lecti mollities, ſomni reſolutio, coitus delectatio, cæcitas mentis, inconſideratio, inconſtantia, præcipitatio, amor ſui, odium Dei, affectus præſentis ſæculi, deſperatio futuri. De ira procedunt, audacia, faciei mutatio, imprudentia, injuſtitia, lites, contumeliæ, blaſphemiæ, terror, clamor, & indignatio. De gula procedunt, inepta lætitia, ſcurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo ſenſuum. De invidia veniunt, dolor de bono alterius, gaudium de malo, ſive afflictio in proſperis proximi, exultatio in adverſis. Acedia, quæ eſt quoddam tædium boni, habet comites, ignaviam ſcilicet & torporem de omni mortali peccato. Quod tenetur memoria, neceſſarium eſt corde confiteri: & ore, niſi articulus neceſſitatis confeſſorem excluderet, confiteri. Neque enim confeſſor debet eſſe promptus ad facile judicandum de aliquo quod ſit mortale

tale peccatum, niſi ſit in dictis ſcripturæ vel ſanctorum expreſſum.

Supereſt modo de præceptis Divinæ legis eloqui. Licet enim totam legem impleat caritas ipſa, qua Deum propter ſeipſum diligimus, & proximum propter Deum: tamen hæc dilectio per decem præcepta decalogi explicatur: quæ ita diſtribuuntur, ut prima tria pertineant ad Deum, ſcilicet ad cognitionem ejus & reverentiam, & dicuntur præcepta primæ tabulæ. Reliqua ſeptem dicuntur præcepta ſecundæ tabulæ, & pertinent ad proximum. Præceptum primum itaque eſt: *Non habebis Deos alienos*: quo omnis infidelitas, omnis hæreſis, omnis ſuperſtitio prohibetur. Secundum eſt: *Non aſſumes nomen Dei tui in vanum*, quod eſt dicere, ſecundum litteram: Non jurabis pro nihilo nomen Dei. Tertium vero eſt: *Memento ut diem ſabbati ſanctifices*: ubi præcipitur diei Dominicæ & feſtivitatum in eccleſia ſolemnium obſervantia. Quartum eſt: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Porro parentes ſic honorandi ſunt, ut eis reverentia merita exhibeatur, & neceſſaria miniſtrentur. Quintum eſt: *Non occides*: ubi, ſecundum litteram, actus homicidii prohibetur; ſecundum ſpiritum vero, omnis injuſta percuſſio, & voluntas etiam occidendi. Sextum eſt: *Non mœchaberis*, id eſt, ne cuilibet miſcearis, excepto fœdere matrimonii. A parte enim, ut Auguſtinus ait, totum intelligitur. Nomine igitur mœchiæ, omnis illicitus concubitus, illorumque membrorum illegitimus uſus, prohibitus debet intelligi. Septimum præceptum eſt: *Non furtum facies*: ubi furti nomine intelligi voluit omnem illicitam uſurpationem rei alienæ; ſicut ſunt, furtum, uſura, rapina, ſacrilegium, & cætera hujuſmodi. Octavum eſt: *Non loqueris contra proximum falſum teſtimonium*: ubi crimen perjurioſi mendacii & perjurii prohibetur. Nonum præceptum eſt: *Non deſiderabis uxorem proximi tui*. Decimum eſt: *Non concupiſces domum proximi tui, non ſervum, non ancillam, &c.* Neque putet aliquis præceptum de non concupiſcendis rebus proximi, unum eſſe cum eo quo dicitur, *Non furaberis*; & præceptum de non concupiſcenda uxore, unum eſſe cum eo quo dicitur, *Non mœchaberis*, nam in illis duobus præceptis, non furandi, & non mœchandi, ipſa opera notata ſunt, & prohibita. In his vero extremis, concupiſcentia tantum. Hæc decem præcepta in his verſibus concluduntur.

Unum cole Deum, nec jures vana per ipſum.
Sabbata ſanctifices, & venerare parentes.
Non ſis occiſor, fur, mœchus, teſtis iniquus.
Vicinique torum, reſque caveto ſuas.

Summa igitur hujus doctrinæ, quam in hac conſtitutione noſtra, pro ſimplicium eruditione, ſacro dictante concilio, inſeri fecimus & voluimus, & quam frequenter relegere jubemus, & habere etiam penes ſe omnes noſtrarum provinciarum presbyteros & rectores, hæc eſt. Diximus enim, quod articuli fidei pertinentes ad deitatem, ſunt ſeptem. Articuli pertinentes ad Chriſti humanitatem ſunt ſeptem. Virtutes theologicæ, cum cardinalibus, totidem. Sacramenta eccleſiæ totidem. Dona Spiritus ſancti totidem. Petitiones in Dominica oratione contentæ ſunt totidem. Beatitudines totidem. Vitia capitalia totidem. Præcepta legis ſunt decem. In articulis fidei eſt, ut fideles ad petendum dona altiſſimi dirigantur, & illuminentur. In precibus ſive petitionibus eſt, ut dona hæc impetrentur. In vitando peccata, & implendo præcepta, eſt, ut beatitudines conſequamur. Hæc ſunt igitur, in quibus volumus diligenter noſtrarum provinciarum populos informari, præcipue in articulis fidei, peccatis mortalibus, & præceptis. Hæc omnia & ſingula cum omni veneratione a laicis ſuſcipienda præcipimus, quibus non eſt permiſſum de quibuſcumque ad fidem catholicam ſpectantibus diſceptare. Sicut autem volumus, rectores noſtrarum provinciarum atque diœceſum huic doctrinæ & prædicationi inſiſtere: ita ipſos, & cunctorum ordinum clericos, ſcholares, vel religioſos, per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, & quo poſſumus affectu paterno monemus, ut his maxime temporibus, quibus crebreſcentibus cladibus guerrarum & peſtilentiarum, & cæterarum adverſitatum, vicinum futuri judicii diem timere poſſumus & debemus, non tam verbo quam vita & operibus ſatagant prædicare: exemplo illo commoniti, quo legimus, quoniam cœpit Dominus primo facere, poſt docere. Nam illos rectores ac eccleſiaſticos viros, quorum mala vita doctrinæ bonæ non conſonat, ſugillat ac reprobat Dominus in Evangelio. De iis etiam beatus Gregorius ita ſcripſit: *Sunt nonnulli qui ſolerti cura Divina præcepta perſcrutantur: ſed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant. Quia docent quod prius non opere, ſed meditatione didicerant; & quod verbis docent, moribus impugnant. Sicque fit, ut cum paſtor per abrupta graditur, in præcipitium grex ſequatur.* (Gregor. Paſtoral. c. 1.)

II. *De pœna vocatorum ad concilium provinciale non comparentium.*

Verum quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari: præſentis concilii ſanctione ſtatuimus, ut epiſcopi omnes Narbonenſis, Auxitanenſis, Toloſanenſis provinciarum, de cætero ad ſui metropolitani concilium veniant, prout decet, niſi cauſa neceſſaria & urgentiſſima excuſentur. Et quicumque epiſcopus, ab archiepiſcopo ſuo vocatus, hujuſmodi conſtitutionis tranſgreſſor fuerit, ipſo facto pœnam juris incurrat.

III. *De epiſcopis, qualiter procuratorem mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.*

Cum, teſtante Sapientis ſententia, *ſalus ſit, ubi multa conſilia*, (Prov. 11.) copiam ſani conſilii nequaquam coarctari expedit, ſed extendi. Idcirco ſub virtute ſanctæ obedientiæ epiſcopis prædictis injungimus, ut cum ipſi epiſcopi venire ad ipſa concilia perſonaliter fuerint legitime impediti, quo minus ad ea venire non poſſint, procuratores conſtituant viros diſcretos, alios ab illis qui per eorum capitula, & capitula verſa vice alios ab illis, qui per epiſcopos fuerint conſtituti.

IV. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*

Item ſtatuimus, quod quandocumque provinciale concilium vel ſynodum, infra aliquam dictarum provinciarum celebrari contigerit, janitores, aut quivis alius officialis, quorum præſentia in concilio vel ſynodo memoratis nequaquam neceſſaria ſeu opportuna exiſtit, extra januam maneant.

V. Qua-

ANNO CHRISTI 1368.

V. *Qualiter ſupplicans concilio, concilium exire debeat, quouſque vocetur.*

Item, quod ſi contigerit aliquem prælatum, ſeu canonicum cujuſvis metropolitanæ, cathedralis, aut collegialis eccleſiarum de dictis provinciis, ſeu alium quomcumque, circa negotium aliquod ipſius eccleſiæ nobis ſupplicare, idem ſupplicans, ſupplicatione ſua propoſita, recedere ac exire de concilio teneatur, dum concilium deliberabit atque diſcurret ſuper admittenda vel non admittenda petitione hujuſmodi ſupplicantis.

VI. *De ſynodis, ſingulis annis celebrandis.*

Ad memoriam reducentes ſtatuta patrum, in quibus præcipitur ut ſemel in anno per epiſcopos ſynodalia concilia celebrentur: ſacro approbante concilio ſtatuimus, ac in virtute ſanctæ obedientiæ ſuffraganeis noſtris præcipimus, ut ſingulis annis, per ſe, vel per idoneos viros ſi ex cauſa neceſſaria fuerint impediti, dicta ſynodalia concilia habeant celebrare.

VII. *Qualiter abbates ſubditi, vocati ad ſynodum, venire teneantur.*

Cum non paſſim quilibet ſint admittendi vel deputandi ad ardua, ſed induſtria in talibus ſit diligentius exquirenda: præſentis autoritate concilii duximus ſtatuendum, ut archiepiſcopi & epiſcopi, abbates eis ſubjectos ad ſynodos ſuas per cenſuram eccleſiaſticam venire compellant. Vel ſi forſan legitimo impedimento detenti fuerint, quo minus perſonaliter ad illa accedere non poſſint: procuratores deſtinent ad talia expertos, idoneos, & diſcretos, & de eorum ordinibus ſibi ſufficientes exiſtant.

VIII. *Ut rectores curam animarum habentes ad ſynodum venire teneantur.*

Statuimus inſuper, quod omnes clerici curam animarum habentes, ad ſynodum veniant cathedralis eccleſiæ, in cujus civitate vel diœceſi commorantur: occaſione minus legitima vel conſuetudine aliqua non obſtante. Alioquin per ſuos ordinarios, ad eorum arbitrium, pœna debita caſtigentur.

IX. *De conſtitutionibus in concilio provinciali aliàs editis, in ſynodis recitandis.*

Item, quod annuatim in ſingulis eccleſiarum cathedralium dictarum provinciarum noſtrarum, in ſynodo, omnes conſtitutiones hujus concilii, & aliorum in dictis provinciis hactenus celebratorum, quæ quidem conſtitutiones nequaquam fuerint per hoc concilium revocatæ, & quibus per concilium ipſum derogatum non ſit, publice recitentur, ne quis per ignorantiam excuſare ſe valeat ab obſervantia earumdem.

X. *De conſervatoribus & delegatis, abutentibus litteris domini noſtri papæ.*

Conc. Avenion. ann. 1326. c. 9.

Statuimus, ut judices, conſervatores, delegati, & ſubdelegati, qui ſcienter ad loca notorie diſtantia vel non inſignia partes citare præſumunt, quique autoritate litterarum apoſtolicarum, contra aliquem, citando, vel alias, procedunt ad inſtantiam alicujus, niſi ſibi conſtiterit illum, ad cujus inſtantiam procedunt, eum re vera, vel ipſius procuratorem eſſe, qui in litteris apoſtolicis hujuſmodi continetur, ſententiam excommunicationis incurrant ipſo facto. Si quis vero ſuper rebus dotalibus litteras apoſtolicas impetraverit, & illarum autoritate aliquem vel aliquos, cum quibus ratione dotis non habet aliquid quæſtionis, fecerit fatigari: autoritate præſentis concilii, eadem excommunicationis ſententia, qua ſuperius [a] nominata, noverit ſe ligatum. Illi vero qui falſo ſe crucesignatos aſſerunt, cum non ſint, & ſic tanquam crucesignati litteras apoſtolicas impetrant, per quas alios fatigant laboribus & expenſis, eadem excommunicationis ſententia ſint ligati.

[a] Leg. ſu... [illegible]

XI. *De abutentibus litteris apoſtolicis in diverſis caſibus.*

Ibidem.

Quia per abuſum litterarum apoſtolicarum multi vexantur & affliguntur laboribus & expenſis: in prædicto concilio ſtatuimus, quod tam clerici quam laici, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtant, qui litteris apoſtolicis abutuntur, vel litteris legatorum apoſtolicæ ſedis, videlicet utendo falſis litteris ſcienter, vel qui litteras nomine ſuo vel eccleſiæ ſuæ impetratas aliis ejuſdem nominis tradunt pro adverſariis fatigandis, & qui eas ad ſic utendum recipiunt, & qui litteris in forma, *ea quæ* de bonis, utuntur, contra quos de jure, ſecundum formam ipſarum, dictæ litteræ non procedunt, vel non poſſunt extendi, aut litem non habent, & idem de litteris, *poſt iter arreptum*, vel aliis litteris apoſtolicis ſeu reſcriptis quibuſcumque, ſententiam excommunicationis incurrant: & etiam judices, qui ſcienter aliquos ſic faciunt per ſuas litteras fatigare. Et hanc eamdem excommunicationis ſententiam incurrere volumus illos, qui ad loca æquivoca aliquem citari faciunt, ut malitioſe & fraudulenter vexent & decipiant ſic citatum laboribus & expenſis: & illos, qui litteras apoſtolicas, vel delegatorum ſedis ejuſdem contra jura ſcienter & doloſe ad futuras trahunt controverſias, quæ nondum fuerunt tempore impetrationis exortæ.

XII. *De bannis editis & præconizationibus factis contra libertates & conſuetudines eccleſiæ.*

Conc. Aven. ann. 1326. ... & an. 1337. ...

Statuimus quod quicumque contra eccleſiaſticas conſuetudines, libertates, ſeu obſervantias antiquas, ſtatuta, banna, prohibitiones, vel præconizationes, aut præcepta ſcienter fecerint, aut fieri procuraverint aut ſervari, ſeu facientibus vel ſervantibus in hoc conſilium vel opem directe vel indirecte præſtiterint, per diœceſanos locorum, aut officiales vel procuratores eorum, præſentis autoritate concilii moneantur, ut infra quindecim dies tempore monitionis hujuſmodi numerandos, ſtatuta, banna, prohibitiones, præconizationes, & præcepta hujuſmodi cum effectu debeant revocare, ad conſimilia numquam ulterius proceſſuri. Alioquin excommunicationis ſententia, quam ex nunc in ipſos ferimus, ſint ligati.

ANNO CHRISTI 1368.

XIII. *Ne prælati vel alia perſona eccleſiaſtica bona eccleſiarum vacantium, niſi privilegio, vel conſuetudine, aut de jure, præſumant occupare.*

Conc. Aven. an. 1326. c. 14. & an. 1337. c. 29.

Hac inſuper provida conſtitutione perpetuo valitura ſtatuimus, quod nullus omnino prælatus, abbas, prior, vel patronus, clericus, vel laicus, cujuſcumque conditionis, vel ſtatus, vel dignitatis, ordinis, vel religionis exiſtat, bona eccleſiarum vacantium, metropolitanæ vel ſuffraganeæ, abbatiæ, prioratuum, vel alterius cujuſcumque monaſterii, vel eccleſiæ, ſeu beneficii, officii, vel adminiſtrationis eccleſiaſticæ, vel per proviſionem, aut mortem, vel reſignationem, aut mutationem, vel abſolutionem, aut alias quoquomodo vacantium, capere per ſe vel per alium, aut occupare vel uſurpare præſumat, niſi ſibi de jure vel privilegio aut conſuetudine hoc liceret. Quod ſi fecerit, ipſe excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

XIV. *De non contrahendis colligationibus, vulgariter ſocietates nuncupatis: & de pœnis eorumdem.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 37. & an. 1337. c. 41.

Item, quia ex pravo abuſu in quibuſdam provinciarum noſtrarum partibus inolevit, quod nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, ſocietates, & conjurationes faciunt tam canonicis quam humanis legibus interdictas, ſemel in anno, ſub confratriæ nomine, ſe in loco aliquo congregantes, ubi congregationes, conventiculas, & colligationes faciunt, & pacta juramento vallata ineunt, quod ſe adverſus quoſcumque, præterquam dominos ſuos, ad invicem adjuvent, & interdum ſe omnes veſte conſimili, cum aliquibus ſignis exquiſitis vel characteribus, induentes, unum majorem inter ſe eligunt, cui jurant in omnibus obedire, ex quibus juſtitia offenditur, mortes & damnationes [*] ſequuntur, pax & ſecuritas exulantur, innocentes & inopes opprimuntur, & eccleſiæ ac eccleſiaſticæ perſonæ, quibus tales oppido ſunt infeſti, in perſonis, rebus, juribus, & jurisdictionibus, injurias diverſas & damna plurima patiuntur, nos volentes, his auſibus peſtiferis & conatibus pernicioſis exemplo [*] occurrere, & de remedio poſſibili providere, & a peccato ſubditos noſtros, prout ex paſtorali incumbit officio, cohibere; autoritate præſentis concilii omnes conventiculas, colligationes, ſocietates, & conjurationes, quas confraternitates vel confratrias appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cujuſcumque gradus, ſtatus, dignitis, vel conditionis exiſtant, necnon prædictas conventiones, ordinationes, & pacta inter eos inita & habita, irritamus, diſſolvimus, & caſſamus, & caſſas & caſſa, irritas & irrita, nuntiamus. Decernentes omnia juramenta ſuper obſervandis prædictis præſtita, aut illicita aut temeraria: nullum teneri volumus ad obſervantiam eorumdem: a quibus juramentis eos etiam relaxamus, ut tamen pro incauto ſacramento a ſuis confeſſoribus pœnitentiam ſuſcipiant ſalutarem: autoritate prædicta prohibentes eiſdem, ſub excommunicationis pœna, quam venientes in contrarium, poſtquam præſens ſtatutum in eccleſiis, quarum ſunt parochiani, fuerit per duos dies Dominicos publicatum, incurrere volumus ipſo facto, quod occaſione prædictarum colligationum, ſocietatum, conventionum, & juramentorum abinde inantea ſimul non conveniant, hujuſmodi confraternitates non faciant, alter alteri non obediat, nec præſtet adjutorium nec favorem; nec veſtes, ſigna rei jam damnatæ præbentes, deferant, nec ſe confratres, abbates, priores prædictæ ſocietatis appellent; quinimmo, infra decem dies a tempore dictæ publicationis, unuſquiſque alios, quantum eſt in eo, a prædictis juramentis relaxet, & ſe nolle de prædicta ſocietate ulterius exiſtere publice proteſtetur. Prohibemus etiam, quod amodo tales conjurationes, conſpirationes, conventiculæ, etiam ſub nomine confratriæ, non fiant. Alioquin & de facto attentatas caſſamus & irritamus; & facientes & attentantes, excommunicationi, a qua niſi per ſuum ordinarium, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvantur, volumus ſubjacere. Per hoc autem confraternitates olim in honorem Dei & beatæ Mariæ, & aliorum ſanctorum, & pro ſubſidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non intervenerunt hujuſmodi, non intendimus reprobare.

[*] al. deprædationes

[*] al. exemplo

XV. *De impeditoribus electionum & poſtulationum, & qualiter puniantur.*

Conc. Auſcitan. ann. 1300. c. 1.

Irrefragabili conſtitutione ſancimus, ut quicumque electionem, poſtulationem, præſentationem, ſeu quamvis aliam proviſionem canonicam de beneficio, vel dignitate, adminiſtratione eccleſiarum, injuſte impediunt, patenter vel clam, & cuncti qui per ſe vel alios gravare præſumpſerint electores, poſtulatores, proviſores, præſentatores, in perſonis & beneficiis vel aliis bonis ſuis eccleſiaſticis, monaſteria, aliaque loca pia, conſanguineos, vel bona prædictorum, pro eo quod rogati ſeu alias inducti eum pro quo rogabantur ſeu inducebantur, eligere, ſeu præſentare, vel poſtulare, aut ei providere noluerint, ſint excommunicationis vinculo ipſo facto innodati. Et ultra hoc, ſi clerici vel regulares fuerint, ſint ipſo facto per annum fructibus beneficiorum quæ obtinent privati. Et ſi laici fuerint, prædictam excommunicationis ſententiam incurrant, a qua non poſſint; præterquam in mortis articulo, niſi ab eorum ordinario, ſatisfactione præhabita, abſolvi.

XVI. *Ne ſuper pacifica poſſeſſione beneficii eccleſiaſtici impedimentum inferatur.*

Conc. Auſcitan. ann. 1300. c. 8.

Statuimus, quod quicumque malitioſe ſeu fraudulenter procurat impedimenta fieri ſuper pacifica poſſeſſione obtinenda beneficii ſibi collati, vel impedimentum appoſitum repellere deſinit negligenter, ultra pœnas a jure ſcriptas, excommunicationis ſententia ſit ligatus.

XVII. *Ne quis dignitates aut alia beneficia præſumat occupare.*

Conc. Auſcit. an. 1300. c. 4. & 5.

Hujus ſacri concilii edicto ſtatuimus, quod ſi quis beneficium, cui cura imminet animarum, propria autoritate vi occupaverit, ſeu ſe ſcienter intruſerit in eodem, ipſo jure privatus exiſtat beneficio quod cum cura ſimili primitus obtinebat. Item, ſi quis voluntate propria violenter dignitates, perſonatus, aut quæcumque alia beneficia eccleſiaſtica occupare præſumpſerit, eo ipſo privatus exiſtat jure, ſi quod ſibi competebat primitus in eiſdem.

ANNO CHRISTI 1368.

XVIII. *Ut beneficiorum incompatibilium pluralitas debeat evitari.*

Conc. Auſcit. an. 1300. c. 11.

Cum ſingula officia ſingulis ſint committenda perſonis, & unum officium vix digne valeat aliquis adimplere: obſervari præcipimus, ut nullus cujuſcumque eccleſiæ canonicus, regularis vel ſæcularis, duos perſonatus, aut duas dignitates, vel præpoſituras, ſeu adminiſtrationes, aut duo officia, aut eorum alterum cum reliquo inſimul & præbenda, in eadem eccleſia obtineat, vel jam obtenta retinere præſumat: conſuetudine aliqua, etiam juramento vallata, non obſtante, cum dicenda ſit potius corruptela. Nec aliqui monachi, vel religioſi alii, pluribus prioratibus vel eccleſiis curam animarum habentibus, etiamſi cura eadem non per ipſos ſed per presbyteros ad eorum præſentationem per epiſcopos inſtitutos, præeſſe præſumant, abſque diſpenſatione ſedis apoſtolicæ ſpeciali: niſi forte unus ex eis vel ab alio dependeat, vel adinvicem ſint annexi. Et ſi ſecus factum fuerit, irritum ſit: & tranſgreſſores eo ipſo ſint ineligibiles, & tamquam ambitioſi, ab utroque penitus repellantur.

XIX. *Quod negligentia inferioris in acquirendis & retinendis beneficiorum ſuorum juribus, per ordinarios ſuppleatur.*

Item ſtatuimus, quod quæcumque eccleſiaſticæ perſonæ juriſdictioni noſtræ ſubjectæ, cujuſcumque conditionis, dignitatis, vel præeminentiæ exiſtant, in quacumque noſtrarum provinciarum, jura & deveria quæcumque, uſibus & conſuetudinibus ipſarum eccleſiaſticis beneficiis, abbatiis, prioratibus, perſonatibus, dignitatibus, & officiis debita, viriliter omnibus remediis, quibus ſe juſte juvare acquirendo ac retinendo poterunt, & retineant, & requirant: adeo quod non poſſint de negligentia per ſuperiores redargui vel puniri. Et ſi dictæ perſonæ in jamdictis negligentes fuerint vel remiſſæ, earum ſuperiores poſſint earumdem ſupplere defectum, ac exigere, acquirere eccleſiis, & petere antedicta.

XX. *Ne ignorans grammaticam præſentetur, aut ad ordines dignetur promoveri.*

Quoniam illi ſunt ad honores eccleſiaſticos promovendi, qui moribus, ætate, & ſcientia pollere noſcuntur: ſtatuimus, prohibentes, ne ad ſacros promoveantur ordines, niſi perſonæ quæ grammaticam ſciant, ſeu Latinis verbis loqui valeant competenter. Illi vero ad quos, ratione dignitatum vel perſonatuum quos obtinent, competit examinare clericos, & ad ordines præſentare, propenſius caveant, ſi hujuſmodi cupiunt honore gaudere, ne defectum ſuper hoc patientes ſcienter ad ordines audeant præſentare. Poteſtatem autem diſpenſandi ſuper iis ex cauſa, & quatenus a jure permittitur, per hoc non intendimus epiſcopis interdictam.

XXI. *Qualiter leproſi a ſanis ſeparentur, & qualiter ex ſignis eorum cognoſcantur.*

Licet compaſſivæ miſerationis * effectu diligendi ſint, fraternæque caritatis brachiis ſint complectendi Chriſticolæ, quos Divino judicio corporalis lepræ morbus exulcerat: tamen quia morbus ipſe contagioſus exiſtit, & ſerpit inſanorum corpora per contactum; nos volentes eorum communionis periculo præcavere, ſtatuimus ut leproſi hujuſmodi a ſanis Chriſticolis maneant ſequeſtrati, nec communes intrent eccleſias, neque forum, aut macellum, vel tabernas, ſive alia loca ſanis communia, nec pannos portent virgatos ſeu coloratos, nec pilos, aut comas, nec ſepeliantur cum ſanis; ſignaque in veſtibus deferant, per quæ a ſanis patenti differentia cognoſcantur per diœceſanos ordinanda, quodque per ordinarios compellantur ad obſervantiam præmiſſorum.

*) Lege, affectu. H.

XXII. *Ne ſine litteris ſuorum ſuperiorum, alienigenæ presbyteri ad Divina admittantur.*

Conc. Marciac. an. 1326. c. 4.

Statuimus etiam, quod ordinariis clericos aut religioſos quoſcumque, de alienis & remotis diœceſibus ſe ad ſuas diœceſes transferentes, ad Divina officia publice non admittant, ſine ſuorum litteris prælatorum.

XXIII. *De non erigendis altaribus in præjudicium diœceſanorum, & eorum pœna.*

Item ſtatuimus, quod ſi aliquis clericus, religioſus, vel laicus, in aliqua provinciarum noſtrarum, abſque licentia diœceſani ſui, altare de novo ædificare, vel aliquam juriſdictionem de novo ſibi uſurpare præſumpſerit, in ordinariorum vel ordinarii locorum ſeu loci præjudicium vel gravamen: ipſe clericus, religioſus, vel laicus, autoritate noſtra, & præſentis concilii, ex tunc, quaſi ex nunc, ſit excommunicationis ſententia innodatus.

XXIV. *Ut falſi & ficti, qui ſe aſſerunt apoſtolos, evitentur.*

Cum quidam, qui ſe dicunt apoſtolos, & religioſos ſe fingunt, extiterint ſuis exigentibus demeritis per ſedem apoſtolicam excommunicationis vinculo innodati, & poſtmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehenſi, ſintque periculoſi homines circa fidem: volumus, & etiam ordinamus, quod ubicumque inventi fuerint, capiantur, & diœceſanis, in quorum diœceſibus capientur, remittantur examinandi, corrigendi, & etiam puniendi.

XXV. *Sine licentia ordinarii, de cauſis matrimonialibus archidiaconi non cognoſcant.*

Conc. Marciac. an. 1326. c. 4.

Statuimus inſuper, quod nullus archidiaconus de cauſis matrimoniorum vel ſponſaliorum cognoſcere, vel circa ea cenſura eccleſiaſtica uti valeat, ſine mandato ſui archiepiſcopi vel epiſcopi ſpeciali. Et ſi quid præſumptum ſecus fuerit, viribus careat ipſo facto: niſi de præſcripta legitima conſuetudine aut privilegio aliud ſit obtentum.

XXVI. *Ut gratis cauſæ apud ordinarios examinentur, conſuetudine tamen ſuper hoc obſervata.*

Statuimus, & ordinamus, atque præcipimus, quod quilibet noſtrum archiepiſcoporum, epiſcoporum, atque officiales noſtri, & clerici quicumque dictarum provinciarum noſtrarum ordinariam juriſdictionem habentes, gratis cauſas examinent, ſententias ſponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes: ſalvo eo quod pro juſtitia, ratione dominationis, debetur. Notarius autem ſalarium pro labore percipiat temperatum.

ANNO CHRISTI 1368.

XXVII. *Ubi, & penes quos, cauſæ matrimoniales debeant agitari.*

Ut animarum periculum evitetur, ſtatuimus ut nullus noſtrum archiepiſcoporum, & in virtute ſanctæ obedientiæ univerſis epiſcopis noſtrarum provinciarum præcipiendo mandamus, ne cauſas matrimoniales ad eorum forum ſpectantes ſub generali vel ſpeciali commiſſione audiri vel decidi permittant, niſi per illos qui ſtatuta canonum non ignorent, & peritiam habeant judicandi, in civitatibus vel locis inſignibus, ubi haberi poteſt copia peritorum. Alias, proceſſus ſit irritus & inanis. Per hoc tamen receptionem teſtium extra loca prædicta, ubi oportuerit, non intendimus prohibere.

XXVIII. *Ne ſuffraganei impediant quo minus ad metropolitanum libere appelletur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 27.

Cum honor debitus ſuperioribus ex obedientia & reverentia debeatur, & omnis ordo confundatur eccleſiaſticus, ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur: ſtatuimus, ut ſuffraganei eccleſiarum noſtrarum, eorumque officiales, & vicarii, ipſis ſuffraganeis agentibus in remotis, appellantes vel recurrentes ad nos ſeu noſtras curias, quarum juriſdictio ad nos pertinet de conſuetudine vel de jure, non impediant quomodolibet, vel perturbent; nec judicent, ſtatuant, præcipiant aliquid; nec fatigent eorum ſubditos aliquatenus per ſe vel alios, quo minus noſtra vel curiarum noſtrarum ſeu commiſſariorum noſtrorum mandata in præmiſſis libere exequantur.

XXIX. *Ut domini temporales ordinarium non impediant ut ubi voluerit cognoſcat: & de pœnis eorumdem.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 42. & ann. 1337. c. 54.

Cum in jure cautum exiſtat, archiepiſcopos & epiſcopos in totis ſuis diœceſibus juriſdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco ſuarum diœceſum non exempto, per ſe vel alium, poſſe pro tribunali ſedere, cauſas audire ſpectantes ad forum eccleſiaſticum, & perſonas eccleſiaſticas, cum earum exceſſus exegerint, capere, & carceribus mancipare, aliaque omnia & ſingula ad ſua ſpectantia officia libere exercere; & nonnulli domini temporales, judices, ſeu officiales eorumdem, libertatem eccleſiaſticam, ſacrorumque ſtatuta canonum offendere, in animarum ſuarum grande periculum, non verentur; perſonas eccleſiaſticas, quas in diverſis locis noſtrarum civitatum vel diœceſum ac provinciarum, ſuis exceſſibus & delictis exigentibus, per ſuos ordinarios capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo quo minus de eorum delictis ac exceſſibus per judices eccleſiaſticos, ad quos pertinet, exhiberi libere valeat juſtitiæ complementum: nos obviare damnandis auſibus, juſque ſervare ſuper iis in eiſdem civitatibus & diœceſibus ac provinciis cupientes, hoc præſenti approbante concilio ſtatuimus, quod omnes & ſinguli temporales domini, judices, vel officiales eorum, qui talia de cætero in eiſdem provinciis & civitatibus vel diœceſibus præſumpſerint attentare, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, eorumque terræ & loca, infra decem dies poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti, extunc eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, donec reis, ſpoliatis carceribus plenarie & libere reſtitutis, & ordinario, cujus juriſdictionis ſunt, emendam præſtiterint condecentem.

XXX. *De impeditoribus nunciorum exequentium mandata curiæ ordinariorum, & qualiter puniantur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 7.

Si quis nuncios ſeu executores noſtros, ſeu ſuffraganeorum, ſeu officialium noſtrorum, eorumque miſſos per nos vel eos, pro convocandis conciliis, ſynodis, citationibus, vel executionibus, de cauſis ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus, faciendis quibuſcumque, indebite per ſe vel alium vel alios, clam vel palam impediverit, arreſtaverit, litteras eiſdem abſtulerit, fregerit, deleverit, vel occultaverit, percuſſerit, vel in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum dederit conſilium, auxilium, vel favorem: eo ipſo ſit excommunicationis vinculo irretitus. Et ſi dictam excommunicationis ſententiam, per ſex dies ex tunc immediate ſequentes, animo indurato ſuſtinuerit abſque ſatisfactione competenti, locus cum parochiis, in quo dicti exceſſus ſeu alter eorumdem commiſſi fuerint, eo ipſo, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: quod interdictum rector obſervet, mandato ſuperioris non expectato.

XXXI. *Qualiter ad requiſitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 6. & ann. 1337. c. 7.

Item ſtatuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diœceſim, lata per prælatum aliquem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia, fuerit publicata, & ibidem exigente rebellione ac inobedientium duritia, per x. dies exiverit ſolemniter & publice aggravata, licitum ſit eidem prælato, hujuſmodi autoritate concilii, cæteros epiſcopos & prælatos requirere ut dictas ſententias, quarum tenores & cauſas declaret in ſcriptis, in ſuis diſtrictibus ſervent & faciant obſervari, publicent & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et prælatus ſuper hoc requiſitus obtemperare teneatur.

XXXII. *Ut nullus in ſacris, aut beneficiatus, in curia ſæculari ad officia publica nec privata admittatur: & de pœnis eorumdem.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 46. & ann. 1337. c. 11.

Ut nullus clericus habens curam animarum, vel in ſacris ordinibus conſtitutus, poſſit eſſe de cætero in judiciis ſive cauſis in curia ſæculari advocatus, procurator, ſyndicus, vel actor, pro aliquo laico, niſi in caſibus in jure expreſſis, vel judex etiam, vel baillivus, in exercenda juriſdictione domini temporalis. Quod ſi monitus, infra menſem non deſtiterit, extunc, talis ſi beneficiatus fuerit, beneficiis ſuis, autoritate præſentis concilii, quamdiu perſtiterit in præmiſſis, ſuſpendatur: non beneficiatus vero, a liminibus eccleſiæ arceatur, quamdiu perſtiterit in præmiſſis.

XXXIII.

ANNO CHRISTI 1368.

XXXIII. *Qualiter perſona eccleſiaſtica, dans conſilium contra libertatem eccleſiaſticam, puniatur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 23. & ann. 1337. c. 30.

Item, quod quælibet perſonæ eccleſiaſticæ, regulares vel beneficiatæ, vel in ſacris ordinibus conſtitutæ, ſæcularium forte principum curias & conſilia frequentantes, majores vel minores vel mediæ, cujuſcumque dignitatis, ordinis, conditionis, vel ſtatus exiſtant, ſi ſcienter contra eccleſiaſticam libertatem, in præjudicium alicujus eccleſiæ, vel prælati, aut rectoris eccleſiæ, conſilium vel favorem aut juvamen eccleſiaſticæ libertati contrarium dederint, dari ve procuraverint, publice vel occulte, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Si vero dictam ſententiam per annum ſuſtinuerint animo indurato, ſint eorum beneficiis ipſo facto privati: & ſi beneficia non obtinent, ab officio ſint ad triennium ſuſpenſi.

XXXIV. *Ne beneficiatus pro laico contra eccleſiam advocatus exiſtat.*

Cum eccleſia una ſit, unum Deum prædicet atque colat, & omnia quæ ipſa eccleſia habet, ſit unum patrimonium crucifixi, quilibetque clericus beneficiatus, qui de ipſo patrimonio vivit, ipſam non impugnare, immo defendere teneatur: idcirco præſenti conſtitutione ſtatuimus perpetuo valitura, quod nullus beneficiatus, in aliqua cauſa, quam clericus aliquis contra aliquem laicum ratione ſui beneficii habeat, agendo vel defendendo in judicio eccleſiaſtico, vel etiam ſæculari, laico contra clericum, niſi in caſibus in quibus permiſſum eſt clerico coram ſæculari judice poſtulare, impendat patrocinium in judicio vel extra, publice vel occulte, advocati ſeu procuratoris officium exercendo. Facientes contrarium, fructibus beneficiorum ſuorum per annum ſint privati: medietate applicanda ordinario, & alia fabricæ dictæ eccleſiæ per ordinarium exigenda.

XXXV. *Quomodo qui per vim aut metum ſe abſolvi faciunt, alia cenſura arceantur.*

Quicumque judices eccleſiaſticos ordinarios, delegatos, vel ſubdelegatos, abſolutionis vel relaxationis cujuslibet excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiarum beneficium impendere vi vel metu compulerint, per locorum ordinarios excommunicati publice nuncientur: & dictum abſolutionis vel relaxationis beneficium, denuncietur publice aliquatenus non tenere. Et ſic abſolutiones vel relaxationes obtinentes, excommunicati vel interdicti denuncientur publice, ſicut prius. Eadem excommunicationis ſententia ligari volumus quoſcumque, qui conſimili modo bajulos temporalitatis eccleſiæ, ſeu conſules, vel quoſcumque alios temporales officiales, quoquo modo vexantes, ut citius abſolutionis beneficium conſequantur.

XXXVI. *Ne judices temporales clericos in actionibus coram ipſis reſpondere compellant, nec de cenſura, an juſte vel injuſte ſit lata, cognoſcant: & de pœnis eorumdem.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 3.

Item, quod nullus dominus temporalis, judex, ſeu delegatus ejuſdem, cujuſcumque conditionis, ſtatus, aut dignitatis exiſtat, clericum aut perſonam eccleſiaſticam aliquo modo coram ſe ſuper criminalibus vel perſonalibus citet vel citari faciat, ſeu quoquo modo diſtringat: exceptis cauſis feudalibus, in caſibus a jure conceſſis. Quod ſi fecerit, & in hoc perſtiterit, & infra VIII. dies ſe non correxerit, & quod incaute præſumpſerit, non relaxaverit: ex tunc excommunicationis ſententiam incurrat. Similem pœnam excommunicationis, partes, ad quarum inſtantiam trahuntur, incurrant, ad judicium ſæculare advocantes. Item, quod de excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis, ſcilicet an juſte latæ fuerint vel injuſte, vel de aliis cauſis ſpiritualibus vel eccleſiaſticis, ſeu ad forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine & obſervantia ſpectantibus, ſe nullatenus intromittant, nec judices eccleſiaſticos vel perſonas ſuper iis recurrentes ad illos in hujuſmodi quomodolibet impediant vel perturbent, nec ſuper prædictis dent auxilium, conſilium, vel favorem. Alias prædicta excommunicationis ſententia ſint ligati: & locus ubi contra ſtatutum hujuſmodi per ſupradictos judices, bajulos, conſules, officiales, & quemvis alium temporalem, aliquid factum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. A qua quidem ſententia irretiti, eadem nullatenus abſolvantur, nec interdictum relaxetur hujuſmodi, niſi ſatisfactio prius facta fuerit, vel impenſa. Et locus ubi contra conſtitutionem præſentem aliquid fuerit per temporales officiales ordinatum: eo ipſo, eccleſiaſtico ſit ſuppoſitus interdicto, donec omnia cum effectu fuerint revocata.

XXXVII. *Ne ad publica officia excommunicati publice admittantur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 18. & an. 1337. c. 20.

Hujuſmodi inſuper concilii ſacra & perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, quod nulli publice excommunicati, in judices, conſules, rectores, bailivos, poteſtates, aſſeſſores, vel notarios, aut ad quævis officia publica, aſſumantur quomodolibet, nec etiam admittantur. Et ſi de facto admiſſi fuerint, ſententiæ per tales, vel eorum aliquem, & quicumque proceſſus per eos vel eorum autoritate in judicio vel extra habiti, & munimenta coram ipſis vel per ipſos facta, ſint nulla & nulli, ac irrita & irriti eo ipſo. Et quicumque, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, ſi tales excommunicatos ad aliquod hujuſmodi officiorum ſcienter aſſumpſerint, vel aſſumptos per alios approbaverint vel confirmaverint: ſimilem incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

XXXVIII.

ANNO CHRISTI 1368.

XXXVIII. *Qualiter capti clerici per temporales, curiæ eccleſiaſticæ remitti honeſte debeant, & ſine ulla innovatione facta in perſonis captorum. Contra facientes pœna hic contenta puniantur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 14. & an. 1337. c. 17.

Quia malitiis hominum eſt occurrendum, nos attendentes quod nonnulli domini temporales, ſeneſcalli, vicarii, & alii ſæcularium curiarum officiales, prout comperimus, manus temerarias ad capiendum clericos paſſim & indifferenter aliaſque perſonas eccleſiaſticas incurialiter, & eo modo quo poſſunt turpius, ad majorem confuſionem eccleſiæ, extendere non verentur; quin immo ipſos ſuis carceribus mancipant, & ibidem nonnunquam eos radi faciunt totaliter vel tonderi, & mutare habitum cogunt, ſeu etiam permittunt, confingentes tales clericos non fuiſſe, vel non eſſe in poſſeſſione clericatus, ſeu quaſi, in ſuarum periculum animarum, & enervationem eccleſiaſticæ libertatis: prohibemus ne a quocumque talia vel ſimilia de cætero attententur; & talia attentantes, ſeu facientes, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, ſive ſint laici, ſive eccleſiaſticæ perſonæ, ſæculares vel etiam regulares, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Si vero flagrante crimine capi eos contigerit: ipſos, quam citius poterunt, ad curiam eccleſiaſticam ducant, & eos reſtituant ſine fraude. Si tamen de nocte tales ceperint, debeant in craſtinum, ſine retentione rerum ſuarum, vel læſione perſonarum, ſine requiſitione alia reddere eos curiæ ſupradictæ; nec eis liceat aliquid a captis hujuſmodi dono vel gratia ſub colore aliquo extorquere, vel recipere gratis data. Et ſi in civitate, caſtris, vel villis, captionem hujuſmodi fieri contingat: adducant ipſos, quam citius poterunt, ad eccleſiaſticam curiam, vel tranſmittant ſub fida cuſtodia, & expenſis ipſius curiæ moderatis. Quod ſi ſecus egerint, vel in fraudem aliquid ſuper hoc attentaverint: eadem ſententia involvantur. Et ſi clericum detentum de loco ad locum mutaverint: omnia loca illa tamdiu ſint & remaneant interdicta, donec clericum captum cum rebus ſuis diœceſano reſtituerint, & de injuria irrogata ad arbitrium diœceſani ſatisfecerint competenter.

XXXIX. *Prorogatio juriſdictionis in invaſores & occupatores eccleſiaſticorum bonorum, & ſententiam exercendo.*

Con. Aven. anno. 1326. c. 19.

Cum quanto quis paſſus injuriam in majori ſtatu exiſtit atrocior injuria judicetur, & ideo ſit cautius & uberius providendum: igitur ſi cui noſtrum archiepiſcoporum & epiſcoporum vel eccleſiarum noſtrarum, ſeu noſtrorum familiariorum clericorum, in perſonis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, ſicut poſſet quilibet ex nobis archiepiſcopis & epiſcopis & noſtris officiarlis & vicariis, ac vicem gerentibus & locatenentibus, procedere de jure, conſuetudine, vel ſtatuto, contra injuriatores, violatores, & turbatores hujuſmodi, ſi in propria diœceſi facta eſſent: ſic etiam poſſint, ſi extra propriam diœceſim & provinciam, dum tamen infra noſtras provincias ſint commiſſa, ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu & figura judicii, citare, informationes recipere, inquirere, diffinire, declarare, & omnem juriſdictionem & cenſuram eccleſiaſticam exercere, ad ſatisfactionem ſufficientem & debitam obtinendam. Per hæc autem non intendimus, quod ordinario præjudicium generetur; quin etiam ex officio poſſit procedere ad pœnam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum ſatisfieri injuriam paſſis, ſi ab eis fuerit requiſitus. Et ut prædicta omnia roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiſcopi & epiſcopi, & procuratores epiſcoporum abſentium, ſuper iis plenam & expreſſam concedimus facultatem. Nec objici valeat contra tales proceſſus, quod extra territorium jus dixerit ſic procedens: quia, quo ad præmiſſa & quælibet præmiſſorum, juriſdictionem noſtram & noſtrum cujuslibet, viciſſim inter nos omnes in noſtrorum ſingulos prorogamus, vices noſtras nobis ad invicem, & dictarum provinciarum, civitatum, & diœceſum ſingulis cujuſcumque noſtrum officialibus & locatenentibus, præſentibus & futuris, in ſolidum committentes, univerſiſque noſtris ſubditis injungentes, ut in præmiſſis ſic procedenti pareant & intendant. Quod niſi fecerint, poſſit procedens per cenſuram eccleſiaſticam animadvertere in eoſdem. Et nihilo minus, ſi nos archiepiſcopi aut epiſcopi ſic procedentes, requiſiti, prætermiſerimus ſuas in hac parte juſtas requiſitiones aliquatenus exaudire, aut id ſuper quo requiſiti fuerimus, non curaverimus infra quindecim dies perducere ad effectum: requiſitus, eo ipſo per unum menſem autoritate præſentis concilii a pontificalibus ſit ſuſpenſus: ſtatuto hujuſmodi per decennium, & poſt per aliud ſequens decennium, niſi interim revocatum fuerit, valituro. Ita tamen, quod per hoc, ſic procedenti in aliena civitate vel diœceſi, nullum jus aut juriſdictio in poſterum ex longinquitate temporis, vel poſt ſtatutum proximum terminum, acquiratur.

XL. *Super cauſis mere ſpiritualibus, aut de jure vel conſuetudine ad forum eccleſiæ pertinentibus, quo minus judex eccleſiaſticus cognoſcat, ſæcularis judex arceri poſſit.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 31. & ann. 1337. c. 55.

Cum nonnulli temporale dominium obtinentes, ſeu ſæcularis juſtitiæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem ſanctæ matris eccleſiæ ſubvertere vel minuere exquiſitis aſtutiis moliantur: nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante præſente concilio ſtatuimus, inhibendo, ne qui in foro eccleſiaſtico litigantes ſeu litigare volentes ſuper cauſis mere eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine & hactenus obſervata pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellant, ſeu alias quoquo modo procurent per ipſorum, vel parentum, conſanguineorum, ſeu rerum eorum, vel perſonarum hujuſmodi captionem, modiſve aliis quibuſcumque. Si vero contra facere præſumpſerint, excommunicationis ſententiæ, autoritate præſentis concilii, ſe noverint ſubjacere.

XLI. *Quod de omnibus contractibus, tam vaſſallaticis, quam emphiteotecariis, duo fiant publica inſtrumenta.*

Statuimus inſuper & perpetuo ordinamus, quod de omnibus contractibus, tam vaſſallaticis quam emphiteotecariis, rerum eccleſiaſticarum, infra noſtras provincias deinceps duo fiant neceſſario publica inſtrumenta per alphabetum diviſa:

ANNO CHRISTI 1368.

A viſa : quorum unum penes ſe habeat dominus eccleſiaſticus, & alterum vaſſallus ſeu emphiteota.

XLII. *Ne apud creditores inſtrumenta remaneant, poſt quam eis fuerit ſatisfactum, pœna contra eos imminente.*

Conc. Aven. ann. 1337. c. 27.

Cum nulla juris patiatur ratio, quod bis idem debitum exigatur : nos volentes materiam exigendi bis idem debitum, & vexationes indebitas, quantum poſſumus, amputare : ſtatuimus, quod nullus creditor, Chriſtianus vel Judæus, poſtquam ſibi fuerit integre de debito ſatisfactum, poſſit nec debeat inſtrumentum vel mandamentum ſoluti jam debiti retinere : niſi forſitan creditor ad aliquam cautelam vellet inſtrumentum prædictum vel mandamentum in præſentia ſolventis cancellatum & ruptum penes ſe conſervare : ac etiam apocham, ſi petatur, teneatur facere de ſoluto. Creditor autem ſi, poſtquam per debitorem ſoluto debito fuerit requiſitus, reſtituere vel rumpere & cancellare non curaverit inſtrumentum vel mandamentum prædicta : ſi Chriſtianus fuerit, eo ipſo, autoritate præſentis concilii, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto. Eamdem excommunicationis ſententiam incurrere volumus creditores Chriſtianos, qui in animarum ſuarum detrimentum bis idem debitum in totum vel in partem exigere nituntur. C Si vero Judæi fuerint, a participatione fidelium ſint excluſi.

XLIII. *Vaſſalli eccleſiæ, vel emphiteotæ, in alium transferendo res vaſſallaticas, in contractu exprimant qualiter ab eccleſia teneantur. Quod ſi omittant dicere, pœna conſtitutionis puniantur.*

Ibid. c. 5.

Quia quidam ſuæ ſalutis immemores, tenentes ab eccleſiis caſtra, villas, domos, terras, nemora, vel prata, ſeu qualvis poſſeſſiones, in emphiteoſim, vel ſub certo feudo, dominio, ſenhoria, cenſu, ſervitio, penſione, vel præſtatione quacumque, plerumque illas & illa D vendunt, permutant, vel donant, ſeu alias ignorante domino diſtrahunt, nulla de emphiteoſi, feudo, dominio, ſenhoria, cenſu, ſervitio, penſione, vel præſtatione, quod ab eccleſia teneatur, habita mentione : quinimmo interdum ipſas ſeu ipſa, tanquam ab omni cenſu, ſervitio, & penſione, vel minori parte, ſeu quovis alio jure eccleſiis debito, liberas, alienant : nos tam ſaluti talia volentium attentare, quam indemnitati eccleſiarum providere volentes, ſtatuimus, quod quicumque tenens ab eccleſiis noſtris, vel aliis perſonis eccleſiaſticis nobis ſubjectis, caſtra, villas, domos, poſſeſſiones, vel alias res immobiles, ſeu loca, vel jura, cum ad venditionem, donationem, per- E mutationem, ſeu quamvis aliam alienationem eorum vel earum duxerit procedendum, de feudo, emphiteoſi (etiamſi canon vel penſio propterea non ſolvatur) cenſu, ſervitio, dominio, vel ſenhoria, penſione, ſeu quavis alia præſtatione eiſdem eccleſiis debitis, etiamſi in alienatione de jure vel conſuetudine non ſit illius a quo tenentur requirenda ſcientia vel conſenſus, plenam & expreſſam debeant facere mentionem. Alias [illegible] prædictorum in toto vel in parte [illegible] in contractu vel alienatione hujuſmodi celaverint, vel ſcienter omiſe- [illegible] ſententiam

A ipſo facto. Eamdemque pœnam incurrat notarius, qui ſine expreſſione hujuſmodi jurium, de contractu ſcienter vel fraudulenter faciet inſtrumentum.

XLIV. *Super juramento præſtito a laico, ut ipſe & ejus hæredes coram judice eccleſiaſtico pro ejus obſervatione valeant conveniri.*

Conc. Nim. dict. an. 1316. c. 12.

Si qui laici, principaliter vel fidejuſſorio nomine, ſuper contractibus, vel alias, juramento corporaliter præſtito, vel fide interpoſita, ſe obligaverint : ut poſſint ſuper hujuſmodi contractibus coram eccleſiaſtico judice conveniri, ad B cujus forum, ratione juramenti, vel interpoſitionis fidei, cauſæ & cauſarum hujuſmodi cognitio noſcatur ſine dubio pertinere. Et idem ſtatuimus de heredibus, & ab eis cauſam habentibus & habituris, ſuper hac obſervantia. In contrarium facientes, vel venientes, vel quoad hoc juriſdictionem eccleſiaſticam perturbantes, vel forum eccleſiæ vel litigantium ſuper hoc impedientes, pœnæ excommunicationis volumus, autoritate præſentis concilii, ſubjacere.

XLV. *Quomodo juramentum præſtitum moniti ſervare per judicem eccleſiaſticum teneantur : & qualiter contra eos procedendum exiſtat.*

Ibid. c. 13.

C Statuimus inſuper, ut quicumque tranſgreſſores juramenti manifeſte fuerint deprehenſi, ad mandatum noſtrum ſeu ſuffraganeorum, aut officialium noſtrorum, vel eorum alterum[a], aut judicum ſedis apoſtolicæ competentium, prout ad quemlibet talium juriſdictio noſcitur pertinere, in eccleſiis eorum publice denuncientur perjuri. Qui ſi admoniti, ſatisfacere noluerint : extunc excommunicentur, candelis extinctis, & pulſatis campanis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis ; denuncientur infames, nec ad teſtimonium aut ad actus legitimos admittantur, neque in foro pœnitentiæ, præterquam in mortis articulo, abſolvi valeant ; niſi a nobis vel ſuf- D fraganeis noſtris, prout eis ſubſunt, vel ab illo ſeu illis qui a nobis ſeu ipſis ſuper hoc mandatum habuerint ſpeciale. Et nomina talium per rectores in eccleſiis conſcribantur. Et hoc ſtatutum frequenter in eccleſiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari.

[a] *l.* eorum alteri.

XLVI. *De capis portandis per canonicos eccleſiarum cathedralium & collegiatarum in Divinis officiis.*

Statuimus quod abbates, priores, præpoſiti, decani, & archidiaconi, & alii quicumque in dignitatibus conſtituti, ac canonici cathedralium vel collegiatarum eccleſiarum ſæcularium E vel regularium, infra eccleſias ſuas & clauſtra, ad Divina officia & proceſſiones, a feſto omnium ſanctorum uſque ad ſabbatum Paſchæ, deferant capas nigras : exceptis diebus, quibus capis ſericis ſolent uti. Alioquin in choro ſuperiori vel majori non ſedeant, nec in proceſſionibus inter capatos incedant, ſed eos præcedere teneantur.

XLVII. *Quomodo ſe habeant in veſtibus portandis dignitates in eccleſia habentes.*

Statuimus & ſtatuendo præcipimus, ut omnes & ſinguli, dignitates & perſonatus obtinentes no-

ANNO CHRISTI 1368.

A noſtrarum provinciarum, veſtes ſuperiores clauſas deferant & honeſtas : niſi eos contingeret equitare, vel alias juſta cauſa ſubeſſet, per quam qualitatem prædictam deberent rationabiliter immutare. Nec capucia deferant botonata, nec beccas longas : & ſtrictas manicas ſupertunicales tales deferant, quod non poſſint de inhoneſtate notari.

XLVIII. *De familiaribus & ſcutiferis epiſcoporum in veſtibus portandis, quales portare teneantur.*

Inſuper ſtatuimus, & ſtatuendo præcipimus, ut omnes & ſinguli epiſcopi, & prælati, & a- B liæ perſonæ eccleſiaſticæ beneficiatæ noſtrarum provinciarum, quantum in eis fuerit, faciant, ut nullus familiaris ipſorum, ſotulares deferat cum polanis, nec veſtes nimia brevitate notandas, ſed in tali & tam convenienti longitudine, quamdiu erunt in eorum ſervitio, quod de honeſtate potius commendari valeant, quam de inhoneſtate reprehendi.

XLIX. *Ne perſona eccleſiaſtica temporalem juriſdictionem habentes, malefactores receptent.*

a) [illegible] impeditur.

Cum ſummum bonum ſit in terris juſtitiam colere, cujus cultus a extra ſuſtentationem male- C factorum & bannitorum multipliciter impeditur : ſtatuimus ſacro concilio approbante, quod nulla perſona eccleſiaſtica ſuſtineat malefactores vel bannitos in locis ſuis, in quibus juſtitiam obtinet temporalem. Si vero contra fecerit, arbitrio ſui ordinarii puniatur.

L. *Qualiter canonici in eorum eccleſiis juxta eorum gradum officiare teneantur : & ſi non faciant, quomodo puniantur.*

Volentes officium Divini cultus pro viribus ampliare : ſtatuimus, quod quilibet reſidens intitulatus in eccleſia cathedrali vel collegiata, ſæculari vel regulari, habeat in hebdomada ſibi D aſſignata officiare eccleſiam in ordine in quo fuerit conſtitutus : ſcilicet presbyter Miſſam dicere, diaconus evangelium, & ſic de aliis. Et prædicta habeant executioni mandari per deputandum vel deputatum per eorum ſuperiores, qui eccleſiis præſunt ſupradictis. Et ſi in iis dicti inferiores non obedierint prælatis ſuis, vel illis qui per eos fuerint deputati : per ſubtractionem præbendæ unius ſeptimanæ, vel ut prælato ſuo videbitur, puniatur : alias nihilo minus plus vel minus legitime puniendus, prout pravitas vel inobediencia meruerit delinquentis. Super prædictis vero, conſcientiæ ordinariorum aut eorum ſuperiorum committitur, quod diſpenſare valeant, ſi ipſis ordinariis videbitur faciendum.

LI. *Plena proviſio, in quo ſtatu debet ſuccedens in beneficio eccleſiam retinere.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 12. & an. 1337. c. 61.

Statuimus, quod ſi contingat quemquam eccleſiam aliquam ſuam quomodolibet dimittere ſine morte, juxta æſtimationem legitimam & ejuſdem eccleſiæ facultates, relinquat ibidem in bonis mobilibus tantum, quod perſonæ neceſſariæ ipſi eccleſiæ & domui ejuſdem, inde poſſint vivere uſque ad novos fructus, & commode ſuſtentari, & onera eidem eccleſiæ interim incumbentia ſupportare, & animalia aratoria, & ornamenta eccleſiæ, & ſupellectiles conſue-

A tas : quodque ſucceſſor quilibet omnia ornamenta eccleſiaſtica, & univerſam domus ſupellectilem in pannis & aliis, in illo ſtatu conſervet, & meliori, ſi poterit, ac reddere teneatur in quo recipiet eccleſiam ſupradictam.

LII. *De diſtributionibus percipiendis quotidianis intereſſentibus in Divinis.*

Conc. Aven. ann. 1337. c. 50.

Cum laborantibus in vinea Domini diurnus debeatur denarius, & negligentibus ſeminare in benedictionibus meſſis temporalis juſte debeat denegari : autoritate præſentis concilii ſtatuimus & etiam ordinamus, ut nullus canonicus cathedralis ſeu collegiatæ eccleſiæ, ſeu alii clerici B perpetui beneficiati in eiſdem eccleſiis, cujuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtant, etiam prætextu alicujus aſſumpti officii, vel etiam ſervitii colorati, diſtributiones quotidianas, quæ ſolis horis canonicis intereſſentibus dari debent, recipiat, niſi in eiſdem horis perſonaliter interſit ; aut occaſione dicti officii & pro negotiis capituli utilibus, omni fraude ceſſante, fuerit perſonaliter occupatus, ſeu infirmitate detentus ; quacumque donatione, remiſſione, vel gratia contra hæc nullatenus valitura.

LIII. *Quomodo & per quem bona eccleſiaſtica vacantia cuſtodiantur, prælato decedente.*

a ſor. juxta ant. can.

C Cum non ſine gravi peccato, quod ſuum non eſt poſſit aliquis retinere, [a] antiquum canonem : hoc hujuſmodi placiti ad memoriam reducentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod poſt mortem archiepiſcopi, aut epiſcopi, vel alterius prælati provinciarum noſtrarum, vel alicujus earumdem, bona ejus eccleſiaſtica ad manus aliquorum fide dignorum perveniant, ſecundum quod in eccleſia defuncti de conſuetudine eſt obſervatum. Vel ſi conſuetudo ceſſat, duo eligantur fide digni, ſi præerat defunctus collegio vel conventui, aut ab epiſcopo diœceſano, vel ejus locumtenente, ſi defunctus collegio vel conventui non præerat, qui bona re- D cipiant ſupradicta, infra x. dies, tales adminiſtratores, ſeu procuratores, adhibito tabellione publico, & teſtibus ad hoc ſpecialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus, & immobilibus, & ſe moventibus, inventarium. Et ſi per negligentiam hoc fuerit omiſſum, prædicti procuratores ad duplum teneantur. Si vero prædicti adminiſtratores, vel aliquis alius, de bonis prædictis aliquid invaſerit, vel rapuerit, vel tenuerit fraudulenter ; & legitime admonitus, bona ſic retenta ſine diminutione non reſtituerit : præſentis autoritate concilii ſe noverit excommunicationis ſententia innodatum. Admonemus autem archiepiſcopos, epiſcopos, & alios prælatos pro- E vinciarum noſtrarum, ut in eorum vita, ſi commode fieri poterit, de rebus prædictis confici faciant inventarium, & illud cum diligentia obſervari.

LIV. *Pœna impoſita contra occupatores bonorum eccleſiæ ſede vacante.*

Conc. Auſcit. ann. 1300. c. 2.

Statuimus, ut quæcumque capitula, conventus, collegia, & ſingulares perſonæ eccleſiarum cathedralium, collegiatarum, ſæcularium & regularium, vacantia bona ipſarum indebite occupaverint in eorum diſpendium & jacturam ; eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant,

ANNO CHRISTI 1368.

rant, ſi ſingulares perſonæ extiterint. Si autem univerſitas, tunc ad duplum rerum ſublatarum teneatur.

LV. *Quomodo clerici & laici puniantur, qui ſede vacante bona eccleſiæ ſaiſiri faciunt, aut præſumunt.*

Conc. Nugarol. an. 1315. c. 1.

Hoc conſulto prohibemus ſtatuto, ne patroni aut quicumque alii ſæculares, eccleſias vacantes occupent, ſaiſiant, ſeu ſaiſire aut occupare faciant. Quod ſi contrarium præſumpſerint attentare, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, & illa vice eorum filii, & quicumque alii, ad eorum inſtantias ad obtinendum dictas eccleſias ſint inhabiles penitus & indigni. Et ſi de facto, quod abſit, conferantur eiſdem: collatio hujuſmodi ſic præſumpta, nullius ſit penitus momenti, niſi ex antiqua conſuetudine & laudabiliter approbata hoc competat eiſdem.

LVI. *Per quos, adminiſtratores eccleſiæ vacantis eligantur, & qualiter in adminiſtratione ſe habeant, plene providetur.*

Ut ii quibus adminiſtratio bonorum archiepiſcopalis vel epiſcopalis dignitatis competit ſede vacante ex conſuetudine vel ſtatuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, ſciant ſe ſolam adminiſtrationem & cuſtodiam dictorum bonorum habere: ſtatuimus, ultra remedia jam proviſa, quod ille qui adminiſtrationem hujuſmodi exercebit, ad palatium ſeu hoſpitium epiſcopale, niſi de expreſſo conſenſu capituli, ſe non conferat ad morandum, nec de cartulario, ſeu archivio, vel alio loco ubi teneantur privilegia, inſtrumenta, ſeu regeſtra, libros, ſeu alias ſcripturas abſtrahat, niſi ipſis pro dicta adminiſtratione indiguerit: & tunc de conſenſu capituli, & præſentibus duobus vel tribus canonicis per ipſum capitulum deputatis, vel aliquo de principalioribus officialibus vel capellanis dicti defuncti, una cum duobus vel tribus rectoribus vel vicariis, curatis, vel aliis probis ſacerdotibus civitatis vel diœceſis ejuſdem: & ſtatim cum ipſis non indiguerit, ea in loco unde abſtracta fuerint reſtituat vel reponat: nec pro ejus expenſis aliquid de dictis bonis recipiat vel expendat, niſi ipſum pro negotiis ipſius dignitatis oporteat de conſenſu capituli & extra ſuum domicilium proficiſci. In quo caſu dumtaxat, quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum extiterit, poſſit moderatas expenſas recipere & habere. Et teneatur futuro ipſius eccleſiæ prælato de tota dicta adminiſtratione, quam citius poterit commode, fidelem reddere rationem. Et quicquid apud ipſum, ratione reddita, repertum fuerit ſupereſſe, necnon privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ, ſeu quas, de chartulario ſeu archivo vel alio loco abſtraxerit, niſi jam reſtituerit, ut eſt dictum, integre & realiter reſtituat infra menſem. Illi vero qui hactenus privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ ſeu quas de dictis chartulario, archivo, vel alio loco abſtraxerint, vel penes ſe retinuerint ſcienter, aut tunc habuerint, infra duos menſes dicto prælato reſtituant. Alioquin, niſi reſtitutionem hujuſmodi fecerint ut prædictum, excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere: ſtatutis & conſuetudinibus contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Sane quia frequenter archiepiſcopi & epiſcopi, ex privilegio ſedis apoſtolicæ teſtantur etiam de bonis intuitu eccleſiæ acquiſitis, vel alias, quantum eis a jure permittitur de bonis ſuis ordinant vel diſponunt: caveat dictus adminiſtrator, & etiam capitulum diligenter, quod executionem teſtamenti, vel ordinationem, ſeu diſpoſitionem factam canonice, non impediant vel perturbent, nec aliquid ſcienter malitioſe vel doloſe occupent vel faciant occupari de bonis prælati defuncti, ſed ea libere permittant executoribus teſtamenti prælati defuncti. Alias, ſi qua de bonis ipſius prælati defuncti, ut prædicitur, præſumant occupare, vel hactenus præſumpſerint, & infra menſem ex quo fuerint requiſiti, plenarie non reſtituerint executoribus ſupradictis: ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Et quoniam ut plurimum ſucceſſor prælati defuncti, qui condidit teſtamentum, petit de bonis defuncti proviſionem uſque ad novos fructus, ex quo ſemper ſequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur; nos volentes hoc evitare, decernimus quod ſi ſucceſſor archiepiſcopi vel epiſcopi aut cujuſlibet prælati collegiatæ eccleſiæ, vel rectoris, vel vicarii perpetui eccleſiæ parochialis, fructibus poſt mortem prædeceſſoris ſui collectis & poſtea colligendis contentus eſſe noluerit, ſed proviſionem de bonis ſui prædeceſſoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, redditus, & proventus dictæ dignitatis, vel parochialis eccleſiæ, totius anni, quo vacavit, qui annus incipiat in feſto B. Joannis Baptiſtæ, & dividantur inter defunctum & ſucceſſorem, pro rata temporis illius anni, quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel eccleſiæ, & ipſius onera ſupportavit. Hoc autem extendi nolumus ad alia beneficia, cum eadem obtinentes non habeant tot onera ſupportare: ſed ſervetur in eis quod eſt de jure ſtatutum, vel conſuetudine approbatum. Hujuſmodi vero proviſionem ad rectores vel vicarios perpetuos eccleſiarum parochialium extendi non intendimus, in civitatibus, diœceſibus, vel provinciis, ubi aliud de ſtatuto vel rationabili conſuetudine eſt obtentum.

LVII. *Baillivia & ſcribania ad prælatos ſpectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.*

Statuimus, quod nullus noſtrum archiepiſcoporum vel epiſcoporum, nec prælatus, ſeu capitulum alicujus eccleſiæ cathedralis vel collegiatæ, de aliqua provinciarum noſtrarum, vel aliqua ſingularis perſona de ipſo capitulo, baillivias, ſcribanias, ſeu alia officia, ad nos ſeu dignitates vel beneficia noſtra ſpectantia, poſſit de cætero alicui perſonæ concedere ad ejus vitam, ſed ad beneplacitum dumtaxat concedentis ſeu concedentium eorumdem.

LVIII. *Bona eccleſiæ quæcumque, ad ſigillum cujuſcumque domini temporalis minime obligentur.*

Volentes eccleſiarum indemnitatibus providere: ſtatuimus, quod aliquis prælatus vel clericus beneficiatus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, bona dignitatis vel etiam beneficii ſui obligare ſub ſigillo regis vel alicujus domini temporalis non præſumat. Et ſi contra faceret, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ipſum decernimus ſubjacere.

LIX. *Ne quis bona clericorum in ædem ſacram depoſita ſub banno ponere præſumat.*

Denunciari præcipimus publice excommunicatos, univerſos & ſingulos dominos temporales, judices, & alios quoſcumque, qui apud ædes ſacras depoſita bona eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum, arreſtaverint, ſaiſiverint, vel occupaverint, & qui arreſtari, ſaiſiri, vel occupari mandaverint, & qui talia occupata, ſaiſita, ſeu arreſtata receperint, & qui in prædictis ſcienter dederint publice vel occulte conſilium, auxilium, vel favorem, excommunicatos ex nunc ut ex tunc haberi volumus ipſo facto.

LX. *Quomodo & qualiter ordinarii in exequenda ultima voluntate habere ſe debeant, & quem proceſſum inde habeant exercere.*

Periculoſæ negligentiæ perverſæque heredum malitiæ, defunctorum, & eorumdem ultimarum voluntatum executorum, occurrere cupientes, & ut piæ voluntates defunctorum, effectum debitum ſortiantur: nos, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut tam nos archiepiſcopi & ſucceſſores noſtri, quam venerabiles fratres noſtri epiſcopi provinciarum noſtrarum, & cujuſlibet eorumdem, & eorum ſucceſſores, viſitationis officium exercendo, & alias quandocumque nobis vel eis videbitur expedire, poſſimus ſuper executionibus teſtamentorum, circa relicta ad pias cauſas inquirere & procedere ex mero & puro officio, abſque libelli oblatione & litis conteſtatione, & abſque ſtrepitu & figura judicii, ſimpliciter & de plano, ipſaque negotia, veritate cognita, decidentes, voluntates ultimas defunctorum executioni debitæ demandare: cum nil cautum* hominibus debeatur, quam ut extremæ voluntatis liber ſit ſtilus, & liberum, quod poſtea non redit, arbitrium: eademque forma poſſit ſervari ſuper uſurarum reſtitutionibus faciendis. Et licet hæc fuiſſent jam a jure permiſſa, volumus, quod præſens ſtatutum non tantum futura negotia, ſed & præterita, & adhuc pendentia complectatur.

* Orig. cautiū.

LXI. *Prælati in vita vel in morte, eccleſiæ cui præfuerint, certam capellam hic relinquant, ad ſummam deſignatam.*

Cum ob honorem Dei & cultus Divini, eccleſiæ, maxime cathedrales, pulcris pollere debeant ornamentis, idcirco ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod quilibet noſtrum archiepiſcoporum & epiſcoporum provinciarum noſtrarum, in vita ſua unam capellam integram de pulchris pannis & nobilibus, eccleſiæ cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda relinquere teneatur. Et ad hoc ſint ejus bona, quæcumque habuerit, dicto tempore, obligata.

LXII. *Curati in ſuorum parochianorum voluntatibus ultimis, ſi commode vacare poſſint, aſſiſtant. Et qualiter notarii in manifeſtando dictas ultimas voluntates habere ſe debeant. Et per quem legata incerta & quomodo diſtribuenda exiſtant.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 10. & ann. 1337. c. 24.

Ne relicta in teſtamentis vel aliis ultimis voluntatibus, cauſa emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſynæ, vel reſtitutionis certæ aut incertæ, forſitan occultentur: ſtatuimus, ut presbyter parochialis intereſſe rogetur ordinationi teſtamenti, ſi haberi poterit: & quod notarius, qui receperit teſtamentum aut aliam ultimam voluntatem, infra octo dies a die obitus numerandos, prælato, vel officiali, aut presbytero parochiali, copiam illius articuli, ubi quævis eleemoſyna piis eſt uſibus deputata, vel emenda ſeu reſtitutio facienda, ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto, ſi requiſitus reddere negaverit, incurrat, facere fideliter teneatur. Si vero teſtamentum per ſuum presbyterum receptum fuerit; quod presbyter, omnium legatorum piorum in dicto teſtamento factorum copiam clauſulæ vel clauſæ ſeu ordinario, ſeu ejus officiali, infra præfatum VIII. dierum terminum, ſub excommunicationis pœna, mittere teneatur. Et ille vel illi cum heredibus vel executoribus teſtatoris ordinare feſtinent, quod emendæ non occultentur, & eleemoſynæ ſic relictæ, vel reſtitutiones hujuſmodi, non pereant ad tempus magnum, vel modicum, aut forte perpetuo. Adjicientes inſuper, quod incertæ reſtitutiones nulli per aliquem, præter diœceſani licentiam, præbeantur; nec diſtribui præſumantur alibi, quam ubi prælatus duxerit ordinandum, etiamſi contrarium a teſtatore dictum eſſet: niſi teſtator, executoris vel executorum ſuorum arbitrio facienda reſtitutionem & diſtributionem hujuſmodi ordinaſſet. Quo caſu, executores a tempore mortis, ubi tempus reſtitutionis vel diſtributionis non eſſet teſtamento inſertum, alias ab illo expreſſo tempore computandum, infra ſex menſes debeant fideliter defuncti exequi voluntatem. Quod ſi non fecerint: extunc diœceſani reſtitutiones & diſtributiones incertas faciant, intentionem defuncti, quantum poterunt, imitantes. Executores autem prædicti, ut magis habeant materiam fideliter exequendi: de diſtributionibus & de reſtitutionibus prædictis, diœceſano reddere teneantur rationem. Ad hæc autem adjicimus & mandamus, quod presbyteri in ſynodis venientes, prælato ſuo vel officiali ejus, in ſcriptis teſtatorum & executorum nomina, & quantitatem hujuſmodi præſentare*. Cum in eo, in quo alicujus intereſſe rationabiliter tangitur, ejus vocatio debita requiratur: volumus inſuper & inhibemus, quod in diſtributionibus legatorum, quorum diviſioni ſeu executioni habent intereſſe epiſcopi de conſuetudine vel de jure, vocari debeant epiſcopi, ſeu locatenentes ipſorum: quibus equidem non vocatis, nulla præſumatur fieri diſtributio de legatis. Et ſi facta fuerit heredi vel ſucceſſori, vel illi cui relictum eſt, nulla ex tali diſtributione libertas acquiratur.

* Adde ex conc. Avenio. virtute obedientiæ teneatur. Atque ſic deſinit canon 10. Avenionenſis. Cætera, quæ hic ſequuntur, efficiunt canon. 21. Avin.

ANNO CHRISTI 1368.

LXIII. *Super ſepultura inter duas eccleſias orta diſſenſione, qualem proceſſum ordinarius habet exercere.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 21.

Si ſuper electione ſepulturæ alicujus defuncti dubium inter duas eccleſias, vel alias, inter partes oriatur: ad ordinarium vel officialem illius, ſub cujus juriſdictione defunctus degebat tempore mortis ejus, protinus recurratur: qui ſummarie, & abſque figura & ſtrepitu judicii, de dubio cognoſcat hujuſmodi; & antequam corpus defuncti tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſi poſſit abſque onere* & ſcandalo reſervari, breviter diffiniat quæſtionem prædictam: & quod deinde diffinierit, non obſtante appellatione, executioni debitæ demandetur. Si vero cauſæ cognitionem, vel propter officialis abſentiam, deciſionem dicti dubii, differri contingat, & cadaver hujuſmodi abſque ſcandalo inhumatum nequeat reſervari: ſi in parochia ſua hujuſmodi obierit, in eadem; ſi vero in alia, in ipſa, abſque ipſarum partium præjudicio, ſub commenda tumuletur, quouſque dictum dubium fuerit terminatum. Si qui autem in præmiſſis contradictores extiterint aut rebelles, recipiendo ipſum corpus, alibi deportando ſepeliendum, dando auxilium, conſilium, vel favorem: loca, eo ipſo, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, a quo nullatenus liberentur, quouſque ad cognitionem ordinarii de præmiſſis ſatisfactionem fecerint competentem. Necnon præcipimus ſub excommunicationis pœna, quam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, ut nullus, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, dictum funus, antequam cognitum fuerit apud quam eccleſiam tumulari debeat, dictum corpus ſic injurioſe receptum ſequatur, ſeu concomitare præſumat. Eamdemque ſententiam incurrere volumus quemcumque aſportantem per ſe, vel per alium, pannum ſeu pannos aureos vel ſericos, vel tortitia, ad locum funeris ſic recepti, ut præfertur. Adjicientes inſuper, quod ſi illi qui ante cognitionem prædictam corpus receperint, aſportaverint, ſeu aſportari fecerint, per ſe vel alium, ſive dantes ſuper hoc auxilium, conſilium, vel favorem: ſi fuerint religioſi mendicantes, eo ipſo, ab auditione confeſſionum in omnibus noſtris provinciis ac diœceſibus propriis, & publica propoſitione verbi Dei perpetuo ſint excluſi.

* al. dedecore.

LXIV. *De corporibus defunctorum, eorum eccleſiis præſentandis, ſi conſuetudo habeatur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 24.

Ut honor debitus matrici eccleſiæ, per ejuſdem parochianos & ſubditos obſervetur, in qua conſueverunt cœleſti pabulo refici, dum vivebant, & juxta Apoſtolum ſint conſolationis ſocii, qui fuerunt paſſionum: ſtatuimus, quod quicumque extra parochialem ſuam eccleſiam elegerit ſepulturam, ejus corpus, ante ipſius ſepulturam, ſi in ſua parochia vel extra deceſſerit, vel illud ad ipſam deportari contigerit, matrici eccleſiæ ſolemniter præſentetur, ſi hoc de conſuetudine vel de uſu habeatur; & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure vel in parochia decedentis eſt fieri conſuetum. Contrarium vero facientium loca, ipſo facto, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: & tranſgreſſorum nomina per rectores locorum ordinariis

A intimentur, ut interdicti ſententiam obſervari faciant, & prout juſtum fuerit, aggravari.

LXV. *Quam portionem curati eccleſiarum habere debeant in depoſito funere, quouſque alibi in electa ſepultura tumuletur.*

Deſiderabiliter affectantes ut parochiales eccleſiæ, quæ maternos imitantur affectus, piis in Domino ſuorum defunctorum parochialibus juribus non fraudentur: declarando ſtatuimus, quod per illos apud quorum eccleſias ſeu cœmeteria defunctos ipſos extra loca obitus transferendos deponi continget, de funeralibus & legatis eiſdem parochialibus reſpondeatur eccleſiis, ac ſi in ipſis, in quibus corpus eſt depoſi-

B tum, ſepulturam perpetuam elegiſſent.

LXVI. *Mandatur ut decretalis* Super* cathedram *penitus obſervetur.*

Conc. Marciac. ann. 1326.

Volentes inter prælatos & rectores eccleſiarum quæſtionis & ſcandali materiam amputare: ut inter eoſdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor caritatis exiſtat, præcipimus obſervari conſtitutionem editam per bo. mem. dominum Bonifacium papam octavum, quæ incipit: *Super* * *cathedram præeminentiæ paſtoralis*: innovatam per fe. rec. dominum Clementem papam quintum in concilio Viennenſi. Si qui vero re-

* al. ſubdiam.

C ligioſi contra dictam conſtitutionem malitioſe venerint, & eidem in omnibus & per omnia non obtemperaverint: eo ipſo ab auditione confeſſionum in omnibus noſtris provinciis ac diœceſibus propriis, & publica propoſitione verbi Dei, perpetuo ſint excluſi; donec, ſatisfactione præhabita, ab altero noſtrum archiepiſcoporum, in cujus civitate vel diœceſi tranſgreſſores dictæ conſtitutionis moram traxerint, vel a ſuffraganeis, in quorum civitate vel diœceſi tranſgreſſiones prædictas fecerint, de conſilio tamen ſui metropolitani, vel diœceſani, relaxationem ſuper præmiſſis meruerint obtinere.

D LXVII. *Ne religioſi aut alii prædicent quo minus a ſolutione decimarum aliquis retrahatur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. [illegible]

Præcipimus etiam publicari, quod nulli religioſi, vel alii, in ſermonibus ſuis, confeſſionibus, aut aliis actibus, de cætero talia præſumant proponere, quæ audientium animos a decimarum, vel aliarum rerum, eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, ſeu aliis piis locis debitarum ſolutione retrahant, vel circa id corrumpant: immo verbo & opere informent eoſdem, ut ad ſolutionem prædictorum promptæ voluntatis animo ſint attenti. Si autem contrarium fecerint: ab auditione confeſſionum & publica

E propoſitione verbi Dei noſtris provinciis perpetuo ſint excluſi.

LXVIII. *Cuicumque liberum exiſtit domos aut horrea locare pro decimis recondendis, & eas arrendare libere, & pro arrendatoribus fidejubere, prohibitione dominorum temporalium non obſtante, gravi pœna contra eos imminente.*

Cum in nonnullis partibus provinciarum noſtrarum, locorum domini temporales eccleſiaſticis utilitatibus invidentes, non permittant quod perſonæ eccleſiaſticæ, quæ inibi decimas percipiunt,

ANNO CHRISTI 1368.

piunt, emant ſeu alio titulo acquirant & habeant domos, ſeu horrea, vel cellaria, in quibus decimales redditus congregentur aut conſerventur; prohibeant etiam ſubditis ſuis, & diverſis modis eos trahant, ne dictis perſonis eccleſiaſticis, aut ementibus ab eis, domos, horrea, aut vaſa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliuntur, ut perſonæ prædictæ dictos redditus eiſdem dominis ſeu aliis vendere pro minimo compellantur: & arrendare ſuis hominibus & ſubjectis & aliis, ſub magnis mulctis & minis, fructus eccleſiaſticos & redditus & decimas non permittunt, & ne aliquis pro arrendatore fidejuſſor exiſtat: nos indemnitati eccleſiarum providere volentes, & abuſum hujuſmodi in Divinæ legis offenſam præſumptum penitus de ipſis provinciis extirpare, ſacro approbante concilio, locorum & provinciarum noſtrarum ordinariis præcipiendo mandamus, quatenus, ſi locorum domini & rectores, poſtquam pro parte perſonarum eccleſiaſticarum inde legitime requiſiti fuerint, deliquerint in præmiſſis, vel aliquo prædictorum, ſententiam excommunicationis, quam obſequia hujuſmodi ſubtrahentes incurrere præter juris ſententiam volumus, contra ipſos dominos & quoſcumque talia facientes, ſtudeant publicare, ac eorum exigente contumacia per cenſuram eccleſiaſticam aggravare. Et ſi infra octo dies non revocaverint cum effectu, cum damnis inde ſecutis: locus ubi inhibitiones factæ fuerint, ſubjaceat eccleſiaſtico interdicto, ipſo facto; a quo minime relaxetur, niſi præcedente ſatisfactione condigna.

LXIX. *De quibus rebus vera decima exſolvatur, conſuetudine quavis non obſtante.*

Cum decimæ & primitiæ ex ordinatione Divina eccleſiis debeantur: ſtatuendo præcipimus ut poſſeſſores terrarum, vinearum, virgultorum, pratorum, aliarumque poſſeſſionum cultarum, ſtatim ex eis collectis fructibus, & fœtuum animalium quorumcumque, ex quo materno non indigent nutrimento, novem ſibi partibus retentis, decimam partem immediate ſubſequentem integre de prædictis, nullis inde primitus deductis tributis, cenſibus, expenſis, arreragiis, ſeu ſervitiis aliis, necnon de omnibus aliis bonis, eccleſiis, quibus debentur, eccleſiaſtica cenſura per locorum ordinarios compellantur; contraria conſuetudine qualibet, quam tollimus, non obſtante: niſi de conſuetudine majorem partem eccleſia recipiat, cui per præſentem conſtitutionem non intendimus derogare. Idem de primitiis prædictorum de jure vel conſuetudine debitis præcipimus obſervari. Si vero aliquid prædictorum fructuum vel fœtuum, ad dominos, emptores, ſervitores, mercenarios, vel quoſcumque alios, non decimatorum ſeu non primitiatorum tranſierit: eccleſia, ſeu rector, ſolutionem decimarum & primitiarum, a quo maluerit eorumdem, poterit vendicare. Uno tamen ſolvente, alter remaneat liberatus.

LXX. *Ut nullus res decimandas abinde extrahat, quouſque decimantes fuerint convocati cum effectu.*

Ex plurimorum, ad quos decimarum perceptio pertinere dignoſcitur, & frequenti querela ſuſcepimus, quod nonnulli prædiorum poſ-

A ſeſſores, non vocatis nec certificatis iis qui ad colligendas decimas per eos ad quos ſpectant, extiterunt ordinati, per ſe fructus dividunt, & pro libito partiuntur, ex quibus inſequi poſſunt fraudes & perditio fructuum. Quibus pro poſſe obviare volentes, ſacro præſenti approbante concilio ſtatuimus, ut nullus, cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis exiſtat, qui ad præſtationem teneatur decimarum fructus, qui ſunt recolligi conſueti, dividere aut partiri præſumat, ſeu alias a prædio extrahere in quo creverint dicta blada, vel alibi aſportare, niſi certificatis primitus præſentialiter levatoribus decimarum. Et ad hoc per excommunicationis ſententiam per locorum ordinarios arceantur:

B contrario uſu, ſeu conſuetudine, aut obſervantia aliqua, non obſtantibus.

LXXI. *Qualiter infideles ad baptiſmum admittantur.*

Inſuper ſtatuimus, ut cum infideles ad eccleſiam cauſa percipiendi baptiſmatis venerint, diebus aliquibus per rectorem eccleſiæ conſerventur, ut cognoſcant utrum in tenebris ambulent, vel in luce. Et ſi perſeveraverint in propoſito baptizandi, eiſdem baptiſma ulterius non negetur.

C LXXII. *Quomodo regulares apoſtatantes puniantur, & etiam dantes eiſdem conſilium aut favorem.*

Statuimus, quod monachi vel canonici regulares profeſſi, qui relicto habitu ad ſæculum redierint, & voto rationabili ſunt adſtricti, niſi infra menſem ad clauſtrum redierint, & votum ſuum curaverint adimplere, ſuis beneficiis ſint privati, ac apoſtatæ, tanquam excommunicati, ab omnibus evitentur, & excommunicati denuncientur diebus Dominicis & feſtivis: & moneantur & excommunicentur converſantes cum eiſdem, ac dantes eis conſilium, auxilium, vel favorem.

D LXXIII. *Quomodo exempti, in prioratibus non exempti delinquentes, per ordinarios puniantur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 36.

Religioſi vero & monachi, quibus ne a quoquam interdici, ſuſpendi, vel excommunicari valeant, a ſede apoſtolica eſt indultum, ſi ad aliqua loca pia, vel etiam prioratus, ordinariis ſubjectos, deſtinati fuerint per ſuperiores ſuos, ut regant ipſos, vel ut proprii ipſorum locorum miniſtri ſeu monachi reſideant in eiſdem, quamdiu morantur in illis, ratione eorumdem locorum ſeu prioratuum, non ſolum in prædictis, ſed in aliis, poſſint, ſi deliquerint, a ſuis ordinariis puniri, prout juſti-

E tia ſuadebit.

LXXIV. *Religioſi mendicantes ad aliam religionem non mendicantem aſſumpti: prohibetur prælatus penſiones eis aſſignare; pœna prælato eidem imminente.*

Conc. Auſcis. ann. 1308. c. 5.

Cum nonnulli mendicantes, ad ordinem non mendicantium tranſeuntes, ob ambitiones, ad honores, beneficia, vel penſiones libenter appetant ſe transferri, ut facilius poſſint prædictorum aliquod obtinere, nolentes in ea vocatione, in qua vocati ſunt, juxta dictum Apoſtoli,

ANNO CHRISTI 1368.

ſtoli, permanere: proinde nos ſpeciali conſtitutione duximus ſtatuendum, quod prædictis quondam mendicantibus in ordine non mendicantium perſiſtentibus penſiones aliquæ in pecuniis, bladis, vel rebus aliis quibuſcumque, a prælatis ipſorum nullatenus aſſignentur. Quod ſi factum in contrarium fuerit, nullum eſſe decernimus ipſo facto. Contrafacientes vero prælati, penſionem aliquam aſſignando, penſiones prædictas infra annum repetant. Quod ſi dictas penſiones infra annum cum effectu non duxerint repetendas: extunc epiſcopi quilibet dictorum prælatorum, penſiones prædictas poſſint & valeant menſæ ſuæ propriæ applicare. Præſentem vero conſtitutionem nedum ad futura extendi volumus, ſed ad præterita & præſentia mandamus.

LXXV. *Si curati eccleſiarum ſuſtentari de redditibus ſuarum eccleſiarum non valent, percipientes decimas per ordinarios compellantur, ut abinde ſuſtententur.*

Conc. Marc. ann. 1326, c. 32.

Provideri præcipimus per locorum ordinarios, quod ubi rectores & vicarii de redditibus ſuarum eccleſiarum nequeunt commode ſuſtentari, nec alia incumbentia onera ſupportare, tantum de decimis ſuarum parochiarum eiſdem rectoribus per quoſcumque percipientes eaſdem, tam exemptos quam non exemptos, faciant aſſignari, quod exinde commode poſſint ſuſtentari, & epiſcopalia jura ſolvere, & alia incumbentia eis onera ſupportare: ita quod religioſi, exempti & non exempti, de terris & poſſeſſionibus per eos acquiſitis hactenus, & amodo acquirendis, decimas integre ſolvant illis eccleſiis, quibus poſſeſſiones eædem & terræ fuerunt primitus decimales. Super iis enim eſt ipſis ordinariis, niſi de rebus exemptis agatur, juriſdictio attributa.

LXXVI. *Laici qui jus patronatus in eccleſiis parochialibus habere ſe aſſerentes, eas tenent occupatas, dimittere eaſdem teneantur, & per ordinarios ad hoc compellantur.*

Quia in aliquibus locis provinciarum noſtrarum, ſeu alicujus ſeu aliquarum ex eis, laici parochiales eccleſias, occaſione juris patronatus, quod in eis habere ſe aſſerunt, vel alias, detinent occupatas: præſentis autoritate concilii monemus hujuſmodi laicos, ut infra duos menſes dictas eccleſias omnino dimittant, per locorum ordinarios ſeu alios ad quos pertinet, libere diſponendas. Alioquin tam illi qui dictas eccleſias detinent, quam qui poſtea detinere præſumpſerint, noverint ſe excommunicationis ſententiæ ſubjacere: non obſtante contraria conſuetudine aliqua, quæ dicenda eſt potius corruptela. Per hoc tamen nolumus habentibus jus patronatus, quoad illud, in aliquo derogare.

LXXVII. *Ut nullus pr. ſæcularis alicujus potentiam ad beneficium eccleſiaſticum admittatur.*

Item ſtatuimus, quod clerici ſæculares vel regulares, qui per potentiam vel impreſſionem cujuſcumque ſæcularis perſonæ ſe per patronos ad eccleſiaſtica beneficia procuraverint præſentari, aut ipſis ſibi conferri, provideri, vel eligi ad eadem, aut ad hoc litteras, nuncium, vel mandatum [illegible] impetraverint, aut fecerint impetrari, ſeu tali præſentationi, collationi, proviſioni vel electioni conſenſerint, aut eas ſeu earum aliquam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo ſe noverint incurriſſe.

LXXVIII. *Ad Divina celebranda præſentatus non admittatur, niſi ordinarii licentia petita & obtenta.*

Statuimus inſuper quod nullus clericus præſentatus vel inſtitutus in parochiali eccleſia de aliqua dictarum provinciarum a clerico vel laico, in eadem adminiſtrare præſumat, donec a diœceſano epiſcopo curam in eadem eccleſia receperit animarum: quacumque contraria conſuetudine non obſtante, quæ potius dicitur corruptela. Quicumque autem contrarium fecerit: ipſo facto, jure quod habet vel habere credit in ipſa eccleſia, ſit privatus ea vice: poteſtate data diœceſano removendi inſtitutum ſeu etiam præſentatum. Nihilo minus ſtatuentes quod inſtitutus & confirmatus per epiſcopum, nullo caſu valeat ab alio quam ab epiſcopo removeri.

LXXIX. *De contributione expenſarum inter beneficiatos fienda pro legatione ordinariorum, aut pro litigio ſubſecuto.*

Item ſtatuimus, quod ſi archiepiſcopus, vel epiſcopus, vel aliquis rector alicujus eccleſiæ, civitatis, vel diœceſis alicujus provinciæ, expenſas neceſſarias fecerit in legationibus & nunciis ſedis apoſtolicæ: expenſæ illæ ſolvantur de communi diſtributione eccleſiarum civitatis & diœceſis, infra quas dictæ expenſæ fuerunt factæ. Et iſtæ expenſæ ſolvantur ſemel in anno. Et in una vel duabus ſynodis colligantur: niſi per ſedem apoſtolicam, quæ eccleſiæ ſolvere debeant, fuerit ordinatum.

LXXX. *Pro juribus eccleſiarum pauperum per clerum ejus diœceſis contributio fiat.*

Conc. Mas. ann. 1326, c. 15.

Quoniam frequenter, propter paupertates eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum, multa inſurgunt incommoda eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis, ſive in agendo, ſive defendendo non valentibus proſequi jura ſua: ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod ad arbitrium diœceſani vel officialis ſui, de communi contributione expenſarum & ſumptuum totius diœceſis, in quo caſus ſive neceſſitas hujuſmodi evenerit, in proſecutionibus juris ſui eccleſiaſtici provideatur eiſdem, & officiales ſint eis favorabiles in juſtitia exhibenda.

LXXXI. *Licitum ſit presbytero celebrare volenti, cuicumque presbytero confiteri, ſi proprii confeſſoris præſentia non aſſiſtat.*

Ut Miſſæ cum puritate conſcientiæ celebrentur, & ne propter defectum confeſſoris eas omitti contingat: indulgemus, quod quilibet presbyter, volens Miſſam celebrare, licite poſſit cuilibet presbytero idoneo ſua confiteri peccata, & abſolutionis beneficium recipere ab eodem.

LXXXII. *Ne ſacerdos celebrare præſumat cum ſuo filio illegitime procreato.*

Item ſtatuimus & etiam ordinamus, quod presbyter cum proprio filio ſpurio Miſſam non audeat celebrare; nec ipſe vel alius calices, veſtimenta, vel paramenta, aliaque quæ Divino cultui ſunt deputata, Judæo vendere, vel pignorare, vel aptanda ſeu reficienda tradere, quacumque ex cauſa præſumat.

ANNO CHRISTI 1368.

LXXXIII. *Clericus cum ſuperpellicio indutus, ſacerdoti celebranti deſerviat in obſequio Divinorum.*

Statuimus præcipiendo quod rectores eccleſiarum Miſſas in ſuis eccleſiis celebrantes, ſaltem unum clericum ſuperpellicio indutum, qui ſibi miniſtret in obſequio Divinorum, neceſſario habere teneantur.

LXXXIV. *Parochiani utriuſque ſexus Dominicis diebus & feſtis integras debeant audire Miſſas.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 46.

Ut honor debitus parochialibus eccleſiis obſervetur, & animarum periculis obvietur, ſalubriter duximus ſtatuendum: quod parochiani diebus Dominicis & feſtivis ad ſuam parochialem eccleſiam veniant, Miſſas integras audituri. Et ſi per duos Dominicos dies continuos Miſſas in dictis eccleſiis, legitima cauſa ceſſante, non audiverint: extunc habeant parochiales presbyteri commonere * non venientes, ſe revelaturos in eccleſiis nominatos, poſtea excommunicandos.

* al. comminari

LXXXV. *Qualiter euchariſtia & chriſma diligenter cuſtodiantur, & qualiter renoventur: & de pœna in contrarium facientes.*

Ibid. c. 45.

Omnes miniſtros eccleſiarumque rectores provinciarum noſtrarum exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ injungendo, ut in cunctis eccleſiis ſibi commiſſis euchariſtia & chriſma ſub clavibus fideliter conſerventur, ne inde poſſint ſortilegia exerceri; & quod ipſa non exponant ſupellectilibus, vaſis, archis propriis, aut aliorum; & ad habendum calices argenteos ſtudeant, & vaſa miniſterii, veſtimenta, pallas altaris, necnon & ipſa corporalia tam nitida & munda teneant, ne alicui ſint horrori, & ut potius Dei baſilicæ quam domus laicæ videantur. Minus enim videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ non decent & in profanis. Si autem propter ingruentem neceſſitatem aliqua vaſa vel ſupellectilia in eccleſiis conſervanda poni contigerit, neceſſitate ceſſante ab eccleſiis ea expellantur. Tranſgreſſores prædictorum, ordinariorum arbitrio puniantur. Item huic conſtitutioni adjiciendo ſtatuimus, quod præfati presbyteri & rectores circa renovationem Euchariſtiæ taliter ſe exhibeant diligentes, quod de xv. in xv. diebus, habeant dictam Euchariſtiam ad longius renovare, ne ex negligentia hujuſmodi mandati noſtri ſcandala ſequi poſſint. Inobedientes vero per ſuos ordinarios pœna condigna volumus caſtigari.

LXXXVI. *Quomodo fontes baptiſmales cuſtodiantur, & claudantur: & ad quem clauſura fienda eorumdem pertinere dinoſcatur.*

Cum non deceat ſacramentalia illa, per quæ ſpiritualium munditiarum conſequimur puritatem, materialium ſordium contagionibus inquinari: ſtatuimus, ut ſinguli parochialium eccleſiarum rectores, in quibus fontes hujuſmodi ſunt fundati, eos ſic claudi clavibus faciant, & clauſos teneri, quod nullus ad illos ſordibus patere poſſit acceſſus, ne temeraria manus ad immundam contrectationem extendere ſe valeat commode. Et ut per hujuſmodi ſtatuti obſervantiam, illius quod inibi percipitur creſcat reverentia ſacramenti: viginti quinque ſolidorum Turonenſium pœna ſeu mulcta puniri volumus quoslibet hoc agere contemnentes, & quod hujuſmodi pecunia in opus eccleſiæ, vel in alios pios uſus ad diœceſani loci arbitrium convertatur. Intentionis tamen noſtræ non exiſtit, quod dictus rector coopertura ſeu clauſuram dictorum fontium ſuis ſumptibus facere teneatur, niſi conſuetudo in contrarium hoc haberet. Quam quidem conſuetudinem volumus obſervari.

LXXXVII. *De indulgentiis conceſſis corpus Chriſti aſſociantibus, cum infirmo aſportatur.*

Conc. Aven. 1326 & ann. 1337. c. 2.

Si propter Chriſtum ſanctis ejus reverentia impendi præcipitur: quanto magis colendum eſt veneratione præcipua ſacratiſſimum corpus ejus, qui ſanctos ſanctificat, ac caput eſt ſanctorum omnium & corona. Hoc utique corpus, quod ipſe ſolus pro noſtra reconciliatione in ara crucis hoſtiam obtulit Deo Patri, quotidie in eccleſiaſticis aris, pro vivis & mortuis in illius paſſionis memoriam immolatur. Statuimus igitur & inhibemus, quatenus omnes & ſinguli priores, rectores, atque vicarii eccleſiarum, noſtrarum provinciarum, civitatum, & diœceſum, parochianos ſuos, præſertim in Miſſarum ſolemniis, inducere ſtudeant, ut hujuſmodi ſanctiſſimo corpori, cum per presbyterum defertur infirmo in viaticum miniſtrandum, reverenter aſſurgant, illudque devote ſequantur, ac cum luminarium adhibitione honorent. Et ut ad hoc alliciantur vehementius ſpiritualium ſtipendiis præmiorum: omnibus qui corpus ipſum ſequentur ſine lumine, diurno tempore, vel nocturno, x. dies; omnibus vero, cum luminaribus dictum ſacratiſſimum corpus ſequentibus, vel luminaria mittentibus, de die, xx. de nocte vero, xxx. dierum indulgentiam de injunctis eis pœnitentiis, dummodo vere pœnitentes & confeſſi infra xv. dies exiſtant, miſericorditer relaxamus.

LXXXVIII. *Qualiter novæ reliquiæ venerentur & antiquæ extra vaſa minime oſtendantur.*

Conc. Marciac. ann. 1326. c. 41.

Ut ſanctorum reliquiæ in majori habeantur honore, ac ne Chriſtianorum ſimplicitas variis decipiatur figmentis; ſicut occaſione quæſtus in pleriſque locis fieri conſuevit: obſervari præcipimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capſas vel vaſa nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo venerari præſumat, niſi a Romana eccleſia fuerint approbatæ. Nec quæſtori alicui permittatur portare reliquias, crucem, vel capſas, nec publice in eccleſia prædicare ultra ſuarum continentiam litterarum, propter falſa quæ quandoque interſerunt, niſi de ordinariorum licentia ſpeciali. Et ſi contra præſumptum extiterit ab ipſis, debite puniantur.

LXXXIX.

ANNO CHRISTI 1368.

LXXXIX. *In diebus jejunii vel abſtinentiæ, carnes non comedantur: pœna contra facientes imminente.*

Guloſitatis exceſſum debitó moderamine reprimere cupientes: ſacro approbante concilio prohibemus diſtrictius, ſub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ, ne aliquis, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, in diebus jejuniorum per eccleſiam indictorum, & præcipue in Quadrageſima, carnes comedat, niſi neceſſitate cogente. Confeſſores autem religioſi, ſi exempti non ſint, vel ſæculares, ſi præterquam in caſu neceſſitatis alicui licentiam dederint veſcendi carnibus diebus prædictis, ſententiam eamdem incurrant, graviori coertione per ſuos ordinarios, ſi eis videbitur, caſtigandi.

XC. *Diebus ſabbatinis ab eſu carnium abſtineant clerici, niſi in neceſſitatibus, aut in die a jure exceptato.*

Cum, ſacra Scriptura teſtante, plura recipientes a Domino, verſa vice ad plura reddenda ex gratitudinis debito teneantur; cumque deceat eccleſiaſticos viros, præſertim ſacris inſignitos ordinibus, aut beneficia eccleſiaſtica obtinentes, in domo Domini, in cujus ſortem adſcripti ſunt in modo vivendi laicos excellere, ut laici eorum exemplo proficiant, non autem ex ipſorum corruptis moribus deformentur: ſtatuimus, quod clerici beneficiati, aut in ſacris ordinibus conſtituti, exnunc ſingulis diebus ſabbati, ob reverentiam B. Mariæ Virginis glorioſæ, a carnium eſu abſtineant; niſi ex cauſa neceſſitatis, ſuper qua comedentium conſcientiæ relinquatur vel niſi ea die feſtum Natalis occurrat. Statuti vero hujuſmodi tranſgreſſores, pro quolibet die ſabbati quo fecerint contra illud, per unum menſem ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi.

(Conc. Avenion. ann. 1337. c. 5.)

XCI. *Omnes utriuſque ſexus parochiani eccleſiarum moneri debent, ut eccleſias ædificent, aut reparent: & qualiter in eccleſiis ruralibus, diebus Dominicis, ibidem celebretur: & qui eleemoſynas dederint, indulgentias conſequantur hic expreſſas.*

Cum præſens & viſibilis eccleſia militans, triumphanti cæleſti civitati Hieruſalem non immerito comparetur, & locum ubi ſacratiſſimum corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conficitur & ſervatur, & noſtræ reconciliationis ad Dominum inſtrumenta, videlicet ſacramenta eccleſiaſtica, miniſtrantur, pro offenſis & culpis populi recurrentis ad ſupplicandum Divinæ majeſtati ſpecialiter deputatum, in quo & delictorum venia confidentius impetratur, inter cætera, firmo fundamento ac expletis [1] ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus exiſtat, inſpicientibus & ingredientibus ſit devotus & placidus, & confidentius [2] alliciat, reficiat, & informet: ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut epiſcopi, abbates, prælati, rectores eccleſiarum, & religioſi quicumque provinciarum noſtrarum, in ſuis admonitionibus, prædicationibus confeſſionibus, & alias ubicumque, quantumque commode poterunt, clericos, plebes, & populos inducant attentius, & informent, quod cum eccleſiæ ordinariis ſubjectæ, conſtructione, reparatione, emendatione, & ornamentis eccleſiaſticis indiguerint, ad prædicta facienda & habenda, de bonis ſibi a Deo collatis contribuant & elemoſynas conferant competentes. Ordinarii autem locorum provideant, quod eccleſiæ rurales quæ eis ſubſunt, taliter reparentur, quod in eiſdem in diebus feſtivitatum ſanctorum vel ſanctarum, quorum vel quarum ſunt vocabulo inſignitæ, & etiam aliis diebus Dominicis & feſtivis, prout eſt fieri conſuetum, decenter valeant Miſſæ celebrari, rectores, parochianos, & ſubditos eorumdem, ad præmiſſa omnia, ſi neceſſe fuerit, compellendo; conſtituentes nihilo minus dicti rectores aliquos parochianos, illarum collectarum operarios & executores, qui ad præmiſſa complenda ſint fideles, ſoliciti, & attenti. Ut autem omnes & ſinguli ad præmiſſa promptius & facilius inclinentur, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, tam qui prædictas pias eleemoſynas & caritativa ſubſidia erogaverint, quam religioſis & aliis, qui alios ad hæc facienda induxerint, xx. dies de injunctis eiſdem pœnitentiis, de omnipotentis Dei confiſi clementia, miſericorditer relaxamus. Suffraganei vero provinciarum noſtrarum in ſuis diœceſibus concedant etiam alios xx. dies, vel plus vel minus, prout eis videbitur faciendum.

(Conc. Marciac. ann. 1326. cap. 43.)

[1] al. expoſitis.

[2] al. confidentes.

XCII. *Exempti oratoria non erigant ſine licentia ordinariorum petita & obtenta.*

Obſervari præcipimus ut ordinarii in ſuis diœceſibus, religioſis exemptis non permittant conſtruere oratoria ſeu capellas in locis non exemptis, ſine ipſorum ordinariorum licentia ſpeciali: nec in ipſis conſtructis dicti exempti celebrent vel faciant celebrari Divina, neque tempore interdicti in locis etiam exemptis, niſi prout eis a jure vel ſpeciali privilegio eſt conceſſum: ac ſi contra fecerint, per epiſcopos compeſcantur. Et ſi conſervatores ipſorum exemptorum propter hoc in Ordinarios aliquas ſententias tulerint: tanquam a jure revocatæ nullatenus obſerventur.

XCIII. *De pœna eorum, qui ab immunitate eccleſiarum, vel a domibus epiſcoporum, ad eaſdem confugientes abſtrahunt, mutilant, aut vulnerant aut impediunt quo minus libere exire poſſint.*

Inſuper ſtatuimus, quod quicumque cum ſcientia eos qui confugerint ad eccleſiarum, vel archiepiſcopalium ſeu epiſcopalium domorum tutelam, ibidem vulneraverint, mutilaverint, interfecerint, & victualia eis ſubtraxerint, vel ne habere aut dari eis valeant impediverint per ſe, vel alium, ſeu alios; aut cuſtodes, ne exinde exire poſſint, quoquo modo poſuerint, incenderint, ſeu inde eos extraxerint violenter, præterquam in caſibus a canonibus permiſſis, per ordinarios antea declaratis, & extractos vulnerare, ſeu mutilare, aut eis ultimum inferre ſupplicium præſumpſerint, aut quicumque prædicta aut aliquid prædictorum fieri præceperit, aut procuraverit, ſeu conſilium vel opem adhibendo hujuſmodi ſceleribus perpetrandis, deliquerit, excommunicationis ſententiæ ſubjaceat ipſo facto. Adjicimus inſuper ſtatuendo, quod quicumque de cætero culpabiles quoquo modo inventi fuerint in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, quouſque plene ſatisfecerint eccleſiis violatis, & illis quorum intereſt, Chriſtiana careant ſepultura, etiamſi in articulo mortis ab excommunicationis

ANNO CHRISTI 1368.

ſententia ſuper prædictis a quoquam fuerint abſoluti. Et loca, ubi talia perpetrata fuerint, ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto, donec competens præſtita fuerit emenda.

XCIV. *Qualiter clericus, clericum in judicio ſæculari convocans, puniatur.*

Inſuper ſtatuimus, quod quicumque clericus vel religioſus, cujuſcumque ordinis, conditionis aut ſtatus exiſtat, qui clericum vel religioſum ſuper actione perſonali, vel ſuper crimine, in judicium evocari vel citari fecerit coram judice ſæculari, ſcienter, vel malitioſe, ſententiæ excommunicationis ſubjaceat ipſo facto: & vocato ſic citato, ei de intereſſe ſatisfacere teneatur.

(Conc. Neapol. ann. 1330. c. 5.)

XCV. *Qualiter temporales domini puniantur, qui ſubditis eorum prohibent, ne victualia aut neceſſaria clericis miniſtrentur.*

Statuimus inſuper, quod quicumque temporale dominium obtinentes, interdixerint ſubditis ſuis, ne prælatis, aut clericis, aut perſonis eccleſiaſticis, quidquam vendant, aut ab eis vel gentibus ſuis emant aliquid, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibeant, cum talia fieri præſumantur in derogationem eccleſiaſticæ libertatis, denuncientur & publicentur ipſo facto excommunicationis vinculo innodati. Si autem communitas vel univerſitas quorumcumque locorum, contra prædictas perſonas quoquo modo in prædictis deliquerint: tamdiu eo ipſo ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto, quouſque per eos fuerit plenarie ſatisfactum. Circa hoc autem, conſtitutionem felicis memoriæ domini Alexandri papæ IV. [*] præcipimus obſervari.

[*] cap. Quia nonnulli. De immun. eccl. in 6.

XCVI. *Contra libertatem eccleſiaſticam quovis modo acquiſitam facientes, & perſonis eccleſiaſticis & eorum bonis onera imponentes, ſubmiſſionemque facere coacte procurantes, pœna hic ſtatuta puniantur.*

Ad evitandum periculum animarum, & eccleſiarum indemnitatibus provinciarum noſtrarum & cujuslibet earumdem providendum: omnes & ſingulos utriuſque ſexus, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, qui contra eccleſiæ libertates, immunitates, jura, juriſdictionem, & privilegia ejuſdem, ſive conſiſtant in ſpiritualibus, ſive in temporalibus, modis quibuſcumque acquiſita, vel contra laudabiles conſuetudines erga ipſas eccleſias pia devotione fidelium introductas venire nituntur, ipſa, vel eorum aliquid, per ſe vel alium, uſurpando, occupando, infringendo, aut ipſis eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis onera præſertim gravia imponendo, aut contra præmiſſa vel aliquod eorumdem, ſtatutum, ordinationes, pacta, promiſſiones inter ſe, clam vel palam, directe vel indirecte, vel faciendo ſuper conſiliis, auxiliis, expenſis, ſumptuum contributione, vel alias quoquo modo adinvicem factis vel faciendis, perpetuo vel ad tempus, necnon & omnes & ſingulos, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, qui prælatos, eccleſias, monaſteria, capitula, collegia, vel conventus, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas, ad ſubmiſſiones ſibi faciendas bonorum mobilium ſeu jurium ipſarum eccleſiarum, hactenus compulerint, quocumque quæſito colore ſeu modo, ſeu alias quomodolibet, niſi, infra duos menſes a tempore publicationis conſtitutionis hujuſmodi numerandos, prædicta revocaverint cum effectu, & de prædictis ſatisfecerint eccleſiis competenter, & ipſa jura in priſtina reduxerint libertate, vel de cætero perſonas eccleſiaſticas ad hujuſmodi ſubmiſſiones, ut præmittitur, faciendas coegerint; & quoſcumque dantes in prædictis, vel aliquo prædictorum, conſilium, auxilium, vel favorem: ſingulares videlicet perſonas, excommunicationis; collegia vero & univerſitates, interdicti ſententiis, ipſo facto decernimus ſubjacere. Prælati vero, religioſi, clerici, & perſonæ eccleſiaſticæ, qui vel quæ præſentem conſtitutionem, & alia jura ſuper hoc edita, non ſervaverint, pœnas ſupra inflictas a juribus ipſo facto noverint incurriſſe. Præſentem autem conſtitutionem, per diœceſanos in ſuis ſynodis ſemel, & per rectores eccleſiarum in ſuis eccleſiis quolibet anno præcipimus publicari.

(Conc. Neapol. ann. 1330. c. 10.)

XCVII. *Perſonæ eccleſiaſticæ bladum & bona ſua portare ubi volunt poſſint, ſtatuto laïcorum non obſtante, pœna ſtatuentibus imminente.*

Item cum ſtatuta ſæcularium eccleſias aut perſonas eccleſiaſticas non aſtringant: ſtatuimus ut ſæculares, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus exiſtant, qui prætextu ſtatuti contra juris formam vel alias quovis modo editi, ne bladum, vinum, & quæcumque alia bona ex fructibus, redditibus, ſeu obventionibus eccleſiaſticorum provenientia, extrahantur de terra, caſtro, villa, vel quod certo pretio vendantur, clericos vel eccleſiaſticas perſonas aſtringere, aut ſuper angariis, aut perangariis, aut aliis quibuſcumque [cum nec in eis, nec in eorum bonis aliquam habeant poteſtatem] coarctare ſeu impedire quoquo modo, directe, vel indirecte, præſumpſerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto: & locus ubi hoc per dominum loci, vel univerſitatem ejus, aut eorum conniventia vel permiſſu attentatum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: niſi moniti, infra menſem emandaverint, & de perpetratis ſatisfactionem exhibere ſtuduerint competentem.

(Conc. Aven. ann. 1326. c. 14.)

XCVIII. *Ne perſonis eccleſiaſticis per temporales juſtitia denegetur: alias cenſura eccleſiaſtica puniantur.*

Statuimus, ut nulli temporale dominium vel juriſdictionem aliquam obtinentes, vel etiam exercentes, voce, præconio, vel aliter, prohibeant ne clericis vel perſonis eccleſiaſticis redditos vel alia eis debita minime exſolvantur, aut juſtitiam eiſdem clericis & perſonis de ſuis debitoribus ſeu malefactoribus facere denegent, vel mandent denegari, vel eoſdem clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas banniant, ſeu banniri mandent. Contrarium vero facientes excomunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto, poſtquam conſtiterit de præmiſſis. Eamdem ſententiam incurrere volumus dantes in præmiſſis conſilium, auxilium, vel favorem: præcipientes, tales per locorum ordinarios, quouſque de injuria & damno ſatisfecerint competenter, excommunicatos publice nunciari.

XCIX.

ANNO CHRISTI 1368.

XCIX. *Bona perſonarum eccleſiaſticarum, quæ ab ipſis tenentur, ad collectas per laicos imponendas per eos minime quovis modo compellantur.*

Ad æternam rei memoriam. Quoniam frequenter contingit, quod nonnulli judices ſæculares, conſules, juriſdictionem exercentes, poteſtates, bajuli, ac domini temporales, cognoſcere * quod eccleſiæ, clerici, ac perſonæ eccleſiaſticæ, pro terris, domibus, & poſſeſſionibus quas tenent, in talliis & collectis ac exactionibus laicorum ſolvere & contribuere teneantur, indebite & injuſte, & contra canonicas ſanctiones; ipſaſque eccleſias, clericos, aut perſonas eccleſiaſticas talliare, ac pro hujuſmodi talliis, collectis, ac exactionibus compellere, & contra eaſdem eccleſias, clericos, aut perſonas eccleſiaſticas, executionem & compulſionem facere temere, violenter, & injuſte, & contra libertatem eccleſiaſticam moliuntur, de facto ſæpiſſime, tam bona mobilia quam immobilia eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum occupando, vendendo, diſtrahendo, & alias multipliciter occaſione præmiſſorum moleſtando: idcirco præmiſſa omnia & ſingula fuiſſe & eſſe temeraria, violenta, injuſta, & iniqua, & contra libertatem eccleſiaſticam attentata, decernimus, & declaramus: ſtatuentes & ordinantes, quod talia attentantes, & in iis dantes auxilium, conſilium, opem, operam, & juvamen, vel favorem, palam & publice, vel occulte, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Civitates vero, villas, caſtra, & alia quæcumque loca, in quibus præmiſſa facta fuerint ſeu commiſſa, ſeu aliquid prædictorum attentatum, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, donec de offenſa Deo & ſuæ eccleſiæ & parti læſæ integraliter & ſine fraude fuerit ſatisfactum.

* Hic aliquid deeſt.

C. *Hoſpitalibus, pro eorum bonis pauperibus deputatis, quod aliqua indictio ſeu quæſta minime imponatur.*

Item, quod domini ſæculares, vel quicumque alii, cujuſcumque gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, hoſpitalia uſibus deputata pauperum, occaſione cavalcatarum, talliarum, quæſtarum, nec aliarum illicitarum exactionum, quocumque nomine appellentur, nec onerare nec moleſtare præſumant. Alioquin, ſi deſiſtere & emendam præſtare noluerint, vel ſi de cætero contra fecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

CI. *Dominis temporalibus pœna infligitur, prohibentibus ne decimæ exſolvantur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 35. & ann. 1337. c. 14.

Item, quod domini temporales, baillivi, ſeu officiales, & locorum conſules, & alii hoc procurantes, clericos & eccleſiarum rectores non impediant, quo minus decimæ ipſis, prout ad eos pertinet, per parochianos ſuos reddantur fideliter & ſolvantur: nec eiſdem parochianis inhibeant quod non ſolvant. Alioquin, ſi contra fecerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant: a qua minime abſolvantur, niſi prius ſatisfacto parti læſæ de damno & intereſſe.

A CII. *Ut officiales dominorum epiſcoporum, & eorum locatenentes, ab omni injuria præſerventur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 44. & an. 1337. c. 8.

Ut illos, quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem coerceat ſeveritas diſciplinæ: præſenti concilio duximus ſtatuendum, quod ſi perſona, cujuſcumque conditionis, ſtatus, ſeu ordinis exiſtat, infra domos archiepiſcopales vel epiſcopales noſtrarum civitatum, diœceſum, ac provinciarum, vel alibi ubicumque per nos, vel ſuffraganeos noſtros, aut eorum officiales, & loca eorum tenentes, ſeu noſtrum vel eorum aliquem, aut aliquos, cauſæ judicialiter audi- B entur, aliquem facto graviter vituperaverit, ſeu ei injuriam irrogaverit, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto, & alias puniatur prout æquitas ſuadebit.

CIII. *Non valet ſtatutum laicorum ne decimæ exſolvantur, aut in eccleſia non offeratur, aut in ultima voluntate aliquid relinquatur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 36. & an. 1337. c. 6.

Hac perpetua conſtitutione ſtatuimus, quod laici, cujuſcumque gradus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, vel univerſitas, ſtatuentes vel ordinantes in ſe, vel inter ſe, vel præconizare facientes, vel ſubditis ſuis mandantes, quod C non præſtent decimas eccleſiis, vel non offerant, vel in ultimis ſuis voluntatibus quidquam non relinquant eis, vel rectoribus earumdem, vel quod laudabiles conſuetudines eccleſiæ in ſpiritualibus infringant, aut aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expreſſe, quomodolibet injungente, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant: a qua, antequam emenda competens præſtita fuerit, minime abſolvantur. Univerſitas autem eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

CIV. *Qui nuncios curiarum eccleſiaſticarum impediunt quo minus libere curiæ mandata exequantur, graviſſime puniantur.*

Conc. Aven. an. 1326. c. 8.

D Cum juſtitiæ jus ſuum cuilibet tribuenti, & miniſtris ipſius, ac rei publicæ plurimum detrahatur, ſi proceſſus ipſorum miniſtrorum, iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium, juſtitiæ cultum impedire nitentium, auſus temerarios timore diſciplinæ eccleſiaſticæ cohibere, proviſione præſentis concilii duximus ſtatuendum, quod ſi quis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, delegatos, ſubdelegatos, commiſſarios, nuncios, aut executores noſtros, aut ſuffraganeorum noſtrorum, officialium, vicariorum, ſeu eorum locatenentium, ſeu vicemgerentium, aut litteras & alias ſcripturas judiciales, noſtras, vel ſuffraganeorum, vicariorum, & officialium prædicto- E rum, deferentes, ſeu hac occaſione, verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, aut mutilare, vel litteras vel ſcripturas prædictas auferre, ſeu eas rumpere, cancellare, ſeu alias deſtruere quoquo modo, vel ablatas celare, ſeu deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujuſmodi litteras vel ſcripturas, aut qui prædicta ſeu aliquod prædictorum fieri procuraverint, aut facientibus dederint auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto: a qua, niſi prius judici curiæ, cujus auctoritatem contempſerint, & paſſo injuriam, & cæteris quorum intereſt, prout exceſſus exiget atrocitas, ſatisfecerint, nullatenus abſolvantur. Et loca, ubi talia commiſſa fuerint ſeu perpetrata eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto, quouſque de injuria & de damnis datis integre fuerit eccleſiæ & parti læſæ ſatisfactum.

CV. *Bona quæcumque ad perſonas eccleſiaſticas & ad loca pia pertinentia deprædari, occupari, invadi, rapi, impediri, detineri, pignorari, gagiari, & inquietari, & perturbari, per dominos temporales non debent: & facta ſtatuta contra libertates eccleſiæ, & earum aliquas obſervantias, nullius efficaciæ exiſtere debent; nec quamvis indictionem dictis bonis imponere debent. Et modus procedendi rigoroſus contra tales hic expreſſe reperitur.*

Quoniam inſolens & effrænis præſumptio multos a rectitudinis calle abducit in devium, ac a juſtitiæ limite ſic avertit, quod elati de ſuæ certa præſumptione potentiæ, ſibi putant fore licitum quidlibet, inſipientique animo, Dei timore ex oculis relegato, in ſortem ipſius electos eccleſiaſticos viros, irreverenter quandoque, potius immaniter, perſequuntur: eſt igitur perſecutoribus hujuſmodi, & eorum fautoribus, juſtæ proviſionis obice reſiſtendum; ne appetitus noxius, nulla juſtitiæ correctione repreſſus, proſpiciens temporaliter tantum ſibi, adverſus alios valeat impunitæ rapacitatis licentia libere debacchari, præcipue cum multis graſſantibus, opportunum exemplum exiſtat, ne plurimorum opera & ope ſuffulta malitia periculoſius invaleſcat. Hac igitur conſultiſſima ſacri concilii ordinatione ſtatuimus, quod quæcumque ſæcularis eccleſiaſticave perſona, nobilis ſeu ignobilis, utriuſque ſexus, cujuſcumque vero præeminentiæ, dignitatis, ordinis, officii, conditionis, aut ſtatus exiſtat, quæ in quavis civitate ſeu diœceſi alicujus noſtrarum provinciarum, auſu temerario, cum armis vel ſine armis, per ſe vel alium, invadere, rapere, ſeu deprædare, capere, occupare, impedire, detinere, pignorare, ſeu gagiare, vel inquietare, vel perturbare eccleſias, aut capellas, ſeu earum cœmeteria, vel hoſpitalia, recluſoria, & leproſarias, religioſaſve ſeu pias domos, aut loca, poſſeſſiones, juriſdictiones, vel alia jura quæcumque, ad archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, priores, clericos, vel eccleſiaſticas perſonas, ſæculares vel regulares, aut eorum aliquos, communiter vel diviſim pertinentia, ſeu villas, caſtra, cenſus, treſena, laudimia, acapita, retropita, pertionaria, leudas, pedagia, molendina, piſcarias, paxerias, ſive reclauſas, aut archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, priorum, decanorum, præpoſitorum, archidiaconorum, & aliorum inferiorum prælatorum, collegiorum, capitulorum, rectorum, & priorum, clericorum, vel eccleſiaſticarum perſonarum prædictarum, animalia, ſeu bona quæcumque, immobilia aut mobilia, quorum quidem bonorum mobilium valor ſexaginta ſolidorum monetæ currentis ſummam excedat, ſeu contra libertates generales vel ſpeciales eccleſiaſticas, aut eorum privilegia, vel conſuetudines legitime probatas, aut obſervantias, quomodolibet edere, vel facere quævis ſtatuta, ſeu banna, vel præconizationes, aut novitates, ſeu impedimenta quæcumque præſtare, aut contributiones, ſeu expenſas, ſolutiones per laicos communiter vel parti- A culariter faciendas, ad relevandum univerſitates, ſeu eos qui modis prædictis vel infraſcriptis libertates eccleſiaſticas prædictas infringere non verentur, ſive quibuſlibet ex dictis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archidiaconis, & aliis inferioribus prælatis, capitulis, conventibus, rectoribus, prioribus, clericis, vel eccleſiaſticis perſonis, ſæcularibus vel regularibus, directe vel indirecte, violentias aut moleſtias irrogare, ſeu eis, vel alicui earumdem, ſuper bonis eccleſiarum, & perſonarum, quæſtas, aut tallias, impoſitiones, angarias, ſive parangarias, novitates, aut onera quælibet aliqualiter imponere, ſive domos eccleſiarum, ſeu clericorum, B aut perſonarum eccleſiaſticarum, occaſione quacumque claudere, ſigillare, crucem eis affigere, ſive ipſas firmare; aut eorum bona quæcumque bannire, ſeu vias novas aliquas ubilibet adinvenire vel facere, per quas eccleſiæ vel earum bona in pedagiis antiquis, ſive leudis, aut aliis quibuſlibet juribus, poſſint in aliquo pejorari ſeu minui; aut itinera, vias, ſeu ſtratas publicas, vel privatas, infra limites territorii vel diſtrictus locorum, villarum, ſive caſtrorum eccleſiaſticæ juriſdictionis auferre, uſurpare, vel ſibi quomodolibet appropriare, attribuire, ſeu applicare, vel eorum terminos arctare præſumpſerit, ſeu attentaverit per ſuam potentiam, ſeu per violentiam, aut malitiam, C ſive prædicta vel aliquod prædictorum mandaverit, ſeu in ipſis vel ipſorum aliquo dederit auxilium, conſilium, vel favorem, publice vel occulte; quæ omnia, & eorum quolibet attentari ſeu fieri mandaverit, vel ratum habuerit, diſtrictius prohibemus, niſi infra ſex dies a die tranſgreſſionis hujuſmodi prohibitionis noſtræ, ſuper quo in hac parte quocumque præmiſſorum modorum perpetrato ſeu commiſſo exceſſu re ipſa, vel per conſilii, auxilii, ac favoris impediverit præſtationem, ſuper iis emendam aut revocationem debitam, vel alias, prout exegerit rei qualitas, læſis ſatisfecerit competenter, excommunicationis ſententiæ ſubjaceat ipſo facto. Cujus quidem excommunicationis D ſententiam volumus, ac ſtatuimus, per loci ordinarium, vel per ejus officialem, ſeu vicarium, aut ejuſdem officialis ſeu vicarii locatenentes, cum ei, ſeu eis, de præmiſſis exceſſibus, vel eorum aliquo, ſummarie & de plano fuerit facta fides, ex mero ipſius officio, & ſine ſtrepitu & figura judicii declarari, & (a) irretitas eaſdem facere per diverſas eccleſias dictarum provinciarum, in quibus ei ſeu eis expedientius videbitur, tam generaliter quam etiam nominatim, excommunicatos publice nunciari, & ſententiam ipſam, prout perſonarum ligatarum eadem contumacia ſeu protervia exegerit, aggravari. Super quibus, eiſdem ordinariis, ac officialibus, vicariis, ac locumtenentibus, au- E ctoritate præſentis concilii plenam concedimus & attribuimus facultatem. Et ſi forſan comes, vicecomes, ſeneſcallus, baro, judex, capitaneus, caſtellanus, vicarius, bajulus, conſules, ac quicumque utriuſque ſexus, cujuſcumque ſtatus, dignitatis, præeminentiæ, ſeu conditionis exiſtant, aut eorum locumtenentes; officiales, ſeu ſervientes, in præmiſſis vel eorum aliquo culpabiles fuerint, & animo indurato per xv. dies in excommunicatione perſtiterint: civitas, caſtrum, villa, vel locus, ubi fuerint; eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Statuentes inſuper, quod quamdiu principales perſonæ, vi-

(a Forte, Irritas. Sed videtur aliquid hic deeſſe. H.

ANNO CHRISTI 1368.

videlicet hujuſmodi malefactores , raptores , deprædatores , in aliqua civitate , vel caſtro , vel alio particulari loco , ſive in parochiæ alicujus limitibus fuerint , ſi in civitate , caſtro , aut loco , ſeu parochia , de prædictis hujuſmodi maleficiis , rapinis , ſeu deprædationibus , ſit publica vox vel fama , ſine requiſitione qualibet ceſſetur penitus a Divinis . Quod ſi ſuper præmiſſis publica vox & fama ibidem minime habeatur : tunc ad requiſitionem ordinarii loci , vel ejus officialis , hujuſmodi ceſſatio fiat . Si vero univerſitas deliquerit in prædictis , vel aliquo præmiſſorum : illi qui ad id univerſitatem eamdem vel ſingulares perſonas ipſius induxerint , inſtigaverint , commoverint , ſeu eis vel eorum cuiquam in præmiſſis vel præmiſſorum aliquo*, B ſingulares perſonæ , quæ id aliquo culpabiles fuerint , niſi infra xv. dies emendam fecerint , ſeu præſtiterint competentem , ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant . Univerſitas etiam ipſa , niſi damnum , caſu quo de ipſo ſatisfactum non fuerit , infra xv. dies emendaverit , eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto . Item quod dicti raptores & deprædatores nullo modo a ſuis ordinariis abſolvantur , niſi ſatisfactione præmiſſa. Et ſi in mortis articulo fuerint abſoluti , eorum corpora minime tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ : donec per eorum heredes , ſeu alios eorum nomine , fuerit integre damnum paſſis ſatisfactum . Item excommunicamus omnes illos qui hujuſmodi malefactores ex- C communicatos , poſtquam in eorum parochialibus eccleſiis per tres dies Dominicos excommunicati fuerint denunciati , receperint ad habitandum in dicta parochia , ſeu receptos ſuſtinuerint ; vel cum eis communicaverint , aut habitationem eis præbuerint ; vel eos ſcienter receptaverint , vel fecerint quo minus tales per illos ad quos pertinet , abſque ſuperioris mandato minime excommunicati nuncientur : & delinquentium abſolutio cuilibet epiſcopo in ſua diœceſi autoritate ſacri concilii ſit commiſſa . Voluruſque quod omnes illi , qui de cætero tales raptores vel ſpoliatores eccleſiaſticæ tradiderint ſepulturæ , & qui ad hoc dederint auxilium , conſilium , & favorem , ſint ipſo facto excom- D municati , donec de condigna ſatisfactione fuerit ſatisfactum . Si vero religioſi fuerint mendicantes , in omnibus noſtris provinciis nullus noſtrorum ſubditorum pro confeſſione ad eos accedat , nec aliquis ad prædicationem verbi Divini ipſos admittat , nec veniat : contrarium facientes ſententia excommunicationis innodando . Simili excommunicationis ſententia innodamus , qui prædam clericorum , eccleſiaſticarumve perſonarum , & religioſorum , ac omnium prædictorum , ſcienter & voluntarie receperint in eorum caſtris ſive locis , vel ſcienter ab eiſdem emerint ; & quod caſtra illa vel loca , in quibus fuerit dicta præda detenta , quamdiu ibi fuerit , vel ſi fuerit alienata vel conſumpta , E & etiam ſuburbia & continentia ædificia , ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto , quouſque de damno dato fuerit plenarie ſatisfactum , quo ſatisfacto ceſſet dictum interdictum . Volumus autem quod officiales foranei , & alii quicumque commiſſarii ad hoc ſpecialiter deputati , proceſſus contra tales facere poſſint ; & quod nos archiepiſcopi & ſuffraganei noſtri , ac noſtri vel eorum vicarii generales , vel ſpeciales officiales , cum ad partis requiſitionem proceditur , prædictum interdictum ſeu ceſſationem indicere valeamus . Si vero ex noſtro procedamus officio :

* Dedil opem dederint, aut quid ſimile.

A tunc noſtro relinquatur arbitrio , an in totum , vel in partem , ſervemus eamdem . Item volumus quod facta reſtitutione rapinæ , vel alias ſatisfacto , & ſine fraude , dictum interdictum ſive ceſſatio relaxetur . Et ut nos , & ſuffraganei noſtri , circa obſervantiam iſtius conſtitutionis nos exhibeamus favorabiles & benignos : prohibemus vicariis & officialibus noſtris , & ſuffraganeorum noſtrorum , ne pro cauſæ cognitione ſeu proceſſu faciendo contra malefactores hujuſmodi , aliquam pecuniam prætextu ſalarii vel laboris exigant , ſeu recipiant ; nec eo prætextu quia ſalarium non habent ſeu recipiunt , differant ſcienter procedere , cum fuerit procedendum : alioquin ſuſ- B penſi ſint ab officio & Divinis . Poſtquam autem contra aliquem vel aliquos ipſas conſtitutiones duxerint publicandas , eoſque ut excommunicatos fecerint evitari : contra eos , exigente contumacia , requiſiti procedant , quilibet contra ſuos ſubditos , ex ſuo puro & mero officio per cenſuram eccleſiaſticam aggravando : nec tales malefactores ſeu eorum receptatores abſolvant , donec de damnis & injuriis propterea irrogatis ſatisfactum fuerit competenter . Imponantque abſolutis , ſub virtute præſtiti juramenti , talem pœnitentiam pro commiſſis , quod pœna docente cognoſcant , quantum exceſſerint in commiſſis . Quam pœnitentiam ſi forſan peragere contem- C pſerint , in præſentem ſententiam reincidere decernimus , & reincidiſſe pronunciari decernimus & jubemus . Qui vero eos aliqualiter abſolverit niſi ut præmiſſum eſt : ad intereſſe illorum qui taliter damnificati fuerint , teneatur . Statuimus inſuper , quod quandocumque aliquis noſtrum archiepiſcoporum , epiſcoporumque ſuffraganeorum noſtrorum , ſeu noſtri vel eorum vicarii , aut officiales , ſeu vicem gerentes eorumdem , per alterum ex prædictis requiſitus fuerit , ut denunciet illum ſeu illos excommunicatum vel excommunicatos , contra quem ſeu contra quos ipſe facit dictam conſtitutionem ſervare : quod dictam conſtitutionem ſine alia inquiſitione obſervet D & faciat obſervari , & ſtatim mandet illum vel illos excommunicatum vel excommunicatos publice nunciari ; ut infra octo dies , die qua talis requiſitio facta fuerit minime computata , & alias quam cito commode fieri poterit , conſiderata locorum diſtantia , obſervet & mandet obſervari per alios , omni appellatione & exceptione ceſſantibus . Quod ſi præmiſſa , ut prædicitur , contempſerint adimplere , Divinam ſentiant ultionem . Cumque perſonæ merito rebus debeant præponi , & majori privilegio gaudere : idcirco hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus , quod præter & ultra pœnas in capitulo , *Si quis ſuadente diabolo* , contentas , in locis ad quæ occiſo- E res , mutilatores clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum , & capientes eoſdem , pervenerint , ceſſetur penitus a Divinis , donec ad arbitrium ſui ordinarii ſatisfecerint de commiſſis . Loca etiam in quibus clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ captæ detinebuntur ibidem , ceſſent penitus a Divinis . Præterea quoque quia ſcientes & conſentientes pari debeant pœna damnari : omnes receptatores eorum , danteſque in præmiſſis conſilium , auxilium , vel favorem , qui occidunt , vel mutilant , aut rapiunt clericos vel perſonas eccleſiaſticas , excommunicationis ſententia innodamus : Si ve-

ANNO CHRISTI 1368.

ANNO CHRISTI 1368.

ro prædictorum criminum & exceſſuum patra- A tores , excommunicationis ſententias per ſex menſes ſuſtinuerint animis induratis , quod abſit : ſtatuendo ordinamus , quod a quibuſcumque feudis vaſſallaticis vel aliis , quæ tunc tenebunt ab eccleſiis noſtrarum provinciarum & diœceſum , ipſo facto ſint privati , & eccleſiis a quibus dicta feuda tunc tenebant , libere revertantur .

CVI. *Prohibentur temporales domini manum apponere in bonis eccleſiaſticis ſeu perſonarum eccleſiaſticarum , quibuſcumque , nec ea arreſtare & bannire poſſe : & ad jura eccleſiarum & locorum , ejuſdem ſit extenſio . Hæc continet conſtitutio .*

Quoniam aliqui , ſuis finibus non contenti , falcem in meſſem imponunt alienam , & non attendentes quod in perſonas eccleſiaſticas laicis nulla eſt attributa poteſtas , penes quos non imperandi manet autoritas , ſed potius neceſſitas obſequendi , jura & bona prælatorum , perſonarum atque locorum eccleſiaſticorum , incorporalia , immobilia , mobilia , & ſe moventia temere arreſtare , bannire , vel manui laicali ſubmittere , illaque capere indebite non verentur : nos volentes præſumptionibus hujuſmodi atque nequitiæ , congruæ proviſionis antidotum adhibere , præſentis concilii ſanctione ſtatuimus , quod quicumque utriuſque ſexus , C cujuſcumque ſtatus , conditionis , præeminentiæ , aut dignitatis exiſtant , qui per ſe vel alium , directe vel indirecte , de cætero proceſſerint ſeu procedi fecerint ad hujuſmodi arreſtationem , bannitionem , ſubmiſſionem , vel captionem quorumcumque jurium , locorum , ac bonorum ; prælatorum ac eccleſiaſticarum perſonarum prædictarum , aut eorum vel ejus ad quos vel ad quem hujuſmodi jura ſive bona pertinent ſeu pertinet , legitimas rationes ſive defenſiones juxta juris formam audire vel auditas admittere recuſaverint , excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant : a qua non poſſint abſolvi præterquam in mortis articulo , niſi de damno & injuria læſis vel læſo D ſatisfactum fuerit competenter : & ſi , ſatisfactione hujuſmodi non præmiſſa , in mortis articulo abſoluti fuerint , corpora eorumdem eccleſiaſticæ ſepulturæ non tradantur : donec per ipſorum heredes , vel per alium eorum nomine , læſis aut læſo fuerit ſatisfactum . Quod ſi hujuſmodi ſententiam per VII. dies induratis animis duxerint tolerandam , perſonæ eccleſiaſticæ conſiſtentes in aliqua ex provinciis antedictis , iſta loca , in quibus dicti excommunicati , pro tempore degerint ſeu fuerint , abſque alio ſuperioris mandato a Divinis tamdiu ceſſent , donec dicti excommunicati , ut præmittitur , per ſe vel alios de commiſſis hujuſmodi ſatisfecerint competenter . Similesque ac pares pœnas incur- E rere volumus omnes hujuſmodi concilii tranſgreſſores ſeu violatores , aut alterum eorumdem , ad præmiſſa vel præmiſſorum aliquod ſcienter præſtantes auxilium , conſilium , vel favorem .

CVII. *Si ex injuria illata prælatis eccleſiarum , & perſonis eccleſiaſticis , contingat fieri collectæ indictio pro ejuſdem injuriæ proſecutione : modum contribuendi , & per quos fiat exactio , indicit præſens conſtitutio .*

Quoniam inſtructione apoſtolica caritatis fundamento ſuffulta ſalubriter edocemur , piæ participationis juvamine onera proximorum una cum illis tamquam communia ſupportare : hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus , quod ſi qua perſona de quavis provinciarum noſtrarum , utriuſque ſexus , cujuſcumque ſtatus , conditionis , aut dignitatis extiterit , aliquibus vel alte- B ri ex nobis archiepiſcopis , vel ex noſtris ſuffraganeis , aut ex noſtris , ſeu eorumdem ſuffraganeorum , officialibus , ac domeſticis , familiaribus , noſtræ juriſdictioni ſubditis , vel cuiquam inferiori prælato ſæculari vel regulari , ſeu cuicumque eccleſiaſticæ perſonæ , in aliqua dictarum noſtrarum provinciarum dignitatem , perſonatum , adminiſtrationem , officium , vel perpetuum beneficium , ſeu locum eccleſiaſticum obtinenti , per ſe aut alium , directe vel indirecte , publice vel occulte , actionem , injuriam , & enorme ſeu grave damnum violenter intulerit , aut quævis jura ſeu bona incorporalia & corporalia , immobilia ſeu mobilia , vel ſe mo- C ventia , ad aliquem eorumdem ſpectantia , ab ipſorum jurium , ſeu bonorum occupatore ſeu occupatoribus , raptore vel raptoribus , & vel eis in vitium damnabiliter ſuccedendo , ſcienter recipere , & de injuriis ſeu damnis hujuſmodi læſis ſeu læſo competentem emendam impendere , aut reſtitutionem vel ſatisfactionem ſeu recompenſationem idoneam facere recuſaverit ſuper hoc legitime requiſitus ; & propterea ipſos læſos ſeu læſum perſequendo , hujuſmodi damna ſeu injurias oporteat pro ſuo intereſſe judicialiter experiri : omnes prælati & eccleſiaſticæ perſonæ de civitate & diœceſi illorum vel illius , quem vel quos propterea oporteat hujuſmodi ſubire litigium , in expenſas litis , poſt D dimidium annum a die qua lis ipſa inchoata fuerit numerandum , vel ab ipſius litis exordio faciendas , ſi forſan dictorum læſorum vel læſi notabilis impotentia forſitan id requirat , contribuere teneantur , donec hujuſmodi litigium legitima concordia ſopitum fuerit vel diffinitum , ſive calculo terminatum , & hujuſmodi concordia ſeu ſententia debitum extiterit ſortita effectum . Tales* autem pecuniarum ſummæ in hujuſmodi ſubſidium convertendæ , ac ejus partium ſingulares* imponendarum ſingulis debentibus contribuere ad eamdem , ſi proſecutor litigii archiepiſcopus fuerit , ipſum cum uno ex ſuffraganeis ſuis ; ſi vero epiſcopus , archiepiſcopum ſuum ; in cæteris vero caſibus , ſcilicet E quando nec archiepiſcopus nec epiſcopus litem principaliter ſeu intereſſe proprium proſequuntur , loci ordinarios præſentis proviſione concilii taxatores & impoſitores eſſe volumus & etiam ordinamus : eorum quemlibet in Domino exhortantes propenſius , & ſub interminatione Divini judicii diſtrictius obſecrantes , quatenus omni privato affectu poſtpoſito , juxta exigentiam ſumptuum litis , & eccleſiaſticarum ſuppetentium* facultatum , præfatæ ſummæ , ad quarum contributionem omni modo impotentes volumus aliquatenus teneri , taxatione provida & congrua moderentur . Inſuper omnes & ſingulos , de quorum contributione prædictum eſt ,

* Corr. tales

* ſeu ſingulatim , vel ſingulariter .

ANNO CHRISTI 1368.

ANNO CHRISTI 1368.

tam exemptos quam non exemptos, ad ſolvendum partem eis de ſubſidio contingentem collectoribus, quos per præfatos taxatores & impoſitores ſecundum ordinationem ſuperius annotatam in ſuis civitatibus & diœceſibus deputatos volumus, compellendos: non exemptos videlicet, per cenſuram eccleſiaſticam; exemptos vero, autoritate dicti concilii; decernendo, ſi ad id contribuere animo contradixerint pertinaci, fore indignos ſimili perceptione ſubſidii; ac ſtatuendo illud eis ex tunc penitus denegandum ſimilibus caſibus, quantumcumque illo ardue indigerent; niſi forſitan interim a pertinacia reſiliendo, hujuſmodi realiter perſolverint, ſeu contribuerint partem eos de dicto ſubſidio contingentem. Necnon ſinguli dictorum taxatorum & impoſitorum non exempti prædicti, ab excommunicationis ſententia, ſi quam propter hujuſmodi ſolutionis defectum forſan incurrerint, poſſint ab ipſis ordinariis, ſi ſatisfecerint, abſolvi.

CVIII. *Contra diffidantes perſonas eccleſiaſticas & eorum bona, & guerram hoſtiliter eiſdem facientes: ad non faciendum hac conſtitutione arcetur.*

Ad reprimendam audaciam perverſorum, clericos & perſonas eccleſiaſticas diffidantium, ſeu procurantium diffidari, [a] eorum occaſione, homines, vel loca eorum: ſacro approbante concilio ſtatuimus & etiam ordinamus, quod omnes & ſinguli, clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas diffidantes, ſeu diffidari procurantes, aut eorum occaſione contra homines, vel loca ipſorum, vel prædictos clericos, ſeu perſonas eccleſiaſticas, præcedente vel non præcedente diffidamento quocumque, guerram facient; ſeu eoſdem clericos, aut perſonas eccleſiaſticas, vel homines, ſive dicta bona ipſorum, per modum guerræ ſeu hoſtilitatis, aut alias cum turba, ſeu hominibus coadunatis, ex propoſito damnificaverint, necnon omnes & ſinguli qui eis circa prædicta dederint auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto, & eorum terræ eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Volentes & etiam ſtatuentes, quod hujuſmodi ſtatutum & ordinatio locum habeat etiam contra eos, qui prædictos guerrificantes ſeu malefactores in locis ſuis receptaverint, ſive defenſaverint, publice vel occulte.

[a] Lige, aut eorum, li.

CIX. *Gauderi volentes conſtitutionibus præſentis concilii, eos ipſis ſubeſſe volumus & jubemus.*

Item, quia non eſt ferendus qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat: ſacro approbante concilio ſtatuimus, omnes perſonas nobis ſubditas, exemptas & non exemptas, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, qui ex præfatis conſtitutionibus commodum recipiunt ſeu recipere poſſunt, ſubjacere & eſſe ſubjectas ipſis conſtitutionibus, ſi deliquerint in iis quæ in his conſtitutionibus continentur, & contra tales perſonas juxta tenorem conſtitutionum eſſe rigide procedendum.

CX. *Clandeſtina matrimonia contrahentes ſine licentia parochialis eccleſiæ rectoris, excommunicantur, & alias extraordinarie puniuntur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 48. & 1337. c. 58.

Statuimus, quod quæcumque perſona, quæ pro matrimonio clandeſtino celebrando diœceſim ſuam exiverit, & ibi ipſum matrimonium contraxerit ſine licentia proprii ſacerdotis, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, & ut excommunicatus evitetur, & publicetur, donec ad arbitrium diœceſani, eccleſiæ parochiali ſatisfecerit, in cujus injuriam hoc præſumpſerit, & abſolutionis beneficium meruerit obtinere.

CXI. *Perſonæ de eccleſiis cathedralibus vel collegiatis idoneæ ad ſtudium mitti debent theologiæ vel juris canonici, & ipſis negligentibus, ad ſuperiores ſic mittendi ſit tranſlata poteſtas.*

Quia viris litteratis eccleſia in ſuis actibus noſcitur indigere: provide duximus ſtatuendum, quod de qualibet metropolitanarum & cathedralium eccleſiarum, provinciarum noſtrarum, per epiſcopum & capitulum duæ perſonæ docibiles, ſeu doctrinæ capaces, ad theologiæ vel juris canonici ſtudium tranſmittantur. Et cum per tempus ſufficiens ad mittentium arbitrium ſtuduerint in altera de facultatibus antedictis, ad propriam revertantur eccleſiam: & duæ aliæ ad hujuſmodi ſtudium deſtinentur, non obſtante ipſarum eccleſiarum vel alicujus earumdem contraria conſuetudine vel ſtatuto. Quod ſi mittere perſonas prædictas ceſſaverint per ſex menſes; ex tunc, ea vice, poteſtas eligendi & mittendi eaſdem, ad ipſarum immediate ſuperiores præſules devolvatur. Et idem in aliis conventualibus locis vel collegiatis eccleſiis de aliqua dictarum provinciarum, ubi ſaltem ſunt decem perſonæ, (in religioſis vero, ſerventur eorum apoſtolicæ conſuetudines, tanquam collegium videlicet habentes prælatum) præcipimus obſervari. Quod autem quantum ad capitula & collegia hic dicitur, intelligi volumus ſalvis ſtatutis eccleſiarum, in quibus hæc perſonarum miſſio ad immediatum antiſtitem noſcitur pertinere. Perſonæ vero præfatæ in dicto ſtudio exiſtentes, nihil amittant, niſi ſint illa quæ intereſſentibus divinis officiis dari conſueverunt. Idoneis vero de facili licentiam dare teneantur. Alioquin ſuperior eorumdem, licentiam dare eis teneatur.

CXII. *Quod ſignum Judæi portare debent, ut a Chriſtianis dinoſcantur.*

Præterea ut Judæi, quos a profeſſoribus fidei Chriſtianæ, internæ perfidiæ ſecernit impietas, etiam a Chriſticolis in exterioris habitus differant qualitate: ſtatuimus & decernimus, quod Judæi maſculi a XIV. annis & ſupra, deferant extra domos ſuas in ſuperiori veſte in pectore ſignum rotæ, cujus rotunditas in quantitate ſit trium vel quatuor digitorum. Mulieres autem Judææ a XII. annis & ſupra, cornalia deferant.

CXIII.

ANNO CHRISTI 1368.

CXIII. *Chriſtiana liberos Judæorum nutrire non debet, nec alias cum ipſis habitare.*

Indecens penitus ac honeſtati abſonum reputantes, ut perſonæ catholicæ fidei titulo inſignitæ Judæis ſerviant, quos propria culpa ſubjecit perpetuæ ſervituti: ſtatuimus, ſacroſancto concilio approbante, quod nulla mulier Chriſtiana de aliqua provinciarum prædictarum, audeat habitare cum Judæis, aut filios vel filias eorum nutrire vel lactare. Et quæcumque contra hujuſmodi inhibitionem noſtram, poſtquam monitæ fuerint ſuper hoc, præſumpſerint facere, decernimus eas ex tunc excommunicationis ſententiæ ſubjacere: ita videlicet, quod cum hoc diœceſano aut rectori loci illius, ubi mulieres ſuper hoc culpabiles inventæ fuerint, extiterit nunciatum, per jam dictum diœceſanum aut rectorem eccleſiæ parochialis earum, ipſæ mulieres excommunicatæ nuncientur; & tanquam excommunicatæ, ab omnibus evitentur. Et ne ipſæ mulieres de facili in excommunicationis laqueum incidere valeant ipſo facto: volumus & mandamus, quod præſens ſtatutum per diœceſanos & rectores eccleſiarum ſeu eccleſiaſticorum locorum, in quibus Judæi morantur, ſemel annis ſingulis publicetur.

CXIV. *Ad Judæos Chriſtiani non recurrant pro medicina quacumque eorumdem capienda, niſi maxima neceſſitas immineret.*

Conc. Aven. ann. 1337. c. 69.

Item, quia inter Chriſtianos, non ſine fidei catholicæ opprobrio, adeo invaluit pernicioſus abuſus, ut ii qui Judæorum fœtidos actus & opera abhorrere deberent, ad ipſos Judæos, qui ſe phyſicos vel chirurgicos aſſerunt, pro medicamentis, immo verius nocumentis, indifferenter recurrant: idcirco præſentis conſtitutione concilii ſtatuimus & etiam ordinamus, ut nullus de cætero Chriſtianus noſtrarum provinciarum, civitatum, & diœceſum, cujuſcumque ſexus, ſtatus, & conditionis, ac dignitatis exiſtat, in infirmitate ſua vel alias, Judæorum quemquam phyſicum vel chirurgicum pro aliquibus infirmitatibus, cujuſcumque conditionis aut qualitatis ſint, medicinam ſeu medicamen ſuæ curæ recipere ab eo audeat, requirat, vel requiri faciat, ſeu alias quovis modo recipiat: niſi patienti immineret periculum, & Chriſtiani periti medici, phyſici, vel chirurgici, haberi commode in prædicto periculo copia non valeret. Interdicentes Judæis utriuſque ſexus, ut in curandis infirmitatibus Chriſtianorum nullatenus ſe audeant immiſcere. Quod ſi fecerint, Chriſtianorum eis communio ſubtrahatur, & Chriſtiani ad eos in præmiſſis recurrentes, arbitrio ſui ordinarii puniantur.

CXV. *Chriſtiani prohibentur adeſſe in matrimoniis & ſepulturis Judæorum.*

Quoniam abuſus quidam abominabilis nomini Chriſtiano in locis aliquibus, ut audivimus, inolevit, videlicet quod Chriſtiani aliqui in Judæorum circumciſionibus aut ſepulturis intereſſe præſumunt, cauſa honorandi eoſdem; & ex cauſis præmiſſis, in eorum conviviis cum eis comedere non verentur, ac in dictis circumciſionibus compaternitatis vinculum, quod nefas eſt dicere, contrahere cum eiſdem: nos volentes abuſum hujuſmodi, ſi quis in noſtris, quod abſit, forſan exiſtat provinciis vel eorum aliqua, extirpare, prædicta & quodlibet prædictorum fieri de cætero prohibemus. Si qui vero contra hanc prohibitionem fecerint, temporalis metu pœnæ arbitrio ſui ordinarii punientur.

CXVI. *Clerici & laici prohibentur herbas & alia venenoſa dare in mortem alicujus, aut ut abortivus projiciatur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 18.

Ut quicumque alium toxicare, vel opem ad hoc vel conſilium dare, vel in necem alterius toxicum dictare, ſeu vendere, aut alias miniſtrare præſumpſerit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujuſquam dederit, eo ipſo excommunicationem incurrat. Et ſi clericus beneficiatus fuerit, ſit ille privatus beneficio, ipſo facto, & ab ordine quem ſuſceperat degradetur. Et niſi purgatus de præmiſſis ſit, a tali vel ſimili ſuſpicione probabiliter infamatus, & ex veriſimilibus præſumptionibus & perſpicuis indiciis apud bonos & graves notatus: ad honorem & dignitatem eccleſiaſticam nullatenus admittatur. Et nihilo minus ad detentionem perſonæ honeſtam, prout requiret perſonæ ſtatus & ſceleris immanitas ſuadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, ſicut ſuperioris diſcretioni viſum fuerit, procedatur.

CXVII. *De adulteris & concubinariis.*

Excommunicamus etiam omnes concubinarios publicos & manifeſtos.

CXVIII. *Incendiarii & raptores publici ſint excommunicati.*

Statuimus, quod incendiarii & raptores publici excommunicati ſint, & tanquam excommunicati vitentur, & eccleſiaſtica ſepultura careant; niſi per ſe vel per heredes ſatisfactionem fecerint vel emendam.

CXIX. *Non revelantes inſtrumenta publica, vel alia documenta ad eccleſias pertinentia, tenentur pœna hic contenta.*

Quoniam pontificalem decet ſolertiam, rerum eccleſiaſticarum ita curam gerere, & ſubditorum commoda veſtigare, ut eccleſiaſtica libertas incorrupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus jugiter ſervetur illæſus: idcirco nos callidis quorumdam machinationibus obviare volentes, ſtatuimus, quod quicumque privilegia, inſtrumenta, & alia eccleſiaſtica munimenta, ad eccleſiam & perſonam eccleſiaſticam ſeu quemlibet alium pertinentia retinuerint, niſi infra XV. dies a tempore ſcientiæ hoc revelaverint illi vel illis ad quos prædicta inſtrumenta, privilegia, vel munimenta noverint pertinere, ſi indebite & ſcienter retinuerint, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: a qua non poſſint abſolvi, niſi prædicta inſtrumenta, privilegia, ac munimenta reſtituerint, & de damnis & intereſſe ſatisfecerint parti læſæ de præmiſſis. Præſens autem ſtatutum a rectoribus ſeu vicariis noſtrarum provinciarum præcipimus quater in anno diebus Dominicis, dum Miſſæ ſolemnes celebrabuntur, publicari.

ANNO CHRISTI 1368.

CXX. *Qui uſuras ſolvere" aut repetere prohibent, excommunicati publice nuncientur.*

" *ſummarii ſolutis ex ... ſit hæc aut ſimilia verba Qui ſolvere ſolvunt, aut repetere prohibent.*

Cum utroque jure contractus uſurarii reprobati exiſtant: præſenti concilio, ob animarum ſalutem, ſtatuimus, ut quicumque officialis, ſive judex, ad ſolvendum uſuras, vel quod non repetantur ſolutæ, ſcienter judicare ſeu ordinare præſumpſerit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Injungentes inſuper in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus & ſingulis ordinariis provinciarum noſtrarum, ut ſi conſtiterit aliquos officiales vel judices infra eorum juriſdictionem contra prædicta feciſſe, quæ in præſenti concilio ſunt ſalubriter ſtatuta, eoſdem ut excommunicatos faciant publice nunciari, ut ſic prædicti judicandi officio excludantur, & ad reconciliationis gratiam facilius inducantur.

CXXI. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos ſuis privilegiis abutentes procedatur.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 19. & ann. 1337. c. 23.

Dolentes referimus quod nonnulli religioſi, hoſpitalarii, & Ciſtercienſes, & aliis, tam privilegiati exempti, de privilegiorum ſibi forte aut ordini ſuo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias ab ordinariis vel officialibus ipſorum rationabiliter promulgatas obſervare non curant; quinimmo in contemptum clavium excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos hujuſmodi, ad Divina recipiunt, aut interdum in donatos vel confratres contra mentem Lateranenſis concilii admittunt, receptatorum in hac parte genus peſſimum imitantes, ſine quibus delinquentes in iis & ſimilibus diu forſitan non laterent. Sed nec iis contenti, domos conventuales alterius ordinis quam ſui, eiſdem ordinariis lege diœceſana ſubjectas, & a ſui fundatione juriſdictioni prælatorum, ſalva regulæ ſui ordinis ſeu diſciplina, ſuppoſitas, tam prænominati quam cæteri religioſi, etiam non exempti, nec privilegiati, vendicare ſibi, & prælatis quaſi furtim, ſuccedente poſtmodum violentia, ſubtrahere moliuntur; ſicque de ſuis indulgentiis ſeu privilegiis confidentes, alios fidentius in jure ſuo moleſtant, ita quod autoritate, immo temeritate propria, nunc in veſtimentis ovium venientes, nunc ſæculari fulti potentia, violenter per ſe vel alium poſſeſſiones vel quaſi domorum hujuſmodi, aut rerum & jurium ad eos ſpectantium, & cum armis aliquotiens invadere & occupare ac tenere contendunt, in prælatorum præjudicium, ſcandalum, & gravamen illius ordinis cujus dicta bona maxime ab initio erant, & cui ab antiquo ſubeſſe conſueverunt, & ejuſdem læſionem. Cum igitur tales & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptatoribus non impares, immo improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios, jura cenſeant puniendos: nos, quantum animadvertere ª ipſos poſſumus, & a jure nobis permittitur, & maxime ſi de privilegiis ſuis non vellent copiam facere requiſiti, volentes, ubi eos indulta ſibi privilegia non defendunt, correctionis & reformationis officium exercere, & effrænatam ambientium cupiditatem reprimere cupientes: ſtatuimus & [illegible] ordinamus, ut tales & ſimiles in [illegible] enormiter delinquentes, & tam notorie excedentes, niſi deſtiterint,

ª Forte, in ipſos. id.

A & ſaniori ducti conſilio congruenter infra VIII. dies ex quo fuerint requiſiti, revocare ſeu emendare diſtulerint, una cum illis qui ſe ad eos ſic ligatos conjunxerint, & eis qui translationem hujuſmodi attentaverint, & exinde monaſteria, domoſve conventuales, res, & jura hujuſmodi, occupare ſeu invadere cum armis vel ſine armis præſumpſerint; necnon & omnes qui eis ad hoc opem vel operam præſtiterint, aut ut ſic occupata ſcienter detineant, conſilium vel juvamen præbuerint, non ſolum excommunicationi ſubjaceant ipſo facto, ſed etiam cum ipſis prælatis non deferant, ſed potius vilipendant eoſdem, prælati e contra, quamdiu ſic fecerint, & auſu temerario eis vel officialibus eorum in præmiſſis B reſtiterint, in privilegiis vel aliis juribus ſuis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum eſt enim ut qua menſura menſi fuerint, in eadem remetiatur eiſdem: ut ignorantes ignorari, & contemnentes ſentiant ſe contemni. Qua enim fronte prælatorum implorabunt auxilium, qui committere non formidant in ipſos? Statuimus inſuper & præcipimus & communiter ordinamus, ut ſingulares perſonæ, tam ſuimet quam ipſius conventus, dictam translationem taliter fieri procurantes, ad illius domus ſeu conventus conſortio penitus & in perpetuum excludantur, vitam ſuam alibi ſub arcta pœnitentia ſui ſuperioris arbitrio finituri. Circa translationem autem ſingularum perſonarum, ad arctiorem forte regulam tranſire cupientium, nihil per hoc intendimus extra formam a jure traditam immutare.

C

CXXII. *Quomodo procedatur contra capientes epiſcopum aut prælatum, aut eorum occiſores, & dantes in præmiſſis conſilium vel juvamen.*

Quoniam exempla præterita timere nos admonent in futurum: hujuſmodi ſacri concilii autoritate ſtatuimus, ut quicumque inſtigante diabolo, per ſe vel per alium interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut percuſſerit aliquem archiepiſcopum aut epiſcopum, omnibus feudis aut rebus & beneficiis, quæ ab eccleſiis quibuſcumque alicujus provinciarum noſtrarum, tempore D ſceleris obtinebit, ipſo facto ſit perpetuo privatus, & ea pleno jure eccleſiis, a quibus prædicta obtinuit, applicentur: nec deſcendentes ab eodem malefactore, uſque ad quartam generationem, ad gradum aliquem eccleſiaſticum promoveantur, nec aliquod beneficium eccleſiaſticum feudale, vel aliud quodlibet, in aliqua provinciarum noſtrarum aſſequantur. Et ne minus vindictæ quam exceſſus memoria tanti facinoris prorogetur: adjicientes ſtatuimus, quod quicumque prælatus de aliqua provinciarum noſtrarum prædictarum, aliquem de prædictis deſcendentibus ad aliquem ordinem, promovere, vel aliquod beneficium eccleſiaſticum ſeu quodlibet aliud eidem conferre ſcienter præſumpſerit, a colE latione illius ordinis, quem ſcienter contulerit, per biennium ſit ſuſpenſus. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis ſuis, ordinem ſeu beneficium a quoquam archiepiſcopo vel epiſcopo ſcienter vel ignoranter receperit, executionem non habeat ordinis ſic ſuſcepti, & collatio ejuſdem beneficii ſit irrita ipſo jure, & ea vice per proximum ſuperiorem de illo beneficio ordinetur. Si vero aliquem de prælatis inferioribus, vel principalem vicarium, ſeu officialem ſupradictorum archiepiſcoporum vel epiſcoporum, auſu temerario quiſquam interficere, mutilare, vel capere præſumpſerit: tam ipſi, quam

corum

ANNO CHRISTI 1368.

eorum filii, incurrant pœnam expreſſam ſuperius ipſo facto; proviſo quod eis feudis & poſſeſſionibus tantummodo ſint privati, quæ ab eccleſiis, quarum perſonas ſic læſerint, modo quolibet obtinebunt. Salvo eo quod alias ſuper hoc in canonibus continetur. Et prælatus, qui tales malefactores, vel filios eorum, ad aliquem ordinem promovere, vel cuiquam talium beneficium eccleſiaſticum conferre præſumpſerit, a collatione illius ordinis, quem ſcienter contulerit, per annum noverit ſe ſuſpenſum: & collatio hujuſmodi ſit irrita ipſo jure, & ea vice de beneficio ipſo per ſuperiorem proximum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus vel filiis ſuis a quoquam epiſcopo ſcienter vel ignoranter ordinem receperit, executionem non habeat ordinis ſic ſuſcepti, nec beneficii collatio valeat, ut eſt dictum: ſalvis tamen omnibus pœnis canonicis, quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogare. Hanc autem conſtitutionem & ſtatuta ſalubriter, per diœceſanos quoslibet provinciarum noſtrarum ſingulis annis in ſuis ſynodis & diœceſibus præcipimus publicari: & nihilo minus ut ii qui prædictas pœnas incurrerint, in ſynodis nuncientur nominatim.

CXXIII. *Convenientibus ad Miſſam beatæ Mariæ in diebus ſabbatinis, indulgentia eſt conceſſa.*

Inſuper attendentes quod eccleſia militans frequentibus adverſitatum inſultibus quatitur, & circumſtantibus ſæculi turbinibus agitatur, & quod propterea ad ſuſtentationem ipſius eccleſiæ ſuperna præſidia ſunt ſuppliciter imploranda, præſertim mitiſſimæ cœlorum reginæ, quæ a pacifico rege, quem genuit & peperit illibata, compos eſt omnia impetrare: ſtatuimus, & communiter ordinamus, quod Miſſa ipſius beatiſſimæ virginis, additis collectis *Eccleſiæ tuæ Deus*, & *Deus a quo ſancta deſideria*, in die ſabbati, ſi feſtum novem lectionum non impediat, alioquin in alia vacante feria ſequentis hebdomadæ vel ejuſdem, pro proſpero, pacifico, & tranquillo ſtatu eccleſiæ ipſius, & [illegible] revocandis, in ſingulis provinciarum noſtrarum eccleſiis ſolemniter celebretur. Et ut ad conveniendum ad Miſſam hujuſmodi Chriſti fideles, ſpiritualium munerum allicientibus donativis, ferventius animentur: omnibus vere pœnitentibus & confeſſis accedentibus ad eamdem, decem dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

CXXIV. *Omnibus Chriſtianis provinciarum antedictarum & diœceſum, orantibus pro domino noſtro papa, eſt indulgentia conceſſa.*

Conc. Aven. ann. 1326. c. 1.

Item, quoniam univerſali paſtori totum gregem Dominicum ſolertiæ ſuæ commiſſum dirigendi, fovendi, ac eum a lupinis morſibus præſervandi, curis & vigiliis plenum imminet ſtudium: eſt ei per ſubditos apud majeſtatem Divinam, quæ piis fidelium votis benignas aures accommodat, propenſis orationum ſuffragiis aſſiſtendum. Nos igitur provida & pia deliberatione præambula, præſentis autoritate concilii duximus ſtatuendum, quod quicumque Chriſti fideles de aliqua noſtrarum provinciarum civitatum, & diœceſum vere pœnitentes & con-

A feſſi, devotas orationes effundere curaverint ante conſpectum Altiſſimi, a quo bona cuncta procedunt, ut per ſuam ineffabilem miſericordiam ſanctiſſimum patrem & dominum noſtrum papam, qui eſt vel erit pro tempore, regere ac in ſuæ pacis gratia conſervare ac cuſtodire, fidemque catholicam toto terrarum orbe multiplicare dignetur; quilibet, videlicet noſtrum archiepiſcoporum per totam ſuam provinciam, & quilibet ſuffraganeorum noſtrorum per totam ſuam civitatem & diœceſim, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

CXXV. *Quod quæſtores quicumque ſine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*

B

De quæſtoribus autem eccleſiarum, hoſpitalium, vel pontium, alias duximus ſtatuendum, quod ſine noſtris vel epiſcoporum litteris non recipiantur, & tunc ad prædicationem non admittantur, ſed ad expoſitionem ipſorum tantum quæ in noſtris vel epiſcoporum litteris continentur. Et ſi prædicare præſumpſerint, capiantur, ſi de juriſdictione eccleſiæ exiſtant.

C

CXXVI. *Ut ordinarii in caſibus reſervatis deputent idoneos confeſſores.*

Cum natura humana propter ſui fragilitatem prona ſit ad gravia committenda, quorum remiſſio eſt ſolis epiſcopis reſervata, & ipſi epiſcopi ſuper præmiſſis quotidie adiri non poſſint; ſtatuimus, quod quilibet epiſcopus provinciarum noſtrarum, in caſibus ſibi reſervatis tot confeſſores diſcretos inſtituat, quot ſecundum ſtatum ſuarum civitatis & diœceſis neceſſarios noverit, quibus ſuper ipſis committat plenariam poteſtatem.

CXXVII. *Indulgentia conceditur dicentibus quinquies* Pater noſter, *& ſepties* Ave Maria, *cum campana trahitur pro præmiſſis.*

D Cum per devotam orationem, non duntaxat placabilis ſit ira Dei, quinimmo, ſacra teſtante ſcriptura, ejus ſententiam ſæpius noverimus immutaſſe: idcirco ſacro approbante concilio ſtatuimus & ordinamus, ſub pœna excommunicationis, quod ſingulis & continuis diebus, rectores & curati provinciarum noſtrarum, quilibet per ſe vel alium, circa Solis ortum, pulſent ſeu pulſari faciant unam campanam per modum & formam quibus trahitur de ſero, quando pulſatur pro *Ave Maria*. Et tunc omnibus & ſingulis qui pro pace & ſtatu proſpero eccleſiæ conſervandis & augmentandis, devote, ob reverentiam & honorem illorum quinque vulnerum per Salvatorem noſtrum in ara crucis E pro redemptione generis humani receptorum, quinquies genibus flexis orationem Dominicam dixerint, & ad honorem ſeptem gaudiorum quæ de filio ſuo beata Virgo habuit, ſepties angelica ſalutatione, ſcilicet *Ave Maria*, eam devote ſalutaverint, de injunctis pœnitentiis triginta dies miſericorditer relaxamus.

CXXVIII.

ANNO CHRISTI 1368.

CXXVIII. *Qui in contemptum eccleſiæ, excommunicationis ſententias & interdicti vilipendunt, uſurpando ſibi ſacerdotale officium, ſententias fingentes per eos ferri poſſe in Dei vilipendium, & cenſuræ eccleſiaſticæ opprobrium, pœna hic contenta affligantur.*

Conc. Aven. ann. 1282. c. 7.

Ad audientiam noſtram pervenit, quod abominabilis in quibuſdam partibus invaleſcere cœpit abuſio, videlicet quod quidam nequitiæ filii maledictionis alumni, non timentes Deum, nec hominem reverentes, cum cenſuram eccleſiaſticam vilipendunt, cumque ad hominum ſalutem inventam, tanquam venenum, reſpuunt medicinam, ad interitus feſtinando perniciem, ſuis nefandis exemplis in perverſitatis ruinam alios damnabiliter ſeducendo, cum Belial eorum patre, ſuperbiæ ſedem ſibi ab aquilone conſtituunt, ſuoſque ſuperiores contemnunt, contra eos rebellionis calcaneum erigentes, tales, cum, ut fertur, adulterinum prælati vel presbyteri confingentes officium, interdictumque ſibi miniſterium temere uſurpantes, dum exigente juſtitia, per ſuos ſuperiores excommunicationis ſubduntur ſententiis, vel de ſuorum ſuperiorum mandatis hujuſmodi ſententiarum innodati vinculis nunciantur, in ſuperiorum promulgantium & per eos promulgatarum ſententiarum contemptum, ſe parem vel ſimilem in ſuperiores ipſos habere poteſtatem, contra ipſoſque ſeu denunciatores ſententiarum a ipſarum, quantum in ipſis nequitiæ filiis eſt, excommunicationis ſententias, verſa immo perverſa vice, fulminare præſumunt, accenſos palearum faſciculos, vel candelas de cepo, ſeu carbones, aut tilones ardentes in patellis, conchis, ſartaginibus, vel ſimilibus vaſis vituperabiliter extinguendo. Cum igitur talia in Dei opprobrium & eccleſiaſticæ vilipendium diſciplinæ redundare noſcantur: præſentis concilii ordinatione ſtatuimus, & diſtrictius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cujuſcumque ordinis, conditionis, aut ſtatus exiſtat, tam pernicioſa facto pariter & exemplo, per ſe, vel alium, ſeu alios, de cætero attentare præſumat. Qui vero hujuſmodi ſtatuti tranſgreſſor extiterit, & infra triduum emendam exinde non exhibuerit competentem: ex tunc ſe noverit ipſo facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus vero ubi hæc vel ſimilia, ipſius loci domino ſciente, vel mandante, vel ratum habente, ſeu, poſtquam requiſitus fuerit ipſe ſeu locum tenens ejuſdem, infra ſex dies corrigere negligente, præſumpta fuerint, eccleſiaſtico tamdiu ſit & remaneat ſuppoſitus interdicto, donec ad mandatum eccleſiæ, quam delinquens offenderit, & prælati, quem irreverenter deſpexerit, ſufficiens & idonea ſatisfactio ac realis emenda præſtita fuerit per eumdem: quam, cum in talibus non ſit relaxanda vindicta, offenſus prælatus minime remittere valeat ullo caſu. Quinimmo eiſdem pœnis illos vel illas volumus ſubjacere, qui vel quæ talia mandaverint fieri, vel alias opem vel operam aut concilium præbuerint: ſi tamen rem adeo deteſtabilem perducere contigerit in effectum. Addito, quod eorum poſteri, uſque ad ſecundam generationem, in clericorum collegium nullatenus admittantur, niſi prius, per metropolitanum cum uno ſuffraganeo, cum ipſis ſuper hoc fuerit miſericorditer diſpenſatum. Si vero clericus beneficiatus, in dignitate, perſonatu, ſeu officio conſtitutus, taliter exceſſerit: ultra pœnam quæ laico infligeretur, præterea beneficio eccleſiaſtico, ſi quod in provinciis noſtris obtinet, vel aliqua earumdem, ſit ipſo facto præſentis concilii autoritate privatus. Non beneficiatus autem, ad obtinendum beneficium ſit ex tunc inhabilis & indignus.

a) Forte, ipſorum. B.

ANNO CHRISTI 1368.

CXXIX. *Lata ſententia excommunicationis vel interdicti, requiſitus ordinarius ab alio, eas faciat inviolabiliter obſervari.*

Conc. Aven. 1282. c. 4.

Sententiam excommunicationis vel interdicti latam ab uno, alii denunciari & obſervari faciant, cum a proferente ſuper hoc fuerint requiſiti. Addentes, quod hujuſmodi ſententiæ excommunicationis & interdicti nonniſi ex juſtis cauſis, & cum magna ſolemnitate, proferantur.

CXXX. *In ceſſatione Divinorum, capitulum* Alma mater *obſervetur.*

Cum in quibuſdam conſtitutionibus ſacri præſentis concilii, & alias, in provinciis noſtris ſit cautum, quod in certis caſibus debeat ceſſari penitus a Divinis: ejuſdem approbatione concilii declaramus, prædictam ceſſationem debere fieri, prout tempore generalis interdicti per conſtitutionem felicis recordationis Bonifacii papæ octavi, quæ incipit *Alma mater*, & per alias conſtitutiones canonicas, eſt ſtatutum.

CXXXI. *A dominis temporalibus, excommunicati, ad unitatem eccleſiæ, per ordinarios requiſiti, redire compellantur: & domini temporales requiſiti, negligentes, vinculo excommunicationis aſtringantur: & excommunicati, tempore quo Divina celebrantur, ab eccleſia exire teneantur.*

Conc. Ioſlit. an. 1304. c. 3.

Cum utraque juriſdictio, videlicet ſpiritualis, & etiam temporalis, a principio manaverit ab eodem: evidenti neceſſitate urgente ſtatuimus, quod domini temporales, judices, & eorum bajuli, & locatenentes, ad requiſitionem archiepiſcoporum, epiſcoporum, vel officialium eorumdem, excommunicatos ad petendum abſolutionis beneficium, & ad ſinum ſanctæ matris eccleſiæ revertendum, per bonorum ſuorum captionem, venditionem, diſtractionem, & per alia juris remedia, citra pœnam ſanguinis, compellant; & niſi infra octo dies, a dictæ requiſitionis tempore computandos, requiſitionem hujuſmodi prævenerint cum effectu, nec ſe legitime excuſaverint, iidem requiſiti excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Item, quod excommunicati, præſertim poſtquam denunciati in eccleſiis publice fuerint, non jungant ſe Divinis officiis, nec intrent eccleſias, quamdiu Divina hujuſmodi officia celebrantur ibidem. Et illi qui dictos excommunicatos in eccleſiis viderint, dum dicta Divina ibidem celebrantur officia, hoc ipſarum eccleſiarum denunciare rectoribus teneantur, vel locatenentibus eorumdem. Et ſi excommunicati prædicti, de ipſis eccleſiis exire contempſerint requiſiti, ordinariorum arbitrio puniantur, præter alias pœnas a jure introductas. Et ſi in mortis articulo abſoluti fuerint, nihilo minus tamen eccleſiaſtica careant ſepultura,

ANNO CHRISTI 1368.

tura, donec de hujuſmodi contemptibus ordinariorum arbitrio pro eis ſatisfactum fuerit competenter. Rectores vero eccleſiarum ipſarum, de talibus tranſgreſſoribus & eorum nominibus, infra menſem, ordinarium ſuum per ſuas certificare litteras teneantur.

CXXXII. *Excommunicati ad manus oſculum non admittantur, nec in potu pariter, nec in cibo.*

Ibid. c. 4.

Quia jus eccleſiaſticæ diſciplinæ contemnitur, eo quod excommunicati arctius non vitantur, & quod agitur a prælatis, facile trahitur a ſubditis in exemplum: dicti concilii approbatione ſtatuimus, quod prælati excommunicatos publice ad manus oſculum non admittant, & quod ab ipſis prælatis vitentur, comedendo, bibendo, tam in dando eiſdem excommunicatis, quam in recipiendo ab ipſis [niſi prædicti excommunicati, ad dandum eiſdem prælatis, ratione procurationis vel cenſus, vel alias legitime ad hoc teneantur] & a dictis prælatis & aliis evitentur ſecundum mandata judicum, & ſecundum canonicas ſanctiones: ut excommunicati, rubore confuſi, ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ libentius revertantur.

CXXXIII. *Confirmatio conſtitutionum a prædeceſſoribus archiepiſcoporum editarum.*

Cum multa ſit diligentia per noſtros prædeceſſores proviſum caſibus, qui ſolent in noſtris civitatibus, provinciis, & diœceſibus evenire, per conſtitutiones legitimas provinciales, quæ ab aliquibus minus debite obſervantur: hinc eſt quod nos, omnes conſtitutiones provinciales, alias per prædeceſſores noſtros & per nos editas, renovamus, approbamus, eaſque de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu, ex certa ſcientia confirmamus, ac ipſas præcipimus inviolabiliter obſervari: nec per iſta præcedentia ſtatuta in præſenti concilio facta, aliis ſtatutis & obſervantiis provincialibus ſeu ſynodalibus intendimus in aliquo derogare, niſi in quantum prædictis eſſent contraria vel adverſa.

In quorum omnium fidem & teſtimonium præmiſſorum, nos Petrus, Narbonenſis, & Gaufredus Toloſanus, Divina providentia archiepiſcopi, & Philippus abbas Soricinii, vicariuſque generalis domini Arnaldi archiepiſcopi Auxitani, ſupradicti, prædictas conſtitutiones ad inſtar publici inſtrumenti publicari mandavimus per Bernardum de Fabrica, alias de Cornutio, & Joannem Nigri notarios publicos & ſcribas noſtros infraſcriptos, & ſigillorum noſtrorum appenſione muniri, ad majorem roboris firmitatem, & certitudinem pleniorem. Et nos ſiquidem, & reverendi in Chriſto patres, domini, H. Biterrenſis, I. Carcaſſonenſis, A. Electenſis, R. Vaurenſis, G. Appamiarum, & G. Lombarienſis, B. Convenarum, epiſcopi ſuffraganeique noſtri ſupradicti, necnon prædicti vicarii & procuratores abſentium aliorum ſuffraganeorum noſtrorum, & in præfato concilio non comparentium, omnia & ſingula in dictis ſtatutis contenta, rata & grata habuimus atque firma: niſi ſi & in quantum dominus noſter papa vellet ea corrigere, diminui, vel augeri. Actum & datum in dicta eccleſia cathedrali civitatis Vaurenſis, anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo, & die ſexta menſis Junii, Indictione ſexta, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, & domini noſtri, domini Urbani Divina providentia papæ quinti prædicti anno ſexto; præſentibus dominis, Petro de Sortenaco legum doctore, decano ſancti Felicis de Caramanno, Toloſanæ diœceſis; Joanne de Karolay magiſtro in ſacra pagina, magiſtroque majore ac canonico eccleſiæ Narbonenſis; Petro de Verahio decretorum doctore, canonico Narbonenſi; Petro Villani legum doctore, vicario & officiali Toloſano; & venerabili & religioſo viro domino Amelio de Lautreco decretorum doctore, canonico & cancellario Toloſano; Bertrando Ayromeri licentiato in decretis, officiali Narbonenſi; Jacobo Maynerii in legibus baccallario, diœceſis Claromontenſis; & Guillelmo Siguerii baccallario in decretis, canonico & ſacriſta eccleſiæ collegiatæ beatæ Mariæ Giſſonenſis, Urgellenſis diœceſis; & pluribus aliis venerabilibus & providis viris, teſtibus ad præmiſſa vocatis, requiſitis, & rogatis.

ANNO CHRISTI 1368.

Et me Joanne Nigri clerico Morinenſis diœceſis, publico apoſtolica & imperiali ac archiepiſcopali autoritate & ipſius domini Narbonenſis archiepiſcopi ſcriba & notario, qui ſimul cum magiſtro Bernardo de Fabrica, alias de Cornutio, dicti domini archiepiſcopi Toloſani & ſcriba & notario infraſcripto nominando, ſtatutorum ſive conſtitutionum ſupraſcriptorum editioni & ordinationi, dictorum dominorum epiſcoporum præſentium ac aliorum dominorum epiſcoporum abſentium procuratorum & vicariorum generalium ratificationi, confirmationi, requiſitioni, & aliis omnibus & ſingulis ſupradictis, dum ſic, ut ſupra leguntur, agerentur & fierent, una cum prænominatis teſtibus præſens interfui, eaque omnia & ſingula, prout ſupra ſcripta ſunt, manu mea propria ſcripſi, & in hanc publicam formam per dictos dominos archiepiſcopos & vicarium domini archiepiſcopi Auxitani, una cum dicto magiſtro Bernardo requiſitus & mandatus redegi, & ſignum meum ante ſubſcriptionem appoſui in teſtimonium præmiſſorum.

Ego vero Bernardus de Fabrica, alias de Cornutio, [illegible], publicus apoſtolica & imperiali autoritate notarius, & dicti domini archiepiſcopi Toloſani ſcriba, ſimul una cum ſupradicto magiſtro Joanne Nigri notario publico ſupradicto, & dicti domini archiepiſcopi Narbonenſis etiam ſcriba, prædictorum ſtatutorum ſive conſtitutionum editioni, ordinationi, dictorumque dominorum præſentium epiſcoporum, necnon aliorum dominorum epiſcoporum abſentium procuratorum, & aliorum vicariorum generalium, approbationi, ratificationi, confirmationi, & requiſitioni, & aliis omnibus & ſingulis ſupradictis, dum modo fierent & ordinarentur prædicto, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, eaque omnia & ſingula ſupradicta in notam communicatis primitus collatione cum dicto magiſtro Joanne, & ipſis per eumdem magiſtrum Joannem ſcriptorem in hanc publicam formam redactis, ſignumque meum & ſubſcriptionem meam prædictam ſolitam appoſui in fidem & teſtimonium omnium prædictorum.

Huc uſque codex [illegible]

ANNO CHRISTI 1368.

INDULGENTIA A PATRIBUS concilii Vaurenſis conceſſa Chriſti fidelibus, qui manus adjutrices porrigent ad reſtaurationem cathedralis eccleſiæ Vaurenſis.

UNiverſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, viſuris, ac etiam audituris, Petrus primas ſanctæ ſedis Romanæ proviſione Narbonenſis, Gaffredus eadem proviſione Toloſanenſis archiepiſcopus, Philippus abbas Soricinii vicarius generalis in ſpiritualibus & temporalibus reverendiſſimi patris in Chriſto domini Arnaldi archiepiſcopi Auxitani, Bernardus Convenarum, Petrus Lodevenſis, Rorbertus Vaurenſis, Hugo Biterrenſis, Joannes Caturcenſis, Arnaldus Electenſis, ... Vaſatenſis, Guillelmus Lumbarienſis, Guillelmus Appamiarum, Otho Leſcarenſis, eadem proviſione epiſcopi, in civitate de Vauro de autoritate apoſtolica & noſtra generale concilium celebrantes, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus, & veniam delictorum. Quoniam, ut dicit apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout quiſque geſſerit in corpore ſuo & in corde, ſive bonum fuerit, ſive malum, & tam præſens & viſibilis eccleſia militans, triumphanti cœleſti civitati Jeruſalem non immerito comparetur, & locum ubi ſanctiſſimum corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti conficitur & ſervatur, & noſtræ reconciliationis ad ipſum inſtrumenta, ſcilicet eccleſiaſtica ſacramenta, miniſtrantur, tam pro offenſis, quam ex culpis populi recurrentis ad ſupplicandum, a) diem majeſtati ſpecialiter deputatum, in quo delictorum venia confitentibus impetratur, b) & inter cætera firmo fundamento ac expletis ædificiis communiri deceat, ut alliciat, reficiat, & informet. Sane cupientes quod eccleſia cathedralis Vaurenſis nuper erecta, in qua ſacrum generale concilium autoritate prædicta de præſenti celebramus, & in qua Dominus Jeſus Chriſtus ſalvator & redemptor noſter, ad honorem beatiſſimæ glorioſæ virginis Mariæ, ac glorioſorum ſanctorum beati Elani pontificis & confeſſoris patroni dictæ eccleſiæ cathedralis, beati Albini meritis, & plurimorum ſanctorum ſanctarumque virginum, pro quibus ad Dei ſanctorum & ſanctarum ejus honorem & gloriam in dicta cathedrali eccleſia ſacra altaria ſunt conſtructa & ædificata, quamplurima miracula operatur, & ejus clauſtrum de novo opere non modicum ſumptuoſo reparetur, potiſſime dicta eccleſia, quæ quotidie a parte fluminis funditur, & ſubjecta oculis noſtris multum indigeat reparatione, libris, veſtimentis, & aliis ornamentis Divino cultui neceſſariis, deceatque cathedralem eccleſiam, potius quam aliæ rurales, majoribus & ſolemnioribus ornamentis decorare, & dignioribus ſuffragiis ſuſtentare, & neceſſitatibus ipſius eccleſiæ ſpiritualibus remediis ſubvenire, & ſaluti animarum, quantum cum Deo poſſumus, providere, cum ad dictæ eccleſiæ & clauſtri reparationem & ornamentum propriæ non ſuppetant facultates, niſi eleemoſynis Chriſti fidelium eleventur. Nos igitur archiepiſcopi & epiſcopi, hujuſmodi ſacrum generale concilium in dicta cathedrali eccleſia celebrantes, volentes ad tam pium opus fideles Chriſti devotius excitare, univerſis & ſingulis utriuſque ſexus, vere tam pœnitentibus quam confeſſis, qui in feſtivitatibus Nativitatis Do- A mini Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, Annunciationis, Nativitatis, Purificationis, & Aſſumptionis, Conceptionis, & Præſentationis beatæ & glorioſæ virginis Mariæ, ſingulorumque apoſtolorum, commemoratione omnium ſanctorum, Joannis Baptiſtæ, & evangeliſtarum, beati Albini, ſanctarumque Catharinæ, Cæciliæ, Agathæ, & Luciæ virginum, & beati Elani, cujus vocabulo ipſa eccleſia extitit inſignita, & in dedicatione ipſius eccleſiæ, & in veſperis, & pro octavis eorumdem, ipſam eccleſiam devote viſitaverint, ornaverint, adornaverint, & ad ædificandum, reparandum, ornandum ipſius eccleſiam, cum ſuis eleemoſynis & neceſſa- B riis ſuas manus porrexerint adjutrices, & qui in ſanitate ſui corporis, ſeu in extremis laborantes, quidquam ſuarum prædicto operi & dictæ eccleſiæ & clauſtro legaverint facultatum vel donaverint, de omnipotentis Dei gratia & miſericordia, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, ac ſanctiſſimæ virginis Mariæ glorioſæ, & omnium ſanctorum ejus autoritate confiſi, & noſtra & hujuſmodi ſacri concilii autoritate & poteſtate nobis attributa, nos omnes, & ſinguli, & quilibet noſtrum, annuatim perpetuo pro qualibet die quadraginta dies de vera indulgentia & de injunctis ſibi pœnitentiis indulgemus, & miſericorditer relaxamus. Datum Vauri in hoc ſacro gene- C rali concilio die III. menſis Junii, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo.

a) Lege, divinæ. H.

b) Dele &. H.

LITTERÆ URBANI PAPÆ V. ad archiepiſcopos trium provinciarum, qui concilio Vaurenſi interfuerunt.

URbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Auxitanenſi, Narbonenſi & Toloſæ archiepiſcopis, eorumque ſuffraganeis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, præpoſitis, aliiſque eccleſiarum, & monaſteriorum prælatis & rectoribus, necnon capitulis & conventibus eccle- D ſiarum & monaſteriorum, aliiſque perſonis eccleſiaſticis civitatum, diœceſum, & provinciarum Auxitanenſis, Narbonenſis, & Toloſæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli ex vobis, quod una via eis ſciunt a jure inhibitum, per aliam malitioſe agere, & in proprium eorum & ſuarum eccleſiarum & monaſteriorum ac locorum diſpendium & gravamen attentare præſumunt: interdum videlicet temporalibus dominis loco ſubditorum mutuando, ſeu alia ſumpta occaſione dando certas pecuniarum ſummas, quas veriſimiliter æſtimant ſe nullo tempore recepturos. Nos E igitur volentes veſtris & eorumdem eccleſiarum & monaſteriorum indemnitatibus providere, & talibus malitiis obviare, vobis & cuilibet veſtrum tenore præſentium diſtrictius inhibemus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto, & a qua nullus niſi a nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanis pontificibus, præterquam in mortis articulo poſſit abſolvi: mandantes, quatenus hujuſmodi mutuas & fraudulentas dationes non præſumatis de cætero facere, ſine apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali. Mandamuſque vobis fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, ut per vos, vel alium, ſeu alios, hujuſmodi noſtram inhibitionem & mandatum in veſtris cathedralibus & collegiatis aliiſque eccleſiis dictarum civitatum & diœceſum, de quibus expedire videbitur, publicetis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, voluntatis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu A temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Viterbii II. Nonas Octobris, pontificatus noſtri anno ſeptimo.

ANNO CHRISTI 1368.

** CONDEMNATIO ERRORUM

Quorumdam per Simonem Langham archiepiſcopum Cantuarienſem.

Simon &c. dilecto nobis in Chriſto filio, ... cancellario univerſitatis Oxonii, ſalutem, gratiam, & benedictionem.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

SEcundum ſententiam ſalvatoris, publicus humani generis inimicus, in agro Dominico zizania ſeminare non ceſſat: ſed quo magis ut fructificet ſemen ejus cuſtodes invigilant expurgare, tanto latentius agrum invadit, ut immiſſum gramen inficiat, & materiam adulterini ſeminis multiplicet & infundat. Sane licet tanti hoſtis verſutiam præcaventes, ne ſubintraret agrum noſtræ provinciæ, cui diſponente Domino præſidemus: tamen ex relatu plurimorum, & querelosis vocibus ſubditorum, C noſtris auribus intimatur, quod pedem ſuum peſtiferum appoſuit agro noſtro, ad deſtructionem veri ſeminis Jeſu Chriſti, quod & patres noſtri præcipui ſapienter rigaverunt, & ſacratis ſcripturarum teſtimoniis firmaverunt. Nolentes igitur malum ſemen in altum ſuccreſcere, nec radices ejus ſine debita deciſione a ſegete extirpare: tam doctorum ſacræ paginæ, quam aliorum utriuſque juris peritorum multitudinem fecimus congregari; ut diſperſo ſemine inquinato, per ſolertem diſputationem granum ventilaretur a paleis, & inexpugnabilibus adductis ſanctorum evidentiis, in cunctis ſubſequentibus articulis doctrina pateſieret veritatis. Qualia vero erant ſemina venenata, quæ inimicus homo in agro Dominico propoſuit radicaſſe, in ſubſequentibus articulis plenarie continentur. D

1. Quilibet viator tam adultus quam non adultus, Saracenus, Judæus, & paganus, etiam in utero materno defunctus, habebit claram viſionem Dei ante mortem ſuam. Qua viſione manente, habebit electionem liberam convertendi ſe ad Deum, vel divertendi ſe ab eo. Et ſi pro tunc elegerit converti ad Deum, ſalvabitur; ſin autem, damnabitur. *Error*.

2. Peccatum commiſſum in hujuſmodi clara viſione per malam electionem, non eſt remediabile nec remiſſibile: & ſic pro illo, paſſio Chriſti non poteſt ſatisfacere quantum ad efficientiam. *Si intelligatur de clara viſione viatoris, ſicut primus articulus, error.* E

3. Stat aliquem adultum ſine actu vel habitu fidei Chriſti in ſe, de lege communi ſalvari. *Si intelligatur de viatore adulto, ſicut primus articulus, error.*

4. Sacramentum baptiſmi non eſt e lege Dei alicui parvulo decedenti requiſitum ad ſalutem æternam. *Si intelligatur univerſaliter quod nullum ſacramentum &c. error.*

5. De quolibet parvulo in utero materno decedente, ac aliis parvulis decedentibus ſine ſacramento baptiſmi, eſt a quolibet catholico dubitandus, an damnetur, an ſalvetur. *Error*.

B 6. De quolibet parvulo baptizato decedente, an ſalvabitur ſeu damnabitur, eſt a quolibet catholico dubitandus. *Error*.

7. Saracenos, Judæos, ac paganos, adultos & diſcretos, qui numquam habuerunt, habent, vel habebunt actum ſeu habitum fidei Chriſtianæ, poſſibile eſt de communi lege ſalvari, intelligendo in ſenſu compoſito, & de quolibet tali decedente, an ſalvabitur, eſt a quolibet catholico dubitandum. *Error*.

8. Non eſt poſſibile de lege communi, aliquem pro ſolo originali peccato damnari, ſi intelligatur pro ſolo originali ſine actuali, *Ut proximus articulus ſequens, error.*

9. Impoſſibile eſt de lege communi aliquem C damnari ſine peccato actuali ab ipſo commiſſo. *Error*.

10. Gratia juxta communiter ponentes eſt truffa, eo quod non eſt poſſibile aliquem talem eſſe. *Iſte articulus eſt erroneus, quia male ſonat.*

11. Aliquis poteſt ex puris naturalibus mereri vitam æternam. *Error*.

12. Eſt medium ſufficiens in natura ad attingendum finem hominis naturalem, ſi intelligit per finem hominis naturalem, beatitudinem ultimam & æternam. *Error*.

13. Pro quolibet peccato commiſſo in ſtatu fidei eſt remedium ſufficiens de natura, per quod redire poteſt viator ad gradum deperditum D per peccatum. *Error*.

14. Pro nullo peccato commiſſo citra claram viſionem Dei, eſt aliquis juſte privandus hereditate cæleſti, ſicut nec puer peccans ex ignorantia eſt hereditate privandus. *Error*.

15. Nihil eſt nec eſſe poteſt malum, ſolum quia prohibitum. *Error*.

16. Pomum vetitum quod primus parens comedit, non ſolum fuit malum ſibi, quia prohibitum, ſed ſibi prohibitum quia malum. *Error*.

17. Quocumque effectu ſignato, oportet quod ſit aliqua cauſa quare Deus vult illum effectum. *Si intelligatur univerſaliter de omni effectu, quod oportet ponere aliquam cauſam ex par-* E *te effectus: error.*

18. Pater in Divinis eſt finitus, Filius in Divinis eſt finitus, & ſolus Spiritus ſanctus eſt infinitus. *Error*.

19. Solus Pater efficit, ſolus Filius format, & ſolus Spiritus ſanctus finit quamlibet creaturam. *Error*.

20. Deus non poteſt aliquid annihilare. *Error*.

21. Deus non poteſt aliquem immediate punire, eo quod non poteſt eſſe tortor. *Error*.

22. Nullus poteſt peccare appropriate contra Patrem in Divinis, eo quod nullus poteſt peccare

care ex impotentia ; ſi peccet ex ignorantia vel malitia. *Error*,

23. Quam neceſſarius homo eſt animal, tam neceſſarius homo eſt mortalis. *Si intelligatur univerſaliter pro omni ſtatu hominis, non obſtante gratia competente : error*.

24. Quod Chriſtus, beata Maria, & omnes homines beati, adhuc veraciter ſunt mortales. *Si intelligatur de lege ordinata : error, quia contrariatur dictis apoſtoli & ſanctorum*.

25. Quod Virgo beata eſt adhuc peccabilis & damnabilis pro peccato. *Si intelligatur quod ipſa beata virgo non ſit facta impeccabilis & etiam indamnabilis per ejuſdem gratiam confirmationis finalis beatitudinis ordinate : error*,

26. Quod omnes beati, tam Angeli quam homines, excepto Chriſto, ſunt peccabiles & damnabiles. *Si intelligatur, ut proximus præcedens : error*.

27. Quod omnes homines damnati in inferno, ſunt reparabiles & beatificabiles. *Si intelligatur quod ſunt reparabiles & beatificabiles, non obſtante eorumdem finali reprobatione, quorum ignis eſt inextinguibilis ſecundum evangelium : error*.

28. Quod omnes dæmones ſunt & ſemper erunt reparabiles ad beatitudinem conſequendam. *Si intelligatur ut præcedens : error*.

29. Quod Deus de poteſtate ſua abſoluta non poſſet facere creaturam rationabilem impeccabilem. *Si intelligatur ſimpliciter ſicut verba ſonant, quod non poſſet creaturam rationabilem impeccabilem facere, per naturam nec per gratiam confirmationis : error*.

30. Quod beati ſunt mortales, & immortales. *Error ſecundum intellectum decimi quarti articuli*.

Iſtos igitur præmiſſos triginta articulos, de congregato concilio, tam doctorum ſacræ paginæ, quam aliorum prudentium virorum, prout quidam expreſſe ponuntur, & alii modificantur, damnamus & reprobamus, & tamquam erroneos judicamus. Et ſi quis in futurum ſententiam præmiſſorum articulorum vel doctrinam in hac parte defendere vel approbare præſumpſerit, in ſcholis vel alibi, publice vel occulte : tamquam falſarum opinionum, & novarum ſuperſtitionum ſectator, ab omnibus evitetur : & præcipimus tam in actibus ſcholaſticis quam in aliis, eoſdem articulos ab omnibus evitari, ſub interminatione anathematis, quod poterunt formidare non immerito ex certa ſcientia contrarium facientes. Vobis igitur committimus & mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula ſic per nos fuiſſe acta & geſta in univerſitate prædicta modo debito publicetis : inhibentes palam & publice omnibus & ſingulis, quibus videritis inhibendis, ne quis articulorum prædictorum ſententiam vel doctrinam defendere vel approbare præſumat in ſcholis aut alibi, publice vel occulte, ſub pœna excommunicationis majoris in contravenientes, mora, dolo, & culpa eorum in ea parte præcedentibus, trina & canonica monitione præmiſſa, per vos canonice fulminandæ.

Dat. apud Lambeth quinto Idus Novembris, anno Domini MCCCLXVIIJ. & noſtræ tranſlationis tertio.

Anno Christi 1370.

VITA GREGORII PAPÆ XI.

GRegorius undecimus natione Lemovicenſis, antea Petrus Bellifortis vocatus, decimo ſeptimo ætatis ſuæ anno cardinalis per Clementem ſextum patruum ſuum creatus, virtutum merito, omnium conſenſu ſupremum eccleſiæ gradum conſcendit tertio Kalendas Januarii, anno Domini 1370. tempore Caroli IV. imperatoris. Hic cum totam Italiam tumultibus occupatam videret, eo cardinalem Gebennenſem cum ſex millibus levis armaturæ equitum Britonum miſit. Quorum adventu cum nihil a tumultuatione recederetur : ipſe pontifex confirmato animo, viginti & unam triremes ſuper Rhodano præparari imperavit ; alioquo properare ſe fingens, primo Genuam, inde Cornetum, ac poſtremo itinere terreſtri Idibus Januarii Romam pervenit, anno 1376. qui erat a translatione curiæ Romanæ in Gallias per Clementem facta, annus ſeptuageſimus. Hujus tranſmigrationis cauſam alii aliam referunt. Platina ſcribit, quod quidam epiſcopus familiariter a pontifice reprehenſus ob id quod in epiſcopali ſede non reſideret, infracto & conſtanti animo reſponderit : Et tu, qui univerſalis eccleſiæ omniumque epiſcoporum caput es, cur ad propriam eccleſiam non redis ? eaque reſponſione motum pontificem reditum maturaſſe. Gobelinus cap. 73. ſextæ ætatis, inſtinctu & revelatione Dei, quæ ſanctæ Brigittæ tunc adhuc Romæ degenti aliquoties obtigerat, perque Alphonſum quemdam eremitam illi ſecundo inſinuata erat, accidiſſe quod Avenione Romam redierit. Urbem ingreſſus, incredibili omnium applauſu exceptus, præpropere mœnia urbis, eccleſias, aliaque loca quæ ruinam minabantur, reparavit. Omnibus autem modis Italiæ quieti & bono publico conſulens, legatum ad Florentinos deſtinavit, qui eos ad pacem ineundam adhortaretur : quibus juſſa exequi negligentibus, excommunicationis medelam inflixit. Adhæc, cum eoſdem armis ad id adigere meditaretur, inter Genuenſes & Venetos nova diſſenſio ſuboritur : quos dum ad unionem reducere tentat, incredibili veſicæ conflictatione impeditus eſt, ac quinto kalendas Aprilis anno ſupra milleſimum treceuteſimum ſeptuageſimo octavo, magno ſui omnibus ingenerato deſiderio, obiit, ac in ſancta Maria via nova ſepultus eſt, cum ſediſſet annos ſeptem, menſes duos, dies viginti novem.

GRE-

GREGORII PAPÆ XI.

Conſtitutio, qua vetat, ne patriarchæ, primates, & archiepiſcopi faciant crucem coram ſe deferri in præſentia cardinalium.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edidit collector Anglic. Tom. II.

ROmanus pontifex, beati Petri cæleſtis clavigeri ſucceſſor, vicarius Jeſu Chriſti, cuncta orbis climata omniumque nationum in illis degentium, & præſertim eccleſiaſticarum perſonarum, qualitates & conditiones paterna conſideratione diſcutit & examinat divinitus, & ex officii debito circa earum ſtatum & honores, ſuadentibus rationabilibus cauſis, perpenſa deliberatione ſalubriter ordinat & diſponit quæ grata in conſpectu Divinæ majeſtatis fore conſiderat atque credit. Sane nuper ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli patriarchæ, primates, & archiepiſcopi, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium, apoſtolicæ ſedis legatorum & nunciorum, ſeu aliquorum ex eis crucem deferri faciunt : propter quod ipſorum cardinalium honori, qui perſonam noſtram repræſentant, derogatur. Nos igitur attendentes, quod cardinales ipſi nobiſcum indefeſſis laboribus univerſalia eccleſiaſtica onera ſortiuntur, ac in præmiſſis de opportuno remedio providere volentes : univerſis & ſingulis patriarchis, primatibus, & archiepiſcopis, autoritate apoſtolica tenore præſentium diſtrictius inhibemus ; ne in præſentia aliquorum ſeu alicujus ex noſtris fratribus dictæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, prædictæ ſedis legatis vel nunciis, ante ſe crucem deferri faciant vel permittant, privilegiis, indulgentiis, & gratiis ac litteris apoſtolicis, ipſis vel eorum eccleſiis, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum a ſede apoſtolica conceſſis, vel impoſterum concedendis, etiamſi de illis plena & expreſſa mentio, ac de verbo ad verbum habenda eſſet de præſentibus (quæ quoad hoc illis in nullo volumus ſuffragari) & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Nos enim eiſdem legatis & nunciis, compeſcendi per cenſuram eccleſiaſticam patriarchas, primates, & archiepiſcopos quoſcumque, ſi contra inhibitionem hujuſmodi fecerint, plenam & liberam autoritate apoſtolica tenore præſentium concedimus poteſtatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Dat. Avinioni VII. kalend. Aprilis, pontificatus noſtri anno primo. An. Ch. 1371.

EJUSDEM EPISTOLA
Ad Cantuar. & Eborac. archiepiſcopos.

De celebrando feſto S. Auguſtini ſub duplici officio.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Cantuarienſi & Eboracenſi archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcet cunctos Chriſti fideles, illos in terris ſummæ devotionis ſtudio venerari, quos omnipotens Deus perpetuæ corona gloriæ in cælo magnificavit : & ibi præcipue ipſorum laudes attollere, ubi per glorioſum laborum ſuorum fructum majora coruſcant inſignia meritorum. Hæc itaque attenta conſideratione penſantes, decens & congruum reputamus, ut glorioſus confeſſor beatus Auguſtinus (qui olim miſſus per ſedem apoſtolicam ad gentes Anglorum, nondum tunc baptiſmatis unda renatos eos de infidelitatis tenebris ad lucem Catholicæ fidei per prædicationis miniſterium evocavit, primuſque in Anglia erexit eccleſiam) ſpecialiter in illis partibus honoretur : ex hoc namque ibidem populorum creſcit devotio, ac ille qui glorificatur in ſanctorum conſilio, benignius reſpiciet preces devotorum. Ut igitur ipſius confeſſoris feſtivitas, in dictis partibus, quibus, ſicut accepimus vix aut minus in regno Angliæ celebriter colitur, ſolemnius & devotius veneretur : fraternitati veſtræ, de qua ſpecialem in Domino fiduciam gerimus, per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus feſtivitatem confeſſoris ejuſdem in omnibus eccleſiis dicti regni, exemptis & non exemptis, faciatis autoritate noſtra perpetuis futuris temporibus ſub duplici officio ſolemniter celebrari : & nihilo minus in dicta feſtivitate ceſſari a mechanicis, & aliis operibus, interdictis in feſtis duplicibus de more, conſuetudine, ſeu obſervantia eccleſiarum partium earumdem. Dat. Avinioni pridie Idus Novembris, pontificatus noſtri anno quinto. An. Ch. 1375.

EJUSDEM EPISTOLA
Ad archiep. Cantuarienſem & epiſc. Londinenſem.

Ut procedant contra Joannem VVycleffum, deque illius erroribus inquirant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Cantuarienſi, & epiſcopo Londonienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REgnum Angliæ, glorioſum nempe potentia & abundantia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacræ paginæ claritate coruſcum, conſuevit viros procedere Divinarum ſcripturarum recta ſcientia præditos, maturitate graves, devotione præclaros, & pugiles fidei orthodoxæ, qui non ſolum proprios, ſed alienos populos documentis inſtruebant veriſſimis, & in mandatorum Domini ſemitam dirigebant. Et ſicut ex effectu contingentium temporis antiqui colligitur, dicti regni præſules in ſpecula ſolicitudinis poſiti, proprias excubias exercentes ſolicite, non permittebant aliquod oriri erroneum, quod poſſet inficere oves ſuas; Ibid.

ſed

ſed ſi oriretur zizania ex inimici hominis ſparſione, illam protinus evellebant; creſcebatque aſſidue purum triticum in Dominicum horreum inferendum. Sed proh dolor! nunc apparet quod in ipſo regno, officio vigiles, negligentia vero deſides, non circuiunt civitatem dum hoſtes ingrediuntur in eam, animarum theſaurum precioſiſſimum prædaturi, quorum latentes ingreſſus & patentes aggreſſus prius ſentiuntur in Roma, intercapedine longa remota, quam eis in Anglia reſiſtatur. Sane plurium fide dignorum ſignificatione admodum dolenter audivimus, quod Joannes Vvycliff rector eccleſiæ de Lutervvorth Lincolnienſis diœceſis, ſacræ paginæ profeſſor, utinam non magiſter errorum, in illam deteſtabilem veſaniam dicitur temere prorupiſſe, quod nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas & falſas, in fide male ſonantes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubvertere & enervare conantur, quarumque aliquæ, licet aliquibus mutatis terminis, ſentire videntur perverſas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marſilii de Padua, & Joannis de Ganduno, quorum liber per felicis recordationis Joannem PP. XXII. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non veretur in præfato regno aſſerere, dogmatizare, & publice prædicare, nonnullos Chriſti fideles maligne inficiens, ac a fide Catholica, ſine qua non eſt ſalus, faciens deviare. De quibus ſic ſubortis & non extirpatis, ſeu ſaltem eis nulla facta reſiſtentia, quam ſciamus, ſed tranſactis ſeu toleratis conniventibus oculis, a vos aliqui quoque præſules Angliæ, cum debeatis eſſe columnæ eccleſiæ, dictæque fidei defenſores attenti, ſcilicet quadam connivencia tam negligenter tranſeundo, non immerito debetis rubore perfundi, verecundari, & in propriis conſcientiis remorderi. Quare cum tam pernicioſum malum, quod non præciſum, ſeu radicitus extirpatum, ſerpere poſſet in plurimos in animabus eorum, quod abſit, letali contagione necandos; nolumus, ſicut nec debemus, ſub diſſimulatione tranſire: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus receptis præſentibus, vos vel alter veſtrum, de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam vobis mittimus ſub bulla noſtra incluſam, vos ſecrete informantes, ſi inveneritis ita eſſe, præfatum Joannem faciatis autoritate noſtra capi, & carceribus mancipari, ejuſque confeſſionem ſuper eiſdem propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtudeatis; ac ipſam confeſſionem, & quæcumque dictus Joannes dixerit ſeu ſcripſerit ſuper earumdem propoſitionum & concluſionum inductione ac probatione, & quicquid feceritis in præmiſſis, ſub ſigillis veſtris clauſa & nemini revelata, nobis per fidelem nuncium tranſmiſſuri: eumdemque Joannem ſub fida cuſtodia teneatis in vinculis, donec a nobis ſuper hoc aliud receperitis in mandatis; contradictores per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, invocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſæcularis. Non obſtantibus felicis recordationis Bonifacii PP. VIII. prædeceſſoris noſtri ſtatutis, in quibus cavetur, ne aliquis extra civitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis, ad judicium evocetur: ſeu ne judices a ſede apoſtolica deputati, aliquos ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis evocare præſumant; ac de duabus dietis in concilio generali, ac exemptionibus & aliis privilegiis, conſtitutionibus & litteris apoſtolicis Prædicatorum, Minorum, Heremitarum ſancti Auguſtini, & ſanctæ Mariæ de monte Carmeli, & aliis quibuſcumque mendicantium, vel aliis ordinibus & locis, aut ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant; necnon ſtatutis & conſuetudinibus eorumdem ordinum & locorum contrariis, per quæ effectus præſentium impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamſi de eis eorumque totis tenoribus, ac de verbo ad verbum plena & expreſſa mentio in noſtris litteris ſit habenda: ſeu ſi Joanni prædicto, vel quibuſvis aliis, communiter vel diviſim, a dicta ſit ſede indultum, quod perſonaliter capi, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem.

a Forte, vos & aliqui. H.

Dat. Romæ, apud ſanctam Mariam majorem, XI. Kalend. Junii, pontificatus noſtri anno VII. Ann. Chr. 1377.

a ** EJUSDEM EPISTOLA

ad eoſdem, ut citent Vvicleſum ad comparendum coram papa.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Cantuarienſi, & epiſcopo Londonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NUper nos non ſine gravi cordis turbatione, ex plurium fide dignorum ſignificatione percepto, quod Joannes Vvyclif rector eccleſiæ de Luttervvorth Lincolnienſis diœceſis, ſacræ paginæ profeſſor, utinam non magiſter errorum, in eam deteſtabilem veſaniam temere proruperat, quod nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas ac falſas, & male in fide ſonantes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubvertere & enervare nituntur, quarumque aliquæ, licet quibuſdam mutatis terminis, imitari videbantur perverſas opiniones, & doctrinam indoctam, damnatæ memoriæ Marſilii de Padua, & Joannis de Ganduno, quorum liber per felicis recordationis Joannem papam XXII. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non verebatur in regno Angliæ aſſerere, dogmatizare, & publice prædicare illis, nonnullos Chriſti fideles maligne inficiens, ac a fide Catholica, ſine qua non eſt ſalus, faciens deviare. Nos attendentes, quod tam pernicioſum malum quod in plurimos ſerpere poterat, eorum animas letali contagione necando, non debebamus, prout nec debemus, ſub diſſimulatione tranſire: vobis per alias noſtras litteras commiſimus & mandavimus, ut vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam ſub bulla noſtra miſimus intercluſam, vos ſecreto informantes, ſi ita eſſe inveniretis, prædictum Joannem autoritate noſtra capi, & carceribus mancipari faceretis; eum quoque ſub bona cuſtodia teneretis in vinculis, donec a nobis ſuper hoc reciperetis aliud in mandatis, prout in dictis litteris plenius continetur. Conſiderantes itaque quod præfatus Joannes hujuſmodi, captionem & carcerationem forte præſentiens, poſſet, quod ab-

abſit, per fugæ a, latitationis præſidia, dictum noſtrum mandatum in graviſſimum fidei detrimentum eludere: nos, ne tam damnabiles propoſitiones & concluſiones indiſcuſſæ, & earum temerarius aſſertor impunitus, remaneant, in detrimentum graviſſimum fidei prælibatæ: fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos vel alter veſtrum, per vos, alium, ſeu alios, præfatum Joannem, ſi per vos capi & carcerari non poſſit, per edictum publicum proponendum in ſtudio Oxonienſi dictæ diœceſis, & aliis locis publicis, de quibus ſit veriſimilis conjectura, quod ad dicti Joannis notitiam pervenire valeat, & quibus vobis expedire videatur, ex parte noſtra peremptorie monere & citare curetis, quod infra trium menſium ſpatium, a die citationis hujuſmodi in antea computandum, ubicumque tunc nos eſſe contigerit, compareat perſonaliter coram nobis, ſuper propoſitionibus & concluſionibus hujuſmodi reſponſurus ac dicturus, & facturus quicquid ſuper eis duxerimus ordinandum, & ordo dictaverit rationis, prædicendo in hujuſmodi citationis edicto, quod ſive idem Joannes in hujuſmodi termino comparuerit, ſive non comparuerit, nos ſuper præmiſſis & contra eum uſque ad debitam condemnationem ipſius incluſive procedemus, prout ejus demerita exigent, ac nobis ſecundum Deum & conſervationem dictæ fidei videbitur expedire. Volumus autem, & præſentium tenore ſtatuimus, quod prædicta citatio ſic facta perinde præfatum Joannem arctet, ac ſi ſibi perſonaliter inſinuata & intimata fuiſſet: conſtitutione quacumque contraria non obſtante. Diem vero citationis, & formam, & quicquid feceritis in prædictis, nobis per veſtras litteras, veſtris ſigillis munitas, harum ſeriem continentes, fideliter & quam citius poteritis, intimare curetis.

a Forte, & latitationis. H.

Dat. Romæ apud ſanctam Mariam Majorem, XI. Kalend. Junii, pontificatus noſtri anno VII. Ann. Chr. 1377.

a ** EJUSDEM AD EOSDEM EPISTOLA

De eodem argumento.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Cantuarienſi, & epiſcopo Londonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper periculoſis admodum erroribus quarundam deteſtabilium propoſitionum & concluſionum, ad enervationem totius eccleſiaſtici ſtatus tendentium, quas ſcriptas in ſcedula incluſa præſentibus, Joannes VVyclif rector eccleſiæ de Luttervvorth Lincolnienſis diœceſis, dictus theologiæ profeſſor, aſſeritur tam impie quam temere ſuſcitaſſe, plenius vobis ſcribimus per alias noſtras patentes litteras, quas cum præſentibus deſtinamus. Volumus igitur & fraternitati veſtræ mandamus, quatenus cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Eduardum regem Angliæ illuſtrem, & dilectos filios nobiles viros natos dicti regis, ac dilectam in Chriſto filiam nobilem mulierem principiſſam Aquitaniæ & Valliæ, alioſque magnates de Anglia, & conſiliarios regis, per vos & alios magiſtros & peritos in ſacra pagina non maculatos hujuſmodi erroribus, ſed in fide ſinceros & fervidos, ſtudeatis facere plenarie informari, ac eis oſtendi quanta verecundia devoto regno Angliæ oriatur exinde, & quod non ſolum ſunt ipſæ concluſiones erroneæ in fide, ſed ſi bene advertatur, innuunt omnem deſtruere politiam; & requiratis eos aſtrictiſſime, quod ad extirpationem tantorum errorum, pro reverentia Dei & apoſtolicæ ſedis, & noſtra, ipſorum quoque merito apud Deum, & honore in ſæculo, tanquam catholici principes, & pugiles dictæ fidei, omni qua poterunt efficacia, tribuant auxilium & favorem.

Dat. Romæ, apud ſanctam Mariam majorem, XI. Kalend. Junii, pontificatus noſtri anno VII. Ann. Chr. 1377.

Concluſiones magiſtri Joannis Vvyclif.

1. TOtum genus concurrentium, citra Chriſtum, non habet poteſtatem ſimpliciter ordinandi, ut Petrus & omne genus ſuum dominetur politice ſuper mundum.

2. Deus non poteſt dare homini pro ſe & heredibus ſuis in perpetuum civile dominium.

3. Chartæ humanitatis adinventæ de hereditate olim perpetua ſunt impoſſibiles.

4. Quilibet exiſtens in gratia gratifice & fideliter, nedum habet jus, ſed in re habet omnia Dei.

5. Homo poteſt ſolum miniſtratorie dare tam naturali filio, quam imitationis in ſchola Chriſti, tam temporale dominium, quam æternum.

6. Si Deus eſt, domini temporales poſſunt legitime ac meritorie auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

7. Numquid eccleſia eſt in tali ſtatu vel non, non eſt meum diſcutere, ſed dominorum temporalium examinare, & poſito caſu confidenter agere, & in pœna damnationis ejus temporalia auferre.

8. Scimus quod non eſt poſſibile, quod vicarius Chriſti pure ex bullis ſuis, vel ex illis cum voluntate & conſenſu ſuo, & ſui collegii, quemquam habilitet vel inhabilitet.

9. Non eſt poſſibile hominem excommunicari, niſi prius & principaliter excommunicaretur a ſeipſo.

10. Nemo ad ſui deteriorationem excommunicatur, ſuſpenditur, vel aliis cenſuris cruciatur, niſi in cauſa Dei.

11. Maledictio vel excommunicatio non ligat ſimpliciter, niſi quantum fertur in adverſarium legis Chriſti.

12. Non eſt exemplificata poteſtas a Chriſto ſuis diſcipulis excommunicandi ſubditos, præcipue propter negationem temporalium, ſed e contra.

13. Diſcipuli Chriſti non habent poteſtatem coacte exigere temporalia per cenſuras.

14. Non eſt poſſibile de potentia Dei abſoluta, quod ſi papa vel alius prætendat ſe quovis modo ſolvere vel ligare, eo ipſo ſolvit vel ligat.

15. Credere debemus quod ſolum tunc ſolvit vel ligat, quando ſe conformat legi Chriſti.

16. Hoc debet catholice credi: quilibet ſacerdos rite ordinatus habet poteſtatem ſufficienter ſacramenta quælibet conferendi, & per conſequens quemlibet contritum a peccato quolibet abſolvendi.

17. Licet regibus auferre temporalia a viris eccleſiaſticis, ipſis abutentibus habitualiter.

18. Sive domini temporales, ſive ſancti papæ, ſive ſancti, ſive caput eccleſiæ qui eſt Chriſtus, dotaverint eccleſiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicaverint ejus temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabili eam temporalibus ſpoliare.

19. Eccleſiaſticus, immo Romanus pontifex, poteſt legitime a ſubditis & laicis corripi, etiam accuſari.

"** MANDATUM AUTORIT. APOSTOL.

Ad cancellarium univerſitatis Oxon.

Ut inquirat de VVycleffi erroribus, & eumdem citet.

SImon permiſſione Divina, &c. Et Vvilielmus eadem permiſſione Londonenſis epiſcopus, delegati a ſede apoſtolica cum illa clauſula, *Quatenus vos duo, aut unus veſtrum, ad infra ſcripta ſpecialiter deputati*, dilecto pariter venerabilique viro cancellario univerſitatis Oxoniæ, Lincolnienſis diœceſis, ejuſve locum tenenti, ſalutem in Domino, & mandatis noſtris, immo verius apoſtolicis, firmiter obedire. Litteras ſanctiſſimi in Chriſto patris ac domini noſtri, domini Gregorii Divina providentia papæ XI. ſuper eo, quod Joannes Vvyclif ſacræ paginæ profeſſor, rectorque de Littervvorth, dictæ Lincolnienſis diœceſis, in deteſtabilem veſaniam temere prorumpens, nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas ac falſas, & male in fide ſonantes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubvertere & enervare nituntur, non verebatur aſſerere, dogmatizare, & publice prædicare, illis nonnullos Chriſti fideles maligne inficiens, ac a fide Catholica, ſine qua non eſt ſalus, faciens deviare, ut in dictis litteris apoſtolicis plenius eſt expreſſum, nos noveritis cum ea qua decuit reverentia recepiſſe. Volentes igitur mandatis apoſtolicis parere pro viribus ut tenemur, vobis in virtute obedientiæ, qua dictæ ſedi tenemini, committimus & mandamus, firmiter injungentes: quatenus receptis per vos præſentibus, evocatis ad hoc etiam per vos ſacræ paginæ profeſſoribus expertis, rectius & ſanctius in fide catholica ſentientibus, verbis ſophiſticalibus terminorum curioſa implicatione penitus prætermiſſis, de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copia inferius inſeritur, vos ſecrete informantes, de omni eo quod in præmiſſis inveneritis & ſenſeritis, litteris veſtris clauſis, & ſigillo veſtro ſigillatis, clare, diſtincte, & aperte in omnibus & per omnia nos reddatis, ut convenit, certiores. Citetis inſuper ſeu citari faciatis peremptorie dictum Joannem, quod triceſimo die juridico poſt citationem ſibi factam, in eccleſia ſancti Pauli London. compareat perſonaliter coram nobis, ſeu aliis ſubdelegatis noſtris ſive commiſſariis in hac parte, ſuper concluſionibus & propoſitionibus hujuſmodi reſponſurus ac auditurus, ulterius quoque facturus, quicquid autoritate apoſtolica fieri debeat in hac parte, & ordo dictaverit rationis: prædicentes eidem, quod ſive comparuerit in termino prædicto ſive non, ulterius contra eum procedetur, prout litteræ apoſtolicæ in ſe exigunt & requirunt. Vobis inſuper injungimus autoritate prædicta, quatenus litteras apoſtolicas in præſentiarum per nos vobis tranſmiſſas, ſub pœnis in eiſdem litteris plenius expreſſis, in omnibus & per omnia diligenter & fideliter exequamini, juxtam vim, formam, & effectum earumdem, certificantes nos aut dictos commiſſarios noſtros ſeu ſubdelegatos celerius quo fieri poterit, quid feceritis in præmiſſis, per litteras veſtras patentes, harum & facti veſtri ſeriem plenius continentes.

Dat. apud Otteforde xv. Kalend. Januarii, anno Domini MCCCLXXVII. & translationis noſtri Simonis Cantuarienſis archiepiſcopi ſupradicti anno tertio.

ANNO CHRISTI 1374. Ex Collectil Append. Tom. XI.

"** CONCILIUM NARBONENSE

A Petro archiepiſcopo cum ſuffraganeis & alis celebratum, die XV. April. anno Domini M. CCC. LXXIV.

Illuſtriſſimi Boſquetl Monſpelienſis epiſcopi beneficentiam, qui nobis hujus concilii copiam faciebat, Baluziana editio antevertit.

INDICTIO CONCILII.

Petrus miſeratione Divina ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopus & primas, venerabili fratri A. eadem gratia Electenſi epiſcopo ſuffraganeo noſtro, vel ejus vicariis generalibus in ipſius abſentia, ſalutem & ſinceram in domino caritatem.

INter aſſiduas curas & ſolicitudines, quæ miniſterio noſtro incumbunt, de ſalubri ſtatu eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum piorum locorum, noſtrarum civitatis, diœceſis, ac provinciæ, necnon & gregis Dominici nobis commiſſi: ſolicite cogitare nos convenit, ut in ipſis vigeat tranquillæ beatitudo quietis; paciſque, ſalutis, & libertatis gratia nutriatur: & quæ in eiſdem, non abſque diſpendio miniſtrorum, & cultus detrimento Divini, ſervari novimus, per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformemus. Et tandem " officii noſtri debitum, in actibus dirigendis veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nodoſæ ambiguitatis volucrum " anhelamus: illamque ſemper in noſtris ordinationibus ſervare cautelam intendimus, ut de ipſis proveniat commodum, adeo quod aliis non immineat detrimentum.

" ſ. deduct. al. " ſ. involucrum.

Cum igitur pro obſervatione ſacrorum canonum, corrigendis exceſſibus, & reformatione vi-

ANNO CHRISTI 1374.

tæ & morum cleri & populi, ac quibuſdam aliis arduis negotiis, civitatem, diœceſim, & provinciam, noſtras, necnon & libertatem eccleſiaſticam tangentibus, ſuper quibus ad debitam proviſionem una vobiſcum & aliis ſuffraganeis noſtris intendimus, concedente Altiſſimo, interponere ſolicitudinis noſtræ partes, præſertim cum tangatur communiter ſtatus eccleſiarum & monaſteriorum, aliorumque piorum locorum, noſtrarum civitatis, diœceſis, ac provinciæ prædictarum, provinciale concilium ordinavimus & determinavimus convocandum, videlicet die xv. menſis Aprilis proxime futuri, apud civitatem noſtram, & in eccleſia ſancta noſtra metropolitana, ſcientes quod ſuper hoc ſumus per ſanctiſſimum in Chriſto patrem ac dominum noſtrum ſummum pontificem, dominum Gregorium papam XI. per ſuas apoſtolicas & patentes litteras exhortati, immo ab eodem mandatum habuimus ſpeciale & expreſſum. Eapropter vos tenore præſentium monemus, & etiam exhortamur, ut una nobiſcum die & loco prædictis, in dicto provinciali concilio, Deo prævio, celebrando, ad quod præfatos diem & locum, cum diebus ſequentibus quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit, vobis præciſe & peremptorie aſſignamus, perſonaliter comparere curetis: voſque ad id præſentium tenore citamus. Mandantes vobis inſuper, quatenus interim citetis & peremptorie, authoritate noſtra, & tempore congruo, omnes & ſingulos abbates, præpoſitos, decanos, archidiaconos, archipresbyteros, & priores eccleſiarum regularium & ſæcularium, ac etiam adminiſtratores, procuratores, & negotiorum geſtores aliorum piorum locorum, necnon alias perſonas eccleſiaſticas regulares & ſæculares, cujuſcumque ſtatus, ordinis, religionis, & conditionis exiſtant, qui debent & conſueverunt in conciliis intereſſe de uſu, conſuetudine, vel de jure, ut perſonaliter; capitula vero, & collegia, & conventus veſtrarum civitatis & diœceſis, per procuratores, ſyndicos, ſeu œconomos idoneos, ad hoc legitime & ſpecialiter conſtitutos cum ſufficientia & ſpeciali mandato, in ipſo provinciali concilio compareant dicta die: inibi continue moraturi, donec ea quæ in dicto concilio tractanda fuerint, ad honorem Dei, proviſionem eccleſiarum & monaſteriorum, profectum animarum, & utilitatem ſubditorum provinciæ antedictæ, per dicti concilii providentiam finem debitum ſortiantur. Et ne ipſi ſeu alii quicumque, quos præſens tangit ſeu tangere poteſt negotium, ignorantiam quovis modo valeant prætendere de præmiſſis: præſentes noſtras litteras, ſeu earum tranſſumptum in forma publica conſcriptum, in veſtra eccleſia, & alibi ubi expediens vobis videbitur, interim ſæpius & frequenter publicare & denunciare curetis. Præcipientes vobis ulterius, & auctoritate apoſtolica nobis in hac parte commiſſa, ut ante dictum concilium, ſynodum veſtram loco & tempore debitis & honeſtis, celebretis, ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctæ: in qua de agendis in dicto concilio, ſuper corrigendis exceſſibus, ſupplendis defectibus, ac utilitatibus eccleſiaſticis promovendis, & aliis neceſſariis, prout expediens vobis viſum fuerit, deliberare & tractare debite valeatis.

Ut autem ſuperfluitatum & pomparum inanium jactantiam præcludamus: vobis tenore præſentium inhibemus, ſub virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ne ultra decem equitaturas, & duos ſaumerios ſive gerulos, pro vobis & veſtra familia adducatis, cum ad dictum provinciale concilium venietis; abbatibus veſtræ diœceſis injungentes ex parte ſedis apoſtolicæ atque noſtra, quod ultra quinque equitaturas ad plus, unum ſaumerium ſeu gerulum, ſecum adducere non præſumant; cæteri vero qui venire tenentur, cum paucis & moderatis expenſis veniant: ſi vos, & abbates prædicti, & etiam alii, reprehenſionis noſtræ aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddentes præſentes litteras portitori præſentium ſigillo veſtro impendenti ſigillatas in ſignum receptionis earum.

De omnibus vero & ſingulis præſentationibus, publicationibus, atque citationibus, quas fieri facietis, volumus quod faciatis recipi, & ex cauſa, unum vel plura publica inſtrumenta.

Datum ſub ſigillo noſtro impendenti & ſigneto, in caſtro noſtro de Montillis, die prima menſis Februarii, anno nativitatis Chriſti M. CCC. LXXIV.

Eodem modo ſcriptum eſt P. epiſcopo Elnenſi & cæteris ſuffraganeis.

In eumdem modum ſcriptum eſt capitulo eccleſiæ Narbonenſis, capitulo eccleſiæ Magalonenſis, capitulo eccleſiæ Elnenſis, capitulo eccleſiæ Nemauſenſis, capitulo eccleſiæ Carcaſſonenſis, archipresbyteris, & rectoribus, ac hoſpitalibus pauperum civitatis & diœceſis Narbonenſis, & exemptis provinciæ Narbonenſis.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus ſancti, Amen.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES

editæ in concilio provinciali celebrato per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Petrum miſeratione Divina ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopum & primatem, cum ſuis ſuffraganeis, ſuoque Narbonenſi & aliarum eccleſiarum cathedralium capitulis, abbatibus, collegiis, & aliis perſonis eccleſiaſticis, præſentibus; etiam exemptis totius provinciæ vocatis & legitime citatis ſecundum bullas apoſtolicas, prout infra, aut eorum procuratoribus legitimis, die xv. menſis Aprilis, cum x. diebus ſequentibus & continuis; anno Domini M. CCC. LXXIV. Indictione duodecima, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Gregorii, Divina providentia papæ XI. anno quarto, in eccleſia ſancta ſua Narbonenſi.

COPIA PRIMÆ BULLÆ

Super concilio provinciali celebrando.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet pro obſervatione ſacrorum canonum, corrigendis exceſſibus, & reformatione morum, præſertim cleri, ſit a ſanctis patribus inſtitutum quod metropolitani cum ſuis ſuffraganeis non omittant provincialia concilia celebrare: quia tamen celebratio hujuſmodi fere ubique terrarum, quod dolenter referimus, longis temporibus eſt negligenter omiſſa, propter quod idem clerus ab honeſtate ſui primævi ſtatus non modicum excidit, multipliciterque in devium declinavit: nos de opportuna reformatione illius co-

cogitantes, non videmus quod hujuſmodi reformatio poſſit citius & efficacius fieri, quam per novas celebrationes conciliorum provincialium prædictorum: ut ſuper obſervatione antiquorum inſtitutorum, noviſque caſibus in clero ſæpius evenientibus manifeſtis, in eiſdem conciliis opportuna remedia præbeantur. Ideoque fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus provinciale concilium tuæ provinciæ, in quo conveniant tecum ſuffraganei tui, & alii eccleſiarum & monaſteriorum prælati dictæ provinciæ, ad id ſoliti convocari, infra ſex menſium ſpatium, poſt præſentationem præſentium tibi ſeu publice apud eccleſiam tuam factam, ſtudeas in ipſa eccleſia tua, vel alibi infra dictam provinciam, celebrare, ubi per te ac eoſdem ſuffraganeos, de iis quæ erunt ad laudem Dei, ac pro reformatione vitæ & morum cleri & populi, necnon pro neceſſitatibus & commodis eccleſiarum, aliorumque piorum locorum, provida examinatione tractetur & etiam ſtatuatur, prout tu & iidem ſuffraganei videritis expedire: ad apoſtolicam ſedem pro ejus autoritate ac favoribus, ubi opportunum fuerit, recurſuri. Et ut dicti ſuffraganei venientes ad hujuſmodi concilium, de agendis in eo ſint plenius informati: volumus, quod eis mandes ex parte noſtra, quod ante ipſum concilium ſtudeant ſuas ſynodos celebrare, in eis ſuper corrigendis exceſſibus, ſupplendis defectibus, ac promovendis utilitatibus eccleſiaſticis, plenius tractaturi. Secuturis vero annis hujuſmodi concilium convoces & celebres, prout in ſacris canonibus eſt ſtatutum. Nobis de convocatione & celebratione hujuſmodi, cum eas feceris, ut ſciamus ſi hujuſmodi mandato noſtro parueris, reſcripturus.

An. Chr. 1373.

Datum Avinioni xi. Kal. Julii, pontificatus noſtri anno tertio.

COPIA SECUNDÆ BULLÆ

Ut venire compellantur exempti ad concilium provinciale.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri archiepiſcopo Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DUdum tibi ſcripſiſſe recolimus, ut pro obſervatione ſacrorum canonum & moribus reformandis, provinciale concilium tuæ provinciæ celebrare deberes. Attendentes itaque ſtatui dictæ provinciæ expedire, ut ad dictum concilium etiam exempti ipſius convocentur, fraternitati tuæ convocandi autoritate noſtra ad dictum concilium, hac vice duntaxat, omnes & ſingulos prælatos exemptos eccleſiarum & monaſteriorum omnium ejuſdem provinciæ, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, & ordinis exiſtant, dilectis filiis abbatibus, prioribus, & prælatis aliis Ciſtercienſis & Carthuſienſis ordinum, duntaxat exceptis, contradictores quoque autoritate prædicta, appellatione poſtpoſita compeſcendi, non obſtantibus exemptionibus, & quibuslibet aliis privilegiis & litteris apoſtolicis, ac ſtatutis & conſuetudinibus monaſteriorum & aliorum ordinum quorumcumque contrariis, juramento, confirmatione apoſtolica, vel quacumque firmitate alia roboratis, etiamſi de eis eorumque totis tenoribus plena & expreſſa eſſet in præſentibus mentio facienda, aut ſi eiſdem prælatis, vel alicui ſeu aliquibus ipſorum, a ſede apoſtolica ſit indultum quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, ſeu extra vel ultra certa loca ad concilia hujuſmodi evocari non poſſint, per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem, plenam & liberam concedimus tenore præſentium facultatem.

An. Chr. 1373.

Datum Avinioni xvi. Kal. Januarii, pontificatus noſtri anno tertio.

COPIA BULLÆ TERTIÆ.

Quod exempti, etiam ordinis Ciſtercienſis, ad concilium noſtrum provinciale venire compellantur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Petro archiepiſcopo Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm tu una cum venerabilibus fratribus noſtris tuis ſuffraganeis, ac aliis prælatis & perſonis eccleſiaſticis tuarum civitatis, diœceſis, & provinciæ Narbonenſis, tibi & eiſdem ſuffraganeis ſubjectis, concilium provinciale de ſpeciali mandato noſtro, prout jam incepiſti, debeas celebrare, & in hujuſmodi concilio de utilitate & bono communi exemptorum, ſicut de aliis, tractare debeas & etiam ordinare: nos de circumſpectione tua plurimum in Domino confidentes, convocandi ad hujuſmodi concilium quoſcumque prælatos, & alias perſonas eccleſiaſticas, ſæculares & regulares, etiam Ciſtercienſis ordinis, exemptas, civitatis & diœceſis ac provinciæ prædictarum, ipſoſque ad veniendum ad concilium ipſum per cenſuram eccleſiaſticam compellendi, exemptionibus, privilegiis, ac litteris apoſtolicis, ipſis, aut eorum locis ſive ordinibus a ſede apoſtolica vel alias qualitercumque conceſſis, etiamſi de ipſis & totis eorum tenoribus eſſet præſentibus ſpecialis & expreſſa mentio facienda, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque, fraternitati tuæ autoritate apoſtolica plenam & liberam tenore præſentium concedimus facultatem. Per hoc autem ipſis prælatis & aliis perſonis exemptis, eorum exemptionibus & privilegiis nullum alias volumus præjudicium generari.

An. Chr. 1374.

Datum Sallonii Arelatenſis diœceſis, xv. Kal. Julii, pontificatus noſtri anno quarto.

COPIA LITTERÆ CLAUSÆ

Miſſæ per dominum noſtrum papam ſuper concilio provinciali.

Quod exempti omnino venire teneantur & etiam intereſſe.

Venerabili fratri noſtro Petro archiepiſcopo Narbonenſi Gregorius &c.

VEnerabilis frater, vidimus &c. Quantum autem ad congregandum provinciale concilium, de quo tuis in ſcriptionibus ſubjungebas: placet nobis & quod ad illud exempti quicumque de dicta tua provincia venire & intereſſe debeant, legitimo impedimento ceſſante: ſuper quo tibi fieri juſſimus litteras opportunas. Quævis tuæ fraternitatis beneplacita ſemper nobis notificans confidenter.

Datum Avinioni, die xvi. Decembris.

TI-

TITULI CANONUM.

1. *De epiſcopis, qualem procuratorem ad concilium mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.*
2. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*
3. *Qualiter ſupplicans concilio exire debeat, quouſque vocetur.*
4. *Qualiter abbates ſubditi, vocati ad ſynodum, venire teneantur.*
5. *Ut falſi & ficti, qui ſe aſſerunt apoſtolos, evitentur.*
6. *Qualiter ad requiſitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.*
7. *Baillivia, & ſcribaniæ ad prælatos ſpectantes, ad voluntatem non ad vitam conferantur.*
8. *Ne quis bona quæcumque in ædem ſacram depoſita, ſub banno deponere, ſeu alias intromittere ſe præſumat.*
9. *Prælati, in vita vel in morte, eccleſiæ cui præſunt, vel præfuerint, certam capellam relinquant, ad ſummam deſignatam.*
10. *Quam portionem curati eccleſiarum habere debeant in depoſito funere, quouſque in electa ſepultura tumuletur.*
11. *De pœna inflicta perſonis capientibus vel detinentibus clericos, libere non reſtituentibus eoſdem.*
12. *Pœna impedientium epiſcopum & ſuos, quin de cauſis ad forum eccleſiaſticum quovis modo ſpectantibus cognoſcat, & ſuper ipſis informationes in quacumque parte diœceſis faciat.*
13. *Ut clerici negotiationes illicitas non exerceant.*
14. *Ut beneficiati animarum curam habentes, Miſſas celebrare teneantur.*
15. *De blaſphematoribus.*
16. *Pœna contra non revelantes blaſphematores Dei, beatæ Virginis, & ſanctorum, infra xv. dies.*
17. *Pœna contra uſurpantes, invadentes, & detinentes bona & jura eccleſiaſtica, & perſonarum eccleſiaſticarum.*
18. *Licitum ſit presbytero, cuicumque ſacerdoti idoneo, etiam curam animarum non habenti, confiteri.*
19. *De indulgentiis conceſſis corpus Chriſti aſſociantibus cum infirmis portatur.*
20. *Qui nuncios curiarum noſtrarum eccleſiaſticarum impediunt, quo minus mandata curiæ libere exequantur, graviſſime puniantur.*
21. *Contra diffidantes perſonas eccleſiaſticas & earum bona, ſive guerram eiſdem hoſtiliter facientes.*
22. *Clandeſtinum matrimonium extra diœceſim contrahentes ſine licentia rectoris parochialis eccleſiæ, excommunicentur, & alias extraordinarie puniantur.*
23. *Quod quæſtores quicumque, ſine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*
24. *De eligendis perſonis idoneis ad audiendam rationem de pecuniis receptis a clero.*
25. *Quod puniantur facientes donationes in fraudem laicorum.*
26. *Ut nullus excommunicatum ſeu interdictum aliquem ad ſepulturam admittat.*
27. *Indulgentia orantibus pro domino noſtro papa & rege conceſſa.*
28. *Confirmatio conſtitutionum a prædeceſſoribus noſtris editarum.*

PRÆFATIO.

INter cunctas ſolicitudines, quæ inſident cordi noſtro, paſtorale officium nos aſtringit, ut ſuper gregem Dominicum ſuperna diſpoſitione ſpecialiter nobis commiſſum, illam quæ ars eſt artium habeamus præcipuam, videlicet curam & regimen animarum: ne illum lupus rapax, ſerpens antiquus, humani generis inimicus invadat; ejuſque ſanguis, quod abſit, de noſtris manibus exquiratur. Quantum enim nobis ex alto permittitur, debemus virtutes inſerere, pacem quærere, ſcandala evitare, jurgiorum materiam amputare, juraque illibata ſervare, & intelligere ſuper egenum & pauperem, quia oblivio eorum non erit & patientia pauperum non peribit in finem. Voluntarios ſiquidem labores amplectimur, curis ſolicitamur continuis, & aſſidua meditatione penſamus, ut juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis, in quorum proſperitate utique lætamur, jugi, quantum eſt nobis poſſibilis, ſolicitudinis ſtudio intendamus: ut in extremo & tremendo examine, ante tribunal æterni judicis Jeſu Chriſti filii Dei duplicatum talentum & creditum reportemus, & ad regnum Patris ejus, cum benedictis & grege nobis commiſſo, pervenire feliciter valeamus.

Igitur nos Petrus miſeratione Divina ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopus & primas, Sicardus Biterrenſis, Petrus Carcaſſonenſis, Joannes ſancti Poncii Tomerarium, Arnaldus Electenſis, & Hugo Agathenſis, epiſcopi præſentes, & procuratores venerabilium fratrum noſtrorum abſentium Petri Magalonenſis, Bernardi Uticenſis, Joannis Lodovenſis, Petri Elnenſis, & Joannis Nemauſenſis, epiſcoporum, cum venerabili capitulo noſtro Narbonenſi, in ipſa ſancta noſtra metropolitana Narbonenſi eccleſia provinciale concilium, ut juris & moris eſt, & antiqui patres ſtatuerunt & ſanxerunt, celebrantes, cum procuratoribus aliorum etiam venerabilium capitulorum noſtrorum abſentium, abbatibus, capitulis, prioribus, collegiis, & aliis plurimis perſonis eccleſiaſticis, exemptis & non exemptis, etiam mendicantibus, & aliorum ordinum quorumcumque noſtræ Narbonenſis provinciæ, ad hæc invitatis, vocatis, & legitime citatis, tam autoritate apoſtolica, quam noſtra metropolitana, conſtitutiones noſtras infra ſcriptas pro ſubditorum noſtrorum ſalute animarum, & profectu & quiete eccleſiaſticæ libertatis, de ejuſdem concilii unanimi conſilio & aſſenſu, ad laudem, honorem, & gloriam Divini nominis, facimus, ordinamus, promulgamus, & ducimus promulgandas: quas, & contenta in eis, per omnes ſubditos noſtros, & alios quoſcumque in juriſdictione noſtra, & cujuſlibet civitatis & diœceſis provinciæ noſtræ Narbonenſis, habitantes vel exiſtentes, nunc & in perpetuum teneri volumus irrefragabiliter & ſervari.

GA-

CANONES.

I. *De epiſcopis, qualem procuratorem ad concilium mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.*

Tert. 11. Ut in Conc. Vaurenſi can. 3.

CUm, teſtante Sapientis ſententia, *ſalus ſit ubi multa conſilia*, & copiam ſani conſilii nequaquam coartari expedit, ſed extendi: idcirco ſub virtute ſanctæ obedientiæ epiſcopis ſuffraganeis noſtris injungimus, ut cum venire *ſ. vocati* ad ipſa concilia, fuerint legitime impediti quo minus ad ea perſonaliter venire poſſint, procuratores ſpeciales viros diſcretos & habiles deſtinare procurent. Et idem faciant alii, qui ad dicta concilia conſueverunt, debent, & poſſunt evocari.

II. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*

Ut in Conc. Vaurenſi can. 4.

Item ſtatuimus, quod quandocumque provinciale concilium infra noſtram provinciam celebrari contigerit, janitor aut quiſvis alius officialis, cujus præſentia in concilio memorato nequaquam neceſſaria ſeu opportuna exiſtit, extra januam maneat; qui per præſidentem eidem concilio deputetur.

III. *Qualiter ſupplicant concilio exire debeat quouſque vocetur.*

Ut in Conc. Vaur. c. 5.

Item ſi contingat aliquem prælatum, vel canonicum alicujuſvis metropolitanæ, cathedralis, aut collegiatæ, eccleſiarum de dicta provincia, ſeu alium quemcumque, circa negotium aliquod nobis ſupplicare vel requirere: idem ſupplicans vel requirens, ſupplicatione vel requiſitione ſua propoſita, recedere ac de concilio exire teneatur, dum concilium ſuper petitione hujuſmodi diſcutiet atque deliberabit.

IV. *Qualiter abbates ſubditi vocati ad ſinodum venire teneantur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 7.

Cum non paſſim quicumque ſint admittendi vel deputandi ad ardua, ſed induſtria in talibus ſit diligentius exquirenda: præſentis autoritate concilii duximus ſtatuendum, ut epiſcopi, abbates eis ſubjectos, ad ſynodos ſuas per cenſuram eccleſiaſticam venire compellant. Vel ſi forſan legitimo impedimento detenti fuerint, quo minus perſonaliter ad illas accedere poſſint: procuratores deſtinent ſpeciales, expertos, idoneos, & diſcretos, & de ipſorum ordinibus, ſi ibi ſufficientes exiſtant, cum patentibus & apertis litteris eorumdem.

V. *Ut falſi & ficti, qui ſe aſſerunt apoſtolos capiantur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 14.

Cum quidam, qui ſe dicunt apoſtolos, & religioſos ſe fingunt, extiterint ſuis exigentibus demeritis per ſanctam ſedem apoſtolicam excommunicationis vinculo innodati; & poſt, dum per orbem incedunt vagabundi, in multis malis fuerint deprehenſi, ſintque perículoſi homines circa fidem: volumus, & etiam ordinamus, quod ubicumque infra noſtram provinciam inventi fuerint, capiantur, & diœceſanis, in quorum diœceſibus capientur, remittantur examinandi, corrigendi, & etiam puniendi, ut juris fuerit & etiam rationis.

VI. *Qualiter ad requiſitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.*

Ut in Concil. Vaur. c. 15.

Item ſtatuimus, quod ex quo per epiſcopum, vicarium, ſeu ejus officialem, aut alium per eos ſeu eorum alterum deputatum, contra aliquem vel aliquos, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia fuerit promulgata & publicata; & exinde exigente rebellione ac inobedientiæ duritia per decem dies, extiterit ſolemniter & publice aggravata: licitum ſit eiſdem, & ipſorum cuilibet, hujuſmodi autoritate concilii, cæteros epiſcopos & prælatos, vicarios & officiales eorumdem, requirere, ut ipſius ſententias, quarum tenores & clauſas declarent in ſcripris, in ſuis diſtrictibus & diœceſibus ſervent, & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et prælati, vicarii, & officiales alii, ſuper hoc requiſiti, obtemperare teneantur.

VII. *Baillivia & ſcribania ad prælatos ſpectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 57.

Statuimus quod nullus, noſtrum, nec prælatus quiſvis alius, ſeu capitulum vel conventus alicujus eccleſiæ cathedralis vel collegialis, provinciæ noſtræ, vel aliqua alia ſingularis perſona, etiam de ipſo capitulo, vel collegio, ſeu conventu, baillivias, ſcribanias, ſeu alia officia ad nos ſeu dignitates, vel beneficia noſtra, vel aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, ſpectantia, poſſit de cætero alicui perſonæ concedere ad ejus vitam, ſed ad beneplacitum dumtaxat concedentis, vel concedentium eorumdem. Conceſſio vero in contrarium facta, nullius valoris exiſtat.

VIII. *Ne quis bona quæcumque in ædem ſacram depoſita ſub banno deponere, ſeu alias intromittere ſe præſumat.*

Ut in Concil. Vaur. c. 59.

Item univerſos & ſingulos dominos temporales, ſeneſcallos, officiarios, judices, & alios quoſcumque, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, qui bona apud ædes ſacras depoſita vel repoſita receperint, arreſtaverint, ſaiſiverint, vel occupaverint, ſeu banniverint, & qui ſcienter recipi, arreſtari, & ſaiſiri mandaverint, & qui ſcienter talia occupata, ſaiſita, ſeu arreſtata receperint, & qui in prædictis ſcienter dederint publice vel occulte conſilium, auxilium, vel favorem, autoritate præſentis concilii excommunicamus, & excommunicatos ex nunc, ut ex tunc, haberi volumus ipſo facto, & excommunicatos præcipimus publice nunciari.

IX. *Prælati in vita vel in morte, eccleſiæ cui præſunt, vel præfuerint, certam capellam relinquant ad ſummam deſignatam.*

Ut in Concil. Vaur. can. 61.

Cum ob honorem Dei & cultus Divini, eccleſiæ, maxime cathedrales, pulcris pollere debeant ornamentis: idcirco ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod quilibet noſtrum, ſcilicet nos archiepiſcopus & epiſcopi ſuffraganei noſtri, in vita unam capellam integram de pulchris pannis nobilibus, eccleſiæ cathedrali, cui præfuerint vel præſunt, conferre & dare, vel centum florenos auri pro eadem emenda relinquere, teneantur: & ad hoc ſint ejus bona quæcumque obligata.

X. *Quam portionem curati eccleſiarum habere debeant in depoſito funere, quouſque in electa ſepultura tumuletur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 65.

Deſiderabiliter affectantes, ut parochiales eccleſiæ, quæ maternos imitantur affectus, piis in Domino ſuorum defunctorum parochialibus juribus non priventur: declarando ſtatuimus, quod per illos, apud quorum eccleſias ſeu cœmeteria, defunctos ipſos extra loca obitus transferendos deponi continget, de funeralibus & legatis eiſdem parochialibus eccleſiis reſpondeatur, ac ſi in ipſis in quibus corpus eſt depoſitum ſepulturam perpetuam elegiſſent.

XI. *De pœna inflicta perſonis capientibus vel detinentibus clericos, libere non reſtituentibus eoſdem.*

Cum de jure dubium non exiſtat, quin capientes & detinentes clericos, & mandantes capi abſque licentia ſui judicis eccleſiaſtici, ſint eo ipſo majori excommunicatione ligati; & mandantes ſeu detinentes hujuſmodi, peccato peccatum accumulent, cum ipſos captos relaxant, ſuo judici eccleſiaſtico remiſſione non facta: volentes peccata hujuſmodi cohibere, & indemnitati libertatis eccleſiaſticæ & juriſdictionis eccleſiæ providere, inhærentes veſtigiis & ſtatutis antiquis prædeceſſorum noſtrorum, & ſtatuta eorum renovantes, volumus & ſtatuimus, quod ſi dominus temporalis, aut quivis alius juriſdictionem temporalem exercens, requiſitus per curatum eccleſiæ, in cujus parochia clericus capietur, vel etiam detinebitur, ſeu per alium eccleſiaſtici judicis nomine, libere, nulla facta financia ſeu compoſitione, & nil in perſona vel habitu hujuſmodi clerici immutato, clericum ipſum in habitu & tonſura clericali exiſtentem non reſtituerit judici eccleſiaſtico, ſeu deputato ab eo, ex tunc, abſque alterius expectatione mandati, ceſſetur a Divinis in parochia, in qua hujuſmodi clericus capietur; & etiam in qua captus detinebitur, tamdiu & quouſque idem clericus plene, decenter & libere, fuerit judici eccleſiaſtico reſtitutus.

XII. *Pœna impedientium epiſcopum & ſuos, quin de cauſis ad forum eccleſiaſticum quovis modo ſpectantibus cognoſcat, & ſuper ipſis informationes in quacumque parte diœceſis faciat.*

Item cum epiſcopus in quacumque parte ſuæ diœceſis juriſdictionem ſpiritualem habeat, quæ eſſet deluſoria, ſi non poſſet in loco quolibet ipſius diœceſis, non exempto, libere exerceri: nihilo minus tamen nonnulli domini temporales, ſuique judices, ac etiam alii juriſdictionem exercentes temporalem, judices eccleſiaſticos impediunt, quo minus juriſdictionem exerceant ſuper cauſis tam criminalibus quam civilibus eccleſiaſticis, quorum correctio, punitio, & cognitio, ad ipſum judicem eccleſiaſticum, tam de jure, quam etiam de antiqua & approbata conſuetudine, noſcitur pertinere, contra ſalutem animarum ſuarum, juriſdictionem eccleſiaſticam impedien-

CANONES.

I. *De epiſcopis, qualem procuratorem ad concilium mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.*

Tit. 11. Ut in Conc. Vaurenſi can. 1.

CUm, teſtante Sapientis ſententia, *ſalus ſit ubi multa conſilia*, & copiam ſani conſilii nequaquam coartari expedit, ſed extendi: idcirco ſub virtute ſanctæ obedientiæ epiſcopis ſuffraganeis noſtris injungimus, ut cum venire [b] ad ipſa concilia, fuerint legitime impediti quo minus ad ea perſonaliter venire poſſint, procuratores ſpeciales viros diſcretos & habiles deſtinare procurent. Et idem faciant alii, qui ad dicta concilia conſueverunt, debent, & poſſunt evocari.

b ſ. vocati

II. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*

Ut in Conc. Vaurenſi can. 4.

Item ſtatuimus, quod quandocumque provinciale concilium infra noſtram provinciam celebrari contigerit, janitor aut quiſvis alius officialis, cujus præſentia in concilio memorato nequaquam neceſſaria ſeu opportuna exiſtit, extra januam maneat; qui per præſidentem eidem concilio deputetur.

III. *Qualiter ſupplicans concilio exire debeat quouſque vocetur.*

Ut in Conc. Vaur. c. 5.

Item ſi contingat aliquem prælatum, vel canonicum alicujuſvis metropolitanæ, cathedralis, aut collegiatæ, eccleſiarum de dicta provincia, ſeu alium quemcumque, circa negotium aliquod nobis ſupplicare vel requirere: idem ſupplicans vel requirens, ſupplicatione vel requiſitione ſua propoſita, recedere ac de concilio exire teneatur, dum concilium ſuper petitione hujuſmodi diſcutiet atque deliberabit.

IV. *Qualiter abbates ſubditi vocati ad ſynodum venire teneantur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 7.

Cum non paſſim quicumque ſint admittendi vel deputandi ad ardua, ſed induſtria in talibus ſit diligentius exquirenda: præſentis autoritate concilii duximus ſtatuendum, ut epiſcopi, abbates eis ſubjectos, ad ſynodos ſuas per cenſuram eccleſiaſticam venire compellant. Vel ſi forſan legitimo impedimento detenti fuerint, quo minus perſonaliter ad illas accedere poſſint: procuratores deſtinent ſpeciales, expertos, idoneos, & diſcretos, & de ipſorum ordinibus, ſi ibi ſufficientes exiſtant, cum patentibus & apertis litteris eorumdem.

V. *Ut falſi & ficti, qui ſe aſſerunt apoſtolos evitentur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 14.

Cum quidam, qui ſe dicunt apoſtolos, & religioſos ſe fingunt, extiterint ſuis exigentibus demeritis per ſanctam ſedem apoſtolicam excommunicationis vinculo innodati; & poſt, dum per orbem incedunt vagabundi, in multis malis fuerint deprehenſi, ſintque periculoſi homines circa fidem: volumus, & etiam ordinamus, quod ubicumque infra noſtram provinciam inventi fuerint, capiantur, & diœceſanis, in quorum diœceſibus capientur, remittantur examinandi, corrigendi, & etiam puniendi, ut juris fuerit & etiam rationis.

VI. *Qualiter ad requiſitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.*

Ut in Concil. Vaur. c. 11.

Item ſtatuimus, quod ex quo per epiſcopum, vicarium, ſeu ejus officialem, aut alium per eos ſeu eorum alterum deputatum, contra aliquem vel aliquos, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia fuerit promulgata & publicata; & exinde exigente rebellione ac inobedientiæ duritia per decem dies, extiterit ſolemniter & publice aggravata: licitum ſit eiſdem, & ipſorum cuilibet, hujuſmodi autoritate concilii, cæteros epiſcopos & prælatos, vicarios & officiales eorumdem, requirere, ut ipſius ſententias, quarum tenores & clauſas declarent in ſcriptis, in ſuis diſtrictibus & diœceſibus ſervent, & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et prælati, vicarii, & officiales alii, ſuper hoc requiſiti, obtemperare teneantur.

VII. *Baillivia & ſcribaniæ ad prælatos ſpectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 15.

Statuimus quod nullus, noſtrum, nec prælatus quiſvis alius, ſeu capitulum vel conventus alicujus eccleſiæ cathedralis vel collegialis, provinciæ noſtræ, vel aliqua alia ſingularis perſona, etiam de ipſo capitulo, vel collegio, ſeu conventu, baillivias, ſcribanias, ſeu alia officia ad nos ſeu dignitates, vel beneficia noſtra, vel aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, ſpectantia, poſſit de cætero alicui perſonæ concedere ad ejus vitam, ſed ad beneplacitum dumtaxat concedentis, vel concedentium eorumdem. Conceſſio vero in contrarium facta, nullius valoris exiſtat.

VIII. *Ne quis bona quacumque in ædem ſacram depoſita ſub banno deponere, ſeu alias intromittere ſe præſumat.*

Ut in Concil. Vaur. c. 59.

Item univerſos & ſingulos dominos temporales, ſeneſcallos, officiarios, judices, & alios quoſcumque, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, vel dignitatis exiſtant, qui bona apud ædes ſacras depoſita vel repoſita receperint, arreſtaverint, ſaiſiverint, vel occupaverint, ſeu banniverint, & qui ſcienter recipi, arreſtari, & ſaiſiri mandaverint, & qui ſcienter talia occupata, ſaiſita, ſeu arreſtata receperint, & qui in prædictis ſcienter dederint publice vel occulte conſilium, auxilium, vel favorem, autoritate præſentis concilii excommunicamus, & excommunicatos ex nunc, ut ex tunc, haberi volumus ipſo facto, & excommunicatos præcipimus publice nunciari.

IX. *Prælati in vita vel in morte, eccleſiæ cui præſunt, vel præfuerint, certam capellam relinquant ad ſummam deſignatam.*

Ut in Concil. Vaur. can. 61.

Cum ob honorem Dei & cultus Divini, eccleſiæ, maxime cathedrales, pulcris pollere debeant ornamentis: idcirco ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod quilibet noſtrum, ſcilicet nos archiepiſcopus & epiſcopi ſuffraganei noſtri, in vita unam capellam integram de pulchris pannis nobilibus, eccleſiæ cathedrali, cui præfuerint vel præſunt, conferre & dare, vel centum florenos auri pro eadem emenda relinquere, teneantur: & ad hoc ſint ejus bona quæcumque obligata.

X. *Quam portionem curati eccleſiarum habere debeant in depoſito funere, quouſque in electa ſepultura tumuletur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 65.

Deſiderabiliter affectantes, ut parochiales eccleſiæ, quæ maternos imitantur affectus, piis in Domino ſuorum defunctorum parochialibus juribus non priventur: declarando ſtatuimus, quod per illos, apud quorum eccleſias ſeu cœmeteria, defunctos ipſos extra loca obitus transferendos deponi continget, de funeralibus & legatis eiſdem parochialibus eccleſiis reſpondeatur, ac ſi in ipſis in quibus corpus eſt depoſitum ſepulturam perpetuam elegiſſent.

XI. *De pœna inflicta perſonis capientibus vel detinentibus clericos, libere non reſtituentibus eoſdem.*

Cum de jure dubium non exiſtat, quin capientes & detinentes clericos, & mandantes capi abſque licentia ſui judicis eccleſiaſtici, ſint eo ipſo majori excommunicatione ligati; & mandantes ſeu detinentes hujuſmodi, peccato peccatum accumulent, cum ipſos captos relaxant, ſuo judici eccleſiaſtico remiſſione non facta: volentes peccata hujuſmodi cohibere, & indemnitati libertatis eccleſiaſticæ & juriſdictionis eccleſiæ providere, inhærentes veſtigiis & ſtatutis antiquis prædeceſſorum noſtrorum, & ſtatuta eorum renovantes, volumus & ſtatuimus, quod ſi dominus temporalis, aut quivis alius juriſdictionem temporalem exercens, requiſitus per curatum eccleſiæ, in cujus parochia clericus capietur, vel etiam detinebitur, ſeu per alium eccleſiaſtici judicis nomine, libere, nulla facta financia ſeu compoſitione, & nil in perſona vel habitu hujuſmodi clerici immutato, clericum ipſum in habitu & tonſura clericali exiſtentem non reſtituerit judici eccleſiaſtico, ſeu deputato ab eo, ex tunc, abſque alterius expectatione mandati, ceſſetur a Divinis in parochia, in qua hujuſmodi clericus capietur; & etiam in qua captus detinebitur, tamdiu & quouſque idem clericus plene, decenter & libere, fuerit judici eccleſiaſtico reſtitutus.

XII. *Pœna impedientium epiſcopum & ſuos, quin de cauſis ad forum eccleſiaſticum quovis modo ſpectantibus cognoſcat, & ſuper ipſis informationes in quacumque parte diœceſis faciat.*

Item cum epiſcopus in quacumque parte ſuæ diœceſis juriſdictionem ſpiritualem habeat, quæ eſſet deluſoria, ſi non poſſet in loco quolibet ipſius diœceſis, non exempto, libere exerceri: nihilo minus tamen nonnulli domini temporales, ſuique judices, ac etiam alii juriſdictionem exercentes temporalem, judices eccleſiaſticos impediunt, quo minus juriſdictionem exerceant ſuper cauſis tam criminalibus quam civilibus eccleſiaſticis, quorum correctio, punitio, & cognitio, ad ipſum judicem eccleſiaſticum, tam de jure, quam etiam de antiqua & approbata conſuetudine, noſcitur pertinere, contra ſalutem animarum ſuarum, juriſdictionem eccleſiaſticam impedien-

ANNO CHRISTI 1374.

diendo : propter quod ſententias contra tales a jure & etiam a ſtatutis provincialibus promulgatas incurrunt. Volentes ſaluti animarum ſuarum, & etiam libertati eccleſiaſticæ ſalubriter providere, antiqua ſtatuta ſuper iis alias edita renovantes : excommunicamus tales, ut præmiſſum eſt, juriſdictionem eccleſiaſticam impedientes, & in præmiſſis, ſeu aliquo præmiſſorum, delinquentes, ac in iis publice vel occulte dantes conſilium, auxilium, aut favorem : præcipientes, eos excommunicatos publice nunciari, donec impedimenta hujuſmodi amota fuerint cum effectu & beneficium abſolutionis meruerint obtinere.

XIII. *Ut clerici negotiationes illicitas non exerceant.*

Item cum indecens & inhoneſtum ſit, & periculoſum exiſtat, perſonis eccleſiaſticis, officium negotiationis exercere, & eidem inhærere : ſtatuimus & ordinamus, ut perſonæ eccleſiaſticæ a negotiationibus illicitis quibuſcumque deſiſtant. Quod ſi non fecerint, ad arbitrium ordinarii ſui puniantur : pœnis contra tales in jure expreſſis, in ſuo robore permanentibus quibuſcumque.

XIV. *Ut beneficiati & animarum curam habentes, Miſſas celebrare teneantur.*

Item cum ſecundum jus, ratione officii detur beneficium, & ratione beneficii quilibet Deo ſervire teneatur ; & , ut intelleximus, ſint nonnulli presbyteri, etiam curam animarum habentes, qui in anno vix unam Miſſam celebrant, in grande ipſorum animarum periculum & gravamen : idcirco volumus, & præſentis concilii autoritate ſtatuimus, ut quicumque beneficium cum cura animarum obtinens, & qui in poſterum obtinebit, ad minus in menſe quolibet ſemel Miſſam celebrare teneatur, niſi ex cauſa ſufficienti & legitima excuſetur. Per hoc autem non intendimus diſpenſare cum illis, qui ex inſtitutione ſuorum beneficiorum, ſeu ordinatione, ad plurium Miſſarum celebrationem ſunt adſtricti.

XV. *De blaſphematoribus.*

Item cum peccatum ſit laxare linguam in blaſphemiam Dei, & redemptoris domini noſtri Jeſu Chriſti, ſancti Spiritus, beatæque Mariæ ſemper virginis, & ſanctorum ; & ſint nonnulli, ut intelleximus, qui in Deum Patrem, & in unicum ejus Filium dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ac Spiritum ſanctum, beatamque Mariam ſemper virginem, ſeu ſanctos ejus, blaſphemiam proferre non verentur, quod cedit in ipſorum blaſphemantium animarum non modicum periculum & gravamen, & ſcandalum audientium : idcirco hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus & ordinamus, ut curati infra noſtram provinciam conſtituti, diebus Dominicis parochianos ſuos utriuſque ſexus moneant & exhortentur, ut a blaſphemiis abſtineant, ſi indignationem Dei Patris, & ejus Filii domini noſtri Jeſu Chriſti, & beatæ Virginis glorioſæ, & ultionem noſtram voluerint evitare. Quod ſi prædictis monitionibus non obtemperaverint, ſed in blaſphemiam in Deum Patrem, ſeu ejus Filium, & Spiritum ſanctum, beatam Mariam ſemper virginem, ſeu ſanctos Dei, linguam laxare præſumpſerint : ex tunc autoritate præſentis concilii pœnis juris ſubjiciantur, quæ per ordinarium eccleſiaſticum executioni demandentur. Et ſi clerici fuerint, ad arbitrium ordinarii acrius puniantur.

XVI. *Pœna contra non revelantes blaſphematores Dei, beatæ Virginis, & ſanctorum, infra* XV. *dies.*

Item cum ſecundum ſanctorum patrum traditiones, juris ordo confundatur, quando ſua juriſdictio cuique non ſervatur ; & cum ſecundum jus commune ad nos & ſuffraganeos noſtros in noſtris civitatibus & diœceſibus ſpectet & pertineat cognoſcere de blaſphemiis, & blaſphemos ſecundum canonicas ſanctiones vel alias, prout expediens fuerit, punire : hinc eſt, quod præſenti ſacro concilio approbante, ſtatuimus & ordinamus, ut curati noſtræ provinciæ diebus Dominicis moneant & exhortentur omnes parochianos ſuos utriuſque ſexus ad Divina congregatos, ut quicumque qui audiet aliquem ſeu aliquos, aliquam ſeu aliquas, linguam ſuam publice laxantem ſeu laxantes in blaſphemiam Dei, ejuſque filii domini noſtri Jeſu Chriſti, Spiritus ſancti, & beatæ Mariæ ſemper virginis & ſanctorum, blaſphemiam & nomen blaſphemantis, infra XV. dies a die prolationis blaſphemiæ officiali illius diœceſis, ſeu ejus locum tenenti, in qua blaſphemia dicta fuerit, revelet & revelent. Quod ſi non fecerint, contra ſcientes & non revelantes, & contra blaſphemantes prædictos, & eorum quemlibet, procedetur ut juris fuerit & etiam rationis.

ANNO CHRISTI 1374.

XVII. *Pœna contra uſurpantes, invadentes, & detinentes bona & jura eccleſiaſtica & perſonarum eccleſiaſticarum.*

Vide ſupra an. 1351.

Item recolentes, nos dudum in generali & provinciali concilio noſtro pridem celebrato Bitteris ſtatutum feciſſe ſubſcriptum, negligentiam ſuffraganeorum noſtrorum & eorum vicariorum & officialium redarguentes in hac parte : id præcipimus & mandamus univerſis & ſingulis ſuffraganeis noſtris, & eorum vicariis & officialibus, autoritate præſentis concilii, ut dictum ſtatutum, quod etiam in præſenti noſtro ſacro concilio renovamus, executioni demandent, & demandari faciant & publicari per capellanos eis ſubjectos, quilibet in ſuis civitate & diœceſi, ſaltem bis in anno, & circa obſervantiam ejus invigilent. Cujus ſtatuti tenor ſequitur, & eſt talis.

Conc. Bitter. an. 1351. c. 5.

„ Item conciliorum provincialium, per prædeceſſores noſtros Narbonenſes archiepiſcopos eorumque ſuffraganeos olim factorum, veſtigiis inhærentes, & certa in aliquibus eorumdem contenta, pro qualitate & conditione temporum, prout melius nobis viſum eſt expediens, temperantes, & etiam moderantes : hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod quicumque, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, qui ſcienter & temere quaſcumque res, bona, poſſeſſiones, aut jura mobilia & immobilia aut ſe moventia, quæ tamen mobilia, ſeu ſe moventia valorem XX. ſolidorum monetæ Turonenſis communi æſtimatione excedant, eccleſiarum ſæcularium ſeu regularium, aut quorumcumque religioſorum ſeu piorum locorum, ſive perſonarum eccleſiaſticarum, invadere, occupare, rapere, aut perſonas eccleſiaſticas, ſeu earum domos quas inhabitant, invadere, ferrare, ſeu violenter expugnare vel aperire præſumpſerint, niſi infra VI. dies a tempore invaſionis, occupationis, rapinæ, clauſuræ, ferraturæ, expugnationis, & aperturæ hujuſmodi, ſatisfactionem & emendam plenariam fecerint de præmiſſis : ſi perſona ſingularis fuerit, tam ipſa perſona, quam quæcumque alia in præmiſſis dans auxilium, conſilium, vel favorem, excommunicationis ; ſi vero univerſitas fuerit, interdicti ſententias autoritate præſentis concilii ipſo facto incurrant. Quod ſi prædicti infra dictos VI. dies ſatisfactionem de præmiſſis non fecerint competentem : ex tunc nos ordinarii prædicti, vicarii, ſeu officiales noſtri, & noſtrum quilibet in ſua civitate & diœceſi, ubi prædicta attentata fuerint, poſtquam eis conſtiterit de præmiſſis, ubi ea notoria non fuerint, ſuper quo quilibet noſtrum ordinariorum, vicariorum, & officialium, cognitor & executor legitimus cenſeatur, poteſtatemque habeat cognoſcendi, ſummarie etiam & de plano, abſque ſtrepitu judicii & figura, ubi ex mero officio procedetur. Si vero notoria extiterint : procedendo in eis ſicut eſt de jure in notoriis procedendum, denuncient ſeu faciant excommunicatos publice nunciari, & etiam interdictos. Et nihilo minus ad requeſtam diœceſanorum, vicariorum, vel officialium ſuorum, in quorum diœceſi prædicta commiſſa fuerint, cæteri ordinarii & officiales dictæ provinciæ noſtræ, præfatos excommunicatos & interdictos & aggravatos, ſi aggravati fuerint, in locis ſuarum civitatum & diœceſum de quibus requiſiti fuerint, faciant publice nunciari.

XVIII. *Licitum ſit presbytero, cuicumque ſacerdoti idoneo, etiam curam animarum non habenti, confiteri.*

Ut in Concil. Vaur. c. 81.

Ut Miſſæ & alia Divina officia cum puritate conſcientiæ celebrentur, & ne propter defectum confeſſorum ea omitti contingat : indulgemus, quod quilibet presbyter poſſit, quoties indigebit ſeu opportunum fuerit, cuilibet ſacerdoti idoneo, etiam non curato, ſua confiteri peccata, & abſolutionis beneficium recipere ab eodem : præterquam de caſibus ordinariis reſervatis.

XIX. *De indulgentiis conceſſis corpus Chriſti aſſociantibus, cum infirmis portatur.*

Ut in Concil. Vaur. c. 87.

Si propter Chriſtum ſanctis ejus reverentia impendi præcipitur : quanto magis colendum eſt veneratione præcipua ſacratiſſimum corpus ejus, qui ſanctos ſanctificat, ac caput eſt ſanctorum omnium & corona ! Hoc utique corpus, quod ipſe ſolus pro noſtra reconciliatione in ara crucis hoſtiam obtulit Deo Patri, quotidie in eccleſiaſticis aris pro vivis & mortuis in illius paſſionis memoriam immolatur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus omnes & ſinguli priores, rectores, atque vicarii eccleſiarum, noſtrarum civitatis & diœceſis ac provinciæ, parochianos ſuos, præſertim in Miſſarum ſolemniis, inducere ſtudeant, ut hujuſmodi ſanctiſſimo corpori, cum per presbyterum defertur infirmo

ANNO CHRISTI 1374.

in viatioum miniſtrandum, reverenter aſſurgant, illudque devote ſequantur, ac cum luminarium adhibitione honorent. Et ut ad hoc alliciantur vehementius ſpiritualium ſtipendiis præmiorum: omnibus qui ſanctiſſimum corpus ipſum ſequentur ſine lumine, diurno tempore vel nocturno, XX. dies; omnibus vero cum luminaribus dictum ſacratiſſimum corpus ſequentibus, vel luminaria mittentibus, de die, XXX. de nocte vero, XL. dierum indulgentiam de injunctis eis pœnitentiis, dummodo vere pœnitentes & confeſſi fuerint, vel infra quindecim dies inde tunc ſequentes exiſtant, miſericorditer in Domino relaxamus.

XX. *Qui nuncios curiarum noſtrarum eccleſiaſticarum impediunt quo minus mandata curiæ libere exequantur, graviſſime puniantur.*

ut in Conc. Vaur. c. 104.

Cum juſtitiæ jus ſuum cuique tribuenti & miniſtris ipſius ac reipublicæ plurimum detrahatur, ſi proceſſus ipſorum miniſtrorum contingat iniquorum machinationibus impediri: nos volentes talium juſtitiæ cultum impedire nitentium auſus temerarios timore diſciplinæ eccleſiaſticæ cohibere, proviſione præſentis concilii duximus ſtatuendum, quod ſi quis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, delegatos, ſubdelegatos, commiſſarios, nuncios, aut executores noſtros vel ſuffraganeorum noſtrorum, officialium & vicariorum, ſeu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut litteras vel alias ſcripturas judiciales, noſtras, vel ſuffraganeorum, vicariorum, & officialium prædictorum, deferentes, hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, aut interficere, mutilare, ſeu litteras vel ſcripturas prædictas auferre, ſeu eas rumpere, cancellare, aut alias deſtruere quoquo modo, vel ablatas celare, ſeu deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum litteras hujuſmodi vel ſcripturas, aut qui prædicta vel aliquid prædictorum fieri procuraverint, aut facientibus dederint auxilium, conſilium, vel favorem, autoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto: a qua, niſi prius judici curiæ, cujus autoritatem contempſerint, & paſſo injuriam, ac cæteris quorum intereſt, pro[ut] exceſſus exegerit atrocitas, ſatisfece[rint], nullatenus abſolvantur.

XXI. *Contra diffidantes perſonas eccleſiaſticas & eorum bona, ſive guerram eiſdem hoſtiliter facientes.*

Ad reprimendam audaciam perverſorum clericos & perſonas eccleſiaſticas diffidantium, ſeu procurantium diffidari, eorumque homines vel loca eorum, ſeu guerram facientium: præſenti ſacro approbante concilio ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod omnes & ſinguli clericos aut perſonas eccleſiaſticas diffidantes, ſeu diffidari procurantes, a aut eorum homines, vel loca, ſeu b prædictos clericos aut perſonas eccleſiaſticas, præcedente vel non præcedente diffidamento quocumque, guerram facient, ſeu eoſdem clericos aut perſonas eccleſiaſticas, vel homines, ſive dicta bona ipſorum, per modum guerræ, ſeu hoſtiliter, aut alias cum turba, ſeu hominibus coadunatis, ex propoſito invaſerint, damnificaverint, necnon omnes & ſinguli qui eis circa prædicta dederint auxilium, conſilium, vel favorem, autoritate præſentis concilii excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Et ſi præfatam excommunicationis ſententiam per XV. dies a diffidatione guerræ, & hoſtili impugnatione, & damnorum datione, ſatisfactione condecenti non facta, animo ſuſtinuerint ſeu ſuſtinuerunt indurato: ex tunc autoritate præſentis concilii, in eorum terris ceſſetur a Divinis, ſi quas habent in provincia noſtra.

XXII. *Clandeſtinum matrimonium extra diœceſim contrahentes, ſine licentia rectoris parochialis eccleſiæ, excommunicentur, & alias extraordinarie puniantur.*

Statuimus, quod quæcumque perſona, quæ pro matrimonio clandeſtino ſolemnizando parochiam ſuam exiens, ipſum matrimonium ſolemnizaverit ſine licentia judicis, vel proprii ſacerdotis, & qui in præmiſſis præſentiam ſuam aſſociando exhibuerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, & tamdiu ut excommunicatus evitetur & etiam publicetur, donec ad arbitrium judicis eccleſiaſtici, presbytero eccleſiæ parochialis ſatisfecerit, in cujus injuriam hoc attentare præſumpſerit, & abſolutionem meruerit obtinere.

XXIII. *Quod quæſtores quicumque ſine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*

De quæſtoribus autem eccleſiarum, hoſpitalium, vel pontium, & aliorum quorumcumque, alias duximus ſtatuendum, & ſta-

ANNO CHRISTI 1374.

tuimus præſentis concilii autoritate: quod ſine noſtris vel epiſcoporum litteris, aut vicariorum, aut officialium noſtrorum, non recipiantur: & tunc ad prædicationem non admittantur, ſed ad expoſitionem ipſorum tantum quæ in noſtris vel eorum litteris continentur. Et ſi prædicare præſumpſerint: taliter corrigantur, quod cæteris tranſeat in exemplum.

XXIV. *De eligendis perſonis idoneis ad audiendum rationem de pecuniis receptis a clero.*

Item ſtatuimus, & autoritate præſentis concilii ordinamus, quod in ſingulis diœceſibus provinciæ noſtræ, in hiemali ſynodo eligantur duo viri eccleſiaſtici, quibus in ſequenti ſynodo hiemali ratio reddatur de receptis & levatis per theſaurarium epiſcopi, vel quemcumque alium, ad recipiendum & levandum pecuniam debitam per clerum ſuæ diœceſis, ratione legatorum, nunciorum ſedis apoſtolicæ, vel alia quavis cauſa, per ipſum epiſcopum deputatum, ſeu etiam deputandum.

XXV. *Quod puniantur facientes donationes in fraudem laicorum.*

Item ad noſtrum pervenit auditum, quod nonnulli clerici ſoluti, & tam in minoribus quam in ſacris ordinibus conſtituti, & etiam religioſi aliqui, ſibi procurant donationes rerum immobilium fieri in fraudem ut bona ſic eis donata, ad contributionem talliarum laicorum pro rata non teneantur. Nos igitur talibus fraudibus obviare volentes: hoc ſacro approbante concilio prohibemus, ne hujuſmodi donationes in fraudem, ut præmittitur, recipiant. Quod ſi fecerint, volumus & ordinamus, ut per judicem ſuum eccleſiaſticum, cum de prædicta fraude ſibi conſtiterit, ad ſolutionem talliarum pro rebus eiſdem donatis compellantur.

XXVI. *Ut nullus excommunicatum ſeu interdictum aliquem ad ſepulturam admittat.*

Item ſtatuimus, quod quicumque preſbyter, cujuſcumque conditionis exiſtat, etiam religioſus, nullum tam per ſtatuta provincialia aut ſynodalia, quam per litteras noſtras ſeu ſuffraganeorum, vel alias excommunicationis ſententia innodatum, ſeu interdictum, poſtquam ſibi de excommunicatione ſeu interdicto conſtiterit, admittat ad eccleſiaſticam ſepulturam ſine ſui ſuperioris licentia & mandato: vel probetur, ipſum ab hujuſmodi excommunicationis ſeu interdicti ſententia fuiſſe abſolutum.

XXVII. *Indulgentia orantibus pro domino noſtro papa & rege conceſſa.*

Item ſtatuimus, quod per quemcumque Chriſti fidelem provinciæ noſtræ, pro ſtatu domini noſtri ſummi pontificis & eccleſiæ univerſalis conſervando, ac etiam domini noſtri regis, dicantur ſingulis diebus duo *Ave Maria*, & unum *Pater noſter*. Omnibus autem & ſingulis dicentibus, vere pœnitentibus & confeſſis, x. dies de injunctis ſibi pœnitentiis in Domino miſericorditer relaxamus.

XXVIII. *Confirmatio conſtitutionum a prædeceſſoribus noſtris editarum.*

ut in Concil. Vaur. c. 113.

Cum multa ſit diligentia per noſtros prædeceſſores proviſum caſibus, qui ſolent in civitatibus & diœceſibus noſtræ provinciæ evenire, per conſtitutiones legitimas provinciales, quæ ab aliquibus minus debite obſervantur: hinc eſt, quod nos omnes conſtitutiones provinciales alias per prædeceſſores noſtros & per nos editas, approbamus, eaſque ad fratrum ſuffraganeorum noſtrorum conſilio unanimi & aſſenſu, ex certa ſcientia confirmamus, ac ipſa præcipimus inviolabiliter obſervari: nec per iſta præcedentia ſtatuta in præſenti concilio facta, aliis ſtatutis obſervatis provincialibus & ſynodalibus intendimus in aliquo derogare, niſi in quantum prædictis eſſent contraria vel adverſa.

Lectæ fuerunt & publicatæ ſupraſcriptæ conſtitutiones Narbonæ, in hujuſmodi provinciali concilio, quadam die Lunæ, quæ fuit dies xxiv. menſis Aprilis, anno, Indictione & pontificatu prædictis. In quorum teſtimonium nos P. archiepiſcopus memoratus, præfato noſtro concilio approbante, ſupraſcriptas conſtitutiones per notarium publicum infraſcriptum in hanc publicam formam redigi mandavimus, & ſigilli noſtri appenſione muniri. Præſentibus venerabilibus patribus, dominis, Guidone Craſſenſi, Embrino de Caunis, Stephano de Quadraginta, Pontio ſancti Tiberii, Petro Juncellenſi, Arnaldo ſancti Aniani, ordinum ſanctorum Benedicti & Auguſtini monaſteriorum abbatibus, Carcaſſonenſis, Narbonenſis, Agathenſis, Biterrenſis, & ſancti Pontii Tomeriarum, diœceſium; necnon & venerabilibus ac diſcretis viris, Guillermo Sigerii Baccallario de Pintiano, Petro de Meſergua licentiato in decretis, vicario perpetuo de Faberzano, Raymundo de Franchis in eccleſia ſancta noſtra, Stephano de Fruinhaco de Fictorio, Raymundo de Colunhacio vicario perpetuo de Perignano noſtræ Narbonenſis, Raymundo Palomerii de Prata, Elnenſis diœceſis, parochialium eccleſiarum presbyteris rectoribus, Bernardo de Brolio presbytero benefi-

ANNO CHRISTI 1374.

ficiato in eccleſia ſancta noſtra Narbonenſi, & pluribus aliis, ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

Et ego Joannes Nigri, presbyter Morinenſis diœceſis, publicus apuſtolica & imperiali, ac ipſius domini mei domini archiepiſcopi Narbonenſis & primatis, ac ipſius autoritate ſcriba & notarius: ſupraſcriptarum conſtitutionum ordinationi, lectioni, editioni, publicationi, & omnibus aliis ſupraſcriptis, per prænominatum dominum archiepiſcopum & primatem factis, ejus ſacro approbante concilio, una cum ſupraſcriptis teſtibus præſens fui: ipſaſque de ejus mandato & præfati concilii in notam recepi, publicavi, & manu propria ſcripſi in duobus pergamenis ſimul conglutinatis: & ſigno me ſignavi in fidem & teſtimonium præmiſſorum, una cum ipſius domini mei, domini archiepiſcopi & primatis, appenſione ſigilli.

Sic verum eſt prout continetur. *Manu propria.*

* P. Narbonenſis.

Datum ut ſupra.

ANNOTATIO G. C.

Hujus concilii canones ferme omnes ſumpti ſunt ex concilio Vaurenſi trium provinciarum, anno M. CCC, LXVIII. celebrato.

ANNO CHRISTI 1375.

** CONCILIUM UNIEJOVIENSE

A Jaroslao Gneſnenſi archiepiſcopo, cum cæteris Poloniæ epiſcopis, celebratum anno Domini MCCCLXXV.

Concilii hujus mentionem Staravolſcius facit in conciliorum epitome. Anno, *inquit*, Domini MCCCLXXV. concilium Uniejovienſe, tempore Gregorii papæ, epiſcopi Poloniæ celebrarunt, præſidente Jaroslao archiepiſcopo Gneſnenſi in quo, præter reformationem diſciplinæ eccleſiaſticæ, ſtatutum erat, ut bini groſſi de uniuſcujuſque marcæ proventu ſacerdotiorum, in ſumptus belli Turcici conferrentur. Pontifex enim metuens Italiæ ab Amurathe imperatore Turcarum quod jam magna ſtrage Bulgaros, Servos, Macedones, & Albanos profligaſſet: undique ſubſidia corrogabat, & in Poloniam nuncium Nicolaum epiſcopum Majoricenſem ea de cauſa miſerat.

ANNO CHRISTI 1378.

VITA
URBANI PAPÆ VI.

Urbanus VI. patria Neapolitanus, patre Piſano & matre Neapolitana genitus, vir humilis, inquit Theodoricus, & devotus, zelator caſtitatis & juſtitiæ, ſacrorum canonum doctor peritiſſimus, ex archiepiſcopo Barenſi, citra metum Romani populi vel Italum vel Romanum pontificem expetentis, communi omnium cardinalium Romæ degentium ſuffragio electus eſt ſexto Nonas Aprilis, anno Domini 1378. tempore Caroli IV. & Vvenceslai imperatorum. Cardinales conclave egreſſi omnes jurato depoſuerunt, ſe nullo metu populi obſtante eum libere creaſſe pontificem, quem tanto munere digniſſimum omnes dijudicarent. Memorabile eſt quod de hoc pontifice refert Theodoricus libro 1. capite 1. his verbis: Hic ante ipſius papatum per multos annos me exiſtente cum ipſo ſingulis noctibus, poſtquam ad cubile ſuum cauſa quieſcendi aſcenderat, coram ſe in bibliis, quouſque dormiret, legi faciebat. Et raro vel numquam tempus aliquod vigilando otioſe conſumpſit: ſed aut ſtudebat, ut prædixi, ſeu commiſſa ſibi exercebat officia, vel orabat. Et niſi atratus quodammodo per plateas nullatenus incedebat, & incedendo duabus beſtiis contentus erat, una mula ſcilicet ſuper qua ipſe, & uno equo ſuper eo quo ejus familiaris ipſum aſſocians, equitabant. Etiam induebatur cilicio diurno tempore & nocturno, in quo dormiens indutus fuit deſuper tunica alba talari de mediocri panno laneo. Ac multum erat patiens tunc temporis in adverſis, compatiens etiam, jejunia per eccleſiam indicta tunc ſanctiſſime obſervabat, necnon per adventum Domini & per Sexageſimam annis ſingulis jejunabat, & jejunantes ſimiliter necnon bonos religioſos ſatis amabat. Hæc de Urbano Theodoricus. Initio pontificatus mores cardinalium quorumdam debito pietatis zelo reprehendit. Quam correctionem dum illi non æquo ſatis animo ſuſtinerent, Roma Anagniam profecti, ſchiſmaticum & pſeudopontificem, quem Clementem ſeptimum nominarunt, contra eum elegerunt: eaque occaſione perniciosiſſimum ſchiſma, quod non niſi poſt 36. annos tempore Conſtantienſis Concilii tolli potuit, exſuſcitarunt. Galli & Hiſpani antipapæ Clementi, Itali vero aliique plures Urbano pontifici vero & legitimo adhæſerunt. Cumque Joanna regina Siciliæ, ſchiſmaticis partes foveret, Urbanus pontifex eam injuriam ulturus, Carolum qui ſub vexillis Hungariæ militabat, advocavit, eumque regem Neapolitanum ad excluſionem Joannæ declaravit. Quo facto, Neapolim perrexit, & a rege poſtulavit ut nepotem ſuum Capuanum principem crearet. Paſſus repulſam, Nuceriam ſe transfert, ibidemque cardinalibus novis declaratis, ſeptem ex prioribus in vincula conjecit, ideo quod in necem pontificis conjuraſſent. Poſt, ipſum regem, adhibitis quibuſdam juris ſolennitatibus, dignitate regia privavit. Commotus rex Carolus, conſcripto milite

eum Nuceriæ obſedit. Verum per Raimundum comitis Nolani filium, qui cum exercitu ſupervenit periculo liberatus eſt. His peractis, Genuam pertranſiens, de cardinalibus ſupra commemoratis dignum vitæ ſupplicium ſumpſit: quo genere mortis, non ſatis conſtat. Anno vero expleto, in Etruriam profectus, plurima loca quæ ab eccleſiæ obedientia defecerant eidem reſtituit. Carolo defuncto, Neapolim proficiſci meditatus eſt ea intentione, ut filios ejus regno exturbaret: ſed res ut propoſuerat non ſucceſſit. Proinde re infecta Romam rediit, ibique poſt morbum 28. dierum obiit menſe Octobri, anno Domini 1399. cum ſediſſet annis 11. & menſibus 4. In ſancto Petro ſepultus eſt.

EPISTOLA I.

Emendatior ex editione Odorici Raynaldi.

URBANI PAPÆ VI.

AD ARCHIEPISC. COLONIENSEM EJUSQUE SUFFRAGANEOS.

Denunciat Clementem antipapam, ejuſque electores cardinales a ſe excommunicatos, eſſe vitandos.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Colonienſi, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Nuper cum vinea Domini ſabaoth, ſancta videlicet Romana eccleſia, ventre doleret & amaricatis viſceribus gravia emittere ſuſpiria cogeretur ex eo, quia filios uteri ſui, quos enutriverat, & de infimis ad culmina dignitatum extulerat, videlicet iniquitatis & perditionis alumnos, Robertum olim baſilicæ duodecim apoſtolorum vulgariter dictum Gebennenſem, Joannem olim tituli ſancti Marcelli vulgariter dictum Ambianenſem, Geraldum olim tituli ſancti Clementis vulgariter dictum majoris monaſterii, presbyteros, & Petrum olim ſancti Euſtachii diaconum, cardinales, conſpiciebat matris ubera ſpernere, & a rectitudinis tramite deviare, & non ſolum leges & monita materna deſpicere, ſed eorum matris uterum, quantum in eis erat, viperinis conatibus laniare; & quod ipſi inconſutilem Domini tunicam ſcindere ſatagentes ſcandalorum & ſchiſmatum ſeminaria præparabant, ac famæ ſuæ prodigi & honoris proprii perſecutores effecti, non tantum ſeipſos nexibus peccatorum involvere, ſed in reprobum ſenſum ducti, alios ſecum ad præcipitium trahere conabantur. Nos qui Divina diſponente clementia, prædictæ vineæ ſolicitudinem & curam gerebamus, prout gerimus, adverſus hujuſmodi prætergredientes veritatis & fidei rectæ ſemitam, & prævaricationem addentes, ne eamdem vineam demoliri valerent, in virtute Altiſſimi de fratrum noſtrorum conſilio decrevimus exurgendum, & contra ipſos & nonnullos alios eis adhærentes ac faventes inferius nominatos, per infraſcriptum modum mediante juſtitia duximus procedendum.

Siquidem cum prædicti viri nequam, viri neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, & timorem Dei præ oculis non habentes, contra nos conſpirationes, colligationes & machinationes diverſas facere, & in eccleſia Dei ſchiſma & diviſionem ponere, ac civitatem noſtram Anagnienſem & caſtrum ſancti Angeli de Urbe, & nonnulla alia caſtra, terras, & loca, nobis & dictæ eccleſiæ ſubjecta occupare & occupari facere, ſeu illorum occupationibus auxilium, conſilium & favorem præbere, præſumpſiſſent & præſumerent, & inſuper, ut dictam civitatem & alias terras provinciæ noſtræ Campaniæ facilius occupare, & occupata detinere, & alios ad conſentiendum eorum iniquis voluntatibus & operibus violenter attrahere poſſent, magnam multitudinem gentium armigerorum, qui Britones & Vaſcones nuncupantur, ad dictas civitatem & provinciam venire feciſſent, & exinde quamplurima homicidia, ſacrilegia, rapinæ, depopulationes, & alia mala ac damna & ſcelera fuiſſent ſubſecuta: nos qui ſalutem zelabamur illorum, ſperantes illos ad cor reverſuros, & viam juſtitiæ repetituros, eos per venerabilem fratrem Petrum epiſcopum Portuenſem, & dilectos filios noſtros, Simonem tit. SS. Joannis & Pauli presbyterum, & Jacobum ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconum, cardinales, pluries per diverſos alios probos prælatos ac magnæ autoritatis viros, ac etiam per litteras noſtras iteratis vicibus, ut ad viam veritatis & juſtitiæ redire, & ab hujuſmodi erroribus reſipiſcere vellent, duximus exhortandos ac etiam requirendos. Sed præfati nequam viri in ſua pertinacia & ſuperbia obſtinati, poſt monitiones & exhortationes hujuſmodi, contra nos antea in Urbe per ipſos & alios ad quos ſpectabat, in papam electos, ac debitis & conſuetis ſolemnitatibus obſervatis inthronizatos & publice coronatos (quibuſcum tamquam cum papa & ſummo pontifice in Miſſarum ſolenniis & conſiſtoriis publicis ac privatis, conſulendo & ordinando de ſtatu Romanæ eccleſiæ ac reipublicæ, recipiendo a nobis eccleſiaſtica ſacramenta, ac dignitates & beneficia eccleſiaſtica pro ſe & aliis a nobis impetrando, per plures menſes tractaverunt) diverſos libellos diffamatorios fecerunt, & ad diverſos prælatos & principes mundi tranſmiſerunt, per quos aſſerebant nos non verum papam fore, ac multa mala & enormia de nobis dicere præſumpſerunt; & tandem in profundum deſcendentes malorum, & cupientes ſanctæ matris eccleſiæ ſcindere unitatem, in civitate Fundanenſi cum quibuſdam aliis, quos cum machinationibus & diabolicis ſuggeſtionibus ad eorum impium propoſitum attraxerunt, congregati in domo iniquitatis filii Honorati Gaitani olim comitis civitatis Fundorum, cum ipſius Honorati auxilio & favore, præfatum Robertum temere eligendo antipapam fecerunt, ipſumque auſu ſacrilego papam nominare præſumebant & præſumunt: ipſeque Robertus ſe papam nominare auſu temerario non paveſcebat, nec paveſcit.

Præterea cum etiam iniquitatis alumnus Petrus olim archiepiſcopus Arelatenſis & camerarius noſter, dudum diabolico ſpiritu inſtigatus, de urbe prædicta ubi nobiſcum erat, ſine licentia quaſi furtive receſſiſſet, & de camera noſtra quamplurima jocalia & alias res & bona magni valoris & precioſa, ad nos & ad Romanam eccleſiam pertinentia, ſecum aſportaſſet: ad dictam civitatem Anagnienſem ſe conferens cum præfatis ſceleratis viris Roberto, Joanne, Geraldo, & Petro olim cardinalibus, diverſas colligationes & contra nos conſpirationes ordinare & facere, ac ad conducendum dictas gentes armigeras ad dictam civitatem Anagnienſem, conſilium, & auxilium, & favorem præbere: & tam ipſi, quam perditionis filii Jacobus olim pa-

patriarcha Conſtantinopolitanus, Nicolaus olim archiepiſcopus Cuſentinus, Petrus olim Urbevetanus, Guillelmus olim Urbinas, Petrus olim Montisflaſconis, Joannes olim Gebennenſis, & Franciſcus olim Gayacenſis, epiſcopi; ac Bertrandus olim Ruffini, olim clericus cameræ apoſtolicæ, ac etiam iniquitatis filii Honoratus Gaiatenſis olim comes Fundorum, Antonius olim comes Caſertanenſis, Franciſcus de Vico olim præfectus urbis, Joannes de Maleſtret, Nicolaus Spinellus de Juvenacio, alias dictus de Neapoli, Silveſter Bindo, Bernardus de la Sala, Petrus de la Saga, olim milites, & Guilhonetus de la Sala domicellus, in reprobum ſenſum dati, præfato Roberto antipapæ adhærere & favere, & eorum linguis tranſeuntibus ſuper terram os in cælum ponere præſumentes, non fuiſſent veriti, nec vereantur, publice aſſerere, & per alios aſſeri & prædicari facere, nos non eſſe papam & Romanum pontificem, & eorum falſis & confictis mendaciis quamplurima & enormia mala de nobis dicere, & ſe ab unitate eccleſiæ Romanæ ſeparare, ſchiſma & diviſionem, quantum in eis erat, in Dei eccleſia ponere. Et Franciſcus de Vico civitatem noſtram Viterbienſem, & Joannes de Maleſtret, Silveſter Bernardus, Petrus de la Saga, & Guilhonetus prædicti, cum nonnullis eorum complicibus, dictam civitatem noſtram Anagninam, & etiam nonnullas alias terras noſtras, Romanæ eccleſiæ, occupare, & tam ipſi quam alii nominati nonnullas alias terras noſtras, & Romanæ eccleſiæ occupantibus, & invadentibus, auxilium, conſilium, & favorem præbere præſumpſiſſent, & præſumerent, crimen hæreſis, ſchiſmatis, læſæ majeſtatis, & apoſtaſiæ damnabiliter incurrendo.

Et quamvis hujuſmodi exceſſus & ſcelera eſſent tunc, prout ſunt, adeo notoria, quod nulla poterant tergiverſatione celari, ita quod abſque alia informatione juſte potuiſſemus animadvertere in eoſdem ſceleratos viros: non tamen ad cautelam & majorem certitudinem præmiſſorum, dilecto filio noſtro Joanni tit. S. Sabinæ, & bonæ memoriæ Guillelmo tit. S. Euſebii, presbyteris cardinalibus, diviſim & ſucceſſive commiſimus, ut ſe de prædictis informarent, & quæ per informationem hujuſmodi reperirent, nobis referre curarent. Et tandem hujuſmodi informatione per eos recepta, cum ipſi nobis in conſiſtorio retuliſſent, ſe reperiſſe omnia & ſingula fuiſſe & eſſe vera: nos nequeuntes abſque gravi offenſa Chriſti & remorſu conſcientiæ tot & tantos exceſſus & ſcelera amplius tolerare, adverſus præfatos ſceleratos viros, in virtute Altiſſimi, de fratrum noſtrorum conſilio, ut præmittitur, duximus exſurgendum, & contra ipſos ſuper præmiſſis procedendum. Ac eis ad hoc legitime citatis, & aliis debitis juris ſolemnitatibus obſervatis, per noſtram definitivam ſententiam decrevimus ac declaravimus, præfatos Robertum, Joannem, Geraldum & Petrum olim cardinales, necnon Jacobum olim patriarcham, Petrum, &c. fuiſſe, & eſſe ſchiſmaticos & apoſtatas, & contra nos conſpiratores & blaſphemos, & tamquam hæreticos puniendos, & reos criminis læſæ majeſtatis, ipſoſque propter præmiſſa fore excommunicatos & anathematizatos, ac excommunicavimus, & anathematizavimus, ac incidiſſe in pœnas, & ſententias tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas, ac etiam in pœnas & ſententias contentas in proceſſibus felicis recordationis Joannis XXII. & Clementis VI. Romanorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum contra occupatores, invaſores, & turbatores terrarum eccleſiæ Romanæ factis: ac etiam declaravimus, dictos Robertum, Joannem, Geraldum, & Petrum, olim cardinales, fuiſſe & eſſe depoſitos, & ipſos depoſuimus a cardinalatibus dictæ Romanæ eccleſiæ, & ab omni cardinalatus commodo, & honore. *Et infra.* Abſolutione ipſorum, præterquam in mortis articulo, Romano pontifici reſervata.

Inſuper decrevimus, quod quicumque aliquem prædictorum ſcienter præſumerent eccleſiaſticæ ſepulturæ tradere, excommunicationis ſententiæ ſubjacerent, a qua abſolvi non poſſent, niſi prius propriis manibus extumularent & procul ejicerent ab eccleſiaſtica ſepultura corpora eorumdem. *Et infra.* Qui vero contra præmiſſa; aut aliquid præmiſſorum, facerent, ſeu qui præfatum Robertum, qui ſe Clementem papam nominat, ſcienter papam nominarent, tenerent, crederent, ſeu prædicarent aut ab eo quaſcumque gratias, indulgentias, privilegia, aut quævis beneficia peterent per ſe aut per alium: ſi perſonæ ſingulares, excommunicationis; ſi vero communitas ſeu univerſitas fuerit aut foret, interdicti ſententias incurrent eo ipſo. A qua quidem excommunicationis ſententia aliquis abſolvi, & interdicto hujuſmodi ab alio quam a Romano pontifice relaxari non poſſet. Decrevimus quoque fore abſolutos a debito fidelitatis homagii ſeu ligii, & alterius cujuſcumque obſequii, omnes & ſingulos qui eiſdem damnatis ſuperius nominatis juramento, obligatione, promiſſione, vel quacumque firmitate vallato, antea fuiſſent aſtricti: alias etiam pœnas eiſdem damnatis infligimus, & a jure inflictas decrevimus in ſuo robore duraturas. *Et infra.* Datum Romæ apud ſanctam Mariam trans Tiberim VIII. Idus Novembris, pontificatus noſtri anno primo.

II. AD UNIVERSITATEM PARISIENSEM.

Monet eos, ut pergant ſui electionem contra ſchiſmaticos eorumque fautores defendere.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, rectoribus, magiſtris, doctoribus, ſcholaribus ac univerſitati ſtudii Pariſienſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter, immo ſuper cæteras ſtudentium univerſitates, in quibus ſcientiarum gemma reſplendet, veſtra Pariſienſis velut quoddam ſidus radiat, & pulſis ignorantiæ ac erroris tenebris doctrinæ ſuæ lumine circumlucet. Ex ipſa nempe, velut ex quodam puriſſimo fonte, ſemper ſani dogmatis rivuli profluxerunt, qui per innumeros alveos pronius diſcurrentes, falſarum opinionum lumen abſterſerunt: hujuſmodi quidem fontis claritatem, nulla unquam quantumvis impetuoſa vis pluviæ turbidavit. Vos itaque dilectiſſimi filii, qui ex hoc limpidiſſimo fonte dulciſſimas litteras avido hauſtu elicitis, congaudemus vobis, & ſanctæ Romanæ congratulamur eccleſiæ, cui talia ligna fructus producentia dulciſſimos, ſecus decurſus aquarum, in tam ingenuo viridario ſummus parens rex plantavit: cui diu congaudemus, & exultat ſpiritus noſter, quando intra felicia caſtra ſtudii Pariſienſis tot doctiſſimos ac magnanimos veritatis & propugiles intuemur. Gemat hæreticorum pravitas quantum poteſt, & evacuet contra tam munitiſſima caſtra pharetras ſuas turba ſchiſmatica. Nam ſunt milites alumni noſtri ad reſiſtendum promptiſſimi, veritatis & fidei thorace muniti, habentes bicipitia ſpicula, quibus hoſtium corda penetrentur: habent & faces ardentiſſimas caritatis, quibus illorum machinæ confundantur: habent & ſcaturientis fontis undas, quibus eorum faculæ protinus extinguantur. Ut nec illud prætereamus, cujus ſola recordatione plurimum conſolamur, quodque nuper cum ingenti gaudio fide dignorum relatione percepimus, quemadmodum vos adverſus eorumdem hæreticorum atque ſchiſmaticorum aſſertionem ſubdolam contra nos impudice loquentium, nonnullas ſanctas, veras, & ſaluberrimas, & quales profeſſionem veſtram decet, in noſtrum, immo memoratæ fidei favorem, & veritatis defenſionem, ſententias publice tenuiſtis, & contra quoſcumque contrarium profitentes defenſaſtis. Pro quibus univerſitatem veſtram iteratis in Domino laudibus proſequentes, devotionem veſtram requirimus & hortamur attentius, ac per aſperſionem ſanguinis Jeſu Chriſti, cujus in hac parte res agitur, obſecramus, quatenus cauſam juſtitiamque noſtram toti mundo notoriam, quam dicti pſeudochriſtiani, veri ſatellites antichriſti, obnubilant, ac ſchiſma pernicioſiſſimum in Dei eccleſia ſuſcitare moliuntur, ſuſcipere, immo jam ſuſceptam velitis defenſare, tanquam legitimi certatores: & ne inconſutilis veri Joſeph tunica lanietur, ſub Divinæ potentia dexteræ vos murum inexpugnabilem opponatis, hoſtiumque multitudinem nullatenus formidetis, ſub ſignis militantes victricibus veritatis: quæ licet quandoque calumniantium fuſcatis argumentorum coloribus impugnetur, vinci tamen non poteſt, & illorum nequit multitudine conculcari. Nihil enim facilius, quam pro veritate bellare: nulli clariores triumphi, nulla pinguiora ſpolia reportantur, quam quæ veritas defenſa pollicetur. Eja ergo athletæ magnanimi, & veritatis orthodoxæ fidei devotiſſimi defenſores, contra illorum impugnatores & hoſtes feliciter inſurgatis ut proinde præter æternæ mercedis præmia, humanarumque laudum præconia, noſtram & apoſtolicæ ſedis benedictionem & gratiam ac exauditionem in veſtris petitionibus, tamquam benemeriti reportetis.

Datum Romæ apud ſanctam Mariam trans Tiberim XI. Kalend. Decembris, pontificatus noſtri anno primo.

III. AD CAPITULUM ET CLERUM LODIENSEM.

Laudat eum, quod Clementem antipapam eſſe defendat.

Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, capitulo & clero civitatis Lodienſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ineffabilis mentis jubilo, Altiſſimo referimus gratias quas noſtra poteſt infirmitas, ex eo quod, ſicut a fide dignis accepimus, largitor omnium bonorum Deus mentium veſtrarum oculos illuſtravit; ut declinatis laqueis quos per mundum, proh dolor! antichriſtus quaſi undique jecit, per veritatis tramitem ambuletis. Pro quo prudentiam veſtram dignis in Domino laudibus attollentes, devotionem veſtram rogamus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, quatenus ſpeciem fortitudinis aſſumentes, litteras, monita, vel mandata illius hæreſiarchæ, Roberti videlicet, olim baſilicæ duodecim apoſtolorum presbyteri cardinalis, qui Clementem papam VII. auſu temerario nominari ſe fecit, excelſis & intrepidis animis reſpuatis ejuſque virulentis & peſtilentiſſimis ſuggeſtionibus, quibus, ſicut intelleximus, impreſſionem tumultumque popularem fuiſſe in canonica electione noſtra mendoſe prætendit; nullatenus intendatis. Quinimmo tantum orthodoxæ fidei zelatores præfatum hæreſiarcham, ejuſque ſectatores qui zizaniam in agro Dominico & cuncto populo Chriſtiano ſerere non pavêſcunt, eorumque legatos & nuncios, quacumque dignitate præfulgeant, capere ſeu capi facere; ac alias perſequi, toto mentis deſiderio juxta veſtrarum virium ſuppetentiam ſtudeatis: proinde præter noſtram & apoſtolicæ ſedis gratiam, & humanæ laudis præconia, & æternæ vitæ præmia mereturi. Deo etenim gratias, quod adverſariorum noſtrorum, qui adverſus nos velut teſtes iniqui inſurrexerunt, & in quibus mentita eſt iniquitas, malitia manifeſtiſſime detecta eſt, ac noſtra innocentia noſtraque juſtitia adeo notoria cunctis patet, quod nulla poteſt tergiverſatione fuſcari. Teſtis nobis ille eſt qui nihil ignorat, quod ſi ſenſiſſemus nos per oſtium non intraſſe, per horæ ſpatium non fuiſſemus auſi in Petri cathedra reſidere. Sed quia, ſicut eſt toti mundo notorium, & non malitia hoſtium noſtrorum, immo Chriſti, mentis eorum oculos obcæcaſſet, ipſum hoc etiam faterentur, prout alias ore & litteris confeſſi ſunt, per evidentia facta manifeſtaque ſigna notiſſimum jam fecerunt, quod per viam ſancti Spiritus ad ſuſtinendum univerſalis eccleſiæ onera noſtram imbecillitatem Dominus elegerat. Ideoque depoſita formidine, fortitudinis thoracem induentes, decrevimus pro defenſione veritatis & fidei catholicæ, ſponſæque noſtræ, quibuſcumque periculis & perſecutionibus obiicere corpus noſtrum: in illo qui in ſe ſperantes non deſerit, confidentes, quod eccleſiam ſuam nunquam derelinquet, ſicut nec aliquando dereliquit, licet eam quandoque permittat perſecutionum fluctibus agitari. Jam etenim procellulæ quæ ſuper cacumina montium ſe videbantur extollere, incipiunt quietari. Nam poſt nobis nuper miſſam de cælo victoriam, qua Britones & Vaſcones, aliique ſtipendiarii & præfati hæreſiarchæ ſequaces, conflicti fuerunt; poſt deditionem caſtri ſancti Angeli de Urbe, eadem die non ſine miraculo ſecutam: dilecti filii Neapolitani, zelo devotionis accenſi, prædictum hæreſiarcham, antipapam, & catholicæ fidei ſubverſorem, de civitate Neapolitanenſi, in qua ſperabat in peſtilentiæ cathedra reſidere, cum magno opprobrio fugaverunt. Joanna quoque olim regina Siciliæ, quæ ab illis peſtilentiſſimis viris ſeducta, per erroris tramitem ambulabat, abjurato errore hujuſmodi, nos credit & tenet verum Jeſu Chriſti vicarium, & cæleſtis clavigeri ſucceſſorem; de die autem in diem ejuſdem Joannæ ſolemnes nuncios expectamus. Die quoque tertia præſentis menſis, Jordanis de Urſinis de Mareno, qui nos & dilectos filios populum Romanum, cum auxilio ſequacium antichriſti multipliciter moleſtabat, illo faciente, in cujus ditione cuncta ſunt poſita, in ſpiritu humilitatis rediit ad obedientiam noſtram & eccleſiæ prælibatæ. Super iis autem vobis latius [illegible]

ANNO CHRISTI 1378.

candis, dilectis filiis Joanni de Dunghem & Joannis Leonis, magiſtris in artibus & utroque jure peritis, harum latoribus, velitis fidem indubiam adhibere.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſecundo Idus Junii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

*** IV. AD EPISCOPOS ANGLIÆ,

De feſto S. Annæ celebrando,

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis in regno Angliæ conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SPlendor paternæ gloriæ, qui ſua ineffabili mundum illuminat claritate, pia fidelium vota de ipſius clementiſſima majeſtate ſperantium, benigno tunc præcipue favore proſequitur cum devota ipſorum humilitas, ſanctorum precipibus & meritis adjuvatur. Cum itaque nuper pro parte nonnullorum Chriſti fidelium in regno Angliæ degentium fuerit expoſitum coram nobis, quod populus prædicti regni ad beatam Annam genitricem glorioſæ Virginis Mariæ matris Dei, etiam ob reverentiam ejuſdem beatæ Mariæ virginis, ſingularem gerunt devotionis affectum; & pro parte ipſorum Chriſti fidelium nobis fuit humiliter ſupplicatum ut ipſius beatæ Annæ feſtivitatem in dicto regno ſolenniter & devote celebrari a prælatis, & aliis Chriſti fidelibus in ipſo regno commorantibus, mandaremus: nos hujuſmodi piam voluntatem & devotionis affectum prædictorum populorum plurimum in Domino commendantes, & cupientes ipſos Chriſti fideles Domino reddere acceptabiles, & bonorum operum ſectatores; hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, fraternitati veſtræ præſentium tenore diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus prædictam feſtivitatem beatæ Annæ, annis ſingulis, perpetuis futuris temporibus devote & ſolemniter celebretis, & in veſtris civitatibus & diœceſibus mandetis & faciatis per veſtros ſubditos celebrari.

Dat. Romæ apud ſanctum Petrum, XI. Kalend. Julii, pontificatus noſtri anno quarto.

** CONCILIUM GLOCESTRIENSE

A Simone de Sudbury Cantuar. archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCLXXVIII.

De ſalariis presbyterorum.

Hujus concilii extat ſynodale decretum, editum tomo II. Anglicanæ collectionis in hæc verba.

SImon permiſſione Divina, &c. Venerabili fratri noſtro, domino VVillielmo Dei gratia epiſcopo Londonenſi, ſalutem & fraternam in Domino caritatem. Effrænata generis humani cupiditas, cujus conatus niſi juſtitia ſua virtute reprimeret, ita ex ſibi innata malitia excreſceret, quod caritas extra mundi terminos exularet. Sane communis ad nos querela perduxit, & magiſtra rerum experientia manifeſtat, quod moderni temporis ſacerdotes, noſtrarum civitatis, diœceſis, ac provinciæ Cantuarienſis, adeo jam cupiditatis vitia infecerunt, quod ſtipendiis rationabilibus non contenti, pro labore ſalaria vendicant & recipiunt plurimum exceſſiva. Sacerdotes quoque prædicti ſic cupidi & delicati, ſalariis exceſſivis hujuſmodi farcinati evomunt, indomiti delirant, & deficiunt, ac eorum nonnulli poſt ventris ingluviem, & varias carnis illecebras, ſpumant in libidinem, & tandem in malorum voraginem funditus demerguntur, in virorum eccleſiaſticorum deteſtabile ſcandalum, & exemplum pernicioſiſſimum laicorum. Et quamquam bonæ memoriæ dominus Simon de Iſlip, dudum Cantuarienſis archiepiſcopus, prædeceſſor noſter, dum in humanis agebat, de fratrum ſuorum conſilio & aſſenſu ſtatuit & ordinavit, quod capellani annalia celebrantes, & cæteri animarum curæ non intendentes, quinque marcis; eccleſiis vero ſeu capellis parochialibus & curæ eidem imminenti officiantes, ſex marcis, pro ſuis ſtipendiis annuis deberent contentari; in ſacerdotes non parentes ſtatuto hujuſmodi pœnam ſuſpenſionis ab officio ipſo facto imponendo: nos tamen temporum qualitate attenta, de fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum, XVI. die menſis Novembris, anno Domini infraſcripto, in quadam camera infra ſepta monaſterii apoſtolorum Petri & Pauli Glouceſtriæ VVigornienſis diœceſis, propter hoc inſimul congregatorum, conſenſu & aſſenſu, ſuper ſalariis ſacerdotum parochialium & annalium in dictis noſtris civitate, diœceſi, & provincia Cantuarienſi, de cætero percipiendis, ordinamus & ſtatuimus ſub forma inferius annotata.

In Dei nomine, Amen. Nos Simon permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, de conſilio fratrum & ſuffraganeorum noſtrorum, ſtatuimus, ut quicumque in noſtra civitate, diœceſi, ſeu provincia Cantuarienſi, pro animabus defunctorum annalia celebraturi, ſeptem marcis, aut cibariis & tribus marcis; alii autem qui curæ animarum deſervient, octo marcis, aut cibariis & quatuor marcis ſterlingorum annuatim contententur: nullatenus ex pacto ultra id percepturi, niſi aliter loci diœceſanus, cum his qui curæ animarum deſervient, primitus decreverit fore faciendum. Si quis autem clericus contra hanc noſtram conſtitutionem dando ſeu recipiendo venire præſumpſerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: a qua niſi per diœceſanum loci in quo deliquerit, non poterit

ANNO CHRISTI 1378.

* ſ. ſententiis ... contentis ... l. quil vel. & involvi.

rit abſolvi. Sententias * vero in dicto ſtatuto noſtro contentas, poſt publicationem ejuſdem, juxta canonum exigentiam, contra facientes eidem ligare volumus & involvi. Fraternitati igitur veſtræ committimus & mandamus, firmiter injungentes, quatenus præmiſſa omnia & ſingula, in civitate & diœceſi veſtris celeriter publicanda, & executioni debitæ demandanda quantocius tranſmittatis: de die vero receptionis præſentium, executioniſque veſtræ, ac modo & forma ejuſdem, & quid feceritis in præmiſſis, nos citra feſtum Paſchæ proximum nunc futurum, certificetis per litteras veſtras: injungentes eiſdem ſuffraganeis noſtris, ut eorum quilibet de facto ſuo in hac parte habito, nos citra feſtum prædictum certificet per litteras ſuas harum ſeriem continentes.

Dat. apud Lambeth quoad conſignationem præſentium, VI. Kalend. Decembris ann. Dom. MCCCLXXVIII. & tranſlationis noſtræ anno quarto.

ANNO CHRISTI 1379.

CONCILIUM COMPLUTENSE NATIONALE

Præſide D. Petro Tenorio Archiepiſcopo Toletano, celebratum circa annum Domini 1379.

Ex Card. de Aguirre Concil. Hiſp. tom. 3. pag. 618.

ANno Domini circiter 1379. Compluti Concilium Nationale celebratum eſt, præſide D. Petro Tenorio archiepiſcopo Toletano, ad deliberandum, cuinam parendum eſſet tamquam vero Pontifici, an Urbano VI. an potius Clementi VII. Videtur ea graviſſima quæſtio tunc in medio relicta, ſuſpenſis inter utrumque animis. *Vide Narbonam in Vita Tenorii fol. 35.*

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud oppidum de Illeſcas in regno Caſtellæ Anno Chriſti 1379.

Ex Eodem Aguirre ibid.

ANno 1379. conventus Epiſcoporum habitus eſt apud oppidum de Illeſcas, præſide D. Petro Tenorio Archiepiſcopo Toletano, & præſente Henrico rege. Videtur dictus Archiepiſcopus in eo Conventu eam ſententiam cum maxima Caſtellanorum parte amplexus, ut licet ob metum a Romanis injectum Urbani electio celebrata vitio extitiſſet, ob unanimem tamen in eo papali corona ſolemni ritu cingendo, ac ſacros Pontificibus honores illi toties totieſque impenſos, prius vitium purgatum fuiſſe. *Odoricus Raynaldus Annal. Eccleſ. t. 17. ad hunc an.*

CONCILIUM TOLETANUM

Præſide D. Petro Tenorio celebratum anno Dom. 1379.

Ex Eodem Aguirre loco cit. p. 619.

EOdem anno 1379. ad Henricum regem Cordubæ agentem Legati ab Urbano Pontifice venerunt, ut eum Pontificem ſalutarent, æmulum quaſi vitio creatum exſecrarentur, poſtulatum. Viris primariis in conſilium adhibitis, de re tanta Toleti in frequentiori conventu dijudicare viſum eſt, quo Joannes regis filius hyematurus venire decreverat. In eam urbem novi a rege Gallo Legati venerunt, Clementis cauſæ affuturi. Epiſcoporum & procerum Concilio advocato in re controverſa, ſui judicii non eſſe reſponſum in partem alteram inclinare: facturos quod eccleſiæ judicio decretum eſſet. Quæcumque in provincia ad Romanos Pontifices pertinerent, integra ei fore, qui æmulum ſuperaſſet. Mariana de rebus Hiſpan. l. 18. c. 2.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud Burgos.

Ex eodem Aguirre loco cit.

ANno Domini 1379. Menſe Majo Præſulum & procerum conventum Burgis Henricum regem indixiſſe, ut in ſchiſmatis controverſia veritatem exploraret, e Petri regiæ Aragoniæ ſtirpis principis, qui S. Franciſci inſtituta amplexus hoc tempore ſanctitatis opinione florebat, ac pluribus cœleſtibus viſis colluſtrabatur, monumentis conſtat: atque etiam ab eodem Petro, qui propheta habebatur, miſſis Præſulibus oraſſe, ut divina ſibi arcana, quibus cœlitus edoctus erat, in vero Pontifice dignoſcendo aperiret. Pſeudo-Cardinalis enim Oſtienſis, cum cætera ejus vaticinia laudaret, illud, in quo de Urbano agebatur, oppugnabat. Quibus auditis Petrus, qui jam ante Henricum regem literis hortatus erat, ut in Urbani veneratione conſtans perſtaret, de futuro in Dei eccleſia ſchiſmate olim ſibi divinitus

ANNO CHRISTI 1379.

tus oſtenſo, prænunciatoque; tum de Urbani creatione legibus celebrata, aliiſque reſponſum dedit; quod videſis apud Odericum Raynaldum Annal. Eccl. tom. 17. ad hunc annum.

ANNO CHRISTI 1380.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud Medinam Campeſtrem,

Ex citato Aguirre.

ANno Domini 1380. ad Medinam Campeſtrem Caſtellæ Conventus, cauſa dirimendæ controverſiæ inter Urbanum VI. & Clementem VII. agitatus eſt. A Legatis Pontificiis ſumma contentio adhibita, quod ibi decretum eſſet, ratum in reliqua Hiſpania fore, minime dubitantibus. Hi Romana, illi Fundana comitia præferebant, prudentioribus neutri parti favendum fore videbatur; ſed quaſi pontificio interregno controverſiam ad arbitrium generalis Concilii rejiciendam. Tempus autem altercationibus trahebatur. *Mariana de rebus Hiſp. l. 18. c. 4.*

ANNO CHRISTI 1381.

CONCILIUM SALMATICENSE

Præſide D. Petro de Luna Cardinali, & Clementis VII. Legato,

ANno Domini 1381. 13. Kal. Julias Concilium celebratum eſt Salmanticæ, præſide D. Petro de Luna Cardinale, & Clementis VII. Legato. Adfuit Toletanus Præſul D. Petrus Tenorio, & multi alii Antiſtites, & Academiæ doctores. Poſt quorum omnium deliberationem concluſum fuit legitimum jus Clementis VII. ad ſummum Pontificatum præ Urbano VI. ipſeque veluti certus & exploratus Pontifex ſalutatus fuit, rejecto Urbano, veluti non rite electo. Hæc ita narrat Mariana lib. 17. c. 4. *Erat Petrus de Luna nobiliſſimo inter Aragonios loco, a Gregorio Pontifice Cardinalis creatus, ſequutuſque in diſſidio Clementis partes, ardenti ingenio vir, legum peritiſſimus, Is in Hiſpaniam, ſi ingenii dexteritate eas gentes in partes attraheret, legatus eſt, ineunte ſalutis anno 1381. & in Aragonia quidem inanis opera fuit, Regis & procerum animis incertis ſuſpenſiſque. Apud Caſtellæ regem majus operæ pretium fecit. Viri præſtantiſſimi ſelecti de re tota judicaturi. Multi dies in cognitione conſumpti, Salmanticæ tandem, quo Conventus tranſlati ſunt, ad 13. Kal. Junias Urbani cauſam, ut vitio creati, adverſati, Clementem Pontificem quaſi liberis comitiis electum ſalutarunt, Avenione morantem. In quo & loci vicinitatem ſequuti ſunt, & Regi Galliæ gratia magis id datum, quam ad æquitatis regulas expenſum.*

ANNO CHRISTI 1382.

** CONCILIUM LONDINENSE

A Guillelmo de Courtenay Cantuar. archiepiſcopo celebratum adverſus VVicleffi errores anno Dom. MCCCLXXII.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

MEmorandum, quod tam inter magnates quam populares regni Angliæ, fuiſſet fama divulgata, nonnullas concluſiones hæreticas & erroneas, ac determinationibus eccleſiæ repugnantes, quæ ſtatum totius eccleſiæ, noſtræque Cantuarienſis provinciæ, & tranquillitatem regni, nituntur ſubvertere, in diverſis locis dictæ noſtræ provinciæ generaliter & communiter ac publice prædicatas. Nos VVillielmus permiſſione Divina archiepiſcopus Cantuarienſis, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, ſuper his certiorari, officiique noſtri debitum exercere volentes: quoſdam venerabiles confratres ſuffraganeos noſtros, & alios, ac quamplures ſacræ paginæ, juris canonici & civilis doctores, & bacallarios, quos famoſiores & peritiores de regno credidimus, & ſinctius in fide catholica ſentientes, quorum nomina inferius continentur, convocavimus: & xvii. die menſis Maii, anno Dom. MCCCLXXXII. in quadam camera infra ſepta prioratus fratrum Prædicatorum London, coram nobis & dictis confratribus noſtris convocatis tunc perſonaliter præſentibus, dictis concluſionibus, quarum tenores inferius continentur, publice propoſitis & lectis diſtincte & clare, præfatos confratres noſtros, doctores, & bacallarios, oneravimus in fide qua tenebantur Domino noſtro Jeſu Chriſto, & ſicut voluerint coram ſummo judice in die judicii reſpondere, nobis ſuper dictis concluſionibus dicerent, & eorum quilibet diceret ſuum ſentire. Et tandem habita deliberatione ſuper præmiſſis, xxi. die ejuſdem menſis, convenientibus coram nobis in dicta camera confratribus noſtris, doctoribus, & bacallariis prædictis, dictis concluſionibus iterata vice lectis, & clare expoſitis, de noſtro, eorumque omnium communicato conſilio, extitit declaratum, dictarum concluſionum aliquas eſſe hæreticas, & aliquas erroneas, & determinationi eccleſiæ contrarias, prout infra plenius liquet. Et quia per ſufficientem informationem invenimus, dictas concluſiones in multis locis dictæ noſtræ provinciæ

ANNO CHRISTI 1382.

ciæ fuiſſe, ut præmittitur, prædicatas; & certas perſonas, aliquas illarum tenuiſſe & docuiſſe, & de hæreſi vehementer & notoriæ fore ſuſpectas, proceſſus fecimus tam in genere, quam in ſpecie, infra ſcriptos.

Concluſiones hæreticæ, & determinationi eccleſiæ repugnantes.

1. QUod ſubſtantia panis materialis & vini maneat poſt conſecrationem in ſacramento altaris.

2. Item, quod accidentia non maneant ſine ſubjecto poſt conſecrationem in eodem ſacramento.

3. Item, quod Chriſtus non ſit in ſacramento altaris identice, vere, & realiter in propria præſentia corporali.

4. Item, quod ſi epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali non ordinat, conficit, nec baptizat.

5. Item, quod ſi homo fuerit debite contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua vel inutilis.

6. Item, pertinaciter aſſerere non eſſe fundatum in evangelio, quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.

7. Item, quod Deus debet obedire diabolo.

8. Item, quod ſi papa ſit præſtigiator & malus homo, ac per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſupra fideles Chriſti ab aliquo ſibi datam, niſi forte a Cæſare.

9. Item, quod poſt Urbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.

10. Item aſſerere, quod eſt contra ſacram ſcripturam quod viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones temporales.

Concluſiones erroneæ & determinationi eccleſiæ repugnantes.

Errores pernicioſi & damnati.

1. QUod nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ipſum ſciat eſſe excommunicatum a Deo.

2. Item, quod ſic excommunicans ex hoc ſit hæreticus vel excommunicatus.

3. Item, quod prælatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem & conſilium regni, eo ipſo traditor Dei eſt, regis, & regni.

4. Item, quod illi qui dimittunt prædicare, ſeu audire verbum Dei vel evangelium prædicatum, propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die judicii traditores Dei habebuntur.

5. Item, aſſerere quod liceat alicui, etiam diacono vel presbytero, prædicare verbum Dei, abſque autoritate ſedis Apoſtolicæ vel epiſcopi catholici, ſeu alia de qua ſufficienter conſtet.

6. Item aſſerere, quod nullus eſt dominus civilis, nullus eſt epiſcopus, nullus eſt prælatus, dum eſt in peccato mortali.

7. Item, quod domini temporales poſſint ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus, vel quod populares poſſint ad eorum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

8. Item, quod decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & quod parochiani poſſint propter peccata ſuorum curatorum eas detinere, & ad libitum aliis conferre.

9. Item, quod ſpeciales orationes applicatæ uni perſonæ per prelatos vel religioſos, non plus proſunt eidem perſonæ, quam orationes generales, ceteris paribus, eidem.

10. Item, quod eo ipſo quod aliquis ingreditur religionem privatam quamcumque, redditur ineptior & inhabilior ad obſervantiam mandatorum Dei.

11. Item, quod ſancti inſtituentes religiones privatas quaſcumque, tam poſſeſſionatorum, quam mendicantium, in ſic inſtituendo peccaverunt.

12. Item, quod religioſi viventes in religionibus privatis, non ſint de religione Chriſtiana. *Error pernicioſus.*

13. Item, quod fratres teneantur per laborem manuum, & non per mendicationem, victum ſuum adquirere. *Damnatus ab Alexandro quarto.*

14. Item, quod conferens eleemoſynam fratribus vel fratri prædicanti, eſt excommunicatus, & recipiens.

Nomina confratrum provinciæ Cantuarienſis, & aliorum.

Williemus archiepiſcopus Cantuarienſis.
Willielmus Vintonienſis.
Joannes Dunelmenſis.
Thomas Exonienſis.
Joannes Herefordenſis.
Radulphus Sarum.
Thomas Roffenſis.
Frater Willielmus Bottleſham epiſcopus Nanatenſis, magiſter in theologia.

Nomina magiſtrorum in theologia.

Frater Willielmus Syvvard, prior.	De Ordine fratrum Prædicatorum Lond.
Frater Joannes Parys.	
Frater Joannes Langley.	

Frater Villielmus Folvyle.	De Ordine Minorum.
Frater Hugo Karlel.	
Frater Rogerus Fryſeby.	
Frater Thomas Bernvvell.	

Frater Thomas Ayshbourne.	De Ordine Auguſtinenſium.
Frater Joannes Bankyn.	
Frater Robertus Waldeby.	
Frater Joannes Horninton.	

Frater Robertus Glaunvile.	De Ordine Carmelitarum.
Frater Willielmus Dys.	
Frater Joannes Lovey.	
Frater Joannes Kyningham.	

Dominus Joannes VVelles monachus de Ramely, magiſter in theologia.
Magiſter Joannes Bloxham cuſtos aulæ de Merton Oxovii, licentiatus in theologia.

ANNO CHRISTI 1382.

Nomina baccalariorum in theologia.

Frater Robertus Humbleton. } De Ordine Prædicatorum.
Frater VVillielmus Pickvveth.
Frater Joannes Lyndlovve.

Frater Radulphus VVych. } De Ordine Minorum.

Frater Joannes Chiſeldene. } De Ordine Carmelit.
Frater Joannes Toniſton.

Nomina doctorum juris canonici & civilis.

Magiſter Joannes Appelby decanus eccleſiæ cathedralis ſancti Pauli London.
Magiſter Joannes VValtham canonicus eccleſiæ cathedralis Eboracenſis.
Magiſter Thomas Baketon archidiaconus London.
Magiſter Nicolaus Chaddeſdene.
Magiſter Radulphus Gregiſyovv.
Magiſter Thomas Stovve.
Magiſter Joannes Blavvnchard.
Magiſter VVillielmus Rocoumbe.
Magiſter Joannes Lydeford.
Magiſter Joannes VVelbourne.
Magiſter VVillielmus Flaynburgh.
Magiſter Adam de Mottrum licentiatus in decretis.
Magiſter Thomas Braundon.
Magiſter Joannes Prophet, rector eccleſiæ parochialis de Hadesham, Cantuarienſis diœceſis, publicus autoritate apoſtolica notarius.

Poſtea dicto xx. die menſis Junii, anno & loco prædictis, coram dicto domino Cantuarienſi pro tribunali ſedente, præſentibus quamplùribus doctoribus ſacræ theologiæ, juris canonici & civilis, quorum nomina inferius continentur, magiſter Nicolaus Hereford & Philippus Rapyngdon canonicus regularis, ſacræ paginæ profeſſores, & Joannes Ayshton magiſter in artibus, & in ſacra theologia ſcholaris, perſonaliter comparuerunt. Et præfati Nicolaus & Philippus, per dictum dominum Cantuarienſem juſſi ad reſpondendum & dicendum plene & plane ſentire ſuum ſuper concluſionibus memoratis, juxta quod idem dominus Cantuarienſis, ipſis Nicolao & Philippo eumdem terminum præfixit, ac etiam aſſignavit: quaſdam reſponſiones per modum indenturæ in ſcriptis redactas, quarum tenor continetur inferius, dicto domino Cantuarienſi tunc ibidem judicialiter tradiderunt, & juxta formam eamdem ad concluſiones hujuſmodi reſponderunt. Tenor vero hujuſmodi indenturæ, concluſiones prædictas & reſponſiones ad eaſdem continentis, de qua ſuperius memoratur, ſequitur in hæc verba.

Proteſtamur, ut alias, publice in his ſcriptis, quod intendimus eſſe humiles & fideles filii eccleſiæ & ſcripturæ ſacræ, ac determinationibus eccleſiæ in omnibus obedire. Et ſi in aliquo contra iſtam intentionem verbo vel opere, quod abſit, contigerit nos errare: ſubmittimus nos humiliter correctioni, reverendi patris & domini, domini archiepiſcopi Cantuarienſis & totius Angliæ primatis, & omnium aliorum quorum intereſt corrigere ſic errantes. Iſta proteſtatione A præmiſſa ad concluſiones infraſcriptas taliter reſpondemus.

Quod ſubſtantia panis materialis & vini manet in ſacramento altaris poſt conſecrationem. Ad ſenſum contrarium illi decretali, *Firmiter credimur*, concedimus, quod eſt hæreſis.

Quod accidentia non manent ſine ſubjecto poſt conſecrationem in eodem ſacramento. Ad ſenſum contrarium illi decretali, *Cum Marthæ*, concedimus, quod eſt hæreſis.

Quod Chriſtus non ſit in eodem ſacramento identice, vere, & realiter in propria præſentia corporali. Licet iſta concluſio ſit ad verba incompoſita & [a] intelligibilia: tamen ad ſenſum, contrarium illi decretali in Clem. *Si Dominum*, B concedimus quod eſt hæreſis. Et breviter quantum ad totam iſtam materiam de ſacramento altaris vel quacumque alia, profitemur quod volumus, tam ad verba, quam ad ſenſum, ſentire cum ſcriptura ſacra, cum determinatione eccleſiæ, & dictis ſanctorum doctorum.

[a] [illegible]

Quod ſi epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, conficit, nec baptizat. Concedimus quod eſt hæreſis.

Pertinaciter aſſerere non eſſe fundatum in evangelio quod Chriſtus Miſſam ordinaverit. Concedimus quod eſt hæreſis.

Quod Deus debet obedire diabolo. Ad hunc ſenſum quod Deus in propria perſona vel eſſentia debet obedire diabolo obedientia neceſſita- C tis, concedimus quod eſt hæreſis.

Quod ſi homo fuerit debite contritus; omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis. Concedimus quod eſt hæreſis.

Quod ſi papa ſit præſtigiator & malus homo, ac per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſupra fideles Chriſti ab aliquo ſibi datam, niſi forte a Cæſare. Concedimus quod eſt hæreſis.

Quod poſt Urbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis. Concedimus quod eſt hæreſis.

Aſſerere quod eſt contra ſcripturam ſacram, quod viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones tem- D porales. Adjuncta pertinacia, concedimus quod eſt hæreticum.

Quod nullus prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat ipſum eſſe excommunicatum a Deo. Concedimus quod eſt error, intelligendo de ſcientia experimentali, ut ſic cum iſto ſalvetur decretum eccleſiaſtic. xi. q. iii. *Nemo epiſcoporum*.

Quod ſic excommunicans ex hoc ſit hæreticus vel excommunicatus. Ad ſenſum conformem priori ſenſui, concedimus quod eſt error.

Quod prælatus excommunicans clericum qui appellavit ad regem & conſilium regni, eo ipſo traditor Dei eſt, regis, & regni. Concedimus quod eſt error.

E Quod illi qui dimittunt prædicare, ſeu audire verbum Dei vel evangelium prædicatum, propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in die judicii traditores Dei habebuntur. Intelligendo concluſionem univerſaliter, ut ſcriptura & jura intelligunt hujuſmodi indiffinitas, concedimus quod eſt error.

Aſſerere quod liceat alicui, etiam diacono vel presbytero, prædicare verbum Dei abſque autoritate ſedis apoſtolicæ, vel epiſcopi catholici, ſeu alia de qua ſufficienter conſtet. Concedimus quod eſt error.

Aſſerere quod nullus eſt dominus civilis, nullus

ANNO CHRISTI 1382.

eſt epiſcopus, nullus eſt prælatus, dum eſt in peccato mortali. Concedimus quod eſt error.

Quod domini temporales poſſunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus. Concedimus quod eſt error, ad hunc ſenſum, quod poſſunt legitime ſic auferre bona temporalia eccleſiaſticorum extra caſus limitatos in legibus eccleſiæ & regnorum.

Quod populares poſſunt ad eorum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Intelligendo per poſſe juris: concedimus quod eſt error, quod populares non habent poteſtatem coactivam ſuper ſuos dominos, ſed e contra.

Quod decimæ ſint puræ eleemoſynæ, & quod parochiani poſſint propter peccata ſuorum curatorum eas detinere, & ad libitum aliis conferre. Intelligendo per poſſe, ut prius, judicum: concedimus quod eſt error.

Quod ſpeciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plus proſunt eidem perſonæ, quam generales orationes eidem, cæteris paribus. Intelligendo concluſionem univerſaliter negative, & per ſpeciales orationes, factas ex ſpeciali caritate, & generales, ex generali: tunc, ad hunc ſenſum, quod nullæ tales ſpeciales orationes applicatæ uni perſonæ per privatos oratores, ſpecialius proſunt eidem perſonæ, quam generales orationes factæ pro eadem & ab eiſdem, concedimus quod eſt error.

Conferens eleemoſynam fratribus vel fratri prædicanti, eſt excommunicatus, & recipiens. Intelligendo iſtam univerſaliter vel conditionaliter, ut prædictum eſt, concedimus quod eſt error.

Quod eo ipſo quod aliquis ingreditur religionem privatam quamcumque, redditur ineptior & inhabilior ad obſervantiam mandatorum Dei. Concedimus quod eſt error.

Quod ſancti inſtituentes religiones privatas quaſcumque, tam poſſeſſionatorum quam mendicantium, in ſic inſtituendo peccaverunt. Intelligendo iſtam reduplicative vel univerſaliter, concedimus quod eſt error: ad hunc ſenſum, quod quicumque ſancti inſtituentes religiones privatas, & cæteri, ex hoc vel ſub ratione qua hujuſmodi inſtituebant, peccaverunt.

Quod religioſi viventes in religionibus privatis, non ſunt de religione Chriſtiana. Intelligendo iſtam univerſaliter, ut prædictum eſt, concedimus quod eſt error.

Quod fratres teneantur per laborem manuum, & non per mendicationem, victum ſuum adquirere. Intelligendo etiam iſtam univerſaliter ſicut prius, concedimus quod eſt error.

Hæc, pater reverende & domine, humiliter ſunt dicta, cum ſupportatione veſtra gratioſa & correctione benigna, quantum pro noſtro modulo & exilitate ingenii ſufficimus pro præſenti: honore Divino, veritate fidei, & conſcientia recta, in omnibus ſemper ſalvis: humilius quo ſufficimus ſupplicantes, quod ſi aliud vel aliter veſtræ diſcretioni & excellentiæ videatur dicendum, dignetur veſtra gratioſa paternitas, per ſcripturam ſacram & determinationes eccleſiæ, aut dicta ſanctorum doctorum, nos ut filios informare. Et revera veſtræ ſalubriori doctrinæ, animo promptiſſimo & obedientiſſimo volumus conſentire. Placeat igitur A veſtræ paternitati reverendæ hæc dicta, ſolito benignitatis more, favorabiliter acceptare, cum concluſiones ſupradictæ numquam erant noſtræ, aut in ſcholis a nobis aſſertæ, vel in ſermonibus publice prædicatæ.

Omnibus reſponſionibus dicto domino Cantuarienſi datis, iidem Nicolaus & Philippus, eo quod ad ſenſum & verba primæ concluſionis non reſponderunt expreſſe, ſed ad contrarium ſenſum illi decretali, *Firmiter credimus*; interrogati tunc ibidem judicialiter quis eſſet ille ſenſus, noluerint illum exprimere. Quæſitum igitur ab eis, juxta ſenſum ejuſdem concluſionis ex parte dicti domini Cantuarienſis declaratum, B an idem panis materialis in numero, qui ante conſecrationem ponitur in altari, remaneat ſecundum propriam ſubſtantiam vel naturam poſt conſecrationem in ſacramento altaris, & de vino ſimiliter. Ad hunc vero ſenſum illi Nicolaus & Philippus dixerunt ſe neſcire pro tunc melius reſpondere, quia [a] reſpondebant, ut præfertur in ſcriptis.

[a] Corr. quam

Et quia ad ſenſum & verba ſecundæ concluſionis non reſponderunt plene & expreſſe, ſed ad contrarium ſenſum illi decretali, *Cum Marthe*: interrogati quis eſſet ille ſenſus, noluerunt illum exprimere. Quæſitum ergo erat ab eis, juxta ſenſum ejuſdem concluſionis ex parte dicti domini declaratum, num illa accidentia corpora- C lia, quæ ante conſecrationem formaliter inhærebant ſubſtantiæ panis aut vini, poſt conſecrationem eidem pani aut vino inhæreant, vel etiam in aliqua ſubſtantia alia ſubjectentur. Ad hunc vero ſenſum dixerunt, ſe neſcire pro tunc melius reſpondere, quam, ut præmittitur, reſpondebant in ſcriptis.

Ad ſenſum etiam & verba tertiæ concluſionis, quia non reſponderunt plene & expreſſe, ſed ad contrarium ſenſum illi decretali in Clementinis, *Si Dominum*: interrogati quis eſſet ille ſenſus, noluerunt illum exprimere. erat igitur quæſitum ab eis juxta ſenſum concluſionis ejuſdem, ex parte dicti domini declaratum, an idem corpus Chriſti numero, D quod fuit aſſumptum de Virgine, ſit in ſacramento altaris ſecundum ſe ipſum realiter, ſecundum veritatem ſuæ carnalis ſubſtantiæ, & ſecundum propriam eſſentiam & naturam. Ad hunc ſenſum dixerunt ſe neſcire pro tunc melius reſpondere, quam reſponderunt, ut præfertur, in ſcriptis.

Ad ſenſum inſuper & textum ſextæ concluſionis, quia non reſponderunt plene & expreſſe: interrogati an Deus debeat aliquem modum obedientiæ diabolo, dixerunt quod ſic: ſcilicet obedientiam caritatis, quia diligit eum, & punit eum, ut debet. Et ad probandum quod Deus debet taliter obedire diabolo, obtulit ſe ſub pœna incendii ad E quemcumque.

Ad undecimam concluſionem, quia non reſponderunt expreſſe: interrogati an prælatus poſſit excommunicare aliquem exiſtentem in gratia, dixerunt quod ſic.

Ad viceſimam concluſionem, quia non reſponderunt plene, ſimpliciter, & expreſſe: interrogati an plus proſint ſpeciales quam generales orationes, noluerunt dicere, niſi quod ſpecialius.

Ad ultimam concluſionem, quia non reſponderunt ſimpliciter, nec expreſſe: interrogati de particulari, an aliquis frater te-

nca-

ANNO CHRISTI 1382.

neatur de ſuo labore manuali victum ſuum adquirere, ita quod non liceat vivere de mendicatione, noluerunt penitus reſpondere,

Subſequenter præfatus dominus Cantuarienſis interrogavit omnes doctores prædictos, quid ſibi videretur de reſponſionibus datis, quoad omnes & ſingulas concluſiones hujuſmodi. Qui quidem doctores omnes & ſinguli ſingillatim dixerunt, quod ſingulæ reſponſiones ad primam, ſecundam, tertiam & ſextam concluſiones, ut præmittitur, datæ, inſufficientes fuerunt, hæreticæ & doloſæ: quodque ſingulæ reſponſiones, præcipue ad decimam nonam & ultimam concluſiones, ut præmittitur, factæ, inſufficientes erant, erroneæ, & perverſæ. Unde idem dominus Cantuarienſis reputans illas reſponſiones inſufficientes, hæreticas, & doloſas, erroneas, & perverſas, prout dicti doctores, ut præmittitur, reputarunt, prædictos Nicolaum & Philippum ex abundanti monuit ſub hac forma verborum.

„ Chriſti nomine invocato, nos Villielmus permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, ac per totam noſtram provinciam Cantuarienſem inquiſitor hæreticæ pravitatis, vos Nicolaum Hereford, & Philippum Reppydong, ſacræ paginæ profeſſores, habentes hos diem & locum de conſenſu veſtro expreſſo ex præfixione noſtra ad peremptorie reſpondendum & dicendum plene & plane ſentire veſtrum ſuper concluſionibus iſtis ad quas nos referimus, ſubductis verbis ſubtilibus & ſophiſticalibus aut logicis, & ad id juratos, monitos atque juſſos, quia abſque cauſa rationabili ſeu legitima quacumque, noluiſtis, nec vultis, immo recuſaſtis & recuſatis, ad concluſiones aliquas illarum coram nobis judicialiter, juxta noſtras monitionem & juſſionem prædictas, contemptibiliter reſpondere; verum ad nonnullas illarum hæretice, & ad nonnullas erronee, & minus plene reſpondiſtis, ex abundanti monemus primo, ſecundo, & tertio, ac peremptorie, quod vos plene & plane ſubductis quibuſcumque verbis ſubtilibus, ſophiſticalibus, aut logicis, reſpondeatis, & quilibet veſtrum reſpondeat ad concluſiones eaſdem, & ad ſenſus per nos limitatos, ſub pœna quod aliæ hujuſmodi concluſiones habeantur per vos pro confeſſatis, & vos ſuper eiſdem concluſionibus haberi debeatis pro convictis.

Qua monitione facta, eo quod præfati Nicolaus & Philippus noluerunt aliter reſpondere, dictus dominus Cantuarienſis in eodem negotio concludebat, ac præfixit & aſſignavit præfatis Nicolao & Philippo diem eumdem ad VIII. dies, videlicet XXVII. diem dicti menſis, quod compareant coram eodem domino Cantuarienſi, ubicumque infra ſuam provinciam Cantuarienſem ipſum tunc eſſe contigerit, ad audiendum ſuum in ea parte decretum. Ac ſubſequenter dictus dominus Cantuarienſis præfatum dominum Joannem Ayshton ex abundanti monuit, ſub eo qui ſequitur tenore verborum.

„ Chriſti nomine invocato, Nos VVillielmus permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, ac per totam noſtram provinciam Cantuarienſem inquiſitor hæreticæ pravitatis, te Joannem Ayshton magiſtrum in artibus, in ſacra theologia ſcholarem, alias coram nobis judicialiter comparentem, & ad dicendum plenam veritatem ſuper concluſionibus iſtis ad quas nos referimus, quas tibi fecimus liberari, tacto libro juratum, ac alias per nos in hac parte legitime monitum atque juſſum, & habentem hos diem & locum ex præfixione noſtra pro termino peremptorie ad proponendum cauſam rationabilem, ſi quam habes, quare non debeas pronunciari hæreticus: & ex abundanti monemus primo, ſecundo & tertio, ac peremptorie, quod tu plene & plane, ſubductis quibuſcumque verbis ſubtilibus, ſophiſticalibus, aut logicis, reſpondeas ad concluſiones eaſdem, ſub pœna quod aliæ hujuſmodi concluſiones habeantur per te pro confeſſatis, & tu ſuper eiſdem concluſionibus haberi debeas pro convicto.

Qua quidem monitione præmiſſa, idem dominus Cantuarienſis primam dictarum concluſionum legit: & ab eodem Joanne inquiſivit quid ſentiret de illa, ac ſuper hac diceret votum ſuum juxta monitionem prædictam. Dictus tamen Joannes Ayshton requiſitus frequenter per dictum dominum Cantuarienſem, quod in lingua Latina ad interrogata propter aſtantes laicos reſponderet: in lingua materna, clamando verba frivola, opprobrioſa, & contumelioſa valde, & ad commovendum & excitandum populum contra eumdem dominum Cantuarienſem, ut videbatur, ſonantia protulit. Nec ad primam concluſionem, nec ad quamcumque aliarum concluſionum hujuſmodi, effectualiter vel pertinenter, immo per ſubterfugia reſpondebat: dicens frequentius & expreſſe ſicut laicus, quod ſufficiebat ſibi credere, ſicut etiam ſancta credit eccleſia. Interrogatus etiam ab eodem domino Cantuarienſi ſuper prima concluſione tangente ſacramentum altaris, an poſt conſecrationem remaneat panis materialis, particularis, vel univerſalis: dixit quod illa materia tranſcendit intellectum ſuum, & pro tanto ſub illa forma & non aliter voluit reſpondere: ſed inter cætera dixit, quodammodo deridendo dominum Cantuarienſem, illud verbum, materialis, ponas in burſa tua ſi quam habes. Unde prædictus dominus Cantuarienſis, reputans reſponſionem illam ineptam, ſicut alii doctores de quibus ſupra fit mentio reputarunt, cum ſit clericus graduatus in ſcholis, contra eumdem Joannem Ayshton ulterius ſic proceſſit. Et quia tu Joannes Ayshton per nos, ut præmittitur, monitus atque juſſus, poſt hujuſmodi juramentum præſtitum, abſque cauſa rationabili ſeu legitima quacumque, noluiſti nec vis, ſed recuſaſti & recuſas, ad concluſiones hujuſmodi coram nobis judicialiter, juxta noſtras monitionem & juſſionem prædictas, contemnibiliter reſpondere: hujuſmodi concluſiones per te, pro confeſſatis habemus, & te dominum Joannem antedictum, quoad omnes & ſingulas concluſiones ſupradictas, habemus pro convicto in concluſionibus ſupradictis. Et propterea te Joannem Ayshton, quantum ad concluſiones illas, quæ per nos cum deliberatione nonnullorum prælatorum ſuffraganeorum noſtrorum, necnon ſacræ paginæ profeſſorum, ac aliorum juris peritorum, juxta canonicas ſanctiones, pro hæreſim ſapientibus & hæreticis ſunt damnatæ, ac etiam declaratæ, hæreticum fuiſſe & eſſe. Quantum vero ad

ANNO CHRISTI 1382.

„ concluſiones alias, per vos erroneas antea reputatas, & pro erroneis damnatas, te erraſſe & errare pronunciamus & declaramus ſententialiter in his ſcriptis.

Dicto etiam viceſimo die menſis Junii, anno & loco prædictis, præfatus dominus Cantuarienſis, volens, ut aſſeruit, informari per magiſtrum Thomam Hilmam in theologia baccalarium, tunc præſentem, & aliqualiter dictum magiſtrum Joannem Ayshton faventem, de ſentire ſuo ſuper concluſionibus antedictis: eidem Thomæ pro tunc deliberationem, & diem ad reſpondendum petenti, præfixit & aſſignavit dictum diem octavum, videlicet XXVII. diem dicti menſis, quod compareat coram eodem domino Cantuarienſi, ubicumque infra ſuam provinciam Cantuarienſem ipſum tunc eſſe contigerit, ad dicendum plene & plane ſuum ſentire ſuper concluſionibus memoratis.

Nomina doctorum præmiſſis intereſſentium, de quibus ſupra fit mentio. Magiſtri in theologia.

Epiſcopus Nanatenſis, Frater Joannes Langley. Frater VVillielmus Syvvard.	Ordinis Prædicatorum.
Frater Joannes Kynyngham. Frater Joannes Lorey. Frater Petrus Stokes. Frater VValterus Dys.	Ordinis Carmelitarum.
Frater Thomas Ayshbourne. Frater Bankinus de London. Frater Robertus VValdeby.	Ordinis Auguſtinenſium,

Doctores juris civilis.

Magiſter Joannes Barnet.
Magiſter Thomas Baketon.
Magiſter Joannes Blaunchard.
Magiſter Joannes Schillyngford.
Magiſter Joannes Lydeford.
Magiſter Thomas Sautham.

Poteſtas regia conceſſa archiepiſcopo, & aliis epiſcopis, ad arreſtandum quoſcumque prædicantes hæreſim, ſeu ſuſtinentes concluſiones damnatas.

Richardus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus ad quos præſentes litteræ pervenerint, ſalutem.

Significante nobis venerabili patre VVillielmo archiepiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ primate, per petitionem ſuam nobis exhibitam, pleno concepimus intellectu, quod quamplures concluſiones ſanæ doctrinæ obviantes, & in fidei catholicæ eccleſiæ ſanctæ, ac ſuæ provinciæ ſubverſionem notorie redundantes, in locis diverſis infra provinciam prædictam fuerunt palam & publice, licet damnabiliter prædicatæ: quarum quidem concluſionum quædam ut hæreſes, cæteræ vero ut errores per eccleſiam damnatæ, habita inde prius bona & matura deliberatione de communi conſilio ipſius archiepiſcopi, ſuffraganeorum ſuorum, quampluriun in theologia doctorum, aliorumque clericorum in ſacris ſcripturis peritorum, fuerunt ſententialiter & ſalubriter declaratæ. Super quo ſupplicato nobis per ipſum archiepiſcopum, ut pro coertione debitaque caſtigatione illorum, qui concluſiones prædictas ex tunc prædicare, ſeu manutenere vellent animo obſtinato, dignaremur opponere brachium regiæ poteſtatis: nos, zelo fidei catholicæ, cujus ſumus & eſſe volumus defenſores, in omnibus, ut tenemur, commoti, nolentesque ſuſtinere hujuſmodi hæreſes aut errores infra terminos noſtræ poteſtatis aliqualiter pullulari: præfato archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis, ad omnes & ſingulos, qui dictas concluſiones ſic damnatas prædicare, ſeu manutenere vellent, clam vel palam, ubicumque inveniri poſſent, arreſtandos, & priſonis ſuis propriis, ſeu aliorum, pro eorum beneplacito committendos, in eiſdem detinendos, quouſque ab errorum & hæreſum pravitatibus reſipiſcant, vel de hujuſmodi arreſtatis, per nos vel conſilium noſtrum aliter foret proviſum, autoritatem & licentiam tenore præſentium concedimus & committimus ſpeciales. Mandantes inſuper & injungentes univerſis & ſingulis ligeis, miniſtris, & ſubditis noſtris cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis fuerint, in fide & ligiancia quibus nobis tenentur, ne ipſi manutentoribus ſive prædicatoribus dictarum concluſionum, ſic condemnatarum, aut eorum fautoribus faveant, conſulant, aut auxilientur ullo modo, ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poterunt in eventu; ſed potius præfato archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ac miniſtris ſuis, in executione præſentium pareant, obediant humiliter, & intendant: ſic quod debita & aperta publicatio adverſus concluſiones prædictas, & earum manutentores, abſque perturbatione fieri valeat, prout pro defenſione & conſervatione fidei catholicæ fuerit ſalubrius faciendum. In cujus rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud VVeſtm. 12. die Julii, anno regni noſtri ſexto.

ANNO CHRISTI 1386.

CONCILIUM SALTZBURGENSE

In cauſa diſciplinæ eccleſiaſticæ tempore Pilgrini archiepiſcopi celebratum anno Dom. MCCCLXXXVI. ſub Urbano papa VI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De modo dicendi horas canonicas.*
2. *De abſolutionibus impendendis.*
3. *De abutentibus indulgentiis a ſuperioribus ſuper abſolutionibus conceſſis.*
4. *De modo abſolutionis impendendæ in caſibus dubitabilibus.*
5. *De habitu clericorum.*
6. *De eodem, & differentia habitus majorum ab inferioribus.*

ANNO CHRISTI 1386.

7. *De munda conſervatione rerum & vaſorum Divino cultui deputatorum.*
8. *Ne mendicantes admittantur ſine diœceſanorum licentia & teſtimonio litterarum.*
9. *De immunitate clericorum, & eorum rerum, ab impoſitionibus ſæcularium dominorum.*
10. *Contra vilipendentes ſententias excommunicationis.*
11. *De publicatione conſtitutionis Bonifacii VIII. contra recipientes pedagia a clericis.*
12. *De occupatoribus beneficiorum, & eorum bonorum.*
13. *De uſurariis & eorum pœnis.*
14. *Ne clerici conveniantur coram ſæcularibus judicibus.*
15. *Ne ignoti presbyteri admittantur ad Divina.*
16. *De notariis publicis.*
17. *Ut epiſcopi, prælati, & rectores, habeant quæſtiones ſigillatim.*

Hæc ſunt inſtituta domini Pilgrini archiepiſcopi Saltzburgenſis, apoſtolicæ ſedis legati, publicata in provinciali concilio Saltzburgenſi, anno Dom. MCCCLXXXVI.

PRÆFATIO.

AD laudem & honorem ac gloriam nominis Dei ac ſalutem Dominici gregis nobis commiſſi: nos Pilgrinus Dei gratia archiepiſcopus Saltzburgenſis eccleſiæ, apoſtolicæ ſedis legatus, Joannes Gurzenſis, Fridericus Chiemenſis, & Joannes Secovienſis, eccleſiarum epiſcopi, una cum aliis venerabilibus patribus ac procuratoribus ſuis, ac coepiſcoporum noſtrorum, & quorumdam aliorum prælatorum præſentium, nobiſcum in hoc ſacro provinciali concilio reſidentibus, ad correctionem exceſſuum & reformationem morum, diligenti ac matura deliberatione præhabita, infra ſcriptas conſtitutiones edidimus ſalubres & utiles, jure fundatas, æquitati conſonas, & per quas ſubditorum ſervatur honeſtas: quas per locorum ordinarios prælatos, archidiaconos, & alios eccleſiarum rectores, per totam noſtram provinciam publicari, & ſub pœnis in eis contentis præcepimus inviolabiliter obſervari.

CAPITULA.

I. *De modo dicendi horas canonicas.*

QUia, ut accepimus, clerici diverſi diverſimode in horis canonicis & Divinis officiis diverſum pſallendi tenent modum, contra canonica inſtituta: volentes igitur huic morbo remedium apponere opportunum, diſtricte præcipimus, ut ab omnibus & ſingulis clericis ſæcularibus in pſallendo idem modus & ordo in Divinis officiis & horis canonicis obſervetur, ita quod unuſquiſque in hoc ſuæ cathedrali eccleſiæ, ſive fuerit regularis, ſive ſæcularis, rationabiliter ſe conformet. Si quis hujus conſtitutionis tranſgreſſor extiterit, per loci ordinarium, vel archidiaconum, canonica monitione præmiſſa, ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur. Religioſos vero in ſuis rationabilibus obſervantiis volumus remanere.

II. *De abſolutionibus impendendis.*

Sanctione præſenti ſub interminatione maledictionis æternæ diſtricte prohibemus, ne aliqui majori excommunicatione innodatos, aut ſuſpenſos, vel in homicidio, furto, ſacrilegio, falſo teſtimonio, perjurio, inceſtu, inſtrumentorum & litterarum falſitate, & aliis caſibus ſedi apoſtolicæ, vel nobis ſpecialiter, vel noſtris ſuffraganeis, aut aliis competentibus judicibus reſervatis, quæcumque præſumant abſolvere, vel vota commutare. Quod ſi quis fecerit ab officio ſuſpendatur, donec pro ſuperiorum arbitrio ſatisfaciat competenter.

III. *De abutentibus indulgentiis a ſuperioribus ſuper abſolutionibus conceſſis.*

Cum interdum tam a ſede apoſtolica, quam ex ſpeciali indulto, pleriſque gratioſe concedatur, ut in caſibus ſuperioribus reſervatis cum ſibi ſubditis diſpenſare, ac eos abſolvere, eiſque pro modo culpæ pœnitentiam injungere valeant competentem. Verum, quia nonnulli indulto hujuſmodi abutentes, pœnitentias hujuſmodi in pecuniarum proprium & burſalem quæſtum vertunt: nos igitur attendentes, quod privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate: decernimus, hujuſmodi indulgentias a nobis conceſſas, vel in poſterum concedendas, poſt hujuſmodi abuſum eſſe nullas, vacuas & inanes; declarantes etiam abſolutiones, quas tales abutentes impenderint, ſimiliter fore nullas. Abutentes quoque eo ipſo ſuſpendimus a Divinis, donec pro qualitate culpæ abſolutionis beneficium a ſuis ſuperioribus meruerint obtinere.

IV. *De modo abſolutionis impendendæ in caſibus dubitabilibus.*

Volumus, & omnibus eccleſiarum rectoribus diſtricte præcipimus, ut in caſibus dubitabilibus, præcipue periculum vel ſaltem animarum concernentibus, ad ſuperiorem recurrant confidenter; vel ſaltem peritiores, vel ſapientiores ſtudeant ſuper his diligenter requirere. Quod ſi non fecerint, & ex eorum incuria vel negligentia periculum aliquod emerſerit, gravi ſubjaceant ultioni.

V. De

ANNO CHRISTI 1386.

V. *De habitu clericorum.*

Quoniam per decentiam habitus extrinſeci oportet clericos intrinſecam morum honeſtatem oſtendere: diſtricte prohibemus, ne aliqui clerici ſine capucio capitis, bireto, capello, vel pileo cooperto, in eccleſia, ſeu alias in publico, præſumant incedere, cum hoc honeſtatem non deceat clericalem. Quod ſi quis contra fecerit, per ſuperiorem acriter puniatur.

VI. *De eodem, & differentia habitus majorum ab inferioribus.*

Canonica teſtatur autoritas, quod ex majore decore & majoritate ornatuum apparere debeat majoritas dignitatum. Hinc eſt quod firmiter inhibemus, ne clerici in publico utantur [1] vario, vel illud deferre præſumant, niſi in dignitatibus fuerint, vel canonici eccleſiarum cathedralium, vel in gradu magiſterii ſcientiæ litterarum fuerint conſtituti. Adjicientes quoque, ne ipſi clerici, maxime non beneficiati, cincturis, corrigiis, aut peris auri vel argenti ornatum habentibus utantur, aut etiam veſte, vel alio habitu indecenti.

1) Vide Gloſſarium du Cangii verbo, Varii. H.

VII. *De munda conſervatione rerum & vaſorum Divino cultui deputatorum.*

In pleriſque eccleſiis mappæ, pallæ altaris, corporalia, & alia veſtimenta, ac vaſa Divino cultui deputata, tam inculta, tam immunda relinquuntur, ut interdum quibuſdam ſint horrori, contra ſtatutum concilii generalis. Et licet alias ſuper his tam a viris, quam a legatis ſedis apoſtolicæ, quam etiam a noſtris prædeceſſoribus ſatis utiliter ſit proviſum: nos vero repetitis eorum conſtitutionibus, volentes expreſſius providere, univerſis cuſtodibus, ſacriſtis, eccleſiarum rectoribus, præcipimus, quatenus omnia veſtimenta, ornamenta & vaſa ſupradicta, per ipſos munda & nitida, & præcipue eccleſiaſtica ſacramenta, ſub clauſura & fida cuſtodia conſerventur. Si quis vero in tranſgreſſione hujuſmodi ſtatuti culpabilis fuerit, uſque ad condignam ſatisfactionem, ab officio ſuſpendatur.

VIII. *Ne mendicantes admittantur ſine diœceſanorum licentia & teſtimonio litterarum.*

Quia religioſos, præcipue fratres mendicantes, decet puritatem omnimodam in ſuis actibus obſervare: quoniam tamen ſæpe divagandi & diſſolutionis materiam mutuantur, ſcandalum aliorum, & tamquam pſeudo-prophetæ fabuloſis prædicationibus audientium animos plerumque ſeducunt. Et quamquam invitis ipſarum eccleſiarum rectoribus, ipſi fratres, niſi per eoſdem rectores vocati vel invitati ad hoc fuerint, de jure non audeant nec debant prædicare: volumus tamen, quod nequaquam dicti rectores ipſos invitent vel admittant, niſi de proponendo verbum Dei a ſuis ſuperioribus licentiam habeant, & de illa ſæpe dictis rectoribus faciant plenam fidem. In civitatibus vero & diœceſi, in quibus ipſorum fratrum loca conſiſtunt, ac in locis vicinis, nullatenus ad dictum officium prædicandi, vel ad audiendas confeſſiones admittantur, niſi * locis diœceſanis canonice præſentati fuerint prius & admiſſi.

* f. locorum

IX. *De immunitate clericorum & eorum rerum, ab impoſitionibus ſæcularium dominorum.*

Cum eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſorum, non ſolum jure civili, quinimmo & canonico & Divino, ſæcularium perſonarum talliis, collectis & exactionibus ſint immunes: nonnulli tamen eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis æmuli, hujuſmodi libertatem offendere moliuntur. Nos igitur ipſorum auſus, quantum poſſumus, reprimere cupientes, ſtatutum domini Joannis epiſcopi Tuſculani, apoſtolicæ ſedis legati, qui invaſores & occupatores & detentores eccleſiaſticorum bonorum, vel dantes in his auxilium, conſilium, vel favorem, ſi poſtquam per eccleſiarum prælatos vel rectores requiſiti fuerint, infra menſem non deſtiterint, vel de damnis datis non ſatisfecerint, ex tunc ſubjicit eccleſiaſtico interdicto, ad hujuſmodi exactores, collectores, & talliatores, declaramus extendi, ut extendimus ſanctionem præſentem: omnibus eccleſiarum prælatis & rectoribus, ſub excommunicationis pœna, diſtricte præcipientes, quatenus hujuſmodi ſtatuta inviolabiliter obſervent, ac nihilo minus ſingulis annis ter in ſuis eccleſiis fideli populo ſtudeant publicare.

Conc. Salisburg. Ann. 1291. c. 20.

X. *Contra vilipendentes ſententias excommunicationis.*

Multi in profundum malorum venientes, adeo eccleſiæ claves & eccleſiaſticæ cenſuræ ſententias vilipendendo contemnunt, quod tam incorrigibiles plerique talium facti, in ſuæ damnationis periculum, in hujuſmodi ſententiis moriuntur. Quare ſtatutum domini Friderici prædeceſſoris noſtri,

ANNO CHRISTI 1386.

Conc. Salisburg. an. 1274. c. 12.

ſtri, quod per omnes civitates & diœceſes mandat tales ſententias publicari per eccleſiarum prælatos, obſervari præcipimus, ut ſic malignorum perverſitatibus obvietur.

XI. *De publicatione conſtitutionis Bonifacii VIII. contra recipientes pedagia a clericis.*

Cap. clericis. De immun. eccl. in 6.

Conſtitutiones felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. editas contra eos qui ab eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, pro earum rebus propriis, quas non negotiandi cauſa deferunt, vel deferri faciunt, vel tranſmittunt, ſuo vel alieno nomine, pedagia vel quidagia exigunt vel extorquent: eoſque qui in his culpabiles fuerint, ſi perſonæ ſint ſingulares, excommunicationis, ſi vero collegium, civitatem, vel caſtrum, vel locum alterius concernit, interdicti ſententiæ ſubjacere: per locorum ordinarios, prælatos, & archidiaconos, ac parochialium eccleſiarum rectores, præcipimus ſolenniter publicari: quemadmodum etiam in Viennenſi concilio eſt provide conſtitutum.

Clement. ſi rectorem. De immun. eccleſ.

XII. *De occupatoribus beneficiorum & eorum bonorum.*

Omnibus volumus eſſe notum, quod tam epiſcopi, quam alii eccleſiarum prælati, & quæcumque aliæ eccleſiaſticæ perſonæ, qui bona vacantium dignitatum & eccleſiarum quarumcumque ſibi ſubjectarum, ſeu ad collationem vel præſentationem eorumdem pertinentium, occupant, rapiunt, aut uſurpant, vel in ſuos uſus vertunt, ipſi epiſcopi ab ingreſſu eccleſiæ; inferiores vero, ab officio & beneficio de jure ſint ſuſpenſi, donec de occupatis ſatisfaciant cum effectu: laici vero, ſive judices fuerint, aut eccleſiarum patroni, bona hujuſmodi rapientes vel uſurpantes, juxta ſtatutum felicis recordationis domini Friderici prædeceſſoris noſtri, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant: in locis vero ad quæ eadem bona delata fuerint, poſtquam hoc rectoribus eccleſiarum innotuerit, juxta ejuſdem ſtatuti tenorem tamdiu ceſſetur a Divinis, donec de ablatis congrue fuerit ſatisfactum.

Concil. Salisburg. ann. 1274. c. 14.

XIII. *De uſurariis & eorum pœnis.*

Apud multos ita crimen uſurarum invaluit, quod nonnulli * nullis negotiationibus vel laboribus ſtudent intendere, putantes ſibi ex hoc licere, quod prælati, vel alii eccleſiarum rectores, in animarum ſuarum periculum negligunt id corrigere, ac per hoc in majoris damnationis laqueum ſe immergunt. Nos igitur recolendæ memoriæ domini Joannis Tuſculani epiſcopi, legati ſedis apoſtolicæ, ac aliorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, qui crimen hujuſmodi fuerint ſpecialiter deteſtati: decernimus eoſdem uſurarios, poſtquam per ſuos rectores trina monitione nominatim moniti fuerint, & infra menſem ipſi ab eadem pravitate non deſtiterint, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Quapropter ſingulis eccleſiarum prælatis ac rectoribus diſtricte præcipimus, ut omnes manifeſtos uſurarios moneant & inducant, quatenus ab hujuſmodi pravitate infra unius menſis ſpatium curent ſtudioſe deſiſtere, ac de perceptis ſatisfacere cum effectu. Quod ſi non fecerint, extunc excommunicati publice nuncientur. Certificentur nihilo minus, quod ſi hoc crimine ſine ſatisfactione canonica * cautioni de ſatisfaciendo deceſſerint, Chriſtiana careant ſepultura. Ipſi quoque rectores, & ſcienter ſepelientes eoſdem, ſimili de jure excommunicationis ſententia ſint ligati. Declaramus inſuper manifeſtos uſurarios eſſe, de quibus eſt publica vox & fama, & certa ſunt indicia & argumenta, quod pecunias mutuant ad uſuras, eaſque recipiunt, vel fructus rei pignoratæ ex pacto vel alias ſibi uſurpant, vel imburſant, nec computant in ſortem pecuniæ pignoratæ.

Conc. Salisburg. 1274. c. ...

* ſine debita.

XIV. *Ne clerici conveniantur coram ſæcularibus judicibus.*

Sæpe contingit, quod nedum laici, ſed eccleſiarum prælati & alii clerici (quod dolentes referimus) alius alium ad ſæcularia trahunt judicia contra canonicas & legitimas ſanctiones: ex quo non modicum eccleſiaſticæ libertati detrahitur, ac eccleſiæ plerumque in ſuis juribus & libertatibus grandia diſpendia patiuntur. Nos volentes his malis, quantum poſſumus, obviare: decernimus, quod ſi prælatus, vel quivis alius clericus, alium prælatum vel clericum, vel etiam laicus quamcumque aliam eccleſiaſticam perſonam, coram ſæculari judice trahere vel convenire, aut tractus ſeu conventus ſponte & judicialiter præſumpſerit reſpondere: tam trahentes, quam tracti, ultra pœnas contra tales a jure prolatas, eo ipſo ſe noverint excommunicationis ſententiæ ſubjacere.

XV. *Ne ignoti presbyteri admittantur ad Divina.*

Firmiter inhibemus, ne presbyteri peregrini vel ignoti ad Miſſarum ſolemnia celebranda in publico admittantur, niſi per litteras teſtimoniales, vel canonice de ipſorum ordinatione eccleſiarum prælatis & rectoribus fiat fides.

XVI. *De notariis publicis.*

Placuit noſtro ſancto concilio, ut nullus ſe notarium publicum aſſerens, in officio tabellionatus aliquatenus admittatur, nec credatur ejus inſtrumento, niſi coram loci ordinario vel ejus officiali de ſuo officio faciat plenam fidem, cum ſæpe ex notariis incognitis & imperitis grandia pericula ſoleant provenire.

XVII. *Ut epiſcopi, prælati, & rectores habeant a quæſtiones ſigillatim.*

a) Forte Conſtitutiones. H.

Dudum fuit in noſtra provincia conſtitutum, ut epiſcopi ſuffraganei omnes, provinciales conſtitutiones habeant ſigillatim, eaſque ſuis ſubditis, ſicut juris eſt, ſtudeant publicare. Verum, quia hujuſmodi ſtatutum, fructum modicum hucuſque produxit: nos igitur illud ampliare, & pœnæ adjectione vallare volentes, ne ipſarum ignorantiam ipſi vel ſubditi prætendere valeant, vel quoslibet allegare; ſtatuimus, & diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus omnes & ſinguli eccleſiarum prælati, archidiaconi, ac parochi eccleſiarum rectores, tam legatorum ſedis apoſtolicæ, quam noſtras & prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones ſcriptas habeant, quas non habentibus de noſtra cancellaria præcipimus exhiberi, ſub petentium tamen ſumptibus & expenſis. Quod ſi ipſi prælati & archidiaconi infra ſex menſium ſpatium a data præſentium, rationabili cauſa ceſſante, ipſas per ſe vel alios non receperint, ſeu habuerint: ipſos & quemlibet ipſorum, qui in hoc negligens vel remiſſus fuerit, eo ipſo ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendimus, donec a ſuo ſuperiore abſolutionis beneficium meruerit obtinere.

Acta ſunt hæc Saltzburgi in noſtro archiepiſcopali palatio, anno Domini MCCCLXXXVI, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini, domini Urbani Divina providentia papæ VI. anno VIII. menſe Januario.

ANNO CHRISTI 1387.

Ex Card. de Aguirre Tom. 3. Concil. Hiſp. p. 610.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud Navarram.

ANno Domini 1387. in Conventu Epiſcoporum & procerum apud Navarram, Clementem eo nomine VII. juſtum videri Pontificem pronunciatum, quod eatenus Aragoniæ exemplo factum erat, incertis, ſuſpenſiſque principum & populi animis. Regum Galliæ atque Caſtellæ gratiæ id dari viſum eſt, potiuſquam ad veritatis atque æquitatis regulam ſatis expendi. Et extabat a Caſtellæ rege novum beneficium, redditis Vaſconi arcibus, quæ in ditione ejus Caſtellæ præſidiis magno numero obtinebantur: pecunia etiam, quam pater mutuam acceperat, condonata. *Mariana de rebus Hiſpan. l.* 18. *c.* 11.

Ex Aguirre citato.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud Barcinonem.

ANno Domini 1387. Barcinone in Epiſcoporum & procerum conventu ſchiſmatis cauſa agitata eſt diu multumque; Fundana comitia præferenda videri pronunciatum pridie nonas Februarii. Ergo Clemens omnium ordinum conſenſu atque lætitia Pontifex ſalutatur. Sic Hiſpaniæ multo maxima pars ejus auſpicia ſequebatur: noviſque acceſſionibus factio ea vehementius confirmabatur. *Mariana de reb. Hiſp. l.* 18. *c.* 11.

ANNO CHRISTI 1388.

Ex archivo Conchenſi in Hiſpania. Extat etiam in Toletano.

** CONCILIUM PALENTINUM

Sub præſidio Petri de Luna anticardinalis in Hiſpania, (quæ adhuc iſto tempore Clementi antipapæ adhæreſcebat) celebratum, anno Domini MCCCLXXXVIII. tempore Urbani papæ VI.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De officio ordinarii.*
2. *De cohabitatione clericorum & mulierum.*
3. *De clericis conjugatis.*
4. *De rebus eccleſiæ non alienandis.*
5. *De Judæis & Sarracenis.*
6. *De feriis per infideles colendis.*
7. *De adulteriis.*

Hæ ſunt conſtitutiones reverendiſſimi in Chriſto patris

ANNO CHRISTI 1388.

patris ac domini, domini Petri de Luna ſanctæ Mariæ in Coſmedin ſacræ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, in Hiſpaniarum partibus apoſtolicæ ſedis legati, vulgariter cardinalis de Aragonia, vel de Luna nuncupati.

PRÆFATIO.

Petrus miſeratione Divina ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconus cardinalis, apoſtolicæ ſedis legatus, ad perpetuam rei memoriam.

QUia diſponente patre luminum, ex injuncto nobis legationis officio curam gerimus cleri & populi Hiſpaniarum: circa illa attentis ſtudiis ac ſtudioſis affectibus libenter intendimus, per quæ ſubditorum mores dirigantur ſalubriter, & eorum actus devii in melius reformentur: ut ſic illi ſuorum operum moderentur habenas, quod accepti reddantur Altiſſimo, eiſque ſalus perveniat animarum. Ad iſta igitur, ad quæ ferventius noſtra aſpicat intentio, conſiderationis intuitum convertentes, illuſtriſſimi ac devotiſſimi principis domini Joannis regis Caſtellæ, Legionis, & Portugalliæ, nonnullorumque prælatorum regni Caſtellæ pulſati inſtantia habita ſuper his cum aliquibus ex prælatis prædictis, & aliis viris providis & diſcretis, deliberatione matura, & diſcuſſione ſolerti, ſuper quibuſdam quæ correctionem & reformationem " agere videbantur, conſtitutiones infra ſcriptas edidimus: quas die datarum præſentium in eccleſia fratrum Minorum civitatis Palentinæ, poſt Miſſarum ſolemnia, in præſentia dicti regis, & aliquorum prælatorum dicti regni, clericorum & laicorum circumſtante multitudine copioſa, fecimus publicari. Et licet poſt publicationem hujuſmodi non ſit neceſſitas præfatas conſtitutiones ſingulorum auribus inculcare: ne tamen aliquis ab earum obſervatione ſe valeat per accuratam ignorantiam quomodolibet excuſare, venerabilibus in Chriſto patribus, Toletano, Compoſtellano & Hiſpalenſi archiepiſcopis, ac Burgenſi, Legionenſi, Ovetenſi, Carthaginenſi, Palentinenſi, Calagurritano, Oſomenſi, Seguntinenſi, Segobienſi, Conchenſi, Cordubenſi, Gienenſi, Zamorenſi, Salamanticenſi, Abulenſi, Civitatenſi, Caurienſi, Placentinenſi, Pacenſi, Gadicenſi, Aſtoricenſi, Aurienſi, Lucenſi, Mindonenſi, Tudenſi, epiſcopis, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ipſas conſtitutiones in ſuis cathedralibus eccleſiis, infra duorum menſium ſpatium poſtquam eis fuerint præſentatæ, clericis ac religioſis ordinis cujuſcumque, exemptis infra eorum diœceſim exiſtentibus, autoritate noſtra ad hoc ſpecialiter convocatis, & deinde quolibet anno, vel in ſynodis per eos celebrandis, vel in dictis eccleſiis, ſemel ad minus ſolemniter & integraliter faciant publicari, & " earum obſervantiam dent, in quantum ad eorum ſpectat officium, operam efficacem. Volumus inſuper, quod prædictæ noſtræ conſtitutiones ad obſervantiam ſui ligent omnes archiepiſcopos & epiſcopos ſupradictos, prout in eis de archiepiſcopis & epiſcopis cavetur expreſſe, ac perſonas ſæculares quaſcumque, & eccleſiaſticas etiam & religioſas ordinis cujuſcumque, exemptas & non exemptas, infra civitates & diœceſim dictorum archiepiſcoporum & epiſcoporum conſtitutas, poſt duos menſes a tempore publicationis faciendæ in præfatis eccleſiis cathedralibus numerandos.

" *f. correctione & reformatione egere.*

" *f. ad earum obſ.*

CAPITULA.

De officio ordinarii. Rubrica I.

IN vinea Domini ſabaoth cultores immeriti poſiti, & cuſtodes, ſic in culturæ ac cuſtodiæ nos debemus miniſteriis exercere, ut ad eadem alios in partes ſolicitudinis evocatos ſedulo ſtudio excitemus. Extirpandis igitur vitiorum ſpinis & peccatorum tribulis, quæ ſuperficiem ejus obumbraſſe videntur, ac plantandis virtutum germinibus, in quibus Dominus delectatur, totis affectibus intendentes: monemus & hortamur omnes archiepiſcopos, epiſcopos, & alios quoſcumque juriſdictionem eccleſiaſticam habentes & exercentes eorumque vicarios, proviſores, officiales, & alios ipſorum loca tenentes, quocumque nomine cenſeantur, ut circa correctionem clericorum conjugatorum & non conjugatorum, in quibuſcumque ordinibus conſtitutorum, cujuſcumque dignitatis, gradus, vel conditionis exiſtant, qui crimina vel maleficia commiſerint, diligenter obſervent canonica inſtituta. Et ſi crimina commiſſa, fuerint capitalia, vel talia pro quibus ea perpetrans capitaliter puniendus: officialis, vicarius, proviſor, aut quivis alium vicem gerens archiepiſcopi, epiſcopi, vel prælati, aut is ad quem ratione ſui beneficii vel officii hoc ſpectat, vel ejus locum tenens; clericum conjugatum vel non conjugatum, ordinis, dignitatis, gradus vel conditionis cujuſcumque, talia committentem abſque correctione & caſtigatione debita non relaxent, abſolvant, vel abire permittant, aut caſtigando, corrigendo vel puniendo remiſſi aut negligentes exiſtant. Alioquin malitioſe deficientes in præmiſſis, ſi beneficiati fuerint, a perceptione fructuum & redditium beneficiorum quæ obtinent, ſint ſuſpenſi per annum; & per idem tempus efficiantur inhabiles ad quodcumque beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Si vero beneficiati non fuerint, per idem tempus ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium reddantur inhabiles ipſo facto.

II. *De cohabitatione clericorum & mulierum.* Rubrica II.

Specioſus forma præ filiis hominum, & plenus gratia, fons virtutum, glorioſus ſponſus eccleſiæ Jeſus Chriſtus, inter alia ſanctitatis inſignia, quibus ſponſam ejus inclytam inſignivit, glorioſam conſtituit caſtitatem, ut in illa, ſine qua nullum opus bonum exiſtit, ſponſa ipſius & miniſtri ejus eidem ſponſo virgini, nato de virgine, vitæ puritate fulgentes devotione ſupplici deſer-

ANNO CHRISTI 1388.

virent. Sed nonnulli clericorum & religioſorum, famæ ſuæ & ſalutis immemores cum concubinis publice vitam ducunt enormiter diſſolutam: ſuper quo bonæ memoriæ Guillermus epiſcopus Sabinenſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis in partibus Hiſpaniæ apoſtolicæ ſedis legatus, cupiens ſalubriter providere, quamdam conſtitutionem provide edidit, quæ antiqui hoſtis procurante verſutia uſquequaque non extitit obſervata. Propter quod nos adverſus hujuſmodi vitium providere de ſalubri remedio cupientes, monemus omnes & ſingulos clericos & tam ſæculares, quam regulares beneficiatos, & non beneficiatos, cujuſcumque dignitatis, gradus, ſtatus, ordinis vel conditionis exiſtant, ne concubinas in domo propria aut aliena publice audeant detinere. Contrarium vero facientes ſint inhabiles, dum ſic, ut præfertur, tenuerint publice concubinas, & per duos menſes ſequentes poſtquam etiam eaſdem dimiſerint realiter cum effectu, ad quoſcumque ſacros ordines recipiendos, & quodcumque eccleſiaſticum beneficium obtinendum, etiamſi beneficium patrimoniale, vel capellania fuerit temporalis; ut ſic ordinum receptorum per idem tempus careant executione, & collatio beneficiorum eis facta infra dictum tempus, ſit nulla, vacua, & irrita ipſo jure, ſi ipſas concubinas tempore receptionis dictorum ordinum, aut collationis beneficii ſeu beneficiorum eis factæ, vel infra terminum duorum menſium antea tenuerint, ut præfertur. Volumus inſuper, quod beneficiorum collatores, in litteris per eos concedendis ſuper collationibus ipſorum beneficiorum, etiam patrimonialium, teneantur apponere clauſulam ſubſequentem, videlicet: Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quod ſi tempore collationis per nos de hujuſmodi beneficio vel beneficiis tibi factæ aut infra terminum duorum menſium ante, publicus concubinarius fueris, præſens noſtra collatio nullius ſit roboris vel momenti. Si autem collator prædictam clauſulam omiſerit, volumus quod collatio beneficii vel beneficiorum, etiam non concubinario per eum facta, ſit nulla & irrita ipſo jure. Nihilo minus collator, etiam ſi archiepiſcopus vel epiſcopus fuerit, qui hujuſmodi clauſulam, in litteris per eum concedendis ſuper collatione alicujus beneficii ſeu beneficiorum, etiam non concubinario facta, non appoſuerit, vel apponi fecerit in collatione per ſe facta, vel per alium vice ſui, ſit ipſo facto ab ejuſdem beneficii vel beneficiorum collatione ſuſpenſus, & ejuſdem beneficii vel beneficiorum collatio ea vice ad ſuperiorem proximum devolvatur, Adjicientes etiam, & inſuper ſtatuentes, prout Guillermus epiſcopus Sabinenſis & legatus præfatus ſtatuit: quod quicumque clerici aut religioſi, qui poſt duos menſes a publicatione conſtitutionis hujuſmodi in eccleſia cathedrali, de cujus diœceſi exiſtunt, facienda numerandos, concubinam ſeu concubinas modo prædicto detinuerint vel dimiſſam ſeu dimiſſas, aut aliam ſeu alias admiſerint, ſi beneficiati exiſtant, tertia parte fructuum omnium beneficiorum quæ pro illo tempore obtinent, ipſo facto ſint privati. Si vero per alios duos menſes, prædictos duos immediate ſequentes, in eodem crimine continuaverint vitam fœdam, alia tertia parte. Et ſi forſan Dei timore contempto, per alios duos menſes, prædictos quatuor immediate ſequentes, in peccato permanſerint memorato, reliqua tertia parte fructuum dictorum beneficiorum omnino privati exiſtant. Præcipientes eiſdem, quod ad aliquam partem fructuum prædictorum, poſtquam ipſa vel ipſis, ut prædicitur, privati fuerint, manus temerarias aliquatenus non extendant. Et ſi forſan contrarium attentaverint, ſub obteſtatione extremi judicii prælatis eorum tam diœceſanis, quam aliis, diſtricte præcipimus quod ad reſtituendum quidquid de prædictis tertiis fructuum ſeu ipſorum aliqua, poſtquam modo prædicto privati exiſtant, occupaverint, ſeu detinuerint vel aſſumpſerint, per cenſuram eccleſiaſticam & alia juris remedia ipſos compellere non omittant Quod ſi forte prædicti clerici vel religioſi concubinarii, adhuc ad cor non redierint, ſed noſtrum contemnentes mandatum, ſe oſtenderint tam execrandæ turpitudinis amatores: ſuis prælatis prædictis & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub animarum ſuarum periculo, diſtricte præcipimus & mandamus, quod " infra quatuor menſes poſt ſupradictos ſex menſes, continue numerandos, tranſgreſſores prædicti concubinas præfatas omnino non dimiſerint eaſdem vel alias ulterius non admiſſuri, eos beneficiis ſuis privent ipſoſque in limo peccatorum tam fixos, donec ſe correxerint, & poſtea per duos menſes, inhabiles eſſe denuncient ad quoſcumque ſuperiores ordines recipiendos, & ad quæcumque beneficia eccleſiaſtica obtinenda. Volumus etiam, quod ſi quis de prædictis, poſtquam beneficio ſeu beneficiis privatus fuerit modo prædicto manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus, ſeu ad aliquam eorum partem, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto, a qua non poſſit abſolvi, niſi de ſic occupatis reſtitutione integra, & beneficii ſeu beneficiorum quibus privatus fuerit, ut prædicitur, dimiſſione plenaria, prius factis. Inſuper prædi-

Conc. apud Vallemolet. ann. 1322. c. 7.

" *f. ſi infra.*

dictæ ordinationi adjicimus, quod dicti concubinarii qui tempore mortis, vel per duos menſes ante, publice, ut præmittitur, concubinas habuerint, ſint inteſtabiles & bona eorum tam mobilia quam immobilia, etiam patrimonialia, & quecumque alia, ſint confiſcata, poſtquam declaratum fuerit eos publicos concubinarios modo prædicto fuiſſe, & ſic pœnam incurriſſe prædictam: & tam ipſi quam ipſæ concubinæ careant eccleſiaſtica ſepultura, niſi per duos menſes ante mortem ſine fraude ab invicem cum effectu fuerint ſeparati. Quorum bona, etiam patrimonialia, & fructus beneficiorum prædictorum, in tres partes dividantur: quarum tertia pars fabricis eccleſiarum, in quibus beneficiati fuerint vel fuerit; alia vero tertia ordinario diœceſano, reliqua vero tertia pars pro captivis redimendis, qui ab infidelibus detinentur, applicetur, & applicatæ ſint ipſo facto, poſtquam declaratum hoc fuerit ut præfertur. Quod ſi forte propter confiſcationem & privationem prædictorum fructuum beneficiorum concubinariorum ipſorum viventium eccleſias contigerit Divinis & aliis debitis obſequiis graviter defraudari: volumus quod dictos fructus vel partem eorum, prælatus ad quem ſpectat, Divinis officiis, ac aliis debitis ſervitiis dictarum eccleſiarum applicet, prout viderit expedire. Super quo prælatorum conſcientiam oneramus. Quæ quidem tertia pars redemptioni prædictæ applicata, per fratres de Mercede & de Trinitate ordinum exigatur & levetur, & per ipſos in dicta redemptione captivorum fideliter diſpenſetur: de quibus, diœceſanis epiſcopis, de his quæ in ipſorum diœceſi, prædicta de cauſa receperint, teneantur reddere rationem. Quod ſi in hujuſmodi diſpenſatione vel adminiſtratione culpabiles reperti fuerint aut remiſſi, per eoſdem diœceſanos autoritate noſtra corrigantur, privilegiis non obſtantibus quibuſcumque: ſtatuentes nihilo minus, quod prædicti eccleſiarum prælati pœnas præmiſſas diligenter exigant, & per duos viros idoneos, per eos in propriis diœceſibus deputandos, levari & colligi faciant, diſtribuendas juxta modum & formam ſuperius ordinatos. Volumus inſuper & mandamus, quod prælati in civitatibus & diœceſibus ſuis teſtes deputent ſynodales, qui per diœceſes veritatem inquirant ſuper omnibus ſupradictis, & ea quæ repererint, quam citius potuerint ſuis prælatis in ſynodis, quas annuatim propterea celebrari jubemus, vel ipſis in remotis agentibus, eorum vicariis, ſemel teneantur anno quolibet nunciare, ne iidem prælati excuſationem prætendere ſeu ignorantiam aliquam valeant allegare.

De clericis conjugatis. Rubrica III.

Cum in jure ſtatutum exiſtat, quod clerici conjugati, qui cum unicis & virginibus contraxerunt, ſi tonſuram & veſtes deferant clericales, privilegium obtineant canonis ab Innocentio papa II. editi in favorem totius ordinis clericalis, & pro commiſſis ab eis exceſſibus vel dictis non poſſint a ſæcularibus judicibus perſonaliter, aut etiam pecuniariter condemnari; & nonnulli ex prædictis clericis conjugatis, ut fide dignorum relatione percepimus, tonſuram aut veſtes deferant honeſtati ordinis clericalis minime congruentes: ideo ſtatuimus, quod clericus conjugatus, qui gaudere voluerit privilegio ſupradicto, tonſuram ſeu clericam quantitatis inferius deſcriptæ deferat, vel majorem; & veſtem ſuperiorem non virgatam aut bipartitam, quæ tamen uſque ad medietatem tibiæ, vel ultra, in longitudine protendatur. Tonſuræ autem formam, ad omne ambiguitatis tollendum dubium, hic fecimus circumſcribi: quam in eadem menſura per ſingulos prælatos, ſeu eorum vicarios vel officiales, jubemus imprimi loco utique publico & patenti, in valuis eccleſiarum cathedralium & aliarum majorum eccleſiarum locorum inſignium diœceſum earumdem.

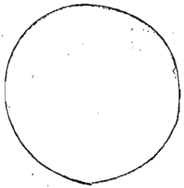

De rebus Eccleſiæ non alienandis. Rubrica IV.

Execrandæ alienationis abuſum, quo prælati & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, maxime in regnis & terris Caſtellæ ſubjectis exiſtentes, adminiſtrationem eccleſiarum & rerum eccleſiaſticarum habentes, loca, vaſſallos, grangias, & alias poſſeſſiones, decimas, primitias, redditus, proventus, & jura, & bona alia ad eccleſias, ordines, monaſteria ſeu alia pia loca quibus præſunt, ſpectantia, perſonis ſæcularibus ſub

colore & titulo commendæ, ut per eoſdem ab aliorum oppreſſionibus defendantur, vel aliis confictis cauſis, propria autoritate ſubjiciunt, & tributaria reddunt in perpetuum vel ad tempus, cum ſit in Dei offenſam, & eccleſiarum, ordinum, monaſteriorum & locorum prædictorum, grave damnum, introductum, ac ſacris canonibus inimicum, abhorrentes & merito reprobantes, univerſos archiepiſcopos, clericos, abbates, priores, & magiſtros ordinum militarium, commendatores, & quoſcumque eccleſiarum & rerum eccleſiaſticarum adminiſtratores, maxime in regnis & terris præſcriptis exiſtentes, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtant, ſub excommunicationis pœna monemus & hortamur, ut conſtitutiones in Lugdunenſi & Viennenſi conciliis ſuper hoc editas, in commendis jam factis de rebus ſupradictis perſpicue attendant, & diligenter obſervent: quas commendas ſuper interminatione anathematis de cætero fieri prohibemus. Nos enim, ſi ſecus actum ſeu attentatum fuerit, id decernimus irritum & inane.

De Judæis & Sarracenis. Rubrica V.

Etſi Chriſtiana religio Judæos & Sarracenos ex eo non debeat abjicere, quia noſtri conditoris imaginem conſtat eos habere: quia tamen ex eorum frequenti communione, experientia docente novimus, damna corporibus, & animabus fidelium pericula & ſcandala plurima proveniſſe: deliberatione provida ſtatuimus, ut Judæi & Sarraceni inter Chriſtianos, vel Chriſtiani inter Judæos vel Sarracenos, domos, hoſpitia, ſeu alia receptacula in quibus habitent, nullatenus permittantur habere: ſed in civitatibus & locis ubi certæ limitationes ſunt, eiſdem Judæis & Sarracenis deputatæ, reducantur ad eas, & infra ipſas conſtituant habitationes ſuas. Ubi vero Judæi & Sarraceni prædicti ad habitandum non habuerint hujuſmodi limitationes ſeu terminos deputatos, limitentur & aſſignentur eiſdem partes aliquæ in civitatibus & locis prædictis a Chriſtianorum habitationibus ſeparatæ, infra quas reducant ſe, nec extra prædictam limitationem permittantur quomodolibet commorari; niſi forte ſint aliqui Judæi & Sarraceni mercatores, vel alii quæcumque officia aut opera mechanica exercentes, ſeu merces vendentes, quos pro hujuſmodi operibus exercendis & mercibus vendendis, in plateis vel in aliis locis publicis civitatum & locorum ubi exiſtunt, permittimus habere operatoria, tentoria, tabularia ſeu boticas: dum tamen intra loca eis deputata, vel in poſterum deputanda, domos ſeu habitationes principales cum filiis & uxoribus teneant, ad quas ſe de nocte reducant. Chriſtiani autem, qui intra limitationem Judæis vel Sarracenis aſſignatam vel aſſignandam habitare præſumpſerint: ſi infra duos menſes a die publicationis præſentium factæ in eccleſia cathedrali civitatis vel diœceſis ubi moram trahunt, ſe ad commorandum inter Chriſtianos reducere non curaverint, ad id per cenſuram eccleſiaſticam compellantur. Judæis vero & Sarracenis, ſi infra dictum terminum duorum menſium ubi limitatio eſt facta; vel poſtquam dictæ limitationes de ordinatione & voluntate domini regis, vel cujuſcumque alterius domini eccleſiaſtici vel temporalis civitatis vel loci, factæ fuerint, ſe ad eaſdem reducere noluerint vel neglexerint, Chriſtianorum communio ſubtrahatur.

De feriis per infideles colendis. Rubrica VI.

Cedit in opprobrium religionis Chriſtianæ, quod Judæi & Sarraceni inter Chriſticolas habitantes, diebus Dominicis & feſtivis mercimonia vendere, & artificia ac mechanica opera exercere publice non verentur. Cum autem hoc in Divinæ majeſtatis offenſam non ſit a Chriſti fidelibus aliquatenus tolerandum: ipſis Judæis & Sarracenis, ne mercimonia vendere, aut qualitercumque artificia, ſeu opera mechanica exercere præſumant diebus Dominicis & feſtivis, qui per Chriſtianos coluntur, diſtrictius inhibemus, & ad id compelli per locorum ordinarios ac judices ſæculares, ſub quorum juriſdictione Judæi & Sarraceni vivere dignoſcuntur, per ſubtractionem communionis fidelium, & alias pœnas temporales, autoritate qua fungimur, præcipimus & mandamus. Quod ſi ſæculares judices negligentes fuerint in præmiſſis, ad hoc per cenſuram eccleſiaſticam compellantur.

De adulteriis. Rubrica VII.

In paradiſo voluptatis, ubi primum parentem creaverat creator omnium glorioſus matrimonium hac lege inſtituit, ut ſic vir per conſenſum legitimum feminæ jungeretur, quod duobus exiſtentibus in carne una, aliam perſonam quæ unitatem divideret, ſuperaddere non liceret. Hanc unitatem nonnulli conjugati, Dei timore poſtpoſito, deturbantes, ſicut equus & mulus quibus non eſt intellectus, concubinis ſe com-

ANNO CHRISTI 1388. Cap. 12.

commiſcere in ſuarum animarum damnationem publice non verentur. Contra quos præfatus Guillermus epiſcopus Sabinenſis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ſtatuit & ordinavit, ut quicumque conjugatus concubinam publice detinere præſumeret, & inſuper non conjugatus, qui concubinam infidelem præſumet detinere, tam ipſi quam ipſæ, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrent. Nos vero dictam conſtitutionem innovantes, tam prædictos, quam conjugatos, qui cum adulteris publice commiſcentur, & ipſos adulteros, prædictæ excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Volentes inſuper, quod, niſi adulteri & alii ſupraſcripti præfatas concubinas, vel conjugatæ dictos adulteros, per duos menſes ante eorum vel earum obitum dimiſerint, & ſe ab eiſdem ſine fraude ſeparaverint, etiamſi tempore obitus ſui vel antea fuerint a dicta excommunicationis ſententia abſoluti, nihilo minus tam ipſi quam ipſæ careant eccleſiaſtica ſepultura.

Datum Palentiæ ſub ſigillo noſtro pendenti, IV. Nonas Octobris, Indictione XI. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Clementis Divina providentia papæ VII. anno 10. & a nativitate Domini 1388. Iſtæ conſtitutiones fuerunt publice denunciatæ in eccleſia fratrum Minorum Palentinorum die 4. menſis Octobris, anno a nativitate Domini 1388. Indictione XI. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Clementis Divina providentia papæ VII. anno decimo, præſentibus rege, archiepiſcopo Compoſtellano Ovetenſi, Legionenſi, Calagurritano, Palentino & Zamorenſi epiſcopis, & cleri & populi multitudine copioſa.

CONCILIUM PROVINCIALE APUD S. TIBERIUM

Anno Domini MCCCLXXXIX. celebratum.

ANNO CHRISTI 1389.

Ex Martene Anecd. Tom. IV. Ex Cessis tabulis.

VEnerabile concilium provinciale de mandato reverendi in Chriſto Patris & domini domini noſtri Narbonenſis archiepiſcopi celebratum anno milleſimo treценteſimo octogeſimo nono, die vigeſima ſexta Julii, cum aliquibus diebus ſequentibus, congregatum in loco S. Tiberii Agathenſis diœceſis, in quo interfuerunt venerabiles, & profundæ ſcientiæ viri domini infra ſcripti, videlicet pro dicto domino archiepiſcopo concilium mandante, & capitulo ejuſdem, venerabilis & circumſpectus vir dominus Joannes *Picorlati* licentiatus in decretis, vicarius generalis & locum tenens dicti domini archiepiſcopi Narbonenſis; Item pro domino epiſcopo Biterrenſi dominus Petrus *Ciſcreboni* licentiatus in legibus, ſacriſta Biterrenſis; Pro domino Magalonenſi capitulo & clero, dominus Bartholomæus *Squiverie* licentiatus in decretis, & baccalaureus in legibus, vicarius & officialis Magalonenſis; & dominus Pontius de Saldairaco camerarius, & baccalaureus in decretis; & pro domino Carcaſſonenſi, capitulo, & clero ejuſdem, dominus Amymericus *Apperati* canonicus, & ſacriſta eccleſiæ Carcaſſonenſis; Pro domino Electenſi dominus Jacobus *de Bax* licentiatus in decretis, prior major, vicarius & officialis ejuſdem; Pro domino Agathenſi, capitulo, & clero ejuſdem, dominus Joannes Fau . . . . . . licentiatus in decretis, & officialis ejuſdem; Pro domino Lodovenſi, dominis capitulo, & clero; dominus Joannes *Mas* in legibus licentiatus, vicarius, & Guillelmus de Rocaſello canonicus Lodovenſis; Pro domino Nemauſenſi, capitulo, & clero dominus Bernardus *Marcheſiii* canonicus, operarius Nemauſenſis; Pro domino ſancti Pontii Thomeriarum, capitulo & clero, dominus Matthæus . . . Fardeto canonicus S. Felicis Legoterſii, ... S. Pontii; Pro domino Uticenſi, capitulo, & clero, dominus Martinus *Martoeſii*, baccalaureus in decretis; viceofficialis Uticenſis, Valneolarum; Pro domino abbate S. Tiberii dominus Raimundus *Aurivieletli* infirmarius dicti monaſterii; Pro domino Abbate Villæ-longæ, dominus Petrus *Salmarii* veſtiarius S. Tiberii; Pro domino priore de Caſſiano dominus Guillelmus Natalis eleemoſinarius de Caſſiano; Pro domino abbate de Quadraginta dominus B. de Conchis; quibus inſimul congregatis, per dominum Vicarium Narbonenſem quinque ſunt propoſita.

I.

Primum, de modo ſervando ſuper receptione domini noſtri Regis cum declinabit ad partes iſtas in ſuo ingreſſu civitatum & locorum dictæ provinciæ, per quæ tranſibit. Super quo puncto fuit concluſum per dictum concilium, quod cum omni honore & reverentia in civitatibus & locis, per quæ tranſibit, recipiatur per dominos prælatos eorumdem, ſi præſentes exiſtant, cum toto eorum clero; vel ipſis dominis prælatis abſentibus, per majores eccleſiarum cathedralium & aliarum, & alios clericos proceſſionaliter honeſte, & laudabiliter recipiatur.

II.

Secundo fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de incæniis, donis, vel muneribus fiendis domino noſtro regi per clerum dictæ provinciæ in ſuo jocundo adventu, ſi univerſaliter nomine totius provinciæ vel particulariter fierent. Super quo fuit concluſum per dictum concilium quod univerſaliter nomine totius cleri dictæ pro-

ANNO CHRISTI 1389.

vinciæ nulla fiant munera dicto regi; ſi vero prælati, vel aliæ perſonæ eccleſiæ, civitatum, & locorum, per quos tranſibit, particulariter de proviſionibus ſuis dare voluntarie voluerint, faciant quod eis videbitur.

III.

Mittendi ad papam pro eccleſiaſticis gravaminibus medendis.

Tertio fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de mittendis quibuſdam notabilibus perſonis ad dominum noſtrum papam, ad ſupplicandum ſuæ ſanctitati, quod non dignetur amplius concedere impoſitiones, nec alia gravamina ſuper perſonis eccleſiaſticis capto termino, ad quod tempus dictus dominus noſter conceſſerat, quod expirabit in Aprili proxime venienti; nec non ad quærendum remedia ab ipſo domino noſtro ſuper nonnullis gravaminibus, quatenus ſpiritualitatem tangunt, & per ipſum remedium apponi poteſt, Quæ gravamina in rotulo continentur, Et ad ſupplicandum eidem quatenus dignetur recommendare eccleſias & perſonas eccleſiaſticas totius provinciæ Narbonenſis domino noſtro regi in ſuo jocundo adventu. Super quo fuit concluſum per dictum concilium, quod ad dictum dominum noſtrum papam pro præmiſſis explicandis accedat dominus epiſcopus ſancti Pontii; & ſi nolit, vel non poſſit accedere, dominus abbas ſancti Policarpi; & in ejus defectu dominus abbas Villæ-longæ; & cum altero eorumdem accedat dictus dominus ſacriſta Biterrenſis. Pro ſtipendiis vero eorumdem fuit ordinatum per dictum concilium, quod dicto domino epiſcopo ſancti Pontii dentur pro ſingulis diebus octo floreni; alteri vero dictorum dominorum abbatum tres floreni; & dicto domino ſacriſtæ duo floreni quamdiu in dicto viagio eſſent.

IV.

De redimendis privilegiis eccleſiaſticis.

Quarto fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de redimendis quibuſdam privilegiis per inclytos bonæ memoriæ LUDOVICUM & PHILIPPUM reges Francorum clero & nobilibus conceſſis, ac per modernum dominum noſtrum regem confirmatis; quæ ſunt valde utilia toti clero, & ſunt in depoſitum penes dominum RAIMUNDUM GOMBAUDI militem de Biterris, ex cauſa centum quingenta Francorum, quos petit vicecomes Narbonæ. Super quo fuit concluſum per dictum concilium, quod dicta privilegia omnia redimantur. Et licet clerus ſolverit totum quod debebat, & tantum reſtet per nobiles, determinavit dictum concilium quod ſi nobiles noluerint ſolvere, quod clerus illam ſummam reſtantem, vel majorem, ſi de illa poſſit concordari cum dicto vicecomite ſolvat; dictaque privilegia ex poſt publicentur & executentur taliter quod perſonæ eccleſiaſticæ ipſis indigentes ſe poſſint juvare. Et fuit commiſſum per dictum concilium dominis vicario & ſacriſtæ Biterrenſibus, quod ſuper redemtione eorumdem intendant apud dominum vicecomitem.

V.

De recenſendis ſcripto gravaminibus eccleſiaſticis.

Quinto fuit propoſitum per dictum dominum vicarium quod cum plura & diverſa gravamina inferantur ipſi clero per officiales & curiales regis & quoſdam alios ſæculares, quod illa quæcumque ſint ponantur per clerum ſingularum diœceſum in ſcriptis, & demum quod remedia opportuna petantur a domino noſtro papa, in quantum ipſum tangit, & per ipſum potuerit remediari, & a domino noſtro rege & ejus conſilio in partibus iſtis degente, & quod ita fiat determinavit concilium.

VI.

De pecuniis a clero exigendis ad proſequenda eccleſiaſtica negotia.

Item cum tertium, quartum & quintum capitulum per dictum dominum vicarium propoſita demandari non poſſint executioni ſine pecuniis, fuit concluſum & ordinatum per dictum concilium, quod indicatur in tota provincia Narbonenſi unum tallium de mille francis incontinenti levandum, & in ſingulis diœceſibus exigendum pro quota ſua, prout per dictum concilium extitit ordinatum, videlicet.

VII.

Primo videlicet dominus Narbonenſis cum ſuo clero totius diœceſis 280. . . dominus Biterrenſis 135. . dominus Magalonenſis 110. . D. Uticenſis 40. . dominus Agathenſis 65. . dominus Electenſis 60. . dominus Carcaſſonenſis 125. . dominus Nemauſenſis 70. . dominus Lodovenſis 60. . dominus S. Pontii 65. ſuper proſecutione negotiorum quæ debent apud regem, vel concilium ſuum, in partibus iſtis finiri, concluſum eſt, quod committatur procuratori cleri ad proſequendum dicta negotia, videlicet dicto domino ſacriſtæ Biterrenſi ad vadia duo floreni pro dieta quando vacabit extra civitatem Biterrenſem. Qui quidem procurator juravit in manibus dicti domini vicarii bene & fideliter ſe habere.

VIII.

ANNO CHRISTI 1389.

VIII.

De receptore pecuniarum. Item, fuit ordinatum quod in Narbona ſit unus receptor generalis pecuniarum pro proſequendis negotiis communibus totius provinciæ, videlicet dominus Joannes Narboneſii licentiatus in decretis, habitator Narbonæ; cui alii levatores ſingularum diœceſum, ad mandatum ſuorum ſuperiorum, pecunias neceſſarias miniſtrabunt; & quod dictus receptor teneatur intereſſe in ſingulis conciliis provincialibus, & reddere rationem de adminiſtratis; cui ſatisfiet de labore prout erit rationis.

IX.

De habendis litteris regiis. Item fuit ordinatum quod habeantur quædam litteræ regis impetratæ cum aliis, per dominum Narbonenſem, quas dictus dominus vicarius Narbonenſis promiſit ſuffraganeis communicare, continentes rationem conſuetudinum, uſus & ſtili introductorum per nonnullos officiarios, in præjudicium libertatis eccleſiaſticæ.

X.

Item, fuit ordinatum quod habeantur quædam litteræ regiæ quæ ſunt penes dominum S. Poncii continentes multa utilia pro clero.

XI.

Item, habeatur copia quarumdam litterarum regiarum quas habet dominus Lodovenſis, ut obtineantur ſimiles pro tota provincia.

XII.

De advocato Pariſiis habendo. Item, videtur concilio fore expediens, quod conſtituantur Pariſius advocatus & procurator pro proſecutione negotiorum totius provinciæ Narbonenſis.

XIII.

De celebrando concilio provinciali. Item, fuit ordinatum, quod ſupplicetur domino Narbonenſi; quod ſingulis annis celebretur concilium provinciale.

XIV.

De confirmatione prædictorum. Item, fuit ordinatum quod dominus vicarius obtineat litteram a domino Narbonenſi, quæ corroboret & confirmet omnia ſuperius ordinata per concilium.

XV.

Item quod dominus Narbonenſis ſcribat domino ſancti Poncii, ut velit accedere ad curiam Romanam.

XVI.

Item quod dominus Narbonenſis ſcribat domino noſtro papæ, ut habeat clerum provinciæ Narbonenſis commendatum, in quibus ſuffraganei ſubſcribant.

XVII.

Item quod tertia pars tallii ſit levata per totum menſem Auguſti.

ROTULUS GRAVAMINUM DE QUIBUS SUPRA.

I.

Et primo, quod licet de conſuetudine approbata & diutius obſervata clericus poſſit trahere laicum coram officiali eccleſiaſtico, & præſertim in actione perſonali; nihilominus dicti officiales regis prædicta impediunt & perturbant, inhibendo judici ac etiam parti ſub certa pœna.

II.

Item, impediunt ne laicus ſacrilegus, propter violentam manuum injectionem temere in perſonam eccleſiaſticam, reſpondeat coram judice eccleſiaſtico, & per ipſum pecunialiter.

III.

Item, recipiunt in burgeſia clericos ſolutos, & impediunt quominus judex eccleſiaſticus ipſos puniat & corrigat.

IV.

Item, impediunt ne burgenſis pro piis & eccleſiaſticis cauſis, vel alias, juramento, vel bona fide interveniente, trahatur aliquo modo coram judice eccleſiaſtico, nec permittunt corrigi de criminibus per dictos burgenſes commiſſis ante burgeſiam, ipſis in burgeſia exiſtentibus.

V.

Item capiunt temporalitatem, & temporalia bona dictorum prælatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, abſque cauſæ cognitione, parte non vocata, & aliquoties litigioſa informatione non præcedente.

VI.

Item, capiunt & incarcerant, & omnem juriſdictionem exercent in locis in quibus prælati & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ habent juriſdictionem omnimodam dictis dominis prælatis, & perſonis eccleſiaſticis, aut eorum officialibus penitus irrequiſitis.

VII.

Item, impediunt ne ceſſetur a divinis pro clericis captis quos reſtituere nolunt.

VIII.

Item, requirunt carceragium a prædictis clericis per eos captis.

IX.

Item, ſi contingat clericum conjugatum in habitu & tonſura incedentem, vel ſolutum capi per judicem eccleſiaſticum, ſtatim impetrabitur a curia regia littera, ut vel talem reſtituat, vel certa die compareat coram judice ſæculari, portaturus ſecum informationes una cum proceſſu.

X.

Item, ſi quis obligatus bona fide, vel juramento interveniente, ſi obligatus citetur, & præcenſeat ipſum trahi coram judice eccleſiaſtico, ratione bonæ fidei, vel juramenti, intimabit hoc judici regio, qui injunget trahere volenti, vel trahenti, ſub certa pœna ne ipſum trahat coram judice eccleſiaſtico.

XI.

Item, ſi quis in teſtamento pro anima ſua aliquid eccleſiæ reliquerit, prætendit judex ſæcularis locum eſſe præventioni.

XII.

Item, morantur notarii & ſervientes regis in propriis locis prælatorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, ubi habent omnimodam juriſdictionem officiandi ibidem.

XIII.

Item, judices, commiſſarii, & ſervientes regis ſæpiſſime faciunt præconiſationes & pignorationes in ſubditos prælatorum pro talliis ſive debitis, ſine officialium prælatorum requiſitione.

XIV.

Item, prætendunt judices regis, quod nullus alius judex poteſt cognoſcere de criminibus ſervientium, talliatorum & aliorum officialium regis, nec conſilium univerſitatum, vel ſuorum propriorum officialium.

XV.

Item, commiſſarii & notarii facientes executiones in terris prælatorum, ſunt inhumaniter exceſſivi in ſalarii exactione.

XVI.

Item, quod communitates tallias magnas imponunt in propriis locis prælatorum & ſubditorum eorumdem, & alia onera ſine eorum requiſitione faciunt, in magnum eorum præjudicium, & juriſdictionis læſionem.

XVII.

Item, prædictæ communitates, conſules, ſive ſyndici contra juris diſpoſitionem imponunt onera eccleſiaſticis perſonis, & earum bonis quibuſcumque.

XVIII.

Item, officiales regis non permittunt perſonis eccleſiaſticis juriſdictionem habentibus, capere eorum auctoritate clericos delinquentes, niſi ipſis vel eorum curiæ prius requiratur.

XIX.

Item, ſi perſona eccleſiaſtica emerit ut perſona privata, vel alio juſto titulo acquiſiverit aliquas poſſeſſiones, compelletur amortiſare, vel ſolvere, ſeu contribuere talliis univerſitatum.

XX.

Item, ſi eccleſia habeat aliquas poſſeſſiones in emphiteoſim, ſi poſtmodum retineat, petunt amortiſationem.

XXI.

Item, ſi eccleſia diminuerit cenſus aliquarum poſſeſſionum pro eo quod poſſeſſiones ſunt deterioratæ, petunt amortiſationem.

ANNO CHRISTI 1389.

XXII.

Item, ſi contingat aliquem in ſua ultima voluntate aliquas poſſeſſiones relinquere pro capellis fundandis, in quibus poſſeſſionibus rex nihil recipit, ſed eccleſia tantum, per gentes regis petitur amortiſatio.

XXIII.

Item, gravantur viri eccleſiaſtici, quia ſolvunt impoſitiones, quartam vini, gabellam ſalis, & plura alia a jure prohibita, & prætendunt habere cauſæ cognitionem, & de facto volunt habere juramentum ab ipſis.

XXIV.

Item, ſi contingat vendere aliquibus beneficiatis percipientibus qualibet die tertia quotam vini, exinde petitur quarta pretii, ac ſi in taberna venderetur.

VITA

BONIFACII PAPÆ VIII. VULGO IX.

BOnifacius hujus nominis juxta vulgi opinionem IX. Petrus antea vocatus, natione Neapolitanus, ex illuſtriſſima Tomacellorum familia oriundus, communibus omnium ſuffragiis anno ætatis ſuæ 45. ut probabilius obſervavit Panvinius, quam Platina, ad pontificatum aſcitus eſt IV. Nonas Novembris, anno 1389. tempore Vvenceslai imperatoris. Omnem populi Romani gubernandi rationem ſoli papæ reſervavit. Clemente antipapa mortuo, cardinales ſchiſmatici Petrum quemdam de Luna in ejus locum ſuffecerunt, & Benedicti XIII. nomen impoſuerunt. Peruſii inter nobiles & populum magna ſuborta eſt diſcordia, ad quam extinguendam pontifex eo ſe contulit; ſed vel parum vel nihil effecit. Nam populus furore percitus, 80. plus minus nobiles crudeliter occidit. Hac injuria Bonifacius ſe læſum ſentiens, Aſſiſium conceſſit, & per legatos Galeatio duci perſuaſit, ut Mantuam obſidione ſolveret. Jubilei anno appropinquante, Romani ſuis precibus apud pontificem inſtiterunt, ut ad Urbem reverteretur. Quod ut facilius impetrarent, Banderesios deſtituerunt, eorumque loco Malateſtam Piſaurienſis domini filium ſenatorem delegerunt. Ad Urbem pontifex reverſus, arcem ſancti Angeli munivit, mœniaque & turres reſtituit, & ſic paulatim dominatu Urbis potitus eſt. Annus Jubilei 1400. cum incredibili hominum affluentia celebratus eſt. Paulo ante Romam venerat presbyter quidam cum certo hominum numero, quos Blanchos vocabant: quem tamquam hæreticum exuri mandavit. Annatarum imponendarum primus autor fuit: ex quibus cum ærario eccleſiæ plurimum acceſſerit, bellique contra infideles ſuſcipiendi expeditio promta fuerit, non citra temeritatem Theodoricus a Niem ſimoniæ avaritiæque crimina pontifici optimo impingit. In regnum paternum reſtituit Ladiſlaum, privatione qua Carolus exutus erat, plane annullata. Anno Domini 1405. ipſis Kalendis Octobris morbo calculi afflictus, e hoc mundo migravit, ac in ſancto Petro ſepultus eſt, cum pontificatum 14. annis & 9. menſibus adminiſtraſſet. Parentibus quos ſecum habebat, nimium indulgens, aliquantulam fortaſſe reprehenſionem meruit.

BONIFACII PAPÆ IX. EPISTOLA.

Ex Hist. Concil. Tom. 5.

PRO ECCLESIA PARISIENSI.

Bonifacius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei Ad perpetuam rei memoriam.

DIgna nos provocat ac excitat ratio, legitima animum cauſa movet; ut inter ceteras orbis eccleſias, quibus nos prætulit benigna clementia Salvatoris, Pariſienſem eccleſiam favoribus proſequamur eximiis, & ſtatum ejus votivum & proſperum vigilantibus ſtudiis intendamus. Non enim de noſtri ſacrario pectoris oblivio damnata ſubripuit, quin potius tenaci memoria retinemus, quod ejuſdem eccleſiæ copioſa benignitas nos olim, dum in minoribus ageremus, de ipſius honorabili gremio exſiſtentes fovit, ac tractavit, ut filium maternis pavit & refecit uberibus, reſperſit gratiis, beneficiis honoravit. Ideoque non immerito illam intra caritatis viſcera gerimus, & ſpecialis favoris affluentia confovemus: Apoſtolicæ ſedis partes ſolertius adhibendo, ut ejuſdem ſtatus eccleſiæ honoris multiplicis incrementa ſuſcipiat, felicibus fulciatur eventibus, & ſucceſſibus proſperis ſecundetur: ut ipſa quaſi per condignæ retributionis officium in nobis gratioſum patris affectum per effectum inveniat, quæ anteactis temporibus noſtro dulcia matris ubera guſtui propinavit. Sane conſiderantes attentius, & inter clauſtra pectoris ſollicito revolventes, quod in præfata Pariſienſi eccleſia, in qua, (prout nobis hactenus in illa præſentibus proprius indicavit aſpectus, & facti experientia revelavit,) copioſus & laudabilis canonicorum, & aliarum perſonarum numerus in illa degentium, ad Dei laudem & gloriam jugiter conſervatur; neceſſaria, utilis, & fructuoſa quamplurimum fore dignoſcitur Decani, Cantoris, & Cancellarii corporalis ſedulaque præſentia; conſideratis & diſcuſſis his attentius, quæ ad eorum officia noſcuntur pertinere. Penſantes etiam, quod eccleſia ſuprafata, favente illo a quo bonorum omnium dona manant, facilius & commodius poterit in ſpiritualibus & temporalibus incrementa ſuſcipere; ſi perſonæ dignitates ſeu perſonatus in eadem eccleſia obtinentes, etiam ipſi prioribus ſoleant rutilare virtutibus, & altiori clarere cumulo meritorum, reſidentiam inibi faciant perſonalem: Apoſtolica auctoritate ſtatuimus & etiam decrevimus, ut Decanus, Cantor, & Cancellarius ipſius Pariſienſis eccleſiæ, qui pro tempore fuerint, reſidere continue in eccleſia ipſa perſonaliter teneantur; quodque de hoc in ſuæ inſtitutionis initio nihilominus in Capituli Pariſienſis præſentia præſtent juramentum; & quod etiam contra hujuſmodi ſtatutum & ordinationem noſtram litteras vel privilegia quælibet ab Apoſtolica ſede, vel Legatis ipſius, per ſe, vel alium aut alios nullatenus impetrabunt: nec utentur privilegiis vel indulgentiis quibuſcumque, perſonis quibuslibet, eccleſiaſticis, vel ſæcularibus, cujuſcumque conditionis, præeminentiæ, dignitatis aut ſtatus, a præfata ſede conceſſis hactenus, vel in poſterum concedendis. Indulgemus tamen Decano, Cantori, Cancellario ſupradictis, ut per duorum menſium ſpatium, annis ſingulis, liceat extra præfatam eccleſiam Pariſienſem, ad promotionem ſuorum negotiorum, libere commorari, de quotidianis diſtributionibus ejuſdem eccleſiæ nihil percepturi. Tempus vero quo Decanum, Cantorem, & Cancellarium prælibatos, pro capituli ſæpefati negotiis, de ejus licentia ſpeciali, fortaſſis abeſſe contigerit ab eccleſia memorata, in eadem reſidentes computentur, ipſique diſtributiones percipiant & habeant ſupradictas. Nec liceat prænominatis Decano, Cantori, Cancellario ſimul per duos menſes eoſdem, ab eccleſia ipſa quomodolibet ſe abſentare: ſed aliquo eorum abſente, reliqui reſideant interim in eadem. Ut autem hujuſmodi ſtatutum & ordinatio noſtra robur obtineant perpetuæ firmitatis; nos auctoritate prædicta irritum & inane decernimus quidquid contra ea vel contra eorum alterum a quocumque contigerit attentari. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc paginam noſtri ſtatuti, ordinationis, conceſſionis, inhibitionis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, XV. Kalend. Januarias, pontificatus noſtri anno ſecundo.

ANNO CHRISTI 1389.

Anno Christi 1390.

„ Ego N. Cantor hujus honorabilis eccleſiæ „ Pariſienſis, juro ad hæc ſancta Dei evangelia, & promitto vobis dominis meis Decano „ & Capitulo Pariſienſi obedientiam, reverentiam & honorem exhibere; jura, libertates, „ franchiſias, exemptiones, privilegia, ſtatuta, conſuetudines, & obſervationes ipſius eccleſiæ, & immunitatem clauſtri ſpecialiter „ obſervare, ſecreta Capituli tenere, necnon „ ordinationem Bonifacii Papæ ſuper reſidentiam, ad quam teneor, quam impræſentiarum legi, obſervare; & quod ſum de legitimo matrimonio procreatus, liber & immunis ab omni jugo ſervitutis.

Die Lunæ, decima quarta Octobris, 1414.

„ Pro parte domini regis Ludovici, qui ſuper hoc ſcripſit Capitulo litteras credentiæ „ per dominum de Cruce militem ejus Cambellanum, & magiſtrum Joannem Balardi decanum Cenomanenſem, requiſiti ſunt domini dare licentiam D. Cantori Pariſienſi nuper recepto, pro vacando negotiis ipſius regis erga dominum noſtrum Papam, & in „ Italia, ubi dictus rex habet multum negotiari, propter mortem [a] Landiſſei ſui adverſarii noviſſime defuncti; & eis abſentibus a „ Capitulo, viſus eſt tenor bullæ Bonifacii, „ quatenus domini ſuper hoc adverſarent, quid „ fieri poſſet: & poſtmodum vocati ſunt ipſi „ nuncii regis, quibus oſtenſus eſt etiam tenor dictæ bullæ: declarando eiſdem, quod „ domini capitulantes nullam habebant poteſtatem dilationem dandi, ſeu diſpenſandi cum „ dicto domino Cantore, obſtante decreto „ bullæ.

[a] Tr. Ladislai.

ANNO CHRISTI 1391.

CONCILIUM LONDINENSE

A Vvillelmo de Courtenay Cantuarienſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum anno Domini M. CCC. XCI.

Contra presbyteros ſtipendiarios.

Synodale extat Vvillielmi archiepiſcopi decretum tomo II. Anglicanæ collectionis: in hæc verba.

Vvillielmus &c. Venerabili fratri noſtro domino Roberto Dei gratia Londinenſi epiſcopo, ſalutem &c.

CUm ſecundum legem Divinam, ex qua ſanctorum patrum manarunt poſtmodum inſtituta, non liceat alicui terminos tranſgredi alienos, nec in alterius meſſem mittere falcem ſuam: gravem profecto cenſentur committere culpam viri eccleſiaſtici, & præſertim in ſacerdotali ordine conſtituti, qui Chriſti fidelium oblationes, cætera quoque emolumenta & commoda, ad rectores ſeu vicarios eccleſiarum, in quibus ad Divinorum celebrationem de ipſorum licentia ſunt admiſſi, ſpectantia, abſque eorumdem conniventia auferre, & in uſus proprios convertere non verentur: non attendentes, quod in rebus hujuſmodi, nedum furti, ſed & ſacrilegii crimen contrahitur; ac inde proditori qui loculorum Dominicorum fur extiterit, ſubtractores ſeu invaſores rerum eccleſiaſticarum merito comparantur.

Quapropter felicis recordationis dominus Robertus Wynchelſey, quondam Cantuarienſis archiepiſcopus, prædeceſſor noſter, hanc avaritiæ peſtem omni volens qua potuit vigilantia ex-

ANNO CHRISTI 1391.

extirpare, in concilio ſuo provinciali deliberatione provida ſtatuit & matura: ne presbyteri ſtipendiarii, aut alii ſacerdotes, propriis ſumptibus, ſeu alias ſuſtentati, in provincia noſtra Cantuarienſi Divina officia celebrantes, oblationes denariorum, perquiſita tricennalia ſeu aliquam certam quotam, præſertim oblationum pro corporibus mortuorum præſentibus, a rectoribus vel vicariis eccleſiarum in quibus celebraverint non obtenta licentia, acciperent ullo modo; nec in præjudicium rectorum vel vicariorum prædictorum aut, eorum vicem gerentium, quomodolibet aſportarent. Quodque presbyteri hujuſmodi, aliquo die Dominico, vel alio feſtivali, poſtquam ad celebrationem Divinorum per eos ad quos pertinet fuerunt ſic admiſſi, coram rectoribus, ſeu eorum vicem gerentibus, ſi vicarii ibi deſint, alioquin coram ipſis vicariis & locorum parochianis, intra Miſſarum ſolemnia, ſacroſanctis Dei evangeliis inſpectis, præſtent publice juramentum, quod eccleſiis parochialibus, vel capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, ſeu vicariis, aut ipſorum loca tenentibus, ſeu aliis quorum intereſt, circa oblationes, portiones, obventiones denariorum, perquiſita tricennalia, vel alia jura, quocumque nomine cenſeantur, nullum inferent præjudicium ſeu jacturam; immo, quatenus ad ipſos attinet, eccleſias & perſonas præfatas in præmiſſis ſingulis indemnes penitus conſervabunt; quodque odia, ſcandala, rixas, aut contentiones inter rectores & parochianos nullatenus ſuſcitabunt, nec fovebunt aliqualiter ſuſcitata, ſed concordiam & amorem nutrient, quatenus attinet ad eoſdem. Prohibuit inſuper dictus noſter prædeceſſor, & prohiberi voluit, & etiam interdici, ne presbyteri ſupradicti Divina præſumerent in eccleſiis hujuſmodi celebrare, priuſquam præſtiterint ſub forma hujuſmodi juramentum, ſi rectores, ſeu vicarii, aut cæteri ſupradicti, voluerint & petierint ſic jurari. Et ſi dicti capellani, coram judice competente, ſuper violatione juramenti præmiſſi, per probationes legitimas, ſeu quia diffamati, & ſuper hoc legitime evocati ad judicium, canonice nequiverint ſe purgare, fuerint convicti: ſtatuit, quod inde penitus ſint amoti, nec ad Divinorum celebrationem alicubi admittantur in provincia antedicta, quouſque ſuper crimine perjurii ſic commiſſi, cum eiſdem fuerit canonice diſpenſatum. Item quod non audiant confeſſiones aliquorum parochianorum eccleſiarum vel capellarum in quibus Divina celebraverint, niſi in caſu licito & permiſſo: quodque Matutinis, magnis Miſſis, Veſperis, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti ſuperpelliciis, de quibus ſibi expenſis propriis providebunt, cum cæteris earumdem eccleſiarum clericis & miniſtris, in Divini cultus adjutorium & augmentum in ipſis debeant eccleſiis intereſſe: nec eis in navi eccleſiæ in qua admiſſi fuerint, ut præfertur, ſeu in cœmeterio, aut aliter in campo, liceat tunc vagari. Et ſi ſuper his, per eos quos eccleſiis tunc præeſſe contigerit, commoniti fuerint & correpti, cervices ſuas contra ipſos proterea non erigant, nec tumidos ſe oſtendant: Quodque correptiones hujuſmodi occaſione contra rectores, vicarios, ſeu vices gerentes hujuſmodi, qui in inſolentiis ſuis eis aſſiſtant, ipſoſque foveant, nullatenus commovebunt: ſed his omnibus ſupradictis ſe exhibebunt humiles, reverentiam debitam quoque impendent. Dicti vero presbyteri dictis Dominicis diebus & feſtivis, vel ſi corpus alicujus defuncti affuerit, demum poſt lectum majoris Miſſæ evangelium, Miſſas ſuas incipiant, & non prius: niſi de licentia rectoris, vel vicarii, aut alterius vices gerentis, ſpecialiter præobtenta. Presbyteri quoque præfati rectoribus vel vicariis eccleſiarum vel capellarum ubi celebraverint, non detrahant: ſed diſcant cum Pſalmiſta ponere cuſtodiam ori ſuo. Item quod tabernas, ſpectacula, aut alia loca inhoneſta, ſeu ludos noxios & illicitos, non frequentent: ſed more ſacerdotali in habitu ſe habeant & in geſtu, ne ipſorum miniſterium, quod abſit, vituperio, ſcandalo ſeu deſpectui habeatur. Rectores quidem & vicarii, ſeu loca gerentes prædicti, cum benignitate debita præfatum recipiant juramentum, ac præſentium retineant copiam ſibi ipſis.

Nos vero attendentes ſtatutum prædictum, quamvis [a] proinde ſancte & ſalubriter editum, per rectorum & vicariorum incuriam & deſidiam in diſſuetudinem abiiſſe, veluti antiquatum: ſtatutum hujuſmodi, quantum ad omnia & ſingula præmiſſa in eodem contenta, de conſilio ſuffraganeorum noſtrorum, ac cleri noſtræ provinciæ Cantuarienſis pariter & aſſenſu, *in concilio noſtro provinciali nuper London celebrato*, ex certa noſtra ſcientia innovamus, ipſumque inviolabiliter futuris temporibus volumus, & in virtute obedientiæ præcipimus obſervari. Et ne quis ignorantiam prætendere valeat præmiſſorum, dictum ſtatutum in ſingulis diœceſibus noſtræ Cantuarienſis provinciæ, per locorum diœceſanos, ſeu ipſorum autoritate & mandato, annis ſingulis ſaltem ſemel volumus publicari. Quocirca fraternitati veſtræ committimus & mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula, per dictum prædeceſſorem noſtrum in concilio ſuo provinciali pie ſtatuta, ac per nos in noſtro provinciali concilio, ut præmittitur, innovata, in veſtris civitate & diœceſi publicetis, ipſaque per ſingulos noſtros ſuffraganeos & confratres debite publicanda, autoritate noſtra etiam demandetis: voſque veſtros, ſingulique ſuffraganei noſtri & confratres prædicti ſuos ſubditos quoſcumque ab obſervationem omnium & ſingulorum præmiſſorum compellatis canonice, & compellant. Ad quæ facienda, vobis & dictis ſuffraganeis & confratribus noſtris ſingulis, tenore præſentium committimus vices noſtras, cum cujuslibet coertionis canonicæ poteſtate. De diebus vero receptis & exceptis præſentium cum clauſula certificandi citra feſtum Purificationis B. Mariæ, &c.

Dat. in Manerio noſtro de Croydon XXVIII. die menſis Aprilis, anno Domini MCCCXCI. & noſtræ translationis anno decimo.

[a] Sen. provide, ſancte & ſ.

***CON-

ANNO CHRISTI 1394.

Ex Collect. Append. Tom. XI.

*** CONCILIUM PARISIENSE

Ad ſedandum ſchiſma, a rege Carolo VI. convocatum IV. Non. Febr. anno Domini M. CCC. XCIV.

Ex hiſtoria Mſ. Caroli VI. Francorum regis, editum a D. Luca Dacherio Tomo VI. Spicilegii.

DUm ſic ad habendum pacem in eccleſia ſancta Dei, tempus legatos mittendo & remittendo teritur: Rex non immemor promiſſorum, ex cunctis oris Franciæ prælatos eccleſiaſticos, & de ſtudiis ſolemniores doctores, apicibus regiis evocavit, ad feſtum inſtantis purificationis beatæ Mariæ diem dicens, ut ſciretur qualiter horrendum ſchiſma ſopiretur. Ad latius conferendum ſuper hujuſmodi negotio tam arduo, regale palatium aſſignavit, ſtatuens ut ſpectabilis vir dominus Arnaudus de Corbeia cancellarius ſuus, cæterique alii notabiles de conſilio ſuo, quoties poſſent, ibidem intereſſent.

Quamvis ad centum & quinquaginta prælatos, qui omnes jure tituli, reſidentiæ, domicilii principalis, vel juriſdictionis ſpiritualis, in regno conſiſtebant, mandatum regium perveniſſet: multi tamen antiquitatis, vel infirmitatis cauſa, aut occaſione penuriæ rei familiaris, excuſationem miſerunt.

Qui autem mandato regio paruerunt, hic ſequuntur: videlicet patriarcha Alexandrinus, Carcaſſonæ, & Hieroſolymitanus, ſancti Pontii Thomeriarum, eccleſiarum adminiſtratores perpetui, ac Lugdunenſis, Senonenſis, Remenſis, Rotomagenſis, Turonenſis, Bituricenſis, & Biſuntinenſis, archiepiſcopi, qui in congregatione primi merito nominandi ſunt. Interfuere & Eduenſis, Matiſconenſis, Lingonenſis, Cabilonenſis, ſuffraganei dicti archiepiſcopi Lugdunenſis; epiſcopi etiam, Pariſienſis, Carnotenſis, Aurelianenſis, Autiſſiodorenſis, Trecenſis, Maldenſis, dicti archiepiſcopi Senonenſis; Catalaunenſis etiam, Tornacenſis, Morinenſis, Atrebatenſis, Ambianenſis, Noviomenſis. Silvanectenſis, Laudunenſis, Sueſſionenſis, dicti archiepiſcopi Remenſis; Bajocenſis iterum, Abrincenſis, Ebroicenſis, Lexovienſis, Conſtantienſis, dicti archiepiſcopi Rotomagenſis: Cenomanenſis, Andegavenſis, Redonenſis, Nannetenſis, archiepiſcopi Turonenſis; Mimatenſis, Anicienſis, archiepiſcopi Bituricenſis, ſuffraganei; Pictavienſis, Malleacenſis, Lucionenſis, Condomenſis, Petragoricenſis, Xantonenſis, de provincia Burdegalenſi; Aquenſis, Lectorenſis, Conſeranenſis, de provincia Auxitana; Magalaunenſis, Nemauſenſis, Vacenſis [a], de provincia Narbonenſi; Appamienſis, Rivenſis, de provincia Toloſana; Valentinenſis, Gratianopolitanus, de provincia Viennenſi; & Bethlemenſis epiſcopus.

Necnon Ciſtercienſis, ſancti Dionyſii, ſancti Benigni Divionenſis, montis ſancti Michaelis, Reſbacenſis, Fiſcanenſis, de Lira, ſancti Victoris prope Pariſius, ſancti Georgii prope Rotomagum, ſancti Eligii Noviomenſis, abbates. Interfuerunt etiam cum prænotatis abbatibus, & prior ſancti Martini de Campis, & Rotomagenſis, Andegavenſis, Remenſis, & capellæ Divionenſis decani; magiſtri, Petrus de Alliaco, Guillelmus de Jardino, Ægidius de Campis, Petrus Plo, Joannes Brevis Coxæ; fratres etiam Michael Picquier, & quidam alter, de ordine Minorum, Joannes de Huſſaria Prior Auguſtinienſis Pariſienſis; Petrus de Conne prior de Carmelo, Dominicus Herboly de Arragonia, dicti Ordinis de Carmelo, in ſacra pagina & decretorum, magiſtri & doctores. Necnon magiſtri, Radulphus de Caradoc, Joannes de Matiſcone, Geraldus Vagoul, Vitalis de Caſtro Morono, & ejus ſocius, ac Petrus Januti de ſtudiis Aurelianenſis, Toloſanenſis, & Andegavenſis, decretorum & legum doctores ſolemnes; Jacobus Bouy, Jacobus Coſſon, Guillelmus de Canteriis, Robertus de Doms, in curia parlamenti conſiliarii regii. Andreas Grangeri, Joannes de Milliaco, Radulphus de Ulmonte, etiam in curia parlamenti cauſarum patroni. Magiſtri, Robertus de Freta, Amelius de Brolio, auditores ſacri palatii Apoſtolici, & Guillelmus Bourracery licentiatus in legibus, ſocius domini epiſcopi Anicienſis Prior Carthuſienſis prope Pariſios, prior Celeſtinorum Pariſienſium; necnon Joannes Capitis, Biterrenſis, Joannes Placius, Agathenſis, prior prioratuum ſanctæ Columbæ de Sanardino & Volvento, Caſtrenſis, Guillelmus Chat, Lemovicenſis, Guillelmus Mimeti, Abrincenſis, Jacobus de Mauſo Guichardo, Ambianenſis, cum quodam alio, Mimatenſis, epiſcoporum vicarii & nuncii. Officialis Lugdunenſis, Bertrandus Geneſte archidiaconus Conſtantienſis, & quidam religioſus Alemannus de ordine Minorum, viri utique circumſpecti, & eminentis ſcientiæ, etiam præſentes interfuerunt.

Omnes prælati præfati, conſenſu unanimi, antequam concilium inchoarent, dominum patriarcham Alexandrinum, Simonem Cramandi vocatum, elegerunt, qui pro congregandis conſiliis, audiendis rationibus hinc & inde, determinandiſque concluſionibus, autoritate præſideret. Is decretorum doctor famoſiſſimus, ſubtilis ingenio, claruſque eloquentia exiſtens, libenti animo peragendum ſuſcepit negotium: quod tamen antequam inchoari præciperet, magiſter Petrus de Alliaco, quem Rex ad Papam miſerit, reverſus eſt: & ſuper legatione reſponſionem reportavit; Hanc, quia eſſet ſecreta, ignoramus: ſcimus tamen, quod ad requeſtam Univerſitatis, Februarii menſis prima die, in aula regali ſancti Pauli publicam audientiam adeptus, prolixe elegantiſſimoque ſermone protulit quæ in ſubſtantia ſequuntur.

Primo namque Regem, & proſapiam regalem multis laudibus extollendo, allexit ad audientiam. Et cum vias & motiva epiſtolæ Univerſitatis venerandæ ſerie tenus recitaſſet: concluſit in finalibus, quod via ceſſionis erat non modo a ſuppoſitis Univerſitatis, immo & a cunctis fidelibus, tamquam brevior, lucidior, & ex-

[a] Cor. Vellejenſis.

ANNO CHRISTI 1394.

& expedientior, eligenda. His peractis, jubente domino patriarcha, quotquot prælati Pariſius convenerant, die ſequenti in capella regalis palatii Miſſam ſolemnem celebrari fecerunt: ibique Spiritum ſanctum, in arduis ſemper coadjutorem optimum, dignum duxerunt devotiſſime [a] inchoare.

a *Corrige*, invocare. Il.

Sequenti igitur die, cum dominus patriarcha Alexandrinus præſidens, requiſiviſſet omnibus aſſiſtentibus, quatenus per juramenta ſua jam præſtita, Deum ſolum habendo præ oculis, dicerent in hac parte quæ ſibi conſcientia dictaret: interrogati ſuper hoc ſigillatim & ſingulariter fuerunt octoginta & ſeptem ex illis qui convenerant, qui per viam ceſſionis eundum, & non aliter, concluſerunt. Inde abhinc & uſque ad diem XVIII. ſua colloquia continuantes, multa ad inſtructionem nunciorum mittendorum tetigerunt, quæ ſcriptis & ſub inſtrumento publico redigi mandaverunt, & quæ ſequenter dignum duxi litteris commendare.

Quæ tacta fuerunt in concilio prælatorum.

IN inſtrumento prædicto habebatur: Sequuntur illa, quæ pro inſtructionibus dominorum ducum & aliorum conſiliariorum ſuorum, quos Rex intendit mittere in Avinionem ad dominum Papam & dominos cardinales, quæ unanimi omnium conſenſu concluſa & deliberata fuerunt.

Habeantur primo pro repetitis excuſationes, proteſtationes, & correctiones dominorum: præſupponantur inde orationes, proceſſiones, Miſſæ, prædicationes, cum aliis piis operibus, quæ tamen non ſufficiunt. Supponatur etiam credentia expoſita menſe Octobri per nuncios apoſtolicos domino Regi miſſa, & reſponſio tunc eis facta, & cauſa propter quam Rex mandavit prælatos regni ſui, plures abbates, doctores, magiſtros, religioſos, & alios nobiles viros, ut Regi præberent conſilium ſuper requiſita per Papam. Tangantur in brevi, qualiter de præcepto Regis, ante dictum tempus prælatis aſſignatum, materia per plures dietas fuit notabiliter & diffuſe cum magna maturitate pertractata, tangendo vias omnes quæ reperiri poterant ad unionem, cum motivis ad eaſdem, dubiis in contrarium reſpondendo, & ſolutionibus eorum, & quæcumque in præſentia domini cancellarii Franciæ, & quorumdam notabilium de conſilio Regis, & deputatorum univerſitatis Pariſienſis.

Poſt adventum prælatorum recitata fuerunt eis in effectum, quæ prius diſputata, prolocuta & tractata fuerant: ut quilibet eorum clarius deliberaret. Et inde de præcepto Regis examinatæ ſunt opiniones ſingulorum per juramentum. Opinio modica loquentis fuit, & eſt hæc in effectu: quod primo ad viam facti nullatenus eſt procedendum, quoniam in infinitum periculoſas induceret guerras, & diſſenſiones regum & regnorum, per quam etiam forſan jus habens in papatu ſuccumbere poſſet: & ſi per hanc viam altera partium obtineret, de facto non eſſet finis ſchiſmatis, neque catholicorum corda ſedata eſſent. Non enim propter hoc crederent, illum qui victoriam [illegible], eſſe verum papam. Via reductionis [illegible] regum, principum, prælatorum, & populi [illegible] obedientiæ, ad obedientiam domini Benedicti, non videtur poſſibilis: propter iſtorum obſtinationem, ſchiſmatis diuturnitatem, promotiones prælatorum, & aliorum eccleſiaſticorum virorum: & quod credendum eſt, principes partis adverſæ in hac materia æqualitatem a velle ſervari, maxime cum jam ſit notorium ubique, tres vias per Univerſitatem apertas, eſſe ſatis æquales ad honorem utriuſque partis. Et ſi Romanus intruſus ſimpliciter renunciare vellet (quod non eſt credendum) non ob hoc præfati obedientiæ ſuæ vellent obedire domino Benedicto: ſicut ſi dominus Benedictus ſolus renunciaret, Rex & ejus ſubditi non obedirent intruſo.

a *Leg.* velle. Il.

Quantum ad tres vias per Univerſitatem apertas, quia aliqui duxerunt ſufficere de præſenti conſulere Regi, quod eas notificet Papæ, ſic quod unam earum eligat, vel aliam viam meliorem, aut æque bonam: videretur loquenti, quod ad præſtandum Regi per ſuos prælatos fidele conſilium, & per Regem Papæ, ſi una via illarum trium, vel aliqua altera, inter cæteras melior, expedientior, & brevior appareat, illa ſit Regi conſulenda, & per Regem, ſi melius in ſuo conſilio non reperiat, Papæ exhortando eſt conſulenda: quoniam aliter conſilium eſſet incertum, & fruſtra forent prælati congregati, quoniam per epiſtolam Univerſitatis illæ tres viæ ſatis ſunt notoriæ. Si Papa, qui vult uti conſilio Regis, interrogaret ejus nuncios, quæ via de tribus aut quatuor ſibi conſuleretur, & conſiliarii Regis non eligerent unam viam: veriſimile videtur, quod illos oporteret ad Regem remitti, vel ad ipſum remittere pro certificatione viæ per ipſum conſulendæ, per quæ ſequeretur circuitus, in hac materia requirente celeritatem, propter animarum periculum, & alia inconvenientia tollenda, ſumme vitandus. Licet via concilii generalis de jure præcedere videatur: non eſt tamen de præſenti conſulenda, propter ipſius difficultatem nimiam & prolixitatem, ſicut patet per rationes communes: ſpecialiter, quoniam oporteret vocare partes & audire, dominus Benedictus haberet omnes prælatos ſuſpectos partis adverſæ, quos reputat ſchiſmaticos & excommunicatos, ſimiliter intruſus de prælatis obedientiæ domini Benedicti: jura partium nunquam eſſent diſcuſſa. Et ſi papatus adjudicaretur uni, non ob hoc ſibi jus adjudicaretur, nec crederetur eſſe talis per ſubjectos partis adverſæ, ſicque non haberemus unionem.

Similiter & fortius, per viam compromiſſi, licet per commiſſarios uni adjudicaretur papatus, ſequerentur etiam inconvenientia ſupradicta. Eſſet etiam difficultas maxima ſuper conſiliariis eligendis & conveniendis. Videretur etiam, quod hæc materia tam ſpiritualis de vicariatu Jeſu Chriſti, poteſtate clavium ſolvendi atque ligandi, & cura cunctarum fidelium animarum, in compromiſſo vel arbitrio cadere non poteſt. Et ſi Benedictus & intruſus compromittentes, cederent ex nunc prout ex tunc ſi compromiſſarii mediarent: talis ceſſio conditionalis non valeret. Quoniam ſicut conſenſus papatui poſt electionem canonicam debet eſſe purus & ſimplex, non recipiens conditionem extrinſecam: ſic etiam renunciatio debet eſſe pura ac libera, ſine conditione quacunque, ſpecialiter extrinſeca: quia ſi apponeretur, vitiaret actum ceſſionis, & eſſet Regi verecundum, prælatis, & concilio, viam unam offerre domino Benedicto & collegio, vel etiam intruſo, ſive via illa eſſet ſola, ſive cum aliis viis, quæ via non eſſet rationabilis, & de jure ſuſtinenda. Nec eſt veriſimile, quod dominus Benedictus, aut intruſus, viam ceſſionis ponerent in compromiſſo: quia magis eſſet eis honeſtum libere cedere, quam per arbitrorum ſententiam. Item arbitrorum ſententia non parit actionem, niſi fuerit omologata, nec eſſet ſuperior eorum quo [*] poſſet executio [*] finem requiri. Et licet aliqui dicerent, viam iſtam compromiſſi per aliquas rationes poſſe ſuſtineri: tamen quia poſſet in dubium revocari (materia vero celeritatem deſiderat) omnes viæ dubiæ reſecari debent, excluſis diſputationibus & argumentis, amplectendo viam claram, brevem, ſchiſmatis ſedativam, conſervativam æqualitatis utriuſque partis, per quam conſcientiæ valeant pacificari.

* *Corr.* a quo.

Sane ſuper eo opinatur quidam, quod eligatur aliqua via differendi, donec dominus noſter Benedictus nunciis regiis expoſuerit unam bonam viam per ipſum deliberatam, quæ regi & toti mundo placere debebit. (a) Nec eſt veriſimile, dominum noſtrum propter electionem melioris ſibi conſulendæ debere turbari, conſideratis ſuis ſanctis propoſitis, virtutibus, intentionibus, juramentis, per ipſum & alios de collegio in ſua creatione præſtitis: immo commendatos habere debebit, tanquam fideles, prælatos & alios in iſto concilio congregatos.

(a) Hic nonnulla deeſſe, cum facile perſpici poteſt, tum etiam monuit Baluzius, qui integriorem Codicem a ſe viſum teſtatur, ſed lacunam, quæ de cauſa neſcio, reliquit hærere, in nova edit. Dacheriana.

Eſt etiam notandum, univerſitatem per modum conſilii, non determinationis, unam viam elegiſſe: ſi vero prælati non eligerent & regi conſulerent viam ſaniorem, jam videretur inter prælatos & univerſitatem diviſio quædam. Et ſi, quod abſit, ex fideli conſilio, ſecundum conſcientias, & per juramentum regi præſtito, vel præſtando, dominus noſter moveretur, vel permitteret ſcandalum ſequi aut inconveniens, quod nullatenus credi vel dubitari debet: maximum onus eſſet ſuis conſcientiæ & honori. Tendimus enim ad redintegrationem & conſervationem ſtatus & honoris ſummæ dignitatis papatus, & univerſalis eccleſiæ, ſicut in noſtris conſecrationibus juramus: ad quæ tenetur adſtrictus plus ſine comparatione, quam homo vivens. Nos enim prælati ſuæ perſonæ ſumus obligati ſolum ratione ſuæ dignitatis, per conſequens magis dignitati quam perſonæ: quia propter [illegible] illud magis eſt. Debemus igitur honorem & commodum dignitatis præferre perſonæ.

Concludendo & eligendo per modum oppoſitionis & conſilii, ſolum attenta deliberatione religioſorum ordinis Carthuſienſis & Celeſtinorum, & univerſitatis Pariſienſis, & quia neceſſe eſt eccleſiæ ſanctæ Dei, ſub periculo deſolationis ejuſdem, iſtud deteſtandum ſchiſma brevius quam fieri poterit extirpari, & eccleſiam uniri; nec viæ prætactæ, vel aliæ quæ imaginari valeant, ſunt ſufficientes ad veram unionem, pacem firmam, & concordiam animarum: præter viam ceſſionis utriuſque partis, iſtam viam ſatis congruam quaſi inſtinctu Spiritus ſancti elegit, & regi conſulit, per nuncios ſolemnes domini regis, domino Benedicto conſulendam, ipſum & ejus collegium ad hanc omnibus modis cum honore & reverentia decentibus exhortando. Exponendo tamen domino noſtro primitus alias vias prætactas, cauſas propter quas non approbantur de præſenti, & cauſas propter quas ceſſio cuilibet videtur eligenda.

In caſu vero quod ſic dominus rex cum dominis de genere ſuo, & aliis de conſilio ſuo, ſic deliberaverit: modus perſequendi & procedendi poſſet eſſe talis; videlicet, quod in conſiſtorio publice nuncii regis regratiarentur domino noſtro & cardinalibus de bonis intentionibus ſuis, de nunciis ſolemnibus per papam miſſis domino regi, ſignificarent etiam in genere bonam intentionem domini regis, diligentiam per ipſum adhibitam circa materiam, convocando ſuos prælatos & alios nobiles viros, & quod cum univerſitate habuit conſilium, & quod nuncios miſiſſet ad papam ad ſciendum ipſius intentionem, & viam per ipſum deliberatam, prout ipſe ſe daturum per ſuos nuncios regi ſignificavit. Demum aperte & ſecrete nuncii regis poterunt loqui cum domino noſtro, relinquentes ejus arbitrio, ſi prius voluerit eis viam per ipſum deliberatam aperire, vel audire viam ex parte regis conſulendam. Et quicumque primus aperiat viam, ſi viæ ſunt concordes, in nomine domini: ſi vero clare pateat nunciis regis, viam papæ, non ita convenientem ſicut viam regis, vel quia eligere vellet viam compromiſſi, ſeu concilii generalis, ipſas vias impugnent ſecundum ſuas inſtructiones, per media prætacta, & alia ſatis congrua. Sed ſi via per papam exponenda, quæ foret alia de tribus prætactis, concilii, compromiſſi, vel ceſſionis, revocaretur in dubium, an eſſet melior vel æque bona (quod eſt incredibile, ſeu multum difficile) ſuper hoc rex eſſet conſulendus, & ejus beneplacitum expectandum. (2)

(2) Hic etiam nonnulla deſiderari, quæ a ſe in altero Codice reperta ſunt, monet Baluzius. Idem. ibid.

Reſtat modus executionis & proſecutionis, in caſu, quo dominus noſter viæ renunciationis conſentiret, ſcilicet ſignificare per ipſum dominum noſtrum & regem regibus & principibus obedientiæ ſuæ, deinde per ipſum regem & alios reges principes prædictos, non autem per D. Benedictum, regibus & principibus partis adverſæ, quoniam ipſius ſignificationem gratam non haberent. Nec primo via ceſſionis eſt intruſo ſignificanda: quia principibus obedientiæ ſuæ malignari poſſet. Credendum eſt autem, principes & prælatos ſuæ partis tantum unionem deſiderare, & quod ad ipſam toto poſſe præfatum inducent: qui ſi conſentire refutaret, cenſeretur potoſſe fovere cauſam injuſtam, poſſentque contra ipſum remedia reperiri ſubtractionis obedientiæ, vel alia remedia juridica, tunc principibus conſulenda. Nec videntur principes illius obedientiæ congregandi, donec aliqua via certa ſibi ſignificetur.

Non eſt enim veriſimile, quod ipſi ſub incerto convenire vellent, & etiam congregarentur. Credendum eſt, quod ipſi non deliberarent, niſi poſtquam forent ad ſua regna reverſi, conſilium habituri tunc cum ſuis prælatis, clericis, & notabilibus viris, prout obſervat rex dominus noſter.

Si diceretur, quod alii principes nuncios ſuos mittere poſſent ad regem, ut ſcirent deliberationem ipſius, & ſuis dominis referrent, &c. Reſpondeo quod attenta magnitudine materiæ, ſecurius exponeretur principibus aliis per nuncios regis, quam per alios, brevius etiam poſſet factum expediri.

Poſtquam principes alterius obedientiæ viæ prædictæ conſenſerint, & ad conſentiendum eumdem intruſum & ſuos anticardinales induxerint: appropinquarent ſe partes in duabus civitatibus convicinis, in limitibus duarum obedientiarum ſituatis, & illoc conveniant aliqui domini temporales potentes utriuſque partis, cum

ANNO CHRISTI 1396.

cum prelatis & litteratis viris, tam ad conſervandum partes & collegia libere & ſecure, quam etiam ad pertractandum ea quæ pro complemento negotii complenda reſtabunt: videlicet de abſolutionibus, diſpenſationibus, revocationibus, confirmationibus, & creationibus de novo, in quantum fuerit opus, cardinalium, prælatorum, & aliorum beneficiatorum; necnon bona reconciliatione & pacificatione partium, cum dependentiis & connexis. Quibus omnibus concordatis, convenirent ambæ partes cum collegiis in eadem civitate completuræ pertractata: nec fieri poſſent iſta per procuratorem, propter cauſas multas quæ ſatis patere poſſent intuenti.

Tractetur etiam ante renunciationem de modo & forma electionis ſummi Pontificis. Videtur autem ſcribenti, ad vitandum odia cardinalium utriuſque obedientiæ, qui ſunt partes contrariæ; minus affectato, quælibet pars pro capite ſuo, cum aliis pluribus cauſis magis expediens, & populo cujuslibet partis placens, quam pro iſta vice Benedictus & intruſus de conſenſu collegiorum ordinarent VII. vel IX. compromiſſarios, probos viros, non ſuſpectos, extra collegia, qui ſine præjudicio cardinalium pro hac vice poteſtatem haberent eligendi, preſtarent fortiſſima juramenta de fideliter eligendo de collegio vel extra, favore vel odio quibuſcumque ſecluſis: & quod pro hac vice ſufficeret, electum voces majoris partis compromiſſariorum habere. Sin autem ad hoc car- A dinales induci non poſſent, expediret eligere numerum certum utriuſque collegii: qui ad electionem omnes admitterentur, & recluderentur in conclavi ſecundum formam juris; hoc addito, quod ſufficeret majorem partem convenire.

Nec obſtat ſi dicatur, per iſtam viam conjunctionis collegiorum, plures erunt Italici, quam aliarum nationum, ſicque habebimus Papam Italicum, & ſic Italici ex ſuo delicto, videlicet intruſione, præmium reportabunt. Quoniam apud Deum non eſt acceptio perſonarum: & eſt ſimiliter comparatione melius habere Italicum (utinam ſanctum) quam eccleſiam manere laceratam. Et ſi percipiant Ita- B lici, quod cæteræ nationes * ad habendum unum de ſuis: ipſi nitentur in contrarium, ex quo ſchiſma novum poſſet ſuboriri.

* [illegible] deeſt.

Dubitaverunt quidam, quod ſi via ceſſionis publicetur, dicent adverſarii, dominum Benedictum hanc viam conſentire propter dubium ſui juris: & quod Rex non tantum ſibi favet, quia non eſt regnicola, ſicut favebat domino Clementi cum multis aliis, &c. Reſpondeo, quod in quacumque via ſupervenient multa, quæ non omnes prævidere valent: ſed ex quo fere per omnes hæc via ceſſionis reputatur ſanctior, & utilior, eſt proſequenda, ſub ſpe quod omnibus eccleſiæ pacem diligentibus placebit, & quod optatum ſortietur effectum, C quod annuat Altiſſimus. *Hæc monachus S. Dionyſii.*

ANNO CHRISTI 1396.

** CONCILIUM LONDINENSE

A Thoma Arundelio Cantuarienſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum adverſus errores VVicleffi anno Dom. MCCCXVI.

ANno MCCCXCVI. *ait Valſinghamus*, D Papa ſcripſit regi Angliæ, oravitque ut aſſiſteret prælatis eccleſiæ in cauſa Dei, & ipſius regis & regni contra Lollardos * quos declaravit non ſolum proditores eccleſiæ, ſed & ipſius regis: rogavitque obnixius, ut quos præſules declaraſſent hæreticos, condemnaret: *Huic Bonifacii mandato in Anglia obtemperatum eſt. Et in provinciali quidem Londinenſi concilio damnatum eſſe Vvicleffi Trialogum diſcimus, ex opuſculo Guillelmi VVindefordi de ordine Minorum theologi, nondum typis edito, cujus hæc clauſula eſt:* Finis tractatus magiſtri VVindefordi, de ordine Minorum, contra errores VVicleffi in Trialogo, qui damnatus eſt in concilio provinciali Londinenſi, ſub domino Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo, anno Domini MCCCXCVI. E *Eo libello VVindefordus, juſſu Thomæ archiepiſcopi octodecim Trialogi errores oppugnavit in Londinenſi concilio damnatos: quos ex VVindefordi libro hic repræſentamus.*

* hoc eſt VVicleffiſtas.

Articuli excerpti ex Trialogo VVicleffi, & damnati in concilio Londinenſi.

I. *Articulus damnatus.*

Manet panis ſubſtantia poſt ejus conſecrationem in altari, & non deſinit eſſe panis.

II. *Articulus damnatus.*

Sicut Joannes fuit figurative Elias, & non perſonaliter: ſic panis figurative eſt corpus Chriſti, & abſque omni ambiguitate hæc eſt figurativa locutio, hoc eſt corpus meum: ſicut illa in verbis Chriſti; Joannes ipſe eſt Elias.

III. *Articulus damnatus.*

In capite, *Ego Berengarius*, curia Romana determinavit quod ſacramentum Euchariſtiæ eſt naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius de pane materiali albo & rotundo.

IV. *Ar-*

ANNO CHRISTI 1396.

A

IV. *Articulus damnatus.*

Deſipientes parvulos fidelium ſine baptiſmo ſacramentali decedentes non fore ſalvandos, in hoc ſunt præſumptuoſi & ſtolidi.

V. *Articulus condemnatus ut erroneus.*

Collatio ſacramenti confirmationis non eſt epiſcopis reſervata.

VI. *Articulus, ut erroneus condemnatus.*

Tempore Pauli ſufficiebant eccleſiæ duo ordines clericorum, ſacerdos & diaconus, nec fuit B tempore Apoſtolorum diſtinctio Papæ, patriarcharum, epiſcoporum: ſed ſufficit quod ſint presbyteri & diaconi ſecundum fidem ſcripturæ, quia ſuperbia cæſarea alios gradus adinvenit.

VII. *Articulus condemnatus in univerſali ſuo intellectu.*

Antiqui qui ex cupiditate rerum temporalium, vel ſpe mutuorum juvaminum, aut ex cauſa excuſandæ libidinis, licet de prole deſperent, copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.

VIII. *Articulus condemnatus ut hæreticus in ſuo univerſali intellectu.*

Cauſæ divortii ratione conſanguinitatis vel affinitatis ſunt infundabiliter humanitus ordinatæ.

IX. *Articulus condemnatus ut erroneus.*

Hæc verba: Accipiam te in uxorem; eligibiliora ſunt pro contractu matrimonii, quam hæc verba, accipio te in uxorem: & quod contrahendo cum una per hæc verba de futuro, accipiam te in uxorem, & poſt cum alia per hæc verba de præſenti, accipio te in uxorem, non debent fruſtrari verba prima propter verba ſecundaria de præſenti.

X. *Articulus damnatus a concilio.*

Iſti duodecim ſunt procuratores Antichriſti ac diſcipuli Antichriſti, Papa, cardinales, patriarchæ, archipræſules, epiſcopi, archidiaconi, officiales, & decani, monachi, & canonici bifurcati, pſeudofratres introducti jam ultimo, & quæſtores.

XI. *Articulus pro hæreſi condemnatus.*

Numerorum 18. & Ezechielis 44. præcipitur ſimpliciter negative, quod nec ſacerdotes Aaronitæ nec levitæ habeant partem hereditatis cum aliis tribubus, ſed quod pure vivant de decimis & oblationibus.

XII. *Articulus pro errore condemnatus.*

Non eſt major hæreticus vel Antichriſtus, quam clericus qui docet, quod licitum eſt ſacerdotibus & levitis legis gratiæ, dotari cum poſſeſſionibus temporalibus: & ſi aliqui ex prævaricatione in lege Dei ſunt hæretici, apoſtatæ, vel blaſphemi, ſunt illi clerici qui hæc docent.

XIII. *Articulus, ut hæreticus in ſuo univerſali intellectu condemnatus.*

Non ſolum domini temporales poſſunt auferre bona fortunæ ab eccleſia habitualiter delinquente: non ſolum eis hoc licet, ſed debent hoc facere ſub pœna damnationis æternæ.

XIV. *Articulus ut hæreticus condemnatus.*

Si corporalis unctio foret ſacramentum, ut C modo fingitur: Chriſtus & ejus Apoſtoli, ipſius promulgationem non tacuiſſent.

XV. *Articulus damnatus.*

Quicumque eſt humilior eccleſiæ ſervitor & in amore Chriſti quoad ſuam eccleſiam amabilior, ille tam in eccleſia militante major, & proximus Chriſti vicarius eſt.

XVI. *Articulus pro hæreſi condemnatus.*

Ad verum dominium ſæculare requiritur juſtitia dominantis ſic, quod nullus in peccato mortali eſt dominus alicujus rei.

D

XVII. *Articulus pro hæreſi condemnatus.*

Omnia quæ evenient abſolute, neceſſario evenient.

XVIII. *Articulus pro hæreſi condemnatus.*

Quidquid papa vel cardinales ſui ſciunt ex ſacra ſcriptura deducere clare, illud duntaxat eſt credendum, vel ad ſua monita faciendum: & quidquid ultra præſumpſerint, ſic tanquam hæreticum contemnendum.

ACTA

ANNO CHRISTI 1398.

ACTA TERTII CONCILII REGIS, ET ECCL. GALLICANÆ,

Anno Chriſti MCCCXCVIII. Pariſiis celebrati, in quo decreta ſubtractio obedientiæ Benedicto XIII.

Edidit Chaſtenet in ſupplemento novæ Hiſtoriæ Concilii Conſtantienſis ex MS. Victorino.

SUper proſequutione unionis eccleſiæ, & executione viæ ceſſionis per ſubtractionem totalis obedientiæ, & pro evidentia dicendorum ſupponitur determinatio Regis, & eccleſiæ Gallicanæ ad viam ceſſionis tanquam certam, & circumſtantiis præſentis ſchiſmatis debite conſideratis ſolam dolendæ ſciſſuræ ſedativam, & conſcientiarum quietativam, cujus rationes & motiva in epiſtola Pariſienſis Univerſitatis, univerſis Chriſti fidelibus directa, ut plurimum continentur.

Supponitur etiam ſolemniſſima requiſitio pluries Avenione facta dicto Benedicto per Cardinales omnes, uno excepto, videlicet Martino Pampilonenſi, & per DD. Duces Bituriæ, & Burgundiæ Regis patruos, & Ludovicum Aurelianenſem ejus fratrem, pro parte eccleſiæ Gallicanæ, ut pro ſedatione ſchiſmatis, eccleſiæ compatiens, ad ceſſionem paratum ſe offerret, eamque viam acceptare dignaretur ſecundum formam & tenorem cedulæ per eum & alios Cardinales ante ejus electionem juratæ. Supponitur etiam alia ſolemnis requiſitio ad idem facta dicto Benedicto pro parte Regis & eccleſiæ Gallicanæ per ejus ſolemnes ambaxiatores, & etiam ambaxiatores Regum Hiſpaniæ & Angliæ, cum intimatione quod ſi non acceptaret, removerentur impedimenta unionis foventia ſchiſma, ut in dictis requiſitionibus, & inſtructionibus dictorum Ambaxiatorum plenius continetur. Supponuntur etiam dicti Benedicti denegationes & reſponſiones ore, ſcripto, & facto, ut in proceſſu latius apparebit.

His ſuppoſitis Rex eccleſiæ compatiens, volenſque incœpta debitum finem accipere, tertio convocavit Epiſcopos, Abbates, Univerſitates, Capitula eccleſiarum Cathedralium, & plures ſolemnes Theologiæ, & utriuſque juris doctores ad primam diem Maii anni D. 1398. & impedimentis pluribus Regi & ejus patruis & fratri prædictis obvenientibus, uſque ad 22. diem negotium dilatum eſt; in quo Rege neceſſario abſente, & ob hoc deputatis in Concilio præſidentibus Joanne Bituriæ, Philippo Burgundiæ patruis, & Ludovico Aurelianenſi fratre Ducibus, cauſa convocationis per Simonem Cramaut Decretorum doctorem, regis conſiliarium, patriarcham Alexandrinum prætacta expoſita eſt, præſentibus una cum dictis Ducibus Rege Navarræ, Karolo Duce Borbonii, Comite Nivernenſi, filio dicti Ducis Burgundiæ, Cancellario Franciæ D. Arnaldo de Corbeja milite, & quodam milite Græco Alexio nomine, ac pluribus militibus & Baronibus Conſilii Regis, & præſentibus DD. Archiepiſcopis Lugdunenſi, Rothomagenſi, Rhemenſi, Senonenſi, Bituricenſi, Auxitanenſi, Turonenſi, Biſuntin. Epiſcopis Bajocenſi, Lexovienſi, Abrincenſi, Maclovienſi, Conſtantienſi, Pariſienſi, Carnotenſi, Cabilonenſi, Morinenſi, Atrebatenſi, Belluacenſi, Ambianenſi, Sylvanectenſi, S. Flori, A Aurelianenſi, Andegavenſi, Redonenſi, Coriſopitenſi, Trecorenſi, Laudunenſi, Sueſſionenſi, Lexovienſi, Magalonenſi, Condomenſi, Convenarum, Petragoricenſi, Albienſi, Rodecenſi, Pictavienſi, Anicienſi, Trecenſi, S. Pontii, aliiſque pluribus epiſcopis, innumerabilibus Abbatibus & prælatis, ac Capitulis, ſeu procuratoribus eorumdem ante dictis, ac Univerſitatum Parienſis, Aurelianenſis, Andegavenſis, Magalonenſis, Toloſanæ, Magiſtris & Doctoribus ſacræ paginæ, & utriuſque juris in copioſa multitudine, Rectore Pariſienſis Univerſitatis cum Decanis & Procuratoribus B ſingularum facultatum, nomine Regio dicta cauſa convocationis aperta, videlicet ad conſulendum Regem, an pro executione viæ ceſſionis facienda ſit ſubtractio particularis obedientiæ, ideſt pecuniarum, ſubſidiorum, & proviſionis Epiſcopatuum, dignitatum, ac aliorum beneficiorum per Papam conferri ſolitorum; an totalis eſſet obedientia ſubtrahenda. Ut maturius ſecuriuſque quiſque poſſit ſecundum ſuam conſcientiam judicare, conſulereque Regem pro dicti extirpatione ſchiſmatis, ſex ex una parte viri notabiles pro parte negativa proponenda, ſcil. quod neutram ſubtractionem facere C licet, decet, & expedit, deputati ſunt; qui ut melius materiam ad Papæ beneplacitum aperirent, de ejus amicitia & promotione familiariſſimi electi ſunt, videlicet Archiepiſcopus Turonenſis, Amedeus de Brolio decretorum doctor Epiſcopus Anicienſis, Epiſcopus S. Pontii ſimiliter decretorum doctor, Abbas S. Saturnini Tholoſani doctor decretorum, Fr. Petrus Emilarii Jacobita magiſter in Theologia Tholoſæ, D. Joannes de Coſta leg. Doctor Tholoſanus.

Pro parte autem altera affirmativa, videlicet quod facienda erat totalis ſubtractio, aut parD ticularis, defendenda, totidem viri providi & ſcientifici electi, deputatique ſunt, Videl. Simon Cramaut decretorum doctor ſupra nominatus, habens Epiſcopatum Carcaſſonenſem in commendam, Joannes Canardi licentiatus utriuſque juris diſertiſſimus hodie epiſcopus Atrebatenſis, Petrus Regis decretorum doctor, Abbas S. Michaelis in periculo maris, Ægidius de Campis de Rothomago, Joannes Breviſcoxæ, & Petrus Ploaul, viri providi, & honeſti Doctores in Theologia Pariſienſ. & in hac materia unionis eccleſiaſticæ eruditiſſimi; eiſque ex parte regis dictum eſt, ut omnes & ſinguli ex eis dicerent E & proponerent omnia, quæ pro eorum poſitionibus fulciendis facerent, aut quomodolibet facere poſſent, & ut amplius diſcuti materiam non oporteret, concluſioque per Regem in materia capi poſſet ad honorem Dei, & eccleſiæ ſuæ ſanctæ.

Præmiſſis itaque ſicut præfertur diſpoſitis die Mercurii 29. dicti menſis Maii præſentibus ſupradictis in aula Reformationum ſuper ſequa-

nam

ANNO CHRISTI 1398.

nam in palatio Regis univerſo cœtu congregaA to, pro parte negativa declaranda, quod non debebat Benedictus compelli ad ceſſionem per ſubtractionem totalem aut particularem, propoſuit Petrus Ravati decretorum doctor ſuprad. Epiſc. S. Pontii, & qui, ut ab aliquibus aſſeritur, a Papa inſtructus, & ad ejus partem ſeu obedientiam defendendam modis, & diverſis mediis, & mirabilibus ſpecialiter miſſus dicebatur, in effectu propoſuit quæ ſequuntur, proteſtando, præmittendo, & concludendo.

Sequitur proteſtatio Petri Ravati.

In primis proteſtor, quod omnia, quæ dicturus ſum, intendo dicere ſalva fide catholiB ca, determinatione, correctione, & emendatione D. Benedicti divina providentia Papæ XIII. ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ, cum honore & gloria chriſtianiſſ. principis D. N. Francorum regis, cum honore & reverentia D. Regis Navarræ præſentis, DD. Ducum præſidentium, & aliorum de genere regio, Conſilii regii, ac reverendiſſ. Prælatorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Univerſitatum, Capitulorum, & omnium aliorum quorumcumque; quoniam etiam in injuriam cujuſcumque nihil intendo dicere, niſi in quantum veritas me adſtringit, & materia requirit.

Item præmittitur, quod D. Clemens VII. fuit verus Vicarius J. C. verus Papa, & verus Epiſc. C Romanus, ut patuit per depoſitiones juratas DD. Cardinalium, & determinationes Regum Franciæ, Hiſpaniæ, Arragoniæ, Scotiæ, Prælatorum, Univerſitatum & ſtudiorum; taliſque, quamdiu vixit, fuit habitus, & reputatus, nec eſt revocatum in dubium. Quo ſublato de medio, D. Benedictus XIII. concorditer electus fuit verus Papa per habentes poteſtatem, talemque D. N. Rex & alii per ſuos ſolemnes Ambaxiatores reputavit & reputat. Quo præmiſſo, de ſubtractione totali ponuntur tres concluſiones.

Prima concluſio eſt. In his, quæ non ſunt contra generalem eccleſiæ ſtatum, jus naturale, vel divinum, Romano pontifici eſt obeD diendum, quamvis ſit contra jus poſitivum, & aliquibus grave & oneroſum. Probatur. Patribus carnalibus eſt obediendum; ad Coloſſ. 3. cap. Ergo fortius ſpirituali. Ad Hebr. XI. cap. facit cap. qui reſiſtit XI. 4. 3. & cap. ſi Dominus: item, qui non obedierit Principi, morte moriatur. C. ſi quis, & C. omni de Major. & obedien. Nam & Petrus Clementem inſtituendo ei præcepit obediri; & contra facientes ſunt infames. Ad hoc C. ſi Dominus. Alleg. Item teſte D. Gregorio, peccatum paganitatis qui ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit. Item, de neceſſitate ſalutis eſt obedire & ſubeſſe Rom. Pontifici. In Extrav. Bonifacii unam ſanctam. Nec E valet, ſi diceretur propter bonum licet non obedire, XI. q. 3. C. Non ſemper, & C. Julianus XV. q. 6. C. Nos ſanctorum; quia licet fieret ſubtractio, non haberemus unionem; & ſi haberetur, non eſt facienda, quia regula eſt Apoſtoli: *Non ſunt mala facienda, ut bona eveniant*; maxime bona dubia. XIV. q. 5. forte. & C. Nequam, & per tot. quæſt. Et ſic, licet ſubtractio eſſet bona, non deberet tale malum committi. Item quia per ſubtractionem Papam non inclinabimus, ſed indurabimus, & incidemus in fortius ſchiſma, quia forſan ſubtractionem factam non acceptaret. Item oſtendemus inclyA tum memoriæ Karolum regem defunctum erraſſe. Inimicis dabimus gloriam, & juſtitiam noſtram conculcabimus, & eſſet adverſarium fovere; unde dicerent adverſarii nos ſchiſmaticos Papæ noſtro obedientiam ſubſtrahendo. Item nec prælati, obſtante eorum juramento poſſent huic ſubſtractioni conſentire, per caput: Ego N. de jurer. quia jurant Epiſcopi Papæ eſſe fideles, & ipſum in Papatu defendere, & manu tenere. Item quia iſta ſubſtractio erit contra libertatem canonicam, & ſic huic conſentiendo erimus excommunicati; cap. Noverint de ſent. excom. Item dubitare debemus proceſſus, qui fiunt per Papam in die Jovis S. Septimanæ, contra abuſores & impedientes juriſdictionem ecB cleſiæ, & alias ſententias quas propter inobedientiam ferre poterit. Item quomodo confident Principes in fidelitate noſtra, ſi Papæ non fuerimus fideles, cui principaliter ſumus adſtricti? Item dubitare debemus ſententiam, quæ dicit, quod ſunt hæretici, qui Papam caput eccleſiæ non eſſe dicunt: notat Gloſſ. in C. Nulli fas XIX. diſt. ad hoc C. t. XXII. diſt. fidem quippe violat, & ei contumax invenitur, qui eum cæteris eccleſiaſticis prætuliſſe non cognoſcitur &c.

Secunda concluſio eſt. Papæ etiam aperte malo in vita & moribus, quamdiu eſt Papa, obediendum eſt. Probatur per dictum Apoſtoli I. Petri 2. cap. *Obedite Præpoſitis veſtris, non ſolum* C *bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.* 2. per dictum Chriſti Matth. XXIII. *Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi &c.* ſequitur, *quæ dicunt, facite, quæ faciunt facere nolite.* C. XIX. diſt. Item certum eſt, quod Papatus non perditur, niſi per ſolam infidelitatem, quia eſt donum gratiæ gratis datæ, & eſt concluſio Auguſtini de Ancona. Sequitur, dato non conceſſo, quod D. N. Papa eſſet perjurus, nihilominus ei eſt obediendum. Patet ex concluſione; quia ex uno ſolo, ſcil. hæreſi, perditur Papatus. Et probatur, quod non ſit perjurus, quia voluit ſervare quod juramento promiſit, ut patet ex reſponſione tertiæ Bullæ, & ſecundæ, cum dicit in ſecunda, & alias in quantum virD tute ejuſdem cedulæ factæ in Conclavi teneamur &c. Et in tertia cum dicit: Declaramus noſtræ intentionis non fuiſſe, nec eſſe, per dictam cedulam, ipſam in Conclavi factam, aut ejus effectum ſuſpendere, ſeu conditionem in ipſa apponere, ſed eam, juxta ſuum ordinem & tenorem ſervare &c. Nec obſtat declaratio Cardinalium de via ceſſionis, quia non fuit facta ut debuit, ut poſtea per alium deducetur. Per prædicta non obſtat Gloſſa cap. Si Papa XL. diſt. 10. quia ab aliquibus negator, ſcilicet Petro Bertrandi, & Auguſtino de Ancona, nam textus illius capituli tradit regulam negativam; vel aliter Gloſſa illa dicit quod poteſt accuſari, non dicit quod debeat ſubtrahi; nec dicit quod E quouſque fuerit declaratio facta, habeatur hæreticus aut quod ſubtrahetur obedientia. Item nec eſt in Papa crimen notorium, quia negatur in eo crimen. Item, & ſi eſt in eo crimen, non eſt incorrigibilis, quia juri ſe ſubmittit, offerendo viam ſufficientem. Quare &c.

Tertia Concluſio eſt. Papæ etiam de hæreſi accuſato obediendum eſt ante ſententiam, & qui ante recedunt, ſunt ſchiſmatici. Probatur per §. Hinc etiam juxta Gloſſ. XVII. diſt. Ubi Symmachus fuit de hæreſi accuſatus, aliqui receſſerunt ante tempus ab eo; dicit textus quod ſchiſma fecerunt. C. nonne VIII. q. I. Item,

ſi

ANNO CHRISTI 1398.

ſi Papa de hæreſi accuſatus ſpoliatur, reſtituendus eſt, alias daretur occaſio malignandi per nos non competenter. §. Item Balaam 11. q. VII. Item, ſecundum Joannem Andreæ in cap. Licet. Exceptio hæreſis contra electum non impedit adoptionem poſſeſſionis; ergo multo minus nocet adeptis poſſeſſionem. Nec obſtat liber Patriarchæ, qui videtur dicere quod ſit hæreticus: cum reverentia non eſt hæreticus, nec ſchiſmaticus, nec tenet opinionem ſchiſmaticam, & apparebit tempore & loco congruis.

Item ſuppono quod non eſt verum quod eſſet ſchiſmaticus. Certum eſt, quia requiritur declaratio ab habente poteſtatem. Per C. cum ſecundum de hæret. in VI. & eſt concluſio Joannis Andreæ in C. felicis, de pœnis, & in hoc caſu Concilium generale eſſet Judex. Item ad hoc facit Gloſſa communis Innocent. in C. in litteris, de reſtit. ſpoliat. dicit: quod mala fide poſſidens ante declarationem non eſt ſpoliandus, & ſpoliatus reſtituendus eſt, & ita ſubditi obedire tenentur. Quod in proviſo confirmatur, & electo non eſt dubium, ut tenet Henricus Bohic. d. c. in litteris. Modo nos laudavimus, & quantum in nobis fuit, approbavimus electionem D. Benedicti, & fuit ejus concors electio. Igitur ſibi non poſſumus licite obedientiam ſubtrahere. Sequitur, quod ſuppoſito quod contra conſcientiam Papatum detineat, ſibi eſt obediendum. Patet per prædicta & allegata.

Nec obſtaret, ſi diceretur: ex illis quæ dixiſti, ſequitur quod male fuit receſſum a Bartholomæo, quia Papatum poſſedit pacifice per aliqua tempora, & non debuit ſpoliari; quia jura expreſſe præcipiunt, ſibi, tanquam notorie intruſo, non obediri; per Canonem, In nomine Domini, XXIII. diſt. Non ſic de D. Benedicto, quem tenemus, & pro cujus prædeceſſore declaratio facta fuit per illos, qui poteſtatem habebant, ſcil. Cardinales; & ſic patet, quod non debeat fieri ſubſtractio.

Item ſi fieret illa ſubſtractio, ſequerentur inconvenientia. Primo quis abſolvet a manuum injectione in Clericum, cum Ordinarii hoc non poſſint? Item quis diſpenſabit in matrimoniis contractis in gradibus prohibitis? Item, quis ſimiliter diſpenſabit cum irregularibus, aut corpore vitiatis? Item, quis abſolvet a ſententiis latis contra Prælatos & alios, qui ſedi Apoſtolicæ pecuniam promiſerunt, ſub pœna excommunicationis? Non valet quod dicitur in Libro Patriarchæ, quod in neceſſitate quilibet Ordinarius poteſt abſolvere &c. quia hodie nulla eſt neceſſitas, & jura prohibent hoc fieri. Nec ſimiliter valet id quod dicitur in eodem libro, quod Penitentiarius Magnus poteſt abſolvere, quia de his, quæ tangunt Cameram Penitentiariæ, non poteſt. Item, quia Papa vivente & contradicente, nullo poteſt modo: nunc non vacat Sedes.

Nec valet quod dicitur: Poteſt provideri per Prælatos, quia Prælati non poſſunt aliquid contra decreta & Papæ conſtitutiones: prædicta autem ſunt prohibita per decreta & Papales conſtitutiones. Nec etiam valet quod dicitur, quod Cardinales poſſunt in prædictis providere: hoc tamen non poteſt per Clem. Ne Romani, de Electione, quia ipſi Papa vivente nullam habent juriſdictionem aut poteſtatem; & eo modo etiam nihil habent; niſi quantum expreſſe invenitur eis conceſſum in jure: modo non reperitur in jure cautum, quod in hoc caſu habeant aliquam poteſtatem.

Item, ſi fiat ſubſtractio, ſequitur maximum inconveniens: Nam quatuor ſchiſmata inducemus: capitis & membrorum: 2. membrorum ad invicem, quia nulli volent obedire, & non ſubtrahere dicentes cum B. Ambroſio in C. Convenior XXIII. q. fin. Melius eſt, ut a nobis vita auferatur, quam ut a Deo recedamus. Item inducemus diviſionem majorum Prælatorum, ad minores, & minorum ad invicem, & aliorum, quia aliqui volent ſervare ſententias, aliqui non. Quo inducetur diviſio noſtrorum Principum ad invicem, & Univerſitatum, quia aliqui dubitabunt ſententias, aliqui non; quidam alios ſchiſmaticos reputabunt, quia Bonifacio non obediunt, & etiam ſuo non obediunt, aliqui habebunt ſcrupulum & non celebrabunt, licet alii celebrent. Surgent errores infiniti: inferiores non obedient Epiſcopis, & contemnent ſententias Epiſcoporum, ſicut Epiſcopi contemnent ſententias Papæ, & levius contemnentur, in quantum minor eis principaliter, aut plurium adhibetur devotio aut fides, quam Papæ; & ex prædictis apparet, quod non eſt facienda ſubſtractio totalis obedientiæ.

Reſtat probare, quod non eſt facienda particularis ſubſtractio; pro quo ponam tres concluſiones.

Prima Concluſio eſt. Romano Pontifici in collationibus & proviſionibus Epiſcopatuum, Prælaturarum, dignitatum, & aliorum Beneficiorum eſt obediendum. Probatur per primam concluſionem ſupra poſitam, quia hoc non repugnat juri naturali, vel Divino, aut ſtatui univerſalis eccleſiæ, & iſta eſt textualis in c. 2. de præb. in VI. Item, quia poteſt dare jus ad Beneficia vacatura, per Clem. I. ne lite pend. & iſta decretalis fuit Concilii generalis: ergo ad ipſum plenaria Beneficiorum diſpoſitio pertinet. Non obſtat quod poſſet dici de jure communi, electio epiſcoporum & Abbatum pertinet ad capitula & conventus; iſta jura Papa obſervare debet, & non fit ſibi injuria, ſi res ad jus commune reducatur. Ad hoc dicitur, quod in primitiva eccleſia, ſolus Papa conferebat epiſcopatus, & alias dignitates; ſed poſt, per Decreta Generalia & Provincialia Concilia, per Papam confirmata, a Papa data eſt poteſtas Capitulis, & Conventibus eligendi, & iſtæ proviſiones Dignitatum ſunt a jure poſitivo conceſſæ, ſupra quod eſt Papa, & ſicut dedit eis poteſtatem, a ſe non abdicavit, ſed apud eum poteſtas conferendi remanſit. Facit C. quamquam de elect. in VI. & C. Dudum, de Preſb. Ergo ſine juris injuria eadem poteſtate uti poteſt. C. cum eccleſia, de elect. ad hoc facit dictum Gratiani: Chriſtus, qui legem dedit, aliquando legem adimplevit; aliquando, ut legitur, Dominus ſupra legem ſe obtulit. Sic conditor canonum Papa eos aliquando obſervat; aliquando autem ſe Dominum oſtendendo, contra eos facit; & etiam quæcumque de decimis & aliis eccleſiaſticis negotiis tractata ſunt, rata habenda ſunt, niſi authoritas Rom. eccleſiæ aliud duxerit ordinandum &c. ut hoc ſententialiter habetur in §. iis ita, & cap. ſeparatus XXIII. q. 1. & ita conferendo beneficia, vel non conferendo, Papa obſervat Canones.

Item ſi fiat iſta particularis ſubſtractio, conſideremus pericula, quia omnes dignitates electivæ ſunt per Papam reſervatæ, & non poſ-

ANNO CHRISTI 1398.

ſunt per Ordinarios conferri. Item quis confirmabit Archiepiſcopos? Patriarcha non poteſt, quia hic ſumus in Patriarchatu Romano, & Patriarcha Alexandrinus, ut dicitur, Orthodoxus, in Ægypto habet poteſtatem ſecundum Canones C. Epiſcopus IX. q. 2. Item, quis eliget Patriarcham, & confirmabit, & exemptos, qui ſubſunt Rom. Pontifici? Item, quid de beneficiis reſervatis jure communi vel ſpeciali, juxta Alberic. c. 2. de Præb. in VI. Si etiam fient electiones per impreſſionem? an laici, & viles perſonæ facient beneficia dari indebite? Si fient collationes per Simoniam? Si conſanguineis affectione carnali, & forſan inhoneſtis perſonis, viros ſcientificos, & litteratos poſtponendo? Item nos fuimus & ſumus negligentes in proſequutione eccleſiaſticæ unionis; Si particularis fiat ſubtractio, quilibet Epiſcopus reputabit ſe Papam, & in hoc obdormiet, nec unquam laborabit, & erit noviſſimus error pejor priore. Item, quidquid fiet per Ordinarios, nihil valebit, quia ubique ſunt impetrantes, & proceſſus facti, in quibus apponitur Decretum, quod ligat etiam ignorantes, & ſic erimus excommunicati per proceſſum diei Jovis ſanctæ, de quo ſupra.

Item, Schiſmatici erimus non obediendo & non poterimus ea quæ ſunt juriſdictionis: non poterimus abſolvere, &c. Unde infinita ſequuntur inconvenientia, & tunc erunt omnes fures, & latrones in beneficiis, qui non intrabunt per oſtium in ovile. Item aliqui uti volent gratiis; erit diſcordia, ſequentur rixæ, diſſenſiones, & alia inconvenientia concomitantia.

Secunda Concluſio eſt. Romano Pontifici pro neceſſitatibus eccleſiæ Romanæ eſt obediendum in vacantibus & annatis Epiſcopatuum & beneficiorum aliorum. Probatur per primam concluſionem, quia hoc non eſt contra jus Divinum, &c. Nec mirum, ſi Dominus ita non præcipiat, quoniam ipſe non incœpit, ſed Joannes XXII. Item, certum eſt, quod ordinarius Collator fructus vacantis beneficii poteſt reſervare pro certo tempore, ex cauſa. Ergo & Papa a fortiori. Ad hoc cap. unic. ut benefic. ſine dim. confer.

Item, Papa poteſt hoc Epiſcopo concedere. C. tua de verb. ſign. C. ſi Papa, de Privil. in antiq. Ergo poteſt ſibi ex neceſſitate retinere. Item, valet ſtatutum Epiſcopi, ut primi anni beneficii vacantis fructus Fabricæ applicentur, & eſt opinio communis. Jo. Andr. in C. ſignificavit, de Præb. ergo &c. Item, Epiſcopus victum unius eccleſiæ, ex cauſa poteſt alteri dare. §. ſicut, & §. in tergo. XVI. q. 1. Item, certum eſt quod Papa moderatum auxilium, aut ſubſidium poteſt petere a ſubditis. C. cum Apoſtolus, de cenſibus, & C. cum inſtantia; ergo &c. Item, concluſio B. Thomæ, & aliorum Doctorum eſt, quod Papæ, ſi exigat in decima beneficiorum, eſt obediendum, pro utilitate publica & defenſione eccleſiæ. Item, regenti communitatem, debet provideri de bonis communitatis, & in caſu neceſſitatis, & a ſubditis ex cauſa legitima ſubſidium petere poteſt. Modo hodie ſumme expedit, propter ſumptus, quos facit in Ambaſciatis pro unione eccleſiæ; nec habet patrimonium eccleſiæ, quia non habet obedientiam tertiæ partis: reſiduum autem intruſus occupat, quare &c. Item, non eſt dubium, quia Papa Regi ſuper Clerum poſſit concedere ſubſidium, ſicut & ipſe, & ejus prædeceſſores de facto fecerunt. juxta C. cum adverſus, & aliis de immun. Eccleſiar.

Tertia Concluſio. Sequetur ex prædictis, quod Rom. Pontifici, in procurationibus, quas certo modo ſibi reſervat, eſt obediendum, quia hoc non eſt contra jus naturale, aut Divinum, aut univerſalem eccleſiæ ſtatum. Non obſtant duo quæ poſſent opponi. Primum, quia Prælatis viſitantibus jure Divino debentur procurationes, quia dignus eſt operarius mercede ſua; & juxta dictum Apoſtoli, *nemo tenetur* propriis ſtipendiis militare, ſed qui altari ſervit, de altari vivere debet; & qui ſeminat ſpiritualia, &c. Secundum, per hoc quod Papa procurationes ſibi attribuit, impeditur correctio criminum, & reparatio eccleſiarum.

Ad primum. Cum reverentia dico, quod hoc quod permittit Apoſtolus pro viſitatione recipere, debet Epiſcopus aut Prælatus omittere, propter prohibitionem Papæ, & propter bonum obedientiæ, & neceſſitatem ſalutis, quæ requirit obedientiam, quia Apoſtolus non præcipit viſitanti recipere pecuniam, aut aliud loco ejus, ſed permittit. Aliter dico, ſicut Innocentius, & Hoſtienſis, in C. cum ex offic. quod illæ authoritates intelliguntur de illis, qui ex debito hoc faciunt, alias ſequeretur, quod quilibet Prædicator procurationem recipere deberet. Modo Epiſcopus non facit ex debito, quoniam Papa prohibet: ideo non debet habere procurationem. Item, aliud eſt, quod a jure naturali vel Divino in mente aliquid determinetur, quia tunc illud per Papam non debet in aliquo immutari: aliud quod a jure poſitivo, ſuper jure naturali, vel Divino: nam lex poſitiva talis quæcumque ſit, per Papam aut Principem poteſt immutari; etiam per conſuetudinem. Ita eſt de procurationibus; nam jus poſitivum Canonicum, vario modo, ſecundum diverſitatem temporum, & mores hominum ordinavit. Juxta C. Romana, cap. exigit; & C. Filius, de cenſib. in VI. & ita iſta non ſunt de directo, a jure Divino, & naturali, ſed a jure poſitivo, &c. Item, ſi Epiſcopus aut Prælatus viſitans haberet procurationem in Curia, ipſe qui eſt ſolum adminiſtrator, Papæ præcipienti quod ſibi tradat, aut ſolvat pro utilitate Eccleſiæ, obedire debet. Poteſt ergo a fortiori prohibere ne exigat. Et licet, ſi aliunde Epiſcopus rectum & ſtatum ſufficientem non haberet, dicta objectio colorem haberet; tamen Domino concedente, in hoc Regno Epiſcopi aliunde ſatis poſſunt habere victum & ſuſtentationem.

Ad ſecundum. Cum dicitur quod impeditur correctio criminum, & reparatio Eccleſiarum; reſpondetur & negatur hoc aſſumptum. Nam alio modo poteſt Epiſcopus providere correctioni & reparationi, & ſcire crimina, ſcilicet per teſtes Synodales in Synodo. XXV. q. VI. & per Synodum, & Provinciale Concilium providere poteſt. Et ſic concluditur, neutram ſubtractionem fieri debere. Et iſta eſt opinio Cardinalium; & ad hanc deducendam deputati erant duo Domini qui debebant huc venire.

Item, ſubtractione facta, cederet, aut non cederet; ſi non, videamus quid erit nobis? ſi cedet, non valebit ceſſio, & ad minus ſcrupulum erit maximum: nam & renunciatio Cœleſtini ab aliquibus dicta eſt non valere, quia per dolum, ut dicunt, inductus fuit; ſed & iſta non valebit, quia per metum. Nam ratio Anglicorum, in eorum Epiſtola eſt; quia dicimus quod non tenuit Electio D. Bartholomæi,

ANNO CHRISTI 1398.

quia violenta; ſic nec iſta ceſſio quia violenta. Argum. C. Abbas quod met. cauſ. C. frequens de reſtit. ſpoliat. in VI. & ſic ſi non tenet ceſſio, non valebit Electio C. ad petitionem de accuſat.

Non obſtant allegata per Patriarcham, cum aperuit cauſam convocationis, quæ videntur ſonare in contrarium; nam objectum decretum pertinet ad reges ſæculi Chriſtianos &c. habetur XXIII. q. IV. quando. Verum eſt, quod ad Regem & principes pertinet procurare unionem Eccleſiæ, ſicut fecerunt & continue faciunt per Concilia, Ambaſciatas, & proprios labores perſonales; definitio tamen pertinet ad Eccleſiam, per §. Hinc etiam XVII. diſt. Hoc teſtantur Theodoſius, Valentinianus, & Conſtantinus in C. Sacerdotibus. Etiam verum eſt, quod ad Regem pertinet executio, quando Eccleſia exequi non poteſt; & ita intelligitur illud capit. ad requeſtam Eccleſiæ contra Schiſmaticos Reges debent procedere &c. Non obſtat, cum dicit textus: Pacatam velint eſſe &c. quia ſubtrahendo Eccleſia non eſſet pacificata, ſed turbata, & quod executio ad Regem pertinet, quod Eccleſia non poteſt. Facit C. Principes ſæculi XXIII. q. V. Videatur caſus. Jura autem in contrarium allegata loquuntur in ſchiſmatico & Hæretico, contra quem poteſtates ſæculares moveri debent: non ſic eſt in propoſito.

Item non obſtat, quod dicitur virtute juramenti eum poſſe compelli: quia ſi fuit licitum, certum eſt; ſi dubium, in tutiorem partem debet interpretari, & in dubio cedere tenetur. Si voluiſſet, potuiſſet tertium membrum adjeciſſe; Si autem illicitum. Sed fateamur, quod ſit licitum: dico, quod Papa voluit, & vult illud ſervare, ut dictum eſt ſuperius in ſecunda concluſione de totali, & ſic non eſt perjurus, ſchiſmaticus, nec pertinax: aliter ore magis moderato potuiſſet loqui de Domino ſuo & meo. Non obſtat gloſſa Innocentii in C. inquiſitioni de ſentent. excomm. quia Papa nihil injuſtum præcipit, quia offert viam ſatis rationabilem, nec aliud facit in præjudicium publicum, & ſic debet ſibi obediri. Et in caſu illius gloſſæ non habet locum in noſtro caſu.

Item non obſtat, quod dixit, quod Reges Angliæ & Hiſpaniæ ſunt proceſſuri. Dico, quod Anglici non ſunt pro ſubtractione, quia in cedula Regis Angliæ eſt verbum liberæ ceſſionis. Et primum audivi a valentibus viris Regem Angliæ dixiſſe, quod numquam ſubtrahet. De Rege Romanorum dico, quod ipſe eſt pro voluntaria ceſſione, ut patet, quia ejus Ambaxiatores expreſſe hoc dixerunt Papæ, ſcilic. Epiſcopus Camerac. M. Petrus de Alliaco, prius Anicienſis. Similiter & Communitates Italiæ, quæ fecerunt ligam cum Rege, expreſſam mentionem fecerunt, quod contra alterum prætendentium non procedent. De Rege Caſtillæ dico, quod ejus intentio eſt, quod fiat ſubtractio ambobus contendentibus ſimul.

Quod allegatur quoad hoc etiam Pariſienſis Univerſitas, audivi a valentibus viris, etiam de Univerſitate, ſi placet Regi ſcrutari vota ſingulorum, non reperietur media, aut tertia pars [illegible] aliquali ſubtractione &c. Et quia Reges [illegible] pluries Papam deſtitutum reſtituerunt in ſede, non foverunt ſchiſmaticos. Non vereor, quod D. N. Rex debeat neceſſario incipere, ſi etiam non fiat alteri, quia ipſe non vult aliquam viam acceptare. Item quia via ceſſionis eſt pro uno, ſicut pro altero; nec unus cedet, niſi etiam alius cedat, & non debet fieri ſubtractio uni, niſi fiat ſimul alteri per ſuam partem. Nam & D. Benedictus, ut eſt dictum, offert vias rationabiles, & non eſt ſchiſmaticus, aut ſuſpectus de ſchiſmate. Et ex prædictis videtur concludi, quod non poteſt fieri ſubtractio; & ita in conſcientia mea videtur dicendum, & Regi conſulendum. Et ita dicerem, ſi eſſem in mortis articulo. Hæc ſint dicta ſub correctionibus prædictis.

Statim completa præmiſſa propoſitione ſurrexit pro eadem parte fulcienda frater Petrus Emilarii Jacobita, & propoſuit in forma, qua ſequitur. Primo proteſtando, & inde concludendo. Proteſtatur ut D. S. Pontii, affirmative, & neceſſario, & ultra, quod non intendit aliquid dicere contra viam ceſſionis.

Prima Concluſio eſt. Chriſtiano non eſt licitum cogere Papam ad cedendum & reſignandum. Probo ſic. Nulli Chriſtiano non eſt licitum cogere Papam ad abſolvendum ſubditum a juriſdictione Epiſcopi ſui, aut Epiſcopum a juriſdictione ſuperioris. Ergo &c. Concluſio eſt bona: aſſumptum eſt B. Bernardi, qui dicit: *extorta licentia non eſt licentia, ſed violentia*. 2. dicit Chriſtus in Evangelio: *Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet*; ſed Papa eſt conjunctus Eccleſiæ per Deum, nam ei dicit Chriſtus: *Paſce oves meas*. Item I. Reg. 24. non licet mittere manum in Chriſtum Domini; modo Papa eſt Chriſtus Domini, ut patet Exod. 18. Et ad hoc Bernardus ad Eugenium. Item non licet, ut dicunt adverſarii, uti via facti contra adverſarios, qui ſunt ſchiſmatici, obedientes Antipapæ; ergo a fortiori non debemus uti via facti contra D. Benedictum, qui eſt verus Papa, & quem talem approbavimus. Item omnis res, per quam cauſam naſcitur, per eamdem diſſolvitur. Modo Papatus naſcitur per liberum conſenſum; ergo per liberum conſenſum debet fieri ceſſio: nam ceſſio debet eſſe voluntaria, alias ut & depoſitio quam ſibi Dominus reſervavit. Quare &c.

Item Papa non habet ſuperiorem, coram quo poſſet conqueri, ſi fieret ei ſubtractio, aut facto contra eum uteretur, quia de eo dicit Scriptura *Super omnia bona ſua conſtituet eum*. Igitur ceſſio per ſubtractionem inducta eſſet nulla. Nec poteſt compelli ad cedendum. Antecedens eſt notum, & contra patet per Albertum M. in 2. Sentent. ubi dicit, quod juramentum factum per metum, ubi non poteſt haberi recurſus ad Superiorem, eſt nullum. Item quia; aut inducta ſubtractione Papa eſſet factus de nolente volens, aut adhuc eſſet nolens. Si ſecundum, non valeret ceſſio, quia non voluntaria: ſi eſſet factus volens; etiam non valeret ceſſio. Argumento in ſimili de matrimonio carnali; nam concluſio aliquorum eſt, quod matrimonium contractum per metum, nullum eſt, licet alter contrahentium ſit factus volens; quia &c. Item nec hoc poſſet conſtare, an ſcil. eſſet factus volens: immo ſemper præſumendum eſt quod nolens hoc fecerit, attento initio; & conſcientiæ noſtræ non eſſent aſſecuratæ, quod tamen in unione conſequenda maxime quærendum videtur, ut dicunt plures.

Secunda concluſio eſt. Non licet, nec expedit Eccleſiæ Gallicanæ ſubtrahere obedientiam D. N. in his quæ pertinent ad officium cathedræ. Probatur. Non licet Eccleſiæ Gallicanæ dicere unam truffam mendoſam etiam pro unione Eccleſiæ; ergo non licet obedientiam ſubtrahere, quia omne mendacium juxta Auguſtinum eſt pernicioſum. Item non eſt licitum ſubtrahere juſtitiam; ergo non eſt licitum ſubtrahere obedientiam, quia obedientia eſt pars juſtitiæ: nam juſtitia eſt reddere unicuique quod ſuum eſt. Aſſumptum patet, quia amota juſtitia quid eſſent regna, niſi magna latrocinia? Item non eſt licitum etiam pro quocumque mortaliter peccare. Ergo non eſt licitum ſubtrahere, quia ſubtrahere obedientiam eſt peccatum mortale, quod eſt contra charitatem, & contrariatur Scripturæ, quæ docet ut mandatis regiis & ſuperioribus obediatur. Dicit enim Chriſtus in Evangelio: *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Et alibi: *Obedite præpoſitis veſtris, non ſolum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis*. Item ſi Eccleſia Gallicana ſubtraheret obedientiam, veniret contra charitatem, quam debet habere ad ſeipſam, quia ejiceret a ſe cuſtodem omnium virtutum, quæ eſt obedientia. Item hoc eſt contra regulas Auguſtini de Civ. Dei l. c. Ubi *non ſunt facienda mala, ut bona eveniant*. Nam ſubtrahere eſſet committere peccatum proprium ad evitandum alienum, & plus diligere proximum, quam ſeipſum.

Item hoc eſſet nocivum & non expediens viæ ceſſionis per Eccleſiam Gallicanam electæ: nam ſi ei non obediatur, cur etiam obediret requirentibus ceſſionem? Nam dicit Auguſtinus: ſi non facis quod præcepit, qua fronte petis quod promiſit; & ſubtrahere obedientiam eſſet magis Papam irritare, quam movere; & vobis poſſet dirigere verba Luc. VI. *Ut quid vocatis me, Domine, ſi non facitis quæ dico vobis?* &c. & alibi: *Labiis me honorant, cor autem eorum longe eſt a me* &c. Nec valet, quod aliqui dicunt ſubtrahendum eſſe pro unione Eccleſiæ, quia non eſt attendendum quid fiat, ſed quo animo fiat. Miror de ita dicentibus, quia iſta eſt concluſio reprobata per Auguſtinum & Magiſtrum Sententiarum: quia non eſt licitum facere bonum mala intentione, nec malum bona intentione, videl. furari divitibus, ut detur pauperibus. Alias eſſet hoc præparare excuſationem omnibus delinquentibus, dicentibus eis, bona intentione feci, & pro bono. Nec obſtat Gloſſa cap. ipſa pietas; quia tantum ibi habetur, quod magis debet attendi, quo animo aliquod fit, quam quod fit, & ſic ipſa gloſſa loquitur comparative.

Item ſi ſubtrahemus obedientiam quoad illa quæ pertinent ad cathedram, effectualiter in totum ſubtrahemus. Probatur. Quia dicit S. Thomas 2. 2. q. 104. n. 2. Quod non ſunt multæ obedientiæ, ſed eſt una ſola virtus obedientiæ, per quam obedimus Papæ, regi, prælatis, & aliis quibus tenemur. Ergo ſi ſubtrahamus obedientiam in uno, in totum deficiemus. Dicit enim idem S. Thomas 2. 2. q. 5. a. 5. Quod hæreticus qui diſcredit unum articulum, non credit alios per fidem, ſed per opinionem. Sic in propoſito. Item ſi in favorabilibus nobis, prout abſolutionibus, aut aliis cauſis obediamus Papæ; & non in favorabilibus ipſi, male facimus per dictum Auguſtinum. Væ duplici corde, quia diabolus non vult partem in homine habere, ſed totum, ſicut Deus totum, vel nihil: nec boni erunt in parte Dei & in parte diaboli; ſicut nec mali in parte diaboli, & in parte Dei; & ita non eſt facienda particularis ſubtractio; & ad hoc facit exemplum ſacræ Scripturæ de Balaam & Aſina.

Tertia concluſio eſt. Majus eſſet peccatum noſtrum non obedientium D. N. Papæ, quam Romanorum ſchiſmaticorum ad obedientiam noſtram nullo modo venientium. Probatur. Infidelitas Chriſtianorum hæreticorum eſt majus peccatum intenſive, quam Paganorum, qui nunquam gratiam baptiſmi receperunt. Ratio eſt, quia magis peccat qui non implet quod promiſit, quam qui nihil promiſit. Ad hoc facit dictum Apoſtoli 2. Petri 2. & ibi gloſſa ordinaria. Item mirabiliter ſcandalizabimus. Dicunt Romani, Petro de Luna non eſt obediendum: nos dicemus facta ſubtractione, Papæ non eſt obediendum. Ultimum ſine dubio eſt pejus. Dicent Romani: cogatur Petrus de Luna ad cedendum: nos dicemus: cogatur Papa ad cedendum. Ultimum etiam ſine dubio eſt pejus, quam primum.

Quarta concluſio eſt. Non apparet ex reſponſionibus datis per Papam, quod ipſe renuerit viam ceſſionis; & dato hoc, non ſequitur quod ſit ſchiſmaticus. Probatur primum. Non apparet ex reſponſione primæ Bullæ, quæ fortius urgere videtur, quia ibi non eſt expreſſa negativa, nec ſequitur ex contentis in ea; quia licet videatur dicere illa reſponſio, quod ex acceptatione viæ ceſſionis ſequeretur inconveniens, ex hoc non ſequitur, quod ipſe refutaverit; quia non negamus omnia, ex quibus ſequuntur inconvenientia. Nam habetur ibi, quod non improvide eam non duxerit acceptandam, quod non eſt refutare, vel denegare, ſed magis obviare temerariæ voluntati.

Secunda pars concluſionis probatur, quia non ſequitur, ſi negavit viam ceſſionis, quod pertinaciter negaverit, ſicut nec fecit, & ita non eſt ſchiſmaticus; quia juxta Alex. Delhales, & S. Thomam 2. 2. ad hoc quod quis ſit ſchiſmaticus, oportet quod pertinaciter obviet præceptis Eccleſiæ; nam pertinacia oſtendit ſchiſmaticos. Quod non ſit pertinax, probatur per ſecundam Bullam, ſeu reſponſionem factam DD. ducibus Bituriæ, Burgundiæ, & Aurelianenſi. Item etiam apparet per tertiam bullam, ſeu reſponſionem eiſdem factam, in qua ſe obtulit ſervare cedulam conclavis. Modo in cedula conclavis ceſſio continetur.

Ex prædictis ſequitur correlative, D. N. non fuiſſe perjurum. Probatur. Quia non poteſt intervenire perjurium, ubi non eſt juramentum. Modo Papa non promiſit concedere, aut offerre viam ceſſionis, licet teneretur facere ceſſionem. Et ſi forſan quis arguat: ſi tenetur facere, ergo & eam promittere, vel offerre. Non valet conſequentia; quia ex juramento non tenetur offerre, licet alias teneretur. Similiter in voto continentiæ; Ego vovi obedientiam prælatis, ergo teneor eis iterum offerre; non ſequitur. Credo tamen, quod ſi omnia eſſent prompta, & adverſarius vellet recipere, quod D. N. etiam teneretur cedere.

Quinta concluſio eſt. Dato, non conceſſo, quod D. N. Papa cedere teneretur, & ceſſionem facere recuſaret, hæreticus non eſſet, aut ſchiſmaticus. Probatur. Quia ad hoc quod quis ſit hæreticus, duo requiruntur; videl. error in intellectu contra fidem, & pertinacia in opinione & voluntate. Modo in caſu iſto eſſet poſſibile, quod D. Papa negaret viam ceſſionis, & tamen non erraret, nec eſſet pertinax. Probatur. Quia jam forte verum eſt quod non cedet, aut reſignabit; ergo hoc non eſt contra fidem; non cedam, aut non reſignabo: nam forte [illegible] rie-

tietur. Argumento ejus quod dicit Auguſtinus V. de Trinitate, quia in his quæ ſunt fidei, non licet dicere forte: quia dubius in fide infidelis eſt. Modo mihi eſt licitum dicere verum dicendo, non cedam, quia &c. Item ſi eſſet contra fidem, non reſignabo, ejus contraria, ſcil. reſignabo, eſſet certa, & neceſſario vera, quod non eſt verum, ut dictum eſt. Probatur per ſimile: ſi dico, non ſalvabor, non eſt contra fidem: ſecus ſi dicerem, non debeo velle ſalvari. Sic, ſi dico, non confitebor, non eſt contra fidem: aliud eſſet, ſi dicerem, non debeo confiteri. Sic in propoſito, quia licet ſi diceret, non debeo cedere, forſan eſſet contra fidem, aut unionem Eccleſiæ, non tamen ſi dicat, non cedam &c. Nec eſt in D. Papa pertinacia, quia DD. Cardinalibus proteſtatus fuit pro præterito, & pro futuro, quod in iſta materia non intendit aliquod dicere contra Eccleſiam, & fidem &c. Et ſi dixerit, paratus eſt revocare &c.

Sexta concluſio eſt. Licet inter laudabiles conditiones, quas habet via ceſſionis, habeatur quod ſit brevior & facilior quam quæque alia via declarationis, non ſequitur; Papa præſentat viam prolixiorem & difficiliorem, ergo eſt fautor ſchiſmatis. Probatur. Quia via gratiſſimæ dimiſſionis peccati primi parentis, ſi Deo placuiſſet, erat brevior & facilior, quam Incarnatio, & Paſſio Chriſti, & tamen non propter hoc per viam gratiſſimæ dimiſſionis, ſed Incarnationis & paſſionis Chriſti fuit dictum peccatum remiſſum; ergo &c. Item, aliquando per Reges & principes pro ſedatione ſchiſmatis electa fuit via facti, & diſcuſſionis, ut patet ex Chronicis, & tales non fuerunt ſchiſmatici, quia non elegerunt viam ceſſionis. Item Alexander Papa, cujus tempore fuit ſchiſma, non ideo fuit ſchiſmaticus, quia non elegit viam ceſſionis. Unde dico, quod pertinacia non ſolum reperiri poteſt circa hæreſes, immo etiam in aliis peccatis. Et hoc de iſtis, ſub correctionibus ante dictis, propter bonum regis, & regni in conſcientia mea.

Subſequenti die Jovis XXX. Maii immediate ſequenti pro eadem parte fulcienda D. Joannes de Coſta legum doctor Tholoſanus propoſuit quæ ſequuntur, præmittens proteſtationes in forma D. S. Pontii, quas hic cauſa brevitatis omitto.

Quia ab aliquibus aſſeritur D. N. ſubtractionem eſſe faciendam, pro eo, quod aſſeritur ipſum eſſe perjurum, pertinacem, & dubitatum, ideo oſtenditur contrarium. Et primo ſuppono cedulam conclavis, quæ tria continet in effectu. Primum, videl. promiſſionem & juramentum de proſequendo pacem, & unionem Eccleſiæ, omnibus viis & modis utilibus, & accommodis. Secundum, quod etiam uſque ad ceſſionem de Papatu faciendam. Et tertium, appoſitam ad hoc conditionem, ſcilicet ſi DD. Cardinalibus qui nunc ſunt, vel erunt in futurum, de iis qui nunc ſunt, vel majori parte eorumdem, hoc pro bono Eccleſiæ & unionis videatur expedire. Item ſuppono, quod DD. Cardinales aſſeruntur feciſſe declarationem & requiſitionem D. N. Papæ, ut aliis viis dimiſſis acceptaret viam ceſſionis.

Item ſuppono, quod dicta declaratio, quæ declaraverunt Papam ad viam ceſſionis teneri, fuit facta Papa inconſulto, & non vocato. Item ſuppono, quod DD. Cardinalibus per cedulam & non aliunde data fuit poteſtas dictam declarationem faciendi.

His præmiſſis probatur, quod non ſit perjurus. Ubi aliquis promittit ſtare arbitrio, ſtandum eſt; quoniam tenet pronunciatio; alias non. Patet, quia ubi arbitrium non tenet, ſubmittens nullo modo adſtringitur l. diem proferre ff. de arbitr. Sic eſt in propoſito, quia nullum eſt arbitrium. Probatur, nam certum eſt quod arbitrator tenetur pronunciare parte præſente & vocata, prout docent Jaſon & Petrus in l. fin. ff. de contrah. empt. & Barthol. in l. arbitratu ff. de verb. oblig. Modo D. N. non fuit vocatus, vel præſens. Ergo &c. Et ratio, quia præſens eſſe debet, eſt, quia de ejus præjudicio agitur. Argumento C. quinta Valle de jurer. & ibi per Innocentium.

2. Ubi arbitrator non ſervat formam ſibi datam, non tenet arbitrium l. diligenter ff. mandat. Sic in propoſito. Cardinales non ſervaverunt formam cedulæ. Probatur, quia in cedula habetur, quod omnes vias utiles & accommodas procurare tenetur. Modo plures viæ ſunt ante ceſſionem, quia &c. Item dicitur in cedula, etiam uſque ad ceſſionem &c. Modo dictio etiam denotat ordinem, & includit, & ſupponit majorem rationem in tacito, quam in expreſſo. Pro hoc facit dictio uſque, quæ ſequitur, quæ denotat & ultimum terminum. Modo Papa non tenetur ad hanc præciſe, ſed ad omnes utiles & accommodas, & ſic primo aliæ viæ utiles & accommodæ tentandæ ſunt. Quod probatur per ſimile. Vaſalli jurando fidelitatem promittunt Dominum ſervare uſque ad mortem; & ſi per aliam viam poſſunt ſalvare, non tenentur ad ſe ponendum morti. Et ita DD. Cardinales alias vias non tentando, non ſervaverunt formam eis datam, ſed pronunciaverunt contra formam juramenti, quia debebant alias inquirere, quod non fecerunt, & ſic nulla eſt pronunciatio.

Item probatur ulterius. Qui promittit ſtare arbitrio, intelligitur, ſi arbiter arbitretur ut bonus vir; quia in juramento intelligitur tacita conditio, modo bonus vir arbitretur ſecundum formam juris communis. Non ſic fuerunt Cardinales, quia alias vias debebant proponere: nam via ceſſionis eſt via facti extraordinaria, & eſt ultimum remedium. l. fin. ff. de ceſs. bonor. & ad hoc facit gloſſa Innocent. in l. licet de vitanda, de elect. ubi videtur, quod non poteſt compelli cedere. Non obſtat, ſi dicatur; ſententia arbitri ſive æqua ſit, ſive iniqua, tamen tenet, quouſque bonus vir arbitratus fuerit &c. Non valet; quia Papa ſuperiorem non habet, ſed eſt omnium ſuperior; qui non poteſt adſtringi, maxime a minori.

Ex prædictis apparet, quod D. N. Papa non eſt perjurus, quia nunquam refutavit ceſſionem, ut patet ex ſuis reſponſionibus, per quas etiam apparet quod obtulit viam juſtitiæ, & rationabilem, qua diſcuſſa, & tentata, dicit ſe omnibus viis, & modis procurare pacem & unionem. Item in tertia ſua reſponſione declaravit ſe nolle derogare cedulæ conclavis, in qua ceſſio continetur, & eam non refutat; & poſtea iterum obtulit viam compromiſſi taliter qualificatam, quod continet viam Concilii generalis implicite, & etiam ceſſionis voluntariæ. Et illa eſt via juris & juſtitiæ declarativa, per quam redderetur jus illi, qui habet, & iſtam obtulit etiam Rex Aragonum. Non obſtat, quod dicitur, quod via illa nimis longa; item quod eſt periculoſa & ſcandaloſa; nam D. Papa voluit, prout in additione Regis Aragonum continetur, quod

quod electis arbitris, aut compromiſſariis, ſi dubietas oriatur, aut difficultas emerſerit, ut in dicta additione latius continetur, quod ille, contra quem pronunciabitur, renunciet ad cautelam; & quod ille pro quo pronunciabitur, eligatur de novo; & iſta, ut promittit practica dictæ viæ, fient de conſenſu Principum & Prælatorum utriuſque obedientiæ: & hoc debet ſufficere, quia per hoc iſta via non eſt periculoſa, quia electus habebit novum jus; & non erit ſcandaloſa; nam D. Papa dictam viam offerendo offert ceſſionem in effectu, & declaratio Cardinalium non valuit. Ex quo ſequitur, quod D. N. non eſt perjurus.

Ex prædictis ſequitur, quod D. N. non eſt pertinax, quia non eſt perjurus, ut eſt dictum & probatum, & offert bonam viam pro pace & unione Eccleſiæ conſequenda. Non obſtat, quod contra hoc poſſet dici: Jamdiu eſt, quod obtulit ſuam viam: & non fecit effectualiter, ſolum deducit nos verbis &c. Reſpondeo, quod cauſa, ſeu impedimentum provenit ex multitudine viarum, & diverſitate electionum dictarum viarum. Nam quidam eligunt ceſſionem, alii compromiſſum, ſeu conventionem, aut conventum contendentium; & mirum eſt, quod hoc refutatur, quia non poteſt eligi novus Papa, etiam ceſſione facta, niſi per conventionem Dominorum & Collegiorum. Ergo juſte offert D. N. viam conventionis, quia per neutrum Collegiorum ſeparatim poſſet fieri electio.

Et quia aſſeritur ſubtractio fienda D. N. Papæ, quia dubitatus eſt, & dubiam habet juriſdictionem propter contendentem, qui poſſeſſor eſt pro majori parte, & fuit poſſeſſor pacificus. Mirum hoc dicendum a Clericis; quoniam qui in dubio habet juriſdictionem, ſibi eſt obediendum: nam judex habet cognoſcere, an ſua ſit juriſdictio. Item ſi propter ſuam dubitationem partis adverſæ obedientia eſſet ſubtrahenda, ſequeretur magnus error, quia certum eſt quod per indictionem belli res efficitur dubia, & etiam per negationem. Item pari ratione Regibus ſubtraheretur obedientia, illis maxime quibus bellum infertur, quod eſt inconveniens. Quia propter indictionem belli, aut petitionem regni, etiam a poſſeſſione partis, non debet Vaſallus omittere ſervitium, quia Vaſallus ſemper tenetur domino obedire. Item ſubtrahere obedientiam eſt incidere in crimen ſacrilegii, quod eſt ſimile crimini læſæ Majeſtatis. l. ſacrilegii Cod. de div. reſcr. Item aut D. Papa dubiam dicitur habere juriſdictionem reſpectu tituli, aut propter delictum. Si propter delictum, debet teneri in poſſeſſione uſque ad ſententiam, quia ante nihil perdit, nec dignitatem, nec adminiſtrationem. Non poteſt dici, quod reſpectu tituli; quia certum eſt quod juſtus eſt titulus; & mirum eſt, quod illi, qui ita impingunt, non ita dubitant de ſuis titulis, ſicut de D. N. cum ab eo, aut ejus prædeceſſore Prelati creati ſint. Et ſi reſpondetur per l. Barbarius Philippus. ff. de Offic. Præſ. Videlicet error communis facit jus; & ipſi quia tolerati ſunt, & populus per eos non ſcandalizatur, de ſuis titulis non habent dubitare. Non valet illa reſponſio: in lege illa, ſervo nulla movebatur controverſia, nec de ſtatu ſuo erat mentio, ſed publice liber credebatur; idcirco pro utilitate publica valuerunt ejus acta: ſed coram ſervo ſcito talis ſi fieret proceſſus, non valeret, & eſſet nullus ipſo jure.

Sic in propoſito, non eſt quia D. Papæ moveatur controverſia de ſuo ſtatu: & ſi in ſtatu ſuo propter controverſiam eſt dubium, ſic etiam eſſe debet de ſtatu Prælatorum aliorum creatorum ab eo, & ejus prædeceſſore. Si ergo non ſunt ſecuri de ſtatu Papæ, nec de ſuo ſecuri eſſe poſſunt, & nihil facit illa lex pro eis.

Item licet haberet ſtatum dubium, tamen uſque ad declarationem ſibi eſt obediendum, ex quo Papa habitus eſt & reputatus. Ex prædictis patet quod D. N. Papa non eſt perjurus, quia requiſitio DD. Ducum eum non adſtringit, ſicut nec requiſitio Cardinalium, ut eſt deductum, de qua majus videtur eſſe dubium; nec eſt pertinax, quia offert viam ſufficientem. Nec valet, ſi objicitur ſibi quod facit ſcandalum, quia non unit Eccleſiam: dico quod non eſt verum, quia juri ſe ſubmittit, & ſic non facit ſcandalum, quia &c. Si dicatur: ſemper erimus in ſchiſmate, ſi non recipiat ceſſionem; dico quod non, quia via per ipſum oblata eſt melior: quia per ceſſionem non ſequetur unio, & ſubtractione facta, erit major diviſio; & per conſequens non eſt facienda ſubtractio; & ita videtur dicendum ſub correctione. Nec videtur credendum contrarium dicentibus, quia procurant hoc dicentes D. N. non eſſe Papam, ut D. Condomenſis, qui in quodam ſuo tractatu hoc videtur dicere, & quidam alii; & mirum eſſet, quod illi, qui credunt habere jus, iſta habeant dicere, aut proſequi.

Conſequenter eadem die XXX. Simon Cramaut Patriarcha Alexandr. decretor. doctor pro parte affirmativa defendenda, quod ſcilicet erat ſubſtractio particularis facienda, aut totalis D. Benedicto per D. N. Regem, cum aliis deputatis ad aperiendum materiam, propoſuit quæ ſequuntur in Gallico, ut DD. Principes præſentes intelligerent plenius & melius: ea tamen gratia brevitatis in Latinum reportavi, ſeu redegi in dicto Concilio, nihil pro poſſe de ſubſtantialibus omittendo.

Illuſtriſſimi Principes [illegible] ad aperiendum materiam ad quam deputatus ſum: videlicet, an via ceſſionis per Regem & Clerum Franciæ electa, & quam plures reges ſcil. Angliæ, Hiſpaniæ &c. debite practicari poſſit per ſubtractionem obedientiæ.

In primis præſuppono, quod pro utilitate animarum, & unitate fidei conſervanda neceſſarium eſt habere unum Papam; & qui contrarium diceret, hæreticus cenſeretur. Notat Johan. in cap. nulli fas XIX. diſt. & eſſet contra articulum fidei, *unam ſanctam & apoſtolicam Eccleſiam*. Nunc proh pudor! Chriſtianitas in duo eſt diviſa, quia quidam dicunt Bonifacium Vicarium; alii Benedictum; & ex iſta diviſione ſequuntur plura inconvenientia, quia unus ſine dubio eſt ſchiſmaticus, & adhærentes eidem plures: modo acta a ſchiſmatico nulla ſunt ipſo jure. VII. q. 1. Novatianus XXIV. q. 2. Audivimus; & maxime iſta, quæ concernunt juriſdictionem. C. quanto de conſuet. in fine. Ex iſtis ſequuntur errores in populo, & plures ſimplices decepti, qui ipſi, aut nos decepti ſumus. Nec ſufficeret dies ad enarrationem ſcandalorum; in tantum quod niſi provideatur, deſtruetur lex juxta dictum c. ſi ea XXV. q. 1. Nec mirum quod lex Machometi fuit introducta propter contendentiam de Papatu & ſchiſma Græcorum, propter nimium dominium

quod voluerunt habere Papæ ſupra Patriarcham Conſtantinopolitanum ; unde & Patriarchatus proh dolor ! perditi ſunt. Dicit enim Johannes, quod ſuo tempore non erat terra in qua non eſſent plurimi Chriſtiani. C. Legimus XXIII. diſt.

Item ſuppono pro notorio & confeſſato etiam per adverſarium, quod D. N. Clemente defuncto Cardinales, ex quibus tunc erat unus D. Benedictus, videntes inconvenientia prædicta, & alia ex ſchiſmate provenientia, paci Eccleſiæ providere volentes, percipientes proſecutionem dictæ pacis, quam jam Clemente vivente inceperat D. N. rex, omnes & ſinguli juraverunt ſecundum formam cedulæ, cujus tenor ſequitur, & eidem ſe ſubſcripſerunt. Nos omnes & ſinguli S. R. E. Cardinales congregati pro electione futura in Conclavi ante altare, in quo Miſſa communis celebrari conſuevit, pro Dei ſervitio, unitate Eccleſiæ ſuæ ſanctæ, ac ſalute animarum omnium fidelium, promittimus, & juramus ad S. Dei Evangelia corporaliter per nos tacta, quod abſque dolo, fraude, & machinatione quibuſcumque, ad unionem Eccleſiæ, & finem imponendum ſchiſmati, proh dolor ! in Eccleſia nunc vigenti, quantum in nobis erit, & per nos laborabimus fideliter & diligenter, quantum ad nos pertinet ſeu pertinebit, & dabimus paſtori noſtro, & gregis Dominici, ac Vicario Jeſu-Chriſti D. N. futuro, qui erit pro tempore, auxilium, conſilium, & favorem, nec ad impediendum, vel differendum præmiſſa dabimus conſilium & favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, & ita omnia & ſingula, & alias ultra præmiſſa, omnes vias utiles & accommodatas ad utilitatem Eccleſiæ, & unionem prædictam ejuſdem, ſene & veraciter, ſine machinatione, ſeu excuſatione, vel dilatione ; quamque ſervabit, & procurabit poſſetenus quilibet noſtrum, ſi aſſumptus fuerit ad Apoſtolatum, etiam uſque ad ceſſionem incluſive per ipſum de Papatu faciendam, ſi DD. Cardinalibus, qui nunc ſunt vel erunt in futurum, de his qui nunc ſunt, vel majori parte eorumdem hoc pro bono Eccleſiæ ac unionis prædictæ videatur expedire.

Item ſuppono determinationem Eccleſiæ Gallicanæ, & Cardinalium omnium, uno excepto, ad viam ceſſionis, requiſitioneſque ſæpius iteratas pro parte DD. Ducum hic præſentium, ex parte Regis & Eccleſiæ Gallicanæ, & pro parte Cardinalium, ſimiliter ſæpius flexis genibus cum lacrymarum effuſione D. Benedicto notorie & publice factis, ut viam ceſſionis per eum juratam recipere dignaretur, & ſimiliter pro parte Regum Hiſpaniæ & Angliæ.

Item ſuppono denegationem dictæ viæ ſub bulla data dictis DD. Ducibus. Verum dicit, quod non eſt juridica, ſed inuſitata, & a SS. Patribus in Eccleſia refutata &c.

Item ſuppono prohibitionem D. Benedicti factam Cardinalibus ſub bulla, ne de eorum declaratione cedulam conſiterentur, aut ſe ſubtraherent, ſed cum eo in ſua via ſtarent, & eam cum eo proſequerentur : proteſtando quod ſi in contrarium in poſterum aliquid facerent, vel dicerent, id & quodcumque ex eo ſequeretur, non valere, & haberi pro infecto. Et quidam per tenentes partem negativam dicebant, quod Prælati eſſent perjuri, ſi non obedirent D. Benedicto per cap. Ego N. de jurejur. ad hoc removendum dico, quod omnes Prælati primitus ſunt jurati Deo, & Eccleſiæ, & in primis debent quærere unitatem, & conſervationem Eccleſiæ ; alias juramentum non poteſt eos obligare ; & hoc proſequentibus credi debet, non autem illis qui directe aut indirecte contrarium faciunt ; & magis fideliter conſulerent Papam, qui ſibi conſulunt viam ceſſionis, quam alii contrarium perſuadentes : nam & iſti obſervant juramentum.

Venio ad propoſitum. Videtur expreſſum, quod bona remedia ſint quærenda, & quod ſubtrahenda ſit obedientia. Tempore Honorii Imp. fuit ſchiſma contra Bonifacium I. Pacificato ſchiſmate Papa requiſivit Honorium, ut per Concilium futuris ſchiſmatibus provideret ; quod & fecit. Nam & in Concilio edidit caput ſi duo LXXIX. diſt. *Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati, nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus, ſed illum ſolum in ſede Apoſtolica permanſurum cenſemus, quem ex numero Clericorum nova ordinatione divinum judicium, & univerſitatis conſenſus elegerit.* Quod intelligunt Doctores, quando duo ſunt electi, & magnum eſt ſchiſma & ſcandalum, ut Hugo, & gloſ. Johan. in cap. fin. LXIII. diſt. & eſt illa gloſſa notabilis per Auguſtin. in lib. de Doctr. Chriſt., qui dicit, quod ſi dubium concernat univerſalem Eccleſiam, & major pars eſt in una opinione, & ſanior in alia, neutra debet obedire juxta Can. in Canonicis XIX. diſt.

Sic eſt in propoſito. Major pars eſt nobis oppoſita, nos ſumus ſanior, quam &c. Ad hoc faciunt leges civiles ; nam legatum relictum incertis perſonis non valet, & incertitudo vitiat l. Si duo ſunt Titii ff. de teſtam. tutel. Non obſtat, ſi dicatur textus capit. Si duo, dicit contra fas : modo D. Benedictus non eſt electus contra fas, & non habet locum illud capitulum. Reſpondeo. Credo, quod contra fas non ſit electus ; ſed quia videmus ſchiſma induratum, & ſcandalum continuatum, & continue augeri per requiſitiones & denegationes, poteſt jus perdere quod habet in Papatu, & habebit locum idem canon.

Quod poſſit perdere jus, quod habuit, patet ; quia idem eſt male intrare, & injuſte poſſidere ; C. indigne XII. q. 2. c. ſæpe de reſt. ſpoliat. Et ita denegatio obedientiæ eſt non ſolum congruitatis, ſed neceſſitatis ; quia ſibi adhærendo incidemus in pœnam C. in nomine D. XXIII. diſt. Quia omiſſi proteſtationes, hic proteſtor, quod ſi dixero aut dicam aliquid contra fidem, revocare volo, & omnia dicta & dicenda ſubmitto determinationi S. R. Eccleſiæ, correctioni & emendationi Regis, & DD. Ducum, & DD. Prælatorum, & aliorum quorumcumque, quod quamquam nunc dicam, non dicam pro mea opinione, ut fecit D. S. Pontii, ſed requiſitus dicam, cum tempus affuerit.

Revertor ad propoſitum, & recipio primam concluſionem D. S. Pontii, quod Papæ in iis quæ ſunt contra univerſalis Eccleſiæ ſtatum, eſt obediendum ; & in hoc ſumus concordes, modo caſus non tangat univerſalem ſtatum Eccleſiæ, ut ſi Papæ impedienti unionem Eccleſiæ obediamus, Nam dicit Gregorius : Si deſtruo quod alii ædificaverunt, deſtructor eſt ; ſi ſcandalum facio, magiſter ſum erroris. Idcirco Papa alias Imperatori & Regi ſe ſubmiſit C. nos ſi incompetenter 2. q. 7. Ideo ſi talia agit unde

unde provenit ſcandalum, ſibi non debet obedire. Quærit enim P. Bertrandi poſitionem ; Papa non poteſt alienare temporale Eccleſiæ XII. diſt. Non licet ponere, quod de facto ipſe vult totum patrimonium, an majorem partem alienare ; an ſibi eſt obediendum ? Et dicit, quod de facto ei reſiſtendum eſt : data enim eſt ei poteſtas ad ædificationem, & non ad deſtructionem 2. Chor. 7. Si ergo ſchiſma quod jam XIX. annis vel circiter duravit, ſuo facto continuat, ſibi eſt facto reſiſtendum : nam & Paulus Petrum reprehendit, ut habetur C. Paulus 2. q. 7. Ad prædicta facit C. Petrus & Paulus ibid.

Nec obſtat allegatio de §. Item cum Balaam in c. Nos ſi incompetenter. Ubi dicit textus, quod per aſinam ſubditi ſignificantur ; per Balaam Prælati ; non tamen hoc exemplo probantur Prælati accuſandi a ſubditis ; nam ille textus magis facit contra, quia de expreſſa voluntate Dei per Angelum aſina contradixit. Ideo dicit textus in illo §. quod ſubditis per hoc datur forma humiliter renitendi Prælatis, ſi eos forte ad malum cogere voluerint ; quo caſu dicit textus illius §. licet eis in vocem conqueſtionis prorumpere, & Prælatis ſuis dicere : cur nos verberibus affligitis ? cur nobis injuſte iraſcimini ? Numquid vobis aliquando inobedientes fuimus, niſi nunc cum ad malum cogimur ? Conſtat autem, quod per ſchiſma, quod manu tenet D. Benedictus, plures ad malum coguntur. Quare &c.

Item Hoſtienſis, Innocentius, & Joh. Andreæ in novell. in C. inquiſitioni de ſent. excommunic. dicunt, quod ſi Papa præcipit injuſtum, unde turbatur ſtatus Eccleſiæ, non eſt ei obediendum. Sic eſt in propoſito : quia omnes Reges & populi ſunt concordes in via uniendi Eccleſiam, ſive ceſſionis, & renuent plures viam Papæ tamquam dilatoriam, & nullius effectus, ſeu valoris effectualiter, ut patet per additiones, & reſponſionem regis Caſtillæ ad Martinum regem Aragoniæ. *Iſta reſponſio fuit lecta. Vide eam in aliis negotiis hujus materiæ cum litera hujus Concilii.*

Modo per continuam obedientiam ſchiſma & diviſio inter fideles continuatur ; igitur ratione unde eſt obedientia. Nec poteſt dici, quoniam Rex Papam fecit ſolemniter requiri ; quia, ut ſupra tactum eſt, charitative juxta formam Evangelii, primo monitus eſt a Ducibus & Cardinalibus ; poſtmodum cum intimatione, cum humilitate tamen, ut decebat, & notorium eſt. Item dicit gloſſ. Joh. in l. ſi Papa XL. diſt. quod de quocumque crimine notorio, ſi Eccleſia ſcandalizatur, Papa poteſt accuſari ; & a fortiori poteſt contra eum excipi. Dicit enim Joh. Andr. in l. propoſuit ; quod cum Papa facit ſcandalum, recognoſcendus eſt Papa cœleſtis Chriſtus.

Item tempore Anaſtaſii Rex quidam inciderat in hæreſim jam damnatam, alius cum eo converſabatur, & Papa cum iſto : dicit textus, quod plures receſſerunt ab eo & bene fecerunt, C. Anaſtaſius XIX. diſt. Videamus, ſi nunc eſt major ratio a Benedicto recedendi ? Certe ſic ; quia tenet Eccleſiam in ſchiſmate contra proprium juramentum, & ubi ab obedientia ſummatus eſt. Modo deterius eſt Eccleſiam tenere ſchiſmate & diviſione, quam communicare cum participante cum hæretico : majus enim malum, aut ſaltem tantum peccatum eſt ſchiſma in aliquibus, quantum eſt hæreſis. Item non requiritur a Benedicto, niſi ut offerat ſe paratum cedere, ſi alius ſimiliter velit cedere : ad quod facere ipſe de jure tenetur pro ſcandalo ſchiſmatis vitando. C. niſi cum pridem §. pro gravi quocumque ſcandalo de renunt. in antiqu. ubi dicit Innocentius, quod ſi Epiſcopus magis diligit gloriam ſuam, quam ſalutem Populi, Papa poteſt eum cogere ad cedendum c. quod cid. de renunc. Item dicit gloſs. in cap. Præſul. quod ad ſententiam ferendam contra Epiſcopum plures teſtes requiruntur ; ſed contra Papam duo ſufficiunt. Et ratio eſt, quia plus puniendus eſt, quanto altius præſidet : nam dignitas auget peccatum : duplici enim cauſa cadit homo, propter altitudinem dignitatis, & propter peccatum in ſe ; facit cap. homo Chriſtianus XL. diſt. Si ergo Papa cedere tenetur, & renuit, peccat mortaliter, & ſimiliter ei conſentientes, cap. violatores 25. q. 1. Et ſi ita eſt, qua conſcientia poſſit ei obediri non video.

Item dicit Joh. gloſ. decreti, quod Prælato contra canones venienti licitum eſt obedientiam ſubtrahere. C. Sacerdotes 2. q. 7. & hoc etiam habet locum, quando ſtatum contra Canones retinet, & quia dicit textus, quod qui edat veritatem provocativam Dei ſuper ſe. Clare ex prædictis textibus videtur dicendum, quod ipſe eſt ſchiſmaticus, & per conſequens quod obedientia eſt ſibi ſubtrahenda, Notat Joh. Monachi. C. Generali de Elect. in VI. Quis poteſt dici ſchiſmaticus aut hæreticus, quando contemnit canones, nec vult conſervare ; ſcil. & præcipue qui dividit eccleſiam, & facit ſchiſma. Notant Doctores, Hugo, in c. per ambitionem 64. dicit Innocent. & Joh. Andr. in C. 1. de ſent. excomm. & Goffredus in ſumma de ſchiſm. Modo ſi Papa tenetur cedere requiſitus, & non vult, ſed renuit, eccleſiam dividit, & facit ſchiſma ; igitur eſt ſchiſmaticus.

Et quod tenetur, probatur clare ex prædictis ; quia ex juramento præſtito in introitu conclavis, invita requiſitione, & declaratione DD. Cardinalium, & ſubtractio deducitur : quia aut certum eſt, quod virtute juramenti cedere tenetur, & habetur intentum ; aut certum eſt, quod non tenetur ; & certum eſt, quod hoc eſſe non poteſt : nec enim hoc diceret adverſarius, quia juramentum expreſſe includit ceſſionem, ut patet textum intuenti ; aut eſt dubium, & adhuc hoc caſu ſecundum doctores in dubio, ex quo verba juramenti includunt ceſſionem, & ceſſio non eſt contra bonos mores, in dubio contra juramentum non eſt veniendum, alioquin incurreret perjurium. C. ſi vero de jurejurando, ex quo ipſe eodem tenetur, & renuit, ipſe facit ſcandalum, & ſchiſma ; ergo &c.

Non obſtant, quod pluries per adverſarios dicitur. Benedictus non refutavit viam ceſſionis per reſponſionem ſecundæ & tertiæ bullæ, Non eſt verum, ſed notorie apparet contrarium. 1. per primam reſponſionem, cum dicit quod via ceſſionis non eſt a jure ſtatuta, nec practicata, ſed alias fuit refutata in caſu ſimili ; & cum adjungitur quod acceptatio poſſet redundare in damnum eccleſiæ, exempli perniciem, contemptum clavium, ſcandalum Prælatorum & principum &c. In ſecunda autem bulla declaratoria dicit, quod intentionis ejus eſt proſequi ſuas vias in generali, & prius, quantum in virtute cujuſdam cedulæ &c. Et primo vult omnes vias

ANNO CHRISTI 1395.

vias tentare ante ceſſionem, & ſchiſma perpetuare. In tertia autem bulla, ſeu reſponſione dicit; quod per illam clauſulam & alias in quantum virtute ejuſdem cedulæ &c. appoſitam in ſecunda bulla, non intendit effectum cedulæ immutare, aut conditionem per ipſam apponere, ſed eam juxta ſuum ordinem ſervare; & ſupponit, quod vult primo, & ante omnia alias vias proſequi: quia prius in eadem tertia reſponſione dicit; quod non intendit per iſtam adjicere aliquod novum robur dictæ cedulæ; & apparet quod non vult parcere verbis dicentibus, quod non refutat viam ceſſionis. Nam & ad confirmandum facto, quod verbo dixerat ipſe Benedictus per ſuos Ambaxiatores publice coram rege Arragoniæ, præſentibus legatis D. N. regis fecit dici quod antea eſſet martyrizatus quam cederet; & hoc quidem dixit cuidam Archiepiſcopo hic præſenti.

Quod autem mihi objicitur quod ego in libro, qui mihi attribuitur, dixi D. Papam ſchiſmaticum, & quod male fecit &c. Reverendi DD. mei: cum regreſſus ſum ab Hiſpania, per D. Cancellarium fuit injunctum aliquibus de Concilio, & mihi, ut ſcriberem ſuper ſubtractione; & ita feci, & recitavi pœnas debitas ſchiſmaticis, quas recitat Hoſtienſis in Summa, nec elegi opinionem aliquam, ſed ſolum pro utraque parte argui, ut apparet.

Ulterius probatur, quod tenemur ſubtrahere obedientiam: quia ubi apparet de obſtinatione Prælati, debemus ab eo recedere, & ei non obedire: quia dicit Bernardus in C. cum non liceat de præſcript. quod a capite licet membra recedere, cum caput incidit in ſchiſma aut hæreſim, etiam ſine ſententia. Concordat Innocentius in Gloſ. in C. 1. de ſchiſm. in notorio fornicatore, & ſimoniaco facit §. verum 32. diſt. Et idem Bernard. in C. cum non liceat, & hoc caſu, cum Papa incidit in ſchiſma, cenſetur ſedes vacare. Et hoc ſolvit ad inconvenientia allegata per D. S. Pontii, quia tunc, ſic tenendo, poteſt provideri, ac ſi Papa eſſet defunctus: nam aliquoties ſeptem annis vacavit ſedes, & tunc proviſum erat negotio eccleſiæ.

Nec valet, ſi dicatur, Papa non eſt ſuſpectus de hæreſi: dico quod imo: quia ſchiſma caſo quale eſt iſtud, non eſt ſine hæreſi C. hæreticus 24. q. 3. Et ſi dicatur; gloſſa ibi dicit, quod ſi ſint duo contendentes de Papatu, & bene credant, forte neuter eſt ſchiſmaticus. Certe ego noto verbum *Forte*, quia non dixit hoc deciſive: tempore enim Alexandri III. fuit Octavianus, & alii contendentes; quilibet forte credebat bene contendere; & tamen concilium generale cos reputavit nedum hæreticos, ſed hæreſiarchas; & ſic credulitas non relevat a ſchiſmate aut hæreſi. Nam & alibi efficitur ſchiſmaticus in C. fin. 63. diſt. C. non afferamus, & C. qui aliorum 24. q. 1. & ob hoc dicit Joannes, quod inter cætera crimina plus puniendum eſt ſchiſma; nam ſchiſma antiquum eſt hæreſis. Modo dividere eccleſiam eſt ſchiſma, quod facit, ut videtur, D. Benedictus ... Item Dionyſius ad Novatianum comparat ... idolatriæ. Cum igitur ipſe per cedulam ... pro unione, & refutat, ſchiſma ... in contrarium, ut ſupra plenius dictum eſt ... reſponſio tertiæ bullæ: quia ... DD. de parte adverſa dicunt, quod Benedictus unum, & ipſe evidenter contrarium oſtendit verbo & facto. Item quia dicit lex, quod cum interrogatus clare non reſpondit, negare videtur L. de ætate §. qui tacuit §. nihil ff. de interrogat. Et ſic apparet, quod ejus Benedicti juramentum notorium eſt, requiſitiones, declarationes Cardinalium, & DD. Ducum notoriæ, quia in publico factæ, & publice Avenioni prædicatæ & publicatæ, & reſponſiones ſuæ obſcuræ, contrariæ, & dubiæ, notoriæ, quia ſub bullis: Et apparet contradictio facti notoria, & ſcandalum ſchiſmatis notorium continue durans; igitur ejus delictum eſt notorium.

Per prædicta apparet, quod non ſumus aliqualiter in terminis §. hinc etiam, ſæpius allegati per partem adverſariam; quia in illo caſu nihil erat notorium de ſchiſmate aut hæreſi contra Papam Symmachum, ſed falſo accuſabatur, ut poſtea apparuit ex effectu. Quare &c. Non obſtant jura allegata, quod niſi faciat contra jus naturale &c. Verum eſt; ſed ſi incidit notorie in ſchiſma & hæreſim, non eſt obediendum, ſed tenentur Reges & Principes contra eum, & ejus fautores, & conſentientes ſe opponere, quoniam talibus non eſt communicandum C. omnis, & C. quidam 24. q. 1. Imo qui ſibi dicit, ave, communicat operibus malis, & ſic communicando offenderemus mortaliter. Ex quibus ſequitur, quod D. Benedicto debemus, & tenemur obedientiam ſubtrahere, alias peccaremus mortaliter.

Non obſtant in contrarium dicta; cum dicebatur, ſubtractione facta habebimus unionem? Item quia Papa nihil habebit. Ad primum dico, quod per ſolam ſubtractionem, ſine aliquo proceſſu ulteriori, & facto, non haberetur unio, nec bene fieret: ſed ſubtractio eſt clavis, & principium habendi unionem; quia ut dicit D. S. Pontii; modicum habet Papa emolumenti, niſi a Francia, & emolumenta illa, ſeu obedientia eſt cauſa, quare obſtinate vult Papatum retinere, & renuere ceſſionem; & ſic ſi a Francia amplius non habeat pecunias, non habebit tot advocatos, tot fautores, tot conſiliarios: quia, ut dicit Auguſtinus, utilius eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligat; quam eſurienti panis frangitur, ut injuſtitiæ deditus acquieſcat. C. nimium 23. q. 4. Nam etiam dicit lex, quod ſeditiones facientes nihil debent ab eccleſia recipere; & per hoc apparet reſponſio, cum dicitur, Papa nihil habebit. Dico, quod nimis habet, ut eſt dictum, quia illa non ſunt niſi fomenta, & nutrimenta ſchiſmatis. Non valet etiam id, quod dixit D. S. Pontii, quod in cedula Regis Angliæ eſt verbum liberæ electionis: ſalva ſui reverentia non eſt ita: ſed voluit ſimpliciter cum Rege Franciæ proſequi ceſſionem.

Item probatur, quod Benedictus ſit vehementer ſuſpectus de ſchiſmate; quia Bonifacius intruſus, & ipſe ſolebant ſe invicem excommunicare: poſtquam autem Benedictus miſit dicto intruſo ſuos Ambaxiatores, non ſic ut prius excommunicant. Et ex hoc præſumendum eſt, attenta eorum induratione, quod colluſerunt ad invicem, & dixerunt, remaneamus quilibet in ſuo ſtatu, & ſupervivens totum habeat; & ipſi eſſent hæretici, quia dicit Joh. Andr. cum Archidiacono, quod tenere duos eſſe Papas, eſt hæreticum. Item ſi de illis habita fuit colloquutio; Ergo communicavit ſchiſmatico, & per conſequens eſt ſchiſmaticus, & hæreticus, aut ſaltem ſuſpectus.

ANNO CHRISTI 1395.

Ad inconvenientia allegata, cum dicitur, Prælati non obedient ſubtractioni; nos faciemus ſchiſma novum; Prælati juraverunt Papæ &c. Reſpondetur. Dicit Seneca, quod inconveniens ſine alio non poteſt ſedari: idcirco de duobus inconvenientibus minus eſt acceptandum. Modo majus eſt inconveniens D. Benedictum tenere Papatum, & differre unionem eccleſiæ, offerendo viam ſcandaloſam, & refutando viam omnibus gratam, ſine difficultate, contra proprium juramentum, quam ſibi ſubtrahere pecunias, aut denegare obedientiam. Idcirco dicit Gregorius, quod fugatus pro refugio inſpicit locum tutiorem. Modo tutius eſt ſubtrahere, quam ſic remanere in ſchiſmate, & ita pro removendo ſchiſmate licet ſubtrahere.

Non obſtat, cum dicitur: Prælati non obedient &c. Dico, quod tacita concluſione, Rex poteſt providere talibus inconvenientibus, & tenentur Prælati obedire, & ſuum intellectum captivare maxime habita concluſione per concilium, quia ſchiſma eſt maximum malum, & nullum eſt tale in comparatione. Nec valet, quod dicunt adverſarii, quod Rex capiet bona eccleſiæ; fient in penſiones. Hoc eſt male dictum; hoc non eſt de ejus intentione. De ſuo multa expoſuit pro unione Eccleſiæ: intendit eccleſiam pacificare, & eam tenere in antiqua libertate. Mihi eſt injunctum, quod ego dicam vobis.

Ad proceſſus & ſententias dico, quod ſi habeatur concluſio de fienda ſubtractione, publicabitur cauſa, quare fiat ſubtractio; ſive quare ſchimaticus, & ſic non poterit ferre ſententias, quia minor eſt quocumque Chriſtiano. Si dicatur, ante ſententiam non eſt ſubtrahendum; dico quod notorio ſchiſmatico eſt ſubtrahendum; nam in tali materia facto eſt utendum, quia non habet ſuperiorem qui eum compellat, vel aliter. Nos non loquimur hic de capiendo bona confiſcata, tamquam condemnati, ſcilicet ſi denegabimus obedientiam, quod licet. Dicit enim Innocentius in c. in litteris de reſtit. ſpoliat. quod non licet notorie malo contra bonum publicum ſolvere cenſus, quia ſolvendo offendemus creatorem. Sic in propoſito &c.

Non obſtat, quod dicitur: Prælati jurant Papæ eſſe fideles, & eſſent infideles ſubtrahendo: dico, ut ſupra dictum eſt, quod non eſſent infideles, ſed magis fideles: nec ligat eos juramentum quod obediant ſchiſmatico, aut ſuſpecto de hæreſi; nam ſchiſma quale eſt iſtud, non eſt ſine hæreſi; quare &c. Item non obſtat cum dicitur, factum Papæ non eſt notorium; non eſt pertinax, & incorrigibilis; offert viam juris &c. Dico quod imo factum Papæ eſt notorium, attento juramento cedulæ, requiſitione Cardinalium, proteſtatione Papæ de via ceſſionis non acceptanda ſub bulla, receptione viæ per Reges, monitionibus, & aliis requiſitionibus. Nec valet clare via compromiſſi per eum oblata. Cardinales ab initio poſuerunt caſum. Joh. de Lignano, & Baldus ſcripſerunt ſuper eo, & adhæſerunt Bartholomeo: nos adhæſimus Clementi: opiniones ſunt contrariæ, etiam facto concordato, quod forſan nunquam fieret, & ſchiſma eſt induratum, & radicatum, & licet compromiſſarii pro uno judicarent, multi eis non crederent; quare nunquam eſſet Rex in eccleſia. Non obſtat, cum dicitur, tu non eris judex, nec potes judicare Papam. Solutio; de hoc non quæritur: ſed quæſtio eſt, an ſalva conſcientia Benedicto debeamus obedire.

Nec valet, quod dicitur, quod non valet declaratio Cardinalium, quia Papa non fuit vocatus &c. Dico, quod ante adventum DD. Ducum in Avenione, D. Benedictus fecit congregare Cardinales ad diſcutiendum de viis uniendi Eccleſiam; quibus congregatis, pro majori parte convenerunt in viam ceſſionis, & dixerunt ei; & ſimiliter DD. Ducibus exiſtentibus in Avenione, fuerunt omnes congregati, uno excepto; fuerunt omnes concordes in via iſta. Poſt quæ Papa pro ea recipienda fuit per Cardinales, & DD. Duces pluries ſummatus, & monitus, imo quod plus eſt, de ejus præcepto, per Cardinales aliæ viæ fuerunt diſcuſſæ, & omnibus non obſtantibus, ceſſio fuit concluſa, & in ea perſeveraverunt Cardinales. Non obſtat, quod dictum eſt de abſolutionibus, quia certum eſt, quod ſede vacante pœnitentiarius major poteſt abſolvere. Item etiam Cardinales poſſunt providere per Clement. Ne rationi de elect. Item & ſi ſedes non diceretur vacare; tamen in caſu neceſſitatis ordinarii poſſunt abſolvere.

Alia argumenta ſunt ſcholaſtica, & non eſt difficultas. Non obſtat, quod dicunt, quod Rex Caſtillæ non eſt pro ſubtractione; contrarium apparet per reſcriptionem factam Martino Regi Aragoniæ. De hoc, quod mihi impingitur, quod volo habere prærogativam per ſubtractionem, dico quod non quæro prærogativam. Scio quod ſumus in Patriarchatu Romano, non Alexandrino; ſed cum aliis, ut unus Epiſcopus volo pro poſſe procurare, & quærere pacem Eccleſiæ. Hæc ſint dicta ſub correctionibus ante dictis.

Conſequenter die Veneris ſequenti, ultima menſis Maii, Petrus Regis Abbas S. Michaelis in periculo maris, decretorum doctor Pariſius, ibidemque Regens, vir ſtudioſiſſimus, pro eadem parte affirmativa defendenda, per regium Conſilium deputatus, in Gallico, aut lingua materna Normanica, effectualiter propoſuit quod ſequitur, ea tamen in Concilio, pro meliori & breviori, in Latinum, prout fidelius potui, reportavi.

In proſequutione hujus materiæ hunc ordinem obſervabo. 1. proteſtabor. 2. ponam tres concluſiones quas probabo, & quibus reſpondebo ad in contrarium allegata. In primis proteſtor, ut D. Patriarcha, quod illa quæ dicam, ſolum dicam ad aperiendum materiam &c. & quod quidquid dicam, nolo injuriari Papam, aut aliquem, ſed ſolum dicam facientia ad propoſitum, licet forſan duriora, ſed vera.

Prima concluſio eſt. Quod omnis Catholicus tenetur ad reducendum Eccleſiam ad obedientiam unius Rom. Pontificis, extirpando omnia contraria, & removendo impedimenta. Probatur; quod in hoc pendet ſalus totius Chriſtianitatis & Eccleſiæ XL. diſt. ſi Papa, Et ſpecialiter ad hoc tenetur Papa, quia ad hoc habet a Deo poteſtatem, ſcilicet ad ædificationem Eccleſiæ: ideo ſi contrarium faciat, aut ſit negligens, tenetur de damnis & inconvenientibus hac occaſione evenientibus. c. quamvis de re judic. 95. diſt. Eccleſiæ. 2. dico, quod in ſpeciali Principes ad hoc tenentur. Probatur hoc 1. Quia de præteritis ſchiſmatibus non reperitur ſchiſma ſedatum, niſi per Principes, ut patet ex decurſu

Chro-

ANNO CHRISTI 1398.

Chronicorum. Item, quia dicit Pelagius Papa timere Principes non debent, punire facientes ſchiſmata, ſua auctoritate; & ita hoc poſſunt Principes auctoritate judiciali vel imperiali; nec poſſunt Deo majus ſacrificium facere; & per hoc apparet, quod non procedit illud, quod dixit D. S. Pontii, videl. quod ad Regem ſolommodo pertinet procurare pacem &c. quia imo auctoritate propria ſe debent intromittere; & hoc dicit Bonifacius VI. ampliando decretum, ſi duo contra fas, 79. diſt. ad hoc facit c. ſicut quivis 96. diſt. cum gloſſ. & videtur caſus in l. Si quis in hoc genus c. de Epiſc. & Cler. ubi videtur, quod auctoritate propria Principes poſſunt paci Eccleſiæ providere, non ſolum ad requiſitionem Eccleſiæ; & licet exigeretur requiſitio, Benedictus tamen D. regem requiſivit, ut patet per bullam. *Bulla lecta eſt*.

Item hoc probatur ratione; & primo ſupponitur ſcandalum ſchiſmatis, & neceſſitas unionis Eccleſiæ. Item ſupponitur, quod de præſenti, ubi Præſidentes ſunt non ſolum negligentes, ſed contradicentes, non poteſt haberi recurſus niſi ad Principes ſæculares, quia Papa ſuperiorem non habet. 2. Suppono inconvenientia ex ſchiſmate, videl. periculum perditionis Eccleſiæ aut majoris partis, & animarum perditionem, aliaque quæ debite conſiderata apparent evidenter; ex quibus concluditur, quod Principes in hoc caſu habent auctoritatem, licet in aliis caſibus quam in materia ſchiſmatis, non habeant, & quia neceſſitas dat eis poteſtatem in hac materia ſchiſmatis.

Probatur hoc 1. quia qui non habet ſuperiorem, poteſt indicere bellum. l. ait Prætor §. ſi debitorem ff. de his quæ in fraud. credit. Item quia *Martha* contra non ſubditum aliquando licita eſt. c. ſi nulla 23. q. 8. Item quia dicit Innocentius, quod neceſſitate urgente licet venire contra juramentum etiam licitum. Item niſi Principes haberent auctoritatem, ſequeretur inconveniens; quia tunc eſſet in poteſtate contendentium perpetuo tenere Eccleſiam in ſchiſmate, præſuppoſita conventione allegata per Patriarcham.

Ex prædictis ſequuntur concluſiones correlativæ. Prima eſt, quod ſi Principes poſſunt providere, & non provident, ſunt fautores & nutritores ſchiſmatis. Facit ad hoc c. negligere 2. q. 7. & hoc habet locum in illis etiam qui pacem Eccleſiæ proſecuti ſunt, & a fortiori in illis qui miniſtrarent neceſſaria, aut præſtarent conſilium, auxilium, & favorem Papæ ad dilationem unionis Eccleſiæ. Patet iſta concluſio: quia reſiſtentia contendentium nihil poteſt impedire per prædicta. 2. Sequitur quod inhibitio Papæ contra hæc nihil debet operari. Patet, quia alias ſequeretur perpetuatio ſchiſmatis: ex quo ſequitur quod Papæ præcipienti in hoc non eſt obediendum. Probatur; quia hic non quæritur de ſtatu ſuo ſolum, ſed de ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quæ non eſt ejus: in qua etiam ipſe invitus ſalvari compellitur. c. ipſa pietas. 23. q. 4. & panis invito tollitur, & medicus datur invito. c. item medicus 86. diſt. & ita in quærenda unione; quod eſt bonum publicum Eccleſiæ, non debet attendi voluntas Papæ, ſed ſalus populi. Nam Papa contradicens in hoc caſu præſumendus eſſet furioſus l. equum de condit. juſt. quia Papa eſt ad paſcendum oves exemplo, verbo, & doctrina.

Per hoc reſpondeo ad primam concluſionem D. Epiſcopi S. Pontii, qui dixit, quod obediendum eſt Papæ in illis, quæ non ſunt contra jus naturale, vel divinum, vel univerſalis Eccleſiæ ſtatum: etiam non concedo, ſed dico, quod ad hoc quod obediatur Papæ, antequam quis obedire teneatur, requiritur præceptum ſalutare, quia ad hoc poteſtas ſua limitatur. Et probatur per c. præceptis 12. diſt. & hoc notant Archidiaconus & Hugo in c. quapropter 2. q. 7. & ob hoc dicit Archidiac. quod non tenetur quis obedire, niſi in præceptis Dei, & illis, quæ ſunt ad utilitatem & ſalutem Eccleſiæ: & probatur hoc, quia alias ſequeretur inconveniens. Pone, verbi gratia, Papa mandaret alicui domino, ut ſibi daret mille francos, aut quod filiam ſuam alicui ignoto daret uxorem. Iſtud præceptum non eſt contra jus naturale, divinum vel univerſalis Eccleſiæ ſtatum, & tamen certum eſt, quod hoc caſu non eſſet obediendum; & ita non procedit concluſio prædicta: faciunt notata Joh. Monachi in rubrica de Majorit. & obedien.

Item S. Bernardus dicit, quod quoties præceptum ſuperioris eſt malum ex circumſtantiis, non eſt obediendum. Et per hoc reſpondetur ad aliud per partem adverſam ſæpius allegatum. Non ſunt mala facienda &c. verum eſt; ſed non eſt verum, quod ſit malum ſubtrahere, ſed eſt bonum; & contrarium, ſcilicet non ſubtrahere eſſet malum, & nutrire ſchiſma. Item ad hoc quod dicitur, quod debet obediri dominis malis, verum eſt in eo, in quo non ſunt mali. Arg. C. Julian. 11. q. 6.

Ex hoc concluditur, quod ſi Papa hac occaſione aliquem excommunicaret propter prædicta, non eſſet deſiſtendum a proſequutione; quia omnes tenentur ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis proſequi unitatem per prædicta. Ad hoc facit C. Inquiſitionem de ſent. Excomm. Item quia in hoc excederet ſuam poteſtatem & terminos: quod probatur per auctoritatem; *quodcumque ligaveris ſuper terram &c.* Quod intelligitur ſecundum Doctores *clave non errante*, ut notat Hoſtien. in C. Quanto de transl. Epiſc. Et ita poteſtas Papæ intelligitur ſecundum Dei voluntatem & ordinationem, ad paſcendum & nutriendum oves ſpiritaliter; & ob hoc dicit Innocent. & recitat Joh. Andr. quod ſi Papa tulit ſine cauſa ſententiam excommunicationis, & certum eſt, non debet timeri: nec opus eſt abſolutione, quia quoad Deum non eſt ligamen; Et ita apparet, quod tenetur quilibet, prout ad eum pertinet, omnia impedimenta unionis removere.

Secunda concluſio eſt. Licitum eſt, aptum, & neceſſarium unioni Eccleſiæ, ſubtrahere obedientiam, & dependentiam, ideſt collationes beneficiorum, proviſiones dignitatum, & Annatas, ſeu procurationes, & ſimilia. Probatur, & primo notatur. Factum verum & notorium eſt, quod D. Papa miſit Ambaxiatores erga Regem Romanorum ad impediendam viam ceſſionis. Hoc vidi legatus pro tunc ibidem exiſtens pro parte D. N. Regis: viderunt & omnes quotquot voluerunt videre; nec aliqua tergiverſatione celari poteſt. Item cum fui ad Aragoniam pro facto Eccleſiæ ex parte Regis, legati Papæ publice dogmatizaverunt, quod D. N. Rex non volebat habere Papam niſi Gallicum. Poſtquam autem alii legati Regis & ego requiſivimus Regem Aragoniæ, quod acceptaret ceſſionem ſe conformando aliis, Epiſcopus Zabulenſis ibid. pro parte Papæ exiſtens publice dixit, quod Papa nunquam acceptaret, & quod

ANNO CHRISTI 1398.

quod de hoc proteſtabatur. Et ultra hoc dixit D. Junianus, ibidem ſimiliter pro parte Papæ exiſtens, quod D. Rex, Duces, Univerſitas, & Alemanni non erant concordes in hac proſequutione, & quod impediebant unionem.

Iterum ut prius requiſivimus D. Regem. Reſpondit, quod Papam ſummaverat de hac via acceptanda, & requiſiverat, ut acceptaret viam ceſſionis, & quod ipſe refutavit, & erat ad eam indiſpoſitus, & alia plura quæ hic non oportet recitare. Ex quo apparet quod Papa per ſe & ſuos ſatellites impedit viam ceſſionis. Notorie ergo fautor eſt ſchiſmatis, nutritor, & pertinax, quia continuo impedit.

2. Notatur, quod via ceſſionis eſt ſola ſufficiens ad ſchiſma plene terminandum, & conſcientias pacificandum, nec oblata eſt alia plene ſedativa ſchiſmatis. Patet per determinationem primi conſilii Regis in hac materia. Item notatur; Papa ad eam tamquam ſchiſmatis ſedativam acceptandam tenetur, & etiam virtute juramenti præſtiti in conclavi.

3. Notatur, quod quadruplex eſt via practicandi viam ceſſionis. Una eſt requiſitionis, & iſta facta eſt diligentiſſime, & cum maxima ſolemnitate, nec eſt ſpes de ejus correctione & pœnitentia, attentis continuis impedimentis. Oportet igitur ad alium modum practicandi recurrere, ſcil. ad ſubtractionem, quia alias eſſet in ejus poteſtate Eccleſiam perpetuo tenere in ſchiſmate. Item quia poteſtas Principum eſſet deriſoria; & ſic, ex quo dulcibus remediis nihil fieri poteſt, acriora requiruntur. l. q. 2. c. reperiuntur.

Item hoc probatur, & ſupponitur dictum Sariſberienſis, qui dicit, quod quando quis refutat renunciare pro unione habenda, præſumitur in eo ambitio, avaritia, & cupiditas. Ad hoc facit C. C. de Cleric. non reſident. Et ita præſumitur Papam renuere ceſſionem; & ſic hoc declaratur, quia antequam eſſet Papa, notorie approbavit ceſſionem, præſentibus pluribus viris notabiliſſimis; nunc autem reprobat. Item etiam probatur per additionem Regis Aragoniæ ad viam Papæ, quam approbavit, & per quam vult arbitros adſtringere ad electionem alterius ipſorum duorum contendentium præciſe &c. Ex quo evidenter apparet ambitio, avaritia, & cupiditas, & ſchiſmatica pertinacia, quæ omnia proveniunt ex obedientia quam habet; maxime quoad obedientiam proviſionis Epiſcopatuum, procurationum, annatarum, & ſimilium exactionum. Neceſſarium eſt igitur removere prædicta quæ impediunt unionem: nam ad ſanandum infirmum ſummum remedium eſt removere cauſam infirmitatis.

Confirmatur. Scandalum ſchiſmatis eſt notorium, & eſt defectus Papæ notorius, qui diſponit ad ſchiſmatis perpetuitatem. Igitur melius eſt eſſe ſine tali paſtore. Arg. 24. q. 3. illud. Nec valet, quod aliqui poſſent dicere, expectemus Dei proviſionem: quia ex quo haberi poteſt remedium humanum, non eſt expectandum, quia eſſet tentare Deum. C. ſi nulla 23. q. 8. Item probatur, quia dicit Joh. Andr. in C. locupletari de re judic. quod ubi contentio eſt inter duos non poſſeſſores, fienda eſt ſequeſtratio, & neutri debet obediri: & ſic ab initio debuit eſſe factum: quoniam ſi ſic factum fuiſſet, forſitan minus duraſſet ſchiſma.

Ex prædictis ſequuntur concluſiones corollariæ. Prima eſt, quod prælati, qui obligati ſunt Papæ per juramentum, proſequendo viam ceſſionis, non ſunt perjuri, nec infames, etiam ſubtrahendo. Patet, quia ad hoc proſequendum Deo & Eccleſiæ ſunt obligati. C. de forma 22. q. 5. 20. Sequitur, quod ſi eſſet aliquis Prælatus, qui obligatus eſſet, aut adſtrictus ad ſolutionem annatæ per juramentum, non deberet ſolvere, & non eſſet perjurus non ſolvendo per dicta, quia non debet ſolvere ad nutrimentum ſchiſmatis. Juramentum intelligitur conditionaliter, ſi res in eodem ſtatu permaneant. Argum. C. quemadmodum de jurejurando. Item ſequitur, quod timor verborum partis adverſæ dicentis, quod ſuum errorem cognoſcunt, & ſuum Papam proſequuntur &c. non debet retardare proſequutionem. Ad hoc faciunt notata per Doctores in C. niſi cum pridem §. ſi præ gravi.

Ratio eſt, quia ſcandalum ſchiſmatis eſt maximum, & nullum tale eſt in comparatione, & ſic eorum ſcandalum non eſt timendum.

Quarto concluditur, quod renunciatio facta per Benedictum, facta ſubtractione, eſſet bona, & proviſio ſubſequuta bona; non injurioſa, ſed juſtitiæ executiva, quia propter bonum facta. Argum. 23. q. 4. ipſus pietas, & cap. ſeq. argumento quorum poſſunt ſchiſmatici compelli reverti ad unionem Eccleſiæ: & ad hoc facit §. pro gravi in C. niſi cum pridem, ſæpius alligato. Quod probatur; quia coactio juſta, & juris exequutio non impedit actum. Notatur in C. veniens 2. de ſponſal.

Quinto concluditur, quod licet obedientes parti alteri contendenti, ſive Bonifacio, non denegarent obedientiam; nos tamen tenemur denegare. Patet, quia ad hoc obligamur ſub pæna peccati mortalis. Facit C. petiſtis de privileg. Item quia niſi ita fieret, ſequeretur perpetuatio ſchiſmatis: quia oportet quod aliqua pars incipiat facere debitum.

Item quoad electionem viarum, & modum procedendi D. N. Rex incœpit per viam & modum requiſitionis: nam 1. examinavit & concluſit viam ceſſionis, & poſtmodum monſtrata ejus juſtitia alios principes ſecum attraxit ad hanc viam &c. Incipiendo ſubtractionem, attrahet alios Principes; licet alii eſſent negligentes, tamen debitum facere tenetur. Non obſtat, quod dicitur, fortificaretur pars adverſa &c. Non eſt verum: ſed daremus aliis exemplum ita faciendi: nec eſt veriſimile, quia ipſi de parte Bonifacii, ut in pluribus ei non obediunt, niſi pro libitu. Si dicatur, evenient ſcandala; dubito, novit Deus; & ſi eveniant aliqua, nihil ad nos: quia ex eis eſt ſcandalum, qui impediunt unionem. Abſit ut ea quæ propter bonum aut licitum facimus, ſi præter intentionem aliud eveniat, nobis imputetur. C. de occiden. 23. q. 5.

Item ad hoc faciendum inducere nos debent 1. timor indurationis ſchiſmatis: quia ſi in hoc ſtetur, nihil aliud faciendo, cum facta ſint plura Concilia, multi recedent; nunquam fiet diligentia; nec aliquis volet proſequi. Item D. N. Rex, & Caſtillæ hoc invicem promiſerunt per ſuos legatos; hoc Papæ ſignificando, quod niſi infra feſtum Purificationis ceſſionem acceptaret, aut uniret eccleſiam, removerent impedimenta; & niſi fiat ſubſtractio, Papa omnia contemnet, & erit perpetuatio ſchiſmatis. Item daremus occaſionem Regi Caſtillæ mutandi bonum propoſitum ſuum, & in nos non confidendi: nam & ille ſcripſit D. N. Regi, quod

ANNO CHRISTI 1398.

quod licet alii non faciant, ipſe tamen faciet ſubtractionem.

Sexto concluditur, quod non eſt opus citatione, ſententia, aut proceſſu ad ſubtractionem faciendam, quia factum Papæ eſt notorium in actu permanenti; ergo &c. Notat Innocentius c. 110. part. dq verb. ſign. c. quanto de tranſlat. Epiſc. & ita non requiritur citatio, aut ſententia maxime in tali caſu, in quo non agitur de perpetua inobedientia, ſed agitur de nutrimentis ſchiſmatis removendis; propter quæ removenda ſecum non debemus participare; alias, ut dictum eſt, participaremus in crimine criminoſo ſeu ſchiſmate.

Tertia concluſio eſt. Suppoſito quod per Regem non fieret ſubtractio totalis obedientiæ, deberet fieri particularis ſubtractio collationum beneficiorum, procurationum, annatarum, & pecuniarum. Et pro evidentia concluſionis notatur 1. quod in primitiva eccleſia fuit conſtitutum, quod electio Epiſcoporum & Abbatum pertineret ad capitula & conventus, ordinatumque eſt per Concilia, quod confirmatio Epiſcoporum ad Archiepiſcopos, & collatio beneficiorum ad Epiſcopos & diœceſanos pertineret. Nam & hoc ordinavit Chriſtus Apoſtolis §. 1. 21. diſt. & hoc fuit obſervatum mille ducentis annis & amplius. Ex quo videtur, quod licet Papa hoc uſurpavit, hæc uſurpatio eſt contra bonam & debitam politiam: quia non eſt in poteſtate ſolius hominis tantum populum gubernare, & beneficiis omnibus debite providere. Ratio hujus eſt; non debet provideri beneficiis, niſi de perſonis notis: modo Prælati magis cognoſcere debent promovendos, quam Papa.

Hic, & in ſequentibus Orator vera quædam pauca pluribus falſis immiſcet.

Item quia quando quæſtio eſt de aliquo promovendo, debet fieri inquiſitio in loco moræ, & proclamatio in eccleſia ad ſciendum vitam & mores promovendi juxta cap. ſcriptum de elect. Ex illis autem promotionibus, & aliis quæ fiunt in Curia, ſequitur, docente experientia, promotio indignorum, & alia plura inconvenientia, quæ hic recitare non eſt opus. Item tales proviſiones factæ per Papam & collationes & reſervationes ſunt contra hierarchiam eccleſiaſticam, in qua tres ſunt ſtatus, majores, minores, & infimi, & inter iſta eſt ordo qui non debet confundi, ſicut in corpore humano unum membrum officium alterius occupare non debet. 21. diſt. Cleros, & ad hoc 79. diſt.

Item Papa ordinatur principaliter propter doctrinam, acquiſitionem infidelium, & alia ardua eccleſiæ negotia. Multo pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus c. ſiquidem 20. q. 1. nam ex congregatione pecuniarum ſubditi & incolæ regni depauperantur, & ſequuntur plures confuſiones: nam per iſta impeditur a ſuo officio, & principaliter ſe occupat in congregatione pecuniarum, & proviſionibus modicorum beneficiorum, in quibus occupari non deberet, quia Petrus inſtruxit Clementem, ne in temporalibus ſe immiſceret.

Item iſtæ proviſiones factæ per Papam, maxime expectationes, ſunt contra intentionem Fundatorum, Principum, & aliorum, & per eas enervatur poteſtas Epiſcoporum. Per eas etiam datur occaſio machinandi in mortem con[illegible] Can. 2. de conceſſ. Præb. Item quod Ordi[illegible] conferant, conſtitutum eſt in generalibus concili[illegible] igitur non poteſt per Papam immutari per [illegible] Gregorii 15. diſt. ſicut ſancti quia ut Evangelia per eum recipi jubentur. Nec valet ſi dicatur, quod Papa poteſt contra Concilia generalia providere: nam non videtur quod Papa ſic poſſit ab Epiſcopo auferre collationem; quoniam ſi ita poſſet, videtur quod poſſet exercere omnem poteſtatem Epiſcoporum, & ſequeretur confuſio ſtatus eccleſiaſtici, & Prælati haberent nomen ſine re, deberetque Papa vocari univerſalis Epiſcopus, & Princeps perſonarum, quod eſt damnatum in c. nullus & c. ecce 99. diſt. dicit enim S. Thomas quod Papa ſine cauſa rationabili, a pluribus caſibus particularibus non poteſt diſpenſare, & quod detinens non eſt ſecurus. Notant etiam Doctores in c. multa de Præbendis.

Item quod per hoc jura de electione, & alia Concilia generalia nulla eſſent, & oporteret libros comburere: ut quid enim membranas occuparent, cum nullius eſſent utilitatis? Item quia iſta uſurpatio eſt impedimentum unionis propter amicos per beneficia, & promotiones, ut apparet experientia; & in hoc tenetur Rex providere. Evidenter enim conſtat, quod ſolum ſuis fautoribus providet; bonos autem & proſequentes unionem, & viam ceſſionis hoc ipſo odit. & eis non providet, & niſi provideretur, totum deſtrueret, nec Rex haberet Clericos forſitan qui ſibi vellent adhærere. Item antiquitùs etiam tempore Innocentii, Papa non rogabat Epiſcopos de proviſionibus, niſi pro uno merito ſolum, nec volebat unam eccleſiam gravari duobus. Modo ſcribit pro infinitis, & irritum decernit quidquid in contrarium actum fuerit; quare &c.

Quod autem facienda ſit ſubtractio obedientiæ quoad perceptionem procurationum debitarum ratione viſitationis deducitur; pro quo eſt ſciendum quod de jure naturali & divino Prælati debent viſitare parochias & diœceſes pro augmentatione divini ſervitii, pro ſacramentis, pro moribus, vita, & exceſſibus corrigendis: ratione autem hujus viſitationis debent habere procurationem in victu, aut pecuniam, electione ejus qui viſitatur, ut in extravag. Modo ex hoc quod Papa percipit tales procurationes, ſequuntur plura inconvenientia, quia omnia prædicta ceſſant; quia non fit viſitatio per Papam qui procurationem recipit, & ſic ceſſat divinum ſervitium, & alia ſupra tacta. Alii autem Prælati plures non viſitant, quia non procurantur, & ob hoc impediuntur; & ita capit Papa procurationes ſine complendo cauſam propter quam debentur.

Item ſubditi viſitandi privantur fructu ſpirituali, qui provenit ex viſitatione; & ſic Rex providere tenetur, ut ei ſubtrahatur quoad hoc obedientia propter duo. 1. pro reductione eccleſiæ Gallicanæ ad antiquam libertatem; & in hoc ejus intereſt ſpecialiter. 2. Ad unionem eccleſiæ conſequendam, removendo impedimenta unionis: nam Papa ex pecuniis, quas inde recipit, mittit hinc inde Legatos ad impediendum unionem eccleſiæ & in Papatu præſidendum, in præjudicium fidelium animarum. Nec valet ſi dicatur, quod Urbanus V. etiam recepit, & ſui ſucceſſores. Dico quod Urbanus fecit hoc pro evidenti utilitate & bono eccleſiæ, & idem de collationibus beneficiorum, quia providit aliquibus clericis propter negligentiam Prælatorum. Non ſic eſt hodie de D. Benedicto, ut eſt dictum, qui in detrimentum eccleſiæ recipit. Item quia plus recipit quam fecerit Clemens ejus prædeceſſor, & tamen non eſt major neceſſitas, & allegare inconveniens non eſt ſol-

ANNO CHRISTI 1398.

vere. Nec valet quod dicit D. S. Pontii, quod ſufficiunt teſtes ſynodales ad correctionem criminum, & quod non requiritur viſitatio; non eſt verum, quia non obſtantibus teſtibus ſynodalibus, jura providerunt de viſitatione perſonaliter facienda: & ſic non ſufficiunt dicti teſtes ſynodales. Ex iſtis ſequitur, quod debet fieri ſubtractio iſtarum annatarum, procurationum, & ſimilium eccleſiæ exactionum: nam per eas evidentiſſime conſtat quod Abbatiæ deſtruuntur, ædificia eccleſiarum cadunt, & ſequuntur innumerabilia inconvenientia; quare videtur ſubtractio facienda. Hæc ſunt dicta ſub correctionibus ante dictis.

Conſequenter die ſabbati prima Junii præſente cœtu univerſo, dixit Ludovicus D. de Tignonville, miles armatæ militiæ, ac vir literatus: Quod cum ipſe cauſa legationis iret cum aliis legatis Regis Aragoniam pro facto unionis eccleſiæ, tranſivit per Avinionem, ibique Papam viſitavit, qui ab eo petiit de novis Regis, & Regni; qui quidem miles, cum Papæ nihil diceret, niſi quod Rex & Domini, Deo concedente, erant bene diſpoſiti; reſpondit D. Benedictus: Credit Rex facere quod cedam; non certe faciam; vult facere ſubtractionem; faciat ſubtractionem: faciat debitum in regno ſuo, faciam in meo quod debeo: & finaliter quod antea ſe permitteret excoriari, quam cederet; receſſitque dictus D. Ludovicus; qui cum veniſſet Aragoniam, acceſſit ad quemdam Magnum Dom. regni Aragoniæ, & ſibi præſentavit literas credentiæ ex parte Regis, audivitque eum dictus D. patienter, recitavitque dicto D. militi diligentiam Regis & Dominorum in proſequutione unionis, deliberationem Concilii Prælatorum, & Univerſitatum ad viam ceſſionis, requiſivitque dictum Dom. ut cum Rege vellet ad eam laborare. Qui quidem D. miles Aragoniæ reſpondit, quod via erat ſancta & bona; erat tamen difficilis quoad contendentes, qui non vellent in hoc concordare. Dixitque ultra, quod in partibus illis erant multi corrupti per pecunias, & dona; quodque nulla erat alia via practicandi ceſſionem, niſi per ſubtractionem obedientiæ, & ad hoc proſequendum obtulit D. Regi corpus & bona. Ulterius dixit, quod hac de cauſa accederet ad Regem Aragoniæ D. ſuum, niſi ſibi fuiſſet mandatum, quod ad eum non iret, niſi eſſet de parte Papæ, ſcilicet contra viam ceſſionis.

Statim eo dicto, ſurrexit M. Ægidius de Campis de Rothomago, Mag. in Theologia famoſiſſimus, regiſque Conſiliarius, & ad eamdem partem affirmativam defendendam deputatus, & in lingua materna propoſuit effectualiter quæ ſequuntur. 1. Proteſtando, & ſe excuſando de infirmitate corporis, & brevitate temporis, quia ante diem præcedentem non credebat proponere; ſed credebat alium hoc facturum. Poſtmodum proteſtatus eſt, ut D. Patriarcha, & D. Abbas de ſobrietate verborum, & quod habeatur gratus, quod ſolum diceret pro poſſe facientia ad propoſitum; etſi allegat idem quod alii, ad aliud tamen propoſitum allegabit. Ea tamen in Latinum gratia brevitatis reportavi in Concilio, prout fidelius potui; non quod omnia media & probationes & difficultates ſolemniſſime deductas & allegatas redigendo in ſcriptis; ſed ex eis puncta principalia notavi. Quare ſi aliquid omiſſum eſt, mihi ſcribenti parcatur, quoniam hoc fecit velocitas ejus eloquentiæ, & debilitas aut fragilitas meæ intelligentiæ. Dixit ergo prout ſequitur.

His præmiſſis pro materia noto 1. quod duo domini, qui loquuti ſunt pro parte negativa dixerunt opiniones eorum, prout eis videbatur, & deliberaverunt ſolum ſuper expedienti, non an Rex poſſit ſubtrahere. Item noto, quod ſupponunt, quod una ſola eſt via ſedationis ſchiſmatis, ſive ceſſionis, & ita ſupponunt Rex & Concilium, practicam tamen non dederunt, nec dixerunt aliud, niſi negative, & ſic ſecundum eos, via bona eſt, ſed ſine exequutione.

Venio ad propoſitum, & cum conſidero ſummam dictorum per partem adverſam, eorum deductio in quatuor punctis continetur. Primum reſtringit poteſtatem Principum. Secundum exaltat Papam. Tertium exaltat obedientiam. Quartum, quod non licet propter quodcumque obedientiam ſubtrahere, & etiam quod hoc non licet uni, niſi ſimul fiat alteri. Et in hoc aperiendo materiam, ponam quatuor contraria dicta. Primum contra primum de poteſtate Dominorum temporalium quoad materiam præſentem ſive ſchiſmatis, & pacis eccleſiæ. Eſt ergo primum dictum, quod ad Regem pertinet ſine requiſitione eccleſiæ, providere ſtatui eccleſiæ regni ſui extra articulos fidei. 1. ad ſervandam pacem eccleſiæ in ſuis membris. 2. ad ſervandum ejus libertates & franchiſias. 3. ad ſervandum fundationes, & voluntates fundatorum, & iſta pertinent ad Regem cum conſilio eccleſiæ.

Primum dictum probatum eſt per dicta D. Abbatis, & per auctoritates per eum allegatas, quæ non faciunt mentionem de requiſitione eccleſiæ; & adhuc illud probo duabus auctoritatibus, ſeu exemplis. 1. per §. hinc etiam 17. diſt. ſæpius allegat. ubi propter ſcandalum Symmachi, Theodoricus Rex convocavit Prælatos eccleſiæ, quibus congregatis facta fuit inter eos difficultas, an deliberarent, quia per Papam non fuerant convocati: quo non obſtante deliberaverunt. Dicit enim textus: *in eum Spiritus ſancti dixit Rex, nihil ad me, niſi ut pax ſit in eccleſia*; & ita ad Regem pertinet, ut in eccleſia ſit pax. 2. Allegabo capitulum, ſi duo contra fas 79. diſt. ſæpius allegatum, cum textus dicit, non permittimus. In quo capitulo videtur caſus in terminis in iſta materia. Videtur enim dicere illud capitulum, quod quotieſcumque ſunt duo contendentes, de quibus eſt dubium, & eſt ſcandalum, neuter debet remanere. Et ad hoc facit c. eccleſiæ meæ & c. Victor 97. diſt. & etiam hiſtoria Iſidori. In illo cap. dicit Iſidorus, quod Bonifacius videns ſchiſmata requiſivit Honorium Imp. ut provideret, ne in futurum evenirent ſchiſmata, propter quæ & ambitiones vitandas fecit Honorius hoc capitulum.

Nec valet ſi dicatur, quod hoc capitulum habet locum, quando duo notorie non habent jus; nec eſt dubium, aut difficultas, quia lex debet eſſe de bono & difficili: & idcirco oportet intelligere illud capitulum, ubi eſt dubium; ſi ambo, aut aliquis jus habet. Et ad hoc facit verbum textus, ſi duo forte, quod eſt dubietatis. Quod autem de præſenti ſit dubium de utroque noſtrorum contendentium, conſtat evidenter, quia etiam de parte noſtra multi de noſtro opinantur, & ita ſimiliter eſt in alia obedientia. Et ad hoc facit verbum, temerita-

ANNO CHRISTI 1398.

te conteſtantium, quod fuit appoſitum propter perplexitates, & difficultates. Quod autem pertinet ad Regem providere eccleſiæ ſui Regni propter libertates & franchiſias conſervandas, clarum eſt per juramentum quod præſtat Rex in ſui coronatione, & ad hoc facit capitulum Valentinianus 63. diſt. c. Arrianus & c. tibi Dominus.

Quantum ad tertium, ſive quod Regis intereſt providere ſtatui eccleſiæ regni ſui propter fundationes &c. caſus eſt in cap. in Canonibus 16. q. 1. & q. 7. c. filiis. Super quo cap. dicit gloſſa, ſuper verbo ad Regem, ad corrigendum facientes contra fundationes, ſi Prælati ſint negligentes. Propter hoc enim habet enſem & gladium ad defenſionem eccleſiæ & fidei, ut ei ſubveniat ſine requiſitione, & fortiori ratione requiſitus poteſt remedium adhibere. Et hoc poteſt fundari per dictum Evangelii: in paſſione plures videntes timorem Apoſtolorum, & quod Chriſtus timebat humanitates, dixerunt: ecce duo gladii: dixit Chriſtus, ſufficit. Quod exponunt Doctores, Bernardus & alii de duabus juriſdictionibus, quæ ſunt adjuvamen alterius ad invicem: quaſi diceret, eccleſia ſua defendetur. Ecce duo gladii: & ſi unus deficiat, vel ſit negligens, alius poteſt ſuccurrere. Propter hoc dicitur: Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem. C. licet de reſtit. ſpoliat. Et iſta eſt opinio Quæſtionarii ſuper rubrica de ſupplend. neglig. Prælat. & hoc per modum ſuccurſus & auxilii; non quod una recipiat auctoritatem ab alia.

Item hoc ſic probatur, quod ad Regem pertinet providere & ſervare pacem eccleſiæ, quia ejus intereſt. Non enim poteſt eſſe turbatio in ſpirituali regulariter, & notabilis, quin etiam ſit in temporalitate. Unde in Evangelio, in paſſione; *ne forte veniant Romani, & tollant locum noſtrum, & gentem*. Propter quod Judæi Magiſtratus & ſeniores populi nolebant novam legem & doctrinam Chriſti recipere. Item etiam habemus exemplum de Jeroboam, tempore diviſionis filiorum Iſrael, qui ordinavit vitulos aureos, ne alibi iret ejus populus adorare. Idem 4. Reg. 12. de Rege Joas, qui poſuit proviſionem in pecuniis templi, quia male utebantur presbyteri.

Nec obſtant exempla in contrarium de Oſa & Oſia. Unus ſcil. Oſias percuſſus fuit lepra, quia adolebat incenſum, quod ſolum ſpectabat ad ſacerdotes: alter quia de ſpiritualibus ſe immiſcebat &c. Reſpondet ad hoc hiſtoria expreſſe, quia unus cum temeritate tangebat Arcam. Rex autem nihil hoc caſu vult facere temerarie. Item alius, ſcil. Oſias, non ſe intromittebat de ſpiritualibus, ut debebat, ſed volebat ſacrificare, ut Sacerdotes. Secus in Rege in caſu noſtro; quia cum reverentia & devotione ſe vult intromittere, & propter bonum publicum eccleſiæ, ut apparet.

Ex prædictis ſequitur, quod ad Regem pertinet providere; quod Eccleſia regni ſui non ſit ſubdita Papæ, niſi ut decet, in terminis rationis, & prout ratio dictat. Primo propter auctoritatem Papæ, quia eſt porta auctoritatis; ſupremus & principalis fidei defenſor eſſe debet. Item quia ſuperiorem non habet, qui eum valeat corrigere, juxta c. ſi Papa 40. diſt. aut ad quem habeat recurſum, ſicut haberet de alio inferiori Epiſcopo, quia coram Papa poſſet conqueri: & ob hoc certe proviſiones factæ ſunt in electione Romani Pontificis: videlicet quia non admittitur exceptio contra electionem factam a duabus partibus Cardinalium, quia non eſt ad quem poſſit haberi recurſus, licet ſecus in electione aliorum Prælatorum, juxta c. licet de elect. in antiq.

Ideo Princeps debet providere ne nimis dominetur. Unde dicit B. Gregorius, quia Papa non redarguitur, periculum eſt ne excedat, quia non homo eſt qui tantum noceat Eccleſiæ, ſicut perniciosſus Prælatus. Ad hoc facit c. ſicut inquit 2. q. 7. *Sicut*, inquit, *laudabile diſcretumque eſt reverentiam & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & Dei timoris eſt, ſi qui in eis indigent correctione, nulla diſſimulatione poſtponere, ne totum, quod abſit, corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite ..... Nam ſi quis in hoc piger aut negligens eſſe præſumpſerit, dictis criminibus apud Deum ſe noverit eſſe participem &c.* Et ead. cauſ. 2. c. ſancta, dicit textus. *Sancta quippe ruſticitas ſolum ſibi prodeſt, & quantum ex vitæ merito ædificat Chriſti Eccleſiam, tantum nocet, ſi deſtruentibus non reſiſtit*. Hoc Hieron. & ſic moventur ſubditi ne obediant, niſi ut debent, ne nutriant malos dominantes in eorum malitia & induratione. Ex quibus omnibus apparet, quod auctoritas Regis ad ſchiſma extirpandum, & pacem Eccleſiæ ſervandam, eſt de omni jure divino, naturali, canonico, & civili. Ex quo ſequitur corrolarie, quod quidquid apparet ei licitum ad ſchiſma evellendum, & unionem inducendam, poteſt facere non requiſitus ab Eccleſia. Patet ex prædictis, quia ſua auctoritate ſe poteſt intromittere; patet etiam exemplo Karoli Magni, qui aliquando in veſtibus Sacerdotum ſe intromiſit: & propter hoc conſtituit Rex & publicatum eſt ubique in Regno, quod nulli dogmatizarent contra viam ceſſionis, & ſub hujus umbra faciunt Reges Aragoniæ, quod nullus in Aragonia beneficiatur, niſi de eorum regno & poteſtate.

Secundum dictum, ſeu punctum principale, quod reſpicit obedientiam, eſt, quod quando apparet vehementer, quod præceptum Papæ eſt contra jus divinum, aut naturale, vel bonum Eccleſiæ, non eſt obediendum, ſed peccatum eſſet obedire etiam in iis, qui ex iis ſequuntur. Probatur; quia jus divinum, naturale &c. ſunt regula Papæ ad regimen populi & Eccleſiæ: igitur non poteſt contra ire. Et quod etiam non poſſit contra ea, quæ ſequuntur ex eis, probatur, quia ſunt ejuſdem naturæ cum eis, ex quibus ſequuntur; & ita præceptum contrarium nullum eſt. Per hoc poteſt dari intellectus ad dictum Gregorii. *Sententia paſtoris ſive juſta, ſive injuſta, timenda eſt*: quia bene dicit Gregorius, timenda propter reverentiam, non ſervanda. c. iſta Dom. noſter 19. diſt. quia non eſt cum temeritate contemnenda.

Ex hoc ſequitur corollarie, quod Papa non poteſt tollere, quin illi qui ſeminant ſpiritualia, recipiant etiam temporalia; quia alias Papa poſſet fallare dictum Apoſtoli; quod non eſt verum: quia contra verbum Domini non poteſt Papa, & hoc dicit Paulus in pluribus epiſtolis. 2. ſequitur, quod non eſt in poteſtate Papæ quodcumque non expreſſum in jure divino & naturali, quia etiam ea, quæ ex eis ſequuntur, non ſunt in ejus poteſtate, ut dictum eſt. 3. ſequitur, quod coloratum eſt dicere, quod Papa ſolus non poteſt facere contra Canones fundatos in jure divino, licet non ſequantur in bona conſequentia formali, ita. C. ita Dom.

ANNO CHRISTI 1398.

noſter allegatur, & ibi Gratianus. 4. ſequitur quod timeri debet fortiter de promotione DD. Cardinalium novorum, & maxime de factis contra voluntatem Cardinalium, quia contra bonum publicum, & ut Papæ adhæreant contra unionem Eccleſiæ ordinati ſunt. Quod autem Papa ſine conſilio Cardinalium non poſſit facere patet, quia unum corpus ſunt Papa & Cardinales. Ideo in ordinationibus & conſtitutionibus papalibus ſemper dicitur fratrum noſtrorum conſilio, & ad hoc facit gloſſa cap. ſuper eo de hæret. lib. 6.

Tertium dictum, ſive fundamentum reſpicit perſonam, & eſt tale. Quando prælatus eſt ſcandaloſus populo, & non eſt ſpes quod tollatur ſcandalum, quamdiu præſideat, non eſt fovendus in prælatura. Probatur per c. niſi cum pridem §. pro gravi quoque ſcandalo de renunciat. qui §. fundatur in jure divino, & naturali, quo Papa ligatur, ut eſt dictum. Ad hoc faciunt auctoritates Evangelii: *qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, expedit ei, ut ſuſpendatur mola in collo ejus, & demergatur in profundum maris*: Item: *ſi oculus, vel pes tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: melius eſt enim unum oculum habentem ad vitam ingredi, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*. Item alia auctoritas de ſale infatuato; *ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus*, &c. Cum enim dicit Scriptura; *Erue eum, & projice*; præceptum eſt cuilibet directum, & ſic quilibet hujus præcepti exequutor eſſe debet. Illam autem auctoritatem de ſale infatuato exponit S. Hieronymus de prælatis inutilibus, & ſcandaloſis, de quorum correctione non eſt ſpes.

Item probatur ſic; quia prælatus eſt propter oves principaliter ordinatus, quia dicit S. Aug. *Epiſcopi non propter nos, ſed propter eos, quibus verbum, & Dominicum Sacramentum miniſtramus, ac per hoc, ut eorum ſine ſcandalo, ſi ſe neceſſitas habet, non eſſe debemus. Quid enim propter nos, ſed propter alios ſumus*, &c. Hæc ille lib. 2. contra Creſconium Gramm. Igitur Prælatus ſcandaloſus non eſt fovendus in Prælatura. Ad hoc facit, quia, ut dicunt Doctores, dupliciter peccat, quia male agit, & quia non liberat populum a peccato. Et etiam ad hoc facit illud, quod dicit Valentinianus Imperator, in c. Valentinianus ſupra allegato, & habetur in Hiſt. tripart. *Talem nobis tradatis Prælatum, cui ſincere noſtra capita ſubmittamus*. Et illud quod dicit Gregorius in dial. *Cedendum eſt loco, quando non ſuppetit*, &c.

Ex prædictis ſequitur, 1. quod ſi Papa ſe dividit a populo, magis peccat in ſchiſmate, quam ſi populus ſe divideret ab eo. Probatur. Quia, ut dictum eſt, Papa principaliter ordinatur ad paſcendum oves, & ſubditos, & eas unire invicem in charitate, & ad Chriſtum earum verum caput, & paſtorem, & hoc eſt oves paſcere. Si ergo contra ſtatum, & eſſentiam ſui officii, eas non congregat, & unit, ſed diſpergit, & diſgregat a ſe, & etiam ab invicem; magis peccat quam populus ſe ab eo dividendo; quia oves non tenentur ad eum congregandum, ſed e contra; ut ſupra tactum eſt, & tum apparet ejus pertinacia; quando vult dicere, & agere contra opinionem totius obedientiæ.

Item ſequitur, quod c. ſi Papa 40. diſt. & auctoritas illa *Obedite præpoſitis veſtris, licet diſcolis* intelligi debent quando ſpes eſt de Prælatorum eorum correctione; alias non haberent locum. Item, quia illa auctoritas, etiam per Doctores, non intelligitur de Principibus Eccleſiaſticis, ſed temporalibus, & reſponſio eſt quod ſæcularis Principatus non perditur tot cauſis, quot Eccleſiaſticus; ut credo, plenius deducet M. Petr. Plaoul, pro Univerſitate. Item ſequitur quod Gloſſa c. Sacerdotes, & reliqui 2. q. 7. ſup. verbo, niſi erraverit a fide, colorem habet. Dicit ſic Gloſſa: *Si Prælati ſint hæretici, excommunicati, vel non ſervent canones, vel ſimoniaci, vel notorii fornicatores, tum poteſt recedi ab eis, ante ſententiam*. 19. diſt. nulli 16. q. ult. ſane 32. diſt. nul. Si ergo a notorio fornicatore, vel ſimoniaco recedere licet; ſic in propoſito, a notorio perturbatore unionis Eccleſiaſticæ poteſt recedi, & a ſimoniaco, vel vehementer ſuſpecto de ſchiſmate.

Item ſequitur, quod ſi apparet debite, aut vehementer, Papam eſſe Hæreticum, aut ſchiſmaticum, non debet ſibi obediri, ſed debet reputari non Papa, etiam ſine declaratione. Probatur. Quia nunc eſt extra Eccleſiam, & communionem fidelium. Quia Papa, & membra ſunt unum corpus, & Papa caput. Si ergo Papa eſt extra Eccleſiam, non plus eſt Papa, ſed perdit Papatum ipſo jure, nec requiritur declaratio; & hoc declarat Okam in dialogo, quod ipſo jure Papatum perdit. Item ſequitur quod ſi apparet debite, quod Papa errat contra fidem aut Eccleſiæ unionem, non eſt ei obediendum, licet non ſit pertinax, quia ipſo jure perdit Papatum, ut eſt dictum. Dicit enim Scriptura, Numer. 16. *Recedite ab iis qui ſchiſma fecerunt*. Et Joannes in canonica expoſita per Bedam, in c. omnis 24. q. c. *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui permanet in doctrina Chriſti Deum habet*, hic & Filium, & *Patrem habet*; & ſequitur: *Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave, communicat operibus ejus malis*; & ſequitur hoc Joannis de ſchiſmaticis, & hæreticis devitandis, & quæ verbis docuit, etiam operibus exhibuit. Narrat enim &c. Ibi ponuntur duo exempla, quæ recitat S. Policarpus Presbyter; S. Joannes eorum conſortia fugit.

Sequitur 2. Quod ſi Papa eſt ſuſpectus, vel ſe reddit vehementer ſuſpectum de hæreſi, aut ſchiſmate, debet ab obedientia ceſſari. Probatur. Quia, aut eſt certum quod eſt Papa, & hoc non, quia de utraque obedientia multi dubitant; aut eſt certum, quod non eſt Papa, & certum eſt quod debet ceſſari ab obedientia; aut eſt dubium, & in dubio non eſt obediendum. Quod probatur: quia Papa habet auctoritatem decernendi in articulis fidei; ergo certo modo eſt obediendum, quia in dubio male adhærendo periculum eſt. Non obſtat quod dicitur, quod in dubio debet obediri; hoc enim non habet locum in Papa; nam ſuppoſito quod in aliis ei in dubio eſt obediendum, videlicet ubi dubium eſt an præceptum ſit ſalutare, an non; in Papatu tamen ubi eſt dubium, non eſt obediendum. Ratio eſt, quia in inferioribus officiis, aut dignitatibus, ut Epiſcopatibus, & inferioribus bene poſſunt dividi poſſeſſio, & jus; quia ſi jus non habet, intruſus eſt, & propter periculum, ut eſt dictum, in dubio non debet obediri.

Sequitur ulterius, quod licet poteſt ceſſari ab ejus obedientia, & tamen erit Papa. Patet. Quia poteſt vehementer apparere ſuſpectus de ſchiſmate, aut hæreſi, & non erit ſchiſmati-

cus, aut hæreticus, & tamen erit ab eo recedendum per prædicta. Exemplum habemus in Prælato excommunicato, qui per ſuſpenſionem, aut excommunicationem, perdit uſum Officii, & exercitium, licet non perdat ordinem, aut jus Beneficii. Item ſequitur, quod apparere poteſt, debiteque recedendum eſt ab ejus obedientia, licet non appareat de ſententia lata per Superiorem. Patet quia Papa Superiorem non habet, qui eam ferat; & mirum eſt D. S. Pontii, qui tantum exaltavit Papæ auctoritatem, dixit quod Papa eſt ſubditus Concilio, quoniam de hoc ſunt opiniones. Quidam enim dicunt, quod ſolus Papa habet claves, & quod Concilium non habet, & ſi ita eſſet, Concilium non poſſet ferre ſententiam, & ſic opus eſſet facto. Item ſuppoſito, juxta aliorum opinionem, quod Concilium poſſet judicare Papam, tamen certum eſt quod de præſenti non poteſt haberi iſte Judex, & ſic expectare ejus ſententiam eſſet fruſtatorium, & inutile, & ita fieri non debet. Unde ante Conſtantini tempora non celebrabantur Concilia, quibus tamen temporibus multi poterant apparere, & de facto apparuerunt hæretici, ut Saducæi, & Arriani: ab eis tamen ante ſententiam eſt receſſum.

Item videntur ſufficere iſta particularia Concilia, maxime quoad ſubtractionem faciendam; nam iſta Concilia ſunt virtualiter generalia, & per ea videtur quod habeatur ſecurior deliberatio, propter preces & corruptiones, ſicut alias fuit factum. Unde recitatur in Hiſtoria Scholaſtica, quod tempore Cornelii fuit per Concilia particularia proceſſum contra hæreticos; & ratio eſt, quia qui expectaret ſententiam Concilii, periculum eſt, cum conventio habeat longum tractum, & ſic tempore pendente hæreticorum, aut ſchiſmaticorum malitia poſſet totum gregem aut magnam partem inficere; & ſic ad ſubtrahendum, non oportet ſententiam Concilii expectare. Et ita videtur quod ad minus ſufficit determinationem fieri per vicinos Epiſcopos, ut olim fiebat, & habetur in Chronicis, & Hiſtoriis. Ex quo videtur, quod ſufficit diſtinctio facienda per quamlibet diœceſim. Secus autem eſſet, ſi ad exequutionem pænarum criminalium, quæ debentur hæreticis, aut ſchiſmaticis, perveniendum eſſet; & aliud videtur dicendum quoad ſubtractionem faciendam, quæ reſpicit factum conſcientiæ, & non quia in tali facto ſufficit a Juriſprudentibus haberi Concilium.

Item ſufficit ad hoc notorietas, vel vehemens præſumptio, juxta Gloſs. c. Sacerdotes, & reliqui allegati, prout eſt in propoſito, ut deductum eſt, & apparebit per ſequentia. Item quia Paulus Petro reſtitit in faciem; & ſi dicatur hoc fuit, quia in fide errabat, hoc non videtur verum, quia poſt Spiritus Sancti acceptationem, ei reſtitit: quo tempore non eſt dicendum quod in fide errabat, aut directe, in articulis fidei, quia Gentes cogebat judaizare; ex quo etiam apparet clare ſecunda pars ſecundi puncti principalis ſupra poſiti, quod etiam in iis quæ ſequuntur ex Jure divino, Papa nihil diſpenſare poteſt.

Nec obſtat capitul. Artacius 24. q. 1. allegatus per adverſarium; quia non reperio quod in illo capitulo contra Artacium fuerit aliqua ſententia, & proceſſus, ſed ex textu, & Gloſſa videtur contrarium. Dicit textus, quia alieno facinori ſuam confeſſionem miſcuit, neceſſe eſt ut in illam recideret juſta lance ſententiam, quam cum ſuis ſucceſſoribus per convenientiam ſynodalem ſuſceperat auctor erroris. Super quod dicit Gloſſa, quod Lex notat factum ſine ſententia. Item quia in c. Anaſtaſius allegato 19. diſt. non apparet quod communicaret Photino, aut Photinus hæretico, & ita nulla ſententia requiritur, ex quo factum & ſuſpicio ſchiſmatis ſunt evidentia, & notoria. Ad hoc facit c. de eo. 50. diſt. quod eſt Cypriani Martyris: ubi ante ſententiam abſolutionis prohibetur communicari cum lapſis in hæreſin ſub pæna excommunic.

Item quia in caſu dilapidationis, ante ſententiam ſuſpenditur adminiſtratio. Item, pro ſuſpicione. c. quia ea 3. q. 2. nec obſtat capitulum, nonne dilecta: quia loquimur de indubia præſumptione: hic autem loquimur de vehementi; & ſimiliter in §. hinc etiam, allegato pro contraria parte; quia ibi ſolum erat dubia præſumptio. Item ad omnes rationes generales de expectatione ſententiæ, dico quod non debeat habere locum in facto Papæ in caſibus quorum ſimiles numquam viſi, ſeu auditi ſunt. Exemplum habemus de Mathatia 1. Machab. 2. qui interfecerat Judæum adorantem, & de Phinees qui interfecerat Judæum mœchantem cum muliere alterius ſectæ.

Quartum dictum, ſeu fundamentum principale contra quartum ſupra poſitum, eſt, quod licite poteſt ceſſari ab obedientia cujuslibet nunc præſidentis, ſine alia declaratione. Probatur hoc, quia nobis nunc apparet probabilis dubitatio de jure utriuſque. Igitur licite a cujuslibet obedientia ceſſari poteſt. Antecedens patet, quia quælibet obedientia irreducibiliter adhæret parti ſuæ: nam jam 20. annis vel circiter duravit ſchiſma, & ita radicatum eſt, quod non eſt ſpes unam partem ad aliam reduci. Hoc eſt notorie verum. Igitur de jure utriuſque eſt probabilis dubitatio per c. in Scripturis. Iſta enim eſt nobis ſufficiens cauſa dubitandi; quia major pars eſt contra nos; nos autem, ut dicimus, ſumus ſanior pars, & ſumus irreducibiles, & ſic in dubio debet non obediri; nec eſt præſumendum, quod bonæ Memoriæ Carolus Rex ſe ad partem noſtram determinaſſet, niſi ſub ſpe alios reducendi.

Item ut dicebat D. Abbas, obedientia nutrit ſchiſma, ergo eſt removenda. Antecedens patet per ejus dicta. Item, per eorum dicta, & facta, licet non eſſent notorie ſchiſmatici aut hæretici, tamen vehementiſſime ſunt ſuſpecti. Ergo &c. Quod ſint ſuſpecti, apparet evidenter: 1. quia in eis ſolis contendentibus ſtat quod unionem non habemus, quam per eos habere poſſemus ſine ſcandalo; quod patet, quia omnes Principes, & populi dicunt ceſſionem bonam, ac volunt & conſentiunt invicem uniri ſub uno Paſtore, & Pontifice Romano, licet aliqui & pauci dicant, dum tamen contendentibus placeret. Omnes igitur ſunt concordes, ut eſt dictum, quia bonum eſt eos cedere, & ſoli ipſi contradicunt, per hoc unionem impedientes, quia in nulla alia via omnes ſunt concordes; imo nec aliqua eſt poſſibilis, attentis circumſtantiis ſchiſmatis, & in diuturnitate. Ergo ipſi ſoli ſunt cauſa ſchiſmatis, & in eorum voluntate præciſa eſt ſchiſma. Ergo ſuper eos pondus ſchiſmatis & onus, & ſic ſunt vehementiſſime de ſchiſmate ſuſpecti. Et ſi contra alterum eſt color, & apparentia, maxime contra noſtrum, quod patet per præfata allegata per D. Patriarcham.

Inter alia, noto duo. 1. Proteſtationem factam in ſcriptis ſub bulla de non acceptando ceſſionem in futurum, & annullando quidquid in contrarium faceret, & hoc eſt majus argumentum, quam juramentum de cedula conclavis. Secundum eſt juramentum ſolemne, & requiſitio ſolemnis iterata per Duces, & Cardinales. Nec valet Gloſſa ſeu reſponſio D. S. Pontii, & aliorum qui dixerunt quod in cedula ponitur dictio *uſque*, quæ denotat ordinem, &c. Reverendi DD. mei, advertendum eſt, quod non eſt ita vilipendendum collegium DD. Cardinalium, & eorum declaratio. Ipſi enim providere volentes celeriter paci Eccleſiæ, fecerunt juramentum quod quamlibet viam elegiſſent, ſi ipſis videretur expediens, ipſi acceptarent & ceſſionem, &c. & requirente Papa intentionem ſuam, purificaverunt conditionem appoſitam in cedula, & eis non credere, eſſet dare occaſionem contra partem noſtram & declarationem quam fecerunt de Bartholomæo. Item juramentum prædictum factum eſt Eccleſiæ, & ſic debet intelligi ad ejus intentionem cui juratum eſt. Modo ceſſio brevior, & utilior eſt ad votum Eccleſiæ, populi Chriſtiani, & Prælatorum qui faciunt Eccleſiam. C. nullus 63. diſt. Ad hoc facit verbum cedulæ *ſine dilatione quacumque*. Item eſſet inutilis cedula, & juramentum, quia ſi omnes viæ tentarentur, ut ſupponunt adverſarii, numquam eſſet finis ſchiſmati.

Item quia via ceſſionis continetur in verbo, *omnes vias*; & ita ſi apponeretur alia, *etiam uſque ad ceſſionem*, virtute illius verbi ad eam tenerentur, juncta declaratione Cardinalium, & ſic dictio, *uſque*, appoſita eſt ad declarationem, & exprimebatur ceſſio, quia videbatur difficilis quoad contendentes, nunc autem videtur hujus utilitas, quia quaſi ab omnibus grata, & accepta habetur. Item Sancti qui obligati erant ſuſtinere fidem uſque ad mortem, non debebant expectare remedia; alioquin pauci martyres extitiſſent, ſed cum erat opportunitas, martyrium ſuſtinere debebant. Sic videtur dicendum in propoſito. Quare &c.

Nec ſimiliter valet id, quod dicunt adverſarii, quod cedula debet ſervari in forma. Ad hoc enim dicitur quod cedula in forma, & juxta æquitatem debet ſervari ad utilitatem Eccleſiæ. Nec etiam valet verbum Jacobitæ dicentis: D. Papa juravit & promiſit cedere, ſed non juravit promittere, aut offerre. Modici enim, & nullius ſaporis hoc eſt, aut effectus, quia juxta hoc, juramentum nullius eſſet utilitatis, nec aliqua ex eo ſequi poſſet concluſio. Juramentum enim intelligi debet ad bonum unionis Eccleſiæ. Modo Papa juravit proſequi uſque ad ceſſionem, & proſequutio eſt offerendo: tenetur ergo ſe offerre paratum, maxime requiſitus.

Item a ſimili probatur quod tenetur ad ceſſionem vi juramenti: pone, promiſi ire ad S. Dionyſium, etiam per lutum, ſi alicui placeat, certum eſt quod per lutum teneor incedere, ſi via ſit lutoſa totaliter, licet ſit hoc durum. Quare, &c. Item aliunde apparet ſuſpicio ſchiſmatis, & pertinacia. Fama enim publica ubique nunc volat, quod accedentes ad eum cauſa promotionis, vult adſtringere ad abjurandum ſi quid fecerint in univerſitate aut alibi de via ceſſionis juramentum; alias non vult eos promovere. Eſt Pariſius quidam, qui electus erat ad dignitatem, qui hoc teſtificaret, ſi opus eſſet. Item notoria ſunt verba ſervitorum ejus, dicentium quod proſecutores viæ ceſſionis ſunt ſchiſmatici, & inimici Papæ, & quando vident eos propter talia aſpera verba a proſequutione non deſiſtere, offerunt pecunias & theſauros iniquitatis, ut clarum eſt. Eſt hic unus dominus magnus, cui plures ſunt oblatæ pecuniæ, & alii plures teſtes fide digni præſentes.

Ex prædictis ſequitur quod etſi non eſſet licitum ſubtrahere obedientiam totaliter, in parte tamen, videlicet de pecuniis, & collationibus beneficiorum, & proviſionibus Epiſcopatuum licitum eſt. Probatur per heri dicta per D. Abbatem, quia etiam unita Eccleſia hoc eſſet licitum, & etiam per prædicta. Nec videtur de hoc facienda difficultas, durante ſchiſmate, quia iſtæ financiæ, & prædicta nutriunt ſchiſma, nec eſſet cupiditas præſidendi, niſi eſſet obedientia, quæ practicatur quoad talia, & idcirco, ad providendum ne in futurum evenirent ſchiſmata, talia debent ſubtrahi. Non videtur æquum quod Eccleſia Franciæ, quæ cum Rege plus cæteris laboravit ad unionem, ſit plus ſubdita quam aliæ. Et videtur ſignum criminis, quod Papa ſe intromitteret de collatione ſuorum beneficiorum, aut quod Eccleſia Gallicana non ſufficeret ad ea conferenda, & in iſtis maxime conſiſtit libertas Eccleſiæ. Modo Prælati pro modica domo litigarent. Sic debent in iſtis collationibus beneficiorum, & aliis eorum juribus annexis eorum dignitatibus reſiſtere, & ne videantur Papæ adulari, ei conſentiendo.

Item ex perceptione Annatarum, & procurationum ſequitur inconveniens, & præjudicium Regni, & Regno: nam exeunt pecuniæ de regno, & depauperatur Regnum mirabiliter, conſiderata quantitate quam recipit a Regno. Item deſtruuntur eccleſiæ, & non poſſunt fieri reparationes. Item talium procurationum fit executio ſub pœna excommunicationis, quod videtur malum durum, & contra dictum Apoſtoli: *Nemini cito manum impoſueris*; & per exequutiones tales pauperes Presbyteri excommunicantur, licet non habeant unde ſolvere, contra charitatem, & per hoc populus privatur miſſis, & divino ſervitio; & ultra hoc pauperes ſacerdotes plus gravantur ad contentandum officiarios, quam in ſolutione principalis debiti.

Item ex perceptione procurationum ſequitur aliud inconveniens, quia non ſequitur viſitatio. Ut plurimum enim non viſitant Archidiaconi, qui forte nihil habent in valore beneficii, niſi procurationem quam Papa recipit, & ſi aliunde habeant, non viſitant, quia non procurantur, & ſimiliter Epiſcopi. Ex non viſitatione autem ſequitur, quod ſacramentum Confirmationis eſt inuſitatum, quod eſt valde magnum inconveniens. Simplices enim & populares non poſſunt illud habere, quia epiſcopi deberent viſitare perſonaliter, & pluries viſitarent, ſi procurarentur. Et ſic ex perceptione retrahuntur a viſitatione, ex quo ſequuntur errores in fide, & plurima mala proveniunt, docente experientia.

Item ex ſubtractione ſequetur unio, quod patet, quia nullus diceret quod ſi ab initio ſchiſmatis facta fuiſſet, non duraſſet ſchiſma, ſed haberemus pacem. Et fortiori ratione, cum appareat ſchiſma induratum, & pertinacia contendentium, magis debemus moveri ad ſubtrahendum. Item ſequetur aliud bonum, quod licet non operaretur unionem in præſenti ſchiſmate,

tamen valet ad proviſionem contra futura ſchiſmata, ad vitandum ambitiones, ut dictum eſt ſupra. Reſtat reſpondere ad inconvenientia allegata per D.S. Pontii, & alios, & pro ſolutione communi, dico quod nulla allegata ſunt, quin poſſit per Regem, & Prælatos faciliter provideri.

Ad illud autem quod dicitur, non fiat uni, ſi non fiat alteri ſimul; &c. dico quod hoc non eſt expectandum quod alteri fiat; quia ſi ſic fieret, inconvenientia evenire poſſent ad Regem, & Dominos, & maxime ad univerſitatem Pariſienſem, & proſequutores viæ ceſſionis electæ per Regem, & eccleſiam Gallicanam, conſiderata perſona Papæ, & ejus pertinacia, & obſtinatione: idcirco debet Rex advertere quis eligatur in Papam, ad pacem ſuæ eccleſiæ conſervandam c. porro 63. diſt. Nec valet ſi dicatur, iſta ratio impugnat determinationem Regis Caroli defuncti, quam fecit de Clemente. Dico quod non per prædicta. Licet enim licite ab initio fecit determinationem, poſtmodum indurato ſchiſmate, propter pertinaciam, obedientiam ſubtrahere poteſt, prout ſupra eſt dictum. Idcirco quilibet nunc, conſideratis requiſitionibus & aliis factis, debet facere quod in ſe eſt.

Nec valet ſimiliter aliud argumentum, non cedet Papa, niſi alter ſimul cedat, igitur non debet fieri uni, niſi fiat alteri ſimul; & ratio eſt quia non poſſet haberi unio, quæ principaliter quæritur, niſi ambo ſimul cederent, aut ſaltem incontinenti; ad hoc autem quod cedant, veniemus per ſubtractionem, qua fiet ut quilibet ſe paratum offerat cedere, cum alter cedere voluerit, & oportet hoc fieri ſucceſſive, & ſic licite poteſt fieri uni ſubtractio, licet non fiat ſimul alteri, ſed prius ad alterum laborabitur ut paratum ſe offerat per ſubtractionem.

Item tales dilationes malæ ſunt, & eas reprobat Gregorius, c. ſicut 2. q. 7. ſupra all. Cum dicit textus, *ne totum, quod abſit, corpus morbus invadat, ſi languor non fuerit curatus in capite*. Ad aliud cum dicitur, Papa feret ſententias excommunicationis, & fertur ſententia, & decretum in proceſſibus impetrantium, &c. Dico quod hoc non debet tolerari, & remota tolerantia, tolluntur talia inconvenientia: non enim poterit excommunicare, quia per hoc eſt minor aliis, nec eſſet timenda ejus ſententia tanquam notorie injuſta. Et cum dicitur: Privabuntur expectantes ſuis gratiis; dico quod hoc non eſt magnum inconveniens, & etiam eis aliter provideri poſſet per Regem, & Prælatos.

Nec obeſt decretum proceſſuum factorum virtute bullarum; quia illud decretum non ligat, aut poterit comprehendere, niſi illos qui de facto, & non de jure impedirent effectum gratiæ. Quod patet, quia ſi ſunt plures expectantes qui fecerunt diligentiam, & ille qui non eſt potior in data, acceptet, ut faciat ſibi provideri, & accipiat poſſeſſionem, licet expellatur, & feratur ſententia declaratoria pro potius jus habente, non propter hoc alter eſt excommunicatus, quia non impedivit de facto, ſed juridice credens ſe jus habere. Sic in propoſito: ſubtractione facta, recipiens beneficium ab ordinario, non impediet impetrantem de facto, ſed juridice & rationabiliter. Quare &c.

Suppoſita de abſolutionibus caſuum reſervatorum ſedi Apoſtolicæ dico, quod pœnitentiarius juxta aliquos poſſet abſolvere, ut prius; & licet non poſſet, prælati bene poſſunt abſolvere in neceſſitate, ut clarum eſt. Nunc autem eſt neceſſitas, quia Papa habet manus, facta ſubtractione, ligatas. Item ad aliud, ceſſio facta per ſubtractionem non valebit, nec proviſio ſubſecuta, &c. Dico contrarium, quod valebit ceſſio, & proviſio nova. Ratio eſt, quia jure quis poteſt compelli ad ceſſionem pro bono publico. Nam compelluntur Cardinales certis pœnis intrare conclave, & aliis modis in electione Romani Pontificis, & includuntur, &c. juxta c. ubi majus periculum de elect. in 6. & Clem. ne Romani §. porro de elect. Nam coactio iſta principaliter eſt ad unionem, non renunciationem, niſi conſequutive. 2. Quia iſta coactio non eſt ad hoc ut vi renunciet, ſed ut libere cedat; quia *initium ſapientiæ timor Domini*, & ita coactio fit, ut inducatur ad bonum publicum. Item major eſt coactio quod congregentur ambo contendentes, & concordare, quod aliqui adverſarii allegant, quam quod per ſubtractionem attediati offerant ſe paratos, & cedant, cum erit opportunitas.

Item quia hæc ceſſio facta per ſubtractionem, non eſt violenta, ſed libera antecedenter, pacto, & juramento appoſito juxta formam cedulæ, & coacta voluntas eſt. Non enim tot requiruntur ad cedendum, ſicut ad intrandum Papatum, quia Papa ſolus poteſt cedere, poteſt & renunciare: ſed ſolus ſine electione Cardinalium non poteſt intrare. Item ad aliud argumentum. Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet; &c. Dico quod Papa non efficitur, nec fieri poteſt ſine miniſterio hominum, Deo tamen cooperante. Et cum dicitur: Electio ejus eſt a Deo; dico quod ſic eſt a Deo, quod fieri non poteſt ſine exequutione juris Divini qui ordinavit fieri ejectionem certis ex cauſis, quarum hodie, unde dolor, aliquæ forſan occurrunt. Quare, &c.

Ad aliud. Quando dicitur, Prælati, ſubtractione facta, cum habebunt collationes beneficiorum, ut in eodem ſtatu permaneant, nunquam laborabunt ad unionem Eccleſiæ. Dico 1. quod hoc non valet quia hoc eſt juris eorum, & ſemper eis poteſt remanere; nec propter hoc præſumendum eſt, quod a proſequutione incœpta deſiſtant, ſi eis ſua libertas reſtituatur. 2. Etiam hoc non eſt præſumendum propter præſentiam Regis & univerſitatis, quia hoc negotium proſequitur, & Dei gratia proſequetur, & melius eſt providendum, & de bonis proviſionibus factis bonis Clericis, quam de Papa, quia eos cognoſcunt magis quam Papa; & ſi contrarium facerent, per Concilia poſſet provideri pro publica utilitate, & ad ſtudia ſuſtinenda.

Nec valet quod Collegium Cardinalium eſt contra ſubtractionem, quia Pariſius eſt quidam nobilis vir pro parte eorum, qui dicit contrarium, & paratus eſt dicere, ad cujus dicta me refero. Nec ſimiliter valet quod dicunt. Quod Papa non refutat ceſſionem per tertiam bullam, nam jam per D. Abbatem, & D. Patriarcham reſponſum eſt, quia vult illam bullam adjungi primæ ſuæ bullæ, & reſponſioni, in qua denegat viam ceſſionis expreſſe, nec in ea viam ceſſionis probat: quare viſa prima ejus reſponſione, & tertia, quæ eſt obſcura, apparet de manifeſta & evidenti contradictione. Hæc ſint dicta ſub correctionibus ante dictis.

Statim finita dicta M. Ægidii propoſitione, D. epiſcopus S. Pontii ſurrexit, & petiit, ut ad replicandum admitteretur, quod ei conceſſum eſt,

& concordatum per os Cancellarii D. videlicet Arnaldi de Corbeja, ordinatumque eſt quod die Lunæ proxima, per organum unius replicarent pro parte negativa, & die martis immediate ſequenti, per organum alterius pro parte affirmativa explicaretur, & in hoc eſſet finis diſcuſſionis, nec aliquis plus audiretur, niſi univerſitas, quæ quia audita non fuerat, ſi vellet aliquid proponere, quod ipſa audiretur.

Conſequenter juxta prædictum appunctuamentum, die Lunæ 3. Junii, pro parte negativa, quia ſc. non erat facienda ſubtractio, propoſuit replicando D.S. Pontii effectualiter quæ ſequuntur, in idiomate materno, linguæ ſcil. Occitanæ. Ea tamen, ut alia, in Latinum prout fidelius potui, & pro breviori expeditione reportavi. In primis ſe excuſavit de idiomate propter ruditatem, ut dicebat. & 2. proteſtatus eſt, ut in ſua prima propoſitione hujus Concilii, quæ hic non recito, cauſa brevitatis.

Super quarto, videlicet an facienda erat ſubtractio particularis, aut totalis, dixit quod non, & ſuppoſuit tres quæſtiones: quia in iis, quæ non ſunt contra jus Divinum, & naturale, vel eccleſiaſticum, Papæ eſt obediendum: quod Papæ aperte malo in vita & moribus eſt obediendum, quod Papæ accuſato de hæreſi, ante ſententiam eſt obediendum; & etiam poſuit corollaria & inconvenientia. Recitat inconvenientia. Vide ſupra in prima propoſitione. Ultra illa, ſi fieret ſubtractio, ſequerentur dico inconvenientia. Primum quod præpararemus adventum Antichriſto, & ad hoc facit dictum Apoſtoli: *Niſi venerit diſceſſio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, &c.* Secundum eſt. Si fieret ſubtractio, quid dicerent Romani, adveniente indulgentia intra annum? Certe dicent: Nec ſubtraxerunt obedientiam ſuo Papæ; recognoſcunt errorem ſuum: ex hoc inſurgent contra nos, & mirabiliter exaltabuntur.

Recitavit poſtmodum quæſtiones poſitas de ſubtractione particulari, & alia inconvenientia in eis allegata, quæ non recito hic propter brevitatem. Deinde dixit, ut ſequitur: Audiſtis, DD. mei, notabiliter propoſitionem per DD. qui propoſuerunt pro parte affirmativa, & in effectu dixerunt quod habemus diviſionem quæ non poteſt ſedari, niſi per ceſſionem, & allegant cedulam Conclavis. Dicunt quod Papa unionem impedit ore & facto, & eſt pertinax, ſuſpectus, & ſchiſmaticus, & quod non requiritur ſententia ad faciendam ſubtractionem & plura alia. Item, dixerunt quod D. N. eſt dubitatus, & quod non eſt idem de eo, ac ſi eſſet indubitatus. Allegant ad eorum intentionem capitulum ſi dico forte, & Gloſſam cap. fin. 63. diſt. & Epiſtolam Hugonis & capitulum, Anaſtaſius 19. diſt.

Ad prædicta eſt reſpondendum, & primo proteſtor, quod nolo aliquem injuriari. Et reſpondeo. Cum dicitur D. N. Papa negat ceſſionem: dico contrarium, ut apparet per ejus reſponſiones. Si aperte dixit contrarium, non ſcio; ſi officiarii ſui aliqui dicunt contrarium, aut dixerunt, & alii etiam, credo quod non habuerunt ab eo mandatum: neſcio tamen; & ad hoc faciunt ſecunda & tertia ejus reſponſio, ſub bulla. Nec obſtat prima ejus reſponſio. Nam aliud eſt dicere, quod alias fuit ceſſio refutata, aliud quod refutat de præſenti. Aliud eſt dicere quod jus non ordinavit fieri ceſſionem, ut in prima bulla, aliud quod refutavit, quod non fecit.

Venio ad Capitulum ſi dico forte, & dico quod illud capitulum, prout dicit Gloſſa, debet intelligi: Quando neuter eſt electus a duabus partibus, juxta c. licet, de elect. 2. Dico, ſicut Gratianus in §. hoc autem: in dicto cap. ſi quod: illud capitulum non debet intelligi, niſi quando unus eſt legitimus, & alius intruſus, prout eſt in propoſito. Vel 3. dic quod intelligitur, cum notorie duo ſunt electi contra fas. Et tunc dicitur, lex debet eſſe de bono, & difficili. Reſpondeo quod multæ leges factæ fuerunt ſine dubio, & difficili, ut ſimplices levius intelligerent.

Nec obſtat quod dicitur quod Principes ſe debent intromittere, quia dicit textus, non permittimus &c. Dico quod hodie hoc non habet locum. Quæ enim erat ratio, quare Imperatores interfuerunt in electionibus? Certe ratio fuit, quod primitiva eccleſia erat in parvo ſtatu, & quando unus epiſcopus erat hæreticus, vel ſchiſmaticus, propter præſentiam Principum non impediebant electiones, quas forſan impediſſent. Ideo intererant Principes c. Principibus 63. diſt. Nunc autem ceſſat illa cauſa quare Principes ſe intromittebant, & vocabantur, ceſſat conſtitutio. Nec obſtat Gloſſa cap. ſi forte 63. diſt. Gloſſa ibi dicit quod intelligitur ſecundum textum c. ſi duo, quod intelligitur, ut eſt dictum; vel dic quod intelligitur quando eccleſia ipſum non recipit ad poſſeſſionem, quia ſi eſt ſcandalum, neuter debet remanere. Non ſic eſt in propoſito, quia D. Clemens fuit receptus ad poſſeſſionem. Ratio hæc eſt, quia nullus tenetur jus proprium dimittere. Vel dic 3. quod Gloſſa illa loquitur in aliis Prælatis quam in Papa, puta epiſcopis & aliis. Ratio diverſitatis eſt, quia quando quis electus eſt in epiſcopum, per electionem, non quæritur jus plenum, ſed per confirmationem. Sic in propoſito. Idcirco ſi ante confirmationem eveniret ſcandalum, Superior & Archiepiſcopus poteſt eum removere, ſicut eſt in Papa, quia per electionem plenum jus quæritur: & ideo propter ſcandalum non removetur.

Nec valet quod dicitur, dubietas & perplexitas impediunt, &c. Dico quod lex illa loquitur quando dubium eſt de facto, ſic quod de jure non poteſt conſtare. Modo ſatis poteſt conſtare de jure D. Clementis, & D. N. Benedicti Papæ, & dicere quod jus eorum eſt dubium, videtur male dictum, periculoſum, & verecundum. Quia ſi diceremus impreſſionem non notoriam, nos diceremus, quod Clemens non eſſet Papa; & eſſet hoc turpe allegare contra partem noſtram: quia ſi impreſſio non eſſet notoria, adverſario non denegaretur obedientia, juxta formam c. in nomine D. 23. diſt. Item, eſſet dedecus Regis, Cardinalium, & Univerſitatum, qui ſe determinaverunt ad Clementem, quia Cardinales notoria impreſſione elegerant Bartholomæum.

Item ad quod dicitur, quod Epiſcopi primitus jurant Eccleſiæ quam Papæ, & ita tenentur iſti obedire Concilio, pro Eccleſia: dico quod hic non eſt Concilium pro Eccleſia, ſed contra Eccleſiam. Item quia ille qui jurat Eccleſiæ, Epiſcopo principaliter tamquam capiti obligatur, & ſic Epiſcopi licet jurent Eccleſiæ, tamen principaliter jurant Papæ Argum. C. cum Cle-

Clerici, de verb. ſign. Item cum dicitur, Papa eſt deſtructor Eccleſiæ, dico quod non, ſed eſt defenſor. Ad capit. ſi ea, dico quod intelligitur in conſtitutionibus editis quoad Sacramentum Eccleſiæ, & alia quæ jus Divinum & naturale immediate conſtituunt, Non ſic eſt in aliis. Quare, &c.

Item ad hoc quod dicitur, quod virtute cedulæ Papa tenetur ad ceſſionem, reſponſum eſt per DD. qui pro iſta parte propoſuerunt, pluribus modis. Ultra hoc dico, quod cum juramentum eſt dubium, debet & oportet fieri declarationem. Iſta autem declaratio quæ Papam tangit, per Papam fieri debet; nec hoc negarent adverſarii; vel ſaltem per Concilium generale. Nec obſtat quod dicitur, quod Papa tenetur jure communi ad vitandum ſcandalum. Dico quod hoc non eſt verum, niſi cum alias non poteſt ſedari ſchiſma, quam per ceſſionem. Modo poteſt alio modo terminari; quare, &c. Nec eſt ſimile hoc caſu, ſicut de exemplo ad S. Dionyſium; quia Jus commune dat ceſſionem tanquam ultimum remedium. Modo juramentum debet intelligi juxta jus commune. C. ad noſtram de Jurejur.

Nec obſtat ſi dicatur, Papa ſcandalizat populum, quia refutat ceſſionem, &c. Dico quod non, nec propter ſcandalum Phariſæorum, & hæreticorum, aut ſchiſmaticorum Prælatus Epiſcopatum dimittere debet, ſicut eſt in caſu noſtro, quia ſcandalum eſt propter adverſarios adhærentes intruſo. Ad capit. Nos ſi incompetenter allegatum, dico quod ibi Papa voluntarie ſe ſubmiſit, nec facit jus quod propterea Papa alicui ſe ſubmittere teneatur. Item non obſtat quod opponitur, quod Papa dicit Univerſitatem Pariſienſem, & proſecutores ceſſionis ſchiſmaticos. Mirum eſt hoc; quare malum eſt dicere Univerſitatem ſchiſmaticam, cum Papa hic pluries dictus ſit ſchiſmaticus, quod tamen non eſt verum? Iſtud enim eſſet multum injurioſum Regi quod haberet Papam hæreticum, aut ſchiſmaticum, quia nunquam Rex Franciæ talem ſuſtinuit: nam in talibus eſt privilegiatus, primo in fide, quia nunquam tenuit ſchiſmaticum, & in militia & Clero, & iſta ſunt tria lilia, quæ defert.

Item dato & non conceſſo quod D. N. Papa eſſet ſchiſmaticus, non ſequitur pro tanto, quod ſit hæreticus: nam ſchiſma & hæreſis ſunt duo vitia ſeparata, ſicut avaritia, & luxuria, & opponuntur diverſis virtutibus: nam hæreſi opponitur fides, & ſchiſma unitati Eccleſiæ, propter quod omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus, & non e contra: & ſic differentia inter ſchiſma & hæreſim patet per capit. inter ſchiſma 24. q. 3. ſunt etiam in jure diverſi tituli de hæreticis, & de ſchiſmaticis. Tamen bene verum eſt quod ſchiſma diſponit ad hæreſim. Unde adhærentes intruſo non ſunt hæretici, licet ſint ſchiſmatici.

Item ad hoc quod dicitur: ſchiſma eſt majus malum quam hæreſis, &c. Dico quod hoc non eſt verum; & eſt contra determinationem S. Thomæ 2. 2. Item ad aliud cum dicitur, papa turbat ſtatum Eccleſiæ, & facit ſcandalum; non eſt verum, ſed intruſus facit. Et ſuppoſito quod noſter Papa hoc faceret, in eo non eſſet ſibi obediendum, ſed in aliis: ſic facit C. Julianus 11. q. 3. Item nec facit ſcandalum, quia facit ſecundum jus commune, ut eſt dictum. Item licet deinceps mandet aliquid, unde populus ſcandalizetur; non ei ſemper eſt obediendum, alioquin ſequerentur plura inconvenientia.

Item cum dicitur: non refert inter injuſte detinere & invadere. Nego iſtud: & licet Dominus injuſte detineret, non ſequitur quod perdiderit jus quod habuit ab initio. Nam ſi ſic eſſet, Dominus temporalis perderet jus ſuum propter injuſtitiam. Non obſtat C. ſæpe, de reſtit. ſpoliat. quia intelligitur in conſtitutis quoad periculum animæ, & non alias. Venio ad §. hinc etiam. Dixerunt DD. de parte contraria, quod in illo §. apparebat Symmachum falſe accuſatum, ut eventus docuit. Etiam ſimiliter dico, quod D. N. falſe accuſatur, & multi ſunt qui loco & tempore videbunt & pœnitebunt.

Item de hoc quod dicitur ad caput cum ſecundum, quod eſt notorium, non eſt verum. Et quod dicitur quod hic Papæ nihil tollitur, & quod ſit ceſſatio tantum, &c. Mirum eſt quod hoc dicatur. Nam quod jus Papa habet in Regno, niſi obedientiam? Si tollatur obedientia, tollitur jus quod habet in Regno, & ideo mirum eſt de illis qui tenent quod in hoc nihil tollitur, ſed ceſſatur, quia vere talia non deberent proferre in tali audientia, cum obedientia ſit totum jus debitum ſuperiori.

Ad capit. Anaſtaſius 19. diſt. nego caſum, ut eſt poſitus per Patriarcham: nam capitulum non dicit quod bene fecerint recedendo, ſed credo quod male fecerint: nam populus receſſit a Rege David, & tamen non bene fecit. Aliter dico quod in illo caſu Papa inciderat in hæreſim, & volebat ſuſtinere, & hoc non fecit D. N. Papa. Item volebat ſuſtinere contradicentibus Epiſcopis. Credo tamen quod prima ſolutio melior eſt.

Item ad hoc quod dicitur: Paulus Petrum reprehendit; & Aſina Balaam, &c. Dico quod hic non eſt ſimili in propoſito. Petrus enim compellebat Chriſtianos judaizare: ob hoc Paulus eum reprehendit: Balaam etiam contra voluntatem Domini, ibat ad maledicendum populo. Papa enim nullum compellit ad malum, nec vult compellere aut maledicere; quare, &c. Item ad illud quod dictum eſt, quod Papa dixit pluribus, quod antea ſe permitteret excoriari, quam quod cederet. Dico quod hoc debet intelligi, antequam de facto, & per violentiam compelleretur. Nec valet excuſatio de libro Patriarchæ, quia tacere debebat talia, & male fecit, nam ſuum librum miſit in Angliam, & Hiſpaniam, & Avenionem, & talia aſſerere de Papa malum eſt, ſcandaloſum, & præſumptuoſum.

Item Patriarcha eſt ſibi ipſi contrarius, cum dicit in una parte ſui libri, quod ſi Papa non eſſet, major Pœnitentiarius haberet poteſtatem. Dicit quod de diverſis Regnis congregaretur, &c. Et ſic eſſet Papa; & dicit quod Ordinarii haberent poteſtatem: vide in eo plenius. Item ad aliud, quando dicitur, quod Papa non ſervat Canones, &c. dico non eſt verum, ut dixi ſupra in prima propoſitione. Unde textus C. nulli fas 19. diſt. qui dicit eos communione privandos qui tranſgrediuntur præcepta Apoſtolicæ fidei: intelligitur in illo, qui non obſervat Canones Papæ, & contemnit pertinaciter, quia talis eſt ſchiſmaticus, aut hæreticus, ut eſt in Gloſſa. Item cum dicitur; alii ſequentur declarationem Regis in ſubtractione. Non eſt verum, nec veriſimile, quod Rex mandet aliis quod habeant eum inſequi, ſi habeant conſcientiam contra-

trariam: nam licet Regi in temporalibus ſit obediendum, in ſpiritualibus tamen conſcientiæ Papæ, ad Eccleſiam tamen conſcientiam ſemper referendo.

Venio ad additionem Regis Hiſpaniæ, per quam recipit viam Papæ. 1. Propter difficultates & litium prolixitates, exceptiones, & ſubterfugia, juribus colorata. Dico quod propter fugiendas illas prolixitates, Papa conſenſit additioni Regis Arragoniæ; nec eſt veriſimile, quod electi ad diſcutiendum vellent damnare animas ſuas, & mori fame. Nam contra eos fieri poſſet, & provideri, ſicut in electione Papæ, contra Cardinales in conclavi exiſtentes. Nec etiam valet quod dicitur, quod in via Papæ, non continetur via Concilii generalis, ut dicit dicta additio Hiſpaniæ: hoc enim non eſt verum. Bene ſcitur quis eſt ille de Hiſpania, qui omnia facit. In cedula enim Papæ dicitur quod electio Arbitrorum fiat de conſenſu Regum, & Principum utriuſque obedientiæ; & ſic haberent vim Concilii generalis. Item non valet quod dicitur: Prælati congregati ad eligendum arbitros, volent eſſe Judices, & ſic non habebit locum tuum compromiſſum. Dico quod locum habebit. Prælati enim non erunt Judices, quia Papa non conſentiret.

Nec valet quod dicitur, in arbitris erit contrarietas, &c. ut in dicta Electione. Dico quod non; major enim eſſet in Cardinalibus utriuſque Collegii ſimul congregatis ad reeligendum, facta ceſſione, cum quilibet vellet eligere ſibi charum. Item nec ibi erit contrarietas, quia arbitri poſſent arctari, ut eſt dictum, & per iſtam viam citius haberetur unio, quam per viam ceſſionis, de qua forte per multos dubitatur, ſicut de Cœleſtino fuit dubium, an ſua renunciatio valeret.

Ad Concluſiones D. Abbatis reſpondeo. Ad primam, cum dicitur Papa magis tenetur proſequi, &c. Concedo. Et cum dicitur quod ad Regem ſpectat ſua authoritate; dico quod non eſt verum, non tamen derogando poteſtati Regis. Quod probatur primo exemplo Theodoſii §. hinc etiam, 17. diſt. ubi videatur textus. Item exemplo Valentiniani, in C. Valentin. 63. diſt. facit C. ſatis evidenter, 96. diſt. & Conſtantini, in C. Sacerdotibus 11. q. 1. Item probatur per jura communia, dicentia quod perſonæ Eccleſiaſticæ non debent judicari per ſæculares Judices: igitur hic Papa a fortiori, quoniam a nemine poteſt judicari. C. nemo 9. q. 3. ad hoc eſt textus §. 1. 97. diſt. Nec obſtat cap. qualis, quia omnia jura quæ loquuntur de hoc, intelliguntur ad requeſtam Eccleſiæ. Et cum dicitur, ſemper duraret ſchiſma, non eſt verum; & ſuppoſito quod ſic eſſet, nihil poteſt Rex. Faciat Rex quod convocetur Concilium generale, ſi velit Papam judicari, aut contra eum procedi.

Nec valet quod dixit Patriarcha in libro ſuo; quod non refert an ſimul aut per partes fiat Concilium, quoniam refert. Quid eſt Concilium? Concilium enim a conveniendo, quoniam Prælati ſimul ſunt, & deliberant. Tum enim unus poterit dicere unum motivum, ſeu rationem quæ alios poteſt movere. Juxta C. canonicis 19. diſt. ideo dicit lex quod non valet ſententia lata abſente altero arbitrorum; licet ſi eſſet præſens, per majorem partem ferretur ſententia l. ſicut §. de arbitr. ad hoc Gloſſa C. in Geneſi de elect.

Nec etiam vera eſt alia concluſio Abbatis, quod decet & expedit ſubtrahere: quoniam vel non intelligit materiam, vel multi decipiuntur. Quæſtio enim eſt inter Doctores Theologiæ, utrum committendum ſit peccatum, ut majora mala evitentur; & dicunt Doctores, quod non. Unde dicit Auguſtinus, quod malefecit Loth, tradendo ſuas filias, ut recitatur. Nec peccatum veniale debet committi, pro evitando mortali, ut dicunt Doctores, & Auguſtinus. Et tunc arguitur ſic. Subtrahere obedientiam eſt peccatum mortale: igitur pro evitando alio malo fieri non debet. Item quia mala non ſunt facienda, ut dubia bona eveniant. Modo ſubtrahere obedientiam eſt malum & peccatum, & licet ſchiſma ſit malum quoad alios, non tamen eſt quoad nos. Item, ut dictum eſt, ſubtractione facta, non habebimus unionem, & dicetur quod non tenet ceſſio propter metum, & ſic non valebit electio.

Nec valet quod dicitur: Jus permittit, ut compellatur. Non eſt verum, nec obſtat capit. ubi majus, quia illa compulſio facta eſt per generale Concilium contra Cardinales, & certo modo: non ſic autem procedendum eſt contra noſtrum Papam, qui non habet ſuperiorem, nec jure adſtringitur. Item cum dicitur, ſi Papa recipiat procurationes, ſequuntur inconvenientia. Poteſt eſſe verum; & ſi dicatur, hoc eſt contra Concilia generalia, non obſtat, quia, ut dictum eſt, Papa poteſt contra Concilia generalia. Jura autem allegata in contrarium, loquuntur in illis quæ ſunt fidei, aut Sacramentorum. Aliter autem dicere, eſſet deſtruere mundanam politiam, & poſſent ſubditi rebellare contra Principes, ſi præciperent aliquid quod prima facie videretur injuſtum, & ſubtrahere obedientiam, quod eſſet maximum inconveniens: non enim ſic debent ſubditi procedere, ſi injuſtum præcipiatur, ſed debent venire ad ſuperiorem, & ſupplicare ut eis provideat; non ſic fecerunt Prælati. Quare, &c.

Item ad allegata per M. Ægidium. Quod dicit quod cum Papa eſt vehementer ſuſpectus, debet ſubtrahi. Non eſt verum, per capit. litteras de præſum. C. inter ſollicitudines, de Purg. Canon. pro hoc videtur caſus in §. hinc etiam allegato. Et in C. nonne. Nam licet initio dicatur pro dubia ſuſpicione, tamen finis dicit quod non debet ſubtrahi obedientia. Nec valet illud quod allegatur. Papa hic non condemnatur: non eſt hoc bene dictum: ſed fit de eo, ut de illo qui ſuſpenditur, & poſtea inquiritur de facto. Nec etiam valet illud quod dictum eſt, quod ad ſubtrahendum non requiritur forma juris, & quod duo teſtes ſufficiunt contra Papam &c. Dico quod hoc eſt verum quando delictum Papæ eſt notorium; ſecus quando non eſt notorium, quia major ſolemnitas requiritur, quam in alio, cum ſit majus periculum in ejus condemnatione; nec ſimiliter valet illud, quod dictum eſt, quod hic non requiritur citatio, & proceſſus, &c. Nam hic, nihil eſt notorium contra Papam; & etiam communior opinio Doctorum eſt, quod in notorio requiritur citatio, & ſic non licet, & nec expedit ſubtrahere obedientiam.

Item gloria Regis, & Regni Franciæ eſt; quod Rex Franciæ nunquam fovit ſchiſmaticos, ſed ſemper tenuit verum Papam. Ludovicus Rex Franciæ pro reſtituendo certos Epiſcopos Regni Angliæ, fecit armatam contra Regem Angliæ, & cum fuit in Flandria pro complemento negotii fuit impeditus. Pariter fecerunt multi Reges

Fran-

Franciæ, ut patet in hiſtoriis & chronicis, qui receperunt bella pro Epiſcopis reſtituendis, & pro Eccleſia, & a fortiori pro Papa fieri debet. Et ita non expedit ſubtrahere. Deus deſtruat me, ſi non ita credam in conſcientia mea, & hæc ſint dicta ſub correctionibus ante dictis.

Conſequenter die craſtina, videlicet die Martis IV. Junii D. Abbas montis S. Mich. ſupra nominatus, lingua materna, ut prius duplicando propoſuit quæ ſequuntur. Ea tamen in Concilio, pro ſtilo breviori in Latinum reportavi. Et præmiſit excuſationem, propter arduitatem materiæ, præſentiam tantæ comitivæ, inſufficientiam propriam & brevitatem temporis. Proteſtatuſque eſt, ut ſupra in ſua propoſitione, quam hic gratia brevitatis dimitto.

Reverendiſſimi Principes, & vos alii DD. mei Reverendi. Quæſtio diſputata eſt, utrum conſiderato ſtatu Eccleſiæ, & ſchiſmatis, ac proceſſu per Regem & Eccleſiam Gallicanam incepto, liceat Regi, an expediat fieri ſubtractionem, in toto, vel in parte; DD. mei, & ego ſuſtinuimus partem affirmativam, & alii negativam. Heri ſpecialiter D. S. Pontii, contra cujus dicta habeo duplicare. Pro intellectu materiæ videtur dicendum quod ejus argumenta reducuntur ad quatuor puncta. Primum eſt de defectu cauſæ, & rationis; ſecundum de defectu proceſſus; tertium de defectu authoritatis; & quartum de inconvenientibus, veriſimiliter, ut licet evenire, contingentibus.

Pro reſpondendo ad primum videlicet quod Papa non eſt ſchiſmaticus, aut hæreticus, ſupponam. 1. ex quo reſpondebo, & 1. ſuppono, ut ſupra, quod omnis Catholicus tenetur laborare ad unionem, procurando neceſſaria, & removendo impedimenta. 2. Quod Principes præcipue tenentur, ut Catholici, & ut Principes, & quoad hoc habent authoritatem ad hoc, quod deductum eſt uberius, ad quod non eſt reſponſum, ex quo apparet, quod Principes ad hoc tenentur ſub pœna fautoriæ ſchiſmatis.

Ultra ſuppono, quod medium bonum veniendi ad unionem eſt via ceſſionis, nec hoc ab adverſariis negatur, aut aliis quibuſcumque. Item etiam quod eſt ſola via plene ſedativa, ut ſupponimus. Nam conſiderata radicatione ſchiſmatis, & induratione, non eſt ſpes per aliam viam haberi unionem, ſed forſan perpetuum ſchiſma, ut clare patet bene inſpicienti. Per quod patet quod nihil facit ad propoſitum juſtificatio compromiſſi, & contradictio ceſſionis, ex quo etiam ſequitur quod Papa tenetur ad acceptandum viam ceſſionis. 1. propter bonitatem viæ in ſe: item propter juramentum præſtitum in introitu Conclavis, de quo ſupra fit mentio.

Nec obſtat illud quod dicunt DD. de adverſa parte, quod cedula ſupponit ordinem, & quod ceſſio eſt ultimum remedium. Et ſupponitur tenor cedulæ quod juravit omnibus viis & modis, ſine dilatione, dolo, fraude, vel machinatione quibuslibet proſequi unionem, etiam uſque ad ceſſionem incluſive, ſi DD. Cardinalibus, &c. Vide ſupra in principio propoſitionis Patriarchæ: hac præſuppoſita, probatur clare, quod tenetur ad acceptandam viam ceſſionis. 1. Quia juravit omni via proſequi: ipſa eſt ſola, ut ſupra dictum eſt: igitur, &c. Item ipſe juravit proſequi unionem Eccleſiæ, ſine dilatione, dolo, & fraude, &c. Modo omnis alia via diſcuſſionis notorie eſt dilatoria, immo inutilis, & ſine fructu forſitan, & veriſimiliter perpetuativa ſchiſmatis, quod jam duravit xx. annis, vel circiter

conſiderata etiam fixa partium adhærentia. Igitur, &c.

Item D. Papa promiſit & juravit omnibus viis & modis rationabilibus, quamprimum poſſet, Eccleſiæ unionem, & fuit juramentum primum. Modo via ceſſionis eſt rationabilis, ut eſt clarum; igitur ad eam virtute juramenti etiam tenetur per clauſulam generalem. Nec fuerunt Cardinales contenti clauſula generali; ſed ad majorem expreſſionem voluntatis providendi unioni Eccleſiæ, appoſita fuit clauſula, *uſque ad ceſſionem incluſive; dummodo DD. Cardinalibus*, &c. Tunc arguitur ſic. Via ceſſionis continetur in generali promiſſione, ut eſt dictum, quia eſt ſancta, & rationabilis. Ergo oportet dici, viſa declaratione Cardinalium, quod illa clauſula, *etiam uſque ad ceſſionem*, appoſita eſt ad præferendam viam ceſſionis, quoad exequutionem; purificata conditione; *ſi DD. Cardinalibus*. Conditio autem notorie purificata eſt: immo præſentibus omnibus Cardinalibus, uno ſaltem excepto, publice Avenioni publicata, præſenti innumerabili populi multitudine, DD. Ducibus, Legatis univerſitatis, &c.

Item certum eſt quod in juramentis & contractibus omnis pernicioſa & captioſa interpretatio vitanda eſt & fugienda. Gloſſa autem & intellectus eorum ad dictum juramentum, de aliis viis tentandis, eſt interpretatio captioſa notorie: quia ſi aliæ tentarentur, nunquam eſſet finis. Item juramenta interpretari debent ad intentionem eorum quibus juratur, videlicet Cardinalium: modo ipſi declaraverunt ſuam intentionem. Nec valet illud quod dicit D. S. Pontii, quod dictio, *uſque*, denotat ordinem: refert enim, an dictio, *uſque*, apponatur termino ad quem, & denotat ordinem. Verbi gratia, ſi promitto ire uſque ad S. Dionyſium, certum eſt quod omni via ego poſſum ire: aut apponitur medio, & non denotat ordinem, ut ſi promitto ire ad S. Michaelem, etiam per Carnotum, ſi Joanni placeat; certum eſt hoc caſu, ſi Joanni placeat, ego teneor ire per Carnotum: ſic in propoſito: Quare, &c.

Ex quo apparet quod ex quo tenetur eam acceptare, ad requiſitionem Cardinalium, quod non fecit, immo nec ad requiſitionem DD. Ducum, requirentium eum ex parte Regis, & Eccleſiæ Gallicanæ, quæ iſtam viam ſolemniſſime acceptandam declaraverat, quod iſta habent vim expreſſæ denegationis, etiam viſa prima ejus reſponſione, ſub bulla ſecunda, & tertia captioſis reſponſionibus additis. Argum. ad hoc, in c. ab eo, de appellat. Item quia proteſtatus eſt publice quod ceſſionem non acceptaret, ut ſupra dictum eſt. Item apparet denegatio viæ expreſſa quia impedivit pro poſſe proſequutionem ejus, ut apparet, quia ad eam impediendam miſit Ambaxiatores in Alemanniam, ut DD. plures experti ſunt, & ego etiam Legatus Regis ibidem manifeſte percepi, & idem receperunt DD. Legati ad Hiſpanias ad Regem Arragonenſem, & ad Bonifacium intruſum, & ad Romanos, ut apparet ex eorum electionibus, nec habet gratos viam ceſſionis perſequentes, ſed eos odioſos habet, ut notorie evidenterque apparet, & ſupra dictum eſt.

Ex quibus omnibus clare concluditur, quod viam ceſſionis denegat, verbo & facto, quantum poteſt. Ex quo apparet, quod quia nulla alia eſt via ad uniendum Eccleſiam accepta, & eam refutat acceptare, negat unionem & ei contradicit, & per conſequens eſt fautor ſchiſmatis

pertinax, & nutritor. Sequitur etiam quod D. Papa Papatum retinet contra eſſentiam Officii ſui; tenendo ſcilicet Eccleſiam diviſam contra ſuum juramentum, & requiſitiones ſæpius factas. Nec valet excuſatio duplex dicta per DD. de parte negativa; una qua dicitur quod non refutavit, & hoc nihil eſt, ut dictum eſt, quoniam rei effectus evidenter apparet in contrarium. Scit enim hoc, & Concilia præterita, quod ſolum ab eo quæritur, quod paratum ſe offerat, prout notorie ſæpiſſime per Reges & Principes ſupra nominatos ſummatus eſt, & tamen non vult in eam conſentire, nec eam aliqualiter offert. Nec enim valet alia excuſatio, qua dicitur quod offert compromiſſum, & adhuc hoc nihil eſt; quia inutilis eſt via compromiſſi, ut ſupra.

Hic conſilium quæritur, & agitur ſuper exequutione viæ ceſſionis electæ per Regem, eccleſiam Gallicanam, & plures alios, ad quam exequutionem, ut videtur, ſolum ſunt duæ viæ ſupra tactæ, requiſitoria, & tentata eſt ſolemniſſime, & quia de ea amplius non eſt ſpes, ad aliam viam, ſcilicet ſubtractionis recurrere oportet. Alias in poteſtate Papæ eſſet nos habere ſchiſma perpetuum. Fundamentum autem hujus denegationis eſt ambitio, & cupiditas dominandi pro ſe, & ſuis, juxta c. 1. de Cleric. non reſidentibus; & juxta dictum Sarisberienſis. Iſta autem proveniunt ex obedientia, quoad pecunias, & collationes. Oportet ergo iſta removeri, ut plaga curetur, juxta illud: Extrahe ligna foco, ſi vis extinguere flammas: repugnat itaque unionem eccleſiæ proſequi, & miniſtrare impedimenta, aut illi conſentire.

Ex prædictis ſequitur concluſio reſponſiva ad primum articulum, quod conſiderato ſcandalo notorio, ſchiſmate notorio, & unionis impedimento notorio, ex quo eccleſia ſcandalizatur, eſt a corpore eccleſiæ ſeparandus; facit c. illud 24. q. 3. & per hoc reſpondetur ad hoc, quod allegatum eſt, quod Romani faciunt ſcandalum, &c. Verum eſt quod ab initio fecerunt ſcandalum; ſed D. N. Papa etiam nunc facit, quia tenet eccleſiam diviſam, contra opiniones ſuæ obedientiæ, quam poteſt unire, ſi vult, ſcilicet acceptando ceſſionem.

Item ſequitur ex prædictis, quod etiam in licitis non eſt ſibi obediendum. Ratio ejus eſt, quod peccat in eſſentialibus ſui Officii, ut eſt dictum. Hic autem effectus cauſatur ex obedientia, & per conſequens, ſibi obediendo, participaremus ſecum in crimine crimino ſo, & nutriremus ſchiſma, ut apponendo igni combuſtibilia. Secus tamen eſſet in alio caſu particulari, ſibi obediendo, ſi eſſet unitus, & indubitatus: quia tunc obedientia non eſſet cauſa mali. Hoc autem, ut eſt dictum, peccatum ſuum cauſatur ex obedientia; & ſic obediendo ſibi favemus in crimine: & ſic patet quod Papæ, quamvis malo, eſſet obediendum, niſi obedientia eſſet cauſa, & nutritio ſui mali. Per prædicta reſpondetur, cum dicitur, non ſunt facienda mala, &c. Verum eſt, ſed ſubtrahere obedientiam, cauſa ſtante, non eſt malum. Quare, &c.

Tertio ſequitur, quod non obſtante juramento Epiſcoporum allegato, Prælati proſequendo ceſſionem & ſubtractionem, obſervant juramentum. Ratio quia intelligitur juramentum factum eccleſiæ Romanæ, & ſic Prælati prædicta perſequendo, non ſunt perjuri per prædicta. Tale enim juramentum civiliter intelligitur juxta C. Quinta vallis, de jurejur. ex quo patet quod Prælatus non tenetur Papam fovere, & manu tenere in Papatu, niſi juſte poſſideat; alias juramentum eſſet temerarium. Item ſequitur quod renunciatio, & proviſio factæ per ſubtractionem eſſent bonæ, & validæ. Patet quia ſubtractio eſt bona, & licita, & per conſequens coactio eſt juridica, & Juris exſequutiva; pro hoc facit c. ubi majus §. præterea, cum Gloſ. de Elect. in VI. ubi compelluntur Cardinales certis pœnis intrare & ligare, &c. qui caſus debet trahi ad caſum ſimilem, habentem parem, aut majorem rationem, prout eſt caſus præſens. Quare ad hoc non valet reſponſio D. S. Pontii. Jura autem in contrarium allegata, loquuntur in coactione violenta, & non juridica: quare non valet ſuum primum articulum.

Sequitur contra ſecundum eorum fundamentum, quod ad ſubtractionem faciendam, non eſt opus citatione, aut ſententia. Ratio eſt, quia impedimenta unionis ſunt notoria, notorietate actus permanentis, quare non requiritur ſententia, &c. Argum. c. cum ſit de appellat. c. quanto, de tranſlat. Epiſcop. c. ſignificaſti, de divortiis. Ubi poteſt expelli de facto mulier, in crimine adulterii notorio, & hoc notat Innocentius, in c. ex parte, de verb. ſignif. qui, in notoriis criminibus, actus permanentes, ubi eſt in mora periculum, non requiritur citatio, aut ſententia. Item quia hic non tendimus ad depoſitionem dignitatis auctoritate judiciaria, nec ad perpetuam ſubtractionem obedientiæ a Romano Pontifice: ſed ad removendum nutrimenta ſchiſmatis, & inde unionem conſequendam, quod fieri debet, per c. Anaſtaſius, ſæpius allegatum.

Nec valet reſponſio D. S. Pontii ad id caput, dicentis, quod cum textus dicit, ab obedientia receſſerunt, ponit facti accidentia, non juris miniſterium, & ſic, quoad hoc non ponit jus, &c. quia Gloſſa ſentit contrarium, ut ibidem patet: idem etiam dicunt Doctores. Item patet hoc, quia ubi non habemus jus Evangelicum, vel auctoritatem eccleſiæ, debemus recurrere ad aliquas eccleſiæ hiſtorias, præcipue ubi non ſunt reprobatæ, & ſic ubi factum recitant, præſumitur juſte factum. Ad prædicta facit exemplum quod Paulus reſtitit Petro.

Ex prædictis etiam apparet reſponſio ad tertium argumentum poſitum per partem adverſam, & 1. ad c. cum ſecundum, de hæret. quia illud c. loquitur, cum proceditur auctoritate judiciaria. Hic autem ſolum loquimur in proviſione temporali, pro bono eccleſiæ, qua proviſione Rex poteſt licite uti, ut ſuperius deductum eſt. Et per hoc reſpondetur ad §. hinc etiam, 17. diſt. ubi videtur quod Rex non debet eſſe Judex: quia verum eſt quod non debet eſſe Judex, quoad deponendum Papam, ſed poteſt eſſe Judex ad providendum eccleſiæ, maxime in caſu ſchiſmatis. Per hoc reſpondetur ad hoc quod dicitur: Concilium debet judicare, non Rex. Verum eſt quod Rex non judicat, ſed per ceſſando inconveniens, poteſt remedium adhibere. Et hoc ſonant ſuperius allegata, quæ dant poteſtatem Principibus in tali materia.

Reſtat ſolvere ad inconvenientia. Cum dicitur: Aliqui cantabunt, & celebrabunt, aliqui non. Reſpondeo quod hoc non eſt veriſimile, per cap. Matthæus, de Simon. & ratio eſt, quia Rex procedit & proceſſit deliberate, & cum conſilio eccleſiæ. Et ſic, ſi aliqui ſcrupulum

haberent, deponere tenerentur. Item licet eſſet timendum ſcrupulum aut ſcandalum, propter excommunicationes, tamen magis debet timeri induratio Papæ, & perpetuatio ſchiſmatis. Nec propter verba dicentium nos ſchiſmaticos debemus ceſſare a proſequutione, quia non dicerent verum, ut eſt dictum: nec eſt præſumendum quod ita dicatur, conſiderato modo procedendi per ſupplicationes, & requeſtas iteratas, ut eſt ſæpius dictum. Ex quo ſequitur, quod Rex ad bonum operatur, & quod non fovebit ſchiſmaticos, ſed ſubtrahet ad evitandum ſchiſma, quod licet, ut eſt dictum, nec Papæ contrarium præcipienti eſt obediendum, juxta Gloſ. Innocentii in c. inquiſitioni, de ſent. excom. qui dicit, quod ſi Papa faceret præceptum contra ſtatum eccleſiæ, non eſt obediendum. Modo ſibi obedire in tali caſu, eſt hujuſmodi; quare, &c. Nam ex obedientia plura mala poſſunt provenire.

Nec eſt reſponſum ad unam quæſtionem quam pridie poſui, quia in perceptione procurationum ſubtractio facienda erat, licet totalis non fieret: & hoc multipliciter probabatur, nec eſt ſolutum. Confitebantur tamen ſatis impedimentum correctionum, & etiam plura inconvenientia evenire ex perceptione talium, ſed dicebant, quod Papa ſuper hoc debebat requiri, & ei ſupplicatio fieri; non autem facienda erat ſubtractio, aut de facto reſiſtendum. Dico quod ipſe requiſitus fuit, ut a procurationibus deſiſteret, & eas permitteret exigi ab illis quibus ordinarie debentur, quod penitus renuit, nec aliquid concedere voluit.

Item dixerunt, quod non licet de facto reſiſtere contra præceptum Papæ, ſicut nec licet contra præceptum Regis, tangendo de pacificatione Dominorum. De iſto dicet M. Petrus Plaoul, cum loquetur pro Univerſitate. Item dixit D. S. Pontii, quod dixi, quod licite poterat peccari mortaliter: ſed non eſt verum; bene verum eſt quod dixi, bonum eſſe non obedire in hoc caſu, conſideratis circumſtantiis ſchiſmatis. Item dixerunt quod capit. ſi duo, non habet hic locum. Dico contra, & probo: alias enim eſſet inutile: pro cujus evidentia noto 1. Quod licet eſſemus certi, quod noſter, cui obedivimus, eſſet Papa verus; non tamen eſt notum univerſali eccleſiæ, ſed eſt dubium, & perplexum, quod etiam patet per viam compromiſſi, per Papam oblatam, & idem etiam eſt de alio contendente. Idem etiam patet per clauſulam appoſitam ad dictam viam, videlicet ſi oriatur varietas aut difficultas, &c. Et ſic verum eſt dicere quod uterque eſt dubius probabiliter univerſali eccleſiæ, licet nos forſan, aut plures de nobis, de noſtro non dubitarent.

Ex quibus ſequitur, quod capit. in nomine Domini 23. diſt. non habet locum ubi duo ſunt electi, forte contra fas, juxta caſum c. ſi duo 79. diſt. & ubi eſt dubietas de quolibet, ut nunc, patet, quod c. in nomine D. dicit quod intruſus ſine audientia depellatur; modo nunc non conſtat univerſali eccleſiæ, quis eſt intruſus: quare, &c. Nec valet quod dicitur quod ſit vituperium parti noſtræ revocando in dubium, &c. Dico quod non, ut ſupra eſt dictum; nunc etiam dubium, ſi eſt aliquod, ex parte ejus provenit.

Item ex oblatione viæ ſuæ majus inconveniens ſequeretur contra Cardinales, quia nunquam eis crederetur, ex quo eorum declaratio veniret in diſcuſſionem: ex quibus concluditur, quod capit. ſi duo contra fas, nunc habet locum, & eſt caſus in terminis, ut videtur, quod neuter debet remanere. Et pro ampliori declaratione ſupponitur quod Bonifacius Primus qui fuit factus infirmus, turbabatur propter ſchiſmata quæ viderat, & ambitiones hominum, quas percipiebat pro Pontificatu Romano, ipſe ſcripſit Imperatori Honorio, ut provideret; ut expreſſe dicit c. eccleſiæ meæ, 97. diſt. Imp. Honorius reſcripſit Papæ quod fecit capit. ſi duo, per quod bene providetur futuris ſchiſmatibus, & ambitionibus vitandis, ut expreſſe etiam dicit c. victor ead. diſt. in quo ponitur epiſtola Honorii ad Bonifacium reſponſiva.

Item ſupponitur quod leges debent intelligi ad intentionem facientium, juxta præcedentia & ſequentia apparentem. Item debet intelligi lex, ut ſit utilis, & honeſta, 4. diſt. §. is autem. Ex quibus ſequitur quod oportet intelligere illud caput, ſi duo, quando eſt dubium de utroque, quia quando certum erat quod erant, contra fas proviſum erat, per c. in nomine D. alleg. Nec poteſt intelligi, cum eſt dubium de uno ſolo, quia jus unius propter alterum perdi non debet. Nam ſi de uno eſt dubium, etiam de altero eſt: quia certum eſt quod duo ſimul non poſſunt eſſe Papæ: & ſic intelligendum eſt illud capitulum, cum de utroque eſt dubium: alias illud non eſſet fructuoſum, cujus tamen contrarium intendebant Bonifacius, & Honorius ſupra dicti, ut apparet expreſſe in dictis c. eccleſiæ meæ, & c. victor.

Et ratio, quia, ubi ſunt duo contendentes, Jura non providerunt de ſuperiore: compromiſſum enim non eſt de jure; quia etiam in aliis reprobatur, juxta c. niſi eſſent, de Præbend. Nec etiam Concilium generale eſt Judex, ut dicit Hugo in c. ſi forte, 63. diſt. quia poſſent ſcandala evenire, propter quæ vitanda neuter debet remanere, ut dicit c. ſi duo, alleg. Non obſtat quod dixit D. S. Pontii, de electo confirmato, & de electo in Papam. Bene verum eſt quod eodem modo jus habent electus confirmatus, & electus in Papam; ſed in hoc differentia eſt; quod confirmatus cedere non tenetur, quia habet ſuperiorem, ſed electus in Papam, ſi habet contendentem, juxta prædicta, oportet quod cedat, juxta formam capit. ſi duo.

Ad aliud inconveniens de indulgentia proxima, & rationis, utinam debite provideatur pendente tempore. Nec eſt veriſimile contra nos ſcandalum evenire, cum quilibet ſciet, & ſcire poterit cauſam ſubtractionis, & noſtram intentionem, & quod non adorabimus Idolon, nec etiam propter perſonam Papæ itur Romam, ſed propter indulgentiam datam a prædeceſſoribus, pro viſitatione ſanctorum locorum.

Item ad aliud inconveniens allegatum, cum dixerunt, ſubtractione facta, quilibet Epiſcopus erit Papa: nunquam volent ad unionem laborare. Dico quod in dubio non eſt præſumendum. Tota enim hujus negotii proſequutio, ut plurimum per Regem facta eſt, qui non ſinet eos dormire. Item ad allegata inconvenientia, de diſſenſionibus, dico quod hoc non eſt præſumendum, ſed in meliorem partem ſupponendum eſt quod Epiſcopi, & Prælati ſuperiores habent, qui poſſunt in talibus providere. Item nec veriſimile eſt talia ſchiſmata evenire, cum Papatus aliquoties fuerit vacans per triennium, vel circiter; & tamen non evenerunt propter hoc talia inconvenientia, & diſ-

ſenſiones, ut patet ex Chronicis. Item ad hoc quod eſt dictum, Prælati conferent Nepotulis carnalibus, & vilibus perſonis. Dico quod fiet in futurum, dubito, nec eſt hoc præſumendum, ut eſt dictum, quia contra talia provideri poteſt; etiam in Anglia, ubi Ordinarii conferunt Beneficia, competenter providetur. Quare, &c.

Item ad illud quod allegatum eſt de abſolutione, ſupra ſolutum eſt. Nam in caſu neceſſitatis, Ordinarii poſſunt abſolvere, juxta c. ex tenore, de ſent. excom. & ut generalis ſit ſolutio, dico, quod nulla ſunt allegata, quin poſſit optime provideri; & ſi eveniant, væ illis per quos. Nulla enim talis infirmitas unquam deſtructa eſt ſine inconvenienti, ſed nullum tale, & tantum eſt inconveniens, ſicut ſchiſma. Item non valet illud quod dictum eſt quod Rex non poteſt aliquid in hoc negotio, niſi exequi, & ad requeſtam Eccleſiæ. Superius ſolutum eſt competenter, & ſi hoc non ſufficiat, apparet clare per bullas, quod D. N. Rex fuit requiſitus per D. N. Papam, & ejus adverſarium, ut in hoc negotio unionis Eccleſiæ procederet. Lectæ fuerunt bullæ, & ſic non procedit objectio. Hæc ſint dicta ſub correctionibus ante dictis.

Statim verbo finito, ſupplicavit Rector Univerſitatis Pariſienſis DD. Præſidentibus, & univerſis præſentibus, ut dignarentur Univerſitati concedere unam audientiam, ad proponendum aliqua, materiam Concilii contingentia, ſicut in aliis Conciliis factum fuerat. Admiſſaque & conceſſa fuit ſtatim ſupplicatio, per organum D. Cancellarii, ſupra nominati. Et ad prædicta proponendum aſſignata fuit dies dictæ Univerſitati, ad diem Veneris proximam, ſeptimam Junii.

Die itaque aſſignata, videlicet ſeptima Menſis Junii, propoſuit M. Petrus Plaoul, Magiſter in Theologia famoſiſſimus pro Univerſitate Pariſienſi, infra dicta, videlicet deliberatis in alio Concilio ſe conformando, concludendo neceſſitatem particularis ſubtractionis, & totalis pro parte dictæ Univerſitatis, per modum aperitionis materiæ, ac præſente univerſo cætu, in lingua materna, prout alii fecerunt, incepit ut ſequitur.

Propitius ſit nobis Deus. Non eſt nobis utile relinquere Legem, & Juſtitias Dei, ut eamus altera via 1. Macchab. 2. cap. verba iſta metuendiſſimi DD. mei faciunt ad propoſitum per hunc modum. Antiochus Rex tenebat Jeruſalem, & populum Iſrael in ſubjectione, & fecit in civitate elevari Idolon, publicari & præcipi, ut unuſquiſque veniret ad adorandum Idolon, & inducti ſunt plures Iſraelitæ ad hoc: aliqui per pecunias, aliqui per minas. Mathatias autem, & filii ejus non ierunt adorare: quod audiens Antiochus miſit ad eum Legatos, pro inducendo, ut adoraret. Legati autem crediderunt inducere Mathatiam promiſſione tali. *Tu eris amicus Regis, & amplificabit te auro, argento, & multis muneribus.* Mathatias amicus Dei non conſenſit, ſed reſpondit, ut ſupra in themate: *Propitius ſit nobis Deus*, &c.

Ad propoſitum omnes amici Dei & pacis Eccleſiæ, qui eam devote proſequuntur, ut Domus Franciæ, Cardinales, Prælati, & Univerſitas, ſi eis offerantur munera, aut inducantur minæ, reſpondere debent ut Mathatias: *Propitius ſit nobis Deus*. Et antequam ultra procedam ad propoſitum, præmitto excuſationes: 1. propter præſentiam tantæ Nobilitatis, ut Domus Franciæ, & tanti Collegii, & Prælatorum, & Doctorum, & Litteratorum virorum, & præcipue eorum qui materiam tractaverunt profundiſſime. Item propter materiæ arduitatem, & altitudinem; nam ipſa reſpicit quodam modo totam felicitatem noſtram, in qua, ut videtur, modicum capi poteſt; quoniam, dicit Ariſtoteles: Veritas non æque cito ut falſitas cognoſcitur: ſchiſma autem præſens eſt taliter radicatum, & confirmatum, quod a tempore Chriſti caſus ſimilis non eſt viſus; & licet per Canones Eccleſiæ, & Jura caſus ſoleant decidi, cum in jure ſcripti aut ſimiles inveniuntur; iſte tamen caſus, aut ſimilis totaliter non reperitur in Jure, nec etiam reperitur remedium & medicina. Imo qui aliquando caperent Canones ad litteram, perpetrarent ſchiſma. Propter hoc, ad remedium habendum, & propter altitudinem materiæ, oportet recurrere ad principia, & media extraordinaria, univerſalia, & generalia, naturalis videlicet Juris, Divini & Can. ex quibus pendent particulares Conſtitutiones: nam caſus præceſſerunt conſtitutiones particulares.

Et quia mater pulchræ dilectionis Univerſitas, in qua ſunt Doctores juris Divini, Naturalis, & Canonici materiam iſtam reſolvit ad talia principia, ei magis credendum videtur. Et 1. propter multitudinem Doctorum. 2. propter ordinatam affectionem, quam habet: nam affectus, amor, & odium pervertunt judicium. Affectio autem Univerſitatis ordinata apparet, quia non ſequitur proprium commodum, ſed univerſalis Eccleſiæ Jeſu Chriſti. Et hoc apparet, quia Papa dilexit Univerſitatem cum fuit electus, & hoc ſciebat Univerſitas. Univerſitas autem, ne propter privatam, publica Eccleſiæ utilitas, & proſequutio impediretur, noluit facere rotulum, ſed etiam pro proſequutione Eccleſiaſticæ unionis, propria bona, & ſuorum ſuppoſitorum expoſuit, ut patet per Ambaxiatores iteratos ad Alemanniam, ad Angliam, & Hiſpanias, & hoc eſt manifeſtum. Ex quo apparet ejus bona affectio. Univerſitas autem demotis cunctis inordinatis affectionibus, hanc materiam XVIII. annis, vel circiter examinavit, ex quo videtur præferenda illis qui non ita materiam cognoverunt, aut ſunt affectati propter Beneficia accepta, aut refutata.

Quia autem hoc dictum eſt per D. S. Pontii, quod Univerſitatis tertia pars non erat pro ſubtractione: non eſt verum. Scio quod fui, ubi in Univerſitate tractatum eſt: ſcio quod nullo reclamante concluſa fuit via ceſſionis; concluſa etiam fuit particularis ſubtractio, ut apparuit in alio comitio, & mihi eſt injunctum quod proponam pro totali, quæ ſequuntur.

Ideo DD. Reverendi, & metuendiſſimi Principes, videtur quod D. S. Pontii deberet authores hujus Facultatis nominare. Et quod proponeretur ſubtractio totalis, habetur inſtrumentum de concordia Facultatum. Rector teſtificatur: idem Decanus Theologiæ: idem Decanus Decretorum: idem Decanus Facultatis Medicinæ, & ad idem quatuor Procuratores Nationum, Franciæ, Picardiæ, Normanniæ, Angliæ, facientes Facultatem Artium.

Et antequam ulterius procedam, proteſtor, quod illa quæ dicam, non intendo dicere, & inten-

ANNO CHRISTI 1398.

intendo non dicere contra Fidem Catholicam, & Eccleſiæ determinationem, eiſque ſubmitto, & omnibus quorum intereſt corrigenda. Submitto etiam DD. de Domo Franciæ præſentibus, DD. Prælatis, & Collegio præſenti. Item proteſtor & juro in conſcientia mea, teſtemque Deum invoco, quod ea dicam ſine odio, & favore inordinatis cujuſcumque. Ante enim iſtam proſecutionem eram in gratia Papæ, & hoc ſcio, & eum dilexi, & diligo, ſed magis Eccleſiæ teneor. Item proteſtor, quod quæ dicam, de præcepto Univerſitatis dicam; & ſi dicam aliquid male ſonans contra Papam, non dicam, niſi quia materia requiret. Proteſtor finaliter propter idioma, ſi non bene Gallicum loquar, me haberi excuſatum, & hoc ſupplico metuendiſſimis Dominis meis, & omnibus hic præſentibus me etiam patienter audiri.

Venio ad propoſitum, difficultas eſt, de qua hic agitur; 1. utrum licitum ſit ſubtrahere obedientiam totalem, aut particularem. 2. utrum expedit. 3. utrum neceſſarium eſt. Reſponſio autem affirmativa tertii includit utrumque duorum dubiorum. Dico igitur, quod eſt neceſſarium, & quod de neceſſitate ſalutis, ſub pœna peccati mortalis & damnationis, oportet ſubtrahere: licet igitur, & expedit, & pro hujus deductione ponam aliquas propoſitiones.

Prima propoſitio eſt: quod ſicut pax Eccleſiæ eſt vita, & conſtructio Eccleſiæ, ſic ſchiſma eſt mors, & deſtructio Eccleſiæ. Probatur prima pars; quia lex Jeſu Chriſti & ejus præcepta, incarnatio, paſſio, & reſurrectio, aſcenſio, miſſio Spiritus Sancti, ſacramenta Eccleſiæ, fides, ſpes, charitas, & ſimilia, ſunt omnia propter pacem ordinata; & ſine iis vivere non poteſt, ſicut fides ſine charitate mortua eſt. Et quod omnium pax ſit finis, tangit Apoſtolus ad Galat. 6. *Quicumque hanc regulam ſecuti fuerint pax ſuper illos*. Et alibi: *Pax multa diligentibus legem tuam*. Et ad hoc denotandum, quoniam Chriſtus rupit ſchiſma Adæ, & dedit pacem Eccleſiæ, in ſua benedicta nativitate canebant Angeli: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*.

Secunda pars probatur, quod ſchiſma eſt mors Eccleſiæ, quia ſchiſma tollit pacem & concordiam, quæ eſt vita Eccleſiæ, ut eſt dictum. Item probatur per dictum Chriſti: *Omne regnum in ſe diviſum deſolabitur*. Ex qua concluſione ſequitur correlarie, quod ſchiſma eſt æque mala, aut pejor diſpoſitio in Eccleſia, ſicut Idololatria, aut privata hæreſis. Patet, quia eſt mortificatio, & deſtructio Eccleſiæ, quod eſt pejus, quam privata hæreſis. Et quod Idololatriæ comparetur, hoc ponit in Epiſtola Dionyſius Corinthius ad Novatum, ubi dicit, quod pro unitate Eccleſiæ, & tollendo ſchiſmate, debet Chriſtianus ſe exponere martyrio, ſicut pro Idololatria.

Item ſi Papa teneret, quod Spiritus Sanctus non procederet, niſi a Patre, & in reſiduis bene crederet; non faceret tantum præjudicium, nec tantum læderet Eccleſiam, ſicut Eccleſiam lacerando, & dividendo ab invicem Chriſtianos in Sacramentis, quantum in ſe eſt, & pro [illegible] juris credulitate, aut obedientia, ſicut nunc facit Papa, quod apparet; nam ipſe habet medium juſtum, & bonum uniendi, & per eum ſtat. Ergo magis lædit Eccleſiam, quam ſi teneret, ut eſt dictum. Ex iſto ſequitur con-

A cluſio ſupradicta, quod ſubtrahenda eſt obedientia. Nam Mathathias facta reſponſione legatis Antiochi, ſtatim interfecit Judæum adorantem Idolon, non expectando ſententiam, aut proceſſum. Ex quo apparet, quod in tali caſu, & tam gravi, non debet expectari ſententia, aut proceſſus. Item Phinees interfecit Judæum, qui contra legem mœchabatur in extranea, nec expectavit judicium, ſententiam, aut proceſſum. Et ſic videtur, quod Papæ de facto obviandum eſt, & ſe opponendum, tamquam illi, qui tenet Eccleſiam ſpoliatam, & per hoc ſolvuntur omnes rationes, & jura Dominorum de contraria parte, quæ loquuntur de ſententia & proceſſu.

B Secunda propoſitio eſt. Obligatio, quæ nos adſtringit ad pacem, eſt major quæ ſit poſt obligationem, qua ſumus Deo obligati ad eum ſine medio diligendum. Probatur. Quia iſta continet omnes obligationes ſecundi præcepti de diligendo ſe & proximum: quia iſta continet illam de proſequendo pacem Eccleſiæ.

Tertia propoſitio eſt. Eſt via ceſſionis nobis præcepta ad proſequendum jure divino, vel ſic. Nos ſumus obligati lege divina ad proſequendam ceſſionem, & omnis alia eſt prohibita de præſenti. Probatur. Non eſt alia via uniendi Eccleſiam. Modo nos ſumus obligati lege divina ad procurandam unionem, & Papa maxime. Igitur &c. Conſequentia tenet, quia re- C gula eſt quod qui tenetur ad concluſionem, tenetur ad medium; ex quo ſequitur, quod refutatio viæ ceſſionis eſt peccatum mortale, ſcandalum, & deſtructio Eccleſiæ.

Quod non ſit alia via, D. Rex ſupponit, & in alio Concilio probatum eſt clare. Et in ſpeciali via Papæ, ſuppoſito quod alias de ſe eſſet bona, non tamen nunc, & circumſtantiis ſchiſmatis conſideratis, & ſic non eſt medium pacis, ſed clare inutilis, & non ſequenda. Item ſequitur, quod refutatio viæ ceſſionis eſt ſchiſmatica, nutrimentum ſchiſmatis, & deſtructio Eccleſiæ. Patet per prædicta, & etiam facta, & requiſitiones ſupra per alios DD. meos recitatas. Ex quo ſequitur, quod D. Papa vide- D tur dicendus ſchiſmaticus. Probatur. Nam Papa habet medium ſanctum, juſtum, & omnibus Chriſticolis gratum ad ponendam unionem, & non vult recipere, & per hoc Eccleſia recipit diviſionem. Ipſe igitur voluntarie eſt cauſa ſchiſmatis.

Ex hoc ſequitur, quod non eſt ſponſus, ſervus, aut fidelis Chriſto, nec illi tenet fidelitatem. Patet, quia cum effectus fuit Papa, Eccleſiam uniendam recepit, & facit totum contrarium. Imo poteſt dici, quod dividit Chriſtum, quantum in ſe eſt: nam Eccleſia eſt unum corpus myſticum, cujus Chriſtus eſt caput, & perſecutiones Eccleſiæ Chriſtus ſibi attribuit: quod patet, cum dixit: *Vado Romam* E *iterum crucifigi*. Si igitur Papa unionem impedit, dividit Eccleſiam a Chriſto, & Chriſtum ab Eccleſia.

2. Non eſt Chriſti ſponſus. Nam dividit, & deſtruit ſponſam Chriſti ſibi commiſſam, ſcil. eccleſiam. Eccleſia enim non eſt ſponſa Papæ, ſed Chriſti, licet ſit ejus cuſtos. Modo Papa nunc recipit pro ſe, ſibi eam appropriat, & tanquam ſua vult uti, & non ſolum ut ſua utitur, ſed quantum in ſe eſt, portionem lacerat; dum populos & principes, qui volunt uniri, non recipit, ſed quaſi ſua eſſet eccleſia, ejus ſupremum officium, in eccleſiæ perniciem,

ANNO CHRISTI 1398.

nititur totis viribus retinere; & ſic Domino ſuo, & eccleſiæ ſponſo, ſcil. Chriſto non eſt fidelis. Item eccleſia eſt hæreditas Chriſti; quam redemit proprio ſanguine. Papa iſtam hæreditatem dividit, & diſſipat, ut eſt dictum.

Item victoria Jeſu Chriſti in cruce contra inimicum fuit eccleſiæ conſtructio, & per eam Chriſtus eccleſiæ caput, & Dominus. Unde iſta victoria fuit cauſa ſedativa ſchiſmatis, quod erat inter Deum & genus humanum, & per quod ſchiſma genus humanum erat in ſervitute diaboli, a qua ſervitute dicta victoria mediante eſt liberatum. Caſus autem convertitur per ſchiſma. Nam per ſchiſma præſens eſt in ſervitute diaboli, & ſic viſis gravaminibus factis Chriſto, eccleſiæ, & ſaluti noſtræ ex Papæ refutatione, plus gravat nos, quam qui occiderit corpus. Non tamen licitum eſſet ſe opponere. Idcirco viſis gravaminibus prædictis, ſicut Mathathias ſine dilatione interfecit Judæum adorantem idolon, ſic nos ſine dilatione debemus nos Papæ opponere, & ab ejus obedientia recedere, alias non compleremus legem Chriſti.

Sequitur corrolarie, quod non debet ulterius dari dilatio: ratio eſt, quia dare dilationem eſſet dare conſenſum injuriæ Chriſti, cui fit, ut eſt dictum; & ita omnis dilatio prohibetur lege divina. Ex quo ſequitur, quod nullus proceſſus eſt in hoc tenendus, ſed ſtatim ab eo debemus recedere, ne ſcilicet ei conſentiamus, qui non eſt fidelis, ut eſt dictum.

Item ſequitur, quod omnes illi, qui volunt impedire ſubtractionem, ſunt cauſæ & fautores ſchiſmatis, & quod eis ſubditi deberent ab eis recedere, & eis non obedire, aut communicare. Et quia, ut etiam dixerunt adverſarii, Domus Franciæ hunc honorem habuit, quod nunquam fovit ſchiſmaticos, ſi Papa eſt ſchiſmaticus, ut eſt dictum, illi non debet obediri; alias obediretur adverſario Jeſu Chriſti. Item ſequitur, quod ſi deliberata & concluſa ſubtractione aliqui ſe opponerent, Rex deberet eos punire, & confiſcare bona eorum, tanquam adverſariorum ſummi Regis, diſſipatorum eccleſiæ, & fautorum ſchiſmatis, ſicut alias Rex privavit ſuo comitatu Comitem Tholoſanum, quia erat fautor hæreticorum; & ſi Domini deſiſterent a proſecutione, Deus ſe plangeret, dicens eis illud Ezechielis xvi. cap. *Non aſcendiſtis ex adverſo, nec oppoſuiſti vos murum pro domo Iſrael*.

Quod autem debeat ab eo fieri ſeparatio, faciunt plures auctoritates ſacræ ſcripturæ. Dicit enim Luc. xi. *Venient in nomine meo, & contra me; eis non communicetis*. Sic Papa ſub nomine Chriſti, & ſimiliter in ejus nomine, vult pertinaciter officium eccleſiæ contra eccleſiam tenere ipſam dividendo; contrarius eſt Chriſti: non eſt ei communicandum. Item dicitur Deuter. 13. *Si venient Prophetæ, aut alii, dicentes ſe habere revelationem & prædicant contra legem, non recipiantur, ſed occidantur*. Item B. Joannes in Canonica ſua prohibet communicare illis, qui ſe non conformant legi. Item ad Titum 3. dicit Apoſtolus, *poſt ſecundam & tertiam monitionem devita*. Item Num. xvi. præcipit Dominus recedi ab Dathan & Abiron, quia ſchiſmatici erant. Et multæ etiam auctoritates facientes ad hoc: quia ex quo quis contrariatur Deo, & facit contrarium ejus quod ordinatur, evitandus eſt.

Reſtat reſpondendum ad rationes factas in contrarium per D. S. Pontii, & Jacobitam:

A ipſi enim in hoc & alio Concilio fecerunt fundamentum, quod non ſunt facienda mala, ut dubia bona eveniant, aut certa mala, ut certa bona. Et hoc facit contra eos: quia via ceſſionis eſt talis, ut dictum eſt, quod quilibet tenetur proſequi, & eſt ſub præcepto ejus proſecutio. Ex quo ergo Papa requiſitus non vult eam acceptare, aliam viam, ſive modum quam requiſitionis, oportet practicare, ſcil. compulſionis, quæ ex prædictis eſt ſub præcepto legis divinæ. Compulſio autem, ſeu mitius remedium, & mitius eſt ſubtractio. Igitur ſubtractio eſt legis divinæ, & neceſſaria: ergo eam omittere propter quæcumque dubia eventura eſſet malum facere, ut bona B evenirent. Et ideo ſi dicatur, evenient ſcandala; reſpondendum eſt: non ſunt mala facienda, ut bona eveniant: debemus enim nos conformare legi divinæ, nec debemus eam propter quemcumque omittere; & quidquid ſequatur, reſpondeamus ut Mathathias: *Propitius ſit nobis Deus &c.* Alias enim de rigore acrius contra Papam videtur poſſe procedi per prædicta. Et per hoc ſolvitur ad omnia in contrarium allegata.

Quando dicitur, ſubtractione facta pacem non habebimus. Neſcio, Deus ſcit: ſed veriſimile eſt, quod tandem per eam habebimus: quia ſi adimpleverimus legem Chriſti, pax & omnia adjicientur nobis. Nam primo C ad Chriſtum habere debemus pacem, & ex conſequenti inter nos Chriſtianos, qui ſumus ejuſdem Eccleſiæ membra: caput autem eſt Chriſtus. Idcirco ſi aliquid eveniat, reſpondere debemus ut Mathathias: *Propitius ſit nobis Deus*: non eſt nobis utile relinquere legem & juſtitias Dei. Item Papa cum pacem procurat, Vicarius eſt, alias non. Sic ſi Dominus & Vicarius ſunt diſcordes, omittendus eſt Vicarius, & adhærendum Deo infallibiliter. Nec erimus ſine capite, & acephali, ſed habebimus verum caput eccleſiæ Chriſtum. Pro hoc quod dicitur, non habebimus pacem, dico contrarium, & veriſimilius eſt: nam nemo dubitat, quin ſi ab initio facta fuiſſet ſubtractio, non tan- D tum duraſſet ſchiſma; obedientia enim eſt cauſa ſchiſmatis. 1. enim per obedientiam acquirit amicos, fautores, & impeditores proſecutionis Regis, & eccleſiæ Gallicanæ, qui ſubtracta obedientia removerentur.

Item Alemanni, & alii non habent aliam viam, niſi ceſſionem; nec ſciunt eam impugnare, ut vidi in Alemannia, & plures ſimiliter viderunt. Iſta prius fuit electa per Regem, & plures eam inſequuntur: & ſic executio ejus & practica debet eſſe prior. Item niſi nunc capiatur appunctuamentum pro executione ceſſionis, Rex Caſtillæ ſeparabit ſe a nobis, quia hoc ei promiſimus. Item ſimiliter Collegium Cardinalium, quod eſt pro ſubtra- E ctione: item proſecutores negotii, qui ſunt de Univerſitate, amplius non poterunt laborare; quia Papa contra eos procedet ad exterminium, conſiderata ejus obſtinatione, & ſic non debet dari dilatio. Item ſequetur aliud inconveniens, quia ſi Papa habeat negativam, ſe armabit contra Regem, armis quibus Rex deberet uti.

Item pendente illa dilatione, Papa per promotiones & munera forſitan ad ſe attrahet pauperes, & ex hoc poterit evenire, quod major pars erit contra Regem, & ejus proſecutionem, antea tam ſancte concluſam, quod eſſet maxi-

ANNO CHRISTI 1398.

mum inconveniens & ſcandalum in Regno. Nec valet quod dictum eſt per adverſarios, Papa vult facere legationes, ubi eſt pecunia? Dico, quod iſtæ legationes impediunt unionem eccleſiæ maniſeſte, & ſubtractione facta, ceſſarent talia impedimenta, ceſſantibus ſcil. pecuniis; & utinam nullas feciſſet. Item nec valet illud quod allegavit D. S. Pontii, quod præparabimus adventum Antichriſti, niſi venerit diſceſſio primum &c. Dico, quod hoc eſt contra ipſum; quia Antichriſtus vincet per dona & promiſſiones. Videtur autem nunc caſus ſimiliter docente experientia. Multi, & bene noti tempore Clementis erant pro via ceſſionis ardenter, ut apparebat: mortuo autem Clemente, Papa eos ad ſe attraxit per beneficia & promotiones, propter quod nunc ſunt contrarii dictæ viæ, & ejus executioni, & continuo tales multiplicantur, quia vident plures ſe non poſſe promoveri, niſi ſint de opinione Papæ ei adhærentes contra ceſſionem, & ejus executionem; & ſic neceſſe eſt removere tales promotiones; alias ſequeretur confuſio regni, & per tales præparatur adventus Antichriſti.

Item dicunt Doctores M. Nicolaus de Lyra, & alii plures, quod illa auctoritas, niſi venerit diſceſſio primum, intelligitur quando multi recedent a fide, & fides quaſi peribit; & ſic Papa præparat viam, ut videtur; non autem per ſubtractionem; & ex hoc ſequitur, quod debet fieri ſubractio, & debemus dicere: Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem, & juſtitias Dei. Item ad aliud argumentum cum dicunt, inobedire eſt peccatum: cui obediemus? & allegant auctoritates 1. Reg. xv. obedite Principibus licet diſcolis. Hoc argumentum multum movet ſimplices, qui non ſunt elevati in materia. Allegant etiam exemplum de peccato inobedientiæ Adæ primi parentis & Luciferi primi Angeli. Ad hoc reſpondeo per ſecundam propoſitionem ſupropoſitam, quia obligatio ad procurandam pacem eſt major, quæ ſit. Si poſt venit obligatio a Papa in contrarium, primæ eſt ſatisfaciendum: nam etiam de jure poſitivo, cum veniunt duæ obligationes incompoſſibiles, major eſt ſequenda. Obligatio autem proſequendi pacem & unionem major eſt præcepto Papæ, aut conſtitutione, & obediendum eſt magis Deo, quam hominibus.

Hæc eſt doctrina Petri Act. 5. Princeps ſacerdotum prohibuit Petro, ne prædicaret legem Chriſti. Reſpondit Petrus: Oportet Deo magis obedire, quam hominibus: ſic ſi Rex præcipit unum, & Vaſſallus contrarium, Regi eſt obediendum. Ita in propoſito. Chriſto eſt obedidiendum, quia Rex eſt: Papæ autem præcipienti non eſt obediendum ſed dicendum: Propitius ſit nobis Deus &c. Et per hoc ſolvitur argumentum de juramento epiſcoporum facto Papæ de manutenendo, & conſervando &c. Licet alii dederint ſolutionem, quod iſtud juramentum introductum eſt in favorem eccleſiæ; nam obligatio ad pacem eccleſiæ, & juramentum Papæ præſtitum poſſunt eſſe contraria: oportet contra unum venire, & non eſt dubium, quod magis legi Dei, quam juramento eſt obediendum.

Item quando ſubditus habet plures Dominos, ſuperiorem ſcil. & medium, medius autem non ſervat fidelitatem D. ſuperiori, ſubditus Domino ſuo immediato obedire non tenetur; alias participaret in crimine domini, & reputaretur proditor. Et hoc fundatur in jure divino & naturali, ſic. Prima Dei inſtitutione hominis in ſtatu innocentiæ omnia animalia, leones &c. ſibi obediebant, ſed per peccatum & inobedientiam Adæ contra Deum commiſſam, beſtiæ contra eum rebellarunt. Sic in propoſito: Papa inobediendo ſuperiori Domino, cui ex debito & juramento tenetur, ſe reddit indignum, quod ſibi obediatur. Item habemus etiam exemplum de Lucifero, qui erat ſummus Prælatus eccleſiæ triumphantis, ceteriſque Angelis datus erat, ut præeſſet, ſed propter inobedientiam ejus erga Deum commiſſam, alii boni Angeli ab eo diſceſſerunt, & tunc verbo Domini ſunt conſolidati. Ita quod de cætero caſu mali quem non pertimeſcunt; hoc nempe tunc promeruerunt, quando perverſo Prælato non conſenſerunt, ut dicit Auguſtinus in lib. Cur Deus homo ad Deodat. c. 1. & in hoc receſſu non fuit proceſſus, neque ſententia. Nam Michael exſequutus fuit, ut habetur Apocalypſis xv. cap.

Item rationes, quas afferunt adverſarii procederent forte, ſi unicus eſſet pacificus notorie Papa in eccleſia, quod hodie non eſt verum: nam duo pernicioſe contendunt, unde dolor. Contendere autem de Papatu eſt maxime reprobatum; unde dicit quoddam decretum vetus, & eſt Iſidori: *Oblationes diſſidentium fratrum non recipiantur &c.* Et Doctores, cum de contendentibus de Papatu loquuti ſunt, ſemper in malum contendentium loquuti ſunt; ut verbi gratia, Sariſberienſis, cujus tempore fuit ſchiſma. Ipſe enim optabat contendentes in marina inſula reponendos, ſolos ad invicem pugnaturos &c. ut habetur in Policraticon 1.

Ex prædictis apparet reſponſio ad rationes. Cum dicitur: cui obediemus? Dico, quod Deo eſt obediendum. Obedientia enim, quæ eſt virtus, debet habere bonum principaliter in reſpectu; ſed cum eſt contrarietas inter Deum & creaturam, qui creaturæ obedit, provocat ſuper ſe indignationem Dei, & ei obedire eſſet ei in crimine conſentire, propter quod Deus contrariatur creaturæ; quare &c. Item ad aliud, cum dicitur: Obediendum eſt Principibus &c. dico, quod non facit ad propoſitum; illæ enim auctoritates loquuntur in dominis & principibus temporalibus, qui non erant Chriſtiani, & aliquot habebant ſervitores, & officiarios Chriſtianos. Illi enim Chriſtiani fideliter obedire debent, & moventur in officiis ſuis, non vero in præjudicium Dei & Chriſtianitatis. Sicut tempore Juliani Apoſtatæ Imperatoris, milites Chriſtiani ſibi ſerviebant ad tuitionem populi, non autem in præjudicium fidei & Chriſtianitatis. Item ad aliam rationem, cum dicunt, quod non pertinet ad Regem, aut principes ſæculares, aut iſtam congregationem tractare iſtam materiam, quæ eſt eccleſiaſtica, & allegant exemplum de Oſa, qui fuit percuſſus lepra &c.

Solutio. Dico, quod iſta auctoritas bene intellecta facit contra eos. Oſa enim non erat laicus, aut princeps ſæcularis, ſed erat ſacerdos, ut dicit gloſſa ordinaria. Officium autem ſacerdotis, ſeu presbyteri erat ſuſtinere arcam, & in propria perſona deferre; & quia Oſa faciebat arcam deferri per boves, & ita per alium, non per ſe, ut tenebatur, ideo Dominus indignatus, quia reddiderat ſe indignum tangere arcam. Sic autem in propoſito; nam Papa qui eſt principaliter ordinatus ad pacem & unitatem eccleſiæ conſervandam, ut eſt dictum, contrarium operatur, & ex ipſo, & per ipſum durat, & protelatur diviſio; idcirco ſe reddit indignum regimine eccleſiæ, & obedientia, & debent Principes permittere, procurare & evellere ſchiſma, pro quo ponuntur propoſitiones.

ANNO CHRISTI 1398.

Prima propoſitio eſt, quod cuilibet Chriſtiano pertinet proſequi viam ceſſionis, & ad hoc tenetur quilibet pluribus caſibus. 1. Obligatur quilibet obligatione, qua tenetur fidelitati debitæ Chriſto Jeſu. Qui enim vident ejus ſponſam periclitari providere debent. Item obligantur obligatione, qua filius tenetur matri: non enim debet filius permittere matrem detrimentum recipere; & ſi contra faceret, non eſſet naturalis; etiamſi dilationem caperet. Item etiam quilibet obligatur hoc proſequi obligatione, qua Papa obligatur, ne ſalutis ejus ſit contemptor; per ſubtractionem enim magis erimus illi fideles, quam alii, cum ejus ſalutem, ſicut & aliorum proſequamur.

Ex quo ſequitur, quod quilibet tenetur proſequi toto poſſe, & ſine dilatione ſubtrahere. Hoc autem faciendi quilibet habet auctoritatem pluribus caſibus. 1. Dat auctoritatem neceſſitas; qui enim vellet alicui vitam corporalem tollere, ſe deberet defendere: nec ad hoc requiritur ſententia, aut proceſſus, & quanto dilatio in talibus eſt periculoſior, tanto minus dari debet dilatio. Item dat auctoritatem fervor charitatis, ſicut Mathathias propter charitatem ſtatim interfecit Judæum adorantem, nec expectavit judicinm. Item dat auctoritatem lex divina, quæ præcipit ceſſionem proſequi, & exſequi, quod fieri non poteſt niſi per ſubtractionem, quæ eſt mite remedium, ut eſt dictum, cum de facto nihil ſibi removetur, & quam niſi faciemus, erimus conſentientes peccato ſuo in Deum & eccleſiam commiſſo, & erimus fautores ſchiſmatis. Item etiam hoc præcipit conſcientia inſtructa & regulata ſecundum doctrinam Evangelicam, quæ præcipit fidelium unionem proſequi; ex quibus apparet, quod omnibus fidelibus chriſtianis hoc competit.

Secunda propoſitio eſt. Quod in ſpeciali ad Prælatos pertinet, & etiam ad Principes, &c. Primo ad Prælatos quoad eorum officium: nam corpora & animas habent ſubditas producendas ad Paradiſum: & licet ſimplices non ſe ſubtraherent, ipſi tamen tenentur, ut ſalvi fiant. Alias peccatum ſimplicium eſſet ſuper Prælatos, & non debent pati ſubditos & oves eſſe in poteſtate Lupi. Ideo ſine dilatione debent ſubtrahere, ne ei communicent in crimine. Et ſi eſſent aliqui, qui vellent contrarium facere, dico, quod Rex D. N. ex fidelitate, quam habet ad Chriſtum & Eccleſiam, deberet ſe facere partem, & eos punire, ut eſt ſupradictum, & maxime quia Rex Franciæ: cum ſit inſtitutus ad pacem Eccleſiæ, expugnando ſchiſmaticos.

Conſiderandum enim eſt 1. quod ipſe incœpit proſequi unionem, nec Princeps aliquis ſe intromittebat, & ſic Deus ad hoc videtur ipſum inſpiraſſe, & ei ſpecialiter commiſiſſe, quodque alii quam plures eum inſequuti ſunt, & eum inſequuntur. Item quia ipſe D. Rex cœpit ſerpentem inſidiari, & contra eum bellare, & continue obtinuit, quod via ſua acceptatur, & in tantum ſchiſma diminutum eſt, & niſi Rex continuaret, ſchiſma augeretur. Unde via Regis comparari poteſt virgæ Moyſi, quæ coram Pharaone in terram projecta, erat ſerpens. Sic quamdiu Rex iſtam viam in manu tenebit, ducet populum ſuum in terram promiſſionis, id eſt pacis; ſed ſi eam dimitteret, caderet in terram, & eſſet ſerpens, quoniam ſchiſma viſibiliter perpetuaretur: & ſic patet quod ad D. N. Regem ſpeciali privilegio pertinet proſequi ceſſionem, & ejus exſequutionem.

Tertia propoſitio eſt. Quod ad Regem pertinet hujus viæ proſequutio & exſequutio tanquam ad Principem, & ad hunc titulum, quia princeps. Habent enim Principes auctoritatem 1. quia potentiores; pauperes enim non poſſent talia exſequi. 2. Habent auctoritatem a jure naturali, & a jure canonico, ut Patriarcha deduxit, & alii DD. mei, pro iſta parte proponentes; item a jure divino, & de hoc jure allego tria exempla. Primum 3. Reg. 2. Salomon de Sacerdotio ſe intromiſit, & depoſuit Abiathar. Item 4. Reg. 12. Rex Joas miſit manum ad pecunias Templi, fecitque argentum applicari neceſſitatibus ſynagogæ, & Templi; & ſi hoc licet pro materiali Eccleſia, fortiori ratione pro ſpirituali.

Item aliud exemplum habetur 4. Reg. 28. ubi Joſias, cujus tempore Eccleſia ſeu Templum erat deſtructum, & etiam presbyteri Templo non deſerviebant, de utroque ſtatuit. Imo fecit reædificari Templum de pecuniis Templi, & fecit etiam legem obſervari. Item. Nam Honorius Imperator, tempore Boniſacii 1. duos depoſuit, & poſt fecit conſtitutionem, ſi duo forte. Ex quibus patet, quod pluribus modis ad Principes pertinet providere paci, & bono publico Eccleſiæ.

Reſtat reſpondere ad unam propoſitionem ſophiſticam, de qua ut plurimum vexillum fecerunt adverſarii coram veſtris metuendiſſimis Dominationibus, ſcientes vos popularem tumultum timere. Dicunt enim, quod ſubtrahere obedientiam D. N. Papæ eſſet dare occaſionem ſubditis, ſeu popularibus, non obedire Principibus, ſeu eorum Dominis temporalibus: ex quo ſequerentur rebelliones, rixæ, & alia innumerabilia inconvenientia, prout late deduxerunt. Iſta enim non ſunt niſi minæ, nec bene intelligentibus aliquid faciunt ad propoſitum. Supponunt enim, quod idem, ſeu ſimilis ſit caſus in Domino temporali, & Dignitate, ſeu adminiſtratione ſpiritali, cum tam plures ſint differentiæ.

Primam enim differentiam dedit Chriſtus in Evangelio. *Reges Gentium dominantur eorum; vos autem non ſic; ſed qui major eſt, ſit ſicut miniſter*, ait Chriſtus Apoſtolis quærentibus quis eorum eſſet major. Et ſic major debet eſſe humilior, & ſervus omnium; & qui plura habet, minor eſt, & plus obligatur; & ob hoc dicit Apoſtolus: *Non quaſi dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo*. Et ſic non eſt ſimilitudo inter Præſidentem Eccleſiaſticum, & temporalem; nam Eccleſiaſtici ſolum ſunt miniſtri. Scribit enim B. Bernardus ad Eugenium Papam: *Scias quod Eccleſia Romana non eſt domina Eccleſiarum, ſed magiſtra*. Unde Papa non eſt dominus Epiſcoporum, ſed unus ipſorum. Unde Principes ordinantur, ut dominentur; non ſic de Eccleſiaſticis, qui ordinantur, ut ſerviant ſubditis, & major dicitur qui majorem habet ſervitutem, & officium adminiſtrationis. Monent Doctores, quod Papa non eſt dominus rerum Eccleſiæ, & hoc tenet Godoffr. de Fontibus. Quærunt etiam Doctores, an Papa poſſit committere Simoniam? Et arguunt, quod non, quia omnia Eccleſiæ bo-

ANNO CHRISTI 1398.

bona ſunt ſua, & ſic ea vendere poteſt; non obſtantibus quorum allegationibus S. Thomas dicit contrarium, & quod vendendo beneficium, eſſet Simoniacus, quia non eſt dominus beneficiorum, & bonorum Eccleſiæ: in caſu enim ſubjicitur Eccleſiæ; & hæc eſt prima differentia.

Secunda diſſimilitudo, aut differentia eſt; diviſio dominationis in temporalibus non eſt contra ſalutem animæ, licet eſſet alioquin contra bona temporalia. Aliquoties enim bellum utile videtur: ad quod facit illud, quod recitat Auguſtinus de Civit. Dei. Romani, finito bello contra Carthaginenſes, habita victoria, conſilium invicem habuerunt, an expediebat in quiete ſtare, & non movere bellum. Finaliter concluſerunt, quod expediebat, ut bellum aliquod haberent pro exercitio habendo, ne otio vacarent, & inter ſe bella haberent: ſecus eſt de pace Eccleſiæ, quia eſt neceſſaria ad ſalutem.

Tertia differentia eſt, quod ſecundum diverſitatem regionum & hominum poſſunt, imo convenientius neceſſe eſt diviſos principes temporales, & diverſa regimina, nec oportet, quod ſit unicus princeps; ſed oportet, quod ſimus uniti in una fide & charitate ſub uno vicario juxta dictum Apoſtoli; *una fides, unum baptiſma &c.*

Quarta differentia eſt; nam enſis materialis non poteſt per totum extendi; ſecus eſt in ſpirituali enſe, & cenſura.

Quinta differentia eſt; nam damnum principum ſæcularium, etiam dominando in ſubditos contra conſuetum, eſt temporale & modicum, reſpectu mali ſchiſmatis ſeu diviſionis Eccleſiæ, ut eſt clarum.

Sexta differentia eſt; Principes ſæculares non ſunt ſubditi politiæ, ideo non poſſunt compelli cedere dominationi. Papa autem eſt ſubditus Eccleſiæ; ideo Eccleſia, quæ eſt ſuperior, poteſt inquirere ut cedat, cum ſubditos occidit ſpiritualiter, injuſte detinendo.

Item Principes ſæculares ſunt domini pro ſe, & ſuis hæredibus: non ſic eſt in Papa, ut clarum eſt. Non ergo valet argumentum de dominio temporali ad ſpirituale; & ſic cum defectus Papæ eſt ita pernicioſus, quod non poteſt tolerari, ſalva conſcientia, ſubditus eum poteſt compellere ad ſalutem. Ideo Paulus Petrum reprehendit, nec propter hoc indignatus fuit Petrus, & ſic voluntas Dei eſt, quod Papæ perturbanti, aut impedienti bonum Eccleſiæ, quilibet ſe opponat; quodque ſi monitus non deſiſtat, ab ejus obedientia recedatur. Monitiones autem notorie factæ ſunt, ut ſupra.

Omnia alia argumenta ſolvuntur propter neceſſitatem proviſionis, ut dictum eſt. Eſt igitur ſibi obediendum, & ei ſine dilatione reſiſtendum ne ſimus ei in crimine conſentientes, fautores, & nutritores ſchiſmatis. Ad quod faciendum, ut eſt dictum, compellit propria & Eccleſiæ ſalutis neceſſitas, quæ abſolvit & diſpenſat contra omnem legem poſitivam. Hæc ſint dicta ſub correctione ante facta.

Finita diſcuſſione prædicta, die Lunæ XI. Junii præſentibus DD. Ducibus memoratis, & univerſo cœtu Epiſcoporum, Abbatum, Capitulorum, & Doctorum ſupra dictorum, per organum ipſius dicti D. Cancellarii, pro parte Regis & Concilii, appunctuata ſunt, quæ ſequuntur.

Primo, quia pro parte proponentium contra ſubtractionem, minus ſaltem racione viſæ ſunt inferri, aut veriſimiliter plures poſſent timere, deliberare contra Papæ voluntatem, prætextu potentiæ Papæ, ob perditionem ſtatus, aut ſimiles cauſas; ex parte Regis, & Concilii præcipitur, quod quilibet in Concilio exiſtens, omni timore poſtpoſito, deliberet ſecundum conſcientiam ſuam; quoniam Rex, & DD. Principes promittunt ſingulos ſervare ab omni violentia, & oppreſſione, hujus occaſione per Papam, aut quemlibet alium inferenda, quoad perſonas bonas & ſtatus.

2. Quia pro parte eorumdem proponentium tactum eſſe videtur, quod non tenetur quis Regem inſequi, aut obedire, ſi decerneret ſubtrahendum &c. Ex parte prædicti D. N. Regis determinatur, & vobis intimatur, quod ſi contingat ſubtractionem a dicto D. N. rege acceptari, & aliquis contradicat Regi contra determinationem Concilii, non obediendo, reputabitur ſchiſmaticus, fautor, nutritor ſchiſmatis: & ut talis taliter punietur, quod cedet cæteris in exemplum.

3. Quia ſimiliter pro eorumdem parte tangi videbatur, quod ſi fieret ſubtractio, fierent impreſſiones in electionibus per principes laicos & nobiles, in collationibus &c. Ex parte dicti D. N. Regis dico, quod ejus intentio eſt, ſi fiat ſubtractio, teneri capitula, & conventus libere in electionibus abſque omni impreſſione & violentia, & ſi qui ſint contrarium facientes, taliter eos puniet, quod cedet cæteris in exemplum.

4. Quia ſimiliter pro eadem parte tangebatur quod etiam ſi fieret ſubtractio, Rex caperet pecunias Eccleſiæ, procurationes, annatas &c. ex parte dicti D. N. Regis vobis dico, quod hoc non faciet, nec facere intendit; quin immo eſt ejus intentio, ſi per hoc Concilium fiat, & acceptetur ſubtractio, Eccleſiam regni ſui tenere in antiqua ſua libertate.

Iſtis promiſſis ex parte Regis & Concilii ordinatur, quod præſentibus DD. Ducibus præſidentibus, Notario regio, & aliquibus regiis conſiliariis, modicus quilibet in Concilio exiſtens ſuper facti propoſitis dicat ſuam opinionem verbaliter, quæ per deputatum Notarium redigetur in ſcriptis: quibus peractis in negotio Deo prævio concludetur; inhibeturque ſingulis, ne ante concluſionem Concilii recedant ad propria.

In examinatione autem opinionum fuerunt præſentes DD. Duces Bituriæ, Burgundiæ, Aurelianenſis, & Borbonii prædicti, D. Cancellarius Franciæ ſupra nominatus, D. Petrus de Gyac quondam Cancellarius, & Regis Conſiliarius, Notarius autem regius qui opiniones ſingulas conſcripſit, erat vir probus & honeſtus M. Joannes Hue canonicus Pariſienſis. Singuli autem Prælati, Abbates, & procuratores Capitulorum & univerſitatum, præſenti ligno S. Crucis, & tactis ſacroſanctis Evangeliis, opiniones ſuas dixerunt, jurati & requiſiti; & ne variatio, ſeu inconſtantia aut defectus in judicando, & eligendo interveniret, ſinguli etiam prædicti in ſcriptis, & cedula ſignata ſigno manuali, dictas ſuas opiniones coram dictis DD. Ducibus dicto Notario tradiderunt, ut ſecurior eliceretur concluſio.

At vero Pariſienſis Univerſitas Deum, non hominem timens, ut luceret lux ejus coram hominibus, & glorificaret Deum Patrem, qui in cœlis eſt, per organum Rectoris ejus, videl. M. Joannis Roucelli, coram DD. Ducibus, univerſo

ANNO CHRISTI 1398.

ſo cœtu prædicto, ac univerſis in aula Concilii audire volentibus, cunctis oſtio aperto, opinionem ſuam in Gallico fecit legi & tradi, prout in ſequenti cedula continetur, DD. prædictis offerendo, quod de hac cedula fieret littera ſigillata ſigillo Univerſitatis, ſi eis placeret; eratque dicta cedula ſequens ſignata ſignis quatuor Notariorum, aut quinque; & fuit hoc actum 13. die dicti menſis Junii, aut circiter, quia diem non regiſtravi præciſam.

L'Univerſité de Paris deſpieça apres pluſieurs meures deliberations eues ſur le fait de la proſecution de la voye de ceſſion, & de l'union de l'Egliſe, delibera, & conclut, qu'il luy ſembloit licite & expedient, que l'on ne toleraſt plu ne ſouffriſt plus que le Pape donnaſt les benefices Eccleſiaſtiques, ne exigeaſt, ne levaſt aucuns profits, ne emoluments pecuniaires de ce Royaume car ces choſes nourriſſent le ſchiſme, & empeſchent l'union de l'Egliſe, & cecy fit propoſer pluſieurs fois devant le Roy, en la preſence de vous, Meſſeigneurs, en requerant que le Roy vouſiſt a ce entendre, & le mettre a execution; & depuis a eu pluſieurs traittiés, aſſemblées, diſcuſſions, & deliberations en cette matiere, tant enſemble, que chacune Faculté & Nation par ſoy. Et certainement, & de nouvel, c'eſt a ſavoir l'an. 1398. le XI. de Juin a 8. heures au matin, les Maiſtres & Docteurs des quatre Facultés furent appelles deuement, & tres-ſolemnellement par leur ferment a deliberer en cette matiere, & requis a y deliberer a l'honneur de Dieu, & de l'union de la Sainte Egliſe. Finablement les quatre Facultés pour ce, tres ſolemnellement aſſemblées, comme dit eſt, c'eſt a ſavoir les Facultés de Theologie, & de Decret, d'un commun conſentement & accord, ſans contradiction d'aucun. Item la Faculte de Medicine; item la Faculté des Arts, conſtituée des quatre Nations; c'eſt a ſavoir France, Picardie, Normandie, & Angleterre, en la quelle eſtoit le nombre de 400. Maitres, ou environ; les quels Maiſtres pluſieurs ſont gradues en autres Faculés, comme Licentiés en Theologie, en Decret, en Droit civil, & Medicine, & pluſieurs autres Bacheliers en dittes Facultés. Pour pluſieurs cauſes raiſonnables touchées pour grande partie en ceſt preſent Conſeil, en ajouſtant a la deliberation & concluſion deſſus touchée, de la quelle ils ne ſe penſent pas par ce departir: pour l'extirpation de ceſt preſent ſciſme, & union de l'Egliſe avoir, firent concluſion que l'en doit des maintenant ceſſer, & ſoy departir du tout de l'obeiſſance de N. S. Pere.

Finito verbo, D. Cancellarius ſupradictus requiſivit ex parte DD. Rectores, Decanos, & Procuratores, ut de hoc darent litteram ſigillatam, ut ſupra oblatum erat, traditaque fuit præſentibus univerſis ſupra dicta cedula, & fuit ſigillata ſigillis Facultatis Theologiæ, Decretorum, Medicinæ, quatuor ſupra dictarum Nationum, & ſigillo magno Univerſitatis; in ea itaque pendebant octo ſigilla, & continet ut ſequitur.

Chriſtianiſſimo, & orthodoxæ religionis amantiſſimo Principi Karolo Dei gratia Regi Francorum illuſtriſſimo devota ſuæ majeſtatis regiæ filia Univerſitas ſtudii Paris. devotum in beneplacitis obſequium, atque filialis obedientiæ ſinceritatem. Sæpe numero flevimus, Chriſtianiſſime Princeps, ſuper hac tanta, tam horrenda deſolatione ſanctæ matris Eccleſiæ, & pro doloribus maximis ex ejus deſolatione ſatis ſuperque durante ſubortis, plurimum ingemuimus. Pio ſibi compatientes animo flevimus iterum, & quis a lacrymis temperaret? Quis adeo durus eſt? Quis ferino tigridum lacte ſic paſtus eſt, ut ipſa pietate non moveatur? In quo non excitetur dolor ingens, atque cordis magna contritio? Tam grandis haud dubie, tam effera, tam immanis eſt hæc afflictio, ut ſi tacuerimus, ſi non Eccleſiæ, piis mentibus juxta noſtram poteſtatem ſubvenerimus, parietes illam criminabuntur & cauſam iſtam agere geſtient. Numquid prorſus monſtri ſimile eſt? Nonne diſcordia ſciſſa palla vultu gaudenti, fronte ſuperba, fulmineum enſem manu geſtans, vipereos ſuos angues nunc huc, nunc illuc jaciens, uti victrix, per noſtri medium ſine metu perambulans, ante ſe ſuis geſtibus flumina ſanguinis futura deſignat? Deus optime! an eſt aliquis, qui neſciat cuilibet catholico permultum incumbere, ut pro ſuo poſſe laboret ad hanc invictiſſimam belluam e medio noſtri confeſtim abjiciendam, ut pacis optatiſſimæ procuret adventum; ut mortis terminum, vitæ principium totis quærat conatibus? Vos, Chriſtianiſſime Princeps, vos ea res profecto non latuit, qui ſemper toto ſtudio, tota cura, tota vigilantia, poſtquam in virum perfectum vos Deus adduxit, pacem quæſiviſtis, chriſtianiſſimorum veſtrorum progenitorum atque glorioſiſſimorum audacter morem imitando, qui monſtra ſemper, pro viribus quas gerebant maxima, ab Eccleſia ſancta repulerunt.

Jam in hac cauſa tantum per vos effectum eſt, ut eamdem unionem cæteri Principes fideles una vobiſcum perquirant, & ut quam celerrime ſchiſmati nefandiſſimo finis imponatur, in mentem veſtram generoſiſſimam, diſponente Deo, ſicut credimus, impulſum eſt Concilium celeberrimum ex Principibus, Prælatis, & Clericis Regni veſtri convocari, ut qua ratione ſit ab hinc procedendum plane noſceretis: ubi ſententiam noſtram poſcere veſtra Regia majeſtas dignata eſt. Quamobrem, Chriſtianiſſ. Princeps, veſtris ſemper juſſis & mandatis obedire cupientes ſicut tenemur obnoxii, & hac re, quæ agitatur, non modicum permoti, pluries ſolemniter congregati fuimus, ut in diſcutiendo vias hinc inde, rectus procedendi modus, & ſecundum Dei juſtitias & leges per nos poſſet inveniri, atque regiæ veſtræ Majeſtati præſentari. Tandem vero rebus multis inter nos verſatis, & revolutis, nobis apparuit, ab una noſtra deliberatione, quam alias veſtro conſpectui, cum ſuis rationibus, motivis, & coloribus fecimus proponi, nihil eſſe detrahendum, ſed multum ſuperaddendum. Judicabamus enim, Princeps Chriſtianiſſime, expedire maxime proſequendam ſchiſmatis eradicationem præproperam, quod ſummo Pontifici non toleraretur amplius, aut permitteretur, ipſo ſchiſmate durante, beneficiorum collatio, ac etiam pecuniarum exactio. Ex iis ſane, quæ diebus ante actis videramus, quid eſſet futurum faciliter tenebamus. Nam quis dubitat talia magnas vires huic ſchiſmati miniſtraſſe, aut pacis & unionis adventum perceleremimpediſſe?

Profecto rebus ejuſmodi D. Benedictus plurimos ſibi faventes comparavit, qui cum prius tota mente pacem quærerent, poſterius in alteram abiere ſententiam, & utique parabit adhuc; ad id enim nititur, quamdiu in ſuis manibus unde comparet habebit. Quare non injuria veriti fuimus, & veremur adhuc, ne ſi res ſub tali diſpoſi-

ANNO CHRISTI 1398.

poſitione manerent, plures qui nunc affectione magna pacem procurant, non tantum refrigeſcerent, ſed etiam magnopere pacis ipſius adventum protelarent. Nunc autem, princeps Chriſtianiſſime, videntes cauſam ipſam, per Principum fidelium & ſuorum ſubditorum confluxum & conſenſum in viam per vos electam, videl. ceſſionis amborum contendentium de Papatu, de die in diem magis proſperari, vireſque majores ſumere, divina, niſi fallimur, id operante gratia, huic deliberationi nihil ejus infringentes, ſuperaddimus aliud ex communi concordia quatuor Facultatum ſolemniter & per juramentum convocatarum, ne una quidem Natione ſentiente contrarium, ſed conſentiente qualibet, & deliberante. B Nam exhibitio hujus obedientiæ, quam D. Benedicto præſtamus, ad teterrimi ſchiſmatis perpetuas tendit moras. Quid ita? Quia D. Benedictus in tantis tribulationibus, quas Eccleſia ſancta Dei gemens, plorans, & crebro pacem vociferans, perpetitur, nullum illi fert levamen; quia potius, ſicuti vos, Chriſtianiſſ. Princeps, optime noviſtis, eos qui ſuis ſuadentibus ut eam prono favore his miſeriis educat, odit, perverſos cenſet, & pro ſuis inimicis co: ducit; viam unam divinam, ſaluberrimam, & optimam, de qua jam mentionem fecimus, tanquam veneno turpatam penitus a ſe repellit, nec tantum eam repellit, ſed ne fideles ipſi conſentiant in eam, totis viribus impedit. C Nec tantum eam impedit, ſed nec ullam offert, quin conſtet prorſus nullius eſſe valoris, aut fructus, quin plurimis ſpinis & tribulis referta ſit. In ſuo tantum eſt errore firmatus, ut quod alii ſinguli verum credant, in materia ſpecialiter tangente univerſalem ſtatum Eccleſiæ falſum arbitretur; quodquod rectum putet iniquum, & periculoſis aſſertionibus Catholicam enitatur pervertere veritatem; quod jus quodlibet humanum tranſgredi videtur, id non juridicum aſſerat, ſed juribus refutandum.

Oh ſceleſta! oh veritatis hoſtis! oh cæca, & damnabilis ambitio! tuiſne viribus, nam quibus aliis ſchiſma retinetur? nos ſic totos perturbabis? unum hominem credere, id cui cæteri diſſentiunt, coges, tantam mundi portionem D tamdiu, proh dolor! vaſtabis? Satis jam, ſatis hactenus viribus tuis uſa & ſatis, & nimium ultra ſatis præſidentiæ, ac dignitatis amorem his, quorum ulterius ſe Papam aſſerit, immiſiſti, indurasti, Benedictum obſtinatum effeciſti, ac notorium pacis impeditorem. Ad eam indiſpoſitum prorſus ipſum reddidiſti. Quid jam erit cauſæ, cur non ipſum ſchiſmaticum vehementer ſuſpicabimur?

Ah fœdum facinus! ah maculam non delebilem viribus humanis! ah culpam graviſſimam! Jam is, qui ſponte mortem ſubire pro ſuis ovibus ex charitate deberet, his mortuis præſidere, quam cum earum vita vivere mavult. E Rectiſſime ſane mortuis diximus, nam quo pacto in partibus tanta ſeparatione disjunctis vita eſſet? Eheu charitas! eheu pietas! eheu priſca fides! quorſum abiiſtis? quibus in vos tanta licentia data eſt, ut pelleremini? Hæc itaque diligenti cura notantes, & attendentes, Princeps Chriſtianiſſime, diſcuſſiſque omni maturitate iis, quæ ſunt juris & facti, juris, inquam, tam divini, naturalis, & humani, nedum ſemel, ſed ſæpius; non in una congregatione, ſed in pluribus, rectis intentionibus, juſtiſque conſcientiis concluſimus, legem divinam maxime vos ad id adſtringere, licitum, expediens, A ac neceſſarium eſſe pro bono unionis eccleſiæ, vos, Princeps Chriſtianiſſime, ſinguloſque Chriſticolas, a Benedicti ipſius obedientia ex nunc ceſſare totaliter, atque recedere. Sic non modo particulariter collationes beneficiorum, atque pecuniarum exactiones, non amplius ei tolerandas aſſerimus, quod alias feceramus, ut dictum eſt; imo nec aliqualem obedientiam ei permittendam. Hæc igitur eſt, Chriſtianiſſime Princeps, noſtra ſuper infandiſſimi ſchiſmatis propulſione ſententia, cui, ſi res exigat, ſuas rationes, colores, atque motiva tempore congruo dabimus. Nec nos putet aliquis hoc dicere, quia de jure partis noſtræ quoquo pacto diffidamus, ſed ſinceriſſima charitate pectora noſtra B ſuccendente movemur, ut iſtud diſſidium, gravius longe quam dici queat, ab eccleſiæ gremio, quantum ad nos pertinet, repellamus. Datum in noſtra Congregatione generali apud S. Mathurin. ſuper hoc ſpecialiter congregata, ex unanimi conſenſu ſingularium Facultatum, & Nationum prædictarum, anno Domini 1398. XI. die menſis Junii, de mane, hora Primæ.

SUBTRACTIO TOTALIS OBEDIENTIÆ.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Anno Domini 1398. die Dominica 28. Julii; prælatis Regni Franciæ, & Clero, ad Concilium C convocatis in palatio regio Pariſius, præſentibus, & præſidentibus ex parte Regis DD. Ducibus Bituriæ & Burgundiæ Regis patruis, aſſiſtenteque D. Duce Borbonii, ſed pro tunc abſente D. Duce Aurelianenſi fratre Regis, ſuper concluſione habenda in Concilio Prælatorum, quod tunc celebrabatur, ſuper unione ponenda in eccleſia ſancta Dei per viam ceſſionis amborum contendentium de Papatu practicandam per ſubtractionem obedientiæ totalis a Papa, nec particularis tantum, ſed per ſubtractionem collationum beneficiorum, & receptionem pecuniarum ratione procurationum, & primarum annatarum beneficiorum vacantium &c. Dictum fuit per os D. Arnaldi de Corbeja, D viri utique diſcretiſſimi, regiſque Francorum Cancellarii illud quod ſequitur in effectu. Primo

Dixit, quod ex ordinatione & præcepto regis, & DD. Ducum præſidentium ea dicebat, & diceret, quæ dicturus erat &c. Quo præmiſſo recitavit ſuccincte, qualiter Rex mandaverat Prælatos, Univerſitates, & Capitula, ire ad Concilium, ut ſibi darent opiniones ſuas & conſilium ſuper modo ſedandi iſtud doloroſum ſchiſma, quod diu, proh dolor! viguit & viget in eccleſia ſancta Dei. Recitando poſtea qualiter alias in alio Concilio per Regem & Prælatos celebrato, concluſa fuerat via ceſſionis, tanquam melior, & tanquam ſola, per E quam unio in eccleſia Dei perfecte poſſet obtineri; fueratque in eodem Concilio adviſatum, quod Papa ſummaretur notabiliter, ut decebat, ut dictam ceſſionis acceptaret viam, in caſu quo alter contendens de Papatu eam acceptaret. Ad quem Papam ſummandum ſolemniores, quos potuit, miſit Rex legatos, illuſtriſſ. ſcilicet Principes DD. Duces Bituriæ, & Burgundiæ ſuos patruos, & D. Ducem Aurelianenſ. ſuum germanum, qui humiliter requiſierunt, & ſupplicaverunt D. Papæ, eum ſummando, quod vellet viam præfatam ceſſionis accipere in caſu &c. & illud idem ſupplicaverunt Papæ DD. Cardi-

ANNO CHRISTI 1398.

nales excepto uno &c. Papa vero dictis ſupplicationibus & requeſtis non acquieſcens, nec obtemperans, ipſam viam ceſſionis recuſavit &c. Receſſerunt igitur DD. Duces, & Regi ſuas fecerunt relationes; quibus factis & auditis Rex cum magna deliberatione concilium Prælatorum regni ſui iterum convocavit, ut adviſaretur, quid utilius eſſet agendum in facto unionis eccleſiæ; voluitque & ordinavit, quod D. Dux Aurelianenſis in eodem concilio præſideret; quo concilio ſolemniter & diligentiſſime celebrato fuit adviſatum, quod major pars Concilii erat in opinione, quod Papa adhuc ſummaretur, licet magna pars Concilii tum eſſet in contrarium, ſed quod ſine alia ſummatione fieret ſubtractio. B Rex tamen mature volens procedere voluit pro ſecuriori, quod Papa adhuc ſummaretur; & ſuper hoc colloquium habuit cum Rege Angliæ, & cum Rege Caſtillæ, qui condeſcendentes cum via Regis, ſive ceſſionis, unanimi conſenſu voluerunt mittere legatos pro ſummatione, ambobus de Papatu contendentibus facienda; & in caſu quod dictam ceſſionis viam non acceptarent, contra eos procederetur, & ad executionem viæ ceſſionis omnibus viis & modis poſſibilibus. Miſit itaque Rex ſolemnes legatos, qui Papam ſummarunt &c. Quod intra feſtum Purificationis tunc proxime futurum vellet dictam ceſſionis acceptare viam; Papa tamen, ut prius non acceptavit, ſed recuſavit. C Receſſerunt vero legati Regis, & una cum regis Angliæ & regis Caſtillæ legatis adiverunt Romam, & illum de Roma ſuper via ceſſionis acceptanda ſummaverunt; quo eam recuſante receſſerunt legati, & ad Regem pro ſuis faciendis relationibus acceſſerunt. Quibus factis, & auditis, conſideratiſque diligenter, & penſatis reſponſionibus amborum contendentium de Papatu, cæteriſque circa hoc conſiderandis, Rex iterum nunc convocavit Prælatos & Clerum ad Concilium, ut adviſaretur quid ulterius eſſet agendum, & qualiter dicta ceſſionis via poſſet practicari, vel executioni debitæ perduci. Ordinavitque Rex multis aliis impedimentis occupatus, DD. Duces Bituriæ, D Burgundiæ, & Aurelianenſem in eodem Concilio fore præſidentes: quodque materia affirmative, ſive quod licitum ſit, & expediat, in caſu præſentis ſchiſmatis facere Papæ ſubtractionem, per ſex ſolemnes Clericos ex una parte aperiretur, & per ſex alios ex alia parte aperiretur negative, ſive quod non expedit, nec eſt licitum in caſu præſenti Papæ facere ſubtractionem. Qua materia ſolemniſſime hinc inde aperta, dictoque in ea quidquid poterat dici & allegari; DD. Duces diſcretiſſime ac diligentiſſime ſingulorum in Concilio vocatorum opiniones, & vocata ſcrutati ſunt, præſtito primitus a quolibet juramento ſuper ſancta Dei Evangelia, quod ſecundum Deum, & propriam E conſcientiam haberet deliberare, & opinionem ſuam dicere. Audierunt igitur DD. Duces opiniones pluſquam trecentarum perſonarum, & cum hoc, quatuor Univerſitatum, ſcil. Pariſienſis, Aurelianenſis, Andegavenſis, & Montiſpeſſulanæ, & ex abundanti voluerunt pro tutiori, quod quilibet traderet opinionem ſuam in cedula, proprio ſigno ſignata, quod & ita factum eſt. Hoc igitur facto DD. Duces diligentiſſime opiniones & cedulas ſingulorum viſitaverunt, ad partem unam cedulas facientes pro una opinione, ad aliam partem alias, & ad aliam partem reliquas ponendo. Iis præterea A expeditis adviſatum eſt, quod ad Regem ſpectabat auditis opinionibus facere concluſionem. Propterea DD. Duces heri fuerunt apud regem ſuper iſto facto, & ei recitaverunt totum proceſſum Concilii, & qualiter repererunt 247. voces, quod fiat Papæ ſubtractio obedientiæ, quouſque condeſcenderit in viam ceſſionis effectualiter, & per eam poſuerit in eccleſia Dei unionem. Fuerunt etiam 18. vel 20. voces, quod concluderetur ſubtractio ex nunc, ſed differretur ejus executio uſque ad certum tempus, intra quod Papa iterum ſummaretur. Fuerunt præterea 16. aut 18. voces, quod Papa adhuc ſummaretur; quo ſummato congregaretur clerus ſuæ obedientiæ ad Concilium, & quidquid or- B dinaret Concilium, exequeretur. Fuerunt poſtremo aliquæ voces, paucæ in numero, quæ erant ſingulares in dictis, nec ad aliquam opinionem præcedentem ſe applicabant, de quibus, quia paucæ, & ſingulares, non multum eſt curandum: & adverſum quod de magna opinione, quod fiat ſubtractio ſine ſummatione aliqua, fuerunt quatuor Univerſitates præfatæ, ſcil. Pariſienſis, Aurelianenſis, Andegavenſis, & Montiſpeſſulæ: quælibet tamen Univerſitas fuit computata ſolum pro una voce. Hujus etiam opinionis fuerunt DD. Duces hic præſentes, videl. Bituriæ, Burgundiæ, Borbonii, & plures DD. abſentes, ſicut Dux Barrenſis, Comes Alenconii, Dux Lotharingiæ, C & Comes Sabaudiæ cum quampluribus aliis. Unus tamen de magnis DD. noſtris de Francia, licet vellet quod concluderetur ſubtractio, bene voluiſſet tamen, quod executio dilata fuiſſet uſque ad certum tempus, & quod interim fuiſſet Papa ſummatus. Rex igitur omnibus his diligenter auditis, & attente, regratiatus eſt DD. Ducibus avunculis ſuis de pœna, diligentia, & labore per eos ſumptis in hoc concilio; dixitque, quod auditis narratis per avunculos ſuos conſideratis, volebat, quod juxta majorem & ſaniorem Concilii partem fieret Concluſio, fueritque ſemper hujus intentionis & voluntatis, quod ſecundum deliberationem majoris & ſanioris partis fieret, & exequeretur, & pro illa D concludebat, ſive quod fiat ex nunc ſubtractio Papæ totius obedientiæ, ſine ulteriori ſummatione, vel dilatione quacumque. Quibus omnibus per Cancellarium recitatis & prolatis ſubjunxit ex parte Regis, & de ejus præcepto dictam concluſionem, & alia coram cunctis edicebat. Si tamen plus, vel minus dixerat, quam ſibi injunctum erat, de omnibus ſe referebat ad litteras, quæ ſuper hoc ex parte Regis notabiliter fierent, & publicarentur.

Subjunxit quoque quod Rex duobus ejus ſecretariis injunxerat, & preceperat, quod omnes circa hæc litteras neceſſarias haberent conficere, per quas plenius materia, ſeu intentio Regis poterit apparere. Dixit etiam, quod DD. E Cardinales antiqui erant hujus opinionis, exceptis tribus, de quibus adhuc erat ſpes, quod ipſi aut eorum aliqui haberent ad opinionem redire præfatam; adjecit etiam, quod Rex Caſtillæ erat hujus opinionis, prout ſcripſerat Regi, & de hoc habentur litteræ ſupra hoc per eum miſſæ. Nec moveantur aliqui in contrarium, quod nuper venerunt litteræ aliquæ, & copiæ litterarum ex parte ipſius, ut aliqui aſſerebant, quæ videbantur ſonare contrarium, quia hic eſt unus miles legatus ex parte Regis Caſtillæ, qui nuper venit dicens, quod litteræ prædictæ nunquam de mente Regis Caſtillæ proceſſerunt, imo

ANNO CHRISTI 1398.

imo ſtabat in aliis ſcriptis & primo propoſito. Subſequenter dixit ex parte Regis, quod Prælati & alii non recederent adhuc, quouſque eſſet adviſatum de exſequutione hujus concluſionis, & appunctuatum, & ordinatum de aliquibus punctis hujus negotii, & totam eccleſiam tangentibus, quod in brevi fiet, & pro tam notabili concluſione dixit ex parte Regis, & DD. quod in hac ſeptimana, ſive die Jovis proxima fieret ſolemnis proceſſio populi generalis ad S. Genovefam, in qua per notabilem quemdam Magiſtrum in Theologia ibidem ſermocinantem, durante ſermone concluſio præfata ex parte Regis populo manifeſtaretur. Conſequenter dixit, quod nullus occaſione hujus Concluſionis habeat formidare, ſeu aliqualiter timere, quia Rex omnes ponit in ſua protectione, & ſalva guardia ſpeciali, & eos intendit tueri & defendere ab omni violentia & oppreſſione, ſeu turbatione quacumque, quas propter prædicta poſſent pati quovis modo, vel incurrere. Subjunxit denique, quod intentionis Regis eſt providere, quod eccleſia Gallicana de cætero in omnem eventum habeat in ſuis antiquis franchiſiis & libertatibus remanere, ipſiſque uti & gaudere.

Poſtquam igitur Cancellarius prædicta in effectu coram cunctis elegantiſſime protuliſſet, Mag. Ferrandus legatus Regis Caſtillæ de præcepto DD. Ducum loquutus eſt, loco militis legati Regis Caſtillæ, qui nuper venerat, qui non bene ſciebat loqui Latinum, neque Gallicum; dixitque idem D. Ferrandus, quod præfatæ litteræ, & copiæ litterarum, de quibus ſupra, nunquam proceſſerant de mente Regis Caſtillæ, nec in ejus curia de hoc aliqua mentio habebatur: imo ipſe Rex in ſuo primo propoſito Regis Franciæ ſcripto perſtabat, ac perſtare intendebat, prout teſtabatur miles prædictus.

His itaque finitis D. Condomenſis epiſcopus ad genua ſe proſtravit, ex parteque majoris partis Prælatorum DD. Ducibus ſupplicavit, quatenus in omnem eventum, licet non eſſet neceſſitas, ſed ſolum pro ſimplicibus, ad removendum ſcrupulum conſcientiæ, fieret ex parte Regis quædam provocatio, ſeu appellatio pro ſe & ſuis ſubditis, & adhærere volentibus.

Tunc ſtatim Cancellarius ex parte Regis & DD. dixit, quod ſufficienter quoad hoc erat proviſum, & quod nullus haberet dubitare, licet, prout dixit Epiſcopus Condomenſis, hoc non erat neceſſe.

Dixit poſtremo idem Cancellarius, & ex parte Regis inhibuit, ne quis eſſet tam audax proferendi verbum, ſeu laborandi quovis modo in contrarium hujus concluſionis ſub omni pœna, quam erga Regem poſſit incurrere.

Facto igitur fine in verbis Cancellarii D. Dux Bituricenſis dixit, quod coram cunctis volebat dicere ea, quæ Rex DD. Ducibus Burgundiæ, & Borbonii, & ſibi impetraverat dicenda cum præmiſſis, videl. quod Rex inhibet cuilibet; ne aliquod habeat dicere, vel facere quovis modo in contrarium hujus concluſionis; ſi quis vero contrarium fecerit, ſeu dixerit, ſi ſit perſona eccleſiaſtica, ab omni ſuo ſtatu deponatur; ſi vero ſit perſona laica punietur gravi pœna jam adviſata & ordinata, in tantum, quod cæteris cedet in exemplum.

Quibus per D. Bituricenſem dictis & finitis, ſtatim omnes ſurrexerunt, & receſſerunt. Deo gratias & ejus genitrici. Amen. Utinam per hoc medium, in eccleſia ſancta Dei, breviſſime peroptatam conſequamur unionem. Amen.

Scripta & in minutam reducta ſuper ſcripta fuerunt in Concilio ſupradicto, anno & diebus ſupra dictis celebrato, per Guillelmum de Longolio de Dieppa Rothomag. diœceſis, Magiſtrum in Artibus, & Bachalarium in jure Canonico, qui licet ſingulorum minimus, & tanto indignus conſortio, præſens tamen prædictis actis omnibus & allegatis interfuit Concilio; veniam petens a legentibus, ſi quid allegatorum per DD. proponentes in ſupra ſcriptis propoſitionibus omiſſum eſt. Quoniam ſi aliquid deeſt, proponentium verbi velocitate, difficultateque dicta reſcribendi, aut ignavia, & imbecillitate proprii intellectus factum eſt. Plurimum tamen ſcientificorum virorum, minutas in dicto Concilio continue reſcribentes, ſuis cum dictis minutis collationavit, prout potuit fideliter, & diligenter; acta poſt modum in præſcriptam formam groſſavit, nullo addito aut remoto, quod facti & allegationis immutet formam, & effectum.

ANNO CHRISTI 1399.

*** CONCILIUM CANTUARIENSE

A Capitulo Cantuarienſi, exulante archiepiſcopo, convocatum anno Dom. M. CCC. XCIX.

H*Ujus mentionem ſynodi facit Nicolaus Harpsfeldius in hiſtoria eccleſ. Angl. ſæculo XV. cap. IX.* Quam, *inquit*, ſynodum, prior & capitulum, ut appellant, Cantuarienſe, abſente in exilio Thoma, indixerat. Ad quam Henricus rex, comites Northumbriæ & Vveſtmerlandiæ miſit, non ut pecuniam aliquam a clero, ſed ut preces pro ipſius & regni ſalute poſtularet. Qui profitebantur, nolle regem in pecuniis tribuendis eos premere: niſi ſumma neceſſitas eas extorqueret: a quibus tamen poſtea ſolvendis nunquam ceſſatum eſt.

Conteſtabantur vero commemorati comites, nolle regem, cleri privilegia atque immunitates imminuere: & diligentem poſiturum operam, quo hæreſes, quæ jam in immenſum ſuccreverant, exſcinderentur. Eadem & in comitiis regni, quæ tum habebantur, promiſit: in quibus regem Arundellius obteſtatus eſt, ut proviſiones abrogaret, per quas fiebat, ut docti & pii viri in academiis, rerum victuſque inopia premerentur, ſtudiaque deſerere cogerentur: cum opima interim beneficia indoctis & ambitioſis excreſcerent. Pollicitus eſt rex, ſe eam rem ad curam ſuam revocaturum.

Queſtus eſt in hac ſynodo clerus, quod valde premeretur, tum a miniſtris regiis, tum a Romano pontifice. Et quæſtor quidem pontificius venit ad ſynodum eam ob cauſam: voluitque ut clerus ea de re litteras ad ſummum pontificem mitteret.

Poſtulatum eſt inter alia, ut dies divo Georgio martyri ſacer, celebris & feſtus per totam Angliam ageretur: utque cautio diligentior haberetur, ne bona pauperum hoſpitiorum temere atque inconſulte in pauperum fraudem profunderentur, ne epiſcopi cauſas, quæ ſacerdotium & matrimonium reſpicerent, cuiquam niſi doctis & juris peritis crederent: ne ii qui adulterium inciderent, quive gravie aliquod peccatum quodque publice notum eſſet, pecuniaria aliqua, ſed corporea ſolum pæna coercerentur.

Synodus quæ ſequenti anno convenit, decimam cum dimidiata regi conceſſit, *Hactenus Harpſfeldius*.

ANNO CHRISTI 1400. 1402. 1404.

CONCILIA ANGLICANA

Annis MCCCC. MCCCCII. & aliis ſequentibus habita.

E*X Harpſfeldii hiſtoria eccleſ. Anglic. horum notitiam conciliorum habemus. Is ſæculo XV. cap. IX.* Synodus, *inquit*, quæ ſequenti anno (*nimirum MCCCC.*) convenit, decimam cum dimidiata regi conceſſit. *Poſtularat nimirum Rex a clericis pecuniam, anno ſuperiore, ut in concilio Cantuarienſi paulo ante dictum eſt.*

Confluxit biennio poſt alia ſynodus Londini, & poſt alterum deinde biennium alia: in utraque, pecunia ob graves regis ſumptus in ſeditioſis bello reprimendis contributa eſt, ad quam priore ſynodo poſtulandam venere ad patres regis nomine, comes Somerſeti & dominus Roſſe qui erat a theſauris. Vetus hoc tempore cleri prærogativa ad ejus poſtulationem per regem renovata eſt, ne clerus apud regni tribunal raperetur, neve pro commeatu regiæ familiæ res ſuas vendere cogeretur.

In poſteriore, mandato Thomæ de indicenda ſynodo perfunctus eſt Henricus Lincolnienſis epiſcopus, quaſi Cantuarienſis eccleſiæ cancellarius: quod Londinenſis ſedes, cujus epiſcopus, ejuſdem eccleſiæ eſt decanus, & Wintonienſis, cujus epiſcopus in eadem eccleſia ſubdecanus cenſetur, vacarent. In qua ſynodo cautum eſt, ut defuncto aliquo epiſcopo, exequiæ ejus per omnes cathedrales eccleſias celebrentur: quæ paulo poſt mortuo Rogerio Londinenſi pro eo celebratæ ſunt.

Sequens annus ſuam etiam ſynodum habuit, quæ pecuniariam etiam contributionem ſecum trahebat, ut & biennium quod inſecutum eſt. Atque in iſta poſteriore ſynodo, Thomas Carliolenſis epiſcopus, ex illis verbis, *Magiſter adeſt & vocat te*, eccleſiaſten egit. Hanc ſynodum Henricus Bevvforde Vvintonienſis epiſcopus, cui ſe abſente rerum ſummam. Arundellius crediderat, Arundellio in regis legatione occupato, indixerat.

Joan. 11.

Poſt biennium, duplex in annum omnem ſynodus incurrebat, ut diximus. In priore, Joannes cœnobii D. Auguſtini Cantuariæ monachus in illud thema, *Faciat unuſquiſque opus ſuum*: in poſteriore Joannes Botelius Franciſcanorum generalis, in illud: *Vos vocati eſtis in uno corpore*; ſcite peroravit. Atque hæ ſynodi in deliberatione de ſchiſmate opprimendo potiſſimum conſumptæ, qua de re ante diximus. Atque hæc quidem ſynodus, ut cæteræ fere omnes, per ſolius archiepiſcopi litteras & mandatum congregata eſt: nonnumquam vero rogatus a rege & propter illius litteras, & publica regni negotia clerum ad ſynodum evocavit, ut triennio poſt, in qua Joannes Langdon Cantuarienſis monachus, ex illo themate; *Stellæ dederunt lumen*: concionem habuit: ut & alius proxima proximi anni ſynodo, ejuſdem cœnobii monachus Joannes Godmerſhanus ſuper illa verba; *diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis*. In priore tributum a clero poſtulatum eſt, ſed nihil præſtitum, quod clerus nimis ſe emunctum, & continuis contributionibus exhauſtum quereretur. Sed in poſteriore, decima a clero ad regis uſus abraſa eſt, qui varias in hac ſynodo querimonias propoſuit ob eccleſiæ libertates atque prærogativas in dies labefactatas. Poſtulatum eſt, ne cum quiſquam ex clero proſcribatur aliquam ob cauſam, decimæ, oblationes & bona eccleſiæ, ideo regis uſibus cederent: petitum, ne cum vicarii propter vicariæ tenuitatem atque vilitatem, acceſſionem & incrementum, ubi rex eccleſiarum [illegible] eſſet patronus, apud eccleſiaſticum tribunal poſtularent, cognitio illa reſcripto, ut fiebat, regio interpellaretur, poſtulatum, ne, cum fructus eccleſiarum, quarum patronus erat Rex, ſequeſtrarentur, quod curæ parochiali idonee non proſpiceretur; regis reſcriptum ad eccleſiaſticorum cognitionem perturbandam, decerneretur: poſtulatum, ne cœnobia e quibus exteri, quaſi regni hoſtes ejecti eſſent, laici uſurparent, ſed alii monachi ex Anglis ſufficerentur: pecuniam interim dependit clerus, ſed eorum poſtulationi ſatisfactum non reperio, ſive id mors regis, quæ hoc anno inſequuta eſt, ſive alia aliunde objecta impedierint. *Hactenus Harpſfeldius.*

CON-

ANNO CHRISTI 1404.

CONCILIUM PARISIENSE

Ex Concil. Append. Tom. XI.

De privilegiis exemptorum tempore ſchiſmatis XXI. Octobr. ann. Dom. M. CCCC. IV. celebratum.

Ex Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

Iſti articuli ſequentes pro exemptis fuerunt concluſi, & deliberati per concilium eccleſiæ Gallicanæ, XXI. menſis Octobris, anno M. CCCC. IV.

I. CIſtercienſes, Cluniacenſes, & alii exempti omnes, tam regulares, quam ſæculares, cujuſcumque ſtatus & religionis exiſtant, in ſuis abſolutionibus, diſpenſationibus, viſitationibus, correctionibus, electionibus, confirmationibus, cauſarum proceſſibus & terminationibus, conſervatoriis privilegiorum ſuorum, & aliis quibuſcumque, ordines & regimina ſingulorum concernentibus, procedant ſecundum privilegiorum, ſtatutorum, & exemptionum tenorem, & laudabiliter hactenus obſervatam conſuetudinem, & alias prout ante modernam neutralitatem in ſuis regiminibus proceſſerunt. Illi vero exempti, qui citra papam, ſuperiorem non habent, nec privilegium ſuper confirmatione recipienda, per diœceſanos ſuos confirmabuntur, cum proteſtationibus prout in alio quodam articulo ſupra continetur. Tranſivit in forma.

II. Item eliguntur ex nunc quatuor judices Pariſius reſidentes, cum poteſtate delegandi & committendi, videlicet domini, ſancti Germani de Pratis, & ſanctæ Genovefæ, abbates; & domini eccleſiæ Pariſienſis, & ſancti Germani Antiſiodorenſis, decani: per quos eorum tres, vel duos ad minus, quorum alter ſit ipſe S. Germani decanus, exemptorum omnes cauſæ, tam agendo quam defendendo, etiamſi prius pendebant in Romana curia, quæ per judices eorum citra ſedem apoſtolicam terminari non ſolent, appellationes etiam a conſervatoribus privilegiorum eorumdem interpoſitæ vel interponendæ, pro totius litigii conſummatione, autoritate hujus concilii terminabuntur. Proviſo quod in eiſdem cauſis uſque ad tres inſtantias, prout de jure fiunt, procedi valeat. Illi tamen exempti, qui conſervatorias perpetuas non habent, in agendo procedant ſecundum jus commune. Tranſivit in forma.

III. Item dicti judices teneantur cauſas dictorum exemptorum, ad petitionem utriuſque partis, vel alterius earum, in provincia unde cauſa ortum habuerit, committere juxta formam capituli, ut litigantes nec compellant partes invitas Pariſius litigare. Tranſivit in forma.

IV. Item Mendicantes gradatim, ut cæteri religioſi, per judices ſuos procedant, derelictis vehementer ſuſpectis de fautoria ſchiſmatis, & de capitulo eorum provinciali, ad judices ſuperius nominatos recurratur. Tranſivit in forma.

VI. Item in caſibus reſervatis abſolventur & diſpenſabuntur exempti a pœnitentiario majori, ſi poſſit ad eum recurſus haberi: ſin autem, a ſuis ſuperioribus abſolventur & diſpenſabuntur autoritate hujus concilii, in caſibus, ac modo, & forma, quibus epiſcopi circa ſuos ſubditos eadem autoritate hoc poſſent adimplere. Qui vero ſuperiorem citra papam non habent, ab eiſdem judicibus, etiam in foro conſcientiæ, poterunt modo & forma prædictis abſolvi & diſpenſari. Tranſivit in forma.

VII. Item exempti habentes juriſdictionem eccleſiaſticam, epiſcopalem, vel quaſi, poterunt autoritate hujus concilii, ſuos ſubditos a ſententiis juris & hominis, & peccatis, in foro pœnitentiali & contentioſo abſolvere, & cum ipſis diſpenſare in omnibus caſibus, & ſub eiſdem modo & forma, quibus epiſcopi circa ſuos ſubditos hoc poſſunt autoritate prædicta adimplere, ac prout in capitulis ſuper hoc conſcriptis plenius continetur. Tranſivit in forma.

VIII. Item quod in monaſteriis, ſeu abbatiis exemptis, pendente neutralitate electi, poſſint & teneantur, confirmationes & benedictiones ſuas recipere a diœceſanis epiſcopis, ſine præjudicio exemptionum ſuarum pro futuro tempore: & quod hoc expreſſe ponatur in litteris ſuper hoc conficiendis ante confirmationem & benedictionem; " ex privilegio eis conceſſo ab aliis recipere poſſint. Tranſivit in forma. (Hæc adjecta deeſt.)

ANNO CHRISTI 1405.

VITA INNOCENTII PAPÆ VII.

INnocentius VII. Sulmone, ut ait Theodoricus, in Apulia honeſtæ & mediocris fortunæ parentibus natus, bonarum litterarum, juris canonici, & Romanæ curiæ peritiſſimus, vir mitis, bonus & pacificus, doctorum ſummus amator & fautor, ex Bononienſi epiſcopo & cardinale ſanctæ crucis in Jeruſalem 16. Kalendas Novembris, anno Domini 1405. tempore Roberti imperatoris electus eſt pontifex ſub iſta conditione, ut pro neceſſitate componendi ſchiſmatis quovis tempore pontificatum reſignaret. Nam ante electionem omnes cardinales, Gobelino & Theodorico atteſtantibus, coram pluribus notariis & teſtibus ſolennibus compromiſerunt, & compromiſſum ſervare juraverunt, quod ipſi ſinguli & communiter, & ſi quis eorum forte in papam eligeretur, vellet omnem diligentiam quam poſſet adhibere, quod unitas eccleſiæ reformaretur, etiam ſi opus eſſet ad hoc renunciare papatui, &c. dum tamen Petrus de Luna etiam ſuo papatu ſponte cedere vellet. Stetit promiſſis Pontifex optimus. Concilium generale ipſis Kalendis Novembris Romæ celebrandum indixit: ſed Romanorum ſeditione per Gibellinos exorta, nemo vocatorum epiſcoporum ad Urbem tuto accedere potuit. Cum enim, auctore Gobelino, ſtatim poſt electionem regimen Urbis ſenatoribus ablatum reſtituiſſet, illi elatiores facti, ejuſdem Urbis temporale dominium reſignari, omneſque munitiones ſibi dedi poſtularunt, Ladislai Neapolitani regis ſubſidio impetrato, ad arma convolarunt. Pontifex rei novitate obſtupefactus, cum nepote Viterbium confugit: unde poſt devictum auctore Urſino ejus militiæ duce Ladislaum, a populo revocatus Romam revertit, ibique aliquot cardinales, ex quibus tres Pontifices poſtea delecti fuerunt, ordinavit: cumque nepotem ſuum agri Piceni & Anconenſis marchionem, eumdemque Firmanum Principem creaſſet, mortuus eſt, & in ſancto Petro ſepultus ſeptimo die Novembris, anno Chriſti 1406. cum annos duos & dies viginti tres ſediſſet.

** CONCILIUM PRAGENSE

A Sbinkone Pragenſi archiepiſcopo adverſus ſchiſmaticos celebratum, anno Domini MCCCCV.

QUum in Bohemia multi ab Innocentio pontifice ad Petrum de Luna defeciſſent, ad Sbinkonem Pragenſem archiepiſcopum dedit litteras Innocentius, quibus juſſit ut provinciale concilium adverſus ſchiſmaticos cogeret. Quas litteras Romæ apud S. Petrum, VIII. Kal. Jul. datas edidit Raynaldus in annalibus.

ANNO CHRISTI 1406.

VITA ET EPISTOLA GREGORII PAPÆ XII.

GRegorius XII. patria Venetus, Angelus Corarius antea nominatus, poſtquam aliquamdiu patriarcha Aquilejenſis fuiſſet, ex cardinale ſancti Marci, pridie Kalendas Novembris, anno Chriſti 1406. ætatis ſuæ 80. conditione eadem qua prædeceſſor, electus eſt Pontifex: nimirum ut vi juramenti ante electionem a ſingulis cardinalibus emiſſi pro ineunda unione & tollendo ſchiſmate, pontificatui renunciaret, modo antipapa Benedictus idem facere vellet. Cumque illud per litteras & legationem qua fungebatur Antonius de Butrio juriſconſultus ejus temporis celeberrimus, ſemel atque iterum fruſtra tentaſſet, animadverſa antipapæ tergiverſatione, unionem remiſſius quam par erat promovere cœpit, deditque in mandatis ſingulis cardinalibus ne Luca diſcederent, ullaque de cauſa ipſi inter ſe vel cum anticardinalibus convenirent. A qua ſententia ipſi a pontifice male informato ad eumdem vel alium melius informandum appellantes, Piſano concilio indicto & congregato, Gregorium papam cum pſeudopontifice Benedicto depoſuerunt, anno Domini 1409. cum ſediſſet annos 2. & menſes 8. minus quatuor diebus.

EPISTOLA GREGORII PAPÆ XII. AD PETRUM DE LUNA PSEUDOPAPAM.

De unione [illegible]

Gregorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Petro de Luna, quem nonnullæ gentes in hoc miſerabili ſchiſmate Benedictum XIII. appellant, pacis & unionis effectum.

QUi ſe humiliat, inquit Veritas, *exaltabitur; & qui ſe exaltat, humiliabitur.* Cujus ſaluberrimam monitionem, quantum nobis ex alto permittitur, obedienter ſectati, decrevimus per litteras noſtras, omni contentione ſepoſita, benigne te affari, & ad integrationem eccleſiæ cohortari; immo te invitare ad id conſilium capeſſendum, quod nos ipſi pro pace eccleſiæ accepimus. Vides quanta mala, quanta pericula, quanta incommoda, quanta denique Chriſtianæ religionis infamia jam per triginta annos ex hac peſtilente ac veſana deditione in populum Dei pervenerunt, quantaque, niſi provideatur, ſint quotidie eventura horum omnium malorum quæ cauſa ab initio fuerit certa videtur, quibus rigor juſtitiæ non ceſſit, nec forſan æquitas perſuaſit: nihilo minus tamen graves moleſtias Chriſtianam religionem perpeſſam non dubitatur. Si ergo nunc quoque eodem modo fiat, dubius eſt remedii locus, quo minus eccleſia in ſolitis remaneat anguſtiis, in qua & tu de teipſo & conſcientia tua videris: nos mentes & intentionem noſtram apertiſſime profitemur. Non eſt [illegible] no- (Matth. 23.)

ANNO CHRISTI 1406.

noſtri, tempus aliquo modo terere, ſed quo validiora, certiora & firmiora fuerint jura noſtra, tanto laudabilius ducimus ea pro pace & reintegratione Chriſtianorum relinquere: non enim de ſummo jure diſputandum eſt, ſæpe rigor ipſi utilitati & tempori cedit. Nam ſi mater ᵃ illa & jure ſuo & proprio filio ſpoliari voluit, ne ſectionem unius pueri videret; quanto magis nos, ſi, malitia operante, ad optatam unionem venire non poſſumus, per juſtitiæ vias matri cedendum videtur? Quare exurgamus ambo in unum unionis affectum, concurramus, feramus ſalutem eccleſiæ jam hoc diuturno morbo afflictæ. Ad hoc te invitamus, paratique ſumus offerimus noſtro veriſſimo juri & papatui cedere & renunciare: & efficaciter faciemus, ſi & quando tu renunciaveris ac ceſſeris præſenti juri & papatui tuo, vel deceſſeris; dum tamen illi qui apud partem tuam pro cardinalibus ſe gerunt, ſic convenire & concordare cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus cum effectu voluerint, ut exinde canonica unius Romani pontificis ſequatur electio, ita quod prædicta expeditiorem ᵇ ſequatur effectum; celeriter mittemus oratores noſtros, qui tecum de loco habili & decenti ad hujuſmodi rei confectionem diſponant. Et inſuper pendente unionis hujuſmodi tractatu, non faciemus neque creabimus aliquem cardinalem, niſi forſan cauſa adæquandi numerum fratrum noſtrorum cum numero eorum qui apud te proprio cardinalibus ſe gerunt, ut ſic pares ex utraque parte ad ſolemnem & canonicam electionem unici Romani pontificis devenire poſſint. Extra hanc autem coæquationis cauſam, nullum, ut dictum eſt, creare decrevimus: niſi ex defectu tuo vel partis tuæ ſteterit, quo minus unionis præfatæ concluſio infra annum & tres menſes, a die inthronizationis noſtræ computandum, fuerit ſubſecuta. Hoc tamen, quod de non creando cardinali tractatu hujuſmodi pendente diximus, ita locum habere intendimus, ſi tu quoque idem obſervabis. Hanc vero ᶜ ablationem & inſinuationem de ea cardinalibus non creandis, ac ſuperiorem oblationem renunciationis modo prædicto, ut strictiori vinculo fierent, juravimus, vovimus, & promiſimus ante electionem noſtram eodem vinculo effectualiter adimplendam cum ſingulis ex noſtris fratribus ante dictis, in caſu quo aliquis noſtrum ad apicem ſummi apoſtolatus eſſet aſſumptus, poſt ipſam aſſumptionem ad ipſum & firmiorem inſtantiam denuo jurantes, voventes, promittentes atque ratificantes. De hoc autem, quod bulla ſine impreſſione noſtri nominis eſt appenſa, præſentium nullus debeat admirari; nam ante noſtræ coronationis inſignia, hujuſmodi imperfecta bulla abſque ipſius impreſſione nominis habetur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, &c.

ᵃ Corrupte. Nimis, & ex eo Bzovius ſimiliter illa.
ᵇ Forte, ſequantur, &c.
ᶜ ſi oblationem.

EPISTOLA I. BENEDICTI DICTI XIII. PSEUDOPAPÆ AD GREGORIUM XII.

Reſpondet ſuperiori.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Angelo dicto Corario, quem nonnulli ſibi in pernicioſo ſchiſmate adhærentes Gregorium nominant, pacis & veræ unionis affectum pariter & effectum.

PEr quemdam converſum ordinis Prædicatorum tuas die 15. hujus menſis Januarii litteras recepimus, nonnulla per ea concepta circa tractatum unionis eccleſiæ ſanctæ Dei frequenti hactenus per nos repetitione tentatum, & ad optatum finem peccatis exigentibus non deductum, ſummarie continentes: quarum tenore perſpecto illi gratias egimus, qui ſua ineffabili clementia, quando venit temporis plenitudo, noſtræ humanitatis indumento contectus, in ſuæ nativitatis exordio diverſos in ſe parietes copulans jam cepit; & nunc virum nobis, a noſtræ promotionis ad apicem ſummi apoſtolatus initio pacem & unionem totis viribus & deſideriis quærentibus, talem invenire conceſſit, qui nobiſcum, ut tuæ litteræ proteſtantur, in hoc ſalutari propoſito Deo accepto, ſaluti animarum accommodo, mundo neceſſario, utili & votivo noſtris affectibus, ſicut ſincera affectavimus & optamus intentione, concurrit. Multo etiam hactenus, ſicut te, noſſe non ambigimus, quod duos prædeceſſores tuos immediatos in ſtatu quem aſſumpſiſti, per nos & noſtros ſudatum eſt, ut tam exitiale malum de medio Chriſtianitatis evulſum radicitus, de militantis eccleſiæ finibus pelleretur. Non enim nobis ſunt incognita damna, proh dolor, Chriſtiani populi, quæ jamdudum hæc execranda & deteſtanda diviſio protulit. Horum autem malorum qui cauſam dederunt ab initio, quæ ſchiſma prorogarunt, ſed continuis ſucceſſibus neglecta juſtitia & veritate ſuppreſſa fuerunt, certum videtur his præſertim qui rei geſtæ veritatem noverunt, & qui præceſſerunt in hujuſmodi negotio, de hoc recto libramine ponderarunt. Sed quod referimus, diſplicentior his noſtris negotiis incaſſum malitia operante, deductis a prædeceſſoribus tuis ante dictis, quibus vias in inſtrumento contentas, & etiam alias rationabiles aperiri fecimus, & aperiendas recipere & proſequi obtulimus nos paratos, nec verbum aliquod effectivum reportavimus. O te felicem, ſi ad hoc te Dominus reſervavit, ſi facultatem ad ea, quæ tibi data videtur, cum omni diligentia efficaciter proſequens, nobis in effectu proſequendæ unionis te reddendo conformem ſpopondiſti. De contingentibus nil omittas, ad hoc te piis exhortationibus invitamus, ad hoc nos promptos reperies, hoc ſummopere cupimus, ad hoc noſtra aſpiravit & aſpirat intentio, noſter attendit affectus, ut eo dirigente qui voluit, & eo præſtante qui poteſt, per noſtræ humilitatis miniſterium unio in Dei eccleſia deſiderata ſequatur. Sed non permittit nos diſſimulare ſilentio, immo in ſtuporem vehementis aſpirationis inducit, quod tua ſcriptura interprete videris innuere, quod per juſtitiæ vias ad optatam unionem venire non potes: ut nobis quodammodo videatur impingi, quod viæ diſſenſionis ᵃ veritatis & juſtitiæ per nos recuſatæ fuerint, vel in aliquo impeditæ. Abſit hoc a nobis; nam, teſte Deo, numquam in hoc viam juſtitiæ ac diſſenſionis ᵇ veritatis recuſavimus aut impedivimus; immo, ut verum fateamur, eam obtulimus, optavimus & optamus, & erga prædictos prædeceſſores tuos, te teſte, qui, ut percepimus, aliquando interfuiſti, & erga alios, quos negotium tangebat, cum debita ſolicitudine quæſivimus & proſecuti fuimus; nec per nos umquam ſtetit, ſtat aut ſtabit, quo minus juſtitia & veritas hujuſmodi, quantum ad nos pertinet, videatur & agnoſcatur, ſicut ſatis ex oblatis per nos tuis prædeceſſoribus ante dictis poteſt liquide apparere: tamen de jure noſtro per ſcientiam & juris evidentiam ſumus certi. Ut igitur

ᵃ [illegible]
ᵇ [illegible]

de intentione noſtra quam habuimus circa hujuſmodi ſchiſmatis extirpationem & unionis aſſecutionem, te reddamus certiorem: tibi præſentium tenore ſignificamus, quod, ut tam peroptatum unionis negotium celerius conſequi valeat, & ſecurius executioni demandari, parati ſumus una cum collegio venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium in loco ſecuro & decenti ac idoneo, tecum, & cum quocumque ſucceſſore tuo decedentibus, cum prædictis, qui apud partem tuam pro cardinalibus ſe gerunt, vel gerent, perſonaliter convenire pro unione eccleſiæ tractanda, & favente Domino obtinenda, ubique proviſo & ordinato de his quæ pro ſecuritate ac acceleratione unionis prædictæ erunt opportuna & neceſſaria diſponenda, parati ſumus pro ſalute animarum, ac unione & reintegratione Chriſtianorum, in dicta conventione perſonaliter noſtro veriſſimo juri & papatui, pure, libere & ſimpliciter cedere & renuntiare: & efficaciter faciemus, ſi tu ibidem conſimiliter renunciabis & cedes prætenſo juri tuo & papatui, vel decedes, dummodo tu, vel quicumque ſucceſſor tuus, & illi qui apud partem tuam pro cardinalibus ſe gerunt aut gerent, ſicut præfertur, volueritis & voluerint cum effectu convenire & concordare nobiſcum, & cum venerabilibus fratribus noſtris prædictis, quod exinde canonica unici Romani pontificis ſequatur electio & unio eccleſiæ ſanctæ Dei. Oratores autem tuos, quos ut aſſeris, ad noſtram præſentiam celeriter deſtinare proponis, libenter videbimus, benigne audiemus, & caritative tractabimus, eiſque jam ſalvum conductum per dictum converſum deſtinavimus. Quod etiam de abſtinendo a creatione cardinalium, niſi in certis caſibus, intimaſti volumus & intendimus obſervare. Feſtina igitur, tolle moras, concurre nobiſcum, & conſiderans humani operis brevitatem, tantum bonum non ultra differendo procraſtines, ſed celeriter vias ſalutis & pacis amplectaris, dum tandem in extremo judicio cum numeroſa multitudine eorum qui nos in hac, quam præſtolamur, unione ſequentur, quam ad illius ovile, præſtante Domino, reducemus, ipſe paſtor bonus, qui pro ovibus ſuis animam ſuam poſuit, nos, ut de ejus miſericordia ſperamus, in dilecta ſua tabernacula introducat. Datum Maſſiliæ apud ſanctum Victorem.

II. AD PAULUM LUCENSIUM DYNASTAM.

In Gregorium acriter invehitur.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Paulo domino Lucæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRopter nonnulla in quibuſdam partibus innovata, quæ ſenſibus quaſi palpantibus nobis innoteſcunt, conſiderato præſertim, quod cum Angelo dicto Corario, qui in hoc pernicioſo ſchiſmate ſe facit appellari Gregorium, poſt varios & ſæpe tentatos labores, non ſine perſonarum jactura, aliquem effectum ad bonum finem eccleſiæ unitatis obtinere nequivimus, de venerabilium fratrum noſtrum conſilio & frequenti eorum inſtantia pulſati, deliberavimus pro præſenti corporali præſentia deſerere partes illas, & nos cum collegio noſtro reponere in ſecuro. Ut igitur ſcias eccleſiaſtica negotia qualiter remaneant pro præſenti, elicere poteris ex tenore litteræ quam ſcribimus dicto Angelo Corario ſub hac forma.

Angelo Corario, qui in hoc pernicioſo ſchiſmate ſe fecit nominari Gregorium, pacis & unionis affectum pariter & effectum.

Si te fateri veritatem non pigeat, præſertim cum ſit notorium, celare non poteris ea quæ tuis litteris intimando etiam promulgaſti per orbem, ut ex utriuſque ceſſione pax daretur eccleſiæ, & quod ſcriptis tuis per nos ad hoc ceſſionis viam oſtendo dato reſponſo, & de conventione in civitate Saonenſi pro excuſatione oblatorum hinc inde ſecuta concordia convenire in ſtatutis terminis renuiſti, & quibuſdam interpoſitis per te excuſationibus frivolis, poſt dictiones varias a te datas, poſt adventum noſtrum ad hunc locum, ad quem nos traxerunt Chriſti caritas & fervor compaſſionis animarum, bona fide ſimpliciter incedentes, non abſque noſtri atque noſtrorum fatigatione, & gravi perſonarum jactura, per plurium menſium intervalla cum Chriſtianorum ſcandalo renuiſti, cauteloſe per verba, & quod referimus diſplicenter, denegatis multis, etiam nonnullis per te oblatis, quæ ad executionem concordatorum, ad unionem perficiendam, erant plurimum utilia & opportuna: de ᵃ uberiori tecum tractatu ſuper hujuſmodi unione proſequenda omnem ſpem tollendo, nuncios noſtros, eiſdem prorogationem ſalvi conductus & audientiam denegando, a tua præſentia vacuos remiſiſti. Hæc autem libenter ſilentio tranſiremus, niſi tua contumacia reciperet ex noſtra taciturnitate fomentum. Poſtquam autem apud te paſſa frequens noſtra inſtantia repulſam, propter quædam in nonnullis partibus quibuſdam inſtigantibus innovata, abſque perſonali noſtro & noſtrorum periculo in his partibus moram trahere non valentes, cum apud te, ut clareſcere nititur, proficere non poſſumus, nolentes Deum tentare imminente periculo, ad aliquem locum, ubi nos cum noſtro collegio valeamus hoc turbationis tempore reponere in ſecuro, de fratrum noſtrorum conſilio, eorumque inſtantia pulſati, decrevimus declinare. Sed ne videamur, ſicut nec intendimus, adverſitate intercedente hujuſmodi proſecutionem unionis dimittere neglectam: de dictorum fratrum conſilio deliberavimus, nuncios noſtros plena poteſtate fulcitos (qui, ſi velles ad cor reverti, poſſent ad effectum unionis & oblatorum procedere efficaciter in agendis) hic dimittere: impedientibus tamen ambaxiatoribus cariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli regis Francorum illuſtriſſimi in his partibus moram trahentibus, ſalvus conductus dictis nunciis neceſſarius non potuit obtineri. Quid autem ſuper hac re ſimus ulterius, Deo auxiliante, facturi, intendimus univerſis Chriſti fidelibus breviter intimare. Tu vero, o homo, ſi ſcintilla compaſſionis animarum in te viget, quæ ſecundum Deum pro bono unionis agenda reſtant, conſidera, & ad ea ad quæ obligaris ex debito, pro Dei miſericordia te diſpone, reſecatis carnalibus deſideriis, quæ contra animas militare non ceſſant. Nos enim ad oblata per nos ſemper promptos reperies, præteritos defectus tuos & contumaciam, ſi bene egeris, in memoria non tenentes. Deum enim in judicem & ne-

ᵃ al. ulteriori.

ANNO CHRISTI 1408.

& negotiorum notorietatem in teſtem invocamus, quod per nos non ſtetit, ſtat, aut ſtabit, quin vera unio inducatur. Id. Junii, pontificatus noſtri anno XIV.

CONCILIUM PARISIENSE

[Ex Collect. Append. Ion. II.]

De tollendo ſchiſmate.

XX. Octobr. anno Domini M. CCCCVIII. celebratum.

Hujus concilii nihil omnino ſupereſt, præter inſtrumentum quod ſubjicio, petitum ex Tomo VI. Spicilegij Dacheriani.

Declaratio nominatim facta contra certos fautores Petri de Luna, ſuper privationem beneficiorum ſuorum, concilium eccleſiæ Gallicanæ.

In nomine Domini, amen.

TEnore præſentis publici inſtrumenti cunctis pateat evidenter, quod anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo octavo, Indictione ſecunda, menſis Octobris die vigeſima, hora decima ante meridiem, ab electione Petri de Luna, ultimo in papam electi, qui dudum Benedictus XIII. nuncupabatur, anno decimo quinto, in concilio ſive in congregatione reverendiſſimorum in Chriſto patrum, dominorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, ac per univerſitates, metropolitanas, & cathedrales eccleſias regni Franciæ, & Delphinatus Viennenſis, deputatorum, per dominum noſtrum regem mandatorum ad intereſſendum perſonaliter Pariſius, die prima menſis Auguſti anni præſentis, concilium eccleſiarum Gallicanæ & Delphinatus celebrandum, & tenendum ſuper ulteriori proſecutione unionis ſanctæ matris eccleſiæ, ac regimen dictarum eccleſiarum, pendente neutralitate, pro nunc in dictis regno & Delphinatu currente, cum continuatione dierum, uſquequo ſuper omnibus in deliberatione proponendis receptæ & factæ eſſent certæ & finales concluſiones, prout de vocatione & ordinatione nobis notariis infraſcriptis fuit facta fides per organum magiſtri & potentis domini, domini Arnaldi de Corbeia, militis, & cancellarii Franciæ, qui pluribus diebus præſedit in concilio ſupradicto, præſidente tamen pro nunc reverendiſſimo in Chriſto domino Simone miſeratione Divina patriarcha Alexandrino, adminiſtratore perpetuo eccleſiæ Carcaſſonæ, per ordinationem dicti domini noſtri regis Francorum, prout nobis notariis publicis infraſcriptis, per litteras patentes, ſigillo ſuo in cera alba ſigillatas, conſtabat.

Ipſis dominis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, univerſitatibus, & aliis deputatis, qui tunc aderant & intereſſe volebant, concilium eccleſiarum Gallicanæ & Delphinatus Viennenſis celebrantibus, & ipſas eccleſias facientibus, & merito repræſentantibus, ut dicebatur: præfatus reverendiſſimus in Chriſto pater, dominus Simon patriarcha Alexandrinus, ad domini rectoris deputatorumque univerſitatis Pariſienſis requiſitionem inſtantem, pluribus ante diebus in præſentia totius concilii iteratis vicibus repetitam, & ut adverſus credentes, fautores, participes, & defenſores, manifeſto notorii expreſſis & explicatis nominibus dici debeant & vocari.

Et quia in præſentia & conſpectu præfati concilii eccleſiæ Gallicanæ & Delphinatus, per eumdem dominum rectorem quædam patens cedula lecta fuit, quæ continebat nomina & cognomina omnium illorum, quos dicta venerabilis univerſitas ſtudii Pariſienſis ſuper hoc ſolemniter congregata, in dicta congregatione generali ejuſdem, reputaverit indiciis evidentioribus, & tunc reputabat veros credentes, fautores, participes, defenſoreſque notorios & manifeſtos ipſius Petri de Luna, quæ etiam pluribus ante diebus fuerat repetita: idem reverendiſſimus pater, volens ſingulorum ſuper hoc exquirere ſingulariter votum, opinionem, & mentem, in deliberatione & opinionum interrogatione, poſuit & ſigillatim expreſſit, potens qui de nominatis & cognominatis prædictis in eadem cedula & ſcriptura pro manifeſta notoriis, credentibus, fautoribus, participibus, adhærentibus & defenſoribus ſæpe dicti Petri de Luna ſchiſmatici & hæretici tenendi ſint ex tunc, & legitime reputarentur.

Quorum omnium intentione opinionibuſque diſcuſſis, Joannes qui ſe facit archiepiſcopum Auxitanum nominari, Petrus qui ſe ſancti Poncii epiſcopum faciat appellari, Joannes quondam Cabilonenſis epiſcopus, nunc dictus Mimatenſis, abbas ſancti Saturnini Toloſani dictus Condomienſis, Bertrandus de Maumont nuper Vaurenſis, dictus Biterrenſis, Guigo Flandrini lator, & in parte compoſitor damnati libelli ſub nomine epiſtolæ Toloſanæ, præſentati Pariſius cardinales, quondam Auxitanus, de Fliſcho, Chalento, generales Prædicatorum & Minorum, in præfata cedula & deliberatione univerſitatis Pariſienſis annotati, ſuis exigentibus demeritis, & culpis urgentibus actibuſque, præfatis criminibus perſeverantiæ longioris, a præfato eccleſiæ Gallicanæ concilio reputati ſunt ipſius Petri de Luna ſchiſmatici, & hæretici credentes, fautores, participes & defenſores notorii, manifeſti, & pro talibus habiti atque tenti, ab ipſoque concilio, & domino Patriarcha, collectis opinionibus omnium declarati: de & ſuper omnibus & ſingulis præmiſſis præfatus dominus Patriarcha, & alii quamplures, a nobis notariis publicis infraſcriptis ſibi fieri petierunt publicum inſtrumentum, unum, vel plura.

Acta fuerunt hæc in aula alta ſupra Sequanam regalis palatii Pariſius, ſub anno, Indictione, menſe, die, hora & electione prædictis præſentibus ad hæc venerabilibus & diſcretis viris, magiſtris, Guillelmo de Broſſis, Nicolao Goe, Nicolao de ſancto Clario, & Guillelmo Rouſſelli, tam doctoribus in jure, quam magiſtris in artibus, cum quoque pluribus aliis teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et ego Joannes Bourrileti, &c.

ANNO CHRISTI 1408.

** CONCILIUM OXONIENSE

Ex lib. conſtitutionum provincialium ab archiepiſcopis Cantuarienſibus editarum, in quo longe eſt emendatius quam in recentiori conciliorum Britannicorum collectione.

A Thoma Arundellio Cantuarienſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum anno Domini MCCCCVIII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod nullus ſæcularis aut regularis ad prædicandum verbum Dei admittatur: niſi autorizatus.*
2. *Ne quiſquam admittatur ad prædicandum, niſi autorizatus vel alio modo de jure admiſſus, de cujus admiſſione fiat fides.*
3. *Quod admiſſi ad prædicandum in forma ſupradicta, auditorio debeant ſe conformare.*
4. *Ne aliqui prætendant de ſacramentis eccleſiæ aliter prædicare, quam per eccleſiam diſcuſſum reperiatur.*
5. *Quod nulli informatores permittant ſuos ſcholares in primitivis ſcientiis ſtudentes, de fide catholica diſputare.*
6. *Ne libellus aliquis compoſitus per magiſtrum Joannem VVyclif, legatur in locis quibuſcumque, niſi fuerit approbatus.*
7. *Ne textus aliquis ſacræ ſcripturæ in linguam Anglicanam de cætero transferatur per viam libri aut tractatus.*
8. *Ne quis propoſitiones aliquas contra ſanam doctrinam eccleſiæ, pertinaciter in ſcholis defendat.*
9. *Nullus diſputare audeat de articulis per eccleſiam terminatis.*
10. *Nullus capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua eccleſia Cantuarienſis provinciæ abſque litteris diœceſani commendatitiis.*
11. *Gardiani principales & præpoſiti univerſitatis Oxonienſis, ſemel in ſingulis menſibus, inquirant de moribus & doctrina ſuorum ſcholarium.*
12. *Pœna violantium pertinaciter in aliquo caſu hanc ultimam conſtitutionem ſive conſtitutiones præſcriptas in aliqua ſui parte, præter pœnas in eiſdem poſitas.*
13. *Quod contra infamatum ſuper crimine hæreſis procedi poterit ſummarie & de plano, ipſo citato in forma ſubſcripta.*

PRÆFATIO.

THomas permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, univerſis & ſingulis venerabilibus fratribus coepiſcopis & ſuffraganeis noſtris, abbatibuſque, prioribus, eccleſiarum cathedralium decanis, archidiaconis, præpoſitis & canonicis, eccleſiarum parochialium rectoribus, vicariis & capellanis, ac clericis & laicis quibuſcumque per noſtram Cantuarienſem provinciam ubilibet conſtitutis, ſalutem, & doctrinæ ſanctæ matris eccleſiæ firmiter inhærere. Reverendiſſimæ ſynodo injuriam feciſſe dignoſcitur, qui ſemel ibidem diſcuſſa atque diffinita revolvit, & cum quis de principali terreno judicio diſputare præſumens, ſacrilegii pœnæ ſubjicitur, prout civilis ſapientiæ & legis humanæ manifeſte tradit auctoritas: multo magis qui præcepta legum & canonum ab æternæ vitæ & mortis clavigero, vicem non puri hominis, ſed veri Dei gerente in terris, & cui ipſe Deus cæleſtis imperii jura commiſit, rite edita, canonice promulgata, ac etiam a ſanctis patribus prædeceſſoribus noſtris, uſque ad glorioſam ſanguinis effuſionem, & cerebri voluntariam ſparſionem firmiter obſervata, ſuæ innitentes prudentiæ temerarie violare præſumunt, ac eiſdem doctrinis variis contraveniunt, ipſaque verbis & factis contemnunt, ſunt pœna graviori plectendi, ac tanquam membra putrida a corpore militantis eccleſiæ celeriter abſcindendi. Conſiderare enim deberent, quod in antiquo traditur teſtamento: *Moyſes & Aaron in ſacerdotibus ejus*, [Pſal. 98.] id eſt, primi inter apoſtolos diſcretio quædam fuit: & licet omnes eſſent apoſtoli, Petro tamen a Domino conceſſum eſt, & ipſi apoſtoli inter ſe voluerunt idipſum, ut reliquis omnibus præeſſet apoſtolis, & dictus Cephas, id eſt, caput, principatum apoſtolorum teneret, cui dictum eſt: *Tu aliquando converſus, confirma fratres tuos*: [Luc. 22.] quaſi diceret, ſi dubium inter eoſdem emerſerit, ipſorumve aliquis in via fidei, juſtitiæ, morum, aut rectæ converſationis erraverit, tu ipſum confirmes in bono; quod profecto non dixiſſet Dominus, ſi alios ſibi minime decreviſſet obedire.

Scimus tamen, & (quod dolenter referimus) in dies experimur, quod antiquus ſophiſta, Chriſtiani nominis inimicus, præſcius quod ſana doctrina eccleſiæ, a ſanctis patribus antiquitus terminata ſuis malitiis obviaret, ſi populum Dei in unitate fidei ſub uno capite & eccleſia perſervaret, ipſam doctrinam, mediis excogitatis nititur extirpare; vitia mentitur eſſe virtutes, & ſic per mentita ſuffragia inter populum catholicum emittit diſcordias, ad effectum ut aliis ſic, aliiſque ſic abeuntibus, eccleſiam malignantium ſibi conſtituere poterit ab univerſali ſancta matre eccleſia nequiter diſcrepantem; in qua ipſe fa-

tanas in angelum lucis ſe transformans, prætenſam ſtateram geſtans in manu, ſummam æquitatem prætendit, dum ſanctæ matris eccleſiæ doctrinam priſtinam, obſervantiaſque ejuſdem a ſanctis patribus terminatas & traditas, ſub certis fictitiis ſuadeat fore perverſas, & alia nova docenda, quæ ſecundum mendaciorum ſuorum fictitias majus inducant bonum, licet ipſe in veritate bonum non velit, aut cogitet, ſed ut ſchiſma ſeminet, & opinionibus variis atque contrariis in eccleſia ſuſcitatis, fides minuatur hinc inde, a paganis, Judæis, & aliis incredulis & perverſis; & ut ex hujuſmodi verborum certamine profanentur veneranda Divina myſteria. Sicque verificatur illa figura Apocalypſis 6. *Sedens in equo nigro ſtateram geſtat in manu*: per quam intelliguntur hæretici, qui primo ad inſtar ſtateræ æqua & juſta proponunt, ut audientium corda ad ſe alliciant, ſed poſtea apparet equus niger, intentio videlicet in qua reſident maledicta. Ipſi namque ſub diverſa facie & effigie juſtæ ſtateræ, cum cauda equi nigri, hæreſes & errores ſpargentes repercutiunt venenoſi, atque ſub ſpecie boni infinita ſcandala ſuſcitant, & per electas ad malum perſonas ipſa in populo nequiter publicantes, tanquam mellis dulcedinem veneno ut ſumatur libentius immiſcentes, per ſubtilitates obliquas cauſant, ut error, veritas, nequitia, ſanctitas, & Chriſti voluntas ſimulentur. Sed & ipſæ, proh dolor! perſonæ ſic electæ, ante prædicant quam mittantur, & ante ſeminare preſumunt ipſum ſemen quam a palea diſcreto examine ſeparetur: prohibitiones & decreta canonum, contra hujuſmodi peſtilentes ſeminatores provide promulgata, minime ponderantes, victimam, ut ita loquamur, diabolicam, ſanctę militantis eccleſiæ obedientiæ anteponunt.

Nos igitur conſiderantes, quod error cui non reſiſtitur, approbari videtur, & nimis late pandit ſinum, qui viperæ ibidem venenum conanti effundere non reſiſtit: volenteſque de pedibus noſtris excutere pulverem, ac ſanctæ matris eccleſiæ honori proſpicere, unamque ſanctam doctrinam in eccleſia Dei, & præſertim in noſtra Cantuarienſi provincia, quatenus nobis cum Deo poſſibile fuerit, ſeminare debere, ad augmentum fidei & cultus Divini, eradicatis primitus zizaniis; ac malis & ſcandalis, quæ ratione perverſæ prædicationis & doctrinæ inſanæ hucuſque orta ſunt, & plus veriſimiliter oriri poterunt in futurum, via convenienti atque poſſibili obviare, & animarum periculis, quę prę-miſſorum prętextu novimus provenisſe, providere celeriter, necnon & omnia removere obſtacula per quæ hæc noſtra proviſio poterit impediri: de conſilio & aſſenſu omnium ſuffraganeorum noſtrorum, & aliorum prælatorum in hac cleri convocatione præſentium, & procuratorum abſentium, atque ad inſtantem petitionem procuratorum totius cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, in uberiorem fortificationem juris communis in hac parte edicti, pœnas adjicientes condignas & infraſcriptas, ſtatuimus, decernimus, & ordinamus.

CAP. PRIMUM.

Quod nullus ſæcularis aut regularis ad prædicandum verbum Dei admittatur: niſi autorizatus.

Quod nullus ſæcularis aut regularis, ad prædicandum verbum Dei a jure ſcripto minime autorizatus, privilegiove ſpeciali munitus, officium ſive exercitium prædicationis ejuſdem verbi Dei in ſe aſſumat, populove aut clero quovis modo prædicet, in Latino ſermone ſeu vulgari, in eccleſia aut extra: niſi primo diœceſano illius loci, in quo ſic prædicare nititur, ſe præſentet, & examinationem ſubeat, ſicque deinde tam moribus quam ſcientia repertus idoneus, per ipſum diœceſanum ad prædicandum mittatur ad aliquam certam parochiam, vel ad plures, prout eidem ordinario ſecundum qualitatem perſonæ videatur expediens: nec etiam aliquis præmiſſorum prædicare præſumat, niſi de miſſione ſeu autorizatione ſua primo fiat fides in forma competenti; ita videlicet, quod ille qui de jure ſcripto autorizatus eſt, veniat in forma limitata in eo; & qui de privilegio ſpeciali venire ſe aſſerunt, privilegium ipſum rectori, aut vicario loci ubi prædicant, realiter exhibeant; qui vero per locorum diœceſanos ſe miſſos fore prætendunt, ipſius diœceſani litteras ſub ſigillo ſuo magno ad hoc ſibi confectas ſimiliter oſtendant. Curatum vero perpetuum, admiſſum intelligimus a jure ad locum & populum curæ ſuæ. Si tamen præmiſſorum quiſquam propter errores aut hæreſes, quos ante forſan prædicaſſe, aſſeruiſſe, aut docuiſſe prætenditur, per loci diœceſanum aliumve ſuperiorem a prædicatione hujuſmodi ſuſpenſus fuerit ſive prohibitus: ex tunc de prædicando alicui in noſtra provincia antedicta ſe nullatenus intromittat, donec ad ipſius ſuſpendentis ſive prohibentis juſtum arbitrium, defectum ſuum purgaverit, & ad prædicandum legitime fuerit reſtitutus: ſuper quo, litteras teſtimoniales ipſius reſtituentis, ad locum quemcumque in quo poſtea prædicabit, ſecum deferre, & modo ſupradicto exhibere realiter teneatur. Sacerdotes vero parochiales, ſive vicarii temporales, & non perpetui, in forma ſupradicta non miſſi, in eccleſiis illis in quibus officia hujuſmodi gerunt, illa ſola ſimpliciter prædicent, una cum precibus conſuetis, quæ in conſtitutione provinciali a bonæ memoriæ Joanne prædeceſſore noſtro bene & ſancte in ſuppletionem ignorantiæ ſacerdotum edita; quæ incipit, *Ignorantia ſacerdotum*, continentur expreſſe: quam in ſingulis eccleſiis parochialibus noſtræ Cantuarienſis provinciæ, infra tres menſes poſt publicationem præſentium haberi volumus; &, prout ipſa poſtulat, annis & temporibus ſingulis per ipſos ſacerdotes effectualiter declarari. Et ne hoc ſalubre ſtatutum, ratione exactionis pecuniæ, difficultatiſve alterius, tendere videatur ad noxam: volumus & ordinamus, quod examinatio perſonarum, de qua ſuperius fit mentio, ac litteræ diœceſani faciendæ eiſdem, ſine aliquali exactione pecuniæ, per ipſos quorum intereſt, & ad quos ſpectare & pertinere dignoſcitur, celeriter expediantur, & gratis, difficultate quacumque ſemota. Si quis autem hoc noſtrum antiqui juris executivum ſtatutum, poſt publicationem ejuſdem, ſcienter violare præſumpſerit, contra formam in eodem deſcriptam, ſua temeritate propria prædicando: ſententiam excommunicationis majoris incurrat ipſo facto, cujus abſolutionem nobis & ſucceſſoribus noſtris tenore præſentium ſpecialiter reſervamus. Quod ſi hujuſmodi prædicator, hoc ſalubri ſtatuto contempto, ipſamque majoris excommunicationis ſententiam minime ponderans, ſe ſecundo ingeſſerit, prædicando, dicendo, aſſerendo, pertinaciterve verbo aut facto innuendo, non poſſe per eccleſiam in perſonis prælatorum ejuſdem ſic ſtatui: ſententia excommunicationis prædicta per ſuperiores locorum aggravetur debite contra eos, & inhibeatur eiſdem omnis communio Chriſti fidelium, ac ſuper hoc legitime convicti, niſi reſipiſcant, & abjuraverint in forma eccleſiæ conſueta, per loci ordinarium pro hæreticis declarentur, & extunc pro hæreticis & ſchiſmaticis ab omnibus reputentur, ad omnem juris effectum, hęreſiſque & ſchiſmatis pœnas in jure expreſſas incurrant ipſo facto: Et pręſertim ut bona eorumdem ipſo jure cenſeantur confiſcata, & ab illis quorum intereſt, occupentur; ipſorumque fautores, receptatores, & defenſores, ſi per ſuperiores ſuos in hac parte legitime moniti non deſtiterint infra menſem, ſuper hoc convicti, ſimili in omnibus pœna percellantur.

II. *Ne quiſquam admittatur ad prædicandum, niſi auctorizatus vel alio modo de jure admiſſus, de cujus admiſſione fiat fides.*

Preterea nullus clerus aut populus cujuſcumque parochiæ aut loci noſtræ Cantuarienſis provinciæ, aliquem in eccleſiis, cœmeteriis, aut locis aliis quibuſcumque ad prædicandum admittat, niſi prius de auctorizatione, privilegio, aut miſſione ejuſdem, juxta formam ſupradictam fuerit facta fides: alioquin eccleſia, cœmeterium, ſeu locus quicumque in quo ſic prædicatum fuerit, ipſo facto, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, ſicque maneat interdictus, quouſque ipſi ſic admittentes ſeu prædicari permittentes, ſe congrue emendaverint, & per loci diœceſanum ſeu alium ſuperiorem, ipſum interdictum obtineant in debita juris forma relaxari.

III. *Quod admiſſi ad prædicandum in forma ſupradicta, auditorio debeant ſe conformare.*

Inſuper ſicut bonus paterfamilias triticum ſpargit in terram ad hoc diſpoſitam, ut fructum plus afferat; volumus & mandamus, ut prædicator verbi Dei veniens juxta formam ſuperius annotatam, in prædicando clero ſive populo, ſecundum materiam ſubjectam ſe honeſte habeat, ſpargendo ſemen ſecundum convenientiam ſubjecti auditorii, clero præſertim prædicans de vitiis pullulantibus inter eos; & laicis, de peccatis inter eos communiter uſitatis, & non e contra; alioquin ſic prædicans, ſecundum qualitatem delicti per loci ordinarium canonice & acriter puniatur.

IV. *Ne aliqui prætendant de ſacramentis eccleſiæ aliter prædicare, quam per eccleſiam diſcuſſum reperiatur.*

Item quia turpis eſt pars quæ non convenit ſuo toti, decernimus & ordinamus, ut nullus hujuſmodi prędicator, aut alia quævis perſona, de ſacramento Altaris, matrimonio, peccatorum confeſſione, aliove quocumque ſacramento eccleſiæ, ſeu fidei articulo, aliter doceat, prædicet, aut obſervet, quam quod per ſanctam matrem eccleſiam reperitur diſcuſſum, nec vertat in dubium quod per eccleſiam terminatum fuerit aut deciſum, nec verba ſcandaloſa circa eadem ſcienter proferat publice vel occulte, neque ſectam aut ſpeciem hereſis quamcumque prędicet, doceat vel obſervet, contra ſanam eccleſiæ doctrinam. Qui autem contrarium poſt publicationem præſentium ſcienter & pertinaciter attentare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat: a qua, excepto mortis articulo, minime abſolvatur, niſi abjuratione pręmiſſa de hæreſi generaliter vel ſimpliciter, in forma eccleſiæ conſueta, ad arbitrium ordinarii in cujus territorio convincitur deliquiſſe, ſe correxerit, & de hac pro commiſſis pœnitentiam recipiat ſalutarem. Quod ſi ſecundo ſe ingeſſerit, recidivaverit, ſeu relapſus fuerit, convictus legitime, pro hæretico & relapſo ſententialiter declaretur, & ipſius bona pro confiſcatis habeantur, & ab illis quorum intereſt occupentur. Pœnitentiam vero de qua ſuperius fit mentio, volumus eſſe talem, quod, ſi quis contrarium determinatis per eccleſiam, videlicet in decretis, decretalibus, ſeu conſtitutionibus noſtris provincialibus, quamcumqueve hereſis ſpeciem ſive ſectam publice vel occulte docuerit, prædicaverit, ſive aſſeruerit, in eccleſia parochiali ipſius loci in quo ſic prædicaverit, aſſeruerit, ſive docuerit; uno die Dominico aut alio ſolemni, pluribuſve, ad ipſius ordinarii arbitrium, prout magis aut minus convincitur deliquiſſe, ipſa ſic prædicata, docta ſive affirmata revocabit expreſſe infra Miſſarum ſolemnia, cum major populi affuerit multitudo, & ipſa determinata per eccleſiam, prædicabit, docebit, & recitabit effectualiter ſine fraude, ulteriuſque punietur juxta ſui demeriti qualitatem, quatenus diſcretioni ordinarii videbitur expedire.

V. *Quod nulli informatores permittant ſuos ſcholares, in primitivis ſcientiis ſtudentes, de fide catholica diſputare.*

Similiter quia id quod capit nova teſta, inveterata ſapit, ſtatuimus & ordinamus, quod magiſtri ſive docentes in artibus aut grammatica pueros, ſeu alios quoſcumque in primitivis ſcientiis inſtruentes, de fide catholica, ſacramento altaris, ſeu aliis ſacramentis eccleſiæ, aut materia aliqua theologica, contra determinata per eccleſiam, ſe nullatenus intromittant inſtruendo eoſdem; nec de expoſit[illegible] cræ

cræ ſcripturæ, niſi in exponendo textum prout A antiquitus fieri conſuevit; nec permittant ſcholares ſuos ſive diſcipulos de fide catholica ſeu ſacramentis eccleſiæ publice diſputare etiam vel occulte: Contrarium autem faciens, ut fautor errorum & ſchiſmatum, per loci ordinarium graviter puniatur.

VI. *Ne libellus aliquis compoſitus per magiſtrum Joannem VVyclif, legatur in locis quibuſcumque, niſi fuerit approbatus.*

Quia inſuper nova via frequentius ſeducit quam antiqua: volumus & mandamus, quod nullus libellus ſive tractatus per Joannem VVyclif, aut alium quemcumque tempore ſuo aut B citra noviter compoſitus, ſive impoſterum componendus, amodo legatur in ſcholis, aulis, hoſpitiis, ſeu aliis locis quibuſcumque infra noſtram provinciam antedictam, ſive ſecundum ipſum doceatur, niſi per univerſitatem Oxonii aut Cantabrigiæ, ſeu ſaltem duodecim perſonas ex eiſdem, quas eædem univerſitates aut altera earumdem, ſub noſtra, ſucceſſorumve noſtrorum diſcretione laudabili duxerint eligendas, primitus examinetur, & examinatus unanimiter per eoſdem, deinde per nos ſeu ſucceſſores noſtros expreſſe approbetur, & univerſitatis nomine ac autoritate ſtationariis tradatur ut copietur, & facta collatione fideli, petentibus vendatur juſto pretio ſive detur, origi- C nali in ciſta aliqua univerſitatis extunc perpetuo remanente. Quod ſi quis libellum vel tractatum hujuſmodi in ſcholis vel alibi, ut ſupra, legerit, ſive ſecundum ipſum docuerit contra formam ſupradictam, ut ſeminator ſchiſmatis atque fautor hæreſis puniatur, prout delicti qualitas flagitabit.

VII. *Ne textus aliquis ſacræ Scripturæ in linguam Anglicanam de cætero transferatur per viam libri aut tractatus.*

Periculoſa quoque res eſt, teſtante beato Hieronymo, textum ſacræ Scripturæ de uno in aliud idioma transferre: eo quod in ipſis trans- D lationibus non de facili idem in omnibus ſenſus retinetur, prout idem beatus Hieronymus, etſi inſpiratus fuiſſet, ſe in hoc ſæpius fatetur erraſſe. Statuimus igitur & ordinamus, ut nemo deinceps aliquem textum ſacræ Scripturæ, autoritate ſua, in linguam Anglicanam vel aliam transferat, per viam libri, libelli, aut tractatus, nec legatur aliquis hujuſmodi liber, libellus, aut tractatus, jam noviter tempore dicti Joannis VVyclif, ſive citra, compoſitus, aut impoſterum componendus, in parte vel in toto, publice vel occulte, ſub majoris excommunicationis pœna, quouſque per loci diœceſanum, ſeu, ſi res exegerit, per concilium provinciale, ipſa tranſlatio fuerit approbata. Qui E contra fecerit, ut fautor hæreſis & erroris ſimiliter puniatur.

VIII. *Ne quis propoſitionem aliquam contra ſanam doctrinam eccleſiæ pertinaciter in ſcholis defendat.*

Præterea cum terminis philoſophicis, ſive aliis humanitus adinventis, concludi non poterit omnium terminator; beatuſque Auguſtinus veras concluſiones, quia religioſorum aurium fuerant offenſivæ, ſæpius revocavit; ſtatuimus, & ſub obteſtatione Divini judicii ſpecialiſſime inhibemus, ne quis, cujuſcumque gradus, ſtatus, aut conditionis exiſtat, concluſiones aut propoſitiones in fide catholica ſeu bonis moribus adverſe ſonantes, præter neceſſariam doctrinam facultatis ſuæ, in ſcholis aut extra diſputando aut communicando, proteſtatione præmiſſa vel non præmiſſa, aſſerat vel proponat, etiamſi quadam verborum aut terminorum curioſitate defendi poſſint. Nam teſte beato Hugone, de ſacramentis, ſæpius quod bene dicitur, non bene intelligitur. Si quis autem poſt publicationem præſentium, hujuſmodi concluſiones aut propoſitiones convictus fuerit ſcienter propoſuiſſe ſive aſſeruiſſe, niſi monitus ſe correxerit infra menſem, auctoritate præſentis conſtitutionis, ſententiam majoris excommunicationis incurrat ipſo facto, & pro excommunicato publice nuncietur, donec in loco ubi ſic propoſuit aut aſſeruit, ſuum delictum publice fateatur, & verum [a] catholicum intellectum ejuſdem concluſionis ſive propoſitionis, ad arbitrium ordinarii publice prædicaverit, in una eccleſia aut diverſis, prout ipſi ordinario expedire videbitur.

[a] Fort. e Catholicum. H.

IX. *Nullus diſputare audeat de articulis per eccleſiam terminatis.*

Nullus quoque de articulis terminatis per eccleſiam, prout in decretis, decretalibus, conſtitutionibus noſtris provincialibus, ſive locorum ſynodalibus, continetur, niſi ad habendum verum intellectum eorumdem, & hoc expreſſe, publice, aut occulte, diſputare præſumat, aut auctoritatem eorumdem decretorum, decretalium, aut conſtitutionum, poteſtatemve condentis eadem in dubium revocet, ſive contra determinationem eorumdem doceat, & præſertim circa adorationem crucis glorioſæ, imaginum Sanctorum venerationes, ſeu peregrinationes ad loca, aut reliquias eorumdem, aut contra juramenta in utroque foro, eccleſiaſtico videlicet & temporali, in caſibus in conſuetis & more ſolito præſtanda, ſed ab omnibus deinceps communiter doceatur, atque prædicetur, crucem & imaginem crucifixi, cæteraſque imagines Sanctorum, in ipſorum honorem & memoriam quos figurant, ac ipſorum loca & reliquias, proceſſionibus, genuflexionibus, inclinationibus, turificationibus, deoſculationibus, oblationibus, luminarium accenſionibus, & peregrinationibus; necnon aliis quibuſcumque modis & formis, quibus noſtris & prædeceſſorum noſtrorum temporibus fieri conſuevit, venerari debere; atque juramenta tactis ſacroſanctis Dei evangeliis, & ſuper ipſis in caſibus in jure expreſſis, & in utroque foro uſitatis, ab omnibus quorum intereſt legitime fore præſtanda. Contrarium autem aſſerens, docens, prædicans, aut pertinaciter innuens, niſi reſipiſcat ſub modo & forma prædictis, & abjuret ut ſupradictum eſt, pœnas hæreſis & relapſi in eventum incurrat, & pro tali ad omnem juris effectum ſententialiter declaretur.

X. *Nullus capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua eccleſia Cantuar. provinciæ abſque litteris diœceſani commendatitiis.*

Statuimus etiam & decernimus, ut nullus capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua diœceſi noſtræ Cantuarienſis provinciæ, in qua oriundus ſive ordinatus non fuerit, niſi defe- A rat ſecum litteras ordinum ſuorum, atque litteras commendatitias diœceſani ſui, & nihilo minus aliorum epiſcoporum in quorum diœceſi interim per magnum tempus converſatus fuerit; in quibus expreſſe caveri volumus & mandamus de moribus & converſatione ejuſdem, & an ſit diffamatus de & ſuper aliquibus novis opinionibus in fide catholica aut bonis moribus male ſapientibus, vel ſit de eiſdem omnino immunis. Alioquin tam ipſe celebrans, quam ipſum ſic celebrare permittentes, ad arbitrium ordinarii acriter puniantur.

XI. *Gardiani principales & præpoſiti univerſitatis Oxonienſis, ſemel in ſingulis menſibus in- B quirant de moribus & doctrina ſuorum ſcholarium.*

Finaliter quia ipſa quæ de novo & inſolite emergunt, novo & maturo indigent auxilio; & ubi magis eſt periculum, ibi cautius eſt providendum & fortius reſiſtendum; nec injuſto minus nobile diſcrete abſcinditur, ut quod nobilius eſt perfectius nutriatur: conſiderantes igitur, ſed dolenter referentes, quomodo alma univerſitas Oxonii, quæ ſicut vitis abundans ſuos palmites fructuoſos, ad honorem Dei, multiplicemque profectum, & protectionem eccleſiæ ſuæ, conſuevit extendere, jam partim verſa in labruſcas, uvas acerbas gignit, qui- C bus indiſcrete comeſtis a patribus, in lege videlicet Dei reputantibus ſe peritos, dentes obſtupeſcunt filiorum, noſtraque provincia variis & infructuoſis doctrinis inficitur, ac novo & damnabili Lollardiæ nomine maculatur, in ipſius univerſitatis ſcandalum non modicum, ad partes exteras & remotas extenſum, & proficientium in eadem permaximum tædium; necnon & eccleſiæ Anglicanæ, quæ per virtuoſam doctrinam ejuſdem, tanquam muro inexpugnabili defendi ſolebat, jam ſciſſis & diviſis lapidibus, niſi celerius occurratur, ſecundum veriſimile, irrecuperabile damnum. Ad ſupplicationem igitur procuratorum totius cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, conſenſuque & aſſenſu omnium D confratrum & ſuffraganeorum noſtrorum, ac aliorum prælatorum in hac convocatione præſentium, & procuratorum inſuper abſentium: ne purgato rivulo maneat fons infectus, & aquam ab eo currentem non ſinat eſſe claram; volentes honori & utilitati ſanctæ matris eccleſiæ & univerſitatis prædictæ ſalubriter providere: ſtatuimus & ordinamus, quod quilibet gardianus, præpoſitus, ſive cuſtos collegii, aut principalis aulæ vel introitus cujuſcumque univerſitatis præfatæ, ſemel ſingulis menſibus ad minus inquirat diligenter in collegio, aula, ſive introitu cui præeſt, an aliquis ſcholaris, ſive E inhabitans in collegio, aula, ſive introitu hujuſmodi: aliquam concluſionem, ſive propoſitionem, aut opinionem in fide catholica aut bonis moribus male ſonantem, aut contra determinationem eccleſiæ, præter neceſſariam doctrinam facultatis ſuæ, aſſeruerit, tenuerit, defenſaverit, ſeu aliquo modo propoſuerit; & ſi aliquem ſuper hoc ſuſpectum aut diffamatum reperiat, ipſum moneat effectualiter ut deſiſtat: & ſi poſt hoc, contra monitionem hujuſmodi, iterato eadem vel conſimilia reaſſumat, præter pœnas ſupradictas, majoris excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto. Et nihilo minus ſi ſcholaris fuerit qui ſic reaſſumit, quidquid ex tunc in eadem univerſitate fecerit, non ſtet ſibi pro forma: & ſi doctor, magiſter, aut baccalarius fuerit, eo ipſo ab omni actu ſcholaſtico ſit ſuſpenſus; & in utroque caſu jus quod habet in eodem collegio, aula, ſive introitu, amittat ipſo facto; & per ipſos gardianos, cuſtodes, præpoſitos, principales, ſeu alios ad quos hoc ſpectat, realiter expellatur, & ſtatim via legitima ſubſtituatur catholicus loco ſuo. Et ſi ipſi gardiani, præpoſiti, ſeu cuſtodes collegiorum, aut principales aularum ſive introituum in quibus degunt hujuſmodi perſonæ ſuſpectæ, detectæ, aut diffamatæ, negligentes fuerint circa inquiſitiones aut executiones prædictas, per decem dies continuos, a tempore notitiæ veræ vel præſumptæ publicationis præſentium, eo ipſo ſententiam majoris excommunicationis incurrant, & nihilo minus omni jure, quod in ipſis collegiis, aulis, ſive introitibus ſe habere prætendunt, ipſo facto ſint privati; & ipſa collegia, aulæ, ſive introitus effectualiter vacent; & facta ſuper hoc legitima declaratione per ipſos quorum intereſt, novi ſubſtituantur gardiani, cuſtodes, præpoſiti ſive principales, prout ſecundum antiquum morem univerſitatis prædictæ, vacantibus collegiis, aulis, ſive introitibus, fieri conſuevit. Quod ſi ipſi cuſtodes, præpoſiti, gardiani ſive principales prædicti, de & ſuper hujuſmodi concluſionibus aut propoſitionibus diffamati, ſuſpecti fuerint aut detecti, ſeu defenſores, protectores aut fautores eorumdem; ſi per nos vel autoritate noſtra, per ordinariumve loci, aut autoritate ſua moniti non deſiſtant, ex tunc omni privilegio ſcholaſtico univerſitatis prædictæ, & jure quod ſibi competebat in hujuſmodi collegio, aula, ſive introitu, præter alias pœnas de quibus ſupradictum eſt, ipſo jure priventur, & ſententiam inſuper majoris excommunicationis prædictam incurrant.

XII. *Pœna violentium pertinaciter in aliquo caſu hanc ultimam conſtitutionem ſive conſtitutiones præſcriptas, in aliqua ſui parte, præter pœnas in eiſdem poſitas.*

Quod ſi quis in aliquo caſu præſentis ultimæ conſtitutionis, aliove quocumque ſuperius expreſſato, ſtatuta noſtra hujuſmodi in aliqua ſui parte, etiamſi pœna alia expreſſe ibidem limitetur, temere & pertinaciter violare præſumpſerit; eo ipſo, ad quodcumque beneficium eccleſiaſticum in noſtra Cantuarienſi provincia obtinendum, per triennium ex tunc abſque ſpe veniæ reddatur inhabilis & omnino indignus; & nihilo minus juxta ſingula ſua demerita & qualitatem exceſſus, ſecundum ſui ſuperioris diſcretionem canonice puniatur.

XIII. *Quod contra infamatum ſuper crimine hæreſis procedi poterit ſummarie & de plano, ipſo citato in forma ſubſcripta.*

Ad hæc, ne in modo procedendi circa præmiſſa vagari videatur ſub incerto, advertentes quod licet inter crimen hæreſis & læſæ majeſtatis in legibus diverſis quædam paritas reputetur, eſt tamen diſſimilis culpa, pœnamque exigit graviorem, Divinam quam humanam offendere majeſtatem. Cum ergo reum læſæ majeſtatis propter pericula quæ ex dilatione poſſunt immi-

ANNO CHRISTI 1408.

minere, ſufficit convincere per judicia, proce- A dique poterit contra eum, ſummarie & de plano, ac citatione præmiſſa per nuncium, per literas, ſive per edictum, & lite non conteſtata, ad teſtium receptionem & diffinitivam ſententiam: Volumus, ordinamus, & declaramus, ob faciliorem punitionem delinquentium in præmiſſis, & reformationem ſciſſuræ eccleſiæ ex hoc læſæ, quod diffamati, detecti, ſive denunciati, ſive vehementer ſuſpecti in aliquo caſuum prædictorum, ſive alio articulo quocumque in fide catholica aut bonis moribus malo ſonante, auctoritate loci ordinarii, alteriuſve ſuperioris citentur perſonaliter, ſi apprehendi poterint, per literas ſive per nuncium publicum juratum; ſin autem, per edictum, ad B locum habitationis ipſius delinquentis ubi morari communiter conſuevit, & in eccleſia ſua parochiali, ſi certum habuerit domicilium, publice propoſitum, alioquin in eccleſia cathedrali loci originis ſuæ, & in eccleſia parochiali ipſius loci, in quo ſic prædicaverit, & docuerit: ac recepto certificatorio legitimo de citatione hujuſmodi executa, contra ſic citatum etiam abſentem & comparere negligentem, in pœnam contumaciæ ſuæ hujuſmodi, ſummarie & de plano abſque ſtrepitu & figura judicij, ac lite non conteſtata, ad teſtium receptionem, & alias probationes canonicas procedatur; habita quoque informatione legitima, idem ordinarius omni dilatione ſemota, ſententiet, declaret, C puniatque ſecundum qualitatem delicti, modo & forma ſuperius expreſſatis, ulteriuſque faciat quod eſt juſtum, ipſius contumacis abſentia non obſtante.

Datum Oxonii &c.

Incertum an hoc capitulum pertineat ad concil. Oxonienſe: ſed cum in libro conſtitutionum Cantuarienſis Angliæ [illegible] ponatur [illegible], hic [illegible] mus.

Ut ſervetur ſtatutum Regis VVeſtmonaſterii editum contra Lollardos.

Item cum domino regi, & ex parte prælatorum, & cleri regni ſui Angliæ, in præſenti parlamento ſit oſtenſum, quod, licet fides catholica ſuper Chriſtum fundata, & per apoſtolos ſuos, & eccleſiam ſacroſanctam ſufficienter determinata, declarata, & approbata, hactenus D per bonos & ſanctos nobiles progenitores anteceſſores dicti domini regis in dicto regno inter omnia regna extiterit devotius obſervata; & eccleſia Anglicana per dictos inclytiſſimos progenitores & anteceſſores ſuos ad honorem Dei & totius regni prædicti laudabiliter dotata, & in ſuis juribus & libertatibus ſuſtentata, abſque hoc quod dicta fides vel dicta eccleſia per aliquas doctrinas perverſas & opiniones iniquas hæreticas vel erroneas læſa fuerit vel oppreſſa, ſeu graviter perturbata: nihilominus tamen diverſi perfidi & perverſi cujuſcumque vanæ ſectæ, de ſancta fide, ſacramentis eccleſiæ, & autoritate ejuſdem, damnabiliter ſentientes, ac contra legem Divinam E & eccleſiaſticam prædicationis officium temere uſurpantes, diverſas novas doctrinas & opiniones, iniquas, hæreticas, & erroneas, eidem fidei ac ſanctis determinationibus eccleſiæ ſacroſanctæ contrarias; perverſe & malitioſe in[illegible] dictum regnum in diverſis locis, ſub ſimu[illegible] ſanctitatis colore, prædicant & docent his [illegible] publice & occulte; ac de hujuſmodi [illegible]diſque doctrinis & opinionibus conventic[illegible] operationes, & confœderationes illicitas faciunt, ſcholas tenent & exercent, libros faciunt atque ſcribunt, populum nequiter

A inſtruunt & informant, & ad ſeditionem ſeu inſurrectionem excitant, quantum poſſunt: & magnas diſſenſiones & diviſiones in populo faciunt ac alia diverſa enormia auditu horrenda in dies perpetrant & committunt, in dictæ fidei catholicæ & doctrinæ eccleſiæ ſacroſanctæ ſubverſionem, Divinique cultus diminutionem, ac etiam in deſtructionem ſtatus, jurium & libertatum eccleſiæ Anglicanæ. Per quas quidem ſectas falſas, nefandas prædicationes, doctrinas, opiniones dictorum perfidorum & perverſorum, nedum maximum periculum, verumetiam quamplura damna, ſcandala, & pericula, eidem regno, quod abſit, poterunt evenire, niſi in hac parte per regiam poteſtatem B uberius & celerius ſuccurratur: præſertim cum diœceſani dicti regni per ſuam juriſdictionem ſpiritualem dictos perfidos & perverſos, abſque auxilio dictæ regiæ poteſtatis, ſufficienter corrigere nequeant, nec ipſorum malitiam refrænare, pro eo quod dicti perfidi & perverſi, de diœceſi in diœceſim ſe transferunt, & coram dictis diœceſanis comparere diffugiunt, ipſoſque diœceſanos, & ſuam ſpiritualem juriſdictionem, ac claves eccleſiæ & cenſuras eccleſiaſticas deſpiciunt penitus & contemnunt: & ſic ſuas nefandas prædicationes & doctrinas in dies continuant & exercent, ad omnem rationis ordinem atque regimen penitus deſtruendum. Super quibus quidem novitatibus & exceſſibus ſuperius re- C citatis, prælati & clerus ſupradicti, ac etiam communitates dicti regni in eodem parlamento exiſtentes, dicto domino regi ſupplicaverunt, ut ſua dignaretur regia celſitudo in dicto parlamento providere de remedio opportuno. Qui quidem dominus rex præmiſſa, ac etiam dictorum inclytiſſimorum progenitorum & anteceſſorum ſuorum laudabilia veſtigia gratioſe conſiderans, pro conſervatione dictæ fidei catholicæ; & ſuſtentatione cultus Divini, ac etiam pro ſalvatione jurium & libertatum eccleſiæ Anglicanæ ante dictæ, ad Dei laudem, ipſiuſque domini noſtri regis meritum, ac totius regni ſui proſperitatem & honorem, pro hujuſmodi diſſenſionibus, diviſionibus, & periculis & ſcan- D dalis, in poſterum evitandis, & ut hujuſmodi nefanda ſecta, prædicationes, doctrinæ, & opiniones ceſſent de cætero & penitus deſtruantur: & aſſenſu magnatum & aliorum procerum ejuſdem regni in dicto parlamento exiſtentium, conceſſit, ordinavit, & ſtatuit firmiter obſervari: quod nullus intra dictum regnum, ſeu alia loca Divina ſuæ regię poteſtati ſubjecta, prędicare prętumat publice vel occulte, abſque licentia loci diœceſani petita primitus & obtenta: curatis, in ſuis propriis eccleſiis, & perſonis hactenus privilegiatis, ac aliis a jure canonico permiſſis, dumtaxat exceptis; nec quod aliquis de cætero aliquid prædicet, teneat, doceat, vel informet, ſecrete vel palam, aliquem E librum conficiat ſeu ſcribat contrarium fidei catholicæ ſeu determinationi eccleſiæ ſacroſanctæ; nec de hujuſmodi ſecta, nefandis doctrinis & opinionibus, conventiculas aliquas faciat ſeu ſcholas teneat; tenenti vel exercenti, aut talem librum facienti ſeu ſcribenti, vel populum ſic docenti vel informanti aut excitanti quomodolibet, faveat; nec ipſorum aliquem manu teneat aliqualiter vel ſuſtentet; & quod omnes & ſinguli aliquos libros ſeu aliquas ſcripturas de hujuſmodi nefandis doctrinis & opinionibus habentes, omnes hujuſmodi libros & ſcripturas loci diœceſano, intra quadraginta dies a tempo-

ANNO CHRISTI 1408.

pore proclamationis iſtius ordinationis & ſtatu- A ti, liberent ſeu liberari faciant realiter cum effectu. Et ſi qua perſona, vel perſonæ, cujuſcumque ſexus, ſtatus, conditioniſve exiſtat vel exiſtant, de cætero contra dictam ordinationem regiam & ſtatutum prædictum, in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, fecerit vel attentaverit, fecerint vel attentaverint; vel hujuſmodi libros in forma prædicta non liberaverit vel liberaverint: tunc loci diœceſanus in ſua diœceſi ipſam perſonam in hac parte diffamatam vel evidenter ſuſpectam, ſeu ipſas perſonas diffamatas vel ſuſpectas, & ipſarum quamlibet, poſſit autoritate dictorum ordinationis & ſtatuti facere arreſtari, & ſub ſalva cuſtodia in ſuis carceribus detineri, quouſque de articulo ei vel B illis impoſito in hac parte canonice ſe purgaverit ſeu purgaverint; hujuſmodi nefandas, ſectam, prædicationes, doctrinas, vel opiniones hæreticas, erroneas, abjuraverit vel abjuraverint, prout jura eccleſiaſtica exigunt & requirunt. Itaque prædictus diœceſanus, per ſe vel commiſſarios ſuos, contra hujuſmodi perſonas ſic arreſtatas & ſub cuſtodia remanentes, ad omnem juris effectum publice & judicialiter procedat, & negotium hujuſmodi intra tres menſes poſt dictam arreſtationem, impedimento legitimo ceſſante, terminet juxta canonicas ſanctiones. Et ſi aliqua perſona in aliquo caſu ſuperius expreſſato coram loci diœceſano ſeu commiſſariis ſuis canonice fuerit convicta: tunc ibi- C dem diœceſanus dictam perſonam ſic convictam, pro modo culpæ & ſecundum qualitatem delicti, poſſit in ſuis carceribus facere cuſtodiri, prout & quamdiu diſcretioni ſuæ videbitur expedire: ac ulterius eandem perſonam, præterquam in caſibus quibus ſecundum canonicas ſanctiones relinqui debeat curiæ ſæculari, ad finem pecuniarium domino regi ſolvendum ponere prout hujuſmodi finis eidem diœceſano, pro modo & qualitate delicti, competens videatur. In quo caſu idem diœceſanus, per litteras ſuas patentes ipſius ſigillo ſigillatas, de hujuſmodi fine ipſum regem certificare aut in [a] ſaccario ſuo rectorio teneatur. Ad effectum quod hujuſmodi finis de bonis ejuſdem perſonæ ſic convictæ au- D toritate regis ad opus erigi poterit & le[illegible] Et ſi aliqua perſona ſupradicta ſuper nefandis cogitationibus, doctrinis, opinionibus, ſcholis, & informationibus, hæreticis & erroneis, vel aliqua earumdem, finaliter coram loci diœceſano vel commiſſariis ſuis convicta fuerit; & hujuſmodi nefandas, ſectam, prædicationes, doctrinam, & opiniones, ſcholas, & informationes, debite abjurare recuſaverit; aut per loci diœceſanum vel commiſſarios ſuos, per abjurationem per eandem perſonam factam ſententia pronunciata fuerit vel elapſa, ita quod ſecundum canonicas ſanctiones relinqui debeat curiæ ſæculari (ſuper quo credatur loci diœceſano, ſeu commiſſariis ſuis in hac parte) tunc E vicecomites comitatus illius, vel major & vicecomites, ſeu vicarii majorum, & baillivi civitatis, villæ, vel burgi ejuſdem civitatis, dicto diœceſano ſeu dictis commiſſariis magis propinqui, in ſententiis per diœceſanum, aut commiſſarios ſuos, contra perſonas hujuſmodi & earum quamlibet proferendis, ad prædictum diœceſanum ſeu commiſſarium ejuſdem [b] fuerint requiſiti, perſonaliter ſint præſentes. Et perſonas illas, ac quamlibet earumdem, poſt hujuſmodi ſententias prolatas recipient, & eaſdem coram populo in eminenti loco comburi facient;

a) *Lege, ſcaccario. Sed & aliquid hic deeſſe videtur.* H.

b) *Forte, ubi fuerint &c.* H.

A ut hujuſmodi punitio in metum maneat mentibus aliorum, ne hujuſmodi nefandæ doctrinæ, & opiniones hæreticæ, erroneæ, vel ipſarum auctores & fautores, in dictis regno & dominiis contra catholicam religionem & Chriſtianam determinationem eccleſiæ ſacroſanctæ, quod abſit, ſuſtenentur, ſeu quomodolibet tolerentur. In quibus omnibus, & ſingulis præmiſſis, dictam ordinationem & ſtatutum conſequentibus, vicecomites, majores, & baillivi dictorum communium, civitatum, villarum, vel burgorum, dictis diœceſanis, & eorum commiſſariis, ſint intendentes etiam & faventes.

" ** COMMISSIO EPISCOPO LOND. ad publicandum conſtitutiones prædictas.

B

Thomas, &c. venerabili fratri noſtro domino Ricardo Dei gratia Londinenſi epiſcopo, ſalutem & fraternam in Domino caritatem.

Cum in noſtro provinciali concilio nuper Oxonii celebrato, de conſilio & aſſenſu veſtri, & aliorum venerabilium confratrum & ſuffraganeorum noſtrorum, ad inſtantem petitionem totius cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, certas conſtitutiones provinciales contra C detractores evangelicos, conantes ſeminare zizania in agro Dominico, ſacroſancta videlicet militante eccleſia, ediderimus, ipſaſque poſtmodum in ultima convocatione noſtra celebrata in eccleſia ſancti Pauli London. coram vobis ac præfatis venerabilibus confratribus noſtris & clero, repetita promolgatione recenſitas debite publicaverimus, ut vos latere non credimus: nos proinde attendentes quod fruſtra jura vel leges conduntur, niſi debitæ executioni mandentur, conſtitutiones ipſas ſub ſigillo noſtro clauſas, præſentibus annexas, ne quiſquam ignorantiam prętendere poterit, vobis tranſmittimus publicandas; volentes, & fraternitati veſtrę firmiter injungendo mandantes, quatenus copias D conſtitutionum ipſarum, ſub ſigillo & litteris veſtris earum ſeriem continentibus, ſingulis venerabilibus confratribus & ſuffraganeis noſtris dictę noſtrę provincię tranſmittentes, auctoritate noſtra injungatis eiſdem, quibus nos etiam tenore pręſentium injungimus, quod eorum ſinguli in ſingulis civitatibus & diœceſibus eorundem, prout ad eorum unumquemque attinet, pręfatas conſtitutiones in ſynodis eorum & capitulis, juxta canonicas & provinciales conſtitutiones in ea parte editas, canonice publicent, ſeu ſic faciant debite publicari. Voſque venerabilis frater noſter, executioni pręmiſſorum in veſtris civitate & diœceſi, prout ad vos attinet, conſimiliter faciatis. De die vero re- E ceptionis pręſentium, modoque & forma executionis veſtrę, necnon & quid feceritis in pręmiſſis, nos citra feſtum ſancti Joannis Baptiſtæ proximo futurum debite certificetis litteris veſtris patentibus, habentibus hunc tenorem: eiſdem venerabilibus fratribus noſtris, auctoritate noſtra firmiter injungentes, quod eorum ſinguli citra pręfatum feſtum conſimiliter nos certificent debite & diſtincte.

Date in caſtro noſtro de Quenburgh, XXII. die menſis Aprilis, anno Domini MCCCCIX, & noſtrę tranſlationis anno tertiodecimo.

ANNO CHRISTI 1408.

G. C. Bis hoc concilium eiſdem omnino verbis deſcribit collector Anglicanus, ſemel ſub Oxonienſis, iterum ſub Londinenſis concilii titulo: quia in variis manuſcriptis nunc Oxonienſe, nunc Londinenſe dicitur: eam unam ob cauſam, quod & Oxonii anno MCCCCVIII. celebratum, & Londini anno MCCCCIX. promulgatum ſit: ut diſcimus, tum ex inſtrumento commiſſionis, quod A mox legiſti, tum ex ipſa inſcriptione editionis Parisienſis, quam præcipue ſecuti ſumus. Ita enim inſcribitur: *Hic incipiunt conſtitutiones domini Thomæ Arundelli cantuar. archiepiſcopi, editæ in convocatione totius cleri ipſius provinciæ, Oxonii celebratæ, anno Dom. MCCCCVIII. & publicatæ in eccleſia S. Pauli Londonenſis, in præſentia ſuorum ſuffraganeorum, anno Domini MCCCCIX.*

CONCILIUM RHEMENSE

A Guidone de Roya Archiepiſcopo Remenſi an. 1408. celebratum.

IN hac Synodo ad 22. Julii anni 1407. convocata, ac Epiſcopis non comparentibus in 8. Novemb. ejuſdem anni, ac demum ad diem 28. Aprilis anni 1408. prorogata, varia de SS. Trinitate & fide Catholica; de Sacramentalibus; de habitu & converſatione Clericorum; de Monachorum & Monialium reformatione; contra B officialium exactiones; de ſchiſmatis extinctione decernuntur, & ſcholæ Pariſienſis privilegia ab Urbis Prætore violata ſtatuminantur. Hujus memoriam conſervavit cl. Marlotus Hiſt. Clemen. tom. 2. l. 4. pag. 688. Vide etiam Gerſon. Opera tom. 2.

ANNO CHRISTI 1409.

CONCILIUM AQUILEJENSE

IN [a] AUSTRIA.

Pro tollendo ſchiſmate, per Gregorium Papam XII. anno Domini MCCCCIX. celebratum.

[a] Alibi verius: Unum concilium apud civitatem Auſtriæ in Aquilejenſi diœceſi.

HAnc ſynodum Gregorius indixit anno pontificatus ſui ſecundo, per epiſtolam quandam apud Theodoricum a Niem lib. 3. de ſchiſmate extantem, quæ talis eſt.

Gregorius, &c. ad futuram rei memoriam.

CUm tota noſtræ mentis intentio ſit, Chriſtianorum eccleſiam reunire, palpato per experientiam rerum magiſtram, quod per viam renunciationis, obſtante iniquorum malitia, id efficere hucuſque nequivimus, quam pure & ſincere obtulimus, & in eadem perſeverantes perſtitimus, & adhuc perſiſtere non deſiſtimus, ſecundum formam & intentionem noſtri voti & juramenti, neſcientes Divini ſecreta conſilii ſæ- D penumero per effectum dejurantis, quia vanæ ſunt cogitationes hominum, ad viam juribus & antiquis conſuetudinibus approbatam nos convertimus, generale concilium, quod omnes vias ad unionem includit, nullam penitus excludendo, quodque congregare ſolius Romani pontificis eſſe dignoſcitur, ſine cujus auctoritate factum, non concilium, ſed conciliabulum aut conventiculum dicitur, & diffinitur nullum exiſtere: ad feſtum Pentecoſtes immediate ſequentis, & in provincia Aquilejenſium & exarchatu Ravennatenſi, Divino auxilio invocato, de fratrum noſtrorum conſilio, autoritate apoſtolica, præſentium tenore indicimus, & etiam convocamus, per apoſtolica ſcripta mandantes, qua- E tenus venerabilibus fratribus noſtris univerſis & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, & dilectis filiis electis, & aliis eccleſiaſticis prælatis, ac reliquis in prælaturis & dignitatibus conſtitutis, qui ſolent ex dignitatibus & prælatoris eorum in hujuſmodi generalibus conciliis intereſſe, quatenus ad id ſe perſonaliter in eiſdem loco & tempore transferant debito, iſturi locum, quem ex eis duxerimus eligendum: quem quidem locum nunc expreſſe determinare & denunciare nequivimus propter va- C rias circumſtantias, quibus locus talis unitatis & pacis debet merito circumcingi. Et quoniam peſtiferum hoc ſchiſma tolli veriſimiliter non ſperatur, nec dari integritas unionis populo Chriſtiano cum effectu, ſine dominorum temporalium voluntate, quorum honor & ſtatus tangitur: cariſſimos in Chriſto filios noſtros Rupertum Romanorum, & alios reges, & nobiles viros, duces, principes, cæteroſque potentes, necnon communitatum & univerſitatum regimina principalia requirimus, monemus, & hortamur in Domino, quatenus ad idem concilium perſonaliter veniant, aut aliquos viros ſolennes doctos, & Deum timentes tranſmittant, ut ſic Deo annuente, pax & unitas eadem in populo Chriſtiano. Nulli ergo, &c. noſtræ indictionis mandati, requiſitionis, monitionis & exhortationis infringere, &c. Si quis autem, &c. Datum Lucæ, ſexto Nonas Julii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

An. Chr. 1408.

Hactenus epiſtola Gregorii papæ XII. De occaſione, loco & tempore ejuſdem concilii, & de perſonis quæ interfuerunt, ſubjungit quæ ſequuntur: *Subſequenter vero circa finem menſis Junii, Gregorius cum pauca comitiva curialium & etiam armigerorum a Luca recedens, multum extenuatus in facie, & lividi coloris, ac ſi jam in puncto mortis exiſteret, ſub ſalvo conductu ejuſdem Florentinorum, datis ſibi etiam per ipſos, prout petiit, ſufficientibus obſidibus, donec eſſet in loco tuto, ad eamdem civitatem Senenſium revertebatur, ubi ſatis honorifice, ut creditur, ob reverentiam regis Ladislai, quem Senenſes tunc & ante reverebantur & diligebant, per cives & communem populum recipiebatur. Credidit tamen tunc ire verſus Ariminum recta via: ſed hoc eo iter agente, fuit quomodolibet impeditus. Stando igitur tunc per tres menſes vel circiter Senis, interim ad dilatandum ſchiſma alios novos cardinales creavit, & poſtea verſus Ariminum tranſivit, ubi etiam hiemando in Quadrageſima tunc inſtanti, ad terram civitatis Auſtriæ Aquilejenſis diœceſis acceſſit, & ibi circa feſtum*

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

feſtum Pentecoſtes tunc ſequens ſuum conciliabulum A *celebravit, paucis ibi exiſtentibus archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiaſticis prælatis, aut procuratoribus eccleſiaſticorum prælatorum, necnon principum ſæcularium, qui in generali concilio per ſummum pontificem convocato de conſuetudine & more intereſſe tenentur.* Hactenus de concilio Aquilejenſi Theodoricus.

G. COSS. ADDITIO.

Quod ait ſupra Niemus, concilium a Gregorio eſſe convocatum in civitatem Auſtriæ, explicatius habetur in epiſtola ab Oderico Raynaldo e monumentis Vaticanis edita ad annum 1408. num. 67. qua Gregorius, uti ſe adverſus Piſanum conci- B *lium muniret, conventum alium, quem ſuperioribus litteris in provincia Aquilejenſi, nullo certo deſignato loco, indixerat, convocat* in civitatem Auſtriæ & Utinum, *diœceſis Aquilejenſis: qua cum eſſent vicinæ urbes, pro uno eodemque loco haberentur. Epiſtolam ipſam ſubjicio.*

Gregorius &c. Ad futuram rei memoriam.

AD pacem Chriſtianorum totis affectibus intendentes, diligentiſſime illa proſequimur quæ ad conſecutionem ſanctiſſimæ atque optatiſſimæ unionis fore credimus opportuna. Cum itaque dudum, videlicet VI. Non. Julii proxime, in civitate Lucana tunc exiſtentes, genera- C le concilium pro ſedatione pernicioſi & inveterati ſchiſmatis, ad feſtum Pentecoſtes imediate ſequentis, in provincia Aquilejenſi, vel exarchatu Ravennate, de fratrum noſtrorum conſilio, autoritate apoſtolica per alias noſtras litteras duxerimus convocandum; ac propter varias circumſtantias, quibus locum hujuſmodi habendi concilii accommodari, & per nos, cum non haberemus in poteſtate noſtra, procurari oportebat, tunc in eiſdem litteris noſtris ipſum locum ſpecialiter nequiverimus declarare, ſed alio tempore hujuſmodi declarationem relinquerimus faciendam: nos volentes ut omnis ambiguitas tollatur, ac ut univerſi & ſinguli qui adeſſe debent, ad veniendum præparare ſe poſſint, & tempore debito accedere, habita ſuper hoc diligenti conſideratione omnibuſque locis provinciæ & exarchatus præfatorum mature penſatis, tandem ut magis [b] idonei pro qualitate rei & temporis, civitatem Auſtriæ & Utinum, Aquilejenſis diœceſis, quæ propter propinquitatem & cohærentiam pro uno loco haberi debent, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, autoritate præfata, pro hujuſmodi celebrando concilio eligimus, & per præſentes noſtras litteras declaramus: mandantes venerabilibus fratribus noſtris univerſis & ſingulis, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis electis & aliis eccleſiarum prælatis, etiam prætenſis, ac reliquis in prælaturis ac dignitatibus conſti- E tutis, ſive ſint catholici, ſive ſchiſmatici, qui ſolent aut debent ex dignitatibus aut prælaturis eorum, hujuſmodi generalibus conciliis intereſſe, quatenus ad hujuſmodi concilium per nos, ut præfertur, indictum in præfatis loco & tempore, ſe perſonaliter conferant, ac requirentes inſuper & hortantes in Domino, cariſſimos in Chriſto filios noſtros reges ac nobiles viros, duces, principes, cæteroſque potentatus, necnon communitatum & univerſitatum regimina principalia, quatenus ad idem concilium perſonaliter veniant, vel idoneos oratores tranſmittere A procurent: ut ſic Chriſti fidelium multitudo in unum congregata, pro pace & reintegratione eccleſiæ, ac pro eradicando hoc pernicioſo ſchiſmate, pia & incorrupta ſuffragia, Deo propitio valeat exhibere. Nulli ergo, &c.

[b] Forte idoneum. H.

Datum Arimini XIV. Kal. Januarii, pontificatus noſtri anno III.

An. Chr. 1408.

Prima concilii ſeſſio Auſtriæ habita eſt, feſto corporis Domini, poſt ſolemnes ſupplicationes: ſed exiguo præſulum numero. Quod utrumque diſcimus ex ſequentibus Gregorii litteris a Raynaldo editis.

Gregorius univerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſentes pervenerint, ſalutem.

CUm pro ſacro generali concilio, prout indiximus, celebrando, huc venerimus cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, & curia noſtra, ad pacem & unionem ſacratiſſimam inducendam, quam dare pro poſſe intendimus per viam ceſſionis, & omnem aliam rationabilem, juxta continentiam noſtrorum juramenti, promiſſionis, & voti, & diem ſacratiſſimam Pentecoſtes pro prima die præfati concilii in Dei nomine acceptaverimus factiſque Altiſſimo laudibus & orationibus proceſſionaliter, prout convenit tantæ rei, primam fecerimus ſeſſionem inglorioſiſſimo feſto corporis Chriſti precioſiſſimi, ſecundam indicentes ad vigeſimam ſecundam diem hujus [quas quidem ſeſſiones intendimus protelare, ipſa interim nihilo minus cum præſentibus ſic ſubſtantialia diſponentes, quod mox ut fuerit decens prælatorum numerus congregatus, finalis, quantum noſtra fuerit, introducatur effectus] univerſitatem veſtram in Domino requirimus & hortamur mandantes venerabilibus fratribus noſtris, patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, ac dilectis filiis electis, abbatibus, & quibuſcumque aliis eccleſiarum prælatis, debentibus ex ſuis prælaturis vel dignitatibus ſacræ ſynodo intereſſe, quatenus ad hoc ſacrum generale concilium ſine moræ diſpendio ſtudeant perſonaliter ſe conferre, & cariſſimos in Chriſto filios noſtros D reges, ac nobiles viros, duces, principes, ac alios magiſtratus communitatum, & univerſitatum, affectuoſe etiam obſecrantes, ut ad idem concilium perſonaliter, ſi poſſunt, accedant; ſin autem, ſuos idoneos nuncios debeant deſtinare, ita quod cunctorum aſſiſtente præſidio, tractari valeant atque fieri quæ Dei ſunt, & pacis, ac unionis populi Chriſtiani, &c. Dat. in civitate Auſtriæ, Aquilejenſis diœceſis, XII. Kal. Julii, pontificatus noſtri anno III.

An. Chr. 1409.

Quæ vero deinde ſecuta ſint, docet Raynaldus, qui ea collegit ex Gregorii ipſius litteris, quarum ipſi copia ex Vaticano tabulario facta eſt.

Spreta ſunt, *inquit*, ab epiſcopis ejus imperia, cum in magnam adduceretur invidiam concilium ad ſchiſmatis propagationem molitum: miſitque Nicolaum epiſcopum Ferentinum, & Dominicum deſignatum epiſcopum Melitenſem Venetias, ut objecta anathematis pœna, illius provinciæ præſules ad ſynodum cogerent: ſed Veneti Alexandro, ex doctorum ſententia, quamvis Gregorius Venetus eſſet, adhæſerunt.

In ſecunda ſeſſione ſynodus in civitate Auſtriæ congregata, ubi pluribus de electione Gregorii hiſtoriam retexuit adverſus Alexandrum, quem Petrum e Candia vocat, ac Petrum e Luna, ſententiam hanc tulit.

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

Sententia lata in concilio generali domini papæ Gregorii in civitate Auſtriæ Aquilejenſis diœceſis.

CHriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus univerſalem & catholicam eccleſiam repræſentans, ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, ſancti Spiritus gratia, in hac collegiata eccleſia S. Mariæ civitatis Auſtriæ Aquilejenſis diœceſis, ſacri concilii inibi de mandato & auctoritate ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri, domini Gregorii papæ XII. ac univerſalis eccleſiæ ſummi pontificis congregata pro tribunali ſedens, viſis omnibus & ſingulis actis, actitatis, juribus, & depoſitionibus teſtium in hujuſmodi cauſa unionis & aliis documentis, ipſam ſanctam ſynodum ad infraſcriptam definitivam ſententiam inducentibus, habita inter ipſos ac etiam cum quampluribus magiſtris theologiæ ac utriuſque juris doctoribus diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omnes pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare omni modo, via, forma, quibus magis & melius poteſt de jure, &c. *Et infra* : Pronunciat, decernit, definit, & declarat, electionem, inthronizationem de dicto ſanctæ memoriæ Urbano papa VI. & ſubſequenter Bonifacius IX. Innocentio VII. Romanis pontificibus, fuiſſe canonicas C necnon electionem, inthronizationem, coronationem de ſanctiſſimo domino noſtro domino Gregorio papa XII. factas, fuiſſe & eſſe canonicas, ſuumque debitum debuiſſe & debere ſortiri effectum, ipſum ſanctæ memoriæ Urbanum papam VI. & ſuos ſucceſſores Bonifacius IX. Innocentium VII. fuiſſe indubitatos, & veros pontifices univerſales catholicæ eccleſiæ, & nunc Gregorium papam, fuiſſe verum & indubitatum papam, ac univerſalis catholicæ eccleſiæ ſummum pontificem : necnon pronunciat, decernit, & definit, & declarat electionem damnatæ memoriæ Roberti Gebennenſis antipapæ, & deinde Petri de Luna, ac Petri de Candia, fuiſſe & eſſe nullas, temerarias, illicitas & injuſtas, & de D facto ſacrilege præſumptas, ipſiſque damnatæ memoriæ Roberto Gebennenſi, Petro de Luna, & Petro de Candia in papatu, ſeu titulo papalis dignitatis, nullum jus competiiſſe neque competere, ipſoſque Petrum de Luna & Petrum de Candia fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & pertinaces, notoriiſque perjuriis irretitos, & eccleſiam Dei ſcindentes notorie, ob hoc omnino dignitate papali & alia quacumque ſe reddidiſſe indignos; & factas per eoſdem conjunctim & diviſim quaſcumque ordinationes, promotiones, collationes, & proviſiones, immo profanationes, & alia quæcumque per eos tamquam ſummos pontifices, ſeu eorum vel alterius eorum auctoritate ordinata, decreta, vel geſta, ac E omnia & ſingula exinde vel ob id ſubſecuta, damnat, caſſat, & irritat, & nullius decernit fuiſſe & eſſe roboris vel momenti, appoſitionesque, ſpoliationes, perturbationes, vexationes, & impedimenta, dictis ſanctæ memoriæ Urbano papæ VI. & deinde Bonifacio IX. Innocentio VII. per dictum damnatæ memoriæ Robertum & poſtmodum Petrum de Luna factas, fuiſſe & eſſe nullas, temerarias; & ſubſequenter dicto domino noſtro Gregorio papæ XII. factas, ſimiliter eſſe temerarias, illicitas, & injuſte & de facto præſumptas; ipſumque ſacratiſ-

A ſimum dominum noſtrum Gregorium papam modernum, ad poſſeſſionem obedientiæ ſuæ per univerſum mundum & ſanctam eccleſiam catholicam, & ad juriſdictionem papalem & liberum exercitium ejuſdem, nec non terrarum, civitatum, oppidorum, caſtrorum, vel quaſi omnium & ſingulorum bonorum S. R. E. quibus de facto ſpoliatus extitit, reſtituendum fore, & reſtituit : dictiſque Petro de Luna & Petro de Candia, tam conjunctim quam diviſim, de & ſuper appoſitionibus, ſpoliationibus, & impedimentis, ac papatu, perpetuum ſilentium imponendum fore, & imponit, inhibetque eiſdem Petro de Luna & Petro de Candia, ne aliquis eorum ſe pro ſummo pontifice nominare, aut etiam parere B præſumat; necnon pronunciat, decernit, & declarat, præfatum dominum noſtrum, dominum Gregorium papam in proſequendo facto unionis eccleſiæ (in quantum in eo fuit) feciſſe diligentiam hactenus pro extirpatione hujus peſtiferi ſchiſmatis, talem quod occaſione voti & juramenti in conclavi & poſt factorum, non fuit, nec eſt aliquo crimine perjurii vel tranſgreſſionis voti irretitus : diffamationes quoque, detractiones, & alias injurias ac opera ſacrilega contra præfatum dominum noſtrum, dominum Gregorium papam XII. per præfatos Petrum de Luna, & Petrum de Candia, & eis adhærentes, fuiſſe & eſſe temerarias, illicitas, & ſacrilegas, & injuſtas, & de facto præſumptas & præſumpta; C ipſiſque & eorum cuilibet ſub ipſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & imponit : & nihilo minus prohibet eiſdem; ne de cætero aliquis eorum faciat ſeu perpetret ſimilia in futurum : necnon decernit & declarat univerſos Chriſticolas, etiamſi imperiali, regali, aut alia quavis præfulgeant dignitate, ne eiſdem Petro de Luna, vel Petro de Candia, vel alteri eorum, ratione alicujus juramenti, aut alias quovis modo, tamquam ſummis Pontificibus obediant, ipſaque juramenta & obligationes, ſi quæ dictis Petro de Luna, & Petro de Candia, tanquam ſummis pontificibus, aut eorum alteri, per præfatos reges & alios quoſcumque ſint gradus, ordinis, aut conditionis præſtitas, nul- D las fuiſſe & eſſe, ipſaſque relaxandas fore, & ad cautelam relaxat. Et nihilo minus ſuper omnibus aliis in hac cauſa deductis, & petitis, & declaratis, & probatis, poteſtatem pronunciandi, decernendi, & diffiniendi, ſibi in poſterum ad locum & tempus congruum reſervat.

Ego Marinus epiſcopus Aprutinus de mandato & commiſſione ſacræ ſynodi ſic pronunciavi, & me propria manu ſubſcripſi.

Seſſio deinde alia celebrata eſt quinto Se- E ptembris, teſte Theodorico Niemo, lib. 3. c. 45. Quamdam, *inquit*, congregationem fieri fecit, in illa deſignans intentionem ſuam quoad ſchiſma hujuſmodi tollendum, prout ejus verba ſonabant in quadam ſchedula, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

Sanctiſſimus dominus noſter, dominus Gregorius XII. ardentiſſimus ad ſanctiſſimam unionem, illam quærit totis affectibus introducere. Verum quia per formam in conclavi conceptam, propter profanationes apoſtatæ Petri de Candia, videtur quod unio fieri non poſſit per renunciationem ipſius & Petri de Luna, niſi modifica-

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

tio aliqua fiat : hinc eſt quod pro cleri & perfecta conſecutione unionis præfatæ proponit & acceptat hos modos : videlicet, quod idem ſanctiſſimus dominus noſter, ex abundanti deſiderio cordis ſui ad ipſam ſanctiſſimam unionem perficiendam paratus eſt realiter & cum effectu renunciare papatui, ſi & quando ſimul & perſonaliter ac præſentialiter in eodem loco Petrus de Luna & Petrus de Candia ſuis prætenſis juribus in papatu renunciabunt, ſecundum formam ipſam conceptam in conclavi, adhibita iſta modificatione electionis futuri pontificis, quæ habebat fieri a cujuſlibet obedientiæ duabus partibus gerentium ſe pro cardinalibus; ita quod in hoc caſu ad verum illius papatum requirantur cujuſlibet obedientiæ voces duarum B partium, & qui ſic fuerit electus ſuo conſenſu pro veriſſimo Romano pontifice habeatur. Item ne ex difficultate loci poſſit differri pax eccleſiæ, & unio impediri, ex tunc concedit plenam & liberam poteſtatem illuſtribus regibus Ruperto Romanorum, Ladislao Jeruſalem, & Sigiſmundo Ungariæ regibus, concordandi de loco, cum adverſariis & ipſo eligendo : qua concordia & electione facta paratus eſt, infra terminum per eoſdem reges aſſignandum, ad dictum locum accedere, & ibi debitum ſuum facere, prout in præcedenti capitulo eſt expreſſum.

Item ſi ſuper præmiſſis, quod abſit, adverſarii concordare non vellent, ne differatur factum ſacratiſſimæ unionis, ex nunc concedit C plenam & liberam facultatem & poteſtatem præfatis adverſariis ſuper concilio generali, ab omnibus partibus convocando, & locum etiam ad illud celebrandum eligendi : qua concordi electione facta, paratus eſt ad dictum locum accedere, & ſtare deliberationi in qua cujuſcumque obedientiæ major pars convenerit, id eſt, quod deliberatio illa ſit facta a majori parte obedientiæ Petri de Luna, & majori parte Petri de Candia ſimul, ita quod deliberatio ipſa ſit trium obedientiarum; illud idem acceptantibus & facientibus Petro de Luna, & Petro de Candia gerentibus ſe pro papis. Et ut prædicta poſſint citius & habilius ſuum conſequi effectum, dicit & mentis ſuæ eſſe, quod infra annum a D die præſenti ſecuturum præfati reges habeant poteſtatem & facultatem liberam & plenariam exequendi prædicta. Et, ſi eis tum videbitur expedire, concedit eiſdem quod poſſint dictum terminum annuum uſque ad unum alterum annum tunc proximum, ſecundum eorum beneplacitum, propagare & non ultra, ipſis regentibus ipſius domini noſtri papæ permanentibus. Ad quæ omnia pertractanda placeret præfato & ſanctiſſimo domino noſtro papæ, quod dicti reges, & quantum placeret eis, ſibi aſſumerent magnificum Carolum de Malateſtis, qui eſt valde avidus ad ſacratiſſimam unionem. Lecta fuit ſcriptura in ſacra ſynodo civitatis Auſtriæ congregata, die Jovis v. Septembris [a] MCCCCVIII. E [b] Domini noſtri anno III.

a) Pro 1409. H.

b) Pontificatus ſanctiſſimi D. noſtri Gregorii.

Hæc autem Raynaldus ſubiicit ex iiſdem collecta monumentis. Ad promulganda hæc decreta, confirmandaſque ſuas partes adverſus Alexandrum V. & Petrum e Luna, alioſque cum iis ſentientes, Gregorius plures legatos creavit, nimirum Albertum epiſcopum Poznanienſem in Polonia, Sbinconem archiepiſcopum Pragenſem in Buemia, Nicolaum epiſcopum Camincenſem in Pomerania, Henricum epiſcopum VVintonienſem in Anglia : in Inſubria Bartholomæum epiſcopum Placentinum, quem etiam ea in-

A ſtruxit autoritate, ut majoris inſtar pœnitentiarii ſacras exomologeſes exciperet, præſcripſitque formulam, ex qua ad ipſius partes redituros conciliaret.

F. JO. FRAN. BERNARDI MARIÆ DE RUBEIS

Ordinis Prædicatorum

Animadverſiones.

I. COncilium iſtud, quod *Aquilejenſe in Auſtria* nuncupavit Severinus Binius, appellari debere *Concilium apud civitatem Auſtriæ in Aquilejenſi Diœceſi*, recte admonet Philippus Labbeus in nota margin. ſic enim Gregorii XII. litteræ, quæ poſt ſeſſ. 1. habentur, datæ *in Civitate Auſtria Aquilejenſis Diœceſis* dicuntur; & in ſeſ- B ſione, quæ die quinto Septembris celebrata eſt, Theodorico Niemo teſte ejuſdem Gregorii ſcheda exhibetur, quæ lecta dicitur *in Sacra ſynodo civitatis Auſtriæ congregata*. Labbei admonitionem neglexiſſe, actaque Concilii dormitando percurriſſe videtur Joannes Harduinus, qui prædictum Concilium ſimpliciter *Aquilejenſe* nuncupat : cum eodemque lapſus eſt Jo. Albertus Fabricius lib. VI. Bibl. Gr. Vol. XI. in Notitia Conciliorum chronologica.

Hæc *Auſtria Civitas* eſt, quam ad Natiſonem fluvium ſitam ſupra Utinum ad ortum æſtivum m. p. VIII. veteres Forumjulium appellarunt. Ab eadem, utpote principe Urbe poſt dirutam Aquilejam, nomen accepit & ipſa Provincia, quæ antea Regio *Carnorum* dicebatur. Ut a Forojulio provincia diſtingueretur Urbs ipſa, dicta nunc legitur *Civitas Forijulium*, rurſus *Oppidum Forijulii*, demum & *Caſtrum Forojulienſe* : quibus nominibus paſſim eam vocat Paulus Diaconus in ſuis de geſtis Lon- C gobardum libris. *Civitas* deinceps *Auſtria*, vel *Auſtriæ* frequentius appellata eſt. Nominis originem feliciſſime detexerunt juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus in eleganti epiſtola *Delle Maſnade* edita Venetiis anno MDCXCVIII. & Philippus a Turre Epiſcopus Adrienſis in Diſſertatione de Colonia Forojulienſi. Nempe cum Longobardi ſedem imperii in Urbe Ticinenſi fixiſſent, Provinciam Forojulienſem, quod ad plagam orientalem poſita eſſet, nuncuparunt *Auſtriam* : quo etiam modo *Auſtria & Auſtraſia* ea pars Galliæ dicta eſt, quæ ad orientem erat. Inde ergo Forojulienſi Urbi nomen acceptum, dum vocari cœpit *Civitas Auſtria*, vel *Auſtriæ*. Conjecturæ documenta afferunt bene multa laudati illuſtriſſimi Viri : remque eamdem fatetur Anonymus Mediolanenſis in Diſſertatione de Tabula chorographica medii veri in Proleg. ſect. VIII. num. [illegible] Tom. X. ſcriptorum Italiæ.

Ex his [illegible] Viri clariſſimi Tillemontium, qui D Not. VI. in Perſecutionem Neronis, cum in Actis S. Hermagoræ animadvertiſſet, Aquilejam dici *Provinciæ Auſtriæ Urbem*, errorem librarii in ea voce cubare credidit, & *Iſtriæ* legendum putavit. Cum eo quoque lapſi ſunt Bollandi continuatores, qui die XII. Julii inter Annotata ad caput 1. actorum S. Hermagoræ : *quid ſibi vult*, inquiunt, *Auſtriæ provinciæ? Malim legere, Iſtriæ provinciæ.*

II. Joannes Palladius de Olivis, Patritius Utinenſis, in Commentariis hiſtoricis Provinciæ Forojulienſis P. 1. lib. X. poſtquam narravit Gregorii XII. ad Civitatem Auſtriam adventum, Alphonſum Ciaconium laudat, qui in ejuſdem Pontificis vita *Concilium* refert a Gregorio *celebratum Auſtriæ Diœceſis Aquilejenſis pro tollendo Schiſmate*. Ait ille vero : *ſed hujuſce Concilii cum alia non extent monumenta*, (verba ſunt ejus ex italico idiomate latine reddita) *conjici par eſt, vel illud ipſa coactum celebratumque non fuiſſe. Una ſupereſt ab Roberto Rege Ro-* E *manorum data ad Jacobum de Valcaſono epiſtola, qua committitur ipſi, ut Forojulienſium diſcordias pro virili cohibeat, curetque indictum a Gregorio concilium celebrari.* Minus attentum ſcriptorem refellunt ipſius concilii coacti celebratique acta. Poſt primas ſeſſiones leguntur Gregorii epiſtolæ datæ in *Civitate Auſtria Aquilejenſis diœceſis*, XIX. *Kal. Julii*, *Pontificatus noſtri anno* III. ſeſſione ſecunda habetur ſententia lata a *Sancta & univerſali ſynodo*... *in hac collegiata Eccleſia S. Mariæ Civitatis Auſtriæ Aquilejenſis Diœceſis*... *de mandato & auctoritate ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Gregorii Papæ* XII. *ac univerſalis Eccleſiæ ſummi Pontificis congregata*. In alia demum ſeſſione die quinto Septembris habita, *lecta fuit ſcriptura in Sacra ſynodo civitatis Auſtriæ congregata*. Hæc vulgavit acta Odoricus Raynaldus ad annum MCCCCIX. a num. 12. partim ex ipſius

Gre-

Gregorii litteris, partim ex Theodorico Niemo deſumpta.

Ipſe Niemus, (cujus quatuor integri libri de ſchiſmate ſui temporis jam prodierant Baſileæ 1566. Norimbergæ 1592. Argentorati 1608. & 1629.) rem narrat aperte lib. III. Verba ejus habes inter acta ſuperius a Labbeo poſita: ſcilicet, *poſtea verſus Ariminum tranſivit* (Gregorius,) *ubi etiam hiemando in quadrageſima tunc inſtanti, ad terram Civitatis Auſtriæ Aquilejenſis Diœceſis acceſſit, & ibi circa feſtum Pentecoſtes tunc ſequens ſuum conciliabulum celebravit.* Ac rurſus: *Quamdam congregationem fieri fecit,* (die jovis v. Septembris) *in illa deſignans intentionem ſuam quoad ſchiſma hujuſmodi tollendum.* Idem quoque jam ante ſcripſerat S. Antoninus, cujus hæc verba ſunt P. III. Tit. XXII. cap. V. §. III. *Gregorius vero reſpondit, quod Concilium ... celebrare volebat, non Piſis, ſed in alio loco, videlicet in Forojulii circa Aquilejam: ipſoſque Cardinales eum ſequi debere ad locum.... Unde ipſe Gregorius cum Curia ſua, etſi parva, ad locum determinatum, & Prælatis, Principibus, & Communitatibus publicatum acceſſit tempore ſtatuto.... Ibi breviter expleverunt, quæ viſa ſunt eis expedientia illi negotio.* Hæc ſatis ſuperque.

Unam ait Palladius epiſtolam ſupereſſe ab Roberto Romanorum Rege ad Jacobum de Valvaſono datam. Non ita. Quam ipſe ad Auſtriæ civitatis, vel Forijulii Cives quoque dedit, ſubjicio deſcriptam ex apographis, quæ in archivis ejuſdem Urbis, & Eccleſiæ S. Mariæ adſervantur.

Rupertus Dei gratia Romanorum ſemper Auguſtus. Prudentibus Viris, Proviſoribus, & Concilio ac Communitati Civitatis Auſtriæ, & ipſorum colligatis, Fidelibus noſtris.

Prudentes, fideles, dilecti. Cum Sanctiſſimus in Chriſto Pater Dominus noſter Gregorius Papa XII. concilium generale celebraturus pro deſiderabiliſſima unione Sanctæ Matris Eccleſiæ, locum unum, civitatem videlicet Auſtriæ in Forojulii acceſſit, ut intelleximus de præſenti; ſintque in dictis partibus nonnullæ diſcordiæ, per quas Venerabilibus Prælatis, & aliis perſonis dictum Concilium accedere volentibus poſſent impedimenta veriſimiliter ſuboriri, quominus dictum Concilium ſuum ſortiretur effectum: prudentias veſtras inſtanter rogamus, quatenus intuitu Sanctæ Matris Eccleſiæ ac univerſalis boni, partes ſollicitudinis veſtræ interponere velitis, ut hujuſmodi diſcordiæ dante Domino ſopiantur, & quicumque ad dictum Concilium accedentes in illis partibus plena gaudeant ſecuritate; ne (quod abſit) publica utilitas, qua major eſſe non poteſt, privato malignantium commodo poſtponatur. Facturi in præmiſſis, prout de veſtra fidelitate fiduciam gerimus ſingularem. Nos enim dictum Concilium promovere & favorizare pro ſancta matris Eccleſiæ opportuna reformatione intendimus juxta poſſe; ad veſtra etiam deſideria favorabiliter inclinati. Datum in Caſtro noſtro Heidelberg, Anno D. milleſimo quadrageſimo nono, die decima nona Junii, Regni vero noſtri anno nono.

Ad mandatum Domini Regis Joſ. Vener. Doc. U.I.

III. Ad verba Niemi ſuperius deſcripta, & inter acta concilii relata, notam appingit Gabriel Coſſartius: quod ait ſupra, inquiens, Niemus, Concilium a Gregorio eſſe „ convocatum in civitatem Auſtriæ, explicatius habetur „ in epiſtola ab Odorico Raynaldo e monumentis Vaticanis edita ad annum 1408. num 67. qua Gregorius, „ uti ſe adverſus Piſanum concilium muniret, conventum „ alium, quem ſuperioribus litteris (datis Lucæ VI. Nonas Julii, Pontificatus anno II.) in provincia Aquilejenſi, nullo certo deſignato loco indixerat, convocat *in Civitatem Auſtriæ & Utinum, Aquilejenſis diœceſis, quæ propter propinquitatem & cohærentiam pro [illegible] haberi debent.* „ Imo quod ait Gregorius in litteris Arimini datis XIV. *Kal. Januarii, Pontificatus anno III.* locum elegiſſe pro celebrando concilio „ *Civitatem Auſtriæ & Utinum*, „ explicatius habetur apud Niemum, qui refert, concilium idem „ non Utini, *ſed in terra Civitatis Auſtriæ* conclutum celebratumque eſſe.

Civitatem utramque elegerat Gregorius pro concilio celebrando, ut gratificaretur utrique: ſed Utinenſibus Pontifici infenſis, eique hoſpitium negantibus, in una civitate Auſtriæ, quæ ipſi adhærebat, celebrari concilium potuit.

Acta conſilii Utinenſis exhibeo, ex Tabulariis ejuſdem urbis deſcripta & olim mihi dono data a Nobili viro, & ſacerdote D. Agricola Agricola, quæ rem totam aperiunt.

In Chriſti nomine Amen.

(1) *Die 29. Menſis Maii 1409.*

Actum Utini in eccleſia ſancti Petri Martyris (2) *in pleno arengo ad ſonum campanæ more ſolito congregato coram Nobili Viro Joanne de Caſſinis de Utino, Reverendiſſimi in Chriſto Patris & D. D.* (3) *Antonii Dei gratia ſanctæ ſedis Aquilejenſis digniſſimi Patriarchæ (Capitaneo); in quo interfuerunt tam nobiles, quam populares in maxima quantitate, & quaſi totus populus dictæ terræ Utini, ad honorem & reverentiam omnipotentis Dei & ejus glorioſæ Matris, ad providendum & faciendum omnes & ſingulas proviſiones expedientes pro manutentione libertatis eccleſiæ Aquilejenſis & totius Patriæ, & ſpecialiter terræ noſtræ Utini &c. Coram quibus Dominis Capitaneo, Nobilibus civibus, & popularibus, ſurgens egregius & ſtrenuus miles Dominus* (4) *Triſtanus de Savorgnano expoſuit dicens: qualiter ad notitiam Domini noſtri Domini Patriarchæ & totius Patriæ erat deductum, qualiter SS. in Chriſto Pater & D. D. Gregorius, appellatus Papa duodecimus, venturus erat in brevi in Patriam hanc ad faciendum certum ſuum concilium; & Reverendiſſimi Domini Cardinales utriuſque collegii in Piſis procurabant continuo cum conſenſu majoris partis Dominorum & communitatum habentium fidem chriſtianam, creare unum verum paſtorem & Papam; & quod* (5) *Civitatenſes, & Nobiles* (6) *de ultra Tulmentum tractaverunt & tractant nuper in præjudicium noſtrum, quod dictus Dominus Gregorius hanc Patriam intret, ut melius poſſit realiter expellere D. noſtrum D. Paſtorem de Portegruario Patriarcham Aquilejenſem, & nos ſubjugare, & Civitatenſes & dictos Nobiles exaltare. Quare rogavit, per omnes ſupradictos Dominos cives, nobiles, & vicinos provideri, & determinari de modo per hujuſmodi communitatem tenendo. Videlicet, an debeamus facere obedientiam dicto D. noſtro D. Patriarchæ, & ipſum manutenere & conſervare in noſtrum Dominum & Patriarcham, & non recipere præfatum D. Gregorium Papam XII. appellatum: vel an debeamus recipere ipſum D. Gregorium Papam, & ſuis mandatis obedire, & D. noſtrum D. Patriarcham relinquere. Super quibus petente provido Odorico de Miuliſis de Utino, hujus terræ Utini Camerario, per totum arengum, nemine prorſus diſcrepante conſiderans: quod dictus D. Gregorius Papa XII. appellatus jam nos male tractavit, & quod privavit Reverendiſſimum D. noſtrum D. Antonium Patriarcham Aquilejenſem digniſſimum, & alium Patriarcham creavit: item quod hanc Patriam intrare vult ad inſtantiam inimicorum noſtrorum: & quod dubitatur, an ſit Papa, vel ne, quare continuo concilium Piſis celebratum tractat creare unum verum Pontificem: omnibuſque aliis conſiderandis attentis deliberatum fuit, quod communitas noſtra Utini debet manutenere totis ſuis viribus & poſſe Reverendiſſimum in Chriſto Patrem & D. noſtrum D. Antonium de Portugruario digniſſimum Patriarcham in ſua Patriarchali dignitate, non obſtante aliqua privatione, ut aſſeritur, facta per dictum D. Gregorium vel ejus commiſſarium, cum indebite fuerit privatus, & cum dubitetur an ſit Papa, quod communitas noſtra non debeat recipere ipſum D. Gregorium, nec ſibi facere aliquam obedientiam, imo reſiſtere ſibi totis viribus & poſſe, quod terram noſtram non intret; & ulterius ut melius poſſit obſtari ipſi Domino Gregorio Papæ ut ſupra appellato, determinatum fuit, quod* (7) *Colta, quæ alias fuit ordinata & poſita in terra Utini, debeat exigi; & quod Domini ſeptem Deputati & concilium & commune habeant auctoritatem pleniſſimam, una cum egregio milite D. Triſtano & fratre, eligendi exactores ipſius coltæ, & faciendi omnes & ſingulas proviſiones opportunas pro manutentione dictæ noſtræ intentionis, & dicti D. noſtri Patriarchæ, & ſi opus foret reſtringendi hujuſmodi poteſtatem in minori numero perſonarum, ut proviſiones fiendæ remaneant magis ſecretæ; & quod quidquid fiet & determinabitur per ipſos DD. Triſtanum & ſeptem Deputatos ac conſilium, vel minus perſonas ad hoc eligendas, debeat per totam communitatem haberi firmum & ratum, & executioni demandari.*

(1) *Die 29. menſis Maii.* In ſummario quodam notarum *tabellionum*, ab Antonio Bellono, celebri ſcriba Utinenſi ſeu Notario, ſibi ſuæque eruditioni exſcripto, quod humanitati Viri clariſſimi prælaudati Agricolæ Agricolæ debeo, hæc adnotata leguntur: *venit* (Gregorius) *de Prata* (caſtro Diœceſis Concordienſis) *ad Civitatem Auſtriæ, comitatus per Nob. Guielminum Comitem Prata, Venceſlaum & Thomaſium de Spilimbergo, Jacobum de Valvaſono, & cæteros collegatos de ultra Tulmentum, cum toto conſortio Communitatis civitatis Auſtriæ, 1409. die pentecoſtes 26. Maii.* Quæ ſi conſtaret ſibi nota dici, error dubio procul eſſet in menſe, vel die, quo Conſilii Utinenſis acta notantur. Quomodo enim in cœtu illo, *die ut dicitur 29. menſis Maii* habito, exponeret Triſtanus de Savorgnano, *ad notitiam* Antonii Patriarchæ *& totius Patriæ* (Provinciæ Forojulienſis) *deductum eſſe, qualiter Gregorius appellatus Papa XII. venturus erat in brevi in Patriam hanc, ad faciendum certum ſuum concilium; & quod Civitatenſes & Nobiles de ultra Tulmentum tractaverunt & tractant nuper in præjudicium noſtrum, quod dictus dominus Gregorius hanc Patriam intret?* Jam enim intraverat in Auſtriam Civitatem, ſi Bellono fides, die vigeſima ſexta præcedente, in quam eo anno feſtum incidit Pentecoſtes. Verius error eſt in die a Bellono exarata: nec enim Gregorius e Caſtro Pratæ diſceſſerat, perveneratque in civitatem Auſtriam die illa vigeſima ſexta Maii. Dubitare non ſinunt ipſius Gregorii litteræ, quas Odoricus Rainaldus ad annum MCCCCIX. [illegible] *datas Pratæ Concordienſis Diœceſis Kal. Junii*, quibus Pontifex oratoribus Petri a Luna fidei publicæ ſyngrapham tradit. In caſtro Pratæ calendis Junii adhuc manebat Gregorius. Adnotanda quoque ſunt ejus Pontificis verba, quæ leguntur in epiſtola data *in Civitate Auſtriæ* XII. *Kal. Julii*: Videlicet, *cum pro ſacro generali concilio, prout indiximus, celebrando, huc venerimus... & diem ſacratiſſimam Pentecoſtes pro prima die præfati concilii in Dei nomine acceptaverimus, factiſque altiſſimo laudibus & orationibus... primam fecerimus ſeſſionem in glorioſiſſimo feſto corporis Chriſti pretioſiſſimi.* Ante diem ergo ſextam Junii, in quam incidit feſtum corporis Chriſti, in Auſtriam civitatem advenerat Gregorius: ſed ibi nondum fuiſſe die vigeſima ſexta Maii, in feſto Pentecoſtes, ſatis innuit, cum ſcribit, diem illam ſe *acceptaviſſe pro prima die præfati concilii*; illud enim *ad feſtum Pentecoſtes* indixerat celebrandum Pontifex in litteris Lucæ datis, eaque die, quæ viceſima ſexta erat menſis Maii, jam advenerant in Auſtriam Civitatem nonnulli Præſules.

(2.) *In pleno Arengo.* Vox eſt, quæ ſignificat, Ducangio gloſſatore, orationem publicam, declamationem, concionem. Sed etiam accipitur pro civium cœtu, in quo orationes publicæ aut conciones habentur. Perinde eſt atque conſilium. Hoc ſenſu uſurpatur in documento noſtro.

(3.) *Antonii Patriarchæ.* Is eſt Antonius Panciarinus, vel Pancerinus de Portugruario, ex Concordienſi ſede ad Aquilejenſem Patriarchalem translatus anno MCCCCII. Diſſidia habuit, quæ narrat Joannes Franciſcus Palladius P. I. lib. X. cum Auſtria civitate aliiſque nobilibus Forijulii familiis. Querelis acceptis Gregorius, ipſum Patriarchatu deturbavit, eique ſuffecit Antonium de Ponte, Patricium Venetum, epiſcopum Concordienſem. Hinc Utinenſium iræ in Gregorium.

(4) *Triſtanus de Savorgnano.* De familia Savorniana, deque Triſtano ejuſque geſtis plura Palladius P. I. lib. I. & lib. X.

(5.) *Civitatenſes.* Forumjulium vel Civitas Auſtriæ ſimplici quoque vocabulo appellata fuit *Civitas*, κατ' ἐξοχὴν ut ait Cluverius lib. I. Italiæ antiquæ cap. XX. n. XXIX. ſexcenta proſtant exempla in chartulariis. Unum exhibeo in epiſtola B. Bertrandi Patriarchæ Aquilejenſis data ad Guillelmum Decanum apud Ughellium, & Bollandi continuatores die ſexta Junii: *ſecum duxit Dominum Bartholomæum, qui ſtetit in Civitate, & Utini.* Hinc & incolæ *Civitatenſes*.

(6) *De ultra Tulmentum.* Flumen eſt, quod etiam *Tillamentum, Tillaventum, Tiliaventum*, ſcriptum legitur, Italis *Tagliamento*, incolis *Tajament*. Nobiles *ultra Tulmentum*, qui Gregorio favebant, ipſumque duxerant in Auſtriam civitatem, numerat Bellonus ſupra laudatus, *Guielminum comitem Prata, Venceſlaum & Thomaſium de Spilimbergo, & Jacobum de Valvaſono, & cæteros collegatos.*

(7.) *Colta.* Idem quod *collecta*, tributum, Ducangio gloſſatore.

IV. Jam patet ergo, immane aberraſſe recentes aliquos ſcriptores, qui concilium Utini a Gregorio celebratum fuiſſe referunt. Dupinius Tomo XII. Biblioth. cap. I. ſic ait: *Gregorius deſignaverat determinatum locum, ubi ſuum cogi debebat concilium, nempe Utinum, Diœceſis Aquilejenſis in Provincia Forijulii urbem. Eo ſe contulit ſtatuto tempore, aperuitque ſynodum.* Ait etiam Marcus Battaglini, Nucerinus epiſcopus, Parte prima prævia concilii Conſtantienſis num. 14. *Arimino diſceſſit Gregorius, ac Utinum ſe contulit concilium ſuum celebraturus.* Antonius Pagius, Franciſci nepos Tom. IV. Breviarii Pontif. Rom. in Alexandro V. num. XI. *Gregorius, qui .... concilium Utini in Diœceſi Aquilejenſi celebrandum in feſto Pentecoſtes indixerat, primam ejus ſeſſionem habuit &c.* Petrus Giannone in civili hiſt. Regni Neapol. lib. XXIV. cap. IV. num. II. *Gregorius concilium convocavit Aquilejæ celebrandum ..... ſynodum ſuam aperuit Aquilejæ ſeu Utini, die feſto corporis Chriſti ... Quo ſoluto, cum minus Utini ſecurus eſſet, fugit mentito habitu in Aprutium.* Nec Utini ſynodum habuit Gregorius, nec Utinum tantum pro ea celebranda deſignaverat.

V. Soluto concilio, ex Auſtria Civitate ac Forojulio, detectis Utinenſium declinatiſque inſidiis, liber evaſit Gregorius, ac triremibus, quas Ladiſlaus Siciliæ Rex ſubmiſerat, vectus eſt in Aprutium [illegible] primum, dein Fundos, demum [illegible] hoc loco datas a Pontifice ad [illegible] cives Auſtriæ Civitatis epiſtolas, quas illorum præſtitis officiis ſe gratum exhibet, vulgavit Baſilius Zancarolus P. I. Antiq. Civit. Forijul. lib. I. eaſdem hic etiam ſubjicere non operæ diſpendium erit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

Dilectis filiis nobilibus Viris, communitati Civitatis Auſtriæ Aquilejenſis diœceſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Per venerabiles fratres S. R. E. Cardinales, & dilectos filios Curiales noſtros inde reverſos, multum læte & coploſe accepimus, quantum reverenter, curialiter, & caritative vos habuiſtis cum eis poſt noſtrum inde diſceſſum; quantumve diligenter & egregie ſociaſtis eoſdem, ut ſic per Dei gratiam omnes tute Patria illa exiverint ope veſtra. Proinde veſtram devotionem ut plurimum commendamus, quam præſentes & abſentes vidimus tam ferventem ad ea omnia, quæ noſtri fuerint ſtatus & honoris, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris noſtræ: ut ſic firmiter ſperare poſſitis, apud Nos & ſedem Apoſtolicam obtenturos, quæ vobis eſſe habeant utilia & votiva. Nobilitatem veſtram attente in Domino exhortantes, ut in devotione hujuſmodi eo vigoroſius perſeveretis, quo per amplius experti eſtis noſtræ ad vos dilectionis affectum, quem [illegible] cre-

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

credimus vobis poſſe uberius demonſtrare; quia in illo confidimus, qui poſt nubilum dat ſerenum, & poſt tot adverſa, quæ pro ſua cauſa paſſi fuimus, malignantium perverſitate fugata, dabit tempora ſua protectione tranquilla, vobis & aliis noſtris fidelibus & devotis ſalubriter profutura. Datum Cajetæ IV. Nonas Martii, Pontificatus noſtri anno quarto.

CONCILIABULUM [a] ARAGONIÆ

[a] Melius & expreſſius vocatur Perpinianenſe.

Auctoritate Benedicti antipapæ & pſeudopontificis, quem vulgo XIII. nominant, celebratum anno Domini MCCCCIX.

ACta concilii Theodoricus a Niem l. 3. ſchiſmatis, cap. 36. & 37. deſcribit his verbis: *Præfatus vero Petrus de Luna in ipſo regno Aragoniæ tunc temporis aliud conciliabulum, in quo erant quamplures epiſcopi, abbates, & alii eccleſiaſtici prælati de Hiſpania, Catalonia, & quibuſdam adjacentibus provinciis, de ipſius obedientia, celebrabat. In quo quidem conciliabulo per eumdem Petrum facto, in diverſis ſeſſionibus, dicti epiſcopi, & alii ſui prælati qui illuc convenerant, conſuluerunt finaliter in hæc verba.*

Sanctiſſime ac beatiſſime pater, hoc ſacrum concilium ad id quod in ultima ſeſſione per veſtram ſanctitatem primo loco propoſitum fuit, humiliter & devote reſpondit, quod conſideratis & diligenter attentis his, quæ pro ſervitio Dei & unione ſanctæ matris eccleſiæ, & ſalute omnium fidelium, veſtra ſanctitas obtulit, acceptavit & proſecuta fuit, non parcendo laboribus, periculis & expenſis; conſideratis etiam injuriis, oppreſſionibus, turbationibus & impedimentis, quæ nobis aliquorum præſumptione ingeſta ſunt, necnon variationibus, cavillationibus, refutationibus ac inconſtantia intruſi moderni & ſuorum prædeceſſorum: conſideratis etiam profeſſionibus & proteſtationibus per veſtram ſanctitatem hoc ſacro concilio & alias factis, quas reputat ſufficientes; quæ omnia aperte liquent ex lectione geſtorum a tempore aſſumptionis veſtræ ſanctitatis ad apoſtolatus apicem, uſque ad tempus præſens: pro quibus omnibus ſanctitas veſtra & hoc meritum apud Deum, & perpetuum apud homines præconium reportare meretur: ipſum ſacrum concilium, matura deliberatione ſuper his habita, puro corde & ſincera intentione credit, tenet & reputat vos fidelem, Chriſtianum atque catholicum ac verum Chriſti vicarium, nec credit, nec reputat vos, pater ſancte, eſſe vel fuiſſe ſchiſmaticum vel hæreticum, nec macula ſeu fautoriæ ſchiſmatis ſeu hæreſis irretitum, & quanto humilius poteſt, hoc ſacrum concilium veſtræ ſanctitati gratias agit pro promiſſis ex cordis intimis, ſeipſum devote offerens ad veſtræ ſanctitatis obſequia, Deum ſuppliciter exorans, ut ſanctitatem veſtram in hoc ſacro unionis negotio dirigere dignetur ad ipſius laudem & gloriam, totiuſque populi Chriſti pacem & quietem.

Sanctiſſime ac beatiſſime pater, hoc ſacrum generale concilium ſupplicat & conſulit humiliter & devote ſanctitatem veſtram, primo, quod non obſtantibus quibuſcumque tribulationibus, perſecutionibus, & impedimentis vobis datis, dignemini propter Deum & bonum Chriſtianitatis proſequi efficaciter factum unionis ſanctæ matris eccleſiæ, per viam renunciationis, ipſam viam omnibus aliis viis prætermittendo, nulla tamen alia via excluſa.

Item ſupplicat & conſulit ſacrum præfatum concilium S. V. quatenus oblationem per eandem ſanctitatem veſtram factam intruſo de renunciatione, in caſu renunciationis vel mortis dicti intruſi, dignemini extendere ad caſum dejectionis ejuſdem intruſi, ſi fiat ſecundum fidem & obedientiam partis ſuæ, & etiam effectualiter ac de facto.

Item ſupplicat & conſulit præfatum ſacrum concilium S. V. pro [b] celebri & debita expeditione & concluſione præmiſſorum obtinenda, dignemini certos nuncios, probos viros, Deum timentes, ad hoc idoneos, nomine & pro parte ſanctitatis veſtræ, & veſtri collegii, ac totius ſacri concilii, mittere ad intruſum & ſuos anticardinales cum ipſo Piſis & alibi degentes, necnon ad illos dominos cardinales Piſis exiſtentes, & ad alios qui in hoc ſancto unionis negotio proficere [c] potuerunt, cum plena ac libera & ſufficienti poteſtate tractandi, concordandi, firmandi & obligandi omnia & ſingula neceſſaria & utilia ſeu opportuna ad præmiſſa, &, prout eis videbitur, tempus breve & congruum, & locum idoneum & ſecurum, ac de ſecuritatibus & libertatibus in eundo, ſtando, & redeundo, recipiendi, concordandi & obligandi. In quo ſanctitas veſtra, illa omnia quæ concordata & firmata fuerint per ipſos, efficaciter exequatur perſonaliter: vel ſi perſonaliter ire noluerit, vel infirmitate corporali impedita non potuerit, per alium ſeu alios habentes plenariam & liberam poteſtatem ad omnia quæ ſanctitas veſtra facere poteſt & poſſet, uſque ad renunciationem incluſive.

Item ſupplicat & conſulit præfatum ſacrum concilium S. V. quatenus dignemini formam procuratorii in prædictis caſibus faciendam mandare ordinari, pleniori & meliori modo quo fieri & ordinari poterit.

Item ſupplicat & conſulit præfatum ſacrum concilium, quatenus dignemini tales conſtitutiones facere & proviſiones adhibere, quod ſi ante obtentam unionem (quod abſit) contingeret ſanctitatem veſtram ab hac vita ad aliam evocari, poſſit ad unionem debite & canonice procedi taliter, quod poſt obitum ſanctitatis veſtræ propter defectum proviſionis non differetur ſeu impediretur unio, aut non, quod abſit, ſcandala vel ſchiſmata ſequerentur.

Item ſupplicat & conſulit præfatum ſacrum concilium, quod in caſu quo aliqui, quod abſit, præmiſſis ſpretis, ſcandala ſeu ſchiſmata ſuſcitare vellent, dignetur ſanctitas veſtra per debitas conſtitutiones ſeu remedia prohibere & providere, ne ad ſimilia perpetranda procedatur, ſub pœnis, decretis, & prohibitionibus ad hoc neceſſariis & opportunis.

Subſcripta ſchedula, fuit per concilium oblata domino noſtro, & per eum benigne & ſimpliciter acceptata. Cauſa acceptionis & contentationis, de acceptatione factum fuit inſtrumentum publicum, manu domini noſtri & omnium de concilio ſubſcriptum.

[a] G. C. ADDITIO.

AD CONCILIUM PERPINIANI

In Aragonia celebratum.

Verum quæ in hoc cœtu ſunt geſta, multo deſcribuntur uberius ab Hieronymo Surita, qui tamen Petri de Luna partibus eſt addictior: fidelius autem ab Od. Raynaldo, ex Gregorii litteris MSS. aliiſque authenticis inſtrumentis. Et Surita quidem, Indicum Aragonenſium libro III. ad annum MCCCCVIII. Convenerat, *inquit*, inter Benedictum, & Gregorium, ut inter Lucam & Portum Veneris quædam loca ad eorum congreſſum deligerentur, quæ Gregorii ditioni parebant: & internunciis duobus Venetorum legatis, qui Benedictum in Veneris Portu convenerant, Benedictus obtulit, ſe libenti animo Liburnum acceſſurum, modo Gregorius Piſas commigret: cum ea oppida in ditione Gregorii eſſent. Ea re denegata, neque publica fide tradita, cardinales Gregoriani cum, uti ſupra docuimus, deſeruerant: ac ſe Luca urbe Piſas tranſtulerant, & Benedictum deprecati fuerant, ut eo proficiſceretur, & Liburnum accederet. Sed dum legatos præmittit, ut a Lucenſibus & Florentinis fide publica, in eorum ditionibus, ſibi ac ſuis liberi commeatus traderentur, & Benedicto denunciatum eſſet Francorum regem, cujus fide publica in Genuenſi ditione tuto ſe commorari arbitrabatur, & tam periculoſo itineri commiſerat, ſtudioſiſſime curaſſe, ut in eum & aliquot epiſcopos manus injicerentur, inexpectata, & repentina fuga in Galliam Provinciam celerem reditum dirigit. Portu Veneris vela facturus A. D. XVII. Kal. Jul. Pontificatus anno XIV. concilium Perpinianum Helenenſis diœceſis oppidum indicit.

Et infra. A. D. Kal. Aug. Benedictus Helenam urbem, & poſtero die Perpinianum introiit.

Et infra. Kal. Novembris, omnium Sanctorum feſto die Benedictus Perpiniani ſolemni cœtu & frequentiſſima celebritate concilium habet: & ſacris in aula regia Majoricenſi arcis Perpinianenſis a pontifice peractis, Alfonſus Exea patriarcha Conſtantinopolitanus, Hiſpalenſis eccleſiæ adminiſtrator, celeberrimam & gratiſſimam concionem habuit: & abſentium ratione ſacris comitiis habita, in A. D. XVII. Kal. Decemb. concilium prorogatur. A. D. II. Id. Nov. Benedictus ſanctioris ærarii Magalonenſis præfectum, eccleſiæ Aſtenſis adminiſtratorem, patriarcham Antiochenum, & Franciſcum Simenium ordinis Minorum, Valentinum, virum inſigni ſanctitate, & magna & multiplici doctrina, ac diffuſa ſcriptorum copia clariſſimum, Hieroſolymitanum patriarcham creat: qui ab Auxitano epiſcopo cardinale A. D. XII. Kal. Dec. ſunt conſecrati. Poſtero die Benedictus ex arce regia in ædem beatæ Mariæ regalis, ſacrorum ordinum cœtu comitatus, procedit: & peractis ab eo Miſſæ ſolemnibus concilium haberi cœpit. Sabbato A. D. XV. Kal. Dec. ſecunda concilii aſſeſſio celebratur: & concione, ut mos eſt, habita, & profeſſione recitata fidei catholicæ, Benedictus reſponſo dato, ſe illam fidem firmiſſime tenere & ſimpliciter confiteri aſſeverat. Mercurii die A. D. XI. Kal. Dec. cum tertia concilii aſſeſſio celebraretur, præmiſſa, ut moris eſt, concione, ſeries, & continuatio rerum a Benedicto geſtarum ex quo in ſummam Pontificatus dignitatem eſt evectus, univerſo cœtui recitatur, atque proponitur: & quot & quantas, & quam incredibiles calamitates hauſiſſet, quantiſque in diſcriminibus verſatus eſſet, ut ſummæ pacis conjunctio eccleſiæ Dei conciliaretur. Demum quinque aliis aſſeſſionibus varii actus, actioneſque conſiliorum & eventorum in procurandis eccleſiaſticæ concordiæ negotiis recenſentur: & quemadmodum inter Benedictum & Gregorium legatorum interventu convenerat, ut Savonæ cum ſuis collegiis feſto S. Michaelis, aut omnium Sanctorum die, congrederentur. Concilio interfuere prælati pene omnes regnorum Caſtillæ, Aragoniæ, & Navarræ: & nonnulli Franciæ, Provinciæ Galliæ, Vaſcitaniæ, & Sabaudiæ, omnes circiter CXX. Præter eos, quorum ſupra mentio facta eſt patriarcha Alexandrinus, Petrus Luna Toletanus, Garcias Ferdinandius, Heredia Cæſarauguſtanus, & Petrus Zagarriga Tarraconenſis archiepiſcopi, concilii decretis adſedere. Cum patres Benedictus conſuluiſſet quid e republica Chriſtiana eſſe cenſerent, ne in progreſſione rerum, & nova molitione, ad reliquias eccleſiæ lacerandas & diſtrahendas pravis conſiliis converteretur, ſumma diſſenſione, atque diſſidio in contrarias partes patrum opiniones in deliberando diſtrahuntur: quibuſdam cenſentibus a Benedicto legatis mandata danda eſſe, ut ejus nomine pontificiam dignitatem nulla interpoſita mora abrogent: aliis vero tempus ducentibus, & maxime disjuncta, atque contraria aſſerentibus. Ea opinionum, & ſententiarum diſcrepantia eo rem deduxit, ut Perpiniano pene omnes diſceſſerint: & XVIII, in ſententia permanentibus, [illegible] ab eis tanta de re dignum [illegible] tulit: quod hoc in [illegible] operæ pretium duxi.

Sanctam ejus congregationis commonitionem & Benedicti ipſius pollicitationem adverſarii poſtea in Piſano primum, ac demum in Conſtantienſi concilio in duriſſimum ejus os jure merito retorſerunt: quamvis Benedictus ſe viam ceſſionis Savonæ amplexum fuiſſe contenderit, & in portu Veneris Gregorium per nuncios & litteras ad eam pactionem fuiſſe cohortatum, ac tuta conveniendi loca obtuliſſe, quæ omnia fuerint ab adverſario refutata atque repulſa, neque ſibi poſſet objectari negligentia, aut contumacia.

Kal. Febr. Alfonſus Exea patriarcha Conſtantinopolitanus Benedicto in concilii conſeſſu reſponſum a patribus decretum offert.

A. D. VII. Kal. April. XIV. ſeſſio concilii Perpinianenſi arce, cum major pars prælatorum a Perpiniano receſſiſſet, & per paucos res tranſigerentur, celebratur. Eo in conſeſſu a Benedicto ſeptem legati Piſas mittuntur, ut perſcrutentur, quibus conditionibus res ad concordiæ pactionem deduci poſſint. Ad ſpem obtinendæ rei, graviſſimi viri deliguntur, Petrus Zagarriga archiepiſcopus Tarraconenſis, Seguntinus, Mimacenſis, & Senenſis, epiſcopi, Bonifacius Ferrarius domus Carthuſienſis, prior Cæſarauguſtanus, & miniſter provinciæ Galleciæ, [illegible] Tarraconenſi, ut Benedicti nomine [illegible]

cum

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

cum regem legationem obiret, in Catalonia remanente, reliquos oratores Nemauſi, cum illis iter longum conficiendum inſtaret, Francorum regis miniſtri detinent, ac demorantur: & mandata quæ Benedictus legatis dederat, intercipiuntur. Quæ res ſpem omnem adipiſcendæ concordiæ, & Benedictum ad abrogationem deducendi, contudit atque confregit.

Idem qui ſupra libellus ſupplex cardinalium, editus eſt ab Odorico Raynaldo ex MS. cod. Vaticano: in quo hæc ſubiiciuntur: Supra ſcripta capitula fuerunt oblata domino Benedicto per concilium ſuum, & per eum acceptata fuere per inſtrumentum publicum, ſubſcriptum per dominum Benedictum, & omnes de ſuo concilio ut ſupra.

Dominus Benedictus propoſuit in dicto ſuo concilio hæc: videlicet primo ut provideretur ſuper infamiis ſibi datis. Secundo ſuper facto unionis. Tertio ſuper ſchiſmatibus, quæ oriri poſſunt. Quarto ſuper reformationibus eccleſiæ: & dictum concilium reſpondit ſibi per ſupra ſcripta capitula & ordinationes.

Raynaldus vero alia ex monumentis Vaticanis edidit hujus conventus acta in hunc modum.

Geſta in concilio domini Benedicti, vel domini Petri de Luna.

Univerſis & ſingulis per hoc inſtrumentum publicum innoteſcat, quod cum per ſanctiſſimum in Chriſto patrem ac dominum noſtrum dominum Benedictum, digna Dei providentia Papam XIII. præſidentem in ſacroſancto concilio generali convocato per eum Perpiniani Elnenſis diœceſis, ac in eccleſia quæ vulgariter dicitur de regali, præſentibus infraſcriptis, die quinta Decembris ann. Dom. M. CCCC. VIII. fuiſſet propoſitum in effectu, quod ſi quamplurimis turbationibus, perſecutionibus, & afflictionum turbinibus quateretur, illud tamen potiſſimum affligebat, quod cedebat univerſæ Chriſtianitatis diſcrimini tetrum ſchiſma, ª & paulo minus quod nonnulli, qui ad tollendum tam immanem ſciſſuram de veſtimento Domini videbantur adſtricti, ipſam ſciſſuram unicam nedum perpetuare, ſed etiam multiplicare tentabant attonitus mirabatur, quod licet priſcis temporibus circa ea, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem, totis viribus inſudarit, & poſſibilem operam dederit, ut unionem eccleſiæ conſequeretur optatam, ſeque expoſuerit quamplurimis laboribus, expenſis, periculis, & ærumnis, ut ſchiſmatis expiaret opprobrium, quod indiſciſſam Domini tunicam, proh dolor! turpiter maculabatur: tamen ſatore zizaniæ, ut videbatur, peſtifere procurante, ne dum inconſtantem & varium, ſed induratum reperit Angelum, dictum Corario, qui ſe facit Gregorium in parte ſchiſmaticorum nominari, quamvis ſe monſtraſſet a principio pro tam felici unionis negotio liberalem, in tantum quod ipſe dominus noſter apud eum proficere non potuit; propter quod ipſum non ſine aculeo doloris oportuit retrocedere ſine fructu. Nec ſolum hoc unionis impedimentum evenit, per nonnullos enim de quibus vix credebatur, tot & tanta, ut dicebat, fuerunt, prout erat per nonnullos de dominis cardinalibus Piſis degentibus, & alios adviſatus, pericula machinata; quod nec in Italiæ partibus, ad quas ſe contulerat pro unione ſanctæ matris

ª Forte, & non paulo minus. H.

A eccleſiæ, potuit cum ſuis perſonaliter remanere; ſed nec pro nunciis ſeu procuratoribus, quos cum plena poteſtate diſpoſuerat ibi dimittere, ſalvum conductum obtinere potuit quoquo modo.

Aliis igitur imminentibus periculis, de conſilio reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium volens idem dominus noſter in loco tuto reponere ſe & ſuos, ſed nolens dimittere unionis eccleſiæ negotium ſic turbatum, ut provideretur extirpationi ſchiſmatis, & nonnullis aliis imminentibus ſcandalis, quæ videbantur in Dei eccleſia machinari, ad generalis convocationem hic faciendam concilii ad feſtum omnium B Sanctorum lapſum proxime ſe convertit. Concilio igitur hoc, ſancto afflante Spiritu, convocato, ipſum benevolis exhortationibus inter cætera requiſivit, quatenus adviſarent, & conſulerent, quod foret ulterius faciendum pro conſequenda eccleſiæ unione, ipſos exhortans quatenus ſuper iis ſibi darent auxilium, conſilium & favorem. Offerebat enim ſe cum conſilio dicti generalis concilii proceſſurum efficaciter in præmiſſis, & expoſiturum perſonam, ſtatum, & vitam, pro debita unione ſanctæ matris eccleſiæ conſequenda. Et quia nonnulli diverſimode impedire tam ſacrum propoſitum ſub palliatis coloribus ſatagebant, adviſarent, & conſulerent qualiter erat providendum ſcan- C dalis, erroribus, & ſchiſmatibus, quæ, proh dolor! diſponebantur in eccleſia ſancta Dei. Ad reſpondendum autem his duobus articulis, diem tunc ſequentem Mercurii, quæ fuit XII. dicti menſis, præfecit ª concilio, ut interim ſuper his duobus articulis poſſent deliberare mature: ſed quia propter arduitatem materiæ non potuit tantum negotium ſic faciliter expediri, fuit per aliquas dilationes uſque ad diem hanc infraſcriptam præſentis ſeſſionis celebratio prorogata. Cæterum ſuccedente quoad hoc finaliter ordinata ad hanc diem Veneris, prout jam dictum eſt, ſeſſione, præfatum ſacroſanctum concilium per medium reverendiſſimi in Chriſto patris domini Alfonſi patriarchæ Con- D ſtantinopolitani præfato domino Papæ ſupplicandum duxit, ac etiam conſulendum prout in quadam ſchedula per ipſum dominum Conſtantinopolitanum, pro parte totius præſentis ibidem generalis concilii, præſentata, & tandem per me Guigonem Flandrini ſacræ ſedis apoſtolicæ protonotarium lecta, continetur latius, cujus tenor ſequitur ſub his verbis.

ª Leg. præfixit.

Sanctiſſime ac beatiſſime pater, hoc ſacrum & generale concilium ſupplicat, &c. *Repetitur hic ſupplex libellus ſuperius allatus, ſubditurque*: Acta ſunt hæc apud Perpinianum Elnenſis ª diœceſis in eccleſia quæ vulgariter dicitur De regali. *Et infra*: Die prima menſis Februarii, Indictione ſecunda, anno Domini E M. CCCC. IX. pontificatus præfati domini noſtri anno XV.

ª [illegible]

Succedente iſta die dominus noſter reſpondit, quod licet vix caute poſſet contra perverſorum malitias provideri: tamen quia toto mentis affectu deſiderabat, quantum erat in ipſo, dare pacem & unionem eccleſiæ ſacroſanctæ; nam unionem hactenus proſecutus fuerat cum expenſis, laboribus, atque periculis manifeſtis; attendens etiam, ut dicebat, zelum quem prædictum concilium habere ad unionem eccleſiæ cognoſcebat, & ſperans in Divinæ protectionis auxilio, quod ipſorum oratio-

nibus

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

nibus & ipſius ſanctæ matris eccleſiæ meritis A ipſe Deus omnipotens inclinatus, dignabitur reprimere omnes malitias perverſorum, propter Dei ſervitium, & pacem & unionem eccleſiæ, ac ſalutem populi Chriſtiani, ſupplicationem & conſilium præfati ſacri concilii acceptans, paratus erat, quanto celerius poſſet, illa executioni debitæ demandare. Unde pro celeri & debita executione præmiſſorum deliberaverat certos Prælatos, & alias certas perſonas nobiles mittere, quos non de una ſola natione, ſed de nationibus volebat aſſumere, de quibus convenerant in hoc ſacro concilio generali, quod tales, ut credebat, exiſterent quod eſſent potentes opere & ſermone ad tantum negotium proſequendum, & quibus, ut ſperabat, Deus B infunderet gratiam, & ipſe daret talem poteſtatem & confidentiam, & plenam fidei credentiam, taliter quod hoc tam ſanctum opus feliciter per eos deduceretur ad unitatis concluſionem optatam. Sane percepto ejuſdem domini noſtri reſponſo tam utili, tam grato, & tam acceptabili toti mundo, præfatus dominus Patriarcha pro parte totius concilii ſingulis tandem annuentibus ac capitibus inclinatis, mithris depoſitis, & flexis genibus, primo Deo, demum domino noſtro præfato, actiones reddiderunt multiplices gratiarum. Quibus ſic ſolemniter expeditis, magiſter capellæ dicti domini noſtri Papæ, cum cantoribus Te Deum laudamus cantico decantato, pro illa die fuit concilium ſeparatum. Acta fuerunt hæc apud Perpinianum Elnenſis diœceſis in eccleſia prædicta quæ dicitur De Regali, præfato domino noſtro Papa ſuum generale concilium celebrante præſentibus archiepiſcopis, epiſcopis, ordinum generalibus, abbatibus, ambaſſiatoribus, nobis protonotariis, & aliis infraſcriptis, Februarii XII. menſis, Indictione ſecunda, Pontificatus præfati domini noſtri Papæ anno XV.

ANNO CHRISTI 1409.

CONVENTUS FRANCOFURTENSIS

Ex Collectis Append. Tom. XI.

Prælatorum & procerum, ubi & Robertus rex Romanorum, circa Epiphaniam, anno Domini M. CCCC. IX. celebratus in cauſa ſchiſmatis.

H*Abetur ejus mentio a Theodorico Niemo, lib. III. cap. 39. his verbis*: Anno Domini M. C CCCC. IX. circa feſtum Epiphaniæ, venit dominus Landolphus cardinalis Barenſis, ad Francofordiam Maguntinenſis diœceſis, miſſus in Germaniam per dominos cardinales utriuſque obedientiæ, qui tunc reſidebant Piſis, ad convocandum eccleſiaſticos prælatos, & Principes Alemaniæ, ad veniendum aut mittendum ad generale concilium Piſis celebrandum: & multum honorifice ubique locorum, per quæ in Germaniam tranſivit, per clerum & populum receptus fuit. Et tunc etiam ad Francofordiam, Maguntinenſis & Colonienſis archiepiſcopi multum potenter acceſſerunt. Fuit & tunc ibi rex Rupertus cum ſuis conſiliariis, necnon D Henricus dux Brunſvicenſis, Hermanus Lantgravius Haſſiæ, Fridericus marchio Miſnenſis, & Fridericus Burgravius Nurenbergenſis, & multi epiſcopi, abbates, comites, barones, ac proceres, & plerique curiales; necnon regis Francorum, & regis Anglorum, atque de diverſis provinciis & terris, inſignes legati illic convenerunt ad tractandum de unione prædicta. Sed poſtquam ibi per ſex dies ſteterunt: venit etiam ibi ſupraſcriptus Antonius ª, nepos & camerarius dicti Errorii, cui modica reverentia in Alemania impendebatur, quia dicebatur de ipſo, quod veniſſet illuc ad turbandam unionem: unde communis populus Germaniæ ipſum habere videbatur exoſum, ſalvo quod ipſe rex Rupertus eum per iter quod egit cum ſecuritate duci procuravit, & multum honoravit. Ipſe autem Antonius in propria ejus perſona, in præſentia aliquorum eorumdem principum & aliorum magnatum, intrando prætorium Francofordienſe, in quo etiam tum ipſe rex Rupertus erat præſens, valde prolixum & tædioſum fecit ſermonem, in quo dictum Errorium & ejus factum juſtificando, ª dictorum cardinalium [illegible] Piſis exiſtentium, & præfatum cardinalem Barenſem, ſatis ſcandoloſe & opprobrioſe in publico impugnavit: adeo quod hoc ipſis principibus & aliis præſentibus, exceptis forſan eodem rege Ruperto & qui cum eo erant, diſplicuit vehementer, & poſtea infra duos dies, Rex & Antonius prædicti, & paulatim etiam alii, ad propria redierunt, concludendo finaliter, quod rex Rupertus ſuos, & Maguntinenſis & Colonienſis archiepiſcopi & marchio Miſnenſis prædicti, eorum ambaſiatores, ad Italiam mittere vellent ad ſollicitandum factum unionis. Ipſe vero rex Rupertus eumdem Antonium ſecum ad Heydelbergam duxit, & ibidem multis diebus in ſuis expenſis procuravit: & pertinaciter partem dicti Errorii fovit in omnibus.

ª Antonius cardinalis nepos Gregorii Papæ quem Errorium vocat infenſus ipſi Niemus.

ª Ita Niemus: ſed deeſſe aliquid ibi videtur.

CON-

CONCILIUM PISANUM

Univerſale, quod ad tollendum ſchiſma indictum, Gregorio Pontifice & Benedicto pſeudopapa depoſitis, Alexandro V, conſenſu cardinalium utriuſque obedientiæ electo, celebratum fuit anno Domini M. CCCC. IX.

Copia litteræ convocationis concilii Piſani, A quæ dirigitur domino Benedicto XIII.

Sanctiſſimo domino noſtro Benedicto XIII. miſeratione Divina ſummo pontifici, Deo humiles & devoti oratores, epiſcopi, presbyteri & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, nunc in Liburno Piſanæ diœceſis exiſtentes, pro nobis & aliis reverendiſſimis patribus dominis cardinalibus pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus in hac parte, cum ſupplici & devota recommendatione utriuſque hominis ſoſpitatem.

Qualiter hoc ſchiſma peſtiferum, totius corporis eccleſiæ infectivum, unitatem la- B cerans & enervans caritatem, clerum involvens tortuoſis laqueis, & populum ſubvertens, ab erroribus quamplurimis eccleſiæ fidem [a] langentibus [a f. tangentibus.] intromiſſis ortum habuit, & diuturnitatem adeo nocivam, veſtræ ſanctitati notum eſſe non dubitamus. Hæc enim in ſui exordio modica viſa erroris ſcintilla, cui [b] cum per deliberationem concilii, ut ſanctorum patrum moris fuit, non extitit obviatum, ſed duro propoſito, via concilii repulſa, fomenta adhibita per inordinatos & pernicioſos affectus, in quibus quærentes homines quæ ſua ſunt, non quæ Chriſti, adeo in flammam proximam [c] exaltavit, mundum percurrit univerſum, concutit clerum, ſubvertit populum, fidem macu- C lat, ſacramenta profanat, & eccleſiaſticæ cenſuræ contemptum inducit, eccleſiæ libertatem omnino extinguit, & indevotos reddit Chriſti charactere inſignitos, ut vix dignoſci valeat quis exiſtat catholicus, cum plures appareant legis Divinæ tranſgreſſores, & mandatorum Dei manifeſtiſſimi contemptores. Et ſi hæc.... nullatenus toleranda, [d] quid ait vulgus de his qui baſes & columnæ videntur eccleſiæ, qui horum malorum & tantorum ſcelerum [e] diſſimulatores eſſe videntur, dividentes clerum ac populum, & verſi in laqueum tortuoſum, ubique ponunt ſcandalum in ſuarum & fere omnium perniciem animarum? Nihil aliud ajunt dici poſſe, niſi quod tanta ſcelera contra Deum, or- D thodoxam fidem, & ſanctum Spiritum, animo pertinaci commiſſa, inexpiabilia, teſte ſcriptura, etiam ſacrificiis reputentur: ſi Heli peccatum longo levius, ut ſacra refert hiſtoria, inexpiabile fuit piaculum & delictum. Hæc enim pater ſancte, ruina tam horribilis, tamquo exoſa in Divinæ majeſtatis conſpectu, ut A habet communis exiſtimatio, in manu noſtra ludibriis plena, & utinam non blaſphemiis infecta, & noſtri reprobatione conſiſtit, qui cum ex debito [f] debemus & tenemur, ut præmiſſa tollerentur de medio, noſtros indefeſſos adhibuiſſe labores, noſtra quæcumque exponere, etiam titulos dignitatum, animas noſtras, & ultroneę bibere calicem paſſionis, ambulatum eſt per devia & non plana; & velut cæci palpantes clauſos parietes, aperta, lataque & plana janua rejecta eſt, velut ſpinoſis aculeis & venenoſis jaculis, & juxta affectionem in conſpectu Altiſſimi & hominum judicio communi, voluntariam & non ſanam, fulcitam magnis periculis latet, [g] in illis conſiſtit ſumma ſecu- B ritas & hominum conſcientiarumque indubia ſinceritas, ex quibus longo tempore declinata fuit ceſſionis via, [h] in ingreſſu planæ januæ conſiſtebat ſolitaria; cum Dei gravi offenſa innumeriſque periculis animarum. Et quamvis ex poſt exactis annorum curriculis fuit hæc via ſancta & neceſſaria; & communi omnium fidelium judicio prælecta cum Angelo Corario, Gregorio nominato, per ſanctitatem veſtram recepta & etiam approbata: tot tamen & tantæ in illius [i] habentur deſiderata executione adhibitæ difficultates, variationes, dilationes ac repudia, circa locorum electionem & ſecuritates hinc inde, quod nullus effectus ſecutus eſt, nec aliunde ſperatur modo aliquo proven- C turus; ſed quodam receſſit perpetuo in dicto pacis tractatu, immo verius repudio perenni, [k] abuſus in viam longinquam, nunquam ad agni nuptias per unitatis vinculum, ut a multis creditur, intraturi. [l] Sed mala ſub brevi compendio conſiderantes provide, ac pia mentis conſideratione penſantes, reverendiſſimi patres nominati in parte alia Cardinales a dicto Angelo Corario, Gregorio nominato, ad omnem viam habendæ unionis plus quam deſcribi poſſit, mente & propoſito indurato receſſerunt, juxta Divina mandata; ad quos de veſtræ ſanctitatis permiſſu & voluntate expreſſa quatuor ex nobis delecti fuerunt, & convenientibus in Liburno, cum quatuor ex ejus cardinalibus no- D minatis: & demum nos omnes & ipſi in unum convenientes, proſpeximus communi & concordi voto, & matura habita deliberatione cum multis notabilibus prælatis & quamplurimis literatis viris Deum timentibus & pacem eccleſiæ habentibus in fervore caritatis, fore neceſſarium, ut per eccleſiam univerſalem congregatam huic tam peſtilenti morbo & inveterato laqueo,

a Ex MS. Wolfenbutel. edidit emendatiorem hanc Epiſtolam Von-der-Hardt in Concil. Conſt. Tom. 2. part. 2. unde ſequentes adnotatiunculas exſcripſimus. Hic pro *langentibus*, legendum, *tangentibus*.
b MS. [illegible] c MS. exhalavit. d MS. Et ſi hæc in laicis nullatenus toleranda, quid ajet vulgus &c.
e Diſſeminatores. f MS. deberemus. g MS. in illa conſiſtat. h MS. quæ in. i MS. habenda.
k MS. abiimus in viam. l MS. Quæ mala.

queo, erroribus fidem tangentibus pleno, ſub- A veniatur & occurratur in brevi, ad ſervandas omnium fidelium conſcientias, errores ſubmovendos notorios, virtutes inſerendas, animorum & eccleſiæ reformationem debitam & ſalubrem: & quod per nos in noſtra obedientia, & alios nominatos cardinales in ſua, prælati & alii qui vocandi fuerint, convocentur per nos in civitate Piſana, & per illos in eadem ad terminum 25. diei menſis Martii proxime futuri. Et hunc modum convocationis communi aſſenſu aſſumpſimus propter neutrales, & illos qui de obedientia dicti Angeli ad veſtram, ac etiam illos de veſtra, qui ad veſtram & dicti Angeli convocationem nullatenus venirent, & propter defectus alias habitos in convocatione B concilii, de quo ſæpiſſime & diverſis decurſis temporum intervallis fuit per nos veſtra ſanctitas requiſita, & eidem humiliter ſupplicatum, [a] & alteri promiſſum, ſed nullatenus adimpletum. Et ut omnis adhibeatur cautela, ex ſuperabundanti vobis tenore præſentium ſupplicamus, & inſtanter requirimus, quatenus quantum in vobis eſt, dictæ convocationi præbeatis aſſenſum & opem, & quod veſtræ ſanctitati placeat in dicto loco & termino perſonaliter intereſſe, & in dicto concilio convenire, in quo nobis procurantibus plena & ſufficiens ſecuritas præſtabitur in veniendo, ſtando, & recedendo, & de qua ante dictum terminum congruo reſervato intervallo, ſanctitatem veſtram C certificare curabimus; & nos, ſeu noſtrorum major pars, eamdem ſanctitatem veſtram humiliter [b] commemorare, cum omni honorificentia, quæ ſummo debetur Pontifici, & honorifice tractare, ad [c] conſervationem unitatis & pacis, & poſt ipſius exitum felicem. Hæc enim convocatio ad locum & terminum antedictos nullo valet colore difficultari [f f. difficultatis.], impediri, ſeu quocumque conficto pallio differri, declinari ſeu mutari: cum etſi in ſanctitate veſtra corporalis infirmitas vel aliud occurreret impedimentum, ſeu alias abſentiæ juſta cauſa, poſſit & debeat, de quo vos ſolemniter requirimus, & alias fuit per nos conſultum, hoc Dei tam neceſſarium negotium quoad illa quæ per vos facienda exiſtunt, per deſiderium a vobis quod omnia, neceſſaria vel expedientia præambula ſufficientem autoritatem habentem perfici, & [d] procuratore [e ſor. procuratione] ſufficienti & ſpirituali mandato ac irrevocabili munitum, ceſſio pro parte veſtra fieri, Angelo nominato Gregorio cedente in propria perſona, vel per procuratorem ſimilem poteſtatem habentem, & [e] irrevocabile & ſpeciale mandatum, vel ipſo ſublato de medio, vel canonice per eccleſiam ejecto.

Quod ſi dictæ convocationi opem & aſſenſum præſtare refugeritis, & in loco & termino antedictis convenire, vel deputatum procuratorem, ut præmittitur, deſtinare (cum extra terminos E Italiæ nequeant partes, ſeu ipſarum altera [f] ad conſervationem unitatis habendæ, multis conſideratis, ita commode & utiliter convenire, attento quod per concilia particularia, ſi diviſim & in locis [g] diviſis longa diſtantia ſeparatis tenerentur, ſchiſma extirpari non poſſet:) nos, & alii qui ad vocationem noſtram venerint, procedemus in negotio unionis habendæ, A & ſchiſmatis tam horrendi, errorumque fidem tangentium extirpatione, cum collegio cardinalium partis alterius, ac cum conſilio vocatorum per nos & ipſos, attentis promiſſis, juratis, & conventis per ſanctitatem veſtram & dictum Angelum, ut dictaverit Spiritus ſancti gratia, & alias fuit per ſanctos patres in Romana eccleſia ſalubriter obſervatum, veſtra aut dicti Angeli, ſeu alterius abſentia non obſtante. [h] Suppliciter viribus iteratis exhortantes ſanctitatem veſtram in Domino, & per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, qui eccleſiam ſuam fundavit pretioſo ſanguine, unamque eſſe voluit, ac in unitate ſpiritus permanſuram, ſine qua & extra quam non eſt ſalus, quatenus convoca- B tioni jam dictæ in loco & termino antedictis fiendæ opem & auxilium, ut decet zelatorem domus Dei, adhibere velitis. Ad quem, ſicuti de jure poſſumus, ſuper prædictis vos provocamus ad cauſam: quia ſi, quod abſit, nolueritis, aut impedimenta præſtiteritis dictæ convocationi & ad illam venientibus, ac nobis qui ad illam tendimus, eamque modis canonicis procuravimus, talia ad impedimentum unionis eccleſiæ & ipſius ſchiſmatis perpetuationem cenſerentur luce clarius pertinere, cum ad veritatem contra falſitatem fuerit collata poteſtas, & ad ædificationem, non autem ad deſtructionem. Et ſi, quod abſit, vellet ſanctitas veſtra impedimenta præſtare, cum nihil ſit per quod fiendæ C unitati, ad quam tendimus, poſſet per poteſtatem aliquam juſte fieri, cum in hoc proſequamur voluntatem Divinam: eccleſia, cujus unitati claves a Chriſto conceſſæ ſunt, talia non pateretur ſub diſſimulatione tranſire. Et circa præmiſſa veſtram intentionem veſtrumque propoſitum, & quod in præmiſſis agere intenditis, præſentialiter nobis notificare dignemini, ut proinde certitudine habita, providere valeamus quantum in nobis erit, circa veſtram ſecuritatem & libertatem, & alia neceſſaria, & ad tantum negotium opportuna. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras literas per notarium publicum infra ſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ac noſtrorum ſigillorum fecimus appenſione muniri. Datum & actum in loco Liburni ſupradicto, in clauſtro eccleſiæ dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone Præneſtino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculanenſi, epiſcopis, Petro tituli ſanctæ Suſannæ presbytero, Amedeo ſanctæ Mariæ novæ, & Petro ſancti Angeli, diaconis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus congregatis & perſonaliter conſtitutis, ac omnia & ſingula ſuprascripta pro nobis, & aliis dominis cardinalibus abſentibus, nobis adhærentibus & adhærere volentibus, in hac parte, approbantibus & ratificantibus, & de præmiſſis, & eorum ſingulis unum vel plura publica inſtrumenta nobis, & cuilibet noſtrum fieri pe- E tentibus, ſub anno a Nativitate Domini 1408. indictione 1. & die 14. menſis Julii, præſentibus reverendis in Chriſto patribus & dominis Dei gratia Simeone patriarcha Alexandrino, adminiſtratore perpetuo eccleſiæ Carcaſſonenſis, Petro epiſcopo Meldenſi, ac venerabilibus & circumſpectis viris magiſtris Roberto de Queſneio doctore, Joanne Franciſci licentiato in decretis, Joanne Petri magiſtro in medicina, teſti-

a MS. Et aliquando promiſſum. b MS. reverenter. c ante Conſumationem. MS. d MS. procuratorio e MS. [illegible] vocabilem. f MS. ad conſummationem. g MS. diverſis. h MS. Supplicantes viribus iteratis & exhortantes.

ANNO CHRISTI 1409.

ſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis, ſic ſubſcriptis & ſignatis.

Et ego Joannes [a] Deſmarquais de Monte acuto, clericus Laudunenſis diœceſis, & imperiali auctoritate notarius, præmiſſis omnibus & ſingulis ſupraſcriptis, dum per reverendiſſimos in Chriſto patres, dominos ſupradictos ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales ratificarentur & approbarentur, una cum prænominatis teſtibus præſens fui, & de præcepto eorumdem dominorum cardinalium præſentes litteras per alium ſcriptas, una cum trium priorum collegii dictorum dominorum cardinalium, de mandato & requiſitione aliorum trium dominorum cardinalium ſupradictorum, eiſdem dominis prioribus factis ſuper hoc, ſigillorum appenſione, me hic propria manu ſubſcribenda ſigno meo conſueto ſignavi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

De Marchas de Monte acuto.

ACTA CONCILII PISANI.

SESSIO I.

IN nomine Domini, amen. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo nono, more Romano, indictione ſecunda, die vigeſima quinta menſis Martii, inchoatum fuit generale concilium, ſive ſancta ſynodus, & celebratum in civitate Piſana, in quo erant plures cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, ſacræ theologiæ magiſtri, & utriuſque juris doctores, & licentiati [b] nobiles, procuratoreſque plurimum abſentium prælatorum: in quo quidem concilio proceſſum extitit per hunc modum.

Primo, fuerunt factæ proceſſiones ſolemnes, & poſtmodum in eccleſia cathedrali dictæ civitatis fuit Miſſa devotiſſime per dominum cardinalem a [c] Turego celebrata, & ſermo factus per unum alium cardinalem, ſcilicet Mediolanenſem. Miſſa vero celebrata, cantatæ fuerunt antiphonæ, & certæ orationes dictæ: & poſtmodum diaconus alta voce dixit: *Orate*. Tunc flexis genibus & inclinato capite, omnes oraverunt ſubmiſſa voce mitris poſitis: deinde diaconus & ſubdiaconus cantaverunt alta voce litanias, & omnes reſponderunt. Quibus finitis, unus cardinalis epiſcopus dixit certas orationes ad propoſitum unionis: quibus completis, quidam cardinalis diaconus legit evangelium. Quo lecto, unus epiſcopus cardinalis incepit hymnum, *Veni creator ſpiritus*. Quo finito, duo cardinales diaconi, duo archiepiſcopi, & duo epiſcopi, cum pluribus doctoribus & notariis, ex ordinatione concilii & mandato, ſe tranſtulerunt ad valvas eccleſiæ, & alta voce proclamaverunt, an Petrus de Luna & Angelus de Corario, qui Benedictus & Gregorius dicebantur, de papatu contendentes, eſſent hic præſentes, aut aliquis pro ipſis. Quibus non repertis, nec aliquo pro ipſis, ad eccleſiam redierunt, & in pleno concilio relationem fecerunt. Quo relatione [illegible] ſacrum concilium certos ordinavit & conſtituit promotores, ſeu procuratores, nomine eccleſiæ univerſalis, ad agendum, petendum & faciendum omnia neceſſaria, commoda & opportuna, pro ſchiſmatis extirpatione, contra prædictos [d] dominos contendentes, immo verius colludentes de papatu, & pro ſancta unione in eccleſia Dei habenda, prout in forma, &c. Ordinatique ſunt advocati & notarii pro iſta cauſa deducenda. Quibus factis, procuratores prædicti accuſaverunt contumaciam dictorum contendentium de papatu, & petierunt eos reputari contumaces in materia ſchiſmatis & fidei, ac in contumacia & defectu poni. Et fecerunt legi citationes & provocationes dictorum contendentium, & relationes [e] executorum, &c. Quibus non obſtantibus, concilium ſacrum de benignitate ordinavit expectandum, uſque ad aliam ſeſſionem, quæ fuit ordinata ad [f] vigeſimam ſextam diem dicti menſis Martii.

SESSIO II.

Qua die adveniente, celebrata Miſſa, & ſervatis ſolemnitatibus ut ſupra, dicti contendentes fuerunt evocati ad valvas eccleſiæ, modo quo ſupra in media ſeſſione. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro ipſis, fuit ut ſupra contumacia accuſata. Nihilo minus concilium ſacrum iterum de benignitate duxit eos expectandos uſque ad penultimam diem dicti menſis Martii, ad quam diem ordinavit proximam ſeſſionem: qua die, videlicet trigeſima Martii adveniente, fuit proceſſum ut ſequitur.

SESSIO III.

Declaratio & decretum latum contrà duos contendentes de papatu ob contumaciam ipſorum in cauſa fidei [g] & ſchiſmatis contumaciæ, prolata ex ore domini Præneſtini ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, Pictavienſis vulgariter nuncupati, ex commiſſione totius concilii & aſſenſu unanimi.

„ Univerſis & ſingulis, ſacra mandante ſynodo, tenore præſentium intimatur, quod hac die Sabbati penultima hujus menſis Martii, in eccleſia cathedrali Piſana, celebrata devote & ſolenniter Miſſa, pro unione ſacroſanctæ eccleſiæ ordinata, dictis in cantu litaniis, & devotis orationibus, ac expletis aliis in talibus conſuetis; auditis quibuſdam propoſitionibus & petitionibus deputatorum, advocatorum, & procuratorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, iniquis de papatu contendentium [h] auſibus, laceſſentium laceſſitorum; proh dolor! immo diutiſſime; per quas recenſito, quod attenta contumacia infra ſcriptorum de papatu contendentium, proxime lapſorum, in proceſſu hujus cauſæ deſcripta; petitum extitit, eoſdem contendentes, etiam cardinales eis adhærentes, & alios ad hujuſmodi concilium legitime evocatos, reputari, decerni, & declarari contumaces; jam bis, & nunc tertio, prorogata ſeu continuata dies inſtat, in qua contendentes ipſi, & cardinales ipſi adhærentes, cæterique vocati comparere tenentur, accuſatique legitime.

„ Tandem ipſa die continuata contumacia prædictorum contendentium, & petito eos contumaces reputari, decerni, & declarari, ipſa ſancta ſynodus, ſeu hoc ſacroſanctum generale concilium ante dictum, præfatis contendentibus, & aliis legitime, ut ex proceſſu conſtat, ad valvas eccleſiæ vocatis, aliiſque ſervatis ſervandis, unanimi conſenſu vocatorum ſupradictorum contendentium, & aliorum contumaciam reputavit, decrevit & declaravit per organum domini cardinalis Pictavienſis, ut in ſchedula continebatur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

„ Sancta ſynodus, ſeu hoc ſacrum generale concilium, dominos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu contendentes, & quantum in eis eſt, eccleſiam Dei notorie in ſchiſmate tenentes, legitime requiſitos, vocatos & proclamatos in cauſa ſchiſmatis & fidei ad hoc præſens ſacrum & generale concilium & omnia in eo agenda, non venientes, ſeu non comparentes legitime per ſe nec per alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licet expectatos poſt terminum per duas ſeſſiones, reputat, decernit & declarat in cauſa ſchiſmatis & fidei contumaces, ponitque in contumacia & defectu, & ordinat in eorum contumacia debere ad ulteriora procedi & procedendum fore: ordinans ſeſſionem aliam fieri die Lunæ poſt Dominicam in Albis, quæ erit 15. die menſis Aprilis. Ad quam diem ordinet præſens generale concilium, dom. card. Tudertinum, domino Gregorio adhærentem, & dominos Joannem Sabinenſem epiſcopum, ſancti Hadriani, & ſanctæ Mariæ in via lata, de Fliſco, & de Chalanco, vulgariter nuncupatos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales domino Benedicto adhærentes, de benignitate expectandos fore cum intimatione. Quod ſi prædicti duo contendentes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino, ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obſtante: ordinavit nihilo minus præſentem ordinationem in valvis cathedralis eccleſiæ affigi publice, ut de præmiſſis non valeant ignorantiam allegare.

SESSIO IV.

Qua die Lunæ decimaquinta menſis Aprilis adveniente, Miſſa ibidem celebrata, & aliis quæ ad Divinum cultum ſpectant, ut moris eſt in concilio generali, ut ſupra declaratum eſt, comparuerunt ambaſſiatores Ruperti de Bavaria [a] S. ſedis imperatoriæ electoris, qui plura publice propoſuerunt [b] pro impugnando convocationem contendentium: ſecundo ſubtractionem factam per cardinales ſuæ obedientiæ: tertio, unionem collegiorum, &c. Quibus auditis, fuit eis dies aſſignata ad audiendum reſponſionem ſuper propoſitis ad vigeſimum quartum diem dicti menſis Aprilis: fuitque his non obſtantibus proceſſus continuatus, ut ſupra, vocando ad valvas eccleſiæ, ſi duo contendentes, aut eorum alter, vel aliquis pro eis eſſet in hac præſenti civitate Piſana, ut ſupra. Quibus non apparentibus, fuerunt reputati contumaces, ut ſupra, continuando ſeſſionem aliam ad diem Mercurii vigeſimam quartam prædictam: quo termino pendente, præfati ambaſſiatores imperatoris ſecunda die receſſerunt illicentiati, & hoſpite [b] non ſalutato.

[a] ſ. Imperatorii electo,

SESSIO V.

Dicta die Mercurii vigeſima quarta menſis Aprilis adveniente, Miſſa & ſolemnitatibus ſervatis, fuit accuſata contumacia dictorum contendentium, ut ſupra: fecitque promotor ſeu procurator eccleſiæ univerſalis proponi certos articulos contra ambos contendentes, concludentes plura ad propoſitum unionis, & contra dictos contendentes: & requirebat quod darentur commiſſarii, licet perpetrata eſſent notoria, pro informatione [c] majori. Tunc fuit dies aſſignata, ad hoc pro alia ſeſſione, ſcilicet [d] ad ultimam diem Aprilis.

SESSIO VI.

Qua adveniente comparuerunt Anglici, & propoſuit epiſcopus [e] Salberienſis ſolemniter dicens pro themate: *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ*: concludens quod habebat a rege & regno Angliæ poteſtatem magnam ad omnia neceſſaria in hoc ſacro concilio rationabiliter tractanda. Et poſtmodum fuit dies aſſignata pro alia ſeſſione, ad diem Sabbati, quartam menſis Maii proxime futuram.

Pſal. 88.

SESSIO VII.

Dicta die Sabbati adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis præmiſſis, quidam doctor Bononienſis Petrus de Ancharano dictus, ſolemniter reſpondit ad propoſita per ambaſſiatores dicti Ruperti de Bavaria, licet abſentes, & ſatis expectatos, oſtendendo clare, quod propoſita per eos erant manifeſte frivola, & nullius efficaciæ, fundando clare intentionem concilii, & quod ambaſſiatores tendebant ad impedimentum ſanctæ unionis. Et poſtmodum fuerunt dati per concilium commiſſarii & nominati pro examinandis teſtibus ſuper propoſitis per promotorem ſeu procuratorem concilii, & ad recipiendum inſtrumenta & probationes, &c. etiam in abſentia & contumacia dictorum contendentium. Et iſta die, dominus epiſcopus Ebroicenſis celebravit Miſſam in majori eccleſia, in præſentia ſacræ ſynodi: & fuit ordinatum quod aliqui eligerentur pro eundo ad regem Ladiſlaum, pro mitigando eum, &c. fuitque dies aſſignata ad diem Veneris proximam, ſcilicet decimam diem menſis Maii prædicti, pro alia ſeſſione.

SESSIO VIII.

Qua die adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & ceremoniis, ut ſupra, dictum eſt pro parte procuratoris univerſalis eccleſiæ, & fuit requiſitum, quatenus concilium ſacrum vellet determinare & ſententiare, &c. unionem duorum collegiorum factam, fuiſſe & eſſe legitime fa-

a MS. de Marchais b Ex MS. Vvolffenbuttelenſi hæc acta edidit Von-de-Hardt in tom. 2. par 2. Concilii Conſtantiæ, quibus cum hæc Labbeana collata, ſequentes emendationes, & Variantes excerpſimus. MS. Vvolffenbut. notabiles.

c MS. de Thureyo. d MS. Duos. e MS. Executionis. f MS. XXVIII. g MS. Et ſchiſmatis. Contumaciæ prolata &c. h MS. auſibus laceſſitæ, proh dolor! imo diutiſſime laceratæ; Per quas &c.

a MS. Secundi Imperatoris electi. b MS. primo impugnando hoc. c MS. inſalutato. d MS. pleniori. e MS. ad Martis ultimam. f MS. Saliſberienſis.

ANNO CHRISTI 1409.

ctam, & facere unum collegium, ratificare, approbare & confirmare; convocationemque ſacri concilii per eos factam, fuiſſe & eſſe juridice & legitime factam in loco habili, tuto & ſecuro, ipſamque congregationem eſſe, & repræſentare concilium univerſalis eccleſiæ: ad ipſumque concilium ſpectare & pertinere cognitionem, definitionem & deciſionem omnimodam cauſæ unionis eccleſiæ, & ſchiſmatis ſedandi, contra duos contendentes de papatu, eccleſiam Dei detinentes in ſchiſmate notorie cum omnibus pertinentiis, emergentibus, & connexis. Et fuit petitum, ſi placeret omnibus. Et cum magna pars reſpondiſſet, quod placebat quod ita fieret: duo epiſcopi quoad primam concluſionem contradixerunt, videlicet Saliſberienſis & Ebroicenſis, dicentes quod non poterat fieri unio duorum collegiorum, quamdiu cardinales Benedicti ſibi obedirent, prout faciebant, aliis non obedientibus Gregorio XII. ſed ſolum Deo & eccleſiæ: quia turpis eſt pars, quæ non congruit ſuo univerſo. Et ita erat neceſſe, quod domini cardinales ſe ſubtraherent, ut eſſet unio [a] uniformiter obedientium & obedientiarum, *& multitudinis credentium eſſet cor unum & anima una*. Quibus auditis, fuerunt multa hinc inde prolocuta. Et tandem procurator prædictus aſcendit pulpitum, & requiſivit, quod ſancta ſynodus (attenta pertinacia & contumacia dictorum duorum contendentium de papatu in materia ſchiſmatis & fidei, & quod notorie eccleſiam Dei detinerent in ſchiſmate contra ejus voluntatem, & violenter contra eorum juramenta & vota, ac debitum paſtoralis officii, & de eorum manifeſta colluſione ſatis conſtet) vellet & dignaretur pronunciare & declarare, a tempore quo conſtitit eos non habere vel non habuiſſe voluntatem uniendi eccleſiam per viam juratam, & pro tanto bono per eccleſiam electam; quemlibet potuiſſe & debere recedere ab amborum obedientia, nec ulterius amplius debere eis obedire. Et petiit ſi hoc placeret omnibus: & reſponſum fuit jocoſe, quod ſic, excepto quodam epiſcopo Anglico, [b] & uno Alemano: & nihilo minus concluſum fuit ut petebat dictus procurator. Et poſtmodum dominus patriarcha Alexandrinus, cum epiſcopo Saliſberienſi, aſcendit cathedram, & [c] infra ſcriptis pronunciavit ſententiam autoritate concilii petitioni conformem: & de omnibus concluſionibus procurator eccleſiæ petiit fieri inſtrumentum ad perpetuam rei memoriam. Et fuit alia dilatio conceſſa ad examinandum teſtes ad octavam diem, ſeſſione ad eamdem diem aſſignata, ad procedendum ulterius prout de jure.

Act. 4.

SESSIO IX.

Die Veneris decima ſeptima prædicti menſis Maii adveniente, celebrata Miſſa, ſolemnitatibus & cæremoniis ſervatis, procurator eccleſiæ aſcendit pulpitum, & fecit requiri alta voce per advocatum, quod ſubtractio in præcedenti ſeſſione facta declararetur, quoniam aliqui murmurabant. Et fuit de conſenſu omnium in concilio exiſtentium pronunciatum per os domini patriarchæ Alexandrini fuiſſe, ſe ſubtrahere ab obedientia amborum contendentium de papatu, a tempore quo, &c.

Item, quod a cunctis Chriſti fidelibus erat obedientia ſubtrahenda, & ab omnibus pro ſubtracta habenda: & ita mandabat ſynodus.

Item, revocatæ fuerunt ſententiæ latæ per contendentes contra ſubtrahentes.

Item ordinatum fuit, quod illi qui erant in concilio judices vel conjudices, poterant eſſe teſtes contra contendentes.

Item, quod commiſſarii poſſent articulos declarare.

Item [d] decernit tertiam dilationem ad producendum teſtes, &c. & ad ulteriora procedendum fore, prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire. Diem Mercurii proximam, quæ erit vigeſima tertia menſis Maii, ad quam diem ſtatuit & ordinavit proximam ſeſſionem, prout in quadam ſchedula ibidem lecta continebatur, cujus tenor ſequitur in hunc modum: Sancta & univerſalis Synodus hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis, a Petro de Luna, qui Benedictus XIII. & ab Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contendentibus de papatu, & ab ipſorum cujuſlibet obedientia, licuiſſe recedere libere & pure; videlicet a præfato Benedicto, ex tempore quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam realiter perſequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter omiſit; & a præfato Gregorio, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum ſolemniter juratam, voto promiſſam & firmatam, realiter perſequi & effectualiter adimplere, damnabiliter prætermiſit. Inſuper ſancta ſynodus, ex cauſis quibus ſupra, pronunciavit, ſtatuit, ordinavit, & decrevit, præfatos contendentes de papatu, ac ipſorum quemlibet, qui canonice requiſiti & vocati in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei fuerunt celebrati legitime, contumaces fore, a cunctis Chriſti fidelibus omnimode obedientiam ſubtrahendam, & ex nunc " ut antea ab omnibus pro ſubtracta haberi. Et ita obſervandum decernit, pronunciat atque mandat.

Proceſſus autem & ſententias condemnationum, privationum, inhibitionum, & cenſuras quaſcumque, per eoſdem contendentes de papatu, aut ipſorum alterum, in præjudicium proſecutionis unionis, contra ſubtractos, & in poſterum ſubtrahendos, factos, & in futurum fiendos, hæc ſancta ſynodus decernit & declarat caſſos exiſtere, ac nullius roboris vel momenti, & eos caſſat & annullat, quatenus de facto proceſſerunt, aut in futurum procedent.

Item, eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & ſchiſmatis extirpationem, ac pro eccleſia lacerata unienda & pacificanda, decernit, pronunciat & declarat, omnes cujuſque ſtatus, &c. etiam ſi cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in cauſa præſenti ſunt & poſſunt eſſe judices ſeu conjudices, ſimiliter eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumque teſtimonio & depoſitioni fidem eſſe indubiam adhibendam.

Item, cum propter adverſitatem " & prolixitatem articulorum in præſenti cauſa productorum, poſſet teſtium examinatio diſpendio protela-

(a) *MS.* uniformitatis credentium & obedientium. (b) *MS.* & quodam Alemano. (c) *MS.* in ſcriptis. (d) *MS.* decrevit.

ANNO CHRISTI 1409.

telari: propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat, & declarat, quod domini commiſſarii ſeu examinatores ad hæc per ſanctam ſynodum deputati, poſſint dictos articulos declarare & ſpecificare, ac in eis addere, detrahere, & mutare, ac in interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſæ videbunt expedire.

Et ex prædictis, cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit, & decernit tertiam dilationem ad probandos & producendos teſtes, & ad ulteriora procedendum, (prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire) diem Mercurii proximam, quæ erit dies vigeſima ſecunda hujus menſis, ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem, pronunciationem " per patriarcham Alexandrinum, die vigeſima ſeptima dicti menſis Maii 1409. in ſacro concilio generali Piſis celebrato.

[f] Con. Procuratum.

SESSIO X.

Die Mercurii adveniente, quæ fuit vigeſima ſecunda menſis Maii, celebrata Miſſa, & illis quæ ad Divinum officium ſpectant, procurator eccleſiæ fecit per advocatum proponi, quod domini cardinales Laudenſis & ſancti Angeli ſenior & alii prælati, & domini, dati commiſſarii ad examinandos teſtes, & recipiendas probationes & inſtrumenta contra duos improbe contendentes de papatu, teſtes audiverant, & in ſcriptis redigi fecerant per notarios ordinatos per concilium, aliaſque probationes & inſtrumenta ad cauſam facientia receperunt, erantque parati legitimam facere relationem per unum ex ipſis prælatis commiſſariis, videlicet per organum domini archiepiſcopi Piſani, ſi concilio placeret. Et reſpondit concilium, *placet*. Quo facto dictus advocatus nomine quo ſupra, petiit & requiſivit, quatenus dicti contendentes eſſent vocati ad hanc diem, ad audiendum teſtium publicationem; & quod domini cardinales cum aliquibus prælatis & aliis more ſolito irent ad fores eccleſiæ, & eos vocarent, ſi eſſent præſentes, vel aliquis pro ipſis: & de hoc fecerunt relationem in pleno concilio, quod ſacro concilio placuit. Et tunc domini cardinales de Columna & ſancti Angeli, cum aliis pluribus prælatis & doctoribus ac notariis, iverunt ad valvas eccleſiæ, & alta voce petierunt, an contendentes de papatu, vel eorum alter, aut etiam aliquis pro eis adeſſet. Quibus ſic factis, ad concilium redeuntes, retulerunt, nec contendentes adfuiſſe, nec aliquem pro eis comparuiſſe. Qua de cauſa, quoad iſtum actum, per concilium fuerunt reputati contumaces: & fuit concluſum, quod erat ulterius procedendum ad relationem & publicationem, eorum contumacia non obſtante. Et ſtatim dictus archiepiſcopus Piſanus cum uno notario ſacri concilii aſcendit pulpitum, in quo propoſuit, quod de mandato dominorum commiſſariorum ſuorum collegarum erat ordinatus ad faciendum relationem & publicationem ſub tali forma: Quod dictus notarius ſpeciatim legeret ſingulos articulos, alias datos & lectos in pleno concilio, contra dictos contendentes, ita quod ſuper quolibet articulo ſeorſim & ſeparatim dictus dominus archiepiſcopus Piſanus adaptaret teſtes ſuper articulos productos, deſignando numerum & qualitates, ſtatus, gradus, dignitates & præeminentias ſingulorum teſtium: & ita factum eſt. Et quia dictus notarius hac die legit articulos uſque ad numerum viginti, & in quolibet articulo faciebat pauſam; & poſtmodum archiepiſcopus Piſanus dicebat ſic: Iſte articulus eſt probatus tamquam verus, manifeſtus & notorius, per quindecim teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, unus patriarcha, quinque epiſcopi, & quatuor doctores, & unus licentiatus in decretis: & quandoque dicebat, quod articulus erat probatus per decem, aliquando per viginti duo, aliquando per viginti quinque, aliquando per duodecim, aliquando plus, aliquando minus. Ita tamen quod non fuit articulus, quin eſſet probatus verus ad minus per quinque teſtes omni exceptione majores. Et quia tunc erat tarde, concilium continuavit iſtum actum, ad procedendum ulterius, & conſequenter in negotio præſenti, ad primam diem, quæ erat vigeſima tertia menſis Maii.

SESSIO XI.

Die [a] vigeſima tertia Maii adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis conſuetis, notarius qui de prædictis articulis viginti legerat, continuando materiam, legere cœpit articulos ſequentes uſque ad numerum triginta ſeptem incluſive: & poſtmodum legit quoque alios paucos articulos, & in continenti archiepiſcopus Piſanus, ad quemlibet articulum adaptabat probationes, eo modo quo dictum eſt in præſenti ſeſſione. Quibus completis, advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum & propoſuit, ut ſequitur.

„ Reverendiſſimi in Chriſto patres, audiviſtis ſufficienter, & plenam relationem heri & hodie factam hic in veſtrum & totius ſanctæ ſynodi præſentia, recitatam per reverendiſſimum patrem dominum archiepiſcopum Piſanum, de mandato & auctoritate reverendiſſimorum dominorum cardinalium Laudenſ. & ſancti Angeli, ac dominorum prælatorum & aliorum commiſſariorum examinatorum in præſenti cauſa, per hanc ſanctam ſynodum deputatorum. Et quia ex eorum authentica & ſufficienti relatione clare conſtat, omnia & ſingula quæcumque propoſita & producta contra dictos contendentes, immo verius colludentes de papatu, eſſe vera, publica, notoria & manifeſta, ita quod non poſſint aliqua tergiverſatione celari: propterea peto, ſupplico & requiro, nomine & pro parte procuratorum & promotorum, ad proſecutionem cauſæ præſentis, per hanc ſanctam ſynodum pronunciari, decerni & declarari, omnia & ſingula in dicta petitione contenta eſſe vera, publica, notoria & manifeſta, & ſuper his tamquam veris, probatis ſufficienter, publicis, notoriis & manifeſtis, ad ulteriora procedere, prout tam magnæ neceſſitati eccleſiæ, & pertinaciæ, contumaciæ & obſtinationi dictorum [a] B. & A. hæc ſancta ſynodus videbit expedire. „ [b] Auditis ſancta ſynodus petiit deliberationem concilii, & fecit pronunciari per dominum archiepiſcopum Piſanum in hunc modum.

„ Sancta ſynodus audita tali relatione, ſtatuit terminum ad deliberandum & audiendum de- „ ter-

(a) Benedicti & Angeli. (b) *MS.* Quibus auditis ſancta &c.

ANNO CHRISTI 1408. 1409.

„ terminationem dicti concilii ſuper prædictis A petitis & requiſitis, ad diem Sabbati, quæ „ erit vigeſima quinta præſentis menſis Maii, „ & ad ulteriora procedendum, prout ſanctæ ſy- „ nodo videbitur, ad quam diem ſtatuit proxi- „ mam ſeſſionem.

SESSIO XII.

Qua die adveniente, ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis, ut ſupra, advocatus eccleſiæ aſcendens pulpitum, ſupplicavit, petiit & requiſivit nomine quo ſupra, pronunciari ſuper notorio, prout alias latius in ultima ſeſſione petierat & requiſierat: petitum fuit ab omnibus in concilio præſentibus, ſi placeret: qui omnes & B ſinguli reſponderunt, placet. Quo facto, patriarcha Alexandrinus, de voluntate & aſſenſu concilii, aſcendit pulpitum, & pronunciavit ut in ſchedula continebatur, cujus tenor ſequitur, & eſt talis.

„ Sancta ſynodus, attenta eorum de quibus „ agitur notorietate, ᵃ denique per evidentiam „ depoſitionum teſtium, & alia documenta, le- „ gitime conſtat; habitaque ſuper his delibera- „ tione matura, decernit, pronunciat & decla- „ rat, delicta omnia & exceſſus, ac alia ad de- „ ciſionem neceſſaria in petitione præſentis cau- „ ſæ deducta contra dictos Benedictum & Gre- „ gorium de papatu contendentes, per promo- „ tores ſeu procuratores per hanc ſanctam ſyno- C „ dum deputatos, fuiſſe & eſſe notoria, & tan- „ quam ſuper notoriis, fuiſſe & eſſe ad ulterio- „ ra procedendum; & tamquam in cauſa, in „ qua imminet ſcandalum, & periculum eſt no- „ torium in mora. De qua quidem pronuncia- „ tione dicti procuratores petierunt inſtrumen- „ tum unum, vel plura, ad perpetuam rei me- „ moriam, a protonotariis & aliis notariis ibi- „ dem præſentibus.

Quibus ita expeditis, fuit per dictum concilium revocata poteſtas commiſſariorum, antea data ad examinandum teſtes: fuitque ſuper hoc data poteſtas per concilium, de eligendo & mittendo nuncios & legatos idoneos ad dominum Lucanum, & ad Senenſem, pro facto eccleſiæ. D Et inſuper fuit dies aſſignata, proxima ſeſſione ad diem Mercurii proximam, quæ erit 29. menſis Maii, ad deliberandum de citatione contra contendentes faciendam, pro audiendo ſententiam definitivam, & etiam pro ordinando de die ferendi dictam ſententiam, & agendi ad procedendum ulterius, prout ſacro concilio videbitur, & fuerit expediens. Et ſic dictum concilium receſſit.

SESSIO XIII.

Die Mercurii vigeſima nona dicti menſis Maii adveniente, ſervatis, ſolemnitatibus & cæremoniis ut ſupra, quidam valentiſſimus magi- E ſter in theologia, vocatus magiſter Petrus ᵇ Plaoul, aſcendit pulpitum, & propoſuit verbum Dei, videlicet: *Congregabuntur filii Juda & filii Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput unum.* Oſeæ 1. in fine: & deduxit pulchre exaltando eccleſiam, & afferendo eam eſſe ſupra papam, quod deduxit pluribus rationibus, tam ex parte materiæ, ſcilicet animarum; quam ex parte A formæ, quæ eſt Spiritus ſanctus; quam etiam ex parte cauſæ efficientis, quæ eſt ipſe Chriſtus; quam etiam ex parte finis, qui eſt ipſe Deus in eccleſia triumphante. Et poſtmodum poſuit opinionem univerſitatis Pariſienſis, videlicet quod Petrus de Luna eſt ſchiſmaticus, pertinax, & hæreticus, etiam accipiendo hæreſin proprie & ſtricte: præciſuſque ab eccleſia Dei, ejectus a jure papatus, & privatus, ac per concilium de facto tamquam talis ejiciendus & privandus. Et hæc declaravit pluribus rationibus, & ſubjunxit, quod de eadem opinione erant univerſitates Andegavenſis, Aurelianenſis, & Toloſanenſis. Ipſo autem deſcendente de cathedra, aſcendit quidam epiſcopus Italicus, qui B opinionem centum & trium magiſtrorum in theologia, & plurimum licentiatorum, & baccalaureorum formatorum, ac univerſitatis Bononienſis, in quadam ſchedula publicavit, quæ eſt conformis opinioni univerſitatis Pariſienſis.

Poſtmodum autem advocatus eccleſiæ aſcendit pulpitum, & petiit diem aſſignari ad ſententiam definitivam ferendam, & etiam citationem peremptoriam, decerni per edictum ad valvas eccleſiæ cathedralis civitatis Piſanæ & loca inſignia, contra dictos contendentes de papatu: quam diem petiit aſſignari Mercurii proxima, quæ erit quinta dies menſis Junii proxime futuri: & quod illa die fieret una ſeſſio. Requiſi- C vit inſuper, quod pendente dilatione, medio tempore, videlicet die Sabbati proxima, quæ erit prima menſis Junii, fieret una ſeſſio, ad audiendum publicari certas atteſtationes ſuper novis & antiquis de novo receptis, ex abundanti cautela, contra dictos duos contendentes: ſuper quibus omnibus petiit a ſacro concilio, an placeret. Omnes autem de concilio reſponderunt, *placet*. Super quibus omnibus petitis & requiſitis per epiſcopum, tam de die ſententiæ ferendæ, quam etiam de citatione & ſeſſione media: de quibus petierunt procuratores inſtrumentum ad perpetuam rei memoriam: & ſic concilium receſſit.

D

SESSIO XIV.

Die autem Sabbati adveniente, quæ fuit prima menſis Junii dicti anni 1409. congregato concilio in eccleſia cathedrali Piſana, & ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis conſuetis, ac nonnullis orationibus ad factum unionis eccleſiæ dictis dominus archiepiſcopus Piſanus aſcendit pulpitum. Et quia aliqui volentes plus ſapere quam ſapere oportet, non fuerunt ad plenum contenti de relatione aliàs per eum facta, tum quia multi non viderant atteſtationes, tum quia non fuerat facta relatio, niſi dumtaxat ſuper notorietate facta ", & non ſuper veritate eorumdem ideo ᶜ ad obſervandum omnes circumſtantias; E de mandato dominorum cardinalium, & plurium epiſcoporum, & aliorum qui dati fuerant commiſſarii per concilium, ad examinandum teſtes, idcirco fecit relationem ſuam ex abundanti per hunc modum. Quia primo ſumebat ſigillatim unumquemque articulum, exprimendo ejus ſubſtantiam & effectum; & poſt ſtatim ſubjungebat, ſatis iſte articulus probatur verus per tot teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſ-

" ſ. facto- rum.

a MS. de qua per decr. b al. Plaouſt; al MS. Plaul. H. c MS. ad frenandum omnium conſcientias.

ANNO CHRISTI 1409.

copi, & duo doctores, & tres auditores, &c. A Et ſic de omnibus articulis, uſque ad finem. Qui omnes fuerunt probati veri, & quilibet, per plures teſtes magnæ auctoritatis. In fineque ſubjunxit, ſi eſſent aliqui de concilio, qui vellent videre ad longum atteſtationes, quod irent die Lunæ & Martis proxima ad conventum Carmelitarum, & ibi reperirent notarios, qui omnia ad plenum eis oſtenderent, ᵃ de quibus, &c. ut ſupra.

SESSIO XV.

Die Mercurii adveniente, quæ fuit quinta menſis Junii, ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis, ut aliàs fuerunt ſervatæ, advocatus eccle- B ſiæ aſcendit pulpitum, & propoſuit, quod die Mercurii ultime præterita fuit decretum citatorium contra dictos contendentes de papatu, ad audiendum ſententiam definitivam in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, ſchiſmatis & fidei, ſcilicet ad diem hodiernam quintam menſis Junii, videlicet per edictum ponendum & affigendum in valvis hujus baſilicæ, & aliis locis inſignibus civitatis, prout factum fuit, & conſtat per relationem legitimam curſorum, ac etiam per rei evidentiam. Ideo petiit & requiſivit, quod omnes domini cardinales & alii prælati ſe transferrent ad valvas eccleſiæ prædictæ, & proclamarent, & requirerent, an dicti contendentes de papatu improbe, aut aliquis pro ipſis aut C aliquo ipſorum, eſſet præſens. Et relatione dictorum curſorum facta, petiit ſententiam definitivam in ſcriptis fieri, etiam contumacia non obſtante, quam accuſabat nomine quo ſupra. Quibus ſic factis duo cardinales, videlicet de Columna & ſancti Angeli junior, & duo archiepiſcopi, videlicet Januenſis & Piſanus, pluresque doctores ſolemnes, & notarii ad valvas dictæ eccleſiæ ſe tranſtulerunt, & proclamaverunt bis, aut ter, an, &c. Quibus reverſis, retulerunt ſe dictos contendentes de papatu non reperiſſe, nec aliquem pro ipſis. Ex quo procuratores petierunt ſententiam definitivam contra eoſdem contendentes, ut ſupra, etiam contumacia non obſtante. Et petiit advocatus eccleſiæ, ſi placeret omnibus, quod ᵈ ſententia definitiva ferretur per dominum patriarcham Alexandrinum: qui reſponderunt, *placet*. Quo facto, dictus dominus patriarcha, aſtantibus ſibi aliis duobus patriarchis, ſcilicet Antiocheno & Hieroſolymitano, uno a dextris & alio a ſiniſtris, & ſedens pro tribunali in dicto pulpito, in ſcriptis pronunciavit ſententiam definitivam contra dictos duos contendentes voce alta & intelligibili, valvis prædictæ eccleſiæ omnibus apertis, & innumerabili multitudine populi, quantum eccleſia poterat capere, aſſiſtente.

ᵃ *Tenor ſententiæ definitivæ* ᵇ *contra prædictos contendentes de papatu.*

CHriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus, univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, ſancti Spiritus gratia, in hac majori eccleſia Piſana congregata, ibique pro tribunali ſedens, viſis & diligenter exceptis omnibus & ſingulis, productis, probatis A & agitatis, in præſenti cauſa unionis eccleſiæ, fidei & ſchiſmatis, contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. olim appellatos; quæ in præſenti proceſſu & cauſa plenius continentur, ac quibuſcumque aliis ipſam ſanctam ſynodum ad infraſcriptam definitivam ſententiam " moventem & inducentem, habita prius inter ſeipſos, & denuo inter tam copioſam multitudinem magiſtrorum in theologia ſacra, atque utriuſque juris doctorum, ᶜ priuſque & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omneſque pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare, omnibus, modo, via & jure, quibus magis & melius poteſt ᵈ in prædictis con- B tendentibus, ſeu verius colludentibus de papatu, & cujuslibet eorum contumacia, in his ſcriptis pronunciat, decernit, definit & declarat, omnia & ſingula crimina & exceſſus, & alia cuncta neceſſaria ad infraſcriptam deciſionem præſentis cauſæ deducta, per providos viros Henricum de Monteleone, Joannem de Scribanis, & Bertholdum ᵉ Vojederghenſem, promotores, inſtigatores & ſolicitatores, ſeu procuratores deputatos ad ᶠ perſequendum præſentem cauſam, pro hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis ᵍ hujuſmodi extirpatione, & unione atque reintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Grego- C rium XII. de papatu damnabiliter contendentes, ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipſa ſacra & univerſali ſynodo præſentata & exhibita, fuiſſe & eſſe vera atque notoria: ipſoſque Angelum Corarium, & Petro de Luna, de papatu, ut præfertur, contendentes, & eorum utrumque, fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & antiqui ſchiſmatis nutritores, defenſores; approbatores, fautores & manutentores pertinaces necnon notorios hæreticos, & a fide devios, notoriiſque criminibus enormibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem eccleſiam ſanctam Dei notorie ſcandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia notoriis, evidentibus & manifeſtis: & ex his & aliis ſe D reddidiſſe omni honore & dignitate, etiam papali, indignos: ipſoſque, & eorum utrumque propter præmiſſas iniquitates, exceſſus, & crimina, ne regnent vel imperent aut præſint, a Deo & ſacris canonibus fore ipſo facto abjectos & privatos, & etiam ab eccleſia præciſos. Et nihilo minus, ipſos Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc definitivam ſententiam in his ſcriptis privat, abjicit & præſcindit, inhibendo eiſdem ne eorum aliquis pro ſummo pontifice gerere ſe præſumat, eccleſiamque vacare Romanam ad cautelam ʰ decernendo, & inſuper omnes Chriſticolas quoſcumque, etiamſi imperiali, regali, vel alia qualibet præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cujuslibet eo- E rum obedientia (nonobſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio quovis vinculo, quo illi vel eorum alteri tenerentur adſtricti) fore perpetuo abſolutos. Inhibendo iiſdem Chriſti fidelibus, ne prædictis de papatu contendentibus, ſeu eorum alteri, quomodolibet obediant, pareant, vel intendant, aut conſilium, auxilium, vel favorem ipſis præſtent, aut ipſos recipiant, vel receptent, ſub pœna excommunicationis, & aliis

" ſ. moventibus & inducentibus.

a MS. De quibus procuratores &c. b MS. contra ambos contendentes. c MS. pluties & pluries. d MS. in prædictorum contendentium, ſeu verius colludentium, de papatu, & cujuſque eorum. H. e MS. Wildungen. f al. proſequendum. g in MS. deeſt, hujuſmodi. h MS. inſuper decernendo.

ANNO CHRISTI 1409.

aliis a ſanctis patribus & ſacris canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Quodque ſi parere contempſerint huic ordinationi & ſententiæ, ipſos & eorum fautores, defenſores, adhærentes, & ſequaces, etiam per ſæculares poteſtates fore compeſcendos, & compeſci debere, juxta præcepta Divina & ſacrorum canonum diſpoſitiones, eadem ſancta ſynodus pronunciat, decernit & definit: ac inſuper, omnes & ſingulos proceſſus & ſententias excommunicationis, inhabilitatis, vel alterius cenſuræ & pœnæ, privationeſque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualeſcumque fuerint, & quocumque nomine nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos cardinales per dictos Petrum de Luna, & Angelum Corarium latos & fulminatos, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos & irritos, nullas, caſſas & irritas, ac nullius roboris, efficaciæ, vel momenti: & quatenus de facto proceſſerunt, eatenus annullandos, caſſandos & irritandos fore: ſicque etiam ad cautelam, quantum & quatenus expediat, omni modo & jure quo melius poteſt, annullat, caſſat & irritat. Et inſuper promotiones, immo [a] potius profanationes quorumcumque ad cardinalatum, per dictos contendentes de papatu, & eorum utrumque, attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum antedictum, a die decimaquinta Junii anni proxime præteriti milleſimi quadrageteſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes, & quatenus de facto proceſſerunt, annullandas, caſſandas & irritandas; & ſic etiam ad cautelam quatenus expedit, omni modo & jure quibus melius poteſt, præfata ſancta ſynodus per hanc ſententiam definitivam caſſat, irritat & annullat.

Ad [b] providendum autem adverſus proceſſus, conſtitutiones & ſententias in præjudicium unionis, & alias, per Petrum de Luna, & Angelum Corarium, olim contendentes de papatu, ſeu colludentes præfatos, factas & latas contra reges, principes, patriarchas quoque, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, univerſitates quoque ſtudiorum & communitates, ac ſingulares perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, & certas promotiones per ipſos olim contendentes factas ad dignitates qualcumque, & ulterius procedendo ſuper aliis bonum univerſalis eccleſiæ tangentibus: ſancta ſynodus ſtatuit diem Lunæ proximam pro ſeſſione futura, quæ erit decima menſis præſentis, & aſſignavit eamdem diem Lunæ pro dicta ſeſſione, ad providendum ſuper aliquibus quæ concernunt ſtatum & bonum regimen eccleſiæ univerſalis. Quo facto, omnes cantaverunt, Te Deum laudamus: & fuit ordinata ſolemnis proceſſio ad diem craſtinam, octavam diem Sacramenti: fuitque ulterius ordinatum, quod nullus recedat de ſynodo abſque licentia, & donec ſe ſubſcripſerit in ſententia prælibata.

SESSIO XVI.

Qua die Lunæ, decima menſis Junii adveniente, ſervatis ſolemnitatibus, prout ſupra, archiepiſcopus Piſanus ſupradictus aſcendit pulpitum, & legit quamdam ſchedulam mentionem facientem, quod domini cardinales promittebant Deo ſic, quod procurarent toto poſſe, quod is qui in papam eligeretur, reformaret eccleſiam, & quod non pateretur aut permitteret concilium diſſolvi, donec de concilio eſſet facta bona reformatio eccleſiæ, tam in capite, quam in membris.

Sequitur tenor ſchedulæ.

Nos omnes & ſinguli epiſcopi, presbyteri & diaconi, cardinales, congregati in civitate Piſana pro ſchiſmatis extirpatione, unitate & bono ſtatu in Dei eccleſia inducendo, promittimus in verbo veritatis, Deo, eccleſiæ Romanæ, & ſanctæ ſynodo hic in Chriſti nomine congregatæ, quod ſi quis noſtrum in ſummum Romanum pontificem eligatur, præſens concilium continuabit, nec diſſolvet, nec diſſolvi permittet, quantum in eo erit, uſquequo per conſilium ejuſdem concilii ſit facta debita, rationabilis & ſufficiens reformatio univerſalis eccleſiæ & ſtatus ejus, tam in capite, quam in membris. Et promittimus etiam, quod ſi aliquem de dominis cardinalibus abſentibus, vel de extra noſtrum collegium, aſſumi contingat in papam, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto poſſe, habere ab eo promiſſionem & ſufficientem ſecuritatem, quod ſervabit & implebit omnia & ſingula ſupradicta: & interim de lata ſententia contra contendentes, ſuper eorum ejectione de papatu, ſumus contenti, & ratum habemus, quod ſede vacante concilium continuetur, & quod in eo quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur, quod ſuper hoc in proxima ſeſſione alia ſeſſio indicatur. Et fuit aſſignata alia ſeſſio ad diem Jovis proximam, quæ erit 13. dicti menſis Junii, ad providendum ſuper aliquibus, quæ notoria videntur pro bono unionis.

SESSIO XVII.

Dicta die Jovis [c] adveniente, ſervatis ſervandis, patriarcha Alexandrinus cum aliis duobus patriarchis, videlicet Antiocheno & Hieroſolymitano, aſcendit pulpitum, & legit quamdam ſchedulam, cujus tenor ſequitur, & eſt talis. Item quia hujus peſtiferi ſchiſmatis tempore, dominorum cardinalium in ſacro concilio exiſtentium quidam ſunt a diviſis olim per contendentes de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum eſt ad electionem unici & indubitati ſummi pontificis: hoc ſacrum concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, conſentit, diſponit, & ordinat, quod ipſi ſic a diviſis creati, ad electionem prædictam procedant, ſi & in quantum opus eſt hac vice, autoritate hujus ſacri concilii. Nec per hoc poteſtati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, nec aliquid innovare: ſed hortatur omnes prædictos dominos cardinales, quod ipſi cum caritate ad electionem unius paſtoris procedant ſic unanimiter, quod de quacumque diſcordiæ ſcintilla notari non debeant.

SES-

a MS. verius. b MS. procedendum. c MS. addit XIII. Junii.

ANNO CHRISTI 1409.

SESSIO XVIII.

Die Veneris 14. menſis Junii, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nono, facta proceſſione generali in civitate Piſana, in qua fuerunt domini cardinales, patriarchæ, archiepiſcopi, abbates, doctores, & totus clerus, & fuit Miſſa celebrata devote per cardinalem de Thureyo, ſuper facto unionis ſanctæ matris eccleſiæ. Poſtmodum comparuerunt illico ambaſſiatores regis Arragonum, & petierunt audientiam, quæ fuit eis conceſſa, dum tamen docerent de eorum mandato. Et quidam doctor, ambaſſiator ipſius regis, aſcendit pulpitum, & propoſuit bonam regis Arragonum intentionem, quam habet de ſanctæ matris eccleſiæ unione: & aſſerebat ſe ad hoc laboraturum: & petiit ſe de actis in concilio agitatis informari, quoniam informatione habita, paratus erat facere debitum. Proteſtabatur tamen, quod non intendebat approbare vel conſentire aliquo modo actis in dicto concilio, donec eſſet plenius informatus: de quo petiit inſtrumentum; & inſuper dixit, quod nuncii domini Benedicti papæ XIII. erant in villa. Et fuit tunc ſibilatus & illuſus, quia dixit & vocavit eum papam, & petiit audientiam pro eis. Ad quod fuit reſponſum, regratiando de voluntate regis Arragonum. Et fuit reſponſum, quod libenter darentur deputati autoritate concilii, qui ipſos regis ambaſſiatores informarent ad plenum de omnibus, &c. Quoad nuncios Petri de Luna, dictum fuit, quod tarde venerant, & quod ad præſens audiri non poterant, & quod domini ſuper hoc deliberarent. Poſtea fuit deliberatum ea die, quod licet de jure contra ſententiam latam contra hæreticum audiri non debebant, tamen ob reverentiam regis Arragonum audirentur ad partem: & ſic concilium receſſit.

Eadem die Veneris, prandio ſumpto, in eccleſia ſancti Martini Piſanenſis [a] apparuerunt legati regis Arragonum, petentes audientiam pro nunciis Petri de Luna: quæ fuerat eis conceſſa. Et cum veniebant ad dictam eccleſiam, fuit clamatum contra eos, tamquam contra Judæos: & quando intraverunt locum concilii, nulla eſt eis reverentia facta, & fuit coram eis ſententia lecta, tribus cardinalibus deputatis audientibus. Cum unus ex ipſis ambaſſiatoribus Petri de Luna, ſcilicet archiepiſcopus Tarraconenſis, vellet proponere: ipſe primo dixit quod erant nuncii domini reverendi papæ Benedicti XIII. Fuit magnus tumultus contra eos, & fuit vocatus nuncius hæretici & ſchiſmatici, & cum eo Joannes de Coſta olim epiſcopus Mimatenſis, qui ſe gerebat pro nuncio dicti Petri cum pluribus aliis: & ſilentio facto, iterum petiit audiri. Quo conceſſo incepit dicere, quod videbat certa capitula concordata inter dominos cardinales & communitatem Florentinorum, in quibus inter cætera continebatur, quod nullus huc veniens poſſet impugnare facta in concilio, vel contra venire, & quod habebat aliqua dicere, quæ forte non bene conveniebant actis in hoc concilio: ideo non poterat proponere injuncta ad plenum, niſi daretur ſibi ſecuritas, quod non obſtantibus ipſis capitulis poſſet libere loqui: & de hoc ſupplicabat. Cui per cardinalem Aquilejenſem fuit reſponſum, quod omnes domini cardinales erant præſentes, & quod non habebant poteſtatem diſpenſandi contra dicta capitula: & quod ſi vellet loqui, quod loqueretur prout crederet expedire, alias non. Quo audito, legati regis Arragonum, & dicti Petri de Luna nuncii, locuti ſunt ad partem, & dixerunt quod volebant latius dicta capitula videre, & ampliius deliberare: & petierunt dilationem ad craſtinum, quæ fuit eis conceſſa: & receſſerunt dicti nuncii Petri de Luna cum magno timore. Quo craſtino adveniente, quæ fuit dies Sabbati decima quinta Junii, ſupra nominati nuncii Petri de Luna, nulla audientia ulterius petita, hoſpite inſalutato receſſerunt.

a) MS. comparuerunt.

SESSIO XIX.

Dicta die Sabbati, decima quinta Junii, ſervatis ſolemnitatibus & cæremoniis ut ſupra conſuetis, fuit Miſſa celebrata in dicto concilio in eccleſia cathedrali, de ſancto Spiritu, per archiepiſcopum Lugdunenſem, & factus ſermo per epiſcopum Novarienſem, qui cepit pro themate: *Eligite meliorem, & eum ponite ſuper ſolium*, 4. Regum, decimo capitulo: & peroptime deduxit illam materiam: & ipſo finito, concilium receſſit.

Eadem die Sabbati hora Veſperarum, domini cardinales numero viginti quatuor intraverunt in conclave cum magna devotione, & erat deputatus ad cuſtodiendum conclave magiſter Rodi prout fecit cum pluribus aliis notabilibus viris, in domo domini archiepiſcopi dictæ civitatis: & ibidem ſteterunt uſque ad diem Mercurii, vigeſimam ſextam dicti menſis Junii.

Die autem Mercurii, vigeſima ſexta dicti menſis Junii, omnes domini cardinales unanimiter, nullo reclamante, exiſtentes in prædicto conclavi, de mane circa horam Tertiarum, elegerunt in ſummum pontificem, reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum, dominum Petrum de Candia, tituli baſilicæ duodecim apoſtolorum presbyterum cardinalem, Mediolanenſem nuncupatum, ordinis fratrum Minorum, nunc vero Alexandrum papam V. Ipſe ſiquidem papa poſt ſuam aſſumptionem ordinavit unam ſeſſionem pro concilio tenendo, videlicet ad diem Lunæ primam menſis Julii proxime [b] ſequentis.

b) MS. venientis.

SESSIO XX.

Qua die Lunæ adveniente, fuit celebratum concilium in eccleſia Piſana, ut ſupra: ac ſolemnitatibus & cæremoniis ſervatis, cardinalis de Thureio celebravit Miſſam: poſtmodum fuerunt cantata ſolita cantari, & litaniæ cum multis orationibus, & fuit lectum evangelium per unum diaconum cardinalem: poſtea papa incepit hymnum, Veni creator Spiritus, &c. Et omnes de concilio reſponderunt. Quo cantato, cathedra papæ fuit alte poſita ante magnum altare in medio, & ab oppoſito ipſius, verſus occidentem, in ultima parte ipſius concilii, fuerunt poſitæ tres altæ & magnæ cathedræ pro tribus patriarchis, ſcilicet Alexandrino, Antiocheno, & Hieroſolymitano, qui ibidem ſederunt: & poſtea de mandato papæ ibidem præſentis, fuit lectum decretum ſuæ electionis, in quo omnes cardinales ſe ſubſcripſerant. Quo lecto, cardinalis de Chalanco rogavit concilium, ut oraret pro ſtatu papæ & ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Quo facto, papa fecit unum ſermonem, themate ſic incipiente: *Erit unum ovile & unus paſtor*. [c] multa pulchra dixit, narrando quomodo

Joan. 11.
c) MS. multa bona dixit.

ANNO CHRISTI 1409.

modo paſtor ſe habere debet erga gregem, & grex erga Deum: & regratiabatur cardinalibus, & promittebat multa bona facere eis. Quo facto, cardinalis ſancti Euſtachii dictus Bononienſis, aſcendit pulpitum, & ex parte papæ Alexandri V, aliqua promulgavit, quæ ordinaverat dictus dominus noſter papa.

Et primo, omnes proceſſus, ſententias & ordinationes factas per dominos cardinales circa factum unionis eccleſiæ, a die tertia menſis Maii anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, & omnia facta in concilio generali, approbavit & ratificavit, & omnem defectum juris & facti, ſi quis interveniſſet, ſupplevit, ſi & in quantum opus eſſet.

Item, duo collegia cardinalium univit, & unum fecit collegium, & pro uno in poſterum voluit haberi: [a] & dabit ſingulis ſingulos titulos, & de concurrentibus ordinabit.

Item impedimentum appoſitum in beneficiis cardinalis de Chalanco, ſub prætextu, quod diu ſteterat cum Petro de Luna, ſub prætextu ſuarum excuſationum, alias per cardinales admiſſarum, relaxavit.

Item dixit, quod tantum faceret erga prælatos qui ad concilium venerant, quod ad eorum lares læti & gaudentes reverterentur.

Item dixit, quod ipſe volebat vacare circa reformationem eccleſiæ, prout fuerat per cardinales promiſſum ante ejus promotionem, & quod eligerentur probi viri & litterati de qualibet natione, pro ſuis, ad deliberandum cum ipſis cardinalibus ad reformationem eccleſiæ.

Item fuit ordinatum, quod die Dominica ſequenti coronaretur cum ſolemnitatibus, & aliis neceſſariis ad præmiſſa.

Item fuit ordinata alia ſeſſio ad diem Mercurii tunc proxime ſequentis, quæ erit die decima menſis Julii: & ſic dictum concilium receſſit.

[a] MS. & ſingulariter dabit &c.

SESSIO XXI.

Qua die Mercurii decima Julii adveniente, Miſſa celebrata per archiepiſcopum Januenſem, & aliis cæremoniis ſervatis circa officium Divinum, domino noſtro papa præſidente, pro parte communitatis Florentinorum aſcendit quidam juriſperitus pulpitum, incipiens pro themate: *Offer te Domino tuo, & redde ei debitum tuum*: in hoc themate cepit tria intelligenda. Primum fuit veneratio, ſecundum gratulatio, & tertium oblatio. Veneratio debita tantæ & tam ſolemni congregationi prælatorum & aliorum concilium generale conſtituentium. Secundum, gratulatio quam habebant Florentini de tam nobili aggregatione, quam pro tanto bono venerantur, ut finem debitum & intentum inveniat, ſanctam ſcilicet unionem eccleſiæ in unico univerſali vero & indubitato paſtore. Tertium fuit oblatio. Nam poſtquam dixit labores, miſerias & ambaſſiatas quas communitas Florentina fecerat in proſecutione unionis eccleſiæ, addidit quod civitas prædicta ſe offerebat ſecundum poſſibilitatem & uſque ad excidium proprium, proſequi extirpationem ſchiſmatis: & litteras exhibuit [illegible]dentiæ, quas legit poſtmodum archiepiſcopus [illegible].

[illegible] unus alius juriſperitus ex parte civitatis Senarum aſcendit pulpitum, & tria ex parte ipſorum expoſuit: Primo Divinum auxilium imploravit: ſecundo orationem ſuam ſe abbreviaturum proteſtatus fuit: tertio condeſcenſuros, ad ea quæ ſibi commiſſa fuerant. Primitus dicere habuit, quod quarta Julii totus populus & clerus Senarum ſubtraxerat obedientiam Gregorio, & declaraverat ſe velle obedire domino noſtro papæ Alexandro, & ſuo ſancto collegio. Recitavit diligentias & labores quos civitas Senarum fecit proſequendo unionem, & accepit pro themate: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*, Iſaiæ 9. quod applicuit populo Senarum pro tempore quo obedivit Gregorio. Sed poſtquam converſus eſt ad obedientiam domini noſtri papæ, vidit lucem magnam. Secundum thema quod applicuit ſacro concilio eccleſiæ fuit: *Genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, quem revocavit de tenebris ad lumen ſuum*: & omnes partes hujus thematis oſtendit debite convenire huic ſacro concilio. In fine dixit, civitatem Senarum paratam exponere quidquid haberet ad proſecutionem unionis & extirpationem ſchiſmatis. Et recitavit quod inimici domini noſtri papæ ſuccumbebant quotidie, & quod in uno conflictu recenter facto magna multitudo inimicorum perierat. Quibus ſic actis, cardinalis de Chalanco aſcendit pulpitum, & legit ſchedulam infra ſcriptam.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Nos Alexander Divina providentia papa V. conſiderans, quod tam per Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium XII. a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, * quoniam per duos quondam, Bartholomæum archiepiſcopum Barenſem, Urbanum VI. Petrum de Thomacellis, Bonifacium IX. Coſmatum, Innocentium VII. & Robertum de Gebenna, Clementem VII. nominatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſorum, duranto tempore ſchiſmatis & occaſione ejuſdem, nonnulli proceſſus, ſententias excommunicationum, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis & interdicti, & alias cenſuras eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra collegia, diviſas perſonas, regna, juriſdictiones, communitates, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus & territoria, fuerunt & ſunt hinc inde facti & promulgati, ac [b] propter ″ antiquos dictum ſchiſma, ac etiam quia multi notabiles doctores utriuſque juris, & magiſtri in ſacra pagina, ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolemniter determinaverunt, ita ut in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti ſchiſmatis fuerit verus Romanus pontifex, ſeu quis veri vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio, ad exonerationem conſcientiarum utriuſque obedientiæ, quæ etiam per Dei gratiam ad unum ovile ovium redactæ ſunt; omnes & ſingulos hujuſmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione ″ prætextu ſchiſmatis & adhærentiæ utriuſque partis ſeu viæ neutralitatis aſſumptæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decretati, ſeu fulminati fuerunt: quos omnes & ſingulos hic pro expreſſis haberi volumus, hoc ſacro approbante concilio, ex noſtra certa ſcientia tollimus & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, ″ nomine præfatis ſententiis aut proceſſibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilo minus ex abundanti ad cautelam, ac ſi & in quantum indigent, quoſcumque ſubditis proceſſibus comprehenſos a dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus, & abſolutos haberi decernimus & declaramus, & ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa vel occaſione præmiſſorum contraxerint, diſpenſantes.

Item fuit ordinatum, aliam ſeſſionem fieri debere ad diem Mercurii tunc proximam, quæ poſtea fuit de mandato domini noſtri papæ prorogata, propter adventum regis Ludovici interim ſupervenientis, ad diem vigeſimam ſeptimam Julii.

SESSIO XXII.

Qua die vigeſima ſeptima Julii adveniente, Miſſa, cæremoniis, & aliis ſolemnitatibus ſervatis, dominus cardinalis de Chalanco indutus tunica diaconali & mitra, de mandato domini noſtri papæ aſcendit pulpitum, pluribus prælatis aſſociatus, legitque articulos & capitula ſubſequentia.

Item, ſacro approbante concilio, omnes & ſingulas promotiones, tranſlationes, confirmationes, collationes, & quaſcumque proviſiones, quibuſvis perſonis huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus, de quibuſcumque prælaturis, dignitatibus, beneficiis & officiis eccleſiaſticis, curatis, vel non curatis, conſecrationeſque epiſcoporum, & ordinationes clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu ipſorum prædeceſſores, vel eorum mandato, aut autoritate, temporibus & locis in quibus eiſdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam definitivam & alias canonice factæ ſint, & publice, ac pacifice tempore ſententiæ poſſederint, & in præjudicium unionis, aut [a] perſecutionis ejuſdem, vel huic concilio adhærentium, factæ non fuerint, ex certa ſcientia & motu proprio ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam ſi oporteat, de novo providemus.

Ubi autem aliquis caſus emergeret, per quem appareret aliquem huic concilio adhærentem, gravatum per alterum ex contendentibus, a die tertia Maii quoad Angelum Corarium, & a die 15. Julii quoad Petrum de Luna, anni videlicet milleſimi quadringenteſimi octavi, placet concilio, quod dictus dominus noſter papa provideat, ut ſibi juſtum eſſe videbitur. Item placet concilio, quod ſuper facto archiepiſcopi Januenſis dominus noſter provideat.

Item electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, conſecrationes clericorum, ordinationes, præſentationes, inſtitutiones, collationes & privationes quaſvis, proviſiones & diſpoſitiones quibuſvis perſonis, huic ſacro concilio & ejus determinationi adhærentibus, de quibuſcumque beneficiis eccleſiaſticis, de prælaturis, per electores, confirmatores, patronos, ordinarios, & quoſcumque proviſores, ad hoc poteſtatem & autoritatem habentes, canonice factas, temporibus & locis ſubtractionis & neutralitatis, in quibus hujuſmodi contendentibus obedientia præſtabatur, dummodo alias canonice factæ ſint, hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas habere volumus atque firmas, ac omnem ſuſcipere roboris firmitatem, reſervationibus non obſtantibus quibuſque: declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus, in aliis ſeſſionibus lectis, in ſuo robore permanentibus.

Item, ut unione & pace jam in Dei eccleſia per ipſius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas ſubditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quarum dubii ſunt eventus, conſultius evitentur: hoc ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & ſinguli beneficia eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, vel officia curata, vel non curata, titulo ordinario aſſecuti, & poſſeſſionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice, & alias quam per privationem adhærentium huic ſacro concilio & ejus determinationi, aſſecuti fuerint, beneficiis hujuſmodi libere & pacifice gaudeant, nec in jure, titulo, ſeu poſſeſſionibus ſuis, quomodolibet inquietentur, turbentur, ſeu graventur, etiam ſi ſpecialiter vel generaliter beneficia prædicta ſedi apoſtolicæ fuerint reſervata.

Per præmiſſa vero, ſeu aliquod præmiſſorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmiſſos articulos factis in ultima congregatione prælatorum, & aliorum virorum eccleſiaſticorum, facta Pariſiis. Nec etiam ex præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus noſtris cardinalibus, aut alicui ipſorum huic ſacro concilio & ejus determinationi nunc adhærentium, in beneficiis, & alias per ipſos & quemlibet ipſorum canonice poſſeſſis. Per hoc autem etiam non intendimus fieri aliquod præjudicium venerabili fratri noſtro cardinali Albanenſi, in jure quod habet in archidiaconatu eccleſiæ Lucionenſis.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, ſeu fautores Petri de Luna & Angeli Corarii, nuper de papatu [b] contendentibus & colludentibus, per hoc ſacrum concilium de ſchiſmate & hæreſi notoriis, per definitivam ſententiam [c] condemnatis, modis quibus eſt contra credentes & fautores hæreticæ pravitatis, ſecundum ſacros canones, procedendum.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus ″ nos vel ſucceſſorem noſtrum in certis magnis & arduis cauſis [illegible] & hoc ſacrum concilium [illegible], generale concilium fore convocandum hinc ad triennium, videlicet anno quo dicetur, anno Domini milleſimo quadringenteſimo duodecimo, in menſe Aprili, in civitate ſeu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii, per nos vel per ſucceſſorem noſtrum.

Item, ſacro approbante concilio, decernimus & declaramus, quod ſi cardinalis de Fliſco infra duos menſes proximos perſonaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præſtare, & determinationi hujus ſacri concilii adhærere voluerit, benigniter recipiatur, cum integritate ſtatus & honoris, atque beneficiorum quæ decimo quinto Junii anni milleſimi quadringenteſimi octavi obtinebat.

Item, omnes diſpenſationes factas per epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus, ſuper defectu ætatis, cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates, prælaturas, item, omnes abſolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes, quam per ordinarios prædictos ſchiſmate pendente factas, ſuper caſibus ſanctæ ſedi apoſtolicæ reſervatis, ex certa ſcientia, hoc ſacro approbante concilio, ratificamus & approbamus.

Poſt prædicta archiepiſcopus Piſanus in pulpito prædicto pronunciavit, quod dominus noſter

[a] MS. perſecutionis.

[b] MS. contendentium & colludentium.

[c] MS. condemnatorum.

″ Deeſt per

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

ſter Alexander papa V. oculum miſericordiæ & viſcera compaſſionis & pietatis ſuæ convertens ad eccleſias deſolatas, ruinoſas, & in magna neceſſitate conſtitutas, liberaliter remittit & indulget omnia arreragia majora, minora ſervitia ab eis ſuæ cameræ apoſtolicæ debita de toto tempore præterito uſque ad tempus ſuæ aſſumptionis.

Item, idem dominus noſter notificavit omnibus per organum dicti domini archiepiſcopi Piſani, quod non intendit amodo a ut antea reſervare bona ſeu ſpolia prælatorum & aliorum morientium prælatorum.

a Fort., in antea, B.

Item, quod non intendit reſervare fructus medii temporis beneficiorum vacantium.

Item ſupplicavit idem dominus archiepiſcopus nomine totius concilii dominis cardinalibus, quod portionem competentem eiſdem de arreragiis præteriti temporis vellent eccleſiis & viris eccleſiaſticis remittere liberaliter, quemadmodum dominus noſter fecerat in portione ipſum tangente: & petiit a concilio, an hoc placeret ſibi, & quod expreſſe diceret, placet: dominus cardinalis Albanenſis ſolus ſe oppoſuit.

Item, idem archiepiſcopus pronunciavit proxime futuram ſeſſionem fiendam ad diem Veneris ſequentem, de mandato domini noſtri papæ; & quod nullus interim recederet ſine licentia papali. De iſtis omnibus hac die expeditis promotor ſeu procurator eccleſiæ petivit unum vel plura inſtrumenta confici per clericos cameræ & notarios concilii, ad perpetuam rei memoriam.

Item in hac ſeſſione dictum fuit, quod dominus noſter provideret archiepiſcopo Januenſi ſuper archiepiſcopatu ſuo. Etiam placuit concilio, quod dominus cardinalis Albanenſis proſequeretur jus quod habere prætendebat in archidiaconatu Lucionenſi. Succeſſive præfatus dominus noſter papa ſeſſionem fiendam, certis de cauſis animum ſuum moventibus, continuavit uſque ad diem Mercurii ſeptimam menſis Auguſti tunc proxime ſequentis.

SESSIO XXIII.

Die Mercurii ſeptima Auguſti adveniente, ſolemnitatibus & cæremoniis ſervatis circa officium Divinum, ſanctiſſimus in Chriſto pater dominus noſter, ſacro approbante concilio, ordinavit, quod bona immobilia eccleſiæ Romanæ, ſeu aliarum eccleſiarum, nullatenus per ipſum vel alios prælatos alienentur, ſeu hypothecentur, uſque ad proxime indictum concilium, in quo ſuper hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat celebrari ante concilium generale concilia provincialia, per metropolitanos & ſynodos, ac eorum ſuffraganeos, ſecundum formam juris & concilii generalis; quia ex eorum omiſſione multa inconvenientia ſequerentur.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, ordinat & mandat, celebrari capitula monachorum, magiſtrorum, & canonicorum regularium, ſecundum formam concilii generalis, & conſtitutiones felicis recordationis [illegible] Benedicti XII. & quia limitatio provinciarum facta per Benedictum XII. non poſſit de præſenti, obſtante temporis malitia, obſervari, ordinat dictus dominus noſter, quoad dicta capitula celebranda, ſtandum juri antiquo, durante impedimento prædicto; videlicet, ut provincia communis & vulgaris poſſit per ſe capitulum provinciale celebrare, ex quo commode cum alia non poſſit convenire: & deputabit dominus noſter præſidentes & executores ad præmiſſa exequenda.

Item, idem dominus noſter, eodem approbante concilio, diſponit non facere tranſlationes de invitis, niſi parte vocata & audita, & de conſenſu majoris partis cardinalium, uſque ad proxime indictum concilium, niſi ex cauſis juſtis & rationalibus.

Item, dominus noſter, ſacro approbante concilio, decernit, quod ex parte ipſius domini noſtri cum cardinalium conſilio deputabuntur nuncii ſolemnes, qui mittentur ad reges & principes, & certos fideles, ad publicandum & proſequendum auctoritate domini noſtri papæ & ſacri concilii, acta in hoc concilio.

Item, dominus noſter auctoritate Dei, apoſtolorum Petri & Pauli, & ſua, concedit omnibus qui in hoc concilio interfuerunt, & ejus determinationi adhærentibus, abſolutionem plenariam a pœna & culpa, ſemel tamen in vita; ita quod quilibet de prædictis infra duos menſes, poſtquam ad ejus notitiam conceſſio hujuſmodi pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis aſſequi, in forma eccleſiæ. Similem conceſſionem facit dominus noſter ſingulis ſupradictis in mortis articulo, intelligendo tam de dominis, quam de familiaribus.

Item, cum dominus noſter papa cum conſilio concilii intenderet reformare eccleſiam in capite & in membris, & jam multa per Dei gratiam ſint expedita per ipſum dominum noſtrum papam, & multa alia ſtatum & favorem prælatorum, & aliorum inferiorum concernentia reſtent, quæ, propter regreſſum prælatorum & ambaxiatorum, de præſenti expediri non poſſunt: propterea idem dominus noſter, ſacro requirente & approbante concilio, dictam reformationem ſuſpendit & continuat uſque ad proximum jam indictum concilium, & præſens concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt omnibus ad concilium convocatis, redeundum ad proprias ædes, uſque ad terminum præfixum ſupradictum.

NOTÆ SEVER. BINII.

Qua occaſione hæc ſynodus indicta fuerit, refert Theodoricus a Niem lib. 3. ſchiſmatis cap. 38. his verbis: *Cum autem dictus Petrus de Luna ad prædictum regnum Arragoniæ perveniſſet, octo vel novem de cardinalibus ſuis, qui ſecum erant, ad diverſa loca propinqua, quia tunc erat æſtas, ſub recreationis colore declinarunt ab ipſo: quorum aliqui ad Liburum, alii ad portum Piſanorum, ſed noviter ab eo ſegregatum, & dominio eorumdem Januenſium qualitercumque additum, "acceſſerunt, cauſa cum eiſdem cardinalibus, qui ab ipſo Errorio fugerant," Illuc accedentes, per plures dies inſimul converſati fuerunt, ſed tamen ſine fine conclusionis, quia necdum habebant determinatum locum idoneum eis conceſſum, in quo ſimul convenire, atque generale concilium ex utraque obedientia convocare, pro facienda unione libere poſſent. Sed tandem dominus Balthaſar, ſancti Euſtachii diaconus cardinalis, per eumdem Bonifacium ad illum gradum aſſumptus, tunc & nunc fungens officio legationis in civitate Bononienſi & ejus comitatu pro Romana eccleſia, ac modernus papa Alexander tunc cardinalis, & dominus Joannes nepos dicti Innocentii, & per eum in cardinales creati, circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis anni proxime præteriti, de Bononia, ubi tunc fuerunt, recedentes eoſdem alios cardinales tunc Piſis exiſtentes viſitare, ad Florentiam iter egerunt, & ibi honorabiliter recepti, obtinuerunt a Florentinis concedi civitatem Piſa-*

ANNO CHRISTI 1409.

Piſanum prædictam ad conveniendum ibidem ſimul cum eiſdem cardinalibus Gallicis, ad faciendum omnia quæ eis videbantur fore pro dicta unione ſubſequenda quomodolibet opportuna. Et ſic ulterius dicta licentia obtenta, ad Piſas declinarunt, ubi tunc eorum confratres & dictos cardinales Gallicos congregatos invenerunt, in qua ad proſequendam dictam unionem generale concilium utriuſque obedientiæ tunc celebrandum convocarunt in feſto Annunciationis beatæ Mariæ virginis tunc inſtanti proxime. Sed iſte terminus ad alium brevem terminum poſtea ſubrogatus fuit, & duo ex eiſdem cardinalibus obedientiæ noſtræ iverunt ad civitatem Senenſem præfatam, in qua Errorius cum ſua curia reſidebat, cauſa eum citandi ſive vocandi, ut ad prædictum generale concilium accederet, ac ejus determinationi, ſi vellet, per ſe, vel per alium, ſeu alios, intereſſet: quos tamen præfatus Errorius ad ſe venire non ſinebat, immo per aliquot magnæ auctoritatis viros interpellatus & rogatus, ut ipſos audiret, illud pertinaciter facere non curabat. Sed ipſi miſſi cardinales facientes ſollicitam diligentiam in commiſſis, & publicantes apud eccleſiam majorem Senenſem, & in quibuſdam aliis locis publicis, coram tabellionibus & teſtibus multis, cauſamque illuc venerant ad citationem, quam eidem Errorio intimare volebant, publice legi fecerunt: cujus copiam etiam diverſis portis in eadem civitate Senenſi affixerunt, & affixam relinquentes, ad eorum confratres redierunt. Ipſe autem Errorius dicebat, quod dictam citationem non curaret, adjiciens, quod prædicti cardinales generale concilium abſque ejus licentia & voluntate convocare non poſſent: in quo etiam vehementer erravit, ut peritis in jure notum eſt, quod etiam ratione probatur. Nam quod duo vel plures contendentes de papatu, & in diverſis regionibus morantes, niſi concorditer in aliquo loco ſuper hoc inſimul convenirent, generale concilium celebrare poſſent, non videtur. Ex quo infertur, quod cum quilibet eorum ſeorſum cum prælatis ſuæ obedientiæ celebraret concilium, hoc revera nullatenus dici poſſet generale, ſed particulare concilium, aut conciliabulum; ſicuti ſeorſum quilibet ipſorum, Errorius & Petrus de Luna, ſuum conciliabulum in valde remotis ſeu ſejunctis locis celebrarunt. Et pro hac parte ſunt multæ evidentiſſimæ rationes in jure, quæ hic non vendicant ſibi locum: ea de cauſa illas præſentibus inſerere non curavi, quamvis forte multi pacis eccleſiæ æmuli, nec intelligere volentes, ut bene agant, contrarium aſſerere, ipſoſque Errorium & Petrum in eorum erroribus defendere non formident. Hæc de occaſione indicti concilii Theodoricus adverſæ partis fautor maximus. Gobelinus Paderbonenſis officialis eadem brevius recenſens, cardinalium querelas, & duarum univerſitatum conſilia ſuperaddens, iſta ait: *Quarta die menſis Maii hujus anni, Gregorius papa exiſtens in civitate Lucæ, & præſumens adverſarium ſuum doloſe ſecum agere, mandavit cardinalibus ſuis, ne ſine licentia ſui ſpeciali Lucam exirent, & ne invicem in aliquo loco ſine ſpeciali ejus [illegible] convenirent, ſub pœna perjurii. Et ſi Lucam aliter exirent, ipſo facto eſſent [illegible] privati, ſimiliter & beneficiis omnibus quæ haberent. Item mandavit eis, ne tractatus aliquos haberent cum anticardinalibus aut oratoribus Gallicis. A quibus mandatis, & ab ipſo papa Gregorio, tamquam male informato, ad eumdem tamquam melius informandum, & ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum judicem venturum, & ad concilium generale, & ad futurum papam, ſeptem cardinales in civitate Piſana, ad quam ſe tranſtulerant, 13. die menſis ejuſdem appellaverunt. Item hac Ladiſlaus rex Siciliæ, ſeu Neapolitanus, filius Caroli de Pace, uſurpavit ſibi dominium urbis Romanæ, & multarum civitatum & caſtrorum patrimonii ſancti Petri, & ad titulum Romani imperatoris viſus eſt aſpirare. Supradicti cardinales tandem miſerunt epiſtolas ſuas regibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & principibus diverſis, conquerendo de papa: & Gregorius papa ſimili modo contra cardinales litteras ſuas direxit eiſdem: & quidam ex eis ſcripſerunt, quomodo ipſi receſſiſſent ab obedientia illius. Et deinde cardinales Petri de Luna, qui ſe Benedictum nominabat, derelinquentes eum, convenerunt cum cardinalibus Gregorii apud Ligurinum portum videlicet Piſanum: & illi ſimul concordaverunt indicere concilium generale celebrandum in civitate Piſana, in feſto Annunciationis beatæ Mariæ virginis tunc proxime venturo: & hæc deliberatio utriuſque collegii facta eſt 24. die menſis Junii. Cumque hæc deliberatio venit ad notitiam Gregorii & Benedicti, uterque generale concilium celebrandum indixit. Gregorius quidem ad feſtum Pentecoſtes tunc proxime futurum, in provincia Aquilejenſi, vel in archiepiſcopatu Ravennatenſi, nullum certum locum aſſignando; & Benedictus apud Perpenianum civitatem Aragoniæ, ad feſtum omnium Sanctorum. Et cardinales in litteris ſuis, quas ad diverſas miſerunt provincias, declarabant puncta jurata per Gregorium in conclavi: inter quæ principale fuit, cedere papatu: & inſerebant eiſdem litteris quaſdam concluſiones; in quibus univerſitates Bononienſis & Pariſienſis ſtudiorum conſentire dicebant, quarum prima fuit iſta. Uterque de papatu contendens, ex debito paſtoralis officii veri, vel prætenſi, juri communi, vel circumſcripto quolibet juramento, ſtante ſchiſmate tam inveterato cum tanto populi ſcandalo, tenetur & debet cedere; ex quo propter dubia juris & facti ſuper papatu aliter non poteſt commode dari unio & pax in eccleſia Dei, ne plus temporalem dignitatem, quam populi ſalutem & unitatem appetere videatur. Secunda concluſio: Longe fortius ad hoc adſtringitur concurrentibus tam ſolemnibus vinculis, promiſſionis, voti & juramenti. Tertia concluſio: Papa ſtante tali ſchiſmate, pertinaciter reſiſtendo, non implendo quod vovit & juravit, ad quod etiam abſque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium, propter quod ſubjicitur proviſioni concilii. Et ultra hoc concluditur ſchiſmatis nutritor & fautor, cujus obſtinatione & vetuſtate deſcenditur in hæreſin, & fides læditur, cujus proviſio ſpectat ad concilium. Quarta concluſio: Stante dubio, an hoc juramentum ſchiſmatis tranſeat; vel an tale ſit delictum, e quo proviſio ſpectat ad concilium: hoc cognoſcere in dubio ad idem pertinet. Quinta concluſio: Stante dubio papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in ſubverſionem fidei eccleſia ſic maneat diviſa perpetuo, cum tanto ſcandalo & animarum perditione, proviſio ſpectat ad concilium & eccleſiam univerſalem, ut utrumque, eis non cedentibus, poſſit a papatu ejicere. Sexta concluſio: Stantibus terminis, ut ſtant, & ambobus detrectantibus implere quod juraverunt & voverunt, cum ex hoc nutriatur ſchiſma manifeſtum, ſubditi poſſunt & debent ab eorum obedientia recedere; & etiam peccant, ſi ſe non ſubtrahunt, tamquam principaliter ſchiſma facientes, vel ſaltem auxilium indirecte præbentes nutritoribus ſchiſmatis antiqui, nec ſententias contendentium de papatu aliquatenus propter hoc valere vel alligare. Septima concluſio: Ex factis & dictis quæ ſupra ponuntur, quæ univerſo mundo notoria ſunt, ſatis notorie patet, utrumque detrectare quod implere debeat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cum ſaltem potuerunt cedere per procuratores idoneos, vel uterque in manibus collegii ſui, & ſic dare pacem populo Chriſtiano; maxime cum uterque de jure & forma juramenti arctetur, ad nihil de utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis omittendum. Cum etiam ab utriuſque dependeat pietate ſolvere perplexitatem [illegible] juramenti, ſi qua ſubſit: & quæ contra hoc [illegible] allegantur, frivola ſunt. [illegible] cognitio eſt concilii. Item cardinales [illegible] litteris accuſabant Gregorium, quomodo Saonem civitatem pro loco conventionis utriuſque partis approbavit, & poſtea recuſavit, allegans plures ſecuritates ſibi neceſſarias eſſe, quas tamen exprimere non volebat. Item quod ipſe poſtea conſenſerit in civitatem Piſanam, ſed certum tempus exprimere recuſaverit. Item quod ipſe multos creaverit cardinales contra formam juramenti. Hæc & alia plura in prædictis litteris continebantur.*

Antoninus cap. 5. §. 3. de eodem concilio iſta ait, quæ ſequuntur: *Congregatione igitur facta pro concilio Piſis, tempore ſtatuto de diverſis regnis & nationibus advenientes numerati ſunt multi prælati. Et relatione omnibus facta de ſcandalo, quod inferebant duo illi pontifices colludentes adinvicem, & nolentes unionem eccleſiæ quærere, prout promiſerant; decretum eſt, ut oratores mitterentur ad utrumque, ut ad locum accederent; quorum operam Benedictus deriſit, dicens controverſiam fore de jure papatus inter ſe & Gregorium, & nihil ad eos ſpectare de re ipſa. Gregorius vero reſpondit, non ad eos pertinere congregare concilium, ſed ad ipſum, ut pontificem Romanum, quod & celebrare volebat non Piſis, ſed in alio loco, videlicet in foro Julii circa Aquilejam, ipſoſque cardinales eum ſequi debere ad locum, non ipſum eos: quia non decet a capite membra diſcedere, ſed omnia membra caput ſequi. Unde ipſe Gregorius cum curia ſua, etſi parva, ad locum determinatum, & prælatis, principibus & communitatibus publicatum, acceſſit tempore ſtatuto. Sed ſolum de obedientia ſua prælati, qua adhuc vigebat in regno, profecti ſunt, aliis potius ad Piſanam ſynodum vel congregationem accedentibus. Ibi breviter expedierunt quæ viſa ſunt eis expedientia illi negotio. Cardinalis*

ANNO CHRISTI 1409.

A *...malis Raguſinus inter cæteros aſſiſtentes, ab uno ex familiaribus ſuis ab adverſariis corrupto, veneno potionatus, vix mortem evaſit, infirmatus graviter, & ex vi veneni pellem vetuſtam dimiſit ut ſerpens.*

Ex concilio autem ipſo redeuntibus Ariminum, in via paratæ fuerunt Gregorio inſidiæ ad capiendum eum. Quibus ſibi ſecreto inſinuatis, in habitu transformato cum paucis aliis præceſſit, non ut papa; aliuſque ſecutus in apparatu papali, & comitiva non modica illum ſe fingens, captus eſt. Sed cognito eum non eſſe, dimiſſus eſt, non ſine injuriis. Sicque manus illorum evadens, in nomine Domini Ariminum cum ſuis reverſus eſt. In tot autem adverſis & perſecutionibus tam conſtans & magnanimus fuit, ut nil videretur de his curare, ſciens, quia ſecundum prophetiam, non eſt malum in civitate, ſcilicet mundi, quod non fecerit Dominus; de malo pœnæ intelligendo, non etiam de malo culpæ, non agendo, ſed permittendo. Sic fixus erat in iis quæ ſibi conſcientia dictabat, ut nullus poſſet B *eum a ſuo propoſito revocare: ſic modeſtus, ut probus videretur: ſic ſapientiæ deditus, ut a ſpeculatione & diſputationibus non ceſſaret.*

Congregati interea Piſis proceſſerunt in cœpto ſuo. Poſt legitimas enim modo ſuo citationes non comparentes, contra eos ſententiam depoſitionis & privationis protulerunt, Gregorium & Benedictum, ut hæreticos & ſchiſmaticos: prohibentes Chriſticolis cunctis, ne quem eorum papam nominarent, aut tanquam Romano pontifici obedirent. His peractis, ad electionem alterius proceſſerunt. Unde conclave ingreſſi cardinales utriuſque partis, more conſueto pertractantes rem ipſam, elegerunt in præſulem ſummum, Petrum de Candia cardinalem Mediolanenſem, ordinis Minorum, virum utique valde peritum in theologia ſpeculativa: hunc nominarunt Alexandrum V. anno Domini 1409. qui annum ſedem Petri tenuit, ſecundum communem opinionem; & Piſis, non multo poſt Piſtorium acceſſit, ex quo die- C *bus aliquibus tranſactis Bononiam ſe tranſtulit. Ad eum accedens Ludovicus dux Andegaviæ, filius alterius Ludovici qui cum Carolo tertio de regno contenderat, ſed non prævaluit, veneratus eſt ut papam. Tandem migravit a ſæculo, ut dicitur, toxicatus in clyſterio.* Hæc Antoninus prædicto loco.

De eodem Azorius part. 2. lib. 5. cap. 17. iſta. *Decimum ſextum generale concilium fuit Piſanum, indictum & congregatum a cardinalibus Gregorii XII. & Benedicti XIII anno ſalutis 1409. ad ſchiſma tollendum. Res ſic geſta eſt, ut patet ex Blondo, lib. 20. decade 2. & ſancto Antonino, parte 3. titulo 22. cap. 5. §. 2. Cardinales obedientiæ Gregorii XII. videntes negotium extirpandi ſchiſmatis paulatim ad nihilum reduci, & non ſolum Gregorium XII. ſed etiam Benedictum XIII. concordiam recuſare contra juſjurandum & fidem in ipſorum electionibus datam, Gregorium quoque contra juſjurandum & fidem alios cardinales* D *abſque ulla neceſſitate & ipſis invitis creare: hanc nacti occaſionem, ab eo tunc Lucæ commorante recedentes, Piſas petiere. Quod cum plerique eorum qui Benedictum XIII. ſequebantur, vidiſſent: ſimili exemplo ipſum Benedictum deſerentes, cæteris cardinalibus Gregorii qui Piſis erant, ſeſe adjunxerunt, ibique indicto concilio generali, & cum maxima prælatorum frequentia inchoato, uterque pontifex ab iis damnatus eſt. Et utreque tamquam perjuro, ſchiſmatico, hæretico, colluſore, & ſchiſmaticorum fautore, publico omnium decreto, Nonis Junii, anno Domini 1409. e pontificatu dejecto: in utriuſque locum vigeſimo poſt abrogationem die, tertium elegerunt Petrum Philaretum natione Græcum provinciæ Cretenſis, inſtituti & ordinis fratrum Minorum, & ſacræ theologiæ doctorem eximium, preſbyterum cardinalem baſilicæ SS. apoſtolorum: & Alexandrum quintum vocarunt.*

E *Interfuerunt in eo concilio cardinales 2[illegible]. patriarchæ tres, archiepiſcopi & epiſcopi 300. monaſteriorum præfecti 280. theologi & legati principum Europæ.*

Dubitatum eſt valde, an canonice & legitime eſſet concilium convocatum, eo quod ſine ulla Romani pontificis autoritate eſſet indictum. De ea re, teſte ſancto Antonino loco citato, Laurentius Rodulphus Florentiæ triduo diſputavit, & tandem concluſit, concilium eſſe legitimum. Joannes Gerſon in libello, An papa [illegible]ari poſſit: Hi Dei nutu, *inquit,* & Spiritus [illegible] ſicut credendum eſt, tacti fuerunt. *Item cum Alexander V. Bononiæ graviter ægrotaſſet, & cognoviſſet [illegible] imminere, cardinales ad ſe venientes ad [illegible] pacem, & ad tuendam eccleſiæ dignitatem [illegible], dixit, per eam mortem quam [illegible] continuo ſuſcepturus [illegible], & credere,*

quæ in concilio Piſano acta fuerunt, recte & integre, ſine dolo malo facta fuiſſe. Inſuper ipſe Alexander V. in eo concilio creatus, in numero pontificum Romanorum reponitur, & qui multo poſt tempore ſecutus eſt eodem nomine Alexander VI. dictus eſt.

Antoninus loco citato dicit fuiſſe conciliabulum, quia abſque Romani pontificis autoritate fuit congregatum, & quia Gregorius XII. concilii convocationem non recuſabat, ſed ſolum reſtitit ne Piſis congregaretur, ſubjungit Azorius. *Denique quidquid ſit, concilium Piſanum congregatum eſt a cardinalibus tempore ſchiſmatis, quo duo pontifices erant dubii & incerti: & indictum eſt non ad res fidei definiendas, ſed ad ſchiſma in eccleſia noxium abſcindendum: quamvis revera ſublatum non ſit, ſed potius auctum, quia Gregorius XII. & Benedictus XIII. pontificatum deponere noluerunt. Quando plures ſunt dubii & incerti Romani pontifices, iis invitis cardinalium autoritate concilium generale convocari, ejuſque poteſtate omnes e pontificatu amoveri poſſe,* hoc exemplo id parte ſecunda libri, quæſtione tertia probat, & ratione iſta naturali: *Quia cum non eſt certus pontifex, perinde eſt ac ſi pontifex nullus omnino eſſet; & ſic eum eccleſia eligit. Cum ergo multi dubii & incerti pro pontificibus habentur, jure poteſt eccleſia novum creare pontificem, & præcipere, ut cæteri omnes pontificatu ſe abdicent: quod ni fecerint, poteſt eos ſententia lata pontificatu dejicere, & omnibus fidelibus imperare, ne eos ullo modo pro pontificibus agnoſcant, habeant, & revereantur.*

Sed tandem, dicat aliquis, colligi poteſt tantum juris & poteſtatis eſſe penes eccleſiam? Reſp. Id ex Chriſti inſtitutione per neceſſariam & evidentem rationem deduci; ne ſcilicet Chriſtus ſuam eccleſiam deſeruiſſe videatur. Aliquin enim multis dubiis & incertis pro pontificibus ſummis in eccleſia ſe gerentibus, ſane innumeris calamitatibus & malis ipſa premeretur & vexaretur eccleſia. Hæc dictis locis Azorius.

Ob hanc rationem Hadrianus II. in epiſtola quæ lecta eſt & approbata in ſynodo octava generali, actione ſeptima, ſcribit: *Romanum pontificem de omnium eccleſiarum præſulibus judicaſſe legimus: de eo vero quemquam judicaſſe non legimus. Licet enim Honorio ab orientalibus anathema dictum ſit, ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus. Propter quam ſolum licitum eſt minoribus, majorum ſuorum motibus reſiſtere: ſcilicet, quia niſi tali caſu Chriſtus eccleſia ſua conceſſiſſet poteſtatem & autoritatem de hæreſi ſui paſtoris cognoſcendi & dijudicandi eam contra promiſſionem factam deſeruiſſet, & pro paſtore, & doctore ac duce, eamdem lupo hoſti ac corruptori commiſiſſet.*

ANNO CHRISTI 1409.

** AD CONCILIUM PISANUM

D

A Severino Binio editum

ADDITIO

Ex tom. VI. Spicilegii Dacheriani.

G. C. *Edidit Lucas Dacherius, vir optimus juxta & eruditiſſimus, tomo VI. Spicilegii ſui, acta concilii Piſani ſuperioribus multo ampliora, ex Gemeticenſi MS. iiſque præmiſit litteras cardinalium Piſis congregatorum, aliaque nonnulla ad idem concilium pertinentia: quæ minime hic prætermittenda duximus.*

E

CARDINALIUM BENEDICTI XIII.

Litteræ ad epiſcopos & alios de ejus obedientia

Eos convocant ad concilium Piſanum.

Miſeratione Divina epiſcopi, preſbyteri & diaconi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, nunc in loco Liburnii diœceſis Piſanæ commorantes, una cum collegio reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum in parte alia cardinalium nominatorum, pro nobis & aliis reverendiſſimis in Chriſto patribus dominis cardinalibus pro nunc abſentibus, nobis adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte: Reverendis in Chriſto patribus archiepiſcopo, &c. ejuſque ſuffraganeis; ejuſque archiepiſcopi, & ſuffraganeorum prædictorum capitulis, necnon venerabilibus & circumſpectis viris abbatibus provinciæ exemptis & non exemptis, cujuſcumque religionis exiſtant, ſalutem, & promptum habere affectum ad pacem & unitatem eccleſiæ procurandam.

ANNO CHRISTI 1409.

Quantæ magnitudinis amplioreſque infectionis & facilioris incurſus exiſtat ſcelus ſchiſmaticæ pravitatis, & quantum ſit exoſum in Divinæ majeſtatis conſpectu, oſtendit pœna inflicta divinitus diſponentibus ſe ad ſchiſma acerbior, B quos vivos cum ſuis omnibus hiatus terræ abſorbuit, & in infernum detraxit viventes ſine perſonarum delectu: quia cum tales inconſutilem Domini tunicam, per quam militans eccleſia figuratur, nituntur damnabili partitione dividere, quam Judæi & Gentiles milites Dei notitiam non habentes, Chriſtum crucifigentes, & morti diræ tradentes, indiviſam dimiſere, ipſis notantur deteriores. Se enim propoſito a Chriſti corpore & unionis caritate ultronee dividentes, Spiritum ſanctum a ſe abjiciunt, agnitam relinquunt veritatem, cupitæ gloriæ & honoris gratia falſas opiniones gignunt, defendunt pertinaciter, & in errores damnatiſſimos prolabuntur, clerum decipiunt, C populoſque ſeducunt, & demum innumeras animas eorum diabolica fraude deceptas ſecum ducunt ad barathrum catervatim, poſtremoque ex temporis diuturnitate in damnatas hæreſes irrevocabiliter deducuntur. Adverſus quos, Chriſti fideles tanto citius debent inſurgere, quanto eorum exceſſus corporis eccleſiæ infectivos perpendunt Divinæ majeſtati evidentius diſplicere, fidei Chriſti, & omnium fidelium obviare ſaluti. Quæ hactenus provide attendentes & conſiderantes propenſius, ſchiſma, quod in Dei eccleſia fuit poſt mortem ſanctæ memoriæ domini Gregorii XI. qui Romæ, prout Deo placuit, diem ſuum clauſit extremum, ſuadente diabolo introductum, ipſiuſque diuturnitatem D peſtiferam & nocivam, in fidei derogationem, animarum pericula multiplicia, [illegible] inconvenientia, [illegible] longum eſſet, felicis recordationis domino Clemente VII. qui eidem ſucceſſit Gregorio, viam univerſæ carnis ingreſſo, antequam ad electionem ſummi pontificis, nos, qui tunc cardinales eramus, procedere vellemus, pro unitate eccleſiæ facilius obtinenda, errore ſchiſmatis extirpato, promiſimus, & invicem juravimus, quod ſi aliquis noſtrum in ſummum aſſumeretur pontificem, proſequeretur unionem eccleſiæ per omnes vias rationabiles & accommodas, etiam uſque ad renunciationem papatus incluſive, ſi cardinalibus qui tunc erant, vel eorum majori E parti, pro bono eccleſiæ viſum foret expedire, ſine dilatione quacumque, prout in quadam cedula ſuper hoc facta, manibus noſtris, qui tunc cardinales eramus, ſubſcripta, plenius continetur. Quæ cedula, ſeu ejus tenor, per dominum papam Benedictum XIII. tunc cardinalem de Luna vulgariter nuncupatum, jurata fuit & manu propria ſubſcripta; ac demum, ea intentione quod præmiſſa adimpleret, electus, alias nullatenus eligendus, ut inter nos tunc publice dictum fuit, in ſummum pontificem, & Benedictus XIII. nuncupatus, dictam cedulam approbavit, & de novo juravit inviolabiliter

A obſervare. Ortaque ex poſt inter ipſum Benedictum ex una parte, nos, ac nonnullos reges & principes noſtræ obedientiæ ex altera, ſuper proſecutione unionis controverſia; ac declarato per nos quod nedum in vim dictæ cedulæ & juramenti præſtiti ipſe tenebatur per viam ceſſionis proſequi unionem eccleſiæ, illamque offerre, immo jure communi etiam ad hoc pro tanto vitando ſcandalo tenebatur. Fuitque ex hoc conditio, quæ in cedula inſerta fuerat, purificata taliter, quod dominus prædictus fuit pure & ſimpliciter obligatus & adſtrictus præciſe ad proſequendum unionem eccleſiæ per viam ceſſionis. Et in illius controverſiæ ſedatione prefatus dominus, poſt dilationes multas, ſolemniter con- B tenta in illa cedula ampliando & ſpecificando, promiſit per viam ceſſionis proſequi unionem eccleſiæ, & cedere papatui, adverſario cedente, mortuo, vel ejecto, ut in inſtrumentis authenticis, ad diverſas mundi partes directis, latius continetur.

Demum nonnullis effluxis annis, & unione non habita, defuncto in parte altera Bonifacio, nullaque facta diligentia de dando pacem eccleſię, ipſo mortuo, per viam ceſſionis, ſicut promiſſum & juratum fuerat, immo, ut aſſeritur, refutatum; & ſecundo [a] Tomaſio defuncto, qui fuit a ſuis Innocentius appellatus: reverendiſſimi patres, qui in parte alia cardinales nominantur, cupientes finem imponere ſchiſ- C mati, & per unionis habendę vinculum animarum providere ſaluti, inter ſe promiſerunt & ordinaverunt, quod ſi ipſorum aliquis ſecundum eos in papam eſſet aſſumptus, pro unione in Dei eccleſia facilius obtinenda, papatui & juri ſuo prætenſo renunciaret, domino Benedicto [b] patre noſtro cedente, dummodo nos vellemus cum ſuo prætenſo collegio taliter convenire, quod ex nobis & ipſis ſequeretur canonica electio unius indubitati paſtoris. Et prædicta fuerunt per ipſos juramento vallata, & voto ſolemniter roborata, ſpecialiter per Angelum Corario, qui tunc inter ipſos cardinalis Conſtantinopolitanus nominabatur, & [illegible] poſt aſſumptionem [illegible] gerit ſtatum, D [illegible], prædicta innovavit, voti & juramenti repetitis vinculis roboravit, & in publico quod tenuit conſiſtorio renovavit, & ſe obſervaturum ſub eiſdem vinculis publice prędicavit. Brevique ex poſt conſumpto dierum curriculo, omnia domino Benedicto, prefato, nobis & quampluribus principibus, & ad alias mundi partes varias, per ſuas litteras intimavit quæ præmiſſa ſunt, & quę cenſebantur ad extirpationem ſchiſmatis neceſſario & rationabiliter pertinere: quę fuere per ſæpe dictum dominum Benedictum approbata; ut in litteris ipſius plenius continetur. Multaque inter ipſum & Angelum prædictum hinc inde loca oblata, & finaliter propter difficultates, quas unus alteri E ingerebat, petendo difficultates difficiles & inſolitas, adeo quod haberi non poterant ſeu concedi, & variando [c] certa loca per ipſos oblata, etiam quia unus ipſorum loca maritima pro conventione petebat; alter vero omnia illa recuſabat; & alias ex ipſorum variis intentionibus, effectum eſt quod ad loci ſeu locorum concordiam nullatenus deventum eſt; compertumque quod ipſi duo contendentes, viam mutuę ceſſionis recipere videbantur in verbo, non tamen in opere & mentis intentione. Cumque per præmiſſas difficultates voluntarias, quas unus alteri, & alias adinvicem ingerebant, [illegible]

(a) Cod. Harlaianus [illegible], Coſmato.

(b) Idem cod. pari modo cedente.

(c) Id. codex, circa.

ANNO CHRISTI 1409.

quantum in eis erat, viam ceſſionis redderent A adeo difficilem, ut cenſeretur impoſſibilitati æquari, & ſic pacis & unionis conſummatio ponebatur in deſperatione, & impediebatur abſque ſpe aliqua extirpationis ſchiſmatis mortiferi, & a cunctis fidelibus deteſtandi.

Propter quæ, & multas conſiderationes juſtas & rationabiles, immo verius neceſſarias, reverendiſſimi patres, qui in parte alia cardinales nominantur, ſeu eorum partes tres, ab ipſo Angelo receſſerunt, juxta Divina mandata, & de Luca ad civitatem Piſanam ſe tranſtulerunt, ad hoc ut liberius indemnitati eccleſiæ, & extirpationi ſchiſmatis, ac tantis erroribus, poſſent conſulere, & eccleſie ſic de- B formatæ calamitatibus ſubvenire & animarum ſaluti. Nos autem videntes manifeſtum ex præmiſſis præſtari impedimentum extirpationi ſchiſmatis & negotio unionis, & conſiderantes quod prætextu loci ſeu locorum, de quibus inter eos non erat concordia, unio tam neceſſaria non debet impediri ſeu etiam retardari, cum abſque præſentia corporali domini Benedicti, & dicti Angeli qui nominatur Gregorius, poſſit ordinari de præambulis ad hoc negotium neceſſariis, ad quæ ipſi duo numquam condeſcendere voluerunt, ſed ſolum ad mutuam (a) conventionem locorum, & etiam mutua ceſſio ſeu renunciatio fieri, & deinde ad electionem canonicam procedi: eidem D. Bene- C dicto conſuluimus, quatenus adverſario offerret ſe renunciaturum per procuratorem ſeu deputatum, ab ipſo habentem ad hoc ſpeciale mandatum & ſufficientem poteſtatem, Angelo renunciante in propria perſona, vel per procuratorem ſeu deputatum, ab eo habentem mandatum ſpeciale, & parilem poteſtatem. Quæ diximus & conſuluimus ſecundum Deum poſſe & debere fieri: alias ſchiſmatis perpetuatio & diuturnitas recuſanti eſſet merito imputanda. Super quo reſponſum habere non potuimus, immo perpendimus ipſum ad hanc viam minime inclinari, poſtquam quatuor ex nobis ad locum Liburni de voluntate ipſius acceſſerunt ad finem, ut cum reverendiſſimis patribus in parte alia car- D dinalibus nominatis, qui ab Angelo receſſerant, tractaretur & videretur de modis per quos eccleſia poſſet uniri, & ſchiſma extirpari facilius, contumaciis, ſeu pertinaciis non obſtantibus quibuſcumque.

(a) Id Codex, conventionem.

Cum quibus in dicto loco Liburni quatuor ex dominis alterius collegii perſonaliter convenerunt, & ipſis adinvicem tractantibus de his quæ poterant ad unionem dandam rationabiliter & neceſſario pertinere: dominus Benedictus præfatus a Portu Veneris receſſit, nullo dato alio ordine ſuper his quæ ad pacem eccleſiæ poterant pertinere, & verſus Cataloniam direxit greſſus ſuos, publicato poſt in loco Portus Veneris, quod in feſto omnium Sancto- E rum, & in loco Perpiniani intendebat concilium convocare. Quod concilium ſi teneatur per eum, potius ad impedimentum unionis eccleſiæ, & eorum quæ inter nos & aliud collegium deliberata ſunt, quam ad pacem eccleſiæ cenſetur pertinere: attento quod per concilium unius partis, niſi concurrat alterius partis conſilium, unio haberi non poſſit, nec ſchiſma [illegible] extirpari.

Nos vero de receſſu ipſius domini adeo repentino, & aliis prædictis quamplurimum admirati, & pro eo etiam quia ex dicto receſſu cognovimus luculenter omnimodam indiſpoſitionem ad unionem habendam, maxime quia a nobis frequenter requiſitus ut convocaret concilium generale totius noſtræ obedientiæ in loco habili & decenti, in quo poſſet etiam pars adverſa convenire ad hoc, ut per deliberationem communem facilius & citius procedi poſſet ad extirpationem ſchiſmatis & unionem habendam, hoc facere prætermiſit & etiam recuſavit, quamvis aliquando per inſtrumentum, aliquando per bullam, infra certum terminum hoc facere promiſiſſet. Et perpendentes ex prædictis indiſpoſitionibus, tam ipſius domini Benedicti quam Angeli, unionem eccleſiæ patenter impediri, immo verius ſchiſma perpetuari, niſi celeriter occurratur: convenimus in unum cum collegio partis alterius & nominatis cardinalibus, qui a dicto Angelo receſſerant, quos reperimus bene diſpoſitos ad extirpationem ſchiſmatis, & unionem in Dei Eccleſia procurandam. Et conſiderantes adinvicem, quod ex indiſpoſitionibus prædictis, contumaciis & pertinaciis antedictis, ſi ſtaretur arbitrio duorum contendentium de papatu, numquam ſchiſma extirparetur, immo quodammodo perpetuaretur in ævum; & etiam attendentes, quod ſchiſma quos inquinat, æquat, & non ſolum qui ſchiſma facit & fovet, ſed etiam qui patitur & extirpare negligit, eodem involvitur crimine & delicto; conſiderato etiam, quod contendentes de papatu, non ſolum juramento & voto ac promiſſione multiplici, ſed etiam jure Divino & canonico, & ſub pœna damnationis æternæ ſi refugerint, tenentur & multipliciter ſunt adſtricti pacem dare eccleſiæ per viam ceſſionis, attenta ſchiſmatis diuturnitate & involutione, ac magna adhærentia quam utraque pars habere dignoſcitur; quæ via etiam eſt ab omnibus Chriſti fidelibus approbata & neceſſaria reputata; & etiam conſiderato, quod ex indiſpoſitionibus prædictis quamplures ſe ſubtraxerunt & ſe neutrales fecerunt ab obedientia utriuſque, multique ſe parant ad ſimilem ſubtractionem ſeu neutralitatem faciendam; quodque ſi diffugia & dilationes contendentium ulterius attenderentur & expectarentur, qui ſe ſic ſimul ſeparant & diſpergunt, maxima quaſi ex propoſito ſeu conditio locorum diſtantia, ut de eorum reductione in unum ſeu mutua conventione ſpes nulla de cætero habeatur, errores ſuccreſcerent, cum ſchiſma mater errorum exiſtat, & inveteratum tranſit in hæreſim juxta Divinas & canonicas ſanctiones; & ſic eccleſia ad irreparabilis deſolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irreparabile periculum animarum. Conſiderato etiam, quod duobus contendentibus de papatu, qui de facili ad pacem reduci nequeunt, concilium generale, ſeu eccleſia congregata, judex eſt competens controverſiæ prædictæ, quæ merito tangit fidem; & quod concilium eſt per cardinales, maxime in contumaciam, defectum, ſeu negligentiam contendentium, convocandum, cum ipſi duo contendentes, contra ſe & intentiones ſuas concilium nullomodo congregarent, ut experientia præteritorum docuit, & docet quæ occurrit in præſenti; cum etiam neutrales ſeu ſubtracti, de facili ad eorum convocationem non haberent convenire; & ſequeretur alia pericula evidentia in impedimentum tam deſideratæ unionis: habita adinvicem inter nos & collegium partis alterius deliberatione matura, & etiam cum mul-

ANNO CHRISTI 1409.

multis prælatis, nobilibus, ac magnis * li- A teratis in theologica & canonica facultate & civili, ſequentes geſta & exempla ſanctorum alias virtuoſe in Romana eccleſia obſervata: deliberavimus quod per nos in parte & obedientia noſtra concilium ſeu eccleſia convocetur in certo loco & termino; & idem fiat per collegium ſeu cardinales nominatos alterius partis in eodem termino & loco; cum auxilio & benigno ſuffragio regum & principum utriuſque obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis eccleſia permaxime noſcitur indigere, & qui, ut Deo devoti, dexteras ſuas eccleſiæ & nobis præbebunt adjutrices, & defenſionis ac protectionis præbebunt auxilia, ut devotiſſimos Principes decet, & eorum convenit ho- B neſtati, ad finem quod in dictis loco & termino convenientibus dicto domino Benedicto, & Angelo, qui Gregorius nominatur, quibus intimatur prædicta deliberatio, & requiruntur ut congregationi opem & aſſenſum ferant, & in eis conveniant, finiſque imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſſionis, electioque fiat per utrumque collegium in unum convenientes unici & indubitati paſtoris. Quod ſi venerint & non renunciaverint cum effectu; vel alter renunciaverit, & alter recuſaverit; vel ambo non venerint: provideatur per eccleſiam congregatam, attentis promiſſis juratis & voto firmatis, & alias fere a cunctis Chriſti fidelibus approbatis, decernatur & declaretur, ut C in præmiſſis neceſſarium fuerit, & etiam opportunum, taliter circa factum duorum contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, ut ipſorum vel alterius abſentia, ſeu pertinacia & contradictione non obſtantibus, ſchiſma extirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris canonicam, unio perfecta in Dei eccleſia habeatur ad Dei ſervitium, gloriam, & honorem, fidei robur, ſalutem omnium fidelium, & eccleſiæ debitam reformationem.

* ſ. magiſtris.

Quocirca prædictam deliberationem a fidei & eccleſiæ, ſic deliberate digeſtam, vobis & veſtrum ſingulis intimamus & notificamus, precamur, & ſub debito juramenti, quo eccle- D ſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus inquantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & pro unitatis vinculo procurando, velitis in termino vigeſimæ quintæ diei menſis Martii proxime futuri (quem terminum ad hoc congruum eligimus; ad quem etiam terminum domini cardinales alterius partis nominati, prælatos, & alios ſuæ obedientiæ convocant) in civitate Piſana, cum domino Benedicto, ſi venire voluerit nobiſcum qui in dictis loco & termino perſonaliter Deo auxiliante erimus, ac prælatis & aliis noſtræ obedientiæ, quos pari modo ad hoc ſpecialiter convocamus, ac cum deputatis regum & principum, quorum benignum auxilium in E hoc Dei negotio, fidei & eccleſiæ neceſſarium, & quamplurimum opportunum imploramus, convenire & comparere, ad fines & effectus prædictos, inſpirante gratia Spiritus ſancti proſequendos, & feliciter conſummandos.

a Cod. Harl. deliberatio. tam neceſſaria fidei. &c.

Quod ſi qui ex vobis, impedimentis cauſantibus, nequiveritis perſonaliter intereſſe, & ad dictos locum & terminum accedere, velitis pro Dei & eccleſiæ reverentia, & fidei neceſſitate, aliquos veſtri nomine Deum timentes, ſcientia & rerum experientia illuſtratos, deſtinare, ſuffultos ſpeciali & ſufficienti poteſtate ad effectus præmiſſos conſequendos; taliter in præmiſſis vos habentes, quod de promptitudine ſervitii Divini, & defenſione fidei ac ſubventione eccleſiæ, apud Deum b conſequamini & apud homines laudem & gloriam ſempiternam. Nec in hac parte & materia tam neceſſaria aliquo modo dubitetis, aut cujuſcumque terrore concutiamini: quia cum nos & vos cauſam Dei, & extirpationem ſchiſmatis proſequamur, ſub protectione Dei & eccleſiæ, de cujus congregatione agitur, & ad quam dominum Benedictum prædictum per alias noſtras litteras provocamus, & intimari facimus ut concilio interſit, ſecuri manebimus ab omni læſione proceſſuum. Quod ſi aliqui proceſſus contra nos & vos fierent occaſione prædicta: nulli forent, & evidenter ſubjecti vitio nullitatis, tanquam impeditivi ſacratiſſimæ unionis. Eſt enim noſtra & collegii alterius partis præfati intentio, irrevocabileque propoſitum, quod cum his qui venerint ad dictos locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos, aliorum qui non venerint abſentia non obſtante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis, in quibus fuerunt per modum præmiſſum errores extirpati, fides exaltata, eccleſia reformata in vinculo pacis & unionis, extincto errore ſchiſmaticæ pravitatis.

b Adde ex ind. Col. meritum.

Quia vero fidelibus non eſt tam de ſolicita inventione quacumque fidendum, quam de inſtantia orationis humilis & devotæ ſperandum: veſtras caritates precamur, ac per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti exhortamur, quatenus per vos, & hoc idem procuretis fieri per fideles veſtræ ſolicitudini commiſſos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus inſiſtatur, ut ipſe qui concordiam operatur in ſublimibus ſuis, dignetur efficere, quod debita per hanc deliberationem ſequatur proviſio, celer, concors, & canonica, ut animarum ſalus & fidei neceſſitas exigit, ac totius orbis utilitas deſiderata expoſcit.

In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes noſtras litteras fieri, & per notarium publicum infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ac noſtrorum trium priorum ſigillorum fecimus appenſione muniri.

Datum & actum in loco Liburni ſupradicto, in clauſtro eccleſiæ dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone Præneſtino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculano, epiſcopis; Petro tit. S. Suſannæ presbytero, Amedeo ſanctæ Mariæ novæ, & Petro S. Angeli, diaconis, S. R. E. cardinalibus, congregatis, & perſonaliter conſtitutis; ac omnia & ſingula ſupraſcripta pro nobis, & aliis dominis cardinalibus abſentibus, nobis adhærentibus, & adhærere volentibus in hac parte, approbantibus & ratificantibus, & de præmiſſis, & de eorum ſingulis, unum & plura publica inſtrumenta nobis, & cuilibet noſtrum fieri petentibus. Sub anno a nativitate Domini M.CCCC.VIII. Indictione I. & die XIV. Menſis Julii, præſentibus RR. in Chriſto patribus DD. Dei gratia Simone patriarcha Alexandrino, adminiſtratore perpetuo eccleſiæ Carcaſſonenſis, Petro epiſcopo Meldenſi, ac venerabilibus & circumſpectis viris, magiſtris, Roberto de Queſnejo doctore, Joanne Franciſci licentiato in de-

ANNO CHRISTI 1409.

A decretis, & Joanne Petri magiſtro in medicina, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis.

CARDINALIUM GREGORII XII,

Litteræ ad epiſcopos, & alios de ejus obedientia,

Eos ad concilium Piſanum convocant.

Edita quoque hæ litteræ ab Od. Raynaldo ad ann. 1408. n. 21.

MIſeratione Divina, &c. *ut in convocatione facta per dominos alterius partis cardinales.* Quanta ſolicitudinis cura Salvator noſter Jeſus Chriſtus unitatem apoſtolis commendaverit, quantoque nitore pulchritudinis unica B ſancta mater eccleſia reſplenderet, ſacra docent eloquia, ex quibus poſtea ſanctæ emanarunt ſanctiones. Quamquam enim poſt reſurrectionem apoſtolis omnibus parem tribuerit poteſtatem, dicens: *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum ſanctum*: tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejus originem ab uno incipientem, ſua autoritate diſpoſuit. Hoc erant utique cæteri apoſtoli, quod [a] Petrus erat, pari conſortio præditi honoris & poteſtatis: ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una eſſe monſtretur. Quam unitatem ut diſcipulis ſuaderet, & pacem, inquit: *Si duo ex vobis convenerint in terra, de omni re quamcumque petieritis,* C *continget vobis a patre meo qui in cælis eſt. Ubicumque enim duo fuerint aut tres collecti in nomine meo, ego ſum cum eis.* Quam unam in canticis prædicat Spiritus ſanctus ex perſona Chriſti, dicens: *Una eſt columba mea, perfecta mea; una eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ.* Quod unitatis ſacramentum etiam docet apoſtolus, dicens: *Unum corpus & unus ſpiritus, una ſpes vocationis noſtræ, unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus.* Hinc ſancti patres alienum, profanum, hoſtem, patrem Deum non habentem judicant, qui univerſalis eccleſiæ non tenet unitatem: & fidem erga Deum manifeſtant non habere, qui veloti quoſdam artus dividi & membra lacerari per- D mittunt eccleſiæ. Cum enim propter eccleſiam Chriſtus paſſus ſit, & Chriſti corpus ſit eccleſia: non videtur ab his fides exhiberi Chriſto, a quibus evacuatur paſſio ejus atque diſtrahitur. Epiſcopatus ergo ſummus, unus eſſe debet: & eccleſia una, quæ in multitudine latius incremento fœcunditatis extenditur. Et quomodo de fonte uno multi rivuli defluunt, & radii multi, ſed lumen unum; & rami arboris multi, ſed robur unum radice tenaci fundatum: ſic eccleſia, Domini luce perfuſa, per univerſum ſuos radios porrigit; unum tamen eſt quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur; ramos per univerſum orbem copia ubertatis extendit, profluentes largitur rivos; unum E tamen caput, una origo, una mater eccleſia, una ſponſa Chriſti incorrupta & pudica, unam domum noſſe debet, unius cubiculi ſanctitatem ſancto pudore cuſtodire decet.

Joan. 20.

a Hæc eſt, inquit Raynaldus, cardinalium papam ſibi ſubjicere volentium. Matt. 18.

Cant. 6.

Ephes. 4.

Sane (quod dolentes & ab intimis cordis contriti mœſtitia referimus, quod & vobis non arbitramur incognitum) eccleſia jam triginta annorum ſpatio crudelem patitur, & eſt paſſa ſciſſuram, & diviſa eſt tunica Chriſti, quam ut non [illegible], Judæi in Chriſti paſſione [illegible] (pro dolor!) obſcuratum eſt aurum, [illegible] eſt, mutatus eſt color optimus, fons exſiccatus, rivuli arefacti A ſunt, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite platearum, in fabulam & ſibilum verſus eſt amictus varietatis ejus, odor unguentorum ejus in infamiæ pudorem, ſuavitas ejus in crudelem horrorem. Ut quid amplius immoramur? calamitates eccleſiæ atque diſpendia, poſtquam hoc maledictum viguit ſchiſma, manus non ſufficerent ad ſcribendum, lingua ad proferendum, aut memoria quantumcumque tenax ad retinendum. Nos autem caritatis fervore, officii noſtri debito, ut contra hanc peſtem de remedio provideremus opportuno, cum domino Gregorio tunc nobiſcum in minoribus exiſtente, poſt obitum felicis recordationis Innocentii B Papæ VII. & alii tunc domini cardinales in conclavi exiſtentes, invicem promiſſionibus, juramentis, & votis, nos adſtrinximus pro ſchiſmatis extirpatione principaliter quinque continentibus.

Primum, quod ſi quis noſtrum ad ſummi apoſtolatus apicem aſſumi contingeret, pro redintegratione unitatis Chriſtianorum renunciaret ſummi apoſtolatus dignitati & juri ſuo. Secundum, quod poſt aſſumptionem ſuam, approbaret publice votum & juramentum, & confirmaret domino Petro qui ex altera parte ſe Benedictum appellat, regibus & principibus, & aliis univerſitatibus, patentibus litteris intimando, & offerendo ſe illud impleturum, & paratum C ad cedendum. Tertium, quod de fratrum conſilio deſtinaret ambaſſiatores ad eum, qui pro Papa ſe ex altera parte gerit, ad prædicta intimanda & locum eligendum. Quartum, quod tractatu pendente nullum crearet cardinalem, niſi cauſa coæquandi numerum pro numero alterius partis, niſi ex defectu alterius partis ſteterit, quod unionis præfatæ concluſio non ſequatur infra annum a certo tempore determinato inchoandum. Quintum, quod omnia promiſſa, inchoata & inchoanda, mediaremus & proſequeremur, nihil de contingentibus, neceſſariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis, omittendo.

Poſt quæ dominus Gregorius præfatus ad api- D cem ſummi apoſtolatus aſſumptus, in quem noſtra omnium repoſita erat fides, propter præteritam ejus apparentem vitam, quod prædicta abſque mora efficaciter adimpleret, poſt ſui aſſumptionem pluribus aſtantibus omnia & ſingula prædicta publice approbavit, confirmavit, atque ſubſcripſit, deſtinavitque ad eum qui pro altera parte ſe pro Papa gerit, & ad reges & principes, civitates quamplures, & univerſitates utriuſque obedientiæ, litteras patentes tam noſtras quam ſuas, in quibus prædicta notificans, ea ſe profitebatur adimpleturum. Et ſic ad quamplures reges & principes deſtinavit ambaſſiatores, hæc omnia viva voce confirmantes, & eum impleturum offerentes. E Tandem deſtinatis ambaſſiatoribus & facta concluſione de loco civitatis Saonæ, a qua, poſtquam illam ſuis litteris approbavit pro loco decenti, captatis occaſionibus receſſit: & aſſumpta hinc inde ab utraque parte ſuperflua diſceptatione locorum, circa illa multipliciter variando, tempus anni, & plus, inaniter eſt conſumptum: & cum multis varietatibus & ambagibus, quas narrare longum eſſet, nunquam ad loci concordiam eſt deventum, quamquam loca in medio fuerint oblata decentia & habilia, & cum ſecuritatibus debitis; quæ modo ab uno, modo ab alio contendentium de

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

de Papatu, fuerunt occaſionibus frivolis repro- A bata, nobis contradicentibus, & omnibus ambaſſiatoribus, & aliis pro hoc negotio degentibus in curia, & repugnante communi omnium opinione.

Poſtea a domino Gregorio civitate Piſana multipliciter pro loco habili commendata, ac loco prædicto a nobis de ejus voluntate poſtulato, & deſtinatis ambaſſiatoribus ad dictum Petrum, pro alia parte, Benedictum nuncupatum, & ſe Liburnum, qui locus eſt propinquus civitati Piſanæ prædictæ, ac ejuſdem diœceſis, accedere promittente, paratis Florentinis ad locum civitatis Piſanæ utrique concedendum: præfatus dominus Gregorius numquam tempus determinare voluit, infra quod accede- B re vellet: nec etiam, cum diceret plures ſibi neceſſarias ſecuritates, eas exprimere voluit: cum tamen ambaſſiatores Florentinorum una nobiſcum: & cum ambaſſiatoribus Venetorum, ac ambaſſiatoribus domini Petri de Luna, ex altera parte Benedicti nuncupati, ſuper hoc inſtarent; ipſis ambaſſiatoribus Florentinis ſe ad ea quæ concernerent Florentinos circa ſecuritates & alia, implere paratos offerentibus. Et tandem dominus Gregorius, quod dolentes referimus, per eum captatis occaſionibus, a tractatu ſatis ignominioſe receſſit. Ex quibus ejus in prædictis non ſincera neque bona voluntas manifeſtiſſime propalata extitit & oſtenſa. Et ſic ſumus tracti per inania verba ſpatio anni; C & ultra, ſub velamine difficultatum loci, qui nec ad cedendum erat de ſubſtantia requiſitus, nec ex forma juramenti ad hunc actum deſtinatus: cum ubilibet cedere potuiſſet uterque per procuratorem idoneum, aut in manibus collegii ſui, nobis & dominis cardinalibus ex altera parte, paratis ad omnia loca tam conventa quam oblata convenire, pro his quæ incumbebant implendis.

Et tandem ut nihil de contingentibus omitteretur, ad præcludendas vias unionis ſanctæ, & claudendos aditus implementi juramenti & voti, ne quod boni agere nolebat, aliis via [c] pararetur: nobis fecit tria mandata pœnalia evidenter injuſta. Primum, ne ſub pœna perjurii D collocutionem aliquam haberemus per nos, vel per interpoſitam perſonam, cum ambaſſiatoribus domini Benedicti, nec cum ambaſſiatoribus ſereniſſimi principis regis Franciæ: qui pro nulla alia cauſa quam unionis proſequendæ degebant in curia. Secundum, ne ſub eadem pœna congregaremur inſimul abſque ejus licentia: cum tamen in factis eccleſiæ & fidei, conventiones & collocutiones ejuſmodi approbentur; nec verbum Dei, ut unionis & pacis eſt, ſecundum apoſtolum ſic debuerit aut potuerit alligari. Tertium, ne ſub pœna privationis cardinalatus & beneficiorum, de Lucana civitate, in qua cum eo degebamus, exiremus. Et hæc omnia, ut clauderentur viæ proſecutionis unio- E nis & pacis, nec aliquid de ea quoquo modo valeret attentari. Et demum clariſſimis verbis voluntatem ſuam propalando aperuit, quam ante palliaverat, quod ſuæ intentionis non erat amplius, viam inſequi ceſſionis, quam pluries in publico multis aſtantibus reprobavit ut diabolicam: quæ tamen ante ab ipſo extiterat approbata, jurata, atque promiſſa, & a toto mundo recepta ut grata, ſancta & juſta; & per quam ſolam facilius poterat hujus peſtiferi ſchiſmatis finis haberi: cum tamen ſe ab hac retrahere non debuiſſet, exemplo Chriſti, qui de cælo in hu-

c) aliis viis

A mana membra deſcendit, ut ſalutem humano generi daret & pacem. Noviſſime contra votum & juramentum, antequam foret ab altera parte a tractatu receſſum, nobis renitentibus prius, poſtea abſentibus, in confuſionem unionis, quatuor de facto creavit cardinales, in propoſito non cedendi ſibi applaudentes, & eum in hoc multipliciter confirmantes. Ex quibus a populo Chriſti cum graviſſimo ejus ſcandalo de unione funditus extitit deſperatum.

Nos autem per manus præfati domini Gregorii, & alterius qui ſe Benedictum appellat, ſaluti & unitati populi Chriſti amplius provideri non ſperantes, cum & inter eos de colluſione permaxime ſuſpicaretur; & conſiderantes ſuper B hoc nihil in præſentia domini Gregorii agi poſſe, tum, quia reprobaverat viam ceſſionis, tum propter prædicta iniqua præcepta, tum propter notorias perſecutiones ipſius Gregorii & ſuorum, perſequentium omnes, nedum inſequentes, ſed & quoquo modo ſuadentes unionem, via jurata; & ut clarius loquamur, ut mortis & carcerationis injuſtæ periculum evidens evitaremus, prout in aliis noſtris expreſſimus litteris, ut cum libertate in talibus debita, quam in civitate Lucana habere non valebamus, negotium præfatæ unionis, ut multipliciter eramus adſtricti, proſequeremur, & circa illud cum quibus expediebat de opportuno remedio provideremus ſecundum Deum & canonica inſtituta, plus Deo C quam homini parere volentes: diſceſſimus a civitate Lucana, in qua pro tunc cum præfato domino Gregorio degebamus, & Piſas acceſſimus, deinde Liburnum, ut cum dominis cardinalibus ex altera parte tractaremus de modis & viis quibus populo Chriſti pax daretur & unio. Et habitis & conſideratis maturis conſiliis [a] univerſitatum, magiſtrorum ſtudii Pariſienſis & Bononienſis, quæ univerſitates maxime inclinabant in has concluſiones, quarum plurimæ ad ſcripturam publicam & authenticam roboratam ſigillis ſunt redactæ.

a) al. apud Odoric. Univerſitates, maxime Bononienſis, inclinabant. H.

Videlicet primo, quod uterque, & dominus D Gregorius, & qui [illegible] pro papa gerit [illegible] paſtoralis veri vel præ[illegible] jure communi, circumſcripto quomodolibet juramento & voto, ſtante ſchiſmate tam inveterato cum tanto populi ſcandalo, tenentur & debent cedere, ex quo propter dubia facti & juris ſuper papatu aliter non poteſt commode dari unio & pax in eccleſia Dei, ne plus temporalem dignitatem quam populi ſalutem & unitatem, ac æternam vitam appetere videantur; & quia finis paſtoralis officii eſt providere unitati gregis, paci & ſaluti animarum populi Chriſti. Secundo, quod longe fortius adſtringuntur concurrentibus tam ſolemnibus vinculis, ut promiſſionis, voti, & juramenti. Tertio, quod papa, ſtante tali ſchiſmate, pertinaciter reſiſtendo in complendo quod vovit & juravit, ad E quod etiam abſque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium propter quod ſubjicitur proviſioni concilii, & ultra hoc concluditur ſchiſmatis nutritor & fautor, cujus obſtinatione & vetuſtate deſcenditur in hæreſim, & fides læditur Deo & eccleſiæ debita, cujus etiam proviſio ſpectat ad concilium. Quarto, quod etiam ſtante dubio an hoc [b] incrementum ſchiſmatis tranſeat in hæreſim, vel an tale ſit debitum, ex quo proviſio ſpectet ad concilium, quod cognoſcere in dubio ad idem pertinet. Quinto, quod ſtante dubio papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in ſubverſionem [illegible] eccle-

b) Od. Harlaan. nutrimentum; & mox delictum pro debitum.

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

eccleſia ſic remaneat diviſa perpetuo, cum tanto ſcandalo & animarum perditione, proviſio ſpectat ad concilium & eccleſiam univerſalem, & utrumque eis non cedentibus poſſit a papatu ejicere. Sexto, quod ſtantibus terminis, ut ſtant, & ambobus detrectantibus implere quod jurarunt & voverunt, cum ex hoc nutriant ſchiſma manifeſtum, ſubditi poſſunt & debent ab eorum obedientia recedere & tenentur, cum ex eorum obedientia palbabiliter videant utrumque in ſuo malo nutriri propoſito: & etiam peccant ſi non ſubtrahunt, tamquam principaliter ſchiſma facientes, vel ſaltem indirecte auxilium præbentes nutritoribus ſchiſmatis antiquati, nec ſententiis contendentium de papatu aliquatenus propter hoc valent alligari. Ultimo ex factis & dictis, quæ ſupra ponuntur, quæ univerſo mundo notoria ſunt, ſatis notorie patet utrumque detrectare implere quod debebat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cum ſaltem potuerint cedere per procuratores idoneos, vel uterque in manibus collegii ſui, & ſic dare pacem populo Chriſti; cum uterque de jure & forma juramenti arctetur ad nihil de utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis omittendum; cum etiam ab utriuſque pendeat poteſtate, ſolvere perplexitatem conditionum juramenti, ſi qua ſubſit: & ſi quæ circa hoc excuſationes allegentur, frivolæ ſunt, & eorum cognitio eſt concilii.

Quibus viſis, & pluribus habitis inter nos conſiliis, firmavimus nos venire cum dominis alterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus eſt prope Piſanam civitatem ejuſdem diœceſis, ac eis dominis cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis in unum, nos univimus propoſitum, ut modis omnibus juſtis & ſanctis, & ſecundum canonicas ſanctiones, populo Chriſti de unione & pace provideremus. Et conſiderantes quod ipſi de papatu contendentes, contra ſe minime concilium integrum congregarent, ut præteritorum experientia docuit & docet, & etiam præterita negligentia, & maxime quia dominus Gregorius negavit ceſſionis viam, & eam ut diabolicam reprobavit, ad quam tractandam etiam concilium denegaſſe videtur; attendentes etiam, quod uterque permaxime eſt de convocando concilio ſuſpectus, ut aut nolit, aut nimium dilatet, aut etiam minus fideliter congreget, cum verbis & factis viam impediant ad ſchiſma tollendum, ad cujus finem concilium congregatur; cum perpendat uterque ſe congregato concilio veriſimiliter excludi, & uterque multifarie declaraverit ſe anhelare ut in papatu etiam cum diviſione remaneat; item propter probabiles dubitationes de papatu tam ex facto & facti antiquitate, quam ex jure deſcendentes, & propter obedientias ſeparatas, neuter quoad totam congregationem utriuſque obedientiæ, quæ in tali caſu tota eſt neceſſario congreganda, poteſt ſe oſtendere papam indubitatum, nec in ſolida poſſeſſione pacifica papatus exiſtit, ſic ut eo modo quo oporteat valeat concilium totum congregare; nec uterque de facili ad hoc poteſt induci, ut congregent ſimul, tum propter eorum indiſpoſitionem ad hoc, quæ perpenditur ex retrofactis & dictis, tum propter nimiam eorum diſtantiam in re tantam celeritatem deſiderante, tum quia ſaltem caſu aliquo canones inferioribus concilii congregationem permittunt; nullus autem proportionabilior caſus iſto, tum quia ad congregationem concilii requiruntur per nos & per concilium requirentur, ut conſentiant, & ſi conſentiant, bene quidem, alias concilium procedere poterit, cum ab eorum poteſtate pendere non debeat, an de criminibus ſuis inquiratur, de quibus poteſt per concilium inquiri, nec ut perpetuo ſic eccleſia lacerata remanere debeat, cum etiam neutrales ſeu ſubtracti, de facili ad eorum convocationem non venirent, & ſequerentur pericula alia evidentia in impedimentum deſideratæ unionis; & attendendo quod ſi diffugia & dilationes contendentium ulterius attenderentur, qui ſic ſe abinvicem ſeparant & diſperguntur, maxima quaſi ex propoſito locorum diſtantia, ut de eorum convenientia in unum de cætero nulla ſpes habeatur, errores ſuccreſcunt, cum ſchiſma mater errorum exiſtat, & inveteratum tranſeat in hæreſim juxta Divinas & canonicas ſanctiones; & eccleſia ad irreparabilis deſolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irrecuperabile periculum animarum a; habita inter nos duo collegia matura deliberatione, cum multis prælatis notabilibus, & magnis litteratis in theologia, canonica & civili facultate, ſequentes exempla & geſta alias virtuoſe in eccleſia Romana ſervata, deliberavimus quod per nos in parte & obedientia noſtra concilium ſeu eccleſia convocetur in certo loco & termino, & idem fiat per collegium ſeu dominos cardinales, ex altera parte in eodem termino cum auxilio & benigno ſuffragio regum & principum utriuſque obedientiæ, quibus nunc Romana & univerſalis eccleſia permaxime dignoſcitur indigere; & qui ut Deo devoti dexteras eccleſiæ & nobis præbebunt adjutrices, & defenſionis, ac protectionis præbebunt auxilia ut devotiſſimos principes decet, & eorum convenit honeſtati, ad finem, quod in dictis loco & tempore convenientibus, domino Gregorio, & domino Petro de Luna ex altera parte, Benedicto nominato, quibus dicta deliberatio intimatur, & requiruntur, ut dictæ congregationi opem ferant & aſſenſum, & in eis conveniant finiſque imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſſionis; ut jurarunt, & electio fiat per utrumque collegium in unum convenientes unici & indubitati paſtoris. Quod ſi venerint & non renunciaverint cum effectu, vel alter renunciaverit, vel ambo non venerint, provideatur per eccleſiam congregatis, attentis promiſſis juratis & voto confirmatis, alias fere a cunctis fidelibus approbatis, decernatur & declaretur ut in præmiſſis neceſſarium fuerit, & opportunum, taliter circa factum duorum contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, ut ipſorum vel alterius abſentia ſeu pertinacia & contradictione non obſtantibus, ſchiſma extirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris canonicam, unio perfecta in Dei eccleſia habeatur, ad Dei ſervitium, gloriam, & honorem, & eccleſiæ debitam reformationem.

a) [illegible]

Quocirca prædictam deliberationem neceſſariam fidei & eccleſiæ ſic deliberate digeſtam, vobis & veſtrum ſingulis intimamus, & notificamus, precamurque, & ſub debito juramenti & fidelitatis quo eccleſiæ Romanæ tenemini, requirimus, quatenus, inquantum Deo placere cupitis, & defenſioni fidei aſſiſtere, & unitatis vinculo procurando eccleſiæ Romanæ tenemini, velitis in termino Annunciationis B. Mariæ proxime futuro de menſe Maii, quem terminum ad hoc congruum elegimus, ad quem terminum domini cardinales alterius partis, prælatos & alios obe-

ANNO CHRISTI 1409.

obedientiæ ſuæ convocant, & ad civitatem Piſanam præfatam, & in ipſa cum domino Gregorio, ſi venire voluerit nobiſcum, qui in dictis loco & termino perſonaliter, Deo auxiliante, erimus, ac prælatis aliis obedientiæ noſtræ & partis, quos pari modo ſpecialiter ad hoc convocamus; ac cum deputatis regum, & principum, quorum regum & principum benignum auxilium huic Dei negotio, fidei, & eccleſiæ neceſſarium, & quamplurimum opportunum, imploramus, convenire, & comparere ad fines & effectus prædictos, ſpirante gratia Spiritus ſancti proſequendos, & feliciter conſummandos.

Quod ſi qui ex vobis, impedimentis cauſantibus, nequiveritis perſonaliter intereſſe ad dictos locum, & terminum, pro Dei & eccleſiæ reverentia, & fidei neceſſitate, aliquos veſtri nomine Deum timentes, ſcientia & experientia illuſtratos, deſtinare velitis, ſuffultos ſpeciali & ſufficienti poteſtate ad effectus præmiſſos conſequendos, taliter in his vos habentes, quod de promptitudine ſervitii Divini, & defenſione fidei, & ſubventione eccleſiæ, apud Deum meritum conſequamini, & apud homines laudem & gloriam ſempiternam. Nec in hac parte, & materia neceſſaria, aliquo modo dubitetis, aut cujuſcumque terrore concutiamini: quia cum vos & nos cauſam fidei & extirpationem ſchiſmatis proſequamur, ſub Dei & eccleſiæ, de cujus congregatione agitur, & ad quam etiam dominum Gregorium per alias noſtras litteras ſpecialiter provocamus, & intimari facimus, ut concilio interſit, manebimus ab omni læſione proceſſuum ſecuri. Quod ſi aliqui proceſſus contra vos & nos fierent occaſione prædicta, nulli forent, & evidenter ſubjecti vitio nullitatis, tanquam impeditivi ſacratiſſimæ unionis. Eſt enim noſtra, & dominorum de collegio alterius partis, intentio, & irrevocabile propoſitum, quod cum iis qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ, juxta effectus prædictos aliorum, qui non veniunt abſentia non obſtante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis, in quibus fuerunt per modum prædictum errores extirpati, fides exaltata, eccleſia reformata in vinculo pacis & unitatis, extincto errore ſchiſmaticæ pravitatis.

Quia vero fidelibus non eſt tam de ſolicita inventione quacumque fidendum, quam de inſtantia orationis humilis, & devotæ ſperandum veſtras caritates precamur, ac per viſcera miſericordiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti exhortamur quatenus & per vos, & hoc idem fieri procuretis per fideles veſtræ ſolicitudini commiſſos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus inſiſtatur, ut ipſe qui concordiam operatur in ſublimibus ſuis, dignetur efficere quod debita per hanc deliberationem ſequatur proviſio celer, concors, & canonica; & animarum ſalus & neceſſitas exigit, & totius orbis utilitas deſiderat & expoſcit.

Dat. in Caſtro ſeu loco Liburni ſub trium priorum noſtrorum appenſione ſigillorum vigeſima quarta menſis Junii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCVIII.

Subjungit Raynaldus his litteris ſchedam ſequentem, quæ nihil aliud videtur eſſe, quam eorumdem cardinalium appendix, ſuis addita litteris. Eam tamen Dacherii exemplar, veluti earumdem litterarum partem repræſentat.

Miſeratione Divina.....cardinales, &c. Poſtquam hæc noſtra deliberatio ad notitiam tranſivit utriuſque de papatu contendentium; factæ ſunt ab eis ordinationes de convocandis obedientiis ſuis ſeparatim, videlicet a domino Gregorio apud provinciam Ravennatem vel Aquilejenſem in die Pentecoſtes; a domino, qui ſe Benedictum dicit, apud Perpinianum in Aragonia ad feſtum omnium Sanctorum; & ſecundo per dominum Gregorium alia bulla emanavit ad omnes Chriſti fideles, ſub quarto Idus Julii, in qua declarat quod ſuæ fuit voluntatis, eſt, & ut in Deo ſperat, erit, pure & fideliter ſervare formam & intentionem ſuorum juramentorum, voti, & promiſſionis, in conclavi factorum; atque nos convocat ſecum cum cardinalibus, quos de facto creavit, ad tractandum ſuper negotio unionis. Quæ tam convocationes quam litteræ domini Gregorii, qualiter ad finem tendant unionis, litterarum ſeries patenter oſtendit: tum quia ex convocationibus ſeparatis, & ad loca diverſa & remotiſſima, & diverſo tempore congregandis, nullatenus ſequi valet unio, nec aliquid concludi, cum talia ex utriuſque pendeant pacto; & quia ut detur unio, convocatio exigitur utriuſque obedientiæ ſimul & conventio totius univerſalis eccleſiæ ſecundum canonicas ſanctiones, ſanctorum patrum inſtituta, & conſuetudinem hactenus in talibus obſervatam: noſtra autem convocatio univerſalis eſt & de utraque obedientia, ex qua conſequi poteſt unio. Et ſi ambo de papatu contendentes bonæ forent voluntatis, ut oſtendunt, noſtræ potius conſentirent congregationi, ut requiruntur, de tota eccleſia, quam & novas, & particulares facerent ſic ſeparatas; ex quibus nihil aliud ſequi poteſt quam ſchiſmatis confirmatio? Et ex hac [illegible] fraus ſecundæ bullæ domini Gregorii. Cum enim nihil reſtet noviter tractari, ſed ſola reſtat executio voti & juramenti, quam agiliter poteſt expedire, procuratorem conſtituendo ad cedendum: ipſe tamen conatur illam ad novos reducere tractatus & anfractus, ad primordialia reducendo principia, quaſi materia non ſit trita & notoria, & quaſi ſatis per ipſum varietatibus & vacillationibus retro non fuerit intricata; tum quia ex ſuis tractatibus, altera parte ſic in remotis partibus agente, nihil niſi ſchiſmatis confirmatio ſequi poteſt; tum quia in quantum nos ad ſe convocat, hoc non agit propter aliud, niſi ut nos ſegreget a collegio alterius partis, ut ſic convocatio univerſalis eccleſiæ, & utriuſque obedientiæ, ex qua ſola rebus ſic ſtantibus dari poteſt unio, de manibus noſtris auferatur, & ſic ſchiſma perpetuetur. Ex quibus ut ſupra narratis ſatis patet, qualiter retro fuerit bonæ intentionis, cum expreſſe viam renunciationis reprobaverit: qualiter etiam de præſenti ſit, & veriſimiliter in futurum erit. Nolite talia velut inania attendere, & quæ emanant in confuſionem unionis: ſed ad congregationem noſtram iter præparate, ex qua cum adjutorio Jeſu Chriſti pax & unitas dabitur in eccleſia ſua ſancta,

LITTERÆ CLAUSÆ MISSÆ domino Benedicto per cardinales partis ſuæ: una cum aliis litteris patentibus, de quibus infra, per quas ad concilium convocatur apud Piſas.

SAnctiſſime pater, & clementiſſime Domine, humili & ſupplici recommendatione præmiſſa. Etſi ſanctitati veſtræ celerius non fecimus nota, quæ per nos cum reverendiſſimis patribus in parte alia cardinalibus nominatis proſecuta, & cum magna ac digeſta ſinceritate deliberata fuere, communi aſſenſu & concordi, operante, ut credimus, Spiritus ſancti gratia, qui unitis in unum in ſuo nomine pie ſubvenit, & in ore etiam ponit abſque alia præmeditatione ſolerti, quæ agere debeant, quemque promere ſermonem; veſtra ſanctitas in admirationem non debet adducere, ſeu ad aliud quod debito & honeſtati non congruat deputare: cum certum exiſtat bonis operibus frequenter adverſitates ingeri, non in reprobationis præſagium, ſed potius in virtutis, conſtantiæ, & fortitudinis ſtabile fundamentum, quæ in hoc Dei negotio non defuere, ſed latenter interfuere, & interdum ſub fictis coloribus in ſcintillam aliquando prodiere: ob quas, etſi protractiones in concordandis virtuoſe conceptis affuerint, tamen illis animo conſtanti depulſis virtute Altiſſimi, res quæ gerebatur adeo ſerena effecta eſt, ut ſua valeat nunc firmitate & immobili fortitudine veſtræ ſanctitati & cunctis fidelibus nunciari.

Et ut narrationis ſeries a ſuo principio ſumat exordium: convenientibus nuper tribus ex nobis & reverendiſſ. patre D. cardin. de [a] Chalento, reverendis patribus Rotomagenſi, Toloſ. Tarraconenſi, archiepiſcopis, ac venerabili viro magiſtro generali ordinis fratrum Prædicatorum, per ſanctitatem veſtram deputatis, in Liburno, cum quatuor ex dominis alterius collegii cardinalibus, ut de expedientibus, & neceſſariis ad cauſam unionis procurandæ pertinentibus cura haberetur ſolicita, cum alias tractatus pro extirpatione ſchiſmatis habitus, & diu per inanes altercationes inutiliter tractus, in evidenti foret ruptura taliter quod piam habentibus mentem, & zelum caritate ardentem ad ſchiſmatis extirpationem, res ipſa in deſperationem viſa fuit excidiſſe. Ob quæ neceſſitate id expoſcente, & utilitate claro intuitu requirente, cum alias ſtatu rerum conſiderato ſchiſma extirpari non poſſet: de concordia & aſſenſu omnium per ſanctitatem veſtram deputatorum, aperta fuit via concilii generalis utriuſque obedientiæ in uno loco partium Italiæ, unoque termino congregandi, ad finem, ut in eodem termino & loco ſanctitate veſtra & Gregorio convenientibus, per viam mutuæ ceſſionis concordatæ, & multiplici firmitatis irrevocabilis vinculo roboratæ, præſente & approbante concilio finis imponeretur ſchiſmati peſtifero & nocivo: alias provideret concilium, & eccleſia congregata, ut foret ſecundum Deum, ac Divinas & canonicas ſanctiones providendum. Quæ via illico in ſuo ortu per dominos alterius partis cardinales approbata extitit, & cum magna mentis exultatione recepta, ac ab omnibus audientibus quamplurimum commendata. Per cujus viæ apertionem depulſa fuere quamplura aperta & mota, quæ ſic convenienter ad unitatis procurandum vinculum non cenſebantur merito pertinere. Demum habita præmiſſorum certitudine, viam ipſam ſanctitas veſtra approbavit, & in procinctu receſſus a Portu Veneris S. veſtra per ſacriſtam Magalonæ mandavit nobis, ut viam apertam generalis concilii proſequeremur animo conſtanti, ac indefeſſo labore. Et quamvis ante notitiam veſtri receſſus ad partes tam remotas, via concilii generalis utriuſque partis & obedientiæ viſa fuerit neceſſaria, vobis & Gregorio exiſtentibus in propinquo: multo fortius & evidentiori neceſſitate complexa vobis ad invicem abſentantibus, & ad loca tanta diſtantia ſeparata transferentibus, non ſine cordis lugubri lamentatione illorum, qui unitatem fidei & eccleſiæ gerunt in deſiderio caritatis. Si enim vobis adinvicem in propinquo conſiſtentibus pax eccleſiæ dari non potuit: quis ſanæ mentis & ſui compos exiſtens æſtimabit, ſine via utriuſque partis generalis concilii eccleſiam uniri poſſe, adeo longo terrarum ſpatio vobis exiſtentibus ſeparatis? Et propterea juxta nobis a ſanctitate veſtra injuncta mandata, & ob majorem imminentem neceſſitatem, proſecuti ſumus cum dominis alterius collegii cardinalibus prædictam viam concilii utriuſque obedientiæ: & finaliter poſt multa exacta dierum curricula concorditer convenimus, nomine etiam reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium pro nunc a præſenti civitate abſentium, & nobiſcum in hac parte concordantium, ac ſincera caritate cum omnibus dominis cardinalibus alterius partis concordavimus, uno dumtaxat excepto, cujus tamen adventus parque concordia præſtolatur in brevi, ut generale utriuſque partis & obedientiæ concilium teneatur in hac civitate Piſana, per ſanctitatem veſtram, & Gregorium, alias electa & nominata in die Annunciationis Domini, quæ occurrit xxv. Martii proximi futuri, convocandum per nos in noſtra parte, & per dominos cardinales alterius partis in ſua, cum inſinuatione præmiſſorum facienda per nos ſanctitati veſtræ, & alios dominos nominato Gregorio, noſtra ex parte [b] S. V. cum humili ſupplicatione ipſorum ex parte [quoad Gregorium, a cujus obedientia & communione ob evidentes, neceſſarias, & juſtiſſimas cauſas receſſerunt] requiſitione ſolemni; ut præfato concilio feratis opem & aſſenſum, vocando ex ſuperabundanti & ad cautelam, ut puſillis & ignorantibus ſatisfiat, per veſtras litteras, & Gregorius per ſuas, ad locum & terminum antedictos, eos qui ſanctitati veſtræ & illi obediunt; ut ſic veſtra, & illius ac noſtra, dominorum quoque alterius partis, vocationibus in unum concurrentibus, res ipſa efficiatur validior; licet alias per ſe exiſtat valida & omni firmitate ſubnixa: tollaturque frivola quorumdam quærentium quæ ſua ſunt allegatio, qua alias contra modum vocationis concilii impertinenter uti vellent ad differendum vel impediendum tam gratum Deo ſervitium, fidei & animarum ſaluti tam neceſſarium, ac toti reipublicæ opportunum; cum communis ſit omnium fidelium opinio, rei experientia comprobata, quod numquam Gregorius cum ſanctitate veſtra ſuper convocatione utriuſque partis concilii in loco & uno termino, concordaret; certumque exiſtat, quod ad veſtram & illius generalem vocationem, ſi fieret, non obedientes, ſubtracti & neutrales, nullatenus convenirent. Eſtque convenientius canonibus, veriſque conſonum opinionibus, & ſanctorum patrum exemplis merito imitandum, duobus de papatu contendentibus, quorum neuter ab univerſali eccleſia pro vero pontifice habitus eſt ſeu receptus, & quorum obedientia per multorum ſubtractiones & neu-

neutralitates in dies diminuitur & aufertur, ſuper quorum controverſia Deo non grata, fidelibus nullatenus accepta, neceſſarium eſt utriuſque partis concilium convocandum, quod per cardinales partis utriuſque potius (in quibus, quantum ad membrorum cohærentiam attinet, eſt reformatum unitatis vinculum, fidelibus omnibus gratum, & qui ad hoc ſolum agunt, ut quantum ad ſubjectionem & communionem capitis, inter fideles exiſtat uniformis caritas) convocetur univerſalis eccleſia in concilium generale: quorum vocationi potius parebitur, quam per ſanctitatem veſtram & Gregorium, quorum autoritas ad effectus contemptu plenos in dies deducitur, negligiturque taliter, quod ad vocationem veſtram & ipſius, univerſalis qui quæritur non ſequeretur profectus.

Sunt etiam alia fundamenta lucida & ſufficienti ratione fulcita, per quæ hic modus vocationis juſtus eſt, canonicus, debita ac juſta conſideratione neceſſarius ac etiam opportunus: a quo, & concilio ipſo generali, veſtra & Gregorii non excluditur præſentia, ſed modis omnibus præſtolatur. Tollitque hæc conſideratio omnem objectionis intentum, quæ adverſus ipſum generale concilium, ejuſque modum vocationis, a volentibus ſubterfugere allegari poſſet.

Ad hoc autem, iſtud generale convocatur concilium, ut in illo ſanctitate veſtra & Gregorio convenientibus, ceſſio mutua promiſſa juramentis, & votis roborata, & a cunctis Chriſti fidelibus approbata, fiat: eaque facta, & diſpoſitis quæ videbuntur utiliter diſponenda, per cardinales utriuſque partis in unum deductos collegium, ad canonicam procedatur electionem unici, veri, & indubitati paſtoris; hæcque peragantur quacumque querela alia & accuſatione denunciationeque depulſis, & erga ſanctitatem veſtram & Gregorium omnis adhibeatur honorificentia debita, libertas & ſecuritas tribuantur modis poſſibilibus, ſufficientibus & honeſtis, & etiam omnibus ad ipſum concilium venientibus, in veniendo, ſtando & recedendo. Super quibus, cum Florentinis, quorum dominio ſubeſt Piſana civitas, certas habemus concluſiones & capitula, & ſufficientibus promiſſionibus & cautelis debitis roborata. Quod ſi S. V. veniente, diſpoſita præmiſſa adimplere, Gregorio in damnata pertinacia & proterva contumacia permanente, fidei, unitati eccleſiæ & veritati evangelicæ obviante, vel ſi ſanctitas veſtra ſic diſpoſita non venerit: tunc in alterius, vel utriuſque contumaciam & defectum, provideatur per concilium & eccleſiam congregatam, ac ordinetur ut dictaverit Spiritus ſancti gratia, volunt & diſponunt canonicæ ſanctiones, doctorum dicta per eccleſiam approbatorum ſuadent, & oſtendunt geſta ſanctorum patrum pariter & exempla: Taliter, ut defectibus, contumaciis, & contradictionibus, & aliis non obſtantibus cauſis prætenſis, extirpetur ſchiſma, & unio in Dei eccleſia reducatur ſub uno vero & indubitato paſtore, modo præmiſſo, auxiliante Domino, eligendo.

Hæc eſt via, pater ſancte ſic deliberata ſincere, de voluntate ſanctitatis veſtræ proſecuta, Deo grata, autoritatibus veteris & novi teſtamenti conveniens, geſtis apoſtolorum, & ſanctorum patrum, dictiſque concordans, & a canonibus approbata, acceptaque prælatis, regibus & principibus, nobilibus, communitatibus, & omni clero & populo Chriſtiano, ad quos de illa pervenit veridica relatio: omniſque lingua illam commendat, approbat & exaltat; per iſtam ſolum exiſtimantes ſchiſma extingui poſſe, unitatis vinculum inter Chriſticolas reduci. Qui in iſta laborare neglexerit, & laborantibus in ea opem & auxilium præbere noluerit, juxta beatos Ambroſium, Auguſtinum, & Anſelmum, in eccleſia non exiſtit, foris eſt, a trunco arboris ramus præciſus. Qui vero contradixerit, & impedimenta præſtiterit, ſchiſma diligit, nutrit, & facit, unitatem odit, fidem violat, veritati evangelicæ contradicit, & multo fortius a gremio eccleſiæ alienus exiſtit. Itaque, ut ait beatus Cyprianus, tanta eſt macula, quod nec ſanguine abluitur, cum ſit inexpiabilis & gravis adeo culpa diſcordiæ, ut nec paſſione purgetur etiam pro fide Chriſti ſuſcepta.

Hæc, pater ſancte, cum caritatis zelo vobis ſignificamus, ſupplicantes etiam nomine reverendiſſimorum patrum dominorum cardinalium abſentium, & nobiſcum in hac parte convenientium, & nobiſcum facientium duas partes collegii, quatenus ad præmiſſa, ac lamentabilem ſtatum eccleſiæ, animarum evidentia pericula, errorum ſuccreſcentium multitudinem peſtiferam, libertatis eccleſiaſticæ detrimenta, velitis aciem mentis dirigere, & attendere quod duæ partes veſtræ obedientiæ, & ultra, irretractabiliter, quantum ex modo colligi poteſt, a vobis receſſerunt, & ſe neutrales fecerunt, & in quo periculo ſunt illæ modicæ terræ eccleſiæ vobis ſubjectæ, quas murus & arma non protegent, ſed eis potius, ut formidamus, occaſionem dabunt ruinæ & diſperſionis lacrymis deplorandæ; & generali utriuſque partis concilio, ut præmiſſum eſt, congregando, opem & aſſenſum ferre, & in ipſo convenire perſonaliter in loco & termino antedictis, cum diſpoſitione præmiſſa incommutabili; quæ omnibus Chriſti fidelibus illico innoteſcat, quod veſtra ſanctitas intendit in ipſo concilio pro unionis bono renunciare papatui, Gregorio renunciante, mortuo, vel per judicium eccleſiæ dejecto & ſententialiter condemnato. Et de veſtra intentione ac propoſito in præmiſſis ſupplicamus humiliter ſanctitatem veſtram, dignetur per ipſius litteras nos certiores efficere, per venerabilem virum magiſtrum Joannem Guiardi archipresbyterum Pictavenſem præſentium exhibitorem, quem pro præmiſſis ad ſanctitatem veſtram direximus, deferendas: ad hoc ut habita veſtræ intentionis a præmiſſis, ut ſperamus, minime deviaturæ, ſed in omnibus aſſentientis, certitudine, valeamus circa veſtram veſtrorumque ſecuritatem & libertatem in veniendo, ſtando, & redeundo, efficacius laborare, & de his congruo tempore veſtram ſanctitatem certificare, ac nos diſponere ad ſerviendum ſanctitati veſtræ in acceſſu ad dictum concilium, & in ipſo concilio, ut convenit & decens exiſtit. Quamvis certum exiſtat, quod accedente in præmiſſis veſtra concordia, & firma diſpoſitione, ceſſabit omne periculum, & inimicorum, ſi qui forent, feritas in manſuetudinem deducetur omnino, famoſaque oblocutio in famam virtuoſam merito convertetur; vobiſque erit pax & ſecuritas, inenarrabile quoad Deum præmium, hominum laus & gloria ſempiterna. A quibus, & tam neceſſario debito, ſub animæ & ſalutis æternæ imminente periculo; neque virium diſcrimina mortiſque periculum, poſſibus

[a] Cod. Harleam. Chalanc.

[b] Sanctitati Veſtræ.

ſubterfugientem reddere in conſpectu Altiſſimi & hominum judicio excuſatum. Et ſi, quod abſit, aliqua prætenderetur periculi cauſa, Dei timore poſtpoſito, & tam neceſſario contempto debito, cum adverſus concordata, & in debitum deducta neceſſarium, nulla competat exceptio: poſſent, quæ incumbunt, per procuratorem & deputatum habentem ad præmiſſa omnia ſpeciale & irrevocabile mandatum, executioni debitæ demandari, omni excuſatione ceſſante.

Et ſupplicamus humiliter, quatenus ſanctitas veſtra nos dignetur habere excuſatos, ſi in hoc feſto omnium Sanctorum ad eandem non accedimus ſanctitatem, cum neceſſitas hic deliberatæ materiæ, Deo & hominibus gratæ, noſtrum a præſenti civitate & conſortio dominorum cardinalium partis alterius receſſum non patiatur præſentialiter evenire: cum ſequeretur ex hoc generalis concilii protractio, ne dicamus impedimentum, quod abſit, in magnam Dei offenſam, & ſcandalum, deſolationemque omnium, qui per hanc viam ſperant in brevi eccleſiam in pacis vinculo reformari; eſſetque ſeparatio prædicta, & ad ſanctitatem veſtram acceſſio, adeo periculoſa, ut ceſſantibus aliis periculis, terra marique occurrentibus, ſatis notis, nedum homines immo & lapides, ſi fas ſit dicere, noſtram inſurgerent in ruinam. Nec videmus, pater ſancte, qualiter particulare in Perpiniano tenendam concilium, in quo vix tertia pars obedientiæ veſtræ conveniet, etiam ſi tota obedientia conveniret, poſſit ad extirpationem ſchiſmatis pertinere: cum ex particularibus conciliis in diverſis terminis, & locis longa diſtantia ſeparatis, celebrandis, etſi ſequi valeat unionis impedimentum, non tamen extirpatio ſchiſmatis, quam evidenter inducit generalis concilii utriuſque partis diſpoſitio, ad quod tendimus, tendit & totus mundus. Hancque viam ſumus de voluntate ſanctitatis veſtræ conſtanti animo proſecuti, quam etiam uſque ad finem indeſinenti animo proſequemur. Veſtram ſanctitatem dirigere dignetur Altiſſimus feliciter & longæve, cum prompto deſiderio, & effectuali executione præmiſſorum pro pace eccleſiæ celeriter obtinenda.

Scriptum Piſis XXIV. Septembris, anno Domini MCCCCVIII.

Ad epiſtolæ finem ſubnotatum erat.

HÆc littera ſupraſcripta præſentata fuit Petro de Luna per magiſtrum Joannem Guiardi archipresbyterum Pictavenſem in ea nominatum, ad hoc miſſum per dominos cardinales apud Perpinianum: cui dictus Petrus de Luna reſponſionem fecit per cedulam in forma quæ ſequitur.

PETRI DE LUNA.

Reſponſio ad ſuperiores cardinalium litteras.

Venerabilibus fratribus, Guidoni Præneſtino, Nicolao Albanenſi, Petro Tuſculano, epiſcopis, Petro de Thureio presbytero, Amedeo de Saluciis, & Petro ſancti Angeli, diaconis, S. R. E. cardinalibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SPiritus ſanctus eccleſiæ corpus vivificans, dirigens & gubernans, non ſolum unitatis & pacis, quin immo dicitur Spiritus veritatis. Sic itaque eccleſiæ proſequi convenit unitatem, ut cum pace veritas, juxta mandatum propheticum, diligatur. Sane die vigeſima menſis Octobris litteras veſtras datas Piſis XXIV. menſis Septembris proximo præteriti nos noveritis recepiſſe, inter cætera continentes, quod de voluntate & mandato noſtro viam concilii proſequentes, cum anticardinalibus qui ſunt Piſis conveniſtis, & etiam accordaſtis per vos in civitate Piſana ad diem Annunciationis Dominicæ inſtantem convocaretur concilium, ut aſſeritis, generale: & quod hæc via per vos tres, Præneſtinum, de Thureio, & S. Angeli, & dilectos filios Petrum Toloſanum, Antonium de Chalento, cardinales, & bonæ memoriæ Joannem cardinalem Armaniaci, tunc archiepiſcopum Rotomagenſem, ac venerabilem fratrem noſtrum Petrum archiepiſcopum Tarraconenſem, & dilectum filium Joannem de Podionucis magiſtrum generalem ordinis fratrum Prædicatorum, quos dudum Liburnum miſimus, fuit concorditer aperta, & per nos demum approbata: quodque in procinctu noſtri receſſus de Portu Veneris, per dilectum filium Joannem Maleroſi ſacriſtam eccleſiæ Magalonenſis vobis mandavimus, ut præfatam viam proſequeremini animo conſtanti ac indefeſſo labore; adjicientes nobis etiam ſupplicando, quod cum prædicta via ſit Deo grata, & autoritatibus veteris ac novi teſtamenti, patrumque exemplis ac ſacris canonibus approbata, & propter alia, quæ non exprimentes allegatis, lucida fundamenta ſufficienti ratione fulcita, per quam ſolum ſchiſma extingui poſſe, ut ſcribitis, æſtimatur, dignaremur præfato concilio ferre opem pariter & aſſenſum, vocando, ut dicitis, ex ſuperabundanti & ad cautelam illud in dictis loco & termino: ac perſonaliter ibidem conveniendo cum propoſito in certis caſibus renunciandi papatui in eodem.

Quibus viſis, ad aliqua ſolum quæ facti ſunt pro nunc duximus reſpondere, cum veritate facti ſeriem recitando: ut illi tres, qui ex vobis præmiſſis interfuiſtis, factum melius ad memoriam reducatis; & alii, immo etiam omnes Chriſti fideles, veritatis videant fundamentum, & quantum caute in tam arduo & periculoſo negotio eos oporteat ambulare. Scitis enim, cum ſatis notorium exiſtat, nos pro executione ſacræ & deſideratiſſimæ unionis, & eorum quæ pro ejus felici conſummatione ſcripta & oblata ſunt, ad omnia loca concordata, ut uſque ad fines noſtræ obedientiæ cum magnis damnis & laboribus, ſummiſque terræ & maris periculis acceſſiſſe; & demum ad loca inter Lucam & Portum Veneris conſtituta, & exiſtentia in ipſius Angeli obedientia, & per ambaſſiatores Venetorum, & alios de obedientia dicti Angeli aperta, nos velle accedere, obtuliſſe.

Verum his omnibus per eundem Angelum denegatis, & minime obſervatis, de Liburno pro nobis, & de Piſis pro ipſo Angelo, per eum aperte & publice oblata, licet inæqualia, & nobis periculoſa & incommoda loca, etiam contra aliquorum ex vobis opinionem, duximus acceptanda. Quæ omnia & multa alia præfatus Angelus, in ſuæ, & multarum animarum periculum, & contra ſuorum prætenſorum cardinalium, multorumque magnorum de ſua obedientia conſilium, facere & adimplere publice recuſavit. Cæterum omnem tractatum unionis, & quamcumque audientiam, ſalvumque conductum,

nostris nunciis & aliis denegavit. Propter quæ & alii multi ex ſuis prætenſis cardinalibus, dictum Angelum in civitate Lucana deſerentes, Piſis ſe perſonaliter tranſtulerunt, nos cum inſtantia deprecantes, ut ad eos appropinquare vellemus, Liburnum accedendo.

Nos autem de veſtro & aliorum venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium conſilio, tunc ad dictum locum Liburni accedere decrevimus ſine mora. Sed quia ſalvus conductus prius a Florentinis ob ſecuritatem & victualia, & a domino Lucano propter tranſitum aliorum, qui per terram nos erant ſecuturi, neceſſarius videbatur: de noſtro & aliorum prædictorum fratrum noſtrorum conſilio, vos tres prædictos, una cum quinque ſupra nominatis, ad antedictos prætenſos præmiſimus cardinales pro illorum conſolatione, & ut pro hujuſmodi ſecuritatibus habendis veſtra circumſpectio laboraret cum bulla noſtra credentiali, ſed ad communes inſtructiones vobis omnibus traditas communiter referente. Quæ quidem inſtructiones per te, dilecte fili cardinalis S. Angeli, principaliter formatæ, & demum concorditer approbatæ, nihil aliud in effectu continebant nec continent, niſi quod antefatos cardinales conſortaretis in Domino, & informaretis de noſtro bono propoſito & brevi acceſſu ad Liburnum, audiretiſque & ſentiretis quas vias & modos pro unione eccleſiæ ſervare & proſequi intendebant, & de illis nos curaretis reddere certiores: ad hunc videlicet finem, ut cum prædictis fratribus communicato conſilio, poſſemus procedere commodius in agendis. Viſis igitur & recenſitis prædictis inſtructionibus in forma authentica, continentibus præmiſſa tantummodo, & auditis depoſitionibus dictorum cardinalium, Toloſani, & de Chalento, & Tarraconenſis, ac generalis Prædicatorum, publice & conſtanter aſſerentium, ſe nec vos tres ipſis præſentibus aliud quam ſit in dictis inſtructionibus, noſtra ex parte moviſſe ſeu aperuiſſe: hoc firmiter de vobis & ipſis credidimus & credimus, nec aliud credere veriſimiliter debeamus, quod videlicet præter inſtructiones noſtras attentaretis aliquid ex noſtra parte nobis inconſultis proſequi, nec etiam aperire.

Sed poſtea quod per dictos Florentinos & dominum Lucanum, non obſtante multiplici noſtra & veſtra, ac dictorum prætenſorum cardinalium aliorumque inſtantia, fuit vobis & nobis omnis ſalvus conductus & ſecuritas denegata. Ob quam rem nos adire non valuimus Liburnum, nec vos Piſas: ex quo oportuit quatuor ex prætenſis cardinalibus ad vos Liburnum ſe transferre. Poſtmodum vero per dilectum filium Simonem Salvatoris cum inſtructionibus per vos ſibi datis, de prolocutis inter vos & dictos prætenſos quatuor cardinales, nos & prædictos fratres noſtros informare curaſtis. Quibus inſtructionibus perlectis, nihil de prædicta via nobis innotuit, noſtro, ut aſſeritis, nomine proſecuta. Bene tamen ex veſtra parte per dictas inſtructiones & alias, verbo & ſcripto manu tua, dilecte fili cardinalis ſancti Angeli, correctis, fuimus nihilominus informati, quod dictis prætenſis cardinalibus vobis ſeparationem a nobis, & cum ipſis conventionem; & concilii convocationem ſine nobis ſuadentibus, conſtanter in facie reſtitiſtis: per organum tuum, fili cardinalis ſancti Angeli, expreſſe allegando, quod hæc ſecundum Deum & juſtitiam per vos fieri non poterant, nec debebant vos de his requirere; & quod ad nos tanquam ad caput, qui promiſſa conventa & concordata ad unguem ſervavimus, convocare concilium generale, & unionis negotium tractare, principaliter ſpectabat, prout hæc multis rationibus fundaviſtis.

Poſtremo non ignoratis quod præfati quinque ad nos redeuntes, qui in ultima die tractatus, quæ fuit die undecima Junii, propter eiſdem imminentia pericula de Liburno recedentes, noſtram præſentiam adierunt, veſtrum trium & ſui ex parte nobis referentes, quod ultima collatio inter vos, & ſæpedictos prætenſos quatuor cardinales, habita fuerat, quod ordinarentur certæ requiſitiones dicto Angelo faciendæ: ante quarum quidem ordinationem, & aliam quamcumque receptam concluſionem, ſeu factam concordiam, ipſos, ut dictum eſt, recedere, & ad nos venire, eis gravi imminenti periculo, cogebantur. Qui ex parte veſtra nobis inſtanter conſuluerunt, ut dimiſſis illis partibus, noſtram & nos ſequentium perſonas in tuto, cujuſvis moræ ſublato diſpendio, poneremus: cum per certas miſſas litteras vobis conſtaret, quod de noſtra & eorum captione ibi mandatum venerat, unde poſſet grave in Dei eccleſia ſcandalum ſuſcitari. Quibus penſatis ſatiſque notorie divulgatis, de fratrum noſtrorum concordi conſilio, & eorum pulſanti inſtantia, ad locum tutum & ſecurum cum noſtris decrevimus nos transferre: volentes nihilo minus, ex quo in illis partibus ulterius adeſſe perſonaliter nequibamus, ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ibidem dimittere, qui ſuper agendis darent operam efficacem. Sed quemadmodum vobis & multis notum eſt, ſalvus conductus cum inſtantia poſtulatus, eis per gubernatorem Januæ, procurantibus ambaxiatoribus cariſſimi in Chriſto filii noſtri regis Franciæ illuſtris, in ipſis partibus tunc moram trahentibus, extitit denegatus: licet non credamus, hoc de dicti regis voluntate & conſtantia aliquatenus proceſſiſſe. Propter quod nec eos dimittere, nec in illis partibus ſecure potuimus ulterius remanere. Tandem de dictorum fratrum noſtrorum & notabilium prælatorum aliorum conſilio, in noſtri receſſus procinctu generale concilium, brevi termino omnium Sanctorum inſtanti, in villa Perpiniani Elnenſis diœceſis, utpote propinquiori inter loca ſecura, ſolemniter & publice duximus convocandum. His igitur omnibus conſideratis, attendite cum ſcribitis, quod per ſacriſtam Magalonenſem prædictum vobis in noſtri receſſus procinctu injunxerimus ut conſtanter proſequeremini dictam viam. Hæc enim & præfatus ſacriſta palam atque conſtanter, & inſtructiones ſibi datæ, quæ de manu præfati Joannis cardinalis Armeniaci ſcriptæ manent, nihil continent ſuper illo. Cæterum ſi forſan teſtes & ſcripta authentica ſuperius allegata vobis non ſufficiant: hoc ſaltem vobis & cuilibet intelligenti ſufficiet evidenter, videlicet quod non eſt credibile, immo nec veriſimile, quod nos cum noſtro collegio, de noſtro & aliorum fratrum conſilio, cum tanto periculo recedentes, denegato vobis & nobis in Piſis & aliis partibus, ut dictum eſt, ſalvo conductu & ſecuritate, & convocato per nos, ut dictum eſt, concilio generali, vobis in eodem noſtri receſſus procinctu, prout ſcribitis, per dictum ſacriſtam mandaverimus, quod per vos concilium vocaretur: quod non valet quocumque verborum colore verificari. Et quibus cuilibet recte inſpicienti conſtare poteſt, quod prædicta noſtro nomine, & mandato, atque voluntate ſeu approbatione

ANNO CHRISTI 1409.

batione, ut veſtra continet littera, non feciſtis, nec facere potuiſtis.

De vobis igitur mirantur multi & magni, quid eſt quod vos quinque vel ſex, ut dictum eſt, nobis & noſtrum collegio inconſultis, quem papam & dominum veſtrum ſcitis, quique pro unione eccleſiæ ſanctæ Dei tot & tanta fecimus & obtulimus, & alia majora omni tempore parati ſumus facere pro hujuſmodi unione, & qui concilium generale non ſolum non denegamus, immo de fratrum noſtrorum conſilio convocamus, & in liminibus ipſius celebrationis exiſtimus, & ad quem ſolum concilii generalis celebratio pertinet, ad ſimilia procedere tentaviſtis. Quæ tamen ſi ſancta, canonica, & juridica, ſicut aſſeritis eſſe, demonſtraveritis: non recuſabimus. Tantum nos allicit tranquillitas populi Chriſtiani. Super quibus cum noſtro collegio in hoc ſacro generali concilio de proximo in hac villa Perpiniani, loco utique celebri & inſigni, idoneo per nos celebrando deliberare intendimus, & ſuper allegatis & requiſitis per vos pro unione utilibus, quod juſtum & canonicum viſum fuerit, totis viribus proſequimur, & efficaciter cum ſuffragio Divinæ gratiæ exequemur.

Ad quod generale concilium vos in virtute ſanctæ obedientiæ per noſtras litteras convocavimus, & expreſſe harum ſerie convocamus: ſperantes indubie, cum omnis pro vobis & aliis ſe exhibeat ſecuritas, & illuc in allegato per vos tempore, ſi nobis utile viſum fuerit, revertendi tempus adſit ſatis longum, quod in dicto generali concilio perſonaliter ſtudebitis intereſſe. Et tunc lucida fundamenta quæ habere prætenditis, licet illa non explicaveritis, poteritis declarare: quæ libenter audiemus; & benigne, in quantum rationabilia viſa fuerint, admittemus. Præmiſſiſque diligenter attentis, credere non valemus, vos nec quemquam nobis poſſe cum ratione conſulere, ut convocato hic generali concilio, ad quod jam plurimi ex Hiſpaniarum, & aliqui Franciæ, Sabaudiæ, Provinciæ, atque Vaſconiæ partibus, prælati atque notabiles perſonæ adſunt, quicquam innovare ante celebrationem concilii debeamus.

Ad id tamen quod tangitis, ut perſonaliter vel per procuratorem Piſas conveniamus, papatui, in certis caſibus renunciaturi, & aliis in veſtra littera contentis, ſolum pro nunc reſpondemus: nos firmam in Domino ſpem habere, quod ipſo adjuvante, cujus recta ſunt conſilia, cum deliberatione dicti generalis concilii, talem, ſuper his & aliis veram unionem concernentibus, recipiemus concluſionem, quod breviter, quantum in nobis erit, hoc deteſtabile, & proh dolor! nimium diuturnum ſchiſma, tolletur de medio, & vera unio in Dei eccleſia ſubſequetur.

Datum Perpiniani Elnenſis diœceſis, ſeptimo Idus Novembris, pontificatus noſtri anno decimo quinto.

Superioribus litteris ſubjuncta hæc erant in Dacheriano codice MS.

ITem ſciendum, quod etiam fuerunt aliæ litteræ patentes ex parte cardinalium præſentatæ dicto Petro de Luna apud Perpinianum, per magiſtrum Guillelmum Saigneti judicem ordinarium Nemauſenſem, qui propter hoc ad eum ex parte cardinalium fuit miſſus. Quarum litterarum tenor hic ſtatim ponitur: & in ſubſtan-

A tia idem continent, ſicut litteræ clauſæ ex parte eorumdem cardinalium per magiſtrum Joannem Guiardi præſentatæ, de quibus hic ſupra fit mentio ſecundo folio præcedenti. Et per iſtas patentes etiam dictus Petrus de Luna convocatur ad concilium Piſis congregandum. Et erant etiam aliæ patentes, per quas ad idem convocantur cardinales, qui erant cum eo quatuor, ſcilicet, Auxitanus, de Fliſco, de Chalento, & etiam Gerundenſis, qui tamen tempore præſentationis litterarum mortuus erat. Et dictus Guillelmus poſt præſentationem dictarum litterarum, & inſinuationem, requiſitionem, &c. ſicut ſibi erat injunctum, inſtitit pro reſponſione habenda. Ad quod finaliter dictus Petrus de
B Luna reſpondit: Habuimus alias litteras clauſas ex parte eorumdem cardinalium, ſuper ſimili materia, licet poſterioris datæ, ſed primo nobis præſentatæ, quibus reſponſionem dedimus: ideo ſuperfluum eſſet amplius reſpondere: dicens quod litteræ plura continent quæ aliter ſe habent, & quod de omnibus, unionem eccleſiæ tangentibus, intendit deliberare in concilio ſuo generali apud Perpinianum celebrando, & ſperat bonam concluſionem recipere, &c. Dicti autem cardinales requiſiti pro reſponſione, dixerunt per os cardinalis Auxitanenſis, quod idem cum dicto Petro de Luna reſpondebant in quantum eos tangebat. Et ita fuit relatum per dictum magiſtrum Guillelmum Saigneti, qui de
C omnibus attulit inſtrumentum ad longum.

FORMA SERVATA IN CELEBRATIONE concilii generalis apud Piſas, anno Domini M. CCCCIX. ſecundum morem curiæ computando, die xxv. Martii, quæ erat dies Annunciationis beatæ Mariæ. Tom. VI. Spicileg. pag. 117.

ET primo adveniente dicta die vigeſima quinta menſis Martii, ad quam diem erat dictum concilium convocatum apud Piſas, fuit facta proceſſio per cardinales & prælatos reveſtitos, ac alios qui ad dictum concilium convenerant, de S. Michaele, ubi eſt quædam abbatia monachorum, uſque ad eccleſiam cathedralem,
D & ibi dominus cardinalis de Thureyo fecit Miſſam, & unus de ordine Prædicatorum, vocatus frater Leonardus de Florentia, fecit ſermonem. Et fuit iſta ſeſſio continuata ad diem proxime ſequentem.

SESSO I.

Die igitur ſequente, ſcilicet quæ fuit dies Martis, vigeſima ſexta Martii, ſedit dictum concilium in dicta eccleſia cathedrali, & fuit una Miſſa ſolemnis celebrata per dominum cardinalem Vivarienſem, in qua erant omnes cardinales, prælati, & alii qui ad concilium conconvenerant, ac etiam legati ſeu ambaxiatores
E regum & dominorum, aliique procuratores, ſedentes ſecundum ſedes ordinatas bene & decenter per longum navis dictæ eccleſiæ cathedralis. Et poſt Miſſam dominus cardinalis Mediolanenſis fecit ſermonem: quo facto omnes cardinales, & alii prælati, epiſcopi, & abbates in locis ſuis ſe reveſtierunt cappis & mitris albis.

Poſtea clerici ad hoc ordinati cantaverunt certas antiphonas, & dicebantur certæ orationes, & poſtea per diaconum dicebatur alta voce ſub tono: *Orate*. Et tunc omnes flexis genibus & inclinato capite orabant ſub ſilentio, quilibet in

ANNO CHRISTI 1409.

in loco ſuo. Deinde poſt modicum ſpatium diaconus & ſubdiaconus incipiebant alta voce litaniam: & omnes reſpondebant proſtrati in ſede ſua uſque ad finem litaniæ. Qua finita unus ex cardinalibus epiſcopis dicebat certas orationes & proprias ad propoſitum unionis. Quibus completis, quidam cardinalis diaconus legebat unum evangelium alta voce: & omnes ad evangelium audiendum aſſurgebant. Quo lecto dictus epiſcopus cardinalis incipiebat hymnum, *Veni Creator*: & omnes proſtrati ſimul perficiebant dictum hymnum, cantando. Quo finito, dictus epiſcopus cardinalis dicebat aliquas orationes, & manebant omnes proſtrati, quilibet in loco ſuo. Poſtea dictus diaconus qui inchoaverat prius litaniam, hymno finito, alta voce in tono dicebat: *Erigite vos*: & ſic omnes ſurgebant & ſedebant quilibet in loco ſuo.

His factis pro procedendo in negotio primo illa die Martis, qua erat prima ſeſſio, finitis dictis litaniis quidam legit de verbo ad verbum per cedulam, cap. *Fideli*, de ſum. Trin. in Cle. & ſimiliter cap. *In loco*, factum in concilio Toletano, quod habetur 5. q. 4. Poſtea etiam legit cedulam continentem quod hoc concilium tenere profitetur & credit omnia, quæ de ſumma Trinitate, & fide Catholica, & ſacramentis eccleſiæ, hactenus eccleſia tenuit, & docuit atque docet; firmiter tenens omnem hæreticum vel ſchimaticum cum diabolo eſſe damnatum, niſi ante finem vitæ fuerit reconciliatus aut redintegratus eccleſiæ. Poſtea etiam legit cedulam, qualiter concilium ordinabat ſeſſionem ad diem craſtinam, ſcilicet Mercurii diem XXVII. Martii. Poſtea concilium illa die creavit officiarios, ſcilicet mareſcallos ſedis apoſtolicæ duos, auditores cameræ duos, advocatos pro hac cauſa tres, promotores ſive procuratores tres, notarios ſex. Et omnes iſti juraverunt ſua officia fideliter exequi.

Poſtea advocatus propoſuit, quod cum domini cardinales utriuſque collegii ſe invicem unierint ad convocandum concilium generale contra Benedictum & Gregorium de papatu contendentes, qui eccleſiam tenent in ſchiſmate, nolentes cedere prout juraverunt, &c. ipſique ambo fuerunt citati & vocati, prout per inſtrumenta patebat: petebat quod hujuſmodi litteræ vocationis legerentur, & ulterius procederetur in cauſa. Fuerunt igitur lectæ litteræ convocationis, & inſtrumenta de executione ipſarum. Poſtea advocatus requiſivit, quod dicti duo ad valuas eccleſiæ vocarentur. Et ita factum fuit per duos dominos cardinales, quos concilium ad hæc commiſit. Et cum rediiſſent, retulerunt quod nullus comparuit vel reſpondit: quare advocatus requiſivit contumaciam. Concilium autem ordinavit adhuc eos eſſe vocandos, & ad hoc ordinavit diem craſtinam pro ſecunda ſeſſione.

SESSIO II.

Secunda ſeſſio fuit die XXVII. Martii, ubi poſt Miſſam celebratam omnes prælati quilibet loco ſuo ſe reveſtierant cappa & mitra alba, & cantatæ fuerunt litaniæ, orationes, evangelium, *Veni creator*, &c. ſicut in alia die factum fuerat. His factis, concilium adhuc ordinavit cum primis aliquos advocatos, promotores, & notarios, qui ſicut primi fecerunt juramentum, &c. Poſtea advocatus requiſivit, quod dicti duo contendentes vocarentur ad va-

A luas eccleſiæ: & ita fuit factum per duos cardinales ad hoc commiſſos, qui retulerunt quod nullus comparebat. Quare advocatus, ſicut alias, petebat contumaciam dari contra eos. Et produxerunt promotores adhuc dictas litteras convocationis iſtorum duorum, ſicut alia die factum erat, & inſtrumentum qualiter fuerant executæ. Concilium ordinavit adhuc dictos contendentes expectandos, & ad hoc pro tertia ſeſſione ordinavit diem XXX. Martii: declarando quod ſi ex tali expectatione aliquis orietur defectus in proceſſu, illum volebat concilium ſupplere & ſupplebat, non intendens derogare poteſtati, juriſdictioni, & facultati competenti ſibi, ſed ad mitius agen-
B dum cum iſtis. Et promotores etiam de hoc fecerunt proteſtationem expreſſam, petendo ſemper de omnibus inſtrumentum.

SESSIO III.

Tertia ſeſſio fuit die prædicta XXX. Martii, in qua poſt Miſſam & litan. ſicut prius, advocatus inſtitit quod dicti duo contendentes reputarentur contumaces, & adjudicaretur contumacia contra eos: & requiſivit quod domini cardinales Aquilejenſis & Mediolanenſis, qui executi fuerant litteram citationis contra Gregorium, de hoc facerent ſpecialem relationem: & ita ex parte concilii fuit eis injunctum, &
C illico fecerunt. Poſtea iterum, ſicut alias factum erat, dicti duo contendentes vocati fuerunt ad valuas eccleſiæ per duos dominos cardinales ad hoc ex parte concilii de ſede ſua miſſos ibi, qui retulerunt quod nullus comparuerat. Ideo fuit per concilium adjudicata contra eos contumacia per cedulam quam legit D. cardinalis Præneſtinus, cujus cedulæ tenor eſt infra ſcriptus: per quam cedulam concilium ordinavit, quod domini cardinales abſentes, qui etiam vocati fuerant, quorum erat unus cum Gregorio, & tres cum Benedicto, & non comparuerant adhuc, ex cauſa expectarentur. Et fuit præceptum quod cedula illa ad valuas eccleſiarum civitatis affigeretur, ne poſſet ali-
D quis ignorantiam allegare: & ita fuit factum. Fuit etiam ordinata ſeſſio ad diem XV. Aprilis, ſcilicet poſt feſta ſeptimanæ pœnalis, & Paſchæ.

Tenor autem dictæ cedulæ ſuper contumacia dictorum contendentium eſt talis, ut ſequitur.

SAncta ſynodus, ſeu hoc ſanctum generale concilium, dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. nominatum, & dominum Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatum, de papatu contendentes, & quantum in eis eſt eccleſiam Dei notorie in ſchiſmate tenentes,
E legitime requiſitos, vocatos, & provocatos in cauſa ſchiſmatis & fidei ad hoc præſens ſanctum & generale concilium, & omnia in eo agenda, non venientes, ſeu legitime comparentes per ſe vel alios, nec termino ſtatuto ſatisfacientes, licet expectatos poſt terminum per duas ſeſſiones, reputat, decernit, & declarat in cauſa ſchiſmatis & fidei contumaces, ponitque in contumaciam & defectum. Et ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi, & procedendum fore: ordinans ſeſſionem aliam fieri die Lunæ poſt Dominicam in Albis, quæ erit XV. dies futuri menſis Aprilis. Ad quam diem

ANNO CHRISTI 1409.

diem ordinat præſens ſanctum concilium, dominum cardinalem Tudertinum, domino Gregorio adhærentem, & dominos Joannem Sabinenſem epiſcopum S. Adriani, & ſanctæ Mariæ in via Lata, de Fliſcho & de Chalento vulgariter nuncupatos, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, domino Benedicto adhærentes, de benignitate expectandos fore cum intimatione. Quod ſi prædicti duo contendentes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino: ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obſtante. Ordinat nihilo minus, præſentem ordinationem in valuis præſentis cathedralis eccleſiæ affigi publice, ne de præmiſſis valeant ignorantiam allegare. Super quibus quidem reputatione, decreto, & declaratione, præfati cauſæ hujus eccleſiæ Dei deputati petierunt fieri unum & plura publica inſtrumenta, in proceſſu cauſæ hujuſmodi regiſtranda. Datum die ſabbati penultima menſis Martii, anno Domini milleſimi quadringenteſimi noni.

SESSIO IV.

Quarta ſeſſio fuit die Lunæ, quæ fuit die xv. Aprilis. Et fuit celebrata Miſſa ſancti Spiritus, & cantatæ litaniæ, more ſolito, ſicut prius. In qua die epiſcopus Verdenſis, & alii ambaſſiatores domini Ruperti de Bavaria in regem Romanorum electi * petierunt, & habuerunt audientiam, & ibidem propoſuerunt certas dubitationes ad difficultandum congregationem concilii & agendorum in eo: & illa poſtea per certos articulos tradiderunt in ſcriptis, quorum tenor infra ſcribitur. Et eadem die duo contendentes iterum vocati fuerunt ad valuas eccleſiæ, ad quod miſſi fuerunt juniores duo cardinales, ſicut in primis tribus ſeſſionibus factum fuerat. Et etiam fuerant vocati, cardinalis Tudertinus, qui cum Gregorio remanſerat; ac tres cardinales, qui cum Benedicto adhuc erant, ſcilicet Auxitanenſis, de Chalento, & de Fliſcho. Et licet contra dictos duos contendentes jam fuiſſet decreta contumacia in alia ſeſſione, ſcilicet tertia: tamen adhuc iterum fuerunt reputati contumaces ex abundanti. Et dicti quatuor cardinales adhuc fuerunt expectati de gratia, ſicut in aliis ſeſſionibus etiam dictum fuerat eos eſſe expectandos ſub ſpe, &c. Et fuit dies aſſignata pro quinta ſeſſione ad diem Mercurii, quæ fuit dies xxiv. Aprilis.

* In aliis alii ſupra aliis. ſanctæ ſedis Imperatoriæ electoris.

Tenor autem propoſitorum per ambaſſiatores dicti domini Ruperti ſequitur, & eſt talis.

Reverendiſſimi patres & domini, excellentiſſimi principis & domini, domini Ruperti Romanorum regis ſemper auguſti, oratores exponunt coram veſtris reverendiſſimis paternitatibus ſinceriſſimam affectionem, quam ſemper habuit & hodie habet ad promovendum felicem ſtatum, ac ſacratiſſimam unionem ſanctæ matris eccleſiæ, & poſſetenus laborandum ad remotionem iſtius peſtiferi ſchiſmatis, ut ſublatis univerſis animi paſſionibus, ſcrupulis, perplexitatibus, dubiis, difficultatibus, altercationibus, involutionibus, & erroribus quibuſcumque, conſcientiæ ſingulorum etiam ab utraque parte poſſint ſerenari, & ſubſequenter ut ſincera, pura, integra, ac totalis unio Chriſti fidelium procurari valeat, & introduci, Domino concedente. Et quia omnibus & ſingulis circumſtantiis hinc inde, ac proceſſibus tam domini Gregorii, quam dominorum in Piſis exiſtentium, maturis & frequentatis deliberationibus præhabitis, diligenter ponderatis, libratis & penſatis, regia majeſtas videre non poterat, quod ex concilio per dictum dominum Gregorium indicto ex una, vel etiam ex congregatione per veſtras reverendiſſimas paternitates in loco Piſarum facta ſeu fienda, parte ex altera, poſſet ſequi ſincera, pura, integra, & univerſalis unio Chriſtianorum ex dubiis & motivis, quæ ex litteris factis & proceſſibus utrinque habitis collecta ſunt, atque luce clarius colligi poſſunt, inferius annotatis.

In primis quia cum quærenti quando ſubtracta ſit obedientia D. Gregorio per reverendiſſimos dominos, &c. reſpondetur, quod xi. Maii proxime præteriti, prout in litteris eorum ſub data Liburni prima die Julii univerſis Chriſti fidelibus directis clarius continetur, in quibus inter cætera ſic dicitur de verbo ad verbum: „ Die xi. menſis Maii proxime præteriti, omnem, quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraximus, & receſſimus ab eodem: dubium manifeſtum ſeu difficultas apertiſſima ſurgit ad oppoſitum. Nam dicti reverendiſſimi domini, in quibuſdam litteris præfato ſereniſſimo Romanorum regi per eos directis, ſub data Piſis die xii. Maii, inter cætera expreſſe ſcribunt in hæc verba: Nec „ noſtræ mentis eſt a fide veritateque noſtris „ erga præfatum dominum noſtrum (dummodo modis hactenus per eum retentis ſucciſis, „ ipſum ad id quod tenetur effectualiter adimplere, diſpoſitum videamus) modo aliquo „ deviare, ſed tali eventu obedientiam & reverentiam debitas exhibere. Pro iſto etiam facit tenor appellationis per eoſdem reverendiſſimos dominos die xiii. dicti menſis Maii contra dominum Gregorium interpoſitæ: in qua „ dicunt in hæc verba: Coram ſanctitate veſtra, beatiſſime pater, cum omni debita reverentia in his ſcriptis appellando proponunt „ humiles ſervitores veſtri, &c. Et infra in eadem dicunt ſic: Quare, beatiſſime pater, cum „ omni obedientia, humilitate, & reverentia, „ &c. Et infra: A vobis, pater beatiſſime, irrationabiliter, & ſecundum non rectam informationem decernente, ad voſmet ſecundum rectam rationem & melius informatum. „ Et infra: A vobis, pater ſanctiſſime, ejus „ vicario ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Notarii etiam eorum in inſtrumento „ interpoſitæ appellationis ſcribunt in hæc verba: Pontificatus vero ſanctiſſimi in Chriſto „ patris & domini noſtri, domini Gregorii, „ Divina providentia Papæ XII. &c.

Non obſtant quæ hic opponuntur, quia licet prima deliberatio de ſubtractione facta fuit die xi. Maii, tamen ex cauſa differebatur executio ſubtractionis, ſicut in ſimili fit frequenter ex cauſa. Licet enim ex conſilio apoſtoli redimere tempus, & aliqua tolerare alias non toleranda, quando dies mali ſunt. Eph. v. c. xvii. q. ii. §. ii. Sicut etiam ſatis habetur ad Col. iv. *Redimentes*.

Reſponſio & ſubſequentes contra margine C MS. [illegible]

Item, quia dicitur in præfatis litteris dominorum reverendiſſimorum patrum, datis Liburni prima die Julii, quod omnem, in quantum eis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraxerunt, ut ſuperius eſt inductum: quæſtio ſurgit, ſive dubium, quæ ſolemnitas in hujuſmodi ſubtractione fuerit obſervata. Dicunt namque dicti domini in litteris regi

ANNO CHRISTI 1409.

Romanorum ſub data xii. die menſis Maii directis, quod xi. die menſis ejuſdem, hora xxii. receſſerunt de Luca: & xxii. hora ſolum per duas horas erat ante noctem: non videtur quod aliquam ſolemnitatem adhibuerint, & maxime eis per viam & campos tranſeuntibus, & in motu exiſtentibus, & in tam brevi tempore. Item ipſi dominum Gregorium nunquam requiſierunt, nec monuerunt, &c. nec conſilium domini noſtri regis Romanorum, & aliorum principum, & prælatorum obedientiæ noſtræ, receperunt. Sed certe domini de collegio partis adverſæ non ſic fecerunt, qui cum ſemel ſubtraherent obedientiam Benedicto, ipſum de concilio regis Franciæ, & aliorum principum, maturis & digeſtis deliberationibus præhabitis, prius requirebant & monebant.

Reſponſio. In notoriis non requiritur ſolemnitas, ſed diligentia remedii: & antequam de Luca recederent, ſcilicet die xi. Maii, inter ſe deliberaverant de ſubtractione, non in itinere, ut hic improperat, cujus deliberationis executio adhuc pendebat, ut ſupra dictum eſt.

Item cum dicti domini in ſuis litteris ſub data prima Julii ſuperius inductis dicunt in „ hæc verba: Requirimus & monemus, quatenus ab ipſius Gregorii obedientia penitus „ & omnino deſiſtatis & recedatis, nec ei „ aut cameræ apoſtolicæ ſuo nomine de communibus vel minutis ſervitiis, ſeu annatis „ beneficiorum, &c. aliquatenus reſpondeatis. Dubium ſurgit quo juris ordine, & qua juſtitia, hujuſmodi requiſitionem & monitionem facere potuerunt.

Reſponſio. Dic ut ſupra, quia notorium, &c.

Item quæritur, vel dubitatur, numquid dominus Gregorius adhuc ſit papa, & pro tali tenendus in obedientia noſtra? Quod ſi ſic, quare ſibi non eſt obediendum in licitis & honeſtis? Et quare non ligant ſententiæ ſuæ rationabiliter promulgatæ? Quod ſi non: quæritur quando, qua cauſa, & quomodo deſierit eſſe papa, cum nondum ceſſerit, & ab eccleſia univerſali nondum condemnatus, nec a jure communi depoſitus ſit, nec coram ſuo judice de crimine hæreſis, vel alio notorie ſcandaliſante convictus ſit vel confeſſus; immo expreſſe negat quæ ſibi ab aliquibus objiciuntur & impinguntur.

Reſponſio. Reſpondetur quod quia ex actis & geſtis notoriis oſtendit ſe eſſe ſchiſmaticum, immo hæreticum, ceſſavit eſſe papa: & licet non poſſit eligi alter papa ante ſententiam, tamen ante ſententiam poteſt ab eo recedi. xvi. q. vii. cap. *Sane*. gloſſ. in cap. *Sacerdotes*. ii. q. vii. gloſſ. in cap. *Cum non liceat*. de præſcript. maxime in caſu noſtro, ubi qualitercumque obediendo ſibi favetur in ſchiſmate, non obſtante cap. *Ratione* vii. q. iv. quia ibi pro dubia ſuſpicione recedebatur. Item obediendo in aliis non favebatur ibi hæreſi vel crimini, hic ſecus, &c.

Item, dubium eſt utrum obedientia ſit ſubtrahenda ad faciendum unionem, cum non ſint facienda mala ut bona eveniant.

Reſponſio. Reſpondetur quod ſubtrahere obedientiam non eſt malum, immo ſanctum, bonum, & juſtum, in caſu noſtro, attentis circumſtantiis & aliis attendendis.

Item, utrum obedientia fuerit ſubtrahenda ante ſententiam latam, & ante cauſæ, propter quam fieri debebat, cognitionem.

Reſponſio. Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, numquid tenemur lucrifacere animas aliorum cum maximo damno propriarum? cum tamen *nihil prodeſt homini*, *&c.* Mirabile, immo deteſtabile eſſet ſe damnare, ut alii redimantur; egredi domum ut alii ingrediantur; ſe dividere, ut alii uniantur; & ſe interficere, ut alii ſalutis optatæ compendium conſequantur.

Reſponſio. Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, qua temeritate viri litterati & periti, qui ſunt vel ſaltem fuerunt de obedientia partis noſtræ, audent dicere vel aſſerere, quod viri obedientes Gregorio ſint ſchiſmatis fautores? cum tamen nihil innovaverint, ſed in terminis primis remanſerint, & obedientiam ſolitam continuaverint, ac per eccleſiam univerſalem de contrario nondum ſint informati, nec ad contrarium inducti? Hæc dubia inducta reſpiciunt ſubtractionem obedientiæ per aliquos factam, & aliis ſuaſam per eoſdem.

Reſponſio. Reſpondetur quod ex parte perſonæ cui obediebatur, negotium eſt mutatum notorie, &c.

Deinde ſurgunt dubia circa indictiones concilii, & convocationes per dominum Gregorium, & etiam per reverendiſſimos dominos, &c. factas & promulgatas.

Et quia concilium domini Gregorii fuit indictum, prout ex bullis ſuis manifeſte habetur, iii. Non. Jul. & convocatio reverendiſſ. patrum, &c. fuit indicta die xxiv. menſis Junii, ut patet ex litteris eorumdem dominorum, quibus indicebant ſuam convocationem in Piſis: ſurgit dubium quare dicti domini ſcripſerunt ſereniſſimo domino noſtro regi Romanorum litteras ſub data Liburni xxvi. Julii continentes hæc verba: „ Deliberavimus atque convocare concilium generale ex utraque parte: cujus rei atque noſtri propoſiti intimationem determinato loco, „ ubi optandiſſima congregatio hujuſmodi fieri „ debeat, & oratorem noſtrum præcipuum mittemus in brevi ad majeſtatem veſtram. In quibus litteris videtur locum pro convocatione die xxvi. Julii nondum fuiſſe determinatum. Quomodo ergo die xxiv. menſis Junii immediate præcedentis, pluſquam per menſem ante, ad illum locum poterant indicere convocationem fiendam? Præterea eſt teſtimonium magnorum dicentium, quod per totum menſem Auguſti proxime præteriti nondum fuerunt certi de loco Piſarum.

Reſponſio. Reſpondetur, quod locus erat determinatus per eos die xxiv. Junii, ſed non incommutabiliter ſi forte locus aptior occurriſſet, vel de loco Piſarum impedimentum aliquod ſuperveniſſet. Ideo nihil eſt hic quod obſtet.

Item ſi die xxiv. Junii convocationem ſuam indixerunt, quare in partibus Rheni non remotiſſime diſtantibus de menſe Octobris primo publicaverunt per quemdam nuncium, qui habuit litteras credentiales dictorum dominorum ſub data prima die Septembris.

Reſponſio. Reſpondetur, quod magis a loco Piſarum diſtantibus fuit citius intimandum, quam propinquioribus,

ANNO CHRISTI 1409.

iſtis alias poterant eſſe certi, & quibus minor dilatio, ſeu minus ſpatium temporis ſufficiebat ante diem concilii.

Item, Gregorius qui ſecundum eos concilium ſuum poſterius indixit in partibus Alemanniæ, & præſertim Rheni, per duos menſes ſuum concilium prius publicavit quam domini ſupradicti.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ex hoc arguitur ipſius Gregorii fervor & ſtudium ad impediendum concilium generale Piſanum, & executionem viæ ceſſionis quam juraverat, quæ ibi poterat habere effectum: ſed non in concilio particulari obedientiæ ſuæ potuiſſet habere effectum ſuum.

Item, in litteris dictorum DD. pro convocatione & congregatione fienda in Piſis, cavetur quod hujuſmodi convocatio facta ſit per dominos de utroque collegio ad invicem unitos. Nam in principio earumdem litterarum dicitur in hæc „ verba: Miſeratione Divina epiſcopi, presby„ teri, & diaconi cardinales ſacroſanctæ Ro„ manæ eccleſiæ, nunc in loco Liburni Piſanæ „ diœceſis commorantes, una cum collegio re„ verendiſſimorum in Chriſto patrum & domi„ norum in altera parte cardinalium. Et infra „ verſus medium dicitur ſic: Habitis inter nos „ conſiliis firmavimus nos unire cum dominis „ alterius collegii. Et poſt pauca: In unum nos univimus propoſitum. Sed circa hoc oritur dubium: nam non videtur veriſimile, quod ambo collegia convocaverint, vel convocationem indixerint, ante ſuam confœderationem: ſed confœderatio primo facta eſt penultima Junii, ut patet ex tenore inſtrumenti deſuper confecti, per quatuor vel quinque dies poſt indictionem convocationis.

Reſponſio. Reſpondetur, quod tunc primo fuit deliberatio eorum intimata coram notariis ad conficienda inſtrumenta pro tempore futuro. Item fuit [illegible] per ipſos cardinales facta ſubtractio, ſed............ ſcilicet non obediendo in his quæ eſſent contra bonum unionis: ſed poſtea fecerunt alia vice ſubtractionem talem, videntes ejus obſtinationem firmatam. Diſtingue ergo tempora, & non eſt aliqua contrarietas.

Item, nonne convocatio concilii pertinet ad papam diſpoſitum ad convocandum, & qui, quantum in ſe eſt, concilium indixit & convocavit? Et reſpondent aliqui quod hoc ſit verum de papa indubitato. Sed quomodo papatum Gregorii revocant in dubium, cum tamen in inſtrumento conclavis ſic dicatur: *Et intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum juſtitia ſuadeat*: quod jus veriſſimum eſt, & plena veritate fulcitum.

Reſponſio. Reſpondetur, quod convocatio ipſius Gregorii erat impedire concilium generale, ut eſt notum: & ideo in ejus defectu, in caſu tam neceſſario, cardinales habebant hoc facere, etiamſi indubitatus papa eſſet: immo in defectum eorum clerus Romanus potuiſſet convocare. Notant Oſtienſis, & Joannes Andreas in cap. *licet*, de elect.

Item, ſi dubitant de papatu Gregorii, quare ſimili ratione non dubitant de ſuo cardinalatu? Quod ſi dubitant, videtur quod ex ſimili dubio non habent ſe intromittere de electione ſummi pontificis contra practicam quam habent præ manibus.

Reſponſio. Reſpondetur, quod dubium de papatu ſurgit ex nova cauſa ſupervenienti in cauſa Gregorii, quia factus ſchiſmaticus vel hæreticus; & hoc non concernit cardinalatum præcedentem.

ANNO CHRISTI 1409.

Item, pari ratione habebunt dubitare de papatu Innocentii VII. & Bonifacii IX. & fortaſſe Urbani VI. & ſic videntur in eamdem opinionem cum Gallicis, quia a principio diviſerunt eccleſiam, incidere: & in dando Gregorio & aliis in ſummos pontifices, totam obedientiam noſtram videntur decepiſſe, ſi fas eſt dicere. Præterea in litteris quas ſcripſerunt Romanorum regi poſt aſſumptionem Gregorii ſub datis Ro„ mæ x. Decembris, dicunt in hæc verba: Poſt „ ſolemnes de futuri pontificis electione tracta„ tus, illo Divinitus inſpirante, qui cuncta „ perpetua ratione gubernat, vota noſtra in „ reverendiſſimum in Chriſto patrem & domi„ num ex noſtro collegio, dominum Angelum „ tit. ſancti Marci presbyterum cardinalem, „ confratremque noſtrum, ad culmen dignita„ tis apoſtolicæ, poſt Divinæ gratiæ munera, „ univerſis ejus exigentibus meritis, nec imme„ rito aſcenſurum, nemine diſcrepante direxi„ mus, ipſumque confratrem noſtrum die ultima Novembris in dominum noſtrum elegimus atque patrem, &c. In quibus verbis non prætendunt eum elegiſſe in papam dubitatum: ſi enim de ſuo papatu dubitaverunt, quare eum elegerunt, & ut talem toti noſtræ obedientiæ promulgarunt?

Reſponſio. Reſponſum eſt hic ſupra.

Item, dubium eſt utrum dominus Gregorius in convocatione facta in loco Piſarum teneatur comparere: & ſi non venerit, an poſſit judicari: dubium autem ſurgit ex hoc, quia major pars prælatorum in Piſis exiſtentium eſt de parte ſibi adverſa, quæ partem noſtram ſemper reputavit ſchiſmaticam & prædicavit. Alii autem fere omnes ſubtraxerunt domino Gregorio obedientiam, & fecerunt ſe partem contra eum, accuſaverunt eum, & crimina manifeſte impoſuerunt ante ſententiam latam: modo non videtur quod adverſarii ſint competentes judices vel conjudices; nec videtur quod quis ad vocationem talium teneatur comparere.

Reſponſio. Reſpondetur, quod neutrales & ſubtracti, ſunt magis habiles & idonei ad cognoſcendum de iſto caſu ſchiſmatis & diviſionis de papatu, & ad introducendam unionem in eccleſia Dei, quam illi qui firmiter obediunt alteri, & ejus partem ſuſtinent & procurant. Ideo hoc non impedit quin vocatus comparere teneatur, ex quo vocatio alias eſt debite facta: nec poſſunt dici adverſarii vel inimici, quia ex culpa ipſorum vocatorum procedit hæc ſubtractio, & criminis impoſitio juxta c. *Si de rebus* XXIII. q. VII. nec eſt diffidendum de determinatione quæ fiet per concilium generale, XXIV. q. I.

Item, convocatio concilii videtur habere vim citationis: quia quæ in ea aguntur, juriſdictionis ſunt. Dubium igitur remanet, quare dicti domini ſuam convocationem die feriato indixerunt, ſcilicet ipſo die ſancti Joannis Baptiſtæ; & ad diem feriatum convocarunt, ſcilicet ad feſtum Annunciationis proxime præteritum: cum talis convocatio, ſi ſaltem vim habeat citationis, nulla ſit ipſo jure.

Reſponſio. Reſpondetur, quod natura negotii, ſcilicet concilii congregandi, talis eſt, quod primo fit proceſſio & preces ad Deum, & hoc in die feriata convenienter fit, & ita etiam de facto fuerat hic ſervatum, nec concilium ſedit illa die feriata. In c. *cralem* de accu. citatio ibi facta fuit ad diem Reſurrectionis Dominicæ. Idem habetur in c. fi. de dilat. & in cap. *cum ex litteris*, de integr. reſti. §. fi. unde dies erat aſſignata hic ad ſe præſentandum, non ad procedendum, vel reſpondendum, quare, &c. notat Hoſt. in ſum. de feri. §. fi. in prin. immo quod plus eſt, citatio fuit facta ad reſpondendum in c., *Cum dilecti*, de dolo & contum. & valuit, quia intelligitur ſemper. Alioquin, &c. Item licet alii judices hoc facere non poſſent, tamen id licet de judice ſupremo.

ANNO CHRISTI 1409.

Item, dubium eſt an convocatio concilii poſſit fieri ab illo, vel illis, qui nullam habet, vel habent autoritatem ſuper convocandum, & præſertim ſuper concilium, cujus ipſi cardinales non ſunt ſuperiores: nec videntur habere aliquam autoritatem ſuper ipſum, nec ordinariam, nec delegatam.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ubi concilium eſt convocandum, ſicut in caſu noſtro, & papa unicus non vult, negligit, aut non poteſt, quia forte furioſus, vel alias, convocare concilium: non eſt dubium, quin cardinales hoc poſſint; quod facile poteſt oſtendi de jure. Nec eſt de ſubſtantia concilii, quod convocans habeat autoritatem ſuper concilium, ut eſt notum: ſicut archiepiſcopus vocat concilium, & tamen concilium eſt ſuper eum, quia de eo appellatur ad concilium: c. *multis*, XVII. di. Cle. I. in fi. de ſent. excomm. §. de caſu, c. *ſi forte*. LXV. di. Sic duæ partes capituli vocant capitulum, notat Innocentius c. I. de no. o. & tamen capitulum eſt ſupra, &c.

Item, videtur quod convocatio ad Piſas facta per reverend. patres, ipſo jure non mereatur dici concilium: eo quod concilium debet eſſe liberum, ſed iſtud eſt reſtrictum & limitatum. Unde dicitur in litteris convocationis in hæc verba, fere poſt medium vel circa: Finiſ„ que imponatur ſchiſmati per viam mutuæ ceſ„ ſionis, &c. Et infra: Eſt enim noſtra & do„ minorum de collegio alterius partis intentio „ & irrevocabile propoſitum, quod cum his qui „ venerint ad dictum locum & terminum, pro„ videatur fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos. Numquid volunt ipſi imponere legem Spiritui ſancto? Numquid non ſunt dabiles aliæ viæ rationabiles pro habendo unionem eccleſiæ ſanctæ, &c.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ex quo via [illegible] & [illegible] quare quod [illegible] & executio celeriter; & hæc intentio erat bona & ſancta. Nec hoc imponit legem concilio, quia libere deliberet quid agendum, ſive per hanc viam, ſive per aliam.

Item, in caſu quo dictus dominus Gregorius veniret Piſas, & vellet renunciare, non veniente Benedicto: dubium eſt an deberet renunciare, cum poſtea poſſet contingere quod Benedictus manere vellet in ſua poſſeſſione; quia poſſet dicere: Ego jam ſum unicus, & nullum habeo contendentem de pari, cur vultis me privare vel compellere ad cedendum? Et iſtud veniret ad ignominiam & verecundiam partis noſtræ: & maxime quia dicitur, quod domini de parte adverſa nondum ſubtraxerunt obedientiam ſuo domino.

Reſponſio. Reſpondetur, quod petebatur executio mutuæ ceſſionis, ſicut juratum fuerat, non particularis ceſſionis.

Item, ſi Benedictus non veniret, vel nollet renunciare: videtur quod Gregorius non obligetur ad renunciandum, prout colligi poteſt ex tenore inſtrumenti conclavis.

Reſpondetur, quod de hoc nihil ad propoſitum, quia de hoc nec ad hoc agebatur.

ANNO CHRISTI 1409.

Item, terminus ad conveniendum aſſignatus videtur eſſe nimis brevis, quoad omnes noſtræ obedientiæ partes: quia plurimi fideles noſtræ partis tantum diſtant, quod modo humano non poſſent prælati vel alii eorum nomine ad locum Piſarum devenire. Si ergo non venient, non ſunt tamen contumaciter abſentes, & per conſequens congregatio hic facta non meretur dici concilium generale. Hæc circa convocationem & convocationis indictionem dubia occurrebant.

Reſponſio. Reſpondetur, quod voluntaria eſt hæc impugnatio quia attenta celeritate & neceſſitate cauſæ, & ad evitanda majora pericula, quæ quotidie inſtant, terminus erat aſſignandus, quantumcumque brevior bono modo & commode poterat aſſignari: nec reſpondendum quod eſt nimis brevis.

Demum dubitatur circa dominorum unius collegii cum dominis alterius unionem, utrumne alterum iſtorum collegiorum ſit verum, & alterum prætenſum. Præterea quomodo, & quo jure potuit unum habilitare, reliquum abſolvere, diſpenſare, famæ reſtituere, in cardinales creare, utrum iſtud pertineat ad cardinales, &c. Plura alia multa poſſent induci dubia, quæ brevitatis gratia ſunt prætermiſſa.

Reſponſio. Reſpondetur, quod ambo collegia ſimul unita ſunt, & unire ſe invicem potuerunt pro neceſſitate proſecutionis unionis eccleſiæ. In quo caſu etiam cum excommunicatis & ſchiſmaticis communicare licet. XI. q. III. *anteceſſor*. & c. ſe. Nec requiritur habilitatio, vel cardinalatus creatio, quia etiam electores poſſunt ad eligendum ſecum aſſumere aliquos, qui jus eligendi non habent. Nec in cardinales poteſt aliquid objici circa c. *licet* de elect. & Cle. *Romani*. Item ex verbis juramenti facti in conclavi, quando Gregorius fuit electus Romæ, patet quod ambo collegia poterant ſimul convenire, &c. Et ſic talis modus quoad primos cardinales fuit ſatis autorizatus.

Verum eſt, reverendiſſimi patres, quod non obſtantibus [illegible] & pluribus aliis, ſereniſſimus princeps & dominus noſter dominus Rupertus Romanorum rex, acerbiſſimo cordis dolore tactus intrinſecus, corpore & rebus vellet, prout ſemper voluit, quod iſtud miſerabile diſcidium & deteſtandum ſchiſma auferretur penitus de eccleſia ſancta Dei, ſic quod fieret ſincera, pura, integra & univerſalis fidelium unio & concordia. Et quia conſilio & convocatione prælibatis timet, ut præmittitur, id fieri non poſſe: fretus magnorum principum, dominorum, & ſapientium conſilio, commiſit nobis ſuis ambaſſiatoribus quatenus dominum Gregorium, & reverendiſſimas paternitates veſtras, ad conveniendum pro certo tempore [a] congruenti in uno loco certo partibus congruo, in quo dominus Gregorius faceret id ad quod voto & juramento ſe adſtrinxit, pro parte regiæ ſuæ majeſtatis inclinaremus & induceremus: ut ſic omnibus dubiis, perplexitatibus, ſcrupulis & difficultatibus, ac novis diviſionibus, præcipue in parte noſtra, ſublatis & excluſis, ſincera & pura ac univerſalis unio ſequeretur in eccleſia Dei. Adjiciendo quod ſive dominus Gregorius in dictis termino & loco compareret, & debitum ſuum faceret, ſive non, nihilo minus ad effectum intentum, ſcilicet ad electionem unici ſummi paſtoris procederetur: quia ex tunc appare-

[a] al. certo termino temporis

ANNO CHRISTI 1409.

ret quod dominus Gregorius nollent facere debitum ſuum; & vellet majeſtas regia deinceps cum eis laborare, & eis aſſiſtere totis viribus & conatibus, corpore & rebus. Et pro iſto, nomine dicti ſereniſſimi regis ſupplicamus, inſtamus, petimus & pulſamus, exhortando vos reverendiſſ. dominos, & omnes & ſingulos prælatos, patres ac dominos in iſta congregatione ſimul conſidentes, ſive exiſtentes, quatenus propter ſanguinem Jeſu Chriſti & amorem intemeratæ virginis Mariæ, & totius curiæ cœleſtis, & propter ſalutem plurimarum animarum procurandam, & infinita pericula ſpiritualia & temporalia excludenda, ad id ipſum velitis adhuc hodie inclinari. Numquid pro una anima lucranda expediret rem magnam facere: multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum injurias & ſtrages, ad præveniendum deſtructiones, deſtitutiones, & deſolationes eccleſiarum, monaſteriorum & cœnobiorum, ac pro univerſali, integra atque pura unione facienda & procuranda, brevis mora, cum aſſignatione alterius loci bene commodi, nullatenus eſſet deneganda.

Ego magiſter Conradus de Suſato ſacræ theologiæ profeſſor præſentavi die XVI. Aprilis, milleſimo quadringenteſimo nono, præſentem cedulam, dubia per epiſcopum Verdenſem expreſſi continentem.

SESSIO V.

Quinta ſeſſio fuit facta die XXIV. Aprilis. Et poſt Miſſam & litanias, dicti duo contendentes iterum vocati fuerunt ad valvas eccleſiæ per duos dominos cardinales, ſicut in aliis ſeſſionibus factum fuerat. Et quia non comparebant, requiſivit advocatus quod eorum contumacia non obſtante procederetur ulterius: & ita fuit ordinatum. Et illico per eundem advocatum propoſiti fuerunt articuli continentes petitionem contra dictos duos contendentes, quorum articulorum tenor hic ſcribitur infra de verbo ad verbum. Et requiſivit advocatus, quod deputarentur per concilium aliqui examinatores ſeu commiſſarii ad examinandos teſtes ſuper notorietate propoſitorum contra eos. Et ita fuit ordinatum. Quodque in proxima futura ſeſſione daretur eis autoritate concilii commiſſio ad teſtes examinandos. Et aſſignabatur terminus pro alia ſeſſione ad diem Martis, quæ erat dies ultima Aprilis. Et interim per provincias eligerentur & nominarentur de qualibet natione aliqui, quibus autoritate concilii dicta ſeſſione daretur commiſſio ad actum examinationis ſupradictum.

SEQUUNTUR ARTICULI PROPOSITI contra duos de papatu contendentes, lecti & publicati in concilio generali apud Piſas, anno Domini MCCCCIX. die XXIV. Aprilis.

Coram hac ſancta & univerſali ſynodo hic præſentialiter Spiritus ſancti gratia congregata, pro parte procuratoris, promotoris, inſtigatoris, ſeu ſolicitatoris, deputatorum ad cauſam proſequendam pro extirpatione hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis, & unione & redintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, contra & adverſus DD. Petrum de Luna, a nonnullis Benedictum XIII. appellatum; & Angelum Corario, ab aliis vocatum Gregorium XII. de papatu damnabiliter & temerarie contra omne fas contendentes, & quantum in eis eſt, eccleſiam dividentes, ad hanc præſentem ſanctam ſynodum legitime vocatos, & per eandem contumaces reputatos, & quemlibet eorum, proponitur, & pro plena informatione omnium in hac præſenti ſynodo reſidentium ſubjungetur plena narratio omnium, & quorumcumque geſtorum per quemlibet prædictorum duorum contendentium ſub forma infraſcripta.

ANNO CHRISTI 1409.

I. Et ut ab exordio ſchiſmatis vera & notoria deſcribatur narratio: deputati ad facta infraſcripta colligenda & cauſas, dant & exhibent huic ſancto concilio, quæ in ſequentibus deſcribuntur, tanquam vera, manifeſta, & notoria.

Poſt mortem felicis recordationis domini Gregorii XI. qui Romæ obiit, anno Domini MCCCLXXVIII. & die 26. menſis Martii, reverendiſſimi in Chriſto patres domini cardinales, tunc Romæ exiſtentes, metu, ut aiebant, Romanorum, petentium eligi Romanum ſeu Italicum, elegerunt dominum Bartholomæum, quondam Barienſem archiepiſcopum, qui fuit Urbanus VI. nominatus. Iidemque domini cardinales reputantes hoc non obſtante Romanam vacare eccleſiam: ex poſt elegerunt dominum Robertum de Gebennis baſilicæ duodecim apoſtolorum presbyterum cardinalem, qui ſic electus, fuit Clemens VII. appellatus. Quanta ex iſtis electionibus & ordinationibus inde ſecutis inſurrexerit in Dei eccleſia diviſio, in quantum turbo inde exortus concuſſerit clerum, & populum involverit Chriſtianum; cum notoria exiſtant, & rei evidentia manifeſtat, illa proſequi ſupervacuum reputatur. Sicque invaluit ambitio, ut tempore Urbani, Clementis, & Bonifacii, aliqua reperta non fuit diſpoſitio, per quam ſchiſma extirparetur, ut unitas in Dei eccleſia reduci valeret. Quod advertentes domini cardinales, qui Clementi jam defuncto adhæſerant, & volentes futuris impedimentis & ambitionibus viam præcludere: poſt conclavis ingreſſum, antequam ad electionem procederent, adinvicem promiſerunt & juraverunt, firmaveruntque, quod ſi eorum aliquis in papam eligeretur, proſequeretur extirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia reducendum, per omnes vias rationabiles & accommodas, per quas citius & brevius poſſet haberi unio, etiam uſque ad renunciationem papatus incluſive, ſi majori parti cardinalium eorum, qui tunc erant pro bono unionis, videretur expediens facere, ut hæc in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, ſubſcripta manibus ipſorum dominorum cardinalium, plenius continetur. Et ſingulariter fuere prædicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem S. Mariæ in Coſmedin. Et ex poſt ipſe dominus Petrus de Luna fuit electus in ſummum pontificem ab ipſis dominis cardinalibus ea confidentia & intentione, ut tunc inter eos dictum fuit, quod præmiſſa obſervaret, alias nullatenus eum elegiſſent. Qui ſic electus, & Benedictus XIII. nuncupatus, iterata vice juravit prædicta inviolabiliter obſervare ad requiſitionem dominorum cardinalium prædictorum. Et tunc illico ipſe dominus Benedictus, ad varias mundi partes verbo & ſcripto mandavit & notificavit, quod erat omnino diſpoſitus renunciare pro bono unionis, adverſario pariter renunciante. Sed infra paucos dies ſic opinionem mutavit; quod de via ceſſionis verbum audire nolebat, illoſque exoſos habebat

ANNO CHRISTI 1409.

bat qui de illa mentionem faciebant: & tales eos publice reputabat.

II. Poſt vero ipſius domini Benedicti aſſumptionem, domini cardinales varia tenuerunt concilia ſuper modo uniendi eccleſiam. Et dum ipſa concilia inchoarent, fuit eis dictum per unum dominum ex parte ipſius domini Benedicti, quod de via ceſſionis non loquerentur: per quæ ſatis evidenter apparuit, quod ipſe dominus Benedictus viam ceſſionis per ipſum juratam proſequi non intendebat, ſed potius illam declinare. Nam ex poſt quia aliqui domini cardinales aperte loquebantur de via ceſſionis, fuerunt in periculo captionis & incarcerationis: taliter quod interdum aliqui comminationum metu ſubito, & a conſiliis & a Miſſa recedebant, non petita licentia, nec fine expectato; aliqui metu territi, ſilentium imponebant ori ſuo, alii etiam ſubito a civitate Avenionenſi recedebant, capi timentes & incarcerari. Nam illi reputabantur ſibi inimici & adverſarii, qui de unione proſequenda loquebantur per viam mutuæ ceſſionis.

III. Deinde infra annum aſſumptionis domini Benedicti, ſereniſſimus princeps dominus Carolus rex Francorum, ad ipſum dominum Benedictum, illuſtres principes Bituricenſem & Burgundiæ, patruos, & Aurelianenſem fratrem, duces, cum notabili comitiva prælatorum, magiſtrorum in theologia, in jure canonico & civili, & aliorum virorum inſignium deſtinavit ad requiſitionem ipſius domini Benedicti, qui per ſuos poſtulaverat nuncios, ut rex mitteret ad eum tales, & ſic ſolemnes nuncios, cum quibus poſſet deliberare de facto unionis eccleſiæ, ut cum ipſo rege. Qui cum magna ſinceritate, humilitate, ac devotione, exhortati fuerunt dominum Benedictum ad proſecutionem unionis eccleſiæ, offerentes pro parte regis & ſua ac totius regni Francorum, conſilia, auxilia, & favores; requirentes ab ipſo domino Benedicto ut dignaretur regem & eos certificare de via, per quam extirpationem ſchiſmatis intendebat proſequi. Et quia dominus Benedictus aliud noluit ſpecifice aperire, quam viam compromiſſi, quam juſtitiæ appellabat, ac conventionem partium in certo loco faciendam, quæ fuere coram judicio dominorum cardinalium, ipſorum dominorum ducum, prælatorum, & aliorum notabilium virorum, dilatoria & inania reputata, ac ad unionem in Dei eccleſia reducendam nullatenus pertinentia: præfati domini duces pro parte regis & ſua, & prælatorum regni, propoſuerunt, quod via mutuæ ceſſionis ipſius domini Benedicti, & ſui adverſarii, erat illa per quam ſchiſma extirpari poterat, attenta diuturnitate ſchiſmatis, magna partis utriuſque adhærentia, ac difficultatibus tam facti quam juris in cauſa ſchiſmatis occurrentibus. Et alias, multiplicibus mediis & rationibus luce clarioribus oſtenderunt, viam ceſſionis neceſſariam exiſtere, ſupplicantes ut vellet eam acceptare, offerre, & proſequi: maxime quia idem dominus Benedictus per antea regi per ſuos nuncios mandaverat, quod ipſe omnem viam ſibi aperiendam rationabilem acceptaret, & nullam penitus refutaret, quæ poſſet ad extirpationem ſchiſmatis pertinere. Et etiam quia ipſe dominus Benedictus, exiſtens legatus tempore Clementis in Francia, dixerat aliquibus ex dominis ducibus antedictis, & quibuſdam aliis viris notabilibus, quod erat neceſſarium & expediens, ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur. Domini etiam cardinales iteratis & humilibus ſupplicationibus inſtantias fecerunt permaximas, ut ipſe dominus Benedictus prædictam viam ceſſionis acceptaret, offerret, & proſequeretur. Et ultra, quia videbant ſupplicationibus & rationibus non poſſe proficere, in vim cedulæ in conclavi juratæ dixerunt, quod erat omnino expediens pro bono unionis, ut ipſe dominus Benedictus per viam ceſſionis mutuæ proſequeretur pacem eccleſiæ, & ſchiſmatis extirpationem: & in vim prædictæ cedulæ juratæ ipſum ſolemniter requiſierunt, ut per viam ceſſionis pacem eccleſiæ proſequi vellet, quod facere expreſſe denegavit, aſſerens eam eſſe pernicioſam & non bonam, &c.

ANNO CHRISTI 1409.

IV. Ex poſt ſereniſſimi principes, reges, Franciæ, Angliæ, & Caſtellæ ſuos ſimul nuncios ſolemnes deſtinaverunt ad ipſum dominum Benedictum in Avenione reſidentem, ſupplicantes inſtantius pro via ceſſionis per eum acceptanda & proſequenda; pro qua ſimilem inſtantiam facere intendebant domino Bonifacio, qui tunc Romæ reſidebat. Quam viam ceſſionis publice impugnari fecit & reprobari in præſentia dominorum cardinalium, & nunciorum prædictorum, per dominum Bonifacium de Manatis. Et aliud dominus Benedictus reſponſum non dedit, ſed dixit quod per ſuos nuncios regibus antedictis ſuam infra breve notificaret intentionem: quod facere ex poſt omnino prætermiſit, & ſupplicationes dominorum cardinalium exaudire ſuper hoc recuſavit. Et licet nuncii prædictorum regum, ad dominum Bonifacium Romæ acceſſerint, tamen dominus Benedictus præmiſit ſuos nuncios ad dominum Bonifacium, videlicet epiſcopum Tiraſonenſem valde ſibi familiarem & domeſticum, & quoſdam alios, qui ſecreta & familiaria habuerant cum dicto domino Bonifacio & ſuis conſilia & colloquia, ante adventum nunciorum regum prædictorum; & nuncii dictorum regum ſimiles ſupplicationes eidem fecerunt de via ceſſionis acceptanda, & in effectu eadem dominus Bonifacius reſpondit, quæ dixerat dominus Benedictus, & eodem præmeditato modo, nullo alio ſubſecuto effectu, comprehenderuntque evidenter & notorie nuncii antedicti, & publice dixerunt, quod in domino Benedicto & Bonifacio nulla erat diſpoſitio ad viam ceſſionis, vel aliam, per quam pax in Dei eccleſia haberi poſſet, ſed potius inter ipſos erat colluſio & concordia, ut manerent in eorum damnatis cathedris & honoribus concupitis, poſt terga ponentes quidquid de fide, eccleſia & ſalute fidelium* foret in eorum vita futurum. Et maxime colluſio antedicta evidenter colligitur, quia per antea ipſi duo contendentes miſerant ſibi adinvicem nuncios, & litteras abſque conſcientia dominorum cardinalium, quoad illa quæ erant tractaturi & proſecuturi. Et nunciis ſuis, quos ad dominum Bonifacium deſtinaverat, in mandatis dedit, ut domino Bonifacio reverentiam papalem exhiberent, idemque fecerunt nuncii domini Bonifacii domino Benedicto publice & notorie &c.

* al. fidelium [illegible]

V. Poſt hæc illuſtriſſimus princeps dominus rex Romanorum & Bohæmiæ ſuos ſolemnes nuncios, inter quos fuit principalis reverendus pater dominus epiſcopus Cameracenſis, ad dominum Benedictum tunc in Avinione reſidentem deſtinavit. Et in publico conſiſtorio præſentibus dominis cardinalibus, prælatis, clericis & laicis in copioſa multitudine, propoſuerunt ex parte

ANNO CHRISTI 1409.

A parte dicti domini regis mala quæ ex diuturnitate ſchiſmatis obvenerunt toti Chriſtianitati, & difficultates occurrentes in iſtius peſtiferi ſchiſmatis extirpatione : quodque ipſi regi, & ſuo conſilio videbatur utilis & neceſſaria via mutuæ ceſſionis, & pro illa acceptanda & proſequenda ſupplicabat inſtantius, intendens ſimilem inſtantiam facere D. Bonifacio Romæ reſidenti. Cujus ſupplicationibus idem D. Benedictus nullatenus voluit aſſentire; & in eodem publico conſiſtorio viam ceſſionis expreſſe refutando, publice dixit & notorie omnibus audientibus, quod de hac via ceſſionis proſequenda alias fuerat requiſitus, ſed illam non acceptaverat, nec intendebat in futurum acceptare, quia crederet peccare mortaliter, ſi illam acceptaret, & proſequeretur. B Hæc autem aſſertio ſivo dogmatizatio publice ſic facta audientes commovit quamplurimum, quia cum via ceſſionis mutuæ pro unione in Dei eccleſia reducenda, ſit juxta & ſancta, autoritatibus novi & veteris teſtamenti conveniens, determinationi eccleſiæ, ſacris canonibus, & ſanctorum patrum dictis & exemplis, ſitque ſummæ caritatis & perfectionis, & ab omnibus Chriſti fidelibus approbata, ac neceſſaria in hoc caſu reputata, non videbant audientes a quo fonte poſſet procedere iſta aſſertio, niſi ſolum ex dominandi cupiditate, quæ frequenter, juxta B. Auguſtinum, opiniones gignit legi & fidei contrarias. Et quid importet hæc aſſertio ſic publice & notorie prædicata, iſtius ſancti concilii C eſt deliberare & decernere, prout fidei, eccleſiæ unitati, & ſaluti fidelium noſcitur expedire.

VI. His peractis oſtenderunt domini cardinales frequenter D. Benedicto claris & evidentibus rationibus, quod ſua via compromiſſi, cui nimis pertinaciter inhærebat, non erat bona & conveniens ad unitatem eccleſiæ procurandam, nec juridica, quia cum compromiſſum reprobetur a jure, cum de titulo beneficii eccleſiaſtici cujuſcumque agitur, multo fortius cum agitur de titulo papali, & habenda eccleſiæ unitate, illaque via non erat conſcientiarum ſerenativa, immo potius maculam inferens, & adverſarius illam merito poterat rationabiliter refutare, ſup- D plicantes ut illi nollet inhærere, ſed potius viæ mutuæ ceſſionis per eum juratæ, & fere ab omnibus Chriſti fidelibus approbatæ. Quæ facere expreſſe denegavit, ſubjungens idem D. Benedictus, in præſentia DD. cardinalium tunc in ſua præſentia exiſtentium, quod fruſtra ſibi fiebat mentio de via ceſſionis, quia ipſe numquam illam offerret, ſeu proſequeretur, etiamſi adverſarius renunciare vellet, numquamque ſederet inter cardinales in eorum ſcamno : oſtendens per hoc evidenter, quod nullatenus renunciare intendebat pro bono unionis, ſed potius teneret illum ſtatum quamdiu viveret in humanis. Nam pluries frequenter dixit publice & aſſeruit, quod E cedula per eum jurata ad viam ceſſionis quæ bona non erat, nullatenus obligabat, nec illam intendebat aliquo modo acceptare, etiamſi totus mundus hoc ſibi conſuleret : poſito etiam quod omnes ſibi obedientes a ſua recederent obedientia. Et ſi hæc ad impedimentum unionis eccleſiæ, juramenti liciti tranſgreſſionem, notorium ſcandalum, pertinaciam & contumaciam notorium evidenter pertineant, videant zelum Dei habentes, decernat & judicet hoc ſanctum & univerſale concilium.

VII. Ulterius quia multi reges & principes, prælati & alii diſponebant ſe ſubtrahere ab obe- A dientia ipſius domini Benedicti, quia perpendebant evidenter & notorie ipſum indiſpoſitum, pertinacem & contumacem ad unionem eccleſiæ proſequendam; domini cardinales pro evitatione tantorum ſcandalorum eidem ſupplicaverunt, ut viam ceſſionis offerret & proſequeretur, vel ſaltem conſentiret & offerret, ut per omnem viam rationabilem & juridicam finis ſchiſmati imponeretur. Et quod via ceſſionis eſſet ultima, ſi per alias unio haberi non poſſet, vel conveniret cum adverſario in certo loco, & ibi ageretur de viis debitis & neceſſariis. Quæ omnia facere expreſſe & publice & frequenter denegavit, non curans, ut tunc publice & frequenter dixit, de ſubtractione quacumque quæ ſibi fieret, etiamſi B totus mundus ſe ſubtraheret, quia beatus Petrus, ut dicebat, non habuerat in ſua obedientia Franciam, nec alias partes de quarum ſubtractione timebatur : ſubdens etiam publice in verbis ſuis quod plus merebatur ceſſionem non acceptando, quam poſſet demereri alias uno menſe : & quod ſi cogeretur ad ceſſionem, dimitteret eccleſiam in tali ſtatu, ut poſt ſuam mortem longo temporis ſpatio reparari non poſſet. Facta vero ſibi ex poſt in regno Franciæ generali ſubtractione, domini cardinales eidem ſupplicarunt, ut pro evitatione tantorum periculorum, cum & regnum Caſtellæ ad ſimilem ſubtractionem faciendam ſe diſponeret, & nonnullæ aliæ nationes, ut ex poſt fecerunt, vellet C offerre viam ceſſionis, quia ipſi domini cardinales offerebant ſe interpoſituros & laboraturos ut ſubtractiones factæ revocarentur, & aliæ non fierent. Ipſe dominus Benedictus præmiſſa facere recuſavit, & expreſſe denegavit. Et, quod longe deterius exiſtit, tunc publice in eccleſiæ prædicatorum Avinionenſium prædicari fecit per ſuum confeſſorem magiſtrum Vincentium, quod ipſe numquam acceptaret viam ceſſionis, pro quacumque ſubtractione ſibi facta vel facienda, immo potius pateretur mortem, ſi ſibi hac de cauſa inferretur, quam ceſſionem offerret. Si iſta bene ſonent, & impedimentum pacis & unionis eccleſiæ importent, & notorium eccleſiæ ſcandalum cum pertinacia & contumacia notoria, vi- D deat & judicet hoc ſanctum & univerſale concilium.

ANNO CHRISTI 1409.

VIII. Subtractione ipſi domino Benedicto facta durante, ipſe tunc ſuos defectus aliqualiter agnoſcens, obtulit ſaltem in verbo cum inſtrumento publico, quod fere ad omnes reges & principes ſuæ partis direxit, viam ceſſionis (quæ tunc ſibi viſa eſt juxta, licet per prius aſſereret illam peccatum mortale continere) adverſario volente pariter cedere, mortuo, vel ejecto. Promiſit etiam in eodem inſtrumento, quod ad congregationem, ſynodum vel concilium, quod inde contigeret teneri & celebrari pro unione eccleſiæ, ipſe dominus Benedictus accederet. Et propter hanc oblationem & alias conſiderationes E reſtituta ſibi fuit obedientia, quia credebatur quod illa quæ verbo obtulerat, facto haberet adimplere. Et in reſtitutione obedientiæ inter ipſum dominum Benedictum, & dominos cardinales fuerunt initæ certæ conventiones ſub inſtrumentis publicis, inter quas una fuit, quod promiſit ſeu intendebat ipſe dominus Benedictus convocare & tenere concilium ſuæ obedientiæ ſuper bono regimine eccleſiæ & unione eccleſiæ, proſequenda; & licet de hac fuiſſet facta ſpecialis mentio in caſtro Raynaldi, & Ponte Sorgæ diœceſis Avinionenſis, in inſtrumentis ibidem confectis : tamen dominus Benedictus conatus

fuit

ANNO CHRISTI 1409.

A fuit ex poſt ut notarii inſtrumenta in formam publicam redigerent, illo articulo de convocando concilio prætermiſſo, contra veritatem rei geſtæ. Et quia camerarius domini Albanenſis, qui fuerat unus de rogatis notariis, hoc facere recuſavit, ne crimen falſi incurreret, fuit per dominum Benedictum ſub arreſto tentus in curia per annum & ultra, & factæ ſibi graves comminationes incarcerationis, & quod igni traderetur, niſi hoc faceret. Sed in illo fuit firma conſtantia, adeo quod minis & terroribus ad hoc induci non potuit. Et per hoc patuit evidenter quod dominus Benedictus ſervare nolebat promiſſa de via concilii convocandi, & minus proſequi pacem eccleſiæ per viam ceſſionis, de B qua facta ſibi reſtitutione etiam verbum audire nolebat [1].

[1] al. noluit.

IX. Ex actis ex poſt aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus ſuos deſtinavit nuncios ad dominum Bonifacium; & licet notificaverit dominis cardinalibus quod mittebat pro facto unionis, ut dicebat, tamen ad quid mittebat, & quæ debeant ibidem tractare, ſeu proſequi, ipſis dominis cardinalibus omnino occultum tenuit, prout & alias ſemper erat facere aſſuetus quando ad dominum Bonifacium nuncios deſtinabat. Et prædicti nuncii, ut ex poſt dictum fuit, ipſum dominum Bonifacium requiſierunt de via conventionis ipſius, & domini Benedicti in uno loco de via compromiſſi, quam C juſtitiæ appellabant, & quibuſdam aliis. Et licet tunc in domino Bonifacio non fuit reperta diſpoſitio ad unitatem eccleſiæ proſequendam : tamen ipſo domino Bonifacio tunc infra breves dies defuncto, adhuc nunciis Benedicti Romæ exiſtentibus, domini cardinales qui domino Bonifacio adhæſerant, ipſos requiri fecerunt, quod ſi a domino Benedicto habebant mandatum ſeu poteſtatem de via ceſſionis offerenda, hoc eis notificarent : quia eo caſu ipſi domini cardinales erant diſpoſiti ab electione ceſſare, & negotio unionis intendere : & ſi de hoc mandatum non habebant, quod mitterent ſuper hoc ad dominum Benedictum, & ipſi erant diſpoſiti expectare reſponſum. Quiquidem nuncii reſpon- D derunt, quod nullum habebant mandatum de via ceſſionis offerenda : & per hoc non intendebant mittere ad dominum Benedictum, quia via ceſſionis non erat bona [illegible]

X. Subſequenter mortuo dicto domino Bonifacio, præfati reverendiſſimi domini cardinales in conclavi exiſtentes, inter quos erat D. Coſmatus tunc cardinalis Bononienſis appellatus, poſtea aſſumptus in Innocentium VII. antequam ad electionem procederent, ordinaverunt certa quæ tunc videbantur utilia pro unione eccleſiæ procuranda & facienda, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto latius continetur. Et quia electo poſt præmiſſa per ipſos dominos cardinales, qui tunc Romæ reſidebant, D. Innocentio præ- E dicto, ſatis infra breve apparuit evidentia facti, quod illa quæ fuerant per ipſos dominos cardinales præviſa & ordinata pro bono unionis, non fuerant ad pacem introducendam ſufficientia, malitia penſata hominum : propterea infra breve tempus defuncto D. Innocentio præfato antequam ipſi DD. cardinales ad electionem vellent procedere, in conclavi exiſtentes inter ſe magno zelo diſpoſuerant ad fortia manus ponere : ideo ſtatuerunt & ad invicem promiſerunt, & convenerunt, juraverunt, & ſolemniter ſe voto adſtrinxerunt, quod ſi eorum aliquis in papam aſſumeretur pro unione in Dei eccleſia re- A ducenda, & ſchiſmatis extirpatione, renunciaret papatui, & juri quod ſibi poſſet competere in illo, dum tamen Benedictus pariter renunciaret vel moreretur : dummodo DD. cardinales, qui domino Benedicto adhæſerant, vellent ſic convenire cum dominis cardinalibus Romæ exiſtentibus, quod ſequeretur electio unius veri & indubitati paſtoris & ſummi pontificis, ut in inſtrumentis ſuper hoc confectis plenius continetur. Et ſpecialiter prædicta juravit dominus Angelus Corario, tunc cardinalis Conſtantinopolitanus vulgariter nuncupatus, & poſtea in papam ab ipſis dominis cardinalibus electus : qui interrogatus per bonæ memoriæ dominum Florentium, priorem doctorum dominorum cardina- B lium, ut conſentiret electioni de ipſo factæ, dixit conſentire, & non velle contradicere voluntati Divinæ, tantum ut daret unionem & pacem eccleſiæ. Et poſt Gregorius nominatus, prædicta de novo juravit & voto firmavit, & inſtrumenta ſuper hoc iterato manu propria ſub nomine Gregorii ſubſcripſit, ut in ipſis inſtrumentis plenius continetur. Miſitque litteras ſuas ſub media bulla bullatas fere ad omnes principes, & notabiles, communitates, univerſitateſque ſtudiorum præmiſſa continentes, & quod vellet ea obſervare inviolabiliter. Et poſt ſui coronationem in conſiſtorio generali, de novo prædicta omnia & ſingula promiſit, vovit & ju- C ravit, præſente multitudine cleri, & populi copioſa, increpando prædeceſſores ſuos, quod tantum neglexerant in dando unionem & pacem eccleſiæ. De quibus fuit velut Angelus Dei multipliciter commendatus, & fuiſſet per amplius ſi perſeveraſſet in inceptis juratis & voto toties repetito firmatis.

ANNO CHRISTI 1409.

XI. Item ipſe dominus Gregorius per ſuas litteras & nuncios, prædicta per eum jurata, & voto firmata, notificavit domino Benedicto in Maſſilia reſidenti : requirens eum, ut prædictis vellet annuere. Quod fecit tandem, attractus & quodammodo invitus, nec ſic ſimpliciter ut dominus Gregorius, licet per dominos cardinales & nuncios domini Gregorii fuiſſet ſæpius ſolemniter requiſitus, ut [illegible] ſicut D fecerat & [illegible] dominus Gregorius : Immo [illegible] partem ſibi ſervare in electione futura, quod non fecerat Gregorius, dum dixit in ſuis litteris : Dummodo Gregorio domini cardinales adhærentes velint nobiſcum & fratribus noſtris taliter convenire, quod ſequatur canonica electio; prout in litteris dicti domini Benedicti, reſponſivis litteris dicti domini Gregorii, & eidem miſſis, latius continetur. Ita quod ex modo agendi, loquendi, & circumſtantiis evidentibus deprehendebatur, quod dominus Benedictus viæ ceſſionis aſſentiebat in verbo, non autem in re & effectu. Et de hoc erat oblocutio & fama Maſſiliæ inter dominos cardinales, & alios quamplures tunc Maſſiliæ reſidentes.

E XII. Et per antea audito de bona voluntate D. Gregorii, quam habere videbatur ad eccleſiæ unionem, magnificus dominus Malateſta de Malateſtis de Peſauro, etiam propriis expenſis ad ſereniſſimum dominum regem Franciæ, & ad dictum dominum Benedictum, tanquam fervens zelator hujus ſacratiſſimæ unionis, accedere ſe obtulit. Qui pro parte domini Gregorii, occaſione ipſa, ut ad urbem propterea ſe transferret, fuit requiſitus. Qui poſtquam cum honorabili comitiva Romam ad exequendum oblata & requiſita applicuerat, ſupervenientibus nepotibus domini Gregorii, ſcilicet domi-

no

ANNO CHRISTI 1409.

no Antonio tunc epiſcopo Montonenſi, " & Paulo Cotario, idem dominus Gregorius per ſuos nepotes jam dictos, ut creditur, ſeductus, & in reprobum ſenſum datus, variare & evidenter a promiſſis retrocedere incepit. Nam juxta conſilium omnium dominorum cardinalium ſuorum noluit mittere dictum Malateſtam ad legationem prædictam, ſed dictum dominum Antonium, cui arcana ſuæ mentis, (ut creditur, & poſt facto conſtitit) aperuit, aſſociatis ſibi bonæ memoriæ domino Guillelmo tunc epiſcopo Tudertino, & domino Antonio de Bucero utriuſque juris doctore, ad famam tantum, quia ipſi neſciebant ſecreta, ut ex poſt dixerunt publice prædicti domini epiſcopus & Antonius. Immo nec domini cardinales aliquid ſciverunt de ſecretis quæ portavit dominus Antonius ejus nepos, cui dedit unam bullam clauſam, cujus continentiam præfati domini cardinales ignoraverunt: quibus per aliam ſuam bullam de conveniendo de loco habili & decenti mandatum dedit. Per quos oratores tandem concluſum fuit de loco Saonæ cum dicto domino Benedicto & ſuo collegio, qui & præfatum dominum Gregorium in vim dicti mandati obligarunt, ut in certis terminis declaratis, cum ſuo collegio deberet ire Saonam: cum certis etiam modificationibus, prout in inſtrumento ſuper hoc confecto continetur.

* al. Mothoprasi

XIII. Item, quod dictus D. Gregorius cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuiſſet, ipſam concordiam commendavit, approbavit, & ratificavit, & coram ſuis dominis cardinalibus & aliis notabilibus perſonis ſæpius affirmavit, quod locus ille ſibi placebat, commendando nepotem prædictum, & increpando DD. cardinales qui illum ſuſpectum habuerant dum mittebat; confortando & ſolicitando eoſdem dominos cardinales, pro acceſſu ad dictum locum. Cum quibus dominis cardinalibus in diverſis conſiliis deliberavit, quod ſi galeas habere non poſſet, diſpoſitus erat ire in una barchalina, " ſeu pedes ſi aliter tranſire non poſſet: aſſentientibus & ad hoc confortantibus etiam dictis dominis cardinalibus. Scripſitque bullas ſuas ſereniſſimo domino regi Francorum, ſolicitando per ſuos oratores ut ea quæ ipſum tangebant; ſecundum dictæ conventionis capitula celeri executioni mandaret: ac per fratrem Joannem Dominici, dominum gubernatorem & regentem Januenſem, requiſivit pro celeri expeditione & executione eorum quæ ad ipſos ſpectabant. Quæ omnia ex relatione dicti fratris Joannis Dominici per dictum dominum gubernatorem & regentem Januenſem fuere integraliter ſubſecuta. Et ſimiliter communitati Saonæ regratiando de prompta devotione & executione eorum quæ ad ipſos pertinebant, illos hortando in Domino ad ulteriorem proſecutionem, per ſuas bullas conſcripſit, & ab oratoribus & ſyndicis dictorum communitatum Januæ & Saonæ in Roma exiſtentibus, juxta continentiam conventionis prædictæ, juramentum fidelitatis recepit. Redeuntemque dictum dominum Antonium nepotem ſuum, pro bonis geſtis & meritis in legatione prædicta, in camerarium promovit. Deinde autem idem dominus Gregorius variare & evidenter retrocedere a promiſſis tam ſolemniter firmatis & ratificatis incepit, allegans aliquas frivolas excuſationes & cauſas impedimenti: videlicet galearum defectus & inopiam pecuniarum. Nam dum ab oratoribus domini Benedicti in Roma eſſet requiſitus de acceſſu ad Saonam ſine galeis: finaliter reſpondit, ſe nullo modo velle ire Saonam ſine galeis. Similem etiam reſponſionem fecit oratoribus ſereniſſimi Francorum regis. Etiam requiſiverunt DD. cardinales tunc Romæ exiſtentes, ut attenta indiſpoſitione domini Gregorii ad unionem, ſe declararent, an vellent Saonam accedere juxta promiſſa: eos etiam rogantes, ut ſi interim dominus Gregorius decederet, non procederent ad electionem futuri præſidentis. Qui de mandato domini Gregorii reſponderunt, quod ipſi facerent debitum eorum. Quoad ſecundum quæſitum reſponderunt etiam de ſuo mandato, quod ipſi non poterant obligare abſentes, ſed inſtarent cum D. Gregorio, ut ſuper hoc conſtitutionem faceret validam. Quam conſtitutionem facere promiſit, ut apparet per inſtrumentum publicum, manu domini Franciſci de Montepolitiano. Sed tamen poſtea recuſavit, ut ſcilicet etiam poſt mortem ſuam, quantum in ſe foret, ſicut in vita, unionem impediret. Et licet galeæ, quas etiam a domino gubernatore Januæ in Janua dictus nepos ſuus requiſiverat, & capitaneum, videlicet dominum Joannem Ultramarinum, ſibi exhibitæ & oblatæ fuiſſent per oratores ſereniſſimi regis Franciæ, etiam cum juramentis capitanei & patronorum, ac etiam obſidum datione de filiis & nepotibus prædictorum, & alia qualibet ſecuritate: illas tamen recuſavit, quamvis galeæ prædictæ oblatæ ſibi fuerint armatæ, vel tantum corpora galearum cum fulcimentis omnibus, ut ſi confidere noluiſſet de hominibus Januæ, armare potuiſſet de ſuis, licet prius acceptaſſet dicta corpora galearum. Et ſimiliter ire per terram omnimode recuſavit, non obſtante quod per conſilia juriſperitorum extiterit eidem D. Gregorio conſultum, quod per terram tranſire tenebatur, ſi non habebat galeas.

* al. barchella

ANNO CHRISTI 1409.

De pecuniis autem, quas multas exegit a clero magnæ partis ſuæ obedientiæ, occaſione unius caritativi ſubſidii per ipſum impoſiti, ut iret Saonam cauſa proſequendi unionem, ut in ſuis bullis deſuper confectis plenius continetur, pro expenſis neceſſariis extitit ſufficienter proviſum: licet inter nepotes & conſanguineos ſuos, non in facto unionis, ut in bullis ſuis narrabat, eaſdem diſtribuerit. Nec etiam idem dominus Gregorius voluit conſtituere procuratorem ad renunciandum, & Saonam tranſmittere: licet promiſiſſet idem dominus Gregorius per inſtrumentum publicum in certos caſum & eventum, quod ſi ire non poſſet aut nollet ad dictum locum Saonæ, idoneum mitteret procuratorem infra dictum terminum, cum pleno & ſufficienti mandato & poteſtate ad faciendum ea quæ ipſe facturus eſſet, ſi perſonaliter adeſſet, ſecundum juramentum & votum emiſſum, & ſecundum formam contractus facti in conclavi Romæ.

XIV. Item quod licet dictus dominus Gregorius, maxime ad importunam inſtantiam dominorum cardinalium, qui conabantur Saonam approquinquare, verſus Senas accedere dixiſſet; tamen dum in civitate Viterbii reſideret, totis conatibus quæſivit ſe Peruſium transferre, qua via ſe elongabat ab acceſſu Saonæ, niſi cardinales ſe in hoc ſibi efficacius oppoſuiſſent: quorum quaſi devictus inſtantia, verſus Senas ſuos greſſus direxit. Et cum ibidem reſideret, & inſtaretur quod iret Saonam, dixit, per Lombardiam ad terras marchionis Montisferrati velle tranſire, & ibi morari & tractare de alio loco: & clare dicebat nolle ire Saonam, quæ via totaliter erat indiſpoſita, & impoſſibilis videbatur, tam propter hiemem, quam guerras tunc inſtantes. Et hæc omnia ex mala intentione ad impediendum proſecutionem & concluſionem ſacratiſſimæ unionis fieri evidenter apparebant. Sperabat enim ad aliquem locum declinare per viam illam, in quo fortiorem ſe reputaſſet. Et dominis cardinalibus totaliter inhibuiſſet, ut amplius non loquerentur de materia unionis, ſicut in Luca poſtea fecit: ſed reſiſtentibus dominis cardinalibus propter indiſpoſitionem prædictam, & quia ipſe dominus Gregorius quærebat ſe divertere ad loca ubi potentior eſſet pro recedendo totaliter a proſecutione unionis prædictæ, ut ſupra dictum eſt, eundem pro majori parte ſequi excuſantes, dum eum requirerent ut eos permitteret ire Saonam, & debitum eorum facere, ſecundum quod promiſerant, etiam de ſuo mandato negavit expreſſe. Et replicato per cardinales ut vellet ſe ſupponere juri, & ſtare conſilio univerſitatis Bononienſis, Pariſienſis, Senenſis, vel Romanæ curiæ, an cardinales tenerentur Saonam accedere, etiam eo nolente recuſavit, dicens: „Ego ſum papa; „nec habeo me alicujus ſubjicere conſilio, im„mo ego ſum ſupra jus, & meæ ſententiæ de„betis vos conformare in totum: in hoc dominos cardinales ne debitum ſuum facerent quantum poterat prohibendo. Tractarunt demum præfati domini cardinales, ut ad locum Petræ ſanctæ, dominii Lucani, unus ipſorum, ſcilicet dominus Gregorius, ſe transferret, quem locum de Petra ſancta per prius per ſuos oratores obtulerat domino Benedicto moranti in Saona, videlicet per protonotarium de Utino, ſcilicet magiſtrum Jacobinum Phyſicum, abbatem de Pratalia, & dominum Franciſcum Juſtinianum de Venetiis; & dominus Benedictus ad Portum Veneris appropinquaret: ex quo de loco Saonæ omnis erat penitus ſpes ſublata, ut mutua vicinitate poſſent facilius concordare, & materiam unionis juxta eorum vota & promiſſa perficere. Idem tamen Gregorius tot difficultates poſuit, quod pro tunc nullatenus voluit acceptare Petram ſanctam, aſſerens eum locum non ſibi ſecurum, licet ſecuriſſimus ſibi eſſet, ut Lucana civitas, nam [illegible] domini & dominii erat, videlicet domini Lucani. Qui etiam pro ſecuritate ſua voluit ſibi domino Gregorio dare in obſidem unicum filium ſuum: & etiam ipſe dominus Lucanus homagium ſe ei præſtiturum offerebat, ac etiam roccam Petræ ſanctæ ponere volebat in manibus magnifici domini Berardi de Camerino, vaſſalli Romanæ eccleſiæ, & tunc ſtipendiarii domini Gregorii, de quo permaxime confidebat. Quæ omnia negavit, velut ille qui nullam voluntatem habebat eccleſiam uniendi: non obſtante quod Lucam iverit ſine aliqua dictarum ſecuritatum, quæ utique ſibi neceſſariæ non erant, attenta illius magnifici domini Lucani probata fidelitate.

XV. Tandem loco de Petra ſancta, ut præmittitur, prius oblato, & poſtea recuſato, intercedentibus oratoribus Venetis, & devictus precibus & inſtantia dominorum cardinalium, inclinatus eſt Gregorius in Lucam. Et ut dominis cardinalibus terrorem incuteret, nec ipſum ita pro unione ſolicitarent, voluit habere promiſſionem expreſſam a domino Lucano, ut libere poſſet in dominos cardinales animadvertere: qui tantam affectionem ad unionem habebant, quod mortem non timuerunt, immo tali promiſſioni conſenſerunt, quam aliter Dominus Lucanus nullo modo facere diſpoſitus erat. Quem acceſſum ipſe dominus Gregorius male libenter fecit, adeo quod oportuit ipſos dictos dominos cardinales ſibi de eorum propria pecunia mutuare tria millia florenorum: de quibus adhuc eis non eſt plenarie ſatisfactum, licet ipſe aliunde haberet pecuniam neceſſariam pro acceſſu ad Lucam. Et dominus Benedictus, inſtantibus etiam ſuis dominis cardinalibus, ad locum Portus Veneris, ad finem quod ipſis exiſtentibus in locis propinquis, convenientibus poſſent concordare de loco mutuæ conventionis pro mutua ceſſione facienda, & danda eccleſiæ pace. Et licet tunc plures nuncii, & iteratis vicibus, miſſi fuerint per dominum Benedictum ad dominum Gregorium, & e contra: nunquam tamen domini cardinales partis utriuſque ſcire potuerunt ad quæ proſequenda mittebantur, immo ſemper fuit eis ipſa materia occultata. Et ulterius dominus Benedictus continue in civitatibus Senarum & Lucanæ, tenuit quoſdam ſuos ſervitores, & familiares & ſpeciales, magiſtrum Simonem Salvatoris decretorum doctorem, fratrem Avenionenſem ordinis Prædicatorum, & quoſdam alios, qui abſque conſcientia dominorum cardinalium, de nocte & ſecretis horis familiaria & ſecreta colloquia habebant cum domino Gregorio & ejus nepotibus, pluries & frequenter. Et vice verſa idem dominus Gregorius tenebat cum dicto domino Benedicto, quemdam Michaelem de Piſis ſuum ſecretarium in Portu Veneris, qui etiam cum dicto domino Benedicto, & ſuis, ſua ſecreta conſilia tenebat & habebat. Ex quibus velut evidentibus indiciis, inſurrexit in Luca & Portu Veneris fama & communis reputatio, prout hodie peramplius eſt, quod inter dominos Gregorium & Benedictum, erat mutua colluſio: quia circa loca adinvicem, ſic difficultarent hoc negotium electionis locorum & concordiæ, quod nunquam ad mutuam ceſſionem devenirent. Et evidentius patebat fere omnibus in dictis locis exiſtentibus ipſorum colluſio, quia [illegible] loca [illegible], tantas ipſi duo contendentes de papatu, adhibebant difficultates, circa ſecuritates & munitiones caſtrorum eis tradendas, ſuperfluas, & adeo difficiles, quod poterant impoſſibilitati æquari: & ſic difficultaverunt ad invicem iſtud negotium electionis locorum, quod nulla inter eos fuit concordia de loco in quo haberent convenire pro mutua ceſſione facienda. Nolentes ipſi duo de papatu contendentes ſequi conſilia ſuorum cardinalium, immo penitus illa voluntarie & ſine cauſa refutabant. Et tamen domini cardinales cum domino Gregorio inſtarent, ut vellet de loco ali„quo concordare, reſpondit: Fruſtra fieret ta„lis concordia loci, quia ego ſcio quod do„minus Benedictus nullo modo eſt diſpoſitus „cedere. Unde autem talis notitia venerit, non apparet niſi ex mutua colluſione.

XVI. Præterea ut evidentius appareat de ipſorum dominorum contendentium de papatu colluſione: eſt veritas notoria, quod quando domino Benedicto fiebat mentio, quod ſi dominus Gregorius non faceret debitum ſuum juxta vota per ipſum præſtita, multi ſibi adhærentes ſubtraherent ſibi obedientiam, hoc ſibi diſplicebat, & diſſuadebat hoc fieri. Nam egregiis & notabilibus viris dominis Maſio de Albitis " militi, & Laurentio de Rodolphis " decre-

* al. Alvitis
* al. Rodolfis

ANNO CHRISTI 1409.

decretorum doctori, & Nicolao de Uſano, civibus & oratoribus Florentinis, ad ipſum dominum Benedictum pro cauſa unionis profectis in Portum Veneris, expreſſe dixit non debere fieri ſubtractionem domino Gregorio. Necnon & certos ſuos nuncios diu tenuit in civitate Florentina, priorem ſcilicet ſancti Maximini in Provincia, & Joannem de Burgo, ad finem ut procurarent, prout & fecerunt, poſſe tenus, ut per inſigne commune Florentiæ nulla fieret ſubtractio, vel alia novitas, domino Gregorio contumaci, & omnino indiſpoſito ad pacem eccleſiæ. Pari modo dum facta extitit mentio domino Gregorio & ſuis nunciis, quod ſi dominus Benedictus non faceret debitum ſuum circa pacem eccleſiæ, ſibi adhærentes ſubtraherent obedientiam: dominus Gregorius, & ſui nuncii hoc diſſuadebant fieri, dicentes quod hoc non bene fieret. Et ſic fovebant & nutriebant notorie ſchiſma verbo & facto, & impedimenta præſtabant paci & unitati eccleſiæ procurandæ: habentes quidem facies diverſas; quia quilibet appetebat & appetit habere papatum in ſolidum, ſed caudas habent ad invicem colligatas, ut de vanitate conveniant. Et convenerunt in idipſum, videlicet ad difficultandum ſic iſtam materiam voluntarie & ſine cauſa: ut nunquam perveniatur ad mutuam ceſſionem, nec ad pacem eccleſiæ & ſchiſmatis extirpationem. Et ulterius ipſi duo contendentes de papatu pati noluerunt, immo inhibuerunt dominis cardinalibus, ut de pace eccleſiæ non tractarent, ſed totus tractatus relinqueretur ipſis duobus; quia ipſi ad invicem eſſent bene concordes, prout & fuerunt ac ſunt, ad impediendum pacem eccleſiæ, & procurandum ſchiſmatis prorogationem ac perpetuationem.

XVII. Exiſtentibus autem præfatis DD. Gregorio & Benedicto in Luca & Portu Veneris, poſt multas oblationes & recuſationes locorum factas hinc inde, ut negotium dilataretur: tandem fuit oblatus locus in Liburno per oratores D. B. cum communi æqualitate dominii, & roccarum & oppidi, a mutuatione pecuniarum, licet finalis deſtructio unionis fuiſſet, ſi ipſi habuiſſent totale dominium loci conventionis. Et licet dominus Gregorius omnem tractatum rumpere illico voluiſſet: tandem devictus inſtantia cardinalium, dixit ſe velle mittere ad videndum locum, & ſi habilis erat, acceptaret. Legatoſque pro hoc elegit reverendiſſimos patres quondam dominum Florentinum, dominum Militenſem, magnificum dominum Malateſta de Malateſtis de Penſauto, Paulum Corario ejus nepotem, & Bartholomæum de Zamisbenis *, cardinalibuſque dixit, ut invenirent pecuniam pro ejus acceſſu. Petiit enim per organum magnifici domini Malateſtæ de Penſauro a cardinalibus, pro eundo de Luca ad Liburnum, triginta millia Florenorum. Et eſt una parva dieta, licet cardinales obtulerint ſibi duorum millia Florenorum *. Videte ergo quomodo ſuam diſcooperuit voluntatem. Tamen cum cardinales modum darent ut haberent pecunias neceſſarias pro acceſſu: finaliter ad videndum noluit mittere dictum locum, eumque tanquam inhabilem recuſavit pro ſuæ libito voluntatis. Qua recuſatione, ſicut præmittitur, facta, apertum & notum fuit per egregios viros veræ unionis amatores nuncios & oratores Venetorum, a quibus ipſe Gregorius traxit originem, ut acceptarentur, pro ipſis duobus contendentibus & ſuis, loca de Carreria pro domino Gregorio, & de Avenſa pro domino Benedicto, ad invicem vicina, & conſiſtentia in obedientia domini Gregorii. Et licet nuncii domini Benedicti verbo & non in effectu in hoc conſentirent: tamen D. Gregorius illa expreſſe refutavit, ſine quacumque rationabili cauſa. Immo nec mittere voluit ad videndum eundem locum de Carreria ſi habilis erat, ſed ſolum pro libito voluntatis eum recuſavit: licet dictus locus de Carreria exiſtit & exiſtat magis habilis & idoneus, quam ſit locus de Avenſa; & dominus Lucanus omnimodam ſecuritatem, necnon & fortalitium in Carreria conſtitutum, eidem domino Gregorio offerret, (a) & contra illa, quæ alias obtulerat, cum per prius obtuliſſet omnia loca obedientiæ ſuæ. Et hoc fecit contra conſilium & voluntatem dominorum cardinalium tunc in Luca exiſtentium, & etiam contra conſilium oratorum, principum, notabilium, & communitatum tunc ibidem præſentium, in magnam ſui infamiam: quia evidenter cunctis apparebat quod ipſe dominus Gregorius nullatenus curabat de pace eccleſiæ, nec ſchiſmatis extirpatione.

* al. Samabonis.

* al. ducatorum.

(a) Fort. [illegible] H.

XVIII. Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris exiſtentes, negotium pacis in rupturam venire: ipſi, ſeu eorum major pars, ſupplicaverunt domino Benedicto, & conſuluerunt, ut non teneret tot galeas nec gentes armigeras in tanto numero, ne occaſione hujuſmodi, tractatus pacis poſſet impediri; & quod vellet condeſcendere ad aliquem locum eligendum in terra conſiſtentem, & aliqualiter a mari remotum, quia dominus Gregorius refutabat loca maritima. Ipſe tamen D. Benedictus præmiſſa nullatenus facere voluit, immo frequenter & publice reſpondit, quod nullo modo pro hac cauſa dimitteret loca maritima: & fruſtra ſibi dicebatur ſeu conſulebatur contrarium, quia ipſe volebat unum pedem tenere in aqua, & alium in terra, & quod nullo modo dimitteret galeas aut gentes armigeras, immo potius numerum augmentaret & augeret; & pro his tenendis ſeu agendis impigneraret, ſeu alienaret omnia bona & proprietates Romanæ eccleſiæ quando ſibi videretur, prout & fecit in magnum detrimentum Romanæ eccleſiæ, caſtra particularia eccleſiæ Avenionenſis, ad ſummam quadraginta millia ducatorum, ſine cauſa & voluntarie. Per quæ evidenter & notorie oſtendebat, quod, in verbo, & non in re & effectu, quærebat unionem, & quod nullo modo volebat renunciare, ſed manere in illo ſtatu quamdiu viveret in humanis, & ſic difficultare negotium, ut numquam via ceſſionis in verbo concordata poſſet habere effectum. Et de hoc erat communis vox & opinio famaque publica in Portu Veneris, & fere inter omnes curiam ipſius domini Benedicti ſequentes.

XIX. Item pari modo D. Gregorius alienavit multa bona eccleſiæ Romanæ mobilia precioſa, ut mitras precioſas, libros, & alia nobilia jocalia; necnon & terras notabiles, ut Romam, Peruſium, Beneventum, Tudertum, & alias in Marchia, & alibi exiſtentes, & provincias maritimæ & Campaniæ, pro certa pecuniarum ſumma; ad ditandum ſuos fratres, nepotes, & alios agnatos ſuos, etiam de patrimonio Jeſu Chriſti, etiam ad procurandum ſibi fautores in ſchiſmate, illos ſaltem quibus hæc alienabat.

XX. Item quod idem dominus Gregorius, loquentes ſibi vel aliis, ubi ad ejus notitiam veniebat, de ſuo debito, videlicet renunciatione & aliis fiendis per eum ad unionem eccleſiæ, odio habuit, illoſque carceri mancipavit, & & alias fecit multipliciter moleſtari, & inter alios magiſtrum Michelinum de Novaria ſcriptorem litterarum apoſtolicarum, procuratorem ordinis Carmelitarum, qui in quodam ſermone dictum dominum Gregorium exhortatus, ut ſervaret vota & juramenta ſua in conclavi emiſſa pro unione habenda; & unum familiarem domini cardinalis Laudenſis, qui ante palatium in Senis clamabat, ad Saonam, ad Saonam.

ANNO CHRISTI 1409.

XXI. Demum domini cardinales, ſeu eorum major pars, ne tantum Dei negotium veniret in rupturam, conſuluerunt & ſupplicaverunt domino Benedicto, ut pro loco mutuæ ceſſionis offerret civitatem Piſanam, alias per ipſum oblatam cum publico inſtrumento, & quam dominus Gregorius non poterat recuſare, cum alias ipſam obtuliſſet. Et quod vellet ipſe dominus Benedictus contentari de communibus & ſufficientibus ſecuritatibus: & quod non peteret ita exactas, ut ſolitus erat petere, cum per hoc daret cauſam rupturæ. Ipſe reſpondit, quod nullatenus dictam civitatem Piſanam offerret, vel ſibi oblatam acceptaret, reputans valde temerarium hoc ſibi conſulere. Dixit etiam, quod ſemper intendebat petere ſecuritates alias per ipſum poſtulatas, & de aliis quæ eſſent minores nullatenus contentaretur, quidquid ſibi diceretur vel conſuleretur. Per quæ evidenter colligitur, & tunc omnibus apparebat, quod viam ceſſionis nullatenus intendebat proſequi; ſed ſic eam difficultare, ut numquam poſſet habere locum, & de hoc erat communis vox, fama & reputatio.

XXII. Conſequenter domini cardinales in Portu Veneris exiſtentes, ſeu eorum major pars, videntes quod inter dominum Gregorium & dominum Benedictum nulla erat concordia ſuper loco mutuæ conventionis, nec in futurum ſperabatur eſſe, quia quod unus ipſorum offerebat, alter voluntarie refutabat: ne tam neceſſarium fidei & animarum ſaluti negotium, in deſperationem & totalem rupturam deveniret, ſupplicaverunt & conſuluerunt domino Benedicto, quatenus offerret ſe renunciaturum per procuratorem habentem ad hoc ſpeciale & irrevocabile mandatum, domino Gregorio renunciante in perſona propria, vel per procuratorem habentem ſimilem poteſtatem. Oſtenderuntque ipſi domini cardinales, ſeu eorum major pars, ipſi D. Benedicto, quod hoc tenebatur facere de neceſſitate ſalutis, & ſe morti exponere pro extirpatione ſchiſmatis, & unione in Dei eccleſia reducenda. A quo præfati domini cardinales nullum reſponſum habere potuerunt: ſed perpenderunt ſatis evidenter ex indiciis & modis, quod hoc facere nullatenus intendebat, prout & rei probavit eventus, & preſens teſtatur experientia. Et in eadem opinione fuit dominus Gregorius, qui cum ſemel in publico diceret, quod numquam per procuratorem renunciaret, licet ſibi contrarium per dominos cardinales conſuleretur, quibus per antea ſe obtulerat per procuratorem renunciaturum, ut ſupradictum eſt: fuit ſua reſponſio negativa per archiepiſcopum Tarraconenſem nuncium domini Benedicti, tunc in ſua præſentia conſtitutum, publice laudata, & multipliciter commendata. Ex quibus evidenter & notorie conſtitit, quod nec per ſe, nec per procuratorem, ipſi contendentes renunciare volebant, ſed potius eccleſiam in ſchiſmate & diviſione tenerent, quamdiu vitam ducerent in humanis. Et in hoc apparuit eorum colluſio & concordia: maxime quia idem archiepiſcopus Tarraconenſis, ſpecialis familiaris domini Benedicti, multa colloquia ſecreta habuit, rejectis ſociis ſuis, cum domino Gregorio, & ejus nepote tunc camerario, & aliis ſuis ſecretariis. Ex quibus inſurrexit vehemens ſuſpicio in Luca, & fama communis, quod inter ipſos duos contendentes de papatu erat colluſio, & damnata concordia; & quod ſic difficultarent hoc negotium, ut numquam in diebus ſuis ad mutuam ceſſionem deveniretur.

XXIII. Item dominus Gregorius in Luca exiſtens obtulit domino Benedicto locum Piſarum diviſum flumine, ita quod unus ſtaret cum ſuis ab una parte civitatis, alter ab alia. Quem locum immenſiſſime commendavit, & inter alia dixit, quod iſte locus a natura omnia neceſſaria pro tali conventione habet, adeo quod ad hoc fabricatus penitus videbatur. Et hanc ſimilem oblationem voluit per cardinales fieri: quod & factum fuit in Portu Veneris per organum comitis Campaniæ, dominorum cardinalium oratorem. A qua oblatione reſiluit, dicens, ante concluſionem hujus oblationis velle a Florentinis aliqua pacta & ſecuritates: quas, ſi eſſent rationabiles, Florentini ſe obtulerunt facere, dummodo eis declararentur. Quam declarationem nullomodo facere voluit, nec etiam tempus, infra quod deberet Piſas venire, unquam voluit declarare: immo ex poſt facto venire Piſas penitus recuſavit.

XXIV. Subſequenter dominus Gregorius in Luca exiſtens, nunciis domini Benedicti ibidem exiſtentibus, qui in verbo potius quam in effectu loci concordiam proſequi videbantur, & nunciis ſereniſſimi regis Francorum, qui re & effectu unionis materiam promovebant, denegavit ſalvum conductum prorogare, & de novo concedere: denegans eiſdem ſuam præſentiam & omnem audientiam, nedum ſuper via ceſſionis, immo ſuper aliis unionem tangentibus, receſſum indicendo, & mandando eiſdem nunciis ut a dicta civitate Lucana recederent. Dixit etiam idem dominus Gregorius [illegible] frequenter, quod via [illegible] & injuſta ac diabolica, & quod eam de cætero proſequi nullomodo intendebat, contra juramenta & vota per ipſum præſtita notorie, veniendo magnum ſcandalum eccleſiæ, cum pertinacia & contumacia notoria, a quibus diverti non potuit, etiam luce clarioribus reſponſionibus ſibi factis: concordans in his cum domino Benedicto, qui eodem cupiditatis inſtinctu aſſeruit, & publice prædicavit, quod ſi viam ceſſionis proſequeretur pro unione habenda, crederet peccare mortaliter, ut in præcedentibus eſt deſcriptum. Quæ quantum erroris, etiam fidei oppoſiti, juxta multorum aſſertionem contineant, decernat & judicet hoc ſanctum concilium in Dei nomine aggregatum.

XXV. De præmiſſis non contentus dominus Gregorius, ut majora & evidentiora extirpationi ſchiſmatis præſtaret impedimenta, & ut haberet cupiditatis ſuæ & errorum ſuorum fautores ac defenſores, contra juramentum & vota præſtita, & in bullis ſuis ſcripta, etiam contra conſilium dominorum cardinalium, & ipſis abſentibus, quatuor de facto, cum de jure non poſſet, in cardinales promovit, ſuæ cupiditatis & errorum ſuorum fautores, ac unionis eccleſiæ notorios impeditores. Adhuc tractatu unionis pendente, oratoribus videlicet domini Benedicti in Luca exiſtentibus, & oratore dominorum cardinalium de mandato domini Gregorii exiſtente in

ANNO CHRISTI 1409.

in Portu Veneris pro concordia loci, & contradicentibus omnibus cardinalibus, talem profanationem fecit. Et ideo contradicebant, quia de jure communi non poterat, cum talis profanatio eſſet notorie deſtructio unionis eccleſiæ. Et mala malis addens, ac pejora pejoribus, ac pacis eccleſiæ evidentiora impedimenta, dominis cardinalibus tunc in Luca exiſtentibus paulo ante prohibuit & interdixit ſub magnis pœnis, privationis videlicet dignitatum & beneficiorum, ac perjurii, quas ipſo facto voluit incurrere, ne exirent civitate Lucana, nec per ſe, nec per medias perſonas participarent cum nunciis dicti domini Benedicti, & domini regis Franciæ, & ne auderent ſe inſimul congregare. Quæ duo ultima mandata clare contra unionem erant; nam niſi tractaretur cum oratoribus domini Benedicti, non poterat unio procurari; & ſic contra juramenta ſua & cardinalium: nec etiam unio tractari poterat ſine cardinalium congregatione. Et hoc revocare noluit, nec alias extirpationi ſchiſmatis intendere, quantumque fuit monitus & requiſitus per dominos cardinales, & quamplures alios viros notabiles. Et quia domini cardinales tunc in Luca exiſtentes, non obſtantibus præmiſſis, intendebant & laborabant ut finis imponeretur ſchiſmati per viam ceſſionis juratæ, & voto firmatæ etiam per eos & eorum quemlibet, pro qua conſequenda jurarunt nihil omittere de contingentibus, utilibus, neceſſariis, aut quomodolibet opportunis; nec ab his retrahi poterant minis vel terroribus: D. Gregorius deliberavit cum ſuis, aliquos ex ipſis dominis cardinalibus capere & carceri mancipare, & aliquos tractare durius. Quod & feciſſet certa die in ſua domo & palatio adunatis in magno numero armigeris, niſi per dominum Lucanum, & ejus providentiam fuiſſet caute & honeſte obviatum.

XXVI. Videntes autem tunc domini cardinales in Luca exiſtentes domini Gregorii pertinaciam, contumaciam, & diſpoſitionem notoriam, nedum in via ceſſionis juratæ, voto firmatæ, & in verbo cum domino Benedicto concordatæ, immo & ad omnem aliam viam per quam haberi poſſet unio; & quod ipſi D. Gregorio, abſque gravi offenſa Dei & ſchiſmatis perpetuatione, ac fautoria multorum eorum detrimento fidei, & notorio ac evidenti periculo animarum ac eccleſiæ deſolatione irreparabili, non poterant adhærere, nec vota nec juramenta per ipſos præſtita obſervare: ipſi DD. cardinales tunc in Luca exiſtentes, ſeu eorum duæ partes, & finaliter omnes, uno dumtaxat excepto, ab ipſo D. Gregorio receſſerunt, & ad hanc civitatem Piſanam, velut ad locum tutum ſe tranſtulerunt, cum firma intentione & propoſito, ut ſe conjungerent cum DD. cardinalibus, qui D. Benedicto adhærebant, ad finem ut ipſis ſimul unitis, utilius & liberius poſſent extirpationi ſchiſmatis intendere, prout vigore inſtrumenti in conclavi celebrati obligabantur & tenebantur, & ſecundum multorum valentium doctorum conſilia per ipſos DD. cardinales habita in Senis, de mandato expreſſo dicti D. G. expreſſe tunc dicentis, quod contentabatur quod haberent conſilia, & ſecundum conſilia procederent; impedimentis, pertinaciis, & indiſpoſitionibus notoriis dominorum Gregorii & Benedicti non obſtantibus, cum evidenter foret notorium, quod ſi attenderetur ipſorum dominorum Gregorii & Benedicti voluntas, numquam ipſis viventibus extirparetur ſchiſma, ſed potius perpetuaretur, & Chriſti caractere inſigniti, erroribus involverentur ex eorum factis, dictis & damnatis perſuaſionibus a cunctis Chriſti fidelibus deteſtandis.

XXVII. Moleſte autem gerens dominus Gregorius receſſum dominorum cardinalium, & de ſtatu ſuo dubitans, per ſuos armigeros inſequi fecit bonæ memoriæ cardinalem Leodienſem, quamplurimum affectatum ad unionis procurandum bonum, dato dictis ſuis armigeris mandato crudeli, ut ipſum quondam dictum dominum cardinalem ad D. Gregorium vivum reducerent, vel inciſum per fruſta. Ecce mandatum pontificis adeo crudele, ut videretur impius Menelaus contra Oniam ſacerdotem ſanctum ab inferis rediiſſe, cuncta diſſipans & civitatem inficiens bonorum ſanguine cruento. Sed Altiſſimus qui bonis aſſiſtit & malis conſiliis obviare conſuevit, ſic protexit ipſum quondam dictum dominum cardinalem, ut in ſicariorum manus non incideret, ſed a Domino protectus, ad locum Libræfactæ Piſani diſtrictus, ſalvus & incolumis perveniret. Deinde die ſequenti tam ipſe bonæ memoriæ cardinalis Leodienſis, quam alii domini cardinales qui de Luca receſſerant, ad hanc civitatem Piſanam ſe perſonaliter contulerunt. Expoſita tamen extitit domus ipſius quondam domini cardinalis in Luca exiſtens prædæ rapaci, & bona mobilia ibi reperta, fuerunt violenter ad domum tunc camerarii & nepotis domini Gregorii apportata. Et idem creditur quod fuiſſet factum de aliis dominis cardinalibus, niſi per dictum dominum Lucanum extitiſſet obviatum.

XXVIII. Ex quo vero domini cardinales in civitatem Piſanam convenerunt, voluerunt adhuc laborare ut dominus Gregorius debitum ſuum faceret, & veritatem agnoſceret, ac ad unitatem eccleſiæ procurandam procederet juxta vota & juramenta per ipſum præſtita. Et de his fecerunt ipſum requiri & exhortari, primo per eorum litteras, ſecundo per dominum cardinalem Burdegalenſem, tertio per duos notabiles epiſcopos, videlicet Varmienſem & Lubucenſem *, qui licet exhortationibus piis, humilibus ſupplicationibus, & rationibus luce clarioribus inſtiterint, ut ipſe D. Gregorius pertinacia depoſita veritatem agnoſceret, vota & juramenta ſervaret, & ulterius paci & unitati eccleſiæ ſe obicem non poneret in ſuæ animæ detrimentum, & eccleſiæ ſcandalum, offerendo eidem quod in caſu quo præmiſſa faceret, ipſi domini cardinales omnem honorificentiam & adhærentiam debitam præſtarent & exhiberent. Requirentes eundem, ut ad civitatem Piſanam veniret, ad quam venire debebat, quia ipſam obtulit, & in ſublimibus commendavit, quam etiam offerri fecit per ipſos dominos cardinales, & promitti quod ad ipſam irent, ut ſupra plenius tractatum eſt, vel ſi venire nollet, per procuratorem renunciaret. Ipſe tamen dominus Gregorius, velut in cor durum datus, acquieſcere noluit, omnia contemnens, & in ſua ſolita permanens pertinacia, impedimentis & erroribus antedictis.

XXIX. Demum quatuor ex dictis dominis cardinalibus qui ad Piſanam ſe tranſtulerant civitatem, cum quatuor ex DD. cardinalibus qui domino Benedicto adhærebant, in Liburno diœceſis Piſani, de voluntate D. Benedicti & totius ipſorum collegii convenerunt ad tractandum de unione eccleſiæ celeriter procuranda. Et quia dominus Benedictus de tribus ſuis cardinalibus ad hoc deputatis confidentiam non habebat juxta ſuæ conſiderationis intentum: adjunxit eiſdem quatuor ſuos familiares, videlicet Rotomagenſem quondam, Toloſanum & Tarraconenſem archiepiſcopos, ac magiſtrum generalem ordinis Prædicatorum. Et his omnibus exiſtentibus in Liburno, poſt aliqua colloquia, aperta fuit inter eos via concilii generalis utriuſque partis & obedientiæ in uno loco partium Italiæ convocandi, ad finem, quod ibidem duo de papatu contendentes renunciarent juxta concordata juramento & voto firmata; alias in eorum contumaciam provideret concilium & eccleſia congregata, ut foret ſecundum Deum Divinas & canonicas ſanctiones providendum. Quæ via ſic aperta, velut neceſſaria & canonica, accepta & grata fuit omnibus dom. cardinalibus partis utriuſque ibidem exiſtentibus, & aliis per dominum Benedictum, ut præmittitur, deputatis, qui dominum Benedictum de hac via concilii ſic aperta certificaverunt, & ex poſt retulerunt, quod ipſe dominus Benedictus erat contentus de via concilii ſic aperta. Et idem retulit in Liburno magiſter Simon Salvator decretorum doctor, ipſius domini Benedicti familiaris, ad hoc deſtinatus. Et ex poſt antequam D. Benedictus a Portu Veneris recederet, ſcripſit litteras credentiales dominis Præneſtino; de Thureio, & ſancti Angeli, in Liburno exiſtentibus, per ſacriſtam Magalonæ, qui in vim credentiæ ipſis expoſuit quod dominus Benedictus erat receſſurus ad partes Cataloniæ; & quod erat contentus ipſe dominus Benedictus, quod ipſi domini cardinales proſequerentur viam motam generalis concilii utriuſque partis & obedientiæ; & quod ipſe dominus Benedictus erat diſpoſitus dimittere aliquos de ſuis ad iſtam materiam proſequendam una cum ipſis dominis cardinalibus prædictis, dummodo a Gubernatore Januæ poſſet pro illis ſalvum conductum habere.

XXX. Concluſo vero tractatu de via generalis concilii in Liburno inter dictos cardinales prædictos utriuſque partis, & alios deputatos per dominum Benedictum: ſubito dominus cardinalis de Chalento, tres archiepiſcopi prædicti, & generalis ordinis Prædicatorum, qui a Liburno receſſerunt, & ad Portum Veneris accedentes retulerunt domino Benedicto quæ geſta fuerant: & eidem conſuluerunt domini cardinales tunc in Portu Veneris exiſtentes, & alii prælati ſui conſiliarii & familiares, ut omnino ſequeretur & amplecteretur viam concilii generalis utriuſque partis, de quo apertum fuit in Liburno inter cardinales partis utriuſque. Quorum ſprevit conſilium, & mutata voluntate deliberavit ad Perpinianum accedere: & volens viam generalis concilii utriuſque partis impedire, ibidem publicavit, quod in feſto omnium Sanctorum in loco Perpiniani teneret concilium ſuæ obedientiæ. Dominus etiam Gregorius in Luca audiens & per D. Benedictum certificatus, quod DD. cardinales concluſerant de via concilii utriuſque partis: etiam deliberavit e Luca recedere. Et volens pariter viam concilii generalis utriuſque partis impedire, ibidem publicavit, quod teneret concilium ſuæ obedientiæ & partis in feſto Pentecoſtes futuro in provincia Aquilejenſi, vel exarchatu Ravennatenſi. Per quæ concilia ſic diviſa, & in locis adeo remotis ac diverſis terminis, etſi impediri poſſet pax eccleſiæ juxta intentionem ipſorum duorum contendentium de papatu, qui una colluſione ac concordia damnata in hanc vanitatem conveniebant: nullo tamen modo poterat ſchiſma extirpari, ſed potius nutriri & foveri in magnum eccleſiæ detrimentum, & periculum animarum.

XXXI. Et poſt dominus Benedictus de menſe Junii proxime præteriti receſſit a Portu Veneris, ſuos greſſus dirigens ad regem Aragonum, & ad locum Perpiniani applicuit, nullo alio dato ordine ad ſchiſmatis extirpationem, immo tractatu pacis rupto, & proſecutione unionis eccleſiæ omnino deſerta, in dicto loco Perpiniani de menſe Septembris proximi præteriti promovit de facto quinque in cardinales, ſuos familiares, opinionum ſuarum & viarum in impedimentum unionis tendentium ſequaces, & pertinaces defenſores. Et pari modo dominus Gregorius de Luca recedens, & de unione eccleſiæ nullo modo curans, novem de facto in cardinales promovit. Et hæc per ipſos facta ſunt colluſione mutua, & concordia damnata, ut evidenter oſtendunt eorum facta & dicta in impedimentum unionis concurrentia: per hoc credentes plures habere ſequaces & defenſores, & facilius viam generalis concilii utriuſque partis impedire.

XXXII. Et poſt dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, antequam ſuum inchoaret particulare concilium in impedimentum unionis, & ut ſuum concilium particulare majoris videretur autoritatis, tres alios ſuos familiares in patriarchas promovit, & tales qui contra ſuam voluntatem veritatem dicere non auderent: & demum per plures dies tenuit ſuum particulare concilium, in quo interfuerunt fere quadraginta prælati, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates. Et ibidem legi fecit ſecundum ſe ſuæ aſſumptionis modum, & quæ fecerat pro unione habenda: ſed non fuerunt ibi deſcripti ſeu recitati ſui defectus, & impedimenta per eum paci eccleſiæ præſtita, nec alia quæ in præcedentibus ſunt veridica narratione deſcripta. Et ex poſt, ut fertur, dici fecit per concilium ſuum [illegible], quod ipſe erat [illegible] fecerat debitum ſuum in unionis eccleſiæ [illegible] procuranda, & quod ipſe ſemper fuerat catholicus abſque labe hæreſis & ſchiſmaticæ pravitatis. Fecit etiam publice dici & prædicari in Perpiniano, quod concilium in hac civitate Piſana convocatum teneri non poterat, nec convocari ſine ipſo; & quod ad ipſum in ſolidum pertinebat convocatio concilii generalis; contra veritatem juris, volens per hoc impedire hoc concilium generale utriuſque partis, quod prælati Aragoniæ & Caſtellæ ad ipſum concilium non venirent. Et ſi iſta ad impedimenta unionis eccleſiæ, & ſchiſmatis nutrimentum pertineant, deliberet & decernat hoc ſanctum concilium.

XXXIII. Et licet per præmiſſa velut ex evidentibus & certis indiciis, ac præſumptionibus violentis, famaque communi & vulgata, appareat notorie de eorum colluſione & damnata concordia ad viam mutuæ ceſſionis per eos juratæ, & omnem aliam per quam poſſet haberi unio & ſchiſma extirpari: tamen ultra præmiſſa in Roma, Senis, & Luca, & Portu Veneris, inter curias ipſas ſequentes fuit, & eſt communis fama & opinio, & aliqui notabiles viri dicunt ſe vidiſſe litteras & cedulas, continentes quod inter dominos Gregorium & Benedictum eſt, & fuit confœderatio, concordia, & colluſio juramento firmata, quod ad hoc ipſi evita-

ANNO CHRISTI 1409.

evitare & repellere valeant viam mutuæ ceſſionis, ipſi ſeipſos & ſuos dicunt ſe tractare debere materiam unionis, & non concilio dominorum cardinalium, principum, ſeu aliorum quorumcumque qui de ſuo conſilio & opinione non eſſent, quia ad ipſos, ut aſſerunt, & non ad alios, præciſe ſpectat proſequi unionem, niſi in quantum alii per eos eſſent requiſiti, & quod ipſi loca electa pro pace danda eccleſiæ poſſunt mutare pro eorum libito voluntatis; & dicere contrarium, eſt eccleſiæ, ut ajunt, contradicere & pacem impedire. Tenent etiam mutua concordia, quod melius eſt eccleſiam ſtare in diviſione, ut eſt, quam ſi cogerentur ad viam mutuæ ceſſionis. Tenent etiam & concordes exiſtunt, quod ſi ſimul haberent in uno loco convenire, tractarent de reductione unius ad alterum de via compromiſſi & ſucceſſionis, ut ſic manerent, dum viverent, & uno defuncto ſuperſtes unicus papa remaneret. Et iſtud aſſeritur plus placere contendentibus ipſis, ut aſſerunt viri notabiles, qui præmiſſa audiverunt, & aliquas ſcripturas ipſorum contendentium viderunt & legerunt.

XXXIV. Poſtquam autem D. Benedictus receſſit a Portu Veneris ad partes Cataloniæ dirigens greſſus ſuos, diſpoſuit D. Greg. a Luca recedere, & ſic ſe abinvicem elongare, ut unus ad Occidentem, & alter ad Orientem viderentur intuitum dirigere, omnino deſerto unionis negotio, & in deſperationem poſito. DD. card. partis utriuſque in majori numero hinc inde in Liburno convenientes, quia adhuc non habebant alium locum accommodum pro conventione, & materia concilii utriuſque partis & obedientiæ ibidem apertam velut neceſſariam proſequentes, prævideruntfore utile & neceſſarium ut ipſum concilium generale partis utriuſque convocaretur, ut prius deliberaverant, ad vigeſimam quintam diem proximi præteriti menſis Martii, cum continuatione dierum ſequentium in hac civitate Piſana. Quæ civitas alias per ambos de papatu contendentes ad conſummandum pacis & unitatis vinculum fuerat electa, oblata & nominata, & idonea ac conveniens reputata: ſic quod per dominos cardinales, qui D. Gregorio adhæſerant, in eorum parte convocarentur domini cardinales abſentes, prælati, principes, & alii qui forent convocandi; & pariter per alios dominos cardinales in ſua parte ad prædictum locum & diem. Quod & factum extitit per ipſorum patentes litteras de communi & concordi ipſorum conſenſu, in forma canonica & juridica. Actum fuit etiam & concluſum, quod pari modo per ipſorum dominorum cardinalium litteras, præmiſſa omnia intimarentur DD. Benedicto & Gregorio, & requirerentur ut vocationi ipſius concilii præſtarent conſenſum & opem, & ex ſuperabundanti vocarent ad prædictos locum & diem una cum DD. card. ſibi obedientibus. Et quod ipſi contendentes de papatu, vocarentur & provocarentur ad dictum concilium renunciare, ut promiſſum, juratum & voto firmatum & concordatum fuerat, per ſe, vel procuratores ſuos, ad hoc ſufficiens, ſpeciale & irrevocabile mandatum habentes, cum intimatione quod alias in ipſorum [con]tumaciam, contradictionem vel recuſationem, provideret concilium, & eccleſia congregata, [illegible] vel alterius ipſorum abſentia non obſtante [illegible] fuerit ſecundum Deum, Divinas & canonicas ſanctiones, providendum, & [illegible] fuit in Romana eccleſia ſancta & virtuoſiſſime obſervatum. Quæ omnia fuerunt per patentes litteras dictorum dominorum cardinalium domino Benedicto intimata in perſona ſua propria in loco Perpiniani. Et ſolemniter fuit vocatus & provocatus ad hoc prius concilium, etiam in cauſa ſchiſmatis & fidei: ut conſtat litteris ipſius domini Benedicti, & publicis & authenticis inſtrumentis. Et nihilo minus præfati domini cardinales in vim cedulæ, in conclavi juratæ, de novo ipſum dominum Benedictum requiſiverunt per ſuas litteras, ut renunciaret, quia hoc reputabant & reputant pro bono unionis expedire. Ut autem præmiſſa omnia notificarentur domino Gregorio, duo domini cardinales, videlicet domini, Aquilejenſis & Mediolanenſis vulgariter nuncupati, de voluntate & mandato ac aſſenſu aliorum dominorum cardinalium, ad civitatem Senarum, in qua reſidebat dominus Gregorius, acceſſerunt. Et quia ibidem domini Gregorii non potuerunt habere præſentiam, ipſo impediente, nec ipſum perſonaliter ad prius concilium provocare, nec alia facere quæ ordinata fuere, licet ibidem cum Senenſibus ſolicitam facerent diligentiam, per plures videlicet octo dies, ut præſentiam ipſius domini Gregorii habere poſſent: litteras patentes provocationis ipſius ad concilium, in cauſa fidei & ſchiſmatis alias præmiſſa plenarie continentes, publice ac patenter ſub publico teſtimonio, in præſentia multorum clericorum & laicorum poni fecerunt & dimiſerunt in principali altari cathedralis eccleſiæ civitatis Senarum, & in valvis eccleſiæ ſancti Chriſtophori ejuſdem civitatis Senarum, ſub teſtimonio publico & multorum præſentia, affixerunt taliter, quod de illis dominus Gregorius non poſſet ignorantiam allegare: prout iſti ſacro concilio eſt per inſtrumentum facta fides, immo ad ejus notitiam pervenerunt, & haberi debent de jure, perinde ac ſi ſibi perſonaliter intimatæ fuiſſent.

XXXV. Et poſt dominus Gregorius per varios nuncios & alios conatus eſt impedire hoc ſanctum concilium in impedimentum unionis eccleſiæ: procurando ut domini cardinales, qui ſibi adhæſerant, mutarent locum & diem ordinatum, & convenirent cum ipſo domino Gregorio in alio loco & termino. Et quia domini cardinales evidenter perpenderunt, quod iſtud petebatur ad impedimentum unionis eccleſiæ, & ut impediretur hoc ſanctum & univerſale concilium utriuſque partis in hac civitate Piſana congregatum, cum in hoc tractatu nulla fieret mentio de D. Benedicto & parte quæ ſibi adhæſit, ſine quibus ſchiſma extirpari non poteſt, nec unio haberi: propterea præfati domini cardinales, conſtantes in inceptis permanſerunt, nec voluerunt, ſicut nec debuerunt, tam evidenti malitiæ & notorio impedimento unionis aliquatenus conſentire: ut etiam evidentibus reſponſionibus dicti domini cardinales nunciis hoc tractantibus luce clarius oſtenderunt.

XXXVI. Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, ſed omnem proſecutionem unionis impedire volens, notificavit per ſuas litteras, quas ad varias mundi partes direxit: quod dominos cardinales qui ſibi adhæſerant, & qui unionem eccleſiæ proſequebantur, privaverat dignitatibus & beneficiis, & contra prælatos & officiarios ſequentes dominos cardinales, & eis in unione proſequenda adhærentes, proceſſit ad privationem dignitatum, beneficiorum, officiorumque, nulliter & de facto, cum de jure hoc facere non poſſet in impedimentis unionis. Et pari modo dominus Benedictus volens impedire omnem proſecutionem unionis eccleſiæ, fecit de facto cæteros proceſſus contra dominos cardinales, prælatos, reges, & principes, & alios qui ſe à ſua obedientia ſubtraherent. Et ut viam concilii generalis impediret, citari fecit coram ſe in Perpiniano comparituros cæteros prælatos, univerſitatem ſtudii Pariſienſis, & nonnullos magiſtros & doctores, & alios viros litteratos, reſponſuros ſuper certis articulis in impedimentum unionis & concilii generalis, cum ipſi citati conſtanter proſequantur viam concilii generalis & ſchiſmatis extirpationem. Intendentes per hoc præfati DD. Gregorius & Benedictus, proſecutores unionis eccleſiæ & concilii generalis utriuſque partis terrere & avertere a proſecutione unionis & pacis eccleſiæ ac viæ concilii generalis utriuſque partis, in eorum animarum detrimentum, & eccleſiæ grave & notorium ſcandalum.

XXXVII. Ultra præmiſſa, verbis & litteris præfati DD. Gregorius & Benedictus conati ſunt impugnare hoc ſanctum & univerſale concilium, & ejus vocationem, dicendo & aſſerendo quod hoc univerſale concilium non poterat ſe intromittere, vel cognoſcere, ſeu aliquid definire de cauſa ipſorum, & ſchiſmatis extirpatione, & ſic per conſequens nec de aliis erroribus quibus ipſi notorie, quantum in eis eſt, corpus eccleſiæ commaculant. Et hoc eſt ſatis evidens & notorium, ac etiam evidens exiſtit & certum, quod ipſi, licet ſolemniter & ex ſuperabundanti cautela, requiſiti, noluerunt huic ſancto concilio aſſenſum ferre & opem, nec ad ipſum venire concilium, ut fuerant ſolemniter vocati, & etiam provocati, renunciaturi pro unionis bono, & juramento & voto multipliciter ſunt adſtricti, ut manifeſtum exiſtit & notorium. Per quæ evidentius conſtat de eorum notoria contumacia hæreſim in hoc caſu importante, & ſummam damnationem ſecundum canones in eos dictante, incorrigibilitate & damnata pertinacia adeo evidenti & notoria, ut adverſus illam admittenda non ſit excuſatio.

XXXVIII. Quare pro parte [illegible] promotoris, promotoris, ſeu ſolicitatoris, petitur, poſtulatur, & requiritur, per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum, & ejus ſententiam, decerni & pronunciari: primo unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis in unicum collegium, fuiſſe & eſſe legitimam & canonicam, ipſamque autoritate præfatæ ſynodi roborari pro bono tam ſancti & pii negotii, ac validam & rationabilem declarari pro bono & evidenti neceſſitate ſanctiſſimæ unionis: ac etiam hanc ſanctam ſynodum per dominos cardinales utriuſque collegii ad tantum bonum ſimul legitime unitos & congregatos, rite & debite convocatam, ac etiam congregatam, & tempore congruo, in loco tuto, habili & idoneo, ſecuro & libero, & ad eam velut repræſentantem univerſalem Dei eccleſiam, cognitionem hujus cauſæ, ac etiam deciſionem, pertinere & ſpectare. Decerni etiam & declarari, omnia & ſingula ſuperius enarrata, fuiſſe & eſſe notoria, & ſuper eis etiam tanquam notoriis procedendum: & exinde memoratos contendentes, & eorum quemlibet, toti populo Chriſtiano denunciari, & oſtendi debere omni dignitate & honore, etiam papali, ſe reddidiſſe indignos, velut notorios ſchiſmaticos, notorios fautores, & ſchiſmatis nutritores, pertinaces hæreticos, & notoriis criminibus enormibus, perjurii, & violationis voti, irretitos, etiam notorie ſcandalizantes cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia evidentibus & manifeſtis; ipſoſque propter præmiſſas iniquitates, ne regnent vel imperent, ſeu præſint, a Deo & ſacris canonibus, fore abjectos, privatos, ac ab eccleſia præciſos, ſuis ligatos peccatis; & nihilo minus ſententiando privari, abjici & præcidi: & inſuper eiſdem & cuilibet eorum inhiberi, ne aliquis eorum pro ſummo pontifice gerere ſe præſumat. Omnes & quoſcumque Chriſtianos ab eorum obedientia; non obſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio vinculo adſtrictos, perpetuo abſolutos declarari. Inhibendo etiam cunctis Chriſti fidelibus, ut dictis contendentibus, ſeu eorum alteri, tamquam papæ ſeu ſummo pontifici obediant, pareant, vel intendant, nec conſilium, auxilium, vel favorem præſtent, aut eos recipiant, vel receptent, etiam ſub pœnis excommunicationis, & aliis a ſanctis patribus & canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Et ſi parere contempſerint ordinationi & ſententiæ hujus ſacri concilii, decernendum fore & decerni, ipſos, & eorum fautores, defenſores & adhærentes, etiam per poteſtates ſæculares compeſcendos fore & compeſci, juxta ſacrorum canonum diſpoſitiones & Divina mandata.

Et pari modo petitur, poſtulatur, & requiritur, decerni, & declarari, omnes & ſingulos proceſſus ac ſententias, per dictos contendentes, & eorum quemlibet factos, latos, & fulminatos; ac privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumcumque, & qualiacumque, ac quomodocumque nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos cardinales, & eis adhærentes, ac eos ſequentes, ac etiam contra dominos reges & principes, prælatos & alios eccleſiaſticos & ſæculares cujuſcumque conditionis & ſtatus, ac etiam contra univerſitates, Pariſienſem, Bononienſem, & alias univerſita[tes] [illegible] communitates, ac ſingulares [illegible]onis in odium [illegible] & unionis; & impedimentum ejuſdem, appareant eſſe facta, fuiſſe & eſſe nullos, & caſſos & irritos, ac nullius vigoris vel momenti; & quatenus de facto proceſſerunt, annullandos, caſſandos & irritandos, ac annullari, caſſari, & irritari debere. Et nihilo minus etiam promotiones vel potius profanationes cardinalium, velut in impedimentum unionis attentatas, & quæcumque alia, quomodocumque, & qualitercumque per eos, vel eorum alterum, geſta vel facta ſub colore pontificalis officii in impedimentum unionis, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas & inanes; & quatenus de facto proceſſerunt, annullari, caſſari, & irritari per hanc ſanctam & univerſalem ſynodum debere. Et conſecutive omnes ſententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alicujus alterius pœnæ, per eos vel eorum aliquem latas in adhærentes, neutrales, ſeu eis obedientiam ſubtrahentes, autoritate præſentis concilii nullas declarari. Et inſuper omnem ſuppleri defectum, ſi quis forſan intervenerit in præſenti proceſſu ex ſolemnitate juris omiſſa.

Et ad informandum plenius hanc ſanctam ſynodum, ſi prædicta omnia omnibus notoria non exiſtant: licet omnia & ſingula prædicta ſint vera, manifeſta & notoria, ita quod aliquali tergiverſatione celari non poſſint, nec indigeant clamore alicujus accuſatoris: tamen [illegible]

ANNO CHRISTI 1409.

ſeu promotor præfatus dat; exhibet, producit articulos præſentes, & contenta in eiſdem narrative & diſpoſitive. Et de quolibet ac conjunctim & diviſim, & in quantum videatur huic ſanctæ univerſali ſynodo, offert ſe probaturum in eis contenta, vel ea quæ ei ſufficient, ſeu ſufficere videbuntur, ad ſuum propoſitum conſequendum in toto vel in parte, & non aliter, nec alio modo. De quo ſolemniter proteſtatur, veſtrum benignum auxilium humiliter implorando.

Et prædicta omnia & ſingula dictus procurator ſeu promotor dat, exhibet, & producit omni meliori modo, via, forma, & cauſa, quibus poteſt & debet: ſalvo jure ſibi corrigendi, addendi, detrahendi, &c.

SESSIO VI.

Sexta ſeſſio fuit die ultima Aprilis: & ibi ſtatim poſt Miſſam & litanias propoſuit epiſcopus Saliſberienſis de Anglia, qui tempore medio cum multis aliis dominis Anglicis applicuerat Piſas, exhortans in effectu totum concilium ad procedendum in negotio ſecundum bonam juſtitiam & æquitatem: dicens ſe cum aliis habere ſufficiens mandatum ex parte regis Angliæ & regni ad tractandum & proſequendum cum aliis, & tenendum ſeu accordandum quidquid ibidem ordinaretur in facto eccleſiæ, ſeu unionis, &c. Et quia nondum ex parte dictorum Anglicorum, nec ex parte illorum de Alemannia, fuerant nominati per eos eligendi ad examinandum teſtes, de quibus dictum eſt in ſeſſione præcedenti; ideo fuit dies continuata ad diem ſabbati proximam, quæ erit dies quarta Maii; in qua, ſicut dictum fuit per advocatum ex parte concilii in hoc negotio ordinatum, dominus Petrus de Ancorano, utriuſque juris doctor Bononienſis, debebat dare reſponſiones ad propoſita alias in quarta ſeſſione per epiſcopum Verdenſem, & alios ambaſſiatores regis „ Ruperti, de quibus ibi dicitur. Et fiet etiam „ commiſſio nominandis ad examinandum teſtes „ (de quibus eſt ſupradictum:) Et ulterius in „ negotio procedetur prout fuerit rationis. Fuit etiam illico proteſtatum per dictum advocatum ad inſtantiam promotorum & procuratorum ad hoc totum negotium proſequendum, ex parte concilii ordinatorum, de proſequendo tempore & loco contra dictum epiſcopum Verdenſem, & alios ambaſſiatores dicti Ruperti (de quibus ſupra) qui non expectato reſponſo illicentiati receſſerunt: quodque ipſe & alii qui cum eo ſic receſſerant, & debebant concilio intereſſe, incurrerant pœnas juris contra ſic recedentes vel non venientes latas a jure, &c.

SESSIO VII.

Septima ſeſſio fuit die ſabbati quarta Maii: & ibidem poſt Miſſam & litanias, doctor Bononienſis, vocatus dominus Petrus de Ancorano, dedit reſponſiones ad propoſita alias per oratores & nuncios D. Ruperti, &c. de quibus ſupra facta eſt mentio in quarta ſeſſione. Poſtea fuerunt lecta nomina electorum pro qualitate ad recipiendum teſtes & inſtrumenta, & probandum notorietatem propoſitorum in quarta ſeſſione contra illos duos contendentes: & illico fuit [illegible] autoritate concilii data commiſſio, de qua promotores petierunt inſtrumentum. Fuit etiam dictum, quod expediebat autoritate totius concilii mittere ad regem Ladislaum Siciliæ, ad exhortandum eum quod non impediret concilium, & quod ceſſaret ab impedimentis, quodque teneret & ſervaret ibi deliberanda, &c. Et ab omnibus fuit dictum: placet. Et fuit dies continuata ad procedendum ulterius in hoc negotio ad diem Veneris, quæ erit dies decima Maii.

SESSIO VIII.

Octava ſeſſio fuit dicta die Veneris decima die Maii, & poſt Miſſam & litanias, fuit poteſtas data in alia ſeſſione ad examinandum & recipiendum teſtes & inſtrumenta, continuata ad octo dies, videlicet ad diem Veneris, decimam octavam diem Maii. Ibidem etiam ad inſtantiam promotorum & procuratorum, &c. fuit determinatum, unionem amborum collegiorum card. propter bonum unionis eccl. & pro neceſſitate proſequendi hoc tam pium negotium alias factam, fuiſſe bene, rite, & debite factam: eamque ſynodus roboravit & confirmavit, & declaravit quod per eos potuit concilium eccleſiæ univerſalis congregari ad providendum iſti negotio, & quod hoc præſens concilium eſt ſufficienter repræſentativum totius eccleſiæ catholicæ, in loco tuto, idoneo & ſecuro, & tempore congruo congregatum; quodque hoc præſens concilium habet poteſtatem cognoſcendi de hoc toto negotio, &c. & decidendi, tanquam quod non habet alium quoad hoc ſuperiorem in terris. Et hæc omnia fuerunt illico per dictum concilium accordata, pronunciata, & concluſa per os domini patriarchæ, prout in cedula ſuper hoc facta & lecta continetur, cujus ſcriptus eſt tenor infra.

Item fuit autoritate concilii dictum & declaratum, licet pro tunc non pronunciatum in ſcriptis, quod a tempore quo iſti contendentes recuſarunt adimplere juramenta ſua & vota de via ceſſionis per eos præſtita, licuit ab eis ſubtrahere obedientiam, ab eo tempore quo viam ceſſionis proſequi omiſerant, &c. & quod pro nunc erat ab omnibus obedientia eis & eorum cuilibet ſubtrahenda; & quod proceſſus, inhabilitationes, & cenſuræ, latæ per eos, aut eorum alterum, in præjudicium proſecutionis unionis, erant irrita & caſſa, &c. ſed quia de hoc non erat littera ſeu pronunciatio dictata, fuit hoc ſic dimiſſum uſque ad aliam ſeſſionem, quæ fuit aſſignata ad decimam ſeptimam diem menſis Maii proximam. Tenor autem dictæ cedulæ in hac ſeſſione pronunciatæ ſequitur, & eſt talis.

Sancta ſynodus, habita plena & matura deliberatione decernit, pronunciat, & declarat; unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis S. R. eccleſiæ cardinalium, fuiſſe & eſſe legitimam & canonicam; ipſamque ſua autoritate roborat, approbat, & confirmat, pro bono tam ſancti & pii negotii, ac evidenti & imminenti neceſſitate univerſalis eccleſiæ catholicæ, extirpatione ſchiſmatis, ac unione & redintegratione ipſius eccleſiæ: ac etiam hanc ſanctam ſynodum per DD. cardinales utriuſque collegii, ad tantum bonum ſimul unitos & congregatos, tempore congruo, & in loco tuto, habili, idoneo, ſecuro & libero; rite, debite, & canonice convocatam. Declarat inſuper, pronunciat, & decernit, per Dei gratiam hic eſſe generale concilium repræſentativum totius

ANNO CHRISTI 1409.

eccleſiæ univerſalis catholicæ, rite, juſte, & rationabiliter fundatum & congregatum: & ad hoc generale concilium, tanquam ad unicum ſuperiorem & judicem in terris pertinere hujuſmodi cauſæ, & omnium propoſitorum contra DD. Benedictum & Gregorium nominatos, contendentes, ſeu, ut aſſeritur, colludentes, cognitionem, examinationem, deciſionem, & omnimodam determinationem omnium ſingulorum ad dictam cauſam pertinentium, quoquo modo dependentium, incidentium, ſeu emergentium ex præmiſſis.

Item ſancta ſynodus habita matura ac plena deliberatione ex cauſis præmiſſis, pro ſecunda dilatione ad producendum teſtes ſtatuit terminum ab hodie ad octo dies: quæ erit decima ſeptima præſentis menſis Maii, & ad illum diem aſſignat proximam ſeſſionem.

SESSIO IX.

Nona ſeſſio fuit die Veneris XVII. Maii, in qua poſt Miſſam & litanias fuit ex parte concilii dictum & declaratum, quod ordo ſedendi in concilio per quoſcumque prælatos ſive ambaſſiatores aliquorum, non faceret præjudicium eccleſiis, vel perſonis ſeu eorum dignitatibus aut prærogativis; quodque de hoc nullus de cætero contra alium poſſet ſe juvare in aliquo, tam in proprietate quam ſaiſina ſeu poſſeſſione, vel quaſi.

Item per os domini Patriarchæ Alexandriæ de mandato ſynodi fuit pronunciatum in ſcriptis, ſuper illis tribus de quibus in proxima ſeſſione dictum fuerat, ſed pro tunc non pronunciatum, videlicet: Quod licuit, &c. ut in præcedenti ſeſſione dictum fuit; Et quod ſubtractio obedientiæ ex nunc in antea curreret; & quod proceſſus contra hoc facti non tenerent, &c. ut ibi dictum eſt. Et ulterius in eadem ſententia pronunciatum fuit & declaratum, quod domini cardinales, & alii prælati, producti in teſtimonium in hac cauſa, poterunt eſſe conjudices, ac etiam teſtes. Tenor autem hujus cedulæ eſt infra ſcriptus.

Item, in eadem ſynodo commiſſio [illegible] examinatoribus teſtium fuit continuata ad diem Mercurii proximam, quæ erit dies vigeſima ſecunda Maii: quæ dies etiam fuit pro proxima ſeſſione aſſignata. Et fuit data autoritate concilii poteſtas dictis examinatoribus addendi articulos alios novos, vel declarandi jam datos, &c. prout [a] videntur expedire pro cauſa. Tenor autem dictæ pronunciationis factæ in prædicta ſeſſione ſequitur, & eſt talis.

[a] Forte, videbitur.

Sancta & univerſalis ſynodus hic in Chriſti nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex juſtis & rationabilibus cauſis a Petro de Luna, qui Benedictus decimus tertius, & Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contendentes de papatu, & ab ipſorum cujuslibet obedientia licuiſſe recedere libere & impune: videlicet a præfato Benedicto, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum juratam ſolemniter, realiter proſequi, & eandem effectualiter adimplere, damnabiliter omiſit; & a præfato Gregorio, ex eo tempore quo viam ceſſionis per eum juratam & ſolemni voto firmatam & promiſſam, realiter proſequi, & effectualiter adimplere, damnabiliter prætermiſit.

Inſuper eadem ſancta ſynodus ex cauſis, quibus ſupra, pronunciat, ſtatuit, ordinat, & decernit, præfatis contendentibus de papatu, & ipſorum cuilibet, qui canonice requiſiti vocatique in præſenti cauſa ſchiſmatis & fidei, fuerant declarati legitime contumaces, fore a cunctis Chriſti fidelibus omnimodam obedientiam ſubtrahendam, & ex nunc in antea ab omnibus pro ſubtracta haberi, & ita obſervandum decernit, pronunciat, atque mandat.

Proceſſus autem & ſententias, condemnationes, privationes, inhabilitationes, & cenſuras quaſcumque, per ipſos contendentes, aut ipſorum alterum, in præjudicium unionis eccleſiæ, aut proſecutionis ejuſdem contra ſubtractos, aut in poſterum ſubtrahentes, factos, aut in poſterum fiendos, hæc ſancta ſynodus decernit & declarat caſſos exiſtere, & nullius eſſe roboris vel momenti: & eoſdem caſſat & annullat, quatenus de facto proceſſerunt, aut in futurum procederent.

Item, eadem ſancta ſynodus in favorem fidei, & pro ſchiſmatis extirpatione, ac lacerata eccleſia unienda & pacificanda, decernit, pronunciat, & declarat, omnes cujuſcumque ſtatus, etiamſi cardinalatus præſulgeant dignitate, qui in cauſa præſenti ſunt, & eſſe poſſunt judices ſeu conjudices in concilio, etiam eſſe poſſe legitimos teſtes, eorumque tam ſententiis quam teſtimoniis, fidem eſſe indubiam adhibendam.

Item, cum propter diverſitatem & prolixitatem articulorum, in præſenti cauſa productorum, poſſet teſtium examinatio diſpendioſe protelari: propterea ſancta ſynodus decernit, pronunciat, & declarat, quod domini commiſſarii, ſeu examinatores, ad hoc per ſanctam ſynodum deputati, poſſunt dictos articulos declarare, ſpecificare, & in eis addere, detrahere, mutare, ac etiam novos articulos de novo recipere, & ſuper eis teſtes examinare, interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi cauſæ viderint expedire, & mittere etiam extra locum concilii, maxime Florentiam, ad recipiendum & examinandum alios teſtes. [illegible] cauſa cognita & deliberata, dat, ſtatuit, & decernit, tertiam dilationem ad probandum, & teſtes producendum, & ad ulteriora procedendum, prout eidem ſanctæ ſynodo videbitur expedire, diem Mercurii proximam, quæ erit vigeſima ſecunda hujus menſis; ad quam diem ſtatuit & ordinat proximam ſeſſionem.

SESSIO X.

Decima ſeſſio fuit die Mercurii vigeſima ſecunda Maii. Et primo poſt Miſſam & litanias fuit petitum, quod Benedictus & Gregorius de papatu contendentes, quibus alias data fuerat dilatio ad audiendum jurare teſtes; & dicendum contra eos ſi quid dicere vellent, nunc antequam fieret publicatio, vocarentur ad valuas: & ſi non comparerent, decernerentur quoad hoc contumaces, & in eorum contumaciam ulterius procederetur ad publicationem teſtium, &c. Et ita fuit factum. Poſtea illico decretum fuit, publicationem eſſe faciendam: & illico fuit incepta per hunc modum, quod unus de notariis legebat articulos, & unus de examinatoribus, ſcilicet archiepiſcopus Piſanus ad hoc deputatus, lecto articulo dicebat, contenta in hoc articulo probantur notorie per [illegible] teſtes, nominando in genere [illegible] teſtes,

tes, ſed non perſonas: & quia illa die non potuit perfici iſtud, iſte actus continuatus fuit ad diem ſequentem, quæ pro alia ſeſſione fuit aſſignata.

SESSIO XI.

Undecima ſeſſio fuit die Jovis tertia Maii; in qua poſt Miſſam & litanias continuatus fuit actus heſterna die inchoatus: & poſt articulorum lecturam completam, ſecundum formam alia die inchoatam, petitum fuit & requiſitum, quod per concilium decerneretur publicationem teſtium eſſe factam, & eſſe ulterius procedendum in cauſa, prout concilio videretur; ſuper quo ſi placeret, daretur dilatio ad diem Sabbati proximam ad reſpondendum ſuper iſtis, & deliberandum tempore medio, quid dicendum. Et ita fuit accordatum, & ad aliam diem Sabbati, quæ erit dies vigeſimaquinta hujus menſis Maii, fuit ſeſſio aſſignata. Et ulterius illico fuit requiſitum, quod de novo ad valvas eccleſiæ illa dies aſſignaretur duobus de papatu contendentibus, ad audiendum ordinationem concilii de modo ulterius procedendi, & audiendum decerni publicationem teſtium debite eſſe factam, & debere haberi pro facta, niſi dicant, vel aliquis pro ipſis cauſam quare, &c. Et ita in omnibus fuit accordatum.

SESSIO XII.

Duodecima ſeſſio fuit die ſabbati vigeſima quinta Maii, quæ fuit vigilia Pentecoſtes, & poſt Miſſam & litanias fuit requiſitum per advocatum, quod dicti duo contendentes ad valvas vocarentur: & ita fuit factum per duos cardinales more ſolito. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro eis, fuerunt reputati contumaces, & in eorum contumaciam dictum fuit publicationem teſtium haberi pro facta, & ulterius procedendum. Et illico fuit per os domini Patriarchæ Alexandriæ pronunciatum autoritate concilii, videlicet quod attenta notorietate eorum de quibus agitur, viſis atteſtationibus, receptis & publicatis, crimina & exceſſus & alia neceſſaria ad deciſionem cauſæ fuerunt & ſunt notoria, & pro talibus reputabat, decernens ulterius tanquam ſuper notorio eſſe procedendum. Poſtea fuit petitum & requiſitum ex abundanti, quod adhuc prorogaretur poteſtas alias data commiſſariis ad examinandum teſtes, de qua ſupra, uſque ad tempus latæ ſententiæ ad finem: quod ſi aliquæ litteræ producerentur, quæ facerent ad cauſam, vel ſi fierent adhuc alii novi articuli ſuper illis, teſtes poſſent recipi: & ita fuit accordatum.

Item etiam petitum fuit & accordatum, quod pro bono cauſæ ſi cardinalibus videretur eſſe mittendum ad D. Lucanum & ad Senenſem, pro aliquibus quæ ad hanc cauſam eſſent expedientia, ipſi cardinales ad hoc ſine alia congregatione poſſent nomine concilii ibidem mittere, & ad hoc eligere perſonas ſicut voluerint.

Item ad procedendum ulterius fuit dies & [illegible] aſſignata ad diem Mercurii poſt feſtum [illegible], quæ erit vigeſima nona Maii, vid[illegible] deliberandum de die aſſignanda dictis [illegible] ad audiendam ſententiam diffinitivam, & de citando eos ad illam diem ad ſententiam [illegible]. Tenor vero pro-

A nunciationis factæ, de qua in hac præcedenti ſeſſione fit mentio, talis eſt.

Sancta ſynodus attenta eorum de quibus agitur notorietate, de qua per factorum evidentiam, depoſitionem teſtium, & alia documenta legitime conſtat, habita ſuper his deliberatione matura pronunciat & declarat, delicta, crimina & exceſſus, & alia ad deciſionem neceſſaria, in petitione præſentis cauſæ deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contendentes, per promotores ſeu procuratores per hanc ſanctam ſynodum deputatos, fuiſſe & eſſe notoria, & tanquam ſuper notoriis fuiſſe & eſſe ad ulteriora procedendum, & tanquam in cauſa in qua B imminet ſcandalum, & periculum notorium eſt in mora.

SESSIO XIII.

Tertiadecima ſeſſio fuit die Mercurii vigeſima nona Maii, quæ fuit in ſeptimana Pentecoſtes: in qua poſt Miſſam & litanias, magiſter Petrus [a] Plaoul pro univerſitate Pariſienſi dixit, & declaravit, opinionem univerſitatis eſſe, iſtos duos contendentes debere reputari ſchiſmaticos, & antiquati ſchiſmatis nutritores, & hæreticos pertinaces, firmans autoritatem concilii ad decidendam hanc cauſam, & declarandum eos eſſe ab eccleſia præciſos, & abjectos, & eos quantum opus eſt abjiciendos & ejiciendos, &c. C ſumens thema ſuum: *Congregabuntur filii Juda & Jeruſalem, & ponent ſibi caput unum, &c.* Poſtea immediate unus epiſcopus Italicus, dictus Novarienſis, legit quandam cedulam facientem mentionem, qualiter ſecundum ordinationem dominorum cardinalium, per dominum cardinalem Mediolanenſem fuerunt ſimul congregati omnes magiſtri in theologia, & licentiati, ac baccalaurei formati, qui ad dictum concilium de multis partibus & univerſitatibus convenerant & inter eos fuerat habita plena deliberatio ſuper iſta materia, & poſtea in eamdem opinionem convenerant, & concordes fuerant; videlicet quod dictos ambos contendentes ſchiſmaticos D tenent, & hæreticos, pertinaces, &c. ut ſupra, & omnium & ſingulorum nomina recitavit, quorum multi ſunt epiſcopi & prælati, & faciebant omnes numerum centum & trium.

[a] Plaod. — Oſe 1. 2.

Item poſtea dixit, quod in eadem opinione fuit univerſitas Florentina, in qua fuerunt centum & viginti magiſtri ſubſcripti. Idem etiam deliberavit univerſitas Bononienſis, quæ de hoc miſit litteras: Idem univerſitates ſive ſtudia Aurelianenſis, & Andegavenſis, & Toloſana per ſuos ambaſſiatores præſentes ibidem.

Poſtea advocatus petiit, quod ad procedendum ulterius in hac cauſa, aſſignaretur dies Mercurii proxima peremptorie iſtis contendentibus, ad audiendum ſententiam diffinitivam in hac E cauſa, & quod de hoc cedula affigeretur in valvis eccleſiæ, quod ad hoc agendum aſſignaretur ſeſſio ad diem Mercurii, quæ erit dies quinta menſis Junii.

Ulterius dixit, quod ſi placeret tempore medio, ſcilicet die ſabbati proxima, fieret una ſeſſio, in qua fieret relatio de teſtibus quibuſdam examinatis poſt relationem alias factam, qui ſcilicet fuerunt examinati ſuper quibuſdam novis articulis de novo additis & traditis, & etiam ſuper antiquis juxta ordinationem alias in proxime præcedenti ſeſſione factam; & ad faciendum etiam, ſi ſit opus, pleniorem relatio-

nem

nem quam alias facta fuit ſuper examinatione A teſtium alias receptorum, ad ſerenandum conſcientias aliquorum, ſi viſum fuerit expedire. Et ita fuit per concilium accordatum: & ſeſſiones iſtas ordinavit, ſcilicet unam ad diem ſabbati, quæ erit prima dies Junii; & aliam ad diem Mercurii ſequentem, quæ erit quinta dies Junii.

SESSIO XIV.

Quartadecima ſeſſio fuit die ſabbati prima die Junii, in qua poſt Miſſam & litanias, examinatores ſive commiſſarii, ad examinandum teſtes alias datos, fecerunt per os D. archiepiſcopi Piſani, unius ex eis, recitari numerum teſtium, qui B de veritate contentorum in articulis deponebant, deſignando eorum dignitates & titulos, non propria nomina, recitando ſummarie effectum articuli non ad longum, & poſtea ſubjungendo: Iſte articulus probatur per tot teſtes de veritate, quorum teſtium tot ſunt cardinales, tot talis ſtatus, &c. ſicut in ſimili ſuper notorietate fuit factum in decima & undecima ſeſſione, quando teſtes fuerunt recitati, qui de notorio deponebant. Et fuit hoc factum ad pacificandum aliquos qui volebant ſcire, ſi per teſtes probarentur eſſe vera illa, quæ dictis contendentibus opponebantur: quia interdum dicuntur aliqua notoria, quæ tamen non probantur eſſe vera. Et hoc facto ſubjunxit dictus archiepiſcopus, quod C ſi aliquis vellet videre depoſitionem teſtium, ut magis probaret veritatem illorum quæ dicebantur, reperiret die Lunæ & Martis proxima apud Carmelitas, qui dictas depoſitiones oſtenderent cuicumque videre volenti, ſed non expediebat aliter publicare.

SESSIO XV.

Quinta decima ſeſſio fuerat ordinata ad audiendum jus ad diem Mercurii quinta die Junii, quæ fuit vigilia Sacramenti, & illa die fuit hujuſmodi ſeſſio. Et prius per advocatum, nomine procuratorum & promotorum in hac cauſa, fuit requiſitum, quod ad valvas [illegible] tur du[illegible] fuerant & [illegible], prout in relatione, & per inſtrumentum apparet: & ſic fuit factum per duos cardinales more ſolito, nullaſque comparuit. Poſtea dictus advocatus requiſivit contumaciam contra eos, & quod ulterius procederetur ad ſententiam proferendam, ſicut alias fuerat adhoc dies hæc aſſignata: fuit reſponſum, placet. Poſtea ſurrexit patriarcha Alexandriæ, qui de conſenſu ſynodi ſibi dato protulit nomine totius ſynodi ſententiam diffinitivam, per quam declaratur ac diffinitur, quod objecta contra dictos contendentes ſunt & fuerunt notoria; & quod ex his ſunt ſchiſmatici, & antiquati ſchiſmatis nutritores & fautores; quod etiam ſunt hæretici, E & a fide devii, & ex hoc ab eccleſia præciſi, & adeo ne præſint dejecti & abjecti, & ſic declarat dicta ſynodus; & nihilo minus eos privat & dejicit ab omni honore & dignitate etiam papali. Et ultra hoc decernit, proceſſus per eos factos, aut eorum alterum, contra aliquos cardinales, ſententias, cenſuras, aut privationes, eſſe irritas & inanes, eaque caſſat ad cautelam & irritat. Et ulterius decernit ſancta ſynodus, promotiones ſeu ordinationes, immo profanationes cardinalium, per dictos contendentes, & eorum utrumque factas, videlicet per Petrum de

Luna a die xv. Junii, & per Angelum Corario a die tertia Maii, anni milleſimi quadringenteſimi octavi, eſſe irritas & inanes; & quantum opus eſt, caſſat & irritat, &c. prout in forma quæ eſt hic infra ſcripta continetur. De quibus omnibus promotores petierunt inſtrumentum.

Poſtea etiam ex parte concilii fuit lecta una cedula, per quam concilium ordinat, quod ordo ſedendi in iſto concilio tentus & habitus, per quoſcumque ſit, non poſſit cuiquam facere præjudicium, nec etiam commodum, aut prærogativam afferre, &c. ſicut fuerat etiam factum in nona ſeſſione.

Poſtea etiam dixit dictus patriarcha Alexandriæ, quod a multis petebatur ordinari & decidi, quid dicendum aut tenendum eſſet de promotionibus factis per iſtos contendentes, quod alias dignitates quam cardinalatus; & ſimiliter de proceſſibus per eos factis contra alios, quam contra cardinales, quibus omnibus in forma ſententiæ nulla facta eſt mentio: ſuper quo, ſi placeret ordinaretur una ſeſſio ad diem Lunæ proximam, quæ erit die decima Junii, in qua decerneretur ſuper iſtis & interim deliberaretur plenius ſuper hoc quid dicendum: & ſic fuit ab omnibus accordatum & ad dictam diem fuit propter hoc ſeſſio ordinata. Fuit etiam petitum, quod in ſententia prædicta diffinitivam omnes ſe deberent ſubſcribere, quando eſſet poſita in forma; & ſic fuit accordatum, & etiam poſtea factum. Et illico etiam prohibitum fuit omnibus, ne de villa decederent, quouſque prædicta omnia eſſent completa. Et his factis & dictis ſtatim cœperunt clerici qui litanias dixerant, cantare, *Te Deum*, alta voce, & hymno perfecto omnes receſſerunt de eccleſia. Tenor autem pronunciationis ſententiæ diffinitivæ contra prædictos contendentes ſequitur, & eſt talis.

Chriſti nomine invocato, ſancta & univerſalis ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, & ad quam cognitio & deciſio hujus cauſæ noſcitur pertinere, Spiritus ſancti gratia in hac majori eccleſia Piſana congrega[illegible] ibique pro tribunali ſedens, viſis [illegible] probatis & agitatis in [illegible] unionis eccleſiæ, fidei, & ſchiſmatis contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium duodecimum olim nuncupatos, quæ in præſenti proceſſu hujus cauſæ plenius continetur, ac quibuſcumque aliis ipſam ſanctam ſynodum ad infra ſcriptam diffinitionem moventibus & inducentibus, habita prius inter ſeipſos, & demum cum copioſa multitudine magiſtrorum in ſacra theologia, ac utriuſque juris doctorum, pluries & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omneſque pariter in hanc ſententiam reperiens unanimiter concordare omni modo, via & jure, quibus magis & melius poteſt in prædictorum contendentium, ſeu verius colludentium de papatu, & cujuſque eorum contumaciam: in his ſcriptis pronunciat, decernit, deffinit & declarat omnia & ſingula crimina, exceſſus, & alia cuncta neceſſaria ad infra ſcriptam deciſionem præſentis cauſæ deducta per providos viros magiſtros Henricum de Monteleone, Joannem Deſcrivanis, & Bertholdum de Wildunghen [b] promotores, inſtigatores & ſolicitatores, ſeu procuratores deputatos ad proſequendum præſentem cauſam, pro hujus deteſtandi & inveterati ſchiſmatis extirpatione, & unione atque redintegratione ſanctæ matris eccleſiæ, [illegible] tra & adverſus prælibatos Petrum de [illegible]

Iſta in aliis [illegible]. Sed cum [illegible] ab iis [illegible] hujus [illegible] lectione, [illegible] hic [illegible] fuit.

[b] VVildin & Volderghen.

ANNO CHRISTI 1409.

nedictum decimum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum [de papatu damnabiliter contendentes] ab aliquibus nuncupatos in petitione coram ipſa ſacra & univerſali ſynodo præſentata & exhibita, fuiſſe vera & eſſe, atque notoria, ipſoſque Angelum Corario, & Petrum de Luna de papatu, ut præfertur, contendentes, & eorum utrumque fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & antiqui ſchiſmatis nutritores, defenſores, fautores, approbatores, manutentores, pertinaces, necnon notorios hæreticos, & a fide devios, notoriiſque criminibus enormibus perjurii & violationis voti irretitos, univerſalem eccleſiam ſanctam Dei notorie ſcandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia notoriis; evidentibus & manifeſtis. Et ex his & aliis ſe reddidiſſe omni honore & dignitate, etiam papali indignos, ipſoſque & eorum utrumque propter præmiſſas iniquitates, crimina & exceſſus ne regnent, vel imperent, aut præſint, a Deo & ſacris canonibus fore ipſo facto abjectos & privatos, ac etiam ab eccleſia præciſos, & nihilo minus Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc ſententiam diffinitivam in his ſcriptis privat, abjicit & præcidit; inhibendo eiſdem ne eorum aliquis pro ſummo pontifice gerere ſe præſumat, eccleſiamque vacare Romanam ad cautelam inſuper decernendo.

Et inſuper omnes & quoſcumque Chriſticolas, etiam ſi imperiali, regali, vel alia quacumque libet præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cujuslibet eorum obedientia non obſtante quocumque fidelitatis juramento, aut alio quocumque vinculo, quo illis vel eorum alteri tenerentur adſtricti, fore perpetuo abſolutos, inhibendo eiſdem Chriſti fidelibus ne prædictis de papatu contendentibus, ſeu eorum alteri quomodolibet obediant, pareant, vel intendant, aut conſilium, auxilium, vel favorem ipſis præſtent, aut eos recipiant, vel receptent, ſub pœnis excommunicationis, & aliis a ſanctis patribus & ſacris canonibus inflictis, promulgatis & ordinatis. Quodque ſi parere contempſerint huic ordinationi & ſententiæ, ipſos & eorum fautores, defenſores, adhærentes & ſequaces, etiam per ſæculares poteſtates fore compeſcendos, & compeſci debere juxta præcepta Divina & ſacrorum canonum diſpoſitiones, eadem ſancta ſynodus pronunciat & diffinit.

Ac inſuper omnes & ſingulos proceſſus, & ſententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alterius cenſuræ & pœnæ, privationes quoque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualiacumque ſint, & quomodocumque nuncupentur, ſeu nominentur, contra dominos card. per dictos Petrum de Luna & Angelum Corario factos, actos & fulminatos, fuiſſe & eſſe nullos, caſſos & irritos, nullas, caſſas & irritas, ac nullius roboris, efficaciæ vel momenti, & quatenus de facto proceſſerunt, catenus annullandos, caſſandos & irritandos, annullandas, caſſandas & irritandas; ſicque & etiam ad cautelam quatenus expediat omni modo & jure quo melius poteſt annullat, caſſat & irritat.

Et inſuper promotiones, immo verius profanationes quorumcumque ad cardinalatum per dictos contendentes de papatu & eorum utrumque attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum ante dictum, a die xv. Junii anni proximi præteriti milleſimi quadrageſimi octavi, fuiſſe & eſſe nullas, caſſas, irritas, & inanes, & quatenus de facto proceſſerunt, de facto annullandas, caſſandas & irritandas, & ſic etiam ad cautelam quatenus expediat omni modo & jure quibus melius poteſt, præfata ſancta ſynodus per hanc ſententiam diffinitivam caſſat, irritat & anullat.

Ad providendum autem adverſus proceſſus, conſtitutiones, & ſententias in præjudicium unionis, & alias per Petrum de Luna & Angelum Corario olim contendentes de papatu ſeu colludentes præfatos, factas & latas contra reges & principes, patriarchas quoque, archiepiſcopos, epiſcopos, ac alios eccleſiæ prælatos, univerſitates ſtudiorum, communitates, ac ſingulares perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, & circa promotiones olim per ipſos contendentes factas ad dignitates quaſcumque; & ulterius ad procedendum ſuper aliis bonum univerſalis eccleſiæ tangentibus, ſancta ſynodus ſtatuit diem Lunæ proximam pro ſeſſione futura, quæ erit decima menſis præſentis Junii.

SESSIO XVI.

Sextadecima ſeſſio fuit die Lunæ decima Junii, ſicut fuerat in proxima ſeſſione ordinatum. Et ibi fuit dominus cardinalis de Chalento, qui Petrum de Luna dimiſerat & ab eo receſſerat, & ad concilium venerat. Et in iſta ſeſſione primo fuit per os domini archiepiſcopi Piſani lecta una cedula, in qua omnes & ſinguli cardinales erant ſubſcripti, continens in effectum formam cujuſdam promiſſionis, quam fecerunt omnes prædicti & ſinguli cardinales ad ſatisfaciendum multis, qui requirebant & petebant, quod reformarentur uſurpationes quæ erant in eccleſiam introductæ in præjudicium libertatis eccleſiaſticæ, &c. per quam cedulam omnes & ſinguli prædicti cardinales promittunt, videlicet quilibet eorum, ſi eum contingat ad papatum aſſumi, quod intendet reformationi eccleſiæ tam in capite, quam in membris; & ſi eum contingat aſſumi ad papatum, erga cum inſtabunt & procurabunt fideliter & bona fide, quod circa dictam reformationem intendat, nec permittat, quantum in eo erit, quod hoc concilium diſſolvatur, quouſque ſuper hoc proviſum extiterit. Et ideo placet eis quod adhuc concilium continuetur, &c. ut in forma cedulæ, cujus tenor eſt infra.

Poſtea venit advocatus per concilium alias deputatus, qui petiit & requiſivit, quod cum alias in proxima præcedente ſeſſione fuerit ſententia lata diffinitiva contra duos contendentes, &c. & parum eſſet, ſi non demandaretur executioni, quod placeret dare & ordinare commiſſarios ad publicandum dictam ſententiam, & executioni demandandum ubique, vel in diverſis mundi partibus ubi oportebit: ad quos nominandos, ſi placet, ordinet concilium, quod collegium dominorum cardinalium coſtales, ſicut voluerit, ad hoc idoneos poſſit & valeat nominare. Et ita fuit accordatum.

Item petiit & requiſivit, quod cum Angelus Corario olim ab aliquibus nominatus Gregorius XII. ſedem ſuam nitatur tenere in patriarchatu Aquilejenſi, & populum illius patriæ ad ſe allicere, ac ab obedientia D. patriarchæ Aquilejenſis faventis huic concilio retrahere, placeat huic concilio mandare dominis illius patriæ, ac vaſſallis eccleſiæ, quod dicto patriarchæ Aquilejenſi pareant & intendant, & dicto An-

ANNO CHRISTI 1409.

Angelo ſeu Gregorio nullatenus obediant, &c. Et ita fuit ab omnibus accordatum.

Poſtea fuit dictum & publicatum, quod ſi placeret, continuaretur hoc concilium, & alia ſeſſio ordinaretur, ad providendum & ordinandum circa illa de quibus in proxima ſeſſione dictum fuerat, videlicet de promotionibus & proceſſibus, &c. & generaliter ad providendum circa illa quæ agenda reſtant, ad quod, ſi placeret, ordinaretur ſeſſio ad diem Jovis proximam, quæ erit decimatertia Junii. Et ita fuit accordatum. Tenor autem cedulæ continens juramentum dominorum cardinalium, de qua ſupra, ſequitur, & eſt talis.

Nos omnes & ſinguli epiſcopi, presbyteri &
„ diaconi, cardinales, congregati in civitate
„ Piſana pro ſchiſmatis extirpatione, unitate
„ & bono ſtatu in Dei eccleſia reducendis, pro-
„ mittimus in verbo veritatis Deo, ſanctæ Ro-
„ manæ eccleſiæ, & ſanctæ ſynodo hic in Chri-
„ ſti nomine congregatæ, quod ſi quis noſtrum
„ in ſummum Romanum pontificem eligetur,
„ præſens concilium continuabit, nec diſſolvet
„ aut diſſolvi permittet, quantum in eo erit,
„ uſquequo per ipſum, cum conſilio ejuſdem
„ concilii, ſit facta debita, rationabilis, & ſuf-
„ ficiens reformatio univerſalis eccleſiæ & ſta-
„ tus ejus, tam in capite quam in membris.
„ Promittimus etiam, quod ſi aliquem de do-
„ minis cardinalibus abſentibus, vel extra no-
„ ſtrum collegium, aſſumi contingat in papam,
„ pure, veraciter & bona fide, antequam pro-
„ cedamus ad publicationem electionis illius,
„ procurabimus toto poſſe habere ab eo pro-
„ miſſionem, ac ſufficientem ſecuritatem, quod
„ ſervabit & adimplebit omnia, & ſingula ſu-
„ pradicta: & interim lata ſententia contra
„ contendentes de papatu, ſuper eorum deje-
„ ctione ſumus contenti, & ratum habemus,
„ quod ſede vacante continuetur concilium, &
„ quod in eo, quantum commode fieri poterit,
„ in dicta reformatione procedatur; & quod
„ ſuper hoc in proxima ſeſſione alia ſeſſio in-
„ dicatur.

SESSIO XVII.

Septimadecima ſeſſio fuit die Jovis decimatertia Junii anno prædicto, in qua poſt Miſſam & litanias venit capitaneus, & poteſtas, ac vicarius villæ Piſanæ. Et tunc advocatus aſcendit pulpitum, & dixit alta voce, quod quia inſtabat tempus intrandi conclave ad eligendum papam, & juxta conſtitutionem Gregorii decimi, quæ incipit, *Ubi majus*, quæ eſt de elect. lib. VI. domini temporales loci ubi eſt papa eligendus, debent facere certa juramenta, ut in prima conſtitutione continetur: ideo ad hoc veniebant prædicti officiarii, qui pro parte dominorum Florentinorum, qui habent dominium civitatis Piſanæ, parati erant facere debita juramenta, & fecerunt. Poſtea ſubjunxit, quod etiam ſecundum tenorem dictæ conſtitutionis ſunt preces ad Deum porrigendæ pro habendo papam, &c. Ideo ſi placeret, in craſtino fieret proceſſio generalis de eccleſia ſancti Martini uſque ad eccleſiam cathedralem: & ita fuit accordatum. Poſtea domini patriarchæ, Alexandrinus, Jeroſolymitanus, & alius de Bohemia, dictus Antiochenus, aſcenderunt pulpitum: & ibi legit patriarcha Alexandrinus cedulam continentem qualiter ſynodus ordinabat, quod pro hac vice ambo collegia cardinalium procederent ad electionem papæ, non obſtante quod aliqui eorum ſunt promoti in una obedientia, alii in alia, ſeu ab alio papa; & quod poteſt eſſe dubium qui ſint cardinales vel non. Per hoc tamen, ut dicit cedula, non intendit ſynodus ſive concilium aliquid de novo ordinare vel immutare circa modum & poteſtatem eligendi papam, quæ ſpectat ad dominos cardinales. Cujus quidem cedulæ tenor infra ſcribitur.

Item, legit aliam cedulam continentem in effectum, quod concilium ordinat, proceſſus & ſententias, inhabilitationes, privationes, immo etiam conſtitutiones papales, per iſtos contendentes, contra quaſcumque perſonas cujuſcumque ſtatus, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, univerſitates, collegia, reges, principes, &c. videlicet per Angelum Corario dictum Gregorium duodecimum, a die tertia Maii, anni domini milleſimi quadringenteſimi octavi, & a Petro de Luna, quicumque fuerit, factos ſeu factas in præjudicium unionis eccleſiæ, eſſe nullos, ſive nullas, & tales proceſſus ſive ſententias annullat & caſſat, &c. ut in forma cedulæ quæ hic infra ſcribitur.

Item etiam continebat hæc cedula, quod concilium ordinabat non eſſe ſtandum de cætero aliquibus bullis vel litteris, quæ ab aliquo dictorum duorum contendentium dicantur emanaſſe, quæ illis quibus dirigebantur alias prius non fuerint præſentatæ, vel aliis oſtenſæ, ſic quod ſufficienter tollatur ſuſpicio, quod dictæ literæ ſub antidata, vel alias in fraudem, factæ fuerint, niſi iſto concilio ſedente, exhibeantur & oſtendantur in dicto concilio per illos qui eas habent, &c. ut in forma cedulæ, cujus tenor infraſcribitur:

Item poſtea in dicta ſeſſione ſupervenerunt ambaſſiatores regis Arragoniæ, ſcilicet tres milites & unus doctor, & ſupplicaverunt pro audientia: quæ fuit accordata, dum tamen nihil ſcandalorum dicerent in præjudicium ſeu diffamationem hujus concilii generalis, &c. & in effectum propoſuit ille doctor, quod rex Arragonum [illegible] hanc congregationem eſſe factam, pro facto eccleſiæ ſeu unionis; ideo ipſe affectans bonum unionis recommendabat huic congregationi factum hujuſmodi. Secundo dixit, quod rex Arragoniæ non vellet pro aliquo intereſſe particulari dare impedimentum unioni eccleſiæ ſive pro favore Petri de Luna ſive pro quocumque alio. Tertio quod Petrus de Luna, una cum concilio quod tenuerat apud Perpinianum, ordinaverat aliqua, quæ ad factum unionis habendæ poſſunt, ut creditur, proficere, ſuper quo miſerat ambaſſiatores ſuos, qui illa habent dicere: ideo ex parte regis Arragoniæ ſupplicabat quod ipſi ſuper iſtis audirentur, ſupplicans quod in hoc facto nihil innovaretur vel fieret de novo, quouſque fuiſſent auditi. Quarto ſubjunxit, quod dictus rex non fuerat aliqualiter informatus de illis quæ in hoc concilio facta erant: ideo de præſenti illa non poterat approbare, ſed paratus erat informationes recipere, & per Dei gratiam taliter in facto eccleſiæ ſemper faceret, quod omnes deberent contentari, nec ab aliquo poſſet reprehendi: de hoc tamen petiit inſtrumentum.

Poſtea hoc facto, dictum fuit ſingulis prælatis, qualiter domini cardinales conſulebant debere reſponderi iſtis ambaſſiatoribus per hunc modum: videlicet quod concilium primo regratiaretur regi Arragonum de affectione quam habet

ANNO CHRISTI 1409.

bet ad bonum unionis. Secundo quod darentur libenter aliqui deputati notabiles, qui per cardinales poſſent nominari & deputari: & iſti eos informarent ad plenum de actis in hoc concilio, ut etiam ipſi de his poſſent regem ſuum informare: & ſperabatur quod de omnibus manerent bene contenti. Tertio quod placebat concilio audire illos nuncios Petri de Luna, dum tamen docerent de littera vel mandato; & ad hoc etiam aliqui ex parte concilii deputarentur qui eos audirent, cum alias fieri non poterat bono modo, ſedente concilio, quia hora erat tarda, & iſta erat ultima ſeſſio ante introitum conclavis; ideo aliter fieri non poterat, quod daret concilium poteſtatem cardinalibus eos nominandi. Et ab omnibus fuit reſponſum, quod placeret ita reſponderi. Poſtea ergo advocatus aſcendit pulpitum, & dictam reſponſionem dedit ex parte concilii dictis ambaſſiatoribus regis Arragonum ibidem præſentibus: & ſic receſſimus illa die.

Tenor autem primæ cedulæ, de qua in iſta ſeſſione fit mentio, ſequitur & eſt talis.

Quia hoc peſtiferi ſchiſmatis tempore, domini cardinales in hoc ſacro concilio exiſtentes, quidam fuerunt a diverſis olim contendentibus de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum eſt ad electionem unici & indubitati papæ: hoc ſacrum concilium univerſalem eccleſiam repræſentans, vult, conſentit, diſponit & ordinat, quod ipſi a diverſis creati ad electionem prædictam procedant, ſi & in quantum opus eſt, hac vice autoritate hujus concilii: nec per hoc poteſtati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, vel aliquid innovare. Hortatur tamen prædictos cardinales, quod ipſi cum caritate ad electionem unius paſtoris procedant, ſic unanimiter, quod de quacumque diſcordiæ ſcintilla notari non debeant.

Secunda cedula.

„ OMnes & ſingulos proceſſus, ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, maledictionis, ſeu alterius cujuſcumque cenſuræ, pœnæ; conſtitutiones papales, inhabilitationes, privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, officiorum & graduum quorumcumque, tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium, contra proſequentes unionem ſanctæ matris eccleſiæ, videlicet tam contra principes, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios viros eccleſiaſticos, cujuſcumque ordinis vel ſtatus exiſtant, quam contra ſingulares perſonas, cujuſcumque conditionis, ordinis, vel ſtatus exiſtant, etiam ſi imperiali, vel regali, vel alia præmineant poteſtate; necnon relaxationes, abſolutiones juramentorum, fidelitatis, confœderationis, & homagiorum, ac etiam contra civitates, univerſitates ſtudiorum, collegia eccleſiaſtica vel ſæcularia, communitates villarum, caſtrorum, [illegible], ſeu diſtrictuum, ac ſingulares perſonas, per Petrum de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario a die 3. Maii, anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, de papatu olim contendentes, immo verius col[illegible], factas & illatas, & de ipſorum, ſeu [illegible] mandato: hæc ſancta ſynodus decernit, declaratque [illegible] ſeu nullas fuiſſe & eſſe, & [illegible] proceſſerunt, caſſat & annullat, vultque eſſe nullius roboris vel momenti, pro infectis haberi.

„ Item, ſi aliquæ bullæ, ſeu litteræ, ſub eorum ſeu alterius eorum titulis, ſeu nominibus, expeditæ reperiantur, ſeu exhibeantur a dictis diebus; videlicet a dicto Petro de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario die tertia Maii vel ante, contra proſequentes unionem ſupradictam: ſi illæ non ſunt ante dictos dies præſentatæ, vel exhibitæ ſub teſtimonio ſufficienti, capitulis vel eccleſiis, ſeu prælatis, aut aliis quibus diriguntur, ſeu ſcribuntur, conſimili modo ſint nullæ, & nullius roboris vel momenti, & pro infectis habeantur.

Die Veneris decimaquarta Junii, quæ erat craſtinum præcedentis ſeſſionis, ſicut in eadem ſeſſione fuerat deliberatum, facta fuit proceſſio generalis omnium prælatorum reveſtitorum, ab eccleſia S. Martini uſque ad eccleſiam cathedralem, cum cantu litaniarum & antiphonarum. Et in dicta eccleſia cathedrali fuit celebrata Miſſa ſolemnis de ſancto Spiritu per unum dominum cardinalem.

Eadem autem die poſt prandium venerunt nuncii Petri de Luna apud ſanctum Martinum, & intraverunt locum ubi erant aliqui domini cardinales ordinati ad audiendum eos: & cum difficultate intraverunt propter aſſiſtentiam populi & ſervitorum ac famulorum, qui deridendo contra eos proclamabant & ſibilabant. Ibi tamen poſtquam ingreſſi fuerunt, oſtio clauſo fuit eis denunciata & intimata ſententia lata contra dictos contendentes de papatu, de qua ſupra in quintadecima ſeſſione.

Item etiam capitaneus villæ Piſarum erat ibidem, qui intimavit eis quod jam fecerant juramenta de cuſtodiendo conclave, & de multis aliis juxta formam c. *ubi majus*, de elect. l. VI. inter quæ erant tria capitula, quæ principaliter concernebant; quod non permitteret dictus capitaneus quod aliquid fieret in præjudicium, ſcandalum, vel vituperium, ſeu impedimentum procedendi ad electionem unius papæ. Et iſta tria capitula dictis nunciis intimavit explicite, eis denuncians quod quidquid facerent, aut dicerent, tamen caverent ſibi, quod contra iſta nullatenus attentarent. Ipſi autem dixerunt quod volebant habere copiam dictorum capitulorum, & ſuper hoc deliberare antequam aliquid proponerent; & hanc copiam habuerunt, & ſic pro tunc receſſerunt. Et die ſequenti, licentia non petita abierunt, & ſic nihil propoſuerunt, videntes eſſe diſpoſitionem negotiorum ad aliud, quam illud quod forſitan prætendere aut dicere volebant pro dicto Petro de Luna.

Die autem ſabbati immediate ſequente, quæ fuit dies quintadecima Junii, omnes cardinales de ſero intraverunt conclave, quod fuerat præparatum in domo archiepiſcopali civitatis Piſanæ, & ad electionem papæ proceſſerunt, videlicet die Mercurii, quæ fuit dies vigeſima ſexta Junii, & elegerunt dominum * cardinalem Mediolanenſem, ordinis fratrum Minorum, qui vocatus eſt Alexander quintus.

* al. Petrum de Candia.

SESSIO XVIII.

Octavadecima ſeſſio fuit poſtquam dictus dominus Alexander papa electus erat: ipſo ibidem præſidente die Lunæ prima Julii, in qua poſt Miſſam & litanias, per dominum cardinalem de Chalento fuit lecta & publicata una cedula, omnium & ſingulorum cardinalium manibus ſub-

ANNO CHRISTI 1409.

ſubſcripta, per quam publicabant omnibus & nunciabant ſe elegiſſe in papam concorditer dominum cardinalem Mediolanenſem, & in eum conſenſiſſe, & ideo ſe in dicta cedula omnes ſubſcripſiſſe.

Die autem Dominica immediate ſequente, quæ fuit dies ſeptima Julii, dictus dominus papa Alexander fuit coronatus in eccleſia cathedrali, ubi fuit celebrata Miſſa ſolemnis. Et illa die fuerunt multa ſolemnia, ut puta de ſtupis combuſtis, dicendo, *Sic tranſit gloria mundi*: de epiſtola & evangelio in Miſſa Græce, Hebraice, & Latine: de impoſitione tiaræ, cum qua papa reveſtitus equitat per villam, & omnes prælati reveſtiti cum equis de panno albo coopertis: de lege Judæorum, quæ papæ per Judæos præſentatur: & de ſimilibus. Quæ omnia fuerunt debite & ſolemniter expedita.

SESSIO XIX.

Nonadecima ſeſſio fuit die Mercurii decima Julii, in qua poſt Miſſam & litanias conſuetas, unus ex parte Florentinorum aſcendens pulpitum propoſuit, offerendo obedientiam papæ, laudando electionem ejus, &c. & ad idem ſtatim etiam idem dixit unus ex parte communitatis Senenſis. Hoc facto cardinalis de Chalento legit per cedulam quomodo papa revocabat omnes proceſſus & ſententias, ac cenſuras latas durante ſchiſmate per aliquem contendentium de papatu, decernens nullum de cætero debere reputari ligatum dictis ſententiis, & ad cautelam omnes abſolvit, &c.

Item legit unum alium articulum, per quem papa approbat & ratificat ex certa ſcientia, ſacro concilio approbante, omnes diſpenſationes ſuper matrimoniis, & ſuper etiam caſibus concernentibus conſcientiam, aut forum pœnitentiale, factas per aliquem dictorum contendentium, quoad ſibi obedientes, etiam in partibus neutralibus aut ſubtractis. Et de iſtis lectis tenor ſive copia ſcribitur infra.

Et poſtea idem dominus cardinalis dixit, quod quia papa habebat intentionem laborandi ad reformationem eccleſiæ in capite & in membris, ſicut alias [illegible], ipſa ordinavit [illegible] cardinales [illegible] diaconos, uſque [illegible] numerum [illegible] cardinalium, quibus commiſit quod cum deputandis ex parte prælatorum, & aliorum de diverſis mundi partibus, haberent videre de illis quæ viderentur reformanda, circa quod hortabatur diligenter intendere. Et ad concludendum ſuper aviſatis ſeu aviſandis, aſſignabatur ſeſſio ad diem Lunæ proximam, quæ erit dies XV. Julii. Tenor autem cedulæ lectæ in hac ſeſſione ſequitur, & eſt talis.

„ IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Nos Alexander Divina providentia papa quintus, conſiderantes quod tam per Petrum de Luna, Benedictum decimum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum, a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, quam per dominos quondam archiepiſcopum Barrenſem, Urbanum ſextum, Petrinum * Thomacellum, Bonifacium IX. Coſmatum de Thomacellis, Innocentium ſeptimum, & Robertum de Gebennis, Clementem ſeptimum, nuncupatos, dictorum nuper contendentium prædeceſſores, durante præſente ſchiſmate & occaſione ejuſdem, nonnulli proceſſus, ſententias excommunicationis, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac alias cenſuras eccleſiaſticas in ſe continentes, in & contra diverſas perſonas, regna, juriſdictiones, communitates, univerſitates, collegia, loca, diſtrictus, & territoria, fuerint & ſint hinc inde facti & promulgati; ac propter antiquationem dicti ſchiſmatis, & etiam quia multi notabiles doctores utriuſque juris, & magiſtri in ſacra pagina, ſcripſerunt pro & contra, ac publice & ſolemniter determinaverunt, in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti ſchiſmatis fuerit Romanus pontifex, ſeu quis veri vicarii Jeſu Chriſti fungeretur officio: ad exonerationem conſcientiarum utriuſque obedientiæ, quæ jam per Dei gratiam ad unum ovile redactæ ſunt, omnes & ſingulos ejuſmodi proceſſus & ſententias, qui vel quæ occaſione & prætextu ſchiſmatis, ac adhærentiæ utriuſque partis, ſeu viæ neutralitatis aſſumptæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decreti, ſeu fulminati fuerint, quos omnes & ſingulos hic pro expreſſis haberi volumus, hoc ſacro approbante concilio, ex certa noſtra ſcientia tollimus & abolemus, ac pro ſublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, neminem præfatis ſententiis aut proceſſibus eſſe ligatum vel involutum declarantes. Et nihilominus ex abundanti, & ad cautelam, ſi & quatenus indigeant, quoſcumque ſub dictis proceſſibus comprehenſos, a dictis ſententiis & cenſuris abſolvimus, & pro abſolutis haberi decernimus & declaramus, etiam ſuper irregularitatibus, ſi quas propter præmiſſa, vel occaſione præmiſſorum, contraxerint, diſpenſantes.

* Ex Oderico & aliis Petrum.

„ Item, omnes & ſingulas diſpenſationes factas per contendentes, vel eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, ſuper matrimoniis & aliis caſibus quæ forum conſcientiæ reſpiciunt, eorum durante obedientia, etiam in partibus neutralibus vel [illegible] certa noſtra ſcient[illegible] [illegible]mus.

SESSIO XX.

Viceſima ſeſſio, quæ erat aſſignata ad diem Lunæ prædictam, ſcilicet diem quintamdecimam Julii, non fuit illa die, ſed per papam ex cauſa fuit continuata ad diem Mercurii XXIV. Julii: & propter adventum regis Ludovici, iterum fuit continuata ad diem Sabbati inde ſequentem, quæ fuit dies XXVII. Julii. Et in hac ſeſſione interfuit rex Siciliæ Ludovicus, in qua poſt Miſſam & Litanias per os domini cardinalis de Chalento ex parte domini papæ pronunciata fuerunt in ſcriptis ea quæ ſequuntur, habita prius per aliquos dies deliberatione per provincias, & prælatos ad partem: tenor autem dictæ pronunciationis eſt infra ſcriptus.

Item poſtea dominus archiepiſcopus Piſanus in præſentia papæ præſidentis in concilio alta voce dixit, quod a parte domini noſtri papæ, qui præſens erat, dictus dominus noſter compatiens ſtatui eccleſiarum & paupertati, plene & libere revocabat reſervationes factas de ſpoliis defunctorum prælatorum. Item revocabat reſervationes fructuum obvenientium ſede vacante, quos fructus aliqui ſui prædeceſſores reſervaverant. Item revocabat reſervationes procurationum epiſcopalium & aliorum prælatorum ad quos ſpectant, nec illas vult habere. Item [illegible]

ANNO CHRISTI 1409.

xit, quod dictus dominus noſter papa plenarie & liberaliter quittabat & remittebat omnia arreragia, quæ per eccleſiaſticos, prælatos & alios beneficiatos ratione vacantium, ſeu annatarum, vel alias, cameræ apoſtolicæ debebantur de toto tempore tranſacto uſque ad diem ſuæ aſſumptionis.

Item poſtea idem archiepiſcopus propoſuit, quod quia dominis cardinalibus, ſeu collegio cardinalium, quod ſolet recipere medietatem dictorum vacantium, quoad prælaturas; etiam ad cauſam hujus medietatis debebantur multa arreragia, expediens videbatur ſupplicare dicto collegio quod omnia arreragia ſibi debita remittere vellent, ſicut papa requirens quod prælati reſponderent ſi hoc eis placeret, omnes reſponderunt, placet. Et ſtatim dictus archiepiſcopus ſe inclinans dixit alta voce: Vobis dominis meis cardinalibus pro parte omnium ſupplicatur quatenus iſta arreragia remittere dignemini: & licet nihil reſpondiſſent pro hora, tamen dictus archiepiſcopus ſtatim iterum dixit alta voce omnibus: Videatis ſi ſit expediens, quod omnia iſta ſint remiſſa & quittata, & ſuper hoc reſpondeatis ſi placet. Omnes ſtatim clamaverunt, Placet, Placet. Et ſtatim dictus archiepiſcopus nomine omnium de iſtis petiit inſtrumentum. Verum eſt quod ſatis ſciebatur per ante, quod quaſi omnibus cardinalibus ſatis placebat, excepto cardinale Albanenſi, qui ſæpius dixerat quod nunquam remitteret, & ipſe etiam in dicta ſeſſione exiſtens clamabat, quod ſibi non placebat. Et ad idem erat cardinalis Neapolitanus, cui etiam non placebat. Et pro aliis concernentibus reformationem eccleſiæ expediendis fuit adhuc una ſeſſio ordinata ad diem Veneris, quæ erit dies ſecunda Auguſti.

Dicta vero die Sabbati viceſimà ſeptima Julii, anno prædicto milleſimo quadrageſimo nono, præſidente ibidem domino Alexandro papa V. per os domini cardinalis de Chalento pronunciata fuerunt in ſcriptis ea omnia quæ ſequuntur in forma:

„ SAnctiſſimus dominus noſter Alexander papa V. ſacro approbante concilio, omnes & ſingulas electiones, poſtulationes, promotiones, confirmationes, collationes, quaſcumque proviſiones, quibuſvis perſonis hodie pacifice poſſidentibus, & huic ſacro concilio, & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuſcumque prælaturis, dignitatibus & beneficiis eccleſiaſticis, curatis vel non curatis; conſecrationeſque epiſcoporum, & ordinationes clericorum, per ipſos contendentes de papatu, aut eorum alterum, ſeu eorum prædeceſſores, aut eorum mandato vel auctoritate, temporibus & locis, in quibus eiſdem realiter & libere præſtabatur obedientia, dum tamen ante ſententiam & alias canonice factæ ſint, & publice & pacifice tempore ſententiæ, & in præjudicium unionis aut proſecutionis ejuſdem, vel huic concilio adhærentium factæ non fuerint; ex certa noſtra ſcientia, ac motu proprio, ſacro etiam approbante concilio, ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam ſi oporteat de novo providemus. Ubi [illegible] aliquis caſus emergeret, per quam ap[illegible] adhærentem huic concilio gravatum [illegible] ex contendentibus, a die [illegible] Maii quoad Angelum Corario, & a decimaquinta Junii quoad Petrum de Luna, anni milleſimi quadringenteſimi octavi; placet concilio quod dominus noſter provideat ſecundum quod ſibi juſtum videbitur.

„ Item placet concilio quod ſuper facto archiepiſcopi Januenſis dominus noſter provideat. Item electiones, poſtulationes, ipſarum admiſſiones, confirmationes, mutationes, conſecrationes, clericorum ordinationes, collationes, præſentationes, inſtitutiones, permutationes, privationes, & quaſvis proviſiones & diſpoſitiones quibuſvis perſonis, huic ſacro concilio & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuſcumque beneficiis eccleſiaſticis & prælaturis per electores, confirmatores, patronos, ordinarios; & quoſcumque proviſores ad hoc habentes poteſtatem, & autoritatem canonice factas, temporibus & locis ſubtractionis & neutralitatis, in quibus hujuſmodi contendentibus obedientia non præſtabatur, dummodo alias canonice factæ ſint, hoc ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas manere volumus, atque firmas, ac omnem ſuſcipere roboris firmitatem, reſervationibus non obſtantibus quibuſcumque; declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus in aliis ſeſſionibus lectis, in ſuo robore permanentibus.

„ Item, ut unione & pace jam in Dei eccleſia per ipſius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas ſubditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quorum dubii ſunt eventus, conſultius evitentur; hoc ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & ſinguli beneficia eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, vel officia curata, titulo ordinario aſſecuti, & poſſeſſionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice & alias quam per privationem adhærentium huic ſacro concilio & ejus determinationi aſſecuti fuerint, beneficiis hujuſmodi libere & pacifice gaudeant, nec in jure, titulo ſeu poſſeſſione ſuis hujuſmodi quomodolibet inquietentur, turbentur ſeu graventur, etiamſi ſpecialiter vel generaliter beneficia prædicta ſedi apoſtolicæ fuerint reſervata.

„ Per præmiſſa vero, ſeu aliquod præmiſſorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmiſſos articulos factis in ultima congregatione prælatorum & aliorum eccleſiaſticorum facta Pariſiis. Nec etiam ex præmiſſis vel aliquo præmiſſorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus noſtris cardinalibus, vel alicui ipſorum huic ſacro concilio, & ejus determinationi nunc adhærentium, in beneficiis alias per ipſos & quemlibet ipſorum poſſeſſis canonice.

„ Item per hoc non intendimus fieri aliquod præjudicium fratri noſtro Albanenſi cardinali in jure quod habet in archidiaconatu Lucionenſi.

„ Item ſacro approbante concilio decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, ſeu fautores Petri de Luna, & Angeli Corario, nuper de papatu contendentium & colludentium, per hoc ſacrum concilium de ſchiſmate & hæreſi notoriis per diffinitivam ſententiam condemnatorum, modis quibus eſt ſecundum ſacros canones contra contendentes & fautores hæreticæ pravitatis procedendum.

„ Item ſacro approbante concilio decernimus nos vel ſucceſſorem noſtrum ex certis, magnis & arduis cauſis nos & hoc ſacrum concilium moventibus, iterum generale concilium eccleſiæ fore convocandum, hinc ad triennium: videlicet an. quo dicetur D. milleſimo quadringenteſimo duodecimo in menſe Aprilis, in civitate ſeu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii per nos vel ſucceſſorem noſtrum convocationem facientem.

ANNO CHRISTI 1409.

„ Item ſacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod ſi cardinalis de Fliſco infra duos menſes proximos perſonaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præſtare, & determinationi hujus ſacri concilii adhærere voluerit, benigne recipiatur cum integritate ſtatus & honoris, atque beneficiorum, quæ decimo quinto Junii milleſimi quadringenteſimi octavi obtinebat.

„ Item omnes diſpenſationes factas per epiſcopos diœceſanos in partibus neutralibus, cum defectum ætatis patientibus cauſa aſſequendi & obtinendi beneficia, dignitates aut prælaturas.

„ Item & omnes abſolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contendentes, quam dictos ordinarios pendente ſchiſmate factas ſuper caſibus ſanctæ ſedi apoſtolicæ reſervatis, ex certa noſtra ſcientia ſacro approbante concilio ratificamus & approbamus.

SESSIO XXI.

Viceſimaprima ſeſſio, quæ erat aſſignata ad diem ſecundam Auguſti, fuit continuata ad ſeptimam Auguſti; in qua poſt Miſſam & litanias fuit lecta cedula continens aliqua expedientia pro bono regimine eccleſiaſtico; cujus tenor infra ſcribitur. Et dedit papa plenam indulgentiam omnibus qui interfuerunt concilio prædicto generali, & ejus determinationi adhærent, ſic quod quilibet infra duos menſes a tempore, quo ad ejus notitiam devenerit, poſſit dictam abſolutionem exequi: & etiam voluit quod quilibet prædictorum hac indulgentia uti poſſit in mortis articulo. [illegible] extendit ad familiares & ſervitores illorum, qui in dicto concilio fuerunt, &c. Et dedit omnibus licentiam recedendi; & concilium continuavit uſque ad aliud concilium infra triennium convocandum, prout in dicta cedula continetur, cujus tenor eſt infra ſcriptus: & ſic finis.

Ipſa die ſeptima Auguſti præſidente domino papa Alexandro V. in dicto concilio generali Piſano pronunciata fuerunt ea quæ ſequuntur, anno videlicet Dom. MCDIX.

„ SAnctiſſimus dominus noſter ſacro approbante concilio ordinavit, quod bona immobilia eccleſiæ Romanæ, ſeu aliarum eccleſiarum nullatenus per ipſum, vel alios prælatos alienentur ſeu hypothecentur uſque ad proxime indictum concilium, in quo ſuper hoc articulo maturius poterit deliberari.

„ Item dominus noſter eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrare concilia provincialia per metropolitanos, & ſynodos per eorum ſuffraganeos, ſecundum formam juris & concilii generalis, quia ex eorum omiſſione multa ſequuntur inconvenientia.

„ Item dominus noſter eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrari capitula monachorum nigrorum, & canonicorum regularium ſecundum formam concilii generalis, & conſtitutiones Honorii tertii, felicis recordationis, & Benedicti duodecimi. Et quia limitatio provinciarum facta per Benedictum duodecimum non poſſet obſtante temporis malitia obſervari, ordinat dominus noſter quoad dicta capitula celebranda ſtandum juri antiquo durante impedimento prædicto: videlicet ut provincia communis & vulgaris poſſit per ſe provinciale concilium celebrare, ex quo commode non poteſt cum alia convenire: & deputabit dominus noſter præſidentes & executores ad præmiſſa exequenda.

„ Item dominus noſter miſericordia motus liberaliter remittit, prout alias fecit, omnia arreragia majora, & minuta ſervitia ſuæ cameræ apoſtolicæ, de toto tempore antiquo debita, ſibi dumtaxat competentia: etiamſi qui propter defectum ſolutionis hujuſmodi arreragiorum, ſententiam excommunicationis incurrerint: eos autoritate apoſtolica abſolvit; & ſi aliqui propter cauſam prædictam, irregularitatem incurrerint, cum eis miſericorditer diſpenſat, & ad communionem ſacramentorum & ſuorum ordinum reſtituit; mandatque litteras & inſtrumenta tradi & confici omnibus petentibus de remiſſione prædicta.

„ Item dominus noſter ſacro approbante concilio diſponit non facere tranſlationes de invitis, niſi parte audita & vocata, & de conſenſu majoris partis cardinalium, niſi ex cauſis juſtis & rationabilibus.

„ Item dominus noſter ſacro approbante concilio decernit, quod per dictum dominum noſtrum cum cardinalium conſilio deputentur nuncii ſolemnes, & mittantur ad reges & principes cunctos fideles, ad publicandum & proſequendum, autoritate domini noſtri papæ & ſacri concilii, acta in iſto [illegible] concilio.

„ Item [illegible] autoritate Dei & apoſtolorum Petri & Pauli, atque ſua, concedit omnibus qui in hoc ſacro concilio interfuerunt, & ejus determinationi adhærent, abſolutionem plenariam a culpa & pœna ſemel tantum.

„ Item quod quilibet de prædictis infra duos menſes poſtquam ad ejus notitiam hujuſmodi conceſſio pervenerit, poſſit dictum beneficium abſolutionis aſſequi in forma eccleſiæ.

Poſtquam articulus iſte per reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum cardinalem de Chalento in pleno concilio lectus fuit, dominus noſter papa Alexander V. voluit quod extenderetur dictus articulus in mortis articulo, & ſic eſt duplex: voluit etiam quod ſervitores illorum qui ad dictum concilium venerant, & illis in veniendo & ſtando in loco concilii ſervierant, præfatam indulgentiam perciperent.

Item dominus noſter ſanctiſſimus cum conſilio concilii intendit reformare eccleſiam in capite &. in membris. Et quia jam multa per Dei gratiam ſunt expedita, quæ* ipſum dominum noſtrum, & favorem ° prælatorum, aliorumque inferiorum concernunt, reſtentque alia quæ propter receſſum prælatorum & ambaſſiatorum de præſenti expediri non poſſunt, propterea dominus noſter ſacro requirente & approbante concilio dictam reformationem ſuſpendit, & con-

* per ° al. ſtatum & favorem

continuat uſque ad proxime indictum concilium, & præſens concilium prorogat & continuat uſque ad illum terminum, qui præfixus eſt ad concilium jam dictum. Et interim dat licentiam omnibus ad concilium convocatis ad proprios lares redeundi uſque ad tempus præfixum, ut ſupra.

Et ſic finis.

Præſentes autem in dicto concilio, aut qui ad idem miſerunt, inferius ſunt ſubſcripti.

Sequuntur prælati, ambaſſiatores & procuratores; ſeu eorum nomina, qui in hoc ſacro concilio Piſano comparuerunt & fuerunt: quod concilium tentum & celebratum fuit an. MCDIX, computando ſecundum morem curiæ Romanæ, & incepit die xxv. Martii.

Et primo reverendiſſimi in Chriſto patres & domini, domini ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales.

Epiſcopi cardinales.

Reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus, dominus Guido epiſcopus Præneſtinus.
R. in Chr. P. & D. D. Henricus epiſc. Tuſculanus, dictus Neapolitanus.
R. in Chr. P. & D. D. Nicolaus epiſc. Albanenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Joannes epiſc. Oſtienſis, dictus Vivarienſis, S. R. E. vicecancellarius.
R. in Chr. P. & D. D. Antonius epiſc. Præneſtinus, dictus Aquilegienſis.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus epiſc. Tuſculanus, dictus de Podio.

Presbyteri cardinales.

R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Suſannæ, dictus de Thureio.
R. in Chr. P. & D. D. Angelus tit. S. Potentianæ, dictus Laudenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Praxedis, dictus de Hiſpania.
R. in Chr. P. & D. Conradus tit. S. Chryſogoni, dictus Militenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Franciſcus tit. ſanctorum Quatuor Coronatorum, dictus Burdigalenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Jordanus tit. S. Martini in Montibus, dictus de Urſinis.
R. in Chr. P. & D. D. Joannes tit. ſanctæ Crucis in Jeruſalem, dictus Ravennatenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. duodecim apoſtolorum, dictus Mediolanenſis.

Diaconi cardinales.

R. in Chr. P. & D. D. Amedeus S. Mariæ novæ, dictus de Saluciis, ſacri collegii camerarius.
R. in Chr. P. & D. D. Raynaldus S. Viti in Macello, dictus de Brancaciis.
R. in Chriſto P. & D. D. Radulphus S. Nicolai in carcere Tulliano, dictus Barenſis.
R. in Chr. P. & D. D. Balthaſar S. Euſtachii, dictus S. Euſtachii.
R. in Chr. P. & D. D. Odo S. Georgii ad velum aureum, dictus de Columna.
R. in Chr. P. & D. D. Ludovicus S. Agathæ, dictus de Barro.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus S. Angeli, dictus Romanus.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus Blavi, dictus etiam S. Angeli.

Sequuntur ambaſſiatores regum, & primo illuſtriſſimi domini Romanorum & Bohemiæ regis.

R. in Chr. P. & D. D. Vvenceſlaus patriarcha Antiochenſis.
R. in Chr. P. D. D. Simon epiſcopus Miſnenſis.
Magnificus Baro D. Boncius Coſmoi* miles.

Ambaſſiatores domini Francorum regis.

R. in Chriſto P. D. D. Simon patriarcha Alexandrinus.
R. P. D. Petrus epiſcopus Meldenſis.
R. P. D. Ægidius epiſcopus Conſtantienſis.
Venerabilis vir D. Guillelmus Boiſtraterii, legum doctor.
Venerabilis vir D. Joffredus de Peruſia, decretorum doctor.

Ambaſſiatores domini Anglicorum regis, & omnium ipſius regni prælatorum, & capitulorum eccleſiarum, ac totius eccleſiæ Anglicanæ.

R. P. D. Robertus epiſcopus Saliſberienſis.
R. P. D. Henricus Mencuenſis.
V. vir D. Thomas abbas monaſterii B. Mariæ Jorevallenſis ordinis S. Benedicti.
D. Thomas prior Cantuarienſis ordinis S. Benedicti.
D. Comes Sucfolchiæ.
D. Joannes Colme miles.
D. Ricardus Canyngſton legum doctor, canonicus & officialis Eboracenſis.

Ambaſſiatores regis Ludovici.

R. P. D. Joannes epiſc. Vapicenſis, *ſeu* Vapincenſis.
D. Guillelmus de Rupibus, miles & cambellanus.
D. Joannes de Genoardis legum doctor, conſiliarius.
Magiſter Lucas de Caſtilione, ſecretarius.

Ambaſſiatores regis Poloniæ.

R. P. D. Petrus epiſcopus Cracovienſis.

Ambaſſiatores regis Cypri.

R. in Chr. pater & dominus, dominus cardinalis S. Angeli.

Ambaſſiatores ducis Brabantiæ.

V. vir D. Joannes abbas monaſterii de Gemblous, ordinis S. Benedicti.
V. P. D. abbas monaſterii de Villari, ordinis Ciſtercienſis.
V. P. D. abbas monaſterii de Tungerloe, ordinis Præmonſtratenſis.
V. vir D. Petrus Guidonis legum doctor, cancellarius.
V. vir D. Joannes de Terouhont, licentiatus in legibus.
V. vir D. Godefridus de Orchenis, licentiatus in legibus.

Ambaſſiatores domini ducis Careſtii Auſtrenſis.

Sacræ Theologiæ magiſter Franciſcus, ordinis Prædicatorum.
Magiſter Petrus de Vingar vicecancellarius univerſitatis ſtudii Viennenſis, magiſter in artibus.

Ambaſſiatores domini ducis Stephani Bavariæ.

V. P. D. Joannes, abbas monaſterii S. Giſleni in Cella, ordinis S. Benedicti, Cameracenſis diœceſis, ſacræ theologiæ profeſſor.
D. Thomas de Fraxino, miles.
D. Thomas de Reyngheſsliette, licentiatus in legibus, eccleſiaſticus S. Petri Luthoſenſis, Cameracenſis diœceſis.

Ambaſſiatores dominorum Henrici & Gontherii fratrum comitis de Watſemburg.

V. vir dominus Joannes de Goch. præpoſitus eccleſiæ S. Sebaſtiani.

Ambaſſiatores ducis Clevenſis.

R. in Chr. P. & D. D. Guido, miſeratione Divina epiſc. card. Præneſtinus.
V. D. Petrus Scalpipe canonibus Zauttenſis, Colonienſis diœceſis.

Ambaſſiatores domini Georgii Beuzon, domini Crouit.

V. P. Frater Pantheleon de Zuelis, ordinis Minorum, conſiliarius.

Ambaſſiatores domini Blandrata.

R. P. D. Joannes *ſeu* Johannotus epiſcopus Novarienſis.

Ambaſſiatores domini Caroli ducis Lotharingiæ & Marchionenſis.

D. Henricus Tronle licentiatus in decretis, decanus eccleſiæ B. Mariæ in Ivodio, conſiliarius.
D. Gerſelus de Walderfingen, paſtor in [illegible], Treverenſis diœceſis, capellanus.

Ambaſſiatores domini ducis Mazoniæ ſenioris.

V. vir D. Paulus præpoſitus eccleſiæ S. Mariæ extra muros Placentiæ, ordinis Præmonſtratenſis.

Ambaſſiatores domini Judoci marchionis Brandeburgenſis & Moraviæ, archicancellarii ſacri Rom. imp.

R. P. D. Joannes epiſcopus Lubecenſis.
V. vir D. Theodericus præpoſitus Tangermontenſis, in decretis licentiatus.

Ambaſſiatores domini Friderici comitis Mortemburg, & in Sternberg.

D. Wlricus in Urſtin eccleſiæ rector, & D. Judocus in Feroſtomin eccleſiæ rector, dicti domini comitis ſecretarii.

Ambaſſiatores dominorum Friderici & Willelmi Germanorum Lantgravi, Thuringiæ, marchionum Miſnenſium.

V. vir Nicolaus Lobiche, decanus eccleſiæ B. Mariæ Eoffordenſis, dictorum marchionum ſecretarius.

Ambaſſiatores R. P. archiepiſcopi Colonienſis.

Magnificus vir Joffridus de ..... præpoſitus Maguntinenſis, & theſaurarius eccleſiæ Colonienſis comes.
Magnificus vir D. Theodericus de Murſe præpoſitus Uriennenſis, & archidiaconus eccleſiæ Colonienſis, comes.
D. Joannes de Huepe, ſubdiaconus eccleſiæ Colonienſis.
D. Hemericus Weſtribeltz, utriuſque juris doctor, ſacri palatii Auditor, decanus eccleſiæ S. Andreæ Colonienſis.
D. Hugo de Herooiſt, miles.
D. Chriſtianus de Cipr. legum doctor, ſcholaſticus eccleſiæ S. Geronis Colonienſis.
D. Henricus de Cipr. legum doctor, canonicus eccleſiæ S. Caſſii Biconienſis, Colonienſis diœceſis.
D. Baldelinus de Dielie canonicus eccleſiæ S. Andreæ Colonienſis.

Ambaſſiatores domini archiepiſcopi Maguntini.

D. Joann. Kempen, præpoſitus S. Bartholomæi Frankfordenſis, Maguntinenſis diœceſis.
D. Conradus Curos decanus B. Mariæ ad gradus Maguntini.
D. Henricus Herenſelle, decretorum doctor.
D. Weyſo, præpoſitus Jetheburgenſis.
D. Philippus Prælath. canonicus Maguntinenſis.

Ambaſſiatores R. P. domini archiepiſcopi Salzeburgenſis.

V. vir D. Fridericus Deys, decretorum doctor, decanus Padeburnenſis.

Ambaſſiatores R. P. domini patriarchæ Aquilejenſis.

R. P. D. Joannes epiſc. in univerſali eccleſia.
Nobilis vir Franciſcilinus de Panthera.
D. Andreas de Monticul, licentiatus in legibus.

Ambaſſiatores [illegible] de Pruſſia.

[illegible] S. Joannis Jeruſalem.

Ambaſſiatores R. P. D. Joannis electi Leodienſis.

Sacræ theologiæ profeſſor magiſter Girardus Rondelli, magiſter in theologia.
V. vir D. Lambertus de Stipite, decretorum doctor.
V. vir D. Ægidius de Jomalintue, in utroque jure licentiatus.
V. vir D. Andreas Sudemian licentiatus in legibus.
V. vir D. Paulus de Clotiogerii, in utroque jure licentiatus.

Sequuntur patriarchæ præſentes.

R. P. D. Simon, patriarcha Alexandrinus.
R. P. D. Wenceslaus, patriarcha Antiochenus.
R. P. D. Hugo de Robertis, patriarha Jeroſolymitanus.
R. P. D. Franciſcus Laudo, patriarcha Gradenſis.

Protonotarii.

D. Arragonenſis de Maleſpinis.
D. Dominicus de Fliſco.

Archiepiſcopi præſentes.

Reverendi patres domini
Franciſcus Narbonenſis, [illegible]
Phi-

ANNO CHRISTI 1409.

a Addit. Sipontinus. H.

Philippus Lugdunenſis.
Petrus Bituricenſis.
Nicolaus [a] ......
Amelius Turonenſis.
Pileus Januenſis.
Vitalis Toloſanus.
Alamanus Piſanus.
Bertrandus Arborenſis.
Joannes Viennenſis.

Epiſcopi præſentes.

Reverendi patres domini
Petrus Meldenſis.
Guillelmus Lexovienſis.
.... Albingaunenſis.
Dominicus Albienſis.
Gentilis Neocaſtrenſis.
Helias Anicienſis.
Bertrandus Apamianus.
Julianus Marſicanenſis.
Nicolaus Boſanenſis.
Benedictus Vintimilienſis.
Guillelmus Uticenſis.
Lanfrancus Bethlemitenſis.
Petrus Belvacenſis.
Ludovicus Wlturanus.
Petrus Famauguſtan.
Guillelmus Veſtanenſ.
Jacobus Florentin.
Ægidius Nemauſenſis.
Petrus Lombericenſis.
N. Nazareth.
Alvarus Ovetenſis.
Petrus Cracovienſis.
Nicolaus Antonius Lucerinenſ.
Petrus Cameracenſis.
Antonius Caletten.
Raimundo Petragoricenſis.
Jo. Lubecenſis.
Franciſcus Olcenſis.
Blaſius Sulcitan.
Gregorius Landemerien.
Guillelmus *olim* ep. Carleolen.
Simon Caſſinenſis.
Matthæus Piſtorienſis.
Guillelmus Ebroicenſis.
Walterus Bonon.
Jo. Forojulienſis.
Guillelmus Mirapicenſis.
Jacobus Æduenſis.
Paulus Cernienſ.
.... Aretinenſis.
Triſtanus Trecorenſis.
Paulus Maſſilienſis.
Jacobus Comaclenſis.
N. Siſtaricenſis.
Brandia Placentin.
Philippus Saonenſis.
Jo. Vapincenſ.
Leonardus Fermanenſ.
Bertrandus Dignenſis.
Stephanus Dolenſis.
Bartholomæus Alarienſis.
Petrus Faventinus.
Martinus Atrebatenſis.
Alexius Bobienſis.
Jacobus Laudenſis.
.... Santonenſis.
Joannes in univerſali eccleſ.
Bertrandus Tutelenſis.
Ægidius Forojulienſis.
Ægidius Conſtantienſis.

A Joannes Novarienſis.
Imbertus Aginnenſis.
Franciſcus Ciccn.
Joannes Vivarienſis.
Gundenis elect. Sconiginenſ.
V. vir D. Leonardus adminiſtrator eccleſiæ Chienſis.
V. pater magiſter Nicolaus ordinis Minorum, adminiſtrator eccleſiæ Tregeſtin.

Sequuntur abbates præſentes monaſteriorum infra ſcriptorum.

V. P. D. Bernardus abbas monaſterii S. Mariæ Vallis-umbroſæ Feſulan. diœceſis.
B V. P. D. Jo. abbas Ciſtercienſis pro ſe & toto ſuo ordine.
V. P. D. abbas Camaldulenſis.
D. Jo. abbas S. M. de Agario, ordinis Camaldulenſis.
D. Andreas abbas monaſterii Caſæ-Dei, ord. S. Ben. Claromontenſis diœceſis.
D. A. S. Mariæ de Fraboro, ord. S. Benedicti Flor. diœceſis.
D. Guido ab. Ss. Sergii & Bacchi, ord. S. Bened. prope Andegavum.
D. Simon ab Gemmeticenſis, ordinis S. Bened. Rotomag. diœceſis.
D. ab. S. Salvatoris de Septimo, ordinis Ciſtercienſis Florentin. diœceſis.
C D. Petrus ab. Grandimontenſis.
D. Guillelmus ab. de Nucariis ordinis S. Benedicti, diœceſis Turonenſis.
D. Guido abbas Graſſenſis, ordinis S. Benedicti, diœceſis Carcaſſonenſis.
D. ab. de Thironio ordinis S. Benedicti Carnotenſis diœceſis.
D. Jo. ab. Pontiniaci, Ciſtercienſis ordinis.
D. J. abbas S. Juſtinæ de Padua, ordinis S. Benedicti.
D. Jo. abbas Gringniano de Prato, ordinis Vallis-umbroſæ Piſtorenſis diœceſis.
D. Bernardus abbas S. Michaelis de Podiobonzi, ordinis S. Benedicti Florent. diœc.
D D. P...... ab. Camporum-bonorum, ordinis Ciſtercienſis Vivarienſis diœc.
D. Marcus ab. S. Salvii de Florentia, ordinis Vallis-umbroſæ.
D. Balthaſar ab. S. Michaelis de Paſignano, ordinis Vallis-umbroſæ Floren. diœc.
D. Jo. ab. S. Petri ſuper Divam, ord. S. Bened. Sagienſis diœceſis.
D. ab. S. Michaelis de Fuſculis de Piſtorio, ord. Vallis-umbroſæ.
D. Philippus ab. Anianæ, ord. S. Bened. Magalonenſis diœceſ.
D. Antonius abb. S. Michaelis de Batgepiſano, Camaldulenſis ordinis.
E D. Stephanus ab. Crudacii, ord. S. Bened. Vivarienſis diœc.
D. P..... ab. S. Maxentii, ord. S Benedicti.
D. P..... ab. monaſterii S. Auguſtini Lemoricenſis, ord. S. Bened. nominatus pro clero Lemovicenſis diœc.
D. Franciſcus ab. monaſt. S. Mariæ de Parciana, ord. Vallis-umbroſæ Piſtorienſis diœc.
D. Guillelmus ab. de Gimondo, Ciſterc. ord.
D. Paulus ab. S. Anaſtaſiæ de Amandulo, [b] Piſtorienſis diœceſis.
D. abbas S. Martini ad Pinum, ord......
D. Stephanus abb. de Caritate, ord. Ciſterc.
D. Ægidius ab. S. Eligii Noviomenſis diœc. ordinis ſancti Benedicti.

b [illegible]

D. P.

ANNO CHRISTI 1409.

D. P..... abbas S. Victoris Maſſilienſis.
D. Antonius ab. S. Pauli de Roſnello, ord. Vallis-umbroſæ, Feſulanenſis diœc.
D. Jo. ab. Celanenſis, ord. ....
D. Jo. ab. S. Criſpini majoris Sueſſionenſis.
D. Guillelmus ab. de Cormeliis, ord. S. Bened. Lexovienſis diœceſis.
D. Franciſcus ab. de Upolis, ord. Vallis-umbroſæ Florent. diœceſis.
D. Guiſpardus ab. S. Trinitatis de Floren. ord. Vallis-umbroſæ.
D. Franciſcus ab. S. Genovefæ Pariſienſ. ord. S. Auguſtini.
D. Ricardus ab. monaſt. S. Pavacii de Floren. ord. Vallis-umbroſæ.
D. Sebaſtianus ab. S. Salvatoris Camaldulenſis.
D. Nicolaus ab. S. Mariæ de Florentia.
D. Joan. S. Giſſeni in Cella, ord. S. Bened.
D. ab. S. Dominici Piſan. ord. .....
D. Jo. ab. S. Baronti, ord. S. Benedicti, Piſtorienſ. diœc.
D. Laurent. ab. S. Petri de Ceveo, ord. Camaldul.
D. Philippus ab. Caſſiani, ord. S. Bened. Witeranenſis diœceſis.
D. Gregorius ab. S. Salvatoris de Salvamunda, ord. Camaldulenſis.
D. Joan. ab. S. Petri de Muchero, ord. Vallis-umbroſæ, Florent. diœceſ.
D. Jacobus ab. S. Stephani de Cencono, ord. Camaldulenſis.
D. P. ab. Montis S. Michaelis in Periculo maris, ord. S. Benedicti, Abrincenſ. diœc.
D. Mamilianus ab. S. Fadiacii de Piſis, ord. Camaldulenſis.
D. Salvator ab. S. Ægidii, ord. S. Bened. Nemauſenſ. diœc.
D. Radulphus ab. omnium Sanctorum Andegavis, ord. S. Auguſtini.
D. Ruſſinus ab. S. Laurentii extra muros Novarienſes.
D. Andreas abb. Galliaci, ord. S. Benedicti.
D. abbas de Gemblous, ord. S. Bened. Cameracenſ. diœc.
D. ab. de Villari, ord. Ciſterc.
D. Andreas ab. S. Bartholomæi Anglari, ord. Camaldul.
D. P. ab. [illegible] diœc.
D..... ab. Moliſmenſis, ord. S. Bened. Lingonenſis diœc.
D. Bartholomæus ab. S. Bartholomæi de S. Juconda, ord. Camald.
D..... ab. XII. apoſtolorum, ord......
D. Jacobus ab. S. Donati de Senis, ord. Vallis-umbroſæ.
D. Bartholomæus ab. S. Fidelis Puppio, ord. Vallis-umbroſæ, Aretin. diœc.
D. Landulphus ab. Saganen.
D. Matthæus ab. Claræ-vallis, ord. Ciſtercienſis, ſacræ theologiæ profeſſor.
D. Mezilaus ab. monaſt. Curcienſ. ord. S. Benedicti Cracovienſ. diœc.

Generales ordinum.

R. P. Sacræ theologiæ magiſter Thomas de Fimo, ord. Prædicatorum magiſter, generalis dicti ord. partis Citramontanæ, pro ſe & toto ſuo ordine cum infra ſcriptis magiſtris.
Magiſtro Simone de Piſis, regente Florentiæ.
Magiſtro Michaele de Florentia, vicario nationis Tuſciæ.
Magiſt. Jacobo de Piſis.
Magiſt. Leonardo de Florentia.
Magiſt. V. Verturo Florentino, priore Florentino.

A Magiſtro Andrea de Florentia.
Magiſt. Joanne de provincia Poloniæ, regente Cracoviæ.
Magiſt. Ardiſono de Padua, priore Paduano, & vicario generali provinciæ S. Dominici.
R. P. F. Antonius de Ponto, miniſter generalis ordinis Minorum partis Citramontanæ, pro ſe & nomine ſuo, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia videlicet:
Mag. Franciſco de Creppa, miniſtro provinciæ Mediolanenſis.
Mag. Joanne de Bononia, miniſtro provinciæ Bononiæ.
Mag. Matthæo de Palma, miniſtro provinciæ Romanæ.
B Mag. Vitale Volentini, de provincia Provinciæ.
Mag. Joanne Joannis de Florentia.
Mag. Nicolao de Tergeſto.
Mag. Bartholomæo de Bononia.
Mag. Langalecto de Placentia.
R. P. F. Matthæus de Bononia ſacræ theologiæ profeſſor, generalis ordinis B. Mariæ de Monte Carmeli partis Citramontanæ, pro ſe & ſuo ordine, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia, videlicet:
Mag. Andrea de Luca, procuratore dicti ordinis.
Mag. Joanne de Florentia, vicario generali in provincia Tuſciæ.
Mag. Bartholomæo de Florentia, ſyndico univerſitatis Bononiæ.
C R. P. Sacræ theologiæ magiſter Joannes Graſſi, generalis ordinis Carmelitarum partis Ultramontanæ, una cum magiſtro Raymundo procuratore generali dicti ordinis.
R. P. Sacræ theologiæ magiſter Nicolaus de Caiſſia generalis ordinis fratrum Heremitarum partis Citramontanæ, pro ſe & toto ſuo ordine, una cum infra ſcriptis magiſtris in theologia, videlicet.
Mag. Boccio de Tolentino, procuratore dicti ord.
Mag. Simone de Florentia, regente Florentiæ.
Mag. Bartholomæo de Piſis, [illegible] Piſis.
Mag. Gabriele de [illegible] Bononiæ.
Mag. [illegible] provinciali provinciæ [illegible] Spoleti.
R. P. Sacræ theologiæ magiſter Antonius de Bononia, generalis ordinis B. Mariæ ſervorum, partis Citramontanæ, pro ſe & ordine ſuo una cum infra ſcriptis magiſtris.
Mag. Antonio de Alexandria.
Mag. Urbano de Bononia.
Mag. Antonio de Paſſcingaro.
R. P. Sacræ theologiæ profeſſor magiſter Petrus de Vena, generalis fratrum Eremitarum S. Auguſtini, partis Ultramontanæ, una cum fratre Raimundo de Croſio.

Miniſtri ordinum.

V. F. Alanus David, miniſter provincialis ordinis Minorum provinciæ Turoniæ, nomine ſuæ provinciæ, & ut nominatus inter electos pro dicta provincia.
E

Præceptores præſentes præceptoriarum infra ſcriptarum.

Nobilis vir D. Jacobus de Algis miles, præceptor domus ſive præceptoriæ hoſpitalis S. Joannis Jeruſalem de Florentia, & procurator generalis dicti ordinis, nomine ſuo, & ut locum tenens D. Nicolai de Urſinis, militis proris Venetiarum, locum tenentis domus hoſpitalis dicti ordinis.
Religioſus vir F. Joannes, præceptor domus S. Antonii de Rinverſo, & cellerarius [illegible] mona-

ANNO CHRISTI 1409.

monaſterii Viennenſis, pro ſe, & præceptoribus ſuæ dictæ præceptoriæ ſubjectis. A

Religioſus vir F. Guillelmus de Unone, præceptor præceptoriæ ſive domus de eleemoſynario, ord. S. Antonii Biſuntinenſis diœceſis, ſuo nomine & ſuæ præceptoriæ.

Priores & procuratores generales ordinum præſentes.

R. vir F. Oneſimus, prior generalis totius ordinis Camaldulenſis, pro ſe, & quadraginta uno abbatibus, & ſeptuaginta prioribus dicti ordinis.

Religioſus vir F. Nicolaus de Balinibus, prior generalis S. Sepulchri Dominici.

R. vir D. Galterus Craſſi prior eccl. & conventus Rhodi, ordinis S. Joannis Jeruſalem, decretorum doctor. B

R. vir F. Petrus procurator generalis ordinis B. Mariæ Teuthonicorum, nomine ſuo ac procuratorio nomine magiſtri generalis dicti ordinis.

Sequuntur priores prioratuum tam conventualium quam aliorum, & tam ultra quam citramontanorum.

Religioſus vir D. Radulphus, prior prioratus S. Joannis in Monte.

R. vir F. Joannes prior prioratus S. Fabiani Piſtrienſis diœceſis.

R. vir F. Jo. de Griffomonte, prior Vallis-viridis prope Pariſios.

R. vir F. Joannes Tuelli, prior prioratus Fontis-noſtræ-Dominæ, ordinis Carthuſienſis, Sueſſionenſis diœceſis. C

R. vir F. Dominicus prior prioratus S. Bartholomæi prope Januam. Omnes tres eorum propriis nominibus, & pro toto ordine Carthuſienſium in regno Franciæ exiſtentium.

R. vir F. Guillelmus de Soiſſet, prior prioratus conventualis S. Arnulphi de Criſpeio, Silvanectenſis diœceſis.

R. vir F. Franciſcus prior monaſterii de Popina, ord. Camaldul.

R. vir F. Jo. prior prioratus S. Mariæ de Serra.

R. vir F..... prior prioratus de Sarmaſia.

R. vir F..... prior prioratus convent. de Boudolena. D

R. vir F. Petrus Mourandi, prior prioratus B. Mariæ de Cluterio, Dinienſis diœceſis.

R. vir F...... prior prioratus de Podio Caprenſi.

R. vir F...... prior prioratus conventualis de Boulonia.

R. vir F. Petrus prior Tueris, Viennenſis diœceſis.

R. vir F. Petrus Dacres, prior prioratus Abbatis-villæ, Ambianenſis diœceſis.

R. vir F. Antonius de Reſtis, præpoſitus domus Pervercelinæ Mediolani.

Ambaſſiatores univerſitatum ſtudiorum generalium, primo ſtudii Pariſienſis.

Venerabiles & circumſpecti viri, magiſtri, Dominicus Parvi, & Petrus Plaoul, in theologia magiſtri. E

Robertus de Queſneyo, Petrus de Provine, decretorum doctores.

Joannes Petri in medicina magiſter.

Euſtachius de Foquembergue, in artibus magiſter, & licentiatus in decretis.

[illegible] Simoneti, in artibus magiſter, & licen[illegible] in theologia.

G[illegible] Carpentarii, in artibus magiſter, & [illegible]ureus formatus in theologia.

Arnoldus [illegible], in artibus magiſter, & licen[illegible]tus in theologia.

A Joannes Broulleti, dictus Franciſci, in artibus magiſter, & licentiatus in decretis.

Univerſitas ſtudii Bononienſis.

Univerſitas ſtudii [a] Exonienſis.

Univerſitas ſtudii Toloſæ, pro qua erat præſens V. vir magiſter Joannes Garſis ordinis fratrum Minorum, in ſacra theologia profeſſor, dictæ univerſitatis procurator & ambaſſiator.

Univerſitas ſtudii Andegavenſis.

V. vir D. Guillelmus Maligeneris, utriuſque juris doctor.

V. vir D. Nicolaus de Melleio, legum doctor, dictæ univerſitatis ambaſſiator.

Univerſitas ſtudii Viennenſis.

B Univerſitas ſtudii Cracovienſis.

Sacræ theologiæ magiſter Franciſcus ordinis Prædicatorum.

V. vir magiſter Petrus de Lingier, vicecancellarius dictæ univerſitatis.

Univerſitas ſtudii Montis-peſſulani.

V. vir D. Leonardus Alamandi, licentiatus in decretis.

Univerſitas Cantabrigæ.

Univerſitas ſtudii Pragenſis.

Univerſitas ſtudii Colonienſis.

Sequuntur archiepiſcopi qui miſerunt ambaſſiatores & procuratores.

Reverendi patres, domini

Archiepiſcopus Colonienſis.

C Archiepiſcopus Maguntinenſis.

Thomas Aquenſis.

Artaudus Arelatenſis.

Archiepiſcopus Ebredunenſis.

Archiepiſcopus Torritanus.

Ludovicus Rotomagenſis.

Guido Remenſis.

Theobaldus Biſuntinenſis.

Hebrardus Salzburgenſis.

Gunthiernus Magdeburgenſis.

Archiep. Cantuarienſis de Anglia.

Archiep. Eboracenſis de Anglia.

Sequuntur epiſcopi qui miſerunt ſuos ambaſſiatores & procuratores.

Reverendi patres, domini

D Petrus Pariſienſis.

Aymo Gratianopolitanus.

Hugo Lemmovicenſis.

Guillelmus Regenſis.

Leonardus Graſſenſis.

Joannes Vencienſis.

Joannes Glandatenſis.

Joannes Aptenſis.

Joannes Tholonenſis.

Wlricus Lamecenſis.

Leonardus Carn.

Engelmarus Viennenſis.

Bertrandus Montisalbani.

Joannes Ratizponenſis.

Joannes [b] S. Pauli.

E Stephanus Vabrenſis.

Conradus Olomucenſis.

Henricus Nannetenſis.

Gatianus Coriſopitenſis.

Guillelmus Ruthenenſis.

Joannes Caſtrenſis.

Guido Leonenſis.

Joannes Malleacenſis.

Germanus Lucionenſis.

Joannes Laudunenſis.

Joannes Bajocenſis.

.... Abrincenſis.

Joannes Sagienſis.

Re-

[a] Tr, Oxonienſis. R

[b] Tr, 1 Pauli. R

ANNO CHRISTI 1409.

Reverendi patres, domini Philippus Noviomenſis. A

Bertrandus Biterrenſis.

Acardus Conſeranenſis.

Hardovinus Andegavenſ.

Victor [a] Suſſionenſis.

Martinus Tornacenſis.

Joannes Ambianenſis.

Carolus Cathalaunenſis.

Matthæus Marinenſis.

Adam Cenomanenſis.

Martinus Carnotenſis.

Wlricus Brixinenſis.

Lanceslaus Uratiſlavienſis.

Joannes electus Leodienſis.

Franciſcus Tenealbanenſis.

Henricus Tullenſis. B

Fredericus Trajectenſis.

Milo Eduenſis.

Henricus Electenſis.

Petrus Papienſis.

Petrus Terdonenſis.

Bartholus Alexandriæ.

Petrus Pacenſis.

Antonius Trojenſis.

Gonſalvus Lamacenſis.

Joannes Briocenſis.

Michael Autiſſiodorenſis.

Stephanus Trecenſis.

Petrus Matiſconenſis.

Radulphus Metenſis.

Robertus Nivernenſis. C

Georgius Patavienſis.

Jacobus [b] Plotenſis.

Arnoldus Culmenſis.

Joannes Pomezanienſis.

Henricus Warmienſis.

Henricus Sambienſis.

Henricus Claromontenſis.

Philibertus Cabilonenſis.

Girardus Pictavenſis.

Udalricus Neubergenſis.

Walterus Merſeburgenſis.

Bartholomæus Vintimilienſis.

Joannes Virdunenſis.

Petrus Auraicenſis.

...... Ploicenſis.

...... Bangorenſis.

...... Aſaphenſis.

...... Vigornienſis.

...... Lichefeldenſis.

...... Conventrenſis.

...... Herefordenſis.

...... Roffenſis.

...... Elienſis.

...... Wintonienſis.

...... Londonienſis.

...... Bathonienſis.

Sequuntur abbates qui miſerunt procuratores cum plena poteſtate.

Ven. P. D. Gerentonus, abbas monaſterii S. Antonii Viennenſis, ordinis S. Auguſtini.

V. P. D. Raymundus, abbas monaſterii Cluniacenſis, pro ſe & toto ſuo ordine.

V. P. D. Eſtoldus, ab. Fiſcanenſis, ord. S. Benedicti, doctor decretorum.

V. P. D. Elias, ab. monaſt. Burgidolenſis, ord. S. Benedicti, Bituricenſis diœc.

V. P. D. Guillelmus, abbas monaſterii de Lezato, ordinis S. Bened. Rivenſis diœc.

D. Joannes, abbas monaſt. S. Cypriani extra muros Pictavenſes, ord. S. Benedicti.

D. Aymericus, ab. monaſt. S. Benedicti de extra Quinciacæ prope Pictav. ord. S. Benedicti.

A D. Pe. ab. monaſt. S. Crucis, ord. S. Auguſt. Pictavenſis diœc.

D. Joannes, ab. monaſt. Montis-majoris, ord. S. Ben. Arelatenſis diœc.

D. Bertrandus, ab. monaſt. S. Hilarii, ord. S. Benedicti, Carcaſſonenſis diœc.

D. Jacobus, ab. monaſt. B. Mariæ de Quadraginta, ord. S. Auguſt. Narbonenſis diœc.

D. Joannes, ab. monaſterii Fontis-frigidi, ord. Ciſtercienſis.

D. Bern.... ab. monaſt. S. Juſti de Ulteris, ordin. Camaldulenſis.

D. Leo, ab. monaſt. S. Petri de Tenolio, Præmonſt. ord. Laudunenſis diœc.

D. Michael, ab. monaſt. montis S. Eligii, ord. S. Aug. Atrebat. diœc. B

D. Philippus, ab. monaſt. S. Taurini, ord. S. Bened. Ebroicenſis diœc.

D. Gervaſius, ab. monaſt. de Bello-loco, ord. S. Aug. Cenomanenſis diœc.

D. Io. ab. monaſt. de Ybreio, ord. S. Bened. Ebroic. diœc.

D. Guillelmus, ab. monaſt. S. Petri de Cultura, ord. S. Bened. Cenomanen. diœc.

D. Joannes, ab. monaſt. S. Vincentii, ord. S. Benedicti, Cenoman. diœc.

D. Jo. ab. monaſt. de Vadacio, ord. S. Auguſtini diœc. Cenomanenſis.

D. Io. abb. monaſt. S. Georgii de Nemore, ord. S. Auguſt. Cenoman. diœc.

C D. Io. ab. monaſt. S. Carilephi, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Petrus, ab. monaſt. de Vadoalneti, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Io. ab. monaſt. de Pelicia, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Simon, ab. monaſt. de Ebronio, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.

D. Prior & conventus monaſt. de Lonlaye, abb. ipſius monaſt. in remotis agente, ord. & diœc. prædictorum.

D. Guillelmus, ab. monaſt. S. Andreæ Avinionenſis, ord. S. Bened.

D. Io. abbas monaſt. [illegible]

D. Io. ab. mo[illegible] ad montes, ord. S. Be[illegible]nenſis diœc.

D. Guillelmus, ab. monaſt. omnium Sanctorum in Inſula, ord. S. Aug.

D. Joannes, ab. monaſt. S. Memmii in ſuburbio Catalaunenſi, ord. S. Aug.

D. Guido, ab. monaſt. de Uſarchia, ord. S. Bened. Lemovicenſis diœc.

D. Petrus, ab. monaſt. S. Mariæ S. Euſechii de Cellis, ord. S. Aug. Bituricenſis diœc.

D. Io. ab. monaſt. de Virſione, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.

D. Guillelmus, ab. monaſt. de Caſalibenedicto, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.

D. Jo. ab. monaſt. S. Gildaſii ord. S. Bened. Bituric. diœc.

E D. Guillelmus, ab. monaſt. Fontiscombaudi, ord. S. Bened. Bituricenſ. diœc.

D. Io. ab. monaſt. S. Genulphi ordin. & diœceſis prædictorum.

D. Gacianus, ab. monaſt. B. Mariæ de Exolduno, ord. & diœc. prædictorum.

D. Jacobus, ab. S. Petri Villæ de nato, ord. S. Bened. Vabrenſ. diœc.

D. Prior & conventus monaſt. de Millebeco, ord. S. Bened. Bitur. diœc.

D. Aymericus, ab. monaſt. S. Ambroſii, ord. S. Aug. Bituric. diœc.

D. Robertus, ab. monaſt. Miſeraienſis, [illegible] Aug.

[a] Tr, Sueſſionenſis. H.

[b] Tr, Plocenſis. H.

ANNO CHRISTI 1409.

Auguſt. Bitur. diœc.

D. Raimundus, ab. monaſt. Conchenſis, ord. S. Benedicti, Ruthenenſis diœc.

D. Aymericus, ab. monaſt. Pſalmodienſis, ord. S. Bened. Nemauſenſis diœceſ.

D. Germundus ab. monaſt. S. Trin. de Maloleone, ord. S. Aug. Malleacenſis diœc.

D. Petrus, ab. monaſt. Cendratenſis, ord. S. Bened. Nemauſenſis diœc.

D. Jo. ab. monaſt. S. Laudi de S. Laudo, ord. S. Aug. Conſtantienſis diœc.

D. Jo. ab. monaſt. B. Mariæ de Angliis, ord. S. Aug. Lucionenſ. diœc.

D. Guillelmus, ab. monaſt. B. Mariæ de Hambeja, ord. S. Bened. Conſtantienſis diœc.

D. Petrus, ab. monaſt. B. Mariæ loci-Dei in Jardo, ord. Præmonſtratenſis.

D. Michael, ab. monaſt. S. Salvatoris Vicocomitis, ord. S. Bened. Conſtant. diœc.

D. Poncius, ab. monaſt. de Nobiliaco, ord. S. Bened. Pictavenſis diœc.

D. Stephanus, ab. monaſt. S. Mariæ de Montisburgo, ord. S. Bened. Conſtantienſ. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. de Bello-fonte, ord. S. Bened. Malleacenſis diœc.

D. Jo. ab. monaſt. S. Joannis Angeliacenſis, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.

D. Nicolaus, ab. monaſt. S. Leodegarii, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.

D. Michael, ab. monaſterii Villæ-magnæ, ord. S. B. Biterrenſis diœc.

D. Ademarus, ab. monaſt. Caroffenſis, ord. S. B. Pictav. diœc.

D. Raimundus, ab. monaſt. Jocundenſis, ord. S. Ben. Electenſis diœc.

D. Guillelmus, ab. monaſt. B. Mariæ de Becco-Helluini, ord. S. Bened. Rotomagenſis diœc.

D. Amaudus, ab. monaſt. de Joncellis, ord. S. Bened. Biterrenſis diœc.

D. Joan. ab. monaſt. de S. Aniano, ord. S. Bened. S. Poncii, Thomeriacenſis diœc.

D. Matthæus, ab. monaſt. ſæcularis eccleſiæ S. Affrodiſii, Bitterrenſ. diœc.

D. Bernardus, ab. monaſt. S. Tiberii, ord. S. Bened. Agathenſis diœc.

D. Jacobus, ab. monaſt. S. Mauri ſupra Ligerim, ord. S. Bened. Andegavenſis diœc.

D. Guido, ab. monaſt. S. Mariæ Ungiaci, ord. S. Aug. Eduenſis diœc.

D. Theobaldus, ab. monaſt. S. Albini Andegav. ord. S. Bened.

D. Jo. ab. S. Petri de Burgolio, ord. S. Bened. Andegav. diœc.

D. I. ab. monaſt. S. Martini Ruri-Curtenſis, alias de Boſco, ord. S. Auguſt. Belvacenſis diœc.

D. Simon ab. monaſt. S. Nicolai propo Andegavum, ord. S. Bened.

D. Reginaldus, ab. monaſt. S. Vitoni Virdunenſis, ord. S. Bened.

D. Radulphus, ab. B. Mariæ de Rota, ord. S. Aug. Andegav. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Stabulenſis, ord. S. Bened. Leodienſis diœceſis.

D. . . . . . ab. monaſt. Gemblacenſis.

D. Petrus, ab. monaſt. B. Joannis Evang. Mellinenſis, ord. S. Aug. Andegav. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. S. Trudonis, ord. S. B. Leodien. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. S. Umberti, ord. S. Bened. Leodien. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. Uliderbatenſis, ordinis S. Bened. Leod. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. [illegible] Ciſt. ord. Leod. diœc.

A D. Guillelmus de Cadonio, prior monaſt. B. Mariæ de Caſſiano, Biterrenſis diœc. de monaſt. S. Ruffi prope Valentiam immediate dependentis.

D. . . . . . ab. Villarienſis.

D. . . . . . ab. Vallis S. Lamberti, ord. Ciſtercienſis, Leodienſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Vallis-Dei, ord. Ciſterc. Leodien. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Magni-Prati, ord. Ciſterc. Leodienſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Floreffienſis, ord. Præmonſtrat. Leod. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Gerardi de Bronio, ord. S. Bened. Leodienſis diœc.

B D. . . . . . ab. monaſt. VValchiodorenſis & Haſterienſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Florinenſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.

D. Renerus, ab. monaſt. S. Jacobi, Leod. diœc. ord. S. Bened.

D. Henricus ab. monaſt. S. Laurentii extra muros, Leod. ord. S. Bened.

D. Jo. ab. monaſt. 12. Apoſtolorum Belli-reditus Leod. ord. Præmonſtrat.

D. Guillelmus, ab. monaſt. S. Eligii in Pulcro-monte prope Leodium, ord. S. Auguſt.

D. . . . . . ab. monaſt. Averbodienſis, ord. Præmonſtr. Leod. diœc.

D. ab. monaſt. Parcenſis, Præmonſt. ord. Leod. diœc.

C D. . . . . . ab. monaſt. Leffienſis, ord. Præm. Leod. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Helienenſis, ord. Præmonſtr. Leod. diœc.

D. . . . ab. monaſt. Novi-Monaſterii, ord. S. Aug.

D. . . . . . ab. monaſt. Florenſis, ord. S. Aug. Leodienſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. Malonenſis ord. S. Auguſt. Leod. diœc.

D. Joannes ab. monaſt. ſanctorum Floræ & Lucillæ, Aretinenſis, ord. S. Bened.

D. Antonius, ab. monaſt. S. Janualis & Copolonenſis, ord. . . . . . Aretinenſis diœc.

D. Jo. ab. monaſt. de Campuano, ord. Camald. Aretinenſis diœc.

D D. . . . . . ab. monaſt. S. Andræ de Sexto, ord. . . . . Januenſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Benigni ord. . . . Januenſ. diœc.

D. . . . . ab. monaſt. S. Mariæ de Pervallo, ord. . . . Januenſ. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Bartholomæi de Foſſato, ord. . . . . Januenſ. diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. de Maſſayo.

D. . . . . . ab. monaſt. de Vernuſſia.

D. . . . . . ab. monaſt. de Mareſſiis.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Sulpicii.

D. . . . . . ab. monaſt. beatiſſimæ Trinitatis de Vindocino, ord. S. Bened. Carnot. diœc. ad Romanam eccleſiam nullo medio pertinentis.

E D. . . . . . ab. monaſt. S. Mariæ de Jubino, ord. . . . . Januenſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Andreæ de Bonx, ord. . . . Januenſis diœc.

D. Bernardus ab. monaſt. S. Polycarpi, ord. S. Bened. Narbon. diœc.

D. Joannes ab. monaſt. S. Trinitatis de Exaquio, ord. S. Bened. Conſtantienſis diœc.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Honorati.

D. . . . . . ab. monaſt. de Croſſio.

D. . . . . . ab. monaſt. de Toroneto.

D. . . . . . ab. monaſt. de Salvarie.

D. . . . .

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Salvatoris Lodovæ ordin. S. Bened.

Sequuntur domini abbates de Anglia qui miſerunt ambaſſiatores, ſive procuratores.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Auguſtini extra muros Cantuarienſes.

D. . . . . . ab. monaſt. de Faveshan.

D. . . . . . ab. monaſt. de Bello.

D. . . . . . ab. monaſt. de VVaidenve.

D. . . . . . ab. monaſt. de Colcheſte.

D. . . . . . ab. monaſt. de Hida.

D. . . . . . ab. monaſt. de Vervelle.

D. . . . . . ab. monaſt. de Cartheryz.

D. . . . . . ab. monaſt. de Abindonia.

D. . . . . . ab. monaſt. de Desherbonne.

D. . . . . . ab. monaſt. de Miletone.

D. . . . . . ab. monaſt. de Perne.

D. . . . . . ab. monaſt. de Abbatiſſinteye.

D. . . . . . ab. monaſt. de Malmesbery.

D. . . . . . ab. monaſt. de Taneſtolie.

D. . . . . . ab. monaſt. de Evershan.

D. . . . . . ab. monaſt. de Gloueeſtre.

D. . . . . . ab. monaſt. de Barchere.

D. . . . . . ab. monaſt. de Vincecombe.

D. . . . . . ab. monaſt. de Alteſcoe.

D. . . . . . ab. monaſt. de Temesbesbury.

D. . . . . . ab. monaſt. de Glaſconia.

D. . . . . . ab. monaſt. de Monchaileth.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Albani.

D. . . . . . ab. monaſt. de Eushan.

D. . . . . . ab. monaſt. de Rameſey.

D. . . . . . ab. monaſt. de Burgo S. Petri.

D. . . . . . ab. monaſt. de Coruland.

D. . . . . . ab. monaſt. de Bardenay.

D. . . . . . ab. monaſt. de Ceſtria.

D. . . . . . ab. monaſt. de Sallopia.

D. . . . . . ab. monaſt. Burtonenſis.

D. . . . . . ab. monaſt. Ternei.

D. . . . . . ab. monaſt. de Burgo S. Edmundi.

Omnes ſupradicti ſunt ordinis S. Benedicti.

D. . . . . . ab. monaſt. de VVemerley.

D. . . . . . ab. monaſt. de Forneſta.

D. . . . . . ab. monaſt. de Fontanis.

D. . . . . . ab. monaſt. de Riavalle.

D. . . . . . ab. monaſt. de Bellaloenda.

D. . . . . . ab. monaſt. de Mesla.

D. . . . . . ab. monaſt. de Viſcallis.

D. . . . . . ab. monaſt. de [illegible].

D. . . . . . ab. monaſt. de Nonconenrio.

D. . . . . . ab. monaſt. de Holinculcani.

D. . . . . . ab. monaſt. de Caldria.

D. . . . . . ab. monaſt. de Rethford.

D. . . . . . ab. monaſt. de Ruppe.

D. . . . . . ab. monaſt. de Buelſeed.

D. . . . . . ab. monaſt. de Tirefordia.

D. . . . . . ab. monaſt. de Cumba.

D. . . . . . ab. monaſt. de Salbro.

D. . . . . . ab. monaſt. de Scoloay.

D. . . . . . ab. monaſt. de Parcoludo.

D. . . . . . ab. monaſt. de Strata florida.

D. . . . . . ab. monaſt. de Haylio.

D. . . . . . ab. monaſt. de VValledregia.

D. . . . . . ab. monaſt. de Turbineret.

D. . . . . . ab. monaſt. de Regali loco.

D. . . . . . ab. monaſt. de Turtenna.

D. . . . . . ab. monaſt. de Doze.

D. . . . . . ab. monaſt. de Villisdenni.

D. . . . . . ab. monaſt. Hiltenſis.

D. . . . . . ab. monaſt. de Blande.

D. . . . . . ab. monaſt. de Selitished.

D. . . . . . ab. monaſt. de Lilyshellis.

D. . . . . . ab. monaſt. de Gracia.

D. . . . . . ab. monaſt. VValborum.

A D. . . . . . ab. Monaſt. de Lacres.

D. . . . . . ab. monaſt. Halnenſis.

Omnes ſupradicti ſunt ordinis Ciſtercienſis.

D. . . . . . ab. monaſt. de VValchen.

D. . . . . . ab. monaſt. de Loyceſerie.

D. . . . . . ab. monaſt. Corutenſis.

D. . . . . . ab. monaſt. Nortenſis.

D. . . . . . ab. monaſt. de Oſtency.

D. . . . . . ab. monaſt. S. Iacobi Norhthantonne.

D. . . . . . ab. monaſt. de Darle.

D. . . . . . ab. monaſt. de Roboetoe.

D. . . . . . ab. monaſt. de Oſcy.

Priores prioratuum, monaſteriorum, & eccleſiarum infra ſcriptarum, in regno Angliæ.

Prior monaſt. de Davoyo.

B Prior monaſt. Hertenſis.

Prior monaſt. eccleſiæ Roffenſis.

Prior monaſt. de Lubben.

Prior monaſt. de Boſgrohovv.

Prior monaſt. eccleſiæ VVintonienſis.

Prior monaſt. S. Neoty.

Prior monaſt. de VValingford.

Prior monaſt. de Daventre.

Prior monaſt. Conventrenſis.

Prior monaſt. de Bonore.

Prior monaſt. eccleſiæ Elienſis.

Prior monaſt. Norvvicenſis.

Prior monaſt. S. Nicolai Exonenſis.

Prior monaſt. de Barneſtahele.

Prior monaſt. VVigornienſis.

C Prior monaſt. de Letheſt.

Prior monaſt. de Maluerne magna.

Prior monaſt. eccleſiæ Bathonienſis.

Prior monaſt. de Spaldoag.

Prior monaſt. de Terford.

Prior monaſt. de Caoſſale.

Prior monaſt. de Bronholme.

Prior monaſt. de Feſtome.

Prior monaſt. de Suapris.

Prior monaſt. de VVymadham.

Prior monaſt. de Bymahan.

Omnes prædicti ſunt ordinis S. Benedicti.

Sequuntur capitula eccleſiarum quæ miſerunt procuratores.

Toloſenſis.	Rotomagenſis.
[illegible]	Bituricenſis.
Narbonenſis.	Eduenſis.
Noviomenſis.	Conſtantienſis.
Aquenſis.	Aretinenſis.
Arelatenſis.	Bononienſis.
Ebredunenſis.	Biterrenſis.
Volienſis.	Novarienſis.
Regenſis.	Andegavenſis.
Focalquerii.	Mirapicenſis.
Graſſenſis.	Tullenſis.
Pimatenſis.	Matiſconenſis.
Vencienſis.	Metenſis.
Dignenſis.	Cabilonenſis.
Tholonenſis.	Lingonenſis.
Forojulienſis.	Claromontenſis.
E Aptenſis.	VVintonienſis.
Siſtarienſis.	Dunelmenſis.
Maſſilienſis.	Laudunenſis.
Vapicenſis.	Viennenſis.
Nauvatenſis.	Cathalaunenſis.
Lomberienſis.	Anicienſis.
Nivernenſis.	Magalonenſis.
S. Petri de Boneva.	Vigintimilienſis.
Carcaſſonenſis.	Virdunenſis.
Conſeranenſis.	Vivarienſis.
Tarvienſis.	Avraicenſis.
Ianuenſis.	Beati Martini Tur.
Dolenſis.	Condomenſis.

S. Flo-

ANNO CHRISTI 1409.

Albienſis.	S. Flori.
Elcſtenſis.	Exonienſis.
Uticenſis.	Sarezburienſis.
Cenomatenſis.	Elienſis.
Tornacenſis.	Bathonenſis & Vellenſ.
Pragenſis.	Roffenſis.
Attrebatenſis.	Herefordenſis.
Carnotenſis.	Ciſtrienſis.
Tutelenſis.	Lichefeldenſis.
Vabrenſis.	Cornenſis.
Ruthenenſis.	VVigomenſis.
Mimatenſis.	Lincolnienſis.
Nemauſenſis.	Londonienſis.
Leodienſis.	Norvicenſis.
Florienſis.	Menevenſis.
Silvanectenſis.	Bangorenſis.
Pariſienſis.	Aſaphenſis.
Senonenſis.	Culmenſis.
Saonenſis.	Pomezanienſis.
Agathenſis.	VVarmienſis.
Cameracenſis.	Sambienſis.

Sequuntur procuratores civitatum & diœceſum, qui miſerunt ad id ſacrum concilium.

Cleri civitatis & diœceſis Ambianenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Sueſſionenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Bononienſis.
Cleri civitatis & diœceſis Ianuenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Leodienſis.
Cleri civitatis & diœceſis Silvanectenſis.
Cleri civitatis & diœceſis Novarienſis.
Cleri civitatis & diœceſis VVratiſlavienſis.

Sequuntur provinciæ quæ miſerunt procuratores.

Rotomagenſis.	Aquenſis.
Turonenſis.	Mediolanenſis.
Remenſis.	Ravennatenſis.
Senonenſis.	Burdegalenſis.
Lugdunenſis.	Piſanenſis.
Ebredunenſis.	Cantuarienſis.
Arelatenſis.	Eboracenſis.

Sequuntur communitates quæ miſerunt ambaſſiatores.

Communitas Ianuenſis.
Communitas Florentinorum.

G. C. OBSERVATIO, in ſuperiorem indicem eorum qui concilio interfuerunt.

EOrum qui huic concilio interfuerunt catalogum alium profert Raynaldus, breviorem quidem, ſed ex quo partim obſervari, partim etiam emendari nonnulla in ſuperiore poſſunt.

Inter cardinales epiſcopos, qui hic vocatur Henricus Tuſculanus, illic dicitur Sabinenſis. Utriuſque tituli cauſas intellige. Henricus Minutulus, Neapolitanus archiepiſcopus (unde & cardinalis Neapolitanus vocatus) a Gregorio XII. cardinalis Tuſculanus creatus eſt: Petrus quoque de Podio, ejuſdem tituli cardinalis dictus eſt a Petro de Luna. Qui cum ambo Piſano concilio intereſſent, ambo Tuſculanis infulis inſignes: ne controverſia hæc, pacis, cui ſtudebatur, concilia interverteret, Henricus ceſſit, & ad Sabinenſem ſedem tum vacuam tranſiit. Melius autem vocatur Sabinenſis, tum ob cauſam, qu[illegible] attigi: tum quia Petrus de Podio ibidem vocatur Tuſculanus.

Inter eoſd. epiſc. Oſtienſis Joan. vocatur, male in Raynaldi catalogo dictus Antonius: ut ex Oſtienſium epiſcoporum catalogo conſtat. Alia hic ſunt in quibus diſcrepant duo iſti indices, ſed manifeſto vitio Romani, aut ejus exſcriptoris. Cujuſmodi errata in hac obſervatione prætermitto.

Cardinalibus presbyteris addit Romanus catalogus Antonium S. Praxedis, dictum Tudertinum, & Ludovicum de Baro: ſed falſo hunc poſteriorem, cum tempore concilii eſſet diaconus cardinalis S. Agathæ, & vero in ſuperiori indice hunc locum obtineat: neque cardinalis presbyter duodecim apoſtolorum, niſi ab Alexandro V. poſt concilium creatus ſit. Eum Romanus recenſet inter regni Francorum legatos.

Addit quoque, qui hic deſiderantur, legatos regni Portugalliæ, & omnium eccleſiaſticorum & prælatorum totius regni, Joannem epiſcopum Ulyſſiponenſem, epiſcopum Lamecenſem, mag. Laurentium provincialem ordinis S. Auguſtini, magiſtrum ordinis Minorum, eundemque regi a confeſſionibus.

Ex eodem diſcimus interfuiſſe Philibertum e Noylaco magiſtrum Rhodiorum equitum, cum religioſis equitibus ſexdecim.

Hic archiepiſcopi præſentes enumerantur tantum decem, illic duodecim: adduntur que Franciſcus Smyrnenſis, & Joannes Ulyſſiponenſis: additur & nomen Sipontini, Nicolaus, quod hinc expunctum. Hic epiſcopi tantum ſexaginta ſex enumerantur; illic non nominantur quidem ulli, ſed octoginta fuiſſe narratur. Hic procuratores abſentium epiſcoporum 86. illic 102. Hic procuratores capitulorum, 100. illic 109.

DE CONCILIO PISANO

SUPER ELECTIONE UNICI SUMMI pontificis celebrato.

Ex Hiſtoria MS. Caroli VI. regis Francorum a monacho Sandionyſiano.

LOnge lateque per orbem qui Spiritus ſancti gratia inſpirati tamdiu ſub nefandiſſimo ſchiſmate fidelium univerſalem matrem eccleſiam doluerant ancillari, amborum contendentium de papatu & ſummo ejus culmine ambitionem improbam execrabiliter damnantes, conventionem utriuſque collegii cardinalium, ut viam facilem veniendi ad pacem & concordiam, commendabant. Ubique obtemperando eorum monitis, de Francia, Anglia, Boemia, cæteriſque Chriſtianitatis regnis & dominiis, metropolitani, epiſcopi & abbates, ex collegiis cathedralium eccleſiarum univerſitatibuſque regnorum jam ſolemnes nuncii mittebantur, & iter arripuerant gaudentes ut in concilio Piſano intereſſent pro diuturno ſchiſmate ſopiendo. Nec quemquam ex ipſis ſcio, qui non feliciter viæ finem attigerit præoptatum: niſi dominum Guidonem de Raya Remenſem archiepiſcopum, qui quamvis in colloquiis publicis hucuſque & coram principibus, Petrum de Luna tenuerit ſummis laudibus efferendum: quia tamen ad id beneplacitum Deo negotium cum cardinali de Baro obedienter procedebat, occaſum ſuum non immerito deflendum, hic inſerere dignum duco.

Cum enim ambo ad villam quandam duabus dietis a Ianua diſtantem gratia hoſpitii divertentes, & orta verbali controverſia, occaſione equorum memorati cardinalis, mareſcallus ejus, alium qui hoc officium publice exercebat, occidiſſet: mox populares commoti & eidem ſubito vicem pro vice reddentes, & ad hoſpitium cardinalis accedentes, quinque ex ſuis, quos habuerunt obviam, ferali rabie peremerunt. Ulterius ad facinora volentes procedere, cum præfatus archiepiſcopus ad feneſtras domus ſe oſtendens eos verbis lenibus tentaret compeſcere, ictu jaculi trans præcordia confoſſus interiit, nec ultra vocem emiſit. Nec ſceleribus contenti, jam tentabant ut igne ſuffocatoris cæteri ſpiritum exhalarent: cum nuncius inopinate ſupervenit, qui tantam veſaniam auctoritate gubernatoris Januæ repreſſit. Qui, quia villa ſubdita ſibi erat, ad perpetuam memoriam facinus inultum non reliquit: ſed peractis archiepiſcopi exequiis, quantis ſtudiis funus ullum celebrari poterat, quotquot ad deteſtabilem commotionem convenerant, conditioni, ætati, aut ſexui non parcendo, variis exterminari ſuppliciis, & domum in qua [a] locatus fuerat ſolo æquari præcepit.

Ad promotionem autem cauſæ eccleſiæ ſanctæ Dei rediens: quia domini cardinales vigeſimum quintum diem Martii aſſignaverant pro prima ſeſſione, in pulchra & ſpatioſa navi eccleſiæ cathedralis urbis Piſanæ celebranda, in qua & ſedes prælatorum ibidem aſſiſtentium aptari fecerant: ſecundum exigentiam ordinum & dignitatum ibi convenientes nominandi, ſic fuerunt collocati. Primam namque ſedem altitudinis altaris conſtituti in introitu chori a dextra ab eoque pedibus XII. diſtantem, domini cardinales, Præneſtinus, Albanus, Oſtienſis, Podienſis, de Turejo, de Saluciis, ac de ſancto Angelo, qui obedierant domino Benedicto; Neapolitanus etiam, Aquilejæ de Columna, de Urſinis, de Brancacio, de Ravenna, de Laude, & de S. Angelo, qui Gregorio adhæſerant, occupaverunt, ut decebat, & in facie altaris ante dicti, cujus latera paulo longius ſacri palatii protonotarii ambiebant. De ambaxiatoribus regis Franciæ, epiſcopus Meldenſis ſolus interfuit; pro rege Siciliæ Ludovico, epiſcopus de Gap, duo milites, quidam doctor in legibus, cum uno ſecretario; necnon pro rege Angliæ, cum quodam milite unus doctor cum clerico qui de Alemannorum deliberatione facta apud Francquefort veniebant, ſolum præſentes fuerunt. Et his qui prælati erant epiſcopis & abbatibus, ab utroque latere dictæ navis uſque ad valvas eccleſiæ ſedes præparatæ erant: ſediumque ſcabella nuncii capitulorum & conventuum tenuerunt. In reſiduo capacitatis dictæ navis, longe humilioribus ſcamnis, ambaxiatores regum non prælati cæterorum [b] dominorum & comitatuum cum doctoribus, cæteriſque nunciis capitulorum & conventuum, conſederunt. Et his debite locatis, dominus cardinalis Præneſtinus Miſſam de Spiritu ſancto celebravit ſolemnem. Qua finita, & a quodam doctore collatione facta, in qua diſertiſſime cauſam tangens congregationis concilii, [illegible] pro unione eccleſiæ, nil amplius actum eſt ipſa die.

Die Martis, Martii ſcilicet XXVI. hujus ſacri concilii fuit ſecunda ſeſſio vel convocatio celebrata, & inter Miſſæ ſolemnia, quæ peregit quidam alterius partis cardinalis Mediolanenſis, omnes monitione ſolemni hortatus eſt ut Dominum devotiſſime orarent, quatenus cauſa eccleſiæ inchoata bono fine clauderetur. Et inde ſinguli prælati ſe cappis eccleſiaſticis induentes, albaſque mitras ſumentes, cum unus ex aſſiſtentibus capellanis alta voce intonuiſſet, *Orate*, tunc omnes flexis genibus ſpatio dicendi pſalmum, *Miſerere mei Deus*, proni in terram ſederunt. Pauſam iſtam quidam cardinalis una collecta finivit: & cum ſimilem dixiſſet poſt antiphonam a capellanis cantatam, unus eorum continuavit litaniam alta voce, cui prælati reſponderunt. Et cum poſt orationem idem hymnum, *Veni Creator Spiritus*, inchoaſſet: hymno dicto, *Erigite*, alta voce intonuit. Et ſic omnes ſurrexerunt: & erecti, a quodam cardinali dalmatica inſignito evangelium unum devotiſſime audierunt.

His peractis, publice indictum fuit auctoritate concilii, ut omnes, prælatis, nunciis & doctoribus exceptis, ab eccleſia recederent. Inde unus advocatus, notarii, procuratores, & promotores plures ſtatuti ſunt ad accuſandum ambos contendentes de papatu. Quidam iterum eliguntur, qui nomina accedentium ad id ſacrum concilium in ſcriptis redigerent, & quandiu in prælaturis vixiſſent, ut ſic ſecundum ſuum ordinem in ſedibus locarentur. Super officiis iſtis debite exequendis, juramentis præſtitis advocatus cathedram eminentem ad denunciandum ſtatuta in concilio aſcendens, intelligibilique vocis oraculo pertinaciam amborum contendentium recitans, quorum unum pro Benedicto *beneficium*, alterum pro Gregorio, *errorium* pluries nominavit, prolixiori ſermone propoſuit quamdiu in hoc deflendo ſchiſmate eccleſiam Dei tenuerant, & ut pro pace obtinenda fuerant ſufficienter ad ſacrum concilium evocati, concludens ut evocati publice ſi dedignarentur comparere, reputarentur contumaces. Cum autem dixiſſet de illis de Fleiſc, Auxitanenſi, de Chaleuto, qui ſub uno, atque de illo de Thode, qui ſub altero contendentium ſe cardinales dicebant, unus ex promotoribus mox ſurrexit inſtanter poſtulans, ut quod advocatus requiſierat concilium approbaret, & ſuper petitione a protonotariis clericis cameræ, ac cæteris notariis præſentibus fieri ſibi poſtulavit publica inſtrumenta; ſervando judiciarium ordinem conciliorum, petitis aſſentiendo: inde duo cardinales cum uno archiepiſcopo, & uno epiſcopo, advocato quoque & notariis prædictis miſerunt ad valvas eccleſiæ; quas protinus aperientes, cum prænominatos alta voce evocaſſent, a popularibus ibi ſtantibus quærentes, ſi ſcirent aliquem ex eorum familiaribus in urbe locatum: ad ſedes ſuas redeuntes ab ore unius retulerunt neminem eorum reperiſſe, ſicque accuſatores petierunt ut reputarentur contumaces, & ſuper hoc ſibi fieri inſtrumenta: tunc cardinales Præneſtinus Pictavenſis alias nominatus, cunctis antiquior, & qui ante ſchiſma ad cardinalatum aſſumptus fuerat, cæteris [illegible] id agendum. Qui [illegible] dignum duxerunt [illegible] ſequentem: quod cum [illegible] aſſiſtentes approbaſſent iterando, placet, placet, ſic illa ſeſſio ſoluta eſt.

Die igitur ſequenti tertia evocatio concilii celebratur cum ſolemnitatibus prius tactis: fueruntque dicti contendentes, nominati [c] qui prius ſibi adhærentes evocati: qui cum non comparuiſſent, nec aliquis vir pro ipſis, promotoreſque inſtarent ut reputarentur contumaces; de benignitate tamen omnium aſſiſtentium, quæ petebant, uſque ad diem ſabbati ſequentem, quæ fuit Martii dies ultima, dignum duxerunt differre: & ſic concilium illud ſolutum eſt.

Die dicta quarta ſeſſione celebrata cum ſolemnitatibus ſolitis, cum prænominati contendentes minime comparuiſſent, ad advocati & promotorum requeſtam reputati ſunt contumaces: & in ſcripto quod tunc legit cardinalis Præneſtinus, dixit, quod de eis adhærentibuſque exſpectaretur uſque ad aliam ſeſſionem aſſignatam ad diem Lunæ, poſt octavas Reſurrectionis Dominicæ, quia illa hebdomada non debebant juriſdictiones exercere; ſicque omnibus concedentibus quod eccleſia Piſana apta erat ad concilium celebrandum, ita diſceſſum eſt.

[a] Forte, necatus. H.
[b] Forte, dominorum. H.
[c] Forte, nominatique prius, ſibi adhærentes.

ANNO CHRISTI 1409.

Quæ in ſynodo facta ac deliberata fuerunt a die Aprilis xv. uſque XXII. *menſis Maii.*

ULterius procedendo in facto unionis, xv. Aprilis iterum celebratum eſt ſacrum concilium cum obſervantiis prius tactis in ſeſſione ſecunda : ibique domini cardinales Mediolani, & de Baro, qui Alemannorum deliberationi interfuerant apud Francquefort, venerunt : præſentes quoque fuerunt octoginta & decem archiepiſcopi & epiſcopi, nonnulli quoque abbates, doctores, clerici, notarii, qui non interfuerant in congregationibus antedictis. Et tunc quatuor prænominati cardinales, qui cum duobus contendentibus ſe tenebant, evocati iterum minime comparuerunt, ſicque de benignitate aſſiſtentium fuit continuata dieta uſque ad aliam ſeſſionem ; nuncios regum Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Bohemiæ, ac multorum dominorum Alemanniæ, qui (ut fama referebat) veniebant, expectando.

Die dicta quidam archiepiſcopus, duo epiſcopi, & totidem clerici, qui ſe nuncios dicebant ducis Ruperti de Bavaria, quem regem Romanorum nominabant, in concilium ſunt inducti : qui tamen cum aliis non ſederunt, nec, ſicut ipſi, decorati fuerunt indumentis eccleſiaſticis, ſed mox proponi fecerunt per epiſcopum dictum de Berde, & in ſua propoſitione ambiguitatibus plena ſolum fecit XXII. quæſtiones, inter quas principaliores fuerunt : ſi cardinales ſui collegii poterant ſe ſubtrahere ab obedientia ſui papæ? ſi poterant evocare dictum papam ? ſi poterant [a] evocare concilium generale ? ſi duo collegia poterant ſe mutuo habilitare ad tenendum concilium ? concludendo quod dictum concilium debebat mutari & differri, attento quod ille quem papam nominabant ſuum, promptus erat comparere : dum tamen eſſet in alio loco, & promittebat complere quæ juraverat, ſi alter etiam adimpleret, dureque redarguendo ſuos cardinales dixit, quod injuſte & irrationabiliter fecerant ſubtractionem prædictam. Cum verbis finem feciſſet, & ſe paululum nuncii retraxiſſent, unanimi aſſenſu aſſiſtentium concluſum eſt, ut revocati, eiſdem præciperetur autoritate concilii, ut ſcriptis quæ propoſuerant, traderent, & qualem a domino ſuæ habebant auctoritatem : quod tandem non ſine difficultate magna peregerunt.

[a] Forte, revocare. E.

Iterum dum hæc agebantur, qui extra valvas eccleſiæ cuſtodiebant equos ſuos, magnam contentionem commoverunt, & adinvicem rixati ſunt : præfati enim domini recedentes, in ſcandalum omnium aſpicientium mutuo altercabantur; indeque clare patuit, quod non venerant niſi ad impediendum factum eccleſiæ.

Nondum exacta hebdomada ad villam Piſanam venit quidam Ivo nominatus Karlut, malum caput, dominus civitatis Darmin, in qua tunc Gregorius vel Errorius morabatur, qui ut erat litteratus, & facundus, & ſumme in rhetorica expertus, inſtantiſſime dominis cardinalibus requiſivit, ut concilium differretur, & locus mutaretur : ſed ad eum audiendum conſtituti valde ſolemnes clerici, domini cardinales Albanenſis & de Thurejo de parte noſtra, de parte vero altera, Aquilejæ & Mediolani, qui multis rationibus oſtenderunt, hoc non poſſe fieri; & ſic inefficax, unde venerat, rediit.

Dominica Aprilis menſis die XXI. in præſentia omnium de concilio exiſtentium, in eccleſia S. Martini archiepiſcopus Toloſanus Miſſam celebravit : & inter ſolemnia Miſſæ quidam frater Minor epiſcopus Dignenſis in Provincia ſermonem faciens, & pro themate capiens ; *mercenarius fugit*, oſtendit luculentiſſime quo modo duo contendentes non erant veri paſtores, ſed mercenarii, ideo expellendi, attentis viis quas tenuerant : propoſitiones eorum etiam evidentiſſime improbavit, nec tenendas oſtendit quas propoſuerant ambaxiatores ducis Ruperti de Bavaria : qui tamen nuncii eadem die ſubito ſine reſponſione (neſcitur quo ducti ſpiritu) receſſerunt, quamvis aſſignata eis eſſet ad comparendum dies ſequens.

Aprilis XXIV. die, in majori eccleſia congregatio ſacri concilii facta fuit, miſſaque cum obſervantiis præfactis celebrata. Quia domini cardinales totum proceſſum diviſionis eccleſiæ a principio & huc uſque, & quidquid ſummi pontifices, & ipſi interim egerant, in ſcriptis redigi fecerant : de conſenſu omnium aſſiſtentium advocatus ſacri concilii cathedram aſcendens, ſpatio trium horarum proceſſum illum alte, & intelligibiliter legit : indeque fuerunt lectæ requeſtæ promotorum, continentes contra ambos contendentes : Primo quod concilium acceptabat aggregationem, & unionem mutuam duorum collegiorum, & totum quod ex ea poterat dependere : approbabat etiam evocationem concilii generalis per eos factam : citationem & evocationem contra duos contendentes roborando, firmas etiam decernebat : iterum, & quod locus Piſanus habilis erat ad celebrandum concilium ulterius ; attento quod ambo contendentes fuerant debite evocati, & contumaces reputati. Ultra, & quod contendentes privarentur a dignitate papatus, eorum quoque fautores omnibus beneficiis, dignitatibus, officiis privarentur : & ſi contra privationem iſtam aliquid attentarent, puniri poſſent per judices ſæculares. Iterum, quod omnes reges & principes, & generaliter omnes cujuſcumque ſtatus eſſent, penitus abſolverentur a juramentis præſtitis duobus contendentibus.

Ordinatum & tunc fuit in eodem concilio, ut viri litterati, honeſtæ converſationis, & bonæ conſcientiæ, eligerentur ad recipiendum [a] reformationes teſteſque producendos per promotores præfatos contra duos contendentes, & ſpecialiter ſuper continuatione ſchiſmatis pertinaci, & ſuper [b] concluſionibus mutuo inter ſe factis : & ad nominandum prædictos viros, ut procederetur ulterius in facto dicti concilii, fuit continuata dieta ad diem Martis propinquam, ultimam menſis Aprilis.

[a] Fort. informationes. E.
[b] Fort. ſchiſmaticis. [illegible]

Ipſa die dominus patriarcha Alexandrinus, magiſter Simon Gramant univerſitatis Pariſienſis, nuncii ducum Brabantiæ, Hollandiæ, ac patriæ Leodicenſis, villam Piſanam ingreſſi ſunt: ſubſequenter quoque ambaxiatores Angliæ, videlicet archiepiſcopus [*] Salberienſis, cum uno epiſcopo, duobus abbatibus, uno milite, & duobus doctoribus, in comitiva nobili ducentorum equitum. Applicuerunt poſtea ambaxiatores archiepiſcopi Maguntinenſis & archiepiſcopi Colonienſis, cum apparatu inſigni : nuncii tamen Colonienſes ad duas dietas de villa Piſana, a gentibus marchionis de Mala Spina capti fuerant & detenti, ſed interventu & favore domini Bouſſicaudi gubernatoris Januæ, cum omnibus bonis ſuis fuerant liberati.

[*] epiſcopus.

ANNO CHRISTI 1409.

Ultima die Aprilis congregato concilio, & Miſſa ab epiſcopo Luxovienſi in præſentia nunciorum Angliæ celebrata, poſt litanias & obſervantias prætactas, archiepiſcopus [*] Salberienſis Anglicus cathedram aſcendit : & ſermonem faciens, unum & alterum contendentium rationabiliter increpando, exhortatus eſt dominos cardinales & concilium, ut procederent diligenter ad unionem eccleſiæ : Nihilque amplius actum eſt die illa, ſed fuit continuata ad diem quartam Maii : dieque ſequenti cardinalis Burdegalenſis, altera quoque ſequente cardinalis Hiſpaniæ, villam illam ingreſſi ſunt.

[*] epiſcopus Salisberienſis.

Die quarta Maii concilio congregato, dum epiſcopus Ebroicenſis Divina celebrabat, Anglorum nuncii, qui tunc præſentes aderant, ad latus ſiniſtrum ; patriarcha vero, epiſcopi Meldenſis & Conſtantienſis, nuncii regis Franciæ, epiſcopus quoque de Gap nuncius regis Siciliæ, ad latus dextrum poſt cambellanum Romæ ſederunt. Peractiſque Miſſæ ſolemniis, cum prælati poſt conſuetas obſervantias, ornamenta ſumpſiſſent eccleſiaſtica, & patriarcha poſt primum cardinalem epiſcopum, dominum ſcilicet Præneſtinum, ſediſſet, ſicut ſtatutum fuerat : quidam excellentiſſimus doctor Bononienſis Petrus d'Aquaran [*] nominatus, cathedram aſcendens, quæſtionibus factis ab ambaxiatoribus ducis Ruperti de Bavaria reſpondens, ſubtiliter & profunde oſtendit, contendentes per cardinales & concilium ſufficienter evocatos ; & quod contra eoſdem poterant juſte procedere ; ſed & illi domini ſub quibus tunc reſidebant : prolatas dubitationes a nunciis dicti ducis Ruperti penitus annullando. Poſtea etiam advocatus aſcendens cathedram, dixit, quod ad examinandum teſtes per promotores producendos contra duos contendentes, cardinalis de Laude Italicus, & cardinalis S. Angeli, pro duobus collegiis; pro regno Franciæ epiſcopus Lexovienſis, & tres doctores ; pro regno Angliæ unus doctor ; pro Provincia, unus ; & pro Alemania duo ; velut ad id idonei nominati fuerant : & hoc omnes approbaverunt aſſiſtentes. Addidit finem dans verbis, quod quia dominus Ladislaus, qui ſe dicebat regem Siciliæ, armis Senæ urbem infeſtabat, quæ erat Florentinorum, impediendo ſacrum concilium, ut aliqui ad eum mitterentur, qui autoritate concilii præciperent, ut inde recedens reſipiſceret ab inceptis. Et hic ſermo bonus in oculis omnium aſſiſtentium viſus fuit ; dieſque continuata fuit ad diem x. Maii. In congregatione iſta, nuncii Maguntini & Colonienſes non interfuerant, ob diſcordiam motam inter eos pro prioritate ſeſſionis : ordinatumque extitit, ut reducerentur ad pacem.

[*] de Acchamo.

Octava die Maii in eccleſia S. Michaelis, quia tunc celebrabatur feſtum Apparitionis ejuſdem archangeli, præſentes fuerunt in concilio cardinales, Miſſamque celebravit dominus patriarcha : qui prædicationes faciens, ſex rationes poſuit, per quas, propoſitiones nunciorum ducis Ruperti de Bavaria, efficaciter deſtruxit & annullavit; qui ponebant in dubium, ſi cardinales poterant evocare papam ſuum ? ſi poterant ſibi ſubtrahere obedientiam ? ſi ambo collegia poterant ſe habilitare mutuo ? nam luculenter probavit, quod hæc omnia rationabiliter poterant pro tanto bono, ſicut extirpatio ſchiſmatis, & unio univerſalis eccleſiæ ; & quod quidquid tactum fuerat, concilium poterat confirmare ; multaque ibi tetigit facientia ad bonum unionis. In iſto concilio interfuerunt archiepiſcoporum Maguntiæ & Colonienſis nuncii, & ſicut ſtatutum fuerat, intermixti conſederunt, & primus de Colonia : Miſſaque peracta per promotorem & unum clientem [*], multi prælati citati ſunt ad comparendum die ſequenti in domo Carmelitarum coram commiſſariis per concilium ordinatis, ad jurandum in cauſa amborum contendentium. Iſta die poſt prandium in eccleſia S. Martini, cum dominis cardinalibus nuncii regum & prælati congregati : tunc cardinalis Præneſtinus dixit, quod fratres ſui in proſecutione unionis nihil agere intendebant ſine deliberatione concilii ; & quia omnes nequibant in his deliberationibus intereſſe, bonum erat aliquos ordinare qui ſemper præſentes, cum deliberaretur, eſſent, & deliberata aliis nunciarent ; & ſi aliquos dignos ad hoc repererant, illos nominarent. Ad hoc patriarcha dixit : jam concluſum pro natione Franciæ, ut de qualibet provincia archiepiſcopus, ſi præſens eſſet, & in abſentia epiſcopus, vel doctor hujus provinciæ intereſſet. Fueruntque nominati poſtea pro Francia patriarcha, archiepiſcopi præſentes; pro provincia Senonenſi epiſcopus Meldenſis ; pro Rotomagenſi epiſcopus Lexovienſis : & ſic de aliis : pro Provincia, quæ ſemper cum Francis ſtabat, epiſcopus de Gap : ſtatutumque, ut ſic cæteris nationibus fieret, & ut ſoli nominati in deliberationibus remanerent.

ANNO CHRISTI 1410.

[*] ſ. clericum.

Inde cardinalis Albanenſis novam materiam intrans, nuncios Petri de Luna nunciat brevi venturos : quærens tamen quomodo reciperentur, audirentur, vel etiam tractarentur. Addidit & requeſtis per promotores factis XXIV. Aprilis, ut per dictum decerneretur concilium, quod ad ipſum ut repræſentans univerſalem eccleſiam cognitio pertinebat extirpationis ſchiſmatis, aut deciſionis ipſius : ſtatutumque eſt, ut die craſtina poſt prandium, provinciarum deputati cum cardinalibus propter hoc congregarentur.

Super hoc x. Maii, locutus patriarcha pro natione Franciæ & Provinciæ, dixit, quod mu[illegible] deliberatione habita, rata habebant per cardinales poſtulata : adducens ultra, ut promotiones prælaturarum duorum contendentium, uſque ad limitatum tempus approbarentur per dictum concilium ; cui mox viſum fuit, quod in finalibus fieret. Quantum ad receptionem nunciorum Petri de Luna, indiſcuſſum reliquit, qualem honorem ipſis exhiberent, qui nondum ſcilicet ſubtraxerant obedientiam. Quoad audientiam concedendam, dixit quærendum ab eis qualem autoritatem habebant, & quibus dirigebantur, antequam audirentur : nec negavit quin honeſtatem ſervando, ſine moleſtiis vel injuriis ſemper tractari deberent. Poſt patriarcham locutus archiepiſcopus Salzberienſis, pro natione Angliæ, in puncto unico D. patriarchæ contradicens, mirari ſe dixit, quod aliqui ſubtraxerant, aliqui non : addens, quod neceſſe erat ut in concilio omnes eſſent unius voluntatis, & quod ſubtractio communis eſſet omnibus : concludens, quod nullus honor erat nunciis Petri de Luna exhibendus : in qua opinione tandem ſtetit patriarcha; Quidam epiſcopus de Cracovia regis Poloniæ nuncius, Maguntini & Colonienſes nuncii, & alii : ſed ſuper hoc, cardinales qui non ſubtraxerant, deliberationem petierunt.

ANNO CHRISTI 1409.

Veneris decima die Maii, poſt Miſſam celebratam ab epiſcopo Maſſilienſi, & obſervationes prætactas, cum electis provinciarum inito conſilio, cum advocatus propoſuiſſet quæ prolocuta fuerant, non faciendo de ſubtractione noſtrorum cardinalium mentionem, [a] a promotoribus Anglicis ſuper hoc interrogati adhuc deliberationes peterent: tandem ſuper hoc interrogati aſſiſtentes omnes, ſubtractionem debere eſſe communem unanimiter concluſerunt. Tunc dominus patriarcha, ſedem ſuam, quam habebat inter duos cardinales antiquiores, relinquens, & cathedram aſcendens, pronunciavit alta voce, autoritate concilii, ſubtractionem obedientiæ duorum contendentium licite fieri potuiſſe & debere; & illi qui eam fecerant, debebant, & poterant; nec deinceps a quoquam obediendum erat eis; & quod ſuper habilitatione promotionum per eos facta, de poſt quod ceſſaverant a proſecutione unionis eccleſiæ, mature deliberaretur ulterius. Et quia dies prima productionis teſtium contra duos contendentes ſervari non poterat, quia diebus feſtivis acciderat: pro ſecunda productione diem XVII. Maii aſſignavit ad procedendum ulterius in cauſa prædicta.

a [illegible], & promotores Anglici. H.

Maii XI. die in præſentia Electorum provinciarum, quidam epiſcopi & doctores fuerant deputati, qui minutam facerent ſubtractionis prætactæ, quæ traderetur concilio, ad corrigendum, ſi correctione indigeret, & correcta mitteretur ad omnes Chriſtianitatis nationes. Dieque XIII. hujus menſis, in generali concilio dominus cardinalis Præneſtinus dixit, quod omnes fratres ſui conſentiebant ſubtractioni per concilium ordinatæ.

Maii XVII. die ad inſtigationem promotorum, in generali concilio ſtatutum eſt, ut ſubtractio prædicta in ſcriptis publice legeretur, ut conſuetum eſt de jure. Inſuper aliæ requeſtæ factæ & concordatæ fuerunt, quæ continentur in cedula ſequenti, aſſignataque eſt dies ad XXII. menſis Maii, qua, conſenſu univerſalis concilii dominus patriarcha cathedram aſcendens, prædictam cedulam alte legit, quæ ſequentia continebat.

Anno Domini MCCCCIX. XVII. die menſis Maii quæ fuit Veneris, ſancta & univerſalis ſynodus, &c. *Ut ſupra, pag.* 1213.

DE ELECTIONE PAPÆ ALEXANDRI.

Ex eadem hiſtoria MSS.

UTriuſque collegii dominis cardinalibus a ſancta ſynodo autoritate conceſſa, ut ad electionem procederent unici vicarii Chriſti, devotiſſima ejus ſponſa eccleſia (quam tamdiu obſtinata ambitio amborum contendentium ancillari coegerat) honorem recuperaret priſtinum, & regnis dominaretur univerſis: invocata Spiritus ſancti gratia, quæ agenda ſuſciperet dirigenda, conclave circa feſtum S. Joannis Baptiſtæ ingreſſi ſunt. Ne a ſemitis rectitudinis deviarent, preces validas principum compatriotarum, favorem, opulentiam, vel quorundam generis claritatem, juſto favorabilius attendentes, ut actu ſimili annales ſæpius referunt accidiſſe; quotquot peſtiferum ſchiſma oderant & reprobabant, devotis orationibus Divinas aures pulſabant, ut votis eorum ſic condeſcendere placeret, quod inchoata valerent commendabili fine terminare. Qui regis aſſiſtebant aſſidue conſiliis, ambigendum dicebant, domini juſto remiſſius in agendis ſe habentes, mora nimia aliquod impedimentum intermedium allatura eſſet. Quapropter ipſis compendioſam epiſtolam accelerationis exhortativam miſit. Sed antequam nuncius medium itineris attigiſſet, eos audiens negotium conſummaſſe, non ulterius progredi dignum duxit. Sane ſanctæ converſationis ac devotionis virum Petrum de Candia ordinis fratrum Minorum, in ſacra pagina excellentiſſimum profeſſorem, de archiepiſcopatu Mediolanenſi ad cardinalatum aſſumptum, (quem ſciebant ex Candia Græciæ remotiſſima Inſula, & ex ignota proſapia ortum, cum nec opum acervi, ſed tenuis facultas res etiam familiares miniſtrabat) in ſummum pontificem elegerunt circa finem Junii; Juliique VII. die Alexandrum quintum vocaverunt. Quæ cum Regi litteris intimaſſent: ſui nuncii Pariſiis miſſi, & quam laudabiliter olim ſtudio Pariſienſi ſacræ Scripturæ flores odoriferos ubique longe lateque per orbem ſpargere docuerat: promotionem ejus tam favorabiliter acceptavit, ac ſi regnicola, vel de regio ſanguine procreatus extitiſſet.

G. C. ADDITIO ALTERA

Ad acta concilii Piſani.

HAbuit Odoricus Raynaldus alia concilii Piſani acta, ex quibus excerpta quædam annalibus ſuis inſeruit. Nos ex iis delibabimus quæ ſingularia ſunt, & quorum nulla in actis ſuperioribus mentio.

Advocatus concilii, qui in prima ſeſſione concilium allocutus eſt, Simon Peruſinus vocabatur.

Seſſione IV. Roberti Romanorum regis oratores quatuor, Joannes Rigenſis archiepiſcopus; Matthæus Vormatienſis, & Ulricus [b] *Rigenſis, epiſcopi, Conradus e Suſato Spirenſis eccleſiæ canonicus, & theologiæ profeſſor. Ulricus primo ſtatim acceſſu peroravit unus, ſeque ac ſuos venire profeſſus eſt, ut pacem inter Gregorium & cardinales conciliarent.*

Die conſequenti, qui fuit XVI. April. Conradus, non in publica ſeſſione, ſed in ſacrario eccleſiæ, coram cardinalibus, propoſuit dubitationes, ſupra deſcriptas, pag. 1179. & ſeq. cum reſponſionibus quas eſſe lectas ſeſſione VII. a Petro Anoharano ipſarum autore, conſtat ex actis ſuperius editis ex Dacherii Spicilegio, ſeſſ. VII. & ex opuſculo, cui titulus: Quæ in ſynodo geſta, &c. *pag.* 1253.

IX. April. provocationem a Piſano concilio ad Gregorium ediderunt. Denique die Dominico XXI. ejuſdem menſis, ſalutato nemine clam abierunt. Provocationis autem a concilio, hoc inſtrumentum habe ex Raynaldo.

IN nomine Domini, Amen. Anno a nativitate ejuſdem milleſimo quadringenteſimo nono, Indictione ſecunda, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini Gregorii Divina providentia papæ XII. anno tertio, die decimanona menſis Aprilis, hora Primarum vel quaſi, in eccleſia S. Catharinæ ordinis Prædicatorum in civitate Piſarum, in notariorum noſtrorum, teſtiumq; ſubſcriptorum præſentia, perſonaliter conſtitutus honorabilis vir dominus Conradus de Suſato, canonicus eccleſiæ Spirenſis, in ſacra theologia & in artibus magiſter, procurator, & procuratorio nomine ſereniſſimi & glorioſiſſimi principis & domini, D. Roberti Romanorum regis ſemper auguſti, conſtituentis, prout de ejus mandato per litteras patentes, ſigillo majeſtatis dicti Romanorum regis in cera crocea impendente ſigillatas, plenam fecit fidem: animo & intentione appellandi & provocandi, tenens in ſuis manibus quædam papiri folia, quandam appellationem ſeu provocationem in ſe continentia, hujuſmodi appellationem ſeu provocationem interpoſuit, appellavit, & provocavit, apoſtolos petiit, & proteſtatus fuit, omniaque & ſingula alia fecit, & facere ſe dixit, quæ in dictis papiri foliis continentur, quorum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis.

ANNO CHRISTI 1409.

Coram vobis diſcretis viris notariis publicis, tanquam perſonis authenticis & fidelibus, & teſtibus hic aſtantibus fide dignis, ego Conradus de Suſato, in ſacra theologia & in artibus magiſter, canonicus in eccleſia Spirenſi, procurator & nomine procuratorio ſereniſſimi & excellentiſſimi principis & domini, D. Roberti Dei gratia Romanorum regis ſemper auguſti, præcipui defenſoris & advocati eccleſiæ ſancti Dei, animo & intentione appellandi & provocandi, & apoſtolos petendi, & recipiendi atque præſtandi melioribus & efficacioribus modo, via, jure, cauſa, atque forma, quibus poſſum & debeo, dictuſque dominus meus poteſt & debet, dico & propono: quod licet dudum felicis recordationis D. Innocentio PP. VII. ab hac vita mortali ſubtracto, tunc epiſcopi, presbyteri, & diaconi, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, qui tunc erant, celebratis ejuſdem quondam D. Innocentii funeralibus, atque ejus corpore eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, pro electione ſummi Pontificis in conclavi ſecundum formam ſanctorum canonum congregati, omnium & ſingulorum vota omnia & ſingula, concorditer, nemine diſcrepante, in ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum, D. Angelum tit. S. Marci presbyterum cardinalem, ipſorumque confratrem, ejus exigentibus meritis, Divinitus inſpirati direxerunt; ipſumque in ſummum Romanæ & univerſalis eccleſiæ pontificem elegerunt, inthronizaverunt, & ut talem venerantes adorarunt. *Et nonnullis interjectis, quibus a cardinalibus, ut juſtum pontificem habitum, promulgatamque toto orbe illius electionem deſcribit, ſubjungit:*

Nihilo minus dicti domini olim cardinales, omnes & ſinguli, uno dumtaxat excepto, ſuæ ſalutis immembres, inobedientiæ filii, neſcitur quo ducti ſpiritu, foris egreſſi contra ſacerdotem Domini, & relicto ſuo rege, rebellarunt, & eccleſiam ſanctam Dei, quæ in unitate conſiſtit, ad cujus defenſionem prælibatus ſereniſſimus dominus meus conſtituens adſtringitur & obligatur, ſcindentes & ſcindere molientes, ſe ſchiſmatis [*] contra papam irreligioſa temeritate inſtituerunt, necnon ſua temeritate uſque ad hoc proſiliere: & ſuam diviſionem, catholicam eſſe credentes eccleſiam, cathedram ſibi conſtituere atque primatum aſſumere conantes, ab eo quod unum eſt ſemetipſos ſegregarunt. Et licet præfati olim domini cardinales die XI. menſis Maii proxime præteriti omnem obedientiam dicto ſanctiſſimo domino noſtro Gregorio ſe ſcripſerunt ſubtraxiſſe, prout in litteris ſuis datis Liburni primo die menſis Julii clariſſime continetur, in quibus dicitur inter cætera: quod XI. „ menſis Maii proxime præteriti, omnem, quan- „ tum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exi- „ gentiam abſtraximus, & receſſimus ab eodem: „ quæ, & tenorem litteræ ego procurator, prædicto nomine procuratorio, in quantum faciunt pro juſtificatione, & verificatione præſentis appellationis, haberi volo pro inſertis: plurimum tamen magni, potentes, & ſapientes viri, revocant in dubium, an dicta die, prout ſcripſerunt, ipſi obedientiam abſtraxerunt, eo quod [a] idem duo cardinales in aliis ſuis litteris datis Piſis XIX. menſis Maii ſcribunt: quomodo die XI. Maii receſſerunt de Luca hora vigeſimaſecunda, hoc eſt per duas horas ante noctem? Et in eiſdem litteris circa finem habentur hæc verba: Nec noſtræ mentis eſt, a fide verita- „ teque juris erga præfatum dominum noſtrum „ (dummodo modis hactenus per eum retentis „ ſuccisis, ipſum ad id quod tenetur effectuali- „ ter adimplere, diſpoſitum videamus) modo „ aliquo deviare: ſed tali eventu obedientiam & „ reverentiam debitas exhibere. Cum igitur XII. die Maii non habebant intentionem ſubtrahendi juxta jam expreſſa: quomodo ſtabit, quod die immediate præcedenti ſubtraxerunt obedientiam?

Item die XIII. dicti menſis Maii appellationem quandam interpoſuerunt, in qua coram domino Gregorio, tamquam ſanctiſſimo domino & patre ſanctiſſimo, cum omni reverentia, tanquam humiles ipſius ſervitores, appellarunt. Quinimmo dicunt in ea: A vobis, pater bea- „ tiſſime, irrationabiliter & ſecundum non rectam „ rationem decernentibus, ad voſmet ſecundum „ certam rationem & melius informatum. Nota- „ rii quoque ipſum in inſtrumento cui appellatio eſt inſerta, ſanctiſſimum in Chriſto patrem ſcribunt & appellant, &c. Ex quibus luce clarius habetur, quod tunc, ſcilicet die XIII. Maii, ipſi olim domini cardinales, & eorum notarii, dominum Gregorium pro ſanctiſſimo patre & domino & ſummo Pontifice manifeſte ſcripſerunt, nominarunt, & recognoverunt. Quomodo igitur ſcribunt, quod XI. die dicti menſis Maii obedientiam ſubtraxerunt? Ecce inculcationem, ecce [illegible], ecce dubitationem, mentibus principum, dominorum, & aliorum virorum ſapientum ingeſtam. Et ſi ſic erraverunt in principio: non eſt mirum, quod in fine gravius erraverunt. Dicitur namque: Parvus error in principio, maximus eſt in fine.

Eſto tamen quod præfati domini olim cardinales die XI. menſis Maii obedientiam D. Gregorio ſubtraxiſſent, quod tamen ex præmiſſis non apparet: quia tamen, ut ſcribunt in dictis litteris, hora vigeſimaſecunda, per duas ſcilicet horas ante noctem receſſerunt, evidentiſſime conſtat, quod nullam ſolemnitatem nec ordinem juris in re tam grandi & nova, ſicut merito ſervaſſent, ſervaverunt. Vix eis ſufficiebat tempus Piſas accedendi ante noctem: & ecce obedientiam ſubtrahere concluſerunt, & eam ſubtraxerunt, ipſumque ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium contra juſtitiam & juris ordinem, ut apparet, ſpoliaverunt. Ubi deliberaverunt? in campo. Ubi concluſerunt? in diverſorio. Ecce præcipitationem facti in principio. Non enim immerito prius dominum Gregorium monuiſſent, quod niſi votis & juramentis ſatisfaceret, obedientiam ſibi ſubtraherent. Numquid attendere debebant, cum quadam maturitate, quanta rei ſolemnitate Gallici proceſſerunt cum

a Forte iidem Cardinales. H.

* Deeſt autores,

ſuo domino, quem vocant Benedictum, cum ſemel ſibi obedientiam ſubtraherent? Litteras autem & inſtrumenta appellationum, & alia ſuperius inducta, in quantum faciunt pro juſtificatione præſentis appellationis, &c. ego procurator præſentibus haberi volo pro inſertis.

Præterea dicti olim cardinales, prioribus non contenti, ſed pejora malis adjicientes, præfato domino noſtro, ſanctiſſimo domino Gregorio, multiplices injurias verbis, ſcriptis, atque factis, cum nulla contra eum adhuc eſſet lata ſententia, cum etiam ipſi non eſſent, nec deberent eſſe judices in cauſa propria, contra juris & juſtitiæ ordinem, & omnem æquitatem humanam, in multiplex opprobrium ſedis apoſtolicæ, univerſalis eccleſiæ, obedientiæ noſtræ, & in cleri vilipendium, & totius cleri ſtatus denigrationem, multipliciter irrogarunt, ab executione ſententiæ nondum latæ inchoantes. Sicque prædicti olim cardinales per litteras ſuas & pſeudoapoſtolos, præfatum ſanctiſſimum dominum noſtrum, nondum juſte convictum nec confeſſum, prædicarunt, intimarunt & publicarunt, quaſi per totam Chriſtianitatem, perjurum, votifragum, ſchiſmaticum, immo ſchiſmatis autorem, & hæreticum. Numquid eſt hic modus procedendi tantorum virorum, olim in tanto faſtigio dignitatis conſtitutorum, ad quos oculi aliorum fidelium ſicut ſagittarii ad metam reſpiciunt, jurgiis, blaſphemiis, & maledictionibus partem adverſam, ante ſententiam latam, tam turpiter & deteſtabiliter informare? numquid iſta ſunt media ad concordiam & unionem inducendam? numquid bonus finis, bene etiam intentus, per bona & apta media bene, & rationabiliter eſt proſequendus? numquid ſcriptum eſt: Quod juſtum eſt, juſte exequaris?

Item quis eſt iſte modus a ſæculo inauditus, quod dicti olim domini cardinales, qui huc uſque a tempore domini Gregorii, & ſui prædeceſſoris, fuerunt duces noſtræ obedientiæ, anticardinales Gallicos pridem excommunicatos, anathematizatos, & indignos aliquo prælationis titulo nominare, quinimmo ſchiſmaticos, & illius nefandi ſchiſmatis in eccleſia ſancta Dei inductores & nutritores, vocant & ſcribunt reverendiſſimos patres & dominos, quinimmo & cardinales ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ; & ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium vocant & ſcribunt ſchiſmaticum, & ſchiſmatis nutritorem? Bene hæc poteſt converſio in oppoſitam qualitatem appellari, cum tamen ipſe ſanctiſſimus dominus noſter nec ſchiſma induxit, ſed pluribus, proh dolor! annis ante eum fuit & duravit, nec iis, qui ſchiſma induxerunt, favet & aſſiſtit. Fomentum namque ſchiſmatis illis attribuitur, qui ſchiſma faciunt, vel fecerunt, inducunt vel induxerunt, & in hujuſmodi perſeverant, vel eiſdem aſſiſtunt, &c. ſed nihil ad eos, qui non ſunt ſibi conſcii alicujus culpæ in hoc facto. Sicut enim ſchiſma Græcorum non eſt Latinis imputandum: ita nec ſchiſma Gallicorum, ſeu per Gallicos introductum, capiti, vel membris obedientiæ Romanæ. Ipſe inſuper pro ſublatione ſchiſmatis, cum nondum duobus annis eſſet in pontificatu, concilium generale decernere voluit, decrevit, & per ſuas patentes litteras, [illegible] inferius plenius dicetur, induxit, ut unio [illegible] daretur eccleſiæ. Denique litteris ſuis [illegible], omnes & ſingulos ſub obedientia domini Gregorii conſiſtentes, requiſiverunt & hortati ſunt, ipſiſque nihilo minus mandaverunt, quantum in eis erat, ut ipſi & eorum ſinguli domino Gregorio obedientiam ſubtraherent: cum tamen ad hujuſmodi ſubtractionem nondum eſſent cauſæ ſufficientes ad lucem poſitæ. Mirabile viſum eſt, quod de tanto volebant ſe intromittere. Quis etenim conſtituit eos judices Gregorii, & totius obedientiæ noſtræ, & præſertim Germaniæ? Conſtat eos velle omnes a Romano Pontifice declinare. Quod ſi factum fuiſſet, quis tempore medio diſpenſaſſet in caſibus papæ reſervatis? quis cognoviſſet in cauſis appellationum ad eum devolutis? quis etiam pallium dediſſet, & archiepiſcopos confirmaſſet? &c.

Præterea ſanctiſſimus dominus noſter Gregorius, videns ſe non poſſe proficere, nec concordare cum eo, qui ſe vocat Benedictum ab alia parte, ad viam ceſſionis perficiendam, concluſit pro unione in eccleſia Dei perficienda, viam concilii generalis, prout etiam illud convocavit, & indixit per certas litteras ſuas apoſtolicas ſub data tertio Nonas Julii, in feſto ſcilicet Pentecoſtes proximo futuro: quarum litterarum tenorem, in quantum faciunt pro verificatione præſentis appellationis, & non aliter, ego procurator haberi volo pro inſertis. Et veriſimile eſt, quod ipſe dominus Gregorius diu ante, concilium concluſerat: ſed antequam litteræ conficerentur, habuit cogitare de congruis tempore & loco, quibus deberet convocari.

Verum ut ipſi domini cardinales præfatum D. Gregorium etiam in hoc ſanctiſſimo propoſito prævenirent, præoccuparent, & impedirent: cum quibuſdam anticardinalibus & ſchiſmaticis, dudum per D. Gregorium, & ſuos prædeceſſores, ex cauſis anathematizatis, & quocumque prælationis titulo privatis atque condemnatis, & pro ſchiſmaticis reputatis, atque a gremio & conſortio ſanctæ matris eccleſiæ, eorum exigentibus demeritis, prorſus excluſis, ſe univerunt & junxerunt; ac unum quoddam cum eis, ut aſſerunt, prætenſum collegium, nullum caput habentes, neque recognoſcentes, de facto licet non de jure effecti, quoddam prætenſum concilium, quod potius conventiculum, vel conciliabulum dici debet, per certas ſuas litteras ſub data anticipata, ut vehementer præſumitur, fabricatas, in civitate Piſarum, in feſto Annunciationis virginis glorioſæ lapſo, ſub data Liburni, vigeſima quarta menſis Junii, indixerunt. Ex quibus quidem litteris quot dubitationes, quot inculcationes, & involutiones, in cordibus principum, & dominorum, & ſapientum ac Chriſti fidelium exortæ ſint, vix poterit calamo ſcribi, vel lingua explicari: eo quod iſti domini olim cardinales, quantum ex ipſis eorum litteris luce clarius habetur (quas etiam, in quantum faciunt pro verificatione præſentis appellationis, ego procurator haberi volo pro expreſſis) nova, numquam prius viſa, vel audita, attentare conati ſunt; ſemitas antiquorum, & ſanctorum patrum & ſacrorum canonum doctrinas omittentes, obliquas ac dubias ambulare cœperunt vias, prout & illas continuant de præſenti. Et nihilo minus in neglectu poſuerunt omne id & totum quod eſt honeſtatis, conſolationis, & conſervationis obedientiæ noſtræ, & eccleſiæ ſanctæ Dei, de ſuis omnimodis confuſione, deſolatione, ruina atque diviſione minime curantes. Unde, ut de pluribus pauca tangantur, primo videamus de præoccupatione. Ex litteris namque eorum pro concilio celebrando deſtinatis, de quibus

ſtatim facta eſt mentio, manifeſte habetur, quod unio ipſorum olim cardinalium cum anticardinalibus, præceſſit ipſam prætenſi ſui concilii indictionem: dicentes prius ſe eſſe unicos, & poſtea matura deliberatione concluſiſſe concilium convocandum. Unde dicitur in dictis litteris
„ inter cætera: Quibus viſis, & pluribus habitis inter nos conſiliis, firmamus nos venire cum dominis alterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus eſt prope civitatem Piſanam ejuſdem diœceſis, ac de eis dominis cardinalibus ex altera parte in ſufficienti numero nobiſcum congregatis, in unum nos univimus propoſitum, &c. Et nihilo minus, ut habetur ex litteris ſuis ſuper eorum unione datis Liburni penultima die menſis Junii, litteræ concilii datæ ſunt per quatuor dies ante: quia vigeſimaquarta Junii. Ecce quomodo in ſcriptis eorum dant intelligere ſibi invicem contradictoria, quia ante indictionem convocationis concilii fuerunt uniti cum anticardinalibus, & non fuerunt uniti. Quis ſanæ mentis ex iſtis non inciperet dubitare de factis, & proceſſu dictorum dominorum? unde etſi dicti domini tempore ſuæ unionis cum anticardinalibus primo indixiſſent concilium: conſtat tamen, quod hoc factum fuiſſet per quatuor dies poſt datam litterarum convocationis concilii.

Item in quibuſdam litteris ſuis dicto sereniſſimo Romanorum regi domino meo directis, datis Liburni vigeſima ſexta Julii ſcribunt iſta verba: Deliberavimus invicem, convocare concilium generale ex utraque parte, eiſdem loco & tempore: cujus rei atque noſtri propoſiti intimationem, determinato loco ubi optandiſſima congregatio hujuſmodi fieri debeat, & oratorem noſtrum præcipuum mittemus in brevi. Ex quibus litteris & verbis patet quod vigeſima ſexta Julii, quæ fuit pluſquam per menſem, poſt prætenſam datam litterarum convocationis ſui prætenſi concilii: ipſi deliberaverant convocare concilium: ſed nondum convocabant, quia nondum erat determinatus locus, ubi iſta congregatio fieri deberet. Igitur tempore datarum litterarum ſui prætenſi concilii, nondum erant concordes de loco. Igitur data eſt anticipata, & hoc in fraudem domini Gregorii, ut vehementer præſumitur, [illegible] prævenire. Per ejuſmodi enim adinventiones exquiſitas vehementer ſuſpicatur & præſumitur, ipſos olim cardinales, fuiſſe & eſſe cauſas impedimenti unionis exoptatæ. Nonne quivis catholicus hoc concipere poterit evidenter, quod ſi hujuſmodi indictionem conciliabuli emiſiſſent, dictumque concilium papæ fuiſſet ſortitum effectum, nec, ut prædicitur, impeditum, ſicut obedientia Benedicti in ſuo, ita & noſtra in papali concilio, unanimi voce & concorditer requiſiviſſet, & efficaciter induxiſſet dominum Gregorium ad obſervantiam voti & juramenti ſui pro reintegratione eccleſiæ ſanctæ Dei? neceſſariumque fuiſſet ipſum ad hoc attendere, omnis dilationis mora profligata: alias tota obedientia, vero ordine, & juxta omnemque æquitatem, & cum bona conſcientia, receſſiſſet ab eodem tanquam fautore ſchiſmatis antiquati, nullaque fuiſſet in noſtra obedientia diviſio ſubſlata, quin immo ex tunc ſincera unio per ambas obedientias procurata, & inducta. Quidam etiam abbas ambaſſiator dictorum dominorum olim cardinalium retulit, quod per duos menſes diſputarunt de loco, in quo indiceretur concilium. Et de hoc etiam habetur evidens magnumque teſtimonium eorum, qui adhærent ipſis dominis olim cardinalibus, dicentium quod per totum menſem Auguſti primo fuit concordatum de loco Piſarum cum Florentinis. Quod etiam patet ex hoc, quia nuncius qui deferebat litteras concilii cardinalium ad partes Rheni, habuit litteras credentiæ olim dominorum cardinalium ſub data primæ Septembris: & poſt hæc receſſit de Piſis: & per conſequens tunc fuit primo expeditus. Et veriſimile eſt, quod illum, vel alium nuncium, citius deſtinaſſent, ſi de loco & tempore die vigeſimaquarta Junii concordaſſent. Item multi curteſſani, quorum aliqui tempore indictionis concilii, per Gregorium fuerunt in Luca, & aliqui in Piſis, & aliqui in Liburno, dixerunt quod dominus Gregorius publicaverat concilium ſuum per plures dies antequam audiretur de concilio olim cardinalium. Videtur igitur manifeſtum, quod datam prædictam callide anticipaverunt, volentes Gregorium & ſuum concilium prævenire. Quod ſi per impoſſibile non eſſet factum: quare ſic tarde intimaverunt ſuum concilium? nam dominus Gregorius bene per duos menſes ſuum concilium ante prætenſum concilium eorum per litteras patentes publicavit.

Inſuper etſi convocatio concilii generalis, juxta traditionem & decreta ſanctorum patrum, pertinet ad ſummum Romanæ eccleſiæ pontificem, diſpoſitum ſaltem ad convocandum, & qui, quantum in ſe eſt, concilium generale indixit, & per ſuas patentes litteras apoſtolicas publicavit: dicti tamen olim cardinales, & eorum in hac parte complices, in litteris & ſcriptis ſuis affirmant, & verbis prædicare non verentur, quod hoc veritatem habeat de papa indubitato. Per quæ papatum domini Gregorii revocant in dubium, cum tamen in inſtrumento conclavis ad inſtantiam dictorum dominorum, ante electionem domini Gregorii in ſummum pontificem, clare dicatur in hæc verba: Et intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum juſtitia ſuadet. Quod jus veriſſimum eſt & plena veritate fulcitum. Dicti autem inſtrumenti [illegible], in quantum facit pro juſtificatione & verificatione præſentis appellationis, ego procurator prædictus volo haberi pro expreſſo.

Præterea ſi dubitant de papatu domini Gregorii, quare ſimili ratione non dubitant de ſuo cardinalatu? quod ſi dubitant, tunc etiam ex ſimili dubio non habent ſe intromittere de electione ſummi prætenſi pontificis, contra prætenſam practicam quam habent præ manibus. Item pariformiter dicti domini, & eorum complices, habebunt dubitare de papatu Innocentii VII. Bonifacii IX. & fortaſſis Urbani VI. & ſic in eandem videntur incidere opinionem, quinimo & verius errorem, cum Gallicis, qui a principio iſtius deteſtandi & horrendiſſimi ſchiſmatis, eccleſiam catholicam & inconſutilem Chriſti tunicam dividere præſumpſerunt. Ipſi etiam in dando dominum Gregorium, & alium, ſeu alios, ejuſdem prædeceſſorem ſeu prædeceſſores, obedientiæ noſtræ, in ſummos pontifices: eandem noſtram obedientiam totam videntur decepiſſe, ſubſannaſſe, & eidem illuſiſſe, ſi fas eſt dicere.

Item in litteris, quas ſcripſerunt sereniſſimo domino meo, domino Ruperto Romanorum regi, poſt aſſumptionem dicti domini Gregorii, ſub data Romæ decima Decembris, ſcribunt

in

ANNO CHRISTI 1409.

A in hæc verba : Poſt ſolemnes de futuri Pontificis electione tractatus, illo divinitus inſpirante, qui cuncta perpetua ratione gubernat, vota noſtra in reverendiſſimum in Chriſto patrem & D. ex noſtro collegio D. Angelum tit. S. Marci presbyterum cardinalem confratremque noſtrum ad culmen dignitatis apoſtolicæ, poſt Divinæ gratiæ munera, univerſis ejus exigentibus meritis, nec immerito aſcenſurum, nemine diſcrepante, direximus, ipſumque confratrem noſtrum die ultima Novembris in dominum noſtrum elegimus atque patrem. In quibus verbis dant manifeſte intelligi, quod ipſum Gregorium ad culmen apoſtolicæ dignitatis elegerunt & aſſumpſerunt, nullum dubium prætendentes. Quod B ſi aliquod dubium prætendebant, quare ipſum omni dubio ſemoto in ſummum pontificem elegerunt, & ipſum toti noſtræ obedientiæ pro ſummo pontifice dederunt, præſentarunt, necnon verbis & ſcriptis, nunciis & ambaſſiatoribus, cum ſolemnitate debita publicarunt ?

Præterea licet congregationem per dictos olim cardinales indictam in Piſis ad feſtum Annunciationis virginis glorioſæ proxime præteritum, prætendant eſſe concilium generale, & in eo tanquam in concilio generali poſſe, & debere facta tractari univerſalis eccleſiæ, eaque habere vim & efficaciam : nihilo minus ex ratione, & ſimul ex ſcriptis eorum, & modo procedendi, contrarium luculenter apparet. Concilium namque generale C debet eſſe liberum ſecundum traditiones ſanctorum patrum : ſed congregatio indicta per ipſos olim cardinales, expreſſe reſtricta eſt & limitata : unde in litteris ſuæ convocationis dicitur in „ hæc verba : Finiſque imponatur ſchiſmati, per „ viam mutuæ ceſſionis : & infra : Eſt enim noſtra, & dominorum de collegio alterius partis intentio, & irrevocabile propoſitum, quod cum his, qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & eccleſiæ juxta effectus prædictos. Item in litteris confœderationis, ſeu unionis dictorum dominorum cum anticardinalibus, dicitur & ſcribitur inter cætera ſic : Juramento & voto irrevocabili firmavimus, quod per viam mutuæ ceſſionis, D „ ambo[a] de papatu, vel alterius alio mortuo vel „ canonice ejecto, proſequamur unionem.

[a] ſ. amborum de papatu contendentium,

Numquid iſti præſumunt imponere legem Spiritui ſancto, a quo dicitur regi concilium generale ? numquid ſunt dabiles aliæ viæ rationabiles pro unione eccleſiæ ſanctæ, quam via ceſſionis ? unde via hæc ceſſionis eſt a Gallicis pridem adinventa, & in particulari eorum conciliabulo determinata : quam pro lege iſti ponentes, per anticardinales Gallicos inducti, concilium limitare, & regulam ſeu legem Spiritui ſancto imponere minus provide, quinimmo & periculoſe, præſumpſerunt. Quaſi concilium, non quamcumque rationabilem viam pro unione E eccleſiæ introducenda non inquirere, de ea deliberare, atque eam libere & abſoluto aſſumere debeat atque poſſit.

Item terminus in litteris convocationis prædictæ expreſſus, videtur eſſe nimis brevis, quoad plures de noſtra obedientia : eo quod a plurima tantum[a] diſtantia a loco Piſarum, quod poſt inſinuationem eis factam, per ſe, vel ſuos procuratores, ad locum Piſarum non poterunt modo humano pervenire. Si igitur non veniant, non tamen ſunt contumaciter abſentes, & per conſequens congregatio facta Piſis non meretur dici concilium generale. Præterea dicti prætenſi domini videntur aſſerere, dicere, & tenere, quod

[a] Corr. plurimi tantum. Ibid. [b] Corr. tamen ſunt.

A ſanctiſſimus dominus noſter, dominus Gregorius, teneatur in Piſis in concilio prætenſo, per eos indicto, potius conciliabulo, comparere ; & ſi veniret, quod poſſet ibidem judicari. Quod utique ex iis, quæ geſta ſunt hactenus, nullatenus apparet, eo quod major pars prælatorum in Piſis exiſtentium eſt de parte ſibi adverſa, quæ partem noſtram ſemper reputavit & prędicavit ſchiſmaticam, ſicut e contra : alii autem omnes fere ſubtraxerunt domino Gregorio obedientiam diu ante concilii ſui prætenſi indictionem, & fecerunt ſe partem contra eum ipſum, incuſantes & crimina enormia imponentes ante ſententiam latam ; ipſique olim cardinales ſunt excommunicati, omnique honore & dignitate privati & B exuti. Quis autem compos rationis præſumat dicere, quod quis, quantumcumque etiam modicus, coram ſuis adverſariis, ſeu parte adverſa, comparere teneatur, ſeu etiam quod ſententia prætenſa, ſi quam ferret, ipſo jure ſubſiſteret ?

Præterea eſto quod dominus Gregorius veniret Piſas, & vellet renunciare : non veniente Benedicto, dubium eſt an debeat renunciare, cum contingere poſſet quod ille, qui vocat ſe Benedictum, parte ex adverſa poſt reſignationem Gregorii diceret : Ego jam ſum unicus, & „ nullum habeo contendentem de pari : cur vul- „ tis me privare vel compellere ad cedendum ? „ Quod ſi fieret, utique cederet ad ignominiam „ C & verecundiam permaximam totius obedientiæ noſtræ : & maxime quia dicitur, & ita dicunt aliqui ex olim cardinalibus noſtræ obedientiæ, quod anticardinales Gallici obedientiam ſuo Benedicto pridem reſtitutam nondum abſtraxerant. Præterea licet neceſſario aliqui de prætenſis olim dominis cardinalibus, & anticardinalibus, fuerint excommunicati, anathematizati, inhabilitati, & omnis prælationis titulo privati : nihilo minus in vilipendium apoſtolicæ poteſtatis clavium eccleſiæ, neſcitur quo jure, quo modo, & qua bona conſcientia, una partium alteram habilitavit, diſpenſavit, famæ reſtituit, & in cardinales creavit, & fortaſſis una aliam abſolvit. Quæ utique nullatenus ipſis vel alicui eo- D rum, ſed ſoli papæ, vel ſuam autoritatem habenti, poſſunt convenire.

Item licet domini olim cardinales ex obedientia noſtra primo, & deinde ipſi & anticardinales Gallici ſimul pro parte ſereniſſimi domini, domini Roberti Romanorum regis conſtituentis, domini mei, & per ſuos ſolemnes oratores, fuerunt cum omni reverentia & debita inſtantia requiſiti & exhortati, quatenus amore Dei, & intemeratæ virginis Mariæ, & totius curiæ ſupercæleſtis, necnon contemplatione eccleſiæ militantis, & ad petitionem regiæ majeſtatis, vellent inclinari ad mutandum locum Piſarum, & ad reconveniendum in alio certo loco, dicto domino Gregorio, & eis congruo, ubi dominus E Gregorius faceret id, ad quod obligatur, & ulterius ad electionem unici ſummi pontificis procederetur, quia ſperaret dicta regia majeſtas, quod per iſtum modum omnibus dubiis, ſcrupulis, perplexitatibus, difficultatibus, ac novis diviſionibus, præcipue in partibus obedientiæ noſtræ, ſublatis & excluſis, fieret pura, & ſincera, integra ac univerſalis unio in eccleſia ſancta Dei, quam per concilium indictum a domino Gregorio, vel etiam per congregationem in Piſis factam ſeu indictam, timeret non poſſe habere : quod ſi ad hoc inclinarentur, & ſic facerent, dicti oratores regiæ majeſtatis offerebant

ANNO CHRISTI 1409.

A bant ipſis dominis plenam ejuſdem regiæ majeſtatis aſſiſtentiam : & ſive dictus dominus Gregorius in dicto loco compareret, & debitum ſuum faceret, ſive non, nihilo minus ad electionem ſummi pontificis procederetur, quia ex tunc clare appareret, quod dominus Gregorius nollet facere debitum ſuum.

Fuit etiam per eoſdem oratores dictum & allegatum, quod ſi pro anima hominis lucranda expediret, ſicut revera expedit, magnam, immo multum grandem rem facere : multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum innumeras ſtrages, ad præveniendum deſtructiones, deſtitutiones, & deſolationes eccleſiarum, monaſteriorum & cœnobio- B rum, atque univerſali integra ac pura unione facienda & procuranda, brevis mora, cum aſſignatione alterius loci bene commodi, nullatenus eſſet deneganda. Licet etiam dubia & difficultates, quibus multorum animi moventur & moti ſunt, in præſentia dictorum dominorum & aliorum prælatorum in eccleſia cathedrali Piſana congregatorum, die decimaquinta menſis Aprilis fuerunt explicata, propter quæ & alia plurima, prout tunc publice dicebatur, timor erat, & eſt dictum domino regi Romanorum, quod per congregationem in Piſis factam, ſincera & integra fidelium unio nequaquam haberetur : nihilo minus dicti domini, quaſi indurati, obſtinati, & in alienum ſenſum miſera- C biliter verſi, & primo & ſecundo reſponderunt præcipitanter, prompte, & ſatis irreverenter, quod impoſſibile eſſet mutare locum, quodque ſuper mutatione loci nihil vellent audire, vel tractare quoquo modo.

Et quia dicti olim cardinales, prout colligitur ex præmiſſis, conſideratis viis & modis per eos ſervatis, ab obedientia domini Gregorii ſummi Pontificis perperam receſſerunt, multiplices injurias verbis, ſcriptis, & factis, irrogarunt, & ipſum blaſphemarunt ; prætenſum quoddam concilium, quinimmo conciliabulum, in loco Piſarum, ad præveniendum, præoccupandum, & impediendum concilium indictum per ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium pa- D pam duodecimum, quantum in eis fuit, indixerunt ; datam litterarum, ut præſumitur, anticiparunt ; locum ſui prætenſi concilii, vel verius conciliabuli, dudum antequam eis eſſet conceſſus, pro congregatione fienda nominarunt ; ipſum dominum Gregorium, papam dubitatum appellarunt & ſcripſerunt ; ſuam congregationem prætenſam, quam concilium vocant, contra libertatem & naturam concilii ; certis modis, tamquam legem imponentes Spiritui ſancto, limitarunt & reſtrinxerunt ; terminum conventionis ſeu congregationis pro multis de noſtra obedientia nimis brevem aſſignarunt ; in propria cauſa, cum ſint pars & manifeſti adverſarii, ſe judices, vel conjudices eſſe præſumpſerunt ; ſe invicem, licet nulliter & de facto, habilitave- E runt ; petitiones, inſtantias, requiſitiones, & exhortationes per oratores dicti domini ſereniſſimi regis Romanorum, & pro parte ſua oblatas & factas, pro pura, ſincera, & integra unione fidelium inducenda (ut cum eorum bona venia loquar) animoſe, pertinaciter, & præcipitanter, temere, & irreverenter excluſerunt, & admittere recuſarunt ; & quia etiam, ut veriſimiliter timetur, dicti prætenſi olim cardinales in neglectu penitus ponentes omne id, quod eſt confuſionis, deſolationis, ruinæ, deſtitutionis, verecundiæ, ignominiæ, & diviſionis

A partis & obedientiæ noſtræ, quantum apparere poteſt ex iis quæ per eos acta ſunt, aguntur, & agentur veriſimiliter in futurum, ſanctam eccleſiam catholicam, & inconſutilem Chriſti tunicam, ſcindere, dividere, lacerare, laniare, proſternere, & conculcare, timore Dei prorſus excluſo, ſatagentes, plura ſcandala, diſſidia, & errores introducere, ac procurare, & quantum in eis erit, facere non ceſſabunt novum idolum, vitulum conflatilem, perverſum antichriſtum, & maledictionis æternæ filium nominando, & intrudendo ſuas praviſſimas, & perverſiſſimas affectiones, & errores inſequendo, quibus totum ſtatum ſedis apoſtolicæ, & Chriſti fidelium, ad exitium & præcipitium intolerabi- B le ponere, & integraliter ſubvertere nituntur ; idcirco ego Conradus ſupradictus procurator, & procuratorio nomine præfati excellentiſſimi & glorioſiſſimi principis ac domini, domini Roberti Romanorum regis ſemper Auguſti, cernens dictos olim cardinales, & alios anticardinales, quibus dicunt ſe unitos, a ſuo prætenſo propoſito non poſſe revocari ; ſed eos hujuſmodi velle intendere damnabiliter, & de facto inhærere : ſentienſque ſanctam & univerſalem eccleſiam catholicam, cujus ipſe Romanorum rex eſt defenſor, & advocatus præcipuus, ad quem ſpectat, ne eam aliquibus patiatur inſidiantium procellarum fluctibus illidi, & quietam faciem tempeſtatis inſolito timore turbari, C & præſertim obedientiam noſtram, per omnia & ſingula præmiſſa, & alia plurima, quæ calamus non capit, attentata & præſumpta, in ſuoque prætenſo conciliabulo, per ſe & eos qui in eo confluunt & conveniunt, veriſimiliter, ut timetur, licet nulliter, & de facto, attentanda & præſumenda, dictumque dominum meum, ſereniſſimum dominum regem Romanorum, & jus ſuum ac quoslibet Romanæ eccleſiæ & ſacri Romani imperii fideles, & præcipue ſtatus, honores, & jura regum, principum & prælatorum, communitatum, ac perſonarum tam ſpiritualium, quam ſæcularium, cujuſcumque ſtatus, conditionis, vel ſexus exiſtant, præſertim eorum, qui hactenus fuerunt de obedientia do- D mini Gregorii, & ſuorum prædeceſſorum, multipliciter læſi eſſe, vel ſaltem lædi, & gravari poſſe quomodolibet in futurum ; ne etiam præfatus ſereniſſimus Romanorum rex per dictos olim cardinales, & anticardinales, ac eorum conciliabulum, nulliter & de facto attentata, fienda, & præſumenda, aut ipſorum aliqua, in præjudicium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſacrique Romani imperii, ſive regni, regum, principum, prælatorum, communitatum, ac perſonarum ſive ſpiritualium, ſive ſæcularium, atque prædictorum ejuſdem eccleſiæ & ſacri Romani imperii ſive regni ſubditorum quorumcumque, aliquatenus videatur approbare, aut in ea vel ipſorum aliquod conſentire quovis modo ; & volens nedum contra præterita illata, ac E præſentia gravamina, quæ fortaſſis inferuntur, ſed & contra futura, licet nulliter & de facto, inferenda juris beneficiis, dictum dominum noſtrum Romanorum regem, ſanctam Romanam eccleſiam, ſacrum Romanum imperium ſive regnum, omnes & ſingulos ſupra nominatos defendere, & juvare a præmiſſis omnibus & ſingulis, & aliis gravaminibus quibuſcumque illatis, & inferendis, comminatis & comminandis, & omnibus ſequelis, ſeu illis quæ elici poterunt quomodolibet ex eiſdem, vel eorum altero, communiter vel diviſim, pro dicto domi-

ANNO CHRISTI 1409.

no ſereniſſimo Romanorum rege, & pro aliis regibus, principibus, prælatis, communitatibus, perſonis privatis, ſpiritualibus, vel ſæcularibus, & aliis quibuſcumque præſenti appellationi adhærentibus; necnon a dictis olim cardinalibus, anticardinalibus, conventiculo atque conciliabulo per eoſdem convocato, vel in poſterum convocando, contra ipſos & quemlibet ipſorum adhærentium eis, atque ſuum conciliabulum ſeu conventiculum ingredientium ſeu approbantium, quod cum de jure, & bona æquitate ac ratione poſſum, & debeo, & ipſe præfatus ſereniſſimus princeps dominus meus Romanorum rex poteſt & debet, ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſponſum & caput præcipuum eccleſiæ militantis, judicem vivorum & mortuorum, nec non ad generale concilium legitime, rite, & canonice, atque debite convocatum, ſeu convocandum, in iis ſcriptis procuratorio nomine quo ſupra, provoco & appello, apoſtolos peto primo, ſecundo, tertio, inſtanter, inſtantius, inſtantiſſime, ſi quis ſit qui eos mihi dare poſſit, velit, aut valeat, proteſtans, quod hac appellatione ſeu provocatione pendente contra præfatos, ſanctam Romanam ac univerſalem eccleſiam, & ſereniſſimum dominum meum Robertum Romanorum regem, cæteroſque reges, principes, prælatos, communitates, perſonas ſpirituales, & ſæculares, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & Romani imperii ſubditos, præſenti appellationi, & dicto Romanorum regi adhærentes, ſeu adhærere volentes, nihil omnino debeat attentari.

Submitto nihilo minus ego Conradus procurator nomine procuratorio quo ſupra, Domino noſtro Jeſu Chriſto & futuro generali concilio, rite, legitime, atque canonice convocato, vel convocando, prædictæ S. Romanæ eccleſiæ jura, privilegia, honores, bona, immunitates, & libertates, atque ejuſdem eccleſiæ dictique domini Roberti Romanorum regis conſtituentis, domini noſtri, aliorumque regum, principum, prælatorum, communitatum, perſonarum, atque eccleſiæ & imperii ſubditorum, ac fidelium, omniumque & ſingulorum ſibi & præſenti ſuæ appellationi adhærentium, vel adhærere volentium, omnia atque ſingula bona præſentia, & futura, cum proteſtatione minuendi, corrigendi, immutandi, facti ſubſtantia non mutata, & alias prout eſt moris, cum proteſtatione etiam intimandi, inſinuandi, & publicandi, ubi, quando, quibus, & quoties videbitur expedire.

SESS. X. & XI.

Lecti ſunt ſeſſionibus decima & undecima aliquot articuli adverſus Gregorium & Benedictum, iidem prorſus atque ii qui ſeſſione V. lecti fuerant. Hoc intereſt, quod in quinta ſeſſione eos promotor propoſuerit narrative & diſpoſitive, *ut ipſe ſub finem loquitur*, offerens ſe probaturum in eis contenta: *at his ſeſſionibus lecti ſint teſtium fide muniti. Itaque prius propoſiti ſunt accuſationis loco, nunc convictionis. Cum igitur deſcripti ſuperius pag.* 1187. *fuerint ſeſſione V. actorum ex Dacherii Spicilegio editorum: hic integros ex Odorici Raynaldi annalibus deſcribere ſuperſedeo: ſed ea tantum, quæ in his ſeſſionibus vel addita, vel mutata ſunt.*

Articuli producti coram ſancta ſynodo contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu perperam contendentes, notorii probantur, ut ſequitur.

ANNO CHRISTI 1409.

Coram hac ſancta & univerſali ſynodo, hic præſentialiter Spiritus ſancti gratia congregata, *&c. p.* 1187.

I. Articulus. Et ut ab exordio ſchiſmatis, vera & notoria deſcribatur narratio: deputati ad facta infraſcripta colligenda & cauſas, dant & exhibent huic ſancto concilio, quæ in ſequentibus deſcribuntur, tanquam vera, manifeſta, & notoria.

Poſt mortem enim, *&c. Ibidem uſque ad hæc verba*, & unitas in Dei eccleſia reduci valeret, quamvis domini cardinales de utraque obedientia id permaxime anhelarent: ſed non poterant exequutioni demandare propter potentiam præſidentium.

Probatio primæ partis primi articuli eſt & probatur per quatuordecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſcopi, & unus ad certam eccleſiam cathedralem electus. Unus eſt abbas, tres doctores, & unus licentiatus in decretis.

Sed ſuperveniente domini Clementis tranſitu ab hac luce, iidem domini cardinales qui in Avinione erant, inter quos erat dominus Petrus de Luna diaconus cardinalis tunc, poſtea aſſumptus in Benedictum XIII. quod ſemper geſſerunt in corde, diſpoſuerunt in actionem adducere, futuris impedimentis & ambitionibus viam præcludendo. Propter quod poſt conclavis ingreſſum, antequam ad electionem procederent, ad invicem promiſerunt, & juramento firmaverunt, quod ſi quis eorum in papam eligeretur, proſequeretur extirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia reduceret, per omnes vias rationabiles & accommodas, per quas brevius poſſet haberi unio, etiam uſque ad renunciationem papatus incluſive, ſi majori parti dominorum cardinalium eorum, qui tunc erant, pro bono unionis videretur expediens fore: ut hoc in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, ſubſcripta manibus ipſorum dominorum cardinalium, plenius continetur. Et ſingulariter fuere prædicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem S. Mariæ in Coſmedin, *&c. uſque ad hæc verba*: ad requiſitionem dominorum cardinalium prædictorum. *pag.* 1188. C.

Et iſta ſecunda pars primi articuli probatur per XII. teſtes, tres ſunt cardinales, quatuor epiſcopi, & unus electus ad eccleſiam cathedralem, unus abbas, duo legum & decretorum doctores, & unus licentiatus in decretis.

Et tunc illico ipſe dominus Benedictus ad varias mundi partes, verbo & ſcripto mandavit & notificavit, quod erat omnino diſpoſitus renunciare pro bono unionis, adverſario pariter renunciante. Sed infra paucos dies ſic opinionem mutavit, quod de via ceſſionis verbum audire nolebat, illoſque exoſos habebat, qui de illa materia mentionem faciebant.

Et probatur notorius per octo teſtes, quorum unus eſt cardinalis, duo ſunt epiſcopi, unus electus confirmatus ad eccleſiam cathedralem, unus abbas, duo doctores, tam legum, quam decretorum, & unus licentiatus in decretis.

II. Ar-

ANNO CHRISTI 1409.

II. Articulus. Poſt vero ipſius domini Benedicti aſſumptionem, domini cardinales, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur per octo teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus electus ad eccleſiam cathedralem, duo doctores decretorum, & unus licentiatus in decretis.

III. Articulus. Deinde infra annum aſſumptionis domini Benedicti, *&c. uſque ad hæc verba*, quod erat neceſſarium & expediens ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur. *pag.* 1189. C.

Et probatur iſta prima pars tertii articuli per decem teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus abbas, & duo doctores juris canonici & civilis, unus licentiatus in decretis.

Deinde etiam cardinales iteratis & humilibus ſupplicationibus, *&c. uſque ad finem articuli tertii.*

Et probatur iſta ſecunda pars tertii articuli per duodecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quinque epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus legum doctor, unus abbas, & unus licentiatus in decretis.

IV. Articulus. Ex poſt ſereniſſimi principes, reges Franciæ, Angliæ, *&c. per totum.*

Et probatur quartus articulus per decem teſtes, quorum duo ſunt cardinales, quatuor epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus abbas, unus doctor legum, unus licentiatus in decretis.

V. Articulus. Poſt hoc illuſtriſſimus princeps, rex Romanorum & Bohemiæ, *&c. p.* 1191. D. *uſque ad hæc verba*: quia crederet peccare mortaliter, ſi illam acceptaret & proſequeretur.

Et probatur illa pars quinti articuli per undecim teſtes, quorum quatuor cardinales, tres epiſcopi, duo legum doctores, & unus archipresbyter eccleſiæ cathedralis, & unus licentiatus in decretis.

Hæc autem aſſertio ſive dogmatizatio ſic publice facta audientes commovit quamplurimum, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſta ſecunda pars quinti articuli per ſeptem teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo epiſcopi, & unus licentiatus in decretis.

VI. Articulus. His peractis, oſtenderunt domini cardinales frequenter domino Benedicto claris & evidentibus rationibus, *&c. per totum.*

Et probatur iſte articulus per quinque teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus electus ad eccleſiam cathedralem, unus licentiatus in decretis.

VII. Articulus. Ulterius quia multi reges, & principes, prælati, & alii, *&c. per totum.*

Et probatur iſte ſeptimus articulus per ſex teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus ad eccleſiam cathedralem electus, & unus licentiatus in decretis.

VIII. Articulus. Subtractione ipſi domino Benedicto facta durante, *&c. uſque ad hæc verba*: quod illa quæ verbo obtulerat, facto haberet adimplere. *pag.* 1192. B.

Et probatur iſta prima pars octavi articuli per octo teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, unus utriuſque juris doctor, unus licentiatus in decretis.

Et in reſtitutione obedientiæ, inter ipſum dominum Benedictum, *&c. Ibid. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſta ſecunda pars octavi articuli per teſtes quatuor, &c.

IX. Articulus. Exactis ex poſt aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus ſuos deſtinavit nuncios, *&c. per totum.*

Et probatur iſte nonus articulus per ſeptem teſtes, quorum tres ſunt cardinales, duo epiſcopi, unus ad eccleſiam cathedralem electus, & unus licentiatus in decretis.

X. Articulus. Subſequenter mortuo domino Bonifacio, præfati *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte decimus per vigintiquinque teſtes deponentes, aliquis ſuper toto, aliquis ſuper partibus: quorum quatuor ſunt cardinales, unus magnificus baro, tres auditores, unus magiſter in theologia, unus doctor legum, unus advocatus conſiſtorialis, unus clericus cameræ, duo ſcriptores litterarum apoſtolicarum, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus licentiatus in decretis, unus nobilis de Janua, unus olim vicecamerarius, unus clericus capellæ, duo generales ordinum Mendicantium, unus alius ſcriptor litterarum apoſtolicarum, procurator ordinis.

XI. Articulus. Item ipſe dominus Gregorius per ſuas litteras & nuncios, prædicta per eum jurata, *&c.*

Et probatur undecimus articulus per quatuordecim teſtes deponentes, quoſdam ſuper toto articulo, & quoſdam ſuper partibus: quorum quatuor ſunt cardinales, unus magnificus baro, duo auditores, unus licentiatus in decretis, unus clericus cameræ, duo ſcriptores litterarum apoſtolicarum, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus clericus capellæ, unus advocatus conſiſtorialis.

XII. Articulus. Et per antea audito de bona voluntate domini Gregorii, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte duodecimus articulus per quatuordecim teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus magnificus baro procurator, unus auditor, unus clericus cameræ, unus generalis ordinis Mendicantium, unus ſcriptor pœnitentiariæ, unus clericus capellæ, duo ſcriptores litterarum apoſtolicarum.

XIII. Articulus. Item quod dictus dominus Gregorius, cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuiſſet, *&c. per totum articulum.*

Et probatur iſte articulus per ſeptemdecim teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, quinque doctores, quatuor ſcriptores litterarum apoſtolicarum, & quatuor nobiles viri.

XIV. Articulus. Item quod licet dominus Gregorius maxime ad importunam inſtantiam, *&c. uſque ad finem articuli.*

Et probatur iſte articulus per ſeptemdecim teſtes.

XV. Articulus. Tandem loco de Petra ſancta, ut præmittitur, prius oblato, *&c.*

Et probatur iſte articulus XV. per XXIII. teſtes, quorum ſex ſunt cardinales, unus epiſcopus, quatuor doctores, unus magiſter in theologia, quinque ſcriptores apoſtolici, & ſex alii notabiles viri.

XVI. Articulus. Præterea ut evidentius de ipſorum dominorum contendentium de papatu colluſione conſtet, *&c. uſque ad articuli finem.*

Et probatur iſte XVI. articulus per VIII. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, duo doctores, unus magiſter in theologia, unus ſcriptor, & unus magiſter baro.

XVII.

ANNO CHRISTI 1409.

XVII. *Articulus*. Exiſtentibus autem præfatis dominis Gregorio & Benedicto in Luca, *&c. per totum art.*

Et probatur iſte XVII. articulus notorius per XIV. teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo doctores, unus magiſter in ſacra pagina, tres ſcriptores, & alii quatuor notabiles viri.

XVIII. *Articulus*. Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris exiſtentes, *&c.*

Et probatur iſte articulus notorius per quinque teſtes, quorum tres ſunt cardinales, unus epiſcopus, & unus licentiatus in decretis.

XIX. *Articulus*. Item pari modo dominus Gregorius alienavit multa bona eccleſiæ Romanæ, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XII. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus doctor, unus magiſter in theologia, unus clericus cameræ, & tres ſcriptores, & quatuor alii notabiles viri.

XX. *Articulus*. Item quod idem dominus Gregorius loquentes ſibi vel aliis, *&c. uſque ad articuli finem.*

Iſte articulus notorius probatur per XIV. teſtes, quorum duo ſunt cardinales, unus epiſcopus, duo doctores, duo magiſtri in ſacra pagina, quatuor ſcriptores, & tres alii notabiles viri.

XXI. *Articulus*. Demum domini cardinales, ſeu eorum major pars, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum unus eſt cardinalis, unus epiſcopus, & unus licentiatus in decretis.

XXII. *Articulus*. Conſequenter domini cardinales in Portu Veneris exiſtens, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XI. teſtes, quorum quinque ſunt cardinales, unus epiſcopus, unus magiſter in ſacra pagina, tres ſcriptores apoſtolici, unus doctor.

XXIII. *Articulus*. Item dominus Gregorius in Luca exiſtens, obtulit domino Benedicto locum Piſarum, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XV. teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, tres doctores, duo magiſtri in theologia, quinque ſcriptores, unus magnificus baro.

XXIV. *Articulus*. Subſequenter dominus Gregorius in Luca exiſtens, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XVIII. teſtes, &c. quorum quinque ſunt cardinales, tres doctores, duo ſacræ theologiæ profeſſores, quinque ſcriptores, & tres alii notabiles viri.

XXV. *Articulus*. De præmiſſis non contentus dominus Gregorius, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per XVIII. teſtes quorum quinque ſunt cardinales, tres doctores, duo ſacræ paginæ profeſſores, quatuor ſcriptores, unus magnificus baro, & alii tres notabiles viri.

XXVI. *Articulus*. Videntes autem domini cardinales tunc in Luca exiſtentes domini Gregorii pertinaciam continuam, *&c.*

Iſte articulus probatur notorius per VIII. teſtes, quorum tres ſunt cardinales, quatuor ſcriptores, & unus miles.

XXVII. *Articulus*. Moleſte autem gerens dominus Gregorius receſſum dominorum cardinalium, *&c. pag.* 1204.

Iſte articulus probatur notorius per XIV. teſtes, quorum quinque ſunt cardinales, quatuor doctores, quatuor ſcriptores, & unus miles.

XXVIII. *Articulus*. Ex quo vero domini cardinales in civitate Piſana convenerunt, *&c. pag.* 1204.

Iſte articulus probatur notorius per XII. teſtes: tres ſunt cardinales, quatuor doctores, quatuor ſcriptores, & unus baro.

XXIX. *Articulus*. Demum quatuor ex dictis dominis cardinalibus, qui ad Piſas ſe tranſtulerunt, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur notorius per duos teſtes, quorum unus eſt cardinalis, unus magiſter in theologia.

XXX. *Articulus*. Concluſo vero, *&c. p.* 1205.

Iſte articulus probatur notorius per ſex teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, unus epiſcopus, & unus licentiatus.

XXXI. *Articulus*. Ex poſt dominus Benedictus de menſe Junii proxime præteriti, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur per quinque teſtes, quorum unus cardinalis, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXII. *Articulus*. Ex poſt dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur per quinque teſtes, quorum unus cardinalis, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXIII. *Articulus*. Et licet per præmiſſa, *&c. p.* 1206.

Iſte probatur articulus notorius per unum teſtem epiſcopum, unum, *&c.*

XXXIV. *Articulus*. Poſtquam autem dominus Benedictus receſſit a Portu Veneris, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur per ſex teſtes, quorum duo ſunt cardinales, tres epiſcopi, & unus licentiatus.

XXXV. *Articulus*. Ex poſt dominus Gregorius, per vicarios nuncios, *&c. pag.* 1208.

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum duo ſunt cardinales, & unus licentiatus.

XXXVI. *Articulus*. Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur notorius per tres teſtes, quorum duo ſunt cardinales, & unus epiſcopus.

XXXVII. *Articulus*. Ultra præmiſſa verbis & litteris, *&c. Ibid.*

Iſte articulus probatur notorius per ſeptem teſtes, quorum quatuor ſunt cardinales, duo epiſcopi, & unus licentiatus.

Quinque ultimi articuli generales probantur notorii per viginti teſtes, quorum decem ſunt cardinales, unus patriarcha, duo epiſcopi, & quatuor doctores. *Hic deſinunt articuli a Raynaldo editi.*

Conditum deinde eadem ſeſſione hoc decretum, in iiſdem annalibus e Vaticano tabulario deſcriptum.

HÆc ſancta & univerſalis ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, decrevit & declaravit, collegium cardinalium ex utraque parte congregatum, & per ipſum concilium unitum, ipſum concilium convocare potuiſſe, & hujuſmodi convocationem ad dictum ſacroſanctum collegium ſpectaſſe & pertinuiſſe, & ſpectare & pertinere hac vice, in hac cauſa deteſtandi & antiquati ſchiſmatis, & fidei: hic quoque concilium generale, ſeu ſanctam ſynodum, ipſam univerſalem eccleſiam repræſentans, pleno jure convocatum, ſeu convocatam, fuiſſe & eſſe, ipſamque ſynodum ad definitivam ſententiam in hac cauſa procedere poſſe & debere. Inſuper prædicta ſacroſancta ſynodus pronunciavit & declaravit, in hac civitate Piſana pro nunc concilium, ſeu ſanctam ſynodum, univerſalem eccleſiam repræſentans, ſeu repræſentantem, in numero ſufficienti fuiſſe & eſſe congregatum & congregatam.

ANNO CHRISTI 1409.

Item prædicta ſynodus pronunciavit, decrevit, & declaravit, civitatem Piſanam fuiſſe, & eſſe locum idoneum, tutum, aptum, & ſecurum, pro præſenti concilio ſeu ſancta ſynodo celebrando, ſeu celebranda. Item ſacroſancta ſynodus pronunciavit, decrevit, & declaravit, Petrum de Luna Benedictum XIII. & Angelum Corario Gregorium XII. olim appellatos, ſufficienter & debite fuiſſe & eſſe ad prædictum concilium ſeu ſanctam ſynodum convocatos, atque citatos.

Hæc ſancta ſynodus univerſalem eccleſiam repræſentans, ambos contendentes citari facit in valvis & portis eccleſiarum Piſanarum, tam pro majori & aliarum * diverſarum ad audiendum definitivam ferri ſententiam, quæ ſequitur, vel dicendum cauſam rationabilem quare id fieri minime deberet.

SESSIO XV.

Lata tandem eſt in utrumque ſententia, ſeſſione XV. quam ex iiſdem annalibus hic repræſento.

Inſtantibus procuratoribus & promotoribus per hanc ſanctam ſynodum deputatis, fertur definitiva ſententia.

IN nomine Chriſti, Amen. Nihil eſt profecto Chriſtiano populo infelicius, nihilque periculoſius, nihilque quod illi magis poſſit officere: quam quod caput infectum, inquinatumque nefario atque deteſtando infidelitatis errore miſerabile patiatur. Uulnerato namque paſtore, juxta verbum ſacratiſſimi canonis, quis curandis ovibus [a] adhibet medicinam? aut quem populum a rationis clypeo tuetur qui jaculis hoſtium ſeſe feriendum exponit? aut qualem fructum de ſe producturus eſt, cujus gravi peſte radix infecta eſt? Major ergo metuenda eſt illis calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis adducantur, qui magis in ſe Dei iracundiam provocent quam per ſemetipſos placare debuerunt. Sic e contra nihil eſt, cui magis atque ferventius, cunctis aliis poſtergatis, * totis mentis viribus, omnis animi [illegible], atque intendere [illegible] debeat, quam quod hujuſmodi morbo tanquam peſtifero remedium condecens apponatur, quod quippe, nedum in capite, quod omnibus in ſignum & ſpeculum datum eſt, verum & in membris, nobis cunctis Deus omnipotens manifeſtat, cum Saram concutiat, & ancillam ſuam Agar diris affligat verberibus: cumque rege Nabuchodonoſor, ut decretum tale prodeat: *Quicumque dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitu erunt, & domus eorum in diſperſionem.*

a Fruc. ad. Liberat. H.

Dan. 3.

Quæ ſiquidem ab intimis cordis, ac etiam ineffabili mœſtoque pectore, ſacra hæc & univerſalis ſynodus diligentiſſime trutinans, & attendens quo profecto tali, proh dolor! morbo, ſancta Dei eccleſia in perſonis memoratorum Angeli Corarii Gregorii papæ XII. & Petri de Luna Benedicti papæ XIII. nuncupatorum, & a nonnullis, mirum quippe in modum lacrymabiliter eſt infecta, illique cupiens congruentem, juxta ipſius qualitatem & quantitatem, adhibere medicinam, nec ultra diſſimulare, clauſiſque oculis pertranſire, volens eorum, & cujuſlibet eorum notorie crimina & exceſſus, quibus jam pene piſcatoris eſt in totum ſubmerſa navicula, & ipſorum converſionem expectare ſine manifeſta & irreparabili cunctorum Chriſti fidelium excidio & ruina, maxime attentis illorum evidenti pertinacia & incorrigibilitate, quæ indubie non minor Pharaonis experientia media; quæ uſque in hæc tempora noſcitur extitiſſe. Ex quibus ſic compendioſe narratis, & aliis evidenter & notorie in proceſſu hujus cauſæ comprehenſis, & ſufficienter probatis, conſtat evidenter, quod ipſi duo contendentes de papatu, in impedimentum pacis & unionis eccleſiæ, & fidei detrimentum, graviſſima crimina infraſcripta, quæ nulla valent tergiverſatione celari, commiſerunt, & in quibus perſeverant velut dati in ſenſum reprobum, cor durum, & deducti in profundum malorum.

Primo detrectaverunt multoties, & perſeverando continue detrectant de præſenti notorie & effectualiter, dum hactenus pertinaciter recuſarunt, & de præſenti recuſant, pacem & unitatem eccleſiæ dare per viam mutuæ ceſſionis ab ipſis alias approbatæ, juramento irrevocabiliter firmatæ, & ab ipſorum altero voto etiam roboratæ, ſcandalizantes in hoc enormiter eccleſiam Dei cum contumacia & pertinacia ac incorrigibilitate notoriis, hæreſim maxime in hoc caſu importantibus, cum per hoc, quantum in eis eſt, derogetur veritati catholicæ, quæ præcipit unicam eccleſiam eſſe debere in vinculo caritatis & pacis.

Secundo, quia notorie ex prædictis foverunt & nutriverunt antiquatum & inveteratum ſchiſma in Dei eccleſia, & impedimenta evidentiſſima unitati eccleſiæ & extirpationi ſchiſmatis præſtiterunt, & præſtant de præſenti; & quod longe deterius eſt, fideles a ſua communione abjecerunt, & abjiciunt, ſchiſma notorie faciendo, dum inhærendo ſuis ambitionibus & damnatis opinionibus, potius voluerint pati ſubtractiones & neutralitates eis fieri, quam per viam mutuæ ceſſionis ſanctæ a cunctis Chriſti fidelibus approbatæ, ſchiſmati finem imponi [illegible] juxta determinationem [illegible] ſanctorum doctorum, ipſi, ſeu eorum alter, etiam qui alias fuiſſet verus pontifex, poteſtatem & autoritatem amiſit, nomenque epiſcopi habere ſeu retinere non poteſt, & juxta oracula Divina a ſummo debet dejici ſacerdotio, in quo alias juſte & canonice inſtitutus fuiſſet.

Tertio, quia errores fidei oppoſitos & hæreſim continentes manifeſte & notorie ipſi duo contendentes de papatu tenuerunt pertinaciter, & indurate aſſeruerunt, prædicaverunt, ſeu alias publice dogmatizaverunt, & defenderunt, dum dixerunt in ſuæ ambitionis defenſionem, quod viam mutuæ ceſſionis per ipſos juratæ, tam ſancta & juſta, autoritatibus novi & veteris teſtamenti conveniens, ſanctorum dictis pariter & exemplis, & determinationi eccleſiæ, & quæ ſummæ caritatis, & unitatis exiſtit, continens ſummum & perfectum bonum, erat mala, iniqua, exoſa, pernicioſa, diabolica, & continens peccatum mortale ſi fieret, ſeu exequutioni mandaretur pro unione habenda. Quæ aſſertiones ad derogationem fidei, & quantum in eis eſt, in corruptionem articuli fidei, unam ſanctam eccleſiam, evidenter & inexcuſabiliter cenſentur pertinere. Et per hoc cenſentur & cenſeri debent a quacumque dignitate, quæ [illegible] poſſet con-

ANNO CHRISTI 1409.

competere, projecti, & damnabiliter ejecti, ac effecti minores, ſeu inferiores quocumque catholico, &c.

Quarto, in prædictis damnatis aſſertionibus adeo fuerunt, & ſunt pertinaces, ut nec temporis curſu, nec caritativis monitis eis factis, ac oſtenſione veritatis, eas revocare voluerint. Et licet aliquando dixerint vel dicant quod ſunt parati renunciare, hoc quod verbo dicunt vel alias dixerunt, facto impediverunt & impediunt per difficultates mutuas, [a] diffugia velut ex condicto ſeu mutua colluſione. Idque apparet violenter ex evidentibus & notoriis indiciis, taliter ut non pœnitentes in prædictis erroribus, ſeu potius pertinaces & manifeſte hæretici merito ſunt cenſendi.

a Forte, & diffugia. H.

Quinto evidentius apparet, & in prædictis ipſorum contumacia & damnata pertinacia, quia vocati & provocati legitime ad hanc ſanctam ſynodum ut venirent, renunciaturi pro bono unionis, juxta juramenta & vota per ipſos præſtita, cum intimatione quod alias eccleſia congregata provideret & procederet in cauſa ſchiſmatis & fidei, eorum abſentia, ſeu contumacia non obſtante, ut foret ſecundum Deum providendum & canonicas ſanctiones, hoc facere contumaciter recuſarunt & recuſant, nec alias voluerunt ſeu volunt in ipſo concilio comparere, immo ſunt conati, & conantur hanc ſanctam & univerſalem ſynodum per præcepta, prohibitiones, & proceſſus pœnales, nullius tamen efficaciæ vel momenti, impedire & perturbare, ut hæc ſancta & univerſalis ſynodus extirpationi ſchiſmatis intenderet: volentes per hoc ipſi duo contendentes in eorum damnationis ſtatibus permanere, & eccleſiam Dei contra omne fas in diviſione & antiquato ſchiſmate detinere, non curantes de Dei offenſa, tam gravi periculo fidei, & eccleſiæ, dum tamen valeant in eorum damnatis cathedris permanere.

**" G. C. ADDITIO TERTIA

Continens epiſtolas; aliaque ad concilium pertinentia.

PRætermiſſis cæteris, ea tantum hic edimus, quæ proxime ad concilium ſpectant: ea ſcilicet, quæ a cardinalibus, poſtquam a ſuo quique pontifice diſcedentes, Piſas coierunt, vel contra eoſdem, eorumque conventum ſunt edita.

I.

LITTERÆ CARDINALIUM

Ex Theoderici Niemo.

Quibus principes admonent ſe a Gregorio ſeceſſiſſe ac veniſſe Piſas.

ILluſtris princeps, & potens domine, amice noſter cariſſime, poſt ſalutem, reminiſcentes nos ſemper erga matrem eccleſiam ſanctam vos devotum, fidelem, ac pronum filium, pro illius ſtatu & honore, libenti animo laboraſſe: ideo quia occurrerunt nuperrime, & occurrunt in eadem eccleſia, nobilitati veſtræ deliberavimus intimare, ut vobis, & aliis devotis & ama[illegible] ipſius eccleſiæ faventibus & auxiliantibus, [illegible]me & neceſſarie ejuſdem eccleſiæ ſumpta per [illegible]ſanctiſſima & deſideratiſſima unio, ad quam ſolum & nihil aliud intendimus, ut ad ſalubrem [illegible] exitum & votivum: ut, de quo certi ſumus, omni ſua poſſibilitate devotio veſtra faciet. Experientia nunc teſte probamus quod ſcribitur, nihil certi poſſe in humanis actibus polliceri: cujus utinam in re præſenti eſſemus expertes.

Novit veſtra nobilitas, novit etiam fere orbis totus, cum, Deo ita volente, ſanctæ mem. dudum dom. Innocentius PP. VII. eſſet ſublatus de medio, moti, ut tenebamur, una cum aliis reverendiſſ. DD. Card. S. R. E. compaſſione tamdiu ſciſſæ & laceratæ eccleſiæ, & cupientes pro pace & ſalute animarum gregis Domini, ut ſciſſura tam peſtilens, & tam inveterata, de eccleſia, [b] ſanctiſſime uniretur, juramentis, votis, & promiſſionibus (quamquam de juſtitia & veritate partis noſtræ dubitari non poſſet, aut poſſit) nos ipſos, inter quos erat dominus noſter, D. Gregorius PP. XII. tanquam frater noſter, quanto arctius cognovimus, obligavimus. Cum quibus promiſſionibus, juramentis, & votis, ipſe dominus Gregorius fuit ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumptus; & ad quæ, ante & poſt aſſumptionem præfatam immediate, & in inthronizatione ſua, & deinde in conſiſtorio publico, illa ratificans, & ſe obligans, iterum promiſit, juravit & vovit, ut in inſtrumentis publicis, & manus propriæ ſcripturis, ac ſuis propriis bullis ad Chriſtianorum principes, dominos, & communitates directis, luce clarius eſt. Et cum crederemus, ſicut ipſe ajebat, poſt conventum Saonæ locum, ſo aut navicula ſola, aut peditem ſolo baculo comitatum, ſi aliter nequiret, ad illum profecturum omnino verbis tamen ſuis penitus effectu carentibus, pluries teſtabatur, ut tam ſanctum unionis opus, tamque pium & deſideratum, ad quod aſſumptus erat, perficeret: nunc uno nunc alio dilationum variarum ſumpto & quæſito colore, uſque in hodiernam diem diſtulit, non curans, prout ſe jurando ac voto ut non ſemel, ſed pluries obligaverat, uſque nunc, in non modicum Chriſtianæ religionis & eccleſiæ detrimentum, votum & promiſſam rem conſummare. Et quamquam nos cum majori parte, immo cum tota quaſi Romana curia, quorſum incederet perpenderemus: tamen ſine motu nocuo vel ſcandalo, quo res ipſa pollicita perficeretur, omnibus viis & modis honeſtiſſimis, gravibus, & maturis, cum ſanctitate ſua inceſſimus, ut tandem vellet eam ad ſalubrem & votivum exitum perducere. Verum quantum ſecum profecerimus, jam non ſine admiratione & ſtupore nobilitas veſtra percipiet. O bone Deus, quam difficile eſt cujuſquam intentionem, niſi experientia longa quæ vix ſufficiens eſt ad hominem oſtendendum, cognoſcere! Quis enim, qui verba ejus audiſſet tunc, ad credendum potuiſſet impelli, ut talem ſe poſtea effectibus oſtendiſſet? Elapſo jam tanto tempore, quod ipſe per inania verba conſumpſit, ad creationem novorum cardinalium, quantum in eo fuit (quia penitus juramento, voto, & promiſſione, ſuis & noſtris obſiſtentibus, prohibebatur) incœpit velle prorumpere. Cui cum devotis, ſupplicibus & efficaciſſimis rationibus reſiſteremus pro debito & exoneratione conſcientiarum noſtrarum, intuentes conſenſum noſtrum nec debere nec poſſe adhiberi: paucis decurſis diebus, die Veneris quarta menſis inſtantis, nobis ad palatium congregatis, niſi ſibi, ut comperimus, facta reſiſtentia extitiſſet, fretus

b [illegible]

ANNO CHRISTI 1409.

tus quorumdam pravis, venenoſis, & deteſtandis conſiliis, nos pro parte violenter in tetros carceres poſuiſſet, & pro parte crudeli nece vita privaſſet, ut multi autoritatis non parvæ exiſtimant, & ſumus multifarie informati. Manifeſta quidem, ita & comperta loquimur. Nam ſatellitum & armatorum non mediocris numerus, per omnes apoſtolici palatii partes, ad ſecretiores uſque conſpecti ſunt: & nonnullorum pallida ora, maximi ſceleris patrandi ſigna non dubia, effugimus, Dei miſericordia, tam grande evitantes periculum. Sed ut, qualis erat animo, talem ſe effectu oſtenderet: ſub gravibus nobis mandavit pœnis, ne aliquis cardinalium in Romana curia exiſtentium, de civitate Lucanenſi, ubi curia reſidebat præfata, exiret, ne congregaremur ad invicem, & ne per nos vel interpoſitam perſonam cum oratoribus Petri e Luna & Gallicis, qui ex parte ſereniſſimi principis regis Francorum & univerſitatis Pariſienſis, pro tractanda unitate dictæ eccleſiæ venerant, pro qua ſolertiſſime laborabat, participaremus, ([a] Quæ omnem ſpem & tractatum unionis præfatæ totaliter extirpabant. Quibus cum obediremus mandatis, ſi potuiſſet quodammodo patientia noſtra flecti, licet ad illorum obſervationem minime teneremur, nec parere modo aliquo deberemus,) ipſo illa minime mandare valente, cum honoris, unionis, & ſtatus eccleſiæ Dei, eſſent penitus deſtructiva. Non valuimus, quod ægre admodum ferebamus, invicem congregari pro tractando ordinandoque ad unionem opportuna, quæ ad conſolationem Chriſtiani populi & etiam veſtræ nobilitatis pertinebant, ut vobis & aliis Chriſtianorum principibus cooperantibus, præfata unio veniret in lucem. Et attentis præteritis, & duritie ac moribus hominis, nil aliud poteramus animis volvere, niſi nos eſſe tanquam ad immolandum victimas reſervatas.

Neque his acquieſcens, die Mercurii ſequenti, nono die menſis ejuſdem, vota, promiſſiones, & juramenta ſua parvipendens, ſine noſtra præſentia, ſed nobis per prius expreſſe contradicentibus, ut de jure tenebamur, ad promotionem, quam nullatenus poterat, in quatuor cardinales devenit; quod numquam [illegible] initio fuit in eccleſia Dei auditum. Et nos ad conſenſum præſtandum, non ſine minaci ſupercilio, in immane periculum evaſuro, compellere intendebat. Sed Deus ſuæ eccleſiæ, de cujus unione jam merito deſperari poterat, miſertus eſt. Nos enim videntes, ita potenter naviculam Petri quaſſam & quaſi naufragantem, pro exoneratione conſcientiarum noſtrarum, proque univerſali ſtatu eccleſiæ, & Chriſtianorum pace, cum omnes alias vias conſpiceremus penitus obſeratas, die duodecima hujus, circa vigeſimam ſecundam horam, de præſenti civitate Lucanenſi, ut confuſionem eccleſiæ & tot pericula vitaremus, ac conſervationi præfatæ unionis conſuleremus, Divinitus aut quaſi miraculo nobis occaſione præſtita, cum deliberatione receſſimus: & ad hanc Piſarum civitatem, magno cum honore recepti, devenimus. Unde illo favente, cujus res agitur, ſæpedictæ eccleſiæ ſtatum honorem, & unionem, quam uſque ad exitum proſequi omni via nobis poſſibili, ſecundum vota & juramenta noſtra, intendimus, tandem emanaturos ſperamus.

☞ ([b] Et ut cuncta invicem correſpondeant acta ejus, dicta die XI. reverendiſſimo Patre & Domino, Domino Joanne Cardinale Leodienſi, qui inter nos, clam, cum aliter ſecure non poſſet, ut, quæ ſupra diximus, obviaret, primitus diſcedente, ad domum ejus illico per nonnullos armatos tumultuoſe diſcurſum fuit, & res ejus in prædam conceſſæ, & alii poſt eum miſſi, uſque in Burgum oppidi Libræfattæ territorii ſuppoſiti Florentinenſibus, ubi, ſicuti commiſſum eis extiterat, ipſum trucidare tentarunt. Qui oppidanorum auxilio vix evaſit. Quantum equidem boni paſtoris hi mores ſint, qui animam pro ovibus ſuis ponit, & quantum mereatur ſibi obedientiam exhiberi, clare intueri poteſtis, niſi fortaſſe, Deo inſpirante, ſe ſolitis modis exueret. Quæ cum maxima metus amaritudine promimus. Sed jam neceſſitate coacti ultima tacere non poſſumus.

Sumus denique hic, ut prædicitur, pro ſtatu, honore, & unione prædictis, diſpoſiti & parati libentiſſimis animis ad cuncta nobis poſſibilia, ſerenitatis veſtræ ſtatum & gloriam concernentia: eam hortantes & affectuoſiſſime exorantes, per illam charitatem, qua religioni fidei Chriſtianæ eſtis obnoxii; ut ſicut illuſtriſſimi & inclyti veſtri majores indefeſſe fecerunt, & ſimiliter veſtra majeſtas faciat, ut tam juſtam, tamquam honeſtam & neceſſariam cauſam eccleſiæ, ceu certiſſime ſperamus, pro tanto bono nobiſcum una capeſſat: quæ animæ veſtræ ſalutem, & nomini veſtro Regio decus claritatis & famæ maximum eſt indubie allatura. Datum Piſis ſub noſtrorum ſecretorum ſignetorum ſigillis anno Dom. 1408. die 12. m. Maii indictione prima.

P. S.

Poſtquam ſcripſeramus, cognovimus, nedum Dominum noſtrum ſuorum votorum, juramentorum, & promiſſionum memorem eſſe, & velle ad ſacratiſſimæ unionis, ut tenetur, effectum intendere: quinimo potius [illegible] his alienum. Nam [illegible] nil aliud, quam pa[illegible] & eccleſiaſticam cupimus unitatem, & pro ea non modicis laboribus & impenſis ſemper inſiſtimus; adhuc non contentus præteritis, beneficia noſtra ubicumque conſiſtentia minatur auferre, & eorum fructibus & redditibus ſpoliare. Et ſub pœna privationis dignitatum, officiorum, & beneficiorum, Camerarius ejus de ſuo mandato, ut fertur, & facto oraculo vivæ vocis mandavit Curtheſanis omnibus, in quam tam familiares noſtri, quam alii nos pro tanto bono ſequentes, comprehenduntur, ut Lucam, ubi ipſe reſidet, infra quatriduum debeant redire, ut deſerti veniamus ab omnibus, vel hac via noſtros familiares & ſupradictos alios perſequatur: & alia mandata gravia & injuſta in Curtheſanos addendo. Quantum hi boni paſtoris mores ſint, optime judicare poteſtis. Quamobrem excellentiam veſtram, quæ tam juſtæ & ſanctæ rei favere debet, & non dubitamus, favebit, & auxiliabitur, totis affectibus deprecamur, quod in & ſuper beneficiis noſtris, & familiarium & alio-

a Anſulis incluſa ſupplevimus ex MS. archivi Cellenſis.
b Sic proſequitur epiſtola Domino H. Duci Brunſvicenſi ſcripta, ut ea refertur ex præfato MS. archivi Cellenſis in Concilii Conſtantienſis Tom. 2. par. 2. Germanicæ nuperæ editionis.

ANNO CHRISTI 1409.

aliorum, nos imo eccleſiæ unionem ſequentium, quæ in territorio ſeu juriſdictione veſtra conſiſtunt, nulla noxia novitas fieri permittatur, ſed in jure noſtro, veſtro auxilio conſervemur, ne, ut aliquando evenire ſolet, ſimus pro bono opere lapidati. Inſuper Vos requirimus, hortamur, & affectuoſe precamur, ut placeat adviſare, & monere omnes & ſingulos veſtrarum partium, fructuum, & proventuum, Cameræ Apoſtolicæ debitorum, collectores, ut pecunias ad ipſos perventas, & perveniendas conſervent, nec ad Cameram ipſam mittant: ne pecuniæ, pro ſanctiſſima eccleſiæ unione deputatæ, ad manus deſtructorum eccleſiaſticæ unitatis perveniant,

A. Oſtienſ. Florentin. A. Peneſtrin. Aquilegenſ.	Epiſc.	Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales.
C. Militenſis. F. Burdegalenſ. J. de Urſinis.	Presb.	
R. de Brancatiis. O. de Columna. P. S. Angeli & J. Leodienſ.	Diac.	

II.

PROVOCATIO CARDINALIUM A GREGORIO AD CONCILIUM œcumenicum.

In nomine Chriſti, Amen.

[illegible] ANnò a nativitate ejuſdem MCCCCVIII. Indictione prima, die Dominica, XIII. menſis Maii, hora tertiarum, vel quaſi, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris, domini noſtri, domini Gregorii, Divina providentia papæ XII. anno II. in civitate Piſarum in archiepiſcopali palatio. *Et infra*: Coram beatitudine veſtra, beatiſſime pater, cum omni reverentia in his ſcriptis appellando proponunt humiles ſervitores veſtri, Angelus Oſtienſis, Antonius Prænestinus, epiſcopi; Conradus tituli ſancti Chryſogoni, Jordanus tituli ſancti Martini in montibus, presbyteri; Raynaldus ſancti Viti in Macello, Odo [a] ſancti Georgii ad Velum aureum, Joannes ſanctorum Coſmæ & Damiani, diaconi, S. R. E. cardinales, [b] quoad notitiam ſuam pervenit, quod eadem beatitudo veſtra, nondum decem diebus elapſis, eiſdem aliqua præcepta fecit, quæ de jure ſunt nulla; & quatenus eſſent aliqua, cum omni ſemper reverentia loquendo, ſunt iniqua & injuſta. Primi autem mandati tenor „ talis eſt: Præcipimus omnibus & ſingulis „ cardinalibus exiſtentibus in Romana curia, „ ſub pœna privationis cardinalatus & benefi„ ciorum ſuorum, quam quilibet ipſorum in„ curret ipſo facto, ne ab iſta die, quarta vi„ delicet Maii, in antea, aliquis exeat de „ Luca ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, „ per nos ore tenus ſibi facta: cujus mandati nullitas & iniquitas manifeſta patet.

[a] Hic poſtea Martinus V. fuit.

[b] Forte, quod ad. H.

Primo, quia non poterant ibi morari cum ſecuritate perſonarum ſuarum, & ſine metu carceris aut mortis, qui alioqui cadere poſſet in conſtantem virum: maxime quia die Veneris quarta Maii cum irent ad palatium, invenerunt domum habitationis veſtræ etiam intrinſecus plenam viris & ſatellitibus armatis ultra ſolitum morem cuſtodiæ, & in locis inſolitis & ultra armaturam ſolitam: & dictum fuit eis a fide dignis & a veridicis perſonis, quod aliqui ex dictis cardinalibus debebant interfici ea die, quod poſtea rei declaravit eventus. Nam cum dominus cardinalis Leodienſis de Luca receſſiſſet, fuerunt (ut notorie patuit) poſt eum nonnulli ex armatis dictis deſtinati, quibus etiam mandatum extitit, ut eum caperent, & ſi ipſum captum ducere non poſſent, tandem dominum cardinalem occidere deberent: qui etiam inſequenter poſt reditum ipſorum per dominum Lucanenſem capti fuerunt, & in carcerem detruſi.

Item, quia domus præfati domini cardinalis Leodienſis poſtea per gentes beatitudinis veſtræ ultra omnem modeſtiam fuit poſita ad ſaccomannum in Luca, & familiares ejus capti & torti: & hoc abſque alia juſta cauſa, ſed tantum quod ſollicitabant cauſam unionis ſanctæ matris eccleſiæ, prout de jure & ex juramento & voto tenentur: & quia non conſentiebant creationi novorum cardinalium, prout de jure non poterant, nec debebant; quia nec vos, ſancte pater, de jure creare illos poteſtis, nec debetis, ſtante obligatione facta in conclavi, & per vos ratificata, ac etiam iterata poſt aſſumptionem veſtram ad apicem ſummi apoſtolatus.

Item, quia in domo veſtra nocte præcedenti fuerunt fabricati cippi & compedès, pro carcerandis & detinendis dictis cardinalibus.

Item, quia non conſuevit, nec de jure debet, aut poteſt tam gravis pœna pro tam levi culpa, talibus viris, tantæque conditionis imponi, niſi ex graviſſimis tantum culpis, & cum magna ſolemnitate, quæ in tali præcepto ſervata non fuit, & ſervari tamen debet, ſi poſſint, ſeu debeant cardinales privari cardinalatu, & de jure non aliter fieri poterat.

Item, quia ſecundum obligationem factam in conclavi, & votum ac juramentum ipſorum, oportet eos convenire cum alio prætenſo collegio in loco idoneo. Cum autem civitas Lucanenſis fuit jam per aliam partem recuſata, tamquam locus non idoneus: neceſſe erat ipſos exire dictam civitatem Lucanenſem pro proſequendo negotio unionis, & ſervando juramenta ſua.

Item, cum per vos, beatiſſime pater, & per ipſos cardinales de voluntate veſtra, fuerit oblatum de eundo ad civitatem Piſarum, ſi altera pars veniret Liburnium, quæ oblatio per aliam partem certo modo fuit acceptata: neceſſe erat eis ſe conferre Piſas, ut ſervarent etiam oblationem ſuam: quare dictum mandatum fuit omnino nullum & injuſtum.

Item, per ejuſmodi mandatum contra jus & juſtitiam eis indicebatur carcer, cum nihil deeſſet a carceribus mancipari, inter parietes murorum collocari, & incipiebatur ab executione a carceribus contra viros in tanta dignitate conſtitutos, quod omnia jura deteſtantur.

Aliud mandatum quod fecit beatitudo ve„ ſtra, eiſdem cardinalibus fuit tale. Item „ ſub pœna perjurii quam incurrerent ipſo „ facto, præcipimus & mandamus eiſdem, ne

ANNO CHRISTI 1409.

„ ulterius congregentur in aliquo loco ſine „ expreſſo mandato noſtro. Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas, injuſtitia manifeſte patet.

Primo, quia mandatum hoc eſt contra jus collegii, quod habent cardinales de jure & antiqua conſuetudine a tanto tempore: quod jus collegii principaliter conſiſtit in conveniendo ſimul, & tractando negotia ad ipſum collegium pertinentia. Quod jus & facultas ab eis ſine cauſa auferri non debet.

Item, cardinales tenentur collegialiter inter ſe tractare & conferre de cauſis fidei, & hæreſis, & ſchiſmatum, prout in conclavi ſe obligarunt ſolemniter per votum & juramentum: ac mutua fide tractare univerſaliter & ſingulariter de uniendo eccleſiam, quod fieri non poteſt niſi collegialiter congregentur. Hanc igitur facultatem nobis interdicere, eſt non ſolum nolle per ſe attendere ad unionem eccleſiæ, ſed etiam prohibere ipſis, ne ad eam attendant: quod omnino eſt iniquum & abominabile.

Item, quia ſi numquam juratum fuit per ipſos cardinales, vel aliquem ipſorum, quod ſe non congregabunt: tunc juramentum fidelitatis vel obedientiæ, ſi quod præſtiterunt, non extenditur ad hoc, quod de jure facere poſſunt. Quare incongrua omnino & inconveniens ac injuſta fuit pœna perjurii, in tranſgreſſionem talis mandati vel præcepti conſtituta.

Tertium præceptum, quod fecit dominis „ cardinalibus beatitudo veſtra, fuit tale: Item „ ſub eadem pœna perjurii præcipimus & man„ damus eiſdem cardinalibus, ne aliquis eo„ rum participet cum oratoribus Petri de Lu„ na, neque cum oratoribus Gallicis, ſive „ per ſe, ſive per interpoſitam perſonam. Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas manifeſte patet.

Primo quia ex juramento ſunt adſtricti nihil omittere de contingentibus neceſſariis vel quomodolibet opportunis, ſeu utilibus: licetque inchoata omnia proſequi, mediare, & finire, ad ſanctam unionem conſequendam, quæ obtineri & perfici non poteſt, niſi habendo tractatus & colloquia cum altera parte & cum nunciis ad hoc miſſis; maxime qui per vos, pater beatiſſime, ad hoc tractandum fuerunt acceptati. Hoc præceptum manifeſte etiam eſt contra dictam obligationem, juramentum, & votum: & per conſequens nullum & injuſtum.

Item quia hoc præceptum eſt contra caritatem, in qua qui non manet, in Deo non manet: & quia quilibet fidelis Chriſtianus tenetur, quantum poteſt, errantes denuo revocare, quod utique fieri non poteſt abſque participatione & colloquio. Non ergo debuit prohiberi, maxime talibus viris, quorum affectus omnes debent revocare Chriſtianos ab hæreſibus & ſchiſmatibus. Quare, beatiſſime pater, præfati D. Cardinales & ſervitores veſtri, cum omni obedientia & humilitate ac reverentia exponunt & dicunt, talia præcepta eſſe nulla, & de jure eos nullatenus adſtringere ad obſervationem ipſorum iniquitatem. Aut ſi forte forent aut cenſerentur alicujus roboris vel momenti: dicunt ipſa fuiſſe & eſſe iniqua & injuſta, & ſe ex ipſis præceptis fuiſſe & eſſe gravatos contra omnem juſtitiam ac debitum juris, & ab ipſis præceptis, ac omnibus aliis gravaminibus poſt prædicta forte ſecuturis, ſi quæ forte ſequentur in poſterum, præfati cardinales, in quantum eis licet & in quantum poſſunt, provocant, & in his ſcriptis appellant: & primo quia ratio appetitui noſcitur eſſe ſuperior, & intellectus dominari ſenſibus, a vobis, beatiſſime pater, irrationabiliter & ſecundum [*] rectam rationem decernentibus, ad voſmet ſecundum rectam rationem & melius informatum; item ſi diſcretio perſonarum requiritur, a vobis, pater ſancte, vicario, ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui judicaturus eſt mortuos & ſæculum per ignem; item ad generale concilium, a quo & in quo ſolent geſta etiam ſummorum pontificum quæcumque pertractari, decerni, & judicari; item ad papam & pontificem futurum, cujus eſt geſta inordinata ſui prædeceſſoris in melius reformare.

[*] Cor. contra rect. rat.

III.

RESPONSIO.

Super appellatione olim cardinalium:

QUamvis appellatio facta, per quendam Angelum epiſcopum Oſtienſem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, & ſuos ſequaces, die quarta Maii, ſuper quibuſdam mandatis eis factis per ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum noſtrum, dominum Gregorium papam XII. ſit offenſiva Divinæ majeſtatis, ſedis apoſtolicæ, fidei orthodoxæ, & ſacrorum canonum, ac indigna reſponſione: nihilominus ipſe dominus noſter papa ex compaſſione & benignitate decrevit, quod reſpondeatur: nimium dolens ex multiplici errore alias inaudito prædictorum appellantium.

Et primo dicetur de juſtitia & opportunitate prædictorum mandatorum ipſius domini noſtri papæ, ſecundo de ipſa appellatione, tertio de falſitate cauſarum ipſius appellationis.

Pro primo dicitur, quod notorium eſt quod ab ipſo initio, quando venerunt Gallici ambaxiatores Romam, cardinales nimium adhæſerunt ipſis Gallicis, qui etiam tunc procuraverunt [illegible], & diviſionem partis noſtræ: quam diviſionem tandem ad effectum deduxerunt de pluribus ex cardinalibus.

Item notorium eſt, quod uſque ad diem quartam menſis Maii proxime præcedentis, qua die præfatus dominus noſter papa fecit prædicta mandata, ipſe dominus noſter toleravit converſationem indifferenter ipſorum cardinalium cum ipſis ambaxiatoribus Gallicis, ambaxiatoribus Petri e Luna, & quibuſcumque aliis. Et e contra tam in domibus, quam extra, ac de die & nocte, conjunctim & ſeparatim, & ex quo cardinales uſurpaverunt ſe congregare collegialiter ſine licentia præfati domini noſtri, quod ſine licentia ejus ante non faciebant, ſæpius incœperunt cum prædictis non ſolum ſeparatim, ſed etiam collegialiter converſari: non obſtante quod præfatus dominus noſter quandoque oſtenderit humiliter, eſſe reprehenſibilem hujuſmodi congregationem collegialem, quam ſemel inhibuit Senis. Sed poſtea non fuit obſervatum ex nimia benignitate, clementia, & ſupportatione præfati domini noſtri: & in tantum hæc proceſſerunt, quod multi dolenter timuerunt de malo exitu futuro.

Item aliqui ex cardinalibus abutentes manſuetudine, benignitate, & clementia ipſius do-

domini noſtri papæ, cæca & inquieta cupiditate cœperunt machinari contra & adverſus præfatum dominum noſtrum, & fabricari facere certa conſilia ſchiſmatica & hæretica, & alios trahere ad ſe variis modis, conſurgere contra veritatem, & innocentiam præfati domini noſtri papæ: qui continuo, pure & efficaciter intendens ad unionem per viam renunciationis, eoſdem cardinales ſana conſilia vertentes, vias & bonos modos turbantes, ac partem adverſam foventes, ut merito redderent ſe ſuſpectos, necnon falſum ſuggerentes, quod præfatus dominus noſter nolit unionem, patienter ſupportans, nihil contra aliquem eorum attentavit facere, nec quod ſuperius dictum eſt.

Item cum varii tractatus habiti eſſent, & tandem tractaretur de loco Piſarum pro ipſo domino noſtro & ſua curia, & de loco Liburnii pro altera parte, ex quo altera pars ad nullum locum unicum pro utraque parte idoneum conſentiebat: emerſis novis caſibus, videlicet de occupatione urbis Romæ attentata per Petrum de Luna & ſuos ſequaces, ac traditione ejuſdem Romanæ urbis per Romanos facta regi Ladiſlao illuſtri, necnon conſpirationibus factis per cardinales & alios, quæ conſpirationes divulgabantur & copioſe diffamabantur: merito ex præfatis contingentibus tam gravibus turbato præfato tractatu pendente de Piſis & Liburnio, prædictus dominus papa conſiderans tantam ſubito mutationem rerum & earum circumſtantias, necnon præterita & præſentia colligens, quæ brevis ſermo non explicat, ac informationes ſecretas quas receſſus cardinalium verificat, ac periculum maxime eccleſiæ, & ſibi ſcandalum, & obedientiæ ſuæ ignominiam imminere ex tali cardinalium receſſu, unionis plurimum impeditivo, ſibi obicem & obſtaculum impoſitivo, eo quod membra ſequi caput, & non caput membra conveniat, diſconveniatque membra ſurripere ducatum & directionem, quæ ad caput ſpectare noſcuntur: pie decernens obviare, & quanto mitius poterat providere, ne tanta ſequerentur mala, formidabilibus præceptis, ex debito pontificatus, ſtatuit rempublicam tueri juſte & opportune per infraſcripta præcepta, de quibus in appellatione prædicta ſit mentio, die quarta menſis prædicti ea ſcriptis tradendo, ac eccleſiæ & ſibi conſulens, quatuor cardinales ſibi fidos poſtea creando: ad quæ providenda conſilium debitum defenſionis ſuam ſanctitatem arctavit, & manſuetudinem impulit. quæ quidem præcepta ſunt hæc.

„ Præcipimus omnibus & ſingulis cardinalibus exiſtentibus in Romana curia, ſub pœna privationis cardinalatus & omnium beneficiorum ſuorum, quam quilibet incurrat ipſo facto, ne ab iſta die, quarta videlicet Maii incluſive, in antea, aliquis eorum exeat de Luca ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, per nos ore tenus ſibi facta. Item ſub pœna perjurii, quam incurrant ipſo facto, præcipimus, & mandamus eiſdem, ne ulterius congregentur in aliquo loco ſine expreſſo mandato noſtro. Item ſub eadem pœna perjurii, quam incurrant ipſo facto, præcipimus & mandamus eiſdem, ne aliquis eorum participet cum oratoribus Petri de Lunæ, neque cum oratoribus Gallicis, ſive per ſe, vel interpoſitam perſonam.

Item ſi conſideretur, quot & quantis criminibus receſſus prædictus, hos homines qui ab eo receſſerunt, maculavit: clare videbuntur juſtitia & opportunitas primi præcepti, ſuperius dictis declarantibus juſtitiam & opportunitatem ſecundi & tertii præceptorum. Nam hi homines adſtricti ſunt juramento obedientiæ & fidelitatis ipſi domino noſtro papæ: nec fecerunt, nec facere potuerunt juramenta contra obedientiam: ergo fidem & juramentum fregerunt, & conſpiraverunt, & apoſtataverunt, uſurpaverunt Divinum, & ſacrorum canonum ordinem perverterunt: qui in crimen læſæ majeſtatis multipliciter inciderunt, diffamando, detrahendo, & adverſus præfatum dominum noſtrum papam ſcribendo, ab obedientia ipſius, quantum in eis eſt, alios detrahere nitendo, detractionem debitorum cameræ perſuadendo, falſa multifarie componendo: qui videntur viam pacis non cognoviſſe, ſed pallio unionis proſequentes cupiditatem ſanctiſſimum dominum noſtrum dejiciendi: & avertat Deus ne vadant in obſcurum hæreſum noviter inventarum.

De appellatione dicatur breviter. Hæc appellatio videtur potius inventa ad diffamandum, quam ad ſublevandum: hæc appellatio eſt contra ſacros canones: hæc appellatio non defendit, ſed gravat: hæc appellatio implicat falſitatem hæreticam: hæc appellatio implicat ignorantiam, vel malitiam, vel vanitatem: hæc appellatio oſtendit fictionem animi, comparatis partibus adinvicem, ex quibus judicatur dolus & per eam appellantes ſe ipſos accuſant, & impugnant.

Nunc reſpondeatur ad cauſas appellationis. Et primo dicunt in appellatione, mandatum primum eſſe injuſtum & iniquum: & reddunt pro cauſa, dicentes quod non poterant morari in Luca cum ſecuritate ſuarum perſonarum, ſine metu carceris & mortis, qui alioqui cadere poſſet in conſtantem virum. Et ut apparet in dicta appellatione, dictam inſecuritatem & metum incipiunt a quarta die Maii immediate præcedentis: quia revera ante illam diem nil poſſunt fundare, ut patet etiam ex dictis ſuperius: & uſque ad illum diem fuerunt manſuete & benigne tractati, adeo ut videretur multis ipſe dominus noſter reprehenſibilis ſuper tanta manſuetudine.

Ut igitur declaretur veritas, aliqualiter incipietur a materia pertinenti ad præcedentem. Nam in medio Quadrageſimæ, dominus noſter papa conſiderans modos non congruos ſuper tractatu unionis, difficultates, voluntates varias, & paſſiones non regulatas rectitudine rationis cardinalium, & quorumdam aliorum, per quæ omnia potius videbatur veniri ad præcipitium, ruinam, confuſionem, diviſionem, ignorantiam, quam ad eccleſiæ integrationem: concepit pro utilitate unionis, creare camerarium nepotem ſuum ſolum in cardinalem, aſſignans congruam & efficacem rationem. Sed erant dicentes quod non poterat fieri, obſtantibus voto, juramento, & promiſſione: qui in hoc reputati ſunt voluntarii, non valentes reſpondere rationibus præfati domini noſtri papæ in contrarium factis. Et quamvis licite tunc potuiſſet, & ſecundum aliquos pro honore ſuo debuiſſet: ceſſit tamen pro ſcandalo evitando ipſis cardinalibus tunc ei reſiſtentibus. Et quia ſuper iſtis dominus Lucanus fuerat pacificus mediator & diſcretus, & etiam cognoſcebat præfatum dominum noſtrum benigne portaſſe ſuper hac materia offenſam: prædicta quarta die menſis Maii, volens procedere ex cauſis ſuperius dictis ad pro-

proviſionem cardinalium novorum, & prædictorum præceptorum, ut fieret cum pace omnium, advocavit illo mane præfatum dominum Lucanum, ut eſſet mediator tranquillitatis, ut omnia cum pace fierent. Et quamvis tunc dominus noſter voluit creare aliquos novos cardinales: tamen leviter flexus ad preces humiles cardinalium, deſtitit creare, ſed prædicta mandata tunc edidit: & ex tunc omnes cardinales pacifice ſine aliqua moleſtia ad domos redierunt. Et quia præfatus dominus Lucanus ſe interpoſuit de materia creandi cardinales, habita promiſſione ab uno eorum, quod ſi congregarentur, fieret intentio domini noſtri papæ. Qua congregatione facta, præfatus dominus Lucanus ſenſit ſe defraudatum, quibus diebus nulla moleſtia alicui fuit facta, nec verbo; ſed omnia pacifice tranſierunt, domino noſtro inclinante ſe, & ſe ſubmittente ad quodque rationabile, & uſque ad creationem unius dumtaxat, venientibus & recedentibus cardinalibus ſecundum conſuetudinem benigne tractatis, & congrue ſe habentibus venientibus ad præſentiam domini noſtri, ſtando & recedendo. Nec poteſt dici cum vero, quod aliqua offenſa fuit illata, nedum cardinalibus, ſed nec alicui de familia eorum uſque in præſentem diem: niſi quantum inferius dicetur ſuper fuga Leodienſis, ſi tamen ibi offenſa appareat. Et hæc hic in Luca ſunt clara, & manifeſta. Ex qua veritate luculenter apparet falſitas conficta ſuper materia timoris mortis, carcerationis, compeditationis & torturationis.

Item præmiſſa etiam declarantur ex eo, quod die nona præfati menſis Maii, prædictus dominus noſter, volens creare cardinales ex præmiſſis cauſis, fecerat vocari cardinales, quorum aliqui venerunt. Et quia videbatur eis grave intereſſe, aliis abſentibus in creatione, qui ut plurimum dicebantur non bene ſani: præfatus dominus noſter, eoſdem qui venerant obedientes licentiavit, ne animo eſſent gravati propter abſentiam aliorum: dans eis intelligere, ut ſi crearet in præſentia, crearet tantummodo duos; ſin autem in abſentia, crearet plures, quemadmodum quatuor creavit. Poſt quorum creationem tres ex antiquis reduxerant fere omnes alios tranſmiſſi ab ipſo domino noſtro, & ad ſuggeſtionem ipſorum trium & aliorum, diſtulit actum publicum conſuetum fieri ſuper nova creatione cardinalium uſque ad diem Sabbati immediate ſequentem, ſcilicet duodecimam. Unde die Veneris de mane, die videlicet undecima, qua die prædicti appellantes receſſerunt ab ipſo domino noſtro, omnes antiqui cardinales exiſtentes in curia, fuerunt cum præfato domino noſtro in camera paramenti, exceptis infraſcriptis, videlicet Aquilejenſe, & Tudertino, qui vera infirmitate videbantur impediri venire, & de Leodio, qui illis diebus oſtenderat ſe non bene ſanum, & die Jovis tarde prædictis tribus tranſmiſſis, non dederant clarum reſponſum [credebatur tamen venturus] & excepto de Columna, qui dixerat ſe venturum die Sabbati ante actum publicum, & ceremonias complendas; & retulit Burdegalenſis ipſum de Columna ad eum miſiſſe pro excuſatione. Exceptis igitur iis quatuor prænominatis, omnes alii die Veneris de mane, ut ſupra dicitur, collegialiter & perſonaliter, pacifice & quiete, de bono animo, in quantum apparuit, dixerunt & promiſerunt ſe venturos in ſequenti die Sabbati de mane ad complendas cæremonias fiendas per eos, quas dicebant ſe facturos ex mandato ejuſdem domini noſtri: quia ex quo fecerat eos, tenebant ipſos eſſe veros cardinales: quam concordiam aliqui ipſorum dixerunt ad extra, ex qua nata fuit pluribus lætitia. Quo tempore tempeſtive ille de Leodio occulte receſſerat: quem receſſum præfatus dominus noſter primo audivit cum eſſet in prandio, & ſtupuit: & cum ipſe eſſet in dormitione in meridie, camerarius audiens prædictum receſſum, mandavit ut aliqui irent poſt eum, ad retinendum eum, ne faceret ſcandalum: qui habuerunt in mandatis ne tranſirent limites Lucanos in territorio Florentinorum. Qui redeuntes fuerunt carcerati per dominum Lucanum, ex eo quod aliqui eorum fecerant rixam cum aliquibus, qui exiverant caſtrum Libræ fractæ extra limites Lucanos in territorio Florentinorum. Quæ rixa tamen, ut poſtea apparuit, fuit ex culpa illorum qui exiverant dictum caſtrum. Sed ex quo iſte de Leodio non fuerat repertus infra confines Lucanos: duo ex tranſmiſſis per camerarium fuerunt uſque ad dictum caſtrum Libræ fractæ pro informatione habenda. Sed tamen illa tranſmiſſio multum diſplicuit præfato domino noſtro, nec circa domum, res, & familiam ipſius de Leodio, camerarius aliter ſe habuit, quam modeſte. Et quia aliqui ſe traxerant ad prædictam domum propter novitatem: camerarius miſit ad ſedandum & recuperandum, & reſtituendum quæ per aliquos diſtrahebantur, ſicut factum eſt.

Quod autem dicitur de mandato mortis in ipſa appellatione, confictum eſt. Immo mandatum fuerat, quod deducerent eum modeſte: nec aliquis familiaris alicujus fuit tortus: & hæc tortura non poteſt fieri, quin fuiſſet notum. Et totus proceſſus, & effectus, qui ſecuti ſunt, oſtendunt falſum eſſe quod dicitur, quod reliqui omnes dictorum cardinalium carcerari debebant. Nec etiam indicium de hujuſmodi carceratione reperitur, quia talia clariſſime ſunt conficta: & per conſequens, falſa eſt cauſa, quam reddunt. Mirum eſt quod audeant talia confingere: nec illa die quarta menſis Maii viderunt niſi conſuetos armatos, niſi illos qui ſolent aſſociare dominum Lucanum, & illos qui ſunt de familia nepotis ejuſdem domini noſtri, qui pauci ſunt, qui omnes ſociaverunt dominos ſuos, & eos expectabant armati, ut antea conſueti erant: ita quod nihil poſſunt collocare apud illos, qui noſcunt materiam. Item quod illa nocte fuiſſent fabricati cippi, non potuiſſet latere: tamen nullus reperitur qui ſciat. Unde claret quod eſt confictum.

Item ad id quod dicunt, quod non conſuevit, nec de jure debet, aut poteſt, tam gravis pœna, &c. reſponſum eſt ſuperius, ubi dicitur de juſtitia ipſius mandati.

Item ad aliud quod dicunt, quia ſecundum obligationem factam in conclavi, & votum, ac juramenta ipſorum, oportet eos convenire cum alio prætenſo collegio in loco idoneo, &c. reſpondetur, quod ipſi debent advertere quantum peccatum ſit velle impugnare veritatem in tanta materia, & pervertere intellectum & intentionem ſcripturæ, & voti, & juramenti illius inſtrumenti facti in conclavi, & ſubvertere ordinem datum a Deo, & deſcriptum in ſacris canonibus, & etiam præconceptum & expreſſum in conclavi. Nec in hac parte poteſt ſic obſcurari veritas, ut non videatur depravatio voluntatis in præmiſſa damnabiliter incidere.

Nam

ANNO CHRISTI 1409.

Nam ad cardinales non ſpectat locum idoneum eligere, ſed ad papam, etiam ſecundum tenorem prædicti inſtrumenti conclavis, ſicut in eo manifeſtum eſt : in quo ª per ᵇ papam electio ad utramque partem, ſecundum intentionem voti & juramenti, debuerunt capita & membra ſimul convenire, ſcilicet dominus noſter papa cum ſuo collegio, & antipapa cum ſuo prætenſo, & non membra ſine capitibus. Et ſic fuit dictum, tractatum, intellectum, conventum, & firmatum in conclavi. Et hæc ſeparatio manifeſte ſubvertit ordinem debitum : & eſt contra ſcripturam & inventionem voti & juramenti dicti inſtrumenti conclavis : & perverſitas ſeparationis membrorum a capite, eſt inchoatio novi ſchiſmatis, & non emendatio antiqui : nec votum, nec juramentum, poterant obligare ad hujuſmodi ſeparationem, cum manifeſte obviaret Divinæ ordinationi, & ſacris canonibus. Non ergo fuit neceſſe exire de civitate Lucana, pro proſequendo negotium unionis, & ſervando juramentum : immo per talem exitum magnum obſtaculum inductum eſt negotio unionis, ac importabilis turbatio, & alias inaudita confuſio, ut etiam ſuperius tactum eſt.

ª forte, ut fieret ſuper electio. ſi.
ᵇ ſ. pro papa eligendo.

Nec velint depravare ſenſum ſcripturæ præfati inſtrumenti conclavis, ubi dicitur : „ Dummodo velint ſic convenire, ac concordare, „ quod ſequatur, &c. „ Et ibi intelligitur de conventione & concordia animorum circa canonicam electionem : & debuit eſſe in loco electo ut ſupra præſentibus capitibus ad actum renunciationis : ita quod illud verbum *ſic* dicit modum in actibus eligendum, & non modum loci : determinat enim ita illud, *inſimul concordare*, ſicut & illud infinitivum *convenire*. Nam ex modo actuum, & non ex modo loci, ſequitur juſte canonica electio. Sine enim qualitate in actibus non ſequitur canonica electio, quæ non habet ordinem ad qualitatem loci, niſi intelligatur per qualitatem loci diſpoſitio facta a capitibus, & præſentia eorum, ſecundum jam dicta, vel qualitas a jure petita. Et hujuſmodi qualitates non ſunt ſervatæ, nec poſſunt ſervari, niſi per diſpoſitionem papæ, & antipapæ.

Nec valet quod dicunt, *in obligatione loci Piſarum & Liburnii :* quia manifeſtum eſt, quod numquam fuit concluſum, nec nata aliqua obligatio : & tractatus ille pendebat. Deluſorie tamen ex parte antipapæ, ut attentatio invaſionis Urbis per eum docet : & illa prædicta emerſerunt gravia ad illum tractatum pertinentia, quæ merito indigebant novo conſilio, & cum dicunt : *neceſſe erat eis ſe conferre Piſas, ut ſervarent fidem* : aut intelligunt quod obligaverint ſe per fidem, ire Piſas ſine capite ſuo ; & tunc ſe accuſant ſuper eo ad quod obviandum fuit factum præceptum & mandatum : ſi autem intelligunt cum capite ſuo ante firmationem contractus, qui pendebat, non debuerunt præſtare fidem ; & ſi præſtiterunt, ſervanda erat ſecundum intellectum quem habuerunt, & ſic non tenebantur ſine capite. Verum falſitas involvit fallentem ; & cum credit ſe tueri, falſo detegitur in aperto : & dum pro fide oſtentata frangit fidem Deo & homini ſibi præſidenti, merito damnabiliter convincitur.

Item ad id quod dicunt, ſe carceratos infra muros Lucanos : reſpondetur, quod contra tanta pericula non potuit aliquid mitius fieri. De qua materia plura poſſent dici pro juſtitia, & opportunitate illius mandati ; ſed pro nunc ſufficiant quæ ſuperius dicta ſunt.

Item ad illud quod dicunt, de jure & conſuetudine congregationis cardinalium collegialiter, dicunt ſcienter, manifeſte falſum : cum etiam tempore præfati domini noſtri ſolebant non ſe collegialiter congregare, nec aliquid tractare, nec litteras ad collegium tranſmiſſas legere, nec aperire, ſine licentia ipſius domini noſtri : ſicut ſemper ſervatum eſt quouſque inceperunt uſurpare tempore præfati domini noſtri. Nec tenetur collegialiter de cauſis fidei, &c. ut dicunt : quia ad eos non ſpectat, niſi quantum papæ placuerit. Et mirum eſt, quod contra tam notoria audeant affirmare. Nec ſe potuerunt obligare in diminutionem poteſtatis papæ : ad quem ſpectat vocare cardinales, & non ad alium, & collegialiter cum eis tractare de unione eccleſiæ, & aliis occurrentibus.

Idcirco per illud præceptum ſecundum, ipſe dominus noſter nullam facultatem abſtulit ab eis, nec interdixit, neque prohibuit, ut non attenderent ad unionem eccleſiæ, quam pleno affectu proſequebatur, & toto conatu proſequi intendit : ſed providit ne perverſe laberentur in diviſionem, ſicut lapſi ſunt. Qui lapſus iniquus & abominabilis eſt ; & non præceptum ipſius domini noſtri, quod juſtum & opportunum fuit, ut ſuperius dictum eſt.

Item ad illud quod dicunt, quod nunquam juraverunt ſe non congregare, & quod de jure poſſunt ſe congregare, & quod juramentum fidelitatis & obedientiæ non ſe extendit ad hoc : ſatis videtur reſponſum, quia de jure non habent. Sed tamen adhuc reſpondetur ſibi, quod de jure non poſſunt ſe congregare contra præceptum papæ, nec ad hoc potuerunt ſe obligare, nec etiam ſe obligaverunt, ex aliquo actu facto in conclavi, niſi poſtea temerarie attentaverint facere ex qua attentatione non ſequeretur obligatio. Quin immo in conclavi expreſſe fuit per omnes negatum illud quod nunc faciunt & fecerunt, etiamſi deligendus fuiſſet electus, & in papatu expreſſe non vellet ſervare obligationem factam per eum : ſicque tunc reprobaverunt, propter periculum, quod nunc fecerunt. Et tamen non ſunt, nec fuerunt in caſu, quod papa non velit qui fideliter proſequitur ad quod tenetur : & ſi non poteſt per unam viam, intendit per aliam, nec quicquam fundari poteſt in contrarium. Advertant ergo, qualis ſit aſſertio, quod congregare ſe contra præceptum papæ, non eſt contra juramentum obedientiæ & fidelitatis. Hæc enim concluſio repugnat principatui a Deo inſtituto, & ſubvertit ſtatum papatus, & ordinem principatus, & firmitatem ejus ; contradicit ſane doctrinæ & ᵇ antiquatæ obſervantiæ. Collegialiter ergo cardinales habent tractare cum papa fideliter, prudenter, caritative, provide, ac mature pro unione ; quod ipſe dominus noſter continue voluit, & utinam ii qui ab eo receſſerunt ſic feciſſent.

ᵇ [illegible]

Ad illud autem quod dicunt de tertio præcepto ſive mandato, ſatis ex ſuperioribus patet reſponſio. Et utinam non talia & tanto tempore tractaſſent ſic ſine fræno cum Gallicis & ſchiſmaticis, ac aliis : quia tanta mala non fuiſſent ſequuta, & veriſimile credi poteſt, quæ in præſenti habentur & in futuro dubitantur. Et utinam ſervaſſent ſane & pure juramenta & vota ſua de inchoatis, mediatis, & finiendis, & nihil omittendo de contingentibus &c. quantum in eis erat, id eſt, quantum ad eos ſpectat : quia non præſumpſiſſent, nec præſumerent,

„ Item

ANNO CHRISTI 1409.

„ Item ad ultimum quod dicunt, quod certum præceptum eſt contra caritatem, in qua „ qui non manet, in Deo non manet ; & qua „ quilibet fidelis Chriſtianus tenetur quantum „ poteſt errantes ab erroris ſemita revocare : „ quod utique fieri non poteſt abſque participatione & colloquio : non ergo debuit prohiberi, maxime talibus viris, quorum officium eſſe debet revocare Chriſtianos ab hæreſibus & ſciſſuris. „ Hoc ultimum hic præceptum de verbo ad verbum, quod ab eis poſitum eſt, ſecundum omnem partem facit contra eos : quæ res ſatis plana eſt, idcirco breviter ſomatur. Et primo revocent ſe a diviſione, quam fecerunt de ſemetipſis, & a ſciſſuris quas nituntur facere in alios per ſubtractionem obedientiæ, &c. alios ſi quos infecerunt. Secundo ab erroribus ſe, & alios quos induxerunt. Tertio provideant, ne ſe & alios in hæreſes immergant, tanquam fideles Chriſtiani, quod ad ſuum officium dicunt hoc ſpectare. Et utinam illa participatio & collocutio fuiſſent in caritate : quia præceptum, quod ſanctiſſimus dominus noſter fecit in caritate, non fuiſſet opportunum.

Libenter igitur præfatus dominus noſter papa ſubjicit ſe pleno corde, humili affectu, digna devotione, & recta voluntate, amantiſſimo Chriſto & ſibi amabiliſſimo, & ejus judicio, ex cujus providentia ejus vices gerit in terris, qui novit ſecreta cordis, & falli non poteſt. In quo poſuit fiduciam ſuam, ſperans per eum liberari a calumniis hominum, & veritatem & innocentiam ſuam illuſtrari, & per ejus manus miſericorditer pacem eccleſiæ dari, & integrationem. Et quia videt multiplices defectus ex ignorantia & malitia hominum, quos non valet reparare : vehementiſſime deſiderat concilium generale.

Datum Lucæ pridie Id. Junii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

TRes cardinalium Benedicti litteræ, quarum binis Benedictum ipſum ; aliis, omnes de obedientia ſua, ad concilium Piſanum convocant, editæ ſunt ſuperius, pag. 1123. 1151. 1167. Et reſponſio Benedicti, pag. 1171.

Item & litteræ cardinalium Gregorii ad epiſcopos, alioſque ſuarum partium eodem convocandos, pag. 1158 Quibus litteris cum adſcripta eſſet dies xxiv. Junii, temporis notam falſo anticipatam [illegible] Gregorii [illegible], atque conſtat, ut videretur Piſanum indixiſſe concilium antequam ſuum Gregorius Aquilejam convocaret litteris pridie Nonas Jul. datis. Falſam autem eſſe hanc temporis indicationem duobus maxime argumentis probabant : altero, quod ſub finem tantum Auguſti facta cardinalibus copia fuerit a Florentinis celebrandi Piſis concilii, ac proinde Junio menſe non potuerunt eo convocare ; altero, quod datis ad Robertum Imp. litteris Liburni 26. Julii, ſcripſerint ſe utriuſque partis convocare concilium ſtatuiſſe, brevique locum deſignaturos : ex quo conſtet, litteras, quæ concilii locum Piſas deſignant, Junio ſcriptas minime fuiſſe. Prior argumento Piſanos cardinales urget Gregorius ipſe in litteris ad Florentinos datis, quas mox edemus ; altero Cæſarei oratores, in dubiis quæ ſeſſione IV. propoſuerunt. Vide ſupra pag. 1182. Et cum reſponſione quam Petrus de Anchatano ſubjecit.

IV.

Ex tomo VI. Spicilegii.

INHIBITIO FACTA CARDINALIBUS A PETRO DE LUNA,

Ne opinionem ſuam de via ceſſionis traderent in ſcriptis dominis ducibus, vel in quadam cedula, ſuper hac confecta ſubſcriberent.

BEnedictus, &c. Cum ad noſtrum pervenerit auditum, quod vos venerabiles fratres noſtri ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, requiſiti fueritis, quod in quadam cedula vobis tradita vos propriis manibus ſubſcribere debeatis (quod ſi fieret, abſit, dubitari forſan poſſet quod pro tempore redundaret in perniciem libertatis Romanæ eccleſiæ, & contra ipſius honorem, ac etiam in Dei offenſam non modicam, & in occaſionem vobis detrahendi, debilitationem juſtitiæ noſtræ partis, & exaltationem & obdurationem intruſi, & ſibi adhærentium) noſque jam obtulerimus plures modos, & vias rationabiles, factibiles, Deo placentes, & juri convenientes, per quas utilius, verius, & expedientius ad honorem Dei & ſuæ ſanctæ eccleſiæ, & adhærentium juſtitiæ iſtius partis, unio in Dei eccleſia haberi poteſt, & ſchiſma eradicari & evelli, prout de apertione & oblatione modorum prædictorum, & viarum per nos oblatarum dilectis filiis ducibus, Joanni Bituricenſi, Philippo Burgundiæ, patruis, ac Ludovico Aurelianenſi, germano cariſſimi in Chriſto filii noſtri Caroli regis Francorum illuſtris, & per eumdem regem ad nos deſtinatis, ut in quibuſdam publicis inſtrumentis ſuper hæc confectis latius continetur. Idcirco præmiſſis & aliis multis attentis & conſideratis, quæ in tanto Dei & eccleſiæ negotio attendi & conſiderari debent, loco & tempore opportunis latius explicandum, & etiam exponendum : vos omnes & ſingulos, venerabiles fratres noſtros, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, monemus, hortamur, & requirimus in virtute ſanctæ obedientiæ ac fidelitatis, quibus nobis & eccleſiæ Romanæ tenemini, ut nobis in proſecutione dictarum viarum per nos oblatarum, & aliorum in præmiſſis contentorum, quæ ad bonum unionis eccleſiæ tendunt, prout ad nos pertinuerit, aſſiſtatis, & adhæreatis fideliter & diligenter, abſque fraude, dolo, & machinatione quibuſcumque ; nec ad impediendum unionem prædictam detis conſilium, auxilium vel favorem, directe vel indirecte, publice, vel occulte, prout etiam, virtute juramenti per vos ſuper hoc præſtiti, eſtis adſtricti. Et nihilo minus inhibemus vobis, & veſtrum cuilibet, in virtute ſanctæ obedientiæ, ne in dicta cedula, ut præmittitur, vos ſubſcribatis, nec etiam conſentiatis aliqualiter aliis quæ non licent, ſeu non decent, ſeu ex quibus occaſio forte præberi poſſet detrahendi, quod contra reverentiam, obedientiam, aut honorem nobis & eccleſiæ Romanæ per vos debitos, ſeu laudabiles mores per nos & vos, prædeceſſores noſtros & veſtros, obſervari conſuetos, aliqua fierent per vos, quod abſit, prout nec credimus quod facietis. Quod ſi contrarium per vos vel aliquem veſtrum fieret, quod non credimus proteſtamur contra vos & veſtrum quemlibet ſic facientes, de pœnis in jure ſtatutis, & aliis debitis pro tranſgreſſione præmiſſorum. Ad quæ vobis injungenda movemur, tum conſideratione præmiſſorum, tum etiam quia a pluribus dicitur, quod erga nos & nobis aſſiſtentes modi inconvenientes ſervantur, propter quos ſi aliud etiam a nobis fieret vel diceretur, cenſeretur forſitan non valere, & poſſent inconvenientia & ſcandala ſequi. De quibus modis qui erga nos & noſtros tenentur, ſolemniter proteſtamur : videlicet quod ſi per vos aliud fieret, ſeu diceretur ; manente ſtatu negotiorum nunc occurrentium, id & ea, & quidquid ex eis ſequeretur, vel ob ea, reputamus & volumus non valere, & haberi pro

infe-

ANNO CHRISTI 1409.

infectis. Per præmiſſa vero venerabilibus fratribus noſtris, quorum honorem proſpicere ex noſtræ mentis affectu deſideramus, vel quibuſvis aliis in aliquo derogare non intendimus, nec præcipere aliquod illicitum, ſed tantum occurrere ſcandalis & animarum periculis, quæ veriſimiliter evenire poſſe timemus, & honori ac juri eccleſiæ Romanæ providere, ut juris ſeu rationis fuerit, & tenemur, & ita proteſtamur.

V.

Ibid.

LITTERÆ UTRIUSQUE COLLEGII cardinalium ad univerſitatem Pariſienſem.

Mittunt epiſtolam ſcriptam ad Carolum regem Francorum.

MIſeratione Divina epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ utriuſque collegii cardinales, venerabilibus & doctiſſimis viris, rectori, cæteriſque magiſtris ſacræ univerſitatis ſtudii Pariſienſis, ſalutem. Super ſtatu atque conditionibus præſentium rerum, & ſpe jamjam infirma parte repoſita reipublicæ reformandæ, tollendique diſſidii de medio campo orthodoxæ fidei, ſcribimus quantum pro nunc velocitas rerum patitur, Chriſtianiſſimo domino regi Francorum in hæc verba.

„ Chriſtianiſſimo ac ſereniſſimo principi domino Carolo Francorum regi, veſtri epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ utriuſque collegii cardinales, ſalutem in eo per quem reges regnant, & diſperſiones Iſraelis congregare. Certi ſumus devotionem veſtram non latere progreſſum amborum dominorum contendentium de papatu, neque ignorare ex veſtris accuratiſſimis ſtudiis, quibus oſtenſionibus, quibus palliationibus, quibuſve operibus aut affectibus, & ad quem exitum, cauſa unionis eccleſiæ ſanctæ Dei ab eiſdem contendentibus finaliter ſit perducta, immo, quod non ſine dolore revolvimus, niſi de medio occurratur, numquam magis prope in exilium [a] coarctata. Nos itaque, quorum ex utraque parte præ cæteris maxime in hac rerum vertigine, & ſupremo animarum periculo, intereſt rebus tam gravibus obviare: utrinque decrevimus, Spiritu ſancto dictante, in uno loco pro ſummo remedio convenire, ut ſicut jam mutua noſtrorum vota in unum aſpirabant, illud palam cum expreſſione operis atque pro viribus demonſtraremus. Eo igitur Spiritu ſancto agente, annuit Deus piiſſimis votis noſtris, ut quod mente conceperamus, repente cum multorum admiratione impleremus. Venimus namque ad hanc terram veſtræ celſitudinis, & in ſumma pauculis diebus intermiſſis, ita in omni agendorum materia, dictæ unionis attingendæ convenimus, ita concordes tamquam ex una mente per omnia ad rem ipſam perficiendam percuſſi, ut Divinum potius quam humanum fuerimus arbitrati. Rebus autem, ſereniſſime princeps, ſic ſtantibus ut præfertur, litteras veſtras regales cuilibet noſtrum collegio directas accepimus gaudenter: tum quia ex illis cognovimus circa cœpta veſtram laudabilem perſeverantiam huic ſancto operi non deeſſe, tum etiam potiſſime quia noſter affectus cum veſtro non diſcrepat. Et quod regia majeſtas nobis per ſuas litteras ſuadebat, jam fere opere complevisse, prout per ea, quæ dominus patriarcha Alexandrinus conſiliarius veſter, qui abhinc infra breve recedet, particularius explicabit, veſtra regia majeſtas agnoſcet. Quam ille conſervare dignetur, cujus, &c.

[a] ſ. exilium

Et quia ex præmiſſis, licet pauculis pro præſenti, attendere poteritis, quantum materia, de qua agitur, ad ſummum ejus Divinis potius quam humanis conſiliis dirigatur; & per dictum dominum patriarcham, aliosque collegas redeuntes ad propria ob eamdem cauſam poteritis informari: nihilo minus quia interea poſſunt multa ad opus dictæ materiæ vobis ſollicitantibus procurari, hortamur igitur vos, quatenus circa illa velitis pro viribus inſiſtere juxta quod per litteras ambaſſiatorum regiorum hic exiſtentium eritis medullitus informati.

Datum in villa de Liburno Piſanæ diœceſis, ſub ſigillis noſtrum ſex utriuſque collegii priorum, ultima die Junii, anno Domini MCCCC VIII.

VI.

Ibid. [illegible]

LITTERÆ NEUTRALITATIS per cardinales Gregorianos.

Miſeratione Divina epiſcopi, presbyteri, & diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, univerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in Domino ſempiternam.

QUamvis ea quæ circa pacem & unionem univerſalis eccleſiæ ſanctæ retroactis temporibus geſſimus, non dubitemus ex litteris & ſcripturis noſtris ad omnium veſtrum notitiam deveniſſe: nihilo minus tamen ulteriori cura miſerabili ſtatui ejuſdem eccleſiæ & populi Chriſtiani ſuccurrere & providere cupientes, pauca admodum prius acta reſumi convenit, dum ad ulteriora quæ reſtant, gratia nobis aſſiſtente Divina, ſumus proceſſuri. Noviſtis enim ſatis quibus obligationibus, promiſſionibus, & modis, dominus Gregorius ad unionem in dicta eccleſia faciendam fuerit & ſit adſtrictus: & quibus pollicitationibus ſe illam facturum toti mundo promiſerit, oculi cunctorum ſuis litteris ſolicitati inſpexerunt: quorum omnium immemor, ſuis promiſſionibus, votis, & juramentis reiteratis vicibus factis per eum, ſpretis, & ad ludibrium tractis damnatum ſchiſma, proh dolor! in ipſa Dei eccleſia inveteratum, notorie & pertinaciter fovere, & manutenere, Chriſtianumque populum ſecum in participium hæreſis trahere, non ſolum non abhorret, ſed ſumma diligentia nititur & procurat: ut ſic poſitus ad gubernationem populorum, ſactus ſit ruina multorum. Nos enim qui una cum diverſorum Chriſti fidelium, regum, & aliorum principum, ac civitatum, communitatum, oratoribus & ambaſſiatoribus, propterea curiam dicti domini Gregorii tunc ſequentibus, cum eodem Gregorio omnibus viis & modis, quibus potuimus, ut prædictum ſchiſma juxta promiſſiones, vota, & juramenta, tolleret, & eccleſiam Dei prædictam ad unitatem reduceret, diligenter indeſinenterque tractaveramus, & laboraveramus: conſiderantes, & per experientiam comprobantes, omnem diligentiam, omneſque labores & tractatus propterea factos, penitus irritos & inanes; quodque nulla ſupererat ſpes

ANNO CHRISTI 1409.

proficiendi in hujuſmodi unionis materia cum domino Gregorio antedicto, ſed ipſum in dies magis & magis ac pertinacius ad dictum ſchiſma fovendum manutenendo ſæviente, immo nobis de hujuſmodi unionis materia tractaremus publice in effectu prohibente; eumdem Gregorium, velut hæreticum & nutritorem ſchiſmatis antiquati, dereliquimus ſibi, cum juxta canonicas ſanctiones peccatum ſit ei obedientiam præſtare, die undecima menſis Maii proxime præteriti omnem, in quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abſtraximus ac receſſimus ab eodem, diſpoſiti, ut oportet, ex adverſo conſurgere, & murum nos opponere pro domo Iſrael. Sic enim Dominica voce præcipitur, ſeparandum a tabernaculis talium duriſſimorum hominum, prout ipſe eſt, & eum ſequentes, ne ſimul pereamus cum peccatis eorum, nam ſimili ſupplicio digni ſunt qui fuerunt peccatis eorum contaminati, juxta Divinas & canonicas ſanctiones.

Vobis igitur omnibus & ſingulis intimamus & notificamus per præſentes, ab ipſius domini Gregorii obedientia penitus & omnino deſiſtendum & recedendum fore, ſibique in ſua pertinacia perfida aſſiſtentes, ac adhærentes, veluti ſchiſma foventes cenſeri debere mulctari; necnon omnes & ſingulas promotiones, & proviſiones metropolitanarum & cathedralium eccleſiarum, & monaſteriorum quorumcumque; necnon litteras, commiſſiones, & conceſſiones qualcumque, ſive gratiam, ſive juſtitiam continentes, per eumdem Gregorium ſeu prætenſa ejus autoritate ab eadem die & citra factas & in antea faciendas; ſimiliter omnes tam definitivas, quam alias ſententias in quibuſcumque cauſis per ipſum dominum Gregorium, ſeu ejus mandato, vel prætenſa autoritate in ſua curia interim latas, & in antea faciendas, ipſo jure fore nullas & invalidas, eaſque, ac omnia & ſingula alia, quæ per eumdem Gregorium ſub titulo Romani pontificis, aut ſua autoritate ſupradicta, a dicta die & citra, ſive per modum juſtitiæ, ſive per modum gratiæ, etiam proprio vel alio quocumque modo, conceſſa ſeu facta ſunt, vel in futurum fieri contigerit, per primum Romanum pontificem, prout juris fuerit, faciemus, gratia nobis aſſiſtente Divina, nulla & invalida declarari, & in quantum de facto proceſſerunt, & expedierit, penitus caſſari, & etiam revocari. Idcirco etiam præſertim vos reverendos fratres & dominos, dominos legatos apoſtolicæ ſedis, patriarchas, archiepiſcopos [a], & alios quarumcumque patriarchalium, metropolitanarum, & cathedralium eccleſiarum, necnon monaſteriorum prælatos, rectores & beneficiatos, præcipue etiam & vos ſanctæ ſedis apoſtolicæ officiarios, & alios Romanam curiam ſequentes; voſque etiam ſanctæ Romanæ eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus vicarios, vaſſallos, ac omnes & ſingulos ab ipſa Romana eccleſia vicariatus, [a] domos, feuda, terras, & poſſeſſiones, ſeu alia cujuſcumque generis bona tenentes, vel cenſum aut canonem, ſeu alias alicujuſmodi debitum cameræ apoſtolicæ ſolvere debentes, tenore præſentium rogamus & hortamur in Domino, & quantum in nobis eſt requirimus & monemus; quatenus ab ipſius domini Gregorii obedientia penitus & omnino deſiſtatis & recedatis, nec ei aut cameræ apoſtolicæ ſuo nomine de communibus vel minutis ſervitiis, ſeu annatis beneficiorum eccleſiaſticorum, vel vaſſallagiis ſeu cenſibus, aut alicujus alterius generis debito, quocumque nomine nominetur, per clericos vel per laicos prædictæ cameræ quoquo modo ſolvi conſueto, aliquatenus reſpondeatis, nec per veſtros ſubditos reſponderi faciatis, aut etiam permittatis. [b] Si enim talibus honoribus boniſque temporalibus, obedientia inſuper & reverentia, viderit ſe denudatum: ab omni temeritate, & obſtinatione deſiſtet, & rubore ſuffuſus, ad humilitatis gratiam, ad ſanctiſſimæ unionis [c] affectum, tam ipſe quam ejus conſultores, immo potius deceptores, debebunt veriſimiliter inclinari. Scituri quod contrarium facientes, velut inveteratum ſchiſma foventes & manutenentes, ut ſchiſmaticos & fautores inveterati ſchiſmatis [d] proſequemur, & eos juxta ſacros canones, ut ſchiſmaticos, ſuſpenſos a ſuis beneficiis, dignitatibus, & omni honore eccleſiaſtico jam habitis & obtentis, nunciando. Et inſuper ad ſolutionem debitam dictæ cameræ tempore congruo faciendam denuo compellentur; & ſcientes, quod ad prædicta ſolvenda de cætero non vos adſtringunt promiſſiones, fidelitates, homagia, juramenta, & alia vincula quæcumque, immo de jure ab eis eſtis ipſo jure penitus abſoluti & liberati quoad ipſum. Et ne aliquis vel aliqui, prætextu ignorantiæ iſtius noſtræ notificationis, intimationis, & ſaluberrimæ monitionis, valeant ſeu valeat excuſari; vos reverendiſſimos patres & dominos, dominos cardinales, apoſtolicæ ſedis legatos, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios ſupradictos, in Domino exhortamur, quod præſentem noſtram deliberationem & notificationem, tam utilem, quam neceſſariam ſanctiſſimæ unioni facilius obtinendæ, per veſtras legationes, provincias, diœceſes, & loca quælibet publicetis; ita quod ad omnium catholicorum notitiam veriſimiliter debeant pervenire. [e] Cæterum ad illorum conſolationem, qui nos pro hujuſmodi extirpatione ſchiſmatis & univerſalis eccleſiæ unione continue ſatagentes, ſequendo exercitio & emolumentis officiorum dictæ ſedis hactenus forſan fruſtrati, aut ipſis officiis, ſeu eorum beneficiis, aut eorum vicariatibus, ſeu feudis, aut aliis bonis vel moribus, per dictum dominum Gregorium, ſeu ejus prætenſa autoritate, privati fuerint, vel in poſterum fruſtrari, ſeu privari de facto contigerit, intendentes, faciemus, Dei nobis gratia ad hoc aſſiſtente, cuilibet ipſorum ſic fruſtratorum, ſeu privatorum, de beneficiis, vicariatibus ſeu feudis, aut aliis bonis vel juribus, ſi quæ per adhærentes dicto Gregorio tenentur aut occupantur, ſeu de aliis eorumdem adhærentium bonis, juxta merita & conditiones fruſtratorum, & privatorum eorumdem, fiet recompenſa.

Datum Liburnii Piſanenſis diœceſis, ſub trium priorum noſtrorum impreſſione ſigillorum, die prima menſis Julii, prima Indictione, anno a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadringenteſimo octavo.

[a] Deeſt, epiſcopos,

[a] Lege, dominia ex Cod. Harlaan.

[b] Huc uſque Niemus.

[c] Lege, effectum, ex cit. Cod.

[d] Lege, perſequemur, ex Cod. cit.

[e] Hæc deinceps etiam habet Niemus.

VII.

ANNO CHRISTI 1409.

VII.

LITTERÆ GREGORII,

quibus ſe purgat a criminationibus cardinalium.

Ad futuram rei memoriam.

Ex Odor. Raynaldo ad an. 1409. n. 45.

AD protegendam innocentiam noſtram adverſus aſſertionem improvidam, & injuſtam obloquentium, detractorum & erigentium cornua malignantium in Chriſtum ſuum, quibus inter cætera puritatem mentis noſtræ, apoſtolicæque poteſtatis plenitudinem, ac noſtram, damnabilibus infamiæ maculis deturpare, ac ſuis incurſibus irritare, temerarie non verentur, & etiam connituntur: aſſerentes, nos promiſſionem, votum, ac juramentum noſtra, circa deſiderabilis unionis in Dei eccleſia materiam ſalutarem in conclavi facta, emiſſa, & præſtita, contemnere realiter obſervare: ne falſa pro veris recipiantur, cum opprimatur ſæpenumero veritas, niſi ſalutaris defenſionis præſidio fulciatur, tenore præſentium notificamus & declaramus, quod noſtræ firmæ voluntatis fuit & eſt, & in Deo ſperamus erit, pure & fideliter ſervare formam & intentionem noſtrorum juramenti, voti, & promiſſionis in conclavi factorum hujuſmodi. Et quia die undecima menſis immediate præterito, quidam tunc ex venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. tunc cardinalibus, videlicet Antonius olim Præneſtinus epiſcopus, Conradus olim tit. S. Chryſogoni, Franciſcus olim tit. SS. Quatuor Coronatorum, Jordanus olim tit. S. Martini in montibus, preſbyteri, Raynaldus olim S. Viti in Macello, Odo olim S. Georgii ad Velum aureum, diaconi, præfatæ eccleſiæ cardinales, mandata noſtra auſu temerario contemnentes, & a nobis damnabiliter recedentes, mala malis adverſum nos accumulare damnabilius procurarunt, quos clementer expectantes, paterniſque affectibus, ſed incaſſum, ut redirent ſæpius excitatos ſupportavimus.

Volentes tamen oculos paternæ pietatis erga ipſos, ut convertantur & vivant, extendere, ſeveritatemque miſericordi temperare clementia, ipſos Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Conradum olim tit. S. Chryſogoni, Franciſcum olim tit. SS. Quatuor Coronatorum, Jordanum olim tit. S. Martini in montibus, presbyteros, Raynaldum olim S. Viti in Macello, & Odonem olim S. Georgii ad Velum aureum, diaconos, cardinales præfatos & eorum quemlibet, de fratrum noſtrorum conſilio præſentium tenore requirimus & monemus, eiſque nihilo minus per ſcripta harum ſerie injungentes, quatenus infra præſentem menſem Julii ad præſentiam noſtram, ubi nos eſſe contigerit, debeant perſonaliter & præſentialiter ſe conferre: qui, ſi venerint infra prædictum menſem, & caritative, ac provide voluerint tractare nobiſcum, & cum venerabilibus fratribus noſtris præfatæ eccleſiæ cardinalibus, ſuper negotio unionis hujuſmodi, eos benigne recipiemus, atque tractabimus, & abolentes omnem infamiæ maculam, ſive notam præmiſſorum, & aliorum patratorum occaſione contractam, remittemus eiſdem offenſionem quamlibet, atque pœnam. Et cum ſint perjurio maculati, & omnibus officiis, beneficiis, atque cardinalatibus privati, continuata etiam noſtra majori clementia eoſdem reintegrabimus, & in ſtatum priſtinum reponemus. Et præmiſſa omnia, & ſingula referri volumus, atque referimus ad Petrum olim S. Angeli diaconum cardinalem, qui ſæpe monitus, ex tranſgreſſione alterius mandati noſtri omnibus beneficiis & cardinalatu etiam eſt privatus.

Si autem (quod non timemus) ad cor contritum & humile, & ad viam veritatis redire noluerint, confidimus, quod Altiſſimus providebit contra confuſionem & involutionem, quas tam exitiabiliter quam præcipitabiliter induxerunt; noſque excitabit ad faciendum, & providendum prout juſtum fuerit & etiam opportunum, & aliis recenſitis noverimus in Domino, temporum atque rerum gravitate penſata, quomodolibet expedire: volentes nihilo minus, & auctoritate apoſtolica decernentes, quod huiuſmodi monitio proinde valeat, & plenum robur obtineat firmitatis, dictoſque Antonium Conradum, Franciſcum, Jordanum, Raynaldum, Odonem, ac Petrum, olim præfatæ eccleſiæ cardinales, & quemlibet eorum perinde arctet, quacumque conſtitutione apoſtolica contraria non obſtante, ac ſi eis, & eorum cuilibet intimata, & inſinuata perſonaliter, & præſentialiter extitiſſet, &c. *Dat fidem publicam, ne ſedem apoſtolicam metu aliquo declinent ac ne citatio ipſos lateat, ſed in omnium oculis collocetur, Lucanæ eccleſiæ oſtiis affigi diploma jubet.*

Dat. Lucæ IV. Id. Julii pontificatus noſtri anno II.

VIII.

LITTERÆ CARDINALIUM AD GREGORIUM

Contendunt ab eo concilium œcumenicum neque celebrari neque indici poſſe.

Ex cod. ms.

DOminus & ſalvator noſter Dei filius Jeſus Chriſtus, de ſummis cælorum ad ima mundi deſcendens, & tandem pro ſalute humani generis mortem ſubiens temporalem, aſcenſurus ad patrem, ne gregem ſuum ſuo ſanguine redemptum ſine paſtore deſereret, fundamenta ſuæ militantis eccleſiæ in beato Petro principaliter collocavit; & ut ab ipſo quaſi quodam capite, dona ſua velut in corpus omne diffunderet, & ut ſuæ ſtabilitate fidei cæteros in Chriſtiana religione firmaret, ut per hoc unum caput, unam originem, unamque eccleſiam deſignaret, quæ ramos ſuos per univerſum orbem copia ſuæ ubertatis extendit, ut per ipſa unam ſponſam Chriſti incorruptam & pudicam, caſto pudore caſtitatem cuſtodientem, beati Petri ſucceſſoribus & gregi Dominico demonſtraret.

Verum a triginta annorum citra curriculis decurſis, caput illud unum in duo diviſum, ipſam etiam beati Petri ſedem in duas ſimiliter ſedes diviſam, quod dolenter referimus, viderunt omnes fidei catholicæ prælati, reges, principes, & omnes Chriſtiani populi nationes, quibus cum hæc ſciſſura & decoloratio ſanctæ matris eccleſiæ diſpliceret, & plurimum continuo odioſa fuiſſet; ab ipſis dictam ſanctam eccleſiam ſic diviſam tenentibus, bona verba & ſpes optima de unione, per eorum litteras & nuncios ſemper data fuerunt: effectus autem tot verborum & bonæ ſpei quis & qualis ſecutus fuerit, uſque ad aſſumptionem veſtram per nos epiſcopos, presbyteros & diaconos S. R. E. cardinales factam ad ſummi apoſtolatus apicem, in qua Gregorii XII. nomen, o utinam ſic re accepiſſetis, elegiſtis, vos & tota eccleſia catholica ſunt teſtes. Quo enim

ANNO CHRISTI 1409.

enim dicto tempore adverſa pertulerit, quotque repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubjacuerit, atteſtantur quamplura. Defecerunt namque litterarum ſtudia, & per conſequens ad viros ignaros tranſlata eccleſiarum regimina: defecerunt jam univerſalis & aliarum fere omnium temporalia, & in ruinam proſtrata ſunt ipſarum magnifica ædificia: denique in laicis erga clericos deficit reverentia, & totaliter in contemptum populorum deducta eſt cenſura eccleſiaſtica, in clericis impunita maleficia, & in locum honeſtatis & ſcientiæ ſucceſſerunt præſumptio, temeritas & ſuperbia: ut ſic ex iſtis & aliis, non ſine mentis amaritudine perlegendis, de ipſa eccleſia cum Iſaia dolenter concludere valeamus. (Iſa. 1. 6.) *A planta pedis uſque ad verticem non eſt in ea ſanitas.*

Nos autem una vobiſcum, qui de noſtro collegio tunc eratis, videlicet Angelo Corario tituli S. Marci presbytero cardinali, vulgariter dicto Conſtantinopolitano, dicta ſede vacante per obitum bonæ memoriæ Innocentii VII. volentes tot animarum periculis & ſcandalis obviare, incepimus, ut ex debito officii tenebamur, attendere diligenter ut talem eligere, & in beati Petri ſede ponere curaremus, quem ex præſumptis bona vita & ſancta converſatione præterita crederemus Chriſti veſtigia imitari, qui velut paſtor bonus, animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis, & qui æternam ſalutem præponendam crederet gloriæ temporali, ſequens in hoc etiam Chriſtum humilem & dicentem: (Joan. 18.) *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

Et non ſolum iſta de iſto cogitare, ſed etiam de humanæ conditionis fragilitate curavimus, quæ nunquam permanet in eodem ſtatu, ac etiam aſtutiis inimici hominis, qui non deſinit (1. Pet. 5.) *circuire velut leo rugiens, quærens quos devoret*, & facta noſtra quandoque in principio, quandoque in medio, quandoque in fine corrumpere ſuis aſtutiis, ut nonnunquam qui toto tempore vitæ ſuæ bona opera exercuit, & peregit, aliqua tentatione ſuborta, & oppoſita, cuncta ejus bona præterita ſupplantet, obruat, & corrumpat; unde de Saul, qui prius in oculis Dei bonus viſus, in fine ſui ſcribitur, quod ſpiritus malus deſcendit ſupra Saul. Et idcirco nosmetipſos & ſingulos de gremio collegii ſacri exiſtentes, & quemlibet futurum Romanum pontificem per nos de dicto gremio eligendum, curavimus obligare vinculo juramenti, voti, & promiſſionis, ſolemni, Deo & Virgini ſanctiſſimæ matri ejus Mariæ, beatis apoſtolis Petro & Paulo, & toti cæleſti curiæ, eſſe vigiles, ſolicitos, & per omnia diligentes pro ſanctiſſima unione, & eam proſequi in principio, medio, & fine, & nihil omittere de neceſſariis, utilibus, & quomodolibet contingentibus, quod unio ſubſequatur: & ita & vos tunc cardinales, & nos omnes ſimiliter promiſimus, vovimus, & juravimus effectualiter, ut prædictum eſt.

Quibus quidem firmatis voto & juramento, ut ſupradictum eſt, in vos præfatum Angelum tunc cardinalem Conſtantinopolitanum, tanquam in præſtantiorem, doctiorem, ſanctiorem, & in omni virtute eminentiorem, direximus unanimi conſenſu vota noſtra. Nam in perſonam veſtram concurrere putabamus, ut apparebat, famam videlicet præclaram, ſanctitatis apparentiam multiplicem, honeſtatis fervorem, & zelum perfectæ caritatis, maturitatem ætatis, & inſuper ad ſanctiſſimam unionem ardens deſiderium, & per lacrymarum effuſionem ſæpius magnam oſtentationem voluntatis, ſperantes indubie per vos ſupradicta promiſſa juramento & voto firmata ſervari, & ſpe ab intentione vobis in conclavi patefacta, & ſimiliter voto, & juramento, elegimus, & aſſumpſimus in epiſcopum animarum noſtrarum & univerſalis eccleſiæ, & gregis Dominici directorem.

Poſtquam electionem, & ante inthronizationem, eamdem promiſſionem, votum, & juramentum, de novo præſtitiſtis: & ſubſequenter hæc omnia in publico conſiſtorio publicaſtis, & confirmaſtis, ac etiam de prædictis firmiter obſervandis, ad omnes fere mundi Principes climatis Chriſtiani litteras direxiſtis. Solemnes inſuper oratores, & cum pleno mandato, ad dominum Petrum de Luna, per nonnullos Benedictum vulgariter nuncupatum, illico, ut tenebamini, deſtinaſtis, ipſum ad ſimilem ceſſionem, & renunciationem ſui prætenſi papatus multipliciter exhortando, & de loco mutuæ ceſſionis concorditer eligendo, & in litteris ad eum directis utendo inter cætera iſtis verbis: „Non enim ſemper de jure ſuo diſputandum eſt: ſæpe rigor ipſe utilitati & tempori cedit. Nam ſi mulier illa & juri ſuo renunciare, & filio ſuo proprio ſpoliare ſe voluit, ne ſectionem unius pueri videret: quanto magis nos, ſi malitia operante, ad optatam unionem pervenire non poſſumus, per vias juſtitiæ pie cedendum videtur?"

Demum reſponſo ab eo habito, & convento de loco Saonæ per veſtros dominos oratores ad rectorem dicti loci litteras apoſtolicas direxiſtis, inter alia continentes in effectu, quod oblationibus vobis factis ab eis uti intendebatis, & quod pro vobis veſtriſque fratribus dominis cardinalibus pararent neceſſaria, & taliter providerent ſuper ipſo acceſſu, quod poſſent merito commendari, prout planius in dictis litteris continetur. Tandem ad dictam civitatem ſive locum Saonæ accedere velle pluribus de cauſis minus juſtis recuſaſtis, nobis contrarium aſſerentibus propter obſervantiam promiſſorum. Deinde dicto domino Benedicto papa prætenſo ad dictum locum in termino conferente, & de acceſſu veſtro & noſtro ſimiliter requirente, pluribus aliis ad hoc vos exhortantibus, præcipue oratoribus ſereniſſimi regis Franciæ, in eodem propoſito non accedendi pertinaciter perſtitiſtis.

Similiter mediis notabilibus a dominis & oratoribus, maxime illuſtris ducalis dominationis Venetorum, pluribus locis ſucceſſive oblatis utrique parti ſecuris: in ipſis eligendis ac etiam recuſandis plures variaſtis, & interim per vos indebite & injuſte diſſolutus fuit contractus dictæ conventionis loci concorditer eligendi, & per conſequens ſanctiſſimæ unionis: ut ſic merito qui ad tantum bonum optatum omni populo venerant, vel miſerant, dolenter poſſint dicere cum propheta: (Jerem. 14.) *Venerunt ad hauriendum aquam, & vaſa ſua vacua reportarunt*: & iterum illud: (Iſa. 5.) *Expectabamus pacem, & ecce turbatio; & juſtitiam, & ecce iniquitas, & judicium, & ecce clamor.* Si enim nihil tam conveniens humano generi, quam promiſſa ſervare: quid cenſendum eſt in ſublimi excelſoque ſolio præſidenti? Certe quædam dicit lex: nihil eſt quod præclarior luce præfulgeat, quam recta fides in principe; cujus verbum aut ſanctum, aut ſacrilegum.

Quibus adhuc non obſtantibus, ſed remanentibus in civitate Lucana hac de cauſa proſequendi & exhortandi vos ad præfatam ſanctiſſimam

ANNO CHRISTI 1409.

unionem dominis oratoribus præfati regis Franciæ, & prædicti domini Benedicti, & ad idem multipliciter vos impellentibus juxta conventa, vota, & jurata, & nobis ad iſtud idem, & in eadem voluntate concurrentibus & laborantibus apud vos cum omni inſiſtere lenitate & manſuetudine: noſtra & omnium aliorum ſalubria monita contempſiſtis. Et tandem animum veſtrum in oppoſitum celare amplius non valentes, in ea verba, & pluries atque pluries prorupiſtis, quod via ceſſionis & renunciationis erat diabolica, & damnata, & eam ſequi nullatenus volebatis, nobiſque impie & invalide ſub pœna privationis cardinalatus, perjurii, & beneficiorum, oretenus inhibuiſtis, ne cum prædictis ambaſſiatoribus Benedicti, vel regis Franciæ, B de materia unionis amplius loqueremur; nec etiam nos auſi eſſemus de cætero ſine veſtro mandato ſimiliter amplius congregari: prædictis mandatis expreſſe tendentibus in præjudicium ſanctiſſimæ unionis, quæ ſine congregatione & colloquiis cum prædictis proſequi non poterat nec haberi; ac etiam in ſcandalum totius populi Chriſtiani, & inſuper in confuſionem, ruinam, & totale exitium omnium eccleſiarum, & totius ſtatus eccleſiæ temporalis deſtructionem, ac etiam contra ſæpius promiſſa vota & jurata, & populo toties publicata, quaſi per talia peccandi & dejerandi licentiam, ac vota & promiſſa tam ſolemniter tranſgrediendi per traditionem clavium regni cælorum aſſecuti fueritis C poteſtatem.

Vere per iſta & alia, quæ de vobis vidimus & audivimus, ſemper hoc timendum eſt de eo, quod beatus Bernardus de papa Eugenio verebatur, ne in multis occupationibus, quoniam multæ erant, frontem induraret, & in duritiam cordis iret, & inde in averſionem: definiens „ quid eſt cor durum, videlicet quod ſemetipſum „ non exhorret, quia nec ſentit ipſum eſſe, „ quod nec compunctione ſcinditur, nec pieta„ te mollitur, nec movetur precibus, minis non „ cedit, flagellis induratur, ingratum ad bene„ ficia, ad conſilia infidum, ad pericula impa„ vidum, temerarium in Divina, præteritorum „ obliviſcens, præſentium negligens, D futura „ non providens: & ut breviter cuncta horri„ bilis mali mala concludam, ipſum eſt, quod „ nec Deum timet, nec homines reveretur.

Si in hanc cordis duritiam jam inceſſiſtis, ut ex prædictis & aliis quæ quotidie in veſtra curia & per veſtros conſiliarios agitantur, apparet: lacrymantibus cordis oculis contriſtamur, & plurimum anxiamur, quia præter & contra ſpem noſtram talia contigerunt. Per iſta quidem de electione veſtra ad apicem ſummi apoſtolatus, gaudium in mœrorem & luctum, & expectata conſolatio unitatis in majus ſcandalum & labores fere intolerabiles ſunt converſi, ut ſic quilibet noſtrum dicere poſſit illud Job: E *Converſa in luctum eſt cithara mea, & organum meum in vocem flentium*: & iterum illud; *Expectavi ut faceret uvas & fecit labruſcas*; labruſcas inquam, acerbiſſimas, quas comedere obſtupeſcunt reges, principes, populus catholicus, atque clerus, conſiderantes excidiſſe a tanto tamque ſperato bono, & dimiſſos in tanto excidio abſque ſpe reconciliationis alicujus, & in pejori ſtatu quam prius fuerant, relaxati, protracti, & deluſi poſt longam moram & conſumptionem temporis, de loco conveniendo pro renunciatione ac ceſſione verbali in quolibet certo loco, & ſi non per vos, faltem per procuratores

Job. 38.
Isa. 5.

A idoneos de facili facienda, ſi non quæ veſtra & veſtrorum ſunt, ſed quæ Chriſti, quærere & cogitare, ut veſtræ famæ & gloriæ congruebat, & juſtum fuerat, curaviſſetis.

Ex quibus, & aliis quæ quotidie vidimus de progreſſionibus veſtris & modis, Deo teſte, vobis compatimur: quæ patienter conniventibus oculis tranſiſſemus, ſi abſque Dei offenſa & tranſgreſſione juramentorum & votorum noſtrorum potuiſſemus quomodolibet tolerare. Verum quia ex tali tolerantia & patientia fuiſſemus prædictorum voluntarii tranſgreſſores, & per conſequens ut perjuri & infames ab omnibus reputati, & toti mundo exoſi, & (quod pejus eſt) inveterati ſchiſmatis nutritores, & B ob hoc per conſequens juxta ſacros canones hæretici reputandi: ideo Spiritus ſancti gratia illuſtrati, obedire volentes Deo magis, quam hominibus, curavimus unanimiter & concorditer, ut iidem canones præcipiunt, a veſtris tabernaculis & conſortio ſeparari, ubi nihil proficere, quinimmo ex tali mora officere ſanctiſſimæ unioni plurimum fuerat viſum nobis.

Idcirco ne ſanctæ eccleſiæ, a qua ab ipſa noſtra pueritia enutriti & ſublimati ſumus, ingratiſſimi de tot beneficiis videamur, & ne Dominus & Redemptor noſter Jeſus Chriſtus conqueri de nobis poſſit, & illud Iſaiæ dicere: *Filios enutrivi & exaltavi, illi autem ſpreverunt me*: C & iterum illud: *Qui edebat panes meos, ampliavit adverſus me ſupplantationem*: & rurſum: *Generatio prava & perverſa, hæc Domino retribuiſti?* veluti mus in pera, ignis & ſerpens in gremio, ſuis conſueverunt hoſpitibus exhibere: conſiderantes etiam pro majori parte noſtrum, ſenilem noſtram ætatem, immo quorumdam ſenio jam confectam, & per hoc de proximo migraturi ad vitam aliam ſine tempore, ſine fine, rationem ibidem reddituri in diſtricto judicio, & tremendo examine, & ituri, ſi bona egerimus, in reſurrectionem vitæ; ſi vero mala, veluti maledicti a Deo, in ſupplicium æternum; & præſertim præſidentes, quibus duriſſimum judicium comminatur Deus, de quorum D manibus ſubditorum ratio poſtulatur: quæ præeminentia ſi recto rationis judicio conſideratur, ut ait Gregorius, plus doloribus afficitur quam honoribus gaudet; & omnis potentatus brevis, ſed etiam ſi annis mille; amplius in eis labor, & dolor: conſiderantes etiam per receſſum veſtrum & alterius, videlicet Benedicti, a voluntaria ceſſione, & unum ab altero adeo elongatum, quin immo per vos etiam dicta via publice reprobata, prius tamen pluſquam millies approbata & ſtudioſe pertractata, ac etiam viam juſtitiæ, ac juris utriuſque diſcuſſionem difficilem & impoſſibilem, & veriſimiliter ſine exitu, ſine fine, non abſque periculo, & ſcandalo partis alterius obedientiæ, ſi alterum non habuiſſe E jus in papatu fuiſſet per viam juſtitiæ declaratum, & per conſequens tantam multitudinem populi Chriſtiani, reges inſuper, principes, erraviſſe cum periculo, & diſcrimine animarum ſuarum: necnon videntes tot tergiverſationes, volubilitatem, & inconſtantiam utriuſque veſtrum, juxta communem omnium opinionem invicem colludentium, ac etiam propter crimen immaniſſimum, quod ex tam longa mora & protractione in ſponte cedendo juxta ſacros canones incurriſtis: & propter nonnullas cauſas rationabiles, quæ ad infra ſcriptam convocationem ſacri concilii ſimul Dei gratia uniti,

Isa. 1.
Psal. 40.
Deut. 32.

ANNO CHRISTI 1409.

uniti, noſtros animos induxerint: dicimus, & de jure prætendimus, poteſtatem convocandi & congregandi ſacrum & generale concilium ad nos totaliter devolutam, ex eo etiam maxime quod ex retro geſtis eſtis in dicta congregatione ſuſpecti; cum non niſi poſtquam præſenſiſtis nos ad dictam convocationem parari, hoc unquam velle facere oſtendiſtis: & quia nec poſſibile ſit per ambos, vel in uno loco tale generale concilium convocari, nec vocatio illorum obedientiæ alterius partis poſſet recte dici concilium generale, nec in eo de altero irrequiſito aliquid definire, nec requiſitus etiam cum parte ſua accederet, & ſi accederet, & ſi ambo præſideretis, prout in uno papa indubitato probabiliter B dici poſſet, eſſetis in eodem corpore & unica eccleſia, duo capita quaſi monſtrum: nec jura, quæ de congregatione generalis concilii autoritate papæ loquuntur, vendicant ſibi locum, cum duo contendunt contra vota & juramenta ſua improbabiliter de papatu, & quia per mutuam ceſſionem abſque concilii vocatione, juxta præmiſſa tot vinculis confirmata, poſſetis ſine tot laboribus & diſpendiis dare eccleſiæ unitatem & pacem. Ex quibus & multis aliis, ſi duceretis dictum concilium congregandum, quid aliud præſumendum, quam velle rem trahere per longum, ut hactenus protraxiſtis? & ad quem finem dicta convocatio fieret, poſtquam tot vinculis tenemini ad cedendum ſponte? utrumC ne ad finem diſcutiendi de jure utriuſque altera parte abſente? & etiam ſi præſente, poteritiſne vos ambo ignari facti, niſi quatenus auditu percipere potuiſtis, plus coram dicto concilio etiam ſimul utriuſque obedientiæ congregato, in facto vel jure oſtendere, quemadmodum * oſtenſum fuſe hactenus per illos quodammodo, qui viderunt & tetigerunt, & contraria ſolemnium doctorum utriuſque obedientiæ pro ſe & contra ſe conſilia reportarunt? Præterea cum partes utriuſque obedientiæ congregatæ ſimul forent: quis contra partem ſuæ obedientiæ definiret? quinimmo procul dubio præſumendum foret, prælatos, reges, & principes, de veſtris moribus faſtiditos, & ad cedendum ſponte tot juramentis & votis, & vinculis obligatos, D aliqua pœna graviſſima merito condemnare.

* Corr. quam oſtenſum.

Ad prædicta igitur, tam ſalubriter, quam conſulte pro vobis cum caritate dicta, & ſcripta, placeat & dignemini, depoſito omni carnalitatis affectu, ſanæ mentis conſideratione attendere, & non errores erroribus accumulare, & per vias retrogradas veritatem confundere, & ſacro concilio univerſalis eccleſiæ, per vos ad quos pertinet, ut prædiximus, convocato impedimenta præſtare, ne ipſius generalis concilii, & totius populi Chriſtiani indignationem fortius incurratis. In nomine igitur Domini noſtri Jeſu Chriſti, cujus eccleſiæ militantis cauſam ſuſcepimus, & ſuſcipimus, totis mentis affectibus, E & cum animorum ſinceritate feliciter inchoandam, mediandam, & totaliter terminandam, prout ex prædictis promiſſionibus per nos factis, juramenti & voti, ut prædicitur, vinculis roboratis & confirmatis, efficaciter obligamur, decrevimus & firmavimus, ac decernimus & firmamus, utrumque collegium unitum & in unum conjunctum, totam univerſalem eccleſiam ad ſacrum concilium convocare & congregare, prout juris ordo poſtulat, & requirit; ut ad ipſum omnes, & ſinguli, qui de jure vel aliter ad ipſum accedere vel mittere decreverunt, pro exequenda ſanctiſſima unione ſunt efficaciter

A adſtricti, venire & comparere debeant legitime ad civitatem Piſarum in provincia Tuſciæ, ad feſtum Annunciationis B. Virginis proxime ſecuturum, ut ſic adveniente dicto termino, coram dicto ſacro concilio hæc flebilis cauſa diuturni & nefandi ſchiſmatis, a Dei eccleſia extirpandi, radicitus proponatur, & taliter per ipſum concilium ordinetur & provideatur, quod per viam renunciationis & ceſſionis per vos promiſſam & juratam, diu abſque aliqua juſta cauſa tam protractam, in dicto ſacro concilio, ſancta unio & perfecta, ut expedit, habeatur in eccleſia ſponſa Chriſti. Ad ipſum igitur concilium infra prædictum terminum convocandum vos requirimus, & invitamus, & in B Domino exhortamur, quatenus ad dictum locum & indictum terminum accedatis in dicto ſacro concilio, ad prædictam renunciationem, prout voviſtis & juraſtis, efficaciter adimplendam: certificantes vos, quod ſi venire neglexeritis, aut ſi veneritis, & ad quæ tenemini voto & juramento, efficaciter non ea adimpleveritis, dictum concilium contra vos vobiſque faventes, ſequaces, & adhærentes procedet, ut juſtum judicaverit coram Deo & ejus myſtico corpore, & pro pace & unitate expedire videbit, veſtra & aliorum pertinacia & obſtinatione non obſtantibus: pro meritis recepturi vos, & alii aſſiſtentes vobis in tanto ſcandalo & ſchiſmate nutriendo & fortius indurando, juſtitiæ C complementum.

Datum in caſtro, ſeu loco Liburni Piſanæ diœceſis, ſub trium priorum noſtrorum ſigillorum appenſione, decima ſexta menſis Julii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti M. CCCC. VII.

IX.

LITTERÆ PISANORUM CARDINALIUM

Ex ... Raynaldi, ... n. 33.

Ad præſules qui erant in Gregorii comitatu.

D ... *Conantur eos ad ſe allicere.*

Miſeratione Divina epiſcopi presbyteri, & diaconi ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, univerſis & ſingulis reverendis patribus, dominis patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac venerabilibus patribus, dominis abbatibus, necnon venerabilibus & circumſpectis viris dominis contradictarum ſacri palatii cauſarum, & apoſtolicæ cameræ auditoribus, dictæque cameræ & capellæ clericis, litterarum apoſtolicarum & ſacræ pœnitentiariæ correctoribus, ſcriptoribus, & earundem litterarum apoſtolicarum abbreviatoribus, ac dictarum pœnitentiariæ contradictarum & palatii cauſarum au- E diendarum procuratoribus; necnon magnifico viro Mareſcalco, & nobilibus magiſtris hoſpitii & coquinæ, ac diſcretis viris armorum ſervientibus, magiſtris oſtiariis & curſoribus, cæteriſque tam clericis, quam laicis officialibus, & non officialibus cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ, curiam domini Gregorii in Senis exiſtentis ſequentibus, ſalutem, & unionis ac pacis affectum.

Ad crudele, & antiquatum ſchiſma de medio populi Chriſtiani evellendum ſcribitur in Levitico: In una domo comedetis, &c. In una domo

mo veſcuntur ſecundum patrum inſtituta, qui in una catholica eccleſia veram hoſtiam Redemptoris immolant unici. Sola illa domus eſt, & unica, quæ intra ſe poſitos valida caritatis compage cuſtodit; unica eccleſia eſt, quæ apud duos eſſe non poteſt, nec diviſos in ſe populos regit. Alieni ſunt, profani ſunt, fidem quam Chriſto debent nullatenus præbent, qui univerſalis eccleſiæ ſcindi patiuntur unitatem, qui tunicam Chriſti deſuper contextam minutatim per fruſta diſcerpunt, qui unicam Chriſti exterminant, qui domum Dei ſcindunt quæ ſupra petram unam ædificata eſt, & una populum in unitate concludit. Hic unitatis & pacis decor domus eſt, quem Pſalmiſta deſiderat: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, qui habitare facit unanimes in domo. Sane proh dolor! domus hæc unica, ſponſa ſine macula & ruga, hortus concluſus, fons ſignatus, puteus aquæ vivæ, jam triginta annorum ſpatio, ambitione de papatu contendentium, fruſtatim per membra diviſa eſt; arca Noe libidine dominandi per medium partita; induerunt duo Chriſti tunicam, & quæ duos non capit. Nunc autem duo illi in tanto monſtro præſidere ſatagentes, omnibus ſtudiis, multifariis conatibus, ſic Chriſti vineam conculcare moliuntur, quibus merito dici poteſt illud Jeremiæ: *Paſtores multi demoliti ſunt vineam meam, conculcaverunt partem meam, portionem meam deſiderabilem dederunt in vaſtum & deſertum ſolitudinis; poſuerunt eam in diſſipationem. Deſolatione deſolata eſt terra, quia non eſt qui recogitat ex corde.* Noviſſime autem cum nobis viderint cataractæ cæli, & rores gratiæ Chriſti deſcendiſſe, propinata via clara ad peſtiferum hoc ſchiſma delendum, via ſcilicet renunciationis promiſſa, vota, atque jurata per utrumque contendentium de papatu, duriſſima corda mollita crederentur; ut merito cunctus populus exultanti animo diceret, & canticum cantaret: *Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus*: in domum unitatis, in domum unicam tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate ſperantes: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: ſcilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno ſalutari fonte gratiæ non deſcendentis niſi in habitantes in unum. Ecce concupiſcentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præſidendi, ſe oppoſuit ex adverſo: gaudium noſtrum verſum eſt in luctum, lætitia in mœrorem, riſus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expectavimus pacem, & non eſt bonum; & tempus curationis, & ecce turbatio.* Et ubi ſumma fide, & ineffabili ſpe, in eccleſia Dei ſperabatur unio, fictis coloribus diverſis, atque variis initis tractatibus, in nulla mentis concordia dominis de papatu contendentibus, ſpes pacis, unionis, & concordiæ, repente de manibus erepta eſt, & coacta eſt extra mundi partes exulare.

Pſalm. 25. — *Jerem. 12.* — *Ibidem.* — *Pſalm. 121.* — *Pſalm. 132.* — *Jerem. 8.*

Jam enim per anfractus difficultatis de loco conveniendi, anni & pluris tempore fruſtrato, ſine quo potuiſſent, ut & pluries ſunt requiſiti, per procuratorem cedere, aut in manibus collegiorum: cum etiam multa in medio fuerint oblata loca communi hominum opinione habilia, quæ modo unus, modo alter de contendentibus refutavit injuſte: pluries etiam requiſito per nos domino Gregorio, & per ambaſſiatores pro hac cauſa degentes in curia, ut per aſperſionem ſanguinis Chriſti per viſcera ſua ſuper populi ſtragem commoverentur; ut memor eſſet finis paſtoralis officii, quod in ſalutem dirigitur animarum, ac juramenti, promiſſionis, & voti, quæ tam ſolemniter præſtita ab eo, & toti mundo publicata fuere; ut Chriſtum imitaretur, cujus vicariatum tenebat in terris, qui pro populi ſalute, nedum de cathedra, ſed de cælis in humana membra deſcendit, de domino formam ſervi accipiens, nedum dignitate ſe exuerat temporali, ſed a tanta gloria deſcendens, noſtras neceſſitates, & miſerias aſſumere dignatus eſt; & ultimo crucis mortem. Quanto autem plus a nobis, & a quampluribus aliis exhortatus eſt; tanto plus obtuſis auribus induratum ſe præbuit; nunc cardinales contra juramenta, & vota, nobis primo renuentibus, poſtea abſentibus, quantum in eo fuit, de facto creando, ad propoſitum non cedendi quamplurimum impellentes: nunc præcepta iniqua, & nulla, ad confuſionem unionis fulminando pœnalia, ne invicem aut ambaſſiatoribus alterius partis, nec aliis, cum quibus ſolis poterat unio ad effectum perduci, loqueremur, ne etiam de civitate Lucana diſcederemus, ut quod eo præſente agi non poterat, in abſentia etiam ad effectum perduci non valeret: nunc aperte & clare viam renunciationis in publico ut diabolicam reprobando, quam ante laudaverat, & juraverat, ut ſanctam aſſerendo; necnon etiam ad nonnullos litteras deſtinando, quod illam amplius non erat intentionis proſequendi: tandem omni conventionis & concordiæ rupto tractatu, factis & dictis detexit, omnino de unione deſperandum. Noviſſime autem fucatis coloribus dicti contendentes, ſic putantes Deo & mundo illudere, ſe pararunt ad receſſum: quod poſtquam a domino Gregorio diſceſſimus, uterque effectui mancipavit, domino Gregorio Senas, domino quidem Benedicto Perpinianum in Aragonia petentibus, uno ad Occidentem, altero ad Orientem greſſibus directis, ad ſchiſma perpetuandum, & unionis ſpem penitus evacuandam, in medio luporum abſque compaſſione, contra debitum caritatis, & officii, gregem Chriſti, ut mercenarii, & quibus non erat cura de ovibus, ſed de ovium lana, morſibus luporum, ac dentibus rugientis leonis, non tam turpiter, quam impudenter deſeruerunt & inhumaniter, quaſi facto acclamantes illud Jeremiæ: *Venite, & congregamini omnes beſtiæ terræ; parate vos ad devorandum*: ecce derelictus eſt grex. Heu propheta Jeſu Chriſti, pro te ipſe de cælo deſcendit, dura verba, duriora verbera, duriſſima carnis vulnera ſuſtinuit, ad ultimum tam dira crucis morte, te ſuo pretioſiſſimo ſanguine redemit: nunc autem mercenarii abſque pietate crudeles, & dentibus inſidiatoris laniandum gregem exponunt, de vellere & lana contendentes, carnibus, & animarum perditione paſcuntur, quærentes quæ carnis, & quæ ſua ſunt, & non quæ Jeſu Chriſti. Contra quos Dominus per Ezechielem: *Non quæſierunt paſtores mei gregem, ſed paſcebant ſe ipſos.* Væ tamen paſtoribus. *Vos diſperſiſtis gregem meum*, inquit paſtoribus, *ejeciſtis eos, non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum.* O duriſſima, & præceps libido dominandi, quæ obtentu vix anni ſedis, nec ſuo parcit ſenio, nec defert officii debito, deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi in fidei unitate populi obtulit, ne quis tentaret dividere quos ille colligeret. Cognoſcitur profecto Dominus juſtitiam

Jerem. 12. — *Ezech. 34.* — *Jerem. 23.* — *Ezech. 34.*

tiam faciens, qui nunc in membris quæ redemit injuriam patiens ignoratur.

Nos autem pietate & animarum compaſſione compuncti, tantam advertentes cordis duritiam dominorum de papatu contendentium, dum maxime in domino Gregorio, qui vir tantæ in principio ſanctitatis reputabatur, tantam cernimus cordis duritiam, qui poſita manu ad aratrum, anteriora dimittens, retro, tam fixe, tamque immobiliter ad poſteriora verſus ſit, ut poſtpoſitis atque contemptis tam ſolemnibus vinculis, quibus Deo, & populo ſe adſtrinxit, abſque Dei timore, ſine ullo rubore verecundiæ, tantam populi ſtragem patiatur: attendentes officii noſtri fore, tantam non diſſimulare populi perditionem, neque in tanto tacere diſcrimine, tanquam illi, quibus major, negligente paſtore, cunctis Chriſtianæ religionis zelus incumbit: cum etiam error, cui non reſiſtitur, probetur; & non careat ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui dum poteſt, manifeſto facinori non deſinit obviare: videntes penes dominum Gregorium nihil penitus proficere, qui magis & magis quotidie obſtinabatur: nec de unione quicquam in ejus præſentia tractare valentes propter præcepta injuſta, timores mortis, & carcerationis, quos juſte timebamus, plus Deo quam homini parere volentes, ut tenemur tam ex debito officii, quam ex vinculis voti & juramenti, quibus ad nihil neceſſariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis in re hac omittendis adſtringebamur, Piſas acceſſimus; quam civitatem dominus Gregorius ante elegerat pro loco decenti, ac multifarie laudaverat, & ad quam ipſo mandante, ante accedere promiſeramus, deinde Liburnum in dicta diœceſi Piſana, ubi cum reverendiſſimis dominis alterius collegii in unum propoſitum & voluntatem dandi pacem populo Chriſti nos junximus: & habitis inter nos pluribus conſiliis, accerſitis etiam & habitis conſiliis tam prælatorum, ac aliorum tam Divini quam humani juris peritorum quampluriam, viam elegimus concilii generalis, per quam commodius dari poterat executio præmiſſorum, & pax, & unitas in eccleſia Dei, videlicet ut quodlibet collegium ſuam vocaret obedientiam in uno loco & termino, ſcilicet in civitate Piſarum prædicta, & in feſto Annunciationis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ proxime futuro. Et ſic eos per alias litteras requiſivimus, ut ſic per concilium eccleſiæ univerſalis utriuſque deliberetur quid ſit neceſſarium, aut opportunum taliter circa factum duorum de papatu contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, per viam juratam, & promiſſam, ut ipſorum vel alterius abſentia non obſtante, ſchiſma extirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris, eccleſiæ providere valeremus, ut ſic cum Ezechiele dicere valeamus: *Salvabimus gregem noſtrum, & non erit ultra in rapinam, & ſuſcitabimus ſuper eum paſtorem unum.*

Ezech. 34.

Determinatis autem litteris noſtris concilii requiſitoriis, hæc præſentientes dicti domini de papatu contendentes, ad hanc ſalutarem viam perturbandam, & ut pax eccleſiæ dari nequiret, duo ordinaverunt conventicula, ſeu conciliabula, ad diverſos dies & diſtantes, ac loca diverſa, ab invicem remotiſſima; domino Gregorio in provincia Ravennati, aut Aquilejenſi, & diem Pentecoſtes; altero, qui ſe Benedictum appellat, apud Perpignanum in Aragonia in feſto omnium Sanctorum: cum notorium ſit, ſic ſtantibus terminis, unionem nullatenus, aut aliquam viam ex conciliis diverſarum obedientiarum ſic diſperſim loco & tempore congregatarum dari poſſe, immo potius ſchiſma confirmari, & ſi bonæ forent voluntatis, potius huic noſtræ de univerſali eccleſia utriuſque obedientiæ, ex qua ſola ſecundum canonicas ſanctiones, & ſanctorum patrum inſtituta, ac conſuetudinem hactenus in talibus obſervatam, unio dari poteſt, prout requiruntur, conſentirent, quam novas facerent ſic loco & tempore diverſas; ex quibus nihil aliud ſequi poteſt, quam unionis confuſio, & ſchiſmatis perpetua confirmatio.

Ultra hæc, poſtea dictus dominus Gregorius, ut ſuum magis panderet propoſitum unionem confundendi, ſecundam dedit bullam univerſis Chriſti fidelibus ſub IV. Idus Julii, in qua ſuæ aſſerit fuiſſe voluntatis & eſſe, & quod gratia Chriſti in futurum erit, pure & fideliter ſervare formam, & intentionem ſuorum juramentorum, voti, & promiſſionis, in conclavi factorum, nos convocando ad eum ad tractandum ſecum, & cum eis, quos de facto creavit cardinales, ſuper negotio unionis, qui qualiter retro fuerit bonæ voluntatis, prænarrata, & quæ toti mundo ſunt notoria, oſtendunt: & qualiter ſit in præſenti, & veriſimiliter erit in futurum, ſeries ultimæ bullæ patenter oſtendit: cum quotidie domini de papatu contendentes, ab invicem ſe elongent, cum quibus ſimul hæc ſunt tractanda. Et convocatio, quam de nobis fecit, nulla alia cauſa fieri patenter oſtenditur, niſi ut nobis a collegio alterius partis ſeparatis, ſine quibus partem alterius obedientiæ habere non valeremus, quæ cum noſtra requiritur, ut tota detur eccleſiæ congregatio, via quam elegimus de manibus noſtris auferatur, & ſchiſma perpetuetur. Nos etiam vocat ad novos incipiendos tractatus, re ſolam executionem deſiderante implementi juramenti notorii: & ſic rem, quæ jam eſt in executione, ad primordialia nititur reducere, & extranea principia. Ac quaſi ſatis materia trita non ſit, & quaſi eam ſatis difficultatibus, vacillationibus, & varietatibus non involverit inanibus concordia loci: eam nunc novis tractatuum anfractibus implicare conatur.

Nos autem ſecum humaniter agere volentes, eum requiſivimus, ac de novo requirimus ad cautelam per infinitam miſericordiam Jeſu Chriſti, quatenus viſcera ſua commoveantur ſuper gregem ſic diviſum, ſic laceratum, ſic ferarum dentibus expoſitum, ſic ejus & alterius culpa catervatim ad chaos & profundum inferni innumerabiliter deſcendentem, ne ſit immemor judicii æterni, coram quo ſanguis animarum eorum in diſtricto examine de manibus ejus excutietur; ne ſit immemor ſuæ ſalutis, nec juramenti, promiſſionis, & voti, quæ præſtitit tam ſolemniter, quorum ruptura populum peſſimis corrumpit exemplis, ac graviſſime ſcandalizat; nec in tantum ſit ſuæ famæ prodigus, quæ ab univerſo laceratur, & ſubſannatur, in ſui præjudicium, & omnium, qui amodo ſe ſervitio Dei mancipabunt, & ſpiritus vitam ingredientur, in qua permaxime vivere putabatur, ut dignetur quæ retro mala geſta ſunt emendare, unionem populi Chriſti accelerare, famam ſuam malam ad odorem bonæ convertere: & cum videat convocationes inutiles, quas uno cum alio domino, qui ſe pro papa gerit, agit, & nullam aliam viam propter abſentiam longam partis alterius utilem fore,

ANNO CHRISTI 1409.

fore, tum, ut experientia docuit, ſimiliter noluit convenire, dignetur, & velit noſtræ congregationi, ex qua ſola ſequi poteſt unio, conſentire, & (ut tenetur) procuratorem ad renunciandum conſtituere: & ſic ratio male geſta emendabit, Deo primo, ſecundo hominibus ſe reconciliabit: famam ab univerſo juſte laceratam in odorem bonæ famæ convertet: apud Deum meritum, & vitam conſequetur æternam, apud homines laudem & bonum exemplum. Nos autem interim ante & uſque ad ceſſionem ad omne debitum ſibi offerebamus præbendum: & poſt ceſſionem eum tanquam patrem & dominum, venerandum, & tractandum. Videntes autem nihil proficere, & dominos, qui de papatu contendunt, præfatos magis & magis quotidie indurari; ſecundum normam evangelicam, cum nihil aliud adſit, deliberavimus dicere eccleſiæ univerſali quam convocamus, ac eos ut incorrigibiles, ſchiſma antiquatum deſcendens in hæreſim nutrientes, contra vota, & juramenta in populi ſcandalum, voti fractores, & perjuros notorios habemus, & ethnicos, & publicanos.

Et cum interim talibus præbere obedientiam nihil aliud ſit, quam eos in ſuo obſtinato fovere ac manu tenere propoſito, & principaliter ſchiſma facere, & duo ſupra ſe capita tenendo, populum Chriſti in unitate a Deo prædeſtinata, dividere contra articulum fidei, *Unam ſanctam*: dicimus vobis cum ſcriptura: ſeparamini a tabernaculis duriſſimi hominis, & nolite tangere ea quæ ejus ſunt, ne pereatis in peccatis ejus: recedite a præſentia ſua, & ejus curiam, ut Polycarpus refert de Joanne, balnea ejus, [a] ne ſuper vos corruant, qui eccleſiam Dei lacerat, qui vineam Chriſti conculcat, & inveteratum nutrit ſchiſma in contemptum, & ruinam eccleſiæ ſanctæ.

a) Forte deeſt, derelinquite, aut aliud ſimile verbum. H.

Noſtro autem propoſito, Divinitus (ut putamus) inſpirato, ut in ſalutem non tam noſtram, quam veſtram & totius populi Chriſtiani ordinato, qui unionem quærimus, qui vias Deo placitas, & ad unionem aptas, & a ſacris canonibus approbatas eligimus, ut adhærere velitis, requirimus, obſecramus, & quantum in nobis eſt in virtute Spiritus ſancti injungimus, ut ad nos accedatis, ſi commode poteritis in conſiliis & auxiliis opportunis, & operationibus quibuſcumque aſſiſtentes; præſertim Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, cujus res agitur, exorando, quatenus ſua pietate dignetur hoc ſanctum opus ad finem perducere, & conducere optatum; ſcituri quod accedentibus, ſi fuerint indigentes, providebitur ad condecentiam ſui ſtatus; & quod contra contumaces in non recedendo, & remiſſos, dictumque Gregorium ſequentes tanquam contra foventes ipſum in ſchiſmate antiquato, quod in hæreſim deſcendit, loco & tempore opportunius procedetur ad privationem dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum, inhabilitatemque ad illa, & ulterius prout fuerit contra tales de jure procedendum.

Dat. Piſis ſub trium priorum noſtrorum ſigillorum appenſione, die undecima menſis Octobris, prima Indictione anno a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MCCCCVIII.

X.

RESPONSIO CARD. PISANORUM

Data Senenſium oratoribus qui hortati erant ad ſentiendum cum Gregorio & unicum generale concilium celebrandum.

Ex eod. [illegible] 41.

I. Eſt noſtra intentio dare pacem eccleſiæ ſimul cum dominis de alio collegio, per viam juſtam, rationabilem, canonicam, & alias a ſanctis patribus obſervatam: ſcilicet viam concilii generalis utriuſque obedientiæ. Et licet ſecundum gloſſas & doctorum opiniones poſſent domini cardinales facere: tamen ut ſine ſcrupulo procedatur, tutiorem partem eligunt, ſcilicet concilii generalis utriuſque obedientiæ ubi ambo vocabuntur, ut adimpleant promiſſa & jurata: quorum altero veniente & implere volente, alter ſecundum ſententiam concilii ejicietur; ambobus contendentibus non venientibus, etiam concilium procedet ſecundum juris regulas: adeo quod unio ſequetur in Dei eccleſia.

II. Si ergo dominus Gregorius vult unionem eccleſiæ, ut ore dicit, habet tenere aliquos modos: videlicet quod in convocatione concilii, quam nos facimus ſimul cum convocatione partis alterius, idem dominus Gregorius veniat, & renunciet, domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, hoc eſt per convocationem partis ſuæ & noſtræ: cum notorium ſit, ex ſeparatione obedientiarum nullatenus poſſe unionem conſequi: cum veriſimiliter conſtet, utrumque contendentium ex congregatione ſuapte dumtaxat tam longinqua non poſſe dare pacem eccleſiæ: ſed neceſſarium eſt, ut ad pacem eccleſiæ ambæ obedientiæ conveniant, ut poſſint extrema ſimul conjungere, ut expedit.

III. Item, ſi hoc facere noluerit dominus Gregorius, ſaltem procuratorem conſtituat nobis fidum & irrevocabilem ad cedendum, domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, cum clauſulis opportunis ſuo tempore declarandis: tunc enim velle unionem oſtendet & bonum ſuum [b] declarabit.

b) [illegible]

IV. Item, ſi dicat quod nos volumus eum ad plus obligare, quam ſit in primo inſtrumento, videlicet in caſu ejectionis quod ipſe renunciet, non eſt verum, nam ex vi inſtrumenti ipſe ad hoc tenetur. Nam ipſe tenetur dare pacem eccleſiæ per omnem viam rationabilem, ex qua poſſit ſequi unio. Iſta eſt talis, ergo, &c. Item non obſtante inſtrumento, etiam de jure communi ipſe tenetur cedere pro gravi ſcandalo evitando, ergo, &c. Sumat ergo exemplum B. Clementis, qui ſponte ceſſit; ut in eccleſia ſcandalum non eſſet.

V. Item, ipſe vult concilium particulare: nos volumus generale concilium utriuſque obedientiæ. Suum non poteſt dare pacem, ut diximus, noſtrum ſic. Veniat ipſe ad concilium ſine nova obligatione ſpecifica, niſi quod ſtet deliberationi noſtri concilii generalis, & pro loco non remanebit.

VI. Item eſſet expediens, quod populus Senarum ſupra ſe reciperet hoc onus: videlicet quod dominus Gregorius veniret ad concilium utriuſque obedientiæ. Et ſicut dictum eſt, non remanebit, propter locum: & ibi vel renunciabit, ut tenetur de jure, & etiam ex vigore voti & juramenti; vel ſtabit determinationi concilii generalis: & hoc ſuis loco & tempore extendetur in bona & optima forma.

VII. Item prædicta practicentur: & notificatis nobis qualitatibus negotiorum, tunc forte mittetur Senas honorabilis ambaxiata. Aliter quidquid fieret, eſſet contra unionem, cujus contrarium quærit civitas Senarum.

VIII. Item conſiderata fidelitate & voluntate illius magnificæ communitatis etiam hactenus erga ſanctam Romanam eccleſiam, nos ſumus apti eandem civitatem honorare, & eidem facere ultra alias civitates Italiæ, ad cujus honorem & utilitatem offerimus nos paratos.

XI.

Ex eodem n. 47.

RESPONSIONES GREGORII

Ad ſuperius ſcriptum cardinalium Piſanorum.

„ Eſt noſtra intentio dare pacem eccleſiæ, „ &c.

Factis oppoſitum demonſtratis, novum ſchiſma inchoantes, & ad illud favendum, totum orbem invitantes proditionibus, falſitatibus, mendaciis, dolis, & fraudibus utentes, ſicut litteræ veſtræ ſimul & verba verbis comparata inſtruunt.

„ Cum dominis de alio collegio, &c.

Utique nec apud nos, nec apud quoſdam, veram obedientiam ſequuntur: illi vero collegium faciunt ſed prætenſum, ſicut ſenſiſtis, dixiſtis, & ſcripſiſtis. Et ſi apud nos illi collegium facerent: vos nec cardinales eſſetis, nec collegium faceretis.

„ Per viam juſtam, rationabilem, &c. Id „ eſt, per viam concilii generalis utriuſque obedientiæ. Si ſic eſſet, cum ſuperſtite papa nullus poſſit concilium generale celebrare, ſummo pontifice excepto, & ſummus pontifex ſit ſuperſtes, ſcilicet dominus papa Gregorius, & ipſe indixerit concilium generale, etiam antequam vos de conciliabolo convocando aliquid publice tractaretis: quare vos, & alii ſchiſmatici, ad [illegible] illud unum verum concilium non venitis [illegible] fori ſi quid juris haberetis.

„ Licet ſecundum gloſſas & doctorum opi„ niones poſſent domini cardinales facere, &c. Salva reverentia, quia nullus textus, nulla gloſſa, nulla cujuſcumque doctoris opinio hoc, quod dicitis, tenet. Sed quia formatis caſum falſiſſimum, caſui falſiſſimo ſuffragantur gloſſæ, & opiniones, quas poſtea recitare vultis. Sed conceſſo vobis per impoſſibile, quod caſus, quem doloſe formatis, verus foret, adhuc non poteſtis concilium celebrare. Nam nec vos, nec illi eſtis cardinales: non vos, quia multipliciter, & multoties, eſtis ipſo jure & ipſo facto privati, necnon & declarati privati publice & occulte: illi vero quia nunquam cardinales fuere, nec creati ſunt de novo, patet quod non ſunt cardinales. Sed eſto quod cardinales adhuc eſſetis (quod tamen omnimode denegamus) per proceſſus Urbani VI. quos approbaſtis, etiam eſſetis ipſo facto privati, quia cum ſchiſmaticis participatis in crimine, ac iniquitatibus eorum favetis.

„ Ubi ambo vocabuntur, &c. Si nil aliud ageretis quam id, hac temeritate ſuperba vos ſummi pontificis judices conſtitueretis contra omnium patrum ſanctiones: & ſi dignitates aut beneficia vel officia haberetis, ipſo facto deponendi eſſetis ſicut archidiaconus, & nonnulli alii in XVII. diſtinct. notant.

„ Ad ſecundum capitulum: Si ergo dominus „ Gregorius vult unionem eccleſiæ corde, ut „ ore dicit, &c.

Ipſi ſcitis, quia unionem voluit vultque & propter eam aſſequendam ſponte dimiſit terras eccleſiæ ab hoſtibus invadendas, celebrem famam propriam expoſuit, aſſumpſitque pericula mortis. Sed vos qui nihil aliud quam ceſſionem quærebatis, veſtris factionibus, infamationibus, conſultationibus cum ſchiſmaticis & aliis infernalibus viis, unionem impediviſtis; velut obliti juramentorum veſtrorum, votorum, & promiſſionum, de eligendo locum unum, præparatoriis præmittendis renunciationi & receſſu a capite non admittendo, etiamſi ipſum caput publice & manifeſte contradiceret unioni.

„ Ad tertium capitulum: Dominus Grego„ rius ſaltem procuratorem conſtituat, &c. Ipſum ſummum pontificem vos perjurum efficere laboratis. Juravit enim una vobiſcum ad locum conventionis & electionis accedere, & de iis, quæ pertinent ad unionem eccleſiæ, perſonaliter pertractare. Item quæritis fieri, quod an fieri poſſit non eſt expreſſum in jure: videlicet quod ſummus pontifex per procuratorem renunciare valeat.

„ Ad quartum capitulum: Item ſi dicat, „ quod vos volumus eum ad plus obligare, &c. Patet falſitas, vultis enim eum obligare ad grave peccatum, ſcilicet quod ſubjiciat ſe ſummum pontificem vobis ſchiſmaticis, quod foveat & confirmet veſtrum ſchiſma, quod conciliabulum veſtrum approbet ut concilium, quod Divinum & humanum ordinem pervertat, & quod renunciet nondum certus veriſimiliter, quod ex ſua ceſſione integritas unionis ſequatur in eccleſia Chriſtianorum, quod eſt expreſſe contra juramentum, & votum, ac promiſſionem, facta in conclavi.

„ Iſta eſt talis; id eſt rationabilis via. Negatur. Immo eſt contra omnem rationem, quod omni dignitate, officio, & beneficio [a], perjuri, irregulares, infames, crimine læſæ majeſtatis damnati, concilium celebrent, papam citent, immo quod ſummus pontifex talibus conventiculis interſit, niſi forte ad damnationem & exterminationem ſic convenientium.

a Deeſt privati

„ Item non obſtante inſtrumento, etiam de „ jure communi ipſe tenetur cedere pro gravi „ ſcandalo evitando, ergo, &c. Falſum eſt hoc, eccleſiaſticæ unionis perpetualiter ſubverſivum. Nam per iſtam viam daretur occaſio impoſterum cardinalibus, qui quacumque de cauſa de vero papa non eſſent contenti, quod a ſuo capite rebellarent, ad hoc ut ipſe ſummus pontifex pro tali ſcandalo evitando cederet. Et quia non ſunt facienda peſſima, ut ſequantur iniqua.

„ Sumat ergo exemplum B. Clementis, qui „ ſponte ceſſit, &c. Supponitis incertum pro certo, quia opinionem veſtram veram & certam non poteſtis fundare: immo famoſiores ſunt, qui ſcribunt Clementem non ceſſiſſe, quam qui arbitrantur oppoſitum. Sed ſumatis vos potius exemplum Cæleſtini, qui ſolus papatui realiter ceſſit, abſque dubio adhuc vivens ſucceſſorem habens. Et tamen eccleſia Gallicana cum univerſitatibus ſuis determinavit Bonifacium

ANNO CHRISTI 1409.

facium VIII. papam non eſſe, quod prædeceſſor ſuus adhuc militaret in via: ut ſic diſcrete conſiderare poſſitis, quod dominus papa ita prudenter ad viam ceſſionis accedit, ut omne dubium tollatur de medio, & integram pacem gregi Dominico largiatur.

„ Ad quintum capitulum: Ipſe vult concilium particulare: & nos volumus generale, &c. Salva pace, quia nec particulare, nec generale vultis, quia nullum erit concilium veſtrum (jura ſcientibus loquor) ſed ſolus ſummus pontifex papa Gregorius, quia eſt pater generalis, & communis, poteſt, & vult generale concilium, excepto, quod ad illud non venient Judæi, Sarraceni, Tartari, & quique ſchiſmatici, ſed fideles eccleſiæ catholicæ, de quorum numero non ſunt, niſi qui ſuæ ſanctitati adhærent. Celebravit dominus Jeſus Chriſtus concilium cum XII. Apoſtolis, & fuit generale concilium: collegit Caiphas multorum pontificum & Phariſæorum grande concilium, quod verius fuit conciliabulum.

„ Veniat *ipſe ad concilium* ſine nova obligatione ſpecifica, niſi quod ſtet determinationi noſtri concilii, &c. Iſta obligatio eſſet ſchiſmatica, ſapiens hæreſim: ideoque non ſolum alterius ſpeciei ab obligatione facta in conclavi, ſed & alterius generis: ſi tamen vitia, & mere privativa, ſub aliquo proprio genere cadunt. Præterea gratia veritatis videndæ, aut veſtrum concilium erit particulare, aut generale: ſi particulare, ergo nullum, & inique petitum; ſi vero generale, aut papa de jure tenetur ſtare determinationi talis concilii, aut non: ſi ſic, fruſtra petitis; ſi non, ergo novam obligationem inducitis, quod tamen minus vere negatis. Item ſi erit concilium generale, quod negamus, & dominus noſter ejus determinationi reſiſteret: nonne tamen Chriſtianitatem haberet oppoſitam, ſicut vos dictis & litteris procuratis? cur ergo petitis novam obligationem hanc, niſi quia ſcitis concilium veſtrum fore nullum, & vultis omnia clara involvere, & offuſcare?

„ Ad ſextum capitulum: Item eſſet expediens, quod populus Senarum ſupra ſe reciperet hoc onus, videlicet, quod dominus Gregorius veniret ad concilium, &c. Satis innoteſcit, quorſum tendat veſtra maligna iniquitas, ſcilicet ut a populo Senenſi dominus papa Gregorius teneatur, ducaturque ad præſentiam veſtram captivus: ita ut quod plures veſtrum inſidiis non valuiſtis adimplere, nunc perficiatis cum dolis.

„ Ad ſeptimum capitulum: Aliter, quidquid fieret, eſſet contra unionem. Scripta dictis repugnant, quia doli veſtri latere non poſſunt. Oratores enim cum amplis promiſſionibus remiſiſtis directe contrariis eis quæ dediſtis in ſcriptis, & tandem concluditis aliter quidquid fieret & eſſet contra unionem. Si vultis dominum noſtrum tranſeuntibus ſtare dictis: quare ſcripturas manſuras in oppoſitum datis? ſi vero ſcripturas vultis in ſuo robore ſtare; cur verba volantia in oppoſitum fabricatis? niſi quia malitioſe contra ſanctum Domini machinantes, vultis quod ii oratores linguas pandant in populis, vos offerre magnalia ad magnificandas fimbrias veſtras & phylacteria dilatanda, præclaraque fama domini papæ, quam feſtis [illegible] nequitis, obnubiletur in turbis, atque ſi dominus [illegible] renuerit acceptare, quod tam munifica verbo tenus, & ſpecie tenus offerri ei videantur, ipſe pravus, & vos optimi prædicemini: ſi vero admitteret, vos qui diſcordiam ſeminatis, reſpondeatis non eſſe veſtræ intentionis, cum appareat e converſo in ſcripturis traditis eis.

„ Ad octavum capitulum: Conſiderata fidelitate, &c. Hæc adulatoria verba ceteris principibus, & communitatibus ſcribitis, præferentes omnem locum omnibus locis apud eum qui dominatur in illo: per effectum vos oſtenditis eſſe mendaces per ea quæ dixiſtis, & velociſſime concludere cum Florentinis tractaſtis.

XII.

GREGORII EDICTUM,

Quo cardinales qui a ſe diſceſſerant, niſi intra tres menſes redeant, omnibus dignitatibus privat.

Gregorius, &c. Ad futuram rei memoriam.

SUſcepti cura regiminis vehementer nos angit, & urget caritas ſponſæ Chriſti, ut præſumptuoſis ac temerariis malignorum conatibus, opportunis obviemus remediis, & ut quos Dei timor a malo non revocat, & noſtra clementia copioſe diutius demonſtrata ad veniam capeſſendam non emollit, pro eorum exceſſibus vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ competat, & ad declarationem pœnarum eis tam a jure quam ab homine inflictarum mediante juſtitia procedamus: ut & illorum comprimatur iniquitas, & * utique terreantur talia vel ſimilia attentare.

Ex codice n. 61.

* f. ceteri que

Sane cum ad eccleſiæ ſacroſanctæ integrationem per viam ceſſionis ſecundum formam in conclavi traditam totos noſtros pure, & ſincere, ac fideliter, continuo adhiberemus conatus, ſchiſmaticis ex adverſo, ſicut finalem patuit per effectum, dolis, fraudibus, involutionibus, inſidiis, & violentiis intendentibus, cum quibus nonnulli ex noſtris tunc cardinalibus, & ad invicem conſpirarunt, ut creditur, decepti & corrupti: ne ipſi tunc cardinales ad partes diviſionis malignæ defluerent, & optabile unionis bonum verſutiis, & malitiis malignantium contingeret impediri, quam etiam diviſionem ſchiſmatici inceperunt in Roma efficere, cum quibus ſchiſmaticis cardinales pro eorum libito voluntatis, libera, publica, & ſecreta habuerunt colloquia, & tractatus, a menſe Julii, uſque ad diem quartam Maii: cum ſic ad prædictam ſanctam unionem non proficerent ſed officerent, nos, certis indiciis, & multorum relatibus a dignis prævidentes, ac ex iis quæ præceſſerant, eoſdem tunc cardinales, nos & apoſtolicam ſedem velle relinquere, non timentes tam grave ſcandalum & turpe inſerere, & contra proceſſus felicis recordationis Urbani VI. prædeceſſoris noſtri, approbatos, & obſervatos jam triginta annis elapſis, omni dignitate, officio, & beneficio, commodo, & honore, ipſo facto tranſgreſſores privantes, ſchiſmaticis adhærere, cum quibus actualiter tractabatur, ex quo-

a) Forte, fide dignis. B.

ANNO CHRISTI 1409.

quorum receſſu novum ſchiſma veriſimiliter poterat oriri, & roborari vetuſtum, ſicut demum rei malus probavit eventus: præcepimus tam provide quam juſte, ſimul & pie, ipſis omnibus & ſingulis cardinalibus exiſtentibus in Romana curia, ſub pœna privationis cardinalatus, & omnium beneficiorum ſuorum, quam quilibet ipſorum incurreret ipſo facto, ne ab illa die, quarta videlicet Maii, in antea, aliquis eorum exiret de Luca, ſine ſpeciali & expreſſa licentia noſtra, per nos ore tenus ſibi facta. Item ſub pœna perjurii, quam incurrerent ipſo facto, præcepimus & mandavimus eiſdem, ne ulterius congregarentur in aliquo loco, ſine expreſſo mandato noſtro. Item ſub eadem pœna perjurii, quam incurrerent ipſo facto, præcepimus, & mandavimus eiſdem, ne aliquis eorum participaret cum oratoribus Petri de Luna, neque cum oratoribus Gallicis, ſive per ſe, ſive per interpoſitam perſonam: quia noſtræ intentionis erat, ſicut & expreſſimus, cum prælibatis olim cardinalibus, per expeditivas, claras, & ſaluberrimas vias, ad deſideratam unionem procedere, palpato quod a ſchiſmaticis fueramus deluſi, & in fruſtratoriis verbis detenti: prout præcipue claruit tunc circa finem menſis Aprilis, quando inter arctos tractatus de locis conventionis, Petrus de Luna almæ urbi noſtræ, ut eam caperet, parabat inſidias: ad quod perficiendum ſuas direxit cum ſuis galeas armatas.

Quæ præcepta noſtra ſi ſervaſſent, & nobiſcum, ut volebamus & decebat, perſeveraſſent: jam, ut veriſimiliter arbitramur, eſſet ſtatus eccleſiæ reformatus, vel ſaltem reformationi vicinus. Ipſorum vero tunc cardinalium, quod dolentes referimus, quidam, videlicet Antonius olim Præneſtinus epiſcopus, Conradus olim tituli ſancti Chryſogoni, Franciſcus olim tituli S. Martini in Montibus, de Urſinis, presbyteri, Raynaldus olim ſancti Viti in Macello, Odo olim ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconi, cardinales, ſuæ ſalutis immemores, Divina pariter, & noſtra, ſummorumque pontificum prædeceſſorum noſtrorum; necnon juris humani, contemnentes præcepta, odibiles Deo, nobis rebelles, ſubverſores eccleſiæ, ſcandalum populorum, perjuri, & præmiſſorum juſſorum violatores, fugam ineuntes, receſſerunt a nobis, facto probantes ſe ex nobis non eſſe. Quos poſtea ſequutus eſt Petrus olim ſancti Angeli diaconus cardinalis, conſimiliter mandata noſtra contemnens: qui paulo ante valde damnabat fugam prædictorum. Qui omnes mala malis adverſum nos accumulantes damnabilius, procurarunt ſanctam matrem eccleſiam, quantum in eis fuit, viperinis conatibus laniare; & inconſutilem Domini tunicam ſcindere ſatagentes, ſcandalorum & ſchiſmatum ſeminaria præpararunt: & famæ ſuæ prodigi, & honoris proprii perſecutores effecti, non tantum ſeipſos nexibus peccatorum involvere, ſed in reprobum ſenſum dati, etiam alios ad præcipitium trahere conantur; curiales aliquos, & officiales noſtros pecuniis, promiſſionibus, minis, & aliis deceptionibus ſubtrahentes, notarios etiam cum regiſtris cauſarum, & libris curiæ, ad ſe traxerunt cum gravi ſcandalo, & etiam detrimento partium litigantium. Attentarunt etiam aliqua, quæ ad ſolum Romanum pontificem pertinent, litteras quoque noſtras intercipientes, & nuncios, quos ad principes deſtinabamus & populos, pro celebrando concilio generali: litteras etiam ad nos & curiales noſtros directas, necnon quoſcumque ad nos & noſtram curiam adventantes, quantum in eis fuit, detineri fecerunt contra proceſſus, & ſententias apoſtolicas, in die Cœnæ Domini in talia perpetrantes promulgatas.

Quæſiverunt inſuper per ambaſſiatas frequentes, & litteras, quas ſub ſigillis, quibus, antequam eſſent privati, utebantur, ad prælatos, principes, & communitates, per diverſas mundi partes, ut obedientiam noſtram a nobis ſubtraherent, deſtinarunt. Et ut nihil omitterent ex iis, quæ pacem & deſideratam unionem poſſent impedire: unicum, & ſalutare ipſius unionis auxilium poſt tot mala relictum, generale concilium, quod die ſecunda Julii in feſto Pentecoſtes proxime futuro indiximus celebrandum, miris & damnatis artibus conati ſunt impedire: etiam vero concilio ſuum conciliabulum opponendo. Et exiſtimantes loquacitatem, & maledicentiam, unionis bonum ſignum: prorupere ſæpius & publice in verba non tam blaſphema & ſchiſmatica, quam inſana, innocentiam noſtram apertis falſitatibus diffamantes.

Nos tamen more pii patris, qui ſalutem zelabamus ipſorum, ſperantes ipſos ad cor reverſuros, & viam veritatis repetituros: eos diutius expectavimus patienter, nullum de beneficiis per eorum privationem vacantibus alicui conferendo, uſque ad quatuor tempora Septembris; & exinde pauca contulimus. Et per diverſos probos viros magnæ autoritatis eos excitari fecimus, etiam per noſtras patentes litteras, ut infra certum terminum ad nos redirent, benigne requiſivimus & caritative monuimus, promittentes eiſdem quod, ſi cum caritate tractare vellent nobiſcum, & cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus, ſuper negotiis unionis, eos benigne reciperemus atque tractaremus, abolendo omnem infamiæ maculam ſive notam, præmiſſorum & aliorum patratorum occaſione contractam, remittendo eiſdem offenſionem quamlibet atque pœnam: & cum eſſent perjurio maculati, & omnibus officiis, beneficiis, atque cardinalatibus privati, continuata noſtra majori clementia eoſdem reintegraremus, & in ſtatum priſtinum reponeremus.

Ipſi vero in ſua pertinacia & ſuperbia obſtinati, neſcientes in ſemitis juſtitiæ dirigere greſſus ſuos, timoremque Dei præ oculis non habentes, etiam poſt dictam monitionem, & excitationes noſtras, contra nos & Romanam eccleſiam conſpirationes, colligationes, & machinationes diverſas continuarunt, & ſub prætextu unionis noſtram dumtaxat dejectionem quærentes, in eccleſia Dei majus ſchiſma & diviſionem ponere præſumpſerunt. Et ut in prædictis complices & fautores haberent: ſe cum ſchiſmaticis, & ſchiſma nutrientibus, videlicet cum quibuſdam anticardinalibus Gallicis, per proceſſus apoſtolicos, ut præfertur, Urbani VI. prædeceſſoris noſtri, juſto Dei judicio condemnatis, juramentis, & aliis promiſſionibus

ANNO CHRISTI 1409.

bus ligaverunt, contra proceſſus hujuſmodi facere non verentes: & in ſcriptis ſuis ipſos anti-cardinales Gallicos, reverendiſſimos cardinales appellant, & ſic eos verbis & factis honorant, communicantes cum eis etiam, proh dolor! in Divinis, aſſerentes, quod piæ aures refugiunt audire, dubium eſſe magnum & probabile tam de jure noſtri papatus, quam prædeceſſorum noſtrorum, a quibus ipſi cardinalatum, beneficia, & honores habuerunt, veritatem in mendacium commutantes.

Necnon poſt terminum prædictæ monitionis, iterato excitati per ambaxiatam Senenſium per eos verbis deceptionis damnabiliter deluſam, ac deinde per Venetorum ambaxiatam, reſtitutionis præmiſſæ noſtræ clementiæ ab utraque ambaxiata facta promiſſione, quas vacuas remiſerunt, nec reductionem unici concilii per Venetos requiſitam concеſſerunt, niſi ad ſuum conciliabulum iremus. Congruum quidem pluribus videtur, ut unum fieri debeat concilium: non tamen ſuum uſurpatum, & a jure reprobatum, & ſuper hæreſi fundatum.

Hoc tamen tempore & malitia longe ante præceſſit iniquitatis alumnus, & perditionis filius, damnatus Baldaſſar Coſſa olim S. Euſtachii diaconus cardinalis, qui tyrannice ſub mentito nomine legationis, noſtras & ſanctæ Romanæ eccleſiæ terras occupans, odiis & errorum furiis debacchatus fere per annum ante receſſum olim cardinalium prædictorum de Luca, ſtuduit per nonnullos ad hoc invitatos, & falſitatibus informatos, nos perjurii & ſchiſmatis maculis infamare: & fecit quantum potuit hoc contra nos publice divulgari, ſucceſſive ſolicitans adverſus nos inſurgere cardinales, prælatos, principes, communitates, & alias privatas perſonas: inter quos præcipue mendaciis, precibus, precio, ac pollicitacionibus, ſeduxit Petrum de Candia, tunc baſilicæ XII. Apoſtolorum, & Joannem, timorem eiſdem incutiendo, tunc S. Crucis in Jeruſalem, presbyteros cardinales, ut ſibi cæteriſque rebellibus & ſchiſmaticis adhærerent. Nec his malis contentus, execrabilia quædam mandata pœnalia fecit, ne quis nos papam diceret aut ſcriberet, arma noſtra in noſtrum & ſedis apoſtolicæ opprobrium turpiter & manifeſte de locis publicis & privatis faciens deleri, & captivari jubens nuncios noſtros, & quamplures ad curiam adventantes perturbavit; & pecuniis & bonis aliis ſpoliavit, præcludens omnem viam, quam potuit, ne litteræ noſtræ per nos de indicto concilio generali, & aliis veritatibus edocendis, ad prælatos, principes, & communitates, eorumque ad nos pervenirent.

Quorum errores ſecuti ſunt tandem Henricus olim Tuſculanus epiſcopus, Angelus olim tituli S. Potentianæ presbyter, & Landulphus olim tituli S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus, cardinales. Quorum duo priores nobiſcum, poſtquam primi fugerunt, ſteterunt Lucæ: nobiſcum etiam, & cum venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus, concilio generali, quod indiximus, unanimiter conſentientes, & promotiones & quæcumque tractanda erant tractantes publice & privatim, uſque ad conſenſum incluſive procedendo contra præfatos apoſtatas & rebelles olim cardinales, etiam diſtributiones recipientes. Necnon quando de Luca receſſimus cum antedictis venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. cardinalibus, petiere licentiam cum ſuis familis nominatim expreſſis remanendi: quam in ſcriptis, ut voluerunt, conceſſimus, donec liberi forent a ſuis languoribus corporalibus: deinde ſe ad nos Senas venturos, ubi pro tunc noſtra, reſidebamus cum curia, per replicatas, & nuncios frequentatos ad nos, ultra promittentes nobiſcum perpetuo commorari. Landulphus vero, qui tunc temporis in noſtra civitate Peruſina & circum adjacentibus terris, erat vicarius, per ſuum oratorem ſolemnem ad præſentiam noſtram ſæpe tranſmiſſum, de conſtantia nos commendavit, confortavit ad patientiam, & ad procedendum contra ſæpe dictos olim cardinales rebelles nos animavit, uſque ad mortem nobis obedire promittens, & requirens quid ipſum facere juberemus, in hac confeſſione, ſolum verbali, ut ſuis factis oſtendit, perſeverans præciſe quouſque noſtram & Romanæ eccleſiæ civitatem Aſſiſii, contra fidelitatis propriæ juramentum, tradidit pro pecunia, & eam ſibi imburſavit.

Nos igitur, attendentes quantum præmiſſa ſunt gravia, & graviorem, niſi efficax apponatur remedium, perniciem paritura, præſertim cum intendant eccleſiam novo idolo profanare: cum inſolentiæ, quæ ſine cautionis remedio per conniventiam tolerantur, animarum pericula & gravia ſcandala conſueverint generare: ac nequeuntes abſque indignatione majeſtatis æternæ, & tremore conſcientiæ, tam gravia ſcelera & exceſſus deteſtabiles amplius tolerare: poſtquam pluries per plurimos viros ſolemnes de noſtro beneplacito & conſenſu, ad reverſionem & plenam reſtitutionem & veniam fuerunt invitati, ipſique noſtra clementia & impunitate abutentes, iniquitatibus iniquitates accumularunt: adverſus præfatos iniquiſſimos viros olim S. R. E. cardinales, de fratrum noſtrorum conſilio, in virtute Altiſſimi decrevimus exurgere, & ſuper præmiſſis contra ipſos procedere juſtitia mediante.

Quare Senis reſidentes in noſtro conſiſtorio ipſos, Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Aquilejenſem vulgariter nuncupatum, Jordanum olim tituli S. Martini in Montibus, de Urſinis, Corradum olim tituli S. Chryſogoni, Militenſem, & Franciſcum olim SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalenſem, presbyteros, necnon Raynaldum S. Viti in Macello, de Brancaciis, Odonem olim ſancti Georgii ad Velum Aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, & Baldaſſarem Coſſa olim S. Euſtachii diaconos, cardinales, declaravimus privatos, & reos tranſgreſſionis præceptorum noſtrorum, & de novo privavimus cardinalatibus, & eorum beneficiis, officiis, commodis, & honoribus: & vigeſimo-octavo Septembris, de fratrum noſtrorum hujuſmodi conſilio etiam privavimus, & privatos declaravimus, omnes cardinales primis ſuperius privatis & declaratis privatis adhærentes & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis: intendentes, quam primum commode poſſemus, eoſdem olim cardinales privatos citare, & præfatas declarationes & privationes iterum innovare, non aliter (pro tunc malitia temporis ordinarium proceſſum impediente) habiliter valens procedere.

Et

ANNO CHRISTI 1409.

Et quamvis prædicta & alia multa delicta, exceſſus, & crimina eorumdem, diu fuerint & exiſtunt adeo notoria, quod nulla potuerint nec poſſint tergiverſatione celari, noſque propterea abſque alia citatione juſte potuerimus ac poſſimus declarare, prædictos infra [a] ſcriptas pœnas incidiſſe: ad majorem tamen cautelam & certitudinem præmiſſorum, & abundantiorem juſtitiam, necnon noſtram manſuetudinem exhibendam, & ad convincendam eorum malitiam, de fratrum noſtrorum prædictorum conſilio, tenore præſentium citamus prædictos, Antonium olim Præneſtinum, Aquilejenſem vulgariter nuncupatum, Henricum olim Tuſculanum, dictum Neapolitanum, epiſcopos, Corradum olim tituli S. Chryſogoni, Militenſem, Jordanum olim tituli S. Martini in Montibus, de Urſinis, Petrum olim tituli baſilicæ XII. Apoſtolorum, Mediolanenſem, Joannem olim tituli S. Crucis in Jeruſalem, Ravennatem, Angelum olim tituli Potentianæ, Laudenſem, presbyteros; necnon Raynaldum olim S. Viti in Macello, de Brancaciis, Baldaſſarem Coſſa [b] S. Euſtachii, Odonem olim S. Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, præfatæ S. R. E. diaconos, cardinales, & quemlibet eorum in ſolidum, ut trigeſima die, a data præſentium computanda, de quibus triginta diebus proxime futuris, decem pro primo, alios decem pro ſecundo, reliquos vero decem pro ultimo & peremptorio termino aſſignamus, ſi die ea conſiſtorium erit, alioquin prima die tum ſequente qua per nos conſiſtorium teneri contigerit, compareant perſonaliter coram nobis humiliter & honeſte, ubicumque tunc erimus, viſuri ac audituri ſe declarari propter præmiſſa & alia fuiſſe & eſſe privatos, ac de novo privari officiis & beneficiis atque cardinalatibus, & tanquam hæreticos puniendos; & ad videndum & audiendum eaſdem declarationem & privationem per nos Senis factas, ut præfertur, innovari & publicari; necnon ad audiendum & videndum ſe declarari, & publicari ſe commiſiſſe crimina inobedientiæ, apoſtaſiæ, ariolandi, ſchiſmatis blaſphemiæ & perjurii, conſpirationis, calumniæ, falſi, & læſæ majeſtatis, & propter præmiſſa crimina incidiſſe in pœnas & ſententias ſpirituales & temporales, in talia perpetrantes inflictas & promulgatas; ad audiendum etiam & videndum, per nos alias pœnas eiſdem infligi, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit: certificantes eiſdem, quod, ſive venerint, ſive non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflictionem hujuſmodi faciendas, prout juſtum fuerit, procedemus, eorum abſentia vel contumacia non obſtante.

Et quia audivimus, Franciſcum olim tituli SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalenſem, presbyterum, & Landulphum olim S. Nicolai in carcere Tulliano, Barenſem, diaconum, præfatæ S. R. E. cardinales, ſe ad remotiores partes tranſtuliſſe adverſus noſtram innocentiam, contra eccleſiæ unionem & contra veritatem acturos pro poſſe: ipſos citamus, quatenus, prima die, qua per nos conſiſtorium teneri contigerit, poſt tres menſes ab hodierna die proxime futuros, de quibus tribus menſibus unum pro primo, unum pro ſecundo, & reliquum pro ultimo & peremptorio termino aſſignamus, compareant perſonaliter coram nobis, ubicumque tunc erimus, viſuri & audituri per nos decerni & declarari, ipſos propter præmiſſa incidiſſe in omnes ſupra ſcriptas pœnas; & audiendum & videndum per nos alias pœnas eiſdem infligi, prout nobis viſum fuerit & juſtitia ſuadebit: certificantes eoſdem, quod ſive venerint, ſive non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflictionem hujuſmodi procedemus juſtitia mediante, eorum contumacia ſeu abſentia non obſtante.

Cæterum volumus & autoritate apoſtolica decernimus, quod hujuſmodi citationes perinde valeant, & plenum robur obtineat firmitatis, dictoſque olim cardinales & eorum quemlibet perinde arctent, quacumque conſtitutione apoſtolica contraria non obſtante, ac ſi eis & eorum cuilibet intimatæ, & inſinuatæ perſonaliter & præſentialiter extitiſſent, &c. *Subdit, ne metu judicium ſedis apoſtolicæ declinarent, remve ipſos latuiſſe obtentarent, liberi & tuti commeatus ſyngrapham ſe dare, & in principis eccleſiæ Ariminenſis foribus, diploma defigendum juſſiſſe: denique hæc adjungit:*

Et ut nil omittamus de iis quæ quomodolibet ad ſacram unionem præſumi poſſunt pertinere, veſtigia noſtri Salvatoris ſequentes, qui non ſolum debitorem decem millium talentorum contritum & rogantem abſolvit, ſed & ſibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, aſſumpſit; & pœnitentem Petrum negatorem Deitatis & perjurum, ſuo gregi præfecit, prælibatos olim cardinales ſuperius nominatos hortamur, & per aſperſionem ſanguinis Crucifixi obſecramus, quatenus infra terminum eis ad comparendum, ut præmiſimus, aſſignatum, ad cor revertentes, ſuoſque recognoſcentes errores, ad nos, benigne ſuſcipiendi, revertantur pœnitentes, certificantes eoſdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, necnon ad beneficia quæ primitus obtinebant, quorum tunc alteri non fuerit jus acquiſitum, miſericorditer reſtituemus; deletis inhabilitationibus, notis infamiæ, & quibuſcumque cenſuris, quas ob ſua ſcelera hujuſmodi incurriſſent, poſt prædictum terminum ſpe reſtitutionis penitus denegata: ut ſic pœnitentes reverſi, & a nobis pie recepti, ad ſacrum unionis effectum, quem mundus pernicioſo ſchiſmate fatigatus expectat, nobiſcum cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, tractandum & perficiendum aſſiſtant. Hoc ipſum referri volumus ad prædictos, Franciſcum olim tituli SS. Quatuor Coronatorum presbyterum, & Landulphum olim S. Nicolai in carcere Tulliano, diaconum, cardinales, ſi infra terminum trium menſium ejus præfixum ad cor reverti & pœnitere voluerint. Nulli ergo, &c.

Datum Arimini XIX. Kal. Januarii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

[a] Orr. ſupra.

[b] Dup. olim.

Sequens editio, iiſdem ... verbis hæc conceptum eſt.

XIII.

GREGORII EDICTUM ALTERUM,

Quo cardinales, qui ad conſtitutum diem reverſi non fuerant, omnibus dignitatibus privat.

Secundam tantum hujus edicti partem edimus, ex Raynaldi annalibus, qui primam partem omiſit, quod iiſdem verbis, atque ſuperius editum, concepta ſit.

UT nil omitteremus de iis, quæ quomodolibet ad ſacram unionem præſumi poſſent pertinere, veſtigia noſtri Salvatoris ſequentes, qui non ſolum debitorem decem millium talentorum contritum & rogantem abſolvit, ſed & ſibi

ſibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, aſſumpſit, & pœnitentem Petrum negatorem Deitatis & perjurum, ſuo gregi præfecit: prælibatos olim cardinales ſuperius nominatos hortati fuimus, & per aſperſionem ſanguinis Crucifixi obſecravimus, quatenus infra terminum eis ad comparendum aſſignatum, ad cor revertentes, ſuoſque recognoſcentes errores, ad nos, benigne ſuſcipiendi, reverterentur pœnitentes: certificantes eoſdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, necnon ad beneficia quæ primitus obtinebant, quorum tunc alteri non foret jus acquiſitum, miſericorditer reſtitueremus, deletis inhabilitatibus, notis infamiæ, & quibuſcumque cenſuris, quas ob ſua ſcelera hujuſmodi incurriſſent, poſt prædictum terminum ſpe reſtitutionis penitus denegata: ut ſic pœnitentes reverſi, & a nobis pie reſtituti, ad ſacræ unionis effectum, quem mundus pernicioſo ſchiſmate fatigatus expectat, nobiſcum cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus tractandum & perficiendum aſſiſterent.

Ac etiam attendentes quod, licet præfati olim cardinales cum anticardinalibus fuiſſent requiſiti, & inſtanter rogati, per ambaxiatores ſolemnes cariſſimi in Chriſto filii noſtri Sigiſmundi illuſtris regis Hungariæ, & dilectorum filiorum Michaelis Zeno ducis & communitatis Venetiarum pluries, necnon per oratorem dilecti filii Malateſtæ de Penſauro ad requiſitionem dilecti filii Caroli de Malateſtis, quatenus pro bono hujuſmodi unionis feliciter conſequendo, nove per ſuum conciliabulum a noſtro generali concilio ſeparatum dicta unio retardaretur, ſed forſan (quod abſit) omnino impediretur, vellent a loco Piſarum diſcedere, & ſi non in loco noſtri concilii ut dignum & juſtum eſſet, ſaltem in aliquo communi libero & ſufficiente, ad quem locum communem, dimiſſo noſtro loco, ſi quis per nos eſſet ſpecialiter nominatus, nos parati eramus accedere, & per hoc noſtram humilitatem & voluntatem, quam ſemper ad ſacram unionem habuimus, & habemus, efficaciter exhibere: iidem hoc facere pertinaciter, & obſtinate penitus denegarunt, nullam concordiam aliam volentes, niſi quod ſequamur eorum pravas affectiones, iniquitates, & errores, quæ totum ſtatum primæ ſedis, ſive Romanorum pontificum, præcipitio exponunt: in tanta duritia permanentes, quod nedum videntur ſacram unionem, quam verbis prædicant, realiter & omnino refugere, ſed etiam, proh dolor! ad perpetuandum, quantum in eis eſt, hoc ſchiſma nefandum intendere, & novum idolum, id eſt alium antipapam, in Dei eccleſia velut conflatilem vitulum procurare. Quorum conſiderantes malitiam & contumaciam obſtinatam, pro bono univerſalis eccleſiæ, cui autore Domino præſidemus, gravibus noſtri cordis aculeis pungimur, & ad procedendum contra eoſdem mediante juſtitia ſine prorogatione alterius termini perurgemur.

Adveniente igitur prædicta trigeſima die, videlicet heſterna, tunc propter feſti ſolemnitatem conſiſtorium non tenuimus, ſed die immediate ſequente, videlicet hodierna: nobiſque cum venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus in conſiſtorio publico conſiſtentibus, comparuit coram nobis dilectus filius Guillelmus Biordi de Latinis de Prato, Piſtorienſis diœceſis, procurator fiſcalis dictæ Romanæ eccleſiæ; & prædictorum olim cardinalium ad dictam diem citatorum, & non comparentium, & cujuslibet ipſorum, contumaciam accuſavit, ac petiit ipſos & ipſorum quemlibet, per nos, contumaces & contumacem reputari, ac decerni, & declarari ipſos, & ipſorum quemlibet, in pœnas & ſententias prædictas, & in ipſis proceſſibus contentas, & alias propter præmiſſa a jure vel ab homine in talia perpetrantes inflictas, & quomodolibet promulgatas, ſeu etiam ordinatas, incidiſſe, & alias eis & eorum cuilibet pœnas per nos infligi, prout nobis videretur, & juſtitia ſuaderet.

Nos igitur dilectis filiis noſtris Bandello tituli S. Balbinæ presbytero, Ariminenſi, & Petro Mariæ in Coſmedin diacono, de Venetiis vulgariter nuncupatis, cardinalibus, vivæ vocis oraculo mandavimus, ut ad portas palatii noſtri accederent, ut ibi per ſe & alios clamarent, & clamari facerent, ut ſi prædicti olim cardinales, vel aliquis eorum, vel aliqui aut aliquis pro eis vel eo, ibidem exiſterent, dictum palatium intrarent, & ad noſtram præſentiam accederent. Et deinde prædicti Bandellus & Petrus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, ad nos redeuntes, dixerunt, ſe ad prædictas portas acceſſiſſe, & ibidem per ſe & alios clamaſſe, & clamari feciſſe; prout eis a nobis mandatum fuerat, quod ſi iidem olim cardinales vel eorum aliqui ſeu aliquis, vel aliquis pro eis vel aliquo eorum, exiſterent, dictum palatium intrarent, & ad noſtram præſentiam accederent: ac retulerunt ſe prædictos olim cardinales, aut eorum aliquem minime reperiſſe, nec etiam aliquem pro eis vel ipſorum aliquo. Propter quod prædictus procurator iterum petiit, prout primo petierat, & ſuperius eſt expreſſum.

Nos igitur præfatos, Antonium olim Præneſtinum dictum, Aquilejenſem vulgariter nuncupatum, Henricum olim Tuſculanum, dictum Neapolitanum, epiſcopos, Conradum olim tituli S. Chryſogoni; Militenſem, Jordanum olim tituli S. Martini in montibus, de Urſinis, Petrum olim tituli baſilicæ XII. Apoſtolorum, Mediolanenſem, Joannem olim tituli S. Crucis in Jeruſalem, Ravennatem, olim tituli S. Potentianæ, Laudenſem, presbyteros, necnon Raynaldum olim tituli S. Viti in Macello, de Brancatiis, Baldaſſarem Coſſa olim S. Euſtachii, Odonem olim S. Gregorii ad Velum aureum, de Columna, & Petrum olim S. Angeli, præfatæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales diaconos, & quemlibet eorum, de fratrum noſtrorum conſilio reputantes, prout ſunt merito, contumaces; nec volentes nec valentes, ſalva conſcientia, tantam contumaciam, ac tot exceſſus notorios relinquere impunitos, in eoſdem olim cardinales, propter hujuſmodi contumaciam, excommunicationis ſententiam promulgamus, & declaramus eos fuiſſe & eſſe inobedientes, apoſtatas, ſchiſmaticos, blaſphemos, perjuros, conſpirationis, necnon ariolandi, falſi, & læſæ majeſtatis criminibus irretitos. Et inſuper propter eorundem olim cardinalium exceſſus, & delicta, & alias ſupradicta, declaramus eos fuiſſe & eſſe privatos, ac de novo privamus, omnibus officiis, & beneficiis, dignitatibus, atque cardinalatibus, & eorum commodis & honoribus, & eos tanquam hæreticos decernimus puniendos.

Innovamus etiam & publicamus prædictas declarationes & privationes, per nos Senis factas: in quarum prima prædictos Antonium olim Præneſtinum epiſcopum, Aquilejenſem vulgariter nuncupatum, Jordanum olim tit. S. Martini in Montibus, de Urſinis, Franciſcum olim tit. SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalenſem, & Conradum olim tit. S. Chryſogoni, Militenſem, presbyteros, necnon Raynaldum olim S. Viti in Macello, de Brancatiis, Odonem S. Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, & Baldaſſarem Coſſa olim S. Euſtachii, diaconos, cardinales, de fratrum noſtrorum conſilio declaravimus privatos a die tranſgreſſionis præceptorum noſtrorum, quæ fuit undecima Maii proxime elapſi, & ipſos de novo privavimus cardinalatibus, officiis, beneficiis, & eorum commodis, & honoribus; in ſecunda autem declaratione & privatione, quæ fuit XXVIII. Septembris, de fratrum noſtrorum conſilio privavimus, & privatos declaravimus omnes cardinales, primis ſuperius privatis & declaratis privatis, adhærentes, & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis. Et nihilo minus præſente populi multitudine copioſa, per hanc noſtram ſententiam pronunciamus, decernimus, & declaramus, prædictos olim cardinales, propter prædictos exceſſus, in pœnas & ſententias in prædictis proceſſibus Urbani VI. prædeceſſoris noſtri contentas, & alias in talia perpetrantes, tam a jure, quam ab homine inflictas, & promulgatas, damnabiliter incidiſſe, ipſoſque fuiſſe & eſſe privatos, & eos privamus quibuſcumque dignitatibus, honoribus, privilegiis, & gratiis, necnon omnibus terris, locis, feudis, & bonis ac juribus, & juriſdictionibus quibuſcumque, quæ a nobis aut prædicta Romana eccleſia, vel quibuſvis aliis eccleſiis, aut perſonis eccleſiaſticis, vel Romano imperio, ſeu quibuſvis aliis, quocumque titulo obtinent; ipſorumque bona, & jura omnia, fuiſſe, & eſſe confiſcata, & ea confiſcamus; ipſorumque olim cardinalium perſonas, deteſtabiles, & infames eſſe declaramus. Et inſuper omnes, & ſingulos, qui præfatis olim cardinalibus, vel alicui eorum, juramento fidelitatis ſeu homagii, aut alterius cujuſcumque obſequii debito, ſubmiſſione, obligatione, vel pacto quacumque firmitate vallato, prius tenebantur adſtricti, abſolvimus, & decernimus abſolutos: ita quod nullus eis obedire, intendere, vel parere, nullus eis debita reddere, nullus eis reſpondere extra judicium, vel in judicio teneatur.

Monemus inſuper omnes & ſingulos patriarchas, archiepiſcopos, & epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, necnon quoſcumque clericos cujuſcumque gradus, conditionis, vel ſtatus exiſtant, ne dictis olim cardinalibus vel alicui ipſorum, contra nos, & Romanam eccleſiam, vel noſtras, & ipſius eccleſiæ juriſdictiones & bona, ſervire vel adhærere præſumant. Quod ſi ſecus egerint, eo ipſo excommunicationis ſententiam, & omnes alias pœnas, in ſupradictos olim cardinales inflictas & promulgatas, incurrant.

Mandamus etiam omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, utriuſque ſexus, cujuſcumque ſtatus, ordinis, dignitatis, præeminentiæ, vel gradus exiſtant, etiamſi regali, reginali, imperiali, ſeu alia quavis præfulgeant dignitate, ſub pœna excommunicationis, & aliis cenſuris, & pœnis graviſſimis, per nos imponendis, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit, ne ipſis olim cardinalibus, vel alicui eorum, contra nos & Romanam eccleſiam, vel noſtras & ipſius eccleſiæ juriſdictiones & bona, favere vel adhærere præſumant. Sint etiam ipſi olim cardinales inteſtabiles, nec teſtamenti habeant liberam factionem: ad bona quoque aliorum, ex teſtamento vel ab inteſtato, nullatenus admittantur: nulla fides, nulla eis credulitas adhibeatur; ſed a teſtimonio velut infames, & indigni totaliter repellantur. Sit eis judicatus, & cujuslibet alterius officii publici exercitium interdictum.

Et inſuper ut prædictorum olim cardinalium eo major ſit confuſio, quo ipſorum culpæ potentius fuerint divulgatæ: omnibus & ſingulis patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, ſub excommunicationis pœna, quam ipſo facto incurrant, niſi mandato noſtro hujuſmodi, poſtquam ad eorum notitiam pervenerit, per noſtras litteras ipſis epiſcopis vel eorum metropolitanis directas, paruerint in effectu, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus ipſi prælati in ſingulis eorum eccleſiis, cum in eis major aderit populi multitudo, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, per unum menſem, campanis pulſatis, & candelis accenſis, & demum extinctis, & in terram projectis, per ſe vel alios, dictos olim cardinales publice & alta ac intelligibili voce denuncient fuiſſe & eſſe excommunicatos, inobedientes, apoſtatas, ſchiſmaticos, blaſphemos, perjuros, conſpiratores, necnon ariolandi, falſi, & læſæ majeſtatis criminibus irretitos, & ipſos ut tales tamdiu faciant a Chriſti fidelibus evitari, donec ad cor reverſi, ſuoſque recognoſcentes errores, a nobis, vel ſucceſſoribus noſtris Romanis pontificibus, abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quod ſi forte dicti olim cardinales, vel ipſorum aliquis, in mortis articulo, ab alio quam a nobis vel ſucceſſore noſtro Romano pontifice fuerint abſoluti: nihilo minus decernimus, & volumus, quod ipſi perpetuo careant eccleſiaſtica ſepultura. Et ſi ſupervixerint, volumus, quod quam cito commode poterunt, coram nobis vel dictis ſucceſſoribus noſtris ſe perſonaliter repræſentent, ſatisfacturi & recepturi, prout juſtitia ſuadebit. Alioquin, ne propter hoc cenſuræ eccleſiaſticæ eludantur, volumus quod ipſi olim cardinales in eandem excommunicationis ſententiam reincidant ipſo facto: & quicumque eoſdem olim cardinales, vel eorum aliquem, ſcienter præſumpſerit eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, uſque ad ſatisfactionem condignam excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere: nec abſolutionis beneficium obtinere mereatur, niſi propriis manibus ipſorum, vel ipſius, olim cardinalium vel cardinalis, corpora ſeu corpus extumulent, & procul abjiciant ab eccleſiaſtica ſepultura: & nihilo minus locus ille perpetuo careat eccleſiaſtica ſepultura. Et niſi prædicti olim cardinales ſe correxerint a prædictis exceſſibus & delictis, ſine alia citatione aut monitione, pœnas alias, quas pro nunc miſericorditer omittimus, imponemus eiſdem, prout nobis viſum fuerit, & juſtitia ſuadebit. Nulli ergo, &c.

Dat. Arimini XIX. Kal. Februarii, pontificatus noſtri anno III.

ANNO CHRISTI 1409.

XIV. GREGORII PAPÆ EPISTOLA Ad Florentinos.

Apologiam apud eos ſuam inſtituit.

Gregorius, &c. dilectis filiis nobilibus viris prioribus artium, & vexillifero juſtitiæ populi & communis Florentiæ, ſalutem, &c.

OMnis catholicus fidei Chriſtianæ zelator quantum teneatur pro fide Chriſti, & ſacræ unionis dulcedine laborare, nec debet nec poteſt, ſi ſanæ mentis exiſtat, ullatenus ignorare: cum & fidei documenta exhibeant, & B ipſa natura, unitatis amorem in cunctis animantibus etiam repræſentet. Proinde cum nunc de re ipſa litteras patentes, dilectiſſimi filii, habuerimus per manus unius, qui ſe veſtrum dixit eſſe curſorem, ſub veſtri prioratus officii nomine, veſtrorum prædeceſſorum tempore datas, licet eorum geſta & ſcripta in hac materia potuiſſent & debuiſſent, prout vos ipſos noſſe putamus, non ita inhoneſta tranſire: attamen placide accepimus & libenter, ac ipſarum contenta perſpeximus diligenter, cum nil vere gratius poſſit noſtro præſentari conſpectui, quam de re ipſa tractari cum modis & mediis, per quæ poſſit non infici, ſed perfici, ſicut optavimus ſemper, & cupimus tota mente.

C Et ut ſic firmiter videatis, nulla recognoſcentes erronea a dilectis filiis communitate veſtra catholica, ſed a quibuſdam civibus minus quam debita commotione deductis, quos in meliorem ſpiritum reducat Altiſſimus; & deſiderantes, ut prædiximus, exitum bonum rei: non tardabimus ultra ea, quæ oratores noſtri, quos nunc apud vos debetis habere, expoſuiſſe amodo debuerunt, etiam præſentibus reſpondere. Et ut præfatarum litterarum continentiæ uberius ſatisfiat, ad ea quæ tangunt particulariter deſcendemus.

Dicunt ſiquidem in primordio, neminem eſſe debere, qui non habeat ad Dei eccleſiam, ſublato peſtifero ſchiſmate, uniendam intendere, & quærere ejus pacem: & cum, Divina D bonitate, non ſitis inferius membrum ipſius, nulla in re debere vos enixe magis, atque diligentiori cura laborare indicatis, quam dare pro viribus operam tantæ rei. Contentamur certe & lætamur, quod nec infimi ſitis, ſed potentes pariter, & fideles noſcamini, & juvetis ut compleatur hoc ſanctum Dei deſiderium, atque noſtrum. Licite tamen & congrue, prout convenit, & aliter quam fuerint prædeceſſores ipſi veſtri, qui ad multa indecentia devenerunt: & ſi tot legationum vices, quot apud E nos, Petrum de Luna tranſmiſiſſe dicunt, pro re iſta non profuerint, dolemus corde tenus & affligimur.

Sed noſcit Deus, & homines viderunt, tam ex veſtris, quam aliis qui adfuerunt, ſi volunt veritati hærere, quod per nos numquam defuit, nec remanſit. Et ſi tot ſciverunt Florenorum millia, quot proveniſſe ſcribunt de veſtrorum finium beneficiis ad hæc trahi: bene ſcitis vos, & ipſi qui ſic ſcribunt, quod multo plura fuere quæ ſub illo nomine pro veſtra republica remanſerunt, ſi illa modica voluimus, & quæ habuimus, eſſe converſa pro Urbis tuitione, quam non potuimus propterea defenſare, neglectis etiam indigentiis propriis, quas portavimus

A pro tractatus unionis proſecutione, quam facimus tam ferventer, omiſſis omnibus cum proſtratione perſonæ, quam & in æſtatis ardore, & in hyemis glacie, omni ſubmiſimus periculo & jacturæ, deſerentes propria, & cum evidentia perſonalis diſcriminis, non ſemel ſed pluries per aliena viatoris more vagantes, & incaſſum hucuſque, malignorum operante verſutia, quam noviſtis.

Nil valuiſſe dicunt exhortationes, & preces, & oblationes factas nobis de Piſana, Florentina, & aliis civitatibus, oppidis veſtris, &c. Exhortationes ipſas equidem atque preces admiſimus, & habuimus gratas ſingulariter & benigne, &, quantum in nobis fuit, valuere con- B tinue, & valerent ſemper in omnibus poſſibilibus & honeſtis. Sed quæ de veſtrarum civitatum oblationibus tangunt, quomodo fuerint, ut alii intelligant, expedit aperire. Cum enim de provincia noſtri patrimonii diſceſſimus, & in Tuſciam declinavimus, non volentibus jam corruptis noſtris, qui tunc erant, cardinalibus, per viam Lombardiæ, ut deliberaveramus, tranſire, & appropinquare Saonam pro re iſta ſancta perficienda, ſi potuiſſemus: ad vos miſimus & quæſivimus inſtantiſſime Florentiam, vel in alia ex veſtris terris nobis magis grata, & facto accommoda, receptari, diſpoſiti ex tunc, cum Altiſſimi gratia, protectioni communitatis veſtræ principalius inhærere. Et reſponſum fuit, non C poſſe, nec velle, ſi pars adverſa non veniret. Et nos ut veniret inſtitimus totis viribus: eaque recuſante, non valuimus habere. Perreximus Lucam, & cum gentibus veſtris & per terras veſtras, fidenter & domeſtice, quantum ſcitis: & dum Lucæ eſſemus, veſtra ſemper loca quæſivimus, & ut pars adverſa conveniret nobiſcum in Piſis, fecimus poſſe noſtrum. Dumque eſſemus in ſtrictiori tractatu, adverſarii ipſi pararunt inſidias contra Urbem; & contra perſonam noſtram etiam conſpirarunt: ut ſic aliquos ex ipſis tunc cardinalibus noſtris, contra nos etiam ad invicem conſpirantibus, ſubtraxerint a nobis, qui contra præcepta noſtra Piſas perrexerunt, ut noſtis, per aliquos ex veſtris ducti, D qui ſub unionis colore talibus intendebant, ut tamen credimus, præter & contra mentem communitatis veſtræ. Fecerunt autem ſic, quod, ubi nos cum noſtris minimum locum ex veſtris non potuimus habere, ipſi conſpiratores & fugientes a nobis Piſas obtinuerunt: & cum parte adverſariorum in ea poſtea ſe junxerunt. Quantum igitur iſta conformia fuerint oblationibus, quas tam amplas factas inquiunt & ſinceras, quantum bonæ caritati convenerint, qualeque præparatorium fuerit unioni, quod a diviſione & ſcandalis inchoaſſent, prudentia veſtra judicet.

E Sed his miſſis, quæ vitia non fuere erroris, veſtræ univerſitati, ut credimus, per antea tunc non nota: veniamus ad alia, quæ litteræ ipſæ dictant, ubi ajunt ſcriptum eſſe, non qui cœperit, ſed qui perſeveraverit ſalvum eſſe, & ob id ſuum habuiſſe conſilium a doctoribus & juriſperitis & timentibus Deum, ſynodum ſpectare ad illos qui olim cardinales fuere, & alios a jam diu pro ſchiſmaticis & hæreticis condemnatos, & pro illa Piſas conceſſiſſe eiſdem. Reſpondeant qui talia ſcribunt, & qui tunc in veſtris magiſtratibus præfuerunt, qui fuere doctores, & qui iſti fuere periti & timentes Deum. Fuerunt perditionis filii, ille olim Aquilejenſis, & alter, qui appellatur de Turejo, & Baldaſſar

ANNO CHRISTI 1409.

daſſar Coſſa, qui Antonium de Butrio & Petrum de Ancharano, doctores ſuo jugo ſubmiſſos, metu præmiſerat, contra ſuam conſcientiam autorantes. Qui Antonius, quæ dixerat & ſcripſerat, revocavit in mortis articulo, ut fideliter nobis conſtat. Fuerunt & illi, olim Mediolanenſis & Ravennas, qui ſeducti ſunt, & ſecuti Baldaſſarem præfatum, tamquam mali caput. Fueruntne iſti conſultores, qui contra Chriſtum Domini convenerunt in unum in civitate veſtra Florentiæ de menſe Auguſti proxime præteriti, dum pro conciliabulo ipſo, quod ſynodum vocant, Piſas obtinuerunt, pro ſacro generali concilio per nos indicto die ſecunda Julii præcedentis ad feſtum proximum Pentecoſtes, B ſi potuiſſent, impediendo: non verentes, in tempore, ut in aliis, falſo uti, fingentes præfatum conciliabulum xv. Maii poſuiſſe celebrandum in Piſis, cum dicti loci conceſſionem, ut dictum & manifeſtum eſt, circa finem dicti menſis Auguſti tantummodo obtinuerint. Quam utinam non habuiſſent! & modo forſan res eſſet meliori unionis diſpoſitioni propinqua.

Quare cum ab ambaſſiatoribus noſtris, qui tunc Florentiæ erant, quorum unus adfuit inter alios, vir ſingularis & doctor eximius dilectus filius noſter Petrus Mauroceno, tunc notarius noſter & modo ſuis meritis diaconus cardinalis, clare oſtenderetur eis omni ex jure contrarium, exaudire noluerunt? Quare & cives veſtri pro- C prii doctores & magiſtri, tam religioſi, quam ſæculares, in opinione æquiſſima cum noſtris oratoribus concurrentes, recuſati fuere? Quare præclara conſilia veſtri populi veſtrique communis noluerint admittere, dum negarunt præſtare aſſenſum, magnum cognoſcentes errorem tam de conciliabulo ipſo, quam de conceſſione civitatis Piſanæ; ut ſic illos tunc præſides veſtros oportuerit pro ſua & præfatorum malignitate fovenda ad vias pergere indirectas, & (prout apud nos notorium eſſe conſtat) civitatem ipſam conceſſerunt eiſdem per viam baliæ Piſanæ ad hæc totaliter impertinentis, niſi forſan pertinens facta fuerit, prout fertur, pro obſervatione & executione promiſſionum, quæ D de ſubtrahenda obedientia noſtra factæ fuiſſe dicuntur, quando cum gubernatore Januæ fuit conventum de habendo dominio civitatis Piſanæ. Multa autem cum præfatis civibus veſtris in ipſa conceſſione civitatis Piſanæ & conciliabuli offerta, minus quam licite interventa, nolumus aperire: quæ tamen communitati veſtræ non credimus fore ignota. Non fuit hæc perſeveratio bona: longe præſtantior & Deo acceptior extitiſſet accelerata peccati correctio.

Dicunt poſt hæc, ad nos miſiſſe, ut ad præfatum conciliabulum aſſentiremus accedere. Quod quantum abſurdum fuerit atque ſit, judicet ipſe Deus, & veſtrarum conſcientiarum maturitas velit juſto judicio intueri: poſtquam ipſi agnoſcere noluerunt, cum evidentiſſimis E rationibus monſtraretur, omni jure omnique æquitate improbum & deteſtabile illud eſſe. Sed eſſe debebat, quod poſtea tempore ſuorum in officio ſucceſſorum, qui viri modeſtiſſimi fuere, ad preces & inſtantias cariſſimi in Chriſto filii noſtri regis Hungariæ illuſtris, & dilectorum filiorum ducis & communitatis Venetiarum, & ſubſecutione Caroli de Malateſtis, annuerimus loca mutari, & in uno loco communi, libero, & ſecuro, eſſe cum eis, ut ſic ex utraque parte fieret ſacrum generale concilium. Quod licet in auribus veſtræ

A communitatis, ut fertur, conſonum videretur: illi tamen reprobi renuerunt, in ſui conciliabuli obſtinatione damnabiliter perſiſtentes. Quamobrem dicunt ipſi veſtro officio præcedentes, per litteras eorum prædictas, exhortatos a multis obedientiam nobis tollere, poſtquam non volebamus noſtra juramenta, vota, & promiſſa ſervare, nec aliquorum partes audire, ob id convocaſſe prælatos, magiſtros & doctores, religioſos & alios ſanctos viros, degentes in locis ſuæ ditioni ſubjectis, & cum eorum conſilio obedientiam ſubtraxiſſe: prius tamen ad nos miſſo uno egregio & peritiſſimo domino Stephano Bonacurſi oratore ſuo, & in nihilo proficiente, & cum conditione, ſub- B tractionem ipſam feciſſe, quod non ante ſextum & vigeſimum diem præſentis menſis Martii locum habeat: declaraſſe quoque, quod ſi infra hoc tempus volumus ad præfatum concilium accedere, noſque libere & ſponte determinationi illius conciliabuli ſubmittere, atque quod determinationi præfatæ ſtare nos obligabimus, vel ſi decreverimus infra præfatum XXVI. diem per nos vel legitimum procuratorem noſtrum, cum pleno & irrevocabili mandato ad prædicta, renunciare papatui in manibus præfatorum damnatorum Piſis exiſtentium, quos cardinales appellant, aut alterius cujuſcumque ſpeciale mandatum ad prædicta habentis ab eis, tunc in illis caſibus C ſubtractio ipſa perinde ſit habenda ac ſi non facta eſſet: ad prædicta nos orantes & obſecrantes, cum oblatione ſalvi conductus pro nobis & ſocietate honeſta, ad dictum conciliabulum accedendi. Et hæc eſt ſumma ad contextum ſcriptionis illorum veſtrorum in officio prædeceſſorum.

Ah pater omnipotens! unde tuis creaturis, quas de nihilo facis, præſumptio talis & tanta eſt, quod in ſedem tuam ſanctam, quam pro ipſis conſervandis, & ſalvandis, conſtituiſti in terris, non timeant inſurgere tam proterve? Unde eſt, quod calumnias & fallacias faciant ante te, qui omnia præſentia habes? unde, D quod non erubeſcant tuæ majeſtatis thronum, in ſæculo iſto tam dulciter inſtitutum, impellere & velle ducere vult monſtrum? Parce, parce eis miſericorditer, & ignoſce, oramus ſuppliciter, & ſuccurre: ne pereat grex tuus, pro quo tu mortis patibulum toleraſti. Et vos, filii dilectiſſimi, ab intimis cordis penetralibus exhortamur, ut facies veſtras vertatis in cælum, corda veſtra figatis in Domino, nec veſtrorum prædictorum in officio prædeceſſorum veſtigia imitemini, qui dicunt convocaſſe concilium ad ſubtrahendum obedientiam apoſtolicæ poteſtatis, pro damnatorum obſtinatione tuenda, quam debuiſſent, & deberent, reprimere penitus & opprimere.

Præſupponunt nos nolle juramenta, vota, & promiſſa noſtra ſervare, falſum totaliter affir- E mantes: cum & vota, & juramenta, & promiſſa ſemper voluerimus & velimus, & in futurum continue intendamus integraliter obſervare, & mortem potius ſubire vellemus, quam deſiſtere ab eiſdem. Laudes Altiſſimo, qui hanc firmitatis gratiam nobis indulget. Et firmum hoc teneatis, & tenere poſſunt qui verum diligunt, non ut illi, qui ajunt de ſuo domino convocaſſe concilium: & ſaltem ſolum de ſua ditione vocaſſent, ut prætendunt. Sed ut alii ſciant, qui a longe diſtant, cum vobis, qui vidiſtis, dicere non ſit opus: quare & de Bononia nobis ſub-

ANNO CHRISTI 1409.

ſubjecta ; ſed occupata tyrannide per principaliorem unionis hoſtem & pacis Baldaſſarem præfatum, convocarunt generales illos Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum, ac ſequaces ipſorum privatos, & juſto Dei judicio tam per proceſſus noſtros, quam aliorum prædeceſſorum noſtrorum ſummorum pontificum, condemnatos, propter conſpirationes & conjurationes ac ſacrilegia contra nos commiſſa per eos ? Quare & alios quoſcumque, & undecumque potuerunt habere, nobis infeſtos & rebelles ? quare & illos reprobos, Aquilejenſem, & de Turcio, & Mediolanenſem, fecerunt præſides in concilio, & dilectum filium noſtrum Lucam civem veſtrum ibidem exiſtentem, presbyterum cardinalem, & apoſtolicæ ſedis legatum, noluerunt admittere, ſicut prius receperant, & honoraverant *in* ſuo domino, ut cardinalem pariter & legatum ? Quare, ſi concilium, prout decet, liberum eſſe volebant, vexillifer ille juſtitiæ prima die ſurrexit in principio, dicens, præmiſſo aliquali libertatis colore, deliberatum eſſe per dominum Florentinum nullis bullis domini papæ Gregorii obediri ſub eorum dominio, ſive per privationem, ſive per deceſſionem prælatorum eſſent, & adhuc determinatum nullum denarium domino papæ Gregorio portari per collectores de juriſdictione ipſorum ? Quid aliud hoc erat, niſi ſuadere omnibus, obedientiam nobis totaliter ſubtrahendam ? Quare & ad hunc finem die ſecunda cancellarium ſuum in introitu concilii fecerunt dicere quæ dixit, & poſtea per dominum Laurentium de Rodulphis in publico etiam allegari ? Quare & illi tres viri Dei, qui ſoli reſtiterunt, & pro veritate noſtra dixerunt, etiam uno ex eis pro juſtitia monſtranda uſque ad ignis introitum ſe offerente, ſi quis ex contrariis voluiſſet intrare, compulſi fuerunt & minis attriti, ita ut eos tacere oportuerit, immo & alium ex eis, qui tacere noluit, ut aſſeritur, deſerere civitatem ? ſuntne iſta liberi concilii oſtenſiva ? non certe.

Dicunt præfatum Stephanum oratorem ſuum præmiſiſſe, & nil profuiſſe : cum & ipſe a nobis non niſi ardentem noſtrum ad unionem affectum potuerit reportare, & deferre, per oratores ipſos noſtros quos actualiter nunc habetis, nos debite reſponſuros. Sed in hoc, prout in aliis, ſe geſſerunt, cum oratorem ipſum ſuum poſt dictam eorum congregationem miſerunt, & trium dierum terminum nobis dari fecerunt ad reſpondendum eidem. Litteras Florentiæ datas die qua hinc orator ipſe diſceſſit, poſtea tranſmiſerunt, præceptorias, & ſub gravibus pœnis minatorias ſubditis ſuis in noſtra curia exiſtentibus, ſi e veſtigio non diſcederent. Ambaxiatorem ipſum dicunt nil profuiſſe, cum adhuc reſponſum non habuiſſent a nobis : quod habituri tamen erant, ut habuiſtis, minime expectarunt ; ſique illud, ut debet, admittitur, proficuum utique valde erit, & ſancti operis perfectivum. Sed ut nullus ex actibus ſuis ab altero diſcreparet, fecerunt ipſos in omnibus conſimiles, & conformes ad obedientiam etiam ſubtrahendam : licet parum reſtaverit ſubtrahendum, cum præceptum fuit ab eis, litteras apoſtolicas non ſervari, & introitus canonicos interdici. Solum ſupererat atque reſtat nomen papatus, circa quod principaliter cum promiſſionibus & pactis abhorrendis, illis veſtris civibus [illegible] omnis eorum aſtutia [illegible], & [illegible] reproborum ambitio tendit, non reſpicientium unionem, nec quidquam, dummodo id ſibi valeant quærere quovis modo. O cæca cupiditas ! o cupida rabies ! o inſana fragilitas hominum non verentium Dei ſedem offendere, ut illam condemnatione æterna ſibi valeant vendicare ! procul vere ſunt ipſi a nobis, qui illam graviter aſſumpſimus, a & ſolum Dei timorem & amorem, ejus nutu percepimus electionem noſtram concorditer & ſpontanee factam eſſe, cepimus onus iſtud cum intentione & aviditate intentiſſima unionem & pacem dandi populo Chriſtiano : ad quæ ſuper omnia apud Deum noſtrum continue & ſincere retinemus intentum.

a Forte, & abſolutum, &c.

Et ob id prædictos noſtros ad præſentiam veſtram miſimus oratores, tria habentes a vobis principaliter procurare. Primum quod noſtra veritas, noſtraque juſtitia, immo Dei, locum habeat apud vos pluſquam malignitas adverſantium. Secundum, quod inobedientiam velitis evadere, & in catholica fide & debita obedientiæ præſtatione perſiſtere : cum non hominibus, ſed Deo vivo & vero impendatis. Nec credatis quod hæc quæramus ob aliud, quam ob ſuam reverentiam, & ſalutem veſtram, & aliorum conſideratione fidelium, pro quorum etiam intereſſe tenemur & inſtitimus pluſquam noſtro : ne principes & magnates, communitates & univerſitates, & cæteri obedientiæ noſtræ, taliter videant cum Gallicorum gloria ſe deluſos, & exemplum perpetuum dimittatur in terris taliter & tam graviter excedendi. Tertium & ultimum eſt, quod non velitis noſtrum ſanctum propoſitum perturbare, ſed juvare, ut tenemini & debetis, & adverſantes illos inducere ad locum tertium, communem, liberum, & univerſale concilium celebrare, & pacem ac perfectam unionem dare, quam cupimus & ſperamus. Neque putetis, quod de loco tertio dicimus, dilatorie interponi. Parati ſumus, prout ab ipſis oratoribus noſtris etiam debuiſtis habere, nos virum eligere Deum timentem, pacem amantem, ſchiſma odientem, & cunctis reſpectibus unionem ſacratiſſimam procurantem, qui pro parte noſtra locum eligat ſupradictum, ſi ad idem poteſtis adverſarios pro eorum parte deducere : quod recuſare non debent, ſi pacem & unionem, quam ore prædicant, corde gerunt. Velit igitur, quidquid per veſtros actum ſit in præteritum, devotio veſtra, quam per illas ſtrictiores & magis pias, quas poſſumus atque ſcimus, obſecrationes in Domino requirimus, & monemus, his noſtris juſtis deſideriis ad tantum bonum perficiendum, juxta ſpem & fidem noſtram, reddere vos conformes. Et ſi nulla cauſa alia vos inducat : ſaltem moveat illa Divina, quæ ſuper omnia eſt, bonitas & majeſtas.

Dat. Arimini, XV. Id. Martii, pontificatus noſtri anno III.

XV.

ALEXANDRI PAPÆ b VI. DIPLOMA.

b Lege, Papæ V.

Quo Piſani concilii acta confirmat.

Rerum omnium ſummi ac providi ordinatoris, domini noſtri Jeſu Chriſti, vices, quanquam inſufficientibus meritis, gerentes in terris, exemplo ejus invitamur, ut de ſuprema

apoſtolicæ dignitatis ſpecula, ad ſingulas orbis partes, noſtræ conſiderationis aciem extendentes, ad ea potiſſimum, per quæ fides catholica roboretur, ac hæreſes & ſchiſmata procul ab eccleſia depellantur, ac illa, quæ ad hoc provide & ſolemniter geſta ſunt, & pro ſalute Chriſti fidelium executioni debitæ demandantur, opem atque operam, prout noſtrum requirit officium, impendamus.

Sane dudum, videlicet anno Dominicæ Incarnationis milleſimo treceenteſimo ſeptuageſimo octavo, in Romana eccleſia, hoſte humani generis procurante, gravis & peſtilens nimium exorta ſciſſura, magna populo Chriſtiano infra breve tempus attulit detrimenta : tota ipſius eccleſiæ fabrica per illam in duas partes diviſa, quarum uni quondam Urbanus VI. in ſua, & alteri quondam Clemens VII. in ejus obedientiis nuncupati, eodem tempore ut Romani pontifices præſidebant ; Urbanus quidem in Italia, Clemens autem præfatus in Gallia, ſibi ſedem, adhærentium auxilio, vendicabant. Deinde ipſis duobus contendentibus ab hac luce ſubtractis, quondam Bonifacius IX. Urbano, & iniquitatis alumnus Petrus de Luna olim Benedictus XIII. in eorum obedientiis nuncupati, Clementi prædictis, ac etiam poſtea Bonifacio prædicto vita functo, quondam Innocentius, qui VII. ac demum etiam ipſi Innocentio, infra pauca tempora ſublato de medio, perditionis filius Angelus Corario, qui olim Gregorius XII. nominabatur, in hujuſmodi obedientiis ſucceſſerunt. Sed cum dicto Clemente vita functo, ageretur, ut alter in locum ejus ſubrogaretur : cardinales de obedientia ipſius Clementis, de quorum numero tunc erat Petrus de Luna prædictus, ad extirpanda diſcrimina generalis incommodi, quæ ex ſchiſmate hujuſmodi continue pullulabant, adinvicem promiſerunt, & juramento firmarunt, ut ſi quis eorum in ſucceſſorem dicti Clementis eligeretur, proſequeretur extirpationem ſchiſmatis, & unitatis vinculum in Dei eccleſia, etiam uſque ad renunciationem ſui papatus incluſive, ſi majori parti cardinalium eorundem pro bono unionis expediens videretur : ut in quadam cedula ſuper præmiſſis facta, & ſubſcripta manibus ipſorum cardinalium, plenius continetur.

Hæc autem ipſe Petrus non ſolum una cum cæteris unanimiter promiſit, & juravit : verum etiam in verbis ſuis affectionem ac ſollicitudinem, erga unionem per hanc viam habendam, ardentiſſimam oſtendebat. Ex cujus aſſertione & verbis, cardinales prædicti, qui tunc pro electione celebranda convenerunt, potiſſime invitati dicuntur ad electionem de perſona ejus faciendam : credentes proculdubio, quod ea quæ ore & labiis prædicabat, etiam corde & opere cum ſinceritate exequeretur. Sed præfatus Petrus, dicto Clementi ſurrogatus, licet ſtatim rebus adhuc recentibus iterato promiſerit & juraverit illa obſervare, & per varias mundi partes verbo notificaverit & ſcriptura, ſe pro bono unionis eſſe omnino paratum renunciare, adverſario ſuo pariter renunciante : tamen paulo poſt, honoris faſtigio & dominandi cupiditate allectus, ac retrorſum converſus, primo paulatim tergiverſari, deinde aperte contradicere, & ſine ullo velamine impugnare viam ceſſionis incepit, omneſque exoſos habere, qui de hoc audebant ſibi facere mentionem. Angebantur miſerabiliter cardinales præfati, ſe & commodum Chriſtianitatis contra ſpem ſuam ludificari, atque decipi conſpicientes. Sed tantus erat imminentis periculi terror, qui in actibus atque verbis tam ipſius Petri, quam aliorum quorundam intrinſecorum ejus proferebatur, ut alii ex eiſdem cardinalibus ori ſuo ſilentium imponere, alii qui liberius de hoc locuti fuerant, comminationum metu, interdum a conſiliis, & ab ipſis Miſſarum ſolemnibus, non petita licentia, nec expectato fine, recedere, alii ex noſtra civitate Avenionenſi, in qua idem tunc Petrus degebat, ſubito abire, ob timorem captivitatis & carceris, cogerentur.

Nec ſolum cardinales ipſos contempſit, verum etiam principes & dominos temporales, qui ad hanc viam ipſum exhortabantur : inter quos cariſſimus in Chriſto filius noſter Carolus rex Francorum illuſtris, quo majori autoritate ipſum Petrum, ad ea, quæ promiſerat, obſervanda induceret, dilectum filium nobilem virum Joannem Bituricenſem, & quondam Philippum Burgundiæ, patruos, ac Ludovicum Aurelianenſem, germanum, duces, cum notabili comitiva, prælatorum, ac magiſtrorum in theologia, & juris doctorum, & aliorum inſignium virorum, oratores ad eum tranſmiſit. Qui cum ad unionem Chriſtianorum ex parte ejuſdem regis ipſum Petrum hortarentur, & viam ceſſionis, tanquam breviorem & neceſſariam, præferrent, & non ſolum promiſſiones & juramenta ab eodem Petro nuper ſuper hoc facta, ſed etiam verba ipſius allegarent, qui legatus exiſtens in Francia, quibuſdam ex præfatis ducibus, & aliis notabilibus viris dixerat, fore neceſſarium & expediens, ut per viam mutuæ ceſſionis finis ſchiſmati imponeretur : ac etiam ipſi cardinales tunc ſimul ob præſentiam ducum congregati, hanc viam ceſſionis expedire pro bono unionis aſſererent, & de hoc ſibi ſupplicarent, & quia ſupplicationibus, & rationibus nihil proficere poſſe videbant, in vim promiſſionis, & juramenti, eundem Petrum ſolemniter requirerent, ut per viam ceſſionis pacem eccleſiæ proſequi vellet : præfatus Petrus calcato pudore, & dominandi cupidine obcæcatus, expreſſe facere denegavit.

Deinque ne ſingula (quod nimis prolixum foret) conſectemur, hanc viam ceſſionis per varios regum & principum oratores ſibi propoſitam, per ſe improbavit, & per alios ejus intrinſecos fecit publice impugnari. Ac tandem, ut omnibus ſpem de illa præcideret, per ſuum confeſſorem in eccleſia fratrum ordinis Prædicatorum Avenione fecit publice prædicari, quod ipſe potius pateretur mortem, quam hujuſmodi viam quomodolibet acceptaret. Quin etiam cardinalibus præfatis aliquando in ſua præſentia conſtitutis idem Petrus affirmavit, fruſtra ſibi de hoc mentionem fieri, quia ipſe nunquam illam viam proſequeretur, etiamſi adverſarius renunciare vellet, & quod nunquam ſederet inter cardinales in eodem ſcamno : pro hoc evidenter oſtendens, ſe de ſtatu ſuo, non de unione, & pace Chriſtianorum, prout facere promiſerat & juraverat, cogitare.

Ob hæc igitur perjuria, perverſitates, & errores, eidem Petro obedientia in regno Franciæ ſubtracta : cum per aliqua temporum curricula hujuſmodi ſubtractio duraviſſet, ipſe tandem ſuos defectus aliqualiter recognoſcens, per inſtrumentum publicum, quod fere ad omnes reges & principes ſuæ partis direxit, viam obtulit [illegible] ceſſio-

ſionis, adverſario cedente, mortuo, vel ejecto. Promiſit etiam dictus Petrus in eodem inſtrumento, quod ad congregationem, ſynodum, vel concilium, quod inde teneri vel celebrari contingeret pro unione eccleſiæ, ipſe accederet.

Et per hujuſmodi oblationem, & alias quaſdam conſiderationes, fuit tunc eidem Petro obedientia reſtituta. Credebatur enim, quod illa quæ verbo obtulerat, facto adimpleret. Sed exinde continuata perjuriorum ſerie, non magis poſtrema, quam priora ejus promiſſa ſervavit. Cumque poſtmodum ad Bonifacium præfatum ſuos dictus Petrus miſiſſet oratores (quibus tamen, quid daret in mandatis, quidve illic facere aut tractare deberent, cardinalibus præfatis tenuit occultum) atque ipſe Bonifacius intra paucos dies, poſtquam dicti oratores ad eum venerant, deceſſiſſet; cardinales, qui eidem Bonifacio adhæſerant, dictos oratores tunc etiam Romæ exiſtentes requiri fecerunt, & requiſiverunt, quod ſi a dicto Petro mandatum ſeu poteſtatem habeant de via ceſſionis offerenda, hoc eis notificarent, quia ipſi cardinales diſpoſiti erant in eo caſu ab electione ceſſare; & ſi de hoc mandatum non habeant, quod mitterent ſuper hoc ad ipſum Petrum, & quod ipſi intendebant in electione ſuperſedere, & expectare reſponſum: præfati oratores ſe nullum habere mandatum de ceſſionis via offerenda, & quod pro hoc mittere nolebant ad dominum ſuum, reſponderunt: quoniam dicta via ceſſionis bona non erat, ex quo non ſolum evidens, verum etiam palpatum fuit, ipſum Petrum ad oſtentationem dumtaxat, non ad aliquem unionis effectum, oratores prædictos in Italiam tranſmiſiſſe.

Poſt hæc igitur dictorum oratorum reſponſa, quæ tergiverſationem dicti Petri maxime detexerunt: cardinales præfati Romæ exiſtentes, quibuſdam, quæ ad unionem habendam utilia credebant, prædordinatis, ad electionem proceſſerunt. Et quia paulo poſt per experientiam manifeſtum fuit, quod illa, quæ tunc dicti cardinales circa unionem conſequendam ordinaverunt, non ſatis adverſus malitiam & cupiditatem hominum valida fuerant: propterea ipſo quoque Innocentio, qui dicto Bonifacio ſurrogatus fuerat, infra breve tempus vita functo, iidem cardinales, antequam ad electionem procedere vellent, magno zelo unionis inducti, diſpoſuerunt ad fortiora remedia pro pace & reintegratione Chriſtianorum manus apponere. Itaque præfati cardinales, inter quos etiam dictus Angelus Corario erat, in palatio papali Romæ apud ſanctum Petrum, ad eligendum ſucceſſorem tunc inſimul congregati, univerſaliter ſinguli, & ſingulariter univerſi, unanimiter & concorditer promiſerunt, juraruntadinvicem, ac Deo, beatæ Virgini, ſanctiſque apoſtolis Petro & Paulo, & toti cæleſti curiæ voverunt, quod ſi quis eorum in ſucceſſorem dicti Innocentii foret aſſumptus, pro integratione Chriſtianorum, renunciaret effectualiter juri ſuo & papatui, ſi & quatenus dictus Petrus, aut ejus ſucceſſor, qui eſſet pro tempore, ſimiliter renunciaret ac cederet juri ſuo, ſive decederet, dummodo ipſius Petri cardinales cum ipſis cardinalibus ipſius Angeli vellent [illegible]liter convenire & concordare, quod ex ipſis [illegible] inde ſequeretur canonica electio unici Ro[illegible] pontificis; quodque ad creationem novorum cardinalium non procederet. Ac etiam multa tunc [illegible] promiſerunt ſe facturos, & [illegible]turos in hac parte, omni dolo & fraude atque mala interpretatione ceſſantibus. Et ſic quilibet ipſorum juravit corporaliter, manu tactis ſacroſanctis evangeliis coram ſe præſentialiter præſentatis, ſervare, adimplere, ac exequi; quodque a dictis promiſſione, voto, & obligatione, ac juramenti præſtatione, & ejus obſervatione, ac omnibus & ſingulis ſupradictis, nullus eorum abſolutionem peteret, ſeu impetraret, per ſe vel alios, nec impetratis aut impetrandis uteretur, & ſibi forte conceſſam nullatenus acceptaret, nec data poteſtate per ipſum [a] alterius faceret ſe abſolvi, ſeu etiam cum aliquo ſecum diſpenſari, ſed vellet dicto vinculo remanere perpetuo obligatus; quodque ad majorem certitudinem, & firmitatem præmiſſorum, quilibet eorum teneretur ſe ſubſcribere manu propria omnibus & ſingulis inſtrumentis exinde conficiendis: quorum quidem inſtrumentorum, quilibet eorundem cardinalium unum, vel plura haberet valere, pro ejus arbitrio voluntatis.

a) [illegible] vi. H.

Quibus quidem promiſſionibus, juramentis, votis, ut præfertur, emiſſis, idem Angelus tunc dicto Innocentio ſurrogatus, promiſſiones, juramenta, & vota hujuſmodi, etiam poſt eandem ſurrogationem immediate, ac deinde in ejus conſiſtorio generali, ratificavit & renovavit, alios increpando, qui eam pacem & unionem potuiſſent Chriſtianitati præſtare, neglexerant: ac litteras ſuas, uti juxta tenorem ejuſdem inſtrumenti tenebatur, ad eundem Petrum direxit, per quas prædicta a ſe promiſſa, jurata, & voto firmata notificavit, viam ceſſionis offerendo, ac ipſum Petrum requirendo & invitando, ut pro pace & unione Chriſtianorum iis oblatis annuere vellet. Quod tandem ipſe Petrus, poſt longam inſtantiam ſuorum cardinalium, ſuper hoc a quodam nuncio ejuſdem Angeli requiſitus, tanquam vulpes aſtuta, verbo tenus effecit: & deinde per ſuas litteras ad præfatum Angelum tranſmiſſas, verſa vice invitavit eundem ad proſecutionem unionis, ac ſe paratum cedere verbis obtulit: licet ex circumſtantiis evidentibus comprehendebatur, quod dictus Petrus ceſſioni prædictæ non cum effectu, ſed verbis & oſtentatione dumtaxat, aſſentiebat, ut ante & poſt, in progreſſu hujus tractatus ſemper extitit manifeſtum.

Deinde Angelus præfatus, ad eundem Petrum, ad firmandum locum, in quo convenire deberet, ſuos miſit oratores. Qui cum Petro & ejus cardinalibus antedictis, tunc Maſſiliæ reſidentibus, nomine dicti Angeli & pro eo concluſerunt, quod ex tunc in proximo inſtanti feſto S. Michaelis archangeli de menſe Septembris, vel ex cauſa ſupervenientis impedimenti legitimi in ſequenti ex tunc immediate celebritate Omnium Sanctorum, Angelus & Petrus prædicti, cum eorum collegiis cardinalium Saonæ convenire deberent, ad faciendum ibidem unionem antedictam. Quæ omnia dictus Angelus, etiam poſtea, ratificavit & approbavit: dicendo tunc frequentius, nihil adeo ſibi carum exiſtere, ſicut quod eandem facere poſſet cum Petro & ejus cardinalibus unionem; & quod, ſi galeas non haberet, in una barcha, vel pedes cum baculo, ad dictam civitatem Saonæ intendebat infallibiliter proficiſci. Quod tamen poſtea non curavit: quamvis prædicti cardinales qui eum elegerant, cum majori parte illorum, qui tunc eandem curiam ſequebantur, omnibus viis & modis honeſtiſſimis, gravibus, & maturis, cum eodem Angelo intendentibus, ipſum, ut

ut dictam unionem ad ſalubrem & votivum exitum ducere vellet, interpellare aſſidue non ceſſarent. Qui tamen apud eum per longa temporum intervalla proficere nullatenus potuerint. Nonnumquam enim ipſis per verba reſpondendo ambigua, dicebat, quod ſi dictam unionem per ejus ceſſionem fieri contingeret, profecto timeret, quod per hoc magis ſchiſma in eadem eccleſia ſuſcitaret. Quandoque vero, per quoſdam diverſorum Mendicantium ordinum fratres, pluresque alios quos ſibi ſub ſpe promotionum attraxerat, etiam in eccleſiis, & aliis locis publicis, coram multitudine populi copioſa prædicare fecerat, quod ſi papatui cederet, etiamſi ex hoc prædicta unio ſequeretur, animam ſuam in inferno damnaret. Et multa etiam alia iis ſimilia, fabuloſa ſeu figmenta reperiens, conabatus ſemper novas edere formas, quæ per tempus redimens Romæ, ac in Viterbienſi & Senenſi civitatibus; donec dicti termini ad conveniendum Saonæ, ut prædicitur, præterirent.

Quippe cardinalibus præfatis, qui cum ipſo erant, Saonam accedere volentibus, ſub gravibus pœnis inhibuit, ne illuc accederent: ac omnes pro dicta unione laborantes habebat exoſos. Et ſucceſſive, cum poſt hæc magnis difficultatibus protracti præfati Angelus Lucam, & Petrus ad Portum Veneris acceſſiſſent, ac de uno medio loco, in quo ſimul convenirent, tractaretur: miris cavillationibus & fallaciis vota Chriſti fidelium, pacem & unionem affectantium, deluſerunt: cum ipſi duo contendentes, immo verius colludentes, per eorum intrinſecos, & antiquitatum ſuarum conſcios homines, quos uterque ipſorum, ſub ſpe promotionum & præmiorum, ſibi aſciverant, ſecretos inter ſe haberent tractatus, & interdum, nocturna & clandeſtina inter Angelum prædictum & nuncium quemdam ejuſdem Petri, & vice verſa, prædictum Petrum cum ſecreto nuncio dicti Angeli, traherentur colloquia, ac velut ex compoſito ad vexationem & ſcandalum Chriſtianitatis, invicem conſpirantes, ſic ſe habebant, ut quod unus offerret, alter ex oppoſito denegaret: nec ullo modo poterant, annitentibus tam ipſis cardinalibus, quam prælatis & oratoribus regum, principum, & communitatum, qui tunc iſta de cauſa illic convenerant, ad concordiam deduci: Petrus quidem, quoniam galeas tanquam ad bellum armatas habebat, nuſquam a littore diſcedere, nec locum acceptare volebat, niſi maritimum, & cujus dominium in ſuis manibus traderetur; Angelus alios ſcrupulos cum mirabili inconſtantia quæritabat. Unde oriebatur apud homines juſtiſſima quædam & intolerabilis indignatio: cernentes duos nequiſſimos, & in capita ſua deteſtabiliter mentitos ſenes, terreni honoris cupiditate corruptos, & in reprobum ſenſum datos, cum paucis nequitiarum fautoribus, contra deſiderium & zelum totius populi Chriſtiani, qui pacem & reintegrationem ſui mirabiliter affectabat, ſchiſma pernicioſum deteſtabileque nutrire ac perpetrare velle; & ob hoc juramenta, promiſſiones, & vota, poſtpoſito Dei timore, & hominum verecundia, flagitioſiſſime conculcare. Ob hæc homines Deum timentes, & unionis zelatores, plurimum torquebantur: & piis precibus, ac ſanis exhortationibus apud eoſdem contendentes, non deſiſtebant inſtare, ut pacem, cujus debitores eſſe dignoſcebantur, Chriſtianitati reddere vellent.

Fruſtra vero multis precibus per aliquos menſes apud ſurdas eorundem contendentium aures conſumptis, tandem præfatus Angelus dolum, quem de non faciendo dictam unionem diu ante conceperat, intra ſe ulterius retinere non valens contra promiſſiones, vota, & juramenta ſua prædicta, & in fomentum ſchiſmatis memorati, etiam devotis ſupplicationibus cardinalium, qui eum elegerant, & efficacibus rationibus aure ſurda penitus obauditis, ac præter & contra voluntatem eorundem cardinalium & promiſſiones, juramenta, ac vota ſua, ad creationem quatuor, prout ipſe dicebat, cardinalium, de facto proceſſit; ac etiam quorundam pravorum, ac nefandorum conſiliis ſeductus, eoſdem cardinales, qui eum elegerant, Dei timore, hominumque verecundia poſtpoſitis pro eo quod pro hujuſmodi tunc facienda unione apud ipſum vehementius laborabant, & in creatione dictorum novorum cardinalium contra promiſſiones, juramenta, ac vota ſua de facto, ut præmittitur, factorum, conſentire nolebant, (quod nefas eſt dicere) eos incarcerare, ac vita privare, ut apparebat manifeſtis indiciis, conabatur. Sed auxiliante Domino, prædicti cardinales, a facie arcus jam tenſi ut læderet, evaſerunt: nec propterea idem Angelus a præconceptis nequiter odio & rancore per ipſum contra eoſdem cardinales, qui eum elegere, deſiſtens, ſub privationis & aliis gravibus eis mandavit pœnis, ne aliquis eorum de præfata civitate Lucana exiret, nec ipſi cardinales congregarentur ad invicem, aut per ſe vel interpoſitam perſonam, cum oratoribus domini Petri, & illis qui ex parte ipſius regis Francorum, & dilectorum filiorum univerſitatis ſtudii Pariſienſis, pro tractanda unitate hujuſmodi ad eandem civitatem Lucanam venerant, loquerentur. Quæ quidem mandata, omnem ſpem & tractatum unionis hujuſmodi totaliter ſuſtulerunt. Quadam etiam die in publico conſiſtorio, Lucæ adhuc exiſtens, publice aſſeruit, quod ad faciendum unionem prædictam, viam ceſſionis ut pernicioſiſſimam ac diabolicam ſequi nollet.

Cum igitur tam dicti cardinales, quam ambaxiatores, prælati, & fere omnes Chriſti fideles, unionem eccleſiæ affectantes, de hujuſmodi unione conſequenda ex facto ipſius Angeli omnimodo deſperarent: cardinales ipſi cogitantes, quod melius eſſet eis incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei, & fieri tranſgreſſores promiſſorum, juramentorum, & votorum prædictorum, etiam ſi proinde exilium, paupertatem, & omnia mala eos pati oporteret, verſus civitatem Piſanam (quam etiam per prius dictus Angelus pro facienda unione prædicta in eadem, ut ad hoc valde idoneam, & ut ejus verbis utamur, quaſi ad hoc fabricatam, eidem Petro tunc recuſanti, licet prius in Maſſilia civitatem obtuliſſet eandem ambaſſiatoribus dicti Angeli, tunc etiam recuſantibus, obtulerat) acceſſerunt. Et dum ibi prædicti cardinales forent inſimul congregati, adhuc cum omni humilitate dictum Angelum per intermedios nuncios eorum aliquoties ſolicitarunt, ut ei placeret ad eandem civitatem Piſanam accedere, atque una cum eis, quod ad perfectionem dictæ unionis, ſicut expediret efficaciter pertractare, & in hoc etiam ipſius Angeli induratum animum immutare minime potuerunt.

Prædictuſque Petrus interim ab eodem loco Portus Veneris recedens, tractatumque unionis totaliter derelinquens, ad Cataloniam declinavit: obi plures in cardinales contra promiſſiones

ANNO CHRISTI 1409.

nes ſuas, & in præjudicium unionis eccleſiæ, profanavit: omnibuſque pene ſuis cardinalibus, qui bonum unionis hujuſmodi expectabant, in diverſis caſtris ſive locis eidem loco Portus Veneris propinquis, remanentibus, ac de facto unionis per dictum Petrum perficiendæ etiam penitus deſperantibus.

Qui poſteaquam iteratis vicibus, & diverſis nunciis, eundem Petrum ad dictam civitatem Piſanam accedere pro unione eccleſiæ, & ſuo debito exequendo, monuerunt: cum dictis cardinalibus, qui dictum Angelum elegerant, in loco Liburnii Piſanenſis diœceſis convenientes, ſuper proſecutione reali ipſius unionis, inter ſe diverſa colloquia & tractatus longo tempore habuerunt: & demum per viam concilii generalis, tanquam viam rationabilem, & juridicam, ad hujuſmodi ſchiſma tollendum, procedendum fore decreverunt: & concilium ipſum, prout ad eos hoc caſu pertinebat, ad civitatem Piſanam, quæ ab utroque contendente, licet diverſis temporibus, approbata & oblata fuerat, & quæ ad id per omnes reputabatur idonea, & ſecura, convocarunt: ad eandem civitatem, pro horum executione, perſonaliter accedentes: interim prædicto Angelo ab eadem civitate Lucana ad dictam civitatem Senenſem, unde illuc venerat, recedente: ubi etiam mala malis accumulando, plures alios in cardinales, contra ſua promiſſa, juramenta, & vota, profanavit.

Convocato igitur per eoſdem rite hujuſmodi generali concilio ad civitatem Piſanam, & convocatione ipſius univerſis Chriſtianitatis partibus, regnis, ac provinciis, debito tempore ſolemniter publicata, ac ſucceſſive etiam Angelo & Petro præfatis, necnon illis qui eis adhærebant, & ſe pro cardinalibus tenebant, congruo tempore renunciata, citatiſque eis, & vocatis peremptorie, ut per ſe vel alios eorum nominibus, & pro ipſorum intereſſe, ad dictum generale concilium in eadem civitate Piſarum celebrandum, & ad cauſam ſchiſmatis & hæreſis contra ipſos inſtituendam, etiam convenirent, ac comparerent, ac præſtita & oblata eis plena ſecuritate illic conveniendi, necnon ibidem morandi, & recedendi juxta eorum beneplacitum voluntatis: tandem adveniente præfinito termino, quo dictum generale concilium in eadem civitate Piſana fuerat celebrandum, & illic poſtea de partibus, regnis, & provinciis prædictis, ac per mare & per terram, quaſi innumera multitudine prælatorum, videlicet patriarcharum, archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & etiam ambaſſiatorum, & procuratorum regum & principum, & prælatorum, & aliorum qui illuc perſonaliter accedere non potuerunt, ac etiam multorum inſignium locorum nunciis & ambaſſiatoribus, necnon magiſtrorum in theologia, & juris doctorum, mira multitudine illic continuo concurrentibus: eiſdem cardinalibus & prælatis, qui ad hujuſmodi concilium convenerant, ad formandum proceſſum pro unione eccleſiæ neceſſarium contra eoſdem Angelum & Petrum, ipſorumque ſequaces, pluries inſimul convenientibus, ipſis & Petro & Angelo illic non comparentibus per ſe vel alios, & propterea contumacibus, prout erant, merito reputatis, ſervatis etiam ſervandis, poſt multorum temporum intervalla, & nonnullis ſeſſionibus, necnon aliis ſolemnibus actibus, prout ordo juris & tanti negotii qualitas exigebat, per eoſdem cardinales, per patriarchas, archiepiſcopos, & epiſcopos, & abbates, qui locum in eodem concilio habebant, etiam publice & ſolemniter factis: tandem hujuſmodi generale concilium, dictorum Angeli & Petri, & ſuorum ſequacium, abſentia ſeu contumacia non obſtante, pronunciavit, decrevit, definivit, & declaravit (prout hæc omnia in dicto proceſſu deducta, petita, & probata fuerunt) Angelum & Petrum præfatos, fuiſſe & eſſe notorios ſchiſmaticos, & ejuſdem ſchiſmatis nutritores, defenſores, fautores, approbatores, incorrigibiles & pertinaces, necnon notorios hæreticos, & a catholica fide devios, atque promiſſionum, votorum, & juramentorum ſuorum hujuſmodi tranſgreſſores, & eandem eccleſiam notorie ſcandalizantes, & propterea omni honore & dignitate, etiam papali, ſe reddidiſſe indignos, ipſoſque etiam per ſacros canones ab eadem eccleſia fore abjectos, privatos, & præciſos, ac privavit, abjecit, & præcidit: inhibendo quoque eiſdem Angelo & Petro, ne quis eorum ſe pro Romano pontifice gereret, aut nominare præſumeret: decrevitque dictam Romanam eccleſiam vacare, & per illos, ad quos hoc pertineret, ad ſummi Romani pontificis electionem procedendum fore: ac omnes & ſingulos, etiamſi imperiali, regali, aut alia quavis dignitate fulgerent, juramento & obedientia, quibus forte eis tenerentur adſtricti, penitus abſolutos: inhibendo etiam Chriſti fidelibus ante dictis, ne alicui ipſorum Angeli & Petri parerent, obedirent, & intenderent, aut præſtarent auxilium, conſilium, vel favorem, ſub excommunicationis & aliis cenſuris, ſive pœnis in tales a canonibus promulgatis: illos etiam, qui forſan hujuſmodi ſententiæ prædicti concilii parere contemnerent, ac fautores, defenſores, & ſequaces Angeli & Petri prædictorum, eiſque adhærentes, etiam per ſæculares poteſtates compeſcendos fore, & compeſci debere: & inſuper proceſſus, ac excommunicationis, inhabilitationis, ſeu alias ſententias, & cenſuras, necnon privationis ordinum quorumcumque ac dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumlibet, contra eoſdem cardinales, qui hujuſmodi concilio adhæſerunt & interfuerunt; necnon promotiones quorumcumque ad cardinalatus honorem per Angelum a die tertia menſis Maii, ac Petrum, prædictos, a die quintadecima Junii, anni Domini milleſimi quadringenteſimi octavi, factas, fuiſſe & eſſe nullas, irritas, atque caſſas, illaſque, quatenus de facto proceſſerant, caſſavit, irritavit, & etiam annullavit, prout hæc omnia in prædicta ſententia plenius continentur.

Nos itaque, qui poſtea fuimus, Divina favente clementia, ad apicem apoſtolatus aſſumpti, de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. cardinalium, prædictam ſententiam, & omnia alia & ſingula, quæ per concilium hujuſmodi, pro tollendo ſchiſmate prædicto, reintegratione memorata, facta fuerunt, utpote provide, & tantorum venerandorum patrum, immo univerſalis eccleſiæ, autoritate & concordia facta, rata habentes & grata, ea autoritate apoſtolica ex certa ſcientia approbamus, & præſenti ſcripti patrocinio munimus: decernentes, non minoris exiſtere vigoris & firmitatis hujuſmodi ſententiam, necnon omnia & ſingula acta & actitata in eodem generali concilio in hac parte, quam fuerunt & ſunt alia concilia in diverſis arduis negotiis ipſius eccleſiæ celebrata: volentes inſuper, & eadem autoritate decernentes, quod eidem ſententiæ, in judicio, & extra, ſtetur firmiter, & omnino pareatur. Et quia turpis eſt pars, quæ ſuo non congruit univerſo: volumus etiam, & autoritate prædicta decernimus, quod ſi quis contra eandem ſententiam forſan verbo vel facto, quod abſit, temere facere aut venire præſumpſerit, tanquam ſchiſmaticus & hæreticus, & hæreticorum fautor, necnon ut univerſalis eccleſiæ turbator & ſcandalizator, ab omnibus fidelibus habeatur, ac etiam evitetur; donec ab errore hujuſmodi reſipiſcens, ad gremium ipſius eccleſiæ præmiſſa ſatisfactione debita, cum humilitate & reverentia revertatur. Nulli ergo, &c.

Datum Bononiæ 11. Kal. Februarii, anno I.

Hactenus diploma Alexandri P. V. ex Annal. Raynaldi ad an. 1410. n. 7.

XVI.

Ex eodem Raynaldo ad an. 1409. n. 34.

SCRIPTA DOMINI CAROLI DE MALATESTIS

De iis quæ ipſe cum cardinalibus Piſis tractavit, & in reditu cum Gregorio, a quo legatus ad cardinales fuerat.

AIt ſanctitatem ſuam facere poſſe quod ſibi libebat: cum reverentia tamen, de his quæ titubat, ipſam adviſabat. Videlicet acceſſus ſui ad partes Foroiulii accelerationem, futuram eſſe maximi ſcandali, non extirpandi forte diebus ſuis. Credere quidem poterat ſanctitas ſua, ipſi Carolo, ſi placebat, non dicturo in hoc mendacium: per ea enim quæ dum Piſis erat, comprehendere potuerat, multi erant qui ſolicitabant per publicos proceſſus, ſanctitatem ſuam & adverſarium ſuum ejici, & opportunitatem ad honeſtandum negotium, quod optant, quærunt: cumque viderint beatitudinem eandem diſceſſiſſe, calumnias exaſperabunt in eam, jus ſuum dilatantes, dicenteſque: ecce viam ad conveniendum pro ſacra unione exequenda. Atque ex hoc jam adepti, coram ſuis aſtantibus quos cupiebant, proceſſus urgebunt: & poſtquam de tractatu unionis infecto illos palam inſtruere poterunt, cum perjurum, fautorem antiquati ſchiſmatis, & hæreticum aſtruent, neminemque ſic excuſare eum poſſe, cum cedendi tractatum quemlibet infecerit, nec alium proſequatur, per quem unionem fieri poſſibile ſit. Quidam patule dicent: Poteſt orbis univerſus cernere, quod non niſi ad ſubterfugiendum ceſſionem, & decipiendum fideles, illiuſmodi concilium indixit & proſequitur: certus namque eſt, dominum Benedictum & ſuos ad illud acceſſuros non fore, ſimiliter neque majorem partem fidelium, quæ ad hoc verum & ſacrum concilium acceſſit & acceſſura eſt; & propterea ipſum cum pauciſſimis ſuis confluentibus non poſſe unionem per concilium illud facere, cum certiſſimus ſit, & certi quilibet eſſe debeant, quod non accedebant illuc ad unionem perficiendam, ſed, quantum in eo fuerit, deſtruendam. De conſilio quidem domini Benedicti, qualem unionis fructum attuliſſet, patebat. Unde inferent, quod uterque eorum jam præciſus eſt, & notorie incorrigibilis, gravemque jacturam ſanctæ eccleſiæ imminere, ſi apoſtolicam ſedem diutius vacare ſinatur: & exinde occaſione ſumpta, concorditer procedent ad ſententiam diffinitivam celeriter, & poſtmodum ad tertii, ut ſic dicatur, Pontificis electionem. Quo facto (quod jam factum eſt) ipſo domino Gregorio Forojulium accedente, Carolus videre videbatur, & cum reverentia petebat, quomodo & quando putabat fieri unionem poſſe.

Et ſi diceret forte, quod alias dixerat, ſe paratum acquieſcere terminationi concilii ſui, quod vere & juridice univerſalem repræſentabat eccleſiam, & eccleſiæ univerſalis autoritate fungebatur: petebat, dato quod ſic eſſet, quid in facto concilium illud proficiet unioni, & quid circa hoc conſulere poterit, aut definire. Si enim conſultum fuerit, & conceſſo etiam quod juridice terminatum, quod dominus Urbanus prædeceſſoreſque ſui, & ipſe, veri fuerint pontifices, & quod diligentiam debitam adhibuerint pro unione exequenda: iterum terminent, ipſum tanquam verum pontificem ab omnibus venerandum fore. Cæterum terminent, aliorum congregationes, non concilia, ſed conciliabula fuiſſe, irritent, damnent eos & acta per eos.

Petebat a ſanctitate ſua, ſi alios credebat hujuſmodi acceptare ſententiam, dicens Carolus ſe certiſſimum eſſe, quod non: & propterea certiſſimus erat, quantum humana fragilitas de aliquo certificari poterat humana conſideratione, concilium ſuum per viam illam de facto unionem facere non poſſe.

Inſuper ſi diceretur quod dabitur modus in illo concilio reintegrandi obedientiam, quæ fuit domini Urbani, dato quod ſic fiat (quod tamen fieri quodammodo impoſſibile Carolus putabat) animadvertebat quod pars illa fuit per multos annos abſque ulla diviſione, multa principum proſperitate & potentia fulta: & tamen ſchiſma minime ſublatum fuit, quinimmo quotidie auctum & inveteratum. Unde etiam per viam illam concilium ſuum unionem producere poſſe, parum ſperandum erat.

Præterea, quod ipſe dominus Gregorius una cum concilio ſuo, omni poſtpoſita excuſatione, ubicumque in orbe terrarum fuerint adverſarii ejus utrique, videlicet qui dicitur dominus Benedictus, & unio collegii, terminaverit accedere, ibique ſuum debitum quodlibet implere plene & perfecte: non putabat tamen Carolus, quod, ſi qui Piſis ſunt, electionem alterius jam fecerint, ſtante quod in facto expertus eſt modicam erga Dominum Deum reverentiam & caritatem; inſuper urgente in proximos odio, & privati honoris & commodi mundani ambitione proterva, non credit, licet unio fieri deberet, ipſam tamen fieri. Movebant quidem præſertim animum ſuum rationes iſtæ; nam dominus Gregorius adverſariis ejus non cedentibus, cedere debere atque teneri non credebat, ſed ſuum conſulere concilium, aut * diffinire.

Quod ſi huic viæ dominus Gregorius jam conceperat terminaveratque, ſuo concilio illam terminante, aſſentire; longe præſtantius penſabat Carolus certitudini unionis, & ipſi domino Gregorio fore, Piſtorium accedere, quam feſtinare ſuum concilium celebrare, ut talem exequatur terminationem, poſtpoſitis quidem rationibus aliis publicis, & privatis.

Hæc propter unionis certitudinem apparebant præferenda: videlicet, primo cedere quam alius eligatur, quam poſt; ſi enim primo ceſſerit, dubia non eſt electio cauſa ſui. Siquidem, antequam cedat, alius eligatur, ſua ceſſio poſt factam electionem illam, niſi de facto tantum certificare non poteſt. Valeat licet pontifex cedere, non poteſt ſibi ſubſtituere pontificem. Et ſi mala ſeu inepta fuerit electio, illiuſmodi ceſſio poſt factum, ineptitudinem illius auferre non poterit, multo minus ſic validare. Si dicatur, diſpenſari poſſe electionem illam per eum priusquam.

* f. ut diffiniret.

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

quam cedat: quis dicet hoc certum eſſe de jure, an dubium potius eſt, an cuilibet juri canonico diſſonum & oppoſitum.

Præterea quis credet, electum illum & electores hujuſmodi, poſtulare diſpenſationem, vel gratis oblatam acceptare velle? At ſi dicatur: ille talis, poſtquam fuerit electus, cedere poterit: dicebat Carolus quod bene faceret, ſed ratione multiplici, & præſertim præteritorum experientia, & præſentium qualitate ponderata, non putabat, quod ſi tertius eligatur, niſi invite nunquam cedet. Aut enim cogitatur, eligendum eligi debere cum modo, ut cedat, aliis cedentibus, quiſquis electus fuerit cum voto ſolemni & juramenti cautione, quam magis de jure valide fieri queat. Et tunc vel credebatur, illos, qui Piſis erant, hujuſmodi electionem facturos eſſe, vel non. Detur quod ſic: tunc quærebatur, qua ratione humana habilior modus reperiatur, tres inſimul conventuros fore & ceſſuros, quam duo? Si namque difficultas negotii, cauſa impedimenti fuit: aucta cauſa difficultatis, addi impedimentum neceſſe erat. Qualis enim erat difficultas conveniendi inſimul duos, & modum reperiendi ad cedendum, opus teſte erat, ſi negotii difficultas, & non partium voluntas cauſa fuit impedimenti. Si quoque voluntas, credendumne eſt humanæ menti, liberum citius ceſſurum fore, quam eos, qui per vota ſolemnia & juramenta valida ad cedendum obligatos fore toto patebat orbi? Vel forte credendum erit, ſi tertius ille majorem ſibi cæteris favorem inſpiciat, citius, quam cæteri ceſſerint, cedere?

Quod autem electio illa non fieret cum obligatione ad cedendum, iis rationibus ipſe Carolus movebatur. Primo quidem putabat, quod ſi volebant, qui Piſis erant, concilium juridicum & indubitatum aſſerere, velut aſſerebant, eorum terminationes tam circa ejectionem, quam circa electionem, validas, indubitatas, & irrefragabiles omnimode fore, cunctis fidelibus conarentur oſtendere, & inde non cum obligatione illiuſmodi electionem facturos fore. Si quidem bono moverentur zelo, dubitandi maxima inerat ipſis cauſa, ſi cum modo cedendi debite elegerint: ne forte, ſi noluerit ille ſervare promiſſa, opus eis ſit (dato quod jus foveant) illum iterum, tanquam alios, velut perjurum, antiquati ſchiſmatis fautorem, & hæreticum, ejectum & præciſum, declarare, & ad quarti electionem pervenire. Unde quartum ſchiſma pro triſchiſmate fieret. Concludebat ergo de primo ad ultimum, quod in principio unius particulæ propoſuit: videlicet accelerationem ad concilium ſuum Forojulii, accelerationem poſſe eſſe, immo futuram eſſe credebat, accelerationis tertii ad nomen papatus eligendi. Quo facto, de unione diebus ſuis parum, quinimmo forte minime, erit ſperandum. Et ideo ſuppliciter ſanctitatem deprecabatur ſuam, modum adhibere, per quem tam proximum, maximum, peſſimumque ſcandalum non fiat in eccleſia ſancta Dei. *Et infra:* Præterea quoniam non ſolum per ea quæ clandeſtine perceperat, verum per ea quæ manifeſte viderat, & multis tam aliorum, quam eorum qui ſecum inerant, manifeſta etiam eſſe putabat, non credebat ſanctitatis ſuæ perſonam tutam Piſis eſſe, poteſtate civi[illegible] exiſtente, velut erat, in favorem congre[illegible] Piſis prompta, multo quidem minus concilium. Nec quoque putabat, quod ſumpta ſuſpicionis [illegible] excuſatione apparenti, propter de[illegible] ſui ſtatus, ſuæque civitatis, reive publicæ excidium evitandum, domini Florentini, fortalitia & poteſtatem civitatis Piſanæ, in manibus ſuſpectorum partibus eccleſiæ univerſalis traderent. Verum ex adverſo conſiderabat, quod concilium Piſtorii congregandum, non privatum, ſed commune eſſe oportebat, quia communi conſenſu & autoritate congregari alii aſſerebant: nec amplius ſuæ præjudicabat ſanctitati ipſum Piſtorii congregari, communi partium conſenſu & autoritate, quantum Bononiæ & cæteris locis, quibus ſic congregandum eſſe aſſenſerat, qui Piſis erant aſſentirent congregari. Credebat etiam per ea, quæ ſibi oblata fuerant, quod domini Florentini, Piſtorium & fortalitia ejus in manibus non ſuſpectorum partibus eccleſiæ univerſalis deponerent, ad hunc actum celebrandum, ex quo tuta erit perſona ſua, & concilium tutum & liberum. Si quidem non deponent, tunc orbi patebit, quidquid ex parte ſui impleviſſe debuerit, feciſſe, illos vero minime, innoteſcat. Cæterum orbi humilitatis ejus abundantia, & ſuorum ſuperbia adverſantium, & multimode fallacia exquiſita, unde fortes animo efficerentur multi, conveniréntque ad notoriam perverſorum malitiam ſuperandam: deque duobus alterum fieri neceſſe ipſi Carolo videbatur, ſi (non obſtante illorum, qui Piſis erant, non æqua petitione) Piſtorium humiliaverit ire; vel, exhibita ſibi ex ſuis tutelæ ſufficienti cautione, unio fiat; vel apud dominum Deum & homines juſtificatus erit penitus, cum nihil omiſiſſe de iis, ad quæ tenetur ad unionem perficiendam, & ultra, Deus noverit, & hominibus patens erit. Sicque a domino Deo per ſe, & homines eccleſiæ ſanctæ, & ſanctitatis ſuæ cauſa fovebitur, ad optimumque dirigetur finem. Et cum multa, propter ſuſpicionem captam in eum, ei opponantur, & ipſi tanquam malefactori detrahant: ex bonis operibus conſiderantes eum, glorificabunt Dominum, & ſuæ venerabuntur ſanctitatis bonitatem.

Supplicabat igitur ſanctitati ſuæ, ne vellet propter modicum permittere, tot fidelium errare mentes & peſſimum ſchiſma tot inveteratum annis plurificari, intendi, & extendi, cum ſanctitatis ſuæ maxima ignominia, & forte demerito: deprecabaturque ſanctitatem eandem, quatenus animadvertere placeret, quale quantumque excidium dicto fieret in populo, ſi non concordabat ſe cum iis, qui Piſis erant. Et ſi ſe paſtorem reputat, ut credebat Carolus: penſet, quod de minima ove perdita rationem cogetur reddere a patrefamilias.

His auditis, dominus Gregorius replicavit, illos velle, ſe & eos qui fuerunt & ſunt ſibi fideles, in eorum manibus & poteſtate poni, & quod abſolute cedat concilio in manibus eorum & poteſtate poſito: & quod cognoſcebat hanc eſſe deſolationem ſui & ſuorum, dicens, ſi abſolute ceſſerit, quid fieret de cardinalibus ſuis, quid de rege Romanorum, & de rege Ladiſlao, & de rege Hungariæ, & de aliis ſuis curialibus & fidelibus, quos ſciebat, propter eorum conſtantiam erga eum, illis exoſiſſimos eſſe. Et concludebat, valde apud Dominum ſe errare credere, & maximam agere impietatem, ſi ſui & ſuorum perditionis cauſa foret, ut aliorum ſatiaret impiam voluntatem: & quod propterea nolebat Deum, & ſuos, & conſcientiam ſuam taliter lædere, ſed potius mortis periculo ſe ſubmittere, ſperans in Domino, quod ipſum & ſuos fideles adjuvabit.

Ad

ANNO CHRISTI 1409.

Ad hæc Carolus ait, quod qui Piſis erant, miſerant ipſum & ſuos bene & caritative tractare: quodque hoc & cætera particulariter promiſſa, ſibi, ipſo cedente, ſervabuntur, volebat promittere, & ſe obligare, Unicum collegium inſuper acturos, & curaturos fore cum effectu, quod ſacra ſynodus ſolemniter hoc idem faceret, etiam quod futurus pontifex promiſſa illa ſervabit integre & inviolabiliter.

De cardinalibus vero ſuis & de aliis particularibus, nihil velut retulerat, nihil tractaverat. Sciebat namque ſanctitas ſua, quod nullam habuerat licentiam ſeu poteſtatem ab eo tractandi ſuper aliquo cum eis, ſi non aſſentiebant prius ad aliquem propoſitorum locorum accedere, pro unico & communi concilio celebrando. Noluit igitur mandato & licentiæ contradicere. Verum opinabatur, per ea quæ comprehendere valuiſſet, quod cernentes qui Piſis erant, ipſius maximam humilitatem & liberalitatem multa mereri, ipſo cedente propter ſacram unionem eccleſiæ, contentarentur dominum Antonium nepotem ſuum cardinalem remanere, & forte camerarium, quamvis hoc ſibi difficilius videretur, propter duos collegii illius, hoc officium prætendentes. De aliis vero quibuſdam, quos non malos reputabant, forte hoc aſſentirent. De duobus quidem, videlicet de dominis vulgariter dictis Raguſienſi & Senenſi, nullomodo credebat, quoniam peſſimos viros reputabant: & eos, & quemlibet eorum, cauſam fuiſſe deſtruendæ unionis & omnis ſcandali, publice & communiter Piſis ferebatur: & propterea cunctis pluſquam exoſos eſſe palpaverat. Principes autem, qui ſuæ ſanctitati fideles fuerant, ſecurus de ſuo ſtatu fieri decentiſſimum erat: & parum circa hoc difficultatis eſſe certus erat. Alias quidem, quando via ceſſionis tractata eſt, recordabatur ipſe Carolus dictum fuiſſe, ad omnem futuri ſcandali inter partes fomitem extinguendum, opportunum fore, quod ea, quæ dominus Urbanus & ſui egerant ſucceſſores in obedientia ſua, firma & rata haberet univerſalis eccleſia: ſimiliter quoque, quæ ille qui dictus fuit dominus Clemens, ſucceſſorque ſuus. Namque aliter neceſſe foret litem juris papatus, ad quam delendam, ceſſionis viæ partes aſſenſerunt, ſuſcitare, vel quæ partium jus proſecuta fuiſſet, autoritatem executione non pari approbando terminare, eſto quod ſublata fuiſſent ſtrepitus & figura judicii. De ſuis quoque curialibus dixit putandum eſſe, quod benigne tractarentur.

Verum adjiciebat, dato quod ſuos cardinales alii nollent cardinales remanere, & ſuos cardinales in officiis eorum, numquid hoc unionem impedire debebat univerſi populi Chriſtiani? Audierat nempe a ſanctitate ſua pluries, ut faverent ei ad ſacram unionem perficiendam, ſuos feciſſe cardinales. Primos quidem, ne inter eos, qui adverſus eum jam conſpiraverant, & decipulas non ceſſabant ſuis tendere pedibus, ſolum ſe abſque conſilio reperiret & favore; alios quoque, ne rebellatis adverſus cardinalibus ſuis, ipſe ab eis cum tribus derelictus, cum ipſis tantum tribus remaneret. Audierat etiam a ſua ſanctitate, quod viros humiles, & quam meliores ſciverat, elegerat ad eccleſiam ſanctam Dei uniendam & reformandam, omni penitus ſpe humani favoris ejecta. Conceſſo igitur hoc, cum cardinales iſtos fecerit propter unionis favorem & ſanctæ eccleſiæ quietem: ſanctitatem rogabat ſuam Carolus, quod ne in detrimentum propoſiti ipſos feciſſe reperiatur. Putabat etiam ipſos debere velle ſuæ dignitati cedere, ne propter hoc ſanctæ eccleſiæ impediatur commodum & tranquillitas: videntes præcipue ipſius exemplum, qui poſt dominum Deum ſuus erat pater & dominus & magiſter, & pontificali, quæ major erat, ſuæ dignitati renunciabat, ut quiete & commodo fruatur eccleſia. Si autem nollent, cum mala in hoc deprehendatur eorum ambitio, potius eccleſiæ commodum tolli a ſanctitate ſua ſupplicabat, quam ipſorum prava voluptas. De ſuis vero cardinalibus ſimiliter docebat, concludens in reſponſione hac, quod ſi videbatur ſanctitati ſuæ annuere petitioni eorum, qui Piſis erant, cum opportunum foret tractare de ſecuritate ſui acceſſus Piſtorium, & concilii tute ibi celebrandi, futurique pontificis libera electione: poterat, immo decens erat, de ſtatu ſuorum cardinalium futuro tractare, necnon de ſecuritate ſtatus principum qui fuerant conſtantes in obedientia ſua, & aliis ſuis ſequacibus, & fidelibus, &c.

XVII.

RESPONSIO CARDINALIUM DOMINI GREGORII

Facta ambaxiatori domini Malateſtæ de Penſauro, ad quædam capitula per ipſum dominum Malateſtam petita.

Ex Eodem Raynaldo n. 40.

„ AD capitulum ſecundum, videlicet: Dixi „ pro parte præfati fideliſſimi ſervitoris „ veſtri domini noſtri Malateſtæ, quomodo ma„ gnificus frater ſuus dominus Carolus ſibi pri„ dem intimavit, quod pro unione conſequen„ da eidem videretur unicam tantum fore viam „ indubitatam, & ſine aliquo ſcrupulo enervati„ vam penitus omnis ſcandali, & cujuſcum„ que dubitationis de mentibus fidelium: vide„ licet quod fiat unicum & generale concilium, „ in quo concurrat voluntas dicti domini Gre„ gorii pariter, & veſtra. Alias ſi plura con„ cilia in diverſis locis indicta fierent, ut ordi„ natum eſt: veriſimiliter & neceſſario multa „ ſcandala, diviſiones, ac hæreſes ſuborirentur „ exinde: & ſic, ubi pacem quærimus, multi„ plex diſcordia ſequeretur; ſicque erit error „ poſterior, pejor priore, &c. Reſpondent & dicunt ſic: quod veritas eſt, quod pro bono negotii, & ut in illo certius & ſecurius procedatur, & ad ſerenandas conſcientias omnium, utile & expediens eſt quod non teneantur plura concilia, quia ſunt ſolum ad impediendum, & non ad expediendum ſanctum negotium, de quo agitur. Ipſi ergo commiſerunt ſe ſimul, & fecerunt unicum collegium pro proſecutione ſanctæ unionis: & habitis inter eos multis deliberationibus, & diverſis ac repertis conſiliis pro unica & ſola via dandi pacem eccleſiæ, elegerunt convocare concilium generale, & elegerunt locum communem infra Italiam, ſcilicet Piſarum: qui locus per contendentium quemlibet fuerat oblatus, ut patet per publica inſtrumenta. Nam primo dictum locum obtulit dominus Benedictus in Maſſilia, nepoti, & aliis ambaxiatoribus domini Gregorii: locum eundem in loco de Portu Veneris publice obtulerunt dicto domino Benedicto; ad quam electionem etiam domini cardinales utriuſque collegii conſenſerunt, & præcipue collegium Italicum hoc procuravit de mandato dicti domini Gregorii,

ANNO CHRISTI 1409.

rii, per organum magnifici militis comitis Campaniæ; quem ad hunc effectum miſerunt Portum Veneris ad dictum Benedictum & ſuum collegium. Et ideo dominus Gregorius habet quod quærit: nam Piſanus locus, ut prædicitur, eſt electus de communi conſenſu, ut ipſe vult, & nedum de communi conſenſu, ſed ad procurationem ejus ſolius, ut patet ex reſponſione ſua facta in Luca, & ex bulla quam ſuper hoc domino Benedicto tranſmiſit, cujus bullæ particula ſequitur in hæc verba, videlicet: Itaque nobis illa via magis placebit,
,, & placet, ut ſub uno aliquo domino, vel
,, dominio, in quo utraque pars tuta foret,
,, hujuſmodi foret conventio perſonalis. Hæc
,, enim via omnia impedimenta excludit, omnes
,, ſcrupulos repellit, omnes amputat difficulta-
,, tes: pro cujus executione, Florentinorum
,, & Senenſium loca habilia & decentia, tam
,, maritima quam terreſtria, & inſuper civita-
,, tem Lucanam, ſibi pro parte veſtri fecimus
,, offerri, & præcipue civitatem Piſanam, qui
,, locus eſt idoneus, ut nullus magis valeat
,, reperiri, diviſus flumine, galeis, ſecundum
,, quod tu optare videris, acceſſibilis, abun-
,, dans victualibus, capax multitudinis, tutus
,, ab omni reſpectu, ſic accommodus, ut ad
,, iſtam conventionem fabricatus videatur. In
,, unius diei ſpatio nos per terram, & tu per
,, mare, ad eum locum convenientes, pacem
,, Chriſtianitati reddere poſſumus.

Itaque ad iſtum locum, tanquam ad locum per utrumque electum, dicti domini cardinales mandaverunt concilium generale, vocaveruntque ſolemniter & canonice utrumque dictorum contendentium ad dictum locum & præfixum diem: & ita nunciaverunt per ipſorum ſolemnes nuncios, & litteras publicas & apertas, omnibus prælatis, regibus, principibus, ducibus, nobilibus, notabilibus, communitatibus totius Chriſtianitatis. Itaque concludunt, quoad iſtum articulum, quod per eos non ſtetit, nec ſtat, quin concilium generale fiat, ſicut fieri debet, ad quod ipſe & Benedictus, de cujus re ſimiliter agitur, ſpecialiter ſunt vocati.

,, Ad tertium articulum videlicet: Item dicit
,, præfatus dominus Carolus, ſibi a certo in-
,, notuiſſe, multos principes & communitates
,, concurrere ad hac viam, tanquam præ cæte-
,, ris meliorem: inſtitiſſe quoque cum præfato
,, domino Gregorio, eidem ſupplicantes, ut ſi-
,, bi placeret concurrere cum concilio ſuo in uno
,, loco, veſtris reverendiſſimis paternitatibus ve-
,, ſtroque concilio: ſubjungens idem dominus
,, Carolus, quod ſi altera partium, [a] V. R. P.
,, videlicet, & præfati domini, ſe retraxerit a
,, prædicta electione dicti unici loci communi-
,, ter fienda (veriſimiliter hoc eventurum non
,, aſſerit) quod ab illa parte, quæ recuſa-
,, verit, omnis obedientia totaliter ſubtrahetur
,, cum vilipendio, detrimento, & infamia ma-
,, xima ejuſdem partis) cum manifeſte convin-
,, ceretur nolle unionem per modum juſtum &
,, æquum, attenta maxime promiſſione utriuſ-
,, que, facta de non omittendo aliquid de con-
,, tingentibus. Recuſare autem electionem di-
cti unici loci, eſſet omittere, & ſic contra promiſſa venire, &c. Reſpondent dicti domini cardinales, quod de fide, legalitate, & probitate, & pura intentione dicti domini Caroli circa unitatem eccleſiæ, dicti domini confidunt, ſicut de ſpeciali & ſingulari filio eccleſiæ Romanæ: & pro tanto, quidquid dicat, vel faciat, domini reputant cum bono zelo procedere. Sed poſſibile eſt, quod dominus Gregorius vellet eum circumvenire, ſi poſſet: ſed cum Dei auxilio ſperant dicti domini, quod ipſe eſt talis, qui non permittet ſe decipi vel ſeduci. Et quia dicitur in dicto articulo, quod poſſet multum imputari ad vilipendium, detrimentum, vel infamiam illius partis, quæ non acceptaret tertium locum eligendum, cum manifeſte convinceretur eos nolle unionem, & per conſequens ab illa parte ſubtraheretur omnis obedientia, attento quod multi principes, & communitates concurrerunt ad hanc viam: reſpondent dicti domini cardinales, quod poſſibile eſt, quod aliqui domini & communitates, qui non ſunt plene informati de facto: de circumſtantiis, ad informationem ſeu ſuggeſtionem dicti domini Gregorii contentarentur, & placeret eis, ſi poſſibile eſſet, quod fieret mutatio ad unicum locum de communi partium voluntate. Sed domini certificant dictum dominum Carolum, & dominum Malateſtam, quod ipſi habent nova de majoribus regibus & principibus Chriſtianis, & de majoribus prælatis totius eccleſiæ, quod ipſi acceptant, laudant, & approbant viam iſtam receptam per dominos cardinales, de concilio generali celebrando in Piſis: & venient ad dictum locum, & tempus, qui venire poterunt, legitimo impedimento ceſſante, & qui erunt legitime impediti, mittent procuratores plene inſtructos cum ſufficienti mandato: & erunt in tanto numero, quod bene admirabuntur uterque iſtorum contendentium.

Et nihilo minus credunt dicti domini cardinales, quod omnes, qui pro nunc approbant mutationem loci, quando erunt informati de impoſſibilitate juris & facti, & malitioſa cautela, per quam iſtud procuratur per dominum Gregorium, recognoſcent veritatem, & concurrent cum majori & ſaniori parte regum, principum, communitatum, cleri, & populi Chriſtiani, & cum tota eccleſia, autoritative, canonice, & ſufficienter unita. Et ut dicti domini ſint de ſingulis informati, tanquam ſpeciales eccleſiæ filii: domini eis notificant, ipſoſque cum pura veritate informant, quod in caſu de quo agitur, quando ſcilicet ſunt duo contendentes de papatu, ut eſt in caſu præſenti, concilium generale eſt judex ordinarius & ſuperior utriuſque. Nam clarum eſt, quod propter dubium unus non eſt ſuperior altero: nec ambo ſimul, cum non poſſint eſſe duo capita, & eſſet contra articulum fidei: *& in unam ſanctam, &c.* nec alter ipſorum per ſe habet in iſta materia aliquam juriſdictionem, nec convocandi, nec ordinandi, nec aliquod ſtatuendi. Nam alias quilibet eſſet judex in cauſa propria de titulo ſui papatus: nec unus cum parte ſibi obediente obediret, ſeu determinationi alterius. Ita quod oportet de neceſſitate, quod ſit dare tertium, qui judicet inter eos: & nullus eſt, niſi univerſalis eccleſia, quæ eſt ſuperior & mater utriuſque, quam reputant generale concilium in hoc caſu. Nam nullus eorum habet integram obedientiam, ita quod univerſalis eccleſia non eſt, neque eſſe poteſt apud aliquem eorum, & per conſequens neuter poteſt convocare concilium quod ſit generale totius eccleſiæ.

Opponuntur etiam contra eorum quemlibet fautoriæ ſchiſmatis, atque aſſeruntur notoriæ & probabiles, pertinacis & obſtinati ex dictis & factis eorum opponuntur enormia & gravia crimina, notoria facti permanentis, de quibus pluries & ſolemniter moniti, fuerunt incorrigibiles,

a) Hoc eſt, Veſtrarum reverendiſſimarum paternitatum.

ANNO CHRISTI 1409.

les, pertinaces & obſtinati: & crimina ſunt talia, quæ enormiter ſcandalizant totam eccleſiam, immo ſunt in ſubverſione, niſi occurratur, totius ſtatus eccleſiaſtici. Iſtis pro vero præſuppoſitis, quæ ſunt luce meridiana clariora, quæ præſidenda [*] ſigna frenetis audebit aſſerere, quod ipſi, vel eorum alter, in iſta materia poſſit, vel debeat eſſe judex, & per conſequens autoritative convocare concilium generale, cum multi opinentur eos jam eſſe præciſos.

Præterea clarum eſt, quod iſti ſunt principales Benedictus & Gregorius, de quorum facto agitur: ita quod de neceſſitate juris oportet eos requirere, & provocare ad cauſam, & aſſignare eis locum ſecurum. Et iſtud jam eſt factum per dominos cardinales: nam D. Gregorius hunc locum recuſare non poteſt. Nam omnis locus in hoc articulo recuſatur, vel quia non eſt idoneus, vel inhabilis, vel quia non eſt tutus, vel quia non eſt electus per partes. Quoad idoneitatem vel habilitatem loci Piſarum non eſt inſiſtendum: primo quia notorium eſt, ſecundo etiam ultra loca mundi Gregorius commendavit locum Piſarum, ſicut eſt rei veritas. Item ex tunc ſe poſuit bis in manibus Florentinorum, in quorum dominio eſt ipſe locus. Similiter dominus Benedictus, qui jam acceptavit hunc locum, non poteſt eum allegare ſuſpectum: & ut communiter contrarium etiam aſſeritur, & eſt magis veriſimile propter illam, quæ facti dicitur, & habentur litteræ a diverſis perſonis fide dignis: *Dominus Benedictus perſonaliter veniet ad iſtud concilium ad locum præſumptum. Si inveniat locum mutatum, factis juſtis & rationabilibus proteſtationibus ſuis recedet, & ſic concilium ruet, & ipſe prætendet ſe excuſatum.*

Præterea reges & principes, communitates, prælati, clerus, & populus totius Chriſtianitatis utriuſque obedientiæ, ſunt ſolemniter vocati ad iſtum locum & terminum, & a pluribus habetur reſponſio, quod venient vel mittent. Si inveniant locum mutatum, deluſi & fruſtrati, ſi venerint, recedent; & ſi per prius ea ſciverint, non venient, & arguent nos probabiliter varios, mutabiles, & inconſtantes; & per conſequens concilium ruet, ut ſupra. Et credant dicti D. Carolus & Malateſta, quod multi venirent Piſas, qui propter multas rationabiles & juſtas cauſas, non tranſibunt magis profunde in Italiam.

Sunt & multa alia, ex quibus manifeſte convincitur, quod dictus Gregorius & ſui, qui vellent divertere, & impedire iſtud ſanctum negotium, procurant iſta diverticula. Quis ſanæ mentis non videat, quod quidquid agitur per dictum Gregorium & ſuos, eſt ad divertendum iſtud ſanctum concilium, per quod ſolum poteſt ſedari ſchiſma, & uniri eccleſia Dei; & quod malitioſe & nequiter procuratur ad impediendum tantum & tam optatum bonum, ita per Dei gratiam diſpoſitum & propinquum; & ſub fallaci & diſſimulata cautela petunt ſeu peti faciunt loci mutationem? Quæ enim eſt ratio, quod dominus Gregorius non veniat ad locum per eum nedum acceptatum, ſed tam publice & ſolemniter oblatum, & copioſe laudatum, niſi ut ſub verborum pampinis fruſtretur negotium? Nam ſi nunc, quod abſit, concilii congregatio impediretur: non eſſet ſpes, quod de tempore noſtro poſſet iterum congregari. Et ad iſtud tendunt iſti ſeductores populi Chriſtiani, & maxime bonorum virorum & ſimplicium devotorum, tractando & procurando per vias exquiſitas, quod divertatur negotium & concilium non teneatur, &c.

XVIII.

DUBIA MOTA PER CARDINALES,

Ex Raynaldo n. 45.

Qui fuerunt Piſis anno Domini MCCCCIX.

QUia in concilio univerſali poſſent duo contendentes de papatu, ſeu ipſorum alter, vel etiam ipſorum ſequaces, movere dubia, & dicere exceptiones, quæ ſequuntur: ideo ſuper illis eſt habenda ante diem concilii matura deliberatio.

I. Et primo forſan dicetur, & excipietur, quod cardinales non potuerunt vocare concilium, ſed potius ille, qui gerit ſe pro papa in parte ſua: & hoc videtur habere colorem per omnia jura, di. XVII. Et niſi huic dubio clare ſatisfiat, non cenſebitur eccleſia congregata, nec eſſe ibi concilium, ſed potius conciliabulum, & ſic nullius autoritatis, jux. c. mul. XVII. di.

II. Item moveri [*] aliud dubium. Si quilibet, qui ſe pro papa gerit, petit ante omnia reſtitutionem propter ſubtractiones, & neutralitates ſibi factas: talis petitio videtur habere colorem per C[*]. item ſummatus, qui eſt ſub §. Item cum Balſam 2. q. 7.

III. Item poterunt dicere prima facie contendentes, quod poſito quod cardinales poſſent vocare concilium, vocatio eſſet nulla: quia expoliatus epiſcopus ex quacumque cauſa vocari non poteſt de jure ad concilium, niſi fuerit reſtitutus, nec de aliquo crimine agi contra eum, ut volunt jura per expreſſum 3. q. 1. & 2. per totum. Et iſta eſt una exceptio, quæ prima facie videtur juridica per dicta jura: & in illis dominus Benedictus ſe fundavit tempore alterius ſubtractionis. Et niſi iſti dubio reſpondeatur, concilium nullius effectus reddetur, &c.

IV. Item poſſet moveri dubium. Si Benedictus vel Gregorius in concilio peterent, ſubtractos vel neutrales repelli a concilio, tanquam ibidem vocem non habentes: iſta petitio videtur habere colorem per §. huic etiam [*]. 17. di. Et quia ſpoliati ſeu neutrales, ſpoliantes per hoc papam, cenſentur eſſe inimici ſecundum jura vulgata: & ſic venient in concilio ut partes, non autem ut judices, vel vocem habentes.

Qui fuerit his dubitationibus ſatisfactum, ex nullo, quod extet, monumento conſtat.

* Deeſt poteſt.

* Falſa hæc locorum indicia.

* Locus falſo indicatus.

ADDITIO QUARTA.

Ex MS. Harleiano edidit Chaſtenet in nova Conc. Conſtant. hiſtoria.

I.

Conventio inter Cardinales utriuſque obedientiæ de Concilio Piſano celebrando.

MIſeratione divina Nos Angelus tituli S. Potentianæ dictus Laudenſis, Petrus tituli XII. Apoſtolorum dictus Mediolanenſis, Joannes tit. S. Crucis in Hieruſalem dictus Ravennatenſis, presbyteri, & Balthaſar S. Euſtachii Diaconus dictus Bononienſis S. Romanæ Eccleſiæ

ANNO CHRISTI 1409.

ſiæ Cardinales, manibus propriis noſtris infraſcripti, exiſtentes in eccleſia majori Piſana collegialiter, cum RR. in Chriſto PP. aliis DD. Cardinalibus utriuſque Collegii Piſæ commorantibus, attendentes provide, & conſiderantes ut nunc fere populus univerſus ærumnas graves, omnibus deflendas Chriſticolis, lamentabilemque ſciſſuram, quibus Dei eccleſia opprimitur, ob nimiam ambitionem retinendi Principatum eccleſiæ: duobus enim ſuper eo ambitioſe certantibus, orti ſunt errores mortiferi, & orta differentia inter eos, quos in vera Chriſti fide charitas propagavit, etiam inſurrexere inter populos Chriſtianos fremitus guerrarum, ingentes rancores & odia, quos ſolet ipſa eccleſia ſopire, ſequutæ ſunt nedum etiam exhæredationes, imo & multorum, proh dolor! ſtrages, multæque perditiones animarum. Sane pridie penultima menſis Maii, anno infraſcripto, in loco Liburnii Piſanæ diœceſis, RR. in Chriſto Patres & DD. epiſcopi, preſbyteri, & diaconi Cardinales utriuſque Collegii ibi collegialiter exiſtentes, mutuo & unanimi aſſenſu, gratia Spiritus Sancti inſpirante, convenerunt ad invicem, concordarunt, & promiſerunt fide plenaria, juramento & voto irrevocabili firmarunt, attenta diſpoſitione notoria dictorum duorum contendentium de Papatu, ſuper unione S. Matris eccleſiæ providere, prout & quemadmodum in quibuſdam litteris, ſeu inſtrumentis publicis eorumdem dominorum Cardinalium, manibus propriis ſubſcriptorum, & ſigillis ſigillatorum, & eorum nobis de verbo ad verbum perlectorum plene & ſerioſe continetur. Quarum litterarum ſeu inſtrumentorum tenor ſequitur ſub his verbis.

Miſeratione divina nos Epiſcopi, presbyteri, & diaconi S. R. E. Cardinales utriuſque collegii, manibus noſtris propriis infraſcripti, in loco Liburnii diœceſis Piſanæ commorantes, nomine noſtro, & aliorum RR. in Chriſto PP. DD. Cardinalium utriuſque Collegii abſentium, nobis adhærere volentium in hac parte, nec non generoſus & potens miles D. Nicolaus de Robertis, de Tripoli, procurator, & procuratorio nomine RR. in Chriſto PP. & DD. Petri baſilicæ XII. Apoſtolorum presbyteri vulgariter dicti Mediolanenſis, & Balthaſaris S. Euſtachii diaconi, divina miſeratione S. R. E. Cardinalium, a quibus ad infraſcripta plenariam poteſtatem habet, de qua poteſtate conſtat, manu ſcilicet Joannis de Baccaglaciis de Bononia publici notarii, attendentes proinde, ac conſiderantes attente, quantum exiſtit neceſſaria extirpatio hujus peſtilentis ſchiſmatis diuturnitate temporis, ultra quam expediret, fidei & animarum ſaluti nocivi; maxime attenta indiſpoſitione notoria utriuſque de Papatu contendentium, ob quam neceſſario oportuit nos ab eis corporaliter abſentare, & cogitare de validioribus remediis, quibus, ipſorum non obſtantibus voluntariis diſſenſionibus & ſubterfugiis manifeſtis, unitatis vinculum in Dei eccleſia reformetur. Ob quod ſequentes SS. Patrum veſtigia & exempla, per quæ extitit alias eccleſia ſalubriter & virtuoſe in pacis vinculo reformata, multiplicium diruptis errorum laqueis, & ſchiſmatum radiculis venenoſis compreſſis, mutuo, unanimi, & concordi aſſenſu, & matura deliberatione inter nos habita, prævidimus neceſſarium exiſtere, ut per utriuſque partis generale Concilium & eccleſiam, ad noſtrorum in utriuſque contendentium defectum, notoriamque deſidum vocationem, operante gratia Spiritus Sancti congregatam, provideatur tanto exceſſui, imo verius manifeſto, erroneum gregem Dominicum inhumaniter laceranti, ſi de Papatu contendentes per viam mutuæ ceſſionis ab ipſis juramento, voto, & variis promiſſionibus roboratæ, pacem eccleſiæ non dederint in ipſo Concilio, vel alias cum effectu, ut in noſtris litteris, quas ad duos contendentes prædictos de Papatu, & ad Prælatos, Reges, & Principes, & alios fideles utriuſque obedientiæ principaliter deſtinamus, plenius eſt inſertum. Et quia in virtuoſis operibus non initium, pugnaque, ſed optatus finis, & obtenta coronat victoria, ad quam per perſeverantiæ conſtantiam pervenitur; quæ tanto eſt in conſpectu Altiſſimi acceptior, quanto eſt validioribus vinculis roborata.

Ea propter, licet inter nos, operante gratia Altiſſimi, exiſtat firma conſtantia, & immutabile propoſitum, ut quæ deliberata ſunt, & in prædictis noſtris litteris deſcripta, ſuum per omnia, in quantum in nobis fuerit, ſortiantur effectum: Tamen ad certitudinem præſentium & proviſionem futurorum, & ut variationi, quod abſit, in tam neceſſario Dei negotio locus eſſe non poſſit, promittimus ad invicem unus alteri, in communi & particulari, imo verſus Chriſto, cujus res agitur, & cujus corpus ſic enormiter laceratur, B. Mariæ ejus matri, SS. Apoſtolis Petro & Paulo, quorum ſedes, & ſanguine proprio fundata eccleſia vileſcit indecoris ambitionibus, eccleſiæ, & omnibus Chriſti fidelibus fide plenaria, juramento & voto irrevocabiliter firmamus, quod per viam mutuæ ceſſionis amborum de Papatu contendentium, vel alterius, vel alio mortuo, vel canonice ejecto proſequemur eccleſiæ unionem, & damnoſi ſchiſmatis extirpationem, & alias in ipſorum, ſeu alterius contumaciam & contradictionem, per deliberationem Concilii generalis & eccleſiæ congregandæ procurabimus, attentis promiſſis, voto & juramento firmatis per ipſos duos de Papatu contendentes, & nos provideri taliter, quod per canonicam electionem a nobis ambobus collegiis in unum convenientibus faciendam, provideatur eccleſiæ de unico, vero, & indubitato Paſtore; nec a præmiſſis recedemus, ſeu variabimus; imo potius præmiſſa diligentius proſequemur, quouſque præfata unio habeatur, errore ſchiſmatis extirpato.

Promittimus etiam ſolemniter ad invicem, quod ipſis contendentibus de Papatu, vel ipſorum alteri corporaliter non adhærebimus manente in ipſis, vel eorum altero indiſpoſitione, quæ eſt in ſe: ſi aliqui id facerent de noſtrorum præſentium ad invicem conſilio & aſſenſu, ex tunc operam dantes ad ipſorum reductionem, debitam & ſecuram obſervantiam eorum quæ promiſerunt juramento & voto firmaverunt, vel ad ipſos diſponendum, ſeu eorum alterum, ut ad Concilium veniant convocandum, in quo caſu ipſos vel eorum alterum intendimus honorifice tractare.

Adjicientes quod per talem tractatum & conventionem ineundam cum eodem, vel inter ſeipſos præſentes, non poſſit concludi, ſeu deliberari aliquid per majorem partem, nec etiam per omnes in præjudicium, ſeu diminutionem bonorum, dignitatum, officiorum, beneficiorum, & ſtatuum quorumcumque, vel cujuſcumque, quæ hodie habent, & detinent nunc, vel

ANNO CHRISTI 1409.

detinebant ante Kalendas Maii jam præteriti, omnium & ſingulorum dictorum DD. ſic invicem colligatorum & unitorum tam præſentium, quam abſentium. Pari promiſſione etiam ad invicem promittimus, quod ſi hoc pendente negotio, & ejus proſecutione, alter dictorum contendentium diem ſuum clauderet extremum, illi noſtrum qui illi adhæſerunt, ad electionem alterius nullatenus procedent, donec per Eccleſiam deſuper ſit ordinatum, vel ſuperſtes renunciaret ſponte. Quod ſi utrumque mori contigerit, ad electionem alterius nullatenus procedemus, niſi prius communicato inter nos conſilio, & de communi & concordi aſſenſu omnium noſtrum, vel duarum partium, in quo caſu etiam abſentes ex nobis requiri debeant, ſi infra decem dies poſſint nobiſcum commode convenire, vel per deliberationem Concilii & Eccleſiæ congregatæ aliud circa electionem per nos communiter faciendam, videretur faciendum.

Promittimus etiam ad invicem, quod ſi dicti DD. Cardinales ipſos contendentes ſequentes, ipſis contendentibus defunctis, ſeu ipſorum altero, alium ſeu alios eligerent, vel ipſi contendentes Cardinales crearent, vel jam creaverint, cum talia evidenter forent & cenſerentur eſſe in perpetuationem ſchiſmatis, & manifeſtiſſimam illius fautoriam, illis nullatenus adhærebimus, nec pro Pontifice, ſeu Pontificibus aut Cardinalibus habebimus ullo modo; ſed adverſus tales exceſſus procurabimus per eccleſiam provideri. Et quod in præmiſſis omnibus & ſingulis dabimus ad invicem nobis ipſis in communi & in particulari unus alteri auxilium, conſilium, & juvamen bona fide, mutua & ſincera charitate, fideliter, ſine dilatione, & palliatione quacumque: præcipue adverſus quoſcumque, qui impedimenta præſtare vellent in præmiſſis, vel nos in communi vel particulari perturbare, lædere, ſeu proſequi verbo & facto.

Eſt autem noſtra intentio, quod ſi pendente proſecutione præmiſſorum caſus aliqui inexcogitati occurrerent, quibus eſſet aliter occurrendum & providendum pro utilitate Eccleſiæ, & unione habenda, quod hoc facere valeamus communicato ad invicem conſilio de communi & concordi omnium noſtrum conſenſu.

Acta fuerunt hæc in loco prædicto Liburnii Piſanæ diœceſis, & manibus noſtris ſubſcripta, ac ſigillis noſtrorum Cardinalium pendentibus roborata ſub anno a Nativitate Domini 1408. Ind. 1. & die penult. menſis Junii, præſentibus RR. in Chriſto patribus DD. Simone Patriarcha Alexandrino adminiſtratore Eccleſiæ Carcaſſonenſis, & Petro Epiſcopo Meldenſi, ac VV. DD. MM. Petro Plaoul in ſacra pagina Doctore, Joanne Petri magiſtro in artibus & medicina, ac religioſo viro fratre Luca de Reate Monacho Monaſterii Farfanenſis, Leodienſis, Cabilonenſis, & Sabinenſis diœceſeon, teſtibus ad præmiſſa omnia & ſingula vocatis ſpecialiter & rogatis.

Ego Guido Epiſcopus Præneſtinus S. R. E. Cardinalis prædictis omnibus interfui, conſenſi, ut in præſenti inſtrumento continetur, & in teſtimonium præmiſſorum præſentibus ſubſcriptionem manu propria feci, & meum ſigillum apponi mandavi.

Ego Antonius Epiſcopus Præneſtinus S. R. E. Cardinalis Aquilejenſis, prædictis omnibus interfui, & conſenſi &c. ut ſupra.

Ego Nicolaus Epiſcopus Albanenſis S. R. E. Cardinalis prædictis omnibus interfui, & conſenſi, ut in præſenti inſtrumento continetur &c. ut ſupra.

Ego Conradus tit. S. Chriſogoni presbyter Cardinalis, dictus Meletenſis, prædictis omnibus interfui, & conſenſi &c. ut ſupra.

Ego Petrus Epiſcopus Tuſculanus S. R. E. Cardinalis præd. omnibus interfui, & conſenſi.

Ego Franciſcus tit. SS. Quatuor Coronatorum presbyter Cardinalis, dictus Burdegalenſis, prædictis omnibus interfui, & aſſenſum præbui, ut in præſenti inſtrumento continetur, in quorum teſtimonium manu propria ſubſcripſi, & ſigillum meum apponi mandavi.

Quibus omnibus & ſingulis contentis in dictis litteris, nobis ſic de verbo ad verbum perlectis, ac matura deliberatione conſideratis, videntes, quia ſtant opiniones & affectiones eorumdem DD. Cardinalium eiſdem adhærentes, & eas proſequi omnimode volentes, ipſa omnia & ſingula contenta in dictis litteris, ut ſuperſcribuntur; promittimus Deo, & Beatæ Mariæ Virgini ejus matri, Beatis Apoſtolis Petro & Paulo, quorum ſanguine fundata Eccleſia damnatis ambitionibus vileſcit, Eccleſiæ, omnibus Sanctis, & Chriſti fidelibus, plena fide, juramento & voto irrevocabili firmamus proſequi, tenere, & inviolabiliter obſervare abſque alia interruptione, nihil remoto, prout in dictis litteris, ſeu inſtrumentis ſerioſe, & in præſenti inſtrumento de verbo ad verbum continetur. Salvo tamen quod in ultimo capitulo dictarum litterarum, ſeu inſtrumentorum, qui ſic incipit, eſt autem noſtra intentio &c. omnes & ſinguli DD. Cardinales præfati, & nos cum ipſis, volumus, quod in fine illius capituli, poſt illa verba, ac concordi omnium noſtrum aſſenſu, ponatur, vel duarum partium omnium noſtrum. Quam etiam additionem gratam, & ratam habemus, & eam bona fide promittimus obſervare.

De quibus omnibus & ſingulis præmiſſis nos dicti Cardinales ſubſcripti, & quilibet noſtrum requiſivimus & volumus; per Notarios infraſcriptos, unum vel plura, publicum, vel publica confici originalia inſtrumenta; in quorum omnium fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes litteras, ſeu præſens inſtrumentum manibus noſtris ſubſcriptas, aut ſubſcriptum ſigillorum noſtrorum mandavimus appenſionibus muniri. Acta fuerunt hæc in Eccleſia majori Piſana prædicta ſub anno a Nativ. Domini 1408. die 30. Menſis Auguſti Ind. 1. præſentibus RR. PP. DD. Petro Meldenſi, Branda Placentino Epiſcopis, Joanne abbate S. Juſtinæ de Padua, DD. Nicolao de Robertis de Tripoli milite, & Roberto de Queſnejo decretorum Doctore Canonico Rothomag. teſtibus ad præmiſſa vocatis.

Deinde ego Henricus miſeratione Divina Epiſcopus Tuſculanus, dictus Neapolitanus, præfatæ S. R. E. Cardinalis in ſacriſtia Eccleſiæ B. Martini Piſenſis, ubi dicti DD. Cardinales erant collegialiter congregati, die Veneris XIV. Menſis Septembris, anno ſupradicto, litteris ſeu inſtrumentis originalibus, de quibus ſuperius eſt facta mentio, per me viſis, & de verbo ad verbum in mei præſentia perlectis, attentis ſanctis propoſitis, affectionibus, & voluntatibus aliorum DD. Cardinalium prædictorum, volens eorum ſequi intentionem, voluntatem, & diſpoſitionem, & totis viribus, con-

ANNO CHRISTI 1409.

de, & animo proſequi, ex mea pura & libera voluntate juravi, vovi, & promiſi ſolemniter omnia & ſingula contenta in eiſdem litteris ſeu inſtrumentis proſequi, tenere, & inviolabiliter obſervare, prout & quemadmodum ipſi DD. Cardinales ſingulariter promiſerunt, & in dictis litteris ſeu inſtrumentis terioſe continetur: ratam etiam atque gratam habens additionem prædictam, ubi legitur, vel duarum partium omnium noſtrum: de quibus etiam omnibus & ſingulis præmiſſis volui, ut præfertur, fieri unum vel plura inſtrumenta per Notarios infraſcriptos, & hic me propria manu ſubſcripſi, & ſigillum meum apponi feci, in teſtimonium præmiſſorum. Actum loco, die, anno, & indictione prædictis, præſentibus prænominatis D. Petro Epiſcopo Meldenſi, & Huberto de Queſnejo teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Ego Henricus Epiſcopus Tuſculanus Cardinalis Neapolitanus prædictis omnibus & ſingulis interfui, & aſſenſum præbui, promiſi, juravi, & vovi, & in teſtimonium præmiſſorum me propria manu ſubſcripſi, & ſigillum meum apponi feci.

Ego Angelus tit. S. Potentianæ, presbyter Cardinalis Laudenſis, omnibus ſupra ſcriptis & ſingulis interfui, conſenſum præſtiti, promiſi, juravi, ac vovi, in præmiſſorum teſtimonium me propria manu ſubſcripſi, & meum ſigillum apponi feci.

Et ego Guillelmus Goneti, presbyter Malcacenſis diœceſis, publicus apoſtolica, & imperiali auctoritate notarius &c.

Miſeratione Divina ego Landulphus tituli S. Nicolai in carcere Tulliano, dictus Barenſis, S. R. E. diaconus Cardinalis, in ſacriſtia baſilicæ B. Martini Piſarum, ubi RR. in Chriſto Patres DD. Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales utriuſque Collegii collegialiter congregati, videl. die 5. Menſis Octobris anno a Nativitate Domini 1408. litteris, ſeu inſtrumentis originalibus, quorum ſeu quarum copiis præſentes ſunt annexæ, per me viſis, & de verbo ad verbum coram me perlectis, attendens & conſiderans ſanctum propoſitum, ſanctaſque affectiones, & voluntates dictorum DD. Cardinalium, volens toto affectu, & animo eorum ſequi intentionem, voluntatem, & diſpoſitionem, & eiſdem DD. Cardinalibus adhærere, ex mea pura & libera voluntate juravi, vovi, & promiſi ſolemniter omnia & ſingula contenta in eis litteris ſeu inſtrumentis proſequi, tenere, & inviolabiliter obſervare, prout & quemadmodum ipſi DD. Cardinales ſingulariter promiſerunt, voverunt, & juraverunt, & in eiſdem litteris ſeu inſtrumentis ſerioſe continetur: de quibus omnibus & ſingulis promiſſis ego dictus Landulphus Cardinalis requiſivi, & volui per Notarios infraſcriptos unum vel plura publicum & publica confici inſtrumenta originalia, in quorum omnium fidem & teſtimonium præmiſſorum, præſentes litteras, ſeu præſens inſtrumentum manu mea propria ſubſcriptas, ſigilli mei appenſione muniri volui. Acta fuerunt hæc anno, menſe, die, & loco prædict. Indict. 1. præſentibus RR. in Chriſto PP. DD. Petro Meldenſi, Jacobo Laudenſi Epiſcopis, & M. Angelo de Viterbio ſecretario D. Cardinalis Aquilejenſis teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Ego Landulphus S. Nicolai in carcere Tulliano S. R. E. Diaconus Cardinalis Barenſis, prædictis omnibus & ſingulis interfui, & aſſenſum præbui, promiſi, juravi, & vovi, & in teſtimonium mea propria manu ſubſcripſi.

Miſeratione divina ego Joannes Oſtienſis Epiſcopus S. R. E. Cardinalis, in ſacriſtia B. Martini Piſarum, ubi RR. in Chriſto PP. DD. Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales utriuſque Collegii erant collegialiter congregati, die xi. Menſis Octobris anno a Nativ. Dom. 1408. litteris, ſeu inſtrumentis originalibus, quorum, ſeu quarum copiis præſentes ſunt annexæ, per me viſis, & de verbo ad verbum coram me perlectis &c. juravi, vovi, & promiſi ſolemniter omnia & ſingula contenta in eiſdem litteris ſeu inſtrumentis ſerioſe continentur &c. in quorum fidem præſentes litteras manu mea ſubſcriptas ſigilli mei mandavi appenſione muniri. Acta fuerunt hæc &c.

ANNO CHRISTI 1409.

I I.

Cardinalium Epiſtola ad Brunſvicenſium ac Luneburgenſium Duces Bernardum & Henricum, qua eorum Legati ad Concilium Piſanum invitati.

Ex MS. Decali Celerſi.

Illuſtribus & Excellentibus DD. Bernardo & Henrico in BrunsWyk & Lunenborg Ducibus, amicis noſtris cariſſimis.

Miſeratione Divina Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales illuſtribus & excellentibus DD. Bernardo & Henrico in Lunenborg & in BruynsWyck Ducibus &c. ſalutem in Domino ſempiternam, & paratum promptumque animum ad ſacratiſſimæ Eccleſiaſticæ unitatis effectum habere, & pro ea firmiter & efficaciter operari.

Principum, Ducum, Marchionum, aliorumque Dominorum, & Magiſtratuum quorumcumque dignitatibus & officiis quibuſcumque pollentium, proprium eſt judicium & juſtitiam facere, & de manu calumniantium vi oppreſſos eripere, & a cunctis pro viribus injurias propulſare. Quibus, juxta Petri ſententiam, tamquam a Deo miſſis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, obediendum eſt. Si igitur in eos, qui utcumque injurias inferunt, miſſi ſublimatique ſunt; quanto majori & juſtiſſima indignatione pro Chriſti immaculata ſponſa, a qua in Spiritu Sancto regenerati ſumus, ejuſque lacte educati, & grandævi in fide firmati, apertis Paradiſi foribus, vitam, qua primi homines ſorde peccati privabantur, conſequi merentur æternam, contra illos infimæ pravæque conditionis homines tenentur exſurgere, qui Corpus Chriſti myſticum, hoc eſt, Dei Eccleſiam, & tunicam Domini inconſutilem dividunt, qui Chriſti vineam exterminant & conculcant, ut nefandiſſimis momentanearum rerum ambitionibus praviſque cupiditatibus ſuis ſatisfacere valeant, omni pudore, & Dei metu ſublato, non curantes dominici gregis animas ſecum in æternam perditionem deducere, & cunctorum Chriſti fidelium pacem & quietem turbare.

Sane noviſtis, non ambigimus, cum toti ſit Chriſtianorum orbi notiſſimum, quot Petri navicula continuis fluctibus agitata per triginta annorum ſpatia, & quantas paſſa fuerit tempeſtates, ad extremum fere deducta naufragium, quæ, ejus flebili omiſſa hiſtoria, nimium fidelibus cognita, ut ad unitatem dignitatemque priſtinas tandem reduceretur, & pax deſi-

ANNO CHRISTI 1409.

deratiſſima in Chriſtiano populo pullularet. Sanctæ memoriæ Innocentio Papa VII. ſublato de medio; D. Gregorius, ut ipſius Eccleſiæ unionem conficeret, per puræ & ſimplicis renunciationis & ceſſionis viam, ante & poſt ejus adſumtionem votam, juratam, plurieſque promiſſam, D. Petro de Luna ex parte alia, Benedicto nuncupato, qui ſe ſimiliter obligaverat, cedente, vel decedente, ut publico inſtrumento ſcripturiſque ſolemnibus, & eorum Bullis & noſtris litteris ſparſis per orbem luce clarius eſt, ad apicem fuit ſummi Apoſtolatus aſſumptus. Et qualiter ambo de principatu contendentes Deo vota ſua reddiderint, juramenta ſervarint, & promiſſa adimpleverint, veſtras caritates latere non credimus, cum jam omnibus poſſit eſſe clariſſimum, & rei exitus demonſtravit. Nam per tractatus inanes, frivolaſque & ſuperfluas diſceptationes, altercationes ac varietates, anno menſibuſque conſumptis, hucuſque Chriſtianum populum illudendo, colludendoque invicem, denique occaſionibus captatis inanibus, a præfatæ unionis, ut præfertur, promiſſæ, juratæ & votæ tractatibus tam impudenter, quam turpiter diſceſſerunt, Chriſti grege mercenariorum more inter Lupos expoſito, & de unione ipſa totaliter deſperato.

Ac nos, quibus poſt Papam ſalutis populi Chriſtiani major zelus & onus incumbit, videntes, nobis ab eodem domino Gregorio ſuis injuſtis turpibuſque mandatis ora obſerari, ne de unione ipſa verbum ulterius faceremus, in vitam libertatemque noſtras evidentia imminere pericula: ut conſcientiarum exonerationi & præfatæ unioni, de qua poterat alias totaliter deſperari, conſuleremus, ab eo, non ad unionem ipſam, ſed ad ſchiſma fovendum, bonaque Eccleſiæ diſſipandum, ſuoſque contra Deum, & juſtitiam promovendum & ſublimandum, intendente, momentanearum rerum cupiditate, pravaque ambitione tracto, cœleſtium & æternarum penitus oblito, & ſupra dictam ceſſionis viam, a ſe tanquam juſtam ſanctamque toties acceptatam, & promiſſam, diabolicam palam aſſerente, & declinante, tanquam a nutritore ſchiſmatis antiquati, quod de jure hæreſin ſapere minime dubitant, cum deliberatione, ut pluribus ſcriptionibus jam ſumus teſtati, diſceſſimus.

Noſque cum reverendiſſimis DD. de Collegio partis alterius junximus & univimus pro pace, & unitate danda populo Chriſtiano: viamque congregationis Univerſalis Concilii utriuſque obedientiæ ad civitatem Piſarum, diemque viceſimam quintam proximi menſis Martii, celeberrimum feſtum Annunciationis Virginis glorioſæ, a qua cunctorum ſalus & redemptio inchoavit, unde, Deo favente, cujus res agitur, omni errore & ſchiſmate evulſo, unio in ipſa Eccleſia ſequetur, elegimus, ſecundum canonum ſacrorum inſtituta & Eccleſiæ laudabilem conſuetudinem in talibus obſervatam. Quæ omnia latius litterarum, quas ad obedientiæ noſtræ Prælatos, eos ad Concilium convocantes, dirigimus, tenoribus, & Oratorum noſtrorum abunde de cunctis expedientibus inſtructorum vivis relatibus, luculentius poterint excellentiæ veſtræ percipere.

Expergiſcimini igitur, quoniam jam tempus eſt a ſomno ſurgere. Et vobiſcum una Deus exſurgat, ut diſſipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum a facie ejus. Erigite Eccleſiam matrem veſtram, & in libertatem Spiritus vindicate, nobiſque in hac Dei cauſa adſiſtite & favete: Oratoreſque veſtros ſolemnes mittite, & Prælatos dominiorum veſtrorum, quos ducimus convocandos, ad veniendum inducite, ac, ſi opus eſſet, quod minime remur, ut tenemini, modis debitis adſtringatis, ut tempore debito in eodem Concilio legitime & inſtructi veniant, ad tam pium & ſanctiſſimum opus feliciter conſumandum. Quæ per adſperſionem pretioſiſſimi Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut a tot amodo anguſtiis liberetur, Sancta mater Eccleſia nobiſcum una a vobis inſtantiſſimis precibus poſtulat & requirit, ſicuti omnino caritates veſtras pure & libere facturas ſperamus.

ANNO CHRISTI 1409.

Nam ad ipſum Concilium venientes, aut ei faventes, D. Gregorius, qui tanquam inimicus homo continue tentare non deſinit coloribus, fictionibus, mendaciis ſolitis, ubique diſſeminare zizaniam in eccleſiaſticæ unionis diſturbationem, ut ipſam eccleſiam ita laceratam & oppreſſam valeat retinere, ſuis non poteſt ſententiis adficere vel militare: Cum per ſolemnia conſilia collegiorum magnorum ſacræ Theologiæ, juriſque canonici & civilis concluſum & declaratum exiſtat, ipſis contendentibus de Papatu tanquam antiquati ſchiſmatis nutritoribus obediendum non eſſe, ſed eis omnem obedientiam ſubtrahendam, & de eorum ſententiis, cenſuris, & aliis non curandum, vel de juribus ſedis Apoſtolicæ aliquatenus reſpondendum, ut in noſtris litteris, quas per orbem dirigimus, plenius continetur.

Deus omnipotens Excellentias veſtras diu & felices in ſtatu infinita ſua benignitate conſervet: Datum in Caſtro Liburum Piſanæ diœceſeos ſub trium Priorum noſtrorum ſigillis die 16. menſis Julii Indict. 1. anno a Nativ. Dom. noſtri Jeſu Chriſti 1408.

I I I.

Littera, Regis Angliæ, ad Papam, & planctus ejus propter effuſionem ſanguinis Chriſtianorum tempore ſchiſmatis.

Ex MS. Harleiano.

Beatiſſime Pater, humillime filiali recommendatione præmiſſa. Inſcrutabilis ſummi Dei ſapientia nonnumquam peccata hominum utcumque diſſimulat, ſi forte non metu ſervili, ſed filiali, ſtimulante tandem conſcientia reſipiſcant: & quanto diutius iram ſuam in hac vita ſuſpenderit, tanto gravius ut timetur, ea puniet in futuro. Nos itaque revolventes in mente diutinum, & quaſi inveteratum ſchiſma jam vigens in Eccleſia S. Dei, profecto timemus, utpote veriſimiliter eſt timendum, quod cunctis religionis Chriſtianæ principibus coram Deo & hominibus ad deſidiam debeat imputari, diutius enutrita tanti erroris immanitas, eo potiſſime quod clero regnorum ubilibet, vel metu, vel avaritiæ cæcitate cauſante, nefandum hujuſmodi ſchiſma ſub devotionis & ſanctitatis ſpecie palliante, Principes illi, quibus ad defenſionem & tutamen eccleſiæ materialis gladius eſt commiſſus, circa ſchiſma prætactum penitus extirpandum, nec magnam humanæ ſuaſionis inſtantiam exhibere, nec gladium exercere ſunt conati.

Quapropter audito frequentius a pleriſque, ac etiam intellecto jam pridem ex litteris RR. in Chriſto Patrum DD. ſacri Collegi Cardinalium, ac ex relatione R. in Chriſto Patris D. Ar-

Archiepiſcopi Burdegalenſis amici noſtri merito prædilecti, pro parte dicti Collegii ad noſtram, atque chariſſimi filii noſtri primogeniti Principis Walliæ, nec non Prælatorum & Procerum regni noſtri præſentia accedentis, qualiter non tam ipſe, quam cæteri veſtri Collegii Cardinales, occaſione continuationis hujus ſchiſmatis contra votum & juramentum per S. V. de cedendo Papatu præſtitum, omnem a vobis obedientiam ſubtraxerunt, ac generale Concilium in feſto Annunciationis Dominicæ proxime jam futuro apud civitatem Piſanam, locum quidem congruum, ut dicitur, & honeſtum, ac per S. V. alias pro competenti & idoneo commendatum, celebrare diſponunt, prout aſſeritur hoc fieri poſſe, præſertim vigore cujuſdam obligationis, occaſione ſchiſmatis extirpandi per S. V. dum eratis in minoribus conſtituti, ſpontanee & ſolemniter initæ in conclavi cum Cardinalibus antedictis, & poſt aſſumptionem veſtram ad Apoſtolatus apicem, per ſacræ manus veſtræ ſubſcriptionem publice renovatæ, ac etiam confirmatæ, prout ex inſpectione cujuſdam inſtrumenti publici coram nobis, & ſtatibus ante dictis exhibitis nobis apparuit evidenter: neſcientes quomodo per aliam viam ad unionem Eccleſiæ commodius valeat perveniri.

Unde petivit idem D. Cardinalis ex præmiſſis & aliis cauſis rationabilibus per ipſum patenter expoſitis, & in præfatis litteris dilucide comprehenſis, quæ revera noſtram, & ſtatuum prædictorum conſcientias valde movent, ut eidem Collegio divinæ pietatis & amoris intuitu circa præmiſſa conſilium & auxilium impendere curatemus una cum aliis Principibus orthodoxis: quodque præterea noſtros Ambaxiatores, atque Prælatos Regni noſtri, per ſe vel procuratores ſuos ad dictum Concilium tranſmittamus.

Nos itaque zelum intenſum, quem ad unionem camdem gerimus & habemus, cupientes oſtendere, ac ſanam ac ſanctam ejuſdem Collegii in præmiſſis intentionem propenſius attendentes, prout alii Principes illud idem, ut accepimus, in præſentiarum attendunt. Volentes quoque præterea, quatenus ad nos attinet, ad honorem Dei, & ut iræ ſuæ mucronem effugere valeamus, partes noſtras adjicere circa reformationem ſtatus ejuſdem Eccleſiæ; habita ſuper his cum præfato filio noſtro, nec non & Prælatis & proceribus antedictis deliberatione matura, S. V. clementiam, cujus ſtatum & honorem ex variis cauſis utpote devotus Eccleſiæ filius, quatenus cum Deo potuimus, fueramus amplexi, prout ſemper amplectimur, de expreſſo & unanimi ſtatuum prædictorum aſſenſu cum omni humilitate rogamus, ac in Jeſu Chriſti viſceribus exhortando requirimus, quatenus ut pro vitando non tam Eccleſiæ, quam ſedis Apoſtolicæ ſcandalo manifeſto, veſtrique ſtatus & honoris conſervatione votiva, nec non & pro ſanctorum Chriſti fidelium, ad prædictos diem & locum confluere volentium deſiderio pariter & quiete: præſertim illius obtentu, qui ubi libet, dat gratiam, ad intereſſendum die & loco prætactis, in ſpiritu humilitatis vos inclinare dignemini, votum ſimul & juramentum hujuſmodi effectualiter impleturi, prout vos facturos confidimus; etenim tenemus pro conſtanti, quod cum, ſicut accepimus, utriuſque collegii Cardinales in unam & camdem mentis conſonantiam circa præmiſſa convenerint, & quaſi cuncti Principes Chriſtiani ad impendendum eis favorem & auxilium libenti animo ſe exponant, quantumcunque quærantur aliunde ſubterfugia, Cardinales iidem hujuſmodi unionis effectum divino favente præſidio conſequentur.

Nec videtur nobis, aut regnicolis noſtris expediens, ut ab aliis fidei orthodoxis principibus in tam ſancto propoſito diſcrepemus in aliquo: quin imo ad eoſdem diem & locum noſtros Ambaxiatores, & regni noſtri Prælatos per ſe, vel procuratores ſuos accedere faciemus, quemadmodum credimus incunctanter alios eſſe facturos, ut univerſalis Eccleſia deſiderabilis unionis dulcedine perfruatur.

Porro B. P. ſi ſedis Apoſtolicæ providentia dignaretur attendere, quanta quaſi per univerſum orbem non tam corporum, quam animarum Chriſti ſanguine redemptarum hactenus provenere pericula, prætextu continuationis ſchiſmatis ante dicti, & potiſſime ſtragem populi Chriſtiani, qui ultra ducenta millia perſonarum, ut aſſeritur, ex guerrarum fremitibus, occaſione præmiſſa in diverſis mundi partibus exortarum amiſit, unde jam pridem ad minimum triginta millium, ratione diſſenſionis habitæ ſuper epiſcopatu Leodienſi inter duos, unum videlicet auctoritate D. veri ſumm. Pontificis, & alium Antipapæ titulo contendentes in bello campeſtri, quod dolentes referimus, fuerunt interfecti, profecto jam dicta S. V. anxiaretur in ſpiritu, & juſto dolore torqueretur in mente, dictanteque bono conſcientiæ, potius Apoſtolicæ ſedis honorem incontinenti relinqueret, quam hujuſmodi deteſtanda committi de cætero ſub diſſimulationis chlamyde toleraret, exemplum ſumens a vera matre, quæ coram rege Salomone contendens, ceſſionem potius elegerat, quam filii ſectionem.

Et quamquam ex illa nova creatione novem Cardinalium contra juramentum veſtrum, ut aliorum verbis utamur, ultimo per vos facta, de qua vehemens admirationis cauſa exurgit, poſſet aliquo modo præſumi, prout veriſimiliter eſt cenſendum, intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis extirpandi non tendere, abſit tamen, a ſæculo ſemper abſit, quod S. V. circumſpectio de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, unde noviſſimus error priori deterior haberetur, ne dum execrandus a qualibet anima Chriſtiana, verum etiam totis conatibus merito propulſandus.

Hæc autem quæ ſcribimus, de corde puro & fide non ficta procedant, & ideo Pater ſancte, benigne ſi libeat, cum debito libramine ponderentur. Beate pater, inclinet ille cor veſtrum, & corroboret in hoc pio opere feliciter exequendo, qui pro pace, cum ſit Rex omnium, induit formam ſervi. Scriptum ſub ſigneto noſtro in palatio noſtro Weſtmonaſterii XII. die Novembris.

IV.

Littera ejuſdem Regis ad Cardinales partis Gregorianæ.

Ex MS. Bæleano.

Henricus &c. Cardinalibus &c. ſalutem, & in unitatis pulchritudine delectari. RR. in Chriſto Patres amici ſinceri dilecti. Tranſmiſſus eſt ad noſtram, & conſilii noſtri præſentiam ex parte cœtus veſtri R. in Chriſto P. Cardinalis Burdegalenſis noſter ſincerus amicus coram nobis, & di-

& dilectiſſimo filio noſtro Primogenito principe Walliæ, nec non Prælatis, & proceribus regni noſtri quampluribus propterea congregatis, vigore litterarum veſtrarum ſub ſigillis trium Priorum veſtrum nobis in ſtatuum prædictorum præſentia porrectarum, nuncium ſibi commiſſum laudabiliter expoſuit, ac etiam eleganter: ex cujus informatione, nec non inſpectione litterarum illarum clare percepimus intentionem, quam ſemper hactenus habuiſtis, prout in præſenti vos habere prætenditis ad unionem eccleſiæ S. Dei, cujus occaſione dicimini varia pertuliſſe gravamina, non parcentes laboribus & expenſis: quodque tam ipſe, quam vos, de unanimi conſenſu, occaſione continuationis ſchiſmatis antiquati in eccleſia S. Dei, potiſſime contra votum & juramentum per dictum ſummum pontificem Gregorium, de cedendo Papatu præſtitum, omnem ab eodem obedientiam ſubtraxiſtis, ac generale concilium in feſto Annunciationis Dominicæ proximo jam futuro, apud civitatem Piſanam celebrandum fore decreviſtis: nullam aliam viam, per quam ad unionem eccleſiæ perveniri valeat magis accommodam reputantes.

Unde petivit a nobis idem Cardinalis ex variis cauſis per ipſum patenter expoſitis, & in præfatis litteris veſtris dilucide comprehenſis, ut jam dicto venerabili cœtui veſtro circa præmiſſa conſilium & auxilium impendere curaremus, una cum aliis Regibus & Principibus orthodoxis, & quod Ambaxiatores noſtros atque Prælatos regni noſtri per ſe, vel procuratores ſuos illuc tranſmittere curaremus. Nos itaque cupientes oſtendere quantum zelum habuimus & habemus, ut pax vera eccleſiæ reddatur, de conſenſu ſtatuum prædictorum D. ſummo Pontifici noſtras litteras abſque mora diſpenſioſa tranſmittimus juxta ſeriem copiæ præſentibus incluſæ effectualiter exequendas.

Veſtrum itaque venerabilem cœtum affectuoſe precamur, quatenus ſi contingat eumdem Gregorium intereſſendo prædicto generali Concilio apud Piſas, & cedendo Papatui, juxta votum & juramentum per ipſum vicibus iteratis emiſſum, acquieſcere votis veſtris, & noſtris, prout cupimus, & tenemus ipſum eſſe facturum, pro ſtatu ſuo taliter ordinare velitis, ut precipue Deus inde placetur, & tam ipſe Gregorius, quam Nos, qui non immerito ſuum honorem & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum merito teneamur ad gratiarum uberes actiones. Ex hac namque ſcriptione poteritis incunctanter accipere, quod ſingularis affectio quam geſſimus & gerimus ad perſonam ipſius Gregorii, non erit, prout nec erat in cauſa, quominus ad deſiderabilem unitatem, & pacem eccleſiæ valeat pervenire. Quam ille dignetur acceleranter annuere, qui ut pacem emeret, ſanguinem ſuum fudit. Datum ſub privato ſigillo noſtro XII. die menſis Novembris.

V.

Littera VVenceſlai Romanorum, ac Bohemiæ Regis ad Cardinales Piſis congregatos.

Reverendiſſimis in Chriſto PP. DD. S. R. E. Cardinalibus, amicis noſtris chariſſimis. RR. PP. amici cariſſimi. Quanta cordis affectione, quantaque animi aviditate unionis S. Matris eccleſiæ reintegrationem, aliquandiu hactenus ferventer præſtolatam zelatione, noſcimus. Teſtis eſt experientia, quæ per ſe loquitur; teſtis eſt & ſolers ſcriptorum ac nunciorum veſtrorum crebra per Nos vobis cæteriſque mundi principibus & fidelibus ſuper hoc tranſmiſſorum replicatio, quæ vos coram majeſtate noſtra ejuſdem unionis proteſtatur utique utiles promotores. Vos enim, ut ex tenore ejuſmodi ſcriptorum veſtrorum didicimus, in reſecandis tanquam vitioſis peſtiferi ſchiſmatis contagiis, veluti fideles medici, abſque intermiſſione temporis ſollicitos, & in reducendis in ſanctæ unitatis corpore, imbecillitate languentibus membris priſtinæ ſanitati vos redditis plurimum operoſos. Super quo ſinceritatem veſtram tanto altius commendamus, quanto vos non per hoc tam propriæ commoda, quam verius Chriſti fidelium non ambigue cernimus lucra quærere animarum.

Ne autem ſollicitudinis noſtræ, quam ad unitatem & ſtatum eccleſiæ ſemper ultro gerimus, diligentia paternitatibus veſtris ſit forſitan incognita, ſeu aliquatenus peregrina, ecce ſcire placeat, quod receptis pridem ab honorabili Hieronymo de Gydemberg doctore decretorum, ſacri palatii auditore devoto noſtro dilecto veſtris tam litteris, quam relationibus curioſis, confeſtim illuſtres terrarum noſtrarum Sleſiæ Principes conſanguineos noſtros, cæteroſque regni Bohemiæ epiſcopos & prælatos ad nos accerſivimus, cum eiſdem de unione S. matris eccleſiæ ſalutifera conſilia inituri. Freti itaque eorum mature digeſtis conſiliis, prout ipſorum ſcripta dilucidant, juxta ſuaſionum veſtrarum hortamina, ad generale Concilium per vos ſuper feſto Annunciationis glorioſæ Virginis Mariæ, in civitate Piſana proxime venturo celebrari indictum, ſolemnes Ambaxiatores de ſanguine noſtro decernimus traſmittendos,

Nos enim, Patres venerabiles, in hoc fauſto propoſito juxta deſideria veſtra, tanquam Romanorum & Bohemiæ Rex, omni noſtra obedientia & potentia recipere & accipere volumus ſine dolo, prout ſuper his honorabilis magiſter Joannes Cardinalis de Raguſtam familiaris devotus, fidelis, dilectus, Paternitates veſtras latius informabit, cui in referendis hujuſmodi fidem noſtro nomine velitis credulam adhibere, ſingularem in eo nobis complacentiam oſtenſuri. Datum Uratiſlaviæ die 26. Novembris, Regnorum noſtrorum anno Bohemiæ XLVI. Romanorum vero XXXIII.

Wenceſlaus D. G. Romanorum Rex ſemper Auguſtus & Bohemiæ Rex. Ad mandatum D. Regis Jacobinus Canonic. Pragenſis.

VI.

Littera Regis Franciæ ad Cardinales Piſis congregatos.

Karolus Dei gratia Francorum Rex RR. PP. Cardinalibus zelo pacis eccleſiaſticæ apud Piſas in charitatis vinculo congregatis, amicis noſtris cariſſimis ſalutem benevolentiæ ſpiritualis: ſperabamus, RR. PP. & amici cariſſimi, diu concupitam pacem eccleſiæ per renunciationes utriuſque miſere contendentium de Papatu, perſuadente ſpontanea, eorumque debita charitate, poſt tot agitatos labores, multis effluxis diebus cernere potuiſſe: ſperabamus in horrenda ſchiſmatis tempeſtate quietis anchoras ex ipſorum manibus procuraſſe, & tutiſſime pro-

cis

cis portu diviſos populos congregari. Sed heu, proh dolor! huc uſque charitatem eorum ambitio, humilitatem ſuperbia, & fidem perfidia ſuperavit; ut niſi Nos de pace eccleſiæ veſtrarum probitatum ſpes optima reficeret, pacem ipſam a Chriſtianis exulem crederemus; ſed de abundantia pietatis ejus qui errata conjungit, & diſperſa congregat in ſalutem uberius conſolati, per eam maxime unitatem, quam auctore Deo, cujus res agitur, laudabiliſſime retinetis, in pacis expectatione certiſſima congaudemus, & ad eam pari zelo, parique ſtudio, vobiſcum pertingere dirigente Domino ſuſpiramus. Quapropter dilecti & fideles &c. Ambaxiatores & Oratores noſtros apud vos & Italiæ partes tranſmittimus, quibus in dicendis plenariam quæſumus date fidem, & nobis aſſidue veſtra beneplacita fidenter reſcribatis. Bene & diu optamus vos valere. Datum Pariſius &c.

VII.

Littera congregationis eccleſiæ Gallicanæ ad eoſdem Cardinales.

RR. PP. & DD. paucis abhinc citra diebus veſtras convocationis Concilii litteras cum gaudio pariter & honore recepimus; unde illi gratias referimus, qui poſt varios ſponſæ ſuæ ſummoſque labores & caſus, quibus ipſa peccatis exigentibus tot annorum decurſu attrita eſt, tandem compaſſionis & miſericordiæ oculo jam reſpicere, & a ſuis afflictionibus & anguſtiis liberare incœperit: & ut ſuper proſequtione pacis & conſolationis fidelium ſereniſſ. principis & D. noſtri Francorum regis intentionem, & eccleſiæ Gallicanæ deliberationem, concluſionem, & expeditionem VV. RR. PP. cognoſcant, idem ſereniſſ. Rex egregium &c. *ut ſupra*; & cum idem D. Guillelmus in deliberationibus capiendis, & cæteris rebus pro breviori expeditione gerendis continue affuerit, nihilque ſecreti aut derelicti eum in hujuſmodi cauſa prætereat, ſupplicamus viſceraliter, quatenus in omnibus, quæ factum præſentiale, & veſtrum particulare tangunt negotium, conſtanti & firmo, ut clare incœpiſtis animo ſemper proſequi ad effectum &c. Devoti veſtri, Patriarcha Alexandrinus, Archiepiſcopi, epiſcopi, Abbates, Doctores, & alii in concilio eccleſiæ Gallicanæ congregati.

VIII.

Alia littera ejuſdem Regis Franciæ ad eoſdem Cardinales.

Karolus &c. dilectis ac fidelibus amicis noſtris chariſſimi S. R. E. utriuſque collegii Cardinalibus ſalutem, & in diſpoſitis pro unione eccleſiæ perſeverare. RR. PP. amici chariſſimi. Non credimus vos ignorare ea, quæ poſtquam dilectus atque fidelis conſiliarius noſter Patriarcha Alexandrinus, ac nonnulli alii noſtri Nuncii, qui noviſſime a vobis abſceſſerunt tam circa celebrationem concilii generalis eccleſiæ Gallicanæ, quam de tranſmiſſione Prælatorum & [illegible]ratorum, ac inſignium virorum, plurimorum aliorum hujus regni ad dictam urbem Piſis [illegible] eadem unione proxime celebranda, & alia [illegible] multipliciter ac diligenter peracta; ſimulque ad notitiam veſtram perveniſſe exiſtimamus maximam etiam diſpoſitionem virorum ſolemnium diverſarum regionum de alia obedientia acceſſurorum ad dietam prælibatam, & jam pro acceleratione agendorum, & ad inducendum & ſentiendum de cunctis, idem Patriarcha, & duo Doctores de Univerſitate Pariſienſi, ad Francofordiam in Germania, ubi certum concilium pro iſta materia nunc tenetur, ſunt profecti. Hinc eſt, amici chariſſimi, quod vos exoramus, & deprecamur enixe, quamvis ſollicitos, ut ajunt, ſollicitare non ſit opus, quatenus quod tam magnifice, & laudabiliter cœpiſtis, graviter perficiatis, zelum quem ad reſarcionem ſciſſuræ togæ Dominicæ geritis, quin etiam prudentiam atque ſolertiam, nec non in hac re veſtram diligentiam oſtendentes. Nulli autem extant mortalium, quibus hujus onus facinoris æque incumbat, ſicut vobis, aut reſultet tantum honoris, vel non honoris, commodi denique, aut damni. Nos itaque, ſi quid eſt ulterius auxilii, conſiliive, aut favoris, ad quod noſtra potentia ſe extendat, quo egeat, quovis alio modo, nos indeſinenter, ut hactenus, reperietis integerrimo affectu propitium atque pronum. Datum &c.

IX.

Oratores Concilii Piſani; ſive illi, qui fecerunt ſermones coram DD. Cardinalibus & Clero a XXV. menſis Martii; quæ fuit prima dies concilii; & feſtum Annunciationis B. Mariæ, uſque ad 19. Maii.

Et primo die eadem, ipſis Dominis, & Clero exiſtentibus in eccleſia Cathedrali fecit ſermonem Fr. Leonardus Ordinis Prædicatorum, inquiſitor hæreticæ pravitatis Bononienſis.

II. Item die Martis XXVI. in prima ſeſſione fecit ſermonem D. Cardinalis Mediolanenſis.

III. Item die Jovis ſancta, quarta Aprilis, in ſancto Martino, fecit ſermonem D. epiſcopus † Ordinis Fratrum Minorum.

IV. Item die Veneris ſancta, quinta Aprilis, in ſancto Martino, fecit ſermonem Magiſter Richardus † Anglicus.

V. Item die Dominica, XIV. Aprilis, in ſancto Martino, frater Vitalis Ordinis Minorum.

VI. Item die Dominica, XXI. in ſancto Martino, epiſcopus Dignenſis Ordinis Minorum.

VII. Item die Dominica, XXVIII. Aprilis, in eccleſia Cathedrali, D. Cardinalis Peneſtrinus.

VIII. Item die lunæ, XXIX. Aprilis, in eccleſia Prædicatorum, epiſcopus Laudenſis Prædicator.

IX. Item die Martis, ultima Aprilis, epiſcopus Sariſberienſis, in ſeſſione fecit ſermonem per modum collationis coram concilio.

X. Item die Jovis, ſecunda Maii, Magiſter Guillelmus Parvi, Magiſter in Theologia, nomine Univerſitatis Pariſienſis propoſuit in ſancto Martino, hora Veſperarum, coram DD. Cardinalibus, Prælatos, & aliis audire volentibus, notabiliter per modum ſermonis, cujus thema fuit: *Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham &c.*

XI. Item eadem die, hora & loco, propoſuit per modum ſermonis quidam Ambaſſiator Archiepiſcopi Moguntinenſis, nomine ſuo & ſuorum Ambaxiatorum, multum excellenter &c.

XII. Item die Sabbathi, quarta Maii, in ſancto Martino, hora veſperarum, propoſuerunt &c. duo ex Ambaxiatoribus Archiepiſcopi Colonienſis.

XIII. Item die Dominica, quinta Maii, fecit ſermonem in miſſa coram Dominis &c. Generalis Auguſtinenſium.

XIV. Item die Mercurii, octava Maii, Feſto Apparitionis S. Michaelis, & in eccleſia ejuſdem, D. Patriarcha Alexandrinus dixit miſſam, & fecit ſermonem.

XV. Item die Dominica, XIX. Maii, in eccleſia Sancti Martini, epiſcopus Siſtaricenſis.

XVI. Item die Jovis, XVI. Maii, Feſto Aſcenſionis, in eccleſia majori, Epiſcopus *.

XVII. Item die Dominica, XIX. Maii, Generalis Miniſter Minorum Bononienſis in S. Martino.

X.

ACTA CONCILII PISANI

Ex MS. Vindobonenſi.

Inauguratio Concilii Piſani die Lunæ XXV. Martii A. 1409.

PRimo die Lunæ XXV. Martii feſti Annunciationis beatæ Mariæ, qua die fuerat intimatum Concilium generale utriuſque obedientiæ per dominos utriuſque Collegii Cardinales celebrandum in Civitate Piſarum, ſuper unione eccleſiæ ſanctæ Dei, & ſchiſmate tollendo, fuerunt ipſi domini Cardinales & omnes alii, tam epiſcopi, quam Abbates, in dicta civitate Piſarum, in eccleſia S. Michael de Angelis. In qua ſe induerunt ſuppellicio, pluviali, & mitra. In quo habitu proceſſionaliter iverunt ad eccleſiam Cathedralem. In qua proceſſione D. Cardinalis de Turejo ibat ultimus cum mitra Pontificali, ſandaliis &c. tamquam Pontifex illius diei &c.

Quibus in eccleſia majori exiſtentibus, omnes Cardinales & Prælati deduerunt ſe & veſtimentorum cappas. Et poſtea ſteterunt in locis ſuis, in choro ipſius eccleſiæ. Miſſa vero fuit celebrata per ipſum D. Cardinalem de Turejo ſolemniter de feſto. Et fuit factus ſermo ſolemnis ad Clerum ante offertorium per unum Magiſtrum in Theologia. In fine cujus dixit, quod ob reverentiam feſti prorogabatur ſeu continuabatur Concilium ad diem craſtinum, ſive Martis, XXVI. dicti menſis Martii.

PRIMA SESSIO GENERALIS

Die Martis XXVI. Martii.

DIe craſtina ſcil. Martis XXVI. convenerunt omnes Domini Cardinales & Prælati mane in ortu ſolis in dicta eccleſia Cathedrali. In qua D. Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis miſſam de ſancto Spiritu ſolemniter celebravit in magno altari. Et interim omnes tam domini Cardinales, quam alii epiſcopi & Abbates ſteterunt cum cappis. Qua finita omnes induerunt ſuppellicia, pluviale, & mitras albas. Et cum illo habitu proceſſerunt ad loca, ſeu ſcamna, facta & ordinata pro concilio generali, & ſederunt per hunc modum.

Primo domini Epiſcopi Cardinales ſederunt ſuper uno ſcamno, ſeparato a ſcamnis aliorum Prælatorum, quod erat in capite aliorum ſcamnorum, habentes facies verſas ad Prælatos, & totum Concilium generale. Et primo domini Epiſcopi Cardinales fuerunt in medio illius ſcamni ſituati. Et erat primus in ordine Peneſtrinus. Item domini Cardinales presbyteri ad dexteram partem, modicum a dictis dominis Epiſcopis remoti. Et erat primus Dominus de Turejo. Item domini Diaconi ad ſiniſtram partem, ſemoti etiam ab ipſis dominis Epiſcopis. Et erat primus in ordine Cardinalis de Saluciis.

Item erant ſcamna æqualia, etiam in altitudine ſcamni dominorum Cardinalium, facta in longitudine eccleſiæ ab utraque parte, ſemota a ſcamnis dictorum dominorum Cardinalium. In quibus non ſedebant niſi Prælati, per modum qui ſequitur. Primo ad partem dexteram fuerunt ſituati Epiſcopus Meldenſis Ambaſiator Regis Franciæ, & Abbas * Ambaſiator Regis Angliæ. Conſequenter Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates ſecundum ordinem ſuæ promotionis, qui per prius diligenter ab eis fuit exquiſitus, & redactus in ſcriptis per venerabiles viros D. Petrum Fabri Præpoſitum Rigenſem ſecretarium reverendiſſimi Patris in Chriſto domini Cardinalis Oſtienſis, & per Magiſtrum * Secretarium D. Cardinalis Neapolitani de mandato ipſorum Dominorum Cardinalium, quibus per ambo Collegia fuerat hoc commiſſum.

Item in alio ſcamno in parte ſiniſtra fuit primus Epiſcopus Vapnicenſis Ambaſiator Regis Ludovici. Deinde Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates ſecundum promotiones ſuas &c.

Item coram dominis Cardinalibus fuerunt duo ſcamna bene honeſta, poſita de longitudine Concilii, ſeparata ab omnibus aliis, in quibus fuerunt milites, Doctores, & cæteri Ambaſiatores Regum & Principum, qui non erant Prælati. Et fuerunt ordinati ſecundum præcellentiam Dominorum ſuorum. Item ſederunt Auditores, Clerici Cameræ, & cæteri Officiarii, & Generales ordinum in pedibus dominorum Cardinalium. Videlicet Auditores &c. in medio, & Generales in lateribus.

Item Protonotarii, & electus Patriarcha Gradenſis in uno alio ſcamno per ſe poſito, ad dexteram dominorum Cardinalium, ante ſcamnum Ambaſiatorum Regum, ſimili ſcamno dictorum Ambaſiatorum. Item cæteri Procuratores Epiſcoporum, capitulorum, Magiſtri in Theologia, Doctores, & cæteri ſederunt ſuper ſcamnis ordinatis & poſitis in concilio, & in pedibus Prælatorum. Et fuerunt ordinati ſecundum promotionem magiſtrorum ſuorum & dignitates.

In ordine ſuo collocatis per deputatos dixit unus Notarius ad hoc deputatus alta, & intelligibili voce: quod nulli eccleſiæ ſeu perſonæ præjudicet in poſterum, ſi non eſſent ſituatæ in ordine ſuo. Et de hoc petierunt fieri publica inſtrumenta. Et eſt notandum, quod ipſe D. Cardinalis Oſtienſis, qui miſſam celebraverat, amota caſula, & ſandaliis, remanentibus adhuc aliis indumentis, & veſtitu pluviali, & mitra alba, ſicut alii, ivit ad ſedendum cum aliis in ordine ſuæ promotionis. Deinde fuit factus ſermo ſolemnis per D. Cardinalem Medio-

diolanenſem, exiſtentem in cathedra cum pluviali & mitra alba. Facto ſermone Cantores incœperunt cantare antiphonam quæ dicitur quarta feria in capite jejunii, videl. *Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua.* Et interim dum cantabatur, D. Cardinalis Oſtienſis, qui miſſam celebraverat ivit ad cathedram paratam ante altare, cum catello, & fadiſtorio. Qua antiphona finita Diaconus, qui Evangelium dixerat in Miſſa, alta voce dixit: *Orate*: & tunc omnes Domini Cardinales, & alii Prælati depoſitis mitris proſtraverunt ſe, orantes &c. Paululum poſt idem D. Cardinalis Oſtienſis erigens ſe dixit: *Oremus*: *Omnipotens ſempiterne Deus, qui tua miſericordia nos incolumes &c.*

Poſt quam orationem Diaconus & ſubdiaconus, qui in Miſſa ſerviverant, incœperunt Litanias, quas, omnibus tam Prælatis, quam aliis reſpondentibus, continuaverunt uſque ad finem, ſtando, & librum in dextro cornu altaris tenendo, omnibus aliis ad terram proſtratis, ut dictum eſt. Qua litania finita idem D. Cardinalis Oſtienſis, qui miſſam celebravit, ſurrexit de cathedra, & dixit: *Oremus*: *Adſumus Domine ſancte Spiritus, adſumus &c.* Quam finivit abſolute reſpondendo: *Amen*. Qua finita Diaconus, qui dixerat, *Orate*, dixit; *Erigite vos*.

Tunc D. Cardinalis de Saluciis diaconus Cardinalis, & primus in ordine, paratus in habitu diaconi, dixit Evangelium, principaliter ordinatum pro tali negotio. Quo finito idem D. Cardinalis Oſtienſis flexis genubus in loco prædicto incæpit hymnum: *Veni creator Spiritus*, & omnes tam Cardinales, quam Prælati, depoſitis mitris, & alii proſtraverunt ſe, & continuaverunt hymnum uſque ad finem. Quo finito idem D. Oſtienſis ſurrexit, & duo induti ſuppellicíis dixerunt, ubi de ſancto Spiritu loquebantur Apoſtoli &c. Quo finito idem D. Cardinalis dixit: *Oremus, Deus, qui corda fidelium &c.* Et aliam, ſcilicet: *Da quæſo eccleſiæ tuæ, miſericors Deus &c.* Quibus finitis dixit Diaconus: *Erigite vos*. Et tunc omnes ſurrexerunt, & repoſitis mitris ſederunt in locis ſuis.

Tunc Archiepiſcopus Piſanus aſcendit cathedram, & legit alta voce caput unum de ſancta Trinitate & fide catholica lib. 6. & tres alias ſchedulas, de quibus non recordor. Poſtmodum D. Cardinales Peneſtrinus fecit allocutionem pulcherrimam, quam incæpit per hæc verba: *Ecce reverendiſſimi, & venerabiles Patres &c.* Qua finita dixit, quod Concilium conſtitueret Procuratores, advocatos, & notarios pro ſerviendo concilio. In quo omnes conſenſerunt. Tunc ſurrexit unus Notarius, & incæpit nominare ſex notarios electos per concilium, quatuor procuratores & duos advocatos. Quibus nominatis præſentaverunt omnibus Prælatis, qui omnes in eorum electione conſenſum præbuerunt. Et poſtmodum ipſi ſoli Notarii in manibus ipſius D. Cardinalis Peneſtrini, tamquam Prioris, & vice omnium, juraverunt fideliter redigere in ſcriptis omnia quæ fierent, & dicerentur in ipſo concilio, de quibus forent requiſiti. Quo facto unus Advocatorum, ſcil. D. Simeon de Peruſio aſcendit cathedram. Et ibidem fecit unam pulchram arengam. In fine cujus petiit, quod legerentur litteræ Dominorum utriuſque Collegii Cardinalium, per quas fuerat ſignificatum concilium generale ad locum & diem prædictos, Petro de Luna & Angelo Co-

A rario, contendentibus de Papatu, & earum executione.

Quo facto deſcendit de cathedra, & tunc aſcendit quidam Magiſter Angelus ſecretarius conciliorum particularium dominorum Cardinalium, tenens certos rotulos, continentes tenorem & executionem ipſarum. Quos de verbo ad verbum legit alta & intelligibili voce, omnibus audientibus. Et primo litteram miſſam Gregorio per ſuum Collegium. In qua ſignificabant illi concilium &c. & etiam ſubtractionem obedientiæ illi per dictum Collegium factam. Et deinde executionem factam de ipſa in civitate Senenſi per unum curſorem &c. Poſt quas legit litteras miſſas Benedicto per ſuum B Collegium, & alias etiam tribus Cardinalibus cum eo exiſtentibus miſſas per eoſdem. In quibus ſignificabant tam eidem Benedicto, quam Cardinalibus conventionem per eos factam cum altero Collegio de concilio generali utriuſque obedientiæ celebrando Piſis die 25. menſis Martii anni Dom. 1409. exhortando & ſupplicando, quod ad illud dignaretur ejus Sanctitas venire, renunciaturus ut tenebatur, vel mittere procuratorem cum ſufficiente poteſtate. Deinde legit executionem dictarum litterarum factam per D. Guillelmum judicem curiæ Nemauſenſis, & reſponſionem factam per ipſum Benedictum, & aliam per D. Cardinalem Auxitanenſem factam nomine omnium aliorum Cardinalium, C ſcil. ipſius Auxitanenſis, de Fliſco, & de Chalanco.

Quibus lectis petiit Procurator ipſos reputari contumaces. Tunc D. Peneſtrinus dixit nomine totius Concilii, quod duo Domini Cardinales Diaconi, & quatuor Archiepiſcopi irent ad valvas eccleſiæ ad inquirendum, utrum eſſent prædicti Domini contendentes de Papatu, & ipſi Cardinales, vel aliquis ipſorum, ſeu eorum procurator &c.

Tunc duo domini Diaconi Cardinales, ſcil. S. Angeli, & S. Gregorii, Archiepiſcopi Januenſis, Piſanus, & duo alii acceſſerunt ad valvas cum procuratoribus, fiſcalibus, & notariis, quos extra repererunt. Et illos trina D vice interrogantes lingua vulgari & Latina nullum repererunt &c. De quibus omnibus dicti procuratores petierunt fieri publica inſtrumenta per notarios ſupradictos &c. Quibus reverſis ad loca ſua, D. prædictus Cardinalis S. Angeli retulit concilio pro omnibus, prout fecerant, & quod nullum ipſorum, nec aliquem pro ipſis repererant &c. Tunc omnes procuratores requiſiverunt, quod reputarentur omnes, tam duo contendentes de Papatu, quam Cardinales, veri & puri contumaces.

Tunc D. Peneſtrinus, primus in concilio, reſpondens pro omnibus dixit, quod licet deberent reputari contumaces, tamen de benignitate concilii aſſignabatur eis terminus ad E craſtinam diem, ſcil. Mercurii XXVII. dicti menſis Martii. De quo fuerunt facta publica inſtrumenta.

Solemnis Oratio Cardinalis Mediolanenſis Petri de Candia in prima Seſſione Concilii Piſani an. 1409. die 26. Martii habita.

Adeſtis omnes filii Iſrael: decernite quid facere debeatis. Jud. c. 20. Reverendiſſimi Patres, Chriſti commilitones, Eccleſiæ defenſores & pugiles, quos in unum ad hanc ſanctam Synodum & generale Concilium Spiritus S. gratia congregavit. Ex MS. Haleſiadienſi.

Cum veſtra quotidiana inſtantia ſit & eſſe debeat omnium Eccleſiarum ſollicitudo, & canonice repræſentetis univerſalem Eccleſiam: qui tanquam ſpirituales & ſpeciales filii, compaſſione debita cernitis piæ matris ſtatum flebilem, vilipendium & contemptum, ex cæca ambitione iſtorum duorum contendentium de Papatu, ipſam omni arte, fraude, & exquiſita malitia tenentium in tam longa diviſione diuturnoque ſchiſmate, qui ipſum peſtiferum ſchiſma nutricantes pertinaciter in perpetuum prorogare moliuntur: *Qui adeſtis decernite, quid facere debeatis.* Quia nunquam tantum nefas & tam grande piaculum factum eſt in Iſrael, B Ubi thema.

Attendite igitur vobis & univerſo gregi, in quo Spiritus S. vos poſuit regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Videtis enim, Patres reverendiſſimi, quod ſtatus Eccleſiaſticus ubique confunditur. Videtis infinita pericula animarum & corporum, corruptionem morum, depreſſionem bonorum, exaltationem vilium & reproborum. Videtis graviſſimas perſecutiones Sanctæ Rom. Eccleſiæ, matris omnium & magiſtræ. Temporalia prodigaliter diſperduntur, patrimonium alienatur & perditur. Et quod omnibus Chriſtianis lugubre eſt audire & lugubrius cernere, ipſa caput Mundi Roma, Beati Petri ſedes, tot Apoſto- C lorum, martyrum & ſanctorum fideliſſima conſervatrix, paucis annis diſtrahitur, animæ defunctorum conſuetis & debitis obſequiis & ſuffragiis defraudantur. Et perſonæ Eccleſiaſticæ factæ ſunt omnibus in opprobrium & ubilibet in deriſum. De Chriſtianis Judæi truffantur, inimici crucis Chriſti nos derident, & lætantes de nobis perfidi cachinnantur. Et quod pejus eſt, ante tempus a Domino præfinitum, repræſentative introducunt Anti-Chriſtum.

Noſtis enim qualiter illi duo homines infelices ſibi invicem detrahunt, & ſe furialibus blaſphemiis dehoneſtant, alter alterum, & mutuo ſe appellant Antipapam, intruſum, & ſerpentem tortuoſum, Machometum, & etiam D Antichriſtum, & multa alia ſimilia nomina ſibi imponunt. Quæ non tam labiis, quam auribus Chriſtianis horrenda, & abominabilia eſſe deberent, quæ nedum corda fidelium, verum etiam ipſum aerem electum puriſſimum ſolo affatu inficiunt. Et fas in nefas confunditur. Nam quilibet iſtorum, ut favores & fautores mundanos & temporales ſibi alliciat, dum credat, vel ſperet in aliquo ſuam partem facere fortiorem; nulli præterea petenti quicquam denegare præſumit. Quem unus juſte execratur, alter aſſerit non ligatum. Quem unus condemnat, alius male appellantem juſtificat. Et ſic omnium rerum ordo confunditur. Adeo quod princeps tenebrarum ſedet E in ſolio majeſtatis, & ſol juſtitiæ eclipſatur.

Et quia circumſcripto miraculo, iſta materia aliter quam per Concilium generale terminari & finiri non poteſt, hoc neceſſario eſt congregatum pro hujus cruentæ belluæ, inveteratæ deteſtandique ſchiſmatis extirpatione totali, & pro unienda & redintegranda omnium matre communi, tam longo tempore diviſa & enormiter lacerata. Nam ſi cauſæ ac eminentes neceſſitates Eccleſiæ pio compaſſionis oculo ponderentur, vix forte invenientur tan-

A tæ & tam neceſſariæ cauſæ ac urgentes neceſſitates Eccleſiæ tempore præteritorum Conciliorum tam per Apoſtolos, quam etiam per alios SS. Patres convocatorum & celebratorum, affuiſſe, quantæ & quales hodie exiſtunt propter iſtud inveteratum ſchiſma, quod fidem turbat, Eccleſiam lacerat, & graviter premit univerſum populum Chriſtianum, attentis periculis & ſcandalis ex eo tamdiu emerſis, & niſi provideatur, etiam emerſuris. Quæ enim eſſe poteſt major cauſa fidei, propter quam maxime conſueverunt & antiquis & novis temporibus generalia Concilia celebrari, quam in caſu noſtro? Ubi principaliter agitur, quod unus, verus, & indubitatus detur paſtor Ec- B cleſiæ univerſali. Quæ major cauſa fidei, quam quando in corpore Chriſti myſtico cernimus duo capita monſtruoſa? Quæ major cauſa fidei, quam quando agitur, ut ſchiſma, quod duravit per 30. annos & ultra, finiatur, & non perpetuetur, ut ſchiſma Græcorum? Quæ major denique cauſa fidei, quam ubi antiquæ hæreſes defenduntur, & novæ quotidie cumulantur? Per totum enim mundum divulgatur, prædicatur, publicatur, ſermonibus & ſcripturis, alterum contendentium eſſe hæreticum manifeſtum, errores hæreticales plures prædicaſſe & dogmatizaſſe? Nonne in Conſiſtoriis publicis & generalibus unus alium, & alter alterum, ut hæreticum ſententialiter condemna- C vit?

Suſtinebit igitur Eccleſia, tolerabit hæc ſancta Synodus, & ſacrum Concilium generale, univerſalem Eccleſiam repræſentans, duos Papas, & quemlibet eorum ut hæreticum condemnatum? Deeſt igitur materia hæreſis, propter quas extirpandas, & falce ſanctæ matris Eccleſiæ radicitus excidendas debeat generale Concilium convocari? Et maxime in cauſa præſenti, propter dubium Papatus & tituli inextricabile, propter fidei ſcelus deteſtabile, propter ſcandalum irremediabile, & propter grande & grave multiplex crimen notorium incorrigibile.

D Et quia adeſtis omnes filii Iſrael, decernite quid facere debeatis, ut exoptatam unionem de proximo in Dei Eccleſia videre poſſimus. Quam nobis concedat Deus; qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SESSIO SECUNDA GENERALIS

Die Mercurii, XXVII. Martii.

Ex MS Vindobonenſi.

Die Mercurii, XXVII. dicti menſis Martii, convenientibus omnibus Dominis Cardinalibus & aliis Prælatis in prædicta Eccleſia Cathedrali, fuit celebrata miſſa ſolemnis per Archi-Epiſcopum Piſanum, ut moris eſt.

Qua finita, omnes Domini Cardinales & alii E Prælati induerunt ſuppellicia, pluvialia & mitras.

Et omnibus in locis ſuis ſtantibus, cantores incœperunt cantare quandam antiphonam.

Qua finita, unus presbyter, veſtitus in habitu diaconi, dixit alta voce: *Orate*. Et tunc omnes proſtraverunt ſe, & depoſitis mitris prolixius oraverunt.

Tunc Dominus Cardinalis Neapolitanus, qui ſtabat proſtratus ante altare ſuper cathedram, ſurrexit, & dixit: *Oremus*, Et quandam orationem &c.

Qua finita, diaconus & ſubdiaconus ince-

ANNO CHRISTI 1409.

perunt litaniam, ut ſupra factum fuit, ſcilicet A dic Martis.

Qua finita, idem Dominus Cardinalis Neapolitanus ſurrexit, & dixit quandam orationem, ut ſupra dictum eſt. Qua finita, diaconus dixit: *Erigite vos*. Tunc Dominus Cardinalis de Brancaciis Diaconus, paratus in habitu diaconi, ut moris eſt, dixit Evangelium: *Deſignavit Jeſus* &c.

Quo facto, omnibus ſtantibus, flexis genubus & depoſitis mitris, idem Dominus Cardinalis Neapolitanus incepit hymnum: *Veni Creator Spiritus* &c.

Quo finito, Dominus Cardinalis Neapolitanus ſurrexit, & duo Acolyti dixerunt unum verſum de Sancto Spiritu. Quo reſponſo per B cantores, idem Dominus Cardinalis dixit: *Oremus: Deus, qui corda* &c. & quandam aliam.

Quibus finitis, diaconus dixit alta voce: *Erigite vos*. Tunc omnes ſurrexerunt, & repoſitis mitris ſederunt in locis ſuis.

Quo facto, Advocatus aſcendit cathedram, & petiit declarari per ſacrum concilium duos contendentes de papatu contumaces, una cum Cardinalibus ſupra dictis cum eis reſidentibus.

Tunc Dominus Peneſtrinus allocutus eſt concilium, quid videretur utilius &c. Videlicet, quod accuſaretur contumacia ipſorum Dominorum contendentium ſtatim & dictorum Cardi- C nalium?

Vel accuſaretur ſolum contumacia ipſorum duorum ſtatim: Et Cardinales expectarentur uſque ad diem ſabbathi proximum?

Vel, quod omnes, tam duo contendentes, quam Cardinales ſimul expectarentur, uſque ad diem Sabbathi proximum?

Super quo habitis & redactis in ſcriptis opinionibus tam Dominorum Cardinalium, quam omnium aliorum Prælatorum, Generalium ordinum, Ambaſiatorum & clericorum, fuerunt repertæ diverſæ. Nam aliqui dicebant, quod ſtatim duo contendentes reputarentur contumaces, & Cardinales expectarentur uſque ad diem Sabbathi. Alii, quod omnes ſimul ſtatim D contumaces reputarentur; Alii, quod omnes ſimul expectarentur ad diem Sabbathi.

Tamen fuit ordinatum per Concilium, quod duo Cardinales diaconi & quatuor Archi-Epiſcopi irent ad valvas Eccleſiæ cum procuratoribus & notariis ad inquirendum, ut ſupra dictum eſt.

Qui redeuntes retulerunt ut ſupra.

Et quia opiniones fuerunt diverſæ, ordinavit concilium, quod omnes Domini Cardinales & Prælati, & alii Ambaſiatores eſſent ſimul in craſtinum in Eccleſia Sancti Martini, deliberaturi inter ipſos ſuper certis punctis juris &c. tangentibus concilium &c.

Et fuis aſſignata alia ſeſſio pro concilio ad E diem Sabbathi proxime ſequentis.

SESSIO SPECIALIS.

Die Jovis XXVIII. *Martii*.

Die Jovis mane fuerunt in dicta Eccleſia Sancti Martini, & tenuerunt conſilium eorum in reveſtiario ipſius Eccleſiæ &c.

SESSIO TERTIA GENERALIS.

Die Sabbathi, XXX. *Martii*.

Convenerunt omnes in prædicta Eccleſia cathedrali. Et fuit miſſa celebrata ſolemnis, quam fecit Dominus Clemens VII. bonæ Mem. pro ſchiſmate ſedando &c.

Qua finita, omnibus Cardinalibus & Prælatis indutis pluviali & mitra, ut ſupra in aliis ſeſſionibus, cantores inceperunt antiphonam ſupradictam, videlicet: *Exaudi Domine* &c.

Qua finita, diaconus veſtitus habitu decenti dixit: *Orate*. Tunc omnes mitris depoſitis proſtraverunt ſe, orantes &c.

Tunc Dominus Albanenſis fecit per omnia, ſicut ſupra ſcriptum eſt de Dominis Oſtienſi & Neapolitano Cardinalibus. Et fuerunt lectæ litaniæ, & omnia obſervata ut ſupra.

Dominus Cardinalis de Columna dixit Evangelium, ſicut fecerunt in aliis diebus, in quibus fuit ſeſſio, Domini de Salutiis, & de Brancaciis, Diaconi Cardinales.

Quo officio finito, Advocatus, videlicet Dominus Simeon de Peruſio, aſcendit cathedram, & incepit unam arengam. In fine cujus petiit, quod duo contendentes de papatu per concilium reputarentur contumaces, cum jam per quinque dies fuiſſent expectati. Et ad idem requiſivit de Cardinalibus eis adhærentibus ſuperius nominatis.

Tunc de mandato concilii ſupradicti duo Domini Cardinales, Sancti Angeli, * cum Archi-Epiſcopis, procuratoribus & notariis, iverunt ad valvas Eccleſiæ, & inquiſiverunt, retulerunt, & alia fecerunt, ut ſupra in aliis diebus ſeſſionis dictum eſt.

Tunc fuerunt inquiſita vota omnium in concilio ſedentium. Quibus in unum congregatis fuerunt omnes reperti ejuſdem voluntatis: Videlicet, quod duo contendentes de papatu fuerint per omnes reputati & declarati contumaces.

De Cardinalibus vero, quod expectentur, de miſericordia & benignitate concilii, uſque ad proximam ſeſſionem. Quæ aſſignata eſt de conſenſu & voluntate totius concilii, propter ferias Paſchæ, ad diem lunæ proximum poſt Dominicam de QUASIMODO, quæ erit die XV. Aprilis.

Et de omnibus præmiſſis fuerunt poſitæ ſchedulæ ex parte concilii in valvis Eccleſiarum. Per quas notificabatur univerſis, duos de papatu contendentes per concilium ſuper facto fidei Chriſtianæ & unionis Eccleſiaſticæ contumaces fuiſſe reputatos &c.

QUARTA SESSIO GENERALIS

Die Lunæ, XV. *Aprilis*.

Prædicta die adveniente, omnibus in Eccleſia ſæpe dicta congregatis, fuit miſſa ſolemnis per quendam Epiſcopum celebrata. Qua finita, omnes induerunt ornamenta, ut ſupra in aliis ſeſſionibus. Cantata fuit antiphona, *Exaudi Domine*, per cantores: Dictæ orationes: *Veni Creator Spiritus &c.* per Dominum Oſtienſem: Dictum Evangelium per Dominum Sancti Angeli diaconum Cardinalem de collegio Romano. Et fuerunt dictæ Litaniæ ſolemnes, ut ſupra.

Qui-

ANNO CHRISTI 1409.

Quibus ſupra dicto modo ſic ſolemniter per- A actis, familiaribus Dominorum Cardinalium, & aliis omnibus, vocem in concilio non habentibus, extra Eccleſiam devectis, dixerunt Ambaſiatores Regis Ruperti, ultimo in Regem Romanorum electi, quod habebant aliqua ex parte ſui Magiſtri in publico concilio referenda. Quare requiſiverunt, quod exaudirentur.

Super quo fuerunt requiſita vota omnium in concilio ſedentium. Quibus omnibus placuit.

Tunc quidam eorum vocatus Epiſcopus Verdenſis nomine omnium Coambaſiatorum ſuorum propoſuit in favorem Errorii, ponendo XXII. rationes, ſapientes ad hæreſin & contra jus & fidem. Per quas dicebant, unum collegium abſque alio non potuiſſe convenire, nec B concilium convocare.

Quo facto, fuit petitum per concilium, quod darent omnia in ſcriptis, quæ dixerant, & docerent de mandato. Sed quia pro tunc non habebant in ſcriptis illa, quæ dixerant, nec procurator in promptu, receſſerunt de Concilio.

Tunc Advocatus ſeu promotor Concilii aſcendit cathedram, & petiit contumaciam contendentium de papatu aggravari, & Cardinales reputari contumaces.

Tunc duo Domini diaconi Cardinales cum quatuor Archiepiſcopis & aliis notariis &c. de mandato Concilii acceſſerunt ad valvas Eccleſiæ, & interrogantes inquiſiverunt, & cætera fecerunt, ſicut in aliis ſeſſionibus.

Quibus non repertis retulerunt concilio per organum domini Cardinalis ſancti Angeli de collegio Avinionenſi.

Quo audito, ad inſtantiam procuratoris ſeu promotoris, fuit per concilium contra dictos contendentes aggravata contumacia, & Cardinales de gratia expectati uſque ad aliam ſeſſionem.

Quæ fuit prorogata & aſſignata de conſenſu ſanctæ ſynodi ad diem Mercurii XXV. hujus menſis Aprilis.

SESSIO SPECIALIS.

Die Martis, XVI. *Aprilis*.

Et in craſtinum, videlicet Martis XVI. aliquibus Dominis Cardinalibus exiſtentibus in concilio à D Sancto Martino: Quidam Magiſter, Conradus de Suſato, Sacræ Theologiæ Profeſſor, præſentavit eiſdem Dominis Cardinalibus quandam cedulam, dubia prædicta, ſeu rationes erroneas & hæreticas continentem. Cujus principium tale erat: Reverendiſſimi Patres & excellentiſſimi Domini, Sereniſſimi Principes, nec non procuratores ſeu poteſtatem eorum &c. De quibus omnibus receperunt copiam per publicum inſtrumentum collationatam cum originalibus de verbo ad verbum, teſtibus præſentibus.

QUINTA SESSIO GENERALIS. E

Die Mercurii, XXV. *Aprilis*.

Omnibus in prædicto loco exiſtentibus, fuit miſſa per unum Prælatum ſolemniter celebrata. Et poſt miſſam ſuffragia dicta, ut in aliis ſeſſionibus.

Dominus Anicienſis dixit orationes & *Veni Creator* &c. Dominus Batrenſis Diaconus Cardinalis dixit Evangelium. Et fuerunt litaniæ dictæ &c.

Quibus ſic celebratis, facta fuit allocutio per Dominum Peneſtrinum. In qua narravit, quomodo duo contendentes fuerunt contumaces reputati, & poſtmodum in præcedentibus ſeſſionibus eorum contumacia aggravata: Sed videbatur ſibi, bonum eſſe, quod de conſenſu to- A tius concilii mitterentur duo Domini Diaconi Cardinales, Archiepiſcopi, & alii officiarii ad valvas Eccleſiæ, ad inquirendum &c. & poſtea referrent, prout & quemadmodum in aliis ſeſſionibus fuit factum.

Et quia clare ab omnibus propter diſtantiam audiri non potuit, fuit illud idem per advocatum in publica cathedra alta & intelligibili voce replicatum. Quod omnibus placuit.

Tunc enim ſurrexerunt dicti duo Domini Diaconi Cardinales, Archiepiſcopi, & cæteri concilii promotores & officiarii, & ad valvas Baſilicæ accedentes inquiſiverunt, petierunt, & proclamaverunt, lingua materna & latina, prout & quemadmodum fecerunt in præcedentibus B ſeſſionibus.

Quibus contendentibus, nec aliquo pro eiſdem repertis, ipſi duo Domini Cardinales, Archiepiſcopi, & alii ad loca ſua redierunt, & omnia ſeriatim per organum Domini Cardinalis ſancti Angeli collegii Avinionenſis concilio retulerunt. Quod conſiderans pertinaciam ipſorum contendentium minime comparentium, inſtantibus promotoribus concilii, eorum contumaciam iterum aggravarunt: Benigne & gratioſe cum Dominis Cardinalibus procedendo, ipſos expectando uſque ad aliam ſeſſionem proximam.

Quo facto, quidam Dominus Florianus, Doctor Bononienſis, aſcendit cathedram, & pro- C poſuit coram ſancta ſynodo, quod promotores per concilium deputati habeant aliqua proponere & dicere pro extirpatione ſchiſmatis &c. quos audirent, ſi placeret. Ad quod omnes aſſenſum præbuerunt. Tunc Magiſter Anglus, unus de Secretariis concilii, incœpit legere unum Rotulum longitudinis ſex quaternarum & ultra. In quo continebatur introductio ſchiſmatis, & vita, colluſiones notoriæ, & cetera duorum contendentium, cujus principium ſic incipiebat: *In Nomine Domini Amen. Coram hac ſancta &c.* ut ſupra pag. 1187.

Poſtea legit totum factum, a prima die ſchiſmatis uſque ad diem præſentem. Quod duravit ultra unam horam cum dimidia. In fine cu- D jus dixit, prout in inferioribus deſcribitur. Quare pro parte dicti procuratores &c. ut ſupra pag. 1209.

Poſt quod quidam magiſter, procurator, ſeu promotor Concilii ſurrexit, & de omnibus & ſingulis ſupradictis petiit fieri publica inſtrumenta per notarios Concilii nomine ſuo, & omnium aliorum compromotorum ſuorum, ſeu comprocuratorum.

Rurſum magiſter Anglus, ſuperius nominatus, legit quandam ſchedulam, in qua continebatur, quod de mandato, & conſenſu totius Concilii prorogabatur, ſeu aſſignabatur alia ſeſſio E ad diem Martis, ultimam hujus menſis Aprilis.

Et tunc per Concilium nominabuntur certi, notabiles, & magnæ auctoritatis, ac Deum timentes viri, ad recipiendas informationes de articulis, narrative & diſpoſitive per promotorem Concilii ſupra datis &c. Item reſpondebitur ad ea, quæ nuncii D. Ruperti ultimo in Regem Romanorum electi propoſuerunt publice in Concilio in alia ſeſſione, videlicet die Lunæ XV. Aprilis proxime præterito. Et ſic fuit finis pro illa ſeſſione.

SEXTA SESSIO GENERALIS.

Die Martis, *ultima Aprilis*.

Die Martis, ultima Aprilis, ſuperius pro ſeſſione aſſignata, Dominis Cardinalibus,

Prælatis & aliis, in loco ſeſſionis ſtantibus, celebrata miſſa per unum Prælatum, indutis Dominis Cardinalibus & aliis Prælatis ornamentis ſuis, dictis orationibus, & *Veni Creator*, per Dominum Peneſtrinum, dictis litaniis, dicto Evangelio per Dominum de Saluciis, & aliis omnibus ſolemniter peractis, prout & quemadmodum factum fuit in aliis ſeſſionibus præcedentibus: Quidam Epiſcopus, Sariſberienſis, Ambaſiator Regis Angliæ, qui ſedebat primus in ſcamno Prælatorum ſituato ad partem ſiniſtram Dominorum Cardinalium, ſtatim, licentia a Dominis Cardinalibus nec a concilio generali minime petita, Cathedram cum mitra & pluviali aſcendit, & ſermonem ſeu harengam pulcherrimam ſuper materia unionis fecit, excitando Dominos, &c. Cujus thema fuit: Judicium & juſtitia præparatio ſedis tuæ. Quod notabiliter deduxit &c.

In fine cujus dixit, quod ipſe & coambaſiatores ſui habebant poteſtatem, & procuratorium ſufficiens a Sereniſſimo Principe Rege Angliæ &c. toto clero, & etiam ab aliis ſæcularibus & laicis totius regni Angliæ, ad comparendum, conſentiendum & concordandum &c. in omnibus & ſingulis determinationibus, concluſionibus & aliis omnibus, veram unionem Eccleſiæ concernentibus & tangentibus &c.

Rurſus Dominus Simeon, advocatus concilii, aſcendit cathedram, & legit in quadam ſchedula omnia, quæ erant ordinata fienda in iſta ſeſſione. Videlicet, quod debebant nominari per concilium notabiles homines ad examinandum articulos, datos in alia ſeſſione per promotorem concilii, factum notorum duorum contendentium continentes.

Item quod debebatur reſponderi ad illa, quæ propoſuerant, & dederant in ſcripto nuncii Regis Ruperti, in ſeſſione, quæ fuit die Lunæ xv. præſentis menſis Aprilis. Et quia hora erat tarda propter propoſitionem factam per Ambaſiatorem Domini Regis Angliæ, qui noviter ſupervenerat, & oportebat etiam, quod ipſi pro parte eorum, poſtquam ſupervenerant, eligerent aliquos de ſuis ad prædicta examinanda: Fuit aſſignata ſeu prorogata ſeſſio ad diem ſabbati proximam, quæ erat quarta dies menſis Maii, ad omnia ſupradicta adimplenda &c.

Et ſic fuit finis pro illa die.

Nota, quod Patriarcha Alexandriæ, qui fuit præſens in iſta ſeſſione, & in præcedenti, ſtetit, dum miſſa celebrabatur, cum Prælatis poſt Dominum Camerarium, qui erat primus, ſed in ſeſſione concilii ſedit ſemper poſt primum Cardinalem, cum mitra.

SEPTIMA SESSIO GENERALIS

Die Sabbati, quarta Maii.

Die Sabbati prædicta adveniente, &c. fuit miſſa celebrata per Epiſcopum Ebroicenſem. Poſt miſſam dicta ſuffragia, ut in aliis, videlicet, orationes per Dominum Albanenſem, & Evangelium per Dominum Cardinalem de Brancaciis, litaniæ per diaconum & ſubdiaconum, exiſtentes ſuperius in pulpito, ubi ſtare conſueverunt cantores, quod nondum fuerat factum.

Quibus ſic factis, omnibus ſedentibus in locis ordinatis, Dominus Petrus de Ancorano, Doctor Bononienſis, ad cathedram accedens reſpondit dubiis motis per Ambaſiatores domini Ruperti ultimo in Regem Romanorum electi, de quibus fuit facta mentio.

Item facta [illegible] prædicta notabili per [illegible] prædictum Dominum Petrum, Dominus Simeon de Peruſio, advocatus concilii, ſæpe dictus, aſcendit cathedram & legit in ſchedula alia, quæ tunc erant fienda. Videlicet, quod eligerentur notabiles &c. ad recipiendum informationes, depoſitiones teſtium, inſtrumenta & documenta &c. ſuper articulo & facto datis per Promotores ſeu Procuratores per concilium deputatos die Mercurii xxv. Aprilis, qua die fuit quinta ſeſſio concilii.

Item quod nominarentur aliqui ex dominis Cardinalibus & Prælatis, qui irent ad Dominum Ladiſlaum, a nonnullis Regem Siciliæ appellatum, ad requirendum, ut ipſe velit deſiſtere ab inquietatione & conturbatione concilii, &c.

De quibus Promotor ſeu Procurator prædictus petiit de prædictis ad perpetuam rei memoriam per notarios concilii & ſecretarios fieri publica inſtrumenta.

Rurſum quidam Magiſter Anglus, Notarius & Secretarius concilii, exiſtens in prædicta cathedra, legit in quadam ſchedula certos de omnibus provinciis ſeu nationibus ad prædicta examinanda, & informationes recipiendas &c. Et dixit alta voce, quod quilibet diceret, utrum placerent nominati ad prædicta examinanda &c.

Super quo fuerunt ſcrutata vota omnium in concilio ſedentium per notarios, teſtibus præſentibus, ſigillatim. Quod nullo contradicente omnibus placuit &c. De quo fuerunt facta publica inſtrumenta.

Item Magiſter Simeon prædictus iterum cathedram aſcendit, & dixit, quod Domini Cardinales pro parte eorum ad prædictas informationes recipiendas nominabant Dominos Neopolitanum & Sancti Angeli, antiquos Cardinales.

Nullus tamen mittendus ad prædictum Dominum Ladiſlaum pro tunc fuit nominatus: Sed pro illa ſeſſione fuit finis.

Fuit tamen aſſignata alia ſeſſio, & indicta per organum dicti Magiſtri Simeonis de Peruſio, conſenſu concilii, ad diem Veneris proxime futuram, quæ erat decima dies hujus menſis Maii.

OCTAVA SESSIO GENERALIS

Die Veneris, x. Maii.

Qua die Veneris, ſuperius aſſignata, fuit miſſa celebrata per Epiſcopum Maſſ. orationes & *Veni Sancte Spiritus &c.* & alia ſuffragia poſt miſſam diei conſueta dixit Dominus Oſtienſis, Evangelium Dominus Barrenſis diaconus Cardinalis, litanias diaconus & ſubdiaconus, qui in miſſa ſerviverunt, & fuerunt aliæ ſolemnitates obſervatæ, prout in aliis ſeſſionibus.

Quo facto, dixit unus notarius ex parte totius concilii, quod omnes, qui non haberent vocem in concilio, irent extra Eccleſiam, exceptis Doctoribus, Magiſtris in Theologia, & ſervitoribus de mitra Dominorum Cardinalium.

Tunc omnes vocem non habentes &c. exiverunt. Et Magiſter Simeon, advocatus, aſcendit cathedram, & dixit, quod terminus erat aſſignatus ad audiendum depoſitiones teſtium ſuper articulis, datis per promotorem ſeu procuratorem concilii, factum duorum de papatu contendentium continentibus.

Sed quia terminus nimis brevis, & etiam propter duo feſta, quæ occurrerant in medio, non potuerunt teſtes examinari, ideo hoc omittebatur uſque ad aliam ſeſſionem proxime aſſignandam.

Sed ex parte dicti procuratoris ſeu promotoris petebatur, prout alias petitum fuit in collatione articulorum datorum ſuperius die Mercurii xxv. Aprilis, per ſanctam ſynodum declarari & decerni prout in ſequentibus continetur.

Primo, unionem duorum collegiorum factam fuiſſe & eſſe legitimam, canonicam, rationabilem, & neceſſariam pro tam ſancto opere conſequendo.

Item, hanc ſanctam ſynodum eſſe debite, juſte & ſancte per ipſum collegium ſic unitum congregatam.

Item, congruo tempore dictam vocationem eſſe factam, & in loco tuto, idoneo & habili.

Item, ad ipſam ſanctam ſynodum velut repræſentantem univerſalem Eccleſiam, cognitionem hujus cauſæ, extirpationem ſchiſmatis, ac etiam deciſionem pertinere.

De qua petitione ipſe procurator in cathedra cum advocato exiſtens petiit, per notarium ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta.

Poſthæc fuerunt vota ſedentium in ſynodo per notarios ſuper præmiſſis petitionibus ſcrutata. Et placuit omnibus, & omnes conſenſerunt.

Rurſum idem advocatus aſcendit cathedram, & dixit, quod per promotores ſeu procuratores per concilium electos petebatur, per hanc ſanctam & generalem ſynodum pronunciari & declarari, Dominis Benedicto & Gregorio de papatu contendentibus, & cuilibet ipſorum, libere, licite & impune potuiſſe ac poſſe & debere, ab eo tempore, quo per ipſos vel alterum ipſorum ceſſatum fuit a proſecutione unionis per viam mutuæ ceſſionis, per ipſos & quemlibet ipſorum promiſſæ & juratæ, & etiam per Gregorium voto firmatæ, viam ipſam ceſſionis contrariis verbo vel facto damnabiliter reprobando, papalem obedientiam ſubtrahi. Hoc enim facere tenetur & debet ſancta Synodus, præcipiente Domino Num. xvi. cap. Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere de omnibus, quæ ſunt apud ipſos, ne ſimul pereatis cum peccatis eorum.

Deinde deſcendit, & fuerunt petitæ voluntates ſedentium in concilio. Qui omnes conſenſerunt, demptis Dominis Peneſtrino, & Albanenſi Cardinalibus, qui dixerunt, quod ſuper hoc volebant maturius deliberare. Sed, hoc non obſtante, Dominus Patriarcha Alexandrinus, & Epiſcopus Sariſberienſis Anglicus, de voluntate totius concilii, dictis duobus Dominis Cardinalibus exceptis, iverunt ad cathedram, & prædicta per promotores petita per modum ſententiæ declararunt, & hoc per organum dicti Domini Patriarchæ, dicendo: Declarat & decernit hæc ſancta & univerſalis ſynodus &c.

De quibus omnibus promotores ſeu procuratores per concilium deputati petierunt, ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta &c.

Et fuit alia ſeſſio aſſignata ad diem Veneris proximam, quæ erat xvii. menſis hujus Maii. Et ſic finis.

NONA SESSIO GENERALIS

Die Veneris XVII. Maii.

Die Veneris xvii. Maii ſuperius aſſignata fuit miſſa celebrata per epiſcopum Atrebatenſem. Fuerunt poſt miſſam dicta & obſervata alia ſuffragia per D. Cardinalem Anicienſem, & Evangelium per D. de Columna, litaniæ cantatæ, & omnia adimpleta, prout eſt fieri conſuetum in præcedentibus ſeſſionibus.

Subſequenter quidam D. Robertus, utriuſque juris doctor, in cathedra legit unam ſchedulam, in cujus effectum petebatur per promotores concilii, licet fuerit petitum alias in prima ſeſſione, ſed iterabatur propter ſupervenientes. Quod nulli eccleſiæ, Regi, Principi, vel Prælato, aut alteri perſonæ, cujuſcumque ſtatus vel præeminentiæ, præjudicet in poſterum, ſi ipſe, vel eorum nuncii in hoc ſacro concilio non fuerint, nec ſint ſituati ſecundum ordinem & dignitatem ſuam, nec propter hoc in futurum poſſet aliquis allegare præeminentiam &c. In quo omnes conſenſerunt. De quo fuerunt petita fieri publica inſtrumenta per promotores ad perpetuam rei memoriam.

Simili modo D. Simeon de Peruſio advocatus aſcendit cathedram, & legit quamdam ſchedulam. In qua pro parte promotoris &c. petebatur declarari per ſanctam ſynodum, prout in ſchedula inferius per modum declarationis, & ſententiæ deſcripta continetur. De qua petitione fuerunt petita inſtrumenta &c. Deinde fuit quæſitum ab omnibus ſigillatim per Notarios, ſi placebat, quod fieret, prout in ea per procuratorem petebatur. In quo omnes, nullo excepto, conſenſerunt.

Tunc iterum per ipſos Notarios fuit ſingulariter a ſingulis quæſitum, ſi placebat, quod D. Patriarcha nomine ſanctæ & univerſalis ſynodi faceret ſententiam de prædictis per procuratorem petitis. Quod omnes voluerunt, & conſenſum præbuerunt. Quare ipſe D. Patriarcha ivit ad pulpitum & legit ſententiam, cujus tenor talis eſt. Sancta & univerſalis ſynodus &c. ut ſupra pag. 1213.

Quam ſchedulam ſic, ut præmittitur, de mandato S. Synodi per ipſum D. Patriarcham lectam & publicatam, tradidit idem D. Patriarcha Magiſtro Petro Garnerii notario per concilium electo, præſentibus omnibus &c. De quibus omnibus univerſis & ſingulis promotores per concilium deputati petierunt per protonotarios, notarios, & cæteros ad perpetuam rei memoriam fieri publica inſtrumenta. Et fuit aſſignata ſeſſio ad diem Mercurii xxii. hujus menſis Maii. Et fuit finis pro illa ſeſſione.

DECIMA SESSIO GENERALIS.

Die Mercurii XXII. Maii.

Prædicta die fuit miſſa celebrata per Archiepiſcopum Turonenſem. Poſt miſſam vero fecit officium, conſuetum fieri, D. Peneſtrinus epiſcopus. Et D. S. Angeli, junior, Diaconus Cardinalis, dixit evangelium. Et fuerunt dictæ litaniæ &c. prout alias fuit factum.

Poſthæc D. Simeon advocatus dixit, quod domini Commiſſarii, deputati per concilium ad recipiendum inſtrumenta informationis, &

ANNO CHRISTI 1409.

teſtium examinationis ſuper articulis, ſuperius per promotores Concilii contra duos contendentes de papatu datis & productis, diligentiam fecerunt, ita quod omnes articuli legitime fuerunt probati. Quare petebatur pro parte dictorum promotorum, ſeu procuratorum, quod dicti articuli legerentur coram ſancta ſynodo ſigillatim, & depoſitiones ſuper quolibet articulo diſtincte.

Item ſi placeret ſanctæ ſynodo, hoc faceret D. Archiepiſcopus Piſanus, qui fuit unus de examinatoribus. Sed ante omnia, qui dicti duo contendentes fuerunt legitime citati in valvis eccleſiæ ad præſentem diem, ad audiendum depoſitiones teſtium, petebatur pro parte dictorum promotorum, quod duo domini Cardinales, duo Prælati, & alii officiarii irent ad valvas eccleſiæ, prout alias fuit factum, ad ſciendum, ſi dicti duo contendentes comparerant, vel alius pro ipſis. Quæ omnia & ſingula, prout petita ſunt, ſanctæ ſynodo placuerunt.

Deinde de mandato concilii Domini de Columna, & S. Angeli Diaconi Cardinales cum duobus Archiepiſcopis, notariis, & aliis officiariis euntes, & requirentes, ut alias fuit factum, & redeuntes ad loca propria retulerunt, neminem reperiſſe, nec aliquem pro cis. De quo procuratores prædicti petierunt fieri publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Item de conſenſu totius concilii idem D. Archiepiſcopus Piſanus ivit ad pulpitum, & cum eo Magiſter Petrus Garnerii, unus de notariis per concilium electis, qui præſens fuit in examine teſtium, & unus procurator. Qui, ipſis exiſtentibus ſuper pulpito, petiit, quod idem Dominus Archiepiſcopus legeret, prout ſupra petierat. Tunc idem D. Archiepiſcopus dixit alta voce, quod ſi placeret ſanctæ ſynodo, dictus Magiſter Petrus notarius legeret articulos diſtincte: & ipſe ſuper quolibet diceret, per quos & quot teſtes quilibet articulus notorius probaretur, ad finem, quod omnes hoc negotium clarius perpenderent. Quod omnibus placuit. Et ita fuit factum. Nam ipſe Magiſter Petrus legit primum articulum, & D. Archiepiſcopus prædictus in fine illius dixit, per quos & quot teſtes probabatur. Et ita de ſingulis, & fuit proceſſum uſque ad xx. articulum incluſive. Et quia tarde erat, fuit aſſignata alia ſeſſio ad diem craſtinam, ad continuandum articulos uſque in finem, prout ſupra.

UNDECIMA SESSIO GENERALIS.

Die Jovis XXIII. Maii.

D. Epiſcopus Atrebatenſis dixit miſſam, D. Albanenſis orationes dici conſuetas poſt miſſam, D. de Saluciis evangelium, Diaconus & ſubdiaconus litanias, ut conſuetum eſt fieri. Quo completo D. Archiepiſcopus Piſanus ivit ad cathedram, & cum eo Notarii & procuratores, ut ſupra, & continuaverunt uſque ad finem per modum ſicut ſupra. Et fuerunt articuli illa die probati notorii de proceſſu xvii. Et in fine adjunxit quinque, quos dixit probabant notorios per multos teſtes: & ſic fuerunt, juncti xx. articulis probatis heri, notoriis, poſt multos teſtes, xlii. articuli probati legitime contra Petrum de Luna, & Angelum Corario, tam conjunctim, quam diviſim &c. De quibus omnibus Procurator &c. petiit fieri publica inſtrumenta ad perpetuam rei memoriam.

Item D. Simeon advocatus ſtans in pulpito narravit, quomodo ſancta ſynodus audivit, quod articuli dati pro parte promotorum ſeu procuratorum fuerunt legitime probati notorii: quare pro parte dictorum promotorum petebatur aſſignari ſeſſio ſequens ad diem ſabbati proximam, ad declarandum eos fore notorios, & ſuper eis poſſe & debere procedere ad ulteriora tanquam ſuper notoriis &c. Quod omnibus placuit. Et fuit aſſignata ſeſſio ad ſabbatum, ut ſupra petitum eſt. De quibus procuratores petierunt fieri publica inſtrumenta. Et ſic finis pro illa die.

DUODECIMA SESSIO GENERALIS.

Die Sabbati XXV. Maii.

Die ſabbati xxv. Maii D. Epiſcopus Saonenſis dixit miſſam; D. meus Oſtienſis dixit alia ſuffragia, poſt miſſam alias dici conſueta; D. Cardinalis de Brancaciis dixit evangelium, & fuerunt dictæ litaniæ. Poſt hæc dictus D. Simeon ivit ad pulpitum, & dixit, quod........ *Cetera deſunt in hoc* MS. *Vindobonenſi.*

VIGESIMAPRIMA SESSIO GENERALIS,

Secunda ſub Alexandro V.

Die Mercurii X. Julii.

IN nomine Domini Amen. Per præſens publicum inſtrumentum pateat univerſis, præſentibus & futuris, quod anno a Nativitate ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo nono, indictione ſecunda, die Mercurii decima menſis Julii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri D. Alexandri divina providentia Papæ V. anno primo, ſacra univerſali ſynodo in eccleſia Piſana debito & ordinato modo, more ſolito congregata, & præfato D. noſtro Papa feliciter in eadem præſidente, cantataque miſſa de B. Virgine per reverendum Patrem D. Pileum Archiepiſcopum Januenſem, dictis etiam in cantu litaniis, & aliis orationibus devotis pie & ſolemniter ad Deum porrectis poſt aliquales actus in eadem ſynodo factos, reverendiſſimus in Chriſto pater & D. Antonius Cardinalis de Chalanco vulgariter nominatus, aſſiſtentibus ſibi reverendis in Chriſto patribus & Dominis Alamanno, Archiepiſcopo Piſano, & Brando epiſcopo Placentinenſi, in pulpito lapideo, quaſi in medio dictæ eccleſiæ ſito exiſtentibus: idem D. Cardinalis, aſſiſtentibus ibidem advocatis, promotoribus, & nobilibus hujus cauſæ notariis infraſcriptis, de mandato dicti D. noſtri Papæ, ac voluntate & aſſenſu & ordinatione unanimi ſanctæ ſynodi prædictæ ibidem ſibi factis, legit alta & intelligibili voce quaſdam ſchedulas, quas tunc in ſuis tenebat manibus, in proceſſu dictæ cauſæ coram eadem ſancta ſynodo habito deſcriptas & inſertas. Quarum tenor ſequitur in hæc verba:

In nomine ſanctæ &c. ut ſupra pag. 1225.

De & ſuper quarum ſchedularum, & contentorum in eiſdem lectura & publicatione venerabilis vir Magiſter Bertholdus de Wildungen, promotor, pro ſe & aliis promotoribus

ANNO CHRISTI 1409.

ſeu ſollicitatoribus in præfata Synodo, & ad cauſas in eadem agitatas, & agitandas deputatis, petiit & requiſivit per omnes, & ſingulos dominos protonotarios, clericos cameræ, & nos ipſius ſynodi notarios deputatos, fieri unum & plura publica inſtrumenta. Actum in ipſa eccleſia & ſynodo, præſentibus eiſdem dominis protonotariis ac clericis cameræ, aliiſque pluribus, & nobis notariis infraſcriptis.

VIGESIMASECUNDA SESSIO GENERAL.

Tertia ſub Alexandro V.

Die Sabbati XXVII. Julii.

DEinde die Sabbati xxvii. Menſis Julii prædicti, eadem ſancta ſynodo, ut ſupra & more ſolito congregata, & jam dicto D. noſtro Papa feliciter præſidente in eadem, cantataque miſſa de beata virgine per reverendum DD. Petrum epiſcopum Cracovienſem, dictis litaniis in cantu, & aliis orationibus ad Deum pie porrectis, dictus reverendiſſimus pater D. Cardinalis de Chalanco, aſſiſtentibus ſibi dictis dominis Archiepiſcopo Piſano, & epiſcopo Placentinenſi, de mandato, voluntate, & ordinatione prædictis ibidem ſibi factis, alta & intelligibili voce quaſdam papyri ſchedulas, quas tunc in ſuis tenebat manibus, inter alias legit infraſcriptas.

Nos Alexander &c. ut ſupra pag. 1227.

Super quibus, & aliis geſtis in hujuſmodi diei ſeſſione præfatus Magiſter Bertholdus pro ſe & aliis promotoribus petiit, ut ſupra, publicum ſeu publica inſtrumenta. Actum ubi, & præſentibus, quibus ſupra. *Hactenus Vindobonenſis Codex MS.*

VITA
ALEXANDRI PAPÆ V.

ALexander V. inſtituti S. Franciſci religioſus, antea Petrus Philaretus de Candia vocatus, natione Cretenſis, commentariis quos in libros ſententiarum ſcripſit, Divinique verbi concionibus clariſſimus, theologiæ doctor profundiſſimus, ex archiepiſcopo Mediolanenſi & cardinali presbytero baſilicæ SS. apoſtolorum, communi omnium cardinalium utriuſque obedientiæ ſuffragio, Gregorio XII. quondam vero pontifici, & Benedicto XIII. antipapæ ſchiſmatico, renunciantibus ſubrogatus eſt in concilio œcumenico & generali Piſano vi. Kal. Julii, ann. Dom. 1409. tempore Ruperti imperatoris. Regnum Neapolitanum Ladiſlao eccleſiæ perſecutori ademptum, conſenſu patrum omnium in Piſano concilio præſentium, (ex eo gradu ad ſummum eccleſiæ culmen evectus eſt) Ludovico Andegavenſi contulit. Piſas diſcedens, Bononiam ſe recepit: ibique in morbum incidit, ex quo dum ſibi mortem imminere ſentiret, cardinales ad ſe accerſiri juſſit. Cumque ad pacem & concordiam, communemque eccleſiæ utilitatem, eos adhortatus fuiſſet, omnia quæ in concilio Piſano decreta erant, ſibi juſta videri dixit. Ad extremum cum dixiſſet illud Chriſti, *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*, (Joan. 14.) ſpiritum Deo reddidit quinto Nonas Maii, anno 1410. poſtquam octo menſibus eccleſiam rexiſſet. Bononiæ in eccleſia S. Franciſci ſepultus eſt. Pauperes unice diligebat, plurimum humanus erat, & in quemvis liberalis: adeo ut interdum omnibus exhauſtis per iocum dicere ſoleret, ſe divitem epiſcopum fuiſſe, cardinalem pauperem, pontificem vero mendicum eſſe.

ANNO CHRISTI 1410. — ANNO CHRISTI 1410.

VITA
JOANNIS PAPÆ XXI.
VULGO XXIII.

JOANNES hujus nominis vulgari opinione XXIII. patria Neapolitanus, prius Baltazar Coſſa vocatus, illuſtri familia natus, ex cardinale S. Euſtachii, & legato Bononienſi, factus eſt pontifex conſenſu omnium fere cardinalium utriuſque obedientiæ, decimoſexto Kalendas Junii anno Domini 1410. Ad pontificiam dignitatem promotus, electores imperii adhortatus eſt, ut Sigiſmundum Bohemiæ regem, imperatorem deligerent. Quo facto, eidem in Italiam venienti, ut Ladiſlaum Romanam eccleſiam inquietantem compeſceret, obviam apud Laudem proceſſit, cumque eodem Mantuam perrexit: ubi dum regia quadam magnificentia per D. Franciſcum Gonzagam excepti eſſent, conſultatum fuit de bello Ladiſlao inferendo, qui plurimas eccleſiæ ditiones involaverat, & ne ipſi quidem Urbi peperceerat. Hortatu imperatoris ad tollendum ſchiſma triginta ſex annorum, univerſale concilium Conſtantiæ celebrandum indixit. Quo cum veniſſet, tantis & tam enormibus accuſationibus oneratus eſt, ut mutato habitu, non ſine magno timore, clam ſe ſubtraxerit. Verum decreto contra ipſum lato, apprehenſus, & in carcerem conjectus, criminibuſque quadraginta, de quibus accuſatus erat, convictus, communi omnium conſenſu depoſitus fuit, ſententiamque adverſum ſe pronuntiatam approbavit: ac Ludovico Bavaro ad cuſtodiendum traditus, tribus annis captivus detentus eſt. Exinde Gregorius quoque citatus eſt, qui initio quidem comparere recuſavit; verum bonis Sigiſmundi admonitionibus perſuaſus, Carolum Malateſtam eo miſit; qui omnium ſententia intellecta, nomine ipſius renunciavit. Tertius antipapa Pe-

ANNO CHRISTI 1410.

trus de Luna, ſive Benedictus XIII. occupata arce Panicolæ in Perpiniano, adeo ſe contumacem præſtitit, ut ejus cauſa diſcuſſa per concilium, depoſitus fuerit. In eadem ſynodo, Bohemorum error damnatus eſt, eorumque anteſignani Joannes Hus & Hieronymus Pragenſis exuſti ſunt. Omnibus hiſce rebus tranſactis, ad eligendum novum pontificem animum adjecerunt: ad quam rem debito modo perficiendam, ex omnibus nationibus probatæ vitæ viros ſex, qui cum cardinalibus conclave ingrederentur, ſelegerunt. Quibus introductis tertio Idus Novembris anni 1417. ipſo die S. Martini, contra omnium opinionem, commu-A ni tamen gaudio, cardinalis Columna pontifex eligitur: qui ſibi nomen ab eo Sancto qui in eum diem incidebat, accepit. Sed de eo in ſubſequentibus latius. Quod ad Joannem & Gregorium attinet, unus concilii decretis agri Piceni legatus deſignatus eſt: alter vero per Martinum (cui ſe Florentiæ humiliter ſubmiſerat) cardinalis & epiſcopus Tuſculanus creatus fuit. Verum paulo poſt, mœrore animi afflicti perierunt. Gregorius quidem Recaneti, Joannes vero Florentiæ, cujus Coſmas a Medicis heres factus, ſupra modum locupletatus eſt.

ANNO CHRISTI 1410.

Ex Card. de Aguirre to. 3. Concil. Hiſp. p. 645.

CONCILIUM SALMATICENSE

Celebratum anno Domini 1410.

ANno Domini 1410. Salmanticæ celebratum eſt Concilium, præſentibus Legatis Regum, & pluribus Academiæ Doctoribus. In eo jus Petri de Luna examinatum, & probatum fuit, ipſeque tamquam verus totius eccleſiæ Pontifex acclamatus. Titulus ſynodi in membranis Salmaticenſibus hic eſt: *Liber ſynodalis editus per* B *D. Fr. Gundiſalvum, Dei gratia epiſcopum Salmaticenſem, magiſtrum in Theologia, ordinis Prædicatorum, ſub anno Domini 1410. Pontificatus D. Benedicti Papæ XIII. anno II.* (corrige XVI. nam electio Benedicti facta fuerat anno 1394.) *Fuit publicatus eodem anno in eccleſia cathedrali Salmantina in ſynodo.*

ANNO CHRISTI 1412.

Ex eodem Card. de Aguirre loco cit.

CONCILIUM HISPALENSE

Præſide Patriarcha eccleſiæ Hiſpalenſis adminiſtratore, coactum anno Domini MCCCCXII.

ANno Domini 1412. celebratum eſt Concilium Hiſpali a Patriarcha perpetuo eccleſiæ Hiſpalenſis adminiſtratore. Ejus acta non inveniuntur; memorantur tamen in conſtitutionibus domini d. Petri de Caſtro Quignones, ex C quibus conſtat ſtatutum fuiſſe, ut Clerici in eccleſiis officio divino, aliiſque rebus ſacris diligenter incumberent. Utque dies Nativitatis Deiparæ feſtus haberetur, & coleretur officio duplici ſolemni.

ANNO CHRISTI 1412. 1413.

"**CONCILIUM ROMANUM

Adverſus VVicleff. & Huſſitas ann. MCCCCXII. & MCCCCXIII. celebratum.

SUb anni MCCCCXII. finem, celebravit Joannes XXIII. Romæ concilium, in quo VVicleffi & Huſſitarum errores damnati ſunt: ut conſtat ex ejus ſynodali decreto, quod mox ſubjiciemus. De hoc autem concilio duo diſcimus ex ejuſdem Joannis litteris, quibus Conſtantienſe concilium indixit: alterum, convocatum fuiſſe, ut mos gereretur Piſano concilio, quod generale concilium triennio poſt iterum convocandum ſtatuerat; alterum, non conveniſſe prælatos tanto numero, quantum rerum gerendarum gravitas poſtulabat.

Joannis XXIII. ſynodale decretum adverſus Huſſitas.

Integre deſcribitur in Bulla Martini V. quæ incipit, In eminenti, in fine Concilii Conſtantienſis, H.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. E

IN generali concilio inter omnes apoſtolicæ [illegible] inſtantias, quas ad regimen Chriſtiani populi [illegible] impendit, illa videtur eſſe præcipua, ut cum [illegible] doctrinam ſuboriri ſen[illegible] quæ oculos Divinæ majeſtatis offendere, D & grave in ſe periculum animarum continere poſſit, eam, ne propagetur ulterius, & per eam mentes fidelium damnabiliter capiantur, mox ſtudeat extirpare. Cum ergo in nonnullis mundi partibus, quidam carioſi ea diſcere atque docere, non quæ ad animarum ſalutem & augmentum fidei, ſed ad ſuum factum ampliandum, & catholicæ fidei ſubverſionem cedunt, quoſdam libellos ſeu volumina, vel tractatus & opuſcula, quæ dicuntur Joannis VVikleff (videlicet dialogum, trialogum, & alios plures libros, quos præſentibus haberi volumus pro expreſſis, nomine dicti Joannis VVikleff inſcriptos & intitulatos) non ſolum in ſcholis frequentare, ſed etiam ad populum in ſermonibus exponere nitantur: in quibus libellis, voluminibus, ſeu tractatibus, multa hæretica dogmata, multique continentur errores, & in fide minus recte ſonantes, per quos, ſimplices & indocti a veritatis tramite deviare, experti vero atque docti nimium ſcandalizari perhibentur, quæ ad noſtram & hujus ſacri concilii deducta ſunt publicam notionem: nos, ut ex injuncti no-

ANNO CHRISTI 1412. 1413.

nobis paſtoralis officii debito tenemur, volumus in iis, quantum cum Deo poſſumus, occurrere animarum periculis, ne (quod ait Apoſtolus) variis & peregrinis doctrinis Chriſti fideles in devium abducantur, quos etiam ſumma cura Salvator admonuit, ut caverent a fermento Phariſæorum: cujus rei perniocioſiſſimam peſtiferamque malitiam optimo fermenti manifeſtat exemplo. Nam veluti fermentum, teſtimonio Apoſtoli, totam maſſam corrumpit: ſic hæreticorum falſa doctrina, omnem catholicam eruditionem, cui admiſcetur, veluti rabidum venenum, niſi occurratur, inficeret. Quam etiam doctrinam, abominationem deſolationis idem Salvator appellavit, dicens: *Cum audieritis abominationem deſolationis*: quem locum doctor ſacer Hieronymus exponens, abominationem dicit poſſe intelligi omne dogma perverſum. Volentes autem in præmiſſis, licet notoria ſint, mature procedere, & omne ſcrupuloſitatis dubium amputare, certis ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, atque nonnullis epiſcopis, ſacræ theologiæ, utriuſque juris profeſſoribus, & aliis, commiſimus de præmiſſis inquirere, & negotium hujuſmodi diligenti examinatione diſcutere. Ex quorum proceſſu & relatione, nobis & eidem ſacro concilio conſtitit atque conſtat, præmiſſa, tam per facti evidentiam, quam per plures diffinitivas ſententias, tam autoritate apoſtolica, quam nonnullorum archiepiſcoporum in ſuis conciliis, & locis inſignibus & diverſis, fuiſſe, & eſſe notoria atque vera.

Gal. 5. 9.

Matt. 13. Cum autem videritis.

Nos igitur eodem approbante concilio declaramus, & decernimus, illa eſſe notoria, quæ nulla poſſunt defenſione tueri; & ſuper illis fore, tanquam ſuper notoriis, procedendum: & exurgentes in Dei virtute contra hanc falſam, perverſam, peſtiferamque doctrinam, eodem ſacro approbante concilio, dictos libellos, tractatus & opuſcula, videlicet, dialogum, trialogum, & omnes alios hujuſmodi libellos, & alia, quæ ejuſdem Joannis VVikleff nomine inſcribuntur & intitulantur, cujuſcumque artis & facultatis exiſtant (attento maxime, quod in A eis, licet aliqua vera ſcripta ſint, falſa tamen illis, veluti lepra in humano corpore, permixta ſunt, & in eorum lectione periculoſe, tamquam inter ſcorpiones & colubros, Chriſti fideles verſarentur) damnamus & reprobamus, atque Salvatoris ſententiam exequentes, dicentis: *Si quis in me non manſerit, mittetur foras, & ſicut palmes areſcet, & in ignem mittetur, & ardet*: igne jubemus publice concremari. Ejuſdem etiam autoritate concilii diſtrictius inhibentes, ne quis Chriſti nomine inſignitus, audeat aliquem vel aliquos, ſeu aliqua ex dictis libellis, tractatibus, & opuſculis, dicti Joannis VVikleff nomine inſcriptos aut intitulatos, legere, exponere, docere, vel tenere, aut illis, ac nomine & B autore VVikleff uti, vel illum ut autorem, niſi forte in illorum reprobatione, allegare publice vel occulte. Et ut de medio eccleſiæ illa periculoſa ſpurciſſimaque doctrina eliminetur omnino: jubemus per locorum ordinarios, libros, tractatus, & opuſcula hujuſmodi, etiam autoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, &, ſi ſit opus, cum adjectione quod contra non parentes procedetur tanquam contra fautores hæreſis, diligenter inquiri, & repertos ignibus publice concremari. Si quis autem hujuſmodi ſententiæ, inhibitionis, decreti, atque juſſionis, violator aut contemptor extiterit: ſtatuimus, eodem approbante concilio, contra ipſum, veluti ſuſpectum de fide, procedi.

Joan. 15.

C Monemus inſuper autoritate præmiſſa omnes & ſingulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Joannis VVikleff, ut infra novem menſes proxime futuros, quos pro primo, ſecundo, tertio, atque peremptorio termino aſſignamus, compareant apud ſedem apoſtolicam coram nobis, vel noſtro ſucceſſore canonice intrante, vel in hoc ſacro concilio, vel alibi ubi contigerit nos vel ſucceſſorem prædictum reſidere, dicturi, & allegaturi quidquid voluerint, ne idem Joannes, licet ab humanis ereptus, de hæreſi condemnetur. Nulli ergo, &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum xv. Non. Februarii, pontificatus noſtri anno tertio.

ANNO CHRISTI 1413.

"**CONCILIUM LONDINENSE

Adverſus VVicleffi ſectatores, ann. MCCCCXIII. a Cantuarienſi archiepiſcopo celebratum.

THomas VValſinghamus ad hunc annum. *Eo tempore, inquit, Lolardi" qui doctrinam evangelicam & apoſtolicam atque propheticam depravabant, fixerunt ſchedulas in valvis eccleſiarum Londoniis, quæ continebant, centum millia parata ad inſurgendum contra cunctos qui non ſaperent ſectam ſuam. Invitabantur" nempe viribus & ingenio cujuſdam, qui dicebatur Joannes Oldcaſtell, qui ob reverentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine nobilis viri domini de Cobham, cognomen dicti dominii eſt ſortitus. Erat iſte Joannes fortis viribus, operi Martio ſatis idoneus, ſed hoſtis eccleſiæ pervicaciſſimus; Regi propter probitatem carus & acceptus, ſed tamen propter hæreticam pravitatem valde ſuſpectus.

" Iidem fuit ac VVicleffiſta.

" f. Innitebantur.

Eo tempore facta Londoniis cleri convocatione per dominum Cantuarienſem, maxime jam cauſa prædicti Joannis: repertum fuit, quod D idem Joannes fuit & eſt principalis receptator & fautor, protector & defenſor Lolardorum, & quod, præſertim in diœceſibus Londonienſi, Roffenſi, & Herefordenſi, ipſos Lolardos, ab ordinariis ſive diœceſanis locorum minime licentiatos, contra conſtitutionem provincialem inde factam, ad prædicandum tranſmiſit, eorumque prædicationibus nefariis interfuit, & contradictores, ſi quos repererat, minis, & terroribus, ac brachii ſæcularis poteſtate compeſcuit: aſſerens inter cætera, quod Cantuarienſis archiepiſcopus, & ejus ſuffraganei, non habuerunt, nec habent poteſtatem aliquam hujuſmo-E di conſtitutionem faciendi; aliterque ſenſit, & ſentit, ac dogmatizat, & docet, de ſacramentis altaris, & pœnitentiæ, peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac clavibus, quam Romana eccleſia docet & affirmat.

Quare ex parte totius cleri, dominus Cantuarienſis

ANNO CHRISTI 1413.

rienſis fuerat requiſitus, ut deſuper præmiſſis contra eundem Joannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reverentiam domini regis, cujus ad tunc idem Joannes familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris, una cum omnibus ſuffraganeis tunc præſentibus, & magna parte cleri, acceſſit ad præſentiam domini regis (tunc in prædio ſuo de Kennyngthon exiſtentis) declarans ei defectus ejuſdem. Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore revocare, ſuſpenſum fuit negotium magno tempore. Sed cum dominus rex circa reductionem ejus longum tempus triviſſet inaniter, ſignificavit domino Cantuar. ſe circa eum inutiliter laboraſſe.

Dominus ergo Cantuarienſis dictum Joannem de & ſuper præmiſſis perſonaliter reſponſurum coram eo ad certum terminum decrevit evocandum, ac nuncium ſuum cum litteris citatoriis ad dictum Joannem tranſmiſit (tunc in caſtro ſuo de Coulyng degentem) mandans dicto nuncio, ut ad caſtrum dicti Joannis nullo modo ingrederetur, niſi licentiatus: ſed per mediationem cujuſdam Joannis Butler hoſtiarii cameræ domini noſtri regis, ipſum dominum Joannem requireret, quatenus daret dicto nuncio licentiam ingrediendi, ut citaret eundem, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuum prædictum faceret ſui copiam, ut ſic citatione poſſet apprehendi. Qui tamen Joannes Oldcaſtel dicto Joanni Butler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publice reſpondit, quod nullo modo citari voluit, nec citationem ipſius aliqualiter tolerare. His auditis, D. Cantuar. decrevit eum citandum per edictum, in valvis Roffenſis eccleſiæ ſibi vicinæ publice affigendum: ut compareret coram eo XI. die menſis Septembris, ſuper præmiſſis, & aliis hæreticam pravitatem concernentibus, perſonaliter reſponſurus.

Quo die adveniente, D. Cantuarienſis in capella majori infra caſtrum de Ledes, quod tunc inhabitabat, ſedens pro tribunali, audita & recepta relatione, quod idem D. Joannes ſe incaſtellavit & fortificavit in caſtro ſuo prædicto, ac opiniones ſuas defendit, claves eccleſiæ & poteſtatem archiepiſcopalem multipliciter contemnendo: fecit eum citari publice ac præconizari. Qui cum diu expectatus, nullo modo compareret prout initio, contumacem excommunicavit in ſcriptis. Et quia dictus Joannes in defenſionem erroris ſui contra claves eccleſiæ ſe incaſtellavit, & fortificavit: D. Cantuarienſis decrevit iterato citare dictum Joannem, ſi poſſet apprehendi, vel alias per edictum, ſicut prius, ut compareret coram eo die Sabbati proximo, poſt feſtum S. Matthæi apoſtoli & evangeliſtæ proximo futuro: cauſam rationabilem, ſi quam habet, quare contra eundem ad graviora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticum, & hoſtem & adverſarium univerſalis eccleſiæ, quare etiam pronunciari non debeat, ac auxilium brachii ſæcularis contra eum ſolemniter invocari, perſonaliter reſponſurus, circa omnia & ſingula præmiſſa, quod juſtitia [a] ſuadebat.

a) Forte, ſuadebit. H.

Adveniente termino præfixo, domino Cantuarienſi ſedente pro tribunali in capitulo ſancti Pauli Londoniis, aſſidentibus ſibi dominis, Richardo Londinenſi, & Henrico VVintonienſi, epiſcopis, dominus Robertus Murley miles, cuſtos turris Londoniarum, ſecum præfatum dominum Joannem adduxit. Nam parum ante per ſuos miniſtros comprehenſus fuerat, & in turri clauſus. Cui dominus Cantuarienſis recitavit proceſſum memoratum, quomodo videlicet in convocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoque citatus & propter ſuam contumaciam excommunicatus: unde dominus Cantuarienſis gratioſe ſe obtulit & paratum fore promiſit ad abſolvendum eum. Sed ille abſolutionem domini Cantuariæ petere noluit: ſed divertens ad alia, dixit quod libenter recitaret coram domino Cantuarienſem fidem quam tenet. Extraxitque de ſinu ſuo ſchedulam indentatam, quam tradidit domino Cantuarienſi, poſtquam legiſſet. Qua ſchedula perlecta, dominus Cantuarienſis dixit: Ecce domine Joannes, in hac ſchedula veſtra, plura bona continentur, ac ſatis catholica: ſed habetis terminum iſtum ad reſpondendum ſuper aliis, errores & hæreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchedula non eſt plene reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtram plenius declarare: videlicet an credatis & affirmetis, quod in ſacramento altaris, poſt conſecrationem rite factam, remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis, & affirmetis, quod in ſacramento pœnitentiæ neceſſarium fuerit, quod habens copiam ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis presbytero per eccleſiam ordinato. Qui reſpondit expreſſe, ſe nolle aliter prædicta declarare, quam in dicta ſchedula continetur. Cui compatiens dominus Cantuarienſis, dixit: Caveatis domine Joannes, quia ſi ad hæc vobis injecta, clare non reſpondeatis in termino legitimo vobis jam dato, poterimus vos denunciare & declarare hæreticum. Sed dictus Joannes, aliter reſpondere contempſit.

Tunc dominus Cantuarienſis declaravit ei, quid ſancta Romana eccleſia, ſequens dicta beatorum Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſii, & aliorum ſanctorum, determinavit, quas determinationes oportet quoſcumque catholicos obſervare. Ad quæ dictus Joannes reſpondit, quod voluit credere & obſervare, quidquid ſancta eccleſia determinavit, ac quicquid voluit ſe credere & obſervare: ſed quod dominus papa & cardinales, archiepiſcopi, epiſcopi, cæterique prælati eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinandi, noluit ad tunc aliqualiter affirmare. Unde dominus Cantuarienſis ſibi compatiens, ſub ſpe melioris deliberationis ſibi in Anglicis certis articulis, rogavit ut in die Lunæ proxime ſequente, plene & clare ſuum daret reſponſum ſuper eiſdem.

Quo die Lunæ, videlicet 25. die menſis Septembris, coram domino Cantuarienſi, & ante dictos epiſcopos, adjuncto illis Bangorenſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley cuſtos turris Londonienſis, ac præfatum dominum Joannem ſecum duxit, ac coram domino Cantuarienſi, & toto clero pro tunc congregato, ſtatuit. Cui archiepiſcopus affabiliter & ſuaviter recitavit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat & eſt: ac rogavit & requiſivit eundem, ut peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionem. Quod ſe dictus Joannes facturum negavit, ſed a ſolo Deo abſolutionem petiturum. Conſequenter dominus Cantuarienſis ſuavi & modeſto modo rogavit & requiſivit eundem, quatenus de & ſuper contentis in dicta ſchedula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primum ſuper ſacramentum Euchariſtiæ: ad quem articu-

ANNO CHRISTI 1413.

lum inter cætera reſpondit: quod ſicut Chriſtus in terra degens, habuit in ſe Divinitatem & humanitatem, Divinitatem tamen velatam & inviſibilem ſub humanitate, quæ in eo aperta & viſibilis fuerat: ſic in ſacramento altaris eſt verum corpus, & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum hujuſmodi in ſchedula prædicta per dominum Cantuarienſem tranſmiſſa ſibi, perque ſanctam Romanam eccleſiam & doctores ſanctos determinatam, expreſſe negavit, dicens quod determinatio eccleſiæ facta eſt contra ſacram Scripturam, poſtquam eccleſia dotata eſt, & venenum infuſum in eccleſiam, & non ante. Quod etiam ad ſacramentum Pœnitentiæ & confeſſionis dixit, & aſſeruit, quod ſi quis eſſet in aliquo gravi peccato conſtitutus, a quo ipſe ſurgere neſciret, expediret & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo: ſed quod confiteretur peccatum ſuum proprio curato ſeu alteri presbytero, etiamſi haberet copiam ejuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem: quia ſola contritio peccatum hujuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari. Circa adorationem ſanctæ crucis, dixit & aſſeruit, quod ſolum corpus Chriſti, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus ſolum fuit, & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis, reſpondit verbis expreſſis, quod illum honorem ſolum faceret ſibi, quod bene [a] mandaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quo autem ad poteſtatem clavium, dominum noſtrum papam, & archiepiſcopos, & alios prælatos, dixit quod dominus noſter papa eſt verus antichriſtus, hoc eſt caput ejuſdem; archiepiſcopi & epiſcopi, necnon alii prælati, ſunt membra; & fratres; cauda ejuſdem. Quibus papæ, archiepiſcopis, & prælatis non eſt obediendum, niſi quatenus fuerint imitatores Chriſti & Petri, in vita, moribus, & converſatione: & quod dixit idem Joannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes: Iſti qui judicant & volunt damnare me, ſeducent vos omnes & ſeipſos, & vos ducent ad infernum, & ideo caveatis ab eis. Quibus omnibuſque per eum ſic dictis, dominus Cantuarienſis iterum ac ſæpius flebili vultu dictum dominum Joannem alloquebatur, verbis quibus potuit exhortando, ut ad unitatem rediret eccleſiæ, crederet & teneret quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſe, ſe aliter non credere, quam ſuperius expreſſit.

a) Forte, mandaret. H.

Videns ergo dominus Cantuarienſis, ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſſit ad prolationem ſententiæ diffinitivæ, in hunc modum.

In Dei nomine, Amen.

NOs Thomas permiſſione Divina, &c. In quadam cauſa ſive negotio hæreticæ pravitatis, de & ſuper diverſis articulis, ſuper quibus dominus Joannes Oldcaſtell miles, dominus de Cobham *, coram nobis in ultima convocatione cleri noſtræ Cantuarienſis provinciæ, in eccleſia S. Pauli celebrata: poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eundem Joannem fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſervantiis ſacroſanctæ Romanæ & univerſalis eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & Pœnitentiæ, ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obduravit cor ſuum, ut non intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici, nec reduci blanditiis. Unde penſatis ipſius delictis & culpis, per ipſius damnabilem pertinaciam aggravatis, nolentes quod is qui nequam eſt, fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorum venerabilium nobis aſſiſtentium, præfatum dominum Joannem Oldcaſtell militem, dominum de Cobham, de & ſuper hujuſmodi deteſtabili reatu convictum, & ad eccleſiæ unitatem pœnitentialiter redire nolentem, hæreticum, ac in iis quæ tenet, docet, determinat ſacroſancta Romana & univerſalis eccleſia, & præſertim in articulis ſubſcriptis, errantem judicamus, declaramus, & concedimus ſententialiter & diffinitive in his ſcriptis, relinquentes eundem exnunc tamquam hæreticum judicio ſæculari. Ipſum nihilo minus hæreticum, omneſque alios & ſingulos, qui eundem de cætero in ſui favorem erroris receptaverint, defenſaverint, ſeu ſibi conſilium, favorem, vel auxilium in hac parte præbuerint, tanquam fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum, excommunicamus, & excommunicatos denunciamus in his ſcriptis.

* Deeſt, accuſatus eſt, aut aliquid ſuit.

His itaque peractis, dominus Cantuarienſis regem certificavit ſuper præmiſſis, vivæ vocis oraculo, poſtulans ut dominus rex dignaretur dicto Joanni damnato juridice, gratioſe concedere XL. dies ad inducias. Nam tam Rex, quam pontifex, non ejus interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laboravere non ſegniter. Unde factum eſt, ut ad turrim adduceretur, ubi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere, & gratiam tam eccleſiaſticam quam regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus e cuſtodia, congregavit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans, quam de vindicta. Re vera clam deſtinatis litteris ad ſequaces ſuos, tam milites, quam armigeros, qui non pauci fuere, hortabatur ut & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, ut & ipſi ſe ad vindictam mutuo concitarent. Igitur per omne tempus illud, quod fluxit ab evaſione ejus uſque ad circumciſionem Domini, vel Epiphaniam, diſcurrebant undique Lolardorum nuncii, qui rurales & quoſcumque poterant, promiſſis amplis ſtipendiis, allectarent, quatenus in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtandum viriliter, & actus martios peragendum. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit, non eſſe curandum, dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos procul dubio ſe ſperarent.

APPEN-

APPENDIX
AD TOMUM DECIMUM QUINTUM CONCILIORUM.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

Habitum anno 1331. a Monaldo Archiepiſcopo.

Hujus Concilii fragmentum m. ſ. habemus in metropolitano Archivo in pervetuſto Codice, incipiente a Capite XIII. uſque ad Cap. LXXIII. quod eſt ultimum: priores namque paginæ, duodecim alia capita continentes, deſiderantur. Quæ itaque reperimus, fideliter exſcripta, ſunt, quæ ſequuntur.

CAP. XIII.

Pro Beneficiorum collatione, nihil, vel detur, vel accipiatur a quocumque. Collationis litteræ penes præſentatum extent.

Ex Cod. Urſini Synod. Beneven.

ITem, ut error ſimoniacæ pravitatis, & labes ejus funditus extirpetur, ſub excommunicationis pœna monemus, & ordinamus, atque ſtatuimus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana pro aliquo beneficio obtinendo aliquid ſpirituale ex pacto, vel juramento, vel aliquid temporale, pecuniam, vel alia bona promittat, ſeu donet alicui Domino Epiſcopo, Abbati, vel alteri Domino ſpirituali; necnon Comiti, Baroni, aliiſque perſonis ſæcularibus cujuſcumque exiſtant præeminentiæ, ſeu patronis Eccleſiarum quarumcumque vel ſuæ familiæ, vel etiam alicui alteri mediatori, vel procuratori, quocumque quæſito colore, vel propter aliquam tranſactionem alicujus beneficii Eccleſiaſtici, ſeu permutationem, niſi in quantum jura permittunt. Supradicti autem ſint excommunicati. Simoniam committentes, tam dantes, quam recipientes, quam etiam mediatores, quam etiam promittentes, & jurantes, ſint beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinent, ipſo facto privari: & nihilominus ſententiam excommunicationis incurrant. Adjicientes nihilominus, & mandantes, quod nullus patronus Eccleſiæ Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, aut dignitatis exiſtat, litteram collationis Eccleſiæ, ſeu inſtitutionis præſentati ad dictam Eccleſiam, ſeu in poſterum præſentandi penes ſe habeat, ſeu retineat quoquo modo: Immo ipſas eſſe volumus penes inſtitutum prædictum, donec vixerit. Et quod nullus patronus Eccleſiæ cujuſcumque prædictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ quocumque quæſito colore, vel via recipiat, nec recipere poſſit aliquem fructum, ſeu redditum ipſius Eccleſiæ ab inſtituto pacto, nec aliquid aliud ab hujuſmodi præſentato, ſeu præſentando per eum. Contrarium vero facientes tam dantes, quam recipientes pœnas eaſdem incurrere volumus ipſo facto.

CAP. XIV.

Beneficiorum collatio favore alicujus, aut timore facta, nulla ſit.

ITem, quod nonnulli ambitionis vitio irretiti viam rectam oberrantes, ut cæci, & ovile per oſtium non intrantes, dum beneficia vacant, Dominos temporales, & alios Magnates, & Potentes adeunt, ab eiſque ad Prælatos, & alios, ad quos ſpectat collatio, & inſtitutio beneficiorum, ipſorum preces, & noſtras exigunt, & obtinent opportunas. Unde contingit, quod Prælati ipſi Dominos temporales, & eorum indignationes verentes, ſæpe indignis beneficia conferunt, vel ſi non conferunt tali, prout ſupra nominato, ipſorum Dominorum, & Potentium odium, & indignationem incurrunt. Ex quo, prout ſæpe experientia docuit, Prælatorum Eccleſiaſticorum non modicum ſequitur detrimentum. Nos volentes huic morbo, qui ſine ſimoniæ vitio vix accidit, illam, quam poſſumus adhibere medelam, præſenti Conſtitutione in noſtris Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventanis perpetuo valitura, ſancimus, ut quicumque Clericus Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum preces, vel litteras a Domino potenti hujuſmodi pro aliquo beneficio obtinendo impetraverit, vel obtinuerit per ſe, vel per alium, directe, vel indirecte, quocumque colore quæſito, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat; & nihilominus ſi Ordinarius vi, vel timore compulſus beneficia ipſa conferat, vel eos in eis inſtituat, declaramus auctoritate præſentis Conſtitutionis collationem, ſeu inſtitutionem hujuſmodi non valere. Inſtitutum modo præmiſſo tanquam indignum fore penitus amovendum, ipſumque reſtitutioni fructuum perceptorum. *

Forſan deeſt * nunc.

CAP. XV.

Teſtamentorum exequutores infra annum Teſtatorum voluntatem exequuantur.

ITem præſenti conſtitutione ſub excommunicationis pœna monemus omnes, & ſingulos Clericos, & Laicos cujuſcumque ordinis, ſtatus, & dignitatis exiſtant, Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, qui exequutiones debent facere teſtamentorum, & ultimarum voluntatum, vel in futurum debebunt, & tam hæredes, quam quoſcumque ſucceſſores, & poſſeſſores bonorum decedentium prædictorum, condentium teſtamentum, ut exequutionem hujuſmodi perficiant infra annum, a die mortis, vel conditi teſtamenti computandum, decernentes hujuſmodi ex nunc pro tunc excommunicatos. Elapſo anno, vel conditione adveniente, prout jura volunt, ad nos, & noſtram Curiam, ſeu Suffraganeos noſtros, & eorum Curias fore legitime devolutas pro præſentium. * Iterum de exequutione quorumcumque male ablatorum incertorum quovis quæſito colore. Contrarium vero facientes ipſo facto excommunicationis ſententia innodamus, abſolutione eorum nobis, & noſtris Suffraganeis, prout ad Nos, & ipſos ſpectat, ac noſtris, & eorum Vicariis tantummodo reſervata.

Forſan deeſt * ſancimus.

CAP. XVI.

Nemo teſtamentorum exequutiones impediat ſub anathematis pœna.

ITem monemus ſub excommunicationis pœna, ut ſupra, quod nullus impediat directe, vel indirecte, publice, vel occulte quocumque quæſito colore, quominus exequutiones prædictæ perficiantur in terminis ſupradictis; alioquin dictam excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

CAP. XVII.

Teſtatorum, hæredum, teſtamentariorumque exequutorum nomina infra menſem Epiſcopo, vel ejus Vicario notificentur a Notariis.

ITem monemus ſub excommunicationis pœna omnes, & ſingulos Notarios, Presbyteros, & Clericos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, qui teſtamentis, ſeu ultimis voluntatibus quibuſcumque jam factis, vel ex nunc in antea faciendis pro Notario, ſeu Scriptore: & ubi teſtamenta ipſi non ſcriberent, pro teſtibus intervenerint in futurum, quod infra menſem unum poſt mortem illorum, quorum ſcripſerunt teſtamenta, vel alias quaſcumque ultimas voluntates, ſeu * præmittitur, in teſtamentis non ſcriptis pro teſtibus interfuerint, debeant nobis, vel Vicario noſtro, vel alteri, cui mandaverimus, aut noſtris Suffraganeis, vel eorum Vicariis, ſeu aliis quibuſcumque mandaverint, nomina teſtamentorum decedentium, hæredum, & exequutorum teſtamentorum ipſorum aſſignare in ſcriptis.

Forſan deeſt * ut.

CAP. XVIII.

Archipresbyteri, Eccleſiarum Rectores, Capellani, & Clerici teſtatores ne inſtruant in fraudem canonicæ portionis ad Eccleſiam, eccleſiaſticaſve perſonas pertinentis.

ITem monemus, ut ſupra, omnes, & ſingulos Archipresbyteros, Rectores Eccleſiarum, Capellanos, alioſque Clericos cujuſcumque ordinis, vel conditionis exiſtant, necnon omnes, & ſingulos Notarios, Judices, & Scriptores, & alios quoſcumque tam mares, quam mulieres Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, qui ex nunc intererunt, ſeu ſtabunt in confectione teſtamentorum maris, vel mulieris Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ ſupradictarum, quatenus nullo quæſito colore verbo, ſigno, vel facto impediant, ſeu turbent, vel alias fraudulenter inſtruant, vel doceant, facientes, ſeu condentes teſtamentum, ſeu teſtamenta, vel ipſi teſtatores in eorum teſtamentis aliquam clauſulam, ſeu verbum apponant, vel aliis apponi faciant diſtincte, vel indiſtincte per quamcumque formam verborum, vel taciturnitate, ſeu alias modo quocumque, per quem nos, & noſtra Curia, vel aliæ Curiæ, Eccleſiæ, eccleſiaſticæque perſonæ noſtrarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ defraudaremur portione canonica, & aliis

aliis juribus nobis, & eis competentibus, A prout jura volunt, & mandant. Contrarium vero facientes excommunicationis ſententiæ ſubjacere volumus ipſo facto.

CAP. XIX.

Regulares teſtamentis nullo modo ſe ingerant; nec eorum exequutores exiſtant, niſi præſtita Epiſcopo cautione de fideliter exequendo.

ITem præſenti Conſtitutione ſtatuimus, B ac etiam ordinamus, quod nulla perſona religioſa cujuſcumque ordinis, vel conditionis exiſtat, quæ in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana in teſtamentis, ſeu ultimis voluntatibus pro exequutore, aut diſtributore teſtamentario, aut alias quocumque nomine nuncupentur, per teſtatores, vel decedentes fuerit ordinata, de exequutione teſtamentorum ipſorum, aut ultimarum voluntatum ſe audeat intromittere, vel præſumat: aut bona quæcumque eorumdem ad ſuas manus recipere, vel de ipſis diſponere quoquo modo, niſi C prius coram Nobis, & Suffraganeis noſtris, aut noſtro, vel eorum Vicariis dederit idoneam cautionem uſque ad valorem bonorum diſtribuendorum de dicta exequutione fideliter facienda: maxime quia plerique bona ipſa ſibi appropriant, aut de locis, in quibus eſt exequutio facienda, ſe transferunt ad remota; unde voluntates decedentium defraudantur. Contra vero facientes excommunicationis vinculo innodamus.

CAP. XX.

Male ablatorum incertorum diſpoſitio ad Epiſcopum ſpectat, licet a teſtatore ad certos uſus fuerint deputata. Eorum notitia infra duos menſes ad Epiſcopos deferatur.

ITem, cum licet quædam aliquorum Doctorum juris canonici ſint opiniones diverſæ, quod diſpoſitio male ablatorum incertorum ſpectet ad Diœceſanum, vel ad exequutores teſtamentorum defunctorum; Nos opinionem illam, tamquam juri E conſonam Doctorum plurimorum in hoc concordantium amplectentes, videlicet, quod diſpoſitio male ablatorum incertorum ad Ordinarium, ac Diœceſanum, & Epiſcopum loci ſpectat tantum, & non ad exequutores teſtamentorum prædictorum, hac perpetua conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod ipſorum male ablatorum incertorum diſpoſitio, & exequutio ſub quacumque forma verborum dimiſſorum, etiamſi per ipſos teſtatores prædicta male ablata incerta ad certos, & determinatos uſus deputata ſint, vel in poſterum deputentur; (quas deputationes ex nunc decernimus irritas, & inanes;) & nihilominus etiam ſupradictorum exequutorum per teſtatores ipſos ſuper diſpoſitionem eamdem induſtria eligatur; & ad Nos, & Succeſſores noſtros, ac Suffraganeos noſtros, prout ad quemlibet eorum pertinet, ſpectare debeat, atque ſpectet; monentes omnes, & ſingulos exequutores, & hæredes quorumcumque teſtatorum, qui deceſſerunt, & impoſterum decedent Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ una canonica monitione pro omnibus, & peremptorie, ut de malis ablatis incertis qualitercumque dimiſſis, vel dimittendis in poſterum, infra menſes duos computandos a die obitus decedentium eorumdem, Nobis, vel Suffraganeis noſtris, aut noſtris, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis ſatisfaciant cum effectu diſponendi, & exequendi per Nos, vel ipſos Suffraganeos, prout Nobis, & ipſis pro ſalute animarum teſtatorum ipſorum ſalubrius viſum fuerit expedire. Contrarium vero facientes dicta monitione præmiſſa ipſo facto excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

CAP. XXI.

Canonica portio infra annum Epiſcopis, ſeu Eccleſiis perſolvatur.

ITem monemus, ut ſupra, omnes, & ſingulos exequutores, & hæredes, ſeu D ſucceſſores bonorum defunctorum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, quod ſi infra annum a die conditi teſtamenti quartam, ſeu canonicam portionem Nobis, vel ipſis Suffraganeis, & noſtræ, ac eorum Eccleſiis prædictis Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ de jure debitam non ſolverent, quartam ipſam nobis, & noſtris Suffraganeis, Clericis, & Eccleſiis aliis, quibus eamdem debent, integraliter debeant aſſignare. Alioquin in contrarium facientes, canonica monitione præmiſſa, ſententiam excommunicationis proferimus in his ſcriptis.

CAP. XXII.

Pecuniam, bonaque alia Metropolitanæ Eccleſiæ, S. Bartholomæi, aut aliis Civitatis, & Provinciæ legata, aut debita retinentes, aut occupantes, excommunicantur.

ITem ſtatuentes monemus una monitione pro tribus, & peremptorie, ac etiam

iam excommunicamus, & excommunicatos in his ſcriptis denunciamus omnes illos cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtant, qui pecuniam, & bona alia legata, dimiſſa, & quocumque modo debita, ſeu relicta in ultimis voluntatibus, & teſtamentis Nobis, & operi fabricæ majoris Eccleſiæ Beneventanæ, & Eccleſiæ S. Bartholomæi Apoſtoli, & aliarum Eccleſiarum Civitatis, Diœceſi, & Provinciæ Beneventanæ, ac Prælatis, Clericis, & Capellanis earumdem occupaverint, ſeu occupata tenuerint, ut ſolvendo B illa infra annum ipſis Eccleſiis, Prælatis, Clericis, & Capellanis ipſis Legatariis ſatisfaciant iidem integraliter cum effectu.

CAP. XXIII.

Eccleſiaſticorum bonorum detentores, occupatores, & non revelantes, anathematis pœna compelluntur.

ITem, quia ſunt nonnulli, prout multorum habet aſſertio, qui terras, prata, paſcua, molendina, ſilvas, nemora, C domus, cenſus, inſtrumenta, acta, regiſtra, privilegia, & alia bona jura ad Nos, & Beneventi eccleſiam, & ejus capitulum, & alias eccleſias Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ pleno jure ſpectantia detinent occupata, ſeu alias indebito quovis modo, & ea ſolvere, & reſtituere negligunt in ipſorum animarum periculum, prædictarumque eccleſiarum præjudicium, & jacturam: Nos indemnitati earumdem eccleſiarum, ex cura ſuſcepti regiminis providere volentes, requirimus, & monemus omnes, & ſingulos occupatores, detemptores hujuſmodi, eorumque participes inſtitutos, ut infra unum menſem a die publicatæ præſentis computandum, quem eis pro monitione canonica, & termino peremptorio aſſignamus, ſub excommunicationis pœna, quam in detemptores, eorumque participes, & ſcientes, ſi ſecus fecerint, ex nunc, prout ex tunc ſimiliter ferimus in his ſcriptis, prædicta reſignare, perſolvere, & reſtituere prædictis eccleſiis, vel eis, ad quos earum gubernatio ſpectare dignoſcitur, ac participes, & ſcientes debeant revelare.

CAP. XXIV.

In bonorum, juriumque eccleſiaſticorum turbatores excommunicatio fertur.

ITem excommunicamus ſimiliter in his ſcriptis omnes, & ſingulos indebite turbatores, & moleſtatores poſſeſſionum, A bonorum majoris eccleſiæ Beneventanæ, & ejus Capituli, & aliarum eccleſiarum, Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, tam mobilium, quam ſtabilium, necnon jurium redditnum, cenſuum, & aliorum proventuum dictæ eccleſiæ Beneventanæ, & Capituli ſupradicti, & aliarum eccleſiarum Civitatis, & Diœceſis, & Provinciæ ſupradictæ, ſcientes, eorumque participes, quique ad prædicta dederint auxilium, conſilium, vel favorem.

CAP. XXV.

Eccleſiaſticis perſonis collectas imponentes, eorumque fautores excommunicantur. Si Univerſitates in hoc culpabiles fuerint, interdicto ſupponuntur.

ITem præſenti Conſtitutione monemus una pro omnibus, & peremptorie omnes, & ſingulos cujuſcumque præeminentiæ, conditionis, vel ſtatus exiſtant, qui Prælatis, eccleſiis, perſoniſque eccleſiaſticis, regularibus, & ſæcularibus imponunt, & impoſuerint in futurum onera gravia, ipſoſque talliant, & eis, vel ipſorum alicui collectas imponunt, & ſuorum proventuum dimidiam decimam, vigeſimam, vel quamvis aliam portionem, aut quotam exigunt, & extorquent, ipſoſque moliuntur multifarie ſubjacere ſervituti, ſuæque ſubmittere juriſdictioni, & qui talia impoſuerint, vel exegerint, Clericis, & perſonis eccleſiaſticis, & ipſis invitis, aut apud ædes ſacras depoſita, ſeu alia bona eccleſiaſtica, & eccleſiaſticarum perſonarum ubilibet in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana arreſtaverint, ſanciverint, aut occupaverint, vel arreſtari, ſanciri, aut occupari mandaverint, occupata, ſancita, vel arreſtata receperint, necnon omnes, & ſingulos, qui ſcienter in prædictis auxilium, conſilium, vel favorem publice, vel occulte præſtiterint, ut ad præmiſſa, & præmiſſorum quodlibet infra quindecim dierum terminum reſipiſcant: quem terminum eis pro ultimo, & peremptorio termino aſſignamus. E Omnes, & ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc ipſo elapſo termino excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Univerſitates quoque, quæ in ipſis culpabiles fuerint ex nunc prout ex tunc eccleſiaſtico ſupponimus interdicto.

CAP. XXVI.

Temporales Domini ſubditis mandantes, ne eccleſiaſticis perſonis obſequia præſtent, excommunicationi ſubjiciuntur.

ITem denunciamus, & decernimus eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere omnes, & ſingulos temporale dominium obtinentes, qui in Terris eorum ſuis ſubditis præcipiunt, atque mandant, ne Prælatis, aut Clericis, vel perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis granum, vel blandam molant, coquant panem, & alia obſequia eis præſtent, & exhibeant, inducunt, & prohibent: Cum talia in derogationem libertatis eccleſiaſticæ præſumantur.

CAP. XXVII.

Acta ad epiſcopales Curias pertinentia, ne ſubtrahantur.

ITem ſtatuimus, & præſenti Conſtitutione ſancimus, quod ſi quis auſu ſacrilego præſumpſerit aliqua inſtrumenta, vel ſcripturas, & ſpecialiter de actis, quæ in noſtra Curia, ac Suffraganeorum noſtrorum, & aliorum Ordinariorum Provinciæ Beneventanæ ventilantur, furtive, vel malitioſe ſubtraxerit, vel doloſo modo rapuerit, tanquam ſacrilegus eccleſiæ rerum ſubtractor eo ipſo ſit excommunicationis vinculo innodatus.

CAP. XXVIII.

Epiſcopalis juriſdictio ne lædatur ſub excommunicationis interminatione.

ITem ſtatuentes monemus in his ſcriptis pro primo, ſecundo, & tertio, ac peremptorio termino, ſeu monitionis edicto, & una monitione pro tribus omnes, & ſingulos tam Clericos quam laicos cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, conditionis exiſtant, impedientes, vel impedire in poſterum præſumentes, vel fieri facientes, vel mandantes, impedientibus dantes auxilium, conſilium, vel favorem, officium noſtrum, & noſtræ Curiæ, & Suffraganeorum noſtrorum, & aliorum Ordinariorum Provinciæ Beneventanæ juriſdictionem, & auctoritatem Nobis, & noſtris, & eorum eccleſiis debitam de jure, publice, vel occulte impedire volentes, directe, vel indirecte, quod a prædictis ſitie [illegible] vel difficultate qualibet debeant abſtinere [illegible] ſi contra fecerint, & a prædictis non ceſſaverint, ex nunc, prout ex tunc contra facientes excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis.

CAP. XXIX.

Beneficia conferre, de cauſſis ad Epiſcopum pertinentibus cognoſcere nemo præſumat. Si quis in eis jus habeat, infra duos menſes Epiſcopum informet. Pœna in contrarium facientes fertur: acta robore vacuantur.

ITem quia ſicut ab aliquorum relatione percepimus, ſunt nonnulli de prædictis Civitate, Diœceſi, & Provincia, qui contra debitum rationis, & præjudicium noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, & Suffraganeorum noſtrorum prædictorum conferre beneficia, de cauſſis quibuſcumque cognoſcere, & alia exercere, quę ad juriſdictionem noſtram, noſtrorumque Suffraganeorum ſupradictorum legitime pertinere noſcuntur, auſu temerario non verentur; volentes igitur ſuper his de opportuno remedio providere, hac Conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, conditionis, ordinis, ſeu dignitatis exiſtat, in prædictis Civitate, Diœceſi, & Provincia talia quomodolibet acceptare præſumat, niſi prædicta ſibi a jure, ſeu a ſpeciali privilegio, vel aliqua cauſſa legitima pertinere noſcantur, de quibus Nobis, aut dictis Suffraganeis noſtris in duorum menſium ſpatium fidem ſufficienter dare procurent, & plenarie informare. Contrarium vero facientes, quia exceſſus, & enormitas hoc requirit, excommunicationis ſententiam, ac beneficii cujuſcumque quod obtinuerit, privationem incurrere volumus ipſo facto. Collationes autem quorumcumque beneficiorum, ſeu cauſſarum cognitiones, & proceſſus, ac acta quæcumque, per quas, ſeu quę noſtra juriſdictio, ſeu Suffraganeorum noſtrorum valeat impediri, ſeu lædatur in aliquo, per ipſos hactenus facta, vel in poſterum facienda omni robore vacuamus, & nullius eſſe volumus firmitatis.

CAP. XXX.

Eccleſiaſticam dignitatem abſque canonica inſtitutione nemo detineat, aut eccleſiarum adminiſtrationi ſe ingerat. De eccleſiaſtica dignitate proviſus, collationis litteras ſecum deferat.

ITem ſtatuimus, & præſenti Conſtitutione monemus una monitione pro tribus, & peremptorie omnes, & ſingulos Clericos, & Laicos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanę cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtant, quod nullus præſumat accipere, occupare, vel invadere, vel detinere dignitatem, vel perſonatum eccleſiæ, ſeu aliud quodcumque beneficium eccleſiaſticum auctoritate propria per ſe, vel per alium, aut poſſeſſiones, fructus, redditus, & proventus eorumdem abſque inſtitutione canonica, ſeu collatione Prælati, ad quem dignoſcitur pertinere, aut de adminiſtratione Abbatiarum, & eccleſiarum ipſarum ſe aliquatenus intromittat, vel de juribus earum aliquid recipiat, vel pertractet abſque voluntate, & mandato Rectorum eccleſiarum ipſarum, quibus Rectoribus eorumdem dignitates, perſonatus, vel officia conceſſa fuerint per Prælatos eoſdem, etiamſi jus aliquod patronatus, præſentationis, vel electionis habeant in eiſdem. Alioquin in omnes, & ſingulos ſupradictos, qui poſt menſem unum ex nunc in antea numerandum prædicta, vel aliquid prædictorum accipere, occupare, aut invadere præſumpſerunt, vel occupata, ſeu ſubtracta olim [illegible] vel tenéant abſque [illegible], aut licentia ſpeciali, ut eſt dictum, & Cappellanos ſervientes in divinis officiis poſt menſem unum in antea numerandum in prædictis Dignitatibus, Perſonatibus, eccleſiis, & beneficiis nomine prædictorum occupatorum, vel detentorum quorumlibet ſine licentia ſpeciali, in his ſcriptis excommunicationis ſententiæ vinculo innodamus. Præſenti quoque Conſtitutione adjicientes, quod quicumque per Nos, aut Suffraganeos noſtros, ſeu alium, ad quem ſpectat in Abbatem, Archipresbyterum, vel Rectorem confirmatus, ſeu inſtitutus fuerit, antequam prædictarum Abbatiæ, Archipresbyteratus, Rectoriæ, vel alterius beneficii cujuſcumque poſſeſſionem adipiſcatur, litteras noſtras, vel illorum, ad quos ſpectabit ſecum deferat in teſtimonium confirmationis, inſtitutionis, aut collationis noſtræ, vel illorum, qui ipſum beneficium conferent noſtro, vel eorum ſigillo ſigillatas. Quod ſi aliquis eorum contrarium fecerit, confirmationes, inſtitutiones, & collationes ipſæ ſint irritæ ipſo jure, & omni jure per ipſos confirmatos, inſtitutos, & beneficiatos propterea acquiſito eo ipſo priventur. Nulluſque interim tanquam Abbatibus, Archipresbyteris, aut Rectoribus obediat, vel intendat.

CAP. XXXI.

Beneficia commendata detinere abſque juſto titulo prohibetur. Beneficium curatum habens aliud ſimile ne quærat.

ITem quia nonnulli in Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis beneficia, ſeu beneficium commendata detinere dicuntur, quæ ad collationem noſtram, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel aliorum Ordinariorum noſcuntur jure ordinario pertinere, excommunicamus ſimiliter in his ſcriptis tenentes recommendata taliter, ſeu aliter dicta beneficia, vel ipſorum aliquod abſque juſto titulo, vel tenentes unum beneficium curatum, & aliud præſumentes recipere habens curam eamdem, non reſignantes Nobis, aut illis, ad quos ſpectant, eadem beneficia, & ſcientes, & non revelantes Nobis, & illis infra menſem unum a die publicationis præſentium computandum, quem eis pro termino peremptorio, & monitione canonica aſſignamus: addentes Conſtitutioni prædictæ, quod nihilominus recipientes beneficium cum cura, habendo aliud ſimile [illegible] diſpenſatione [illegible] privati ſint ipſis beneficiis ipſo facto.

CAP. XXXII.

Dignitatem obtinentes, Archidiaconus ſaltem Diaconatus ordinem; ceteri Presbyteratus infra annum ſuſcipiant: vigintiquinque ætatis annos hi habeant, & de legitimo matrimonio ſint procreati.

ITem præſenti Conſtitutione monemus omnes, & ſingulos de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventanis Decanatum, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Abbatiam, Prioratum, vel Præpoſituram, aut Perſonatum, vel Dignitatem curam animarum habentem annexam, aut Parochialis eccleſiæ regimen obtinentes, & qui in poſterum obtinebunt, quod infra annum ex nunc, & a tempore, quo in antea hujuſmodi Dignitatum, Perſonatuum, & beneficiorum poſſeſſionem habuerint, ſi Archidiaconatus ſaltem in Diaconum; ſupradicti vero [illegible]

Presbyteratus ordinem ſe faciant promoveri ; & nullus promoveatur ad aliquem prædictorum ordinum, vel jam promotus detineat, niſi 25. annum ætatis ſuæ attigerit, vel habuerit, & de legitimo matrimonio procreatus, moribus, & ſcientia commendandus exiſtat. Alioquin contrafacientes decernimus, denunciamus, & declaramus dictis eccleſiis, Perſonatibus, Dignitatibus, & beneficiis ſupradictis eſſe ipſo facto privatos.

C A P. XXXIII.

Abſentes infra tres menſes ad Eccleſiarum ſervitium redeant, ni Cathedrali deſerviant. Parochi ſubſtitutum per Epiſcopum approbandum, & infra menſem præſentandum, ſuis Eccleſiis præficiant.

Item quicumque in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana habet, vel tenet eccleſiam aliquam, curam animarum habentem, ſeu eccleſiam Parochialem limitatam, ſi ſit abſens a Civitate, vel loco, ubi eccleſia ipſa conſiſtit, teneatur infra trium menſium ſpatium poſt publicationem præſentium ad ipſam Civitatem, vel locum redire. Alias ſi non redierit, vel poſt reditum ceſſaverit per menſem in ipſa eccleſia in divinis officiis ſerviendo perſonaliter reſidere, decernimus ipſum eo ipſo dicta eccleſia fore privatum, niſi habens præfatam eccleſiam, in majori Beneventana eccleſia, vel aliis Cathedralibus noſtræ Provinciæ eccleſiis in dictis officiis ſerviendo reſidentiam faciat perſonalem; quo caſu in Parochiali eccleſia, ut hactenus eſt conſuetum, ne faciat deſerviri, niſi de noſtro, ſeu Suffraganeorum, & aliorum Ordinariorum, & Superiorum ſuorum mandato, & licentia ſpeciali. Quo caſu volumus, quod ille, qui dictæ eccleſiæ deſerviet, per Nos, & noſtram Curiam, aut Suffraganeos noſtros, & eorum Curias approbetur, ne cura animarum committatur perſonis non idoneis, & indignis. Et quod dictus ſubſtitutus, ſeu deſerviens Nobis, aut noſtræ Curiæ, vel ipſorum Suffraganeorum infra unum menſem a publicatione præſentis præſentetur, per Nos, vel eos approbandus, alioquin dicto beneficio ſit ipſo jure privatus.

C A P. XXXIV.

Diſpenſationes a reſidendo Beneficiatis revocantur, exceptis, qui in Pontificis, Cardinalium, aut Archiepiſcopi ſervitio reperiuntur.

Item conſiderantes, quod propter abſentiam Beneficiatorum noſtræ Diœceſis, & propter licentias, & diſpenſationes per Nos, & Prædeceſſores noſtros, ſeu per Vicarios noſtros, & dictorum Prædeceſſorum de non reſidendo in eiſdem beneficiis divinus cultus minuitur, cura negligitur, eleemoſyna, & hoſpitalitas pereunt, ædificia deſolantur, & corruunt, jura, & bona eorumdem beneficiorum indebite uſurpantur, & remanent indefenſa, & multa alia mala, & damna ſequuntur, prout nos docet experientia, & evidentia facti monſtrat; idcirco omnes licentias, & diſpenſationes prædictas, tam per nos, quam per Prædeceſſores noſtros, vel Vicarios prædictos, ſeu alios quoſcumque auctoritate noſtra, vel prædictorum Prædeceſſorum noſtrorum ex quibuſcumque cauſſis, & ſub quacumque forma, vel expreſſione verborum hactenus conceſſas, factas, vel donatas in hac noſtra præſenti Synodo revocamus omnino, & pro revocatis, & nullis de cetero habemus, & haberi volumus, niſi ſint conceſſæ reſidentibus, in ſervitio D. N. Papæ, vel DD. Cardinalium, vel in noſtro.

C A P. XXXV.

Canonici, & Curati Rogationum litaniis, & proceſſionibus a jure, vel a ſuperioribus indictis, interſint.

Item hac perpetua, & inrefragibili conſtitutione ſancimus, quatenus ſinguli Canonici noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, ac alii Presbyteri curam animarum habentes, in Civitate Beneventana degentes ad præſens, & qui ibidem in poſterum morabuntur; necnon & ſinguli Canonici Suffraganearum eccleſiarum noſtrarum, & Presbyteri alii curam animarum habentes, degentes in Civitatibus, in quibus ſunt noſtræ præfatæ Suffraganeæ, & Cathedrales eccleſiæ ſituatæ, & qui ibidem in poſterum morabuntur (Nobis tamen, & eccleſiæ noſtræ ſubjecti) ſingulis diebus, quibus ſolemnes rogationes, litaniæ, ſive proceſſiones a jure, vel a Nobis, aut noſtris Suffraganeis ſupradictis quomodolibet indicuntur, vel etiam indicentur, induti ſuperpellicеis ad ſonum Campanæ dictæ noſtræ majoris eccleſiæ, ſeu eccleſiarum Cathedralium Suffraganeorum noſtrorum in dicta noſtra eccleſia, vel in aliis Cathedralibus ſupradictis, vel alibi, ſi aliud duxerimus, vel duxerint dicti noſtri Suffraganei mandandum, convenire perſonaliter teneantur, ituri ad locum, & audituri litanias, ſeu proceſſiones, ſi & prout Canonici dictæ noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, ſeu aliarum eccleſiarum prædictarum duxerint faciendum. Contrarium vero facientes pro quolibet pœna trium tarenorum noſtræ, ſeu Suffraganeorum noſtrorum prædictorum Curiis applicanda tenore præſentium decernimus fore plectendos.

C A P. XXXVI.

Abſque eccleſiæ utilitate, & juris ſolemnitatibus, eccleſiaſtica bona ne vendantur, aut locentur.

Item ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Archipresbyter, vel Prælatus, ſeu Rector alicujus eccleſiæ, vel quivis alius Clericus Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ poſſeſſiones, & bona ſuæ eccleſiæ vendere, vel alienare alicui audeat, vel locare, niſi manifeſta utilitas eccleſiæ inde appareat, & proveniat in hujuſmodi contractibus, juris ſolemnitatibus obſervatis. Alias in contrarium facientes tam in dantes, quam in recipientes excommunicationis ſententiam proferimus in his ſcriptis, & ipſa locatio, venditio, & alienatio ſit, & ſint nulla, & nullæ ipſo jure, irrita, & caſſa, & ipſas ex nunc [illegible]

C A P. XXXVII.

Eccleſiæ bona a ſæcularibus, aut regularibus neque ad emphiteuſim concedantur, neque, vel ad quinquennium locentur ſine epiſcopi licentia. Pecuniæ nonniſi, quæ ſingulis annis juſte debentur, pro locatione recipiantur.

Item quod nonnulli Abbates tam regulares, quam ſæculares, tam Capellæ, quam Collegia, Archipresbyteri, eccleſiarum Rectores, & alii Clerici, eccleſiaſticæque perſonæ Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ juriſdictioni noſtræ ſubjecti Abbatias, vel eccleſias, ſeu beneficia eccleſiaſtica obtinentes, cupiditatis vitio laborantes, domos, hortos, vineas, & alia eccleſiaſtica immobilia ad longum tempus locare, in emphiteuſim concedere, & alienare abſque legitima cauſſa præſumunt, in ipſius contractus initio recipientes aliquam pecuniæ quantitatem, & poſtmodum annis ſingulis recipiunt longe minorem quantitatem ſub nomine penſionis, vel cenſus, quam ipſorum bonorum, ſeu poſſeſſionum fructus valere noſcuntur, propter quæ eccleſiis maximum præjudicium generatur; unde eccleſiarum indemnitati, & ſtatui providere volentes, quamvis ſuper hoc ſit ſatis a jure proviſum, hac conſultiſſima Conſtitutione apertius ordinamus, & declaramus, quod Abbates, tam regulares, quam ſæculares, Archipresbyteri, eccleſiarum Rectores, & alii Clerici, eccleſiaſticæque perſonæ Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, ſeu ipſorum aliquis domos, apothecas, hortos, vel vineas, ſeu alia eccleſiaſtica bona immobilia locare etiam ad quinquennium, vel in emphiteuſim concedere, permutare, vel alias qualitercumque alienare, etiam in caſibus a jure permiſſis, abſque ſpeciali licentia noſtra & conſenſu expreſſo, vel Suffraganeorum noſtrorum, ut ſpectat ad Nos, & eos, nullo modo præſumant: ex qua quinquennali locatione, vel in emphiteuſim conceſſione, vel proliſſione quinquenni, vel noſtra licentia, vel conſenſus accedat, pecuniam nullam recipiant, niſi, ſicut tanguntur anni ſinguli locationis prædictæ. Contrarium facientes in aliquo prædictorum, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant Et nihilominus pœnam pecuniariam pro noſtro, vel ipſorum Suffraganeorum arbitrio infligendam [illegible] locatio, [illegible] conceſſio, vel [illegible] quicumque contractus, quæ, vel qui aliter celebrabitur ſuper bonis eccleſiaſticis ſupradictis nulla, & nullus ipſo jure exiſtat, & nullam obtineat roboris firmitatem, nec pœnæ adjectio, vel juramentum, ſeu alia obligatio, vel promiſſio interveniens in præmiſſis teneat, vel valeat, & penitus nullius exiſtat momenti, non intendentes propterea aliis juris ſolemnitatibus, quæ intervenire debent in eccleſiaſticarum rerum alienatione aliquatenus derogare.

C A P XXXVIII.

Ignoti presbyteri ad divina non ſunt admittendi, ſi licentia carent.

Item ſæpe contigit, quod nonnulli vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, vel irregulares, ſeu criminoſi, & Sacramentorum participatione indigni ſuam patriam, in qua de eis habetur notitia, fugientes, ſe in Civitate, Diœceſi,

ſi , & Provincia Beneventana improbe ingerunt celebrationi miſſarum , & Populo præſumunt , non ſine gravi offenſa Dei , miniſtrare eccleſiaſtica Sacramenta . Nos igitur animarum ipſorum periculis obviare , & Chriſtifidelibus , ne decipiantur , ſuccurrere , ex officio debite cupientes , ſtatuimus , quod nullus notorie ignotus , vel forenſis , aut alterius Civitatis , vel Diœceſis oriundus (quod de quolibet præſumatur , niſi ſaltem per famam ipſius origo bona , vel competentibus indiciis approbetur) audeat , vel præſumat in Civitate , Diœceſi , & Provincia ſupradictis miſſam , vel miſſas , celebrare , nec alicui miniſtrare eccleſiaſtica Sacramenta ſine noſtra , vel Vicariorum noſtrorum , aut Suffraganeorum noſtrorum , vel Vicariorum ſuorum , prout ad eorum quemlibet pertinebit , licentia ſpeciali . In contrarium facientes excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis . Judicamus autem dictam licentiam nullatenus eſſe de gratia concedendam , niſi de vita , ordinibus , & moribus plenarie fides fiat.

C A P. XXXIX.

Beneficia , ultra ſeptem miſſarum numerum in hebdomada requirentia , infra quindecim dies reſignentur . Qui talia poſſident , epiſcopo in ſcriptis revelent .

ITem quia , prout ad noſtrum pervenit auditum , plerique Canonici , & Sacerdotes Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ Beneventanæ , non quæ Jeſu Chriſti ſunt quærentes , lucris temporalibus inhiantes in Civitate , Diœceſi , & Provincia ſupradictis , ſpecialiter in noſtra majori Beneventana eccleſia ultra ſeptem miſſas in hebdomada in beneficium aſſequuntur ; qui non valentes perſonaliter ſervire , eiſdem per ſubſtitutos minus legitime ſerviunt , quinimmo deſerviunt contra ſacrorum Canonum inſtituta ; volentes , prout officii debitum nos compellit de ſalubri remedio providere , monemus omnes , & ſingulos Canonicos , & Sacerdotes Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ Beneventanæ , & in eis commorantes una monitione pro omnibus , quatenus infra quindecim dies a die publicationis præſentium computandos , miſſas ultra ſeptem numero ſupradictas , & ipſarum beneficia in manibus noſtris , vel eorum , ad quos ſpectat collatio , & præſentatio eorumdem , debeant reſignare , & in futurum ultra prædictum numerum non debeant acceptare . Alioquin ex nunc , prout ex tunc miſſis [illegible] ſupradictis omnino infra numerum [illegible] , & ſtipendiis earumdem [illegible]vamus , & privatos eſſe volumus , & decernimus in his ſcriptis . Mandantes nihilominus ſub pœna prædicta omnibus , & ſingulis Clericis noſtrarum Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ hujuſmodi miſſas , ſeu beneficium obtinentibus , quod infra ſupradictum terminum , numerum dictarum miſſarum eis in beneficium conceſſarum , Nobis , aut noſtro Vicario , qui pro tempore fuerit , & Suffraganeis noſtris , & eorum Vicariis in ſcriptis notificent , & revelent.

C A P. XL.

Plures quam ſeptem Miſſæ in hebdomada ne tribuantur .

ITem monemus omnes , & ſingulos Clericos , & laicos Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ prædictarum , ad quos Capellarum , & miſſarum prædictarum præſentatio , ſeu inſtitutio pertinet , tam in noſtra Beneventana majori eccleſia , quam aliis eccleſiis prædictarum Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ , ut de cetero ſollicite advertant , ne Canonicis , & Sacerdotibus habentibus miſſas plures in hebdomada , quam ſuperius ſit expreſſum , conferant . Et ſi contra monitionem noſtram fecerint , præſentationem , ſeu inſtitutionem ipſam nullam decernimus ipſo facto .

C A P. XLI.

Si pro miſſarum celebratione poſſeſſiones legatæ fuerint , infra menſem celebranti Presbytero aſſignentur .

ITem advertentes propenſius , ne defunctorum intentio defraudetur , declarando decernimus , quod non liceat executori alicui teſtamentario , vel alteri , qui ex diſpoſitione , ſeu commiſſione habeat aliquas miſſas facere celebrari , domos , terras , vel alias poſſeſſiones ad hoc ſpecialiter deputatas , tenere , etiam dando pecuniam miſſas celebrantibus ſupradictas ; ſed domos , & poſſeſſiones prædictas in unius menſis ſpatium , a die publicationis præſentis Conſtitutionis in antea computandi , celebrantibus dictas miſſas aſſignet , niſi per teſtatorem aliud fuerit ordinatum : de qua ordinatione infra menſem prædictum coram nobis , vel aliis Ordinariis , aut noſtræ , vel eorum Curis executores ; & hæredes prædicti fidem facere teneantur . In omnes autem , & ſingulos contrarium facientes in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus .

C A P. XLII.

Caſibus reſervatis , qui hic recenſentur , nemo abſque ſpeciali facultate abſolvat .

ITem monemus omnes , & ſingulos Abbates , Archipresbyteros , & Religioſos quoſcumque & Rectores eccleſiarum , ac Clericos Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ Beneventanæ , cujuſcumque Ordinis , Religionis , ſtatus , conditionis exiſtant , quod nullus in ſubſcriptis caſibus Archiepiſcopis , & epiſcopis a jure ſpecialiter reſervatis , videlicet de hæreticis , ſodomitis , adulteris publicis , maleficiis , divinatoribus , falſariis , falſis teſtibus , & perjuris , inceſtuoſis , ſacrilegis , & Monialium corruptoribus , & aliarum virginum violatoribus , aut de Monialibus egredientibus extra ſua Monaſteria contra Decretalem D. Bonifacii PP. VIII. & ingredientibus in Monaſteria earumdem , niſi ex cauſa legitima , & rationabili , De blaſphematoribus Dei , B. Virginis , & Sanctorum , ſortilegis , permutationibus votorum quorumlibet , de excommunicatis majori excommunicatione , de diſpenſatoribus male ablatorum incertorum , de matrimoniis clandeſtinis , vel contra interdictum eccleſiæ factis , de ſuffocatoribus , & oppreſſoribus filiorum ex propoſito , vel caſualiter , de incendiariis , & invaſoribus , & detentoribus bonorum eccleſiarum , & muliere , quæ in adulterio concepit infantem , quem maritus credit eſſe ſuum , propter quem hæredes legitimi hæreditate fraudantur , & de mulieribus , & aliis procurantibus abortum , Item de illis , qui contractis ſponſalibus cum Sacramento , & non diſſolutis contrahunt cum aliis , & de peccato luxuriæ commiſſo inter mulierem , & Confeſſorem ſuum , vel proprium Sacerdotem , vel cum compatre ſuo , & aliis criminibus publicis , qui caſus a jure ſunt Nobis , & ipſis epiſcopis reſervati , abſolvere delinquentem præſumat , vel ſe de talibus intromittat ; (ſed ipſos ad Nos , aut ſuos Ordinarios abſolvendos remittat) abſque noſtro , vel ipſorum Ordinariorum ſpeciali mandato , niſi in articulo mortis , & tunc ſi copia Ordinarii commode haberi non poſſit ; & prædicti delinquentes ſatisfecerint primo , ubi teneantur , vel de ſatisfaciendo præſtaverint idoneam cautionem , Et nihilominus adjungendo conſtitutioni prædictæ , ſtatuimus ; & ordinamus , quod nullus Religioſus , prætextu exemptionis , vel alias alterius perſonæ Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ Beneventanæ audire confeſſionem præſumat , aut eam abſolvere , vel ligare , niſi nobis , & noſtris Suffraganeis , prout ad Nos , & eos ſpectat , fuerit præſentatus , ut conſtitutio Bonifacii VIII. ſuper hoc edita , & per Clementem V. confirmata , mandat expreſſe . Omnes autem Religioſos extra eorum Monaſteria , & loca infra dictas Civitatem , Diœceſim , & Provinciam noſtras confeſſionem audientes , & contrarium facientes , tanquam delinquentes in loco noſtræ juriſdictionis , & Suffraganeorum noſtrorum pœnam a jure ſtatutam incurrere nunciamus , adjicientes conſtitutioni prædictæ , quod nullus vigore , ſeu auctoritate cujuſcumque commiſſionis per nos , vel Suffraganeos noſtros , aut noſtrum , vel eorum Vicarios factæ forſitan , vel fiendæ de audiendis confeſſionibus , & de poteſtate abſolvendi a prædictis caſibus , aut aliis nobis , & eiſdem noſtris Suffraganeis de jure , vel de conſuetudine reſervatis , ſe aliquatenus intromittat , niſi ſuper hoc litteras noſtras , aut Suffraganeorum noſtrorum , ſeu noſtræ vel eorum Curiæ habeat , in quibus caſus , qui committerentur eiſdem , diſtincte , & particulariter ſint expreſſi . Alioquin commiſſionem prædictam decernimus non valere ; litteras autem , & licentias , quæ ſuper hujuſmodi per Prædeceſſores noſtros hactenus emanaverunt , tenore præſentium revocamus .

C A P. XLIII.

Decimarum ſolutio pro Decembri menſe præcipitur . Præſens Conſtitutio Populo publicetur .

ITem præſenti conſtitutione monemus ſub excommunicationis pœna , quam , ſi ſecus fecerint , incurrere volumus ipſo facto , omnes , & ſingulos Cives Beneventanos , & quoslibet Parochianos eccleſiarum Parochialium Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ Beneventanæ , qui decimas tam prædiales , quam perſonales eccleſiis , quarum ſunt Parochiani , jure divino debitas , ſolvant ipſarum eccleſiarum Rectoribus annis ſingulis per totum menſem Decembris , & de non ſolutis , ut tenentur , ſatisfaciant competenter . Mandantes nihilominus ſub pœna prædicta omnibus , & ſingulis Archipresbyteris , eccleſiarum Rectoribus , & Curatis prædictarum Civitatis , Diœceſis , & Provinciæ , quod ſingulis diebus Dominicis in eorum eccleſiis divina officia celebrantes præſentem Conſtitutionem ibi adſtantibus debeant publicare ,

CAP. XLIV.

In decimas manus extendere, aut quomodolibet occupare nemo præſumat: Religioſi quoque eas ſolvant; ſi quod exemptionis privilegium habeant, oſtendant.

ITem præſenti Conſtitutione monemus pro primo, ſecundo, & tertio, & peremptorio termino omnes, & ſingulos, tam mares, quam mulieres, & Religioſos quoſcumque cujuſcumque ordinis, ſtatus, & conditionis exiſtant Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, vel domicilium, Caſtra, Terras, & loca in dictis Civitate, Diœceſi, & Provincia habentes, vel habitantes, aut moram trahentes in ipſis, quod ad decimas Clericis, & Eccleſiis dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ jure divino debitas, manus non extendant per ſe, vel alios quoquo modo nec decimas ipſas occupare, invadere, & accipere præſumant directe, vel indirecte, publice, vel occulte. Et ſi quas occupaverint, vel acceperint, illas infra duos menſes a die publicationis Conſtitutionis hujuſmodi in antea computandos, reſtituant Rectoribus, & Clericis Eccleſiarum, quibus debentur decimæ ſupradictæ, dictique Religioſi de poſſeſſionibus eorum, & de fructibus ex ipſis obvenientibus, decimas perſolvant Rectoribus Eccleſiarum, in quarum Parochiis loca ipſorum Religioſorum, & poſſeſſiones ipſæ ſint ſituatæ, niſi ſuper hoc privilegium exemptionis haberent, de quo infra duos menſes, ab hodie in antea computandos, fidem facere teneantur, alias in ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis ſententiam proferimus in his ſcriptis, & vigore præſentis Conſtitutionis excommunicationis ſint vinculo innodati.

CAP. XLV.

Solutionem quartæ partis decimarum, mortuariorum, & oblationum Epiſcopis debitam ſingulis annis, ultra Octobrem, aut Novembrem menſem differentes excommunicantur.

ITem ſtatuentes, ut ſupra, monemus Abbates, Archipresbyteros, Rectores, & Cappellanos Eccleſiarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, quatenus quartiliam decimarum, mortuariorum, & oblationum nobis, & dictæ Beneventanæ Eccleſiæ, & aliis Epiſcopis Ordinariis [illegible] debitam integraliter ſolvant [illegible] ſingulis Nobis, vel Procuratoribus [illegible], aut dictis Epiſcopis, vel ſuis Procuratoribus per totum menſem Octobris; vel ad tardius uſque & per totum menſem Novembris anni cujuslibet ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes proferimus in his ſcriptis.

CAP. XLVI.

Clericis taxillis ludere, arma deferre capputua indecore geſtare inhibetur.

Tem, ut Clericorum actus, & mores quorum vita aliis debet eſſe magiſtra, in melius reformentur, omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, & commorantes in eis, ludentes ad taxillos in auguſtale unum, aut aliquod genus armorum peditos portando per Civitatem, Diœceſim, & Provinciam ſupradictas, niſi itinerando, pœna quindecim carlenorum argenti noſtræ, & ipſorum Suffraganeorum Cameræ perſolvendorum, puniendos decernimus vice qualibet in his ſcriptis, niſi in caſibus a jure permiſſis: jubentes nihilominus ſub pœna prædicta omnibus, & ſingulis Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis prædictarum Civitatis, Diœceſis & Provinciæ, quod non deferant, nec deferre præſumant capputua buctunata, ſeu cum buctonis, ſed alias ſuta, ut decet, & honeſte.

CAP. XLVII.

Clericorum habitus præſcribitur.

ITem præſenti Conſtitutione ſub excommunicationis pœna mandamus, & monemus omnes, & ſingulos Presbyteros, Archipresbyteros, Clericos cujuſcumque ſtatus, ordinis, gradus, ſeu conditionis, & dignitatis exiſtant de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana, quod veſtes decentes, & congruas portare, & deferre continue debeant, non apertas, non buctunatas ex parte anteriori, vel cum geronibus pluribus circumdatas, vel breves, cum tales veſtes more ſæcularibus competant, & non perſonis eccleſiaſticis in ſacris ordinibus conſtitutis.

CAP. XLVIII.

Cauponæ Clericis interdicuntur.

ITem, ſicut percepimus teſtimonio fide tis digno, ſunt plerique Canonici Sacerdotes, & Clerici, qui potius luxuriæ, & relaxationis habenis, quam freno honeſtatis hortati, more laicorum per tabernas continue diſcurrere non verentur, denigrando modeſtiam ordinis clericalis. Volentes curæ paſtoralis officio de ſalubri remedio providere, omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos bibentes, & comedentes in aliqua taberna, vel ante ipſam in Civitate, vel ſuburbiis earum, niſi iterando, aut in Caſtris, in quibus habitant, in floreno uno auri vice qualibet dictæ Cameræ noſtræ, vel Suffraganeorum noſtrorum applicando, puniendos decernimus in his ſcriptis.

CAP. XLIX.

Ab alieno Epiſcopo, proprio inconſulto, ordines ne recipiantur; neque chriſmatis, aut cathecumenorum, infirmorumve oleum. Ad alios Epiſcopos pro ordinibus dimiſſi, de eorum ſuſceptione teſtimonium litteras afferant.

ITem verentes hactenus, quod nonnulli Clerici de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana, & commorantes in eis ab alienis Epiſcopis minus legitime ad ſacros ordines ſe faciunt promoveri, excommunicamus ſimiliter in his ſcriptis omnes, & ſingulos de Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis, qui ſubreptitie præter noſtram, vel Vicariorum noſtrorum, aut Epiſcoporum Suffraganeorum noſtrorum, aut Vicariorum ſuorum conſcientiam in prædictis licentia non obtenta, ab aliquo Prælato ſe fecerint ad aliquem ordinem promoveri; & omnes illos, etiam qui recipiunt ſacrum Chriſma, oleum ſanctum, & oleum infirmorum ab alienis Epiſcopis, licentia non obtenta. Injungentes nihilominus omnibus, & ſingulis Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum, ut nullus abſque noſtra, ſeu Vicariorum noſtrorum, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum licentia, vel aliorum, quibus duxerimus, aut duxerint committere, primam tonſuram, aut alios minores ordines recipere præſumat, niſi quam primo fidem faciat de ſuſceptis, & de prædicta licentia, & ſuſcipiendis litteras teſtimoniales penes ſe habere procuret; alioquin contrarium facientes ad dictam tonſuram, & ceteros ordines admitti prohibemus, & dictam excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

CAP. L.

Illicitæ negotiationes, & cauponis munus Clericis prohibita.

ITem quia inſinuatione frequenti noſtris eſt auribus intimatum, quod nonnulli Canonici, Sacerdotes, & alii Clerici Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, commorantes in eis, in ſacris ordinibus conſtituti, mercantias, tabernas, & alia mercimonia exercere in opprobrium ordinis clericalis, atque mali exempli Provinciæ non verentur, monemus omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos ſupradictos, quatenus tabernam retinere, mercantias, & alia mercimonia exercere ulterius non præſumant. Contrarium præſumentes, vel facientes in unciam unam carlenorum argenti, ut ſupra, dictæ Cameræ noſtræ, vel Suffraganeorum noſtrorum applicandam decernimus, puniendos. Declaramus autem non includi in Conſtitutione prædicta vendentes vinum, vel græcum, ſeu fructus tabernariis, vel aliis mercatoribus, licet dicti tabernarii, vel mercatores dictum græcum, vel vinum vendant, ſeu faciant vendi ad minutum, & locatores ſuarum domorum, quoque conductores ipſarum tabernas in eiſdem voluerint adnecti, dummodo in dictæ Conſtitutionis fraudem nihil fiat.

CAP. LI.

Tempus in quo nuptias celebrare illicitum eſt, oſtenditur.

ITem ſtatuimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia, ordinis cujuſcumque, ſtatus, & conditionis exiſtat, nuptias celebret, ſeu ſolemnitatem nuptiarum temporibus prohibitis exequatur, videlicet a Dominica Adventus Domini uſque poſt octavam Epiphaniæ, & a Dominica Septuageſimæ uſque ad octavam Reſurrectionis Dominicæ, a tribus diebus Rogationum ante Aſcenſionem Domini uſque ad octavam diem Pentecoſtes incluſive, prout jure canonico conſtat eſſe prohibitum. Contrarium vero facientes excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

CAP. LII.

Nuptiarum temporis ad plebanos indicatio præcipitur.

ITem ſtatuimus, & mandamus Abbatibus, Archipresbyteris, Prioribus, Decanis, Rectoribus, Presbyteris, Cappellanis, ac Vicariis Eccleſiarum Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, ad quos cura ipſarum Eccleſiarum ſpectat ſub pœna prædicta, quod ſæpius moneant publice Populum ſibi commiſſum, dum miſſarum ſolemnia celebrantur in Eccleſiis eorumdem, quod nullus celebret nuptias temporibus prohibitis ſupradictis, & alias, ut jure eſt, & more permittantur; neque ipſi Presbyteri, ſeu Rectores, vel Cappellani, & aliis

& alii ſupradicti celebrent, vel faciant celebrari miſſas, vel benedictionem ſolemnem in ipſis ſponſalibus, ſive nuptiis, diebus, & temporibus prohibitis, & memoratis.

C A P. LIII.

Clericos ordinare, chriſma miniſtrare, & benedicere aliena in Diœceſi, Epiſcopo vetitum eſt.

ITem quia, ſicuti nos manifeſta experientia docuit, nonnulli Epiſcoporum noſtræ Beneventanæ Provinciæ, Suffraganei noſtri, falcem in meſſem alienam mittere non verentes, in Caſtris, & locis noſtræ Beneventanæ Diœceſis, & Provinciæ ſubditos noſtros, noſtræ juriſdictioni, ſeu aliorum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum ſubjectos, chriſmare, & benedicere præſumunt, ſeu præſumpſerunt; ideo ſtatuimus, quod nullus Epiſcopus ſuffraganeus, ſeu quivis alius audeat ſine ſpeciali noſtra licentia, aut illius Epiſcopis, ad quem pertinebit, ordinare Clericos Terrarum noſtræ Diœceſis, aut alterius; nec chriſmare, ſeu confirmare pueros utriuſque ſexus; nec ſignare, vel aliquid exercere in Civitate, Diœceſi, ſeu Provincia noſtra prædictis de iis, quæ ad ordinem, & juriſdictionem noſtram, aut aliorum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum in Terris, & locis prædictis pertineant, atque ſpectent. Quod ſi contrarium fecerint in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, præter pœnam a jure ſtatutam, vice qualibet, & actu transgreſſionis prædictæ, ſolvant in contrarium facientes noſtræ Curiæ, ſeu dictorum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum uncias decem convertendas in utilitatem noſtræ Curiæ, ſeu Eccleſiæ Beneventanæ, aut illi Eccleſiæ, cui erit injuria irrogata.

Nec credent aliqui ſe habere licentiam a Nobis, aut aliis Coepiſcopi ſuffraganeis noſtris, niſi litteras ſigillatas ſigillo noſtro, vel Curiæ noſtræ, aut dictorum Coepiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum patentes oſtendant. His vero, qui prædicta exequendi in Civitate Beneventana licentiam habuerint, ſufficiat ſolo verbo a nobis, vel Vicario noſtro licentiam habuiſſe.

C A P. LIV.

Pauperes Parochorum expenſis ſepeliri debent. Horum notitiam Canonici, & electi Parochis afferant.

ITem [illegible] multorum inſinuatione clamoſa [illegible], quod nonnulli pauperes, & egeni degentes in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana propter eorum inopiam pluribus diebus carent eccleſiaſtica ſepultura, volentes ex noſtri officii debito de ſalubri remedio providere, præſentium tenore requirimus, & monemus omnes, & ſingulos Rectores Eccleſiarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ parochialem funeralem habentes, quatenus ſub excommunicationis pœna, & unius unciæ, quamprimum ad ipſos notitia pervenerit de morte degentium prædictorum, ſublato more prægridio, ſtatim ad eorum expenſas, ut convenit, ſepeliri faciant corpora defunctorum in cœmeteriis Eccleſiarum ipſarum, & Canonici, ac ceteri electi dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ, quoties ad ipſorum notitiam devenerit, notificare debeant Rectoribus ſupradictis.

C A P. LV.

Suſpectas mulieres Clerici domi ne retineant. Detinentes abjiciant. Inobedientes Epiſcopis deferantur.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Clericus beneficiatus mulierem habeat in domo ſuſpectam; monentes ex nunc quoſcumque habentes, ut a ſe abjiciant infra 15. dies, alioquin præter pœnas juris inobediens in uncia una danda noſtræ Curiæ, & Suffraganeorum noſtrorum in piis uſibus vertenda, puniatur: Præcipientes ſub pœna prædicta omnibus, & ſingulis Abbatibus, Archipreſbyteris, & Eccleſiarum Rectoribus Diœceſis, & Provinciæ prædictæ, ut dictos Sacerdotes, & Clericos taliter mulieres habentes, a ſe abjicientes, eoſdem Nobis, & Suffraganeis noſtris infra decem dies revelent; & in ſcriptis tradant, ſive aſſignent omnia eorumdem.

C A P. LVI.

Concubinas domi, vel alibi Clerici non habeant: qui habent infra decem dies expellant. In contrafacientes pro ordinis gradu pœna ſtatuitur.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Clericus in quocumque ordine conſtitutus, vel eccleſiaſtica perſona Civitatis, Diœceſis, vel Provinciæ Beneventanæ, ſeu aliunde exiſtens, & trahens moram in Civitate, Diœceſi, aut Provincia ſupradictis publice concubinam in domo ſua propria, vel aliena expenſis* audeat retinere, ne pollutis manibus ſupradicti quæ ſancta ſunt, adminiſtrent. Immo ſi quis

* *ſuis.*

quis eorum huc uſque eas tenuerit, ſeu retinet, infra decem dierum ſpatium a tempore publicatæ Conſtitutionis debeat a ſe ipſas abjicere, & removere, eas, vel alias deinceps nullatenus admiſſurus. Quod ſi prædicti Clerici contra fecerint, Sacerdos, Eccleſiæ Rector, ſeu Prælatus, qui majori præeminet dignitate, & ejus exemplo facilius alii tam Clerici, quam laici poſſent ad ſimilia provocari, quatuor uncias nobis, & noſtræ Curiæ, ſeu Suffraganeis noſtris, & eorum Curiis applicandas: Diaconus vero trium unciarum: Subdiaconus vero duarum unciarum: alii vero inferioris ordinis unius unciæ pœnas incurrant, convertendas, & erogandas, ac expendendas in pios uſus, prout Nobis, & dictis Suffraganeis noſtris viſum fuerit expedire.

C A P. LVII.

Conjugatis uti concubinis prohibetur; excommunicatio fertur in utentes poſt monitionem.

ITem ſtatuimus præſenti Conſtitutione, ac una monitione pro tribus, & peremptorie monemus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana cujuſcumque ſtatus, & conditionis exiſtat, habens uxorem propriam, recipere, ac retinere habeat concubinam: nec mulieres maritum habentes debeant aliquibus concubinaliter adhærere. Alias in contrarium facientes poſt menſem unum in antea computandum, dicta canonica monitione præmiſſa, & dicto termino elapſo excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis, ipſoſque per ſingulos Archipresbyteros, Abbates, Curatos, & aliarum Eccleſiarum Rectores, tamquam excommunicatos vitari præcipimus a divinis, quouſque a Nobis, aut Suffraganeis noſtris, Vicariis noſtris, vel eorumdem abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

C A P. LVIII.

Excommunicantur ingredientes Monaſteria Monialium ſine cauſſa, & licentia: necnon Cappellani, & Procuratores, qui ea fictis coloribus frequentant.

ITem monemus omnes, & ſingulos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, & eis ſub excommunicationis pœna mandamus, (in quam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto) quatenus nullus mas, aut femina audeat ingredi Monaſterium Monialium cujuſcumque ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtant, niſi ex cauſſa legitima, & rationabili, & cum licentia noſtra, ſeu Vicarii noſtri, Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum ſuper hoc prius habita, & obtenta, quam pœnam omnes Capellanos, & Procuratores, & alios talia loca fictis coloribus frequentantes ſine licentia ſupradicta petita, & obtenta, incurrere volumus ipſo facto.

C A P. LIX.

Moniales extra Monaſterium ne comedant; nullus ad id eas domum recipiat. Comeſtio, & potus aliorum intra Monaſterium anathemate proſcribitur.

ITem ſtatuimus, quod Moniales non comedant extra loca Monaſteriorum, niſi de licentia Superiorum ſuarum, nec aliquis de locis, ubi degunt, ad comedendum, & bibendum eaſdem admittat in domo ſua ſub pœna unius unciæ, noſtræ Curiæ, vel Suffraganeorum noſtrorum applicandæ.

Item, quod nullus comedat infra dicta ſepta, aut bibat ſub excommunicationis pœna, quam incurrat ipſo facto, niſi licentia noſtra, aut Vicarii noſtri, ac Suffraganeorum noſtrorum, & eorum Vicariorum prius petita, & obtenta.

C A P. LX.

Doloſæ Compaternitates ne contrahantur, inhibentur Clericis, exceptis conſanguineis, & affinibus uſque ad tertium gradum abſque Epiſcopi licentia. [illegible] patrinus.

ITem, quod nonnulli, ſicut nobis attulit plurimorum relatio, neſcientes a vetitis penitus abſtinere, prætextu liciti, inhoneſta, & illicita committere quærentes, exquiſitis, & conceptis in corde fraudibus compaternitatem cum nonnullis contrahere ſatagunt, & cum velata excuſatione cogitant eadem inhoneſta illicita exercere, ſub cujus prætextu, & ficta occaſione ad concubinas, ſeu focarias eorum, quas in occulto detinent, ſeu detinere proponunt, facilior, & excuſabilior ipſis materia, & via frequentius accedendi. Nos ſubditis noſtris, & maxime Presbyteris, & Clericis Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, quorum geſtus, actus, & mores honeſtos eſſe cupimus, & irreprehenſibiles, fornicandi, & delinquendi materiam auferre volentes, & dictis fraudibus, & nequitiis, quantum cum Deo, & juſtitia poſſumus, obviare, hac præſenti Conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, & ſub excommunicationis pœna [illegible] mus,

ANNO CHRISTI 1331.

damus, quod nullus Clericus, ſeu laicus Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ cum fraude, & occaſione prædictis compaternitatem cum aliquibus de cetero contrahat: & ut omnis penitus nequitiæ via eiſdem Clericis præcludatur, inhibemus hujuſmodi Conſtitutionis ſerie Presbyteris, & Clericis Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum, ut deinceps compaternitatem modo aliquo cum aliquibus contrahant, ſeu contrahere præſumant, niſi cum conſanguineis, & affinibus ipſorum uſque ad tertium gradum incluſive abſque noſtra, ſeu noſtri Vicarii, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum licentia ſpeciali; niſi cum exercere voluerint officium debitum baptizandi. Statuentes nihilominus, & ordinantes, ut, cum multitudine, & pluralitate compaternitates contrahentium plura matrimonia ſoluerint impediri, & multa enormia, & inconvenientia occulte, & publice perpetrari, fraude, & occaſione prædictis ceſſantibus, in dictæ compaternitatis contractibus inter quoſcumque fiendis, ſive in baptiſmo, ſive in confirmatione unus tantummodo patrinus intercedat.

CAP. LXI.

Matrimonium denunciationes præcedant.

ITem cum clandeſtinæ copulæ conjugalis contractus ſit a ſacris Canonibus reprobatus, ſtatuimus, & hac præſenti Conſtitutione ordinamus, & monemus ſub excommunicationis pœna omnes, & ſingulos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, quod nullus deinceps matrimonium contrahat, nec contrahere præſumat, niſi publice, & quod per Parochialis Eccleſiæ Presbyterum banna, & edicta publice proponantur, ut ſi quis voluerit, ſeu ſciverit, & potuerit aliquod canonicum, & legitimum impedimentum opponere, illud opponat, & dicat coram Nobis, ſeu Vicario noſtro, aut Suffraganeis noſtris, ſeu eorum Vicariis infra competentem terminum per dictum presbyterum ſtatuendum.

CAP. LXII.

Eccleſiarum Rectores in propria Eccleſia celebrent die Dominico, & plebes ſalubriter moneant.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, ac etiam mandamus, quod quilibet Eccleſiarum Rector, ſive Capellanus Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ Eccleſiæ Parochiali in propria perſona deſerviens, teneatur ſingulis diebus Dominicis miſſarum ſolemnia in Eccleſia, cui deſerviet, celebrare ſub pœna per nos, aut noſtros Suffraganeos eidem noſtro, vel eorum arbitrio infligenda; præcipientes, ſub pœna unius auguſtalis noſtræ Curiæ, ſeu Suffraganeorum noſtrorum prædictorum applicandi, eiſdem, ut dictis diebus Dominicis ſingulis Populo edicant, & proponant nomina ſalubria, monita, & mandata, ne pro ignorantia populus ad illicita prorumpat committenda.

CAP. LXIII.

Singulis Dominicis diebus jejunia, & feſta, ut hic, colenda populo indicentur.

ITem præcipimus, & ſub dicta pœna mandamus, quod dictis diebus Dominicis dicti Abbates, Archipresbyteri, Eccleſiarum Rectores, & cuncti Curati ſingulis diebus Dominicis in miſſa publice populo feſta colenda, & jejunia obſervanda debeant nunciare, feſta vero colenda ſunt hæc, ſcilicet Dies Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangeliſtæ, Innocentum, S. Silveſtri, Circumciſionis Domini, Epiphaniæ, S. Antonii Abbatis, Converſionis S. Pauli, S. Blaſii Epiſcopi, & Martyris, Cathedra S. Petri, feſtum omnium SS. Apoſtolorum, & Evangeliſtarum, quatuor feſta B. MARIÆ Virginis. ſcilicet Purificatio, Annunciatio, Aſſumptio, & Nativitas: S. Benedicti, dies Jovis Cœnæ Domini, dies Veneris ſanctæ paſſionis Domini, feſtum Reſurrectionis Domini cum duobus diebus ſequentibus, feſtum S. Crucis, feſtum S. Joannis ante portam Latinam, feſtum Aſcenſionis Domini, feſtum Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, feſtum Corporis Chriſti, Nativitas S. Joannis Baptiſtæ, S. Mariæ Magdalenæ, vincula S. Petri, Transfiguratio Domini, ſive S. Salvatoris, S. Laurentii, Decollatio S. Joannis Baptiſtæ, Exaltatio S. Crucis, Dedicatio S. Michaelis, Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharinæ Virginis, feſtum cujuslibet Sancti, & Sanctæ patroni, ſeu patronæ parochialis Eccleſiæ in Parochia illa, ſi, & prout alias eſt ibi fieri conſuetum.

Item alia feſta, quæ in Civitate, Diœceſi, & Provincia conſueverunt ab antiquo percoli, & per quemlibet obſervari dicta feſta colenda abſque mercantiis, & alio ſervili opere cum devotione, & reverentia præcipimus obſervari: in aliis vero feſtis * *curatas precipia* abſtinere, niſi prout eſt hactenus conſuetum.

* Sic in cod[illegible], [illegible] *precipia*.

CAP.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. LXIV.

Excommunicati, ſi ſcienter quindecim diebus in excommunicatione permanſerint, ne abſolvantur, donec de pœnitentia adimplenda cautionem dederint. Aliæ in eos pœnæ feruntur.

ITem quia nonnulli excommunicationis vinculo innodati claves Eccleſiæ contemnentes in excommunicatione ipſa perſiſtere non verentur, & etiam indurato animo ſuſtinere, quod grave eſt, & perniciosum exemplo; ne ipſorum contemptus tranſeat impunitus, præſenti Conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod quicumque de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana fuerit ſententia excommunicationis adſtrictus, & in excommunicatione ipſa ſcienter per quindecim dies duxerit permanendum, niſi in mortis articulo, nullatenus abſolvatur, donec idonee, ſeu legitime caveat de adimplendo penitentiam per nos, ſeu Suffraganeos noſtros, aut de noſtro, vel eorum mandato ſibi noſtro, vel eorum arbitrio imponendam, & alias in floreno uno, ſi per 15. dies tantum in excommunicatione ipſa perſtiterit; ſi vero in uno menſe in excommunicatione ipſa animo indurato duxerit perſiſtendum, ipſum in florenis duobus, & ſic per conſequens duplicando, decernimus puniendum, ad alias res, ſi opus eſt, vel fuerit, proceſſuri, quæ ſcilicet cedant ad pœnam, & aliis ad terrorem.

CAP. LXV.

Nullus novam ſectam, a Romano Pontifice non approbatam, amplectatur.

ITem quia multoties Angelus Satan in lucis Angelum ſe transformat, & mentes fidelium ſimplicium prætextu licito conſuevit ad illicita, & nefaria retorquere, præſenti Conſtitutione in perpetuum valitura, monemus, ſtatuimus, & mandamus, quod de cetero nullus dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtat, quocumque quæſito colore, vel cauſa aliquam novam regulam, aggregationem, obſervantiam, ſive ſectam, niſi illam, ſeu illas, quæ per Sanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt mater omnium fidelium, & magiſtra, expreſſe fuerint approbatæ, aliquatenus tenere, vel venire, nec etiam obſervare præſumat; in omnes autem, & ſingulos contrarium facientes, excommunicationis ſententiam ex nunc, prout ex tunc ferimus in his ſcriptis; & nihilominus contra eos ad pœnas alias procedemus, & per ſuffraganeos noſtros procedi mandamus, juxta qualitatem culpæ, & perſonæ, quæ in hoc delinquens fuerit.

CAP. LXVI.

Peccatorum confeſſio ſemel ſaltem in anno fiat proprio Sacerdoti ab diſcretionis annos habentibus. Saltem in Paſchate Euchariſtia ſumatur. Id Parochi diligenter curent.

ITem præcipimus, ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Parochiales Presbyteri frequenter moneant plebes ſuas juxta ſtatuta Concilii generalis, ut omnis utriuſque ſexus fidelis clericus, vel laicus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia peccata ſua confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi forte de conſilio proprii ſacerdotis ab hujuſmodi receptione duxerit abſtinendum. Alioquin contra faciens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens careat chriſtiana ſepultura, diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ mandantes, & præcipientes dictis Parochialibus Presbyteris, ut hanc præſentem Conſtitutionem noſtram in corpore juris clauſam ſtudeant pro viribus adimplere. Alioquin procedetur duriſſime contra ipſos per nos, & dictos ſuffraganeos noſtros.

CAP. LXVII.

Parochi ſemel ſaltem in anno confitentium, & Euchariſtiam ſumentium nomina Epiſcopis ſcripto referant.

ITem dictis Parochialibus Presbyteris noſtrarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ ſtatuendo præcipimus, & mandamus, quod nomina omnium ſuorum Parochianorum eis in anno confitentium, & quibus in Paſcha ad minus, vel alio tempore ſanctum Euchariſtiæ Sacramentum dederint, in ſcriptis redigant, & nobis ſemel ſaltem in anno, & quoties poterunt, aut Vicario noſtro, ſeu ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis in ſcriptis dare procurent. Alioquin non obſervantes hanc noſtram Conſtitutionem pœnam unius auguſtalis (*a*) applicandam Curiæ noſtræ, ſeu dictorum ſuffraganeorum noſtrorum incurrere volumus ipſo facto.

CAP

CAP. LXVIII.

Propria in Paræcia divinis officiis intereſſendum feſtis diebus: Parochi Parochianos non ſuos ad divina officia feſtis diebus non admittant.

ITem, quia ſicut ab experto didicimus, plurimi Parochiani utriuſque ſexus ſuas Parochiales Eccleſias contemnentes ad eaſdem diebus Dominicis, & feſtivis accedere non curant ad audiendum Divina officia, ſicut tenentur: quinimo, vel in domibus propriis remanent, ut brutales, aut ad alienas confluunt Eccleſias, in quibus per Sacerdotes Parochiales ſuſtinentur, contempto proprio Presbytero, miſſas audituri; attendentes talia a juris ordine deviare, mandamus, ſtatuimus, & ordinamus, quod de cetero talia facere non attentent, præcipientes omnibus, & ſingulis Presbyteris, quod antequam in ſuis Eccleſiis Miſſam celebrent, publicent, & interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit; quod ſi invenerint, aut ſciverint, ſtatim ab Eccleſia abjiciant, ſeu ceſſent a divinis, donec ibi fuerit, vel fuerint. Quod ſi exire contemſerint, Nobis, aut Vicario noſtro, ſeu, ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis denunciare cum primum potuerint, procurent, de inobedientia juſtitiam noſtro, ſeu dictorum ſuffraganeorum judicio recepturi: dicti autem Presbyteri, ſi contrarium fecerint, noſtro arbitrio, ſive dictorum noſtrorum ſuffraganeorum ſeveriter puniantur.

CAP. LXIX.

Excommunicatorum nomina a Parochis annotentur, populoque indicantur Dominicis diebus. Abſoluti e libro abradantur. Hæretici, Concubinarii, publici Uſurarii, decimarum detentores ſinguli Dominicis diebus denuncientur.

ITem ſtatuimus auctoritate præſentis Concilii, & Metropolitani ordinamus, quod omnes Sacerdotes Parochiales, & eorum locatenentes in ſuis Eccleſiis habeant cartularium quilibet ſuum, in quo ſcribant omnia nomina excommunicatorum ſuæ Parochiæ, in quo etiam annotetur ad quorum inſtantiam ſunt excommunicati, & eos excommunicatos diebus Dominicis in eorum Eccleſiis denunciare procurent. Et qui fuerint abſoluti, de cartulariis abradantur. In principio autem dicti cartularii ponatur, & omnibus diebus Dominicis per Capellanum publicetur hoc quod ſequitur: *denunciamus excommunicatos hæreticos, & fautores eorum, item concubinarios, & uſurarios manifeſtos, item detinentes decimas Eccleſiæ injuſte*. Si quis vero noſtri ſtatuti contemptor extiterit, noſtro, ſeu dictorum ſuffraganeorum arbitrio puniatur.

CAP. LXX.

Anniverſariæ Concilii celebrationi ſinguli adſint menſe Auguſto die ante feſtum S. Bartholomæi. Dubia in Synodo referantur.

ITem quia tam ſanctorum Patrum, quam etiam Apoſtolicæ Sanctitatis ſcriptis, & mandatis inſtruimur, & ſollicitamur de Conciliis celebrandis, in quibus de reformatione, ſtatu, & regimine Eccleſiarum, & eccleſiaſticarum Perſonarum, ſollicitudine pervigili tractemus, ac etiam intendamus, de conſenſu, & expreſſa voluntate noſtri Capituli, ac Reverendorum in Chriſto PP. DD. Epiſcoporum, & Abbatum ſuffraganeorum, & ſubditorum noſtrorum hac Conſtitutione in poſterum perpetuo valitura ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes, & ſinguli tam Epiſcopi, quam Abbates ſuffraganei, & ſubditi noſtri prædicti, quam etiam Archipresbyteri Prælati Diœceſis noſtræ Beneventanæ annis ſingulis uno die ante feſtum S. Bartholomæi de menſe Auguſti ad Civitatem Beneventanam ſe conferre, & in eadem permanere perſonaliter teneantur ad Concilium celebrandum ſub pœna pecuniaria noſtro arbitrio moderanda proviſuri, certioraturi, relaturi, proſpecturi, & ordinaturi, divina coadjuvante gratia, ea, quæ reformationem, ſtatum, augmentum, & gubernationem Eccleſiarum, eccleſiaſticarumque perſonarum reſpiciant una nobiſcum, & Capitulo noſtro præfato in vigilia feſti prædicti; & quod quilibet ipſorum, ſi quæ forte dubia habuerit, ſeu infra annum occurrerint, tangentia ſacrum myſterium, vel regimen Eccleſiæ, ſeu plebis ſibi commiſſæ, ipſa debeat in dicta Synodo in ſcriptis referre, & ſuper eis Nos, vel noſtrum Vicarium teneantur conſulere, ut exinde poſſit maturius veritas declarari.

CAP. LXXI.

Conſtitutionum interpretatio, declaratio, correctio, additio, diminutio, & diſpenſatio ad Archiepiſcopum, & Succeſſores ſpectant.

ITem ſtatuimus, volumus, & ordinamus, quod Nos, & ſucceſſores noſtri

Beneventani Archiepiſcopi de voluntate noſtra, & Capituli ſupradicti præſcriptas Conſtitutiones poſſimus interpretari, declarare, vel intellectum dare, corrigere, addere, & minuere, & ſuper eis diſpenſare, ſi quoties, & quando ſecundum juris oſtenſa nobis, & eis videbitur expedire.

CAP. LXXII.

Conſtitutionum Codicem omnes habeant, & quotannis ad Synodum deferant. Epiſcopi ſemel in Diœceſano Synodo, Eccleſiarum Rectores diebus Natalis, & Pentecoſtes eas publicent.

ITem quia introduxit laudanda juris auctoritas, leges, & Conſtitutiones ab omnibus obſervari, ne præſcriptarum noſtrarum Conſtitutionum aliquis prætendere valeat ignorantiam, & quod ad eum non pervenerint, ſe quomodolibet excuſare, requirimus, & monemus omnes, & ſingulos Suffraganeos noſtros, & Rectores Eccleſiarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ Eccleſiam Parochialem habentes, quatenus, ſub excommunicationis pœna, ac etiam quatuor unciarum infra unius ſpatium menſis a die publicationis præſentis computandi, copiam præſcriptarum Conſtitutionum ſcriptam, v3. manu Notariorum Curiæ noſtræ, aut alicujus alius, cui duxerimus committendum, penes ſe habere debeant pro ſui vel aliorum magiſterio, teſtimonio, & cautela, & quod quilibet ipſorum Conſtitutiones ipſas, cum ad prædictum Concilium celebrandum in dicto feſto B. Bartholomæi venerit, ſecum portare debeat, & exhibere, & demonſtrare etiam in dicto Concilio coram nobis; mandantes, & præcipientes eiſdem ſub pœnis prædictis, pro quibus Suffraganeus noſter in ejus Synodo, ſemel in anno, prædicti vero Archipresbyteri, Abbates, & Eccleſiarum Rectores, & Curati prædictæ Civitatis, & Provinciæ præſentes noſtras Conſtitutiones in eorum Eccleſiis Parochialibus congregato populo ad divina in die Nativitatis Domini, & in Pentecoſte debeant publicare.

CAP. LXXIII.

Ante denunciationes matrimonia ne contrahantur. Parochus impedimenta attente perquirat. Ante matrimonium in facie Eccleſiæ contractum ſponſi inter ſe commercia vitent.

ITem, quia matrimonia clandeſtina, ex quibus ſcandala ſolent, & mala plurima evenire, ſunt a jure prohibita, & non ſunt per Eccleſiam toleranda; nos volentes propterea hujuſmodi matrimoniis clandeſtinis in quantum de jure tenemur, & poſſumus obviare, antequam veniant, & pravam conſuetudinem tollere, quia non conſuetudo, ſed corruptela, & abuſus potius dici poteſt, habito prius ſuper hoc Convenerabilium Fratrum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum, venerabiliſque Capituli noſtræ Beneventanæ majoris Eccleſiæ in noſtro Provinciali Concilio conſilio pariter, & aſſenſu, præſenti Conſtitutione ſtatuimus, monemus, & etiam ordinamus, ac etiam ſub excommunicationis pœna præcipimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana, cujuſcumque ſtatus, aut conditionis exiſtat, cum aliqua per verba de præſenti matrimonium contrahat, nec in contractu ipſo Judex, & Notarius intervenire debeant, ſive teſtes, niſi primo in Eccleſia, loco, ſeu Parochia, ubi eſt matrimonium contrahendum, per Presbyterum dicti loci, ſeu Parochiæ publice proponatur, ſeu banniatur cum competenti termino ad hoc per ipſum Presbyterum præfigendo, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat; ipſeque Presbyter nihilominus debeat cum diligentia indagare, utrum aliquod impedimentum exiſtat. Quodque nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia prædictis aliquam, cum qua promiſerat per verba contrahere de præſenti, in domum ſuam introducere audeat, aut alibi cum ea ipſum matrimonium carnaliter conſummare præſumat, niſi prius in facie Eccleſiæ, juxta canonicas ſanctiones, matrimonium ipſum ſolemnizaverit cum eadem, aut ſine noſtra, vel noſtri Vicarii, vel ſuffraganeorum noſtrorum, eorumque Vicariorum in eorum Diœceſibus licentia ſpeciali. Amen.

(1) CONCILIUM BENEVENTANUM,

Habitum anno 1378. ab Hugone II. Guidardo Archiepiſcopo.

Ex eodem Synodico Benev.

I.

HUgo Dei, & Apoſtolice Sedis gratia Archiepiſcopus Beneventanus, una cum Venerabilibus fratribus ſuffraganeis noſtris, & Venerabili Capitulo noſtre Beneventane Eccleſie Conſilium Provinciale, & Synodale tenentes, conſtitutiones, & ſtatuta per ipſos predeceſſores noſtros retroactis temporibus in ſuis Provincialibus Conſiliis edita., & ſalubriter ordinata, ne quis pretextu ignorantie ab obſervatione ipſorum ſe valeat excuſare, aut pretextu tarde publicationis earum forte arderet in deſuetudinem abiiſſe: una cum dictis ſuffraganeis, & Capitulo noſtris de voluntate eorum, conſilio pariter & aſſenſu approbamus, innovamus, & ea perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obſervari volumus, & mandamus. Et quia Paſtoralis Officii Nos cura ſollicitat, ſit utilitatibus ſubjectorum in illis præcipue, que animarum ſaluti conſulunt, ſollicite providere, quedam alia ſtatuta, monita ſalubria, & mandata ad honorem Omnipotentis Dei, totiuſque celeſtis Curie utilitatem pariter, & tranquillitatem totius Provincie de novo ſtatuimus, ſanſimus, & ordinamus de voluntate pariter, & aſſenſu totius Capituli noſtre Beneventane Eccleſie, & Reverendorum, in Chriſto Patrum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum infraſcriptorum, auctoritateque Metropolitana ab omnibus legi ſepe, & intelligi, diligenterque, & firmiter obſervari precipimus, & mandamus, quatenus tranſgreſſionem ipſorum, qui inobedientiam incurrerent, caſtigatione debita, prout res exegerit, meritis puniemus, niſi forte aliter alicui obviarent ſupra quod diſponere, ſeu quidquam facere non valemus, tunc volumus pro non ſtatutis haberi.

I I.

In primis namque damnamus, & perpetuo reprobamus omnem hereſim, & hereticam pravitatem extollentem ſe adverſus ſanctam Orthodoxam, & Catholicam Fidem in hiis ſcriptis excommunicatos publice nunciamus omnes hereticos Patarenos, Gazatores, pauperes de Ludino, Paſſaginos, Ceſalpinos, Manicheos, Amadiſtas, Speronestos, & alios omnes quibuſcumque nominibus nuncupentur, & credentes eiſdem, ut adeo ſint excommunicati, & perpetuo maledicti, & bona ipſorum ſint Nobis, & noſtre Curie confiſcata, & ſuffraganeorum noſtrorum, prout ſpectat ad Nos, & quemlibet eorumdem.

III.

Item ſtatuimus, & ordinamus, & ſub excommunicationis pena, & unius augustalis noſtre Curie, & noſtrorum ſuffraganeorum dictorum applicanda, quod nullus de Civitate, Dyoceſi, & Provincia Beneventana Clericus, ſive Laycus, maſculus, vel femina audeat blaſfemare, vel preſumat Deum, Beatam Virginem ejus Matrem, Sanctos, vel aliquem Sanctorum, nec in picturis, & imaginibus eorum, vel alibi depictis, vel extra injuriam facere aliqualem.

IV.

Item preſenti conſtitutione monemus una monitione pro tribus, & peremptorie, quod nullus de Civitate, Dyoceſi, & Provincia Beneventana cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditione * exiſtat, preſumat depingere, ſeu depingi facere ſignum, ſeu imaginem alicujus in Eccleſiis, & locis aliis quibuſcunque ſub nomine Sancti, qui non fuerit expreſſe per ſedem Apoſtolicam approbatus, & canonizatus, cum Romana Eccleſia Mater ſit fidelium, & Magiſtra, nec liceat a capite membra * diſcedere, ne populus exinde novo decipiatur herrore, alias in omnes, & ſingulos in contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc excommunicationis ſententiam ferimus in hiis ſcriptis.

Item ſacrilegorum nefandam hereſim reputantes excommunicamus ſententialiter in in hiis ſcriptis omnes, & ſingulos ſubtrahentes de Eccleſiis, ſive Capellis Civitatis * Dyoceſis, & Prov. Benev. calices, ſeu libros, vel veſtimenta ſacerdotalia, ſeu paramenta Altaris, turribulum.... Crucem, candelabra, ſive aliquod predictorum ad divinum obſequium deputatum, & generaliter omnes, & ſingulos ſacrilegos, eorumque participes in crimine memorato. *

V.

Item preſenti conſtitutione ſtatuimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Dyoc. & Prov. Benev. Clericus, ſive Laycus, maſculus, vel femina preſumat aliquam ſpetiem divinationis, ſive invocationis demonum, vel ſpetiem aliquam maleficii * faci nomine, vel fatture aliquatenus exercere, nec facere exerceri, nec cum exercitoribus ſcienter in ipſo exercitio * intereſſe. Omnes autem, & ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc in hiis ſcriptis excommunicationis vinculo ſententialiter invadamus * aliis penis a jure ſtatutis per Nos, aut ſuffraganeos noſtros, prout ad quemlibet eorum pertinet noſtro, vel eorum arbitrio infligendis ſpiritualibus, vel pecuniariis juxta perſonarum qualitates, &........ delictus * in ſuo robore duraturis. Mandamus nihilominus univerſis, & ſingulis Archipresbiteris, Eccleſiarum Paſtoribus, Presbiteris, & Cappellanis Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. ſub excom. pena, quam ſcienter contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, quod ſingulis diebus Dominicis divinatores, auruſpices, & alios ſupra nominatos in eorum Eccleſiis publice denuncient excommunicationis vinculo innodatos campanis, * extinctis, dum divina officia celebrantur.

VI.

Item addicienter precipimus, & mandamus omnibus, & ſingulis Abbatibus, Archipresbiteris, Eccleſiarum Rectoribus, & aliis ſuperius nominatis ſub pena predicta excommunicationis, ut criſma, oleum ſanctum, & alia ſacramenta, ſeu liquores, ita, & taliter cuſtodire procurent, quod nullus ſacramenta ipſa, ſeu eorum aliquid accipere valeat ſine eorum expreſſa licentia, & permiſſu; in contrarium autem preſumentes, tam permictentes, quam recipientes excommunicationis ſententiam ferimus in hiis ſcriptis; volentes, & etiam mandantes expreſſe eiſdem, ut vaſa, in quibus ſanctum criſma, & oleum reponuntur, fiant de cetero, & ſint de ſtagno, vel metallo, & non de vitro, ita quod faciliter frangi non poſſint, nec liquores effundi.

VII.

Item denunciamus excommunicatos omnes, & ſingulos fractores, & molitores Eccleſiarum, & Monaſteriorum, & aliorum locorum Religioſorum, & piorum locorum, & omnes & ſingulos incendiarios, falſarios litterarum Apoſtolicarum, Archiepiſcopalium, Epiſcopalium, Proditores Apoſtolice Sedis, & Officialium ejus, ac * noſtrorum, & noſtre Beneventane Eccleſie, & ſuffraganeorum noſtrorum, & fautores eorumdem, qui omnes tam diu excommunicationis ſententie ſubjaceant, donec ad gremium S. Matris Eccleſie veniant, abſolutionem, & miſericordiam petituri.

VIII.

Item ſtatuimus, conſtituimus, monemus, & ordinamus, quod nullus in Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. cujuſcumque conditionis, & ſtatu * exiſtat per ſe, vel alium ſub quocunque contractus titulo, vel ſine contractu, quocumque colore, vel viam * quodcumque genus uſurarum debent * commictere, vel exercere: alioquin omnes, & ſingulos contrarium facientes poſt dies quindecim ex nunc in antea computandos excommunicationis ſententie ſint vinculo innodati, & ſi per menſem unum in dicta ſententia permanſerint, teneantur, & puniantur, ultra predictam penam, ad penam pecuniariam noſtro arbitrio, & ipſorum ſuffraganeorum infligendam, noſtro, * & ipſorum ſuffraganeorum Curiis applicandam.

IX.

Item denunciamus excommunicatos ipſo jure omnes, & ſingulos de Civitate, Dyoceſi, & Provinc. Benev. locantes, ſeu donantes, vel alio quocumque titulo concedentes, ſcienter uſurariis exercentibus; ſeu volentibus fenus, ſeu uſuras exercere, vel eoſdem uſurarios permictentes ſub quocumque colore in eorum domibus, in quibus habitationem habent, vel jus aliquod aliqualiter habitant. *

X.

Item ſtatuimus, ordinamus, ac etiam una monitione pro tribus, & peremptorie omnes, & ſingulos Notarios, & ſcriptores Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. quod nullus teſtamenta uſurarium Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. contra quos publica

(1) Primum Concilium habuerat Guidardus menſe Aprili ann. 1374. in quo *Librum Provincialem Eccleſiæ Beneventanæ*, a ſuperioribus præcedentium Conciliorum decretis conſarcinatum & digeſtum edidit, & a Concilio approbandum curavit. Præfatum *Provincialem* librum in lucem emiſit Eminentiſ. tunc Cardin. Urſinus, mox Papa Benedictus XIII. in Synodico Beneventano pag. 66.

ANNO CHRISTI 1378.

blica forma * laborat, quod uſurarii ſint, ſcribant, nullusque Clericus, vel Laycus cujuſcumque ordinis, vel conditionis, & ſtatus, aut dignitatis exiſtat pro teſte eorum teſtamentis interſit, aut eiſdem uſurariis preſtet auxilium, conſilium, & favorem in condendis hujuſmodi Teſtamentis, Codicillis, vel quibuſcumque ultimum * voluntatibus, niſi ſatisfaciant prius de uſuris perceptis per ipſos. Dictique Notarii, qui ſcribere hujuſmodi Teſtamenta, tanquam perſone publice, nomine quorum intereſt, ſtipulentur, & * de ſatisfaciendo preſtent Nobis, & noſtris ſuffraganeis idoneam cautionem. Contrarium vero facientes, dicta monitione premiſſa, excommunicationis ſententie vinculo volumus ſubjacere.

Alias * fama. Alias * ultimis. Idest * etiam.

X I.

Item ſtatuimus, & ordinamus, & ſub excommunicationis pena, quam in contrarium facientes hac noſtra canonica monitione premiſſa, & una pro omnibus ferimus in his ſcriptis in deteſtationem tante labis, & criminis, precipimus, quod omnes utriuſque ſexus dictos uſurarios publicos, & manifeſtos ubicumque degentes in noſtris Civitatibus, Dyoc. & Provinc. Nobis, aut Vicario noſtro, ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis infra decem dierum ſpatium revelare, & denunciare procurent.

X I I.

Item temeritatem effrenatam falſorum teſtium reprimentes, excommunicamus ſententialiter in hiis ſcriptis omnes, & ſingulos perhibentes, ſeu producentes falſum teſtimonium, vel falſos teſtes, vel utentes teſtibus, ſeu atteſtationibus quibuslibet, Inſtrumentis falſis ſcienter in quacumque Curia Civitat. Dyoc. & Provinc. Benev. & nihilominus, preter excommunicationis penam predictam, delinquentes in aliquo predictorum in noſtra Archiepiſcopali Curia, noſtro, vel aliorum, in quorum Curiis delinquentes reperti fuerint, arbitrio, eorum * decernimus puniendos.

Alias * etiam.

X I I I.

Item, ut error ſymoniace pravitatis, & labes ejus funditus extirpentur, monemus ſub excommunicationis pena, & ordinamus, atque ſtatuimus, quod nullus de Civitate, Dyoc. & Provinc. Benev. pro aliquo beneficio obtinendo aliquod ſpirituale [illegible], vel juramento, vel aliquod temporale, [illegible], vel aliqua bona promittat, ſeu donet alicui Epiſcopo, Abbati, vel * aliquo Domino ſpirituali, nec non Comiti, Baroni, aliiſque perſonis ſecularibus, cujuſcumque exiſtant preheminentie, ſeu patronis Eccleſiarum quarumcumque, vel ſue familie, vel etiam alicui alteri mediatori, vel procuratori, quocumque queſito colore, vel etiam per aliquam tranſactionem cujuſcumque beneficii Eccleſiaſtici, ſeu permutationem, niſi in quantum jura permictunt, ſupradicti autem ſic ſymoniam commictentes, tam dantes, quam recipientes, quam etiam mediatores, ac etiam promictentes, & jurantes ſint beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinent, ipſo facto privati, & nihilominus ſententiam excommunicationis incurrant. Adjicientes nihilominus, & mandantes, quod nullus patronus Eccleſie Civit. Dyoc. & Provinc. prædictarum, cujuſcumque ſtatus, preheminentie, aut conditionis exiſtat, litteras collationis dicte Eccleſie, ſeu inſtitutionis preſentati ad dictam Eccleſiam ſeu in poſterum preſentandi, penes ſe retineat, ſeu habeat quoquo modo. Immo ipſas eſſe volumus penes inſtitutum prædictum, donec vixerit, & quod nullus patronus Eccleſiæ cujuſcumque predictarum Civitat. Dyoc. & Provin. quocumque queſito colore recipiat, aut recipere poſſit quotam alienam fructuum, ſeu redituum ipſius Eccleſie ab inſtituto predicto, nec aliquod annuum ab hujuſmodi preſentato, ſeu preſentando per eum. Contrarium vero facientes tam dantes, quam accipientes penas eaſdem incurrere volumus ipſo facto.

Alias * Ge.

X I V.

Item quia nonnulli ambitionis vitio * heretici viam rectam obberrantes, ut ceci, & ovile per oſtium non intrantes, dum beneficia vacant, Dominos temporales, & alios Magnates, & Potentes adeunt, ad prelatos, & alios ad quos ſpectat collatio, & inſtitutio beneficiorum, ipſorum preces & licentias exigunt, & requirunt importunas; unde contingit, quod prelati ipſi Dominos temporales, & eorum indignationes verentes, ſepe indignis beneficia conferunt, & ſi non conferunt; & aliter per eos nominatis, ipſorum Dominorum & Potentum odium, & indignationem incurrunt ex quo, prout ſepe experientia docuit, Prelatorum, & Eccleſiarum non modicum ſequitur detrimentum. Nos volentes huic morbo, quod ſine ſymonie vitio vix accidit, illam, quam poſſumus adhibere medelam, preſenti Conſtitutione in noſtris Civitatibus Dyoc. & Provinc. predictarum

Forſan * heretici.

ANNO CHRISTI 1378.

rum perpetuo valitura ſancimus, ut quicumque Clericus Civitat. Dyoc. & Provinc. predictarum preces, vel litteras Dominorum, Potentum hujuſmodi pro aliquo beneficio obtinendo impetraverit, vel obtinuerit per ſe, vel alium directe, vel indirecte, quocumque colore, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, & nihilominus, ſi vi, vel timore compulſus beneficia ipſi conferat, vel alios in eis inſtituat, declaramus auctoritate preſentis Conſtitutionis, collationem, ſeu inſtitutionem hujuſmodi non valere, & inſtitutum modo premiſſo, tanquam indignum fore penitus amovendum, ipſumque teneri ad reſtitutionem perceptorum.

X V.

Item preſenti conſtitutione ſub excommunicationis pena monemus omnes, & ſingulos Clericos, & laycos, cujuſcumque ordinis, ſtatus, & dignitatis exiſtant, Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. qui executiones debent facere teſtamentorum, & ultimarum voluntatum, vel in futurum debebunt, & tam heredes, quam quoſcumque Succeſſores, & Poſſeſſores bonorum decedentium predictorum condentium teſtamenta, ut executiones heredum perficiant infra annum a die mortis, vel conditionis teſtamenti proximum computandum, decernentes ex nunc hujuſmodi executiones elapſo anno, vel conditione adveniente, prout jura volunt, ad Nos, & noſtram Curiam, ſeu ſuffraganeorum noſtrorum, & eorum Curias fore legitimum * devolutas, preſenti etiam conſtitutione monentes heredes, & executores [illegible] elapſo anno de executione ipſa nullatenus intromittant ſe, nec etiam interim de executione quorumcumque malorum ablatorum incertorum, quovis queſito colore. Contrarium vero facientes ipſo facto excommunicationis ſententie vinculo innodamus, abſolutione eorum Nobis, ac noſtris ſuffraganeis, prout ad Nos, & ipſos ſpectat, ac noſtro, & eorum Vicariis tantummodo reſervata.

Alias * legitime.

X V I.

Item monemus ſub excommunicationis poena, quod nullus impediat directe, publice, vel occulte, quocumque queſito colore, quo minus executiones predicte perficiantur in terminis ſupradictis, alioquin dictam ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto.

X V I I.

Item monemus ſub excommunicationis pena, ut ſupra, omnes, & ſingulos Notarios, Presbiteros, & Clericos Civitat. Dyoc. & Provinc. Benev. qui teſtamentis ſeu ultimis voluntatibus quibuſcumque facere * jam, vel ex nunc in antea faciendis pro Notariis, ſeu ſcriptoribus, & ubi ipſa ſcribantur, pro teſtibus tunc fuerint, quod infra menſem unum poſt mortem illorum, quorum ſcripſerint teſtamenta, vel alias quaſcumque ultimas voluntates, ſeu ut premittitur, in non ſcripto pro teſtibus tunc fuerint, debeant Nobis, aut alteri, cui mandaverimus, aut noſtris ſuffraganeis vel eorum Vicariis, ſeu aliis quibuſcumque mandaverint, nomina teſtatorum decedentium, & executorum teſtamentorum ipſorum dare, & aſſignare in ſcriptis.

X V I I I.

Item monemus, ut ſupra, omnes, & ſingulos Archipresbit. Rectores Eccleſiarum, & Presbiteros, ac Cappellanos, aliosque Rectores cujuſcumque Ordinis, vel conditionis exiſtant, nec non omnes, & ſingulos Notarios, Judices, ſcriptores, & alios quoſcumque tam mares, quam mulieres Civitatis, Dyoc. & Provinc. Benev. qui ex nunc intererunt, ſeu aſſiſtent confectioni teſtamenti, ſeu teſtamentorum maris, vel femine Civitatum, Dyoc. & Provinc. predictarum, quatenus nullo quolibet queſito colore, [illegible], vel facto impediant, ſeu turbent, vel aliter fraudulenter inſtruant, vel doceant facientes, ſeu contendentes teſtamenta, ut ipſi teſtatores aliquam clauſulam, ſeu verbum apponant, vel alias apponi faciant directe, vel indirecte ſub quacumque forma verborum, vel per taciturnitatem, ſeu alio modo quocumque, per quem Nos, & noſtra Curia * defraudemur, & defraudentur portione canonica, & aliis juribus Nobis, & eis competentibus, prout jura volunt, & mandant. Contrarium vero facientes excommunicationis ſententie ſubjacere volumus ipſo facto.

Alias * noſtra Curia.

X I X.

Item preſenti conſtitutione ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod nulla perſona religioſa cujuſcumque cujus * vel conditionis exiſtat, que in Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. in teſtamentis, ſeu ultimis voluntatibus pro executore, aut diſtributore teſtamentario, alias quocumque nomine nuncupetur, per teſtatores, vel decedentium

dentes fuerint ordinata de executione teſtamentorum ipſorum, aut ultimarum voluntatum ſe audeat intromictere, vel preſumat, aut bona quecumque eorumdem ad ſuas manus recipere, vel de ipſis diſponere quoquo modo, niſi prius coram Nobis, aut ſuffraganeis noſtris, aut noſtro vel eorum Vicariis dederit ydoneam cautionem uſque ad valorem bonorum per eum diſtribuendorum de dicta executione fideliter, & legaliter facienda, maxime quia plerique bona ipſorum ſibi appropriant, aut de locis, in quibus eſt executio facienda, ſe transferunt ad remota, unde voluntates decedentium defraudantur. Contrarium vero facientes excommunicationis vinculo innodamus.

X X.

Item quamquam aliorum Doctorum Jure * Canonici ſint opiniones diverſæ, an diſpoſitio male ablatorum incertorum ſpectet ad Dyoceſanum, vel ad executores teſtamentorum defunctorum, Nos opinionem illam, tamquam magis juri conſonam, & Doctorum plurimorum in hoc concordantium amplectentes, videlicet, quod diſpoſitio male ablatorum incertorum ad Ordinarium, ac Dyoceſanum, & Epiſcopum loci ſpectet tantum, & non ad executores teſtamentorum ipſorum, hac perpetua conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod ipſorum male ablatorum incertorum diſpoſitio, & executio ſub quacumque forma verborum dimiſſorum, etiam ſi per ipſos teſtatores predicta male oblata * incerta ad certos, & determinatos uſus deputata ſint, vel in poſterum deputentur, quas deputationes ex nunc decernimus irritas, & inanes, & nichilominus, etiam ſi ipſorum executorum per teſtatores ipſos ſuper diſpoſitione eadem induſtria eligatur, ad Nos, & Succeſſores noſtros, aut ſuffraganeos noſtros, prout ad quemlibet eorum, pertinere, & ſpectare debeat, atque ſpectet. Monemus omnes, & ſingulos executores, & heredes quorumcumque Teſtamentorum * qui deceſſerunt, & in poſterum decedent in Civit. Dyoc. & Prov. Benev. una canonica monitione pro omnibus, & peremptorie, ut de male ablatis incertis qualitercumque dimiſſis, vel dimittendis in poſterum, infra menſes duos computandos a die obitus decendentium eorumdem, Nobis, aut ſuffraganeis noſtris, ac noſtris, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis, vel deputandis ſatisfaciant, cum effectu diſponendis, & exequendis per Nos, vel ipſos ſuffraganeos noſtros, prout Nobis, & ipſis pro ſalute animarum teſtatorum ipſorum ſalubrius viſum fuerit expedire. Contrarium vero facientes, dicta monitione premiſſa, ipſo facto excommunicationis ſententie decernimus ſubjacere.

Alias * jure. — Alias * ablata. — Alias * Teſtamentorum.

XXI.

Item monemus, ut ſupra, omnes, & ſingulos executores, & heredes, ſeu ſucceſſores, & poſſeſſores bonorum defunctorum Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. qui infra annum a die conditi teſtamenti quartam, ſeu canonicam portionem Nobis, & epiſcopis ſuffraganeis, & noſtre, & eorum eccleſiis prædictarum Civitat. Dyoc. & Provinc. de jure debitam non ſolverunt, quartam ipſam Nobis, & ipſis ſuffraganeis, clericis, & eccleſiis aliis, quibus tamdem * debent, integraliter debeant aſſignare, alioquin in contrarium facientes, canonica monitione premiſſa, ſententiam excommunicationis proferimus in his ſcriptis.

* Alias

XXII.

Item ſtatuimus, & monemus una monitione pro tribus, & peremptorie, ac etiam excommunicamus, & excommunicatos in hiis ſcriptis denunciamus omnes illos cujuſcumque ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtant, qui pecuniam, & alia bona legata, dimiſſa, & quomodocumque debita, ſeu relicta in ultimis voluntatibus, & teſtamentis, Nobis, opere fabrice majoris eccleſie Beneventane, ac Prelatis, Clericis, & Cappellanis earumdem, occupaverint, ſeu occupata tenuerint, non ſolvendo illa infra annum a tempore conditi teſtamenti, & tamdiu excommunicati exiſtant, donec Nobis, epiſcopis, Prelatis, Clericis, & capellanis ipſis legatariis ſatisfecerint cum effectu.

XXIII.

Item, quia ſunt nonnulli, prout multorum habet oſſervatio, qui terras, prata, paſcua, molendinos, ſilvas, nemora, domos, cenſus, inſtrumenta, acta regeſtra, privilegia, & bona alia, & jura ad Nos, & Beneventanam eccleſiam, & ad ejus capitulum, & alias eccleſias Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. pleno jure ſpectantia, detinent occupata, ſeu alias indebite quovis modo, & ea ſolvere, & reſtituere negligunt in ipſorum animarum periculum, predictarumque eccleſiarum prejudicium, & jacturam. Nos indemnitati eorumdem ex cura ſuſcepti regiminis providere volentes, requirimus, & monemus omnes, & ſingulos occupatores, & detentores hujuſmodi, & eorum participes, & ſcientes, ut infra unum menſem, a die publicationis preſentium in antea computandum, tunc * eis pro monitione canonica, & termino peremptorio aſſignamus, ſub excommunicationis pena, quam contra detentores, eorumque participes, & ſcientes ſi ſecus fecerint, ex nunc ſententialiter ferimus in hiis ſcriptis, predicta reſignare, perſolvere, & reſtituere predictis eccleſiis, vel eis, ad quos eorum gubernatio ſpectare dignoſcitur, ac participes, & ſcientes debeant revelare.

* Alias quam.

XXIV.

Item excommunicamus ſententialiter in hiis ſcriptis omnes, & ſingulos, indebite turbantes, & moleſtantes poſſeſſiones, & bona majoris eccleſie Beneventane & ejus capituli, & aliarum eccleſiarum Dyoc. & Provinc. Benev. tam mobilium, quam ſtabilium, nec non jurium, reddituum, cenſuum, & aliorum proventuum dicte eccl. Benev. & capituli ſuprad. & aliarum eccleſiarum Dyoc. & Provinc. ſuprad. ſcientes, eorumque participes, & ſcientes quicumque ad predicta dederint conſilium, auxilium, & favorem.

XXV.

Item preſenti conſtitutione monemus una monitione pro omnibus, & peremptorie omnes, & ſingulos cujuſcumque preheminentie, conditionis, & ſtatus exiſtant, qui Prelatis, perſoniſque eccleſiaſticis, regularibus, & ſecularibus imponunt, impoſuerunt, vel impoſuerint in futurum onera gravia quecumque, ipſoſque talliant, & collectam eis imponunt, & ſuorum proventuum dimidiam decimam, vel quamvis aliam pertinentem, aut quotam exigunt, & requirunt, eoſque moliuntur ſubjicere ſervituti, ſueque ſubmictere dictioni, & qui talia impoſuerunt, vel exegerint a clericis, & perſonis eccleſiaſticis, ipſis invitis, aut apud edes ſacras depoſita, ſeu alia bona eccleſiaſtica eccleſiarum, eccleſiaſticarumque perſonarum ubicumque in Civitat. Dyoc. & Provinc. arreſtaverint, ſanſiverint, ſeu acceperint, vel arreſtari, ſanſiri, aut occupari mandaverint, aut occupata, ſanxita, vel arreſtata receperint publice, vel occulte, aut preſtaverint in premiſſis, & premiſſorum quomodolibet, infra quindecim dierum terminum recipiſcant *, quem terminum eis pro ultimo, & peremptorio termino aſſignamus: omnes autem, & ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc ipſo elapſo termino, ſententiam excommunicationis incurrant, volumus ipſo facto: Univerſitates quoque, que in hiis culpabiles fuerint, ex nunc, prout ex tunc, eccleſiaſtico ſuſpendimus Interdicto.

* Alias reſipiſcant.

XXVI.

Item denunciamus, & decernimus eo ipſo excommunicationis ſententie ſubjacere omnes, & ſingulos temporale dominium obtinentes, qui in terris eorum ſuis ſubditis precipiunt, atque mandant, ne Prelatis, aut Clericis, vel perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque vendant panem, & alia obſequia eis preſtent, interdicunt, & prohibent, cum talia in derogationem libertatis eccleſiaſtice preſumantur.

XXVII.

Item ſtatuimus, & preſenti conſtitutione ſanſimus, quod ſi quis auſu ſacrilego preſumpſerit aliqua Inſtrumenta, vel ſcripturas, & ſpetialiter de actis, que in noſtra curia ſuffraganeorum noſtrorum, & aliorum Ordinariorum Provinc. Benev. ventilantur, furtive, vel malitioſe ſubtrahere, vel doloſo modo rapuerit, tanquam ſacrilegus, & Eccleſiaſtice rei ſubtractor, eo ipſo ſit excommunicationis ſententie innodatus. *

* Alias ſententia innodatus.

XXVIII.

Item ſtatuentes monemus in his ſcriptis pro primo, ſecundo, tertio, ac peremptorio, ac monitorio termino, & edicto, & una monitione pro tribus omnes, & ſingulos tam Clericos quam Laycos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, impedientes, vel impedire impoſterum preſumentes, vel fieri facientes, aut mandantes; aut impedientibus dantibus * conſilium auxilium, & favorem, officium noſtrum & noſtre Curie, & noſtrorum Suffraganeorum, & aliorum Ordinariorum Provinc. Benev. juriſdictionem, & utilitatem nobis, & eis noſtrarum & eorum Eccleſiis debitam de jure, publice, vel occulte, vel impedire volentes directe, vel indirecte, que perſone de predictis ſine mora, vel difficultate qualibet ſe debeant abſtinere, etſi contra fecerint, & a predictis ſe non abſtinuerint, ex nunc, prout ex tunc in contrarium facientes excommunicationis ſententiam ferimus in hiis ſcriptis.

* Alias dantes.

XXIX.

ANNO CHRISTI 1378.

XXIX.

Item quia, ſicut ab antiquorum relatione percepimus, ſunt nonnulli de pred. Civitate, Dyoc. & Provinc., qui contra debitum rationis in prejudicium noſtre Benev. Eccleſ. & Suffraganeorum noſtrorum predictorum conferunt beneficia, de cauſis quibuſcumque cognoſcere, & alia exercere, que ad juriſdictionem noſtram, noſtrorumque Suffraganeorum predict. legitime pertinere noſcuntur, auſu temerario non verentur. Volentes igitur ſuper iis de opportuno remedio providere, hac conſtitutione in perpetuum valitura ſanſimus quod nullus de Civit. Dyoc. & Prov. Benev. cujuſcumque ſtatus, preheminentie & conditionis exiſtat, in predictis Civitatibus, Dyoc., & Provinc. talia quomodolibet obtentare preſumat, niſi predicta ſibi a jure, ſeu ſpeciali privilegio, vel aliqua cauſa legitima pertinere noſcantur, de quibus Nobis, aut dictis Suffraganeis noſtris infra duorum menſium ſpatium fidem ſufficientem dare procuret, & plenarie informare. Contrarium vero facientes, quia exceſſus, & Henormitas hoc requirit, excommunicationis ſententiam, ac beneficii, quodcumque * obtinent, privationem incurrere volumus ipſo facto. Collationem autenticam * quorumque beneficiorum, ſeu cauſarum cognitiones, & proceſſus, ac quecumque pro * quorum, ſeu qua noſtra juriſdictio, ſeu Suffraganeorum noſtrorum valeat impediri, ſeu ledatur in aliquo, per ipſos attenus facta, vel in poſterum facienda, omni robore vacuamus, & nullius eſſe volumus firmitate. *

* Alias quod. * Alias autem. * Alias per quos. * Alias dignitatem.

XXX.

Item ſtatuimus, & preſenti conſtitutione monemus una monitione pro tribus, & peremptorie omnes, & ſingulos Clericos, & Laycos Dyoc. & Provincie Benev. cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtant, quod nullus preſumat, vel attentet occupare, detinere dignitatum * vel perſonatum, Eccleſiam ſeu quodcumque beneficium Eccleſiaſticum auctoritate propria per ſe, vel alium aut poſſeſſiones, fructus, redditus, & proventus eorumdem abſque inſtitutione canonica, ſeu collatione Prelati, ad quem dinoſcitur pertinere, aut de adminiſtratione Abbatiarum, & Eccleſiarum ſe aliquatenus intromittat, vel de juribus eorum aliquod recipiat abſque voluntate, & mandato Rectorum Eccleſiarum illarum, quibus Rectoribus hujuſmodi dignitates, perſonatus, vel benef. conceſſa fuerint per Prelatos eoſdem, etiam ſi jus aliquod patronatus, vel electionis habeat in eiſdem, alioquin in omnes, & ſingulos ſupradictos, qui poſt menſem unum in antea computandum, predicta, vel aliquod predictorum accipere, occupare, aut invadere preſumpſerint, vel occupata, ſeu ſuttracta olim tenuerint, vel teneant abſque collatione, & licentia ſpeciali, ut eſt dictum, & Cappellanos ſervientes in divinis Officiis poſt menſem unum in antea numerandum in predictis dignitatibus, perſonatibus, Eccleſiis, & beneficiis nomine predictorum, occupatorum, vel detentorum quorumlibet ſine licentia ſpeciali, in hiis ſcriptis excommunicationis ſententie vinculo innodamus; preſenti quoque conſtitutione adicientes, quod quicumque per Nos, aut ſuffraganeos noſtros, ſeu alium, ad quem ſpectat, in Abbatem, Archipreſbiterum, Rectoremque confirmatus, ſeu inſtitutus fuerit, antequam predictorum Abbatie, Archipreſbiteratus, ac Rectorie, vel alterius beneficii cujuſcumque poſſeſſionem adipiſcatur, literas noſtras, vel aliorum, ad quos ſpectabit, beneficium conferre, noſtro, vel eorum ſigillatas ſigillis *, quod ſi aliquis eorum contrarium fecerit, confirmationes, reſtitutiones *, & collationes predicte ſint irrite ipſo jure, & omni jure, per ipſos confirmatos, * inſtitutos propter acquiſito eo ipſo priventur, nulluſque interim tanquam Abbatibus, Archipreſbiteris, aut Rectoribus obediat, vel intendant.

* Alias etiam. * Adde detineat. * Alias inſtitutiones. * Adde, &

XXXI.

Item quia nonnulli in Civitate, Dyoceſi, & Provinc. Benev. beneficia, ſeu beneficium, ut commodata, detinere noſcuntur, que ad collationem noſtram, aut Suffraganeorum noſtrorum vel aliorum Ordinariorum noſcuntur jure ordinario pertinere, excommunicamus ſententialiter in his ſcriptis tenentes recommendata taliter, ſeu aliter dicta beneficia, vel eorum aliquod abſque juſto titulo, vel tenentes unum beneficium curatum, & aliud preſumentes recipere, habens curam eamdem, & non reſignantes Nobis, aut illis, ad quos ſpectant eadem beneficia, & ſcientes, & non revelantes Nobis, & illis infra menſem unum, a die publicationis preſentium computandum, quem eis pro termino peremptorio, & monitione canonica aſſignamus, addentes conſtitutioni predicte, quod nihilominus recipientes beneficium cum cura animarum habendo *, & aliud ſimile beneficium ſine diſpenſatione legitima, ſint

* Forte legitimam.

ANNO CHRISTI 1378.

ſint ipſis beneficiis ipſo facto privati.

XXXII.

Item preſenti conſtitutione monemus omnes, & ſingulos de Civitat. Dyoc. & Provinc. Benev. Decanatum, Archipreſbiteratum, Abbatum *, Prioratum, perſonatum, vel dignitatem curam animarum habentem anexam, aut Parochiales Eccleſias obtinentes, quod infra annum ex nunc a tempore, quo in antea hujuſmodi dignitatum, perſonatuum, & beneficiorum poſſeſſionem habuerint, ſi Archidiaconus, ſaltim in Dyaconum, ſupradicti vero alii ad Preſbiteratus ordinem ſe faciant promoveri & nullus promoveatur ad aliquem predictorum ordinum, vel jam promotus obtineat, niſi viceſimum annum quintum ſue etatis attigerit, vel habuerit, & de legitimo matrimonio procreatus, moribus, & ſcientia commendatus exiſtat, alioquin contrarium facientes, decernimus, & declaramus predictis beneficiis, perſonatibus, dignitatibus, & beneficiis ſupradictis eſſe ipſo facto privatos.

* Alias Abbatiam.

XXXIII.

Item quicumque in Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. habet, vel tenet Eccleſiam aliquam, curam animarum habentem, ſeu Eccleſiam Parochialem limitatam, ſi ſit abſens a Civit. vel loco, ubi Eccleſia ipſa conſiſtat, teneatur infra trium menſium ſpatium, poſt publicationem preſentium, ad ipſam Civitatem, vel locum redire, & poſt reditum in ipſa Eccleſia in divinis Officiis, temporibus, & horis conſuetis, & congruis, ac debitis ſerviendo perſonaliter reſidere, alias, ſi non redierit, vel ſi poſt ipſum reditum ceſſaverit per menſem in ipſa Eccleſia in dictis divinis Officiis ſerviendo perſonaliter reſidere, decernimus in punto ipſo dicta Eccleſia fore privatum, niſi habens predictam Eccleſiam in majori Beneventana Eccleſia, vel aliis Cathedralibus Eccleſiis noſtre Provinc. in divinis Officiis ſerviendo faciat reſidentiam perſonalem; quo caſu in Parochiali Eccleſia, ut actenus eſt conſuetum, faciat deſerviri niſi de noſtra, ſeu Suffraganeorum, & aliorum Ordinariorum, & Superiorum ſuorum mandato, & licentia ſpeciali; quo caſu volumus, quod ille, qui dicte Eccleſie deſerviet, per Nos, & noſtram Curiam, aut Suffraganeos noſtros, & eorum Curias approbetur, ne cura animarum committatur minus idoneo; & quod dictus ſubſtitutus, ſeu deſerviens, Nobis, aut noſtre Curie, vel ipſorum Suffraganeorum, infra unum menſem a publicatione preſentis conſtitutionis, preſentetur, per Nos, vel eos approbandus, alioquin dicto beneficio ſit ipſo jure privatus.

XXXIV.

Item conſiderantes, quod propter abſentum * beneficiatorum noſtre Dyoc. & propter licentiam, & diſpenſationes per Nos, & Predeceſſores noſtros, ſeu per Vicarios noſtros, & dictorum Predeceſſorum de non ſerviendo in eiſdem beneficiis attenus conceſſas, in eiſdem beneficiis divinus cultus minori cura negligitur, eleemoſine, & hoſpitalitates pereunt, edificia diſſolvuntur & corruunt, jura, & bona eorumdem beneficiorum indebite uſurpantur, & remanent indefenſa, & multa alia mala ſequuntur, prout nos docet experientia, & evidentia facti demonſtrat; idcirco omnes licentias, & diſpenſationes predictas tam per Nos, quam Predeceſſores noſtros, vel Vicarios predictos, ſeu alios quoſcumque auctoritate noſtra, vel predictorum Predeceſſorum noſtrorum ex quibuſcumque cauſis, & ſub quacumque forma, vel expreſſione verborum attenus conceſſas, factas, vel donatas, in hac preſenti Sinodo revocamus omnino, & pro revocatis, & nullis de cetero haberi volumus, niſi ſint conceſſe reſidentibus in ſervitio D. N. Pape vel Dominorum Cardinalium vel in noſtro.

* Alias abſentiam.

XXXV.

Item hac perpetua, & inrefragabili conſtitutione ſanſimus, quatenus ſinguli Canonici noſtre Beneventane Eccleſie, ac alii Preſbiteri curam animarum habentes, infra Civit. Benev. degentes ad preſens, & qui ibidem in poſterum morabuntur, nec non, & ſinguli Canonici Suffraganeorum noſtrarum Eccleſiarum, & Preſbiteri alii curam animarum habentes, degentes infra Civitatem *, in quibus ſunt inter * predicte Suffraganee, & Cathedrales Eccleſie ſituate, & qui ibidem in poſterum morabuntur, Nobis tantum, & Eccleſie noſtre ſubjecti, ſingulis diebus, quibus ſollemnes Rogationes, Letanie, ſeu Proceſſiones a jure, vel a Nobis, aut a noſtris Suffraganeis quomodolibet indicantur, vel etiam indicentur, induti ſuperpelliceis ad ſonum Campane dicte noſtre majoris Eccleſie, ſeu Eccleſiarum Cathedralium ſuffraganeorum noſtrorum, in dicta noſtra Eccleſia, vel aliis Cathedralibus ſupradictis, vel alibi, ſi aliud duxerimus, ſeu duxerint dicti noſtri Suffraganei mandandum, con-

* Alias Civitates. * Verbum delendum.

ANNO CHRISTI 1378.

convenire perſonaliter teneantur, ituri ad locum, & audituri Letanias, ſeu Proceſſiones, ſi, & prout Canonici dicte noſtre Beneventane Eccleſie, ſeu aliarum predictarum Eccleſiarum duxerint faciendum. Contrarium vero facientes pro quolibet pena trium carolenorum noſtre Curie, ſeu Suffraganeorum noſtrorum predictorum Curiis applicanda, tenore preſentium fore plectendos *.

* Adde decernimus.

XXXVI.

Item ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod nullus Archipresbiter, vel Prelatus, ſeu Rector alicujus Eccleſie, vel quivis alius Clericus Civit. Dyoc., & Provincie Beneventane poſſeſſiones, & bona ſue Eccleſie vendere, alienare alicui audeat, vel locare, niſi manifeſta utilitas Eccleſie inde appareat, & proveniat, jure * ſolemnitatibus in contractibus obſervatis, alias in contrarium facientes, tam dantes, quam recipientes excommunicationis ſententiam proferimus in hiis ſcriptis, & ipſa locatio, venditio, & alienatio ſit, & ſint nulla, & nulle, & ipſo jure irritam, & caſſam, & ipſam, & ipſas ex nunc ſuis viribus vacuamus.

* Alias juris.

XXXVII.

Item, quia nonnulli Abbates, tam Regulares, quam Seculares, atque Capitula, & Collegia, & Archipresbiteri, eccleſiarum Rectores, & alii Clerici, eccleſiaſticeque perſone Civitatis, Dyoc., & Provinc. Benev. Juriſdictioni noſtre ſubjecti, Abbatias, vel Eccleſias, ſeu Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, cupiditates * vitio laborantes, domos, ortos, vineas, & alia eccleſiaſtica bona immobilia ad longum tempus locare, in emphiteoſim concedere, & alienare abſque legitima cauſſa preſumunt, in ipſius contractus initio recipientes aliquam pecunie quantitatem ſub nomine penſionis, & poſtmodum annis ſingulis recipiunt longe minorem quantitatem ſub nomine penſionis, vel cenſus, quam ipſorum bonorum, ſeu poſſeſſionum fructus valere noſcuntur, propter que Eccleſiis ipſis maximum præjudicium generatur. Unde Eccleſiarum indepnitati, & ſtatuta * providere volentes, quamvis ſuper hoc ſit ſatis a jure proviſum, hac conſultiſſima conſtitutione apertius declaramus, quod Abbates tam Regulares, quam Seculares Archipresbiteri, Eccleſiarum Rectores, & alii Curati, Eccleſiaſticeque perſone Civitat. Dyoc., & Provinc. Benev., ſeu ipſorum aliquis domos, apothecas, ortos, vel vineas, ſeu alia Eccleſiaſtica bona immobilia locare, etiam ad quinquennium, vel in emphiteoſim concedere, permutare, vel alias qualitercumque alienare, etiam in caſibus a jure permiſſis, abſque ſpeciali licentia noſtra, & conſenſu expreſſo, vel Suffraganeorum noſtrorum, ut ſpectat ad eos, nullo modo preſumant ex quinquennali locatione, vel in emphiteoſim conceſſione, vel prolixiori quinquennio, vel * noſter, vel eorum conſenſus accedat, pecuniam nullam recipiant, *niſi ſicut tanguntur cum ſinguli locationis predicte* *; contrarium vero facientes in aliquo premiſſorum eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant, & nihilominus penam pecuniariam pro noſtro, vel ipſorum Suffraganeorum arbitrio inſligendam non evadant, & locatio, permutatio, & in emphiteoſim conceſſio, vel alias quicunque contractus, qui aliter celebrabitur ſuper bonis Eccleſiaſticis ſupradictis nulla, & nulli ipſo jure exiſtant, & nullam obtineant roboris firmitatem, nec pene abitio, vel juramentum, ſeu aliqua alia obligatio, vel promiſſio intervenientes in premiſſis teneant, vel valeant, ſed penitus nullius exiſtant momenti, non intendentes propterea aliis ſolemnitatibus, que intervenire debent in Eccleſiarum rerum alienatione, aliquatenus derogare.

* Alias cupiditatis.

* Alias ſtatuti.

* Alias vel.

* Obligationis.

ANNO CHRISTI 1378.

XXXVIII.

Item ſepe contingit, quod nonnulli vinculo excommunicationis adſtricti, ut Apoſtate, vel irregulares, ſeu crimjnoſi, & Sacramentorum indigni, patriam, unde de eis habetur notitia, fugientes, in Civitat. Dyoc., & Provinc. Benev. improbe * ingerunt celebrationi Miſſarum, populo preſumunt, non ſine gravi offenſa Dei, etiam miniſtrare Eccleſiaſtica ſacramenta. Nos igitur animarum ipſorum periculis oviare, & Chriſtifidelibus, ne decipiantur, ſuccurrere ex officio debito cupientes, ſanſimus, quod nullus nationis ignotus *, vel forenſis, aut alicujus Civitatis, vel Dyoceſis oriundus, quod de quolibet preſumatur, niſi ſaltim per famam ipſius origo bona, vel competentibus indiciis approbetur, audeat, vel preſumat in Civit. Dyoc., & Prov. Benev. præd. Miſſam, vel Miſſas celebrare, nec alicui miniſtrare Eccleſiaſtica ſacramenta, ſine noſtra, vel Vicariorum noſtrorum, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum, prout ad eorum quemlibet pertinet, licentia ſpeciali. In contrarium vero facientes excommunicationis ſententiam ferimus in hiis ſcriptis. Indicamus autem licentiam nullatenus eſſe de gratia concedendam, niſi de vita, ordinibus, & moribus plenarie fiat fides.

* Adde, &.

* Alias ignotis.

XXXIX.

ANNO CHRISTI 1378.

XXXIX.

Item, quia prout ad noſtrum pervenit auditum, plerique Canonici Civitatis, Dyoceſis, & Provin. Benev. non que Jeſu Chriſti ſunt querentes, lucris temporalibus inherentes in Civit. Dyoc., & Provin. ſupradictis, ſpetialiter in noſtra Benev. majori Eccleſia, que * ultra ſeptem Miſſas in eorum Hedomada in beneficium aſſecuntur, qui non valentes perſonaliter ſervire eiſdem, per ſubſtitutos minus legitime ſerviunt, quinimmo deſerviunt contra ſacrorum Canonum inſtituta; volentes, prout officii debitum Nos compellit, de ſalubri remedio providere, monemus omnes, & ſingulos Canonicos, ac Sacerdotes Civit. Dyoc., & Prov. Benevent., & in eis commorantes, una monitione pro omnibus, quatenus infra quindecim dies a die puplicationis preſentium computandos, miſſas ultra ſeptem numero ſupradictarum, & ipſorum beneficia in noſtris manibus, vel eorum, ad quos ſpectat, Capitulo, & preſentatis earumdem debeant aſſignare, & in futurum ultra predictum numerum, & ſtipendiis eorundem privamus, & privatos eſſe volumus, & decernimus in hiis ſcriptis; mandantes nichilominus ſub pena predicta omnibus, & ſingulis Clericis noſtrarum Civitatum, Dyoc., & Provinc. quod hujuſmodi Miſſis * Nobis, aut noſtro Vicario, qui pro tempore fuerit, & ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis in ſcriptis notificare, & revelare procurent.

* Verbum redundans.

* Alias miſſas.

XL.

Item monemus omnes, & ſingulos Abbates, Archipresbiteros, & Laycos Civitatis, Dyoc., & Provinc. Benev. ad quos Capellarum, & Miſſarum predictarum preſentatio, ſeu inſtitutio pertinet, tam in noſtra Benev. majori Eccleſia, quam in aliis Eccleſiis predictarum Dyoc., & Provinc. ut de cetero ſolicite advertant, ut ne Canonicis Sacerdotibus habentibus Miſſas plures in ejuſmodi, prout ſuperius proxime ſit * expreſſum, conferunt, * & ſi contra monitionem noſtram fecerint, preſentationem, ſeu inſtitutionem ipſam nullam decernimus ipſo facto.

* Alias fuit.

* Alias conferant.

XLI.

Item advertentes perpenſius, ne defunctorum intentio defraudetur, decernimus, quod non liceat executori alicui teſtamentario, vel alteri, qui diſpoſitionem, ſeu commiſſionem habeat, aliquas Miſſas facere celebrari, domos, terras, vel poſſeſſiones ad hoc ſpecialiter deputatas tenere, certam dando pecuniam Miſſas celebrantibus ſupradictas, ſed domos, & poſſeſſiones predictas infra unius menſis ſpacium, a die puplicationis preſentium * conſtitutionis in antea computandum, celebrantibus dictas Miſſas aſſignare, niſi per teſtatorem aliud fuerit ordinatum, de qua ordinatione infra menſem predictum coram Nobis, vel aliis Ordinariis, aut noſtra, vel eorum Curiis executores, & hæredes prædicti fidem facere teneantur; in omnes, & ſingulos autem contrarium facientes in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.

* Alias preſentis.

ANNO CHRISTI 1378.

XLII.

Item monemus omnes, & ſingulos Abbates, Archipresbyteros, & Religioſos quoſcumque, & Rectores Eccleſiarum, ac Clericos Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. cujuſcumque ordinis, ſtatus, conditionis exiſtant, quod nullus in ſubſcriptis caſibus Archipresbyter in ipſis a jure ſpeciali reſervatis, videlicet de Hereticis, Sodomitis, ſalſis Teſtibus, & Perjuriis, Inceſtuoſis, Sacrilegiis, * & Monialium corruptoribus, & aliarum Virginum violatoribus, aut de Monialibus egredientibus extra ſua Monaſteria, contra Decretalem Bonifacii Pape VIII., & ingredientibus in Monaſteriis earumdem, niſi ex cauſa legitima, & rationabili, de blasfematoribus Dei, B. Virginis, & Sanctorum ſacrilegis, permutationibus [illegible] quorumlibet, de excommunicatis majori excommunicatione, de diſpoſitoribus male ablatorum incertorum, de Matrimoniis clandeſtinis, vel contra Interdictum Eccleſiæ factis, de ſuffogationibus, & oppreſſionibus filiorum ex propoſito, vel caſualiter, de incendiariis de divinatoribus, & detemtoribus bonorum Eccleſiarum, de muliere, que de adulterio concepit infantem, quem maritus credit eſſe ſuum, propter quem heredes legitimi hereditate fraudantur, de mulieribus, & aliis procurantibus abortum, item de illis, qui contradictis ſponſalibus cum Sacramento, & non diſſolutis, contrahunt cum aliis, & de peccato luxurie commiſſo inter mulierem, & Confeſſorem ſuum, vel proprium ſacerdotem, & aliis criminibus puplicis, qui caſus ſunt Nobis, & Epiſcopis reſervati, abſolvere delinquentem preſumant, vel ſe de talibus intromittant, ſed ipſos ad Nos, aut ſuos Ordinarios remittant, abſque noſtra, vel ipſorum Ordinariorum ſpeciali mandato, niſi in articulo mortis, & tunc ſi copie Ordinarii commode haberi non poſſint, vel poſſit, & predicti delinquen-

* Alias ſacrilegis.

quentes ſatisfecerint primo ubi tenentur, vel de ſatisfaciendo preſtaverint ydoneam cautionem: & nihilominus adjungendo Conſtitutioni predicte ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Religioſus pretextu executionis, vel alterius perſone Civit. Dyoc., & Prov. Benev. audire confeſſionem preſumat, aut etiam abſolvere, vel ligare, niſi Nobis, & noſtris ſuffraganeis, prout ad eos ſpectat, fuerit preſentatus, & per Nos, & eos approbatus, ut Conſtitutio Bonifacii VIII. ſuper hoc edita, & per Clementem V. confirmata mandat expreſſe. Omnes autem Religioſos extra eorum Monaſteria, & loca infra dictam Civitatem, Dyoc., & Provinciam noſtras, confeſſiones audientes, & contrarium facientes, tanquam in delinquentes in loco Juriſdictionis noſtre, & ſuffraganeorum noſtrorum penam a jure ſtatutam incurrere volumus, addicentes Conſtitutioni predicte, quod nullus vigore, ſeu auctoritate cujuſcumque commiſſionis per Nos, vel ſuffraganeos noſtros, aut noſtrum, vel eorum Vicarios facte, vel forſitan faciende de audiendis Confeſſionibus, & de poteſtate abſolvendi a predictis caſibus, & aliis Nobis, & eiſdem ſuffraganeis de jure, vel de conſuetudine reſervatis, ſe aliquando intromittat, niſi ſuper hoc licentias noſtras, aut ſuffraganeorum noſtrorum, ſeu Curie, vel eorum Curie habeant, in quibus caſus, qui committuntur, diſtincte, & particulariter ſint expreſſi, alioquin Commiſſionem predictam decernimus non valere: Literas autem, & licentias, que ſuper hujuſmodi per Predeceſſores noſtros emanarunt, tenore preſentium revocamus.

XLIII.

Item preſenti Conſtitutione monemus ſub excommunicationis pena, quam ſi ſecus fecerint, incurrere volumus ipſo facto, omnes, & ſingulos Cives Beneventanos, quod decimas tam prediales, quam perſonales Eccleſiarum, quarum ſunt Parochiani, jure divino debitas, ſolvant ipſarum Eccleſiarum Rectoribus annis ſingulis per totum menſem Octobris, & de non ſolutis, ut tenentur, ſatisfaciant competenter: mandamus nichilominus ſub pena predicta omnibus, & ſingulis Archipresbyteris, Eccleſiarum Rectoribus, & cunctis predictarum Civitat. Dyoc., & Provinc., quod ſingulis diebus Dominicis in eorum Eccleſiis, cum Divina officia celebrantur, preſentem Conſtitutionem debeant puplicare.

XLIV.

Item preſenti Conſtitutione monemus pro primo, ſecundo, tertio, & peremptorio termino omnes, & ſingulos tam mares, quam mulieres, & Religioſos quoſcunque cujuſcumque ordinis, ſtatus, & conditionis exiſtant Civitat. Dyoc. & Provinc. predictarum, vel domicilium habentes, ac moram trahentes in ipſis, quod ad decimas Clericis, & Eccleſiis dictarum Civitatum, Dyoc., & Provinc. jure divino debitas manus extendant per ſe, vel alios quoquomodo, nec decimas ipſas accipere, invadere, ac occupare preſumant directe, vel indirecte, puplice, vel occulte, & ſi quas occupaverint, illas infra duos menſes, a die puplicationis conſtitutionis hujuſmodi in antea computandos, reſtituant Rectoribus Eccleſiarum, & Eccleſiis, quibus debentur decime ſupradicte, dictique Religioſi de poſſeſſionibus eorum, & de fructibus ex ipſis obvenientibus decimam perſolvant Rectoribus Eccleſiarum, in quarum Parochiis loca ipſorum Religioſorum, & poſſeſſiones ipſe ſunt ſituate, niſi ſuper hoc privilegium exemptionis haberent, de quo infra duos menſes ab hodie in antea computandos fidem facere, ſi voluerint, teneantur, alias in ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc excommunicationis ſententiam proferimus in hiis ſcriptis, & vigore preſentis conſtitutionis excommunicationis ſententie ſint vinculo innodati.

XLV.

Item ſtatuentes, ut ſupra, monemus Abbates, Archipresbiteros, Eccleſiarum Rectores, & Cappellanos Eccleſiarum Dyoc., & Provinc. Benev. quarum * quartilias decimarum, mortuariorum, & aliarum obventionum Nobis, & dicte Eccleſie Benev., & aliis Episc. Ordinariis eorum debitam, * integraliter ſolvant, & ſatisfaciant omnes ſingulis Nobis, & Procuratoribus noſtris, aut dictis Epiſcopis, vel ſuis Procuratoribus per totum menſem Novembris anni cujuslibet ſub excommunicationis pena, quam in contrarium facientes proferimus in hiis ſcriptis.

* Alias quartam.
* Alias debitas.

XLVI.

Item, ut Clericorum actus, & mores, quorum vita aliis debet eſſe magiſtra, in melius reformentur, omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos Civit. Dyoc., & Provinc. Benev., & commorantes in eis, ludentes ad taxillos, in augustalo unum, aut aliquod genus armorum pedites portando per Civitatem, Dyoceſim, & Provinc. ſupradictas, niſi itinerandos in carolenis quindecim carolenorum argenti, noſtre, & ipſorum ſuffraganeorum camere per-

perſolvendi. decernimus puniendos vice qualibet in hiis ſcriptis, niſi in caſibus a jure permiſſis: inhibentes nichilominus ſub pena predicta omnibus, & ſingulis Clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, ut non deferant, nec deferre preſumant capucea buttennata, ſeu cum buttonibus, ſed aliter ſuta, ut decet, & honeſte.

XLVII.

Item preſenti conſtitutione ſub excommunicationis pena monemus omnes, & ſingulos Archipresbiteros, & ſacerdotes cujuſcumque ſtatus, ordinis, ſeu conditionis exiſtant, Civitatis, Dyoc., & Provinc. Benev., quod veſtes decentes, & congruas portare, & deferre cintas debeant, non apertas, & buttennatas ex parte anteriori, vel cum gironibus circumdatas, vel breves, cum tales veſtes * more ſæcularibus competant, & non congruis * Eccleſiaſticis, & in ſacris Ordinibus conſtitutis.

* Adde de.
* Alias congruas.

XLVIII.

Item ſicut percepimus ex teſtimonio ſatis digno, ſunt plerique Clerici, & Sacerdotes, qui potius luxuriæ relaxatis habenis, quam freno honeſtatis irriti, * more laycorum per tabernas continuo diſcurrere non verentur, denigrando modeſtiam ordinis Clericalis. Volentes cura paſtoralis Officii de ſalubri remedio providere, omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos bibentes, vel comedentes in aliqua taberna, vel ante ipſam in Civitate, vel ſuburbiis, niſi itinerando, aut in caſtris, in quibus habitant, in [illegible] uno vice qualibet dictæ cameræ noſtræ, vel ſuffraganeorum noſtrorum applicando, puniendos decernimus in hiis ſcriptis.

* Alias irriti.

XLIX.

Item verentes attentius, quod nonnulli Clerici de Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. & commorantes in eis, ab alienis Epiſcopis minus legitime ad ſacros Ordines ſe faciant promoveri, excommunicamus ſententialiter in hiis ſcriptis omnes, & ſingulos de Civit. Dyoc., & Provinc. ſuprad. qui ſubreptitie, preter noſtram, aut Vicariorum noſtrorum, aut Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum, aut Vicariorum ſuorum conſcientiam in predictis licentia non obtenta, ab aliquo Prelato ſe faciant ad aliquem ordinem promoveri, & omnes illos etiam, qui ſacrum chriſma, & oleum ſanctum, & oleum infirmorum ab alienis Epiſcopis accipiunt, licentia non obtenta: injungentes nihilominus omnibus, & ſingulis Canonicis Dyoc., & Provinc. pred. ut nullus abſque noſtra, ſeu Vicariorum noſtrorum, aut ſuffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum licentia, vel aliorum, quibus duxerimus, aut duxerint committendum, primam tonſuram, aut alios minores ordines, aut ſacros ordines accipere preſumat, quin primo fidem faciant de ſuſceptis, & litteras teſtimoniales penes ſe habere procurent, alioquin contrarium facientes ad dictam tonſuram, & ſacros ordines admitti prohibemus, & dictam excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

L.

Item, quia inſinuatione frequenti noſtris eſt auribus intimatum, quod nonnulli Canonici, Sacerdotes, & alii Clerici Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. & commorantes in eis in ſacris Ordinibus conſtituti mercantias, tabernas, & alia mercimonia exercere in opprobrium ordinis Clericalis, atque mali exempli perniciem non verentur, monemus omnes, & ſingulos Canonicos, Sacerdotes, quatenus Tabernam tenere, mercantias, & alia mercimonia exercere ulterius non preſumant. Contrarium vero facientes in uncia auri una carlenorum argenti, ut ſupra, dicte Camere noſtre, vel ſuffraganeorum noſtrorum applicanda decernimus puniendos. Declaramus autem non includi in conſtitutione predicta vendentes vinum, vel grecum, ſeu fructus Tabernariis, vel aliis Mercatoribus, [illegible] dicti Tabernarii, [illegible] Mercatores dictum grecum, vel vinum vendant, ſeu vendi faciant ad minutum, & locatores ſuarum domorum, quamquam Conductores, ipſas Tabernas in eiſdem voluerint exercere, dummodo in dicte Conſtitutionis fraudem nil fiat.

LI.

Item ſtatuimus, & mandamus, quod nullus de Civit. Dyoc. & Provinc. ſupradictis cujuſcumque ſtatus, & ordinis exiſtat, nupcias celebret, ſeu ſolemnitatem nupciarum temporibus prohibitis exequatur, videlicet a Dominica Adventus Domini uſque poſt octavam Epifanie, & a Dominica ſeptuageſime uſque ad Octavam Reſurrectionis Dominice, & a tribus diebus Rogationum ante Aſcenſionem Domini uſque ad Octavam diem Pentecoſtes incluſive, prout jure Canonico conſtat eſſe prohibitum. Contrarium vero facientes excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

ANNO CHRISTI 1378.

LII.

Item ſtatuimus, & mandamus Abbatibus, Archipresbiteris, Prioribus, Decanis, Rectoribus Eccleſiarum Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. ad quos cura ipſarum Eccleſiarum ſpectat, ſub pena predicta, quod ſepius moneant publice Populum ſibi commiſſum, dum Miſſarum ſolemnia celebrantur in Eccleſiis eorundem, quod nullus celebret nupcias temporibus prohibitis ſupradictis, Banna, & alia, ut juris, & moris eſt, permictant, nec ipſi Presbiteri, ſeu Rectores, vel Cappellani, & alii ſupradicti celebrent, ſeu faciant celebrari Miſſam, vel Benedictionem ſolemnem in ipſis ſponſalibus, ſive nupciis diebus, & temporibus prohibitis ſupradictis.

LIII.

Item, quia ſicut nobis * manifeſta experientia docuit, nonnulli Epiſcoporum noſtre Beneventane Provincie ſuffraganei noſtri falcem in meſſem alienam immittere non verentes, in Caſtris, & locis noſtre Benev. Dyoc., & Provinc. ſubjectos noſtros, noſtre Juriſdictionis, ſeu aliorum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum ſubjectos chriſmare, & benedicere preſumunt: Ideoque ſanſimus, quod nullus Epiſcopus ſuffraganeus noſter, ſeu quivis alius audeat ſine noſtra ſpeciali licentia, aut illius Epiſcopi, ad quem pertinebit, ordinare Clericos Terrarum noſtre Dyoc. aut alterius, nec chriſmare, ſeu confirmare pueros utriuſque ſexus, nec ſignare, vel aliquod exercere in Civit. Dyoc. ſeu Provincia noſtra predictis, de hiis, que ad ordinationem, & Juriſdictionem noſtram, aut aliorum Epiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum in terris, & locis prædictis pertinent, atque ſpectant; quod ſi contrarium fecerit in premiſſis, vel aliquo premiſſorum penam a jure ſtatutam vice qualibet, & actu tranſgreſſionis predicte ſolvat *in contrarium facientes* * noſtre Curie, ſeu dictorum Epiſcoporum ſuffraganeorum uncias decem, in utilitatem convertendas noſtre Beneventane Eccleſie, aut illius Eccleſie, cui erit injuria irrogata, nec credant aliqui ſe habere licentiam a Nobis, & aliis Epiſcopis ſuffraganeis noſtris, niſi litteras ſigillatas noſtro ſigillo, vel Curie noſtre, aut dictorum Coepiſcoporum ſuffraganeorum noſtrorum patenter oſtendant; Si vero, qui predicta exequi in Civit. Benev. habuerint, ſufficiat ſolo verbo a Nobis, vel Vicario noſtro licentiam habuiſſe.

* Alias nos.

* Verba redundantia.

LIV.

Item multorum inſinuatione clamoſa didicimus, quod nonnulli pauperes egeni degentes in Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. propter eorum inopiam pluribus diebus carent Eccleſiaſtica ſepultura; volentes ex noſtri officii debito de ſalubri remedio providere, preſentium tenore requirimus, & monemus omnes, & ſingulos Rectores Eccleſiarum Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. Parochiale funerale habentes, quatenus ſub excommunicationis pena, & unius auguſtalis, quam primum ad ipſorum notitiam pervenerit de morte decedentium predictorum, *ſublato more perpedio*, * ſtatim ad eorum expenſas, ut convenit, ſepeliri faciant corpora defunctorum in cimiteriis Eccleſiarum ipſarum: & Canonici, & ceteri Clerici dictarum Civitatum, Dyoc., & Provinc. quando ad eorum notitiam pervenerit, vel devenerit, notificare debeant Rectoribus ſupradictis.

* Forte ſublata mora, perpedito.

L V.

Item ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Clericus in quocumque ordine conſtitutus, vel Eccleſiaſtica perſona Civit. Dyoc., & Prov. Benev. publice concubinam in domo ſua propria, vel aliena, ſuis expenſis audeat retinere, ut pollutis manibus Clericis ſupradicti, que ſancta ſunt, adminiſtrent. Imo ſi qui ipſorum hucuſque eas tenuerint, vel retinent, infra decem dierum ſpacium a tempore publicationis preſentis Conſtitutionis debeant a ſe ipſis abjicere, & admovere * eas, vel alias deinceps nullatenus amiſſuri, * quod ſi predicti Clerici contra fecerint, Sacerdotes, Eccleſie Rector, ſive Prelatus, qui majori preheminet Dignitate, & ejus exemplo facilius tam Clerici, quam Layci poſſent ad ſimilia provocari, quatuor unciarum Nobis, & noſtre Curie, ſeu ſuffraganeorum noſtrorum, & eorum Curiis applicandarum; Dyaconus vero trium unciarum, ſubdiaconus duarum unciarum; alii vero inferioris ordinis unius uncie penas incurrant, convertendas, & erogandas in pios uſus, prout Nobis, & dictis ſuffraganeis noſtris viſum fuerit expedire.

* Alias amovere.

* Alias admiſſuri.

LVI.

Item ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Sacerdos, Clericus Beneficiatus mulierem habeat in domo ſuſpectam, monentes ex nunc quoſcumque habentes, ut a ſe ipſas abjiciant infra quindecim dies, alioquin, preter penas juris, inobedientes in uncia

ANNO CHRISTI 1378.

uncia una, danda Curie noſtre, & Curiis ſuffraganeorum noſtrorum, in piis uſibus convertenda, puniantur: precipimus ſub pena predicta omnibus, & ſingulis Abbatibus, Archipresbiteris Dyoc. & Pro. predictarum, ut dictos Sacerdotes, & Clericos taliter mulieres habentes, & a ſe non abjicientes, eoſdem Nobis, & ſuffraganeis noſtris infra decem dies revelare, & in ſcriptis tradere, ſive aſſignare nomina eorundem.

LVII.

Item ſtatuimus preſenti Conſtitutione, ac una monitione pro tribus, & peremptorie monemus, quod nullus de Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. cujuſcumque ſtatus, & ordinis exiſtat, habere nec * uxorem propriam, recipere, ac retinere debeat concubinam, nec mulieres maritum habentes, debeant aliquibus concubinaliter adherere, & alias in contrarium facientes, poſt menſem unum in antea computandum, dicta monitione canonica premiſſa, & dicto termino elapſo, excommunicationis ſententiam proferimus in hiis ſcriptis, epiſcopoſque * per ſingulos Archipresbiteros, & Abbates, & alios Eccleſiarum Rectores, tanquam *pro* * excommunicatos vitari precipimus, ad minus quouſque a Nobis, aut ſuffraganeis noſtris, aut Vicariis eorundem, abſolutionis beneficium mereant * obtinere.

* Alias habere.

* Alias ipſiſque.

* Redundat.

* Alias mereantur.

LVIII.

Item monemus omnes, & ſingulos Civitatis, Dyoc. & Provinc. Benev. & eis ſub excommunicationis pena mandamus, quam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, quatenus nullus mas, vel femina audeat ingredi Monaſterium Monialium, cujuſcumque ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtat, niſi cum legitima, & naturali cauſa, & cum licentia noſtra, vel Vicarii noſtri, & ſuffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum, ſuper hiis prius habita, & obtenta, quam penam omnes Cappellanos, & Procuratores, & alios talia loca fictis coloribus frequentantes ſine licentia ſupradicta petita, & obtenta, incurrere volumus ipſo facto.

LIX.

Item ſtatuimus, quod Moniales non comedant extra loca Monaſteriorum ſuorum, nec aliquis de locis, ubi degunt, ad comedendum, vel bibendum caſualiter admittat in domo ſua, ſub pena unius uncie, noſtre Curie, vel ſuffraganeorum noſtrorum applicanda. Item, quod nullus comedat infra dicta ſepta, aut bibat ſub excommunicationis pena, quam incurret ipſo facto, niſi de licentia noſtra, aut Vicarii noſtri, & ſuffraganeorum noſtrorum, & eorum Vicariorum, petita, & obtenta.

L X.

Item, quia nonnulli, ſicut Nobis attulit plurimorum relatio, ſe a vetitis neſcientes penitus abſtinere, pretextu liciti, inhoneſta, & inlicita committere querentes, exquiſitis, & conceptis in corde fraudibus, compaternitatem cum nonnullis contrahere ſatagunt, & cum velata octoſatione * eadem inhoneſta, & inlicita exercere, ſub cujus prætextu, & ficta occaſione ad concubinas, ſeu fornicatorias eorum, quas in occulto detinent, ſeu detinere proponunt, faciliter, & excuſabiliter eis materia, & via frequentius accedendi. * Nos ſubditis noſtris, & maxime Presbiteris, & Clericis Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. quorum geſtus, actus, & mores honeſtos, & irreprehenſibiles eſſe capimus, * fornicandi, & delinquendi materiam auferre volentes, & dictis fraudibus, & requiſitis, quantum cum Deo, & juſtitia poſſumus, obviare, hac noſtra præſenti Conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, & ſub excommunicationis pena mandamus, quod nullus Clericus, & Laycus Civit. Dyoc. & Provinc. Benev. cum fraude, & occaſione prædictis compaternitatem cum aliquibus de cætero contrahat, & ut omnis penitus nequitie via in eiſdem Clericis precludatur, inhibemus hujuſmodi Conſtitutionis ſerie Presbiteris, & Clericis Civit. Dyoc. & Prov. Benev. predictarum, ut deinceps compaternitatem modo aliquo cum aliquibus contrahant, nec contrahere preſumant, niſi cum conſanguineis, & affinibus ipſorum uſque ad tertium gradum incluſive, abſque noſtra, vel Vicarii, aut ſuffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum licentia ſpeciali, niſi cum exercere voluerint officium debitum baptizandi, Statuentes mandamus, & ordinamus, ut, cum propter multitudinem, & plurimorum compaternitatem contrahentium plurima matrimonia ſoluerint impediri, & multa enormia, & inconvenientia occulte, & publice pertractari pro fraude, & occaſione predictis * ceſſantibus, dicte compaternitatis contractus inter quoſcumque *fiendus*, ſive in Baptiſmo, ſive in Confirmatione unius compatrini tantummodo penitus * con[illegible]dat.

* Alias occaſione.

* Adde ſubminiſtratur.

* Alias capimus.

* Adde eas.

* Adde numerum unum.

Item

LXI.

Item cum clandeſtinus copule conjugalis contractus ſit a Sacris Canonibus reprobatus, ſtatuimus in hac preſenti Conſtitutione * ordinamus, ſub excommunicationis pena, * omnes, & ſingulos Civit. Dyoc. & Prov. Benev. quod nullus deinceps matrimonium contrahat, nec contrahere preſumat, niſi publice, & quod antea per Parochialem Eccleſie presbiterum banda; & edicta publica publice proponantur, ut ſi quis voluerit, ſeu ſciverit aliquod canonicum, & legitimum impedimentum opponere, illud opponat, & dicat coram Nobis, ſeu Vicario noſtro, aut ſuffraganeis noſtris, ſeu eorum Vicariis, infra competentem terminum, per dictum presbiterum prefigendum.

* Adde, &
* Alias contra.

LXII.

Item ſtatuimus, & mandamus, ac etiam ordinamus, quod quilibet Eccleſiarum Rector, ſeu Capellanus Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. Eccleſie Parochiali in propria perſona deſerviens, teneatur ſingulis diebus Dominicis Miſſarum ſolemnia in Eccleſia, cui deſerviet, celebrare, ſub pena, per Nos, aut noſtros ſuffraganeos eiſdem, noſtro, vel eorum arbitrio infligenda, precipientes ſub pena unius auguſtalis, noſtre Curie, ſeu ſuffraganeorum noſtrorum applicanda, eiſdem, ut diebus Dominicis ſingulis Populo edicant, & proponant noſtra ſalubria monita, & mandata, ut ne per ignorantiam populus ad illicita prerumpat committenda.

LXIII.

Item precipimus, & ſub pena excommunicationis mandamus, quod dictis diebus Dominicis dicti Clerici, Abbates, Archipresbiteri, & cuncti Curati diebus Dominicis in Miſſa populo feſta colenda, & jejunia obſervanda debeant nunciare. Feſta colenda, & jejunia vero obſervanda ſunt hec. Videlicet. Dies Natalis Domini, S. Stefani, S. Joannis Evangeliſtæ, Innocentium, S. Silveſtri, Circumciſionis Domini, Epifanie, S. Antonii Abbatis, Converſionis Pauli, Sancti Blaſii Ep. & Mart. Cathedre S. Petri, Feſta SS. Apoſtolorum, ac etiam Evangeliſtarum, quatuor Feſta B. Mariæ, [illegible]licet Purificatio, Annunciatio, Aſſumptio, & Nativitas, S. Barbati, ac S. Benedicti, [illegible] dies Jovis Cene Domini, dies Veneris S. [illegible]onis, feſtum Reſurrectionis Domini cum [illegible]bus diebus ſequentibus, feſtum adinventionis S. Crucis, Sancti Joannis ante portam latinam, feſtum Aſcenſionis Domini, Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, feſtum Corporis Chriſti, Nativitas S. Joannis Baptiſte, S. Marie Magdalene, vincula S. Petri, tranſmigracio * Domini, ſive S. Salvatoris, S. Laurentii, S. Joannis Baptiſte, exaltatio S. Crucis, S. Michaelis, omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharine Virg., feſtum cujuslibet Sancti, & Sancti * Patroni, ſeu Patronorum Parochialis Eccleſie in Parochia illa, ſi, & prout alias ubi, & ibi eſt fieri conſuetum. Item alia feſta, que infra Civitatem, Dyoc. & Provinc. conſueverunt ab antiquo coli, & per populum obſervari, dicta feſta colenda abſque mercatis, & alio ſervili opere, cum devotione, & reverentia precipimus obſervari, in aliis vero feſtis nullus Curatus precipiat abſtinere.

* Alias Transfigura.
* Alias Se[illegible]

LXIV.

Item, quia nonnulli excommunicationis vinculo innodati, claves Eccleſie contepnentes, in excommunicatione ipſa perſiſtere non verentur, & eam indurato animo ſuſtinere, quod grave eſt, & periculoſum exemplum, ne ipſe contemtus tranſeat impunitus, preſenti Conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod quicumque de Civitate, Dyoc., & Provinc. Benev. fuerit ſententia excommunicationis adſtrictus, & in excommunicatione ipſa per quindecim dies duxerit permanendum, niſi in mortis articulo, nullatenus abſolvatur, donec ydonee, & legitime caveat de adimplendo penitentiam, per Nos, & ſuffraganeos noſtros, aut de noſtro, vel eorum mandato ſibi noſtro, vel eorum arbitrio infligendam, vel alias in floreno uno, ſi per quindecim dies tantum in excommunicatione ipſa perſtiterit: ſi vero uno menſe in excommunicatione ipſa animo indurato duxerit perſiſtendum, ipſum in florenis duobus, & ſic per conſequens duplicando, decernimus puniendum, ad alia etiam ſi opus fuerit proceſſuri; que ſibi cedant ad penam, & aliis ad terrorem.

LXV.

Item, quia multoties Angelus Sathane in lucis Angelum ſe transformat, & mentes fidelium ſimplicium pretextu liciti conſuevit ad illicita, & nefaria retorquere, preſenti Conſtitutione monemus, ſtatuimus, & mandamus, quod de cetero nullus Civit., Dyoc., & Provinc. Benev. cujuſcumque gradus, ſtatus, ordinis, & conditionis exiſtat, quocumque queſito colore,

re, vel cauſa aliqua, novam regulam, Congregationem, obſervantiam, ſive ſectam, niſi illam, vel illas, que per S. Romanam Eccleſiam, que eſt Mater omnium, & Magiſtra, fuerint approbate, aliquo modo tenere, invenire, nec etiam obſervare preſumat: in omnes autem, & ſingulos contrarium facientes, excommunicationis ſententiam ex nunc, prout ex tunc ferimus in his ſcriptis, & nichilominus contra eos ad penas alias procedemus, & per ſuffraganeos noſtros procedere * mandamus, juxta qualitatem culpe, & perſone, que in hoc delinquens fuerit.

* Alias precedi.

LXVI.

Item precipimus, ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod omnes Civit. Dyoc., & Prov. Parochiales Presbyteri frequenter moneant plebes ſuas, quod, juxta ſtatuta Conſilii Generalis, omnis utriuſque ſexus fidelis Chriſtianus Clericus, vel Laycus, poſtquam ad annos diſcreptionis pervenerit, omnia peccata ſua ſolus confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctam ſibi penitentiam pro viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſca Euchariſtie Sacramentum, niſi forte de proprii Sacerdotis conſilio, ob cauſam rationabilem ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum, alioquin vivens ab ingreſſu Eccleſie orreatur *, & moriens Chriſtiana careat ſepultura; diſtricte in virtute ſancte obedientie mandantes, & precipientes dictis Parochialibus Presbiteris, ut hanc Conſtitutionem, in corpore Juris [illegible] adimplere, alioquin contra ipſos duriſſime procedere * per nos, & dictos ſuffraganeos noſtros.

* Alias arceatur.
* Alias procedemus.

LXVII.

Item dictis Parochialibus Presbyteris noſtrarum Civit. Dyoc., & Provinc. ſtatuendo precipimus, quod nomina omnium ſuorum Parochianorum eis in anno confitentium, & in quibus in Paſca ad minus, vel alio tempore Sacramentum Euchariſtie dederint, in ſcriptis redigere debeant, & Nobis ſemel ſaltem in anno, & quanto citius poterunt, Nobis, aut Vicario noſtro, ſeu ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis in ſcriptis dare procurent, alioquin non obſervantes hanc noſtram Conſtitutionem penam unius auguſtalis, applicandam Camere noſtre, ſeu dictorum ſuffraganeorum noſtrorum, incurrere volumus ipſo facto.

LXVIII.

Item, quia ſicut ab experto didicimus, plerique Parochiani utriuſque ſexus, Parochiales Eccleſias contemnentes, ad eaſdem diebus Dominicis, & feſtivis peraccedere non curant ad audiendum divina officia, ut tenentur, quinimo, vel in domibus propriis remanent, ut brutales, aut ad alienas confluunt Eccleſias, in quibuſque Sacerdotes Parochiales ſubſtinentur, contempto proprio Presbitero, Miſſas audituri, attendentes talia a jure ordinario deviare, mandamus, inſtituimus, & ordinamus, quod de cetero talia facere attentant * precipientes omnibus, & ſingulis Preſbiteris, quod antequam in ſuis Eccleſiis Miſſam celebrent, Plebem interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit, quos ſi invenerint, aut ſteterint, ſtatim ab ipſa abbiciant, & ceſſerit a divina *, donec ibi fuerit, vel fuerint; quod ſi exire contempſerint, Nobis, aut Vicario noſtro, ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis denunciare, quamprimum poterunt, procurent, de ſua inobedientia juſtitiam, noſtro, ſeu dictorum ſuffraganeorum, judicio, recepturus *: dicti autem Presbiteri, ſi contrarium fecerint, ſeveriter puniantur.

* Alias abſtineant.
* Alias a divinis.
* Alias recepturi.

LXIX.

Item ſtatuimus [illegible] Conſilii [illegible] & ordinamus, [illegible] omnes Sacerdotes Parochiales, & eorum loca tenentes in ſuis Eccleſiis habeant cartularia, * quilibet ſuum in quo ſcribant omnia nomina excommunicatorum ſue Parochie, & quorum auctoritate, & ad quorum inſtantiam ſunt excommunicati, & eos excommunicatos diebus Dominicis in eorum Eccleſiis nunciare procurent, & cum fuerint abſoluti, cartulariis ab illis abradantur. In principio autem cartularii ponatur, & omnibus diebus Dominicis per Cappellanos publicetur hoc, quod ſequitur: Denunciamus excommunicatos hereticos, & fautores eorum; Item detinentes decimas Eccleſie minus juſte: Item concubinarios, & uſurarios manifeſtos. Si quis vero noſtri Statuti contemptor extiterit, noſtro, ſeu dictorum ſuffraganeorum arbitrio, graviter puniatur.

* Alias cartularia.

LXX.

Item, quia tam Sanctorum Patrum, quam Apoſtolice Sanctitatis ſcriptis, & mandatis inſtruimur, & ſolicitamur de Con-

ANNO CHRISTI 1378.

Conſiliis celebrandis, in quibus de reformatione, & regimine Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum pro ſolicitudine pervigili, & debita tractemus, ac etiam intendamus, de conſenſu, & aſſenſu, ac voluntate noſtri Capituli, & Reverendorum in Chriſto Patrum, & Dominorum, Dominorum Epiſcoporum, Abbatum, ſuffraganeorum, & ſubditorum noſtrorum, hac Conſtitutione in poſterum, & perpetuo valitura, ſancimus, ac etiam ordinamus, quod omnes, & ſinguli tam Epiſcopi, quam Abbates ſuffraganei, & ſubditi noſtri predicti, quam etiam Archipresbiteri, Procuratores, prepoſiti, & alii Eccleſiarum Prelati Dyoc. noſtre Benev. annis ſingulis, uno die ante feſtum B. Bartholomei de menſe Auguſti ad Civitatem Beneventanam ſe conferre, & in eadem permanere perſonaliter teneantur ad Conſilium celebrandum, ſub pena pecuniaria, noſtro arbitrio moderanda, proviſuri, certaturi, relaturi, & proſpecturi, & ordinaturi, divina coadjuvante gratia, ea, que reformationem, ſtatum, augumentum, & gubernationem Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum reſpiciunt, una nobiſcum, & Capitulo noſtro predicto, in Vigilia Feſti predicti; quod quilibet ipſorum, ſi qua forte dubia habuerit, ſeu ſibi infra annum occurrerint, tangentium * ſanctum miniſterium, vel regimen Eccleſie, ſeu Plebis ſibi commiſſe, ipſe debeat in dicta Synodo in ſcriptis referre, & ſuper hiis Nos, vel noſtrum Vicarium informare teneantur, ut exinde poſſit maturius veritas declarari.

* Alias tangentia.

LXXI.

Item ſtatuimus, volumus, & ordinamus, quod Nos, & Succeſſores noſtri Beneventani Archiepiſcopi, ſuffraganeorum, A & Capituli predictorum preſcriptas Conſtitutiones poſſimus interpretari, declarare, vel eis intellectum dare, & corrigere, addere, mutare, & ſuper eis diſponere, ſi, & quotiens, & quando, ſine juris offenſa Nobis, & eis videbitur expedire.

LXXII.

Item, quia introduxit laudanda jure * auctoritas leges, & Conſtitutiones ab omnibus obſervari, ne predictarum noſtrarum B Conſtitutionum aliquis pretendere valeat ignorantiam, & quod ad eum non pervenerit, ſe quomodolibet excuſare, requirimus, & monemus omnes, & ſingulos ſuffraganeos noſtros, ac Rectores Eccleſiarum Civit. Dyoc., & Provinc. Benev. Eccleſiam Parrochialem habentes, quatenus ſub excommunicationis pena, & etiam quatuor unciarum, infra unius menſis ſpatium, a die publicationis preſentium computandum preſcriptarum Conſtitutionum copiam ſcriptam, videlicet manu Notariorum dicte noſtre Curie, aut alicujus alterius, cui C duxerimus committendum, penes ſe habere debeant pro ſui, & aliorum magiſterio, teſtimonio, & cautela, & quod quilibet ipſorum Conſtitutiones ipſas, cum ad predictum Concilium celebrandum in dicto feſto B. Bartholomei venerit, ſecum portare debeat, & ipſas exhibere, ac demonſtrare, etiam in dicto Conſilio, coram Nobis; mandantes, & precipientes eiſdem ſub penis predictis, quod quilibet Abbates & Eccleſiarum Rectores, & Curati predictarum Civit. Dyoc., & Provinc. preſentes noſtras Conſtitutiones in eorum D Eccleſiis Parrochialibus congregato populo ad divina in die Nativitatis Domini, & Pentecoſtes debeant publicare.

* Alias jure.

Datum Beneventi ſub ſigillo D. Archiepiſcopi antedicti die 24. menſis Auguſti.

Finis Tomi XV.

BIBLIOTECA UNIV. OVIEDO